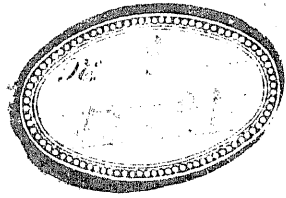
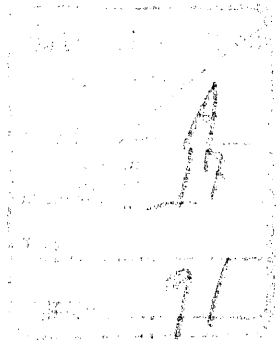

9-a-2-9

157

2 400 40 **Safra** MADE IN SPAIN

45

Del Collegio della Compagnia de S. S. de Granada. *Bæ*

CLARISSIMI

R. 5864

THEOLOGI

MAGISTRI RICARDI

DE MEDIAVILLA

SERAPHICI ORD. MIN. CONV. ENT.

SVPER QVATVOR LIBROS SENTENTIARVM

PETRI LOMBARDI *Questiones subtilissimæ,*

Tomus Quartus.

Nunc demum post alias editiones diligentius, ac laboriosius (quoad fieri potuit) recognita, & ab erroribus innumeris castigata,

NECNON CONCLVSIONIBVS, AC QVOTATIONIBVS ad singulas *Questiones* adactæ, & illustratæ,

A R. R. F. LVDOVICO SILVESTRIO A' SANCTO Angelo in Vado, Doctore Theologo, & eiusdem instituti professore.

CVM INDICE GENERALI,

ac locupletissimo totius operis.

BRIXIAE
DE CONSENSV SUPERIORVM,

M. D. XCI.

INDEX QVAESTIONVM QVARTI LIBRI.

DISTINCTIO I.

I N PRIMO libro determinavit Magister, &c. fol. 3.2	49.1
Vtrum sacramentum consistat in rebus, & verbis. 4.2	49.2
Vtrum sacramentum possit diffiniri a fol. 5.1	51.1
Vtrum illae diffinitiones, quas ponit Aug. de sacramento sint conuenientes. 6.1	52.1
Vtrum illa diffinitio, quam ponit Hugo primo lib. de sac. par. 9. c. 1. quae est haec: Sacramentum est corporale, vel materiale elementum foris sensibile propositum ex similitudine representans, & ex institutione significans, & ex sanctificatione continens aliquam inuisibilem, & spirituales gratias, sit conueniens. 7.1	52.2
Vtrum debuerint institui sacramenta in statu innocetia. 8.1	53.1
Vtrum debuerint institui sacramenta post lapsum in l. natura. 9.1	53.2
Vtrum debuerint institui sacramenta in tempore l. scriptae. 9.2	54.1
Vtrum debuerint institui sacramenta in tempore l. euangelicae. 10.1	54.2
Vtrum omnes ceremoniae vel. l. erant sacramenta. 10.2	55.1
Vtrum sacramenta vel. l. erant rationalia. 11.1	55.2
Vtrum sacramenta vel. l. curabant a corporali immunditia. 12.1	56.1
Vtrum in susceptione sacramentorum vel. l. conferebatur gratia. 12.2	56.2
Vtrum in susceptione sacramentorum no. l. conferatur gratia. 13.2	57.1
Vtrum sacramentum sit efficiens causa illius gratiae quae confertur in sacramento. 14.1	57.2
Vtrum a passione Christi sit in sacramentis virtus, seu efficacia. 15.2	60.1
Vtrum virtute, & sacramentorum sit eadem gratia. 16.1	60.2
Vtrum in paruulis in l. natura sufficiebat ad purgandum originale peccatum fides informis parentum. 17.2	61.1
Vtrum in l. natura sufficiebat ad purgandum originale peccatum, fides sine aliquo signo exteriori. 18.1	61.2
Vtrum fuerit conueniens circumcisionis institutio. 19.2	62.1
Vtrum conueniens fuerit modi celebrandi circumcisionem ordinatio. 20.2	62.2
Vtrum suscipienti circumcisionem conferat circumcisionem gratiam. 21.2	63.1
Vtrum conueniens fuerit circumcisionis cessatio, seu euacuatio. 22.2	63.2
DISTINCTIO II.	
S Vperius magister determinavit, &c. 25.1	64.1
Vtrum omnia sacramenta no. l. fuerint instituta in remedium contra aliquem defectum. 25.2	64.2
Vtrum sacramenta no. l. debuerint institui ante Christi passionem. 26.1	65.1
Vtrum omnia sacramenta no. l. instituta fuerint a Christo immediate. 26.2	65.2
Vtrum sacramenta no. l. fuerint septem, & quis eorum ordo. 27.1	67.1
Vtrum a quo Io. baptismus fuit institutus. 28.2	67.2
Vtrum baptismus Io. conferebat gratiam. 29.1	68.1
Vtrum baptismus Io. baptizati remanserunt obligati ad recipiendum baptismum Christi. 29.2	68.2
DISTINCTIO III.	
S Vperius determinavit, &c. 32.2	69.1
Vtrum baptismus sit ablutio in aqua. 33.1	69.2
Vtrum baptismus sit ablutio actiua, vel passiuua. 33.2	70.1
Vtrum sint conuenientes baptismi diffinitiones. 34.1	70.2
Vtrum a Deo mediantibus verbis sit virtus sanctificandi in aqua. 35.1	72.2
Vtrum ordinatio ad sanctificandum sit forma baptismi. 35.2	73.1
Vtrum in his verbis. Ego baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, ita consistat forma baptismi praecise, quod non liceat aliquid subtrahere, vel addere, seu per quemcunque alium modum immutare. 36.2	73.2
Vtrum aliquid aliud ab aqua sit materia baptismi. 39.2	74.2
Vtrum aqua artificiali sit conueniens materia baptismi. 40.1	
Vtrum aqua alij elemento, vel elementato mixta sit conueniens materia baptismi. 41.1	
Vtrum de necessitate vnus actus baptizandi sit ministrus vnus. 42.1	
Vtrum de necessitate vnus actus baptizandi sit ablutionis, & prolotionis verborum similtas. 42.2	
Vtrum ad unitatem actus baptizandi sufficiat immersio vna. 43.1	
Vtrum Christus instituerit baptismum ante suam passionem. 44.1	
Vtrum homines fuerint obligati ad susceptionem baptismi ante Christi passionem. 45.1	
Vtrum homines fuerint obligati ad susceptionem baptismi statim post Christi resurrectionem. 45.2	

DISTINCTIO III.

S Vperius determinavit, &c. 49.1	49.1
Vtrum paruuli recipiant effectum baptismi. 49.1	49.2
Vtrum ficti recipiant effectum baptismi. 49.2	51.1
Vtrum iam iustificati teneantur ad susceptionem baptismi. 51.1	52.1
Vtrum martyrium & contritio sint baptismata. 52.1	52.2
Vtrum baptismus contritionis, seu poenitentiae suppleat in adultis vicem baptismi aquae. 52.2	53.1
Vtrum baptismus sanguinis, vel martyrij suppleat vicem baptismi aquae in paruulis. 53.1	54.1
Vtrum baptismi effectus sit deletio omnis culpa. 54.1	55.2
Vtrum effectus baptismi sit remissio totius poenae peccato debita. 55.2	56.1
Vtrum effectus baptismi aequalis sit in quolibet suscipiente. 56.1	57.1
Vtrum aliquis existens super pontem non potens habere aquam ad baptizandum puerum quem timet cito moriturum, si intendens prouidere salutem pueri projiciat eum in aquam intentione baptizandi, & proferens verba, in quibus consistit forma, & postea puer aliquo casu euadat, vtrum inquam sit baptizatus. 57.1	

DISTINCTIO V.

S Vperius determinavit, &c. 60.1	60.2
Vtrum Christus in quantum homo possit peccata remittere in baptismo. ibid.	61.1
Vtrum Christus ministris sacramentorum contulerit potestatem cooperandi ad emundationem interiori. 61.1	61.2
Vtrum Christus conferre potuit potestatem creandi alicui creaturae. 61.2	62.1
Vtrum character sit aliquid absolutum in anima. 62.1	63.2
Vtrum character sit in animae essentia. 63.2	64.2
Vtrum character possit deleri. 64.2	65.2
Vtrum character per quodlibet sacramentum imprimatur. 65.2	67.1
Vtrum baptismus possit tradi ab homine malo. 67.1	67.2
Vtrum baptismus possit tradi ab angelo malo in specie hominis apparente. 67.2	68.1
Vtrum malus homo baptizando mortaliter peccet. 68.1	68.2
Vtrum recipientes baptismum scienter ab homine malo peccent mortaliter. 68.2	69.1
Vtrum non habens ordinem possit baptizare. 69.1	70.1
Vtrum non baptizati possint baptizare. 70.1	70.2
Vtrum idem homo possit seipsum baptizare. 70.2	ibid.
Vtrum bonus angelus possit baptizare. ibid.	

DISTINCTIO VI.

S Vperius determinavit, &c. 72.2	72.2
Vtrum in baptizante requiratur fides ad hoc, vt verum possit conferre baptismum. 73.1	73.2
Vtrum in baptizante requiratur intentio. 73.2	74.2
Vtrum sufficiat in baptizante intentio pure in habitu. 74.2	

I N D E X.

Vtrum paruuli in utero materno possint baptizari. 75.1
 Vtrum in adultis requiratur vsus rationis ad suscipiendū
 baptismum. 76.1
 Vtrum in adultis habentibus vsus rationis quando bap-
 tizantur requiratur intentio ad hoc, vt recipiant sacra-
 mentum baptismi. 76.2
 Vtrum infideles adulti non baptizati cogendi sint ad su-
 sciendum baptismum. 77.2
 Vtrum illi qui coacti suscipiunt baptismum recipiant cha-
 racterem baptismi. 78.1
 Vtrum paruuli Iudæorum, & paganorum sint inuitis pa-
 rentibus baptizandi. 78.2
 Vtrum baptismus sit iterabilis. 79.2
 Vtrum baptizatus se baptizatum ignorans, postea faciens
 se sine conditione baptizari, sit irregularis. 80.1
 Vtrum consuetudo de expectando conferre baptismum
 vsque ad sabbatum Paschæ, vel Pentecostes fuerit rati-
 onabilis. 80.2
 Vtrum paruuli baptizandi debeant catechizari. 81.2
 Vtrum catechismus ante baptismum fieri debeat. ibid.
 Vtrum catechizare sit officium sacerdotis. 82.1
 Vtrum per exorcismum potestas diaboli a baptizando ex-
 pellatur. 82.2
 Quid illa significant quæ sunt, quando baptizandus exor-
 cizatur, & quæ sit forma exorcismi. 84.1
 Vtrum ea quæ sunt in solemnitate, quæ post baptismum
 celebratur aliquid significant. 84.2

D I S T I N C T I O VII.

Superius determinauit, &c. 86.1
 Vtrum chrisma sanctificatum sit huius sacramenti de-
 terminata materia. ibid.
 Vtrum hæc verba, signo te signo crucis, confirmo te chris-
 mate salutis, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti,
 amen, sit huius sacramenti conueniens forma. 87.1
 Vtrum soli Episcopi possint confirmare. 88.1
 Vtrum degradari Episcopi possint confirmare. 89.1
 Vtrum susceptionem huius sacramenti possit impedire
 voluntatis abusus. 89.2
 Vtrum susceptionem huius sacramenti possit impedire
 infantilis ætas, vel semineus sexus, & priuatio vsus
 lingua. 90.1
 Vtrum collatione huius sacramenti imprimatur charac-
 ter suscipienti. 90.2
 Vtrum suscipienti confirmationem gratia gratum facies
 conferatur. ibid.
 Vtrum susceptio huius sacramenti sit necessaria ad salu-
 tem. 91.1
 Vtrum sacramentum confirmationis sit dignius sacramen-
 to baptismi. 92.1
 Vtrum hoc sacramentum sit iterabile. 92.2
 Vtrum inunctio chrisimatis in confirmatione fieri debeat
 in fronte. 93.1
 Vtrum ille, qui confirmatur debeat teneri. 94.1
 Vtrum ab vno, vel à pluribus, & à quibus debeat teneri il-
 le qui confirmatur. ibid.

D I S T I N C T I O VIII.

Superius determinauit, &c. 96.1
 Vtrum species panis, & vini consecrata, sint sacramen-
 tum nouæ legis. 96.2
 Vtrum species panis, & vini consecrati sint vnum sacra-
 mentum. 97.1
 Vtrum hoc sacramentum fuerit conuenienter præfigura-
 tum. 97.2
 Vtrum hoc sacramentum conuenienter fuerit institu-
 tum. 98.1
 Vtrum hoc sacramentum debeat confici ante prandium,
 vel post cenam. 99.1
 Vtrum deficiente vno sacerdote in ministrando, ministe-
 rium, per sacerdotem alium deberet suppleri. 99.2
 Vtrum sacramentum solum a ieiunis debeat sumi. 100.1
 Vtrum licitum sit statim comedere post sumptionem hu-
 ius sacramenti. 100.2

Vtrum forma consecrationis panis consistat præcisè in
 verbis prædictis. 101.1
 Vtrum forma consecrationis sanguinis Christi præcisè cõ-
 sistat in his verbis, hic est enim calix sanguinis mei noui,
 & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vo-
 bis, & pro multis effundetur in remissionem peccato-
 rum. 104.1
 Vtrum virtus transubstantiatiua principaliter respiciat sa-
 cerdotem, quam verba. 105.2
 Vtrum vna forma sine alia suam habeat operationem.
 fol. 106.2

D I S T I N C T I O IX.

Superius determinauit, &c. 108.2
 Vtrum in hoc sacramento corpus Christi manduce-
 tur veraciter. ibid.
 Vtrum Christus in hoc sacramento manducetur vtiliter,
 fol. 109.2
 Vtrum omnis manducans corpus Christi sacramentali-
 ter, manducet ipsum spiritualiter. ibid.
 Vtrum contritus non confessus peccet mortaliter susci-
 piendo hoc sacramentum. 111.2
 Vtrum propter aliquid quod non est peccatum, teneatur
 homo abstinere a susceptione huius sacramenti. 112.1
 Vtrum sacerdos peccet qui scienter dat sacramentum hoc
 existenti in peccato mortali. 113.1
 Vtrum sacerdos peccet dando hoc sacramentum hystrio-
 nibus, & magis. 114.1
 Vtrum sacerdos hoc sacramentum dare debeat illis qui
 de crimine sunt suspecti. ibid.

D I S T I N C T I O X.

Superius determinauit, &c. 116.2
 Vtrum corpus Christi sit sub specie quantum ad ve-
 ram substantiam. ibid.
 Vtrum corpus Christi sit sub specie quantum ad eius ve-
 ram quantitatem. 117.2
 Vtrum Deus possit facere corpus suum esse in illa specie,
 vt in loco sub qua continetur in sacramento. 118.2
 Vtrum filius Dei possit facere corpus suum esse in pluri-
 bus locis simul. 119.2
 Vtrum Deus possit transmutare substantiam panis in
 quantitatem corporis sui. 120.2
 Vtrum Deus possit transmutare substantiam panis ean-
 dem in numero in corpora plura. 121.1
 Vtrum corpus Christi, vt contentum, sub specie sacramen-
 tali possit moueri. 122.1
 Vtrum corpus Christi contentum sub specie sacramenta-
 li possit immediate tangi. 123.1
 Vtrum corpus Christi sub specie possit videre visioni in-
 tellektuali. 124.2
 Vtrum corpus Christi sub specie possit videri oculo cor-
 porali. 125.1
 Vtrum corpus Christi sit totum sub qualibet parte hostiæ.
 fol. 126.1
 Vtrum corpus Christi sit sub quolibet indiuisibili ipsius
 hostiæ. 127.1
 Vtrum virtute sacramenti sacerdos possit quantamcun-
 que materiam conuertere. ibid.
 Vtrum virtute sacramenti sacerdos possit vnam partem
 eiusdem hostiæ sine alia consecrare hostia continua re-
 manente. 128.1

D I S T I N C T I O XI.

Superius determinauit, &c. 131.1
 Vtrum substantia panis, & vini conuertantur in corpus,
 & sanguinem Christi. 131.2
 Vtrum tota substantia panis, conuertatur in totam sub-
 stantiam corporis. 132.1
 Vtrum in ista conuersione annihilatur substantia panis.
 fol. 134.1
 Vtrum illa conuersio fiat in instanti. 134.2
 Vtrum illa conuersio sit mutatio. 136.1
 Vtrum

I N D E X.

Vtrum hæc mutatio sit mirabilior omnibus alijs muta-
 tionibus. 137.1
 Vtrum sacramentum Eucharistiæ possit confici de alia ma-
 teria, quam de pane, & vino. 138.1
 Vtrum hoc sacramentum possit confici de alio pane, quã
 de pane facto de farina tritica coagulata per natura-
 lem aquam. 139.1
 Vtrum hoc sacramentum possit confici de pane fermenta-
 to. 139.2
 Vtrum sanguis possit confici de alio vino, quã de vite.
 fol. 141.1
 Vtrum sanguis Christi possit confici de quolibet vino vi-
 tis. 141.2
 Vtrum sacerdos perpendens postquam incœpit canonem
 missæ, materiam indebitam esse ministratam, debeat
 aliam hostiam accipere, & eam consecrare. 142.2
 Vtrum aqua sit vino apponenda. 143.1
 Vtrum in confectioe sanguinis, minus debeat apponi de
 aqua, quã de vino. 143.2
 Vtrum illa aqua simul cum vino conuertatur in sangui-
 nem. 143.2
 Vtrum si vinum sine aqua consecraretur, conuerteretur
 in sanguinem. 143.2
 Vtrum commixtum æqualiter ex aqua & vino conuertatur
 in sanguinem. 144.1
 Vtrum si sacerdos sciret aquam fuisse postam in dolio si-
 ue barillo, vel poto, de quo accipitur vinum consecran-
 dum, teneatur aliam aquam apponere. 144.2
 Vtrum Christus in cœna corpus suum sub sacramento
 sumperit. 144.2
 Vtrum Christus in cœna corpus suum sub sacramento Iu-
 dæ dederit. 145.1
 Vtrum Christus dederit Iudæ corpus suum quando de-
 dit ei panem intinctum. 145.2
 Vtrum corpus suum passibile dederit. 145.2
 Vtrum hostia intincta sanguine debeat populo dari. 146.1
 Vtrum sacramentum Eucharistiæ debeat populo ministra-
 ri sub vtraque specie. 146.2

D I S T I N C T I O XII.

Superius determinauit, &c. 148.2
 Vtrum possibile sit accidētia fieri sine subiecto. 149.1
 Vtrum in hoc sacramento species panis, & vini sint sine
 subiecto. 150.2
 Vtrum species panis possit frangi. 151.2
 Vtrum species panis possit corrumpi. 152.1
 Vtrum species possint sensum immutare. 153.2
 Vtrum possint in aliquod corpus naturaliter agere. 154.1
 Vtrum species prædictæ possint aliquid permisceri. 154.2
 Vtrum species prædictæ habeant vim nutriendi. 155.2
 Vtrum per huius sacramenti susceptionem peccata remit-
 tantur. 156.2
 Vtrum virtutes augeantur per susceptionem huius sacra-
 menti. 157.1
 Vtrum sit frequenter communicandum. 157.2
 Vtrum aliquid significant partes tres, quæ sunt de specie
 consecrata. 158.1

D I S T I N C T I O XIII.

Superius determinauit, &c. 159.2
 Vtrum quilibet sacerdos possit hoc sacramentum con-
 ficere. 160.1
 Vtrum non sacerdos possit hoc sacramentum conficere.
 fol. 161.2
 Vtrum non sacerdos possit hoc sacramentum dispensa-
 re. 162.1
 Vtrum licitum sit homini hoc sacramentum suscipere a
 publico peccatore. 162.2
 Vtrum sit licitum plures sacerdotes super eandem hostia
 verba consecrationis proferre cum intentione conse-
 crandi. 163.1
 Vtrum liceat sacerdoti abstinere a celebratione per to-
 tum tempus vite suæ. 164.1
 Vtrum debeat obseruari tēpus celebrationis missæ. 164.2

Vtrum debeant celebrari tres missæ in domini Natiuita-
 te, & quare non celebratur missa in pasche. 165.1
 Vtrum licitum sit celebrare in loco non sacro. 165.2
 Vtrum liceat missam celebrare super altare non lapi-
 deum. 166.1
 Vtrum liceat missam celebrare in calice lapideo, vel vi-
 treo, vel aereo. ibidem.
 Vtrum liceat celebrare sine igne, & vestibus ab Episcopo
 benedictis. 166.2
 Vtrum celebrans in loco interdicto sit irregularis. 167.1
 Vtrum celebrans super altare non consecratum, aut fra-
 ctum, sit irregularis. 167.1
 Vtrum celebrans sine vestibus benedictis, & ad celebra-
 dum deputatis sit irregularis. 167.1
 Vtrum aliquid significant illa quæ requiruntur ad cele-
 brationem missæ, vltra illa quæ requiruntur ad essen-
 tiam sacramenti. 167.2
 Vtrum omnis infidelis sit hæreticus. 169.1
 Vtrum symoniaci sint hæretici. ibidem.
 Vtrum hæresis sit maxima omnium peccatorum. ibid.
 Vtrum hæretici sint tolerandi. 169.2

D I S T I N C T I O XIII.

Superius determinauit, &c. 173.2
 Vtrum poenitentia sit virtus. 174.1
 Vtrum poenitentia sit generalis virtus. 174.2
 Vtrum poenitentia sit virtutis vna species specialissima.
 fol. 175.1
 Vtrum poenitentia contineatur sub iustitia. 176.1
 Vtrum poenitentia sit in voluntate, sicut in subiecto. 177.1
 Vtrum poenitentia sit in beatis. 178.1
 Vtrum poenitentia sit in nobis ex acquisitione. 179.1
 Vtrum poenitentia concipiatur in nobis ex timore. 179.2
 Vtrum prius ordine naturæ formetur habitus poeniten-
 tiæ, quam eius subiectum. 180.2
 Vtrum prius ordine naturæ formetur actus poenitentia,
 quàm habitus. 181.2
 Vtrum aliquando formetur actus poenitendi non elicitus
 ab aliquo poenitentia habitus. 182.2
 Vtrum actus poenitentia formatus sit nobilior, quàm eius
 habitus. 183.1
 Vtrum per poenitentiam possit remitti quodcunque pec-
 catum. 184.1
 Vtrum per poenitentiam possit remitti tota poena pecca-
 to debita. 184.2
 Vtrum omnes virtutes per poenitentiam restituantur. 185.2
 Vtrum bona opera mortificata per sequentem poeniten-
 tiam viuificentur. 186.1
 Vtrum de peccato per poenitentiam remissio teneatur ho-
 mo amplius poenitere. 187.1
 Vtrum peccator per poenitentiam possit, plusquam se-
 mel resurgere. 187.2
 Vtrum sit alijs virtutibus prior origine. 188.2
 Vtrum poenitentia sit alijs virtutibus prior dignitate. 189.2
 Vtrum poenitentia solemnis sit iterabilis, & quibus perso-
 nis debeat imponi. 190.1
 Vtrum aliqua requirantur ad ritum illius poenitentia. ibid.

D I S T I N C T I O XV.

Superius exclusit, &c. 194.1
 Vtrum satisfactio sit actus virtutis. 194.2
 Vtrum homo possit Deo satisfacere pro culpa. 195.1
 Vtrum satisfactio debeat fieri per opera poenalia. 196.1
 Vtrum flagella, quæ immittit Deus, vel venire permittit
 super poenitentes, sint pro eis satisfactoria. ibid.
 Vtrum possit fieri satisfactio per illa, quæ sunt in mor-
 tali peccato. 196.2
 Vtrum homo possit satisfacere de vno peccato mortali si-
 ne alio. 197.2
 Vtrum Deus possit remittere peccatum sine aliqua satis-
 factione. 198.2
 Vtrum sufficienter enumerentur partes satisfactionis,
 scilicet, oratio, ieiunium, & elemosyna. 199.2
 Vtrum dare elemosynam sit actus virtutis. 200.1
 Vtrum dare elemosynam cadat sub præcepto. 200.2
 Vtrum dare elemosynam sit magis satisfactorium inter
 partes satisfactionis. 201.2

I N D E X.

Verum eleemosynæ corporales præferendæ sint spiritalibus eleemosynis. 202.2
 Vtrum de quolibet bono sit eleemosyna faciendâ. 203.1
 Vtrum licitum sit cuiilibet facere eleemosynam. 204.1
 Vtrum aliquis possit eleemosynam facere sibi ipsi. 204.2
 Vtrum eleemosyna danda sit malis. 205.1
 Vtrum abstinentia sit virtus. 205.2
 Vtrum ieiunium sit actus abstinentiæ. 206.1
 Vtrum ieiunium sit sub præcepto. 206.2
 Vtrum omnes obligentur ad obseruationem ieiunij. 207.1
 Vtrum esus carniū frangat ieiunium. 208.1
 Vtrum gula frangat ieiunium. 209.1
 Vtrum ebrietas frangat ieiunium. 210.1
 Vtrum in aliquibus præcipuis temporibus sit ieiunandum. 211.1
 Vtrum oratio sit actus voluntatis. 212.1
 Vtrum oratio sit actus virtutis latræ. 212.2
 Vtrum solus Deus sit orandus. 213.2
 Vtrum aliquid determinate petendum sit in oratione. fol.
 Vtrum orandum sit vocaliter. 214.1
 Vtrum vocalis oratio sit satisfactoria sine mentali. 214.2
 Vtrum oratio debito modo facta semper exaudiatur. 215.2
 Vtrum inter alias orationes oratio dominica sit efficacior. 216.1
 Vtrum restitutio sit pars satisfactionis. 217.1
 Vtrum damnificans alium in bonis animæ, vel in bonis corporis teneatur ad restitutionem. 218.1
 Vtrum damnificans alium iniuste in fama, teneatur ad restitutionem. 219.1
 Vtrum damnificans alium iniuste in possessionibus exterioribus teneatur ad restitutionem. 219.2
 Vtrum quilibet in aliquo contractu accipiens aliquid ultra sortem teneatur ad restitutionem illius. 222.1
 Vtrum homo teneatur ad restituendum ea, quæ legitime mercatione lucratus est de bonis, quæ ipse vel eius pater acquirerat per vfuram. 224.1
 Vtrum homo teneatur restituere ea, quæ inuenit a fortuna. 225.1
 Vtrum homo teneatur restituere ea, quæ lucratus est per ludos prohibitos. 225.2

DISTINCTIO XVI.

Superius determinauit, &c. 228.2
 Vtrum tria prædicta sint partes pœnitentiæ. 229.1
 Vtrum absolutio sacerdotis sit principalior pars sacramenti pœnitentiæ, quam compunctio cordis. 229.2
 Vtrum circumstantia possit mutare speciem peccati. 230.2
 Vtrum circumstantia possit mutare veniale peccatum in mortale. 231.1
 Vtrum ludi impediunt veram pœnitentiam. 232.2
 Vtrum veram pœnitentiam impediunt negotiatio temporalis. 233.1
 Vtrum ad salutem sit necessaria pœnitentia ad peccatis mortalibus baptismum præcedentibus. 233.1
 Vtrum ad salutem necessaria sit pœnitentia de peccatis omnibus mortalibus baptismum sequentibus. 234.1
 Vtrum pœnitentia de venialibus sit necessaria. 234.2
 Vtrum veniale peccatum possit remitti sine mortali. 235.2

DISTINCTIO XVII.

Superius determinauit, &c. 239.2
 Vtrum sit dolor voluntarie assumptus pro peccatis cum proposito confitendi & satisfaciendi. 240.1
 Vtrum attritio possit fieri contritio. 241.1
 Vtrum attritionem facientis quod in se est, necessarium sit fieri contritionem. 241.2
 Vtrum ordine naturæ prior sit contritio, quam peccati remissio. 242.2
 Vtrum pro quantocumque magno peccato sufficiat quantumcunque parua contritio. 243.2
 Vtrum contritio sit causa efficiens remissionis peccati. fol.
 Vtrum possit esse nimis magnus dolor in contritione. 246.1
 Vtrum idem motus contritionis in numero possit intendi, & remitti. 247.1

Vtrum homines de necessitate teneantur confiteri peccata sua sacerdoti. 247.1
 Vtrum homines teneantur confiteri peccata sua sacerdoti ex iure naturæ. 248.2
 Vtrum oēs teneamur confiteri peccata sua sacerdoti. 249.1
 Vtrum sacerdote absente teneatur pœnitens ei confiteri per scriptum. 250.2
 Vtrum confitens alicui sacerdoti omnia peccata sua de quibus est memor, si diu post acceptam absolutionem recordetur alicuius mortalis peccati, quod ante suam confessionem commiserat, teneatur tentione necessitatis illud peccatum confiteri illi eidem sacerdoti. 251.1
 Vtrum possit dispensari cum aliquo, ut non teneatur confiteri. 251.2
 Vtrum confessionem factam proprio sacerdoti respectu eorundem peccatorum in numero, necessarium sit iterare. 252.2
 Vtrum sacerdos proprius possit de iure punire illum qui non confitetur semel in anno. 253.2
 Vtrum pœnitens teneatur confiteri proprio sacerdoti. fol.
 Vtrum illi qui confitentur alicui habenti potestatem Episcopi, teneantur illo eodem anno confiteri suo presbytero parochiali. 255.2
 Vtrum confessi non sacerdoti, quem parochialis sacerdos posuit loco eius, credens eum esse sacerdotem, teneantur illa eadem peccata iterum confiteri, postquam confiterit eis illum cui confessi fuerunt, non esse sacerdotem. 256.2
 Vtrum homo teneatur confiteri omnia peccata mortalia, tam secreta, quam publica. 257.1
 Vtrum homo teneatur peccati circumstantias confiteri. fol.
 Vtrum peccator statim teneatur confiteri habita opportunitate sacerdotis. 258.1
 Vtrum mulier teneatur confiteri suo presbytero parochiali peccatum, quod cum eo commisit. 259.1
 Vtrum confessio sacramentalis possit fieri pluribus sacerdotibus simul. 259.2
 Vtrum ille 16. condiciones contentæ in versibus superius positus requirantur ad confessionem. 260.1
 Vtrum ad iustificationem impij requiratur conuersio voluntatis eius ad Deum. 260.2
 Vtrum ad iustificationem impij requiratur gratiæ infusio. 261.1
 Vtrum prior sit ordine naturæ ad Deum conuersio, quam a peccato auersio. 261.2
 Vtrum prior sit ordine naturæ gratiæ infusio, quam culpæ remissio. 262.2
 Vtrum iustificatio impij sit in instanti. 264.1
 Vtrum impij iustificatio essentialius respiciat gratiæ infusionem, quam peccatorum remissionem. 265.2
 Vtrum iustificatio impij sit posterior ordine naturæ, quæ gratiæ infusio, & culpæ remissio. 266.1
 Vtrum iustificatio impij sit miraculosa. 266.1

DISTINCTIO XVIII.

Superius determinauit, &c. 270.1
 Vtrum ecclesiæ datae sint clauis regni celorum. 270.2
 Vtrum clauis sint datae ad aperiendum tantum. 271.1
 Vtrum vna vel duæ sint illæ clauis. 271.2
 Vtrum liceat sacerdotibus vti clauibus pro sua voluntate. 272.1
 Vtrum pœnitens teneatur tentione necessitatis recipere, & explere pœnitentiâ sibi iniunctam a sacerdote. 272.2
 Vtrum sacerdos potestatem clauium possit remittere peccati maculam. 273.1
 Vtrum sacerdos per potestatem clauium possit remittere peccatum quantum ad pœnam. 273.2
 Vtrum sacerdos parochialis teneatur audire confessiones parochianorum suorum quotiescunque voluerint in eodem anno confiteri. 274.1
 Vtrum clauis respectu eiusdem peccati in numero habeant efficaciam plusquam semel. 275.1
 Vtrum sacerdos absoluens aliquem de facto ab illis peccatis a quibus non potest eum absolueri de iure peccet mortaliter. 277.2

Vtrum

I N D E X.

Vtrum aliquis debeat excommunicari. 278.1
 Vtrum aliquis debeat excommunicari pro solo peccato mortali. 278.2
 Vtrum vxor debeat excommunicari pro peccato maritali. 279.1
 Vtrum Dominus possit iuste excommunicari pro peccato subditorum suorum. 279.2
 Vtrum excommunicatus iniuste, debeat excommunicatus reputari. 280.1
 Vtrum sacerdos parochialis possit excommunicare subditos. 280.2
 Vtrum sacerdos suspensus, vel excommunicatus, possit excommunicari. 281.2
 Vtrum non sacerdos possit aliquem excommunicare. 281.2
 Vtrum irregularis possit aliquem excommunicare. 282.1
 Vtrum iudex delegatus post reuocationem commissionis sibi factæ, possit antequam reuocatio commissionis ad eum peruenire potuerit aliquem excommunicare. 283.2
 Vtrum superior possit excommunicari ab inferiori. 284.1
 Vtrum excommunicatus possit excommunicari. 284.2
 Vtrum communitas possit excommunicari. 284.2
 Vtrum mortuus possit excommunicari. 285.1
 Vtrum habens priuilegium, quod non possit excommunicari ab ordinario, possit ab eo excommunicari. 285.2
 Vtrum participans cum excommunicato, sit excommunicatus. 286.1
 Vtrum participare cum excommunicato, semper sit peccatum mortale. 286.2
 Vtrum participans scienter cum excommunicatis à Papa: sit excommunicatus maiori excommunicatione. 287.2
 Vtrum sacerdos recipiens oblationes suorum parochianorum excommunicatorum, sit excommunicatus. 287.2
 Vtrum aliquis sciens aliquem excommunicatum, teneatur ipsum vitare. 288.1
 Vtrum excommunicati sint priuati omnibus actibus legitimis. 288.2
 Vtrum excommunicatis profint orationes ecclesiæ. 289.2
 Vtrum omnes qui moriuntur excommunicati, priuandi sint ecclesiastica sepultura. 290.1
 Vtrum excommunicatis minori excommunicatione tantum possint conferri de iure ecclesiastica beneficia. Et vtrum beneficia in tali statu eis collata possint licite retinere. 290.2
 Vtrum excommunicatus maiori excommunicatione soleniter baptizans sit irregularis. 291.1
 Vtrum iniuste excommunicans excommunicato, teneatur ad interesse. 292.1
 Vtrum excommunicatis scienter aliquem iniuste incurrat aliquam suspensionem. 292.2
 Vtrum episcopi excommunicantes, vel suspendentes, non in scripto, sententiam suspensionis incurrant. 293.1
 Vtrum iniuste excommunicantes, sint digni pœna æterna. 293.1
 Vtrum maiori pœna dignus sit iniuste excommunicans, pauperem, quam iniuste excommunicans diuitem. 293.2
 Vtrum parochialis sacerdos possit suum subditum absolueri ab excommunicatione quam incurrit, participando in crimine cum excommunicato maiori excommunicatione. 294.1
 Vtrum fauens excommunicato participet in crimine pro quo est excommunicatus. 294.2
 Vtrum quilibet sacerdos possit absolueri à minori excommunicatione. 295.1
 Vtrum sacerdos subditum suum excommunicatum maiori excommunicatione, possit absolueri à peccatis excommunicatione manente. 295.2
 Vtrum ille, qui incurrit excommunicationem in vno episcopatu, postea possit absolui ab alio episcopo in cuius diocesi moratur. 296.2
 Vtrum excommunicatus possit absolui inuitus. 297.1
 Vtrum excommunicatus absens possit per litteras absolui. 297.2
 Vtrum excommunicatus pluribus de causis, absoluator

simpliciter, si non omnes causas excommunicationis suæ exprimat. 298.2
 Vtrum absolutus ab officiali episcopi excommunicati, sit vere absolutus. 298.2
 Vtrum excommunicatus cui excommunicator dicit reuocato excommunicationem, seu relaxo quam in te tuli, & non dicit, absoluo te, seu absoluiimus, vere sit absolutus. 299.1
 Vtrum milites teneantur obedire suis principibus publice maiori excommunicatione excommunicatis pro graui, & enormi casu postquam solemniter denunciati sunt excommunicati. 299.2
 Vtrum clerici teneantur obedire suo Episcopo manifeste maiori excommunicatione excommunicato 300.1
 Vtrum monachi teneantur obedire suo abbati excommunicato, postquam solemniter denunciatus est excommunicatus. 300.2
 Vtrum vxor teneatur obedire marito excommunicato. 301.1
 Vtrum plures sint illi casus in quibus ipso iure incurrit homo excommunicationem maiorem, & quot illi sint. 301.1
 Vtrum sacrilegi sint excommunicati ipso iure. 304.2
 Vtrum violans immunitatem ecclesiæ sit excommunicatus iure. 305.1
 Vtrum impetrans litteras domini Papæ tacita veritate, vel suggesta falsitate, sit excommunicatus ipso iure. 306.1
 Vtrum inueniens litteras domini Papæ cuius efficacia iam expirauit, ut potest, quia fuit data ad tempus, quod iam transiit, & ludo, non intentione vtendi litteram aliquam in ea male formatam reformet, vel punctum faciat, vel per quemcumque alium modum aliquid in ea immutet, sit excommunicatus ipso iure. 306.2
 Vtrum aliquis de nouo veniens ad studium portans arma antequam fiat sententia contra portantes arma per Episcopum loci latam incurrat excommunicationem. 307.1
 Vtrum secularis iniiciens manus violentas in clericum, & non absolutus ab excommunicatione quam propter hoc incurrit intrans religionem ab excommunicatione prædicta, possit absolui a prælato illius monasterij, quod intrauit. 307.2
 Vtrum religiosus manus violentas iniiciens in alium religiosum eiusdem religionis, & monasterij, a suo prælato possit ab illa excommunicatione absolui. 308.2
 Vtrum religiosus iniiciens manus violentas in religiosum alterius claustrij, a prælato proprio possit absolui. 308.2
 Vtrum religiosus manus violentas iniiciens in clericum seculari a suo prælato ab excommunicatione, quam propter prædictam iniectioem incurrit, possit absolui. 309.1
 Vtrum religiosus manus violentas iniiciens in clericum, & antequam absoluator ab excommunicatione, quam propter prædictam iniectioem incurrit ordines suscipiens, & sic irregularis factus per suum prælatum possit super illa irregularitate dispensari. 309.2

DISTINCTIO XIX.

Superius determinauit Magister, &c. 312.1
 Vtrum clauis fuerit collata sacerdotibus vel. 312.1
 Vtrum clauis sint collatae omnibus sacerdotibus nouæ legis. 313.2
 Vtrum quilibet sacerdos possit vfum clauium in personam quamlibet exercere. 313.2
 Vtrum correctio fraterna sit sub præcepto. 314.1
 Vtrum existens in peccato mortali, teneatur alios peccatores corrigere. 315.1
 Vtrum inferiores teneantur corrigere superiores. 315.2
 Vtrum secreta monitio debeat præcedere publicam denunciationem. 316.2
 Vtrum testium inductio debeat præcedere publicam denunciationem. 317.2
 Vtrum iudex pro sola fama nullo existente accusatore debeat ex officio suo procedere ad inquisitionem. 318.1
 Vtrum accusatus possit in aliquo casu accusatorem repellere. 319.1
 Vtrum

I N D E X.

Vtrum accusatus possit in aliquo casu recusare iudicem. 320.1
 Vtrum accusatus possit in aliquo casu excipere contra testes. 320.2

D I S T I N C T I O X X.

Superius determinavit Magister. &c. 324.1
 Vtrum aliquis in articulo mortis primo poenitens possit dignè poenitere. 324.2
 Vtrum poenitenti in articulo mortis debeat sacerdos aliquam satisfactionem imponere. 325.1
 Vtrum aliquis possit satisfacere pro alio. 325.1
 Vtrum poena purgatorij sit grauior, qualibet temporali poena. 326.2
 Vtrum poena purgatorij sit satisfactoria. 327.2
 Vtrum poena purgatorij per ministerium demonum infligatur. 328.1
 Vtrum indulgentiæ prædictæ aliquid valeant. 328.2
 Vtrum indulgentiæ tantum valeant, quantum sonant. 329.1
 Vtrum indulgentiæ valeant aliquibus post hanc vitam. 329.2
 Vtrum valeant existentibus in peccato mortali. 330.2
 Vtrum indulgentiæ valeant religiosis. 331.1
 Vtrum indulgentiæ valeant prælatis, qui eas concedunt. 331.1
 Vtrum malus episcopus possit dare indulgentiam. 331.2
 Vtrum aliquis non episcopus possit indulgentias dare. 331.2
 Vtrum quilibet prælatus possit indulgentias dare. 332.1

D I S T I N C T I O X X I.

Superius determinavit Magister. &c. 334.2
 Vtrum consonum sit diuinæ iustitiæ aliquam animam a corpore in charitate decedentem in purgatorio puniri. 335.1
 Vtrum de purgatorio alius alio citius liberetur. 335.2
 Vtrum ad purgationem animarum sit aliquis locus deputatus specialiter. 336.1
 Vtrum aliqua peccata venialia post hanc vitam remittantur, quantum ad culpam. 336.2
 Vtrum aliquod peccatum veniale puniatur æterna poena. 337.2
 Vtrum per lignum, scænum, & stipulam intelligantur peccata venialia. 338.1
 Vtrum per confessionem generalem deleantur peccata venialia. 338.2
 Vtrum per confessionem generalem deleantur mortalia oblita. 339.1
 Vtrum peccet confitens confitendo peccata, quæ non fecit. 339.2
 Vtrum sigillum confessionis sit de iure naturæ. 340.1
 Vtrum in aliquo casu liceat sacerdoti confessionem reuelare. 340.2
 Vtrum alius a confessore audiens a proposito, vel casu confitentis ignorantis, quod peccata sua alius a confessore audiat teneatur illa celare. 341.1
 Vtrum sub sigillo confessionis cadat persona cum qua penitens confitetur se peccasse. 343.1
 Vtrum ille cui confessor reuelauit confessionem alicuius, teneatur celare illam. 345.2
 Vtrum poenitens teneatur celare personam cum qua peccauit. 346.1
 Vtrum poenitens teneatur celare poenitentiam sibi iniunctam a confessore. 346.1
 Vtrum differentia sit inter sigillum confessionis, & sigillum secreti. 346.2

D I S T I N C T I O X X I I.

Cumque multis, &c. 347.1
 Vtrum peccata dimissa possit redire eadem in numero, quantum ad culpam. 348.2

Vtrum omnia peccata dimissa per sequens mortale peccatum redeant eadem spem, vel genere quantum ad culpam. 349.2
 Vtrum omnia peccata remissa per sequens mortale peccatum, redeant quantum ad poenam. 350.1
 Vtrum ingratitude sit speciale peccatum. 350.2
 Vtrum maior sit ingratitude in casu ab innocentia, quàm in casu a vera poenitentia. 351.1
 Vtrum exterior poenitentia sit Sacramentum. 352.1
 Vtrum remissio peccatorum sit res huius sacramenti. 352.2
 Vtrum poenitentia sit vnum sacramentum. 353.1
 Vtrum poenitentia sit ab institutione. 353.2
 Vtrum hoc sacramentum immediate à Christo fuerit institutum, & quando. 354.1

D I S T I N C T I O X X X I I I.

Superius determinavit magister. &c. 355.1
 Vtrum extrema vnctio sit sacramentum. 355.2
 Vtrum hoc sacramentum à Christo fuerit institutum. 356.1
 Vtrum materia huius sacramenti sit oleum de oliuis per episcopum consecratum. 356.1
 Vtrum huius sacramenti sit aliqua determinata verborum forma. 356.2
 Vtrum effectus huius sacramenti sit venialium peccatorum remissio. 357.1
 Vtrum effectus huius sacramenti sit infirmitatis corporalis alleuatio. 357.2
 Vtrum hoc sacramentum possit conferri a non episcopo. 358.2
 Vtrum possit conferri a non presbytero. 359.1
 Vtrum conferri debeat aliquibus sanis. 359.2
 Vtrum debeat conferri omnibus infirmis. 359.2
 Vtrum sola instrumenta sensuum debeant inungi. 360.1
 Vtrum hoc sacramentum iterabile sit. 360.2

D I S T I N C T I O X X X I I I I.

Superius determinavit magister. &c. 364.2
 Vtrum tonsura sit ad ordinem susceptionem dispositio congrua. 365.1
 Vtrum tonsura sit ordo. 366.1
 Vtrum tonsuræ temporalium abrenunciatio sit annexa. 366.2
 Vtrum clerici non beneficiati, nec in sacris constituti teneantur portare tonsuram. 367.2
 Vtrum clerici vxorati non tamen bigami teneantur portare tonsuram. 368.2
 Vtrum bigami teneantur tonsuram non portare. 369.1
 Vtrum ordo sit in ecclesia. 369.1
 Vtrum ordo sit sacramentum. 370.1
 Vtrum fiat septem ordines tantum. 370.2
 Vtrum gratia gratum faciens in ordinatione conferatur. 371.2
 Vtrum character in quolibet ordine imprimatur. 372.2
 Vtrum in quo actu cuiuslibet ordinationis imprimatur character. 373.1
 Vtrum supra sacerdotalem ordinem, sit aliqua potestas in Ecclesia. 375.1
 Vtrum Episcopatus sit ordo. 376.1
 Vtrum omnium Episcoporum sit aliquis in ecclesia superior. 376.2

D I S T I N C T I O X X V.

Superius determinavit. &c. 379.2
 Vtrum presbyter non episcopus possit ordinare. 380.1
 Vtrum episcopus hæreticus possit ordines conferre. 380.2
 Vtrum episcopus degradatus possit ordines conferre. 381.2
 Vtrum sit simonia studiosa voluntas emendi vel vendendi quid spirituale, vel spirituali annexum. 382.2
 Vtrum

I N D E X.

D I S T I N C T I O X X V I I I.

Superius determinavit, &c. 425.1
 Vtrum consensus de futuro per se matrimonium efficere possit. 425.2
 Vtrum expressus consensus de futuro, cum carnali copula sequente, accedente consensu de præsentis per verba tam men de præsentis non expresso, efficiat matrimonium. 426.1
 Vtrum sufficiat ad matrimonium solus consensus de futuro, cum carnali copula, & sequente. 426.2
 Vtrum post carnalem copulam solum consensum de futuro sequentem, aliud matrimonium contrahi possit. 426.2
 Vtrum consensus mutuus de translatione potestatis corporum ad tempus faciat matrimonium. 428.1
 Vtrum mutuus consensus conditionalis faciat matrimonium, re non existente posita sub conditione. 428.2
 Vtrum consensus clandestinus efficiat matrimonium. 429.2
 Vtrum consensus in carnalem copulam, sit necessarius ad matrimonium contrahendum. 430.1

D I S T I N C T I O X X I X.

Superius determinavit, &c. 431.2
 Vtrum consensus coactio per metum impediatur matrimonium. 431.2
 Vtrum consensus coactio per metum impediatur sponsalia iuramento firmata. 433.2
 Vtrum persona consentiens in aliam sibi non consentientem possit illa viuente contrahere matrimonium. 435.1
 Vtrum parentes possint liberos suos cogere ad matrimonium contrahendum. 436.1
 Vtrum ratificetur per sequentem consensum tacitum. 436.2
 Vtrum per carnalem copulam sequentem ratificetur sol. 437.1
 Vtrum matrimonium contractum per consensum metu coactum, ratificetur, si firmetur per iuramentum. 437.2
 Vtrum ille qui iurauit aliquam ducere in vxorẽ, possit religionẽ intrare matrimonio non prius contracto. 438.1

D I S T I N C T I O X X V I.

Superius determinavit, &c. 400.2
 Vtrum matrimonium sit de iure naturæ. 400.2
 Vtrum matrimonium fuerit institutum ante peccatum. 402.1
 Vtrum matrimonium fuerit institutum a Deo immediate. 402.2
 Vtrum actus matrimonialis sit licitus. 403.2
 Vtrum actus matrimonialis sit meritorius. 404.1
 Vtrum in susceptione matrimonij gratia conferatur. 405.1
 Vtrum copula matrimonialis fuerit in præcepto ante peccatum. 406.1
 Vtrum copula matrimonialis fuerit sub præcepto, post peccatum. 406.2
 Vtrum modo obligentur homines ad illud præceptum. 407.1
 Vtrum matrimonium sit in genere relationis. 407.2
 Vtrum matrimonium sit sacramentum nouæ le. 408.1
 Vtrum concubitus sit de integritate matrimonij. 409.1

D I S T I N C T I O X X V I I.

Superius determinavit, &c. 412.2
 Vtrum matrimonium prædictis nominibus conueniẽter nominetur. 413.1
 Vtrum ad contrahendum matrimonium necessarius sit verus viri, & mulieris consensus. 413.2
 Vtrum ad contrahendum matrimonium sufficiat consensus tacitus. 414.1
 Vtrum aliquid consulendum sit alteri cõiugum, cui alter affirmat, quod nunquam in eum consensit, nec consentit. 414.2
 Vtrum matrimonium non consummatum possit dissolui per mutuum dissensum. 415.1
 Vtrum matrimonium nõ consummatum possit dissolui per religionis ingressum. 415.2
 Vtrum matrimonium nõ consummatum possit dissolui per abscissionem genitalium. 416.2
 Vtrum per religionis ingressum possit dissolui matrimonium consummatum. 417.2
 Vtrum sponsalia possint contrahi ante septennium. 419.1
 Vtrum multis modis sponsalia contrahantur. 419.2
 Vtrum sponsalia publicè contracta coram amicis, non tamen in facie ecclesiæ possint solui per mutuum dissensum tantum præter iudicium ecclesiæ. 420.1
 Vtrum aliquibus modis sponsalia dissoluantur. 420.1
 Vtrum bigami sint irregulares. 420.2
 Vtrum irregularitas bigamiæ tollatur per baptismum. 422.1

D I S T I N C T I O X X V I I I.

Superius determinavit, &c. 412.2
 Vtrum matrimonium nõ consummatum possit dissolui per religionis ingressum. 415.2
 Vtrum matrimonium nõ consummatum possit dissolui per abscissionem genitalium. 416.2
 Vtrum per religionis ingressum possit dissolui matrimonium consummatum. 417.2
 Vtrum sponsalia possint contrahi ante septennium. 419.1
 Vtrum multis modis sponsalia contrahantur. 419.2
 Vtrum sponsalia publicè contracta coram amicis, non tamen in facie ecclesiæ possint solui per mutuum dissensum tantum præter iudicium ecclesiæ. 420.1
 Vtrum aliquibus modis sponsalia dissoluantur. 420.1
 Vtrum bigami sint irregulares. 420.2
 Vtrum irregularitas bigamiæ tollatur per baptismum. 422.1

D I S T I N C T I O X X V I I I I.

Superius determinavit, &c. 447.1
 Vtrum debeant esse aliqua bona matrimonium excusantia. 447.2
 Vtrum plura sint matrimonij bona, & quæ sint. 448.2
 Vtrum bonum sacramenti sit principalis inter illa. 448.2
 Vtrum ad contrahendum matrimonium necessarium sit illa tria bona esse in contrahentium intentione. 449.2
 Vtrum ad esse matrimonij necessarium sit illa bona esse in obligatione. 450.2
 Vtrum ad conseruationem matrimonij necessarium sit illa bona esse in matrimonij executione. 451.1
 Vtrum concubitus coniugum non causa reddendi debitum nec proles procreanda semper sit peccatum. 451.2
 Vtrum concubitus non causa reddendi debitum, nec procreanda semper sit peccatum mortale. 452.2

D I S T I N C T I O X X X I I.

Superius determinavit, &c. 454.2
 Vtrum reddere debitum sit necessitatis. 455.1
 Vtrum aliquando sit necessitatis debitum exigere. 455.2
 Vtrum vnus coniunx sine alterius licentia possit continentiam vouere. 456.1
 Vtrum coniunx dans alij licentiam vouendi continentiam possit illam postea reuocare. 456.2
 Vtrum tempore sacro liceat debitum reddere & exigere. 457.2

Vtrum

I N D E X.

Vtrum liceat reddere, vel exigere debitum tempore impregnationis. 358.1
 Vtrum tempore menstruum liceat debitum reddere, vel exigere. 458.2
 Vtrum coniunx sanus teneatur coniugi leprosa debitum reddere. 459.2
 Vtrum licitum sit celebrare nuptias omni tempore. 462.1
 Vtrum matrimonium contractum prohibito tempore ab ecclesia sit separandum. 462.2

D I S T I N C T I O XXXIII.

Superius determinauit. &c. 364.2
 Vtrum habere plures uxores simul sit contra legem naturae. 464.2
 Vtrum habere plures uxores aliquando fuit licitum ex dispensatione. 465.2
 Vtrum concubitus concubinarius sit contra legem naturae. 467.1
 Vtrum concubitus concubinarius possit ex dispensatione fieri sine peccato mortali. 467.2
 Vtrum aliquando fuit licitum uxorem repudiare. 469.1
 Vtrum vir poterat repudiatam sibi reconciliare. 470.1
 Vtrum virginitas sit virtus. 470.2
 Vtrum virginitas sit maioris meriti, quam castitas coniugalitatis. 472.1

D I S T I N C T I O XXXIII.

Superius determinauit. &c. 474.1
 Vtrum sint aliqua impedimenta matrimonii. 474.2
 Vtrum quae & quot sunt impedimenta matrimonij. 475.1
 Vtrum frigiditas ex parte viri impediat matrimonium. 475.2
 Vtrum arctatio ex parte mulieris impediat matrimonium. 476.2
 Vtrum ostendo, quod maleficium impedit matrimonium. 477.1
 Vtrum separati propter maleficium si postquam alia matrimonia contraxerunt carnaliter se cognoscant, sint ad primum matrimonium reuocandi. 477.2
 Vtrum furia impediat matrimonium. 478.2
 Vtrum incestus cum consanguinea uxoris impediat matrimonium. 479.1

D I S T I N C T I O XXXV.

Superius determinauit. &c. 481.2
 Vtrum liceat viro uxorem propter eius adulterium dimittere. 482.1
 Vtrum vir teneatur uxorem dimittere propter adulterium. 482.2
 Vtrum possit eam dimittere sine iudicio ecclesiae. 483.1
 Vtrum vir, & vxor sint, quantum ad separationem propter adulterium aequalis conditionis. 484.1
 Vtrum grauius peccatum sit violare alienum thorum, quam cognoscere monialem benedictam. 484.2
 Vtrum post diuortium coniunx innocens alteri nubere possit. 486.1
 Vtrum coniuges post diuortium possint reconciliari. 486.2
 Vtrum adulter, qui machinatus est in mortem viri adulterae, possit eam ducere in uxorem. 486.2
 Vtrum adulter dans fidem adulterae de contrahendo cum ipsa viuentis marito, possit eam post mortem mariti ducere in uxorem. 487.1
 De quodam speciali casu. 487.2

D I S T I N C T I O XXXVI.

Superius determinauit. &c. 489.1
 Vtrum inter liberum, & ancillam, quam credit liberam potest contrahi matrimonium. 489.1
 Vtrum inter liberum, & ancillam, quam scit ancillam potest contrahi matrimonium. 489.2
 Vtrum matrimonium liberi cum ancilla, quam credebatur liberam ratificetur per carnalem copulam sequentem. 490.1
 Vtrum matrimonium ratificetur per ancillae manumissionem. 490.2
 Vtrum liber volens cum ancilla manere, quam ipse tempore contractus credebatur liberam, potest ab illa dimitti. 491.1
 Vtrum liber qui contraxit cum ancilla, quae credebatur liberam,

possit licite ab ea aliter, quam per iudicium ecclesiae se parari. 491.2
 Vtrum serui, & ancilla possint inter se matrimonium contrahere sine consensu dominorum. 492.1
 Vtrum dominus possit vendere seruum coniugatum in partibus quantumcunque remotis. 492.2
 Vtrum vir sine consensu uxoris potest se facere seruum. 493.1
 Vtrum cuius parentis conditionem debeat sequi partus. 493.2
 Vtrum puerilis aetas impedit matrimonium. 494.1
 Vtrum sponsalia in legitima aetate contracta possint dissolui per mutuum consensum. 494.2

D I S T I N C T I O XXXVII.

Superius determinauit. &c. 495.2
 Vtrum ordo impediat matrimonium. 495.2
 Vtrum matrimonium impediat ordinem. 496.2
 Vtrum liceat viro suam uxorem propter adulterium occidere. 497.1
 Vtrum vxoricidium impediat matrimonium. 497.2

D I S T I N C T I O XXXVIII.

Superius determinauit. &c. 499.2
 Vtrum teneat votum de re bona factum propter finem malum. 500.1
 Vtrum teneat votum de re bona factum propter bonum temporale tantum. 500.1
 Vtrum aliquis possit aliquid vouere propter finem indifferentem. 501.2
 Vtrum forma voti includitur, quod fiat Deo. 502.1
 Vtrum in forma voti includatur firmatio deliberata. 502.2
 Vtrum votum de non vouendo aliquid sine expressione eius, quod vouetur verbo, vel scripto sit obligatorium. 503.1
 Vtrum de re inutili ad salutem possit fieri votum. 503.2
 Vtrum votum possit fieri de omni bono utili ad salutem. 504.1
 Vtrum ex nuda promissione oriatur obligatio. 505.1
 Vtrum religiosus potest aliquid vouere sine licentia sui praelati. 505.2
 Vtrum quilibet non religiosus possit vouere. 506.2
 Vtrum Abbas possit retractare votum quod fecit subditus suus, de licentia sua. 507.1
 Vtrum omne votum licitum sit obligatorium. 507.2
 Vtrum magis obliget votum, quam iuramentum. 508.1
 Vtrum votum sub conditione factum, quae conditio non impletur per culpam vouentis, sit obligatorium. 509.1
 Vtrum expedit homini vouere. 510.1
 Vtrum sit magis meritorium illud opus bonum cum voto quam sine voto. 510.2
 Vtrum expedit iuuenes inducere ad hoc vt obligent se ad ingressum religionis. 511.2
 Vtrum matrimonium contractum post votum continentiae simplex sit dirimendum. 512.1
 Vtrum matrimonium contractum post votum solemne continentiae, sit dirimendum. 513.1
 Vtrum aliter solennizetur votum, quam per religionis ingressum, vel sacri ordinis susceptionem. 514.1
 Vtrum votum possit commutari. 515.1
 Vtrum quodlibet votum commutari possit in votum religionis. 515.2
 Vtrum vouens intrare religionem, & postea intrat cum intentione exeundi, impleat votum suum. 516.1
 Vtrum omne votum sit dispensabile. 517.1
 Vtrum solus Papa possit in votis dispensare. 519.1
 Vtrum votum de nunquam petendo a domino Papa dispensationem in aliquo voto, sit obligatorium. 519.2
 Vtrum scandalum sit dictum, vel factum minus rectum praebens alteri occasionem ruinae. 520.2
 Vtrum aliqua bona sint propter scandalum vitanda omittenda. 521.2
 Vtrum si aliquis horrens committere aliquid factum scandalum magni, quod nunquam intendit committere, voueat si illud committat, se intrare religionem Cisterciensium, quam non vult: sed horret intrare, & postea supradictum factum committit, teneatur praedictam religionem intrare. 522.2

I N D E X.

D I S T I N C T I O XXXIX.

Superius determinauit magister. &c. 525.2
 Vtrum, quod fidelis possit contrahere cum infideli. 526.1
 Vtrum inter infideles possit esse matrimonium legitimum. 527.2
 Vtrum matrimonium contractum inter infideles excuset eorum carnalem concubitum. 528.1
 Vtrum conuersus ad fidem tenetur ab infideli coniuge disscedere. 528.2
 Vtrum conuersus ad fidem possit contrahere cum alia persona, coniuge infideli viuentis. 529.2
 Vtrum coniunx infidelis a fidei dimissus modo debito possit illo, viuentis cum alia persona contrahere. 530.2

D I S T I N C T I O XL.

Superius determinauit Magister. &c. 532.2
 Vtrum consanguinitas sit aliquod vinculum. 533.2
 Vtrum consanguinitas praestet matrimonio impedimentum. 534.2
 Vtrum consanguinitatis impediat matrimonium, ultra quartum gradum. 535.2
 Vtrum aliquis tantum possit distare a stipite, quam licite contrahere cum eo. 535.2
 Vtrum infideles contrahentes in gradu prohibito sint separandi postquam conuertuntur ad fidem. 536.1
 Vtrum illi qui ante Concilium generale, in quo restricta fuit linea consanguinitatis, usque ad quartum gradum contraxerunt in quinto gradu, vel sexto, & septimo, poterunt post praedictum Concilium in suo coniugio remanere. 536.1

D I S T I N C T I O XLI.

Superius determinauit magister. &c. 538.1
 Vtrum per quamlibet carnalem copulam contrahatur affinitas. 538.1
 Vtrum per matrimonium non consumatum contrahatur affinitas. 539.1
 Vtrum contrahantur per sponsalia. 539.1
 Vtrum affinitas causetur ex affinitate. 540.1
 Vtrum affinitas impediat matrimonium. 540.2
 Vtrum possit praescribi contra prohibitionem de contrahendo cum affine. 541.1
 Vtrum nati de matrimonio contracto inter affines, vel consanguineos sint illegitimi. 542.1
 Vtrum ad accusandum impedimentum consanguinitatis vel affinitatis sint admittendi, tam extranei, quam consanguinei. 543.1

D I S T I N C T I O XLII.

Superius determinauit. &c. 545.2
 Vtrum cognatio spiritualis impediat matrimonium. 546.1
 Vtrum in solo baptismo contrahatur cognatio spiritualis. 546.2
 Vtrum inter quas personas cognatio spiritualis contrahatur. 547.2
 Vtrum adoptio sit alicuius personae extraneae in filium, vel nepotem, vel deinceps legitima assumptio. 548.2
 Vtrum cognatio legalis impediat matrimonium. 549.1
 Vtrum inter quos contrahitur legalis cognatio. 550.1
 Vtrum secundae nuptiae sint licitae. 550.2
 Vtrum secundae nuptiae sint honestae. 550.2
 Vtrum secundae nuptiae habeant rationem sacramenti. 551.1

D I S T I N C T I O XLIII.

Superius determinauit, &c. 553.1
 Vtrum anima iterum vnientur corporibus. 553.2
 Vtrum anima vnientur eisdem corporibus in numero a quibus separatae fuerunt. 554.2
 Vtrum per reunionem animae ad idem corpus in numero resurgat idem homo in numero. 556.2
 Vtrum resurgere debent electi. 558.1
 Vtrum resurgent omnes adulti damnati. 558.2
 Vtrum paruuli, qui cum solo originali peccato decesserunt resurgent. 559.1
 Vtrum in resurrectione natura erit causa efficiens reformationis corporum humanorum. 559.2
 Vtrum natura erit causa efficiens iteratae vnionis animae ad suum corpus ad eius susceptionem dispositum. 561.2
 Vtrum vox tubae erit causa efficiens reformationis corporum, & vnionis animarum ad illa. 563.1
 Vtrum omnes morientur. 563.2

Vtrum omnia corpora mortuorum incinerabuntur. 564.2
 Vtrum in pulueribus corporum mortuorum sit aliquis appetitus naturalis ad animae susceptionem. 565.1
 Vtrum omnes simul resurgent. 566.1
 Vtrum resurrectio cuiuslibet erit in instanti. 567.2
 Vtrum resurgent in eisdem locis in quibus fuerunt sepulchra. 568.1
 Vtrum resurrectio erit in ultimo instanti temporis. 569.1
 Vtrum resurrectio erit in nocte. 569.2
 Vtrum hominibus, vel angelis notum sit sub certitudine, quod tempus est usque ad instantem resurrectionis. 570.1
 Vtrum post resurrectionem non cognoscat quilibet homo omnia peccata, quae fecit. 570.2
 Vtrum quilibet poterit legere in alterius conscientia. 571.2
 Vtrum omnia merita, & demerita propria, & aliena poterunt ab aliquo simul videri. 572.1

D I S T I N C T I O XLIIII.

Superius determinauit. &c. 574.1
 Vtrum omnia membra corporis resurgent. 574.2
 Vtrum omnes humores corporis resurgent. 574.2
 Vtrum capilli, & ungues resurgent. 575.2
 Vtrum totum illud quod fuit de veritate alicuius naturae humanae resurgat in ipso. 576.1
 Vtrum ex materia cuiuslibet membri reintegrabitur idem membrum in numero. 578.2
 Vtrum corpora resurgentium, resurgent cum deformitatibus suis. 579.1
 Vtrum illa corpora erunt calida, vel frigida. 579.2
 Vtrum omnes resurgent in eadem aetate. 580.2
 Vtrum omnes resurgent in eadem statura. 581.1
 Vtrum omnes resurgent in sexu virili. 581.2
 Vtrum sit infernus. 582.1
 Vtrum infernus sit sub terra. 583.1
 Vtrum ibi sit ignis corporeus. 585.1
 Vtrum ignis infernalis sit eiusdem speciei cum igne elementari. 586.1
 Vtrum ignis infernalis sit perpetuus. 587.1
 Vtrum corpora damnatorum ab illo igne calefient. 587.2
 Vtrum corpora damnatorum per illum ignem consumentur, vel corrumpentur. 588.2
 Vtrum corpora damnatorum peragens intrinsecum naturaliter corrumpentur. 590.1
 Vtrum spiritus separati igne corporeo, cruciabuntur. 590.2
 Vtrum damnati cruciabuntur perpetuo a tribus alijs elementis ab igne. 593.1

D I S T I N C T I O XLV.

Superius determinauit. &c. 594.1
 Vtrum animae habeant receptacula corporalia. 594.2
 Vtrum quae & quot sunt illa receptacula. 595.1
 Vtrum animae aliquando exeant de receptaculis suis, quae habent post mortem. 595.2
 Vtrum corporalia receptacula animarum in aliquo augeant earum delectationem, vel afflictionem. 596.1
 Vtrum suffragia viuorum prosint defunctis. 597.1
 Vtrum suffragia determinate facta pro vno prosint omnibus existentibus in purgatorio. 597.2
 Vtrum suffragia pro pluribus facta tantum prosint cuiuslibet, quantum si fierent pro illo solo. 598.2
 Vtrum defunctis prosint suffragia facta a viujs existentibus in peccato mortali. 599.2
 Vtrum episcopus possit facere testamentum. 602.2
 Vtrum religiosus possit facere testamentum. 603.2
 Vtrum seruus possit facere testamentum. 602.1
 Vtrum fatuus possit facere testamentum. 602.1
 Vtrum nullum testamentum sit fringendum. 602.2
 Vtrum personae religiosae possint aliquid in testamento dimitti. 603.1
 Vtrum valeat testamentum, quod non est factum in praesentia proprii sacerdotis si possit haberi, vel superioris vt officialis, vel episcopi. 603.2
 Vtrum sit aliqua determinata forma sub qua oporteat fieri testamentum ad hoc vt sit validum. 604.1
 Vtrum religiosi non possunt esse executores testamentorum. 605.1
 Vtrum religiosi exempti possint ab ordinarijs conueniri ratione executionis. 605.2
 Vtrum

I N D E X.

Vtrum executores testamentorum teneantur infra annu executionem complere. 606.1
Vtrum dilatio executionis in aliquo praedictet animae te... 606.2
Vtrum mortuis proficiat sepultura suorum corporu. 607.2
Vtrum proficiat viuis sepultura mortuorum. 608.2
Vtrum licitum sit cuiuslibet eligere sepulturam in quocun- que sacro loco voluerit. 609.1
Vtrum funerals eius qui elegit alibi, quam in sua paro- chia sepeliri debeant esse iuxta parochialis ecclesiae, vel illius in qua sepelitur. 610.2
Vtrum omnes animae defunctorum in charitate cogno- scant orationes nostras. 611.1
Vtrum omnes animae defunctorum in charitate orent p nobis. 611.2
Vtrum orationes omnium animarum quae recesserunt a corporibus in charitate, quas faciant pro nobis; exau- dianur. 612.2
Vtrum aia beata orent pro illis, qui sunt in purgatorio. 613.1
DISTINCTIO XLVI.
Sperius determinavit, &c. 616.1
Vtrum in Deo non est iustitia. 616.1
Vtrum Deus possit praetermittere opera iustitiae. 617.1
Vtrum Deus possit aliquem iustae temporaliter punire, non propter eius peccatum. 618.1
Vtrum Deus iustus agat cum vno, qui cum altero. 619.1
Vtrum in Deo non sit misericordia. 619.2
Vtrum prius sit in Deo secundum rationem intelligendi misericordia quam iustitia. 620.2
Vtrum in omni opere Dei sit misericordia, & iustitia. 621.2
Vtrum poena damnatorum diminuat per suffragia viuorum. 622.2
DISTINCTIO XLVII.
Sperius determinavit, &c. 624.2
Vtrum sit futurum vniuersale iudicium. 625.1
Vtrum in iudicio erit vocalis disceptatio. 625.2
Vtrum disceptatio erit de solis operibus misericordiae. 626.1
Vtrum omnes in iudicio personaliter comparebunt. 626.2
Vtrum diu durabit iudicium. 627.1
Vtrum omnes iudicabuntur. ibidem
Vtrum solus Christus iudicabit. 627.2
Vtrum mundus purgabitur per ignem. 628.1
Vtrum ignis conflagrationis erit eiusdem speciei cum igne elementari. 630.2
Vtrum ignis conflagrationis supernaturaliter produce- tur in esse. 631.1
Vtrum ignis ille praecedet iudicium. 631.2
Vtrum ignis ille purgabit aliquos electos. 632.1
Vtrum ille ignis reprobos cruciabit. 632.2
Vtrum ille ignis desinet esse. 633.2
DISTINCTIO XLVIII.
Sperius determinavit, &c. 634.2
Vtrum iudicare magis debeat appropriari Christo, quam alij personae in Trinitate. 635.1
Vtrum in iudicio Christus ab omnibus videbitur in huma- nitate gloriosa. 635.2
Vtrum aliqua signa sint aduentum iudicis praesentia. 636.2
Vtrum stellae cadent de caelo. 637.1
Vtrum Sol & Luna obscurabuntur. 637.2
Vtrum virtutes caelorum mouebuntur. 637.2
Vtrum Christus iudicabit mundum in valle Josaphat. 638.1
Vtrum mundi inuolutio erit aliud, quam eius purgatio. 638.2
Vtrum motus corporum caelestium cessabit. 639.1
Vtrum corpora caelestia cessabunt moueri in illo situ, in quo creata fuerunt. 640.1
Vtrum cessatio motus corporum caelestium erit sufficiens causa non agendi, nec patiendi elementa ab inuicem. 641.1
Vtrum lux corporum caelestium, & elementorum augebitur. 642.1
Vtrum buta, & vegetabilia destruentur. 643.1
Vtrum mundo inuoluto, & facta distinctione bonorum, & malorum Deus posset aliquid addere ad bonitatem vniuersi. 643.2
DISTINCTIO XLIX.
Sperius determinavit, &c. 647.1
Vtrum sit aliquis vltimus finis vitae humanae. 647.2
Vtrum vltimus finis vitae humanae sit hominis beatitudo. 648.2
Vtrum beatitudo sit quid creatum. 649.1
Vtrum beatitudo sit actus. 649.2
Vtrum beatitudo sit actus animae tantum. 650.1
Vtrum beatitudo sit actus intellectus, & voluntatis. 651.1
Vtrum beatitudo sit principalis in actu voluntatis, quam intellectus. 653.2
Vtrum beatitudo principalis consistat in actu intellectus speculatiui, quam practici. 655.1
Vtrum omnes appetant beatitudinem. 656.2
Vtrum omnes homines ex voluntate deliberatiua beati- tudinem appetant de necessitate. 657.2
Vtrum voluntas in appetendo beatitudinem moueat se. 658.2
Vtrum voluntas in appetendo beatitudinem mereatur. 658.2
Vtrum beatitudo possit haberi in hac vita. 659.2
Vtrum electorum beatitudo erit maior post iudicium, quam ante. 661.2
Vtrum beatitudo ab omnibus beatis aequaliter partici- patur. 664
Vtrum in visione beata intellectus sit passius tatum. 665.2
Vtrum lumen intellectus agentis requiratur ad illam vi- sionem. 667.1
Vtrum visio creaturarum in Deo sit pertinens ad beati- tudinis essentiam. 667.2
Vtrum in beata visione voluntas sit tantum passiva. 668.2
Vtrum in voluntate beata sit idem realiter fruitio, & gau- dium. 669.2
Vtrum gaudium sit de beatitudinis essentia. 670.1
Vtrum tentio sit nos ab alijs distincta. 671.2
Vtrum in omnibus beatis sint dotes. 672.2
Quod in corporibus beatorum non erunt dotes. 673.2
Vtrum dos impassibilitatis erit aequalis in corporibus om- nium beatorum. 675.1
Vtrum omnes sensus erunt in actibus suis. 676.1
Vtrum corpora beatorum subtiliora erunt elementis. 678.1
Vtrum corpus gloriosum possit per suam subtilitatem sim- ul esse cum non glorioso. 679.1
Vtrum corpora beatorum erunt clara. 682.1
Vtrum corpora beatorum erunt agilia. 684.2
Vtrum in beatis nullum erit praemium accidentale. 685.2
Vtrum beatitudo corporis erit praemium accidentale. 686.1
Vtrum omne praemium accidentale sit aureola. 686.2
Vtrum aureola sit in anima, vel in corpore. 687.1
Vtrum aureola sit in Christo. 688.1
Vtrum Angelis debeatur aureola. 688.2
Vtrum beati habebunt aliquod accidentale praemium pro bo- nis operibus, quae fecerunt in peccato mortali. 689.1
Vtrum quilibet beatus tantum gaudet de bono sui proxi- mi, quantum de suo. 689.1
DISTINCTIO L.
Sperius determinavit, &c. 692.1
Vtrum aia separata cognoscit aliquid sensibiliter. 692.2
Vtrum anima separata cognoscat aliquid intellectualiter per species in corpore acceptas. 693.2
Vtrum anima separata cognoscat singularia. 696.2
Vtrum aia separata non possit per suam naturalem virtutem se mouere de loco ad locum. 697.2
Vtrum anima separata possit mouere aliquod corpus de lo- co ad locum per suam naturalem virtutem. 698.2
Vtrum anima separata possit per suam naturalem virtutem vniri alicui corpori, vt proprius eius motor. 700.1
Vtrum danati nunquam vtant scientia acquisita in hoc mundo. 701.1
Vtrum danati cognoscant ea quae sunt circa nos. 701.2
Vtrum damnati videant sanctorum gloriam in caelo. 702.2
Vtrum danati non appetant naturaliter beatitudinem. 705.2
Vtrum damnati debeant velle non esse. 704.2
Vtrum damnati vellent non esse. 705.2
Vtrum in inferno non sint tenebrae corporales. 707.1
Vtrum in inferno sit maior poena vermis quam ignis. 707.2
Vtrum carentia visionis Dei sit maxima poenarum omnium quae sunt in inferno. 709.1
FINIS.

SCRIPTVM
SVPER QVARTVM
SENTENTIARVM

CLARISSIMI DOCTORIS MAGISTRI RICHARDI
de Mediauilla, Ordinis Minorum.

PROLOGVS.

NOVA signa, & immuta-
rabilia, glorifica manu, & bra-
chium dextrum: excita furo-
rem, & effunde iram. Hac ver-
ba scripta sunt Ecclesiast. 36.
quae sic possunt exponi, vt in
eis per modum orationis praedicta fuerint no-
uorum sacramentorum institutio, mortuorum
resurrectio, electorum glorificatio, & reprobo-
rum damnatio. Per signa enim possunt intelli-
gi sacramenta: vt em dicit Magister huius quar-
ti, dist. 1. c. 1. Sacramentum est sacrae rei signu.
Et Aug. lib. 10. de ciuit. Dei, c. 5. Et habetur de
consec. dist. 2. Sacrificium, Sacramentum est sa-
crum signu. Per inuouare significatur aliquid
nouum instituire, accipiendo inuouationem
pro institutione nouorum. Per immutare mira-
bilia, significatur vltra mirabilia, q facta sunt,
vel fiunt facere mirabiliora. Per manum intel-
liguntur operationes. Et quia operationes in-
differentes sunt ad bonas, & malas, & solae bo-
nae operationes glorificandae sunt, idest opera-
tores earum, propter eas glorificandi sunt, id-
eo postquam dixit: Glorifica manum, subiun-
xit, & brachium dextrum, ita vt legatur: & pro-
idest, Per operationem enim dextram intelli-
gitur operatio bona, sicut & per sinistram mala;
vt sit sensus, Glorifica manum, & brachiu dex-
trum, idest, glorifica facientes opera bona. Excita
furorem, idest, suscita reprobos, qui dicuntur furor
per quendam figuratiu modum loquendi: vnde vt habe-
tur Sap. 5. Ipsi dicent in iudicio de iustis. Nos
insensati vitam illorum existimabamus insaniam.
Et effunde iram, idest, effunde super eos damnatio-
nem aeternam. Et fm hanc expositionem in ver-
bis propositis tangatur quatuor. Primo sacra-
mentorum nouae legis institutio, & veteru eua-
cuatio, cu dicitur, Innoua signa. Secundo gene-
ralis omnium resurrectio, cum dr, Et immuta
mirabilia. Mirabilius em opus faciet Deus in
mortuorum omnium resurrectionem, quam mo-
do sit hominu generatio. Tertio specialis ele-
ctorum resurrectio, & glorificatio simul, cum
dr, Glorifica manum, & brachium dextrum.
Quarto reproborum resurrectio, & damnatio-
nis eoru completio, cum dr, Excita furorem, &
effunde iram: de quibus determinat Magister in

hoc quarto. Per inuouationem ergo signoru,
vt dictum est, intelligitur institutio nouoru sa-
cramentorum, idest, sacramentorum no. 1. quae sunt
signa virtute medicinalia, de quo potest expo-
ni illud quod dr Daniel. 6. de Deo. Ipse est libe-
rator, atque saluator faciens signa, idest, liberatio-
nis, & saluationis. Quod aut liberat infirmum,
& sanat, virtute medicinale est. De eodem etiã
potest exponi illud quod dicitur ad Heb. 2. No-
ua in nos confirmata est, contestante Deo si-
gnis, & paucis interpositis sequitur, Spus san-
cti distributionibus, idest, signis, per quae ministe-
rialiter distribuitur gratia Spiritus sancti. Snt
etiã signa pra singularitate mirabilia, de quo
potest exponi illud quod dicitur Exod. 34. Si-
gna faciam, quae nunquam sunt visa super ter-
ram, nec vllis gentibus. In gente. n. Iudaeorum
non erant talia signa visa, quia sacramenta ve-
l gratiam significabant, sed non sicut ista cose-
reban. Et quia signa medicinalia, & mirabilia
debent suscipi cu reuerentia: ideo vt suscipian-
tur cum maiori reuerentia sunt praedicabilia,
de quo potest exponi illud quod dicitur Da-
niel. 3. Placuit mihi praedicare eius signa, quia
magna sunt. Praedicta autem signa Christus in-
stituit ad euacuandum sacramentorum vet. le.
imperfectiorem, & propter promissoru adim-
pletionem, & legis faciliorem obseruationem,
quia gratiam conferunt, per qua legis mandata
faciliter adimplentur. Per immutationem etiã
mirabiliu intelligitur factio mirabilioru, quae
faciet Deus in oim mortuoru resuscitatione,
quae est mirabilius, quam fuerit eoru generatio
ad quam ordinatur matrimonij sacra, de qua
resuscitatione potest exponi illud quod dr Iob
37. Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui
facit magna, & inscrutabilia, in quo couenien-
ter datur intelligi mortuorum futura resurre-
ctio: quia sicut dicit Apost. 1. ad Cor. 15. Canet
tuba, & mortui resurgent incorrupti. Et in ele-
ctorum perfecta glorificatione, quod erit mi-
rabilius, quam sit, vel fuerit eoru per facta san-
ctificatio, de qua glorificatione potest exponi
illud quod dicitur in Psal. 16. Mirifica miseri-
cordias tuas, qui saluos facis sperantes in te.
Per sperantes in Deo intelliguntur electi. Salu-
tis eorum factio est eoru glorificatio, qua per
Dei misericordiam mirabiliter consequuntur.
Rich. super 4. 30. nt. A Et

Sacramen-
tu quid sit.

Signa medi-
cinalia.

Signa mira-
bilia.

In fine.

Et in reproborum aeterna damnatione, quod erit mirabilius, quam fuerit eorum temporalis afflictio, quam multi sustinent reprobi pro factorum contemptu: de qua damnatione pot exponi illud quod dicitur Sap. 16. Quod enim mirabile erat in aqua, quod omnia extinguit plus ignis valebat. In quo figurata est damnatio reproborum: de reprobo enim dicitur Iob 24. Quod ad nimium calorem transiet ab aquis nimium, a quo calore, & frigore nos defendat, & ad gloriam electorum perducatur Dominus Iesus Christus, qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit, & regnat Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

Quo nihil molestius. 22. deci. c. 4

TEXTVS QVARTI SENTENTIARVM

In quibus a principio ad XLII. Distinct. inclusivae, usque de Sacramentis sacramentalibusque signis agitur. Deinceps vero ad calcem, usque de univrsali resurrectione, deque premiis unicuique iuxta opera sua tribuendis enodatur. Adiectis passim (pro ut textus exposcunt) Biblia, Canonumque concordantiis.

DISTINCTIO I.

AMARITANVS enim vulnere rato approprians, curationi eius sacramentorum alligamenta adhibuit: quia contra originalis peccati, & actualis vulnera sacramentorum remedia Deus instituit. De quibus quatuor primò consideranda occurrunt, Quid sit sacramentum, Quare institutum, In quibus consistat, & conficiatur, Et quae sit distantia inter sacramenta veteris, & novae legis.

Aug. 10. li. de civ. c. 5. Dan 4. a. 1. Timot. 3. August. de doct. Chris. lib. 2. c. 1.

Quid sit sacramentum. SACRAMENTVM est sacrae rei signum. Dicitur tamen sacramentum etiam sacrum secretum, sicut sacramentum diuinitatis: ut sacramentum sit sacrum signans, & sacrum signatum: sed nunc agitur de sacramento secundum quod est signum. Item, Sacramentum: est inuisibilis gratiae visibilis forma. Signum verò est res praeter speciem quam ingerit sensibus, aliquid aliud ex se faciens in cogitatione venire. Signorum verò alia sunt naturalia, ut fumus significans ignem: alia data. Et eorum quae data sunt, quaedam sunt sacramenta, quaedam non. Om-

ne enim sacramentum est signum, sed non econverso. Sacramentum eius rei similitudinem gerit, cuius signum est. Si enim sacramenta non haberent similitudinem rerum, quarum sacramenta sunt, proprie sacramenta non dicerentur. Sacramentum enim proprie dicitur, quod ita signum est gratiae Dei, & inuisibilis gratiae forma, ut ipsius imaginem gerat, & causa existat. Non ergo significandi tantum gratia sacramenta instituta sunt, sed etiam sanctificandi. Quae enim significandi gratia tantum instituta sunt, solum signa sunt, & non sacramenta: sicut fuerunt sacrificia carnalia, & obseruantiae caeremoniales veteris legis: quae nunquam poterant iustos facere offerentes: quia, ut ait. Apost. Sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificabat ad emundationem carnis, non animae. Nam inquinatio illa, erat contactus mortui. Vnde August. Nihil aliud intelligo iniquationem, quam lex mundat, nisi contactum mortui hominis: quem qui tetigerat, immundus erat septem diebus, sed purificabatur secundum legem die tertio, & septimo: & ita mundus erat, ut iam intraret in templum. Mundabant etiam interdum a corporali lepra illa leg alia. Sed nunquam ex operibus legis aliquis iustificatus est, ut ait. Apost. etiam si in fide, & charitate fierent. Quare? quia imposuit ea Deus in seruitutem, non in iustificationem, & ut figura futuri essent: volens sibi ipsi potius offerri ea, quam idolis. Illa ergo signa erant, sed tamen & sacramenta: licet minus proprie in scripturis sepe vocantur: quia signa erant rei sacrae, quae utique non praestabant. Illa autem Apostolus opera legis dicit, quae tantum significandi gratia, vel in onus instituta sunt.

Epist. ad Bonif. quae est 23. circa fi.

Non recipitur haec Magistri sententia.

Leu. 13. 14.

Rom 3. c. d. & 4. b. & Gal. 2. d

Act. 10. c. Onus quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus. Hugo de sacram. li. 1. par. 9. ca. 3.

De causa institutionis sacramentorum. TRIPLEX autem de causa sacramenta instituta sunt, propter humiliationem, eruditionem, & exercitationem. Propter humiliationem quidem, ut dum homo insensibilibus rebus, quae natura infra ipsum sunt, ex praeepto creatoris se reuerendo subiicit, ut ex hac humilitate, & obedientia Deo magis placeat, & apud eum mereatur: cuius imperio salutem quaerit in inferioribus se, et si non ab illis, sed per illa a Deo. Propter eruditionem etiam instituta sunt, ut per id quod foris in specie visibili cernitur, ad inuisibilem virtutem, quae intus est, agnoscendam erudiatur. Homo enim qui ante peccatum sine medio Deum videbat, per peccatum adeo habuit, ut nequaquam diuina queat capere, nisi humanis exercitatus. Propter exercitationem similiter instituta sunt: quia cum homo otiosus esse non possit, proponitur ei utilis & salubris exercitatio in sacramentis, qua vanam, & noxiam declinet occupationem. Non enim facile capitur a tentatore, qui bono vacat exercitio. Vnde Hierony. monet, Semper aliquid boni operis facito, ut te occupatum diabolus inueniat.

De triplici genere exercitationis.

Sunt autem exercitationum tres species: una ad edificationem animae pertinet, alia ad corporis formetum, alia ad vtriusque subuersionem. Cum igitur absque sacramentis (quibus non alligauit potentiam suam

Epist. ad Rufinum, de forma viuendi, to. 1. in medio epist.

Hugo de sacram. li. 1. par. 9. ca. 3.

suam Deus) homini gratiam donare posset, praedictis de causis sacramenta instituit. Duo autem sunt in quibus sacramentum consistit, scilicet, verba, & res. Verba, ut inuocatio Trinitatis: Res, ut aqua, oleum, & huiusmodi.

De differentia Sacramentorum veterum, & nouorum.

IAM videre restat differentiam sacramentorum veterum, & nouorum: ut sacramenta vocemus, quae antiquitus res sacras signabant, ut sacrificia, & oblationes, & huiusmodi. Eorum autem differentiam breuiter Augustinus assignat, dicens, quia illa promittebant tantum, & significabant: haec autem dant salutem.

De circuncisione.

FUIT tamen inter illa sacramenta sacramentum quoddam, scilicet circuncisionis, idem conferens remedium quoddam, scilicet peccatum, quod nunc baptismus. Vnde de August. Ex quo instituta est circuncisio in populo Dei, quae erat tunc signaculum iustitiae fidei, ad purgationem valebat magnis, & paruulis originalis veterisque peccati: sicut baptismus ex illo valere cepit ad inuocationem hominis, ex quo institutus est. Item Beda, Idem salutaris curationis auxilium circuncisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod baptismus agere reuelata gratiae tempore consuevit, excepto quod regni caelestis ianuam nondum intrare poterant: tamen in sinu Abrahae post mortem, requie beata consolati, superne pacis ingressum spe felici expectabant. His aperire traditur, per circuncisionem, ex quo instituta fuit, remissionem peccati originalis, & actualis paruulis, & maioribus a Deo praestitam, sicut nunc per baptismum datur.

Lib. 2. de nu. p. & concu. p. e. 1. in h. som. 7.

Super illud Luc. 2. Et postquam conuenerunt sunt dies octo. Lucae 16 f.

De viris qui fuerunt ante circuncisionem, & de foeminis, quae fuerunt ante, & post.

QVAERITVR etiam de viris qui fuerunt ante circuncisionem, & de foeminis quae fuerunt ante, & post, quod remedium contra peccatum habuerint. Quidam dicunt sacrificia, & oblationes eis valuisse ad remissionem peccati: sed melius est dicere, illos qui de Abraham prodierunt, per circuncisionem iustificatos: mulieres verò per fidem, & operationem bonam, vel suam, si adultae erant, vel parentum, si paruulae. Eos verò qui fuerunt ante circuncisionem, paruulos in fide parentum, parentes verò per virtutem sacrificiorum, s. quam intelligebant, spiritualiter in illis sacrificijs, iustificatos. Vnde Greg. Quod apud nos valet aqua baptismi, hoc egit apud veteres, vel pro paruulis sola fides, vel pro maioribus virtus sacrificij, vel pro his qui ex Abraha stirpe prodierunt, mysterium circuncisionis.

Lib. 4. Moral. c. 2. circuncisio Iob 3. Nunc. n. dormiens.

De institutione, & causa circuncisionis.

HIC dicendum est, in quo instituta fuerit circuncisio, & quare, & cur mutata per baptismum. Abraham primus mandatum circuncisionis habuit, ad probationem obedientiae: nec ei soli praecpta fuit circuncisio, sed & semini eius, id est omnibus Hebraeis: quae fiebat secundum legem octauo die lapidei cultro in carne praepitij. Data autem fuit circuncisio pluribus de causis, scilicet, ut per obedientiam

Genes. 17. b

Glos. ord. ad illud Rom. 4. E. signum accepit.

tiam mandati Abraham placeret Deo, cui per praeuaricationem Adam displicuerat. Data etiam fuit in signum magna fidei Abrahae, qui credidit se habiturum filium in quo fieret benedictio omnium. Deinde, ut hoc signo à ceteris nationibus discerneret populus ille. In carne verò praepitij, ideo iussa est fieri circuncisio, quia in remedium instituta est originalis peccati, quod à parentibus trahimus per concupiscentiam, quae in parte illa magis dominatur: & quia in parte illa culpam inobedientiae primus homo sensit, decuit ut ibi signum obedientiae acciperet.

Gen. 22.

Genes. 3. b

Quare die octauo, & petrino cultro. FIEBAT autem octaua die, & petrino cultro: quia & in resurrectione communi octaua die, atate futura, per petram Christum omnis ab electis abscondetur corruptio: & per Christi resurrectionem octaua die factam, circunciditur à peccatis anima cuiusque in eum credentis. Duae ergo res sunt illius sacramenti.

Genes. 17. b & 21. a. Leuit. 12. a. Ios. 5. a. & habetur 25. q. 1. paragr. His ita.

Quare in Baptismu mutata sit Circuncisio. IDEO autem mutata est circuncisio per baptismum, quia sacramentum baptismi communius est, & perfectius: quia pleniori gratia accumulatum. Ibi enim peccata solum dimittebantur: sed nec gratia ad bene operandum adiutrix, nec virtutum possessio, vel augmentum ibi praestabatur, ut in baptismo: ubi non tantummodo abolerentur peccata, sed etiam gratia adiutrix confertur, & virtutes augentur. Vnde aqua refectio dicitur: quia aridos fecundat, & iam fructificantes ampliori ubertate donat. Quia quantumcunque per fidem, & charitatem ante habitam aliquis iustus ad baptismum accedit, ubiorem ibi recipit gratiam: sed non ita in circuncisione. Vnde Abrahae per fidem iam iustificato signaculum tantum fuit: nihil ei intus contulit.

Aug. lib. 2. de peccato originali. Magister hic non est audiendus. Psal. 22.

De paruulis defunctis ante diem octauum. SI verò quaeritur de paruulis qui ante diem octauum moriebantur, ante quam non fiebat circuncisio ex lege, utrum saluarentur, vel non: idem potest responderi, quod sentitur de paruulis ante baptismum defunctis: quos perire constat. Vnde Beda, Qui nunc per Euangelium suum terribiliter, & salubriter clamat, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei; ipse dudum clamabat per suam legem, Masculus cuius praepitij caro circuncisa non fuerit, anima illa peribit de populo suo: quia pactum meum irritum fecit. Fortè tamen sub lege ingruente necessitate mortis, ante octauum diem circuncidebant sine peccato filios: sicut modo fit in ecclesia de baptismo.

Rom. 4. b

Non recipitur haec Magistri sententia.

Super 2. ca. Lucae, circa illud, Postquam enim non fuerit summa. sunt dies.

Ioan. 2. a. Genes. 17. b

Repetitio summa re contentorum in 4. libris.

DISTINCTIO I.

IN PRIMO libro determinauit Magister de Deo, quantum ad rationem suae naturalis perfectionis. Et in secundo de ipso in quantum eius perfectio relucet in operibus creationis. Et in tertio, in quantum eius perfectio relucet in operibus refectionis.

Repetitio summa re contentorum in 4. libris.

In hoc quarto determinat de Deo secundum quod perfectio eius relucet in sacramentis, que sunt instrumenta sanctificationis, & in operibus retributionis. Et diuiditur in duas partes.

Huius 4. sectio. Nam sicut ex 1. & 2. clarior de u esse alpha, ta in se ens inter omnia primu. qua omnium a- liorum ori- ginale prin- cipium, sic ex 3. & 4. apparet ip- sum esse, & omega, tam in se finem ubi. quam creaturae sue per se ipsum in se ipsum finali- ter redu- ctum.

Primo determinat de sanctificatione, que recipitur in sacramentorum susceptione.

Secundo de complemento sanctificationis, quod recipient electi in resurrectione. distin. 43. ibi. Postremo de conditione resurrectionis. Prima in duas.

Primo determinat de sacramentis in generali.

Secundo in speciali. ibi. (Fuit tamen.)

Prima in duas, scilicet in proemium, & executionem.

Secunda. ibi. (Sacramentum.) Et ista in quatuor.

Primo determinat de sacramenti diffinitione.

Secundo de sacramentorum institutione. ibi. (Triplix autem.)

Tertio ostendit in quibus consistat sacramentum. ibi. (Duo autem.)

Quarto ostendit differentiam sacramentorum veterum, & nouorum. ibi. (Iam videre.)

Tunc sequitur illa pars, que incipit. (Fuit tamen.) & diuiditur in duas partes.

Primo determinat de sacramento circumcissionis, quod in l. veteri erat remedium contra peccatum originale.

Secundo determinat in speciali de sacramentis. l. no. dist. se. ibi. (Iam ad sacramenta.) Prima in duas.

Primo determinat de circumcissionis virtute.

Secundo de eius institutione. ibi. (Hic dicendum est.) Prima in duas.

Primo de virtute circumcissionis determinat veritatem.

Secundo mouet, & soluit incidentem dubitationem. ibi. (Quari autem.)

Illam partem, que ibi incipit. ibi. (Hic dicendum est.) diuiditur in partes duas.

Primo determinat de his, que circumstant circumcissionis institutionem.

Secundo mouet, & soluit dubitationem. ibi. (Si vero queritur.) Prima in duas.

Primo determinat de circumcissionis institutione.

Secundo de eius mutatione, seu euacuatione. ibi. (Ideo autem.)

CIRCA hanc distinctionem querendum est principaliter de sex.

Primo de sacramenti quidditate.

Secundo de sacramentorum institutione.

Tertio de sacramentorum uel. l. potestate.

Quarto de sacramentorum uel. legis dignitate, & virtute.

Quinto de remedio contra originale peccatum in l. natura.

Sexto de remedio contra originale peccatum in tempore legis scripte.

A R T I C V L V S P R I M V S.

CIRCA primum queruntur quatuor, &c.

Primo, utrum sacramentum consistat in rebus, & uerbis.

Secundo, utrum sacramentum possit diffiniri.

Tertio, utrum illae diffinitiones quas ponit August. de sacramento sint conuenientes.

Quarto, utrum illa diffinitio, quam ponit Hugo primo lib. de sacram. parte 9. cap. 2. conueniens sit.

Q V A E S T I O I.

Utrum sacramentum consistat in rebus, & uerbis.

REVIDETUR quod non: Nihil potest constitui ex permanenti, & successiuo: quia omnes res permanentes, uel successiuae: & permanentes non potest esse de ratione successiuae, nec successiuum de ratione permanentis: sed res sunt permanentes, uerba successiuae: ergo sacramentum non potest constitui ex rebus, & uerbis.

Item sacramentum est ad sanctificandum, & significandum: sed sicut dicit August. 2. lib. de doctr. Christ. parum post principium. Verba profus homines obtinuerunt principatum significandi, & secundum Apostolum 1. ad Timot. cap. 4. Res sanctificatur per uerbum Dei, & orationem: ergo sacramentum non debet consistere, nisi in uerbis.

Item ex ijs, quae simul non coniunguntur, non constituitur aliquid: sed uerba non coniunguntur rebus: ergo sacramentum non constituitur ex rebus, & uerbis.

CONTRA, August. homil. 8. super Ioan. ultra medium, & habetur 1. quaest. 1. Detrahe. Accedit uerbum ad elementum, & fit sacramentum, sed elementum est res: ergo sacramentum consistit in rebus, & uerbis.

Item Magister in littera huius distinct. c. 3. Duo sunt in quibus sacramentum consistit, scilicet uerba, & res.

C O N C L U S I O.

Cum sacramentis omnibus commune sit in rebus sensibilibus consistere gratiam inuisibilem significantibus ijs, quae nouae legis sunt, ut perfecta essent, tum in significando, tum in sanctificando; utque expressus suum significarent auctorem; peculiare est uerbum in rebus, sed etiam in uerbis consistere.

RESPONDEO, quod sacramenta veter. leg. propter eorum imperfectionem in significando, & eorum defectum in sanctificando non consistebant in uerbis: quia per uerba est sanctificatio, & expressa significatio: ut patet per auctoritates Augustini, & Apostoli in opponendo allegatas.

Arg. 1. D. Bona. 48 sent. dist. 1. dub. 11. D. Thom. 4. sent. dist. 1. quaest. 3. Scot. 4. sent. dist. 1. q. 2. Alex. p. 4. q. 1. m. 4. 3. phys. T. com. 15. 57 & 58. Secundo.

Tertio. 8 metaph. T. com. 5.

In oppositum.

Responsio. Sacramenta uel. l. quia uel. perfecta non consistebant in uerbis, non autem l. quia perfecta in rebus simul et uerbis consistunt.

Sacra-

Sacramenta autem non. l. quia debuerunt esse perfecta in sanctificando, & in significando: ideo consistunt in rebus, & uerbis, ita ut res sit quasi principium materiale, & uerbum quasi formale, eo quod completius ei conuenit ratio significandi, & sanctificandi.

Ex Sco. dist. 3. huius. q. 1. hoc ex- Eius agnosce. Oprimenam secundum Sco in 1. di fin. 3 q 7. in 2. dist. 3. q. 8. suff. ca lia pri ipia unitate ordi- nis dunta xas habere. Ad primu.

Ad secundum. Miser dicit Scot. diffin. praesenti, quaest. 2. Ad tertiu.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. dub. 1. & 2. D. Tho ubi sup q. 1. & pa. 3. q. 60. art. 2. Scot. ubi supra. Alex. p. 4. q. 1. m. 1. In 1. & 6. top. c. 4. Ca 1. cuius sanus sensus ex 5. q. praedicamento- rum Se. in interpretatur Secundo T. com. 11. Primo top. cap. 4. Tertio. T. com. 16. & inde. In oppositum.

Præterea, cum sacramenta non. l. fuerint instituta a uerbo Dei iam humanae naturae unito, conueniens fuit ea consistere in rebus, & uerbis, ut suum expressius significarent actorem. Res autem, & uerbum non constituunt sacramentum, tanquam aliquid unum unitate absolute in essendo, sed unitate relatiua in causando, & significando. Sunt enim unum principium in causando, & significando unum sanctificationis effectum, sicut pater, & mater sunt generationis unum completum principium.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod eo modo quo sacramentum est unum, non est inconueniens aliquid unum constitui ex permanenti, & successiuo, quamuis ex illis duobus impossibile esset aliquod unum per essentiam constitui.

AD SECUNDVM dicendum, quod quamuis expressius significant uerba, quam res, tamen expressior, & efficacior est significatio per res, & uerba simul, quam per uerba tantum.

AD TERTIUM dicendum, quod aliqua duo possunt unum constituere unitate relatiua in causando, & significando absque hoc, quod realiter simul coniungantur. Sufficit enim ad hoc, quod coniungantur in intentione applicante unum ad aliud.

Q V A E S T I O II.

Utrum sacramentum possit diffiniri.

REVIDETUR quod non: Auic. 5. met. cap. 5. Diffinitio scilicet hoc, quod consentiunt auctores artis composita est ex genere, & differentia: sed constitutum ex re, & uerbo, cum non sit unum, nisi per accidens non est in genere: unde scilicet Phil. 3. Top. Quamuis iustitia sit in genere: iustum tamen non est in genere: ergo constitutum ex re, & uerbo non est diffinibile, sed sacramentum constitutum est ex re, & uerbo: ergo non est diffinibile.

Item Phil. 4. meta. Non unum significare, est nihil significare: ergo quod non est unum nihil est: sed sacramentum non est aliquid unum: ergo nihil est, sed quod nihil est diffiniri non potest, cum diffinitio indicet quid est.

Item Phil. 7. metaph. Homo albus non est uerbo hoc aliquid: ergo a simili, nec sacramentum quod minus unum est, non est uerbo hoc aliquid: sed secundum Philosophum ubi prius, quod non est uerbo hoc aliquid diffiniri non potest: ergo sacramentum diffiniri non potest.

CONTRA, Magister huius distinct. cap. 1. & habetur de consecrat. distin. 2. Sacrificium, Sacramentum est inuisibilis gratiae uisibilis forma: ergo diffiniri potest.

C O N C L U S I O.

Quamuis definitione una per se non possit diffiniri sacramentum, cum non sit unum per se, quia tamen unum est per accidens definitione una per accidens definiri utique potest.

RESPONDEO, secundum quod accipi potest ex uerbis Phil. 1. Top. & 6. Diffinitio est oratio indicans, quid est esse rei, & conuertibilis cum diffinito: tanto ergo res uerius potest diffiniri, quantum est ex parte sua, quanto uerius est: si tamen finita sit, quod ideo dico, quia diffinitio importat quandam finitionem. Unde aliquando a Philosopho in metaph. terminus dicitur, illud autem quod est uerius, substantia est si tamen finita sit. Unde & a Philosopho 1. phys. uocatur quod uere est: & ideo dicit Philosophus 7. metaph. quod primo, & simpliciter diffinitio, & quod quid erat esse substantiarum est: & quia accidens absolutum uerius est, quam ens per accidens, ut compositum ex duobus accidentibus, uel ex subiecto, & accidente: quia secundum Phil. 5. metaphys. Accidens absolutum est ens secundum se. i. est ens essentialiter secundum Com-

Responsio. Ca. 4. & 6. li. per totu.

8. lib. 1. c. 8. 1. top. ca. 4.

T. com. 26. 27 & 28. T. com. 12. 15. & in e nonnunquam.

T. com. 13. & 14.

Si sacramentum prope non sit diffinibile a modo potest diffiniri. ut pote per quid nominis. Patet de nomine hoc il las 7. met. T. com. 13. 2 poster. T. com. 10.

T. com. 76. es demceptus.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod procedit de diffinitione proprie dicta, quæ est vna per se.

Ad secundum. AD SECUNDUM cum dicitur, quod sacramentum non est aliquid vnum, dico, quod falsum est: aliquo enim modo vnum est, ut superius visum est: sed quia vnitatis sua est per accidens: ideo, nec sibi convenit diffiniri diffinitione per se vna.

Ad tertium. AD TERTIUM patet solutio ex iam dictis. Argumētum ad partem aliam procedit de diffinitione largissime dicta, quæ se extendit ad diffinitionem vnam per accidens.

Q V A E S T I O III.

Utrum illa diffinitiones, quas ponit August. de sacramento sint convenientes.

RESPONDEO. Illa enim quæ ponit 10. de ciuir. cap. 5. scilicet, quod sacramentum est sacrum signum, non est conuertibilis cum sacramentum: aqua enim benedicta sacrum signum est, scilicet remissionis venialium; nec tamen sacramentum est; ergo prædicta diffinitio conueniens non est.

Item consecratio Episcopi signum est rei sacre, nec tamen inter sacramenta numeratur.

Item agnus paschalis, de quo habetur Exo. 12. & serpens eneus Numeri, & columba Luc. 2. & petra, quæ significabat Christum. 1. Cor. 10. signa fuerunt rerum sacrarum, & imago crucifixi, quibus tamen non conuenit esse sacramentum.

Item sacramentum non est signum rememoratiuum, quod est de præterito, nec demonstratiuum, quod est de præsentem, nec pronosticum, quod est de futuro, quia aliquando recipiens sacramentum, nec habet gratiam, nec habuit, nec habiturus est. Cum ergo non sint plura genera signorum, videtur, quod sacramentum non sit sacre rei signum.

Item videtur, quod illa diffinitio, sacramentum est inuisibilis gratiæ visibilis forma, cuius sententia trahi potest ab August. lib. 10. de ciuit. Dei, cap. 5. & ca. 2. 1. fit inconueniens, quia corpus Christi in altari, & character baptismalis non tantum sunt res, sed etiam sacramenta, ut inferius patebit, nec tamē sunt visibiles forme.

Item sacramenta constant ex rebus, & verbis: & sicut res sunt visibiles, ita verba sunt audibilia: cum ergo verba sint principaliora in sacramentis, quam res: quia ut habitum est verbū in sacramentis est quasi formale magis debuit dici forma audibilis, quam visibilis.

CONTRA, utranque diffinitionem recitat Gratianus de consecratio. distinct. 2. Sacrificium, & Magister in littera huius distinctio. capit. primo.

CONCLUSIO.

Equidem: prima enim sacramenti ratio, si communiter accipiat, non diffinitio, sed nominis potius

interpretatio quedam erit, si autem strictius, habebitur ut vera, & propria. Altera sacramenti notificatio sacramentis nouæ legis solum competens. quia conuertitur cum ijs, ac quicquid est de ratione eorum exprimit, prorsus definitionis habet rationem eo modo quo sacramento conuenit diffiniri.

RESPONDEO, quod sicut ornamentum dicitur ab ornando actiue, ita sacramentum dicitur a sacramento actiue. Unde cum dicitur sacramentum est signum rei sacre, accipitur res sacra pro re sub ratione quæ sacrans est. Est autem aliquid rei sacrans causatiuum: non tamen institutum diuinitus ad hoc significandum, ut passio Christi: & hoc non debet dici proprie sacramentum, nisi extenderetur nomen sacramenti ad sacrum secretum: aliquid autem est rei sacrans ex diuina institutione significatiuum, non tamen causatiuum, sicut erant sacramenta ve. l. aliquid autem est rei sacrans ex diuina institutione significatiuum, & in virtute Dei causatiuum, sicut est quodlibet sacramentum no. l.

Prima ergo notificatio sacramenti si restringatur ad rem sacram actiue, & ad signum sacram specialiter diuinitus institutum ad rem sacram significandum, conuertitur cum sacramento communiter dicto de sacramentis vet. & no. l. aliquo modo est diffinitio sacramenti in generali: si autem accipiat signum in communi, & res sacra non conuertitur cum sacramento: & sicut dicit Hugo primo lib. de sacram. parte 9. capit. 2. magis est descriptio ad interpretationem, siue expressionem vocis referenda, quam diffinitio.

Secunda autem sacramenti notificatio cum illa additione, quam superaddit Magister, non conuenit, nisi sacramentis no. l. & habet rationem diffinitionis, eo modo quo sacramento conuenit diffiniri: conuertitur enim cum sacramentis no. l. & quicquid est de ratione eorum exprimit. Exprimit enim ipsam gratiam cuius sunt significatiua, & causatiua, per hoc quod dicitur inuisibilis gratiæ: exprimit etiā ipsa esse significatiua, cum dicitur visibilis forma, ut ipsius imaginē gerat. i. figura exterior, quæ dicitur forma, quasi foris manens, quæ aliquid modo gerit rei imaginem, & ipsa est causatiua cum dicitur, & causa existat.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod per asperisionem aquæ benedictæ remittuntur venialia per modum meriti, in quantum excitat motum voluntatis, seu feruorem charitatis, per quam fit venialium remissio, non tanquam per vim sacramenti. Sacramentum autem significat rem, ut sacramentum non per modum meriti. Aqua etiā benedicta non est specialiter diuinitus instituta ad illam rem sacram significandum.

Ad secundum dicendum, quod potestas episcopalis non est gratia gratū faciens per quam homo efficitur formaliter sacer. ad quæ gratiam significandū fuerunt

Responsio. Aliquid rei sacre causa riuū, sed non significatiuum, ut aliquid significatiuum, sed non causatiuum, ali quid riuūque cōplectens.

Ad primū. Quoniam passio asperisio ne aquæ venialia remittuntur.

Ad secundum.

fuerunt diuinitus specialiter instituta ve. l. sacramenta, & cuius sacramenta no. l. sunt significatiua, & causatiua: sed est gratia gratis data, qua homo efficitur potestatiue sacer. & illam gratiam ipsa consecratio episcopalis directe significat.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod omnia prædicta, & si significarent rem sacram, ut immolatio agni, Christi passionem: serpens in palo, Christum in cruce pendentem: emanatio aquæ de petra, aquam de latere Christi emanantem: columba in Christo, gratiæ spiritus plenitudinem: non tunc de nouo aduenientem, sed præcedentem: non tamen significabant rem sacram, ut actum de nouo sacramentum illius sacre rei subiectum. Non enim cum columba super Christum descendit, neque cum passus est, neque cum aqua emanauit de eius latere de nouo Christus factus est sacer. vel de sacro magis sacer. sicut homo per debitam sacramenti susceptionem efficitur sacer. aut magis sacer. & sic patet quid dici debeat de imagine crucifixi, & similibus.

Ad quartum dicendum, quod principalis significatio sacramenti no. l. est significare gratiam, quæ confertur suscipienti, nisi sit defectus ex parte ipsius, & quantum ad hoc est signum demonstratiuum: in quantum tamē significat causam instituentem est signum rememoratiuum: & in quantum finem, i. gloriam futuram est signum pronosticum. Sacramenta autem ve. l. tantummodo erant pronostica, quia non significabant gratiam, nisi ut futuram.

Ad quintum dicendum, quod illa diffinitio datur de sacramento, quod est sacramentum, & non res. Corpus autem Christi in altari est res significata per speciem panis sub qua realiter, & vere cōtinetur sacramentum corporis mystici. Character etiam baptismalis est res significata per abluitionem exteriorem, & sacramentum gratiæ gratum facientis.

Ad sextum dicendum, quod visibile ibi accipitur pro sensibili propter dignitatem visus, de quo dicit August. 2. epistola ad Volusianum; longe post principium, quod inter quinque sensus est excellentior: quia sicut dicit Philosoph. primo metaphys. maxime cognoscere facit, & multas differentias demonstrat, quod est intellegendum per se, ut patet per ipsum lib. de sensu, & sensato, quia ut dicit ibidem, auditus per accidens, plus confert ad scientiam.

Q V A E S T I O IIII.

Utrum illa diffinitio, quam ponit Hugo primo lib. de sacr. par. 9. c. 2. quæ est hæc: Sacramentum est corporale, vel materiale elementum foris sensibile propositum ex similitudine representans, & ex institutione significans, & ex sanctificatione continens aliquam inuisibilem, & spiritualem gratiā, sit conueniens.

ET videtur quod non: quia ibi prædicatur materia de composito.

Item aliqua sunt sacramenta quorū non est materia aliquod elementum.

Item frustra foris sensibilibus proponitur aliquid illi, qui hoc non apprehendit, sed paruulus non apprehendit aliquid per materiale elementum sibi foris propositum: frustra ergo ponitur hoc in diffinitione sacramenti.

Item frustra instituitur ad significandum, quod ex se habet similitudinem representatiuam: postquam ergo dixit ex similitudine representans, superfluum fuit addere ex institutione significans.

Item corporalium ad spiritualia nulla est similitudo: ergo materia sacramenti non est ex similitudine representans gratiam.

Item gratia non potest contineri in subiecto sensibili.

Item in ista diffinitione omittitur forma sacramenti, quod est verbum.

CONTRA, Hugo dicit, statim post ad signatam diffinitionem, quod est propria, ac perfecta.

CONCLUSIO.

Consideretur rectè hæc Hugonis definitio, definitioneque Magistri comparetur, & reperietur non incongrua.

RESPONDEO, quod prædicta diffinitio est conueniens, & datur de sacramentis no. l. & patebit eius conuenientia soluendo argumenta in oppositum.

AD PRIMVM dicendum, quod secundum Philosophum 2. phys. non est inconueniens in artificialibus materiam prædicari de artificialibus: quia enim forma artificialis est accidentalis, ideo tota substantia artificiali est ex parte materiæ. Unde bene dicitur, lectulus est lignū, statua est es: sacramentum autem est quasi ali quid artificialium.

Ad secundum dicendum, quod materiale elementum ibi accipitur pro sensibili signo, & forte utitur verbo elementi, quia materia baptismi, qui est ianua sacramentorum, est elementum, si aqua: per materiale autem conueniēter intelligitur sensibile, eo quod secundum sententiam Phil. 12. met. sensibile est sensibile per materiam.

Ad tertium dicendum, quod quamuis paruulus non apprehendat: illi tamen qui ipsum baptizant, apprehendunt, vel apprehendere possunt.

Ad quartum dicendum, quod similitudo representandi, quæ res habet ex sua conditione, per se non sufficeret, quia ex se non est determinata ad præcise significandū sacramenti effectū: & propter hoc dicit Hug. 1. lib. de sacr. p. 9. c. 2. quod sacramentum debet habere quandam similitudinem ad ipsam rem, cuius est sacramentum, secundum quam habile sit ad eandem rem representandam, institutionem quoque per quæ ordinatū sit ad illā significandā, & parū post dicit, quod similitudinem hēt ex prima conditione institutionem ex superaddita dispensatione.

Ad quintum dicendum, quod maior vera est de similitudine, quæ est per participationem Rich. super 4. Sent. A 4 vnius

Arg. 1. D. Bon. ubi supra. D. h. bid. Scot. ubi supra. Alex. ibid. Quod necessario exigitur: 1. sup. c. 4. 6. eiusdem per totum, 2. p. 2. p. 2. T. com. 6. Secundo. Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Sup. 9. 1.

In oppositum.

Quod non cōceditur propter repugnantiā a. Etus, & potestie secundum Scot. q. 16. vniuersaliū, cum quia parū prædicatur de toto 40. topic. ca. 2. puta panitentiæ matrimonium. Quarto. Quinto. Ex 5. meta. T. com. 10. ample vide. Fr. d. May. q. 3. dist. 6. huius. In oppositum.

Responsio.

Ad primū.

Cap. 11. 12. verum causius interpretatur, si quæ 7. metaph. 1. c. 25. & 9. c. 12. expressa in oppositum habetur. Ad secundum.

T. com. 5. & inde.

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad quintum.

Similitudinem proportionalitatis & non qualem inter corporalia & spiritalia dari.
 vnius qualitatis: sed de similitudine proportionalitatis, quæ est habitudo duarum proportionalitatum, non est verum: in hoc enim similis est aqua gratiæ: quia sicut se habet aqua ad ablendas fordes corporis, ita se habet gratia ad ablendas fordes animæ.

Ad sextum
 Ad sextum dicendum, quod non est intelligendum, quod gratia contineatur in sacramento essentialiter, & in actu, sed in virtute, quod quo modo intelligi debeat, inferius declarabitur.

Artic. 4. huius dist. q. 2. Ad ultimum.
 Ad ultimum dicendum, quod verbum datur intelligi per ultimam partem definitionis, quod patet. Dicit enim Hugo 1. lib. de sacra. p. 9. cap. 2. quod sacramentum dicitur habere sanctificationem per quam gratiam contineat, & efficax sit ad eandem sanctificandis conferendam: & parum post, dicit, quod illam sanctificationem habet ex appposita verbi, vel signi benedictione.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo, vtrum debuerunt institui sacramenta in statu innocentie.

Secundo, vtrum post lapsum in lege nature.

Tertio, vtrum in tempore legis scripte.

Quarto, vtrum in tempore legis euangelicæ.

QVAESTIO I.

Vtrum debuerunt institui sacramenta in statu innocentie.

Arg. 1. D. Th. 4. sentent. dist. 1. quest. 2. Scot. lib. 4. dist. 1. q. 3. art. 3. Alex. p. 4. q. 1. m. 3. art. 3. Secundo.
VIDEATUR sic: August. 2. super Gen. longe ultra medium, dicit, quod lignum vitæ erat sacramentum spiritalis alimenti sapientie, quod non videtur fuisse, nisi ex diuina institutione.

Item Aug. 7. de ciuit. cap. 32. Mysterium vitæ æternæ ab exordio generis humani per quedam signa, & sacramenta temporibus congrua quibus oportuit per angelos prædicatum est: sed exordium generis humani incepit a statu innocentie: ex tunc ergo fuerunt instituta sacramenta.

Tertio.
 Item non tantum necesse est hominibus medicina curatiua, sed etiam præseruatiua: ergo cum primi parentes potuerint peccare, quod patet, quia peccauerunt, statim eis debuerunt dari sacramenta, tanquam medicina præseruatiua.

In oppositum.
CONTRA, Hugo 1. lib. de sacra. p. 9. cap. 5. Sacramenta Dei medicine sunt spirituales, quæ foris corporibus adhibentur per visibilem speciem, sed intus animas sanant per inuisibilem veritatem: sed in statu innocentie non erat aliquis morbus: ergo tunc nullum debuit institui sacramentum.

Ad sufficiendum partium enumeratione.
 Item tunc non debuerunt institui sacramenta spiritalia curatiua, non causantia, quia illa sacramenta fuissent imperfecta, & ille status erat perfectus, nec sacramen-

ta spiritalia curatiua, & causantia, quia nullus erat morbus in illo statu, nec esse poterat.

CONCLUSIO.

Neuquam in innocentie statu sacramenta institui in remedium debuerunt, cum in illo statu ea non essent; propter quæ instituta fuerunt.

Responsio. Sacramenta propter esse instituta, s. hominis eruditionem, exercitiationem, humilitionem, & curatioem nature, non & medicam manifestationem, vide ad hoc. f. b. de præsent. parte 1. q. 1.
RESPONDEO, quod sicut bene ostendunt argumenta ad partem secundam non debuerunt institui sacramenta in statu innocentie, quia fuerunt instituta propter hominis eruditionem, exercitiationem, & humilitionem: & propter sapientie medici manifestationem, & hominis curatiua, propter eruditionem: quia sicut dicit Hugo primo libro de sacra. parte 9. cap. 3. Homo qui visibilia nouerat, & inuisibilia non nouerat, diuina agnoscere nullatenus posset, nisi humanis excitatus. Propter exercitiationem, ut homo occupatus circa ea, quæ sunt spiritalis necessitatis, nunquam vacaret eis, quæ pertinent ad iniquitatem, nec semper his, quæ pertinent ad corporalem utilitatem, quæ ratio sumitur ex sententia Hugo. capit. prædicto. Propter humilitionem: quia secundum Hugo. ca. prædicto, sicut perniciofa fuit elatio superiori nolle subiici, sic laudabilis, & fructuosa est deuotio propter superiorem etiam inferioribus inclinari. Propter sapientie medici manifestationem: quia sicut dicit Hugo parte prædicta, cap. 4. Non ad hoc instituta sunt sacramenta, ut ex eis esset, quod in eis esset: sed ut peritiam suam medicus ostenderet in illo remedio præparauit, a quo languidus occasione morbi accepit. Propter hominis etiam curatiua: quia quamuis Deus aliter hominem curare posset, tamen ordinauit ipsum sic curandum, propter tam prædictas congruitates: homo autem in statu innocentie inuisibilia cognoscebat per diuinam illustrationem, & illo statu manente habere non poterat iniquam exercitiationem: Deus etiam non offenderat propter aliquam elationem: ex sensibilibus etiam nondum acceperat ruinae occasionem, & cum morbum non haberet non indigebat curatiua: vnde in illo statu non erant ea, propter quæ instituta fuerunt sacramenta.

Seco. vbi supra. ar. 3. tenet, & non nisi ex sensibilibus, nisi litera sit adulterata, ut ego tenet.
AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud lignum, aut non erat signum illius rei sacræ, ut actus sacrantis, aut hoc non erat ex speciali Dei institutione, sed ex similitudine, quam acceperat ex sua conditione: vnde ibi non accipitur proprie nomen sacramenti.

Ad secundum.
 Ad secundum dicendum, quod ibi accipitur exordium generis humani, pro exordio humane generationis, quod non fuit vsque post lapsum, quia primi parentes in statu innocentie non genuerunt, nec prodierunt in esse generationem, sed per plasmatiua.

Quare sectum vorriliu da
 Ad tertium dicendum, quod hominibus non dispositis ad aliquam infirmitatem non est dan-

Responsio. Sacramenta propter esse instituta, s. hominis eruditionem, exercitiationem, humilitionem, & curatioem nature, non & medicam manifestationem, vide ad hoc. f. b. de præsent. parte 1. q. 1.

Seco. vbi supra. ar. 3. tenet, & non nisi ex sensibilibus, nisi litera sit adulterata, ut ego tenet.

Ad primu.

Ad secundum.

Quare sectum vorriliu da

distin. 29. 2. 7. horis sum in para disto steterit propter infirmitatem originalem.
 da medicina præseruatiua, sed ordinatum regimen præcipiendum: primi autem parentes in statu innocentie non erant dispositi ad aliquam infirmitatem: & ideo eis non erat danda aliqua sacramentalis medicina, sed præcipiendum erat eis recte viuere, quod Deus eis præcepit.

QVAESTIO II.

Vtrum debuerunt institui sacramenta post lapsum in lege nature.

Ar. 1. D. Bo. lib. 4. dist. 1. ar. 1. q. 1. D. Th. 4. sentent. dist. 2. q. 4. Scot. ibid. Alex. p. 4. q. 2. m. 3. ar. 1. Secundo.
VIDEATUR quod non: Non minus est necessarium ad salutem dare præcepta, quam instituire sacramenta: sed secundum legem nature, Deus nulla homini dedit præcepta: ergo nec debuit instituire sacramenta.

Item nihil debuit esse in lege nature, quod non esset de dictamine legis nature: sed sacramenta non sunt de dictamine legis nature: quia non fuerunt eadem omni tempore: ergo Deus in lege nature nulla debuit instituire sacramenta.

Tertio.
 Item si sacramenta debuissent institui in lege nature, tunc Deus illa instituisset: quia sicut dicit August. 3. de libero arb. longe post principium. Quicquid tibi vera ratione melius occurrerit scias fecisse Deum, sed non legimus Deum instituisse aliqua sacramenta in lege nature: ergo institui non debuerunt.

In oppositum.
CONTRA, Aug. 19. lib. contra Faustum, longe ante medium. In nullum nomen religionis, seu verum, seu falsum coagulari homines possunt, nisi aliquorum signaculorum velut sacramentorum visibilium consortio colligerentur: sed in lege nature multi erant adunati in religione cultus diuini: ergo aliqua sacramenta habuerunt.

Secundo.
 Item Hugo primo lib. de sacra. parte 9. cap. 1. Sacramenta ab initio ad restitutionem & curatiua hominis instituta sunt, alia sub naturali lege, alia sub lege scripta, alia sub gratia.

CONCLUSIO.

Vtique post lapsum tempore legis nature sacramenta institui debuerunt, tum propter medicina cognitionem, tum propter ad idolatriam pronitatem.

Responsio.
RESPONDEO, quod in lege nature post lapsum debuerunt aliqua institui sacramenta: ex quo enim fuit morbus debuit institui signum quo manuduceretur infirmus ad cognitionem medicine, ut eam desideraret feruentius. Medicina autem contra morbum peccati res sacra est. Cum ergo sacramentum sit sacræ rei signum, & post lapsum sub lege nature esset morbus peccati, debuerunt aliquam sacramenta institui.

Præterea, quia homines propter peccati corruptionem proni erant ad idolatriam, ideo post lapsum in lege nature debuerunt institui aliqua sacramenta, ut per ea homines adunarentur ad cultum solius veri Dei, sicut bene dicit autoritas Aug. allegata ad hanc partem. Sed vtrum illa sacramenta essent eis necessaria ad

salutem vel tantum congrua, de hoc quæretur inferius de eadem.

Qu. ult. 2. ar. ad primu. Vel consona dictamini secundum Scot. in 3. di. 73.
AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod præcepta moralia sunt de dictamine legis nature: ut in 3. lib. ostensum est, non sic autem sacramenta, & ideo non sic oportuit ea denuo præcipere, sicut congruum fuit sacramenta instituire: dando enim lumen hominibus commune cui libet indiuiduo nature humane præceptum moralium præceptorum obseruationem.

Ad secundum.
 Ad secundum dicendum, quod in lege nature nihil debuit esse, quod non esset de dictamine legis nature, vel sicut primum principium legis nature, vel sicut conclusio sequens ex primo principio legis nature, vel sicut determinatio alicuius præcepti illius. Institutio autem sacrorum fuit quedam determinatio præcepti de Deo colendo, quod præceptum est de dictamine legis nature.

Ad tertium. Vel 2. Scot. q. vbi. huius dist. patet dici quod expresse habet ex scripturis. Vnde illo placuerunt Deo sacrificia quod non essent nisi instituta a Deo. Primum.
 Ad tertium dicendum, quod & si non legamus Deum expresse, & aperte instituisse sacramenta in illo tempore, tamen credendum est ipsum illa instituisse, sententia hominibus inspirando, quod in talibus se exercerent, & ad hoc alios instruerent. Vnde Hugo 1. lib. de sacra. parte 11. capit. 4. Coniicimus, quod Deus hominem a principio ad hoc exercenda consilio erudiuit.

QVAESTIO III.

Vtrum debuerint institui sacramenta in tempore legis scripte.

Arg. 1. Scot. vbi supra. pr. 2. Alex. ibid. D. Th. 4. sentent. dist. 1. q. 2. Alex. p. 4. q. 3. m. 3.
VIDEATUR, quod non. Non debuerunt institui quæ Deo displicebant, sed Isa. 1. dicit dominus, Holocausta arietum & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hyrcorum nolui: cum ergo ista essent sacramenta veteris legis institui non debuerunt.

Item Gl. super illud Gen. 14. Melchisedech rex Salem proferens panem, & vinum, dicit, quod hæc sacramenta nostrorum sacramentorum figura fuerunt: cum ergo hoc sacramenta fuerint in lege nature, & propinquiora sacramento altaris, quod est sacramentum nouæ legis, aliqua sacramenta legis scripte, videtur quod institui non debuerunt ad significandum Eucharistie sacramentum.

In oppositum. Sacramenta naturale: quasi vmbra veritatis scripte lo. quasi imago precessorū.
CONTRA, Hugo primo lib. de sacra. parte 12. capit. 8. dicit, quod prima illa sacramenta quæ sub naturali lege præcesserunt, quasi quedam vmbra veritatis fuerunt, illa vero quæ postea sub lege scripte sunt, quasi quedam imago vel figura veritatis fuerunt: ergo sub lege scripte instituta fuerunt sacramenta, quod Deus non fecisset nisi conueniens fieri fuisset.

CONCLUSIO.

Congruum fuit tempore legis scripte noua institui sacramenta.

Responsio.
RESPONDEO, quod debuerunt institui sacramenta

sacramenta in tempore l. scripte. Sacramenta enim sunt quedam protestatio, seu fidei confirmatio facta: & ideo secundum diuersos status cognitionis fidei debuerunt esse alia, & alia sacramenta, ita quod in tempore in quo fuit fidei cognitio perfectior debuerunt esse sacramenta perfectius significantia. Et quia in tempore l. scripte magis accessit cognitio fidei ad perfectionem quam in tempore l. nature, ideo in tempore l. scripte debuerunt institui sacramenta expressiora in significando, quam erant sacramenta l. nature. Vnde Hu. i. lib. de sacrament. parte 11. cap. 8. dicit, Signat salutis per successionem temporum alia post alia mutari debuerunt, ut cum effectus gratie diuine in salutem cresceret, quoque & ipsa significatus in ipsis signis visibilibus euidentius apparet.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod Deus dicit se illa noluisse, ut delectaretur in eis sicut aliqui existimabant, vel quia Iudaei illa non bene offerebant, vel quia non acceptabant ea pro se, sed pro rem quam significabant, & istae tres expositiones habentur ad gloss. ibidem.

Ad secundum dicendum, quod quamuis oblatio Melchisedech, quantum ad materiam expressissime representaret sacramentum altaris, tamen quantum ad modum sumendi, & quantum ad memoriam passionis Christi, & quantum ad circumstantias alias perfectius representabat ipsum agnus paschalis.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum debuerunt institui sacramenta in tempore l. euangelica.

Arg. 1. **VIDETVR**, quod non. Si in l. nonnulla fuissent instituta sacramenta fuisset liberior, quia obligasset ad pauciora, sed secundum bearum Iacobum in epistola, scilicet capit. 1. Ipsa est lex perfecte libertatis: ergo in illa nulla debuerunt institui sacramenta.

Item gratia & virtutes sufficiunt ad curandum hominem, sed secundum Philosophum primo phys. non debet fieri per plura, quod fieri potest per pauciora: ergo ad curationem hominis nulla debuerunt institui sacramenta.

CONTRA, Diony. i. cap. angelice hierar. Neque aliter possibile est nobis superlucere diuinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum anagogice circumuelatum, cum ergo in tempore l. euangelice maxime debuerit superlucere diuinus radius, & sacramenta sint quedam sacra velamina anagogica maxime debuerunt institui in tempore l. euangelice sacramenta.

CONCLUSIO.

Quoniam tempore legis scripta à iustis protestabatur fides per sacramenta à Deo instituta, deicit ut etiam in lege euangelica instituerentur sacramenta fidem protestantia, expressiora verò, vtiliora, faciliora, ac numero pauciora.

Responsio. RESPONDEO, quod conueniens fuit in

tempore euangelice l. sacramenta institui, ut enim ostensum est lib. 3. eadem fuit fides iustorum qui fuerunt tempore l. scripte, cum fide iustorum in tempore l. euangelice, quamuis tunc de l. communi non esset cognitio fidei ita explicita sicut modo: cum ergo illi protestarentur, seu confiterentur fidem suam per sacramenta eis a Deo instituta, conueniens fuit, quod etiam in l. euangelica instituerentur sacramenta fidem protestantiam, expressiora tamen quam prima, quia fides est magis explicita & vtiliora tanquam sanctitatem efficientia. Et quia l. noua est lex libertatis debuerunt esse faciliora & numero pauciora. Vnde Aug. 19. lib. contra Faustum ante medium dicit, quod cum Christus suo aduentu sacramenta vel. l. impleuisset, ablata sunt, & alia instituta virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora, tanquam iustitia fidei reuelata, & in libertatem vocatis filijs Dei iugo seruitutis ablato, quod duro & carni dedito populo congruebat.

Ad PRIMVM in oppositum dicendum, quod sacramenta no. l. non faciunt eam minus liberam, sed liberiores, quia non sunt multa, & sunt satis leuia, & gratiam conferunt, per quam homo liberius & facilius legem obseruat.

Ad secundum dicendum, quod gratia & virtutes sufficiunt ad curandum hominem formaliter, sicut sanitas corpus sanat. Vnde sicut non sequitur, sanitas sanat: ergo non debuit institui medicina conferens sanitatem, ita non sequitur, gratia sanat: ergo non debuerunt institui sacramenta gratiam conferentia, quia alio modo quam gratia sanant sacramenta, quia gratia formaliter, sacramenta aliquo modo effectiue, non sicut efficiens principale sed instrumentale.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur quatuor.

Primo vtrum omnes ceremonie l. ve. erant sacramenta.

Secundo, vtrum sacramenta vel. l. erant rationalia.

Tertio vtrum curabat a corporali immunditia.

Quarto vtrum in susceptione illorum sacramentorum conferretur gratia.

Q V A E S T I O I.

Vtrum omnes ceremonie vel. l. erant sacramenta.

VIDETVR quia omnes erant sacramenta, quia omnes erant sacramenta, quia omnes erant sacramenta, quia omnes erant sacramenta.

Item in noua l. sacramentum altaris est sacrificium: ergo similiter in vel. l. sacrificia erant sacramenta: ergo a simili omnes alie ceremonie.

CONTRA, sicut potest colligi ex diuersis locis in l. veteri ceremonie vel. l. distinguebantur in sacra, & sacrificia, & obseruantias, & sacramenta, non omnes ergo ceremonie vel. l. erant sacramenta.

Eadem sententia habet ab ipso argumento ad inquisitionem ianuarij li. 1. c. 1.

Ad primū. Ad hoc latius in fine tertij libri.

Ad secundum.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. dist. 1. dub. 1. Scot. ibidem 9. 3. & 5.

In oppositum.

CONCLUSIO.

Sacramenti nomen si sumatur communiter sic omnes ceremonie vel. leg. erant sacramenta, si autem arctius nequaquam.

Responsio. Cerimonias vel. l. in tribus consistere videtur: scilicet in cultu, in sacrificio, & in instrumentis solentibus.

RESPONDEO, quod ceremonie vel. l. ad cultum Dei ordinabantur. Circa quae consideranda sunt tria, ipse cultus, & colentes, & instrumenta colendi. Ipse autem cultus specialiter consistebat in sacrificijs, quae in Dei reuerentiam offerebantur. Instrumenta autem colendi pertinebant ad sacra, sicut erant tabernaculum, candelabrum, & arca, & mensa, & vasa &c.

Circa colentes autem quatuor requirebantur, scilicet ipsorum institutio ad cultum diuinum, quae quantum ad omnes fiebat per sacramentum circumcisionis, & quantum ad sacerdotes fiebat per eorum consecrationem.

Requirebatur etiam usus eorum quae pertinebant ad diuinum cultum, cuiusmodi quantum ad omnem populum erat esus agni paschalis, & esus eorum, quae comedebantur cum eo ex l. praecepto, quantum autem ad sacerdotes oblatio victimarum, & esus panum propositionis, & aliorum quae erant sacerdotum vsibus deputata.

Circa colentes quatuor scilicet institutio, usus, motio ac exclusio requiritur fuisse.

Requirebatur etiam remotio aliquarum immunditiarum per quae impediabantur a cultu diuino, & sic quantum ad populum erant instituta quedam purificationes a quibusdam exterioribus immunditijs, & expiationes a peccatis, spiritualiter autem quantum ad sacerdotes, & leuitas erat instituta ablutio manuum, & pedum, & rasio pilorum, & ista tria praedicta pertinebant ad sacramenta.

Est enim ratio in significatione diuina secundum Scot. 9. 3. ar. 4. huius.

Quartum etiam quod requirebatur erat singularis colentium conuersatio, quantum ad cibos & vestimenta, & alia huiusmodi, & hoc pertinet ad obseruantias, per quas distinguebantur ab illis qui Deum non colebant. Accipiendo ergo sacramenta vel. l. stricte non omnes ceremonie erant sacramenta, sed quaedam pertinebant ad sacra, quaedam ad sacrificia, quaedam ad obseruantias, quaedam ad sacramenta. Sed extendendo nomen sacramenti ad omne signum rei sacrae omnes ceremonie vel. l. erant sacramenta.

Ad primū. Ad secundum.

EX DICTIS patet solutio ad primum. Ad secundum dicendum, quod aliquae quae multiplicantur in inferioribus, vniuntur in superioribus, ut declaratum est li. 2. sed sacramenta no. l. & sacrificia sunt perfectiora, quam sacramenta, & sacrificia vel. l. & ideo conuenientius fuit, quod idem re esset sacramentum, & sacrificium in no. l. quod in veteri.

Q V A E S T I O II.

Vtrum sacramenta vel. l. erant rationalia.

Responsio.

VIDETVR quod non, quia nihil est rationale, quod pertinet ad leuitatem, sed comedere festinanter ad leuitatem pertinet: ergo irrationabile fuit illud, quod praecipuum est Exod. 12. scilicet, quod agnum paschalem comedere

festinanter. Item non fuit necessarium, quod in lege magis praefigurarentur quaedam sacramenta no. l. quam alia, sed in vel. l. non fuerunt aliqua sacramenta praefigurantia confirmationem, & extremam vnctionem: ergo non fuit rationale instituire talia sacramenta, quae praefigurarent alia.

Item irrationabile videtur, quod sacerdos per tactum illius rei, per quam alios mundat fiat immundus, sed sicut habetur Numerorum 19. per aquam expiationis in qua aspergebatur cinis vaccae ruffe expiabantur homines ab aliquibus immunditijs, & tamen qui tangebatur illas aquas immundus erat: ergo illud sacramentum irrationabile fuit.

CONTRA, omne factum in sapientia est rationale, sed Deus omnia illa sacramenta instituit in sapientia, dicit enim Psal. ad Deum. Omnia in sapientia fecisti: ergo omnia sacramenta vel. l. fuerunt rationalia.

CONCLUSIO.

Attenduntur circumstantiae sacramentorum veteris legis, & ipsa rationalia apparebunt.

RESPONDEO, quod aliquod factum dupliciter potest dici rationale, vno modo quia de naturali dictamine rectae rationis, sicut principia l. nature, & conclusiones, quae sequuntur ex eis, & sic non omnia sacramenta vel. l. fuerunt rationalia, quia non omnia fuerunt de dictamine l. nature.

Alio modo dicitur aliquid rationale, quia nihil continet rationi contrarium, & ex rationabili causa, & modo debito pro tempore est institutum, vel factum, & sic omnia sacramenta vel. l. fuerunt rationalia.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod festinantia in comedendo quando subest rationabilis causa non pertinet ad leuitatem, rationabilis autem fuit causa quare agnum in exitu eorum de Aegypto comederunt festinanter, quia Aegyptij eos festinanter exire compellebant, & in rememoratione huius etiam postea in terra promissionis illum modum in comedendo agnum paschalem obseruabant.

Ad secundum dicendum, quod in vel. l. rationaliter fuerunt, quaedam sacramenta praefigurantia aliqua sacramenta no. l. ut circumcisio, baptismum, esus agni paschalis Eucharistia, purificationes vel. l. sacramentum poenitentiae, consecrationes pontificum, & sacerdotum, sacramentum ordinis, & tamen ut dicunt aliqui, rationale fuit, quod non essent in l. vel. aliqua sacramenta praefigurantia confirmationem & extremam vnctionem, quia confirmatio est sacramentum plenitudinis gratiae, cuius plenitudinis nondum tempus aduenerat. Extrema vnctio est immediata praeparatio ad introitum gloriae, cuius aditus nondum patebat, quia ut in 3. habitum est, per passionem Christi aperta fuit ianua paradisi, sed haec ratio non multum

Secundum.

Tertium.

In oppositum.

103.

Responsio. Rationabile bisariam aliquid factum dicit.

Ad primū.

Id ipsam esse hoc celebrando faciunt. Ad secundum.

Gal. 4.

Di. 19.

Q V A E S T I O III.

Vtrum in susceptione sacramentorum ve. l. conferatur gratia.

VIDETUR, quod sic, quia per opera quae Deo sunt accepta conferuntur a Deo homini gratia, sed sacramenta ve. l. non erant minus digna quam sacramenta l. naturae, quae tñ Deo erant accepta: dicitur enim Ge. 4. q. apexit Deus ad Abel, & ad munera eius: ergo in susceptione sacramentorum ve. l. conferatur gratia.

Item Hugo primo lib. de sacra. parte. i. ca. 1. Si quis sacramenta priora effectum sanctificationis habuisse negauerit nõ mihi recte sentire videtur.

Item vana est medicina, quae nõ confert sanitatem: sed Deus nullam instituit animae vanam medicinam: cū ergo ipse instituerit ve. l. sacramenta, tanquam animae medicinas sanitatem animae conferebant, quae sine gratia esse non potest.

Item sacramenta virtutē habent a fide passionis Christi: sed fideles in ve. l. illam credunt implicite. vt in 3. li. ostensum est: ergo si cut in susceptione sacramentorum no. l. conferatur gratia, ita conferatur in susceptione sacramentorum ve. l.

CONTRA, ad Ro. 3. Ex operibus l. non iustificabitur omnis caro: sed sacramenta erant quaedam opera. l. ergo in susceptione illorum sacramentorum iustificans gratia non conferatur.

Item apostolus ad Hebre. 10. dicit, q. l. erat vmbram habens futurorum bonorum non ipsam imaginem rerum, quod non esset verum si sacramenta ve. l. gratiam contulissent.

CONCLUSIO.

Sacramentorum veteris legis nullum, excepta circuncisione, gratiam tunc conferre ex opere operato asseritur, at ex opere operante sic, accedentibus enim cum charitate meritoria erat eorum deuota susceptio.

AD ISTMAM questionem dixerunt aliqui quod in susceptione sacramentorum ve. l. conferatur gratia, non tamen ita plene, nec ita directe, sicut in susceptione sacrorum no. l. cuius opinionis rationi videtur assentire Hu. primo lib. de sacra. parte. i. ca. 2. dicens, quod mediantibus sacramentis no. l. illa prioris temporis sacramenta sanctificabant, vt eadem esset salus, & his qui recta fide signa futurorum in illis venerati sunt, & his qui effectum salutis in istis percipiunt. Ponebant ergo isti, quod illa sacramenta iustificabant, non tantum per modum meriti, sed etiam per modum sacramenti.

Sed hæc opinio non videtur concordare cum auctoritatibus Apostoli, neque sanctorum, vnde communiter non tenetur.

ALII DE quorum opinione Magister videtur fuisse, dixerunt, q. illa non sanctificabant neque per modum sacramenti, neque per modum

Arg. 1. D. Bon. li. 4. dist. 1. ar. 1. q. 5. D. Tho. p. 3. q. 62. ar. 6. q. 4. sent. dist. 1. q. 5. Scot. ubi supra.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Di. 25.

In oppositum. Et gal. 2.

Prima opi. que non tenetur scilicet quod tñ ex opere operato quam operante sacramenta ve. l. conferantur gratiam.

Secunda opi. scilicet magister sequitur sicut gilib. porreclanum

Quarto vtrum virtutum & sacramentorum sit eadem gratia.

Q V A E S T I O I.

Vtrum in susceptione sacramentorum no. l. conferatur gratia.

VIDETUR q. non, principalior enim est comparatio actionis ad agens, quam ad passum: ergo collatio sacramenti principaliter comparatur ad conferentem, quam ad suscipientem: sed ex vi sacramenti non conferatur gratia conferenti: ergo multo minus suscipienti.

Item duo æquales in bona voluntate debent recipere æqualem gratiam: ergo si vnus illorum non posset inuenire, qui sibi ministraret sacramentum, & alius inueniret, non propter hoc reciperent inæqualem gratiam: sed hoc non esset verum si ex vi sacramenti aliqua gratia conferretur suscipienti.

CONTRA, Magister in littera huius dist. cap. 3. dicit de sacramentis no. l. quod dāt salutē, & sumitur ab Aug. in expositione tituli Psal. illius. Vt quod Deus repulisti in finem in glo. Item sacramenta no. l. distinguuntur a sacramentis ve. l. tanquam perfecta ab imperfectis, sed si in istorum susceptione non conferretur gratia non essent perfectiora, quam illa; quia illa ita significabant rē sacram sicut ista: ergo in susceptione istorum conferatur gratia.

CONCLUSIO.

Nonæ legis sacramenta ex opere operato gratiam conferuntur suscipienti qua Deo reconciliatur, & de seruitute diabolica liberatur.

RESPONDEO, q. Deus ab æterno præordinauit naturam humanam sibi in persona filij vniendam in tempore ad reconciliandum sibi genus humanum, & de seruitute diabolica liberandum, quod præuidebat in primis parentibus quid sibi erat facturum propter hominē lapsurum, & in diabolicam seruitutem casurum. Impletio autem illius præordinationis inter omnes res per tempus ortis illa summa gratia est, q. homo in vnitatem personæ coniunctus est Deo: & ideo tēpus in quo fuit hoc impletum ab Apost. vocatur Gal. 4. plenitudo temporis, quia tūc ostensa fuit humano generi diuine gratiæ plenitudo, vnde rationale fuit, vt l. in illo tēpore data ab ore illius in quo Deus plenitudinem gratiæ posuerat, esset lex plenitudinis ad hominem reconciliandum, & de seruitute diabolica liberandum: sed quia hæc non possunt fieri sine gratia gratum faciente, ideo dicitur, & est l. gratiæ perfectionia, utem l. debet respondere sacramentorum eius perfectioni, & ideo rationale fuit vt in illa l. talia instituerentur sacramenta, in quorum susceptione conferretur gratia, qua homo Deo reconciliaretur, & de seruitute diabolica liberaretur: cum ergo prædicta lex sit l. no. sequitur, quod in susceptione sacramentorum no. l. conferatur gratia.

omnino extrema prima, quae est communiter non tenetur 3. opi (quae sequitur de hoc & communis s. h. o. la) est media scilicet, quod ex opere operante & non operati conferatur gratiam. Dempia circuncisione.

dum meriti, etiam si in fide, & in charitate fuerent, quia imposuit ea dominus noster in seruitutem, & vt futuri figura essent. Sed contra opera indifferentia quando fiunt ex fide & charitate proficiunt ad meritum: ergo multo fortius facere sacramenta, vel suscipere quae Deus instituerat ad offerendum sibi valebant ad meritum.

Videtur ergo mihi dicendum, secundum communem opinionem, quod illi qui ex fide & charitate exercitabant se in vsu illorum sacramentorum merebantur, vnde prædictus vsus sacramenti eis valebat ad charitatis augmentum, & si exercitantes se in vsu eorum propter honorem diuinum charitatem non habebant: per tale tamen exercitium se de congruo ad susceptionem charitatis disponebant. Ex vi tamen illius sacramenti, in quantum sacramentum erat, nullam gratiam recipiebant: non enim in quantum sacramenta erant instituta ad gratiam conferendam, sed ad sacramenta gratiam conferentia præfiguranda, & hoc modo procedunt argumenta ad secundam partem.

AD PRIMVM argu. ad partem aliam dicendum, quod munus habet acceptum fuit Deo sicut opus meritorium ex fide, & charitate factum, non tanquam sacramentum, loquendo de acceptione, quae importat gratiæ gratum facientis collationem.

Ad secundum. Hic secundum Augustinum ubi ponderatur est textus quare prius respicit ad Abel et postea ad munera.

Ad tertium dicendum, quod sacramenta ve. l. non erant instituta tanquam medicinae sanitatem efficientes, sed tanquam suscipientes a remotis aliquo modo ad sanitatem disponentes, in quantum figurabant Christum, & eius passionem, cuius fides est medicina utilis contra omnia generis humani peccata.

Ad quartum dicendum, quod sacramenta virtutem habent ex fide passionis tanquam ex continuante ipsa sacramenta, sicut instrumenta quaedam diuinæ institutioni tanquam eorum causæ principali. Sacramenta autem ve. l. a Deo instituta non fuerunt, vt per modum sacramenti sanctificarent, sed vt sacramenta sanctificantia figurarent: & ego bene concedo, quod effectum figurandi in suscipientibus ea habebant per fidem.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc queruntur quatuor.

Primo vtrum in susceptione sacramentorum no. l. conferatur suscipienti gratia.

Secundo vtrum sacramentum sit illius gratiæ efficiens causa.

Tertio, vtrum a passione Christi sit in sacramentis virtus, seu efficacia.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. dist. 1. ar. 1. q. 5. D. Tho. p. 3. q. 62. ar. 3. Scot. lib. 4. dist. 1. q. 6.

Secundo.

In oppositum.

Responsio. Aeterna p. ordinatio naturæ hu. mane.

In tertio dist. 13.

Confirmatio nem extre manque vñ Etionem pre figurantia.

Ad tertium.

D. Th. 4. dist. 1. q. 5. Alex. p. 4. q. 3. m. 4. d. 2.

Quare in ve. l. sapienter immūdi habebantur.

Q V A E S T I O III.

Vtrum sacramenta ve. l. curabant a corporali immunditia.

CONCLUSIO.

In lege veteri immundi ab immunditijs corpora libus per sacramenta legalia curabantur.

RESPONDEO, quod sic, quia ceteris partibus quod rarum est carius est: ideo vt ea quae pertinebant ad cultum Dei in maiori reuerentia haberentur, instituta fuerunt multa impedimenta per quae homines frequenter immundi reputabantur ad ea faciendum quae ad cultum Dei pertinebant, ad quae idonei erant qui illa impedimenta non incurrerant: & etiam illa quae incurrerant postquam erant secundum mundati, vnde illa impedimenta erant quaedam irregularitates legales, & hæ dicebantur immunditiæ corporales a quibus per sacramenta legalia mundabantur. Vnde apostolus ad Hebr. 9. Sanguis hircorum, & taurorum, & cinis vitulae aspersus inquinatos sanctificabat ad emundationem carnis: ratio autem quare sacramenta no. l. non ita emundant ab irregularitatibus est hoc, quia in no. l. non sunt tot irregularitates, nec præiudicant, nisi solis ministris ecclesie in quibus requiritur maxima idoneitas propter sacrorum sanctitatem.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod sacramentum sub ratione qua sacramentum est, magis respicit suscipientem, quam conferentem: ablutio enim corporis in baptismo non sic habet rationem sacramenti per comparationem ad baptizatē, sicut ad illum qui baptizatur, & non oportet, quod ex vi sacramenti gratia conferatur ministranti, quamvis in ministrando, si digne ministrat, gratiam mereatur.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod duo equales in bona voluntate debent recipere equalem gratiam, quæ datur propter meritum suscipientium. Non autem oportet hoc esse verum de gratia quæ datur ex vi sacramenti, tamen pro bona voluntate suscipiendi sacramentum confertur volenti plus de gratia, quam si sacramentum desideratum non haberet vim gratiam conferendi.

Q V A E S T I O II.

Utrum sacramentum sit efficiens causa illius gratiæ quæ confertur in sacramento.

Arg. I.
D. Bon li 4 dist. 1. ar. 1. q. 4.
D. Tho. p. 3. q. 62. a. 1. 4. & 4. sen. d. 1. q. 4.
Scot. lib. 4. dist. 1. q. 4.
Alex. p. 4. q. 5. m. 3. ar. 5.
Secundo.

TVIDETVR quod sic: quia sacramenta no. l. continent gratiam, vnde in quadam collecta dicitur. Perficiat in nobis, quæsumus domine tua sacramenta, quæ continent, sed non continent eam realiter in actu, sicut vas continet aquam, vel intellectus speciem intelligibilem: ergo continent eam in virtute, sicut causa continet effectum: ergo per suam virtutem sunt gratiæ causa. Item si sacramenta no. l. non dicuntur conferre gratiam, nisi quia ea suscipiēti bus Deus confert eam, tunc non iustificarent ex vi sacramenti, sed tantum per modum meriti, & sic a sacramentis ve. l. iustificando non differrent: ergo videtur, quod illam gratiam quam conferunt efficiant.

Tertio. Item Aug. homel. 8. super Io. vltra medium, & habetur. 1. q. 1. detrahe: Vnde ista tanta virtus aque, vt corpus tangat, & cor abluat: ergo videtur, quod in sacramento sit virtus per quam efficit animæ ablutionem, quam nisi efficiendo gratiam facere non posset.

In oppositum.
Primo. Contra primam op.
CONTRA, Ber. in sermone de cena domini. Sicut inuestitur canonicus per librum, abbas per baculum, episcopus per anulum, sic diuisiones gratiarum diuersis sunt tradite sacramentis, sed liber non est causa efficiens prebende quæ confertur, nec anulus episcopatus: ergo nec sacramentum gratiæ.

Secundo.
Hic Fra de may. di. 6. huius. q. prima.
Item sacramenta non sunt gratiæ causa efficiens equiuoca, quia effectus nobiliori modo est in tali causa, quam sit in seipso, sed gratia non est nobiliori modo in sacramento, quam in seipsa, nec causa vniuoca, quia talis causa cum suo effectu est eadem specie, sacramentum autem & gratia non sunt eiusdem speciei, sed omnis causa efficiens est æquiuoca, vel vniuoca: ergo sacramentum non est gratiæ efficiens causa.

Tertio. Item Aug. lib. 23. q. 4. dicit quod quedam

Deus est faciens per seipsum, quæ solo illo digna sunt, eique soli conueniunt, sicut est illuminare animas: cum ergo animæ illuminentur per gratiam, ipse solus per seipsum efficit eam in anima, quod non esset verum, si illius gratiæ esset sacramentum efficiens causa.

CONCLUSIO.

Causa si impropria, & largè sumetur, & sacramentum esse effectiua causa gratiæ non incogrua ad mittetur.

AD ISTAM questionem dicunt quidam, quod sacramentum est gratiæ quæ suscipienti sacramentum confertur efficiens causa non principalis, sed instrumentalis: non tamen sicut attingens ipsam gratiam, sicut actio dolabræ formam, quæ sit in materia, sed sicut attingens quandam dispositionem ad gratiæ susceptionem. In quantum enim est instrumentum diuinæ materiæ, est in eo spiritualis virtus, per quam attingit ipsam animam, & in ea causat dispositionem prædictam, & quod hoc sit possibile per exempla declarant. Ignis enim corporalis in inferno, in quantum est instrumentum diuinæ iustitiæ, vim habet agendi in animam, quam alias non haberet, calor etiam in humano corpore, quamuis sibi relictus magis cibum consumeret, quam in carnem conuerteret, tamen in quantum est instrumentum animæ regentis corpus vim habet conuertendi alimentum in carnem: Fantasma etiam cum sit quid sensibile sensitiua interiori, in quantum est instrumentum intellectus agentis cooperatur ad causandum speciem intelligibilem in intellectu possibili, quam per suam absolutam virtutem facere non posset. Cum ergo hæc positio sit possibilis, & sit ad honorem sacramenti, & ad confirmandum illud quod tenetur de actione ignis æterni, & purgatorij, videtur, quod sit rationalis & tenenda.

ALI dicunt, quod sacramentum non est gratiæ efficiens causa principalis, nec instrumentalis, nec aliquam dispositionem efficit in anima, sed pro tanto dicitur sacramentum nouè l. efficit gratiam, quia ex institutione diuina semper diuina virtus digne suscipientibus ea efficit eam: pro tanto ergo dicuntur conferre gratiam, quia semper habent concomitantem virtutem diuinam gratiam conferentem.

Quam opinionem muniunt per auctoritates & rationes. Dicit enim Aug. 15. de ciu. cap. 7. quod spiritus operatur intrinsecus vt valeat aliquid medicina, quæ adhibetur extrinsecus.

Ad hoc etiam facit auctoritas Ber. expresse ad hanc partem allegata.

Per rationem etiam sic arguunt, si sacramenta tanquam instrumenta gratiam efficerent, vel dispositionem ad gratiam, in eis esset aliqua virtus, per quam hoc facerent, aut ergo corporalis aut spiritualis: nõ corporalis, quia virtus corporalis non potest proximum esse prin-

Prima opi. quam sequitur S. Tho. Herne, Petrus de pal. Petrus de Tarant. di. presens.

Secunda opi. quam sequitur S. Bonaventura. Scotus. Durandus causa dul. & ista dicitur.

Prima ratio.

Utrum ex parte probat Fra. de may. di. 6. huius. q. 3. Secunda.

5. Anic. 9. mera ca. 4. quam Sco. q. prima huius. di. refellit. Tertia.

Ad primū. principale secundum 2. opi.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad primū. primā opi. contra.

Ad secundum.

Quandoque effectum nobiliorē esse sua causa æquiuocē.

principium agendi in animā, nec spiritualis, quia spiritualis virtus non est immediatē in corporali subiecto: ergo in eis nulla virtus est per quam possint etiam tanquam instrumenta efficere gratiam, vel in anima dispositionem ad eam.

Præterea si efficerent in anima aliquam dispositionem, aut hoc esset creādo, aut educendo eam de potentia animæ, non primo modo, quia creatio non potest esse a creatura, nec sicut ab agente principali, nec sicut ab instrumentali: aliter enim probabilitatem haberet error dicentium, quod prima intelligentia, creata aliam creat in virtute causæ primæ: nec secundo modo quia in baptismo non fit dispositio in anima ad recipiendum gratiam, nisi character, qui tamen non educitur de potentia animæ, sed creatur, vnde in anima dicitur imprimi.

Præterea cum panis transubstantiatur in corpus Christi non videtur aliqua probabilitas, quod verba aliquam dispositionem faciant in pane ad illam transubstantiationem: nulla enim dispositio in pane ad illam transubstantiationem requiritur: ergo similiter illa sacramenta, quorum essentia consistit in vsu, nullam per aliquam virtutem, quæ sit in eis, faciunt in anima dispositionem ad gratiam.

QVI VULT tenere istam opinionem, quæ mihi videtur intelligibilior, potest dicere ad primum in oppositum, quod sacramenta pro tanto dicuntur gratiam continere, quia semper collatio gratiæ concomitatur susceptionem eorum in instanti completionis suæ, nisi fuerint impedimenta ex parte suscipientium.

Ad secundum dicendum, quod sacramenta dicuntur conferre gratiam ex vi sacramenti, non quia per aliquam virtutem, quæ sit in eis ipsam efficiant, siue principaliter, siue instrumentali ter: sed quia in ipsorum susceptione diuina virtus ex immutabili eius ordinatione specialiter assitit in anima: debito modo suscipientis, efficiendo gratiam per sacramenta suscepta, quia ad animæ curationem fuerunt instituta: non sic autem potest dici de sacramentis veteris l.

Ex dictis patet solutio ad tertium.

QVI VULT tenere primam opi. potest dicere ad primum contra eam, quod illi similitudines, quas ponit Ber. intelligi debent in significando, non in modo causandi.

Ad secundum dicendum, quod effectus est nobiliori modo in sua causa æquiuoca, loquendo de causa principali, non de instrumentali: non enim oportet causam instrumentalem, siue sit instrumentum causæ vniuocæ, siue æquiuocæ, esse nobiliorē suo effectu: sacramenta autem non sunt, nisi causæ efficientes instrumentali ter dispositionem ad gratiam, & quia sunt instrumenta causæ æquiuocæ: ideo per reductionem etiam causæ dicuntur æquiuocæ, & voco

hoc causam principalem causam æquiuocam, non quia non sit vera causa, sicut homo p. ctus dicitur homo æquiuocè, vel sicut stella dicitur canis, sed quia ipsa & eius effectus non vni uocantur in aliquo vno.

Æquiuoca causa quid?

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod solus Deus per se ipsum illuminat aīas effectiue, sicut principalis causa: sed dispositiue etiā illuminat eas per aliud a se tāquam per instrumentū. operans in virtute accepta ab ipso principaliter mouēte.

Q V A E S T I O III.

Utrum a passione Christi sit in sacramentis virtus, seu efficacia.

TVIDETVR quod non, quia passio Christi transijt, & efficacia sacramentorū manet, sed sicut dicit Auic. 6. meta. cap. 2. Vnaqueque causa est cum suo causato: ergo in sacramentis non est virtus, seu efficacia a passione Christi.

Item si esset in eis virtus a passione Christi, aut esset in quantum credita, aut in quantum credita & exhibita. Nō primo modo, quia tūc sacramenta ve. l. habuissent virtutem iustificandi ex vi sacramenti. Nec secundo modo, quia baptismus, & eucharistia fuerunt instituta ante passionē Christi, & a sua institutione habuerunt vim gratiæ conferendi: ergo in sacramentis non est virtus a passione Christi.

CONTRA, Glo. super illud ad Ro. 5. Qui est forma futuri. Sicut ex latere illius dormientis assumpra est costa, vnde formata est Eua. sic ex istius idest Christi latere profluxerunt sacramēta, scilicet aqua ablutionis, & sanguis redemptionis per quæ saluatur ecclesia.

Item Aug. 15. de ciu. cap. 26. loquens de ostio, quod fuit in latere arcē dicit. Profecto illud est vulnus quando latus crucifixi lancea perforatum est, hac quippe ad illum venientes ingrediuntur, quia inde sacramenta manauerunt, quibus credentes inicianur.

CONCLUSIO.

A solo Deo tamquam a causa principali, a Christi autem passione, tamquam a causa meritoria efficaciam habere sacramenta sine pauore affirmamus.

RESPONDEO, quod in instrumento duplex est virtus, vna quæ consequitur materiam eius & formam absolutē, & hæc inest ei ex sua cōditione, & sic virtus securis est a fabro: alia quæ non inest ei, nisi dum agens eo vtitur, & hæc inest ei a mouente, & sic virtus securis est a carpentatore: cum ergo sacramenta sint instrumenta diuinæ misericordiæ, non tamen in eis est virtus quam habent ex sua cōditione, cuiusmodi est virtus lauandi in aqua: sed alia quæ eis inest tantummodo dum sunt in vsu, hoc est dum diuina misericordia eis vtitur actu, & hoc non est in eis absolutē, nec ex sua naturali cōditione, sed a diuina virtute mouente.

Ad tertium.

Arg. 1. D. Bon li. 3. d. 20. ar. vni. co. q. 4. D. Tho. p. 3. q. 64. ar. 2. Scot. lib. 4. dist. 2. q. 1. Alex. p. 4. q. 5. m. 3. ar. 5. 2. phy. r. cō. 37. 2. meta. T. com. 3. Secundo.

In oppositum.

Responso. Duplicem in instrumentum virtutem extare.

uente. Loquendo de virtute primo modo dicta, virtus non est in sacramentis a Christi passione, sed virtus 2. modo dicta est in eis a passione Christi, sicut a causa meritoria, & ab ipso Christo, in quantum est Deus, sicut a causa effectiua: a quo enim est effectus instrumenti, ab illo est instrumenti virtus secundo modo dicta, sicut a carpentatore est scissio facta per securum, & virtus securis quæ sibi non conuenit, nisi dum est in vsu: effectus autem curatio nis animæ qui est per sacramenta, vt per quædam instrumenta diuinæ misericordiæ, est a Christi passione vt a causa meritoria, & a Deo vt a causa effectiua, vt in tertio lib. ostensum est: quia autem ista secunda virtus non est in instrumento, nisi aliquo modo continetur, vel coniungatur illi a quo virtus deriuatur, ideo in ministrando sacramenta, requiritur fides ecclesie de Christi passione, quæ ipsa sacramenta aliquo modo continentur ipsi passioni coniunctione, quæ est per intentionem explicitam, vel implicitam, vel per intentionem in speciali, vel in generali.

Virtus sacram. in vsu actio causa meritoria, a Deo causa effectiua in est. Di. 19.

Ad primū. Nihil in acceptione diuina secundum Sco.

Ad secundum. Ab instanti cōceptionis Christus habuit meritū passionis a se in interiori, in quo principali ter consistit meritum secundum Sco. q. prima di. 2. huius.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod & si sacramenta non sunt simul cum passione Christi realiter, tamen simul sunt in intentione per fidem ecclesie, quæ ad passionem Christi sacramenta refert.

AD SECUNDVM dicendum, quod baptismus completam virtutem suam habet a passione Christi vt a causa meritoria, in quantum credita & exhibita, a sua tamē institutione, quæ fuit ante passionem, habuit aliquam virtutē a passione Christi vt a causa meritoria de propinquo futura & expectata, & aliquo modo iam quasi inchoata per penalitates quas pro nobis Christi assumpserat, vnde baptismus ante Christi mortem virtutem habebat remittendi originale peccatum; & conferendi gratiam, sed non tantum sicut post eius mortem.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum virtute, & sacramentorum sit eadem gratia.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. dist. 1. ar. 1. q. 6. D. Tho. 4. sent. dist. 1. q. 5. & p. 3. q. 62. ar. 2. & 4. Alex. vbi supra m. 4. ar. 2. & 4. Et secundo de t. cō. 5. 56. Secundo.

RESPONDEO quod non: Dam. lib. 3. capit. 15. dicit, quod quorum natura eadem, horum actio eadem est: ergo quorum actio non est eadem, natura non est eadem, sed gratiæ virtutum: & sacramentorum non est eadem actio, quia gratia virtutum habilitat ad bene operandum, gratia sacramentorum sanat: ergo non est eadem gratia.

Item in statu innocentie erat necessaria gratia virtutum, non autem gratiam sacramentorum: ostensum est enim quod in illo statu non fuerunt instituta aliqua sacramenta: ergo non est eadem gratia vtrorunque.

CONTRA, Phil. 10. meta. Non contingit plura vni contraria esse, sed vni, & eidem peccato mortali cōtraria est gratia virtutum & sacramentorum: ergo non sunt diuersæ gratiæ.

Item per eadem virtutem accedit mobile ad terminum ad quem, & recedit a termino a

In oppositum. T. com. 14.

quo, sed per gratiam virtutum mouetur anima ad bonum, & per gratiam sacramentorum recedit a malo: sanari enim est recedere a malo infirmitatis: ergo eadem est gratia sacramentorum & virtutum.

CONCLUSIO.

Gratia sacramentorum, & virtutum eadem gratia est in essentia, sed illorum gratia est alterius rationis, quam istarum.

RESPONDEO dicendum, quod siue gratia sit realiter idem quod charitas, siue non, dico, quod eadem est per essentiam gratiam sacramentorum & virtutum, differens secundum rationem propter comparationem diuersam ad effectus, quia gratia in quantum per sacramentum confertur, directe & immediatè ordinatur ad sanandum animam a morbo peccati, vel ad sanitatem augendam: gratia autem virtutum, id est gratia, in quantum ab ea sunt virtutes, seu in quantum est forma virtutum directè, & immediatè ordinatur ad bene operandum, & quia potentia non potest bene operari nisi fuerit sana: ideo etiam gratia virtutum ex consequenti respicit animæ sanationem, si precessit in ea infirmitas aliqua, & quia etiam sanatio animæ disponit potentias ad bene operandum: ideo gratia quæ confertur in sacramentis ex consequenti ordinatur ad bonam operationem.

Responso. Vt tenet Scot. Fran. Bo. 2. 27. di. 22.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod eadem est actio vtriusque gratiæ, vt ostensum est, quamuis ad eam sub alia ratione ordinatur vna gratia, quam alia.

AD SECUNDVM dicendum, quod in statu innocentie erat necessaria gratia sacramentorum, non tamen in quantum confertur per sacramenta, nec in quantum ordinatur ad sanandum, sed ad bene operandum.

AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod quamuis vni sub eadem ratione non possint esse plura contraria, tamen vni possunt esse contraria plura propter plures rationes quæ possunt esse realiter in vno. Vnde peccato in quantum est morbus anime, contrariatur gratia sacramentorum: & in quantum prohibet potentiam a bene operando, contrariatur ei gratia virtutum.

Ad primū.

Ad secundum.

Ad primū.

Quomodo vni plura possunt contrariari, & quomodo nō.

AD SECUNDVM dicendum, quod non plus concludit, nisi quod realiter est eadem gratia per essentiam, directè tamen & immediatè ordinari ad recessum a termino a quo, & ad accessum ad terminum ad quem, potest esse causa differentie secundum rationem.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER quæritur de quinto principali. Et circa hoc quaruntur quatuor.

Primo vtrum in paruulis in l. nature purgatur originale peccatum per fidem parentum.

Secundo vtrum sufficiebat ad hoc fides informis.

Tertio

Tertio vtrum fides sine aliquo signo exteriori.

Quarto quæ, & quot fuerunt sacramenta in l. nature, & a quo, & quando: & quo modo fuerunt instituta, & si erant adultis necessaria ad salutem.

Q V A E S T I O PRIMA.

RESPONDEO ostendo, quod in paruulis in l. nature nō purgabatur originale peccatum per fidem parentum: quia sicut dicit Apostolus primæ ad Cori. 13. Maior est charitas, quam fides: sed per charitatem vnius non purgabatur peccatum alterius: ergo nec per fidem.

Ar. 1. D. Bo. li. 4. di. 1. ar. 2. q. 1. D. Th. 4. se. di. 1. q. 11. Sco. li. 4. di. 1. q. 7. Ale. p. 4. q. 2. m. 5. Secundo.

In oppositū.

Item filius non damnabatur propter parentum infidelitatem: ergo videtur, quod nec saluabatur per eorum fidem.

CONTRA, Grego. lib. 4. Mora. citò post principium, & habetur de consecra. dist. 4. quod apud nos, & recitat magister in littera, huius di. cap. 5. Quod apud nos valet aqua baptismi: hoc egit apud veteres pro paruulis sola fides.

CONCLUSIO.

Sicut aliena actione originale peccatum paruulo inerat in lege nature, sic tunc aliena fides ei subuenire debeat.

Respon.

RESPONDEO, peccatum originale est in paruulo, non ex actione propria: sed ex aliena: rationabile ergo fuit, vt ei posset subuenire fides aliena cōtra originale peccatum, qui non habet vsum li. ar. cum non sibi possit fides propria subuenire: & ideo concedendum est, quod in paruulis in l. nature debeatur originale peccatum, non tantum per fidem parentum carnalium: sed etiam quorumcunq; aliorum dirigentium fidem Christi implicitam, vel explicitam ad paruuli salutem: & quamuis peccatum originale non sit actum, nec cōtractum per actum, proprii subiecti, tamen cōtrahitur per actum generatiuæ nature infectæ per malum actum primi parentis. Et quia dirigens suam fidem ad salutem paruuli, eis subueniebat per modum meriti de cōgruo, & meritum proprie loquendo in actu consistit, ideo non sufficiebat ad remittendum originale peccatum fidei habitus: sed requirebatur ad hoc fidei actus, & quia directio actus fidei ad paruulum est per intentionem: ideo requirebatur intentio applicans illum actum ad paruuli mūdationem.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis charitas sit fide nobilior: tamen quia fides est fundamentum, & homo primo per eam eleuatur supra suam facultatem naturalem: ideo sibi magis concessa est illa prerogatiua, quam charitati, & etiam vt facilius inueniretur remedium pro paruulo: quia plures fidem habent, quam charitatem.

Ad secundū.

AD SECUNDVM dicendum, quod non valet,

pronior enim est Deus ad miserandum, quam ad condemnandum, & etiam quia motus fidei subueniebat paruulo, non per sui comparationem ad credentem: sed ad obiectum, quod est salutis principalis causa: obiectum autem infidelitatis efficere non potest, nec damnationem, nec salutem: quando infidelitas est respectu obiecti creati: vt cum aliquis idolatra credit in idolum: quando autem est respectu Dei, vt cum aliquis credit in Deo vnitatem nō Trinitatem, sicut per hoc bonitas obiecti non leditur: ita non vult Deus, quod per talem motum alicui alij præiudicetur, quam proprio subiecto.

Q V A E S T I O II.

Vtrum in paruulis in l. nature sufficiebat, ad purgandum originale peccatum fides informis parentum.

RESPONDEO quod non: plus enim valet fides proprio subiecto, quam alieno. Sed motus fidei informis, non potest iustificare propriū subiectū: ergo multo minus fides informis parentum poterit iustificare paruulum.

Ar. 1. D. Bon. ubi sup.

Secundo.

Item fides parentum iustificabat paruulum per modum meriti: sed fides informis semper fuit inefficax ad merendum: ergo fides informis parentum, nūquam potuit iustificare paruulum.

CONTRA, certa contra peccatum debent esse remedia: sed nullus est certus vtrum formatam fidem habeat: quia vt dicitur Ecclesia. 9. Nemo scit vtrum odio, vel amore dignus sit: ergo ad delendum originale peccatum in paruulis, non requirebatur in parentibus fides formata.

In oppositum.

CONCLUSIO.

Paruulis in lege nature ad purgandum originale peccatum parentum, sufficiebat fides informis, eorum salutem intentam.

RESPONDEO, quod fides cōparatur ad obiectum, & ad subiectum: ex prima comparatione non est in fide infirmitas: sed ex secunda: non enim est sua infirmitas ex parte obiecti, sed ex parte subiecti: fides autem parentū paruulis subueniebat per comparationē ad obiectum, quod est salutis cā, non ex sui comparatione ad subiectum: & ideo ad purgandum in paruulis originale peccatum fides informis parentum sufficiebat, maximè cum illum effectum non haberet per modum meriti de cōgruo, sed de congruo.

Respon. Fides comparatur ad obiectum, & ad subiectum.

AD PRIMVM, in oppositum, cum dicitur quod plus valet fides subiecto proprio, quam alieno, etc. dico, quod verum est, cæteris paribus: sed plus requiritur ad purgandum peccatum actuale mortale, cum factum sit voluntate propria, quam ad purgandum originale, quod contractum est ex actione aliena: si in subiecto autem fidei informis,

Ad primū.

Rich. super 4. Sen. B mis,

mis semper est mortale peccatum actuale: nō q̄ semper sit actus peccandi: sed quia causatū est per propriā voluntatis actum.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, q̄ quamuis fides informis sit inefficax ad merendum de condigno, non tamen est inefficax ad merendum de cōgruo: maxime remissionem originalis peccati, quæ facilius obtinetur, quàm remissio actualis.

Q V A E S T I O III.

Vtrum in l.naturæ sufficiebat ad purgandum in parvulis originale peccatum, fides sine aliquo signo exteriori.

T V I D E T V R, q̄ non: si solus interior motus fidei sufficisset: cū ita potuisset esse respectu paruuli nondū nati, sicut respectu nati: potuissent per fidem parentum paruuli in vtero matris purgari a peccato originali, quod falsum est.

Item si sola fides sine exteriori signo sufficisset: paruuli nati de parentibus fidelibus nūquam remedio contra originale carere potuissent: cum ergo multi modo de parentibus fidelibus nati moriantur antequam illud hēant remedium: melioris conditionis fuissent paruuli in l.naturæ, quam in l. euangelica: quod falsum est.

CONTRA, Grego. 4. Mor. & habetur in littera huius dist. cap. 5. dicit, q̄ pro paruulis sufficiebat sola fides.

AD istam quæstionem dicunt aliqui, q̄ cū motu fidei interiori requirebatur exterius signum ad confitendum fidem interiūs, cum. n. in l. euangelica semper requiratur aliquod exterius signum de l. cōmuni ad deletionem originalis in paruulo, & requirebatur etiam in l. scripta: videtur, q̄ similiter requiretetur in l. naturæ.

Sed hæc opinio expressè est contra auctoritatem Gre. allegatam in opponendo.

Alia est opinio communior, & dictis Greg. consona, scilicet, q̄ sufficiebat interior motus fidei per intentionem directus ad salutem paruuli, sine aliquo exteriori signo: cum non inueniatur ad purgationem originalis peccati præceptum fuisse aliquod signum exterius adhiberi.

Et secundum hanc opi. oportet concedere, q̄ ille motus fidei interior subueniebat paruulis, non per modum sacramenti, sed per modū meriti congrui: cuius insufficientiam semper Deus, ex sua benignitate supplebat.

AD PRIMVM, in oppositum dicunt aliqui q̄ paruulus dum est in vtero matris adhuc est quasi vna caro cum matre, pp. cōtinuationem eius ad eam, & iō quia adhuc separatus nō est ab infectionis suæ radice, quā in ventre matris contraxit: idē nūquam de l. cōmuni potuit paruulis in vtero matris regenerari.

Sed ratio parum videtur valere, vt ostenditur inferius di. 4. q. 3. articuli secundi, in solutione argumenti primi.

ET I D E O alij dicunt, q̄ aut per fidem parentum poterant regenerari in vteris matris, aut si non, dicunt q̄ huius ratio est: quia Deus non ordinauit, vt per parentum fidem in vteris maternis regenerarentur: quod fuit cōgruum propter imperfectionem status l. naturæ, quem non decebat tantæ efficaciz, & perfectionis remedium.

Ad secundum dicendum, q̄ nō fuissent tūc paruuli melioris conditionis, quàm modo: quia quamuis modo non ita in promptu sit remedium, sicut tunc: tamen remedium perfectius est. Vnde & paruuli modo cum a peccato originali purgantur maiorem gratiam recipiūt, quàm reciperent in l. naturæ, & propterea nō sufficiebant nasci de fidelibus parentibus ad deletionem originalis peccati: sed oportebat q̄ aliquis per intentionem dirigeret actum fidei ad salutē paruuli, eo modo quo superius dictum est.

Q V A E S T I O IIII.

V A E R I T V R, quæ & quot fuerunt sacramenta in l. naturæ: & a quo, & quando, & quomodo fuerunt instituta, & si erant adultis ad salutem necessaria.

C O N C L V S I O.

In lege naturæ adultis necessaria erant, sed non absolute ipsa sacramenta, per inspirationem, ferè statim post hominis casum, à Deo instituta: quæ tunc plura, his tribus fuerunt, decimis scilicet, sacrificijs, & oblationibus in archius sumatur eorum nomen.

R E S P O N D E O, q̄ sacramenta dicantur sensibilia signa: a Deo tempore l. naturæ, & nō ante instituta ad significandum rem sacram per homines ministranda, & ab eis frequentanda: sic dico, quod in l. naturæ, non fuerunt nisi tria sacramenta, scilicet decimæ, sacrificia, & oblationes: quæ tangit Hugo primo lib. de sacra. parte 11. capitul. 3. Matrimonium enim quamuis fuerit in l. naturæ: non tamen tunc primo fuit institutum, nisi in quantum est in remedium concupiscentiæ: in statu enim innocentie fuerat primo institutum, in quantum erat officium, vt habetur Gen. 2. Quamuis in l. naturæ fuerunt virtutes pœnitentiæ: non tamen propriè loquendo fuit pœnitentiæ sacramentum: vt patebit, cum ageretur inferius de pœnitentia. Quamuis etiam in l. naturæ fuerit sacerdotium: non tamen propriè fuit ibi ordinis sacramentum: licet enim fuerit potestas ordinata a Deo, ad offerendum aliquid in significatione rei sacræ: non tamen erat distincta a seculari potestate: vnde vt habetur Genes. decimo quarto. Melchisedech rex Salem, sacerdos erat Dei summi, vbi dicit Glosam, quod aiunt Hebræi, omnes primogenitos, a Noe

Negatiuum tunc.

Ar. 1. D. Bon. vbi sup. q. 3. D. Th. 4. 1. 2. de. 1. q. 2. Ale. p. 4. q. 2. m. 5. ar. 2. Sco. li. 4. di. 1. q. 3.

Respon.

In l. naturæ nisi 3. sacrificia.

Multa alia in l. naturæ erant sacrificia autam non erant sacram.

a Noe, vsque ad Aaron pontifices fuisse, dicit etiam Glo. super illud Gen. 27. Vestibus Esau valde bonis, q̄ tradunt hebræi primogenitos functos officio sacerdotum, & habuisse vestimentum sacerdotale: quo induti victimas offerebant antequam Aaron eligeretur in sacerdotem. Non inuenitur etiam q̄ de domini mandato ad hoc consecrarentur per aliquod sensibile signum. Quamuis etiam circuncisio instituta fuerit ante legem scriptam: tamen magis petihebatur ad sacramenta l. scriptæ, quam l. naturæ, in quantum fuit quædam dispositio ad suscipiendum l. scriptam: & ad distinctionem populi, cui lex erat danda, vnde Hugo li. de sac. par. 14. c. 3. Per sacramenta circuncisionis facta est quædam præparatio ad suscipiendum legem. Et infra eodem cap.

Antiquus ille populus primum per circuncisionem significatus est, postea per l. informatum. Vnctio etiam lapidis, quem vnxit Iacob: de quo habetur Gen. 28. quamuis fuerit in tempore l. naturæ, & fuerit figura consecrationis altaris, vel ecclesiæ, non tamen fuit sacramentum modo superius dicto, & licet probabile sit, q̄ Iacob illud fecerit inspiratione diuina, nō tamen Deus hoc instituit pro illo tempore hominibus obseruandum & frequentandum. Quamuis etiam diluuium baptismū præfigurauerit, secundum sententiam beati Petri prima Canonica. f. c. 3. Et Dama. li. 4. cap. 1. nō debet numerari inter sacramenta l. naturæ accipiendum sacramentum, modo superius dicto: quia quamuis significauerit rem sacram, non tamen fuit a Deo institutum, tanquam per homines ministrandum, & ab eis frequentandum. Immolatio etiam Arietis, pro Isaac, de qua Gen. 22. Quamuis immolationem Christi significauerit: tamen loquendo de sacramento modo prædicto: sacramentum non fuit: quia & si Deo inspirante factum fuit ad significandum rem sacram, tamen tunc Deus non instituit, q̄ extunc homines sic facerent, & frequentarent. Oblatio etiam primitiarum sub oblationibus comprehensa est.

Si autem extendatur nomen sacramenti ad omnem signum rei sacræ generaliter, sic in l. naturæ plura fuerunt sacramenta, quæ illa tria superius denominata: quorum per decimationem significabatur peccatorum remissio: per sacrificia carnis mortificatio: per oblationē boni operis exhibitio: per sacrificia etiā quæ consistebant in immolatione animalium, præfigurabatur Christi futura passio, & significabatur q̄ ille, cui offerebatur dñs erat vitæ, & mortis. Prædicta autem sacramenta a Deo fuerunt instituta. Vnde Hugo primo li. de sac. par. 11. c. 3. Probabile est hoīem ad hæc exercenda a principio, a Deo instructū, & eruditū fuisse. In quo patet et q̄ fuerunt instituta: quia quasi statim post lapsum: quod notat Hugo in verbis oppositis, cū dicit a principio. Modus etiā,

Extendēdo sacramentū plus quam 3. in l. enim fuisse sacramenta.

quo Deus illa instituit, fuit inspiratio hoībus, q̄ in sacramētis talibus se exercerent. Vnde Hugo vbi prius. Cōiicimus, q̄ Deus hoīem a principio ad hæc exercenda cōsilio erudiuit. Adultis autem prædicta sacramenta necessaria fuerunt aliquo mō, & aliquo modo nō: sicut. n. modo non est nobis necessaria ad salutē nostrā fidei professio in aliquo signo sensibili, pro quolibet tempore, & in quolibet casu: necessarium tñ est loco, & tempore: sic dico aliquo modo a simili, q̄ non erat de necessitate ad salutem in l. ve. q̄ homines exercerent se in aliquibus sacramentis: quamuis esset eis exercitatio utilis & meritoria: vnde Hugo primo li. de sac. par. 11. c. 3. Neque enim æstimandum est illa prima naturalis l. sacramenta, siue decimas, siue sacrificia, siue oblationes, ita homini ex necessitate indita: vt qui ea nō executus fuisset reatum præuaricationis incurreret: quemadmodū ille, qui fideliter coleret meritum deuotionis suæ inueniret: vnde cum aliquod prædictorum sacramentorum in remissione originalis peccati, siue pro paruulo, siue pro adulto adhibebatur, non illius sacramenti virtute, sed fidei a peccato mundabantur: tamen loco, & tempore erat eis necessarium ad salutem suam, fidem in aliquibus signis sensibilibus exterius profiteri, & sic potest intelligi verbum Grego. quod adducit magister in littera. Prædicta autem confessio fiebat per oblationes, sacrificia, & decimationes: quia per oblationes significabatur Deus omnium creator, per sacrificia redemptor, per decimationes remunerator. In hoc enim, q̄ homo sibi retinebat nouem partes & decimam, quæ perfectionem significat, offerebat Deo: significabat in se imperfectionē esse, & in Deo perfectionem a Deo expectari debere.

Modus institutionis superiorū.

A R T I C V L V S VI.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de sexto principali. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo vtrum, conueniens fuerit circuncisionis institutio.

Secundo vtrum conueniens fuerit modi celebrandę circuncisionis ordinatio.

Tertio vtrum suscipienti circuncisionē conferret gratiam circuncisio.

Quarto vtrum conueniens fuerit circuncisionis cessatio, seu euacuatio.

Q V A E S T I O PRIMA.

Vtrum fuerit conueniens circuncisionis institutio.

T V I D E T V R, quod non: quia vt tactum est libro 2. dist. 73. peccato originali non debetur pœna sensibilis: sed in circuncisione est pœna sensibilis: ergo non fuit conueniens institutio. Rich. super 4. Sen. B 2 tui

Ista pars est incidentalis secundū omnes.

Ar. 1. D. Bo. li. 4. d. 1. ar. 3. q. 1. D. Th. p. 3. q. 70. Sco. li. 4. di. 1. q. 6. Ale. p. 4. q. 4. m. 2. ar. 1.

tui remedium cōtra originale, quod haberet annexam sensibilem pœnam.

Item quanto medicina est faciliior, tãto est melior: sed faciliior erat medicina in l. nature contra peccatum originale, quã circumcisio: ergo melior non fuit, nec conueniens circumcisio nem instituire primo remedio dimisso.

CONTRA, Gen. 17. Deus instituit circumcisio nem: sed omnis institutio facta a Deo cōueniens est: ergo conueniens fuit circumcisio nis institutio.

CONCLUSIO.

Congruum admodum fuit circumcisio nis sacramentum, tũm ratione morbi, tũm ratione temporis, tũm ratione personæ.

Responsi

RESPONDEO, q̄ conueniens fuit institutio circumcisio nis ratione morbi, contra quem instituta fuit circumcisio: & ratione temporis in quo instituta fuit: & ratione personæ, cui primo data fuit: morbus enim contra quẽ instituta fuit circumcisio, erat peccatum originale, quod expresse repræsentabat circumcisio, & quantum ad causam, & processum, & effectum. Contrahitur enim peccatum originale, per propagationem libidinosam: quam cãm circumcisio representabat ratione membri, in quo fiebat: quod deseruit virtuti generatiuæ. Processus autem fuit circularis: quia primo persona corrumpit naturam, deinde natura personam: quem processum repræsentabat circumcisio per circulare pelliculæ incisionem. Effectus est superabundantia concupiscentiæ, quam representabat superfluitas pellis, quæ remouebatur per circumcisio nem. Et quia illa pellis ab illo membro separabatur: ideò nõ tantum causa & processus, & effectus originalis peccati: sed etiam eius deletio per circumcisio nem significabatur. Eius etiam institutio ratione temporis conueniens fuit: erat enim quædam dispositio ad suscipiendum l. ad distinguendum populum: cui danda erat lex ab alijs populis, & ideò antequam lex daretur de buit institui. Fuit etiam instituta ad significandum populum, & ab alijs populis distinguendum: qui esset Deo populus peculiaris, & suo cultui specialiter mancipandus, & ideò cōueniens fuit, vt instrueretur tempore Abrahæ, qui specialius post diluuium se diuino cultui mancipauit: vnde exiuit de terra sua, & de cognatione: vt se ab infidelibus separaret, vt habetur Gen. 12. a quo erat descendurus populus, qui l. scriptam erat suscepturus, & de cuius genere nãsciturus erat Sanctus sanctorum.

Ordo Ansel. & est quasi circulus.

Instituta fuit secundũ Sco. 400. an nos ante le. Mosaycam.

Hic Da. li. 4. suarũ sententiarum, inquit circumcisio est signum determinans Israel a gentibus cum quibus conuersabatur.

gnaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio: vt sit pater omnium credentium, per accidens tamen valuit multis alijs, in quantum transtulerunt se multi ad ritum eorum.

AD PRIMVM, in oppositum cum dicitur, q̄ peccato originali nõ debetur pœna sensibilis, &c. dico, q̄ non est verum, de pœna temporalis, quæ est utilis ad salutem: sed de æterna, quæ ad salutem est inutilis.

Ad secundũ, cum dicitur, q̄ quanto medicina est faciliior, tanto melior, &c. dico: q̄ verum est cæteris paribus, quamuis autem medicina in l. nature contra originale esset faciliior circumcisio: non tamen ita distincte notificabat conditiones illius morbi, sicut circumcisio: vnde quamuis circumcisio fuerit diffaciliior, tamen fuit vtilior.

Ad primũ

Ad secundũ

QVÆSTIO II.

Vtrum conueniens fuerit modi celebrandi circumcisio nem ordinatio.

VIDETUR, quod non: quia vt habetur Iosue 5. Populus, qui natus est in deserto, per quatuor annos in itinere latissime solitudinis, incircuncisus fuit, & postea circumcisus sunt a Iosue in Galgala: sed illa dilatio circumcisio nis non legitur eis imputata fuisse in peccatum: ergo non fuit cōueniens ordinatio, quod fieret circumcisio die octauo: quia transgressio conuenientis ordinationis peccatum est.

Item in institutione circumcisio nis nõ mandauit Dominus eam fieri, cum aliquo determinato instrumento: ergo ordinatio modi celebrandi circumcisio nem cum cultro lapideo, non fuit conueniens: sed magis videtur fuisse adinuentio.

CONTRA, modum celebrandi circumcisio nem, quantum ad membrum, & quantum ad diem, Deus ordinauit: vt habetur Gen. 17. vt habetur etiam Iosue 5. Ait Dominus ad Iosue. Fac tibi cultros lapideos, & circumcide secundo filios Israel: cum ergo quicquid ordinatur a Deo sit conueniens: conueniens fuit modus celebrandi circumcisio nem, & quantum ad membrum, & quantum ad diẽ, & quantum ad instrumentum.

Arg. 1. D. Bon li. 4. dist. 1. par. 2. dub. 5. Et 6. ar. 3. q. 2. D. Th. 4. s. 2. dist. 1. q. 8. Alex. p. 4. q. 4. m. 6. per totum.

Secundo

In oppositum

Habetur d. 35. c. ab ex. ordo. 6. q. 2. Et hoc d. 2. m. de cõ. sec. dist. 4. s. baptizati.

CONCLUSIO.

Cultro lapideo, dieque octauus circumcisio nis, signato admodum conueniant, sed magis quã quod nis horum in eius membro virili circumcisio nem fieri expediebat rationibus plurimis.

RESPONDEO, quod conueniens fuit ordinatio modi celebrandi circumcisio nem: conueniens enim fuit, quod celebraretur in membro deseruienti generatiue, vt patet per rationes dictas in præcedenti qõne, & etiã in signum debilitationis concupiscentiæ: & in detestationem sacramentorum veneris, & priapi in qui-

in quibus illa pars corporis honorabatur.

Membrum & tempus circumcidendi.

Conuenienter etiam fuit ordinatum, vt fieret die octauo: quia ante puer erat nimis tenellus, & ex hoc nimis grauitè ledi potuisset. Ne autem parentes, quorũ amor per processum temporis crescit ad filios, subtraherent filios circumcisio ni compatiens eis, propter acumen doloris, quod erat in circumcisio ne, noluit Deus, q̄ vltra diem octauum differretur, nisi dispensatiue, & in casu necessitatis. Fuit etiam ad hoc ratio mystica, quam tãgit Hugo primo li. de sac. par. 12. c. 2. dicẽs. Octonarius, in sacra scriptura, aliquando tempus resurrectionis significat, quod post præsentẽ, quæ septem diebus currit vitam, sequitur aliquando tempus gratiæ, in quo quasi post sabbatum legis, æterna bona Deo seruientibus promittuntur. Merito igitur circumcisio iussa est fieri octaua die: vt ostenderetur, q̄ in tempore gratiæ, corda circumcidenda erant p emũdationem iniquitatis, & in tempore resurrectionis corpora, per depositionem corruptio nis, & hanc rationem sententialiter videtur tãgere magister in littera. Eam autem fieri cum cultro petriño necessarium nõ fuit, neq; quantum ad obligationem præcepti, neque quantum ad efficaciam sacramenti, nisi aliquando in casu speciali ad significandum, q̄ per petrã vniuersis abscinderetur ab electis corruptio: vt enim dicit Hugo 1. li. de sac. par. 12. c. 2. Cul tellus de petra factus, Christum significabat, de quo dicit Apostolus primẽ ad Cor. 10. Petra erat Christus.

Ad primũ

Ad l. nume.

AD PRIMVM, in oppositum dicendum, q̄ cum illis quos circumcidit. Iosue in Galgala fuit dispensatum inspiratione diuina duplici de causa: vt non teneretur circumcidi in deserto, scilicet: quia vt h̄ Num. 9. quando nubes eleuabatur de tabernaculo debebant proficisci, & quia non præsciebant futuram eleuationem nubis, & nõ potuissent sine nimio gra uamine proficisci, quando de nouo essent circumcisus, ideo dispensatum fuit cum eis, vt non tenerentur circumcidi in deserto, & etiam quãdum erant in deserto, in quo alij non habitabant cum eis, sufficienter erant ab alijs populis distincti. Quod autem dictum est dilationẽ circumcisio nis nõ fuisse eis imputatam in peccatum, referendum est ad illos, qui hoc ex l. contemptu non fecerunt, sicut accipi potest, ex glo. Augu. ibidem.

Latius ex l. 2.

Ad secundũ

Ex dictis in corpore quæstio nis patet, quid dici debeat ad secundum. Vtrum autem in aliquo casu liceret præuenire diem octauum, & quare mulieres nõ circumcidebantur, in expositione littere declarabitur. Argumẽtum ad partem aliam, propter hoc quod dicitur in allegata auctoritate: circumcidi de secundo filios Israel, expositione indiget: quia hoc non refertur ad eandem personam: sed ad eundem populum, in quo quidam e-

rant circumcisi, & quidam non sicut potest accipi ex glosa ibidem.

QVÆSTIO III.

Vtrum suscipienti circumcisio nem conferat circumcisio gratiam.

VIDETUR, q̄ non. Glo. super illud ad Ro. 4. Et signum accipit circumcisio nis signaculum iustitiæ fidei. Et habetur in littera huius dist. c. pen. in circumcisio ne peccata remittebãtur, sed nec gratia ad bene operandum per eam præstatur, nec virtutes dabantur, vel augebantur.

Item circumcisio non conferebat, nisi quod significabat: sed non significabat nisi peccati remissionem: ergo ita per eam peccatũ remittebatur, quod gratia non conferebatur.

Item Glo. Matth. 3. super illud verbum Io. ad Christum. Ego a te debeo baptizari: dicit idest a peccato originali mundari: sed Ioã. fuerat circumcisus: ergo per circumcisio nem peccatum originale non tollebat: ergo nec per eam gratia conferebatur: quia gratia simul non potest stare in anima, cum originali peccato.

CONTRA, magister in littera huius dist. cap. 4. & habetur de cõsecr. distin. 4. Ex quo. Et sumptum est ab Augu. li. 2. de nuptijs, & concupiscentia ad Valerium comitem, longẽ ante medium: ex quo instituta fuit circumcisio in populo Dei ad purgationẽ, valebat magnis & paruulis originalis, veterisq; peccati: sicut baptismus ex illo cepit valere ad inuouationem hominis: ex quo institutus est: sed per baptismum, nõ tantum remittitur culpa: sed etiam confertur gratia: ergo in circumcisio ne gratia conferebatur.

Item illud quod est formale in peccato opponitur gratiæ: sicut priuatio habitui, & sicut tenebra lumini. Sed impossibile est auferri priuationem, nisi restituatur habitus, & tenebram, nisi per lumen: ergo per circumcisio nem peccatum originale auferitur: quia alias fuisset medicina inutilis, sequitur ergo q̄ per eã gratia conferebatur.

CONCLUSIO.

Per circumcisio nem ne dum originale peccatum, tunc tolli, verum & gratia conferri, attamen character non imprimi assueuatur, quicquid sentiant nõnulli.

RESPONDEO, q̄ p circumcisio nem nõ tantũ tollebat peccatũ originale: sed et cõferebatur grã, character tñ in aia nõ imprimebatur. Quod aut p eã tolleretur originale peccatum patet per auctoritatem ad hoc allegatam, & p hoc q̄ ad ipsum tollendum fuit a Deo specialiter instituta: quia tamen vnum peccatũ mortale sine alio tolli non potest: ideò si ille, qui per circumcisio nem a peccato originali munda batur commiserat aliqua peccata mortalia, Rich. super 4. Sen. B 3 ab il

Arg. 1. D. Bon. vbi su. q. 3. 1. Th. p. 3. q. 71. ar. 4. Sc. vbi sup. Alex. p. 4. q. 4. m. 7. ar. 4.

Secundo

In oppositũ

Responsi.

Secundo, nec q̄ conferebat gratiam ex p̄ circumcisio nis D. Th. quod conferebat gratia, nõ ex vic r eme. l. 6. alleg.

ab illis etiā mundabatur: non tamen sicut modo fit per baptismum: quia illa peccata actualia non tollebantur per circuncisionem, quantum ad pnam temporalem peccato debita: sed tantum quantum ad culpam, per baptismum autem tolluntur quantum ad utrumque.

Voluerunt tamen aliqui defendere, qd p eā gratia non conferebatur: cuius opinionis videtur magister fuisse saltem secundum verborum suorum apparentiam. Pro qua opinione sic potest argui peccatum originale formaliter est carentia debitæ iustitiæ originalis, secundum sententiam Ansel. in li. de concept. Vir. non longè ante finem: sed Deus poterat dimittere homini illud debitum, nihil conferendo sibi: sicut creditor potest remittere suo debitori debitum, nihil aliud conferendo sibi: ergo per circuncisionem poterat a Deo peccatum originale remitti, absque hoc, qd gratia conferretur: sed nullus ponit gratiam per circuncisionem fuisse datam, nisi propter remissionem originalis.

Sed hoc opinio est irrationabilis: quia anima de immunda, non potest fieri munda, nisi per aliquam mutationem, non per mutationem Dei: ergo per mutationem factam in ea: sed si Deus sine collatione alicuius doni remississet animæ debitum habendi originale iustitiam, per hoc non fuisset aliqua mutatio facta in anima, secundum aliquod absolutum: ergo nec secundum aliquam relationem: quia in relatione non est mutatio per se, & immediate, ut habetur 5. phy. ergo nō poterat a peccato originali mundari, nisi recipiendo grām.

Dicendum ergo, qd per circuncisionem conferebatur gratia gratum faciens: quia aliter si circuncisus fuisset mortuus statim post circuncisionem, aut fuisset damnatus sine omni peccato, quod absurdum est: aut sine gratia, dignus fuisset vita æterna, quod esse non potest: magis tamen per se ordinabatur ad peccati remissionem, quam ad gratiæ collationem. Per eam enim gratia non conferebatur ex vi sacramenti: nisi quia aliter causare non poterat deletionem originalis peccati. Quod autē non imprimeret characterem, nisi in carne: rationabile fuit, quia character imprimitur ad distinguendum statum fidei: status autem fidei in illo populo erat quasi per successionem generis: pauci enim alij, quam illi, qui descenderunt de Abraam per Isaac, & Jacob, erant fideles comparative loquendo, & idēd conuenientius erat, in illis distingui statum fidei per characterem carnalem, quam per spirituale.

Circuncisionem autem non impressisse characterem in anima probatur per hoc: quia circuncisi venientes ad fidem Christi baptizabatur: nec tamen duos characteres dicuntur habuisse, & tamen characterem in baptismo recipiebant.

AD PRIMVM in oppositū dicēdū, qd ver

bum magistri ad hoc, ut hēat veritatē sic debet intelligi, qd circūcisio primo, & p se nō ordinabatur ad cōferēdū grām, nec p eam, ita plene conferebatur sicut in baptismo.

Ad secundū dicēdū, qd circūcisio quamuis primo, & expressius significaret peccati originalis deletionē: tñ ex cōsequenti significabat gratiæ receptionem, sine qua peccatū deleri non poterat.

Ad tertium dicēdū, qd per circūcisionē non aperiebatur ianua paradisi, & quia clausa fuerat p peccatū primorum parētū: a quibus derivatum est originale peccatū, iō illius ianua aperitio dicta est in illa Glo. ab originali peccato mundatio, quæ aperitio futura erat, per Christi passionem.

Q V A E S T I O III.

Vtrum conueniens fuerit circuncisionis cessatio, seu enacuatio.

RESPOND. T V I D E T V R, qd nō: quia ut habetur Gen. 12. Data fuit in fœdus semper iterum.

Item si debuisset cessare: cessasset post Christi passionem: cessasset etiā & alia legalia sacramenta: cum circuncisio esset principalis sacramentum inter alia, cum confert gratiam, & alia non: sed ut habetur Act. 16. Paulus circuncidit Timotheum. Et 21. qd purificatus, secundum legem intrauit templum: purificatio etiam manet vsque nunc: ergo vtrūq; nec circuncisio, nec alia sacramenta legalia cessare debuerunt.

Item præceptum manet, quousq; sit reuocatum: sed non legimus qd Deus præceptum de obseruatione legali reuocauerit: imō qd venerit implere I. Matth. 5. ergo adhuc manet præceptum de obseruatione omnium legalium.

CONTRA, Gal. 5. Si circūcidamini Christus vobis nihil proderit.

Item ad Hebræos 4. & 5. Translatio sacerdotio necesse est, ut & l. translatio fiat. Sed in Christo fuit translatum sacerdotium legale: ergo l. vetus transferri debuit in nouam, & si sic: conueniens fuit circuncisionem cessare.

Itē Act. 15. dixit Petrus contra aliquos: qui volebant legalia cum euangelio debere seruari. Quid tentatis Deum imponere iugum super ceruicem discipulorū, quod neq; nos, neq; patres nri portare potuimus: sed p grām dñi nostri Iesu Christi credimus saluari quemadmodū & illi: ergo nō tantū circuncisionis: sed etiā aliorū legalium cessatio conueniens fuit.

C O N C L V S I O.

Decuit in aduentu perfectioris, ut imperfectiorum cessatio fiat, quo magis circuncisio, & legalia ad Christum, vsque data fuere.

AD declarationē huius quæstionis. Primo declarandum est, quare conueniens fuit cessatio circuncisionis.

Secun

Secundo, quare cessatio aliorum legalium. Tertio, quo tempore cessauerunt.

Q V A N T V M ad primum, sciendum est, qd conueniens fuit circuncisionis cessatio: quia sicut dicit Apostolus prima ad Cor. 13. Cum autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est: sed baptismus est medicina perfectior, quam circuncisio, quantum ad significationem, & quantum ad gratiæ collationem, & etiam quantum ad ampliorem sui extensionem, significat enim sanationem morbi expressius, & confert gratiam abundantius, & est etiam sacramentum communius: quia sibi non propriat, nec sexum, nec gentem. Unde Apostolus, Gal. 3. Quicūque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis non est iudæus, neque Græcus, non est seruus, neque liber, non est masculus, neque fœmina, omnes vos, vnum estis in Christo Iesu.

Quantum ad secundum sciendum, qd aliorum etiam legalium cōueniēs fuit cessatio, & propter eorum significationem & imperfectionē, & humani generis eruditionem pleniorē. Instituta enim fuerūt ad significādum futurā gratiam noui testamēti, quæ postquam aduenit talis præfiguratio cessare debuit: quia nō cōuenit, qd res significetur futura, quæ p̄sens est, & hęc rationem alio modo t̄git Apollolus, ad Hebr. 10. cum dicit. Vmbra habēs, id est bonorum futurorum, &c. Imperfecta ē erāt: quia gratiam quam significabāt nō cōferrebāt, & idēd eorum obseruatio cōuenienter fuit mutata in obseruationē sacramentorum euāgelicā l. quæ gratiam cōferūt, nō tantum significāt. Vnde Apostolus ad Heb. septimo. Reprobatio quidem fit præcedētis mandati, propter infirmitatem eius, & inutilitatem: quæ etiam genus humanum tempore l. datæ, parū erat eruditum. Vnde pro illo tempore paruulis comparabatur, Gal. 4. postea per processum temporis in aduentu Christi erat plenius eruditum, & idēd l. scripta, quæ fuerat sicut pedagogus paruulorum, Gal. 3. mutari debuit i l. quæ cōueniēs esset, statui plenius eruditorū. Vnde Apostolus, Gal. 4. Nos cum essemus paruuli sub elemētis, mudi eramus seruiētes, at ubi venit plenitudo temporis, &c.

Quātum ad tertium, sciendum qd vsq; ad passionem Christi legalia virtutem suam habuerūt, & seruari debuerūt: sed in passione Christi vim suam amiserūt, cui attestatur quod dicit Saluator imminēte p̄cto mortis suæ, ut habetur Io. 19. Cōsumatum est: tamē post passionem ante tempus diuulgati euāgelij licitū fuit illis, qui de iudæis cōuertebatur ad fidem seruire legalia, nō spem ponēdo in eis: sed ad vitādum scādalum, & vt lex cum honore deduceretur ad tumulum, ne quasi, ac si semper fuisset mala videretur repudiari, post tempus vero diuulgati euāgelij, nulli fuit licitum illa legalia obseruare.

AD PRIMVM, in oppositum dicēdum, qd circūcisio dicitur data fuisse i fœdus sempiternum, ratione rei, quam significat, & quæ eis succedit: sicut fides potest dici semper manere ratione visionis quæ sibi succedit in patria.

Ad secundū dicēdum, qd Paulus circūcidit Timotheum, & purificatus secundum l. intrauit templum, nō quia tūc circūcisio, & illa purificatio aliquam vim haberēt: sed hoc fecit ad vitādum scādalum iudæorum, quod sibi facere licuit: quia nōdum erat euāgelium diuulgatū, maxime quia Timotheus erat de matre iudæa. Vnde Titum quia simpliciter erat gētilis circūcidere noluit, ut in circūcisione Timothei ostēderet sacramēta legalia, nō tāquam sacrilegia debere damnari: & in hoc qd Titum circūcidere noluit, ostēderet ea, nō tāquam necessaria debere appeti, & hęc accipi possunt, ex sentētia glo. super illud ad Gal. 2. neque ad horam celsimus subiectioni. Dicēdum etiam, qd purificatio remanet: quia secundum se, est aliquid cōueniēs ad cultum Dei, pro omni tempore: quia satis aperte significat deuotionem ad Deum, quæ semper habenda est.

Ad tertium dicēdum, qd dominus factō necessitatem obseruādī legalia reuocauit, exhibēs illam veritatem, quam prius in figura præceperat obseruādā, qd autem apostoli post Christi passionem prohibuerūt gētibus abstinere a suffocato, nō fuit nisi ad tempus ad vitādum scādalum illorum, qui de iudæis cōuertebatur ad fidem, qui propter desuetudinē talia abhominabatur, sicut videmus, qd si aliquis vult socialiter, alij cōuenire abstinere ab his, quæ alius abhominatur: fornicationem autem prohibuerūt, sicut per se malum, illa n. prohibitio non debuit computari inter legales: quia hoc nō loquimur de legalibus, nisi secundum quæ moralibus sunt distincta: moralia enim nullo tempore cessare debuerunt.

C I R C A literam. Obseruatiæ ceremoniales, hæc sunt quedam facta, quæ secundum se nō habēt rationem manifestam utilitatis, & obseruatiæ sacramentorum legalium hac de causa ceremoniales dictæ sunt, & potest hoc vocabulum dici a charis, quod est gratia, & me ne quod est defectus, quasi defectū habentes gratiæ, eo qd eā nō cōferēbāt. Vel a ceris. i. luminaribus, quæ adhibebatur in solemnitatibus iudæorū. In quationē quā l. mudat huius irregularitates intrōductæ erāt ad reuerentiā tēpli. Sine medio Deū videbat, sine medio, s. enigmatico, loquēdo de enigmate, qd ex p̄cto causatū est, nō tñ de l. cōi videbat sine medio speculi creaturæ. Duo sunt in quibus cōsistit sacrm. f. res, & verba, sub verbis cōprehēdi debet intēctio p̄ferētis. Pactū meū irritū fecit, s. in paradiso terrestri in Adam. Vel vult dicere, qd pactum de circuncisione non est obseruandum in non circuncisio. Ingruēte necessitate mortis, ante octauum diem circūcidebāt, & qd hoc verū sit, Rich. super 4. Sen. B 4 vide-

Huius opinionis fuit Magister in quo loco nō tenetur, & men Sco qd 6. huius opinionis tripliter interpretatur

T. c. 10.

Hanc opin. quæ sequitur Tho & quāplurimi alij de propria ordina sa Dei, & de facto. h. ceur Sco. sed de proprio absol. (ut ista opin. tenet) Negat rōnes istius & S. Tho soluit, Aureolus id ipsum, & Frā faciūt. Idem sentit Var. ii. 4. huius oppositū probat Sco. & Frā.

Ad secundū.

Ad tertium.

Ar. 7. D. Bo. li. 4. d. 1. p. 2. ar. 3. per roth. D. Tho. 4. sent. 1. 1. q. 10. Ale vbi sum 9. Secundo.

Tertio.

In oppositū.

Hebr. 4.

Conueniētē circūcisio nis fuit se.

Rationabilē aliorum legalium cessationē exiisse.

Ad secundū.

Hoc nihil eē admodum resolute ostēdit Sco. vbi sup.

Ad tertium.

Actum 15.

Exēplū val ue moralium.

Obseruatiæ ceremoniales

Cerimonia vnde dicitur.

Sensus illius pactū me. irri. f. c. i.

videtur Hugo primo li. de sacramentis parte 12. cap. 2. Si qui sub lege tempore suo sacramentum circumcissionis non percepissent ad salutem, tamen remedium eis operatum est, si illud postmodum suscipiendo priorem negligentiam correxerunt: ergo pari ratione efficaciam suam poterat habere ante diem octauum, id est casu necessitatis.

Sed contra Hugo eo. cap. dicit, quod illi, qui ante octauum diem decesserant, saluabantur, in fide parentum: quia ante octauum diem non debebant circumcidi.

Ad concordiam istorum, videtur mihi dicendum, quod si ante octauum diem circumcidebant ingruente necessitate mortis, quod circumcissio suam habebat effectum, tamen si ipsum non circumcidebant, timentes ne circumcidendo mortem accelerarent pueri saluabantur in fide parentum. Vnde non est consentiendum magistro in hoc quod dicit, huius di. cap. vlti. quod tales peribant sicut paruuli, qui modo moriuntur ante baptismum, noluit, n. Deus, puerum obligari ad circumcissionem ante octauum diem, propter nimiam teneritudinem corporis eius, non est tamen simile de praenieniendo, & de supplendo, quod neglectum est. Qui cunque enim transgressus est praecipuum, reuertitur debet ad illud implendum, quam citius potest.

SI AVTEM quaeritur, quare non circumcidebantur mulieres. Respondet Hugo eodem capi. dicens, quod sacra scriptura per masculinum sexum animam, per muliebrem vero carnem significare solet, ut ostenderetur, quod illa exterior circumcissio animabus sanctificationem contulit: sed carni non abstulit corruptionem.

Alia etiam ratio est: quia mulieris membrum generatiue deseruiens non est aptum circumcissioni, sicut virile membrum. Praeterea corruptio naturae, per quam peccatum originale contrahitur principaliter fuit a viro, quam a muliere: ut enim habitum est li. 2. si Adam non peccasset etiam postquam Eva peccauerat, proles eius peccatum originale non contraxisset. Plura alia, quae aliqui exponunt super litteram inueniens in quaestionibus exposita.

De sacramentis nouae legis.

DISTINCTIO II.

Ad sacramenta nouae legis accedamus: quae sunt, Baptismus, Confirmatio, Panis benedictionis, id est Eucharistia, Pœnitentia, Vnctio extrema, Ordo, Coniugium. Quorum alia remedium contra peccatum praebent, & gratiam adiutricem conferunt, ut Baptismus: alia in remedium tantum sunt

ut Coniugium: alia gratia & virtute nos fulciunt, ut Eucharistia, & Ordo.

Quare mox post hominis casum non fuerunt instituta.

Si verò quaeritur, quare non fuerint haec sacramenta instituta mox post hominis lapsum, cum in his sit iustitia, & salus: dicimus non ante aduentum Christi, qui gratiam attulit, gratiae sacramenta fuisse data, quae ex ipsius morte, & passione virtutem sortita sunt. Christus autem venire noluit, antequam homo de lege naturali, & scripta conuinceretur, quod neutra iuuare posset.

Quod sacramentum Coniugij fuit ante peccatum.

Fuit tamen coniugium ante peccatum institutum non utique propter remedium ad sacramentum, sed ad officium: post peccatum verò fuit ad remedium contra carnalis concupiscentia corruptelam, de quo suo loco tractabimus.

De Baptismo.

Nunc verò de Baptismi sacramentò videamus, quod inter nouae gratiae sacramenta primum est. Baptismus Christi Ioannes suo baptismo praenunciauit: qui primus baptizasse legitur, sed in aqua, non in spiritu. Sicut ipse ait. Ego baptizo vos in aqua, id est in pœnitentiam. Sola enim corpora abluebat: a peccatis verò non mundabat. Baptismus Ioannis erat in pœnitentiam, non in remissionem: baptismus verò Christi in remissionem. Quia Ioannes baptizans homines, ad pœnitentiam vocabat, & quos baptizabat, pœnitere docebat, secundum illud, Veniebant ad Ioannem in Iordaneum, confitentes peccata sua. Sed in baptismo Ioannis non dabatur peccatorum remissio, quae data est in Christi baptismo.

Quid utilitatis habuerit baptismus Ioannis.

Ad quid ergo utilis erat baptismus Ioannis? Quia homines vsu baptizandi praeparabat ad baptismum Christi. Sed quaeritur, quare dictus est baptismus Ioannis: sicut Veritas dicit, Baptismus Ioannis unde est? Quia ibi Ioannis operatio visibilis tantum erat exterius lauantis, non inuisibilis gratia Dei interius operantis. Sed tamen & illa Ioannis operatio a Deo erat, & baptismus ille a Deo erat, non ab homine: sed hominis dictus est, quia nihil ibi gerebatur quod non ageret homo. Si verò quaeritur, an sacramentum fuerit: satis potest concedi ex eo sensu, quo legalia signa dicuntur sacramenta. Significabat enim baptismus Ioannis rem sacram, scilicet baptismum Christi, qui non tantum est pœnitentiae, sed & remissionis peccatorum.

De forma baptismi Ioannis, & de baptizatis ab eo.

Hic considerandum est, si baptizati a Ioanne iterum baptizati sunt baptismo Christi, & qua forma verborum vsus sit Ioannes. Illi qui baptizati sunt a Ioanne, nescientes spiritum sanctum esse, ac spem ponentes in illius baptismo, postea baptizati sunt baptismo Christi. Baptismus autem Ioannis in nomine venturi tradebatur. Vnde Hieronymus super Iohannem. Qui dicit se in Christum credere, & non credit

Aug. lib. 1. par. 1. c. 8.

Ide ibidem, cap. 13. Gen. 2. d.

de baptismo Ioannis.

Marth. 3. c. De differetia bapt. Io. & Christi.

Actu. 19. a. Ioan. 1. d. Marth. 3. b. Marci 1. c. Luc. 3. b. Quare dicitur sit baptismus Ioannis.

Matt. 21. c.

Actu. 19. a.

Ad 2. c. in 3. ne, t. m. 6.

dit in spiritum sanctum, nodum habet claros oculos. Vnde baptizati a Ioanne in nomine venturi, id est domini Iesu, quia dixerunt, sed neque si spiritus sanctus est audiuimus, iterum baptizabantur, imò verum baptismum accipiebant. Illi verò qui spem non posuerunt in baptismo Ioannis, & patrem & filium & spiritum sanctum credebant, non post baptizati fuerunt, sed impositione manuum ab Apostolis super eos facta, spiritum sanctum receperunt. Alij verò qui non ita credebant, baptizati sunt baptismum Christi, ut praedictum est. Vnde Hieronymus. Qui spiritum sanctum nesciebant cum baptismum a Ioanne acceperunt, iterum baptizati sunt baptismum Christi, ut praedictum est, ne quis ex Iudaeis, vel gentibus putaret aquam sine spiritu sancto ad salutem posse sufficere. De hoc etiam Ambrosius in 1. libro de spiritu sancto. Quidam negauerunt se scire spiritum sanctum, cum baptizatos se dicerent baptismum Ioannis, qui in aduenientis Iesu, non in suo baptizati nomine. Isti ergo quia nec in Christi nomine, nec cum fide spiritus sancti baptizati fuerant, non potuerunt accipere baptismi sacramentum, baptizati sunt ergo in nomine Christi, nec iteratum est in his baptismum, sed inuocatum.

Erronea. Magi. opinio. Actu. 8. c. In epist. ad Oceanum, de vnico viro, post medium 10. 2. cipio. 2. Actu. 19. a. C. 3. i. prim. 10. 2.

DISTINCTIO II.

UPERIVS magister determinauit de sacramentis in generali, & de circumcissione in speciali, quae fuit remedium contra peccatum originale in ve. l. hoc determinat in speciali de sacramentis l. no. & diuiditur in duas partes.

Continuatio.

Secunde di. partitio.

Primo determinat quaedam praebula ad ipsa sacramenta.

Secundo de ipsis sacramentis di. sequenti. ibi. (Post hoc videndum est.)

Prima in duas.

Primo determinat de quibusdam praebulis ad sacramental. no. communiter.

Secundo de quodam praebulo ad sacramentum baptismi specialiter, id est de baptismo Io. ibi. (Nunc vero.)

Prima in duas.

Primo ponit numerum sacramentorum, & efficaciam in generali.

Secundo mouet quaestionem, & soluit de tempore institutionis eorum ibi. (Si vero quaeritur.)

Et ista in duas.

Primo mouet quaestionem de tempore institutionis sacramentorum no. l.

Secundo ostendit quare fuit similis institutione coniugij, & aliorum. ibi. (Fuit tamen.)

Illam partem ibi incipit. (Nunc vero.) diuiditur in partes tres.

Primo determinat de baptismi Ioan. ad baptismum Christi differentia.

Secundo de eius efficacia. ibi. (Ad quod ergo.)

Tertio de eius sufficientia. ibi. (Hic considerandum est.)

CIRCA hanc distinctionem querendum est principaliter de duobus.

Primo de sacramento no. l. in generali. Secundo de baptismo Ioan. in speciali.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum quaeruntur quatuor.

Primo vtrum, omnia sacramenta no. l. fuerint instituta in remedium contra aliquem defectum.

Secundo vtrum debuerunt institui ante Christi passionem.

Tertio vtrum, omnia instituta fuerint a Deo immediate.

Quarto de eorum numero & ordine.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum omnia sacramenta no. l. fuerint instituta in remedium contra aliquem defectum.

VIDETUR, quod non, quia matrimonium fuit institutum in statu innocentiae, in quo nullus erat defectus, nec culpa, nec poena.

Item omnis defectus, aut est poena, aut culpa: sed non fuerunt instituta contra defectum poenae: quia gratia quae datur in eis poenae non opponitur: nec contra defectum culpa: quia existentes in culpa, saltem mortali non debent recipere sacramenta: ergo non fuerunt contra defectum instituta.

CONTRA, secundum Hu. li. l. de sac. par. 8. cap. 12. Sacramenta no. l. sunt medicamenta perfecta: sed omne medicamentum est contra aliquem defectum institutum: ergo omnia sacramenta contra aliquem defectum instituta sunt.

CONCLUSIO

Sacramenta omnia in remedium alicuius spiritualis defectus instituta fuisse iure asseritur.

RESPONDEO, illud, quod alicuius perfectionem adhibetur, quo ille non indiguisset, secundum ordinem institutionis suae natura, adhibetur ei contra aliquem defectum: sed sacramenta no. l. adhibentur ad hominis perfectionem, quibus tamen non indiguisset, si seruasset ordinem institutionis suae naturae: ergo adhibentur contra aliquem hominis defectum culpa, vel poenae, vel contra vtrumque. Si enim homo remansisset in statu naturae intactae ad eius perfectionem non requireretur, nisi Deus influens, & gratia, & virtutes ab ipso influxerent.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod matrimonium in statu innocentiae, propriae loquendo, non fuit sacramentum, nisi largè vocando sacramentum signum rei sacrae, nec fuit institutum in remedium: sed tantum in officium, in no. autem l. institutum est in remedium contra defectum concupiscentiae, in quantum excusat virtutis generatiuae actum, qui

Ar. 1. D. Bo. li. 4. d. 2. dist. 11. & ar. 1. per 10. f. D. Th. 4. 12. dist. 1. q. 1. Ale. p. 4. q. 5. m. 2. ar. 2. S. 2. Secundo

In opposit. sum.

Responsio. Si in innocentiae nature homo fuerisset sacramentis non indiguisset.

Ad primu.

qui extra matrimonium non excusatur a peccato mortali, si fiat ex pleno voluntatis consensu.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod sacramenta non tantum sunt in remedium contra peccatum ipsum expellendo: sed illa quae nullus debet recipere, qui credit se non habere gratiam, sunt in remedium a peccato praeservando, contra etiam poenam a peccato causatam, sicut est ad malum pronitas, & ad bonum difficultas, bene sunt aliqua sacramenta directe: quia gratia quae datur in eis minuit poenam praedictam, in quantum illa poena est disponens ad peccatum, & ex peccato causata.

QVAESTIO II.

Utrum sacramenta no. l. debuerunt institui ante Christi passionem.

Arg. 1.

D. Bon. ubi su. q. 2. D. Th. 4. se. dist. 2. q. 4. Sco. li. 4. di. 2. q. 1. Alex. ubi sup.

VIDETUR quod sic: quia prudens, & fidelis medicus, statim adhibet infirmo utiliore medicinam: cum ergo Deus sit prudentissimus & fidelissimus medicus, statim post hominis lapsu, debuit sibi adhibere utilissimam medicinam: extunc ergo debuerunt institui sacramenta no. l. cum sit utilissima medicina.

Secundum.

Item sacramenta no. l. cum conferant gratiam statim debuerunt dari, cum fuit tempus plenitudinis gratiae: sed illud tempus incepit a natiuitate Christi, secundum Apost. ad Gal. 4. ergo ex tunc debuerunt sacramenta no. l. institui.

At ubi vult plenitudo gratiae.

In oppositum.

CONTRA, effectus non debet praecedere causam: sed virtus sacramentorum est a passione Christi: ergo non debuerunt institui, nisi post Christi passionem.

Secundum.

Item sacramenta no. l. non debuerunt institui, quando sacramenta ve. l. fuerunt in suo vigore: sed usque ad passionem Christi tenebantur iudaei ad sacramentorum legalium observationem de necessitate: ergo sacramenta no. l. institui non debuerunt ante Christi passionem.

Tenet Sc. Fra. op. de tempore.

CONCLUSIO.

Sacramentorum euangelicorum institutio ante Christi passionem, haud fieri debuit, quod perfectiori statu, & infirmiori perfectior adhiberetur medicina.

Responsio.

RESPONDEO, quod sacramenta no. l. non debuerunt institui ante Christi passionem, sicut enim dicit Hu. 1. li. de sacr. par. 8. c. penul. ex quo homo a statu primae incorruptionis lapsus in corpore per mortalitatem, in aia propter iniquitatem cogitare cepit continuo Deus reparando sacramentis suis, medicinam praeparauit, quae quidem prout ratio postulabat, & causa diuersis temporibus, & locis ad curatio nem illum exhibuit aliqua ante l. aliqua sub l. aliqua sub gratia, cum enim sacramenta l. gratiae sint perfecta, institui non debuerunt in l. naturae, nec in l. scriptae, & propter statum morbi, & infirmi: a principio enim morbi debent

dari remedia minus perfecta: & in perfectu, perfectiora: & in statu perfectissimo, perfectissima. Et quia morbus peccati, circa illud tempus, quo Christus praedicare incepit vehementer inualuerat, ideo tunc primo debuerunt institui sacramental gratiae, quae sunt perfectissima, hoc etiam exigebat status infirmi: primo enim conueniens fuit, ut per sacramenta l. naturae, quae erant imperfectissima, respectu sequentium, manuducerent homines ad modum paruulorum, ad recognoscendum defectum suae ignorantiae: & postea in tempore l. scriptae, tanquam profectiones instruerentur per sacramenta in significatio expressiora ad cognitionem infirmitatis suae, ut sic desiderarent medicinam illuminantem contra defectum ignorantiae: & fortitudinem, contra vehementiam concupiscentiae: per Christi autem praedicationem fuerunt multo plenius instructi, de utroque, & ideo tunc fuit tempus instituendi sacramenta no. l. quae conferunt gratiam illuminantem contra ignorantiam, & reprimentem concupiscentiam.

AD PRIMUM, in oppositum dicendum, quod statim a principio morbi, Deus adhibuit utilissimam medicinam, per comparationem ad statum morbi, & infirmi omnibus pensatis.

Ad secundum dicendum, quod plenitudo gratiae incepit in Incarnatione: sed incepit infundi in Christi baptismo, & praedicatione, & ideo ante non debuerunt institui sacramenta, decuit enim ut ante sacramentorum institutionem esset populus instructus per Christi praedicationem, institui tamen debuerunt ante Christi passionem, decens enim fuit, ut illa institueret, dum simul erat viator, & comprehensor.

AD PRIMUM, ad partem aliam dicendum, quod postquam incepit praedicare, iam erat passio aliquo modo, quasi praesens, propter eius propinquitatem, & passuri praesentialitatem, & assumptam poenalitatem.

Ad secundum dicendum, quod maior est falsa, ab institutione enim sacramentorum no. l. usque ad Christi passio. simul concurreret sacramenta legalia, & euangelica, omnes enim res in suis confinjs, aliquomodo similitudinem habent, & ideo quia illo tempore euangelica erant in sui initio, & legalia, prope suum finem, conueniens fuit, ut in modico tempore simul current.

QVAESTIO III.

Utrum omnia sacramenta no. l. instituta fuerint a Christo immediate.

VIDETUR quod non: non enim inuenitur, quod instituerit extremam vnctionem: sed iaco. eam instituisse videtur, ut patet per illud, quod dicitur Ia. 5. Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesiae, & orent super eum vngentes

Ad primum.

Ad secundum.

Ad primum.

Secundum.

Ar. 1. D. Th. p. 3. q. 64. ar. 2. D. Th. 4. se. di. 2. q. 4. Sco. ubi supra. Ale. p. 4. q. 5. m. 2. ar. 1. o.

tes oleo, in nomine domini.

Secundo.

Item non legitur ubi instituerit confirmationem: sed inuenitur, quod apostoli instituerit, quod patet Act. 8. cum dicitur, tunc ponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum.

In oppositum.

CONTRA, quae ab homine instituuntur per hominem possunt destitui: sed sacramenta per hominem non possunt destitui: ergo nec a puro homine fuerunt instituta.

Item ad legislatorum pertinet ponere fundamenta l. sed sacramenta sunt fundamenta l. no. ergo cum Christus fuerit legislator omnia sacramenta l. no. instituit immediate.

CONCLUSIO.

Omnia equidem a Christo fuerunt instituta, quibus non omnia promulgata, & dispensata.

Prima opi.

RESPONDEO, ad istam quaestionem, dixerunt aliqui quaedam sacra fuisse a Christo immediate instituta, quaedam mediantibus apostolis, sicut confirmatio, & extrema vnctio.

Alex. de Ale. 4. parte summ. tenet primam institutionem fuisse. Hac 5. confessionem aliter tenent 2. opi. D. Tho.

Quod de extrema vnctione videtur expresse sentire magister in littera. di. 23. ca. 2. Hu. li. 2. de sacr. par. 2. cap. 2.

Alij dicunt omnia a Christo immediate instituta fuisse: quia cum ex sua institutione habeant virtutem: conueniens fuit ea institui ab eo solo immediate, a quo habent sanctificandi virtutem, quae eis dari non potuit ab aliquo homine puro.

Ad primum.

QUI vult tenere hanc opinionem, potest dicere ad primum in oppositum, quod legitur Christum instituisse sacramentum extremae vnctionis: ut habetur Mar. 6. in hoc, quod discipuli vngebant oleo multos aegros, & sanabantur, & non est probabile, quod hoc fecissent, nisi accepissent a Christo. Vnde verbum magistri, & verbum Hu. qui videntur sentire contrarium, ut allegatum est in corpore quaestionis: exponi debent de institutionis promulgatione, vel de institutionis memoracione.

Ad secundum. Idem vult 5. Th. di. 3. q. 1. & Fra. dist. praesenti. q. 1. Sco. di. in illo Ioan. 2. accipit s. s. Bo. di. 7. q. 1. tenet quod per apostolos. Primum. Respon. D. Bo. lib. 4. dist. 1. ar. 1. q. 3. Sco. ubi supra. Ale. p. 4. q. 5. m. 7. ar. 2. D. Tho. p. 3. q. 65. ar. 1. & 4. sen. di. 2. q. 2.

Ad secundum dicendum, quod legitur Christum instituisse sacramentum confirmationis in hoc quod scriptum est Mar. 10. quod paruulis sibi oblati, ut tangerent eos, imponebat manus, & benedicebat eos. Vnde cum Apostoli manus imponebant utebantur sacramentum iam instituto. ubi autem immediate instituerit sacramentum poenitentiae, dicitur inferius. distinctio. 23.

QVAESTIO IIII.

Utrum sacramenta no. l. fuerint septem, & quis eorum ordo.

CONCLUSIO.

Ex defectibus, quos expellunt, ex virtutibus, quibus coadiuant, ex actibus gratiae, quam conferunt; liquet septena sacramenta a Christo rite fuisse instituta.

RESPONDEO, sacramenta sunt septem, & modo debito ordinata: sacramenta enim gratiam conferunt, & sunt in remedium

contra defectum, & in adiutorium ad bonum, & ideo eorum numerus sumi potest, & ex parte defectuum contra quos sunt, & ex parte boni, quod promouent, & ex parte gratiae, quam conferunt.

Primo sic duplex est defectus. scilicet culpabiliter, & poenaliter.

Primus triplex, scilicet culpae originalis, contra quam principaliter est baptismus: & culpa actualis mortaliter, contra quam est poenitentia: & culpa venialiter contra quam est extrema vnctio.

Defectus poenaliter est quadrupliciter, scilicet ignorantia in ratione, contra quam est ordo: inclinatio ad malignitatem in voluntate, contra quam est eucharistia: infirmitas in ira scibili, contra quam est confirmatio: concupiscentia in concupiscibili, contra quam est matrimonium.

Secundo sic: ad actum fidei adiuuat baptismus: ad actum spei, vnctio extrema: ad actum caritatis eucharistia: ad actum prudentiae, ordo: ad actum fortitudinis, confirmatio: ad actum iustitiae, poenitentia: ad actum temperantiae, matrimonium, & sic septenarius sacramentorum respondet septenario virtutum.

Tertio modo sic. Triplex est actus gratiae. scilicet purgare, perficere, illuminare. Vnde Dion. 7. ca. angelicae hierar. dicit, quod purgatorio, illuminatione & perfectio est diuinae scientiae assumptus: quia scientia est per gratiam, necessarius autem est triplex purgationis actus: vnde respectu originalis peccati, ad quem actum institutus est baptismus: alius respectu culpae actualis: ad quem actum est poenitentia instituta: tertia respectu mali meritorio modo se habentis, quod est concupiscentia, ad quem institutum est matrimonium.

Actus illuminationis est duplex, vnus in via per gratiam, ad quem institutus est ordo: alius in patria per gloriam, ad cuius immediate dispositionem instituta est vnctio extrema.

Actus perfectionis est duplex, vnus ad resistendum terribili malo: ad quem instituta est confirmatio: alius ad perficiendum in bonum, ad quem instituta est eucharistia.

Ordo praedictorum sacramentorum sic potest accipi: quamuis enim bonum commune intentione praepoi debeat bono singularis personae, secundum sententiam philosophi. 1. Ethic. 1. vnde in via generationis prius est bonum singularis personae, sicut prius est homo, quam domus, & domus prior ciuitate, & pars generaliter prior toto: & ideo quo ad nos sacramenta quae pertinent ad bonum personae praordinantur ordini: & matrimonio, quae pertinent ad bonum commune, & inter illa, quae pertinent ad bonum personae prior est baptismus, quia est sacramentum intrantium: vltimum est extrema vnctio, quia est sacramentum exeuntium. Confirmatio, eucharistia & poenitentia, sunt

Idem dico. c. 10. celestis hierar.

funt sacramēta progredientium: inter q̄ prior est confirmatio: quia est ad gratiā i baptismo collatā conseruationem: secūdo eucharistia, quia est ad gratiā conseruatā augmentationē: tertio est pœnitentia, quia est ad gratiā admiffæ recuperationem: Inter sacramenta quæ sūt ad bonum cōmune, prius est ordo, quā m matrimonium: quia per ordinem matrimonij sacramentum dispensari debet.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secundo principali. Et circa hoc quæuntur quatuor.

Primo vtrum, baptismus Ioan. erat sacramentum.

Secundo, a quo fuit institutus.

Tertio vtrum, conferebat gratiam.

Quarto vtrum, illo baptismo, baptizati remanserunt obligati ad recipiendum Christi baptismum.

QVAESTIO PRIMA.

PRIMO ostendo, quod baptismus Ioan. non erat sacm. Aug. lib. 5. de baptismo contra Donatistas, lōgē ante me dium, dicit, q̄ Io. baptizabat baptismo non diu mansuro: sed quantum satis esset ad parandum viam Domino: sed preparatorium ad viam Domini nō erat sacramentum: sed dispositio ad susceptionem sacramentorū eius: ergo bapismo Io. non erat sacramentum.

Item Glo. super illud Io. 3. erat Ioā. baptizans. Quantum cathecumenis nondum baptizatis, prodest doctrina fidei, tantum proficit baptismus Ioan. ante baptismum Christi: sed prædicta doctrina non est sacramentum: ergo baptismus Io. non erat sacramentum.

CONTRA, sacramentum est sacræ rei signum: sed baptismus Ioann. erat sacræ rei signum, erat enim signum baptismi Christi: quia erat via & præparatio ad ipsum, vt habetur in Glo. super illud Io. 3. Et baptizabat: ergo erat sacramentum.

CONCLUSIO.

Ioannis baptismum sacramentum fuisse admitti potest, si largè sumatur sacramenti nomen.

RESPONDEO, quod si extendamus nomen sacramenti ad omne signum rei sacræ, sic baptismus Ioan. erat sacramentum: quia expresse representabat Christi baptismum: qui est res sacræ suscipientem: si autem restringamus nomen sacramenti ad id, quod est sacræ rei signum & causa, sic non erat sacramentum: quia non conferebat gratiam ex vi sacramenti, vt in 3. q. ostendetur. Vnde respectu baptismi Christi debet dici fuisse sacramentale: quia fuit quædam dispositio, & præparatio ad illius baptismi susceptionem, & pro tanto potest dici pertinuisse ad no. 1. per reductionem.

Argumentum ad partem secundam procedit de sacramento, secundum q̄ extenditur ad omne signum rei sacræ.

Alia duo ad partem primam procedunt de sacramento, secundum q̄ est sacræ rei signum & causa.

QVAESTIO II.

Vtrum a quo Io. baptismus fuit institutus.

VIDETUR, q̄ a Deo: quia ille facit rem cuius auctoritate fit. Vnde ille Angelus qui Moyfi loquebatur in psona Dei, dixit. Ego sum Deus patris tui. Exo. 3. Sed Io. baptizauit auctoritate Christi: vnde vt videtur Io. primo. Io. dicit. Qui misit me baptizare in aqua, &c. ergo Christus Io. baptismum instituit.

Item vt habetur Matth. 21. Christo quærenti de baptismo Ioan. vtrum esset ex cælo, aut ex hominibus: iudæi qui libenter impedissent: non fuerunt ausi dicere, quod ex hominibus: ergo non fuit ab homine institutus.

CONTRA, si non fuisset institutus a Io. sed tantummodo baptizasset auctoritate Christi, nō debuisset dici baptismus Io. quia baptismus, quo auctoritate Christi baptizabant eius discipuli: non dicebatur baptismus alicuius discipuli, cum ergo ille baptismus specialiter diceretur baptismus Io. ab ipso institutus fuit.

CONCLUSIO.

A Deo auctoritative, à Ioanne ministerialiter institutus fuit baptismus hic.

RESPONDEO, q̄ diuina institutio alicuius rei duplex est: quædam expresse a Deo: quædam occulta mediante ministro, cui soli committitur potestas instituendi: alij tamen potest conuenire potestas exequendi, vel cui soli committitur potestas instituendi: & exequendi: primo modo fuit institutus baptismus Christi ab ipso Christo. Secundo modo fuerunt instituta sacramenta legalia, Deus enim illa instituit per Moysen: sed institutorū executio non fuit soli Moyfi commissa, plures. n. alij illa sacramenta ministrauerunt: tertio modo fuit institutus baptismus Io. a Deo, auctoritate enim Dei Io. illum baptismum instituit, & sibi soli fuit executio reseruata. Vnde institutio illius baptismi nō fuit, nisi ad tempus vitæ Io. Baptistæ.

Argumenta ad partem primā non plus concludunt, nisi quod baptismus Ioan. fuit institutus a Deo, & hoc verum est: fuit tamen institutus mediante Ioan. tanquā singulari ministro, & institutionis & executionis.

Ad argumentum ad partem aliam dicendū, quod quamuis baptismus Io. institutus fuerit a Deo, modo prædicto: tamen re e d dicitur est baptismus Ioann. eo quod ipse solus fuit minister primariæ institutionis, & executionis illius baptismi: & quia ab ipso erat totum quod in illo baptismo fiebat ratione operis operati: quia sic per illum baptismū nihil

Ad arg. in oppositum.

Ad alia.

Ar. 1.

D. Bo. vbi

sup. q. 1.

Al. vbi su.

m. 8.

Secundū.

In oppositū.

Respon.

Aliquid a

Deo insti-

tui bifariā

oculte s. es

expresse.

Ad arg. ad

primā partem.

Ad partem

secundam.

interius in anima fiebat: sed baptismus Christi, quo baptizauerunt eius discipuli non fuit ipsis mediātib; a Deo institutus: sed immediatē a Deo, nec ab ipsis erat interior operatio, quæ per baptismum Christi in suscipiente fiebat.

QVAESTIO III.

Vtrum baptismus Io. conferebat gratiam.

VIDETUR, q̄ sic: quanto sacramenta fuerunt legi euangelicæ propinquiora, tanto fuerunt magis accidentia ad perfectionem, vnde digniora fuerunt sacramenta l. scriptæ, quā m l. naturæ: sed baptismus Io. fuit propinquior l. euangelicæ, quā m circumcisio: cum ergo circumcisio gratiam conferret: multo fortius baptismus Ioan.

Item Matth. primo dicitur, q̄ Io. fuit baptizans in deserto in remissionem peccatorum: sed remissio peccatorum non est, nisi per gratiam: ergo baptismus Ioann. gratiam conferebat.

CONTRA, Glo. super illud Luc. 3. prædicans baptismum pœnitentiæ: dicit q̄ Io. dare non potuit baptismum, quo peccata soluerentur: sed baptismo quo confertur gratia, soluuntur peccata: ergo baptismus Io. gratiam conferre non poterat.

Item in illo baptismo in quo Christus interiùs non baptizat non confertur gratia: sed taliter erat baptismus Ioan. vnde de consecr. di. 4. Aliud, & est sumptum ab Aug. super Io. tracta. 5. vsus si. Si quos baptizauit Iudas nō sunt iterum baptizati, & quos baptizauit Ioan. iterum sunt baptizati: ergo in baptismo Io. non conferebatur gratia.

CONCLUSIO.

Baptisma Ioannis gratiam quidem minimè conferebat, nec caracterem imprimebat, sed tantum Christi baptisma significabat, ad ipsumque disponebat.

RESPONDEO, q̄ tantum habuit baptismus Io. de virtute, & non plus, quantum sibi dare voluit principaliter instituens causa: institutus autem fuit a Deo, sicut a principali causa, vt pater ex quæstione præcedenti tantum: ergo habuit de virtute, & non plus quantum sibi Deus dare voluit: Deus autem noluit sibi dare virtutem gratiam conferēdi, nec caracterem imprimēdi, non danda enim est præparatio virtus, quæ postea est in medicina futura: baptismus autem Io. fuit quædam præparatio ad baptismum Christi, & per ipsum fuit quædam assuefactio hominum ad baptismum Christi recipiendum, & ideo nec caracterem imprimebatur, nec gratiam conferebat: sed baptismum Christi significabat, & quo ad hoc erat aliquo modo sacramentum,

& ad eius susceptionem præparabat: & quo ad hoc erat sacramentale, & erat materia merendi, quo ad illos, qui ipsum in fide, & deuotione suscipiebant, vnde Matth. 3. dicit. Ego quidem vos baptizo in aqua in pœnitentiam: qui autem post me venturus est, & sequitur, vos baptizabit in spiritu sancto.

AD PRIMUM, in oppositum dicendū, q̄ maior veritatē habet de accessu ad perfectionē, quātum ad expressionem significādi, & sic baptismus Io. fuit perfectior, quā circumcisio: expressius enim, quā circumcisio baptismū Christi significauit: vnde si baptismus Io. non fuisset institutus, nisi ad significandum baptismum Christi, non fuisset superflua eius institutio, eo q̄ per ipsum significabatur expressius baptismus Christi, quā m fuit significatus in l. ve. tamen vt visum est in corpore quæstionis, non fuit institutus causa significandi rātum.

Ad secundum dicendum, q̄ ibi non dicitur q̄ Io. esset baptizans in remissionem peccatorum: sed q̄ erat baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorū: id est baptismum Christi, in quo erant remittenda peccata: vnde Glo. super illud Luc. 3. prædicans baptismum pœnitentiæ: dicit, non ait dans baptismum pœnitentiæ: sed prædicans.

QVAESTIO IIII.

Vtrum baptismus Ioan. baptizati remanserunt obligati ad recipiendum baptismum Christi.

VIDETUR, quod non: magister in littera huius di. c. vltimo. Qui sp̄s posuerunt in baptismo Io. & patrem & filium, & spiritum sanctum credebant, non post baptizati fuerint: sed impositio ne manuum ab apostolis super eos facta spiritum sanctum acceperunt.

Item in receptione sacramentorum, quod datur, non est iterandum: sed aliquid omititur, postea est supplendum, extra de clericis non iterādis ca. 1. vbi sumitur hoc maximè ubi omissum est aliquid casu re supplendum est. In oppositum.

CONTRA, de consecra. distinct. 4. Aliud & sumptum est ab Aug. super Ioan. Tract. 5. versus finem. Si quos baptizauit Iudas, non iterum sunt baptizati. Et quos baptizauit Ioan. iterum sunt baptizati.

Item Augustin. quinto lib. de baptismo contra donatistas, longè ante medium: Dominus Iesus Christus tali baptismo mundat ecclesiam: quo accepto nullum alterum requiratur. Ioā. autem tali baptismo prætingebat: quo accepto esset etiam baptismum dominicum necessarium.

CONCLUSIO.

Cum baptisma Ioannis ad Christi baptisma, quædam tantum esset præparatio, baptizatis illius baptis- mato baptismatis istius necessaria profectio erat susceptio, quicquid in hoc senserit Magister.

Respon.

RESPONDEO, cum baptisimus Ioan. esset quædam præparatio ad baptismum Christi, sicut ad medicinam sanatiuam: ideò sicut accepta præparatione, nihilominus est infirmo necessaria medicina, sic illis, qui baptismum Ioanni susceperant, necessaria erat baptismi Christi susceptio, sicut benè ostendunt auctoritates allegatæ ad hanc partem.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quòd illa opinio magistri, quæ modo communiter non tenetur, nec facit pro illa opinione, illud quod habetur Act. 8. quòd Petrus, & Ioannes non baptizauerunt illos, qui in Samaria receperant verbum Dei: sed tantummodo imponebant manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum: quia illi baptizati erant a Philippo, in nomine Iesu Christi: vt patet per text. ibidem: expresse autem inuenitur Act. 19. quod baptizatos baptismum Io. Paulus baptizauit baptismum Christi.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quòd maior non est vera de eis, quæ in sacramento ita connexa sunt, quòd neutrum sine alio concomitantem possit effectum habere sacramenti: sic autem se habent in baptismum ablutio, & forma verborum: vnde si hodie aliquis ablueret puerum, & die crastina diceret formam verborum non esset puer baptizatus, nisi iteraretur ablutio.

Interpreta- tio.

CIRCA litteram. Alia ad remediū tantum sunt: vt coniugium, quòd non est, sic intelligendum, quòd ibi non cõferatur gr̃a: sed quia gratia, quæ ibi confertur principaliter ordinatur ad præseruandum a peccato futuro, quàm ad purgandum a peccato iam commisso. Ex ipsius morte, & passione virtutem sortita sunt, hoc expositum est in quæstionibus. Inter nouæ gratiæ sacramenta, primum est huius reddita est ratio in quæstionibus. Illi, qui spem non imposuerunt, & car. Et hoc fuit opinio Magistri, quæ modo communiter non tenetur. Motiuum autem magistri ad hoc ponendum fuit: quia Ioann. baptizabat in nomine venturi, vt dicit magister huius distinctio. capitulo vltimo. Et ita Ioann. implicite baptizabat in nomine Iesu Christi.

Quid sit baptismus.

DISTINCTIO III.

OST hęc videndum est, quid sit baptismus, & quæ sit forma, & quādo institutus, & causa institutionis. Baptismus dicitur intinctio, i. ablutio corporis exterior, facta sub forma verborum præscripta. Si. n. ablutio fiat sine verbo, non est ibi sacramentum; sed accedente verbo ad elementum, fit sacramentum: non vtique ipsum elementum fit sacramentum, sed ablutio facta in elemento. Vnde Augustinus, Verbo baptismum consecratur, detrabe verbum, & quid est aqua, nisi aqua? accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Vnde est hęc tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente verbo: nõ quia dicitur, sed quia creditur? Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud est virtus. intus manens. In duobus ergo consistit sacramentum baptismi, scilicet in verbo, & elemento. Ergo etsi alia desint quæ ad decorem sacramenti instituta sunt, nõ ideò minus est verum sacramentum & sanctum, si verbum sit ibi, & elementum. Nam & in hoc sacramento, & in alijs quædam solent fieri ad decorem, & honestatem sacramenti, quædam ad substantiam, & causam sacramenti pertinentia. De substantia huius sacramenti sunt verbum & elementum, cetera ad solennitatem eius pertinent.

De forma baptismi.

Sed quod est illud verbum: quo accedente ad elementum, fit sacramentum? Veritas te docet, quæ huius sacramenti formam tradens ait discipulis. Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Inuocatio igitur Trinitatis verbum dicitur, quo baptismum consecratur, & hęc est forma verborum, sub qua traditur baptismus. Vnde Bonifacio Episcopo Zacharias Papa, ait. Firmissime præceptum est in synodo Anglorum, qui cunque sine inuocatione Trinitatis mersus fuisset, & sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est: quia si mersus in fonte baptismi, quis fuerit sine inuocatione Trinitatis, perfectus christianus non est, nisi in nomine patris, & filij, & spiritus sancti fuerit baptizatus. Legitur tamen in actibus Apostolorum, Apostolos baptizasse in nomine Christi: sed in hoc nomine, vt exponit Ambr. Tota Trinitas intelligitur. Intelligitur enim cum Christum dicis, & pater à quo vnctus est, & ipse qui vnctus est, & spiritus sanctus per quem vnctus est. Vnde Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum, A quodam Iudæo multos baptizatos asseriis, & quid inde agendum sit consulitis. Hi profectio si in nomine sanctæ Trinitatis, vel in nomine Christi, sicut in Actibus Apostolorum legimus, baptizentur, baptizati sunt: vnum enim idemque est, vt exponit Ambrosius. Si in nomine Patris tantum vel spiritus sancti possit tradi baptismus. Hęc quæritur, an baptismus esset verus, si dicere-

Super Ioan. nem. tract. 80. tom. 9. Ex ferm. de cataclysma c. 3. 10. 9a

Mat. vi. d

De cons. d. 4. c. in syno dor.

A. 8. ca 10. g. 19

Lib. 1. d. sp. ritu sancto. ca. 3.

De cons. d. 4. ca. A. quo dan.

Gratianus sic hęc legi. uum. baptizati sunt. vt. Et in eadem idemque est. vt exponit Ambrosius. re-baptizari non debet.

tur in nomine patris tantum, vel spiritus sancti tantum: vt cum dicitur in nomine Christi. Ambr. videtur dicere, si fidem mysterium Trinitatis teneatur, & vna persona tantum nominetur, plenum esse sacramentum, & e conuerso si tres nominentur, & nõ rectè de aliquo illorum sentiat, vacuum fieri mysterium Trinitatis. Ait enim sic, Vbi non est plenum baptismi sacramentum, nec principium, nec species aliqua baptismi estimatur. Plenum autem est, si patrem, & filium, & spiritum sanctum fatearis. Si vnum neges, totum subruas: & sicut si vnum in sermone comprehendas, vel patrem, vel filium, vel spiritum sanctum, fide autem, nec patrem, nec filium, nec spiritum sanctum abneges, plenum est fidei sacramentum: ita etiam licet patrem, & filium, & spiritum sanctum dicas, & patris, vel filij, vel spiritus sancti minus potestatem, vacuum est omne mysterium. Cum enim dicitur in nomine Christi, per virtutem nominis impletum est mysterium; nec à Christi baptismate spiritus separatur: quia Christus baptizauit in spu.

Ibidem par. lo post. Ioan. 8. e. Actu. 1. a

Amb. li. 1. de sp. sc̃o. cap. 3. Solutio.

Actu. 10. Psal. 3.

Actu. 1. a. Math. 3. c. Marci 1. b

Erroneama gistri sc̃ia.

Amb. lib. 1. de sp. sc̃o. cap. 5.

Quæstio Ambrosij.

Nunc consideremus, vtrum sicut in Christi nomine legimus baptismi plenum esse sacramentum, ita etiam spiritu sancto tantum nuncupato, nihil desit ad mysterij plenitudinem, Rationem sequamur; qui vnus dixerit, Trinitatem signauit. Si Christum dicas, & patrem à quo vnctus est filius, & ipsum qui vnctus est, scilicet filium, & spiritum sanctum, quo vnctus est, designasti. Scriptum est enim, hunc esse Iesum à Nazareth, quem vnxit Deus spiritu sancto. Et si patrem dicas, filium eius, & spiritum oris eius pariter indicas: si tamen id etiam corde comprehendas. Et si spiritum sanctum dicas, & Deum patrem à quo procedit, & filium eius cuius est spiritus, nuncupasti. Vnde vt rationi copuletur auctoritas. Dominus dicit, Vos autem baptizabimini in spiritu sancto: ex quo indicat nos rectè posse baptizari in spiritu sancto. Perstringit præmissorum intelligentiam cū determinatione cuiusdam dicti.

Ex his apertè intellexisti, in nomine Christi verū baptismum tradi: vnde nihilominus insinuari videtur, verum baptismum dari posse in nomine patris tantum vel spiritus sancti tantum: si tamen ille, qui baptizat, fidem Trinitatis teneat, quæ Trinitas in quolibet horum nominum intelligitur. Si autem aliquis peruersè credens, & errorem inducere intendens, vnum de tribus tantum nuncupet, non impletur mysterium. Quod verò ait, nominatis tribus vacuum esse mysterium, si baptizans minuat potestatem patris vel filij, vel spiritus sancti, id est si malè sentiat de potentia alicuius horum, non credens vnam potentiam trium: intelligendum est hoc super eum qui non intendit, nec credit baptizare: qui non tantum caret fide, sed etiam intentione baptizandi non habet. Qui ergo baptizat in nomine Christi, baptizat in nomine Trinitatis, quæ ibi intelligitur. Tutius est tamen tres personas ibi nominare, vt dicatur in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: non in nominibus, sed in nomine, id est in inuocatione, vel in confessione patris, & filij, & spiritus sancti. Inuocatur enim ibi tota Trinitas, vt inuisibiliter ibi operetur per se, sicut

extra visibiliter per ministerium. Si autem dicatur in nominibus, non est ibi sacramentum: quia non seruetur forma baptismi.

De institutione baptismi.

De institutione baptismi, quando ceperit, variæ sunt estimationes. Alij dicunt tunc esse institutum, cum Nicodemo Christus ait. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, &c. Alij dicunt institutionem baptismi factam, cum Apostolus dixit. Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, Sed hoc dixit eis post resurrectionem, præcipiens eis de vocatione gentium: quos ante passionem binos miserat ad prædicandum in Iudæa, & ad baptizandum, dicens. In viam gentium ne abieritis. Iam ergo institutus erat baptismus: quia baptizabant simul & prædicabant.

De forma in qua baptizauerunt Apostoli, ante passionem Christi.

Si verò queritur in qua forma tunc baptizauerunt Apostoli, sanè dici potest, in nomine Trinitatis, scilicet in ea forma, in qua baptizauerunt post eam gentes: quæ ante passionem potest intelligi fuisse tradita, licet non sit scriptum. Non ergo tunc illam formam prius Christus tradidit, cum ad euangelizandum gentibus misit: sed quam ante tradiderat, mittens eos in Iudæam post iteravit cum ad gentes misit. Commo dius ergo dicitur institutio facta, quando Christus à Ioanne baptizatus est in Iordane: quod dispensauit, non quia mundari voluit, cum sine peccato fuerit, sed quia contactu mundæ carnis suæ vim regenerationis contulit aquis: vt qui postea immergeretur, inuocato nomine Trinitatis, à peccatis purgaretur. Tuuc ergo institutus est baptismus Christi in quo Trinitas, cuius mysterium ibi innotuit, interius hominem baptizat.

Quare in aqua tantum fiat.

Celebratur autem hoc sacramentum, tantum in aqua, non in alio liquore, vt ait Christus. Nisi quis renatus, &c. Ideoq; vniuersimodè id fieri in aqua præcipitur, vt intelligatur, quòd sicut aqua sordes corporis ac vestis abluat, ita baptismus maculas animæ sordesque vitiorum emundando abstergit. Vel ideo, vt nullum inopia excusaret: quod posset fieri, si in vino, vel oleo fieret: & vt communis materia baptizandi inueniretur apud omnes: quod aqua significauit quæ de latere Christi manauit: sicut sanguis altaris sacramenti signum fuit. Non ergo in alio liquore potest consecrari baptismus nisi in aqua.

De immersione, quoties fieri debeat.

De immersione verò si queritur, quomodo fieri debeat, precisè respondemus, vel semel, vel ter, pro vario more ecclesiæ. Vnde Grego. De trina immersione baptismi nil verius responderi potest, quam quod vniuersimodè: quia in vna fide nihil officit ecclesiæ sanctæ consuetudo diuersa. Quia enim in tribus subsistentijs vna substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismum ter, vel semel immergere: quia & in tribus immersionibus per sonarum Trinitas, & quia in vna potest diuinitatis singularitas designari. Nos verò qui tertio immergimus, etiam triduanæ sepulture sacramentum signa-

Ioan. 3. a

Mat. vi. d

Luc. 10. a & b.

Mat. 10. a & b.

Aug. ser. 2. dominicæ 7. tra octaua Epiphaniæ.

Ioan. 3. a. Ambr. circa illud Roma 6. Itac nos in nouitate.

Ioan. 19. f

Leandro Epi scopo, epist. 4. li. 1. re gistri, e. hęc de cõ se. di. 4. tri na immer sione.

DISTINCTIO III.

VPERIVS determinavit magister de sacramentis in generali, & de circuncisione in speciali, & de quibusdam pambulis ad sacramenta no. I. hoc determinat de sacramentis no. I. in speciali. Et diuiditur in partes 7.

Continuatio.

Dimissa.

- Primo determinat de baptismo. Secundo de confirmatione di. 7. ibi. Tertio de sacramento eucharistiae di. 8. ibi. Quarto de sacramento poenitentiae. dif. 14. ibi. Quinto de sacramento vnctionis extremae, di. 23. ibi. Sexto de sacramento ordinis distin. 24. ibi. Septimo de sacramento matrimonij, di. 27. ibi. Prima diuiditur in quatuor. Primo determinat de baptismo, quantum ad ipsum sacramentum secundum se. Secundo quantum ad suscipientem. dif. sequenti. ibi. Tertio quantum ad ministros. distinctio. 5. ibi. Quarto quantum ad usum baptizandi. distinctio. sexta. ibi. Prima in 7. Primo determinat de baptismo quidditate ostendens in quibus consistit. Secundo de baptismo forma. ibi. Tertio de institutione. ibi. Quarto de materia. ibi. Quinto de baptizandi usu. ibi. Sexto de euacuatione circuncisionis. ibi. Septimo de causa institutionis baptisimi. ibi. Secunda istarum diuiditur in partes tres. Primo determinat de forma baptisimi, quantum ad omne tempus. Secundo de forma baptisimi, pro tempore primitiae ecclesiae tantum. ibi. Tertio incidenter mouet, & soluit quaedam dubia circa formam verborum. ibi. Illa pars, quae incipit. De institutione: diuiditur in duas. Primo determinat de institutione baptisimi secundum opinionem alienam. Secundo secundum opinionem propriam. ibi. (Si vero quaeretur.)

Tota baptisimi materia quatuor partes amplectitur principales.

Tertia distinctio.

signamus. Secundum hoc licet non modo ter, sed etiam semel tantum immergere. Ibi tamen duntaxat semel licet, ubi consuetudo ecclesiae talis existit, si quis vero id facere incipiat ubi consuetudo talis non est, ut semel tantum mergendum asserat, reprehensibilem se constituit. Unde Haymo. In suo sensu abundabat Cyprianus, cum semel mergebat in baptismo paruulos: qui quod intelligebat, studiosè implebat bonis operibus abundando: licet in hoc neficius delinqueret; sed quia bonis operibus abundabat, postea correptus à Deo abundauit altiori sensu, ter illos mergendo. Ecce habemus quia deliquit, qui semel mersit. Sed hoc ideo, quia aliter se habebat consuetudo illius ecclesiae, vel quia unam tantum factendam mersionem asserbat. De trina mersione Augustinus ait. Postquam nos credere promissimus, tertio capita nostra in sacro fonte demersimus: qui ordo baptizandi duplici mysterij significatione celebratur. Rectè enim tertio immersi estis, qui accepistis baptismum in nomine Trinitatis. Rectè tertio immersi, quia accepistis baptismum in nomine Christi, qui die tertia resurrexit à mortuis. Illa enim tertio repetita immersio typum dominicæ exprimit sepulturæ. Constat ergo baptizandos tertio debere immergi, & tamen si semel tantum immergantur, verum baptisma accipiunt. Et qui semel immergit tantum, non peccat, nisi consuetudo ecclesiae obsistat, vel hoc modo tantum debere fieri asserat.

Super illud Rom. 14.

Vnusquisque in sensu suo abundat.

Habetur de cõ. at. 4. ubi sic legitur. Postquam nos credere promissistis, tertio capitavestra.

Rom. 6. a.

Ioan. 19 f. ubi dicit, cõ summatum est. Matt. 26. b. Lucæ 12. a. Marc. 14. b. Ioan. 13. b.

Quando circuncisio amisit vim suam. Solet etiam queri, si circuncisio amisit statim vim suam ab institutione baptisimi. Ad quod dicimus, in Christi morte terminata esse legalia omnia. Ex tunc ergo circuncisio perdidit vim suam, ita quòd postea non profecit, sed potius obsuit obseruatoribus suis. Sed vsque ad oblationem veræ hostie potuit prodesse. Si enim ante passionem legalia finem habuisse, non ea imminente vetus Pascha cum discipulis manducasset.

De causa institutionis baptisimi. Causa verò institutionis baptisimi, est inuolutio mentis, ut homo qui per peccatum vetus fuerat, per gratiam baptisimi renouetur: quod fit depositione, vitiorum, & collatione virtutum. Sic enim fit, quisque nouus homo, cum abolitis peccatis ornatur virtutibus. Abolitio peccatorum pellit fedtatem: appositio virtutum, affert decorem: & hæc est res huius sacramenti, scilicet interior munditia.

An baptisimus aperuit celum: quod non aperuit circuncisio. Si quaeritur, vtrum baptisimus aperuit celum, quod non aperuit circuncisio: dicimus quia nec baptisimus, nec circuncisio regni nobis aditum aperuit, sed hostia saluatoris: quæ si tempore circuncisionis oblata fuisset, illius temporis homines in regnum intrassent. Res ergo huius sacramenti, iustificatio est.

CIRCA hanc distinctionem quaerendum est principaliter de quinque. Primo de baptisimi quidditate. Secundo de eius forma. Tertio de materia. Quarto de vnitare. Quinto de institutione.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quaeruntur tria. Primo vtrum baptisimus sit ablutio in aqua. Secundo vtrum sit ablutio actiua, vel passiua. Tertio vtrum sint conuenientes baptisimi diffinitiones.

QVAESTIO I.

Vtrum baptisimus sit ablutio in aqua.

RESPONDEO quòd non, quia ablutio in aqua non est aqua, sed sicut dicit Hug. 2. lib. de sacrament. parte 6. cap. 2. Baptisimus est aqua diluendis criminibus sanctificata per verbum Dei: ergo baptisimus non est ablutio in aqua. Item totum non est sua pars, sed baptisimus est totum ad abluionem, & verbum, quia de essentia baptisimi non est tantum ablutio, sed et verbum: ergo baptisimus non est ablutio in aqua. Item species panis, & vini sunt ipsum sacramentum Eucharistiae, non vsus earum: ergo a simili, baptisimus est aqua non vsus eius.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. dist. 3. ar. 1. q. 1. D. Tho. p. 3. q. 66. ar. 1. Scot. lib. 4. dist. 3. q. 1. Alex. p. 3. q. 8. m. 3. ar. 2. §. 3. Secun. do. q. top. ca. 2. 6. meta. T. com. 30. Tertio.

CONTRARIUM dicit Magister in littera huius di. cap. 1. Item effectus baptisimi est interior animæ ablutio: sed ablutio corporis exterior expressiua representat interiori animæ abluionem quam aqua: ergo baptisimus magis est ablutio in aqua quam aqua.

In oppositum. Secundo.

CONCLUSIO.

Aqua interiori abluionem cum significet, & efficiat, ut abluens dumtaxat, ablutio rectius quam aqua dicitur baptisimus.

Responsio. Tria de integritate baptisimi ex parte.

RESPONDEO, de integritate baptisimi tria sunt, scilicet materia, & forma verborum, & aliquis vnio istorum ad quam conuenit intentio baptisimi. Materia duplex est, scilicet remota quæ est aqua, & propinqua, scilicet ablutio in aqua, quia aqua non significat nec causat interiori abluionem, nisi secundum quod est abluens, & quia de re artificiali conuenientius prædicatur materia propinqua, quam remota, & baptisimus est quasi quid artificialit: ideo conuenientius dicitur, quòd baptisimus est ablutio in aqua, quam quòd baptisimus sit aqua abluens.

Ad primũ.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quòd quamuis dici possit, quod baptisimus sit aqua sanctificans, tamen conuenientius dicitur ablutio in aqua ratione iam dicta.

Ad secundum. T. com. 13. Sed caue vt supra dixi vnde Sco. d. presens q.

Ad secundum dicendum, quod secundum philosophum 2. phy. Natura artificiatorum est ex parte materiae, & ideo conuenienter dicitur lectus est lignus, statua est es, & a simili, aliquo modo, cum baptisimus sit quid artificialit potest eius materia prædicari de eo.

Ad tertium dicendum, quòd non est simile, quia species panis, & vini immediatè representant rem manentem quam continent, scilicet species panis corpus Christi, & species vini sanguinem: corpus autem Christi, vel sanguis non est actio, vel passio: sed baptisimus representat actio interiori abluionem, quæ est animæ passio, quæ expressiuis representat per corporis abluionem, quam per aquam abluentè.

QVAESTIO II.

Vtrum baptisimus sit ablutio actiua, vel passiua.

RESPONDEO quòd actiua, effectus enim eius est anima mundare, & hoc est agere: sed interius agere magis representatur per exteriori abluionem actiuam, quam per passiuam: ergo baptisimus magis est ablutio actiua, quàm passiua. Item passio in quantum passio nihil efficit, sed per exteriori abluionem quæ est baptisimus efficit sanctitas in anima: ergo baptisimus non est ipsa ablutio passiuam, sed actiua.

i. refellit hoc in vtrius.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra. dub. 2.

Secundo.

Tertio. Hæc maxima quæ quid tenet tantum in essentialiter ordinatis. Sco. di. 19. primi. q. 2. C. de pas.

Item quicquid est causa causæ, est causa causati: sed ablutio actiua est causa abluionis passiuæ, quia sicut dicit auctor. 6. principiorum. Passio est effectus illatioque actionis: ergo causa est interiori abluionis mediatè, vel immediatè: sed siue sic, siue sic, sacramentum est. CONTRA, ablutio non habet rationem sacramenti nisi in quantum per eam causatur, & significatur ablutio interior, quod ei non conuenit, nisi in quantum est in abluto, sed in quantum est in ablutio est passio: ergo ablutio non conuenit ratio baptisimi, nisi in quantum est passio.

CONCLUSIO.

Per vtranque baptisimus describi potest, at potissimum per passiuam abluionem ratione cuius immediatè respicit baptizatum.

RESPONDEO, quod ablutio exterior in quantum est in abluto est passio, in quantum est ab abluente est actio, secundum enim philosophum 3. phy. Actio & passio radicatur in vno motu, & superaddunt relationes diuersas, scilicet passio relationem ad illud a quo illud est. Simili modo dico de interiori abluione. Est enim passio in quantum est in anima, quæ abluitur: & actio in quantum est ab abluente, & representat exteriori abluio, in quantum est actio, interiori, in quantum est actio, & abluio exterior, in quantum est passio, interiori, in quantum est passio: interiori ergo abluionis tam actiuæ, quam passiuæ abluio exterior est signum, & etiam causa: abluio enim interior non tantum in quantum est passio, sed etiam in quantum est actio, per sacramentum causata est: & ideo sacrum baptisimi non tantum dici ipsam abluionem exteriori in quantum est passio, nec tantum in quantum est actio, sed comprehendit rationem vtranque, quamuis immediatè respiciat baptizatum ratione abluionis passiuæ, quam actiuæ.

Responsio.

t. cõ. 19. 20. Caueant Scotista.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod effectus ablutionis exterioris est non tantum interior ablutio actiua, sed etiam passiua, & magis, quia animam abluere ordinatur ad ipsam esset ablutam.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod quamuis passio in quantum passio nihil efficiat, tamen in quantum per passionem actio applicatur ad passum, sine qua applicatione non sequeretur effectus, conuenit passioni esse causam effectus; & sic dicimus, quod motus in quantum est in mobili calefacit ipsum, & tamen in quantum est in mobili passio est, & aliquid modo simili ablutio exterior passiuca causa est ablutionis interioris non tantum passiuca, sed etiam actiue.

Cā sine qua non. Ad tertium dicendum, quod non plus aliquid concludit, nisi quod in ratione baptismi includitur actiua ablutio, & hoc verum est.

Ad aliam partem. Ad argumentum ad partem aliam dicendum, quod per hoc non concluditur, quod ablutio non habeat rationem sacramenti in quantum passio est, sed quod sine illa non esset sacramentum, & hoc est verum.

Q V A E S T I O III.

Vtrum sint conuenientes baptismi diffinitiones.

Arg. 1. **VIDETVR** quod non: in diffinitione enim quam ponit Magister, scilicet, quod baptismus est ablutio corporis exterior facta sub forma verborum praescripta, id quod est materiale in baptismo ponitur in recto, & illud, quod est ibi formale ponitur in obliquo; quod videtur inconueniens, cum forma sit principalior, quam materia.

Secundo. Item sacramentum est in genere relationis signum, signum enim relatiue dicitur ad signatum, sed diffinitio non est conueniens in qua non ponitur genus rei. Cum ergo in praedicta diffinitione non ponatur relatio, inconueniens diffinitio videtur.

Tertio. Item in illa qua ponitur, 4. lib. de art. fidei qua est baptismus, est ablutio aquae per inuocationem trinitatis sanctificata, peccati ablutionem significans, non exprimitur ratio causandi, qua tamen est essentialior baptismi, quam ratio significandi.

Quarto. Item in quacunque aqua potest celebrari baptismus: ergo male dicitur ablutio aquae sanctificata, quia non omnis aqua est sanctificata.

Quinto. Item materia remota non praedicatur de artificiato, quamuis enim bene dicatur, statua est es, non tamen dici potest, statua est materia prima, cuius tamen essentia manet in ere; ergo diffinitio Hu. quam ponit, 2. lib. de sacra. par. 6. ca. 2. quae superius posita est prima quae superius di. inconueniens est, quia in ea dicitur baptismus est aqua quae est materia eius remota.

CONCLUSIO.

Hae de baptismi sacramento definitiones optime assignatae comperiuntur, eo modo inquam, quo sacramento huic conuenit desiniri.

Responso. RESPONDEO, quod praedictae diffini-

tiones sunt conuenientes eo modo quo baptismus conuenit diffiniri, & differunt. 3. praedictae diffinitiones in hoc, quod diffinitio Magistri datur per materiam proximam, quae est ablutio corporis exterior, & per formam qua tangitur in hoc quod dicitur. Sub forma verborum praescripta, & per efficientem qua datur intelligi in hoc quod dicitur, Facta. Diffinitio autem sumpta de 4. lib. de articulo fidei datur per materiam proximam cum dicitur. Ablutio, & remoram, cum dicitur, Aque: & per formam cum dicitur. Per inuocationem trinitatis sanctificantem: & per finem non principalem cum dicitur, Peccati ablutionem, significans, principalis enim ordinatur baptismus ad purgandum quam ad significandum: diffinitio autem datur per materiam remotam, cum dicitur. Baptismus est aqua, & per finem cum dicitur. Diluendis criminibus, & per formam cum dicitur, Sanctificata per verbum: & per efficiens cum dicitur, Dei. Quod autem dixi istas diffinitiones esse conuenientes intelligi debet secundum exigentiam materiae, quia non inueniuntur in qualibet istarum praecise conditiones illae quae requirentur ad potissimam diffinitionem secundum artem Phil. 2. posteriorum.

AD PRIMVM dicendum, quod quamuis in naturalibus forma sit principalior, quam materia, in artificialibus tamen est e conuerso, secundum quod videtur sentire Philof. 2. phys. Sed quia in artificialibus, sub ratione qua sunt artificialia principalior est forma, quam materia, potest dici aliter ad arg. quod in praedicta diffinitione forma ponitur in obliquo ad significandum eam per modum differentiae, quae imponitur a forma. Si enim diceremus, homo est animal habens animam intellectuam, significarem, quod homo est animal rationale.

AD SECUNDVM dicendum, quod quamuis signum sub ratione qua signum fit in genere relationis, non tamen id quod est signum: illud enim quod est circulus non est in genere relationis: hic autem diffinitur baptismus secundum id quod est.

AD TERTIVM dicendum, quod si in illa diffinitione exprimeretur ratio causandi esset perfectior, quam tamen non exprimitur, quia cuius opinio est, quod sacramenta nouae legis efficiunt, quod figurant.

AD QUARTVM dicendum, quod ibi non loquitur, nisi de sanctificatione, quae conuenit aquae per inuocationem trinitatis in actu baptizandi.

AD QVINTVM dicendum, quod illa praedicatio. Baptismus est aqua, non est praedicatio per essentiam, sed per causam: maior autem arg. intelligenda est de praedicatione per essentiam: de artificiato autem praedicari potest praedicatione causali materia remota, quamuis non remotissima, quae est materia prima: dici enim potest de statua aurea, quod est argentum viuum coagulatum ex vi sulfuris mundi optimi rubore clari habentis vim igneitaris simplicis non vrentis: haec enim est materia auri, ut habetur 3. meteoror. & ex consequenti est materia statuae aureae, quamuis remota.

Conuenientia diffinitio num baptis.

T. com. 2. & deinceps. 6. top & 7. meta. T. com. 7.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad quintum. De praedicatione causali.

In fine.

AR-

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc queruntur tria. Primo vtrum mediantibus verbis sit virtus sanctificandi in aqua.

Secundo vtrum ordinatio ad sanctificandum sit forma baptismi.

Tertio vtrum in his verbis, Ego baptizo te in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ita consistat forma baptismi praecise, quod non liceat aliquid subtrahere, vel addere, seu per quemcunque modum alium immutare.

Q V A E S T I O I.

Vtrum a Deo mediantibus verbis sit virtus sanctificandi in aqua.

Arg. 1. **VIDETVR** quod non: nihil enim recipit virtutem mediante aliquo a quo non patitur, quia recipere est quoddam pati: sed aqua nullo modo patitur a verbis: ergo mediantibus verbis non est in aqua virtus sanctificandi.

Item si virtus sanctificandi sit in aqua mediantibus verbis, hoc esset aut tanquam medium remotum, aut tanquam proximum. Non primo modo, quia si verba essent medium remotum oporteret dare inter verba, & aquam medium proximum mediante quo deriuaretur praedicta virtus ad aquam, quod non videmus. Nec secundo modo, quia medium proximum tangit extremum, verba autem tangunt aquam: ergo nullo modo est virtus sanctificandi in aqua mediantibus verbis.

Tertio. Item quanto agens est principalius, tanto operatur immediatius, quod patet, quia Deus qui est agens principalissimum immediatissime operatur in omni effectu, sed principalius agens in sanctificando sunt verba, quam ablutio: ergo immediatissime operantur circa baptizatum: non ergo mediante ablutione, quod verum non esset si in ablutione esset virtus sanctificandi a Deo mediantibus verbis.

CONTRA, Aug. homel. 8. super Ioan. vltra medium, & recitat Magister huius di. cap. primo. Et Gratianus, prima q. prima. Detrahe. Vnde ista tanta virtus aquae, ut corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo: ergo pro verbum est virtus sanctificandi in aqua.

Item Hu. primo lib. de sacra. parte. 9. capit. 2. Accedit verbum sanctificans ad elementum & fit sacramentum. Et parum ante eodem capit. dicit, quod sacramentum habet virtutem sanctificandi ex apposita verbi, vel signi benedictione: ergo per verbum sanctificatur aqua, & vim habet sanctificandi.

CONCLUSIO.

Licet exterior ablutionem nedom verba requirat sacramentum istud ad sanctificationis effectum, a verbis tamen immediatius quam ab ablutione corporis exteriori habet sanctificandi virtutem.

Responso. RESPONDEO quod quando aliquis motor ad aliquem effectum adhibet instrumentum

constitutum ex duabus naturis diuersis, quarum vna propinquior est motori, & maiorem habens aptitudinem naturalem ad effectum illum producendum mediante illa virtus motoris deriuatur ad partem aliam, & est principalior in causando effectum quam alia, sic autem est in proposito: sacramentum enim baptismi constituitur ex ablutione in aqua, & verbis quae sunt diuersae naturae, & sunt verba in repraesentando propinquiora Deo, qui est principalis motor, quam ipsa ablutio, quia expressius repraesentat Deum sanctificantem, & animae sanctificationem, quam ipsa exterior ablutio: si enim nunquam fuisset sacramentum baptismi institutum, tamen inuocatio trinitatis esset aliqualis dispositio, quamuis non per modum sacramenti ad sanctificationem illius pro quo inuocaretur, quod non sic potest dici de ablutione. Et ideo virtus Dei qui motor est principalis in sanctificando, immediatius, & principalius attingit verba, & mediantibus verbis ipsam exteriorem corporis ablutionem, & sunt verba principaliora in sanctificando, quam ipsa exterior ablutio, quamuis sine ea nullum possent habere per modum sacramenti sanctificationis effectum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod secundum illos qui ponunt in sacramento virtutem per quam efficiunt in anima aliquam dispositionem ad gratiam posset dici, quod extendendo nomen passionis ad omnem receptionem, aqua patitur a Deo mediantibus verbis: secundum autem aliam opinionem non oportet dicere, quod aqua aliquid recipiat, sicut nec nummus aliquid recipit cum statuitur precium.

AD SECUNDVM dicendum, quod verba secundum aliquos non sunt medium proximum mediante quo virtus sanctificandi deriuatur ad ablutionem, sed intentio baptizantis, quae verba intentionaliter vnit ablutioni, nec oportet, quod ipsum medium, siue sint verba, siue interio realiter vniatur ablutioni ad hoc quod ipsa virtus sanctificandi deriuatur ad ablutionem, sufficit enim vnio intentionalis.

AD TERTIVM dicendum, quod maior non est vniuersaliter vera, quamuis veritatem habeat de agente quod est Deus, qui sicut est agens primum, ita est vniciue rei immediatissimum. Vel potest dici, quod non sequitur, quod si verba non operentur immediate dispositione ad sanctificandum, quod non operantur mediante ablutione. Deus enim immediate operatur in omni actione. Et tamen in multis operationibus operatur creatura mediante.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod maior non est vniuersaliter vera, quamuis veritatem habeat de agente quod est Deus, qui sicut est agens primum, ita est vniciue rei immediatissimum.

Vel potest dici, quod non sequitur, quod si verba non operentur immediate dispositione ad sanctificandum, quod non operantur mediante ablutione. Deus enim immediate operatur in omni actione. Et tamen in multis operationibus operatur creatura mediante.

Q V A E S T I O II.

Vtrum ordinatio ad sanctificandum sit forma baptismi.

Arg. 1. **VIDETVR** quod non, quia vnus sacramenti non est nisi vna forma, sed verba sunt Rich. super 4. Sent. C. 2. forma

Accommodatum exemplum de motore & instrumento ex duabus naturis constituto.

Ad primū. P. 1. 1. 1.

Ad secundum.

Ad tertium.

Cautē distinguendo de 2. principali agente secundum Sco. q. 1. huius 4.

Arg. 1. Sco. vbi supra.

forma baptismi: non ergo est ordinatio ad sanctificandum.

Secundo. Item forma plus habet de esse, quam materia. Sed ordinatio ad sanctificandum cum sit relatio minus habet de esse, quam ablutio, & verba: ergo non est baptismi forma.

Item vnus sacramenti non est nisi vna forma, quia vnitas rei est per formam. Sed ordinatio in verbis ad sanctificandum alia est ab illa, quae est in ablutione: ergo ordinatio ad sanctificandum non est sacramenti forma, quia cum non sit ratio quare vna praedictarum ordinationum magis sit forma sacramenti, quam alia, oporteret quod illae duae essent formae, & sic baptismi esset duplex forma.

CONTRA, omnis forma siue naturalis, siue artificialis est in sua materia. Sed verba non sunt in ablutione, nec econuerso: ergo neutrum est alterius forma. Sed non est dare aliud quod possit habere rationem formae, nisi ordinatio ad sanctificandum: ergo talis ordinatio est baptismi forma.

Item sic videtur se habere in sacramento baptismi ordinatio ad sanctificandum, sicut in dictione ordinatio ad significandum. Sed ordinatio ad significandum est dictionis forma, & vox eius materia: ergo similiter in sacramento baptismi ordinatio ad sanctificandum est eius forma, & ablutio & verba sunt materia.

CONCLUSIO.

Verba sunt forma baptismatis tanquam totius integralis pars principalior, ordinatio vero ad sanctificandum ipsius veluti forma vltima, & completiua.

RESPONDEO, quod baptismus potest accipi pro ipsa ablutione, & verbis secundum se, & absolute, vel pro ipsis, & sub illa ratione qua sunt baptismi sacramentum.

Primo modo ordinatio ad sanctificandum non est essentialis forma baptismi, sed accidentalis: accidit enim ablutioni, & verbis, quod ordinantur ad sanctificandum.

Secundo modo dicendum, quod si accipitur forma pro parte principalior totius integralis, secundum quem modum dicitur, tectum esse forma domus, sic ista verba, Ego baptizo te &c. sunt forma sacramenti baptismi, quia cum integratur ex ablutione, & verbis, verba sunt pars principalior, quam ablutio, ut videri potest in quaestione praecedenti. Si autem accipitur forma pro eo quod primo resultat ex vnione partium integranium, secundum quem modum dicimus esse formam domus, id quod primo resultat ex ordinata coniunctione fundamenti parietis & tecti, sic verba non sunt forma sacramenti baptismi, sed ablutio, & verba materia sunt respectu formae praedictae, sicut fundamentum paries & tectum sunt materia formae domus, sed hoc modo forma baptismi completiua, & vltima ad quam refertur, seu ordinatur ad significandum, est ordinatio ad significandum: ex vnione enim ablutionis, &

verborum, & virtute institutionis baptismi resultat quaedam ordinatio ad specialem significationem, & verbis sicut in subiecto: quae quamuis accidat ablutioni, & verbis, in quantum sunt res tales, tamen est de eorum ratione, in quantum sunt baptismi sacramentum, sicut quamuis isti voci, quae est panis, accidat significatio: tamen est de eius ratione, in quantum sacramentum est nomen: de ratione enim nominis est significatio, non accipitur autem hic ordinatio pro ordinantis actione, nec pro ordinatis passione, sed pro virtute qua baptismus dispositiue sanctificat, seu pro eius ordinatione ad sanctificandum.

AD PRIMUM in oppositum patet solutio ex dictis in quaestione.

Ad secundum dicendum, quod maior non est vera de forma artificialium, plus enim habet de esse aurum, quam eius figura, per quam est statua.

Ad tertium dicendum, quod sicut ad integritatem materiae baptismi requiruntur verba & ablutio, ita ad integritatem formae requiruntur illae duae ordinationes per intentionem vnite.

Vel potest dici, quod vna ordinat ad aliam, & ideo ex illis potest constitui vna forma: sic videmus quod ideo pater, & mater sunt vnum generationis principium, quia illud quod est ex parte matris ordinatur ad illud quod est ex parte patris.

Ad argumenta ad partem aliam patet quid dicendum ex dictis in corpore quaestionis.

QVAESTIO III.

UTRUM in his verbis. Ego baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, consistat forma baptismi praecise, quod non liceat aliquid subtrahere, vel addere, seu per quemcumque alium modum immutare.

RESPONDEO, quod non, quia baptizando principalior est Deus, quam minister. Sed non exprimitur ipse Deus sicut baptizans: ergo nec necessarium est exprimere ministri personam.

Item in verbo primae personae intelligitur hoc pronomen, ego: sed baptizo est verbum primae personae: ergo licitum est subtrahere hoc pronomen ego.

Item Christus tradens discipulis formam baptismi. Matth. vltimo, non expressit personam ministri: ergo quicquid spectat ad significandum ministri personam licet a forma praedicta subtrahere.

Item superfluum est dirigere verba ad non intelligentem. Sed puer qui baptizatur non intelligit: ergo a praedicta forma licitum est remouere hoc pronomen te.

Item Ambrosius primo libro de spiritu sancto: capit. 3. & recitat magister in littera huius distinct. capit. 3. Si fide ministerium trinitatis teneatur, & vna persona tantum nominetur plenum est sacramentum: ergo licitum est de forma

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad aliam partem.

Arg. 1. D. Bo lib. 4. dist. 3. ar. 2. per totum.

D. Th. 4. sent. dist. 3. q. 2.

Scot. lib. 4. dist. 3. q. 2.

Alex. p. 3. q. 8. m. 3. ar. 3. per tot.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

forma praedicta subtrahere verba significantia filium, & spiritum sanctum.

Item verbum sanctum non minuit virtutem alterius verbi sancti: ergo praedictis verbis licitum est addere aliqua verba sancta, ut potest. Et in honore beatae Mariae virginis, & omnium sanctorum.

Item interpositio non mutat verborum substantiam, nec ergo virtutem: ergo circa verba praedicta licet facere interpositionis mutationem.

Item idem significatur per genitorem & genitum, sicut per patrem & filium: ergo loco patris & filij licitum est dicere genitoris, & geniti, licitum est ergo circa praedictam formam aliquid mutare, ponendo vnum verbum pro alio.

Item graeci verum conferunt baptismum, & tamen loco istorum verborum baptizo te, dicunt baptizetur seruus Christi: ergo licitum est aliquid immutare, ponendo verba pro verbis.

Item de consecra. distinct. 4. Romanus a quo dam, dicit Nicolaus Papa de baptizatis a quo dam iudeo, quod si in nomine trinitatis, vel tantum in nomine Christi baptizati sunt, non debent rebaptizari: ergo pro istis verbis patris, & filij, & spiritus sancti, licitum est ponere nomen trinitatis, vel Christi.

Item de consecra. distinct. 4. Retulerunt dicit Zacharias Papa de sacerdote, qui propter imperitiam latinę linguę dixit, Ego baptizo te in nomine patrie, & filie, & spiritus sancta, quod si non intēdebat errorem introducere, verum contulit baptismum: ergo licet in forma baptismi aliquid immutare per verborum corruptionem.

Item secundum Philosophum 2. Perihermenias. Nomina, & verba transposita idem significant. Sed eadem significatione manente manet eadem verborum virtus: ergo licitum est facere mutationem in verbis praedictis ea transponendo.

CONTRA, extra de baptismo, & eius effectu cap. primo. Si quis puerum ter in aqua immerferit in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, & non dixerit, Ego baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, non est puer baptizatus: ergo haec forma baptismi est de necessitate seruanda. Ego baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.

CONCLUSIO.

Formam hanc aut subtractione, aut additione, aut interpositione, aut variatione, aut corruptione, aut transpositione verborum mutatio aliqua minime deest, quinimmo id agens peccatum incurrit mortale, in hisque talis fieri mutatio potest, quod tollatur, & non tollatur sacramenti virtus.

RESPONDEO, quod circa verba praedicta sex modis potest fieri mutatio, scilicet subtrahendo, addendo, interponendo, verbum pro verbo ponendo, verba corrumpendo, & verba transponendo, nullo praedictorum mo-

Responso. 6. modis mutari posse verba quae a phylo. 5.

dorum licitum est baptizanti facere scienter, & voluntarie mutationem circa verba praedicta, quocumque enim praedictorum modorum faciat baptizans mutationem circa praedicta verba peccat, & nulli licet aliquid facere cum peccato. Sed quolibet praedictorum modorum potest fieri taliter mutatio, quod non tollitur sacramenti virtus: & taliter, quod virtus sacramenti non remanet.

Quod primo declaratum est in subtractione. Secundo in additione.

Tertio in interpositione.

Quarto in verbi pro verbo positione.

Quinto in verborum corruptione.

Sexto in verborum transpositione.

QUANTVM ad primum sciendum est, quod si subtrahitur aliquid de esse formae, non remanet virtus baptismi. Et quia tota ista pars. In nomine patris, & filij, & spiritus sancti, per quam exprimitur principalis baptizans, & sanctificatur elementum, est de esse formae, ideo si de hoc subtrahatur aliquid non remanet virtus baptismi. In illa autem parte formae quae est. Ego baptizo te, sunt aliqua pertinentia ad essentiam formae, scilicet expressio actus baptizandi, & personae baptizatae, eo quod ad illam terminatur baptizandi actus. Vnde si aliquid praedictorum subtrahatur non remanet virtus baptismi, expressio autem ministri non videtur esse de essentia formae quam Christus tradidit in baptismi institutione, quia a ministro baptismus non habet virtutem. Vnde graeci personam ministri non expriment, & tamen vere baptizant.

Sed auctoritate ecclesiae exprimimus in baptizando ministri personam ad maiorem expressionem. Vnde si baptizans eam non exprimeret non propter hoc tolleretur virtus baptismi, sed grauius peccaret, quia institutio ecclesiae obligat baptizantem.

QUANTVM ad secundum sciendum, quod circa huius consideranda sunt duo, vnum ex parte addentis, aliud ex parte additi: si enim addens illud quod addit intendat esse de essentia formae volens baptizare in alia forma, quam baptizat. Ecclesia tollitur virtus baptismi, quia ad hoc quod remaneat baptismi virtus requiritur, quod baptizans intendat facere quod facit ecclesia, ut inferius in eadem dicitur patebit. Si etiam illud quod additur est corruptiuum formae, non remanet virtus baptismi, ut si postquam dictum est. Et spiritus sancti, addatur haec determinatio creati, vel minoris quam pater, & fi. Si autem addens non intendat mutare ritum, vel formam ecclesiae, & illud quod addit non est corruptiuum formae, non tollitur per hoc virtus baptismi. Vnde si baptizans terminata forma qua utitur ecclesia, superaddat istud, Et beata Virgo adiuet te, vel aliquid consimile: vel si in principio formae addat nomen proprium Rich. super 4. Sent. C 3 post

phy. 5. com. 7. 9. 18. potest sumi.

Subtractio ne.

Scilicet mortaliter scienter.

Additions.

post hoc pronomen Ego, dicendo: Ego Ioannes baptizo te in nomine patris, & filij, & spiritus sancti non tollitur virtus baptismi.

Interpositione.

Q V A N T V M ad tertium sciendum, quod cum actus baptizandi sit actus vnus si fiat interpretatio talis, quæ corrumpat vnitatem actus, & maxime si corrumpat continuitatem intentionis baptizans, non remanet virtus baptismi. Vnde si baptizans postquam dixit. Ego baptizo te in nomine patris, interponat vnam longam narrationem, vel vadat ad faciendum aliquod negocium, & postea reuertens dicat, & filij & spiritus sancti, nõ est puer baptizatus. Si autem interpositio sit modica, ita scilicet quod non discontinuet intentionem baptizantis neque actum, secundum vsum communem & interpositum nõ sit formæ corruptiuum, nõ propter hoc impeditur virtus baptismi. Vnde si baptizans postquam incepit actum tussiat, vel dicat, raceatis, vel aliquod simile, & postea perficiat, non propter hoc impeditur virtus baptismi.

Verbi verbo positione

Q V A N T V M ad quartum sciendum, quod si accipiatur verbum pro sua materia, quæ est vox, ponere verbum pro verbo, non impedit virtutem baptismi, quia in qualibet lingua licitum est baptizare: quamuis malè faceret latinus si baptizaret in lingua græca, vel hebræa, nisi aliquo casu imperitiam linguæ latinæ incurrisset, & in alijs linguis esset peritus. Si autem accipiatur verbum pro sua materia, & forma simul, vel pro sua forma tantum, quum forma verbi sit significatio, ponere verbum pro verbo existente de essentia formæ impedit virtutem baptismi, quia talis mutatio corrumpit formam.

Corruptio

Q V A N T V M ad quintum sciendum, quod si corruptio verborum sit talis, quod non remaneat eadem significatio, nec secundum institutionem primæ impositionis, nec secundum accommodationem vsus impeditur virtus baptismi. Si autem sit talis, quod quamuis non remaneat significatio secundum institutionem impositionis primæ, & remaneat secundum accommodationem vsus: tunc si non fiat talis corruptio ex malitia, vel ex derisione, sed propter imperitiam illius linguæ in qua baptizatur, vel propter aliquod impedimentum linguæ, non propter hoc impeditur virtus baptismi.

Transpositio

Q V A N T V M ad sextum sciendum, quod si fiat talis transpositio, quæ mutet sensum orationis, quem habet ex vi ordinis verborum impeditur virtus baptismi, vt si dicatur: Ego patris & filij baptizo te in nomine spiritus sancti, quia ex vi ordinis verborum sensus est. Ego qui sum patris, & filij, &c. & hoc quod dico, in nomine, non accipitur, nisi respectu spiritus sancti. Et si dicatur: Ego baptizo te in nomine patris, & cætera, quia ex vi verborum non est sensus, quod ego baptizem te, sed aliquid in te per nomen patris &c.

Si autem transpositio non mutat significationem orationis, quam habet ex vi ordinis verborum: tunc dico, quod si non fiat ex malitia, sed ex ignorantia, non impeditur virtus baptismi. Si autem fiat ex malitia impeditur baptismi virtus, propter defectum intentionis in baptizante, qui formam Ecclesiæ intendit mutare.

Ad primũ.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod ipse Deus qui est principaliter baptizans exprimitur cum dicitur, In nomine patris & filij, & spiritus sancti.

Ad secundũ.

Ad secundum dicendum, quod quamuis hoc pronomen Ego, intelligatur in hoc verbo baptizo, tamen ecclesia ordinauit, quod exprimeretur ad euidentius ostendendum determinationem intentionis baptizantis: vnde in eius expressione non est negatio, quia non est inutilis, & quia expressum non amplius intelligitur in verbo, sicut nec natus in simo, cum dicitur natus simus.

Nam negatio est vnus & eiusdem in eadẽ parte orationis inutilis repetitio vide Scot. q. 15. vniuersaliũ

Ad tertium dicendum, quod non plus concludit, nisi quod expressio ministri non est de essentia formæ, quam determinat Christus in baptismi institutione, tamen Christus exprimit personas ministrorum in hoc quod eis loquebatur in secunda persona: tunc tamen baptismum non instituit, sed præcepit eis, quod baptizarent secundum formam prius institutam.

Ad quartũ.

Ad quartum dicendum quum dicitur, quod superfluum est dirigere verba ad non intelligentem, dico, quod non est verum de verbis, quæ non tantum sunt significatiua, sed etiam causatiua, cuiusmodi sunt verba in quibus consistit forma baptismi.

Ad quintũ.

Ad quintum dicendum, quod illud verbum Ambro. debet intelligi in casu necessitatis, vt si post nominationem patris moreretur puer ante subiunctionem filij, & spiritus sancti, puer credendum est quod Deus suppleret, vnde talis debet in cimiterio sepeliri: si autem antequam omnia verba complerentur impediretur baptizans, ita vt complere nõ posset, puer iterum esset baptizandus præsupposita hac conditione, si tu non es baptizatus.

Ad sextũ & septimũ.

Ad sextum & septimum patet quid dici debeat per prædicta in corpore quæstionis.

Ad octauũ.

Ad octauum dicendum, quod per nomen patris, & nomen filij significantur ipse personæ principaliter, per genitorem autem & genitum significantur principaliter notiones actus. Et ideo si prætermisisset patre & filio diceretur. In nomine genitoris, & geniti, non esset baptismus.

Ad nonũ.

Ad nonum dicendum, quod expressio personæ ministri non est de essentia formæ, quam tradidit Christus in baptismi institutione, vt superius habitum est, quamuis autem expressio actus baptizandi, & personæ quæ baptizatur sint de essentia formæ: non tamen modus exprimiendi, vnde Græci personam quæ baptiza-

A R T I C V L V S III.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de tertio principali. Et circa hoc quærentur tria. Primo vtrum aliquid aliud ab aqua sit materia baptismi.

Secundo vtrum aqua artificialis sit conueniens materia baptismi.

Tertio vtrum aqua alij elemento mixta sit conueniens materia baptismi.

Q V A E S T I O I.

Vtrum aliquid aliud ab aqua sit materia baptismi.

V I D E T V R quod sic: dicitur enim Mat. 3. de Christo. Ipse autem baptizabit vos in spiritu sancto & igne: ergo ignis est conueniens materia baptismi.

Item baptismus est sacramentum communissimum & principium spiritualis vite, sed aer est elementum communissimum, cuius qualitates sunt caliditas, & humiditas, quæ maxime cõfessunt ad vitam, secundum Philosophum. lib. de morte & vita: ergo aer est materia baptismi.

Item baptismus est quedam similitudo sepulture Christi, vnde Apostolus. Ro. 6. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte, sed sepultura communiter fit in terra: ergo terra est conueniens materia baptismi.

Item vinum magis est abstersiuum putredinis, quam aqua, & magis generatiuum spirituum, & clarificatiuum: cum ergo baptismus sit ad abstergendum peccati putredinẽ, & ad regenerandum animam quæ est spiritus, & clarificandũ, conueniens materia baptismi est vinum.

C O N T R A, Io. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spũ sancto, nõ potest introire in regnũ Dei: ergo materia baptismi non est nisi aqua.

Item, tantum est materia baptismi illud in quo Christus baptizatus fuit, sed Christus fuit baptizatus in aqua, vt habetur Mat. 3. ergo nihil aliud ab aqua est materia baptismi.

C O N C L V S I O.

Quia aqua suis proprietatibus quæ elementũ aliud, baptismi effectũ representatiua est magis, in ea quã in alio quoquã, sacramentũ hoc fieri cõducibilis fuit.

R E S P O N D E O, quod nihil aliud ab aqua est materia baptismi, comprehendendo sub aqua ablutionem quæ fit in ea, & loquendo de baptismi, secundum quod distinguitur a baptismi flaminis & sanguinis: sacramenta enim virtutem habent ex sua institutione, baptismus autem nõ fuit institutus nisi in aqua, quia sicut dicit Hu. 1. lib. de sac. parte. 9. c. 2. Debet omne sacramentum similitudinem quãdam habere ad ipsam re cuius est sacramentum, secundum quã habile sit ad eandẽ re suam representandã. Inter omnes autem res sensibiles de facili haberi possibiles, & hominibus cõmunes, quæ cõditiones debent esse in materia baptismi propter eius necessitatẽ & cõmunitatẽ: aqua est magis representatiua effectũ baptismi ratione naturæ, & rone vsus. Aqua enim naturaliter est frigida, rone cuius representat fomitis repressionẽ. Est etiã

ptizatur expriment in tertia persona, & in nominatiuo casu. Nos autem in secunda persona, & in casu accusatiuo, & actum baptizandi expriment per modum coniunctiuum, vel optatiuum, & in tertia persona. Nos autem per modum indicatiuum, & in prima persona: & quamuis rationem habeant congruam quare sic expriment, nos tamen nostri modi exprimenti habemus rationem conuenientiorẽ: personam enim ministri non expriment ad excludendum errorem illorum, qui attribuebant efficaciam baptismi ministro, de quo habetur prima Cor. 3. Actum autem baptizandi expriment modo superius dicto, ad significandum, quod efficacia baptismi desideratur, & expectatur a Deo, ex quo patet ratio quare persona quæ baptizatur ab eis exprimitur modo superius dicto, nos autem personam ministri exprimus ad hoc, vt sit significatio formæ euidentiõ, & conuincitior: & actum baptizandi modo indicatiuo ad significandum, quod per verba efficitur quod significat, & est etiam nõster modus exprimenti tutior, quia traditus est nobis a sancta Romana ecclesia, pro qua orauit Christus vt non deficiat fides eius: cum dixit Petro, Ego pro te rogauĩ, vt non deficiat fides tua, vt habetur Lucæ 22.

A D D E C I M V M dicendum, quod illa auctoritas sic debet intelligi, quod exprimat trinitas, non hoc nomine quod est trinitas, sed nominibus exprimentibus personas, quæ sunt in trinitate, & illud quod dicitur, In nomine Christi, referri debet ad statum primitiue ecclesiæ, in quo de speciali consilio, scilicet sancti baptizabant discipuli in nomine Christi, vt eius nomen in maiori haberetur reuerentia. Vel potest dici, quod in nomine Christi intelligitur vnus & vnus, & a quo vnus, & ita tota trinitas, & ideo propter dubium vtrum esset baptizatus, vel non, qui in nomine Christi baptizaretur, dicit Papa, quod non esset rebaptizandus, quod est intelligendum absolute, quia si modo sic aliquis baptizaretur, deberet rebaptizari sub conditione.

A D V N D E C I M V M patet, quid dicendum est ex dictis in corpore quæstionis.

A D V L T I M V M dicendum, quod illud verbum Philosophi intelligendum est de nomine substantiuo & adiectiuo suo, vnde ponit ibidem exemplum, dicens: quod idem significat homo albus, & albus homo: ita etiam dici potest de verbo, & suo adiectiuo, quod natum est antecedere & sequi verbũ: idem enim significat currit bene & bene currit, accipiendum enim verbum vniuersaliter pro quacunque transpositione dictionum in oratione non esset verum, quia aliquando transpositio significat sensum contrarium, exemplum. Surrexit non est hic. Si enim transponendo dicas. Hic est non surrexit, est significatio contraria significationi primæ.

Arg. 1. D Bon li 4. dist. 3. par. 2. ar. 1. q. 1. D. Tho. 4. sent. dist. 3. q. 3. ar. 3. Scot. lib. 4. dist. 3. q. 3. Alex. p. 4. q. 8 m. 3. ar. 2. Secundo. Potius li de logi. & bre. vite. Tertio.

Quarto. In oppositum.

Responsio.

Baptismũ fieri in aqua cõducibile esse ex aqua sex affectibus.

naturaliter humida humiditate apta ad abluendum, ratione cuius representat a sordibus peccati purgationem. Est etiam materialiter diaphana, ratione cuius representat gratiam illuminationem. Quia etiam quantum ad usum est multum utilis, & representat sacramentum baptismi esse in effectu valde utile. Et quia est ad habendum valde facilis representat sacramentum baptismi esse quantum ad observantiam facile. Et quia & quantum ad usum est multum communis representat sacramentum baptismi, quantum ad necessitatem esse commune. Et propter predicta Christus non nisi in aqua sacramentum baptismi instituit, quibus potest superaddi ad hoc aliqua congruitas, quam tangit Dam. lib. 4. cap. 5. dicens. Quia consuetudo erat hominibus aqua lauari, & oleo ungi, coniugavit & aquam & gratiam spiritus sancti, & fecit illud lauacrum regenerationis.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod ibi accipitur ignis metaphorice, scilicet pro angustia passionis, quam Christus propter peccata nostra sustinuit.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod quamuis aer sit elementum communissimum, & habeat qualitates maxime vitales, tamen non habet proprietatem ablutivam sicut aqua: effectus autem ad quem primo & principaliter ordinatur baptismus est ablutio anime a culpa.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod sic patet per litteram sequentem ibidem, & per gl. similitudo illa attenditur quantum ad effectum tantum, quia sicut Christus in sepultura vetustatem mortalitatis deposuit, & resurgendo novitatem immortalitatis assumpsit, sic in baptismo ab anima remouetur vetustas culpe, & ei confertur novitas gratie. Præterea terra non habet proprietatem ablutivam, ut aqua.

Ad quartum.

Ad quartum dicendum, quod quamuis aliquæ sordes melius possent abstergi per vinum quam per aquam, tamen ablutio eius non ita representat effectum baptismi sicut ablutio aque, quia non est ita communis, nec ita facilis ad habendum, & aliquem odorem relinquit in cute corpori non convenientem, quod non facit ablutio aque.

Q V A E S T I O II.

Utrum aqua artificialis sit conueniens materia baptismi.

Arg. 1. D. Bon ubi sup. sub. 2. D. Th. ibid. art. 4. Scot. ubi supra. Alex. ubi supra. T. com. 11.

TVIDETVR quod sic. In omni aqua eadem specie cum naturali aqua potest fieri baptismus. Sed aliqua aqua artificialis, utpote rosacea, est eadem specie cum naturali aqua: utriusque enim sunt eadem proprietates, quæ sunt frigiditas, humiditas, perspicuitas: & per proprietates innotescit nobis rei species, quia sicut dicit Philosophus 1. de anima. Accidentia maximam partem conferunt ad cognoscendum quod quid est: ergo aliqua aqua artificiali est conueniens materia baptismi.

Item aqua rosacea non est quid compositum ex elementis, quia omne tale est magis grossum, quam quæcunque naturalis aqua: aqua autem rosacea non est grossior quacunque naturali aqua: restat ergo quod sit elementum, & constat, quod non est aliud ab elemento aque: ergo idem quod prius.

Secundo. T. com. 38.

Item secundum Philosophum 1. de generatione. Miscibilia postquam ex eis constitutum est mixtum rursus possunt separari. Sed quod est in potentia nature potest per artificium reduci ad actum mediante opere nature, secundum quem modum malefici Pharaonis fecerunt dracones & ranas, ut habitum est in lib. 2. distin. 7. ergo per artificium potest fieri aqua eadem specie cum naturali, sed omnis talis est conueniens baptismi materia.

Exo. 7.

CONTRA, Philosophus 4. meteo. circa finem. Ars debiliior est quam natura, nec sequitur eam licet multum elaboret: ergo per artificium non potest fieri aqua eadem specie cum naturali: ergo nulla artificialis aqua est baptismi materia.

In oppositum. T. com. 50.

Item Philosophus ubi prius. Sciant artifices alchimie species rerum transmutari non posse: ergo per artem de re quæ est alterius speciei cum aqua non potest fieri vera species aque. Sed nihil est materia baptismi nisi vera aqua: ergo nulla aqua artificialis est baptismi materia.

Nō habetur in se lib. de mineralibus expresse.

CONCLUSIO.

Sicut in elemento communissimo cuiusmodi est aqua, tanquam sacramentum necessitatis, ita in aqua naturali quæ communior est fieri debet sacramentum istud.

RESPONDEO, quod nulla artificialis aqua est baptismi materia, quia Christus non instituit baptismum in aliqua artificiali aqua: sed in naturali tantum, quia baptismus institutus, fuit ut sacramentum necessitatis quantum ad omnes: & ideo Christus ipsum instituire voluit in aqua quæ facillime posset haberi, & communiter ab omnibus tam pauperibus, quam diuitibus, quod non est verum de aliqua aqua, nisi naturali.

Responsio. Aqua de naturali & artificiali non nisi equivoce fit secundum Scot.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod minor est falsa, secundum enim Dam. lib. 3. cap. 1 5. Natura rei cognoscitur per suam actionem naturalem: naturalis autem actio aque rosaceæ est alia ab actione naturalis aque: naturalis enim aqua effectiue est humida, aqua vero rosacea corpus exiccat, unde & constringit in sapore etiam & odore a naturali aqua distinguitur, sua frigiditas & perspicuitas: quamuis enim hoc non semper percipiatur per sensum, alterius tamen modi sunt, quam frigiditas & perspicuitas naturalis aque.

Ad primū. & secundū de anima. T. com. 33.

AD SECUNDVM dicendum, quod aqua rosacea est composita ex 4. elementis, & est grossior in substantia quacunque naturali aqua, si esset separata ab omnibus partibus cuiuslibet alterius elementi, quamuis propter eius admixtionem cum aliquibus partibus terreis aliqua

Ad secundum.

qua sit grossior aqua, quam rosacea.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod si aliquid naturaliter resoluitur in elementa, aut in aliud mixtum transmutatur, oportet prius ordine nature redire ad materiam, secundum Philosophi sententiam 8. metaphysic. talis autem resolutio non fit in mixto, de quo fit artificialis aqua per quod apparet, quod illa non est in specie naturalis aque.

T. com. 14.

Q V A E S T I O III.

Utrum aqua alij elemento, vel elementato mixta sit conueniens materia baptismi.

Arg. 1. Doctores ubi supra.

TVIDETVR quod sic: quia omne illud in quo est virtus naturalis aque est materia baptismi, sed in quolibet mixto est virtus naturalis aque:

T. com. 84.

dicit enim Philosophus 1. de generatione, quod virtus miscibilium saluatur in mixto: ergo aqua cuiuscumque sit mixta est conueniens materia baptismi.

Secundo.

Item ut superius habitum est, aqua quæ emanauit de latere Christi significauit baptismum: sed illa fuit mixta sanguini, dicitur enim Ioan. quod exiuit sanguis, & aqua: ergo aqua alij rei mixta, est conueniens materia baptismi.

Tertio. T. com. 2. in princ.

Item aqua permixta est semper partibus terreis: quapropter dicit Philosophus 2. meteo. quod omnis vapor est duo vapores: ergo nunquam fit baptismus, nisi in aqua mixta.

In oppositum. T. com. 82. & 84.

CONTRA, secundum Philosophum 1. de generatione. Essentia miscibilium non remanet actu in mixto, sed in potentia: sed non est conueniens materia baptismi, nisi aqua quæ est in actu: ergo aqua alij rei mixta non est baptismi materia.

Item aqua paludosa, siue lutosa non est conueniens baptismi materia, cum non mundet, sed inquinet: sed hoc non videtur esse, nisi propter mixtionem aque cum terra: ergo aqua alij elemento mixta non est conueniens baptismi materia.

CONCLUSIO.

In quavis alia materia ab aqua baptismus celebrari non debet, etiam in aqua liquore alio commixta, nisi illa intantum dominaretur, quod salua maneret species aque.

Responsio. Dupli. e. esse mixtionem propriam alteram, & esse in propria sectione iuxta positionem secundum Scot. et istius sequaces primo de generat.

RESPONDEO, quod aquam alij rei admisce ri dupliciter potest intelligi: vno modo vere, & proprie secundum quem modum ex miscibilibus constituit aliquid vnum per essentiam, & aqua sic mixta non est materia baptismi: quia talis aqua non est aqua in actu, sed in potentia.

Alio modo improprie, & per quandam apparentiam, secundum quem modum miscentur illa quorum minimæ partes secundum sensum sunt iuxta se inuicem positæ, & actualiter alteratæ, saluis eorum essentijs, quæ mixtio proprie dicitur confusio: & in aqua sic mixta potest fieri baptismus, quia salua manet species

aque: & ideo quamuis aqua maris alterata sit propter admixtionem grossorum vaporum terrestrium adustorum, quæ permixtio secundum sententiam Phil. 2. meteo. est causa falsedinis in mari, & aqua lixiuij per sui colationem per cineres, & aliqua alia aqua propter eorum transitum per venas sulphureas: tamen quia in eis salua manet species aque in eis potest celebrari baptismus.

T. com. 90. T. c. circa medium.

In vrina autem cum sit sanguinis colatura, & in vesica debito modo cocta, cum habeant vim nutriendi, quam non habet simplex elementum secundum Philosophum 2. de generatione, non manet salua species aque: & ideo non sunt debita baptismi materia, nec etiam salua, extra de baptismo, & eius effectu. Non vt apponeres.

T. com. 50.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod pro tanto virtus miscibilium dicitur saluari in mixto: quia in eo sunt qualitates participantes aliquam virtutem qualitatum elementarium: & aliquo modo eis conformes, non tamen sunt eiusdem speciei cum illis.

Ad primū.

Ad secundum dicendum, quod aqua quæ exiuit de latere Christi, quamuis simul cum ea sanguis exierit: veram tamen habuit aquam naturam: ad probandum Christum habuisse corpus verum non fantasticum, vt ponunt Manichæi.

Ad secundum. Extra de celeb. missar. in qua dicitur quod scilicet opime. Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod mixtio aque cum aliquibus partibus terreis non est vera mixtio, sed confusio: salua enim manet species elementi vtriusque.

PRIMVM arg. ad partem aliam procedit de mixtione vere, & proprie dicta.

Ad aliam partem. Hic Scot. resolutius.

Ad secundum dicendum, quod in luto non manet salua species aque: & ideo in luto non potest celebrari baptismus: aqua autem paludosa materia baptismi esse potest: quia quamuis inquinet corpus accidentaliter propter eius confusionem cum immunditijs grossis: tamen in ea saluatur species aque, cui ex sui natura per se conuenit humiditas ad abluendum: & etiam aliquo modo manet in ea actu proprietas ablutiva, quod ideo dico, quia si in aqua nullo modo remaneat actus proprietas ablutiva, vt glacie, grandine, & niue, quamdiu sic disposita est, non potest in ea celebrari baptismus.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo, utrum de necessitate vnus actus baptizandi sit ministrus vnitas.

Secundo, utrum ablutio, & prolationis verborum simultas.

Tertio, utrum asperisionis, vel immersionis trinitas.

Q V A E S T I O I.

Vtrum de necessitate vnus actus baptizandi sit ministrum vnitas.

Arg. 1. T V I D E T V R q non: quia si duorum vnus sit mancus, & alter mutus, si mutus puerum immergat, & mancus verba proferat, videtur esse baptismus, quia neuter eorum vtrunque facere possit: vnde de probabile videtur, quod ambo possunt succurrere salutem paruuli.

Secundo. Item secundum Phil. 5. phys. Magis dependet motus a termino ad quem, quam a termino a quo: sed vno actu baptizandi plures possunt baptizari: vt enim habetur Act. 2. Apostoli vna baptizauerunt die circiter tria millia, quod facere non potuissent, si per se quemlibet immerfissent: ergo similiter vno actu baptizandi possunt plures baptizari.

CONTRA, omne plurale geminat suum singulare: ergo cum duo dicunt, nos baptizamus te, sensus est. Ego baptizo te: & ego baptizo te, quod est contra formam, quia per iterationem exprimitur pluralitas actuum baptizandi.

CONCLUSIO.

Vnitas est necessaria sit respectu ministrum, non est tamen necessaria respectu sacramenti.

RESPONDEO, q de necessitate vnus actus baptizandi, est ministrum vnitas ad vitandum peccatum ex parte baptizantis, nisi forte in casu necessarij essent plures ad puerum abluendum: non est autem de necessitate ad efficaciam sacramenti: modus enim exprimeri baptizandi actum, & personam ministrum expressio sunt de necessitate efficaciam sacramenti: sunt enim ex traditione Ecclesiam: vnde non videtur efficaciam sacramenti repugnare, puerum a pluribus simul ablu.

AD PRIMUM dicendum, q in casuposito puer de l. comuni baptizatus non esset: quia quamuis de l. comuni determinatus modus exprimeri baptizandi actum non sit de necessitate efficaciam sacramenti: tamen exprimeri actum esse ab illo a quo non est, derogat efficaciam sacramenti: sic autem esset in casu proposito, quia baptismus est ablutio: si ergo ille qui verba profert non abluat, exprimit actum baptizandi esse ab illo a quo non est, siue exprimat in singulari, siue in plurali.

AD SECUNDUM dicendum, q non plus concludit, nisi q vnitas ministrum requiritur de necessitate ad efficaciam sacramenti: non enim debent plures baptizari simul, nisi in casu necessitatis, minus tamen indecens est plures simul baptizari ab vno, quam vnum a pluribus.

AD ARGUMENTUM ad partem aliam dicendum, quod maior non est vera de plurali primam personam, sed de plurali secundam, & tertiam. Vnde cum dico, nos baptizamus, non est sensus: Ego baptizo, & ego baptizo: sed ego, & ille baptizamus.

Q V A E S T I O II.

Vtrum de necessitate vnus actus baptizandi sit abluitionis, & prolacionis verborum simultas.

T V I D E T V R q non: quia cum actus baptizandi sit necessarius ad salutem, modus conferendi debet esse certissimus, & tutissimus: sed hoc non esset si ad vnum actum baptizandi de necessitate requireretur abluitionis, & prolacionis verborum simultas, quia difficile esset semper simul inchoare, & simul terminare: ergo non requiritur talis simultas.

Item ex materia prius existenti, & forma potestea introducitur potest vnum constitui: ergo similiter ex abluitione prioris, & prolacione verborum posteriori, potest vnus actus baptizandi constitui.

CONTRA, ad vnitatem rei magis requiritur suarum partium simultas in re, quam in intentione: sed ad vnum baptizandi actum de necessitate requiritur simultas abluitionis, & prolacionis verborum in baptizantis intentione: ergo multo fortius requiritur eorum realis simultas in tempore.

CONCLUSIO.

Abluitionis, prolacionisque verborum, & in intentione, & in executione baptismi ministro necessaria est simultas, attamen si eodem tempore pariter sacerdos non ablueret, ac verba proferret: nesciret proinde hac tarda molimina summi sacerdotis gratia.

RESPONDEO, q verba, & abluitionem simul esse tripliciter potest intelligi, scilicet per realem essentiam vnus in alio, aut per eorum coexistentiam in intentione, aut in tempore: simultas secundum modum primum non requiritur, quia nec possibilis est, quia sic verba non sunt nata esse in abluitione, nec e conuerso: sed simultas modo secundo requiritur de necessitate explicita, vel implicita, in quantum necessarium est, q abluens, & verba proferens intendat circa puerum facere, quod facit Ecclesia. Simultas autem modo tertio aliquo modo requiritur de necessitate, & aliquo modo non. Necessarium enim est, q baptizans sic abluat, & verba proferat, q secundum communem usum illa duo videantur pertinere ad actum vnum, quod non esset verum, si in mane ablueret, & in sero verba proferret, vel e conuerso: non tamen est necessarium, q simul punctaliter vtrūque incipiat, & terminet: sed sufficit, q prolatio verborum incipiatur antequam ablutio terminetur, vel e conuerso: debet tamen baptizans ista facere simul, quanto magis potest bono modo.

EX DICTIS patet solutio ad primum. Ad secundum dicendum, q non est simile de constitutione ex partibus permanentibus, & successiuis, quia in permanentibus vna pars prius facta potest aliam expectare, non sic autem in successiuis: ablutio autem & verborum prolatio res successiue sunt.

Ad

Ad aliam partem. Ad argumentum ad partem aliam satis patet quid dicendum per ea, quae dicta sunt in corpore quaestionis, & inferius magis explanabitur, cum quaeretur, vtrum ad integritatem baptismi de necessitate requiratur intentio baptizantis.

Q V A E S T I O III.

Vtrum ad vnitatem actus baptizandi sufficiat immersio vna.

Arg. 1. T V I D E T V R q non: de consecrat. dist. 4. Postquam vos. Recte tertio immerfi estis, qui accepistis baptismum in nomine sanctae trinitatis.

Item Magister in littera huius dist. c. antepen. Constat baptizandos tertio debere immergi. CONTRA, de consecrat. dist. 4. de trin. & recitat Magister in littera huius dist. ca. antepen. Reprehensibile esse nullatenus potest infantem in baptismate, vel ter, vel semel immergere: ergo sufficit immersio vna.

Item eadem dist. propter vitandum. Propter vitandum schismatis scandalum, vel haeretici dogmatis usum simplam teneamus baptismi mersionem: ergo puer non debet mergi, nisi semel.

CONCLUSIO.

Et ter, & semel licet fieri potest iuxta ecclesiarum varias consuetudines, licet congruentior immersio videatur trina, quam vna.

RESPONDEO, ad melius videndum, quae circumstant hanc quaestionem.

PRIMO declarandum est, vtrum sit necessarium puerum abluui immergendo.

Secundo, quae pars est abluenda si totum corpus abluui non potest.

Tertio, quod non praedicit efficaciam sacramenti, puerum immergere semel tantum.

Quarto quis modus debet obseruari in immergendo.

QUANTUM ad primum sciendum, quod circa hoc obseruanda est consuetudo Ecclesiam: vbi enim consuetum est abluere immergendo, baptizans si abluat non immergendo peccat grauius, nisi quando imminet necessitas, quae potest imminere, vel propter manuum baptizantis debilitatem, si non sit alius qui supplere possit, & velit actum baptizandi secundum consuetudinem illius Ecclesiam, vel propter pueri infirmitatem, vel quia non est totus natus, vel propter sufficientis quantitatis aquae penuriam. Vbi autem consuetudo est Ecclesiam abluere non immergendo, ibi sic obseruandum est etiam absque aliqua alia necessitate.

Quantum ad secundum sciendum, q si totum corpus non posset abluui, abluenda est pars principalior, vt caput, & maxime facies, quia in ea vigent sensus. Vnde reputatur hominis sepultura vbi sepultum est caput. ff. de religiosis, & sumptibus funerum. l. cum in diuersis, & post caput pectus, quia sedes cordis est quasi in pectore: si tamen ambae istae partes non possunt

abluui, magis abluenda esset facies, quam pectus, quia ibi magis manifesta sunt operationes animae. Vnde credo, q si caput pueri baptizaretur antequam alia pars corporis exeat, quod aliquando faciendum est propter periculum mortis pueri, baptizatus est: si autem manus, vel pes abluatur antequam aliqua alia pars appareat, volunt aliqui dicere, q puer baptizatus esset, quia anima est in qualibet parte corporis tota. Communi tamen tenetur q de l. communi non esset baptizatus, quamuis forte diuina pietas in tali casu baptismi vicem suppleat. Et ideo semper quando periculum mortis imminet abluendum est illud de pueris, quod potest abluui, siue sit parum, siue sit multum.

Quantum ad tertium sciendum, q immergendo semel, vel ter, seruanda est ecclesiam consuetudo. Vnde vbi consuetum est immergere ter grauius peccat, qui immergit semel tantum: sed non propter hoc impeditur sacramenti efficaciam, quia sicut in tribus mersionibus per sonarum trinitas, ita in vna potest diuinitatis vnitas designari: vt habetur de consecrat. dist. 4. de trina. Conuenientior tamen est consuetudo de immergendo ter; propter expressiorem trinitatis representationem, & tridui sepulturae Christi: cuius typum exprimit trina immersio, vt habetur ead. dist. Postquam vos.

Quantum ad quartum sciendum, q sacerdos debet puerum tenere per latera, & versa facie ad aquam debet immergere primo, ita q habeat caput versus Orientem: secundo versus Aquilonem: tertio versus Meridiem, ad significandum reformationem totius imaginis, quae initiatur per fidem in rationali, quod significat conuersio capitis pueri ad Orientem, a qua parte est origo illuminationis medij, & initium motus caeli, sicut a dextera eius. Et promouetur per spem in irascibili, quod significat conuersio capitis pueri ad Aquilonem, vbi dicitur esse per quandam similitudinem quasi pes caeli, & in hoc representat soliditatem irascibilis per spem. Ibi etiam secundum Philof. 2. meteororum, est mare altius, & significat irascibilis per spei eleuationem. Consumatur autem praedicta reformatio per charitatem in concupiscibili, q representat conuersio capitis pueri ad Meridiem vbi est magna caliditas: & superius caeli, secundum Phil. 2. ce. & mun. nulla autem trium immersionum fieri debuit verso capite pueri ad Occidentem, quia ibi est luminis occasus, & sinistra caeli, secundum Phil. 2. de celo, & mudo.

AD ARGUMENTA ad partem primam dicendum, q non procedunt per comparisonem ad efficaciam sacramenti, sed ad baptizantem vbi est consuetudo ter immergendi: planum est enim, quod si ibi tantum semel immergeret grauius peccaret, sicut expressum est in littera. Primum argumentum ad partem aliam non plus concludit, nisi q salua baptismi efficaciam & sine peccato de immergendo ter, vel semel

est.

est consuetudo Ecclesie obseruanda: vnde Magister in littera huius dist. cap. penult. Ibi duntaxat semel mergere licet, vbi consuetudo Ecclesie talis existit.

Ad secundum dicendum, qd per simpla non intelligit vnam, sed vniformem, secundum gl. ibidem volens dicere, qd baptizates in immergendo debent se conformare consuetudini Ecclesie.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER queritur de quinto principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo, vtrum Christus instituerit baptismum ante suam passionem.

Secundo, vtrum homines fuerunt obligati ad susceptionem baptismi ante passionem.

Tertio, vtrum homines fuerunt obligati ad susceptionem baptismi statim post Christi resurrectionem.

De ratione autem cessationis circuncisionis, & aliorum sacramentorum legalium, & de tempore quo cessauerunt, dictum est superius distinct. i. q. vltima.

QVAESTIO I.

Vtrum Christus instituerit baptismum ante suam passionem.

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. dub. 1. VIDE TVR qd non: quia post resurrectionem dixit: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

In quibus verbis videtur baptismum instituisse: ergo non instituit ipsum post suam resurrectionem.

Item quamdiu durat lex vna non debet alia institui, quae sibi succedere debet: sed virtus sacramentorum legalium durauit vsq; ad Christi passionem, vt superius habitum est dist. i. & dicit Magister in littera: ergo ante Christi passionem non debuit baptismus institui.

Item extra de baptismo, & eius effectu. Maiores. §. Cauter tamen. Per sacramentum baptismi Christi sanguine rubricari culpa remittitur: ergo vim non habuit vsq; post Christi passionem: sed statim cum fuit institutus habuit vim suam: ergo non fuit institutus vsque post Christi passionem.

CONTRA, plus est instituire rem facta, quam verbo: sed Christus ante suam passionem baptizatus fuit a Io. vt habetur Matt. 3. ergo tunc fuit institutus baptismus.

Item illo tempore fuit institutus baptismus quo Christus ipsum sanctificauit: sed Christus quando fuit baptizatus sanctificauit baptismum secundum Damasc. lib. 4. c. 1. Vnde etiam dicit gl. super illud Lucae 3. Iesu baptizato. Quod baptizatur Dominus non mundari indigens, sed tactu mundae carnis aquas mundas vt vim

habeant abluendi: ergo ante passionem Christus baptismum instituit.

CONCLUSIO.

Christus ante passionem suam baptismum institutum insinuauit, sed huius instituti usus, & obseruatio post passionem innotuerunt.

RESPONDEO, qd Christus baptismi sacramentum: primo institutum insinuauit: secundo instituit: tertio institutum obseruari praecipit.

Primum fecit facto, quando a Io. baptizatus fuit, & verbo, cum Io. 3. dixit Nicodemo: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, &c.

Secundum fecit facto quando baptizauit per discipulos suos, qui de mandato eius baptizare ceperunt. Vnde Io. 3. Venit Iesus, & discipuli eius in Iudaeam terram, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat. Et verbo quando misit discipulos suos binos, & binos ad baptizandum, & predicandum, de qua missione h. Lucae 10.

Tertium factum fuit signo, scilicet cum de latere Christi fluxit aqua, de quo habetur Io. 19. Et verbo quando post resurrectionem dixit discipulis suis: Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & S. s. Mat. vl. Ante autem Christi passionem baptismum fuisse institutum, dicit Hug. 2. lib. de sac. p. 6. c. 4.

AD PRIMVM in oppositum patet solutio ex iam dictis.

Ad secundum dicendum, qd maior falsa est: sicut enim dicit Hug. in praallegato. c. oportuit, vt & illa, quae fienda erant nequaquam subito, vel praecipitanter, sed paulatim, & quasi cum quadam reuerentia dimitterentur, vt ostenderentur bona fuisse in tempore suo, & similiter quae incipienda erant non subito in auctoritate assumerentur, sed cum mora, & grauitate inchoarentur, ne velut aliena, & praeter rem aliunde inductam subito putarentur: ideo durante adhuc virtute circuncisionis conueniens fuit baptismum institui, non tamen ipsum praecipit obseruari ad necessitate salutis.

Ad tertium dicendum, quod quamuis maiorem vim habuit baptismus post Christi passionem, quam ante: tamen ante passionem habebat efficaciam: ex vi tamen passionis creditae implicitae, vel explicitae, & quasi iam inchoatae propter eius propinquitatem, & passuri praesentialitatem, & assumptam poenalaritatem.

Ad argumentum ad partem aliam dicendum, qd quando Christus baptizatus fuit a Io. non instituit baptismum, sed institutum insinuauit in aqua, in quantum in aqua baptizatus fuit: & in nomine trinitatis, in quantum in suo baptismo apparuit persona Patris in voce, & persona Filij in carne, & persona Spiritus sancti in columbae specie: nec tunc aliam virtutem regenerandi contulit aquis, nisi quod ex tunc ordinata fuit aqua ad hoc, vt in ea institueretur regeneratio sacramentum, si tamen haberetur illa aqua, quae corpus Christi tetigit debet.

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. dub. 1. Scot. lib. 4. dist. 3. q. 4. Alex. p. 4. q. 8. m. 2. ar. 3. Matth. vl. Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

deberet seruari in maxima reuerentia, vt reliqua sanctissima propter mundissimam, & sanctissimam carnem, quam tetigit.

QVAESTIO II.

Vtrum homines fuerint obligati ad susceptionem baptismi ante Christi passionem.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra. D. Tho. vbi supra. q. 4. sent. dist. 3. quest. 5. Ale. vbi supra. Secundo. VIDE TVR qd sic: quia ante suam passionem, dixit illud verbum scriptum Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto non potest introire regnum Dei.

Item Hugo 2. de sacram. par. 6. ca. 4. dicit, qd ante passionem ipsa circuncisio in statu suo ad remedium suscipiebatur: & tamen etiam tunc baptismus sine periculo salutis non contenebatur ab his quibus praedicabatur.

CONTRA, Damasc. lib. 4. c. 1. dicit, qd Christus irrigauit nos ex facta, & inquinata eius costata fonte remissionis, aquam quidem in regenerationem, & ablationem peccati, & corruptionis: ergo non habuit efficaciam baptismus quousque fluxit illa aqua de latere Christi: sed antequam haberet efficaciam non fuerunt homines obligati ad baptismi susceptionem: ergo non fuerunt homines obligati ante Christi passionem.

CONCLUSIO.

Cum lex de baptismo suscipiendo post Christi tantum passionem innotuerit, etiam obligatorum hominibus hoc sacramentum, nisi deinceps fuit.

RESPONDEO, qd ante Christi passionem non erant homines obligati de necessitate salutis ad baptismi susceptionem: lex enim non obligat quousque; promulgata sit: lex autem de suscipiendo baptismo Christi, proprie loquendo, promulgata non fuit ante Christi passionem, quia et discipuli Christi ante passionem de eius mandato baptizauerunt, tamen ad hoc non publicabant illud, vt necessarium ad salutem: nec enim congruum fuisset, vt si respectu eiusdem morbi homines de necessitate ad salutem essent obligati ad susceptionem duorum remedium, quorum quodlibet per se sufficiebat ad curationem morbi: vsque autem ad passionem tenebantur Iudaei de necessitate salutis ad circuncisionem, quia vsq; tunc circuncisio in suo statu fuit, & vim purgandi habuit.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd per illud verbum Christus non imposuit necessitatem suscipiendi baptismum, sed imponendam praedixit: non enim dixit, qui non est regeneratus ex aqua, &c.

Ad secundum dicendum, qd aliud est baptismum contemnere, aliud non suscipere: sine enim periculo salutis non contemnebatur, quia iam habebat virtutem iustificandi, tamen sine periculo virtutis salutis poterat non suscipi ab illis etiam quibus praedicabatur propter rationem dictam in corpore quaestionis.

Ad argumentum ad partem aliam dicendum.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra. D. Tho. vbi supra. q. 4. sent. dist. 3. quest. 5. Ale. vbi supra. Secundo. In oppositum.

Ad primum.

Ad secundum.

Responsio.

Limita hanc regulam, cum Sco. dist. 3. m. 2. ar. 3. Mat. vl. q. 4.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad aliam partem.

dum, qd realis fluxus illius aquae de latere Christi non fuit causa virtutis baptismi: sed signum qd virtutem habebat a fide passionis illius de cuius latere fuebatur: maiorem tamen efficaciam habuit baptismus; postquam passio illa fuit realiter exhibita, quam ante.

QVAESTIO III.

Vtrum homines fuerint obligati ad susceptionem baptismi statim post Christi resurrectionem.

Arg. 1. D. Tho. vbi supra. Alex. ibid. VIDE TVR qd sic: quia promulgata lege obligantur homines ad eius obseruationem: sed Christus cito post suam resurrectionem baptismum suscipiendum praecipit, cum dixit: Ite docete omnes gentes, &c. Mat. vl. quod fuit eius susceptionem promulgare: ergo extunc fuerunt homines obligati ad baptismi susceptionem.

Item circuncisio non habuit efficaciam, nisi vsque ad passionem, secundum Hu. 2. lib. de sacram. p. 6. c. 4. sed semper fuit necessarium ad salutem aliquod remedium contra originale peccatum: ergo statim post passionem Christi fuerunt omnes saltem Iudaei obligati ad suscipiendum baptismum Christi, cum extunc aliud remedium efficax contra originale peccatum non haberent.

CONTRA, Ioan. 15. dicit Christus: Si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent: sed non statim post Christi resurrectionem fuit omnibus annunciatum praecipitum de suscipiendo baptismum: ergo non omnes fuerunt obligati statim post Christi resurrectionem ad suscipiendum baptismum.

CONCLUSIO.

Promulgatio praecipit baptismi non statim omnibus nota, nec illico omnes obstringebatur ad susceptionem sui.

RESPONDEO, qd non omnes homines fuerunt obligati ad susceptionem baptismi statim post resurrectionem: nullus enim tenetur de necessitate obseruare legem antequam promulgata sit, nec etiam post promulgationem quousque sibi innotescit, nisi defectus eius sit in causa, quare non statim innotuit sibi promulgatio legis: lex autem de necessitate suscipiendi baptismum, non statim fuit promulgata post Christi resurrectionem: quia non statim dixit illud verbum, Matth. vl. Ite docete omnes gentes baptizantes eos, &c. Illa etiam promulgatio non statim omnibus fuit nota. Et tamen fuerunt multi quorum defectus non fuit in causa tardationis illius notitiae, sed postquam eius promulgatio per vniuersum orbem fuit diffusafecundum illud Ps. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terrae verba eorum: oes fuerunt obligati ad baptismi susceptionem.

AD PRIMVM in oppositum patet solutio ex iam dictis.

Ad

Ad secundum dicitur.

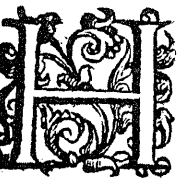
Ad secundum dicendum, quod post Christi passionem ante notitiam promulgationis de observatione baptismi erat remedium contra originale peccatum fides parentum, quantum ad paruulos, vel fides propria, quantum ad adultos. Vnde quamuis secundum Hug. eodem cunctum circumcisio sine periculo salutis non conueniret ab his, quibus finis eius nondum manifestabatur, tamen per eius susceptionem non iustificabantur, sed per fidem.

Textus ex minario.

CIRCA litteram. Sub forma verborum praescripta, a Domino, quae scripta est Matt. vii. Non quia dicitur tantum supple: Sed quia creditur ab aliquo, scilicet quia sufficit tantum fides Ecclesiae. De substantia huius sacramenti sunt verbum, & elementum, & supple intentio baptizantis. Plenum est fidei sacramentum, verum est in credendo, sed non dicit, quod hoc sufficiat ad baptismum, vel exponas, ut expositum est in quaestionibus. Nec a Christi baptismo spiritus separabatur. i. a baptismo, quod in nomine Christi. In nomine Christi verum baptismum tradi, hoc intelligendum est pro tempore primitiae Ecclesiae, cuius ratio reddita est in quaestionibus. Commodius dicitur institutio facta quando Christus a Io. baptizatus est: hoc debet accipi institutio, quantum ad determinationem materiae, in qua instituendus erat baptismus, & quantum ad figurationem formae. In uocato nomine trinitatis: hinc arguitur aliqui, quod Io. in baptizando Christum trinitatem inuocauit. Nisi in aqua supple naturali.

Quod alii suscipiunt sacramentum & rem: alii sacramentum, & non rem: alii rem, & non sacramentum.

DISTINCTIO III.

IC dicendum est, aliquos suscipere sacramentum, & rem sacramentum, & non rem: aliquos rem, & non sacramentum. Sacramentum & rem simul suscipiunt omnes paruuli, qui in baptismo ab originali mundantur peccato: quamuis quidam diffiteantur illis qui perituri sunt paruulis in baptismo dimitti peccata, innitentes illi verbo August. Sacramenta in solis electis efficiunt, quod figurant: non intelligentes illud ita esse accipiendum, quia cum in alijs efficiant sacramenta remissionem, non hoc eis faciunt ad salutem, sed solis electis. Nam quod omnibus paruulis in baptismo remittatur peccatum per baptismum, August. euidenter dicit. A paruulo, inquit, recenter nato usque ad decrepitum senem, sicut nullus prohibetur a baptismo, ita nullus est qui non peccato moriatur in baptismo: sed

paruuli tantum originali, maiores vero etiam omnibus quae male uiuendo addiderunt ad illud, quod nascendo traxerunt, nisi enormitas vitae impediatur, id est, fictio. Adulti vero qui cum fide baptizantur, sacramentum, & rem suscipiunt.

De fide accedentibus.

QUI vero sine fide, vel fide accedunt, sacramentum, non rem suscipiunt. Vnde Hierony. Sunt laucra gentiliu, haereticorum: sed non lauant ad salutem. In Ecclesia etiam qui non plena fide accipiunt baptismum, non spiritum, sed aquam suscipiunt. August. etiam ait: Iudaeis omnibus communia erant sacramenta: sed non communis omnibus erat gratia, quae est virtus sacramentorum: ita & nunc communis est baptismus omnibus baptizatis, sed non virtus baptismi, id est ipsa gratia. Item, Omnis qui iam suae uoluntatis arbiter constitutus est, cum accedit ad sacramentum fidelium, nisi poeniteat eum ueteris uita nouam non potest inchoare. Ab hac poenitentia, cum baptizantur, soli paruuli immunes sunt. His alijsque testimonijs aperte ostenditur, adultis sine fide, & poenitentia uera in baptismo non conferri gratiam remissionis: quia nec paruulis sine fide aliena, qui propriam habere nequeunt, datur in baptismo remissio. Si quis ergo fide accedit, non habens ueram cordis contritionem, sacramentum sine re accipit. Videtur tamen August. dicere quod etiam fide accedenti, qui etiam habet odium fraternum, in ipso momento quo baptizatur, omnia condonentur peccata, & post baptismum mox redeant. Sed non hoc asserendo dicit, imo hanc opinionem, & praemissam sententiam conferendo. Ait enim sic, His qui fide corde baptizantur, aut peccata nullatenus dimittuntur: quia spiritus sanctus disciplina effugiet fictum: aut in ipso temporis puncto per vim sacramenti dimissa, iterum per fictionem replicantur: ut etiam illud uerum sit, Quotquot in Christo baptizati estis, &c. & illud, Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum: ut induat eum Christus sanctitas baptismi, et exuat cum Christum perniciem fictionis. Nam redire dimissa peccata ubi fraternitas non est, aperte Dominus docet, in illo seruo, a quo Dominus dimissum debitum petijt, quia ille conseruo dimittere noluit. Sic, non im-

peditur baptismi gratia, quod minus omnia peccata dimittantur, etiam si fraternum odium in eius cui dimittuntur animo perseverat. Soluitur enim hesternus dies, & quicquid superest, & soluitur etiam ipsa hora momentumque ante baptismum, & in baptismo. Deinceps autem continuo reus incipit esse non solum consequentium, sed etiam praeteritorum dierum, horarum, momentorum, redentibus omnibus quae dimissa sunt. Hoc autem, ut praediximus, non sub asseratione dixit: quod ostenditur ex eo quod ait in eodem lib. sic. Si ad baptismum fictus accedit, dimissa sunt ei peccata, aut non sunt dimissa eligant quod uoluerint. Ecce aperte cernis, si tamen attendis, id dixisse August. non asserendo, sed quaerendo, & aliorum opinionem referendo. Idem enim ait, Tunc ualere incipit ad salutem baptismus, cum illa fictio ueraci confessione recesserit, quae corde in malitia perseverante, peccatorum abluitionem non sinebat fieri, Non ergo fide

Ad illud 16 cap. Exech. In aqua non est lota. Et citatur in glo. ibidem. In psal. 77. in princip. Aug. lib. de poenitentiae medicina, c. 2. tom. 2. Et citatur de consecr. dist. 4. c. Omnis qui.

Lib. 1. de baptis. contra Donat. cap. 12. tom. 7. De cons. dist. 4. cap. Quo Deus, in sup. Sap. 1. e.

Mat. 18.

In initio ca. 12. De cons. dist. 4. c. Ostenditur illos. circa med. ibidem, & de cons. dist. 4. c. Tunc ualeat.

accedenti peccata dimittuntur. Quomodo intelligatur illud, Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis.

Galat. 3. d

Rom. 6. a Ephes. 4. c

Lib. 5. de baptis. contra Donatistas, c. 2. 4. tom. 7.

Li. 13. de ciuit. Dei, ca. 7. & Bern. in epist. ad Hug. quae est 77. ante med. diu.

Lib. 4. contra Donatist. c. 22. in initio tom. 7.

Luc. 23. f. In epist. ad Iubaianu, circa finem. Et de consecr. dist. 4. c. Baptismus uisum.

Roma. 10. b

Aug. ibidem. cap. 25.

Lib. 2. Re. trac. 5. a. 18.

QVAERITUR ergo, quomodo illud accipiatur, Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis. Potest dici, quod qui in Christo, id est in Christi conformitate baptizantur, sicut moriantur uetustati peccati, sicut Christus uetustati poenae, induunt Christum, quem per gratiam inhabitantem habent. Potest & aliter solui: duobus enim modis Christum induere dicuntur, uel assumptione sacramenti, uel rei perceptione. Vnde August. Induunt homines Christum aliquando usque ad sacramenti perceptionem, aliquando usque ad uita sanctificationem, atque illud primum bonis, & malis potest esse commune: hoc autem est proprium bonorum, & piorum. Omnes ergo qui in Christi nomine baptizantur, Christum induunt, uel secundum sacramenti perceptionem, uel secundum uita sanctificationem.

De illis qui suscipiunt rem, & non sacramentum.

SUNT & alij, ut supra posuimus, qui suscipiunt rem non sacramentum. Qui enim effundunt sanguinem pro nomine Iesu, et si non sacramentum, rem tamen accipiunt. Vnde August. Quicumque non perce-

pro regenerationis lauacro pro confessione Christi moriuntur, tantum eis ualeat ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte baptismi. Audistis, quod passio pro Christi nomine suscepta, supplet uicem baptismi. Nec tantum passio uicem baptismi implet, sed etiam fides, & contritio, ubi necessitas excludit sacramentum, sicut aperte docet August. dicens, Baptismi uicem aliquando implere passionem, de latrone illo cui non baptizato dictum est, Hodie mecum eris in paradiso, beatus Cyprianus non leue documentum assumit. Quod etiam atque etiam ego considerans, inuenio, non tantum passionem pro nomine Christi id quod ex baptismo deerat, posse suppleri, sed etiam fidem conuersionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi in angustijs temporum succurri non potest. Neque enim ille latro pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum: nec quia credidit passus est, sed dum patitur credidit. Quantum ergo ualeat, etiam sine uisibili baptismi sacramento, quod Apostolus ait, Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, in illo latrone declaratum est. Sed tunc impletur inuisibiliter, cum mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit. Et baptismus quidem potest esse ubi conuersio cordis defuerit: conuersio autem cordis potest quidem inesse non percepto baptismo, sed contempto baptismo non potest: nec ullo modo dicenda est conuersio cordis ad Deum, cum Dei sacramentum contemnitur. Ecce hic habes, non solum passionem, sed etiam fidem, & contritionem conferre remissionem, ubi non contemnitur sacramentum: ut in latrone illo ostenditur, qui non per passionem, sed per fidem saluatus est sine baptismo. Sed dicunt quidam hoc retrahere ad Augustinum. Retrahitur quidem exemplum, sed non sententiam. Ait enim, In quarto libro de baptismo,

cum dicerem uicem baptismi posse habere passionem, non satis idoneum posui illius larronis exemplum: quia uerum non fuerit baptizatus, incertum est. Constat ergo, sine baptismo aliquos iustificari, & saluari. Vnde de Ambrosio de Valentiniano, Vntrem meum doleo, ut propheticum utar eloquio: quia quem regeneraturus eram, amisi: ueruntamen gratiam, quam ille proposcit, non amisit.

Quae uidentur obulare praedictis.

HIS autem uidetur obuiare quod Dominus dicit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, non potest intrare regnum caelorum: quod si generaliter uerum est, non uidentur esse uera superius posita. Sed illud intelligendum est de illis qui possunt, & contemnunt baptizari. Uel ita intelligendum est, Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & spiritu sancto, i. ex ea regeneratione quae fit per aquam, & spiritum sanctum, non saluabitur. Illa autem regeneratio fit, non tantum per baptismum, sed etiam per poenitentiam, & sanguinem. Vnde auctoritas dicit, ideo Apostolus pluraliter dixit fundamentum baptismatum, quia est baptismus in aqua, in sanguine, in poenitentia. Hoc autem non ideo dicit, & sacramentum baptismi fiat, non nisi in aqua, sed quia ipsius uirtus, i. sanctificatio, datur non modo per aquam, sed per sanguinem, uel poenitentiam interius. Ratio etiam id suadet: si enim non ualentibus credere paruulis sufficit baptismus, multo magis sufficit fides adultis uolentibus, sed non ualentibus baptizari. Vnde August. Quaeis quid sit maius, fides, an aqua: non dubito quin respondeam, fides. Si ergo quod minus est, sanctificare potest, nonne quod maius est, i. fides? de qua Christus ait, Qui crediderit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet. Sed dicunt aliqui, nullum adultum in Christum credere, uel charitatem habere sine baptismo, nisi sanguinem fundat pro Domino, subdita introducentes testimonium. Aug. ait, Ex illo tempore quo Saluator dixit, Nisi quis renatus fuerit, &c. absque sacramento baptismi, praeter eos qui in Ecclesia sanguinem fundunt, aliquis uitam aeternam accipere non potest. Item, Nullum catechumenum, quamuis in bonis operibus defunctum, uitam aeternam habere credimus, excepto martyrio: ubi tota sacramenta baptismi complentur. Item, Baptizatis tantum iter salutis esse credimus. Sed quod in his minus dixit, in alijs capitulis supra positis suppleuit. Et ideo haec sic intelligenda sunt, ut soli habentes tempus baptizandi excipiatur: si enim aliquis habens fidem, & charitatem uoluerit baptizari, & non ualeat necessitate praeventus, supplet omnipotentis benignitas quod sacramento defuerat. Dum enim soluere potest, nisi soluat, tenetur: sed cum iam non potest, & tamen uult, non imputat ei Deus, qui suam potentiam sacramentis non alligauit. Quod uero inuisibilis sanctificatio sine uisibili sacramento quibusdam insit, aperte August. tradit super Leuit. dicens, inuisibilem sanctificationem quibusdam adfuisse, & profuisse sine uisibilibus sacramentis: uisibilem uero sanctificationem, quae fit sacramentis uisibili, sine inuisibili posse adesse, non posse prodesset: nec tamen uisibile sacramentum ideo contemnendum est, quia contemptor eius inuisibiliter sanctificari non potest.

Ca. 22. contra Donat. Lib. de obitu Valentiniani paulo ante med. tom. 3. Hier. 4. c.

Ioan. 3. a Bern. epist. 77. quae est ad Hug.

Glos. super epist. ad Hebr. 6. a

De unico bap. tismo. Et Hug. lib. 1. par. 9. ca. 4.

Ioan. 11. c. Lib. de fide ad Petrum, capit. 3.

Aug. de ecclesiast. dogmatib. c. 74.

Ibidem.

Ca. 34. to. 4.

Hinc

Art. 10. a Hinc Cornelius, & qui cum eo erant, iam spiritu sanctificati baptizati sunt. Nec superflua iudicanda est sanctificatio visibilis, quia inuisibilis praecessit. Sine visibili ergo inuisibilis sanctificatio esse potest, et prodesse: visibilis autem, quae fit sacramento tenus, sine inuisibili prodesse non potest, cum ista non sit omnis illius utilitas. **Art. 8. c** Simoni Mago visibilis baptismus non profuit, quia inuisibilis non adfuit: sed quibus inuisibilis adfuit profuit, nec tantum valet fides aliena parvulo, quantum propria adulto. Paruulis enim non sufficit fides Ecclesiae sine sacramento: qui si absque baptismo fuerint defuncti, etiam cum deferuntur ad baptismum, damnabuntur: sicut multis sanctorum auctoritatibus comprobatur. Ad quod hoc vnum sufficit: August. ait, Firmissime tene, paruulos, qui vel in utero matrum viuere incipiunt, & ibi moriuntur, vel de matribus nati sine sacramento baptismi de hoc saeculo transeunt, eterno supplicio puniendos: quia etsi propriam actionis peccata non habuerunt, originale tamen peccatum traxerunt carnali conceptione. Et sicut paruuli qui sine baptismo moriuntur, infidelium adscribuntur numero: ita qui baptizantur, fideles dicuntur: qui a fidelium consortio non separantur, cum orat Ecclesia pro fidelibus defunctis. Fideles ergo sunt non propter virtutem, sed fidei sacramentum. Unde August. Paruulum etsi nondum fides illa quae etiam in credentium voluntate consistit, iam tamen fidei ipsius sacramentum, id est baptismus, fidelem facit, sicut credere respondetur, ita etiam fidelis vocatur, non rem ipsam mente amuendo, sed ipsius rei percipiendo sacramentum.

Quid profit Baptismus his qui cum fide accedunt. Solet etiam quari de illis qui iam sanctificati spiritu, cum fide & charitate ad baptismum accedunt, quid eis conferat baptismus. Nihil enim eis videtur praestare, cum per fidem, & contritionem iam remissis peccatis iustificati sint. Ad quod sane dici potest, eos quidem per fidem, & contritionem iustificatos, id est, a macula peccati purgatos, & a debito aeternae poenae absolutos: tamen adhuc teneri satisfactione temporali, qua poenitentes ligantur in Ecclesia. Cum autem baptismum percipiunt, & a peccatis, si qua interim post conuersionem contraxerunt, mundantur, & ab exteriori satisfactione absoluuntur: & adiutrix gratia, omnisque virtus in eo augetur, ut verè nouus homo tunc dici possit: sicut quomodo peccati in eo amplius debilitatur. Ideo Hieronym. dicit, quod fides quae fideles facit in aquis baptismi datur, vel nutritur: quia non habenti aliquando ibi datur: & iam habenti, ut plenius habeat, datur: sic & de alijs, intelligendum est. Qui ergo mundus accedit, ibi fit mundior: & omni habenti ibi amplius datur. Quod verò omnis exterior satisfactio ibi relaxetur, Ambrosius ostendit super illum locum. Sine poenitentia sunt dona Dei, & vocatio, dicens, Gratia Dei in baptismo non requirit gemitum, & plangentium, vel aliquod odus: sed & omnia gratis condonat. Quod quidem de exteriori gemitu, vel placentia accipiendum est: nam sine interiore nemo adultus renouatur: sed exteriores satisfactioes, & afflictiones, sordes poenitentium

ibi dimittuntur. Multum ergo confert baptismus, etiam iam per fidem iustificato: quia accedens ad baptismum, quasi ramus a columba portatur in arcem: antè intus erat iudicio Dei, sed nunc etiam iudicio ecclesiae intus est. Cum verò in baptismum peccatum deletur, & satisfactio exterior non imputetur, queritur, Cur poenitentia, cui pro peccato addicti sumus, non tollatur. Hoc ideo tradunt fieri viri sancti, quia si a poena homines per baptismum liberarentur, ipsam putarent baptismi pretium, non aeternum regnum. Ideo soluto reatu peccati, temporalis poena tamen manet: ut illa vita studiosius queratur, quae erit à peenis omnibus aliena. Ideo etiam manet, ut sit fidelis, & certandi materia, & vincendi occasio: qui non vinceret, si non pugnaret: nec pugnaret, si in baptismo speret immortalis.

Cuius rei baptismus, qui datur iam iusto, sit sacramentum. Si queritur, cuius rei baptismus ille sit sacramentum, qui datur iam iusto: dicimus sacramentum esse, & rei, qua praecessit, remissionis ante per fidem datæ, & remissionis temporalis poenae, siue peccati si habetur, quod interim committitur, et nouitatis ac omnis gratiae ibi praestatae. Omnis etenim rei signum est, cuius causa est. Nec mireris rem aliquando praecedere sacramentum, cum aliquando etiam longè post sequatur, ut in illis qui fide accedunt: quibus, cum poenituerint, incipit baptismus prodesse in quibus fuit baptismus sacramentum huius sanctificationis, quam poenitendo habent. Sed si nunquam poeniterent, nec à sigmento recederent, cuius rei sacramentum esset baptismus ab illis susceptus? Potest dici, rei quae ibi fieret, si non eorum enormitas impediret.

Si paruulis datur in baptismo gratia, qua possunt in maiore aetate proficere. Solet etiam quari, si paruulis in baptismo datur gratia, qua cum tempus habuerint utendi libero arbitrio, possint bene velle & currere. De adultis enim qui digne recipiunt sacramentum, non ambigitur quin gratiam operantem, & cooperantem perciperint: quae in vacuum eis cedit, si per liberum arbitrium post mortaliter deliquerint: qui merito peccati gratiam, appositam perdunt. Unde dicuntur contra meliam spiritu sancto facere, & ipsam à se fugare, De paruulis verò, qui nondum ratione utuntur, questio est, an in baptismo receperint gratiam, qua ad maiorem venientes aetatem, possint velle, & operari bonum. Videtur quod non receperint: quia gratia illa charitas est, & fides, quae voluntatem praeparat, & adiuuat. Sed quis dixerit eos accepisse fidem, et charitatem? Si verò gratiam non receperint, quae bene operari possunt, cum fuerint adulti, non ergo sufficit eis in hoc statu gratia in baptismo data, nec per illam possunt modo boni esse, nisi alia addatur: quae si non additur, non est eorum culpa, quia iustificati sunt à peccato. Quidam putant gratiam operantem, & cooperantem cunctis paruulis in baptismo dari in munere, non in usu: ut cum ad maiorem venierint aetatem, ex munere sortiantur usum, nisi per liberum arbitrium usum muneris extinguant peccando: ita ex culpa eorum est, non ex defectu gratiae, quod

Lib. de Fide ad Pe c. 27 Habetur de consec. dist. 4. cap. Firmissime.

Epist. ad Romanos que est 23. tom. 2. De consec. dist. 4. cap. Nihil est aliud.

Matt. 25. c

Ad Ro. I. Et de conf. dist. 4. Sine poenitentia.

Genes. 8. b

Ist. li. I. de summo bono no. cap. 24. Vide Aug. li. 13. de ciuitate Dei, ca. 4. Et lib. 2. de peccata, merti. et remissio. c. 33. & 34.

2. Cor. 6. 4 Hebr. 10. f

non sunt.

quod mali sunt: qui ex Dei munere valentes habere usum bonum, per liberum arbitrium renuerunt, & usum prauum elegerunt.

DISTINCTIO IIII.

Superius determinauit Magister de baptismo quantum ad ipsum sacramentum secundum se: hic determinat de ipso, quantum ad suscipiētes. Et diuiditur in duas partes.

Continna- **tio.** **Diuisio.** Primo ponit diuersos modos suscipiendi baptismum. Secundo determinat de qualibet ibi. (Sacramentum, &c.) Et ista in duas. Primo determinat de diuersis modis suscipiendi baptismum. Secundo de effectu eius in suscipiētibus. ibi. (Solet quæri.) Prima in tres. Primo determinat de illis qui suscipiunt sacramentum, & rem. Secundo de illis qui suscipiunt sacramentum, & non rem. ibi. (Qui vero sine fide.) Tertio de illis qui suscipiunt rem, & non sacramentum. ibi. (Sunt & alij.) Et ista in duas. Primo determinat veritatem: Secundo remouet contrarietatem. ibi. (His autem.) Illa pars, quæ ibi incipit. (Solet quæri.) Diuiditur in duas. Primo determinat de effectu baptismi in adultis. Secundo in paruulis. ibi. (Solet etiam.) Prima in duas. Primo determinat de effectu. Secundo de significatione. ibi. (Si queritur. **C**IRCA hanc dist. querendum est principaliter de quatuor. Primo de diuersitate suscipiētiū baptismi. Secundo de diuersitate baptizantium. Tertio de diuersitate effectuum. Quarto proponitur aliqui casus de susceptione baptismi. **ARTICVLVS PRIMVS.** **C**IRCA primum queruntur tria. Primo, vtrum paruuli quando baptizantur recipiant effectum baptismi. Secundo, vtrum ficti recipiant effectum baptismi. Tertio, vtrum iam iustificati teneantur ad baptismi susceptionem.

Q V A E S T I O I. Vtrum paruuli recipiant effectum baptismi. **V**idetur quod non: quia secundum Philosophum 2. de anima: Actus actiuorum sunt in paciente disposito: sed in paruulis nulla praecessit dispositio ad susceptionem effectus baptismi: ergo

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. d. 4. dub. 2. **D. Tho. p. 3.** q. 69. ar. 6. Et 4. sen. di. 4. q. 6. **Scot. lib. 4.** dist. 4. q. 2. **Alex. p. 4. q. 1.** **S. m. 7. ar. 1.** **T. com. 24.** q. 26.

baptismus non potest causare suum effectum in paruulis. Item quicumque habet habitum fidei, si adfit vsus lib. arb. facilliter exit in actum credendi, sed paruulus baptizatus veniens ad aetatem adultam, non facilliter exit in actum credendi, nisi primo fuerit in fide instructus, & ad credendum assuefactus: ergo habitum fidei qui includitur in baptismi effectum paruulus cum baptizatur non recipit.

C O N T R A, Magister in littera huius dist. cap. I. dicit, quod sacramentum, & rem simul suscipiunt omnes paruuli qui in baptismo ab originali mundantur peccato. **C O N C L V S I O.** Paruulis cum adfit virtus Christi passionis cum fide Ecclesia saltem, nihil impediendi est, quin effectus baptismi recipere queant.

R E S P O N D E O, quod paruuli in baptismo recipiunt effectum baptismi, quia effectus baptismi sunt peccati purgatio, gratiae collatio, poenae remissio, characteris impressio, & fomitis repressio, de quibus inferius dicitur: haec autem paruuli recipiunt in baptismo: quia anima nata est praeditos effectus suscipere: & in paruulis nihil est quod eorum susceptionem possit impedire, & fides Ecclesiae non efficiendo aliquam qualitatem in paruulis: sed ex diuina ordinatione eos ad praedictorum susceptionem disponit, & ille qui principaliter baptizat, id est Deus liberaliter influit.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod illa propositio debet intelligi de actu limitatae virtutis, & de effectu completiuo: quia primam dispositionem naturae rei superaditam potest agēs facere limitatae virtutis: Deus autem a quo sunt principaliter effectus baptismi est agēs illuminatae virtutis: minor etiam argumenti vniuersaliter intellecta, falsa est, quae fides Ecclesiae aliquo modo ad susceptionem effectuum baptismi disponit, ut visum est. **A d secundum** dicendum, quod ad facilliter exeundum in actum credendi, non tamen requiritur habitus fidei, sed etiam articulorum cognitio: & etiam assuefactio de lege communi, quia actus credendi, non tantum est actus fidei, sed etiam intellectus, qui ex assuefactione in actum, qui principaliter est per fidem, facillius exit: tamen ceteris paribus baptizati venientes ad aetatem adultam, facillius exeunt in actum credendi, quam si non fuissent baptizati.

Q V A E S T I O I I. Vtrum ficti recipiant effectum baptismi. **V**idetur quod sic: illi recipiunt effectum baptismi qui veraciter ipsum recipiunt. Sed 1. q. 1. Sicut ficti, cuiusmodi sententia accipi potest ab Augustino primo libro contra Donatistas non multum longe post medium dicit, quod ficti veraciter

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 4. ar. 2. q. 2. **D. Tho. p. 3.** q. 69. art. 9. **Scot. vbi supra. q. 5.** **Alex. vbi supra. ar. 2.** Rich. super 4. Sent. D citer

Secundo.

In oppositum.

Responsio. Quinque effectus baptismi.

Ad primum.

Ad secundum. Habitibus in fuisse non acquisito de lege communi potest exire in actum.

citer non fide recipiunt: ergo recipiunt baptis-
mi effectum.

Secundo. Item qui non recipiunt baptismi effectum
sunt rebaptizandi, quod proba per simile, quia
illi qui non recipiunt absolutionis effectum,
sunt iterum absoluedi: sed illi qui fide reci-
piunt baptismum non sunt rebaptizandi: ergo
recipiunt effectum baptismi.

Tertio. Item si aliquid posset impedire effectum ba-
ptismi, hoc maxime esset peccatum: sed pecca-
tum non impedit, immo per baptismum expelli-
tur: ergo fictio non impedit effectum baptismi.

*In opposi-
tum.* CONTRA, Sap. I. Spiritus sanctus discipuli
na effugiet fictum: sed effectus baptismi est do-
natio. sp. s. quia in baptismo datur eius donu:
ergo ficti non recipiunt effectum baptismi.

Item Magister in littera huius distinct. cap.
primo. Qui sine fide, vel fide accedunt sacra-
mentum non rem suscipiunt, sed res baptismi
est effectus baptismi: ergo ficti non recipiunt
effectum baptismi.

CONCLUSIO.

Quamuis ficti respectu receptionis nullum reci-
pian baptismi effectum, ficti tamen respectu dispo-
sitionis non gratiam, sed characterem duntaxat re-
cipiunt.

*Responso.
Quis fictus.* RESPONDEO, qd fictus dicitur ille qui
aliquid aliud pretendit exterius, quam habeat
in corde, quod dupliciter potest intelligi, scilicet,
aut respectu receptionis sacramenti, vt
cum aliquis simulat se velle recipere ablutio-
nem, vt sacramentum, & tamen non intendit
eam recipere, nisi iocosè, non in quantum sacra-
mentum est. Aut respectu dispositionis ad
receptionem sacramenti, vt cu aliquis, vel ver-
bo, vel signo simulat se esse dispositum inter-
ius ad sacramenti susceptionem: & tamen in-
dispositus est, aut quia non credit, aut quia sa-
cramentum contemnit, aut quia in proposito
mortaliter peccandi, seu in peccato mortali
remanendi persistit.

Primomodo loquendo de fictis, quamuis
August. lib. 7. contra Donatistas prope finem,
non determinet, vtrum essent tales baptizati,
vel non: sed diuinum iudicium per alicuius re-
uelationis oraculum super hoc implorandum,
quod etiam habetur de consecrat. distinct. 4.
folet etiam: dicendum tamen videtur tales non
recipere baptismi sacramentum, in quo con-
cluditur, quod nullum effectum baptismi reci-
piunt, quod certum est, scilicet si ille qui ba-
ptizat non intendit illam ablutioem facere,
vt sacramentum, sed tantum causa ludi, sicut di-
cit Gloss. super allegatum Decretum: sed vt di-
cit Gloss. ibidem, si baptizans intendit baptiza-
re qualemcunque intentionem baptizatus ha-
beat, recipit sacramentum, quod non est ve-
rum, vt inferius ostendetur.

Secundo modo loquendo de fictis dicen-
dum, qd recipiunt baptismi sacramentum: vnde
non sunt amplius baptizandi: recipiunt. n. effe-

ctum sacramenti indelebilem. i. characterem,
qui est sacramentum, & res: sed effectum qui est
res, & non sacramentum. i. gratiam remissionis
peccatorum durante fictione non recipiunt: re-
cedente tamen fictione, quia character est im-
mediata dispositio ad gratiam baptismalem, si-
cut organizatio corporis ad anime susceptionem:
recipiunt gratiam baptismalem, per quam remit-
tuntur peccata: sicut videmus, qd aer quamuis
aliquando ad presentiam luminaris non illu-
minetur propter indispotionem alicuius ob-
staculi: tamen ipso remoto, quia ratione diapha-
neitatis est receptius illuminationis statim il-
luminatur: remissionem tamen peccati debita pec-
catis post receptionem sacramenti commissis non
recipiunt ex vi sacramenti. Sacramentum enim
baptismi per se respicit culpam precedentem,
non sequentem. Vnde peccata mortalia post re-
ceptionem sacramenti commissa in eis non de-
lentur virtute sacramenti baptismi, nisi per ac-
cidens, quia gratia baptismalis non potest stare
cum aliquo mortali peccato: & ideo deleri non
possunt mortalia ante susceptionem sacramen-
ti commissa, quinetiam delentur illa, quae susce-
ptionem sacramenti sunt secuta: sed quia venia-
lia simul stare possunt cu gratia, ideo receden-
te fictione illa, quae secuta sunt sacramenti susce-
ptionem non delentur ex vi sacramenti baptis-
mi, quamuis deleri possunt ex vi penitentiae.

Ad primu. AD PRIMVM in oppositum dicendum,
qd intelligendum est de vera receptione sacra-
menti, quod patet: quia immediate subiungit-
ur, sic neq; eorum baptismi reprobarur: gra-
tiam tamen remissionis peccatorum, qui est effe-
ctus baptismi durante fictione non recipiunt.

*Ad secun-
dum.* Ad secundum dicendum, qd maior est falsa,
si intelligatur de effectu, qui est peccati remis-
sio, nec valet probatio, quia absolutio aliqua
indelebilem dispositionem ad gratiam non im-
primit, sicut imprimit sacramentum baptismi.

Ad tertiu. Ad tertium dicunt aliqui, qd quamuis pecca-
tum mortale repugnet gratiae susceptae, quia cu
illa simul stare non pot, tamen gratiae suscipien-
dae magis repugnat fictio, quam peccatum: sicut
opacitas superueniens aeri, magis repugnat su-
scipiendi luminis, quam tenebra: sed haec solu-
tio non est conueniens: fictio. n. peccatum est.

Dicendum ergo sic ad argumentum, qd pec-
catum mortale actuale impedit de lege comu-
ni effectum baptismi, quo ad remissionem cul-
pa, & infusionem gratiae si non adsit, vel preces-
serit aliqua displicentia peccati in speciali, vel
in generali. Peccatum autem mortale origina-
le, non ita repugnat infusioni gratiae, sicut actua-
lis fictio, nec sicut habitualis per actum prop-
riae voluntatis causata.

*Ad aliam
partem.* Argumenta ad partem aliam non proce-
dunt de re, quae est res, & sacramentum, sed de
re, quae non est sacramentum cuiusmodi est gra-
tia baptismalis.

QVAESTIO III.

Utrum iustificati teneantur ad susceptionem baptismi.

*Ar. 1.
D. Bon. li. 4.
di. 6. pa. 2.
ar. 1. q. 2.
D. Tho. p. 3.
q. 68. ar. 1.
Sec. li. 4. di.
4. q. 6.
Al. vbi su.
ar. 1. s. 6.
Secundo.
Tertio.*

EST VIDEATUR, qd non. Matth. 9. Non
est opus valentibus medicus, sed ma-
le habentibus: ergo cum iam iustifi-
cati sint valentes, & baptismus sit me-
dicina, non tenentur ad susceptionem baptismi.

Item non legimus in scriptura, qd beata Vir-
go, apostoli & Io. Baptista fuerint baptizati, &
tamen probabile est, qd si fuissent baptizati hoc
in scriptura inueniretur.

Item baptizati baptismo Christi, ante passio-
nem non tenebantur circuncidi, quamuis ad-
huc circuncisio suam haberet efficaciam, & in
iustificando, & in obligando: ergo similiter iu-
stificati per circuncisionem, non fuerunt postea
obligati ad suscipiendum baptismum Christi,
nec ante nec post passionem.

Quarto.

Item nullus obligatur ad recipiendum ba-
ptismum, in quo baptismus nullum potest ha-
bere effectum: sed tales sunt iam iustificati, se-
cundum enim quod potest accipi ex sententia
Glo. super illud ad Ro. 10. 4. Signaculum cir-
cuncisionis. circuncisio iam iustificato nullam
gratiam conferebat: ergo videtur a simili, qd
nec baptismus: ergo videtur qd iustificati non
tenentur ad eius susceptionem.

In oppositu.

CONTRA, Io. 3. Nisi quis renatus fuerit
ex aqua, & spiritu. s. non potest introire in re-
gnum Dei.

Item Ioan. Baptista, quamuis in vtero ma-
tris iustificatus fuerit, tamen dixit Christo. Ego
a te debeo baptizari, vt habetur Mat. 3. Corne-
lium etiam iustificatum Petrus baptizauit, vt
habetur Act. 10. Haec autem non fuissent, nisi
iustificati tenerentur ad baptismi susceptionem.

CONCLUSIO.

Teneri iustificatus ad baptismum, nedum vt per su-
sceptionem iudicetur inter fideles ab ecclesia militan-
te, verum etiam vt per characterem ab ecclesia triu-
phante, iure decernitur.

Respon.

RESPONDEO, qd iustificati, qui baptismum
non susceperunt tenentur ad susceptionem ba-
ptismi, cuius ratio est: quia quauis aliqua res
instituat propter ea quae accidunt, vt in plu-
ribus, si tamen generaliter lata est, non tantum
tenentur ad eius obseruationem habentes il-
lud, propter quod lata est: sed etiam non ha-
bentes, quamuis autem lex de suscipiendo ba-
ptismum fuerit instituta propter habentes ori-
ginale peccatum: tamen generaliter lata est,
& ideo ad eius obseruationem tenentur, non
tantum illi, qui non sunt ab originali peccato
purgandi, sed etiam illi, qui vel per sanctifica-
tionem in vtero, vel per baptismum flaminis
sunt a peccato originali purgati & iustificati.

Praterea quamuis baptismus fuit principa-
liter institutus ad peccati originalis purgatio-
nem, ex consequenti tamen fuit institutus a fidelium
distinctionem, qd fit per susceptionem baptis-
mi quantum ad iudicium ecclesiae militantis,

& propter characterem baptismalem quan-
tum ad iudicium ecclesiae triumphantis, & ideo
iam iustificati per viam aliam tenentur ad su-
sceptionem baptismi, vt per susceptionem ex-
terioris sacramenti inter fideles esse iudican-
tur ab ecclesia militante, & per characterem
baptismalem quem non recipiunt iustificati
in vtero, vel per baptismum flaminis ab eccle-
sia triumphante. Vnde Aug. li. 4. de baptismo
contra donatistas non multum ante finem. Ne-
mo debet in quolibet puectu interioris hois
si forte ante baptismum vsque ad spiritualem
intellectu pio corde profecerit, contenerere sa-
cramentum, quod ministrorum opere corpo-
rale adhibetur, & infra prope finem loquens
de couersione cordis & baptismo aque, dicit,
quod cum ex voluntate alterum horum defue-
rit reatu hominem inuoluit.

Ad primu. AD PRIMVM in oppositum dicendum,
quod baptismus non tantum est medicina, sed
etiam signu distinctionu fidelium ab infidelibus.

Praterea iam iustificati adhuc habent infir-
mitate ratione sequelae peccati, & fomitis qua
infirmatatem minuit susceptio sacramenti.

*Ad secun-
dum.* Ad secundum dicendum, quod sicut dicit
Glo. super illud Io. 13. qui lotus est, his verbis
intelligimus baptizatos Apostolos, & si non
legamus vbi, vel quando similiter potest dici
de beata Virgine, & de beato Io. Baptista.

Ad tertiu. Ad tertium dicendum, quod maior est fal-
sa nisi intelligatur de illis qui non erant de po-
pulo Israel, quos non obligabat praecceptum de
susceptione circuncisionis, nisi forte Christus
illos qui suum baptismum suscipiebant ab ob-
ligatione circuncisionis absolueret. Rationa-
bilius tamen credendum est, quod nullus di-
spensauerit super hoc, cum ipsemet qui in nul-
lo obligabatur, voluerit circuncidi.

Ad tertiu. Ad quartum dicendum, quod maior est fal-
sa, iam enim iustificati si postea baptizantur,
quamuis non recipiant effectum baptismi qui
est peccati purgatio, tamen recipiunt alios ba-
ptismi effectus, qui sunt characteris impressio
fidelium ab infidelibus distinctio, gratiae aug-
mentatio, poenae remissio, & formis maior re-
pressio. Iam enim iustificati per sanctificatio-
nem in vtero, vel per contritionem antequam
baptizarentur non habent characterem, & si se-
cundum Dei iudicium sint distincti ab infide-
libus, non tamen secundum iudicium ecclesie
militantis. Iustificatio etiam per contritionem
& si deleat culpam, non tamen semper neque vt
in pluribus remittit tota poenam actualibus pec-
catis debitam, nec valet pbatio minoris, vt dicitur
extra de baptismo & eius effectu. Maiores
sc. cauet, plus hodie baptismus cofert Christianis
qua quoda iudicis circuncisio contulisset.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER querendu est de secun-
do principali. Et circa hoc queruntur tria.
Rich. super 4. Sen. D. 2. Primo

Primo vtrum martyrrium, & contritio sint baptisnata.

Secundo vtrum baptisnus cōtritionis, seu pœnitentiæ suppleat in adultis vicem baptisni aquæ.

Tertio vtrum baptisnus sanguis, vel martyrrii suppleat vicē baptisni aquæ in paruulis.

Q V A E S T I O I.

Vtrum martyrrium & contritio sint baptisnata.

T V I D E T V R, q non: alia enim sacramenta no. l. non plurificantur, q non enim sunt plura genera sacerdotiorum, & sic de alijs: ergo a simili, nec sunt plura genera baptisnatum.

Item baptisnus est sacramentum nou. l. sed martyrrium, & contritio non sunt sacramenta no. l. q. a non significant ex institutione, nec sanctificant ex aliqua verborum benedictione, quæ tamen conueniunt sacramentis no. le. vt superius visum est: ergo non sunt baptisnata.

C O N T R A, Dama. li. 4. capit. I. numerat octo baptisnata, inter quæ nominat pœnitentiam, & martyrrium.

C O N C L V S I O.

Baptisna propriè non est nisi vnum, at martyrrium, & pœnitentia improprie, & communiter dicuntur baptisnata.

R E S P O N D E O, q largè loquendo de baptisnate: dicendum q quadrupliciter potest accipi, vno modo pro signo nostri baptisni: alio modo pro dispositione ad nostrū baptisnum: tertio modo pro re conueniente cū nostro baptisno i causando principale eius effectum: quarto modo, pro re conueniente cū nostro baptisno, quantum ad eius effectum secundarium.

Primo modo fuerunt tria baptisnata, q ponit Dama. vbi supra. s. baptisna diluuij: quod significauit nostrum baptisna, quantum ad saluationem spiritualis vitæ, in saluatione humani generis facta per arcæ, & de hoc, prima Pet. 3. secundum transitus maris rubri, qui præfigurauit nostrum baptisnum, quantum ad liberationem a seruitute diaboli: de hoc prima ad Corin. 10. trium ablutiones quæ fiebant in lege, quæ præfigurauerunt nostrum baptisnū, quantum ad ablutionem peccatorum, quæ fit per Christum.

Secundo modo fuerunt 2. baptisnata, quæ ponit etiam Dama. vbi prius. s. baptisnus Io. qui baptisnus homines disposuit ad susceptionem nostri baptisni: & baptisnus, quo Christus baptizatus fuit, per quem ordinata fuit aqua, vt esset materia nostri baptisni.

Tertio modo sunt duo baptisnata. s. pœnitentia & martyrrium, per quæ remittitur peccatum.

Quarto modo dicitur baptisnus, quo baptizati fuerunt Apostoli die Pentecostes, de quo hñ Act. 2. proprie aut accipiēdo baptisna non est, nisi vnum. vnde Apost. ad Eph. 4. vnus dñs,

vna fides, vnum baptisna, vnde sic loquendo martyrrium, & pœnitentia nō sunt baptisnata.

A D P R I M V M, in oppositum dicendum, q alia sacramenta non sunt tantæ necessitatis sicut baptisnus, & idēd non oportuit, q hēret aliqua suppletia, quoniam susceptionem sacramenti articulus necessitatis excludit.

Ad secundum dicendum, q procedit de baptisno no. l. proprie dicto.

Argumentum ad partem aliam procedit de baptisnate communiter dicto.

Q V A E S T I O II.

Vtrum baptisnus contritionis, seu pœnitentiæ suppleat in adultis vicē baptisni aquæ.

T V I D E T V R, q non: Necessariū est ad salutem, vt fideles ab infidelibus distinguantur: sed hæc distinctio est per characterem, quem cōtritio nō imprimit: ergo nō supplet vicem baptisni.

Item oēs res eiusdem speciei per eundē modum generantur, vnde secundum Commen. 8. phy. Generata per putrefactionem, non sunt eiusdem speciei, cum generatis per propagationem: ergo a simili oēs res eiusdē speciei regenerabiles per eundem modum regenerantur: cum ergo non sit dicendum, nullum regenerari per baptisnum, sequitur q nullus regeneratur sine baptisno.

C O N T R A, Augu. li. 4. de baptisno, contra Donatum, non multū longè ante finē, & de creatorū. de conse. di. 4. baptisni vicē: & Magister in littera huius di. ca. 3. dicunt, contritionem cordis supplere vicem baptisni, quando baptisni mysterium non contemptus religionis: sed articulus necessitatis excludit.

C O N C L V S I O.

Quo ad mortaliū culpæ remissionem supplet pœnitentia baptisni vicem, cum optatur, & nequit haberi: quō ad alios verō effectus nequaquam.

R E S P O N D E O, q contritionem supplere vicem baptisni dupliciter potest intelligi, scilicet, aut quantum ad peccati remissionem, tam originalis. s. quā actualis, aut quantum ad alios effectus baptisni.

Primo modo contritio, seu pœnitentia supplet vicē baptisni si desideratur, & haberi nō possit. Vnde Glo. super illud Io. 3. Nisi quis renatus fuerit. Si necessitas impedit, voluntas sufficit: aliter enim hōi viatori habenti vsum li. ar. posset contra suam voluntatem præcludi via salutis, quod falsum est.

Secundo modo contritio non supplet vicē baptisni: quia nec characterem imprimit, nec semp, nec vt i plurib. totā pœnā tpalē debitā, p actuali pctō remittit, si etiā cū cōtritiōe adest baptisni susceptio gratia amplior datur, & inclinatio fomitis magis minuitur.

A D P R I M V M, in oppositum dicēdū, q distinctio fidelium ab infidelibus, scdm diuinū iudicium

C O N C L V S I O.

Supplet, sed non pœnitens; siquidem per ipsum fit peccati remissio, at non characteris impressio.

R E S P O N D E O, q baptisnus sanguinis in paruulis vicem supplet baptisni, quantum ad principalem baptisni effectum, qui est peccati remissio per gratiam Dei: quantum autē ad illum effectum, qui est sacramentum, & res, s. characterem: non supplet vicem baptisni ipsi characterem imprimendo: quia in sic baptizato loco characteris in vita æterna est aureola martyrrii. Ratio autem quare supplet vicem eius, quantum ad principalem effectum, & non quantum ad alium est, quia vterque baptisnus efficaciam habet a merito passionis Christi, cui per martyrrium magis cōformatur homo realiter, quam per baptisnū aquæ, quāuis in signo sit cōuerso, loquendo de signo significante ex institutione, qua propter omnibus pœsatis melior est baptisnus sanguinis, quam aquæ. Vnde Gloss. vbi prius dicit, q baptisna aquæ acceptum valde pauci immaculati vsq; ad exitum vitæ custodiūt: hoc verō qui baptizatus est vltra peccare non potest: & parum post, per illud baptisna peccata præterita purgantur: per istud etiam futura perimuntur.

A D P R I M V M in oppositum dicunt quidam, q nullo modo per effusionem sanguinis, nec per viam aliam de lege communi potest puer in vtero matris a peccato purgari, quia adhuc non habet plene esse distinctum a causa sui morbi. Alijs autem videtur hoc solutio nō valere duplici de causa. Vna est, quia etiam cum natus est, est anima coniuncta causæ proximæ sui morbi, scilicet carni infectæ. Alia est, quia infectio carnis est ex semine patris non matris, quod probant per hoc, q si Adam non peccasset, postquam iam Eua peccauerat proles eius, peccatum originale non contraxisset. Ideo eis pie, & rationabiliter videtur dicendum ad argumentum, q quamuis puer in vtero matris baptisno aquæ baptizari nō possit, quia ibi ipsum sensibile sacramentum suscipere non potest: & quia ibi Ecclesiæ militanti ignotus est: tamen quia ad ipsum effusio sanguinis pertingere potest, & Deo notus est, qui principaliter baptizat, per effusionē sanguinis illatam pro fide, ab originali peccato purgari potest: vnde auctoritas Aug. intel ligēda est de renasci per susceptionem baptisni aquæ.

A D P R I M V M in oppositum dicunt quidam, q nullo modo per effusionem sanguinis, nec per viam aliam de lege communi potest puer in vtero matris a peccato purgari, quia adhuc non habet plene esse distinctum a causa sui morbi. Alijs autem videtur hoc solutio nō valere duplici de causa. Vna est, quia etiam cum natus est, est anima coniuncta causæ proximæ sui morbi, scilicet carni infectæ. Alia est, quia infectio carnis est ex semine patris non matris, quod probant per hoc, q si Adam non peccasset, postquam iam Eua peccauerat proles eius, peccatum originale non contraxisset. Ideo eis pie, & rationabiliter videtur dicendum ad argumentum, q quamuis puer in vtero matris baptisno aquæ baptizari nō possit, quia ibi ipsum sensibile sacramentum suscipere non potest: & quia ibi Ecclesiæ militanti ignotus est: tamen quia ad ipsum effusio sanguinis pertingere potest, & Deo notus est, qui principaliter baptizat, per effusionē sanguinis illatam pro fide, ab originali peccato purgari potest: vnde auctoritas Aug. intel ligēda est de renasci per susceptionem baptisni aquæ.

A D P R I M V M in oppositum dicunt quidam, q nullo modo per effusionem sanguinis, nec per viam aliam de lege communi potest puer in vtero matris a peccato purgari, quia adhuc non habet plene esse distinctum a causa sui morbi. Alijs autem videtur hoc solutio nō valere duplici de causa. Vna est, quia etiam cum natus est, est anima coniuncta causæ proximæ sui morbi, scilicet carni infectæ. Alia est, quia infectio carnis est ex semine patris non matris, quod probant per hoc, q si Adam non peccasset, postquam iam Eua peccauerat proles eius, peccatum originale non contraxisset. Ideo eis pie, & rationabiliter videtur dicendum ad argumentum, q quamuis puer in vtero matris baptisno aquæ baptizari nō possit, quia ibi ipsum sensibile sacramentum suscipere non potest: & quia ibi Ecclesiæ militanti ignotus est: tamen quia ad ipsum effusio sanguinis pertingere potest, & Deo notus est, qui principaliter baptizat, per effusionē sanguinis illatam pro fide, ab originali peccato purgari potest: vnde auctoritas Aug. intel ligēda est de renasci per susceptionem baptisni aquæ.

A D P R I M V M in oppositum dicunt quidam, q nullo modo per effusionem sanguinis, nec per viam aliam de lege communi potest puer in vtero matris a peccato purgari, quia adhuc non habet plene esse distinctum a causa sui morbi. Alijs autem videtur hoc solutio nō valere duplici de causa. Vna est, quia etiam cum natus est, est anima coniuncta causæ proximæ sui morbi, scilicet carni infectæ. Alia est, quia infectio carnis est ex semine patris non matris, quod probant per hoc, q si Adam non peccasset, postquam iam Eua peccauerat proles eius, peccatum originale non contraxisset. Ideo eis pie, & rationabiliter videtur dicendum ad argumentum, q quamuis puer in vtero matris baptisno aquæ baptizari nō possit, quia ibi ipsum sensibile sacramentum suscipere non potest: & quia ibi Ecclesiæ militanti ignotus est: tamen quia ad ipsum effusio sanguinis pertingere potest, & Deo notus est, qui principaliter baptizat, per effusionē sanguinis illatam pro fide, ab originali peccato purgari potest: vnde auctoritas Aug. intel ligēda est de renasci per susceptionem baptisni aquæ.

Rich. super 4. Sent. D 3 Ad

iudicium semper est de necessitate salutis, sed non secundum iudicium militantis Ecclesiæ, quando signum distinctiuum non potest haberi.

A D S E C U N D U M dicēdū, q non est simile de generatione, & regeneratione, quia generatio est opus naturæ, cuius determinati, & limitati sunt modi operandi: sed regeneratio principaliter est opus Dei, qui regenerare potest hominem quocumque modo sibi placuerit.

Præterea qui per contritionem regeneratur aliquo modo per baptisnum regeneratur, in quantum regeneratur in virtute desiderij baptisni.

Præterea dicendum, q maior arg. secundum August. falsum est: dicit enim 3. lib. de trinitate, cap. 9. multa sunt animalia, quæ coeundo alia pariunt, cum illa nullis coeuntibus parentibus orta sint.

Q V A E S T I O III.

Vtrum baptisnus sanguinis, vel martyrrii suppleat vicem baptisni aquæ in paruulis.

T V I D E T V R q non: de consecrat. dist. 4. Si baptizata, & sumprum est ab August. lib. 2. de baptisno paruulorum, quasi æque distanter inter med. & finem. Qui natus non fuerit non potest renasci, ex quo conuincitur neminem in suo parente potuisse renasci cum nondum sit natus: sed hoc nō esset verum, si martyrrium suppleret vicem baptisni: quia cōtingere potest, quōd ad persequendum fidem tyrannus occidat puerum in vtero matris: ergo martyrrium in paruulis non supplet vicem baptisni.

Item si martyrrium in paruulis suppleret vicem baptisni, aut esset per modum meriti, aut per modum sacramenti, nō primo modo: quia nullus meretur in patiendo, nisi inquatum voluntarie, seu patienter sustinet passionē: in paruulis autem non est vsum lib. arb. nec secundo modo, proprie enim loquendo martyrrium nō est sacramentum: ergo nullo modo supplet in paruulis vicem baptisni.

Item continentia de qua dicit Sapiens, Ecclesiast. 26. quōd non est digna ponderatio eius, non supplet vicem baptisni: ergo a simili, nec martyrrium.

C O N T R A, August. libro 13. de ciuit. Dei, cap. 7. & recitat Magister in littera huius dist. cap. 3. Quicumque non percepto regenerationis lauacro pro Christi confessione moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum si ablueretur sacro fonte baptismatis.

Item baptisnus excellentior, quam baptisnus aquæ excellenter potest supplere eius vicem: sed sicut dicit Gloss. super illud Iud. 6. Humiliatusque est Israel. Baptisna sanguinis solum est, quod nos puriores reddit, quam aqua baptisni: ergo excellenter, & vicem baptisni supplere potest.

An. 1. D. Bon. li. 4. di. 4. pa. 2. ar. 1. q. 3. D. Tho. p. 3. q. 65. ar. 11. q. 12. & 4. sent. dist. 4. q. 10. Sco. li. 4. di. 4. q. 6. Al. p. 4. q. 8 m. 9 ar. 4. Secundo. In oppositū.

Respon. Et si ob hoc baptisnata i. proprie nō. meretur v. num proprie tamen in ecclesia solum habetur.

Ad primū.

Ad secundū.

Ad alia partem.

Arg. 1. D. Tho. 4. di. 4. q. 10. Sco. vbi sic. Alex. ibidē.

Secundo. T com 46. Vide Sco in prin. dist. 2. q. 7.

In oppositū. Cap. 22.

Respon.

Ad secundū.

Longo processu habes in Sco. dist. 2. p. q. 7.

Arg. 1. D. Tho. vbi supra. Alex. ibidē 5. contra Donatistas, cap. 12.

Secundo.

Tertio.

In oppositū.

Circa principium.

Ad primū.

Respon.

Baptisnum sanguinis excellentiorem esse aquæ baptismate.

Pet. de T. ran. libr. 4. dist. 6. pro. ble. 2. q. 10.

Idem tenet Sco. dist. 4. quæst. 3.

Ad secundū.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, qd illa continentia, de qua ibi loquitur sapiens est continentia ab omni illicito includens iustificationem: vade illa est effectus baptismi.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo, vtrum effectus baptismi sit deletio omnis culpæ.

Secundo, vtrum remissio totius pœnæ peccato debita.

Tertio, vtrum effectus baptismi æqualis sit in quolibet suscipiente.

QVAESTIO I.

Vtrum baptismi effectus sit deletio omnis culpæ.

VIDETVR qd non: quia adultus accedens ad baptismum, aut pœnitent de suo peccato, aut non pœnitent.

Si primo modo nõ deletur eius peccatum per baptismum, sed per pœnitentiam. Si secundo modo non deletur eius peccatũ, quia fictus accedit: ergo in suscipiente baptismum non deletur peccatum ex vi baptismi.

Item de consecrat. dist. 4. Omnis qui iam. Et sumptum est ab Aug. lib. de pœnitentia, non multum longe post principium, & recitat Magister in littera huius dist. cap. 1. Omnis qui iã voluntatis suę arbiter constitutus est, cum accedit ad sacramentum fidelium, nisi pœniteat eum veteris vitæ, nouam inchoare non potest: sed omnis vere pœnitens iustus est: ergo in suscipiente baptismum modo debito nullũ peccatum potest deleri per baptismum, quia in tali suscipiente nullum peccatum est.

Tertio. Item quãdiu anima causæ peccati, quod in ea est, est coniuncta, ab illo per baptismũ purgari non potest, quia manente causa remanet effectus, secundum qd dicit Auic. 6. metaphys. suæ, cap. 2. sed caro corrupta causa est originalis peccati: ergo homo ab illo per baptismum purgari non potest.

CONTRA, August. in enchirid. cap. 26. & extra de consecrat. dist. 4. paruulo, & recitat Magister in littera huius dist. c. 1. vult expresse, quod baptismus debeat omnem pœnam.

CONCLUSIO.

Baptismi virtus ea est, vt dignè suscipienti omne peccatum deleat tum originale, tum actuale, illud quidem per se, hoc verò comite contritione.

RESPONDEO, qd in modo debito suscipiente baptismum, effectus baptismi est remissio omnis culpæ: sicut enim agēs naturale formam sibi contrariam corrumpit in materia, & disponens ad eam, relinquit naturalem aptitudinem in materia ad formam similem formæ iam corruptæ, & deducit de eadẽ materia formam sibi similem, & dispositiones ad eam redentes materiam minus aptam, vel minus fa-

cilem ad hoc, vt tranſmutetur ad formam similem corruptæ: sic aliquo modo per quandam similitudinem agit Deus in anima suscipientis baptismum, ipſo baptiſmo, sicut inſtrumentali agente mediãte, corrumpit enim formam sibi cõtrariam, scilicet peccatum mortale, tam originale, quam actuale, si sunt in suscipiente baptismum: & peccatum veniale, in quantum est dispositio ad mortale, nisi suscipiēs baptismum sit in actuali proposito venialiter peccãdi, vel in veniali peccato iam commissio persistendi: relinquit tamen in subiecto aliquam inclinationem ad peccandum, & in illo subiecto imprimit formam sibi similem, scilicet gratiam, & dispositionem ad eam, scilicet characterem, per quæ inclinatio ad peccandum diminuitur, non tamen destruitur totaliter de lege communi.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd pœnitentia potest considerari tripliciter: vno modo pro interiori contritione formata gratia: alio modo pro sacramento pœnitentię: tertio modo pro displicentia peccati commissi, sine proposito committēdi, quamvis adhuc informi: primo, & secundo modo loquendo de pœnitentia, non præxigitur vt necessaria ad susceptionem effectus baptismi, sed sufficit quod accedens ad baptismum sit pœnitens pœnitentia tertio modo dicta, & est necessarium ad plenariam susceptionem effectus baptismi, si ille qui est baptizatus est adultus: planum est enim, quod in paruulo non requiritur pœnitentia, nec formata, nec informis. Dicendum ergo, quod accedens ad baptismum pœnitentes pœnitentia informi nõ accedit fictus, & quod sua pœnitentia, formata est per susceptionem baptismi.

Ad secundum dicendum, quod procedit de pœnitentia se extendente ad informem pœnitentiam.

Ad tertium dicendum, quod in peccato originali duo sunt, scilicet concupiscentia, quæ est materialis in originali peccato. Et carentia originalis iustitiæ debita haberi, quæ est formaliter originale peccatum, vt videri potest ex his, quæ dicta sunt lib. 2. Concupiscentia, & carētia originalis iustitiæ in anima sunt ex corruptione carnis, quia per eam anima inclinatur ad concupiscendum aduersus spiritus, & impeditur in anima susceptio iustitiæ originalis: debitum autem habendi iustitiam originale non est ex carne, & hoc remittitur per virtutem baptismi, ad quod sequitur, quod carentia originalis iustitiæ, quæ erat peccatum ante baptismum, non est post baptismum: quamuis autem non tollat concupiscentiam impediētem carnis corruptione remanente: tamen eam ita diminuit, vt non dominetur animæ.

Ad primũ. Pœnitentiam tripliciter dici, & que ad baptismũ necessaria.

Ad secundũ.

Ad tertium.

Dist. 3.

QVAESTIO II.

Vtrum effectus baptismi sit remissio totius pœnæ peccato debita.

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. q. 2. D. Tho. vbi supra ar. 2. & 3. Scot. ibide. Alex. vbi supra. Secundo.

VIDETVR qd non: Anselm. 1. lib. Cur Deus homo, ca. 12. Si peccatum non punitur, inordinatum dimittitur, sed Deus nihil relinquit inordinatum: ergo Deus nullum peccatum dimittit impunitum, quod non esset verũ, si per baptismũ remitteretur omnis pœna peccato debita.

Item de consecrat. dist. 4. Per baptismum, & sumptum est ab Aug. lib. 1. de baptismo paruulorum prope finem. Non illud præstatur adultis in baptiſmo, nisi forte miraculo Dei, vt lex peccati repugnans legi mentis penitus extinguatur, & non sit: sed illa repugnantia legi mentis pœna est peccati, quia in statu innocentia non erat: ergo per baptismum non tollitur omnis pœna peccato debita.

Tertio. Item August. lib. 13. de trinitate, ca. 16. Omnia sæculi huius mala, dolores, laboresque hominum veniunt de peccato, & maxime de peccato originalis meriti: sed istæ pœnæ non tolluntur per baptismum, vt docet experientia: ergo per baptismum non remittitur illa pœna, sed per passionem.

Quarto. Item baptizatis ante Christi passionem adhuc erat ianua paradisi clausa: sed illa clausio erat pœna peccati: ergo per baptismum nõ remittitur omnis pœna peccato debita.

Quinto. Item Iudæis venientibus ad baptismum indicenda est pœnitentia ac continentia 40. dierum, vt habetur de consecrat. distinctione 4. Ne quod absit.

In oppositum. CONTRA, de consecrat. dist. 4. Per baptismum. In baptiſmo quicquid ab homine dictum factum, & cogitatum est totum aboletur, & quasi factum non habetur: sed non haberetur quasi non factum, si puniretur: ergo per baptismum omnis pœna peccato debita remittitur.

Psalm. 31. Item sũ Gl. super illud Psal. Quorum testata sunt peccata. In baptiſmo ita sunt testata peccata, quod Deus non vult ea punire, quod non esset verum, nisi per baptismum remitteretur omnis pœna peccatis debita.

Item similis sententia habetur de consecrat. dist. 10. 4. Sine pœnitentia, & idem habetur in Gloss. Ambros. super illud ad Roman. 2. sine pœnitentia.

CONCLUSIO.

A pœna quavis, vel æterna, vel temporali hominem baptismus liberum reddit, per quam paradisi aditus ei possit prohiberi.

RESPONDEO, qd quamuis Christus per meritum passionis suæ omnibus ianuam paradisi aperuerit plenarie, quantum ad sufficientiam, quod nullus alius homo facere potuisset: tamen per baptismum, in quantum est instru-

mentum diuinæ misericordiæ, quo primo homo efficitur particeps meriti passionis Christi, & membrum Ecclesiæ, cuius caput est Christus, & quo tanquam speciali signo conformatur baptizatus Christi passioni in immersione, & eius resurrectioni in eleuatione de aqua: aperitur baptizato plenarie ianua paradisi, quantum ad efficaciam. Vnde secundum auctoritatem Bedæ, quam superius adduxit Magister distinct. 1. cap. 5. Inter alias differentias inter circumcissionem, & baptismum vna est, qd tempore circumcissionis circumcisi ianuam regni cœlestis nondum intrare poterant, & modo homines hoc possunt per baptismum: sic autem baptizato ianuam paradisi aperire est remouere omne illud quod animã baptizati separatam a corpore potest ab ingressu paradisi prohibere simpliciter, vel ad tempus.

Quæ Peccatum mortale obligationem, quã ad æternam pœnam simpliciter ingressũ paradisi prohibere: veniale autem & oblig. ad pœnam temporalem ad tempus diuina.

Quæ autem prohibent ad tempus duo sunt, scilicet mortale peccatum, tam originale, quam actuale, & obligatio ad pœnam æternam. Quæ autem prohibent ad tempus duo sunt, scilicet peccatum veniale, & obligatio ad pœnam temporalem. Illa enim superna Ierusalem libera est ab omni feruitute culpæ, & pœnæ, dicente Apostolo ad Gal. 4. Illa quæ sursum est Ierusalem libera est: ergo per baptismum non tantum deletur in baptizato omnis culpa: sed etiam sibi remittitur omnis obligatio ad pœnam æternam, siue sit debita originali peccato, siue actuali: & omnis pœna temporalis debita actualem peccato, quia si illam non expleret baptizatus in vita, ista teneretur eam explere per æquivalentiam in alia: & ita per illam posset eius anima separata prohiberi ad tempus ab ingressu vitæ æternæ, non tamen per baptismum remittitur omnis pœna temporalis pro originali peccato debita, quia cum illa terminetur cum hac vita, non potest per illam anima baptizati a corpore separata prohiberi ab ingressu paradisi, nec simpliciter, nec ad tempus: & præterea pœna prædicta est baptizato dum viuít occasio, vt postea feliciter ingrediatur vitam æternam: quia si cut dicit Augustinus libro 13. de trinitate, capit. 16. Profunt ista mala, quæ fideles piè perferrunt, vel ad emundationem peccata, exercendam probandamque iustitiam, vel ad demonstrandam huius vitæ miseriam, vt illa vbi erit beatitudo vera atque perpetua, & desideretur ardentius, & instantius inquiratur.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod Christus per passionem suam sufficienter exoluit pœnam peccatis, quæ remittuntur in baptiſmo. Vnde in persona Christi potest exponi illud verbum Ps. Quæ non rapui tũc exoluebã. Vnde Isa. 53. Vulneratus est propter iniquitates nostras, & infra: Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrum, i. pœnas debitas in iniquitatibus nostris, & quia per baptismum homo primo efficitur Christi membrũ:

Rich. super 4. Sent. D 4 ideo

Ad primũ. Psalm. 68. Eod. cap.

ideo per baptismum est particeps totius efficaciam passionis Christi.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod illa poena minuitur per baptismum: ratio autem quare non totaliter tollitur, in corpore quaestionis dicta est.

Ad tertium.

Ad tertium patet solutio ex dictis in quaest.

Ad quartum.

Ad quartum dicendum, quod baptismus modo aperit celi ianuam baptizato, quantum ad efficaciam, quamvis hoc non posset facere ante passionem, quia particularis remotio cautiore clausione praedicta, quantum ad efficaciam dependet ex vniuersali remotione illius clausione, quantum ad sufficientiam, quae per Christi passionem facta est.

Ad quintum.

Ad quintum dicendum, quod illa poenitentia non indicitur Iudaeis propter sacramenti inefficaciam, sed propter eius reuerentiam, & Iudaeorum recipientium baptismum probationem: unde eis non indicebatur post susceptionem baptismi, sed ante: & quamvis sic obseruaretur quondam, tamen modo non oportet hoc obseruari secundum quod videtur dicere Gl. ibidem, quod intelligo, ubi non est consuetudo contraria.

QVAESTIO III.

Vtrum effectus baptismi aequalis sit in quolibet suscipiente.

Arg. 1.

D. Bon. ubi sup. q. 3. D. Th. p. 3. q. 69. ar. 8. Et 4. fen. di. 4. q. 7. Scot. lib. 4. dist. 4. q. 7. Alex. p. 4. q. 8. m. 8. ar. 3. Secundo.

VIDETUR quod sic: magis dependet effectus baptismi a conferente, quam a suscipiente: sed effectus baptismi nullo modo sunt inaequales, propter inaequalitatem conferentium, ut inferius ostendetur: ergo nec propter inaequalitatem suscipientium sunt aequales in omnibus.

Item effectus baptismi est baptizatum restituere perfecte in innocentia: sed perfecta innocentia est aequalis in omnibus in quibus est: ergo effectus baptismi est aequalis in quolibet suscipiente.

Tertio.

Item Christus aequaliter pro omnibus passus est: quia ut habetur Act. 10. Non est personarum acceptor Deus, sed ut habitum est superius, efficacia baptismi est a virtute passionis Christi: ergo effectus baptismi in omnibus suscipientibus eum aequalis est.

In oppositum.

CONTRA, Damasc. lib. 4. cap. 1. Peccatorum remissio omnibus similiter per baptismum datur: gratia autem spiritus. secundum proportionem fidei, & praeparationis: sed non omnes suscipientes baptismum sunt aequaliter praeparati: ergo non omnes recipiunt aequaliter gratiam per baptismum.

Item debilitatio fomitis est effectus baptismi: sed fomes non aequaliter debilitatus est in omnibus baptizatis, ut experientia docet: ergo effectus baptismi non est aequalis in omnibus.

CONCLUSIO.

Cum parvulorum baptismum suscipientium de se aedem sit conditio, etiam baptismatis effectus de com-

muni lege in omnibus parvulis est aequalis, at adulti vnius & alterius, nec non istius ac parvuli varia conditio in causa est, quid non in omnibus est aequalis effectus baptismi.

RESPONDEO, quod per baptismum remouetur malum culpae, & malum poenae, & conferitur bonum gratiae: & sic quantum ad primum effectus baptismus aequalis est in omnibus parvulis, quia non est maius peccatum originale in vno, quam in alio, ut 2. lib. ostensum est, nec magis ad poenam obligatur vnus, quam alius, & etiam quantum ad secundum: de lege enim communi omnes in baptismo aequalem gratiam recipiunt, quia in ipsis nulla praecedens dispositio requiritur, sed pro dispositione est in eis fides Ecclesiae. Cum ergo omnes parvuli qui baptizantur aequaliter recipiant fides Ecclesiae, & meritum passionis Christi, a quo efficaciam habet baptismus: sequitur, quod omnes parvuli in baptismo aequaliter gratiam recipiunt de l. communi, & aequalem fomitis repressionem, quia illa est per characterem, & gratiam. Si autem loquimur de adultis inter se, vel per comparisonem ad parvulos: sic dico, quod non in omnibus est aequalis effectus baptismi, nec quantum ad remotionem mali, nec quantum ad collationem boni: in parvulis enim delet solum originale, & poenam eis debitam: in adultis autem delet originale, & actuale, & remittit obligationem poenae debitam, tam originali, quam actuali. In vno etiam adulto plura delet peccata, quam in alio, quia plura inuenit: quia etiam adulti non aequaliter ad susceptionem gratiae se disponunt, & ab eadem virtute est effectus maior in materia magis disposita: ideo non omnes adulti in baptismo aequaliter gratiam recipiunt: & ex consequenti, nec aequaliter fomitis repressionem: & quia vnicuique magis prodest fides, & dispositio propria, quam aliena: ideo ceteris paribus maiorem gratiam recipiunt adulti in baptismo, quam parvuli.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod maior non est vera de conferente ministerialiter: tota enim virtus baptismi est a Deo qui principaliter baptizat, qui quantum est ex parte sua aequaliter operatur effectum baptismi in omnibus baptizatis, quantum est de lege communi: ad maiorem autem, vel minorem effectum confert dispositio suscipientis maior, vel minor.

Ad secundum dicendum, quod innocentia dicit carentiam mali culpae, & ista aequalis est in omnibus baptizatis, quantum ad terminum ad quem, non tamen quantum ad terminum a quo, quia a pluribus malis liberatur per baptismum vnus, quam alius, quia plura mala inuenit in vno, quam in alio.

Ad tertium patet solutio ex iam dictis in quaestione.

ARGUMENTUM primum, ad partem aliam bene concludit,

Responso.

Dist. 30. 31

Seco simpliciter negat, hoc patet de S. Nicolao, vide ipsum dist. praesent. q. 7.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad aliam partem.

Ad

Sane intellige ut dicitur Sco. di. praesent. q. 7.

Ad secundum dicendum, quod quamvis per baptismum repressio fomitis non sit aequalis in adultis, tamen in parvulis aequalis est, quantum est ex parte gratiae, quia aequalem gratiam recipiunt, nec est intelligendum quin postea venientes ad aetatem adultam, & in aequali gratia remanentes inaequaliter concupiscere possint, sed hoc est ratione complexionis: quamvis enim phlegmatico, & sanguineo detur aequalis gratia concupiscetiam reprimens, tamen magis vigeat concupiscentia in sanguineo, quam in phlegmatico ceteris paribus.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quaerendum est de quarto principali. Et circa hoc de tribus casibus fit triplex quaestio.

QVAESTIO I.

TRVM infantulus, qui inueniatur expositus, & a quo, vel a quibus sit expositus penitus ignoratur, nec cum eo signum inuenitur, seu testimonium quod baptizatus sit, baptizandus sit absolute, vel sub conditione.

CONCLUSIO.

Vtrique baptizandus est, at sub conditione quidem ne baptismi iteratio fieret.

Idem tenet Sco. ea. di.

RESPONDEO, quod talis baptizandus est, de consecra. di. 4. Parvulos, & infra. Si nullus, quod recitat etiam Magister in littera di. 6. capit. 3. & quia non est certum eum non esse baptizatum, ideo propter reuerentiam sacramenti, & ad vitandum praedictum irregularitatis, quam incurreret paruulus si bis absolute baptizaretur, ideo baptizandus est sub conditione: extra de baptismo, & eius effec. capit. 2. ubi dicitur. De quibus dubium est, an si baptizati fuerint, baptizantur his verbis praemissis. Si baptizatus es non te baptizo, sed si nondum baptizatus es, ego baptizo te in nomine Patris, & Filij, & spiritus sancti, amen.

QVAESTIO II.

Vtrum aliquis existens super pontem non potens habere aquam ad baptizandum puerum quem timet cito moriturum, si intendens prouideri salutem pueri projiciat eum in aquam intentione baptizandi, & proferens verba, in quibus consistit forma, & postea puer aliquo casu euadat, vtrum inquam sit baptizatus.

Cum ista tenet Sco. di. praesent. q. 3. Rubertus vero Olchor & Pe. de ai. liaco. q. 2. sui 4. tenet in casu necessitatis parvuli baptizari.

RESPONDEO, quod sic, quia fuit debita forma, & debita materia, & debita intentio.

CONCLUSIO.

Negatiuum decernitur huiusmodi problema, & rationabiliter quidem.

RESPONDEO, quod ut mea fert opinio talis baptizatus non est, quia propria materia baptismi est ablutio in aqua, qui autem aqua abluitur primo aqua cooperitur in toto, vel in parte, & postea discooperitur, unde propter

baptismum primum representat Christi sepulchrum, & propter secundum resurrectionem, quamvis autem puer in casu praedicto per actum illius qui ipsum proiecit in aquam immergatur, non tamen est actus ordinatus ex sui natura ad hoc, ut puer abluatur, sed ad hoc, ut submergatur, & si aliquo casu per alios, vel per illum eundem proiecientem se in aquam post puerum ad liberandum eum puer extrahatur de aqua non propter hoc esset baptizatus, quia illa immersio, quantum fuit ex sui natura non ordinabatur ad eleuationem pueri de aqua, sed ad submerfionem.

QVAESTIO III.

TRVM Aliquis existens super puteum, ad cuius aquam non potest attingere manu, nec vas habet cum quo possit haurire, sed habet calathum, & chordam, si per chordam dimittat puerum in calatho in aquam, & extrahat baptizare intendens, & verba in quibus consistit forma baptismi exprimens, vtrum inquam puer sit baptizatus.

CONCLUSIO.

His omnibus pensatis puer verè est baptizatus, dummodo aqua ipsius corpus abluerit.

RESPONDEO, quod sic, dummodo calathus sit talis, quod aqua subintraverit ad abluendum corpus pueri, quia quod baptizans tangat illum quem baptizat immediate, vel aliquis alius non est de essentia baptismi, & in praedicto casu est immersio, & eleuatio de aqua, & est immersio talis quae ex sui natura non ordinatur ad pueri submerfionem, sed ad eius de aqua eleuationem, quod patet per hoc, quia ille qui eum dimisit semper tenet eum, cum chorda ad eleuandum, si tamen occurreret praedicta necessitas deberet panem dimitti in aqua, & postea extractis deberet aqua exprimi super corpus pueri sub forma verborum debita, & cum intentione baptizandi.

CIRCA litteram: Non spiritum sanctum, per gratiam gratum facientem. Nisi peniteat eum veteris vitae, &c. hic accipitur penitentia large, scilicet, prout se extendit ad contritionem informem, quae ab aliquibus vocatur attritio. Non habens veram contritionem informem. Hic accipitur vera contritio extenso nomine, ut prius. Ut induat eum Christum sanctitatis baptismi, id est, ut sanctitas baptismi ipsum baptizatum induat Christum. Redire dimissa peccata. Non est intelligendum, quod nunquam peccatum dimissum, idem ibi numero redeat, quomodo autem redire dicatur exponetur in tractatu de penitentia. Sed non sententiam, scilicet quae dixerat sine baptismate in necessitate posse aliquem saluari. Non satis idoneum posui illius latronis exemplum. Nota, quod ille latro, & si non fuerit martyr, quantum ad causam, fuit tamen quantum ad voluntatem. Quae regeneraturus eram amisi, nec tamen in hoc peccaui

Idem tenet Sco. de pise. in coria inuoluto.

Textus enarratio.

Ch. 22.

peccavit Ambro. quia non distulit eum baptizare per negligentiam, sed quia consuetudo ecclesiarum tunc hoc requirebat ut diu catechumini seruantur, & solebant expectari solennitates ad baptizandum, unde de consecra. di. 4. De catechuminis, & cap. Venerabilis, dicitur, quod in solennitate paschali, & Pentecoste catechumini baptizentur, nisi aliter faciendum sit propter urgentem necessitatem: melior tamen est consuetudo statim baptizare propter tres rationes, scilicet propter periculum mortis, & propter infestationes demonum, qui possunt minus in baptizatis, quam non baptizatis ceteris paribus. Et quia quamdiu homo paruulus est, certum est in ipso non posse esse aliquid quod impediatur baptismi effectum. Et est baptismus in aqua, in sanguine, & in poenitentia.

Melior scilicet baptismus quam distulisse 3. ratione.

Comparatio baptismi matrum.

Quaritur quis sit melior omnibus pensatis. Respondeo, quod isti baptismi inter se se habent sicut excedentes, & excessi. In imprimendo enim characterem baptismus aquae alios duos excedit, quia characterem non imprimunt, & in hoc, quod per ipsum pluribus potest subueniri. Subuenit enim adultis, & paruulis, & tempore persecutionis, & pacis. Baptismus autem sanguinis alios duos excedit in hoc, quod non potest inquinari sordibus secundis. Vnde Damas. lib. 4. capit. primo, dicit, quod valde venerandus est, in quantum secundis ultra non inquinatur sordibus, & statim in vitam introduci aeternam. Baptismus autem poenitentiae alijs duobus inferior est in hoc, quod non semper totam poenam remittit, immo raro hoc accidit, per quemlibet autem aliorum remittitur tota poena: tamen in hoc alios duos excellit, quod in habente usum li. ar. nulus aliorum sine illo ad salutem prodest. Omnibus autem pensatis si distinguatur interior deuotio contra ipsam corporis passionem, vel ablutionem in adultis, planum est, quod ipsa poenitentia, in qua comprehenditur deuotionem, quia sine ista non profunt alia ad salutem, & ipsa sine aliquo aliorum in casu necessitatis prodest, melior est. Si autem ipsa comparatur ad alia duo prout sunt in paruulis in quibus nulla requiritur poenitentia, tunc dico, quod poenitentia potest esse ita exilis in adulto, quamuis sufficiens, quod non recipit totam gratiam, sicut paruus in baptismo aquae, vel sanguinis. Si autem consideretur poenitentia in suo summo, tunc credo simpliciter, quod adultus per baptismum poenitentiae quando non potest habere, nec baptismum aquae, nec sanguinis, maiorem recipit gratiam, quam paruuli per baptismum aquae, vel sanguinis. Et quia ille baptismus simpliciter est melior in quo plus datur de gratia: ideo concedo, quod interior deuotio considerata in suo summo, melior est quam baptismus aquae, vel sanguinis, secundum quod distinguitur contra eam, & post ipsum baptis-

mus sanguinis est melior. Si autem baptismus sanguinis, & aquae considerentur ut includentes interiorum deuotionem, tunc quilibet eorum est melior, quam interior deuotio tantum, & baptismus sanguinis baptismum aquae.

Quaritur quid sit maius, fides an aqua, non dubito quin respondeatur fides, si ergo quod minus est sanctificare potest, nonne quod maius est, id est fides: hoc confirmat quod dictum est de praerogativa baptismi contritionis super baptismum aquae. Ex illo tempore id est postquam fuit institutum, & promulgatum, quod ibi fuit praedictum, cum dicit Saluator, nisi quis renatus, &c. Baptismi tota sacramenta implentur, non tamen quantum ad impressionem characteris. Suam potentiam sacramentis non alligauit, scilicet sic intelligendo, quod per aliam viam potest sanctificare, quam per sacramenta. Non posse prodesse, scilicet manente fictione. Aeterno supplicio puniendos, hic appellat aeternum supplicium non poenam sensus, sed carentiam visionis Dei. Fidelium confortio non separantur cum orat ecclesia pro fidelibus defunctis, quod non est sic intelligendum, ut indigeant, quod pro eis oretur, sed quia orationes quae pro existentibus in purgatorio sunt suffragia, pro illis sunt gratiarum actiones. Non propter virtutem, id est actum virtutis. Sed fidei sacramentum, id est propter susceptionem baptismi, & impressionem characteris. Quidam putant gratiam operantem & cooperantem, &c. Haec opinio simpliciter vera est.

Quid maius fides an aqua.

Quod baptismus aquae sanctus est a bono, & a malo, datus bono, vel malo.

DISTINCTIO V.

POST haec sciendum est, sacramentum baptismi a bonis, & a malis ministris dari, sicut a bonis, & a malis sumitur. Nec melior est baptismus qui per meliorem datur, nec minus bonus qui per minus bonum datur, nec malus qui per malum datur, nec maius munus datur in baptismo dato a bono, nec minus in baptismo dato a malo, sed aequale: quia non est munus hominis, sed Dei. Quod totum subditis declaratur testimonijs. August. ait, Baptismus talis est, qualis ille in cuius potestate datur, non qualis est ille per cuius ministerium datur. Item, Prorsus fieri potest, ut aliqui verum habeant baptismum, & non habeant veram fidem. Item, Si inter bonos ministros, cum sit alius alio melior, non est melior baptismus qui per meliorem datur: nullo modo malus est qui etiam per malum datur: quia idem baptismus datur: & ideo per ministro dispares Dei munus est aequale: quia non illorum,

Super Ioan. tract. 5. an te medium. De unico bap. contra Pet. cap. 11. Aug. lib. 3. contra Cresc. gram. ca. 6. Super Ioan. tract. 6. c. 10.

lorum, sed eius est. Idem, Cum baptizat malus, illud quod datum est, unum est, non impar propter impares ministros, sed par & aequale, propter hoc, Hic est qui baptizat. Item, Ego dico, & nos dicimus omnes, quia iustos oportet esse per quos baptizatur: iustos oportet esse tanti iudicis ministros. Sint ministri iusti, si volunt. Si autem noluerint esse iusti qui sedent in cathedra Moysi, securum me facit magister meus, scilicet Christus: de quo spiritus sanctus dicit. Hic est qui baptizat. Item, Quos baptizauit Iudas. Christus baptizauit. Si quos ergo baptizauit ebrius, homicida, adulter, si Christi erat baptismus, Christus baptizauit. Non timeo adulterum, nec ebriosum, nec homicidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur, Hic est qui baptizat. Item, Homicida dedit baptismum Christi: quod sacramentum tam sanctum est, ut nec homicida ministrante polluat. Item, Si in haeresi quacunquē, vel schisma te quisquam in nomine Patris & filij & spiritus sancti baptismi sacramentum acceperit, integrum sacramentum accepit, sed salutem, quae virtus est sacramenti, non habebit, si extra ecclesiam catholicam ipsum sacramentum habuerit. Debet ergo ad ecclesiam redire, non ut sacramentum baptismi iterum accipiat, quod nemo debet in aliquo repeterere, sed ut in societate catholica vitam accipiat. Baptismus enim extra ecclesiam nequit prodesse. Ibi enim cuique prodesse potest baptismus, ubi potest prodesse elemosyna, scilicet in ecclesia. Item Isidorus, Romanus pontifex non hominem iudicat qui baptizat, sed spiritum Dei ministrare gratiam baptismi, licet paganus sit qui baptizat. In his perspicue cernis, baptismum verum bonis & malis dari, & a bonis, & a malis, & ipsum tamen aequale sanctum esse, & munus eius aequale in bonis, siue a bonis, siue a malis baptizentur.

Trac. 5. sup. Io. post medium. Mat. 32.

Ioan. 1. e. Ibidem, paulo post.

Ibidem, paulo post. Lib. de Fido ad Petrum, cap. 4. versus finem.

Isid. de rebus, tit. de sacra. bap. De consec. dist. 4. cap. Romanus.

De potestate Baptismi, & ministerio.

Quia ministerium tantum habent, non potestatem baptismi, Potestatem enim sibi Dominus retinuit. Quod nouit Ioannes, cum vidit columbam descendentem super Christum. Vnde Augustinus, Quid nouerat Ioannes Baptista? Dominum. Quid non nouerat? Potestatem dominici baptismi in nullum hominem a Domino transiuram, sed ministerium plane transiurum, potestatem a Domino in neminem, sed ministerium in bonos & malos. Non exhorreat columba ministerium malorum, respiciat potestatem Domini. Quid facit ibi minister malus, ubi bonus est Dominus? Neque qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus. Si superbus fuerit minister, cum diabolo computatur: sed non contaminatur donum Christi, quod per illum fuit, purum est. Per lapideum canalem transit aqua ad aequalas, in canali lapideo nihil generatur, sed horius fructus plurimos offert. Habent ergo non modum boni, sed etiam mali ministerium baptizandi, sed neutri potestatem baptismi. Ministerium enim dedit Christus seruis, sed potestatem sibi retinuit: quae, si vellet, poterat seruis dare, ut seruis daret baptismum suum tanquam vice sua. Et potestatem suam constituere poterat in aliquo, vel in aliquibus seruis suis, ut tanta vis esset in baptismo serui, quanta est in baptismo domini: sed noluit: ne seruus in seruo spem

Ibid. paulo post. Cor. 2. b.

Ibidem.

Hier. 17.

poneret. Baptizat seruus ut minister, baptizat dominus tanquam potestatem habens: quam si daret seruis, ut scilicet ipso esset quod domini erat, tot essent baptismi quot serui: ut sicut dicitur est baptismus Ioannis, sic diceretur baptismus Petri vel Pauli. Quod ne fieret, retinuit sibi dominus potestatem baptismi, seruis autem ministerium dedit. Si ergo seruus dicit se baptizare, recte dicit: sed tanquam minister baptizat: & ideo non differt, siue bonus, siue malus baptizat. Inde etiam nemo dicit, Baptismus meus, cum tamen dicat, Euangelium meum, prudentia mea, licet sint haec a Deo: in quibus differentia est. Alius enim alio melius operatur in euangelizando: & alius alio prudetior est. Alius autem alio magis minusve baptizatus, siue ab inferiori, siue a superiori baptizetur, dici non potest.

Quae fuit potestas Baptismi, quam potuit Christus dare seruis.

Hic queritur, quae sit illa potestas baptismi, quam Christus sibi retinuit, & potuit dare seruis. Haec est, ut plurimi volunt, potestas dimittendi peccata in baptismo: sed potestas dimittendi peccata, quae in Deo est, Deus est. Ideo alij dicunt hanc potestatem non potuisse dare alicui seruatorum: quia nulli potuit dare ut esset quod ipse est, vel ut haberet essentiam, quam ipse habet, cui hoc est esse quod posse. Dicunt enim, si hanc potestatem alicui dare potuit, potuit ei dare creaturas creare: quia non est hoc maioris potentia, quam illud. Ad quod dici potest, quia potuit eis dare potentiam dimittendi peccata, non tamen ipsam eandem qua ipse potens est, sed potentiam creatam, qua seruus posset dimittere peccata, non tamen ut autor remissionis, sed ut minister, nec tamen sine Deo autore: ut sicut in ministerio habet exterius sanctificationem, ita in ministerio haberet interius mundare: & sicut illud facit Deo autore, qui cum eo & in eo operatur illud exterius, ita interius mundaret Deo autore, qui eius verbo velut quodam ministerio uteretur. Ita etiam posset Deus per aliquem creare aliqua, non per eum tanquam autorem, sed ministrum, cum quod & in quo operaretur: sicut in bonis operibus nostris ipse operatur & nos: nec ipse tantum, nec nos tantum, sed ipse nobiscum, & in nobis: & tamen in illis agentibus ministri eius sumus, non autores. Ita ergo potuit dare seruo potestatem dimittendi peccata in baptismo, id est, ut in mundatione interiori seruus cum domino operaretur, non seruus sine domino, nec dominus sine seruo, sed dominus cum seruo, & in seruo: sicut in exteriori ministerio dominus operatur cum seruo & in seruo. Vnde & dominus dicitur sanctificare, & seruus: sed dominus inuisibili gratia, seruus visibili sacramento. Vnde Augustinus super Leuitic. Dominus ait, Ego Dominus qui sanctifico. Et de Moyse se etiam dictum est, Et sanctificabis eum. Sed Moyses sanctificat visibilibus sacramentis per ministerium. Dominus autem inuisibili gratia per spiritum, ubi est totus fructus visibilium sacramentorum. Sine hac sanctificatione visibilia sacramenta nil profunt: Si quis hoc melius aperire poterit, non inuideo.

Ibid. & li. 5 de Bapt. contra Donatist. cap. 14.

Hic Magister non recipitur.

1. Cor. 3.

Ca. 84. so. 4. Leuit. 12. Exodi 16. c.

DISTINCTIO V.

UPERIVS determinavit Magister de baptismo quantum ad ipsum sacramentum secundum se, & in quantum ad suscipientes: hic determinat de ipso, quod tum ad ministros, & diuiditur in partes tres.

Primo ostendit, quod baptisimus æque san-ctus est datus a malo, sicut a bono.

Secundo reddit rationem. ibi (Quia ministerium tantum.)

Tertio quærit quæ sit illa potestas, quam Christus dare potuit ministris in baptizando, & in ministrando, & noluit. ibi. (Hic quæritur.)

CIRCA hanc dist. quærendum est principaliter de quatuor.

Primo de potestate baptizandi.

Secundo de quodam effectu illius potestatis, qui est characteris impræfio.

Tertio de collatione baptismi a malo ministro.

Quarto de collatione baptismi a bono.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quæritur quatuor.

Primo quæritur vtrum Christus in quantum homo possit peccata remittere in baptismo.

Secundo vtrum Christus ministris sacramentorum contulerit potestatem cooperandi ad emundationem.

Tertio quæ est illa potestas baptizandi quæ Christus dare potuit ministris, sed noluit.

Quarto vtrum Christus conferre potuit potestatem creandi alicui creature.

QVAESTIO I.

Vtrum Christus in quantum homo possit peccata remittere in Baptismo.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. dist. 5. ar. 3. q. 2. D. Th. 4. ser. dist. 5. q. 1. Alex. p. 4. q. 8 m. 5. ar. 3. Secundo.

VIDETVR quod sic, quia Math. 9. dicit Saluator, vt autē sciatis quia filius hominis potestatem habet dimittendi peccata, &c.

Item Io. primo. Super quem videris spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto: sed spiritu f. descendit super Christum, in quantum homo est, & baptizare in spiritu f. est remittere peccata: ergo Christus in baptismo potest peccata dimittere, in quantum homo.

Tertio.

Item maius est expellere diabolium, quam eius effectum: fortior est enim causa, quam effectus: sed peccatum est effectus diaboli: vnde Sap. 2. dicitur. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Cum ergo Christus in quantum homo potestatem habuerit demones expellendi, quod patet: quia discipulis suis illam dedit, multo fortius in quantum homo potest expellere peccatum.

CONTRA Aug. Homil. 83. super Ioann. versus si. loquens de creatione iustorum, & in iustificatione impiorum dicit, qd si vtraque est equalis potentia, hæc maioris est misericordia: sed Christus in quantum homo non habet potentiam creandi: ergo nec iustificandi.

Item August. lib. 83. qq. q. 53. Soli Deo conuenit illuminare animas, sed in remissione peccatorum in baptismo illuminatur anima: ergo solus Deus potest peccata remittere.

CONCLUSIO.

Christus, vt Deus, potestatem habet dimittendi peccata in baptismo effectiue, vt homo vero merito re & ministerialiter.

RESPONDEO, qd largissime accipiendū nomen remissionis: remissio peccati in baptismo quadrupliciter potest intelligi esse ab aliquo, scilicet effectiue, meritorie, ministerialiter, & hoc, vel sacramentum instituendo, vel institutum administrando.

Primo modo a Christo in quantum est homo non potest esse remissio peccatorum, sed sic est ab ipso in quantum est Deus.

Secundo modo est ab eo in quantum est homo, quia in quantum est homo propter suam passionem meruit, vt in baptismo remittantur peccata.

Tertio modo est ab eo in quantum est homo, quia in quantum est homo ministerialiter sacramentum instituit in quo remittuntur peccata. Ipse enim in quantum Deus fuit institutionis principali causa.

Quarto modo est remissio peccatorum a ministris ecclesie, & de tali remissione dixit Christus discipulis, quorum remisistis peccata remittuntur eis. Io. 2. Sed sic improprie dicitur aliquis remittere peccatum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illa auctoritas intelligitur de filio hominis ratione diuinæ potentia, vt patet per glo. ibidem.

Ad secundum dicendum, quod ibi dicitur Christus baptizare in quantum Deus, quamuis spiritus sanctus super ipsum descenderit ad ostendendum in eo plenitudinem gratia in quantum est homo.

Ad tertium dicendum, quod demones expellebat in quantum Deus, & propterea humana natura Christi magis erat capax potestatis expellendi demones a corpore, quam peccatum ab anima: quia primum non requiritur infinitatem potentia, sed secundum, eo quod secundum fieri non potest, nisi per gratia infusionem, quæ non producit in esse nisi per creationem, nec peccatum in homine est effectus diaboli, sed voluntatis proprie, non enim est a demone nisi suadendo, & inclinando.

Argumenta ad partem aliam procedunt de remittendo peccatum effectiue.

QVAESTIO II.

Vtrum Christus ministris sacramentorum contulerit potestatem cooperandi ad emundationem interio-rem.

Arg. 1. D. Bo. vbi sup. q. 1. D. Th. ibide q. 2. Alex. vbi supra ar. 2. T. com. 53. q. 4 & 3. phi. 1. c. 8.

VIDETVR quod sic, secundum Philosophum lib. I. de generatione, quæ comunicant in materia agūt, & patiunt abinuicem, sed omnes anima comunicant in principio possibili, quod est eis loco materia: ergo possunt agere & peti ad inuicem: ergo anima ministri potest cooperari ad emundationem interio-rem anime illius cui sacramentum ministrat.

Item corpus potest corporari ad interio-rem corporis emundationem: ergo a simili, anima ad anima emundationem.

CONTRA, omne quod vere cooperatur ad interio-rem anima mundationem, oportet quod tangat eam: oportet enim, quod virtus agentis simul sit cum patiente, sed nulla subiecta creata simul potest esse cum anima, quia vt dicitur de ecclesiasticis dogmatibus cap. 5. Illabi menti illi soli possibile est qui eam creauit: ergo nulla creatura cooperari potest ad anima emundationem.

In oppositum. Et primo de genera se. c. 43.

De quo in 2. di. 8.

CONCLUSIO.

Baptismi ministris potestatem cooperationis in ablutioe interio-ri Christi nequaquam contulit, nisi per dispositionem quandam.

RESPONDEO, quod aliquem posse cooperari ad emundationem interio-rem dupliciter potest intelligi, aut ipsam emundationem interio-rem attingendo, aut ad eam aliquo modo disponendo.

Primo modo Christus non contulit potestatem ministris sacramentorum cooperandi ad emundationem interio-rem, quia illa fieri non potest nisi per gratiam, quæ non producit in esse, nisi per creationem. Nulla autem creatura capax est potentia per quam posset attingere actum creandi, siue per se creādo, siue createm adiuvando, sicut vnus iuuat alium ad nauem trahendum, siue instrumentum creantis essendo: virtus enim quam instrumentum recipit a principali motore proportionatur rei factæ, & modo faciendi: sed creatura non est capax virtutis quæ proportionetur distantia non entis ad ens, cum sit infinita, & nulla creatura capax sit nisi virtutis finitæ: finitum autem non proportionatur infinito.

opinio communis.

Secundo modo Christus contulit ministris sacramentorum potestatem cooperandi ad emundationem interio-rem, quia potestatem habent conferendi sacramentum quo ex institutione diuina disponitur suscipiens ad sui interio-rem emundationem, sicut agens naturale in quantum est Dei instrumentum disponendo, & organizando corpus dispositiue cooperatur ad anima infusionem, quamuis in multis sit dissimile.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum,

quod maior intelligēda est de materia in qua sunt formæ generabiles, & corruptibiles per naturā, qualis non est actualitas ipsius anima.

Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia formæ corporum quæ mundantur sunt generabiles, & corruptibiles per naturam, excepta anima intellectiua, quæ incorruptibilis est naturaliter, & tamen est corporis humani substantialis forma.

Ad secundum.

QVAESTIO III.

Vtrum aliqua fuerit potestas baptizandi, quam Christus dare potuit ministris, sed noluit, & quæ sit illa.

CONCLUSIO.

Creationis, & cooperationis potestates in baptizando Christus nemini tribuit, nec tribuere quirit, quæ exterioris est ministerij, alteram, & potuit, & dedit: excellentia vero, inuocationis, ac institutionis reliquas potuit quidem, sed iure noluit.

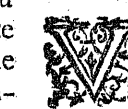
RESPONDEO, quod potestas in baptizando multipliciter distingui consuevit: vna in posse creare gratiam per quam anima mundatur. Secunda in cooperando ad eius gratia creationem. Tertia excellentia. Quarta inuocationis. Quinta institutionis. Sexta ministerij exterioris. Prima potestatem nulli dare potuit. Sextam dedit. Tertiam dare potuit: potuit enim dare talem potestatem alicui, vt plus de gratia Deus illi conferret, quem baptizaret, quam alij baptizato ab alio, sed hanc partem excellentia dare noluit, ne spes salutis in homine poneretur. Quartam similiter dare potuit: potuit enim facere, vt in nomine Petri, vel Pauli verus celebraretur baptismus, sed noluit ne baptismus diuideretur, & ne credi posset, qd per virtutem puri hominis inuocati suscipiens sacramentum interius mundaretur. Quin- tam similiter dare potuit: potuit enim facere, vt aliquis homo suum proprium baptismum institueret ad eius susceptionem, & suscipiens diuina virtute mundaretur, sed noluit, ne auctoritas sui baptismi minueretur. Secundam secundum magistrum dare potuit, sed hoc non est verum, vt patet ex quæstione præcedenti. Vnde in hoc communiter opinio magistri non tenetur. Si enim verum dicere magister difficile esset improbare errorem Auicē. & quorūdam aliorum dicentium, quod intelligentia creata aliam creauit in virtute cause primæ, tanquam instrumentū eius, quæ tamē opinio est erronea.

Arg. 1. D. Bo. ibide. D. Tho. vbi supra ar. 3. Scot. vbi supra ar. 1. Alex. p. 4. q. 8. m. 5. ar. 1.

In fine huius dist. & est quintus locus in quo non tenetur. 9. meta. c. 4. auer. 12. me. 1. c. 18.

QVAESTIO II.

Vtrum Christus conferre potuit potestatem creandi alicui creature.

ERITAS huius quæstionis sufficienter habetur per illam, vtrum aliquid possit creari ab aliquo principio crato, quæ determinata est lib. 2. dist. 1. & etiam per ea quæ dicta sunt in 2. q. dist. presentis, & ideo de ista nūc superfedeo vt repetitio inutilis euitetur.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secūdo principali. Et circa hoc queruntur quatuor.

Primo vtrum character sit aliquid absolutū in anima.

Secundo vtrum sit in animæ essentia.

Tertio vtrum possit deleri.

Quarto vtrum character per quodlibet sacramentum imprimatur.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum character sit aliquid absolutum in anima.

Ar. 1. D. Bo. li. 4. di. 6. ar. 1. q. 1. D. Th. 4. 1. di. 4. q. 1. Sco. li. 4. di. 6. q. 10. Ale. p. 4. q. 8. m. 8. ar. 1.

VIDETVR quod non: quia secundum philosophum secundo Ethic. capit. 5. In anima non sunt nisi tria, potētia, passiones, & habitus, quod est intelligendum de rebus absolutis, & actibus exceptis: sed character non est potentia animæ: quia non est a natura: nec est a passio, quod patet inducendi per omnes passiones: nec est habitus, quia in omni potenti peccare potest corrupti habitus per contrarios actus: character autem ut inferius ostendetur, indelebilis est: plannum est etiam, quod non est actus: ergo non est aliquid absolutum in anima.

Secundo.

Item character non est necessarius in anima ad distinguendum fidelem ab infideli: quia sufficienter distinguitur, quantum ad iudiciū ecclesiæ militantis per susceptionem sacramenti exterioris, & quantum ad iudicium ecclesiæ triumphantis per susceptionem gratiæ interioris, nec ad disponendum ad gratiam: quia sicut dicit Aug. 14. de Trini. cap. 8. eo ipso anima imago Dei est, quo eius capax, & particeps esse potest, quod non esset verum, nisi ex natura sua disposita esset ad suscipiendum gratiā, sine qua Dei particeps esse non potest. Nec ad bene operandum: quia ad hoc sufficiunt gratiæ & virtutes, quæ conferuntur in baptismo: superfluum ergo esset ponere characterem in aīa, si diceret, quid absolutum.

Tertio.

Item si character diceret, quid absolutum, cum non posset esse nec substantia, nec quantitas, sequeretur quod esset in genere qualitatis: sed hoc non est verum, quod patet discurrenti per singulas species: non enim est in prima specie: quia non est dispositio, cum illa sit de facili mobilis, & character sit indelebilis, nec habitus: ut probatum est in primo arti. nec in secunda specie, quia non est naturalis potentia, vel impotentia: nec in tertia, quia non infert passionem sensui, nec oritur ex aliqua passione: ergo non est passibilis qualitas: nec in quarta specie, quia illa qualitas est in quantitate, character autem non est in aliqua quantitate: restat ergo, quod non sit aliquid absolutum.

Quarto.

Item sicut videtur se habere consecratio ecclesiæ ad eā, ita cōsecratio hoīs. ad ipsum: sed

per consecrationem ecclesiæ, non causatur in ea nisi quædam relatio ad cultum diuinū: ergo similiter per cōsecrationē hoīs i susceptione sacri nō catur i eo, nisi quædam relatio ad Dei cultū.

CONTRA, Dama. li. 4. cap. 1. dicit, quod per baptismum sit nobis regeneratio, & sigillum, per sigillum intelligens characterem: sed sigillum est aliquid absolutum: ergo character in anima est aliquid absolutum.

In oppositū.

Item Dio. cap. 2. Eccl. Hierar. ultra mediū dicit, quod aduenienti ad baptismum donatur a summo sacerdote sacrum signaculum: sed per hoc non videtur posse intelligere, nisi characterem: sed sacrum signaculum non potest esse, nisi quid absolutum: quia sacrare relationis actus esse non potest: dicitur autem sacramentum a sacrando: ergo character est aliquid in anima absolutum.

Parte 3. Quo oculo hec aut in spici deant, vide Sco. di. 6. q. 9. huius.

Itē scdm philo. 5. phy. in ad aliqd nō est motus, neq; mutatio: ergo per baptismū nō potest aīa causari relatio ad fidei cultū, nisi mediāte aliquo absoluto, super quod fundatur: sed illud non possumus ponere gratiam: quia quāuis illa corrumpatur per peccatū, tū baptismus remanet ordinatus ad fidei cultū. Restat ergo quod illud absolutū super quod fundatur ordinatio illa sit character.

T. C. 19.

CONCLUSIO.

Characterem esse quid absolutum, aut respectuum cum neutrū sit impossibile vtrumque potest sustineri.

AD ISTAM quæstionem dicunt quidam quod character nō est aliqd absolutū i aīa: sed sola relatio ordinis ad aliquam sacram passionem, vel actionem.

Prima op. ponēs carā eter. relatiōnem.

Contra.

Sed cōtra hoc arguitur sic, scdm cōem doctorū Theologiæ opinionē, & scdm quod ex snia Dio. potest trahi, character significat, disponit, distinguit, assimilat. Significat. n. grām gratū faciētē, & et aīam disponit ad eius susceptionē. Vnde a doctorib. dicitur sacrum ablutionis interioris, quod est per gratiā, per respectū ablutionis exterioris. Distinguit et illū, quod sacrum baptismi recipit ab illo, quod non recipit. Assimilat et aīam Deo, quod ipsum imprimit. Tū quia per ipsum est i aīa quædam participatio diuinę prātis, alia ab illa quod est per naturā, & ab illa, quod est per grām gratū faciētē: tū quia character est quædam similitudo græ, quod gratia aīam Deo assimilat, in quā tū est suæ imaginis forma, nō vī aut conueniēs ponere, quod soli relationi ista cōueniāt, sicut alicui rei absolute cū relatione: quia relatio, quod importatur per signū, & relatio quod est i dispōe ad illud ad quod disponit, & relatio quæ est inter distinctos, & relō sū similitudinis fundate eē vīr sup aliqd absolutū.

Præterea cum per susceptionem cuiuslibet sacramenti causetur in anima suscipientis aliqua relatio ad aliquam sacram passionem, vel actionem, in susceptione cuiuslibet sacramenti imprimetur character, quod falsum est: quia in susceptione sacramentorum aliorum a sacramento baptismi, & confirmationis, & ordinis non imprimitur character, videt ergo quod

Præ facit Sco. ubi sup. q. 10 hic doc. cau se incedit iste.

Nedum relationē importare characterē verumtē ab solutum, sed si in specia li non termi netur.

quod non sit ponendum, quod character in anima sola importet relationem. Et quamuis prædictæ rationes forte non multum cogent illum, qui vellet defendere supradictam opinionem: contra quam sunt, & communi oppositioni contraire, tamen quia prædictæ rationes probabiles sunt, & Dama. & Dion. earum cōclusio concordare videtur: ut patet in eorum auctoritatibus allegatis in opponendo ad partem secundam, & etiam cōmuni opinionem doctorum in Theologia, ideo concedo, quod character non importat solam relationem: sed aliquid absolutum, super quod fundantur relationes, quæ importantur per signum dispositiuum, distinctiuum, & assimiliatiuū: sed quod sit illud in speciali, non intendo hic ostendere, nisi loquendo de characterē baptismali tantum, de quo dico quod est quædam qualitas spiritalis in anima distinctiua illius, qui suscipit fidei sacramentum ab illo, qui sacramentum fidei non suscipit. Non dico habentis habitū fidei a non habente: quia in habendo habitum fidei possunt conuenire habens baptismalem characterem, & non habens: baptizatus enim baptismo flaminis hēt habitum fidei, non tamen characterem baptismalem, si non potuit hēre baptismum aquæ. Est etiam significatiua gratiæ, tanquam similitudo eius. Vnde quāuis sit res sacramenti exterioris, est tamen sacramentum gratiæ. Est etiam ad gratiam gratum facientem dispositiua, quamuis enim anima ex natura sua sit apta nata recipere gratiam, tamen ex hoc non sequitur, quod sit ad hoc disposita dispositione, qua sit idonea, ut sibi gratia infundatur, maxime propter suū vnionem ad infectam carnem. Multi enim sunt ad aliquid suscipiendum apti nati, & etiam potentes, qui tamen ad hoc non sunt idonei. Per characterē autem est anima idonee disposita ad gratiæ susceptionem: nisi aliquid repugnans gratiæ obstat. Vnde & prius ordine natura infunditur in baptismo, quā gratia, supposito quod educatur in esse per creationem: & si ducitur de potentia animæ per aliquā vim sacramentis collatam, sicut instrumentis a Deo, tanquā a principali agente, adhuc prius ordine naturæ causatur per baptismum fomitis, quā gratia infundatur. Per prædictam etiam qualitatem est repressio, & homo potens ad suscipiendū alia sacramenta, ita, quod sine illa nullum aliud sacramentum possit suscipi. Vnde extra de presbytero non baptizato. Veniens. Si quis in presbytero ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur. Et quo ad hoc potest dici, quod est quædam supernaturalis potentia ad omnium aliorum sacramentorum susceptionem.

Ad primū.

AD PRIMVM, in oppositum dicendum, quod illa auctoritas philosophi intelligitur de his quæ sunt in anima, vel esse possunt per virtutē naturæ: character autem est supernaturalis

potentia, ut visum est. Ad secundum dicendum, quod gratia, cum sit debilis in via, & possit esse in illo qui baptismum aquæ non suscipit: non esset sufficiens si gnum distinctiuum dedicati ad cultum Dei per baptismi susceptionem a non dedicato per illum modum: ostensum est etiam, quod non est idē posse suscipere gratiam, & esse idonee dispositum ad eandem: quamuis etiam per gratiam, & virtutes possit homo exire in opera meritoria, & reprimere inclinationem fomitis, ne dominetur, tamē ipsam repressioem cū adiutorio characteris cæteris paribus efficacius facere potest.

Ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod cum character sit quidam supernaturalis potentia reducitur ad secundam speciem qualitatis: quæ est naturalis potentia, vel impotentia animæ, sicut habitus virtutum infusarum reducuntur ad primam speciem qualitatis, in qua sunt virtutes acquisite.

Ad tertium.

Vel potest dici, quod sic corruptibilia, & incorruptibilia non sunt in eodem genere, secundum philosophum 10. Meta. & multo fortius, nec in eadem specie, quod similiter qualitates naturales, vel acquisite non sunt in eodem genere cum infusis: vnde potest dici, quod character, quamuis non sit in aliqua specie qualitatis naturalis, de quibus loquitur philosophus: tamē in quantum est supernaturalis potentia, habet similitudinem cum secunda specie: & in quantum est dispositio ad gratiam, habet aliquam similitudinem cum prima specie: & in quantum est quædam spiritalis animæ configuratio, ratione cuius est signum distinctiuum, habet aliquam similitudinem cū quarta specie: nec hoc reputes absurdum, quia perfectiones in inferioribus multiplicatæ sunt in rebus superioribus, per modum excellentiorem, & magis vnitæ: vnde in natura summa omnes perfectiones aliarum rerum sunt excellentiori modo in infinitum, & omnes in ea realiter summe vnium.

T. C. 26.

Centra totā hanc litterā habes Sco. ubi sup. q. 10.

Ad quartum dicendum, quod si inter consecrationem ecclesiæ, & consecrationem hominis per baptismum sit aliqualis similitudo, quantum ad ea quæ geruntur exterioris: similitudo tamen est multiplex & magna, quantum ad ea quæ fiunt in anima suscipientis sacramentum interioris.

Ad quartum.

QVAESTIO II.

Vtrum character sit in anima essentia.

VIDETVR quod sic: potentia est immediate in essentia animæ: sed ut visum est ex præcedenti quæstione, character baptismi est supernaturalis potentia: ergo est immediate in anima essentia. Itē in eodē est dispositio & habitus: sed gratia quod est habitus ad quē disponit character: ē immediate in essentia animæ: ergo & character.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. q. 3. D. Tho. ibi q. 11. Sco. ibi. q. 11.

Ale. ubi sit. Secunda.

Contra,

In opposi-
tum.

CONTRA, character est quidam animæ configuratio, sed configuratio animæ non est secundum essentiam, sed secundum potentias: ergo est immediate in aliqua potentia animæ, sicut in subiecto.

CONCLUSIO.

Character haud in anima est immediate, sed mediante aliqua potentia, & præcipue cognitua.

Responsio.

RESPONDEO, quod character est in animæ essentia, sed non immediate: immo mediâ te potètia hoc est dictu, quod est in anima sub ratione qua potens est, quod ideo dico, quia potentia animæ ultra essentiam animæ nihil ponit nisi relationem, ut planius ostensum est lib. 1. quod autem character primo sit in potètia, patet per hoc, quia est supernaturalis potentia, ad quod sequitur, quod sit perfectio naturalis potentia: sicut videmus, quod gratia quæ est quedam accidentalis, & supernaturalis essentia est perfectio immediate ipsius essentia animæ in esse secundo, secundum opinionem quæ ponit gratiam differre realiter a charitate secundum aliquid absolutum.

Di. 3. parte
2. arti. 2. q.
prima.

Item tenet
San. Bo. Th.
& Alexan.
Scot. vero
ubi sup. q.
ultim. tenet
quod est in
voluntate.

Dist. 23.

Ad primū.

Ad secundū.

Magis autem debet poni in intellectu, quam in voluntate, quia est qualitas distinctua baptizati a non baptizato, & significatiua gratia, ut est fidei forma, & etiam est ad eam dispositua, & potestas suscipiendi alia sacramenta, sicut visum est ex quaestione præcedenti. Est etiam qualitas illuminatiua, vnde secundum Dio. 3. capit. ecclesial. hierar. Quamuis omnia sacramenta illuminationem habeant, tamen specialiter baptismus illuminatio dicitur: qualitas autem distinctua consecrati ad cultum fidei a non consecrato, & significatiua gratia, ut est fidei forma, & ad eandem dispositua rationaliter poni debet in illa potentia in qua est fides: hæc autem est intellectus, ut in 3. libro ostensum est: qualitas etiam spiritualiter illuminatiua, cum illuminatio pertineat ad cognitionem, poni debet in potentia cognitiua, quæ est intellectus. Qualitas etiam quæ est fundamentum omnium hierarchiarum operationum, & passionum in ecclesiastica hierar. rationaliter poni debet in illa potentia in qua est totius spiritualis edificij fundamentum, hoc autem est intellectus. In illo enim est fides quæ totius est spiritualis edificij fundamentum, probabiliter ergo baptismalis character poni debet in potentia intellectua.

Ad secundum dicendum, quod character est dispositio ad gratiam, in quantum per ipsam formatur fides: & ideo magis est in potentia in qua fides est quam in voluntate, in qua est gratia secundum dicentes gratiam realiter reabsoluta idem esse cum charitate, vel in essentia, in qua immediate est gratia secundum ali-

quos dicentes realiter secundum aliquid absolutum differre gratiam a charitate.

Q V A E S T I O III.

Utrum character possit deleri.

VIDETUR quod sic, ab eodem agente scilicet Deo, & in eodem subiecto, scilicet in intellectu est character, & fides, sed fides est debilis: ergo a simili, & character.

Item Glo. super illud psal. Erubescant reuerantur, dicit, quod malitia characterem sancti prædicatores confundunt igne cælesti: ergo a simili veritatis fidei characterem falsi doctores, & prædicatores destruere possunt doctrina fallaci.

Item dispositio ad gratiam corrumpi potest per ea quæ disponunt ad contrarium gratiæ, sed ut superius habitum est, character est dispositio ad gratiam: ergo corrumpi potest per mala opera quæ disponunt ad contrarium gratiæ, id est ad peccatum mortale.

CONTRA, sacramenta quæ non imprimunt characterem iterantur, quia effectum indelebile non imprimunt, ut penitentia, eucharistia, matrimonium, & extrema unctio: illa vero quæ imprimunt characterem non iterantur, scilicet baptismus, confirmatio, ordo: ergo videtur, quod imprimant aliquem effectum indelebilem, sed effectus eorum qui est gratia est debilis: ergo videtur, quod alius effectus eorum, scilicet character indelebilis sit.

Item secundum Aug. lib. 2. contra epistolam Parmeniani ultra medium. Sacramento semel suscepto nunquam eo quis carebit, sed hoc non potest intelligi de sacramento exteriori, quia illud transit: ergo oportet, quod intelligatur de sacramento interiori, qui est character: ergo est indelebilis.

CONCLUSIO.

Cum character qualitas sit omnis repugnantia ex pers. subiecto, & que incorruptibili indelebiter ex diuina ordinatione impressa, per absolutam Dei potentiam dumtaxat deleri potest.

AD ISTAM questionem dicunt aliqui, quod impressio characteris est per quandam animæ rationalis sanctificationem, prout sanctificatio dicitur deputatio ad aliquid sanctum: ad hanc autem sanctificationem non magis actiue operatur anima sanctificanda, quam oleum, vel chrisma ad sui sanctificationem, nisi, quod homo se subijcit tali sanctificationi per consensum, non autem res prædictæ, quia lib. ar. carent: & ideo qualitercunque anima varietur per proprias operationes nunquam characterem amittit sicut chrisma, vel oleum nunquam sanctificationem perdunt, qualitercunque transmutentur, dummodo non corrumpantur. Sed hoc ratio sufficere non videtur, quia ex consecratione olei chrisma non causatur in eis aliquid absolutum, sed quedam relatio ad terminatum usum fundata su-

Arg. 1.
D. Bon. ibi
dem q. 5.
D. T. 4. sen.
dist. 4. q. 3.
Scot. ubi su
pra q. 10.
Alex. ibidē
Secundo.

Tertio.

In opposi-
tum.

Hæc Sco. d.
6. q. 7.

Prima opi.
quia cha-
racter est in-
delebilis.

Confutatio.

per sanctum esse consecrationis ex institutione diuina vel ecclesiastica: character autem dicit aliquid absolutum in anima, ut visum est. Ideo alijs videtur alia ratio indebilitatis characteris assignanda. Dicunt enim, quod quia character non datur ad actum alicuius virtutis, vel scientiæ, non habet contrarium aliquid vitium, vel ignorantiam: & ideo per aliquem actum intellectus, seu voluntatis corrumpi non potest. Sed hæc opinio adhuc plenè non satisfacit, cum enim supradictum sit, quod disponit ad gratiam, ut est fidei forma, & ex consequenti disponit ad virtutis actum. Ideo potest alio modo, & planius assignari ratio indebilitatis suæ: nulla enim qualitas simpliciter corrumpitur nisi per corruptionem subiecti, vel dispositionis, quam præsupponit in subiecto, vel per actionem sui contrarij, vel quia agens non continuat eam in esse: character autem qualitas simplex est, cuius immediatum subiectum est intellectus, qui incorruptibilis est, & nullam in ipso intellectu præsupponit dispositionem corruptibilem: Deus etiam qui ipsum impræsit, ipsum non vult destruere, sed ad eius permanentiam adest præsto influentia Dei, sine qua nulla creatura potest in esse manere. Nulla etiam actio cuiuscunque potentia animæ contrariatur eidem, quia ex natura sua non determinat potentiam aliquam ad aliquid determinatum actum, vel passionem, sed ex ordinatione diuina: quamuis enim signifi care gratiam, ut est fidei forma, & distinguere dedicatum ad cultum Dei a non dedicato, conueniat ei ex natura sua aptitudinaliter, tamen quod actu sit determinatus ad tale actum significandi, & distinguendi, hoc non est ex sua natura, sed ex ordinatione diuina: sicut quamuis sensibilis ablutio ex natura sua habeat aptitudinem ad repræsentandum interio-

Secunda
opi.

Contra.

Prima opi.

Alquam
qualitatem
corrumpi pos-
se quoad su-
am.

rem ablutionem, & ad distinguendum interius ablutum a non abluto: tamen quod actu sit determinatum ad sic significandum, & distinguendum, hoc sibi conuenit ex institutione diuina, sicut patet per Hu. primo lib. de sacra. parte. 9. capit. 2. Disponere etiam ad gratiam, ut est fidei forma, & reprimere fomitem, & reddere hominem potentem ad suscipiendum alia sacramenta, non sibi conueniunt ex natura sua, sed ex ordinatione diuina: ordinavit. n. Deus, ut homini, cuius intellectus hoc signaculo signatus est, gratiam conferat diuina misericordia, nisi in sic signato sit aliquid impossibile gratiæ, quod concupiscentiam in eo reprimat, & quod suscipere possit alia sacramenta: sicut si rex ordinasset, quod quicumque inueniretur signatus aliquo determinato signo ab ipso dato, ei aliquod munus conferret, & aduersarios eius reprimeret, & ipsum potentem iudicaret ad suscipiendum nobilia officia regni, illud signum diceretur dispositio ad illud munus, & potestas reprimendi inimicos suos,

& suscipiendi prædicta officia. Ex dictis patet solutio ad primum in oppositum: fides enim ex natura sua determinat intellectum ad actum, cuius actus contrarius potest esse in potentia intellectua.

Ad secundum dicendum, quod per characterem malitia, qui apoc. 13. dicitur character bestia, intelligitur peccatum mortale, cui contrariatur gratia: characteri autem baptismali nihil potest esse contrarium in anima, quia a diabolo nihil potest in anima imprimi, nec per actiones ipsius animæ potest in se causari aliquid contrarium characteri, ut in quaestione ostensum est: Deus etiam non vult animam suo signo signatam signo opposito consignare.

Ad tertium cum dicitur, quod dispositio ad gratiam corrumpi potest per ea, quæ disponunt ad gratiæ contrarium, &c. Dico, quod non est verum de eo, quod non disposuit ad gratiam, nisi ex diuina ordinatione, cuiusmodi dispositio est character, ut in quaestione ostensum est. Potest etiam dici, quod aliquid ex natura sua disponit ad aliquam formam determinatam, nec tamen corruptibile est per formam contrariam illi formæ, nec per dispositiones ad eam: diaphaneitas enim est dispositio in aere ad luminis susceptionem, nec corrumpitur per tenebram, nec per dispositiones ad tenebras: quantumcunque enim sit aer nubilosus, manet in eo naturalis aptitudo ad luminis susceptionem, quæ remotis impedimentis, & luminari præsentate statim ornatur lumine: vnde non mirum si talem dispositionem supernaturalè respectu gratiæ potest Deus intellectui imprimere: hæc autem dispositio est character.

Q V A E S T I O IIII.

Utrum character per quodlibet sacramentum imprimatur.

VIDETUR quod sic: secundum sententiam Dio. 2. cap. ecclesial. hierar. Character traditur baptizato a diuina beatitudine: sed omnia sacramenta ordinantur ad diuinam beatitudinem: ergo videtur, quod diuina beatitudo, qua ratione imprimat characterem baptizato, eadem ratione imprimat in cuiuslibet sacramenti susceptione.

Item in quolibet sacramento est aliquid quod est res, & non sacramentum: & aliquid quod est res, & sacramentum: sed illud quod est res, & sacramentum est character, sicut patet in baptismo, quia character est res ablutionis exterioris, & est sacramentum gratiæ, per quam est ablutio interior: ergo quodlibet sacramentum characterem imprimat, ut videtur.

Item per quodlibet sacramentum Deo figuramur, & ab infidelibus distinguimur: sed distinctio, & configuratio fiunt per characterem, quia ut visum est, character est signum distinctiuum. Rich. super 4. Sen. E stiu-

Ad primū.

Ad secundū.

Ad tertiu.

Arg. 1.
D. Bon. ubi
sup. q. 4.
D. Tho. ibi-
dem q. 4.
Scot. ubi su
pra.
Alex. ibi-
dem.

Secundo.

Tertio.

stin&iuum, & configuratiuum: ergo quodlibet sacramentum imprimi characterem.

In oppositum. CONTRA, Christus fuit baptizatus, ut habetur Mat. 3. & est sacerdos, iuxta illud Psal. Tu ex sacerdos in aeternum, sed ipse non dicitur characterem habere: ergo nec baptismus, nec ordo imprimunt characterem.

Item sacramenta quae imprimunt characterem non iterantur, quia character indelebilis est. Sed aliqua sacramenta sunt iterabilia: ergo non omnia imprimunt characterem.

CONCLUSIO.

Responsio. Non in virtutibus, nec in sacramentis alijs character imprimitur, sed in tribus solum non iterabilibus.

RESPONDEO, quod non per quodlibet sacramentum imprimitur character, nec etiam per actus virtutum: character enim est signum spirituale indelebile distinctiuum, & spiritualis potestas indelebilis deputata ad aliquod sacramentum, & haec communia sunt cuilibet characteri. Quia signum, ideo ordinavit Deus, quod non conferretur nisi in aliquo sensibili signo, & ideo non confertur in actibus virtutum. Quia spirituale, ideo noluit Deus quod conferretur in sacramentis carnalibus.

i. sacramentis veteris testamenti. Quia indelebile, ideo noluit Deus, quod conferretur in sacramentis iterabilibus, ut dicunt quidam: sed haec ratio non est conveniens, non enim, quia sacramentum est iterabile, ideo non imprimi characterem, sed quia non imprimi characterem est iterabile: ratio ergo quare quaedam sacramenta characterem imprimunt, & quaedam non, videtur mihi accipienda penes diversitatem potestatis spiritualis deputatae ad aliquod sacramentum, & penes diversitatem distinctiouis: potestas enim spiritualis ad aliquod sacramentum deputata, aut est passiva, qua scilicet potest homo esse particeps sacramentorum spiritualium in suscipiendo: aut est activa, & hoc dupliciter, quaedam ad ducendum sacramenta spiritualia in notitiam aliorum, & maxime infidelium per fidei Christi constantem confessionem. Alia ad ministrandum sacramenta spiritualia credentibus. Prima potestas datur in baptismo, per quam deputatur homo ad hoc, ut possit suscipere alia sacramenta. Secunda datur in confirmatione. Tertia in ordine, & ideo sola ista tria sacramenta imprimunt characterem: per alia enim sacramenta est homo deputatus indelebiliter ad aliud sacramentum spirituale suscipiendum, vel confitendum, vel ministrandum. Per primam potestatem distinguitur totus exercitus militantis ecclesiae ab exercitu contrario. Per secundam distinguuntur deputati ad certamen spirituale contra fidei persecutores a communi populo, sicut in exercitu ordinato ad corporale bellum distinguuntur milites a pedibus. Per tertiam distinguuntur duces ab alijs, ordinati enim ad

Rationem quare quaedam sacramenta imprimunt characterem, & quaedam non suscipi penes potestatis distinctiouisque diversitatem.

ministrandum sacramenta deputari sunt, ut sint aliorum duces. Et quia haec triplex distinctio sufficit in exercitu bene ordinato, ideo ex parte qua character consideratur, ut signum distinctiuum non fuit conveniens ipsum imprimi nisi in sacramento baptismi, & confirmationis, & ordinis.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod character non imprimitur in susceptione sacramenti a divina beatitudine, quia illud sacramentum ordinet hominem ad divinam beatitudinem tantum, sed etiam, ut per susceptionem illius sacramenti suscipiens habeat potestatem alia sacramenta veraciter suscipiendi, vel constanter coram aduersarijs fidem confitendi, vel prudenter administrandi.

Ad secundum dicendum, quod non oportet, quod illud quod est res, & sacramentum sit character in quolibet sacramento, sed imprimentibus characterem tantum, quid autem sit res, & sacramentum in alijs sacramentis ostenditur in tractando de quolibet eorum.

Ad tertium dicendum, quod non distingui mur per quodlibet sacramentum tanquam existentes in aliquo statu fidei speciali, qui status sunt tres, ut ostensum est in corpore questionis.

Præterea, per alia sacramenta non distingui mur distinctiione & configuratione indelebili, secundum quem modum distingui mur, & configuramur per baptismum, confirmationem, & ordinem.

AD PRIMUM ad partem aliam dicendum, quod Christus non fuit baptizatus nisi baptismum Io. qui non imprimebat characterem. Si etiam fuisset baptizatus baptismum quod instituit non suscepisset anima eius characterem baptismi, quia ut visum est, character est quaedam potestas ad suscipiendum alia sacramenta, quae Christum recipere non decebat, quia fuisset superfluum: ipse enim in quantum homo accepit a Deo in instanti conceptionis suae omnem plenitudinem potestatis, cuius fuit capax ad fidem defendendum, & postmodum sacramenta instituendum, & eis efficaciam meritorie dandum, & conferendum, & ideo non indiget characterem confirmationis, nec ordinis, quia sine characterem habet aliori modo sacerdotij potestatem.

Secundum bene concludit.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quaeritur de tertio principali. Et circa hoc quaeruntur quatuor.

Primo vtrum baptismus possit tradi ab homine malo.

Secundo vtrum ab Angelo malo in specie hominis apparente.

Tertio vtrum malus homo baptizato mortaliter peccet.

Quarto

Quarto vtrum illi qui recipiunt scienter baptismum ab homine malo mortaliter peccet.

QVAESTIO I.

Vtrum baptismus possit tradi ab homine malo.

Arg. I. *D. Bon. li. 4. dist. 5. ar. 2. q. 1.* *D. Th. 4. ser. dist. 5. q. 5.* *Secor. lib. 4. dist. 5. q. 1.* *Alex. p. 4. q. 8. m. 7. ar. 2.* *Secundo.* T V I D E T V R quod non: quia de consecra. distin. 4. Baptismus intra. Item ego dico, & sumptum est ab August. super Ioannem, trac. 5. quasi aequè distanter inter medium, & finem, & recitat magister in littera huius dist. capit. 1. Iustos oportet esse per quos baptizatur: ergo non potest tradi baptismus ab homine malo.

Item membrum mortuum non potest influere in alia membra, sed malus homo est membrum mortuum: ergo non potest influere in alia membra, quod non esset verum si ab eo verus potest tradi baptismus.

Item si posset baptismus tradi ab homine malo, tunc tantum reciperet in baptismo baptizatus a malo, sicut a bono, quia uterque reciperet totam virtutem sacramenti, sed inuenitur quandoque baptismus traditus ab homine bono habens efficaciam quam non habet traditus ab homine malo, sicut patuit in sancto Syluestro qui in baptizando Constantinum non tantum eum mundauit interius, sed etiam exterius a corporali lepra: ergo videtur, quod non potest tradi verus baptismus ab homine malo.

In oppositum. CONTRA, de consecra. distin. 4. Si inter, & recitat Magister in littera huius dist. capit. 1. Nullo modo malus est baptismus qui per malum datur.

Homilia. 1. Item eadem distin. Cum baptizat, & sumptum est ab Aug. super Io. trac. 6. longe ante medium, dicitur, quod non datur impar baptismus propter impares ministros, quod verum non esset si non posset tradi ab homine malo.

Qua de re in Christo impressus non fuit character. CONCLUSIO. Cum ministri malitia haud efficaciam auferat sacramento, non magis a bono, quam a malo proficit datus suscipienti baptismus.

Responsio. RESPONDEO, quod ab homine malo verus potest tradi baptismus, ita quod in quantum ad ea quae sunt essentialia sacramento non plus proficit datus baptizato a bono ministro quam a malo, quia baptismus non habet suam efficaciam a ministro, sed a Deo: & ideo non oportet, quod sit formatus simili forma illi quae confertur baptizato in baptismo. Vnde quamuis minister non sit bonus, tamen baptizatus bonitatem recipit per baptismum traditum ab eo. Vnde de consecra. di. praedicta. Baptismus intra. Non timeo, & sumptum est ab Aug. super Io. trac. 5. versus finem, & recitat Magister in littera huius dist. capit. 1. Non timeo alterum ebriosum, non homicidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur, hic est qui baptizat.

Homilia. AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est debito congruitatis, non necessitatis.

Ad primū. AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est debito congruitatis, non necessitatis.

Ad secundum dicendum, quod quantum ad hoc simile est de membro corporis naturali mortuo, & de homine malo: quia sicut illud membrum non potest in alia membra influere in virtute sua, sic nec malus homo. Sed ministrando baptismum nihil influit, nisi ministrando, quod non est influere in virtute sua: Deus. n. est qui tota virtute sacramenti influit.

Ad tertium dicendum, quod quantum ad ipsum sacramentum tantum valet baptismus traditus a malo, sicut a bono. Sed quantum ad sacramentalia, sicut sunt orationes, & huiusmodi potest plus valere baptismus traditus a bono homine, quam a malo, quantum ad aliquos accidentales effectus, quos non recipit essentiali virtus baptismi, sicut est curatio a lepra, & huiusmodi, quos tamen effectus consequitur raro.

QVAESTIO II.

Vtrum baptismus possit tradi ab angelo malo in specie hominis apparente.

CONCLUSIO.

Vt quid hoc in dubium vertere, cum etiam bonus nequeat de lege communi?

Arg. I. *D. Bo. lib. 4. dist. 5. ar. 1. q. 1.* *D. T. 4. sen. dist. 5. q. 6.* *Secor. lib. 4. dist. 6. q. 1.* *Alex. p. 4. q. 8. m. 6. ar. 4.* *Nedum angelum malum non posse baptizare verum nec bonum de l. communi.* RESPONDEO, quod non: quia nullus baptizare potest, nisi sibi sit a Deo potestas baptizandi concessa: haec autem potestas non est concessa angelo malo, quia non fuit congruum propter quinque rationes. Ille enim a quo est sacramentorum virtus scilicet Christus, Deus est & homo: & ideo congruum fuit ut potestatem baptizandi non concederet de lege communi nisi hominibus, qui sibi sunt similes in natura humana. In sacramentis etiam est sensibile signum, & spiritualis virtus: & ideo non fuit congruum esse ministrum sacramentorum nisi hominem, quia est compositus ex natura sensibili, & spirituali.

Præterea cum baptismus sit sacramentum necessitatis, nec confertur, nisi illis qui possunt pertinere ad ecclesiam militantem, non fuit congruum eius administrationem concedi illis quorum communis conuersatio non est cum hominibus sensibilibus cognita, & qui non pertinent ad ecclesiam militantem. Et istae tres congruitates se extendunt ad declarandum, non tantum quare non fuit congruum haec potestatem angelo malo concedi, sed etiam, nec angelo bono de lege communi.

Præterea ad baptizandum requiritur intentio faciendi quod facit ecclesia. Non est autem probabile, quod diabolus hoc vellet facere, cum sit aduersarius ecclesiae, & inimicus nostrae salutis.

Præterea congruum non est ministrum sacramentum esse illum, qui nullam conventionem habet cum Christo, a quo virtutem habent sacramenta: sed angelus malus nullam conventionem habet cum Christo. Vnde Glo. super 2. ad. Cor. 6. Quae est conuentio Christi ad belial? Belial interpretatur apostata, cum Rich. super 4. Sen. E 2 quo

Ad secundum.

Ad tertium.

Arg. I. *D. Bo. lib. 4. dist. 5. ar. 1. q. 1.* *D. T. 4. sen. dist. 5. q. 6.* *Secor. lib. 4. dist. 6. q. 1.* *Alex. p. 4. q. 8. m. 6. ar. 4.* *Nedum angelum malum non posse baptizare verum nec bonum de l. communi.*

Secunda ratio.

Tertia ratio.

Quarta ratio.

quo Christus non conuenit, quia ille omnia male: Christus autem omnia bene agit, & ideo non fuit congruum sibi concedi potestatem baptizandi de lege communi, nec de speciali mandato.

Q V A E S T I O III.

Vtrum malus homo baptizando mortaliter peccet.

¶ T V I D E T V R quod non: quia homo quatumcunque malus tenetur, puerum baptizare in articulo necessitatis. Sed homo faciendo illud ad quod tenetur non peccat mortaliter: ergo malus homo baptizando non peccat mortaliter.

Item sacerdos ex officio suo tenetur pueros baptizare: ergo si malus sacerdos baptizans peccat mortaliter, cum sibi puer presentatur ad baptizandum, non posset vitare peccatum mortale, quia aut renueret facere quod ex officio suo facere tenetur, aut faceret quod tenetur non facere.

¶ C O N T R A, magis obligantur ad munditiam ministri sacramentorum no. l. quam obligantur ministri sacramentorum ve. l. Sed illi qui in ve. l. immundi sacramenta tractabant mortaliter peccabant. Vnde Leuit. 22. Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea que consecrata sunt, & qua obtulerunt filij Israel domino, in quo est immunditia, peribit coram domino: ergo multo fortius mali homines baptizando mortaliter peccant.

Item contaminare sacramentum est peccatum mortale, sed minister malus baptizando, quantum in se est contaminat sacramentum, id est ostendit vile & contaminatum. Vnde Glo. supra illud. Leuit. 22. Non contaminent nomen sanctificatorum mihi, dicit. Non ostendant vile & contaminatum viliter tractando: ergo malus homo baptizando mortaliter peccat.

C O N C L V S I O.

Quia baptismus est sacramentum necessitatis, si necessitas urgeat hic baptizans mortaliter non peccat.

¶ R E S P O N D E O, malus homo, aut baptizans cum solennitate, vt minister ecclesie cui hoc competit ex officio: & sic dico, quod mortaliter peccat baptizando si peccatum suum mortale recolat, & non penitet. Vt enim dicitur in Glo. super illud Leuit. 27. Qui accesserit mundus ad mundam debet accedere, & de consecra. di. 4. Baptismus, infra. Ego. Iustos oportet esse tati iudicis ministros si ministrare iuste voluerint. Aut baptizat sine solennitate in articulo necessitatis, sicut aliquando faciunt vetulae, & sic non peccat mortaliter.

¶ E T S I C procedit primum argumentum ad partem primam.

Ad secundum dicendum, quod quamuis sacerdos renuendo puerum baptizare mortaliter peccaret, quia per ordinationem Ecclesie ad baptizandum tenetur esse paratus, vt probari potest per illud quod habetur de

consecratione distinctione quarta. Omnis presbyter: tamen ex hoc non sequitur, quod non possit vitare peccatum mortale, quia ipse potest de suo peccato penitere, & sic potest sine peccato baptizare.

Argumenta ad partem aliam procedunt de illo qui baptizat cum solennitate, vt minister ecclesie.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum recipientes baptismum scienter ab homine malo peccent mortaliter.

¶ T V I D E T V R sic, de consecra. di. 4. Quamuis, & sumptum est ab Aug. ad Orosium. q. 59. Quamuis vnum sit baptismum hereticorum qui in nomine patris, & filij, & spiritus sancti baptizant, & Ecclesie catholice, tamen qui foris ecclesiam baptizantur non sumunt baptismum ad salutem, sed ad perniciem: ergo mortaliter peccant.

Item qui cooperantur peccanti mortaliter peccant mortaliter. Sed qui scienter suscipiunt baptismum ab homine malo cooperantur peccanti mortaliter, quia ille in baptizando mortaliter peccat, quod non faceret si nullus ab eo baptismum susciperet: ergo scienter suscipiens baptismum ab homine malo, peccat mortaliter.

Item scienter recipiens baptismum ab illo qui non vult baptizare, nisi propter precium mortaliter peccat, quia talis committeret symoniam: ergo saltem in aliquo casu recipiens baptismum ab homine malo, mortaliter peccat.

¶ C O N T R A, a bono domino licitum est recipere bonum donum per malum ministrum. Sed vt dicitur de consecra. distin. 4. Romanus, Romanus pontifex non hominem iudicat qui baptizat, sed spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet paganus sit qui baptizat: ergo gratiam baptismi, licitum est recipere per ministerium hominis mali.

Item eadem di. Baptismus, infra. Non exhorreat columba misterium malorum, respiciat domini potestatem, quid tibi facit minister malus vbi bonus est dominus, & sumptum est ad August. super Ioann. tractatu. 5. parum ante medium.

C O N C L V S I O.

Sicut malus minister si baptizat necessitate urgente non peccat, sic nec baptismum ab eodem ab ecclesia percipiente si necessitas cogat.

¶ R E S P O N D E O, quod cum baptismus sit sacramentum necessitatis ad salutem, in necessitate articulo licitum est ipsum a quocunque homine recipere quantumcunque malo, cuiuscunque sit conditionis aut sexus: excepto autem necessitatis articulo recipiens baptismum scienter ab homine malo percipiente ab ecclesia simpliciter, vel ad tempus peccat mortaliter, quia quantum in se est contemptibile reddi sententiam ecclesie, quod scienter si-

ne mortali peccato non potest fieri, si autem accipiat scienter ab homine malo non percipit ab ecclesia simpliciter, vel ad tempus non peccat, maxime si suscipiat a tali qui sibi ex officio conferre tenetur. Nullus enim peccat in recipiendo quod sibi ab alio debitum est.

¶ P R I M U M, ARGUMENTUM primum ad partem primam procedit de malo homine ab ecclesia percipiente.

Ad secundum dicendum, quod minor est falsa, quia iste petit quod sibi debitum est. Ille autem potest hoc reddere non peccando, quia potest penitere. Vnde petens baptismum ipsum non inducit ad peccandum, sed magis ad penitendum.

Ad tertium dicendum, quod baptizandus aut est puer, aut adultus: primo modo ille qui offert puerum ad baptismum nullo modo debet dare precium sacerdoti, vt conferat baptismum paruulo, sed in illo casu ipsemet debet puerum baptizare si preesto non sit alius sacerdos qui puerum modo debito baptizare velit. Quia tamen aqua non est sacramentum, licitum esset emere aquam si sacerdos aquam suam nollet dare gratis: non tamen aquam sanctificatam, nec oporteret, quia talis aqua non est de necessitate baptismi. Si autem non potest haberi aqua sanctificata, nec haberi potest gratis, dicunt quidam probabiliter, quod in illo casu potest pro illa pecunia dari ab illo qui offert puerum sine vitio symoniam, quia talis redimit vexationem iuris pueri cuius in hoc casu iure nature, & diuino est illa aqua quantum ad baptizandi usum, & hoc concordat pietati, & rationi. Si autem baptizandus est adultus, & non inueniat qui ipsum velit baptizari sine precio, sufficiat sibi baptismum fluminis.

Argumenta ad partem aliam procedunt de suscipiente baptismum in articulo necessitatis, vel a sacerdote suo malo ab ecclesia non percipiente simpliciter, nec ad tempus.

¶ A R T I C V L V S IIII. C O N S E Q V E N T E R quæritur de quarto principali. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo vtrum non habens ordinem possit baptizare.

Secundo vtrum non baptizati possint baptizare.

Tertio vtrum idem homo possit seipsum baptizare.

Quarto vtrum bonus angelus possit baptizare.

Q V A E S T I O I.

Vtrum non habens ordinem possit baptizare.

¶ T V I D E T V R quod non: quia de consecra. di. 4. Constat baptismum solis sacerdotibus esse traditum, eiusque ministerium.

Item quamuis sacramentum penitentiam sit sacramentum necessitatis, non tamen potest

absoluere nisi sacerdos: ergo a simili, nec baptizare.

Item ad solos prelatos pertinet in ecclesiam militantem introducere, vel ab ea excludere, sed per baptismum introducit baptizatus in ecclesiam militantem: ergo ad solos prelatos pertinet baptizare.

¶ C O N T R A, vt habetur Ioan. 3. Discipuli Christi baptizabant, & tamen nondum acceperant clauis ecclesie, ordinati enim fuerunt sacerdotes in cena, vt inferius ostendetur.

Item de consecra. distin. 4. Mulier. Mulier quam uis docta, & sancta viros in conuentu docere & alios baptizare non presumat, nisi necessitate cogente: ergo in casu necessitatis non ordinatus potest baptizare.

C O N C L V S I O.

In necessitatis articulo cuilibet baptizare licet, extra quem casum, solus sacerdos potest, at si etiam nec ordinatus baptizet, sacramentum confert, sed mortaliter peccat.

¶ R E S P O N D E O, quia quia baptismus est sacramentum necessitatis ad salutem, potestas conferendi verum baptismum concessa est cui libet homini in casu necessitatis, sicut in tali casu licitum est baptismum celebrare in aqua non sanctificata. Casu tamen necessitatis excepto non debet baptizare nisi sacerdos, nec nisi in aqua sanctificata: si tamen tunc non ordinatus baptizaret, siue in aqua sanctificata, siue non sanctificata, verum baptismum conferret, sed mortaliter peccaret: ordo enim ministri, & sanctificatio aquæ, alia ab illa qua in actu baptizandi sanctificatur per inuocationem trinitatis non requiruntur de necessitate ad essentiam baptismi, nec ad hoc, vt ille qui baptizatur recipiat efficaciam sacramenti.

Ad primum argumentum dicendum, quod illa auctoritas intelligitur excepto casu necessitatis, vt patet per litteram ibidem.

Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia sacramentum penitentiam non est tantum necessitatis sicut baptismus: potest enim adultus saluari per virtutem penitentiam sine sacramento penitentiam, si non possit talem inuenire qui sacramentum penitentiam sibi ministrare possit, & velit.

Ad tertium dicendum, quod maior intelligenda est de introductione in ecclesiam ex officio, ad alios tamen potest pertinere ex permissione in casu necessitatis.

Argumenta ad partem aliam nihil plus concludunt, nisi quod non ordinatus potest baptizare sine peccato in articulo necessitatis, & hoc est verum etiam in aqua sanctificata si alia haberi non possit, alias non.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. dist. 5. dub. 1. D. Tho. 4. sent. d. 5. q. 5. Scot. lib. 4. dist. 5. q. 2. Alex. p. 4. q. 8. m. 6. ar. 2. Secundo.

In oppositum.

An propheta nentur modo sacramenta testis huius testis hanc non sit a perdita reprobis & tales est Zambisoni commutantur prima q. 1. si iustus.

Responso. Cane quia quondam in practica.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad aliam partem.

Arg. 1. Scot. ubi supra. D. Th. 4. sent. dist. 5. ar. 2. q. 2.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Homelia.

Responso. S. Th. d. praesentis 4. ar. 2. q. 2. expresse tenet oppositum Scot. vero. q. 2. medium tenet.

Ad aliam partem.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. dist. 5. ar. 1. q. 1. D. Th. 4. sent. dist. 5. ar. 2. q. 1. Alex. p. 4. q. 8. m. 6. ar. 1.

Tertio.

In oppositum.

Responso.

Caveantur licet ob ferretur.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad aliam partem.

Q V A E S T I O II.

Utrum non baptizati possint baptizare.

Arg. 1. D. Tho ubi supra. Scot. lib. 4. dist. 5. q. 1. Alex. ubi supra. a. 3. S. 4. Secundo. Tertio.

VIDETUR non, quia non ordinati non possunt alios ordinare: ergo a simili, non baptizati non possunt alios baptizare.

Item minus est sacramentum suscipere quam conferre, quia minus est pati, quam agere: sed non baptizati non possunt suscipere alia sacramenta, ut superius visum est: ergo nullum sacramentum possunt conferre.

Item sine naturali potentia nullus potest in actionem naturalem: ergo a simili sine supernaturali potentia, nullus potest in actionem supernaturalem, sed ut superius visum est, character baptismalis est supernaturalis potentia, & iustificatio per baptismum est supernaturalis actio: ergo nullus sine character baptismali potest alium iustificare per baptismi administrationem.

CONTRA, de conse. dist. 4. A quodam: Reputatur baptizati a iudeo si baptizati fuerunt in nomine sancte trinitatis.

Item ecclesia reputat baptizatos illos qui baptizati sunt a paganis, ut habetur ea. di. cap. Romanus.

CONCLUSIO. Dum formam seruet, & quod intendit ecclesia intendat baptizans non baptizatus, & necessitas imminet, verè baptismus est.

RESPONDEO, quod siue baptizatus homo siue non baptizatus aliquem baptizet in forma ecclesie, & intendens facere quod facit ecclesia, verè baptizat: tamè conuenientius est, quod baptizandus baptismum recipiat a baptizato, quam a non baptizato, nec aliter potest fieri scienter sine peccato baptizandi si adultus est, nisi articulus probabilis necessitatis per estimationem illius aliter fieri requirat.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod non est simile, quia sacramentum ordinis maioris est dignitatis, quam baptismus, nec est tantè necessitatis: & ideo potestas ordinem conferendi non sic est concessa, vel promissa quibuscunque hominibus, sicut potestas conferendi baptismum.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut non baptizati non possunt suscipere alia sacramenta, ita non possunt alia sacramenta a baptismi conferre.

AD TERTIUM dicendum, quod character baptismalis est supernaturalis potentia ad alia sacramenta suscipienda. Et quo ad hoc est supernaturalis potentia passiva. Et ego bene concedo, quod sine illo nullum aliud sacramentum suscipi potest, tamen non est supernaturalis potentia ad sacramentum baptismi conferendum, & ideo sine illa aliquis sacramentum baptismi conferre potest.

Q V A E S T I O III.

Utrum idem homo possit seipsum baptizare.

CONCLUSIO.

Quia alius debet esse baptizans, & alius baptizatus, nemo utique potest baptizare seipsum.

RESPONDEO, quod non. Unde sicut dicitur ex. de baptismo, & eius effect. Debitum, inter baptizantem, & baptizatum debet esse discretio, sicut ex verbis domini colligitur dicitur Apóstolis. Ite baptizate omnes gentes in nomine Patris, & Filij, & spiritus sancti. Unde ibidem dicit, quod Iudeus qui seipsum baptizauerat est ab alio baptizandus, ut ostendatur, quod alius est qui baptizatur, & alius est qui baptizat, ad quod designandum ipse Christus non a seipso, sed a Ioanne voluit baptizari, & infra: Sicut in carnali generatione qua proles ex viro, & femina nascitur, alius est qui carnaliter gignit, & alius qui carnaliter gignitur, sic in sacramentali generatione qua soboles ex aqua, & spiritu sancto renascitur, alius esse qui generat, & alius qui spiritualiter generetur.

CONTRA, de conse. dist. 4. A quodam: Reputatur baptizati a iudeo si baptizati fuerunt in nomine sancte trinitatis.

Item ecclesia reputat baptizatos illos qui baptizati sunt a paganis, ut habetur ea. di. cap. Romanus.

CONCLUSIO.

Nequaquam potest de lege communi.

RESPONDEO, quod de lege communi non conuenit angelo baptizandi potestas, sicut ostensum est secunda questione articuli precedentis, quia tamen bonus angelus nunquam baptizaret nisi ex speciali mandato domini: ideo si certum esset quod bonus angelus aliquè baptizasset ille non esset baptizandus. Unde Basilica quæ dedicauit sanctus Michael in monte Gargano, non fuit postea ab homine dedicata.

CIRCA litteram. Si quos baptizauit ebriofus. Non est hoc intelligendum de ebrioso actu existente in ebrietate, ligante simpliciter rationis usum, quia talis non posset habere intentionem baptizandi, sed de assuetu ad ebrietatè, non tamè quado baptizat existènte ebriofus, vel non habente ebrietatem, quæ totaliter impedit rationis usum. Si in heresi quacunque, & hoc expositum est in questionibus. Non hominè indicat quod baptizat, subministrare, scilicet gratiã Christi interius. Unde sequitur. Sed spiritum Dei, &c. Munus enim æquale in bonis: siue a bonis siue a malis baptizaretur, hoc in questionibus est expositum, quod per illum fluit purum est, id est, quod fluit per ministerium illius. Ne seruus in seruo spem poneret, & fructus in remuneratore: potest. n. homo spem ponere in homine tãquam in adiutore. Tot essent baptismi quot serui, scilicet denominatione, & esset schisma in ecclesia. Ita in misterio haberet intus mudare, hoc effectiue intelligendo falsum est. Posset Deus per aliquè causare, hoc simpliciter falsum est, ut ostensum est in q. & opinio Magistri in isto passu communiter non tenetur.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 5. ar. 1. q. 2. eol. laterali. D. Tho. ubi supra. Scot. lib. 4. dist. 6. q. 4. Alex. ubi supra. art. 8. Mat. 1. vbi mo.

Mat. 3. Mar. primo Luc. 3. Ioan. primo

Arg. 1. D. Bon. ubi supra. D. Tho. ubi supra. Scot. 1. vbi supra.

Littera e nota.

Defectus magistri.

Quibus

Quibus liceat baptizare.

DISTINCTIO VI.

UNC quibus liceat baptizare addamus. De hoc Isidorus ait, Constat baptismum solis sacerdotibus esse traditum: eiusque ministerium nec ipsis diaconibus implere est licitum absque Episcopo vel presbytero, nisi his procul absentibus, vltima laicorum cogat necessitas: quod etiam laicis fidelibus permittitur. Item ex concilio Carthaginensi quarto. Mulier, quamuis sancta, baptizare non presumat, nisi necessitate cogente. De illis verò qui ab hereticis baptizantur, utrum rebaptizandi sint, quæri solet.

Li. 2. de off. c. 24.

Cap. 100. De conse. di. 4. c. Mulier

In 3. c. 10. de conse. di. 4. cap. Sine.

Ad quæst. Orisij, quæst. 59. tom. 4. Et de conse. dist. 4. cap. Quamuis.

Epist. 12. li. 2. tractatus il. l. bud. Execlie. lis 34.

Aspergã vos aqua munda. Nome. 19. d. & Leni. 5. 7. & 11. De vnico baptis. c. 13. tom. 7.

Gal. 2. 6.

Ad quod breuiter dicimus, quia quicumque sit qui baptizet, si seruetur forma à Christo tradita, verum baptismum dat: & ideo qui illum sumit, non debet rebaptizari. Unde Beda, siue hereticus, siue schismaticus, siue facinorosus quisque in confessione sancte Trinitatis baptizet, non valet ille qui baptizatus est, a bonis catholicis rebaptizari, ne confessio & Trinitatis inuocatio videatur annullari. Item August. Quamuis vnus sit baptismus & hereticorum, scilicet eorum qui in nomine patris & filij & spiritus sancti baptizant, & ecclesie catholice, tamen qui foris ecclesie baptizantur, non sumunt ad salutem baptismum, sed ad perniciem, habentes formam sacramenti, virtutem autem eius abnegantes: & ideo ecclesia eos non rebaptizat, quia in nomine trinitatis baptizati sunt: & ipsa est forma sacramenti. Item, Rebaptizare hereticum, qui hæc sanctificationis signa perceperit, omnino peccatum est: catholicum verò immanissimè scelus est. Ex his aperte colligitur, quod qui etiam ab hereticis baptizati sunt, seruatore characteris Christi, rebaptizandi non sunt, sed tantum impositione manus reconciliandi, ut spiritum sanctum accipiant, & in signum detestationis hereticorum. Sunt tamen nonnulli doctorum, ut Cyprianus, & alij quidam, qui dicere videntur, ab hereticis non posset tradi baptismum, & eos esse rebaptizandos cum veniunt ad ecclesiam, qui ab illis dicuntur baptizati. Sed hoc de illis verum est, qui extra formam ecclesie baptizari presumunt. Cyprianus tamen ibi à veritate deuiasse videtur: qui ait de heretico, Quomodo sanctificare aquam potest, cum ipse immundus est, & apud quem spiritus sanctus non est, cum Dominus dicat in lege, Quæcunque tetigerit immundus, immunda erunt? Quis potest dare quod ipse non habet? Hoc ergo ex ignorantia eum dixisse Augustinus innuit, dicens, Martyrem Cyprianum gloriosum, qui apud hereticos vel schismaticos datum baptismum nolebat cognoscere, dum eos nimis detestaretur, tanta eius merita vsque ad triumphum martyrij secuta sunt, ut & charitatis, quæ excellerebat, luce obumbratio illa fugaretur, & si quid purgandum erat, passionis falce tolleretur. Nec nos qui baptismi veritatem, & hereticorum iniquitatem agnoscimus, ideo Cypriano meliores sumus: sicut nec Petro, quia gentes Iudicare non cogimus.

Quod nullus in vtero materno baptizatur

HOC etiam sciendum est, quod licet ter immergatur propter mysterium Trinitatis, tamen vnus baptismus reputatur. Illud etiam ignorandum non est, quod in materno vtero nullus baptizari potest, etiam si mater baptizetur. Unde Isidorus, Qui in matris utero sunt, baptizari non possunt, quia qui natus adhuc secundum Adam non est, secundum Christum non potest renasci, neque regeneratio in eum dici potest, quem generatio non præcessit. Item Augustin. Non potest quisquam renasci antequam natus sit. Si verò opponitur de Hieremia et de Ioanne Baptista, qui ab vtero sanctificati leguntur, quod etiam de Iacob qui dam putant: dicimus, si sanctificatio ibi accipitur in terrior emundatio, hoc in miraculis diuine potentie esse habendum, ut Augustinus ait, ambiguit super hoc loquens: Si vsque adeo, inquit, in illo puero acceperat vsus rationis & voluntatis, ut intra matris viscera iam posset agnoscere & credere: quod in alijs parulis expectat atas ut possint, in miraculis habendum est diuine potentie, non ad humane tractandum exemplum: natura. Nam quando voluit Deus, etiam iumentum locutum est. Item, De Hieremia legitur, Prinsquam exires de ventre, sanctificatus te. Illa tamen sanctificatio qua efficimus templum Dei, non nisi renatorum est. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei. Nemo autem renascitur, nisi prius nascatur. Unde illa sanctificatio potest secundum prædestinationem accipi. Ecce videtur dubitanter loqui: qui etiam in eodem dicit, Non dictum est quia credidit in fans in vtero, sed exultauit: nec Elisabeth dicit, Exultauit in fide, sed exultauit in vtero meo. Et potuit esse ista sanctificatio, tantæ rei à maiori cognoscendæ indicium, non à paruulo cognitæ. Absque assertionem de hac sanctificatione loquitur, non definiens qualiter intelligenda sit illa sanctificatio, an sit signum futuræ rei, an veritas iustificationis per spiritum factæ. Sed melius est ut dicamus illos præter communem legem in vteris iustificatos, & gratia præuentos, dimissis omnibus peccatis: quod etiam multis sanctorum testimonijs edocetur.

Si baptismus sit verbis corruptè prolatis.

QUAERI etiam solet, si corruptè proferantur verba illa, an baptismus sit. De hoc Zacharias Bonifacio scribit, Retulerunt mihi nuncij tui, quod fuerit sacerdos in eadem prouincia, qui latinam linguam penitus ignorabat: & dum baptizaret, nescius latini eloquij, infrigens linguam diceret, Baptizo te in nomine patria & filia & spiritus sancta: & propter hoc considerasti rebaptizare. Sed si ille qui baptizauit, non errorem inducens vel hæresim, sed pro sola ignorantia Romane locutionis, infrigendo linguam baptizans dixisset, non possumus consentire ut denuo baptizetur.

Leo Papa. PRAETEREA sciendum est, quod illi de quibus nulla extant indicia inter propinquos, vel domesticos, vel vicinos, à quibus baptizati fuisse dicitur, Rich. super 4. Sen. E 4 ceantur,

Hier. in 4. c. ad Ephes. Et de conse. di. 4. c. eodem modo. Li. 1. de st. bono, c. 24. Et de conse. di. 4. c. Qui in matris.

Ad Darda. epist. 57. paulo post medium.

Nyme. 12. c. Ibidem, post medium. Hier. 1. b. Ibid. non ita procul a fine. Ibidem circa medium Lucæ. 1. e.

Amb. et Beda super. 1. ca. Lucæ.

In epist. que incipit. Remedijsimo & sanctissimo. De conse. di. 4. c. Retulimus.

Ad Rustic. epist. que est numero 9. cap. 15.

Et de conf. dist. 4. cap. Si nulla. ceant, agendum est ut renascantur, ne pereant in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non fuit ut videatur iteratum. Conferendum eis videtur, quod colatum esse nescitur, quia non temeritas interuenit preceptionis, ubi est diligentia pietatis.

De illo qui pro ludo immergitur, an sit baptizatus.

Li 7 contra Dona c. 53. Et de conf. d. 4. Solet etiam queri. S O L E T etiam queri de illo qui iocans, sicut mimus, commemoratione tamen Trinitatis immergitur, utrum baptizatus sit. Hoc autem Augu. non definit, ita inquit, Si totum ludicre, & mimice, & ioculriter ageretur, utrum approbandus esset baptismus qui sic daretur diuinum iudicium per alicuius reuelationis miraculum oratione implorandum esse esse ferem. Videtur tamen sapientibus non fuisse baptismum: ut cum aliqui in balneum vel in flumen merguntur in nomine Trinitatis, non est tamen baptismus, quia non intentione baptizandi illud geritur. Nam in hoc & in alijs sacramentis sicut forma est seruanda, ita & intentio illud celebrandi est habenda. Illud etiam non te moueat, quod quidam non ea fide paruulos ad baptismum ferunt, ut per spiritum ad vitam regenerentur aeternam, sed eos patant hoc remedio temporalem accipere sanitatem, non enim propter ea illi non regenerantur, quia nec ab illis hac intentione offeruntur.

Quod duo tempore erant in quibus baptizabantur homines.

Li. 2. de off. c. 24. De conf. d. 4. c. Paruuli Aug. lib. 4. cont. Dona c. 24. Et de conf. dist. 4. cap. cum parauulis. A G N O S C E N D V M est etiam, in baptizandis electis duo tempora esse seruanda, scilicet pascha & pentecostem, ut in sabato pasche vel pentecostes baptismi sacramentum celebretur. Qui vero necessitate mortis vel periculi urgentur, omni tempore debent baptizari.

De responsione patrinorum.

Et habet de conf. dist. 4. c. Duo tempora & c. Si qui necessitate. P O R R O cuncti ad baptismum venientes, fide suam profiteri debent, & exponere ad quid petendum venerint ad ecclesiam. Vnde etiam a baptizando quaeritur, Quid venisti ad ecclesiam petere? Qui si adultus est, pro se respondet, Fidem, id est sacramentum fidei, & doctrinam. Ita etiam per singula interrogatus, respondet se credere in patrem & filium & spiritum sanctum. Si autem paruulus est, non valens credere vel loqui, alius pro eo respondet. Vnde Isidorus, Paruuli alio proficiente baptizantur, qui adhuc loqui vel credere nesciunt, sicut etiam pro ggris, mutis, vel surdis, alius proficitur dum baptizantur: sic & de penitentibus agendum est. Si vero pro eo qui respondere potest, alius respondeat, non itidem valet, si cut dictum est, Aetatem habet, pro se loquatur. Si vero queritur ex quo sensu pro paruulo dicatur, Credo, vel fidem peto: dicimus de sacramento fidei id esse intelligendum, quod respondetur petere cum deseritur ad ecclesiam, & habere cum baptizatur, ut sit sensus cum dicitur, Fidem peto, id est, sacramentum fidei praesto sum recipere: Credo, id est, sacramentum fidei suscipio, quod est, hic paruulus praesto est sacramentum fidei accipere. Vnde Augustin. Nihil est aliud credere, quam fidem habere: & ideo cum respondetur credere paruulus, qui fidei nondum affertum habet, respondetur fidem habere propter fidei

sacramentum, & conuertere se ad Deum propter conuersionis sacramentum. Sed adhuc quaeritur, ex quo sensu pro paruulo respondeatur, Credo in Deum patrem, & in Iesum Christum, & in spiritum sanctum. Nunquid de sacramento fidei, an de fide mentis ibi agitur? Si de sacramento, cur nominatim distinguuntur personae? Si vero de fide affectu, quomodo verum est, cum eo paruulus careat? An illud facturus paruulus spondetur cum creuerit, sicut & omnibus popis diaboli spondetur abrenunciare, quod si non seruauerit factus adultus, tenebitur ipse, vel sponsor? Sanè dici potest, ibi sponderi pro paruulo, quod ad maiorem aetatem si venerit, & pompis diaboli renuntiabit, & sanam fidem tenebit, cuius tunc sacramentum recipit. Hac autem sponsione paruulus pro quo fit, tenebitur, non sponsor, si tamen ut cautio impletur, quantum in se est operam dederit, quia exigitur a patrino diligens circa eum pro quo spondit, sollicitudo. De hoc Augusti. Certissimam emisistis cautionem, qua renunciare pompis diaboli spondistis.

De Catechismo & Exorcismo.

I L L A autem interrogatio & responsio fidei fit in catechismo, cui additur exorcismus. Ante baptismum enim fit catechismus, & exorcismus: post catechismum sequitur exorcismus: ut ab eo qui iam fide instructus est, aduersaria virtus pellatur. Exorcismus de Graeco dicitur in latinum adiuratio: Catechismus, instructio. Catechizare est instruere, ut de symbolo ac rudimentis fidei. Exorcizare est adiurare: ut, Exi ab eo spiritus immunde. Symbolum est signum vel collatio. Signum, quia eo fideles ab infidelibus discernuntur: collatio, quia ibi totius fidei sufficientia & integritas est collata. Catechismus & exorcismus neophytorum sunt: magisque sacramentalia quam sacramenta dici debent. Neophytus nouitius interpretatur, vel rudis: & dicitur neophytus, nuper ad fidem conuersus, vel in disciplina religiosa conuersionis rudis. Hac ergo procedunt baptismum, non quod sine istis non possit esse baptismus verus, sed ut baptizandus de fide instruat, & sciat cui debitor fiat deinceps, & ut diaboli potestas i eo minuat. Vnde Rabanus, Ante baptismum, catechizandi debet in homine praenire officium, ut fidei catechumenus accipiat rudimentum, & sciat cui debitor fiat deinceps. Item Augustin. Paruuli exuffantur & exorcizantur, ut ab eis pellatur potestas diaboli, ne iam contendat eos subuertere, ne baptismum consequantur. Non ergo in infantibus creatura Dei exuffatur vel exorcizatur, sed diabolus, ut recedat ab homine.

DISTINCTIO VI.

V P E R I V S determinauit Magister de baptismo quantum ad ipsum sacramentum secundum se: & quantum ad suscipientes, & quantum ad ministros, & hic determinat de ipso quantum ad baptizandi usum secundum ritum solennem ecclesiae.

Et

Disiſto.

Ec diuiditur in partes quatuor. Primo determinat de eis, quae requiruntur ex parte ministri.

Secundo de eis, quae requiruntur ex parte suscipientis. ibi. (Hoc etiam sciendum est.)

Tertio de illis, quae requiruntur ex parte sacramenti. ibi. (Quaeritur etiam.)

Quarto de eis, quae requiruntur ex parte sacramentalium. ibi. (Porro cunctis.)

Et ista vltima in duas.

Primo determinat de interrogatione, & responsione patrinorum.

Secundo de catechismo, & exorcismo baptizandorum. ibi. (Illa autem interrogatio.)

C I R C A hanc dist. quaerendum est principaliter de sex.

Primo de his, quae requiruntur ex parte baptizantis.

Secundo de his, quae requiruntur ex parte baptizandi.

Tertio de coactione non baptizatorum ad baptismum.

Quarto de ritu baptismi.

Quinto de ritu catechismi.

Sexto de ritu exorcismi.

A R T I C V L V S P R I M V S.

C I R C A primum quaeruntur tria.

Primo, utrum in baptizante requiratur fides ad hoc, ut possit verum baptismum conferre.

Secundo, utrum intentio.

Tertio, utrum intentio pure in habitu sufficiat.

Q V A E S T I O I.

Vtrum in baptizante requiratur fides ad hoc, ut verum possit conferre baptismum.

T V I D E T V R quod sic, quia dicit Aug. super Ioã. homel. 80. & habetur I. q. I. Derrahe. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum: & paucis interpositis sequitur: non quia dicitur, sed quia creditur: ergo requiratur fides in baptizante.

Item magis dependet esse rei, & eius virtus a causa efficiente, quam a subiecto: sed ad hoc ut recipiatur virtus baptismi, requiratur fides in baptizando: ergo multo fortius in baptizate.

Item in baptizando principalior est baptizans, quam paruulum offerens: sed in offerente requiratur fides, quia pro paruulo respondet, Credo: ergo multo fortius in baptizante.

C O N T R A, de consecr. dist. 4. A quodam dicit Nicolaus Papa de baptizatis a quodam Iudaeo, quod si in nomine sanctae Trinitatis baptizati sunt, rebaptizari non debent.

C O N C L V S I O.

Quia non ex baptizantis, sed ex Christi merito baptismus efficaciam habet, id eo seruatis ijs, quae ad baptismum requiruntur; etiam ab infideli verum sacramentum confertur.

R E S P O N D E O, quod fides non requiratur in

Responsio.

baptizante ad hoc, ut verum conferat baptismum: nec ad hoc, ut ille qui baptizatur recipiat baptismi effectum, etiam illum qui est res, & non sacramentum, hoc est iustificationem: quia sicut dicitur dist. praedicta. Baptismus, & sumptus est ab Augustino, tract. 5. super Ioã. ferè æque distanter inter principium, & medium. Baptismus talis est, qualis est ille in cuius potestate datur, non qualis est ille per cuius ministerium datur. Et quia baptismus a quocumque ministrretur, in potestate Christi datur: ideo baptismus ab infideli ministratus, verus baptismus est, seruatis alijs, quae ad baptismum requiruntur: & nisi sit impedimentum in illo qui baptizatur, plene habet in eo suum effectum.

Fidem in baptizante necessarium requiri. Vel ho.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod hoc verbum, creditur, ibi non refertur ad baptizante, sed ad Ecclesiam militantem: aliàs dixisset, non quia dixit, sed quia credidit.

Ad primu.

A d secundum dicendum, quod maior non est vera de efficiente ministerialiter, sed de efficiente principaliter: ille autem qui sacramentum ministrat non est principalis causa effectus baptismi, sed ministerialis. Si tamen infideles recipientes baptismum intendit recipere, quod Ecclesia intendit ministrare: credens tamen in particulari, quod nihil sit, recipit characterem baptismalem, sed non gratiam gratum facientem.

Ad secundum.

A d tertium dicendum, quod non requiratur fides personalis in offerentibus. paruulum ad baptismum, sed sufficit fides Ecclesiae. Vnde offerens paruulum ad baptismum, non respondet pro persona sua quando dicit, Credo: sed in persona pueri ut sit sensus, credo, id est sacramentum baptismi praesto sum recipere.

Ad tertiu.

Q V A E S T I O II.

Vtrum in baptizante requiratur intentio.

T V I D E T V R quod non: quia ebrius potest baptizare. Vnde de consecr. dist. 4. Baptismus. Non timeo ebriosum, sed ebrius non potest habere intentionem faciendi, quod facit Ecclesia: quia tunc non habet usum lib. arb. non ergo requiratur intentio in baptizante.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 6. ar. 2. q. 1. D. Thom. 4. sent. dist. 6. ar. 1. q. 2. Scot. lib. 4. dist. 6. q. 5. Alex. p. 4. q. 8. m. 3. ar. 1. Secundo.

Item non minus necessaria est fides, quam intentio: quia qui nihil credit facere, nihil intendit facere, sed ut habitum est in quaest. praecedenti, in baptizante non requiratur fides de necessitate: ergo nec intentio.

Item in agente instrumentaliter ad sui directionem, non requiratur alia intentio, quam intentio principalis agentis: sed ille qui administrat baptismum est instrumentale agens, & Christus principale: ergo non requiratur alia intentio, quam intentio Christi.

Tertio.

C O N T R A, Magister in littera huius dist. cap. 4. in hoc, & in alijs sacramentis, sicut forma est seruanda, ita intentio celebrandi illud est habenda.

In oppositu.

Ite secundum Philosoph. 2. phys. Effectus qui

T. com. 49. & inde.

Li. 2. de off. c. 24. De conf. d. 4. c. Paruuli Aug. lib. 4. cont. Dona c. 24. Et de conf. dist. 4. cap. cum parauulis. Epif. ad Bonif. 23. in fine. Et de conf. dist. 4. Nihil est aliud.

De institutione clericorum. c. 25. Et ha. de conf. d. 4. Ante baptismum. Li. 1. q. 1. ad car. ca. 1. Et ha. de conf. dist. 4. Si cut nostri.

qui eueniunt præter intentionem sunt a casu, sed effectus baptismi non sunt a casu, quia eueniunt, vt in pluribus: ea enim quæ eueniunt a casu, eueniunt raro, secundum Philosophum ubi prius: ergo ad effectum baptismi requiritur intentio baptizantis.

CONCLUSIO.

Quò realiter seiuincta intentione uiuantur ad ipsius baptizandi purgationem necessaria est intentio baptizantis.

RESPONDEO, quod ad hoc, vt verus conferatur baptismus, necessaria est baptizantis intentio: quando enim aliqua plura concurrunt ad vnum effectum: oportet quod aliquo modo uiuantur. Ad sanctificationem autem illius qui baptizatur requiritur ablutio exterior: & verba quæ realiter vnita non sunt, requiritur etiã baptizans: & ideo necessaria est intentio baptizantis per quam ablutio, & verba intentionali ter coniungantur inter se, & cum illo qui baptizat, & omnia ista cum fine qui est purgatio illius qui baptizatur.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod non est idem dicere ebriosum, & actu ebriũ. Ebriosus enim est assuetus ad ebrietatem, etiã si actu non sit ebrius: & ideo quamuis ebrius ebrietate totaliter vsus rationis tollente non possit habere intentionem faciendi, quod facit Ecclesia: tamen ebriosus pro illo tempore quo non est actu ebrius, vel si est ebrius, & non est ebrietas tollens rationis vsus, totaliter potest habere intentionem hanc.

AD SECUNDVM cum dicitur, quod qui nihil credit facere, nihil intendit facere, &c. dico, quod aliquid potest credi, & intendi in vniuersali, quãuis non intendatur, nec credatur in particulari, sicut secundum Philosophum 2. priorũ. Aliquis potest credere, quod omnis multa sit sterilis: & tamen potest existimare, quod hæc mula habeat in vtero: a simili dico aliquo modo, quod quamuis infidelis in baptizãdo, nihil credat baptismum vniuersale, nec intendat vt valeat in particulari: immo contrarium, tamẽ in hoc quòd credit facere, & intendit quod facit Ecclesia, credit, & intendit aliquid facere in vniuersali, & hæc intentio sufficit. Vnde bene dicunt dicentes, quod quantum ad intentionem baptizantis sufficit, quod intendat facere circa illum qui baptizatur illud quod facit Ecclesia.

AD TERTIVM dicendum, quod maior non est vera, nisi de instrumento, quod non potest habere propriam intentionem: de instrumento autem quod habere potest eam, quemadmodum seruus est, qui secundum sententiam Philosophi in lib. politicorum, est organum, vel instrumentum animatum, non est verum: tale autem instrumentum administrat baptismum.

Idem Scot. & ferè omnes alij.

QVAESTIO III.

Utrum sufficiat in baptizante intentio pure in habitu.

VIDETUR quod sic: magis sufficit intentio bona in habitu, quam intentio mala in actu: sed aliqua mala intentio in actu sufficit, quia vt dicitur de consecrat. dist. 4. Non illud, & sumptum est ab August. in epistola ad Bonifacium episcopum, circa medium, & recitat Magister in littera huius dist. cap. penult. Nec te illud moueat, quod quidam non ea fide ad baptismum percipiẽdum paruulos ferant, vt gratia spiritali ad vitam regenerentur æternam: sed quia eos putant hoc remedio temporalem retinere, vel recipere sanitatem: non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur: ergo multò fortius bona intentio baptizantis pure in habitu sufficit ad baptismũ.

Item virtus motiua non exequitur motũ in homine, nisi ad imperium voluntatis: sed homo itinerans non semper est in actu volẽdi itinerare, quia velle sequitur intelligere: & planũ est, quod non semper actu cogitat de via sua: ergo intentio in habitu sufficit ad productionem effectus.

CONTRA, Auctor. 6. principiorum, dicit. Passio est effectus illatioque actionis: ergo ad effectum ad quẽ causandum requiritur intentio, necessaria est intentio, quæ est actio: sed intentio pure in habitu non est actio: ergo non sufficit ad hoc, vt causetur effectus purgationis in illo qui baptizat.

Item sic se habitus ad habituãtã, sicut qualitas ad qualificatum: sed qualificatus per suam qualitatem nunquam producit effectum, nisi mediãte actione suã qualitatũ: ergo similiter, nec habens intentionem baptizandi in habitu potest producere aliquem effectum, nisi mediãte actu habitualis intentionis.

CONCLUSIO.

Esti actualis necessaria non sit intentio, habituali non sufficiente, virtualis tamen coexistit.

RESPONDEO, quod loquendo de intentione pure in habitu, & in particulari, & in vniuersali: & in principio, & in medio, & in fine non sufficit intentio pure in habitu, quia ex tali intentione nõ procederet, aliquis actus, & ex cõsequenti, nec effectus: sed loquendo de intentione pure in habitu respectu effectus in particulari, existente tamẽ in actu respectu effectus in vniuersali, dico, quod sufficit ad conferendum verum baptismum, & efficaciam eius illi qui baptizatur: etiã si non fuerit in actu, nisi in principio: quia in virtute actualis intentionis, quæ fuit in principio cum alijs, quæ ad hoc requiruntur, valet illud quod postea sequitur: aliter incertissimum esset qui verè essent baptizati, & magnum immineret periculum baptizantibus in baptizãdo: tamen si baptizans non est diligens in applicando intentionem suam se-

Arg. 1. D. Tho. vbi supra. Scot. ibidẽ. quest. 6.

Secundo. 8. physic. T. com. 29. 3. de aã. T. com. 50. & deinceps.

In oppositum.

Responsio.

cundum quòd decet ad ipsum actum a peccato non excusatur.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod baptizans intendendo facere quod facit Ecclesia non habet intentionem malã, sed in hoc quod non intẽdit purgationem a peccato, sed tantum sanitatem corporalem, vel aliquid aliud temporale habet intentionem malam: sed intentio sua quo ad hoc, nec ad baptismum proficit, nec officit. Si autem tantummodo nocet adulto, aut non intendenti per baptismũ consequi, nisi temporalem rem: & si conferatur sacramentum, quantum ad impressionem characteris, supposito, quòd intendat Ecclesiæ recipere sacramentum, non tamen ei confertur remissio peccatorum durante tali intentione.

AD SECUNDVM dicendum, quod voluntas per actum suum facit aliquam impressionem in virtute motiua, quæ durat ad tempus, etiam actu voluntatis non manente, qua expirante virtus motiua non exqueretur motum amplius, nisi renouaretur imperium voluntatis. Frequẽter tamen manet homo in actuali voluntate itinerandi, quod ipse non aduertit. Vnde quãdo ex forti intentione, ita se cõuertit ad aliud, quòd non actu cogitat de suo itinere, nec in vniuersali, nec in particulari, cessante impressione, quæ facta fuerat in virtute motiua per præcedentem voluntatis actum, statim cessat motus.

ARGUMENTA ad partem aliam nõ plus concludunt, nisi quòd requiritur intentio in actu in vniuersali, vel in particulari, saltem in principio actus, & hoc est verum.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo, vtrum paruuli in vtero materno possint baptizari.

Secundo vtrum in adultis requiratur vsus rationis.

Tertio, vtrum in adultis habẽtibus vsus rationis quando baptizantur requiratur intentio ad hoc, vt recipiant sacramentum baptismi.

QVAESTIO I.

Utrum paruuli in vtero materno possint baptizari.

VIDETUR quod sic: quia secundum Apostolum ad Rom. 5. potentius est donum Dei, quam Adã delictum: sed per delictum Adã puer in vtero peccato inficitur: ergo multo fortius in vtero per donum Dei, quod datur in baptismo a peccato mundatur.

Item quamdiu puer est in vtero, est aliquid pertinens ad matrem, sicut fructus ad arbore, quamdiu est in arbore: ergo videtur, quod cũ baptizatur mater prægnãs simul puer baptizatur.

Item instituta de ingenuis, cum ancilla prægnãs manumittitur, puer etiam cum matre manumittitur: ergo a simili, cum mulier prægnãs per baptismum a seruitute peccati liberatur,

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 6. p. 2. ar. 1. q. 1. D. Thom. 4. sent. dist. 6. ar. 1. q. 1. et p. 3. q. 68. ar. 11. Scot. lib. 4. dist. 4. q. 3. Alex. p. 4. q. 8. m. 7. ar. 1. Secundo. Tertio.

fetus illius liberationis particeps efficitur.

CONTRA, Apost. 1. Corint. 15. Non prius quod spirituale est, quam quod animale: sed quouisque puer nascatur de vtero non habet distincte esse suum animale: ergo nec ante potest per baptismum recipere esse spirituale.

Item Isid. lib. 1. de summo bono, cap. 24. Pueri cũ matre baptizari non possunt, quia qui ad huc natus secundum Adam non est, renasci secundum Christum non potest.

CONCLUSIO.

Cum paruuli nondum nati noti nondum sint Ecclesia militanti, membrorum cuius est baptismus conferre, in vteris matrum baptismus aquæ baptizari æquæquam possunt, baptismus sanguinis sic.

RESPONDEO, quod quamuis paruuli in materno vtero diuina virtute possint sanctificari secundum quem modum fuit sanctificata beata Virgo, Ieremias, & Io. Baptista: possunt etiã baptizari baptismus sanguinis, cum pro fide interficiuntur in maternis vteris, etiam si nõ fuerint in maternis vteris baptizari, quia nondum sunt militanti Ecclesiæ, cuius membra bona, vel mala sacramentum administrant, nec possunt circa eos ministerium exercere: oportet enim quod caro illius qui baptizatur secundum totum, vel partem immediate abluatur. Vnde si puer totaliter inuolutus in vno corio in aqua immergeretur, secundum formam verborum debitam, non propter hoc baptizaretur: dicere autem quod ideo baptizari non possunt: quia adhuc non habent esse distinctum a causa suæ infectionis, vt aliqui dicunt, superius reprobatum est dist. 4. in illa quæstione, Vtrum baptismus sanguinis suppleat vicem baptismi aquæ in paruulis, in solutione argumenti primi. Et adhuc reprobari potest per duas alias rationes. Vna est, quia ex illo dicto sequitur, quod per nullam viam posset aliquis in vtero regenerari. Alia est, quia paruulus existens in vtero matris, iam habet distinctum esse a matre secundum animam in qua est peccatum originale.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod potentius est donum Christi, quãtum ad sufficientiam, quam delictum Adã: non tamen quantum ad efficaciam: non enim gratia transit in omnes, sicut culpa: sed hoc est propter in dispositionem suscipientium: paruulis autem in maternis vteris, vt iam ostensum est, nõ sunt dispositi ad suscipiendum donum gratiæ, per baptismi aquæ ministerium.

AD SECUNDVM dicendum, quod quamuis puer secundum corpus existens in materno vtero sit matri coniunctus: tamẽ omnino distinctus est ab ea secundum animam rationalem, quæ subiectum est peccati, & sanctificationis: & ideo mutationes factæ circa matrem, quantum ad corpus redundare possunt ad corpus pueri: vnde & sibi in materno vtero per nutritionem ma-

Ad secundum. Similitudinem arboris soluitur Sc. vbi supra.

tris

tris ministrantur necessaria corporali vitæ : Quia etiam manumisso respicit corpus, ideo manumittitur cum matre, quamuis si libera cõ ceperit: & deinde ancilla facta pariat puer na scitur liber, quia non debet calamitas matris ei nocere, qui in utero est: sed quia sanctifica tio respicit animam: ideo non oportet, quod sanctificetur cum matre.

Ad tertium. Et sic patet solutio ad tertium.

Vide Scot. Argumenta ad partem aliam non procedunt de spiritualitate, & regeneratione, quæ fit duobus modis primis: sed Apostolus loquitur de spiritualitate, quæ erit per gloriosam resurrectionem. Et Isidor. de regeneratione per baptismum aquæ.

QVAESTIO II.

Vtrum in adultis requiratur vsus rationis ad suscipiendum baptismum,

Arg. 1. Scot. lib. 4. dist. 4. q. 4. D. T. 4. sen. d. 4. a. 3. q. 1. Alex. p. 4. q. 8. m. 7. ar. 2.

VIDETUR quod sic: quia matrimonium fit sine consensu, qui esse nõ potest sine rationis vsu: sed per susceptionem baptismi anima desponsatur Deo: ergo ad hoc requiritur rationis vsus.

Item magis potest impediri virtus baptismi ex parte suscipientis, quam ministri: quia malitia ministri non impedit effectum baptismi, vt ostensum est: sed requiritur rationis vsus in baptizante: ergo multo fortius in suscipiente.

CONTRA, extra de baptismo, & eius effectu: maiores adulti dormientes, & ametes possunt baptizari.

CONCLUSIO.

Adultus qui nunquam vsus est ratione, nec vsurus speratur, est baptizandus, si verò habeat lucida interualla, nisi graue immineret periculum, tunc est dilatio facienda.

RESPONDEO, qd sicut ad susceptionem formæ elementaris in materia non est necessaria cooperatio ex parte materiæ, sed quantum est ex parte sua sufficit, qd non sit in ea aliquid prohibens illius formæ susceptionem, sic ad suscipiendum sacramentum baptismi, & re eius non est necessaria per se aliqua actio ex parte suscipientis: sed sufficit, qd in eo nõ sit aliquid prohibens prædictorum susceptionem: prohibens autem non est, nisi peccatum mortale actuale, de quo homo non est contritus, nec attritus: & ideo si aliqui adulti fiant carentes vsu rationis antequam mortaliter peccauerint si baptizantur recipiunt sacramentum, & rem sacramenti. Si autem antequam fiât furiosi, vel obdormiant mortaliter peccauerunt committendo, vel omitendo: & non fuerunt de illo peccato, nec contriti, nec attriti, si baptizantur nõ suscipiunt rem sacramenti, quamuis sacramentum susciperent si illo tempore quo furiam intrauerunt, vel obdormierunt, intentionem suscipiendi sacramentum actu, vel habitu habebant: tamen quantumcunque constaret, qd talem intentionem habuisset, non debet aliquis baptizare dormientem, vel furiosum habentem

lucida interualla dum actu est in furia, sed expectandum est furiosi lucidum interuallum, & dormientis vigilia, & qui contrarium facit peccat, nisi secundum suum iudicium probabiliter immineat periculum: si tales differat baptizare: quantum autem ad furiosum non habentem lucida interualla, nulla est dilatio facienda.

AD PRIMVM dicendum, qd non est simile de matrimonio, quod contrahitur inter animam, & Deum per susceptionem baptismi: & de matrimonio, quod contrahitur inter virum, & mulierem: quia in secundo necessarius est consensus per se: in primo autem non est, nisi in adultis habentibus vsum rationis: in illis enim requiritur consensus actu, vel habitu.

Ad secundum dicendum, qd maior est vera, habendo aspectum ad peccatum baptizantis, & suscipientis baptismum: sed habendo aspectum ad intentionem, non est verum, quia intentio baptizantis per se requiritur ad essentialiam sacramenti, eo modo quo superius ostensum est: non sic autem intentio suscipientis, nisi in adultis habentibus vsum rationis: in illis enim requiritur actu, vel habitu in speciali, vel in generali.

AD ARGUMENTVM ad partem aliam dicendum, qd sicut ibidem dicitur: dormientes amentes si prius, quam amentiam incurrerent, aut dormirent in contradictione perstiterant, quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare si fuerint sic immerfi, characterem non suscipiunt sacramenti.

QVAESTIO III.

Vtrum in adultis habentibus vsum rationis quando baptizantur requiratur intentio ad hoc, vt recipiant sacramentum baptismi.

VIDETUR qd non: de consecrat. dist. 4. Solet etiam in gloss. dicitur, qd si baptizans intendit baptizare qualemcunque intentionem baptizatus habeat, recipit sacramentum.

Item ad suscipiendum sacramentum baptismi non requiritur in suscipiente aliqua dispositio positiva, sed sufficit, qd non sit in eo dispositio repugnans susceptioni sacramenti: alias enim paruuli non reciperent baptismi sacramentum: sed in adulto, qui non intendit recipere baptismi sacramentum: nec tamen intendit non recipere, non est dispositio repugnans susceptioni sacramenti: ergo si talis abluatur ab intendente conferre baptismi sacramentum, recipit sacramentum.

CONTRA, magis dependet baptismi sacramentum a suscipiente, quam a ministrante, quia effectus baptismi impeditur propter malitiam suscipientis, & nõ propter malitiam ministrantis, vt declaratum est dist. præcedenti, in illa quæstione, Vtrum baptismus possit tradi ab homine malo: sed vt visum est in 2. q. præced. artic. requiritur intentio in baptizante: ergo requiritur in suscipiente baptismum.

Ad primum.

Ad secundum.

Arg. 1. D. B. lib. 4. dist. 6. ar. 2. q. 1. ad arg. D. Tho. p. 3. q. 68. art. 7. Secundo.

In oppositum.

CONCLUSIO.

Cum adulti Ecclesiam militantem non intrent inuiti, nec ex aqua, & spiritu sancto renascantur nisi volentes, intentionem saltem habitualem suscipiendi baptismum eos habere oportet.

Responsio.

RESPONDEO, qd quamuis in adultis habentibus vsum rationis, dum exterius abluuntur sub forma verborum debita ab intendente ministrare baptismi sacramentum, posset Deus, cum sit omnipotens: imprimere characterem baptismalem ex speciali dispensatione, nulla existente in eis intentione, neque actu, neque habitu ad suscipiendum sacramentum: tamen de lege communi ad hoc, vt characterem baptismalem recipiât, requiritur in eis intentio actu vel habitu ad suscipiendum sacramentum: per susceptionem enim characteris baptismalis intrat homo Ecclesiam militantem, seu ascribitur exercitui Ecclesiæ militantis: ad hoc autem vt homo intret Ecclesiam militantem, & ascribatur exercitui eius, requiritur eius consensus actu, vel habitu si est in statu in quo consentire possit: probabile enim est, quod ad hoc plus requiratur ab illo qui consentire potest, quam ab illo, qui consentire non potest: sicut videmus, qd in catechismo pro paruulo respondent patrini: & tamen sicut dicit Magister huius distinct. c. ult. si adultus est, debet respondere pro seipso, & de consecr. dist. 4. Cum pro paruulis, & sumptum est ab Aug. 4. li. de baptismo contra Donatistas, versus finem: si pro eo qui respondere potest, alius respondeat, non itidem valet. Ex qua regula illud Euangelij dictum est, quod omnes cum legitur naturaliter monet, etatem habet pro se loquatur. Et statim post. Nemo ex aqua, & spiritu sancto renascitur, nisi volens, quod non de paruulis: sed sciolis, & adultis, & suæ voluntatis arbitris intelligendum est. Ad hoc autem non est necessaria semper determinata intentio in actu, quia quandoq; sufficit intentio in habitu. Si enim aliquis verum catechumenum non actu cogitantem de susceptione sacramenti baptismi, sed de re alia, nudum ablueret sub forma verborum debita intendens sic ministrare baptismi sacramentum, ille catechumenus reciperet characterem baptismalem: quamuis enim intentio in habitu tantum non sufficiat ad causandum effectum: potest tamen esse sufficiens dispositio ad suscipiendum: maior enim actualitas requiritur in agente, quam in patiente, cum res agat per suam actualitatem, & patiatur per suam passibilitatem: quandoque tamen intentio in actu determinate, requiritur per accidens, s. vel ad remouendum prohibens, vel quando non consentire in actu, & non consentire in habitu sese comitantur: si enim in accedente ad baptismum est actu, vel habitu intentio non recipiendi sacramentum baptismi, cuiusmodi intentio prohibet sacramenti susceptionem, necessarium est illam intentionem expelli per contrariam

Ioan. 9. Circa hanc q. consule Sco. dist. præsentis, q. 6.

intentionem in actu ad hoc, vt ille recipiat sacramentum baptismi. Si etiam accedens ad baptismum admoneatur diligenter, vt actu consentiat, requiritur, qd cõsentiat in actu ad hoc, vt tunc recipiat verè sacramentum: quia si tunc non consentiret in actu: tunc etiam nõ consentiret in habitu: hic enim accipimus consentire in habitu in aliquam rem quando homo sic dispositus est, quod si actualiter, & deliberate recogitat de illa re, quod actu cõsentit in illam.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illa gloss. teneri non debet.

Ad secundum dicendum, quod maior falsa est de adultis habentibus vsum rationis dum baptizantur, sicut patet ex dictis in corpore q.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de tertio principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo, vtrum infideles adulti non baptizati sint cogendi ad suscipiendum baptismum.

Secundo, vtrum illi qui coacti suscipiunt baptismum recipiant characterem baptismi.

Tertio, vtrum paruuli Iudæorum, & paganorum sint inuitis parentibus baptizandi.

QVAESTIO I.

Vtrum infideles adulti non baptizati cogendi sint ad suscipiendum baptismum.

VIDETUR quod sic: quia Luca 14. dicitur: Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea.

Item August. in epistola ad Vincentium longe ante medium. Mea primitus sententia non erat, nisi neminem esse cogendum, & parum post: Sed hæc opinio mea, nec contradicentiū verbis, sed demonstrantium superabatur ex epistolis, & aliquantulum infra: Terror legum intantum profuit, vt plures dicant gratias Deo, qui vincula nostra dirupit, & nos ad pacis vinculum transtulit.

CONTRA, Decretorum, dist. 45. Qui sincera. Qui sincera intentione extraneos a Christiana religione ad fidem cupiunt rectam adducere blandimentis debent, non asperitatibus studere.

CONCLUSIO.

Nullus adultorum infidelium coactione directa ad baptismum suscipiendum cogendus est, indirecta autem, & inducente vtique.

RESPONDEO, homines non sunt cogendi ad aliquid agendum exterius, vel dicendum, vel patiendum: quia non prodest coactis, nec Ecclesiæ in virtute alicuius boni actus ad quem cogi non possunt, nisi per prædictam coactionem redderentur prouiores, siue promptiores ad illum bonum actum: alias enim supradicta coactio penitus inutilis esset, sed homines confiteri ore exterius se velle baptismum sacramenti suscipere, & ipsam abluitionem exterioriorem suscipere non prodest eis, nec Ecclesiæ, nisi in virtute interioris actus voluntatis, ad quem cogi

Ad primum.

Ad secundum.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 4. ar. 2. q. 1. D. Thom. 4. sent. dist. 6. ar. 1. q. 2. Scot. lib. 4. dist. 4. q. 4. Alex. p. 4. q. 8. m. 7. ar. 2. Secundo.

In oppositum.

Ista opi. est communis cõ iur. oppositum Durandus, & Sco. dist. 4. q. ult. cõ seq. tener.

gi non possunt, q̄ aliter non profit suscipien-
tibus, planum est, quod etiam aliter non pro-
fit Ecclesiæ: patet, quia plus possunt nocere Ec-
clesiæ infideles occulti, quam manifesti, quia
sub simulatione christianitatis veros Christia-
nos facilius seducunt, & peruertunt: per coactio-
nem etiam ad prædicos actus exteriores non
redduntur proniores ad bonum actum volunta-
tis interioris, & exterioribus actibus concor-
dant: quia sicut homo naturaliter refugit co-
actionem, ita naturaliter refugit, vel minus di-
ligit ad quam videt se cogi. Vnde Decret. dist.
45. c. supra allega. Postquam dictum est, q̄ non
debent adduci ad fidem asperitatibus, subiun-
git, ne mentem eorum procul pellat aduersita-
tas, ergo infideles adulti non baptizati nõ sunt
cogendi ad suscipiendum baptismum. Et hoc
expresse habetur Decretorum supradicta dist.
De Iudæis: ubi dicitur: De Iudæis præcipit san-
cta Synodus, nemini deinceps ad credendum
vim inferre: sunt tamen compellendi a fide-
libus, si facultas adfit, vt fidem non impedi-
ant blasphemias, vel malis suasionibus, vel apertis per-
secutionibus. Et propter hoc fideles Christi con-
tra infideles frequenter instat bella mouent, nõ
quidem vt eos ad credendum cogant.

Ad primũ.

AD PRIMVM in oppositum dicendum,
q̄ illa auctoritas intelligitur, non de compul-
sione de qua hic loquimur, sed de efficaci ad-
monitione, & rationabili inductione.

Vel potest dici, q̄ illa compulsio accipitur
pro illa compulsione qua Deus per aduersita-
tes aliquos peccatores conuertit. Vnde Gl. Qui
mundi huius aduersitatibus fracti ad Dei amo-
rem redeunt, a presentis vitæ desiderijs corri-
guntur, quid nisi compulsi intrant.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, q̄ in illa auctori-
te Aug. loquitur de hæreticis, qui baptismum su-
sciperunt: & de talibus infidelibus aliter dicẽ-
dum est, quia isti compellendi sunt seruare fi-
dem, quam in baptismo susceperunt, vt decla-
rabitur inferius, cum quæretur de hæreticis.

Q V A E S T I O II.

Vtrum illi qui coacti suscipiunt baptismum reci-
pian characterem baptismi.

Arg. 1.
D. Bon. ubi
sup.
D. Tho. ibi.
Scot. ubi
sup.
Alex. ibid.

ET VIDETVR q̄ sic: Decretorum
dist. 45. de Iudæis dicitur, q̄ qui iam
pridem ad Christianitatem coacti
sunt, sicut factum est temporibus re-
ligiosissimi Principis. Si Zizebuzi, quia iam
constat eos sacramentis diuinis associatos, &
gratiam baptismi suscepisse, & chrisma-
te esse, & corporis Domini extitisse partici-
pes: oportet etiam vt fidem, quam vi, vel neces-
sitate susceperunt tenere cogantur, ne nomen
Domini blasphemetur, & fides quam suscepe-
runt vilis ac contemptibilis habeatur.

Secundo.

Item idem habetur ab Innoc. III. extra. de
baptismo, & eius effectu. maiores. §. Item quæ-
ritur: ubi prædictum Decretum allegatur.

In oppositum.

CONTRA, extra. cod. c. & §. ubi prius di-

citur, quod ille qui nunquam consentit, sed pe-
nitens contradicit, nec rem, nec characterem su-
scipit sacramenti.

CONCLUSIO.

Quamquam coactione absoluta non imprimatur
character, conditionata tamen imprimi fatetur.

RESPONDEO, q̄ duplex est coactio, q̄-
dam absoluta, quædam conditionalis. Qui pri-
mo modo coacti exteriorem ablutionem susci-
piunt, quantumcunque abluens eos baptizare
intendat, & seruet debitam formam verborum,
nec rem, nec characterem baptismi suscipiunt,
& sic intelligitur auctoritas decretalis allega-
ta ad partem secundam. Qui autem secundo
modo coacti baptizantur, si intendunt, q̄ cir-
ca eos fiat, tam exterius, quam interius illud
quod circa illos qui simpliciter, & voluntarie
baptismum suscipiunt facit ministerialiter Ec-
clesia, vere recipiunt baptismi characterem. Vn-
de extra. in decretal. & §. præallegatis, dicitur,
q̄ is qui terroribus, atque supplicijs violenter
trahitur, & ne detrimentum incurrat baptismi
suscipit sacramentum: talis, sicut & is, qui sine
accedit ad baptismum, characterem suscipit
Christianitatis impressum: & ipse tanquã con-
ditionaliter volens, licet absolute non velit, co-
gendus est ad obseruantiam fidei Christiane:
quia vt dicitur in apparatu ibidem voluntas sic
coacta est voluntas, & sic intelliguntur aucto-
ritates allegatæ ad primam partem. Si tamẽ il-
le qui sic cogitur non consentiat interius, q̄ a-
liquid fiat in eo, nisi sola lotio exterior, non in-
tendens, nec in generali, nec in speciali, nec in
actu, nec in habitu: sed actu renuens, vt interius
fiat in eo illud quicquid sit, quod in illis fit qui
simpliciter, & voluntarie, & in fide Ecclesiæ ba-
ptismum recipiunt, non credo, q̄ recipiat cha-
racterem baptismalem. Quia tamen Ecclesia
talem præsumeret consensisse interius propter
consensum exteriorem, talis cogi debet ad fi-
dei Christianæ obseruationem.

Q V A E S T I O III.

Vtrum paruuli Iudæorum, & paganorum sint inui-
tis parentibus baptizandi.

ET VIDETVR q̄ sic: Magis subue-
niendum est homini contra pericu-
lum mortis spiritualis, quam contra
periculum mortis corporalis: sed si
aliquis non subueniret homini si posset contra
periculum mortis corporalis, peccaret: cum
ergo paruuli Iudæorum, & Paganorum sint in
periculo mortis spiritualis, nisi inuitis paren-
tibus baptizentur: videtur, quod sint inuitis
parentibus baptizandi, vt sic eis subueniatur
contra periculum mortis spiritualis.

Item paruulus est magis sub dominio Dei,
quam parentum carnalium: ergo iustum est, vt
subtrahatur a parentibus carnalibus, vt supe-
riori domino per baptismum consecretur.

CONTRA, Nemini facienda est iniuria: in oppositum
sed Iudæis, & Paganis fieret iniuria si paruuli

Responsio.

Seco. ubi su-
soluit hæc
omnia.

Ad primũ.

Ad secundum.

Aliter ad se-
cundum.

eorum baptizarentur ipsis inuitis, quia quam-
diu carent vsu lib. arb. sunt quasi parentum pos-
sessio, & de iure sub eorum cura: ergo nõ sunt
inuitis parentibus baptizandi.

CONCLUSIO.

Ecclesiæ consuetudo non habet quod paruuli infi-
delium inuitis parentibus baptizentur.

RESPONDEO, q̄ non est consuetudo in
Ecclesia, nec esse debet, vt paruuli Iudæorum,
& Paganorum inuitis parentibus baptizentur:
quia aut baptizati restituerentur parentibus ad
nutriendum, aut non: si sic, parentes eos indu-
cerent, & assuefacerent ad suos errores, & ad fi-
dei Christianæ contemptum: ita vt postquam
essent adulti contemneret fidei Christianæ sa-
cramentum, quod ignorantes, & inuitis paren-
tibus suscepissent, quod esset ad sacramenti fi-
dei dehonorationem. Si autẽ non restitueren-
tur parentibus, esset periculum, q̄ parentes clam
eos interficerent, ne fierent Christiani. Et præ-
terea fieret eis iniuria, quia ius habent in cor-
poribus eorum, quamdiu vsu lib. arbit. carent:
postquam autem vsu habent liber. arbit. inci-
piunt esse sui, & tunc possunt si consentiunt in-
uitis parentibus baptizari.

AD PRIMVM in oppositum dicendum,
q̄ non est alicui subueniendum contra pericu-
lum mortis corporalis contra ius, vt autem vi-
sum est: si paruuli Iudæorum, & Paganorum ba-
ptizarentur inuitis parentibus, & eis non resti-
tuerentur, hoc esset contra ius: & si baptizati eis
restituerentur hoc esset ad fidei dehonorationem,
vt dictum est.

Ad secundum posset dici secundum aliquos,
quod & si esset consuetudo in Ecclesia, vt Deo
consecrati nutrissentur de facultatibus Eccle-
siæ, nec restituerentur parentibus: tunc bonum
esset eos inuitis parentibus baptizare, & per ba-
ptismum eos superiori Domino consecrare,
sed consuetudo Ecclesiæ non est talis.

Aliter potest dici ad argumentum, q̄ quam-
uis paruuli magis sint sub dominio Dei, quam
parentum carnalium: vult tamen Deus, quod
parentibus maneat ius saluum, quod habet in
corporibus paruulorum suorum, quo iure eis
manente saluo baptizare eos ipsis inuitis ma-
gis esset, vt in pluribus ad dehonorationem sa-
cramenti fidei, quam honorem, vt patet ex di-
ctis in corpore quæstionis.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER quæritur de quar-
to principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo, vtrum baptismus sit iterabilis.
Secundo, vtrum ille qui bis baptizatur sit
irregularis.
Tertio, vtrum consuetudo de expectando
conferre baptismum vsque ad sabbatum Pas-
schæ, vel Pentecostes fuerit rationabilis.

Q V A E S T I O I.

Vtrum baptismus sit iterabilis.

ET VIDETVR quod sic: sacramen-
tum enim Eucharistiæ, quod est nobi-
lius, est iterabile.

Item principalior effectus baptis-
mi est gratia, quam character: ergo multo ma-
gis baptismus debet iterari propter gratiæ a-
missibilitatem, quam non iterari propter cha-
racteris indelebitatem.

CONTRA, Hug. 2. lib. de sacram. p. 6. c. 13.
Valde rationabili diffinitione à sanctis Patri-
bus institutum est, vt qui semel baptismi sacra-
mentum percepisse cognoscitur nulla ratione
illud iterato accipiat.

Item C. ne sanctum baptismum iteretur. l. pri-
ma. Eorum condemnamus errorem, qui A-
postolorum præcepta calcantes Christiani no-
minis sacramenta sortitos: alio rursus baptis-
mate non purificant, sed incestant lauacri no-
mine polluentes.

CONCLUSIO.

Characterem irreiterabilem esse pluribus ratio-
nibus persuaditur.

RESPONDEO, q̄ baptismus non est ite-
rabilis: ordinauit enim Deus, vt in eodem ho-
mine nullum effectum habeat, nisi semel, quod
rationabile fuit, & congruum propter quatuor.

Primo, quia morbus contra quem est prin-
cipaliter, scilicet originale peccatum non po-
test esse in eodem homine, nisi semel.

Secundo, quia imprimit effectum indelebi-
lem, scilicet characterem, quo anima semper est
disposita ad gratiæ susceptionem, nisi causaue-
rit in seipsa aliquid impossibile gratiæ,
quod est peccatum mortale.

Tertio, quia remittit omnem culpam, & om-
nem poenam: & ideo si plures posset habere
suum effectum in homine, esset peccatoribus
incitatum delinquendi.

Quarto, quia significat Christi mortem, qui
non est mortuus, nisi semel.

AD PRIMVM in oppositum dicendum,
quod sacramentum Eucharistiæ circa eandem
materiam in numero, non est iterabile. Eadem
enim hostia non est consecrabilis, nisi semel.

Et ideo quamuis sacramentum Eucharistiæ ab
eodem homine pluries possit suscipi: non ta-
men ex hoc sequitur, quod circa eandem ma-
teriam iterabilis sit essentia sacramenti, quia
consistit in hostiæ consecratione, non susce-
ptione: essentia autem baptismi consistit in
ablutione sub debita verborum forma, & in-
tentione.

Ad secundum dicendum, quod quamuis gra-
tia sit principalior, quam character secundum
se, & absolute: tamen non est ita proprius effe-
ctus baptismi: per alia enim sacramenta gratia
habetur, sed per solum sacramentum baptismi
habetur baptismalis character.

Arg. 1.
D. Bon. lib.
4. distinc. 6.
ar. 1. q. 6.
D. Thom. 4.
sent. dist. 6.
ar. 2. q. 1.
& par. 3. q.
66 ar. 9.
Scot. lib. 4.
dist. 6. q. 7.
Alex. p. 4 q.
8 m. 11.
Secundo.
In oppositum.

Responsio.

Quarta vobis,
secundum
Scot. mini-
me conclu-
dat di. præ-
sentis. q. 7.
Ad primũ.

Ad secundum.

Q V A E S T I O I I.

Utrum baptizatus se baptizatum ignorans, postea faciens se sine conditione baptizari, sit irregularis.

Arg. 1. Scor. ubi supra q. 8. T V I D E T V R q non: pro eodem factis & illicito magis debet puniri agens, quam patiens: sed non inuenitur in iure canonico, quod baptizatus alium quem nescit baptizatum, & tamen baptizatus est, sit irregularis: ergo multo minus baptizatus se nesciens baptizatum, si iterum baptismum recipit, est irregularis.

Secundo. Item nullus debet esse irregularis per alienum factum, ad quod ipse non cooperatur, nec consilio, nec auxilio, nec favore: sed hoc non esset verum, si baptizatus se baptizatum nesciens fieret irregularis secundo suscipiendo baptismum: quia petens baptismum potest ab aliquo dormiens baptizari: unde si die crastina fieret irregularis suscipiendo baptismum, fieret irregularis occasione baptismi facti, ad quod non esset cooperatus: videtur ergo quod talis non esset irregularis.

In oppositum. C O N T R A, magis cauetur Episcopis, quantum ad statuta pro quorum transgressione incurritur sententia excommunicationis, aut suspensionis ipso facto, quam inferioribus. extra de sentent. excommunic. Quia periculosum: ergo similiter magis debet caueri irregularitati eorum, quam inferiorum. Sed C. Nec sanctum baptismum iteretur. l. i. dicitur: Antiquitate qui sanctitatem baptismatis illicita usurpatione genuerit, sacerdotio indignum esse censemus: ergo multo fortius subditus in quo iteratur baptismus, est irregularis.

C O N C L V S I O.

Sic ignoranter rebaptizatus, si postquam sciuit, ratum habuit, est irregularis; si autem non ratum habuit, & haec fuerit ignorantia facti, irregularis nequaquam efficitur.

Prima opinio. A D I S T A M quaestionem dicunt quidam, quod secundo suscipiens baptismum, quamuis ignoret se prius fuisse baptizatum irregularis est. Unde de consecrat. distinct. 4. Qui bis. Qui bis ignoranter baptizati sunt non indigent pro eo poenitere, nisi q secundum canones ordinari non possunt, nisi magna aliqua necessitas cogat: quod ideo additum est, quia imminente necessitate, cum tali dispensandum est, s. per Episcopum. Cum illo tamen, qui sciens se faceret rebaptizari, non posset Episcopus dispensare. Fuit autem hoc statutum propter baptismi reuerentiam, & in detestationem iniuriantium sacramento.

Alij dicunt, q talis non esset irregularis, quia quamuis hoc olim fuerit obseruatum in odium rebaptizantium: modo tamen possunt promoueri, quia ignorantia facti omnino excusat eos.

Alij dicunt praedictum decretum debere intelligi de ignorantia iuris, quae non excusat. Et haec sumpta sunt ex gl. super locum praedictum.

Sed contra hanc opinionem secundam videtur esse quod dicitur in praedicto decreto, q non indigent pro eo poenitere, quod non esset verum, si cum ignorantia iuris haberet scientiam facti, ut probari potest per ea, quae dicuntur in c. immediate sequenti.

Secundum primam. A D P R I M U M, vult tenere primam opinionem, quae magis videtur consonare textui, potest dicere ad primum in oppositum, q maior intelligenda est de pena, quae infligitur pro peccato: irregularitas autem in casu supra dicto non infligitur sic secundo baptizato pro sua culpa: ut patet per textum praedicti decreti, sed pro sacramenti reuerentia, & ut homines sint diligentiores in sollicitudine cauendo ab his, quae sunt in iniuriam sacramenti. In talibus autem poenis quadoque magis cauetur superioribus, quam inferioribus, eo quod irregularitas periculosior est in eis.

Ad secundum. A D S E C U N D U M dicendum, q aliquando punitur quis propter factum alienum, ad quod nihil est cooperatus, ut habetur l. q. 5. c. 1. Et praeterea per hoc, q petijt baptizari cooperatus est ad secundam baptismi susceptionem, quamuis post hoc dormiens fuerit baptizatus.

Secundum secundam. A D P R I M U M, vult tenere partem aliam potest dicere ad primum in oppositum, q lex illa loquitur de rebaptizante scienter, ut patet per litteram sequentem. Et praeterea non ligat, non enim pertinet ad Imperatorem poenam irregularitatis infligere: scienter tamen rebaptizantem esse irregularem, si publicum est, probari potest per illud quod habetur extra de apostatis. Ex litterarum.

Ad secundum. A D S E C U N D U M dicendum, q ad decretum autem quod adducitur pro opinione alia, potest dicere, sicut dictum est in corpore quaestionis, vel intelligatur de illis, qui cum postea sciuerint ratum habent.

Q V A E S T I O I I I.

Utrum consuetudo de expectando conferre baptismum usque ad sabbatum Paschae, vel Pentecostes fuerit rationalis.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. dist. 6. p. 2. dub. 5. D. Th. 4. q. 2. dist. 6 ar. 2. q. 1. Alex. p. 4. q. 7. m. 3. ar. 3. in ff. Secundo. T V I D E T V R q non: ut habitum est, baptismus representat passionem Christi: ergo magis debuit determinari dies passionis, quam sabbatum.

Item de consecrat. dist. 4. Nunquam. Nunquam aliqua baptismi purgare peccata credentium posset, nisi tactu dominici corporis sanctificata fuisset: Sed Christus baptizatus fuit in die Epiphaniae, secundum q tenet Ecclesia: ergo videtur, quod illa dies maxime determinari debuit ad conferendum baptismum.

In oppositum. C O N T R A, ecclesiastica statuta non sunt sine rationali causa: sed Ecclesia illos duos dies determinauit ad conferendum baptismum, ut dicit Magister in littera huius dist. cap. 4. & habetur de consecrat. dist. 4. Duo tempora: & c. de cathecumini: & ca. venerabilis: ergo illa consuetudo fuit rationalis.

C O N -

Q V A E S T I O I.

Utrum paruuli baptizandi debeant catechizari.

Hac duo tempora expectare, rationalis consuetudo fuit, at si periculum imminet, alijs etiam temporibus baptizare licet.

C O N C L V S I O.

R E S P O N D E O, q quamuis modo sit melior consuetudo statim baptizare, quam expectare praedicta tempora, propter tres rationes quae superius posita sunt, di. 4. super expositione litterae: tamen pro illo tempore, quo hoc fuit institutum, & obseruatum, fuit rationalis consuetudo, scilicet propter reuerentiam sacramenti: semper tamen in necessitate articulo licitum fuit in alijs temporibus baptizare. Vnde de consecr. di. 4. Hi, qui necessitate mortis, aegritudinis, obsidionis, persecutionis, naufragij vrgentur, omni tempore debent baptizari: simile etiam habetur c. sequenti. Magis autem determinati fuerunt dies praedicti, quam alij: quia per immersionem homo significatur conspeli in Christo: per eleuationem de aqua resurgere cum Christo. In die etiam Pentecostes receperunt discipuli Spiritum sanctum abundanter, qui est efficiens causa effectus baptismi.

Ad primum. A D P R I M U M, in oppositum dicendum, q baptismus representat passionem Christi, in hoc, q representat Christi sepulturam. Et ideo ad solemnem baptismi celebrationem magis debuit determinari dies sepulturae, quam passionis, maxime quia in vesperis illius diei incipit solemnitatis Resurrectionis.

Ad secundum. A D S E C U N D U M dicendum, q in die baptismi Christi pro tanto dicuntur aquae virtutem accepisse sanctificandi: quia extunc determinatae fuerunt ad hoc, ut in tali materia institueretur baptismus. Virtus autem baptismi est effectiua a spiritu sancto, & meritorie a passione Christi: in effectu autem principaliter est efficiens, quam materia: & ideo magis debuerunt determinari ad solemniissimam celebrationem baptismi praedicti dies, quam dies Epiphaniae: & etiam ad excludendum errorem dicentium non debere baptizare, nisi in illa die, qua Christus baptizatus est, qui reprehenduntur: de conf. di. 4. Si quis.

A R T I C V L V S V.

C O N S E Q U E N T E R quaeritur de quinto principali. Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo utrum paruuli debeant catechizari.

Secundo utrum catechismus ante baptismum debeat fieri.

Tercio utrum catechizare sit officium sacerdotis.

Arg. 1. D. Bo. li. 4. dist. 6. p. 2. ar. 3. q. 1. D. Th. 4. sen. di. 6 ar. 2. q. 2. ar. 3. p. 3. q. 7 l. ar. 4. Ale. p. 4. q. 7. m. 3. ar. 2. T V I D E T V R, q non: frustra enim adhibetur instructio illi, qui non est receptibilis disciplinae: sed pueri non sunt receptibiles disciplinae: ergo non debent catechizari: catechizare enim est instruere.

Item secundum Dio. de ecclesiastica Hierar. cap. 2. ante medium: professio christianae religionis, requiritur in catechismo: sed illam puer profiteri non potest, nec alius pro eo: quia nullus per votum alterius obligatur.

C O N T R A, Ecclesia baptizandos paruulos catechizat.

C O N C L V S I O.

Utrum baptismi unitas ostendatur, utq; adulti per se ipsos, paruuli vero per paternos christiani institutione obseruationem se animaduertant pollicitos, nedum illos, sed et istos magnopere decet catechizatio.

R E S P O N D E O, q paruuli baptizandi debent catechizari: quia n. catechismus, pp adultos fuerit institutus, tamen pp expressius exprimentum unitatem baptismi, sunt etiam catechizandi paruuli: quamuis tunc nullam possint apprehendere instructionem, & etiam propter maiorem baptismi solemnitatem, & ut patrinus qui respondet pro paruulo, melius sciant super quibus postea debeant informare paruulum, & etiam ut paruulus fidem & religionem christianam diligentius, & reuerentius custodiat per hoc, q sciat se eam fuisse professum per alium in baptismum.

Ad primum. A D P R I M U M in oppositum patet solutio etiam dictis.

Ad secundum. A D S E C U N D U M dicendum, q quamuis puer tunc non possit profiteri, tamen alius profitetur pro eo: & quantum ad illud quod praesens est. Vnde cum patrinus respondet: Credo, in persona paruuli, sensus est, id est sacramenta fidei praestatum suscipere. Et quantum ad illud quod futurum est, ut sit sensus, quado veniat ad adultam aetatem actu credendo fidei consentiam. Ea autem quae de necessitate sunt, potest patrinus pro paruulo promittere, & per suam promissionem ipsum obligare, cooperante ad hoc bono, quod paruulus recipit per patrinum.

Q V A E S T I O I I.

Utrum catechismus ante baptismum fieri debeat.

Arg. 1. D. Th. 4. q. 2. dist. 6. ar. 2. q. 2. ar. 3. q. 7 l. ar. 1. Ale. ubi supra ar. 1. T V I D E T V R, q non: quia prius oportet puerum generari, quam possit instrui: ergo a simili prius debet regenerari, quam catechizari.

Ita sancta doctrina non debet proponi imundis. Vnde Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus. Sed illi, q catechizatur, proponitur sancta doctrina. Ric. super 4. Sen. F. trina:

Strina: ergo prius debet mundari per baptismum, quam catechizetur.

In opposi-
tione.

CONTRA, vt habetur Matth. ultimo, cum dominus praecepit discipulis suis, qd docerent omnes gentes, & baptizarent: primo nomina uit actum docendi, quam baptizandi.

CONCLUSIO.

Quod baptizandi sint, & de credendis instruendi, & vtrū ad Dei mandata exequenda deuini, & ad baptismi susceptionem magis dispositi, vtrū baptismi catechizatus praecederet, congruum fuit.

Respon.

RESPONDEO, qd catechizatus ante baptismum debet fieri. Vnde de consec. dist. 4. Ante baptismum: & recitat Magister in littera huius di. Ante baptismum catechizandi debet hominem praenire officium, vt fidei primum catechumenus accipiat rudimentum.

Joan. 9.

Item in eodem cap. Christus prius ceci nati oculos luto ex sputo facto superliniuit, & sic ad aquas Syloe misit: quia prius debet baptizandus de fide incarnationis Christi instrui, & sic ad baptismum credulus admitti, vt sciat cuius gratia in eo est particeps: & cui iam debitor fiat deinceps.

Ad hoc etiam est ratio: quia vt ex praedicta auctoritate patet, per catechizatum disponitur homo, vt sit magis idoneus ad baptismi susceptionem: sed dispositio praecedere debet illud ad quod disponit.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd non est simile de generatione, & regeneratione: quia instructio non potest reddere generandum magis idoneum ad hoc, vt generetur: instrui enim praesupponit esse: sed catechizatio reddit hominem magis idoneum ad hoc, vt generetur per baptismum.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, qd illa auctoritas intelligenda est de immundis, qui pertinaciter fidei resistunt, & qui sanctam doctrinam, quantum possunt offuscant in conspectu audientium parati sunt, nec eam curant audire, nisi vt superficialiter inueniant calumniandi occasionem: non est ergo intelligenda auctoritas de immundis qui ad susceptionem fidei se disponunt, vel disponi permittunt.

QVAESTIO III.

Vtrum catechizare sit officium sacerdotis.

CONCLUSIO.

Catechizatio qua baptismi susceptionem praedit sacerdotis munus praecipuum esse videtur, ea vero qua baptismum sequitur, patris, ac Praelati.

Arg. 1.

D. Tho. p. 3.

q. 71. ar. 4.

& 4. sent.

di. 6. ar. 2.

q. 2.

Ale. ubi su.

ar. 3.

Sicuti tri-

plex instru-

ctio, ita tri-

plex cate-

chizatio a-

supulatur.

RESPONDEO, quod cum catechizatio idem sit quod instructio largè accipiendò catechizationem distinguere potest de catechizatione, sicut de instructione.

Triplex est autem instructio.

Vna ad conuersionem infidelium.

Alia ad dignius suscipiendum baptismi sa-

cramentum, quae ex usu appropriate, dicitur catechizatio.

Tertia ad instruendum baptizatum. Omnes istae instructiones, quamuis fieri possint per sacerdotes, tamen prima maxime eis conuenit: quia ad eorum officium pertinet fidem praedicare: iuxta illud Aggei secundo. Interroga sacerdotes legem.

Secunda etiam quamuis antiquitus fieret, per diacones, quando adulti ad baptismum veniebant, & magna instructione indigebant, ne impedirentur sacerdotes a maioribus, circa quae erant occupati, tamen quia quicquid potest diaconus potest sacerdos, etiam talis catechizatio ad sacerdotem pertinet, & maxime modo, quia consuetum est. Vnde de consec. di. 4. Catechismi. Catechismi baptizandorum a sacerdotibus vniuscuiusq; ecclesiae possunt fieri, sicut in hac sancta Romana Ecclesia, cui Deo auctore ministerium exhibemus, nostri famulatus solemniter fieri comprobantur.

Tertia pertinet ad paternos in particulari, quamuis pertineat ad praetatum in communi. Vnde Magister in littera, huius dist. c. pen. Exigitur a patris diligens circa eum, pro quo respondet sollicitudo.

ARTICVLVS VI.

CONSEQUENTER quaeritur de sexto principali. Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo vtrū per exorcismum, potestas diaboli a baptizando expellatur.

Secundo quid illa significant, quae fiunt, quae baptizandus exorcizatur.

Tertio quid illa significant quae fiunt in solemnitate, quae post baptismum celebratur.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum per exorcismum potestas diaboli a baptizando expellatur.

VIDETVR, qd non: quia per exorcismum non expellitur potestas diaboli a corpore baptizandi: quia non sunt daemones, nec ab eorum anima, quia super animam diabolus nullam habet potestatem: ergo nullo modo a baptizando per exorcismum expellitur potestas diaboli.

Item non expellitur effectus, nisi expulsa causa: sed peccatum est tota causa quare diabolus habet in homine potestatem: ergo cum per exorcismum non purgetur baptizandus a peccato, per ipsum non expellitur potestas diaboli a baptizando.

Item si per exorcismum potestas diaboli a baptizando expellitur, aut hoc est per naturalem

Arg. 1.
D. Bon. ubi
sup. q. 2.
D. Th. 4. q. 2.
di. 6. ar. 2. q.
3. & p. 3. q.
71. ar. 3.
Ale. p. 4. q.
7. m. 2. ar. 1.

lem exorcismi virtutem, aut per diuinam institutionem, non primo modo: quia naturalis virtus sensibilibus rerum, nullam vtrū hēre super spiritum separatum virtutem. Nec secundo modo quia cum sacram nouae legis sit sacra rei signum, & causa ex diuina institutione, iam exorcismus non esset sacramentale, sed sacram, quod est falsum, & contra Aug. 10. de ciuitate, cap. 22. Vera pietate homines Dei aeream potestatem inimicam, contrariamque pietati, exorcizando eiiciunt, non placando.

Item de consec. di. 4. siue. Siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniunt sacram: non fontē vitae prius adeant, q̄ exorcismis, & exufflatio nib. clericorum spiritus immundus ab eis abigatur.

CONCLUSIO.

Per exorcismum ex Dei decreto potestas diaboli, a baptizando expellitur quodammodo, arctatur enim ne aut paruulum occidat, aut adultum ita fortiter vexet.

Prima opi.

AD istam quaestionem dixerunt aliqui, quod exorcismi naturali virtute repellit ab illo, quod exorcizatur diabolicam potestatem, quod nititur declarare auctoritate & ratione, vt enim h̄c 1. Reg. cap. 16. Dauid citharizando reprimebat potestatem mali spiritus a vexatione Saulis. Virtuosiior autem est vox plata ab homine, quam sonus citharae. Ratione etiam arguit: omnis effectus participat aliquid de virtute suae causae: causa autem vocis humanae est compositum ex corpore, & anima: ergo in voce hominis est aliquid & de virtute animae, & de virtute corporis. Vnde vna, & eadem vox plata ab vno, est virtuosiior, quam prolata ab alio, cui attestatur verbum Hier. dicentes in epistola ad Paulinum, capit. 2. hēt nescio quid latentis energie viuae vocis actus: dicunt ergo quod quamuis exorcismus non possit arctare demonis potestatem ratione corporalis virtutis tantum, potest tamen ratione virtutis animae, & faciendo in baptizando aliquam dispositionem, per quam magis est dispositus ad patiendum a demone, & etiam directe agendo in ipsum demonem, non obstante, quod fortior sit naturalis eius virtus, quam naturalis virtus animae: sicut enim ignis, quamuis sit potentior terra, tamen agens in eam debilitatur ab eius virtute, in quantum ratione suae materiae inferior est forma terrae, sic demon ratione sui possibilibus potest pati a virtute vocis, quae est in ea ab actiuo ipsius animae, & ideo, & si per naturalem virtutem vocis non possit totaliter vinci potestas demonis, potest tamen debilitari per eam.

Pulcherri-
ma imagina-
tio, quam
Platonici se-
querentur,
& ex Boetio
in principio
suae musicae
potest suffra-
gari.

Contra.

Cap. 7. cir-
ca h.

Parisiensi episcopo continetur, quod intelligentia superiores imprimunt in inferiores, sicut vna anima intellectiua imprimit in aliam: & in animam sensitiuam, nec in corpore, vt. n. ostensum est lib. secundo, dist. septima, q. penul. Diabolus per suam virtutem naturalem, non potest immediate transmutare istas res materiales, nisi ad situm & ad formam artificialem: non potest ergo exorcismus per naturalem virtutem animae exorcizantis aliquam dispositionem causare in paruulo, per quam magis sit ind dispositus ad suscipiendum demonis actionem. Et si haec virtus non potest agere in paruulum, multo minus potest agere in demonem.

Praeterea exorcismus plus potest ratione significationis, quam ratione vocum, significatio enim est dictionis forma, & vox materia: dicitio enim est vox significatiua, sed significatio vocis non potest naturaliter agere in alium, nisi mediante apprehensione illius. Cum ergo paruulus significationes vocum non apprehendat, voces exorcizantes nihil agere possunt naturaliter in paruulum: non potest etiam significatio vocum naturaliter mouere motione coactiua voluntatem apprehendentis, quia ipsam non mouet, nisi mediante vi cognitiua, quia non potest cogere voluntatem, & ex consequenti, nec virtutem executiuam: ergo significatio vocum, quae dicuntur in exorcizando, non possunt naturaliter arctare demonis operatiuam potestatem.

Videtur ergo mihi dicendum ad quaestionem, quod per exorcismum, non virtute naturali, nec supernaturali in ipso, sicut in subiecto existente: sed virtute diuina sibi ex decreto diuinae misericordiae assistente potestas diaboli a baptizando expellitur, sic intelligendo, quod arctatur potestas diaboli, per comparisonem ad illum, nec caeteris paribus tantum, possit de caetero contra illum, quantum posset si exorcizatus non esset, maxime in impediendo baptizandum a susceptione baptismi, & eius effectus, & ideo exorcismus praecedit baptismum. Quando tamen ex aliquo casu baptizatur aliquis non exorcizatus debet post baptismum exorcizari, si superuiuat, propter baptismi solemnitatem, & ad seruandum modum baptizandi consueti vniuersitatem: & etiam quia exorcismus, non tantum ante baptismum: sed etiam post baptismum habet efficaciam in reprimendo diabolicam potestatem, quam diabolus accepit super hominem, per peccatum. Vnde de consecratio. distinct. quarta. Sicut nostis, & sumptum est ab Augustin. primo lib. 0, de Symbolo, non multum post principium, non creatura in infantibus exorcizatur, aut exufflatur: sed ille sub quo sunt, qui sub peccato nascuntur. Quamuis autem in paruulo post baptismum non sit peccatum, tamen in eo remanet habitualiter fomes peccati.

Opinio pro-
pria.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ quamuis diaboli super animam nullam habeat potestatem immediatē violentandi eam, tamen propter peccatum magnam potestatem accipit, ponendi multa impedimenta contra hominis salutem, nisi a Deo reprimeretur immediate, vel mediante ministerio angelorum sanctorum: ad repressionem autem illius potestatis ordinatur exorcismus.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, q̄ quamuis potestas, quam diabolus habet super hominem sit propter peccatum, tamen executio illius potestatis est a demone, & ita virtus diuina arctando ipsum demonem prohibet multas impugnationes, quas diabolus faceret contra hominem, nisi reprimeretur eius potestas: & propter hoc ordinatus est exorcismus ad reprimendum potestatem impugnandi ab interiori, & aqua benedicta ad reprimendum potestatem impugnandi ab exteriori.

Ad tertium. Ad tertium patet solutio ex dictis in corpore quaestionis, non enim per exorcismum confertur gratia, sed remouentur impedimenta consecrationis gratiae: & ideo non est sacramentum, sed sacramentale. Ad illud quod de primo Reg. adducebatur p̄ alia opinione in corpore quaestionis, dicit Glo. ibidem. Dauid in cithara sua malignum spiritum cōpescuit, non q̄ tanta vis esset chordarum in cithara: sed in signo crucis Christi, quae de ligno, & chordarum extensione gerebatur: quae iam tunc demones effugabat.

Potest tamen, & aliter dici, q̄ ille malus spiritus non erat permixtus vexare Saul vexatione, de qua ibi loquitur scriptura, nisi excitando intemperatum, & excessiuum melancholiae motum: quoniam virtus animae confortata per illam harmoniam, quam faciebat in cithara, ad hoc specialiter habentem aspectum temperabat, & reprimebat.

Ad vñem. Ratio etiam parum valet: quia spiritus cū sint incorruptibiles, per suas virtutes non sic possunt suas naturas in inuicem transmutare, nec earum naturales virtutes, sicut generabilia, & corruptibilia possunt suas naturas, & earum virtutes mutuo transmutare.

Q V A E S T I O II.

Arg. 1. Quid illa significant quae sunt, quando baptizandus exorcizatur, & qua sit forma exorcismi.

CONCLUSIO.

Quae in baptizandi exorcismo sunt, sic significantia esse videntur, vt nullum eorum mysterio vacet, forma verò exorcismi per ea, quae circa baptizandū a sacerdote sunt, perficitur.

RESPONDEO, secundum Hug. 2. lib. de sacram. parte 6. cap. 10. Forma exorcismi, in hunc modum perficitur. Signatur primo baptizandus crucis signaculo in fronte, in pecto-

re, in oculis, in naribus, in auribus, in ore, vt totius corporis sensus hoc signaculo muniantur: cuius virtute omnia sacramenta complentur, & omnia diaboli figmenta frustrantur: postea datur sal benedictum in os eius, vt sapientia cōditus fetore careat iniquitatis, & vltra non putrescat a vermibus vitiorum. Deinde exufflatur malignus spiritus, vt spiritus spū pellatur: postea tanguntur ei aures, & nares cum salua, vt tactu supernae sapientiae aures aperiantur ad audiendum verba Dei, & nares similiter ad discernendum odorem vite, & mortis, hoc est sacramentum apertionis, quod Dominus significauit, quando aures, & os tetigit surdi, & muti dicēs, effeta quod est ad aperire: vt habetur Mar. 7. His completis, venit sacerdos ad fontem, & consecratur fons, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti: vt sanctitas sacramenti non ex eo, qui ministrat, sed ex eo qui sanctificat constare sciatur, traditur etiam nouae vitae auditoribus symbolum fidei, in quo apostolica doctrinae forma consistit. Postremo oblatas ad baptismum paruulus, & interrogatus a sacerdote, si abrenūciat sathanæ, & omnibus operibus eius, atque omnibus pompis eius, per ora gestantium: respōdet hoc verbum, abrenūcio: vt qui aliena iniquitate obligatus est, aliena fide, & confessione soluat: si autem est adultus, respondet per seipsum: post abrenūciationē factam inungitur oleo sacro in pectore, vt tunc muniatur aduersus hostem, ne ei deinceps immunda, & noxia persuadere possit: vngitur, & inter scapulas, vbi vigor portandi oneris est, vt fortitudinem accipiat ad portandum onus domini. Deinde interrogatus, si credat in Deum patrem & Filium, & Spiritum sanctum, vnam esse ecclesiam catholicam, remissionem peccatorum, & vitam aeternam: sub hac fidei responsione, trina immersione a fordibus vetustatis abluitur nouum indutus hominem. In ecclesijs autem, in quibus est consuetudo aliquid omittere eorum, quae narrata sunt in forma exorcismi, vel aliter ordinare, seruanda est consuetudo: quia illa non pertinent ad essentiam baptismi.

Q V A E S T I O III.

Vtrum ea quae sunt in solemnitate, quae post baptismum celebratur aliquid significant.

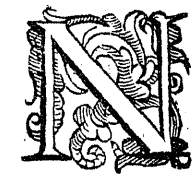
CONCLUSIO.

Verticis unctio, vestis candida, capitis tegumentum, ac careus accensus professionem, regenerationem, dignitatem, vitamque baptizati ducendam significant.

RESPONDEO, quod secundum Hug. eo. libro, & ea. parte, cap. vñdecimo, postquam bapti-

De Confirmatione.

DISTINCTIO VII.

UNC de sacramento Confirmationis addendum est, de cuius virtute quæri solet. Forma enim aperta est, scilicet verba quae dicitur episcopus, cum baptizatos in frontibus sacro signat chrismate. Hoc sacramentum ab alijs perfici non potest, nisi a summis sacerdotibus, nec tempore Apostolorum ab alijs, quam ipsis Apostolis legitur peractum; nec ab alijs, quam ab illis, qui locum eorum tenent, perfici potest, aut debet. Nam si aliter presumptum fuerit, irritum habetur, & vacuum, nec in-ter ecclesiastica reputabitur sacramenta. Licet autem presbyteris baptizatos tangere in pectore, sed non chrismate signare in fronte. Virtus autem huius sacramenti est, donatio spiritus sancti ad robur, qui in baptismo datus est ad remissionem. Vnde Rabanus. A summo sacerdote per impositionem manus paracletus traditur baptizato: vt roboretur per spiritum sanctum, ad predicandum alijs illud quod ipse in baptismo consecutus est. Item; Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum post baptismum accipere debent spiritum sanctum, vt pleni Christiani inueniantur.

Melchides in Epistol. ad Hispaniarum Episcopos, cuius initium, Dilectissimi, &c.

Scitote vtrunque esse magnum sacramentum: sed vnum maiori veneratione tenendum, sicut a maioribus datur. Ecce maius dicit sacramentum confirmationis: sed forte non ob maiorem virtutem & utilitatem, quam conferat, sed quia a dignioribus datur, & in digniore parte corporis fit, scilicet in fronte: vel forte, quia maius augmentum virtutum praestat, licet baptismus plus ad remissionem valeat. Quod videtur innuere Rabanus, dicens, in unctioe baptismi spiritum sanctum descendere ad habitationem Deo consecrandam, in hac vero eiusdem septiformem gratiam cum omni plenitudine sanctitatis & virtutis venire in hominem. Hoc sacramentum tantum a ieiunijs accipi, & ieiunijs tradi debet, sicut & baptismus: nisi aliter cogat necessitas. Nec debet iterari, sicut nec Baptismus, vel Ordo. Nulli enim sacramento facienda est iniuria, quod fieri putatur, quando non iterandum iteratur. Sed vtrum aliqua, vel nulla iterari possint; quaestio est. Nam de Baptismo, & Ordine, quod non debeant iterari, aperte Augusti. dicit, Vtrunque sacramentum est, & quadam consecratione datur, illud quidem cum baptizatur, illud vero cum ordinatur. Ideoque in ecclesia catholica vtrunque non licet iterari: quia neutri facienda est iniuria. Quod indubitanter etiam de Confirmatione tenendum est. De alijs vero, vtrum iterari valeant, vel debeant, postea differemus.

baptizatus a fonte ascendit sacro chrismate, in fronte vngitur, vt spiritum Christi participando merito, deinceps christianus appelletur cohæres regni, & gloriae, sacra unctioe effectus. Deinde traditur christiano vestis candida, vt qui primae natiuitatis decore vetustatis pannis offuscauerat, habitu regenerationis gloriae praerferat indumentum. Tetigitur etiam eius caput sacro velamine post unctioem sacram, vt intelligat se diademate regni, & sacerdotali dignitate potiri. Ad vltimum datur cereus accensus in manu eius, quatenus implere doceatur euangelicum illud, quod dicitur Matth. 5. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant vestra opera bona, & glorificent patrem vestrum, qui in celis est. Nec est credendum, q̄ catechismus, & exorcismus, quae sunt ante baptismum, & ea quae fiunt post baptismum sunt necessaria ad essentiam baptismi: quia sine illis vere conferri potest baptismus: sed pertinent ad sacramenti sollemnitatem, & peccaret sacerdos hæc omittens casu necessitatis excepto.

Textus elucubratio. CIRCA litteram, solis sacerdotibus esset traditum, supple ex officio, si seruat formam a Christo traditam, supple cum materia, & intentione debita. Signa percepti, idest characterem baptismalem, qui est signum gratiae, & exterius sacramentum: seruato characteri Christi, idest seruata forma, & intentione, per quae character imprimitur. Nemo renascitur nisi prius nascatur, hoc intelligendum est de renascendo per sacramenti susceptionem. Agendum est, vt renascantur ne pereant: quia in illo casu contemnerentur, si remedium non quaerent. Videtur tamen sapientibus, etcæte. verum est, quod dicit hic Magister: vbi sic iocantes intentionem baptizandi non habent: alioquin si habent intentionem baptizandi, & illi qui abluuntur intentionem actu, vel habitu in speciali, vel in generali baptismum suscipiendi, baptismus esset, quod expressum est prima quaestione prima. Spiritus sanctus. S. Ecce quando. Pompis. Pompa dicitur a pompen Graece, quod est publice Latine ostentari. Neophytus dicitur a neos, quod est nouum: & phytos, quod est fides, quasi nouus in fide, vel a phytos, quod est quaerere, quasi nouus quaesitor. Ante baptismum fit catechismus, & exorcismus.

CONTRA, ergo prius debuisset Magister determinare de his, quam de baptismum.

RESPONDEO, quod non: quia catechismus & exorcismus sunt propter baptismum, & Magister secutus est ordinem intentionis, non executionis.

Ensebius papa episcopus. 3. ad episcopus. Cam. Et de conf. dist. 5. cap. Manus Greg. lib. 3. episcopus. 9. Et de conf. dist. 4. cap. Presb. De inst. cle. li. 1. ca. 31. de conf. dist. 5. ca. Nonis simè. Verba n. 1. Pap. episcopus. 2. Et de conse. dist. 5. cap. Omnes fructus. Circa modum. Et de conse. dist. 5. c. De his verò.

Lib. 1. de in sti. cle. c. 31 Et de conse. dist. 5. c. De ussimè. De conf. di. 5. c. Vt episcopus & proximus duobus.

Li. 2. c. 6. episcopus. Parme. ca. 15. to. 7. Es habe 1. q. 1. c. Quod quidam dicit.

DISTINCTIO. VII.

Cōtin. textus.

UPERIVS determinavit Magister, de sacramento baptismi, hic determinat de sacramento confirmationis, & dividitur in partes quinque.

Disiſſo.

sa sacramenti forma.

- Secundo de ministro. ibi. (Quod facim.)
- Tertio de virtute. ibi. (Virtus autem.)
- Quarto de comparatione huius sacramenti ad baptismum ibi. (Scitote.)
- Quinto de ritu conferendi hoc sacramentum. ibi. (Hoc sacramentum.)

CIRCA hanc distin. de 7. principaliter est querendum.

- Primo de huius sacramenti essentia.
 - Secundo de ministrante.
 - Tertio de suscipiente.
 - Quarto de effectu.
 - Quinto de eius dignitate.
 - Sexto de modo conferendi.
 - Septimo de tenente illum qui confirmatur.
- De huius sacramenti præfiguratione habitum est supra dist. prima. q. 2. ar. 3. in solutione argumenti 2. De eius etiam institutione habitum est supra di. 1. q. 3. ar. primi, & ideo de istis non oportet hic facere quæstiones.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum queruntur duo. Primo vtrum chrisma sanctificatum sit huius sacramenti determinata materia.

Secundo vtrum hæc verba: signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis. in nomine patris, & filij, & spiritus sancti amen sint huius sacramenti conueniens forma.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum chrisma sanctificatum sit huius sacramenti determinata materia.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 7. ar. 1. q. 2. D. Th. 4. di. 7. ar. 1. q. 2. & p. 3. q. 72. ar. 2. Sco. li. 4. di. 7. q. 1. Al. p. 4. q. 9. m. 2. ar. 1. Secundo

VIDETVR quod non, determinatio enim materiae sacramenti non est nisi ab instituyente: sed Christus, qui hoc sacramentum instituit non legitur huius sacramenti determinasse aliquam materiam: ergo huius sacramenti nulla est determinata materia.

Item Apostoli in confirmando non utebantur chrismate: sed manum impositione, ut habetur Actuum 8. sed nullum sacramentum cuius determinata est materia, conferri potest sine materia sua: ergo huius sacramenti nulla est determinata materia.

Tertio.

Item formarum, vel naturalium, vel artificialium, non est determinata materia: forma enim cuiuslibet elementi, potest esse in cuiuslibet elementi materia: quia quodlibet est in quolibet impotentia: forma etiam statuae fieri potest in auro, argento, vel cupro: sed forma sacri

est artificialis: ergo nullius sacramenti est determinata materia.

CONTRA, extra: de sacra vntione. paragraho. Quia vero: dicitur de baptizato, quod post baptismum chrismate sancto vngatur.

Item Magister in littera, huius dist. cap. 1. dicit, quod in conferendo hoc sacramentum episcopus illum, quem confirmat, sacro signat chrismate.

Item: extra de sacra vntione, cap. pastoralis, dicit Papa de illo, qui quando fuit confirmatus fuit per errorem non chrismate: sed oleo delinitus, quod cautè suppleendum est, quod incautè fuerat prætermisum: ergo chrisma necessariū est ad hoc sacramentum.

CONCLUSIO.

Ad signandam in hoc sacramento gratia diuina pinguedinem per oleum, & bona fama odorem per balsamum, Confirmationis materia remota iure est chrisma sanctificatum.

RESPONDEO, quod chrisma sanctificatum est huius sacramenti determinata materia: cum enim confirmatio sit sacramentum, ut supius habitum est, accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum: infra, ut nomine elementi intelligatur materia, oportet huius sacramenti aliquam esse materiam. Et quia materia debet representare sacramenti effectum, & huius sacramenti, ut postea videbitur sit determinatus effectus, decuit huius sacramenti determinatam esse materiam: ut autem haberetur extra: de sacra vntione, quia vero: in fronte vngitur baptizatus, ut liberè cōfiteatur, quod credit: quia corde creditur ad iustitiam, ore autè confessio fit ad salutem. Et infra, paragraho, per frontis: dicitur, quod per cōfirmationem spiritus sancti, datur augmentum, & robur, hæc autem includunt interiorem cōscientiæ nitorem, per purā fidē. Oleū autem cum sit pingue, & cōuenientissimum ignis pabulum, & nitidum, conueniēter repræsentat gratiæ pinguedinē, charitatis feruorē, & fidei interiorē nitore. Balsamū autem cum sit maximè odoriferū, & a corruptione præseruatiuum, cōueniēter repræsentat bonū odorē famæ fidei, qui diffunditur per confessionem oris, qua audietes præseruantur a corruptione erroris. Et ideo huius sacramenti determinata materia est ex oleo, & balsamo cōfecta. Et quia proprietates olei perfectius inueniuntur in oleo oliuæ, quàm in alio, vnde & anthonomasticè oleū dicitur, chrisma quod est huius sacri determinata materia, debet esse cōfectum, non ex quocūque oleo, sed ex oleo oliuarū & balsamo: & quia hanc materiam Christus, tactu mundissimæ carnis suæ non sanctificauit, factō factō determinans ad hoc sacramentum, sicut factō determinauit aquam ad baptismum, & panem, & vinum ad Eucharistiæ sacramentum: sed inspiratione, vel præcepto, ideo episcopi non valentes solo tactu suo, hanc materiam consecrare, eam consecrant per bene-

In oppositū.

1. q. 1. de re. he.

Ro. 10.

Mar. 10.

CONCLUSIO.

Quia per hæc verba innotescit, & finis ad quem ordinatum est sacramentum, & sacramentalis actus, & materia, & effectus, & causa principalis sanctificans, ipsa vtiq; confirmationis forma congruenter sunt.

RESPONDEO, quod si loquamur de forma sacramenti proprie dicta, sic forma confirmationis, in quantum est sacramentum, est aliqd resultans ex intentionali vnione chrismatum, & supradictorum verborum, & huius totius ordinatione ad sanctificandi actum, & hæc ordinatio est ad determinatum sanctificandi modum, & respectu huius formæ aggregatum ex chrismate, & supradictis verbis per intentionem confirmationis in generali, vel in speciali implicite vel explicite est materia: sicut aggregatum ex fundamento, tecto, & pariete, est materia respectu formæ domus, quæ resultat ex vnione formæ istorum. Si autem loquamur de forma, secundum aliquam similitudinem, qua principalior pars totius integralis dicitur forma totius: ut tectū forma domus: sic supradicta verba sunt forma conueniens huius sacramenti: expriment enim finem ad quem est sacramentum, scilicet cōfessionē crucis Christi, in hoc quod dicitur, signo te signo crucis: & illud quod est sacramentum, & non res, cum dicitur chrismate: & illud quod est res, & sacramentum. scilicet characterem confirmationis, cum dicitur: confirmo te. scilicet sacramentum cōfirmationis ministro: & illud quod est res, & non sacramentum, cum dicitur, salutis: & causam sanctificantem cum dicitur, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Expressio tamē signi crucis, quamuis sit de essentia formæ, non tamen modus exprimenti per hoc verbū signo: & ideo non corrumpunt essentiam sacramenti dicentes: conſigno. Similiter quamuis significatio huius, quod est res, & non sacramentū sit de essentia formæ, non tamen modus exprimenti per verbū salutis, & ideo non corrumpunt essentia sacri dicētes chrismate sanctificatiōis, quia per sanctificationem significatur salus.

Formam cōfir. bifariā sumi posse.

Ad primū.

Ad secundū.

Extra de ce. le. mis. c. cū martha. Ad tertiu.

Cante hoc.

benedictionem. Ad hoc etiam facit: quia hoc sacramentum non est tantæ necessitatis, ut baptismus: & quia huius administratio est personis dignioribus reseruata.

AD PRIMUM, in oppositum dicendum, quod sicut dicitur Ioan. penul. Multa fecit Iesus, quæ non sunt scripta in libro hoc. Vnde quāuis scriptum non sit, credo, quod determinauit huius sacramenti materiam inspiratione, vel præcepto: quamuis in confirmando non uteretur materia: quia in ipso est, & erat plenitudo potestatis.

Ad secundum dicendum, quod quia per impositionem manuum Apostolorum dabatur spiritus sanctus in signo visibili: ideo ipsi ex inspiratione speciali illo signo visibiliter loco materiae utebantur in confirmando. Auctoritate tamen Christi tradiderunt ecclesiæ, modū confirmandi cum chrismate, quamuis non inueniatur scriptum. Sic enim dicit Dama. lib. 4. ca. 4. Apostoli non scripta, multa tradiderunt nobis.

Ad tertium dicendum, quod ea corpora, quæ non transmutantur in inuicem habent formas indeterminatas materijs. Vnde forma celi non posset esse in materia elementi, nec forma elementi in materia celi: & ideo cum sacramenta non transmutentur in inuicem, dicunt habere determinatam materiam.

Præterea, quamuis forma artificialis, secundum se possit esse in diuersis materijs, tamen forma artificialis ordinata ad aliquem determinatum effectum requirit determinatam materiam. Vnde turris ordinata contra impugnationem, quæ est per ignem, requirit materiam non combustibilem: similiter dico, quod cum istud sacramentum ordinatum sit ad aliquem terminatum effectum, habere debuit determinatam materiam.

QVAESTIO II.

Vtrum hæc verba, signo te signo crucis: confirmo te chrismate salutis, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, amen: sit huius sacramenti conueniens forma.

Ar. 1. D. Bon. vbi sup. q. 7. D. Tho. p. 3. q. 72. ar. 4. Sco. vbi su. Al. ibi. ar. 2. Secundo.

VIDETVR, quod non: verba sunt ad sanctificandam materiam: sed materia huius sacramenti est sanctificata: ergo confirmans non debet proferre aliqua verba sanctificationē importantia.

Item circa formam non licet aliquid immutare: sed non omnes vtuntur eisdem verbis: quidam enim dicunt. Conſigno te: alij dicunt: chrismate sanctificationis: ergo supradicta verba non sunt forma huius sacramenti.

Tertio.

Item baptismus magis repræsentat passionē Christi, quàm confirmatio: sed baptizando non nominatur signum crucis: ergo multo minus nominari debet in sacramento confirmationis.

In oppositū.

Contrarium tenet ecclesiæ consuetudo.

Ad secundum dicendum, quod quia per impositionem manuum Apostolorum dabatur spiritus sanctus in signo visibili: ideo ipsi ex inspiratione speciali illo signo visibiliter loco materiae utebantur in confirmando. Auctoritate tamen Christi tradiderunt ecclesiæ, modū confirmandi cum chrismate, quamuis non inueniatur scriptum. Sic enim dicit Dama. lib. 4. ca. 4. Apostoli non scripta, multa tradiderunt nobis.

AD PRIMUM, in oppositum dicendum, quod sicut instrumentum duplicem habet virtutem, vnam ante vsum, aliam in vfu, quam recipit a motore: sed huius sacramenti materia duplicem habet sanctificationem. Vnam quæ in ea remanet etiam sine vfu: & aliam quæ non est in ea nisi in vfu. Et hac sanctificatione sanctificatur, per hæc verba, quæ dicit episcopus: in nomine patris, & filij & spiritus sancti, amen. Alia autem sanctificatur per verba quæ dicit episcopus, quando conficit chrisma.

Ad secundum patet solutio ex dictis in corpore quæstionis.

Ad tertium dicendum, quod quamuis baptismus magis repræsentet passionē Christi, quàm confirmatio: tamen quia confirmatio specialiter datur ad illius passionis exteriorē cōfessionē,

Ad primū.

Ad secundū.

Ad tertiu.

ideò in hoc sacramento magis nominatur signum crucis,quam in baptismo.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum soli episcopi possint confirmare.

Secundo vtrum episcopi degradati possint confirmare.

QVAESTIO I.

Vtrum soli episcopi possint confirmare.

Arg. I. D. Ban. vbi sup. q. 3. D. Th. ibid. ar. 11. Sco. vbi su. Ale. p. 4. q. 9. m. 5. ar. 1. T V I D E T V R quod non: quia dist. 95. Peruenit, & recitat Magister in littera huius dist. c. 1. habetur, quod Grego. scripsit Ianuario episcopo, quod ad vitandum scandalum presbyteri in frontibus baptizatos chrismate tangerent: ergo alij, quam episcopi possunt confirmare.

Secunda Item quilibet potest agere secundum formam quam habet: sed aliquis non episcopus habet characterem confirmationis: ergo alij, quam episcopi possunt confirmare.

Tertio. Item maius est corpus Christi consecrare, quam confirmare: sed quilibet sacerdos potest consecrare: ergo quilibet sacerdos potest confirmare.

In oppositum. CONTRA, extra de sacra vnctione: paragrapho, per frontis. Cum ceteras vnctiones simplex sacerdos, vel presbyter valeat exhibere hanc non nisi summus sacerdos, i. episcopus debet conferre.

Item de consecra. dist. 4. presbyteri, presbyteri baptizatos infantes signare in frontibus sacro chrismate non presumant.

Item aliquis non sacerdos, non potest ex commissione Papæ sacramentum Eucharistiæ conferre: ergo multo fortius nec hominem confirmare.

CONCLUSIO.

Cum solis Apostolis in primitiua ecclesia, nec alijs confirmare liceret, etiam episcoporum tantum hoc munus esse videtur, cum illorum isti sint successores.

RESPONDEO, quod soli episcopi confirmare possunt, ex ordinaria potestate: quia ut dicitur extra, de sacra vnctione, paragrapho, per frontis, de solis Apostolis, quorum vicarij, id est successores sunt episcopi, legitur, quod per manus impositionem dabant spiritum sanctum, ut Actuum Apostolorum lectio manifestat: quodam etiam Glo. super illud Actuum 8. Imponerent manus super illos: dicit de Philippo, quod Samaritanæ enagelizabat, & si Apostolus esset manus imponere posset, ut spiritum sanctum acciperet, quod solis episcopis licet. Simplex tamen sacerdos confirmare posset ex domini Papæ commissione: ut bene probatur per decretum ad hoc in primo argumento, huius questionis allegatum. Cum enim potestas conferendi sa-

Ista est cõisfrã Theologorum. & nonisb. aut varij sunt in e. de his, &

cramenta pertineat ad veritatem doctrinæ, contra quam propter quodcunque scandalum nihil est concedendum, nunquam Grego. concessisset, quod presbyteri ad vitandum scandalum confirmarent, nisi in hoc secundum veritatem concedere potuisset. Vnde non bene dicunt dicentes ipsum concessisse, ut sacerdotes chrismaret in fronte, quasi verè confirmaret ad vitandum scandalum, sicut aliquando aliquis accipit panem benedictum: ut videatur Eucharistiam sumere.

EX DICTIIS patet solutio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod maior vera non est nisi de actione, ad quam ordinatur illa forma. Sed character confirmationis non ordinatur ad hoc, ut eius subiectum in aliquo possit imprimere similem characterem: sed ad hoc, ut constet confiteantur Christi passionem.

Ad tertium dicendum, quod non valet: sicut nec istud: maius est generare hominem, quam asinum, sed homo potest generare hominem: ergo asinum, aliquando enim potestas ordinatur ad effectum superiorè, quod non ordinatur ad effectum inferiorè, quando inferior rem non presupponit superior.

Duo prima ad partem aliam procedunt de ordinaria potestate.

Ad tertium dicendum, quod non est simile: quia potestas conferendi sacramentum Eucharistiæ fundatur ex ordinatione diuina super characterem sacerdotalem, quod nulli dari potest, nisi fiat sacerdos: sed potestas confirmandi fundatur: ut quidam dicunt, super dispositionem vicarij Christi, quod sicut disposuit, quod omnes episcopi confirmare possunt, ita disponere posset, vbi & quando exigeret ratio, quod sacerdotes, non episcopi confirmare possent: quia super corpus Christi mysticum, quod est ecclesia, habet Papa plenitudinem potestatis, quod quis per comparationem ad conferendum corpus Christi verum, potestas Papæ non excedit potestatem simplicis sacerdotis. Videtur tamen quibusdam probabiliter, quod non sacerdos, etiam ex commissione Papæ sacramentum confirmationis conferre non posset, gratia enim descendit in corpus mysticum, cuius caput est Christus, per ipsum Christi meritum. Et ideo ordinavit Christus, ut potestas conferendi sacramentum confirmationis, eo quod per eius susceptionem dignè ipsum suscipiendi conferretur abundantè augmentum gratiæ ad confitendum constanter crucifixionem veri corporis Christi, dependeat ex potestate conferendi corpus Christi verum, quam potestatem non habet, nisi sacerdos. Nec te moueat ad discredendum, quod dictum est: quia in sacra scriptura non inuenitur expressum: quia sicut dicit Damascen. lib. 4. cap. 4. Apostoli multa non scripta tradiderunt nobis.

duob. sequitib. de conf. di. 5.

Ad primũ. Ad secundũ.

Ad tertium

Ad alia partem.

Ad tertium

Non sacerdos est conf. conferre non potest etiam commissione Pa. pæ.

QVAESTIO II.

Vtrum degradari episcopi possint confirmare.

Ar. I. D. Ben. vbi sup. T V I D E T V R quod sic, a nullo potestati baptizare potest per hominem auferri potestas baptizandi, nec a potenti conferre potestas conferendi: ergo a simili, nec a potenti confirmare potestas confirmandi: ergo episcopi per degradationem potestatem illam non amittunt.

Secundo. Item, qui potest aliquid priuatus aliqua potestate ad tempus, posset illud idem priuatus illa potestate pro semper: sed episcopi suspensi, qui sunt priuati episcopali potestate ad tempus, possunt confirmare ad tempus, quod non debeat: ergo illud idem possunt degradati, qui episcopali dignitate simpliciter sunt priuati.

In oppositum. CONTRA, episcopus degradatus non est episcopus, sicut nec princeps iure exheredatus est princeps: sed nullus nisi episcopus confirmare potest, nisi ex papali commissione: ergo degradati episcopi confirmare non possunt.

CONCLUSIO.

Episcopo degradato non licere nunquam confirmandi potestatem exercere rationabile est.

AD ISTAM questionem dixerunt aliqui cum potestas confirmandi fundetur super dignitatem, quod episcopo acquiritur, ex sua consecratione, & illa dignitas ab eo auferri non possit per hominem: quia dignitatem apostolatus omnes apostoli, quorum episcopi sunt successores, immediatè acceperunt a Christo, episcopi degradati confirmare possunt, quod quis hoc facere non debeant: quia eis prohibitus est simpliciter illius potestatis usus.

Alij dicunt, quod episcopi degradati confirmare non possunt, nec de iure, nec de facto: quia vicario Christi, concessa est a Christo potestatis plenitudo ordinandi de corpore Christi mystico, quod est ecclesia, & eius membris, secundum quod exigit ratio recta: super autem suum verum corpus nullam sibi concessit potestatem nec etiam super illos, quod sacramentum baptismi non susceperunt, quod est ianua, qua intratur in ecclesiam militantem, concessit aliquam potestatem directè. Vnde Apostolus 1. ad Corin. 5. Quid est mihi de ijs, qui foris sunt iudicare? vnde Glo. 1. Quid mihi attinet iudicare de ijs, qui foris sunt. i. extra ecclesiam, & parum post, ac si dicat, non attinet ad me in his iudicare: sed de his, qui intus in ecclesia sunt professione, & nomine: nonne vos iudicatis? utique, & parum post. Eos, qui foris sunt Deus, tantum iudicabit, non nobis commisit, ut eos nunc iudicemus: & ideo quia potestas episcopalis directè respicit corpus Christi mysticum, & eius membra, potestas autem conferendi sacramentum Eucharistiæ directè respicit corpus Christi verum, & potestas baptizandi, non tantum respicit illum, qui est ecclesiæ membrum;

sed etiam illum, qui nec est, nec fuit ecclesiæ militantis membrum, vicarius Christi potest ab episcopo auferre potestatem episcopalem, nec tamen ab homine potestatem baptizandi, nec a sacerdote potestatem conficiendi.

ET sic patet solutio ad primum in oppositum.

Ad secundum dicendum, quod differentia est inter suspensionem & priuationem: quia per priuationem tollitur potestas: sed per suspensionem prohibetur potestatis usus, & ideo si episcopus suspensus confirmat, dico quod verè confirmatum est: sed sic confirmando mortaliter peccat: quia vitur potestate cuius sibi prohibitus est usus. Qui autem tenent opinionem aliam, quæ videtur rationabilior, dicunt quod episcopus degradatus est episcopus: sed prohibitus est sibi potestatis usus pro semper.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de tertio principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum susceptionem sacramenti possit impedire voluntatis abusus.

Secundo vtrum infantilis ætas, & foemineus sexus, & priuatio usus linguæ impediunt susceptionem huius sacramenti.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum susceptionem huius sacramenti possit impedire voluntatis abusus.

Ar. I. Quid abuti in primadi. pri. T V I D E T V R, quod non: abuti enim voluntate est referre aliquid ad finem indebitum: sed quocumque fine aliquis velit suscipere hoc sacramentum, verè hoc sacramentum suscipit. Sicut aliquis recipiens baptismum propter aliquod temporale remedium, sicut propter finem, nihilominus suscipit sacramentum baptismi: ergo voluntatis abusus impedire non potest huius sacramenti susceptionem.

Item ad contrarium illius ad quod non potest cooperari voluntatis rectus usus non potest cooperari eius abusus: sed rectus usus voluntatis, nihil cooperatur ad huius sacramenti susceptionem: quia puer carens voluntatis usu confirmari potest: ergo ad impediendum huius sacramenti susceptionem, nihil potest voluntatis abusus.

CONTRA, qui intendit hoc sacramentum nunquam suscipere abutitur voluntate: sed intentio nunquam suscipiendi hoc sacramentum impedit sacramenti susceptionem ipsa durante: ergo huius sacramenti susceptio impediri potest per voluntatis abusus.

CONCLUSIO.

Nedum confirmationis effectus, sed & ipsius confirmationis susceptio prohiberi potest per voluntatis abusus.

RESPONDEO, sicut dicit Aug. primo libro de doctrina Christiana, parum post principium.

cipium. Vfus voluntatis illicitus : abusus est, cum ergo per illicitum voluntatis vsum, q̄ est in volendo quodcunque mortale peccatum, prohibeatur homo suscipere rem huius sacramenti. s. gratiam gratum facientem, & per illicitum voluntatis vsum, qui est intēdere nunquam suscipere hoc sacramentum, prohibeatur homo suscipere illud, quod in isto sacramento est sacramentum & res, quod est character, per voluntatis abusum potest prohiberi huius sacramenti susceptio, non tantum effectus illius, qui est res, & non sacramentum.

Ad primū.

AD PRIMVM, in oppositum dicendum, q̄ non tantummodo abuti voluntate est velle aliquod bonum, propter finem indebitum: sed etiam velle malum, vel non velle bonum, q̄ homo tenetur velle. Qui autem intendit nunquam hoc suscipere sacramentum, non vult, quod debet velle, & vult quod nō debet velle.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, q̄ in illo, qui sua voluntate potest uti ratione & abuti, cooperatur ad huius sacramenti susceptionem rectus voluntatis vsum, vel per se, vel saltem in quantum remouet prohibens. s. intentionem non suscipiendi sacramentum.

Q V A E S T I O II.

Vtrum susceptionem huius sacramenti possit impedire infantilis aetas, vel fœmineus sexus, & priuatio vsus linguæ.

CONCLVSIO.

Sexus, vel aetas, vel vsus linguæ priuatio huius sacramenti susceptionem impedire minimè possunt.

RESPONDEO, cum character confirmationis sit signum distinctiuum militum spiritualium deputatorum ad constantem passionis Christi confessionem, & hæc militia conuenire possit, non t̄m viris: sed et mulieribus, ut patuit in Virginib. sacris, q̄ p̄ cōfessione fidei Christi martyriū susceperunt. Posset et cōuenire infantibus, non tamen in etate infantilib. sed p̄ illa etate, ad q̄ producendi sunt. Multi etiam per signa cōfiteri possunt crucē Christi, ideo huius sacramenti susceptionem, non impedit infantilis aetas, nec fœmineus sexus, nec priuatio vsus linguæ. Et quia certum est, q̄ infantes non possunt habere obicem fidei, ideo certius est, q̄ suscipiant sacramentum & rem sacram, quam ille, qui cōfirmatur adultus. Quapropter, quo ad hoc melius est hoc sacramentum, citò cōferre baptizatis, quam expectare adultam etatem.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo vtrum in collatione huius sacramenti character suscipienti imprimatur.

Secundo vtrum eidē gratia gratum faciens conferatur.

Q V A E S T I O I.

Vtrum collatione huius sacramenti imprimatur character suscipienti.

RESPONDEO, q̄ non: quia aut effectus eiusdem speciei, cum character baptismali, aut alterius: non primo modo: quia duo accidentia eiusdem speciei, non possunt simul esse in eodem subiecto: nec secundo modo, quia cum duorum accidentium specie diuersorum, vnum non dependeat ab alio, posset suscipi sacramentū confirmationis non suscepto baptismo, quod falsum est.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 7. ar. 2. q. 2. ad arg. D. Tho. vbi su. ar. 5. Sco. li. 4. di. 7. q. 4. Ale. p. 4. q. 9. m. 5. ar. 7. Quinto merito. non habente com. Secundo.

Item hoc sacramentum, datur ad spirituale pugnam: sed illa est communis omnibus christianis: cum character sit signum distinctiuū, igitur non imprimatur in hoc sacramento.

CONTRARIVM tenet communis opinio ecclesiæ, & doctorum.

In oppositū.

CONCLVSIO.

Sicut in baptismo imprimatur character ad distinguendum populum Dei, à non populo Dei: sic in confirmatione pariter, ut distinguatur christianus pugil à debili, & infirmo characterem imprimi, necesse est.

RESPONDEO, q̄ in collatione huius sacramenti imprimatur character suscipienti, & quia huiusmodi ratio sufficienter adducta est superius distinctio. 5. q. 4. art. 2. ideo non hic repeto.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ iste character est alterius speciei, quam character baptismalis, quod patet: quia ordinatur ad specialem effectum. Et cū arguitur, q̄ duorum accidentium specie diuersorum vnū non dependet ab alio: dico, q̄ falsum est, maximè quando vnum est in potentia passiva, ad alterius susceptionem, ut autem ostensum est supra, character baptismalis, est supernaturalis potentia, qua potest baptizatus alia suscipere sacramenta.

Ad primū.

Ad secundum dicendum, q̄ pugna spiritualis, contra aduersarios propriæ salutis omnibus est communis: sed pugna contra aduersarios communis fidei est fortioribus specialis.

Ad secundū.

Q V A E S T I O II.

Vtrum suscipienti confirmationem gratia gratum faciens conferatur.

RESPONDEO, q̄ non: quia aut illa gratia est eadem, cum gratia baptismali, aut non: si sic: ergo mutatio esset ad illud, quod iam habitū est: si non: ergo duæ gratiæ gratum facientes essent in homine, quod falsum est: quia omnes gratiæ gratum facientes, eiusdem speciei in eodem subiecto esse non possunt.

Arg. 1. D. Bo. li. 4. di. 7. ar. 2. q. 2. D. Th. p. 3. q. 7. ar. 7. Ale. p. 4. q. 9. m. 3. ar. 2. Quod est contra philo. 5. phys. per 10 tum. Secundo.

Item gratia gratum faciens, est contra culpam: hoc sacramentum est contra pœnam, scilicet contra pusillanimitatem: ergo in isto sacramento non oportet conferri gratiam gratum facientem.

CON-

In oppositū.

CONTRA, extra, de sacra vnctione paragraho, per frontis. Per cōfirmationem datur spiritus sanctus ad augmentum, & robor: sed spiritus sanctus nō datur simpliciter homini, nisi per gratiam gratum facientem: ergo suscipienti cōfirmationē gratia gratū faciens cōfertur.

CONCLVSIO.

In sacramento hoc proculdubio gratia gratum faciens gratiam acceptam amplians, & confirmans suscipienti confertur, qua fit de iam grato magis gratus, & de iam amico, magis Dei amicus.

RESPONDEO, q̄ suscipiēti cōfirmationem gratia gratum faciens cōfertur, per omnia enī sacramēta nouæ l. est emūdatio ab his, quæ repugnāt sanctitati, vt ostēdi potest p̄ ea, quæ superius dicta sunt. dist. 1. q. 1. ar. 4. Per sacramēta autem imprimētia characterem est vltra hoc deputatio ad quædam officia specialia sanctitatis, vt patet per ea, quæ dicta sunt supra. di. 5. q. 4. ar. 2. emundatio autem ab his, q̄ sanctitati repugnāt fieri nō potest, nisi per gratiam gratum facientem, nec sine illa est aliquis idoneus, vt deputetur ad sanctitatis officia: & ideo cum per susceptionem sacramēti cōfirmationis imprimatur suscipiēti character, per quem homo deputatur ad specialem officium sanctitatis, duplici ratione infunditur gratia gratum faciens suscipienti confirmationem, eo modo quo suscipi debet.

Ad primū. Possit dici, quod augmentum conferatur ipsi in principio. di. 17.

Ad secundū.

AD PRIMVM, in oppositum dicendum, q̄ ex gratia quæ infunditur suscipiēti cōfirmationem: & illa quam iam susceperat per baptismum cōstituitur vna gratia per essentiam, si cut ex complemēto, & completo constituitur vnum numero per essentiam.

Ad secundum dicendum, quod gratia gratum faciens, nō est tātum contra culpam: sed etiam contra pœnam derelictam ex culpa, seu disponentem ad eam: talis autem pœna est pusillanimitas.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER queritur de quinto principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo vtrum huius sacramenti susceptio sit necessaria ad salutem.

Secundo vtrum, hoc sacramentum sit dignius sacramento baptismi.

Q V A E S T I O I.

Vtrum susceptio huius sacramenti sit necessaria ad salutem.

Arg. 1. D. Bo. li. 4. di. 7. ar. 3. q. 2. D. Th. 4. sc. di. 7. ar. 1. q. 1. Sco. li. 4. di. 7. q. 2. Ale. vbi su. ar. 1.

RESPONDEO, quod sic: quia de consecr. di. 5. Omnes fideles per manus impositiones episcoporum sanctū spiritū, post baptismū accipere debent, vt pleni christiani inueniatur: sed homini necessariū est ad salutē, vt sit plenus christianus: ergo susceptio huius sacramēti est necessaria ad salutem.

Item eadem di. Spiritus sanctus. Vicituris ne cessaria sunt confirmationis auxilia. Secundo.

Item in tertia, interdicta nō debēt sacramēta ministrari, nisi illa quæ sunt necessitatis: sed extra. de sen. excō. Responso. paragrapho. Præ terea, dicit dominus Papa: quod sicut in ciuitate interdicta possunt baptizari pueri, & sic confirmari: ergo susceptio confirmationis ne cessaria est ad salutem.

Tertio.

CONTRA, gratia gratum faciens sufficit ad salutem: sed in baptismo datur gratia gratum faciens: ergo baptismus sine confirmatio ne sufficit ad salutem.

In oppositū.

Item de cōsecr. dist. 5. Spiritus sanctus. Regeneratio per se saluat mox in pace veri seculi recipiendos: ergo ad hoc non est necessaria confirmationis susceptio.

CONCLVSIO.

Huius sacramenti susceptio non simpliciter, sed secundum quid est necessaria ad salutē, nisi ab adultis contemnatur, tunc enim huius sacramenti contemptus, pœnitentia non interueniente, eis esset damnabilis.

RESPONDEO, quod susceptio sacramēti cōfirmationis paruulis baptizatis, nō est necessaria ad salutem, sic intelligēdo, quod sine eius susceptione saluari nō possint: quia vt habetur de cōsec. di. 5. Spiritus sanctus: continuo trāsituris sufficiūt regenerationis beneficia. Sic etiam loquēdo de necessario, nō est p̄ se necessaria adultis huius sacramenti susceptio, quamuis eis ad maiorem victoriæ perfectionem sit necessaria: vnde vbi prius. Vicituris necessaria sunt confirmationis auxilia: cōtemptus huius sacramenti adultis, nisi pœniteant, est damnabilis. Tunc autem contempto res reputari debent, quādo habita bona, & sufficienti opportunitate suscipienti hoc sacramentum ipsum suscipere renunt, aut notabiliter negligunt, Et sic intelligi debet istud Hu. 2. li. de sacra. parte 7. cap. 3. Timendum est his qui per negligentiam amittunt episcopi præsentiam, & non suscipiunt manus impositionem, ne fortè propterea damnentur, s. nisi pœnitentia pœniteant: quia festinare debuerunt, dum potuerunt.

Contemptores huius sacramenti.

AD PRIMVM, dicendum, quod illa auctoritas de plenitudine christianitatis intelligenda non est, quantum ad necessitatem: quæ sic sunt pleni christiani per baptismū: sed quantum ad supererogationem: vel dic, q̄ hoc referendum est ad illos, qui hoc sacramentum suscipere contemunt. Vnde: extra de sententia excom. Responso. paragrapho. Præ terea. in Glo. Sine confirmatione non est plene Christianus, qui eam contemnit.

Ad primū.

Ad secundum patet solutis ex dictis in questione.

Ad secundū.

Ad tertium dicendum, quod maior est falsitas. Morientibus enim si digne pœniteant, potest dari Eucharistia: extra de pœn. & remiss.

Ad tertium.

q̄ in

quod in re, & tempore interdicti. Et de sententia excommunicationis. Permittimus. Permittimus ecclesiarum ministris, semel in hebdomada tempore interdicti: non pulsatis campanis voce submissa ianuis clausis excommunicatis & interdictis exclusis missarum solemniam celebrare causa conficiendi corpus domini, quod decedentibus in penitentia non negatur.

Qualiter autem procedant argumenta ad partem aliam videri potest ex dictis in quodone.

QVAESTIO II.

Utrum sacramentum confirmationis sit dignius sacramento baptismi.

Ad aliam partem.

Arg. I. D. Bo. li. 4. di. 7. ar. 3. D. Tho. ubi sup. i. Sco. ibidem q. 3. Ale. ubi su. w. 4. ar. 2. Secunda.

VIDETUR, quod sic. Magister in littera, huius di. cap. 2. dicit de confirmatione, respectu baptismi, quod maiori veneratione tenenda est, sicut a maioribus datur.

Item de conse. dist. 5. Nouissimè. Et recitat Magister in littera huius dist. c. 2. In unctio ne baptismatis, dicitur spiritus descendere ad habitationem Deo consecrandam. In hac etiam eiusdem septiformem gratiam cum omni plenitudine sanctitatis, & virtutis venire in hominem.

CONTRA, illud sacramentum est nobilius quod habet meliorem effectum: sed baptismus est huiusmodi: quia per ipsum remittitur omnis pena, & omnis culpa, non sic autem per confirmationis sacramentum: ergo dignius est sacramentum baptismi, quam confirmationis.

CONCLUSIO.

Baptismus confirmatione digniorem esse simpliciter, confirmationem vero baptismum secundum quid assuerare licet.

RESPONDEO, illud sacramentum dignius est, quod digniorem habet effectum, dignitas autem sacramenti maxime secundum suam virtutem pensanda est, per cognitionem: ergo dignitatis effectum deuenire possumus in cognitionem dignitatis sacramentorum. Dignissimus autem effectus cuiuslibet sacramenti est gratia, gratia autem tanto est dignior, quanto est maior: quia quanto est melior, tanto est dignior: & quanto melior, tanto est maior. Et econtra: quia secundum Aug. lib. 6. de Trinitate. cap. 8. In his, quae non mole magna sunt: idem est maius esse, quod melius esse: illud ergo sacramentum dignius est, in cuius susceptione, maior gratia confertur, maior autem confertur simpliciter in susceptione baptismi, quam confirmationis, tamen quia per susceptionem baptismi, primo efficitur homo membrum Christi, & de eius regno, quod est militans ecclesia: ut enim videmus reges, secundum rectum rationis iudicium ampliore gratiam faciunt illis, super quos de nouo regnare incipiunt, quam alijs, tum quia expressius baptismus, quam confirmatio representat mortem Christi, per quam Christus nobis gratiam meruit: dignius ergo sacramentum simpliciter est ba-

In oppositum.

Respon.

ptismus, quam confirmatio, quamuis secundum quid sit econuerso: quia eius administratio referuata est dignioribus personis, & in digniori materia celebratur. Quorum ratio est: quia non est tate necessitatis sicut baptismus. Et quia proximus finis ad quem datur, non est ita communis, sicut ille ad quem datur baptismus: & quia chrisma expressius representat huius sacramenti effectum, quam minus nobilis materia.

Ex dictis patet solutio ad primum in oppositum.

Ad secundum dicendum, quod gratia confirmationis, si accipiatur precise pro illo gradu gratiae, qui superadditur per confirmationem gratiae baptismi. Quia tamen ex illo, & gratia praecedenti sit una gratia per essentiam maior quam erat gratia baptismi per se, propter hoc dicitur spiritus sanctum in confirmatione venire cum omni plenitudine sanctitatis in hominem.

ARTICVLVS VI.

CONSEQUENTER queritur de sexto principali. Et circa hoc queruntur duo. Primo utrum hoc sacramentum sit iterabile. Secundo utrum inunctio fieri debeat in fronte.

QVAESTIO I.

Utrum hoc sacramentum sit iterabile.

VIDETUR, quod sic: quia medicina est iterabilis, quae est contra iterabilem morbum: sed pusillanimitas contra quam est confirmatio, est iterabilis morbus: ergo iterabilis est confirmatio.

Item hoc sacramentum non est dignius, quam sacramentum unctiois extremae, minus enim nobilis virtus, est fortitudo, quam spes: ut autem superius habitum est, dist. 2. q. 4. ar. primi. extrema unctio est ad iuuandum actum spei, & confirmatio ad adiuuandum actum fortitudinis: sed extrema unctio potest iterari: ergo multo fortius confirmatio.

CONTRA, de conse. di. 5. dictum est. Nobis visum est eandem confirmationem, sicut nec baptismum iterari minime debere.

CONCLUSIO.

Quia confirmatio effectum indelebilem imprimit ob id ipsam iteratio minime decet.

RESPONDEO, quod sacramentum confirmationis cum effectum imprimat indelebilem, scilicet characterem iterari non debet, sicut dicit Magister in littera, huius distincti. cap. 2. Vnde his confirmatus scienter irregularis est. De his etiam confirmato ignoranter dicas, ut superius dictum est de bis ignoranter baptizato: confirmatum etiam reconfirmans scienter, si publicum est, irregularis est, sicut superius dictum est de baptismo.

AD PRIMUM, in oppositum dicendum, quod quamuis pusillanimitas in homine, sit iterabilis, non tamen illa cuius fuit causa originale

Ad primum.

Ad secundum.

Arg. I. D. Bon. ubi sup. dub. 6. Sco. ibi q. 4. Ale. p. 4. q. 9. m. 5. ar. 7.

In oppositum.

Respon.

Opinio non tenet. Sco. de irregularitate q. vlt. di. presenti.

Ad primum.

ginale peccatum: contra illam autem est directè hoc sacramentum. Vel potest dici, quod quis sit morbus iterabilis, non propter hoc est iteranda medicina, quae interius imprimit virtutem sufficientem contra morbum: talis autem medicina est omne sacramentum imprimens characterem.

Ad secundum dicendum, quod maior est falsa, nec valet eius probatio: quia quamuis extrema unctio sit per appropriationem adiuuandum actum nobilioris virtutis, quam confirmatio, tamen quia non tantum cooperatur ad actum spei, quantum confirmatio ad actum fortitudinis, non potest concludi, quod sit confirmatio nobilior, immo ad sensum videmus, quod fortiori debilius adiutorium datur.

Praeterea, extremam unctioem dicere esse in adiutorium spei, & confirmationem in adiutorium fortitudinis dictum est per appropriationem, non per proprietatem, quodlibet enim sacramentum adiuuat quamlibet virtutem.

QVAESTIO II.

Utrum inunctio chrismae in confirmatione fieri debeat in fronte.

VIDETUR, quod non: de consec. distinctio. 5. Spiritus sanctus chrismate confirmamur ad pugnam: sed aptitudo ad pugnandum magis pertinet, ex bona dispositione cordis, quam capitis. Cum ergo hoc locus corporis, sit quasi in pectore, magis debet unctio fieri in pectore, quam in fronte.

Item extra: de sacra unctioe, paragrapho. Per frontis: dicitur, quod in confirmatione datur spiritus sanctus ad robur. Robur autem est in neruis, & ossibus. Cum ergo secundum Auicem. 3. lib. de animalibus, capit. 1. Nervi oriuntur a corde, & non a capite, magis debet fieri unctio confirmationis in pectore, quam in fronte.

CONTRA, extra de sacra unctioe, paragrapho. Quia vero. In fronte inungitur baptizatus, ut libere confiteatur quod credit.

CONCLUSIO.

Cum frons sit verecundia, ac timoris sedes; & ad haec expellenda in Christi nominis confessione, confirmationis sacramentum summo opere valeat, debet hoc sacramentum in fronte dari.

RESPONDEO, quod cum hoc sacramentum ordinetur ad constanter, & sine erubescencia fidem confitendum, maxime quantum ad articulum mortis Christi in cruce, & signa timoris, & erubescenciae, maxime appareant in fronte, propter sui propinquitatem ad organum imaginatiue, ideo ille, qui confirmatur inungitur chrismate in modum crucis in fronte: ut sibi ostendatur, quod confiteri crucem Christi debet, sine erubescencia, & timore. Et sic ex dictis videri potest, quod quinque concurrunt ad huius sacramen-

Ad secundum. Inver extrema manu unctio non, & confirmatione.

Arg. I. D. Bon. ubi sup. dub. 4. D. Tho. p. 3. q. 72. ar. 9. Sco. li. 4. di. 7. q. 1. Ale. ubi su. ar. 6.

Secundo.

In oppositum.

Respon.

Ad essentiam huius sacra.

ti essentiam, scilicet sanctificatum chrisma: menti, con supradicta verborum forma, ex parte ministris, dignitas pontificalis, vel commissio palis sacerdoti facta, & intentio debita: ex parte autem suscipientis requiritur pars corporis determinata, scilicet frons. Quod autem dicit Magister huius distincti. cap. 2. hoc sacramentum a ieiunis tantum debere tradi, & non aliter, nisi cogatur necessitas: & illud de consec. dist. 4. ut episcopi non nisi ieiuni per impositionem manuum spiritum sanctum tradant, exceptis infirmis, & morte periclitantibus, non pertinet ad sacramenti essentiam: tamen peccat episcopus faciens contrarium. Illud et quod dicitur e. distincti. ut ieiuni ad confirmationem veniant perfecte aetatis moneantur confessionem facere prius, non refertur ad sacramenti necessitatem, sed reuerentiam. Et ad hoc ut suscipientes sacramentum melius sint dispositi ad suscipiendum sacramenti rem, scilicet gratiam, quod patet per litteram sequentem.

Notandum etiam, quod frons confirmati debet ligari, quousque desiccetur, ne frons inuncta aliquas sordes subtrahat, & etiam secundum Hugo, secundo lib. de sacram. parte septima, cap. vlt. Confirmatum decet non lauare caput, usque ad 7. dies, propter septem dona spiritus sancti. Et quia ecclesia septem diebus celebrat aduentum spiritus sancti in discipulos.

AD PRIMUM, in oppositum dicendum quod quamuis robur ad pugnam magis sit ex corde, quam capite: cum signa timoris magis appareant in fronte, quam in pectore. Attamen aptior est homo ad constanter standum in bello, & vincendum per bonam discretionem, quae multum dependet ex bona organorum capitis dispositione, quam per calorem, & spiritus qui sunt in corde. Vnde Proverbiorum vigesimoquarto. Cum dispositione inuitur bellum, & Ecclesiast. 8. Sapientia hominis lucet in vultu illius.

Ad secundum dicendum, quod plus valet ad bellum sapientia, quam corporis robur, & robur etiam mentis plus videtur dependere, secundum aliquos, ex bona dispositione capitis, quam corporis: sed quicquid sit de hoc, tamen hoc certum est, quod signa mentis robusta, magis appareant in fronte, quam in pectore.

ARTICVLVS VII.

CONSEQUENTER queritur de septimo principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo, utrum ille qui confirmatur debeat teneri.

Secundo a quot, & qualibus debeat teneri.

Ad primum.

Ad secundum.

QVAESTIO I.

Utrum ille, qui confirmatur debeat teneri.

VIDETUR, quod non: quia teneri signum est debilitatis in eo, qui tenetur: sed in susceptione huius sacramenti homo fortificatur: non ergo est conueniens, ut tunc teneatur.

CONTRARIUM tenet consuetudo Ecclesiae.

CONCLUSIO.

Confirmandus uti adhuc spiritualiter imbecillis, & puer, ab alio tenetur, quousque confirmationis sacramento roboretur.

RESPONDEO, cum hoc sacramentum detur ad robur, eo ipso, quod homo ad susceptionem eius accedit, ostendit, quod sufficiens robur standi per se habere non praesumit, & ideo ad hoc significandum institutum fuit, ut ab altero teneretur, si tamen aliquis confirmatur absque hoc, quod ab alio tenetur, sacramentum suscipit, quamuis hoc fieri non debeat, nisi necessitas aliqua hoc exigat.

AD argumentum in oppositum dicendum, quod quamuis per susceptionem huius sacramenti homo fiat fortis, tamen accedit tanquam debilis: & hac tentio illa representat.

QVAESTIO II.

Utrum ab uno, vel a pluribus, & a quibus debeat teneri ille qui confirmatur.

CONCLUSIO.

Teneri ab uno debet, vel a pluribus, si sic locorum expositulatur consuetudo, verum non confirmatus, aut patrinus confirmandus non teneat, nisi necessitas inestet.

RESPONDEO, quod institutum fuit, quod non teneretur, nisi ab uno, eo quod cognationes spirituales matrimonia impediunt. Unde de consecra. dist. 4. non plures. Non plures ad suscipiendum de baptismo infantem accedant, quam unus siue vir, siue mulier. In confirmatione id ipsum fiat, tamen ubi est consuetudo, quod plures teneant, non est prohibendum: quia hoc potest cooperari ad amicitiae nutrimentum: non autem debet teneri ab illo, qui non est confirmatus, sicut nec in baptismo, debet homo teneri ab illo, qui non est baptizatus: de consecra. dist. 4. in baptisate, si tamen contrarium fiat, quamuis fieri non debeat, casu necessitatis excepto, nihilominus ille, qui baptizatur, vel confirmatur vere suscipit sacramentum. Non debet etiam teneri a monacho, nisi sit monachus. Unde de consecra. dist. 4. non licet. Non licet Abbati, vel monacho, de baptismo suscipere filios, nec commatres habere, per sacramentum autem confirmationis, contrahitur spiritualis cognatio. 3o. q. 4. Si quis unus, tamen praedicta ad sacramenti necessitatem non referuntur, potest autem tene-

Et c. sequenti.

Et li. 6. c. ff. de cog. spi.

ri vir a muliere, & econuerso, quamuis magis deceat virum a viro teneri. In casu etiam necessitatis potest teneri ab illo, qui ipsum tenuit in baptismo. Unde de consecra. dist. 4. In catechismo. In catechismo, & in baptismo, & in confirmatione vnus patrinus fieri potest, si necessitas cogit, non est tamen consuetudo Romana, sed per singulos singuli sint, ad hoc, scilicet, ut cum pluribus amicitia contrahatur.

CIRCA litteram. Virtus huius sacramenti est donatio spiritus sancti ad robur.

Contra: in susceptione Eucharistiae datur spiritus sanctus ad robur. Iuxta illud psal. Et panis cor hominis confirmet.

RESPONDEO, in susceptione confirmationis roboratur anima per spiritum sanctum ad tolerantiam mali: in susceptione Eucharistiae ad constantiam boni: vel per primum anima roboratur in fide, per secundum in charitate, quod per appropriationem intelligendum est.

De sacramento altaris, & Eucharistiae.

DISTINCTIO VII.

OST sacramentum baptismi, & confirmationis sequitur Eucharistia sacramentum. Per baptismum mundamur: per Eucharistiam in bono consummamur. Baptismus estus vitiorum extinguit, Eucharistia spiritualiter reficit. Unde excellenter Eucharistia dicitur, id est bona gratia: quia in hoc sacramento non modo est augmentum virtutis, & gratiae: sed ille totus sumitur, qui est fons, & origo totius gratiae. Cuius figura praesens, quando manna pluit Deus Patribus in deserto, qui quotidiано caeli pascebantur alimento. Unde, Panem angelorum manducauerunt, mortui sunt. Iste vero panis viuus, qui de caelo descendit, vitam mundo tribuit. Manna renatis praestari debet. Panis ille corporalis populum antiquum ad terram promissionis per desertum eduxit, Haec esca caelestis fideles huius seculi desertum transeuntes in caelum subuehit. Unde recte uiam uiam appellatur: quia in uia nos reficiens, usque in patriam deducit. Sicut ergo in mari rubro figura baptismi praesens, ita in manna significatio dominici corporis. Haec duo sacramenta demonstrata sunt, ubi de latere Christi sanguis & aqua profluxerunt: quia

Amb. li. de ijs, qui myster. uniti. c. 8. tom. 4. Exod. 16. o. Psal. 77. Y an. 6. d. Amb. ibid. cap. 9. Exod. 16. c.

1o. am. 19. f. quia

quia Christus per sanguinem redemptionis, & aqua ablutionis nos redimere uenit a diabolo, & a peccato: sicut Israelitas per sanguinem agni paschalis ab exterminatore, & per aquam maris rubri ab Aegyptijs liberauit. Huius etiam sacramenti ritum Melchisedech ostendit ubi panem & uinum Abraham obtulit. Unde, ut ait Ambro. intelligi datur, anteriora esse sacramenta Christianorum, quam Iudaeorum.

De institutione sacramenti.

Hic etiam alia consideranda occurrunt, quatuor, scilicet sacramentum, institutio, forma, & res. Sacramentum Dominus instituit, quando post typicum agnum corpus, & sanguinem suum discipulis in caena porrexit, Unde Eusebius Emisenus. Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus syderibus, necesse erat, ut die caena sacramentum nobis corporis, & sanguinis consecraret: ut coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium.

De forma.

Forma uero est, quam ipse ibidem edidit, dicens. Hoc est corpus meum: et post, Hic est sanguis meus. Cum enim haec uerba proferuntur, conuersio fit panis, & uini in substantiam corporis, & sanguinis Christi, reliqua ad laudem Dei dicuntur. Unde Ambrosius, Sermonem Christi hoc conficitur sacramentum: quia sermo Christi creaturam mutat: & sic ex pane fit corpus Christi, & uinum cum aqua in calice misum, fit sanguis consecratione uerbi caelestis. Consecratio quibus fit uerbis? attende quae sunt uerba, Accipite, & comedite ex eo omnes: hoc est corpus meum. Et iterum: Accipite, & bibite ex hoc omnes: hic est sanguis meus. Per reliqua omnia quae dicuntur, laus Deo defertur, oratio praemittitur pro populo, pro Regibus. Item Augustinus. Credendum est quod in illis uerbis Christi sacramenta conficiantur: reliqua omnia nihil aliud sunt, quam laudes, vel obsecrationes fidelium, & petitiones. Ecce quae sit institutio & forma huius sacramenti. Ubi consideratione dignum est, quare illud sacramentum post canam dedit discipulis. Dominus igitur Iesus ad inuisibilia paterna maiestatis migraturus, celebrato cum discipulis typica pascha, quoddam memoriale eis commendare uolens, sub specie panis, & uini corpus & sanguinem suum, ita eis tradidit, ut ostenderet legis ueteris sacramenta: inter quae praecipuum erat agni paschalis sacrificium in morte sua terminari, ac legis noua sacramenta substitui: in quibus excellit mysterium Eucharistiae. Ideo etiam post alia dedit, ut hoc unum arctius memoriae discipulorum infingeretur, & ab ecclesia deinceps frequentaretur. Sed non exinde disciplinam sanxit in posterum, ut post alios cibos sumatur: sed potius a ieiuniis sumi oportet, sicut Apostolus docet, ut singulari reuerentia diiudicetur, id est discernatur ab alijs cibis, quod Dominus Apostolis despondendum reliquit. Unde Augusti. Apparet, cum primo acceperunt discipuli Eucharistiam, non eos accepisse ieiunos: non ideo tamen calumniandum est uicere ecclesiae, quod a ieiuniis sumitur semper. Placuit enim spiritui sancto, ut in honore tanti sacramenti

1. Tim. 2. 4. De consecra. dist. 2. Panis est. Amb. ibid. cap. 5. Ibid. ca. 4. 1. Tim. 2. 4. De consecra. dist. 2. c. Utrum sub figura, & Aug. ep. 59. to. 2. Eucharistiae sacram. cur post canam institutum.

1. Cor. 11. c. Ad Iannam. c. 118. circa fi. to. 2. De cose. dist. 2. ca. Liqui

ti, prius in os Christiani dominicum corpus intraret, do apparet. quam alij cibi: ideo ubique mos iste seruatur. Non enim quia post cibos dedit Dominus, ideo pransi, vel ca. nati illud accipere debent, ut illi faciebant, quos Aposto. redarguit. Nam Saluator, quod uehementius commendaret mysterij illius altitudinem, uultimum hoc uoluit infingere cordibus, & memoriae discipulorum, a quibus ad passionem digressurus erat. Quo autem ordine deinceps sumeretur, Apost. per quos ecclesias dispositurus erat, reseruauit docendum.

De sacramento & re.

Nunc quid ibi sacramentum, sit & quid res, uideamus. Sacramentum est inuisibilis gratiae uisibilis forma. Forma ergo panis & uini quae ibi uidetur, est sacramentum, id est signum sacrae rei, quia praeter speciem quam ingerit sensibus, aliquid aliud facit in cognitionem uenire. Tenent ergo species uocabula rerum, quae ante fuerunt, scilicet panis, & uini. Huius autem sacramenti gemina est res, una scilicet contenta & significata, altera significata & non contenta. Res contenta & significata, est caro Christi, quam de Virgine traxit, & sanguis quem pro nobis fudit. Res autem significata, & non contenta, est unitas ecclesiae in praedestinatijs, uocatis, iustificatis, & glorificatis. Haec est duplex caro Christi, & sanguis. Unde Hieron. Dupliciter, inquit, intelligitur caro Christi & sanguis, uel illa quae crucifixa est & sepulta: & sanguis, qui militis lancea effusus est, uel illa spiritualis ac diuina, de qua ipse ait. Caro mea uere est uisibilis, & sanguis meus uere est potus, et, Nisi manducaueritis carnem meam, & biberitis meum sanguinem, non habebitis uitam aeternam. Sunt ergo hic tria distinguenda, unum quod tantum est sacramentum: alterum, quod est sacramentum & res: et tertium, quod est res, & non sacramentum. Sacramentum & non res, est species uisibilis panis & uini: sacramentum & res, caro Christi propria, & sanguis: res & non sacramentum, mystica eius caro. Porro illa species uisibilis, sacramentum est gemina rei: quia utramque rem significat, & utriusque rei similitudinem gerit expressam. Nam sicut panis praeter ceteris cibis corpus reficit & sustentat, & uinum hominem laetificat, atque inebriat, sic caro Christi interiore hominem, plus ceteris gratiae spiritualiter reficit & saginat. Unde, Calix meus inebrians, quam praeclearus est. Habet etiam similitudinem cum uerba mystica, quae est unitas fidelium, quia sicut ex multis granis conficitur unus panis, & ex pluribus acinis uinum in uinum confluit: sic ex multis fidelium personis unitas ecclesiastica constat. Unde Apostolus. Unus panis & unum corpus multi sumus, & c. Unde Augustinus, Unus panis, & unum corpus ecclesia dicitur, pro eo, quod sicut unus panis ex multis granis, & unum corpus ex multis membris componitur, sic ecclesia ex multis fidelibus charitate copulante conuenitur. Hoc mysterium pacis, & unitatis nostra Christi in sua mensa consecrauit. Qui accipit hoc mysterium unitatis, & non tenet uinculum pacis, non accipit hoc mysterium pro se, sed contra se. Cuius etiam sacramentum est corpus Christi proprium de Virgine sumptum: quia ut corpus Christi ex multis membris

Aug. de ci. Dei, li. 10. c. 5. to 5. & de conf. di. 2. c. Sacrificium, de co. sec. dist. 2. c. Species. Rom. 8. f. Comē ad r. ca. epist. ad Eph. in me. do. ro. 9. & habe. de co. dist. 2. cap. Dupliciter. Ioan. 6. f.

Psal. 103.

Psal. 22.

1. Cor. 10. d. In serm. ad fratres in eremo. De conf. di. 2. ca. Qui passus.

Q V A E S T I O I.

Ephes. 4. a membris purissimis, & immaculatis constat, ita so- cietas ecclesiastica, ex multis personis à criminali macula liberis consistit. In cuius rei typo facta est ar- ca Domini de lignis setim: quæ sunt impuribilia, & alba spine similia.

DISTINCTIO VIII.

PERIVS determinavit Ma- gister de sacramento bap- tismi, & sacramento confirma- tionis: hic determinat de sa- cramento Eucharistiæ. Et pri- mo quo ad eius esse.

Secundo quo ad eius fieri, dist. 11. ibi. (Si autem quæritur qualis sit.)

Prima in tres.

Primo determinat de hoc sacramento, se- cundum se.

Secundo per comparationem ad suscipien- tem, dist. 9. ibi. (Et sic duæ.)

Tertio ostendit verum corpus Christi con- tineri sub panis specie, id est sub accidentibus panis, dist. 10. ibi. (Sunt idem alij.)

Prima in 3.

Primo determinat de huius sacramenti di- gnitate.

Secundo de eius institutione. ibi. (Hoc est.)

Tertio de eius integritate. ibi. (Nunquid ibi.)

Prima in duas.

Primo ostendit, huius sacramenti dignita- tem per eius efficaciam.

Secundo per eius figuram. ibi. (Cuius fi- gura.)

Illa pars in qua determinat de eius institu- tione dividitur in duas.

Primo ostendit qua hora, & sub qua forma, Christus hoc sacramentum instituit.

Secundo quare Ecclesia in celebrando ho- ram illam non custodit. ibi. (Ideo etiam.)

Illa pars, in qua determinat de huius sacra- menti integritate dividitur in duas.

Primo assignat ea, in quibus hoc sacramentum consistit.

Secundo explanat ea, & breuiter recolligit ibi. (Sunt igitur.)

CIRCA hanc distinct. quærendum est prin- cipaliter de tribus.

Primo de huius sacramenti institutione.

Secundo de confectione.

Tertio de forma.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum, quærentur quatuor.

Primo vtrum, species panis, & vini co- nsecrata, sint sacramentum nouæ l.

Secundo vtrum sint vnum sacramentum.

Tertio vtrum, hoc sacramentum fuerit con- uenienter præfiguratum.

Quarto vtrum conuenienter institutum.

Vtrum species panis, & vini consecrata, sint sacra- mentum nouæ legis,

VIDETVR, quod non: quia ut supe- rius habitum est, sacramentum est, ex similitudine repræsentans: sed spe- cies panis, & vini consecrata non ha- bent similitudinem cum corpore Christi, & sanguine, cum species illæ sint accidentia, & accidens sit a substantia dissimile: ergo non sunt sacramenta no. l.

Item panis est totum homogeneum corpus Christi est etherogeneum: ergo non est species panis, ex naturali similitudine repræsentans corpus Christi. Et ex consequenti, nec est eius sacramentum.

Item sacramentum no. l. illius rei, cuius est signum est causa. Sed prædictæ species non sunt causa veri corporis Christi, & sanguinis, nec corporis mystici: ergo non sunt sacramentum nouæ le.

CONTRA, de consecr. di. 2. In sacra- mentorum: dicuntur prædictæ species esse sa- cramentum.

Item e. dist. non oportet: habetur idem.

CONCLUSIO.

Species hæc cum signa sint corporis Christi veri, sub illis veraciter, realiter que contenti, nec non ip- susmet corporis mystici: nedum nouæ legis sacra- mentum sunt, sed sacramentorum omnium longè præstantissimum.

RESPONDEO, quod species panis, & vi- ni, post consecrationem factam a sacerdote, sub forma verborum, & intentione debita, sunt sacramentum no. l. quia signum & causa rei fa- cre est sacramentum no. l. sed prædictæ species sunt signum duplicis rei sacræ: est enim spe- cies panis signum corporis Christi veri, quod est res sacra, sub ipsa specie verè contenta. Est etiam signum corporis Christi mystici, quod est res sacra, scilicet sancta ecclesia: que tamen non est sub ipsa specie realiter conten- ta. Species etiam vini, est signum veri sangui- nis Christi, qui est res sacra, & sub specie præ- dicta veraciter contenta: quia quamuis etiã hoc sacramentum non sit causa essentia corporis Christi absolute, tamen est causa essentia eius sub illa specie, & causa essentia sanguinis, sub specie vini, quæ etiam non sit cã hominum ip- forum, quæ sunt ecclesie membra, tamen est in- strumentalis cã fidei, & charitatis, per quas v- niuntur ad vnus corpis mystici cõstitutione: & iõ. cã est corpis mystici, quum ad eius for- mã, quæ non quum ad eius materiam. Ex di- ctis patet, quod prædictæ spēs non tñ sunt sacm no. l. sed & sacramentum inter alia altissimum, in- quantum in se veraciter, & realiter continent sanctitatis auctorem, & patet, quod prædictæ spe- cies sunt sacramentum tãtum, & corpus Ch- risti verum sacramentum, & res. Res. sed...

CONTRA, de consecr. di. 2. In sacra- mentorum: dicuntur prædictæ species esse sa- cramentum.

Item e. dist. non oportet: habetur idem.

CONCLUSIO.

Species hæc cum signa sint corporis Christi veri, sub illis veraciter, realiter que contenti, nec non ip- susmet corporis mystici: nedum nouæ legis sacra- mentum sunt, sed sacramentorum omnium longè præstantissimum.

RESPONDEO, quod species panis, & vi- ni, post consecrationem factam a sacerdote, sub forma verborum, & intentione debita, sunt sacramentum no. l. quia signum & causa rei fa- cre est sacramentum no. l. sed prædictæ species sunt signum duplicis rei sacræ: est enim spe- cies panis signum corporis Christi veri, quod est res sacra, sub ipsa specie verè contenta. Est etiam signum corporis Christi mystici, quod est res sacra, scilicet sancta ecclesia: que tamen non est sub ipsa specie realiter conten- ta. Species etiam vini, est signum veri sangui- nis Christi, qui est res sacra, & sub specie præ- dicta veraciter contenta: quia quamuis etiã hoc sacramentum non sit causa essentia corporis Christi absolute, tamen est causa essentia eius sub illa specie, & causa essentia sanguinis, sub specie vini, quæ etiam non sit cã hominum ip- forum, quæ sunt ecclesie membra, tamen est in- strumentalis cã fidei, & charitatis, per quas v- niuntur ad vnus corpis mystici cõstitutione: & iõ. cã est corpis mystici, quum ad eius for- mã, quæ non quum ad eius materiam. Ex di- ctis patet, quod prædictæ spēs non tñ sunt sacm no. l. sed & sacramentum inter alia altissimum, in- quantum in se veraciter, & realiter continent sanctitatis auctorem, & patet, quod prædictæ spe- cies sunt sacramentum tãtum, & corpus Ch- risti verum sacramentum, & res. Res. sed...

CONTRA, de consecr. di. 2. In sacra- mentorum: dicuntur prædictæ species esse sa- cramentum.

Item e. dist. non oportet: habetur idem.

CONCLUSIO.

Species hæc cum signa sint corporis Christi veri, sub illis veraciter, realiter que contenti, nec non ip- susmet corporis mystici: nedum nouæ legis sacra- mentum sunt, sed sacramentorum omnium longè præstantissimum.

RESPONDEO, quod species panis, & vi- ni, post consecrationem factam a sacerdote, sub forma verborum, & intentione debita, sunt sacramentum no. l. quia signum & causa rei fa- cre est sacramentum no. l. sed prædictæ species sunt signum duplicis rei sacræ: est enim spe- cies panis signum corporis Christi veri, quod est res sacra, sub ipsa specie verè contenta. Est etiam signum corporis Christi mystici, quod est res sacra, scilicet sancta ecclesia: que tamen non est sub ipsa specie realiter conten- ta. Species etiam vini, est signum veri sangui- nis Christi, qui est res sacra, & sub specie præ- dicta veraciter contenta: quia quamuis etiã hoc sacramentum non sit causa essentia corporis Christi absolute, tamen est causa essentia eius sub illa specie, & causa essentia sanguinis, sub specie vini, quæ etiam non sit cã hominum ip- forum, quæ sunt ecclesie membra, tamen est in- strumentalis cã fidei, & charitatis, per quas v- niuntur ad vnus corpis mystici cõstitutione: & iõ. cã est corpis mystici, quum ad eius for- mã, quæ non quum ad eius materiam. Ex di- ctis patet, quod prædictæ spēs non tñ sunt sacm no. l. sed & sacramentum inter alia altissimum, in- quantum in se veraciter, & realiter continent sanctitatis auctorem, & patet, quod prædictæ spe- cies sunt sacramentum tãtum, & corpus Ch- risti verum sacramentum, & res. Res. sed...

CONTRA, de consecr. di. 2. In sacra- mentorum: dicuntur prædictæ species esse sa- cramentum.

Item e. dist. non oportet: habetur idem.

CONCLUSIO.

Species hæc cum signa sint corporis Christi veri, sub illis veraciter, realiter que contenti, nec non ip- susmet corporis mystici: nedum nouæ legis sacra- mentum sunt, sed sacramentorum omnium longè præstantissimum.

RESPONDEO, quod species panis, & vi- ni, post consecrationem factam a sacerdote, sub forma verborum, & intentione debita, sunt sacramentum no. l. quia signum & causa rei fa- cre est sacramentum no. l. sed prædictæ species sunt signum duplicis rei sacræ: est enim spe- cies panis signum corporis Christi veri, quod est res sacra, sub ipsa specie verè contenta. Est etiam signum corporis Christi mystici, quod est res sacra, scilicet sancta ecclesia: que tamen non est sub ipsa specie realiter conten- ta. Species etiam vini, est signum veri sangui- nis Christi, qui est res sacra, & sub specie præ- dicta veraciter contenta: quia quamuis etiã hoc sacramentum non sit causa essentia corporis Christi absolute, tamen est causa essentia eius sub illa specie, & causa essentia sanguinis, sub specie vini, quæ etiam non sit cã hominum ip- forum, quæ sunt ecclesie membra, tamen est in- strumentalis cã fidei, & charitatis, per quas v- niuntur ad vnus corpis mystici cõstitutione: & iõ. cã est corpis mystici, quum ad eius for- mã, quæ non quum ad eius materiam. Ex di- ctis patet, quod prædictæ spēs non tñ sunt sacm no. l. sed & sacramentum inter alia altissimum, in- quantum in se veraciter, & realiter continent sanctitatis auctorem, & patet, quod prædictæ spe- cies sunt sacramentum tãtum, & corpus Ch- risti verum sacramentum, & res. Res. sed...

CONTRA, de consecr. di. 2. In sacra- mentorum: dicuntur prædictæ species esse sa- cramentum.

Item e. dist. non oportet: habetur idem.

CONCLUSIO.

Species hæc cum signa sint corporis Christi veri, sub illis veraciter, realiter que contenti, nec non ip- susmet corporis mystici: nedum nouæ legis sacra- mentum sunt, sed sacramentorum omnium longè præstantissimum.

RESPONDEO, quod species panis, & vi- ni, post consecrationem factam a sacerdote, sub forma verborum, & intentione debita, sunt sacramentum no. l. quia signum & causa rei fa- cre est sacramentum no. l. sed prædictæ species sunt signum duplicis rei sacræ: est enim spe- cies panis signum corporis Christi veri, quod est res sacra, sub ipsa specie verè contenta. Est etiam signum corporis Christi mystici, quod est res sacra, scilicet sancta ecclesia: que tamen non est sub ipsa specie realiter conten- ta. Species etiam vini, est signum veri sangui- nis Christi, qui est res sacra, & sub specie præ- dicta veraciter contenta: quia quamuis etiã hoc sacramentum non sit causa essentia corporis Christi absolute, tamen est causa essentia eius sub illa specie, & causa essentia sanguinis, sub specie vini, quæ etiam non sit cã hominum ip- forum, quæ sunt ecclesie membra, tamen est in- strumentalis cã fidei, & charitatis, per quas v- niuntur ad vnus corpis mystici cõstitutione: & iõ. cã est corpis mystici, quum ad eius for- mã, quæ non quum ad eius materiam. Ex di- ctis patet, quod prædictæ spēs non tñ sunt sacm no. l. sed & sacramentum inter alia altissimum, in- quantum in se veraciter, & realiter continent sanctitatis auctorem, & patet, quod prædictæ spe- cies sunt sacramentum tãtum, & corpus Ch- risti verum sacramentum, & res. Res. sed...

CONTRA, de consecr. di. 2. In sacra- mentorum: dicuntur prædictæ species esse sa- cramentum.

Item e. dist. non oportet: habetur idem.

CONCLUSIO.

respectu speciei panis, & sacramentum respec- tu corporis mystici: quia sicut corpus Christi constat ex purissimis, & diuersis membris, sic corpus Christi mysticum ex diuersis personis per fidem, & charitatem purificatis: hoc autem corpus est res, & non sacramentum, nisi velles dicere, quod corpus Christi mysticum Ecclesie mi- litantis sit sacramentum corporis mystici Ec- clesie triumphantis. Et sicut dictum est de cor- pore Christi per comparationem ad speciem panis, sic intelligas de sanguine eius per com- parationem ad speciem vini.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod accidens, & si sit a substantia dissimile in es- sentia, & naturali aptitudine essendi: ex hoc ta- men non sequitur in accidente possit esse natu- ralis aptitudo ad repræsentandum substan- tiam: aliter enim per accidentia non posset de- ueniri in cognitionem substantia, & non tan- tum repræsentant accidentia substantiam, quã apta nata sunt informare, sed etiam illa cuius ista est repræsentatiua. Et ideo quia substantia panis repræsentat corpus Christi in essendo, in quantum conficitur ex purissimis granis, si- cut corpus Christi constat ex purissimis mem- bris, & in effectu, in quantum reficit corporali- ter, sicut corpus Christi reficit spiritualiter: ideo species panis repræsentat corpus Christi.

Et ex hoc patet solutio ad secundum.

Ad tertium patet solutio ex dictis in corpo- re quæstionis.

Q V A E S T I O II.

Vtrum species panis, & vini consecrati sint vnum sacramentum.

VIDETVR quod non: quia sacra- mentum est sacræ rei signum: ergo plura sacræ rei signa, sunt plura sacra- menta: sed species panis, & species vi- ni sunt plura sacræ rei signa: ergo sunt plura sacramenta.

Item quamuis secundum Philosoph. 1. peri- her. nomen sit vox significatiua: tamen plures voces vnum significantes, sunt plura nomina, vt ensis, & gladius: ergo a simili, quamuis spe- cies panis, & vini sint signa eiusdem rei, in quan- tum sub qualibet continetur totus Christus, tamen sunt plura sacramenta.

CONTRA, sacramentum vnitatis maxi- me debet esse vnum: sed hoc sacramentum est vnitatis sacramentum, quæ est per fidem, & cha- ritatem in corpore mystico: ergo hoc sacra- mentum est vnum.

CONCLUSIO.

Prædictæ species sacramentum vnum sunt vnitatis integritatis, non autem indiuisibilitatis.

RESPONDEO, quod prædictæ species panis sunt vnum sacramentum vnitatis integrata ex pluribus relatis ad aliquid vnum: referuntur enim ad vnam rem significatam, non sub eis contentam, quæ est corpus Christi mysticum, & ad vnam rem significatam, & sub eis realiter

contentam, scilicet ad ipsum Christum: quia quam- uis species panis primo repræsentet corpus, & species vini sanguinem: quia tamen sanguis, & corpus Christi separata non sunt inter se, nec a Christo, ideo ex consequenti quolibet dicta- rum specierum repræsentat, & continet totum Christum. Referuntur etiam tanquam signum, & causa ad vnam spirituales refectionem in- tegram, quæ ad similitudinem integræ refectionis corporalis, quæ compræhedit cibum, & po- tum, cõstitit in potatione intellectus per fidei illustrationem, & in cibatione affectus per cha- ritate. Ad cuius refectionis integritatem sig- nificandam voluit Christus in hoc sacramen- to contineri sub specie cibi, & potus, vt esset in hoc integra significatio rei, quam in suscipien- te efficit: ex duabus ergo speciebus constitui- tur vnum integrum signum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis species panis, & vini sint plura si- gna, tamẽ ex his integratur vnum completum signum, ad quod significandum dicit Gregor. in quadam collecta. Perficiant in nobis Domi- ne tua sacramenta quod continent, ad signifi- candum plures partes huius sacramenti. Et in alia dicit: Vt hoc tuum sacramentum nõ sit no- bis reatus ad penam: ad significandum, quod ex il- lis vnum integrum constituitur signum.

AD SECUNDVM dicendum, quod plures voces idem significantes plura sunt nomina: quia no- minis forma non est res significata: sed signifi- catio, quæ in pluribus vocibus plurificatur, quamuis respectu vnus rei, nec sunt ordinatæ ad simul significandum illam rem, quia qualibet per se completæ significat eam, aliter non possent verè dici plura nomina: sed species panis, & vini institutæ sunt ad simul signifi- candum, tanquam vnum integrum signum, v- nam rem non contentam, & vnam contentam, & vnam effectam.

Q V A E S T I O III.

Vtrum hoc sacramentum fuerit conuenienter præfiguratum.

VIDETVR quod non: secundum Phi- los. 5. physic. mutationis, non est mu- tatio: ergo a simili, nec signi est signum: sed hoc sacramentum est signum: ergo non est præfiguratum.

Item quanto res est rarior, tanto ceteris pa- ribus est preciosior. Vnde gloss. super illud pri- mo Reg. 3. cap. Sermo Domini erat preciosus, dicit, quia rarus: sed figura huius sacramenti debuit esse multum preciosa: ergo multum ra- ra: inconueniens ergo fuit ipsum multiplici- ter præfigurari.

CONTRA, hoc sacramentum præfigura- tum fuit per panem, & vinum, quæ obtulit Melchisedech Abrahæ, vt habetur Gen. 14. in glo. ibidẽ, & per altare, quod edificauit Abra- ham ad immolandum Isaac, de quo hñ Gen. 22. Rich. super 4. Sent. G Vq-

Cõtinuatio.

Diuisio.

Huius dist. partitio.

Art. D. Bon. li. 4. di. 8. par. 2. ar. 2. q. 1. D. Tho. 4. di. 8. ar. 1. q. 1. Sco. li. 4. di. 8. q. 1. Ale. p. 4. q. 10. m. 3. ar. 3. Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Respon.

Duplicis rei vni & san- gumẽ signi extare.

Inter alia sacramenta hoc distin- tum extat.

Responso.

Ad primũ. Habetur in sabato qua- tuor tempo- rum Septem- bris. In oratione post commu- nionem om- nipotẽs qui viuorum.

Ad secun- dum.

Arg. 1. D. Bo. li. 4. di. 8. a. 1. quæst. 1. D. Tho. 4. di. 8. ar. 1. supra. Ale. p. 4. q. 10. m. 1. ar. 1. T. com. 10. Secundo. Raritas fa- cit preciosi- tatem. 59. dist. c. si offi- cia 93. legẽ vnus, verus finem. In opposi- tum.

Vnde gloss. ibidem. Hæc est figura nostri altaris in quo consecratur corpus Christi, & sanguis. Cum ergo istæ præfigurationes factæ fuerint per consilium spiritus sancti, qui nihil inconueniens consulit, conuenienter hoc sacramentum præfiguratum fuit.

CONCLUSIO.

Dignitatis, utilitatis, difficultatisque ratione præfiguratum est, & præfigurari debuit sacramentum istud.

Responsio. RESPONDEO, quod ad ostendendum huius sacramenti dignitatem, & utilitatem conueniens fuit ipsum præfigurari, non tantum vna figura, sed multiplici: & etiam propter eius difficultatem ad credendum conueniens fuit homines per multiplicem figuram ad ipsum credendum manuduci.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis immediate non sit mutationis mutatio, nec sicut subiecti, nec sicut termini: vt ibi Philosophus ostendit: tamen mutatio mediante alio terminatur ad mutationem, vt generatio mediante genito ad geniti mutationem terminatur: a simili dico, quod signi potest esse signum, in quantum signum significat rem absolutam, quæ significat, & sic istud sacramentum fuit præfiguratum. Vel dicendum, & melius quod non est simile de mutationibus quas facit natura, & ratio: actus enim voluntatis immediate potest respicere actum cognitionis: & ideo institui potuit, non tantum modo signum aliud significans, sed etiam significatio immediate significans aliam significationem.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod argumentum non plus concludit, nisi quod non fuit conueniens eandem figuram pluribus vicibus reiterari ad præfigurandum hoc sacramentum, quam exigeret dignitas, & arduitas sacramenti: hæc autem exigebantur, vt præfigurarentur pluribus figuris, quæ ipsum præfigurarent sub rationibus diuersis. Vnde per oblationem Melchisedech fuit præfiguratum, quantum ad species sensibilis panis, & vini, quantum ad rem contentam per esum paschalis agni, quantum ad rem in suscipiente effectam per manna: per quod etiam præfiguratum fuit res contenta, in quantum dupliciter reficiens suscipientem.

QVAESTIO IIII.

Vtrum hoc sacramentum conuenienter fuerit institutum.

VIDETUR quod non: quia nihil conuenienter instituitur, in cuius constitutione aliquid contra rationem implicatur: sed in constitutione huius sacramenti multa contra rationem implicata videntur, scilicet accidentia esse sine subiecto, & quod maius contineatur in maiori, & quod vnus homo ab homine manducetur, & multa alia: ergo inconueniens eius institutio fuit.

Item hoc sacramentum viaticum dicitur: ergo ab illo tempore quo homines fuerunt in via

debuisset hoc sacramentum institui: inconuenienter ergo fuit institutum, cum eius institutio non fuerit tempore conuenienti.

Item hoc sacramentum est memoriale passionis Christi. Vnde sacramento instituto, postea subiunxit Christus: hoc facite in meam commemorationem. Luc. 22. ergo non fuit conueniens hoc sacramentum institui ante passionem.

CONTRA, sicut generatio necessarium est ministrari alimentum ad sustentationem vite, & augmenti: sic regenerato per baptismum conueniens fuit sacramentum institui ad conseruationem, & augmentationem vite spiritualis receptæ per baptismum: tale autem est sacramentum Eucharistie, in quo continetur fons spiritualis vite: ergo conuenienter fuit institutum.

Item Christus hoc sacramentum instituit, cuius nulla actio potuit, nisi conueniens esse.

CONCLUSIO.

Quod anima spirituali vita gratia nutritur, ac perficeretur, debuit hoc sacramentum institui.

RESPONDEO, quod sicut animæ vegetatiuæ, quæ est formale principium naturalis vite generabiliū, & corruptibiliū Deus indit potentiam generatiuam, per quam res viuens efficitur: & augmentatiuam per quam genitum augmentatur, & roboratur: & nutritiuam, per quam nutritur, & in esse conseruatur quoad diu viuunt: vnde secundum sententiam Philo. 2. de anima, animalia semper nutriuntur. Ita aliquo modo a simili, conueniens fuit Deū inter sacramenta instituire tria: per quorum vnum anima efficiatur viuens vita spirituali, & supernaturali, & hoc est sacramentum baptismi. Et per aliud in viuente spiritualiter vita spiritualis angeatur, & roboretur, & hoc est confirmationis sacramentum. Et per aliud viuens spiritualiter in vita spirituali nutriatur, & perficiatur, & hoc est sacramentum Eucharistie. Quapropter eius susceptione indiget viuens vita spirituali, quæ est vita gratie, quam diu est in statu, in quo illam potest amittere, hoc est toto tempore naturalis vite.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod minor est falsa: accidentia enim esse sine subiecto, eo modo quo sunt in hoc sacramento: & maius contineri in minori, eo modo quo corpus Christi continetur sub specie panis: & hominem manducari, eo modo quo Christus a sumente sacramentum manducatur, & alia quæ in hoc sacramento contra rationem videtur, non sunt secundum rei veritatem contra rationem rectam, quamuis huius cognitio nostram naturalem facultatem transcendat, sicut inferius specialius declarabitur.

Ad secundum dicendum, quod quamuis ante aduentum Christi fuerint homines in via: tamen ante Christi aduentum non fuit conueniens hoc sacramentum institui, & ratione rei contentæ, quæ est ipse Christus, qui non debuit realiter contineri sub specie panis, & vini antequam esset

Tertio.

Matth. 26. 1. Cor. 11.

In oppositum.

Vbi supra.

Responsio. Accommodata analogia.

T com. 34. & inde.

Ad primū.

Ad secundum.

esset de Virgine natus: & ratione rei significante non contentæ, quæ est spiritualis vnitas corporis mystici, quia ante Christi aduentum homines carnaliter sapiebant, quam post, tamen semper habuerunt adiutorium conueniens secundum exigentiam temporis, & status, vt superius ostensum est.

Ad tertium dicendum, quod quamuis hoc sacramentum sit memoriale passionis Christi: tamen conuenientius fuit ipsum institui ante passionem, quam post, vt ab eis recedens, quantum ad esse corporale visibile, cum eis remaneret, quantum ad esse sacramentale, vt hoc sacramentum instituendo facto discipulis ostenderet suam passionem de proximo imminere. Conuenientius etiam fuit, vt institueretur post cenam, quam ante: quia in passione sua, quæ tunc imminabat, vetus sacrificium erat terminandum: & quia memoriale datum ab amico amicis, cū ab eis corporaliter, & visibiliter recedit, solet fortius imprimi memorijs amicorum, & diligentius, & reuerentius custodiri.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo, vtrum hoc sacramentum ante prandium debeat confici.

Secundo, vtrum deficiente vno sacerdote ministrando ministerium, per sacerdotem alium debeat suppleri.

Tertio, vtrum hoc sacramentum a ieiunis solum debeat sumi.

Quarto, vtrum licitum sit statim comedere post susceptionem huius sacramenti.

QVAESTIO I.

Vtrum hoc sacramentum debeat confici ante prandium, vel post cenam.

Arg. I. D. Th. 4. q. 2. dist. 8. ar. 1. q. 4. Scot. vbi supra. Alex. p. 4. q. 10. m. 5. art. 2. §. 2. Secundo.

VIDETUR quod non: In operando enim debemus nos conformare Christo tanquam exemplari, iuxta illud Exodi 25. Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est. Sed Christus hoc sacramentum post cenam confecit: ergo & a nobis debet confici post cenam.

Item hoc sacramentum est memoriale passionis Christi: sed expressius repræsentat causa confectum post cenam, quam ante prandium: quia passio Christi quasi statim post cenam incepit: ergo post cenam debet confici.

CONTRA, 7. q. 1. Nihil. Nullus post cibum, potumque quemlibet minimum sumptum missas facere præsumat: sed hoc sacramentum non debet confici, nisi in Missa: ergo non debet confici post cenam, sed ante prandium.

CONCLUSIO.

Minister, sacramentum, crucifixio ante prandium Missam facere expetunt.

Responsio.

RESPONDEO, quod hoc sacramentum non debet confici post cenam, sed ante prandium propter maiorem sobrietatem ministri, & ma-

iorē reuerentiam sacramenti, & expressiorem repræsentationem passionis Christi: quamuis enim cito post cenam fuerit captus, tamen inter tertiam, & sextam fuit crucifixus.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod in operando debemus nos conformare Christo in operibus in quibus a nobis voluit imitari, non in alijs: non enim, quia ambulauit super aquas debemus conari, vt super aquas ambulemus: noluit autem a nobis imitari in conficiendo sacramentum Eucharistie post cenam, quia fuit ratio quare hora illa fuit conueniens hoc sacramentum institui, quæ non conuenit ad hoc, vt a nobis post cenam debeat confici.

Ad secundum dicendum, quod minor est falsa, vt patet ex dictis in corpore quæstionis.

QVAESTIO II.

Vtrum deficiente vno sacerdote ministrando ministerium, per sacerdotem alium debeat suppleri.

VIDETUR quod sic: 7. q. 1. Nihil. Censuimus conuenire, vt cū a sacerdotibus Missarum tempore sacra mysteria consecrantur, si ægritudinis accidit cuiuslibet euentus, quo ceptum nequeat consecrationis explere mysterium, sit licitum Episcopo, vel presbytero alteri consecrationem exequi cepti officij.

CONTRA, mysterium vnitatis non videtur debere perfici, nisi ab vno: sed hoc sacramentum est mysterium vnitatis: ergo non videtur debere perfici, nisi ab vno.

CONCLUSIO.

Si presbyter ceptum nequeat explere mysterium, presbyter alter incepti officij consecrationem exequi potest.

AD ISTAM quæstionem dicunt aliqui, quod si sciatur vbi primus sacerdos deficit, alius sacerdos ibi debet inchoare, & totum perficere: si vero nescit vbi defierit a capite det inchoare. Sed contra, esto quod certum sit, quod quando defuerit iam dixerat, hoc est: tunc secundum illam opinionem debet alius sacerdos dicere corpus meum, & ultra procedere, quod absurdum est.

Videtur ergo mihi dicendum ad quæstionem, quod si nesciatur vbi primus sacerdos defuerit, debet hostia cum reuerentia referuari, quia nescitur, vtrum sit consecrata, vel non: & alia accepta hostia debet alius sacerdos mysterium a capite inchoare. Si autem certum esset primum sacerdotem antequam deficeret consecrasse corpus, & sanguinem: credo, quod alius sacerdos posset vbi ille defecit incipere, & Missam perficere: nec oportet a capite inchoare, & sic potest intelligi Decretum ad partem primam allegatam. Si autem certum esset primum consecrasse corpus, & non sanguinem, deberet alia hostia accipi, & totum a capite inchoari: quia consecratio corporis, & sanguinis ad vnum pertinet sacramentum, quod ab vno debet perfici: & hostia per primum sacerdotem consecrata,

Rich. super 4. Sent. G 2 cum

Arg. I. D. Bon. vbi sup. a. 2. q. 1. D. Th. 4. q. 2. dist. 8. ar. 1. q. 2. & p. ar. 3. q. 73 ar. 5. Scot. vbi supra. q. 3. Alex. ibidem. m. 2. ar. 1. Secundo.

Ad primū.

Ad secundum.

Arg. I. D. T. p. 3. q. 83. ar. 6. Ale. p. 4. q. 10. m. 4. ar. 2. in fine.

In oppositum.

Prima opi.

Nota, quia casus notabilis est.

cum sub illa vere sit corpus Christi, cum consecratio corporis, consecrationem sanguinis non expectet, vt inferius ostendetur, deberet solenniter referuari, aut per secundum sacerdotem sumi.

Ad argum.

Ad argumentum ad partem aliam dicendum, qd mysterium vnitatis maxime consistit in consecratione corporis, & sanguinis, & hoc non nisi ab vno debet fieri. Sed qd vna Missa a duobus sacerdotibus in casu necessitatis perficiatur, non repugnat vnitati corporis mystici. Vt enim dicit præallegato Decrero, cum sumus omnes in vnum in Christo, nihil contrarium diuersitas personarum format, vbi efficaciam prosperitatis vnitatis fidei repræsentat.

QVAESTIO III.

Utrum sacramentum solum a ieiunis debeat sumi.

Arg. 1. Scot. lib. 4. dist. 8. q. 3. D. T. p. 3. q. 8. ar. 8. Alex. p. 4. q. 11. m. 2. art. 4. Secundo.

VIDETUR quod non: de consecratione prima. Sacramenta. Sacramenta altaris non nisi a ieiunio hominibus celebrentur, excepto vno die anni- uersario quo cæna Domini celebratur: ergo illo die licet post cenam sumere hoc sacramentum. Item non est consuetum hoc sacramentum sumi a ieiunio, nisi propter sobrietatem sumentis, & reuerentiam sacramenti: sed potus aquæ vel aliquid simile, nec est contra sobrietatem fescipientis, nec contra reuerentiam sacramenti: ergo ab aliquo non ieiunio potest sumi.

In oppositum.

CONTRA, de consecrat. dist. 2. Liquido, & sumptum est ab Aug. lib. 1. ad inquisitiones Inuarij, fere æque distanter inter medium, & finem: & recitat Magister in littera huius dist. c. 3. Placuit spiritui sancto, vt in honore tanti sacramenti prius mos Christiani Dominici corpus intraret, quam exteri cibi: ideo per vniuersum orbem mos iste seruetur.

CONCLUSIO.

A ieiunis dumtaxat ieiunio natura sumi debet, excepto mortis periculo.

Responso.

RESPONDEO, quod corpus Christi non debet sumi, nisi a ieiunio ieiunio naturæ, quod dicitur a priuatione cuiuslibet alimenti, quo quis ieiunus dicitur, quousque aliquem cibum, vel potum sumserit, etiam si postea in die pluries comesturus sit: & hoc institutum est, & consuetum propter reuerentiam sacramenti. In casu tamen necessitatis imminente mortis periculo, potest hoc sacramentum post cibos alios sumi: quia etiam si sacerdos ante Missam lauat os suum ob sacramenti reuerentiam, & casu aliqua gutta intrauerit stomachum, non credo, qd propter hoc tenetur dimittere Missam celebrare, maxime in die solenni: quia hoc non videtur impedire dignam preparationem presbyteri, neque reuerentiam sacramenti, & de similibus simile iudicium habeatur. Nec est acquiescendum dicentibus, qd illi qui post dictum Matutinum in sero bibunt, non est licitum sequenti die celebrare, nisi prius iterum dicto Matutino: hoc enim non inuenitur statutum:

Limita verum si gutta sit parua secundum S. Tho. dist. presentis.

sufficit enim quod digestum sit, quod sumpsit in sero antequam celebret, siue de nocte dormierit, siue non. Si autem de die in mane, ita modicum scienter accipiat, quam digestum sit plenarie ante horam tertiæ, non tamen debet celebrare, quia sic obseruat consuetudo approbata, quæ est optima legum interpretis: extra de consuet. Cum dilectus.

Nota.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud Decretum abrogatum est per alia capitula, & per contrariam consuetudinem secundum apparatus ibidem.

Ad primū.

Ad secundum dicendum, quod potus aquæ scienter sumptus, & si non esset contra sumentis sobrietatem: esset tamen contra eius dignam preparationem, & contra sacramenti reuerentiam: ideo enim hoc sacramentum ante omnem cibum, & potum debet sumi, vt ostendatur, qd sumens hoc sacramentum rei contentæ in hoc sacramento super omnia debet vniri.

Ad secundum.

Auctoritas ad partem aliam intelligi debet casu necessitatis excepto.

QVAESTIO IIIII.

Utrum licitum sit statim comedere post sumptionem huius sacramenti.

VIDETUR quod non: de consecratione dist. 2. tribus. Qui residua corporis Domini, quæ in sacrario sunt relicta consumunt, non statim ad accipiendos communes cibos conueniant.

Arg. 1. D. Tho. ubi sup. ad arg. ultimum. Alexan. ubi supra.

Item eod. cap. si mane Dominica portio editur vsque ad sextam ieiunent ministri, qui eam consumperunt. Et si tertia, vel quarta hora acceperunt, ieiunent vsque ad vesperum.

Secundo.

Contrarium tenet consuetudo.

CONCLUSIO.

Hoc cibo celesti refectus, ab alijs cibis aliquantulum abstinere debet.

RESPONDEO, qd post sumptionem sacramenti Eucharistiæ propter reuerentiã eius quæ sibi est exhibenda, non tantum sumendo, sed iam sumpto debet suscipiens aliquantulum postea a cibis alijs abstinere, ne illæ sacræ species, quæ quoad diu in forma remanent propria, corpus Christi continent commisceantur cum illis: quia tamen citò illæ species transmutantur, nõ oportet diu ab alijs cibis abstinere post huius sacramenti sumptionem.

Responso. Panor. in c. ex parte, extra de cele. Missarum.

Ad auctoritates in oppositum dicendum, quod intelligendæ sunt de debito honestatis, non necessitatis.

Ad antea.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quaritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur quatuor.

Primo, vtrum forma consecrationis panis consistat in his verbis præcisè: hoc est enim corpus meum.

Secundo, vtrum forma consecrationis sanguinis præcisè consistat in his verbis: hic est enim calix sanguinis mei noui, & æterni testamenti

menti mysteriũ fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Tertio, vtrũ virtus transubstantiatiua prius respiciat sacerdotem, quam verba.

Quarto, vtrum vna forma sine alia suam habeat operationem.

QVAESTIO I.

Utrum forma consecrationis panis consistat præcisè in verbis prædictis.

Arg. 1. D. Tho. 4. 3. dist. 8. ar. 2. q. 1. Scot. lib. 4. dist. 8. q. 2.

VIDETUR quod non: quia in sacramenti baptismi, & confirmationis minister loquitur verbo primæ personæ, dicens: Ego baptizo, & confirmo: ergo videtur, quod in forma huius sacramenti non debet hoc verbum est, poni, cum sit verbum tertiæ personæ.

Secundo.

Item per formam consecrationis panis, transubstantiatur substantia panis in corpus Christi: ergo in forma magis debet poni verbum operatiuum, sicut hoc verbum fit, vel transubstantiatur, quam verbum substantiuum, cuiusmodi est hoc verbum est.

Tertio.

Item corpus in quod transubstantiatur substantia panis, non est corpus sacerdotis profertis verba, sed Christi: ergo magis est debita forma: hoc est enim corpus Christi, quam hoc est enim corpus meum.

Quarto.

Item nullus Euangelistarum ponit hanc coniunctionem enim: sed ipsi sufficienter narrauerunt veritatem de sacramenti forma: ergo hæc coniunctio enim, non est de forma consecrationis panis.

Quinto.

Item hoc pronomen hoc, cum sit pronomen demonstratiuum, aut demonstrat accidentia panis, aut substantiam, aut corpus Christi: sed siue demonstrat panis accidentia, siue substantiam, falsa est propositio, quia corpus Christi vere dici non potest, nec de accidentibus panis, nec de substantia eius. Si etiam demonstrat corpus Christi, falsa est propositio, propter implicationem falsam: quia tunc implicaretur sub illis speciebus esse corpus Christi, statim ipso pronomine nominato, & hoc est falsum, quia non est ibi corpus Christi quousque oratio perfecta est: ergo quicquid demonstrat illud pronomen semper oratio falsa est: sed oratio falsa non potest esse huius sacramenti forma, cum sit sacramentum veritatis: ergo in prædictis verbis non consistit forma consecrationis panis.

Sexto. T. com. 10.

Item secundum Philos. 8. metaph. diffinitio ni nihil potest addi, vel ab ea subtrahi sine mutatione speciei, sicut numero nulla vnitas potest addi, aut subtrahi quin mutetur species numeri: sed secundum sententiam Philosophi 7. & 8. metaph. Illud quod indicat diffinitio est forma: ergo formæ nihil potest addi, aut ab ea subtrahi manente eadẽ specie: sed verbis prædictis Lucas addit, quod pro vobis tradetur, nec tamen formam consecrationis panis mutat: ergo in supradictis verbis præcisè nõ con-

T. com. 34. & inde.

T. com. 10. Cap. 22.

stitit forma consecrationis panis.

Item per virtutem verborum, quæ Christus instituit ad consecrandum panem, est corpus Christi sub specie panis: sed per virtutem istorum verborum, hoc est enim corpus meum, non est corpus Christi sub specie, quia causa non est per suum effectum, sed esse corpus Christi sub specie panis causa est veritatis prædictorum verborum: secundum enim sententiam Philof. lib. prædicamentorum, ex eo qd res est, veritas in propositione affirmatiua est: ergo prædicta verba non sunt illa, quæ Christus instituit ad panem consecrandum.

Septimo.

C. de substãtia, & post præd. ca. de priori.

CONTRA, extra de celeb. missæ. Cum martha. §. Ex eo credimus, qd forma verborum, sicut in canone reperitur, & a Christo Apostoli, & ab ipsis eorum acceperunt successores: ergo in verbis prædictis positus in canone Missæ, de quo ibi loquitur, consistit forma, quam Christus instituit ad transubstantiandum panem in corpus suum.

In oppositum.

Item consecratio panis fit per aliqua verba, sed non inuenimus alia verba ab istis per quæ possit transubstantiari panis in corpus Christi: ergo in verbis supradictis forma consecrationis consistit.

CONCLUSIO.

Hæc quinque verba forma præcisè istius sunt sacramenti, sequentia verò ac præcedentia sacramentorum, haud essentialia sunt, sed potius ad ipsius solemnitatem, & suscipientis preparationem, veluti nec isthæc coniunctio (enim) formæ huic essentialis videtur, etsi grauius peccaret omittens.

Responso.

RESPONDEO, qd præcisè in his verbis, hoc est corpus meum, consistit forma consecrationis panis: hæc autem coniunctio, enim, non est de essentia formæ, sed ponitur ibi ad notandum ordinem consecrationis ad vsum materiæ consecratæ, qui vltus non est etiam de essentia sacramenti: verba etiam quæ in canone Missæ præcedunt, & sequuntur non sunt de essentia formæ. Vnde si sacerdos omitteret omnia alia, quæ sunt in canone, & in Missa, & diceret tantum ista verba, hoc est corpus meum: super materiam debitam, & cum intentione debita, vere consecraret: tamen omittendo alia grauius peccaret tanquam contemptor Ecclesiæ ordinationis, & reuerentiæ sacramentis: ea enim, quæ in canone Missæ antecedunt prædicta quatuor verba: & totum officium Missæ ab Ecclesia ordinata sunt ad reuerentiam huius altissimi sacramenti, & ad debitam suscipientis preparationem: hæc etiam coniunctio, enim, quamuis non sit de essentia formæ, tamen sine peccato non potest scienter omitti, maxime vbi est antiqua consuetudo, qd ponatur: prædictæ autem formæ conuenientia in solutione argumentorum patebit, vbi tota difficultas tangitur quæstionis.

Ponitur 2. ad cõtinuãdum ne illa verba, quæ sunt de forma proferantur sine præcedentibus. Oppositum tenet Scot. dist. præsentis. q. 2.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd hoc sacramentum est sui institutoris speciale memoriale: in hoc etiam sacramento nihil facit minister, nisi verba proferre: huius etiam sacramenti excellentia inter alia magis est supra rationem humanam. In sacramento autem baptismi, & confirmationis minister cum prolatione verborum facit aliquid pertinens ad essentiam sacramenti, vt baptizans exteriorem ablutionem, confirmans in fronte vnctionem: hæc etiā sacramenta non sunt ita specialia memoria sua institutoris, nec intantum sunt supra humanam rationem, sicut hoc sacramentum: & ideo forma huius sacramenti profertur in persona Christi, propter quod ponitur verbum tertiæ personæ: sed formæ baptismi, & confirmationis aliquo modo proferuntur in persona ministri, quapropter ponuntur in eis verba primæ personæ.

Excellentia huius sacramenti qua dupliciter nota ostenditur a Scot. dist. presentis q. 1. clariuse.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, qd corpus Christi est in hoc sacramento, sine sui mutatione: & ideo magis ponitur ibi verbum substantiuū, quo significatur transubstantiationis terminus, quā operatiuum, quo significaretur fieri transubstantiationis, maxime: quia cum corpus Christi ibi non sit, nisi per transmutationem substantiæ panis in ipsum, exprimendo ipsum ibi esse significatur hoc per transubstantiationem esse factum.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, qd minister loquitur in persona Christi: & ideo sicut Christus quando sacramentum hoc instituit, dixit hæc verba, hoc est corpus meum: quod decentius fuit, quam si dixisset, hoc est corpus Christi: ita decentius est, vt forma sit, hoc est corpus meum, quam hoc est corpus Christi: nec propter hoc potest dici, qd sacerdos dicat falsum, sicut nec Angelus loquens Moyse in persona Dei falsum dixit dicendo: Ego sum Deus Abraam.

Ad quartum. Ad quartum patet solutio ex dictis in quest. *Ad quintum.* Ad quintum dicunt aliqui, qd illud pronomen nullam facit demonstrationem, quia sacerdos profert illa verba quasi materialiter: quāuis enim proferat illa verba, quæ sunt significativa, nō tamen significative, quia recitat ea, sicut a Christo dicta, quod habet per litteram præcedentem in canone. Sed Christus illa verba significative protulit, demonstrans per illud pronomen suum corpus, quod iam erat sub specie panis quando illa verba dixit, quia antequam illa verba diceret transubstantiauerat panem in corpus suum, quod videtur apparere posse probari per ordinem verborum in Evangelio, & in canone Missæ: vtrobique enim præponitur verbis supradictis hoc verbum benedixit. Vnde dicunt illi, quod verba supradicta iam præcesserat benedictio, qua consecrauerat. Cui opinioni concordat dominus Innocentius Papa lib. de officio Missæ, parte 3. cap. 6. & 14.

Contra opi. Sed quamuis hæc opinio in superficie mul-

tum videatur concordare his, quæ dicuntur in Evangelio, & in canone Missæ, tamen in rei veritate non concordat. Si enim Christus antequam protulerit verba supradicta confecit, hoc fuit, aut sine verbis, aut cum verbis. Non primo modo, quia aliter sine verbis conficere deberemus. Nec secundo modo, quia cum illa verba nesciamus, conficere non possemus. Non enim dici potest, qd per verba supradicta nos debere conficere instituerit, & per illa confecerit, quia ad hoc non habetur auctoritas, neque ratio: imo magis contra rationem videtur, qd vnum sacramentum per duas formas verborum fuisset confectum, per vnā ab auctore, & per aliam a ministris. Restat ergo quod Christus per supradicta verba confecit, & tunc remanet eadem difficultas in videndo quid demonstrauerit pronomen quando Christus confecit.

Tenet Gerardus, quod cum aliis verbis. Idem Franciscus d. presentis q. vni ca art. 5.

Ratio autem qua aliqui nituntur prædictam opinionem improbare dicentes, qd si verba dicerentur a ministro, tanquam recitante verba ab alio dicta, per illa non posset confici: quia tunc non accederent ad materiam, nō est conueniens: quia sicut videmus, qd homo recitando verba Christi, vt ab eo dicta, mouet corda audientium: sic potuisset Christus instituire, qd sacerdos recitatio verba prædicta a Christo esse dicta, posset sacerdos conficere cum ipsam narrationem intenderet ad materiam referre.

Ratio quorundam contra primam opinionem incongrua.

Alij dicunt ad argumentum, quod pronomen demonstrat significatum per panem, vt sit sensus hoc, id est significatum per hæc hostiam est corpus meum.

Alia opinio.

Sed contra, hoc modo nō significaretur corpus Christi futurum, vel esse sub specie, nec in ipsum aliquid transubstantiari, & quia sacramenta debent significare suum effectum: prædicta opinio est inconueniens, & maxime quia videtur fauere errori, quorundam hæreticorum dicentium, corpus Christi non esse in sacramento altaris, nisi sicut in signo.

Contra.

Alij dicunt, quod pronomen demonstrat corpus Christi, vt contentum sub specie, vt sit sensus: illud quod est contentum sub hac specie, est corpus meum, & hoc est verum: quia vt ipsi dicunt, significationes omnium partium illius orationis referuntur ad illud instans quo prolatio eius completur, in quo instanti, sub illa specie est corpus Christi: quia prædicta oratio in illo instanti efficit, quod significat. Est enim enunciatio non tantum significativa, sed sibi etiam virtus assitit rei significative operatiua. Quod autem demonstratio ipsius pronominis ad illud instans referri debeat, probatur sic. Ad illud tempus referuntur significationes partium enunciationis, ad quod referuntur, in quantum sunt partes ipsius enunciationis, in quam prima conuertitur, sed ista conuertitur in hanc, corpus meum est hoc, quod est contentum sub hac specie: sed constat, quod in ista demon-

3. solutio.

demonstratio pronominis refertur ad vltimum instans prolationis enunciationis: ergo similiter, & in prima.

Contra. Sed contra, significatio orationis prolata consistit ex significationibus partium eius successiue prolatarum: ergo significationes partium præcedunt completam significationem orationis totius: cum ergo significatio huius pronominis hoc, sit in demonstrando, statim cum est completa, eius prolatio demonstrat aliquid præsens, vel futurum de proximo, vel vtrunque: non expectat ergo ad demonstrandum illud instans in quo completur prolatio orationis totius.

Ista ratio Sco. arguit contra Richardum.

Præterea secundum prædictam opinionem, corpus Christi esse sub specie panis, esset causa veritatis in prædicta oratione, quod esse nō potest: quia per veritatem orationis prædictæ est corpus Christi sub illa specie: & iterum quāuis in eodem instanti compleatur orationis prolatio, vt sit corpus Christi sub panis specie, tamen prius completur ordine nature orationis prolatio, quam corpus Christi sit sub illa specie.

Præterea, ratio adducta pro illa opinione non valet: quando enim aliqua oratio explicita in sui subiecto aliquā orationem implicat: ipsa implicatio debet poni ex parte subiecti propositionis in quam conuertitur. Vnde istius propositionis, illud quod continetur sub hac specie, est corpus meum, non est ista conuersa: corpus meū, est illud quod continetur sub hac specie, vt argumentum supponebat, sed hæc, illud quod est corpus meum, continetur sub hac specie.

4. opinio.

Alij dicunt, qd illud pronomen demonstrat, non substantiam panis determinate, nec corpus Christi determinate, sed illud quod est commune manens in principio transmutationis, & in fine, vt sit sensus, contentum sub hac specie, non determinando corpus Christi, nec substantiam panis, est corpus meum.

Contra.

Sed contra, nulla indefinita est vera, nisi pro aliquo determinato verificetur. Si enim hæc est vera, homo prædicat, oportet, qd pro aliquo homine determinato verificetur: ergo si ista indeterminata, contentum sub hac specie, est corpus meum, est vera: oportet, qd verificetur pro aliquo determinate contento. Tunc quaero quid est illud. Si dicas, qd panis, hoc esse non potest. Si dicas, qd corpus Christi, tunc ante completam prolationem enunciationis transubstantiatio facta est, quod falsum est.

Opin. Doctoris Scot. conatur resellere, sed arguitur a Scot.

Videtur ergo mihi dicendum, qd istud pronomen hoc, facit demonstrationem ad intellectū, & ad sensum simul. Sic intelligendo, qd demonstrat aliquid quod est obiectum intellectus, & aliquid quod est obiectum sensus: primum in recto, secundum in obliquo, vt sit sensus, hoc, id est aliquid sub hac specie sensibili, non restringendo existentiam sub hac sensibili spe-

cie ad aliquam determinatam temporis differentiam: significatio enim nominis, siue substantiuū, siue adiectiuū nō restringitur ad aliquam temporis differentiam. Vnde secundum Donatum, tempus non est de accidentibus nominis, & quia suppositio nominis fundatur super eius significationem, ita qd nihil supponit, nisi in quo saluatur significatum summi, & quodlibet tale suppositum eius est: ideo per hunc terminum substantia, potest supponi substantia, quæ est, vel fuerit, vel erit. Cum ergo secundum Donatum, ideo dicatur pronomen, quia ponitur pro nomine demonstratum per istud pronomen hoc, potest intelligi aliquid præsens, vel de propinquo futurum sub hac specie: secundum enim Donatum pronomini non accidit tempus. Nec dici potest, qd restringatur per verbum præsentis temporis ad supponendum tantum pro aliquo, quod præsens est sub illa specie, cum verbum futuri temporis restringere non possit terminum ad supponendum pro futura tantum, cuius ratio est: quia quamuis res significata per verbum, sit immediate vnita rei significatae per suppositū, tamen significat per modum distantis. Idem autem significatum per modum distantis nō restringit quod significatum per modū indistantis restringit. Cum enim dicitur, homo est albus, iste terminus homo non restringitur ad supponendum pro albis tantum, sicut cum dicitur homo albus. Cum ergo sacerdos in persona Christi proferat hæc propositionem, hoc est corpus meum, sensus est, aliquid sub hac specie præsens, vel de propinquo futurum est corpus meum. Et hoc simpliciter verum est, quia quamuis hæc distinctiua ratione huius partis: aliquid præsens sub hac specie, non sit vera, nisi secundum loquendi usum: quo aliquid statim conuertendum in rem aliam dicitur esse res illa: vt aqua statim conuertenda in aerem, dicitur aer: & humor statim conuertendus in carnem, dicitur caro, tamen ratione alterius partis distinctiue ex vi locutionis vera est. Orationi enim assitit virtus operans in fine propositionis rem significatam per eam. Distinctiua autem simpliciter est vera, si altera pars eius vera est, & indefinita, vel particularis simpliciter est vera, cuiusque supposito, per substantiuum conueniat prædicatum.

Significatio nem nominis non restringit ad illam differentiam temporis.

Pronomen non possere stringi.

Ad sextum. Ad sextum dicendum, qd Phil. ibi loquitur de additione rei essentialis, non accidentalis. Illud autem quod Lucas addit non est de essentia formæ, vt ex superius dictis videri potest.

Ad septimum. Ad septimum cum dicitur, qd corpus Christi esse sub specie panis, causa est veritatis prædictorum verborum, & dico, qd non est verum: sed corpus Christi statim fore sub specie panis, cā est illius veritatis, quia sensus illius orationis est: illud quod statim erit sub hac specie est corpus meū, & per veritatem huius orationis, corpus Christi sub illa specie est: postquā autem consecratio facta est, Rich. super 4. Sent. G 4 fi

si tunc dicatur, hoc est corpus Christi, intentione enunciandi tantum: huius orationis veritas dependet ex existentia corporis Christi sub illa specie.

QVAESTIO II.

Utrum forma consecrationis sanguinis Christi precise consistat in his verbis: hic est enim calix sanguinis mei novi, & aeterni testamenti; mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

Arg. 1. D. Bon lib. 4. dist. 8 p. 2 ar. 1. q. 2. D. Thom. 4. sm. dist. 8. ar. 2. q. 2. Scot. lib. 4. dist. 8. q. 2. Cap. 22. Cap. 26.

VIDETUR quod non: quia nullus Evangelistarum ponit talem formam: Lucas enim dicit, hic est calix novi testamenti in meo sanguine, qui pro vobis fundetur. Et Matthaeus dicit, Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro multis fundetur in remissionem peccatorum: Ergo forma consecrationis sanguinis non consistit in his verbis supradictis.

Secundo

Item Graeci dicuntur conficere sub his verbis, Hic est sanguis meus novi testamenti pro vobis, & pro multis effusus in remissionem peccatorum: ergo si Graeci verè consecrant, forma consecrationis sanguinis, non consistit precise in verbis supradictis.

Tertio

Itè sanguis Christi pro omnibus effusus est: ergo magis debet poni in essentia formae pro omnibus, quam pro multis.

Quarto

Item baptismus magis ordinatur ad remissionem peccatorum, quam sacramentum Eucharistiae: sed in forma baptismi non ponitur haec determinatio, in remissionem peccatorum: ergo nec hic debet poni.

Quinto

Item calix non cooperatur ad transubstantiationem vini in sanguinem: ergo non est de forma, per quam fit talis transubstantiatio.

Sexto

Item in forma consecrationis panis significatur corpus in recto: ergo a simili, hic debet significari sanguis in recto.

Septimo

Item in nullo Evangeliorum ponitur hoc vocabulum, aeterni: ergo non est de forma consecrationis vini.

Octavo

Item sicut baptismus per appropriationem, est sacramentum fidei: ita hoc est sacramentum charitatis: ergo in forma magis debet poni mysterium charitatis, quam fidei.

Nono

Item de forma consecrationis panis non est, quod pro vobis tradetur: ergo a simili, de forma consecrationis vini non est, qui pro vobis effundetur.

In oppositum

CONTRA, supradicta verba in canone Missae sunt posita pro forma consecrationis vini.

CONCLUSIO.

In his verbis, (Hic est calix,) vsque ibi (in remissionem peccatorum) inclusivè formam consecrationis sanguinis Christi precise consistere probabilius est concludendum.

AD ISTAM questionem dicunt aliqui, quod de forma consecrationis vini non sunt omnia verba supradicta, quia in illis solè verbis consistit huiusmodi forma, per quae exprimitur transubstantiatio vini in sanguinem: hoc autem exprimitur sufficienter per haec verba, hic est calix sanguinis mei. Vnde dicunt, quod in his verbis precise consistit forma consecrationis vini.

substantiatio vini in sanguinem: hoc autem exprimitur sufficienter per haec verba, hic est calix sanguinis mei. Vnde dicunt, quod in his verbis precise consistit forma consecrationis vini.

Alijs autem videtur, quod cum forma sequentia, vsque in remissionem peccatorum, inclusivè, non constituat novam orationem, sed sunt determinatio praedicati, quia sunt de essentia formae consecrationis vini: & ita secundum istos in his verbis, hic est calix, vsque ibi, in remissionem peccatorum inclusivè, consistit precise essentia formae consecrationis vini: ita quod non licet addere, vel minuere, transponere, vel interponere, variare, vel corrumpere verba, nisi sicut superius dictum est in forma baptismi. Quae autem praecedunt pertinent, vel ad sacramenti usum, seu reverentiam. Ea etiam quae sequuntur ad reverentiam sacramenti ordinata sunt: huius autem formae congruitas, & expositio in argumentorum solutione patebit.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod sicut dicit Innocentius, extra de celeb. Miss. Cum marthae multa tam de verbis, quam de factis dominicis invenimus ab Evangelistis ommissa, quae Apostoli, vel supplevisse verbo, vel facto expressisse leguntur. Et ita etiam ipsi Evangelistae mutuo inter se supplevisse leguntur, quae ab eorum aliquo, vel aliquibus sunt ommissa. Vnde cum tres Evangelistae posuerint, hoc est corpus meum, solus Lucas adiecit, quod pro vobis tradetur: quod referendum est ad consecrationem panis. Et cum Matthaeus, & Marcus dicat pro multis, Lucas dicit pro vobis: Matthaeus autem in remissionem peccatorum, adiunxit: hoc dictum est ad consecrationem vini. Utrum autem per verba similia, quae dicunt Evangelistae, verè consecraretur vinum si dicerentur: dicunt aliqui, quod non, quia non intendebant praescribere consecrationis formam, sed narrare facti historiam.

Alij quibus sententio contrarium, dicunt, quia idem dicunt in sententia, cum forma superius dicta. Vnde secundum istos per quamlibet formam traditam ab Apostolis, vel Evangelistis posset confici, quia omnes sunt eadem forma, quantum ad sententiam: alias Graeci non conficerent, quod falsum est: tamen non debemus conficere, nisi per verba supradicta, propter consuetudinem, & traditionem Ecclesiae. Et quia Petrus illam formam Romanae Ecclesiae tradidit, cuius traditionem tenere securissimum est.

Ad secundum dicendum, quod Graeci conficiunt in forma, quam eis tradidit Paulus, quae eadem est in sententia cum illa, quam nobis tradidit Petrus.

Ad tertium dicendum, quod quamvis sanguis Christi pro omnibus sit effusus, quantum ad sufficientiam: non tamen omnes recipiunt illius sufficientiae efficaciam propter eorum indispositionem: & ad hoc significandum non dicitur ibi pro-

Hanc opin. legitur Fraciscus ubi sup. c. 4. 2. opi. est S. Tho. di. praesenti. ar. 2. q. 2. & est communis sententia. Scot. autem tenet esse certum.

Ad primum

Cap. 22.

Cap. 26.

Cap. 14.

An per quae libet for. tra dita ab Apostolis posset confici.

Ad secundum

Ad tertium

omnibus, sed pro multis. Et ne suspicari posset quod illi multi non referrentur, nisi ad gentem Iudeorum: ideo postquam dixit pro vobis, loquens discipulis suis qui erant de gente Iudeorum subiunxit, & pro multis, scilicet de genere gentilium.

Ad quartum

Ad quartum dicendum, quod hic non ponitur remissio peccatorum, ut proprius effectus huius sacramenti, sed ut effectus passionis, quae exprimitur per consecrationem sanguinis.

Ad quintum

Ad quintum dicendum, quod quamvis calix non cooperetur ad transubstantiationem vini in sanguinem, tamen continet illud quod transubstantiatur, & postea illud in quod fit transubstantiatio. Et magis dicitur calix sanguinis, quam sanguis meus, quia ibi datur sub specie potabili: sanguis autem de sui ratione non dicit aliquid potabile: & ideo debuit ibi aliquid poni quo homines utuntur ad potum. Sciendum tamen, quod ibi accipitur continens pro contento: sicut si diceretur, hic est scyphus vini.

Ad sextum

Ad sextum dicendum, quod quia potus in vase continetur, non sic autem panis, ideo in consecratione sanguinis debuit vas poni, & haec fuit ratio significandi sanguinem in obliquo, ut patet ex solutione praecedentis argumenti.

Ad septimum

Ad septimum dicendum, quod quamvis hoc vocabulum, aeterni, a nullo evangelista sit expressum, tamen habetur ex sententia verborum eorum. Vnde Inno. de cele. mis. Cum marthae. Vnde novum id est ultimum esse describitur inde aeternum, id est perpetuum comprobatur, novissimum, & enim hominis testamentum immobile perseverat, quia testatoris obitu confirmatur.

Ad octavum

Ad octavum dicendum, quod charitas praesupponit fidem, & effectus charitatis effectus fidei. Et ad hoc significandum magis dicitur effectus mysterium fidei, quam mysterium charitatis.

Ad nonum

Ad nonum dicendum, quod in consecratione corporis non ita exprimitur passio, sicut in consecratione sanguinis: & ideo in eius consecratione non ita ponitur aliquid exprimens passionem, sicut in sanguinis consecratione. Eo enim ipso, quod sanguis consecratur pro se, ostenditur fuisse effusus a corpore, quod factum fuit per passionem. Secundum praedicta sic exponit orationem. Hic est calix sanguinis mei, id est hic est sanguis meus in calice. Vnde Matthaeus, & Marcus dicunt, hic est sanguis meus novi testamenti, supple dedicator secundum glo. super dicta verba Matthei. Vetus enim testamentum dedicatum fuit sanguine hyrcorum, & vitulorum: novum autem testamentum sanguine Christi, Mysterium fidei, id est habens secretam & absconditam intelligentiam per fidem tenendam. Vnde Inno. extra de cele. mis. Cum marthae. §. Ex eo. dicitur myste-

Expositio verborum consecrationis sanguinis.

rium fidei, quoniam aliud ibi creditur, quam cernatur: & aliud cernitur, quam credatur: enim species panis, & vini, & creditur veritas carnis, & sanguinis Christi, ac virtus unitatis, & charitatis. Qui pro vobis, & pro multis, hoc expositum est in solutione argumentorum, in remissionem peccatorum, id est ad legem, vel propter repromissionem peccatorum: quia ut dicit glo. super illud verbum, impossibile est sanguinem hyrcorum peccata auferre.

QVAESTIO III.

Utrum virtus transubstantiatiua principalius respiciat sacerdotem, quam verba.

VIDETUR quod non: quia virtus transubstantiatiua principalius respicit id quod est de essentia sacramenti, quam illud quod non est. Sed verba sunt de essentia sacramenti, sacerdos autem non, quia de essentia compositi non sunt nisi materia, & forma: sacerdos autem huius sacramenti non est forma, nec materia: ergo virtus transubstantiatiua magis principalius respicit verba, quam sacerdotem.

Item virtus sanctificandi illum qui baptizatur principalius respicit verba, quam baptizatum: nulla enim virtus ad illum effectum ordinata est in baptizante, nisi per verba: ergo a simili, virtus transubstantiatiua in hoc sacramento principalius respicit verba quam sacerdotem.

CONTRA, per verba non fit transubstantiatio, nisi sint a sacerdote prolata: cum ergo anima sacerdotis magis sit capax virtutis quam verba, principalius respicit praedicta virtus sacerdotem, quam verba.

Item quando dominus operatur aliquem effectum mediante instrumento animato, cuiusmodi est servus, secundum Philosophum primo politicorum, & inanimato, virtus domini principalius respicit instrumentum animatum, quam inanimatum: sed in transubstantiatione sacerdos se habet, sicut instrumentum animatum, & verba sicut inanimatum: ergo virtus domini principaliter operantis, respicit principalius sacerdotem, quam verba.

CONCLUSIO.

Virtus transubstantiatiua simpliciter principalius respicit sacerdotem quam verba, at ratione transubstantiationis verborum è contra.

RESPONDEO, quando plura instrumenta per ordinem se habentia concurrunt ad eundem effectum, ut manus, & penna ad scribendum: virtus principalis motoris principalius respicit illud instrumentum, quod est sibi propinquius, & mediante quo aliud instrumentum movetur. Vnde virtus scribentis principalius respicit manum, quam penam. Ad transubstantiationem autem concurrunt plura instrumenta per ordinem se habentia, scilicet sacerdos, & verba, quorum sacerdos est propinquior principali agenti, quia sibi est similior, & eius repraesentat.

Arg. 1. D. Tho. ubi sup. q. 3.

2. phy.

Secundo

In oppositum

C. Quinto

Responsio

representat personam. Est etiam prolationis verborum causa. Et ideo concedendum, quod virtus transubstantiatiua simpliciter principalis respicit sacerdotem, quam verba.

Virtutem tras. principalis respicit sacerdotem. Præterea sacerdotem respicit permanentem: verba autem sicut sunt transeuntia respicit transeunter non per aliquem transitum ex parte virtutis, prout est in principali agente, sed per transitum ipsorum verborum, secundum quem tamen prædicta virtus respicit principalis verba, quam sacerdotem, in quantum verba magis de propinquo se habent ad effectum, quam sacerdos. Secundum quem modum etiam dici potest, quod virtus scribentis etiam principalis respicit penam, quam manum.

Ad primū secundum quosdam. AD PRIMVM in oppositum dicunt quidam, quod ex parte sacerdotis est aliquid quod est de essentia sacramenti, scilicet intentio, qua aliquo modo vniuntur ea ex quibus integratur sacramentum: non enim de ratione totius integralis sunt partes integralis tantum, sed etiam vno earum.

Contra. Sed contra, vno partium, aut est actio, aut est passio, aut relatio, aut vnitas ex partibus vnitis constituta. Sed intentio sacerdotis non est vno tertio modo, vel quarto modo dicta: non enim est constituta ex partibus sacramenti, nec relatio illarum partium ad se inuicem. Restat ergo quot sit vno actio, aut vno quæ est passio: sed vno actio, & vno passio non sunt de essentia totius integrati ex partibus vnitis, quamuis terminetur ad vnitatem totius, quæ realiter non differt ab ipso toto, sed ratione tantum: vno enim passio, & vno actio videntur præcedere ordinem nature vnitatem totius ex partibus vnitis constitutam. Restat ergo, quod intentio sacerdotis non sit de essentia sacramenti, est tamen necessaria ad sacramenti perfectionem: frequenter enim aliquid est necessarium ad cauendum aliquem effectum, quod non est de essentia illius.

In intentione sacerdotis non esse de essentia sacramenti, & si necessaria. Dicendum ergo ad argumentum, quod maior est falsa, siue intelligatur de virtute transubstantiatiua principaliter, siue de transubstantiatiua instrumentaliter: principalis enim virtus operatiua principalis respicit causam efficientem, etiam instrumentalem, quam illud quod est de essentia rei perfecte per illam virtutem: principalis etiam respicit sacerdotem, quam verba, potestas sacerdotalis fundata super characterem sacerdotalem, quæ est causa ministerialis, per quam a sacerdote conficitur sacramentum: quamuis proprie loquendo non sit de sacramenti essentia, sicut nec causa instrumentalis efficiens est de essentia rei factæ.

Ad secundum. Ad secundum potest solui per interemptionem maioris, vel potest dici, quod non est simile de baptizante, & conficiente, quia in conficiente hoc sacramentum est specialis potestas

ordinata ad conficiendum, scilicet character, quæ non requiritur in baptizante.

Q V A E S T I O IIII. *Utrum vna forma sine alia suam habeat operationem.*

Arg. 1. D. Tho. vbi supra. **VIDETUR** quod non: pars totius heterogenei separata a partibus alijs non habet principalem operationem totius, nec eius partem. Sed hoc sacramentum est totum heterogeneum, cum sit ex diuersis partibus constitutum: ergo neutra pars huius sacramenti sine alia habet sui sacramenti principalem operationem, nec eius partem, quod non esset verum si transubstantiaretur panis in corpus ante transubstantiationem vini in sanguinem.

Item sicut se habet effectus ad effectum, ita operatio ad operationem: sed effectus forme consecrationis panis non est sine effectu consecrationis vini, quia corpus non est sine sanguine: ergo nec operatio vnus forme est sine operatione alterius.

Secundo. **CONTRA**, nisi vna forma haberet operationem suam sine alia, falsum diceret sacerdos dicendo, hoc est corpus meum, maxime si consecratio sanguinis non sequeretur.

Item ante adoratur consecrata hostia, quæ dicat sacerdos verba per quæ transubstantiatur vinum in sanguinem, quod non sustineret ecclesia nisi vere transubstantiaretur panis in corpus ante transubstantiationem vini in sanguinem.

CONCLUSIO. *Quælibet harum formarum completa ac perfecta cum sit vna absque altera, suam habere operationem dicenda est.*

Responsio. **RESPONDEO**, quod vna forma sine alia suam habet operationem, quia quælibet prædictarum formarum per se forma completa est: forma autem completa super completam materiam cum intentione ministri debita completam habet operationem.

Ad primū. **AD PRIMVM** in oppositum dicendum, quod maior intelligenda est de toto heterogeneo, quod est vnum per naturalem continuationem: hoc autem sacramentum non est tale totum, sed assimilatur toti heterogeneo, quod est vnum per artificialem aggregationem, cuius quælibet pars aliquam habet propriam operationem, ex quibus omnibus aggregatur operatio totius.

Ad secundum. **AD SECUNDVM** dicendum, quod corpus Christi quamuis non sit sine suo sanguine, propter naturalem concomitantiam, hoc tamen est per vim sacramenti primo, & per se, quia ex vi sacramenti non est sub forma panis nisi corpus: quamuis alia sit ibi per concomitantiam, similiter ex vi sacramenti primo, & per se non est sub specie vini nisi sanguis, quamuis ibi sint corpus, & anima per concomitantiam. Et ideo

Arg. 1. D. Tho. vbi supra.

Secundo.

In oppositum.

Responsio.

Ad primū.

Ad secundum.

non

non oportet, quod operatio vnus forme expectet alterius forme operationem.

Textus limitatio Sanguinis de latere Christi fluxum euclia. & penitentia signficare. Intentio magistri circa formam. **CIRCA** litteram. Hæc duo sacramenta demonstrata sunt, &c. Nota, quod sanguis qui fluxit de latere Christi significauit sacramentum eucharistiæ, in quantum ibi est sanguis Christi sub vini specie: & sacramentum penitentia, in quantum est pænalis purgatio: quia quamuis in effusione illius sanguinis corpus Christi pœnam non fesserit, quia iam mortuum erat, tamen de lege communi effusio sanguinis pœnalitatem significat. Forma est quam ipse ibidem edidit dicens, hoc est corpus meum, & post, hic est sanguis meus. Hic nota, quod secundum quosdam Magister non intendit hic præcisè dicere formam consecrationis vini: melius tamen est, vt dicatur, quia per hæc verba, hic est sanguis meus, idem intelligitur, sicut per ista, hic est calix sanguinis mei. Vnde si illa ponerentur loco istorum eadem esset virtus, tamen fieri non debet propter institutionem ecclesiæ, & consuetudinem. Cum enim hæc verba proferruntur. Hic nota, quod per formas prædictas possunt dici consecrari panis, & vinum, in quantum per formam quæ dicitur super panem, substantia panis transubstantiatur in rem sacram, quæ est corpus Christi: & per formam quæ dicitur super vinum, transubstantiatur substantia vini in rem sacram, quæ est sanguis Christi. Potest etiã dici species consecrari, in quantum per prædictas formas efficiuntur continentes rem sacram, vna corpus, alia sanguine: possunt etiam dici consecrari corpus, & sanguis in quantum per transubstantiationes, quæ fiunt per formas prædictas, deputantur ad nouum, & specialem sanctificandi modum: quamuis enim Christus sine sacramento sanctificet hominem in eum credentem, tamen hoc facit alio modo, quam vt est sub sacramento, quia primo modo dat Christus homini sanctitatem propter suam operationem tanquam propter dispositionem congruam: sed secundo modo vltra hoc dat sibi sanctitatem ratione rei susceptæ, & quia magis proprie dicitur consecrari quod transmutatur in rem sacram, quam illud quod deputatur ad vsum sacrum, quodlibet istorum magis dicitur consecrari, quam illud quod efficit continens tantum rem sacram: ideo substantia panis, & vini magis proprie dicitur consecrari per formas prædictas, quam corpus & sanguis, & ista quam species panis, & vini. Reliqua vero ad laudem Dei dicitur. Hic nota, quod quamuis non sint de essentia sacramenti, tamen non debent omitti propter ordinationem, & reuerentiam sacramenti, per hoc tamen quod dicit Magister, hic est sanguis meus, intelliguntur comprehendere omnia verba quæ sequuntur vsque in remissionem peccatorum inclusiue, secundum opinionem, quæ ponit illam esse de essentia forme. Sicut ex multis granis. Nota

quod vna est multorum granorum adunatio, racemus vnum granum, botrus congregatio vuarum, glareâ humor racemi, vinacium folliculus in quo continetur glareâ, & arillus est granellum quod est in racemo, quod alio nomine dicitur asinus. *De racemo, & botro aliter die.*

De duobus modis manducandi.

DISTINCTIO IX.

ET SICUT dua sunt res illius sacramenti, ita etiam duo modi manducandi: vnus sacramentalis: scilicet cet quo boni & mali edunt: alter spiritualis, quo soli boni manducant. Vnde August. Quid est Christum manducare? non est hoc solum in sacramento corpus eius accipere: multi enim indignè accipiunt: sed in ipso manere, & habere ipsum in se manentem. Spiritualem enim manducat, qui in vnitatem Christi & ecclesiæ, quam sacramentum significat, manet. Nam qui discordat à Christo, nec carnem Christi manducat, nec sanguinem bibit: etsi tanta rei sacramentum ad iudicium sui quotidie accipiat. Spiritualem manducationem August. distinguens à sacramentali, ait, Vt quid paras ventrem & dentem? crede, & manducaisti. Credere enim in eum, hoc est comedere panem & vinum. Qui credit in eum, manducat eum. Item, Quomodo manducandus est Christus? Quo modo ipse dicit, Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. Si in me manet, & ego in eo, tunc bibit, qui verò in me non manet, nec ego in illo, & si accipit sacramentum, acquirat magnum tormentum. Item, Nulli ambigendum est, tunc quenquam e corporis & sanguinis Domini participem fieri, quando Christi membrum efficiatur: nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiam si antequam illum panem edat & calicem bibat, de hoc seculo in vnitatem corporis Christi constitutus abscedat, quia illius sacramenti beneficio non priuatur, quando ille in hoc quod illud sacramentum signat, inuenitur. In illo enim sacramento corpus, & sanguinem suum nobis commendauit: quod & fecit nos ipsos. Nam & nos corpus ipsius facti sumus. Itẽ, Qui discordat à Christo, non manducat carnem eius, nec sanguinem bibit, etsi tanta rei sacramentum ad iudicium sibi quotidie accipit.

Ho. 26. sup Ioan. & l. Sent. Pro. c. 339. Et habetur de cons. dist. 2. ca. Quid est Christum. Tra. 25. super Ioan. Ibi. hac. 26.

panem vniūm, habet Augusti. De verbis a. min. ser. 1. Et de cons. dist. 2. ca. Quid est Christum. Aug. ad in. fantes ad al. tare & sacr. Et de cons. dist. 2. cap. qa passus.

Aug. li. sen. ten. Pro. c. 339. Et de con. dist. 2. ca. Qui discordat.

De errore quorundam, qui dicunt à bonis tantum corpus Christi sumi.

Hæc verba & alia huiusmodi, vbi de spirituali manducatione agitur, quidam obtuso corde legentes, erroris caligine inuoluti sunt adeo, vt præsumpserint dicere, corpus & sanguinem Christi à bonis tantum sumi, & non à malis. Sed indubitanter tenendum est, à bonis sumi non modo sacramentaliter, sed & spiritualiter: à malis verò tantum sacramentaliter, id est sub sacramento, scilicet sub specie visibili, carnem Christi de Virgine sumptam, & sanguinem pro nobis fufum

DISTINCTIO IX.

UPERIVS determinavit Magister de sacramento eucharistiae secundum se, hic determinat de ipso in comparatione ad suscipientes.

Et dividitur in tres partes. Primo de modis manducandi corpus Christi determinat veritatem.

Secundo refellit quorundam errorem ibi. (Hæc verba.) Tertio explanat quarundam auctoritatum dubiarum intentionem ibi. (Secundum hos duos.)

CIRCA hanc dif. quærenda sunt tria principaliter.

Primo de manducatione huius sacramenti ex parte rei manducate.

Secundo de manducantibus. Tertio de ministrantibus.

ARTICVLVS PRIMVS. CIRCA primum quærentur tria.

Primo vtrum in hoc sacramento corpus Christi manducetur veraciter.

Secundo vtrum vtiliter. Tertio vtrum omnis ipsum manducans sacramentaliter, ipsum manducet spiritualiter.

QVÆSTIO I.

Vtrum in hoc sacramento corpus Christi manducetur veraciter.

VIDETVR quod non: quia dicitur Matth. 15. Omne quod in os intrat in ventrem vadit, & in secessum emittitur: hoc autem nullo modo vere dicitur de corpore Christi: ergo veraciter non manducatur.

Item de consecr. distin. 2. tribus. §. Tanta. in glo. quam cito species dentibus teritur tam cito in cælum rapitur corpus Christi. Sed nihil vere manducatur, nisi saltem descendat in stomachum: ergo corpus Christi veraciter non manducatur.

CONTRA, Io. 6. dicit Saluator. Caro mea vere est cibus. Sed frustra est cibus nisi verè manducetur: ergo caro Christi verè manducatur.

Item de consecr. dist. 2. Ego Berengarius, dicitur verum corpus, & sanguinem domini nostri Iesu Christi in veritate manibus sacerdotum tractari, & frangi, & fidelium dentibus atteri. Sed cibus qui a dentibus atteritur verè manducatur: ergo corpus Christi verè manducatur.

CONCLUSIO.

Corpus Christi verum sub specie realiter contentum non manducatione carnalis, sed sacramentaliter manducatur, tali enim verè manducatur illa species sub qua verè Christi corpus realiter continetur.

RESPONDEO, quod in sumptione huius facta-

QVÆSTIO II.

Vtrum Christus in hoc sacramento manducetur vtiliter.

VIDETVR, quod non: nihil irrationabile, & inhumanum est vtile: sed comedere hominem & dominum suum irrationabile videtur, & inhumanum: ergo manducare corpus Christi non est manducantibus vtile.

Item Ioan. 6. Caro non prodest quicquam: ergo nihil est vtile comedere Christi carnem.

CONTRA, ecclesia statuit, quod omnes fideles, saltè semel in anno suscipiant corpus Christi: extra de penitentia, & remis. Omnis vtriusque sexus, quod non instituit, nisi talis manducatio vtilis esset.

Item Ioan. 6. dicit Saluator. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.

CONCLUSIO.

Cum bona quamplurima asserat huius susceptio sacramenti Christum in eo à nobis sufficienter dispositis vtiliter sumi catholicorum ambiget nemo.

RESPONDEO, quod a digne suscipiente hoc sacramentum Christus manducatur vtiliter, hæc enim manducatio manducanti reducit ad memoriam passionem Christi, fidem confirmat, spem auget, charitatem inflamat, dat vitam gratiæ, Christo vnit, manducatem spiritualiter æterna consolatione reficit, ipsum roborat ad operationem boni, sustentat contra casum prouenientem ex propria infirmitate, munit contra demonis impulsu, remittit ardorem carnalis concupiscentiæ, purgat veniale peccatum, & quandoque mortale: vt infra eadem dist. declarabitur. Et hoc facit manducatio sacramentalis, in quantum in sacramento est virtus operatiua spiritualis manducationis, in manducante sufficienter disposito, & possunt hi 12. effectus significari per 12. fructus ligni vitæ: de quo habetur Apoc. vlti. & ad celerioremem istorum memoriam in tribus versibus collecti sunt.

Inflamat, memorat, sustentat roborat, auget, Hostia, spem, purgat, reficit, vitam dat, & vnit, Confirmatq; fidem, munit, fomitq; remittit.

AD PRIMVM, in oppositum dicendum, quod illud argumentum procedit de manducatione carnali.

Ad secundum dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est, secundum intellectum eorum, qui putabant carnem Christi manducandam carnaliter, eo modo, quo alij cibi manducantur.

QVÆSTIO III.

Vtrum omnis manducans corpus Christi sacramentaliter, manducet ipsum spiritualiter.

CONCLUSIO.

Nequaquam, sed bene dispositus dumtaxat corpus hoc sacramentaliter sumens ipsum, & spiritualiter sumit.

sumum sumi, sed non mysticam: quæ tantum bonorum est. Quod subditis probatur testimonijs. Greg. Est qui de in peccatoribus & indignè sumentibus vera Christi caro, & verus sanguis, sed essentia, non salubri efficiencia. Item Aug. Multi indignè accipiunt corpus Domini: de quibus Apof. ait, Qui manducat & bibit calicem Domini indignè, iudicium sibi manducat, & bibit. Per quod docemur, quam sit cauendum, malè accipere bonum. Ecce enim factum est malum, dum malè accipitur bonum, sicut econtra, Apostolo factum est bonum, cum bene accipitur malum, scilicet diabolus satana patienter portatur. Ergo & mala pro sunt bonis, sicut angelus satanae Paulo, & sancta ob per Ioan. 6. sunt malis: bonis sunt ad salutem, malis ad iudicium. Post mediū. Vnde qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit: nō quia res illa mala est, sed quia malus malè accipit quod bonum est. Idem, Indignè quis sumens corpus Christi, non efficit vt quia malus est, malum sit quod accipit, vel quia non ad salutem accipit, nil accipiat. Corpus enim & sanguis Domini nihilominus erat in illis, quibus ait Aposto. Qui manducat indignè, &c. His alijsque pluribus aperte ostenditur, quod etiam à malis verum corpus Christi & sanguis sumitur, sed sacramentaliter, non spiritualiter.

De intelligentia quorundam verborum ambiguum.

SECVDVM hos duos modos sumendi, intelligentia quorundam verborum ambiguum ditorum ad sentiendū. distinguenta est. Ait enim Augustinus, Bonus accipit sacramentum & rem sacramenti, malus verò Cor. 2. Quo sacramentum & non rem. Sacramentum hic dicitur corpus Christi proprium, de Virgine natum, rem verò spiritualem Christi carnem. Bonus ergo vt amque Christi carnem accipit: malus verò tantum sacramentum, id est corpus Christi sub sacramento, & non rem spiritualem. Item, Non manducans manducat, & manducans non manducat: quia non manducans sacramentaliter, aliquando manducat spiritualiter, & econuerso. Et qui manducant spiritualiter, veritatem carnis & sanguinis dicuntur sumere, quia ipsam efficiencia habent, id est remissionem peccatorum: pro qua videtur orari cum dicitur. Perficiant in nobis Domine, quæsumus, tua sacramenta quod continet, vt quod nunc specie gerimus, verum veritate capiamus. Rerum veritatem dicit ipsam efficiencia, quasi dicat, Per hæc sacramenta præsta, vt sicut sacramentaliter carnem Christi sumimus, ita spiritualiter sumamus. Vel petit sacerdos, vt Christus qui nunc sub specie panis & vini sumitur manifesta visione, sicut in essentia diuinitatis est quandoque accipiatur.

Constat ergo, à bonis & à malis sumi corpus Christi: sed à bonis ad salutem, à malis ad perniciem.

In complet. da missæ. De cõ. dist. 2. cap. Spécies.

si triplicem manducatio nem intelligi gi carnalem secundū sacramentalem & spiritualem.

sacramenti est quædam manducatio carnalis, qua comestum masticatur, & in stomachum trahitur, & postea digeritur, & vltimo in substantiam manducantis conuertitur, & sic verè manducatur illa species sub qua realiter continetur verum corpus Christi. Et est alia sacramentalis, qua corpus verum sub specie realiter contentum sumitur, sed sic sumptum corporaliter non masticatur tantum, nisi species tam diu in ore masticetur, quod per digestionem ibi factam corrumpatur in eis forma propria: sed descendat in propria forma in stomachum, corpus Christi in stomachum descendit per descensum speciei sub qua continetur, quamdiu in ea specie forma propria saluatur, sed per virtutem manducantis non vnitur manducanti, sed per ipsum manducans vnitur spiritualiter Christo capiti, si dignè manducat. Est ibi etiam manducatio spiritualis, qua dicitur manducari corpus mysticum, quæ nihil aliud est quæ spiritualiter incorporari corpori mysticum, quæ nihil aliud est, quam spiritualiter incorporari corpori mystico per fidem & charitatem, vel magis incorporari per augmentum fidei, & charitatis, quæ manducatio non conuenit indignè suscipientibus sacramentum.

Ad primū.

AD PRIMVM argumentum ad partem primam dicendum, quod procedit de manducatione carnali qua species manducatur.

Aliqui tamen negant species in stomachum descendere, sed hi dicunt contra sensibilem experientiam.

Alij dicunt, quod emittuntur per sudorem non per secessum, quæ opinio tangitur in glo. de consecr. distin. 2. tribus. Tanta: sed vaticinio sunt, cum enim cibus non emittatur per secessum, nisi primo sit a forma propria transmutatus, indignum nō videtur, quod aliquid impurum si in illis speciebus fuit, per secessum emittatur.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod illa glo. intelligenda est quando tamdiu species masticatur, quod per digestionem quæ fit in ore nō remanet in sua forma, secundum enim Auic. li. 10. de animalibus c. de digestionibus. Membrana in lingua, & in palato est eiusdem nature cum interiori stomachi tunica, & ideo comunicat cum ea in opere.

Ad aliam partem.

PRIMVM argumentum ad partem aliam aut intelligendum est de manducatione spirituali, aut sacramentali, & spirituali simul.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod illa attritio & fractio debet referri ad species, non ad verum corpus Christi. Sed quia ille Berengarius fuerat infamatus, quod non credebatur corpus Christi realiter contineri sub specie, ideo ad sui purgationem per verba excelsiua contrarium asseruit.

In oppositum.

In sumptione sacramentum.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 12. p. 2. ar. 1. q. 2. & 3. D. Tho. p. 3. q. 79. ar. 7. Scor. lib. 4. ui: 8 q. 3. Alex. p. 4. q. 10. m. 8. per totum. Secundo. In oppositum.

Responsio. Duodecim fructus digne suscipiendos hoc sacramentum consequi.

Versus.

Ad primū.

Ad secundum.

Arg. 1. D. Bo. li. 4. di. 9. ar. 1. q. 1. D. Th. p. 3. q. 80. ar. 1. & 4. sen. di. 9 ar. 1. q. 1. Sco vbi su. Ale. p. 4 q. 11. m. 1. ar. 1. 2.

Responso. RESPONDEO, quod manducare corpus Christi sacramentaliter dupliciter potest intelligi.

Manducare sacramentaliter bisavia Vno modo pro manducare ipsum per manducationem speciei, quae eius sacramentum est, & sub qua realiter continetur, secundum quem modum manducatur ab omni manducantem speciem praedictam, siue homine, siue bruto, nec tamen ex hoc sequitur, quod brutum proprie loquendo, sumat corpus Christi sacramentaliter, quia quamuis sumat id quod est sacramentum, & corpus Christi sub ipso contentum, non tamen sumit ipsum sacramentum, sub ratione qua sacramentum est, quia non sumit ipsum sub ratione qua est signum veri corporis Christi realiter continens ipsum: hoc autem adverbium sacramentaliter magis proprie determinat, sumptionem per comparationem ad sumentem, quam ad rem sumptam.

Alio modo manducare corpus Christi sacramentaliter, potest accipi pro manducare ipsum per manducationem speciei, quae eius sacramentum est, & sub qua realiter continetur cum intentione generali, vel speciali implicita, vel explicita sumendi ipsum sub illa specie, secundum quem modum sumi potest sacramentaliter ab omni homine potenti habere intentionem praedictam, siue bono, siue malo: siue fideli, siue haeretico: sed quocumque modorum praedictorum potest manducari sacramentaliter absque hoc, quod manducetur spiritualiter: & manducare enim ipsum spiritualiter, est ipsum credere, & per charitatem ei vniri, & eius corpori mystico incorporari. Multi autem corpus Christi accipiunt sub sacramento, & credendo ipsum ibi esse, qui tamen propter eorum indispositionem eo spiritualiter non vtuntur, nec eius corpori mystico per charitatem incorporantur. Aliqui etiam ipsum manducant sacramentaliter: quia multi credunt Christum sub specie consecrata, & eius corpori mystico per charitatem incorporantur, qui tamen speciem corpus Christi continentem non manducant: quia quamuis sic ipsum manducare vtile sit ad salutem, non tamen est necessarium nisi semel in anno, sicut statuit ecclesia, vel in casu grauis infirmitatis in qua commodè potest haberi sacramentum. Et de hac spirituali manducatione intelligitur illud, de consecra. distin. 2. vt quid, quod etiam recitat Magister, vt quid paras dentem, & venter, crede, & manducasti.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo vtrum existens in peccato mortali, peccet mortaliter suscipiendo hoc sacramentum.

Secundo vtrum contritus non confessus.

Tertio vtrum propter aliquid quod non est peccatum teneatur homo abstinere a susceptione huius sacramenti.

QVAESTIO I.

PRIMO ostendo, quod existens in peccato mortali, non peccat mortaliter suscipiendo hoc sacramentum, de consecratione distinctione 2. Si non sunt tanta peccata, vt excommunicetur quis non se debet a medicina corporis, & sanguinis domini separare. Sed pro quo libet peccato mortali non excommunicatur homo, neque debet excommunicari, sed tantum pro mortali, cui annexa est contumacia. I. q. 3. Nemo episcoporum alias enim non praecederet ammonitio excommunicationem: ergo aliquis in peccato mortali potest suscipere hoc sacramentum non peccando mortaliter.

Item suscipiens hoc sacramentum in peccato veniali non peccat venialiter, quia quodcumque peccatum est obligatio ab aliqua lege, sed in nulla lege prohibetur homo hoc suscipere sacramentum propter peccatum veniale tantum: ergo a simili, existens in peccato mortali suscipiendo hoc sacramentum non peccat faciendo illud ad quod tenetur. Sed quilibet fidelis vtriusque sexus tenetur semel in anno hoc sacramentum suscipere, vt superius est ostensum: sacerdos enim postquam consecrauit tenetur ipsum suscipere: de consecra. distin. 2. Relatum. Ergo in illo statu existens in peccato mortali non peccat mortaliter suscipiendo hoc sacramentum.

CONTRA, prima. Cor. I. Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat, & bibit. Sed qui accedit cum mortali peccato accedit indigne: ergo talis sibi iudicium manducat, & bibit, quod non esset verum nisi per hoc incurreret mortale peccatum.

Item maius est sumere, quam tangere, vel aspicere: sed vt habetur secundo Reg. sexto. Oza percussus est, quia arcam domini tetigit indigne. Bethsamite etiam percussus fuit, quia arcam domini aspexerunt indigne, vt habetur primo Reg. 6. ergo multo fortius mortaliter peccat qui corpus domini sumit indigne.

CONCLUSIO.

Mortali peccato quicumque scienter obnoxius & illius non poenitens, aut se mortaliter deliquisse existens cum plane non deliquerit, at cum hac conscientia mensam hanc petat, peccatum mortale incurrit vtrunque, quem mortalis culpa si praeterit, licet reuera peccauerit, non peccat si accedit adhibitis adhibendis.

RESPONDEO, quod sicut dicitur de consecra. distin. 2. Nihil in sacrificijs maius esse potest, quam corpus, & sanguis Christi, nec vlla oblatio hac potentior est: sed haec omnes praecellit, quae pura conscientia domino offerenda est, & pura mente sumenda, atque ab omnibus veneranda. Et ideo volens accedere ad hoc

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 9. ar. 2. per totum D. Thom. 4. sent. dist. 9. ar. 1. q. 3. & P. 3. q. 80. Scot. lib. 4. dist. 9. q. vni ca. Alex. p. 4 q. 11. m. 2. ar. 2.

Secundo.

In oppositum.

Ad primū.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad aliam partem.

hoc sacramentum debet examinare conscientiam suam, secundum Apostolum prima ad Cor. I. Et si videat se esse in peccato mortali, scilicet quia videt se non poenitere de peccato mortali iam commisso, vel esse in proposito aliud committendi, & qui in tali statu hoc sacramentum suscipit mortaliter peccat propter irreuerentiam, quam fecit sacramento, & rei contentae sub sacramento, & rei significatae non contentae: & etiam quia est ecclesiastici praeccepti transgressor. Ille etiam qui secundum rei veritatem non est in peccato mortali, credit tamen esse, si cum tali conscientia hoc sacramentum suscipit, mortaliter peccat, quia est reuerentiae debitor contemptor. Si autem non videt se esse in mortali peccato, neque credit & tamen est, aut hoc prouenit ex omissione debitorum diligentiae in examinando conscientiam: & tunc dico, quod mortaliter peccat, non tamen ita grauiter, sicut prius, aut non prouenit ex omissione debitorum diligentiae, quam tenetur homo adhibere: sed quia homo de lege communi certus esse non potest vtrum poeniteat digne secundum illud Ecclesi. 9. Nemo scit vtrum odio, vel amore dignus sit, & sic accedens in peccato mortali ad susceptionem huius sacramenti non peccat mortaliter, sed consequitur remissionem latentis peccati. Aliter enim quodcumque homo hoc sacramentum susciperet, exponeret se periculo peccandi mortaliter, quod falsum est.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod de excommunicatione, quae est exclusio a sacramentorum susceptione debet illud decretum intelligi, & quo ad hoc debet homo se reputare excommunicatum qui scit, vel credit se esse in peccato mortali.

Ad secundum dicendum, quod suscipiens hoc sacramentum in peccato veniali tantum, ideo non peccat, nisi sit aliud quod obstat, quia peccatum veniale se compatitur cum effectu huius sacramenti: & quia de lege communi non potest esse homo sine peccato veniali, nisi forsitan ad modicum tempus: homo autem potest cauere a commissione peccati mortalis per totam vitam.

Ad tertium dicendum, quod ille qui in peccato mortali communicat in paschate, & sacerdos post consecrationem non peccat, quia communicant, sed quia communicant indigni communionem: tenentur enim communicare digne, nec propter hoc perplexi sunt, quia cum adiutorio Dei se possunt disponere per poenitentiam, vt sint digni communicare.

PRIMVM argumentum ad partem aliam bene concludit.

Ad secundum dicendum, quod existens in peccato mortali videndo corpus Christi non peccat: aspiciendo enim ipsum nullam irreuerentiam facit sacramento: Bethsamitae autem ideo percussus fuit, quia vt dicitur quidam, & refert glo. ibidem, nulli licebat videre arcam

detestam, nisi pontifici. Vel potest dici etiam secundum glo. quod percussus fuit, eo quod in digni essent, vel indigne accessissent, vel non digne custodissent arcam: tangens autem corpus Christi in peccato mortali irreuerentiam facit sacramento, nisi in casu, quando scilicet hoc cum timore, & reuerentia propter aliquam necessariam causam, vt quando erigit hostiam iacentem in terra non existente praesente alio digniori ad tangendum eam, in quo casu laicus etiam hoc facere potest. Oza autem percussus fuit, quia arcam temerarie tetigit, secundum sententiam glo. ibidem: dicit etiam ibi alia glo. quod super humeros est percussus quibus secundum legem arcam ferre debuit.

QVAESTIO II.

Vtrum contritus non confessus peccet mortaliter suscipiendo hoc sacramentum.

VIDETVR, quod non: Ille qui reconciliatus est Deo digne potest suscipere hoc sacramentum, sed per veram contritionem homo reconciliatur Deo ante confessionem: ergo extunc potest digne suscipere hoc sacramentum.

Item homo non tenetur de necessitate confiteri, nisi semel in anno, sed sibi licitum est pluries in anno suscipere hoc sacramentum: ergo aliquando licite potest suscipere quamuis non confiteatur.

CONTRA, Richardus de potestate ligandi, & soluendi, c. 21. Si ante sacerdotis absolutionem criminofus ad communionem corporis Christi accedat, pro certo iudicium sibi manducat, & bibit: etiam si eum iam ante multum poeniteat.

CONCLUSIO.

Contrito confessoris copia carenti idonei, aut tempus sufficiens minime nato, aut dari nequeunt, si tunc ni communicet scandalum imminet, aut sui, aut populi, vel iam ceperit si sacerdos huius mysterium sacramenti, prorsus confessio sat est in voto, ceterum de mortali non confessus etsi contritus si accedit num non mortalis peccati reus erit?

RESPONDEO, quod contritus non confessus intelligi potest dupliciter, aut de peccato veniali, aut de peccato mortali: Primo modo suscipiendo sacramentum non peccat mortaliter, quia de peccato veniali non est necessaria confessio, nisi quando non habet peccatum mortale: tunc enim cum teneatur semel in anno confiteri, oportet, quod de venialibus confiteatur.

Secundo modo distinguendum est, quia autem habet copiam confessoris idonei, & tempus sufficiens ad confitendum, loquelam liberam, aut non.

Primo modo dico, quod suscipiendo hoc sacramentum mortaliter peccat, quia ad hoc quod homo sit dignus hoc sacramentum suscipere requiritur, quod reconcilietur Deo, & ecclesiae, quae reconciliatio est per confessionem, & absolutionem.

Secundo

Arg. 1. Scot. lib. 4. dist. 9. q. 1.

Secundo.

In oppositum.

Responso.

Hic vt infra di. 17 dist. 2 dic. Saluberrima doctrina.

Manducare spiritualiter.

Secundo modo subdistinguedum est, quia aut imminet scandalum persone sue, nisi comunicet, aut populi, aut quia iam incepit sacramenti mysterium si sacerdos est. Et in quo libet istorum trium casuum licitum est sibi comunicare cum proposito confitendi. Sitamen non adest aliquis predictorum trium casuum, tenetur expectare quousque habeat copiam confessoris.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod cum illa reconciliatione qua homo reconciliatur Deo per interiorē contritiōē, requiritur, vt reconcilietur ecclesiā si potest ante huius sacramenti susceptionem.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod quamuis homo non teneatur, nisi semel in anno ordinarie confiteri, tamen possunt accidere casus propter quos tenetur pluries confiteri, inter quos vnus est plurificata susceptio huius sacramenti, si ille qui vult suscipere recolat se commississe mortale peccatum, de quo nō fuit confessus, & absolutus legitime.

Ad aliam partem. Auctoritatis Ricardi ad partē aliā satis patet expositio ex dictis in corpore quæstionis.

Q V A E S T I O III.

Vtrum propter aliquid quod non est peccatum, teneatur homo abstinere a susceptione huius sacramenti.

Arg. 1. T V I D E T V R quod non, quia si aliquid aliud a peccato debet prohibere susceptionem huius sacramenti, hoc esset immunditia menstruorum aut seminis fluxus, quia reputabantur immunditia in lege: sed menstrua non prohibent mulieres ab huius sacramenti susceptione. dist. 5. Ad eius, & a simili, nec seminis fluxus: ergo nulla alia immunditia a peccato prohibet huius sacramenti susceptionem.

Secundo. Item reconciliatus Deo, & ecclesiā dignus est suscipere hoc sacramentum, sed immunditia quæ non sunt peccata non contrariatur reconciliationi predictæ: ergo nec susceptionem huius sacramenti debet prohibere.

Contra, concubitus coniugalis sine omni peccato fieri potest, vt inferius ostenditur, sed ante eucharistię susceptionem aliquot diebus ab vxoribus proprijs est abstinendum, de consecr. dist. 2. Omnis homo: ergo est aliquid aliud a peccato prohibens huius sacramenti susceptionem.

C O N C L V S I O.

Ab huius sacramenti perceptione ob illius reuerentiam etiam aliqua quæ peccatum non sapiunt hominem impedire videntur.

Responsio. R E S P O N D E O, quod propter aliquid aliud, quod non est peccatum tenetur aliquando homo abstinere a susceptione huius sacramenti, propter ordinationem ecclesiæ, quæ propter sacramenti reuerentiā ordinavit hominem aliquando debere abstinere a susceptione huius sacramenti, propter aliqua quæ

non sunt peccata: eo quod impediunt, vel minuunt reuerentiam quæ debet obseruari in susceptione huius sacramenti, cuiusmodi est nocturna pollutio proueniens ex crapula, vel immunda cogitatione quæ præcessit in vigilia: quæ crapula, vel cogitatio si peccata mortalia fuerunt, vel probabile dubium est vtrum fuerunt, tunc pollutio ex eis proueniens, prohibet de necessitate huius sacramenti susceptionem: si autem certum est, vel probabile, quod non fuerunt, nisi peccata venialia, tunc illa pollutio non prohibet, nisi de congruitate.

Si autem proueniat ex naturæ superfluitate, vel infirmitate non credo, quod prohibet. Et hæc probari possunt per ea, quæ dicuntur distinctione sexta. Testamentum: probabile etiam periculum vomendi huius sacramenti prohibet susceptionem. Et de similibus simile iudicium habeatur. Et potest dici quasi per quandam appropriationem, quod predicta minuunt reuerentiam quæ debet obseruari in susceptione huius sacramenti, ratione speciei consecratæ. Et quia reuerentia quæ debetur corpori Christi exigit, vt ipsum suscipiens, diligenter recogitet quid accipit, quod infantes, & furiosi facere non possunt: ideo nō debet dari infantibus neque illis qui semper fuerunt furiosi. Si autem furiosus antequam intraret furiam, hoc sacramentum petijt in debito statu, sibi postea in furia potest dari, nisi probabiliter timeatur, quod illud proieceret, vel aliquam aliam irreuerentiam faceret sacramento. Et potest dici, quod per appropriationem hæc impediunt reuerentiam quæ debet obseruari in susceptione huius sacramenti, ratione rei contentæ. Et quia causa propter quā aliquis debet interdici, vel suspendi, vel excommunicari, siue maiori excommunicatione, siue minori derogat realiter, vel secundum iudicium fori exterioris unitati ecclesiæ, quæ est corpus Christi mysticum, quod est res per hoc sacramentum significata, non tamen sub sacramento contenta: ideo interdici, suspensi, excommunicati etiam iniuste excluduntur susceptione huius sacramenti, predictæ tamen penę sunt non peccata, quamuis predictas penas contemnerent grauitus peccent.

Ad primū in oppositum dicendum, quod immunditia menstruorum non prohibet mulierem communicare, quia est immunditia pure naturalis. Si autem, vt dicitur ibidem ex veneratione magis suscipere non præsumit laudanda est, sed si percipit non est iudicanda. Simili modo potest dici de illa infirmitate, quæ Leuit. 15. vocatur fluxus seminis.

Ad secundum dicendum, quod quamuis reconciliatus Deo, & ecclesiā sit dignus simpliciter, potest tamen contingere casus, in quo non debet hoc recipere sacramentum propter eius reuerentiam. Vel potest dici, quod non est inconueniens, quod aliquis sit dignus simpliciter,

Quando ex pollutione quis tenetur abstinere a comunione, & quando non.

Furiosus & infans non quare non datur.

Ad primū.

Ad secundum.

placiter, & tamen indignus secundum quid.

Ad aliam partem.

Ad argumentum ad partem aliam dicendum, quod illud decretum non loquitur de debito necessitatis, sed congruitatis: mulier tamen debitum petenti reddere tenetur secundum glo. ibidem.

A R T I C V L V S III.

Consequenter quæritur de tertio principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo vtrum sacerdos peccet, qui scienter dat hoc sacramentū existēti in peccato mortali.

Secundo vtrum peccet, hoc sacramentum dando hystrionibus & magis.

Tertio vtrum sacerdos hoc sacramentum dare debeat illis qui de crimine sunt suspecti.

Q V A E S T I O I.

Vtrum sacerdos peccet qui scienter dat sacramentum hoc existenti in peccato mortali.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. dist. 9. a. 2. quæst. 4. D. Th. 4. dist. 9. ar. 1. q. 5. Alex. vbi supra ar. 3. Extra de verbi s. po. sepe contingit.

T V I D E T V R quod sic: quia quauis lex dicat, quod petenti debitum sit reddendum, tamen ille peccat qui gladium apud se depositū reddit petenti, si sciat, quod petens illum eodem interficere se proponat: ergo a simili, quamuis ius canonicum dicat, quod sacerdos suo subdito petenti ministret hoc sacramentum, peccat ministrando, quando scit illum hoc petere in malum suum, quod facit omnis petens in peccato mortali.

Secundo. Iob. 10. & 30.

Item vilior res est peccator, inquam peccator, quam lutum: sed si sacerdos proieceret scienter corpus Christi in lutum mortaliter peccaret: ergo multo fortius mortaliter peccat, quando ponit ipsum in ore illius quē scit ipse esse in mortali peccato.

Tertio.

Item mortaliter peccaret medicus, qui scienter daret medicinam infirmo, qua esset interficiendus: ergo cum grauior sit mors spiritalis, quam corporalis, multo fortius sacerdos mortaliter peccat dando hoc sacramentum illi quem scit esse in peccato mortali, quia talis recipiēdo hoc sacramentū mortaliter peccat.

In oppositum.

Contra, de consecr. dist. 2. non prohibeat. Non prohibeat dispensator pingues terræ, id est peccatores secundum glo. ad mensam domini manducare.

Item. 1. q. 1. Christus: Christus quid fecit nobis qui traditorem suum tanta patientia pertulit, vt ei primam eucharistiā consecratam manibus suis in ore suo commendatam, sicut cæteris Apostolis traderet, quasi dicat, in hoc exemplum nobis reliquit.

Item 7. q. 1. Aduersitas: in fine dicitur, quod quamuis Christus sciret Iudam esse furem, tamen ad prædicandum eum misit, & ei eucharistiā dedit: docens in ecclesia tolerari malos: ergo exemplo Christi licitū est sacerdoti dare eucharistiā illi quem scit esse in peccato mortali.

C O N C L V S I O.

Peccatori notorio, vel publico, vel occulto petenti

deneganda est Eucharistia, occulto autem & publico petenti nequaquam.

Responsio.

R E S P O N D E O, quod ille quem sacerdos scit esse in peccato mortali, aut non petit eucharistiā sibi dari, & tunc sacerdos dando peccat, aut petit: & tunc distigue, quia aut suū peccatum mortale est occultum, aut manifestum. Si manifestum, tunc sacerdos sibi dando eucharistiā peccaret, quia legit imam contra ipsum habet excusationem, vel exceptionem, quam sibi publice obijcere potest: & accipio hic manifestum non pro omni eo quod probari potest, quod magis proprie dicitur manifestabile, quam manifestum. Vnde si sacerdos sciret parochianum suum esse in crimine quod legitime contra ipsum posset probari, ita quod illud crimen nescirent cum ipso nisi duo, vel tres testes, per quos hoc probare posset, non propter hoc deberet eucharistiā negare illi in publico petenti, quia iam inferret sibi penam ante criminis probationem, quod fieri non debet. 1. q. 3. Eorum qui. Sed accipio hic manifestum pro notorio. Est autem peccatum notorium, vel per sententiam, vel per confessionem factā in iure, aut euidentiā rei, quæ tergiuersatione aliqua celari nō potest, extra de cohabitatio clericorum, & mulierum, capitulo ultimo. Si autem peccatum suum est occultum, aut petit in occulto, & tunc sacerdos sibi dando peccaret, quia habet contra eum legitimam exceptionem quam sibi in occulto obijcere potest: & ipsum debet mone re ne petat in publico, vt habetur de consecr. dist. 2. Non prohibeat. Aut petit in publico, & tunc sacerdos sibi dare tenetur, quia contra eum non habet legitimam exceptionem, quā ei in publico obijcere possit, extra de officio iudi. or. Si sacerdos.

Ad primū dicendum, quod non est simile, quia ius naturale quod est virtuosius iure positivo, præcipit non reddere depositum in tali casu: non est autem sic in proposito: imo ius naturale dicitur quod occultus peccator a prælato suo non publicetur. Vnde nec Christus publicauit peccatum Iudæ, quousque ipse Iudas semetipsum manifestauit. Vnde extra, de offi. iud. or. Si sacerdos: si sacerdos sciat pro certo aliquem esse reum alicuius criminis, vel confessus fuerit & emendare noluerit, nisi iudiciario ordine quis probare possit, cum non debet nominatim arguere.

Ad primū.

Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia lutum corporale pollut illud quod in ipsum proiecit, vnde species consecratas pollueret. Sed peccator recipiens corpus Christi nihil pollut nisi semetipsum.

Ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod non est simile, quia talem medicinam negare infirmum non infamaret, nec populum scandalizaret, nec aliquod præiudiciū bono cōi faceret, quod fieret si iudici liceret punire, vel aliū diffamare pro sua Rich. super 4. Sent. H volū-

Ad tertium.

voluntate iudiciario ordine prætermissio. Argumenta ad partem aliam procedunt de peccatore occulto petente in manifesto. Et caueat sacerdos ne sic petenti det hostiam non consecratam, simulans sibi dare corpus Christi, quia si hoc faceret grauissime peccaret: daret enim sibi & populo occasionem idolatrandi, quantum in se esset.

Q V A E S T I O II.

Utrum sacerdos peccet dando hoc sacramentum hystrionibus, & magis.

C O N C L V S I O.

Equidem, si hi notorii sint, & adhuc in artium suarum dedecore perseverantes, secus si occulti, & eos rei tam scelestæ operam nauasse penituerit.

RESPONDEO, quod solutio huius questionis ex solutione præcedentis manifesta est: tales enim ducunt illicitam vitam. Vnde de talibus dicitur, de consecra. di. 2. Pro dilectione. Puto nec maiestati diuinæ, nec euangelicæ disciplinæ congruere, ut pudor, & honor ecclesiæ tam turpi, & infami contagione fædetur. Vnde nec talibus, nec cuiusque infami notorio, & manifesto danda est eucharistia, secundum etiam glo. ibidem. Si tamen ut dicitur sequenti. c. tales reuertantur ad dominum eis gratia, vel reconciliatio non negetur: non est tamen sic intelligendum, quod statim debeat eis dari eucharistia, quia propter reuerentiam sacramenti, & ut probetur eorum conuersio non ficta; non debet eis dari vsque post peractam penitentiam, nisi aliquis articulus necessitatis, vel pietatis aliquando aliter fieri suaderet.

Q V A E S T I O III.

Utrum sacerdos hoc sacramentum dare debeat illis qui de crimine sunt suspecti.

RESPONDEO, quod sic: 2. q. 1. Multi, & sumptum est ab Aug. lib. de penitentia, lōge ante fi. Noluit Deus hominem ab homine iudicari arbitrio suspitionis: sed si sacerdos non daret eucharistiam suspectis de crimine sicut alij, iudicaret eos arbitrio suspitionis: ergo videtur quod eis debeat eucharistia dare non obstare suspitione.

Item. 6. q. 1. Oues. Omnis suspicio potius est repellenda, quam approbata, vel recipienda. Sed si sacerdos pro suspitione dimitteret eucharistiam dare suspectis, suspicio non repelleret, sed approbaret, vel reciperet: ergo videtur, quod non debet dimittere dare eucharistiam alicui pro suspitione.

CONTRA, 32. q. 1. Dixit dominus. Vbiunque est fornicatio, vel fornicationis suspicio libere vxor dimittitur: ergo a simili, vbi que est suspicio homo propter illam, sicut propter factum iuste repellitur: ergo sicut sacerdos non debet dare eucharistiam publice criminosis, ita nec publice de crimine suspectis.

C O N C L V S I O.

Sicuti criminoso notorio vtiunque est denegandum, sic de suspecto eodem idem debet esse iudicium.

dum sit violenta suspicio, idemque de suspecto occulto vti de itidem criminoso.

RESPONDEO, sicut dicit glo. super capitulum vltimo allegatum: triplex est suspitio, temeraria, probabilis, violenta.

Suspicio temeraria dicitur, quæ ex irrationabili causa confurgit, cuiusmodi est illa quæ confecta est rumoribus maledicorum hominum, & obtractatorum. 11. q. 3. In cunctis, & pro tali suspitione non debet sacerdos dimittere eucharistiam dare suspecto.

Probabilis est, quæ consistit ex probabilibus signis, propter hanc suspitionem non debet etiam sacerdos dimittere dare eucharistiam. 2. q. 1. Deus mala audita nullum audientium moueant, nec falsim dicta absque certa probatione quisquam vnquam credat. Sed ante audita diligenter inquirat, nec præcipitanter quid aliquis agat, & ita nullum ante veram, iustamque probationem iudicare, aut damnare debemus.

Violenta est quæ surgit ex suspitionibus violentis, ut si inueniatur suspectus cum suspecta, nudus cum nuda, solus cum sola in eodem lecto, loco, & tempore suspectis: & contra tales suspectos iudicandum est, sicut iudicaretur de facto. Vnde sicut publice criminoso sacerdos non debet dare eucharistiam, ita nec publice suspecto de crimine modo suspecto prædicto: secundum enim iura quatuor modis conuincitur homo de crimine, scilicet instrumentis, aut testibus, vel facti euentia, extra de coha. cle. & mul. tua. Et. 2. q. 1. Scelus quod lotharius, aut iuris interpretatione, ut quando quis sepe citatur & monetur, neque se purgat, nec comparat. 3. q. 9. decernimus, vbi sic dicitur. Manifestum est confutari de crimine eum qui indulto & toriens delegato iudicio purgandi se occasione non vitatur, aut violenta suspitione. 32. q. 1. Dixit dominus, & hæc no. 2. q. 1. c. 1. in glo.

Argumenta ad partem primam procedunt de suspitione temeraria, vel probabilis.

Argumentum ad partem aliam procedit de suspitione violenta.

CIRCA litteram. Ut quid par as dentem & ventrem? supple tantum, quia hoc non sufficit, credere enim oportet. In illo enim sacramento, & corpus, & sanguinem suum commendauit nobis, quod & fecit nos ipsos. i. cuius significatum fecit nos ipsos, scilicet corpus Christi mysticum: corpus enim Christi verum in sacramento signum est corporis mystici. Vnde potest dici quod ly, quod ibi facit relationem simplicem. Malus accipit sacramentum, & non rem, hoc non intelligitur de re cõtenta, quæ est corpus Christi verum: sed de re significata, & nõ cõtenta, quæ est corpus Christi mysticum, quo ad formale eius principium quod est gratia.

Responso. Tripliciter esse suspitionem: temerariam scilicet probabilis & violentam. lra Math. 7. & Alex. de alef. 2. par. 13. 4. latus habet s. n. lra. Ex tra de præ. fump. ca. in literis & ca. sequenti 32. q. 1. dixit dominus. Scilicet c. vltimo & ea c. qual. tharius.

Ad argum.

Litteræ examinationis.

De hæresi aliorum qui dicent corpus Christi non esse in altari nisi in signo.

D I S T I N C T I O X.

VNT item alij, præcedentium in saniam transcendentem, qui Dei virtutem iuxta modum naturalium rerum mentientes, audacius ac periculosius veritati contradicunt, asserentes in altari non esse corpus Christi vel sanguinem, nec substantiam panis vel vini in substantiâ carnis & sanguinis conuerti, sed ita Christum dixisse, Hoc est corpus meum, sicut Apostolus dixit, Petra autem erat Christus. Dicunt enim ibi esse corpus Christi tantum in sacramento, id est in signo, & tantum in signo manducari a nobis.

1. Cor. 12.

Ioan. 6. f. Aug. super ps. 54. et de cõf. dist. 2. cap. Prima quidem. Aug. super ibid. ps. 98. Adorate scabellum.

Qui errandi occasionem sumunt a verbis Veritatis: vnde prima hæresis facta est i discipulis Christi. Cum enim diceret, Nisi quis manducauerit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit vitam æternam: illi non intelligentes dixerunt, Durus est hic sermo: quis potest eum audire? & abierunt retrò. Illis discendentibus instruxit duodecim qui remanserant. Spiritus est, inquit, qui viuificat: caro nihil prodest: verba quæ locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Intellexisti spiritualiter, spiritus & vita sunt. Intellexisti carnaliter, et sic spiritus & vita sunt: sed tibi nõ sunt. Spirituualiter intellige quæ locutus sum. Nõ hoc corpus quod videtis, manducaturus es, & bibiturus illum sanguinem quem fusi sunt qui me crucifigebat. Sacramentum aliquod vobis commendauit. Spirituualiter intellectum viuificabit vos, caro autem non prodest quicquam. Sunt etiam & alia, illorum insania fomitem ministrantia. At enim Aug. Donec seculum finiatur, sursum est Dominus, sed tamen etiam hic nobiscum est veritas Dominus. Corpus enim in quo resurrexit, in vno loco esse oportet: veritas autem eius lōge a prin. vbi que diffusa est. Item, Vna persona est Deus & homo: vbi que per id quod est Deus, in cælo per id quod homo est. Christus dicit etiam, Pauperes semper habetis vobiscum: me autem non semper habebitis. His aliisque vtuntur præfati hæretici in assertionem sui erroris.

Tra. 50. super Ioan. in fine. August. ad Dardanum epi 57. non lōge a prin. Matt. 26. 4.

Determinatio præmissorum.

Q V A E ex eadem ratione omnia accipienda sunt non enim verbi his negatur, verum corpus Christi à fidelibus sumi, vel in altari esse: sed his Veritas Apostolo. & in eis nos instruxit, quod ipse corpus non per partes discerptum, vt putauerunt illi discipuli qui retroierunt, sed integrum, nec visibiliter in forma humana, sed inuisibiliter sub forma panis & vini corpus & sanguinem nobis traderet. Quem sensum August. confirmat dicens. Ipsum quidem, & non ipsum corpus quod videbatur, manducatur, ipsum quidem, inuisibiliter, non ipsum visibiliter. Item, Et si necesse est illud celebrari visibiliter, necesse est tamen inuisibiliter intelligi. Ita etiam intelligendum

est corpus Christi esse in vno loco, scilicet visibiliter in forma humana veritas tamẽ eius id est diuinitas, vbi que est: veritas etiam eius id est verum corpus, in omni altari est, vbi que celebratur. Sic etiam illud intelligendum est, Pauperes semper habetis vobiscum: me autem nõ semper habebitis, secundum corporalem præsentiam, scilicet qua cum eis conuersabatur. Similiter per id quod homo est, in cælo est, scilicet visibiliter: inuisibiliter autem est in altari, quia non in forma humana apparet, sed forma panis & vini operitur. Vnde & inuisibilis caro eius dicitur, quæ verè est in altari. Sed quia in specie sua non apparet, inuisibilis dicitur. At enim Aug. Hoc est quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus, sacrificium Ecclesiæ duobus confici, duobus consistare, visibili elementorum specie, & inuisibili Domini nostri Iesu Christi carne & sanguine: sacramento & re sacramenti, id est, corpore Christi, sicut & Christi persona constat & conficitur ex Deo & homine, cum Christus sit verus Deus & homo, quia omnes res illarum rerum naturam & veritatem in se continet, & ex quibus conficitur. Conficitur autem sacrificium ecclesiæ duobus, sacramento, & re sacramenti, id est, corpore Christi. Est ergo sacramentum, & res sacramenti, idem corpus Christi. Ecce inuisibilem dixit carnem Christi, quia forma panis operata sumitur & tractatur. Idemque corpus Christi, dixit esse sacramentum & rem: ex quo confirmatur quod supra diximus. Deinde addit quod magis mouet lectorem: Caro, inquit, eius est, quàm sub forma panis operata in sacramento accipimus, & sanguis eius, quem sub vini specie ac sapore potamus: caro videlicet carnis, & sanguis sacramentum est sanguinis: carne & sanguine vtroque inuisibili, intelligibili, & spirituuali significatur corpus Christi visibile & palpabile, plenum gratia & diuina maiestate.

Quæ sit intelligentia præmissorum.

ATTENDE his diligenter: quia tropo quoddam vtitur hic Augustinus, quo solent res significantes rerum sortiri vocabula quas significant. Hic enim visibiles species panis vocatur nomine carnis, & visibiles species vini nomine sanguinis. Inuisibilis vero & intelligibilis dicitur caro Christi, quia secundum illam speciem non videtur caro, sed intelligitur: ita & sanguis. Caro ergo inuisibilis dicitur esse sacramentum carnis visibilis, quia species panis, secundum quam non videtur caro illa, est sacramentum carnis visibilis: quia carne inuisibili id est specie, secundum quam caro Christi non videtur caro, significatur corpus Christi, quod est visibile & palpabile, vbi in sua forma apparet. Ita & de sanguine accipi debet. Quæ sensum confirmat Aug. aperiens qualiter prædicta intelligenda sint, quia obscure dixerat, consequenter dicens ita panem vocari corpus Christi, cum verè sit sacramentum corporis Christi, quod in cruce positum est, sicut ipsa immolatio, quæ fit manibus sacerdotis, vocatur Christi passio, non rei veritate, sed significandi mysterio, & sicut sacramentum fidei dicitur fides. Satis responsum est hæreticis, & obiectionibus eorum, qui negant verum corpus Christi in altari esse, & panem in corpus, vel vinum in sanguinem mysti-

Aug. super Psal. 98. lo. co præ allegato.

Mat. 26. 4.

Extant hæc verba apud Lanfrancum, non ita procul ante me dixim li. Es cisantur de conse. dist. 2. ca. Hoc est.

De cõf. dist. 2. c. Hoc est.

De cõf. dist. 2. Hoc est quod dicimus, par. Sicut et 80.

Ad aliam partem.

D. Bon. vbi supra. D. T. p. 3. q. 80. ar. 6. Alex. vbi supra. ar. 2.

Silicet penultimo.

Aug. 1. D. Thom. 4. sent. dist. 9. ar. 1. q. 5. Alex. vbi supra. ar. 3.

Secundo. Et 2. q. 2. in scripturis.

In oppositum.

ca consecratione conuerti, dicentes, Quis audeat mēducare dominum suum? Quis etiam audeat dicere, quotidie formari corpus Christi de materia vel substantia, quæ non fuit caro Virginis?

Autoritatibus probat verum corpus Christi esse in altari, & id in panem conuerti.

Mat. 26 c. Amb. lib. de his q. myst. in. ca. 9. 4. Reg. 9. Gene. 1. & Psal. 32. b.

Hæc & his similia obijciunt illi, in diuino mysterio legem naturæ sectantes, quorum perfidiam subdita conuincunt testimonia. At enim Veritas, Accipite, hoc est corpus meum. Item Ambrosius. Si tantum valuit sermo Helie, ut ignem de celo deponeret, non valebit tantum sermo Christi, ut substantias mutet? De totius mundi operibus legitur. Quia ipse dixit, & facta sunt, &c. Sermo igitur, id est filius, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quæ sunt, in id mutare quod non erat? Non enim minus est creare, quàm mutare nouas naturas rebus. Item, Si ordinem querimus, viro mixta femina generare cōsueuerat. Liqueat ergo, quod præter naturæ ordinem virgo generauit, & hoc quod conficimus corpus, ex Virgine est. Quid ergo hic queris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse partus ex Virgine? Item, Ante benedictionem alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur. Ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur. Tu dicis, Amen, id est, verum est. Quod sermo sonat, affectus sentiatur. Item Aug. In specie panis & vini quam videmus, res inuisibiles, id est carnem & sanguinem honoramus, nec similiter pendimus has duas species, sicut ante consecrationem pendebamus. Cum fideliter fateamur, ante consecrationem panem esse, & vinum quod natura formauit, post consecrationem verò, carnem Christi & sanguinem, quod benedictio consecrauit. Item Amb. Panis est in altari vsuatus, ante verba sacra, ubi accersit consecratio, de pane fit Christi caro. Quomodo autem potest quod panis est, esse corpus Christi? consecratione, quæ fit sermone Christi. Item, Si tanta vis est in sermone Domini, ut inciperent esse quæ non erant, quanto magis operatorius est, ut sint quæ erant, & in aliud commutentur? Et sic quod erat panis ante consecrationem, iam corpus Christi est post consecrationem, quia sermo Christi creaturam mutat, & sic ex pane fit corpus Christi, & vinum cum aqua in calicem missum fit sanguis, consecratione verbi cælestis, Item Aug. Sicut per spiritum sanctum vera Christi caro sine coitu creatur: ita per eundem ex substantia panis & vini idem corpus Christi & sanguis consecratur. Corpus Christi & veritas est, & figura. Veritas, dum corpus Christi & sanguis virtute spiritus sancti ex panis & vini substantia efficitur: Figuram verò est id quod exterius sentitur. Itē Eusebius Emisenus, Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis sui, verbo suo, secreta potestate commutat. Ex his alijsque pluribus constat, verum corpus Christi & sanguinem in altari esse, imò integrum Christum ibi sub utraque specie: & substantiam panis in corpus, & vini substantiam in sanguinem conuerti.

† Nō enim minus est no. mai reb. dare, quā mutare naturam. Sic apud Ambro. Ibidem.

De cōse. dist. 2. Nos autē.

Id de Sacra. 4. c. 4. & de conse. dist. 1. Panis est. Ibidem.

In ser. quod dā de verbis Euāg. cuius inuisi. Perit, que est Christus, ait sed non rep. in vulg. ex. plari & de conf. dist. 2.

Verum sub. In serm. de corpore, & sang. Dom.

DISTINCTIO X.

PERIVS determinauit Magister de hoc sacramento secundum se, & per comparationem ad suscipientem: hic ostendit verum corpus Christi esse sub specie panis.

Continuatio.

Et diuiditur pars ista in tres partes.

Primo magister ponit errorem illorum qui negant corpus Christi esse sub specie panis, & auctoritates quas illi adducebant pro se.

Diuisio.

Secundo ponit earum solutionem. ibi. (Quæ ex eadem).

Tertio ad confirmationem veritatis de essentia veri corporis Christi sub specie plures adducit auctoritates. ibi. (Hic & his).

Media diuiditur in duas.

Primo soluit auctoritates quas hæretici adducebant pro se.

Secundo explanat quandam auctoritatem adductam in aliarum auctoritatum solutione. ibi. (Attende.)

CIRCA hanc dist. querendum est principaliter de 7.

Et primo de esse corporis Christi sub sacramento.

Secundo de modo essendi.

Tertio de substantiæ panis cōuertibilitate.

Quarto de corporis Christi vt est sub sacramento mobilitate, & tangibilitate.

Quinto de cognoscibilitate.

Sexto de modo essentiæ partium corporis Christi sub partibus illius speciei.

Septimo de virtute per quam corpus Christi est sub specie.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum, queruntur duo.

Primo vtrum corpus Christi sit sub specie quantum ad veram eius substantiam.

Secundo vtrum quantum ad eius veram quantitatem.

QVÆSTIO I.

Vtrum corpus Christi sit sub specie quantum ad veram substantiam.

VIDETUR quod non: quia dicitur de consecra. dist. 2. Non hoc: & Magister in littera huius dist. ca. primo. Non hoc corpus quod videtis manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem quæ effusuri sunt qui me crucifigent. Sed si vere ibi esset substantia corporis Christi, manducatur a manducante speciem: ergo non est ibi.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 10. ar. 1. q. 1. d. Th. 4. 2. dist. 10. q. 1. & par. 3. q. 7. ar. 1. 2. Scor. lib. 4. dist. 10. q. 1. Alex. p. 4. q. 10. m. 7. ar. 3. Secundo.

Item eadem dist. prima, & Magister in littera huius dist. cap. 1. Donec seculum finiatur sursum est Dominus, sed si esset sub speciem esset inferius: ergo non est ibi.

Item eadem dist. prima, & Magister in littera huius dist. cap. 1. Donec seculum finiatur sursum est Dominus, sed si esset sub speciem esset inferius: ergo non est ibi.

Item eadem dist. prima, & Magister in littera huius dist. cap. 1. Donec seculum finiatur sursum est Dominus, sed si esset sub speciem esset inferius: ergo non est ibi.

Item eadem dist. prima, & Magister in littera huius dist. cap. 1. Donec seculum finiatur sursum est Dominus, sed si esset sub speciem esset inferius: ergo non est ibi.

Item Mat. 26. Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis, sed

Tertio.

sed si substantia eius vere esset sub specie, semper possemus eam habere: ergo non est ibi.

Item quod est alicubi vbi prius non fuit mutatum est, sed per verba quæ dicit sacerdos sub stantia corporis Christi non mutetur: ergo sub illa specie non est.

Quarta. 5. physico. T. com. 7. & inde.

In oppositum.

CONTRA, de consecr. dist. 2. Panis est in altari: vbi accesserit consecratio, de pane fit Christi caro.

Item eadem di. Hoc est, & recitat Magister in littera huius di. c. 2. Omnis res illarum rerum naturam, & veritatem in se continet, ex quibus conficitur: conficitur autem sacrificium ecclesiæ duobus, sacramento, & re sacramenti: id est corpore Christi: est igitur ibi sacramentum, & res sacramenti, id est corpus Christi.

CONCLUSIO.

Abeant in interitum, qui nimis impie dixerint corpus Christi in sacramento tantum esse sicut in signo: & nos potius emori, quam aut pietati fidei, aut sacramenti dignitati derogare volentes sub specie ibi vere, & realiter contineri intrepidè asseramus.

AD ISTAM quæstionem respondeo, quod in sacramento altaris substantia corporis Christi vere, & realiter continetur sub specie panis: diuina enim virtus, quæ de nihilo mundum creauit, hoc instituere potuit, & instituere voluit, & quia voluit fecit, & hoc facere congruum fuit, quia in hoc manifestatur suæ potentiam immensitas: hoc enim est tam admirabile, quod transcendit omnem facultatem nature, & suæ humilitatis profunditas in hoc quod voluit, quod possemus suum corpus sacratissimum nostris manibus contractare, & eius inestimabilis charitas, quod in hoc a nobis visibiliter recedens nobiscum voluit verum corpus suum inuisibiliter remanere, & per hoc in volendo credere in humilitate exercitamus, & in virtute spei roboramur, & charitate amplius inflamamur. Sicut me ergo debent omnes catholici detestari, & persequi illum pessimum errorem impiorum qui dixerunt corpus Christi non contineri realiter in sacramento altaris, sed tantummodo ibi esse sicut in signo, quem errorem retractauit Berengarius Romæ coram 114. episcopis, vt habetur de consecr. dist. 2. Ego Berengarius.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod soluitur per litteram sequentem: sequitur enim immediate. Ipsum quidem, & non ipsum: ipsum inuisibiliter, non ipsum visibiliter, supple māducabitis. Sed inuisibiliter, sub specie panis, & sanguinem inuisibiliter bibetis sub specie vini.

Ad secundū. Aliā inter. prærationē ex Sco. agno sce.

Ad secundum dicendum, quod soluitur etiā per litteram sequentem, immediate enim sequitur. Sed tamen hic etiam nobiscum est veritas domini, glo. ibidem, id est ipsum verum corpus in forma panis in altari. Sursum est: ergo visibiliter, hic autem nobiscum est in sacramento inuisibiliter, & cum hoc realiter.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod ibi voluit, do-

minus dicere, quod non semper ipsum haberent secundum corporalem præsentiam visibiliter, sicut erat conuersatus cum eis.

Ad quartum.

Ad quartum dicendum, quod non oportet maiorem esse veram, quando aliquid est vbi prius non fuit per transubstantiationem alterius rei in ipsum: per hoc autem est corpus Christi realiter in sacramento altaris, vt inferius declarabitur. Vel potest dici, quod non oportet, quod illud quod est alicubi vbi prius non fuit, mutatum sit, nisi desinat esse vbi prius erat: corpus autem Christi cum incipit esse sub specie, sub qua prius non erat, non propter hoc desinit esse vbi prius erat.

Sco ponit in Christo aliam quam mutationem q. præ sent. in si. primi ar.

QVÆSTIO II.

Vtrum corpus Christi sit sub specie quantum ad eius veram quantitatem.

VIDETUR, quod non: vnam quantitatem esse maiorem alia, est ipsum continere, & excedere: ergo cum quantitas corporis Christi maior sit, quam quantitas hostiæ, ponere eam sub quantitate hostiæ videtur contradictionem includere.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra. q. 2. D. Thom. 4. sent. dist. 10. q. 2. & p. 3. q. 7. ar. 1. Scor. vbi supra.

Item omne quantum contentum ab alio quantum est in eo, sicut in loco, & circumscribitur ab eodem: sed corpus Christi non est sub specie localiter, quia vt dicitur de consecra. dist. 2. Prima. Corpus in quo resurrexit dominus in vno loco oportet esse, nec circumscribitur a specie, quia quantitas ab alia circumscripta commensuratur eidem: ergo in sacramento altaris non est substantia corporis Christi cum sua vera quantitate.

Alex. vbi supra. Hec duo argu. sumuntur q. phy. parte prima. Secundo.

Item facilius est substantiam separare ab accidentibus, quam e conuerso: quia accidentia dependent a substantia: cum ergo in hoc sacramento sint accidentia panis sine substantia, vt inferius declarabitur: multo fortius ibi debet esse substantia corporis Christi sine accidente: quantitas autem accidens est.

Tertio. 1. physico. T. com. 39. 7. metaphy. T. com. 2. & ibidem.

CONTRA, corpus Christi in sacramento altaris est corpus organicum viuens, sed tale corpus non potest esse sine quantitate: ergo corpus Christi est sub specie panis cum sua naturali quantitate. Item quantum esse substantiæ non dependeat ex accidente, tamen per accidens est suum bene esse: sed corpus Christi nusquam debet esse sine bene esse: ergo corpus Christi non est sub specie panis sine quantitate, cum inter alia accidentia sit immediatior substantiæ.

In oppositum.

CONCLUSIO.

Sub speciebus etiam paruis corpus Christi in altari secundum totam eius naturalem quantitatem contineri diuina id operate virtute catholicè sentiendum est.

Responsio.

RESPONDEO, quod corpus Christi cum sua quantitate realiter continetur sub specie panis in sacramento altaris, nec tamen quantitas corporis Christi circumscribitur ab illa specie. Primum probatur per conclusionem questionis præcedentis: cum enim realiter ibi sit substantia corporis Christi

Rich. super 4. Sent. H 3 sti.

sti, quæ a sua quantitate naturali non separatur, sequitur ipsam quantitatem ibi esse, & quia etiam corpus animæ coniunctum est, ibi etiã est anima. Vnde si aliquis consecrasset in triduo mortis Christi sub sacramento fuisset corpus sine anima, & quia ista non separantur a diuinitate ibi etiã est diuinitas. Sed substantia corporis est ibi primo, & per se & immediate: quia substantia panis non transubstantiatur, nisi in substantiã corporis: quantitas autem & anima, & diuinitas ibi sunt per concomitantiam, quamuis si diuinitas non esset ibi per concomitantiam, tamen esset ibi tota propter simplicitatem, & immensitatem suam, per quæ ubique tota est sub specie: ergo sub specie panis totus est Christus cum sua quantitate: similiter sub specie vini, quia quauis substantia vini non transubstantiatur nisi in sanguinem, tamẽ quia sanguis vnitus est corpori, & corpus suæ quantitati, & animæ, & corpus, & anima diuinitati: ideo corpus, quantitas eius, anima, diuinitas sunt sub specie vini per concomitantiam, & ita sub specie vini totus est Christus. Quod autem quantitas corporis Christi non circumscribatur a quantitate speciei, declaratur sic: quantum circumscripitiue contentum ab aliquo, quanto ei commensuratur, ita quod pars respondet parti: sed quantitas corporis Christi non commensuratur quantitati speciei, neque pars respondet parti, immo vt inferius ostendetur, est sub qualibet parte hostiæ tota: quãtum enim quod commensuratur alij quanto applicatur ei primo, & per se & immediate per suam quantitatem: hic autem est econuerso, quia quantitas corporis Christi est sub specie per suam substantiam quæ per se primo, & immediate sub illa specie continetur.

Primũ Corpus Christi quantum est sub specie panis, licet non circumscriptiue vel licet nõ sub modo quantitatiue

Quo ad secundum. 4 phy. 5. c. 41.

Ad primũ.

Ad secundum.

Ad tertium.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod procedit de continentia circumscripitiua: sic enim ponere maiorem quantitatem contineri a minori contradictionem includit, vt autem ostensum est in corpore quæstionis, corpus Christi non circumscribitur a specie.

Ad secundum dicendum, quod maior non est vera de quanto, quod continetur sub alio quanto ratione substantiæ primo, & per se, & immediate, & non ratione suæ quantitatibus nisi per concomitantiam, sicut est in proposito.

Ad tertium dicendum, quod quamuis Deus posset substantiam corporis Christi ab accidentibus separare, tamen non decebat, quod fieret, sicut decet accidentia panis separari a substantia sua: non enim posset corpus Christi separari ab omni accidente remanente vita, quia anima non potest animare corpus, nisi organicum: organizatio autem substantiæ corporis Christi sine quantitate esse non potest.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc queruntur duo. Primo vtum Dei filius possit facere cor-

pus suum esse in illa specie, vt in loco, sub qua continetur in sacramento.

Secundo vtum ipse possit facere corpus suum in pluribus locis simul.

Q V A E S T I O I.

Vtrum Deus possit facere corpus suum esse in illa specie, vt in loco sub qua continetur in sacramento.

RESPONDEO quod sic: quia omne quod continetur ab alio, ita quod neque excedit, nec exceditur est in eo vt in loco: sed sic se habet corpus Christi ad speciem sub qua continetur: ergo est in ea, vt in loco.

Item omne corpus, vel est locus, vel est in loco, sed corpus Christi vt contentum sub illa specie non est locus: ergo est ibi, vt in loco.

CONTRA, omne quod est in loco nõ potest desinere esse in loco nisi mutetur, sed corpus Christi potest desinere esse sub specie absque hoc, quod mutetur, sicut patet cum species corrumpitur: ergo non est in ea vt in loco, sed videtur, quod si possibile fuisset hoc fieri, quod Deus fecisset, quia magis fuisset in hoc manifesta potetia sua: ergo videtur, quod facere non possit.

Item si corpus Christi esset ibi vt in loco, aut vt in communi, aut in proprio: non primo modo, quia Deus non potest facere, quod parua quantitas excedat maiorem: locus autem communis excedit locatum: neque secundo modo, quia Deus non potest facere, quod minor quantitas sit æqualis maiori: quantitas autem locati, & loci proprii æquantur: ergo Deus non potest facere vt corpus suum sit in illa specie, vt in loco.

CONCLUSIO.

Corpus Christi non esse de facto sub specie sacramentali vt in loco liberè fatemur, de possibili tamen cũ hoc euidentè non includat contradictionem, pars affirmatiua pblematis istius videtur credenda magis.

RESPONDEO, corpus Christi non esse sub illa specie, vt in loco: verum est, quia corpus locatũ est in loco ratione quantitatis primo & per se: corpus vero Christi continetur sub prædicta specie ratione substantiæ primo & per se, vt in præcedenti quæstione habitum est. Vnde quantitas ibi non est nisi ex consequenti, & per concomitantiam, & per aliud a se, scilicet per substantiam. Vnde corpus Christi continetur sub illa specie quasi modo contrario ei quo locatum est in loco. Sed vt placet aliquibus, Deus posset facere, vt ibi esset vt in loco, innitentes secundæ rationi factæ ad partem primã. Et quia videtur eis, quod hoc posset Deus facere absque hoc, quod circumscriberetur ab illa specie, quia sicut potest Deus conseruare causam influendo ad causæ permanentiã, & non ad eius actionem, ita potest facere, quod hæc species, sicut locus corpus suum contineret: & tñ respectu ipsius nõ haberet actionem, quæ est circumscripitiua, ita quod in corpore illo non caret ubi

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. 9. 3. D. Th. 4. 2. dist. 10. 9. 3. 76 ar. 5. Sco. vbi sit. q. 2. Alex. vbi supra. T. com. 41. 4 phy. T. com. 43. in oppositum. 4 phy. T. com. 32.

4 phy. T. com. 14.

Response.

Prima opi. Sco. de posibili.

In c. vbi 2. opi. D. Thom.

4 phy. T. c. 45.

Ad primũ.

Ad secundum.

Ad aliam partem.

vbi quod secundum auctorem sex principiorum est circumscripitiua corporis a loci circumscriptione procedens. Sed hoc alijs non videtur rationabile, quia aliquod corpus esse in alio, vt in loco, non est tantum contineri ab illo, sed ei commensurari, & ei configurari, vel locum sibi: corpus autem Christi commensurari quantitati modicæ speciei, & ei configurari videtur includere contradictionem quantitate corporis Christi tota remanente: tamen corpus Christi est in loco speciei, vt in loco, non per se, sed per accidens, in quantum continetur sub specie quæ per se est in loco, sicut anima per accidens est in corpore, vt in loco, in quantum est in corpore, quod per se est in loco: sed sicut ex hoc non sequitur, quod anima sit in corpore vt in loco, ita ex dictis nõ sequitur, quod corpus Christi sit sub specie, vt in loco.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod non oportet maiorem esse veram, nisi de eo quod continetur in alio circumscripitiue & dimensionaliter: anima enim est in corpore vt in loco, & tamen ipsum non transcendit seu excedit substantialiter, cum non sit, nisi vbi est corpus, vel pars corporis, nec corpus excedit eam, cum sit in qualibet parte corporis tota: corpus autem Christi non continetur sub illa specie circumscripitiue, nec dimensionaliter.

Potest etiam dici, quod minor argumenti est falsa. Vnam enim quantitatem excedere aliam est eam esse maiorem illa, & certum est, quod quantitas corporis maior est, quam quantitas speciei, & nihilominus continetur sub illa per modum qui supraddictus est.

Ad secundum dicendum, quod non plus concludit, nisi quod corpus Christi est in loco, & hoc est verum: quia illud idem corpus in numero quod sub specie continetur in celo est vt in loco. Sed hæc solutio magis est ad hominem, quam ad rem: posset enim Deus transubstantiare substantiam panis in aliquod corpus non prius existens, quod esset sub illa specie modo simili, sicut est corpus Christi sub illa, & si ita esset illud corpus non esset sub illa specie, nec alibi vt in loco.

Dicendum ergo, quod quamuis corpus Christi sit in celo, vt in loco, tamen in quantum est sub sacramentali specie, nec est locus, nec in aliquo vt in loco per se, sed est in aliquo, vt in signo signatum vere, & realiter continente: intelligenda est ergo maior argumenti ad hoc vt sit vera secundum ordinem, quem Deus in corporibus instituit secundum legem communem: Deus enim creare posset vnum lapidem non infra ambitum vltimi celi, nec ipsum celum contingentem, sicut posset facere aliud celum non contentum ab isto, nec istud continens seu contingens, & si lapis sic crearetur, nec esset locus, neque esset in loco.

PRIMVM argumentum ad partem aliam,

quamuis concedit posset ratione principalis conclusionis, tamen maior falsa est: per destructionem enim loci posset locatum desinere esse in loco vbi erat, sine sui mutatione, sic & corpus Christi per corruptionem speciei desinit esse in aliquo vbi erat sine sui mutatione.

Q V A E S T I O I I.

Vtrum filius Dei possit facere corpus suum esse in pluribus locis simul.

RESPONDEO quod non: quia esse hic includit non esse alibi, & econuerso: ergo vnum corpus simul esse in pluribus locis includit contradictionem: Deus autem contradictoria simul esse vera facere non potest.

Item esse in vno loco tantum conuenit corpori, eo ipso quod limitatum est, sed Deus nõ potest facere quin corpus sit limitatum: ergo non potest facere quin sit in vno loco tantum.

Item Ansel. monol. cap. 21. Vnum totum nõ potest simul esse in diuersis locis, sed corpus est vnum totum: ergo simul non potest esse in diuersis, sed quod non est possibile esse, nõ est possibile fieri: & quod non est possibile fieri, Deus facere non potest.

Item termini locati, & loci proprii simul sunt, sed quæcunque sunt simul cum eodem in numero simul sunt inter se, sicut quæcunque vni & eidem sunt equalia, inter se sunt equalia: si ergo Deus faceret vnum corpus in diuersis locis simul essent termini distantium locorum, quod contradictionem includit.

CONTRA, Hug. libro secundo de sacra. parte 8. cap. 11. dicit, quod Deus potest facere vnum corpus in diuersis locis.

Item facit, quod simul sit realiter contentũ sub speciebus diuersis: ergo a simili potest facere, quod simul sit contentum sub diuersis rebus, vt in diuersis locis.

CONCLUSIO.

Cum corpus Christi sub speciebus non contineatur definitiue ipsum in diuersis locis simul sacramentaliter esse posse, nulli fidelium dubium est.

RESPONDEO, corpus Christi esse sacramentaliter in diuersis altaribus simul, omnibus fidelibus certum est, quia vere, & realiter continetur sub diuersis speciebus, quæ sunt in diuersis altaribus. Sed vtum Deus facere posset, quod simul sit in diuersis rebus in qualibet, vt in loco proprio, siue localiter dubium est. Dicunt enim quidam, quod nõ, moti propter rationes ad primam partem inductas. Mihi autem videtur contrarium, sicut enim imaginabiliter videtur esse contra legem corporis, & loci, vnum corpus simul sit in locis diuersis etiam per diuinam potentiam, ita videtur esse imaginabiliter contra legem corporis, & loci, vt plures soliditates simul sint in eodem loco. Vnde omnes Philosophi hoc habuerunt pro impossibili, & tamen videmus, quod duæ soliditates manentes distinctæ per Rich. super 4. Sent. H 4 distin-

D. Bon. vbi supra. D. Thom. 4. sent. dist. 10. ar. 1. q. 1. Sco. vbi supra. Alex. vbi supra. Secundo.

Tertio.

Quarto. 4 phy. T. com. 34.

In oppositum.

Response.

Sco. factus est istud contra totam viam communem 4 phy. T. com. 47. & 55.

distinctionem substantiarum corporearum, quarum sunt soliditates, possunt esse in eodem loco proprio simul per diuinam potentiam: facit enim corpus esse glorificatum in eodem loco proprio cum non glorificato: ergo videtur a simili, quod simul possit facere vnum corpus in diuersis locis.

2 ratio.

Præterea Deus posset transmutare dimensiones panis in dimensiones corporis sui, sicut substantiam in substantiam: non enim minus distinguitur substantia panis a substantia corporis Christi, quam dimensiones a dimensionibus, sed si hoc faceret, corpus Christi esset ubi fuit panis, non tamen sacramentaliter: ergo cum istam transmutationem simul posset facere in locis diuersis, sicut in diuersis locis simul facit transubstantiationem substantiæ panis in substantiam corporis sui, posset facere corpus suum simul esse in diuersis locis non sacramentaliter.

3 ratio.

Præterea sicut Deus transubstantiat substantiam panis in corpus suum, & posset transmutare dimensiones in dimensiones, ita posset diuersas partes aeris, quarum qualibet esset æqualis dimensionibus corporis Christi, simul transmutare in corpus Christi, ita quod substantiam in substantiam, & dimensiones in dimensiones, quod si faceret, corpus Christi simul esset in diuersis partibus aeris, & in locis.

4 ratio.

Præterea effectum quem Deus facit mediante causa efficiente secunda, posset facere sine illa: quamuis autem transubstantiatio substantiæ panis in substantiam corporis Christi sit ratio, vt sub illa specie fiat p̄sens corpus Christi: non tamen videtur ratio, vt ibi maneat, quia transubstantiatio cum sit mutatio transit in præteritum: corpus autem Christi ibi remanet: non est ergo ratio formalis essentiæ corporis Christi sub illis speciebus transubstantiatio substantiæ panis in ipsum: sed magis videtur reduci ad rationem causæ efficientis præsentis corporis Christi sub illis speciebus, eo modo quo mutatio ad causam reducitur effectiuam: ergo sine omni transmutatione Deus posset facere corpus suum simul sub illis speciebus: ergo a simili, & in locis ipsarum specierum etiam si ibi non essent speciei.

5 ratio.

Præterea ad hanc opinionem est auctoritas Hug. 2. lib. de sacramentis, parte 8. c. 1. dicens. Non est mirum si mirabilis mirabilia operatur. Quomodo inquit corpus vnum eodem tempore est in diuersis locis similiter; noli mirari, qui locum fecit, & locum in corpore, & corpus in loco, & qui fecit vt corpus vnum in loco vno esset, fecit sicut voluit, & si voluisset aliter facere potuisset, nam & quando vult aliter facit. Et infra. Cogita facientem, & desinet esse mirabile quicquid illud fuerit, & si forte esse mirabile non desierit, tamen incredibile non erit, si factor omnipotens cogitatur non erit impossibile quicquid erit.

Istam positionem fortificat ex Sc. & Francisco.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod esse hic non includit non esse alibi quando hoc fit per infinitam potentiam.

Ad primū.

Ad secundum dicendum, quod esse in vno loco tantum per finitam potentiam conuenit corpori eo ipso, quod limitatum est. Vnde sicut non potest non esse limitatum, ita non potest simul esse in pluribus locis per virtutem finitam: sed ex hoc non sequitur quin hoc possit fieri per virtutem infinitam.

Ad secundum.

Ad auctoritatem Ansel. dicendum, quod vnum totum non posse simul esse in diuersis locis, intelligendum est per virtutem creatam.

Ad tertium.

Ad quartum dicendum, quod minor non est vera, nisi quando illud vnum, & idem in numero est in vno loco tantum: non enim oportet, quod species sub quibus est vnum, & idem corpus Christi simul sint inter se.

Ad quartum.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo vtrum Deus posset conuertere substantiam panis in quantitatem corporis sui.

Secundo vtrum posset transmutare substantiam panis eandem in numero in corpora plura.

QVAESTIO I.

Vtrum Deus posset transmutare substantiam panis in quantitatem corporis sui.

VIDETVR quod non: quia Deus non posset facere quantitatem maiorem contineri totam per se, & primo, & immediate sub minori. Sed si Deus posset conuertere substantiam panis in quantitatem corporis sui, posset facere, quod quantitas corporis sui, quæ minor est, quam quantitas hostiæ, contineretur totam per se, & primo & immediate sub quantitate hostiæ, sicut substantia corporis continetur sub ea per conuersionem substantiæ panis in ipsum: ergo Deus substantiam panis non posset conuertere in quantitatem corporis sui.

Arg. 1.

Item Boetius lib. de duabus naturis, & vna persona Christi, longe ante medium: substantia corporea in incorpoream conuerti non potest, nec econuerso: sed non magis distant substantia corporea, & incorporea, quam substantia, & accidens: ergo substantia panis in quantitatem corporis Christi, cum sit accidens, conuerti non potest.

Secunda.

CONTRA, vt ostensum est in lib. primo, Deus potest facere quæcunque, non includunt contradictionem, sed substantia panis conuerti in quantitatem corporis Christi per diuinam potentiam non videtur includere contradictionem: ergo Deus illam conuersionem facere posset.

In oppositum.

CONCLUSIO.

Christum posse conuertere substantiam panis in quantitatem corporis sui diuinæ potentiæ non contradicit.

RESPONDEO, quod Deus posset conuertere

Responsio.

tere substantiam panis in quantitatem corporis sui si vellet: quod enim substantia panis transmutetur per diuinam potentiam in substantiam corporis Christi, hoc non est propter conuenientiam substantiæ panis ad substantiam corporis Christi, quia in illa nihil remanet commune, neque fit transitus per aliquid commune. In illa autem conuersione, quæ est ratione conuenientis aliquid commune remanet, vel saltem, fit transitus per aliquid commune. Sed hoc est per quandam possibilitatem, seu passiuam potentiam, quæ a creatore est in creatura, per quam ipsa ita est obediens creatori, vt de ipsa per creatoris potentiam fieri possit quicquid placuerit suæ voluntati: nec oportet apponere hanc contradictionem, si contradictionem non includit, quia voluntati creatoris placere non potest facere aliquid, quod contradictionem includat, eo quod nullo modo rationem possibilis habet, vt in lib. primo ostensum est: hæc autem possibilitas non tantum est substantia panis ad hoc, vt possibilitas secundum se totam conuertatur in substantiam corporis Christi, per diuinam potentiam: sed etiã vt conuertatur in corporis eius quantitatem. Concedendum ergo quod sicut substantia transmutatur in substantiam, ita posset Christus si vellet transmutare substantiam panis secundum se totam in quantitatem corporis sui, & quantitatem in quantitatem.

Dist. 43.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod si Deus transmutaret substantiam panis in quantitatem corporis sui, ex hoc non sequeretur, quod tota quantitas corporis Christi contineretur per se, & primo, & immediate sub illa specie panis: quia aut Deus faceret illa transmutatione non obstante, quod substantia corporis sui per se, & primo, & immediate contineretur sub illa specie: & quantitas substantia mediante, sicut est modo, aut ipsum corpus illam speciem excederet: non enim sic est possibile quantitatem maiorem totam contineri sub minori per se primo, & immediate, sicut substantiam maioris quantitatis totam contineri per se primo, & immediate sub quantitate minori.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod aut illud verbum intelligendum est de naturali conuersione, aut si extenditur ad supernaturalem, intelligendum est de conuersione in qua manet aliquid commune, seu in qua est transitus per aliquid commune, non de illa in qua totum conuertitur in totum nullo communi manente.

QVAESTIO II.

Vtrum Deus posset transmutare substantiam panis eandem in numero in corpora plura.

Arg. 1. Scot. lib. 4. dist. 10. q. 2.

VIDETVR quod non: quamuis due substantiæ, siue corporeæ, siue incorporeæ secundum diuersum modum existendi possint simul esse, vt spiritus separatus, & anima in corpore, & corpus glorificatum cum non glorificato: tamen duæ substantiæ secundum eundem modum existen-

di simul esse non possunt. Vnde duo corpora glorificata simul esse non possunt, nec duo corpora non glorificata: sed si substantia panis eadem in numero posset conuerti in plura corpora: plura corpora simul esse possent sub illa specie, secundum eundem existendi modum: ergo talem Deus conuersionem facere non potest.

Secundo. 7. com. 47. 53. 55.

Item secundum Philosophum 4. phys. quæ ratione duo corpora possent esse simul, eadem ratione infinita: sed Deus non posset facere, quod infinita corpora simul essent sub vna specie panis per conuersionem substantiæ panis in ipsam: ergo nec posset facere, quod substantia panis conuerteretur in duo corpora, quæ per illam conuersionem simul essent sub panis conuersi quantitate.

CONTRA, res contenta in loco quem totum non replet, nec aliquam eius partem non prohibet aliam rem simul esse cum ea in eodem loco. Vnde quia angelus existens in aliqua domo non replet eam totam, nec aliquam eius partem: ideo non prohibet alium angelum simul esse cum eo in eadem domo: sed corpus Christi contentum sub specie panis non replet eam totam, nec aliquam eius partem: ergo non prohibet aliud corpus esse cum ipso sub eadem: quæ ratione ergo potest conuerti in vnum, potest conuerti in plura.

In oppositum.

CONCLUSIO.

Profecto posset, cum vnam eandemque panis substantiam in corpora plura, per diuinam potentiam transmutari, non contradicat.

AD ISTAM quæstionem forte aliqui dicerent, quod Deus non posset transmutare substantiam panis eandem in numero in corpora plura, quia hoc non posset facere vnica conuersione, eo quod conuersiones plurificantur penes terminorum plurificationem. Nec pluribus conuersionibus successiue, quia substantia panis conuersa in corpus Christi, postea conuerti non posset in corpus aliud, quia per primam conuersionem desinit esse, & illud quod non est in aliud conuerti non potest. Nec pluribus conuersionibus simul, quia impossibile est eandem rem in numero simul mutari, & secundum idem diuersos mutationibus eiusdem speciei ad diuersos terminos disperatos.

Responsio. Opi. prima, & negativa.

Alijs autem videtur, quod Deus posset eandem substantiam panis in numero simul conuertere in plura corpora: quælibet enim pars corporis Christi tota est sub quolibet parte hostiæ, vt inferius ostendetur, quod verum non esset, nisi pars eadem substantiæ panis conuerteretur in quamlibet partem corporis Christi: sed qua ratione substantia panis secundum eandem sui partem simul potest conuerti caput corporis Christi, & in pedes, & in alia membra: videtur, quod posset conuerti per diuinam potentiam, si Deo placeret, in plura corpora simul.

Opi. 2. & affirmatiua.

QUI vult tenere hanc secundam opinionem potest dicere ad primum in oppositum, quod per diuinam

Secundam opinionem.

diuinam potentiam duo corpora secundū eūdem modum existendi simul esse non possent. Vnde Deus posset facere miraculosē, vt vnum corpus glorificatum simul esset cum alio glorificato : & vnum non glorificatum, cum alio non glorificato.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, q̄ quamuis Deus non possit facere, q̄ infinita corpora in actu simul essent sub eadem specie panis per conuersionem panis in ipsa: tamen posset facere, q̄ substantia panis cōuerteretur in plura corpora, quia infinitū non potest esse in actu in creatura. Vnde cū Philosophus dicit, q̄ qua ratione duo corpora possent esse simul, eadē ratione infinita, non accipit infinita pro infinito in actu: sed voluit dicere, q̄ nunquam tot essent simul in actu, quin adhuc possent esse plura.

Ad rationē propriam. Ad rationem, quā adducebatur pro alia opinione in corpore quæstionis, potest dici, q̄ Deus eandem substantiam in numero potest cōvertere simul in corpora plura, sicut potest facere vnū corpus simul esse in diuersis locis: quamuis enim eandem rem trāsmutari in hoc corpus sint contradictoria: tamen eādem rem trāsmutari per diuinam potētiam in hoc corpus, & simul in aliud corpus non contradicunt: sicut quamuis idem corpus esse hic, & non esse hic contradicunt: tamen idem corpus esse hic, & simul per diuinam potentiam esse alibi non contradicunt.

Secundam primā opin. Ad primū. QVI vult tenere primam opinionem, potest dicere ad argumentum ad partem secundam, q̄ quamuis angelus non repleat locum: tamen in eodem loco primo duo angeli simul esse nō possunt: & præterea si detur, q̄ duo corpora simul possint esse sub quāritate vnus hostiæ, eo modo quo ibi est corpus Christi: tamē substantia panis, secundum eādē sui partem in plura corpora simul conuerti non posset.

Ad rationē opin. Ad rationem adductam pro secunda opinione in corpore quæstionis, potest dici, quod non est simile de conuersione substantiæ panis secundum eandem sui partem in plura membra vnus corporis, & in plura corpora: quia in plura mēbra conuertitur ratione vnus corporis cuius sunt partes: sed non potest dari aliquid vnum ratione cuius simul conuertetur in plura corpora.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc quæruntur duo.

Primo, vtrum corpus Christi, vt contentum sub specie sacramentali possit moueri.

Secundo, vtrum ibi posset immediate tāgi.

QVAESTIO I.

Vtrum corpus Christi, vt contentum, sub specie sacramentali possit moueri.

Arg. 1. D. Bo li. 4. di. 11. ar. 2. q. 1. ET VIDETVR q̄ non: quia aut posset moueri per se, aut per motum hostiæ. Nō primo modo, quia omne quod per se mouetur est

in aliquo, vt in loco. Nec secundo modo, quia tunc simul posset moueri, & quiescere per motum hostiæ consecratę, & alterius quietē, quod impossibile videtur.

Item sicut dicit Philof. 2. topicorum. Impossibile est cōtraria simul inesse eidem: sed si corpus Christi posset moueri per motum hostiæ, cū vna mouetur superius, & alia inferius cōtrarijs motibus moueretur: ergo non potest moueri per motum hostiæ: ergo multo minus per se, vt videtur.

Item si moueretur per motum hostiæ versa hostia verteretur, quod falsum est: per motum ergo eius non mouetur, & minus per se, vt dictum est.

CONTRA, Philof. 2. topicor. Mouentibus nobis necessarium, & quæ in nobis sunt omnia simul moueri: ergo cum corpus Christi verē, & realiter cōtineatur sub specie, ipsa mota, oportet ipsam moueri: sed nihil mouetur per motum alterius, quod non possit moueri per se, quia omne tale per se est in potentia ad aliud: ergo corpus Christi potest moueri per se, & motu hostiæ.

Item impossibile est idem corpus per se moueri, & non moueri simul, & secundum idem: sed corpus Christi per se potest moueri in celo: ergo potest per se moueri in sacramento, aliter posset contingere, quod simul, & secundum idem moueretur, & non moueretur.

CONCLUSIO.

Corpus Christi, vt sub sacramentali contentum specie, vitali motu per se, locali verò per accidens posse in hostia moueri, rectē dici potest.

RESPONDEO, q̄ corpus Christi, vt contentum est sub specie sacramentali per se moueri dupliciter potest intelligi. Vno modo de motu qui nō habet comparationem ad extra, sicut motus vitalis, & delectationis: & in tali motu potest Christus moueri etiam, vt est sub specie sacramentali. Alio modo de motu qui non conuenit mobili, nisi per comparationem ad locum, cuiusmodi est motus localis, & tali motu per se moueri non potest, vt est sub specie sacramentali: quia quamuis corpus Christi, non obstante, q̄ sit cōtētum sub specie panis sit in celo, vt in loco: tamen in quantum sub illa est, nec ibi, nec alibi est per se, vt in loco, nec per se habet aliquam habitudinem ad locum, quia tamen est in loco per accidens, quia species, in qua realiter continetur, in loco est per se: ideo per motum hostiæ localiter potest moueri: & sic verē corpus Christi eleuatur, cum hostia eleuatur, & defertur ad infirmum, cum ad infirmum hostia per sacerdotem defertur.

AD PRIMVM dicēdum, q̄ non est inconueniens, q̄ aliquid per accidens moueatur simul, & quiescat, sicut anima per accidens mouetur motu brachio, & per accidens quiescit quiescente pede. Sed hoc exemplum quidam non

D. Th. p. 3. q. 76. ar. 6. Scot. lib. 4. di. 10. q. 6. Alexā p. 4. q. 10. m. 5. ar. 3. S. 4. 4. Physic. 7. com. 32. Secundo. Cap. 21.

Tertio.

In oppositum. Cap. 21.

Secundo. Nam tunc contradictoria verificarentur.

Responsio.

Ad primū. Eadem solutio habetur in 1. dist. 8. an anima sit tota in toto, & c.

non approbat: quia quamuis anima sit tota in qualibet corporis parte, tamen, quia nō habet suum perfectum esse, nisi in toto: ideo non mouetur, nisi per motum totius: sed corpus Christi sub qualibet specie sacramenti habet suum esse sacramentale perfectum: & ideo ad propositum sufficiat ad præsens exemplum de sedente in cathedra in nauis, qui per motum nauis mouetur.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, q̄ motus quo corpus Christi mouetur sursum per motū speciei continentis, & motus quo mouetur deorsum per motum alterius speciei non conueniunt sibi, nisi per accidens: non est autem inconueniens, q̄ idem simul ad partes oppositas per accidens moueatur, vt si homo existens in equo in nauis moueatur motu equi versus terminum oppositum termino ad quem tendit nauis.

Ad tertiam. Ad tertium dicendum, q̄ quamuis mota hostia per accidens corpus Christi moueatur: tamen ipsa versa non vertitur: quia quamuis partes ordinem habeāt in ipso corpore absolute, non tamen per comparationem ad speciē. Vnde dici non potest, quod pedes habeat in vna parte hostiæ, & caput in alia, & sic de alijs membris: quia omnes partes simul sunt sub qualibet parte hostiæ, vt inferius ostendetur.

Ad aliam partem. AD PRIMVM ad partem aliam patet solutio ex dictis in quæstione.

Ad secundum dicendum, q̄ aliquid per se moueri, vt est in loco, & illud idem non per se moueri, vt est in aliquo, non vt in loco nō contradicunt: quia negatio, & affirmatio, quamuis sint ex eodem, non tamē per comparationem ad eundem existendi modum.

QVAESTIO II.

Vtrum corpus Christi contentum sub specie sacramentali possit immediate tangi.

Arg. 1. D. T. 4. sen. dist. 12. ar. 1. q. 2. Alexā p. 4. m. 7. ar. 2. S. 1. 6. Physic. 7. com. 2. VIDETVR quod sic: magis tangūt se illa, quæ simul sunt secundum se tota, quam illa quorum vltima tantum sunt simul: sed species panis, & corpus Christi simul sunt secundum se tota: quia corpus Christi realiter continetur sub specie: ergo species, & corpus Christi magis tangunt se, quam duæ soliditates, quarum vltima sunt tantum simul.

Secundo. Item si Deus crearet lapidem vnū extra vltimam superficiem celi vltimi, nec ipsum tangētem, ille lapis nullam haberet habitudinem ad locum: tamen hoc non obstante, si posset celum perforari, posset protendi aliqua lancea, vsque ad ipsum qua tangeretur: ergo a simili, non obstante q̄ corpus Christi, vt contentū sub specie nullam habeat habitudinem ad locum, tangi potest per penetrationem speciei.

Tertio. Item si corpus Christi consecratum in cēna referuatum fuisset sub sacramento, vsq; ad horam qua fuit clauis perforatum, sensisset dolorem ex illa perforatione causatum, quia & sub illa specie fuisset mortuum, quando mortuum

fuit in cruce: sed sub illa specie prædictum dolorem non sensisset, nisi ab illis clauis ibidem perforatum fuisset: ergo in quantum est existēs sub sacramentali specie tangi potest.

Item Deus non potuisset facere, quod corpus Christi mortuum fuisset in sepulchro, & uiuens sub sacramentali specie: ergo a simili, nō potuisset facere, q̄ tactū fuisset in cruce quin etiam fuisset tactum sub specie, si vsque tūc sub sacramentali specie fuisset referuatum.

CONTRA, si corpus Christi, in quantum est sub sacramentali specie posset tangi, maxime posset tangi ab ipsomet Christo: sed ibi Christus cum manu non potuisset tangere caput suum, vel aliam partem corporis: quia vt ostensum est in quæstione præcedēti, nullum potest ibi habere motum localem: ergo nullo modo potest ibi tangi.

Item si ibi posset tangi, ergo attingi posset a dentibus masticantium species, quod falsum est, quia tunc in cēna quando discipuli sui mādudauerunt ipsum sub sacramento, quādo adhuc corpus eius erat passibile, dolorem sensisset, quod tamen non est verum.

CONCLUSIO.

Quia in Christi corpore sub sacramentali specie dimensiones non sunt, nisi per concomitantiam, immediate tangi non potest.

RESPONDEO, quod corpus Christi, vt contentum sub specie sacramentali nō potest immediate tangi sub illa specie: substantia enim corporea intellecta præter dimensiones, quamuis intelligatur, vt extensibilis, tamen intelligitur, vt non extensa. Vnde in non extendi assimilatur substantiæ spirituali creatæ: in extensibilitate autem differt, quia substantia spiritualis extensibilis non est.

Cum ergo corpus Christi sit sub specie primo, & per se ratione substantiæ, & dimensiones non sunt ibi, nisi per cōcomitantiam: est enim ibi secundum modum similem illi modo quo substantia spiritualis creata per essentiam est in loco: nec tamē inter istos duos modos existendi est omnimoda similitudo: sed in hoc, quod sicut substantia spiritualis creata per essentiam præsens est in loco, nec tamen a loco tangitur, nec aliquis homo quantumcumque penetrat locum, potest essentiam eius tāgere, sic corpus Christi præsens est sub specie, nec tamen ab ea tangitur, nec aliquis homo quantumcumque penetrat speciem corpus Christi, vt ibi est, potest tangere.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ maior non est vera, nisi de illis, quæ simul sunt secundum corporalis essentiæ modum, quantum ad vtrumque extremum: sic autem non est in proposito, vt visum est in corpore quæstionis.

Ad secundum dicendum, q̄ ex illa ratione sequeretur, quod ille lapis non posset tangi ad quamcumque partem circumferentiæ illa lancea

Quarto.

In oppositum.

Responsio.

Ad primū.

Ad secundam.

cea derigeretur: & quantumcumque longitudo eius ultimam circumferentiam excederet: ille enim lapis esset nusquam, & ex consequenti non esset propinquior circumferentiæ, quam centro, nec remotior ab vna parte circumferentiæ, quam ab alia: quia nullam penitus habitudinem haberet ad quemcumque locum: & ideo nulla esset ratio quare magis tangeretur a lancea transmissa per polum articum, quam transmissa per polum antarticum: nec intelligas, quod velim dicere, quod se non habeat alio modo corpus Christi ad speciem, quam ille lapis se haberet ad locum, quia de illo lapide non posset vere dici, quod esset realiter præsens sub aliquibus alijs dimensionibus suis: sed vere dicitur verum corpus Christi esse realiter præsens, & contentum sub sacramentali specie.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod si corpus Christi sub sacramento fuisset reseruatam usque ad horam qua fuit clavis perforatum, & postea in cruce mortuum: dico, quod existens sub specie sacramentali sensisset dolorem ex illa perforatione causatam, & postea fuisset mortuum, nec tamen ibi existens fuisset ab illis clavis perforatum: sensus enim & doloris, & mors corpori conueniunt absolute, non per comparisonem ad locum, sed aliquid perforari clavis rei non conuenit, nisi in quantum est habens habitudinem ad locum. Cum enim talis actio sit per motum localem, oportet illud in quod talis actio tranfit esse alicubi, ut in loco, unde versus:

*Pixide seruatō poteris copulare dolorem.
Immatum, sed non illatus conuenit illi.*

Ad quartum. Ad quartum patet solutio ex iam dictis. *Ad aliam partem.* AD PRIMVM ad partem aliam dicunt alii, quod quamuis sub sacramento Christus non possit tangi ab alio: potest tamen tangi a fealiquo modo, & aliquo modo non: quia cum corpus suum sit dimensioatum potest ducere manum ab vna parte ad aliam: hoc enim posset facere vnus homo si esset nusquam, supposito, quod conseruaretur in vita: non posset tamen manum elongare a corpore, & postea coniungere, quia talis elongatio, & iterata coniunctio includit distantiam, & ex consequenti dimensionem inter extrema: ad quod sequitur, quod manus, & corpus applicarentur dimensionibus, ut ad locum, quod corpori Christi, ut est sub sacramentali specie non conuenit.

Optime de istis potest dici illud 3. Physicor. T. com. 75. fatuum est credere imaginationi.

Alij dicunt, quod homo si nusquam esset non posset ducere manum ab vna parte corporis ad aliam, etiam tenendo eam semper corpori coniunctam: quia primus locus vbi erat manus relinqueret vacuum, & poneretur vbi prius nihil erat: sed ista ratio nihil valet, quia illa positione facta, manus non esset in loco, & sic non relinqueretur aliquis locus vacuum, & sicut manus iuncta pectori esset non in loco, ita iuncta ventri esset non in loco.

ARTICVLVS V.
CONSEQUENTER queritur de quinto principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo, utrum corpus Christi sub illa specie possit videri visione intellectuali.

Secundo, utrum oculo corporali.

QVAESTIO I.

Utrum corpus Christi sub specie possit videri visione intellectuali.

RESPONDEO quod non: quia visio intellectualis non est supra rationem: sed existentia corporis Christi sub prædicta specie est supra rationem: ergo ibi non potest intellectualiter videri.

Item intellectualis visio rei non presentis per essentiam est per speciem: sed a corpore nullam habentem habitudinem ad locum, non potest res in loco existens recipere speciem. Cum ergo quicumque creatus intellectus sit in loco, & corpus Christi, ut existens sub specie non habeat habitudinem ad rem aliquam, ut ad locum, nullus intellectus potest ab illo recipere speciem: & ex consequenti nullus intellectus creatus potest ipsum videre.

CONTRA, omnis intellectualis cognitio, est intellectualis visio: sed corpus Christi esse sub sacramento ab intellectu cognoscitur: aliter enim hoc non possumus significare: quod enim non possumus intelligere, non possumus significare: ergo corpus Christi sub sacramento intellectualiter videtur.

CONCLUSIO.

Corpus Christi cum intellectui creato per essentiam, vel per speciem intellectui ipsum immediate representantem naturaliter præsens fieri nequeat, a nullo intellectu, nisi diuino sub sacramento per naturam videri potest.

RESPONDEO, quod corpus Christi sub sacramento a nullo intellectu, nisi diuino videri potest per naturam, cuius ratio est, ad hoc, ut aliquid possit videri naturaliter ab intellectu creato: requiritur, quod possit naturaliter fieri presentis intellectui per essentiam, vel speciem intellectui ipsum immediate representantem, quia intellectualis visio, non est quæcunque intellectualis cognitio, sed immediata: requiritur etiam quod sit ita proportionale naturali luminis intellectus, ut non transcendat eius facultatem: corpus autem Christi, ut existens sub specie sacramenti non potest naturaliter fieri presentis per essentiam nostro intellectui, nec per speciem ipsum immediate intellectui representantem, quia a corpore non existente in re aliqua, ut in loco, nec locum aliquem tangente, non potest naturaliter species deriuari ad rem existentem in loco. Intellectus autem noster ab oculo corporali non potest recipere speciem naturaliter, nisi mediante aliquo organo corporeo, quod est in loco. Modus etiam existentie corporis Christi sub sacramento transcendit facultatem natu-

Arg. 1. D. Bo. li. 4. disto p. 2. ar. 2. q. 1. D. Th. p. 3. q. 76. ar. 7. Scot. lib. 4. di. 10. q. 8. Alex. vbi su a. 3. S. 8 Secundo.

In oppositum. Visio a Scot. istis accipitur pro cognitione in cuiusvis tantum.

Responsio. Tenet Scot. oppositum loco alleg. conclusionem 2. & Franciscus a quibus non recedat, his fuerunt enim per speciem cacionis in genij.

naturalis luminis nostri intellectus: & ideo a nostro intellectu corpori vnito naturaliter videri non potest, nec etiam ab intellectu anime separata, nec ab intellectu angelico: quia quauis secundum aliquos spiritus separatus posset quantum est ex vi nature sue se facere presentem corpori existenti sub sacramento, eo quod per naturam non habet necessariam habitudinem ad locum, sed tantum per ordinem diuinum: tamen quia ille modus existendi transcendit facultatem naturalis luminis cuiuscunque intellectus creati: ideo si presentis ei esset relictus suo lumini naturali illum modum existendi videre non posset: quamuis autem excedat facultatem luminis naturalis, non tamen excedit facultatem luminis glorie. Vnde credo, quod quicumque intellectus beatus modum existentie corporis Christi sub sacramento, & omnia quæ sunt fidei videt clare non tantum in verbo, sed etiam illa visione, quæ dicitur esse in proprio genere.

Tenet eppo. sicut ex Sco.

Ad argum.

ARGUMENTA ad partem primam procedunt de visione intellectuali, & lumine naturali.

AD ARGUMENTUM ad partem aliam dicendum, quod maior est falsa cognitio enim intellectualis enigmatica, quæ est per fidem non est intellectualis visio, nec etiam cognitio discursiva sua visio dici debet.

Præterea, corpus Christi esse sub sacramento non naturaliter a nobis cognoscitur, sed per doctrinam, & supernaturalem illustrationem.

QVAESTIO II.

Utrum corpus Christi sub specie possit videri oculo corporali.

RESPONDEO quod sic: facilius est videre corpus Christi sub sacramento, quam illud quod non est: sed nos per naturam possumus videre illud quod non est. Vide Auic. 6. naturalium, tractatu 4. cap. 2. possibile est describi in sensu communi ut audiat, & videat colores, & sonos qui non habent esse extra: ergo multo fortius possumus videre corpus Christi sub sacramento.

D. Bon. vbi supra. q. 2. D. Tho. vbi supra. Scot. vbi supra. Alex. vbi supra.

Secundo.

Item potentior est virtus oculi glorificati ad penetrandum, quam virtus corporis inanimati: sed virtus Lunæ, quæ est corpus inanimatum penetrat totam terram: aliter enim in eadem terra in qua causat fluxum maris in quarta terra sibi supposita non causaret in quarta opposita: ergo multo fortius virtus oculi glorificati, potest penetrare speciem, & attingere corpus Christi.

Tertio.

Item oculus corporalis potest videre corpus, cuius specie informari potest: sed Christus, in quantum est Deus, potest oculo speciem imprimere corporis sui, ut est sub sacramento: ergo saltem miraculose potest videri ab oculo corporali.

In oppositum.

CONTRA, aut corpus, & species videntur sub æquali angulo, aut corpus sub maiori

non sub æquali, quia tunc corpus Christi, & species æquarentur in magnitudine: quæ enim sub æquali angulo, & æquali distantia videntur æqualia sunt. Si autem corpus Christi videretur sub maiori angulo, maior angulus contineretur sub minori, quod est impossibile.

Item potentior est intellectus non glorificatus, quam corporalis oculus etiam glorificatus: sed intellectus per naturam non potest videre corpus Christi sub sacramento, ut habitum est in questione præcedenti: ergo multo minus hoc potest etiam visus glorificatus.

CONCLUSIO.

Corporalis oculus corporis Christi in sacramento existentiam, nec naturali virtute, nec per gloriam, nec per miraculum valet intueri.

RESPONDEO, quod existentia corporis Christi videri non potest in sacramento oculo corporali naturali virtute, nec virtute glorie, nec etiam per miraculum.

PRIMUM declaratur sic: ad hoc ut oculus corporalis possit per naturam videre aliquod corpus requiritur, quod ab illo corpore possit usque ad oculum per naturam deriuari, similitudo illius corporis representans ipsum: oculi autem talis autem species deriuari non potest per naturam, nisi in corpore existente in loco, & per medium corporale. Si enim ut dicit Philof. 2. de anima, vacuum esset inter celum, & terram, nihil omnino videremus. Sed corpus ut existens sub sacramento non est alicubi, ut in loco: Et ideo ab ipso ad oculum nostrum non potest species naturaliter deriuari: Quod etiam nec per gloriam declaratur sic: Ad hoc enim ut oculus glorificatus videat, oportet ipsum esse informatum specie visibilis: sed per virtutem glorie oculi corporalis non potest abstrahere a corpore Christi existentis sub sacramento eius specie: quia lumen corporale non potest attingere rem non habentem existentiam alicubi, ut in determinato loco, quam non habet corpus Christi, ut est sub sacramento. Quod etiam nec per miraculum declaratur sic: Sicut enim oculus corporalis eleuari non potest per quodcunque miraculum ad videndum existentiam substantiarum spiritualium, nec est possibile illam representari expressè per quamcumque speciem corporalem: sic cum corpus Christi sit sub sacramento ad similitudinem spiritualis existentie, in quantum est ibi primò, & per se ratione substantie: & quantitas non est ibi, nisi per concomitantiam, dici potest, quod impossibile est corporalem oculum per quodcunque miraculum ad hoc sublimari, ut corpus Christi, quod est sub sacramento videat: impossibile est etiã talem speciem corporalem fieri, quæ sit illius existentie expressè representatiua: Vnde si aliquis apparet ibi species paruuli, vel frustum carnis: non credo, quod illud sit corpus Christi: maiores enim sunt dimensiones corporis Christi, quam illa: quæ ibi apparet, & si apparet vere ibi corpus

Responsio. Non potest naturaliter intueri.

T. com. 74.

Nec per gloriam.

Nec per miraculum. In istis duabus ultimis conclusionibus conuenit S. Tho. dist. præsentis artic. 4. q. 1. quibus conuenit S. Tho. dist. præsentis artic. 4. q. 1. vbi.

pus Christi non apparet, vt sub sacramento. Vnde credo, q̄ illa apparatus parvuli, quæ ibi aliquando visa est, vel describitur in imaginatio- ne, vel in sensu communi videntis, vel si est rea- liter extra: non credo, q̄ illæ dimensiones fun- dentur in dimensionibus speciei panis: quam- uis tunc non appareant, nec tunc debet sumi ab illo cui apparet, quia non apparet sub specie conuenienti humanæ refectio- ni.

Nota.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ non possumus videre oculo corporali illud quod non est. Vnde illa visio de qua loquitur Auicē. non est vera visio, sed similitudo visio- nis, quæ accidit dormientibus: & aliquando vi- gilantibus excessu fortificationis imaginatio- nis, seu ex reductione speciei visibilis ab ima- ginatione ad sensum communē, vbi est radix omnium sensuum particularium.

Ad secun- dum.

In li. de sen- su, & sen.

Ad secundum dicendum, q̄ oculus non vi- det per protensionem virtutis visibilis vsq; ad rem visam, sed per multiplicationem speciei visibilis vsque ad visum. Et præterea si primo modo fieret visio adhuc radij visuales proten- di non possent vsque ad corpus Christi, vt exi- stens sub sacramento: quia illa virtus visualis protendi non posset, nisi mediante medio, cuius superficies non tangit corpus Christi, vt ex- istens sub sacramento.

Ad tertiu.

Ad tertium dicendum, quod ad videndum, nõ sufficit, quod oculus informetur specie rei visibilis: sed cum hoc requiritur, quod sit visi- bile præsens in determinata distantia, & habi- tudine ad visum.

Præterea, non est creabilis aliqua corpora- lis species, quæ possit corpus Christi, vt est sub sacramento repræsentare expressè: sensus et- iam nullo modo est sublimabilis ad hoc vi- dendum, sicut nec ad videndum existentiam spiritalium rerum.

ARTICVLVS VI.

CONSEQUENTER quæritur de sexto principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo, vtrum virtute sacramenti sit corpus Christi sub qualibet parte hostiæ.

Secundo, vtrum sub quolibet indiuisibili ip- sius hostiæ.

QVAESTIO I.

Vtrum corpus Christi sit totum sub qualibet parte hostiæ.

VIDETVR q̄ non: quia partes cor- poris Christi distinctæ sunt, & ordina- tæ: sed si omnes essent simul sub qua- libet parte hostiæ essent inordinate, & confusæ: ergo corpus Christi non est totum sub qualibet parte hostiæ.

Item intentio consecrantis non refertur ad quamlibet partem hostiæ, sed ad totam simul: sed intentio consecrantis requiritur ad hoc, vt ibi sit corpus Christi: ergo virtute cõsecratio- nis, quamuis sit totum sub hostia, non tamen sub qualibet eius parte.

Tertio.

Item quamuis imago reluceat in qualibet

parte speculi fracti: non tamen est tota in qua- libet parte speculi integri: ergo a simili, quã- uis corpus Christi sit totum in qualibet parte hostiæ fractæ, non tamen in qualibet parte hos- tiæ integræ.

CONTRA, Innoc. de offic. miss. parte 3. c. In oppositum.

Reor salua fidei maiestate, q̄ vbi panis est consecratus sub tota specie, totum corpus exi- sit: sic enim miraculo se totum corpus singu- lis partibus continetur. Et parum post sequi- tur: Qm̄ in quocunque partes species diuida- tur, sub singulis partibus totus est Christus.

Item corpus est ibi per hoc, q̄ panis transub- stantiatur in ipsum: sed quolibet pars panis est panis cum sit totum homogeneum: ergo quelibet pars panis transubstantiatur in corpus totum, sed sub qualibet parte speciei erat pars sub stantiæ panis: ergo post transubstantiationem, sub qualibet parte speciei est corpus totum.

CONCLUSIO.

Vtique, sicut enim Christus in diuersis locis po- test esse vnus, cur non etiam in singulis partibus po- test esse totus?

RESPONDEO, q̄ corpus Christi totum est sub qualibet parte hostiæ. Si enim pars, & nõ totum esset sub parte, sequeretur, quod cor- pus Christi commensuraretur hostiæ: conten- tum enim cuius vna pars est sub vna parte con- tinentis, & aliæ partes sub alijs partibus com- mensurantur continenti: corpus autem Chri- sti speciei non commensuratur, vt superius ha- bitum est: nec ex dictis sequitur corpus Chri- sti in sacramento contineri ab infinitis: quia quamuis continuum sit diuisibile in partes si- ne fine, tamen cum sunt in continuo non habet actualem distinctionem inter se, nec sunt actu plura, sed vnum. Vnde nec dicimus animam esse in infinitis in actu, quamuis sit in qualibet parte corporis tota.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ partes corporis Christi habent esse distin- ctum, & ordinatum in suo toto, sed non per cõ- parationem ad speciem continentem: vnde ex hoc nõ sequitur, quod partes corporis sint in- ordinate, & confusæ.

Ad secundum dicendū, q̄ cum intentio con- secrantis fertur ad panem, & quælibet pars pa- nis sit panis implicite, saltem fertur ad quam- libet partem panis.

Ad tertium dicendum, q̄ illud quod videretur in speculo non est imago, sed ipsa res. Vnde homo respiciens in speculo seipsum videt per lineam reflexam: & quia ab vna superficie continua, fit continua reflexio: ideo in specu- lo integro non videt nisi vnum. Cū autem spe- culum fractum est, quia superficies disconti- nuata est, fiunt distinctæ reflexiones: & ideo vna res videtur plures res: non est ergo intelli- gendum, quod species, quæ reflectitur a su- perficie cõtinua per fractionem speculi distin- guatur in duas, sed a qualibet parte speculi fra- cti

cti sit reflexio noua. Si autem corpus Christi nõ esset sub qualibet parte hostiæ ante fractio- nem, post fractionem non posset esse sub quali- bet virtute fractionis illius.

ARGUMENTA ad partem aliam conce- denda sunt, & valent ad declarationem quæst.

QVAESTIO II.

Vtrum corpus Christi sit sub quolibet indiuisibili ipsius hostiæ.

CONCLUSIO.

Quia corpus Christi non est nisi sub ipsa specie, & partibus eius, ipsum esse sub quolibet indiuisibili ip- sius hostiæ prorsus negandum est.

RESPONDEO, quod non: sicut secundum Phil. 4. physic. Instans non est tempus, nec pars temporis, neque secundum ipsum 6. phys. Pun- ctus est linea, nec pars lineæ: sic dico, q̄ nec li- nea est superficies, nec pars superficiei, nec su- perficies corpus, nec pars corporis. Cum ergo corpus Christi sub sacramento non sit, nisi in ipsa specie, & partibus eius, non debet conce- di, q̄ sit in aliquo puncto, nec in superficie, nec in aliqua linea ipsius hostiæ, accipiendo pun- ctum proprie, secundum q̄ est aliquid simpli- citer indiuisibile: & lineam secundū q̄ est lon- gitudino sine quacunque latitudine: & superfi- ciem secundum q̄ est latitudo sine quacūque spissitudine. Concedendum est tamen corpus Christi esse sub superficie ipsius hostiæ, inquan- tum continetur sub illa specie: sed nõ est idem esse in superficie, & sub superficie contineri, nisi vocetur esse in superficie, esse infra ambi- tū superficiei continentis, sicut dicimus, q̄ spe- ra ignis est in sphaera Lune, quia continet ab ea.

ARTICVLVS VII.

CONSEQUENTER quæritur de septi- mo principali. Et circa hoc quærun- tur duo.

Primo, vtrum virtute sacramenti sacerdos posset quantamcumque materiam cõuertere.

Secundo, vtrum virtute sacramenti posset vn- nam partem eiusdem hostiæ sine alia cõsecra- re hostia continua remanente.

QVAESTIO I.

Vtrum virtute sacramenti sacerdos posset quantam- cumque materiam conuertere.

VIDETVR quod sic: quia sacer- dos potest conficere tantum de pane, quantum requiritur ad cõionem fide- lium, non tantum eorum, qui tunc cõ- municare volunt, sed etiam eorum, qui postea volunt: sed tantum posset mundus durare, quod ad communicandum illos, qui communicare volunt, & volunt, requireretur de pane tantum quantum modo est in mundo: ergo sacerdos virtute sacramenti posset cõuertere totum pa- nem mundi.

Item si esset determinata quantitas, vltra quam non posset, cum illa non sit nobis certa, incertum esset, quando sacerdos vere conse- craret, quod falsum est.

CONTRA, si posset quantamcumq; mate- riam conuertere, tunc posset substantiã totius panis mundi, & totius vini tollere, & sic facere q̄ non esset in mundo, neque substantia panis, neq; substantia vini, quod absurdum videtur.

Item non est concessa sacerdoti potestas cõ- secrandi, nisi conformet intentionem suam in- tentioni instituentis: sed Christus instituens hoc sacramentū non instituit ipsum ad hoc, vt esset cibus ventris, sed mentis: ergo sacerdos nõ po- test conuertere panem vltra hoc, q̄ requiratur ad spirituales fidelium refectio- nem.

CONCLUSIO.

Tantum transubstantiare potest, quantum inten- dit, quæ coram ipso sit, & ad quam forma sacramen- ti se extendat.

AD ISTAM quæstionem dicunt aliqui, q̄ cum de integritate sacramenti sit intentio im- plicita, vel explicita faciendi, quod facit Eccle- sia, seu illud quod sacramentum instituens in- tendebat, & Ecclesia non intendat transubstan- tiationē panis, nisi ad cõionem fidelium, & ad Christi passionem memorandū: sacerdos tan- tum, & non plus potest transubstantiare de pa- ne, quantum requiritur ad cõionem fidelium. Vnde vbi essent tot fideles communicandi per vnum sacerdotē, q̄ totus panis de foro ad hoc requireretur, ille sacerdos totum panem de fo- ro simul posset transubstantiare. Si etiam sacer- dos panem vellet transubstantiare ad hoc tan- tum, vt ipsum proieceret in lutum, vel vt aliqd aliud dedecus fieret sacramento, dicunt, q̄ talis non transubstantiaret, quia non est verisimile Christum dedisse potestatem sacerdoti in præiu- dicio, & irreuerentiam sacramenti, nec tale- lem qualem sapiens dicitaret non esse donan- dam, nec dictandam.

Sed contra hoc arguunt alij sic: Si sacerdos posset transubstantiare de pane tantum, & non plus, nisi quantum requiritur ad cõionem fidelium, aut hoc intelligitur de omnibus fidelibus, aut de fidelibus tantum qui per ipsum cõicandi sunt il- la die qua cõfecit, aut de illis, & alijs simul qui per ipsum postea sunt communicandi: non pri- mo modo, quia tunc existens in Ecclesia sua posset simul conficere panem ciuitatum mul- tarum, quod irrationabile vñ: nec secundo mo- do, quia vt dicitur de consec. dist. 2. Presbyter. Pre- sbyter Eucharistiam semper habeat paratam, vt quando quis infirmatus fuerit, statim eum communit, ne sine communionem moriatur: nec tertio modo, quia cum incertum sibi sit quot per ipsum communicandi sint, incertum esset, quantum de pane conficere posset.

Præterea, cum vna hostia sufficeret ad com- municandum plures, cum sub qualibet parte hostiæ sit corpus Christi totum, si nõ posset de pane conuertere, nisi tantum quantum sufficit ad communionem illorum, quos habet cõmu- nicare, non posset pro quolibet conuertere ho- stiam vnã, quod falsum est.

Præ-

Ad aliam partem.

D. Bon. vbi supra.

D. T. A. sen. dist. 10. q. 3.

Alex. vbi supra.

T. com. 107.

T. com. 3. Responso.

Responso.

Ex Torre. Etano, c. de vbi.

Ad primū.

Ad secun- dum.

Ad tertiu. Hec ex se- cunda parte perspectiue cognosce.

Arg. 1. D. Bo. li. 4. dist. 10. ar. 1. q. 5. D. Th. p. 3. q. 76. ar. 3. Alex. vbi sup. s. 5. Secundo.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 10. p. 2. a. 1. q. 4. D. Th. p. 3. q. 74. ar. 2. & 4. sen. di. II. a. 2. q. 1. Alex. p. 4 q. 10. m. 4. a. 2.

Secundo.

Præterea, si abluens puerum sub forma verborum debita, & intendens facere, quod facit Ecclesia, quâvis in speciali intendat sacramenti dedecus, & credat damnificare illum, quem baptizat, vere confert baptismi sacram, vt patet ex superi^o dictis de baptismo: ergo similiter si sacerdos super debitâ materiâ dicat verborum formam ad transubstantiandum institutam intendens explicite, vel implicite per hoc ibi esse corpus Christi, quamuis vterius intendat sacramenti irreuerentiam, & dedecus, nec intendat illud sacramentum administrare fidelibus, nihilominus vere conficit, vt videtur. Illæ em intentiones consequentes, s. intentio rememorandi passionem Christi, & communicandi fideles non sunt necessariæ ad essentiam sacri.

Secundæ opinionis que est S. Tho. dist. p. alentisus fragatur iste Doctor.
Videtur ergo alijs dicendum, qd sacerdos tantum potest de pane transubstantiare, quantum transubstantiare intendit: dum tamen totum illud præfens sit corâ ipso: existens enim in campis non potest transubstantiare panem in Ecclesia, quia ad hoc nõ se extendit forma sacramenti, quod patet per pronome demonstratiuũ faciẽs aliquo modo demonstrationẽ ad sensum, quẽ est respectu rei præsentis ipsi demonstrati.

Ad primũ.
Qui vult tenere hæc opinionem potest dicere ad primum in oppositum, qd maior nõ est vera, quia vnus sacerdos nõ potest tot species panis demonstrare præsentialiter, quot requireretur ad communicandum omnes fideles.

Ad secundũ.
Ad secundũ patet solutio ex dictis, quia certum est nobis, qd consecrare possumus totũ panem quem sensibilibiter demonstrare præsentem possumus. Si aut sacerdos panem transubstantiet indiscrete, vel intendens aliquod dedecus sacramenti, virtutem sacramenti nõ impedit, sed aiam suã lædit potestate sibi data abutẽdo.

Ad argumenta ad partem aliam patet solutio ex dictis in opinione.
Secundũ vrimã opi.
Qui vult tenere primam opinionem per ea, quæ in ea narrata sunt, satis patet via soluendi argumenta ad vtramque partem.

Q V A E S T I O I I.

Vtrum virtute sacramenti sacerdos possit vnam partem eiusdem hostiæ sine alia consecrare hostia continua remanente.

Arg. 1.
TVIDETUR qd non: Sacerdos non potest consecrare panem, qui non est in actu, sed in potentia tantum: sed partes hostiæ continuæ non sunt in actu. Si em partes in continuo essent in actu, quodlibet continuum actu esset plura tota: ergo nõ potest consecrare aliquam partem hostiæ, nisi consecrando hostiam totam.

Secundũ.
Item tota substantia panis vnius hostiæ est sub qualibet parte vnius hostiæ, quia substantia panis per se est inextensa: sed quod per se est non extensum, non extenditur per aliud accidens superueniens ei natura posteriũ eo: sed consecrare hostiam est substantiam panis sub quantitate contentam in corpus Christi con-

uertere: ergo si sacerdos possit vnã partem hostiæ sine alia consecrare, eadẽ substantia panis conuerteretur simul in corpus Christi, & non conuerteretur, quod contradictionem includit.

In oppositum.
Sed contra, si sacerdos teneret duas hostias in manu, & intederet consecrare vnã, & non aliam, consecraret vnã sine alia: ergo a simili, si intendat consecrare vnã partem hostiæ, & non aliam, consecraretur vnã, & non alia.

C O N C L V S I O.

Ad vnam hostiæ partem determinatẽ si præcisẽ feratur consecrantis intentio, affirmatiua pars credi potest.

Responsio.
R E S P O N D E O, qd aut sacerdos intederet consecrare vnã partem hostiæ determinatẽ, vt pote determinatẽ illam, quæ esset ad dexteram, vel determinatẽ illam, quæ esset ad sinistram, aut intenderet cõsecrare vnã medietatem tantum, non deferendo intentionem suam determinatẽ ad vnã signatam.

Primũ est in dubium, secundũ quod videtur prædicti casus.
Primo modo credo, qd possit virtute sacramenti consecrare vnã medietatem sine alia: quia cum ad consecrationem materiæ debita, non tantum requiratur ordo in consecrante, & forma verborum debita: sed intentio facier di super illam materiam, quod facit Ecclesia, non operabuntur verba, nisi super illã medietatem hostiæ, ad quam præcisẽ fertur modo su prædicto intentio consecrantis.

Secundo modo dico, qd non consecraret vnã partẽ sine alia, quia virtus sacramenti nõ plus respiceret vnã partem, quam aliam. Vnde aut vtraque medietas cõsecraretur, aut nulla. Et quia non videtur, qd vtraq; cõsecraretur, quia tunc consecraretur tota hostia: & ego pono, qd non intendat consecrare totam hostiam, sed medietatem tantum: videtur probabile, qd in casu prædicto nulla pars prædictæ hostiæ consecraretur: reales enim operationes nõ sunt circa singularia vaga, sed circa singularia determinata: & ideo oportet, quod intentio ad quã sequitur realis operatio, aliquid determinatum, & determinatẽ respiciat.

Ad primũ.
A D P R I M V M in oppositum dicendum, qd quamuis partes continui non sint actu tota, sed in potentia, tamen sunt actu partes, & sunt in actu per actualitatẽ totius. Vnde non est intelligendum, qd partes continui sint in potentia, sicut dicimus, qd in materia aeris est forma ignis in potentia: existentes enim in continuo actualitatem habent, per quam sunt actu partes, & in potentia tota: vnde per solam diuisionem fiunt actu tota.

Ad secundũ.
Ad secundum dicendũ, qd maior est falsa, loquendo de tota substantia panis individuali: quãvis sub qualibet parte hostiæ saluetur tota species panis, eo qd qualibet pars panis est panis. Cum aut dicis, qd illud quod est inextensum per se, non extenditur per aliquod accidens superueniens ei natura posteriũ eo: dico, qd verum est, sicut per causam efficientẽ: sed tamen bene

bene extendi tur p aliud accidens, sicut p causam formalem: sicut. n. dicimus, qd hõ sit albus p albedinẽ, non sicut per causam efficientẽ: sed quia albedo est forma per quã est albus: sicut dicimus qd substantia est extensa, per quãtiratẽ, non sicut per causam efficientẽ: sed sicut per formã, per quã est extensa, hoc. n. accidẽs catur in substantia p hoc, qd extendẽs partes substantiæ, simul existẽtes explicat extra se inuicẽ ipsas actualiter nõ distinguẽs.

Ad aliã partem.
A R G V M E N T V M ad partẽ aliã grã cõclusionis concedendũ est, quãuis illũ, qd vellet tenere contrariũ non cogeret: quia duarũ hostiarũ quilibet est actu vnum totum, nec actualitas per quam vnã est in actu dependet ab actualitate, per quã alia est in actu, & vnã est actualitas totius, per quam oẽs partes sunt in actu.

Litteræ vtrius cursus.
C I R C A litteram. Non hoc corpus, quod videtis. In vno loco esse oportet hoc, intelligendum est de modo essendi, quo corpus Christi, est alicubi localiter, & supposita diuina ordinatione, qd ordinauit illud corpus non esse localiter, nisi in vno loco tantum. Caro, videlicet carnis, & sanguinis sacram est sanguis. i. spẽ panis sub qua continetur Christi caro sacram est illius carnis: & spẽ vini, sub qua continetur sanguis sacramentum est illius sanguinis. Carne, & sanguine. i. specie panis, & specie vini. Vtroq; inuisibili, & intelligibili spirituali, quod ideo dicitur: quia sub spẽ panis, & vini est corpus Christi, & sanguis, aliquo modo ad similitudinem existentie rei spũalis, in quantum est ibi rone substantiæ primo & per se, & quantitas nõ nisi per concomitantiam, & etiã quia ibi oculo corporali videri non potest Corpus Christi visibile, & palpabile.

Greg.
Contra Greg. in homel. super illud Io. pen. Cum esset sero, &c. Corrupti necesse est, qd palpatur, & palpari nõ pot, qd non corrumpitur.

Item nihil est palpabile, quod aliquo modo non resistit tangenti: sed corpus Christi cũ sit glorificatum non resisteret cuicumque corpori: quia simul esse potest cum alio corpore.

Respondeo, verbum Magistri intelligitur, aut de palpabilitate corporis, pro illo statu, quo fuit corruptibile, quãuis modo non sit tale, nec in celo, nec sub sacro, aut de palpabilitate, qua voluntarie ostendit se palpabilẽ ad ostendendũ veritatẽ corporeæ naturæ, quæ tantum palpabilitati sibi conuenire non pot, vt est sub sacro. Illud autem verbum Greg. ibi allegatum intelligendum est de palpabilitate, qd est p quatuor qualitates: primas quæ sunt caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas: vel per qualitates causatas ex illis. Cælum enim quamuis materialiter sit incorruptibile, alio modo palpabilitatis palpari posset si homo in corpore corruptibili esset ita prope, qd cũ manu posset ipsum tangere. Si enim niteretur cum manu ipsum diuidere, vel manum intus ponere, senti-

Quana palpabilitate cælum palpari potest.

ret, qd cælum resisteret ei: quia per nullam creatam virtutem posset diuidi: sed pp hoc pprie loquendo non est intelligendum de palpabilitate, quia non potest vere palpabile dici. De pane fit Christi caro, non est intelligendum, qd panis sit materia corporis Christi: sed qd sit istius conuersionis terminus a quo. Quædam aliæ auctoritates, qd sunt in littera exponetur, dist. seq. in quõibus: quia ibi allegabuntur.

De modo conuersionis.

D I S T I N C T I O X I.

Secunda pars. prima est materia. scilicet quod ad eius fieri, et primo de conuersione.
I autem queritur qualis sit illa conuersionis, an formalis, an substantia, vel alterius generis: diffinire non sufficio. Formale tamen nõ esse cognosco: quia species rerũ que ante fuerant remanent, & sapor, & pondus. Quibusdã esse videtur

substantialis dicentibus sic substantiam conuerti in substantiam, vt hæc essentialiter fiat illa. Cui sensui præmissæ auctoritates consentire videntur.

Oppositio.

Sed huic sententiæ sic opponitur ab alijs. Si substantia panis, inquit, vel vini conuertitur substantialiter in corpus, vel in sanguinẽ Christi, quotidie fit aliqua substantia corpus, vel sanguis Christi, quæ ante non erat, & hodie est aliquid corpus Christi, quod heri non erat: & quotidie augetur corpus Christi, atq; formatur de materia, de qua in conceptione nõ fuit factũ. Quibus hoc nõ responderi pot: quia non ea rone dicitur corpus Christi confici verbo celesti, qd ipsum corpus in conceptu virginis formatũ, deinceps formatur, sed quia substantia panis, vel vini, quæ ante non fuerat corpus Christi, vel sanguis, verbo celesti fit corpus, & sanguis. Et ideo sacerdotes dicuntur conficere corpus Christi, & sanguinẽ, quia eorum ministerio substantia panis fit caro, & substantia vini, fit sanguis Christi, nec tamen aliquid additur corpori, vel sanguini, nec augetur corpus Christi, vel sanguis.

Angu. in lib. sententiarum Prosperi.

Si verò queris modum, quo id fieri possit, breuiter respondeo. Mysterium fidei credi salubriter potest, inuestigari salubriter non potest. Quod ergo corpus Christi, panis mutatione in id, non augmetatur, nec sanguis ex vini conuersione, eius voluntati, & potentia adscribatur, qui idem corpus de Virgine eduxit, fit ergo substantia illa ista sine eius augmento. Nec tamen concedunt quidam, qd substantia panis aliqua do sit caro Christi, etsi fiat caro Christi, sicut farina facta est panis, & aqua facta est vinum, nec tamẽ dicitur, farina est panis, & aqua est vinum. Alij verò concedunt, illud quod erat panis vel vinum, post cõsecrationem esse corpus & sanguinem, non tamen sequitur, Panis est caro Christi, vel vinum est sanguis, quia substantia panis, vel vini, postquam facta est caro Christi, vel sanguis, non est substantia panis, vel vini, sed caro & sanguis. Ideo distinguendum Rich. super 4. Sent. I videtur,

videtur, cum dicitur, substantia panis, vel id quod erat panis, modo est corpus Christi. Manens. n. panis non est corpus Christi, sed mutata in id quod facta est, est corpus Christi. Nec dicimus substantiam panis, vel vini materiam esse corporis, vel sanguinis Domini: quia non de ea, ut de materia formatur corpus, sed ipsa formatur in illud, et efficitur illud. Vnde Aug. Corpus Christi dicimus illud, quod ex fructibus terrae accipitur, et prece mystica consecratum sumimus in memoriam dominice passionis. Quod cum per manus hominis ad illam visibilem speciem producat, non sanctificatur, ut sit tamen dignum sacramentum, nisi operante invisibiliter spiritu Dei.

Asserunt quidam dictum panem transire in corpus Christi.

Quidam vero sic dicunt conversionem illam esse intelligendam, ut sub illis accidentibus, sub quibus erat prius substantia panis, et vini, post consecrationem sit substantia corporis et sanguinis, sic tamen, ut non eis asseratur, et sic asserunt dictum panem transire in corpus Christi, quia ubi erat panis, nunc est corpus Christi. Quod si est, quod ergo sit de substantia panis et vini? Illi dicunt, vel in praesentem materiam resoluunt, vel in nihilum redigunt. Alii vero putaverunt ibi substantiam panis et vini remanere, et ibidem corpus Christi esse, et sanguinem, et hac ratione dicit illam substantiam fieri istam, quia ubi est haec, est et illa, quod mirum est, et ipsam substantiam panis, vel vini dicunt esse sacramentum: sed quod non sit ibi substantia, nisi corpus Christi, et sanguis, ex praedictis et subditis aperte ostenditur. Ait. n. Ambr. (Panem istum, quem sumimus in mysterio, illum intelligit, qui manu sancti spiritus formatus est in utero Virginis, et igne passionis decoctus in ara crucis. Panis. n. angelorum factus est cibus hominum. Vnde Veritas ait. Ego sum panis vivus, qui de caelo descendi. et iterum, panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Ex his namque duabus sententiis aperte datur intelligi, quia panis ille et iste, non duo, sed unus panis: et una caro, proculdubio unum efficitur corpus. Illud verum, illud sanum, quod sumptum est de Virgine, quod resurrexit, et in caelum ascendit.

Item Gregorius, Quis fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem caelos aperiri, in illo Christi mysterio angelorum choros adesse, summa, et ima sociari, unum quid ex invisibilibus, atque visibilibus fieri? Idem, Eodem momento, et in caelum rapitur ministerio angelorum consociandum corpori Christi, et ante oculos sacerdotis in altari videtur. Sicut divinitas verbi totum implet mundum, ita multis locis illud corpus consecretur. Nec sunt tamen multa corpora Christi, sed unum corpus, et unus sanguis. Ideoque siue plus, siue minus, quis inde percipiat, omnes aequaliter corpus Christi integerrime sumunt. Post consecrationem ergo non est ibi substantia panis, vel vini, licet species remaneant. Est enim ibi species panis et vini, sicut et sapor. Vnde aliud videtur, aliud intelligitur.

Quare sub alia specie.

Sub alia autem specie tribus de causis carnem, et sanguinem tradidit Christus, et deinceps sumendum instituit, ut fides, scilicet haberet meritum, quae est de his quae non videntur, quia fides non habet meritum

ubi humana ratio praebet experimentum. Et id est, ne abhorreret animus quod cerneret oculus: quia non habemus in usu carnem crudam comedere, et sanguinem bibere. Quia ergo Christum vorari dentibus fas non est, in mysterio carnem et sanguinem nobis commendavit. Et est ideo, ne ab incredulis religioni Christianae insultaretur. Vnde Aug. Nihil rationabilius, quam ut sanguinis similitudinem sumamus, ut et ita veritas non desit, et ridiculum nullum fiat a paganis, et cruorem occisi hominis bibamus. Ne ergo hoc fieret, et ne veluti quidam horror esset cruoris, in similitudinem accipimus sacramentum. Ex praemisissis iam liquet, quare sub alia specie, et quare sub ista hoc sacramentum dominus celebraverit, et celebrari a nobis instituerit.

Quare sub duplici specie.

Sed quare sub duplici specie sumitur, cum alterutra totus sit Christus? ut ostenderetur totam humanam naturam assumpsisse, ut totam redimeret. Panis enim ad carnem refertur, vinum ad animam: quia vinum operatur sanguinem, in quo sedes anima a Physicis esse dicitur. Ideo ergo in duabus speciebus celebratur, ut anima et carnis susceptio in Christo, et utriusque liberatio in nobis significetur. Valet enim (ut Ambrosius ait) ad tuitionem corporis, et animae, quod percipimus: quia Christi pro salute corporis, sanguis vero pro anima nostra offertur, sicut praefiguravit Moyses. Caro, inquit, pro corpore vestro offertur, sanguis pro anima: sed tamen sub utraque specie sumitur, quod ad utramque valet: quia sub utraque sumitur ipse totus Christus. Sed si in altera tantum sumeretur, ad alterius tantum, id est animae, vel corporis, non utriusque pariter tuitionem valere significaretur. Sub utraque specie tamen totus sumitur Christus: nec plus sub utraque, nec minus sub altera tantum sumitur. Eadem enim ratio est (ut ait Hilarius) in corpore Christi, quae in manna praefecit, de quo dicitur. Qui plus collegerat, non habuit amplius, nec qui minus parauerat, habuit minus. Et licet sub utraque specie idem sumatur totus Christus, tamen non fit conversio panis, nisi in carnem, nec vini, nisi in sanguinem. Nec debent dici duo sacramenta, sed unum: quia sub utraque specie idem sumitur. Neque debet iterari sacramentum: quia benedictio non reperitur super speciem eandem. Neque alia substantia in sacrificium veritatis offerri debet: quia de alijs non potest consecrari corpus Christi, vel sanguis.

Quare aqua admisceatur.

Aqua vero admiscenda est vino: quia aqua populum signat, qui per Christi passionem redemptus est. Calix ergo dominicus, iuxta Canonum praecipuum, aqua, et vino mixtus debet offerri: quia videmus in aqua populum intelligi, in vino ostendi sanguinem Christi. Cum ergo in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, et creditum plebs ei in qua credit copulatur, quae copulatio aquae et vini sic miscetur in calice Christi, ut mixtio illa non possit separari. Nam si vinum quis tantum offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis.

Iulius Papa.

Si vero queritur, an irritum sit quod geritur, si aqua praetermittatur, audi quod sequitur in eodem canone, Non

Greg. hom. 26 super Euang.

Aug. in ser. praelle. Et de conf. dist. 2. c. Vtrum sub figura. Amb. lib. 5. de sac. c. 1. et de conf. dist. 2. cap. Panis est.

Comm. ad 11 c. epi. 1. ad Co. 10. 4

Hila. papa, de conf. di. 2. c. Vbi pars est. Exod. 16. 4

Ex 3. conc. Braca ca. 1. Et de conf. dist. 2. cap. Cnm omne.

Lib. de Tr. vi. 3 c. 4. in fi. Et de conse. di. 2. ca. Cor. p. 1.

Pt ex eis non efficiatur.

De conf. di. 2. c. Omnia quae.

Ioan. 6. c.

Zi. 4. dialo. c. 5. 8. Et de conf. di. 2. c. Quid sit ista. Ibi dicit, apud Gratianum.

Non potest, inquit, calix domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque miscetur. Item Cyprianus Calix domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque miscetur, sicut nec corpus domini potest esse farina sola, nec aqua sola, nisi utrumque fuerit adunatum, et panis unius copage solidatum. Si quis tamen non intendens inducere haeresim, oblivione, vel ignoratia aquam permiserit, non videtur esse irritum sacramentum, sed ille graviter est corripiendus. Nam, et Gregorius ecclesia non apponere aquam dicitur. Quod et ex dictis Cypriani videtur posse colligi. ait. n. Si quis de antecessoribus nostris, vel ignorater, vel simpliciter non hoc servaverit, quod nos Dominus facere, et exemplo et magisterio docuit, potest simplicitati eius indulgentia Domini venia concedi. Nobis vero non potest ignosci, qui nunc a Domino instructi sumus, ut calicem domini cum vino mixtum, secundum quod Dominus obtulit, offeramus. Ex hoc videtur, quod si quis simpliciter, vel ignorater vinum offerat sine aqua, sacramentum consecrat. Aqua vero nullatenus sine vino potest offerri in sacrificio, nec panis, nisi de frumento, nec granum frumenti, nisi redactum fuerit in panem: quia Christus, et panem se dicit, et grano frumenti se coparat. Quod ergo supra dictum est non posse vinum solum offerri, determinari oportet, recipit. n. exceptionem. Non potest nisi simpliciter, vel ignorater fiat, vel non potest, non debet. Quibusdam tamen videtur hoc generaliter verum. Colligitur etiam ex praedictis, et Christus vinum aqua mixtum dedit discipulis. Corpus vero tale dedit, quale tunc habuit. a mortale, et passibile. Nunc vero sumitur a nobis immortale, et impassibile. Nunc tamen maiorem habet efficientiam. Eucharistia quoque intincta non debet dari populo, pro supplemento communionis; quia non legitur Christus alicui discipulorum praebuisse panem intinctum, nisi Iudae. Tunc vero non accepit Iudas corpus Christi, sed tantum panem, corpus vero et sanguinem Christi ante cum alijs discipulis percipat.

Quod non de beat. populo dari hostia intincta. De conf. di. 2. c. Cum o. Aug. ser. 28 ad fratres in eremo.

DISTINCTIO XI.

VPERIUS determinavit Magister de sacro eucharistiae, quoad eius esse: hic determinat de eo, quoad ad eius fieri. Et dividitur in partes tres. Primo determinat magister de confectione.

Secundo de consequentibus ad confectionem distincti. ibi. (Si autem queritur de accidentibus.) Tertio de parte confectionis, distincti. 13. ibi. (Solutum etiam quaeritur.) Prima in duas. Primo determinat de confectione, quantum ad actum transubstantiandi. Secundo quantum ad materiam. ibi. (Sub alia autem specie.) Prima in duas. Primo veritatem determinat. Secundo falsas opiniones reprobat. ibi. (Quidam vero.) Prima in duas. Primo determinat, quid sciendum. Secundo quomodo loquendum. ibi. (Nec tamen concedunt.) Illa pars in qua reprobantur opiniones falsae dividitur in duas. Primo eas recitat.

Secundo reprobat. ibi. (Sed quod non sit.) Illa pars, in qua determinat de confectione quantum ad materiam dividitur in duas. Primo determinat de his, quae requiruntur ad faciendum. Secundo de eo, quod pertinet ad bene esse. ibi. (Aqua vero.) Prima in duas. Primo ostendit, quare Christus voluit a nobis sumi sub illa specie. Secundo quare sub duplici. ibi. (Sed quare sub duplici.) Illa pars, quae incipit. ibi. (Aqua vero.) dividitur in duas. Primo ostendit quare aqua vino debet apponi. Secundo quomodo Eucharistia, populo debet dispensari. ibi. (Eucharistia quoque.)

CIRCA haec distinctio principaliter de 4. Primo de conversione, seu transubstantiatione. Secundo de materia. Tertio de aquae additione cum vino. Quarto de sacramenti huius dispensatione.

ARTICULVS I.

CIRCA primum, quaeruntur sex. Primo utrum substantia panis, et vini convertatur in corpus, et sanguinem Christi. Secundo utrum, tota substantia panis convertatur in totam substantiam corporis. Tertio utrum, in ista conversione annihilentur substantia panis. Quarto utrum illa conversio fiat in instanti. Quinto utrum, illa conversio sit mutatio. Sexto utrum sit mirabilior omnibus alijs mutationibus.

QVAESTIO PRIMA.

Utrum substantia panis, et vini convertantur in corpus, et sanguinem Christi.

RESPONDETUR, quod non: quia omne quod convertitur in aliquid praesens, convertitur in illud, ubi praesens est. Vnde nutrimentum convertitur in corpus, in loco ubi est quod nutrimentum ei advenit: sed si substantia panis converteretur in corpus Christi, converteretur in aliquid praesens in caelo: ergo converteretur in corpus Christi, putaretur in caelo, quod impossibile est: quia nulla res convertitur, nisi ubi praesens est, panis autem in caelo praesens non est.

Item omnis substantia in quam alia convertitur augetur: sed corpus Christi non augetur: ergo substantia panis in ipsum non convertitur.

Item praedicta conversio non est conveniens sacro, nec in quantum est signum: quia substantia panis magis representat corpus Christi, quam accidentia eius, nec in quantum est causa: quia cum Deus possit facere unum corpus in diversis locis: ut superius habitum est, et unum corpus cum alio, posset facere corpus Christi esse sub specie panis, absque transubstantiatione panis in ipsum: ergo superflua esset ipsa conversio.

Item talis conversio probari non potest per rationem, neque cognoscitur per experientiam, neque probari potest per sacre scripturae auctoritatem, nec forma sacri talis exprimit conversionem: ergo temerarium est talem ponere conversionem. Ric. super 4. Sen. I 2 Con-

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 11. ar. 1. q. 1. D. Th. p. 3. q. 75. ar. 4. Seco. li. 4. di. 11. q. 3. Al. p. 4. q. 10. m. 5. ar. 3.

Secundo. Tertio. Quarto.

CONTRA, Inn. de of. mil. p. 3. c. 16. & 17. dicit, qd panis transit in carnem.

Itē Hu. de sacr. li. 2. p. 8. ca. 9. Vera panis, & vera vini substantia in verum corpus, & sanguinem Christi conuertitur.

CONCLUSIO.

Ecclesia, scriptura, ac sacre Theologiae consulti substantiam panis & vini in corpus & sanguinem Christi conuerti rationabiliter sentiunt.

Respon. Scilicet 16. prima opi.

AD ISTAM quaestionem, vt refert dominus Inno. in c. primo preallegato, dicunt quidam, qd ea ratione dicitur panis conuerti in corpus Christi: quia corpus sub eisdem accidentibus, loco panis incipit esse, sicut dicitur a gramaticis, qd a mutatur in e, cu a presenti formatur preteritum: vt ago egi: qa locoa, ponitur e.

Contra.

Sed contra, sic arguit aliqui, corpus Christi efficitur sub sacramento, absque sui mutatione. Sed hoc esset impossibile, nisi per conuersionem alicuius in ipsum: quia aliter per suum fieri sub sacramento se haberet, aliter nunc, quam prius, quod est mutari. Cum ergo conuenientius sit subam panis in ipsum conuerti, quam in aliquod aliud, sequitur qd fiat sub sacramento per conuersionem panis in ipsum.

Opi. 2. f. fra tris Ioann. Iacobis or dinis Prædicatorum.

Alij dicunt, qd manet substantia panis, & per virtutem diuinam efficitur corpus præfens sub specie panis, simul cu ipsa substantia panis.

Sed contra hanc opinionem est ratio adducta contra precedentem.

Sed quia illa ratio non multum cogere tenentes opinionem contrariam predictam: qa tunc interimerent minorem, & dicerent forte, qd quamuis corpus incipiat esse sub specie, sub qua prius non erat, non per hoc mutatur, quamuis nihil conuertatur in ipsum: quia per hoc non definit esse vbi prius erat, & si vocetur mutari, nunc primo esse sub specie, sub qua prius non erat, tunc etiam mutaretur si fieret, ibi per conuersionem panis in ipsum.

Aliter contra opinionem.

Et ideo aliter arguendum est contra opiniones predictas.

Primo sic: de pane, & vino dicitur in canone missæ, qd fiat corpus, & sanguis, Christus est in institutione huius sacramenti non dixit. Hic est corpus meum: sed hoc est corpus meum.

Præterea si substantia panis remaneret, vt dicit alia opinio, sumens hoc sacramentum ieiunus non esset: quia substantiam panis sumeret, & sic per statutum ecclesiæ, quod est vt nullus sacerdos celebret, nisi ieiunus, vni sacerdoti non liceret bis sumere hoc sacramentum vna die: quod falsum est, quandoque. n. licet in die celebrat duas missas.

Dicendum ergo ad quoniam, qd suba panis conuertitur in subam corporis Christi, & suba vini, in subam sanguinis, hoc. n. tenet cõis Theologorum doctorum opinio, & merito: qa hoc sacratissima fidei christianæ concordat, & sacre scripturæ, & sententiæ ecclesiæ: vt patet per ea qd contra aliam opinionem adducta sunt: di-

citur etiam de conse. di. 2. Panis est, & sumptum est ab Amb. li. de sacra. qd vbi accesserit consecratio de pane fit Christi caro.

Præterea, de consec. di. 2. Quia corpus, & sumptum est ab Eusebio Misseno. Inuisibilis sacerdos, inuisibiles creaturas in substantiam corporis, & sanguinis sui, verbo suo secreta potestate commutat, Magister etiam, di. 10. huius quarti, in fine, dicit substantiam panis in corpus, vni que substantiam, in sanguine conuerti, & tertio c. 11. di. dicit qd post consecrationem non est ibi substantia panis, vel vini. Ex dictis expresse patet sacram scripturam, & Ecclesiam. Ambro. & Eusebium Missenum, & Magistrum sententiarum tenere substantiam panis in corpus Christi, & substantiam vini, in sanguinem transubstantiari.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum, cum dicitur qd omne quod conuertitur in aliquod præexistens conuertitur in illud, vbi primò præexistit, &c. dico, qd verum est, quando illud, qd conuertendum est coniunctum est rei, in qua conuertendum est, vt nutrimentum corpori. Sic autem non est in proposito, vnde suba panis non conuertitur in corpus Christi, nisi vbi prius erat suba panis. Impossibile est enim esse conuersionem, vbi non est illud quod conuertitur.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, qd cum dicitur, qd omnis substantia in quam alia conuertitur augetur, &c. dico, qd non est verum, quando fit conuersio, non secundum vnionem: sed scdm transubstantiationem, qualis est predicta conuersio: secundum enim Inno. de offi. mil. par. 3. c. 16. Si enim natura potest conuertere nutrimentum in carnem, absque hoc, qd vbi sit plus de essentia formæ carnis, quam ante: vt dicitur aliqui innittentes philosopho dicenti, i. de generatione, qd partes secundum formam manent & partes secundum materiam fluunt, & res fluunt, facile est credere, qd diuina potentia, quæ infinita est, potest substantiam panis, in substantiam corporis Christi conuertere, absq; hoc, qd in corpore Christi sit plus de suba, vel de quantitate, quam ante.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, qd dato, qd Deus posset facere corpus Christi simul in pluribus locis sine conuersione alicuius rei in ipsum, non tamen esset ita congruum hoc fieri, sicut per conuersionem substantiæ panis in ipsum: quia si substantia panis remaneret, ex hoc heretici faciliter suadere conarentur, ibi non esse corpus Christi. Vnde communis opinio longè est remotior ab illo errore, quam illa, quæ dicit substantiam panis remanere.

Ad quartū.

Ad quartum dicendum, quod talis conuersio probari potest per rationem, super fidem fundatam, vt visum est, & etiam per sacram auctoritatem, quia forma a Christo tradita, hoc ostendit. Si enim sub sacramento esset corpus suum, absque con-

Extra de her. re. ad abolendam extra de summa tri. c. firmiter credimus.

conuersione panis, in ipsum non dixisset. Hoc est corpus meum: sed hic est corpus meum: qa dicendo. Hic est corpus meum demonstraretur substantia panis, sub speciebus contenta.

QVAESTIO II.

Utrum tota substantia panis, conuertatur in totam substantiam corporis.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 11. ar. 1. q. 2. 4. D. Th. p. 3. q. 75. ar. 2. Sco. li. 4. di. 11. q. 1. Ale. p. 4. q. 10. m. 5. ar. 3. Secundo.

Tertio.

Quarto.

In oppositū. T. c. 91.

VIDETUR, qd non: forma substantialis panis, non conuertitur in materiam corporis Christi: qa in illam conuertitur materia panis, nec in formam, cum illa sit anima intellectiua: ergo non conuertitur in subam corporis.

Item secundum philosophum 7. metaph. secundum antiquam translationem: materia de se, nec est qualis, nec est quanta: sed pronome demonstratiuum non demonstrat aliqd, nisi sit quale, vel quantum: ergo non demonstrat materiam: sed nihil conuertitur, nisi quod per hoc pronomen hoc demonstratur: cum ergo materia sit de essentia panis, non conuertitur tota substantia panis in corpus Christi.

Item propinqor est materia formæ, & econuerso, qd q̄tiras ipsi suba: sed per transubstantiationem panis in subam corporis est quantitas sub sacramento per concomitantiam: ergo multo fortius sufficit conuersio solius materiæ, vel formæ in solam materiam, vel formam corporis Christi, ad hoc, vt omnia alia sint sub sacramento.

Item illud est materia sube corporeæ, quod primo recipit formam subalem corpoream: sed quantitas est huiusmodi, vt ostendam: ergo quantitas panis est materia eius: sed quantitas panis remanet post consecrationem: ergo cu materia panis sit de eius suba, tota suba panis non conuertitur in corpus Christi, probatio minoris. Si forma subalis corporea primo reciperetur in non quanto, non dependeret esse subale compositi a quantitate, quod falsum est: qa aliter si Deus destrueret totam quantitatem mundi, posset tota substantia mundi naturaliter remanere in suo substantiali esse, quod non videtur verum.

CONTRA, secundum philosophum 1. Cg. & Mun. cum dico: hoc celum: significo formam cum materia: ergo hoc pronomen hoc demonstrat compositum ex materia, & forma: sed illud conuertitur, quod per hoc pronomen hoc demonstratur: ergo tota substantia panis, in substantiam corporis Christi conuertitur.

Item cum species sit sacramentum corporis Christi, immediate debet ipsum representare. Sed si aliquid remaneret de substantia panis illud immediatius repræsenteret, quam Christi corpus: ergo nihil de substantia panis debet remanere: sed tota conuerti.

CONCLUSIO.

Illata tota in hanc totam prorsus conuertitur, illius que (accidentibus exceptis) remanet nihil.

RESPONDEO, qd tota substantia panis, conuertitur in substantiam corporis Christi: ita qd materia in materiam, & forma in formam, non illam, per quam corpus habet completum esse: qa illa est anima intellectiua, sed in formam corpoream incompletam, per quam corpus hêt incompletum esse, etiam in gradu corporeitatis, quamuis autem Deus institueret potuisset, qd corpus suum fieret præfens sub sacramento per conuersionem solius formæ, vel solius materiæ panis in ipsum: vt ostendebatur in opponendo, tamen magis voluit institui, qd hoc fieret per conuersionem totius substantiæ panis: quia hoc magis fuit congruum, qd tota substantia corporis, ibi sit per conuersionem materiæ, & formæ panis, quam qd forma esset ibi primo, & per se, & materia per concomitantiam, vel econuerso.

Respon. Totam substantiam panis case. & synca. conuerti in substantiam corporis Christi.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum patet solutio ex dictis in quaestione.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, qd hoc pronome hoc bene demonstrat illud de cuius essentia non est quantitas, nec qualitas, dum tamen sit sub quantitate, vel sub qualitate. Vnde vt superius visum est ly hoc, demonstrat substantiam compositam presentem, vel quasi statim futuram sub hac sensibili quantitate.

Ad tertium.

Ad tertium patet solutio ex dictis in quaestione.

Ad quartū.

Ad quartum dicendum, qd aliq, aliquando existimati sunt quantitatem esse materiam: sed illa opinio est contra philosophi auctoritatem, qd 7. metaphys. secundum nouam translationem dicit, qd de se materia non est qualis, nec quanta. Quantitas autem est quanta. Est etiã contra communem doctorum opinionem: est etiam contra experientiam: qa homo potest experiri, quod cum aliquid condensatur minor efficitur quantitas eius manente tota materia, quæ prius erat in eo: quia secundum philosophum primo physico. Essentia materiæ cuiuslibet rei, est naturaliter incorruptibilis, secundum se totam, & secundum quamlibet eius partem.

T. c. 8. Opinio ochã.

T. c. 82.

Præterea, materia est de essentia substantiæ corporeæ: substantia autem corporea, condensari potest, manente tota substantia eius.

Præterea, experitur homo quantitatem esse quandam formam, actualiter enim visum mouet: quamuis mediante colore; materiæ autem talis actio non potest competere, est enim principium pure passiuum, quantum est ex se.

2. de a. 2. T. c. 64. 134. materia de se ignota 7. me.

Contra etiam predictam opinionem arguitur per rationem. Ex materia, & forma substantiali constituitur vnum per essentiam,

T. c. 35.

sed ex q̄titate, & forma subst̄tiali nō cōstituitur vnum per essentiā: est. n. quādam actualis natura, cui per se conuenit esse in specie eadem, quamuis sit diuersarum substantiarum in specie differentium, ex tali autem natura, & subst̄tiali forma, non potest constitui vnū per essentiā.

Di. 12.

Dicendum ergo ad argumentum, q̄ quantitas non est materia, nec vt dicunt aliqui, est præcedens ordine naturæ omnem formā subst̄tialem in materia: hoc enim reprobatur est li. 2. Sed est accidens, quod immediatius inter omnia alia accidentia inest substantiæ corporeæ, nec tamen ex hoc sequitur, quod absq; ea corpus, quod est substantia posset remanere in suo naturali esse: q̄a sic est ordo naturæ a suo conditore institutus: vt sub̄a corporea a suis proprijs passionibus separari nō possit.

Sequitur Commen. de dimensionibus interminatis, 1. phy. si. com. 66. 4. phy. com. 25. de subst̄tialibus orbis

Et præterea quamuis q̄libet quantitas præsupponat in materia aliquam formam subst̄tialem incompletam, seu aliquem gradum formæ subst̄tialis incompletum, tamen semper vel quandoq; completiua forma subst̄tialis corporeæ præsupponit ordine naturæ, in materia aliquam dimensionem, saltem interminatam, cuius completio, & terminatio præsupponit ordine naturæ in materia completam formā. Completa autem forma destructa, vel separata compositum naturaliter resoluitur ad materiam: quia stabilitas existendi est in composito, per complementum.

Alterius partis.

Secundum argumentum ad partem aliam, quamuis gratia conclusionis posset concedi, tamen forma sua, non multum valet: quamuis enim ex institutione species panis immediatè repræsentet corpus Christi, vt sub ea cōtinetur: tamen ex naturali sua aptitudine immediatius repræsentat substantiam panis, q̄uis non sit contenta sub ea: quia quamuis in hoc sacramento sit sine subiecto, tamen in ea remanet naturalis aptitudo ad essendum cum substantia panis: vt sit in subiecto.

QVÆSTIO III.

Vtrum in ista conuersione annihilatur substantia panis.

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. D. Th. p. 3. q. 75. ar. 3. Seco. vbi sup. q. 3. 4. Ale. vbi sup. Secundo. 1. Perihet.

RESPONDETUR q̄ sic. Illud de quo nihil remanet, annihilatum est: sed post conuersionem substantiæ panis in substantiam corporis Christi, nihil de substantia panis remanet: ergo per conuersionem annihilatur.

Item si vna contradictoriarū est vera, altera est falsa, & conuerso: sed per conuersionem substantiæ panis, in subst̄tiam corporis Christi, hæc est falsa: sub̄a panis est aliquid: ergo eius contradictoria, ista. s. substantia panis est nihil, vera est.

In oppositum.

CONTRARIUM dicit Hu. 2. li. de sac. p. 8. cap. 7. & 9.

CONCLUSIO.

Licet de panis substantia, nihil remaneat, ipsa tamen haud annihilari, sed in melius mutari, dicenda est.

RESPONDEO, quod quamuis post conuersionem substantiæ panis in substantiam corporis Christi, nihil de substantia panis remaneat: tamen quia substantia corporis Christi, in quantum conuersa est substantia panis in ipsum aliquid est, annihilata non est, quod enim annihilatur, non conuertitur in aliquid, nec tamen de ipsa aliquid remanet: & potest poni aliquale exemplum, quamuis in pluribus dissimile, possibilitas enim ad formam concretam materia: vel secundum alios, quæ est ipsa materia conuertitur in ipsam formam, quæ secundum aliquos nominat partem substantiæ, quæ generatur, & secundum alios totam essentiam, nec post conuersionem remanet, nec tamen annihilatur: quia conuersa est in formam, quæ aliquid est.

Respon.

Resoluitur hoc in Sco. hie q. 4.

AD PRIMUM in oppositum cum dicitur q̄ illud, de quo nihil remanet annihilatum est, etc. dico, q̄ non est verum, si in aliqd aliud conuersum est.

Ad primū.

Ad secundum dicendum, quod cōtradictoria istius, subst̄tialia panis est aliqd, est hæc, substantia panis non est aliqd: sed quis hæc sit vera, sub̄a panis postquam conuersa est in corpus Christi, non est aliquid: tamen ex hoc nō sequitur, quod sit annihilata: quia in aliquid est conuersa.

Ad secundū.

QVÆSTIO IIII.

Vtrum illa conuersione fiat in instanti.

RESPONDETUR q̄ non: quia aut in eodē inst̄ti, in quo vltimo est sub̄a panis sub dimensionibus suis, est sub eisdem corpus Christi, aut in alio, non in eodem: quia cum corpus Christi sit ibi per conuersionem substantiæ panis in ipsum, in eodem instanti substantia panis esset, & nō esset sub dimensionibus suis, quod est impossibile. Si in alio, cum inter quælibet duo instantia sit tempus medium, vt demonstratur, 6. phy. conuersio substantiæ panis in corpus erit in tempore, omnis enim conuersio est in tempore, inter cuius initium, & complementum est tempus.

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. q. 5. D. Tho. vbi sup. ar. 7. Sco. li. 4. di. 8. q. 2. Ale. vbi sup.

T. c. 2. et inde.

Item sicut se habet fieri conuersionis ad suū factum esse, ita mensura vnus ad mensuram alterius: sed factum esse conuersionis est terminus sui fieri: ergo mensura facti esse est terminus mensuræ ipsius fieri: sed instans quod est mensura facti esse conuersionis, non est terminus, nisi temporis: ergo fieri conuersionis est in tempore.

Secundo.

Item dum panis conuertitur in corpus Christi non est conuersus: quia sicut dicitur 1. Perihet. quod sit non est: sed si panis conuerteretur in cor-

Tertio.

in corpus Christi, in instanti, simul conuertetur, & esset conuersus: ergo non conuertitur in instanti.

Quarto.

T. c. 15.

Item impossibile est trāsire dist̄tiam, nisi i tempore, secundum philosophum, 6. phy. Sed maxima est dist̄tia inter sub̄am panis & corpus Christi: ergo impossibile est eam per conuersionem transire in corpus Christi, nisi in tempore.

Quinto.

In oppositū.

T. c. 17.

Item conuersio, q̄ fit per actionem successiuam non fit in instanti: sed hæc conuersio fit per prolationem formæ, quæ successiua est: ergo non fit in instanti.

CONTRA, successio in opere est, ppter aliquam resistēciam patētis ad agēs, vt pbari potest per dicta philosophi 4. phy. sed nulla est resistētia panis ad virtutem diuinam, per quam fit conuersio: ergo illa conuersio successiua non est, ad quod sequitur, q̄ fit in instanti.

C. de subst̄tialibus.

Item secundum philosophum li. prædicamentorum: subst̄tialia nō suscipit magis, & minus: sed quod nō suscipit magis & minus, nō potest successiue acquiri vel corrūpi: ergo subst̄tialia panis non conuertitur successiue: sequitur ergo q̄ in instanti.

CONCLUSIO.

Non successiua, sed instantanea est planè conuersio isthæc, cum a diuina virtute fiat, quæ non limitata, sed infinita est.

Respon.

Com. 71.

Ar. 3. q. 3.

RESPONDEO, q̄ illa conuersio fit in instanti, omnis enim successio in mutatione causatur, vel ex resistētia mobilis ad motorem, vel medij ad motorem, vel ratione vtriusque, vt accipi potest a Commētatore sup 4. phy. & puto q̄ sub resistētia ipsius medij deat comprehēdi diuisibilitas spaciij, per comparisonem ad limitationem virtutis in motore. Vnde quamuis corporale medium angelo nō resistat, tamē q̄a limitatæ virtutis est, nō posset se trāsferre ab Oriēte, in Occidētem, ptransēdo spaciū in instanti, vt declaratum est, lib. 1. di. 37.

Virtus autem cōuertēs sub̄am panis, i corpus Christi, nō est limitata: illa enim conuersio fit per virtutem diuinam, q̄ infinita est: nec sibi resistit supra panis: q̄a tota natura subst̄tialis panis pfecte subditur diuinæ virtuti, nec est aliquid mediū, per quod ista conuersio fiat: hic enim nō hēt locum p̄prie loquēdo, nisi in mutatione locali, panem enim nō esse corpus Christi, nihil positium dicit, & tamē si esset medium, non oporteret, q̄ causaret successionem in diuina operatione: Deus enim vnum lapidem transferre posset ab Oriēte in Occidētem, per totū medium in instanti, nō enim oportet, q̄ diuisibilitas medij causet successionem in mutatione nisi cum hoc mutās sit limitatæ virtutis. Restat ergo quod Deus potest conuertere panem

Nedum de possibili, ve

in corpus Christi conuersione nō successiua, & quia conuenientius est, ex quo est possibile eam fieri sine successione, quam cum successione, concedendum est illam non esse successiuam, & ex cōsequēti eam fieri in instanti: sicut enim mutatio successiua est in tempore, ita non successiua est in instanti.

rumetiā de facto versio nē in instanti fieri concedendum esse.

Ad primū.

AD PRIMUM in oppositum dicit q̄dam, q̄ in eodem inst̄ti, in quo vltimo est sub̄a panis sub dimensionibus suis, est primo corpus Christi sub eiusdem, nō enim est inconueniens substantiam panis esse in illo inst̄ti, in quantum est finis temporis præteriti, & non esse in eodem, in quantum est initium temporis futuri.

Prima solutio.

Sed cōtra: q̄a cōtradictoria realiter nō possunt esse in eodem instanti.

Contra, sed cause quia signum materia requiritur.

Alij dicūt, q̄ in eodem inst̄ti, i quo vltimo est sub̄a panis sub dimensionibus suis, nō est primo corpus Christi sub dimensionibus eiusdem, sed i aliquo, quod est immediatum illi: quāuis enim i tempore, quod est i motu primi mobilis, sicut in subiecto, quod p̄prie est tempus, nō possit vnum istās immediate se habere ad aliud istās: tamē nō sic est de inst̄tibus, quæ sunt termini p̄prium mēsurarum, q̄ extenso nomine temporis aliquādo dicūtur tempora. Dicūt ergo q̄ vltimum istās mēsuræ propriæ existētiæ sub̄a panis sub dimensionibus suis, & primum istās mēsuræ p̄prie essentiæ corporis Christi, sub eisdem dimensionibus, ita se habēt q̄ iter ea nihil est medium: coexistunt enim ambo vni instanti mēsuræ communis, sicut enim non est inconueniens plura puncta, quæ sunt termini linearum conuenientium in centro, conuenire i ipso centro, cum tamen sit indiuisibile, sic non est inconueniens plura instantia mēsurarum propriarum coexistere vni instanti mēsuræ communis.

Secunda solutio.

Limita hæc litteram ex Sco. in sermo. di. 3. q. prima, & qua. q. 12.

Alij dāt, q̄ non est dare vltimum istans, in quo vltimo sit sub̄a panis, sub dimensionibus suis, quamuis permanentia sint i suis terminis initialibus, nulla tamen res, siue permanentis, siue successiua est in suo finali termino, cui concordat quod dicit philosoph. 8. physico. s. q̄ instans est signum posterioris passionis.

Tertia solutio.

Dicēdum ergo q̄ i illo eodem inst̄ti i quo primo non est substantia panis sub dimensionibus suis, est corpus sub eisdem, & hoc nullā implicat contradictionem.

Ad secundū.

AD SECUNDUM dicendum, quod immritus finis istius conuersionis est nunc pedianem in corpus Christi conuersum esse, & hoc differt a conuersione panis in corpus Christi, nisi sola ratione, & ego concedo, quod instans quod est vtriusque mensura etiā aliquo modo differt ratione.

Ad tertium.

AD TERTIUM dicendum, quod in his, quæ fiunt in instanti simul est fieri, & factum esse, quamuis prius ordine naturæ sit fieri, Ric. super 4. Sen. I 4 quam

quam factum esse, philosophus enim in verbo præallegato loquitur de his, quæ sunt successivæ.

Ad quartum. Ad quartum solum est ex dictis in questione.

Ad quintum. Ad quintum dicendum, quod illa conversio non fit per naturalem virtutem prolationis verborum: sed per virtutem divinam, quæ verbis assistit ad efficiendum conversionem in illo instanti, in quo est complementum prolationis verborum.

Ad aliam partem. Quamvis autem argumenta ad partem aliam debeant concedi ratione conclusionis: sed tamen ex vi formæ non concludunt, posset enim Deus, si vellet primo formam substantialem panis convertere in corpus Christi, & postea materiam, vel econverso.

Q V A E S T I O V.

Utrum illa conversio sit mutatio.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. q. 2. D. Th. 4. q. 3. di. 1. q. 3. Sco. li. 4. di. 11. q. 1. Ale. ubi supra. **E**T VIDETUR, quod non: quia non est generatio: quia generatio non terminatur ad præexistens, nec corruptio, substantia enim panis non resoluitur in suam materiam, nec annihilatur, ut visum est, nec est augmentatio, nec diminutio, neque alteratio, nec secundum locum mutatio. Cum ergo secundum philosophum lib. prædicamentorum non sint plures species mutationis, videtur, quod ista conversio non sit mutatio.

In ultimo post prædicamentum 5. phys. T. c. 7. Tertio. Item in omni conversione, quæ est mutatio, illud in quod fit conversio dici potest fieri, vel factum esse de eo, quod in ipsum convertitur, vel conversum est. Sed non potest vere dici, corpus Christi fieri, vel factum esse de substantia panis: ergo substantia panis non convertitur in ipsum per mutationem.

Item mutatio accidens est, omne accidens vel est, vel natum est esse in subiecto: sed hæc conversio non est, nec nata est esse in subiecto aliquo: quia tota substantia panis, in tota substantiam corporis convertitur: ergo hæc conversio non est mutatio.

CONTRA, inceptio rei, & defectio sunt mutationes: sed per istam conversionem substantia panis definit esse panis: ergo hæc conversio est cum mutatione: sed non cum alia mutatione, quam ipsa sit: ergo est mutatio.

Item maior est mutatio rei, quæ convertitur in aliud, secundum se totam, quam rei, quæ convertitur in aliud, secundum sui partem: sed in ista conversione substantia panis convertitur, secundum se totam: ergo ista conversio est maxima mutatio.

C O N C L U S I O.

Extensio mutationis nomine, conversio hæc super naturalis mutatio dici potest, ea inquam, quæ a subiecto fit in subiectum.

RESPONDEO, secundum philosophum, 5. phys. Tres sunt naturales mutationis, scilicet

ex non subiecto in subiectum, scilicet, ex ente in potentia, in ens actu simpliciter, & hæc est generatio. Et ex ente in actu simpliciter in ens in potentia, quam dicit philosophus ex subiecto in non subiectum, & hæc est corruptio. Et ex subiecto in subiectum, id est ex ente in actu in ens actu, sub qua comprehenduntur alteratio, loci mutatio, diminutio, & augmentum, quod fit per conversionem nutrimenti in corpus. Sic dico, quod extendendo nomen mutationis, tres sunt supernaturales mutationes. Una de nullo modo realiter ente in ens, & hæc est creatio, cui convenienter mutatio, eo modo, quod dictum est in li. 2. dist. prima, & hæc inter mutationes naturales, magis assimilatur generationi. Alia ex ente in nullo modo ens, & hæc dicitur conversio, seu annihilatio, quæ inter naturales mutationes magis assimilatur corruptioni. Alia est ex ente in actu secundum se totum in aliud ens actu, sicut est conversio substantiæ panis in substantiam corporis Christi, quæ inter naturales mutationes, magis assimilatur mutationi, qua nutrimentum mutatur in corpus, quod nutrimentum convertitur in corpus præexistens in actu, & definit esse, quod erat ante. In multis tamen differunt ipsæ duæ mutationes: quia per transitionem nutrimenti in corpus, plus est de substantia in corpore, quam ante: sed per transitionem substantiæ panis in corpus Christi, non est in eo plus de substantia, nec plus de quantitate, quam ante, nutrimentum etiam, & si definit esse illud quod ante erat, quantum ad formam, remanet tamen quantum ad materiam, hoc enim regulariter est in omnibus mutationibus naturalibus, quod aliquid manet commune utrique termino mutationis, secundum opinionem que ponit materiam esse de essentia substantiæ, quæ generatur, nec eam esse aliquid convertibile in ipsam, substantia autem panis post conversionem non remanet, nec quantum ad formam, nec quantum ad materiam. Unde in hac mutatione non manet aliquid unum in numero commune utrique termino mutationis, quamvis autem in hac mutatione terminus ad quem, quod est corpus Christi non mutetur, tamen panis mutatur: Sicut enim dicit Greg. 5. Mor. inter medium, & si. mutari ex alio ad aliud ire est. In hac autem conversione substantia panis ex uno ad aliud vadit: quia a sui natura recedit, per hoc quod convertitur in corpus Christi.

Ad primum in oppositum dicendum, quod verbum philosophi non est intelligendum, nisi de mutationibus naturalibus, hæc autem mutatio non est naturalis.

Ad secundum dicendum, quod maior intelligenda est de mutationibus naturalibus, & tamen habet adhuc instantiam, corpus enim non potest vere dici fieri, vel factum esse de illo nutrimento, quod in ipsum convertitur: si autem invenias

Sicut tres sunt naturales mutationes, sic extensio sine tres sunt supernaturales.

Inter naturales mutationem, & istam conversionem.

Mutari secundum Greg.

Ad primum.

Ad secundum.

C O N C L U S I O.

Mutationes nonnullas ista simpliciter fuisse mirabiliores fatendum est, quæ tamen secundum quid illis mirabilior est nuncupanda.

RESPONDEO, quod illarum mutationum, quarum est æqualis mensura, illa simpliciter mirabilior est, in cuius termino a quo minus est de possibilitate ad terminum ad quem, creationis autem & incarnationis, & istius mutationis sunt mensuræ æquales, quælibet enim facta fuit in instanti, & in termino a quo creationis, qui terminus est non aliquid, non est aliqua possibilitas ad aliquid. Sicut enim dicit Auic. primo methaphysic. cap. 5. si proprietas fuerit aliquid, aliud de quo illa dicitur erit aliquid, in termino autem ad quem ipsius incarnationis, qui terminus fuit natura humana, sicut sola possibilitas obedientiæ ad hoc, ut viretur personæ filij Dei, in substantia etiam panis est possibilitas obedientiæ ad hoc, ut convertatur in corpus Christi: sequitur ergo quod creatio sit mirabilior, quam incarnatio filij Dei, & quam conversio substantiæ panis in corpus Christi: quia etiam in incarnatione terminus ad quem, scilicet persona filij Dei, magis excedit naturam humanam, quam corpus Christi substantiam panis, minor fuit possibilitas in natura humana ad hoc, ut viretur personæ filij Dei, ut natura supposito quam in substantia panis ad hoc, ut conoerteretur in corpus Christi, & ideo incarnatio simpliciter fuit mirabilior, quam conversio panis in corpus Christi, hæc tamen alijs duabus mirabilior est, secundum quid, in quantum, scilicet terminus ad quem, est aliquid præexistens, quod per conversionem substantiæ panis in ipsum non augetur, nec aliquo modo mutatur.

AD PRIMUM, in oppositum dicendum, quod minor est falsa, in hac enim conversione substantia panis mutatur, & duplici mutatione, secundum aliquos: & quia definit esse illud, quod ante erat, & quia convertitur in illud, in quod ante conversio non erat: quarum prima quamvis non sit corruptio, tamen magis assimilatur corruptioni, & secunda quamvis non sit generatio, tamen magis assimilatur generationi.

Vel dicendum melius, quod prima assimilatur expoliationi nutrimenti a sua forma, & secunda conversioni nutrimenti in corpus Christi: hæc autem mutatio sub aliqua nominatarum in argumento non continetur, unde argumentum procedit ab insufficienti.

Ad secundum dicendum, quod difficultas credendi, non tantum contingit ex maiori mirabilitate rei creditæ, quantum est ex parte sua: sed etiam ex indispositione credentis propter usum, & consuetudinem contrariam, quod et dicitur reparatio hominis mirabilior, quæ eius conditio, non concludit incarnationem esse simpliciter.

venias alicubi dictum, panis fit corpus Christi, vel corpus Christi fit, vel factum est de pane, vel illud quod fuit panis, est corpus Christi, exponas, quia tales locutiones virtute sermonis sunt falsæ: quia omnes includunt aliquid commune utrique extremo manere. Ista autem locutiones, panis convertitur, vel mutatur, vel transubstantiatur, vel transit in corpus Christi, sunt concedendæ, tanquam simpliciter vere: quia non notant remanere aliquid commune utrique extremo: sed tantum ordinem termini ad terminum, & mutationem unius in alium, & ideo ut placet aliquibus: quia hæc præpositio de, non semper tenetur materialiter: sed aliquando ordinaliter, ut cum dicitur: de mane fit meridies, ideo hæc, de pane fit corpus Christi, distinguenda est: quia si ly de, teneatur ordinaliter vera est: sed hoc non valet: quia corpus Christi nec fit de substantia panis, sicut de materia, neque etiam fit post substantiam panis, quæ convertitur in ipsum sicut meridies fit post mane, de quo dicitur fieri.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod ista mutatio ultra terminum a quo, & terminum ad quem non dicit aliquid reale absolutum, & ideo non oportet, quod sit in alio, quam in termino a quo, & præterea si esset accidens, Deus posset facere illud esse sine subiecto, ita ut dependeret a sola habitudine terminorum, & a virtute divina.

Q V A E S T I O VI.

Utrum hæc mutatio sit mirabilior alijs mutationibus.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 10. p. 2. ar. 1. q. 1. 2. D. Th. ubi supra. Ale. ubi supra. **E**T VIDETUR, quod sic: illa mutatio, qua nihil mutatur est omnibus alijs mirabilior: sed hæc est huiusmodi, hæc enim non mutatur corpus Christi, nec substantia panis, ut videtur: quia nec localiter movetur, nec alteratur, nec augmentatur, nec minuitur, nec generatur, nec corrumpitur: quia nec resoluitur in materiam, nec annihilatur, ut superius habitum est, ergo hæc mutatio est omnibus alijs mirabilior.

Item hæc mutatio mirabilior est filij Dei in carnatione, est enim ad credendum difficilius. Unde & plures illam credunt, quam istam: sed incarnatio est mirabilior creatione, unde dicitur in sancta ecclesia, quod Deus humanæ substantiæ dignitatem mirabiliter condidit, & mirabiliter reformavit: ergo hæc mutatio mirabilior est incarnatio & creatione.

CONTRA, de consec. dist. 2. Reuera, & recitat Magister in littera precedentis dist. c. 4. per creationem, & filij Dei natiuitatem de Virgine probatur possibilitas conversionis substantiæ panis in corpus Christi: sed si ille non essent mirabiliores, ista probatio non valeret: ergo mirabilior est creatio: & etiam filij Dei incarnatio, quam hæc mutatio.

Respon. Regula ad noscendum inter mutationes mirabiliores.

Hoc mihi est dubium.

Ad primum.

Ad secundum.

T. spon. c. 7.

pliciter mirabiliorem creatione: q̄a restauratio hoī setiam cum incarnatione icludit creationem gratiā, nom .n. homines, quantum ad efficaciam reformantur, in quorum animabus gratia non creatur.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur sex.

Primo vtrum hoc sacramentum possit confici de alia materia, quā de pane, & vino.

Secundo vtrum, de alio pane, q̄ de pane factō de farina tritica coagulata per naturalem aquam.

Tertio vtrum, de pane fermentato.

Quarto vtrum, sanguis possit cōfici de alio vino, quam de vite.

Quinto vtrum, de quolibet vino vitis.

Sexto, quid debet facere sacerdos, si postquam inciperet canonem missæ pendat esse materiam indebitam ministratam.

QVAESTIO I.

Vtrum sacramentum Eucharistiæ possit confici de alia materia, quā de pane, & vino.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 11. p. 2. ar. 1. q. 1. D. Th. p. 3. q. 74. ar. 1. Seco. li. 4. di. 11. q. 6. Ale. p. 3. q. 10. m. 4. ar. 1. T. c. 25.

VIDETVR, q̄ sic: q̄a materia huius sacramēti debet significare corpus & sanguinem Christi, & in ea cōuertitur: sed hæc magis conueniūt carni, & sanguini, q̄ pani & vino, sunt enim similiores corpori, & sanguini Christi, & sicut dicit philosophus 2. de generatione. Inter habētia symbolum facilius est transitus: ergo hoc sacramentum confici potest de carne, & sanguine.

Secundo. Gen. 14. Exo. 12.

Item sicut hoc sacramentum præfiguratum fuit in lege naturæ per panem, & vinum, ita in lege scripta, in qua magis claruit veritas, fuit præfiguratum per esum agni paschalis, & libamenta sacrificiorum: ergo conuenientius hoc sacramentum confici potest de carnibus, & materia libamētorum, quā de pane, & vino.

Tertio.

Item quia Christus se comparat pani, ideo hoc sacramentum confici potest de pane: ergo a simili cum se cōparet grano, vt habetur Io. 12. confici potest de grano: sed granum non est panis: corpus ergo Christi confici potest de alia materia, quā de pane: ergo a simili, sanguis de alia materia, quā de vino.

In oppositum.

CONTRARIVM dicit Magister in littera huius dist. c. 5.

Item de consecr. dist. 2. cap. primo, habetur idem.

Item habetur idem ea. distin. Non oportet, & ca. sequenti.

CONCLUSIO.

Pane, ac vino aptior inueniri materia, nequaquam potuit, qua & sacramentum tractaretur nitidius, & corpus Christi verum, ac mysticum signaretur expressius.

RESPONDEO, q̄ hoc sacramentum non potest confici de alia materia, quā de pane, & vino: quia Christus hoc sacramentum de tali materia confecit, & conficiendum instituit, quod fuit congruum, & pp sacramenti celebrationem, & significationem: hoc enim sacramentum debet celebrari valde mundè, & ideo congruum est ipsum celebrari in pane, & vino, quæ mundiūs possunt tractari, quā caro & sanguis animalium, vel aliæ materiæ conuenientes ad vsum humanum. In hoc etiā sacramento significantur quinque. res contenta, quæ est corpus Christi verum: & res nō cōtenta, sed significata per corpus Christi verū, scilicet corpus Christi mysticū, & Christi passio, & suscipientis hoc sacramentum spiritualis refectio, & salus corporis, & animæ, sicut dixit Magister in littera, huius dist. cap. 5. Panis autem & vinum ratione suæ constitutiōis, conuenientissime representant corpus Christi verum & mysticum: quia sicut panis constituitur ex pluribus granis, & vinum ex plurib. acinis, vel racemis confluit, sic corpus Christi verum constitutum est ex pluribus membris, & corpus eius mysticum ex pluribus personis. Ratione etiam suæ præparationis conuenientissime representat Christi passionem: quia panis in clibano, igne coquitur, & vinum torculari exprimitur, sic aliquo modo a simili corpus Christi fuit igne passionis, quasi decoctum, & in cruce quasi in torculari fluxit sanguis de illo corpore: & quia tunc fuit sanguis a corpore diuisus, ideo in hoc sacramento corpus, & sanguis conficiuntur de materijs distinctis, & distinctæ. Ratione etiam vsus panis, & vinum conuenientissime representant spirituales refectioem suscipientis hoc sacramentum, sicut enim dicitur in Glo. super illud, 1. ad Cor. 11. Hoc facite. Panis, præ cæteris cibis corpus reficit & sustentat, & vinum efficacem cōstituunt corporis refectioem, quæ in cibo & potu cōsistit. Similiter spiritualis refectio animæ integratur ex potu per fidem i intellectu, & spirituali delectatione per charitatē in affectu: & quia hæc refectio ordinatur ad salutem corporis & animæ, ideo ex consequenti panis, & vinum representant vtrāque salutē. Vnde vt dicitur in Glo. vbi prius, & etiam recitatur in littera huius di. cap. 5. Caro Christi pro salute corporis, sanguis vero pro anima nostra sumitur, & effusus est, sicut præfigurauit Moyses dicens. Caro pro corpore nostro offertur, sanguis vero pro anima, & hæc est alia ratio, quare sacramentum hoc in duplici materia celebratur.

Respon. Sacramētū hoc nō posse cōfici nisi de pane, vino, & aqua.

Quinque in hoc sacramento repræsentari.

Leui. 17.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod cum ista conuersio fiat per virtutem diuinam, cui omnia possibilia æqualiter sunt facilia, æque faciliter conuertuntur panis, & vinum in corpus Christi, & sanguinem, sicut con

conuerterentur caro, & sanguis animalium. Præterea panis, & vinum mundiūs possunt tractari, & plenius significant, quæ in hoc sacramento significanda sunt.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, q̄ quia lex naturæ erat duratura, & lex scripta erat cessatura, ideo hoc sacramentum, quod est sacramentū legis, cui non succedunt alia, magis debuit institui in materia, qua fuit præfiguratum in lege naturæ, quam in illa, quæ fuit præfiguratum in lege scripta.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, q̄ de grano manente sub forma grani, non potest corpus Christi confici, sicut Magister dicit in littera huius dist. cap. 6. Neque etiam de farina nō coagulata, de conse. di. 2. Sic in sanctificando, nec de pasta non cocta: quia in istis non saluatur ratio panis, nec enim ideo conficimus de pane: quia Christus se pani comparauit, vt i articulo supponebas: sed quia de pane hoc sacramentum conficiendum instituit.

QVAESTIO II.

Vtrum hoc sacramentum possit confici de alio pane, quā de pane factō de farina tritica coagulata per naturalem aquam.

Arg. 1. D. Bo. vbi sup. q. 4. D. Th. p. 3. q. 74. ar. 3. Seco. vbi su. Ale. vbi su.

VIDETVR, q̄ sic: nō debemus distinguere, vbi Christus instituit hoc sacramentum nō distinxit. Sed Christus non distinxit, de quo pane: ergo corpus suum de quolibet pane potest confici.

Secundo.

Item cum raro inueniatur panis de puro tritico, si non posset confici de alio, frequentissime incertus esset sacerdos vtrum conficeret, vel non: quod est inconueniens.

Tertio.

Item Christus non distinxit cum quo liquore panis ille deberet coagulari: ergo potest confici de pane, quocunque liquore coagulatus fuit.

In oppositum.

CONTRA, Magister in littera, huius dist. cap. 6. dicit, q̄ non potest confici, nisi de pane de frumento.

Item idem habetur de consec. dist. 2. In sacramento.

CONCLUSIO.

Quia Christus in tali pane ex aqua naturali factō corpus suum confecit, & conficiendum instituit, solique frumenti grano, ac vitis ligno se comparauit: in alio, quā in hoc conficiendum non est.

RESPONDEO, quod corpus Christi non potest confici de alio pane, quā de pane tritico coagulato per naturalem aquam: quia Christus de tali pane, & non de alio, corpus suum confecit, & conficiendum instituit, quod patet: quia panis de fermento anthomafice panis dicitur. Vnde cum dicitur, q̄ Christus accepit panem, de pane tritico dēt intelligi: cui concordat: quia Christus grano tritico se comparauit. Vnde Aug. in Gl.

super illud Ioan. 12. Nisi granum frumenti: cum sint multa grana seminum, nulli se comparat, nisi frumento: vnde mos cepit Ecclesiæ de hoc solo grano confici corpus Domini, magis autem fuit congruum ipsum institue re confici de tali pane, quā de alio: quia inter grana conuenientia refectio humanæ, granum frumenti est dignius, vtilius, & communius. Quia etiam aqua est de compositione panis, & panis de quo Christus corpus suum cōfecit, coagulatus fuit aqua naturali, ideo de pane coagulato aqua artificiali, seu quocunq; alio liquore, quā sit aqua naturalis, non potest confici corpus Christi.

Ad primū.

AD PRIMVM, in oppositum dicendum, q̄ factō distinxit in hoc, q̄ de tali pane confecit, & verbo in hoc, q̄ se grano tritici comparauit.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, q̄ admixtio extranei grani, potest intelligi tripliciter: Vno modo in tanta abundantia, q̄ trahat illud, quod ibi est de tritico ad suam naturam. Alio modo in tali quantitate proportionis, q̄ ex illis constituitur per alterationem species media: alio modo in ita parua quantitate, q̄ trahatur ad naturam triticeam. De pane factō ex granis tritici, & alijs granis admixtis primo, & secundo modo, non potest confici corpus Christi: quia talis panis nō est eiusdem speciei cum illo pane, de quo Christus confecit: talis autem admixtio aliquo modo per accidentia potest cognosci: sed de pane factō ex granis tritici, & alijs granis admixtis, modo tertio potest confici: quia talis panis remanet in eadem specie cum illo pane, de quo Christus confecit.

Optima de farina.

An de spelta.

Si autem quæras vtrum de spelta possit corpus Christi confici: dicunt aliqui, q̄ sic: quia spelta non differt a tritico, nisi accidentibus: sed alijs videtur, q̄ non: ex tritico nunquam generatur spelta, nisi fortè, quandoque per de generationem, propter materiam terræ: sed si spelta esset eiusdem speciei cum tritico, posset ex tritico nasci.

Vt Sco. 9. vltima.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, q̄ factō distinxit, nec oportebat alio modo distinguere: quia cōmunis panis, non nisi de naturali aqua coagulatur.

QVAESTIO III.

Vtrum hoc sacramentum possit confici de pane fermentato.

VIDETVR, q̄ nō: quia Christus confecit de pane azimo, vt enim habetur Matth. 26. Dominus confecit prima die azimorum: sed tunc in domibus Iudæorum non inueniebatur fermentum: vt habetur Exo. 12. Cum ergo non possit corpus Christi confici, nisi de pane, de quo confecit ipse Christus, videtur, q̄ non possit confici, nisi de azimo.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 11. p. 2. ar. 2. q. 1. D. Tho. vbi sup. ar. 4. See vbi su. Ale. vbi su.

Item

Secundo.

Item de illo pane, de cuius confectione est aliquid prohibitum offerri Domino, non potest confici corpus Christi: sed ut habetur Leui. 2. Omnis oblatio, quae offertur Domino, absque fermento fiat: ergo videtur quod corpus Christi non possit confici de pane fermentato.

In oppositum

CONTRA, Graeci de pane fermentato conficiunt: sed ecclesia non negat quin conficiant corpus Christi: ergo de pane fermentato potest confici.

CONCLUSIO.

Cum Christus in azymo confecerit, quicquid graeci sentiunt, latinorum ritus sic conficiendi congruentior idcirco perhibetur.

Respon.

Primum.

Exo. 12.

Numeri 28

AD ISTAM quaestionem dicunt Graeci, quod de pane fermentato, tantum potest confici corpus Christi: quia ut ipsi dicunt Christus passus est luna 14. ut legis impleretur figura, quae luna primi mensis agnum paschalem iussit immolari, quod Christus praenoscens in praecedente vesperae anticipavit agnum paschalem comedere, & tunc licite poterat comedi fermentatum, & ideo dicunt Christum de pane fermentato confecisse, errorem suum multipliciter colorare nitentes. Vno modo sic. Io. 13. legitur: Christum illam cenam, in qua hoc sacramentum instituit fecisse cum Discipulis suis ante diem festum Paschae. Sed dies festus paschae fuit dies in qua fuit luna 14. in eius vespera immolabatur paschalis agnus.

Secundo.

Item Io. 18. dicitur de Iudaeis, qui duxerunt Christum ad Pilatum, quod non introierunt in praetorium: ut non contaminarentur: sed manducarent pascha: sed pascha erat agnus paschalis, qui comedebatur 14. luna.

Tertio.

Item Luc. 23. dicitur, quod in die qua Christus crucifixus est, mulieres parauerunt aromata, quod eis secundum legem non licuisset in die festo.

Quarto.

Item dicitur Matth. 26. quod seniores populi disposuerunt Christum occidere, non in die festo: sed dies festus fuit 15. luna.

Quinto.

Item sub Leone papa ecclesia conficiebat de fermentato.

In oppositum

SED contra, Matth. 26. Primo dies azymorum acceperunt discipuli ad Iesum dicentes. Vbi vis parem tibi comedere pascha.

Item Marci 14. Primo die azymorum quando pascha immolabatur, dicunt ei discipuli. Quo vis eamus, & paremus tibi, ut manducemus pascha.

Item Lu. 22. Venit dies azymorum, in qua necesse erat occidi pascha: misit Petrum, & Io. dicens. Euntes parate nobis pascha ut manducemus. Ex quibus tribus Euangelistis clare patet, quod Christus comedit agnum paschalem. 14. luna ad vesperum, & luna 15. qua fuit solennitas azymorum crucifixus fuerit, secundum illud Numerorum 28. mense primo. 14. die mensis pascha Domini erit & 15. die solennitas. Cum ergo secundum legem 14. luna ad vesperum non

debeat inueniri fermentatum in domibus iudeorum, sequitur, quod Christus non confecit de pane fermentato: sed de azymo: quia Christus post illam cenam confecit, in qua agnum paschalem comedit.

DICENDUM ergo ad quaestionem, quod corpus Christi confici potest de pane fermentato. Vnde graeci vere conficiunt corpus Christi. Vnde Ansel. in epistola de azymo, parum post principium de sacrificio, de quo graeci nobiscum non consentiunt multis rationibus catholicis videtur: quia quod agunt, non est contra fidem christianam, cum enim legitur de Christo, quando corpus suum de pane confecit: quia accepit panem, & benedixit, non additur azimum, vel fermentatum: & insuper non dixerunt azimus, & fermentatus substantialiter, grauer tamen peccant conficientes de fermentato, eo quod Christus de azymo confecit. Et quia Petrus Christi vicarius sic conficiendum ecclesiae tradidit, & sancta Romana Ecclesia sic obseruat, & praecipit obseruari. Magis enim congruum fuit hoc sacramentum de azymo confici, quam de fermentato: quia sicut dicit Ansel. in epistola de azymo. Cena in qua hoc factum est, hoc exigebat: quia in ea non debebat esse panis fermentatus, secundum legem.

Praeterea, sicut dicit Inn. de officio missae, par. 3. cap. 4. Fermentum corruptionem significat, testante Apostolo, qui ait. Modicum fermenti totam massam corrumpit: ut ergo nihil corruptum siue corruptens: sed totum sincerum, atque sincerans in hoc esse sacramento monstraretur, non fermentatum, sed azimum consecramus.

AD PRIMUM, in oppositum dicendum, quod quamuis Christus confecerit de azymo, tamen confici potest de fermentato: quia eiusdem speciei sunt panis fermentatus & azimus: quamuis conuenientius sit confici de azymo, & ratione facti, & ratione mysterij, ut dicit Inno. de officio missae, par. 5. c. 4.

Ad secundum dicendum, quod non plus concludit, nisi quod conuenientius fuit ordinare confici de azymo, quam de fermentato, & hoc verum est.

Argumentum ad partem aliam, non plus concludit, nisi quod si sacerdos consecrat panem fermentatum, quod vere conuertitur in corpus Christi, & hoc esse verum: sed ex hoc non sequitur, quod liceat nobis de fermentato conficere, propter rationes dictas in corpore quaestionis. Quia autem graeci negant posse confici de azymo, in quo errant contra christianam fidem, ideo soluenda sunt argumenta, quibus hoc probare conantur.

AD PRIMUM dicendum, quod pascha 5. modis potest accipi, secundum sententiam Inno. de officio missae, cap. praesule. Vno modo pro solennitate diei azymorum, quae eret 15. luna

1. Cor. 5.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad aliam partem.

Ad argum. graecorum.

Ad primum.

Pascha. 5.

modis secundum Inno.

summi.

luna

luna. Alio modo pro panibus azymis. Tertio modo, prodie in cuius festo immolabatur agnus. Lu. 22. Appropinquabat dies festus azymorum, in qua necesse erat occidi pascha.

Quarto modo pro agno qui immolabatur eo. cap. Venit dies azymorum, in qua necesse erat occidi pascha. Quinto modo pro hora immolationis agni. Matt. 26. Scitis, quia post biduum pascha fiet. Primo modo accipitur cum dicitur in Io. ante diem festum paschae, & secundo modo cum dicitur, non introierunt in praetorium, ut non contaminarentur: sed manducarent pascha. Et sic solutum est primum, & secundum.

Ad primum, secundum.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod ille mulieres, quae audierant Christum moriturum, aromata ante praeparauerant: ut patet per illud, quod dicitur Matth. 26. de Magdalena, mittens hoc unguentum in corpus meum, ad sepeliendum me fecit, & Io. 12. Sinit e illam, ut in die sepulturae meae seruet illud, post Christi autem crucifixionem unguentum quod prius inceperat consummauit, & sic intelligendum est, quod dicit Lucas, quod reuertentes praeparauerunt aromata & unguenta: nec sic consummando peccauerunt: quia non erant sub littera, sed sub gratia.

Ad quartum.

Ad quartum dicendum, quod sicut dicit Inn. in cap. supra dicto. Dispositio sacerdotum dispositioni Dei praualere non potuit, qui dispositio fuerat, ut verus agnus in diebus immolaretur paschalibus. Et sicut typicus agnus, 14. luna mensis primi, a iudaeis comedebatur in nocte: ita verum agnum eadem hora discipuli comederunt.

Ad quintum.

Ad quintum dicendum, quod quamuis tempore Leonis papae, propter haereticos Ebyonitas, qui dicebant legalia debere seruari cum euangelio, & in azymo conficiendum, propter preceptum legis: Ecclesia de consilio Spiritus sancti instituerit ad tempus conficiendum in fermentato, parum facit pro graecis, in principio enim tota ecclesia confecit in azymo, & supra dicta haeresi extirminata ecclesia Occidentalis rediit ad ritum pristinum: Orientalis autem non.

Arg. 1.

Vide Doct.

vbi sup.

Respon.

QVAESTIO IIII.

Utrum sanguis possit confici de alio vino, quam de vite.

CONCLUSIO.

Haud quidem, quia Christus in vitis vino confecit, quia se viti comparauit, quia vinum hoc sanguinis significationi conuenientius est.

RESPONDEO, quod non: quia Christus de tali vino, & non de alio confecit, & conficiendum instituit, quod probatur per hoc, quod hora cenae dixit, ut habetur Matth. 26. Non bibam amodo de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud vobiscum bibam in regno patris mei, & Lu. 22. Non bibam de generatione vitis huius, donec veniat regnum

Dei, & Io. 15. se comparat viti. Congruentius etiam fuit hoc sacramentum institui in vino, de vite, quam de alio: quia est vinum laudabilius, & pro humana refectione efficacius, & conuenientius, & magis conuenit sacramenti significationi, quam aliud vinum, immo neque alius liquor dici potest vinum, nisi secundum quid.

QVAESTIO V.

Utrum sanguis Christi possit confici de quolibet vino vitis.

VIDETUR, quod non: quia non omnia vina sunt eiusdem speciei, quod probari posse, videtur per accidentia, & effectus, quae sunt diuersarum specierum: sed Christus confecit de vino vnius speciei: ergo non potest confici de quolibet vino vitis.

Arg. 1.

Vide vbi su.

Secundo.

Item non potest confici de agresta, ut communiter tenetur, agresta autem est vinum de vite: non enim videtur differre a vino, nisi sicut incompletum a completo, quae differentia non diuersificat speciem: ergo non potest confici de quolibet vino vitis.

Tertio.

Item racemi mutari intra se continent verum vinum, & tamen sanguis Christi non potest confici de vna. Vnde de conse. di. 2. Didicimus: perhibetur sacerdos coniungere vvas in sacrificio oblationis: ergo non potest confici de quolibet vino vitis.

In oppositum.

Summi.

CONTRA, Inno. de officio missae, par. 3. cap. 24. Siue vinum nouum, quod dicitur mustum, siue acidum, quod appellatur acetum, in sacrificium offeratur, sacramentum efficitur, & diuinitus consecratur: sed acetum est vinum corruptum: ergo multo fortius confici potest de quolibet alio vino vitis.

Item eodem c. immediatè ante verba praedicta. Vitium vini non maculat munditiam sacramenti: ergo sanguis confici potest, de quolibet vino vitis quantumcunque vitioso.

CONCLUSIO.

In quouis vitis vino confici potest, dummodo saluetur in eo forma vini.

Respon.

RESPONDEO, quod sicut de quolibet pane facta de farina triticea, & naturali aqua potest confici corpus Christi, nisi panis deueniat ad tantam corruptionem, quod non remaneat in specie panis, sic de quolibet vino vitis, in quo saluetur forma vini, potest confici sanguis Christi, quia non est vinum, nisi ubi saluetur forma vini: ideo simpliciter concedendum est sanguinem Christi posse confici de quolibet vino vitis.

Ad primum.

AD PRIMUM, in oppositum dicendum, quod omnia vina, sunt eiusdem speciei, differentia. n. eorum, quae ad subtilitatem, & grossitatem, rubedinem, & albedinem non variat speciem. Si autem quaedam vina habeant quosdam effectus in corpore specie differentes, ut pote, quia quadam sunt diuretica, seu laxatiua, alia non, hoc multum prouenit ex natura terrae,

In qualibet specie vini posse confici.

terre, & influentia celesti, quod patet: quia il-
la vinea transplantata in alia regione p-
fectum temporis producant vina, non habentia
illos effectus.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod agresta non est in
specie vini, quod patet: quia vinum naturale
est calidum effectiue, agresta autem frigida,
nec differt a vino, sicut incompletum a comple-
to in eadem specie: sed sicut sanguis differt a
carne, quem constat non esse in eadem spe-
cie cum carne: sed sicut per complementum digestio-
nis conuertitur in carnem, sic agresta per com-
plementum digestionis in uua conuertitur in
vinum.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod aliqui dicunt, quod si uua
matura consecraretur, quod vere humor conten-
tus in illis folliculis conuerteretur in sangui-
nem: sed tamen hoc non debet fieri: quia qui
sic faceret, grauiter peccaret: quia quoad
tinetur vinum in folliculis non est sub specie
potabili, sed esibili: sanguis autem Christi de-
bet confici de uino existere sub specie potabi-
li. Et preterea uino sic se habenti aqua misce-
ri non posset, & sic exponunt allegatum de-
cretum.

Alii dicunt, probabilius, quod uinum non expris-
sum de uua, non potest conuerti in sanguinem,
per mysterium sacerdotis. Vnde eodem decre-
to dicitur: uuas ferorsum benedictas populus
qui petierit accipiat, ubi gl. Benedictas bene-
dictione uulgari, non illa spali appropriata Eu-
charistię. Et c. seq. qd de expisso botro. i. de uua
ru granis, populus coicat, ualde est oino cofu-
sum: sed si necesse fuerit botrus in calice copri-
matur. Christus et non cofecit suum sanguinem,
nisi de uino exeunti sub specie potabili, quod
patet per hoc, quod dixit Discipulis. Bibite,
ex eo omnes.

Ad primum. Ad primum, argumentum ad partem aliam,
dicit aliqui, quod potest confici de aceto: cuius opi-
nionis fuit dominus Innocentius.

Alii dicunt, quod non.
Mih autem uidetur distinguendum: quia acetum po-
test accipi pro uino uergente ad acidam qua-
litate manente adhuc forma subali uini, de tali
potest confici, ut uerbum domini Innocentii ita intelligit.

Alio modo completo aceto, & de tali non potest
confici: quia tale acetum non est sub specie uini, sicut
nec homo mortuus in specie hominis, quod patet ex duo-
bus: quia oem uere uinum effectiue calidum est, com-
pletum autem acetum effectiue frigidum.

Præterea, sicut dicit philosophus. Si ex mor-
tuo fiat iterum animal: in materia oportet primo
redire, deinde fit animal, & si ex aceto dicit fieri ui-
num, oportet primo redire in aquam, & deinde fit
uinum, hoc autem uerum non esset, si acetum esset in specie ui-
ni, & iterum philosophus. ante uerba predicta, dicit, quod ac-
tum fit de uino per uiam corruptionis, & sicut nox
fit de die, & sicut mortuus ex uiuente, in quo sa-
tis dat intelligere illam non esse eiusdem speciei.

Ad secundum dicendum, quod ibi Innocentius loquitur de ui-

uiofitate non corrupete specie. Vnde quia in musto
saluatur spes uini, id de ipso potest confici, tunc sic
dicit Innocentius. eo. c. ante uerba predicta. Diligenti-
studio uinum optimum querendum est: ut in
sacrificium offeratur.

Q V A E S T I O VI.

*Utrum sacerdos perpendens postquam incipit cano-
nem misse, materiam indebitam esse ministra-
tam, debeat aliam hostiam accipere,
& eam consecrare.*

C O N C L U S I O.

*Quid in casu, tam graui prouidenter, & matu-
re opus est facto ostenditur.*

R E S P O N D E O, quod si perdat hostiam esse in-
debitam, aut hoc perpendit ante consecrationem, &
tunc debet accipere hostiam debitam, & canone a
capite inchoare, aut post consecrationem ante su-
mptionem, & ante uini consecrationem, tunc debet ac-
cipere aliam hostiam, & incipere canone a capite,
& illam consecrare, & aliam hostiam dicit reuerter fer-
uari, aut a clericis sumi, aut a sacerdote, post
corpus & sanguinis sumptionem, non ante, quia post
eius sumptionem ieiunus non esset. Si autem perpen-
dit post sumptionem illius hostie, & et sanguinis
non dicit illa die aliam hostiam consecrare: quia iei-
unus non est, & ut dicit de conse. di. 2. Relatum, quo-
tiens sacerdos celebrat, totiens participatio-
nis corpus, & sanguinis Christi participet se-
beat: sed debet de sua negligentia penitere, &
cofiteri. Si autem perperdit ante sumptionem sangui-
nis, uidetur aliquibus, quod sanguinem non debet su-
mere: quia ieiunus non est: sed sanguis reseruari
debet, aut alicui ieiuno dari.

Alii autem uerum contrarium: quia hic est casus ne-
cessarius, in casu autem necessitatis, non ieiunus,
potest coicare. Si autem perperdat in calice non mini-
strata esse debitam materiam, aut hoc perpendit
ante consecrationem panis, aut post, aut ante pla-
tionem uerborum, quibus consecrandum est uinum, aut
post prolationem eorum, ante corporis sum-
ptionem, aut post omnia predicta.

Primo modo debet ministrare debitam mate-
riam, & incipere canone a capite: si autem non posset
habere debitam materiam, non debet ulterius procede-
re: quia ut dicit de conse. di. 2. Cooperimus, aut itegra
sacra participant. s. coficietes, aut ab integris ar-
ceatur: quia diuisio uini, eiusdemque misterij, sine
grandi sacrilegio non potest peruenire.

Secundo modo debet materiam debitam acci-
pere si potest habere alia sublata: sed non credo, quod de-
beat canone a capite reincipere: quia iam consecra-
tio panis processit: sed dicit incipere a uerbo ime-
diatę sequente panis consecrationem, si autem habe-
ri non potest materia debita, non propter hoc de-
bet omittere corporis sumptionem, contritustia
cum proposito confitendi de sua negligentia.

Tertio modo debet accipere materiam debitam
alia reuerter in aliquo uase reportata, & rein-
cipere ab illo loco. Simili modo postea, & c. &
peragere misterium, usque ad finem, & tutum est, quod
post sumptionem corporis, & sanguinis aliam mate-
riam

Ar. 1.
Sco. li. 4. di.
8. q. 3.

Respon.
Casus nota-
bilis.

Quos sequi
enr Sco. loq-
co alleg.

Si arguas
scandalium
aut si popu-
lus percipi-
at illum se-
cundo confi-
cere. Dic se-
cundo Sco.
ubi supra.

riam sumat antequam accipiat uinum, quod
accipitur post sanguinis sumptionem.

Quarto modo debet accipere debitam mate-
riam, & recipere ab illo uerbo, Simili modo: nisi
ante sumperit illam indebitam materiam in
calice ministratam.

A R T I C V L V S III.

C O N S E Q U E N T E R queritur de ter-
tio principali. Et circa hoc queruntur
sex.

Primo utrum sit aqua uino apponenda.
Secundo utrum minus debeat apponi de aqua
quam de uino.

Tertio utrum illa aqua simul cum uino con-
uertatur in sanguinem.

Quarto utrum si uinum sine aqua consecra-
retur, conuerteretur in sanguinem.

Quinto utrum commixtum ex aqua, & uino
conuerteretur in sanguinem.

Sexto utrum, si sacerdos sciret aquam fuisse
positam in dolio, uel barillo, seu potio ex quo
accipitur uinum consecrandum, teneretur ap-
ponere aliam aquam.

Q V A E S T I O PRIMA.

Utrum aqua sit uino apponenda.

T V I D E T U R, quod non: quia non legi-
mus dominum apposuisse aquam.

Item cum pane, cum quo consecra-
tur corpus Christi, non est miscenda
alia materia: ergo a simili, nec cum uino de quo
consecratur sanguis.

C O N T R A, extra: de celebra. missar. c. vii.
habetur, quod aqua est apponenda.

Item de consec. dist. 2. c. 1. Et 4. capitulis
sequentibus, & c. Cum omne, idem expresse
habetur.

C O N C L U S I O.

*Quia sacramentum hoc in uino aqua permixto a
Christo institutum creditur: quia sanguis, & aqua
de latere eius in passione sua profluxisse legitur, quia
uino populi ad ipsum ostenditur, uino aqua miscen-
da decernitur.*

Responso.

R E S P O N D E O, quod sicut dicunt iura preal-
legata, aqua uino est apponenda, per imitatio-
nem facti Christi, & obseruationem consuetu-
dinis, & precepti ecclesiastici, & significatio-
nem misterij. Sicut enim dicit Damas. li. 4. c. 5.
Christus calicem accipiens ex uino, & aqua tra-
didit eis, s. Discipulis di. Bibite ex hoc oes,
hic est sanguis meus, & c. dicit et Magister in lit-
tera huius di. c. 6. Christus uinum aqua mixtum,
dedit discipulis, quod ex tribus probabiliter
probat. Vnum est: quia hominibus temperatis in
illa terra erat consuetudo apponere aquam in
uino, per fortitudinem uini. Aliud, quia de latere
suo cum uero Christi sanguine uera aqua ema-
nauit: aliud: quia Petrus Christi uicarius, quod pre-
sens fuit, istum ritum seruauit, & ecclesie tradi-
dit. Sancta etiam Rom. Ecclesia, quod uoce domini, &
saluatoris nostri Iesu Christi primatum obtinuit: ut
habet decretorum, di. 2. 1. Quauis, & quod magistra est

Ex trib. pro-
babiliter co-
stare Chri-
stum uinum
aqua mixtum
discipulis de-
disse.

oium ecclesiarum: ut habet e. di. Denique hac consue-
tudinē obseruat, & obseruare precipit, hoc etiam
conuenit significationi misterij. Et quia sic dicit de
conse. di. 2. Cum oem. Cum in calice uino aqua misce-
tur, Christo populus adunatur, & credentium
plebs ei, in quem credit copulatur, & iungitur:
id est copulanda, & iungenda signatur per fide,
& dignam sacramenti susceptionem: quia secundum
quod dicit in eodem decreto, ante uerba allega-
ta. Videmus in aqua populum intelligi, in ui-
no ostendi sanguinem Christi. Idem recitat Ma-
gister in littera, huius dist. c. pen.

A D P R I M U M dicendum, quod Dominus ap-
posuit aquam, non tamen tanquam de sacra-
menti necessitate: sed congruitate.

Ad secundum dicendum, quod significatio misterij,
non exigit, ut aliud granum admisceatur cum
frumento, sicut exigit, ut aqua apponatur uino.

Q V A E S T I O II.

*Utrum in consecratione sanguinis, minus debeat
apponi de aqua, quam de uino.*

C O N C L U S I O.

*Tanta apponatur, ut eam uinum trahere queat ad
naturam sui, nec illa uini speciem soluat.*

R E S P O N D E O, quod sic, tamen non debet apponi
de aqua, & uino, quod aqua possit trahi ad natu-
ram uini, populus non trahendus est ad Christum, &
ideo multum sunt illi reprehensibiles, quod plus
ponunt de aqua, quam de uino, est. non pernicio-
sus abusus, extra de celebratione missarum.
Perniciosus. Alij etiam reprehendunt, quod pan-
num lineum, multo intinctum, per totum annum
seruant, & in tempore sacrificij, aliquam par-
tem eius lauant, & sic offerunt, de consecr. di.
2. cum omne.

Q V A E S T I O III.

*Utrum illa aqua simul cum uino conuertatur in
sanguinem.*

C O N C L U S I O.

*Aqua ante consecrationem in uinum conuersa,
uina cum uino in sanguinem conuertitur.*

R E S P O N D E O, quod illa aqua, aut ante con-
secrationem sanguinis est conuersa in uinum, &
sic dico, quod totum conuertitur in sanguinem: aut
adhuc non est in uinum conuersa, & sic dico, quod
non conuertitur in sanguinem, non enim conuer-
ti potest in sanguinem, nisi prius conuertatur
in uinum, & ideo debet aqua apponi in tali pro-
portione, quod probabili sit ipsam esse conuersam
in uinum, antequam uinum consecratur.

Q V A E S T I O IIII.

*Utrum si uinum sine aqua consecraretur, conuerte-
retur in sanguinem.*

T V I D E T U R, quod non: de conse-
cra. distinct. 2. Sicut in sanctifican-
do: & Magister in littera, huius dis-
t. c. 6. Calix Domini non est aqua sola
& uinum solum, nisi utrumque misceatur,
quomodo neque corpus Domini potest esse
farina

Ad primu.

Ad secun-
dum.

D. Tho. ubi
sup. ar. 8.
Ale. ubi su.

Respon.

D. Bon. ubi
sup.
D. Th. p. 3.
q. 75 ar. 2.
Sco. ubi su.

Respon.

Memoran-
dignum.

Arg. 1.
D. B. n. ubi
sup.
D. Th. p. 3.
q. 74 ar. 7.
Sco. ubi su.
Ale. ubi su.

Alia solutio
querentur
ab omnibus

Ad aliam
partem.

Quando in
aceto potest
confici, &
quando non.
T. c. 14.

farina sola, nisi vtrunq; adunatum fuerit, & copulatum, & panis vnus compage solidatum.

Item Christus, aut aquam posuit: aut non: si non, nec apponere debemus: si sic, ergo sine aqua non potest vinum conuerti in sanguinem, sicut nec alius panis a tritico in corpus: quia de tritico confecit.

Sed contrarium habetur a Magistro in littera, huius di. c. penul.

CONCLUSIO.

Vtique, cum aqua appositio non sit de necessitate sacramenti, et si sit de necessitate ministri.

Respon. RESPONDEO, qd si sacerdos consecret vinum sine aqua, vere conuertitur in sanguinem, nam in Graecorum ecclesia dicitur aquam non apponere sacramento, vt dicit dominus Inno. de offi. mis. par. 3. c. 26. & tamen ecclesia ipsos non negat conficere sanguinem Christi. Ille tamen vehementer est corripiendus, & grauiter, qui sine aqua conficit, propter rationes dictas in illa quaestione. Vtru aqua apponenda sit vino. Nec est intelligendum vinum conuerti in sanguinem, in quantum dicit, quid confusum ex 4. humoribus: sed in quantum dicit humorem, qui est vnus de 4. Alij aut per concomitantiam ibi sunt. Vnde extra, de cele. miss. In quadam, dicitur, qd Io. Euangelista expressit ex elementis aquam, & ex humoribus sanguinem: aqua ergo que fluxit de latere Christi fuit a qua simpliciter. Vnum. s. de 4. elementis, & sanguis fuit vnus ex 4. humoribus, ex quo arguimus, non nisi humorem sanguineum in vinum conuerti, & non nisi aquam naturalem vino debere apponi. Si tamen alia apponerentur, quamuis grauiter peccaret apponens, non tamen propter hoc esset irritum sacramentum, cum sine cuiuscunque aquae appositione vinum consecratum conuertatur in sanguinem, vt superius in eadem quaestione dictum est.

Ad primu. AD PRIMVM, in oppositum dicendum, qd cum dicitur. Calix domini non est aqua sola, aut vinum solum: glosandum est sic. i. non debet: quia vt dicit dominus Inno. c. preallegato, non dicitur posse fieri, qd de iure non fit.

Ad secundu. AD SECUNDVM, qd Christus aquam apposuit, non tamen de sacramenti necessitate, sed congruitate: de pane autem tritico, sic confecit, qd alio modo non posse confici sacramentum instituit.

QVAESTIO V.

Vtrum commixtum aequaliter ex aqua & vino conuertatur in sanguinem.

CONCLUSIO.

Conuertitur quidem, nisi ea sit aquae quantitas qua vini speciem soluat.

Respon. RESPONDEO, qd aequalis commixtio ex aqua & vino, dupliciter potest fieri, aut secundum mixtoru aequalem quantitate molis, aut secundum aequalem proportionem virtutis. Primo modo, aqua non solueret speciem vini; magis. n. est vinum actiuu, qd aqua, nec generaretur

natura tertia ex duobus, nec cito posset vinum aquam conuertere in suam naturam: quamuis satis cito alteraret se in excellentijs suaru qualitatum accidentalium: & sic dico, qd per formam consecrationis vini, sola substantia vini transubstantiaretur in sanguinem.

Secundo modo, generaretur ex duobus natura tertia, quae non esset vinum, nec aqua: sed non statim, operationes. n. naturae non sunt in instanti, quauis earum termini in instanti sint: & ideo ita cito posset sacerdos conficere post talem vini, & aquae positionem, qd illud, quod fuit ibi vinum cum adhuc non esset transmutatum ad compositionem naturae tertiae conuertetur in sanguinem. Si tamen antequam sacerdos proferret verba consecrationis esset ex illis duobus, natura tertia constituta, ex illa non posset confici sanguis Christi: quia spes compositionis, ex quibus per essentiam constituitur vnus incomposito non remanet secundum suas essentias, nisi forte valde diminuta, vel secundum quid, quod dico propter opinionem illorum, qui dicunt eas manere incompletas.

QVAESTIO VI.

Vtrum si sacerdos sciret aquam fuisse positam in dolio sine barillo, vel potio, de quo accipitur vinum consecrandum, tenetur aliam aquam apponere.

D. Bo. li. 4. ai. 11. p. 2. d. 4. Ale. vbi su.

CONCLUSIO.

Alteri apponi debet cum illa ordinem tollat, vniomisque significationem non habeat.

Respon. RESPONDEO, qd sic, aqua. n. primo appositam vino non apponitur ad significandum illud quod significat appositio aquae cum vino offerendo. Vnde prius debet vinum in calicem poni, & sic vino iam deputato ad offerendum per sui positionem in calice, & intentionem sacerdotis debet aqua apponi.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc queruntur ex.

Primo vtrum Christus in cena corpus suum sub sacramento suscepit.

Secundo vtrum corpus suum sub sacramento Iudae dederit.

Tertio vtrum ei dederit, quando dedit ei panem intinctum.

Quarto vtru corpus suum passibile dederit.

Quinto vtrum hostia intincta sanguine debeat populo dari.

Sexto vtrum sacramentum Eucharistiae sub vtraque specie debeat populo ministrari.

QVAESTIO I.

Vtrum Christus in cena corpus suum sub sacramento sumpserit.

VIDETUR, quod non: quia non potuit ipsum sumere sacramentaliter, cum enim anima eius esset beata, clarè corpus suum sub sacramento videbat: neq; spualiter, quia in ipso gratia augeri non

Ar. 1. D. Th. p. 3. q. 81. ar. 1. Alex. p. 4. q. 11. m. 2. ar. 1.

non poterat: cum ergo non sit alius modus manducandi corpus Christi sub sacramento: videtur, qd nullo modo corpus suum sumpserit.

Secundo. Item idem non potest manducare seipsum, quod verum non esset si Christus sub sacramento corpus suum sumere potuisset.

In oppositum. CONTRA, glos. super illud Leuit. 8. De sanguine arietis, Christus sanguinem accepit in cena, deinde discipulis dedit: ergo a simili, sumpserit corpus: sub vtraque enim specie, vt superius dictum est, totus est Christus.

CONCLUSIO.

Semet sumpserit, non vt aliquem effectum consequeretur per sacramentum, sed vt alijs sumendi praeberet exemplum.

Responso. RESPONDEO, qd Christus in cena corpus suum sub sacramento sumpserit. Vnde gl. super illud Ruth 3. Cum comedisset, & bibisset, dicit de Christo, qd pueri coicaerunt corpori, & sanguini, & ipse participauit eisdem: hoc autem fecit non vt aliquem effectum consequeretur per sacramentum: sed vt alijs exemplum daret sumendi, de qua comestione facti sunt versus:

Rex sedet in cena cinctus turba duodena, Se tenet in manibus, se cibatur ipse cibus.

Ad primu. AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd accipiendo sumere sacramentaliter pro sumere sacrum, & rem sub eo contentam, sic sacramentaliter sumpserit corpus suum. Si autem accipiatur sumere sacramentaliter pro sumere sacramentum, & rem contentam cum quadam manducatione intellectus ad cognoscendum per sacramentum rem contentam sub sacramento, sic corpus suum non sumpserit sacramentaliter.

Ad secundu. AD SECUNDVM, qd idem non potest manducare seipsum per seipsum, & primo, ita qd manducatum, & manducans habeant eundem modum essendi: Christus aut manducauit corpus suum mediante manducatione speciei continetis, & ipsum vt manducatum alium modum habuit essendi, quam manducans.

QVAESTIO II.

Vtrum Christus in cena corpus suum sub sacramento Iudae dederit.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. dist. 11. p. 2. dub. 3. D. Tho. vbi supra. ar. 2. Alex. vbi supra. S. 4. Secundo. VIDETUR, qd non: quia Christus non fecit contra hoc, quod fieri mandauit, sed vt h. Mat. 7. Ipse dixit, Nolite sanctum dare canibus.

Item secundum Aug. lib. 83. qq. q. 3. Deo auctore non fit homo deterior: sed si Christus dedisset corpus suum Iudae fecisset eum deteriores, quia cum esset in peccato mortali sumpserit ipsum in suum malum.

In oppositum. CONTRA, quando dedit corpus suum discipulis suis, dixit: Manducate ex hoc omnes. CONCLUSIO.

Etiam Iudae proditori dedit, vt Ecclesiam suam quo modo circa malos se gerere debeat instrueret.

Responso. RESPONDEO, quod sicut habetur 1. q. 1. Christus, & 7. q. 1. Aduersitas, prope finem, Christus in cena corpus suum sub sacramento dedit

Iudae, vt hoc exemplo doceret malos in Ecclesia tolerandos, vt habetur 7. quest. 1. Aduersitas: & vt doceret sacramenta peccatoribus occultis, non esse neganda, maxime si petunt in publico, & occulta peccata quamdiu occulta sunt non esse diuulganda.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd quamuis esset tunc malus in occulto, non tamen in manifesto: & ideo Christus noluit eum in communi detegere propter rationes iam dictas, & ne ex facto Domini occasionem desperationis accipere videretur.

Ad secundu. AD SECUNDVM, qd Christus dando Iudae corpus suum non fecit eum deteriores: sed Iudas male sumens seipsum deteriorauit: Christus autem rem bonam, & bene Iudae dedit.

QVAESTIO III.

Vtrum Christus dederit Iudae corpus suum quando dedit ei panem intinctum.

VIDETUR, qd sic: de consec. dist. 2. Sicut Iudas. Sicut Iudas cui bucellam tradidit Christus non malum accipiendo, sed male locum praebuit diabolo, sic indigne quisque sumens corpus Christi non efficit: vt quia malus est malum fit: per hoc videtur innui, qd tunc Christus dedit Iudae corpus suum, quando bucellam ei dedit.

CONTRA, glos. super illud Io. 12. Ille est cui intinctum panem. Non vt quidam putant, tunc Christi corpus Iudas accepit. Sciendum enim est, qd iam Dominus distribuerat omnibus sacramentum corporis, & sanguinis inter quos & Iudas fuit: deinde per bucellam intinctam exprimitur traditor, non tamen aperte.

CONCLUSIO.

Haud corpus, sed panem dumtaxat. RESPONDEO, qd sicut dicit Magister in littera in fi. Quando Christus dedit Iudae panem intinctum non accepit Iudas corpus Christi, sed tantum panem. Idem Hug. lib. 2. de sacram. parte 8. cap. 4.

Ad arg. in oppositum dicendum, qd illud de cretum non dicit, qd tunc Iudas corpus Christi sumpserit, sed vult dicere, qd tunc illam bucellam male accepit, & locum diabolo praebuit: quia quod Christus ad salutem Iudae fecerat per bucellam porrigendo, vt videns se deprehensum ab iniquo proposito desisteret, in malum proprium conuertit, quia ex hoc magis semetipsum exasperauit.

QVAESTIO IIII.

Vtrum corpus suum passibile dederit.

VIDETUR, qd non: gl. super illud Mat. 17. Transfiguratus est, dicit de Christo, qd illud corpus quod habuit per naturam dedit discipulis suis in cena non mortale, nec corruptibile.

Item Hu. 2. li. de sac. p. 8. c. 1. Ego absq; prauiudicio veritatis magis ad illud accedo, vt illud impassibile, & immortale, quantum, s. pertinet ad sanctificationem sacri, tradidisse dicat. Rich. super 4. Sent. K CON-

Ad primu.

Ad secundu.

Arg. D. Tho. vbi supra.

In oppositum.

Responso.

Ad argum.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. dist. 11. p. 2. ar. 2. q. 2. D. Th. p. 3. q. 81. ar. 3. Alex. vbi supra. S. 3. Secundo.

In opposi-
tione. CONTRA, dominus Innoc. de offic. miss. parte 3. cap. 10. Potest salua fide concedi, quod tale corpus tunc dedit quale tunc habuit, valet passibile.

CONCLUSIO.

Christi corpus discipulis mortale, & passibile, nobis vero immortale, & impassibile dari non ambigimus.

Responsio. RESPONDEO, qd sicut dicit Magister in littera huius dist. c. 6. Corpus tale tunc dedit, quale tunc habuit. i. mortale, & passibile: nunc vero sumitur immortale, & impassibile: nec tamen vt dicit dñs Innoc. c. p. allegato, maiore habet nunc efficaciam, sicut nec maiorem potentiam: quod ergo passibilis edebatur, & tamen non ledebatur, non erat humanæ naturæ, sed diuinæ potentia, qua valebat quicquid omnino volebat: quamuis aut si fuisset reseruatū sub sacramento, vsq; ad tempus crucifixionis suæ fuisset passum sub sacramento per afflictiones sibi illatas in cruce, tamen sibi vt sub sacramento existēti nulla passio infligi potuisset ab exteriori, cuius ratio patet per ea, quæ superioris dicta sunt de Christo, in illa questione, Vtrum corpus Christi, vt contentum sub specie posset immediate tangi.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd ad hoc, quod illa gloss. habeat veritatem: sic debet intelligi, id est, quod corpori Christi, vt existenti sub sacramento non potuisset aliqua passio ab exteriori inferri.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, sicut dicit dominus Innoc. de offic. miss. p. 3. c. 10. Quidam opinati sunt, qd singulas dotes Christus sigillatim accepit antequam resurgens a mortuis naturā glorificati corporis induisset, subtilitatē cum nasceret de Virgine, claritatem cum transfugeretur in monte, agilitatem cum incederet super mare, impassibilitatem cum manducaretur in cena: & huius opin. videtur Hug. fuisse, non tamen credo, qd debeat hoc teneri, non enim p̄dicta dotes fuerunt, sed dotibus familia.

QVAESTIO V.

Vtrum hostia intincta sanguine debeat populo dari.

CONCLUSIO.

Cum proditori suo ad notandum eum intinctam bucellam Christus dederit, vt nobis intincta sanguine detur minimè expedit.

Responsio. RESPONDEO, qd non: vt dicit Iulius Papa, de consecrat. dist. 2. Cum omne. Cum Magister in littera huius dist. ca. vlt. cuius rationem tangit Hug. 2. lib. de sacram. parte 8. cap. 4. dicens, quia Dominus traditori suo ad notandū eum bucellam intinctam dedit: consuetudo habet vt corpus Christi fideles intinctum non accipiant: non est tamen intelligendum, quod Christus intinxerit illam bucellam in sanguine, sed in iure lactucarum agrestium, cum quibus comedebatur agnus secundum legem.

QVAESTIO VI.

Vtrum sacramentum Eucharistiae debeat populo ministrari sub vtraque specie.

VIDETUR qd sic: Io. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: sed omnia necessaria ad vitam habendam sunt populo ministranda.

Item Ecclesia Græcorum dicitur ministrare sub vtraque specie hoc sacramentum: ergo a simili, hoc debet fieri in Ecclesia Latinorū: Petrus enim in ministracione huius sacramenti non discordauit a Paulo.

CONTRA, in Ecclesia videmus consuetudinem contrariam.

CONCLUSIO.

Nē sanguis proiciatur, & ne communis populus labatur, sub vtraque specie sacramentum hoc populo dari non conducit.

Responsio. RESPONDEO, qd communiter non debet hoc sacramentum dari populo sub vtraque specie, propter periculum effusionis sanguinis, & etiā secundum aliquos propter periculum erroris: ne, s. communis populus crederet Christū non esse totū sub vtraque specie: maioribus tñ in quibus neutrū p̄dictorū periculorū pbabiliter timet sub vtraque specie dari pot, nō tñ minorē efficaciam recipiunt illi qbus datur sub altera sp̄e tñ, quā illi quibus dat sub vtraque, eo qd sub vtraque totus est Chrs: sumptio tñ sub vtraque facit ad expressiorem mysterij significacionē.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd illa auctoritas intelligitur de māducacione, potatione spiritali. Ad secundū dicendū, qd nihil valet: ea. n. que fiunt in Ecclesia Latino rū auctoritate Rom. Eccles. multo ordinatius fiunt, quā ea, que fiunt in Ecclesia Græcorum.

CIRCA litterā, Inuestigari salubriter non pot, hoc est intelligendū de inuestigatione curiosa terminos debitos transcēdente, vel de inuestigatione nō fundata super fidē. Fit igitur substantia illa ista, sermo est iproprius, & resolui dēt in istū, illa substantia cōuertit in istā, i. panis in corpus. Nec tñ cōcedūt, & bene, qd substantia panis nunq̄ est corpus Chri, quāuis cōuertatur in ipsum, ista tñ, substantia panis fit corpus Chri, impropria est, sed hæc propria: substantia panis trāsubstantiat, vel conuertit, seu transit in corpus Chri. Immolacionis hora ad vocem sacerdotis celos aperiri, i. per illud qd verbo sacerdotis cōsecrat aditū ad celestia fieri, vel panem, & vinum in id quod super celos est transire. In illo Iesu Christi mysterio angelorum choros adesse, s. hominibus cōsecrationibus, siue sint boni, siue mali, quia assisūt angeli non pp hoīem, sed propter reuerentiā sacri. Sūma & ima sociari, i. panem, & vinū in corpus, & sanguinē Chri cōuertit. Vnū quid ex visibilibus, atq; inuisibilibus fieri, i. ex sacro, qd est nobis visibile, & resacri, i. corpore Christi, quod

quod est nobis modo inuisibile, nec intelligitur de vnitate per essentiam, sed eo modo quod vnum dicuntur continens, & contentū. Vel potest sic intelligi, qd substantia panis existēs sub accidentibus visibilibus cōuertitur in corpus Christi, quod nobis modo est inuisibile. In celum rapitur ministerio angelorum, non qd panis de altari portetur in celū, & ibi cōuertatur in corpus Christi, sed rapi in celum dī pro cōuerti in corpus Christi, quod est in celo. Nec intelligendum, qd hæc conuersio fiat per angelos, quia totum virtute diuina fit: sed quia conuersioni propter eius dignitatem angeli assisunt. Consociandum corpori Christi, i. transubstantiandum in corpus Christi, vel intelligitur de consociatione speciei continentis, & corporis Christi contenti.

Vbi illa accidentia fundentur.

DISTINCTIO XII.

IAVTEM queritur de accidentibus quæ remanent, id est de speciebus, & sapore, & pondere, in quo subiecto fundentur: potius mihi videtur fatendum existere sine subiecto, quā esse in subiecto: quia ibi non est substantia, nisi corporis & sanguinis dominici, quæ non afficitur illis accidentibus. Non enim corpus Christi talem habet in se formā, sed qualis in iudicio apparebit. Remanent ergo illa accidentia per se subsistentia ad mysterij ritum, ad gustus, fideique suffragium: quibus corpus Christi habes formam, & naturam suam tegitur.

De fractione, & partitione. SOLET etiam queri de fractione, & partitione, quæ ibi videtur fieri, vtrum vera sit, & si ibi vera fractio est, cuius rei sit, vel in qua re fiat. Cumque non sit ibi alia substantia, quam Christi, si in aliqua substantia est illa fractio, in corpore Christi videtur esse. Sed e contra, cum ipsum corpus incorruptibile sit (quia immortale & impassibile) in ipso non posse esse videtur. Nam & Christus redarguit carnalē sensum discipulorum, qui putabant carnem Christi, sicut aliam in partes diuidendam, & morsibus dilacerandam, Ideo quibusdam placet, quod non sit ibi fractio, sicut videtur: sed dicitur frangi, quia videtur frangi. Quibus obijcitur quod ait Ambrosius. Nihil salsi putandum est in sacrificio veritatis: sicut fit in magorum prestigijs, vbi delusione quadam falluntur oculi, vt videant esse quod non est. Ad hoc illi dicunt. Non fallit nos visus, nec fallitur: quod esset, si crederetur ita frangi, vt videtur. Nec illusio est: quia ad vtilitatem fidei, non ad deceptionem ita fit: sicut & Christus se ostendit duobus discipulis in via in specie peregrini: nec in eo tamen talis forma erat, sed oculorum tenebantur ne eum agnoscerent.

Aliorum opinio. Alij verò dicunt, quod sicut ibi species panis est,

& nō est ibi res, cuius vel in qua sit illa species: ita est ibi fractio, quæ non fit in aliqua re: quia nihil ibi frangitur, quod mirabiliter Dei potentia fieri dicunt, vt ibi sit fractio, vbi nihil frangitur.

Aliorum opinio. ALII tradunt corpus Christi essentialiter frangi, & diuidi, & tamen integrum, & incorruptibile existere. Quod se colligere asserunt ex confessione Berengarij, qui confessus est cum Nicolao Papa, & pluribus Episcopis, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corpus, & sanguinem Christi esse: & sensualiter non solum sub sacramento, sed in veritate manibus sacerdotum tractari & frangi, & si delium dentibus atteri.

Sententia probabilior. SED quia corpus Christi incorruptibile est, sanè dici potest fractio illa, & partitio non in substantia corporis, sed in ipsa forma panis sacramentalis fieri: vt vera fractio & partitio sit ibi, quæ fit non in substantia corporis, sed in sacramento, id est specie. Ne autem mirevis, vel insultes, si accidentia videantur frangi, cum ibi sint sine subiecto: licet quidam asserat ea fundari in aere. Est ibi vera fractio & partitio, quæ fit in pane, id est in forma panis. Vnde Apostolus ait, Panis quem frangimus: quia forma panis ibi frangitur, & in partes diuiditur. Christus verò integer manet, & totus est in singulis. Vnde August. Quando Christus manducatur, vita manducatur. Sed quis audeat manducare Dominum suum? Et tamen Veritas inuitans nos ad manducandum ait, Qui manducat me, viuunt propter me. Nec occiditur Christus vt manducetur, sed mortuos viuificat: quando manducatur, reficit non deficit, viuunt manducatus, quia surrexit occisus: nec quando manducamus, partes de illo facimus: & quidem in sacramento sic fit. Item, Norunt fideles quomodo manducant carnem Christi: vnusquisque accipit partem suam: vnde & ipsa gratia partes vocantur. Per partes manducatur, & manet integer totus: per partes manducatur in sacramento, & manet integer totus in celo, manet integer totus in corde tuo. Ideo ista dicuntur sacramenta, quia in eis aliud videtur, & aliud intelligitur, videtur panis & calix, & oculi renunciant: quod aut fides instruenda postulat, panis est corpus Christi, calix est sanguinis. Ex his datur intelligi, qd fractio, et partes, quæ ibi videtur fieri, in sacramento fiunt, i. in specie visibili. Ideo q; illa Berengarij verba, ita distincta sunt, vt sensualiter non modo in sacramento, sed in veritate dicatur corpus Christi tractari manibus sacerdotum: frangi verò & atteri dentibus, verè quidem, sed in sacramento tantum. Vera ergo est ibi attritio, & partitio: sed in singulis partibus totus est Christus. Vnde Hier. Singuli accipiunt Christum dominum, et in singulis portionibus totus est: nec per singulas minuitur, sed integrum se præbet singulis. Itē Hilarius, Vbi pars est corporis, ibi est, & totum.

1. Cor. 10. dicitur, Quis bibit aquam hanc, sed non sitit in æternum, qui bibit aquam hanc, quæ est sanguis filij hominis, qui datus est pro mundi vita, non sitiet in æternum, nec morietur. In sermo de verbis Euæ, & habet de conf. dist. 2. c. Inuitas. & in gloss. ordi. 1. Cor. 10.

Idem.

Quid illæ partes significant. Quid illæ partes significant, Sergius Papa tradit, inquit, Triforme est corpus Christi, si, pars oblata in calicem missa corpus Christi quod Rich. super 4. Sent. K 2 iam

Confessio Berengarij, & hab. de cōf. dist. 2. cap. Ego Berengarij.

In sermo de verbis Euæ, & habet de conf. dist. 2. c. Inuitas. & in gloss. ordi. 1. Cor. 10.

In ser. quodā, & hab. de conf. dist. 2. ca. Singuli accipi.

De conf. dist. 2. cap. Vbi pars.

De conf. dist. 2. cap. Triforme.

iam surrexit, monstrat: pars comesta, ambulans ad huc super terram: pars in altari usque ad finem Mis-
sa remanens, corpus iacens in sepulchro significat; quia usque in fine seculi corpora sanctorum in sepul-
chris erunt. Et sicut partes illae mysticam tenent signi-
ficationem, ita etiam & fractio, passionis Christi, &
mortis est representatio. Vnde ipse ait, Hoc facite in
meam commemorationem, id est in memoriam pas-
sionis, & mortis meae. Nam, ut ait Ambrosius, Quia in mor-
te Christi liberati sumus, huius in edendo, & biben-
do carnem, & sanguinem, memores esse debemus.
Sed caueat quisque ne indignè percipiat: quia iudi-
cium sibi manducat. Non enim est iste panis qui va-
dit in corpus, sed panis vitae aeternae, qui animae no-
strae substantiam fulcit. Sic ergo viue, ut quotidie me-
rearis accipere: nec accedis indignus. Indignus est
qui aliter celebrat mysterium, quam Christus tradi-
dit, vel qui habens mortale peccatum accedit. Ergo
etsi sint peccata quotidiana, vel non sint mortifera,
antequam accedas, dimitte debitoribus tuis. Si di-
mittis, dimittetur tibi: & sic securus accede. Panis
enim salutaris est, non venenum. Si ita accedis, spiri-
tualiter manducas. Spiritualiter enim manducat,
qui innocentiam ad altare portat.

Si illud sit sacrificium, & si saepius immoletur Christus.

Post haec quaeritur, si quod gerit sacerdos, pro-
prie dicatur sacrificium, vel immolatio: & si Chri-
stus quotidie immoletur, vel semel tantum immola-
tus sit. Ad hoc breuiter dici potest, illud quod offer-
tur, & consecratur a sacerdote, vocari sacrificium,
& oblationem: quia memoria est, & representatio
veri sacrificij, & sanctae immolationis factae in ara
crucis. Et semel Christus mortuus in cruce est, ibique
immolatus est in semetipso: quotidie autem immola-
tur in sacramento: quia in sacramento recordatio fit
illius quod factum est semel. Vnde Augustinus. Certum
habemus, quia Christus resurgens ex mortuis, iam non
moritur, &c. tamen ne obliuiscamur quod semel fa-
ctum est, in memoria nostra omni anno fit. Quoties
quod Pascha celebratur. Nunquid toties Christus oc-
ciditur? sed tantum amniuersaria recordatio reprae-
sentat quod olim factum est: & sic nos facit maueri
tanquam videamus Dominum in cruce. Item, Semel
immolatus est Christus in semetipso: & tamen
quotidie immolatur in sacramento. Quod sic intelli-
gendum est, quia in manifestatione corporis, & di-
stinctione membrorum semel tantum in cruce pepen-
dit, offerens se Deo patri hostiam redemptionis effi-
cacem, eorum scilicet quos praedestinauit. Item Am-
brosius. In Christo semel oblata est hostia ad salutem po-
tens. Quid ergo uos? nonne per singulos dies offeri-
mus? Etsi quotidie offeramus, ad recordationem eius
mortis fit: & una est hostia, non multi. Quomodo v-
na, & non multi? quia semel immolatus est Christus.
Hoc autem sacrificium exemplum est illius: id ipsum,
& semper id ipsum offertur: proinde hoc idem est sa-
crificium. Alioquin quoniam in multis locis offertur
multi sunt Christi? non: sed vnus ubique est Christus,
& hic plenus existens, & illic plenus: sicut quod v-
bique offertur, vnus est corpus, ita & vnus sacrifi-

cium. Christus hostiam obtulit: ipsam offerimus, &
nunc: sed quod nos agimus, recordatio est sacrificij.
Nec causa suae infirmitatis repetitur, quia perficit ho-
minem: sed nostrae, quia quotidie peccamus. Ex his
colligitur esse sacrificium, & dici, quod agitur in al-
tari: & Christum semel oblatum, & quotidie offerri:
sed aliter tunc, aliter nunc. Et etiam quae sit virtus
huius sacramenti ostenditur, remissio, scilicet pecca-
torum venialium, & perfectio virtutis.

De causa institutionis.

INSTITUTUM est enim hoc sacramentum
duabus de causis, in augmentum virtutis, scilicet cha-
ritatis, & in medicinam quotidianae infirmitatis.
Vnde Ambrosius. Si quoties effunditur sanguis Christi,
in remissionem peccatorum effunditur, debeo ipsum
semper accipere, qui semper pecco, debeo semper ha-
bere medicinam. Item Augustinus. Iteratur quotidie hec
oblatio, licet Christus semel sit passus: quia quotidie
peccamus peccatis, sine quibus mortalis infirmitas
viuere non potest. Et quia quotidie labimur, quotidie
Christus mystice immolatur pro nobis. Dedit enim
nobis hoc sacramentum salutis, ut quia nos quotidie
peccamus, & ille iam mori non potest, per hoc sacra-
mentum remissionem consequamur. Quotidie come-
ditur ipse, & bibitur in veritate, sed integer, & vi-
uus manet. Item, Mysterium fidei dicitur: quia cre-
dere debes, quod ibi salus nostra consistat. Si autem
quaeratur, Vtrum quotidie communicandum sit: au-
di quid inde tradidit Augustinus. Quotidie, inquit, Eucha-
ristiam accipere, nec laudo, nec vitupero: omnibus
tamen Dominicis diebus communicandum hortor.
Si tamen mens in affectu peccandi est, grauari ma-
gis dico Eucharistia perceptione, quam purificari.
Et licet quis peccato mordeatur, si peccandi tamen
de cetero non habeat voluntatem, & satisfaciat la-
chrymis, & orationibus, accedat securus: sed hoc de
illo dico, quem mortalia peccata non grauant. Si ve-
ro non frequentius, saltem ter in anno homines com-
municent, nisi forte quis criminalibus impediatur:
in Pascha, scilicet, & Pentecoste, & in Natali. Om-
nes ergo communicent, qui noluerint carere eccle-
siasticis liminibus.

DISTINCTIO XII.

UPERIVS determinauit Magister de sacramento Eucha-
ristiae confessione: hic determi-
nat de consequentibus ad co-
fectionem.

Et primo quo ad speciem
significantem.

Secundo quo ad rem significatam, & cõten-
tam. ibi. (Post haec.) Prima in tres.
Primo determinat de subsistentia specierum.
Secundo de fractione ipsarum. ibi. (Solet.)
Tertio de significatione partium ipsarum fra-
ctarum. ibi. (Quid autem.) Media in duas.
Primo circa fractionem recitat tres opinio-
nes falsas.
Secundo opinio. vera. ibi. (Sed quia corpus.)
Illa

Zucce 22. b
Super 1. Co
rin & hab.
de consecr.
dist. 2. cap.
Quia i mor
te

Aug de ver-
bis domini
se mo 28
sen Ambro-
lib 5 de Sa-
cr ca 4 Et
de conf dis-
2 cap Non
iste panis
Ambros ad
11 c epi. 1.
ad Cor.
Tracta 26.
super 10a.

H. b. 7. d
Super Psal-
21 in pra-
fa exp. 2.
Et de conse-
dist. c. 5.
mel Chri-
stus.
Rom 6. b
tamen.

Aug ad Bo-
epist. 23. &
hab de cof-
dist. 2. c. Se-
mel immola-
tus.

Chrysid ha-
bei hom 17.
in epist. ad
H br & al
legatur de
consec dist
2. cap. in
Christo.

Quae sit hu-
ius sacra-
menti vir-
tus.
Li. 4. de sac-
cap. 6.

Ex ser. de se-
eram abia-
rit. De con-
dist. 2. cap.
Vtrum sub
figura.
Lib. 4 con-
tra duas e-
pist. Pelag.
c. 10. & li.
de re b do-
mi ser. 28.
& de conf.
dist 2. cap.
Quid sit is-
guir.

Lib. de ec-
cles. dogma-
c. 53. Et de
con. di 2. c.
Quotidie.

Fabianus
Papa, de
conf. dist 2.
c. Et si non.
Ana epi. 1.
de conf. dis-
2. c. Pera-
sta.

Continua-
tio.

Disiunctio
res.

Illa pars, quae incipit. ibi. (Post haec.) Di-
uiditur in duas.

Primo inquiritur an in hoc sacramento Chri-
stus immoletur.

Secundo determinat de institutione huius
sacramenti. ibi. (Institutum enim.) Et ista in 2.

Primo determinat de vtilitate huius insti-
tutionis.

Secundo de vtilitate frequentandi susceptio-
nem huius sacramenti. ibi. (Si autem quaeritur.)

CIRCA hanc distin. quaerendum est prin-
cipaliter de sex.

Primo de specierum subsistentia.
Secundo de earum passione.
Tertio de earum operatione corporali.

Quarto de earum cum alio liquore permix-
tione, & vi nutriendi.

Quinto de earum operatione spiritali.
Sexto de frequentatione huius sacramenti.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quaeruntur duo.

Primo, vtrum possibile sit fieri acciden-
tia sine subiecto.

Secundo, vtrum in hoc sacramento species
panis, & vini sint sine subiecto.

QVAESTIO I.

Vtrum possibile sit accidentia fieri sine subiecto.

RESPONDETUR quod non: quia impossi-
bile est habitudinem, seu modum separari
a re cuius est: sed accidentia sunt
quidam modi, seu habitudines substan-
tia separari.

Item res non potest separari ab eo, quod est
de ratione eius, sed aptum natum esse in alio,
est de ratione accidentis, sicut patet per Philo-
sophum lib. praedicatorum: ergo impossi-
bile est accidens esse quin sit in alio.

Item impossibile est accidens esse sine eo,
quod est sibi ratio existendi: sed substantia est
accidentibus ratio existendi. Vnde s. Phil. 7.
met. Accidentia sunt entia, quia entis: ergo im-
possibile est accidentia fieri sine substantia.

Item impossibile est rem separari ab his, quae
sunt de sua vera diffinitione, sed s. Phil. 7. met.
Substantia ponitur in diffinitione accidentium: ergo
impossibile est accidentia fieri sine subiecto.

CONTRA, potentior est diuina virtus in
separando accidens a substantia, quam noster
intellectus: sed nos possumus intelligere quan-
tatem sine substantia: ergo diuina virtus po-
test accidens a substantia separare.

Item sicut per naturam non potest accidens se-
parari a substantia, ita nec substantia a proprio
accidente: sed Deus potest facere substantiam
sine proprio accidente, sicut patuit in passio-
ne Christi, in qua fuit Sol sine illuminatione,
quae est eius propria passio: ergo Deus potest
accidens a substantia separare.

CONCLUSIO.

Quaecumque accidentia absoluta sine subiecto fie-

ri possunt, cum ipsa per diuinam potentiam a substan-
tia separari, nullam contradictionem includat.

AD ISTAM quaestionem dicunt quidam er-
rantes, accidentia non posse fieri sine substan-
tia, eo quod hoc includit contradictionem, quia cum
substantia minus dependeat ab accidentibus,
quam e conuerso, tunc possibile esset fieri per po-
tentiam diuinam totam substantiam mundi sine ac-
cidente, quod absurdum est: quia ad hoc seque-
retur, quod possibile esset hominem fieri sine quan-
titate, & totam substantiam mundi comprehendere
posse in vno puncto, quod absurdum est eis.

Sed hic error est illud quod tenet sancta Ec-
clesia de sacramento altaris, ut in sequenti que-
stione videbitur.

Alij autem quamuis concedant accidentia posse
separari a substantia, tamen ipsam quantitatem
substantiae negant posse a substantia separari per
quacumque virtutem, quia ipsi opinantur quanti-
tatem continuam non differre a substantia corpo-
rea, nisi secundum relationem, seu rationem, quia dicit
substantia absolute dicitur quantitas sub modo se-
habendi, qui est habere partem extra partem a-
qualiter non distinctas, ita quantitas continua
corporea nihil aliud est secundum ipsos, quam substan-
tia corporea, ut habes partem extra partem aequaliter
non distinctas: & continua quantitas qua-
litas est ipsa qualitas, ut habes partem extra
partem aequaliter non distinctas: & dicunt, quod
quamuis natura non possit causare quantitatem
qualitatis, nisi mediante quantitate substantiae:
tamen continua quantitas qualitatis realiter diuer-
sa est a continua quantitate substantiae, sicut qua-
litas a substantia: & dicunt quidam, quod in sacra-
mento altaris illa quantitas, quae remanet est
quantitas qualitatis, quia ut iam dictum est, quan-
titas substantiae non potest a substantia separari.

Sed haec opinio est contra Philosophum. qui in praedi-
camentis distinguit quantitatem a substantia, &
quantitate. Est etiam contra communi opinionem
Doctorum. Etiam est contra experientiam, quia
cum substantia corporea densatur absque conuer-
sione alicuius rei in ipsam, efficitur minoris
quantitatis absque alicuius suae partis amissione.
Est etiam contra rationem, quia in diuersis substan-
tijs differunt specie ut possit esse eadem quan-
titas in specie: non enim est alia longitudo, seu la-
titudinis, vel profunditas in pugillo aeris, quam in
pugillo aquae. Quod est contra quantitate qualita-
tis realiter differre a quantitate substantiae, & ip-
sam realiter esse idem cum qualitate, est contra aucto-
ritatem, & contra rationem: dicit enim Phil. 6. phys. quod
qualitas non est quanta, nisi per accidens, quod non
esset verum si sibi quantitas propria deberet.

Per rationem etiam arguo sic: impossibile
est naturaliter corpus, quod est quantitas, si-
mul esse cum alio corpore, quod est quantitas,
sed qualitas simul est cum substantia: ergo ex
praedicta opinione sequitur hoc impossibile,
quod naturaliter simul sunt soliditates duae,
& etiam multo plures, quia quae ratione albedo
Rich. super 4. Sent. K 3 ha-

Opin. erro-
nea Philo-
sophi
qua sequuntur
Io. Ian-
dunus 7.
metaph.

Contra.

2. opinio.
quam sequitur
Ocham.

Contra opi-
nionem
quantitatis
substantiae
nil aliud esse
ab ipsa
substantia.

T. com. 37
38 & 39.

haberet suam propriam quantitatem eadem ratione sapor haberet suam: & caliditas, vel frigiditas suam: humiditas, & siccitas, & sic de alijs: & sic non tantum simul essent quantitas substantiarum, & quantitas qualitatis, sed etiam simul essent naturaliter soliditates plurium qualitatum: patet ergo, quod predicta opinio multa implicat inconuenientia.

Dicendum ergo, quod extendendo nomen accidentis ad omne illud, quod nec est substantia, nec pars substantiarum: quaedam sunt accidentia, quae non sunt, nisi respectus: & quaedam de quorum ratione est res absoluta, & respectus, sicut similitudo: & quaedam de quorum essentia nihil est, nisi absolutum: loquendo de accidentibus primo, & secundo modo, accidentia fieri posse sine substantia, si importat respectus immediate fundatos super substantiam, contradictionem includit, ad quod sequitur, quod non possit fieri sine subiecto per quacumque potentiam: sed accidentia, tertio modo dicta, per diuinam potentiam separari a substantia nullam includit contradictionem: existentiam enim accidentis duae causae sunt: prima, quae Deus est: & secunda, quae est substantia: sed sicut dicitur in com. sup. 1. proposit. de causis, quae remouetur causa secunda a causa suo, non remouetur prima ab eo, quae causa prima est vehementioris adhaerentiae cum re, quam causa propinqua: non remanente, ergo substantia possunt per diuinam virtutem remanere eius accidentia absoluta, quae sunt quantitas, & qualitas, & etiam respectus fundati immediate super quantitatem, vel qualitatem in quantitate fundatam.

Opin. propria.

De similitudine si est qualitas absoluta dubium est, ex animo. Ista via est media, quae sequitur Scoti, praesentem. Fran. enim est in alio extremo diu. 29. pr. Aegidi. & Giff. quantum possunt Philosophi adhaerent.

Ad primam.

Ad secundam.

Ad tertiam.

Ad quartam.

le fieri per diuinam potentiam accidens sine his, quae sunt de sua diffinitione secundo modo dicta: possibile tamen est per eam ipsum separari ab aliquo, quod est de sua diffinitione primo modo dicta, scilicet a substantia.

Ad rationem quam pro se adducunt contrarium opinantes dicendum, quod si aliquos nullum est inconueniens Deum facere totam substantiam mundi sine quantitate: mirabilius enim fecit quantum mundum de nihilo creauit: vel potest dici, quod aliquarum partium mundi essentia, ita a quantitate dependet, quod formam completam uniri materiae non mediante quantitate contradictionem includit: & hi negant hominem sine quantitate posse fieri, quia in compositione hominis non est proxima materia substantia corporis tantum, sed substantia quanta, & organizzata.

Quamuis autem arg. ad partem aliam gratia principalis conclusionis concedi debeant: tamen secundum ex vi formae non multum cogit: illuminatio enim Solis non est propria Solis passio, sed operatio non tamen dependens ex Sole, sed ex medio: a luce autem quae est in Sole qualitas absoluta non fuit Sol in passione Christi priuatus: quod autem tunc non irradiauit hoc fuit, quia sicut dicit Dionysius in epist. ad Appolophanem. Luna contra naturam reuersa fuit, & interposuit se inter aspectum intuentium, & Solem: & etiam quia tunc non affuit generalis influentia primae causae ad hoc, ut lux illa illuminaret.

Q V A E S T I O I I.

Utrum in hoc sacramento species panis, & vini sine subiecto.

V I D E T U R quod non: materia conuertitur in compositum, quia ex ea compositum generatur: illud autem ex quo aliquid generatur in illud conuertitur: sed hoc non obstante materia remanet id quod ante erat: ergo a simili, non obstante, quod substantia panis conuersa sit in corpus Christi remanet id quod erat: ergo accidentia panis, & vini sunt in substantia panis, & vini post consecrationem, sicut ante.

Item sicut Phil. 7. mer. Ea, quae sunt idem specie, & sunt inter se diuersa, sunt diuersa per materiam: sed accidentia panis, & vini in vno altari cum alijs accidentibus in alio altari sunt eadem specie, & sunt inter se diuersa: ergo sunt in materia.

Item non est quantitas, vel albedo, ubi nihil est quantum, vel album: sed nihil est quantum, vel album, nisi substantia: ergo accidentia in sacramento altaris sunt in substantia.

Item densum est illud in quo sub parua dimensione est multum de materia, quod dat Philosophi. intelligere in praedicamentis dicens, quod densum est in quo partes sunt propinqua: in raro autem econuerso. Cum ergo res non possit separari ab eo, quod est de sua ratione: & raritas, vel densitas sit in specie panis, & vini: videtur, quod illae species sint in materia.

CONTRA, Innoc. de offic. miss. par. 5. c. 9.

Ad rationem.

Epistola ad Timotheum.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. q. 3. D. Tho. ubi supra. Scot. ibidem. Ale. ubi supra.

Secundo. T. com. 20. et aciniceps p. 28.

Tertio.

Quarto. C. de quantitate librata.

In opposito.

Ante consecrationem accidens est in subiecto quoniam existit in alio: sed post consecrationem accidens est sine subiecto, quoniam existit per se: transit enim substantia, sed remanent accidentia.

Item Hug. de sac. li. 2. p. 8. c. 9. Per verba sanctificationis vera panis, & vera vini substantia in verum corpus, & sanguinem Christi conuertitur, sola specie panis, & vini remanente.

C O N C L V S I O.

In hoc admirabili sacramento species panis, & vini sine subiecto primo esse firmiter credendum est.

Responsio. Accidentia sine subiecto primo? Eucharistia.

R E S P O N D E O, quod sicut dicit Magister in littera, quasi in principio huius distincti. In hoc sacramento species panis, & vini sunt sine subiecto primo, quod est substantia: quod ideo dico, quia alia accidentia a quantitate sunt in quantitate, sicut in subiecto: ipsa autem quantitas in nullo penitus subiecto est: non enim est in substantia panis, & vini, quia ut superius habitum est: substantia panis, & vini post consecrationem non remanent, nec est in corpore, & sanguine Christi, sicut in subiecto: maioris enim quantitatis est corpus Christi: corpus Christi etiam in hoc sacramento non efficitur de nouo alicuius accidentis subiectum, quia hoc sine mutatione non posset fieri, nec est in aere, sicut in subiecto, quia tunc durities, & sapor, & color mediante ipsa quantitate essent accidentia ipsius aeris, quod falsum est. Causa autem per quam quantitas potest manere sine subiecto est, ut aliqui dicunt, virtus substantiae ad per se existendum, quam Deus dat quantitati cum transubstantiatur substantia panis in corpus Christi.

Causa.

Contra.

Sed contra hoc arguitur sic: Si Deus daret quantitati illam virtutem, per quam substantia per se existit, quoniam donatio illius virtutis esset supernaturalis: tamen postquam illa virtus esset ei data, naturale esset sibi existere per se per illam virtutem, sicut quamuis dare visum ceco nato sit supernaturale: tamen postea naturale est sibi videre: quantitas autem panis in sacro altaris existit supernaturaliter, non naturaliter.

Praeterea virtus substantiae per quam naturaliter existit, non videtur secundum aliquid absolute solum ab ea differre.

Optima resolutio.

Dico ergo, quod quantitas in sacramento altaris existit per se supernaturaliter, non virtute substantiae creatae, quae in ea sit, sed tamen diuina virtute, ut patet ex q. praeced. ipsa autem accidentia in hoc sacramento esse sine substantia, congruum est, ut si immediate ducat credentem in corpus Christi verum: & etiam quia hoc sacramentum cibus spiritualis est, & potus.

Ad primam. Materiam posse sumi tripliciter.

A D P R I M U M in oppositum dicendum, quod materia tripliciter potest accipi. Vno modo pro infimo actualitatis gradu, qui nec generatur, nec corrumpitur, sed est fundamentum generationis, & corruptionis, quod existit in esse per creationem.

Alio modo pro principio possibili pure sibi annexo, quod non est, est potentia per quam

materia potest recipere tamen, quae sola ratione differt ab ea, quod quoniam sit pure passium, tamen est aliquid transmutabile in illam partem actualitatis, quae est generabilis, & corruptibilis, ita quod illa possibilitas sit ipsa actualitas, & actualitas cum naturaliter corrumpitur resoluitur in eam, non tamen in eodem numero, quod satis declaratum est lib. 2. dist. 15. 1. q. art. 2. Alio modo potest accipi pro composito ex infimo actualitatis gradu, & praedicto possibili principio: primo modo ex sola materia non fit compositum, nec est ex sola materia secundo modo dicta: sed ex materia tertio modo dicta, in qua tum illud principium purum possibile fit ipsa forma ex qua, & infimo actualitatis gradu constituitur vnum per essentiam, & sic vnum conuertitur, quod in aliud non remanet. Illa enim possibilitas postquam facta est forma, non remanet id quod ante erat, nisi pro tanto aliquo modo remanere dicatur, quia illud in quod transmutata est, potest per corruptionem resolui in similem possibilitatem.

Cause interpresare.

Ad secundum. Teneo falsum.

Ad tertium. Causa.

Ad quartum.

Ad secundum dicendum, quod intellectus Philosophi, sicut in eadem specie non poterant multiplicari indiuidua naturaliter sine materia, & hoc verum est: absque tamen omni materia potest hoc fieri per diuinam potentiam, quae libet enim res formaliter est vna numero per essentiam suam sub ratione qua indiuisibilis in plures essentias tales, seu inquantum est indiuisibilis salua sua integritate, ut declaratum est lib. 2. dist. 3. art. 3.

Ad tertium dicendum, quod minor est falsa: quantitas enim est quanta, vere enim dicitur superficies alba. Videtur etiam velle Augustinus. 7. de trinit. cap. 1. quod albedo possit denominare seipsum: dicit enim quod absurdum est candidum non esse candorem.

Ad quartum dicendum, quod materia non est de essentia densitatis, & raritatis, quamuis sint qualitates quas natura causare non potest, nisi partibus materiae supradicto modo habentibus: & ideo ipsas qualitates a materia separari per diuinam potentiam, nullam contradictionem includit.

A R T I C V L V S I I.

C O N S E Q V E N T E R queritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur duo.

Primo, utrum species panis possit frangi. Secundo, utrum possit corrumpi.

Q V A E S T I O I.

Utrum species panis possit frangi.

V I D E T U R quod non: quia ubi est fractio ibi est diuisio, sed dimensiones separatae a materia non possunt diuidi. Vnde sicut Philosophus. 4. phys. c. de vacuo. Si in vacuo, sicut quod accipitur pro dimensionibus separatis poneretur cubus, oporteret plures dimensiones simul esse, eo quod vacuam non posset cedere: ergo cum in specie panis post consecrationem sint dimensiones separatae non possunt frangi.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. dist. 12. a. 9. quae 2. D. Thom. 4. sent. dist. 2. q. 1. art. 3. Scot. ubi supra. Prae. Alex. p. 4. q. 10. m. 9. a. 2. T. com. 7.

Rich. super 4. Sent. K 4 Item

Secunda. Item s^m Boet. i. lib. de trin. ca. 3. Forma, quæ est sine materia non pot esse subiectum, sed fratio est quoddam accidens: ergo non potest esse in specie panis, cum sit forma sine materia.

cie panis post consecrationem non est, nisi forma: ergo corrumpi non potest.

In oppositum. CONTRARIUM dicit Magister in littera huius dist. cap. 2.

CONTRA, quamdiu manet species incorrupta sub illa continetur corpus Christi: sed aliquando desinit corpus Christi esse sub illa: ergo species aliquando corrumpitur.

Item hoc probat experientia.

Item si seruaretur per longum tempus putrefieret, putrefactio enim est corruptio.

CONCLUSIO.

CONCLUSIO.

Cum fractio quantitatis sit, & panis quantitas remaneat post consecrationem, species vere frangi in altari asseueramus.

In speciebus sacramentalibus cum adhuc contrarietatis natura mirabiliter reperitur, quam in substantiis habebant, eas posse corrumpi certum est.

RESPONDEO, q^d species panis in sacramento altaris potest frangi, cuius ratio est: quia frangibilitas est in pane ratione alicuius qualitatis fundatæ in quantitate, vel ratione quantitatis, vel alicuius qualitatis simul. Cum ergo post consecrationem remaneat panis quantitas, & omnes qualitates fundatæ in substantia panis, quantitate mediante, sequitur, q^d remanet in specie panis frangibilitas. Vnde vere frangitur species non fantastice, vt quidam dixerunt, nec debet poni illa fractio esse in corpore Christi: tamen repræsentat illam flagellationem, & perforationem, qua fuit flagellatû, & perforatum in passione.

RESPONDEO, q^d species panis pot corrumpi, & ex ea aliud generari, cuius possibilitatem assignant aliqui sic: Dicunt enim, q^d sicut miraculose substantia panis conuertitur in corpus Christi, & per hoc corpus Christi efficitur sub panis specie, sic miraculose substantia panis reuertitur cum corpus Christi desinit sub specie panis: & hæc videtur fuisse opinio domini Innoc. vt patet in lib. suo de offic. miss. par. 3. cap. de fractione.

AD PRIMUM. AD PRIMUM in oppositum dicendum, q^d Phil. ibi loquitur de dimensionibus separatis non tantum a materia, sed etiam a qualitatibus naturalibus, & sensibilibus: sic autem non sunt separatæ dimensiones speciei panis in hoc sacramento: remanent enim in eis naturales qualitates, & sensibiles.

Sed contra hanc opinionem potest argui. Si substantia panis redit, aut illa est eadem numero cû illa, quæ fuit conuersa in corpus Christi, aut alia, non eadem, quia si aliquid conuersum est in aliud non potest redire, nisi illud aliud conuertatur in ipsum: sed substantia corporis Christi nunquam in substantiam panis conuertitur: ergo eadem substantia panis in numero, quæ conuersa fuit in corpus Christi non redit.

AD SECUNDUM. Ad secundum dicendum, q^d Boet. ibi loquitur de forma, quæ per suam naturam est sine materia: quantitas autem panis in hoc sacro non est sine materia per naturam, sed super naturam.

Sed quia forte diceres, q^d non oportet maiore esse veram, nisi de naturali transmutatione, per quam materia eius q^d conuertitur, efficitur de essentia illius in q^d conuertitur, & de naturali reditu: & quia substantia panis non conuertitur in corpus Christi transmutatione naturali, nec de essentia eius efficitur: & cum et redit illa eadẽ substantia sub eisdẽ accidentibus reditus naturalis non est. Ideo aliter arguo. Si substantia panis rediret, siue eadẽ numero, siue diuersa, aut rediret ante corruptionem speciei panis, aut post, non ante: quia vt tenet color opinio quamdiu manet species panis incorrupta tãdiu sub illa est corpus Christi: sed quãdiu sub illa est corpus Christi est ipsa quantitas panis sine subiecto, vt oēs doctores catholici tenent. Si aut dicas, q^d redit post speciei panis corruptionem, tunc reditus eius non fuit necessarius ad hoc, vt illa species posset corrumpi, & ex ea aliud generari: ergo non oportet ponere propter hoc redire substantiam panis.

QVAESTIO II.

Utrum species panis possit corrumpi.

VIDETUR q^d non: hæc est enim differentia inter annihilationem, & corruptionem: quia annihilatio est resolutio rei in nihil: corruptio vero in ens in potentia: sed s^m Phil. i. phys. in q^d resoluitur illud, quod corrumpitur est materia. Cum ergo in specie panis post consecrationem panis non sit materia, non potest corrumpi.

Aliud arg. Alij aut possibilitatem illius speciei corruptionis, & generationis alterius rei de illa assignant ex parte materiae; quam Deus de nouo creat sub accidentibus illis. Sed quia isti pro se auctoritatem non adducunt, non oportet multum inniti illi modo ponendi.

Item s^m Phil. i. de generatione. Corruptio vnus, est generatio alterius: sed ex illa specie nihil pot generari, quia s^m Phil. vbi prius, & Boe. de duabus naturis, & vna persona Christi ultra medium, quæ non cõcant in materia nõ pot transmutari in inuicem: illud autẽ in quo nõ est materia, cum nullo alio communicat in materia: ergo species panis corrupti non pot.

Alij dicunt, q^d remanet potentia materiae, & hoc sufficit ad hoc, q^d illa species possit corrumpi.

Item omne quod potest corrumpi, est in potentia: sed secundum Auic. 2. met. 2. c. Illud per quod res est in potentia, est materia eius: ergo cum in specie panis post consecrationem non fiat materia non potest corrumpi.

Item in lib. 6. principiorum. Forma est simplicis, & inuariabili essentia consistens: sed in spe-

Arg. 1. D. Bo. li. 4. distinct. 12. ar. 2. q. 1. T. com. 82. D. Tho. vbi supra. ar. 2. Scot. vbi supra. Ale. vbi supra. in 7 ar. 2. Secundo. T. com. 17.

Tertia. E. 7. meta. T. com. 22.

Quarto. In princip.

rumpi, & ex ea aliud generari. Sed quia isti nõ declarant quæ sit illa potentia materiae, nec per quem modum ibi remaneat, insufficienter & obscure dicunt.

tes tum prædictæ intelliguntur de communi transmutatione.

Ad tertium dicendum, quod verbum Aui. intelligendum est de materia extenso eius nomine ad omnem possibilitatem.

Ad quartum dicendum, quod ideo dicitur forma inuariabilis, quia non est per se variationis subiectum, hic autem per variationem compositi ex accidente, & possibilitate prædicta variatur.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo vtrum species in sacramento altaris possint sensum immutare.

Secundo vtrum possint in aliquod corpus naturaliter agere.

QVAESTIO I.

Utrum species possint sensum immutare.

VIDETUR quod non: dicit enim Philosophus primo de cel. & mun. quod omne sensibile non est sensibile nisi per materiam, sed illis accidentibus non subest materia: ergo non sunt sensibilia.

Item quamuis substantia intelligatur per speciem intelligibilem, tamen species intelligibilis sine substantia a nobis pro statu presentis non intelligitur: ergo a simili, quamuis substantia corporea per speciem sensibilem sentitur, tamen species sensibilis sine substantia corporea non sentitur.

Ad contrarium est experientia.

CONCLUSIO.

Istæ accidentia, cum, ex quo sine substantia sunt, actionem per se eis debitam, & quam habebat à substantia non seruata, non amiserunt, ita sensum possunt immutare, nunc sicut poterat immutare, tunc.

RESPONDEO, quod species in sacramento altaris possunt sensum immutare: quamuis enim res non sit sensibilis, nisi per materiam originaliter, in quantum accidentia sensibilia non possunt educi per naturam nisi de potentia materiae, tamen res non est sensibilis per materiam formaliter, nec etiam per substantialem formam, sed per accidentia sensibilia. Vnde secundum auctorem libri de ortu scientiarum, substantia solo intellectu cognoscibilis est. Vnde accidentia sunt, quæ per se immutant sensum, substantia autem non est sensibilis nisi per accidens: & ideo quamuis per naturam non possent ista accidentia esse sine substantia, tamen ipsa esse sine substantia, non auferunt eis operationem per se eis debitam, quæ operatio est immutare sensum.

Ex dictis patet solutio ad primum in oppositum.

Ad secundum dicendum, quod non est simile de forma intelligibili per comparisonem ad nostrum intellectum, & de sensibili per comparisonem ad nostrum sensum, quia substantia directe

propria.

Responsio.

Opin. Innocentij.

Contra.

Contra ista arguit. Sco. di. præfenti q. vltima.

Ad ratiõ obiectiõ.

Aliud arg.

2. opinio. Tho. distinct. præfenti ar. 2. q. 1.

3. opinio.

Ad tertium.

Ad quartum.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 12. ar. 2. q. 3. D. Tho. vbi supra. Sco. vbi supra.

9. 3. Alex. vbi supra. T. com. 92. Secundo.

In oppositum.

Responsio.

Nã sensus non se profundat vsque ad substantiam rei secundum auctorem.

Ad primum.

Ad secundum.

directe est obiectum intellectus nostri, species autem intelligibilis non, nisi per reflexionem: sed substantia non est obiectum sensus nostri, nisi per accidens: ipsum autem accidens est obiectum per se, ipsa tamen species quæ est similitudo informans sensum non sentitur, quamuis per ipsum sensibile sentiatur.

Q V A E S T I O II.

Vtrum possint in aliquod corpus naturaliter agere.

Arg. 1. **E**ta non agunt, nisi in virtute substantia, sed illis accidentibus non subest substantia: ergo in nullum corpus possunt naturaliter agere.

Item agere præsupponit esse: ergo a simili agere naturaliter præsupponit esse naturaliter, sed accidentia non possunt naturaliter sine substantia: ergo neque naturaliter agere.

Item omnis actio naturaliter est per naturalem contactum secundum Philos. primo de generatione, sed species panis, & vini in sacramento altaris, cum sint separata a materia, nullum corpus naturaliter tangere possunt, sed tantum modo mathematicè: ergo in nullum corpus naturaliter agere possunt.

CONTRA, Philos. I. de cæl. & mun. Omni rei est virtus, aut vt agat, aut vt agatur in ea. Sed speciebus in sacramento altaris cum sint forme magis conuenit vt agat in aliud, quam vt agatur in eas: ergo siue possit agi in eas siue non, agere possunt in aliud.

Item experientia docet, quod possunt immutare corpus notabiliter in magna quantitate sumptæ.

CONCLVSIO.

Accidentia in altari naturaliter posse agere iure censemus.

RESPONDEO, quod quamuis sit miraculum accidentia in sacramento altaris per se existere, tamen quod sic per se existentia operentur in aliud nouum miraculum non est, sicut cæcum natum post miraculosam restitutionem visus videre nouum miraculum non est, sed naturale est: non enim intelligendum est sic accidentia operari in virtute substantia, quod necessaria sit eis ad suam operationem aliqua virtus substantia, quæ non sit accidens, supposita eorum existentia, sed pro tanto hoc dicitur, quod non possunt operari nisi sint, & naturaliter non possunt esse, nisi per substantiam: & quia ipsa accidentia sunt quedam virtutes substantia: & ideo quamuis eorum existentia, siue substantia sit per supernaturalem potentiam, tamen sic existentia in aliud possunt naturaliter agere.

AD PRIMVM in oppositum patet solutio ex iam dictis. Etiam ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod minor est falsitas: quamuis enim tactus dimensionum separa-

tarum a materia, & a qualitatibus naturalibus actiuis, & passiuis non sit naturalis, tamen tactus dimensionum separatarum a materia, & non a naturali aptitudine existendi in materia, neque a qualitatibus naturalibus actiuis, & passiuis quales sunt dimensiones panis, & vini, in sacramento altaris est naturalis.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER quæritur de quarto principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum speciebus prædictis possit aliquid permisceri.

Secundo vtrum habeant vim nutriendi.

Q V A E S T I O I.

Vtrum speciebus prædictis possit aliquid permisceri.

ET VIDETVR quod non: quia secundum Philosophum primo de generatione, accidens non potest permisceri substantia, sed species vini in hoc sacramento non est nisi accidens, quilibet alius liquor substantia est: ergo nullus alius liquor potest sibi permisceri.

Item eorum quæ permiscetur fit superficies vna, sed impossibile est eandem superficiem esse sine subiecto, & cum subiecto: cum ergo in liquore superaddito maneat subiectum, species autem vini in hoc sacramento sit sine subiecto, impossibile est illi speciei liquorem alium permisceri.

Item secundum Philosophum primo de generatione, qualibet pars mixti est mixta, sed impossibile est in eadem parte mixti esse aliquid cum subiecto, & sine subiecto. Cum ergo quantitas liquoris superadditi retineat suum subiectum, & quantitas speciei sacramentalis remaneat sine subiecto, quia non transubstantiatur, impossibile est sibi alium liquorem permisceri.

Item aqua quæ miscetur aquæ benedictæ, benedicta efficitur: ergo similiter si alius liquor possit misceri speciei vini conuersi in sanguinem posset transubstantiari in sanguinem Christi, sine noua verborum prolatione, quod falsum est.

CONTRA, Philosophus primo de generatione. Ea quæ sunt bene diuisibilia in parua sunt bene miscibilia, sed species vini est bene diuisibilis in parua: ergo est bene alij liquori miscibilis.

Item secundum Inno. de offi. mis. par. 3. ca. 25. Si post consecrationem aliud vinum mittatur in calicem, illud non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur, sed accidentibus prioris vini.

CONCLVSIO.

Hoc pro comperto tenetur, sanguini Christi nihil permisceri posse.

RESPONDEO, quod speciei vini conuersi

uersi in sanguinem si alius apponatur liquor, aut est vinum, aut est liquor alius. Si vinum, aut apponitur in maiori quantitate, aut æquali, aut minori: sed siue sic, siue sic apponatur, nunquam vere permiscetur, quia ea quæ sunt eiusdem speciei non possunt in seinuicem agere, & pati actione & passione, quæ requiruntur ad hoc, vt ex pluribus constituatur vnum verum mixtum. Non enim dicendum est, quod quælibet pars dimensionis vini appositi attingat quamlibet partem dimensionis speciei vini in sanguinem Christi iam conuersi, quia si hæc essent non requirerent maiorem locum, quam ante, quod experientiam probari potest falsum. Et ideo secundum aliquos quantumcunque superaddatur de vino semper manet sanguis Christi, nõ sub speciebus vini superadditi, sed sub speciebus vini transubstantiati, quia non corrumpuntur, nec earum fit substantia vini superadditi subiectum: quia impossibile est duas soliditates esse naturaliter in eadem parte substantia. Sed alios tamen tantum posset superaddi de vino, quod non remaneret sanguis Christi sub priori specie, quia quæuis non corrumpetur, nec ex ea, & vino superaddito aliquid vere mixtum constitueretur, tamen diuideretur in partes ita paruas, quæ in neutra saluaretur ratio sacramenti. Si autem addatur alius liquor, aut additur in tali quantitate, quod virtus eius plene dominetur speciei vini, aut econuerso, ita quod eorum virtutes proportionantur proportionem conuenienti mutæ actioni, & passioni, quæ requiruntur ad veram mixtionem.

Primo modo, liquor ille additus conuerteret speciem vini in suam naturam, quo facto non esset ibi sanguis Christi.

Secundo modo species vini conuerteret liquorem additum in vini naturam, non tantummodo in accidentia, quia in specie vini manet virtus substantia ad agendum, eo modo quo superius ostensum est: nec tamen esset sanguis Christi sub accidentibus vini generati ex illo liquore, sed essent illa accidentia in suo proprio subiecto, remanent tamen sub specie vini prioris.

Tertio modo ex specie vini, & liquore addito constitueretur aliqua natura tertia, quæ nec esset eiusdem speciei cum vino, neque cum liquore addito, quia ammixtum non est eiusdem speciei cum aliquo miscibilium. Vnde sub specie illius nature tertie nõ esset sanguinis Christi, nec sub specie vini prioris, quia non maneret: dimensio enim mixti alia videtur numero a dimensionibus, quæ fuerunt in miscibilibus, & qualitates actiue, & passiue aliæ in specie a qualitatibus actiuis, & passiuis miscibilium: magnam tamen similitudinem habent cum illis, & hæc est vna de rationibus quare Philosophus primo de generatione dicit, virtutem miscibilium manere in mixto.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, Ad primũ. quod auctoritas Philosophi intelligenda est de accidentibus, & substantia, quæ illorum accidentium est subiectum.

Ad secundum dicendum, quod sicut non est inconueniens eandem superficiem secundum vnam sui partem esse albam, & secundum aliam nigram, sic non est inconueniens eandem superficiem, secundum vnam sui partem non esse in subiecto per miraculum, & secundum aliam esse in subiecto: & sic est cum speciei vini apponitur vinum non consecratum, vel aqua in tali proportione, quod non corrumpitur species vini, nec ex ambobus constituitur aliquid vere mixtum.

Ad tertium dicendum, quod si ex specie vini, & alio liquore constituatur aliquid vere mixtum, non est aliquid accidens, nec pars eius sine subiecto, sicut videri potest ex dictis in quaestione.

Ad quartum dicendum, quod sicut refert Inno. de offi. mis. par. 3. c. 25. Quidam voluerunt, quod per contactum sacramenti vinum quod apponitur efficitur consecratum, & transit in sanguinem: sed sicut dicit ibidem assertioni istorum ratio minime suffragatur: non enim virtus transubstantiandi data est speciei vini consecrati, sicut data est, vel assinit verbis: aquæ autem benedictæ data est virtus reddendi aquam sibi mixtam benedictam, quia illa benedictio est accidentalis, & ex institutione ecclesie sic est ordinatum, & de tali benedictione loquendo liquor additus speciei vini si postea posset separari reputaretur benedictus propter contactum rei sacre, & multo magis benedictus reputari debet manens confusus cum specie vini consecrati.

Q V A E S T I O II.

Vtrum species prædicta habeant vim nutriendi.

ET VIDETVR quod non: secundum Philosophum 2. de generatione. Ex eiusdem sumus, & nutrimur. Sed non sumus ex accidentibus: ergo nec nutrimur.

Item omne quod nutrit conuertitur in nutritum, sed accidentia conuerti non possunt in substantiam: ergo nutriri non possumus ex illis speciebus.

Item omne quod nutrit soluit ieiunium, sed sumptio specierum non soluit ieiunium: alias enim nunquã esset licitum sacerdoti duas missas in die celebrare: ergo illæ species non nutriunt.

Item id quod nutrit expoliatur forma sua per virtutem nutriti, & efficitur eius materia sub nutriti forma: alias enim essent duo corpora simul, & esset nutritio generatio: nihil ergo non potest nutrire quod non habet materiam. Cum ergo prædictis speciebus non subest materia, nutrire non possunt.

CONTRA, quod potest inebriare potest nutrire,

Ad primũ.
Ad secundũ.
Ad tertium.

In oppositum.
T. com. 89.

Tertio.
T. com. 84.

Quarto.

Ad primũ.
Ad secundũ.

Ad tertium.

Ad quartum.

Arg. 1.
D. Bon. vbi supra.
D. Tho. vbi supra.
Alex. vbi supra.

T. com. 50.
Secundo.

Tertio.

Quarto.

In oppositum.

nutrire, sed secundum gl. super illud ad Cor. I. c. II. Alius quidem ebrius est. Aliqui inebriantur ex usu illarum specierum.

Item experiri potest homo, quod temperant famem & sitim, sed talia possunt nutrire.

CONCLUSIO.

Species in sacramento utique reficiendi ac nutriendi vim habent.

RESPONDEO, quod species in sacramento altaris vim habent nutriendi absque nouo miraculo, quamuis contrarium dixerint aliqui, nec tantum calefaciendo, vel fouendo virtutem corporis sine aliqua conuersione ut dixerunt aliqui: sed etiam per hoc, quod vere conuertuntur in substantiam corporis quod nutritur, & hoc siue fiat nutritio per hoc, quod digesta recipiuntur in poris corporis plenis humiditate subtili, quae condensatur ad hoc, ut ibi recipiatur nutrimentum, & ibi conuertitur in carnem, & efficitur vnum continuum cum carne nutriti: aut per hoc, quod materia expoliatur forma sua, & efficitur sub praesistenti forma nutriti: quamuis enim praedictis speciebus non subsit materia, tamen annexa est illis possibilitas conuertibilis, non tantum in substantiali formam, sed etiam in materiam, ut superius in eadem dist. ostensum est: nec existunt illa accidentia per illam possibilitatem, quia per se subiectum accidentium esse non potest, ut dictum est supra eadem dist. 2. q. ar. 2. Sed ad existentiam illius possibilitatis necessaria est actualis existentia illorum accidentium, quibus per virtutem diuinam connexa est: non enim dici potest, quod per propriam actualitatem existat cum non sit actualis natura, sed pure potentialis, ut superius dictum est.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod ex accidentibus sine nouo miraculo non possemus nutriri, nisi eis esset annexa possibilitas transmutabilis in materiam, & formam.

AD SECUNDVM dicendum, quod accidentia non conuertuntur in substantiam nutriti, sed illa substantia in quam praedicta possibilitas conuertitur, unde & illa possibilitas mediate conuertitur substantiam nutriti.

AD TERTIVM dicendum, quod loquendo de ieiunio pro cuius absolutione abstinere debet sacerdos a celebrando, maior non est veritas nisi de nutrimento consueto, vel de nutrimento cuius existentia naturalis est.

AD QUARTVM videri potest quid dicendum per ea, quae dicta sunt in quaestione.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER quaeritur de quinto principali. Et circa hoc quaeruntur duo.

Primo vtrum per huius sacramenti susceptionem peccata remittantur.

Secundo vtrum virtutes augeantur.

QVAESTIO I.

Vtrum per huius sacramenti susceptionem peccata remittantur.

ET VIDETVR quod non: quia non mortalia, cum suscipiens in peccato mortali iudicium sibi manducet, & bibat secundum Apostolum prima ad Cor. II. Nec venialia, quia qua ratione remitteretur vnum, omnia remitteretur eadem ratione, & sic homo post sacramenti susceptionem vere posset dicere se non habere peccatum quodcumque quod est contra beatum Io. I. can. sua. c. I. & Eccl. nono. Homo ignorat an amore, vel odio dignus sit: ergo per huius sacramenti susceptionem non remittuntur peccata.

Item aut homo accedit contritus, aut non: si sic, antequam sacramentum recipiat remissa sunt sibi peccata virtute contritionis: si non, recipiendo peccat: ergo per susceptionem huius sacramenti nullo modo remittuntur peccata.

Item per hoc sacramentum non remittuntur ea quae impediunt sacramenti effectum: sed quodlibet peccatum impedit huius sacramenti effectum, quia peccatum mortale impedit gratiae susceptionem, peccatum veniale minuit charitatis feruorem: ergo per huius sacramenti susceptionem nulla remittuntur peccata.

CONTRA, Inno. de offi. mis. parte. 3. c. vlt. Eucharistia si digne sumatur a malo liberat, & conseruat in bono, venialia delet, & cauet mortalia.

Item Grego. in collecta: Sit ablutio scelerum, sit fortitudo fragilium.

CONCLUSIO.

Principalis effectus huius sacramenti est corpori Christi mystico vnire, & nedum venialia, sed quandoque mortalia dimittere.

RESPONDEO, quod principalis effectus huius sacramenti est iam vnitu corpori Christi mystico per charitatem plus vnire, & incorporare, & quia augmentum vnionis venialia impediunt aliquo modo, in quantum scilicet minuunt charitatis feruorem: ideo ex consequenti per susceptionem huius sacramenti venialia remittuntur, nec oportet, quod omnia, sed secundum suscipientis dispositionem, aliquando etiam remittuntur mortalia, cum scilicet existens in peccato mortali non credit se habere peccatum mortale, non quia omisit diligenter conscientiae examinatione: sed quia non potest homo de lege communi certus esse vtrum peniteat digne, ut superius habitum est dist. 9. in illa quaestione, vtrum existens in peccato mortali peccet mortaliter suscipiendo hoc sacramentum, & sic patet, quod quamuis principalis effectus huius sacramenti sit vnitu corpori mystico amplius vnire, tamen aliquando per charitatem vnitu non prius vnitu.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis non remittat mortalia communiter,

Arg. I. D. Bon. li. 4. distinct. 12. p. 2. ar. 1. q. 2. D. Th. 4. se. dist. 12. q. 2. ar. 2. Ale. p. 4. q. 10. m. 8. ar. 1.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Responsa.

QVAESTIO I.

Vtrum sit frequenter communicandum.

ET VIDETVR quod non: quia ecclesia non statuit communicandum nisi semel in anno, scilicet in pascha te, extra, de peni. & re. Omnis vtriusque sexus, sed supponendum est, quod ecclesia statuit illud quod melius est fieri: ergo non est communicandum nisi semel in anno.

Item de conse. di. 2. Seculares. Seculares qui in Natali domini, Pascha, Pentecoste non communicauerint catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur, sed communicare frequenter: ergo non est frequenter communicandum.

CONTRA, ea. dist. Si quotiescunque. Si quotiescunque effunditur sanguis Christi in remissionem peccatorum effunditur, debeo semper accipere qui semper pecco: ergo frequenter debet homo communicare.

Item eadem dist. Praeterea consecratione omnes communicent qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim & Apostoli statuerunt & sancta Romana ecclesia tenet, cum ergo qualibet die corpus Christi sit consecratum, qualibet die est communicandum.

CONCLUSIO.

Qua analogia pluries oportet cibum sumere, eadem & sacramentum hoc suscipere conducit.

RESPONDEO, quod sicut in corpore fit quasi continua deperditio naturalis humiditatis per actionem naturalis caloris, qua de causa oportet pluries cibum sumere ad restorationem deperditi, ne perditio continua mortem inducat, sic cum ex corruptione concupiscentiae in nobis, & occupatione circa exteriora fiat deperditio deuotionis, & charitatis feruoris debemus pluries suscipere hoc sacramentum, per cuius susceptionem caufatur in anima spirituale nutrimentum, ne per nimiam deperditionem, si non adesset restauratio homo paulatim ad mortem spiritualem deduceretur. In suscipiendo tamen sacramentum debet esse desiderium amplioris coniunctionis cum Christo, & reuerentia ad sacramentum. Vnde si homo experimentaliter cognoscit, quod ex frequenti susceptione huius sacramenti feruor charitatis augetur in ipso, & reuerentia ad sacramentum non minuitur, frequenter debet communicare, non tamen in die plusquam semel. Ar. de consecr. di. I. Sufficit. Si autem sentiret per multam frequentationem minui reuerentiam ad hoc sacramentum, & feruorem non multum augeri, interdum deberet abstinere, ut cum maiori reuerentia, & deuotione postmodum accederet. Et ideo dicitur de consecra. dist. 2. Quotidie. Quotidie eucharistiae communicationem accipere neque laudo, neque vitupero. Et infra: Faciat vnusquisque ut secundum fidem suam pie credit esse faciendum, hoc tamen sic intelligas ut obseruet statutum

Arg. I. D. Bon. li. 4. dist. 12. p. 2. ar. 2. q. 2. D. Th. p. 3. q. 80. ar. 10. Alex. p. 4. q. 11. m. 2. ar. 4. Secundo.

In oppositum.

Responsa.

QVAESTIO II.

Vtrum virtutes augeantur per susceptionem huius sacramenti.

Ad secundum dicendum, quod homo aliquando accedit non contritus contritione formata, sed attritus de aliquo mortali peccato, & quandoque illa attritio post susceptionem sacramenti formatur, & sic quandoque per susceptionem huius sacramenti peccatum mortale remittitur. Venialia autem quia simul stare possunt cum gratia remitti possunt per sacramenti susceptionem sine aliquo actuali motu penitentiae speciali, dum tamen homo actu illi peccato non inheret, nunquam enim peccatum remittitur quamdiu voluntas ei actualiter inheret.

Ad tertium dicendum, quod quamuis per huius sacramenti susceptionem non remittantur ea, quae totaliter prohibet sacramenti effectum, remittuntur tamen aliqua effectum sacramenti in aliquo minuunt: huiusmodi autem sunt peccata venialia, qui enim sine omni peccato veniali accederet, accederet melius dispositus, quam accedens cum veniali, & sic maiorem sacramenti effectum susciperet.

QVAESTIO II.

Vtrum virtutes augeantur per susceptionem huius sacramenti.

CONCLUSIO.

Sicut per cibum corpus roboratur, ita per sacramentum hoc virtutes augentur.

RESPONDEO, quod sicut per nutrimentum corporale restauratur deperditum, & deducitur indiuiduum ad quantitatem perfectam, sic per istud sacramentum quod est nutrimentum animae spirituale, restauratur illud quod perdit anima per peccatum veniale in hoc, quod per huius susceptionem peccata venialia remittuntur, & augetur charitas in suscipiente: & quia charitas est aliarum virtutum forma, ut videri potest ex lib. 3. distinct. 23. in illa quaestione, vtrum charitas sit fidei forma, ideo per augmentum charitatis animae virtutes augentur, vel quantum ad essentiam, vel quantum ad perfectionem modum existendi in subiecto, vel quantum ad perfectionem actus, seu quantum ad omnia ista simul, quod probabilius est, unde Inno. de offi. mis. parte. 3. ca. vlt. Per huius sacramenti virtutem vniuersae virtutes augentur, & omnium gratiarum fructus exuberant.

ARTICVLVS VI.

CONSEQUENTER quaeritur de sexto principali. Et circa hoc quaeruntur duo.

Primo vtrum frequenter sit communicandum.

Secundo quid significant illae tres partes quae sunt de specie consecrata.

Ad secundum.

Ad tertium.

D. Bon. vbi supra q. 3. D. Th. ibidem. Alex. vbi supra ar. 2.

Virtutes in augeri per hoc sacramentum.

statutum ecclesie de communicando semel in anno ad minus. Alio autem tempore non teneatur homo communicare de necessitate nisi ratione officij, quod dico propter sacerdotes qui communicare tenentur quotiescunq; conficiunt corpus Christi, de consecr. di. 2. Relati: vel ratione periculi mortis, sicut sunt homines in grauib; infirmitatibus, in quibus est notabile periculum mortis: constituti: tales enim petere tenentur sacramentum eucharistie, si vsum habent lib. ar.

Ad primu.

AD PRIMVM dicendum, quod istud statutum non prohibet quin alias pluries homo possit communicare, sed non obligat ad plus illos qui non communicant, nisi ratione sui, excepto periculo mortis, quia tamen sacerdotes tenentur celebrare missas populo, & quotiescunq; missas celebrationes communicare debent, vt habitum est, ideo sacerdotes pluries in anno communicare tenentur.

Ad secundum.

AD SECUNDUM dicendum, quod decretum illud non prohibet quin pluries possint homines communicare, sed non obligat ad pluries communicandum, nec modo obligat ad toties, quod abrogatum est per illam decretale. Omnis vtriusque sexus.

Ad aliam partem.

AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, illam auctoritatem debere intelligi, vt semper accipere intelligatur p accipere quolibet anno, vt intelligas, quod ibi accipitur effusio sanguinis Chri pro significatione, vel comunione effusionis sanguinis Christi, sicut dicit Apparatus ibidem,

Ad secundum dicendum, quod in primitiua ecclesia quando vigeat maior deuotio, quia parum ante precesserat Christi passio, & erat ab infidelibus maior impugatio, ordinatum fuit a fidelibus, vt fideles qualibet die comunicarent, vt feruentiores essent in deuotione, & fortiores in tribulatione, & pro illo tempore intelligitur decretum allegatum, post modum minus feruente charitate ordinatum fuit, vt saltem ter in anno comunicarent, vt patet in decreto illo superius allegato. Seculares. Sed postmodum ordinatum est, vt saltem semel in anno, scilicet in pascha.

QVAESTIO II.

Vtrum aliquid significant partes tres, quae sunt de specie consecrata.

CONCLUSIO.

Christum beatos cum ipso regnantes ac sanctos ad huc miseros hostiae significant particulae trinae.

RESPONDEO, quod vt habetur de consecr. di. 2. Triforme, & recitat Magister in littera huius di. c. 3. Pars in calicem missa, corpus Christi quod ia resurrexit monstrat, quia vt dicit gl. ibidem: Iunctura corporis Christi cum sanguine designat vnionem corporis cu anima, pars comesta monstrat corpus Christi ambulans adhuc super terram, idest secundum glo. ibidem designat corpus Christi in eo statu

in quo fuit ante passionem, vel designat ecclesiam adhuc militantem: pars in altari vsque ad finem missae remanens demonstrat corpus in sepulchro, siue corpus Christi verum. siue mixtum, quia vsque in finem seculi corpora sanctorum in sepulchris erunt. Sed quia vt dicit glo. ibidem, hodie non feruatur iste modus, scilicet de seruando partem vnā vsque ad finē missae: ideo aliter potest assignari partium praedictarum significatio, secundum Inno. de officio mis. parte. 4. c. 24. & 25. & secundum Hu. lib. de sacr. par. 8. ca. 10. Est enim corpus Christi vniuersalis ecclesia, s. caput cum alijs membris, & sunt huius corporis tres partes. Vna est ipsum caput, scilicet Christus, caput enim & caput est, & pars corporis: altera pars sunt illi quorum corpora requiescunt in tumulis, & animae regnant cum Christo, tertia pars sunt sancti adhuc patientes miseras temporales vite: duae primae partes representantur per 2. partes hostiae, quae sunt extra calicem, calix enim representat passionem. Illa autem duae partes sunt extra passionem, & quia animae sanctae sunt cu capite suo iunctae, ideo illae duae partes sunt simul, & maior representat caput, & minor aliam partem, pars autem missa in calicem quae representat passionem, significat illam partem corporis ecclesiae quae adhuc patitur miseras temporales vitae.

Alia significatio

CIRCA litteram. In veritate manibus sacerdotis tractari, & frangi. Non quia frangatur corpus Christi, sed quia verum corpus Christi manet sub partibus fractis. In sacramento sic fit, idest in specie. Manet integer totus i corde tuo, quia fides semper credit Christu integrum. Quotidie immolatur, idest eius immolatio representatur. Peccamus quotidie peccatis sine quibus mortalis infirmitas viuere non potest, haec infirmitas & impotentia non ex institutione naturae, sed per corruptionem causatam ex culpa.

Litterae declaratio.

Prauos sacerdotes conficere posse.

DISTINCTIO XIII.

OLET etiam queri, vtrum praui sacerdotes hoc sacramentum conficere queant. Ad quod dicitur potest, quod aliqui, licet sint praui, consecrant verē, scilicet qui in & allegatus sunt nomine & sacramento, et si non vita: quia non in merito consecrantis, sed in verbo efficitur creatoris. Vnde Aug. Intra catholicam ecclesiam in mysterio corporis & sanguinis Domini, nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur creatoris, & virtute spiritus sancti. Credendum est enim, quod in verbis Christi sacramenta conficiantur. Sicut ipse est qui baptizat,

De potestate te consecrati. Lib. de corpore domini & allegatus tur 1. q. 1. c. Intra catholicam. Ioan. 1. c. 1. quae 1. ca. Multi secum latitant.

baptizat, ita ipse est qui per spiritum sanctum suam efficit carnem & sanguinem, Item Gregor. Putant quidam communionem corporis minus esse sanctificatā, si illorum fiat officio, quorum vita eorum oculis videtur ignobilis. Heu in quam magnum laqueum incidunt, vt diuina & occulta mysteria plus ab alijs sanctificata posse fieri credant: cum vnus idēque spiritus sanctus in tota ecclesia inuisibiliter ea mysteria & operando sanctificet, & sanctificando benedicat.

1. Cor. 12. b. Ex Isido. li. 6. Eym c. 19.

Mysterium ideo dicitur, quod secretam & reconditā habeat dispensationem: Sacramentum verō quasi sacrū factum, quia prece mystica consecratur pro nobis in memoriam dominice passionis. Sacramentū est in aliqua celebratione, cum res ita fit, vt aliquid significata rei accipiamus. Sacramenta sunt, baptisma, chrismata, corpus Christi, quae ideo sacramenta dicuntur, quia sub regimento visibilium rerum diuina virtus secretius salutem eorundem sacramentorum operatur. Vnde a secretis virtutibus vel sacris sacramenta dicuntur. Panis & calicis sacramentum Graecè eucharistia dicitur, Latine bona gratia interpretatur: & quid melius corpore & sanguine Christi? Siue ergo per bonos siue per malos ministros intra ecclesiam dispensetur, sacramentum tamen est: quia spiritus sanctus viuificat, bonorum dispensatorum meritis ampliatur, nec malorum attenuatur. Hoc de corpore Domini, hoc & de baptismo & chrismate dicendum est & tenendum: quia virtus diuina secretius operatur in eis, & diuina solum modo est haec virtus siue potestas, non humana efficacia: Illi verō qui excommunicati sunt, vel de haeresi manifeste notati, non videntur hoc sacramentum posse conficere, licet sacerdotes sint: quia nemo dicit in ipsa consecratione, Offero, sed, Offerimus, quasi ex persona ecclesiae. Et ideo cum alia sacramenta extra ecclesiam possint celebrari, de hoc non videtur. Quod etiam Augustinus tradere videtur dicens, Recolite nomen, & aduertere veritatem. Missa enim dicitur, eo quod caelestis missus ad consecradum viuificum corpus adueniat: iuxta dictum sacerdotis dicentis, Omnipotens Deus iube haec perferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum, & c. Idcirco nisi angelus venerit, missa nequaquam iure vocari potest. Nunquid enim si hoc mysterium haereticus ausus fuerit usurpare, angelum de celis mittit Deus oblationem eius consecrare? maxime cum eisdem per Prophetam comminatus sit, dicens, Maledicam benedictionibus vestris. Quod si benedictionibus eorum se asserit maledicturam Veritas, quid erit de hostia? Ergo dicemus illam posse benedici ab illo, quem scimus a Deo fore maledictum cum sua benedictione? Si enim Deus maledixerit benedictionibus haereticorum, & schismaticus benedixerit, quis eorum praeualebit? Nunquid benedictio maledicti ad nihilum poterit redigere verba verissima. comminantis Dei? Ex his colligitur, quod haereticus a catholica ecclesia praecisus nequeat hoc sacramentum conficere, quia sancti angeli, qui huius mysterij celebrationi assistunt, tunc non adfuerunt quando haereticus vel schismaticus hoc mysterium temerare praesumit. Non enim dubitari licet, vbi corporis dominici & sanguinis mysteria geruntur, su-

pernorum ciuium adesse conuentus.

HIERONYMVS super cap. 2. Malach. verba Prophetae sic exponit, Maledicam benedictionibus vestris, id est, his quae nunc meis benedictionibus possidetis, vel quicquid a vobis benedicetur, per me erit maledictum: vel quoniam non benedicunt sanctis, ex vero corde vel quia qui inique agunt, benedicuntur ab eis, adulanturque peccatoribus, dummodo diuites sint. Et habetur 1. q. 1. c. Multi secularium, ad fi. Et lib. 2. de Trin. statim post prin. q. 1. cap. Maledicam.

In huius autem mysterij expletione, sicut formam seruari, ita ordinem haberi, scilicet vt sit sacerdos, & intentionem adhiberi oportet, vt illud facere intendat. Sed si non credit de illo mysterio, sicut veritas habet, nunquid potest intendere illud conficere? & si non intendit, nunquid conficit? Aliqui dicunt, etiam non recte de illo mysterio sentientem posse intendere, non quidem illud conficere, quod iam esset recte credere, sed id agere quod geritur ab alijs, dum illud conficitur, & sic adhibetur intentio: et si intentio dicitur deesse conficiendi illud mysterium, tamen ex quo intendit ea dicere & agere quae ab alijs geruntur, impletur mysterium. Illud etiam sanè dici potest, quod a brutis animalibus corpus Christi non sumitur, et si videatur. Quid ergo sumimus, vel quid manducatur? Deus nouit. De hoc caelesti mysterio aliqua perstrinximus, a catholicis fideliter tenenda. Qui enim his contradicit, haereticus indicatur.

Non probatur haec magistri opinio

Quod faciat Haereticu, & quid sit Haereticus.

NE autem ignores quid faciat Haereticum, vel quid sit Haereticus, audi breuiter quid inde sancti doctores tradant: Hilarius ait, Exiterunt plures qui caelestium verborum simplicitatem, non veritatis ipsius absolutionem susceperunt, aliter interpretantes quam dictorum virtus postulat. De intelligentia enim haeresis, non de scriptura est, & sensus, non sermo sit crimen. Idem in 8. Intelligentia sensus in crimine est. Hier. dicit, quod ex verbis inordinatè prolatis incurritur haeresis. Aug. definiens quid sit haereticus, ait, Haereticus est qui alicuius temporalis commodi, & maxime gloriae principatusque sui gratia, falsas ac nouas opiniones gignit vel sequitur, Super ca. 2. Osee. Li. de vtili. cred. ad Honoratum, c. 1. tom. 6.

Hilar. de tri. ni. li. 2. si post prin.

GREGORIVS super Ezchielem, homil. 10. Qui in expositione sacri eloquij, vt auditoribus placeat, aliquid fingit, sua verba loquitur, non Dei, Qui autem in verbis dominicis aliter quam is qui protulit senserit, et si sub alio intellectu, tamen ad aedificationem charitatis tendit, Domini sunt verba quae dicit.

DISTINCTIO XIII.

SUPERVS determinauit Magister de sacramento Eucharistie quo ad eius esse, & de eius confectione, & de confectionibus ad confectionem: hic determinat de conficiendis potestate.

Continuatio.

D. Bo. li. 4. distinct. 12. ar. 3. q. 2. D. Th. 4. e. dist. 12. q. 1. ar. 3. Ale. p. 4 q. 10. m. 9. ar. 4. Respons. Figura triu. particulariu. hostie consecra.

Et diuiditur in duas partes.

Textus:

Primo determinat quis hoc sacramentum possit conficere. Secundo recapitulat de tractatu eucharistiae, & simul ostendit quid faciat hominem hereticum ibi. (De hoc celesti.)

Prima in tres.

Primo determinat de vita ministri.

Secundo de fide. ibi. (Illi vero.)

Tertio de ordine & intentione. ibi. (In hoc autem ministerij.)

CIRCA hanc dist. querendum est principaliter de quinque.

Primo a quibus possit hoc sacramentum confici. Secundo de conuenientia conficiendi hoc sacramentum.

Tertio de his quae requiruntur ad celebrationem missae, ultra illa quae sunt de essentia sacramenti.

Quarto de pena celebrantium omittentium illa quae requiruntur ad celebrationem missae, quae tamen non requiruntur ad essentiam sacramenti.

Quinto de haeresi.

ARTICVLVS PRIMVS

CIRCA primum queruntur quatuor.

Primo vtrum quilibet sacerdos possit hoc sacramentum conficere.

Secundo vtrum non sacerdos possit hoc sacramentum conficere.

Tertio vtrum non sacerdos possit hoc sacramentum dispensare.

Quarto vtrum licitum sit homini suscipere hoc sacramentum a publico peccatore.

QVAESTIO I.

Vtrum quilibet sacerdos possit hoc sacramentum conficere.

Arg. 1. D. Bo. li. 4. dist. 13. ar. 1. q. 1. D. Th. 4. se. dist. 13. q. 1. ar. 1. Ale. p. 4. q. 10. m. 5. ar. 1. Scot. lib. 4. d. 13. q. 2. Secundo.

VIDETUR quod non: quia in qualibet repu. principi debetur actus nobilissimus. Sed conficere corpus Christi actus est nobilissimus: ergo conuenire non potest nisi principi sacerdotum.

Item 1. q. 1. Multi secularium, exponitur illud verbum Malac. 2. Maledicam benedictionibus vestris, &c. sic, hoc est his quae nunc in eis possidetis benedictionibus, seu quicquid a vobis benedicitur: ergo quicquid benedicitur sacerdotibus mali, maledicit Deus: sed hoc sacramentum confici non potest nisi benedictione Dei: ergo a malo sacerdote non potest confici.

Tertio

Item 1. q. 1. Quod quidam. §. Opponitur. Suspensio vel deposito sacerdote nulla ei relinquitur potestas sacrificandi, sed sacerdos suspensus vel depositus remanet sacerdos, quia character sacerdotalis est indelebilis: ergo non omnis sacerdos potest hoc sacramentum conficere.

Quarto

Item 24. q. 1. Audiuimus. §. Si autem. Quicunque ab unitate ecclesiae quae per Petrum intelligitur fuerit alienus execrare potest, consecrare non valet: sed sacerdos alienus ab unitate ecclesiae remanet sacerdos: ergo non omnis sacerdos potest hoc sacramentum conficere.

tate ecclesiae remanet sacerdos: ergo non omnis sacerdos potest hoc sacramentum conficere.

Item si quilibet sacerdos possit hoc sacramentum conficere, cum virtus missae consistat in sacrificio, &que bonum esset, seu vtile audire missam a malo sacerdote sicut a bono, sed hoc est falsum ceteris enim paribus, melius est audire missam a bono sacerdote: ergo sacerdotes mali non possunt conficere hoc sacramentum.

Quinto.

CONTRA, 1. q. 1. Quod quidam, nulla ostenditur causa cur ille qui ipsum baptismum amittere non potest ius dandi amittere possit: ergo a simili nulla ostenditur causa cur ille qui sacerdotalem ordinem amittere non potest, ius consecrandi amittere possit, sed nullus sacerdos potest amittere ordinem sacerdotalem, quia character indelebilis est: ergo quilibet sacerdos hoc sacramentum conficere potest.

In oppositum.

Item e. c. §. De his. Redeunti non redditur, quod & foris habebat. Et infra, Constat eam id est sacramentorum sanctitatem in peruersis hominibus & sceleratis, siue in his qui intus sunt, siue in his qui foris sunt impollutam atque inuolabilem permanere: ergo quilibet sacerdos qualiscunque sit potest hoc sacramentum conficere.

CONCLUSIO.

Quemque sacerdotem etsi non de iure, tamen de facto hoc sacramentum conficere posse perhibemus.

AD ISTAM quaestionem dixerunt aliqui, quod excommunicati, vel de haeresi manifeste notati non videntur hoc sacramentum posse conficere, licet sacerdotes sint: quia sacerdos offert sacrificium ex persona ecclesiae, & huius opinionis videtur fuisse Magister, ut patet in littera huius dist. c. 2. Similiter dicunt de degradatis, sed istos non dicunt remanere sacerdotes, quia sicut episcopus illi potuit conferre ordinem sacerdotalem, ita potest auferre.

Opi. Magistri qui communitatem non tenentur.

Præterea, si remaneret sacerdos non relinqueretur seculari iudicio puniendus.

Sed hæc opinio falsa est: potestas enim consecrandi corpus Christi fundatur super characterem sacerdotalem, vel est ipse character, qui quidem ab homine per hominem auferri non potest, indelebilis enim est.

Contra.

Nec cogunt rationes adductae pro opinione. Sacerdos enim haereticus etiam quantum ad hunc articulum si intendit facere quod facit ecclesia, quo ad hoc offert ex persona ecclesiae, etiam si nihil intendat facere in particulari. Sicut enim secundum Philosophum, secundo priorum, aliquid potest sciri in vniuersali, & ignorari in particulari, sic dico quod sacerdos potest intendere conficere in vniuersali, scilicet, in quantum intendit facere quod facit ecclesia, & non intendere in particulari in quantum æstimat ecclesiam in hoc articulo esse deceptam.

Ca. 10.

Quod etiam dicunt de degratis non valet, quia Episcopus non est efficiens causa impressio characteris, sed ministerialis: Deus. n. ipsum

sum imprimit per ministerium Episcopi quod Deus non instituit ministrum auferendi, sicut conferendi, quia propter efficaciam consecrationis debet esse perpetuus ordo.

Quod etiam dicunt degradatum relinqui iudicio seculari non cogit, quia subesse iudicio seculari non est essenziale ordini, sed clericis conuenit ex privilegio quo degradatus sua culpa priuatur.

Ad 9.

Dicendum ergo ad quaestionem, quod quilibet sacerdotem posse hoc sacramentum conficere dupliciter potest intelligi, scilicet, aut de iure, aut de facto.

Quemlibet sacerdotem & si non de iure tamen de facto consecrare potest.

Primo modo, non omnis sacerdos potest hoc sacramentum conficere, quia neque irregularis, nec interdictus, nec suspensus ab executione eorum, quae sunt ordinis, nec excommunicatus, nec schismaticus, nec haereticus, nec degradatus hoc sacramentum de iure potest conficere, quia cuilibet praedictorum prohibitus est potestatis, & sacerdotalis usus. Vnde conficiendo grauissimè peccant.

Secundo modo, quilibet sacerdos hoc sacramentum potest conficere, quia nullus sacerdos quantumcunque fuerit nefarius amittit characterem sacerdotalem super quem fundatur conficiendi potestas: ergo nec potestas conficiendi. Vnde si quilibet praedictorum super materiam debitam dicat formam verborum debitam, cum intentione faciendi quod facit ecclesia, verè conuertitur substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem.

Ad primam.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod maior est intelligenda de actu nobilissimo quo a principe alicui confertur aliqua eminentia status super alios, sed sacerdos conficiendo hoc sacramentum, & fidelibus ministrando non constituit aliquem in aliqua eminentia status super alios, sicut Episcopus conferendo alicui ordinem, vel aliquem confirmando constituit ordinatum, & confirmatum in aliquo statu eminenti in ecclesia, quia ordinati sunt sicut duces, & confirmati sicut milites: & ideo tales actus reseruantur Episcopis, & quia etiam consecratio altarium, & benedictio virginum non veniunt in usum totius populi, sed aliquarum excellentium personarum: ideo tales actus non conueniunt nisi Episcopis, & ratione ordinis Episcopalis. Vnde nec talia sacerdotibus simplicibus conuenire possunt: extra de consecr. eccle. Aliqua per Episcopum in tex. & in glo.

Ad secundam.

Ad secundum dicendum, quod illud verbum intelligendum est de his qui male benediciunt in quantum mali sunt, quia in quantum tales laudant mala quae Deus vituperat. Sacerdotes autem mali conficiunt corpus Christi, non in quantum mali sunt, sed in quantum sunt sacerdotes, nec sicut causa principales, sed sicut ministeriales. Vnde a quocunque sacerdote conficiatur, conficitur principaliter non benedictione hominis, sed Dei.

Ad tertium dicendum, quod secundum gl. ibidem ibi accipitur potestas pro executione potestatis, & intelligendum est, quod talis executio non remanet eis de iure.

Ad tertium.

Ad quartum dicendum, quod istud verbum consecrare non valet, intelligendum est de iure, secundum tamen gl. ibidem, talis conficitur si formam obseruet, quia hoc ordinis est quem retinet recedens ab unitate ecclesiae.

Ad quartum.

Ad quintum dicendum, quod quamuis virtus missae principaliter consistat in sacrificio, & quantum ad hoc aequaliter est bona missa celebrata a malo sacerdote, sicut a bono, tamen quantum ad aliqua secundaria potest esse missa boni sacerdotis melior, quia quantum ad illa non solum habet efficaciam ex opere operato, sed etiam ex sanctitate, & deuotione operantis: & ideo ceteris paribus, melius est audire missam a bono sacerdote, quam a malo.

Ad quintum.

QVAESTIO II.

Vtrum non sacerdos possit hoc sacramentum conficere.

VIDETUR quod sic: Duorum actuum, quorum vnus ordinatur ad alium, ille est nobilior ad quem alius ordinatur, sed conficere corpus Christi ordinatur ad sumere: ergo nobilior est sumere, quam conficere: sed non sacerdos potest sumere: ergo multo fortius potest conficere.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra q. 2. D. Tho. vbi supra. Scot. vbi supra. Alex. vbi supra.

Item corpus Christi conficitur in virtute Dei. Sed bonus laicus plus participat de virtute Dei, quam malus sacerdos: ergo multo fortius potest conficere, quam malus sacerdos.

Secundo.

CONTRA, solis Apostolis & alijs discipulis dixit Christus in cena, hoc facite in meam commemorationem, sed Apostolorum Episcopi sunt successores: aliorum discipulorum presbyteri. di. 2. 1. In nouo: ergo potestatem conficiendi non habet nisi Episcopi, & sacerdotes inferiores.

In oppositum.

CONCLUSIO.

Neuquam, cum in sacerdote solummodo ratione characteris consecrandi reperitur potestas.

RESPONDEO, quod non: sacerdos non potest hoc sacramentum conficere, sicut. n. accipi potest ex sententia Dion. 1. c. ecc. hier. & Ber. 3. li. de conside. c. 13. Eccl. hier. imitari debet angelicam hier. sed sicut Dion. 4. c. ang. hier. Angeli inferiores reuelationes diuinas, seu illuminationes recipiunt mediatis superioribus. Vnde & conueniens fuit, ut in Eccl. hier. inferiores reducerentur in Deum mediantibus superioribus, & quia sacramentum Eucharistiae offertur Deo ad recordandum nos sibi, vel ei fortius uniuendum: ideo potestatem conficiendi corpus Christi noluit Deus dare nisi illis qui essent ex officio mediatores inter ipsum & populum, cuiusmodi sunt sacerdotes.

Responsio.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod sumptio facti maior est in utilitate quam consecratio, sed in potestate est e conuerso: & ideo non oportet, quod qui potest sumere possit conficere.

Ad primam.

Rich. super 4. Sent. L Ad

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, qd bonus laicus plus participat de Dei virtute, quantum ad ea quae pertinent ad formalem bonitatem subiecti proprii, quam malus sacerdos: sed quantum ad ea, quae pertinent ad potestatem plus participat de diuina virtute malus sacerdos, quam bonus laicus: quia tamen simpliciter melius est esse sanctum, quam habere potestatem exercendi officia sancta: ideo simpliciter plus participat de Dei bonitate bonus laicus, quam malus sacerdos.

Q V A E S T I O III.

Utrum non sacerdos possit hoc sacramentum dispensare.

Arg. I. D. Tb. 4. se. dist. 13. q. 1. ar. 3. Alex. p. 4. q. 11. m. 2. ar. 3. Secundo.

TVIDETUR quod sic: Legitur de beato Laurentio, qui non erat nisi diaconus, quod sibi fuit commissa dominici corporis dispensatio.

Item 93. di. praesente: praesente presbytero diaconus eucharistiam corporis Christi populo si necessitas cogit iussus erogat: ergo saltem in casu necessitatis non presbyteri possunt hoc sacramentum dispensare.

Tertio.

Item eadem di. Diacones, dicitur de diaconibus, quod sacramenti corporis erogatione sub conspectu Episcopi, seu presbyteri nisi his absentibus ius non habeant exercendi: ergo saltem absente Episcopo & presbytero, non presbyteri possunt hoc sacramentum dispensare.

Quarto.

Item laici in casu possunt corpus Christi tangere, & debent, ut si viderent ipsum in luto cecidisse, & non esset alius qui eleuaret: ergo a simili possunt corpus Christi ad infirmos deferre, & eis dare si non est alius qui det.

In oppositum.

CONTRA, de conse. dist. 1. sancta: In sancta Apostolica sede statutum est, ut sacra vasa non ab alijs quam a sacerdotibus, dominoque dicitis hominibus contractentur: ergo multo minus licitum est hominibus non sacerdotibus hoc sacramentum dispensare, sed laici non sunt sacerdotibus: ergo hoc nullo modo licet eis.

Item di. 93. Non oportet diaconos panem dare, id est corpus domini, secundum glo. ergo diaconi non possunt hoc sacramentum dispensare.

C O N C L U S I O.

Huius dispensationem sacerdoti tantum ex officio conuenire fas est.

Responsio.

RESPONDEO, quod dispensatio huius sacramenti ex officio non conuenit nisi presbyteris, cuius ratio est, quia ipse sacerdos representat Christum, qui fuit mediator Dei, & hominum: dispensatio autem huius sacramenti est ad reconciliandum nos Deo, vel ei fortius uniedum, & ideo soli sacerdoti qui est mediator inter Deum & populum, conuenit ex officio hoc sacramentum dispensare. Vnde de consecra. di. 2. Peruenit. Modis omnibus presbyter per semetipsum infirmum conicit, quod si aliter fecerit gradus sui piculo subiacet: diaconus autem conuenire potest in casu. scilicet necessitate cogente iubet eis ab Episcopo vel presbytero hoc sacramentum dispensare, vel presbytero longe

Diaconis in necessitate.

posito, si tamen necessitas urget, & haec patent per decreta ad primam partem allegata. Laicis autem dispensatio huius sacramenti, siue absente presbytero, siue praesente, siue iubente, siue non iubente non conuenit. Vnde de conf. di. 2. Peruenit. Quidam presbyteri intantum par uipendunt diuina mysteria, ut laico aut femine sacrum corpus domini tradant ad deferendum infirmis, & quibus prohibetur ne sacrarium ingrediatur, neque ad altare appropinquent, illis sancta sanctorum committuntur, quod quantum sit horribile, quantumque detestabile omnium religiosorum animaduertit prudentia. Igitur interdicit per omnia synodus, ne talis temeraria praesumptio ulterius fiat, cuius ratio assignari potest, & ex parte reuerentiae sacramenti, quod tangi non debet nisi a manibus sacerdotibus, & ex parte ordinis membrorum ecclesiae, qui exigit ut sicut ab anima mediante corde deriuantur eius virtutes ad alia membra, & sicut diuina illuminationes mediantibus superioribus deriuantur ad inferiores, ita sacramenta spiritualia vitae debent populo per ministros ecclesiae dispensari.

Laicis nequaquam.

AD PRIMVM dicendum, quod quamuis fuerit sanguinis dispensator, non tamen legitur fuisse dispensator corporis. Vnde adhuc in aliquibus ecclesijs ministris altaribus sanguis per diaconum dispensatur, non tamen corpus, cuius ratio est, quia dispensans corpus tangit ipsum, quod non debet facere non habens manus consecratis nisi in casibus supradictis, sed dispensans sanguinem non tangit nisi vas.

Ad primu.

Ad alia duo sequentia patet quid dici debeat ex dictis in quaestione.

Ad secundum.

Ad quartum dicendum, quod non est simile de dispensatione huius sacramenti, & eleuatione eius de luto si cecidit, quia receptio huius sacramenti non est necessitatis, sed sibi reuerentiam facere necessitatis est, quam facit, qui eleuat ipsum de luto.

Ad tertiu.

Ad quartum.

Q V A E S T I O III.

Utrum licitum sit homini hoc sacramentum suscipere a publico peccatore.

D. Tho. ubi supra.

C O N C L U S I O.

Minime profecto ab ijs inquam quibus ex statuto ecclesiae interdicta est huius dispensatio sacramenti.

Alex. ubi supra.

RESPONDEO, quod a publico peccatore, haeretico, symoniaci vel schismatico, vel excommunicato non licet hoc sacramentum suscipere, quia praedictis interdicta est dispensatio huius sacramenti ex statuto ecclesiae, quia sunt extra unitatem ecclesiae, in qua sacramenta conferuntur, nec etiam a publico fornicatore, quia propter huius sacramenti reuerentiam est illis interdicta est huius sacri dispensatio: maior tamen requirit manifestatio criminis fornicationis ad hoc ut eitei fornicator, quam symoniacus, aut schismaticus, aut excommunicationis ad hoc ut caueant homines huius sacri recipe ab eis: non enim debet vitare recipe a fornicario nisi

Limita magis istam licentiam secum secum extraneam faciam in c. constantiense Et. c. tna.

C O N C L U S I O.

Vnam eandemque hostiam quandoque a pluribus sacerdotibus consecrari posse autumamus.

Responsio.

nisi sit conuictus & condemnatus per sententiam, vel per confessionem factam in iure, vel per rei euentiam, quae tanta est, quod nulla potest tergiuerfatione celari, extra de coha. cleri. & mu. c. vlt. c. Vestra, & sic intelligitur illud decretum. di. 3. Nullus: Nullus missam audiat presbyteri quem scit concubinam indubitanter habere, secundum quod videtur sentire gl. ibi dem. Si autem querat utrum licitum sit homini hoc sacramentum suscipere a sacerdote degradato, dico quod non, nec etiam ab irregulari, si sua irregularitas est notoria, nec etiam a simpliciter suspeso a sacerdotali officio, si illa suspensio notoria est, quia qui scienter a praedictis susciperet hoc sacramentum, contemneret sententiam ecclesiae, quod facere non licet.

A R T I C V L V S II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc queruntur quatuor.

Primo utrum licitum sit plures sacerdotes super eandem hostiam verba consecrationis proferre cum intentione consecrandi.

Secundo utrum liceat sacerdoti abstinere a celebrando per totum tempus vitae suae.

Tertio quo tempore debeant celebrari missae.

Quarto quare celebrantur tres missae in domini natiuitate, & quare non celebratur missa in parafceue.

Q V A E S T I O I.

Utrum sit licitum plures sacerdotes super eandem hostiam verba consecrationis proferre cum intentione consecrandi.

Arg. I. D. Tho. ubi supra. Alex. p. 4. q. 10. m. 5. ar. 2. S. 8. I. phis. T. com. 41. 50. Secundo.

TVIDETUR quod non: quia superfluum est facere per plura, quod complete fieri potest per vnum, sed per vnum sacerdotem complete potest hostia consecrari: ergo superfluum est, & ex consequenti illicitum plures sacerdotes super eandem hostiam verba consecrationis proferre.

Item plurificare formam consecrationis super eandem hostiam per vnum sacerdotem est iniuriari sacramento, eo quod semel proferre consecrationis formam sufficit: ergo a simili plurificare consecrationis formam per plures sacerdotes est iniuriari sacramento, vel dicas quare non.

Tertio.

Item difficile est, quod simul incipiant, & simul terminent nisi a casu, sed in complemento primae prolationis fit transubstantiatio eodem instanti: ergo forma ab alijs prolata profertur super hostiam iam consecratam, quod est sacramento iniuriari.

In oppositum.

CONTRA, dominus Innoc. de offi. mis. parte. 3. c. 20. Conseruauerunt presbyteri Cardinales Romanum circumstare Pontificem, & cum eo pariter celebrare. Cunque consumatum est sacrificium de manu eius, communionem accipere significantes Apostolos, qui cum domino pariter discumbentes sacramentum de manu eius eucharistiae acceperunt.

debet super eandem hostiam forma consecrationis nisi ab vno sacerdote proferri, & semel tantum: ex causa tamen speciali licitum est quandoque eam a pluribus sacerdotibus proferre, non tamen a quolibet, nisi semel tantum: secundum enim morem quarundam ecclesiarum sacerdotes cum ordinantur Episcopo celebrantri concelebrant, cuius rationem assignant aliqui, quia sic faciendo representant, quod quando dominus hoc sacramentum instituit, & potestatem consecrandi discipulis dedit, cenauerunt cum eo, & ipse cum eis. Sed haec ratio non videtur multum conueniens: magis enim quod dictum est representant de manu Episcopi communicando, quam ipsi Episcopo concelebrando. In hoc enim quod Episcopus communicat, & ipsi de manu eius communicant representantur, quod in cena quando Christus hoc sacramentum instituit, hoc sacramentum sumpsit, & ipsi de manu eius sumpserunt, quando potestatem consecrandi eis dedit.

Contra. Ratio.

Alia ratio.

Ideo videtur alijs dicendum, quod ratio quare hoc aliquando fit est ad securitatem, ut scilicet Episcopus non haberet intentionem consecrandi, aut formam debitam non obseruaret, quod nihilominus esset hostia consecrata per alium, & hi dicunt, quod concelebrantes Episcopo non debent habere intentionem consecrandi nisi sub hac conditione. scilicet si Episcopus intentionem consecrandi rectam non haberet, aut formam rectam non obseruaret, sed si sacerdos celebrans probabiliter timeret se verba consecrationis non dixisse antequam hostiam leuaret nullam faceret sacramento iniuriam, si verba consecrationis diceret, non intendens absolute consecrare, sed sub hac conditione. scilicet si illam hostiam ante non consecrauit.

3. opinio.

Alij dicunt, quod concelebrantes Episcopo illa verba non dicunt dicere intentione consecrandi, sed tantummodo illa verba materialiter recitare ad representandum, quod quando discipuli a Christo potestatem consecrandi acceperunt, hanc formam consecrandi dedit eis. Si enim ut dicunt isti alij sacerdotes ab Episcopo illa verba proferret intentione consecrandi, siue absolute, siue sub conditione semper posset accidere inconueniens. Si enim intentione consecrandi absolute ea proferret, aut simul terminaret illam prolationem cum Episcopo, aut citius, aut tardius. Si citius ante esset hostia consecrata quam Episcopus verba consecrationis finiret, & sic verba Episcopi nihil facerent. Si tardius, ante esset hostia per Episcopum consecrata, quam alij verba consecrationis finirent, & sic ad consecrationem alij ab Episcopo nihil facerent. Si simul, cum quilibet illorum faciat, quod per se sufficit ad consecrandum, non esset ratio quare magis consecraretur per vnum, quam per alium.

Rich. super 4. Sent. L 2 Et

Et si dicas, quia intentio requiritur ad perfectionem sacramentorum, ideo cum omnes habeant intentionem faciendi unam consecrationem non est nisi una tantum consecratio, ad huc non euadit ut istis videtur, quia per hoc non apparet ratio quomodo factum cuiuslibet ad hoc cooperetur, cum dici non possit, quod quilibet sit huius consecrationis tota ministerialis causa, nec pars causa. Simile inconueniens posset accedere si alij intenderent consecrare non absolute, sed sub hac conditione, scilicet si Episcopus intentionem consecrandi haberet, quia si Episcopus intentionem consecrandi non haberet tunc posset argui ut prius, quod verba consecratorum sub conditione, & intentiones, aut simul concurrerent, aut non, & tunc posset argui quasi modo simili, ut prius si plures sint episcopo concelebrentes.

Ad argum. secundum vltimam opi.

Qui vult tenere hanc vltimam opinionem, potest dicere, quod argumeta ad partem primam non plus concludunt, nisi quod alij sacerdotes ab episcopo non debent dicere illa verba intentione consecrandi, & hoc verum est secundum istos. Unde dicuntur non cocelebrare episcopo, nisi pro tanto, quod dicunt verba que debent obseruari in consecrando, & quare ea dicant ostensum est, sic etiam potest intelligi verbum Inno. allegatum ad partem secundam.

Secundum primam. Ad primam.

Qui autem vult tenere primam opinionem potest dicere ad arg. ad partem primam. Ad primum sic: quamuis per unum sacerdotem possit hostia conuenienter consecrari, tamen illa significatio, quae est cum consecratur per plures modo supradicto, non est ita expressa quando consecratur per unum.

Ad secundam.

Ad secundum dicendum, quod non est simile de purificationem forme super eadem hostiam per unum & plures, quia nulla esset ratio, quod plurificaretur per eundem. Sed aliqua ratio est, ut visum est, ut in aliquo casu plurificetur per plures.

Ad tertiam.

Ad tertium dicendum, quod sicut dicit dominus Inno. de offi. mis. c. pra. allegato, quod siue prius, siue posterius proferat sacerdotes referri debet eorum intentio ad istanc prolationis episcopi, cui principaliter celebranti concelebrat, & tunc omnes simul consecrant, & coficiunt.

QVAESTIO II.

Utrum liceat sacerdoti abstinere a celebratione per totum tempus vite suae.

Arg. I. D. Bon. lib. 4. dist. 12. p. 2. ar. 2. q. 2. D. Th. 4. se. dist. 13. q. 1. ar. 2. q. 1. Alex. p. 4. q. 11. m. 2. ar. 4. S. 1. In oppositum.

VIDETUR quod sic: Sicut sacerdos habet potestatem consecrandi, ita habet potestatem absoluendi. Vtraque enim potestas fundatur super charactere sacerdotale, sed toto tempore vite suae licet sibi abstinere ab audiendo confessiones & absoluendo: ergo a simili, & a celebrando.

CONTRA, Luc. 22. habetur, quod cum Christus discipulis suis dedit potestatem consecrandi dixit eis. Hoc facite in mea commemoratione.

CONCLUSIO.

Nec nisi mundus accedat ne iudicium sibi mandu

et & bibat, nec nimium diserat ne periculum aternae mortis incurrat.

RESPONDEO, omnis accipiens potestatem ordinatam ad bonum usum, tenetur ea uti loco, & tempore debito, & conuenienti habita oportunitate, maxime cum illius potestatis usus in vtilitate actum meliorem non impedit: potestas autem sacerdotalis potestas est ordinata ad optimum usum. scilicet ad transubstantiandum panem in corpus Christi, & vinum in sanguinem, & ad commemorandum passionem Christi, & ad intercedendum familiariter & efficacius apud eum pro se & pro populo, neque actum meliorem impedit, immo ad omnes alios bonos actus coadiuuat: auget enim illuminationem in intellectu, feruorem charitatis in affectu, & ideo sacerdos qui hac potestate loco, & tempore debito, & conuenienti habita oportunitate & dispositione non vult uti, sed notabiliter negligit peccat, & multum debet timere ne sit seruus nequam, qui abscondit pecuniam domini sui, & eam ociosam dimisit, a domino nisi se corrigat iudicetur.

Responsa. Caveant negligentes sacerdotes.

Ad argum.

Ad argumentum in oppositum potest dici, quod non est simile, quia potestas absoluendi directe respicit corpus Christi mysticum respectu cuius sacerdos uti non potest sua potestate, nisi super ipsum habeat iurisdictionem saltem in foro penitentiae, sed multi sunt sacerdotes nullam iurisdictionem habentes super aliquam partem corporis mystici: & ideo tales toto tempore vite suae licite possunt abstinere ab audiendo confessiones, & absoluendo nisi in casu, cum aliquis laboraret in extremis non potens habere suum sacerdotem parochialem, nec superiorem, peteret ab isto sacramentum penitentiae: tunc, si peccat et nisi ipsum audiret & absolveret. In illo enim casu quilibet sacerdos potest absolvere penitentem: actus autem consecrandi non respicit directo, nisi corpus Christi verum, respectu cuius quilibet sacerdos nisi sibi sit interdicta officij executio, potest licite exercere suae potestatis usum, & tenetur eo modo quo superius dictum est in quaestione. Et sic bene concludit argumentum ad partem secundam.

QVAESTIO III.

Utrum debeat obseruari tempus celebrationis missae.

CONCLUSIO.

Celebrentur serius aut citius iuxta dierum ac temporum quorundam varietatem.

RESPONDEO, quia hoc sacramentum pertinet ad tempus gratiae, quod per diem significatur, iuxta illud Apostoli ad Rom. 13. Nox praecessit, dies autem appropinquauit, ideo cetero loquendo missa debet celebrari in die artificiali, non in nocte: incipiendo diem artificialem, non tantum ab ascensu solis super orientem nostrum, sed ab illa parte temporis qua potest praepedi esse super orientem nostrum aliqua aeris

D. Th. 4. se. dist. 13. q. 1. ar. 2. q. 4. S. 6. Alex. p. 4. q. 10. m. 5. ar. 2. S. 2.

Que dicitur principium aurore, & est quando sol est sub horizonte ad 18. gradus usque ad 30 secundum quod oblique, & recte ascendit.

aeris illustratio per aliquos radios solis, quae illustratio est manifestatio solis oritur. In nocte tamen natiuitatis domini media nocte, vel circa horam illam, & in nocte resurrectionis circa principium noctis, celebrantur missae propter priuilegium, & solennitatem illarum noctium. Unde de conse. di. 1. Nocte. Nocte sancta natiuitatis domini missas celebrent presbyteri. Et infra eadem dist. Solent. §. In ieiunijs, in sabbato sancto circa noctis initium missarum solennia sunt celebranda, illa. n. pars diei artificialis quae est post nonam sabbati computatur cum nocte precedente diem sequentem. Unde in oratione dicitur. Deus qui hanc sacratissimam noctem, &c. & quamuis non sit necessarium tantum expectare ad missam dicendam: tamen tunc hora praedicta licite, & conuenienter dicitur. Cetero tamen solennis missae celebratio tribus horis instituta est fieri. scilicet hora tertia, & sexta, & nona. Celebratio enim missae est memoriale passionis Christi, qui secundum Aug. 3. lib. de concordia euangelistarum circa medium. Crucifixus fuit hora tertia linguis Iudeorum, hora sexta manibus militum, & hora nona expirauit. Consuetudo tamen est ut non dicatur hora nona, nisi in diebus ieiuniorum, & maxime quando ordines celebrantur: missae autem priuatae dici possunt ab aurora, usque ad sextam, & communis consuetudo ecclesiae obseruat, quod in diebus non ieiuniorum solennis missa celebretur inter tertiam, & sextam.

QVAESTIO IIII.

Utrum debeant celebrari tres missae in domini natiuitate, & quare non celebratur missa in parasceue.

CONCLUSIO.

Ad triplicem statum legis, natura scilicet Moysi, & gratiae representandum, missae tres celebrantur die illa, quia verò ipsa Christi passionis dies passionem suam satis efficaciter representat, in parasceue nulla.

Responsa. Quare 3. missae celebrantur in die natiuitatis.

RESPONDEO, ut dicitur de conse. dist. 1. Nocte. In glosa. Tres missae die natalis domini celebrantur. Vna ante diem, quae significat tempus ante legem, quando eramus in tenebris. Secunda cum die sit, & significat tempus sub lege, quando nondum plena Dei agnitio habebatur. Tertia in die. scilicet plena, & significat tempus gratiae, quando iam plena cognitio habebatur. Similes rationes ponit Magister Guido archidiaconus Morneñ. in tractatu quem fecit de officijs ecclesiae. c. 12. Superaddes, quod ideo tres missae praedictis temporibus celebrantur, quia multi homines trium temporum per Christi natiuitatem saluantur.

Quare non in die parasceue.

Ratio autem quare non celebratur in die parasceue est, quia dupliciter representatur ab ecclesia passio Christi. Vno modo in quantum fuit in Christo secundum se & absolute: secundo modo, in quantum illius passionis effectus seu influentia ad nos peruenit, seu in nos descendit.

Primo modo representatur feria sexta hebdomadae sanctae; secundo modo alijs diebus in celebratione missae, & ideo volens ecclesia metes fidelium occupari circa passionem domini nostri Iesu Christi, prout fuit in ipso semetipso, & absolute, ut moueantur corda eorum ad compassionem, & quia ipsa dies in qua passus fuit ipsam passionem satis efficaciter representat, statuit, ut illa die non consecratur corpus Christi, sed quod in praecedenti die consecratum est, & reseruatum fumatur: sanguis tamen non reseruat propter effusionis periculum, quia autem effectus illius passionis, seu influentia ad nos continue perueniunt, seu in nos descendunt: ideo statuit ecclesia ut excepta die praedicta, quotidie in ecclesijs missa celebretur.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc quaeruntur quatuor.

Primo utrum liceat missam celebrare in loco non sacro.

Secundo utrum super altare non lapideum.

Tertio an in calice lapideo, vel ligneo, vel aereo.

Quarto utrum liceat celebrare, sine igne & vestibus ab Episcopo benedictis.

QVAESTIO I.

Utrum licitum sit celebrare in loco non sacro.

VIDETUR quod sic: licitum non est Deum orare in omni loco, & sibi seruire, sed celebrare missam est seruire Deo: ergo licitum est eam celebrare in omni loco.

Item sicut hoc sacramentum non est necessarium, ita nec sacramentum confirmationis, sed licitum est sacramentum confirmationis celebrare in loco non sacro: ergo a simili, & sacrum altaris.

CONTRA, de conse. di. 1. Sicut non in alijs quam domino consecratis locis. in tabernaculis diuinis precibus a pontificibus delibutis missas cantare, & sacrificia offerre licet.

CONCLUSIO.

In locis non consecratis consecrare nemini licet, nisi magna immineret necessitas.

RESPONDEO, quod cetero non licet missam celebrare in loco non sacro, quia sic instituit ecclesia, ut patet in decreto allegato ad partem secundam, & cap. sequenti. Hic ergo, & ca. sequenti, ubi dicitur. Nullus presbyter missas celebrare praesumat nisi in sacris ab Episcopo locis, qui sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotij, cuius institutionis ratio fuit, quia in sacramento altaris, quod in missa consecratur, continetur ille qui est summus sanctus & totius nostrae sanctitatis causa, effectiue in quantum Deus, & meritorie in quantum homo: in casu tamen magnae necessitatis permittunt iura celebrari in loco non sacro, si tamen tabula sit consecrata, ceteraque sancta mysteria ad illud officium pertinentia ibi affuerint, sicut cum ecclesiae primae fuerunt incense, vel cum homines

Rich. super 4. Sent. L 3 sunt

Arg. 1. D. Tho. ubi supra. Ale. ubi supra. S. 1. Secundo.

In oppositum.

Responsa.

sunt in itinere cum ecclesie defuerit, de conse. dist. 1. Cōcedimus, quibus casibus exceptis nō licet celebrare in loco nō sacro, nisi de cōsensu Episcopi, de conse. dist. 1. Missarum, qui tamen hoc concedere non debet, nisi adfit legitima, & rationabilis causa.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis licitum sit Deo in omni loco seruire, non tñ hoc seruitio speciali, quod est in celebratione missę propter cām superius dictam. Vñ de conse. dist. 1. Vnicuique fidelium. Vnicuique fidelium in domo sua oratoriū licet habere, & ibi orare, missas autem celebrare nō licet, nisi in casibus supradictis. Oratorium tñ sacramentum alicui facere non licet, nisi auctoritate Episcopi, de cōse. di. 1. Nemo primo.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, q non est simile, quia sacramentū confirmationis nō continet ipsum Christum. Decretum ad partem aliam intelligitur supposito, q non absit licentia Episcopi, aut casus maxime necessitatis. Vñ post verba allegata immediate subiungitur, nisi summa coegerit necessitas.

QVÆSTIO II. Vtrum liceat missam celebrare super altare non lapideum.

Cum petra sit stabilis, sit communis, sit fortis, sit Christi petre significatiua, sacrificium istud altare lapideum magnopere decet.

RESPONDEO, q quamuis ante tempus Siluestri celebraretur super altare ligneum, quod cito poterat transferri, quia propter perfectionem nō erat fidelibus certus locus ad manendum, tamen postea instituit ecclesia vt non celebraretur, nisi super altare lapideum. Vnde de conse. dist. 1. Altaria primo. Altaria si non sunt lapidea chrisimatis vñctione non consecrantur, cuius ratio fuit, quia altare debet esse de materia fortis, quia cōsecrari debet, & ideo nō debet esse de terra. Et quia in ecclesia debet esse copia altarium, vt hoc mysteriū frequentē. Ideo altare non debet esse de auro vel de argento, quia faciliter non possunt haberi. In veteri autem lege, quia non sic multiplicabantur altaria, nihil oberat si de auro fierent, conuenientius autē est ipsa fieri de lapide, quā de ligno propter significationem. Vnde de conse. dist. 1. Altaria. In gl. super illud verbum, non consecrantur, habetur quia Christus petra dicitur. Item quia erexit Iacob lapidem in titulum.

QVÆSTIO III. Vtrum liceat missam celebrare in calice lapideo, vel vitreo, vel aereo.

In calice aureo, argēteo, vel saltem stanneo licet: in lapideo, ligneo, aereo, aut vitreo non licet.

RESPONDEO, q non licet in calice lapideo propter eius ineptitudinem, nec ligneo propter humoris imbibitionē, nec vitreo propter

eius fragibilitatē, nec cum calice de ære vel auricalcho, quia ob vini virtutem eruginem colligeret, & vomitum prouocare posset: sed debet esse calix de auro vel de argēto, & si q tam pauper est, q non possit habere calicē aureum, vel argenteum hēat stāneū. Vnde de cōf. d. 1. Et calix. Calix dñi cū patena, si nō ex auro, oīno ex argēto fiat. Si quis autē tā pauper est sal tē vel stāneū calicem hēat: de ære aut de auricalcho nō fiat, quia ob vini virtutē eruginē pariterque vomitū, puocat: nullus autē in ligneo aut in vitreo calice præsumat missam cantare.

QVÆSTIO IIII. Vtrum liceat celebrare sine igne, & vestibus ab Episcopo benedictis.

Ob vtriusque significationem ab ecclesia constitutionem neutrum omitti decet.

RESPONDEO, q sacerdos non debet celebrare sine igne, ppter ecclesie cōstitutionē, quæ rep̄hēdit celebrātes sine igne, extra de cele. mis. c. vlt. & ppter ipsius ignis significationē: significat. n. dilectiōis feruorē, p q Christus hoc sacm̄ constituere voluit, & p q Deus filiū suū pro nobis passionis tradidit. Iuxta illud Io. 3. Sic Deus dilexit mūdū, vt filiū suum vnigenitum daret, eius ē lumē & calor significat, q sacro operatur in celebrāte digne & suscipiēte augmētū illuminationis in intellectu, & feruoris charitatis in affectu, nō dēt ē ignis omitti p p eius p̄figurationē, hoc. n. p̄figurātū fuit p ignē, de quo dī Leu. 6. Ignis i altari meo sp̄ ardebit, & p ignē q vixit sub aqua 70. ānis, vt habetur in gl. sup decretalem p̄allegatam.

Nō dēt ē celebrare sacerdos sine vestibus Ep̄o bñdictis p p ecclesie cōstitutionē, & p p vestīū significationem, q exponetur 4. q. seq. articuli, & p p earū p̄figurationē, q p̄cessit i vestibus legalīū sacerdotū. Quod autē sine vestibus ab Ep̄o bñdictis celebrari nō debeat, hī exp̄sum de cōf. di. 1. Vestimēta, vbi sic dī. Vestimēta ecclesie qbus dño mīstrā sacra debēt ēē, & honesta, quibus in alijs vsibus non debent frui quā ecclesiasticis, & Deo dignis officijs.

Quæ autē & quot sint illę vestes refert Inno. in li. de offi. mis. p. 1. c. 10. sic dicēs. Sex sunt. n. indumēta cōia Ep̄is & psbyteris, valet amictus alba, cingulum, stola, manipulus, & planeta. In multis tñ locis iualuit cōsuetudo, vt cingulus nō bñdicat, rōnabilius tñ esset ipm̄ benedici, sp̄alem. n. hēt significationē q patebit. 4. q. art. seq. sed hoc nō includit necessitatem. Calciatio enim sacerdotis speciale habet significationem, neque tamen solulares benedicuntur.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER quæritur de quarto principali. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo vtrum celebrans in loco interdicto sit irregularis.

Secundo

Secundo vtrum celebrans super altare non consecratum, aut fractum sit irregularis.

Tertio vtrum celebrans sine vestibus benedictis, & ad celebrandū deputatis sit irregularis.

Quarto quid significant illa quæ requiruntur ad celebrationem missę, vltra illa quæ requiruntur ad essentiam sacramenti.

QVÆSTIO I.

Vtrum celebrans in loco interdicto sit irregularis.

Celebrans si scienter faciat, & locus sit interdictus a iudice, irregularis efficitur.

RESPONDEO, q sic, si scienter faciat, & locus sit interdictus a iudice, quod potest probari per illud quod habetur extra, de cle. excōmuni. depo. vel interdic. mi. Postulasti, vbi dicitur, q tales sunt ecclesiasticis beneficijs spoliādi. Et per illud quod habetur extra, de excel. pla. Tanta in gl. vbi dicitur, quod talis quantū ad sacramentum ecclesie excommunicatus reputatur, & q est ab officio suspensus, & priuatus. Celebrans tamen in loco non interdicto personis interdictis non propter hoc irregularis est, quia hoc non inuenitur in iure positum & penę ampliandę non sunt. Nec etiam celebrans in loco interdicto a iure tantum. Vnde celebrans in Ecclesia sanguinis, aut seminis effusione polluta, etiam si sit publicum per euidētiam, vel per famam, irregularis non est: grauius tamen peccat, sicut p̄cepti ecclesie transgressor, extra de consecratione ecclesiastica. c. vi. Si autem illa pollutio occulta est, tñ credo, q si aliquis secreto hoc sciens ibidem celebret non peccat, saltem si aliam ecclesiam non habet in promptu, quia pro tali pollutione ecclesia reconciliatione non indiget de necessitate, argumentum extra de adulteris. Significasti, quamuis tutius esset eam facere secreto reconciliari.

QVÆSTIO II.

Vtrum celebrans super altare non consecratum, aut fractum, sit irregularis.

CONCLUSIO.

Nequaquam, cum hoc non sit in iure expressum.

RESPONDEO, q non: quia irregularitas est de iure positio, & hoc nō est in iure positum. Scienter tamen celebrans super altare non cōsecratum grauius peccat, etiam si hoc faciat ex ignorātia crassa: quamuis minus grauius, quam si hoc faceret scienter, quia ecclesia ordinauit super altare consecratum debere celebrari, de conse. dist. 1. Ecclesia, & c. Concedimus, & duobus ca. sequentibus, super altare autem fractum non enormiter licitum est celebrare, non tamen si fractum enormiter esset, extra de conf. eccl. vel alt. Quod in dubijs.

QVÆSTIO III.

Vtrum celebrans sine vestibus benedictis, & ad celebrandum deputatis sit irregularis.

CONCLUSIO.

Nec hic irregularitatem incurrit.

RESPONDEO, q non, siue hoc faciat scienter siue ignorāter, quia hoc nō inuenitur in iure positum, tñ scienter, vel ex ignorātia crassa celebrans, aut sine manipulo benedicto, aut sine stola, & sic de alijs grauius peccat, vbi tñ consuetum est cingulū non benedici, nō credo, q peccat celebrans cum cingulo nō benedicto.

QVÆSTIO IIII.

Vtrum aliquid significant illa quæ requiruntur ad celebrationem missę, vltra illa quæ requiruntur ad essentiam sacramenti.

CONCLUSIO.

Horum profectō nihil est quod mysterio vacet.

RESPONDEO, quod illa quæ requiruntur ad celebrationem missę representant nostrę redemptionis mysterium, quod in incarnatione fuit inchoatum, in natiuitate & p̄dicatione promotū, in passione completum, in resurrectione declaratum, & ideo quędā representant pertinentia ad incarnationem, quędā ad natiuitatē, quędā ad Chri p̄dicationē, quędā pertinentia ad passionē, quędā ad resurrectionem. Sacerdotis autem calciatio incarnationis est representatio. In persona. n. filij Dei dicitur in Plalmo. In Idumęam extendam calciamentum, id est humanam naturam quam assumam. Vnde sacerdos cum Christum representet missam nō debet dicere discalciatus. Amictus in capite representat diuinitatē amictā humanitate, caput. n. Christi Deus est.

Alba nouitatē vitę significat, quam Christus habuit, & docuit, & tribuit in baptismo. Zona Christi iustitiā, iuxta illud Isa. 11. Erit iustitia cingulum lumborum eius. Manipulus positus in leua significat, quod Christus in via brauiū obtinebant: per manipulum enim brauium de signatur, iuxta illud Psal. Venient cum exultatione portantes manipulos suos: per leuā vitam p̄sens intelligitur. Stola quæ collo sacerdotis incumbit obedientiā significat, quā Christus propter salutem humani generis subiit, factus obediens vsque ad mortem. Casula, quæ alijs vestimētis superponitur Christi charitatē significat, quæ omnes alias virtutes excellit. Introitus sacerdotis ad altare aduentū Christi significat, & introitus missę desideriū aduentus eius significat: & ideo in missa solenni non debet intrare sacerdos quousque inceptus sit introitus missę, quia ante fuit Christus desideratus q̄ veniret, & quā i aduentū Chri fuit tēpus misericordię: ideo post introitū subiūgit chirieyson, qd̄ interpretatur, dñe miserere, qd̄ nouies dī cōputādo ter qd̄ dī Chri teyson, vt p misericordiā Chri nouē associemur ordinibus angelorū. Post hoc subiūgit, Gloria i excelsis Deo, ad resp̄tādū hymnū quē angeli pastorib⁹ nato dñs cecinerūt, quē sacerdos inchoat, quia angelum magnis consilij representat, & chorus concinendo profectur, quia subito facta fuit cum angelo multitudo militiæ celestis laudantium, & dicentium, & c.

Rich. super 4. Sent. L 4 Ora

Scot. lib. 4. dist. 13. q. 2. D. Tho. vbi supra. Alex. ibi dem. §. 3.

Scot. vbi supra. D. Tho. vbi supra. Alex. vbi supra.

Responsio.

Responsio. Requisita ad celebrationem qd̄ significat.

Amictus.

Alba. Zona. Manipulus.

Psal. 125

Stola.

Casula.

Introitus.

Gloria.

Orationes. Oraciones autem quæ subsequuntur, repræsentant oraciones quas Christus post suam natiuitatem fecit pro populo. Epistola quæ præmittitur euangelio legem significat, quæ gratiam præcurrit, seu præcursoris Christi prædicationem. Graduale lamentum penitentiae significat, quia Ioannes penitentiam prædica-
Epistola. bar. Et quia post luctum lequitur consolatio, iuxta illud Matt. 5. Beati qui lugent, quantum ipsi consolabuntur, ideo post graduale canitur
Graduale. alleluia, quod significat ineffabile gaudium angelorum, & hominum in æterna felicitate Deum laudantium. Diaconus suscipiens codicem euangelij benedictionem a sacerdote postulat ad significandum, qd nullus debet prædicare nisi mittatur. Euangelij enim lectio prædicationem significat, & debet legi in loco magis eminenti quam Epistola, iuxta illud Super montem excelsum, ascende tu qui euangelizas
Alleluia. Syon, & ad designandum excellentiam legis gratiæ super legem scriptam, & habet legens euangelium faciem versam ad aquilonem, ad significandum prædicationem Christi esse contra illum qui dixit. Pona sedem meam ad aquilonem, & ero similis altissimo. Et quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, ut ostendat ecclesia, qd qui euangelij verbum corde recipit, mox post euangelium fidei symbolum ore decat, quod tamē sacerdos incipit ut significet, qd Christus ore proprio Christianam fidem docuit. Offertorium quod cantatur significat sacerdotem oblaturum sacrificium laudis, qui antequam dicat oremus, præmittit dominus vobiscum, ad significandum, quia nisi dominus sit nobiscum ad salutem nostram, orare non possumus. Silen-
Euangelij. tium autem quod sequitur repræsentat illud tempus quo Christus non ambulabat palam inter iudeos, cum eum interficere cogitarent, quia tamen appropinquante die passionis Iesus, iterum in publicum ambulauit, ad hoc significandum exclamat sacerdos, per omnia secula seculorum. Præfatio autem est quædam gratiarum actio & diuinæ laudis, confessio repñtans illam gratiarum actionem quæ sancti reddunt Christo in cælo, & laudem qua laudatus fuit in conuiuio, in quo Maria vnxit eum vn-
Esai. 4. guento: Sanctus repræsentat laudem quam sibi cecinerunt pueri hebræorum, dominica in ramis palmarum, ad significandum autem, qd pater tradidit Christum morti ex dono, id est ex mera gratia. Iudas pro munere pecuniæ, & qd ipse Christus fuit sacrificium illibatum, sacerdos facit tres cruces super oblatam, vnam cum dicit, hæc dona: aliam cum dicit, hæc munera: aliam cum dicit, hæc sancta sacrificia illibata, & quia illa venditio fuit maledicta, pro scripta, irrationabilis, & detestabilis, ad hoc significandum dicit sacerdos in canone, hanc oblationem facere digneris benedictam, ascriptam, ratam, rationabilem, & acceptabilem.

De consecratione corporis & sanguinis, superius satis dictum est, eleuatio corporis Christi repræsentat eleuationem Christi in cruce: demissio depositionem eius de cruce, positio super pallam inuolutionem eius in syndone munda, palla enim syndonem repræsentat, & ideo dicitur de conse. dist. 1. Consulto constitutum ut sacrificium altaris, non in serico panno aut intincto, quisquā celebrare præsumat: sed in puro linteo ab episcopo consecrato tereno, scilicet lino procreato atque contexto, sicut corpus domini nostri Iesu Christi in syndone, linea munda sepultum fuit, cum autem sacerdos dicit. Nobis quoque peccatoribus, repræsentat contritionem, & confessionem la-
Nobis quæque. tronis, alterum increpantis & dicentis, nos qui dem digna factis recipimus, &c. & misericordiam petentis: etiam, qd centurio, & qui cum eo erant reuertebantur percutientes pectora sua. Exclamatio autem sacerdotis voce eleuata, Pater noster qui es in cælis, est reductio ad
Pater noster memoriam illius clamoris quem emisit Christus in hora mortis, dicēs: pater in manus tuas commendo spiritum meum. Altare crucem significat, calix sepulchrum, patena lapide quo sepulchrum fuit clausum: cum autem dicit sacerdos, pax domini sit semper vobiscum, insinuat, qd vna sabbatorum stetit Iesus in medio discipulorum, & dixit eis Pax vobis: & quia tunc dedit eis potestatem remittendi peccata, & ideo chorus exclamat. Agnus Dei qui tollis pec. mun. &c. quod ter repetitur ad significandum, qd petimus nobis remitti peccata cogitationis, locutionis, & operationis, per quorum remissionem veniemus ad æternā pacē. Repræsentatio ergo, quæ est per cantū Agnus Dei pertinet ad resurrectionis gaudium. Post-communio etiam Apostolorum gaudium de Christi resurrectione significat. Ite missa est, repræsentat illud quod dictum est discipulis statim post ascensionem Christi in cælum, scilicet: hic Iesus qui assumptus est a vobis in cælum, &c. Chorus autem respondens, Deo gratias, repræsentat Apostolos regressos in Ierusalem cum gaudio magno vnanimiter perseverantes in oratione, & quod pro beneficio redemptionis nostræ, cuius mysterium ut dictum est repræsentatur in missa, debemus esse in continua gratiarum actionem.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER quæritur de quinto principali. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo vtrum omnis infidelis sit hæreticus.
 Secundo vtrum symoniaci sint hæretici.
 Tertio vtrum heresis sit maximum omnium peccatorum.
 Quarto vtrum hæretici sint tolerandi.

QVAE-

QVAESTIO I.

Vtrum omnis infidelis sit hæreticus.

Arg. 1. **D. Tho. 4. sent. dist. 3. q. 2. art. 1.** **VIDETUR** quod sic: quia hæresis idem est quod diuisio. Sed omnis infidelis diuisus est a fide, in qua primo vniuntur fideles: ergo omnis infidelis est hæreticus.

Secundo. Item omnis infidelis falsas opiniones gignit, vel sequitur: sed omnis talis est hæreticus: ergo omnis infidelis est hæreticus.

In oppositum. CONTRA, iudei infideles sunt & pagani, nec tamen hæretici dicuntur.

CONCLUSIO.

Minime quidem.

Responsio. Hæreticus quis. RESPONDEO, qd nō omnis infidelis est hæreticus, imo heresis est species infidelitatis: est enim hæreticus ille qui profitetur Christū, & eius dogmata corrumpit, & quia nullus denominatur simpliciter a dispositione, seu inchoatione, sed ab habitu, seu complemento, ideo non quicumque profitens Christam, & dogmata eius in corde peruertens proprie vocatur hæreticus, nisi sit annexa pertinacia.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod non omnis diuisio a fide hæresis proprie dicitur, ut patet ex dictis in quæstione.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod minor falsa est, nisi intelligatur de gignente vel sequente falsas opiniones, circa ea quæ sunt fidei, & cū pertinacia.

QVAESTIO II.

Vtrum symoniaci sint hæretici.

CONCLUSIO.

Hi Hæretici proprie non sunt, sed solum per quendam similitudinem tales quandoque dici possunt.

Responsio. Quomodo symoniaci sunt hæretici. RESPONDEO, qd symoniaci non possunt heretici proprie, sed tamen heretici, quandoque dicuntur per quandam similitudinem, quia ita operantur, ac si contra fidem sentirent: dum precio spiritualia conantur emere, vel vendere, ac si estimarēt dona spiritus sancti posse pecunia possideri, & sic intelligi debet quod dicitur 1. q. vlti. c. vlti. Patet symoniacos veluti primos, percipuos hæreticos ab omnibus fidelibus respuendos.

QVAESTIO III.

Vtrum heresis sit maxima omnium peccatorum.

Arg. 1. **D. Tho. vbi sup. art. 2.** **VIDETUR** qd non. 6. q. 1. Quæro vtrum catholicum cū pessimis moribus alicui hæretico, in cuius vita præter illud, qd hæreticus est non inueniunt homines quod reprehendant, præponere debeamus, non audeo præcipitare sententiam: ergo saltem non est dicendum, quod hæresis sit maximum peccatorum.

Ad secundum. Item philosophus 8. Eth. c. 10. Pessimus est contrarium optimo, sed charitas, cui opponitur odium, melior est fide, cui opponitur hæresis, ut in 3. lib. ostensum est: ergo odium est prius heresi.

Ad tertium. Item illud nō est maximum peccatū, quod

minuit magnitudinem peccati: sed infidelitas est huiusmodi. Vnde Apostolus, prima Tim. 1. Misericordiam consecutus sum, quia ignorās feci in incredulitate: ergo cum hæresis, sit incredulitas, hæresis non est maximū peccatum.

In oppositum. CONTRA, tāto peccatum maius est, quanto plura bona corrumpit, sed hæresis plura bona corrumpit, quam quodcuq; aliud peccatum: quia fundamentum totius edificij subuertit: ergo hæresis est maximum peccatum.

CONCLUSIO.

Ratione radicis suæ, quæ est odium veritatis fidei, heresis maximum dicitur omnium peccatorum.

Responsio. Respondeo, qd nō est idem iudicium de infidelitate & heresi: hæresis enim super infidelitatem addit pertinaciā, & recessum a fide prius recepta. Vnde hæresis est infidelitatis species, & quia recedere cum pertinacia a fide prius recepta videtur procedere ex odio veritatis redarguentis ea quæ dirigunt a fide pertinaciter recedentes, & odium diuinæ veritatis maximum est omnium peccatorum, ideo hæresis non ratione huius quod habet in intellectu, sed ratione suæ radicis, quæ est in effectu maximum est omnium peccatorum. Infidelitas autem, quia quandoque procedit ex ignorantia non semper ex maxima omnium peccatorum.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis illud ibi dimitatur sub dubio, tamen 12. q. 1. Scimus, hoc determinari videtur, ut dicunt aliqui, ibi enim dicitur, grauius puniuntur qui votum fecerunt, aut fidem per ceperunt, & votum nō perfecerunt, aut in malis finierunt vitam, quam illi qui sine voto aut fide mortui sunt, & tamen bona egerunt opera vel potest dici, quod ibi accipitur hæresis pro infidelitate, & quia non omnis infidelitas est maximum peccatorum: ideo hoc sub dubio ibi dimitatur.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod hæresis non maximum dicitur peccatorum nisi ratione radicis suæ, quæ est odium veritatis fidei, quod odium opponitur directe charitati.

Vel potest dici, quod propositio philosophi intelligenda est, in his quæ non sunt adinuicē ordinata, in quibus destructio vno, alterum nō destruitur, quia in ordinatis adinuicem destructio prioris est peior, siue ipsum sit melius siue non, eo quod ipso destructo consequentia destruantur.

Ad tertium. Ad tertium dicendū, quod infidelitas Pauli fuit ex ignorantia, non ex malitia.

QVAESTIO IIII.

Vtrum heretici sint tolerandi.

Arg. 1. **D. Tho. vbi sup. art. 3.** **VIDETUR**, qd sic. Matth. 13. p. hibetur eradicari zizania ante messem. Sed per zizania intelliguntur hæretici, secundum gl. & etiam iudicium per messem: ergo hæretici sunt tolerandi.

Item 24. q. 3. Notandum, ferendi sunt mali non

non abijciendi.

Tertio. Item tolerandi sunt illi qui ad misericordiam recipiendi: sed hæretici sunt ad misericordiam recipiendi, quotiescunque reuerti voluerint. Vnde Matth. 18. dixit Christus Petro dimittendum esse peccatori septuagies septies, id est, quotiescunque penituerit: ergo hæretici sunt tolerandi.

In oppositum. CONTRA, 24. q. 3. Resecandæ. Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa ouis ab alijs repellenda, ne rota domus massa corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, & intereant. Arius in Alexandria vna scintilla fuit: sed quoniam non statim oppressus est, totum eius orbem flamma populata est.

Item ea. q. Illud. Abijcienda prorsus pestifera hæc a sacerdotali vigore patientia est, qua fibimet peccatis aliorum parcendo non pepercit: ergo Ecclesia non debet tolerare hæreticos ne eis parcendo, non parcat sibi.

CONCLUSIO.

Hæreticos siue clericos, & religiosos, siue laicos in hæresim lapsos sustinere non decet, nisi illic, & vltro ad fidem catholicam redierint, eorumque errorem publicè abiurauerint, relapsos vero post deprehensionem neuiquam, quippe qui seculari iudici sunt relinquendi.

Responso. RESPONDEO, qd de hæreticis deprehensis manifeste in hæresi prima vice faciendū est secundum qd dicitur extra de hæreticis, ad abolendam, vbi dicitur de quolibet tali, quod si fuerit clericus, vel religiosus ipso prius spoliato omni officio, & beneficio ecclesiastico secularis reliquatur arbitrio potestatis animaduersione debita puniendus, nisi continuo post reprehensionem erroris ad fidei catholicæ vnitatem sponte recurrere, & errorem suum ad arbitrium Episcopi regionis, & publice cōsenserit abiurare, & satisfactionem congruam exhibere. Laicus autem, nisi prout dictum est, abiurata hæresi, & satisfactione exhibita confessim ad fidem confugerit orthodoxam secularis iudicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris vltionem. De relapsis aut postquam fuerint deprehensi consequenter subiungitur, qd seculari iudicio sine vlla penitus audientia sunt relinquiendi. Cuius ratio duplex est: vna, quia si quotiescunque reuertentur conseruarentur in temporalis vita, & alijs temporalibus bonis alij securius in hæresi relaberentur. Alia est, quia sic ab hæreticis facilius posset infici multitudo, quotiescunque tamen reuerti voluerint ab Ecclesia recipiuntur ad penitentiam, non tamen ad conseruationem corporalis vitæ, & aliorum temporalium bonorum.

Aliter autem dicendum est, de infidelibus, qui christianam fidem nunquam susceperunt. Illi enim, & si ad fidem sint inducendi, non tamen sunt cogendi, vt habetur decretorum distinct. 45. Qui sincera. & c. de Iudæis. Cuius ratio

duplex est. Vna propter bonū, quod ex hoc prouenit, sicut ex hoc, qd Iudæi ritus suos obseruāt, in quibus olim præfigurabatur veritas fidei, quam tenemus: hoc bonum prouenit, qd testimoniū fidei nostræ habemus ab hostibus, & quasi in figura nobis representant, quod credimus. Alia est propter vitiationē maioris mali, sicut scandali, vel disidij, quod prouenire posset, nisi tolerarentur, vel impedimenti salutis eorum, qui tolerati postea conuertuntur ad fidem.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd hoc intelligendum est pro illo tempore quo zizania nō possunt eradicari sine periculo notabili eradicationis tritici. Vnde ibidem dicitur, ne forte colligētes zizania eradicetis cum eis simul, & triticum.

Ad secundum dicendum, qd illa auctoritas intelligenda est de illis, qui alios non inficiunt: hæresis autem est morbus maxime infectiuus, vnde & lepræ comparatur, vel de illis de quorum correctione est spes: de relapsis autē post abiuratum hæresim præsumitur, qd non sint in fide stabiles: vnde Ecclesia de illis non confidit, iuxta illud ad Titum 3. Hæreticum hominem post primam, & secundam correctionem deuita, sciens, quia subuersus est, qui huiusmodi est.

Ad tertium dicendum, qd illa auctoritas intelligenda est de peccato commisso in fratrem, quod semper dimittendum est a passo iniuriā, quantum ad rancorem, siue iniuriā petat sibi remitti, siue non: sed non oportet, quod semper sibi remittatur pœna, quam meruit secundum iustitiam.

CIRCA litteram. Prece mystica consecratur: quia quamuis fiat per orationem indicatuiam: eam tamen precem mysticā vocat, quia per eam nobis multa bona impetrantur. Quid melius corpore, & sanguine Christi, hic per sanguinem intelligit totum Christum sub specie vini: & per corpus totum Christum sub specie panis: quia quamuis substantia panis nō conuertatur, nisi in substantiam corporis: nec substantia vini, nisi in sanguinem: tamē sub vtraque specie totus est Christus per concomitantiam, vt superius declaratum est. Excommunicari, vel de hæresi manifeste notati, non videntur hoc sacramentum posse conficere, hoc falsum est, nisi restringatur ad posse de iure, vt in quæstionibus visum est. Missa dicitur, & ceter. Missam beatus Petrus Apostolus primus omnium Antiochiæ dicitur celebrasse, secundum qd dicit Hug. 2. lib. de sacram. p. 8. cap. vlt. & de consecrat. distinct. 1. Iacobus dicitur, qd Iacobus cui primum credita est Hierosolymitana Ecclesia: & Basilius Cæsariensis Episcopus addiderunt nobis missæ celebrationem, i. ordinē celebrandæ Missæ, secundum gloss. ibidem: & post alij alia addiderunt ad decorem, & solennitatem, vt habetur distinct. 1. Ecclesiasticarum:

Missa vnde dicitur.

rum: dicitur autem Missa secundum Magistrū, eo qd celestis missus, i. angelus adueniat ad consecrandum, non vt consecret, sed vt sacerdoti consecranti assistat: vnde ly consecrandū debet legi impersonaliter, nec intelligendum, qd tantum mittatur vnus angelus, sed magna multitudo angelorum. Dicitur etiam Missa secundum Hug. vbi prius, eo qd populus fidelis per ministerium sacerdotis, qui mediatoris vice fungitur inter Deum, & homines: preces, & vota, & oblationes Deo mittit. Vel missa dicitur, quia per transubstantiationem substantiæ panis, & vini in corpus Christi, & sanguinem incipit sub vtraque specie totus esse Christus, quasi de nouo esset missus. Iube hoc perferri per manus & c. hæc. i. horum significata. scilicet ecclesiæ membra: iube perferri in sublime altare suū. i. in ecclesiam triumphantem. Nunquid si hoc mysterium hæreticus ausus fuerit vsurpare, angelus de cœlis mittit Deus non propter consecrantem, mittit tamen propter sacramenti dignitatem. Et sensus, id est peruersus assensus fit crimen.

De penitentia.

DISTINCTIO XIII.

Corum. ad 3. e. Esaiæ post med. eiusdē tom 5. Et. 10. 1. de virginitate seruanda, an ee medium eiusdem.

OST hæc de penitentia agendum est. Penitentia longè positis a Deo necessaria est, vt appropinquent. Est enim (vt ait Hieron.) secunda tabula post naufragiū: quia si quis vestem innocentie in baptismo perceptam peccando corruperit, penitentia remedio reparare potest. Prima tabula est baptismus: vbi deponitur vetus homo, & induitur nouus: secunda, penitentia: qua post lapsum resurgimus, dum vetustas reuersa repellitur, & nouitas perditā resumitur. Post baptismum prolapsi per penitentiam renouari valent, sed non per baptismum. Licet homini sapius penitere, sed non baptizari. Baptismus tantū est sacramentum: sed penitentia dicitur & sacramentum, & virtus mentis. Est enim penitentia interior, & est exterior. Exterior, sacramentum est: interior, virtus mentis est: & vtraque causa salutis est, & iustificationis. Vtrum verò omnis exterior penitentia sit sacramentum, vel si non omnis, quæ hoc nomine censenda sit, consequenter inuestigabimus. A penitentia cepit Ioannis prædicatio, dicentis, Penitentiam agite: appropinquabit enim regnum cœlorum. Quod autē præco docuit, illud post Veritas prædicauit, exordium suum sermonis a penitentia. Penitentia dicitur a puniendo, quia quis punitur illicita, quæ commisit. Penitentia virtus timore concipitur. Vnde Esaias, A timore tuo Domine concepimus, & peperimus spiritum salutis. Est autem penitentia, vt ait Ambr. mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. Item Gregor. Penitere, est anteacta peccata desistere, & stenda non committere. Nam qui sic alia

Matth. 5. a. Matth. 4. c. Ido. lib. 6. Ery. c. 76. in xca 70.

Esaiæ 26.

deplorat, vt alia tamen committat, adhuc penitentiam agere, aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest, si peccata luxuriæ quis desinat, & adhuc auaritiæ æstibus anhelat? His verbis quidam vehementius inherentes, contendunt verè penitentem vltiā non posse peccare damnabiliter: & si grauius peccauerit, veram non præcessisse penitentiam. Quod etiā alijs muniunt testimonijs. Ait enim Isidorus, Irrisorius est, & non penitens, qui adhuc agit quod penitet. Nec videtur Deum poscere subditus, sed subsannare superbus. Canis reuersus ad vomitum, est penitens ad peccatum. Multi lachrymas indefinenter fundunt, & peccare non desinunt. Quosdam accipere lachrymas ad penitentiam cerno, & affectum penitentiae non habere: quia inconstantia mentis nunc recordatione peccati lachrymas fundunt, nunc reuiuiscence vsu, ea quæ stenerunt iterando committunt. Esaias de peccatoribus dicit, Lauamini, mundi estote. Lauatur & mundus est, qui & præterita plangit, & stenda iterum non committit. Lauatur, & non est mundus, qui plangit quæ gessit, nec deserit, & post lachrymas ea quæ desleuerat repetit. Idem. Inanis est penitentia, quam sequens culpa coinquinat. Nihil profunt lamenta, si replicantur peccata. Nihil valet veniam a malis poscere, & mala denuo iterare. Item Greg. Qui commissa plangit, nec tamen deserit, pœna grauiori se subijcit. Item Ambros. Reperiuntur sepius agendam penitentiam putant: qui luxuriantur in Christo. Nam si verè penitentiam in Christo agerent, iterandam postea non putarent: quia sicut vnum baptisma, ita est vna penitentia. His alijsque pluribus vtuntur in assertu suæ opinionis. Sed Ambrosius dicit, Hæc vera penitentia est, cessare a peccato. Et iterum, Magni profectus est renunciasse errori. Imbutos enim vitijs animos exuere atque emendare, virtutis est perfectæ, & celestis gratiæ. Et ideo sanè ita definitur potest, Penitentia est virtus, vel gratia qua commissa mala cum emendationis proposito plangimus, & odimus, et plangenda vltius committere volumus: quia penitentia vera est, in animo dolere, & odire vitia. Vnde illa verba præmissa. Penitere est ante acta desistere, & stenda non committere: rectè sic accipi possunt, vt non ad diuersa tempora, sed ad idem referantur: vt. s. tempore quo deslet commissa mala, non committat voluntate, vel opere stenda: quod innuitur ex verbis consequentibus. Nam qui sic alia deplorat, & c. Hinc August. ait, Cauendum est, ne quis existimet nefanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non possidebunt, quotidie perpetranda, & elemosynis quotidie redimenda. In melius est enim vita mutanda, & per elemosynas de peccatis præteritis propiciandus est Deus, non ad hoc emendus quodammodo, vt ea semper liceat impunè committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, etsi miserando deleat commissa peccata, si non satisfactio congrua negligatur. Item Pius Papa, Nihil prodest homini ieiunare, & orare, & alia religionis opera agere, nisi mens ab iniquitate reuocetur. Qui ergo a malis sic mentem reuocat, vt commissa plangat, & plangenda committere non velit, nec satisfacere negligit, verè penitet. Nec ideo non

Li. 2. de summo bo. r. 16. & de pe. d. c. Irrisor.

2. Pet. 2. d

Esaiæ 1. c. Lib. synonymorum 2. p. 48 & vlt. Aug. lib. soliloquior. & habetur de pen. dist. 3. c. Inanis. p. 3. pastor. admonitio. ne 31 & de pe. dist. 3. c. qui admittitur in Christo. Nam si verè penitentiam in Christo agerent, iterandam postea non putarent: quia sicut vnum baptisma, ita est vna penitentia. His alijsque pluribus vtuntur in assertu suæ opinionis. Sed Ambrosius dicit, Hæc vera penitentia est, cessare a peccato. Et iterum, Magni profectus est renunciasse errori. Imbutos enim vitijs animos exuere atque emendare, virtutis est perfectæ, & celestis gratiæ. Et ideo sanè ita definitur potest, Penitentia est virtus, vel gratia qua commissa mala cum emendationis proposito plangimus, & odimus, et plangenda vltius committere volumus: quia penitentia vera est, in animo dolere, & odire vitia. Vnde illa verba præmissa. Penitere est ante acta desistere, & stenda non committere: rectè sic accipi possunt, vt non ad diuersa tempora, sed ad idem referantur: vt. s. tempore quo deslet commissa mala, non committat voluntate, vel opere stenda: quod innuitur ex verbis consequentibus. Nam qui sic alia deplorat, & c. Hinc August. ait, Cauendum est, ne quis existimet nefanda illa crimina, qualia qui agunt, regnum Dei non possidebunt, quotidie perpetranda, & elemosynis quotidie redimenda. In melius est enim vita mutanda, & per elemosynas de peccatis præteritis propiciandus est Deus, non ad hoc emendus quodammodo, vt ea semper liceat impunè committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, etsi miserando deleat commissa peccata, si non satisfactio congrua negligatur. Item Pius Papa, Nihil prodest homini ieiunare, & orare, & alia religionis opera agere, nisi mens ab iniquitate reuocetur. Qui ergo a malis sic mentem reuocat, vt commissa plangat, & plangenda committere non velit, nec satisfacere negligit, verè penitet. Nec ideo non

tom. 3. In illud 2. Co. 1. re. fir. re. abnada. riori. Super psal. 118. ser. 22. paulo post princip.

In Ench. c. 70. 10. 3. & de pen. dist. 3. cap. sanè cauendum. Gal. 5. d

Epist. ad omnes eccles. fias. Et de pen. dist. 3. cap. Nihil prodest.

non est vera penitentia, quia forte post, non de proposito, sed casu, vel infirmitate peccabit. Ille autem irrisor est, & non penitens, qui sic commissi plangit, ut plangenda voluntate, vel opere committere non desinat. Ille etiam qui post lacrymas repetit, quae fleuit, lauat ad tempus: sed mundus non est, i. illa munditia non est ei sufficiens ad salutem: quia est momentanea, non perseverans. Item illud, Inanis est penitentia, quam sequens culpa coinquinat, sic intelligendum est: Inanis est, si carens fructu illius penitentiae, quam sequens culpa non coinquinat. Illius enim fructus est vitatio gehennae, & adeptio gloriae. Mortificatur enim illa penitentia, & alia ante acta bona, per sequens peccatum, ut non sortiatur mercedem, quam meruerunt cum fierent, & quam haberent si peccatum non succederet. Sed etsi de peccato succedenti penitentia agatur, & penitentia quae praecessit, & alia ante acta bona reuiuiscunt: sed illa tantum quae ex charitate fiunt. Ideoque si per sequentia peccata mortificatur, per subsequentem penitentiam reuiuiscere possunt. Quae vera sine caritate fiunt, mortua, & inania generantur, & ideo per penitentiam reuiuiscere non valet. Similiter intelligendum est illud, Nihil profunt lamenta, & c. Et illud, Nihil valet, & c. Si enim replicetur peccata, nihil valet ad salutem, vel ad veniam in fine praecedens lamentum: quia nihil relinquitur de vita munditia: quia autem peccata dimissa redeunt, ut quibusdam placet cum replicatur, vel si non redeunt, eis tamen deletis propter ingratiitudinem ita reus, & immundus constituitur, cum adhuc in expiandis implicatur, ac si iam deleta redirent.

De hoc tamen, scilicet an peccata redeant, post plenius agemus. Similiter nihil valet ad salutem obtinendam, vel ad munditiam vitam habendam, veniam de malefactis percipere, & malefacta demum iterare. Ita etiam intelligendum est illud, quod idem Aug. alibi ait, Penitentia est quaedam dolentis vindicta, semper puniens in se quod dolet commississe. Et infra, Continue dolendum est de peccato: quod declarat ipsa dictionis virtus. Penitere enim est penam tenere: ut semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando. Ille autem penam tenet, qui semper vindicat quod commississe se dolet. Penitentia ergo est vindicta semper puniens in se quod dolet commississe. Quid restat nobis, nisi dolere in vita? ubi enim dolor finitur, deficit, & penitentia. Si vero penitentia finitur, quid relinquitur de venia? Tandem gaudeat, & speret de gratia, quamdiu sustentatur a penitentia. Dicit enim Dominus, Vade, & amplius noli peccare: non dixit, Ne pecces, sed nec voluntas peccandi in te oriatur. Quod quomodo seruabitur, nisi dolor in penitentia continue custodiatur? sed semper doleat, & de dolore gaudeat: & non sit satis quod doleat: sed ex fide doleat, & non semper doluisse doleat.

Determinatio intelligentiae praedictorum. De penitentia perfectorum, vel ad salutem sufficienti intelligendum est, quod supra dixit, scilicet, Penitentia est vindicta semper puniens quod commissit: & alia huiusmodi. Illud vero, Si penitentia finitur, nihil de venia relinquitur: dupliciter accipi potest. Si enim, iuxta quorundam intelligentiam, peccata

dimissa redeunt, facile est intelligere nihil de venia relinqui: quia peccata dimissa iterum replicentur. Sicut enim ille qui ex seruitute in libertatem manumittitur, interim vere liber est, & tamen propter offensam in seruitutem postea reuocatur: sic & penitenti peccata vere dimittuntur: & tamen propter offensam quae replicatur, iterum redeunt. Si vero non redire dicantur, sane potest dici etiam sic nihil de venia relinqui, non quod dimissa peccata iterum imputentur, sed quia propter ingratiitudinem ita reus, & immundus constituitur, ac si illa redirent.

De solempni, & vnica penitentia. ILLUD autem quod Ambrosius ait, Reperiuntur, & c. & sicut vnum baptisma, ita & vna penitentia non secundum generalem, sed secundum specialem morem ecclesiae de solempni penitentia dictum intelligitur, quae apud quosdam semel celebrata non iteratur. Item illud aliud Ambrosij, Penitentia semel usurpata, nec vere celebrata, & fructum prioris aufert, & usum sequentis amittit: de solempni intelligitur. Solempnis ergo penitentia, ut Ambrosius in eodem ait, est quae fit extra Ecclesiam in manifesto, in cinere, & cilicio: quae pro grauioribus horrendisq; ac manifestis delictis tantum imponitur. Et illa non est iteranda pro reuerentia sacramenti, & ne vilescat, & contemptibilis fiat hominibus. Vnde Augustinus. Quamuis caute & salubriter prouisum sit, ut locus illius humillimae penitentiae semel in Ecclesia concedatur, ne medicina vilis minus utilis esset egrotis, quae tantum magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit: Quis tamen audeat Deo dicere, Quare huic homini qui post penitentiam primam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis? Origenes quoque de hac solempni penitentia, quae pro grauioribus criminibus iniungitur, ait, Si nos aliqua culpa mortalis inuenerit, quae non in crimine mortali, vel in blasphemia fidei, se in sermonis, vel in morum vitio consistat: haec culpa semper reparari potest: nec interdicitur aliquando de huiusmodi penitentiam agere: sed non ita de grauioribus criminibus. In grauioribus enim criminibus semel tantum penitentiae conceditur locus. Communia quae frequenter incurrimus, semper penitentiam recipiunt, & semper redimuntur. Communia dicitur venialia peccata, & forte mortalia quaedam alijs minus graua: quae sicut saepe committuntur, ita frequenter per penitentiam redimuntur. Sed de grauioribus criminibus semel tantum agitur penitentia, scilicet solempnis. Nam & de illis, si iterentur, iteratur penitentia, sed non solempnis. Quod tamen in quibusdam ecclesijs non seruatur.

Autoritatibus probat, quod non semel tantum, sed frequenter peccata dimittantur per penitentiam. Quid vero penitentia non semel tantum agatur, sed frequenter iteretur, & per eam frequenter iterum venia praestetur, pluribus sanctorum testimonijs probatur. Ait enim Augustinus scribens contra quosdam haereticos qui peccantibus post baptismum semel tantum dicebant utilem esse penitentiam, ita, Adhuc instant perfidi, qui sapiunt plus, quam oportet: non sobrijs, sed excedentes mensuram: dicunt, Etsi semel

Dist. 22.
Aug. lib. de vera, & falsa penitentia, cap. 8. & de pen. dist. 3. Penitentia. Eodem lib. cap. 19.
Ibid. ca. 13.
Io. 6. c. 8. b. Pulchre id explicat Ambr. in illud Ps. 37. Cor meum conturbatum est.

Li. 2. de penit. c. 10.
Ibid. ca. 11.
Ibid. ca. 10.
Ad Macedoniam, epist. 5. 4. post principium.
Super Lex. c. 25. homi. 15. in medio, resp. 1.
Ita legitur apud Cyrillum.
In Orig. ad Titum, 3. verbo.
Li. de vera & falsa penitentia, c. 5. in initio, tomo 4.

semel peccantibus post baptismum valeat penitentia, non tamen saepe peccantibus proderit iterata: alioquin remissio, ad peccandum esset incitatio. Dicunt enim, Quis non semper peccaret, si semper per penitentiam redire posset? Dicit enim Dominus incitato rem mali, si semper peccantibus subuenit: & ei peccata placere, quibus semper praesto est gratia. Errant autem: constat enim multum ei peccata displicere, qui semper praesto est ea destruere. Si ea amaret, non semper ea destrueret. Idem ad Macedonium, Intantum hominum iniquitas aliquando progreditur, ut etiam post peractam penitentiam, & post altaris reconciliationem, vel similia, vel grauiora committant. Et tamen Deus facit etiam super tales oriri sole suum, nec minus tribuit quam ante tribuerat, largissima misericordia, & salutis. Et quamuis eis in ecclesia locus humillimae penitentiae non concedatur, Deus tamen super eos suae patientiae non obliuiscitur. Ex quorum numero si quis nobis dicat, Dicite mihi, vtrum aliquid proficit ad vitam futuram, si in ista vita illecebrosum voluptatis blandimenta contempsero, si me penitendo vehementius, quam prius ex cruciauero, si vberius fleuero, si melius vixerò, si pauperes largius sustentauero, si charitate ardentius flagrauero: quis vestrum ita desipit, ut hic homini dicat, Nihil tibi ista in posterum proderunt: vade, saltem huius vitae suauitate fruere? Auertat Deus tam immanem sacrilegamque dementia. Item Ioannes Chrysostr. de reparatione lapsi, Talis, mihi crede, talis est erga homines pietas. Deum nunquam spernit penitentiam, si ei sincere & simpliciter offeratur, etiam si ad summum quis perueniat malorum, & inde tamen velit reuerti ad virtutis viam: suscipit libenter, & amplectitur, & facit omnia quatenus ad priorem reuocet statum. Quodque est adhuc praestantius, & eminentius, etiam si non potuerit quis explere omnem satisfaciendi ordinem, quantumcumque tamen, & quantumlibet breui tempore gestam, non respuit penitentiam: suscipit etiam ipsam, nec patitur, quamuis exiguae conuersionis, perdere mercedem. Exemplis etiam hoc idem astrui potest. Dauid enim per penitentiam, adulterij simul et homicidij veniam impetravit: & grauius tamen postea deliquit in populi enumeratione: quod populi multitudo prostrata ostendit. Illud autem mirabile est, quod angelo ferienti plebem se obtulit, dicens, Grex iste quid secutus est manus tua in me, & in domum patris mei. Quo facto, statim sacrificio dignus iudicatur, qui absolute aestimabatur indignus. Nec mirum si tali sua oblatione pro populo, peccati sui adeptus est veniam, cum Moyses offerendo se pro plebis errore, peccata diluerit. His alijsque testimonijs pluribus euidenter ostenditur, per penitentiam non semel tantum, sed saepius nos a peccatis surgere, & veram penitentiam saepius agi. Voluntarie enim peccantibus nobis, ut ait Apost. pro peccatis non relinquitur hostia, secunda, scilicet: quia semel tantum Christum oportuit pati: nec relinquitur secundum baptismum. Relinquitur vero secunda penitentia, & tertia, & deinceps, ut Ioannes Chrysostr. super hunc locum, ait, Sciendum, inquit, quod hic quidam exurgunt, horum verborum occasione penitentiam auferentes:

Rem. 12. a.
Epist. 5. 4. l. 6. a. principio to. 2. & de pen. dist. 3. c. Incauti.
Matt. 5. 8.
Epist. 5. ad Theodoram lapsam. Et de pen. dist. 3. ca. Talis.
2. Reg. 11. 12. & 24.
Ambr. in apologia David, ca. 7. in fine tom. 4. 1. Par. 21. c.
Exod. 32. 8.
Heb. 10. e.
Rom. 20. in 10. cap. ad Heb.

quasi per penitentiam non valeat peccator post lapsum resurgere secundo, & tertio, & deinceps. Verum etiam in hoc penitentiam non excludit, nec pro pitiationem, quae saepe fit per penitentiam, sed secundum baptismum, & hostiam.

DISTINCTIO XIII.

UPERIUS determinauit Magister de baptismo in quo gratia inchoatur, & de confirmatione per quam roboratur, & de Eucharistia per quam nutritur, & consumatur. Hic determinat de penitentia per quam amissa recuperatur.

Et diuiditur in partes tres. Primo agit de penitentia secundum esse suum. Secundo de potestate ministrorum penitentiam in iungentium. distinct. 18. ibi. (Hic quere solet.)

Tertio de effectu remissionis a parte sufficientium. dist. 20. ibi. (Sciendum est etiam.) Prima in duas.

Primo determinat de penitentia in generali. Secundo de partibus eius in speciali. distinct. 16. ibi. (In perfectione autem.) Et prima in 2. Primo excludit errorem dicentium, quod penitentia non est iterabilis. Secundo errorem dicentium, quod penitentia est diuisibilis. dist. seq. ibi. (Et sicut praedictis.) Prima in quatuor.

Primo ponit penitentiae notificationem. Secundo occasione huius offendit exortum errorem. ibi. (His verbis.) Tertio subdit auctoritatum pro errore adductarum determinationem. ibi. (His alijsq;.) Quarto subiungit veritatis confirmationem. ibi. (Quod vero penitentia.)

CIRCA hanc distinct. quaerendum de vndecim principaliter.

Primo de penitentiae genere. Secundo de eius specie. Tertio de eius subiecto. Quarto de eius origine. Quinto de penitentiae formatione. Sexto de formati actus penitentiae ad habitum comparatione. Septimo de eius efficacia, quantum ad remotionem mali. Octauo, quantum ad collationem boni. Nono de penitentiae continuitate, & iterabilitate. Decimo de eius comparatione ad virtutes alias.

Vndecimo de solempni penitentia in speciali.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quaeruntur duo. Primo, vtrum penitentia sit virtus. Secundo, vtrum sit generalis virtus.

Continuatio.
Diuisio totius materiae.
Textus distinctio.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. dist. 14. q. 1. que. 1. D. Th. p. 3. q. 85. art. 1. Scot. lib. 4. dist. 14. q. 2. Alex. p. 4. q. 12. m. 1. ar. 1.

Secundo. Tercio. T. com. 18.

Quarto.

In oppositum.

Virtus qd.

Responsio. Penitentia quadrisaria capi.

Ad primu. Ad secundu. Erubescensia quando est virtus.

Q V A E S T I O I.

Vtrum penitentia sit virtus.

TVIDETVR quod non: quia nullum sacramentum est virtus: penitentia est vnum de septem sacramentis: ergo non est virtus.

Item nulla virtus presupponit esse, vel fuisse malum in virtuoso: vnde etiam Philof. 4. eth. c. vlt. negat verecundiam esse virtutem: sed penitentia presupponit fuisse peccatum in penitente: ergo non est virtus.

Item secundum Philosophum 7. phys. Virtus est dispositio perfecti ad optimum: sed penitentia non est dispositio perfecti, sed imperfecti: ergo non est virtus.

Item sicut Phil. 2. ethic. c. 3. Virtus est circa bonum, & difficile: sed penitentia est circa peccatum, quod est malum: ergo non est virtus.

CONTRA, Magister lib. 2. dist. 27. Virtus est bona qualitas mentis qua recte vivitur, & qua nullus male, & illicite vitur, sed hoc conuenit penitentia: ergo est virtus.

Item secundum Phil. 2. ethic. c. 5. Virtus est habitus bonus, qui habentem perficit, & opus eius bonum reddit, sed talis est habitus penitentia: ergo est virtus.

C O N C L V S I O.

Penitentia vt habitus est, hominem humilians ad penitendum sub debitis circumstantijs, proprie virtus est.

RE S P O N D E O, quod penitentia quatuor modis potest accipi: Vno modo pro remedio contra mortale peccatum actuale per sacerdotes ministrato, & sic est sacramentum, non virtus: & sic procedebat primum arg. ad primam partem.

Alio modo pro habitu humiliante hominem ad penitendum sub debitis circumstantijs, & sic est virtus, vt concludunt duae rationes ad partem secundam.

Tercio modo pro penitendi actu, & sic non est virtus, sed actus virtutis.

Quarto modo pro dolore sensibili, pro peccato commisso, qui si praecedat actum penitendi ipsum promouet, seu intendit. Si autem sequatur tanquam causatus ex illo, intentionem eius, vel perfectionem ostendit, & sic non est virtus, sed passio.

AD PRIMVM patet responsio ex dictis.

AD SECUNDVM dicendum, quod maior est falsa.

AD PROBATIONEM eius dicendum, quod Philosophus non negat verecundiam esse virtutem, secundum quod accipitur pro habitu causato ex multo tiens verecundari sub debitis circumstantijs, sed in quantum accipitur pro passione: est tamen passio bona, in quantum prohibet peccare. Sed quia Philosophus videtur negare verecundiam esse virtutem, etiam secundum quod accipitur pro habitu: ideo potest dici, quod Philosophus ibi loquitur de virtute cuius actus nihil vituperabile presupponit esse, vel fuisse in virtuoso, vel non repugnat cuiusque perfectioni virtuosi.

Ad tertium dicendum, quod penitentia est dispositio perfecti perfectione sufficienti: est enim respectu peccati praeteriti non praesentis, nisi in consideratione.

AD QUARTVM dicendum, quod virtus cum dicitur esse circa bonum, & difficile, hoc intelligendum est de actu, id est, quod omnis virtutis actus difficilis est, & bonus: quauis autem obiectum penitentiae sit peccatum, tamen peccati detestatio bona est, quae est penitentiae actus.

Q V A E S T I O II.

Vtrum penitentia sit generalis virtus.

TVIDETVR quod sic: virtus opposita omni vitio, est generalis: sed penitentia est virtus opposita omni vitio: ergo est virtus generalis.

Item actus penitentiae, qui est detestari peccatum conuenit cuilibet virtuti, quia eiusdem virtutis est intendere bonum, & detestari malum illi bono contrarium: sed specialis actus virtutis non conuenit cuilibet virtuti: ergo penitentia non est virtus specialis, sed generalis.

Item virtus cuius actus est circa obiectum cuiuslibet virtutis est generalis, sed penitentia est huiusmodi: ergo est virtus generalis.

CONTRA, virtus cuius actus non est generalis, non est virtus generalis: sed actus penitentiae, qui est detestari peccatum, in quantum est expiabile per actum penitentis, virtus non est generalis: non enim conuenit cuilibet virtuti: ergo penitentia non est virtus generalis.

C O N C L V S I O.

Quia penitentia peccatum respicit sub ratione speciali, quatenus scilicet est diuinae legis transgressum expiabile per penitentis actum, specialis virtus dicenda est.

RE S P O N D E O, quod virtutem esse generalem, potest intelligi tripliciter, scilicet essentialiter, causaliter, & dispositiue.

Primo modo est virtus generalis, quae praedicatur de qualibet virtute, nec est distincta per essentiam a virtute aliqua: & hoc modo virtus generalis nihil aliud dicit, quam quilibet virtutem modo indeterminato, sicut genus im portat quamlibet speciem modo indeterminato, & sic penitentia non est virtus generalis: est enim virtus per essentiam distincta ab omni alia virtute.

Secundo modo charitas virtus est generalis ad omnes alias virtutes, in quantum habent completum esse virtutis: quia completio cuiuslibet habitus in esse virtutis est per charitatem, sicut per causam formalem.

Tercio modo, penitentia virtus est generalis: vt enim inferius ostendetur, per penitentiam disponitur homo ad susceptionem aliarum virtutum: distinctionem autem essentiae eius cognoscere debemus per eius obiectum: quod quidam dicunt esse peccatum sub ratione qua Dei offensum.

Sed contra hoc arguitur sic: sicut charitatis est

Ad tertiu. Ad quartu. Arg. 1. D. Bon. vbi supra q. 2. D. Tho. vbi supra. Scot. vbi supra. Alex. ibid. s. 2. Secundo. Tercio. In oppositum.

Responsio. Virtus esse generalem tripliciter audiri.

De obiecto penitentiae.

Idem inuit. Sco. dispra. sensi. q. 2. ar. 1. ibi con. similiter ad secundum, 2. de anima. T. com. 33.

Ad primu.

Ad secundu.

Ad tertiu.

Ad aliam partem.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra. D. Tho. vbi supra. Scot. vbi supra. Alex. vbi supra.

est diligere Deum, ita est eius odire offensam Dei: eiusdem enim rationis est diligere aliquid, & odire eius contrarium: peccatum ergo sub ratione qua Dei offensum non videtur esse penitentiae obiectum.

Videtur ergo mihi dicendum, quod penitentiae obiectum est proprium actuale peccatum, sub ratione qua est transgressio diuinae legis vindicabilis, & expiabilis per actum ipsius penitentis: & quia sub hac ratione peccatum nullius alterius virtutis est obiectum: sequitur, quod actus penitentiae est per essentiam distinctus ab actibus aliarum virtutum, & penitentia a virtutibus alijs: distinctio enim virtutum innotescit nobis per actus, & actus per obiecta.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod maior est falsa: vna enim virtus ab alijs per essentiam distincta potest esse opposita cuiuslibet vitio sub vna ratione, quae in quolibet vitio reperitur: charitas enim opponitur cuiuslibet peccato mortali, in quantum quodlibet peccatum est contrarium summae bonitati: & penitentia cuiuslibet peccato, in quantum est contra iustitiam diuinae legis, & expiabile per actum penitentis.

AD SECUNDVM dicendum, quod detestari peccatum non conuenit cuiuslibet virtuti sub ratione qua conuenit penitentiae: cuiuslibet enim alij virtuti conuenit detestari peccatum, in quantum est contrarium illi speciali bono, ad quod inclinatur virtus: penitentia autem detestatur peccatum sub ratione alia, vt superius visum est.

AD TERTIUM dicendum, quod maior non est vera, nisi intelligatur, quod sit circa obiectum cuiuslibet virtutis, & sub illa speciali ratione sub qua respicitur a qualibet virtute: sed penitentia non est circa obiectum cuiuslibet virtutis: sub alia enim ratione detestatur penitentia immoderatam delectationem, quam temperantia: & etiam immoderatum timorem, quam fortitudo, & sic de alijs.

Argumentum ad partem aliam gratia principalis conclusionis potest concedi.

A R T I C V L V S II.

CONSEQUENTER quaeritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur duo.

Primo, vtrum penitentia sit virtutis vna species specialissima.

Secundo, vtrum contineatur sub iustitia.

Q V A E S T I O I.

Vtrum penitentia sit virtutis vna species specialissima.

TVIDETVR, quod non: quia alterius speciei est peccatum in seipsum, quam peccatum in proximum: & illa quam peccatum in Deum. Similiter peccatum cordis, oris, operis, diuersarum sunt specierum: cum ergo omnia ista obiecta sint penitentiae, videtur, quod penitentia

distinguatur in plures species, & sic non est virtutis species specialissima, sed subalterna.

Item necessarium, & non necessarium, non sunt eiusdem speciei: sed penitentia de mortaliibus est necessaria, non autem de venialibus: quia se compatiuntur cum gratia gratum faciente: ergo plures sunt species penitentiae.

Item per rationem generalem non potest constitui species specialissima: sed habitus constituntur in specie per formales rationes obiectorum: cum ergo peccatum sub ratione generali cuiuslibet peccato obiectum sit penitentiae, penitentia non est virtutis species specialissima.

CONTRA, quamuis fides sit respectu plurimum credibilium: tamen est virtutis species specialissima, eo quod propter vnam virtutem credit omnes alias: ergo a simili, quamuis penitentia sit respectu omnium peccatorum, tamen est virtutis species specialissima, cum omnia peccata detestentur sub ratione vna.

C O N C L V S I O.

Cum penitentia omnia peccata respiciat sub ratione vna, ipsam virtutis esse speciem specialissimam constat.

RE S P O N D E O, quod penitentia est virtutis vna species specialissima: est enim respectu omnium peccatorum sub vna ratione communi non communitate, qua sit praedicabilis de quolibet peccato, vt est communitas generis: sed communitate qua reperitur in quolibet peccato tanquam aliquid distinctum, non secundum rem, sed secundum rationem a qualibet specie peccati. Vnde quamuis quodlibet speciale peccatum sit peccatum contra iustitiam legis diuinae, expiabile per actum penitentis, tamen hoc cum reduplicatione non praedicatur de aliquo specie peccati, quia sine reduplicatione acceptum consideratur vt genus cuiuslibet peccati: sed cum reduplicatione accipitur vt pars sui ratione distincta a qualibet peccati specie: exemplum praedictorum, animal praedicatur de quolibet specie animalis: non tamen animal, in quantum animal, quia primo consideratur vt genus, & sic realiter, id est cum qualibet specie ratione differens: sed non praedicatur de specie, in quantum ratione differens, sed in quantum realiter idem: cum autem accipitur cum reduplicatione consideratur in quantum, ratione differens a specie: & ideo cum praedicatur de specie, cum sui reduplicatione, implicatur praedicari de ea per hoc, quod est sui rationem differens ab ea: animal ergo in quantum animal non est genus, sed in quantum significat realiter idem cum qualibet specie animalis, modo tamen indeterminato: sicut ergo vides, quod scientia de animali, in quantum animal, est vna specie scientiae distincta a scientia, quae est de homine, in quantum homo, & sic de alijs: sic penitentia, quae est de proprio peccato actuale, sub

Secundo.

Tercio.

In oppositum.

Responsio.

Accommodatum exemplum.

ratio-

ratione qua est contra iustitiam diuinæ legis, expiabile per actum penitentis est vna species virtutis specialissima.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ non valet, quia omnia illa detestatur pœnitentia sub vna ratione communi.

Ad secundū. AD SECUNDUM dicendum, q̄ maior est falsa, loquendo de necessario, & non necessario, nō absolute, sed ad consequendum remissionem peccati: sicut enim charitas perfecta, & imperfecta eiusdem sunt speciei: cum tñ perfecta nō sit ad iustificationem necessaria, & imperfecta sit ad hoc necessaria, sic non habetur perfecta: ita pœnitentia imperfecta, quæ est respectu mortalium tātum: & perfecta, quæ est respectu mortalium, & venialium simul, eiusdē speciei sunt, quamuis secunda non sit necessaria ad iustificationem: pœnitentia autem respectu venialium, & mortalium virtus non est.

Ad tertium. AD TERTIUM dicendum, q̄ per rationem generalem generalitate prædicabilitatis nō constituitur species specialissima, nec sic est generalis formalis ratio obiecti pœnitentiæ, sed dicitur generalis, quia in quolibet peccato reperitur exemplum, quamuis ratio animalis prædicetur de ratione hominis, & asini: quia secundum Phil. 4. metaph. ratio quam significat nomen est diffinitio: hæc autem est vera, animal rationale mortale est substantia animata sensibilis, & hæc: animal irrationale rudibile est substantia animata sensibilis: tamen diffinitio animalis non prædicatur de prædictis diffinitionibus. Diffinitio enim animalis, in quantum animal est substantia animata sensibilis tātum. Unde animal, in quantum animal consideratur ut pars speciei.

Argumentum ad partem aliam gratia conclusionis concedatur.

QVAESTIO II.

Vtrum pœnitentia contineatur sub iustitia.

Ad primū. AD PRIMVM quod non: nulla virtus theologica continetur sub iustitia: sed pœnitentia est theologica virtus: per illam enim principaliter reconciliamur Deo: ergo pœnitentia non continetur sub iustitia.

Ad secundū. AD SECUNDUM Item omnis virtus, quæ continetur sub iustitia est moralis: sed pœnitentia non est moralis virtus: quia sñ Phil. 2. ethic. c. 5. & 6. virtus moralis consistit in medio, pœnitentia autem non refugit enim oē peccatum, non quoddam sic, & quoddam non: ergo pœnitentia non continetur sub iustitia.

Ad tertium. AD TERTIUM Item iustitia virtus respicit æqualitatem inter extrema, sñ sententiam Philos. 7. ethic. c. 5. sed pœnitentia cū sit circa operationes hominis ad Deum non respicit æqualitatem, quia Deo non possumus rependere æquale pro beneficio recepto: secundum Phil. 8. ethic. ca. ult. neque æqualem emendam pro peccato commisso: ergo pœnitentia non continetur sub iustitia.

CONTRA, gl. super illud Ps. Sacrificate sacrificiū iustitiæ. Quid iustius, quam ut quisque suis peccatis potius, quā alienis irascatur, seq; puniēs per pœnitentiā satisfactionē Deo offerat, q. d. hoc iustum est, in quo expressè habetur, quod actus pœnitentiæ est actus iustitiæ.

Item gl. super illud 1. Cor. 11. Si nosmetipsos dijudicarem, dicit: Nosmetipsos dijudicarem pœnitendo: pœnitere ergo est seipsum dijudicare, sed dijudicare est actus iustitiæ: ergo pœnitentia continetur sub iustitia.

CONCLUSIO.

Pœnitentia tamquam pars potentialis iustitiæ sub ipsa utique continetur.

RESPONDEO, q̄ pœnitentiam contineri sub iustitia tripliciter potest intelligi. Vno modo, sicut pars integralis continetur sub toto integrali. Alio modo, sicut pars subiectiua continetur sub toto vniuersali. Tertio modo, sicut pars potentialis cōtinetur sub toto correspondente potentiali.

Primo modo dicunt aliqui, pœnitentiā contineri sub iustitia: ad integritatē. n. iustitiæ concurrunt duę partes, s. declinatio mali, & operatio boni: per pœnitentiā autem est declinatio mali: non tñ enim per pœnitentiā habilitatur homo ad declinandum malum culpę, sed et ad faciendum opera bona, in quantum sñ iustitiam diuinę legis ordinata sunt ad expiationem culpę: pœnitentia ergo non continetur sub iustitia modo primo: nec et modo secūdo proprie loquendo de iustitia, quia parti subiectiue plenè conuenit diffinitio totius: sed pœnitentiæ non plenè conuenit plena ratio iustitiæ proprię dicitur: quia iustitia circa operationes, quę sunt ad alterum obseruat rationem debiti, & æqualitatis, sicut in 3. lib. ostensum est: quamuis autem per pœnitentiam reddat homo Deo debitū ex legis diuinę necessitate: non tñ potest reddere equale: magnitudo. n. malitię culpę excedit magnitudinem cuiuscunq; emendę, quā pœnitens potest facere: quāuis si homo faciat, quōa iu se est misericordia Dei quietet residuum: non. n. exigit ab hoīe ultra id quod potest: & quamuis pœnitentię non conueniat plena ratio iustitię, nō tñ propter hoc est inferior virtus, quā iustitia proprię dicitur, quę est ad proximum duplici de causa, tñ quia nobilius est immediatē ordinari ad Deū, quam immediatē ad proximum: tñ quia non facere Deo equalem emendā non conuenit pœnitentiæ, nisi ex impotentia pœnitentis non ex malitia voluntatis, quia verē pœnitens vellet facere equalem emendam si posset.

Tertio modo pœnitentia cōtinetur sub iustitia: pars. n. potentialis dicitur, quæ participat aliquā virtutem totius, sed non totam: pœnitentia autem in hoc participat virtutē, & modū iustitiæ, quia circa operationes, quę sunt ad alterum, s. ad Deū obseruat rationem debiti ex legis necessitate: non tñ per pœnitentiā redditur æquale, quia nō est possibile pœnitenti: q̄ aut sic sub iusti-

In oppositum.

Responsio. Pœnitentiā contineri sub iustitia tripliciter intelligi potest.

Tenet Sco. vbi sup. pœnitentiā esse partem subiectiua iustitię, quæ ad mentem sui in 3. di. 34. continetur sub iustitia dominante, vel dominatiua.

iustitia contineat, patet per illud quod dicitur de pœ. dist. 3. ca. pñia, el 2. Pñia est quādā dolentis vindicta puniens in se quod dolet commisisse. Vindicare autem malefactum puniendo pertinet ad rationem iustitiæ.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ pœnitentia non est virtus theologica, non enim habet Deum pro obiecto: sed culpā sub ratione, quæ est superius dicta: Deum autem pro fine immediato. Vnde cum dicimus, q̄ pœnitentia reconciliat Deo, non tangitur ordo pœnitentiæ ad Deum, sicut ad obiectum: sed sicut ad finem immediatum.

Ad secundū. AD SECUNDUM dicendum, q̄ pñia est virtus moralis: sed quarundam virtutum moralium materia nō est vniuersali virtuti cōtraria, sicut sunt passiones delectabiles, circa quas est temperatiua: & terribiles, circa quas est fortitudo: sed secundum excessum, vel diminutionem, & sic dicitur aliq. q̄ respectu talis materiæ virtus moralis obseruat medium, & circa materiam refecando superabundantiam, & circa refecādi modum debitas circūstantias obseruando, materia autem pñiæ, secundum quamlibet sui partem virtutem corrumpit, aut ad eius corruptionem disponit: ideo pñia nō obseruat medium, circa materiam suam: sed totaliter ipsū excludit, & circa excludēdi modum obseruat medium per comparisonem ad rationem rectam. Sed cum virginitas, q̄ est nobilis virtus excludat oēm delectationem veneream, videtur prædicta solutio implicare vnum falsum, implicādo q̄ qlibet virtus, q̄ est circa delectationes venereas, nō tātum obseruat medium, per comparisonem ad circūstantias: sed et per comparisonem ad materiam: dicit ergo, q̄ verbum philosophi non sic est intelligendum, q̄ semper verum sit virtutem obseruare medium per comparisonem ad materiam: sed sufficit, quādoque obseruare, quantum ad circūstantias per comparisonem ad rationem rectam.

Ad tertium. AD TERTIUM dicendum, q̄ ad partem potentialem iustitiæ non requiritur æqualitas, ut ex dictis, in quæstione potest videri.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de tertio principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum pœnitentia sit in voluntate, sicut in subiecto.

Secundo vtrum sit in beatitudine. QVAESTIO PRIMA. Vtrum pœnitentia sit in voluntate, sicut in subiecto.

Ad primū. AD PRIMVM D. Bon. li. 4. di. 14. ar. 2. q. 1. D. Tho. 4. sen. di. 14. q. 1. ar. 3. q. 1. Sc. li. 4. di. 14. q. 2. Ad. p. 4. q. 12. m. 2. ar. 3.

Ad secundū. AD SECUNDUM T V I D E T V R, q̄ non: pœnitentia enim cū sit pars potentialis iustitiæ, videtur esse i eodē subiecto, in quo est iustitia: sed iustitia est in ratione:

cum actus eius sit iudicare, quod pertinet ad rationem: ergo pœnitentia est in ratione.

Item gaudium de bono, est in concupiscibili: ergo a simili, dolor de malo: cū ergo actus pœnitentiæ sit dolere de malo culpæ, pñia est in concupiscibili: concupiscibilis autem est potentia partis sensitivę.

Item vindicare est actus virtutis irascibilis. Ira enim est appetitus vindictæ, sed pœnitentia est virtus vindicatiua peccati: ergo videtur q̄ sit in irascibili, non in voluntate.

CONTRA, Ansel. li. de veritate, cap. 12. Iustitia est rectitudo voluntatis: sed pœnitentia est quādā iustitia: ergo est in voluntate.

Sed q̄ sit in qualibet potentia, videtur q̄ virtus non operatur, nisi vbi est, sed pœnitentia operatur circa quālibet potentiam, quia quālibet purgat a culpa: ergo est in qualibet potentia.

CONCLUSIO.

Pœnitentia in voluntate vti in subiecto est.

RESPONDEO, q̄ in illa potentia est habitus, in quo est principalis eius actus, sed actus pœnitentiæ est in voluntate, actus enim eius est punire proprium peccatum, in quantum est contra iustitiam legis diuinę, & expiabile per actum pœnitentis: in punitione autem peccati principaliter est efficax peccati displicentia: displicere autem est actus existens in voluntate, sicut in subiecto: pœnitentia ergo est in voluntate, sicut in subiecto.

AD PRIMVM, in oppositum dicendum, q̄ iustitia non est in ratione, sed in voluntate: iudicare enim per modum dictantis, seu consulentis, non est actus iustitiæ, sed iudicare per modum diffinientis, seu mouentis ad dictamē sententię iustæ, & sic iudicare est actus voluntatis: sed iudicare primo modo actus est rationis.

Ad secundum dicendum, q̄ gaudium secundum, q̄ est passio appetitus sensibilis est in concupiscibili, quæ est in parte sensitiva, & similiter dolere de malo: sed gaudere de bono, in quantum est secundum iustitiam diuinę legis actus est voluntatis, & similiter dolere de peccato, in quantum est contra iustitiam legis diuinę, hic enim dolor est formaliter displicentia peccati, sub ratione prædicta, quāuis quandoque concomitantem habeat sensibilem passionem.

Ad tertium dicendum, q̄ vindicta, seu eius appetitus, in quantum dicit motum appetitus sensitivi est in irascibili sensitiva, tamen appetitus faciendi de peccato vindictam, secundum q̄ est pœnitentiæ actus: dicitur voluntatis motus, non irascibilis sensitivę.

PRIMVM, ad partem aliam bene concludit.

Ad illud quod probabat, quod est in qualibet virtute, dicendum, quod vna virtus existens in voluntate, sicut in subiecto, potest Rich. super 4. Sent. M purga

Secundo.

Tertio. Secūdo rhetoricorum. c. 2. primo de anima. T. c. 16. In op. post.

Responsio. Singularis. sime hæc habetur a Sc. loco cit.

Ad primū.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad aliam partem.

Aug. 1. D. Bon. vbi supra. D. Tho. vbi supra. Scot. vbi supra. Ale vbi supra. Secundo.

Tertio.

purgare aliam potentiam a peccato. Vnde charitas, quæ est in voluntate, sicut in subiecto reificando voluntatem omnes vires purgat a peccato, unde prima Petr. 4. Charitas operit multitudinem peccatorum: similiter dico, quod virtus penitentia remouendo obstaculum precludens aditum gratia Dei, qua remittuntur peccata, disponit omnes potentias animæ ad purgationem peccati.

Q V A E S T I O II.

Utrum penitentia sit in beatis.

Arg. I. **V**IDEATUR, quod non. Nullus habitus moralis, quod est in beatis, est in damnatis: sed penitentia est in damnatis secundum illud, quod dicitur de eis Sap. 5. quod sunt penitentiam agentes: ergo penitentia non est in beatis.

Secundo. Item de peccato di. 3. c. penitentiam in fine. Penitentiam veram agere, est commissa plangere, & iterum plangenda declinare: sed in beatis non est luctus, nec plangens. Apoc. 2. 1. ergo in beatis non est penitentia.

Tertio. Item penitentia non est ubi non potest habere actum suum, nec vnquam potuit, quia ibi superflua esset: sed in angelis beatis non habet penitentia aliquem actum, quia actus eius, pena est: nec habere potest, quia peccare non possunt: neque habere potuit, quia quauis peccare potuerunt, tamen si peccassent, penitere non potuissent: ergo saltem non est in angelis beatis.

Quarto. Item quia spes, & fides annexam habent imperfectionem essentialem, ideo non sunt in beatis: sed penitentia annexam habet imperfectionem essentialem: quia presupponit in penitente peccatum fuisse: ergo non est in beatis.

In oppositum. **C**ONTRA, Sap. primo. Iustitia perpetua est: sed penitentia est iustitia quædam: ergo perpetua est.

Item quamuis beati nihil possint pati, tamen in eis est patientia, secundum illud psal. Patientia pauperum, non peribit in fine: ergo a simili, quamuis non possunt dolere, tamen in eis est penitentia.

C O N C L V S I O.

Penitentia virtus, cum in nonnullis beatorum patris reperiat saltem secundum habitum, & actus possibilitatem, in nonnullis etiam secundum actum quamuis longè perfectiorem quam in via, in cunctis ipsa reperiri perhibetur. Christo & angelis exceptis, qui possibilitate ad actum penitendi cum careant, penitentia expertes penitus sunt.

AD ISTAM questionem dicunt aliqui beatorum quidam sunt, qui nunquam peccauerunt, peccare tamen potuerunt, & si peccassent in eis peccatum remitti potuisset. Alij sunt, qui nunquam peccauerunt, sed peccare potuerunt, tamen si peccassent, non potuisset in eis peccatum remitti, cuiusmodi sunt angeli sancti. Alij sunt qui peccare potuerunt, & peccauerunt, ut in beato Petro, & in multis san-

ctis patet, quod peccatum fuit in eis remissum.

In primis est habitus penitentia, quia quis in eis nunquam habuerit actum, tamen habere potuit, habitus enim infusus non presupponit actum, nec includit: sed presupponit in subiecto suo possibilitatem ad actum possibilem elici, per illum eundem habitum in numero, vel per alium eiusdem speciei, quis autem ille idem habitus penitentia in numero, qui in eis est, nunquam in eis actum habere potuerit respectu mortalis peccati: quia peccare non potuissent mortali peccato, quia illum habitum corrupuissent, tamen in eis potuissent habere actum suum, respectu venialis peccati, & alius habitus penitentia eiusdem speciei cum isto potuissent in eis habere actum suum, et respectu mortalis peccati. In tertijs est habitus penitentia: quia in eis, & potuit habere actum suum, & habuit, & adhuc habet, non actum, quod est de peccato dolere, sed quod est gaudere de peccati remissione, & se velle nunquam peccasse, si esset possibile. In medijs vero non est virtus penitentia: quia nunquam potuissent habere actum in eis: quia quamuis peccare potuerint, tamen si peccassent, nunquam virtuosè penitere potuissent, sicut patet in angelis qui peccauerunt. In Christo etiam quamquam peccauit, nec peccare potuit, non est penitentia virtus, ut enim dictum est, habitus presupponit esse, vel fuisse in illo, in quo est possibilitatem ad eius actum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod virtus penitentia non est in damnatis: quia quamuis peniteant de peccato suo, pro penam horribilem, quam pro eo sustinent, tamen non penitent de peccato, in quantum est contra iustitiam legis diuinæ, nec ad hoc, ut expietur in eis, unde non penitent in spe venia.

AD SECUNDVM dicendum, quod penitentia in beatis non habet actum, quem habuit in via, qui est de peccato dolere, sed actum conuenientem fini, qui est gaudere de remissione peccati, eiusdem enim virtutis est de peccato dolere, & de eius remissione gaudere.

Tertium bene concludit. AD QUARTVM dicendum, quod in penitentia non est aliqua essentialis imperfectio repugnans gloria, sicut est in fide, & spe: sed actus eius quem habet in via, talem habet imperfectionem, & quantum ad illum actum non dico eam in patria remanere.

Ex dictis satis patet virtutem penitentia esse in illis, qui sunt in purgatorio, & quantum ad habitum, & quantum ad actum, qui est de peccato dolere, & aliquo modo, quantum ad illum qui est gaudere de remissione peccati, & ideo de hoc non oportet hic facere questionem.

A R T I C V L V S IIII. C O N S E Q V E N T E R, quaritur de quarto principali. Et circa hoc quaruntur duo.

Primo vtrum penitentia sit in nobis ex acquisitione.

Secundo vtrum concipiatur ex timore.

Q V A E

Q V A E S T I O I.

Utrum penitentia sit in nobis ex acquisitione.

Arg. I. **V**IDEATUR, quod non: quia nullum peccatum necessarium est ad illud, quo acquiritur virtus: sed peccatum est necessarium ad actum penitentia: ergo virtus penitentia non acquiritur per suos actus, sed omnis virtus, quod est nobis ex acquisitione acquiritur per actus: ergo penitentia non est in nobis ex acquisitione.

Secundo. Item Auic. 6. Metaph. c. 3. Causa dignior est causato, sed actus precedens virtutem non est dignior virtute: ergo virtus penitentia, non potest acquiri per actus.

Tertio. Item Aug. de fide ad Pe. parum ante mediū. Hoc Deus disposuit, ut si quis bonitatem voluntatis perderet, nunquam eam sine diuino munere repararet, sed penitentiam voluntatis bonitas reparatur: ergo penitentia est munus, quod nobis a Deo infunditur.

In oppositum. **C**ONTRA, penitentia continetur sub iustitia, sed iustitia in nobis est ex acquisitione, ut in 3. li. ostensum est: ergo similiter, & penitentia.

Item secundum philosophum 2. Ethic. ca. 1. Temperata, operantes efficiunt temperati, operando fortia fortes: ergo similiter ex multotiens penitere potest acquiri in nobis penitentia virtus.

C O N C L V S I O.

Nedum penitentia quæ est in ordine ad humanam politiam naturaliter ex acquisitione est, sed & ea, quæ ad suprahumanam, virtute supernaturalium principiorum virtus etiam acquisita rationabiliter dici potest, cum voluntas ex frequentatis actibus penitendi in se habitum ad similes actus inclinatem valeat generare.

Responsio. **R**ESPONDEO, quod duplex est penitentia, vna habitans hominem ad puniendum peccatum proprium in ordine ad finem non transcendente nostram facultatem naturalem. Alia in ordine ad finem supra nostram naturalem facultatem penitentia primo modo dicta innata sunt nobis principia, scilicet naturalis cognitio boni, & dilectio, & naturalis cognitio mali, & eius detestatio, in quorum virtute per actus potest habitus penitentia acquiri. Penitentia autem secundo modo dicta a nobis etiam acquiri potest per actus: ut aliqui dicunt, non tamen in virtute naturalium principiorum, sed supernaturalium, scilicet supernaturalis cognitionem, & dilectionem finis transcendente nostram naturalem facultatem: sicut enim in virtute principiorum nobis inditorum possumus acquirere penitentiam in ordine ad ciuilitatem inferiorem, sic in virtute principiorum supernaturalium acquirere possumus penitentiam in ordine ad ciuilitatem superiorem, quæ est vita æterna. Alijs autem videtur,

quod hæc penitentia est in nobis per solam infusionem: quia & si anima sit in potentia ad recipiendum talem habitum, non est tamen educibilis de potentia animæ, & ideo per quæcunque alium supernaturalem habitum animatalem habitum penitentia causare non potest: quia ex quo de eius potentia non est educibilis ipsum causaret de nihilo, quod impossibile est.

AD PRIMVM dicendum, quod nullum peccatum est necessarium ad acquisitionem virtutis, tanquam actus, quo virtus acquiritur, non tamen est inconueniens, quod ad acquisitionem penitentia primæ modo dicta requiratur peccatum, tanquam materia, seu obiectum illorum actuum, per quos acquiritur penitentia. Aliqui tamen dicunt, quod ex multotiens detestari peccatum representatum cognitioni acquiri potest habitus, quo homo ipsum prompte detestatur, si fuisset commissum.

AD SECUNDVM dicendum, quod & si causa principalis sit dignior causato, non tamen oportet hoc esse verum de causa instrumentali, actus autem precedentes virtutem sunt, quasi causa instrumentalis in acquisitione virtutis, operantur enim in virtute principiorum a nobis inditorum, quæ sunt naturalis cognitio, & dilectio boni, & naturalis cognitio, & detestatio mali, quæ nobiliora sunt, quam acquisita virtus, & quam actus procedentes ex ea, quantum ad illud precise, quod supradictis principijs superaddunt, sicut in speculatiuis principijs, & habitus principiorum nobiliora sunt, conclusionibus, & scientia.

AD TERTIUM dicendum, quod procedit de penitentia habitante hominem ad puniendum peccatum in ordine ad finem transcendente nostram naturalem facultatem, qui est vita æterna.

Argumenta ad partem aliam procedunt de penitentia habitante hominem ad puniendum peccatum in ordine ad finem, non transcendente nostram naturalem facultatem, quæ penitentia aliqualis est dispositio ad illam penitentiam, per quam a Deo nobis remittuntur peccata.

Q V A E S T I O II.

Utrum penitentia concipiatur in nobis ex timore.

VIDEATUR, quod non. Fortior est motus amoris, quam timoris: timor enim oritur ex amore: ergo conceptio magis attribui debet amori, quam timori.

Item penitentia ordinatur ad purificandum cor: ergo eius conceptio maxime debet attribui primo principio purificationis: sed illud non est timor, sed fides, iuxta illud Act. decimo quinto. Fide purificans corda eorum: Ric. super 4. Sen. M 2 ergo

ergo pœnitentia non concipitur ex timore: sed ex fide.

Tertio. Item idem non concipitur ex seipso: quia sicut dicit Aug. primo de Tri. c. primo. Nulla omnino res est que seipsam gignat, vt sit, sed idem est timor & pœnitentia, vtriusque enim est idem obiectum, & sub eadem ratione, scilicet peccatum, in quantum est Dei offensus, & idem actus. scilicet peccatum sub predicta ratione resurgere: ergo pœnitentia non concipitur ex timore.

In oppositum. CONTRA, Eccl. i. Timor domini expellit peccatum: sed non nisi mediante pœnitentia: ergo pœnitentia concipitur ex timore.

Item Magister in littera, huius dist. cap. i. Pœnitentiæ virtus timore concipitur.

CONCLUSIO.

Pœnitentiam, secundum dispositionem ex timore magis, quam ex fide, spe, & amore concipi certum est.

Responsio. RESPONDEO, qd pœnitentiam concipi dupliciter potest intelligi, aut qd concipiatur secundum seipsam, & sic non est verum de illa, que in nobis est per infusionem, aut secundum suam dispositionem in nobis, & sic concipitur, & ex fide, & spe, & aliquo amore, & ex timore: quia enim illa dispositio ex parte nostra est voluntaria, & vnus motus voluntatis possunt esse diuersa motiua, ideo non semper est vnus motus concipiendi illam dispositionem: quia tamen de moralibus iudicandum est, secundum hoc, quod accidit, vt in pluribus, secundum sententiam philosophi, i. Eth. cap. 2. & vt frequentius mouentur peccatores ad pœnitentiam per timorem, quam per spem, vel amorem boni, ideo magis dicitur pœnitentia concipi ex timore, quam spe, vel amore.

Ad primam. AD PRIMVM, in oppositum dicendum, qd quamuis simpliciter amor boni sit fortior motus, quam timor oppositi mali, tamen existens in peccato, quia non percipit saporem dulcedinis boni, ideo non sic mouetur ad de testationem peccati ex amore boni, sicut ex timore mali, & vt frequentius hoc videmus, qd peccatores magis horrent pœnam gehennæ, quam desiderant vitam gloriæ.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, qd fides purificat cor per modum ostendentis timenda, & amanda. Timor etiam, in quantum ab ipso inchoatur motus voluntatis recedentis a peccato, & tendentis ad Deum, pœnitentia vero in quantum impetrat charitatem, per quam formaliter purificat cor: & ideo quamuis pœnitentia concipiatur ex fide, non propter hoc sequitur quin etiam concipiatur ex timore, & magis, quam ex fide: quia est dispositio magis propinqua: quia ex fide non concipitur pœnitentia, nisi in quantum fides ostendit timenda, vel amanda.

Ad tertiam. Ad tertium dicendum, quod non est idem timor, & pœnitentia, nec vtriusque idem est

formale obiectum, timoris enim feruili obiectum est peccatum, in quantum meretur arduum malum pœnæ, & timoris filialis, in quantum est malum arduum contrarium diuinæ reuerentiæ: pœnitentiæ autem in quantum est contrarium iustitiæ legis diuinæ, & expiabile per actum pœnitentis, neq; tantum respicit pœnitentiæ peccatum, in quantum est præteritum: sed etiam ex consequenti, in quantum est futurum: quia non facit aliquis gratam, & debitam emendam illi quem offendit si cauere a faciendo si bi nouam iniuriam non proponit.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER queritur de quinto principali. Et circa hoc quaruntur duo.

Primo vtrum prius ordine nature formetur habitus pœnitentiæ, quam eius subiectum.

Secundo vtrum prius ordine nature formetur actus pœnitentiæ, quam habitus.

QVÆSTIO I.

Vtrum prius ordine nature formetur habitus pœnitentiæ, quam eius subiectum.

VIDETUR, qd sic: quia quando cunque vnus accidens est in aliquo subiecto, mediante aliquo alio accidente, prius ordine nature informat illud accidens, quam eius subiectum. Vnde quia color est in corpore, mediante superficie prius ordine nature informat superficiem, quam corpus: sed habitus charitatis est in voluntate, mediante habitu pœnitentiæ: ergo prius ordine nature informat habitum pœnitentiæ, quam voluntatem, quæ est pœnitentiæ subiectum.

Item sicut se habet lux corporalis ad colores: ita gratia quæ est lux spiritualis ad virtutes: sed lux corporalis, prius ordine nature format colores, quam subiectum colorum: ergo similiter lux spiritualis, quæ est gratia, prius ordine nature format virtutes, quam virtutum subiectum.

CONTRA, immediatum subiectum habitus potest agere per illum habitum actum ad quem eliciendum ille habitus ordinatur: sed habitum pœnitentiæ non potest diligere Deum pro se, & super omnia, qui est actus ad quem eliciendum ordinatur charitatis habitus: ergo habitus pœnitentiæ non est immediatum charitatis subiectum: sed si prius ordine nature formaretur charitate, quam ipsa voluntas esset immediatum charitatis subiectum: ergo non informatur prius ordine nature, quam eius subiectum, quod est voluntas.

CONCLUSIO.

Omnibus pensatis subiectum pœnitentiæ ordine nature prius est ipsa pœnitentia habitu charitatis.

RESPONDEO, qd habitus pœnitentiæ per infusionem charitatis dupliciter formatur, quia

quia per hoc habitus pœnitentiæ a Deo, de cōdigno acceptatur, & fortior efficitur: predicta autē acceptatio dicitur per quandam similitudinē pœnitentiæ formatio: quia sicut res per suam formā potest facere opera, per quæ suum finem consequitur: ita habitus pœnitentiæ per acceptationem prædictam consequitur finem ad quē ordinatur, quæ est perducere pœnitentē ad vitam æternam. Quod autem per charitatem habitus pœnitentiæ fortior efficiatur, patet, quia duorum concordatium in actione, quodlibet redditur fortius per sui coniunctionem cum alio: sed actus pœnitentiæ, & charitatis concordat: ergo habitus pœnitentiæ ex sui coniunctione cum habitu charitatis, fortior redditur: & quāuis aliquo modo habitum charitatis iuuet, nō tamen propter hoc potest dici, qd charitas sic formetur per pœnitentiam, sicut econuerso: quia formatio habitus est per formalem rōnem obiecti. Formalis autē ratio obiecti charitatis, est ratio bonitatis, & ideo charitas formaliter est bona, & habitus pœnitentiæ est bonus bonitate acceptabili de condigno, per participationem bonitatis ipsius charitatis.

Dico ergo, qd accipiendo formationē, quorumlibet prædictorum modorum aliquo modo prius ordine nature formatur habitus pœnitentiæ, quam eius subiectum, & aliquo modo econuerso, & principaliter, quod sic patet.

Illud dicitur esse prius ordine nature, quod habet aliquam rationem causalitatis respectu illius, Deus autem acceptat pœnitentem, propter habitum pœnitentiæ, & habitum propter pœnitentem: quia tamen ipse homo per se consideratur creatura esse dignior, & plus participans de perfectione per se bonitatis, quam habitus pœnitentiæ consideratus per se, ideo magis acceptatur habitus pœnitentiæ, propter pœnitentem, quam econuerso, sicut medicus magis acceptat medicinam propter hominem, quam econuerso.

Præterea, quamuis fortitudo, quæ est in voluntate per charitatem, aliquo modo dependeat ex fortitudine, quæ est in habitu pœnitentiæ per charitatem, tamen hoc magis dependet ab alia. Ex dictis patet, qd omnibus pensatis formatio subiecti pœnitentiæ per habitum charitatis, plus habet de prioritate, secundum ordinem nature, respectu formationis habitus pœnitentiæ, quam econuerso.

Ad primam. AD PRIMVM, dicendum, qd vnus accidens esse in subiecto, mediante alio accidente, dupliciter potest intelligi.

Vno modo, ita qd primo immediate suscipiatur in alio accidente, sicut in subiecto, & sic est color in corpore, mediante superficie: sed non sic est charitas in voluntate, mediante habitu pœnitentiæ.

Alio modo, qd aliud accidens reddat subiectum magis congruum, seu dispositum ad susceptionem ipsius, & sic est charitas in voluntate,

mediante habitu pœnitentiæ, non aut oportet, qd accidens, quod sic est in aliquo subiecto, mediante alio accidente, prius ordine nature informat illud accidens, quam subiectum.

Ad secundum dicendum, qd maior est falsa, non enim per similem modum format charitas, alias virtutes, sicut lux corporalis colores, quod satis patet ex dictis, quomodo autem lumen se habeat ad colores, lib. 2. di. 4. q. articuli 2. ostensum est.

ARGVMENTVM ad partem secundam, nō plus cōcludit, nisi qd habitus pœnitentiæ non est charitatis immediatū subiectū, & hoc est verum, non. n. quicquid disponit ad aliquam formam primo informat illa forma, nec est immediatior ei, dispositio. n. accidentalis in materia, ad complementum substantialis formæ, non prius ordine nature informatur substantiali forma, quam materia, nec est immediatior ei: immo complementum formæ substantialis, longe est intimius ipsi materie, quam illa dispositio accidentalis.

QVÆSTIO II.

Vtrum prius ordine nature formetur actus pœnitentiæ, quam habitus.

VIDETUR, qd sic. Illud prius ordine nature formatur charitate, qd prius ordine nature a Deo acceptatur: sed prius ordine nature acceptatur a Deo actus pœnitentiæ, quam habitus: quia pœnitentiæ habitus ordinatur ad actum, sicut ad proximum finem: & Deus prius ordine nature acceptat bonum, quod est finis, quam bonum, qd est ad finem: quia bonum quod est ad finem acceptat, propter finem: ergo prius ordine nature formatur charitate actus pœnitentiæ, quam habitus.

Item duorum formabilium illud prius ordine nature formatur, propter quod formatur aliud: sed habitus pœnitentiæ formatur charitate, propter actum: quia actus meretur de cōgruo formationem habitus: ergo prius ordine nature formatur charitate actus pœnitentiæ, quam habitus.

CONTRA, trium quæ formantur per vnū prius ordine nature formatur illud, quod est propinquius primo formato, quam illud, qd est ab eo remotus: sed voluntas, & habitus pœnitentiæ, & eius actus sunt tria, quæ formantur per vnā charitatem: cum ergo primo formatum per eam sit voluntas, cui est propinquior habitus pœnitentiæ, quam eius actus, cum habitus sit medius inter potentiam, & actum, prius ordine nature formatur charitate habitus pœnitentiæ, quam actus eius.

CONCLUSIO.

Prius natura habitum pœnitentiæ, quam actum charitate formari asserimus.

Respon.

RESPONDEO, habitum virtutis esse charitate formatum est potentiam illo habitu habituam posse moueri per voluntatem charitate formatam, ad eliciendum illius habitus, actum Deo acceptabilem, seu acceptum: cum ergo habitus pñæ sit in voluntate, vt in subiecto, habitum pñæ esse formatum charitate est ipsam voluntatem posse moueri a seipsa, per charitatem ad eliciendum habitus pñæ Deo acceptabilem, seu acceptum, ex hoc enim est in habitu pñæ moralis bonitas Deo accepta: quæ dicitur aliquo modo, pñæ forma, non tamen, vt credo aliquid absolutum addens super pœnitentiæ habitum, sed debitam habitualem relationem in vltimum finem: actum autem habitus pñæ charitate formari, est ipsum actum per voluntatem referri modo acceptabili Deo in vltimum finem: ex hoc enim est moralis bonitas Deo accepta in actu ipso, nõ super ipsum aliquid absolutum addens: sed tantum actualem relationem in vltimum finem: & quia prius ordine naturæ est potentiam habituam habitu potentia, posse moueri ad eliciendum actum pñæ Deo acceptum, quam ipsum actum elici, & prius ordine naturæ est ipsum actum elici, quam ipsum in vltimum finem referri modo Deo accepto, sequitur, qd prius ordine naturæ formatur per charitatem actus pœnitentiæ, quam actus elicitus ab illo habitu.

Ad primũ. AD PRIMVM, in oppositum dicendum, qd quamuis Deus prius, secundum rationem intelligendi intendat acceptationem actus, quam habitus, tamen quia actus elicitus, ab habitu, non est natus acceptari in executione, sicut nec formari, nisi mediante acceptatione, & formatione sui habitus: ideo in executione, prius ordine naturæ acceptatur habitus, quam actus: nec mirum, finis enim quauis prior sit in intentione, tamen e contrario est in executione.

Ad secundũ. Ad secundum dicendum, qd quamuis actus mereatur de congruo formationem habitus, ex hoc tamen non sequitur, qd prius ordine nature formetur, quam habitus: quia sicut actus perfectus non est, nisi sit a virtutis habitu perfecto, sic actus elicitus, ab habitu formatus non est, nisi sit ab habitu formato. Vnde in executione formatio habitus, habet aliquam rationem causalitatis, respectu formationis actus, quamuis econuerso, sit in intentione formantis.

ARTICVLVS VI.

CONSEQUENTER queritur de sexto principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo, vtrum aliquando formetur actus pœnitendi, non elicitus ab aliquo pœnitentiæ habitu.

Secundo, vtrum actus pœnitendi formatus sit nobilior, quam eius habitus.

QVÆSTIO I.

Vtrum aliquando formetur actus pœnitendi non elicitus ab aliquo pœnitentiæ habitu.

VIDETVR, qd non: quia omnis actus voluntatis, formatus ab aliquo habitu virtuoso elicitur. Omnis. n. talis actus meritorius est actus alicuius virtutis: sed actus pœnitendi formatus, est actus voluntatis: ergo omnis actus pœnitendi formatus actus est alicuius habitus virtuosus: & constat, qd non alterius, quam habitus pœnitentiæ:

Item quanto actus a charitate formatur immediatus, tanto est nobilior: sed si actus pœnitendi, non elicitus a pœnitentiæ habitu formaretur, a charitate immediatus formaretur, quam ille, qui elicitur a pñæ habitu: quia talis formatur suo habitu mediante, vt visum est in precedenti questione: ergo actus pœnitendi formatus, non elicitus a pœnitentiæ habitu, esset nobilior, quam elicitus ab habitu pœnitentiæ, quod est falsum.

CONTRA, aliquando peccator p pñam in breui tempore iustificatur: vt patet de digno pœnitentibus, imminente articulo mortis: sed in breui tempore, non acquiritur habitus pñæ, nec aliqua virtus, quod probari potest, ex dictis philosophi 1. lib. Ethi. cap. 9. & lib. 2. ca. 1. ergo aliquando formatur actus pœnitendi, non elicitus ab aliquo pœnitentiæ habitu.

CONCLUSIO.

Aliquem actum pœnitendi charitate formabilem a voluntate elici posse, absque vilo pœnitentiæ habitu asseuerare possumus, at non nisi diuino suffragante auxilio.

AD ISTAM questionem dicunt aliqui, quod nunquam formatur actus pœnitendi, nisi elicitus ab aliquo habitu pœnitentiæ acquisito, vel infuso. Vnde dicunt, quod primus pœnitendi actus illius, qui pœnitet imminente mortis articulo, nunquam formatur: sed talis infunditur pœnitentiæ habitus a quo elicitur nouus pœnitendi actus, & ille formatur, & alius definit esse.

Sed quia hæc opinio, nec auctoritate, nec ratione probatur, nec apparet ratio, quare primum actum oporteat desinere esse, & alium substitui.

Ideo videtur mihi dicendum, quod aliquando formatur actus pœnitendi, non elicitus ab aliquo pœnitentiæ habitu, sicut enim habitus pœnitentiæ charitate formatur, per hoc, quod voluntas, quæ in eius im-

immediatum subiectum charitate formatur, ita actus pœnitendi a voluntate elicitus immediate aliquo pœnitentiæ habitu formatur per hoc, qd voluntas, quæ est eius immediatum subiectum charitate formatur, & quamuis concedam aliquem actum pœnitendi charitate formabilem posse elici a voluntate, non mediante aliquo pœnitentiæ habitu, tamen non concedo, nec debet concedi talem actum posse elici a voluntate, sine aliquo supernaturali adiutorio: vt declaratum est li. 2. dist. 7. in illa questione. Vtrum diabolus possit dignè pœnitere.

Ad primũ. AD PRIMVM in oppositum, dicendum, quod maior non est vera, nec oportet, quod omnis actus meritorius, sit actus virtutis: sic intelligendo, quod ille idem in numero sit elicitus a virtute, vel consonus virtuti, & quod simul ei a virtute possit elici, cum autem voluntas est in actu pœnitendi non elicitus ab aliquo habitu pœnitentiæ, & durante isto actu, sibi infunditur habitus pœnitentiæ cum charitate, quamuis iste actus non possit dici elicitus ab illo habitu, cum esset elicitus ante eius infusionem, tamen illi habitui est consonus, & alius actus isti similis ab illo habitu, potest elici.

Ad secundũ. Ad secundum dicendum, quod non oportet vniuersaliter maiorem esse veram, nisi intelligatur ceteris paribus. In proposito autem non sunt cetera paria: quia equali charitate perfectius formatur actus pœnitendi elicitus, ab habitu, quam non elicitus ab habitu, si sit equalis conatus voluntatis in vtroque actu.

QVÆSTIO II.

Vtrum actus pœnitentiæ formatus sit nobilior, quam eius habitus.

VIDETVR, quod non: quia causa nobilior est effectus. Vnde Augu. lib. 83. q. questione. 2. Omne quod fit ei a quo fit par esse non potest. Sed habitus pœnitentiæ est causa sui actus: ergo est eo nobilior.

Item secundum philosophum 3. Topi. Bonum diuturnius magis est eligendum, eo quod minus est huius: sed habitus pœnitentiæ est bonum diuturnius, quam eius actus: quia habitus manet, & actus transit: ergo habitus nobilior est, quam actus.

Item illud bonum nobilior est, quod plus, & principalius remuneratur, quã illud, quod minus: sed gratia, quæ est habitus principalis, & plus remuneratur, quam eius actus, vnde Zac. 4. dicitur. Exequabit gratiam gratiæ, idest gratiam patriæ, gratiæ viæ: ergo nobilior est habitus gratiæ, quam actus eius: ergo a simili, & habitus pœnitentiæ, quam eius actus.

CONTRA, secundum philosophum 3. Topic. Illud quod est simile meliori, secundum optimum, quod est in eo, est melius: sed actus virtutis est similior Deo, qui est optimus, quã habitus, & attenditur ista similitudo, quantum ad illud, quod est in Deo nobilissimum, quod est esse purum actum: ergo actus virtutis nobilior est, quam habitus: sed pœnitentiæ est virtus: ergo actus eius nobilior est, quã habitus.

CONCLUSIO.

Actum pœnitentiæ formatum habitu nobiliorem esse auctoritate, exemplo, & ratione ostenditur.

RESPONDEO, quod actus pœnitentiæ formatus est nobilior, quam eius habitus, quod potest declarari auctoritate exemplari manuuctione, & ratione.

Auctoritate sic, secundum philosophum, primo Ethi. cap. 6. Felicitas ciuilis, non consistit in virtute: sed secundum eundem, eo. li. cap. 9. consistit in optima operatione, secundum optimam virtutem: cum ergo secundum eundem li. primo, cap. 6. prædicta felicitas, sit finis ciuilis vitæ, operatio virtutis nobilior est, ipsa virtute: cum ergo habitus pœnitentiæ formata sit virtus, actus pœnitendi formatus, nobilior est suo habitu.

Hoc idem ostendo exemplari manuuctione, sicut se habet dispositio ad habitum, ita aliquo modo se habet habitus ad actum: quia sicut dispositio est quædam preparatio coadiuuans ad susceptionem habitus, ita habitus est quædam qualitas disponens potentiam, & adiuuans ad eliciendum actum perfectum, & modo perfecto: cum ergo videamus habitum nobiliorem dispositione, & dispositionem ordinari ad ipsum, concedi debet actum pœnitendi formatum esse nobiliorem sub habitu, & suum habitum ordinari ad ipsum, tãquam ad aliquid nobilior eo. Vnde cõuenienter dicitur, qd actus pœnitendi est finis proximus habitus pœnitentiæ. Et consequenter ostendo, ppositum, per rationem duorum, per quæ receditur a malo culpæ, & acceditur ad summum bonum, illud est nobilior, per quod magis receditur a malo culpæ, & perfectius acceditur ad summum bonum: sed per formatum actum virtutis, magis receditur a malo culpæ, quam per virtutis habitum: longius enim est malo, ceteris paribus, qui longe est ab eo, in actu, quam qui non est ab eo longe, nisi in habitu: per actum etiam perfectius acceditur ad summum bonum, quam per habitum. Vnde beatitudo vera, magis consistit in actu charitatis perfectæ, & in actu illius habitualis luminis, per quod intellectus eleuatur ad videntium clare Deum, quam in habitu charitatis, & in illo habituali lumine: ergo nobilior est formatus actus virtutis, quam habitus: cum ergo habitus pœnitentiæ formatus, sit virtus, actus pœnitendi formatus est nobilior illo habitu.

Ad primū AD PRIMVM, in oppositum dicendum, q̄ habitus penitentię non est tota causa, nec principalior pars causę ipsius actus penitendi: causatur enim actus penitendi a voluntate, & ab obiecto, & ad ipsum eliciendum disponitur voluntas per habitum penitentię, & ad imperandum, vt talis actus eliciatur disponitur per charitatem, ita q̄ in eliciendo principalior causa, sub Deo est voluntas, in specificando obiectum, in disponendo imperatiue charitas, in disponendo ad eliciendum penitentię habitus, quamuis autem causa principalis sit effectū nobilior, non tamen oportet, q̄ dispositio causę ad prompte, & faciliter agendum sit nobilior actū.

Ad secundū Ad secundum dicendum, q̄ maior intelligenda est ceteris paribus, diuturnior enim est lapis, quam equus, nec tamen propter hoc melior est.

Ad tertium Ad tertium dicendum, q̄ quamuis æquales in habitu luminis glorię, & charitatis primę equaliter Deum videant, & eo fruuntur, supposita æqualitate naturalis virtutis, tamen isti habitus dātur maiores animę, propter bona opera, quę fecit ex charitate, quam sit ex habitu charitatis vię illa bona opera non fecisset, vnde gratia vię, & bona opera per eam elicitā comprehenduntur nomine gratię, in illo verbo. Exequabit gratiam gratię.

ARTICVLVS VII.

CONSEQUENTER quæritur de septimo principali. Et circa hoc quæruntur duo.

Primo vtrum, per penitentiam possit remitti quodcunque peccatum.

Secundo vtrum, per eam possit remitti tota pœna debita peccato.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum per penitentiam possit remitti quodcunque peccatum.

¶ T V I D E T V R, q̄ non: quia illud per quod remittitur peccatum tantę bonitatis debet esse, quāta est malitia in peccato: sed malitia peccati, est infinita, cum sit contra bonum infinitū: sed bonitas penitentię nostrę est finita: ergo per penitentiam non potest remitti peccatum.

Item omnis penitentia, aut est informis, aut formata: sed per pñiam informem, cū non sit digna, nō potest remitti peccatum: nec per formatam, quia p̄supponit remissionē peccati, sicut introductio vnus formę, p̄supponit expulsionem formę contrarię: ergo per nullam penitentiam remittitur peccatum.

CONTRA, Ezec. 18. Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis, sequitur: omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor.

Item Magister in littera, huius di. c. penul.

Talis est erga homines pietas Dei, & parum post, sequitur, q̄ si ad summum perueniat aliquis malorum, & inde velit reuerti ad virtutis viam suscipit, & libenter amplectitur.

CONCLUSIO.

Penitentia formata peccatum quodcunque remitti nemo vnus fidelium est qui ambigere possit, informis autem, etsi ad peccati remissionem specialius quā. quacunque alia virtus disponat, ex se tamen remittere nequit.

RESPONDEO, q̄ penitentia potest accipi pro pñia informi, aut formata per grām, & vtroque modo potest accipi pro habitu, vel actū interiori: dico ergo, q̄ pñiam informē, siue accipiatur pro habitu, siue pro actū interiori, siue exteriori, siue pro omnibus simul non potest remitti peccatum, nisi dispositiue; in quantum per ipsam disponitur homo ad suscipiendum grām Dei, per quam formaliter remittitur peccatum: specialius tamen disponit, & directius ad peccati remissionem, quā quacunque alia virtus informis, quia omnia peccata in hoc conueniunt, q̄ vnū quodque est quādam iniustitia, cōtra iustitiam legis diuine: & pñia specialiter, & directe disponit hominē ad hoc, vt possit & velit pro illa iniuria debitam emendam facere, cum adiutorio Dei. Quomodo autem se habeat ad remissionem culpę penitentia formata, inferius declarabitur.

AD PRIMVM, in oppositum dicendum, q̄ quamuis bonitas pñię nostrę sit finita, tamen virtus meriti Christi, sine quā per pñiam non possemus mereri remissionē peccati, aliquo modo est infinita, in quantum fuit meritū illius, qui bonitatem habet infinitam.

Ad secundum dicendum, q̄ & si pñia informis, non sit digna per se, tamen ipsa de congruo meretur suam formationem, & ex consequenti peccatorum remissionem, quā duo Christus meruit de condigno vniciquę penitenti, fideliter facienti quod in se est, vt in 3. lib. visum est.

QVÆSTIO II.

Vtrum per penitentiam possit remitti tota pœna peccato debita.

¶ T V I D E T V R, q̄ non: quia Sap. 11. per quę peccat, quis per hoc, & torquetur: ergo cum non tantum peccetur corde, sed & ore, & corpore: nunquam tātum potest homo penitere in corde, quin sit debitor pœnę in corpore.

Item quantumcunque perfecte homo peniteat, tamen confiteri tenetur, & penitentia iniunctam facere.

Item per penitentiam non potest remitti tota pœna per peccatum contracta: ergo multo minus pœna satisfactoria cum sit vtilior.

CONTRA, latro, per penitentiam meruit totam

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 14. p. 2. ar. 1. q. 3. D. Th. p. 3. q. 86. ar. 2. Sco. li. 4. di. 14. q. 1. Ale. p. 4. q. 12. m. 4. ar. 2. Secundo.

In oppositum.

totam remissionē pœnę peccatis suis debite, aliter non dixisset ei Christus. Hodie mecum eris in paradiso.

Item actus exterior acceptatur, propter actum interiorē. Vnde Glo. super illud Gen. 4. Respexit Deus ad Abel. Mentem offerentis non oblationem attendit, quā placet ex munditia offerentis: cum ergo per actum exteriorē possit remitti tota pœna peccato debita, multo fortius hoc potest fieri per actum penitentię interiorē.

CONCLUSIO.

Vtique & tota pœna per penitentiam exolui potest, etsi non semper remissa offensa remittatur, & satisfactoria emenda.

RESPONDEO, q̄ non est dubium, quin per penitentiam ratione sui actus interioris, & exterioris, simul possit remitti tota pœna peccato debita, vel vt melius dicam, exolui: tanta etiam potest esse intensio actus interioris, q̄ per eius perfectionem, & dolorem sensibilem, causatum ex perfectione actus meretur penitens remissionem totius pœnę peccato debite, vel per æquivalentiam soluit totam penam peccato debitam, ita, q̄ si post completum illius contritionis motum decederet, nullam penam in purgatorio sustineret, hoc autem non conuenit cui libet cōtritioni: quia non semper, cum remittitur offensa, remittitur satisfactoria emenda.

AD PRIMVM, in oppositum dicendum, q̄ cum per membra non peccetur, nisi instrumentaliter: ita q̄ secundum Ansel. de concep. Virgina. cap. 4. Quicquid faciunt totum imputandum est voluntati; illud verbum, Sap. intelligitur, secundum congruitatem, non necessitatem.

Ad secundum dicendum, q̄ post quantamcunque contritionem necessaria sit confessio, & alicuius operis exterioris expletio, si facultas affuerit, hoc est propter oblationem p̄cepti: quia reconciliari debet peccator, non tantum secundum iudicium Dei: sed etiam secundum iudicium militantis ecclesię. Vnde actus penitendi, nec peccatum, nec pœnam remitti, nisi sit cum proposito confitendi, & iudicium ecclesię subeundi facultas affuerit: quia aliter actus ille non esset sufficiens, neq; esset contritio: quia contritio est actus penitendi formatus gratia.

Ad tertium dicendum, q̄ pñia est remediū directē ad purgationem personę, non naturę nisi in quantum purgatio personę meretur purgationem corruptionis naturę, post hanc vitā recipiendam, istę autem pœnę quę dicuntur contractę directē respiciunt naturam, pœna autem satisfactoria directē respicit personā.

ARTICVLVS VIII.

CONSEQUENTER, quæritur de octauo principali. Et circa hoc quæruntur duo.

Primo vtrum, omnes virtutes amissę per penitentiam restituantur.

Secundo vtrum, bona opera mortificata, per consequentem penitentiam viuificentur.

QVÆSTIO I.

Vtrum omnes virtutes per penitentiam restituantur.

¶ T V I D E T V R, q̄ non: quia secundum philosophum, 2. Eth. ca. 3. Si gnus habitus est superueniens voluptas in operę: sed multi sunt penitentes, qui non delectantur in actibus omnium virtutum: sed actus eis conformes, cum magno labore, & difficultate operantur: ergo per penitentiam non omnes habitus virtutum restituantur.

Item impossibile est simul voluntatem inclinari ad aliquod bonum, & ad malū illi oppositum: sed per virtutem voluntas inclinatur ad bonum: ergo habens virtutem non inclinatur ad malum illi bono oppositum: sed multi sunt penitentes, quorum voluntas inclinatur ad malum oppositum bono, ad quod inclinatur aliqua virtus: ergo non omnes virtutes per penitentiam restituantur.

Item illud, per quod virtutes restituantur, earum infusionem p̄cedit: sed pñia non p̄cedit virtutes alias, quia omnes virtutes simul infunduntur: ergo per penitentiam non omnes virtutes restituantur.

CONTRA, per pñiam penitens iustificatur: sed generalis iustitia per quam aliquis in conspectu Dei iustus dicitur, comprehendit omnem virtutem: quia innocens vita omnem requirit virtutem, & sicut dicit Glo. super illud psal. Feci iudicium, & iustitiam: hic est affertio innocentis vitę: ergo per penitentiam, omnes virtutes amissę restituantur.

Item Glo. super illud Isa. 52. non adicit vltra, anima si per penitentiam pristinum robur recepit, vocabitur habitaculum sancti, & fiet templum Dei: sed pristinum robur, non reciperet anima per penitentiam, nisi per eā omnes virtutes amissę restituerentur: quia robur animę in virtute consistit: ergo per penitentiam, omnes virtutes amissę restituantur.

CONCLUSIO.

Per penitentiam virtutes amissę ad rectitudinem vitę hominis, necessaria restituantur cunctę.

RESPONDEO, dicendum, quod per penitentiam omnes virtutes amissę restituantur, loquendo de illis virtutibus, quę in homine sunt per infusionem, sicut enim ostensum est, libro tertio, distinctio. vigesima septima. Charitas non potest esse in anima cum carentia alicuius virtutis necessarię ad rectitudinem spiritualis vitę: sed sicut habitum est

Ar. 1. D. Th. p. 3. q. 89. ar. 1. Ale. vbi su. ar. 5. D. Bo. li. 4. di. 14. ar. 2. q. 1.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Psal. 118. Ayn.

Respon.

est

est superius in hac di. per penitentiam remittuntur omnia peccata, quae remissio esse non potest sine charitate: per penitentiam ergo restituitur virtus charitatis, ad quod sequitur, quod per penitentiam restituantur omnes virtutes amissae necessariae ad rectitudinem vitae, unde Glo. super illud Isa. 52. Solue vincula collis tui captiva, &c. dicit: ut graui onere liberata, & recipiens ornamenta pristina, cesset esse captiua: sed ornamenta pristina sunt virtutes quae amissae erant, quae sunt animae ornamenta.

Ad primū. AD PRIMVM, in oppositum dicendum, quod illud verbum philosophi intelligitur de habitu acquisito, habens enim habitum infusum, propter carentiam acquisiti habitus multoties operatur bonum cum labore, & difficultate, eo quod potentia ad hoc non est per actus assuefacta, posset tamen infundi in tanta perfectione, quod absque acquisito habitu operaretur bonum, sine difficultate. Vel potest dici, quod habens habitum infusum, & non acquisitum, operatur cum delectatione, sub ratione, qua est habitus, quantumvis illa delectatio sit permixta labori, & difficultati, propter carentiam habitus acquisiti, & assuefactionem ad opera contraria virtuti.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod voluntas simul potest inclinari ad aliquod bonum, & ad malum oppositum, non tamen per idem nec eodem modo: cum autem per habitum infusum inclinatur ad bonum, & per reliquas malae consuetudinis, quae praesens inclinatur ad malum oppositum, non inclinatur ad opposita per idem, nec eodem modo: praedictae tamen inclinationes, in quantum sunt in eadem potentia sese remittunt.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod quamuis actus infuse penitentiae virtutes alias non praecedat: tamen actus penitentiae acquisitae, vel actus penitendi ipsam praecedens, praecedit ordine durationis, vel naturae restitutionem amissarum virtutum.

Q V A E S T I O II.

Utrum bona opera mortificata per sequentem penitentiam viuificentur.

Arg. I. **T** V I D E T V R, quod non. Eze. 18. Si auerterit se iustus a iustitia sua, sequitur, omnes iustitiae eius, quas fecerat non recordabuntur: sed si persequentem penitentiam viuificentur recordarentur: ergo per sequentem penitentiam non viuificantur.

Secundo. Item quod non est, viuificari non potest: sed bona opera mortificata non sunt, quia praeterierunt: ergo per sequentem penitentiam viuificari non possunt.

Tertio. Item in quo corrumpitur vita, corrumpitur principium vitae: sed illud in quo corrumpitur principium vitae, viuificari non potest: ergo bona opera mortificata per sequentem

penitentiam viuificari non possunt.

CONTRA, Glo. super illud Ioel 2. Reddam vobis annos, quos comedit locusta, dicit: non patiar perire vbertatem, quam perturbationibus perdidistis: sed per illam vbertatem, intelligitur bonorum operum multitudo, quae erat perdita perturbationibus peccatorum: ergo opera talia per sequentem penitentiam reuiuificantur.

C O N C L V S I O.

Bona opera aliquando in charitate facta, & deinde per peccatum mortificata, per penitentiam reuiuisci sacra Theologiae consulti unanimiter sentiunt.

R E S P O N D E O, Bona opera viuificantur quae sunt ex radice spiritualis vitae, quae est charitas, propter quae operans remunerandus est in vita aeterna, haec tamen perfectius peccatum mortale mortificatur, non per se, nec absolute: sed per accidens, & in relatione ad peccatorem: quia durante peccati mortalis, obstaculo homo pertingere non potest ad efficaciam illorum operum: quia cum peccato mortali remunerari non potest in vita aeterna, bona opera dicuntur mortua, quae non sunt ex radice spiritualis vitae, quae est charitas, & talia sunt bona opera in mortali peccato facta. Dico ergo, quod opera bona mortificata per sequentem penitentiam viuificantur, in quantum per eam tollitur peccati obstaculum, quo erat homo indignus consequi efficaciam illorum operum, in aeterna vita: sed opera mortua, nunquam viuificantur, quia per se, & absolute mortua sunt: quia non processerunt ex radice spiritualis vitae.

Ad primū. In oppositum dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est de illis, qui per penitentiam, ad Deum non reuertuntur.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod quamuis bona opera mortificata praeterierunt, manent tamen penitentia in diuina acceptatione, quae reputantur retributione digna, nisi sit impedimentum ex parte illius, a quo talia opera processerunt.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod in bonis operibus, quae mortificata dicuntur, non est corruptum principium vitae per se, & absolute: sed per accidens in relatione ad peccatorem propter peccati obstaculum, illud autem accidens per penitentiam remouetur.

A R T I C V L V S IX.

C O N S E Q V E N T E R, quaeritur de nono principali. Et circa hoc quaeruntur duo.

Primo vtrum de peccato per penitentiam remissio teneatur homo amplius penitere.

Secundo vtrum peccator per penitentiam possit plusquam semel resurgere.

Q V A E S T I O I.

Utrum de peccato per penitentiam remisso teneatur homo amplius penitere.

Arg. I.

T V I D E T V R, quod non: quia Augustinus in libro de penitentia, non multum longe post principium dicit, quod quaedam est penitentia, cuius actio per totam istam vitam, quam in carne mortali degimus, perpetua supplicationis subeunda est humilitate: ergo de peccato quantumcunque remisso homo tenetur per totam vitam suam penitere.

Secundo.

Item de pe. di. 3. Si amplius, & habetur in littera, parum ultra medium, presentis distinctiois, dicitur de peccatore, quod semper doleat, & dolere gaudeat.

Tertio.

Item homo non potest esse certus de lege communitatis de remissione culpae suae, iuxta illud Eccl. 9. Nemo scit vtrum odio, an amore dignus sit: ergo si non semper penitet periculo discriminis se exponit, quod quilibet vitare tenetur.

In oppositum.

CONTRA, Post recuperationem sanitatis non debet vti homo medicina curatiua, sed sanitatis conseruatiua: sed penitentia medicina est curatiua: ergo non tenetur homo penitere de peccato, post remissionem illius.

Item vera penitentia reddit hominem innocentem: sed innocens penitere non tenetur: ergo homo post peccatorum remissionem de illis penitere non tenetur.

C O N C L V S I O.

Peccator penitentiae habitu semper actu interiori in aliquo casu, exteriori nequaquam de remissis penitere tenetur.

Responsio.

R E S P O N D E O, quod penitentia potest accipi pro poenitentia, quae est virtus, vel pro poenitentia, quae est sacramentum: dico ergo, quod de peccato remisso per poenitentiam, quae est virtus, tenetur homo sacramentum poenitentiae suscipere si potest: sed accipiendum penitere, pro exteriori actu virtutis, non tenetur homo penitere de peccato per poenitentiam remisso, & quantum ad culpam, & quantum ad poenam. Similiter, nec loquendo de penitere, in quantum dicit interiori actum virtutis, nisi in casu, quando non adest probabilis coniectura de remissione peccati, aut quando de peccato suo ex deliberatione recogitat, tunc enim illud detestari tenetur, non enim fideliter seruat reparatum foedus diuinae amicitiae, cui actu non displicet, quando de hoc deliberat illud, quod inter ipsum, & Deum causa fuit inimicitiae: continue tamen tenetur habitualiter penitere: quia non potest dimittere habitum poenitentiae, nisi ruendo in peccatum mortale, de habitu autem poenitentiae, aut de interiori actu in casibus supradictis, intelligi debet illud verbum Hug. 2. li. de Sac. p. 1. c. 2. cum dicit. Necessesse habes semper penitere, satisfacere potes, nimis facere non potes, melius est, vt plus facias, quam minus.

Simili modo intelligenda sunt duae auctoritates ad primam partem allegatae.

Ad tertium dicendum, quod quia homo non potest esse de remissione peccati certitudine scientiae, ideo sufficit certitudo probabilis coniecturae ad hoc, quod se exponat discrimini, si ita non vacat actui penitendi, sicut antequam haberet probabilem coniecturam de remissione peccati sui, tunc autem est probabilis coniectura quando homo fecit, quod in se est dolendo, confitendo, satisfaciendo, & propositum cauendi habendo.

AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod frequenter ea, quae separatur in inferiori vniuntur in superiori: & ideo quia superior est medicina spiritualis, quam corporalis, magis potest reperiri in ea aptitudo, ad curandum, & ad sanitatem recuperatam conseruandam, quam in vna medicina corporali: & tamen quandoque inuenitur in corporalibus aliquid conferens sanitati recuperandae, & conseruationi recuperatae.

Ad secundum dicendum, quod innocens dupliciter potest dici. Aut qui non est nocens, nec fuit, & talis innocens penitere non tenetur: sed sic poenitentia non facit peccatorem innocentem, aut qui non est nocens: sed tamen fuit, & talis innocens penitere tenetur interius, in casibus supradictis, & hoc modo penitentia peccatorum reddit innocentem.

Q V A E S T I O II.

Utrum peccator per penitentiam possit, plusquam semel resurgere.

T V I D E T V R, quod non: qui non potest a vera poenitentia cadere non potest plusquam semel per poenitentiam resurgere: sed vere penitens non potest a poenitentia cadere: quia vt habet de pe. di. 3. c. Inanis. Inanis est poenitentia, quam sequens culpa coinquinat: ergo peccator per penitentiam non potest resurgere plusquam semel.

Item Apostolus ad Hebraeos 6. Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, sequitur, & prolapsi sunt rursus vocari ad poenitentiam.

Item 23. q. 4. Est iniusta, in fine. Facilitas veniae incentiuum tribuit delinquendi. Cum ergo Deus nulli debeat tribuere incentiuum delinquendi, tribueret autem si poenitentiam parceret, plusquam semel, non remittit peccata, per penitentiam, plusquam semel.

CONTRA, misericordiam non negat Deus huiusmodi, quam praecipit homini ab homine impendi, sed vt habetur Marth. decimo octauo. Deus vult, quod homo parcat homini, quotienscunque in ipsum peccauerit: ergo Deus parcat homini quotienscunque penituerit.

Item de poenitent. distinct. tertia. paragrafo, Quod autem dicitur, quod Christus totum sanauit, claudos, ceecos, & aridos ne desperetur de se peccator.

CONCLUSIO.

Ex auctoritatibus, exemplis, & rationibus quæ plurimis liquet, semel prolapsos iterum atque iterum per penitentiam resurgere posse.

Respon. RESPONDEO, quod peccator per penitentiam potest plusquam semel resurgere, sicut probatur in littera pluribus auctoritatibus, & exemplis, quod & ratione declaratur. Homo a vera pnia potest excidere, & veram pniam recuperare: sed vera pnia nunquam caret peccatorum remissione, quod autem homo a vera pnia possit excidere: potest probari per similem modum, quo superius li. 3. di. 3. probatum est, quod charitas possit amitti, in non confirmatis.

Secunda ratio. Præterea est in subiecto vertibili. In voluntate, nec continuatio in futurum de eius essentia est. Quod autem veram pniam possit recuperare probatur: quia homo quandiu est in vita potest facere quod in se est, ut sibi detur a Deo penitentia vera: sed omni facienti quod in se est, Deus dat pniam veram: aliter enim non pulsaret hominem, ut faceret quod in se est: dicitur autem Apoc. 3. in eius persona. Ego sto ad ostium, & pulso.

Prima ratio. Quod autem vera pnia, nunquam careat peccatorum remissione probatur sic, dicitur de penitentia, di. 3. c. Adhuc perfidi: & recitat Magister in littera huius di. c. pen. Constat ei multum peccata displicere, qui semper præsto est ea destruere: sed si vera penitentia aliquando careret peccati remissione, Deus non esset semper præsto peccata destruere: quia homo per veram penitentiam, quantum est in se remouet a se omne, quod resistit destructioni peccati.

Secunda ratio. Præterea ad principale, Aug. li. 1. Retract. cap. 18. de quocunque pessimo in hac vita constituto non est desperandum: sed si per penitentiam non posset homo resurgere plusquam semel, de peccante mortaliter post pniam esset desperandum: ergo per penitentiam potest peccator resurgere plusquam semel, imò quotiescunque vere penituerit.

Ad primam. AD PRIMVM, in oppositum dicendum, quod minor est falsa.

Ad probationem dicendum, quod penitentia quam sequens culpa coinquinat, inanis dicitur: non quia fuerit vana, sed quia insufficientis ad vitam æternam obtinendam, ut carens fructu illius penitentia, quæ non sequitur culpa, cuius fructus est viatio gehennæ, & adeptio gloriæ, & sic exponit Glo. ibidem, & Magister in littera, non multum ante medium, distinct. præsentis.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod ibi non negat Apostolus peccatorem posse per pniam resurgere plusquam semel: sed penitentem post lapsum reuocari posse: secundo per baptismum, vnde Glo. ibidem. Impossibile est eos motos ad pniam, qui hoc acceperunt semel rursus reno-

uari, id est rebaptizari post penitentiam. Ad tertiam. Ad tertium dicendum, quod facilitas veniæ, quantum ad remissionem penæ satisfactoriæ incertium tribuit delinquendi, & sic peccator non consequitur faciliter veniam, quia de lege communi, Deus semper exigit pro peccato penam satisfactoriam: sed quantum ad remissionem offensæ non tribuit incertium delinquendi: sed magis cauendi peccatum ex amore, & difficultas veniæ, quantum ad offensam occasionem tribueret desperationis.

ARTICVLVS X.

CONSEQUENTER queritur de decimo principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo vtrum, penitentia sit alijs virtutibus prior origine.

Secundo vtrum sit alijs virtutibus prior dignitate.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum sit alijs virtutibus prior origine.

VIDETVR, quod sic, quia fundamentum est alijs partibus edificij primæ origine: sed apostolus ad Hebr. 6. dicit, pniam esse fundamentum: ergo est alijs virtutibus prior origine.

Item Glo. super illud Matth. 3. Penitentiam agite, dicit, quod penitentia virtus est per pniam perimere veterem hominem.

Item prius ordine naturæ est recessus a termino a quo, quam accessus ad terminum ad quem: sed per pniam est recessus a peccato, qui est terminus a quo, per alias virtutes est accessus ad Deum, qui est terminus ad quem: ergo penitentia est alijs virtutibus prior origine.

CONTRA, eorum quæ simul sunt vnus, non est origine prius alio: sed omnes virtutes, simul infunduntur: ergo vna non est origine prior alia.

CONCLUSIO.

Virtutes omnes à Deo cum simul infundantur quantum ad habitum, penitentia aut prior, aut posterior virtutibus ceteris non nisi improprie dici potest, at quantum ad actum quibusdam prior, quibusdam posterior ipsa verè est.

RESPONDEO, quod de pnia, & alijs virtutibus possumus loqui, quantum ad earum essentias, quæ sunt habitus, vel quantum ad earum actus, quolibet istorum modorum, potest comparari virtus penitentia, tam infusa, quæ acquisita ad virtutes alias. Dico ergo, quod quauis inter habitum pniæ infusæ, & alias virtutes infusas, non sit proprie loquendo ordo originis: quia a Deo immediate tamen est earum origo, & simul omnes infunduntur, tamen in quantum habitus penitentia non est natus esse in anima, nisi habituata fide, & spe: nec habitus charitatis, nisi mediante habitu penitentia, saltem in su-

in subiecto, in quo potest habere principale suum actum, qui non est nisi respectu mortalis peccati, ideo aliquo modo potest dici habitus infusæ penitentia prior origine habitu charitatis, & posterior fide, & spe: quantum autem ad actus virtutum magis propria attenditur ordo secundum originem, actus enim penitentia, ut in pluribus oritur ex actu timoris, quædoque tamen ex actu amoris: timor autem, & amor est ex actu fidei distantis timenda, & amanda, & ideo actus fidei, & timoris prioribus sunt origine actu penitendi, & quia etiam virtus penitentia peccatum detestatur in spe veniæ, actus penitendi præsupponit actum sperandi, quibusdam ergo virtutibus est origine posterior, & quibusdam prior. Ex dictis, satis patet quod dicendum est de comparatione penitentia acquisita ad alias virtutes acquisitas quantum ad ordinem originis.

Ad primam. AD PRIMVM, in oppositum dicendum, quod fundamentum non tantum est alijs partibus, prius origine: sed earum etiam firmatum, seu sustentatum: & ideo virtus aliquando dicitur fundamentum, vel quia origine prior, vel quia aliarum firmatiua, seu sustentatiua sub ratione vtriusque: dicitur etiam virtus prior, vel in doctrina christiana religionis, vel in existentia edificij spiritualis, primo modo penitentia est alijs virtutibus prior, vnde tamen Christus, quam eius præcursor Ioannes, doctrinam christianam religionis a pnia inceperunt. Et hoc modo dicit Apost. ad Hebr. pniam esse fundamentum: sed ratione prioritatis in existentia edificij spiritualis, & sustentationis fides ponitur fundamentum, ad Hebræos 2. & 1. Cor. 3. Rationem firmationis in aduersis fortitudo dicitur fundamentum, vnde super illud Lucæ 12. Ne timeamini ab eis, qui occidunt corpus, dicit Glo. quod fortitudo est fundamentum fidei, ratione etiam firmationis virtutum in prosperis, humilitas dicitur fundamentum. Vnde Ber. 2. de consec. ad Eugenium. c. 8. Bonus fundus humilitas: quia est charitas prior est origine alijs virtutibus, in quantum formata sunt, & maxime alia firmantur per eam, ideo est dicitur fundamentum, vnde Apostolus ad Ephesi. 3. in charitate radicati, & fundati.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod illud verbum debet intelligi de formata pnia, informis enim non perimit veterem hominem, nisi dispositiue, & quia pnia magis de proximo disponit ad formam virtutum, quæ est charitas, quam aliqua alia virtus, ideo prius origine dicitur formari, quæ alia in via reformationis.

Ad tertiam. Ad tertium dicendum, quod quamuis in executione motus exterioris prior sit ordine naturæ recessus a termino a quo, quam accessus ad terminum ad quem, tamen in intentione est econuerso: & ideo quia interiores motus, in quantum sunt voluntarij pertinent ad intentionem, in eis prius est ordine naturæ acces-

sus ad terminum ad quem, quæ recessus a termino a quo: voluntas enim a malo recedit propter bonum.

Ad argumentum in oppositum patet, quid dicendum ex dictis in quaestione. Ad aliam partem.

QVÆSTIO II.

Vtrum penitentia sit alijs virtutibus prior dignitate.

VIDETVR, quod sic: causa prior est dignitate causato: sed pnia restituit virtutes amissas, ut superius ostensum est: ergo est virtutibus alijs dignior.

Item illa virtus est alijs dignior, quæ habet digniorem actum: sed reconciliare Deo, qui est actus nobilissimus est actus penitentia: ergo est inter omnes virtutes dignissima.

Item compositum dignius est, quæ pars: sed pnia formata dicitur compositum ex habitu penitentia, & charitate: ergo pnia formata est charitate dignior, & ex consequenti omnibus virtutibus alijs.

CONTRA, Aug. 15. de Trin. cap. 18. dicit de charitate, quod nullum est isto Dei dono excellentius: ergo penitentia non est dignior charitate.

CONCLUSIO.

Sicut inter virtutes moralibus theologice sunt digniores, sic inter morales post latrariam, penitentia ceteras dignitate præcellit.

RESPONDEO, illa virtus est dignior quæ dignius habet obiectum, & sub ratione dignioris, & quia virtutes theol. Deum habent per obiectum, morales autem non, digniores sunt theol. virtutes, quam morales: cum ergo pnia sit virtus moralis, quia est pars potentialis iustitia, ut superius ostensum est, sequitur, quod virtutes theol. digniores sunt penitentia. Inter autem morales virtutes ille sunt digniores, quæ magis de propinquo Deum, sicut finem respiciunt, & hæc autem sunt latraria & pnia, quarum actus sunt circa illa quæ directe, & immediate ordinantur ad diuinum honorem: & ideo inter virtutes morales, sunt nobiliores, & quia latraria principaliter respicit tendentiam in bonum, & ex consequenti recessum a malo, penitentia autem econuerso, ideo dignior est latraria, quam penitentia, vnde ut ostensum est, lib. 3. di. 9. Inter omnes virtutes morales, latraria est virtus nobilior.

AD PRIMVM dicendum, quod penitentia non est causa restitutionis virtutum amissarum, nisi sicut dispositio quædam: non oportet autem dispositionem esse nobiliorem habenti ad quem disponit.

Ad secundum dicendum, quod reconciliare Deo pertinet ad penitentiam dispositiue ad fidem autem, & spem, & charitatem principaliter.

Ad tertium dicendum, quod penitentia formata non

non est compositum ex habitu poenitentiae, & charitatis, sicut neque materia formata est compositum ex materia, & forma: nec sicut debet concedi, quod materia formata sit dignior forma: sic non debet concedi, quod poenitentia formata sit dignior sua forma, quae est charitas.

ARTICVLVS XI.

CONSEQUENTER quaritur de vndecimo principali. Et circa hoc quaruntur duo.

Primo vtrum poenitentia solemnis sit iterabilis, quibus personis debeat imponi.

Secundo quae sunt illa, quae ad ritum illius poenitentiae requiruntur.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum poenitentia solemnis sit iterabilis, & quibus personis debeat imponi.

CONCLUSIO.

Irreuerabilis est, ipsaque religiosi, laicis insignibus, ac iuuenibus exceptis cuique imponi potest.

RESPONDEO, quod triplex est poenitentia, secreta, publica, & solemnis, & est omnis solemnis publica: sed non conuertitur, solemnis autem non iteratur, ne ex sui iteratione vilescat: & quia rememoratio est expulsionis primorum parentum de paradiso terrestri, quae semel tantum facta est, & sicut dicit Magister in littera, ultra medium presentis dist. hec per grauioribus, horrendisq; ac manifestis delictis tantum imponitur, de hac dist. decretorij, di. 50. Si quis post remissionem, paragrapho, potest. Est quaedam poenitentia, quae solennis appellatur, quae semel tantum in ecclesia conceditur: hoc clericis imponenda non est, vnde ea. di. in capite, paragrapho hanc aut, dr, quod hanc poenitentiam nulli vnquam clericorum agere conceditur, atque ideo huiusmodi poenitentes ad clerum admitti prohibentur, quod etiam probatur per illud quod hanc ea. di. confirmandum, & duobus capitulis seq. nisi sint clerici dispositi, tunc. n. eis potest solennis poenitentia imponi: & quod hoc statutum est per clericatus dignitatem, vnde posse concludi, quod nec laicis personis insignibus, nec religiosi debet imponi, per statutum dignitatem. Iuuenibus etiam non facilliter imponenda est, per aetatis fragilitatem: vt habetur e. dist. Poenitentes personis autem alijs, a praedictis, tam viris, quam mulieribus potest imponi.

QVAESTIO II.

Vtrum aliqua requirantur ad ritum illius poenitentiae.

CONCLUSIO.

Ad poenitentiam hanc peragendam quamplura seruari iubentur.

RESPONDEO, quod sicut habetur di. supra dicta c. In capite. In capite Quadragesimae oes poenitentes, quod publicam suscipiunt, aut susceperunt poenitentiam ante fores ecclesiae se representent

Episcopo ciuitatis, sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terra demissis, reos se esse habitu & vultu protestantes, ibi adesse debent decani, archidiaconi, archipresbyteri parochiarum, & presbyteri poenitentium, quod eorum conuersationem diligenter inspicere debent, post hoc in ecclesia eos introducant, & cum omni clero poenitentiae psalmos in terra pontifex prostratus cum lachrymis, per eorum absolutionem decantet, tunc surgens ab oratione, iuxta, quod canonem iubent manus eis imponat, aqua benedicta super eos spargat, cinerem prius mittat, deinde cilicio capita eorum cooperiat, & cum gemitu & crebris suspirijs denunciaret eis, quod sicut Adae proiectus est de paradiso, ita & ipsi pro peccatis ab ecclesia abiiciuntur, postea iubeat ministris, vt eos extra ianuam ecclesiae expellant, clerici vero prosequantur eos cum responso. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, &c. vt videntes sanctam ecclesiam pro facinoribus suis tremefactam, atque commotam non paruipendant poenitentiam, in sacra autem Domini Coena, rursus ab eorum decanis, & eorum presbyteris ecclesiae liminibus represententur, & sicut dicit glo. ibidem ita fit quolibet anno, vt tali die mittantur in ecclesiam, & licet stent in ecclesia, non tamen coicabunt cum alijs in Eucharistia, vel in osculo, & sic erunt vsque ad octauam Paschae, & tunc iterum exibunt de ecclesia, & erunt extra ecclesiam, vsque ad talem diem sequentis anni, & hoc fiet, vsque ad finem poenitentiae, & si bene poenitent secundo anno, vel tertio, potest eis reddi ingressus ecclesiae.

Textus sequi librato. Quare poenitentia dicitur secunda tabula.

Circa litteram Poenitentia est secunda tabula post naufragium: hoc per similitudinem dictum est. Prima enim tabula in mari est nauis, quae cum aliquando frangitur, continet quandoque quod aliqui adherent alicui tabulae nauis, per cuius adiutorium applicant ad portum salutis. Sic dico, quod existentibus in mari huius mundi, baptismus est, sicut prima tabula, id est sicut nauis, a cuius gratia cum homines cadunt, restat eis poenitentia, tanquam tabula secunda, cum cuius adiutorio deduci possunt ad portum salutis: construe ergo sic, quod poenitentia est tabula post naufragium, secunda ab illa quae est ante naufragium: posset tamen dici baptismus prima tabula post naufragium, vocando primum naufragium originale peccatum, eo quod originale peccatum & eius sequelae sunt quaedam fractio, integritatis naturae, quam in primis parentibus a sua conditione habuerat. Inanis est, scilicet carens fructu illius poenitentiae, supple, quam habet illa poenitentia, quam sequens culpa non inquinat. De poenitentia peccatorum, id est in qua aliquis perseuerat. Etiam si ad summum quis perueniat malorum, scilicet in comparatione aliorum.

Quod

Quod pluribus irretitus peccatis, non potest poenitere de uno vere, nisi de omnibus poeniteat.

DISTINCTIO XV.

Sicut praedictis autoritatibus illorum error conuincitur, qui poenitentiam sapienter agendam non putant, & per eam a lapsu peccantes frequenter surgere diffidentur: ita eisdem istorum opinio eliditur, qui pluribus irretitus peccatis asserunt de vno vere poenitere, eiusdemque veniam a Domino consequi posse sine alterius poenitentia. Quod etiam autoritatibus astruere conantur. Ait enim Propheta, Non iudicabit Deus bis in idipsum: vel, vt alij transtulerunt. Non consurget duplex tribulatio. Si ergo, inquit illi, aliquis sacerdoti fuerit confessus vnum de duobus, vel pluribus peccatis, & de illo iniunctam sibi poenitentiam a sacerdote satisfactione expleuerit ceteris tacitis, non pro illo peccato amplius iudicandus est, de quo satisfecit ad arbitrium sacerdotis, qui vicem Christi in ecclesia gerit. Ideoque si de eo iterum iudicetur, bis in idipsum iudicatur Deus, & consurget duplex tribulatio. Sed de his oportet, illud tantum intelligi, qui praesentibus supplicijs commutantur in bonum, & sic perseuerant: super quos non consurget duplex tribulatio. Qui vero inter flagella duriores, & deteriores sunt, vt Pharaon, praesentibus aeterna conueniunt: vt temporale supplicium sit eis aeterna poenitentia. Vnde Augu. Ignis succensus est, & c. id est, vindicta hic incipiet, & ardebit vsque ad extremam damnationem. Hoc contra illos notandum est, qui dicunt illud, scilicet. Non iudicabit Deus bis in idipsum, ad omnia pertinere flagella, quia quidam hic flagellis emendantur, alij hic & in aeternum puniuntur. Quinque enim modis flagella contingunt, vel vt iustis per patientiam merita augeantur, vt Iob: vel ad custodiam virtutum, ne superbia tentet, vt Paulo: vel ad corrigenda peccata, vt Mariae lepra: vel ad gloriam Dei, vt de caeco nato: vel ad initium poenitentiae, vt Herodi: quatenus hic videatur, quid in inferno sequatur, secundum illud, Duplici contritione contere eos Domine. Illa ergo autoritas Nahum non cogit nos sentire, omnia quae temporaliter puniuntur, non ulterius a Deo punienda. Nam etsi super eundem locum Hieronymus dicat, Aegyptios, & Israelitas a Deo temporaliter punitos, ne in aeternum punirentur, non est tamen de omnibus generaliter intelligendum. Ait enim sic. Quod genus humanum diluuiis, Sodomitis igne, Aegyptios mari, & Israelitas in eremo perdidit, scito te ideo temporaliter pro peccatis punisse, ne in aeternum puniret: quia non iudicabit Deus bis in idipsum. Qui ergo puniti sunt postea non punientur: alioquin mentitur scriptura, quod nefas est dicere. Quae sit intelligentia praemissorum. Attende lector his verbis, & caue ne de omnibus

generaliter intelligas, sed de his tantum, qui inter ipsa flagella poenitentiam egerunt, credentes in Deum Hebraeorum: quam, etsi breuem & momentaneam, tamen non respuit Deus. Quod autem qui per temporale flagellum non corriguntur, post aeternaliter puniantur, ibidem ostendit, agens de fidelis deprehensio in adulterio, qui decollatur. Vbi ostendit lenia peccata breui, & temporali supplicio purgari, magna vero diuturnis aeternisque supplicijs reservari: ita inquit. Querat hic aliquis, si fidelis deprehensus in adulterio decollatur, quid de eo postea fiat. Aut non punietur, & falsum est, quod dicitur. Non iudicabit Deus bis in idipsum: aut non punietur, & optandum est adulteris, vt hic breui poena puniantur, vt frustretur cruciatus aeternus. Ad quod respondemus, Deum vt omnium rerum, ita suppliciorum quoque scire mensuras, & non praeniri sententia Iudicis, nec illi in peccatore exercenda. debere poenam auferri potestatem, & magnum peccatum magnis diuturnisque, & cruciatibus: si quis vero punitus sit temporaliter, vt ille qui Israelita maledixerat, & qui in Sabbato ligna collegerat, tales postea non puniri: quia culpa leuis praesentis supplicio compensata sit. Leuis. n. culpa leui supplicio compensatur. His satis innuit Hieronymus, graua peccata, & hic puniri graui supplicio, & in futuro punienda aeternaliter, de quibus poenitentia non agitur inter flagella. Lenia vero, quae hic puniuntur, leui poena compensationem recipere, quod in bonis fieri non ambigimus, & in malis forte etiam fit ita. Satis iam apparet, quod illi de prophetia induxerunt, non facere pro eis qui dicunt, ei qui crimen sibi reservat, de alio veniam praestari per poenitentiam. Alias quoque autoritates inducunt. Ait. n. Gregor. Pluit Dominus super vnam ciuitatem, & super alteram non pluit, & eandem ciuitatem ex parte compluit, & ex parte aridam relinquit. Cum ille qui proximum odit, ab alijs vitijs se corrigit, vna eademque ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida remanet: quia sunt quidam qui cum quaedam vitia reseruet in alijs grauius perdurant. Item Ambrosius. Prima consolatio est, quia non obliuiscitur misereri Deus, secundum, per poenitentiam: vbi etsi fides desit, poena satisfacit & releuat. Ratione quoque vtuntur, dicentes. Si is qui vnum peccatum confitetur, altero tacito, satisfactionem a sacerdote iniunctam expleuerit, nunquid si & peccatum tacitum conuersus fuerit confessus, pro vtroque ei poenitentia imponetur? Longe hoc videtur a ratione, & ecclesiae consuetudine, quae pro eodem peccato, nisi reiteretur, nulli bis poenitentiam imponit. Fuit ergo illa peccati condigna satisfactio, vnde & peccatum deletum videtur.

Quomodo accipienda sunt praemissa.

His responderi potest sic, illud Gregorij, Pluit dominus, & c. non ad criminis veniam, sed ad operis praui desertionem referendum est: vt ideo pars ciuitatis dicatur complui, quia ab actu, & delectatione peccati, cui ante seruiebat, modo cessat, non quod eius veniam habeat. Vocaturque pluuia illa talis conuincencia, quae ab opere peccati reuocatur: quia ex fonte gratiae Dei id cordi insillatur: vt vel sic paulatim ad poenitentiam veniat: vel eo minus a Deo puniatur, qui

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 14. p. 2. ar. 1. q. 2. D. Tb. p. 3. q. 84. ar. 10. Ale. p. 4. q. 14. m. 5. ar. 2. Poenitentia triplex secreta publica, & solennis. Respon.

Nahum. 1. secunda 70.

De pe. dist. 3. ca. sup. plur. res. parag. auaritas.

Secunda v. apud Greg. li. 18. Mor. c. 12. Iob. 1. d. 2. Cor. 12. c. Num. 12. b. Ioan. 9. d. Act. 12. d. Hier. 17. c.

Super illud 1. c. Nahum. 30. b.

Gen. 19. d.

* elui, legit Hieron. Leui. 24. b. Num. 15. d.

Super Eze. hom. 10. Et habetur de pen. dist. 3. cap. pluit.

Super psal. 1. 8. ser. 18 in princ. Et de pe. di. 3. c. Prima consolatio.

De pen. di. 3. ca. Querat hic aliquis para. Illud autem Greg. vsque ad finem c.

qui diuturniori delectatione, & actu peccati maius sibi accumulasset tormentum. Si vero ad indulgentiam reatus pluuia referatur, euangelicae sententiae contraire videbitur. Si enim propter immisericordiam, qua quis proximo suo non miseretur, etiam quae dimissa sunt replicantur ad poenam, multo magis quae nondum sunt dimissa, propter odium fraternum, ad poenam referuari probantur. Et si ille, qui arbiter suae voluntatis constitutus est, non potest inchoare nouam vitam, ut ait Augustinus, nisi poeniteat cum veteris vitae: quomodo ad nouitatem indulgentiae perueniet qui odij vetustatem non deposuit? Illud etiam quod ait Ambrosius. Et si fides desit, poena satisfacit, &c. non de fide intelligitur, qua creditur in Deum, sed de conscientia delicti. Deest enim fides, cum conscientia peccati non subest. Nam cum delicta omnia nemo intelligat, est aliquando in homine peccatum, cuius non habet conscientiam. Vnde Apostolus. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Cum ergo quis flagellatur pro peccato, cuius non est conscius, si patienter fert poenam, & humiliter amplectitur, cogitans se forte peccatum habere, quod non intelligit, & pro eo puniri a Deo, poena illa satisfacit, & releuat grauatum. Ad hoc autem quod obicitur de satisfactione illa, & satisfactio non fuit, iterum imponenda est, si vero iterum imponenda non est, satisfactio fuit, & si satisfactio fuit, veniam impetrauit. Responderi potest, satisfactionem, ideo non fuisse, quia ille dignos fructus poenitentiae non fecit. Est enim satisfactio poenitentiae, (ut ait Augustinus) peccatorum causas excidere, nec suggestionibus earum adiutum indulgere. Item. Sane qui scelerate viuunt, nec curant talem vitam, moresque corrigere, & inter ipsa facinora sua eleemosynas frequentare non cessant, frustra ideo sibi blandiuntur, quia Dominus ait. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Hoc enim quam late pateat non intelligunt. Multa enim sunt genera eleemosynarum, quae cum facimus, adiutamur. Non solum qui dat esurienti cibum, sitienti potum, & huiusmodi, sed etiam qui dat veniam peccanti, eleemosynam dat, & qui emendat verbere, in quem potestas datur, vel coercet aliqua disciplina, vel orat, ut ei peccatum dimittatur, eleemosynam dat: quia misericordiam praestat. Multa enim bona praestantur inuitis, quando eorum consulitur utilitati, & non voluntati: sed ea maior est, quae ex corde dimittimus, quod in nos quisque peccauit. Minus enim magnum est, erga eum esse beneuolum, qui tibi nihil mali fecit: illud multo grandius, ut tuum etiam inimicum diligas, & ei qui tibi malum vult, & si potest facit, semper bonum velis, faciasque cum possis. Quod ergo Dominus ait. Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis. itane intellecturi sumus, ut non credentibus in Christum munda sint omnia, si eleemosynas istas dederint? Qui enim vult ordinare eleemosynam dare, a se debet primum incipere, & ea primum sibi dare. Est enim eleemosyna opus misericordiae: verissimeque dictum est. Miserere animae tuae placens Deo. Non ergo se fallant, qui per eleemosynas largissimas fructuum suorum, vel pecuniae, impunitatem se emere aestimant in peccatis per-

manentes, quae ita diligunt, ut in eis optent versari. Qui vero diligit iniquitatem, odit animam suam: & qui odit animam suam, non est misericors ei, sed crudelis. Diligendo quippe eam, secundum seculum, odit eam secundum Deum. Si ergo vult ei dare eleemosynam, per quam fit munda, odiat eam secundum seculum, & diligit eam secundum Deum. Hac eleemosyna, quam sibi homo primitus debet, mundantur interiora. Ad quod hortans Christus ait, Mundate quae intus sunt. Immundis enim nihil est mundum: sed polluta sunt eorum mens, & conscientia, ut ait Apostolus. Immundi vero sunt omnes, quos non mundat fides, qua creditur in Christum, de qua scriptum est. Mundans fide corda eorum. Sed ne istas eleemosynas quae fiunt de fructibus terrae, respicere Christus videretur. Haec inquit, oportuit facere, scilicet iudicium, & charitatem Dei, & illa non omittit, ideo est eleemosynas fructuum terrenorum. Ex his datur intelligi, quod in peccato mortali permanentes, etsi eleemosynas largas faciant, non tamen per eas satisfaciunt: quia inordinate agunt, dum a se non incipiunt, Nec proprie dicitur eleemosyna tale opus, dum sibi ipsi crudeles existunt, non placentes Deo. Non ergo dicendo est illa peccati satisfactio quam quis agit pro vno peccato, dum perdurat in altero. Quia nihil prodest ieiunare & orare, & alia bona agere, nisi mens reuocetur a peccato. Et si aliquando conuersus tacitum peccatum sacerdoti fuerit confessus, de vtroque imponenda est ei satisfactio: quia de primo condigne non satisfecit. Secundum quosdam fuisse satisfactionem. Quibusdam tamen videtur fuisse satisfactio, sed infructuosa, dum in peccato altero persistit: percipitur tamen fructus eius, incipietque proficere, cum peccati alterius poenituerit. Tunc enim vtrumque dimittitur peccatum, & satisfactio procedens viuificatur, quae fuerat mortua, sicut baptismus illi qui sicte accedit, tunc primitus valet, cum fictio a mente recedit per poenitentiam. Et in huius opinionis munimentum auctoritates inducunt. Ait enim Augustinus. Pium est credere, & nostra fides exposulat, ut cum gratia Christi in homine destruxerit mala priora, etiam remuneret bona: & cum destruxerit, quod suum non inuenit, diligit bonum, quod in peccante plantauit. Item Hieronymus. Si quando videris inter multa peccata quemquam facere aliqua iusta opera, non est tam iniustus Deus, ut propter multa mala obliuiscatur paucorum bonorum: sed faciet ea merere, & in horrea congregare, quae bona in terra seminavit. Sed haec dicta intelligimus de illo qui in charitate quodam tempore bona facit, & bonus est, alio vero tempore malus est, & multa peccata facit. Non ergo intelligendum est, eum inter multa peccata iusta opera fecisse, quasi simul eodemque tempore peccata fecerit, & iusta opera: sed diuersis temporibus vtraque fecisse. Nisi enim bonus foret, quando bona fecit, non seminasse diceretur in terra bona. Destruentis ergo malis post opera bona commissis, priora bona, in charitate,

Psal. 10.
Ibi, sparsim c. 75. & 76 Luc. 2. Tit. 1. d. Act. 15. a
Pius papa, epi. 1. Et de pen. dist. 3. Nihil prodest.

Psal. 18.
1. Cor. 4. a
Genne li. 1 de Ecc. dog. c. 54. 10. 3. Aug. in En ch 75. 1. p. 1. eipio
Lucae 11. f. curant talem vitam, moresque corrigere, & inter ipsa facinora sua eleemosynas frequentare non cessant, frustra ideo sibi blandiuntur, quia Dominus ait. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Hoc enim quam late pateat non intelligunt. Multa enim sunt genera eleemosynarum, quae cum facimus, adiutamur. Non solum qui dat esurienti cibum, sitienti potum, & huiusmodi, sed etiam qui dat veniam peccanti, eleemosynam dat, & qui emendat verbere, in quem potestas datur, vel coercet aliqua disciplina, vel orat, ut ei peccatum dimittatur, eleemosynam dat: quia misericordiam praestat. Multa enim bona praestantur inuitis, quando eorum consulitur utilitati, & non voluntati: sed ea maior est, quae ex corde dimittimus, quod in nos quisque peccauit. Minus enim magnum est, erga eum esse beneuolum, qui tibi nihil mali fecit: illud multo grandius, ut tuum etiam inimicum diligas, & ei qui tibi malum vult, & si potest facit, semper bonum velis, faciasque cum possis. Quod ergo Dominus ait. Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis. itane intellecturi sumus, ut non credentibus in Christum munda sint omnia, si eleemosynas istas dederint? Qui enim vult ordinare eleemosynam dare, a se debet primum incipere, & ea primum sibi dare. Est enim eleemosyna opus misericordiae: verissimeque dictum est. Miserere animae tuae placens Deo. Non ergo se fallant, qui per eleemosynas largissimas fructuum suorum, vel pecuniae, impunitatem se emere aestimant in peccatis per-

Hebr. 6. a
De poenitentia, dist. 3. Quid ergo para. Potest etiam.
Li. de patientia, c. 26. 10. 4. Et de poen. dist. 3. ca. Si quis autem.
1. Cor. 13. b
Aug. super anch. c. 23. 1. presentia.
Ezech. 33.
Ho. 11. sup Ezech. Et de poen. dist. 3. Illa sententia.
vitate, facta, quae sequencia mala mortificauerant, poenitentia de illis malis habita, viuificantur, & remunerantur. Vnde Apostolus, Facientes fundamentum poenitentiae ab operibus mortuis; opera mortua nominans, priora bona significat, quae per sequens peccatum erant mortua: quia hi peccando priora bona irrita fecerunt. Haec sicut peccando irrita fiunt, ita per poenitentiam reuiuiscunt, & ad meritum aeternitatis prodesse incipiunt. Similiter & illud bonum amat Deus quod plantauit in peccante, in illo. Siqui post illud bonum peccauit, non simul peccans, & bonum operans extitit: quia talis hominis opus non diligeret Deus ad remunerationem. Potest etiam accipi de operibus bonis, quae ab aliquo fiunt. Deum malus est, & in peccato mortali persistit vel ad tempus, vel vsq; in finem: quae dicuntur a Deo remunerari, et non dari obliuioni, non quia proficiant ad vitam aeternam obtinendam, sed ad tolerabilius extremi iudicii supplicium sentiendum: sicut de fide, & ceteris quae sine charitate habentur, Aug. ait. Si quis non habens charitatem, quae pertinet ad unitatem spiritus, et vinculum pacis quo ecclesia connectitur, in aliquo schismate constitutus, ne Christum neget, patitur tribulationes, famem, persecutionem, vel flammam, vel bestias, vel ipsam crucem, timore gehennae: nullo modo ista culpanda sunt: imò & haec laudanda est patientia. Non enim dicere poterimus, melius ei fuisse, ut Christum negando nihil horum pateretur, quae passus est confitendo: sed aestimandum est fortasse tolerabilibus ei esse futurum iudicium, quam si Christum negando nihil horum pateretur: ut illud quod ait Apostolus. Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest: nihil prodesse intelligatur ad regnum obtinendum, nisi ad extremi iudicii tolerabilius subeundum supplicium. Item, Haec propter charitatem dicta sunt: sine qua in nobis non potest esse vera & poenitentia: quoniam in bonis charitas Dei est, quae tolerat omnia. Perstringit doctorum summam, ut alia addat. Ex his ostenditur bona, quae sine charitate fiunt, prodesse quidem ad tolerabiliorem poenam sentiendam, sed non ad vitam obtinendam. Illa etiam quae in charitate quis facit, si post ea lapsus fuerit, nec exurrexerit, non esse in memoria Dei: Ezechiel dicit, Si auerterit se iustus a iustitia, & fecerit iniquitatem, nihil viuere: omnes iustitiae eius quas fecerat, non recordabuntur: in peccato suo morietur, & non erunt in memoria iustitiae quas fecit. In cuius loci expositione Greg. ait, Hoc nobis maxime considerandum est, quia cum mala committimus, sine causa ad memoriam transacta bona reuocamus: quoniam in perpetratione malorum nulla debet esse fiducia bonorum praeteritorum. Intelligendum est hoc, ad vitam percipiendam bona praeterita non dare fiducia, etsi ad mitiorem poenam: alioquin praemissa auctoritati August. obuiaret. Et bona ergo sine charitate facta, & bona in charitate facta, quae concomitantur mortalis culpa, quam non delet sequens poenitentia, ad sensum mitioris poenae proficiunt, non ad vitae fructum.

Auctoritates alias inducit contra eos, qui dicunt de vno peccato poenitentiam agi, altero tacito. SATIS arbitror illis esse responsum, qui asserunt de vno crimine poenitentiam agi, & veniam praestari alio in delectatione retento, vel per confessionem non exposito: qui non modo praemissis auctoritatibus confutantur, sed etiam subditis. Ait enim August. Sunt plures quos poenitet peccasse, sed non omnino, reseruantes sibi quaedam in quibus delectentur: non animaduertentes Dominum simul mutum, & surdum a demonio liberasse, per hoc docens nos nunquam nisi de omnibus sanari. Si enim vellet peccata exparte reseruari, habenti septem demonia manente vno proficere posuerat sex expulsus: expulsi autem septem, ut omnia crimina simul eicienda doceret. Legionem vero demonum ab alio eiciens, nullum reliquit de omnibus qui liberatum possideret: ostendens quod si etiam peccata sint mille, oportet de omnibus poenitere. Nunquam aliquem sanauit Dominus, quem non omnino liberauit. Totum enim hominem sanauit in sabbato: quia & corpus ab omni infirmitate, & animam ab omni contagione liberauit, indicans poenitentem oportere simul dolere de omni crimine. Scio enim Dominum inimicum omni criminoso. Quomodo ergo qui crimen seruat, de alio recipiet veniam? Sine amore Dei consequeretur veniam: sine quo nemo vnquam inuenit gratiam. Hostis enim Dei est, dum offendit per seueranter. Quaedam enim impietas infidelitatis est, ab illo qui iustus, & iustitia est, dimidiam sperare veniam. Iam enim sine vera poenitentia inuenit et gratiam. Poenitentia enim vera ad baptismi puritatem confitentem conatur ducere. Recte enim poenitens quicquid sordis post purificationem baptismi contraxit: oportet ut abluat, saltem lacrymis mentis: sed satis durus est, cuius mentis dolorem oculi non declarant. Sed sciat se culpabiliter durum, qui deflet damna temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati non ostendit lacrymis. Quem ergo poenitet, omnino poenitet. Idem, Poenitentes, si vere estis poenitentes, & non estis irridentes mutae vitam, reconciliamini Deo. Poenitentia agis, genua figis, et rides: subsannas Dei patientiam. Si poenitentiam agis, poenitet te: si non poenitet te, non es poenitens. Si ergo poenitet, cur facis, quae male fecisti? Si fecisse poenitet, noli facere: si adhuc facis, certe non es poenitens. Item Innocentius I. Admonemus fratres nostros, ne falsis poenitentibus laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patientis. Falsam autem poenitentiam esse constat, cum spiritus pluribus de vno solo poenitentia agitur: vel cum sic agitur de vno, ut non discedatur ab alio. Repetit de vera poenitentia, ut addat quaedam. EX PRAEMISSIS perspicua fit notitia vera poenitentiae, vel satisfactionis. Illa enim vera est poenitentia, quae peccatum abolet: quod illa sola facit, quae scelus corrigit. Illa vero scelus corrigit, quae odium commissi criminis, & committendi, cum desiderio satisfaciendi affert. Iudas enim poenituisse legitur sine assecutione veniae: quia tali poenitentia non correxit crimen. Vnde Hierony. Nihil Iudae profuit egisse Rich. super 4. Sent. N poen-

Lib. de vera & falsa poen. c. 9. 10. 4. Marci 7. c. Lucae 8. f. Marc. 5. b. Ioan. 7. d. Ibid. c. 10. De poen. dist. 5. c. Fratres nostros. Matth. 27.

Matth. 27. *paenitentiam, per quam scelus corrigere non potuit. Quid ad si quando frater sic peccat in fratrem, ut emendare nos: 10. 9 & valeat quod peccavit, potest ei dimitti: sin autē per de pe. dist. 3 manent opera, frustra voce assumitur paenitentia: Nihil l. 1. de hoc est quod de eo dicitur, Et oratio eius fiat in peccatum: ut non solum emendare nequiverit proditoris nefas, sed proprii homicidij scelus addiderit. Caue qualiter intelligas illud, Vt emendare valeat qđ peccavit, &c. Non enim emendatio hic intelligenda est, rei dempta recompensatio, sed delicti exprobratio, & abominatio, cum satisfactiois desiderio. Demit enim iniuste quis alicui, quod restituere non valet, ut oculum, vel vitam, & huiusmodi: & tamen si paenituerit peccati cum amore condigna satisfactiois, veniam habet. Nec ideo quisquā putet, qui rem alienam iniuste abstulerit, quam reddere potest, de illo peccato paenitere, ac veniam consequi, nisi restituat ablatum. Quamdiu enim res propter quam peccatum est, non redditur, si reddi potest, non agitur paenitentia, sed fingitur.*

Aug. epist. 54. ad Macedonium post mediū. *Et 14 q. 6. c. Si res.*

DISTINCTIO XV.

SUPERIUS exclusit Magister errorem dicentium, qđ paenitentia non est iterabilis. Hic excludit errorem dicentium, qđ paenitentia est diuisibilis. Et diuiditur in tres.

Primo remouet errorem dicentium, quod paenitentia de vno peccato sine altero valet tunc quando agitur.

Secundo errorem dicentium, qđ & si tunc non valeat, tamen valet quādo de peccato altero conteritur. ibi. (Quibusdam tamen.)

Tertio ponit auctoritates quibus veritas cōfirmatur. ibi. (Satis arbitror.) Prima in duas.

Primo determinat auctoritatem prophetie quam illi inducebant pro se.

Secūdo auctoritates sanctorum. ibi. (Alias quoque.) Prima in tres.

Primo ponit dubitationem.

Secundo solutionem. ibi. (Sed de his.)

Tertio dubitationis ortū ex solutione explanationem. ibi. (Attende.) Illa pars, quā ibi incipit. (Alias quoq;) Diuiditur in 2. partes.

Primo recitat auctoritates quas illi errantes pro se inducebant, & eorum rationem.

Secundo subiungit praeceptorum solutionē. ibi. (His respōderi.) Illa pars, quā ibi incipit. (Quibusdam tamen.) In qua remouet errorem dicentium, qđ paenitentia de vno peccato sine alio valet, quando de alio conteritur. Diuiditur in tres.

Primo ostendit, quod non valet ad meritum vitæ aeternæ.

Secundo, quod valet ad remissionem peccati. ibi. (Potest etiam.)

Tertio subiungit confirmationem vtriusq; ibi. (Ex his.) Illa pars, quā ibi incipit. (Satis arbitror.) Diuiditur in duas:

Primo ostendit, quod non potest diuidi penitentia.

Secundo ostendit, quā sit vera penitentia. ibi. (Ex praemissis.)

CIRCA hanc distin. quærendum est principaliter de quinque.

Primo de satisfactione in generali.

Secundo de elemosyna.

Tertio de ieiunio.

Quarto de oratione.

Quinto de restitutione.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quærentur octo.

Primo, vtrum satisfactio sit actus virtutis.

Secundo, vtrum homo possit satisfacere Deo pro culpa.

Tertio, vtrum satisfactio debeat fieri per opera pœnalia.

Quarto, vtrum flagella, quæ Deus immitit, vel venire permittit super pœnitentes sint pro eis satisfactoria.

Quinto, vtrū possit fieri satisfactio per opera, quæ fiunt in mortali peccato.

Sexto, vtrum homo possit satisfacere de vno peccato mortali sine alio.

Septimo, vtrum Deus possit remittere peccatum sine aliqua satisfactioe.

Octauo, vtrum enumerentur sufficienter partes satisfactiois, scilicet oratio, ieiuniū, & elemosyna.

QVAESTIO I.

Vtrum satisfactio sit actus virtutis.

TVIDETVR qđ non: quia actus virtutis est utilis: sed satisfactio cū sit debita est inutilis: dicitur enim Lucę 17. Dicite serui inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus: ergo satisfactio non est actus virtutis.

Item Phil. 2. ethic. c. 5. Virtus est habitus electiuus: sed satisfactio quandoque non est electiuus, sicut cum aliquis contra suam voluntatem satisfacere compellitur: ergo satisfactio non est actus virtutis.

CONTRA, Greg. in quadam hom. super illud Matt. 6. Si quis vult post me venire: dicit, qđ Dominus noster contraria opposuit medicamenta peccatis, vt lubricis continentiam, tenacibus largitatem, &c. ergo destructio peccati est per virtutē, vel per actum virtutis: per satisfactioem autem destruitur peccatum: ergo cum non sit virtus, est actus virtutis.

CONCLUSIO.

Cum satisfactio quædam voluntaria retributio sit pro illata iniuria secundum iustitiæ aequalitatem cum proposito non recidendi, ipsam esse virtutis actum neminem preterit.

RESPONDEO, quod quamuis sit manifestum satisfactioem esse actum virtutis, cum sit actus pœnitentiæ, quæ virtus est, vt

super-

super-

Satisfactio quid.

superius ostensum est: hoc tamen & aliter declaratur. Satisfactio. n. est pro illata iniuria voluntaria recompensatio secundum iustitiæ æqualitatem, cum proposito non committendi nouam iniuriā: hoc est, quod implicite dī de penit. dist. 3. c. Satisfactio: & recitatur in littera huius dist. c. 5. & sumprum est de ecclesiast. dogmat. propositione 23. Satisfactio penitentia est peccatorum causas excidere, nec earū suggestioibus aditum indulgere: per recompensationem. n. prædictam causā prædictorū exciduntur, & per propositum cauendi a futura iniuria peccatorum suggestioibus aditus non indulgetur: sed facere recompensationem secundum æqualitatem iustitiæ actus est virtutis iustitiæ, vt videri potest ex dictis Philof. 5. ethic. capit. 7. & pluribus alijs locis: ergo satisfactio est actus virtutis.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qđ minor est falsa: debitum enim meritorium est, in quantum induit rationem voluntarij: sic enim homo facit de necessitate virtutem. Vnde illa auctoritas intelligenda est de inutilitate opposita perfectioni, sicut patet ex gl. ibidē.

Ad secundū.

AD SECUNDUM dicendum, qđ cū aliquis contra voluntatem suam satisfacere compellitur si est compulsio sufficiens illa satisfactio non habet rationem virtutis, nisi per comparationem ad iudicem qui ad satisfactioem cōpellit. Vnde & sic compulsus non satisfacit Deo.

QVAESTIO II.

Vtrum homo possit Deo satisfacere pro culpa.

Arg. 1.

TVIDETVR qđ non: Ansel. 1. lib. Cur Deus homo, ca. 13. Debet omnibus qui peccat honorem Deo, quē rapuit soluere, & hæc est satisfactio: sed homo nō potest Deo soluere debitum honorem, quia in infinitum est honorandus; ergo homo non potest Deo satisfacere.

Arg. 2.

Ergo homo non potest Deo satisfacere pro peccato cōmissio.

Arg. 3.

Item satisfactio fieri nō potest de eo, quod ex alia causa est debitū: sed ratione beneficij a Deo accepti non est aliqua creatura, quę nō debeat Deo id, quod est secundum Aug. li. 83. qq. q. 68. in fine: & etiam sū Ber. de diligendo Deum, cap. 16. ergo homo non habet de quo possit Deo satisfacere pro peccato cōmissio.

Arg. 4.

Item grauius est peccatum mortale actuale, quam originale peccatū: sed nullus purus homo satisfacere potuit pro peccato originali: secundum Ansel. 2. lib. Cur Deus homo, nō multum lōge post princip. ergo multo minus potest satisfacere p actuali peccato mortali.

Arg. 5.

CONTRA, de pen. dist. 1. c. Porro. §. Hoc idem. Sacrificium ex lege offert penitēs dum satisfactioem Ecclesiæ iudicio sibi impositam facit exequitur: sed talem satisfactioem exequi potest homo: ergo potest Deo facere satisfactioem, quæ est sacrificium secundum legem: talis autem est satisfactio debita.

Arg. 6.

Item quanto ille contra quem peccatur est misericordiosior, tanto facilius satisfieri sibi

Arg. 7.

potest, sed Deus est misericordiosissimus: ergo homo facillime potest satisfacere Deo.

Arg. 8.

CONCLUSIO.

Arg. 9.

Homo, cum Christi meriti factus sit particeps, huius virtute Deo pro culpa satisfacere potest, at per seipsum non potest.

Arg. 10.

RESPONDEO, hominem posse satisfacere Deo, dupliciter potest intelligi, aut cum alio terius adiutorio, aut sine.

Arg. 11.

Primo modo dico, qđ homo potest satisfacere Deo in virtute, s. meriti Christi, cuius particeps est homo per veram fidem.

Arg. 12.

Secundo autē modo homo satisfacere non potest Deo. Vnde secundum Aug. in ench. ver sus finem. Nec antiquorum quicumque iustorum præter Christi fidem salutem potuit inuenire. Homo enim per se Deo non potest æquale rependere, nec hoc ab eo exigitur: sed si fecerit famulando illud quod potest plus ab eo non requiretur.

Arg. 13.

AD PRIMVM in oppositum dicendū, qđ & si homo per se non possit Deo reddere debitum honorem sū æqualitatem iustitiæ; tamen Christi meritū, & dispositio penitentis facientis, quod in se est simul iuncta Deo reddūt honore debitum: & sunt debita satisfactio pro peccato sū æqualitatem iustitiæ non compensantis meritum penitentis: sed secundum qđ iustitia est condementia diuinæ bonitatis: satisfactio autem merito Christi coniungitur non realiter, sed per veram fidem ipsius penitentis, per quam est particeps illius meriti.

Arg. 14.

AD SECUNDUM dicendum, qđ Deus ex liberalitate sua nostrę infirmitati cōdescendens, homini constituit mensuram eorum, ad quæ de necessitate tenetur, quæ est obseruantia præceptorum, vt de reliquo, i. de operibus supererogatiouis possint satisfacere pro cōmissio, quæ opera, & si debeamus Deo debito congruitatis, non vult tamen tāquam nobis parcens, vt sibi debeantur debito necessitatis, nisi ratione voti, vel satisfactiois pro peccato.

Arg. 15.

AD TERTIUM dicendum, qđ quamuis peccatū originale nō sit ita graue persone, sicut peccatū actuale mortale: tñ grauius est naturæ, quia inficit non tñ personā, sed naturā ita qđ personā mediāte natura, & ideo pro illo satisfacere nō potuit, nisi pōderās toti naturæ humanæ. Quapp concludit Ansel. 2. li. Cur Deus hō, c. 7. qđ illū qui satisfactorus erat pro primorum parētum peccato, oportuit esse perfectū Deū, & hōiem: purus. n. homo toti humanæ naturæ præponderare non potuisset. Potest tñ aliter dici ad arg. qđ pro peccato originali Christus solus satisfecit. Vnde a nobis nulla requiritur satisfactio pro originali peccato, sed tantum baptismi susceptio, per quam homo primo efficitur particeps meriti Christi: pro actuali autem mortali, cum satisfactioe meriti Christi requiritur de lege cōi aliqua satisfactio penitentis, nō pp imperfectionē meriti Chři: sed qa Rich. super 4. Sent. N 2 Deus

Arg. 16.

RESPONDEO, quod quamuis sit manifestum satisfactioem esse actum virtutis, cum sit actus pœnitentiæ, quæ virtus est, vt

potest, sed Deus est misericordiosissimus: ergo homo facillime potest satisfacere Deo.

CONCLUSIO.

Homo, cum Christi meriti factus sit particeps, huius virtute Deo pro culpa satisfacere potest, at per seipsum non potest.

RESPONDEO, hominem posse satisfacere Deo, dupliciter potest intelligi, aut cum alio terius adiutorio, aut sine.

Primo modo dico, qđ homo potest satisfacere Deo in virtute, s. meriti Christi, cuius particeps est homo per veram fidem.

Secundo autē modo homo satisfacere non potest Deo. Vnde secundum Aug. in ench. ver sus finem. Nec antiquorum quicumque iustorum præter Christi fidem salutem potuit inuenire. Homo enim per se Deo non potest æquale rependere, nec hoc ab eo exigitur: sed si fecerit famulando illud quod potest plus ab eo non requiretur.

AD PRIMVM in oppositum dicendū, qđ & si homo per se non possit Deo reddere debitum honorem sū æqualitatem iustitiæ; tamen Christi meritū, & dispositio penitentis facientis, quod in se est simul iuncta Deo reddūt honore debitum: & sunt debita satisfactio pro peccato sū æqualitatem iustitiæ non compensantis meritum penitentis: sed secundum qđ iustitia est condementia diuinæ bonitatis: satisfactio autem merito Christi coniungitur non realiter, sed per veram fidem ipsius penitentis, per quam est particeps illius meriti.

AD SECUNDUM dicendum, qđ Deus ex liberalitate sua nostrę infirmitati cōdescendens, homini constituit mensuram eorum, ad quæ de necessitate tenetur, quæ est obseruantia præceptorum, vt de reliquo, i. de operibus supererogatiouis possint satisfacere pro cōmissio, quæ opera, & si debeamus Deo debito congruitatis, non vult tamen tāquam nobis parcens, vt sibi debeantur debito necessitatis, nisi ratione voti, vel satisfactiois pro peccato.

AD TERTIUM dicendum, qđ quamuis peccatū originale nō sit ita graue persone, sicut peccatū actuale mortale: tñ grauius est naturæ, quia inficit non tñ personā, sed naturā ita qđ personā mediāte natura, & ideo pro illo satisfacere nō potuit, nisi pōderās toti naturæ humanæ. Quapp concludit Ansel. 2. li. Cur Deus hō, c. 7. qđ illū qui satisfactorus erat pro primorum parētum peccato, oportuit esse perfectū Deū, & hōiem: purus. n. homo toti humanæ naturæ præponderare non potuisset. Potest tñ aliter dici ad arg. qđ pro peccato originali Christus solus satisfecit. Vnde a nobis nulla requiritur satisfactio pro originali peccato, sed tantum baptismi susceptio, per quam homo primo efficitur particeps meriti Christi: pro actuali autem mortali, cum satisfactioe meriti Christi requiritur de lege cōi aliqua satisfactio penitentis, nō pp imperfectionē meriti Chři: sed qa Rich. super 4. Sent. N 2 Deus

Responsio. Possit Deo satisfacere, dupliciter intelligi.

Ad primū.

Ad secundū.

Ad tertium.

Causa secundum Scot. dicitur in presentibus. q. 1. & in 3. dist. 20.

Textus partitio.

In oppositum. Habetur in cōmuni vnius martyris.

Responsio.

Deus vult, & propter sui honorem, & bonū nostrum, vt pro his, quæ voluntate propria committimus, vel omittimus voluntate propria satisfactionem aliquam faciamus.

Ad aliam partem. Secundum argumentum ad partem secundā non procedit, quia maior non est vera, nisi suppositis partibus offensis: offensa autē contra Deum est grauiſſima, & ideo homo per se satisfacere non potest Deo, sicut posset homini, quamuis Deus sit homine incomparabiliter miser cordior.

Q V A E S T I O III.

Utrum satisfactio debeat fieri per opera pœnalia. **R**E S P O N D E O, quod non: quia quanto opus fit cum maiori charitate, tanto est magis meritorium, & tamen minus pœnale: sed si satisfactio deberet fieri per opera pœnalia, illud quod diminueret pœnalitatem, diminueret satisfactionē: ergo non debet fieri per opera pœnalia.

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. q. 3. D. Tho. vbi sit a. 4. q. 1. Scot. lib. 4. dist. 15. q. 1. Alex. p. 4. q. 24. m. 2. ar. 2. Secundo.

Item Phil. 2. ethic. c. 3. Medicinæ per contraria innatę sunt fieri: sed quædam sunt peccata pœnalia, sicut tristitia: ita ergo satisfactio p talibus peccatis, dēt esse p opera desiderabilia.

In oppositum.

CONTRA, de pœn. dist. 3. §. 1. Pœnitentia est quædam dolentis vindicta puniens in se, quod dolet commisisse: sed dolor, vindicta, puniatio res pœnales sunt: ergo pœnitens satisfacere debet per opera pœnalia.

CONCLVSIO.

Per pœnalia opera prorsus fieri satisfactio debet, licet satisfaciendi non pœnalia, sed delectabilia per charitatis feruorem quandoque euadant.

Responſio. Opus pœnale dupliciter potest intelligi.

RESPONDEO, quod opus pœnale dupliciter potest intelligi, aut ratione generis operis, aut ratione operantis: loquendo de opere pœnali primo modo dicto, satisfaciendum est pro peccato per opera pœnalia, & propter emendationem culpę præteritę, & præseruationem a futura: culpę enim debetur pœna: pœnæ etiam s̄m Phil. 2. ethic. c. 3. medicinæ sunt, s̄nō tantum curatiuę, sed etiam præseruatiuę: loquendo de opere pœnali, secundo modo nō oportet, quia frequenter opera, quantum est ex suo genere pœnalia ratione feruentis charitatis in operante sunt ei delectabilia, & sic procedebat.

Ad primū. Ad secundum.

Primum argumentum ad partem primam. Ad secundum dicendum, quod quamuis aliquibus peccatis sunt annexę pœnæ sensibilis, tamē in quantum sunt actus voluntarij aliquam delectationem habēt: quia sicut dicitur Prou. 13. Desiderium si compleatur, delectat animam.

Q V A E S T I O IIII.

Utrum flagella, quæ immittit Deus, vel venire permittit super pœnitentes, sint pro eis satisfactoria.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 15. dub. 4. D. Tho. vbi supra. q. 2.

ET videtur quod non: illud quod est satisfactorium pro peccatis, non est detestandum; nec respuendum: sed temporalia flagella sunt detestanda, & respuenda. Vnde Aug. lib. 10. confess. c. 16. Vñ aduersitatibus sæcu-

li: ergo prædicta flagella non sunt pro sustentibus satisfactoria.

Item satisfacere non conuenit, nisi illis qui peccauerunt: sed temporalia flagella quædoque immittuntur hominibus nō p peccata, sicut patuit in Iob: ergo nō sunt satisfactoria.

Secundo.

CONTRA, ea quæ castigant peccata sunt satisfactoria: sed sicut dicit Aug. lib. 1. de ciu. Dei, c. 30. Cum Deus me aduersis rebus exagitat, aut merita examinat, aut peccata castigat: ergo talia flagella sunt satisfactoria.

In oppositum.

Item illud est satisfactorium, quod ad patientiam erudit bonos, & facit eos Deum frequentare interpellationibus crebris: sed sicut dicit Aug. 1. de ciu. c. 8. Flagellum Dei ad patientiā erudit bonos. Et Ber. de diligēdo Deo, c. 25. Ex occasione frequentiu necessitatū crebris necesse est interpellationibus Deū ab homine frequentari: ergo temporalia flagella satisfactoria sunt pro sustentibus ea.

Secundo.

CONCLVSIO.

Acceptantur flagella ad remissionem pœnæ pro peccatis debita, eis patienter vtendo, & sustentibus erunt planē satisfactionis materia.

RESPONDEO, quod sustinens flagella sibi immissa per operationem iustam, cuiusmodi sunt omnia illa, quæ Deus infligit, siue per actionē iniustam, cuiusmodi sunt aliqua, quæ Deus frequēter a peccatoribus infligi iuste permittit, non satisfacit ea sustinēdo sub ratione quæ patiens tñ: quia sicut voluntas sustentis nullo modo cōparatur ad ea, vt actiuū principiu oportet aut quod meriti sit actiuum principium voluntas illius qui meretur. In quantum tñ voluntas sustentis ea patienter sustinet intentione remissionis pœnæ sibi debita pro suis peccatis, sunt sustentis satisfactoris materia: sed formaliter ipsa satisfactio in actu voluntatis consistit: flagella tamen quæ ipsemet Deus immittit, maiorem efficaciam habent inclinandi voluntatem ad bonum, quam illa, quæ non immittit, sed immitti permittit.

Responſio.

AD PRIMVM dicendum, quod illud verbū Aug. intelligendū est per comparisonem ad infirmos propter impatientiæ periculū: quia sicut dicit 1. de ciu. c. 60. In eadem afflictione mali detestantur, & blasphemant: boni autem precantur, & laudant.

Ad primū.

Ad secundū dicendum, quod sicut idem opus, quod in innocentia nō fuisset satisfactorium, est in pœnitēte satisfactoriu: ita idem flagellū pōt esse innocenti materiā maioris meriti, & in pœnitēte materiā remissionis pœnæ peccati.

Ad secundum.

Argumenta ad partem aliam procedūt per comparisonem ad illos qui flagella illa sustent patienter.

Ad aliam partem.

Q V A E S T I O V.

Utrum possit fieri satisfactio per illa, quæ sunt in mortali peccato.

ET videtur quod sic: quia aliqua sunt opera, quæ non sunt satisfactoria, nisi in virtu-

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 15. ar. 1. q. 3. Scot. vbi sit. D. T. vbi sit. art. 3. q. 2. Alex. p. 4. q. 24. m. 4.

virtute meriti Christi: sed illa non sunt opera facta in charitate, quia si filius Dei nunquam fuisset incarnatus, nec incarnandus, tamē opera facta in charitate essent satisfactoria pro peccato personæ: ergo opera facta extra charitatem sunt illa, quæ sunt satisfactoria, non nisi in meriti Christi virtute.

Secundo. Item totum vnum opus est meritorium in virtute bonæ intentionis, per quā fuit inchoatū: ergo similiter si homo inchoet satisfactionē in charitate, & peccet mortaliter ante complementum, in virtute principij totum residuum erit satisfactorium.

Tertio. Item Deus pronior est ad miserandum, quā ad condemnandum: sed nullum malum Deus relinquit impunitum: ergo nec aliquod bonum irremuneratum: sed opera facta in peccato mortali non sunt meritoria vitæ æternæ: ergo ne sint irremunerata, oportet, quod sint satisfactoria pro pœna debita culpæ.

In oppositum. CONTRA, Apost. 1. Cor. 13. Si distribuero in cibos pauperū omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeā, charitatem autē non habuero nihil mihi prodest.

Secundo. Item virtus satisfactionis est operire peccatorum multitudinem, sed hoc est propriū charitati. Vnde 1. Pet. 4. Charitas operit multitudinem peccatorum: ergo nullum opus factum extra charitatem est satisfactorium.

CONCLVSIO.

Cum hæc operans Deo haud acceptus sit, nec eius opera eidē accepta, & satisfactoria sunt dicenda.

RESPONDEO, quod non potest fieri satisfactio per opera, quæ fiunt in mortali peccato: Deus enim cum bonorum nostrorum non egeat opera hominis non acceptat tanquam remuneratione digna, nec tanquam satisfactoria, nisi acceptet operantē. Vnde Gen. 4. prius dicit: Respexit Dominus ad Abel, & post subiungitur, & ad munera eius. Sed Deus non acceptat hominem existētem in peccato mortali, quia in illo statu est inimicus Dei: ergo opera existētis in mortali peccato nō sunt Deo accepta tanquam satisfactoria, sed sine illa acceptatione satisfactoria esse non possunt.

Responſio. Absq̄ sententia Scot. loco circa. ibi De quarto.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod opera facta in charitate non sunt satisfactoria, nisi in virtute meriti Christi, in quantum ex æterna ordinatione diuina habere non possumus charitatem, per quam remittuntur peccata sine virtute meriti illius; & si filius Dei nunquam incarnatus, nec incarnandus fuisset, aliam viā ordinasset Deus, per quam pœnitentes a Deo reciperent charitatem, per quam remittuntur peccata: vt enim dicit Aug. li. 13. de trin. ca. 10. Alio modo Deus nos liberare potuisset, quam per mortem Christi si voluisset.

Ad secundum dicendum, quod opus inchoatū ex bona intentione meritorium est in virtute illius, nisi interrumpatur per actū contrariū, ita vt illud quod sequitur nō cōtinuetur cum

intentione prima, nec s̄m actum, nec s̄m habitum: facta autē tali interruptione illud quod sequeretur actū contrarium nō esset meritorium in virtute primæ intētionis: satisfactio autem inchoata in charitate per peccatū mortale interruptitur, ita quod illa opera, quæ sequunt nō continentur cū prima radice s̄m actum, neque s̄m habitum, nec mediate, nec immediate.

Ad tertiu.

Ad tertium dicendum, quod Deus nullum hominem relinquit irremuneratum quin aliquo modo remuneret. Vnde quamuis opera facta in peccato mortali non remunerentur quantum ad meritū vitæ æternæ, nec quantum ad remissionē, seu diminutionē pœnæ debita peccato secundum iustitiam legis diuinæ, tñ remunerantur, vel quo ad temporalia bona, vel in quantum disponunt ad inclinādum aures diuinę misericordię ad operantem: hæc tñ remuneratio nō est ex debito, sed ex liberalitate diuinę misericordiæ. Quod autē aliqui dicunt, quod propter illa operans si moriatur sine penitentia minorem pœnam sustinebit in inferno: nec sic debet intelligi, quod propter illa minuatur pœna qui peccatis prioribus debebatur: sed quia interim, quod faciunt illa bona cauent sibi a malis, quæ si facerent amplius punirentur.

Q V A E S T I O VI.

Utrum homo possit satisfacere de vno peccato mortali sine alio.

RESPONDETUR quod sic: Homo potest satisfacere de vno peccato veniali sine alio: ergo a simili de vno peccato mortali sine alio.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. dist. 15. ar. vñ c. 9. 2. D. Tho. vbi supra. q. 2. Scot. vbi sit. Secundo.

Item homo potest satisfacere de vna parte pœnæ sine alia, quia non explet totam suā pœnam simul: ergo a simili potest satisfacere de pœna debita vni peccato sine satisfactione de pœna alij peccato debita.

Item hō debitor alij hōi pluribus de causis, pōt soluere debitum pro vna causa, nō soluendo debitū pro alia: ergo a simili, hō debēs pœnā pro pluribus culpis pōt soluere pœnā pro vna culpa, non soluendo pœnam pro alia.

Tertio.

CONTRA, de pœn. dist. 3. c. inter oīa. §. His auctoritatibus: illorum sententia destruitur, quia eum qui pluribus irretitus fuit asseritur vnus delicti penitentia eiusdem veniam dño consequi sine alterius criminis penitentia.

In oppositum.

Itē de pœ. di. 5. c. vlt. & recitat Mag. in litt. huius di. c. pe. Falsā penitentia esse constat cū spreto pluribus de vno solo penitentia agitur, aut cū sic agitur de vno, vt nō discatur ab alio.

Secundo.

CONCLVSIO.

Pro vno absque alio homo satisfacere quo ad pœnam temporalem potest, quo ad culpam, & æternam pœnam non potest.

RESPONDEO, quod peccatū est iniuria contra Deum, quæ in quantum est contra equalitatē amicitia inter hominem, & Deum, est Dei offensua: & in quantum cōtra equalitatem iustitię, quæ respicit debitum necessitatis est puni-

tione digna, & loquor hic de æqualitate, non quæ sit æqualitas simpliciter, quia talis nõ potest esse inter hominem, & Deum: sed de æqualitate per cõparationem ad hominis facultatẽ: quia aut lex diuina præcipit amicitiam hominis ad Deum: ideo non potest esse æqualitas iustitiæ hominis ad Deum, sine æqualitate amicitia: & quia æqualitas amicitia hois ad Deum est per charitatem, quæ sine aliqua virtute necessaria ad salutem esse non potest, ideo æqualitas amicitia non potest esse sine æqualitate iustitiæ. Non est ergo dicendum, vt dicunt qui dã, qd homo satisfacere possit pro culpa, in quantum est contra æqualitatem amicitia hominis ad Deum, sine satisfactione pro ea, in quantum est contra æqualitatem iustitiæ hois ad Deum. Dico ergo, qd satisfacere pro culpa, in quantum est contra vtramq; æqualitatem, dupliciter potest intelligi, aut scilicet de illa parte satisfactionis, quæ consistit in actu anime interiori, aut de illa, quæ consistit in actu anime exteriori: primo modo non potest homo satisfacere de vna culpa mortali sine alia: quia quamuis culpæ non sint connexæ, tñ radix satisfactionis est vna, scilicet charitas, quæ cum nullo peccato mortali stare potest: & quia obligatio ad penã æternam non cõpatitur se in homine cù diuina amicitia, ideo per charitatem illa obligatio cõmutatur in obligationem ad temporalem penam: per actum ergo penitendi interiorem, per quem remittitur culpa, & obligatio ad penã æternam dispositiue: & charitatem per quam remittuntur formaliter, & completiue, non potest satisfieri de vno peccato mortali sine alio, nec quantum ad offensam, neq; quantum ad obligationem ad penã æternam, & sic intelligi debent ea, quæ Magister ad hanc partem allegat in littera.

Loquendo aut de alia parte satisfactionis, quæ directe respicit solutionem temporalis penæ, in quantum per actum penitendi interiorem, & charitatem cõmutata est obligatio ad penã æternam, potest satisfieri de pena debita vni peccato sine alia, sicut satisfieri potest de vna parte penæ sine alia, vt ostendebatur in arguendo, cuius ratio est, quia obligatio ad talem penam simul stat cum charitate: & ideo remanente debito penæ pro vno peccato acceptari potest solutio penæ pro alio: si tñ adsit propositum satisfaciendi postea de alio, quod propositum si mutetur ita vt pro alio non velit postea satisfacere: remanet tamen præcedens solutio acceptata.

Ad primũ.

Ad secundũ.

Ad tertium dicendum, qd iustitia hominis ad hominẽ attenditur circa exteriores operationes: sed iustitia hois ad Deum principaliter attenditur circa actus interiores: & ideo potest seruari homo homini æqualitatem sñ iustitiã legis humanæ sñ vnã partem, quamuis non seruet secundum aliam: quia non est vna radix communis, ratione cuius solutiones omnium debitorum homini sint connexæ, sicut est vna radix, scilicet charitas in qua connectuntur satisfactiones omnium, quæ Deo debentur.

Argumenta ad partem aliam procedunt de satisfactione, quantum ad remissionem culpæ, & penæ æternæ.

Q V A E S T I O VII.

Vtrum Deus possit remittere peccatum sine aliqua satisfactione.

T V I D E T U R qd non: Ansel. i. lib. D. Bon. lib. 4. d. 15. p. 2. ar. 1. q. 2. Scot. vbi supra.

Cur Deus homo, c. 12. Si peccatum non punitur inordinatum dimittitur: sed Deus nihil inordinatum potest dimittere: ergo Deus non potest sine satisfactione peccatum remittere.

Item eo. li. c. 10. In Deo quodlibet paruũ in conueniẽs sequitur impossibilitas: sed postea. 12. ca. dicit, quod non decet Deum peccatum impunitum remittere: ergo Deum hoc facere est impossibile.

Item eo. lib. c. 12. Liberior est iniustitia si sola misericordia dimittitur, quã iustitia, quod valde inconueniens vñ: sed si Deus dimitteret peccatum sine oĩ satisfactione, dimitteret ipsũ sola mĩa: ergo hoc facere inconueniens est.

C O N T R A, Apost. ad Ti. 3. Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit.

Item Act. 9. h. qd cù Paulus esset in actu persequendi Christianos, Deus ipsum iustificauit.

Item maior est mĩa Dei, quã illa, quã homini præcipit: sed Deus præcipit homini dimittere offensam sibi factã, et si iniurias non satisfaciat: ergo vñ, qd hoc Deus facere potest, & deat.

C O N C L V S I O.

Speciali priuilegio Deum posse offensam remittere absq; vlla satisfactione sine præiudicio sentit hic Doctor, at si sic de facto remittat ipse solus scit, qui solus nouit.

R E S P O N D E O, qd de remissione peccati contingit loqui dupliciter, aut de lege communi, aut ex priuilegio speciali.

Primo modo sñ omnes nunquã dimittitur actuale peccatum mortale sine aliqua satisfactione: quia sp ad hoc requiritur actus penitendi in quo principalior pars satisfactionis consistit.

Secundo modo dicunt etiam multi, qd nullo modo actuale peccatum mortale potest a Deo sine satisfactione remitti, quia Deus peccatum tale dimittere nõ potest sine infusione gratiæ: & quia homo mortaliter peccando oculũ anime claudit, ideo lumen gratiæ ad aĩam intrare non potest, nisi aperiatur per actum penitendi: sicut

Ad tertium.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. d. 15. p. 2. ar. 1. q. 2. Scot. vbi supra.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Tertio.

Responsio. Remittere peccatũ dupliciter est sine satisfactione.

In oppositum.

sicut neq; lumen Solis potest intrare domum, nisi aperiatur fenestra: & pro hac opinione videtur esse sententia Aug. super Ioan. homel. 72 super illud Ioã. 14. Maiora horum faciet. Cum ex impio sit iustus, salutem operatur Christus in illo, sed non sine illo.

S E D contra hoc aliqui arguunt sic: Omnẽ effectum quem facere potest Deus mediante causa efficiente secũda, facere potest sine operatione illius: sed preparatio ad gratiam, quã in se facit peccator penitẽdo est principaliter a Deo mediante operatione penitentis, quæ est causa secunda: quapropter dicit Aug. li. 13. de trin. c. 10. qd merita nostra dona Dei sunt: ergo illam preparationẽ potest Deus facere: in peccatore non mediãte aliqua actione ipsius peccatoris. Vnde sine præiudicio mihi videtur, qd quamuis homini quamdiu est in actu peccati mortalis peccatum non possit remitti: tamen homini obdormienti in peccato mortali Deus posset si vellet habitum charitatis infundere, & sic peccatũ dimittere: quicquid. n. est in peccatore dormiente, bonũ est, excepta deformitate peccati, quæ nihil aliud est, quam carentia boni debiti in voluntate, vt in 2. lib. ostensum est: nullum aut bonum prohibet animam suscipere charitatem, & quãuis malus volũtatis actus quo peccator priuat se bono debito prohibeat quamdiu durat animã suscipere habitũ charitatis: tñ carentia boni debiti prohibere non potest aĩam suscipere præsentia boni debiti oppositi, si sit agens qui restituat, sicut neque carentia luminis in aere potest prohibere aerẽ a susceptione luminis cù Sol irradiat: alias. n. pueri non reciperet debitam iustitiam qua ante baptismum carent: & si sic Deus dormienti peccata dimitteret, nullam iniustitiã faceret, vt in solutione argumentorum patebit: vtrum autem vnquam per talem modum Deus alicui peccatum mortale actuale dimiserit nobis incertum est: sed quæstio non est de hoc, quod Deus fecit, sed de hoc quod facere posset.

Ad partem negatiuã.

A R G V M E N T A ad partem primam procedunt de remissione secundum legem communem, & supposito, qd in peccatore, nec in alio pro eo esset punitum peccatum: aliquid aut facere ex priuilegio speciali, & raro iusto ordinẽ non derogat quicquid, quod tamen cõiter factum derogaret: vnde si quandoq; rex, vt ostendat suam plenitudinem potentia, & benignitatem misericordie, vt magis timeatur, & diligatur: parcit aliquõ homini scelerato, nõ derogat iusto regimini regni sui, immo confert quicquid tamen sepe iteratũ derogaret: quandoq; et iuste, & in casu potest parcere filio scelerato, cuius pñ voluntarie mortẽ sustinuit pro vtilitate regni: similiter dico, qd si Deus ad ostendendum oĩpotentiam suam, & summã bonitatem suę misericordiam aliquõ dimitteret alicui sine satisfactione peccatum, nullã iniustitiam faceret: quia sicut dicit Ansel. pro sol. 10. c. loquens ad

Deum, cum punis malos iustum est, quia illorum meritis conuenit: cù vero parcis malis iustum est, non quia illorum meritis, sed quia bonitati tuæ condecens est. Et infra: Facis, quod de cetero summe bonum, sic itaque sine repugnantia iuste punis, & iuste parcis, nec sic faciendo relinqueret peccatum totaliter impunitũ, quia Christus nõ tantum pro nostro peccato originali, sed etiam pro peccatis hominum actualibus, & præteritis, & sequentibus mortem sustinuit.

A D P R I M V M ad partem aliam dicendũ, qd procedit de causa salutis nostræ, quæ fuit incarnatio filij Dei, & eius mors, quæ sub merito nostro cadere nõ poterunt: & propter hoc ab Aug. 13. de trin. c. 19. dicitur, Summa gratia.

Ad secundum dicendum, qd Deus Paulo immisit gratiam gratis datam, per quã a mala voluntate cessauit, & ita perfecte penituit, qd quasi statim est secuta remissio peccatorũ. Vel potest dici, qd illa remissio non fuit secundum legem communem, sed ex priuilegio speciali.

Ad tertium dicendum, qd sicut dicit Ansel. i. lib. Cur Deus homo, c. 12. in hoc, qd Deus nobis præcipit peccantibus in nos dimittere offensam, etiam si nobis non satisfaciant: & tñ ipse peccatum sine aliqua satisfactione non dimittit de lege cõi nulla est repugnantia: quia Deus hoc nobis præcipit, vt non præsumamus quod solius Dei est: ad nullum. n. pertinet vindictã facere, nisi ad illum, qui dñs est omnium: nam cum terrenæ potestates hoc recte faciunt ipse facit, a quo ad hoc ipsum sunt ordinatæ.

Q V A E S T I O VIII.

Vtrum sufficienter enumerentur partes satisfactionis, scilicet oratio, ieiunium, & elemosyna.

C O N C L V S I O.

Si animaduertantur bona per quæ satisfacimus, scilicet peccati causas, quas per satisfactionẽ excidimus, scilicet eos denique in quos peccamus satisfactionis partes sufficienter enumeratas reperiemus.

R E S P O N D E O, qd sic: & hoc tã ex parte bonorum, per quæ satisfaciendũ est, & ex parte causarũ peccati, quæ per satisfactionẽ, prout nunc est possibile sunt excidende, quã ex parte illorum, cõtra quos peccatũ committitur: de bonis. n. nostris debemus satisfacere: & sñ Phil. 1. ethic. c. 10. Triã habemus bona, scilicet bona fortunæ, quæ vocati bona exterioris: & bona corporis, & bona aĩæ: de bonis exterioribus satisfacimus per elemosynã, qua comprehenditur totum quod expenditur in proximorum vtilitatem: de bonis corporis satisfacimus per ieiuniũ, sub quo comprehenditur quicquid pertinet ad corporis afflictionẽ: de bonis aĩę satisfacimus per orationẽ, sub qua comprehenditur quicquid Deo exhibetur per patrię virtutem. Tres etiam sñ Io. in 1. can. sua, c. 2. sunt peccatorum causas, concupiscentia carnis, quæ prout possibile est, exciditur per ieiuniũ: & concupiscentia oculorum, cõtra quã ordinatur elemosyna: & superbia vite, cõtra quam ordinatur oratio. Vt etiam habitum

Ad primũ.

Ad secundũ.

Ad tertium.

D. Bon. vbi supra. 9. 4. D. Th. 4. 2. d. 15. q. 1. ar. 4. q. 3. Scot. vbi supra. Alex. p. 4. q. 25. m. 1.

Responsio.

est libr. 2. contingit hominem peccare contra seipsum, contra quod ordinatur ieiunium: & in proximum, contra quod ordinatur eleemosyna: & in Deum, contra quod ordinatur oratio, quæ per appropriationem dicta sunt: hæ satisfactiois partes ponuntur de poen. dist. 6. §. 1.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur 8.

Primo, vtrum dare eleemosynam sit actus virtutis.

Secundo, vtrum cadat sub præcepto.

Tertio, vtrum magis sit satisfactoria inter partes satisfactiois.

Quarto, vtrum eleemosynæ corporales præferendæ sint spiritualibus eleemosynis.

Quinto, vtrum de quolibet bono sit eleemosyna faciendâ.

Sexto, vtrum licitum sit cuilibet eleemosynam facere.

Septimo, vtrum aliquis possit facere eleemosynam sibi ipsi.

Octauo, vtrum eleemosyna danda sit malis.

QVAESTIO I.

Vtrum dare eleemosynam sit actus virtutis.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. d. 15. p. 2. dub. 5. D. Th. 4. s. 2. dist. 15. q. 2. ar. 1. q. 3. T V I D E T V R q non: quia dare eleemosynâ est actus misericordiæ: sed misericordia non est virtus: quia secundum Phil. 2. ethic. 5. c. nulla passio est virtus: & sicut dicit Damasc. lib. 2. c. 27. misericordia est species tristitiæ, tristitia vero passio est: dare ergo eleemosynam non est actus virtutis.

Secundo. Itē circa exteriora bona de quibus sit eleemosyna nō sunt nisi tres virtutes, scilicet liberalitas, magnificentia, & iustitia, vt colligi potest ex verbis Phil. 2. ethic. c. 7. Sed dare eleemosynâ non est actus liberalitatis: quia liberalis non attenditur per indigentiam eius cui dat, nec magnificentia: quia secundum Phil. 4. ethic. c. 5. Magnificentia nō est, nisi circa magnos sumptus: misericordia autem circa magnos, & paruos: nec iustitiæ, quia sicut dicit Aug. 19 de ciuit. c. 21. Iustitia virtus est, quæ sua cuiq; distribuit: sed misericordia dat illud, quod est dantis proprium, non illius cui datur: ergo dare eleemosynam nullius virtutis est actus.

Tertio. Item actus virtutis semper est rectus: sed datio eleemosynæ potest esse non recta, vt cum sit ex vanagloria: ergo non est actus virtutis.

In oppositum. C O N T R A, vt superius habitum est, poenitentia est virtus, & satisfactio actus poenitentiæ, & datio eleemosynæ species satisfactiois, ex quibus sequitur, quod sit actus virtutis.

Secundo. Itē, misericordia contrariatur inuidiæ: quia sicut dicit Damasc. lib. 2. cap. 27. Inuidia est tristitia in alienis bonis: misericordia est tristitia in alienis malis: cum ergo inuidia sit vitium, & contrarium vitij sit virtus, misericordia est virtus: sed dare eleemosynam est actus misericordiæ: ergo est actus virtutis.

CONCLUSIO.

Detur eleemosyna sub circumstantijs debitis, & ipsa virtutis actus, proculdubio erit.

R E S P O N D E O, q dare eleemosynam sub circumstantijs debitis actus est virtutis: vel vt principij, scilicet cum elicitur a virtute, vel vt termini, scilicet cum datur a non habente habitum virtutis: disponente se tamē per hoc ad virtutem: dare enim eleemosynam sub circumstantijs debitis semper est actus rectus: actus autem voluntarius rectus, vel elicitur per virtutem, vel disponit ad virtutem.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod misericordia potest accipi pro passione, & sic non est virtus, vel pro habitu voluntatis quo habilitatur ad subueniendum propter Deum miseræ indigentis, & sic est virtus, primo modo ponitur a Damasc. species tristitiæ.

Ad secundum dicendum, quod dare eleemosynam actus est liberalitatis: quia quamuis nō omnis liberalitas attendat indigentiam illius cui datur: tamen vna species eius hoc attendit, & illa est misericordia, cuius actus est eleemosynam dare: & sic cum liberalitas sit aliquo modo pars potentialis iustitiæ, dare eleemosynam magis videtur pertinere ad iustitiam, quam ad aliquam aliam quatuor Cardinalium virtutum.

Ad tertium dicendum, quod dare eleemosynam non est actus virtutis, nisi cum est debito modo circumstantionatus, & sic nunquam potest esse, nisi rectus.

QVAESTIO II.

Vtrum dare eleemosynam cadat sub præcepto.

Arg. 1. D. Th. ubi supra q. 4. T V I D E T V R q non: Licet est vnicuique retinere quod suū est: sed homo facit eleemosynam de suo: ergo homini non dare eleemosynam licitum est, quod nō esset verum, si dare eleemosynam caderet sub præcepto.

Item si esset præceptum reduceretur ad vnum de decem præceptis, non ad præceptum negatiuum, quia dare eleemosynam aliquid affirmatiuum est: nec ad præceptum affirmatiuum primæ tabulæ, quia illa pertinent ad virtutem patriæ, vt in libro 3. dist. 37. ostensum est, nec ad præceptum affirmatiuum secundæ tabulæ, quia non est nisi vnum, scilicet de honoratione parentum: ergo dare eleemosynam non cadit sub præcepto.

Item si esset sub præcepto, tunc quotienscūque habens homo ultra id quod sibi necessarium est, non daret illud indigenti petenti, mortaliter peccaret, quod falsum est.

C O N T R A, illud cadit sub præcepto sine quo charitas esse non potest: sed sicut dicit Ioan. in 1. cano. sua, cap. 3. qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo, quasi dicat,

dicat, non manet: ergo dare eleemosynam cadit sub præcepto.

Secundo. Item secundum Philosophum 5. ethi. cap. 2. lex dat præcepto de actibus omnium virtutum, sed vt in præcedenti quæstione habitum est, dare eleemosynam est actus virtutis: ergo est sub præcepto.

CONCLUSIO.

Eleemosynam dare lex tum naturalis tum diuina, tum positua præcipit.

R E S P O N D E O, q dare eleemosynam, est sub præcepto legis naturæ, & legis diuine, & legis posituæ: lex em naturalis præcepit proximum vere diligere non tantummodo affectu, sed etiam effectu, quia non est verus effectus nisi sequatur effectus si possibile est: qui ergo indigentia fratris non subuenit, non veraciter ipsum diligit, quod volens innuere beatus Iodicit in prima cano. sua, ca. 3. Filioli non diligamus verbo neque lingua tantum, scilicet sed opere, & veritate.

Lex etiam diuina hoc præcipit, quia vt habetur Math. 25. Christus improperebit reprobis maxime defectus misericordiæ operum.

In iure canonico præcipitur, vnde decre. dist. 86. Fratrem nostrum, dicitur de quodam Episcopo, largam manum habeat, necessitate patientibus occurrat, alienam inopiam suam credat, quia si hoc non habet Episcopi vacuū nomen tener, & infra ead. dist. Non sitis & caritate, sic dicitur, quos in pascendo homines seruare poteris, si non pauperis occidisti. & 7. q. 1. Omnis, dicitur quod qui negant misericordiam faciendam fugientibus, & necessitatem patientibus ipsum Christum negat, qui est misericordia. Sed cum sit præceptum affirmatiuum quamuis obliget semper, non tamen pro semper, sed pro loco & tempore: consideranda enim est facultas habentis, & miseria indigentis: si enim homo habeat aliquid quod non sit necessarium sustentationi suæ naturæ, nec illorum, quibus tenetur providere, sicut sunt vxor, filij, serui, & ancille, & sic tam notabilis necessitas, seu indigentia ex parte illius cui dandum est, q imminant probabilia signa extreme necessitatis, tunc habens tenetur ex præcepto subuenire indigenti, si etiam homo habeat aliquid superfluum non tantum sustentationi naturæ, sed etiam decentiæ sui status, tenetur de illo eleemosynâ facere indigentibus, etiam si non inuenirentur tales qui essent constituti in necessitate prædicta. Et si plures occurrant indigentes, quibus omnibus subuenire non possit, tenetur ceteris paribus, magis indigenti subuenire.

Ad primū. A D P R I M V M in oppositum dicendum, q superfluum sustentationi tuæ naturæ, & si sit tuum proprium quantum ad dispensationem, seu auctoritatem administrandi, quantum tamē ad vsum, illorum est in quibus vides signa probabilia imminere necessitatis extreme, ni

si subueniatur eisdem: a simili aliquo modo dico de superfluo decedentiæ tui status respectu indigentium citra prædictam necessitatem. Vnde contra illos qui de superfluo modis prædictis indigentibus subuenire nolunt, dicitur decre. dist. 47. sic. Esurietem panis est, quem tu detines: nudorum vestimētum est, quod tu recludis: miserorum redemptio est, & absolutio pecunia, quam tu in terra defodis: & in hoc apparet, q eleemosynâ dare eo modo quo cadit sub præcepto multum participat de ratione actus iustitiæ. Vnde & glo. sup illud Mat. 5. Cum facis eleemosynam, dicitur eleemosyna est pars iustitiæ, & quamuis huius præcepti transgressores non semper puniantur lege humana, puniuntur tamen lege diuina, secundū enim sententiam Aug. 1. lib. de li. ar. longe ante medium, multa impunita iuste relinquuntur lege humana, quæ tamen iuste vindicantur lege diuina.

Ad secundum dicendum, q hoc præceptum reducitur ad præceptum de honoratione parentum, sub quo comprehenduntur præcepta affirmatiua de operibus pietatis.

Ad tertium dicendum, q non dans eleemosynam in casibus supradictis mortaliter peccat, alias autem dare eleemosynam est consilium, non præceptum.

QVAESTIO III.

Vtrum dare eleemosynam sit magis satisfactorium inter partes satisfactiois.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. d. 15. p. 2. ar. 1. q. 2. dist. 15. q. 2. ar. 2. q. 2. T V I D E T V R q non: Anic. 10. me. ra. ca. 3. loquens de obsequijs quæ impenduntur propter Deum, dicit, q ex his omnibus obsequijs illud est acceptabilius, per quod agens paratur, quasi sit loquens in Deo & tendens in ipsum, & ad ipsum factus quasi possunt ei, & hoc est oratio.

Item cum per satisfactionem sint causæ peccatorum excidende, illud magis est satisfactorium, quod est contra peiorem radicem peccati, sed illa est superbia vitæ, contra quam est directa oratio: ergo oratio est magis satisfactoria inter satisfactiois partes.

Item, satisfactio faciendâ est per opera penalia, sed ieiunium magis est penale quam donatio eleemosynæ: ergo magis est satisfactorium quam eleemosyna.

C O N T R A, illud magis est satisfactoriū, cui maxime appropriat scriptura contrariari peccatis, sed eleemosyna est huiusmodi, vnde Eccl. 3. Ignem ardētem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis: ergo eleemosyna est maxime satisfactoria.

Item postquam Thobi. 12. dictum est, bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna: de eleemosyna spiritualiter subiungitur, quantum eleemosyna a morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccatum, & facit inuenire vitam æternam: ergo videtur q sit magis satisfactoria eleemosyna quam ieiunium vel oratio.

CONCLUSIO.

Et ratione augmenti gratiae, & ratione continentiae eleemosyna in satisfactione orationem vincere, & ieiunium superare videtur.

AD ISTMAM quaestionem dicunt quidam, qd in satisfactione tria sunt, scilicet vitatio culpa, ad quam maxime valet oratio: solutio peccata, ad quam maxime valet ieiunium: augmentum gratiae, ad quod maxime valet eleemosyna. Et quia augmentum gratiae nobilior est, quam vitatio culpa, quia non vitatur malum nisi propter bonum: & quodlibet istorum melius est quam solutio peccati: ideo inter partes satisfactionis utilior est eleemosyna, & oratio utilior, quam ieiunium. Quam conclusionem concedo. Aliter tamen possum eam declarare: eleemosynam enim debita intentione facta aliquo modo virtutem continet orationis, & ieiunij: quia eleemosyna eum cui datur obligat ad orandum, & ieiunandum, & alia bona faciendum si adest facultas pro dante: eleemosyna etiam in quantum datur propter Deum, est quasi quaedam oblatio Deo facta: oblatio autem facta Deo aliquam vim habet orationis, in quantum etiam exteriora bona sunt ad substitutionem corporis, subtractio eorum per eleemosynam aliquo modo virtutem continet ieiunij, oratio similiter virtute aliquo modo continet ieiunium, quia in oratione animam regimini corporis minus intendit, & ex continenti corpus debilitat: sicut ergo virtuosior est anima intellectiva, quam sensitiva: quia continet ipsius virtutem, & plus: & sensitiva, quam vegetativa, quia continet eius virtutem & amplius: sic magis est satisfactoria eleemosyna, quam oratio: & oratio, quam ieiunium: quamvis eleemosyna non tantum excedat orationem, & ieiunium in esse moris, quantum anima intellectiva excedit sensitivam, & vegetativam in esse naturae.

Eleemosyna debite facta continet orationem, & ieiunium.

Ad primam.

Ad secundam.

Ad tertiam.

co, quia aliquibus penalius est eleemosynam dare, quam ieiunare.

QVAESTIO IIII.

Utrum eleemosynae corporales praeferenda sint spiritualibus eleemosynis.

VIDETUR quod sic: Matth. 25. ubi Christus praedicat omissiones operum misericordiae, quae improperebantur reprobis in iudicio, non fit mentio nisi de omissionibus eleemosynarum corporalium, quod non fieret nisi corporales essent spiritualibus praeferenda.

Item corporalis eleemosyna praeferenda est orationi, sed de oratione potest fieri eleemosyna: qui enim orat pro alio, sibi misericordiam impendit: cum ergo oratio sit res spiritualis, eleemosyna corporalis praeferenda est spirituali.

CONTRA, spiritus praefertur corpori: ergo a simili & eleemosyna spiritualis praeferenda est corporali.

Item decre. dist. 45. Duae. Eleemosyna cordis multo maior est, quam eleemosyna corporis.

CONCLUSIO.

Spirituales eleemosynae indigentiae animae, quae maior est indigentia corporis subuenientes, caeteris paribus in satisfactione sunt corporalibus praeferenda.

RESPONDEO, quod sunt eleemosynae pure corporales, ut cum datur vel fit aliquid corporale ad subventionem corporalis indigentiae proximi, quae sunt septem, visitare infirmum, portare sitientem, cibare esurientem, redimere in carceratum, vestire nudum, recipere hospitem, sepelire mortuum, quae hoc versu continentur: Visito, potio, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

Quaedam sunt pure spirituales, scilicet cum datur, vel cum fit aliquid spirituale ad subueniendum spirituali indigentiae proximi, & sic secundum Aug. enchi. 40. cap. qui dimittit corde illi a quo offensus est, vel orat ut ei dimittatur, eleemosynam facit.

Aliae sunt corporales ratione dati, vel facti, & spirituales ratione indigentiae, ad quam subleuanda datum vel factum ordinatur: ut cum aliquis verbo instruit ignorantem, vel verberat castigat peccantem, vel per aliquod donum, vel aliquid aliud sensibile consolatur tristem. Vnde secundum Aug. ubi prius. Eleemosyna est facere tristi consolationem, ostendere erranti viam, dare deliberanti consilium, & verberat emendare, vel coercere peccantem.

Aliae sunt spirituales ratione dati vel facti, & corporales ratione indigentiae, ad cuius subventionem ordinatur datum vel factum, ut cum aliquis Deum orat, ut corporali indigentiae proximi subueniat, & omnes istae eleemosynae, quae non sunt pure corporales reducuntur ad 6. scilicet ad docere ignorantem, quod potest esse respectu agibilibus, vel respectu speculabilium, & talis eleemosyna est doctrina, & castigare delinquentem, & consolari tristem, & remittere delinquentibus in hominem, & supportare aliorum

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. dub. 3. D. Tho. vbi supra. ar. 3. q. 3.

Secundo.

In oppositum.

Secundo.

Responsio. Eleemosynae sunt in qua duplici differentia.

Versus.

aliorum infirmitates, & pro alijs orare, quae continentur in hoc versu.

Versus.

CONSULE castigat solare remitte fer ora. Eleemosynae spirituales primo & secundo modo dictae praeferenda sunt caeteris paribus corporalibus eleemosynis, quia cum satisfacere sit causa peccatorum excidere, & eorum suggestio non aditum indulgere, & hoc maxime potest fieri per gratiam Dei, quam efficacius merentur spirituales eleemosynae, quam corporales: quia indigentiae animae, quae maior est quam indigentia corporis subueniunt, magis sunt caeteris paribus satisfactorie: quod ideo dico, quia homo ita exiliter posset orare, vel docere ad subueniendum indigentiae spirituali proximi, & ita efficaciter laboratur ad subueniendum indigentiae corporali: vel indigentia spiritualis esse potest tam parua, corporalis autem tam magna, quae eleemosyna corporalis praefereatur spirituali: eleemosynae autem spirituales tertio modo dictae non videtur mihi corporalibus praeferenda, quia quamuis oratio sit quid nobilior, quam cibis vel potus, tamen non ita ordinatur ad subueniendum indigentiae corporali. Ad praefereendum autem eleemosynam vnam alij non tantum respiciendum est ad indigentiam cui debet subueniri, & ad factum quod ad hoc debet ordinari, sed etiam ad convenientiam vnius ad aliud. Utrum autem eleemosynae spirituales primo modo dictae praeferenda sint eleemosynis spiritualibus secundo modo dictis, videri potest per illud quod superius habitum est lib. 3. de comparatione vitae contemplatiuae ad actiuam.

Ad primam.

Ad secundam.

D. Bon. vbi supra. ar. 2. q. 1. D. Tho. ibi de ar. 4. q. 2. & 3. Ale. p. 4. q. 33. m. 2.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod ubi Christus fecit mentionem spiritualiter de eleemosynis corporalibus non ut ostenderet eas spiritualibus praeferenda, sed ne aliquis extimare posset eas non esse necessitas ad salutem.

Ad secundum dicendum, quod quando eleemosyna inter partes satisfactionis praefertur orationi, non distinguitur eleemosyna ab illa quae fieri potest de oratione: & ego concedo, quod oratio, in quantum homo per eam subuenit indigentiae animae suae, & proximi magis est satisfactoria, quam in quantum per eam vacat contemplationis dulcedini, quia & si tertio modo sit dignior in essentia, primo tamen modo ratione vsus magis est meritoria. Neque videatur tibi distinctio friuola, quia similem distinctionem facit August. 1. 1. de ci. cap. 16. ubi ratione vsus panem praefertur muri, & nummos pulicibus, quamuis ratione dignitatis essentiae sit econtrario.

QVAESTIO V.

Utrum de quolibet bono sit eleemosyna facienda.

CONCLUSIO.

Eleemosynam de bonis animae, ac corporis faciendam esse in dubium vertendum non est, at de exterioribus bonis cum ob lapsam naturam facta sit appro-

priatio, non potest indifferenter de quacunque fieri eleemosyna.

RESPONDEO, bonorum tria sunt genera, ut superius dictum est, scilicet animae, corporis, & bona exteriora: de bonis animae potest fieri eleemosyna, ut cum aliquis orat pro alio, vel peccati in se parcat ex corde, quod est maxima eleemosyna. Vnde Aug. enchi. 4. cap. Ea eleemosyna nihil est maius, quae ex corde dimittimus quod nos quisque peccauit: de bonis corporis, ut etiam cum aliquis seruit infirmis: de exterioribus autem bonis distinguendum est, quia aut sunt male acquisita, aut bene. Si male, aut licitum est ei, qui acquisiuit ea retinere, aut non: si sic, de illis potest fieri eleemosyna: vnde meretrix de pecunia, quam per meretricium acquisiuit, potest eleemosynam facere: illud enim quod sic acquiritur licite retinere potest: quamuis enim in eo quod meretricatur turpiter agat, & contra legem Dei, quapropter illud quod accipit turpe lucrum vocatur: tamen in accipiendo pecuniam pro eo quod damnificata est contra legem Dei non facit, vnde 14. q. 5. Qui habetis. §. Sed hoc, de peccato aliqua nonnunquam acquiruntur, quae pauperibus iuste erogantur, de acquisito tamen per meretricium non fit sacrificium vel oblatio ad altare propter scandalum, & reuerentiam sacramentorum, vnde Deut. 23. Non offeres mercedem postribuli in domo domini Dei tui. Si autem non est licitum ea retinere, aut illis a quibus acceptae sunt conuenit ius repetendi, qualia sunt bona acquisita per usuram, vel furtum, vel rapinam, & de talibus non debet fieri eleemosyna, sed restitutio, de iure iurando. Ea te dicitur, quod onus non remittitur, sed augetur, cum cuique improvide soluitur, quod alij ex debito est praestandum, sic etiam intellige quod dicitur 1. q. 1. Non est: non est putanda eleemosyna si pauperibus erogatur, vel dispensetur, quod ex illicitis rebus acquiritur, & 14. q. 5. Nolite, quod sumptum est ab Aug. in li. de verbis domini sermone. 35. ante medium. Nolite velle eleemosynas facere de fenore, & usuris, & 1. c. Forte prohibetur expresse fieri de rapina, vnde ibidem dicitur. Si totum tribuat pauperibus, quod abstulerat addit potius peccatum, quam minuat.

Aut non, competit ius repetendi, quale est bonum acquisitum per symoniam, quod bonum ille qui acquisiuit retinere non potest, extra de symo. De hoc autem, quia contra legem accepit, nec ille qui dedit potest repetere, quia contra iustitiam dedit. Et talis pecunia eroganda est in eleemosynis, & sic datur soli praetato, ita, quod si communitas non est in culpa debet dare ecclesiae, in cuius ignominiam data fuit, ut habetur cap. praedicto in text. & in glo. Si autem communitas est in culpa, pecuniam debet restituere alicui monasterio, quod ille qui dedit intrauit in alleuacione monasterij, &

Bonorum tria sunt genera.

& sic intelligi potest illud quod dicitur extra de symo. Veniens. Si autem nullum monasterium intrare voluerit, alijs pauperibus eroganda est.

Debene autem acquisitis distinguendum est, quia aut sunt necessaria illi qui acquisiuit ad sustentationem naturæ, aut non. Si sic, de illis nõ debet eleemosynam facere, quia magis tenetur sibi secundum charitatis legem, quam alij nisi forte in casu in quo subtrahendo sibi ipsi daret alicui soleni persone, de cuius morte immineret notabile detrimentum rei pu. & profectui animarum, sed hoc facere non esset necessitatis, sed perfectioris.

Si non, aut sunt necessaria sibi ad decentiam sui status, aut non. Si non, tenetur de illis eleemosynam facere pauperibus non constitutis in periculo necessitatis extremæ. Si sic, non tenetur de illis facere eleemosynam, per quam redderet se impotentem ad viuendum secundum decentiam sui status, nisi pauperibus in tanta indigentia constitutis, quæ appareant signa probabilia extremæ necessitatis, quasi presentis vel de proximo imminentis. Alijs etiã pauperibus tenet loco & tempore facere eleemosynas non derogantes notabiliter modo viuendi secundum decentiam sui status. Talis enim decentia in indiuisibili non consistit, sed magnam habet latitudinem.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum licitum sit cuilibet facere eleemosynam.

Arg. 1. D. Bon. ubi supra. D. Tho. ubi supra. ar. 5. per totum. Alex. ubi supra. m. 4. per totum. Secundo.

TVIDETUR quod sic: quia facere eleemosynam omnibus præceptum est. decret. dist. 86. Non satis. §. in singulis quoque, & sumptum est ab Ambro. super Lucam lib. 2. longe ante finem.

Item Aug. in quodam sermone dicit, quod de diligendis inimicis nemo vnquam se poterit excusare, quia de corde hanc eleemosynam implere iubemur.

CONTRA, extra de decimis: Tua nobis: nulli licitum est aliena cuiquam concedere præter domini voluntatem, sed ut dicitur extra de sta. mo. Cum ad monasterium. Prohibemus districte virtute obe. sub obtestatione diuini iudicij, ne quis monachorum proprium aliquo modo possideat: ergo monachi non possunt facere eleemosynam.

Item ille qui est alij subditus sine illius permissione nihili dare debet, sed vxor est sub potestate viri, vt habetur Gen. 3. & filius in obedientia parentum, vt habetur ad Ephe. 6. & serui subditi dominis, vt habetur 1. Pet. 2. ergo vxoribus, & filijs, & seruis eleemosynas facere non licet.

C O N C L V S I O.

Monachus de bonis animæ eleemosynam facere potest, de exterioribus nequaquam absque sui superioris expressa vel præsumpta licentia: mulier autem viro subdita de proprio lucro, & alijs præter dotem, si vir eis non egeat, vtique potest, at de dote, &

re mariti non nisi modicas, & communes comparatiue: filij vero familias qui sunt sub patria potestate, ac serui, itidem non nisi modicas, & leues de quibus patrum, ac dominorum beneplacitum habeatur saltem præsumptum, qui omnes prædicti (necessitate urgente) eleemosynas indigentibus elargiri, etiam assensu superiorum omnino negato, licite possunt, & debent.

RESPONDEO, quod ordo naturalis exigat vt inferiora a superioribus regulentur, & ideo illi qui sunt sub aliena potestate constituti de eis, in quibus alijs subiiciuntur ordinare non debent aliter quam eis fuerit a superioribus commissum: & quia nullus, ideo alij est subditus quantum ad interiores intellectus & voluntatis actus nisi soli Deo, ideo de illis bonis orando, & corde dimittendo omnibus eleemosynam facere licet: sed quia monachus proprium non habet, ideo de bonis exterioribus non potest eleemosynam facere sine licentia abbatis expressa, vel probabiliter præsumpta, nisi dispensatio aliquorum bonorum monasterij sibi sit ab abbate commissa, tunc enim de illis potest facere eleemosynas moderatas, & rationabiles secundum proportionem bonorum quæ sunt sibi ad dispensandum commissæ. Quia etiam vir est administrator bonorum tanquam caput mulieris, ideo non debet dare mulier eleemosynas sine consensu viri expresso, vel supposito, exceptis communibus eleemosynis & paruis, per comparationem ad possessiones eorum, nisi præter dotem quæ ordinatur ad sustentanda matrimonij onera habeat res alias vel ex proprio lucro, vel per alium licitum modum, tunc enim de illis irrequisito assensu mariti potest facere eleemosynas moderatas. Filij etiam familias proprias possessiones non habent, nec etiam serui, immo serui sunt possessio dominorum, & ideo facere eleemosynas non debent nisi forte aliquis modicas, de quibus possunt præsumere, quod patri, vel domino placeat, nisi aliquorum bonorum esset eis a patribus vel dominis dispensatio commissæ. Omnes tamen prædicti licite possunt & debent in casu necessitatis extremæ indigentibus subuenire, etiam assensu superiorum non habito expressæ nec præsumptæ.

Argumenta ad partem primam procedunt de bonis animæ, de quibus quisque habet vsus lib. arbitrio non tantum licite potest, sed tenetur eleemosynam facere.

Ad argumenta ad partem aliam patet solutio ex dictis in questione.

Q V A E S T I O VII.

Vtrum aliquis possit eleemosynam facere sibi ipsi.

TVIDETUR quod non: quia iustitia est circa operationes quæ sunt ad alterum, sed dare eleemosynam est actus misericordie quæ est pars iustitiæ, vt superius habitum est: ergo dare eleemosynam

Secundo.

In oppositum.

Responsio.

Secundo.

synam non potest esse actus hominis ad seipsum.

Item dare eleemosynam effectus est charitatis, sed secundum Greg. in quadam Homel. super illud Luc. 10. Designauit dominus & alios septuagintaduos. Nemo ad semetipsum proprie charitatem habere dicitur: ergo nec aliquis potest eleemosynam facere sibi ipsi.

In oppositum.

CONTRA, Ecclesias. 30. Miserere animarum tuarum placens Deo, sed dare eleemosynam opus est misericordie.

C O N C L V S I O.

Aliquem eleemosynam dare, & sibi dare non inconuenit, cum aliquid eius esse possit secundum vnam rationem quo indigeat secundum aliam.

Responsio.

RESPONDEO, quod hominis ad seipsum non potest esse iustitia proprie, & simpliciter dicta, quia homo per iustitiam simpliciter dictam, illud quod non est sibi simpliciter debitum tribuit illi cui simpliciter est debitum. Impossibile autem est, quod eidem homini sit aliquid simpliciter debitum, & non sit ei simpliciter debitum simul. Vnde dicit philosophus 5. ethi. cap. 11. quod non est iniustitia ad quem ipse simpliciter, quia circa hoc non est iustitia simpliciter dicta. Iustitia tamen metaphorice dicta, quæ est aliqua pars potentialis, vel imitatio iustitiæ simpliciter dictæ potest esse hominis ad seipsum, quia aliquid est non debitum homini ratione vnius partis, quod debitum est sibi ratione alterius partis: sicut imperare debitum est animæ, & subiici debitum est corpori: & ideo cum homo per animam castigat corpus, facit actum iustitiæ metaphorice dictæ: misericordia autem non est iustitia simpliciter dicta, sed vt superius visum est, continetur sub liberalitate, quæ est pars potentialis iustitiæ. Vnde non est inconueniens quod actus eius qui est dare eleemosynam sit hominis ad seipsum, quia aliquid potest esse suum secundum vnam rationem, quo indiget secundum aliam. Vnde cum homo penitendo dispositiue subuenit indigentia animæ suæ, illud quod principaliter præsupposito adiutorio Dei suum erat potestatiue, siue effectiue non formaliter sibi dispositiue tribuit formaliter: non enim est inconueniens, quod idem homo sit agens & recipiens idem secundum diuersam, vel secundum aliam, & aliam rationem.

Ad primam.

AD PRIMVM in oppositum patet solutio ex iam dictis.

Ad secundam.

AD SECUNDVM dicendum, quod verbum Greg. intelligendum est de homine qui seipsum tantum diligit, & non alium. Verum est enim, quod talis ad seipsum charitatem non habet, sed inordinatum amorem.

Arg. 1. D. Bon. dist. eadē dub. 7. D. Tho. ubi supra. q. 2. Ale. ubi supra. m. 1. ar. 1. Secundo.

Q V A E S T I O VIII.

Vtrum eleemosyna danda sit malis.

TVIDETUR quod non: Eccl. 12. Ne suscipias peccatorem.

Item secundum philosophum. 2. Top. Spertendum est inimicis bene-

facere, & si hoc verum est de inimicis hominis multo fortius de inimicis Dei. Sed malus homo inimicus Dei est.

CONTRA, Matth. 5. Benefacite his qui oderunt vos, sed oditores fratrum sunt mali: ergo danda est eleemosyna hominibus malis.

C O N C L V S I O.

Etiã malis indigentibus ad sustentationem naturæ debemus eleemosynas dare, sed ad fouendam eorum maliciam nihil debemus eis tribuere.

RESPONDEO, quod in homine malo duo consideranda sunt, scilicet natura, & vitium, & sicut eius natura, ita debet ex charitate diligere, quod eius vitium odiatur, vt superius habitum est 3. lib. sic ita debet per eleemosynam subueniri indigentia suæ naturæ, vt per hoc in malitia non foueatur. Vnde 5. q. 5. Non omnis: & sumptum est ab Aug. in Epistola ad Vincentium non multum longe post principium dicitur, quod vtilius esurienti panis tollitur, si de cibo securus iustitiam negligat, quam esurienti panis frangatur, vt iniustitiæ seductus acquiescat. Nec est contrarium huic quod dicitur. 86. dist. Non satis. §. pasce. quia ibi loquitur de esuriente ad mortem.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est de peccatore, qui eleemosyna sibi facta abutitur.

AD SECUNDVM dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est de inimicis sub ratione qua inimici sunt, non sub ratione qua homines sunt non tamē teneor eis facere subuentionem qua sint potentiores ad exercendum malitiam contra me.

A R T I C V L V S III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc quaruntur octo.

Primo vtrum abstinentia sit virtus.

Secundo vtrum ieiunium sit actus abstinentiæ.

Tertio vtrum ieiunium sit sub præcepto.

Quarto vtrum omnes obligentur ad obseruantiam huius præcepti.

Quinto vtrum esus carniū frangat ieiunium.

Sexto vtrum gula frangat ieiunium.

Septimo vtrum ebrietas.

Octauo quibus temporibus ieiunandum est.

Q V A E S T I O I.

Vtrum abstinentia sit virtus.

TVIDETUR quod non: quia virtus secundum se est laudabilis, sed sicut dicit Greg. in pastoralis. cap. 42. abstinentia non nisi ex alijs virtutibus commendatur: ergo non est virtus.

Item Glo. super illud Rom. 14. Non est regnum Dei esca & potus, dicit ideo horum vsu non acquiritur regnum Dei, sicut nec amittitur, & parum post dicitur, nec in abstinendo, nec in manducando esse iustitiam, sed qualibet

In oppositum.

Responsio. In homine malo duo consideranda sunt.

Ad primam.

Ad secundam.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 15. p. 2. ar. 1. q. 4. D. Tho. 2. 2. q. 147. Ale. p. 4. q. 28 m. 1. Secundo.

bet virtus est iustitia quaedam ordinata ad acquirendum regnum Dei: ergo abstinentia a cibo, & potu non est virtus.

In oppositum.

CONTRA, illud quod opponitur vitio est virtus, sed abstinentia gulae opponitur, quae est magnum vitium, quia sicut dicit Greg. in pastoralis cap. 42. Gulae deditus luxuria sequitur: ergo abstinentia est virtus.

CONCLUSIO.

Abstinentia, ut subtractio est cibi, & potus ratione moderata verè virtus est.

Responsio. Abstinentia dupliciter potest capi.

RESPONDEO, quod abstinentia potest accipi secundum quod importat subtractionem cibi, & potus absolute, & hoc modo non dicit virtutem, nec autem virtutis, quia hoc potest fieri bene & male. Alio modo potest accipi secundum quod importat subtractionem cibi, & potus regulatam ratione, & hoc modo est virtus, quia per eam carnis vitia reprimuntur, ut tamen natura corporis non destruat, & est virtus specialis ab alijs distincta: suum enim formale obiectum quod est medium in delectationibus secundum gustum per comparationem ad cibum, distinctum est a formalibus obiectis aliarum virtutum, & est pars subiectiva temperantiae, sicut declaratum est lib. 3.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod Greg. non intendit negare abstinentiam esse virtutem, immo ibidem etiam virtutem eam dicit. Sed quia una virtus adiunatur ex alia, ideo dicit abstinentiam non nisi ex alijs virtutibus commendari. Magis etiam dicit hoc de ea quam de alijs, quia ut ibidem dicit respectu aliarum parua virtus est.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod illa Glo. loquitur de abstinentia pro subtractione cibi & potus absolute, non de abstinentia ratione moderata, quod patet quia in eadem Glo. subiungitur iustitiam esse in æquanimitate tolerandi in opiam, & in temperantia non se corrumpendi per superabundantiam atque opportune sumendi, vel non sumendi.

QVAESTIO II.

Utrum ieiunium sit actus abstinentiae.

Arg. 1. D. Tho. ubi supra. ar. 2. Alex. ubi supra. ar. 3.

RESPONDEO, quod non: quia omnis actus virtutis est in operando, sed ieiunium dicit cessationem ab actu comedendi: ergo non est actus virtutis, & ex consequenti, nec abstinentia.

Secundo.

Item omnis virtus est qualitas, vel actus mentis, sed corporale ieiunium est actus corporis: ergo non est actus virtutis abstinentiae.

In oppositum.

CONTRA, Ibi. 2. lib. de summo bono cap. vlt. Facilius per ieiunium oratio penetrat caelum: ergo ieiunare est bonus actus, & meritorius, sed omnis talis actus est actus virtutis, sed non est dare, quod sit alterius virtutis quam sit abstinentiae, quia vtriusque est idem obiectum.

CONCLUSIO.

Ieiunium abstinentiae profectò actus est.

Responsio. Ieiunium triplex.

RESPONDEO, quod ieiunium tripliciter

potest accipi, scilicet pro ieiunio naturae, & pro ieiunio quod est actus virtutis tantum, & pro ieiunio ecclesiae.

Primo modo est quilibet ieiunus quolibet die antequam comedat, & tale ieiunium non est actus virtutis abstinentiae, nec alterius.

Secundo modo ieiunium est actus virtutis abstinentiae: sic enim ieiunare est refrenare delectationes gustus per comparationem ad cibum secundum regulam rationis, siue homoluries in die comedat, siue non.

Tertio modo ieiunium institutum est ad satisfaciendum pro peccatis, ad quod requiritur, quod non solum homo abstinere ab illis, quae virtus prohibet, sed etiam ab illis quibus alias possemus uti salva virtute, quia qui illicita commisit, satisfaciendo debet ab aliquibus licitis abstinere, ita tamen, quod non corrumpatur medium, quod obseruatur a virtute. Vnde ieiunium ecclesiae, & actus virtutis importat, & quandam superaddit abstinentiam ab illis quae non corrumpunt in medium virtutis, & quia ieiunium est respectu obiecti abstinentiae, ut visum est, concedendum est, quod est virtus abstinentiae.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod ieiunium ecclesiae nominat actum secundum quem homo in cibis sumendis se regulat secundum ecclesiae statutum, quod est consonum dictamini virtutis.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod virtutis abstinentiae duplex est actus, scilicet interior, qui est velle refrenare gustum a delectationibus sicut sunt in cibo, & actus exterior, qui est ipsa frenatio corporalis, primus est a virtute elicitus, secundus ab ea imperatus.

QVAESTIO III.

Utrum ieiunium sit sub praecepto.

RESPONDEO, quod non: Apostolus Rom. 14. Qui non manducat manducantem non iudicet, sed transgressor praecepti bene est indicandus: ergo ieiunare praeceptum non est.

Arg. 1. D. Tho. ubi supra. ar. 3. Alex. ubi supra. m. 6.

Item illud quod ad modicum utile est sub praecepto poni non debet, sed sicut dicit Apostolus I. ad Thi. 4. Exercitatio corporalis ad modicum utilis est. Cum ergo ieiunium sit quaedam exercitatio corporalis sub praecepto poni debet.

Secundo.

CONTRA August. 1. lib. de lib. arbit. quasi æque distanter inter medium & finem. Temperantia est cohibens appetitum ab his rebus quae turpiter appetuntur: ergo cum ieiunium actus sit abstinentiae, quae species est temperantiae, temperat appetitum ab his rebus quae turpiter appetuntur, sed sic appetitum temperare praeceptum est: ergo ieiunium est sub praecepto.

CONCLUSIO.

Et ieiunium quod duntaxat virtutis est actus, & id quod ecclesia instituit, sub praecepto cadere fatemur.

RESPONDEO, quod ieiunium sub praecepto est.

Responsio.

est, tam ieiunium, quod tantum est actus virtutis, quam etiam ieiunium ecclesiae, quod quidem ieiunium ecclesia instituit, de conse. di. 5. Quadragesima, & cap. sequenti. Et hoc propter quadruplicem utilitatem, una est, quia vitia committuntur. Vnde decret. di. 35. Sexto die, dicitur de Noe, quod ubi malum ebrietatis agnouit iumentum suum, ideo carnem secundum Glo. ad remedium temperavit supple per abstinentiam, & de conse. di. 5. Sint tibi ieiunia, dicitur de ieiunio, quod curat vulnera delinquentium. Simile habetur dist. 86. Igitur. Mentem etiam eleuat ad spiritualium cognitionem. Vnde Daniel. 9. habetur, quod postquam Daniel orauerat dominum in ieiunio sibi angelo reuelante ministrorum sacramenta cognoscere meruit. Et Ibi. 3. lib. de summo bono cap. vlt. per ieiunium occulta ministeriorum caelestium reuelantur. Per ieiunium etiam ieiunantes ad virtutem disponuntur. Vnde decret. dist. 35. Sexto die dicitur, quod cognitio infirmitatis in cibo, firmitatis virtus est in ieiunio. Et Apostolus 2. Corin. 12. Cum infirmior tunc potens sum, id est secundum Glo. cum infirmior exterius, tunc potens sum, id est victor efficior. Et de conse. dist. 5. Sint tibi ieiunia, dicitur, quod curatos sanctificet ieiunium, & de his tribus dicit Greg. in praefatione ad Deum. Corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris. Disponis etiam ad vincendum diabolium. Vnde Matth. 17. Hoc genus non eicitur, nisi per orationem, & ieiunium, & Ibi. 2. lib. de summo bono cap. vlti. Ieiunia fortia tela sunt aduersus tentamenta demoniorum, cito enim per abstinentiam deuincuntur: praedicta autem ieiunio conueniunt, maxime in quantum per ipsum corpus animae subiugatur.

Quadruplex utilitas puenit a ieiunio.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod cum manducare quando alij non manducant, possit esse ex bona causa vel mala, non debet homo hoc interpretari in partem peiorum, quia sicut dicit Glo. ibidem de manifestis non de occultis iudicandum est, manifesta vero sunt quae non possunt bono animo fieri extra de reg. iu. Estote misericordes, dicitur quod hoc loco nihil aliud nobis praecipere existimo nisi, ut ea facta, quae dubium est, quo animo fiant in meliorem partem interpretentur.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod exercitatio corporali ibi ab Apostolo dicitur esse ad modicum utilis non simpliciter, sed in comparatione ad pietatem. Vnde immediate subiungit, quod pietas ad omnia utilis est.

Ad aliam partem.

Argumentum ad partem aliam gratia conclusionis concedendum est, procedit tamen de ieiunio in quantum est actus virtutis tantum.

QVAESTIO IIII.

Utrum omnes obligentur ad obseruationem ieiunij.

Arg. 1. D. Tho. ubi supra. ar. 4. Ale. ubi supra.

RESPONDEO, quod sic: ieiunium ponitur sub praecepto, sed omnes obligantur ad obseruandum praecepta: ergo omnes obligantur

ad obseruandum ieiunium.

Item omnes obligantur ad actus cardinalium virtutum, sed ieiunium est actus abstinentiae, quae est species temperantiae, quae est cardinalis virtus: ergo omnes obligantur ad obseruationem ieiunij.

Secundo.

CONTRA, extra de reg. iu. Quod non est si quis ieiunium fregerit aegrotus reus voti non habetur.

In oppositum.

Item ieiunium institutum est ad satisfaciendum pro peccatis, sed cessante causa cessat effectus: ergo illi qui satisfecerunt pro peccatis suis ad ieiunium non tenentur.

Secundo.

CONCLUSIO.

Cuncti e quidem, ijs exceptis qui legitimum, & rationabilem causam solvendi illud habent.

Responsio.

RESPONDEO, quod ieiunium acceptum non secundum quod est actus virtutis tantum, sed praecise ratione huius, quod superaddit statutum ecclesiae, non est de iure naturae, nec diuino, sed de iure positiuo: tali autem iure prohibentur talia, vel praecipuntur quae alias bene, vel male possent fieri: & ideo legislatoris in condendo ius positiuum non est intentio, vel esse non debet obligare homines ad obseruationem illius iuris habentes legitimam causam, & rationabilem non seruandi illud. Vnde extra de obser. ieu. Consilium dicitur, quod legi non subiacet necessitas. Sunt autem plures personae habentes causam legitimam, quare melius est eas non obligari ad ieiunium, quam obligari, scilicet pueri, mulieres praegnantes, aegrotantes, nimium senes, cum graui labore victum necessarium lucrantes, & ad loca sancta peregrinantes, & victum necessarium ostiatim mendicantes.

Quae personae non obligentur ad ieiunium.

Pueri propter quatuor rationes. Una quia est in eis calor magnitudo, quae multum consumit. Alia suae humiditatis, quamuis multa sit, spissitudinis defectus, propter quod facilius consumptibilis est. Alia quia nutrimentum in eis est materia operationis duplicis virtutis, scilicet nutritiuae & augmentatiuae: quia non ita in eis, sicut in prouectis necessaria est compressio vitiorum ad quam maxime constitutum est ieiunium.

Pueri quare non sentiantur.

Mulieres praegnantis propter duas rationes. Una est, quia debent accipere cibum non tantum pro se, sed pro nutrimento fetus. Alia est, quia praegnantis consueuerunt habere varia & inordinata desideria ciborum diuersorum, & quandoque ita intensa, quod nisi aliquo modo possent appetitui satisfacere, posset esse periculum periclitationis fetus.

Mulieres praegnantis quare non sint obligatae.

Egrotantes, quia in eis natura debilis est, & ideo si daretur eis una vice simili totum id quod est necessarium conuenienti sustentationi suae naturae grauaretur, & si datur pluribus vicibus confortatur natura & vigoratur: & ideo in illis infirmitatibus in quibus confert abstinentia, etiam ad ieiunium non tenentur, quia & si conferat abstinentia a multo cibo, non ta-

Egrotantium causa.

men confert eis totum quod accipere debent sumere simili, sed magis pluribus vicibus. Et propterea propter inordinatione naturæ quã doque valde parum possunt accipere vna hora, & residuum sufficientiæ possunt accipere alia hora.

Nimium senes, quare. Nimium senes, quia in eis calor, & virtus debilis est, & quamuis sint sicci siccitate opposita humiditati naturali, superabundat tamẽ in eis humiditas accidentalis ex indigestione causata: Vnde si totus cibus quem natura eorum requirit pro die naturali ab eis sumeretur vna vice, nimium obtunderetur in eis, & grauaretur naturalis calor, & non possent cibum conuenienter digerere.

Quærentes victum cũ graui labore, quare non sint astricti. Cum graui labore victum necessarium lucrantes, quia in talis magna fit humiditas consumptio, nec cum ieiunio possent commode efficaciter operari. Debent tamen si adfit facilitas a suo sacerdote petere dispensationem non ieiunandi, & ille debet eis concedere. Qui tamen operarios conducere nolunt in diebus ieiunabilibus, nisi sub hac conditione, quod non ieiunent a peccato non excusantur. Si autem victum necessarium possunt acquirere cum labore, quem conuenienter exercere possunt eum ieiunio, tunc a fractione ieiunij non excusantur.

Peregrinantes. Ad loca sancta peregrinantes, si sit talis peregrinatio, quæ commode differri non possit vsque post tempus ieiunij, vel anticipare illud, & tanti laboris, quod cum illo commode ieiunare non possint.

Medicantes hostiatim. Victum necessarium hostiatim medicantes, quando simili tantum habere non possunt de elemosyna hora comestionis, quod ad victum totius diei commode sufficiat, vel etiam quãdo ex præcedenti inedia debilitati ieiunium sufferre commode possunt.

Ad primũ. AD PRIMVM in oppositum patet solutio ex dictis in quæstione.

Ad secundũ. Ad secundum dicendum, quod ieiunium ecclesiæ superaddit aliquam supererogationem ultra id quod sufficeret ad actum virtutis abstinentiæ: & ideo non sequitur, quod quicumque tenetur ad illud ieiunium quod sufficit ad actum virtutis, teneatur ad ieiunium ecclesiæ.

Ad aliam partem. Ad secundum argumentum ad partem aliam dicendum, quod ieiunium non tantum institutum est ad satisfactionem pro peccatis præteritis, sed etiam ad præcauendum a futuris: & ideo illi qui pro peccatis suis satisfecerunt adhuc ad ieiunium tenentur.

Q V A E S T I O V.

Arg. 1. D. Th. 4. q. 2. dist. 5. q. 3. ar. 4. q. 2. Ale p. 4. q. 28. m. 8. ar. 3. **V**trum esus carniū frangat ieiunium. **V**IDETVR, quod non: quia ieiunium institutum est ad reprimendum carnalem concupiscentiam: sed vinum magis excitat concupiscentiam, quam esus carniū, iuxta illud Prouer. 20. Luxuriosa res est vinum: cum ergo ieiunantibus licitum sit vinum bibere, multo fortius licitum

est esus carniū.

Secundo. Item aliqui sunt cibi magis delectantes gustum, quã aliquæ carnes grosse, & tamen illis ieiunantibus non interdicitur: ergo nec esus carniū grossarum.

In oppositum. **C**ONTRA, in diebus sabbatorum a carnibus abstinere debemus de conse. di. 5. Quia dies: ergo multo fortius i diebus ieiunabilibus.

Secundo. Item decret. dist. 4. Denique. Par est vt quibus diebus a carne abstinemus animalium ab omnibus, quæ sementinã attrahunt originẽ carnis ieiunemus, a lacte, videlicet, caseo & ouis.

C O N C L V S I O.

Secundo. Cum ad frenandã carnis concupiscentiam sit institutum ieiunium, ad quam commouendam caro admodum valet, illius esu ieiunium frangi non est ambigendum.

Responsio. **R**ESPONDEO, quod ieiunio ecclesiæ annexa est abstinentia ab esu carniū, sicut patet per decretum 2. allegatum ad partem secundam, quia esus carniū multum commouet carnalis concupiscentiam, ad quam domandam & refrenandam simpliciter institutum est ecclesiæ ieiunium.

Ad primũ. **A**D PRIMVM in oppositum dicunt quidam, quam esus carniū magis commouet concupiscentiam, quod vini potus: quia cum ad incitationem concupiscentiæ concurrant tria, scilicet abundantia caloris & spirituum, & seminis, ex esu carniū multiplicatur semen, quia in ea multum est de nutrimento: & ideo ex eius esu maxime multiplicatur superfluitas tertiarum digestionis, quæ seminis est materia, vt ostensum est. li. 2. Ex esu ventosorum multiplicatur abundantia grossorum spirituum, ex potu vini caloris abundantia, & secundum illos abundantia seminis magis est incitativa concupiscentiæ, quam abundantia caloris, maxime causati ex potu vini, qui a illa cito euanescit, & calor in semine manet.

Obiectio. Sed contra hoc argui potest sic. In excitatione concupiscentiæ causa efficiens est calor, & materia est semen: magis autem est causa rei efficiens, quam materia: ergo potus vini magis est causa excitationis concupiscentiæ, quã esus carniū.

Enasfo. Et si dicis, quod cito euanescit, nõ obstat, quia non ita cito euanescit, sicut potus iteratur.

Item ad hoc arguunt per experientiam, quãuis enim in mulieribus magis abundet superfluitas tertiarum digestionis, quã in viris, non tamen feruet per se in eis, ita carnalis concupiscentia propter debilitatem caloris respectu caloris virorum, quãuis propter minorẽ usum rationis non frenãtis concupiscentiã, interdum magis in eis ferueat, quam in viris. Flegmatici etiã quãuis plus habeant de superfluitate tertiarum digestionis quã cholericis, tamen quia in cholericis fortior est calor magis feruet in eis appetitus carnalis concupiscentiæ quã in flegmaticis, quamuis flegmatici propter abundantiam

tiam seminis plus possent illum actum exercere, quam cholericis.

Esus carniū quare magis prohibetur ieiunantibus quam potus vini. Secundum igitur istos dicendum est ad argumentum, quod ecclesia magis interdicit ieiunantibus esum carniū, quam vini potum duplici ratione. Vna est, quia difficilius est abstinere a potu vini, quam ab esu carniū: & ideo si ecclesia interdixisset vini potum, plures fuissent expositi periculo transgressionis, quam per interdictum esus carniū. Alia est, quod ieiunium frequenter tristitiam excitat, & vinum letificat, iuxta illud Psal. 103. Et vinum letificet cor hominis: & ideo congruentissime ieiunantibus vsus vini permissus est.

Ad secundũ. Ad secundum dicendum, quod leges datæ sunt propter ea, quæ vt in pluribus accidunt, vt in pluribus autem esus carniū magis delectat carnalis naturam, quam esus piscium, vel pulmentorum: Primum ad partem aliam, scilicet de abstinentia carniū in die sabbati intelligendum, vbi talis est consuetudo, aliter non nisi de congruo. Vnde Gloss. ibidem dicit, quod consilium est, nisi vbi consuetudo est, quod abstineant, tunc enim est præceptum.

Ad aliam partem. Ad secundum dicendum, quod illud quod ibi dicitur de caseo, lacte, & ouis, non est necessarium obseruari, nisi quadragesimali ieiunio, nisi vbi consuetudo est ab his abstinere in quolibet ieiunio ecclesiæ.

Ad secundũ. **Q**V A E S T I O VI. *Arg. 1. Alexã. vbi supra ar. 2.* **V**trum gula frangat ieiunium. **V**trum gula frangat ieiunium.

Arg. 1. Alexã. vbi supra ar. 2. **V**trum gula frangat ieiunium. **V**IDETVR, quod non: quia quicquid frangit ieiunium est peccatum mortale: sed secundum sententiam Augustini de bono coniugali, non longe ultra medium, Non omnis gula est peccatum mortale: ergo gula non frangit ieiunium.

Secundo. Item decretorum. di. 4. Denique dicitur de ingurgitantibus se, quod cum venia suo relinquere di sunt ingenio, ne forte peiores existant si a tali consuetudine prohibeantur: ergo tales, quamuis sint gulosi mortaliter non peccant, & ex consequenti ieiunium non frangunt.

Tertio. Item dissolute loqui, & ludere cum iuueniculis magis excitat carnalem concupiscentiã, quam gula: sed tales non frangunt ieiunium: ergo nec gulosi.

In oppositum. **C**ONTRA, C. de legibus. Non dubium, in l. Non dubium, est in lege committere eum quod verba legis amplexus contra legis nititur voluntatem, sed ille qui in diebus ieiunabilibus semel tantum comedit, & tamen cum vitio gula, quamuis seruet statuti litteram, quia non comedit, nisi semel: non seruat tamẽ statuti mentem, quæ est vitium concupiscentiæ carnis reprimere: ergo talis frangit statutum.

Secundo. Item decretorum. di. 41. Delitiæ viles cibi appetenter accepti impediunt profectum abstinentiæ: sed quod abstinentiæ profectum impedit frangit ieiunium: ergo gula, quæ est in auiditate sumptionis cibi frangit ieiunium.

C O N C L V S I O.

Quãuis per peccata oĩa frangatur generale ieiunium illud; quod abstinentiæ actus est per gulã, quæ est vnũ ex septẽ capitalibus vitijs, bina tamen comestio, ciborũ rectorũ sumptio, nec nõ horã notabilis antecessio ipsum ab ecclesia institutũ specialiter frãgũt.

Responsio. **R**ESPONDEO, quod triplex est ieiunium. Vnum scilicet ab iniquitatibus abstinere, & ab illicitis voluptatibus seculi, quod est perfectum ieiunium: de conse. di. 5. Ieiunium: & hoc ieiunium frangitur per quodcumque mortale peccatum. Aliud quod est actus virtutis abstinentiæ, de quo dicitur eadem di. Sit tibi quotidiana: Sit tibi quotidiana ieiunij refectio facietatem fugiens. Et hoc ieiunium frangitur per gulam, quæ est mortale peccatũ. Tertium est ieiunium institutum ab ecclesia, & hoc ieiunium frangitur per quãlibet gulã, quæ est peccatũ mortale, in quãtum hoc ieiunium includit illud, quod est necessarium ad actum virtutis abstinentiæ. Sed quantum ad illud quod additur ex statuto ecclesiæ specialiter frangitur per gulã, quæ est in comedendo plus, quam semel, vel in comedendo cibos qui interdicitur ieiunantibus, & in pueniendo nimis notabiliter horã comedendi ab ecclesia determinatam de conse. di. 1. Solẽt.

Ad primũ. **A**D PRIMVM in oppositum dicendum, quod quinque modis committitur gula, vt habetur de conse. di. 5. Quinque: aliquando enim homo indigentia tempora præuenit, aliquando temporã nõ puenit, sed cibos lautiores quirit. i. præciosos: aliquando quæ sumeda sunt expetit accuratius. i. cũ nimia sollicitudine præparadi: aliquando & qualitas ciborũ, & tempus cogruit, sed quãtitate intemperata sumedi mensurã refectiois excedit non nõ quã abiecius est, quod desiderat, & tã ipso esu imẽsi desiderii deterius peccat, quod modis continetur hoc versu. Propere, laute, nimis, ardenter, studiose. Quolibet autem predictorum modorum potest esse gula peccatũ veniale, & sic per eã frangitur ieiunium, & in quolibet potest esse tantus excessus, quod est peccatũ mortale: & si per illã frangitur ieiunium, quod est a vitijs abstinere, & in aliquo casu ieiunium ecclesiæ. Nec est intelligendum, quod predictum decretum in reprehendendo illos quod lautiores cibos quærunt, intendat diuites artare ad cibos pauperũ: quia vt dicitur decretorũ di. 41. Nõ cogatur: Nõ cogatur diuites cibis pauperum vesci, vtantur consuetudine infirmitatis suæ, sed doleant se aliter abstinere non posse.

Ad secundũ. Ad secundum dicendum, quod secundum Gloss. ibidem non est dicendum quod ignoscatur eis, licet non puniantur per hominem: dissimulanda enim sunt a temporali iudice aliqua crimina ratione scandali, vel schismatis vitandi: tamen illud, quamuis antiquitus dissimularetur ex causa prædicta, hodie tamen nõ dissimulatur saltem in clericis, ex. de vi. & ho. cleri. A crapula, & merito non est dissimulandum, quia talis ingurgitatio potus, & cibi recte contraria est causæ propter quã institutum est ieiunium, Rich. super 4. Sent. O quia

quia carnalem concupiscentiam excitat. de-
cretorum di. 44. c. 1. Ventris ingluvies ad luxu-
riam facile prouocat, & parum post. Venter, &
genitalia sibi metipsis vitia sunt, vt ex vicina-
te membrorum confederatio intelligatur vi-
toriu. Venter etiã pinguis crassum sensum ge-
nerat, decre. di. 44. Non liceat. §. Si ergo, virtutem
etiam corrumpit, vt superius habitum est.

Ad tertiu.

Q V A E S T I O VII.
Utrum ebrietas frangat ieiunium.

Arg. I.
D. Tho. 2. 2. q. 147 ar. 8.
Alex. p. 4. q. 28. m. 8.
ar. 1.

T V I D E T V R q sic: decret. dist. 4.
E Denique. Vinum ita bibere permit-
titur, vt ebrietatem omnino fugia-
mus, alioquin restat, vt omnia, quæ
corporibus libent similiter faciamus. Cum er-
go ibi loquatur de obseruatione ieiunij, vt ex-
presse patet, ebrietas frangit ieiunium.

Secundo. Item magis est contra causam institutionis
ieiunij ebrietas, quam temperate in mane bi-
bere vinum: sed bibentes vinum in mane repu-
tantur a multis frangere ieiunium: ergo multo
fortius inebriantes se hora non.

**In opposi-
tum.** **C O N T R A**, illud quod excusat peccatum,
non est causa peccati, & ex consequenti non
frangit ieiunium, cum fractio ieiunij sit pecca-
tum, sed ebrietas excusat peccatum. Vnde Au.
22. lib. contra Faustum, longe ante medium, di-
cit de Loth, q culpandus est: non tamen quan-
tum ille incestus, sed quantum illa meretur e-
brietas: ergo ebrietas non frangit ieiunium.

Secundo. Item illorum quorum excessus prohibitus
est ieiunantibus: prohibita est etiam iterata
sumptio, quamuis temperata, sed iterata sum-
ptio vini non est prohibita ieiunantibus: pos-
sunt enim bibere, & in prandio, & in collatio-
ne: ergo videtur, q excessus vini ieiunantibus
non prohibetur.

C O N C L V S I O.

*Ebrietas quidē statutū ecclesia de ieiunio minime
frangit, soluit autē generale ieiunium, cui dum specia-
le ab ecclesia celebratur, præcipue insistentium est.*

Responsio.
Ebrietas du-
pliciter su-
mi potest.

R E S P O N D E O, q ebrietas dupliciter po-
test accipi. Vno modo pro impedimento vsus
rationis ex imoderato vini, vel alterius potus
inebriantis sumptione causata. Alio modo pro
immoderata sumptione potus inebriantis. Pri-
mo modo ebrietas peccatum non est, sed pas-
sio pœna peccati. Vnde frangit etiam ieiunium,
quod est abstinencia a peccatis. Secundo modo

peccatum est, & maxime cauendum. Vnde
frangit ieiunium, quod est abstinencia a pec-
catis. Ieiunium autem, inquantū dicit aliquid
per se directe, & immediate necessarium ad ac-
tum virtutis non frangit, quamuis frangat il-
lud quod est necessarium ad actum virtutis so-
brietatis: sobrietas enim alia virtus est ab ab-
stinencia, quia specialis difficultas est in mo-
derando delectationes gustus per compara-
tionem ad vinum: alia ab illa, quæ est in mode-
rando delectationes gustus per comparatio-
nem ad cibum. Vnde frequenter inueniuntur
moderati in vino, qui sunt immoderati in alio.
Ieiunium etiam statutum ab ecclesia non fran-
git, quia ea in quibus non potest accipi certa
mensura regulariter non cadunt sub determi-
natione legislatoris. Vnde sub determinatio-
ne præcepti ecclesiastici de ieiunio non cadit,
nisi semel comedere in die Natali, & hora de-
terminata, & abstinencia ab esu carniū, & ab
ouis, & caseo in quadragesimali ieiunio. In alijs
autem non prohibentur oua, & lacticia, per
inordinationem tamen circa potum, po-
test homo tantum excedere, q & plus peccat,
quam si frangeret ieiunium tantum.

Sobrietas
distinguitur
ab abstinencia.

Ad primū.
A D P R I M V M in oppositum dicendum,
q ebrietatem, & excessum in quantitate cibi,
& cibi preciositatem, in comedendo auidita-
tem, & in præparando curiositatem debent fu-
gere ieiunantes, quia quamuis per illa non frā-
gerent statutum ecclesie de ieiunio, tamen per
illa frangitur ieiunium generale, quod est ab-
stinencia a peccatis, quod ieiunium & si sem-
per & ab hominibus debeat obseruari, tñ cum
maiori pfectione, & sollicitudine illi ieiunio
insistentium est illis temporibus, in quibus spe-
ciale ieiunium statutum ab ecclesia celebratur.

Ad secundū.
A D S E C U N D U M dicendum, q quamuis aliqui
dicāt, q bibere vinum in mane, vel ceruisiam,
& comedere electuaria in sero delectationis
causa frangant ieiunium: credo tamen contra-
rium, q quamuis aliquo modo nutriant, in
hoc tamen non est principalis vsus earū, alias
frangeret ieiunium bibens vinum, vel cerui-
siam in collatione, quia aliquid habent de nu-
trimento. Si tamen homo in mane ceruisiam
biberet non ad extinguendam sitim, sed famē,
& etiam in sero magnam acciperet electuario-
rum quantitatem ad subueniendum fami: cre-
do, q talis faceret fraudem statuto, & ex cōse-
quēti frangeret, quia legem frangit qui in frau-
dem legis aliquid facit. Concedo tamen, q de
bono, & equo cauendum est a potu vini, & cer-
uisie, & similibus in mane magis, quam in sero:
quia potus sumptus post prandium, & siti sub-
uenit, & digestionem iuuat, inquantum per po-
tum facilius, & conuenientius deferretur cibus
ad singula membra: sumptus autem ieiunio sto-
macho vt plurimum nocet.

A D P R I M V M ad partem aliam dicendū, **A d aliam**
q ebrietas inquantū est passio excusat peccatū partem.

in iudicio Dei, quia omne peccatum actuale
est ex lib. ar. cuius vsus non habet perfecte e-
brii, & huic expresse concordat Aug. in aucto-
ritate præallegata, quia tamē ex ebrietate mul-
tum damnificatur res pu. ideo etiam secundū
aliquas leges positiuas puniuntur facientes
turpia facta ex ebrietate, & aliqui magis, q si
nō essent ebrii, vt magis sollicitè caueāt e-
brietatem. Vnde Philosophus. 3. ethi. cap. 8. Ebrius
duplices habebit increpationes: & credo, q
ebrius occidens hominem, irregularis esset, &
quamuis perfecte ebrius nouam culpam non
committat, quia nouum motum lib. ar. non ha-
bet, tamen homicidium quod committit, cul-
pam quam commisit inebriando se aggrauat:
quia illa voluntaria inebriatio imputatur ad
culpam, vt quasi circumstātionatam omnibus
inordinationibus, quæ ex illa ebrietate proce-
dunt, eo quod aliquo modo voluntarie sunt
per voluntariam ebrietatis causam.

Ad secundū.
A D S E C U N D U M dicendum, q bene concedē-
dum est, q quamuis immoderata sumptio vi-
ni prohibita sit, inquantum est contra virtutē:
non tamen est prohibita per præceptum eccle-
siæ de ieiunando, nisi inquantum includit il-
lud ieiunium, quod est actus virtutis.

Q V A E S T I O VIII.
*Utrum in aliquibus præcipuis temporibus sit
ieiunandum.*

C O N C L V S I O.
*Statutis diebus vnicuique fidelium notis ieiunan-
dum decernitur, quæ ieiuniorum tempora rationabi-
liter ab ecclesia instituta fuerit.*

Responsio.
R E S P O N D E O, q omnes dies quadrage-
sime, exceptis diebus dominicis, ieiunandi sunt
ita q de quadragesima non remanent, nisi 3 6.
dies ieiunabiles, & ideo vt sacer numerus, 4.
dierum adimpleatur, quem Saluator noster sa-
cro suo ieiunio cōsecrauit: 4. dies prioris heb-
domadæ ad supplementum. 40. dierum tollun-
tur, id est 4. feria, quæ a capite ieiunij subnota-
tur, & 5. feria sequens, & 6. feria, & sabbatum,
de conse. di. 5. Quadragesima: nec licite ieiunium
soluere feria 5. vltimę septimanę, de con-
se. di. 6. Non liceat, & c. sequenti. Institutum au-
tem est illud ieiunium conuenienter, in memo-
riam, scilicet quadragesimæ, quam Christus ie-
iunauit, & vt digne præparemur ad susceptio-
nem corporis Christi, & ad significandum, q
per tribulationes presentis vitæ peruenitur ad
gloriam resurrectionis: & quia sic quasi solui-
mus decimum totius anni: in qualibet etiam
quarta anni, scilicet vere, æstate, autūno, & hye-
me, tres dies sunt ieiunabiles, scilicet fe. 4. & 6.
& sabbatum, decre. dist. 76. cap. 1. ita q illi tres
dies veris solebant accipi prima hebdomada
Martij, & tres dies æstatis in 2. hebdomada Iu-
nij: 3. autūni, in 3. hebdomada Septembris, 3.
hyemis in 4. hebdomada Decembris, dist. 76.
Constituimus, sed quamuis sic fuerit antiqui-
tus: tamen hoc immutandum est propter illud

D. Th. ubi
sup. ar. 5.
Alex. p. 4.
q. 28. m. 4.
ar. 3.

Responsio.

Tempora
statuta ad
ieiunandū.

quod habetur eadem dist. Statuimus: vbi dici-
tur sic: Statuimus vt ieiunia 4. temporum hoc
ordine celebrentur. Primum ieiunium in ini-
tium quadragesimæ: 2. in hebdomada Pente-
costes: 3. vero, & 4. in Septembri, & Decembri
more solito fiat. Et hæc ieiunia instituta sunt
ad expiandum peccata quæ committimus in
qualibet prædictarum quartarum.

Item tres dies Rogationum ante Ascensionem
Domini ieiunabiles sunt: de conse. di. 3. Rogationes:
sed vt dicit Glo. ibidem hoc non præcipitur,
sed suadet, vbi tamen est consuetudo approbata,
illud ieiunium est per æquiualentiam sub præcepto.

Item omnes vigiliæ Apostolorum ieiunabi-
les sunt Philippi, & Iacobi, & Ioannis euange-
& Barnabę, exceptis, ex eo, q Philippi & Iaco-
bi solennitas infra solennitatem Paschalem, &
Ioannis infra natalem Domini celebrantur,
extra de obser. ieiun. Consilium.

Item vigiliæ Natiuitatis Domini, Pente-
costes, & Assumptionis beatæ Mariæ virginis,
& Ioannis Baptistæ, & sancti Laurentij, & om-
nium Sanctorum ieiunabiles sunt: & si solen-
nitas cuius vigilia est ieiunabilis eueniat, fer-
2. in sabbato præcedenti ieiunandum est, extra
de obser. ieiun. Consilium. §. sanctorum. Et si so-
lennitas natiuitatis Domini eueniat fe. 6. illi
qui nec voto, nec obseruantia regulari sunt as-
tricti ad abstinenciam carniū, tali die carni-
bus vt possunt secundum consuetudinem eccle-
się generalis, nec tamen hi reprehendendi
sunt qui ob deuotionem abstinere voluerit, ex-
tra de obser. ieiun. Explicari.

Itē quia consuetudo approbata obligat, vt hñ
decr. d. 1. Cōsuetudo: & di. 1. 1. Ecclesiasticarū:
& c. in his: in antiqua religione, vel diocesi est
aliquod ieiunium consuetum, quod tamen non
est præceptum per ius scriptum, nihilominus
obseruandum est ab existentibus ibidem.

Item diebus ieiuniorum hora comedendi
determinata ab ecclesia est hora nona, quia sic
obseruauit diu consuetudo. Vnde cum dicitur
de conse. dist. 1. Solent quia nullatenus ieiunare
credendi sunt, qui manducant antequā
vesperinum celebretur officium: & infra §. In
ieiunij. 4. temporum circa vespertinas horas,
& c. sub hora vespertina comprehendendum est
tempus ab hora. 9. inclusiue. & vltra, nec oportet
præcipue accipere horam nonę. Si enim per
modicum tempus ante horam nonę comeda-
tur, non propter hoc frangitur ieiunium, &
quamuis hi qui comedunt statim post horam
sextam, vel hora sexta, derogent in aliquo per-
fectioni ieiunij: non tamē sunt transgressores
huius, quod est necessitatis in ieiunio, maxi-
mę quia iam inualuit consuetudo in multis lo-
cis comedere statim post horam sextam, vel
ipsa hora sexta: non enim tātæ necessitatis est
in obseruatione ieiunij, hora prædicta, sicut
comedere semel tantum.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc quaruntur octo.

- Primo, vtrum oratio sit actus voluntatis.
Secundo, vtrum sit actus virtutis patrie.
Tertio, vtrum solus Deus sit orandus.
Quarto, vtrum aliquid determinate petendum sit in oratione.
Quinto, vtrum orandum sit vocaliter.
Sexto, vtrum vocalis sit oratio satisfactoria sine mentali.
Septimo, vtrum oratio debito modo facta semper exaudiatur.
Octauo, vtrum inter alias orationes oratio dominica sit efficacior.

QVAESTIO I.

Vtrum oratio sit actus voluntatis.

Arg. 1. D. Th. 4. 2. dist. 15. q. 4. ar. 1. q. 1. Alex. p. 4. q. 26. m. 1. Secundo.

VIDETUR sic: quia eius est orare cuius est desiderare re, quae in oratione petitur, sed desiderare actus est voluntatis: ergo & orare.

Item eius est orare, cuius est exaudiri, quia oratio ordinatur ad exauditionem: sed voluntas est, quae exauditur, iuxta Psal. 9. Desiderium pauperum exaudiuit dominus: ergo orare est actus voluntatis.

In oppositum. Contra, Dam. lib. 3. ca. 42. Oratio est ascensus intellectus ad dominum: ergo est actus intellectus.

Secundo. Item Dam. eodem c. Oratio est petitio de centium a Deo, sed petere est loqui, loqui est actus intellectus: ergo orare actus est intellectus.

CONCLUSIO.

Oratio secundum diuersam sui acceptionem, & voluntatis, & intellectus actus (et si diuersimode) vere dici potest.

Responsio. Orare dupliciter accipi. Vno modo pro desiderio obtinendi aliquid a Deo, quo desiderans ordinatur in ipsum, & sic oratio est quidam ascensus animae intellectiuae ad Deum, qui est voluntatis, vt elicientis: & intellectus, vt dirigentis. Vnde Glo. super illud Psal. 33. Accedite ad Deum: dicit. Fide inhaerendo, & duobus pedibus gemine charitatis currendo. Primum pertinet ad directionem intellectus. Secundum ad assensum affectus, etiam sic accipitur oratio, secundum quod prima ad Thi. 2. distinguitur contra obsecrationem, postulationem, & actionem gratiarum, quae etiam in Glo. super illud Psal. 37. Domine ante te omne desiderium meum: vbi dicitur, nunquam desinit orare, qui non desinit amare. Alio modo orare idem est, quod praedictum desiderium loquendo Deo proponere, non per modum indicatiuum, sed supplicatiuum: & sic orare actus est intellectus, vt elicientis, & voluntatis vt mouentis: & sic loquitur Isido. de oratione. 10. lib. Etymo. quasi aequae distanter inter medium, & finem, vbi dicit, quod orare, est dicere: & Aui. primo meta. ca.

3. cum dicit, quod per orationem homo est loquens Deo. Et Philosophus 1. ethic. capit. penult. vbi dicit, ad optima deprecatur oratio.

Argumenta ad partem primam procedunt de oratione primo modo dicta.

Ad primum. Ad primum ad partem aliam dicendum, quod ibi accipit Dam. intellectum pro anima intellectiua, quae comprehendit intellectum, & voluntatem.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod petere, sicut & orare accipitur modo duplici supradicto: desiderium enim obtinendi aliquid ab aliquo, si innotescit, petitio quaedam est: vnde cum Deus videat desiderium nostrum, cum ab ipso aliquid obtinere desideramus, desiderando petimus.

QVAESTIO II.

Vtrum oratio sit actus virtutis patrie.

Arg. 1. D. 1. hom. 4. sen. dist. 15. q. 4. art. 5. Alex. p. 4. q. 26. m. 3. ar. 5. VIDETUR quod non: orare est actus penitentiae, cum sit pars satisfactionis: sed penitentia alia virtus est a latria, quia penitentia reddit Deo debitum pro commisso, & latria pro beneficio recepto: ergo orare non est actus patrie.

Secundo. Item nullus actus inutilis est actus patrie, ne cuiusque alterius virtutis: sed orare Deum est inutile, quia ad hoc oratur quicumque oratur, vt ille qui orat desiderium suum exprimat, & vt ipsum flectat: sed Deus scit quid nobis opus est, vt habetur Matth. 6. Nec flecti potest, quia vt dicitur 1. Re. 15. Penitudine non flectitur: ergo orare nullius virtutis est.

Tertio. Item latria pertinet ad vitam actiuam, quia reducitur ad iustitiam, quae est vna 4. cardinalium: & secundum Aug. 12. de tri. ca. 14. Cardinales virtutes pertinent ad vitam actiuam, sed orare pertinet ad vitam contemplatiuam: ergo non est actus patrie.

Quarto. Item actus patrie sunt sub praeepto, sed actus orandi non inuenitur penitus sub praeepto: ergo non est actus patrie.

In oppositum. Contra, Glo. super illud Luc. 18. Oportet semper orare, dicit, quod homo non desinit orare, nisi cum desinit iustus esse: ergo orare actus est iustitiae: sed non videtur ita esse alicuius partis iustitiae, sicut latria: ergo est actus eius.

Secundo. Item Psal. 140. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: sed offerre Deo incensum materiale ad eius reuerentiam est actus patrie: ergo multo fortius offerre Deo incensum spirituale, quod est oratio, est actus patrie.

CONCLUSIO.

Quia Dea per orationem honor exhibetur in eo summum protestans dominium, ipsa virtutis patrie actus merito dicitur.

Responsio. Quod ad virtutem patrie pertinet Deo exhibere honorem testificantem in ipso summum dominium, in quantum ipse solus est crea-

creationis, & conseruationis mundi principium: homo autem cum orando aliquid petit a Deo, quo in ipsum ordinatur, sicut in suorum bonorum principalem auctorem, sibi exhibet honorem protestantem in eo summum dominium: Vnde sequitur, quod oratio est actus virtutis patrie.

Ad primum. Ad primum in oppositum dicendum, quod oratio est actus penitentiae, & patrie, sub ratione tamen alia, & alia, quia in quantum homo orat Deum, vt per hoc Deo satisfaciatur de peccato, actus est penitentiae: in quantum autem orat Deum vt sibi exhibeat honorem, & recognitionem summi dominij actus est patrie, nec mirum. Vnus enim & idem actus plurium est virtutum in quantum refertur ad finem alium, & alium. Vnde secundum Philosophum 5. ethic. ca. 4. Ille qui mechatur luendi gratia auarus est, qui autem propter concupiscentiam luxuriosus est.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod orare Deum non est inutile, sed maxime vtile, non ad hoc vt diuina dispensatio mutetur: sed quia vt dicit Aug. 1. lib. de praedestinatione sanctorum versus finem, cum Deus vult fieri quod non nisi volentibus hominibus oportet fieri, inclinatur eorum corda, vt hoc velit, & etiam sicut dicit 2. lib. longe post principium, valet ad hoc, vt oratione nostra amoneamur, a quo accipimus haec beneficia: & sicut etiam dicitur eod. lib. longe ante finem. Fortasse sic praedestinati sunt aliqui vt nostris orationibus concedatur sub diuina enim providentia non tantum cadit, quod effectus fiant, sed etiam ex quibus causis & a quo ordine proueniant.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod quamuis vt plurimum virtutes cardinales pertineant ad actiuam vitam, aliqui tamen actus virtutum qui reducuntur ad cardinales, vt partes potentiales pertinent ad vitam contemplatiuam.

Ad quartum. Ad quartum dicendum, quod minor est falsa: dicitur n. Mat. 7. Petite & dabitur vobis. Et Luc. 18. Oportet semper orare: oportet autem sonat necessitatem, nec intelligendum, quod homo teneatur ad orandum pro semper: praeeptum est enim affirmatiuum, quod & si semper obliget, non tamen pro semper.

Ad aliam partem. Ad aliam partem dicendum, quod quamuis gratia principalis conclusionis possit concedi, tamen non procedit. Glo. enim loquitur de iustitia iustitia generaliter dicta, quae comprehendit omnem virtutem necessariam ad salutem, & extendit nomen orationis ad omnem bonam operationem, vnde immediate ante verba praedicta dicit, quod semper orat, qui semper agit bona.

QVAESTIO III.

Vtrum solus Deus sit orandus.

Arg. 1. D. Tho. vbi supra. Alex. vbi supra. VIDETUR sic: Solus Deus est latria colendus, vt in 3. lib. ostensum est, sed orare est actus patrie: ergo solus Deus est orandus.

Item frustra oramus illos quod non cognoscunt orationes nostras. Sed sicut dicit Aug. in primo lib. de cura pro mortuis agenda inter medium, & finem: sibi sunt spiritus defunctorum vbi non vident quaecunque aguntur, aut eueniunt in ista vita hominibus: ergo animae sanctorum non sunt orandae.

In oppositum. Contra, Iob. quinto. Ad aliquem sanctorum conuertere.

CONCLUSIO.

Soli Deo vt petita adimpleat nostra porrigitur oratio, sanctis vero vt illius a Deo exauditione impetretur.

Responsio. Respondet dupliciter porrigitur alicui oratio, aut tanquam per ipsum implenda, aut vt per ipsum eius adimpletio impetretur: primo modo solus Deus orandus est, quia illa bona quae principaliter petenda sunt in oratione, scilicet gratia, & gloria a solo Deo dari possunt: temporalia etiam bona eo modo quo in oratione petenda sunt, sicut in quantum nobis deseruiunt ad acquisitionem virtutis, a solo Deo dari possunt, secundo modo sancti orandi sunt, quia a Deo impetrant exauditionem orationis nostrae, & hoc significatum est Apoc. 8. vbi dicitur, quod ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram Deo.

Ad primum. Ad primum in oppositum dicendum, quod orando illi soli cultum patrie exhibemus a quo intendimus impetrare quod petimus: a sanctis autem non intendimus impetrare quod petimus, sed a Deo per adiutorium eorum.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod quamuis animae sanctorum naturali cognitione non cognoscant omnia, quae in hac vita aguntur, & maxime interiores motus cordis: in verbis tamen vident ea quae decet eos de nostris actibus cognoscere, de quorum numero sunt illi actus quibus eos honoramus orando.

QVAESTIO IIII.

Vtrum aliquid determinate petendum sit in oratione.

Arg. 1. D. Th. vbi supra. Alex. vbi supra. VIDETUR quod non: Matth. 6. Scit pater vester quid opus sit vobis antequam petatis: ergo superfluum est aliquid ab ipso determinate petere, cum homo non debeat petere nisi quod sibi opus est.

Secundo. Item nullus debet aliquid determinate petere, nesciens quid oporteat ipsum petere, sed sicut dicit Apostolus ad Rom. 8. Quid oremus, sicut oportet nescimus: ergo in oratione nihil determinate debemus petere.

In oppositum. Contra, Matth. 6. habetur quod Christus docuit discipulos suos petere aliqua determinate, quae continentur in oratione dnica.

CONCLUSIO.

Ea, quibus non possumus male vti, determinate petenda sunt, ea vero, quibus bene, & male; sub conditione.

Responsio. Respondet, quod quaedam sunt quibus non possumus male vti, sicut virtutes, gratia, & gloria Rich. super 4. Sent. O 3 deter-

determinate, & talia determinate petēda sunt in oratione. Quēdam sunt quibus possumus uti bene & male, & illa non sunt determinate petenda in oratione absolute, sed sub conditione, scilicet si Deus prouidet illa ad salutem nostram fore utilia. Illa autem quibus bene uti non possumus acceptando, nullo modo in oratione petenda sunt.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendū, q̄ sicut dicit Aug. in Epistola ad Probā, quasi in medio. Ille qui nouit quid nobis necessariū sit priusquam petamus, non uolūtatem nostram uult sibi per nostram petitionem innotescere, quia eam non potest ignorare, sed uult exerceri in orationibus desiderium nostrum, quo possimus capere quod pręparat dare.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, q̄ quamuis ex uirtute nostra quid oremus, sicut oportet, nesciamus, tamē, scilicet in hoc adiuuat infirmitatem nostram faciendo nos petere quod oportet. Vnde post uerba pręallegata statim subiungitur Spiritus postulat pro nobis, idest postulare nos docet, & facit.

Q V A E S T I O V.
Vtrum orandum sit uocaliter.

Arg. 1. **VIDETVR**, q̄ non: Saluator Matth. 6. Orantes nolite multum loqui, sed multum est orandum: Vnde Aug. in Epistola ad Probam, parum ultra medium. Non desit multa precatio: ergo non est uocaliter orandum.

Secundo. Item eadem Epistola post auctoritatem allegatam. Qui omnia per uerbum condidit, humana uerba non querit.

In oppositū. CONTRA, eadem Epistola statim post auctoritatem ultimo allegata. Nobis uerba necessaria sunt, quibus commoneamur & inspiciamus quid petamus, non quibus Deum seu docendum, seu flectendum esse credamus.

C O N C L U S I O.

Nedum communis Ecclesie ministrorum oratio, que in persona totius populi Deo offertur, uocalis esse debet, sed cuiusquam priuati uocalem mentalem quandoque expedit comitari.

Responsio. R E S P O N D E O, q̄ duplex est oratio, que dam communis, scilicet, que per ministros ecclesie in persona totius fidelis populi Deo offertur, & talis debet innotescere populo, pro quo offertur, ut excitetur ad deuotionem, & ne possit suspicari in ministris ecclesie illius debite orationis omissionem, & ideo talis oratio debet esse uocalis. Alia est oratio singularis, scilicet que offertur ab homine inquantū est singularis persone, siue oret pro se, siue pro alio, & talem orationem quamuis non sit necessarium esse cum sensibili uoce, nisi ad hoc homo sit obligatus ex uoto, quandoque tñ expedit ad meritum ut mentali adiungatur uocalis, ut per uocalem feruor cordis amplius excitetur: ex quadam. n. naturali unione anime ad corpus motus corporis diuersimode affectio-

nes anime excitant. Et affectiones eorum anime maxime si sint fortes diuersas mutationes in corpore excitat. Vnde Aug. in Epistola ad Probam, circa medium. Per certa interualla horarū, & tēporū, etiā uerbis rogamus Deū, ut illis rerū signis nos ipsos ammoneamus, quantum cūque in hoc desiderio p̄fecerimus nobis ipsis innotescamus, & ad hoc augendū nos ipsos acrius excitemus. Expedit et ad hoc ut lingua nostra Deo seruiamus, si tamē in casu uocalis oratio remitteret interiori feruorē, tñ non esset uocaliter orandū oratione singulari, quādoque et prorumpit homo in uocalem orationē, ex excessu feruoris mentis: quia sicut dicit Aug. ad Probam, circa mediū. Dignior sequitur effectus, que feruentior pręcedit affectus.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ sicut dicit Aug. ad Probam, parum ante medium: non est orandum in multiloquio: tāquā eo fiat ut exaudiamur quo loquaciōres simus: & eadem epistola ultra medium. Multum loqui est in orando rē necessariā superfluis agere uerbis, & sic planum est, q̄ non est uocaliter orandū. Sic enim potest exponi illud Saluatoris uerbum. Et cum dicit Aug. multum esse orandū, intelligit deprecatione metali, unde dicit: Non desit multa precatio si feruens perseuerat intentio.

Ad secundū. Ad secundū dicendū, q̄ illud intelligendū est de uerbis humanis in oratione singulari, quando non excitant, sed minuunt feruorē cordis.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum uocalis oratio sit satisfactoria sine mentali.

Arg. 1. **VIDETVR**, q̄ non: decretorū di. 38. Secundo, & sumptum est ab Aug. in lib. de cathetizandis rudibus, quādoque si æque distanter inter principium, & medium dicitur sit. Nouerint non esse uoces ad aures Dei, nisi effectu animi: sed nūquā uoces sunt satisfactorie nisi audiantur a Deo: ergo non est satisfactoria uocalis oratio sine attentione interiori.

Secundo. Item de consuetudinibus. Quando dicitur, q̄ tempore orationis animus non cogitet quicquam q̄ illud solū quod p̄catur. Et infra di. 5. Nūquā dī, q̄ sine intermissione uigilet sensus: sed oratio nō est satisfactoria q̄ est cōtra pręcepta iuris canonici: ergo uocalis oratio non est satisfactoria sine attentione interiori.

Tertio. Item Hug. in lib. de uirtute orandi parū post principium. Sic orationi sancta meditatio est necessaria, ut omnino perfecta oratio esse nequeat, si eam meditatio, aut non comitetur, aut pręcedat.

In oppositū. CONTRA, illud quod impedit uocalem orationem non est necessarium ad efficaciam illius, sed interior attentio eam impedit, quod probō per simile, quia si homo in ambulando uellet cogitare de quolibet passu in sp̄ali, & citharizans de quolibet percussione cuiuslibet chordę, ille impediretur in ambulando, & ille in

in citharizando: ergo a simili si orans uellet cogitare in qualibet uoce impediretur in horas dicendo: ergo ad efficaciam uocalis orationis non est necessaria attentio.

Secundo. Item 2. Top. Non possumus intelligere plura simili sed orans uocaliter debet cogitare de Deo: ergo non tenetur cogitare de sua uocali oratione.

C O N C L U S I O.

Vtique, si eam aut pręcedat, aut concomitetur concors meditatio.

Responsio. R E S P O N D E O, q̄ orationis triplex est efficacia, scilicet in merendo: & sic est satisfactoria & in impetrando, & in orationem spiritua-liter, & experimentaliter reficiendo, & nullam istarum efficaciarum habet uocalis oratio si eam non pręcedat, aut concomitetur concors meditatio: aliter enim non esset moralis: actus enim moralis exterior non est, nisi per comparisonem ad actum rationis interioris. Si autē ad sit intentio debita, & actualis in principio uocalis orationis, quāuis postea nō cōcomitet, tñ oratio uocalis est meritoria, & impetratiua p̄ uirtutē primę intentionis, nisi postea interrumpatur per intentionem contrariam, sicut aliquis ex bona intentione incipit peregrinari, uel elemosynam dare totus actus sequens meritorius est uirtute intentionis primę, quāuis cesset sua intentio actualis, sed efficaciam spiritualiter reficiendi orantem non habet uocalis oratio, nisi quandiu eam concomitetur intentio, & sic intelligitur illud uerbum Apostoli prima Corin: 14. Si orem lingua spiritus meus, idest imaginatio mea orat, mens autem mea sine fructu est. Sciendum tamen, q̄ tripliciter potest applicari intentio uocali orationi, scilicet aut applicando eam ad uerba que dicuntur, aut ad illud quod petitur, aut ad illum cui oratio porrigitur, & quocunque istorum modorum ad sit intentio non est inefficax ad satisfaciendum uocalis oratio, sed secunda intentio melior est, quam prima: & tertia, quam secunda. Vnde Hug. in lib. de uirtute orandi inter principium, & medium. Pura oratio est quando ex abundantia deuotionis mens ita accenditur, ut cum se ad Deum postulatura conuertit p̄ amoris eius magnitudine, etiā petitionis suę obliuiscatur.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ illud decretum intelligendum est quando debita intentio, nec pręcedit, nec cōcomitatur.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, q̄ illa uerba magis sunt consilij uerba, quam pręcepti.

Ad primū. AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod nimia intentio ad uerba ipsa, que dicuntur esset impeditiua orationis. Vnde quandoque experitur homo, q̄ quando uult nimis in particulari cogitare de uerbis sibi minus occurrunt uerba dicenda, & impediret etiam talis intentio, intentionem que debet ef-

se ad rem postulatam, & ad illum a quo postulat, unde sufficit, quod prima intentio sit talis, quod sufficiat ad integram formationem uerborum.

Ad secundum dicendum, quod bene possumus intelligere plura simili, quando unum ordinatur ad aliud, sic autem est in proposito, quia uerborum formatio ordinatur ad rem que petitur, & ista duo ad illum cui petitio porrigitur.

Q V A E S T I O VII.

Vtrum oratio debito modo facta semper exaudiat.

Arg. 1. **VIDETVR**, q̄ non: Tren. 3. dicitur ad Deum. Opposuiti tibi nubem ne transeat oratio. Item omnis oratio que exauditur est meritoria, sed oratio existentis in peccato mortali non est meritoria, quia ut superius ostensum est, bona in peccato mortali facta meritoria non sunt: ergo oratio existentis in peccato mortali non exauditur.

Contra. Matth. 7. Omnis qui petit accipit.

Item Psal. 144. Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, sed oratio non fit debito modo, nisi fiat cum timore domini: ergo omnis oratio debito modo facta exauditur.

C O N C L U S I O.

Que debitis circumstantijs est prædita semper a Deo exauditur oratio, cuius et si quandoque differatur exauditiō non tamen aufertur, tunc. n. exaudiat cū diuina misericordia exauditiōne uiliore cōspicit.

Responsio. R E S P O N D E O, q̄ omnis oratio facta debito modo exauditur nō semper statim, sed p̄ illo tēpore quo diuina misericordia exauditiōne cōspicit uiliorem esse omnibus p̄fatis. Vnde Aug. Homel. 102. super Io. quēdā nō negatur, sed, ut cōgruo datur tēpore differitur. Ad hoc autē q̄ oratio fiat modo debito. 4. requirunt. scilicet ut ille qui petit petat humiliter, & frequēter, & bona intentione, quod est pie petere, & etiā perseueranter, & utilia ad salutē, q̄ oras sit cōstāter fundatus i fide. Vnde Iaco. 1. Postulet in fide nihil hēsitās: talis autē oratio semp̄ exauditur, inquantū homo orat p̄ se: Ho. 102. super Io. Exaudiuntur oēs sancti p̄ seipsis, nō autē pro alijs oibus exaudiuntur: Exaudiunt tamē ut dicitur 1. q. 1. Ipsi quāto digniores fuerint orantes pro populo tanto facilius, necessitatibus pro quibus clamant exaudiuntur.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendū, q̄ illud uerbum intelligitur de oratione qua petebat Iudei liberari a tēporali persecutione, q̄ oratio non fuit exaudita: nō. n. petebat necessariū ad salutē, sed magis erat inutile aiarum suarū salutē.

Ad secundū. Ad secundum dicendū, q̄ nō est idē orationem exaudiri & eā meritoriam esse, quia debito debetur merces secundum iustitiam, sed petitio orantis exauditur per gratiam, & ideo quis ofones factę in mortali peccato non sint Rich. super 4. Sent. O 4 meri-

meritoria proprie loquendo de merito, exaudiuntur tamen quantum ad illud quod pro se petunt orantes, si adsint conditiones. 4. que sunt dictae. Vnde Aug. homel. 44. super Io. 9. reprehendens illud verbum ceci illuminati. Scimus quia peccatores Deus non exaudit, dicit, adhuc inunctus loquitur. Si enim Deus peccatores non exaudiret frustra ille publicanus oculos in terra demittens, & pectus suum percussus diceret. Domine propitius esto mihi peccatori. Matth. 18.

Ad aliam partem. ARGUMENTA ad partem aliam procedunt de oratione in qua homo petit pro se cum quatuor conditionibus supradictis.

Alex. p. 4. q. 10. m. 5. QVAESTIO VIII. *Vtrum inter alias orationes oratio dominica sit efficacior.*

CONCLUSIO.

Perpendantur illius petitiones cunctae, ordo, auctoritasque dignitas, & ipsam orationibus ceteris efficaciorum comperiemus.

Respons. RESPONDEO, quod sic: & hoc ostendit auctoritas dignitas. Christus enim ore suo immediate illam fecit, & discipulos docuit, ut habetur Matth. 6. & etiam orationis sententiosa breuitas, quae multum commendat orationem vocalem. Vnde Aug. in Epistola ad Probam, parum ultra medium. Dicuntur fratres in Aegypto crebras habere orationes, & eas tamen breuissimas, hoc etiam ostendit petitorum utilitas, quia omnia quae desiderare debemus & petere in hac oratione petuntur. Vnde sicut dicit Aug. in Epistola ad Probam, ultra medium, quilibet alia verba dicamus orando nihil aliud dicimus, quam quod in ista oratione dominica positum est, si recte & congruenter oramus, & eo ordine posita sunt quo sunt desideranda & petenda.

In principio enim exhibetur reuerentia illi cui porrigenda est oratio, cum dicitur, Pater noster qui es in caelis, in quo captat orans benivolentiam Dei. Et quia primo desiderandus est finis, & petendus quae ea, quae sunt ad finem: ideo primo ponuntur petitiones quae respiciunt finem, secundo respicientes ea quae sunt ad finem. ibi. Fiat voluntas, &c. Respicientes autem finem sunt duae. In prima enim quae est, Sanctificetur nomen tuum: petitur ut nomen Dei ab omnibus habeatur, ut sanctum, secundum quod dicit Aug. 2. lib. de sermone Dei in monte, longe post principium in Epistola ad Probam, post medium dicit. Cum dicimus, Sanctificetur nomen tuum, nos admonemus desiderare, quod nomen eius, quod semper sanctum est, etiam apud homines sanctum habeatur, hoc est non contemnatur, quod non Deo, sed hominibus prodest, aut prodesse debet.

In secunda quae est. Adueniat regnum tuum. ut dicit Aug. ubi prius: desiderium nostrum ad regnum illud excitamus: ut nobis veniat, atque in eo regnare mereamur: vnde per pri-

mam petitionem petimus, ut Deus ab hominibus glorificetur: per secundam, ut ad Dei gloriam veniamus.

Petitionum respicientium ea quae sunt ad finem, quaedam sunt respectu boni, quaedam sunt respectu mali. Respectu boni duae sunt. In prima petitur meritum quod beatitudinem mereamur, quod consistit in obediendo diuinis mandatis. Vnde Aug. 2. lib. de sermone domini in monte, longe post principium, cum dicitur, Fiat voluntas tua: recte intelligitur obediatur preceptis tuis. Sicut in caelo, & in terra, id est sicut ab angelis, ita ab hominibus: & in Epistola ad Probam, post medium. Cum dicimus, Fiat voluntas tua &c. nobis ab illo praecatur ipsam obedientiam, ut sic a nobis fiat voluntas eius, quemadmodum fit in caelestibus ab angelis eius.

In secunda petitur illud quo tamquam instrumento possumus nos iuuare ad merendum, & hoc est victus quotidianus ad sustentationem necessarius, vel victus animae, scilicet eucharistiae sacramentum, vnde Aug. 2. lib. de sermone domini in monte, longe post principium. Panis quotidianus, aut pro his omnibus dictus est, quae huius vitae necessitate sustentant, ut pro sacramento corporis Christi quod, quotidie accipimus: & in Epistola ad Probam, post medium, eandem ponit sententiam.

Petitionum quae sunt respectu mali, vna est respectu mali culpae: hoc scilicet, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: vnde Aug. 2. lib. de sermone domini in monte, bene longe ultra principium. Debita peccata dici manifestum est, & in Epistola ad Probam, ultra medium, per illud, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, admonemus quid faciamus, ut accipere mereamur scilicet remissionem peccatorum nostrorum.

Alia est respectu mali inclinantis ad culpam, quae est hoc. Et ne nos inducas in tentationem, quod non sic intelligendum est, ut non permittat nos tentari: quia quandoque tentatione homo probatur ad bonum suum, de quibus tentationibus dicitur Iacob. primo. Omne gaudium existimate fratres charissimi cum in tentationibus varijs incideritis, & etiam humiliatur, & ad Deum recurrere quasi compellitur. Qua propter non remouit Christus tentationem ab Apostolo quam cito Apostolus remoueri eam petiuit, ut habetur secunda ad Cor. 12. sed praedicta petitio sic intelligenda est, ut non deserti diuino adiutorio alicui tentationi vel consentiamus decepti, vel cedamus afflicti, secundum quod dicit Aug. in Epistola ad Probam, post medium, in quo patet, quod non est idem tentari, & in tentationem induci.

Tertia est respectu mali poenae: hoc scilicet, Sed libera nos a malo: in qua secundum Aug. ad probam: ubi prius. Admonemus vos cogitare non dum esse in eo bono ubi nullum patiemur malum.

De

De efficacia praedictae orationis loquens Isid. 1. lib. de summo honore, c. 22. dicit: Symbolum fidelium, & Dominica oratio pro tota lege parulis Ecclesiae ad caelorum regna sufficit cape scenda. Et Aug. ench. ca. 40. De quotidianis, & breuibus leuibusque peccatis, sine quibus haec vita non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit: eorum enim est dicere Pater noster.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER queritur de quinto principali. Et circa hoc quaruntur octo.

Primo, vtrum restitutio sit pars satisfactionis.

Secundo, vtrum damnificans alium in bonis animae, vel in bonis corporis teneatur ad restitutionem.

Tertio, vtrum damnificans alium iniuste in fama.

Quarto, vtrum damnificans alium iniuste in alijs possessionibus exterioribus.

Quinto, vtrum quilibet in aliquo contractu, accipiens aliquid ultra sortem teneatur ad restitutionem illius.

Sexto, vtrum homo teneatur ad restituendum ea, quae legitima mercatione lucratus est de bonis, quae ipse, vel eius pater acquisierat per vsuram.

Septimo, vtrum homo teneatur restituere ea, quae inuenit a fortuna.

Octauo, vtrum homo teneatur restituere ea, quae lucratus est per ludos prohibitos.

QVAESTIO I.

Vtrum restitutio sit pars satisfactionis.

Arg. 1. *D. Bon. lib. 4. di. 15. p. 2. art. 2. q. 4. Scot. lib. 4. di. 15. q. 2. D. Thom. 4. sen. di. 15. q. 1. art. 5. Alex. p. 4. q. 24. m. 5. ar. 1. Secundo.* *Tertio.* *Quarto.* *Quinto.* **T**VIDETUR quod sic: quia omnis actus virtutis potest esse pars satisfactionis: sed restitutio est actus virtutis iustitiae, quia restituendo reddit homo debitum proximo: ergo restitutio est pars satisfactionis.

Item satisfactio fit per actum contrarium peccato, pro quo satisfaciendum est: sed restituere est actus contrarius peccato, quo res aliena accipitur, vel detinetur iniuste: ergo restitutio est satisfactio pro illo peccato.

Item restitutio est quaedam recompensatio pro iniuria, vel damno illato: sed nihil aliud requiritur ad satisfactionem: ergo restitutio est aliqua satisfactio.

Item pro impossibilitate faciendi illud, quod si fuisset factum nulla fuisset satisfactio iniungenda, non est alicui poenitentia maior: sed illius raptoris qui potuit restituere in vita, & non luit, si postea in articulo mortis vult, & non potest, non debet clerici interesse sepulture, quantum eis viaticum non negetur, extra de raptu. Super eo: ergo restitutio aliqua satisfactio est.

Item non obstante, quod contritio necessaria fit ad salutem illi qui peccatum mortale commisit, tamen est aliqua satisfactionis pars: ergo similiter non obstante, quod restitutio sit necessaria ad salutem, est aliqua satisfactionis pars.

CONTRA, satisfactio fit ad arbitrium sacerdotis, non autem restitutio. *In oppositum.*

Item non tenetur satisfacere, nisi ille qui peccauit, sed ad restitutionem tenetur quoadque ille qui non peccauit. Vt enim dicitur extra de vsura. Tua nos. Filij ad restituendas vsuras ea sunt distinctione cogendi, qua parentes si uiuerent cogentur. Id ipsum contra haeredes extraneos credamus esse exercendum: & tamen multi sunt haeredes vsurariorum, qui non fuerunt participes peccati eorum: ergo restitutio non est pars satisfactionis.

CONCLUSIO.

Restitutio pars satisfactionis proprie non est, sed praambulium ad satisfactionem, at si quo modo illius pars sit, hoc est ex comparatione ad iustitiam, quae est condecencia bonitatis diuinae.

RESPONDEO, illud opus penale est pars satisfactionis, per quod secundum diuinam iustitiam soluitur, vel remittitur pars poenae debita pro peccato: secundum autem Anselm. pro sol. 10. c. Iustitia in Deo sub duplici ratione consideratur. Vno modo dicitur iustitia Dei condecencia bonitatis eius. Alio modo restitutio voluntatis, in volendo unicuique retribuere secundum merita. Dico ergo, quod restitutio est aliqua pars satisfactionis per comparationem ad iustitiam primo modo dictam. Condecet enim diuinam bonitatem, ut homini facienti actum quem Deus praecipit, non tantum sibi imputet actum illum ad meritum gratiae, sed etiam pro illo remittat sibi aliquam partem poenae pro peccato debita. Sicut videmus, quod rex liberalis militi suo sibi reconciliato, obligato tamen ad aliquam emendam propter aliquod forte factum, quod fecit aliquando, remittit partem emendae, propter hoc, quod fideliter exhibet regi obsequium, quod alias impendere tenebatur.

Per comparationem autem ad iustitiam secundum modo dictam, restitutio non est pars satisfactionis. Non enim secundum rigorem iustitiae potest satisfacere homo per illud opus ad quod satisfaciendum erat obligatus, & si non peccasset, vel si totam poenam pro peccatis debitam exoluisset. Vnde Anselm. 1. li. Cur Deus homo, cap. 2. Cum reddis aliquid domino etiam si non peccasti, non debes hoc computare pro debito, quod debes pro peccato: ad plus enim tenetur ille qui poenam peccato debitam non exoluit, quam ille qui eam exoluit.

Dicendum ergo, quod si pro restitutione Deus remittat restituenti aliquam partem poenae peccatis suis debita, iuste facit, quia suam condecet bonitatem: si autem pro restitutione non remittat aliquam partem poenae alias debita iuste facit, iustitia compensante valorem meritum. Et ab hac positione parum, aut nihil discordare videtur illa opinio, quae ponit, quod restitutio pars est satisfactionis magis ex misericordia, quam ex iustitia, quomodo se habeat misericordia ad iustitiam quolibet praedictorum modo.

do-

dorum dictam declarabitur inferius: quamvis autem restitutio per comparationem ad iustitiam, secundo modo dictam, non sit pars satisfactionis, est tamen quoddam præambulum ad satisfactionem: non enim sufficienter potest homo satisfacere pro peccato, quamdiu non vult rem alienam restituere, unde etiam qui non habet unde restituat, tenetur tamē habere voluntatem restituendi si possit.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamvis actus virtutis ratione alicuius perfectionis, quæ non est necessaria ad virtutem possit esse satisfactorius, tamē ratione huius, quod simpliciter necessarium est ad salutē, non est satisfactorius, quamvis sit meritorius.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod maior non est vera, nisi de actu habente aliquam perfectionem supererogationis, quam non habet restitutio.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod non quæcumque recompensatio est satisfactio, sed solum illa ad quam non teneretur homo si non peccasset: sed si ad innocētē deuoluta esset res a patre suo acquisita, per vsuram teneretur de necessitate ad illius rei restitutionem.

Ad quartū. Ad quartum dicendum, quod illud fit ad terrorem aliorum, ut alij timore huius pœnæ satisfaciant cum possunt, sicut dicit Gloss. ibidem: hoc tamen inteligi debet de raptore publico, & qui efficaciter monitus se corrigere noluit, non autem de occulto, nec de illo qui admonitus non fuit, infra eodem cap. In litteris: & extra de sepultura parochia.

Ad quintū. Ad quintum dicendum, quod loquendo de iustitia Dei, secundo modo dicta, non est iustum esse contritionem partem satisfactionis, accipiendo contritionem quantum ad illum gradum præcisē qui necessarius est ad remissionem peccati, & accipiendo satisfactionem respectu pœnæ terminandæ, quæ adhuc debetur pro peccato remisso, si tamen habeatur cōtritio ad supererogationem, iustum est etiam secundum iustitiam, secundo modo dictam, eam ratione illius supererogationis esse satisfactionis partem.

Ad partem oppositam. ARGUMENTA ad partem secundam non plus videntur cōcludere, nisi quod non est iustum restitutionem esse partē satisfactionis, loquendo de iustitia, secundo modo dicta; ex hoc tamen non sequitur, quin possit esse iustum per comparationem ad iustitiam, secundum quod accipitur pro decentia bonitatis diuinæ.

Q V A E S T I O I I.

Vtrum damnificans alium in bonis animæ, vel in bonis corporis teneatur ad restitutionem.

Arg. 1. Scot. lib. 4. d. 15. q. 3. 4. D. Tho. ubi supra. **R**EVIDETVR quod non: ff. de regu. iur. Consilij non fraudolenti nulla obligatio est: ergo qui malum consilium dando alium damnificat in bonis animæ, vel corporis, non obligatur ad aliquam restitutionem, si bonum consilium dare credebatur.

Secundo. Itē nullus obligatur ad impossibile, sed restituere bona animæ, vel bona corporis, ut vitam, vel membrum, non est in nostra potestate: ergo damnificans alium in bonis animæ, vel corporis non tenetur ad restitutionem.

Tertio. Itē extra de iniurijs, & damno dato, ca. 1. Si quis proximum suū percusserit lapide, vel pugno, & ille mortuus non fuerit, sed iacuerit in lecto, qui percussit operas eius, & impensas in medicos restituat: hæc nulla fit mentio de restitutione boni corporis, sed tantummodo possessionis: ergo damnificans alium in bonis corporis non tenetur ad restitutionem.

In oppositum. C O N T R A, qui seducit virginē, & dormit cum ea damnificat eam in bonis animæ, & corporis: sed de sic seducēte eam dicitur Exo. 22. quod dotabit eam, & habebit eam uxorē, aut reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam virgines accipere consueverunt: ergo pro damnificatione alterius in bonis corporis, & animæ tenetur homo ad aliquam restitutionem.

Secundo. Item 6. q. 1. Ex merito; deteriores qui vitam moresque bonorum corrumpunt, quam hi qui substantias aliorum prædicia diripiunt, sed isti tenentur ad restitutionem: ergo multo fortius illi.

C O N C L V S I O.

Quempiam damnificatē alium in bonis animæ, vel corporis ad aliquam restitutionem teneri æquum est.

Responsio. R E S P O N D E O, quod nullus homo potest alium damnificare in bonis animæ, nisi dispositiue, inclinādo ipsum verbo, vel exemplo ad aliquod malum culpæ, & talis pro restitutione tenetur prout potest illum disponere ad hoc, ut restituatur sibi bonum animæ æquale, sibi bono verbo, & bono exemplo ipsum ad bonū inclinando, & pro ipso orādo, vel orationes procurando. Damnificare autem alium in bonis corporis potest homo simpliciter, ut occidendo, vel mutilando, vel alio modo corpus debilitando: & quamvis non possit restituere vitam membrorum, obligatur tamen ad restituendum alia bona pro illo damno, compensata qualitate læsi, & quātitate damni, & possibilitate damnificantis. Et hanc restitutionem debet facere ad arbitrium bonorum virorum. Et quod talis tenetur ad restitutionem patet, quia quanto homo alium plus damnificat, tanto magis ad restitutionem tenetur: bona autem corporis excedūt bona exteriora, & bona animæ vtraque: ut dicitur 6. quæst. prima. Sunt plurimi. Multum damna morum a damnis rerum temporalium distant.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod sub consilio fraudulento comprehenditur consilium malum, etiam darum ex ignorantia, si homo debitam diligentiam non adhibuit ad sciendum, quia negligentia crassa proprie dolus est. Argumentum ad hoc de cr. dist. 1. Sepe.

Ad secundū. Ad secundum patet solutio ex dictis in questione: quamvis enim illa bona restituere non possit.

possit: potest tamen aliquid restituere loco eorum, quamvis non æquiualeat illis.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod hoc quod dicit operas referri potest ad illud, quod dandum est pro corporis læsione, & hoc quod dicit impensas, referendum est ad illud, quod est restituendum pro damno rerum exteriorum, quod incurrit ex corporis læsione.

Vel aliter potest dici, & melius, quod illa auctoritas loquitur de læsione corporis, quæ restituitur per medicum, unde ille qui damnum intulit soluendo expensas in medicos restituit damnum.

Ad aliam partem. ARGUMENTA ad partem aliā gratia conclusionis concedi possunt: secunda tamen auctoritas intelligenda est secundum aliquos de illis qui alios damnificant in bono famæ.

Q V A E S T I O I I I.

Vtrum damnificans alium iniuste in fama, teneatur ad restitutionem.

Arg. 1. Scot. ubi supra. D. Tho. 2. 2. q. 62. **R**EVIDETVR quod non: quia damnificans alium in fama verum crimen imponendo non seruato ordine quæ Christus tradidit in Evangelio de fraterna correctione, iniuste damnificat: & tamen talis damnificatio famam restituere non tenet, quia hoc sine mēdacio facere non possit.

Secundo. Item plus tenetur homo diligere famā suā, quam alienam: sed posset contingere casus, quod non posset restituere illi famam cui falsum crimen imposuit, nisi infamādo seipsum: ergo in illo casu famam restituere non tenetur.

Tertio. Item qui negat verum crimen sibi impositum, iniuste infamat accusantem, vel denunciāntem: quia accusator, vel denunciator falsi criminis est infamis, quod probari potest per ea, quæ dicuntur, extra de calumniatoribus, c. 1. & 2. & tamen non videtur, quod talis teneatur restituere famam accusatori, vel denunciatori: immo accusator, vel denunciator tenetur ei restituere, ut videtur ex quo probare non possunt: ergo non omnis infamans alium iniuste tenetur ad restitutionem.

In oppositum. C O N T R A, 1. q. 6. ca. 1. & sumptum est ab August. 2. epistola ad Macedonium, quasi æque distanter inter medium, & finem. Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, si restitui potest.

C O N C L V S I O.

Equidem fama iniuste ablata fieri restitutio debet.

Responsio. R E S P O N D E O, quod restitutio actus est iustitiæ commutatiuæ: ad obseruandum autem iustitiam omnes tenentur: quilibet ergo tenetur ad restitutionem rei ablatæ iniuste, si restitui potest, & si non potest restitui, debet fieri restitutio in æquiualenti si possibile est, extra de lite pendente aliquid innouetur. Ecclesia sanctæ Mariæ. 2. si autem non potest reddi æquiualens, tenetur ille qui damnum intulit, restituere quod potest ad arbitrium bonorum virorum.

rum: & quanto fama est res nobilior, quā possessiones, tanto magis tenetur ad restitutionem ille qui damnificat aliū iniuste in fama, quam ille qui damnificauit alium in bonis exterioribus cæteris paribus.

Damnificat autem aliquis alium in sua fama tripliciter.

Vno modo verum crimen imponendo non seruatis ordine, & modo debitis: & talis non tenetur infamato restituere famam, dicēdo se falsum dixisse: tenetur tamen alleviare infamiam, dicendo se non bono modo processisse: quia hoc est verum, & tenetur ei ad aliquam recompensationem ad arbitrium bonorum virorum.

Alio modo damnificat aliquis aliū in fama iniuste falsum crimen imponendo, & talis tenetur fideliter facere posse suum de restituendo famam læso, & tenetur dicere se falsum dixisse, etiam si ex hoc reddatur infamis: quia quamvis magis teneatur quis seruare famam suā, quam alienam cæteris paribus, tamē magis tenetur restituere alteri famam iuste, quā seruare famam propriam iniuste, quia tenetur bonum animæ suæ præponere bono suæ famæ.

Tertio modo damnificat quis alium iniuste in fama, indirecte falsum crimen sibi imponendo, cum scilicet negat verum crimen sibi impositum ab alio, & talis quāuis peccet, quia mentitur: tamen postea non tenetur tentione necessaria ad salutem alij restituere famam, recognoscendo crimen sibi impositum verū esse, ut dicunt quidam, & probabiliter: quia cum alius non seruauerit iustitiā in accusando, vel denunciando, & propositum coram iudice, quod proponendum non erat, & quod probare non poterat, videtur esse de primaria causa, & principalis infamationis suæ.

Alij dicunt, quod tenetur, quod satis durum videtur, quia quādoque crimen sibi impositum est tale, quod suspenderetur, & filij sui exheredarentur, si illud recognosceretur publice: certum est tamen quod tenetur penitere de peccato, quod incurrit mentiēdo. Et sic patent solutiones ad argumenta.

Q V A E S T I O I I I I.

Vtrum damnificans alium iniuste in possessionibus exterioribus teneatur ad restitutionem.

Arg. 1. Scot. ubi supra. pra. q. 2. D. Tho. ubi supra. **R**EVIDETVR quod non: quia homo non tenetur restituere plusquam illud in quo alium damnificauit: sed quādoque damnificatus tantum distat, quod illud quod sibi debetur, non posset sibi mitti sine maioribus expensis, quam sit debitum: ergo in isto casu ille qui damnum intulit restituere non tenetur.

Secundo. Item homo restituere non tenetur, nisi sciat quibus restituere debeat, sed hoc frequenter contingit: ergo non in omni casu restituere tenetur.

Tertio. Item homo non tenetur aliquam restitutionem facere in præiudicium boni communis: quia

quia secundum Philosophum I. ethic. capit. 1. Bonum commune preponendum est bono singularis personae: ergo in casu in quo damnificatus impugnet bonum commune non esset ei damnum restituendum.

Quarto. Item in guerris frequenter inferuntur damna innocentibus, & tamen consuetum est, quod eis non restituuntur. Cum ergo consuetudo sit optima legum interpres: extra de consuetudine. Cum dilectus videtur, quod in isto casu damnificans restituere non tenetur.

Quinto. Item homo plus tenetur sibi, quam alijs: sed quandoque ille qui damnum intulit est ita pauper, quod non habet, nisi necessaria ad vitam: ergo talis restituere non tenetur.

Sexto. Item non solum ille qui aufert alienum, sed etiam quocunque modo adiuuas damnificat: extra de iniuriis, & damno dato. Si culpae. §. Sa ne. Ibi enim dicitur, quod qui occasionem damni dat damnum dedisse videtur: tamen non omnes coadiuuantes tenentur restituere, quia tunc restitutio excederet damnum.

Septimo. Item impediens aliam a consecutione beneficii ecclesiastici, quo dignus erat, procurando illud pro seipso, qui non est ita dignus, damnificat illum iniuste, quia reputatur haberi, quod est prope habitum esse: unde secundum Philosophum 2. phys. Ille qui est prope magnum bonum, & non obtinet infortunatus dicitur, & tamen sic damnificans, non tenetur ad restituendum beneficium, illius quem sic damnificauit.

Octavo. Item qui retrahit personam vtilem religioni ab ingressu eiusdem religionem damnificat iniuste: nec tamen consuetum est, quod tales ad restitutionem compellantur.

Nono. Item mulier de adulterio suscipiens filium, exhereditat iniuste verum heredem: & tamen secundum multos restituere non tenetur, si hoc non fecit animo exheredandi, sed luxuriandi tantum.

In oppositum. CONTRA, Augustinus in 2. Epistola ad Macedonium, quasi aequae distanter inter medium, & finem: & est. 14. q. 6. c. 1. Si res aliena propter quam peccatum est cum reddi possit non redditur, poenitentia non agitur, sed simulatur.

Secundo. Item Exo. 22. Si non habuerit fur, quod pro furto reddat, ipse venundabitur.

C O N C L U S I O .

Nedum iniuste damnificationis executor, sed & quilibet illius criminis particeps ad restitutionem tenetur.

Responsio. R E S P O N D E O , quod non tantum ille qui executor est damnificationis iniuste: sed etiam omnis qui particeps est in illo crimine ad restitutionem tenetur: participare autem illo crimine contingit nouem modis, qui his versibus continentur.

Verfus. Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus, Participans, iuuuus, non obstant, non manifestans. Ille. n. qui iubet fieri, principalior causa videtur, quam exequens: est enim causa prima, &

sic dicitur prima propositione de causis. Causa prima plus influit in causatum, quam secunda. Consulens etiam particeps criminis est, si damnificans non fuisset aliter hoc facturus.

Argumentum a simili, extra de sententia excommunicat. Nuper in Gloss. Consentiens etiam expresso consensu sine quo damnificatio non fuisset secuta. 2. q. 1. Notum sit: ibi enim dicitur, quod faciētem, & consentientem pari pena constringit. Palpo. i. adulator, quando intantum laudat, & strenuum reputat rapiētem, vel alias iniuste damnificātem, & sibi familiarem se exhibet, quod multum probabiliter praesumitur, quod ex hoc motus fuit damnificans ad damnificandum, quia talis adulatio est quidam consensu. distin. 93. Si inimicus est ipse. Ille etiam ad quem est damnificatium recursus, sicut ad patrociniū praestantem. 11. q. 3. Qui consentit. Ille etiam qui inferendo damnum assistit coadiuuans damnificantem, & participat in praedicta, quia talis maximum praestat fauorem. 23. q. vlt. Sed quatuor: & extra de homicidio, sicut dignum. §. Illi autem. Ille etiam qui videns alium damnificari iniuste, & scit, quod verbo suo sine periculo suo facere potest, ut subueniatur iniuriam patienti, & tacet: unde Prouerb. 24. Erue eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Ille etiam qui non obstat damnificantibus iniuste cum possit, & sibi ex officio incumbat, & manifesta sibi sit iniuria. distin. 86. Culpam. ibi enim dicitur, quod negligere cum possit perturbare repperuos, nihil aliud est, quam fauere, nec caret scrupulo consensionis occultae, qui manifestis facinori desinit obuiare. Idem extra de homicidio. Sicut dignum. §. Illi etiam. Ille autem qui interrogatus a iudice, vel ab alio ad quem pertinet si scit illum qui res iniuste acceptas detinet, & celat scienter, cum tamen sciat se posse sine villo suo periculo respondere veritatem, extra de furtis. Qui cum fure. & 11. q. 3. Quisquis: & praedictorum quilibet tenetur in solidum: vno tamē totum restituente, alij damnificato restituere non tenentur: sed si partem aliquam habuerunt reddere tenentur illi qui totum restituit. Et sciendum, quod ille qui restituit tenetur obligatur ad restituendum, quam citius potest bono modo, nisi differat de voluntate illius expressa, vel probabiliter praesumpta, cui restitutio faciēda est, quod probatur auctoritate: dicitur enim. ff. de reg. iur. In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur praesenti die debetur. Hoc idem probatur ratione, quia sicut contra iustitiam est rem alienam inuito domino accipere, ita & retinere: ergo sicut pro semper tenetur non accipere, ita pro semper tenetur non retinere.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod in illo casu illud, quod restitui debet, erogandum est pauperibus, nisi ille cui restituendum est, vel haeres eius sit ad locum venturus, vel aliquis

quis ex parte illius pecuniam recepturus.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod in illo casu illud quod restituendum est, erogari debet pauperibus auctoritate ordinarij, qui est pauperum pater, vbi consuetum est per ordinarium talia fieri: quod ideo dico, quia per ius scriptum non interdicitur illi qui restituere tenetur in praedicto casu erogare pauperibus per seipsum si hoc faciat fideliter, & de consilio bonorum.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod in illo casu non debet damnificato restitui: sed diligens debet esse ille qui damnum intulit, ut apud se, vel alium seruetur fideliter, & secure quo restituendum est, ut damnificato, vel haeredibus suis restituatur quando hoc fieri poterit sine prauidicio boni communis.

Ad quartum. Ad quartum dicendum, quod illi qui in guerris scienter innocentibus inferunt damnum, tenentur illis ad restitutionem, non obstante consuetudine contraria: quia ut dicitur decret. dist. 8. Mala consuetudo. Mala consuetudo non minus, quam perniosa corruptela est abijcienda. Illi autem in guerris innocentes non sunt qui habenti bellum iniustum fauent directe, vel indirecte in personis, vel rebus.

Ad quintum. Ad quintum dicendum, quod ille qui damnum intulit, si habet aliquid ultra necessitatem sustentationis naturae, quamuis sit ibi necessarium ad victum sine decetiam suae personae restituere tenetur. Non enim est licitum de alieno viuere cum seculari honore. Si autem non habet, nisi necessaria ad sustentationem naturae, tunc distinguendum est, quia aut ille qui damnum passus est, non indiget ad sustentationem naturae, eo quod ab eo sibi ablatum est, & tunc ille qui abstulit restituere non tenetur, quia ex iure naturae licitus est unicuique usus possessionis necessariae ad subuentionem naturae: extrema enim necessitas omnia facit communia. ff. de l. rhodi. l. 2. §. Cum eadem. in tex. & in Glo. Aut indiget ad sustentationem naturae, eo quod ab eo ablatum est: & tunc subdistinguo, quia aut prius indiget illa re ad sustentationem naturae suae, quam fuit necessaria ad sustentationem naturae illius qui abstulit, aut eodem tempore vterque factus est indigens illa re ad sustentationem suae naturae, aut ille qui abstulit prius factus est indigens ad sustentationem suae naturae, quam ille a quo ablata est.

Primo modo, & secundo posset dici sine prauidicio, quod ille qui abstulit, re illam tenetur restituere illi a quo abstulit, quia nunquam facta fuit res illius qui eam abstulit: sed semper remanet istius de iure: postquam enim sum in statu in quo res mea est mihi necessaria ad sustentationem naturae, non potest fieri alterius me contradicente. Si tertio modo tunc ille qui abstulit restituere non tenetur, quia ab illo tempore quo facta est sibi necessaria ad sustentationem naturae, cum tunc illa a quo ablata est non esset necessaria, acquisitum fuit ius in illa re il-

li qui abstulit: & ideo quamuis damnum passus veniat: postea ad statum in quo res sibi fuit ablata esset sibi necessaria ad sustentationem naturae, non propter hoc habet maius ius in illa re, quam ille qui eam abstulit, nisi ille qui eam abstulit deuenisset ad statum in quo amplius res illa non esset sibi necessaria ad sustentationem naturae.

Ad sextum patet quid dicendum, ex dictis in quaestione.

Ad septimum dicendum, quod in illo casu distinguendum est, quia aut hoc fecit intentione damnificandi alium, aut consulendi utilitati propriae. Primo modo, quamuis non teneatur ad restituendum valorem beneficii, eo quod non est aequalis valoris habere bonum in actu, & esse prope habere, maxime quando potest impediri, tamen tenetur damnificato ad interesse ad arbitrium bonorum. Secundo autem modo non tenetur ad aliquam restitutionem, si illud beneficium procurauit sibi per viam licitam, & honestam: exemplum, si praecido venas in fundo meo, per quas deriuabatur aqua ad puteum alterius intentione nocendi, teneor sibi ad restitutionem damni. Si autem hoc facio sine fraude intendens consulere utilitati meae: utpote, quia mihi est multum utile facere murum, & non potest communiter fieri fundamentum sine praedictarum venarum praecisione, non teneor ad aliquam restitutionem, quia tunc non damnifico alium iniuste, quia ius habeo faciendi utilitatem meam in fundo meo. ff. de no. oper. nunciat. l. 2. & sicut dicitur. ff. de reg. iur. Nemo damnum facit, nisi qui facit illud, quod facere ius non habet.

Ad octauum dicendum, quod retrahens vtilem personam religioni ab ingressu eiusdem intentione damnificandi religionem, tenetur illi religioni ad interesse ad arbitrium bonorum: si autem faciat non propter hoc, sed ut consulat utilitati suae, siue temporali, siue spirituali non suggerens aliquid falsum, nec in fraudem, non tenetur religioni ad aliquam restitutionem, sed personae cuius perfectum spiritualem impediuit, tenetur in spiritualibus restitutionem facere quam potest: & ad hunc casum potest adduci illa l. quae ad confirmationem solutionis immediate praecedentis adducta est.

Ad nonum dicendum, quod illa mulier non excusatur quin teneatur ad restitutionem post mortem viri, nisi filius persuasus a matre voluerit hereditatem reddere, non tamen tenetur credere matri, nisi possit sibi facere certam fidem, quod non suscepit eum de suo marito: quod tamen nimis difficile esset fieri, nisi certa fides fieri posset ante genituram illius maritum caruisse genitalibus membris. Non tenebitur tamen ad restituendum totum valorem hereditatis, quia quando suscepit filium de adulterio multa poterat impedire ne hereditas deuolueretur ad alium quem mulier damnificauit, sed tenebitur ad

facere potest esse nonem modis.

Ad primū.

Ad sextū.

Ad septimū.

Ad octauū.

Ad nonū.

ad interesse ad arbitrium bonorum, nec potest excusari per illam legem supra allegatam in solutione art. 7. quia praecedens venas cursus aquae non fecit, nisi quod sibi facere licuit: hæc autem adultera factum illicitum facit: & sicut dicitur. ff. de reg. iur. Nemo ex suo delicto conditionem potest facere meliorem.

Ad aliam partem. AD secundum argumentum ad partem aliam dicendum, quod damnificans alium iniuste in sua libertate, si iniuste procurando ipsum redigi in servitutem, tenetur se facere servum pro eo, si non potest aliter eum restituere libertati, nisi forte talis esset conditio personae, quae damnum intulit, quod hoc notabiliter redudaret in prauidicium boni communis, in quo casu non tenetur facere se servum, sed tenetur ad omne aliud interesse ad arbitrium bonorum: quantumcumque autem damnificaret eum in possessionibus aliis, nunquam pro restitutione tenetur se vendere in servum: quia ut dicitur. ff. de reg. iur. Libertas inestimabilis res est: & infra, Infinita est aestimatio libertatis. Dicendum ergo, quod illa lex Exod. quamvis obligaret Iudaeos pro tempore illo, quia propter conditiones illius populi data fuit eis lex illa tanquam utilis, tamen nos non obligat, quia praecipuum morale non fuit: similiter posset dici de illis legibus in quibus praecipiebatur restitutio excedere damnum.

Quia ut habitum est superius, homo tenetur restituere acquisitum per usuram, ideo quaritur.

Q V A E S T I O V.

Utrum quilibet in aliquo contractu accipiens aliquid ultra sortem teneatur ad restitutionem illius.

Aug. 1. D. Tho 2. 2. q 77. et 78. Scot. ubi su.

TVIDETUR quod sic: 14. q. 3. Usura est, ubi amplius requiritur, quam quod datur. Et infra. §. Ecce. Quicquid ultra sortem exigitur usura est.

Secundo. Item eadem causa. q. 3. Plerique.

Tertio. Item extra de usuris, cap. 1. & sequenti, & c. Consultuit.

In oppositum. CONTRA, non omnis acceptio ultra sortem est damnificatio illius a quo accipitur, quia quandoque accipiens lucratur ad usuram: ergo talis acceptio non obligat ad restitutionem.

Secundo. Item in nullo casu licet alij participare in peccato: sed accipiens ad usuram in casu necessitatis non peccat. Ad hoc argumentum. 23. q. 1. Quicquid culpatur: non peccat etiam ille qui usurarium rogat, ut mutuet pauperi, si hoc facit bona intentione ad instantiam illius pauperis. Cum ergo isti sint participes illius usurae, quia cooperantur ad hoc, quod fiat: videtur, quod in illo casu dare aliquid ad usuram non sit peccatum.

C O N C L U S I O.

Contractus multiplices cum sint, ac diuersi, aliquid in aliquibus eorum ultra sortem recipiens ad restitutionem tenetur, in aliquibus haud quidem.

Responsio. R E S P O N D E O, quod in contractu accipere

aliquid ultra sortem, quantum ad praesens sufficit, quadrupliciter potest intelligi, scilicet aut de contractu mutui, aut locationis, aut venditionis, aut emptionis.

Primo modo contingit aliquid accipere ultra sortem, aut ratione pœnae conuentionalis permissae a iure, aut liberalis donationis, aut ratione interesse, aut tanquam aliquid exactum pro mutuo directe, vel indirecte: explicite, vel implicite.

Primo modo accipiens aliquid ultra sortem non tenetur ad restitutionem, si pœna non fuit apposta in fraudem usurarum: sed intentione arctandi accipientem ad obseruationem fidelitatis promissae: quia ut dicitur. ff. de reg. iur. quod a quodam nomine pœnae exactum est illud eidem restituere nemo cogitur.

Secundo modo etiam accipiens ultra illud, quod mutuauit, restituere non tenetur: si enim mutuo aliquid alteri non in fraudem alicuius usurae, & ille tanquam gratus dat mihi plus ex sua liberalitate, non teneor restituere, quia illud meum est iure liberalis donationis.

Tertio modo ratione interesse, licitum est aliquid accipere ultra sortem pluribus modis: Vno modo, cum fideiussor pro defectu debitoris compulsus est. creditori soluere capitale, & usuram: tunc enim fideiussor debet accipere a debitore vtrumque, quia seruari debet in demnis: extra de fideiussoribus. Constitutus. Alio modo quando mutuans incurrit damnum, ex hoc, quod ille qui accepit mutuum non reddit in termino assignato, extra de fideiussoribus: Peruenit. Alio modo cum aliquid impignoratur pro dote marito, tunc maritus ultra capitale potest retinere fructus perceptos ad onus matrimonij supportandum, extra de usuris. Salubriter. Alio modo cum vasallus Ecclesiae impignorat sibi feudum, quod tenet ab ea, nec interim reddit Ecclesiae seruitium quo sibi tenetur pro feudo: tunc enim Ecclesia potest retinere capitale cum fructibus perceptis, & ita posset dominus temporalis, quia cum usura sit praeter ius naturae, secundum Philosophum

Le 7.

1. Politic. inter medium, & finem, & contra ius diuinum. Vnde Luc. 6. Mutuum date nihil inde sperantes: & extra de usuris. Consultuit. Si esset illud usura non liceret, nec Ecclesiae, nec clericis: quod autem in praedicto casu liceat cum receptione capitalis retinere fructus perceptos, habetur extra de usuris. Conquestus. Alio modo cum aliquis mutat illi qui violenter, vel fraudolenter rem suam detinet: tunc enim mutuans restituere non tenetur illud, quod accepit ultra mutuum, quia sic non accipit alienum, sed ad se retrahit quod suum est, extra de usuris, c. 1. in textu, & in Gloss.

Quarto modo aliquid accipere ultra sortem potest fieri, aut sine pacto, & insinuatione intentionis plus habendi, aut cum pacto. Primo modo non tenetur restituere accipiens aliquid ultra

In contractu accipere aliquid ultra sortem quadrupliciter potest intelligi.

Ratione interesse accipere ultra sortem, licet quasnorma dit.

ultra sortem, quamuis peccet si corruptam habuit intentionem plus habendi: corrupta autem fuit intentio si mutuauit principaliter in spe lucri: non autem si secundo, extra de usuris. Consultuit. in Gloss.

Secundo modo non licet, quia tunc est quasi quoddam pactum interpretatiue, quia ex hoc praesumit mutuum accipiens, quod mutuans mutuat intentione plus habendi: & quod si non daret aliquid ultra sortem ille alias non mutuet si bi: vnde si aliquid dat mutuanti liberalis donatio non est, sed quasi sub conditione coacta.

Tertio modo contingit aliquid accipere ultra sortem quadrupliciter. Vno modo quando capitale, & lucrum ponitur sub certitudine.

Alio modo quando capitale ponitur sub certitudine, & lucrum in fortuna, ut cum aliquis mutuat alicui centum sub tali pacto, quod habeat aliquam portionem lucri, si fuerit lucrum capitali suo semper sibi saluo quicquid accidat.

Tertio modo quando lucrum ponitur sub certitudine, & capitale in fortuna, ut cum aliquis eunti ad nundinas, vel in angliam mutuat centum pro certa summa pecuniae, recipiens in se periculum capitalis, nisi pereat per culpam, vel negligentiam mutuum accipientis.

Quarto modo quando vtrumque ponitur sub dubio, ita quod non videtur notabiliter magis in fauorem dantis, quam accipientis. Primis tribus modis aliquis accipiens ultra sortem tenetur ad restitutionem, quia contractus sunt usurarii, siue fiat directe, vel indirecte, explicite, vel implicite: & quia de tertio modo non est ita clarum, sicut de primo, & secundo: ideo probabo, quod dictum est per auctoritatem: dicitur enim extra de usuris. Naviganti. Naviganti, vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniae quantitatem pro eo, quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem usurarius est censendus: hæc ibi, quia nisi fuerit culpa, vel negligentia illius qui accipit raro accidit, quod pecunia, quam mutuo accepit pereat: vnde ille qui in casu isto dat mutuo pecuniam, habet in fauorem suum illud, quod accidit raro: nec obstat illud, quod dicitur cap. de nautico fenore. l. 1. scilicet talem contractum ad obseruationem communium usurarum liberum esse, quia & si non sit communis usura, tamen usura est: vnde Gloss. super illud communium usurarum dicit, sed non centesimarum.

Quarto accipiens aliquid ultra sortem restituere non tenetur, quia ratione verisimilibus dubij contractus huiusmodi excusatur, extra de usuris. Naviganti. §. Ille quoque: ratione dubij, huiusmodi etiam excusatur qui merces suas vendit, ut in certo termino amplius recipiat pro eisdem, quam valeant tempore contractus, si tamen eas tempore contractus non fuerat venditurus, eodem c. §. ult. Si autem alias rem illam tempore contractus fuerat venditurus pro minori, & ex certa scientia plus recipiat alio

termino, usurarius est censendus, & sic potest intelligi illud, quod dicitur supra, eodem cap. In ciuitate.

In contractu autem locationis licitum est ultra rem locatam aliquid accipere, & retinere pro vsu rei locatae, etiam cum locatur res, quae non peioratur, ut pecunia, vel scyphi argentei ad honorandum illum qui accepit: sic enim dare pecuniam non est eam mutuae, sed locare. ff. commod. l. circa. §. 1. Non potest. Ibi enim dicitur, quod non potest commodari, illud quod vsu consumitur, nisi forte quis ad pompam, vel ostentationem accipiat.

In contractu etiam venditionis licitum est aliquid accipere ultra sortem, non tamen ultra illud quod res valet quando venditur: eandem enim rem vno tempore, & in vna terra euenit vnus pro centum, quae alio tempore, & in alia terra valet 120. Ratione etiam emptionis haereditarii redditus, vel ad vitam, licitum est recipere prouentus, quamuis excedant sortem si in emptione seruatur aequalitas iuris naturalis, sine qua nulla emptio licita potest esse. 16. q. 3. Si sacerdotes: declarare autem per quem modum in praedictis contractibus seruetur aequalitas, & possit emens lucrari, propter prolixitatem omitto, & quia esset digressio a principali proposito. Ratio autem quare pro re mutuata nihil potest exigi ultra sortem, & potest pro re locata est, quia mutuum est de illis rebus, quarum principalis vsus non potest concedi sine re ipsa, eo quod ille vsus est earum consumptio: sicut patet in esibilibus, & porabilibus, vel distractio, ut patet in pecunia, quae ad hoc principaliter inuenta est, ut expendatur in emptione aliarum rerum, & propter hoc cum tales res aliis conceduntur, transfertur in illos earum dominium, vnde mutuae est de meo tuum facere: cum ergo concedere principalem vsum talium rerum sit concedere res ipsas, ille qui ultra re-

compensationem rei exigit recompensationem pro vsu, exigit pro eadem recompensationem bis, aut recompensationem pro eo, quod non est, quod est contra aequalitatem iuris naturalis. Locatio autem est de rebus quarum vsus concedi potest sine re, quia earum vsus non est earum consumptio: vnde potest dominium domus vendi retento vsu, & concedi vsus retento dominio: & ideo ille cui restituitur domus locata, si ultra hoc exigit precium pro vsu non exigit pro eadem re recompensationem bis, nec recompensationem pro eo, quod non est.

Iura allegata ad partem primam intelligenda sunt de receptione ultra sortem pro mutuo.

AD PRIMUM ad partem aliam dicendum, quod quamuis accipiens ad usuram, quandoque lucretur ex hoc per industriam suam, & laborem, vel fortunam: tamen accipere ab eo ultra sortem, est ipsum damnificare per se.

Ad secundum dicendum, quod accipiens ad usuram in casu necessitatis non est particeps illius

Ad primam

Ad secundam

lius peccati, sicut nec recipiens in casu necessitatis iuramentum ab idolatria, ut fuit declaratum, & probatum in lib. 3. dist. 39. unde non oportet, quod semper recipiens peccet, quando dans peccat: nec obediens, quando superior nequiter imperat, quando probabile dubium est, utrum licitum, vel illicitum sit, quod imperatur. 2. 3. q. 1. Quid culpatur, ubi dicitur, quod quando deoque fortasse reum facit regem iniquitas imperandi. Innocentem autem militem ostendit ordo serviendi. Simili modo dico, quod ille non peccat qui bona intentione ad instantiam pauperis rogat usurarium mutuum dare pauperi: quia quamvis sciat, quod usurarius reciperet usuram: hoc tamen non intendit iste, potius vellet, quod mutuaret sine usura, & quamvis hoc vellet omnes communiter ad usuram accipientes: non tamen licitum est extra casum necessitatis accipere ad usuram, quia hoc prohibetur propter damnum rei publicae & ad restrictionem malorum: nec intelligo hic per necessitatem illam, quae extrema est, sed quando homo notabiliter damnificaretur, vel notabilem penuriam pateretur si non acciperet ad usuram.

QVAESTIO VI.

Utrum homo teneatur ad restituendum ea, quae legitima mercatione lucratus est de bonis, quae ipse vel eius pater adquisierat per usuram.

Arg. 1. Scot ubi su. D Tho. ubi supra. **VIDETUR** quod sic: Matth. 7. Mala arbor malos fructus facit: ergo si militer de malo lucro non potest provenire bonum lucrum.

Secundo. Item ff. de reg. iur. Iure naturali. Aequum est neminem cum alterius detrimento, vel iniuria fieri locupletior, sed retinens illud quod restituere tenetur, illi cui tenetur facit detrimentum, vel iniuriam: ergo contra ius naturae est, quod de illo fiat locupletior.

Tertio. Item tenens rem aliquam impignorata, tenetur eam restituere cum fructibus perceptis, si sibi soluitur capitale, pro quo res fuit impignorata: si autem de fructibus sortem receperit tenetur pignus restituere sine alia solutione, excepto hoc, quod sibi debetur pro laboribus, & expensis, extra de usuris, c. 1. & sequenti: ergo a simili, si de eo, quod mihi restituere debuisti lucratus es deductis expensis tuis, & retento, quod tibi pro labore debetur, residuum lucri cum hoc quod ante debebas restituere teneris.

In oppositum. CONTRA, pro re sterili nullus debet exigere fructum, sed pecunia de se est res sterilis: nullum enim potest parere fructum, nisi per laborem, & sollicitudinem utentis: ergo lucrum de pecunia tua exigere non debes si illo lucro non laborasti, nec sollicitus fuisti.

CONCLUSIO.

Si res usum fructum habeant ex quo illarum non fiat consumptio, sed distractio, & rerum, & usum fructuum, deductis suis laboribus, debet fieri restitutor, lucri vero, iusta mercatione ex pecunia extorta

per usuram acquisiti (nisi ille, cui facienda erat restitutio, aliquod damnum incurrit) nequaquam.

AD ISTAM quaestionem dicunt aliqui, quod talis non tenetur restituere lucrum praedictum: lucrum tamen de re furtiva, vel rapta restituere tenetur, quia usurarius dominus rei est, quae lucratus est per usuram: fur autem non est dominus rei furatae, nec raptor rapinae.

Sed contra, quicumque est dominus alicuius rei, est dominus eius aliquo iure, non iniuria, sed rei acquisita per usuram usurarius non est dominus aliquo iure, quia nec iure emptionis, nec iure liberalis donationis, nec iure locationis. Certum est enim, quod in locatione non transfertur dominium rei locatae, nec iure permutationis, & sic de aliis, nec iure mutui, quia accipere plus pro mutuo non est ius, sed iniuria: usurarius ergo non est iure dominus, nec iure canonico dominus rei, quam acquisivit per usuram.

Ideo dicunt alij, quod usurarius non solum tenetur ad restituendum usuram, sed etiam quicquid lucratus est iusta mercatione de re acquisita per usuram, prius tamen deductis laboribus, & expensis. Fur autem vel raptor de lucro iusta mercatione acquisita non debet inde deducere, nec labores, nec expensas, quia mitius est agendum cum usurario, quam cum fure, vel latrone.

Sed contra hoc est ratio facta ad partem secundam.

VIDETUR ergo mihi dicendum ad quaestionem, quod rerum quaedam sunt, quae habent usum fructum, cuiusmodi sunt res quarum usus non est earum consumptio, seu distractio, & si quis talem rem extorserit per usuram, non solum tenetur ad restituendum ipsam rem, sed etiam fructus perceptos, deductis prius suis laboribus, & expensis, quia tales fructus sunt fructus rerum quarum alius dominus est. Quaedam autem sunt res, quae non habent usum fructum principaliter, cuiusmodi est pecunia: lucrum enim de pecunia proveniens non est fructus eius, sed humanae industriae, & laboris: & quia homo dominus est sui laboris, & industriae, lucrum quod iusta mercatione acquisivit de pecunia extorta per usuram non tenetur restituere, quia tamen pecuniam alterius praeter ius absolutam voluntatem detinuit, si ille cui facienda erat restitutio ex hoc aliquod damnum incurrit, alius sibi tenetur cum restitutione usurae ad restitutionem damni.

AD PRIMUM in oppositum patet solutio ex iam dictis.

AD SECUNDUM dicendum, quod iste de fructu rei alterius non est factus locupletior, sed de fructu suae industriae, & laboris.

AD TERTIUM patet solutio ex dictis in corpore quaestionis.

Responsio. Prima opinio.

2. opinio.

Propria opinio. Doctores.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

QVAESTIO VII.

Utrum homo teneatur restituere ea, quae inveniunt a fortuna.

Arg. 1. **VIDETUR** quod non: Instit. de diuisione rerum. §. fere bestiae igitur. Quod nullius est: naturali ratione occupantis esse conceditur: sed quae sic inveniuntur nullius sunt: ergo sunt illius qui inuenit.

Secundo. Item 14. q. 5. Non sane dicitur, quod si a domino qui non vult operario reddere mercedem suam accipiat operarius, quod sibi debetur debitore invito, vel ignorante, non accipit quod erat illius, sed ille qui inuenit rem a fortuna non accipit rem alicuius: ergo illam iniuriose non accipit, & ex consequenti, nec eam restituere tenetur.

In oppositum. CONTRA, ff. de incendio, ruina, naufragio. 1. Si quis ex naufragio: & l. Ne quis ex naufragijs: dicitur, quod qui inuenit res perditas per naufragium restituere tenetur.

CONCLUSIO.

Rerum omnium communium iure naturali talis inuentor restitutionem facere non tenetur, earum vero quae aut vniuersitatis, aut singularis personae sunt, vti que.

RESPONDEO, quod quantum ad praesens sufficit. Rerum quaedam sunt communes omnium iure naturali, ut volucres non domesticae, & pisces maris, & similia. Instit. de diuisione rerum. §. Et quidam: & §. Fere bestiae igitur. Quaedam sunt vniuersitatis, ut illud quod est ciuitatis in cois, ut theatra, stadia, & similia. Instit. de diuisione rerum. §. vniuersitatis. Et quaedam sunt proprie singulorum. Si quis inueniat aliquam de rebus primo modo dictis, restituere non tenetur, & de tali re loquitur prima auctoritas ad primam partem. Si quis autem res, quae sunt communis aliquo casu inuenit, restituere communitati tenetur. Similiter rem, quae est alicuius singularis personae: & sic intelligitur, quod dicitur 14. q. 5. Si quid inuenisti, ubi dicitur, quod si quid inuenisti, & non reddidisti, rapuisti: & eadem q. c. Multi: dicitur, Discant hoc peccatum simile esse rapinae, si quis inuenta non reddat si sciat cuius sunt. Et si cuius sunt ignoret, tamen retinere non potest, sed debet facere, quod in se est, ut sciat cuius est: quia ut dicitur ff. de furtis. l. Falsus. §. Qui alienum: qui alienum quid iacens in terra lucri facienda causa sustulit furti obstringitur, siue sciuerit cuius sit, siue ignorauerit, & hoc rationale est, quia ex quo rem scit suam non esse, supponere debet eam de iure ad alium pertinere. Si autem non potest inuenire cuius sit, illi cui incumbit cura de re restituatur.

AD PRIMUM in oppositum solutum est. AD SECUNDUM dicendum, quod operarius debitum accipiens clam, vel contra domini voluntatem, & si restituere non teneatur, tamen peccat propter indebitum accipiendi modum.

Ad primum. Ad secundum.

Vnde Glossa super illud verbum allegati decreti. Non iniuriose aufertur: dicit, per iudicem. Ille autem qui rem inuentam ad retinendum profese accipit, non tantum peccat, sed etiam restituere tenetur, quia quod sibi non debetur ad opus suum accipit, nisi fuerit de numero rerum, quae omnibus sunt communes quantum ad usum.

QVAESTIO VIII.

Utrum homo teneatur restituere ea, quae lucratus est per ludos prohibitos.

VIDETUR quod non: magis est prohibitum meretricium, quam quicumque ludi: sed mulier non tenetur restituere, quae lucratur de meretricio, ut superius habitum est: ergo nec homo quod lucratur per ludos prohibitos.

Item torneamentum ludus est prohibitus, & pena grauis apposta, ita quod quauis torneanti si fuerit in periculo mortis, poenitentia non negetur si petat carere, tamen de ecclesiastica sepultura si moriatur ibidem, extra de torneamentis. c. 1. Et illi qui lucrantur in torneamento secundum leges torneamenti restituere non tenentur: ergo a simili, neque illi qui lucrantur per alios prohibitos ludos.

CONTRA, non potest ab alio repeti secundum ius quod ille dare, vel restituere non tenetur: sed secundum constitutionem Graecam potest repeti vsque ad 50. annos illud quod amittitur in ludo alearum: ergo ille qui per talem ludum lucratur restituere tenetur.

Item secundum Phil. 4. ethic. c. 4. Aleator illiberalis est, sed illiberalis est qui retinet danda: ergo illud quod homo lucratur per ludum alearum non est retinendum, sed dandum.

CONCLUSIO.

Affirmatiua pars videtur probabiliter sustinenda.

AD ISTAM quaestionem dicendum, quod quidam ludi, ita sunt prohibiti, quod non praecipitur restitui, quod homo lucratur secundum legem illius ludi, sicut sunt torneamenta, unde illi qui lucrantur tali ludo, quamuis peccent, tamen restituere non tenentur. Sunt alij ludi prohibiti, ita quod etiam praecipitur restitui illud, quod ludens tali ludo lucratur, cuiusmodi est ludus alearum, & taxillorum. Et quod tales ludi sint prohibiti, habetur decreti. dist. 35. Episcopis: & ff. de aleatori. per totum: & in Authent. de Sanctis. Episcopus. §. Interdicimus: & extra de vit. & hon. cleric. Clerici officia: & in text. & in glossa. non tamen est prohibitum ludere, non ex cupiditate, & pro communi conuiuio faciendum: quia ut dicitur ff. de aleatoribus. l. vlt. quod in conuiuio vescendi causa ponitur in eam re familia ludere permittatur. Quod autem ludens restituere teneatur, quod lucratur in ludo alearum, vel taxillorum, secundum quod prohibitus est, habet decreti. dist. 35. Episcopus, in Glossa. & ff. de aleatoribus. Rich. super 4. Sent. P. l. vlt.

Arg. 1. Alex. p. 4. q. 2. m. 4. ar. 5. S. 6.

In oppositum.

Secundo.

Responsio. prima opinio.

vide ibi multa ad hoc.

l. vlt. & ex. de vit. & ho. cleric. Clerici officia in Glo. quod aliqui sic credunt esse intelligendū, scilicet per iudicem ad restituendum potest de iure compelli: si tū per sententiā iudicis non cōpellitur, restituere non tenetur, quia talis restitutio præcipitur in penam lucrantiū tali ludo: nec iura ad hoc allegata dicunt, quod teneatur restituere ipso iure, sed quod ab eo potest de iure repeti. Aliquis. n. quandoque aliquid licite retinet antequam per sententiā dimittere cōpellatur, quod tamen dimittere per sententiā iuste compellitur. Electio enim excōicati minori excommunicatione non est irrita ipso iure, & tamen est irritanda, extra de clerico excōmunicato ministrante, ca. Si celebret. Interficiens enim hominem iniuste potest per sententiam iuste priuari hæreditate: sed tamen ante sententiam non tenetur illam dimittere.

Opinio communis, & senior. Communis tamen opinio, quæ est securior, tenet, quod eo modo quo ludus taxillorū est prohibitus, homo tenetur ipso iure ad restituendum illud, quod lucratus est per talem ludū, quia non tū prohibetur ille ludus, sed etiam acquisitio lucri per talem ludum: quia tamen ut aliquibus probabiliter vltalis restitutio nō est præcepta per ius civile: non videtur, quod ad hanc restitutionem sint obligati de necessitate, nisi illi qui de iure legibus subsunt imperialibus, nisi alibi sit talis restitutio per consuetudinem approbata.

Quare per leges magis prohibetur ludus alearium, quam torneamenti. Videtur autem alijs, & probabiliter, quod talis restitutio præcipitur implicite in iure can. quæ leges imperiales non contrarias iuri diuino, nec abrogatas per ius canonicum, nec per aliquam contrariam cōsuetudinem rationalem iura canonica obseruanda decernunt: dec. dif. 10. De capitulis, & c. Quis autem: & duobus c. immediate sequentibus. Ratio autem quare leges magis prohibent ludum alearium, quā torneamenti est, quia in ludo torneamenti sunt labores qui carnem macerant, & retrahunt a turpitudine carnalis luxuriæ, & in illo ludo torneantes addiscunt artem militiæ in luctando, & dirigunt se humano ingenio, quod exercitatur ibidem, & etiam iuuant se corporis fortitudine, nec lucrum suum totaliter fortunæ cōmittunt, vnde si illum ludum exercent temperate, & bona intēctione, nec esset prohibitus per ecclesiam, non esset peccatum torneare, eo quod ludus esset utilis pro defensione rei pub. vnde iure civili prohibitus nō est: quod patet, quia. ff. de aleatoribus. l. Solent: conceduntur ludi in quibus exercetur corporalis virtus, sicut certare hasta, vel currere, vel saltare, & sic de alijs: sed iura canonica illum ludum prohibent propter abusum ludentium: obligat tū prohibitio oēs quacunque; intentione torneent, quia statutū est generale. Assuetudo autē ludi taxillorū nutrit ocium, quod est fomentū carnalis lasciuia; neque ibi addiscitur aliquid quod sit vtile rei pu. neque ibi exercetur humanū ingenium, sed to-

tū cōmittitur fortune: & ideo tam iure canonico, quā civili ludus ille habitus est, sed lucrantes per talem ludū non obligantur de necessitate ad restituendum, nisi per ius civile: ludus autē scacorum sine taxillis prohibitus esse nō videtur, eo quod ibi exercetur humanū ingenium, nisi forte in casu, cum homines agunt penitentiā.

AD ARGUMENTA ad partem primā dicendum, quod quāuis meretricia, & torneamenta sint prohibita, tū nullo iure canonico præceptū est debere restitui ea, quæ lucratur per illa: sed iure civili præceptū est restitui illud, quod lucratur homo per ludum alearium, & taxillorū.

AD PRIMUM ad partem aliam dicendum, quod procedit de illis qui subsunt legibus imperialibus.

Ad secundum dicendum, quod Phil. ibi non loquitur de illiberali illiberalitate, quæ corrumpit virtutem liberalitatis, sed de illa, quæ derogat perfectioni eiusdem.

Vel dicendum, quod non omnis illiberalis retinet ea, quæ de necessitate sunt danda, quia illiberalis est, etiam ille qui superabundat in accipiendo, vel qui turpiter accipit, secundum Philof. e. cap. non omnis autem qui turpiter lucratur, tenetur restituere, quod sic lucratur.

CIRCA litteram. Non præueniri sententiam iudicis: huic non obstat, quod dicit Io. 20. Quorū remisistis peccata, & c. quia sententia sacerdotis debito modo sententiantis, est sententia Dei. Tales postea non puniri: hoc intelligendum est si pœna se correxerit, & pœna sufficiens fuerit. Leuis culpa leui supplicio cōpensatur.

Contra, ille de quo ibi loquitur blasphemia uerat: blasphemia autem non est leuis culpa, sed grauissima.

Respondeo, illud verbū non refertur ad illum qui blasphemauerat, sed ad illū qui in sabato ligna collegerat, nisi extendatur nomen blasphemiae ad omne factum contra legem. Et in malis forte etiam fit ita: & bene ponitur forte, quia non est verum, quod in non habente charitatem dimittatur peccatum aliquid. Et si fides definit: id est conscientia peccati, quia aliquando homo est in peccato mortali, & nescit. Quia ex fonte gratiæ Dei instillatur, quia cessare ab actu peccati, quamuis adhuc non sit contritio vera, est tamen quædam gratiæ gratis data. Talis hominis opus non diligeret Deus ad remunerationem, supple vitæ æternæ. Aestimandum est fortasse tolerabilius ei futurum iudicium. Non quia pœna peccatis suis debita diminuatur: sed quia alias demerisset, & modo non demeretur: ibi enim loquitur littera de reprobo faciente aliqua bona opera in mortali peccato. Bona in charitate facta, quæ comitatur mortalis culpa, non quæ simul fiant in charitate, & simul comitetur mortalis culpa: quia charitas, & mortalis culpa simul non cōpatiuntur se, sed quia prius in

Ad aliam partem.

Ad primū.

Ad secundum.

charitate facta: postea comitatur mortalis culpa, vnde comitari videtur ibi pro sequi accipi. Penitentia vera ad baptismi puritatem conatur: quia per penitentiam possit homo purgari ab omni actuali peccato: non tū potest fieri quin peccator innocentiam amiserit, cæteris autem paribus nobilius est semper innocentie fuisse, quam aliquando non, & postea sic. Sciat se culpabiliter durum qui deflet damna temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati non ostendit in lachrymis. Contra, multi sunt vere penitentes, qui tamen plorare non possunt.

Respondeo, ibi hoc aduerbium culpabiliter non dicitur ab actu culpæ, sed a dispositione ad culpam.

De tribus quæ in penitentia consideranda sunt.

DISTINCTIO XVI.

IN perfectione autem penitentia tria obseruanda sunt, scilicet, compunctio cordis, confessio oris, satisfactio operis. Vnde Ioannes os aureum, Perfecta penitentia cogit peccatorum omnia libenter ferre: in corde eius contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas. Hæc est fructifera penitentia, ut sicut tribus modis Deum offendimus, scilicet corde, ore, & opere, ita tribus modis satisfaciamus. Sunt enim tres peccati differentia, (ut ait Augustinus,) & in corde, & in facto, & in consuetudine, tanquam tres mor- tes: vna quasi in domo, scilicet cum in corde consentitur libidini: altera quasi prolata iam extra portam, cum in factum procedit assensio: tertia, cum vicia male consuetudinis, tanquam mole premitur animus, vel noxiæ defensionis clypeo armatur, quasi in sepulchro iam fœtens. Hæc sunt tria genera mortuorum, quæ Deus legitur suscitasse. Huic ergo triplici morti, triplici remedio occurritur, contritione, confessione, satisfactione. Compunctio nobis commendatur ibi, Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra: Confessio ibi, Iustus in principio sermonis accusator est sui. Verè enim confitetur, qui se accusat, qui execrando malum sibi imputat. Et ibi, Effundite coram illo corda vestra. Et iterum, Confitemini alterutrum peccata vestra. Satisfactio a Ioanne præcipitur, vbi ait, Facite dignos fructus penitentia: scilicet, ut secundum qualitatem, & quantitatem culpæ sit qualitas, & quantitas pœnæ. Non enim par debet esse fructus boni operis eius, qui nihil, vel minus peccauit, & eius qui grauius cecidit. Ideo discretio penitenti valde necessaria est, ut illa gerat, quæ tradidit Augustinus, dicens, Consideret qualitatem criminis, in loco, in tempore, in perseverantia, in varietate personæ, & quali hoc fecerit tentatione, & in ipsius vitij multiplici executione. Oportet enim penitere fornicantem secun-

dum excellentiam sui status, vel officij, vel secundum modum meretricis, & in modum operis sui: & qualiter turpitudinem egerit, si in loco sacro, si in tempore orationi cōstituto, ut sunt festiuitates, & tempora ieiunij. Consideret quantum perseverauerit, & defleat quod perseveranter peccauerit, & quanta victus fuerit impugnatione. Sunt enim qui non solum non vincuntur, sed vltro se peccato offerunt, nec expectant tentationem, sed præueniunt voluptatem. Et pertractet secum, quàm multiplici actione vitij delectabiliter peccauit. Omnis ista varietas consideranda est, & deflenda, ut cum cognouerit, quod peccatum est multum, citò inueniat Deum propitium. In cognoscendum augmentum peccati, inueniat cuius ætatis fuerit, cuius sapientiæ, & ordinis. Immoretur in singulis istis, & sentiat modum criminis, purgans lachrymis omnem qualitatem vitij: defleat virtutem, quia interim caruit. Dolendum est enim non solum quod peccauit, sed quia virtute se priuauit. Defleat etiam quoniam offendens in vno, factus est omnium reus. Ingratus enim extitit, qui plenus virtutibus Deum omnino nō timuit. In hoc enim quisque peccator fit culpabilior, quo est Deo acceptior. Ideo enim Adam plus peccauit, quia omni bono abundauit. Alio etiam modo offendens in vno, factus est omnium reus: quia omnis virtus patitur detrimentum ab vno vitio. Ponat se omnino in iudicio, & potestate sacerdotis, nihil sui reseruans sibi: ut omnia eo iubente paratus sit facere pro recipienda vita animæ, quæ faceret pro vitanda corporis morte: & hoc cum desiderio: quia vitam recuperat infinitam. Cum gaudio enim facere debet immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus: semper deprecetur Deum, offerat Deo mentem, & cordis contritionem: deinde & quod potest det de possessione: & tunc quod offert, securus offerat. Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Prius dicit ad Abel, quàm ad munera eius. In iudicio ergo cordis conferenda est elemosyna tribuentis. Nec considerandum est quantum, sed qua mente, qua affectio ne dat quod potest. Qui ergo sua peccata redimere vult temporalium oblatione, prius offerat mentem. Caueat etiam ne ductus verecundia, diuidat apud se confessionem, ut diuersa diuersis velit sacerdotibus manifestare. Quidam enim vni celant, quæ alij manifestanda conseruant: quod est se laudare, & ad hypocrisim tendere, & semper venia carere, ad quam per frustra putat peruenire. Caueat etiam ne prius ad dominicum corpus accedat, quàm confortetur bona conscientia, & doleat quod nondum audeat sumere, quem multum desiderat, cibum salutarum. Cobibeat etiam se a ludis, à spectaculis seculi, qui perfectam vult consequi remissionis gratiam: isti sunt digni fructus penitentia, animam captiuam elaqueant es, & in libertate seruantes. Et infra, Querat anima dignos fructus, etsi non dignos penitentia. Sunt enim digni fructus virtutum, qui non sufficiunt penitentibus. Penitentia enim grauiores postulat, ut dolore & gemitibus mortuus imperet vitam. Ex his ostenditur, qui sint digni fructus penitentia, quibus vera satisfactio

Quare per leges magis prohibetur ludus alearium, quam torneamenti.

Jacob. 2. b

Gen. 3. c

Ibid. c. 15.

Gen. 4. b

Aug. ibi. 15.

Etio expletur: & quod non omnes digni fructus, sunt digni fructus penitentie: quod de illa penitentie intelligitur, que maiorum est criminum. Non enim sufficiunt grauitur delinquentibus, que sufficiunt minus, vel parum peccantibus.

Quæ sit falsa satisfactio.

Et sicut sunt digni fructus penitentie, ac vera satisfactio, ita & indigni fructus, & falsa satisfactio, id est falsa penitentie. Vnde Gregorius. Falsas penitentie dicimus, que non secundum auctoritates sanctorum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque miles vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod sine peccato exerceri non possit, si culpis grauioribus irretitus ad penitentie venerit, vel qui bona alterius iniuste detinet, vel qui odium in corde gerit; recognoscat se veram penitentie non posse peragere, nisi negotium relinquat, vel officium deserat, & odium ex corde dimittat, & bona que iniuste abstulit, restituat. Nec tamen desperet: interim quicquid boni facere potest, hortamur ut faciat, ut Deus cor eius illustret ad penitentie. Cum sit penitentie interior, & exterior, de vtraque per premissa satis apparet que sit vera, & que sit falsa.

De tribus actionibus penitentie.

Predictis vero adiiciendum est, quod tribus modis agitur penitentie, ante baptismum, scilicet de prioribus peccatis, post baptismum de grauioribus, que post committuntur. Est etiam penitentie venialium quotidiana: que etiam humilium est, & perfectiorum. Vnde Augustinus. Tres sunt actiones penitentie, quas mecum eruditio vestra recognoscit. Vna est, que nouum hominem parturit, donec per baptismum omnium preteritorum ablutio fiat peccatorum: quia nullus sua voluntatis arbiter, nisi peniteat eum veteris vite, nouam inchoare potest, a qua paruuli sunt immunes cum baptizantur: quia nondum possunt uti libero arbitrio: quibus tamen ad remissionem originalis peccati prodest eorum fides a quibus offeruntur. Altera est actio penitentie post baptismum: que sit pro illis peccatis, que legis decalogus continet. Agunt ergo homines penitentie ante baptismum de peccatis prioribus, ita tamen ut etiam baptizentur sicut Petrus ait, Agite penitentie, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Domini, &c. Agunt etiam penitentie, si post baptismum ita peccauerunt, ut excommunicari, & reconciliari postea mereantur. Est etiam penitentie bonorum, & humilium fidelium pena quotidiana, in qua peccata tundimus, dicentes, Dimitte nobis debita nostra, &c. Neque ea nobis dimitti volumus, que dimissa in baptismo non dubitamus, sed illa que humana fragilitati, quamuis parua, tamen crebra subrepunt: que si collecta contra nos fuerint, ita nos grauabunt, & oppriment, sicut vnus aliquod grande peccatum. Quid n. interest ad naufragium, an vno grandi fluctu nauis operiatur, & obruatur, an paulatim surrepens aqua in sentinam per negligentium culpam impleat nauem, & submergatur? Ideo ieiunium, & elemosyna, & orationes inuigilent in quibus cum dicimus, Dimitte nobis debita nostra, &c. manifestamus nos habere quod nobis dimittatur: &

Greg. septimus, de peccatis, dist. 5. cap. Falsas.

Hom. de vitæ necessitate, que est peccati, in 10.

Aug. epist. 108. que est ad Seleucianam.

Matth. 6. b

his verbis humiliantes animas nostras, quotidianam agere penitentie non cessamus.

De satisfactioe venialium.

Quæ autem pro venialibus sit satisfactio sufficiens, Augustinus insinuat, ita inquit in Enchiridio, De quotidianis, & breuibus leuibusque peccatis, si ne quibus hæc vita non ducitur, quotidiana oratio si delium satisfaciunt. Eorum enim est dicere, Pater noster qui es in caelis, &c. Delet omnino hæc oratio minima, & quotidiana peccata. Delet & illa a quibus vita fidelium etiam scelerate gesta, sed penitendo in melius commutata discedit: sicut veraciter dicitur, Dimitte nobis debita nostra, ita & veraciter dicitur, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: id est si fiat quod dicitur: quia & ipsa elemosyna est veniam petentibus omnino ignoscere. Ex his aliisque premisis iam facile est intelligere, que pro venialibus sit exhibenda satisfactio. Sufficit enim dominica oratio cum ieiunio aliquo, & elemosynis, sic tamen ut præcedat contritio aliquantula, & addatur confessio, si ad sit facultas, de qua confessione post tractabitur. Pro grauioribus vero peccatis hæc etiam in satisfactioe adhibenda sunt, sed multo vehementius atque districtius: quia, ut ait Augustinus, ad agendam penitentie non sufficit mores in melius commutare, & a malis factis recedere, nisi de his que facta sunt satisfaciatur Domino per penitentie dolore, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus elemosynis.

Ca. 7. l. 20. 3. & de peni. dist. 3. Sed verba.

Matth. 6. b

Li. de peni. medicina, c. 5. to. 9. hom. 50.

DISTINCTIO XVI.

Verius determinauit Magister de penitentie in generali: hic autem determinat de partibus eius in speciali. Et diuiditur in tres.

Continuatio.

Primo determinat de illis coniunctim, & absolute.

Diuisio.

Secundo determinat diuisim, & comparative dist. sequenti. (Hic oritur questio.) Prima in duas.

Primo determinat de partibus penitentie quasi integralibus.

Secundo de partibus quasi subiectiuis. ibi. (Predictis vero.) Prima in duas.

Primo ostendit quomodo vera penitentie consistit ex suis partibus integralibus.

Secundo quomodo falsa. ibi. (Et sic sunt.) Illa pars, que ibi incipit. (Predictis vero.) Diuiditur in duas.

Primo distinguit triplicem differentiam penitentie.

Secundo determinat de vna illarum, scilicet de penitentie venialium. ibi. (Quæ ibi.)

CIRCA hanc distin. quærendum est principaliter de quinque.

Primo de partibus penitentie.

Secundo de circumstantiis peccatorum.

Tertio de impedimentis penitentie veræ.

Quarto de penitentie mortalium.

Quinto de penitentie venialium.

AR.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quærentur duo.

Primo, vtrum compunctio cordis, & confessio oris, & satisfactio operis sint partes penitentie.

Secundo, vtrum absolutio sacerdotis sit principalior pars sacramenti penitentie, quam compunctio cordis.

QVAESTIO I.

Vtrum tria predicta sint partes penitentie.

RESPONDEO, non: quia non sunt

partes penitentie, quæ est virtus, cum virtus sit forma simplex, nec penitentie, quæ est sacramentum, quia

quodcunque sacramentum conferitur a ministris ecclesie: sed contritio, & confessio non conferuntur a sacerdote: ergo non sunt partes penitentie.

Item non sunt subiectiue partes penitentie, quia totum predicatur de qualibet parte subiectiua per se, sed penitentie non predicatur de confessione per se, nec partes integrales, quia totum integrale non constituitur ex suis partibus nisi simul existant: hæc autem tria non sunt simul: confessio enim sequitur compunctio, & satisfactio vtraque: ergo non sunt partes penitentie.

Item Luca 3. Facite fructus dignos penitentie: sed secundum Magistrum in littera huius dist. cap. 2. Digni fructus penitentie sunt quibus vera satisfactio expletur: cum ergo fructus non sit pars rei cuius est fructus, satisfactio non est pars penitentie.

CONTRA, Ea quæ requiruntur ad perfectionem rei sunt partes eius: sed sicut dicit Magister in præsentia distin. in principio. In perfectione penitentie tria obseruanda sunt, scilicet compunctio cordis, confessio oris, satisfactio operis: ergo sunt partes penitentie.

Item partibus morbi respondere debent partes medicine: cum ergo partes peccati sint peccatorum in corde, in ore, & in opere: videtur, quod penitentie, cum sit medicina partes habeat istis correspondentibus: hæc autem sunt compunctio, confessio, & satisfactio.

CONCLUSIO.

Cordis compunctio, oris confessio, & operis satisfactio partes integrales penitentie sacramenti dici possunt.

RESPONDEO, quod penitentie quadrupliciter potest accipi, scilicet pro penitentie, quæ est virtus: vel pro actu talis virtutis, vel pro passione quæque concomitante actu, vel præcedente, vel sequente tanquam effectus causam, vel pro penitentie, quæ est sacramentum. Primo modo tria predicta non sunt partes eius, quia sic est forma simplex, vt rangebatur in arg. Secundo modo sunt partes penitentie quasi subiectiue, quia de qualibet illarum potest dici, quod est actus penitentie, non tamen ad plenum partes sunt subiectiue, quia esse actus penitentie non conuenit æqualiter cuilibet illarum, quia principaliter conuenit compunctio cordis: confessioni autem, & satisfactio

Arg. 1. D. Bon. li. 4. distin. 16. dub. 1. D. Th. p. 3. q. 90 ar. 1. Scot. lib. 3. dist. 16. q. 1. Alex. p. 4. q. 16. Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Responsio. Penitentie quadrupliciter potest accipi.

exteriori conuenit, inquantum procedunt ex compunctioe interiori. Tertio modo non sunt partes penitentie: sed quarto modo sunt partes penitentie integrales. Sacramentum penitentie sine tribus predictis non integratur: cum enim in sacramento penitentie sit emenda voluntaria per viam iudicij voluntarie suscepti, requiritur ibi quædam citatio ad voluntarie subeundum illud iudicium, & hæc est cordis compunctio, & coram iudice veritatis confessio, & secundum arbitrium iudicis satisfactio, vel in re, vel saltem in proposito, si in opere exteriori expleri non potest.

Sacramentum penitentie tribus integratur.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod non oportet quodlibet sacramentum secundum totum, quod est de ratione sacri ministrari ab alio: sed secundum aliquid eius. A sacerdote autem administratur absolutio: in sacramenti autem in quibus actus hominis non est sacramenti materia, sicut in baptismo, & confirmatione omnes partes sacramenti ministrantur a ministris Ecclesie.

Ad primum.

Ad secundum dicendum, quod penitentie secundum quod accipitur pro actu predicatur de qualibet istarum partium per se. Vnde penitentie sic sunt partes quasi subiectiue, vt dictum est: sed de nulla istarum per se predicatur penitentie, quæ est sacramentum, quia sunt partes eius integrales, quamuis non sint simul: quia non oportet esse simul omnes partes totius integralis non habent esse permanentes, sed successiuum: tale autem totum integrale est sacramentum penitentie.

Ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod compunctio, confessio, & satisfactio, & si sint fructus penitentie, quæ est virtus, quia per fructus intelligitur opera, secundum glo. Mat. 7. Arbor bona fructus bonos facit, tamen sunt partes, non penitentie, quæ est virtus, sed quæ est sacramentum.

Ad tertium.

QVAESTIO II.

Vtrum absolutio sacerdotis sit principalior pars sacramenti penitentie, quam compunctio cordis.

RESPONDEO, sic: In vnoquoque composito, principalior est pars forma, quam materia: sed compunctio numeratur inter partes materiales huius sacramenti: absolutio autem est pars formalis, quia formæ sacramentorum consistunt in verbis ministri: ergo absolutio est principalior pars huius sacramenti, quam compunctio.

Arg. 1.

Item si absolutio non esset principalior pars huius sacramenti, quam compunctio, cum penitens compunctioem a ministro non suscipiat, sed tantum absolutionem, verius diceretur penitens non suscipere sacramentum penitentie a sacerdote, quam suscipere, quod falsum est.

Secundo.

Item illa pars principalior est in sacramento, quæ magis cooperatur ad effectum sacramenti: sed absolutio magis cooperatur ad effectum, qui est peccatorum remissio. Vnde habetur Io. 20. Christus dixit discipulis suis: Quorum remisistis peccata remittuntur eis: ergo absolutio est principalior pars huius sacramenti, quam compunctio.

Tertio.

Rich. super 4. Sent. P 3 CON-

In oppositum. CONTRA, in artificialibus pars principalior est materia, quam forma: quia materia est substantia, & forma est accidens: sed sacramentum penitentiae est quoddam totum artificiale, cuius partes materiales sunt, compunctio, confessio, & satisfactio, pars formalis absolutio: ergo principalior est in hoc sacramento compunctio, quam absolutio.

Secundo. Item in praesenti dist. c. i. inter partes sacramenti non numerantur, nisi ea, quae sunt ex parte penitentis: ergo inconueniens esset omittere partem magis principalem, absolutio sacerdotis non est pars principalior huius sacramenti.

CONCLUSIO.

Compunctio ut cooperatrice dumtaxat ex vi sacramenti principalior pars diiudicatur absolutio, at cum utraque vi sua absolutio comparata, pars principalior ipsa statuitur.

Respons. Pars principalior in sacramento illa pars est principalior, quae principaliter cooperatur ad principalem sacramenti effectum: principalior autem effectus sacramentorum nouae legis est sanctificare, quam sanctificatione significare: illa ergo pars sacramenti penitentiae est principalior, quae magis ex vi sacramenti cooperatur ad remissionem culpae, & poenae aeternae, quae remittuntur per gratiam sanctificantem: compunctio autem non tamen cooperatur ad remissionem culpae ex vi sacramenti, sed etiam in quantum est actus virtutis, vel efficax dispositio ad virtutem: dico ergo, quod si comparatur compunctio cum utraque vi sua coniunctim ad absoluteionem, principaliter cooperatur ad remissionem culpae, quam absolutio. Si autem consideratur illud ad quod operatur compunctio ex vi sacramenti tantum: sic dico, quod non ita cooperatur principaliter ad remissionem culpae, sicut absolutio sacerdotis, quia cum sacerdos sit vicarius Christi principaliter, & per prius assistit verbis suis, in quibus absolutio consistit virtus sanctificans, quae partibus sacramenti, quae sunt ex parte penitentis: quantum etiam ad actum significanti principalior est absolutio, quam compunctio, quia sensibilior, & magis per se significat peccati remissionem, quam ipsa compunctio, quae illam sensibiliter non significat per se, nisi ipsi compuncto. Alijs autem hoc non significat, nisi in quantum manifestatur in confessione oris, & satisfactione operis: praedictam autem comparisonem non intelligas in efficiendo gratiam, sed in disponendo ad eius susceptionem.

Ad primam. AD PRIMVM argumentum dicendum, quod absolutio non est forma sacramenti penitentiae, nisi secundum illud modum quo dicimus partem principaliorē totius integralis esse formam, sicut dicunt homines, quod rectum est forma domus, sed sic forma improprie accipitur: sed dico, quod forma huius sacramenti est ordo ad significandum dispositiue, & efficiendum peccati remissionem respectu cuius formae, compunctio, con-

fessio, & satisfactio, absolutio, materiales sunt: absoluteionem tamen esse principaliorē partem huius sacri compunctione non probat argumenta, nisi considerata compunctione quantum ad illam vim, quam habet ratione sacramenti tamen.

Ad aliam partem. AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod quamuis materia artificialium absolute sit res principalior, quam forma, tamen sub ratione rei, quae artificialis est, principalior est forma artificialis, quam materia.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod postea per se tractat Magister de absoluteione, in quantum tractat de clauibus Ecclesiae: & hoc signum est, quod absolutio est pars huius sacramenti principalior, quam alia.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quaeritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur duo. Primo, utrum circumstantia possit mutare speciem peccati.

Secundo, utrum possit veniale mutare in mortale.

QVAESTIO I.

Utrum circumstantia possit mutare speciem peccati. T V I D E T V R quod non: quia accidens non mutat speciem rei: sed qualibet circumstantia est accidens actus: ergo per nullam circumstantiam potest trahi ad aliam speciem peccati.

Item actus recipit speciem ab obiecto, sed circumstantia non mutat obiectum: ergo per circumstantiam non potest actus mutari in aliam speciem peccati.

CONTRA, secundum Phil. 5. ethic. c. 4. Ille qui mechatur propter concupiscentiam luxuriosus est: qui autem propter lucrum auarus: sed luxuria, & auaritia sunt peccata specie diuersa: ergo cum propter quid sit vna de circumstantiis actuum, ut patet 3. ethic. cap. 3. vnus actus trahi potest ad aliam speciem peccati propter circumstantiam.

Item furari rem sacrae, & furari rem non sacrae, sunt diuersae species peccatorum: sed sacrum, & non sacrum sunt actus circumstantiae: ergo per circumstantiam potest mutari species peccati.

CONCLUSIO.

Circumstantias speciem posse immutare peccati manifestissimum est.

Respons. RESPONDEO, quod actus voluntatis per hoc formaliter est peccatum, quia caret debito ordine rationis, & per hoc formaliter est in specie peccati, eo modo, quo conuenit priuatio nisi esse in specie, quia caret aliquo speciali debito ordine rationis: quandoque ergo per aliquam circumstantiam priuatur aliquo speciali debito ordine rationis, & constituitur actus per illam circumstantiam in aliqua noua specie peccati. Si autem per circumstantiam non priuatur actus aliquo speciali debito ordine rationis, sed tantum per eam priuatio debiti ordinis intenditur, non mutatur per eam species peccati, sed peccatum in eadem specie remanens aggrauatur.

Quantum

Quando autem per eam, nec actus speciali debito ordine rationis priuatur, nec priuatio talis ordinis intenditur, tunc per eam non mutatur species peccati, nec aggrauatur peccatum: verbi gratia, quia specialis ordo rationis est deliberatiuae voluntatis ad rem sacram specie differens a debito ordine rationis ipsius voluntatis deliberatiuae ad rem non sacram: ideo quia per furtum sacrae rei corrumpitur debitus ordo rationis ipsius voluntatis ad rem sacram, & per furtum rei non sacrae corrumpitur debitus ordo rationis ipsius voluntatis ad rem non sacram, ideo sacrilegium est alia species furti, quam acceptio rei alienae non sacrae. Sed quia ad eandem rem in parua quantitate non ordinatur voluntas debito ordine rationis differens secundum speciem ab illo debito ordine quo ordinatur ad eandem rem sub maiori quantitate, ideo de eadem pecunia furari parum, vel multum non sunt diuersae species peccati: sed per acceptionem in magna quantitate aggrauatur peccatum: accipere autem cum manu dextera, vel sinistra, nec speciem mutat, nec in eadem specie aggrauat.

Ad primam. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis circumstantia sit accidens essentiae ipsius actus: tamen quocumque per ipsam constituitur noua peccati species, pertinet ad speciem illius actus, in quantum moralis est. Vnde & si sit circumstantia illius essentiae actus, non est tamen eius circumstantia sub ratione qua tale peccatum est.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod & si circumstantia non mutet obiectum actus secundum speciem naturae, potest tamen mutare obiectum actus secundum speciem moris, v.g. secundum speciem naturae idem obiectum est adulterij, & fornicationis simplicis, & concubitus conjugalis, non tamen secundum speciem moris vxor tua, & vxor non tua per comparisonem ad actum concubendi differunt in specie moris, & hoc est per circumstantiam, nec intelligas ex praedictis deformitatem peccati esse in specie, nisi per reductionem ad bonum cuius est priuatio.

QVAESTIO II.

Utrum circumstantia possit mutare veniale peccatum in mortale.

Arg. 1. T V I D E T V R quod non: peccatum veniale, & mortale differunt in infinitum. Mortali non debetur poena aeterna, veniali autem poena finita: sed eorum quae differunt in infinitum, vnum non potest mutari in aliud, quia talia genere differunt, vel plusquam secundum genus, & differentia secundum genus vnum non potest mutari in aliud: ergo peccatum veniale per nullam circumstantiam potest fieri mortale.

Secundo. Item quantitas accidentis non potest excedere quantitatem subiecti: ergo circumstantia cum sit accidens actus peccati, non potest excedere per quantitatem eius, sed excederet si per ipsam veniale posset fieri mortale: ergo veniale per cir-

cumstantiam fieri mortale est impossibile.

CONTRA, Ber. de praepo, & dispensatione, c. 24. aliqua stultiloquia, & ociose dicta, facta, & cogitata sunt peccata venialia: & tamen cum per contemptum vertuntur in usum, & consuetudinem criminalia reputantur: sed consuetudo est circumstantia actus: ergo per circumstantiam peccatum veniale potest fieri mortale.

Item magis distat peccatum mortale ab actu qui non est peccatum, quam a veniali peccato: sed aliquis actus qui cum aliquibus circumstantiis non est peccatum, cum aliquibus aliis circumstantiis est mortale peccatum: cognoscere enim suam, potest esse sine mortali peccato, & tamen cognoscere non suam, est mortale peccatum: ergo multo fortius veniale per circumstantiam potest fieri mortale.

CONCLUSIO.

Per circumstantiam qua trahit actum in aliam speciem peccati, idem actus in specie naturae qui sine illa esset veniale peccatum, per illam mortale fieri potest.

Respons. RESPONDEO, quod quaestio potest intelligi de eodem peccato in numero, vel in specie. Primo modo dupliciter, scilicet, aut de eodem actu in esse naturae, vel in esse moris.

Primo modo dico eundem actum in numero primo posse existere peccatum veniale, & postea per aliquam circumstantiam superuenientem fieri mortale: ut ludus cum muliere causa alius complacentiae vanae, tamen non turpis, si postea contineatur causa turpitudinis exercenda, primo fuit peccatum veniale, postea est mortale, tamen non secundum eandem sui partem.

Secundo modo, non est possibile eundem actum in numero primo esse peccatum veniale, postea fieri mortale, quia actus non est in esse moris, nisi in quantum est a voluntate, & ratione. Vnde non manente eadem habitudine voluntatis ad actum, non habet idem esse mortale numero, manente vero eadem habitudine voluntatis, & rationis non potest fieri mortale, si primo fuit veniale.

Si autem intelligatur quaestio de eodem peccato in specie, aut potest intelligi de eodem actu in specie naturae, aut de eodem actu in specie moris.

Primo modo planum est eundem actum esse peccatum veniale, & per aliquam circumstantiam posse fieri mortale: cognoscere enim suam, pro carnali solatio, est peccatum veniale: cognoscere autem non suam, peccatum est mortale, & tamen sunt idem actus in specie, quantum ad esse naturae.

Secundo modo, dicunt aliqui eundem actum in specie non posse esse veniale peccatum, & per aliquam circumstantiam fieri mortale, quia debitus ordo voluntatis ad finem, alius est in specie a debito ordine voluntatis ad ea, quae sunt ad finem: sed quolibet mortali peccato corrumpitur debitus ordo voluntatis ad finem: peccato veniali non corrumpitur, nisi ordo voluntatis ad ea, quae sunt ad finem. Et ideo peccatum veniale Rich. super 4. Sent. P 4 nia-

niale, & mortale nūquam sunt in eadem specie moris. Si ergo per circumstantiam mutetur veniale in mortale, hoc esse non potest, nisi per eam mutetur species peccati.

Sed contra hoc sic potest argui. Sicut enim in amore debito proximi includit amor Dei, ut ostensum est libro 3. ita in debito ordine ad proximum includitur debitus ordo ad Deū, & e converso: unde qui corrumpit ordinem ad proximum, corrumpit ex consequenti ordinē ad Deum: nō distinguitur ergo veniale a mortali peccato per hoc, qd mortale corrumpat debitum ordinem ad Deum, & veniale corrumpat debitum ordinem ad proximum: sed propter hoc, qd mortale corrumpit ordinem debiti debito necessitatis ad salutem: veniale autem peccatum corrumpit ordinem debiti debito cōgruitatis, & disponit ad corruptionem alterius: hæc autem lesio potest esse, & circa immediatum ordinem voluntatis ad finem, ut patet in surreptorio motu ambiguitatis in fide, & circa immediatum ordinem voluntatis ad ea, quæ sunt ad finem absque ordinis de necessitate debiti destructione: accipere enim unā spicam bladi alterius, ut in aliqua parva quantitate non notabiliter lædente dominum rei, peccatum mortale non est, quamvis illud acceptum sit sine domini voluntate. Accipere autē in magna quantitate notabiliter dominum rei lædente, peccatum mortale est, nec tamen variatur species peccati. Similiter inanis gloria potest esse ita magna, qd peccatū mortale est: & ita parva, qd non est, nisi peccatum veniale: sed magnum, & parvum non variant speciem peccati, si est idem actus in specie nature: patet ergo secundum istos, qd duorum actuum existentium in eadem specie tam nature, quā moris, unus potest esse peccatum veniale, & alius per aliquam circumstantiam mortale. Non tamen est intelligendum, qd multa venialia æquivalent unū mortali.

Multa venialia nō æquivalent unū mortali.

Ad primū. Ad primū dicendum, qd ea quæ differunt in infinitum in genere moris bene possunt esse eiusdem speciei in esse nature, & etiā secundum aliquos in esse moris, ita qd unum directe, & aliud per reductionē. Unde quamvis peccatum, quod ex sua specie est veniale, non possit esse in eadem specie cum mortali: tñ peccatum quod non est veniale, nisi propter imperfectiōnē actus in genere moris, sicut quia est ex sur-

reptione, aut quia obiectum non est plene indebitum, potest esse per reductionem in eadē specie peccati, in qua est aliquod mortale directe, sicut inchoatio corruptionis est in eadem specie in qua est corruptum esse.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, qd non plus concludit, nisi qd per circumstantiam nō potest idem actus in specie alij actui qui est peccatū veniale fieri mortale, nisi per illā mutet spēs peccati.

Ad aliam partem. ARGUMENTA ad partem aliam etiā nō plus concludit, nisi qd per circumstantiam trahentem actum in aliam speciem peccati, potest idē actus in specie nature q sine illa esset peccatum veniale esse per illam peccatū mortale.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de tertio principali. Et circa hoc quærentur duo. Primo, vtrum ludi impediant veram pœnitentiam.

Secundo, vtrum negotiatio temporalis.

QVAESTIO I.

Vtrum ludi impediant veram pœnitentiam.

RESPONDEO. VIDEATUR qd nō: quia 2. Reg. c. 6. dicit David: Ludam, & vilior fiam plusquam factus sum, & tamē in hoc commendatur.

Item secundum Phil. 4. ethic. c. penult. in ludis potest consistere virtus, quæ scilicet vocatur eutrapelia: sed ea in quibus virtus consistit veram pœnitentiam nō impediunt.

CONTRA, de pœnit. dist. 3. parū post princip. ca. pœnitentia. Continue dolendum est de peccato, sed ludi impediunt dolorem: ergo veram impediunt pœnitentiam.

Item Magister in littera huius dist. c. 2. Caueat se a ludis, & a spectaculis seculi, qui perfectam vult consequi gratiam remissionis.

CONCLUSIO.

A ludis, & spectaculis ad peccatum prouocantibus opere præcium est pœnitentes penitus abstinere.

RESPONDEO, ludorum quidam sunt honesti, & deuoti, ut cantus Ecclesiarum, qui fiunt ad honorem Dei, & Sanctorum, coram arca Domini. Quidam turpes, & tales ludi sunt fugiendi. Et de talibus intelligitur decretum allegatum ad partem secundam. Quidam sunt ordinati ad recreationem, qui bene, & male possunt fieri, de quibus intelligenda est Philosophi auctoritas ad partem primam. Et ab his pœnitentes, ut frequentius abstinere debent: his tamē interdum causa recreationis possunt uti. Simili modo potest distinguere de spectaculis. Quia quædam sunt turpia, a quibus omnino est abstinendum. Quædam honesta, quibus uti licet. Quædam leuia, seu vana, a quibus cauendum est, non de necessitate salutis, sed ad maiorem pœnitentiæ perfectionem.

Ex dictis patent solutiones ad argumenta ad vtramque partem.

QVAE-

QVAESTIO II.

Vtrum veram pœnitentiam impediatur negotiatio temporalis.

Arg. 1. D. Th. ubi sup. q. 3.

RESPONDEO. VIDEATUR qd non: quia ut habetur Lu. 3. Ioannes milites recipiebat ad pœnitentiam, nec inuenimus, qd eis interdiceret militiam.

Secundo.

Item illud quod est vtile reipublice non impedit pœnitentiam, sed negotiatio temporalis est huiusmodi: ergo nō impedit pœnitentiam.

In oppositum.

CONTRA, Apo. 2. ad Thi. 2. Nemo militans Deo implicet se secularibus negocijs, pœnitens autem militat Deo: ergo debet abstinere a temporalibus negocijs.

CONCLUSIO.

Pia non impedit, ab alijs verò negotiationibus aut expedit, aut necesse est abstinere pœnitentem.

Responsio. Negociatio potest esse tripliciter.

RESPONDEO, qd quædam est negotiatio quæ nullo modo exerceri potest sine mortali peccato, & ab hac necessarium est abstinere vere pœnitentes. Quædam vix potest exerceri sine peccato, non tamen est impossibile, & ab hac expedit abstinere pœnitentes propter securitatem, & maiorem pœnitentiæ perfectionem. Unde dicitur de pœnitentiā di. 5. Qualitas pœnitenti vtilius est dispendia pati, quam periculis negotiationis attingi, quia difficile est interuenire peccatum: hæc autem negotiatio maxime interdicitur clericis. dist. 88. Consequens est, & c. se. & c. Fornicari. Alia est negotiatio pia, ut illa quæ ordinatur ad subueniendum pauperibus, & pupillis & viduis, & hæc non impedit pœnitentiam, & clericis etiam licita est, dist. 88. Decernit.

Ad aliam partem.

AD ARGUMENTA ad partem primam procedunt de negotiatione quæ sine peccato exerceri non potest, & per militantes Deo significat clericos, & omnes specialiter mancipatos diuino cultui, quibus interdicta est nō tantum illa negotiatio, quæ sine peccato exerceri non potest, ut vsura, & alij contractus illiciti, sed illa quæ vix sine peccato exerceri potest.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER quæritur de quarto principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum ad salutem necessaria sit pœnitentia de peccatis mortalibus baptismum præcedentibus.

Secundo vtrum de omnibus mortalibus baptismum sequentibus.

QVAESTIO I.

Vtrum ad salutem sit necessaria pœnitentia de peccatis mortalibus baptismum præcedentibus.

Arg. 1. D. Bon. li. 3. dist. 16. p. 2. ar. 9. 2. D. 1. h. 4. ier. dist. 16. q. 1. ar. 2. q. 1. Alexā p. 4. q. 14. m. 4. ar. 2. Secundo.

RESPONDEO. VIDEATUR qd non: glo. super ad Ro. 11. Sine pœnitentia sunt dona Dei, dicit qd gratia Dei non requiritur in baptismo gemitum vel plantum.

Item originale peccatum mortale est, & baptismum præcedit, nec tamē de illo pœnitentia est necessaria.

Item superius dist. 14. cap. 1. dicit Magister, qd pœnitentia est secunda tabula post naufragium. Sed secunda tabula non debet præcedere primam, quæ est baptismus: ergo nulla pœnitentia necessaria est de mortalibus præcedentibus baptismum.

In oppositum.

CONTRA, Matth. 3. dicitur de venientibus ad baptismum Ioannis, qd baptizabantur ab eo in Iordane confitentes peccata sua. Confessio autem est pars pœnitentiæ, ut superius visum est.

Item Actuum secundo. Pœnitentiā agite, & baptizetur vnusquisque vestrum: ergo videtur qd requiratur pœnitentia in adultis de peccatis mortalibus baptismum præcedentibus.

Secundo.

CONCLUSIO.

Pœnitentia, & ut sacramentum, & ut virtus formata baptismo regeneratis necessaria nō est de peccatis mortalibus baptismum præcedentibus, informis autem sic.

Responsio.

RESPONDEO, qd pœnitentia potest accipi, vel in quantum est virtus, vel in quantum est sacramentum. Secundo modo non est necessaria pœnitentia de mortalibus præcedentibus baptismum. Primo modo potest considerari in quantum formata, & sic etiam non est necessaria de præcedentibus baptismum, quia cum talis pœnitentia non possit simul esse cū peccato, nunquam per actualem susceptionē baptismi remitteretur peccatum actuale mortale, quia aut per pœnitentiam esset ante remissum, aut suscipiens baptismum esset indispositus ad remissionis peccatorum mortalium susceptionem: vel in quantum est informis, id est quædam peccati detestatio cum proposito emendandi, quamvis non omnino sufficiens ad expulsionem peccati: & hæc ad minus est necessaria de oibus peccatis actualibus mortalibus præcedentibus baptismum tanquam causa remouens prohibens susceptionem diuinę gratiæ, quæ in baptismo datur illis in quibus remota sunt impedimenta prohibentiā susceptionem gratiæ Dei.

Ad primū.

AD PRIMAM in oppositum dicendum, qd illud verbum intelligitur de gemitu vel plāctu exteriori. Unde post verba allegata subiungitur in eadem glo. nisi solam fidem & cordis contritionem: extendendo ibi contritionem non tantum ad pœnitentiam formatam, sed etiam informem.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, qd pœnitentia proprie loquendo non est nisi de peccato causato ex propria voluntate pœnitentis: peccatum autem originale non est causatum in nobis ex nostra voluntate, sed ex voluntate primorum parentum causatur in nobis mediāte infectiōne nature, quam primi parentes in seipsis, in quibus tota erat, sicut in radice infecerunt per actum suę voluntatis malum, quia tamē peccatum originale est quoddam malum separans a Deo nisi remittatur, debet cui libet displicere.

Ad

Ad tertium. Ad tertium dicendum, qd penitentia non dicitur secunda tabula, inquam est habitus vel actus informis, sed formata, & maxime inquam est sacramentum.

Q V A E S T I O I I.

Vtrum ad salutem necessaria sit penitentia de peccatis omnibus mortalibus baptismum sequentibus.

Arg. 1. D. Bo. lib. 4. diff. 16. p. 2. ar. 2. q. 12. S. or. lib. 4. diff. 14. q. 1. D. Th. p. 3. q. 86. ar. 2. Alex. ubi supra. Secundo. TERTIO. T V I D E T V R qd non: Augu. 10. de ciui. Dei, ca. 1. Quod quilibet prorsus ignorat, amare nullo modo potest, & pari ratione, nec odire: ergo cum peccata oblita sint ignota, homo illa odire non potest, & ex consequenti, nec de illis penitentia est necessaria.

Item non est necessaria penitentia, nisi de peccatis, quae voluntate propria committuntur: sed sicut dicit Philosophus 3. ethi. c. 1. Illud quod fit per ignorantiam non est voluntarium: ergo de peccatis per ignorantiam commissis non est necessaria penitentia.

Tertio. Item Augu. 1. de tri. ca. 3. Si homo aliter sapit quam debeat, Deus sibi reuelabit, aut supple indulget: ergo si Deus oblita peccata non reuelat, illa sine penitentia indulgetur.

In oppositum. CONTRA, Apostolus prima Cor. 4. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum: ergo peccata mortalia quae homo nescit se habere impediunt eius iustificationem. Et constat, qd multo magis illa quae scit se habere: ergo de omnibus peccatis mortalibus notis, & ignotis est penitentia necessaria.

Secundo. Item glos. super illud Psalm. 6. Lauabo per singulas noctes l. m. dicit, id est mundabo conscientiam meam eundo per singulas noctes, id est per singula peccata: ergo de singulis peccatis penitentia necessaria est.

Tertio. Item Philosophus 3. ethi. ca. 8. dicit, qd ignorantia puniendi est, sed de omni quod puniendum est, penitentia necessaria est: ergo de peccatis ignoratis penitentia necessaria est. Multo fortius, ergo de quibuscunque alijs peccatis mortalibus.

C O N C L V S I O.

De notis nedom in comuni, sed & in speciali, si potest, necessaria est penitentia, de ignotis vero ignorantia inuincibili, in communi tantum: affectata, aut crassa etiam in speciali.

Responso. R E S P O N D E O, qd peccata mortalia, aut sunt habenti nota, aut ignota: de notis, necessaria est penitentia ad hoc vt remittantur de lege communi, non tantum in communi, sed etiam in speciali, si ad cogitandum de quolibet in speciali adfit opportunitas proportionata infirmitati humanae: quod ideo dico, qa posset contingere, qd peccator esset in tali periculo, qd quamuis posset recogitare de quolibet in speciali, non tamen ad hoc haberet opportunitatem humanae fragilitati proportionatam. Ignota autem aut sunt ignota quantum ad ius, non quantum ad factum, vt cum pecca-

tor scit se fecisse aliquid quod non credit esse mortale peccatum, & tamen est, aut sunt ignota quantum ad vtrumque. Et quocumque istorum modorum accipiat ignorantia subdistinguedum est, quia aut est inuincibilis, & de peccatis sic ignoratis, non est penitentia necessaria in speciali, sed sufficit, qd de illis peniteat in comuni, in quantum penitet de omnibus mortalibus. Si autem ignota sunt sibi ignorantia affectata, quae est quando homo vult ignorare: vel crassa, quae est quando homo ignorans vel let scire, non tamen vult ita efficaciter, qd prout humana patitur, seu permittit fragilitas velit facere quod i se est ad hoc vt sciat. De mortalibus istis duobus modis ignoratis necessaria est penitentia in speciali, nec tamen sic ignorans perplexus est, quia potest facere qd in se est ad hoc, vt sciat, quod si fecerit aut Deus sibi ea manifestabit aut indulgetur.

Ad primum. A D P R I M V M in oppositum patet solutio ex iam dictis.

Ad secundum. A D S E C U N D U M dicendum, qd illud quod fit per ignorantiam voluntarium est, quando est ignorantia affectata vel crassa, sed non quando est inuincibilis.

Ad tertium. A D T E R T I U M patet solutio ex dictis in quaestione.

Ad aliam partem. A D A R G U M E N T A ad partem aliam patet quid dicendum sit.

A R T I C V L V S V.

C O N S E Q V E N T E R, quaeritur de quinto principali. Et circa hoc quaeruntur duo.

Primo vtrum penitentia de peccatis venialibus sit necessaria.

Secundo vtrum veniale peccatum possit remitti sine mortali.

Vtrum autem vnum veniale sine alio possit remitti in praecedenti dist. habitum est, in illa quaestione, vtrum homo possit satisfacere de vno peccato mortali sine alio, in solutione primi argumenti.

Q V A E S T I O I.

Vtrum penitentia de venialibus sit necessaria.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. ar. 3. q. 2. D. Tho. 4. sem. dist. 16. q. 1. ar. 2. q. 4. Alex. p. 4. q. 15. m. 4. TERTIO. T V I D E T V R qd sic: quia de omni eo est necessaria penitentia, quod simul stare non potest cum gloria, & quod remitti non potest sine penitentia, sed nullum peccatum veniale simul stare potest cum gloria, nec remitti potest sine penitentia, quia voluntas per vnum motum oblita quata rectificari non potest nisi per contrarium motum: ergo penitentia de venialibus est necessaria.

Item cuiuslibet offensa debetur aliqua emenda, sed quodlibet peccatum veniale est aliqua offensa: ergo pro quolibet debetur aliqua emenda, sed pro omni peccato pro quo debetur aliqua emenda, necessaria est penitentia.

Item cuiuslibet offensa debetur aliqua emenda, sed quodlibet peccatum veniale est aliqua offensa: ergo pro quolibet debetur aliqua emenda, sed pro omni peccato pro quo debetur aliqua emenda, necessaria est penitentia.

CONTRA, potentior gratia ad remittendum peccatum, quam penitentia: ergo cum habens

habens peccatum tantum veniale, non sit indispositus ad susceptionem gratiae per infusionem gratiae potest sibi remitti veniale peccatum, etiam si voluntas illi actualiter inhereat.

Secundo. Item per aqua benedictam, & benedictionem episcopalem remittuntur venialia, & per orationem dominica, sm Aug. in Ench. 140. cap. ergo remitti possunt sine omni penitentia.

C O N C L V S I O.

De peccatis venialibus aliquo modo quo ad eorum remissionem necessaria est penitentia, quo ad salutem vero, licet per se necessaria non sit, de eis tamen penitere refert, cum nos discrimini exponant.

Responso. R E S P O N D E O, qd de peccatis venialibus penitentiam esse necessariam dupliciter potest intelligi, scilicet, aut qd sit necessaria ad eorum remissionem, aut quod sit necessaria ad salutem. Primo modo dico, qd de lege communi penitentia necessaria est de peccatis venialibus implicite, vel explicite, in speciali vel in communi: quamdiu enim voluntas inordinationi actualiter inhaeret, oportet causa inordinatam esse. Vnde ad remissionem venialis peccati necessarium est, qd voluntas desinat inordinationi inherere, nec tantum hoc sufficit de lege communi, sed etiam requiritur qd inordinationem praeteritam actualiter detestetur explicite, vel implicite, vt illa detestatio sit totius emendae solutio, vel radix, seu fundamentum totius solutionis: aliqua enim emenda pro quacunque volubratia inordinatione Deo debetur. Secundo modo non est necessaria de venialibus peccatis penitentia per se in hac vita, quia simul stare possunt cum gratia, in cuius virtute cu ea voluntas detestatur post mortem in purgatorio remittitur. Et hoc testatur auctoritas Magistri allegata in primo argumento ad partem secundam: per accidens tamen est necessaria penitentia de illis in hac vita, scilicet aut ratione dubij probabilis, quando vehementer homo dubitat vtrum peccatum sit veniale, vel mortale: tunc enim si de illo non penitet exponit se discrimini tanquam contemptor suae salutis. Au ratione periculi, quando scilicet perpendit homo aliquam affectionem deordinatam venialem, tamen ita in ipso intendit, qd probabiliter coniecurat, qd nisi ipsam per penitentiam abiciat trahet ipsum in peccatum mortale: Aut ratione statuti, quando scilicet homo non habet nisi peccatum veniale, tamen tenetur semel in anno confiteri per statutum ecclesiae.

Ad primum. R E S P O N D E O, qd de peccatis venialibus penitentiam esse necessariam dupliciter potest intelligi, scilicet, aut qd sit necessaria ad eorum remissionem, aut quod sit necessaria ad salutem. Primo modo dico, qd de lege communi penitentia necessaria est de peccatis venialibus implicite, vel explicite, in speciali vel in communi: quamdiu enim voluntas inordinationi actualiter inhaeret, oportet causa inordinatam esse. Vnde ad remissionem venialis peccati necessarium est, qd voluntas desinat inordinationi inherere, nec tantum hoc sufficit de lege communi, sed etiam requiritur qd inordinationem praeteritam actualiter detestetur explicite, vel implicite, vt illa detestatio sit totius emendae solutio, vel radix, seu fundamentum totius solutionis: aliqua enim emenda pro quacunque volubratia inordinatione Deo debetur. Secundo modo non est necessaria de venialibus peccatis penitentia per se in hac vita, quia simul stare possunt cum gratia, in cuius virtute cu ea voluntas detestatur post mortem in purgatorio remittitur. Et hoc testatur auctoritas Magistri allegata in primo argumento ad partem secundam: per accidens tamen est necessaria penitentia de illis in hac vita, scilicet aut ratione dubij probabilis, quando vehementer homo dubitat vtrum peccatum sit veniale, vel mortale: tunc enim si de illo non penitet exponit se discrimini tanquam contemptor suae salutis. Au ratione periculi, quando scilicet perpendit homo aliquam affectionem deordinatam venialem, tamen ita in ipso intendit, qd probabiliter coniecurat, qd nisi ipsam per penitentiam abiciat trahet ipsum in peccatum mortale: Aut ratione statuti, quando scilicet homo non habet nisi peccatum veniale, tamen tenetur semel in anno confiteri per statutum ecclesiae.

Ad secundum. S E D hoc vltimum non concludit, qd sit necessaria penitentia interior: si enim homo habens non nisi peccata venialia esto, qd de illis interiorius non peniteat, tamen si ea confitetur suo sacerdoti non est statuti ecclesiastici transgressor: de quolibet tamen veniali explicite, & implicite est necessaria penitentia in hac vita, vel in alia ad hoc, qd homo consequatur vitam eternam, quia nullum peccatum quantumcunque

leue simul potest esse cum gloria. E X D I C T I S patet quid dicendum sit ad argumentum primum. A D S E C U N D U M dicendum, qd non plus probat, nisi qd ad peccati venialis remissionem necessaria est penitentia, & hoc est verum. A D P R I M V M ad partem aliam dicendum, quod quamuis sit poterior gratia quam penitentia sine gratia, tamen potentius est simul vtrumque.

Ad secundum. A D S E C U N D U M dicendum, qd illa non remittuntur peccatum veniale, nisi in quantum excitant motum voluntatis, seu feruorem charitatis per quae remittuntur.

Q V A E S T I O I I.

Vtrum veniale peccatum possit remitti sine mortali.

Arg. 1. D. 1. b. 4. 1. 2. dist. 16. q. 2. ar. 1. q. 3. Alex. p. 4. q. 15. m. 3. d. 4. Secundo. TERTIO. T V I D E T V R qd sic: peccatum mortale potest remitti sine veniali: ergo a simili, & veniale sine mortali.

Item peccato veniali non debetur poena aeterna, sed temporalis: sed penam temporalem potest homo explere in peccato mortali: ergo veniale potest sibi remitti sine mortali.

CONTRA, inimico quamdiu est inimicus nunquam remittitur offensa, nec magna nec parua: sed homo quamdiu est in peccato mortali est inimicus Deo: ergo quamdiu sic est sibi non remittitur venialis culpa.

C O N C L V S I O.

Cum veniale peccatum non deleatur, nisi per gratiam, haec que non patitur mortale, illud absque hoc remitti asserendum non est.

Responso. R E S P O N D E O, qd gratia secundum se opponitur mortali peccato: veniali autem non opponitur nisi mediante aliquo actu suo opposito veniali peccato, & quia habitus potest esse sine actu, & vnus actus sine alio: ideo mortale remitti potest sine veniali, & vnum veniale sine alio: actus autem gratiae, veniali peccato oppositus, per quem veniale peccatum remittitur, non potest esse sine habitu gratiae quae peccato mortali secundum se opponitur, vt dictum est: & ideo sine mortali non potest veniale remitti, nec potest dici, qd veniale possit remitti per penitentiam sine gratia, quia talis penitentia est informis, non accepta Deo illa acceptione quae requiritur ad remissionem peccati.

Ex dictis patet solutio ad primum in oppositum. A D S E C U N D U M dicendum, qd penam temporalem expiatiuam cuiuslibet peccati non potest explere sine gratia, quamuis penam temporalem qua esset obligatus ad satisfaciendum homini posset explere sine gratia: quamuis enim homo frequenter acceptet opus, cum tamen non acceptet operantem: Deus tamen non acceptat opera nisi acceptet operantem, & nulla

la

la operatio potest esse culpę expiatiua nisi ac cepetur a Deo.

CIRCA litteram. Vt sicut dictum est: tribus modis offendimus, hoc intelligi dictum per quandam adeptationem, seu appropriationem, non per præcisionem, quia quamuis mortale peccatum compleri possit in actu cordis, tamen satisfactio non completur in actu cordis sine confessione si possit haberi. Vnde nunquam sufficit sola detestatio peccati sine proposito confitendi explicite, vel implicite. Putes, idest fetens. Vnde versus. Nemò placere putet cuius præsentia puter. Non enim par debet esse fructus, hoc intelligi debet de intentione necessitatis: qui enim minus peccauit non tenetur de necessitate ad tantam satisfactionem, sicut ille qui plus peccauit. Omnis ista varietas confitenda est, & defendenda: hoc exponendum est secundum confitium, non secundum præceptum, vt in sequenti di. patebit, vbi agetur de confessione. Omnis virtus patitur detrimentum ab vnò vitio: hoc planum est consideranti diligenter quomodo vna virtus adiunat aliam. Falsa penitentias dicimus quæ non secundum auctoritates sanctorum pro qualitate criminum imponuntur: hoc intelligas non quo ad penitentiam quãtatem a canonibus taxatam, sed qualitatem. Prodest eorum fides a quibus offeruntur, non dicit necessaria est; quia sufficit paruulo fides ecclesiæ, dum tamen ille qui paruulum baptizat intendat facere quod intendit ecclesia, & feruet ecclesiæ formam: Quæ si collecta contra nos fuerint, &c. hoc in quætionibus expofitum est.

Tria proponuntur quærenda, primum an sine confessione dimittatur peccatum.

DISTINCTIO XVII.

INCORITUR quæstio multiplex: primo enim quæritur, vtrum absque satisfactione, & oris confessione, per solam cordis contritionem peccatum alicui dimittatur. Secundo, an aliquando sufficiat confiteri Deo sine sacerdote: Tertio, an laico fideli facta valeat confessio. In his enim docti diuersa sentire inueniuntur: quia super his varia ac penè aduersa tradidisse videntur docti. Dicunt enim quidam, sine confessione oris & satisfactione operis neminem à peccato mundari, si tempus illa faciendi habuerit. Alij verò dicunt, ante oris confessionem & satisfactionem in cordis contritione peccatum demitti à Deo, si tamen votum confitendi habeat. Vnde propheta; Dixi, confitebor eduersum me iniustitiam meam Do. & tu re-

imp. & c. Quod exponens Cass. ait, Dixi, idest deliberaui apud me & confitebor, & remisisti. Magna pietas Dei, quod ad solam promissionem peccatum dimiserit. Votum enim pro operatione indicatur. Item Aug. Nondum pronunciat promittit se pronunciatum, & Deus dimittit: quia hoc ipsum dicere, quoddam pronunciare est corde. Nondum est vox in ore vt homo audiat confessionem, & Deus audit. Item, Sacrifcium Deo spiritus contribulatus, cor contritum. & c. Alibi etiam legitur, Quacumque hora peccator conuersus fuerit & ingemuerit, vita viuere, & non morietur. Non dicitur, ore confessus fuerit, sed conuersus in gemuerit, vnde datur intelligi, & etiã ore tacente veniam interdum consequimur. Hinc etiam leprosi illi, quibus Dominus præcepit vt ostenderent se sacerdotibus, in itinere antequam ad sacerdotes venirent, mundati sunt. Ex quo insinuat, qd antequam ora nostra sacerdotibus aperiamus, id est, peccata confiteamur, à lepra peccati mundamur. Lazarus etiam ante prius de monumento est eductus, & post à domino suscitatus: sed intus suscitatus prodijt foras viuus, vt ostenderetur suscitatio animæ præcedere confessionem. Nemo enim potest confiteri, nisi suscitatus: quia à mortuo, velut qui non est, perit confessio. Nullus ergo confitetur, nisi resuscitatus. Nemo autem suscitatur, nisi qui à peccato soluitur: quia peccatum mors animæ est, quæ vt est, vita corporis, ita eius vita Deus est. His alijsque pluribus autoritatibus probatur, ante confessionem vel satisfactionem sola compunctione peccatum dimitti: quod qui negant, eas determinare laborant: nec non in huius sententiæ de præfatione, & ad sua opinionis assertionem, autorum testimonia inducunt. Ait enim Dominus per Esaiam. Dic tu iniquitates tuas, vt iustificeris. Item Amb. Non potest quisquam iustificari à peccato, nisi peccatum ipsum ante se fuerit confessus. Idem dicit, Confessio à morte animam liberat, & confessio aperit paradysum, confessio spem salutis tribuit, quia non meretur iustificari, qui in vita sua non vult peccatum confiteri. Illa confessio nos liberat, quæ fit cum penitentia. Penitentia verò, est dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis quæ quisque commisit. Item Ioan. Non potest quisquam gratiam Dei accipere, nisi purgatus fuerit ab omni peccato per penitentiam confessionem, & per baptismum: Item August. Agite penitentiam, qualis agitur in ecclesia. Nemo dicat sibi, Occultè ago penitentiam: quia apud Deum ago: nouit Deus qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est, Quæ solueritis super terram, soluta erunt in celis? Ergo sine causa clauces datae sunt? Frustramus verbum Christi? Iob dicit, Si erubui in conspectu populi peccata mea confiteri? Item Amb. Venialis est culpa, quam sequitur confessio delictorum. Item Aug. super illum locum Psalm. Non absorbeat me profundum, neque urgeat super me puteus os suum: Puteus est profunditas iniquitatis: in quam si cecideris, non claudet super te os suum, si tu non claudis os tuum. Confiterere ergo, & dic, De profundis clamaui ad te domine, & c. & euades. Clauis sit super illum, qui in profundum cum venerit, contemnit: à quo mortuo, velut qui non sit, perit confessio. Item, Nullus debite grauioris

Cassiod. in glo. ordina. In eundem Psal. 31. vò lóga prin cipio. Psal. 50. c. Ecce. 19. De pen. di. 1. cap. 1. In quacumque & c. Canuer sim. quasi per totum. Lucæ 17. d. Ioan. 11. f. Aug. de verbis do ser. 8. Eccl. 17. d. Esa. 43. d. Lib de para diso, ca. 14. in fi. tom. 4. Idem 7. ser. quadrag. & penit. di. 1. c. Ecce nãc. Io. Chry. de pen di. 1. c. Non potest. Aug li. 50. hom. 49. Matt. 16. c. Iob. 31. d. Li. de Par. cap. 14. Super psal. 68. in fine conca. 1. Psal. 129. Prue. 18. c. Eccl. 17. d.

Aug. de cõ-penæ accipit veniam, nisi qualemcumque etsi longevitiam, c. ge minorem quàm debeat, soluerit penã. Item enim impartitur à Deo largitas misericordie, vt non relinquitur iustitia disciplina. Item Hierony. Qui peccator est, plangat delicta propria vel populi, & ingrediatur ecclesiam, de qua propter peccata fuerat egressus, & dormiat in sacco: vt præteritas delicias, per quas Deum offenderat, vita austeritate compense t. His alijsque autoritatibus nituntur asserere, sine confessione vocis & aliqua solutione penæ neminem à peccato mundari.

Cui sententiæ potius consentiendum sit.

QVID ergo super his sentiendum, quid tenendum? Sanè dici potest, qd sine confessione oris, & solutione penæ exterioris peccata delentur per contritionem & humilitatem cordis. Ex quo enim proponit mète compuncta se confessurum, Deus dimittit: quia ibi est confessio cordis, etsi non oris: per quam anima interius mundatur à macula & contagione peccati commissi, & debitum æternæ mortis relaxatur. Illa ergo quæ superius dicta sunt de confessione & penitentia, vel ad confessionem cordis, vel ad interiorem penam referenda sunt. Sicut illud August. Quod nullus dicitur veniam consequi, nisi prius quantulumcumque peccati soluerit penam: vel de exteriori penam accipienda sunt, & ad contemntes vel negligentes referenda, sicut illud, Nemo dicat, occultè ago, & c. Nonnulli enim in vita peccata confiteri negligunt & erubescunt, & ideo non merentur iustificari. Sicut enim præcepta est nobis interior penitentia, ita & oris confessio, & exterior satisfactio, si ad sit facultas. Vnde nec verè penitens est, qui confessionis votum non habet. Et sicut peccati remissio munus Dei est, ita penitentia & confessio, per quam peccatum deletur, non potest esse nisi à Deo, vt Augustinus ait: Iam inquit, donum spiritus sancti habet qui confitetur & penitet, quia non potest esse confessio peccati & compunctio in homine ex se ipso, cum enim irascitur sibi quisque & displicet, sine dono spiritus sancti non est. Oportet ergo penitentem confiteri, si tempus habeat: & tamen antequam sit confessio in ore, si votum sit in corde, præstatetur ei remissio.

Si sufficit soli Deo confiteri.

IAM secundum quæstionis articulum inspicimus, scilicet, vtrum sufficiat peccata confiteri soli Deo, an oporteat confiteri sacerdoti. Quibusdam visum est sufficere, si soli Deo fiat confessio sine iudicio sacerdotali, & confessione ecclesiæ: quia David dixit, Dixi cõfitebor do. & tu rem. & c. non ait, sacerdoti: & tamen remissum sibi peccatum dicit. Item Ambrosius, Ideo fleuit Petrus, quia culpa obrepit ei, non inuenio quid dixerit, inuenio quod fleuerit. Lachrymas eius lego, & satisfactionem non lego. Sed quod defendi non potest, abluui potest. Lauant lachrymæ delictum, quod voce pudor est confiteri: & venia fletus consulit & vergendia. Hoc idem etiam Maximus dicit episcopus. Item Ioannes Chrysostomus, Non tibi dico vt te prodas in publicum, neque apud alios accuses, sed obedi re te volo prophete dicenti, Reuela Deo viam tuam. Ante Deum ergo tua confiterè peccata: apud verum iudicem cum oratione delicta tua pronuncia, non lin-

Non recte hic sentit. Magister.

Supra, lit. a

In illud Ps. 50. Spiritu sanc. tuu me auge. a me.

Psal. 31 f. Super Lu. li. 10. in fine me cõmentu vñ ad c. 22. vomo. 4. Et in ser. q. habetur. 46. apud Ambrosium. Super c. 12. ad Heb. ho. 31. post me. diu. enis. Psal. 36.

gua, sed conscientia tua memoria: & tunc demum spera te misericordiam posse consequi. Si habueris peccata tua in mente continuè, nunquam malum aduersus proximum in corde tuo tenebis. Idem, Peccata tua quotidie dicit, vt deleas illa. Sed si confundaris alicui dicere, dicit ea quotidie in anima tua. Nò dico vt confitearis ea conseruo tuo, vt tibi exprobet: dicit Deo, qui curat ea. Nec enim si nò dixeris, ignorat ea: cum faciebas ea, præsto erat: cum admitteres ea, cognouerat. Nunquid ea vult à te cognoscere? Peccare non erubuiisti, & confiteri erubescis? Dico: hac vita, vt in alia requiem habeas: dicit ingemiscens & lachrymans. In codice scripta sunt peccata tua, Spongia peccatorum tuorum lachrymę tuę sint. Item Prosper, Illi quorum peccata humanam notitiam latent, non ab ipsis confessa, nec ab alijs publicata, si ea confiteri vel emendare noluerint, Deum què habet testem, ipsum & habituri sunt ultorem. Quod si ipsi sui iudices fiant, & veluti suæ iniquitatis vltiores, hic in se voluntariam penam seuerissimæ aduersionis exerceant: temporibus penes mutabunt æterna supplicia, & lachrymis ex vera cordis contritione fluentibus restinguent æterni ignis incendia. Et infra, Facilius sibi Deum placabunt illi, qui aut proprijs confessionibus crimen produnt, aut nescientibus alijs ipsi in se voluntariæ excommunicationis ferunt sententiam: & ab altari, cui ministrabant, nò animo, sed officio separati, vitam suam quasi mortuam plangunt, certi qd reconciliato sibi efficacis penitentię fructibus Deo, non solum amissa recipiant, sed etiam supernæ ciuitatis gaudia recipiant. His autoritatibus imitantur, qui sufficere contendunt Deo confiteri peccata sine sacerdote. Dicunt enim, qd si quis timens detegi culpam suam apud homines, ne inde opprobrio habeatur, vel alij suo exemplo ad peccandum accingantur, & ideo tacet homini, & reuelat Deo, consequitur veniam.

Quod non sufficit soli Deo confiteri, si tem pus ad sit, si tamen homini possit.

SED quod sacerdotibus confiteri oporteat, non solum illa autoritate Iacobi, Confitemini alterutrum peccata uestra, & c. sed etiam aliorum pluribus testimonijs comprobatur. Ait enim Augustinus, Iudicet seipsum homo voluntariæ dum potest, & mores conuertat in melius: ne cum iam non poterit, præter voluntatem à Domino iudicetur: & cum in se protulerit seuerissimæ medicinæ, sed tamen vtilissimæ sententiam, veniat ad antistites, per quos illi clauces ministrantur ecclesiæ. Tanquam bonus iam incipiens esse filius, maternorum membrorum ordine custodito, à præpositis sacramentorum accipiat satisfactionis suæ modum, in offerendo sacrificio contritum cordis de uotus & supplex. Id tamen agat quod non solum sibi profit ad salutem, sed etiam ad exemplum ceteris: vt si peccatum eius non modò in graui eius malo, sed etiam in scandalo aliorum est, atque hoc expedire vtilitati ecclesiæ videtur antistiti, in notitiam multorum, vel totius plebis agere penitentiam non recuset: ne thali plagæ per pudorem addat tumorem. Cum tanta est plaga peccati & impetus morbi, vt medicamentum corporis & sanguinis Domini differenda sint, auctoritate

Hom. 2. in Psal. 50. ad eum versus Et peccata mea est contra me est semper, post me dium hom.

Ibidem, ea. Facilius.

Iacobi. 5. d. In homi. eo. que est de utilitate ac necessitate pe. cap. 11. ro. 10. Et de pe. dis. 1. e. Iudicet.

August. ep. 118. ca. 3.

toritate antistitis debet se quisque remouere ab alta
 ri ad agendam penitentiam, & eadem autoritate
 reconciliari. Item Leo Papa, Multiplex misericor-
 dia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non modò
 per baptismum, sed etiam per penitentiam spes vitæ
 reparatur, sic diuina voluntatis præsidijs ordinatis,
 vt indulgentiam Dei nisi supplicationibus sacerdotū
 nequeant obtinere. Christus enim hanc præpositis ec-
 clesie tradidit potestatem, vt confitentibus peniten-
 tiæ satisfactionem darent, & eosdem salubri satisfac-
 tione purgatos ad communionem sacramentorum
 per ianuam reconciliationis admitterent. Item Au-
 gustinus, Quem pœnitent, omnino pœniteat, & dolo-
 rem lachrymis ostēdat: repæsentet vitam suam Deo
 per sacerdotem, præueniat iudicium Dei per confes-
 sionem. Præcepit enim Dominus mundandis, vt osten-
 derent ora a sacerdotibus: docens corporali præsentia
 confitenda peccata, non per nuncium, non per scriptū
 manifestanda. Dixit enim ora monstrare: & omnes,
 nō vnus pro omnibus: non alium statuatis nuncium,
 qui pro vobis offerat munus à Moyse statutum, sed
 qui per vos peccastis, per vos erubescatis. Erubescen-
 tia enim ipsa partem habet remissionis. Ex misericor-
 dia enim hoc præcepit Dominus, vt nemo pœniteret
 in occulto. In hoc enim quòd per seipsum dicit sacer-
 doti, & erubescentiam vincit timore Dei offensi, fit
 venia criminis: fit enim veniale per confessionem,
 quod criminale erat in operatione. Etsi nō statim pur-
 gatur, fit tamen veniale quod commiserat mortale.
 Multum enim satisfactionis obtulit, qui erubescentię
 donans, nihil eorum quæ commisit, nuncio Dei nega-
 uit. Deus enim, qui misericors & iustus est, sicut ser-
 uat misericordiam in iustitia, ita & iustitiam in mi-
 sericordia, Opus enim misericordie est peccanti pec-
 cata dimittere, sed oportet vt iustus misereatur iustē.
 Considerat enim si dignus est, non dico iustitia, sed &
 misericordia. Iustitia n. sola damnat: sed dignus est mi-
 sericordia q̄ spiritali labore querit gratiā. Laborat
 n. mens patiendo erubescentiā. Et quoniam verecun-
 dia magna est pœna, qui erubescit pro Christo, fit di-
 gnus misericordia. Vnde patet, quòd quātò pluribus
 confitebitur in spe veniæ turpitudinem criminis, tā-
 tō facilius consequetur gratiam remissionis. Ipsi e-
 nim sacerdotes plus iam possunt proficere, plus con-
 fitentibus parcere. Item Leo Papa, Quamuis pleni-
 tudo fidei videatur esse laudabilis, quæ propter Dei
 timorem apud hominem erubescere non veretur: ta-
 men quia non omnium sunt huiusmodi peccata, vt
 ea qua penitentiam poscunt, non timeant publica-
 ri: remoueatur improbabilis consuetudo, ne multi
 à penitentia remedijs arcēantur, dum aut erubescūt,
 aut timent inimicis sua facta referare, quibus possunt
 legem percelli constitutione. Sufficit enim confessio,
 quæ primum Deo offertur, & tunc etiam sacerdoti,
 qui pro delictis penitentium precator accedit. Tunc
 enim plures ad penitentiam poterunt prouocari, si
 populi auribus non publicetur conscientia confiten-
 tis. Ex his alijs que pluribus indubitanter ostenditur,
 oportere Deo primum, & deinde sacerdoti offerri cō-
 fessionem: nec aliter posse perueniri ad ingressum pa-
 radisi, si ad sit facultas.

De tertio articulo, scilicet, an sufficiat con-
 fiteri laico.

Nunc priusquā præmissis autoritatibus, que
 bis contradicere videntur, respondeamus, tertiam quæ-
 sitionem intueamur. Quod enim secunda quæstio con-
 tinebat, scilicet, an sine confessione & iudicio sacer-
 dotis soli Deo confiteri sufficeret, & expeditum est,
 & certificatum præmissis testimonijs, quod non suf-
 ficat confiteri Deo sine sacerdote, nec est verè humilis
 & pœnitens, si non desiderat & requirit sacerdotis
 iudicium. Sed nunquid aequè valet alicui confiteri so-
 cio vel proximo suo, saltē cum deest sacerdos? Sanè
 ad hoc potest dici, quòd sacerdotis examen requiren-
 dum est studiosè: quia sacerdotibus concessit Deus
 potestatem ligandi atque soluendi. Et ideo quibus ip-
 si dimittuntur, & Deus dimittit. Si tamen defuerit
 sacerdos, proximo vel socio est faciēda confessio. Sed
 curet quisque sacerdotem querere, qui sciat ligare &
 soluere. Talem enim esse oportet: qui aliorum crimi-
 na diiudicat. Vnde Augustinus, Qui vult confiteri
 peccata vt inueniat gratiam, querat sacerdotem qui
 sciat ligare & soluere: ne cum negligens circa se exti-
 terit, negligatur ab eo, qui cum misericorditer mo-
 net & petit, ne ambo in foueam cadāt, quam stultus
 euitare noluit. Tanta itaque vis confessionis est, vt
 si deest sacerdos, confiteatur proximo. Sæpe enim con-
 tingit, quòd pœnitens non potest verecundari coram
 sacerdote, quem desideranti nec tempus nec locus of-
 fert. Et si ille cui confitebitur, potestatem non habeat
 soluendi, fit tamen dignus venia ex sacerdotis deside-
 rio, qui crimen confitetur socio. Mundati enim sunt
 leprosi, dum irent, ora ostendere sacerdotibus, ante-
 quam ad eos peruenirent. Vnde patet Deum ad cor-
 inspicere, dum ex necessitate prohibentur ad sacerdo-
 tes peruenire. Sæpe quidem quarunt eos sani & lati:
 sed dum querunt, antequam perueniant, moriuntur.
 Sed misericordia Dei vbique est: qui & in istis par-
 cere nouit: etsi non tam cito, sicut si soluerentur à sa-
 cerdote. Qui ergo confitetur, sacerdoti omnino melio-
 ri quam potest, confiteatur. Et si peccatum occultum
 est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis. Nam in
 resurrectione filiæ Archisynagogi pauci interfuerūt
 qui viderent: nondum enim erat sepulta, nondum ex-
 tra portam delata, nondum extra domum in notitiā
 portata. Intus resuscitauit, quam intus inuenit, reli-
 cti solis Petro, & Iacobo, & Ioanne, & patre &
 matre puellæ: in quibus figurabiliter continentur sa-
 cerdotes ecclesie. Quos autem extra inuenit, aduer-
 tendū est quomodo suscitauit. Flebat enim turba post
 filium viduæ: fleuit Martha & Maria supplicantes
 pro fratre: flebat & turba Mariam secuta. In quo do-
 cemur, publicè peccantibus non proprium, sed eccle-
 sia sufficere meritum. Laboret ergo pœnitens in eccle-
 sia esse, & ad ecclesie unitatem tendere. Nisi enim
 unitas ecclesie succurrat, nisi quod deest peccatori
 sua oratione compleat, de manibus inimicū non eripie-
 tur anima mortui. Credendum est enim, quòd omnes
 orationes, & elemosynę ecclesie, & opera iustitiæ
 & misericordie succurrant recognoscenti mortem
 suam ad conuersionem. Ideoque nemo dignè pœnite-
 re potest, quem non suslineat unitas ecclesie. Ideoque
 non

Mat. 16.

Lib. de vera & falsa pœ-
c. 10. Et de
pœni. dist. 1.
Quem pœn.

Lucæ. 17. d

† forte istu

Ibid. c. 11.
Matth. 9. c.
Marc. 5. c.
Lucæ 8.

Lucæ. 7. b
Ioan. 11. d

Aug. ibid.
cap. 12.

Super epi. I
Iacobi. 5.
Ibid. super
illud. Et si
peccatis sit,
remittetur
illi.

De pœ. di. I
ca. Quis ali
quando.
Ite. c.

Hom. 31.
Hebræ.

Supra, lit. c

Supra, lit.

non petat sacerdotes per aliquam culpam ab unita-
 te ecclesie diuisos. Ex his satis aperitur & absolui-
 tur præmissa quæstionis articulus. Querendus est
 enim sacerdos sapiens & discretus, qui cum potesta-
 te simul habeat iudicium: qui si forte defuerit, confi-
 teri debet socio. Beda verò inter confessionem venia-
 lium & mortalium distinguit super illum locum, Cō-
 fitemini alterutrum peccata vestra. Ait enim, Coæ-
 qualibus quotidiana & leuia, grauiora verò sacerdo-
 ti pandamus, & quanto iusserit tempore, purgare cu-
 remus: quia sine confessione emēdationis, peccata ne-
 queunt dimitti. Sed & grauiora coequalibus pandē-
 da sunt cū deest sacerdos, & vrget periculum. Ve-
 nialia verò etiam sacerdotis oblata copia, licet confi-
 teri coequali, & sufficit, vt quibusdā placet, si tamen
 ex cōtemptu non præmittatur sacerdos. Tuius est
 tamen & perfectius vtriusque generis peccata sacer-
 dotibus pandere, & consilium medicina ab eis quære-
 re, quibus concessa est potestas ligandi & soluendi.

Hic aperit qualiter supradictæ autoritates
 intelligendæ sunt.

Cum ergo ex his alijsque pluribus testimonijs
 perspicuum fiat, & indubitanter constet, peccata
 primum Deo, deinde sacerdoti esse cōfitenda, & si ip-
 se defuerit, etiam socio: illud Ioan. Chrysol. superius
 positum non est ita intelligendum, vt liceat alicui, si
 tempus habeat, sacerdoti non confiteri, sed quia suf-
 ficat vbi crimen occultum est, soli Deo per sacerdo-
 tem dicere, & semel. Nec oportet publicari cor-
 ram multis, quod occultum est. Quod notauit, di-
 cens, Non tibi dico vt te prodas in publicum. Si-
 cut enim publica noxa publico eget remedio, ita &
 occulta secreta confessione, & occulta satisfactio-
 ne purgatur. Nec necesse est, vt quod sacerdoti
 semel confessi sumus, iterum confiteamur, sed lin-
 gua cordis, non carnis, apud verum iudicem id iugi-
 ter confiteri debemus. Vnde idem Ioannes ait, Nunc
 autem si recorderis peccatorum tuorum, & frequen-
 ter ea in conspectu Dei pronuncies, & pro eis depre-
 ceris, citius illa delebis. Si verò obliuiscaris, tunc eo-
 rum recordaberis nolens, quando publicabuntur, &
 in conspectu omnium amicorum & inimicorum, san-
 ctorumque angelorum proferentur. Ita etiam illud
 Ambrosij, Lachrymæ lauant delictum, quod voce
 pudor est confiteri ad publicam penitentiam refe-
 rendum est. Ibi enim virtutem lachrymarum & con-
 fessionis ostendens, significare voluit, quòd lachrymæ
 occulte & confessio secreta, sicut quæ fit soli sacerdo-
 ti, lauant delictum quod pudet aliquem publice con-
 fiteri. Quod verò dicit se lachrymas Petri legisse, nō
 satisfactionem vel confessionem, per hoc non exclu-
 dit illa. Multa enim facta sunt, quæ scripta non sunt:
 & forte nondum facta erat institutio confessionis,
 quæ modò est. Similiter & illud Prosperi, Si sui iudi-
 ces fiant, mutabunt eterna supplicia: & illud, Facilius
 Deum placabunt sibi, qui aut proprijs confessionibus
 crimen produnt, aut nescientibus alijs in se sententiā
 excommunicationis ferunt: ad publicam confessionē
 & satisfactionem referri oportet. Non enim solis sa-
 cerdotibus ius ligandi atque soluendi datum est, si
 cuique suo arbitrio se pœna vel excommunicationis

sententia ligare, & absque sacerdotali iudicio se ip-
 sum Deo vel altari reconciliare licet: quod ecclesia-
 stica institutioni & consuetudini penitus repugnat.
 Potius ergo, si publicè peccasti, publicè confitere te-
 reum, & emenda. Si verò occultè deliquisti, etiam
 sic non taceas, nec tamen dico vt publices. Tacitur-
 nitas enim peccati ex superbia nascitur cordis. Id-
 eo enim peccatum suum quis celat, ne reputetur fo-
 ris, qualem se iam diuino conspectui exhibuit: quod
 ex fonte superbiæ nascitur. Species enim superbiæ
 est, se velle iustum videri qui peccator est: atque
 hypocrita conuincitur, qui instar primorum paren-
 tum, vel tergiversatione verborum peccata sua le-
 uigare contendit, vel sicut Cain peccata sua reticen-
 do suppressere querit. Vbi ergo superbia regnat &
 hyprocrisis, humilitas locum non habet. Sine humili-
 tate verò alicui veniam sperare non licet. Vbi est er-
 go taciturnitas confessionis, non est speranda venia
 criminis. Iam certissimè liquet, quàm sit detestabile
 peccati silentium, & econuerso quam sit necessaria
 confessio. Est enim confessio testimonium conscientie
 Deum timentis. Qui enim timet iudicium Dei, pecca-
 tum non erubescit confiteri. Perfectus timor soluit
 omnem pudorem: confessio peccati pudorem habet,
 & ipsa erubescencia est grauis pœna. Ideoque iube-
 mur confiteri peccata, vt erubescentiam patiamur
 pro pœna: nam hoc ipsum pars est diuini iudicij. Si
 ergo queritur, an confessio sit necessaria, cum in con-
 tritione iam deletum sit peccatum: dicimus quia que-
 dam punitio peccati est, sicut satisfactio operis. Per
 confessionem etiam intelligit sacerdos, qualiter de-
 beat iudicare de crimine. Per eam quoque peccator
 fit humilior & cautiōr.

Hesychius
super Leui.
& alleg. de
pœ. dist. 1. c.
Quis aliqñ.
para. 1. r. 2. a
cismis. f
Gene. 4. f

Ioan. Chr in
opere 7. perf.
circa illud
Mat. 3. Ba
pizabatur
ab eo, confi.

DISTINCTIO XVII.

UPERIVS determinauit Ma-
 gister de partibus penitentię
 in spiritali cōiunctim & ab-
 solute. Hic determinat de il-
 lis diuisim, & comparatiuè.
 Et diuidiuit in partes tres.

Cōtinuatio.

Diuisio.

Primo inquit vtrum ad
 remissionem peccati sufficiat contritio, vel
 præexigatur confessio.
 Secundo vtrum sufficiat cōfiteri soli Deo.
 ibi. (Iam secundę quæstionis.)
 Tertio an valeat confessio facta layco. ibi.
 (Nunc priusquam.) Prima in duas.
 Primo ponit duplicem opinionem.
 Secundo docet eligere veriolem. ibi. (Quid
 ergo super his.) Illa pars quæ ibi incipit. (Iam
 secundę quæstionis.) Diuiditur in duas.
 Primo ponit quorundā opinionem falsam.
 Secundo opinionem veram. ibi. (Sed q̄ sa-
 cerdotibus.) Illa pars quæ ibi incipit. (Nunc
 priusquam.) Diuiditur in duas partes.
 Primo ponit triplicem quæstionis determi-
 nationem, quæ est vtrum sufficiat confiteri
 layco.
 Secundo autoritatis quæ videtur dicere,
 quòd

quod non oportet confiteri sacerdotibus determinationem ibi. (Cum igitur.) Et ista in duas. Primo dicit quod confessio sacerdotibus est facienda.

Secundo ad quid est necessaria ibi. (Si autem queritur.)

CIRCA hanc distinctionem querendum est de quatuor principaliter.

Primo de contritione.

Secundo de necessitate confitendi.

Tertio de circumstantibus confessionem.

Quarto de iustificatione impij.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum queruntur nouem.

Primo quid est contritio.

Secundo vtrum attritio possit fieri contritio.

Tertio vtrum attritionem facietis quod in se est, necessarium sit fieri contritionem.

Quarto vtrum ordine naturae sit prior contritio, quam peccati remissio.

Quinto vtrum pro quantocunque magno peccato sufficiat quantumcunque parua contritio.

Sexto vtrum in quantacunque parua contritione sit maior dolor, quam maximus dolor pro amissione cuiuscunque rei temporalis.

Septimo vtrum contritio sit causa efficiens remissionis peccati.

Octauo vtrum possit esse nimis magnus dolor in contritione.

Nono vtrum idem motus contritionis possit intendi & remitti.

QVAESTIO I.

Vtrum sit dolor voluntarie assumptus pro peccatis cum proposito confitendi & satisfaciendi.

VIDETVR quod non: Quia contritio est actus virtutis: passio non est actus virtutis, sed materia: cum ergo dolor sit passio, contritio non est dolor.

Item contritio a Deo datur: ergo non voluntarie assumitur.

Item voluntas non est impossibile: nullus enim impossibilia eligit, sed peccatum factum non fuisse factum, est impossibile: ergo nullus vult peccatum factum, non fuisse factum: sed dolor non est de factioe rei, quam homo non vult factam non esse: ergo contritio non est dolor de peccatis.

Item aliquando in articulo mortis aliquis conteritur sine memoria confitendi.

Item ante institutionem confessionis erat contritio: ergo propositum confitendi non est de ratione contritionis.

Item Ibi. 2. lib. de summo bono ca. 12. dicit, quod compunctio cordis est humilitas mentis cum lachrymis exorians de recordatione peccati, & timore iudicij. Sed humilitas non est dolor: ergo male dicitur ibi, quod contritio sit dolor.

CONCLUSIO.

Pendatur definitionis istius singula particula, & ipsas contritionem sacramenti partem concinne notificare comperiemus.

RESPONDEO, quod sicut in materialibus durum dicitur, quod non cedit tactui, & secundum philosophum. 4. methe. Frangi dicitur quod diuiditur in partes magnas, & comminui, vel ceteri quod redigitur in partes paruas: ita per quandam similitudinem in spiritualibus dicitur cor hominis durum quamdiu diuina inspiratio se tangenti non cedit, sed obuiat persistendo in affectu peccati: frangi vero dicitur quando a peccato recedere incipit quamuis nondum plene ad Deum conuersum sit. Ceteri vero quando in eo totaliter destruitur affectus peccati, quod est plene resilire a peccato: hoc autem resilio quidam dolor est non passio appetitus sensitui, sed secundum, quod dolor accipitur pro displicentia voluntatis. Et sic patet solutio ad primum, & quia hoc displicentia quae est genus contritionis est meritoria, & nullum bonum est meritorium, nisi sit voluntarium: ideo additur hoc quod est voluntarie assumptum tanquam differentia determinans displicentiam ad genus moris, & quia voluntaria displicentia esset mala sit esset de bono: ideo dicitur pro peccatis. Et per hoc illa displicentia determinatur ad bonum moris, & quia praedicta definitio datur de contritione non ut est actus virtutis tantum, sed prout est pars sacramenti: ideo subiungitur cum proposito confitendi, & satisfaciendi.

AD PRIMUM solutum est.

Ad secundum dicendum, quod etsi contritio quantum ad suam formam, quae est charitas sit a Deo tantum, tamen essentia actus non tantum est a Deo, sed etiam cum hoc a libero arbitrio.

Ad tertium dicendum, quod sicut dicit Philosophus 3. ethi. c. 5. quamuis electio non sit impossibile, voluntas tamen potest esse respectu impossibile veluti immortalitatis: quamuis enim electio sit actus voluntatis, voluntas tamen etiam alium habet actum.

Ad quartum dicendum, quod quando in articulo mortis homo vere conteritur implicite habet propositum confitendi, quia si sibi ad memoriam reduceretur confiteri vellet, si posset.

Ad quintum dicendum, quod quamuis ante institutionem confessionis esset contritio in quantum est actus virtutis, non tamen in quantum est pars sacramenti.

Ad vltimum dicendum, quod in hoc differt definitio Isidori a praedicta, quia prima diffinit contritionem quantum ad esse: haec autem est contritionis definitio quantum ad bene esse, in qua describitur per comparisonem ad terminum a quo: cui dicitur compunctio, scilicet contra delectationem, quae fuit in conuersione: & per comparisonem ad terminum ad quem, cum dicitur humi-

Responsio.

T. com. 44.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad sextum.

humilitas mentis contra inobedientiam, quae fuit in auersione, & quo ad effectum, cum dicitur cum lachrymis, & quo ad duplex motuum quorum vnum est offensae consideratio quae intelligitur in peccati recordatione. Alterum timor poenae qui intelligitur in timore iudicij.

QVAESTIO II.

Vtrum attritio possit fieri contritio.

VIDETVR, quod non: secundum philosophum. 8. phy. A diuersis motoribus non est vnus motus. Sed attritio oritur ex timore poenae, contritio ex consideratione diuinae offensae: ergo motus attritionis non potest fieri motus contritionis. Item impossibile est eundem actum in numero elici a gratia, & sine gratia. Sed attritio elicitur a voluntate, sine gratia: contritio vero a gratia: ergo attritio non potest fieri contritio.

Item intensior est contritio, quam attritio, quia est a fortiori motore, sed idem actus voluntatis in numero non potest intendi, quia secundum Aug. 83. q. quaestione 32. Eadem rem non potest alius alio plus intelligere: ergo a simili, nec plus velle, nec nolle: ergo attritio non potest fieri contritio.

Item ille actus qui statim transit non potest primo esse informis, & post hoc formatus: sed actus voluntatis statim transit, quia est in instanti. Vnde secundum philosophum 10. ethi. cap. 4. Delectatio in instanti est: cum ergo attritio sit actus informis, & contritio actus formatus, attritio non potest fieri contritio.

CONTRA, vnus, & idem motus exterior qui primo est in formis postea potest formari: ergo a simili idem motus interior: ergo attritio formari, & sic fieri contritio.

Item attritio non opponitur gratiae, sed disponitur ad eam: ergo per aduentum gratiae non tollitur, sed perficitur: attritio autem cum perficitur per gratiam fit contritio.

CONCLUSIO.

Vtique, cum habitus informis quo quis exit in actum attritionis formari possit.

RESPONDEO, quod contritio dupliciter potest accipi. Vno modo pro actu poenitentiae elicit a virtute poenitentiae charitate formata. Alio modo pro formato actu poenitentiae elicit, non mediante aliquo habitu poenitentiae, vel a poenitentia informi quam postea charitate formatur, illo actu adhuc durante.

Primo modo loquendo de contritione, attritio non potest fieri contritio: quia idem actus in numero elici non potest a poenitentia informi, & post hoc elici a poenitentia formata: quia voluntas mouens, ut informis, & post hoc mouens, ut formata vicem tenet duorum motorum a quibus non potest esse idem motus in numero, ut concluderebat primum argumentum ad primam partem.

Praeterea actus elicitus a poenitentia formata est eodem ordine naturae posterior: actus au-

tem elicitus a poenitentia informi est ordine temporis, vel naturae priusquam poenitentia illa sit formata.

Secundo modo loquendo de contritione attritio fieri potest contritio: quia quamuis motus voluntatis sit simpliciter, & in instanti, & quantum ad suum esse, potest tamen tam diu manere idem in numero quousque poenitentia a qua elicitus est a charitate formatur, per cuius formationem actus ille efficitur contritio, quamuis elicitus fuerit a poenitentia existente informi.

AD PRIMUM, & secundum in oppositum patet solutio ex iam dictis.

Ad tertium dicendum, quod contritio primo modo dicta est intensior, quam attritio: quia ut arguebatur elicitur a fortiori motore, sed non oportet, quod ita sit de contritione, secundo modo dicta: quia contritio, & attritio eliciuntur a motore aequalis virtutis: non enim eliciuntur duabus vicibus, sed vna, ille tamen actus per sui formationem intenditur. Vnde illud quod dicebatur in arguendo eundem actum voluntatis in numero non posse intendi falsum est, ut ostensum est lib. 2. distin. 35. in illa quaestione, vtrum in eodem malo voluntatis actu secundum numerum possit esse intensio, & remissio, & ibi exponitur illa auctoritas Augusti. nunc allegata.

Ad quartum dicendum, quod actus voluntatis quamuis sit in instanti secundum suum esse, tamen non statim transit: sed aliquandiu potest manere, ut dictum fuit in quaestione. Non enim est de genere successiuorum per se quantum ad suum esse, sed permanentium, alioquin suum esse non esset in instanti: quomodo autem voluntas de non volente aliquid, potest fieri volens aliud in tempore, & tamen ipse actus volendi erit in instanti, declaratum est lib. 2. distin. 35. in illa quaestione, vtrum malus actus voluntatis sit successiva motio.

QVAESTIO III.

Vtrum attritionem facientis quod in se est, necessarium sit fieri contritionem.

VIDETVR, quod sic: sicut declaratum fuit lib. 3. Christus meruit nobis de condigno primam gratiam, sed si non meruisset illam non contritis, non meruisset nobis primam gratiam, quia contritio eam includit: ergo meruit de condigno primam gratiam attritis facientibus, quod in se est, ex necessitate ergo iustitiae datur eis a Deo gratia, sed attritio formata per gratiam contritio est.

Item secunda Thimo. 2. Deus seipsum negare non potest, sed si ex toto corde reuertentem ad se non reciperet ad gratiam, negaret se misericordem esse, in quo includeretur negatio sui: ergo omnem attritionem facientis, quod in se est, Deus de necessitate facit contritionem eam formando per gratiam.

Rich. sup 3. Sent.

CON-

Ad primum & secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. distin. 16. ar. 1. q. 1. D. Thom. 4. sent. dist. 17. q. 2. ar. 1. q. 1. Scot. lib. 4. dist. 16. q. 1. Alex. p. 4. q. 17. m. 1. Secundo. Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. distin. 17. ar. 2. q. 3. D. Tho. vbi sup q. 3. Scot. vbi supra. Alex. vbi supra m. 5 ar. 1. sic 4. Secundo.

Tertio.

Quarto.

In oppositum.

Secundo.

Responsio. Contritio dupliciter potest accipi.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra.

Secundo.

In opposi-
tum.

CONTRA, secundum Anselm. i. libr. Cur Deus homo 19. ca. Deus nulli quicquā debet, sed si facienti, quod in se est Deus de necessitate faceret attritionem contritionem, tali Deus deberet gratiam: ergo attritionem facientis quod in se est, non est necessarium fieri contritionem.

Secundo.

Item luto quantumcunque bene disposito non est necessarium imprimi formam a figulo. Sed sicut dicitur Isaia 64. Et nunc domine pater noster es tu, nos vero lutum, & fictor noster: ergo quantumcunque bene dispositū non est necessarium a Deo formari per gratiam.

CONCLUSIO.

Licet attritionem fieri contritionem possibile dixerimus, necessarium tamen dicere non valeamus.

Responsio.

RESPONDEO, quod attritionem fieri contritionem, secundum, quod accipitur pro actu penitentiae elicitō a virtute penitentiae charitate formata non est necessarium: sed impossibile sicut videri potest ex quaestione praecedenti. Si autem accipiat contritio pro actu penitentiae elicitō a penitentia informi, quae postea charitate formatur, illo actu adhuc durante sic, quamvis attritionem sit possibile fieri contritionem, non tamen est necessarium: possibile enim est, quod attritio facientis quod in se est, prius ordine naturae desinat esse, quam Deus tali gratiam infundat: quia quandoque eam infundit ipsi voluntati conuersae ad aliquem alium bonum actum, qui non est attritio nisi forte implicite: sed facienti, quod in se est: necessarium est aliquo modo dari a Deo gratiam gratum facientem, non necessitate coactionis, nec necessitate immutabilitatis absolute: sed necessitate immutabilitatis ex praesuppositione ordinationis suae, qua immutabiliter, & liberaliter ordinavit se daturum gratiam omni penitenti quod in se est facienti.

Ad primū,
& secundū.

AD PRIMVM, & secundum dicendum, quod non plus concludunt, nisi quod penitenti facienti, quod in se est Deus dat gratiam de necessitate immutabilitatis non absolute: sed ex praesuppositione ordinationis suae.

Ad aliam
partem.

Dubitorem
aliquem ali-
cui triplici-
ter consideri.

AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod aliquem alij esse debitorem in hoc potest esse triplici de causa. Aut quia aliquid sibi commissum est, quare tenetur debitor. Aut quia deliquit contra alium. Aut quia aliud alij promissit. Primo modo Deus nulli debitor est: nec etiam secundo modo, sed tertio modo: quia promissit ex mera liberalitate sua se daturum gratiam penitentibus facientibus, quod in se est. Vnde Manasses in sua oratione 2. Paral. vii. Tu domine secundum bonitatem tuam promissisti penitentiam remissionis peccatorum, & glo. super illud verbum: quia rectum est verbum Domini, dicit, quod ex promisso non ex commissio Deus est nobis debitor.

Ad secundum dicendum, quod procedit de necessitate coactionis, vel de necessitate immutabilitatis absolute.

QVAESTIO IIII.

Utrum ordine naturae prior sit contritio, quam peccati remissio.

RESPONDEO, quod sic. Anima suscipit gratiam mediante actu penitendi, iuxta illud Sap. i. dissimulas peccata hominum propter penitentiam: ergo prius ordine naturae attingit gratia actu, quam anima: cum ergo actus penitentiae gratia formatus sit contritio, & non remittatur peccatum quousque; anima formatur gratia, prius ordine naturae est contritio, quam peccati remissio.

Arg. 1.
D. Bon. lib.
4. dist. 17.
ar. 2. q. 2.
D. Tho. 1. 2.
q. 113. ar. 8.
Scot. lib. 8.
dist. 14. q. 2.
Alex. 2. p. 4.
q. 17. m. 4.
ar. 7.

Secundo.

Item prius ordine naturae est contritio, quam remissio venialis peccati: ergo a simili, prior est ordine naturae, quam remissio mortalis peccati.

Tertio.

Item actum penitendi fieri contritionem non est aliud, quam habitum penitentiae charitate formari. Sed formatio virtutum ordine naturae praecedit remissionem peccati, quia per charitatem remittunt peccata, iuxta illud 1. Pe. 4. Charitas operit multitudinem peccatorum: ergo prior est ordine naturae contritio, quam peccati remissio.

In opposi-
tum.

CONTRA, contritio est actus penitentiae elicitus a virtute penitentiae charitate formata: ergo posterior est ordine naturae, quam formatio virtutis penitentiae. Sed formatio virtutum, aut est peccatorum remissio, aut eam includit: ergo contritio ordine naturae est posterior peccatorum remissione.

Secundo.

Item prius ordine naturae formatur anima per gratiam, quam actus penitendi: quia actus non est natus gratiae esse subiectum. Sed in formatione animae per gratiam est remissio peccatorum: ergo formatio actus penitendi est posterior, quam peccatorum remissio.

Tertio.

Item si ordine naturae contritio praecederet peccatorum remissionem, penitens non tantum mereretur remissionem peccatorum de congruo, sed etiam de condigno, quia voluntarius actus charitate formatus est de condigno meritorius: sed peccator non potest mereri de condigno remissionem peccati, quia de condigno mereri non potest primam gratiam per quam remittitur peccatum: ergo contritio non est prior ordine naturae remissione peccati.

CONCLUSIO.

Contritionem natura peccati remissionem praecedere autumandum est, cum anima peccatum detestando ad gratiam se disponat.

Responsio.

RESPONDEO, quod contritio scilicet est actus penitendi elicitus a virtute penitentiae charitate formata, posterior est ordine naturae quam remissio mortalis

talis peccati, sicut bene ostendit primum argumentum ad partem secundam. Si autem accipiat contritio pro actu penitendi elicitō a penitentia informi postea charitate formata, illo actu adhuc durante, tunc quidam dicunt, quod quamvis esse illius actus qui est materia in contritione ordine naturae, vel temporis, aliquando prior sit remissione peccati: tamen in quantum formatus est, contritio est ordine naturae posterior, quam remissio peccati, quamvis enim infusione gratiae sint effectus peccati remissio, & actus penitendi formatus: tamen immediatior effectus eius est remissio peccati quam formatus actus penitendi, ita quod formatio actus penitendi dependet ex gratiae infusione, & peccati remissione.

Alij dicunt, quod ipse actus penitendi elicitus a penitentia informi, qui postea formatur, non est posterior ordine naturae, quam peccati remissio etiam in quantum formatus est. i. in quantum est contritio: quia dicunt, quod formatio actus penitendi non est realiter differens ab infusione gratiae, sed tantum secundum rationem: quia actum penitendi esse formatum nihil aliud est, quam ipsum esse actum formati subiecti, Deus enim acceptat actum propter subiectum: ipsa ergo infusio gratiae ipsi subiecto, & est formatio subiecti, & actus penitendi non causans in actu penitendi formationem aliam necessariam ad rationem contritionis, quia quamvis per infusionem gratiae qualificetur actus penitendi praexistens aliqua similitudine gratiae, quae similitudo potest aliquo modo dici illius actus forma, non tamen habet principaliter per eam rationem contritionis, sed per hoc, quod anima quae est eius causa, & subiectum formata est: ipsa tamen infusio gratiae, in quantum est formatio subiecti, differt a seipsa secundum rationem, in quantum est formatio actus, ita quod est prius secundum rationem intelligendi est formatio subiecti, quam actus. Vnde si remissio peccati est realiter differens ab infusione gratiae, formatio actus penitendi immediatior est infusioni gratiae, quam remissio peccati: ad quod sequitur, quod sit ordine naturae prior, quam remissio peccati. Si autem realiter idem est gratiae infusio, & peccati in quantum ad offensam remissio, praedicti actus formatio non est prior ordine naturae, sed posterior: non dico ordine naturae, quia talis ordo prioritatis, & posterioritatis non est, nisi inter realiter diuersa, sed secundum rationem intelligendi: quia secundum rationem intelligendi prior est infusio gratiae sub ratione qua est remotio inimicitiae, quam sub ratione qua est restitutio amicitiae: sed sub prima ratione est remotio cuiuslibet culpe: sub secunda, vel sub vtraque est praedicti actus penitendi formatio.

Ad primū,
paris affir-
matione.

QUI vult tenere primam opinionem potest dicere ad primum argumentum, quod anima

non suscipit gratiam mediante actu penitendi tanquam dispositionem gratiae susceptiuam, secundum quem modum corpus suscipit colorem mediante superficie: alioquin cessante illo actu non remaneret gratia in anima, sed tanquam dispositione de congruo gratiae meritoria, sicut dicimus, quod homo coronatur mediante suo labore, quando per strenuitatem laboris assumitur ad regiam maiestatem.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia veniale peccatum simul stat cum gratia, non autem mortale: & ideo motus contritionis cuius essentia actus elicitus a virtute formata potest esse causa remissionis peccati venialis, non sic autem potest esse causa remissionis peccati mortalis, quamvis remissionis eius possit esse causa dispositiuam, contritio secundo modo dicta ratione essentiae actus, quia ratione eius procedit ordine naturae peccati mortalis remissionem.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum: quod maior falsa est, formatio enim actus elicitus ab habitu alia est a formatione habitus, & eam ordine naturae praesupponens, ut dicunt, tenentes opinionem primam.

Ad primū
paris ne-
gatione.

QUI vult tenere opinionem secundam potest dicere, quod primum argumentum factum contra eam non procedit nisi de actu penitendi elicitō a virtute penitentiae charitate formata.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, quod maior est falsa, ordo enim naturae non est nisi inter ea quae realiter differunt: formatio autem animae per gratiam, & formatio actus realiter idem sunt, secundum rationem differentes. Vnde inter illa non est prioritas, nec posterioritas, nisi secundum rationem.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod quamvis homo mereri non possit primam gratiam de condigno, tamen per actum informatum gratia, & praecedentem ordine naturae remissionem peccati, mereri potest, remissionem peccati, quam obtinet in eodem instanti, quo actus penitendi gratia formatur, quamvis formatio illius actus ordine naturae sit prior, si realiter differunt gratiae infusio, & peccati remissio.

QVAESTIO V.

Utrum pro quantumcunque magno peccato sufficiat quantumcunque parua contritio.

RESPONDEO, quod non: Aug. 21. de ciui. ca. 26. dicit, quod in amissione rerum necesse est, ut tantum vrat dolor quam tum haerent amor. Sed summum bonum, quod per mortale peccatum amittitur maxime est diligendum: ergo vbi, quod pro quolibet mortali peccato maxima requiratur contritio.

D. Bon. lib.
4. dist. 5.
arti 4. q. 2.
D. Tho. 4.
sens. dist. 6.
q. 2. ar. 5.
q. 3.
Alex. 2. p. 4.
q. 17. m. 2.
ar. 1.

Secundo.

Item Anselm. in libr. Cur Deus homo, versus finem dicit, non fieri remissionem peccati nisi debito reddito, quod debet pro peccato scilicet maiori reddere. Rich. super 4. Sent. Q. 2. gui-

gnitudinem peccati; sed hoc non esset verum, si pro quocunque peccato magno sufficeret quancunque parua contritio, quia tunc non esset necessaria maior emenda pro vno, quam pro alio.

Tertia.

Item homo sensibiliter dolet pro amissione boni temporalis: ergo multo fortius tenetur sensibiliter dolere pro amissione boni spiritualis, quod per peccatum mortale amittitur, sed quantumcunque parua contritio non habet dolorem sensibilem: ergo non sufficit pro aliquo mortali peccato.

505.

In oppositum.

Secundum.

CONTRA, Psal. 50. Cor contritum, & humiliatum Deus non despiciet.

Item extra de regulis iuris. ca. 1. Omnis res per quascunque causas nascitur per eandem dissolvitur, sed per quantumcunque paruum vel le deliberatum, & absolutum potest homo incurrere peccatum mortale: ergo per quantumcunque paruum motum voluntatis deliberatum in detestando peccatum potest homini remitti quocunque peccatum mortale.

CONCLUSIO.

Cum contritio actum dicat gratia informatum, quantumcunque parua contritionem pro quanto, cumque magno peccato sufficere liquet.

Responsio.

RESPONDEO, quod cum contritio dicat actum penitendi charitate formatum, & quantumcunque modica charitas sufficiat ad remissionem quantumcunque, & quorumcunque peccatorum mortalium, quantumcunque parua contritio sufficit pro quocunque magno peccato: Non sic autem dicendum est de attritione, cum enim recogitantur peccata in speciali, necessaria est maior attritio de maiori peccato, quam de minori: & quamuis in penitendo de omnibus simul non sit necessaria maior displicentia simul in actu, de vno, quam de alio, necessaria tamen est in habitu: vnde pro quocunque magno peccato quantumcunque parua attritio non formatur gratia de lege communi, per quam gratia fieret attritio, contritio si formaretur.

Ad primam.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est de displicentia, quae est in voluntate cuius quantitas pro displicentia amissionis rei amate debet proportionari quantitati amoris: talis autem displicentia saluatur in quantumcunque parua contritione.

Ad secundam.

Ad secundum dicendum, quod quantumcunque parua contritio concludit magnitudinem displicentiae proportionatam magnitudini peccati, non sic autem quantumcunque parua attritio: quia attritio cuius magnitudo non proportionatur eo modo quo possibile est magnitudini adhaesionis, quae fuit in peccando, non fit contritio de lege communi.

Ad tertium dicendum, quod magnitudo doloris in contritione dupliciter potest intelligi, scilicet, vel in voluntate, vel in sensualitate. Primo modo dolor est displicentia peccati, quae si sit informis est attritio, si formata, sic est contritio: sed non formatur de lege communi, nisi sit maxima in comparatione aliorum dolorum, quia quanto aliquid magis debet placere, tanto eius oppositum debet ei magis displicere. Summum autem bonum a quo separatur homo per peccatum mortale, magis debet placere, quam omnia alia bona: & ideo maior debet esse displicentia de quocunque mortali peccato, quam de quocunque alio malo: maior tamen debet esse de vno peccato, quam de alio. Secundo modo dolor est quaedam passio sensualitatis causata ex displicentia peccati, & hunc dolorem non oportet esse maximum, nec maiorem multis doloribus causatis ex amissione aliquarum rerum temporalium non multum magnarum, quia vires inferiores magis mouentur de lege communi ex apprehensione suorum obiectorum, quam ex redundantia virium superiorum, vnde talis dolor non semper est in potestate hominis, & ideo non requiritur ad contritionis necessitatem, sed ad eius perfectionem.

Ad tertium: Doloris magnitudo in contritione considerari potest dupliciter.

AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod nunquam est cor contritum de lege communi, nisi magnitudo motus deliberatiue voluntatis respondeat magnitudo adhaesionis quae fuit in peccato.

Ad primam: partis affectu.

Ad secundum dicendum, quod illa regula, vt ibi dicitur in gl. instantiam habet in aliquibus casibus, vnde non credo, quod sit vniuersaliter vera, nisi quando natiuitas rei, & dissolutio aequaliter subsunt potestati illarum causarum: non sic autem est in proposito, quia liberum arbitrium per se sufficit ad efficiendum, sed non ad proficiendum, immo necessarium est adiutorium habere Dei.

Ad secundam: dum.

Ex dictis patet solutio ad sextam quaestionem.

QVAESTIO VII.

Utrum contritio sit causa efficiens remissionis peccati.

RESPONDEO, quod sic: in habentibus se per ordinem, qui potest efficere maius potest efficere minus: sed remissio peccati est actus penitentiae formatus, se habens per ordinem, & est actus formatus nobilior, quam peccati remissio, quae destructio mali est propter positionem boni: ergo qui potest facere actum penitendi formatum, potest facere remissionem peccati: sed voluntas charitate formata potest elicere actum penitendi, qui est contritio: ergo mediante actu illo, efficit remissionem peccati.

Arg. 13. D. Tho. 22. sup. q. 1. Alex. p. 4. q. 17. m. 4. art. 5.

Item

Item in peccatore non existente in actu peccati, peccatum non est aliud, quam carentia satisfactionis, seu reconciliationis debitae pro actu peccati, sed voluntas per actum contritionis est causa efficiens remissionis illius carentiae: quia per contritionem est causa efficiens satisfactionis debitae, & factio satisfactionis est destructio carentiae eius: ergo voluntas per actum contritionis est causa efficiens remissionis peccati.

In oppositum.

Secundo.

CONTRA, glo. super illud Matth. 9. Dimittuntur tibi peccata: dicit quod solus Deus peccata dimittere nouit, sed contritio non est Deus, sed creatura: ergo peccatum effectiue non remittit.

Item remittere peccatum quantum ad offensam non tantum est remouere a peccatore deformitatem propter quam Deo displicebat, sed etiam ipsam Dei displicentiam remouere: quia anima quae ante peccati remissionem Deo displicebat: post eius remissionem Deo non displicet: sed nulla creatura potest esse causa efficiens remotionis diuinae displicentiae, sicut nulla creatura potest esse causa efficiens diuinae placentiae, seu acceptationis: quia placentia diuina est actus voluntatis Dei, qui est realiter idem quod ipse: ergo cum contritio sit creatura, non potest esse causa efficiens remissionis peccati.

CONCLUSIO.

Quia solus Deus peccati maculam remittit effectiue, contritio prout sacramenti penitentiae pars est, causa dispositiua dumtaxat dici potest.

Responsio.

RESPONDEO, quod contritio potest accipi, vel prout est pars sacramenti penitentiae, vel prout est actus penitentiae, qui est virtus: quomodo autem contritio, in quantum est pars sacramenti penitentiae, se habeat ad remissionem peccati inferius declarabitur, cum quaeretur de potestate, & vsu clauium. Si autem accipiatur in quantum est actus penitentiae, qui est virtus, sic dico, quod anima per contritionem non est causa efficiens remissionis mortalis peccati: mortalia enim peccata remitti non possunt, nisi per gratiae gratum facientis infusionem, & ideo nulla res potest esse causa efficiens remissionis quae non potest esse causa efficiens infusionis gratiae gratum facientis: anima autem per contritionem non potest esse causa efficiens infusionis gratiae gratum facientis: quia infusio gratiae est per creationem, & anima creare non potest: motus etiam contritionis praesupponit ordine naturae infusionem gratiae: anima ergo per contritionem non potest esse causa efficiens remissionis peccati mortalis: sed sicut solus Deus est causa efficiens infusionis gratiae, ita ipse

solus Deus est causa efficiens remissionis mortalis peccati: anima tamen per contritionem meretur de condigno mortalis peccati remissionem, si aliquis motus contritionis eam ordine naturae praecedat, vt multi probabiliter dicunt: si autem nullus poenitentiae motus formatus ordine naturae praecedat remissionem mortalis peccati, tamen anima per motum attritionis de congruo meretur remissionem mortalis peccati.

Aliter autem, vt volunt aliqui, dicendum est de remissione peccati venialis per contritionem, quam dictum est de remissione mortalis, anima enim per contritionem est sub Deo causa efficiens remissionis venialis peccati, quod dupliciter declarant: sicut enim mortale peccatum remittitur quantum ad offensam per gratiae infusionem, ita peccatum veniale remittitur per contritionis motum; sed si esset possibile, quod anima esset causa efficiens infusionis gratiae, ipsa mediante infusione gratiae posset esse causa efficiens remissionis mortalis peccati: cum ergo anima charitate formata sit causa efficiens motus contritionis, quia ipsum elicit: videtur, quod anima charitate formata, mediante motu contritionis, sit causa efficiens remissionis venialis peccati.

Præterea in peccatore non existente in actu venialis peccati, peccatum veniale nihil aliud est, quam carentia satisfactionis debitae pro actu venialis peccati, in quantum peccatum veniale est aliqua dispositio ad diuinam offensam, seu obliquatio a diuina amicitia: destructio autem carentiae debitae satisfactionis, est satisfactio positio, vel est per satisfactio positionem: illa autem satisfactio est motus contritionis, vel per ipsum motum causata: cum ergo anima charitate formata sit motus contritionis efficiens causa, vt superius dictum est, videtur, quod mediante motu contritionis effectiue destruat veniale peccatum: sed quia hoc non potest facere, nisi in virtute habitus charitatis, cuius solus Deus est efficiens causa, ideo anima charitate formata peccatum veniale effectiue non remittit, nisi in speciali virtute Dei: ita quod Deus est illius remissionis principalior, & nihilominus immediatior efficiens causa. Alijs autem videtur dicendum, quod quamuis anima charitate formata mereatur per contritionem remissionem venialis peccati, tamen illius remissionis non debet dici efficiens causa, saltem loquendo de causa per se, quia motus contritionis non est causa efficiens remissionis venialis peccati per hoc solum, quod contritio immediatè elicitur a voluntate charitate formata, sed etiam, & principalius per hoc, quod illa contritio est ipse Dei immediatus effectus.

Rich. sup. 3. Sent. Q 3 AD

Ad primū. AD PRIMVM dicendum, quod quamuis anima charitate formata possit esse efficiens causa illius actus qui formatus est, non tamen potest esse causa efficiens charitatis, per quam formatur: actus autem ille ratione essentialis actus non est nobilior remissione peccati, sed est quædam congrua dispositio ad eam: sed ratione charitatis qua formatur dicitur ea nobilior.

rem secundam. Ad secundum dicendum, quod anima per contritionem non est causa efficiens satisfactionis, seu reconciliationis debitæ, pro mortali peccato, in quantum mortale peccatum est offensa contra Deum, sed sic solus Deus est illius satisfactionis, seu reconciliationis efficiens causa per gratiæ infusionem.

Ad secundam. Alterius partis. Ad secundum argumentum, ad secundam partem potest dici, quod remouere diuinam displicitiam non est remouere aliquem actum diuinæ voluntatis, sed remouere defectum animæ: propter quem Deo displicebat, quo defectu remoto anima quæ ante displicebat Deo sibi non displicet, non per aliquam mutationem factam in diuina voluntate, sed per mutationem factam ex parte animæ.

Q V A E S T I O VIII.

Vtrum possit esse nimis magnus dolor in contritione.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 16. ar. 2. q. 2. Alex p. 4. q. 7. m. 2. ar. 1. **RESPONDEO**, quod non: quia dolor contritionis ex charitativo Dei amore procedit: sed anima non potest Deum nimis charitative diligere: ergo nec potest de eius offensa nimis dolere.

Secundo. D. Tho. 4. sent. dist. 17. q. 1. arti. 3. q. 2. Item de penitentia distinctio. 3. parum post principium, si apostolus dicitur de penitente, quod semper doleat, & non sit satis, quod doleat.

In oppositum. **CONTRA**, apostolus ad Rom. 12. dicit, quod exhibeatis corpora vestra hostiam viuam, sed tantus posset esse contritionis dolor, quod interficeret penitentem: ergo talis dolor nimis esset, & irrationabilis videretur.

CONCLUSIO.

Dolor in contritione quo ad displicitiam voluntatis rationalis nimis esse nequam potest, quo ad corporis vero afflictionem, & appetitus sensitui passionum, aut vix, aut nunquam est nimis.

Responso. Duplex dolor in actu penitentiæ est obnoxius. **RESPONDEO**, quod in actu penitentiæ duplex est dolor, vnus essentialis penitentiæ, & hoc est in voluntate rationali. Est enim quædam voluntatis displicitiam qua sibi displicet

peccatum in quantum est transgressio legis diuinæ, & quia hæc displicitiam directe causatur ex charitativa Dei dilectione, quæ nimis intendi non potest, ideo hæc displicitiam non potest esse nimis magna.

Est alius dolor non essentialis penitentiæ, & hic duplex. Vnus in corpore. quo homo corpus suum affligit pro peccatis suis, & hoc dolor bene posset esse nimis magnus: quia cum tali temperamento debet homo affligere corpus suum, vt non interimat subiecti naturam. Vnde apostolus ad Rom. 12. Rationabile obsequium vestrum.

Est alius dolor interior, qui est passio appetitus, & hic duplex. Quandoque enim causatur talis dolor ex consideratione amissionis cuiusdam honestatis, seu gloriæ accidentalis per peccatum, sicut est dolor quandoque in mulieribus ex hoc, quod amiserunt sui corporis integritatem, & talis dolor posset etiam esse nimis magnus.

Quandoque causatur directe per quandam redundantiam ex displicitiam voluntatis qua sibi displicet peccatum in quantum est diuine legis transgressio: & sic adhuc dicunt quidam, quod dolor posset esse nimis magnus, quia penitentia virtus moralis est, & actus virtutis moralis corrumpi potest per superabundantiam, & defectum.

Alijs videtur, quod hic dolor non possit esse nimis magnus, quia si non posset esse excessus in causa, non potest esse excessus in effectu: huius autem doloris causa est supradicta displicitiam peccati de qua concessum est, quod non potest esse nimis magna, vnde si penitens ex vehementissimo Dei amore, tam vehementer doleret de suo peccato, quod ex hoc causaretur in appetitu sensitivo tam vehemens dolor, quod corrumpere harmoniam corporis necessariam ad vitam, non esset excessus in genere moris, nec perfectioni penitentiæ derogans, sed concordans, nisi forte hominis voluntas directè, & ex intentione ferretur ad procurandum talem passionem ad hoc, vt ipse moreretur: & sic credo, quod intelligunt illi qui dicunt, quod in dolore, qui est in appetitu sensitivo potest esse excessus.

Argumenta prima. ARGUMENTA ad partem primam procedunt de dolore in voluntate rationali qui est displicitiam voluntatis, qua sibi displicet peccatum in quantum est transgressio legis diuinæ.

Ad aliam partem. ARGUMENTVM ad partem secundam procedit de dolore qui est afflictio corporis, vel de illo qui est passio appetitus sensitui.

Q V A E -

Q V A E S T I O IX.

Vtrum idem motus contritionis in numero possit intendi, & remitti.

QUIA huius quæstionis solutio expressè haberi potest ex quibusdam dictis libro secundo distin. 3. in illa quæstione, vtrum in eodem actu voluntatis secundum numerum possit esse intentio, & remissio: ideo hic de pertractatione huius quæstionis supersedeo.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur nouem.

Primo vtrum homines de necessitate teneantur confiteri peccata sua sacerdoti.

Secundo vtrum ad hoc teneantur ex iure diuino.

Tertio vtrum teneantur ad hoc ex iure naturæ.

Quarto vtrum ad hoc omnes teneantur.

Quinto vtrum sacerdote absente, teneatur penitens ei confiteri per scriptum.

Sexto vtrum confitens alicui sacerdoti omnia peccata sua de quibus est memor, si diu post acceptam absolutionem recordetur alicuius mortalis peccati, quod ante suam confessionem commiserat, teneatur tentione necessitatis illud peccatum confiteri illi eidem sacerdoti.

Septimo vtrum possit dispensari cum aliquo vt non teneatur confiteri.

Octauo vtrum confessione legitime facta proprio sacerdoti respectu eorumdem peccatorum in numero necessarium sit iterari.

Nono vtrum proprius sacerdos possit de iure punire illum, qui non confitetur semel in anno.

Q V A E S T I O I.

Vtrum homines de necessitate teneantur confiteri peccata sua sacerdoti.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 17. p. 3. arti. 1. q. 1. **RESPONDEO**, quod non. Nullus enim tenetur manifestare inhonestam corporis sui: ergo multo minus manifestare tenetur inhonestam animæ suæ.

Secundo. Alex. p. 4. q. 19. m. 1. ar. 1. D. Tho. ubi sup. q. 3. ar. 3. q. 1. Item de penitentia distin. prima prope principium. Et recitat magister in littera ca. 3. Lachrymæ lauant delictum, quod voce pudor est confiteri: ergo confessio non est necessaria ad remissionem peccati, & si sic irrationabile esset, quod homines tenerentur confiteri.

Tertio. Scot. lib. 4. dist. 17. q. v. nica. Item si esset necessarium homines confiteri sacerdoti: hoc non videretur esse nisi ad taxandum emendam peccati: sed homo sufficienter potest taxare emendam pro peccato suo, vel aliquis discretus non sacerdos: ergo videtur, quod non est necessarium homines confiteri sacerdoti.

In oppositum. **CONTRA**, Boetius libro primo de consolida. non multum longe ante medium. Si opera medicantis expectas, oportet, vt vulnus detegas.

Item contra iustitiam est, quod reus sit iudex in causa sua: ergo oportet, quod peccator cum sit reus habeat alium hominem iudicem, sed iudex non debet iudicare de ignotis: ergo necessarium est, quod peccator manifestet iudici suam causam.

CONCLUSIO.

Christi præceptum, apostolica promulgatio, ecclesiæque sanctio sacramentalem confessionem necessario sacerdoti faciendam asstruunt.

Responso. **RESPONDEO**, quod omnes de necessitate tenentur confiteri peccata sua sacerdoti: quia Christus hoc præcepit implicitè in figura, cum dixit leproso mundato: Vade ostende te sacerdotibus, Matth. 8. & etiam sine figura, in hoc, quod non tantum potestatem iudicandi in foro exteriori dedit discipulis accipiendam ab alijs mediante Petro, cui eam promisit ante passionem, cum sibi dixit illud quod scriptum est Matth. 16. Tibi dabo clauas, &c. & dedit post resurrectionem cum dixit ei. Pasce &c. Io. 21. sed etiam dedit potestatem iudicandi in foro conscientiæ non tantum apostolis quorum sunt Episcopi successores, sed etiam alijs discipulis, quorum sunt successores inferiores sacerdotes, & illam potestatem omnibus immediate dedit per seipsum, cum post resurrectionem dixit eis. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt Ioan. 20. Quibus autem datur potestas iudicandi de aliqua causa, implicitè datur eis potestas cognoscendi de illa: nullus enim potest esse bonus iudex de his, quæ ignorat, sacerdos autem cognoscere non potest sufficienter forefacta conscientiæ peccatoris, nisi peccator ei conscientiam suam per confessionem aperiat.

Sed forte dices, quod ex dictis non sequitur, quod peccator teneatur de necessitate confiteri sacerdoti, sed quod si confitetur sacerdos potest ipsum iudicare de confessis. Sed hæc euasio friuola est, nullus enim est index meus pro quo non teneor facere nisi quantum volo: cum ergo Christus sacerdotes constituerit iudices aliorum in foro conscientiæ, tenentur peccatores de necessitate salutis confiteri peccata sua sacerdoti, & ideo bene dicit Sap. Prou. 28. cap. quod qui abscondit scelera sua non dirigitur.

Auctoritas etiam apostolica hoc præceptum promulgauit. Vnde Ia. in canonica sua 5. c. postquam dixit. Infirmatur quod ex vobis inducat presbyteros ecclesiæ, &c. & cito post subiungit. Confitemini alterutrū peccata vestra, & orate Rich. super 4. Sent. Q 4 pro

pro inuicem, vt saluemini, in quo patet, quod intellexit confessionem esse faciendam sacerdotibus, & eam esse necessariam ad salutem, & per hoc, quod dixit, vt saluemini, quod non tantum referendum est ad hoc, quod dixit, orate pro inuicem: sed etiam ad hoc, quod dixit confitemini.

Quomodo autem orare sit necessarium ad salutem, potest videri ex his, quae dicta sunt superius de oratione. dist. 15.

Præceptum etiam de confitendo sacerdoti, ecclesia circumstantiauit, quantum ad illum cui confitendum est, & quantum ad tempus confitendi, & quantum ad modum, extra de poeni. & remis. Omnis vtriusq; sexus, vbi sic dicitur. Omnis vtriusq; sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenit, omnia sua peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio suo sacerdoti, & iniunctam sibi poenitentiam pro viribus studeat adimplere.

Ex prædictis patet per contritionem mortale peccatum non remitti sine confessione in re, vel in proposito, explicitè, vel implicitè, & sic debet intelligi illud, quod dicitur de poenit. dist. 1. c. Si cui. §. ex his, nullus ante confessionem oris, & satisfactionem operis peccati abolet culpam.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod inhonesta corporis expedit quandoque manifestare medico ad curationem, & hac intentionem manifestanda sunt etiam inhonesta animæ sacerdoti tanquam medico animæ.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod secundum quod dicit Magister in littera huius dist. cap. vlti. illud verbum ad publicam poenitentiam referendum est, ibi enim virtutes lachrymarū, & confessionis ostendens significare voluit, quod lachrymę occultę, & secreta confessio, sicut, quæ fit soli sacerdoti lauant delictū, quod pudor est publicè confiteri. Et quod post hoc dicit se lachrymas Petri legisse non confessionē, vel satisfactionem, per hoc non excludit illa, multa enim facta sunt, quæ scripta non sunt. Vel fortè nondum facta erat institutio confessionis, quæ modo est.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod ille qui nimis est familiaris vni parti iudex esse non debet in illa causa, extra de officio, & potestate iudi. deleg. Insinuante: quia sicut dicit glo. ibidem. Familiaritatis affectio veritatem impedire solet, homo autē nimis est familiaris carni suæ, & ideo non est rationale, quod sit iudex in illa causa in qua agendum est de punitione carnis suę, quamuis illa punitione sit ad animæ curationē.

Præterea confessio non solum ordinatur ad taxationem emendæ, immo ad aliquam relaxationem gratiæ, & quia nullus habet clauēs in foro poenitentia, nisi sacerdos, ideo non est necessarium confiteri non sacerdoti, etiam cum haberi non potest sacerdos. Vnde illud verbū

Magistri in littera c. 5. Si defuerit sacerdos proximo, vel socio facienda est confessio, exponendum est de congruitate, non de necessitate.

Ex dictis in corpore quæstionis patet solutio expressè ad quæstionem secundam.

Q V A E S T I O III.

Utrum homines teneantur confiteri peccata sua sacerdoti ex iure naturæ.

VIDETUR, quod sic: glo. super illud Gene. 3. Adā vbi es? dicit, quod verba sunt increpantis, & ad confessionem mouentis, vel cogentis secundum aliam litteram non ignorantis; ergo in lege naturæ tenebantur homines ad confessionem; quod non esset verum, si non esset de iure naturali.

Item vt habetur decretorū dist. 1. circa principium. Ius naturale est, quod in lege, & Euangelio continetur: sed ex lege diuina tenentur homines peccata sua confiteri sacerdoti, vt declaratum est in quæstione præcedenti: dicitur etiā Leuit. 16. quod sacerdos debeat confiteri omnes iniquitates filiorum Israel, quod non poterat facere, nisi eas sciret, nec scire poterat, nisi per eorum confessionem: ergo ad confitendum peccata sacerdoti tenentur homines de iure naturæ.

Itē confessio non tantū est pars sacramenti, sed actus virtutis: actus autem virtutum moralium sunt de iure naturæ: ergo confiteri peccata sacerdoti est de iure naturæ.

CONTRA, Hugo. 1. lib. de sacra. parte. 9. c. 2. dicit, quod sacramentum est ex institutione significans: sed quod est ex institutione, non est de iure naturæ: ergo sacramentum non est de iure naturæ. Sed confessio est pars sacramenti poenitentia: ergo non est de iure naturæ.

C O N C L V S I O.

Ad vocalem, & sacramentalem confessionem, quæ fit coram sacerdote Dei vicario ex iure naturæ non tenemur, sed diuino.

RESPONDEO, duplex est confessio, scilicet mentalis, quæ fit soli Deo, & hoc est de iure naturæ: quædam vocalis, quæ fit sacerdoti, & hoc non est de iure naturæ: quia nihil est de iure naturæ, nisi illa prima principia agibilia quorum veritas vltro offert se naturali cognitioni practici intellectus, vel ea, quæ ex eis per modum conclusionum immediatè, vel mediatè sequuntur, & quia ex illis principijs sequitur per modum conclusionis, quod homo Deo laudis confessionem exhibeat tam corde, quā ore, & confessionem peccatorum mentalè per eorum recognitionem, & detestationē in corde, ideo tales confessiones sunt de iure naturæ: sed confiteri peccata sacerdoti non est de primis principijs agibilibus, quorum veritas vltro se offert naturali cognitioni, nec sequitur ex primis principijs iuris naturalis per modū conclusionis, nec immediatè, nec mediatè, & ideo concedendum est talem confessionem

Primum. D. Bon. lib. 4. dist. 17. p. 2. art. 1. q. 1. D. Tho. vbi supra. q. 2. Scot. vbi supra. Alex. p. 4. q. 18. m. 2. ar. 3. Secundum.

Tertium.

In oppositum.

Responsio. Confessio mentalis, & vocalis.

non esse de iure naturæ.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illa glo. loquitur de confessione faciendā Deo.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod lex diuina non tantum continet legem naturæ: sed superaddit, vt superius habitum est lib. 3. dist. 37. q. 1. & ideo non sequitur quod si aliquid sit de lege diuina, quod sit de lege naturæ.

Quod etiam dicebatur in argumento de confessione, quæ fiebat in lege veteri, sciendum, quod illa erat generalis, & indistincta, ad quā tenebantur aliquo modo, scilicet per determinationem sacri ficiorum, Vnde illa confessio peccatorum filiorum Israel, quam faciebat sacerdos erat in generali tantum.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod & si talis confessio non sit de iure naturæ absolutè, tamen est de iure naturæ ex suppositione diuini præcepti, & ecclesiastici: naturale enim iudicium rationis dicitur debere fieri illud, quod Deus præcipit.

Q V A E S T I O IIII.

Utrum omnes teneamur confiteri peccata sua sacerdoti.

VIDETUR, quod non: Illi non tenentur confiteri, qui non tenentur poenitere: sed habentes sola peccata venialia non tenentur poenitere in hac vita: quia vt superius habitum est remitti possunt post hanc vitam: ergo illi qui non habent nisi peccata venialia non tenentur confiteri.

Item habentes peccata mortalia non tenentur confiteri de venialibus. Sed carentes peccato mortali non tenentur ad confessionē aliquis, quod non tenentur confiteri si habent peccatum mortale, alias peccatum mortale conditionem peccatoris faceret meliorem: ergo illi qui non habent, nisi peccata venialia non tenentur confiteri.

Item, extra. de electione. Innotuit, non habet imperium par in parem: ergo a præceptū de confitendo cum fuerit factum per Papam, non tenentur eius successores.

Item nemo tenetur ad impossibile: sed multi sunt qui non possunt loqui: ergo multi sunt qui non tenentur ad confessionem.

Item nemo tenetur confiteri duobus: ergo cum sacerdos non intelligit linguam peccatoris non tenetur peccator sibi confiteri per interpretationem: quia tunc confiteretur duobus.

Item illa decretalis. Omnis vtriusq; sexus, non obligat ad confessionem, nisi fideles annos discretionis habentes, sed multi sunt, qui ante annos illos peccant: ergo infideles, & plures alij peccatores non tenentur ad confessionem.

Item nullus debet mentiri in confessione: sed possibile est, quod aliquis veniens ad sacerdotem, cui non est confessus anno illo nullum poenitus habeat peccatum: ergo anno illo sibi

Primum. Scot. vbi supra. D. Tho. vbi supra. q. 3. D. Bon. vbi supra. ar. 2. q. 1. Secundum.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

confiteri non tenentur, alias oporteret eum mentiri in confessione.

CONTRA, vt habitum est superius, confiteri sacerdoti est præceptum Dei: sed ad præceptum Dei omnes tenentur.

Item confiteri sacerdoti præceptum est apostolice sedis: sed sicut dicitur decretorum dist. 19. Sic omnes apostolice sedis sanctiones accipiendæ sunt tanquam ipsius diuina voce Petri firmatę: ergo idem, vt prius.

C O N C L V S I O.

Confessio vt ab ecclesia præcepta, quod fiat semel in anno non ligat, nisi fideles, prout vero est Dei præceptum, cui singuli parere debent, tam fideles, quam infideles.

RESPONDEO, quod regulariter omnes tam fideles, quā infideles tenentur ad faciendum confessionem sacerdoti Christiano, in quantum istud præceptum, est præceptū Dei qui plenitudinem potestatis habet vniuersaliter super omnes, & præceptū vniuersaliter dedit: si autem non esset præceptum, nisi ab ecclesia, ad eius obseruationem non tenentur illi qui sacramentum baptismi nunquam susceperunt, quia vt superius ostensum est dist. 7. 1. q. ar. 2. Vicario Christi non fuit concessa directè potestas super illos, qui sacramentum baptismi non susceperunt, quod est ianua qua intratur in ecclesiam militantem, & quia diuinum præceptum, cum sit rationalissimū non obligat ad aliquid irrationabile, ideo ad obseruationem huius præcepti non tenentur homines quando habent de non confitendo rationabilem causam, & legitimam excusationem, sicut sunt illi, qui non habent copiam sacerdotis, non enim dicendum, vt quidam dicunt, quod tales de necessitate teneantur laicis confiteri, cum non sit præceptum confiteri, nisi sacerdoti.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis homo non teneatur poenitere de venialibus, eo quod simul stare possunt, cū gratia, & post hanc vitam remitti, quapropter non separant, nec a regno ecclesię militantis, nec triumphantis, & ideo per se non indigent de necessitate officio clauium quo aperiat regnum, tamen per accidens homo tenetur de illis poenitere, & confiteri sicut declaratum est superius, di. præcedenti in illa quæstione. Vtrū necessaria sit poenitentia de venialibus, vbi dictum est, quod propter obseruationem statuti ecclesiastici homo tenetur venialia confiteri, si nullum habet mortale ad confitendum.

Aliqui dicunt, quod talis non tenetur ad dicendum sacerdoti aliquod peccatum in speciali: sed tantum ad dicendum, quod non credit se habere, nisi venialia tantum.

Ad secundum dicendum, quod quamuis habens mortale peccatum, non teneatur de necessitate venialia confiteri, ex hoc non sequitur, quod per peccatum mortale sua conditio efficiatur melior: quia multo peius est habere mortale,

In oppositum.

Secundum.

Responsio.

Ad primū.

Ad secundum.

mortale, & non teneri venialia confiteri, quā teneri cōfiteri venialia, & nō habere mortale.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod quamuis vnus Papa non habeat imperium in successorem, tamen Deus habet imperium super eos qui implicitē praecepit confessionem esse faciendam sacerdoti, vt visum est. Et ratione huius Papa tenetur ad obseruationem huius praecepti de necessitate: ad obseruandum autem ipsum secundum circumstantiationē ordinatam a concilio generali tenetur de congruitate. 25. q. 1. Confidimus, & infra. ea. q. Iustitiā, vbi dicitur sic: Iustitiā ad actionis ordo suadet, vt qui a successoribus desiderat mandata sua seruari praedecessoris sui proculdubio voluntatem, & statuta custodiat.

Ad quartum.

Ad quartum dicendum, quod ille qui non potest loqui debet confiteri signo, vel nutu eo modo quo potest. 26. q. 6. Qui recedunt. Illi autem qui loqui potest, & habet sacerdotem praesentem non sufficit confessio per scripturam facta, quia quamuis sit ad manifestandum peccatum: tamen quia est pars sacramenti requiritur determinatus manifestandi modus. s. per actum quo praecipue manifestari consuevit hominis conscientia, & hic est actus loquendi. Vnde magister in litera cap. 4. dicit, quod Dominus docuit corporali praesentia peccata cōfitenda, non per scriptum manifestanda, nec etiam per nuncium secundum Magistrum ibidem, vt qui per se peccauit, per se erubescat.

Ad quintum.

Ad quintum dicendum, quod in illo casu interpretes, & sacerdotes pro vna persona computantur. Tamen videtur aliquibus, quod peccator in illo casu confiteri non teneatur, nisi in quantum posset sacerdoti ostendere per signa: cōfiteri enim per interpretem nullo iure, nec positiuo, nec diuino est cōstitutum, & cum cōfiteri sit multum difficile, non videtur tutum plus arctare cōfessionē, quā arctetur per ius diuinum, vel positiuum: vt enim dicitur Proverb. penult. qui vehementer, emungit elicit sanguinem.

Ad sextum.

Ad sextum dicendum, quod decretalis secundum glo. ibidem per annos discretionis tepus intelligit quo homo est doli capax: quia tunc potest peccare, quod magis acceleratur in vno, quā in alio, quod autem in argumentum tangebatur de infidelibus solutum est.

Ad vltimum dicendum, quod tali sufficeret dicere se nullum commisisse peccatum, quod sciat, postquam legitime confessus est. Vel potest dici, quod talis non teneretur confiteri, quia carere longo tempore omni peccato tam veniali, quā mortali non potest homini conuenire, nisi ex priuilegio speciali, & statuta non se extendant, nisi ad ea, quae eueniunt de lege communi. 19. q. 2. Duā. §. lex. vbi dicitur, quod qui lege priuata ducitur, nulla ratio exigit, vt a lege publica constringatur. Et simile habetur extra de regularibus. Licet.

QV AESTIO V.

Vtrum sacerdote absente teneatur penitens ei confiteri per scriptum.

VIDETVR, quod sic: Qui obligatur ad faciendum aliquid, si non potest totum complere, tamen tenetur facere, quod potest: sed homines obligantur ad confitendum peccata sua sacerdoti: ergo si aliquando hoc perfecte complere non possunt tenentur facere de hoc, quod possunt: ergo si non habent praesentiam sacerdotis, cui peccata sua possint manifestare per verbum, si possunt scribere tenentur ea sibi manifestare per scriptum.

CONTRA, sicut necessarium est confiteri verbo, vel nutu si ad sit facultas, ita necessarium est cōfiteri sacerdoti si haberi potest: sed si sacerdos haberi non possit, necessarium nō est confiteri non sacerdoti, dicit enim Magister huius dist. c. 3. non dico vt confitearis peccata tua conseruo tuo: ergo a simili non tenentur ea homo manifestare sacerdoti scripto, quamuis non possit verbo.

CONCLUSIO.

Penitentem necessario non teneri sacerdoti absenti peccata sua scripto, vel nuncio confiteri rationes plurimae suadent.

RESPONDEO, quod sacerdote absente non teneretur penitens tentione necessitatis ei confiteri per scriptum, quia ad hoc non obligatur homo de iure naturae: quia vt superius habitum est, cōfiteri peccata sua sacerdoti nō est praecipuum legis naturae, quamuis autē obliget homo ad hoc si habet sacerdotem praesentem ex iure diuino, & positiuo, non tamen inuenio praecipuum a iure diuino, vel positiuo, vt per scriptum ea teneatur manifestare sacerdoti, cum ipsum nō potest habere praesentem, & hoc est rationale: sacramentum enim penitentiae non est in iudicio publico, sed secreto, in quo iudicio sacerdos tenetur penitentem diligenter examinare peccati, & peccatoris circumstantias inquirendo, vt prudenter intelligat quale ei debeat praebere consilium, & cuiusmodi remedium adhibere diuersis experimentis vtendo ad sanandum aegrotum, extra de poe. & re. Omnis vtriusque; sexus. Si autem penitens teneretur tentione necessitatis confiteri, per scriptum sua peccata sacerdoti absenti immineret periculum, ne aut esset defectus in praedicta examinatione, aut de peccatorum penitentis reuelatione: litterae enim facilliter possunt periri, aut per nuncium malitiose aperiri, aut per nuncij ignorantiam tradi illi cui non mittuntur, qui eas aperiret, aut sacerdos si est malitiosus posset pādere cōfessionis verbum, & contra penitentem per manum suā probare talia probatione probabili absque hoc quod in hominis iudicio posset deprehendi: & haec vltima ratio etiam concludit, quod sacerdoti praesenti penitens, qui nec verbo, nec

Arg. 1. D. Tho. 4. sent. dist. 17. q. 3. ar. 4. q. 3. Alex. p. 4. q. 18. m. 4. ar. 5.

In oppositum.

Responsio.

nutu posset confiteri non teneretur tentione necessitatis confiteri per scriptum. Vnde si hoc faceret non est necessitatis, sed supererogationis.

Ad argum.

AD ARGUMENTVM in oppositum dicendum, quod frequenter contingere potest, quod obligatus ad faciendum aliquid per vnu modum, non tenetur illud facere si modum illum obseruare non potest. Vnde index, quamuis teneatur exequi iuste, quod iustum est, iuxta illud Deutero. 16. Iuste, quod iustum est, exequeris, non tamen tenetur exequi illud iustum si exequi iusto modo non potest. Similiter dico, quod quamuis homo teneatur confiteri verbo, vel nutu, non tamen tenetur de necessitate confiteri, quando confiteri non potest alio quo praedictorum modorum.

Scot. vbi supra. D. Tho. vbi supra. q. 2. Ale. vbi supra.

QV AESTIO VI.

Vtrum confitens alicui sacerdoti omnia peccata sua de quibus est memor, si diu post acceptam absolutionem recordetur alicuius mortalis peccati, quod ante suam confessionem commiserat, teneatur tentione necessitatis illud peccatum confiteri illi eidem sacerdoti.

CONCLUSIO.

Confitens si inter examinandum debitam ac sibi possibilem adhibuit diligentiam, peccatum illud eidem sacerdoti non tenetur necessario confiteri, alij vero vti que.

1. Opinio.

AD ISTAM quaestionem forte dicerent quidā, quod sic: quia forte eis videretur, quod sicut peccatum est diuidere confessionē scienter, ita aliquo modo peccatum est confessionem diuisam ignoranter nolle reunire post ignorantiae remotionem.

Praeterea ea, quae pertinent ad eundem forum videntur debere pertractari per eundem iudicem, sub quo est iudicium inchoatum, nisi sit legitima causa excipiendi contra iudicem illum, & commode possit haberi: sed confiteri peccatum oblitum pertinet ad idem forum in quo confessa sunt alia peccata, quod patet per hoc, quod si aliquis impetrauerit priuilegiū, quod semel posuit facere vni sacerdoti, quem elegerit suam confessionem generalem, si post suam confessionem factam recolat de aliquo quod tunc tradiderat obliuioni, potest de illo eidem sacerdoti confiteri, & ab eodem absolui. Vnde posset eis videri, quod peccatum tempore confessionis oblitum, & postea cognitū est ad eundem sacerdotem referendum.

2. Docto.

Mihi autem distinguendum videtur, quod aut tempore confessionis penitens adhibuit debitam diligentiam prout de lege communi humana permittit fragilitas, vt memoriam habeat omnium peccatorum suorum mortalium, aut fuit ignorans ignorantia affectata, vel crafra: si secundo modo credo, quod recta ratio exigit, vt illud idem peccatum cōfiteatur eidem sacerdoti, si illum commode potest inuenire,

& non sit ab illo sacerdote interdicta postea absoluendi potestas, aut praedictum peccatum & omnia alia peccata mortalia priori sacerdoti confessa prout potest recollere confiteatur alteri sacerdoti: si primo modo non credo, quod priori sacerdoti teneatur tentione necessitatis illud peccatum confiteri, tenetur tamen illud peccatum confiteri alii sacerdoti: quamuis enim de isto fuerit absolutus, quantum ad iudicium ecclesiae triumphantis, & militantis: quia sacerdos absolvere potest de confessis, & de praedicto modo oblitis, tamen quia absolutio de oblitis debet intelligi sub hac conditione, vt scilicet, quādo reducta fuerint ad memoriam dicantur illi sacerdoti in confessione, qui ab illis potest absolvere, tenetur illud confiteri post eius remotam obliuionem.

QV AESTIO VII.

Vtrum possit dispensari cum aliquo, vt non teneatur confiteri.

VIDETVR, quod sic: dispensatio est quaedam iuris interpretatio in leuiorem partem. Sed Papa interpretari potest verba Euangelij. 2. q. 4. Praesul. ergo non obstante, quod confiteri sacerdoti sit praecipuum Euangelicum, Papa potest in illo dispensare.

Arg. 1. D. Tho. 4. sent. dist. 17. q. 3. ar. 1. q. 5.

Item tantam potestatem habet quicumque Papa, quantam habuit B. Petrus: sed B. Petro dictum est, quodcumque solueris super terram &c. Matth. 16. Ergo qui absolutus est a praecipuo confessionis per Papam a Deo absolutus est.

Secundo.

Item lex non obligat ante sui promulgationem: sed lex de confitendo sacerdoti promulgata fuit per apostolos, vt superius dictū est: cū ergo Papa possit dispensare contra canones apostolorum. 82. dist. Presbyter: videtur, quod Papa possit dispensare in praecipuo de confitendo sacerdoti.

Tertio.

Item sicut praecipua noui testamenti sunt a Deo, ita praecipua veteris, sed praecipuum est in veteri testamento decimas soluere, in quo tamen praecipuo Papa dispensare potest: extra de decimis. Ex parte tua, id est, & cap. seq. ergo similiter non obstante, quod praecipuum de confitendo sacerdoti sit praecipuum noui testamenti Papa in illo dispensare potest.

Quarto.

Item. 13. dist. in principio, contra ius naturae potest dispensari causa maioris mali vitandi: sed omne ius naturae ius diuinum est, quamuis non omne, quod est de iure diuino sit de iure naturae: ergo in omni praecipuo diuino Papa potest dispensare causa maioris mali vitandi.

Quinto.

CONTRA, Papa contra Euangelium dispensare non potest. 35. q. 1. Sunt quidam. Sed confiteri sacerdoti est praecipuum Euangelicum, vt superius ostensum est: ergo Papa in illo praecipuo dispensare non potest.

In oppositum.

Item aut homo potest obseruare illud praecipuum, aut non: si non, dispensari nō indiget: si sic, rationale est, quod seruet: sed contra ratio-

Secundo.

rationem non est fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio secundum Bern. lib. 3. de consideratione. c. 14. ergo Papa in præcepto de cōfitendo sacerdoti dispensare non potest: quia ut ibi dicitur: Papa positus est dispensator in ædificationem, non in destructionem.

CONCLUSIO.

Pontifex super confessionis tempore dispensare equidem potest, super substantia verò ut quisquam scilicet nunquam confiteri teneatur, neuiquā potest.

Responsio.

RESPONDEO, cōfiteri sacerdoti est de iure diuino, ut superius ostensum est. Sed obseruationis eius circumstantiatio est de iure purè positio. Cum ergo Papa sit subditus iuri diuino, & sit supra omne ius purè positiuū, dispensare non potest cum aliquo quin teneatur cōfiteri sacerdoti. Sed quod non teneatur cōfiteri eo modo quo determinatum est a concilio generali, in hoc Papa dispensare potest, quia illa circumstantiatio est de iure purè positio.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod dispensatio non est iuris interpretatio: sed aliqua eius relaxatio, seu rigoris eius temperatio ex aliqua rationabili causa.

Ad secundum.

AD SECUNDUM dicendum, quod per illud verbum, non fuit permessa Petro potestas ius contra diuinum, vel naturæ. Sed super omne ius purè positiuū. Et ego concedo, quod Papa potest nouum ius constituere, & ius purè positiuū mutare, renouare, & reuocare sicut sibi placet, quamuis hoc non deceat ipsum facere sine rationabili causa: quia sicut dicit Bern. lib. 3. de cons. c. 1. Indecens est Papæ voluntate pro lege vti.

Ad tertium.

AD TERTIUM dicendum, quod quamuis lex non obliget ante sui promulgationem, tamen robur suum principaliter habet instituyente, quamuis autem contra statuta apostolorum possit Papa dispensare, non tamen contra statutum diuinum.

Ad quartum.

Decimas dupliciter sumere potest.

AD QUARTUM dicendum, quod dare decimas aliquo modo est de iure naturæ, in quantum. f. per decimam intelligitur aliqua portio necessaria ad sustentationem ministrorū Dei: in quantum etiam accipitur determinatè pro parte decima fuit de iure diuino; quantum ad populum Israel. Sed quantum ad alios habentes possessiones temporales est de iure positio, exceptis his cum quibus dispensatum est tacitè, vel expressè: primo modo accipiendo decimas Papa dispensare non potest, quin homines teneantur dare decimas, quia non potest dispensare contra ius naturæ: secundo autem modo dispensare potest, quia etiam decimæ sunt bona ecclesiæ, quorum Papa est principalis dispensator, potest illis de quibus ratio exigit, vt. f. religiosis, & pauperibus dare decimam, quam alias tenerentur soluere.

Ad quintum.

AD QUINTUM dicendum, quod hoc non est assentiendum Gratiano. Vnde, & in hoc Gl. ip-

sum reprehendit ibidem.

Ad secundum ad partem secundam, quia quamuis concedi possit gratia conclusionis, tamen non cogit: quia quamuis aliquis possit obseruare præceptum, tanta tamen posset esse difficultas, & periculum in obseruando ratione aliorum accidentium, quæ possunt superuenire, quod ibi esset conueniens ratio dispensandi.

QVAESTIO VIII.

Vtrum confessionem factam proprio sacerdoti respectu eorundem peccatorum in numero, necessarium sit iterare.

VIDETUR, quod sic: de penitentia dist. 6. c. 1. Et Magister distinctione præsentis. c. 5. Qui vult cōfiteri peccata, ut inueniat gratiā, quærat sacerdotem scientem ligare, & soluere: Sed quandoq; proprius sacerdos nescit ligare, & soluere: ergo peccata talia sacerdoti confessio oportet iterum alij sacerdoti cōfiteri.

Item quandoq; accidit, quod confessione facta, proprius sacerdos videt aliquod peccatum de quo non potest penitentem soluere: sed ipsum ad superiorem remittit: ergo in hoc casu idem peccatum in numero iterum cōfiteri tenetur.

Item medicus non tantum debet scire infirmitatem: sed ea, quæ infirmitatem aggrauant. Sed peccata præterita, quamuis remissa aggrauant frequentia: ergo ille, qui reciduat in peccatum mortale tenetur iterum cōfiteri peccata præterita.

Item contingere potest, quod penitens tradat obliuioni penitentiam sibi iniunctam ante eius expletionem: cum ergo teneatur satisfacere de peccato ad arbitrium sacerdotis, & sacerdos sibi taxare penitentiam iuste non potest, nisi sciat culpam, videtur, quod in hoc casu teneatur homo eadem peccata in numero iterum cōfiteri.

Item per opera facta in mortali peccato non fit satisfactio: sed confessio est pars satisfactio nis, de peni. dist. 1. Si. n. §. hoc idem, & Magister præsentis dist. ca. 4. Ergo confessio facta in mortali peccato, est de eisdem peccatis in numero iterum facienda.

Item confessio diminuta non impetrat gratiam, quando. f. peccator cœlat vni, quod dicit alij, de penitentiā dist. 5. c. 1. ergo videtur, quod peccata sic confessio iterum sint de necessitate cōfiterenda.

CONTRA, Magister in præsentis dist. c. 6. & habetur de penitentia. dist. 1. mensuram §. non ita. Non est necesse, vt quæ semel sacerdoti confessi fuerimus denuo cōfiteamur.

Item non est necessarium iterare medicinā si non iteratur morbus. Sed idem peccatum in numero iterari non potest: ergo de eisdem peccatis

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. di. 17. p. 2. dub. 8. & p. 3. dub. 4. Scot. vbi supra.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

In oppositum.

Secundo.

catis in numero non est necessarium iterare confessionem.

CONCLUSIO.

Ritè, ac legitime confessus non tenetur peccata iterum confiteri, quæ alias est confessus.

Responsio.

RESPONDEO, quod verè penitens, & confessus, & ritè a proprio sacerdote absolutus, vel ab eo qui potest, quicumq; sit ille, & penitentiam sibi iniunctam in memoriam retinens, non tenetur de necessitate eadem peccata in numero iterum cōfiteri, tamen sicut dicit Magister in littera, in hac dist. c. 4. & est de peni. dist. 1. Mensuram. §. quem penitet, quanto pluribus, quis cōfiteatur in spe veniæ turpitudinem criminis, tanto facilius consequetur gratiam remissionis, non enim rationale est, vt pro eadem causa necessarium sit hominem bis iudicari in eodem.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod sacerdos qui nescit ligare, nec soluere, eo quod fortè est idiota, vel totaliter ignorans non ritè absoluit, & ille qui scit talem esse illum sacerdotem, & alium quærere negligit, verè penitens non est. Vnde post verba allegata subiungit Magister in littera, & etiā decretum sic. Ne cum negligens circa se extiterit negligatur ab illo qui eum misericorditer monet, & petit ne ambo in foueam cadant, quam stultus euitare noluit. Vnde concedo, quod tali sacerdoti scienter confessus, discretio sacerdoti eadem peccata in numero cōfiteri tenetur.

Ad secundum.

AD SECUNDUM dicendum, quod in isto casu penitens idem peccatum in numero cōfiteri tenetur superiori, a quo potest absolui. Alia autem a quibus potest absolui a proprio sacerdote, superiori iterare non tenetur de necessitate, si omnia integrè dicit proprio sacerdoti: in isto casu absolutio proprii sacerdotis, & superioris vnā complent sufficientem absolutionem, præcedere debet tamen absolutio superioris.

Ad tertium.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut non oportet medicum corporalem scire omnia, quæ aggrauant infirmitatem, nisi illa, quæ ita notabiliter aggrauant, quod possent obistere curationi, & sic non est necessarium ad salutem omnia intimare sacerdoti in cōfessione, quæ peccatum aggrauant: sed solum illa, quæ aggrauant notabiliter, quæ possent curationi obistere. Sic autem aggrauant peccata præterita prius confessio, & remissio, in casu tamen in quo notabilis, & periculosa grauitas peccati exprimi non posset, nisi dicendo aliquod prius confessum, & remissum illud peccatum teneretur penitens iterum dicere sacerdoti.

Ad quartum.

Quartum argumentum bene concludit.

Ad quintum.

AD QUINTUM dicendum, quod quamuis confessio facta in peccato mortali scienter, non valet ad remediū, nisi dispositiuè, tamen ad hoc valet, quod talis non est præcepti transgressor, essentiam enim actuum præceptorum non sem-

per tenemur explere ex charitate ad vitandū demeritum, quamuis sine charitate actus non mereatur primum. Vnde talis non tenetur de necessitate eadem peccata in numero iterum cōfiteri sacerdoti. Aliqui autem dicunt contrarium, dicentes etiam, quod talis mortaliter peccat: quia quantum in se est, facit irreuerentiam sacramento, quod non videtur esse sine sacramento contemptu.

Sed contra. extra de peni. & re. Quod quidam dicitur de illis, qui veniunt ad confessionem, & non penitent, quod eorum confessio est admittenda, & crebris, & salubribus monitis est penitentia indicenda, absoluedi tamē non sunt. Vnde si absolutionem non recipiant non contemnitur sacramentum, nec a confessore, nec a confesso. Si autem confitens in mortali peccato attritus est de peccato suo, ita vt probabiliter possit præsumere se esse dispositum, non peccat absolutionem recipiendo, imo frequenter in virtute clauium per susceptionem absolutionis formatur sua attritio.

Ad sextum dicendum, quod ille scienter didit confessionem non est verè penitens, nec verè cōfiteatur, & ideo talis illa eadem peccata mortalia in numero tenetur vni sacerdoti iterum cōfiteri.

QVAESTIO IX.

Vtrum sacerdos proprius possit de iure punire illum qui non cōfiteatur semel in anno.

Arg. 1. Scot. vbi supra. ar. 3.

CONCLUSIO.

Et quidem, sicut Ecclesia præcipit.

AD ISTAM quæstionem nihil aliud respondeo, nisi illud, quod dicitur extra de peni. & re. Omnis vtriusq; sexus, vbi dicitur. Omnis vtriusq; sexus, postquam ad annos discretionis peruenerit omnia sua solus peccata saltem semel in anno fideliter cōfiteatur proprio sacerdoti, & iniunctam sibi penitentiam pro viribus studeat adimplere, suscipiens reuerenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinentium, alioquin viuens ab ingressu ecclesiæ arceatur, & moriens ecclesiastica careat sepultura.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de tertio principali. Et circa hoc quærentur nouem.

Primo vtrum penitens teneatur cōfiteri proprio sacerdoti.

Secundo vtrum illi qui cōfitentur alicui habenti potestatem Episcopi teneantur illo eodem anno cōfiteri suo presbytero parochiali.

Tertio quæritur vtrum confessi non sacerdoti, quem parochialis sacerdos posuit loco eius credens eum sacerdotem esse, teneantur illa

illa eadem peccata iterum confiteri, postquam confiterit illum cui confessi fuerunt sacerdotem non esse.

Quarto utrum homo teneatur confiteri omnia peccata mortalia tam secreta, quam publica.

Quinto utrum teneatur confiteri omnes peccati circumstantias.

Sexto utrum peccator statim teneatur confiteri habita opportunitate sacerdotis.

Septimo quaeritur utrum mulier teneatur confiteri suo presbytero parochiali peccatum quod cum eo commisit.

Octavo utrum confessio sacramentalis possit fieri pluribus sacerdotibus simul.

Nono utrum ille. 16. conditiones, quae a magistris assignantur requirantur ad confessionem, quae his verbis contentae sunt. Sit simplex, humilis, confessio, pura, fidelis. Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda: Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata: Fortis, & accusans, & sit parere parata.

Q V A E S T I O I.

Utrum penitens teneatur confiteri proprio sacerdoti.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 17. p. 3. ar. 1. q. 2. D. Tho. 4. sent. dist. 17. q. 3. ar. 3. q. 4. Scot. ubi supra. Alex. p. 4. q. 19. m. 1. ar. 2. Secundo.

VIDETUR, quod non: Magister dist. praesenti. c. 5. Qui omnino confitetur sacerdoti meliori, quam potest confiteatur: ergo quando penitens potest inuenire meliorem sacerdotem, quam sit suus proprius, non tenetur suo proprio sacerdoti confiteri.

Item Ber. de praepcepto, & dispositione. c. 4. Iniquum proculdubio foret si statuta pro sola charitate contra charitatem tenerentur: sed si penitens non posset confiteri cuicumque sacerdoti cui confitendo utilius prouideret animae suae, praepceptum de confitendo proprio sacerdoti, quod pro charitate institutum est, teneretur contra charitatem, quod irrationabile esset.

Tertio. Item sacerdos proprius est aliquando indifcretus nimis, aliquando sollicitans ad malum confitentem: ergo saltem in isto casu non tenetur penitens confiteri proprio sacerdoti.

Quarto. Item ratione delicti debet homo iudicari ab illo in cuius iurisdictione deliquit, extra de foro compe. Postulasti. & 3. q. 6. ca. vlti. Vbi videtur. Ibi causa agatur, vbi crimen committitur: ergo de peccato, quod quis committit in aliena parochia, non tenetur confiteri proprio sacerdoti.

Quinto. Item Episcopi, Abbates exempti non habent proprios sacerdotes: ergo tales non tenentur confiteri proprio sacerdoti.

Sexto. Item quilibet sacerdos potestatem clauium immediate habet a Christo, cum Christus dixit discipulis illud verbu Io. 20. Accipite spiritum sanctum &c. non tantum dixit Apostolis, sed etiam alijs discipulis: ergo quilibet sacer-

dos quemlibet ligare, & soluere in foro poenitentiae potest.

Item in casu extremae necessitatis quilibet sacerdos potest hominem absolueret 26. q. 6. Si presbyter, & c. seq. Et extra de furtis. Fures: ergo homo non semper tenetur confiteri proprio sacerdoti.

CONTRA, extra de poe. & remis. Omnis vtriusque; sexus, praecipitur confessio proprio sacerdoti faciendae.

Item confessio facta coram non suo iudice non valet in foro contentioso, extra de iudicijs. At si clerici: ergo a simili contritionem non valet in foro poenitentiae.

Item de poenitentia dist. 6. Sacerdos. §. quod autem, nemo alterius parochianum iudicare praesumat.

CONCLUSIO.

Proprio sacerdoti saltem semel in anno tenetur penitens confiteri, dum ille id ab eo requirat, nullamque causam legitimam illum defugiendi habeat.

RESPONDEO, quod sacerdos proprius quadrupliciter potest accipi. Vno modo proprius est sacerdos alicuius habes super ipsum iurisdictionem ordinariam in foro poenitentiae, modo tamen inferiori, & sic est proprius sacerdos ille qui communiter vocatur presbyter parochialis.

Alio modo habens iurisdictionem ordinariam modo principali, & sic Episcopus est proprius sacerdos omnium existentium in suo Episcopatu, vel modo principalissimo, & sic Papa est sacerdos omnium Christianorum.

Tertio modo habens iurisdictionem delegatam ab aliquo istorum, vel a legato Domini Papae.

Quarto modo habens iurisdictionem ex communi concessione, vel permissione iuris, & sic sunt proprii sacerdotes illi quos Episcopi, & Abbates exempti eligunt in confessores, talibus enim permittitur ex iure communi eligere sibi discretum, & prouidum confessorum, extra de poeni. & re. c. ne pro dilatione, sic enim etiam est proprius sacerdos presbyter quicumque illius, quem audit constituti in articulo necessitatis, si proprium sacerdotem aliquo trium praedictorum modorum non potest habere: ut patet per auctoritates ad haec allegatas in arguendo: hoc etiam quarto modo est proprius sacerdos vagabundorum quicumque; presbyter parochialis in cuius parochia voluerint confiteri, quia tales nusquam habent domicilium proprium. ff. ad municipales. l. labeo. Similiter dico de illis qui domicilio relicto nauigant, vel iter faciunt quaerentes quo se conferant. ff. ad municipales. l. eius. ff. §. Si quis domicilio, sic etiam est proprius sacerdos peregrinorum ad sancta loca quicumque; parochialis presbyter cui voluerint confiteri de commissis postquam recesserunt a iurisdictione illius in cuius potestate habet domicilium accipien-

ciendo autem proprium sacerdotem pro sacerdote habente iurisdictionem aliquo praedictorum modorum est faciendae confessio proprio sacerdoti ad hoc, ut homo non transgrediatur praepceptum, & consequatur confessionis effectum: quia sicut in naturalibus ad aliquem effectum requiritur potentia actiua in agente, & materia debita in sciipiente, sic ad effectum ligandi, & soluendi in foro conscientiae requiritur potestas clauium, quae datur sacerdoti in sua ordinatione, & materia debita, idest subditus qui habetur ex iurisdictione aliquo praedictorum modorum. Sed accipiendo proprium sacerdotem primo modo, vel secundo, quamuis sit eis confessio regulariter faciendae, in multis tamen casibus non oportet, ut ostensum est.

Ad primum. AD PRIMUM in oppositum dicendum est, quod illa auctoritas intelligi debet in casu in quo licitum est alicui confessorum eligere.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod iura magis respiciunt utilitatem communitatis, quam vnius personae. Et ideo, quamuis in casu esset melius alicui confessorum posse eligere pro sua voluntate, quam teneri suo ordinario confiteri, tamen non esset utile pro communitate, quod cuiuslibet licitum esset confessorum eligere. In casu autem in quo expedit alicui ordinario debet dispensare si requiratur, quod si noluerit, magis facit subditus utilitatem animae suae propter bonum obedientiae confitendo proprio sacerdoti minus bono, dum tamen sit sufficiens, quam confitendo alij meliori.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod in illo casu debet petere licentiam penitens a proprio sacerdote, vel ab Episcopo, vel a Papa, vel a legato Papae, ut possit alteri confiteri, & in tali casu talis licentia sibi denegari non debet: quia sacerdoti proprio non tenetur in hoc casu confiteri, de poeni. dist. 6. Placuit.

Ad quartum. Ad quartum dicendum, quod ille auctoritates non sunt intelligendae in foro poenitentiae, sed contentioso.

Ad quintum. Ad quintum patet quid dicendum ex dictis in quaestione.

Ad sextum. Ad sextum dicendum, quod quamuis potestatem clauium omnes discipuli receperint immediatè a Christo, tamen potestatem iurisdictionis receperunt inferiores mediantibus Apostolis, & alij Apostoli mediante Petro, ut autem visum est in quaestione: non tantum requiritur in confessore potestas clauium, sed etiam, quod habeat in foro poenitentiae iurisdictionem ordinariam, vel delegatam ex commissione speciali, vel ex generali permissione iuris super illum, qui sibi confitetur.

Ad septimum. Ad septimum solutum est ex dictis in quaestione.

Ad aliam partem. AD ARGUMENTA ad partem aliam dicendum, quod procedunt de sacerdote respec-

tu illius super quem non habet iurisdictionem aliquo praedictorum modorum.

Q V A E S T I O II.

Utrum illi qui confitentur alicui habenti potestatem Episcopi, teneantur illo eodem anno confiteri suo presbytero parochiali.

VIDETUR, quod sic: II. q. I. Arg. I.

PERUENIT: si sua unicuique Episcopo iurisdictione, & potestas non seruatur, ecclesiasticus ordo confunditur: ergo similiter, si non seruatur parochiali presbytero, quantumcumque; ergo aliquis sit confessus vel Episcopo, vel alicui de licentia eius tenetur confiteri semel in anno suo parochiali presbytero.

Item secundum Ber. 3. lib. de consi. cap. 13. Ecclesiastica Hierar. est ad exemplar angelice Hierar. sed in ang. Hierar. illud, quod conuenit Angelis alicuius ordinis ex officio, nunquam committitur Angelo alterius ordinis: ergo similiter non est hoc licitum fieri in ecclesiastica Hierarchia.

Item sacerdos non debet illi dare Eucharistiam cuius conscientiam ignorat: cum ergo cuicumque; subdito debeat Eucharistiam ministrare semel in anno, quilibet tenetur sibi semel in anno confiteri quantumcumque; sit confessus Episcopo, vel eius penitentiario.

Item contra rationem est subtrahere alicui cognitionem rei, de qua tenetur reddere rationem, sed sacerdos de suis subditis Deo tenetur reddere rationem: ergo non licet Episcopo facere aliquid, quo minus parochialis possit cognoscere conscientiam subditi sui.

Item quilibet tenetur confiteri semel in anno proprio sacerdoti, extra de poenit. & remis. Omnis: sed Episcopus non est proprius sacerdos, imo communis: ergo penitens confitendo Episcopo, vel alicui de licentia eius, non seruat statutum, nisi confiteatur cum hoc semel in anno presbytero parochiali.

CONTRA, maiorem potestatem habet Episcopus super subditos parochialium sacerdotum, quam ipsi presbyteri: quia eam recipiunt ab Episcopis, & ut habetur prima propositione de causis: causa prima plus potest super effectum, quam secunda causa: cum ergo illi, qui confitentur alicui de licentia sui presbyteri parochialis non teneantur anno illo sibi confiteri, multo minus illi qui confitentur alicui de licentia Episcopi.

CONCLUSIO.

Absolutus ab aliquo habente potestatem ab Episcopo verè est absolutus, nec amplius tenetur proprio, & ordinario sacerdoti confiteri.

Responsio.

RESPONDEO, Episcopus habet ordinariam iurisdictionem super subditos sacerdotum parochianum, illud autem, quod conuenit alicui ex ordinaria iurisdictione ipse potest committere alij habenti ordinem ad illud officium exequendum, extra de consec. ecclesie. Aqua: illi ergo qui consententur legitime habenti potestatem Episcopi, & absoluntur ab eodem, verè sunt absoluti, nec eadem peccata in numero tenentur suis presbyteris parochialibus confiteri: sed vtrum eodem anno teneantur suis presbyteris confiteri peccata, quæ post absolutionem incurrunt opiniones sunt. Et aliqui dicunt, quod non: quia per presbyterum parochialem non tantum intelligitur curatus inferior, sed etiam Episcopus. Vnde Episcopus, quandoq; dicitur parochia, & Episcopus presbyter parochialis, quod probari posse videtur per illud, quod dicitur extra de parochijs, & alienis parochianis. Nullus. & q. 2. nullus, & c. nullus primas, & c. vlti.

Alij dicunt per presbyterum parochialem non intelligi nisi inferiorem curatum: quia verba debent accipi secundum quod sonant in vsu communi.

Præterea Papa in priuilegio concessio minoribus, & prædicatoribus super confessionibus audiendis, & Eremitanis ex priuilegio speciali noniter emanato declarando videtur dicere, quod in illo statuto. Omnis vtriusq; sexus, intelligitur parochialis presbyter ille qui in communi vsu sic, vocatur in hoc, quod dicit confessi fratribus teneantur semel in anno suis presbyteris parochialibus confiteri, prout statuit concilium generale, cum enim dicendo, presbyteris, excludat non presbyteros: & per hoc quod dicit suis excludat non habentes iurisdictionem super eos videtur, quod per hoc quod dicit parochialibus excludat Episcopos, alias illud verbum parochialibus ibi poneretur pro nullo, vbi cunq; enim Papa dicit aliquid per modum declarationis iuris si bulatum est ad omnes se extendit, etiam si non sit insertum inter alias decretales. Cum ergo Episcopus non sit super statutum, confessi sibi, vel alicui auctoritate eius tenentur eodem anno suo curato inferiori semel confiteri, non sic autem dicendum est de consententibus Papæ, vel habentibus eius auctoritatem absolutè, quia Papa est super Concilium generale, prima tamen opinio rationabilior videtur.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod cum Episcopus concedit alicui potestatem audiendi confessiones non aufertur inferiori curato iurisdictione sua, sed seruetur: quia datur ei coadiutor ad executionem officij, quod sibi incumbit ex sua iurisdictione, quæ principaliter est Episcopi, quam illius, sicut in angelica Hierar. dona ordinum inferiorum excellentiora sunt inferioribus.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod non est si-

mile: quia quilibet Angelus sufficit plenè ad exequendum actus conuenientes officio suo, non sic autem verè potest dici de quolibet inferiori curato.

Præterea ista in officia in Ecclesia militante fuerunt distincta, Ecclesia prægnante religionibus vtilibus ad huiusmodi officia exequenda. Vnde postquam prodierunt in lucem, conueniens fuit, vt istorum officiorum aliquo modo, scilicet, ex commissione essent participes, sicut posthumus partem accipit bonorum, quæ ante suam natiuitatem alijs filijs erant diuisa. ff. de liberis, & posthumis. l. quod dicitur, & capitul. de posthumis. l. i. & l. quod causatum, & insti. de exhereda. liberis. §. posthumis.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod cognitio, quam potest habere sacerdos in foro pœnitentiæ de conscientia subditi sui dependet a subditi voluntate, & ideo debet eum reparare idoneum ad suscipiendum Eucharistiam si affirmat se pœnitentem esse, & legitime confessum ei qui ipsum potuit absoluere, si tamen sacerdos haberet aliqua signa probabilia, quod ille non diceret verum, non teneretur sibi Eucharistiam ministrare, nisi ille sibi faceret sufficientem fidem, non dico de hoc, quod est verè pœnitens, nec de hoc, quod est verè confessus: quia ista non cadunt sub probatione: sed de hoc, quod est confessus illi qui ipsum poterat absoluere, nisi impedimentum fuerit ex parte sui ipsius consententis.

Ad quartum.

Ad quartum dicendum, quod sacerdos non tenetur reddere rationem de his, quæ subditus suus non reuelauit sibi hoc ex culpa sua processerit.

Ad quintum.

Ad vltimum patet, quid dicendum sit ex dictis in hac quæstione, & ex præcedenti.

Q V A E S T I O III.

Vtrum confessi non sacerdoti, quem parochialis sacerdos posuit loco eius, credens eum esse sacerdotem, teneantur illa eadem peccata iterum confiteri, postquam consiterit eis illum cui confessi fuerunt, non esse sacerdotem.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. di. 17. p. 3. ar. 2. q. 1. Alex. p. 4. q. 19. m. 4. ar. 1.

C O N C L V S I O.

Confessi alicui, ignorantes illum esse sacerdotem tenentur quidem iterare confessionem, nullum tamè intercedit peccatum.

Responsio.

RESPONDEO, quod tales tenentur illa eadem peccata si illorum sunt memores iterum confiteri sacerdoti, quia secundum rei veritatem de illis non sunt rite confessi, nec Sacramentum pœnitentiæ susceperunt, neque tamen iudicandi sunt peccasse tanquam transgressores statuti de confitendo, quia eos ignorantia inuincibilis, seu probabilis excusauit, & dico,

Q V A E S T I O V.

Vtrum homo teneatur peccati circumsantias confiteri.

& dico, quod illa confessio eis fuit meritoria, non tamen eis, tam vtilis cæteris paribus, ac si confessi sacerdoti fuissent: quia non sacerdos non potest conferre pœnitenti, illud beneficium, quod sacerdos ex vi clauium amministrat.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum homo teneatur confiteri omnia peccata moralia, tam secreta, quam publica.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 17. p. 3. ar. 2. q. 2. Ale. p. 4. q. 18. m. 4. ar. 2. Secundo.

VIDETUR, quod non: Magister supra distinct. 16. cap. 1. Contritio est contra peccatum cordis: ergo de peccatis cordis non tenentur homines confiteri: sed tantum conteri.

Item confessio est per quam morbus latens in spe veniè aperitur: ergo non tenemur confiteri de patentibus peccatis.

Item extra de accusationibus. Euidencia. euidencia perpetrati sceleris non indiget clamore accusatoris: ergo de sceleribus quæ euidenter perpetrata sunt, non tenemur confiteri.

In oppositū.

CONTRA, de quolibet peccato mortali tenemur integre pœnitere: sed integra pœnitentia non tantum comprehendit contritionem: sed etiam confessionem, & exteriorem satisfactionem si sit possibile: ergo de quolibet mortali peccato tenemur confiteri.

C O N C L V S I O.

Necesse est homini confiteri peccata, tam occulta, quam publica.

Responsio.

RESPONDEO, quod homo tenetur confiteri omnia peccata moralia, tam secreta, quam publica: quia & si secreta mori debeant interiorius per contritionem, deferri tamen debent ad sepeliendum exterius per confessionem. Et quia non sufficit aliquid esse notum iudici, nisi sit ei notum in forma iudicij: quia vt dicitur 3. q. 7. Iudex debet iudicare secundum allegata: ergo peccata publica, quamuis sint manifesta sacerdoti, sicut homini, quia tamen non sunt ei manifesta, sicut vicario Dei, oportet ea confiteri. Et præterea sicut dicit Magister distinct. præsentis, ca. vltimo. confessio est quedam punitio peccati, & per eam peccator fit humilior, & cautiior. Vnde non est tantum ad notificandum confessori peccatum.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud verbum Magistri est intelligendum, secundum quandam proportionem.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod quantumcunq; morbus peccati sit patens hominibus in effectu, tamen latens est exterius in sua causa.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est in foro contentioso, vbi iudicatur malum de interiori opere, non in foro pœnitentiæ, vbi principaliter iudicatur de intentione.

VIDETUR, quod sic: Augu. in lib. de pe. & est de pe. di. 5. in principio, & recitat Magister superius dist. 16. cap. 2. postquam narrata sunt peccatorum circumsantiæ sequitur, quod omnis ista varietas confitenda est, & deslenda: ergo peccati circumsantiæ sunt confitendæ.

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. q. 3. Ale. p. 4. q. 18. m. 4. ar. 3.

Item peccati quantitas sciri non potest, nisi scitis illis, quæ illorum aggrauant quantitatem. Sed circumsantiæ aggrauant peccatum, vt superius visum est, ergo quantitas peccati sciri non potest, eorum circumsantijs ignoratur: cum ergo sacerdos, quia est iudex debeat scire totam quantitatem peccati, omnes peccatorum circumsantiæ sibi sunt confitendæ.

Secundo.

CONTRA, circumsantiæ peccatorum possunt esse infinitæ. Sed nullus obligatur ad confitendum ea quæ in infinitum possunt procedere: quia de talibus non est ars, neque scientia: ergo nullus tenetur omnes circumsantiæ peccati confiteri.

In oppositū.

C O N C L V S I O.

Circumsantiæ tantum mutant peccati speciem, crimenque aggrauantes necessario sunt confitendæ.

Responsio.

RESPONDEO, quod circumsantiæ mutant aliquando speciem peccati, vt superius visum est, & tunc circumsantiæ sunt confitendæ: quia species peccati confitenda est, aliquando ita aggrauant in eadem specie, quod actum reddunt mortalem, quæ sine illis mortalis non esset, sicut patet.

Idem enim actus illicitus potest fieri ex tanta intentione, & deliberatione, quod est peccatum mortale, qui tamen ex surreptione factus mortale non esset, & talis circumsantiæ confitenda est. Aliquando etiam non aggrauant criminaliter, sed venialiter: quia sine illis illa deordinatio mortale peccatum esset, nec per eas fieret peccatum mortale, si alias non esset, & sicut venialia peccata non sunt confitenda de necessitate, nisi aliquando per accidens, vt superius dictum est, sic tales circumsantiæ non requiruntur de necessitate ad sufficientem confessionem, quamuis requirantur ad confessionis perfectionem.

Circumsantiæ quid.

Vt autem melius sciri possit, quado confitendæ de necessitate sint, & quando non. Sciendū quod circumsantiæ dicitur illud quod est extra effectum actus, in aliquo, tamè modo ipsum attingens, aut quantum ad essentiam actus, aut quantum ad effectum, aut quantum ad cam.

Circumsantiæ confessio.

Primo modo dupliciter, aut per modum mensuræ, & tales circumsantiæ sunt tempus, & locus, vel tanquam qualitates actus, & talis circumsantiæ est agendi modus.

Secundo modo est circumsantiæ, quid factum, s. mutilatio grauis, vel leuis in respectu. Rich. super 4. Sen. R Ter-

Tertio tripliciter, quantum. s. ad causam finalem, & sic accipitur hec circumstantia propter quid, aut quantum ad causam materialē, quæ est obiectum actus: & sic accipitur hec circumstantia circa quid, aut quantum ad causam efficientem: & hoc dupliciter secundum quod duplex est causa efficiens. s. principalis, & ex parte cuius accipitur hec circumstantia quis fecerit, & instrumentalis, ex parte cuius accipitur hæc circumstantia, quo instrumento, vel quibus auxilijs fecerit, nec est intelligendum, quod propter quid, & circa quid, & quis sint circumstantiæ, in quantum ex eis dependet essentia actus: sed in quantum sunt quædam conditiones adiunctæ. Vnde quæritur quis fecerit, tanquam circumstantia, quæritur utrum clericus, vel laicus vel religiosus: & quando quæritur circa quod, quæritur utrum ille homo quem percussit esset prelatus, vel subditus: & sic de alijs, has autem octo circumstantias ponit philosophus. 3. eth. cap. 3. & quælibet earum aggrauare potest inordinationem, quandoque criminaliter, & quandoque venia liter.

Ad primū AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est, quantum ad confessionis perfectionem, non quantum ad sufficientiam.

Ad secundum Ad secundum dicendum, quod non oportet confessionem scire totam peccati quantitatem, sed sufficit, quod sciat eius quantitatem notabilem, seu criminalem. In non obligando autem nos ad circumstantias confitendas parcat Deus non infirmitati.

Q V A E S T I O VI.

Utrum peccator statim teneatur confiteri habita opportunitate sacerdotis.

Arg. 1. **VIDETVR**, quod sic: qui percussus a serpente, non statim quærit remedium contemptor est suæ corporalis salutis: ergo similiter qui incidit in peccatum mortale, si non, quam citius potest quæreret remedium confessionis contemptor est, suæ salutis spiritualis. Sed contemnere suam salutem spiritualem est peccatum mortale: ergo peccator statim teneatur confiteri habita oportunitate sacerdotis.

Secundo. Item sicut contra iustitiam est se separare a Deo, ita separationem continuare: sed homo pro quolibet tempore tenetur non separare se a Deo: ergo pro quolibet tempore tenetur separationem remouere: cum ergo remoueri non possit sine confessione, tenetur confiteri pro quolibet tempore.

In oppositū **CONTRA**, ille, qui non facit quod de necessitate tenetur facere pro illo tempore, quo tenetur, & potest mortaliter peccare: ergo si peccator statim tenetur de necessitate confiteri habita confessionis opportunitate, quando differt non cessat nouum peccatum committere, quod falsum est.

C O N C L V S I O.

Nemo tenetur necessario ad statim confitendum perpetrato mortali, nisi sumendum sit Eucharistiæ sacramentum, siue in periculo mortis, aut quando dubium est de copia confessorum, seu quando conscientia dicitur confitendum; Religiosi vero iuxta statuta gerere se debent.

R E S P O N D E O, quod ille qui committit peccatum mortale non statim tenetur de necessitate confiteri habita confessionis opportunitate: sed sufficit, quod semel in anno, sicut statuit concilium generale, nisi in quatuor casibus.

Vnus est ratio sacri. s. quæ vult coiccare, vel celebrare, nisi forte de propinquo expectet alium cui deuotius, & securius confiteatur: sic. n. expectans nullo iure, quod ego sciam coiccare prohibetur si vere penitens.

Alius ratione periculi, ut quando est in notabili imminente periculo mortis.

Tertius est ratione conscientie. s. quando conscientia sibi dicitur, quod statim teneatur confiteri de necessitate.

Quartus ratione dubij, quando. s. probabiliter videt se amplius in anno illo copiam confessoris habere non posse: qui ipsum posset absolvere.

Quintus casus addi potest, quantum ad religiosos, qui ratione statutorum suorum, & sui status tenentur confiteri frequētius, quam statuat concilium generale, nec tamen propter hoc sequitur, quod statim teneantur confiteri habita confessionis opportunitate, nisi adfit dies, quo secundum statutum religionis suæ confiteri tenentur. Quod autem peccator non teneatur regulariter statim confiteri patet: quia ad hoc non obligatur ex iure nature: quia confiteri sacerdoti non est de iure, nec absolute, nec ad hoc obligatur diuina lege: quia sic Christus sacerdoti confiteri præcepit implicite, non tamen præcepit hoc statim fieri, nec ad hoc obligatur iure positivo: sed tantum ad semel in anno, ut dictum est.

Ad primū AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod contemnere salutem spirituale hoc potest intelligi dupliciter. s. positivo, & directe per aliquem deliberatiue voluntatis motum, & hoc est peccatum mortale, aut negatiue, hoc est non querere salutem spirituale sollicite, & hoc non est peccatum mortale: sed circumstantia peccati, nisi in aliquo determinato casu, in quo si non quæreret sollicite peccaret mortaliter omittendo. Et præterea actus penitendi cum proposito confitendi, quando homo tenetur, & satisfaciendi est remedium contra peccatum mortale.

Ad secundum Ad secundum dicendum, quod non separare se a Deo, est in hominis potestate: sed reconiungere se Deo, non sic: facilius enim potuit seruare charitatem, quam habuit, quam se disponere ad recuperandum quod amisit.

Respon.

Quibus casibus debet homo statim confiteri.

Ad primū.

Ad secundum.

Q V A E S T I O VII.

Utrum mulier teneatur confiteri suo presbytero parochiali peccatum, quod cum eo commisit.

Arg. 1.

VIDETVR, quod sic: i. de pe. di. 6. cap. vlti. Placuit ut deinceps nulli sacerdoti liceat, quemlibet commissum alteri sacerdoti ad penitentiam suscipere sine eius consensu, cui se prius commisit: ergo prædicta mulier peccatum prædictum suo parochiali confiteri tenetur, nisi parochialis consentiat, quod alteri confiteatur.

Secundo.

Item tenetur suo parochiali confiteri omnia peccata sua, de quibus ab eo potest absolui. Sed ipse parochialis potest absolvere mulierem de peccato, quod ipsa cum eo commisit: quia hoc in iure prohibitum non inuenitur.

In oppositū.

CONTRA, magis potest recusari proprius sacerdos pro malitia, quam pro ignorantia: quia malitia periculosior est, & peior: sed pro ignorantia potest recusari: de appel. di. 6. Placuit. Cum ergo ista mulier iam experta sit sacerdotis malitiam, videtur, quod ipsum recusare potest: ut non confiteatur eidem.

C O N C L V S I O.

Mulier presbytero suo parochiali, etiam crimen cum ipso perpetratum tenetur confiteri, nisi imminet periculum recidendi, tunc enim licentiam petere, & alterum adire debet.

Respon.

R E S P O N D E O, quod aut mulier probabiliter coniecurat, quod si ad illum sacerdotem accederet, quod ipse iterum eam sollicitaret, aut sentit se, ita fragilem, quod probabiliter timet, ne loquendo illi sacerdoti instigaretur stimulo concupiscentiæ propter recordationem delectationis nephariæ, qua cum illo fuit delectata, & in isto casu, non tenetur isti confiteri: nec hoc peccatum nec aliud: quia si potest recusari sacerdos propter ignorantiam, multo fortius, propter malitiam: periculosius est enim penitenti mulieri, si sacerdos conatur eam ad peccatum inducere, quam si nesciat consulere sibi: debet tamen petere licentiam, aut facere peti ab illo sacerdote, vel a superiori, ut alteri possit confiteri, qui si malitiose dare licentiam recusaret, hoc non prohiberet, quin illa mulier possit alteri sacerdoti confiteri. Si autem mulier probabiliter credat, quod nec ex parte sacerdotis, nec ex parte sui imminet periculum si confitetur eidem, tunc tenetur illi confiteri etiam illud peccatum, quod cum eo commisit, & ipse de illo potest eam absolvere, sicut de alijs.

Ad primū.

AD PRIMVM in præsentia dicendum, quod post verba decreti allegata statim subiungitur, nisi pro ignorantia illius, cui penitens confessus est, & ut iam dictum est, si potest recusari pro ignorantia, potest recusari pro malitia.

Ad secundum.

AD SECUNDUM dicendum, quod non semper tenetur penitens confiteri parochiali suo de omnibus peccatis, a quibus ab eo posset absolui, si. n. ali

quis parochianus esset aliquid machinatus latenter contra sui sacerdotis personam, de qua machinatione posset ab illo sacerdote absolui, non teneretur hoc confiteri sibi, ne ille prouocaretur ad odium.

Ex dictis patet, quid dici debeat ad argumentum ad partem secundam.

Q V A E S T I O VIII.

Utrum confessio sacramentalis possit fieri pluribus sacerdotibus simul.

VIDETVR, quod non: quia confessio sacramentalis non potest fieri a pluribus penitentibus simul vni sacerdoti, penitens. n. solus debet confiteri peccata sua: extra de pœni. & re. Ois vtriusque sexus: ergo a simili confessio sacramentalis non potest fieri pluribus sacerdotibus simul.

Itē non debet fieri per plura, quod æque bene potest fieri per vnum: sed vnus sacerdos ita bene potest absolvere penitentem, sicut plures simul: ergo confessio sacramentalis non debet fieri a pluribus sacerdotibus simul.

CONTRA, de pœni. dist. 1. Mensuram. §. non sunt, quanto pluribus confitebitur in spe veniē turpitudinem criminis, tanto facilius consequetur gratiam remissionis.

C O N C L V S I O.

Confessio facta pluribus sacerdotibus simul tenet, quamuis sacerdotes mortaliter peccent, at plures vni tantum sacerdoti confessi non absoluntur, nisi in necessitatis articulo.

R E S P O N D E O, quod si penitens confiteatur pluribus sacerdotibus simul, & absoluitur ab eis, credo quod recipit penitentiam sacramentalem, non credo. n. quod modus exprimendi personam absoluentem, vel absolutionis actum in singulari, vel in plurali de necessitate requiratur ad essentiam sacri: credo tamen quod nisi penitens velit confiteri duobus simul, ut certus consiliū habeat ab ambobus, quod ab altero solum, duo sacerdotes audientes simul vnum penitentem in foro penitentiam, & simul absoluentes peccant: quia faciunt contra consuetudinem ecclesie, & statutum, statuit. n. ut in illo foro solus soli confiteatur.

Alij dicunt sacramentum penitentiam suscipi non potest, nec administrari, nisi in foro secreto: quia ibi de occultis conscientie agitur, sacerdos etiam in illo foro Christum representat, vnus autem est Christus. Vnde dicunt, quod confiteri pluribus sacerdotibus simul non videtur confessio, quæ sit pars sacramenti.

Ad primū. **QVI** vult tenere primam opinionem, potest dicere ad primū, quod plures simul confiteri vni magis est contra secretum, quod debet in foro penitentiam obseruari, quod vnus confiteri pluribus sacerdotibus simul: quia illi sacerdotes ita obligantur, ad celatū peccatū confessi, sicut vnus solus: sed pluriū confiteri simul, non ita stricte obligantur ad celatū peccatū aliorum, plures tamen posse confiteri vni in Rich. super 4. Sen. R. 2 ar.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 17. p. 3. ar. 1. q. 3. Ale. p. 4. q. 18. m. 4. ar. 4.

Secundo.

In oppositū.

Respon.

Ad primū.

articulo necessitatis, s. quando mors, ita imminet de propinquo, q̄ vnus post alium confiteri non posset, licitum est, nec euacuat sacramenti virtutem.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, q̄ illud argumentum non plus probat, nisi q̄ plures sacerdotes simul hoc faciendū peccant.

Potest tamen dici, q̄ in casu, in quo viderēt penitentem hoc facere ex magno feruore, & vt magis tranquillaretur conscientia sua, propter collationem duorum in consulendo, licitum esset eis, simul ipsum penitentem audire, & absoluerē.

Ad aliam partem.

Qui vult tenere secundam opinionem potest dicere ad argumentum ad partem secundam, q̄ illa auctoritas intelligitur de confessione facta pluribus non simul, sed successiue.

Q V A E S T I O I X.

D. Th. 4. c. 17. q. 3. ar. 4. Sco. ubi su.

Vtrum ille 16. condiciones contentas in versibus superius positus requirantur ad confessionem.

C O N C L V S I O.

Sufficienter assignantur condiciones confessionis.

Resp. n.

Respondet, q̄ illarum quædam requiruntur ad confessionem de necessitate, & quidam de congruitate, ad quod videndum sufficit ad præsens illas condiciones exponere. Cōfessio enim debet esse simplex, ita, q̄ nihil admisceatur cum eis, quæ requiruntur ad peccatorū quantitatem. Debet etiam esse humilis, valde. n. humiliter debet se habere cōfitemens in verbo, & signo. Debet esse pura, i. cum recta intentione facta. Et fidelis, i. vera, vt nihil admisceat de falsitate. Et frequens, frequenter. n. cōfiteri est vtile. Et nuda, i. nō inuoluta verborū obscuritate. Et discreta, i. quod maius est confiteatur cum maiori pondere. Et libens, i. facta non de necessitate: sed libera voluntate. Et veracunda, quod nō est sic intelligendum, q̄ debeat penitens verecūdari de cōfessionis actu: sed de peccatis, quæ confitetur, quod est cōtra quosdam qui in recitando peccata sua, quasi se iactare videntur de aliqua seculi vanitate. Et integra, i. facta sine celatione alicuius peccati, quod confitemens tunc habeat in memoria, de quo aliàs nō fuerit legitime cōfessus, & hoc etiam dicitur cōtra diuidentes cōfessionē pluribus sacerdotibus dicendo partē vni, & partem alij. Et secreta: quia ibi agitur de secretis conscientiæ. Et lachrymabilis lachrymis procedentibus ex peccati dolore. Et accelerata, multum. n. est expediens peccatori, vt cito cōfiteatur: quia abyssus abyssum inuocat. i. vnum peccatum ad aliud inclināt. Debet etiam esse fortis, i. penitens debet esse ita cōstantis animi in consistendo: vt propter verecundiam nihil pertinens ad cōscientiæ suæ purgationem omittat. Et accusans, i. penitens, ita debet accusare seipsum, vt in sui excusatione peccatū

Expositio eius cōstantia vnum confessionis.

suū in aliū nō torqueat, sicut Adā dixit, mulier quā dedisti mihi sociā, dedit mihi de ligno, & comedi: vt h̄r Ge. 3. Debet etiā esse parata, parcere: penitens. n. debet esse paratus parere; hoc est obedire sacerdoti in susceptione, & expletionē penitentiæ, quā rationabiliter iniungit.

His visis per ea, quæ alibi de confessione dicta sunt, & adhuc dicenda sunt, potest faciliter homo videre quæ istarum conditionum requirantur ad confessionem de necessitate, & quæ de congruitate.

A R T I C V L V S I I I I.

CONSEQUENTER quæritur de quarto principali. Et circa hoc quærentur nouem.

Primo vtrum conuersio voluntatis ad Deū requiratur ad impij iustificationem.

Secundo vtrum ad hoc requiratur gratiæ infusio.

Tertio vtrū prior sit ordine naturæ ad Deū conuersio, quam a peccato auersio.

Quarto vtrum prior sit ordine naturæ gratiæ infusio, quam peccati remissio.

Quinto vtrum peccatorū remissio sit realiter idem, quod bonorum, quorum sunt priuationes restitutio.

Sexto vtrum iustificatio impij sit in instāti.

Septimo vtrum impij iustificatio essentialius respiciat gratiæ infusionem, quam peccatorū remissionem.

Octaui vtrum ordine naturæ sit vtraq; posterior.

Nono vtrum impij iustificatio sit miraculosa.

Q V A E S T I O I.

Vtrum ad iustificationem impij requiratur conuersio voluntatis eius ad Deum.

RESPONDEO, q̄ non: quia D. Aug. de ecclesiasticis dogmatib. ca. 20. dicit. Sicut initium salutis nostræ Deo miserante, & inspirante habere nos credimus: ita arbitrium nostræ naturæ sequax esse diuinę inspirationis libere cōfitemur: sed in nostra iustificatione est initium nostrę salutis: ergo iustificatio impij præcedit conuersionem voluntatis ad Deum, quod non esset verū si requiretetur ad iustificationem.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 17. ar. 1. q. 2. ar. 2. q. 3. D. Th. 1. 2. q. 113. ar. 3. ar. 5. Ale. p. 4. q. 17. m. 4. ar. 7.

Item vt habetur 3. Reg. c. 3. Deus Salomoni dormienti infudit sapientiā: ergo a simili peccatori dormienti potest infundere gratiā: sed gratia est iustitiæ forma: ergo sine aliqua conuersione voluntatis ad Deum potest impius iustificari.

Secundo.

CONTRA, Ber. lib. de lib. ar. versus finē dicit de grā Dei, & li. ar. q̄ totū bonū actū singula opera in diuiduo peragunt: sed iustificatio impij est bonus actus: ergo est a grā Dei, & li. ar. quod non esset verum, si ad hoc non requiretetur conuersio voluntatis ad Deum.

In oppositum.

Item non respondet similitudo solis in spe-

speculo, nisi facies eius conuertatur ad solē: ergo similiter gratia, quæ est quædam similitudo solis iustitiæ non resplendet in anima, nisi facies eius ad Deum conuersa fuerit per voluntatem. Cum ergo sine gratia non possit iustificari impius: conuersio voluntatis ad Deum requiritur ad iustificationem.

Ad hanc quæstionem possunt adduci argumenta ex his, quæ dicta sunt dist. 15. in illa quæstione: vtrum Deus possit remittere peccatum sine aliqua satisfactione.

C O N C L V S I O.

In iustificatione impij necessaria est de lege communi (quicquid sit de privilegio speciali) conuersio voluntatis ipsius ad Deum.

Resp.

RESPONDEO, q̄ sicut de remissione peccati cōuenit loqui dupliciter, scilicet aut de lege communi, aut de privilegio speciali, sic etiam de iustificatione. Et sicut loquendo modo secundo de remissione peccati, Deus posset remittere peccatum, absque omni satisfactione: sic loquendo de iustificatione modo secundo, Deus posset impium iustificare sine conuersione voluntatis eius ad Deum præcedente: sed loquendo de iustificatione de lege communi, sic dico, q̄ ad hoc, q̄ corpus formetur per animam in ossē naturæ: oportet corpus per naturam disponi prius ordine naturæ, quam infundatur anima a creatore: sic ad hoc, q̄ aīa adulti formetur per iustificationem in esse gratiæ, oportet præcedere conuersionem voluntatis ad Deum tempore, vel natura, qua conuersio ne disponatur anima ad susceptionem gratiæ, qua formaliter iustificatur. Et sic procedunt argumenta ad partem secundam.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ ibi accipitur initium salutis non pro iustificatione: sed pro aliqua diuina inspiratione, qua anima excitatur, & adiuuatur ad conuertendum se ad Deum per voluntatem.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, q̄ non est simile de gratia, quæ principaliter respicit affectum liberum, quæ cogi non potest, & de sapientia, quæ respicit intellectum quæ cogi potest. Et ideo magis requiritur voluntaria dispositio ad susceptionem gratiæ, quam sapientiæ.

Vel potest dici, q̄ tunc Salomon recepit sapientiam, non secundum legem communem: sed secundum legem specialem, & privilegiatam.

Vel potest dici aliter, q̄ ad eius susceptionem se disposuerat in vigilando.

Q V A E S T I O I I.

Vtrum ad iustificationem impij requiratur gratiæ infusio.

Arg. 1. D. Bo. d. 17. ar. 1. q. 1. D. Th. 1. 2. q. 113. ar. 2. Sco. di. 14. Ale. p. 4. q. 17. m. 4. ar. 6. Secundo.

RESPONDEO, q̄ non quia quicquid Deus potest facere, mediante causa secunda, potest facere sine ea: ergo si Deus potest impiū iustificare mediante gratia, potest etiam sine gratia.

Itē Io. 6. Nemo venit ad me, nisi pater meus

traxerit eum: tractus autem motus violentus est, sed Deus potest mouere voluntatem ad se violenter sine gratia: ergo ad iustificationem impij non est necessaria gratia.

In oppositum.

CONTRA, non expellitur tenebra corporalis, nisi per lumen corporale: ergo ne tenebra peccati expellitur, nisi per gratiam lumē spirituale.

Secundo.

Item omnis anima, aut est Deo inimica, aut amica: sed amica non est nisi per gratiam: ergo cum definit esse inimica per iustificationē, oportet, q̄ detur sibi gratia.

C O N C L V S I O.

Cum motu voluntatis, & liberi arbitrij in iustificatione impij necessaria est gratiæ infusio.

Resp.

RESPONDEO, q̄ sicut quā ex vno elemento fit aliud concurrunt quatuor, scilicet vnus formę corruptio, & alteri generatio, & dispositio ad corruptionē vnus, & dispositio ad generationem alterius: sic cū de impio fit iustus requiruntur quatuor. scilicet impietatis destructio, q̄ est culpæ remissio, & gratiæ infusio: & dispositio ad destructionem impietatis, quæ est culpæ detestatio: & dispositio ad susceptionem gratiæ, quæ est lib. arbitrij ad Deum conuersio, & sic pater, q̄ gratiæ infusio requiritur ad iustificationem impij.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ illa propositio intelligenda est de secunda causa efficiente, gratia autem est iustificationis causa secunda formalis non efficiens, & iō sicut Deus non potest facere aliquid esse albu sine albedine, sic nec iustum sine gratia.

Ad secundum.

Ad secundum dicendū, q̄ illa auctoritas loquitur non de tractatu violento, sed accipitur ibi tractus pro voluntatis inclinatione, secundum sententiam Aug. Hom. 26. super Io. in expositione verbi prædicti, quod patet per exemplum quæ ponit dicens: ramum viridem ostendis oui, & trahis illam, nuces puero demonstrantur, & trahitur: ita Deus ostendit interius homini ea per quæ homo ad Deum inclinatur, & hoc est ipsum trahi.

Q V A E S T I O I I I.

Vtrum prior sit ordine naturæ ad Deum conuersio, quam a peccato auersio.

RESPONDEO,

q̄ non: psal. 33. Declina a malo, & fac bonū: ergo prius est ordine naturæ declinatio mali, q̄ est auersio a peccato, quam operatio boni, quæ est ad Deum conuersio.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 17. ar. 2. q. 2. Ale. p. 4. q. 17. m. 4. ar. 7. Secundo.

Item in motu locali prius est ordine naturę recessus a termino a quo, q̄ accessus ad terminū ad quē: ergo a simili, ita est in motu aīę: sed auersio a peccato est recessus a termino a quo, & conuersio ad Deum est accessus ad terminū ad quem: ergo prior est ordine naturæ a peccato auersio, quam ad Deum conuersio.

Item Eccl. 1. Dilectio Dei honorabilis sapientia: sed ibidem immediate subiungitur, Rich. super 4. Sent. R 3 q̄

Tertio.

q̄ initium sapientia est timor domini: ergo timor prior est dilectione: sed auersio a peccato est ex timore, conuersio ad Deum ex dilectione: ergo prior est a peccato auersio, quam ad Deum conuersio.

In opposit. CONTRA, ordine naturae prior est ad creaturam conuersio, quam a Deo auersio, sed sicut dicit philosophus 3. ethi. cap. 6. Primum in generatione est vltimum in resolutione: cum ergo conuersio ad Deum sit destructio auersionis a Deo, & auersio a peccato, sit destructio conuersionis ad peccatum, prior est ordine naturae conuersio ad Deum, quam auersio a peccato.

Secundo. Item prior est ordine naturae infusio gratiae, quam remissio culpae: quia culpa remittitur per gratiam: ergo a simili conuersio ad Deum, quae est dispositio ad susceptionem gratiae, prior est ordine naturae, quam auersio a peccato, quae est dispositio ad remissionem culpae.

CONCLUSIO.

In iustificatione impij conuersio ad Deum prior est auersione a peccato.

Respon. RESPONDEO, auersio a peccato, & conuersio ad Deum possunt considerari, in quantum sunt radicatae in vno motu libe. arbi. sicut recessus a termino a quo, & accessus ad terminum ad quem, in vno motu, aut in quantum sunt duo lib. arbi. motus, scilicet detestatio peccati, & tendentia voluntatis in Deum per desiderium, vel amorem: primo modo ordine naturae prior est conuersio lib. arbi. ad Deum, quam auersio eius a peccato: quamuis in motu exteriori prior sit recessus, quam accessus in executione, in intentione enim motoris prior est accessus, quam recessus, vt enim accedat ad terminum ad quem, recedit a termino a quo, & haec duo in motu lib. arbi. ordinata sunt, secundum ordinem intentionis, non exterioris, motoris, sicut enim dicit August. Home. 26. super Io. ad Deum non motu corporis, sed voluntate cordis accedimus, sed voluntate ad Deum accedere est intendere ipsum Deum. Secundo modo loquendo de conuersione, & auersione distinguendum est de auersione a peccato: quae detestatio peccati aliquando oritur ex seruilis timore, & haec est prior, quam conuersio lib. arbi. ad Deum: aliquando ex amore Dei, vel desiderio, & haec est posterior ordine naturae conuersione lib. ar. ad Deum, sicut effectus posterior est causa.

Ad primam. AD PRIMUM in oppositum dicendum, q̄ ille ordo, & si sit in executione, tamen in intentione est e contrario: prius enim intenditur consecutio boni, quam fuga mali. Vnde vt lib. 3. ostensum est, amor prior est odio, & eius causa.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, q̄ solutum est ex dictis in quaestione.

Ad tertiam. Ad tertium dicendum, q̄ & si timor seruilis prior sit, q̄ dilectio Dei, tamen timor filialis ordine naturae est posterior. Et ego concedo

q̄ auersio a peccato quae oritur ex timore seruilis prior est conuersione ad Deum, non tamen illa quae oritur ex timore filiali.

QVSAETIO IIII.

Vtrum prior sit ordine naturae gratiae infusio, quam culpae remissio.

ITVIDETVR, q̄ non: prius est ordine naturae alicui remittere inimicitiam, quam ipsum recipere in amicitiam: quia sicut dicit philosophus in post predicamentis, prius est a quo non conuertitur consequentiam, sed ad recipere in amicitiam sequitur remittere inimicitiam, non e converso: sed remittere culpam, est remittere inimicitiam, dare gratiam est recipere in amicitiam: ergo prius ordine naturae est remissio culpae, quam infusio gratiae.

Item impossibile est eundem simul esse Deo amicum & inimicum: sed si prius ordine naturae esset infusio gratiae, quam remissio culpae, prius ordine naturae esset peccator Dei amicus quam desineret esse inimicus, & sic simul esset amicus, & inimicus: non est ergo prior infusio gratiae, quam remissio culpae.

Item in transmutatione elementorum, prius est ordine naturae corruptio vnius, quam generatio alterius: ergo a simili, prius est ordine naturae corruptio culpae per remissionem, quam introductio gratiae per infusionem.

Item prior est ordine naturae dispositio, quam habitus, sed remissio culpae dispositio est ad infusionem gratiae: ergo ordine naturae prior est.

CONTRA, prius est contritio, quam culpae remissio: quia est eius causa. Sed gratia prior est ordine naturae contritione, quia forma prior est composito: ergo infusio gratiae prior est, quam culpae remissio.

Item remissio peccati facit de peccatore, non peccatore, non per aliquam mutationem ex parte Dei: ergo est per aliquam mutationem ex parte peccatoris, non per mutationem peccatoris in formam: quia nullus motus informis meretur de condigno remissionem peccati: ergo remissio peccati est per aliquam mutationem formatam per gratiae infusionem: sed causa prior est effectu: ergo est prior ordine naturae gratiae infusio, quam culpae remissio.

CONCLUSIO.

Ex parte agentis, cum Deus per gratiam remittat culpam, prior natura est gratiae infusio, quam peccati remissio, at ex parte subiecti, cum anima ad gratiam per remissionem culpae disponatur, erit prior profecto remissio culpae, quam sit in anima gratiae receptio.

AD ISTMAM quoniam dicitur quaedam, q̄ infusio gratiae prior est, q̄ remissio culpae ordine naturae: quae sic esse prius, est esse prius causalitate: infusio autem gratiae causa formalis est remissionis culpae, remissio etiam culpae prior est, quam gratiae infusio, in quantum habet rationem causalitatis materialis respectu ipsius, non est. n. inconueniens, quod

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 17. ar. 2. q. 1. D. Th. 4. se. diff. 17. q. 1. ar. 4. q. 1. Sco. li. 4. di. 16. q. 2. & li. 1. di. 17. q. 1. notab. Contra istam conclusionem: Alex. p. 4. q. 17. m. 4. ar. 7. Secundo.

Tertia.

Quarta.

In oppositum.

Secundo.

Respon. Prima opi. D. Tho.

q̄ duorum vnum sit alterius causa, & econuerso in diuerso genere causa. Vnde Philosoph. 2. phy. Sunt quaedam ab inuicem causa, vt dolere est causa boni habitus, & hoc dolenti, sed non eodem modo, sed hoc quidem sicut finis, illud autem sicut principium, vnde motus.

Sed hoc solutio falsum supponit, & non sufficit: supponit enim, q̄ esse prius ordine naturae, sit esse prius causalitate quocumque genere causa, quod non est verum, vt accipitur pro esse prius origine, vnde cum finis dicitur prior ordine naturae, quam efficiens: vt sanitas, quam exercitium, hoc non est verum, nisi secundum esse, quod habet in intentione, & sic iam habet aliquo modo aliquam rationem efficientis causa, in quantum per eius intentionem mouet se efficiens ad operationem, qua possit consequi finem illum. Et praeterea nos hic quaerimus de prioritate quae reducitur ad genus causa efficientis, infusio enim gratiae, & remissio culpae actiones quaedam sunt, destruere enim peccatum est agere.

Secunda opi. nio. Alij dicunt, q̄ sicut Deus sine mutatione voluntatis suae vult esse aliquid, vel fieri hodie, & aliud cras, quod non vult esse vel fieri heri, sic sine mutatione voluntatis suae, vult illum, q̄ de peccato suo sufficienter poenitet non esse obligatum ad poenam aeternam, & non esse sibi imputandum ad offensam, quod fecit, quod est peccatum remittere quo ad offensam, quae tamen antequam poeniteret reputabat inimicum, & volebat eum esse obligatum ad poenam aeternam, & hi dicunt non esse remissionem peccati per infusionem alicuius habitus in anima: sed per gratuitam Dei voluntatem, & hoc vocant gratiam per quam remittitur peccatum: postea Deus infundit sibi habitum charitatis, qua fit dignus specialiter amari a Deo, ita vt sibi velit vitam aeternam, & qua possit digne Deum amare. Et hi dicunt, q̄ prius ordine naturae est peccati remissio, quam gratiae, seu charitatis infusio.

Sed quia lib. primo & secundo, sufficienter ostensum est, gratiam seu charitatem, per quam remittitur peccatum esse aliquid positiuum manens habitualiter in anima: ideo praedictam opinionem non approbo, sed reprobo, maxime cum sit contra dicta sanctorum, & contra communem opinionem Doctorum in Theologia.

Tertia opi. nio que est Scoti. Alij dicunt, q̄ infusio gratiae prior est ratione suae habitualis ad illum, a quo infunditur: sed posterior remissione peccati per comparationem ad animam, in qua suscipitur.

Sed contra, per gratiam esse a Deo non expellitur peccatum, nisi mediante sui susceptione in anima: ergo prius ordine naturae in anima suscipitur, quam peccatum remittatur, si est illius remissionis causa.

Quarta opi. nio. Alij dicunt, q̄ infusio gratiae ordine naturae prior est, quam remissio culpae. Et remissio cul

pa, prior est, quam esse iustum per gratiam: q̄ sic declarant, quamuis in mutationibus instantaneis, simul sit mutari, & mutatum esse, tamen ordine naturae prius est mutari, quam mutatum esse. Vnde infusio gratiae prior est ordine naturae, quam gratiam in anima esse: per gratiam autem esse in anima non expellitur peccatum, sed praesupponit eius expulsionem: sed per ipsam infusionem gratiae, quae est introitus eius in animam, expellitur peccatum: exemplum. Si illa virtus, per quam ignis corrumpit formam aeris fieret materiae aeris forma, prius ordine naturae esset fieri illius formae, quam corruptio formae aeris, & posterior in facto esse.

Sed contra hoc sic potest argui, sicut infusio gratiae prior est ordine naturae, quam ipsa esse in anima, sic remissio peccati prior est ordine naturae, quam ipsum esse remissum: ergo si ordine naturae prior est gratiae infusio, quam culpae remissio, similiter prius erit ordine naturae per gratiam esse iustum, quam peccatum esse remissum. Et sic vt dictum est in opponendo: prius ordine naturae erit peccator Dei amicus, quam sit non inimicus.

Quinta opi. nio. Alij dicunt, q̄ non est ibi aliqua prioritas ordine naturae, sed tantummodo secundum rationem: quia ipsa infusio gratiae est realiter ipsa remissio culpae, quantum ad offensam, non enim potest dici, q̄ sint duae mutationes distinctae, sicut generatio vnius, & corruptio alterius: vt enim superius declaratum est in lib. secundo. peccatum formaliter nulla essentia est, sed carentia, siue absentia boni debiti. Vnde quamuis sit absentia alicuius essentiae, & in aliquo habente essentiam, tamen nulla essentia est: cum ergo destructio, seu corruptio sit ab ente in non ens, deformatio peccati destrui, non est aliud realiter, quam bonum cuius est priuatio restitui: hoc autem bonum restituitur in infusione gratiae, immo vt verius loquar est ipsa gratia quae infunditur, & illius boni restitutio est ipsius gratiae infusio: quia tamen infusio gratiae gratum facientis est remissio peccati, per quam anima Deo displicebat, & est quaedam perfectio animae, per quam Deo placet, & prius per rationem intelligendi est animam non Deo displicere, quam sibi placere: ideo ipsius gratiae infusio prior est secundum rationem intelligendi sub ratione, qua est peccati remissio, quam sub ratione, qua per eam anima placet Deo illa placencia, qua eam reputat dignam vitam aeternam.

Praeterea, destructio non entitatis boni debiti est facere non entitatem non entitatis boni debiti. Sed non entitas non entitatis idem est, quod entitas: negatio enim negationis realiter affirmatio est: ergo corruptio corruptioni boni factae per peccatum nihil aliud est realiter, quam restitutio boni oppositi, quod est gratia: tamen secundum rationem intelligendi ipsa infusio gratiae prior est sub Rich. super 4. Sent. R 4 ratio

ratione quæ est remissio inimicitia, quæ erat per culpam, quam sub ratione qua est restitutio amicitia.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ maior est vera, per comparisonem ad illū qui remittit inimicitia, & recipit in amicitia per mutationem voluntatis suæ. Voluntas autem diuina hoc facit non per voluntatis suæ mutationem, sed per habitus gratiæ infusionem.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, q̄ hoc non est amicus Dei, nisi in quantum est gratia informatus: & ego bene concedo, q̄ ipsum esse gratia formatum præsupponit peccatum remissum esse per introitum gratiæ in animam, quod est per fieri gratiæ ipsius.

Vel potest dici, q̄ in eodem instanti in quo primo est esse gratiæ, est primo non esse culpæ, & hoc nullam includit impossibilitatem.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, q̄ quamuis in transmutatione elementorum prius sit ordine naturæ vnus formæ corruptio, quam alterius generatio, tamen prius est virtutis immisio ab agente in passum, quam ipsius formæ corruptio: per formam enim quam ignis generat in materia aeris non corrumpitur forma aeris, quamuis sit finis corruptionis, sed per virtutē ignis aerem attingentem. In iustificatione autem impij per immisionem gratiæ, quæ postea informat subiectum est expulsio culpæ, & si in transmutatione elementorum destrueretur forma corruptenda per formam, quæ in eius materia generatur, prior esset ordine naturæ generatio vnus, quam corruptio alterius.

Ad quartū. Ad quartum dicendum, q̄ maior est falsa, quamuis remissio culpæ sit dispositio ad esse gratiæ in anima: differt enim vt superius dictū est, infusio gratiæ, & ipsam esse in anima, sicut fieri, & factum esse.

Qui autem vult tenere vltimam opinionē quæ ponit realiter idem esse infusionem gratiæ, & remissionem culpæ, quantum ad offensam, quæ probabilis est, & rationabilis: mihi videtur, q̄ faciliter posset euadere argumenta vt patet intuenti.

EX DICTIS patet quid dicendum, in præsentiarum sit ad quæstionem quintam.

Q V A E S T I O V I.

Vtrum iustificatio impij sit in instanti.

Arg. I. D. Tho 1.2. q. 113. ar. 7. **T**VIDETVR q̄ non: Nullus motus est in instāti, sed ad iustificationem impij requiritur motus liberi arbitrij: ergo iustificatio nō est ī instāti.

Secundo. Item intellectus non potest intelligere plura simul, vt dicit Philosophus secundo Topicorum: non potest ergo simul ferri ad considerandum peccatum, & Deum: sed ad iustificationem impij requiritur detestatio peccati, & tendentia in Deum, quæ includunt cognitionem peccati: & Dei ergo iustificatio impij

non est in instanti.

Itē nulla forma quæ recipit magis, & minus introducit in instanti; sed gratia recipit magis, & minus: ergo non introducit in instanti.

CONTRA, in eodem instanti est in aere tenebræ expulsio & illuminatio eius: ergo a simili in instanti est tenebræ culpæ remissio, & per gratiam illuminatio.

Itē quædam sunt mutationes in instanti per virtutem finitam, vt sunt illæ mutationes quæ sunt fines motuum: ergo multo fortius iustificatio impij est in instanti, cum sit per virtutem infinitam.

C O N C L V S I O.

Iustificatio impij in instāti fit, nam simul, & semel infunditur gratia, & remittitur culpa.

RESPONDEO, iustificatio impij considerari potest quantum ad motus disponentes ad eam, qui sunt detestatio culpæ, & conuersio voluntatis ad Deum informes. Vel quantum ad gratiæ infusionem, & prædictorum motuum formationem, & culpæ remissionem, in quibus consistit iustificationis essentia: prima duo nō sunt semper in instāti vno, nec inter se, nec cū iustificationis essentia: quandoque enim tempore præcedunt iustificationem ipsam, sed ea in quibus consistit iustificationis essentia semper sunt in eodem instāti. Ad hoc enim, q̄ forma non possit in aliquo subiecto fieri in instāti requiruntur tria simul, scilicet q̄ sit talis, q̄ recipiat magis, & minus: & q̄ sit limitatio virtutis in agente, & indispositio seu contraria dispositio in suscipiente. Quocunque autem istorum deficiente forma potest introduci in instanti. Vnde nō obstante laminatione virtutis in sole, & lumen in medio natum est magis & minus suscipere, quia tamen medium diaphanum est in vltima dispositione ad luminis susceptionem, ideo illuminatur in instanti. Si autem forma non recipit magis, & minus planum est, q̄ introducit in instanti, quia nihil de ea habetur, nisi totum habeatur. Si etiā agens est infinita virtutis, quamuis subiectum sit indispositum, & forma sit nata recipere magis, & minus, potest tamen eam illi subiecto imprimere in instanti, quia in instanti potest remouere dispositionem illi formæ contrariam, & causare dispositionem, quæ requiritur ad illius formæ susceptionem. Quum ergo infundens gratiam sit infinite virtutis, non obstante quod gratia in anima possit recipere magis, & minus, potest eam infundere in instanti: & quoniam magis congruum, & conueniens est eam in instanti infundi, quam suscepsive, ideo semper eam infundit in instanti: & quia formatio conuersionis ad Deum, & detestatio peccati præcedentium gratiæ infusionem, est formatio animæ cuius sunt actus, quia illos actus esse formatos est realiter animam cuius sunt actus esse formatā, quamuis sit ibi aliqua differen-

Tertio.

In oppositum.

Responsio.

differentia secundum rationem, ideo illorum motuum formatio est in eodem instāti in quo est gratiæ infusio: priuatio autem remanere non potest post formæ oppositæ infusionem, sicut patet, quod tenebra non remanet post infusionem peccati luminis: ergo in eodem instanti est remissio culpæ, in quo est gratiæ infusio: per hoc autem quod dixi, quia formatio actus, & formatio animæ realiter idē sunt: non credas, q̄ velim negare causari in actu similitudinē habitus, quæ aliquo modo, sit eius forma: ego enim concedo, quod voluntas formata charitate actum suum qualificat aliqui similitudine ipsius charitatis: sed volo dicere quod per formam voluntatis quæ est charitas per quam anima est Deo accepta, ipse actus est Deo acceptus magis, & per prius secundū rationem intelligendi, quam per similitudinem illius formæ, quæ similitudo est in actu in eodem instanti in quo anima charitate formatur. Si enim illa similitudo esset in actu abfque hoc, quod charitas esset in anima, ille actus non sic esset Deo acceptus, quod esset meritorius de condigno.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod fallit in duobus, vnum est, quia motus lib. arb. non est de essentia iustificationis, sed eius formatio, quæ est in instanti, vt visum est: aliud est, quia motus lib. arb. quantum ad id quod est de essentia eius in instanti est: velle enim liberum post consiliatorem actus est essentia actus lib. arb. & hoc in instanti est etiam si præcedat consiliatio in tempore.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod superius dictum est lib. 2. & 3. quod intellectus potest simul intelligere plura, & voluntas velle, quando vnum ordinatur ad aliud: sic autem in proposito. Consideratio enim culpæ, & detestatio eius ordinatur ad considerationem Dei, & conuersionem voluntatis ad Deum.

Ad tertium. Ad tertium patet solutio ex iam dictis. Aliqui tamen aliter solunt dicentes, q̄ formarum quædam recipiunt magis, & minus, & per sui maiorem, vel minorem permixtionem cum suo contrario, & per maiorem, vel minorem accessum ad terminum, vt albedo. Quædam altero modo tantum, s. per maiorem, vel minorem accessum ad terminum, vt lumen corporale, & lumen spirituale, quod est gratia, quorum neutrum secum compatitur aliquid de contrario. Quædam sunt quæ non recipiunt magis, & minus villo modo, primæ introducuntur successiue, secundæ, & terciæ in instanti.

Sed hæc solutio supponit, q̄ Deus nō posset infundere gratiam successiue: eo q̄ natura forme hoc non patitur, quod multis dubium, & alijs falsum videtur, eo q̄ gratia non tantum recipit magis, & minus, quantum ad sui esse in subiecto, sed etiam plus, & minus in essentia sua: per hoc enim homo est magis gratus Deo, quia plus habet de essentia gratiæ eius, per quæ

autem modum posset augeri secundum essentiam patet per ea, quæ primo lib. dicta sunt de augmento charitatis.

Q V A E S T I O VII.

Vtrum impij iustificatio essentialius respiciat gratiæ infusionem, quam peccatorum remissionem.

Arg. I. D. Bon. vbi supra. **T**VIDETVR q̄ non: mutatio essentialius respicit terminum finalem, quam initialē: quia terminus initialis est terminus a quo, & terminus finalis est terminus ad quem, sicut dicit Philosophus 5. phy. mutatio essentialius respicit terminum ad quem, quam terminum a quo: sed in iustificatione impij terminus initialis est gratiæ infusio, & terminus finalis culpæ remissio, quia vt prius visum est, prior ordine naturæ est gratiæ infusio, quam culpæ remissio: ergo iustificatio impij essentialius respicit culpæ remissionem, quam gratiæ infusionem.

Item si posset esse culpæ remissio sine gratiæ infusionem, homo sine gratiæ infusionem iustificaretur. Sed si posset esse gratiæ infusio sine peccati remissione, non propter hoc homo iustificaretur: ergo essentialius dependet impij iustificatio a culpæ remissione, quam gratiæ infusionem.

Secundo. Item si posset esse culpæ remissio sine gratiæ infusionem, homo sine gratiæ infusionem iustificaretur. Sed si posset esse gratiæ infusio sine peccati remissione, non propter hoc homo iustificaretur: ergo essentialius dependet impij iustificatio a culpæ remissione, quam gratiæ infusionem.

CONTRA, maius est esse Dei amicum, q̄ non esse eius inimicum, quia carentia inimicitia ordinatur ad præsentiam amicitia: sed infusio gratiæ ponit amicitiam, remissio culpæ tollit inimicitiam: ergo principalior est in iustificatione impij gratiæ infusio, quam culpæ remissio, sed totum essentialius respicit illam partem, quæ in se est principalior.

C O N C L V S I O.

Cum iustificatio fiat mediante gratia, essentialius iustificatio respicit gratiæ infusionem, quam culpæ remissionem.

RESPONDEO, q̄ de essentia iustificationis impij est gratiæ infusio, & culpæ remissio, essentialis tū respicit gratiæ infusionem quā culpæ remissionem: quādo. n. de ratione alicuius totius sunt duæ partes, quarū vna est alterius cā: illa q̄ est causa principalior est in illo toto, & essentialior illi, quā illa, quæ est effectus. Sed vt visum est superius, infusio gratiæ est causa remissionis culpæ, sū opinionem dicentium, q̄ realiter differunt, quæ est cōis opinio. Et ideo principalior est in iustificatione impij, & ipsa essentialior, quam culpæ remissio.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ in iustificatione impij gratiæ infusio non est terminus a quo, quia illud quod mutatur per mutationem recedit a termino a quo: homo autem cum iustificatur non recedit a gratiæ infusionem, similiter remissio culpæ non est terminus a quo, quia homo cū iustificatur non recedit a culpæ remissione. Sed terminus a quo in iustificatione impij est esse iniustus, & terius ad quæ est esse iustus: iustificari. n. est ex iniusto iustus fieri: & certū est, q̄ ista iustificatio essentialius

Arg. I. D. Bon. vbi supra.

Secundo.

In oppositum.

Responsio.

Ad primū.

lius respicit iustum, qui est terminus ad quem: quam esse iniustum, qui est terminus a quo: peccat ergo argumentum in supponendo, quod in iustificatione impij terminus a quo esset gratie infusio, & terminus ad quem culpae remissio.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod si esset culpae remissio sine gratiae infusione, homo defineret esse iniustus, sed non esset iustus, quia non haberet formam iustitiae. Et si posset esse gratiae infusio sine culpae remissione, simul posset esse homo iustus, & propter praesentiam culpae esset iniustus. Unde positio non tantum est impossibilis, sed etiam incompossibilis.

QVAESTIO VIII.

Utrum iustificatio impij sit posterior ordine naturae, quam gratiae infusio, & culpae remissio.

Arg. 1. D. Bon. citine. ubi sup. Alex. p. 4. q. 17. m. 4. ar. 6.

CONCLUSIO.

Iustificatio impij natura ordine posterior est, quam gratiae infusio, ac culpae remissio.

Respon.

RESPONDEO, in via generationis partes ordine naturae sunt priores toto. Unde, & secundum philosophum 5. metaph. accidens ordine naturae prius est toto composito ex substantia, & accidente: ut musicum musico homine. In ratione autem iustificationis impij comprehenditur gratiae infusio, & culpae remissio, ut iam dictum est: ita ut respectu iustificationis impij se habeant sicut partes, & iustificatio impij sicut totum: posterior ergo ordine naturae in via generationis est impij iustificatio, quam primae gratiae infusio, & culpae remissio.

QVAESTIO IX.

Utrum iustificatio impij sit miraculosa.

RESPONDEO, sic, glo. super illud Ioan. 14. Maiora horum faciet. Maius est impios iustificare, quam iustos creare: sed secundum Aug. 1. de Ciuita. cap. 5. Illud est mirabilius, quod est potentius: ergo magnum miraculum est impios iustificare.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 17. dub. 3. D. Tho. 4. sent. di. 17. q. 1. ar. 5. q. 1. Alex. p. 4. q. 17. m. 4. ar. 7. Secundo.

Item non est minus resuscitare mortuum spiritualiter, quam resuscitare mortuum corporaliter: sed resuscitatio corporaliter mortui est miraculosa: ergo impij iustificatio cum sit resuscitatio spiritualis est miraculosa.

In oppositum.

CONTRA, August. 10. de ciui. c. 12. Quicquid mirabile fit in hoc mundo, profecto minus est, quam totus hic mundus. Sed quamuis creatio mundi fuerit supernaturalis, non tamen dicitur fuisse miraculosa: ergo quamuis iustificatio impij sit supernaturalis, non tamen est miraculosa.

CONCLUSIO.

In iustificatione impij, praeter legem communem facta requiritur miraculum, in ea vero, quae fit de lege communi, nequaquam.

RESPONDEO, quod quamuis iustificatio impij sit supernaturalis, non tamen est miraculosa: ut includit argumentum ad partem secundam. De ratione enim miraculi propriae sumpti tria sunt. Vnum est, quod fiat per aeternam potentiam supernaturalis agentis, quod operatur naturae fit etiam quandoque fit mirabile eo quod ignoretur causa, secundum Aug. 21. de ciuita. cap. 4. tamen miraculum non est. Aliud est, quod in materia non sit aliqua dispositio, nisi solum pura potentia obedientiae ad hoc, quod in ipsa, vel de ipsa fiat illud opus, quod est miraculum. Tertium est, ut sit praeter modum consuetum. Unde dicit Aug. 1. lib. Retra. c. 13. quod si solita essent miracula non essent, quamuis autem non omne mirum, vel mirabile sit miraculum, tamen omne miraculum, & est mirabile, & est mirum, & propter ista tria dicitur, quod miraculum est opus arduum, praeter cursum naturae, & insolitum: cum ergo iustificatio impij non sit insolita, & de lege communi requiratur aliqua dispositio in adulto, qui iustificatur: iustificatio impij quae fit de lege communi non est miraculosa, quamuis effectiue fiat per potentiam supernaturalis agentis. Iustificatio autem impij praeter legem communem quae fit, si dominus iustificat adultum aliquem, qui prius se non disposuit miraculosa est: quia in tali iustificatione sunt omnia illa tria, quae ad miraculum requiruntur.

Respon.

Miraculum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod quamuis creatio animae sit supernaturalis: quia fit per potentiam supernaturalis agentis, tamen miraculosa non est proprie loquendo de miraculo. Unde cum 10. de ciui. cap. 12. dicit Aug. quod in miraculo quod fit per hominem maius miraculum est homo: ibi accipitur miraculum pro mirabili, cum autem dicitur, quod illud est mirabilius, quod est potentius, intelligendum est ceteris paribus, & praeterea impium iustificare dicitur non maius esse, quam iustos creare: quia fit maioris potentiae. Unde Glo. super illud Io. 14. Maiora horum faciet, dicit, quod etiam utrumque sit aequalis potentiae, hoc, id est impios iustificare est maioris misericordiae.

Ad primum.

Ad secundum dicendum, quod quamuis unum non sit minoris potentiae, quam aliud: quia neutrum eorum fieri potest, nisi per diuinam potentiam, tamen duo alia quae requiruntur ad miraculum inueniuntur in resurrectione mortui corporaliter, quae non inueniuntur in resurrectione mortui spiritualiter, loquendo de illa quae fit de lege communi.

Ad secundum.

CIRCA litteram, dicunt enim quidam sine confessione oris, & satisfactione operis, id est ante confessionem, & satisfactionem. Votum enim pro operatione iudicatur, scilicet in operibus virtutum, quantum ad meritum substantiale, non quantum ad quodlibet meritum accidentale, nec tenet hoc in operibus.

bus sacramentorum, quorum efficacia non est ex nostra voluntate, sed ex diuina institutione: plus enim ceteris paribus recipit de gratia volens suscipere sacramentum, & ipsum suscipiens, quam ille, qui vult, & non potest. Nemo potest confiteri, nisi suscitatus, hoc intelligendum est de meritoria confessione, & de spirituali suscitatione. Peccatum nioris anime est: quae ut est vita corporis, ita eius Deus vita est, sed non eodem modo: quia anima est ipsius corporis forma vitae, sed vitae animae Deus non est formalis causa, nisi in genere causae exemplaris, sed est causa efficiens, & finalis: nisi fuerit peccatum ante confessum, scilicet in voluntate vel in proposito. Ergo sine causa dictum est, quodcunque solueris, &c. supple si sufficit occulta cordis confessio, quo ad Deum. Cum n. irascitur sibi quisquam, & displicet, supple peccato suo. Hoc sine dono sancti spiritus non est. Ipsi in se voluntarie excommunicationis sententiam ferunt, scilicet reputando se quasi excommunicatos propter vilitatem peccati. Fit veniale per confessionem, id est dignum venia. Proximo, vel socio facienda est confessio, non de necessitate, sed de congruitate, quando non potest haberi sacerdos, qui illorum criminum diiudicet, s. quantum ad genera peccatorum mortalium, & distantiam generis mortalis, & venialis in grosso, & in generali. Quia non oportet sacerdotem scire artificiosam peccatorum distinctionem, nec quaestiones subtiles circa illam materiam. Meliori, quam potest confiteatur, hoc expositum est in quaestionibus. Socio debet confiteri, non de necessitate, ut dictum est, sed de congruitate. Si obliuiscaris, scilicet peccatorum tuorum per contemptum. Tunc eorum recordaberis, &c. Peccata sua leuigare, id est lenia monstrare.

que ligaueris super terram, erunt ligata & in caelo, & quaecunque solueris super terram, erunt soluta, &c. Et autem praemissa quaestio plenius explicari valeat, quasi altius ducto rei, de his clauibus, & vsu earum differamus.

De clauibus.

Claves istae non sunt corporales, sed spirituales, scilicet discernendi scientia, & potentia iudicandi, id est ligandi, & soluendi; qua dignos recipere, & indignos debet excludere a regno ecclesiasticus iudex, qui sicut habet ius ligandi, ita & soluendi: unde Ambrosius. Dominus par ius & soluendi esse voluit, & ligandi, qui utrumque pari conditione permittit. Ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi habet. Et infra. Certum est, quod Ecclesiae utrumque libet, haereticis utrumque non habet. Ius enim hoc solis permittitur est sacerdotibus. Recte ergo Ecclesia hoc sibi vendicat, quae veros sacerdotes habet, haereticis vendicare non potest, quae veros sacerdotes non habet.

Li. 1. de Paen. c. 2. & habetur de Paen. di. 1. ca. Verba Dei.

De vsu clauium.

Vsus vero harum clauium multiplex est, discernere, scilicet ligandos & soluendos, ac deinde ligare vel soluere. Qui enim (ut ait Grego.) indignos ligat, vel soluit, propria potestate se priuat. id. dignum primatione se facit.

Hom. 26. super Euang.

Si sacerdos potest dimittere, vel retinere peccata,

Sed queritur, utrum a peccato soluere valeat sacerdos, id est a culpa, ut culpa maculam abstergat, vel debitum aeternae mortis soluere valeat. Quidam arbitrati sunt, cum peccator dupliciter ligatus teneatur, ut praedictum est, scilicet mentis contagione ac cecitate, & debito futurae poenae, alterum curari per Deum, alterum solui per sacerdotem. Patitur n. per peccatum quasdam tenebras interiores & maculas, a quibus nisi liberetur, proicietur in tenebras exteriores. Cum autem liberatur ab his, suscitatur a morte peccati. Unde Apосто. Surge, qui dormis, & illuminabit te Christus. Solus enim Christus, non sacerdos, animam resuscitat, ac pulsus tenebris interioribus, & maculis, causa illuminat, & mundat, qui anima faciem lauat, debitum vero aeternae poenae soluere concessit sacerdotibus. Quod in resurrectione Lazari signatum asserunt, quae Christus prius per se interius viuificatur, deinde foras exire iussit, eumque adhuc ligatum soluere Apóstolis praecipit, quia ut aiunt, ipse interius animam a caligine maculae peccati emundat, sacerdotibus vero dedit vinculum aeternae mortis soluere. Alij vero dicunt, solum Deum, non sacerdotem, debitum aeternae mortis dimittere, sicut & animam interius per se viuificat, nec tamen diffidentur sacerdotibus traditam potestatem peccata dimittendi, & retinendi. Quibus dictum est. Quorum remiseritis peccata, &c. Sicut enim Christus retinuit sibi potestatem baptismi, ita & poenitentiae. Et ideo sicut interius gratia sua animam illuminat, ita & simul debitum aeternae mortis relaxat. Ipse enim per se ipsum peccata poenitentium tegit, & tunc tegit, quando ad poenam non reseruat. Tunc ergo tegit, quando debitum poenae soluit.

Opinio prima. Hugo. li. 2. de sac. par. 14. cap. 8.

Matt. 22. b. Ephes. 5. a

Ioan. 11. f.

Ioan. 20. f.

De remissione Sacerdotis.

DISTINCTIO XVIII.

IC quari solet, si peccatum omnino dimissum est a Deo per cordis contritionem, ex quo penitens votum habuit confitendi, quid postea dimittatur ei a sacerdote. Video enim quo vinculo eum liget, scilicet temporalis poenae, sed non a quo eum absoluat, & ideo quaero. Ante poenitentiam quippe cordis, anima rei maculam habet, & fetorem peccati, atque aeternae ultionis vinculo ligata existit. Si vero ante confessionem per cordis contritionem Deus per se ipsum, sine ministerio sacerdotis, & debitum omnino relaxat, & animam interius purgat a contagione, & fetore peccati, quid ergo mundat? quid dimittit sacerdos? ubi sunt clauis, illae, quas Dominus tradidit Petro, & successoribus eius, dicens. Tibi dabo clauis regni caelorum, & quaecun-

Matt. 16. c. & 18. c.

solut. Quod autem ipse tegat, aperte dicit Augusti. exponens illum locum Psal. Quorum tecta sunt peccata, id est, cooperta & abolita. Si enim texit Deus peccata, noluit advertere: si noluit advertere, noluit animadvertere, id est punire, sed ignoscere. Ita ergo dicit a Deo tecta, ut Deus non videat, id est, aeternaliter puniat. Videre enim Dei peccata, est ad penam imputare. Auertere autem faciem a peccatis, hoc est ad penam non reservare. Item Hieronymus. Qui bus Deus dimittit peccata, tegit, ne in iudicio reuelentur. Item Cassiodorus. Qui graua habent peccata, alijs Deus imputat, alijs per misericordiam non imputat. Ex his aperte ostenditur, quod Deus ipse penitentem soluit a debito pœne, & tunc soluit, quando intus illuminat, inspirando veram cordis contritionem. Cui sententia ratio suffragatur, & auctoritates attestantur. Nemo enim verè compungitur de peccato, habens cor contritum, & humiliatum, nisi in charitate. Qui autem charitatem habet, dignus est vita. Nemo autem simul vita, & morte dignus est. Non est ergo tunc ligatus debito aeternae mortis. Filius enim irae esse desit, ex quo diligere, & penitere capit. Ex tunc ergo solutus est ab ira, quae non manet super illum, qui credit in Christum, sed super illum, qui non credit. Non ergo postmodum per sacerdotem cui confitetur, ab ira aeterna liberatur, à qua iam liberatus est per Dominum, ex quo dixit, Confitebor. Solus ergo Deus hominem interius mundat à peccati macula, & à debito aeternae pœnae soluit: qui per prophetam ait. Ego solus deleo iniquitates, & peccata populi. Item Ambro. Verbum Dei dimittit peccata, sacerdos est iudex. Sacerdos quidem officium suum exhibet, sed nullius potestatis iram exercet. Idem ille solus peccata dimittit, qui solus pro peccatis nostris mortuus est. Item Augustin. Nemo tollit peccata, nisi solus Deus, qui est agnus tollens peccata mundi. Tollit autem, & dimittendo quae facta sunt, & adiuuando ne fiant, & perducendo ad vitam, ubi omnino fieri non possunt. His alijsque pluribus testimonijs docetur. Dominum solum per se peccata dimittere, & sicut dimittit quibusdam, ita & aliorum quorundam peccata retinet.

Quod sacerdotes etiam dimittunt peccata, & tenent peccata suo modo. Nec ideo tamen negamus sacerdotibus concessam potestatem dimittendi, & retinendi peccata, cum hoc Veritas in Evangelio aperte doceat. Hinc Augustin. ait. Ecclesia charitas, quae per spiritum sanctum diffunditur in cordibus, eorum qui participes sui sunt, peccata dimittit, eorum qui non sunt, tenet. Idem. Sacerdotes possunt confitentibus parcere: quibus. n. remittunt, remittit Deus. Lazarum enim de monumento suscitatum obtulit discipulis soluendum: per hoc ostendens potestatem soluendi concessam sacerdotibus. Dixit enim. Quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelo, & c. hoc est. Ego Deus, & omnes caelestis curiae ordines, & omnes sancti in gloria mea laudant vobiscum, & confirmant quos ligatis & solutis. Non dixit, quos putatis ligare, & soluere: sed in quo exercetis opus iustitiae, vel misericordiae. Alia autem opera vestra in peccato-

res non cognosco. Idem. Cum veraciter ad Deum converso peccata dimittuntur, ab eis dimittuntur, quibus ipse veraci conversione coniungitur. Spiritus sanctus ea dimittit: qui datus est omnibus sanctis sibi charitate coherentibus, siue se nocuerint corporaliter, siue non. Similiter cum alicuius tenentur peccata, ab eis tenentur, à quibus ille cordis prauitate disiungitur: siue notis corporaliter, siue ignotis. Omnes enim mali, spiritualiter à bonis se iuncti sunt. Ecce hic dicit peccata dimitti, vel teneri à sanctis viris, & tamen spiritum sanctum ea dimittere dicit. Et quod maiori consideratione dignum est, idem etiam dicit, quod Deus per se, vel per sanctos suos tantum dimittit peccata. Ait enim sic. Sacramentum gratiae dat Deus etiam per malos, ipsam verò gratiam, non nisi per seipsum, vel per sanctos suos. Et ideo remissionem peccatorum, vel per seipsum facit, vel per ipsius columbae membra: quibus ait. Si cui dimiseritis, dimittentur. Ecce quam varia à doctores traduntur super his, & in hac tanta varietate quid tenendum? Hoc sane dicere ac sentire possumus, quod solus Deus dimittit peccata & retinet: & tamen ecclesiam contulit potestatem ligandi, & soluendi: sed aliter ipse soluit & ligat, aliter ecclesia. Ipse enim per se tantum dimittit peccatum, quia & animam mundat ab interiori macula, & a debito aeternae mortis soluit.

Quomodo sacerdotes ligant, vel soluunt a peccatis. Non autem hoc sacerdotibus concessit, quibus tamen tribuit potestatem soluendi & ligandi, id est ostendendi homines ligatos, vel solutos. Unde Dominus leprosum sancti prius per se restituit, deinde ad sacerdotem misit: quorum iudicio ostenderetur mundatus. Ita etiam Lazarum iam viuificatum obtulit discipulis soluendum: quia etsi aliquis apud Deum sit solutus, non tamen in facie ecclesiae solutus habetur, nisi per iudicium sacerdotis. In soluendis erga culpis, & retinendis, ita operatur sacerdos euangelicus, & iudicat, sicut olim legalis in illis qui contaminati erant lepra, quae peccatum signat. Unde Hieronymus super Mattheum, ubi dominus ait Petro, Tibi dabo claves regni caelorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis. Hunc, inquit, locum quidam non intelligentes, aliquid sumunt de supercilio Pharisaeorum, ut damnare innoxios, vel soluere se putent noxios, cum apud Deum non sententia sacerdotum, sed reorum vita queratur. In Leuitico se ostendere sacerdotibus iubentur leprosi, quos illi non faciunt leprosos vel mundos, sed discernunt qui mundi, vel immundi sunt. Ita & hic aperte ostenditur, quod non semper sequitur Deus ecclesiae iudicium, quae per surreptionem, & ignorantiam interdum iudicat, Deus autem semper iudicat, secundum veritatem. Et in remittendis, & retinendis culpis id iuris, & officij habent euangelici sacerdotes, quod olim habebant sub lege legales in curandis leprosis. Hi ergo peccata dimittunt, vel retinent, dum dimissa à Deo vel retenta iudicant, & ostendunt. Ponunt enim sacer-

Contra Do. De conf. di. 4. Quo exaudiat. Ibidem. c. 5. Lib. 5. contra Dom. c. 21. Et de conf. dist. 4. Quo exaudiat.

Gravis Magistri lapsus Mat. 18. a Luc. 5. c. Ioan. 11. f

sacerdotes nomen Domini super filios Israel, sed ipse benedicit, ut legitur in Numeris. Hunc modum ligandi, & soluendi Hieronymus supra notauit. Alios modus ligandi, & soluendi.

Ligant quoque sacerdotes, dum satisfactionem penitentiae confitentibus imponunt. Soluunt, cum de ea aliquid dimittunt, vel per eam purgatos ad sacramentorum communionem admittunt: quem modum superius Leo Papa notauit. Secundum hunc modum dicuntur etiam sacerdotes dimittere peccata, vel retinere. Unde superius Augustinus dixit. Quibus remittunt, remittit Deus, & c. Opus enim iustitiae exercent in peccatores, cum eos iusta pœna ligant: opus misericordiae, dum de ea aliquid relaxant, vel sacramentorum communioni conciliant: alia opera in peccatores exercere nequeunt. Et notandum est, quia quos satisfactione penitentiae ligant, eo ipso à peccatis solutos ostendunt: quia non imponitur alicui satisfactio penitentiae, nisi quem sacerdos verè penitentem arbitrat. Alij verò non imponit: & eo ipso peccatum retineri à Deo iudicatur. Quod autem hoc ad claves pertineat. Augustinus ostendit dicens. Frustrat claves ecclesiae, qui sine arbitrio sacerdotis penitentiam agit, si sine oris confessione criminis indulgentia impetratur. Est & alius modus ligandi, & soluendi, qui per excommunicationem geritur, dum aliquis secundum canonicam disciplinam tertio vocatus ad emendationem manifesti delicti, & satisfacere vilipendens, sententia ecclesiae à loco orationis, & sacramentorum communionis, & fidelium consortio praescinditur, ut erubescat, & pudore sceleris conuersus peniteat: ut sic spiritus eius saluus sit. Quod si penitentiam profertens respicerit, negata communioni admittitur, & ecclesiae reconciliatur. Haec est autem ecclesiae anathematizatio; hanc pœnam illis, qui dignè percelluntur, infligit, quia gratia Dei, & protectio illis amplius subtrahitur, ac sibiipsis relinquuntur, ut sit eis liberum ruere in interitum peccati; in quos etià maior diabolo scuiendi datur potestas. Orationes quoque ecclesiae, & benedictionum, ac meritorum suffragiorum, eis nequaquam suffragari putantur.

Quomodo secundum hos modos intelligendum sit illud, quodcumque solueris & c. Secundum hos ligandi, & soluendi modos, quomodo verum est quod dicitur. Quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis, & c. Aliquando enim ostendunt solutos, vel ligatos, qui non sunt soluti, vel ligati apud Deum: & pœna satisfactio, vel excommunicationis interdum indignos ligant, vel soluunt, & indignos sacramentis, admittunt: & dignos admitti arcent. Sed intelligendum est hoc in illis, quorum merita solui, vel ligari postulant. Tunc enim sententia sacerdotis iudicio Dei, & totius caelestis curiae approbatur & confirmatur, cum ita ex discretione procedit, ut reorum merita non contradicant. Quoscumque ergo soluunt, vel ligant, adhibentes clavem discretionis reorum meritis, soluuntur vel ligantur in caelis, id est apud Deum: quia diuino iudicio sacerdotis senten-

Sententia ser lib. 50. hom. 49. Excommunicatio.

1. Cor. 5. b

Matth. 16. c. & 18. c. 14. & 3. Si quis no.

Leuit. 14. a

tia sic progressa approbatur, & confirmatur. Quos ergo secundum merita sententia ecclesiae percellit, ledit: & illi foris sunt apud Deum: Qui autem non meruit, sententia ecclesiae non leditur, nisi contemnat. Unde Orig. Exijt quis à veritate, à fide, à charitate, per hoc exit de castris ecclesiae, etiam si Episcopi voce non abijciatur: sicut contra aliquis non recto iudicio foras mittitur: sed si non egit ut mereatur exire, nihil leditur. Interdum enim qui foras mittitur, intus est: & qui foris est, intus videtur retineri. Ecce qualis, & quantus est vsus Apostolicarum clauium. Iam ostensum est ex parte, qualiter sacerdotes dimittunt peccata, vel retinent: & tamen retinuit sibi Deus quandam singularem potestatem dimittendi, vel retinendi: quia ipse solus per se debitum aeternae mortis soluit, & animam interius purgat.

Quae sint interiores tenebrae, & interior macula. Hic queritur quae sit illa macula, & quae sint illae tenebrae interiores, à quibus Deus interius animam purgat, cum veram penitentiam immitit. De tenebris, & interiori caligine satis facile est, & intelligere, & responderè. Cum enim quis mortaliter delinquit, & gratia virtutis priuatur, si qua precessit; & naturalium bonorum lesionem patitur. Unde & intellectus obtunditur, & totus homo interior obtenebratur; & ita quasi caligine quadam mens obuoluitur: quae caligo peccati pœna est: hanc verò Deus pellit, cum penitentiam immittit, per quam perdit a bona restituit, & vitata reparat. Unde de propheta. Nebulam sicut cinerem spargit. Sed quae est macula peccati, à qua animam lauat? Ecce enim quis voluit facere homicidium, & parauit, quo parato desinit tam velle, quam facere, non dum tamen verè, & humiliter penitet, nec confiteri proponit: quae ergo remansit in anima illius macula? Mala voluntas quidem fuit macula illius animae, sed illa transit. Macula etiam est, si penitere contemnit: sed hoc est peccatum aliud à praecedenti. Quae ergo macula remansit, à qua ipse in penitentia purgatur? Polluta quidem est anima, quousque peniteat, sicut erat dum id ea praua erat voluntas. Sicut enim qui tangit morticinum, vel aliud immundum, ita pollutus est post tactum, quousque lauatur, sicut fuit dum tangeret: ita post actum peccati ita polluta remanet anima, sicut fuit in ipso actu peccati: quia ita est longè à Deo per dissimilitudinem, qui est vita, & munditia mentis, sicut fuit dum peccatum ageret. Ipsa ergo dissimilitudo, quae inest animae ex peccato, & est à Deo elongatio, animae macula intelligitur, à qua purgatur in penitentia. Hoc autem solus Deus facit, qui solus suscitatur animam, & illuminat: quod sacerdotes nequeunt: qui tamen medici sunt animarum. Unde Propheta. Numquid medici suscitabunt, & confitebuntur tibi? Quod exponens Augustin. ait. Boni doctores, rectè medici dicuntur: qui viuentes curare ministerio possunt, sed non mortuos suscitare. Sola enim Dei gratia mortui reuiuiscunt.

Leuit. hom. 14.

Psal. 147.

Leuit. 11. f. Num. 19. b

DISTINCTIO XVIII.

UPERIVS determinavit Magister de poenitentia, secundum esse suum. Hic determinat de potestate ministrorum poenitentiam iniungentium. Et diuiditur in duas partes.

Primo determinat de predicta potestate. Secundo de illius potestatis collatione di. seq. ibi. (Postquam ostensum est.)

Diuisio.

Prima in 4. Primo inquit, quae sit potestas ecclesie in ligando, & soluendo.

Secundo quomodo per eam peccatores ligat, & soluit ibi. (Sed quaeritur.)

Tertio distinguit diuersos modos ligandi, & soluendi ibi. (Non autem hoc.)

Quarto, ostendit quid est illud a quo solus Deus absoluit ibi. (Hic quaeritur.)

Prima in tres. Primo proponit quaestionem de potestate, & vsu clauium in generali.

Secundo ostendit, quae sit potestas clauium ibi. (Claves istae.)

Tertio quis sit vsus earum ibi. (Vfus vero.)

Secunda pars principalis diuiditur in tres. Primo tangit quorundam sententiam falsam.

Secundo aliorum sententiam veram ibi. (Alij vero.)

Tertio excludit errorem, qui incidere posset ibi. (Nec ideo tamen.)

Tertia principalis diuiditur in tres. Primo ostendit qualiter sacerdos soluit, & ligat quo ad culpam.

Secundo qualiter, quo ad poenam poenitentialem, & iudiciariam ibi. (Ligant quoque.)

Tertio qualiter Deus confirmat ligatis, vel absoluentis sententiam ibi. (Secundum his ligandi.)

CIRCA hanc dist. quaerendum est principaliter de 13.

Primo de potestate clauium. Secundo de vsu earum in foro poenitentiae.

Tertio de causa, pro qua ferenda est excommunicationis sententia.

Quarto de illis, qui possunt excommunicare.

Quinto de illis, qui possunt excommunicari. Sexto de participatione cum excommunicatis.

Septimo de poena excommunicatorum. Octauo de poena iniuste excommunicatiu.

Nono de illis, qui possunt absoluere ab excommunicatione.

Decimo de illis, qui possunt absolui ab excommunicatione.

Vndecimo de subditis excommunicatoru, & de casibus, in quibus incurrit homo excommunicationem ipso iure.

Duodecimo de quibusdam dubitationibus

ortum habentibus ex aliquibus casibus in quibus incurrit homo excommunicationem ipso iure.

Tertiodecimo de quibusdam casibus pertinentibus ad potestatem absoluendi religiosos ab excommunicatione.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum quaeruntur 5. Primo vtrum ecclesiae datae sint clauae regni caelorum.

Secundo vtrum sint datae ad aperiendum tantum.

Tertio quot, & quae sint illae clauae. Quarto vtrum liceat sacerdotibus vti clauibus pro sua voluntate.

Quinto vtrum poenitens teneatur tentione necessitatis recipere, & explere poenitentiam sibi iniunctam a sacerdote.

QVAESTIO I.

Vtrum Ecclesia datae sint clauae regni caelorum.

VIDETVR, quod non: quia ut habetur Apoc. 3. Christus aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit: ergo ecclesiae non sunt datae clauae.

Item cuiusque aperitur caelum clauditur infernus, & econuerso: sed ecclesiae non sunt datae clauae inferni: sed eas habet solus Christus, iuxta illud Apoc. 1. Habeo clauae mortis, & inferni: ergo ecclesiae non sunt datae clauae regni caelorum.

CONTRA, Christus dixit Petro: vt habetur Matth. 16. Tibi dabo clauae regni caelorum: ergo ecclesia clauae accepit mediante Petro.

CONCLUSIO. Potestas quidem ministerialis, seu clauae ad aperiendum, & claudendum regnum caelorum, datae sunt ecclesiae.

RESPONDEO, quod clauae regni caelorum datae sunt ecclesiae, & accipiuntur hic clauae ad similitudinem clauium materialium, per quas hostium clauditur, & aperitur: clauae enim ecclesiae sunt quaedam potestas data ecclesiae in praelatis suis ad aperiendum, & claudendum hominibus regnum caelorum, quod clauditur huiusmodi per peccatum, vel obligationem ad poenam pro peccato, & aperitur per remotionem vtriusque.

Et haec potestas triplex est, quaedam auctoritatis, quae est in solo Deo, qui solus aperit effectiue per infusionem gratiae, & claudit per misericordiam permittendo iusto iudicio hominem ruere in peccatum, & gratiam non conferendo.

Quaedam excellentiae, scilicet in Christo ratione humanae naturae, qui caelum aperit per meritum passionis suae.

Alia ministerialis, scilicet in praelatis ecclesiae, qui caelum aperiunt per ministerium sacramentorum quae operantur in virtute passionis Christi.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod clausura regni caelorum, tripliciter potest accipi,

accipi, vel p illa, quae erat clausum generi humano, propter peccatum primorum parentu, vel pro illa, qua clauditur omnibus reprobis per sententiam diffinitiuam in die iudicij: vel pro illa, qua clauditur interim homini per culpam, & penas remittendas: prima clausura fuit vniuersalis, sed non perpetua: quia fuit apta per meritum passionis Christi, per cuius folium meritum poterat aperiri, & de hac inteligitur, aperit, & nemo claudit. Alia clausura erit perpetua, de qua dicitur Matt. 25. Et clausa est ianna, & de hac inteligitur, quod dicitur est claudit, & nemo aperit. Alia est particula ris non perpetua, & hanc clausuram possunt praelati ecclesiae ministerialiter aperire.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod ecclesia aliquo modo habet clauae inferni, in quantum claudit infernum illis, quibus aperit caelum, non tamen ita proprie potest dici, quod per clauae ecclesiae aperiatur infernus, sicut caelum: quia ecclesia non aperit infernum remouendo gratiam qua homini clauditur infernus, nec disponendo ad illam remotionem, sicut disponit ad remotionem culpae, qua caelum clauditur, & ita proprie non potest dici haberi clauae inferni, sicut paradisi. In illo tamen verbo Apoc. primo, accipiuntur clauae pro potestate excellentiae.

QVAESTIO II.

Vtrum clauae sint datae ad aperiendum tantum.

VIDETVR, quod sic: quia virtus clauium est a merito passionis Christi.

Sed meritum passionis Christi ordinatum fuit ad aperiendum tantum: ergo clauae datae sunt ad aperiendum, ita quod non ad claudendum.

Item quamuis homo per liberum arbitrium possit benefacere, & male, tamen Deus non dedit ipsum homini ad malefaciendum: ergo a simili, quamuis sacerdos per clauis possit caelum aperire, & claudere, non tamen est dicendum, quod Deus eas dederit ad claudendum.

CONTRA, Matth. 16. Tibi dabo clauae regni caelorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis, & quodcunque solueris super terram, &c. sed sacerdos hominem ligando sibi claudit regnum caelorum: ergo clauae non tantum datae sunt ad aperiendum, sed etiam ad claudendum.

Item clauae materiales sunt ad claudendum, & aperiendum: ergo a simili clauae spirituales, cum clauae dicantur secundum similitudinem materialium.

CONCLUSIO.

Non tantum ad aperiendum datae sunt clauae, sed etiam ad claudendum.

RESPONDEO, quod clauae, quamuis datae sint principaliter ad aperiendum, tamen ex con-

In oppositum.

sequenti datae sunt ad claudendum: per potestatem

Secundo.

sequenti datae sunt ad claudendum: per potestatem

Respon.

Primum ecclesiae

Respon.

Primum ecclesiae

statem autem clauium index ecclesiasticus aperire potest, & claudere tripliciter. Vno modo iudicando. scilicet dum examinata hominis conscientia iudicat ei caelum esse apertum, vel clausum. Alio modo aperit relaxando aliquam partem poenae peccato debitae, & claudit poenitentem aliqua poena sensus ligando, quam explere oportet in hoc seculo, vel purgatorio, antequam illi pateat ingressus caeli. Tertio modo aperit, & claudit excommunicando, & ab excommunicatione absoluendo: sed hic modus claudendi & aperiendi magis respicit forum contentiosum, quam poenitentiae, & istos tres modos tangit Magister in littera, primum c. 6. di. huius, secundum & tertium. c. 7.

Ad primu.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod passio Christi, & si principaliter fuerit ad aperiendum, tamen per eam obligamur ad aliquam poenitentiam, per quam aliquo modo illi passioni conformemur, quam nos adultos oportet soluere antequam caelum ingredi valeamus.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod malum culpae a Deo non est: quauis pmittatur ab ipso, sed malum poenae a Deo est, illa autem caeli clausio, quae est per clauae ecclesiae non est culpa: sed poena ordinata ad hoc, vt efficacius, & expeditius aperiatur huiusmodi caelum. Vnde illa poena medicinalis est.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

Ad secundum ad partem aliam dicendum, quod quamuis clauae ecclesiae, sicut & materiales sint ad aperiendum, & ad claudendum tamen differunt: quia materiales principaliter sunt ad claudendum, & secundario ad aperiendum: sed clauae ecclesiae principaliter sunt ad aperiendum, & secundario ad claudendum: quia illa clausura ordinatur ad aperiendum.

Ad secundum.

do clavis non est: quia hanc potestatem habet quandoque non sacerdotes, ut inferius declarabitur: & quibus predictae duae claves distinguantur penes actus, ut ostensum est, tamen in radice una sunt, non tantum inter se: sed etiam cum potestate conficiendi: quia istae tres potestates fundantur in sacerdotali charactere. Unde quod aliqui sacerdotes non possint absolueri vel ligare, hoc non est propter defectum potestatis ex parte sua: sed propter defectum materiae, quam non habent, nisi mediante iurisdictione: potestas autem iurisdictionis accidit clavi proprie dictae.

Ex praedictis patet, quod claves ecclesiae sunt aliqua potestas supernaturalis facultatem, quae principium est aliquorum actuum supernaturalium, sicut potestates naturales principia sunt actuum facultatem naturalem non transcendentium.

Q V A E S T I O IIII.

Utrum liceat sacerdotibus uti clauibus pro sua voluntate.

C O N C L V S I O.

Non licet sacerdotibus uti clauibus pro arbitrio, sed pensatis pensandis, & Regula diuina monitionis proueniente dirigente.

Respon.

RESPONDEO, quod cum sacerdos operetur per istas claves instrumentaliter, & sicut minister, & instrumentum efficaciam non habeat in agendo, nisi secundum quod mouetur a principali agente, si sacerdos utatur istis clauibus, secundum proprium arbitrium dimittens rectitudinem motionis diuinae, peccat, nec ille circa quem operatur clauium recipit effectum: quia tamen poenae satisfactoriae infligendae sunt ut medicinae, & poenae satisfactoriae determinatae in canone non omnibus competunt, ideo variandae sunt, secundum sacerdotis arbitrium regulatum diuina motione, sicut videmus, quod medicinam determinatam in arte contra aliquam infirmitatem variat medicus, secundum conditionem, loci, temporis, & infirmi, & omnibus pensatis, quae pensanda sunt, non in hoc propria voluntatem sequens: sed scientiam medicinae, & sicut non dat aliquando medicinam efficacem, quia posset morbum curare, ne propter debilitatem naturae patientis ex alia parte magis periculum oriatur. Sic sacerdos diuina motione directus non semper totam poenam peccato debitam iniungit, ne infirmus, propter magnitudinem poenae desperet, & eam facere negligat, & a veritate poenitentiae recedat, nec hoc est in aliquod praedictum iniustitiae: quia in purgatorio erit expletio restandi poenae.

D. Th. 4. 12. di. 18. q. 1. art. 3. q. 4. Ale. p. 4. q. 21. m. 3. ar. 1.

Q V A E S T I O V.

Utrum poenitens teneatur tentione necessitatis recipere, & explere poenitentiam sibi iniunctam a sacerdote.

VIDETUR, quod non: quandoque enim sacerdos posset sibi iniungere poenitentiam nimis grauem: ut familiaritatem cum amicis interdiceret, vel iniungere poenitentiam periculosam, ut melancholico prono ad desperationem abstinentiam a vino iniungere, & a risu, & a solatio cum socijs abstinere: sed tales poenitentias non teneretur poenitens recipere, quia essent sibi nocivae: ergo non semper teneretur poenitens recipere poenitentiam iniunctam a sacerdote.

CONTRA, Magister dist. 16. ca. 2. dicit de poenitente: ponat se omnino in iudicio, & potestate sacerdotis nihil sui reseruans sibi: ut omnia eo iubente paratus sit facere pro recipienda vita animae, quae faceret pro euitanda corporis morte.

C O N C L V S I O.

Poenitens necessario tenetur ad poenitentiam sibi iniunctam si aliter pensata sua infirmitate, ad confessorum suum recurrat, & alieuiationem petat.

RESPONDEO, quod sacerdos aut iniungit poenitentiam rationabilem, & discretam, aut irrationabilem, & indiscretam: si secundo modo poenitens non teneretur eam recipere, nec explere: quia sacerdos talem poenitentiam iniungendo abutitur clauis scientiae, & potentiae.

Si primo modo, dico, quod poenitens teneretur tentione necessitatis eam recipere, & pro viribus explere: quia talem poenitentiam iniungendo clauibus utitur recte: quilibet autem teneretur sui iudicis iustam sententiam obseruare. Unde si poenitens talem poenitentiam scienter & ex deliberatione, & absque legitima causa commiserit explere: mortaliter peccat. Si tamen poenitens sentiat poenitentiam sibi nimis grauem, & ad obseruandum periculosam sua infirmitate pensata: debet ad illum eundem confessorum, vel ad alium, si illum non potest habere humiliter recurrere, & alieuiationem, vel commutationem petere, & confessor debet concedere, etiam si videat, quod poenitentia alieuiata non sufficeret plenarie pro emenda peccati. Sed si post eam expletam adhuc remaneret aliquid in purgatorio explendum, tutius enim est reseruare poenitentem in purgatorio puniendum, quam ipsum exponere periculo cadendi in peccatum mortale propter poenitentiae transgressionem: & expedit, quod confessor hoc totum poenitenti exponat, nisi in ipso videret conditionem, propter quam iudicet omnibus pensatis magis esse tacendum, quam exponendum.

Ad argumentum in oppositum patet solutio, quantum ad illud quod in ea tangitur de poenitentia nimis graui.

Arg. 1. D. Tho. 4. sent. di. 15. Sco. 4. sent. di. 15. q. 1.

In oppositum.

Respon.

De

De interdictione autem habendi cum amicis familiaritatem, sciendum, quod aut illi amici sunt veri amici, hoc est amici animae, cuiusmodi sunt diligentes personam sancto amore, & secundum Deum: aut illi amici sunt veri inimici cuiusmodi sunt diligentes personam propter delectationem illicitam, vel propter aliam causam in animae eius praedictum, & contra Dei honorem. Si sacerdos interdiceret familiaritatem cum amicis primo modo dictis abuteretur clauis scientiae: nec credo, quod poenitens illam poenitentiam recipere teneretur si autem interdiceret poenitenti familiaritatem cum inimicis secundo modo dictis, poenitens eam recipere, & obseruare teneretur regulariter: quod ideo dico, quia omnes particulares casus a confessore praedicti non possunt. Scien dum etiam, quod homini prono ad desperationem ad quam disponit tristitia non debet sacerdos iniungere ea quae augmentant melancholiam, & tristitiam. Unde talibus moderatum vini usum, & cum sanctis personis, & honestis honestum solatium prohibere non debet.

A R T I C V L V S II.

CONSEQUENTER quaeritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur quinque.

Primo utrum sacerdos per potestatem clauium possit remittere peccatum quantum ad maculam.

Secundo utrum quantum ad poenam.

Tertio utrum sacerdos parochialis teneatur audire confessiones parochianorum suorum quotienscunque voluerint in eodem anno confiteri.

Quarto utrum claves respectu eiusdem peccati in numero habeant efficaciam plusquam semel.

Quinto utrum sacerdos absoluendo aliquem de facto ab illis peccatis, a quibus non potest eum absolueri de iure, peccet mortaliter.

Q V A E S T I O I.

Utrum sacerdos potestate clauium possit remittere peccati maculam.

VIDETUR, quod sic: Ioan. 20. Quorum remisistis peccata remittuntur eis.

Item ut superius habitum est sacramenta nouae legis conferunt gratiam: sed per gratiam remittitur macula peccati, ergo sacerdotes per potestatem clauium remittere possunt peccati maculam.

CONTRA, de poen. dist. prima. Si cui. §. Alij econtra circa medium, & recitat magister in littera huius dist. c. 4. Sacerdos officium suum exhibet, & nullius potestatis iura exercet: ergo in eo nulla est potestas remittendi peccati maculam.

Item de consecr. di. 4. & recitat magister in littera huius dist. c. 4. Nemo tollit peccata nisi

solus Christus, qui est agnus tollens peccata mundi: ergo sacerdos non habet potestatem dimittendi maculam peccati.

C O N C L V S I O.

Virtute clauium sacerdos ministerialiter, & dispositiue remittit peccati maculam, effectiue vero solus Deus.

RESPONDEO, quod quamuis sacerdos absoluen do remittere non possit peccati maculam effectiue, secundum quod dicit magister in littera, quia sic solus Deus peccatum dimittit, tamen ministerialiter, & instrumentaliter illi qui per attritionem remouit obstaculum gratiae spiritus sancti, dispositiue remittit maculam peccati, in quantum suo ministerio assistit virtus diuina, quae peccatum remittit, & quia peccati macula est dispositio qua potest anima pati ab igne infernali, quae quidem non est tantum similitudo temporalium ad quae anima peccando conuertitur, sed etiam principaliter est priuatio similitudinis Dei a quo auertitur. Ideo sacerdos virtute clauium ad aeternam poenae remissionem disponit, quam virtus diuina principaliter, & effectiue remittit, sicut maculam peccati.

AD PRIMUM, & secundum dicendum, quod procedunt de remissione peccati ministerialiter, & dispositiue, ut enim superius dictum est, sacramenta nouae legis non conferunt gratiam effectiue, sed instrumentaliter, & dispositiue.

Argumenta ad partem secundam procedunt de remissione maculae peccati effectiue.

Q V A E S T I O II.

Utrum sacerdos per potestatem clauium possit remittere peccatum quantum ad poenam.

VIDETUR, quod non: post absolutionem adhuc remanet poenitens obligatus alicui poenae, aliter ut videtur non esset sibi poenitentia iniungenda: ergo per virtutem absolutionis poena debita non remittitur.

Item cum non sit minus dispositus ad recipiendum effectum clauium ille qui commisit paruum peccatum, quam ille qui maius commisit, tamen remitteretur de poena peccato debita minori, quantum de poena debita maiori: sed posset ex vna parte peccatum esse ita paruum, & ex alia ita magnum, quod tota poena debita minori peccato non esset maior, quam illa pars quae remittitur de poena debita maiori peccato: ergo illud minus peccatum remaneret impunitum, quod est inconueniens.

CONTRA, de poen. dist. 5. Si cui. §. Alij econtra circa medium, dominus par ius soluendi esse voluit, & ligandi per utrumque pari conditione permisit, sed sacerdos per potestatem clauium potest ligare poenitentem aliqua poena: ergo per eandem potestatem potest ipsum absolueri ab obligatione alicuius partis poenae.

Rich. super 4. Sent. S Item

Responso.

Macula peccati quid.

Ad primam & secundam.

Arg. 11. D. Bon. ubi supra q. 2. D. Tho. ubi sup. q. 2. Sco. 4. sent. dist. 19. q. 1. & dist. 21. q. 1.

Alex. p. 4. q. 21. m. 2. ar. 1. 2. & 3. Secundo.

In oppositum.

Item magister huius dist.c. 7. dicit, q̄ sacerdotē soluunt cum de pena satisfactoria aliquid dimittunt.

CONCLUSIO.

Sacerdos virtute clauium non tantum remittit partem penę temporalis, peccato debite: ab eo iniunctę, sed etiam in purgatorio explenda.

RESPONDEO, q̄ sacerdos potestate clauium potest penitenti remittere aliquam partem penę temporalis peccato debite, non tantum illius quam sibi iniunxit, sed etiam illius quę in purgatorio est explenda, & plus, vel minus potest de ista pena remittere, secundum, quod plus, vel minus penitens est bene dispositus.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ & si post absolutionem remaneat penitens obligatus alicui penę, tamen nō remanet obligatus tante sicut ante absolutionem, & præterea si reuelatū esset sacerdoti, q̄ tota pena peccato debita esset penitenti remissa: adhuc deberet sacerdos penitenti iniungere aliquā penitentiam pro cautela contra futura, quia vt dictū est supra distin. 15. c. 5. Satisfactio penitentię nō tm̄ est peccatorum causas excidere, sed etiam earum suggestionibus aditum nō indulgere.

Ad secundum dicendum secundum aliquos, q̄ remissio penę debite maiori, & minori peccato est secundum proportionem, ita q̄ si remittitur decima pars penę debite maiori, remittitur decima penę debite minori. Sed hoc non videtur satisfacere argumēto, quia prima decima maior simpliciter est, quam secunda. Et ideo videtur dicendum, q̄ nunquam pars penę quę remittitur in virtute clauium vna vice est tanta, sicut tota pena cuiusque mortali peccato debita. Si autem dicis, q̄ vna absolutione possit remitti tota pena debita vni peccato veniali, non habeo hoc pro inconuenienti, Christus enim ita plenē satisfacit pro peccatis nostris, q̄ si humilianti se sub sacramento, quod operatur in virtute meriti Christi remittitur aliquando tota pena, nō propter hoc dici potest peccatum sine pena dimitti.

QVAESTIO III.

Utrum sacerdos parochialis teneatur audire confessiones parochianorum suorum quotiescunque voluerint in eodem anno confiteri.

VIDETUR, q̄ sic: quotiescunque vult peccator a peccato recedere Deus paratus est eum ad misericordiam recipere: ergo a simili quotiescunque vult confiteri, sacerdos cum sit lo-

co Dei, ipsum audire tenetur, & sibi sacramentum penitentię ministrare.

Item sacerdos tenetur salutem animę subditi sui cui libet homo temporalis præponere, sed si ipsum nollit audire quotiescunque vel let confiteri non præsupponeret salutem animę eius omni bono temporalis: quia saluti animę subditi præponeret quietem corporis proprię: ergo sacerdos tenetur suos parochianos audire quotiescunque voluerint confiteri.

CONTRA, sacerdos non tenetur audire confessionem parochianorum suorum, quam obligetur per statutum ecclesię, sed per statutum ecclesię non obligatur nisi ad audiendum eos semel in anno, extra de pen. & re. Omnis vtriusque sexus: ergo videtur, q̄ non tenetur eos audire, nisi semel in anno.

CONCLUSIO.

Sacerdos parochialis, tenetur tentione necessitatis audire parochianos suos semel in anno, extra vero illud tempus, minime, nisi de congruo.

RESPONDEO, q̄ quęstio potest intelligi, aut de tentione necessitatis, aut de tentione congruitatis: si primo modo, non credo, q̄ ordinarię sacerdos teneatur audire cōfessiones parochianorum suorum, nisi cum illi tenentur de necessitate confiteri, quod est saltem semel in anno, & quando sunt in infirmitate graui constituti, vel imminet eis aliquo modo periculum mortis: si tamen pluries voluerint confiteri, & sacerdos curatus eos audire noluerit, tunc libere possunt subditi alium sacerdotem audire, & ei cōfiteri, & ille potest eos absolueri, nisi proprius sacerdos eorum qui eos audire noluit ad aliquem determinatū sacerdotē eos miserit, quia si audire non vult eos, nec ad aliquem sacerdotem determinatum mittere, eos implicite licentiat, vt illa vice cōfitentur cuiusque sacerdoti voluerint. Loquendo autem de tentione congruitatis, dico quod sacerdos tenetur eos audire, quotiescunque voluerint cōfiteri, quia tali tentione tenetur laborare pro profectu animarum parochianorum suorum quantumcunque, & quomodocunque potuerit.

AD PRIMVM dicendum, q̄ argumentum bene procedit si quotiescunque parochiani vellent confiteri, & confessio esset eis necessaria ad remissionē mortalis peccati, sed hoc non est verum. Ad remissionem enim mortalis culpę sufficit contritio cum proposito couitendi illo tempore, quo homo confiteri tenetur.

Ad secundum dicendum, quod minor est falsa, quia per contritionem, vt iam dictum est, cum proposito couitendi tempore debito

bito remittitur culpa, & propterea vult frequenter homo confiteri, qui pro illo tempore non indiget ad sui iustificationem susceptione sacramenti penitentię.

Ad argumenta ad partem aliam dicendum, quod si præbyter parochialis ad audiendum confessiones parochianorum suorum non obligetur explicitē per statutum ecclesię, nisi semel in anno, tamen per illud statutum obligatur implicite, & etiam iure naturę, & diuino ad audiendum eos quotiescunque tenetur de necessitate confiteri, etiam si multotiens occurrant in eodem anno casus in quibus confiteri de necessitate tenentur.

QVAESTIO IIII.

Utrum clauis respectu eiusdem peccati in numero habeant efficaciam plusquam semel.

VIDETUR, q̄ sic: de penitentię stin. i. mensuram. S. non sunt, quanto pluribus confitebitur quis in spe venię turpitudinem criminis, tanto facilius consequetur gratiam remissionis: ipsi enim sacerdotes plus iam possunt proficere, plus confitentibus parcere, quibus enim remittunt remittit Deus, quod intelligi non videtur nisi de remissione quę fit virtute clauium.

Item secundum cōsuetudinem ecclesię, qui pluries de eisdem peccatis in numero confitentur, pluries de illis absoluuntur, quod non fieret si absolutio secundo recepta nullam efficaciam haberet respectu eiusdem peccati in numero, quia tunc fieret iniuria sacramento.

Item certum est, quod confessio iterata de eisdem peccatis in numero prodest non tantū ratione humiliationis, & verecundię, quia tūc tantum valeret iterata laico coram quo magis erubesceret quantum iterata sacerdoti, quod falsum est: ergo prodest per aliquam efficaciam clauium.

Item quamuis sacramenta veteris legis haberent efficaciam ex vi meriti, quia tamen nō habebant ex vi sacramentis vocantur ab Apostolo ad Gal. 4. infirma, & egena elementa: ergo si clauis respectu eiusdem peccati in numero non haberent efficaciam, nisi semel sacramentum penitentię secundo receptum respectu eiusdem peccati in numero esset infirmū, & egenum elementum, quod non videtur dicendum.

Item efficacia non tantum est respectu remissionis culpę, & penę, sed etiam respectu dispositionis ad gratiam: sed quandiu sumus in via, gratia in nobis potest augeri: ergo respectu eiusdem peccati in numero clauis possunt habere efficaciam plusquam semel, immo quotiescunque homo sacramentum penitentię dispositus receperit.

CONTRA, si aliquis esset, qui nunquam peccasse, & absolueretur, nullā reciperet efficaciam virtute clauium, sed culpa totaliter remissa, & quantum ad maculam, & quantum ad totam penam nō plus grauat hominem, quam si nunquā fuisset facta: ergo respectu talis culpę clauis nullam penitus habent efficaciam, sed contingere potest, q̄ propter magnam dispositionem penitentis remittitur culpa quantum ad maculam, & totam penam per susceptionem sacramenti penitentię semel: ergo saltem non semper habent clauis efficaciam respectu eiusdem peccati in numero plusquam semel.

Item illud quod habet efficaciam respectu duorum, ita quod respectu vnus alio median te nō potest habere efficaciam suam respectu secundi, si non habet respectu primi. Sed clauis efficaciam habent respectu remissionis culpę, & penę, & collationis gratię ita, q̄ principalis respectu remissionis culpę, & penę, & secundario respectu collationis gratię: ergo respectu peccati remissi quantum ad maculam & totam penam, absolutio secundo accepta nullam habet ex vi clauium efficaciam.

Item cum per absolutionem ex vi clauium remittatur penę pars peccato debite, totiens posset homo confiteri eadem die, & absolui, quod eodem die remitteretur sibi tota pena omnibus peccatis suis debita, nulla enim ratio est quare magis valeret absolutio secundo iterata expectado nouum deuotionis motum, quam iterata manente prioris deuotionis motu, si est ita fortis sicut esset motus sequens, & ita sequeretur, q̄ grauissimum peccatum cum modica penā posset dimitti.

CONCLUSIO.

Sacramentum penitentię ex vi clauium nullam habet efficaciam respectu eiusdem peccati pluries cōfessi, nisi iuxta dispositionem confitentis.

AD ISTAM quęstionem dicunt aliqui, quod clauis respectu eiusdem peccati in numero non habent efficaciam plusquam semel: baptismus enim qui est medicina curatiua directe originalis peccati, sicut sacramentum penitentię actualis peccati, non reiteratur, quia peccatum originale reiterari non potest: si enim posset iterari, iteraretur, & baptismus, & secundo susceptus efficaciam haberet, sed idē peccatum actuale in numero reiterari non potest. Vnde videtur, quod respectu eiusdem in numero sacramentum penitentię ex vi sacramenti non habet efficaciam nisi semel.

Præterea cum quatuor sint sacramenta iterabilia, scilicet Eucharistia, penitentia, extrema vnctio, & matrimonium, videmus, q̄ in sacramento Eucharistię verba, hoc est enim corpus meum, respectu eiusdem hostię, non

habent efficaciam plus quā semel; verba etiā quæ sunt forma in sacramento extremæ vñtionis respectu eiusdem infirmi eadem infirmitate, & eodem statu infirmitatis manente interioris, & exterioris non habent efficaciam ex vi sacramenti nisi semel: verba etiā quæ sunt forma in sacramento matrimonij in eodem viro respectu eiusdem mulieris, & in eadem muliere respectu eiusdem viri non habent efficaciam ex vi sacramenti nisi semel, nisi contingeret, quod vnus moreretur, & postea resuscitaretur, quia per mortem vinculum matrimoniale soluitur: ergo a simili sacramentum penitentiæ ex vi clauium non habet efficaciam respectu eiusdem peccati in numero nisi semel.

Tertio. Præterea extra de senten. excommunicatio. De cætero. De absoluto in casu necessitatis cui sub iuramento iniungitur, vt opportunitate habita summus pontificem statim adeat mandatum eius suscepturus dicit gl. non dicit absoluedus, quia iā absolutus est: quia obligatio semel extincta iterū non renouiscit. de consec. dist. 4. quæris. & de pe. dist. 4. versus finē: ergo videtur, qd si aliqs vere est absolutus de aliquo peccato, qd absolutio respectu eiusdem peccati secundo suscepta ex vi clauium nullam efficaciam habet, alias videretur, qd summus pontifex illum iterū absolueret ab illo peccato, a quo fuit absolutus in casu necessitatis ab illo qui illum alias absolueret non potuisset. Ad hoc etiam valent rationes ad secundam partem inducte.

Opinio. Alij dicunt de quæstione contrarium innitentes rationibus factis ad primam partem.

Præterea, sicut sacramentum penitentiæ est medicina contra peccatum actuale, ita baptismus contra peccatum originale, sed in illo in quo est remissum originale per baptismum fluminis efficaciam habet baptismus fluminis ex vi sacramenti: ergo similiter videtur quod in illo in quo est remissum peccatum actuale per penitentiæ sacramentum, possint clauis habere efficaciam respectu peccati eiusdem in numero, per sacramentum penitentiæ secundo receptum.

Præterea, quando confertur alicui sacramento, quia nescitur vtrum illi alias fuerit collatum, vel non: confertur sub conditione, dicendo, si tu non es baptizatus, ego &c. Si ergo nō esset secundo conferēda homini absolutio de eodem peccato in numero, nisi quia incertum est vtrum, quando primo recepit absolutioē esset in tali statu, quod clauis in eo efficaciam habuerint, tunc sacerdos absoluendo secundo deberet apponere conditionem, dicendo: si prima absolutio non habuit efficaciam in te ex vi clauium: ego absoluo te &c. cum ergo consuetudo ecclesiæ nō sit talis, videtur quod si prima absolutio suam habuit effectum, secunda tamen respectu eiusdem peccati in numero efficaciam habet ex vi clauium, vel remittit

tendo plus de pena, quam erat remissum, vel ad augmentum gratiæ disponendo.

Ratio prima me opinio nis ad arg. primum prima pars. QVI vult tenere primam opinionem potest dicere ad primum, quod illud decretum in quo dicitur, quod sacerdotes plus possunt proficere plus consentibus parere, intelligendum est de beneficio orationis, quia vt dicit glo. tanto plures obligat ad orandum pro se quanto pluribus confitetur.

Præterea, quanto plus laborat homo, & magis pro suis peccatis erubescit, & fortius penitet, tanto confessor secundum rectum iudicium rationis minorem penitentiam iniungere debet, proponere autem pluribus de eodem peccato confiteri, argumentum est magnitudinis penitentiæ, vel potest exponi illud decretum de illo qui quando primo confessus est non fuit veræ penitens, qui pluribus sacerdotibus confitendo de congruo se disponit, vt Deus inclinet cor eius ad veram penitentiam, vt sic gratiam obrineat remissionis, & huic consonat, quod dicitur in decreto, tanto facilius consequitur gratiam remissionis.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod de eodem peccato in numero pluries absoluitur homo, quia incertum est vtrum prima absolutio in eo habuit effectum, nec propter hoc debet in secunda absolute conditionem ponere explicitam, vel actu explicitè intellectam, quia in his quæ ita frequenter sunt in vsu, non oportet conditionem explicare, nec de ea actualiter cogitare, sed sufficit illam habitualiter tenere, sicut cum homo adorat altissimum altaris sacramentum non tenetur actualiter cogitare de ista conditione si sacerdos fecit, vel dixit quod facere, vel dicere debuit: sed sufficit conditionem habitualiter in mente tenere.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod oratio sacerdotis cæteris paribus efficacior est: ad impetrandum gratiam consenti propter dignitatem sacerdotij: & quia potest orare, vt persona communis, quam oratio non sacerdotis.

Ad quartum. Ad quartum dicendum, quod non valet, quia sacramenta veteris legis non habebant efficaciam ex vi sacramenti, nec bis, nec semel: & ideo dicta sunt infirma, vel egena elementa.

Ad quintum. Ad quintum dicendum, quod quamuis in nobis semper possit augeri gratia dum sumus in via, non tamen ex hoc sequitur, quod quotienscunque homo absoluitur de eodem peccato in numero, in eo gratia ex vi clauium augetur, quamuis iam iustificato per contritionem gratiam conferat prima vice, sicut quamuis baptismus aquæ iustificato per baptismum fluminis gratiam conferat vna vice: secundo tamen receptus gratiam non confert, absolutio tamen ex vi clauium confert gratiam penitenti non tantum semel, quia sacramentum penitentiæ est iterabile quotienscunque homo

mo peccat, ista quod iteratio peccati videtur esse, ratio iterandi penitentiæ sacramentum.

Ad primam rationem positam in corpore quæstionis pro secunda opinione dicendum, quod non plus concludit, nisi quod iam iustificato per contritionem conferri potest gratia ex vi clauium, & hoc est verum, nec est simile de iam iustificato per contritionem, quæ non recipit penitentiæ sacramentum, & de illo, qui recipit. Ad aliam rationem solutum est ex dictis.

Ratio secundæ opinio nis. QVI vult tenere secundam opinionem potest dicere ad primum contra eam, quod maior est dubia, & non probatur.

Ad argu. primum. Vel potest dici, quod non est simile de illo qui nunquam peccasset, & de illo qui peccat, quamuis peccatum eius totaliter remissum sit quantum ad maculam, & penam: quia Deus efficaciam concessit clauibus non pro illis, qui mundi viuerent per gratiam priuilegiatam, sicut pro alijs: non posset autem homo viuere quin peccaret venialiter, sine speciali priuilegio gratiæ.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod sacramentum penitentiæ ex vi clauium efficaciam, quantum ad collationem gratiæ, haberet in illo cui remissum esset peccatum, quantum ad maculam, & totam penam si postea de illo confiteretur, & absoluteionem reciperet. Vnde si detur, quod principaliter respiciat remissionem culpæ, & penæ, quam collationem gratiæ, ex hoc tamen non sequitur, quod non possit habere effectum collationis gratiæ vbi non potest habere effectum remissionis culpæ, & penæ propter remissionem iam factam: sed bene sequitur, quod nunquam confert gratiam, quin retineat culpam, vel aliquam penam si non est ante tota facta remissio.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod sacramentum penitentiæ respectu eiusdem peccati in numero pluries receptum non habet efficaciam ex vi clauium, nisi obseruata reuerentia debita sacramento, ad quod requiritur, quod respectu eiusdem peccati non iteretur nisi adueniente nouo motu deuotionis, vel noua erubescencia in penitente, & per hunc modum concedo, quod totiens possit recipi, quod per talem receptionem remitteretur tota penam peccato debita, nec propter hoc posset dici peccatum remitti, sine penam, quia Christus abundanter sustinuit penam pro peccatis nostris, & præterea erubescencia, & labor, & sollicitudo hominis in penitendo, & confitendo est magna penam.

Ad argu. primum prima opinio nis ratio quare ha- AD PRIMAM rationem adductam pro prima opinionem in soluendo dicendum, quod tota ratio, quare baptismus non iteratur, non est, quia originale non iteratur, sed etiam, quia imprimit effectum inde-

lebilem, scilicet, characterem mediante, quo susceptio exterioris sacramenti disponit animam ad susceptionem remissionis peccati.

Ad secundam rationem dicendum, quod non est simile de penitentiæ, & alijs tribus, quia verba, quæ sunt forma in sacramento Eucharistiæ, vna vice explent respectu eiusdem hostiæ totam efficaciam suam, quæ est conuersio substantiæ panis in corpus Christi. Verba etiam, quæ sunt forma in sacramento matrimonij respectu earundem personam in numero explent totam efficaciam suam, si enim secundo reiterarent eadem verba non plus essent coniuges, quam ante, non sic autem est de sacramento penitentiæ, quamuis enim prima absolutio in homine bene disposito habeat totam efficaciam suam, quantum ad effectus essentielles, qui sunt culpæ remissio, penæ æternæ in temporalem commutatio, animæ ad Deum reconciliatio: non tamen ita est quantum ad effectus secundarios, quia per ipsum sacramentum receptum semel, non tantum remittitur de penam, nec tantum dat Deus de gratia, sicut per ipsum pluries receptum.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est de absoluteione ab excommunicatione, quæ non est per vim clauium, nisi extendendo nomen clauis ad clauem iurisdictionis, quam potest habere etiam non sacerdos. Vnde talis absolutio, proprie loquendo, non est sacramentum, nec pars sacramenti.

Q V A E S T I O V.

Vtrum sacerdos absoluens aliquem de facto ab illis peccatis a quibus non potest eum absoluere de iure peccet mortaliter.

Alc. p. 4. q. 2. m. 3. ar. 2.

C O N C L V S I O.

Dummodo hoc ab eo non fiat ex ignorantia inuincibili, aut probabili, sic absoluentem semper mortale peccatum incurrere, credendum est.

Responsio. R E S P O N D E O, quod sic absoluens, aut hoc facit ex ignorantia iuris, aut sciens ius quo hoc facere non sibi licet: si secundo modo, & hoc facit ex deliberatione mortaliter peccat, scienter enim, & ex deliberatione concessa sibi potestate abuti in præiudicium animæ alterius est mortaliter peccare. Sed sic absoluens potestate sibi concessa abutitur in præiudicium animæ illius, quem sic absoluit, & dat illi intelligere, quod absolutus est, cum tamen non sit, quantum in se est ipsum ponit in errore. Vnde super sic absoluentem cadit illa maledictio scripta Deuterono. 27. Maledictus, qui errare facit in itinere cæcum, si autem hoc facit ex ignorantia iuris, Rich. Super 4. Sent. S 3 & est

Sacerdotibus officium suum ignorare non licet

& est illa ignorantia affectata, adhuc mortaliter peccat, quamvis non ita graviter sicut ille qui hoc facit scienter: si autem est ignorantia crassa, adhuc credo, quod mortaliter peccat, quamvis non ita graviter, sicut hoc faciens ex ignorantia affectata: sacerdotibus enim officium suum ignorare non licet, ad ipsos enim pertinet subditos suos in lege instruere, iuxta illud Aggei. 2. Interroga sacerdotes legem. Vnde sic absolventes exponunt se simili maledictioni illi, quae venit super filios Heli: de quibus dicitur, 1. Reg. 2. quod erat filij Belial nescientes Dominum, neque officium sacerdotum ad populum. De sic etiam absolvente, & absoluto tali absolutioni innitenti, nisi per ignorantiam inuincibilem, seu probabilem excusentur, dici potest illud Euangelij Matth. 15. Si cecus caeco ducatur prebeat ambo in foueam cadunt: nec ille per ignorantiam excusatur, qui magis sollicitus est quarere consilium pro emptione vnus aequi, vel vnus bonae robe, quam pro animae suae salute.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur quinque.

Primo vtrum aliquis debeat excommunicari.

Secundo vtrum pro solo peccato mortali.

Tertio vtrum vxor pro peccato mariti.

Quarto vtrum Dominus pro peccato subditorum.

Quinto vtrum excommunicatus iniuste debeat excommunicari reputari.

QVAESTIO I.

Vtrum aliquis debeat excommunicari.

Arg. 1. VIDE TVR, quod non: quia per excommunicationem traditur homo sathanae in interitum carnis, vt habetur. 1. Cor. 5. Sed nullus debet tradi sathanae, de quo non est desperandum. Cum ergo de nemine desperandum sit in via, secundum Augu. 1. lib. retract. c. 18. nullus debet excommunicari.

Secundo. Item in epistola Iudae dicitur, cum Michael Archangelus cum diabolo disputans altercatur de Moyse corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemiae: sed dixit, imperet tibi Dominus: sed ecclesia militans debet se conformare triumphanti: ergo nulli debet maledictionem excommunicationis inferri.

Tertio. Item quilibet homo aut est iustus, aut iniustus: si iustus excommunicari non debet, nec iniustus: quia medicina sacramentorum indiget: ergo nullus debet excommunicari.

In oppositum. CONTRA, vt habetur. 1. ad Cor. 5. Apostolus mandauit quandam turpem fornicationem extra communionem fidelium poni.

Secundo. Item princeps debet vti gladio temporali

ad correctionem malorum: ergo a simili praelatus debet vti gladio spirituali ad correctionem malorum: sed gladius spiritualis est potestas excommunicandi: ergo quandoque debet excommunicare malo, vt corrigantur.

CONCLUSIO.

Expedit aliquando sententiam excommunicationis ferri in eos, qui incorrigibiles fuerint.

RESPONDEO, excommunicatio est a communione ecclesiae separatio. 1. q. 3. Nihil: sed quandoque debet homo a communione ecclesiae separari: quia aliquando sibi expedit, vt scilicet, erubescens, & fatigatus excitetur, & inclinetur ad se corrigendum per poenitentiam quia etiam permanente malitia communio sacramentorum non esset sibi utilis, sed nociua: est etiam quandoque vtile communitati fidelium, vt scilicet, ex timore poenae illius alij peccare timeant, & ne peruersus alios inficere possit. 2. q. 3. Resecandae, vbi dicitur sic: secandae sunt putridae carnes, & scabiosa ouis a caulis repellenda, ne rota domus massa corpus, & pecora ardeat, corrumpatur, putrescat, & intereat, aliquando ergo debet homo excommunicari.

Ad primum. AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod ibi debet accipi interitus pro flagellatione temporali ordinata ad corruptionem.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod non valet, quia diabolus est incorrigibilis, homo non, quamdiu est in via.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod sicut medicina indispositum non iuuat, sed sibi nocet, quantum sit vtilis dispositio, sic communio sacramentorum non iuuat indispositum, sed volenti se disponere vtilis est.

QVAESTIO II.

Vtrum aliquis debeat excommunicari pro solo peccato mortali.

Arg. 1. VIDE TVR, quod non: quia quandoque excommunicatur innocens cum probatur crimen contumaciae contra ipsum in foro iudicij, nec tamen iudex hoc faciens reprehenditur, quamvis in sua conscientia sciat illum innocentem: ergo aliquando debet homo excommunicari non pro peccato mortali.

Secundo. Item medicina non tantum est ad curandum morbum: sed ad praeseruandum a morbo: ergo cum excommunicatio sit medicinalis, vt habetur extra de senten. excom. Cum medicinalis, non tantummodo debet ferri ad curandum peccatum mortale, sed etiam propter periculum mortalis peccati.

In oppositum. CONTRA, extra de verborum signifi. Et parte, in glo. Nemo excommunicatur, nisi pro mortali, quia aliter non potest corrigi.

Secundo. Item. 1. q. 3. Nemo enim, dicitur, quod anathema non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illis qui aliter non potuerunt corrigi.

CONCLUSIO.

Homines pro mortali tantum excommunicandi sunt,

CONCLUSIO.

Non est excommunicanda vxor pro peccato mariti, nisi sit particeps criminis.

Responsio.

sunt, immo nec pro quocumque mortali, sed si contumaces, & incorrigibiles fuerint.

RESPONDEO, quod excommunicatio maior est grauisima poena, quam ecclesia possit inferre. Vnde dicit decre. c. immediate praallegato, quod anathema est aeternae mortis damnatio, & 24. q. 3. Corripitur, dicitur, quod excommunicatione nulla maior est poena in ecclesia. Et ideo dicit glo. ibidem, quod non est infligenda pro leuibus criminibus. Vnde dicitur, quod iudex nullum debet excommunicare, nisi pro mortali peccato, nec pro quocumque mortali, sed pro peccato contumaciae, vel cui contumacia est annexa. 1. q. 3. Absit, quadrupliciter autem homo peccatum contumaciae incurrit, scilicet, aut quando sufficienter vocatus ad iudicium non venit, nec remanendi habet legitimum causam. 24. q. 3. De illicita. Aut veniens respondere contemnit, & rationem praetendere quare respondere non debet. Aut antequam debeat discedit. 1. q. 3. certum est. Aut sententiae non obedit. 2. q. 6. Quisquis probatus. Ille autem qui impedit aut procurat fraudulenter ne ad ipsum citatio perueniat pro citato debet haberi. Ille etiam qui veniens se non repraesentat iudici: sed se occultat, reputandus est quasi non venisset.

Ad primum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod & si ille qui excommunicatur in praedicto casu non sit in mortali peccato cum iudex fert sententiam sicut pro mortali: quia iudex in foro contentioso non debet iudicare secundum sententiam proprie conscientiae: sed secundum allegata. 3. q. 7. Iudicet, vbi dicitur, quod bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & domesticè proposito voluntatis, sed iuxta leges, & iura pronuncia: & parum post, sicut audit ita iudicat.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod leuiori medicina praeseruandum est a morbo, quam fit illa, quae requiritur ad curationem iam habitum morbi.

QVAESTIO III.

Vtrum vxor debeat excommunicari pro peccato mariti.

Arg. 1.

VIDE TVR, quod sic: quia pro eius peccato debet interdici: ergo a simili, & excommunicari.

Secundo.

Item si vir impignorauit terram, & insuper debitis obligatus absente se de terra & assignata fuerit vxori aliqua portio terrae pro suo victu, poterit conueniri a creditoribus mariti, & nisi pro posse satisfaciat poterit excommunicari: ergo in hoc casu poterit vxor excommunicari pro peccato mariti qui bona sua dissipauit.

In oppositum.

CONTRA, 24. q. 3. §. 2. Non pro alicuius peccato tota familia excommunicanda est: ergo a simili, nec vxor.

Responsio.

RESPONDEO, quod excommunicatio non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illis qui aliter non potuerunt corrigi. 1. q. 3. Nemo Episcoporum, & cum peccatum mariti non sit peccatum vxoris, non est excommunicanda vxor pro peccato mariti, nisi esset particeps criminis: sed tunc non esset excommunicanda pro mariti peccato: sed pro suo. Similiter dico, quod filius non est excommunicandus pro peccato patris, nec seruus pro peccato Domini. 24. q. 3. Si habes, & infra eod. c. §. Vt ergo: vbi dicitur, quod illicite excommunicatur, quis pro peccato alterius, neque alia qua ratione nititur qui pro peccato vnus in totam familiam sententiam ferunt excommunicationis.

Ad primum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod non est simile de interdicto, & excommunicatione, longe enim maior poena est excommunicatio, quam interdictio: excommunicatione enim nulla poena maior est in ecclesia. 24. q. 3. Corripiantur.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod in illo casu si vxor monita nollet satisfacere si talis est consuetudo, vt satisfacere debeat, excommunicaretur pro peccato proprio.

QVAESTIO IIII.

Vtrum Dominus possit iuste excommunicari pro peccato subditorum suorum.

Arg. 1. VIDE TVR, quod sic: Reg. 1. c.

2. Praedicta fuit per Samuelem futura punitio Heli de peccato filiorum suorum: ergo a simili pater potest excommunicari pro peccato filiorum, & Dominus pro peccato subditorum suorum.

Secundo.

Item Trenorum vlti. Christus Dominus capus est in peccatis nostris, quod quaedam gl. exponit de Iosia. Rex ergo a Deo iuste punitur pro peccato populi: ergo a simili, & pro peccato populi iuste excommunicatur.

In oppositum. CONTRA, vt superius habitum est, nemo pro peccatis alterius excommunicandus.

CONCLUSIO.

Nullus debet excommunicare pro crimine subditorum

Responsio.

RESPONDEO, quod pro peccato populi Dominus excommunicari non debet, nisi committendo, vel omittendo sit particeps peccati populi, si enim princeps notabiliter negligens, & remissus fuerit in regimine populi sui, ita vt propter eius negligentiam, seu remissionem populus labatur in publica crimina, & maxime contra ecclesiam, si sufficienter ammonitus negligentiam suam non curauerit emendare, iuste potest excommunicari: sed tunc non excommunicaretur pro subditorum peccato, sed pro suo.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod Heli fuit punitus pro peccato proprio: quia filios suos modo debito nō correxit. Vnde in eius redargutionem dixit sibi vir Dei ex parte Domini. Magis honorasti filios tuos, quam me, vt habetur. 1. Reg. 2.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod secundum aliquos Iosias pro peccato suo permissus fuit interfici: quia non acquieuit sermonibus Necho ex ore Dei, vt habetur. 2. Paralip. 35.

Vel potest dici, quod illud verbum Hiere, ad literam intelligitur de redemptore nostro, quod verisimilius est. Vnde glo. quæ illud verbum exponit de Iosias loquitur secundum iudæorum opinionem.

Potest etiā dici ad prædicta duo argumenta simul, quod non est simile de morte corporis, & de pœna excommunicationis: quia excommunicatio directius est pœna animæ, est enim spiritualis pœna. 24. q. 3. Si habes.

Q V A E S T I O V.

Vtrum excommunicatus iniuste, debeat excommunicatus reputari.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 18. p. 2. d. ubi 2. D. Tho. vbi sup. a. 1. q. 4. Ale. p. 4. q. 23. m. 2. ar. 1. & 2. Secundo.

Item. 11. q. 3. Cui illata. Si sententia iniusta est, tanto curare eam non debet, quanto apud Dominum, & eius ecclesiam neminem potest grauare iniqua sententia, ita ergo ea se nō absolui desideret, qua se nullatenus prospicit obligatum.

In oppositū. CONTRA, 11. q. 3. c. 1. Sententia pastoris, siue iusta, siue iniusta fuerit, timenda est.

Secundo. Item eadem. q. qui iustus est, dicitur. Iniuste sententia homo parere debet ne ex superbia ligetur, qui prius ex puritate conscientie absolutus tenebatur.

C O N C L V S I O.

Excommunicatio lata a aliquo potestatem habet, siue iuste, siue iniuste semper timenda.

Responsio. R E S P O N D E O, sicut dicitur. 11. q. 3. Episcopus. §. Si ergo sententia aliquādo iniusta est ex animo proferentis, iusta vero ex ordine, & causa: aliquando est iusta ex animo, & causa, sed non ex ordine: aliquando est iusta ex animo, & ex ordine, sed non ex causa. Iniusta est ex causa, quando omnino nullum delictum subest in eo in quam fertur excommunicatio, quod sit excommunicatione dignum. Ex animo iniusta est sententia, quando non fertur amore iustitiæ, sed liuore odij, vel precio, aut fauore aduersariorum. Ex ordine iniusta est, quando fertur iudiciali ordine non seruato, eadem. q. c. seruetur. §. Item sententia. In his omnibus casibus sententia excommunicatio-

nis iniusta timenda est, & tenenda quouisque per eum qui eam tulit, vel per superiorem fuerit reuocata, exceptis tribus casibus. Vnus est, quando excommunicans non habet potestatem excommunicandi. Alius est quando fertur excommunicationis sententia post appellationem legitimam, extra de appella. ad nostram presentiam, & de senten. excommu. Per tuas. Tertius est, quando intolerabilis error patenter continetur in causa, vt habetur in decretali ultimo allegata.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud verbum intelligendum est de læsione quo ad Deum, & de illo qui excommunicationem non contemnit, & quando excommunicatio est iniusta ex causa.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, quod illud decretum intelligendum est, vel de grauamine apud Deum, vel quando intolerabilis error continetur in causa, & si est causa iniusta, non tamē est intolerabilis error. Illud verbum, se nō absolui desideret, intelligendum est, quantum ad reatum, non quantum ad sui reconciliationem cum militante ecclesia.

A R T I C V L V S I I I I.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de quarto principali. Et circa hoc quærentur quinque.

Primo vtrum sacerdos parochialis possit excommunicare subditos suos.

Secundo vtrum excommunicatus, vel suspensus possit aliquem excommunicare.

Tertio vtrum aliquis nō sacerdos possit aliquem excommunicare.

Quarto vtrum irregularis possit aliquem excommunicare.

Quinto vtrum iudex delegatus post reuocationem remissionis sibi factæ, possit antequam reuocatio commisionis ad eum peruenire potuerit, aliquem excommunicare.

Q V A E S T I O I.

Vtrum sacerdos parochialis possit excommunicare subditos.

RESPONDEO, quod sic: 2. q. 1. Nemo Episcopus: Nemo presbyter excommunicet aliquem antequam & c. ergo presbyteri parochiales excommunicare possunt.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 18. p. 2. ar. 1. q. 3. D. Tho. vbi sup. ar. 5. q. 1.

Item plebani possunt excommunicare, extra de officio ordinarij. Cum ab ecclesiarum, sed plebani sunt parochiales sacerdotes: ergo parochiales excommunicare possunt.

Arg. 2. Ale. p. 4. q. 22. m. 1. a. 4. Secundo.

Item illi possunt excommunicare, qui habent potestatem iudicandi in foro exteriori: sed hoc possunt parochiales sacerdotes, extra de iudicijs, decernimus, & 15. quæstio. 4. nullus Episcoporum, & c. nullus Episcopus: ergo sacerdotes parochiales excommunicare possunt.

Arg. 3. Ale. p. 4. q. 22. m. 1. a. 4. Secundo.

Arg. 4. Ale. p. 4. q. 22. m. 1. a. 4. Secundo.

Arg. 5. Ale. p. 4. q. 22. m. 1. a. 4. Secundo.

Arg. 6. Ale. p. 4. q. 22. m. 1. a. 4. Secundo.

Arg. 7. Ale. p. 4. q. 22. m. 1. a. 4. Secundo.

Arg. 8. Ale. p. 4. q. 22. m. 1. a. 4. Secundo.

Arg. 9. Ale. p. 4. q. 22. m. 1. a. 4. Secundo.

Arg. 10. Ale. p. 4. q. 22. m. 1. a. 4. Secundo.

Item

Quarto. Item maius est iudicare in foro conscientie, quam in foro exteriori, sed primum possunt sacerdotes parochiales: ergo sic secundum.

In oppositū. CONTRA, 16. q. 2. Visis: in fine, excommunicatio dicitur numero Episcopi: ergo videtur, qd sacerdotes inferiores excommunicare non possint.

Secundo. Item 11. q. 1. Peruenit, dicitur, qd si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, Episcopum ipsius adeat: ergo videtur, qd inferior, quam episcopus non sit iudex in foro exteriori ecclesiastico, & ex consequenti, qd nec excommunicare possit.

C O N C L V S I O

Sacerdotis parochialis non licet excommunicare nisi hoc consuetudo præstet, & in aliquibus casibus tantum.

Responsio. R E S P O N D E O, aliqui dixerunt, qd omnes prælati ecclesiarum de iure communi excommunicare possunt, licet episcopi iam contra multos præscriperint, presbyteri autē parochiales prælati sunt subditorum suorum. Vnde a iure communi excommunicare possunt subditos suos, nisi in quantum contra eos episcopi præscriperint. Alij autem dixerunt solū Episcopum ordinariū in foro exteriori, & secundum hoc dicendum est simplices sacerdotes non possent excommunicare nisi in aliquibus casibus ratione consuetudinis approbare, qd credo esse verum, quia ille qui excommunicat debet iurisdictionem habere in foro exteriori, quia sicut dicitur 2. q. 1. Nemo. Nullus debet excommunicare antequam causa probetur propter quam ecclesiastici canones hoc fieri iuberent.

Ratio autem quare possunt excommunicare ratione consuetudinis est, quia consuetudo dat iurisdictionem 9. q. 3. conquestus, in textu & in glo. & extra de arbitris dilecti. Consuetū est autem, qd excommunicant parochianos suos committentes furtum, vel rapinam in generali, dicendo sic. Excommunico illum qui talem rem furatus est, vel rapuit.

Abbatēs autem potestate ordinaria excommunicare possunt subditos suos, quia eorū est ordinariū iudex in vtroque foro.

Priores etiam excommunicare possunt, extra de maio. & obed cum in ecclesijs. Archidiaconi etiam de mandato Episcopi, extra de officio archidiaconi. Archidiaconis, in textu, & in glo. vel de antiqua, & approbata consuetudine, extra de off. archi. c. 1.

Ad primū. Ad tria prima ad partem primam dicendum, qd illa iura intelligenda sunt in casibus aliquibus, & modo cōcessis simplicibus sacerdotibus, vel a iure, vel a consuetudine, vel ab homine.

Ad quartū dicendum, qd quamuis sit maius iudicare in foro conscientie, quam in foro exteriori, non tamen tanta solennitas exte-

rior requiritur, requiritur autem illa solennitas, vt diligentius a præiudicio cuiuscunque partis caueatur.

Argumenta ad partem aliam procedunt de excommunicatione quæ fertur potestate ordinaria de iure communi.

Ad alia partem. Q V A E S T I O II. Vtrum sacerdos suspensus, vel excommunicatus possit excommunicare.

RESPONDEO, qd sic: quia retinet potestatem, & iurisdictionem.

Item conficere potest corpus Christi, quod maius est.

CONTRA, 24. q. 1. Audiuius, excommunicatus te excommunicare non potuit.

Item eadem quæstione: miramur, excommunicati iudices esse non possunt, sed nullus excommunicare potest nisi iudex ordinariū, vel delegatus: ergo excommunicatus excommunicare non potest.

C O N C L V S I O.

Excommunicatus, nec excommunicare, nec absolute ualeat, pariterque suspensus ab officio, & officij executionē simul, qui si ab officio duntaxat, utique potest.

Responsio. R E S P O N D E O, ad excommunicandum, & absoluendum requiritur potestas iurisdictionis libera, excommunicatus autem, & si potestatem iurisdictionis habeat, non tamē habet eam liberam, sed ligatam, quia non habet executionem: & ideo excommunicare nō potest, nec absolute: de suspensio autem distinguendum est, vt distinguit glo. 14. q. 1. Audiuius, quia aut est suspensus ab officio, sed non ab executione iurisdictionis, aut e conuerso, aut ab vtroque: primo modo non possent celebrare diuina, & tamen possent excommunicare: secundo modo non possent excommunicare, sed possent celebrare: sed tertio modo suspensū neutrum potest de iure.

Ad primū. AD PRIMVM solum est ex dictis in quæstione.

Ad secundum dicendum, qd non est simile, quia conficere est actus potestatis fundatæ super chatacterem sacerdotalem, qui per hominem auferri non potest, sed potestas ligandi, & soluendi ultra hoc requirit iurisdictionem quæ per hominem auferri potest, vel suspendi.

Q V A E S T I O III.

Vtrum non sacerdos possit aliquem excommunicare.

RESPONDEO, qd non: quia non habet potestatem clauium, sed ligare, & soluere est actus potestatis clauium, cum ergo excommunicatio sit ligatio quædam, non sacerdos non potest excommunicare.

Item

Secundo. Item non sacerdos nō potest ligare, nec solvere in foro pœnitentiæ: cum ergo ad ligandum, & soluendum in foro exteriori requiratur maior solemnitas, quàm in foro pœnitentiæ, & excommunicare sit ligare in foro exteriori, non sacerdotes non possunt excommunicare.

In oppositum. **CONTRA,** electus in Episcopum, & confirmatus antequam sit sacerdos potest excommunicare, suspendere, interdicere, extra de electione, transmissam.

Secundo. Item electus in Abbatem, & confirmatus etiam si non sit sacerdos potest excommunicare monachos suos, si Episcopus tertio cum humilitate ac deuotione, sicut conuenit requisitus non vult eum ordinare, nec benedicere. Argumentum ad hoc, extra de supplen. negligentia prælatorum. Statuimus.

CONCLUSIO.

Non sacerdos habens potestatem iurisdictionis potest excommunicare.

Responsio. **RESPONDEO,** quod excommunicare est actus potestatis iurisdictionis in exteriori foro. Vnde omni habenti talem iurisdictionem ordinariam, vel delegatam inest potestas excommunicandi, potestatem autem prædictæ iurisdictionis potest habere nō sacerdos, & ideo aliquis non sacerdos excommunicare potest, sicut bene probant iura ad partem secundam allegata.

Ad primū. **AD PRIMVM** in oppositum dicendum, quod ligare, & soluere in foro exteriori nō est actus potestatis clauium proprie loquendo de clauium potestate, quæ a Domino datur in ordine sacerdotali: sed sibi accidit. Vnde potestatem clauium possunt habere sacerdotes sine potestate iurisdictionis prædictæ, & iurisdictioni haberi, sine prædicta potestate, & ideo aliqui sunt sacerdotes qui non possunt excommunicare, & aliqui non sacerdotes qui possunt excommunicare.

Ad secundum. **AD SECUNDUM** dicendum, quod ad actum ligandi, & soluendi in foro pœnitentiæ requiritur potestas clauium, quæ fundatur in characterē sacerdotali, quam impossibile est habere, & non esse sacerdotem.

QVAESTIO III.

Vtrum irregularis possit aliquem excommunicare.

Arg. 1. **RESPONDENDO,** quod non. Illud, quod deicit hominem a statu prælationis, prohibet eum posse exequi ea, quæ sunt iurisdictionis, quia omnis habens super aliquem iurisdictionem aliquo modo quo ad hoc eius prælatus est, sed excommunicare præsupponit in excommunicante iurisdictionem super illum quem excommunicat, cum ergo irregularitas deiciat hominem a statu prælationis, vt probari potest per illud, quod habetur, extra de etate, & quali. ordi. c. 1. & de electione, cum in cunctis, videtur,

quod irregularis excommunicare non potest.

Item suspensus excommunicare non potest, quod probo per hoc: quia non potest eligere, extra de consue. cum dilect. & de elec. cum inter. R. seniore, sed omnis irregularis est suspensus: ergo irregularis excommunicare non potest.

Item infames nullum excommunicare possunt: quia infamibus personis actus legitimi sunt pœnitentiæ interdicti, argumentum ad hoc, extra, de testibus. Testimonium in gl. & de excessibus prælatorum, inter dilectus, & de purgatione canonica, inter sollicitudines, in gl. sed prælatus qui per suam culpam efficitur irregularis infamis est. 6. q. 1. Omnis vero: ergo nullum potest excommunicare.

CONTRA, Abbas excommunicare potest: sed irregularis potest assumi in Abbatem tempore necessitatis, extra, de etate, & quali. ordi. Tuam: ergo irregularis excommunicare potest.

Item conuenientius est, quod clericus irregularis possit excommunicare, quam laicus: sed laicus excommunicare potest ex superioris concessione. 79. dist. Si quis pecunia: ergo clericus irregularis potest excommunicare.

CONCLUSIO.

Irregularis tam culpa sua, quàm absq; excommunicare potest, dummodo per sententiam a iure a statu expresse minime sit deiectus.

RESPONDEO, quod prælatus factus irregularis, aut factus est irregularis sine culpa sua aut per culpam suam. Si primo modo talis irregularitas non debet ipsum deicere a suæ prælationis statu. extra, de etate, & quali. ordi. c. 1. in glo. & argumentum ad hoc, infra, de cle. eg. c. illud. Afflicto enim afflictio addenda non est, & prælatus sic factus irregularis exequi potest ea, quæ sunt iurisdictionis. Vnde excommunicare potest: sed non debet exequi ea, quæ sunt ordinis. Vnde nec celebrare, absolue in foro pœnitentiæ debet, nec alia sacramenta ministrare, baptismo excepto, quod licitum est cuilibet in casu necessitatis ministrare: baptizare tamen non debet solemniter, quia sic baptizare non pertinet, nisi ad sacerdotes potentes libere exequi sacramentorum administrationem. Si autem factus est irregularis per culpam suam, pro tali irregularitate deici debet a prælationis statu: quia tamen ab illo statu non est deiectus ipso iure, antequam deiciatur per sententiam potest excommunicare, cum enim suspensio sit pœna magna extendenda non est, nisi ad casus expressos in iure, vel ad similes, non autem inuenitur in iure positum tales esse suspensos ab his, quæ sunt iurisdictionis: irregularitas enim non videtur suspendere irregularem, nisi ab executione eorum, quæ sunt ordinis, nisi sit contracta per talem casum, quo priuatos irregularis priuilegio clericali,

rali, vel quo factus infamis, clericus enim non ordinatus si sit officialis excommunicare potest, prælatus tamen irregularis postquam a suo statu deiectus est, excommunicare non potest, nec absolue.

Ad primū. **AD PRIMVM** dicendum, quod illæ decretales allegatæ intelligendæ sunt de illo qui factus est irregularis per culpam suam.

Ad secundum. **AD SECUNDUM** dicendum, quod suspensus ab executione eorum, quæ sunt ordinis tantum, excommunicare potest, quia potest exequi ea, quæ sunt iurisdictionis: sed suspensus a iurisdictione excommunicare non potest, nec etiam præbendas dare: extra, de concess. præben. quia diuersitatem, non omnis autem irregularis suspensus est ab executione eorum, quæ sunt iurisdictionis, quamuis omnis irregularis suspensus sit ab executione eorum, quæ sunt ordinis.

Vel potest dici secundum alios, quod maior argumenti intelligenda est de suspensio ab homine, non a iure tantum, & sic intelliguntur decretales allegatæ ad probationem eius: irregularis autem suspensus est a iure, ratio autem quare plus punitur suspensus ab homine, quàm a iure tantum est, quia qui contemnit iudicis præceptum, quod est factum legis auctoritate, simul contemnit legem animatam, & inanimatam: minister enim legis quodammodo lex animata est, lex autē scripta est inanimata: & ideo mitius agitur cum lege, quàm cum ministro legis, & præterea vox viuua efficacius mouet, quàm scriptura tantum.

Ad tertium. **AD TERTIUM** dicendum, quod infames excommunicare possunt, loquendo de illis qui egerunt pœnitentiam de culpa pro qua incurrunt infamiam, minor argumenti non est vniuersa liter vera, factus enim irregularis, quia celebravit excommunicatus per quandam ignorantiam crassam, vel quia iuris peritiam nō habebat, non est infamis postquam ab excommunicatione absolutus est, etiam irregularitate remanente, si egit pœnitentiam de hoc, quod celebravit excommunicatus, dicitur enim. 6. quæstio. 1. Omnis vero, in gl. quod infamia contracta ex sententia excommunicationis tollitur per absolutionem, simile etiam habetur. 4. q. 1. c. 1. in textu, & in glo. Infamia etiam canonica, quam incurrit per hoc, quod celebravit excommunicatus tollitur per pœnitentiam. 6. q. 1. Illi qui in tex. & expressius in glo.

Ad primū. **AD PRIMVM** ad partem secundam potest dici, quod illud, quod ibi dicitur dispensatiue, intelligitur secundum quod dicitur quædam gl. ibidem.

Ad secundum. **AD SECUNDUM** dicendum, quod illud, quod in illo decreto dicitur de laico, intelligendum est in speciali casu, scilicet, contra inuasorem apostolicæ sedis: sed quia. 16. distinctio. c. 1. dicitur, quod de rebus ecclesiasticis non legitur aliquando laicis disponēdi attributa facultas. Ideo aliter dici potest secundum glo. ibidem,

quod illa verba decreti liceat Cardinalibus, & alijs clericis timentibus Deum, & laicis inuasorem anathematizare, & humano auxilio ab apostolica sede pellere, referenda sunt singula singulis, sic liceat clericis anathematizare, & a laicis humano auxilio ab apostolica sede pellere.

QVAESTIO V.

Vtrum iudex delegatus post reuocationem commissionis sibi factæ, possit antequam reuocatio commissionis ad eum peruenire potuerit aliquem excommunicare.

CONCLUSIO.

Cuiuslibet iudicis delegati, tenet sententia excommunicationis antequam reuocationis sententiam habuerit.

RESPONDEO, quod sic: quia antequam ad eum reuocatio commissionis perueniat manet penes eum potestas, quæ sibi fuerat commissa, extra, de procur. Auditis, in glo. enim dicitur, quod in iudice tenet, quod facit, donec intelligit iurisdictionem reuocatam, & argumentum ad hoc, extra, de appel. Vt debitus honor. Ibi enim dicitur, quod si quis coram idoneo iudice conuenerit aduersarium, & ille dicit, quod ad superiorem iudicem nunciū destinauerit, aut litteras impetrauerit ab eodem nihilominus iudex ille in causa potest procedere antequam illæ litteræ delegato fuerint assignatæ. Et vt dicit, quædam gloss. ibidem per hanc decretalem correctæ sunt illa iura, supra eod. titul. meminimus, & c. ad hoc, sicut, & supra de officio delega. cum causa, aliquibus tamen videtur, quod illa iura cum isto concordari possunt si curialiter exponantur.

Alij autem probabiliter respondēt ad quæstionem per distinctionem dicentes, quod aut ille, qui reuocat commissionem intēdit, & exprimit, quod sit irritum, & inane quicquid extunc per delegatum fuerit attentatum, aut nō: si primo modo, non tenebit sententia lata postea a delegato: si non, tenebit sententia, vt supra in quæstione dictum est.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER quæritur de quinto principali. Et circa hoc quærantur quinque.

Primo vtrum superior possit excommunicari ab inferiori.

Secundo vtrum excommunicatus possit excommunicari.

Tertio vtrum communitas possit excommunicari.

Quarto vtrum mortuus possit excommunicari.

Quinto vtrum habens priuilegium, quod non potest excommunicari, possit excommunicari.

Q V A E S T I O I.

Vtrum superior possit, excommunicari ab inferior.

Arg. 1. D. Th. ubi supra. ar. 3. q. 1. T V I D E T V R, quod sic: Apostolus ad Gala. 1. Licet nos, aut Angelus de caelo Euangelizet vobis praeterquam, quod euangelizauimus vobis anathema sit: sed apostolus erat inferior quolibet Angelo: quia de Ioan. Baptista dicitur Matth. 11. Qui minor est in regno caelorum maior est illo: ergo superior potest excommunicari ab inferiori.

Secunda. Item capellanus qui est inferior Episcopo potest ipsum absolueri in foro poenitentiae, & etiam ligare: ergo similiter in foro exteriori, vt videtur.

In oppositum. C O N T R A, vt habitum est in praecedenti quaestione excommunicare est actus potestatis iurisdictionis: sed inferior in superiorem talem potestatem non habet.

C O N C L V S I O.

Inferiorum nemo est, qui suum superiorem excommunicare valeat.

Responsio. R E S P O N D E O, quicumque habet potestatem iurisdictionis super alium, in hoc superior est illo: sed nullus est superior sibi aequali, nec suo superiori: ergo nullus habet potestatem iurisdictionis cuius actus est excommunicare super sibi aequalem: nec super suum superiorem, & ideo quauis homo possit facere quare debeat excommunicari, tamen nullus potest excommunicare sibi aequalem, nec suum superiorem.

Ad primam. A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod Apostolus per illud verbum non intendebat excommunicare Angelum absolute, nec etiam sub hac conditione si euangelizaret contrarium huic, quod apostolus euangelizabat: quia si Angelus, qui non peccauit peccaret, non subesset foro ecclesiae militantis, sicut nec illi qui peccauerunt, sed intendebat dicere apostolus, quod si Angelus euangelizaret contra illud, quod euangelizauerat non crederet ei, sed malediceret. Vnde ibi accipitur anathema pro perditione, seu maledictione: anathematizare enim vno modo idem est, quod maledicere, & apostolus licuit maledicere Angelo sub illa conditione, quam apposuit, quia si ponatur per impossibile quod Angelus bonus peccaret, dignus esset maledictione.

Ad secundam. A D S E C U N D A M dicendum, quod capellanus quamuis possit Episcopum absolueri per potestatem ex commissione acceptam, vel ab Episcopo, vel superiori suo, qua potestate accepta in foro poenitentiae superior est Episcopo, quia in tali foro peccatum hominem superiorem constituit. In foro tamen exteriori capellanus etiam ex commissione Episcopi non posset ipsum Episcopum ligare, vel soluere, quauis hoc possit ex commissione Papae, vel eius legati,

peccatum enim non sic constituit hominem inferiorem in foro exteriori sicut interiori.

Q V A E S T I O II.

Vtrum excommunicatus possit excommunicari.

Arg. 1. D. Bon. hic p. 2. ar. vi. q. 4. D. Tho. ubi supra. q. 3. Ale. p. 4. m. 1. ar. 5. q. 23. Secundo. T V I D E T V R, quod non: Apostolus 1. Cor. 5. Quid ad nos de his qui foris sunt iudicare? Sed excommunicatus iam est extra ecclesiam: ergo ecclesia non potest illum iudicare, & ex consequenti, nec excommunicare.

Item per excommunicationem homo extra communionem ecclesiasticam eijcitur: sed eiectus non potest eijci: ergo nec excommunicatus excommunicari.

In oppositum. C O N T R A, excommunicatus pro vna causa potest adhuc excommunicari pro alia, extra de sent. excom. Cum pro causa, quod verum non esset, nisi excommunicatus adhuc posset excommunicari.

C O N C L V S I O.

Vtique potest excommunicatus iterum excommunicari, cum praesertim ab Ecclesia magis elongari possit.

Responsio. R E S P O N D E O, excommunicatus potest excommunicari, sicut enim Christianus per primum peccatum mortale a Deo separatur, & per secundum plus elongatur, & sic deinceps. Sic homo per primam excommunicationem a communiōe ecclesiae separatur, & per sequentes excommunicationes amplius elongatur.

Ad primam. A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod Apostolus ibi loquitur de his, qui ita foris sunt, quod nunquam intrauerunt, vt pagani, & iudaei, qui nunquam sacramentum baptismi, per quod intratur in ecclesiam, sumperunt.

Ad secundam. A D S E C U N D A M dicendum, quod quamuis eiectus non possit eijci, potest tamen amplius elongari.

Q V A E S T I O III.

Vtrum communitas possit excommunicari.

Arg. 1. D. Tho. ubi supra. q. 2. T V I D E T V R, quod sic: quia si caput potest excommunicari, multo fortius, & corpus, cum caput praeminet corpori. Sed princeps qui est caput communitatis potest excommunicari, dicitur enim decre. 96. dist. Duo. quod B. Ambro. Theodosium magnum Imperatorem excommunicans ab ecclesia exclusit: ergo multo fortius communitas potest excommunicari.

Secundo. Item tota communitas potest esse in culpa, pro qua excommunicatio ferenda est: sed quos attingere potest causa, attingere potest effectus: ergo communitas potest excommunicari.

Tertio. Item potest interdici: ergo a simili excommunicari.

In oppositum. C O N T R A, glo. super illud Matth. 13. Inimicus homo hoc fecit. Multitudo non est excommunicanda, nec princeps populi.

Item

Item decre. dist. 44. Comestiones: leuissimis, & instantissimis ammonitionibus multitudo tangatur, sed excommunicatio non est ammonitio leuissima, sed pena grauissima: ergo multitudo non est excommunicanda.

C O N C L V S I O.

Cum rarissime contingat omnes cuiusuis vniuersitatis peccatis esse obnoxios, pro quibus ferenda sit excommunicatio, ea propter vniuersitas excommunicari nec debet, nec potest.

Responsio. R E S P O N D E O, quod communitatem non debere excommunicari certum est, extra de sen. excom. Romana ecclesia. §. vlt. vbi dicitur sic. In vniuersitatem vel collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus, volentes animarum vitare periculum, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innoxios etiam huiusmodi sententia irretiri.

Sed vtrum si feratur sententia teneat, dixerunt quidam quod sic, quia multa contra prohibitiones sunt, quae facta tenent, quamuis contra prohibitiones faciens grauius peccet.

Alij respicientes non tantum ad verba, sed etiam principaliter ad intentionem constitutis quae principaliter est consideranda. C. de legibus. l. 2. dicunt, & bene, quod sententia si feratur in communitatem non tenet, si enim teneret per hanc constitutionem non caueretur animarum periculo, quod institutio vitare intendit.

Ad primam. A D P R I M V M, in oppositum dicendum, quod quamuis princeps sit caput communitatis, tamen magis potest caueri periculum ligationis innoxiorum, cum solus princeps excommunicatur, quam si excommunicaretur communitas.

Ad secundam. A D S E C U N D A M dicendum, quod quamuis possibile sit omnes de vna communitate commisisse crimen pro quo ferenda est excommunicatio, hoc tamen raro contingit, ad ea vero quae frequenter accidunt iura aptantur.

Ad aliam partem. A D P R I M V M in oppositum ad partem aliam dicendum, quod illa glo. quantum ad hoc, dicit principem non esse excommunicandum intelligenda est sic, quod non debet excommunicari nisi pro grauissimis causis.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum mortuus possit excommunicari.

Arg. 1. T V I D E T V R, quod non: extra de sententia excommuni. Cum medicinalis dicitur, quod excommunicatio debet esse medicinalis: sed non potest esse medicinalis mortuo: ergo mortuus non potest excommunicari.

Secundo. Item 24. quaestio. 2. Damnationis, dicitur, quod viuentes, non mortuos soluere possumus, vel ligare.

In oppositum. C O N T R A, 24. q. 2. Sanè profertur, habet

tur, quod haeretici, & schismatici illi quorum scripta haesim continent post mortem sunt excommunicandi.

Secundo. Item si aliquis mandat alicui subdito suo, vt occidat clericum Titium, & moriatur antequam mandatarius exequatur mandatum, post mortem mandatis mandatarius mandatum exequitur, mandans carere debet ecclesiastica sepultura, si efficaciter non reuocauit mandatum reintegraliter, ita quod ad mandatarium reuocatio peruenerit: sed non deberet priuari sepultura pro occasione illius clerici occisi post mortem, nisi pro hoc incurreret excommunicationem iam mortuus, quia viuens pro hoc excommunicationem non incurrit, cum mortuus fuerit ante factum: ergo aliquis post mortem potest incurrere excommunicationis sententiam.

C O N C L V S I O.

Possunt aequidem etiam mortui interdum excommunicari, in eos enim ad aliorum terrorem fertur excommunicatio.

Responsio. R E S P O N D E O, quod excommunicari possunt homines post mortem. i. haeretici, & schismatici, & qui haeticum constituunt haedem. 24. q. 2. Sanè profertur, & illi qui seipos voluntaria occidunt 23. q. 5. Placuit, & hi excommunicantur, non quia illa excommunicatio sit illis pena, vel medicina, sed in detestatione erimini ad terrorem aliorum. Vnde huiusmodi quo ad hoc est alijs medicina.

Ad primam. E T sic patet solutio ad primum in oppositum.

Ad secundam. A D S E C U N D A M patet solutio per illud quod in eodem decreto immediate subiugitur, post verbum enim allegatum dicitur, verum hoc non est de omni crimine intelligendum, sunt enim quaedam de quibus etiam possunt post mortem accusari quilibet, vel damnari, veluti haereticis.

Ad aliam partem. A D A R G V M E N T V M secundum ad partem secundam dicunt aliqui, quod verum concludit.

Alij dicunt, quod talis excommunicatus non est, & tamen si peccatum suum fuit notorium, & in fine signa poenitentiae non apparuerint non debet sepeliri in terra sacra: quia si signa poenitentiae non ostendit praesumitur decessisse in suae voluntatis damnabili peruersione.

Q V A E S T I O V.

Vtrum habens priuilegium, quod non possit excommunicari ab ordinario, possit ab eo excommunicari.

C O N C L V S I O.

Potest, si iudici ignotum priuilegium petenti ostendere noluerit.

Responsio. R E S P O N D E O, aut habens tale priuilegium allegat ipsum in sui defensionem antequam contra ipsum feratur sententia, aut non: si primo

mo modo valet sententia contra ipsum lata ab ordinario: si secundo modo, aut illud privilegium est publicatum, aut non: si est publicatum non tenet sententia contra ipsum ab ordinario lata: si non est publicatum, aut est notum iudici, aut non, si notum est iudici credo, quod non valet sententia ab ipso contra privilegium lata: argumentum ad hoc extra de appellatio. Si duobus, in text. & expressius in glo. si autem non est iudici notum, nec privilegiatus fuit in longo tenore libertatis illius, tunc tenet sententia contra eum lata, argumentum ad hoc in decretali immediate allegata, quod credo esse intelligendum si iudex inferendo sententiam observauerit formam iuris, & ferat sententiam non sub conditione, sed absolute: & si non continetur in privilegio, quod dominus Papa omnes sententia si quas in posterum contra ipsum privilegium promulgare contigerit, ex tunc decrevit irritas, & inanes, & eas penitus non tenere: si etiam privilegiatus allegat privilegium non publicatum, nec iudici notum, nec fuit in longo tenore libertatis illius, & iudici petenti privilegium sibi ostendi, non vult privilegium ostendere, nec clausulam continentem suam libertatem, tenebit sententia si feratur contra eum, extra de privileg. Quia personarum. Nec propter ostensionem privilegij sequetur iudicabitur sententia fuisse nulla, nec etiam reuocanda, argumentum ad hoc extra de sententia, & re iudi. Suborta. in fine, ubi dicitur, quod si privilegium ante sententiam non fuerit exhibitum praetextu privilegij de nouo reperti non debet sententia reuocari, quod est intelligendum nisi dominus Papa aliter faceret ex gratia.

ARTICVLVS VI.

CONSEQUENTER queritur de sexto principali. Et circa hoc queruntur quinque.

Primo vtrum participans cum excommunicato sit excommunicatus.

Secundo vtrum participare cum excommunicato semper sit peccatum mortale.

Tertio vtrum participans scienter cum excommunicatis a Papa sit excommunicatus maiori excommunicatione.

Quarto vtrum sacerdos recipiens oblationes suorum parochianorum excommunicatorum sit excommunicatus.

Quinto vtrum aliquis solus sciens aliquem excommunicatum tenetur ipsum vitare.

QVAESTIO I.

Vtrum participans cum excommunicato sit excommunicatus.

VIDETUR, quod non: 3. Quicumque communicauerit, vel orauerit cum excommunicato si laicus est, excommunicetur: ergo videtur, quod ipso facto non sit excommunicatus.

Item participans cum peccatore, non tamen

in peccato non incurrit peccatum: ergo a simili participans cum excommunicato non tamen in suo crimine non incurrit excommunicationem.

CONTRA, ea. q. Cum excommunicato, si quis cum eo aut palam, aut absconfe locutus fuerit communem cum eo statim excommunicationis trahat penam.

CONCLUSIO.

Participans cum excommunicato, excommunicationem incurrit non tamen simpliciter, sed si fuerit eiusdem criminis particeps, vel etiam si excommunicatio fuerit contra participantes cum excommunicato.

RESPONDEO, quod duplex est excommunicatio, scilicet maior quae est a qualibet licita cōione, vel legitimo actu separatio. 1. q. 3. Ad mensam. §. Euidenter, & 3. q. 4. Eugeltrudam, & excommunicatio minor quae est a sacramentis ecclesiae tantum exclusio, extra de exceptionibus, a nobis, & de sententia excommunicationis. Si quem, in textu & in glo. Si autem aliquis participet cum excommunicato excommunicatione minori, non propter hoc incurrit excommunicationis sententiam. Si autem cum excommunicato excommunicatione maiori cum participantibus cum eo observata in ista aggravatione forma iuris incurrit excommunicationem maiorem, si autem non est excommunicatus cum participantibus sibi, tunc participans, aut participat cum eo in crimine, aut non, si sic eandem incurrit sententiam, extra de senten. excomm. Nuper, si non, tunc non incurrit nisi excommunicationem minorem: excipiuntur tamen sex genera personarum, scilicet vxor, filius, filia non emancipati, seruus, ignorans illum excommunicatum, & necessitatem patiens. 1. q. 3. Quoniam multos, & ille qui sibi loquitur pro animae suae utilitate. e. q. Antecessor. Vnde versus. Utile lex humiles ignorata necesse. Hac anathema quidem faciunt ne possit obesse.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illud verbum excommunicetur, intelligitur de excommunicatione maiori, & quantum ad hoc est canon ferendae sententiae non latae.

Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia peccatum non priuat a comunione fidelium sicut excommunicatio maior.

QVAESTIO II.

Vtrum participare cum excommunicato semper sit peccatum mortale.

VIDETUR, quod sic: extra de his quae vi metus, vel causa fiunt, sacris canonibus, dicitur, quod propter metum non debet aliquis cum excommunicato communicare, cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurere.

Item excommunicationis sententia non est ferenda, nisi pro mortali peccato, ut superius habitum est. Sed pro participatione cum ex-

In oppositum.

Responsio. Excommunicatio maior, & minor.

Verfus.

Ad primū.

Ad secundum.

Arg. 1. D. Bon. ubi supra. D. Tho. ubi sup. q. 3. Alex. p. 4. q. 23. m. 1. art. 6. Secundo.

communicatis sunt homines maiori excommunicatione excoicandi, 1. q. 3. Sicut Apost. & c. se. & c. quicumque: ergo participare cum excommunicato semper est peccatum mortale.

Tertio.

Item pro solo peccato mortali excludendus est quis a sacramentis ecclesiae. Sed per excommunicationem minorem quam contrahit participans cum excommunicato excluditur quis a sacramentis ecclesiae, ut visum est: ergo talis participatio semper est peccatum mortale.

In oppositum.

CONTRA, cum aliquis excommunicatur quamuis sibi praecipitur ne cōicationi se ingerat, alijs praecipitur non videtur quod sibi non participant, sed tantummodo participantibus pena imponi: ergo videtur quamuis participans incurrat penam, si excommunicationem minorem, non tamen mortalem culpam.

Item cum secundum iura sit multitudini parcendum, & pauci sint qui ab omni participatione cum excoicatis abstineant, videtur illa sententia in benigniorem partem interpretanda, cum expresse non inueniatur, quod tales mortaliter peccent.

CONCLUSIO.

Scienter participans cum excommunicato quandoque mortaliter peccat, quandoque non.

Responsio.

RESPONDEO, quod si scienter, & ex deliberatione participans in crimine cum excommunicato, aut cum omnibus participantibus sibi, mortaliter peccat. Si autem cum illo qui non est excoicatus cum participantibus sibi participet aliquis non in crimine, sed tamen participat scienter cum ipso in diuinis, & etiam sacramentis, tunc peccat mortaliter, vnde publice excoicatio intrante ecclesiam omnes debet exire. 2. q. 1. Ois qui sacerdos tamen si postquam canonem inchoauit superueniat excoicatus non debet missam imperfectam derelinquere: argumentum ad hoc 7. q. 1. Nihil: qui autem cum excoicato neutro praedictorum modorum participat, sed tantum in loquela, comestione, & similibus mortaliter non peccat, nisi hoc faciat ex contemptu ecclesiae, vel iudicis.

Ad primū.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illa decretalis intelligitur de participantibus in crimine, vel in diuinis de participantibus cum illo, qui cum suis participantibus est excommunicatus praemissa monitione, secundum formam iuris.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod homines non sunt excoicandi maiori excommunicatione pro participatione cum excoicato, nisi postquam canonicè moniti nolunt desistere, & ego concedo, quod extunc si non desistunt ratione pertinaciae mortaliter peccant tanquam ecclesiae contemptores.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod maior est falsa, interdicti enim arcantur a sacramentis, & tamen quandoque interdicuntur aliqui, non pro mortali peccato quod commiserint.

QVAESTIO III. Vtrum participans scienter cum excommunicatis a Papa sit excommunicatus maiori excommunicatione.

CONCLUSIO.

Participans cum excommunicato scienter a iure a Papa condito sine eius absolutionem reseruante, incurrit maiorem excommunicationem.

RESPONDEO, quod aliquis potest dici excommunicatus a Papa, vel quia excommunicatus est a iure, quod Papa condidit, & cuius absolutionem sibi specialiter reseruauit, vel per aliquam sententiam a Papa generaliter latam, vel quia est a Papa excommunicatus nominatim. Participans cum excommunicatis a Papa duobus modis primis maiorem excommunicationem non incurrit, similiter nec participans in loquela, & comestione cum excoicato a Papa nominatim. Sed vtrum scienter cum eo participans in diuinis maiorem excommunicationem incurrat: dubium est, quidam enim dicunt, quod sic. Dicitur enim extra de sent. excoicunica. Significauit. Clericos qui scienter, & sponte participauerint excoicunicatis a nobis, & ipsos in officijs receperint, eadem excommunicationis sententia cum ipsis non dubitamus inuolui.

Responsio. Excommunicatus a Papa participat per considerationem.

Prima opi.

Secunda opi.

Alij dicunt contrarium, & bene, in glo. dicentes hoc debere intelligi quantum ad priuationem sacramentorum, vel forte quia illi erant excommunicati cum omnibus participantibus eis, vel forte quia participauerunt illis excommunicatis in eodem crimine, & ideo eadem sententia cum illis fuerunt ligati, & remitti debuerunt ad suum excommunicatorem absoluedi. Sed prima opinio probabilior est: quia magis concordat textui decretalis, & illam tenet dominus Hostien. in apparatu.

QVAESTIO IIII.

Vtrum sacerdos recipiens oblationes suorum parochianorum excommunicatorum sit excommunicatus.

CONCLUSIO.

Vtique si cum fuerit ad altare, eorum voluerit oblationes recipere.

RESPONDEO, quod sacerdotem recipere oblationes parochianorum suorum excommunicatorum dupliciter potest intelligi. Vno modo ita, quod cum alijs fidelibus eas offerant sacerdoti ad altare, & hoc omnino illicitum est. Vnde si sic reciperet cum excommunicatis participaret, & incurreret excommunicationem, quae contrahitur ex tali participatione.

Sacerdos excommunicatorum oblationes recipere dupliciter sumi potest.

Alio modo ita, quod oblationes sibi debitas ab eis repetat, vel recipiat, & sic recipiens, vel repetens, excoicationem non incurrit, ab excoicatis. n. exigi potest, & recipi, quod ab eis debet, extra de sen. excō. si verè, & conueniri possunt quamuis alios conuenire non possint, ut dicit Glo. super decretalem allegatam.

Arg. 1. D. Bo. d. 182 parte 2. ar. 1 q. 5. D. Tho. ubi sup. art. 4. q. 2. Secundo. Alex. p. 4. q. 23. m. 1. ar. 6.

Q V A E S T I O V.

Utrum aliquis sciens aliquem excommunicatum, teneatur ipsum vitare.

Arg. 1.

TVIDETUR, qd sic. 6. q. 2. Si tantum sit tantum Episcopus alieni sceleris se. conscius nouerit. quamdiu probare non potest nil proferat, & infra eo. c. dicitur, qd ille quandiu nihil probare potest in communione omnium, praeter qua eius qui eum reum iudicat permanebit.

In oppositum.

CONTRA, eadem quaestione cap. sequenti dicitur. Placuit. Placuit, ut si quando Episcopus dicit aliquem sibi soli fuisse confessum, atque ille neget, non putet ad iniuriam suam Episcopus pertinere, quod illi soli non creditur: & si scrupulo propriae conscientiae se dicit neganti nolle communicare quamdiu excommunicato non communicauerit suus Episcopus eidem Episcopo ab alijs non communicetur Episcopis, ut magis caueat Episcopus ne dicat in aliquem quod ab alijs documentis conuincere non potest.

C O N C L U S I O.

Privatim eum tenetur vitare, in publico autem nec tenetur, nec debet.

Responsio.

RESPONDEO, qd aliquis solus sciens aliquem excommunicatum, eum non tenetur vitare in publico, nec debet, quia crimen occultum ab illo qui solus scit non est publicandum: unde nec Christus malam voluntatem Iudae, quam sub certitudine sciebat noluit publicare, & cum hoc dixit Iohanni, in silentio dixit, tenetur tamen ipsum privatim vitare, nisi hoc per confessionem tantum sciuerit, & haec distinctio satis habetur, extra de senten. excommunicata. Cum non ab homine, ubi sic dicitur, a communione illius qui pro sacrilega manu iniectio in clericum in edictum excommunicationis incidit, licet denunciatus non sit, debes abstinere, nisi forte illud tibi soli pateret, si quo casu ipsum privatim tantum modo euitabis, quamdiu ab ecclesia toleratur. Decretum allegatum ad partem primam intelligi debet de euitatione in privato, & aliud allegatum ad secundam partem de euitatione in publico.

A R T I C V L V S VII.

CONSEQUENTER quaeritur de septimo principali. Et circa hoc quaeruntur quinque.

Primo utrum excommunicati, oibus actibus legitimis sint privati.

Secundo utrum ei profint orationes ecclesiae.

Tertio utrum omnes qui moriuntur excommunicati priuadi sint ecclesiastica sepultura.

Quarto utrum excoicatis minori excommunicatione tantum possint de iure conferri ecclesiastica beneficia, & utrum beneficia in tali statu eis collata possint licite retinere.

Quinto utrum excommunicatus solemniter baptizans, vel in foro penitentiae absolues, sit irregularis.

Q V A E S T I O I.

Utrum excommunicati sint privati omnibus actibus legitimis.

TVIDETUR, quod non: Excommunicati non repelluntur a defensione sua in iudicio, extra de excep. Dilecti filij. Sed defendere se in iudicio legitimus actus est.

Arg. 1.

Item 3. q. 7. Infamis, si seruus dum putaretur liber ex delegatione sententiam dixit, quamvis postea in seruitutem depulsus sit, sententia ab eo dicta rei iudicatae firmitatem habet: ergo a simili de excommunicato qui latenter, excommunicatus est quando sententiam dicit, siue sit condemnatoria, siue absolutoria.

Secundo.

Item extra de sen. & re. iud. Ad probandum in tex. & in glo. Quicquid facit excommunicatus dum excommunicatus non creditur valet.

Tertio.

CONTRA, excommunicatio ab ecclesia fidelium separat II. q. 3. Audi. Sed separatus ab ecclesia nullum potest actum legitimum exercere, quia omnis talis requirit communicationem cum aliquo membro ecclesiae: ergo excommunicati sunt ab omnibus actibus legitimis suspensi.

In oppositum.

Item ut superius habitum est in ecclesia nulla pena maior est, quam excommunicatio: sed hoc non esset verum, si eis aliqui actus legitimi conuenirent: ergo ab omnibus actibus legitimis sunt suspensi.

Secundo.

C O N C L U S I O.

Maiori excommunicatione excommunicati actum legitimum exercere non possunt: alioquin ab Ecclesia separati non essent.

RESPONDEO, qd duplex est excommunicatio, scilicet minor, & maior: excommunicati minori communicatione tantum non sunt ab omnibus actibus legitimis suspensi, quia talis excommunicatio non separat a communione fidelium, sed a perceptione sacramentorum tantum, tamen non debent celebrare missam, si tamen celebrant notam irregularitatis non incurrunt; quamvis grauer peccent: peccant etiam conferendo ecclesiastica sacramenta, sed ab eis collata virtutis non carent effectu, cum non videantur a collatione, sed a participatione sacramentorum que in sola consistit perceptione remoti, quamvis etiam non prohibeantur eligere, vel ea qua ratione iurisdictionis sibi competunt exercere, si tamen talis electus fuerit eius est electio irritanda, pro eo qd ad susceptionem eorum eligitur a quorum perceptione a sanctis patribus est priuatus, & haec omnia praedicta expresse habentur extra de clerico. excō. Si celebret, quis etiam denuntiare actus sit legitimus tamen excommunicati minori ex-

com-

communicatione ex participatione cum excommunicato non admittuntur ad ipsum denunciandum esse excommunicatum, cum ipsum debuerint euitare. extra de sen. exc. In presentia. Excommunicati autem maiori excommunicatione ab oibus actibus legitimis sunt suspensi quamdiu excommunicati creduntur, vel si sunt publice excommunicati: quamuis tempore illo quo actum legitimum de facto exercent non obiciatur eidem: cum enim posse exercere quemcumque actum legitimum includat aliquam communicationem cum membris ecclesiae, a qua communicatione homo per communicationem maiorem separatur: ipsa excommunicatio praedicta suspensionem includit. Unde ut superius habitum est, iudices esse non possunt nec accusatores, seu denunciatores 3. q. 4. Conspiratores, & duobus capitulis sequentibus: admittuntur tamen ad accusandum crimine haereticus: cuius tanta est labe, qd ad eius accusationem, & serui aduersus dominum, & quilibet criminofus, & infames aduersum quemlibet admittuntur. 2. q. 7. Praesumunt. nec possunt eligere nec eligi: eis etiam ecclesiastica beneficia conferri non debent, & collata eis non possunt retinere, nisi ex dispensatione. extra de cle. excom. Postulasti. non possunt etiam aliquid in iudicium conuenire. extra de excep. Cum inter. in fi. & ca. Dilecti filii.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod defendere, non tam videtur posse dici actus, quam passio.

Vel potest dici, quod in hoc, excommunicati fauor non attenditur: sed equitas iudicantis, cum non debeat claudicare iudicium: ac satis videtur absurdum, si actore impugnante: reo defensionis copia denegetur, quia sic multotiens condemnaretur absoluentus. extra de excep. Cum inter.

Ad secundum.

AD SECUNDUM dicunt quidam quod non est simile de seruo, & excommunicato, quia seruus in aliquibus casibus habet personam standi in iudicio: sed excommunicatus in nullo. Et praeterea in praedicto casu sententia serui non teneret, nisi esset a principe confirmata, & sic soluit glo. ibidem.

Sed haec sententia dura videtur, si enim omnes actus legitimi, quos aliqui exercent dum eorum later excommunicatio essent irriti, & inanes iudicandi: postquam eius excommunicatio esset detecta: multi de statu suo essent incerti, quia aliqui sunt praetati: habentes multa beneficia ecclesiastica, quia latenter excommunicato fuerunt absoluti.

Et ideo est aliorum sententia mitior, & rationabilior, qui dicunt, quod in tali casu eorum absolutiones, & beneficiorum collationes tenent, quamuis postea eorum excommunicatio fuerit detecta extra de excep. Exceptionem. in glo. & argumentum ad hoc de iure parro. Consultationibus. nec obstat illud,

quod dicitur extra de senten. & re iudica. ad probandum, quia ibi loquitur decre. de publice excommunicato tempore quo sententiam tulit.

Ad tertium.

Ex dictis patet solutio ad tertium.

Sciendum tamen, quod si latenter excommunicatus alicui electioni interesset, si postea tamen ante electi confirmationem detegeretur eius excommunicatio, quamuis propter hoc non irritaretur, electio, si electus alias habeat sufficientem numerum vocum: tamen vox sua reputaretur fuisse nulla. Unde si necessaria fuit electio ad sufficientem numerum non reputabitur legitime electus.

Q V A E S T I O II.

Utrum excommunicatis profint orationes ecclesiae.

Arg. 1.

TVIDETUR qd sic. II. q. 3. Et si. qui patietur fert iniustam sententiam celestem meretur coronam. Sed talibus profunt orationes ecclesiae.

Secundo.

Item excommunicatio non est culpa, sed pena. Sed pena qua non est culpa, non excludit suffragium orationum, sed magis misericordiam videtur inclinare.

Item eis potest dari eleemosyna corporalis. II. q. 3. Quoniam multos: ergo a simili & eleemosyna spiritualis, quod non esset verum: nisi eis prodesse orationes ecclesiae.

In oppositum.

CONTRA II. q. 3. Nemo episcoporum anathema est eterne mortis damnatio. Sed talibus non profunt orationes ecclesiae.

Item illis qui non possunt a peccatis absolui non profunt orationes ecclesiae: sed excommunicati non possunt absolui a peccatis quamdiu sunt excommunicati. 2. q. 4. quae. 1. Quicumque, ergo talibus non profunt orationes ecclesiae.

C O N C L U S I O.

Excommunicatis maiori excommunicatione (si tamen iusta fuerit,) quamdiu in obstinatione persistunt nihil profunt orationes Ecclesiae, nisi prout Deus ipsis penitendo voluntatem inspirat.

RESPONDEO, qd excommunicatis minori excommunicatione tantum, profunt orationes ecclesiae, si non sit aliud quod obstat, quia talis non separatur a communione fidelium, & potest esse in non habente peccatum mortale. De excommunicatis vero maiori excommunicatione distinguendum est, quia aut fuerit excommunicati pro iniusta causa, aut pro iusta: si pro iniusta non excluditur propter hoc a suffragiis orationum ecclesiae, quia talis non est excommunicatus, quo ad ecclesiam triumphantem, nisi sit aliud, quod obstat, nec militas ecclesia tales intendit a suffragiis orationum excludere. Si autem est excommunicatus pro iusta causa, aut penitet, & diligentissime absolutionem suam procurat, paratus facere quicquid in se est, & pro illo statu valent sibi orationes ecclesiae,

Responsio.

Rich. super 4. Sent.

T quia

quia ex tunc peccatum sibi remissum est, cuius remissio absoluit quantum ad iudicium ecclesie triumphantis, aut non penitet, sed in sua obstinatione persistit, & sic quamdiu in illo statu est, quamuis aliquo modo sibi possint prodesse orationes ecclesie cum per orationes bonorum diuina misericordia voluntatem penitentium multis inspirauerit sceleratis, tamen longe minus profunt eis, quam alijs, quia quantum est ex parte sua indigni sunt, vt eis profint: ecclesia etiam ad tales suffragia orationum ex intentione non sic dirigit, sicut ad alios. I. q. 3. Qui cunque intra oratio autem ceteris paribus magis pdest illis ad quos specialius, & directius dirigitur, quam alijs. Et ideo bene dicitur, qd excommunicatio est pena dani, & ceteris paribus plus potest diabolus super eum, quam super non excommunicatum. Et hac est ratio, quare per excommunicationem dicitur excommunicatus tradi Sathanæ. Vnde Apost. I. Cor. 5. Iudicauit huiusmodi hominem tradere Sathanæ, &c. & 2. quæst. 2. Audi.

Ad primam. AD PRIMVM patet solutio ex dictis. Ad secundam. Ad secundum dicendum, qd quamuis excommunicatio non sit culpa, sed pena, tamen non nisi pro culpa mortali debet infligi. Ad tertiam. Ad tertium dicendum, qd persona singulariter potest orare pro excommunicato, vt Deus eum ad bonum statum reducat. Et ideo non est mirum si sibi potest dari elemosyna corporalis, eis tamen non debet dari ecclesiasticum stipendium, vt dicit Gl. super alleg. decret. Ad aliam partem. AD ARGUMENTA ad partem aliam, patet quid dicendum ex dictis in corpore quæst.

Q V A E S T I O I I I.

Vtrum omnes qui moriuntur excommunicati priuandi sint ecclesiastica sepultura.

C O N C L V S I O.

Ecclesiastica sepultura tumulandus non est, quicumque in maiori excommunicatione decesserit.

R E S P O N D E O, qd sic: maxime excommunicati maiori excommunicatione, quia vt dicitur I. q. 3. Quicumque intra. Quibuscunque viuis non communicauimus, nec mortuis communicare debemus. idem 2. q. 2. de comunione, & extra de priuilegiis. Ad hoc, in glossa dicitur, qd communicando eis in morte inciderunt in excommunicationem: & si tales in cimiterio fuerunt sepulti inde debent eiici: vt habetur e. c. quod est intelligendum si ossa eorum potuerint discerni ab ossibus fidelium: alias non, quia minus malum est, vt in cimiterio remaneant ossa excommunicatorum, quam inde eiiciantur ossa aliorum, nec post mortem absolui ab excommunicatione debent si in sua obstinatione persistierint vsque ad mortem inclusive: & sic intelligitur illud 2. quæst. 2. legatur, vbi dicitur, quod Christus in ligatione defunctum, nusquam dixit esse soluendum, si tamen ante mortem absolutionem deuote petijt, & eam

habere non potuit, si hoc constiterit, post mortem potest absolui eadem quæstione, nec cuiuspiam manifestè etiam excommunicato maiori excommunicatione contracta per participationem cum notoriè excommunicatis maiori excommunicatione neganda est ecclesiastica sepultura, secundum Goffred. & Hostien. & Raymundum, quod confirmant per illud, quod habetur 2. quæstio. 2. in illo capit. Sane, quod super.

Q V A E S T I O I I I I.

Vtrum excommunicatis minori excommunicatione tantum possint conferri de iure ecclesiastica beneficia. Et vtrum beneficia in tali statu eis collata possint licite retinere.

R E S P O N D E O, qd non: quia extra de clerico excom. min. Si celebret: dicitur, quod talis non potest eligi pro eo, qd ad susceptionem eorum eligitur, a quorum perceptione a sanctis Patribus est priuatus, sed ad hoc datur clerico ecclesiasticum beneficium, vt sacramentum ordinis suscipiat, & minister sit in administratione aliorum sacramentorum: ergo videtur, quod minori excommunicatione excommunicato ecclesiasticum beneficium conferri de iure non possit.

C O N T R A, eod. tit. postulasti: dicitur de illis excommunicatis quibus ecclesiastica beneficia conferri non possunt, qd cum eis communicari nõ debet: sed excommunicatis minori excommunicatione licet communicare: ergo videtur, qd hoc solum intelligi debeat de excommunicatis excommunicatione maiori.

C O N C L V S I O.

Collatio ecclesiastici beneficii in huiusmodi excommunicatione existenti ipso iure non irrita, omnino tamen debet irritari.

R E S P O N D E O, quod duæ sunt species minoris excommunicationis, vna quæ excludit a sacramentis tantum, quæ vt frequentius contrahitur a iure, scilicet per participationem cum excommunicato excommunicatione maiori, extra de sentent. excommunic. Nuper: quandoque infligitur ab homine per sententiam. 5. q. 1. cap. 1. Alia est species minoris excommunicationis, quæ non contrahitur a iure, sed infligitur ab homine tantum, & separata a comunione fidelium aliquorum, & nõ sacramentorum, 5. quæst. 2. præsentis, & quæst. quarta, in loco: & 18. distinct. placuit: vt quotiescunque. & 23. distinct. quorundam. & 58. distinct. Si quis de alterius. Sed in istis iuribus multum extenditur nomen excommunicationis: quacunque autem istarum minorum excommunicationum clericus sit excommunicatus, si in eo non est aliud, quod obstat sibi potest secundum aliquorum opinionem ecclesiasticum beneficium conferri, quod non per electionem habetur, & illud potest licite retinere, quia hoc nõ inuenitur in iure prohibitum: & p- terea

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. q. 3. Lex. vbi q. 81. m. 4.

In oppositum.

Responso. Excommunicatio minoris dicitur sicut species.

terea illa iura, quæ prohibent excommunicatis ecclesiastica beneficia conferri, expresse loquuntur de excommunicatis excommunicatione maiori, nullam penitus mentionem facientia quo ad hoc de excommunicatis excommunicatione minori, vt patet in decret. alleg. ad partem secundam. in text. & in gl. & per illud, quod dicitur, ext. de etate, & qual. or. c. bonæ. Aliis autem videtur dicendum, qd sicut electio excommunicati minori excommunicatione, quæ excludit a sacramentis non est irrita ipso iure, sed irritanda. ext. de cler. excommunicato celebrante, si celebret: sic quamuis collatio beneficii ecclesiastici facta tali nõ sit irrita ipso iure, tamen est irritanda, si probari potest in iure, qd tempore collationis sibi factæ erat excommunicatus excommunicatione minori: talis. n. collatio est aliquo modo electio: cum enim episcopus dat alicui clerico aliquod beneficium ecclesiasticum inter multos eligit ipsum ad illud beneficium. Vnus. n. breuiter potest eligere aliquem de multis, cum illi vni illa potestas est concessa, seu collata: & videtur, qd ille qui scienter tali contulit sit priuatus ipso iure hac vice illius beneficii collatione, quia scienter eligentes talem priuati sunt iure eligendi hac vice, extra de cler. excomm. mino. Si celebret, in glossa. & argumentum ad hoc, supra, de electione, cum in cunctis, & capit. scriptum est in fine.

Ad argum. prima pars. QVI VULT tenere opinionem primam, potest dicere ad argumentum ad partem primam dicendo, qd non est simile de adeptione beneficii ecclesiastici per electionem, & de adeptione simplicis beneficii ecclesiastici per collationem: in prima enim adeptione, eo quod modus adipiscendi est solemnior, & beneficium sic adeptum quo ad hoc est dignius, & honorabilius: ideo in adipiscente requiritur dignitas maior, & idoneitas.

Ad secundam partem. QVI vult tenere opinionem secundam, quæ mihi magis placet, potest dicere ad argumentum ad partem secundam, qd illa decret. loquitur tantum de illis excommunicatis quibus collatio beneficii ecclesiastici facta nulla est ipso iure, & soli tales sunt illi, qui sunt excommunicati maiori excommunicatione.

Q V A E S T I O V.

Vtrum excommunicatus maiori excommunicatione solemniter baptizans sit irregularis.

R E S P O N D E O, quod non: I. q. 3. Si quis episcopus in concilio. Si quis episcopus in concilio excoicatus fuerit, siue presbyter, aut diaconus a suo episcopo, & post excoicationem presumpserit facere oblationem, vel vespertinum, vel matutinum sacrificium quasi in officio suo agere sicut prius, non liceat ei, nec in alio concilio spem reconciliationis habere: cum ergo hic non fiat mentio, nisi de officio ecclesie: videtur, qd administrans sacramentum baptismi ex-

Arg. 1. D. Bon. vbi supra. Lex. vbi supra.

communicatus irregularitatem non incurrat. C O N T R A, ead. q. Si quis episcopus damnatur. Si quis episcopus damnatur a synodo, vel si presbyter, vel diaconus a suo episcopo, & ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere, nullo modo liceat eis, nec in illa, nec in alia synodo spem restitutionis, aut locum satisfactionis habere, sed solemniter baptizare est ministerium sacrum: ergo excommunicati illud exercentes irregularitatem incurrant.

C O N C L V S I O.

Excepto necessitatis casu, excommunicatus maiori excommunicatione, baptizando, irregularitatem incurrit.

R E S P O N D E O, qd quamuis aliqui dixerint tales irregulares non esse, & illam penam non extendi, nisi ad excoicatos celebrantes, & ecclesiam officiantes, vt prius in faciendo officium diurnum, & vespertinum, tamè in hoc non acquiesco eis, sed cõcedo excommunicatum maiori excommunicatione solemniter baptizatam, si de sua excoicatione non habet probabilem ignorantiam, quæ vt dicitur, extra de cler. excom. min. apostolicæ excusat, incurrere irregularitatem: quia cum omnis excommunicatus excommunicatione maiori sit suspensus ab omni actu legitimo, vt visum est, constat eum esse suspensum ab executione sacerdotalis officii: ad sacerdotalem autem officium pertinet solemniter baptizare: cum ergo transgredi, seu violare, saltem solemniter suspensionem a sacerdotali officio, & ab executione cuiuslibet ordinis, saltem loquendo de ordine sacro, irregularitatem inducat, vt habetur, extra de sen. & re iud. Cum eterni. Concedendum videtur, quod excommunicatus solènter baptizans, & in foro penitentia absolvens sit irregularis. Pro hac etiam conclusione videtur facere illud quod dicitur, dist. 28. presbyterum: & extra de cler. excommunic. min. Si quis presbyter: & infra de sentent. excomm. Cum medicinalis: in glo. super illud. Irregularitatem non effugient, vbi dicitur, quod hoc est verum in quocunque officio diuino, & horis diuinis cantandis officiendo ecclesiam, & sacramentis conferendis.

Ille etiam irregularis est qui exequitur officium alicuius ordinis quem non habet, ac si illum ordinem haberet, & ei ratione ordinis liceret: extra de cleric. non ordin. min. per totum: si tamè excommunicatus baptizaret non solemniter, vt faciunt verulæ in casu necessitatis, aut diceret Epistolam, aut Euangeliu non solemniter, non propter hoc irregularis esset: & voco solemniter legere Epistolam, legere eam in Ecclesia in vestimentis subdiaconi, ac si subdiaconus esset.

Vt etiam aliquibus, & probabiliter, qd si excommunicatus, etiam extra ecclesiam dicat horas suas officiendo populum in exercitu, vel in naui irregularitatem contrahit: si tamen Rich. super 4. Sent. T 2 dicat

In oppositum.

Responso.

dicat horas suas cum vno socio, vel pluribus, non tamen officio ecclesiam, vel populum irregularitatem non contrahit: videtur tamen quibusdam, quod debet supprimere verba ista: Dominus vobiscum, & loco huius dicere, Domine exaudi orationem meam: si tamen mensam benedicat, non propter hoc irregularis est: quia ut dicitur extra de sentent. excom. Cum medicinalis: in gloss. non videtur, quod poena ista ad hoc extendi debeat.

Ad argum. AD ARGUMENTUM in oppositum dicendum, quod & si ibi non exprimat aliquid de administratione aliorum sacramentorum a sacramento altaris, tamen hoc exprimitur in pluribus alijs iuribus alleg.

Dubium. Sed nunquid excommunicatus scienter in foro poenitentiae absolvens contrahit irregularitatem: videtur aliquibus, quod sic: quia sic absolueret pertinet ad sacerdotale officium.

Responsio. Præterea excommunicatus maiori excommunicatione scienter administrans sacramentum extremæ vntionis irregularitatem contrahit, & sic videtur dicendum de alijs sacramentis.

Alij autem dicunt contrarium, quia non inuenitur in iure expressum, quod excommunicatus maiori excommunicatione in foro poenitentiae absolvens contrahat per hoc irregularitatem: & sic dicitur de poeniten. distin. i. cap. Hæc autem verba. §. Poenæ: poenæ legum interpretatione molliendæ sunt potius, quam nimis exasperandæ.

Præterea talis absolutio non fit cum solemnitate, & videtur eis, quod transgredi non solenniter suspensionem ab ordinis executione irregularitatem non inducit: & propter hoc dicunt, quod non est simile de administrante sacramentum extremæ vntionis, & de absolvente in foro poenitentiae, quia sacramentum extremæ vntionis communiter administratur cum aliqua solemnitate: & ideo excommunicatus scienter ipsum administrans est irregularis.

ARTICVLVS VIII.

CONSEQUENTER queritur de octauo principali. Et circa hoc queruntur quinque.

Primo, vtrum iniuste excommunicatus teneatur excommunicato ad interesse.

Secundo, vtrum incurrat aliquam suspensionem.

Tertio, vtrum Episcopi excommunicantes, vel suspendentes non in scripto, sententiam suspensionis incurrant.

Quarto, vtrum iniuste excommunicantes sint digni poena æterna.

Quinto, vtrum maiori poena dignus sit iniuste excommunicatus pauperem, quam iniuste excommunicatus diuitem.

QVAESTIO I.

Vtrum iniuste excommunicatus excommunicato teneatur ad interesse.

CONCLUSIO.

Tenetur profecto, vt hac animaduersione percussus gladium hunc sobrie, magnaue circumspectione alias exercere studeat.

RESPONDEO, quod sic: quia omnis iniuste alium damnificans damnum restituere tenetur, aut tenetur ad interesse. Qui autem alium iniuste excommunicat, ipsum iniuste damnificat. Vnde dicitur extra de sent. excom. cum medicinalis. §. Si quis autem: de illo qui excommunicat indebitè, quam superior ad quem recurritur sententiam ipsam sine difficultate relaxans, latorem excommunicato ad expensas, & ad omne interesse condēnet, & alias puniat animaduersione condigna, vt poena docente discant iudices, quam graue sit excommunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. Et hæc eadem in suspensionis, & interdicti sententijs volumus obseruari.

QVAESTIO II.

Vtrum excommunicatus scienter aliquem iniuste incurrat aliquam suspensionem.

CONCLUSIO.

Inferior iudex aliquem iniuste, & contra conscientiam excommunicans ipso iure suspensionem incurrit.

RESPONDEO, quod iudicum quidam sunt superiores, vt Episcopi, & superiores eorum: quidam inferiores: si iudices inferiores, siue sint ordinarij, siue delegati famæ prodigi, proprii persecutores honoris, contra conscientiam, & contra iustitiam in grauem partem alterius in iudicio: quicquid fecerint per gratiam, aut per sordes ab executione officij per annum nouerint se suspensos, scituri, quod si suspensione durante damnabiliter ingesserint se diuinis officijs, irregularitatis laqueo se inuoluent iuxta canonicas sanctiones, a quo non nisi per summum Pontificem poterunt liberari, extra de sentent. & re iud. Cum æterni. Cum ergo iudex alij iniuste excommunicans, contra alium sententiam proferat grauisimam iniuste: talis si hoc contra conscientiam suam fecit, ipso iure suspensionem incurrit prædictam, quod non est intelligendum de sententia, quæ non est iniusta, nisi ratione intentionis iudicis tantum, si iusta sit ex modo, & ex causa. Episcopi autem, & eorum superiores non sic: quia ut dicitur extra de sent. excom. Quia periculosum est: episcopis, & eorum superioribus propter executionem episcopalis officij, quod incumbit frequenter, vt in aliquo casu interdicti, vel suspensionis incurrant sententiam ipso iure prouida nos deliberatione duximus statuendum, vt episcopi, & superiores ipsorum quibus huiusmodi in heret officium nullius constitutionis occasione sententiæ, seu mandati suspensionis, seu interdicti nullatenus sententiam ipso iure incurrant, nisi in ipsa de prælati eisdem mentio habeatur.

Responsio.

Alex. p. 4. q. 22. m. 2. art. 1.

Responsio.

QVAESTIO III.

Vtrum episcopi excommunicantes, vel suspendentes, non in scripto, sententiam suspensionis incurrant.

CONCLUSIO.

Licet excommunicationis, vel suspensionis sententia in scriptis minimè lata teneat, iudex tamen inferior eam ferendo suspensionem incurrit, episcopus vero nequaquam.

Responsio.

RESPONDEO, quod non incurrit ipso iure, extra de sent. excom. Quia periculosum: inferior tamen iudex ipso iure incurrit suspensionem ab ingressu ecclesie per mensem, si contigerit eum sic suspensum diuina officia exequi, sicut prius, irregularitatem non effugiet, iuxta canonicas sanctiones, super quam cum eo non nisi per Romanum Pontificem poterit dispensari, extra de sentent. excom. Cum medicinalis: hoc autem constitutum est ad cauendum præcipationem inferendo excommunicatio nis sententiam: quia cum excommunicatio sit medicinalis, dum tamè is in quem lata fuerit, non contemnat, caute prouidere debet ecclesiasticus iudex, vt in ea ferenda ostēdat se prosequi, quod corrigentis est, & medentis: vt habetur in decret. prædicta: si tamen sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti non sit lata in scriptis, nihilominus tenet, vt dicit Gloss. supra decreta. prædicta.

Sciendum autem, quod absolvens ab excommunicatione non in scripto, supradictam poenam non incurrit: prædicta enim decreta. non infligit supradictam poenam, nisi ferentibus sententiam condemnatoriam, quia periculosior est præcipatione in condemnando, quam in absoluendo: iudex tamen debet absolueri in scripto, si tamen non in scripto absoluat, tenet absolutio. Argumentum ad hoc. 24. quæst. 3. comperimus, in textu: & ibidem expresse habetur in gloss. & hoc etiam probatur aliter: vt enim præhabuit est solo verbo excommunicatur quis. Sed omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur: extra de reg. iur. cap. primo.

QVAESTIO IIII.

Vtrum iniuste excommunicantes, sint digni poena æterna.

CONCLUSIO.

Æterna poena digni habendi sunt, cum mortaliter peccent, nisi ex probabili ignorantia id pertrauerint.

Responsio.

RESPONDEO, excommunicatio potest esse iniusta, aut ex animo excommunicantis, vt cum mala intentione, vel ex odio excommunicat, aut ex ordine: immo vt proprius loquar ex ordinis corruptione, cum scilicet fertur non seruato iuris ordine, aut ex defectu cause: quædo scilicet non subest excommunicationis legitima causa, & distinctio probari potest per illud, quod habetur. I. q. 3. Si episcopus, in gloss. & cap. Episcopus. §. si ergo: vbi expresse habe-

tur similis distinctio in textu: & quocunque istorum modorum iniuste excommunicans scienter, & ex deliberatione mortaliter peccat, quia proximum iniuste, & grauer lædit, quia lædit ipsum in fama, & contra prohibitionem Ecclesie facit, vt patet per illud quod habetur 2. q. prima. Nemo episcopus: & 2. q. 3. Si episcopus: & extra de sentent. & re iud. Cum æterni: & de sentent. excom. Cum medicinalis. Si autem hoc faciat ex ignorantia crassa, & si pina, adhuc mortaliter peccat, quamuis non ita grauer, sicut si hoc faceret scienter. Si autem hoc faciat ex probabili ignorantia non peccat mortaliter: cum autem peccatum mortale obliget ad poenam æternam, patet, quod cum iniuste excommunicans scienter, vel ex ignorantia crassa mortaliter peccet, vt dictum est, obligatur ad poenam æternam, a qua tamen obligatione liberari potest per veram poenitentiam.

QVAESTIO V.

Vtrum maiori poena dignus sit iniuste excommunicans pauperem, quam iniuste excommunicans diuitem.

CONCLUSIO.

Vtique peccat magis, nisi diues magna fuerit reuerentia, & dignitatis.

RESPONDEO, quod sic, ceteris paribus: quia quanto magis est compatiendum personæ, tanto ceteris paribus grauior est iniusta læsio, quæ sibi infertur. Ceteris autem paribus magis est compatiendum pauperi, quam diuiti, quamuis neutro sit compatiendum in præiudicium iustitiæ.

Præterea iura magis detestantur addere afflictionem afflictio, quam non afflictio. Pauper tas autem quædam afflictio corporis est, seu multarum afflictionum corporalium causa: posset tamen diues esse persona tantæ reuerentiæ, & dignitatis, quæ ex eius iniusta excommunicatione tot mala, & scandala prouenirent, quod multo grauius esset illum excommunicare iniuste, quam pauperem.

ARTICVLVS IX.

CONSEQUENTER queritur de nono principali. Et circa hoc, queruntur quinque.

Primo, vtrum parochialis sacerdos possit suum subditum absolueri ab excommunicatione quam incurrit, participando in crimine cum excommunicato maiori excommunicatione.

Secundo, vtrum omnis fauens excommunicato, participet in crimine pro quo est excommunicatus.

Tertio, vtrum quilibet sacerdos possit absolueri a minori excommunicatione.

Quarto, vtrum excommunicatus maiori excommunicatione possit absolui a peccatis excommunicatione manente.

Rich. super 4. Sent. T 3 Quin-

Quinto, utrum ille qui incurrit excommunicatione in vno episcopatu, postea possit ab solui ab alio episcopo, in cuius diocesi morat.

QVAESTIO I.

D. Tho. 4. Vtrum parochialis sacerdos possit suum subditum absolueri ab excommunicatione quam incurrit, participando in crimine cum excommunicato maiori excommunicatione.

CONCLUSIO.

Participans cum excommunicato maiori excommunicatione non potest absolui a suo parochiali prae cipue in reseruatissimum Pontifici, & Episcopis.

Responso ad R. S. P. Q. V. R. Q. cum participans excommunicato in crimine incurrat eadem excommunicationem cum illo: extra de sent. excom. Si concubine: non poterit absolui, nisi ab illo a quo potest principalis absolui: extra de sen. excom. Nuper. §. in secunda. Excommunicatus autem excommunicatione maiori, aut est excommunicatus a iudice, aut a iure: si a iudice ab illo absolvens est, aut ab eius superiore, quia ille qui ligat debet absolueri. 24. q. 1. Si Petrus. Si autem accedat excommunicatus ad superiorem pro absolutione habenda, quavis si ab eo absoluat absolute sit, tamen superior debet ipsum remittere ad excommunicatorem absolvendum, nisi sit aliqua causa legitima, quare non sit remittendus, extra de offic. deleg. Prudentiam. §. vlt. Si autem excommunicatus est a iure, potest absolui per episcopum, exceptis casibus quorum absolutionem dominus Papa sibi retinuit, extra de sen. excom. Nuper a nobis: casus autem illi plures sunt.

Primus quando aliquis iniicit manus violentas in clericum, vel religiosum. 17. q. 4. Si quis suadente. Secundus quando aliquis incendit ecclesiam, & est denunciatus, extra de sentent. excommunicat. Tua. Tertius quando aliquis frangit ecclesiam, & est denunciatus, eodem tit. Conquesti. Quarto quando aliquis scienter communicat in diuinis excommunicato nominatim a Papa, eod. tit. Significauit. Quintus est quando aliquis falsificat litteras Apostolicæ Sedis, extra. de cri. falsi. Dura. Sextus cum aliquis communicat in crimine cum excommunicato excommunicatione maiori, in casu cuius absolutionem dominus Papa sibi reseruauit.

Exceptiones primiciasur. A primo casu excipiuntur plures casus. Primus est quando aliquis est in articulo mortis: in tali enim casu, potest penitens absolui a quocunque peccato, & a quacunque excommunicatione, siue sit a iudice, siue a iure per quemlibet sacerdotem non hæreticum, nec schismaticum, nec excommunicatum. 17. q. 4. Si quis suadente: & 26. quæst. 6. Agnouimus: & capit. seq. & extra de offic. ord. pastoralis: & de sentent. excom. Non dubium: & capit. q. de his, & cap. quamuis: & sic absoluto non debent cy

mitterium, & alia Ecclesiæ suffragia denegari. extra de sepult. cap. vlt. Consuetudo tamen est in diocesibus multis, ut tales in cimiterio non sepeliantur, nisi prius habita alia licentia dio cesani, vel sui officialis, cuius consuetudinis ratio est, quia per hanc viam facilius possunt cõpelli hæredes ad satisfaciendum.

Secundus casus est, si aliquis hostiarius alicuius potestatis percussit clericum, non ex odio, vel proposito, sed prætextu officij sui, ext. de sentent. excom. Si vero alicuius.

Tertius si percutiens sit mulier. eodem tit. Mulieres.

Quartus si sit seruus, & dominus suus qui non fuit in culpa de eius absentia læderetur. eod. tit. Relatum.

Quintus si irregularis irregularem percussit, nisi sit enormis excessus, eod. tit. Monachi, & cap. cum illorum.

Sextus si percutiens sit pauper, quando paupertas est tanta, quod non potest ad sedem Apostolicam accedere, nisi mendicando, & verendum est ei hostiatum ire. eod. tit. q. de his.

Septimus sit senex, vel valitudinarius, vel in membris destitutus, ita ut commode adire se dem apost. non possit. eo. tit. Ea noscitur.

Octauus si impubes. eod. tit. cap. i. siue ante pubertatem, siue post, postulent se absolui. eod. tit. cap. vlt.

Nonus si habeat inimicitias capitales, vel alias iustas excusationes, quare non potest se sedi Apostolicæ præsentare. eodem titulo. De cætero.

Decimus in his, qui communiter viuunt, id est sub vno recto dormiunt, & in eadem domo vescuntur, etiam si seculares sint, nisi fuerit grauis, & enormis accessus: extra de vita, & honestate clericorum. Quoniam, ut ait scriptura.

Vndecimus quando est modica, & leuis iniectio, extra de sent. excom. peruenit.

Ex supradictis patet in quibus casibus per episcopum absolui potest participans cum excommunicato in crimine, & in quibus non. Per proprium autem sacerdotem non credo aliquem sic participantem ab excommunicatione absolui posse, nisi in casu necessitatis præstita iuratoria cautione, quod quando poterit parebit superioris mandato, qui ipsum extra casum necessitatis absolueri potuisset, & sic potest intelligi, quod dicitur illa decret. Nuper. in fin. Vel nisi sit principalis excommunicatus tali excommunicatione maiori, quæ consuetum est per sacerdotem parochialem posse infligi, & relaxari: quod ideo dico, quia consuetudo dat iurisdictionem, ut habetur secunda quæstione prima. Nemo. in gloss.

QVAESTIO II.

Vtrum fauens excommunicato participet in crimine pro quo est excommunicatus.

Alex. p. 4. q. 22. m. 1. art. 6.

CON

CONCLUSIO.

Fauens excommunicato in perpetracione criminis illius, pro quo excommunicatus est, criminis equidem habebitur particeps, aliàs nequaquam.

Responso.

R. S. P. Q. V. R. Q. fauens excommunicato, aut fauet personæ, ita quod non crimini, aut fauet crimini, & personæ: primo modo fauens excommunicato non participat ei in crimine illa participatione qua incurrat eadem excommunicationem cum illo. Fauere autem crimini dupliciter potest intelligi, aut per accidens aut per se: primo modo non omnis fauens in crimine excommunicato incurrit eandem excommunicationem cum illo, v. gr. aliquis est excommunicatus, quia iniuste inuadit alicuius possessionem guerrando, si alius contra illum eundem guerrat intentione recuperandi aliquid suum, quod ille detinet iniuste, non incurrit eandem excommunicationem, cum alio guerratore, quamuis per accidens sibi faueat guerra, in quantum potest plus lædere illum quem inuadit, quod si iste contra eundem non guerraret: si autem fauet crimini per se, aut iste fautor aliqd cooperatur est ad perpetracionem criminis, aut non: si non, non est particeps in crimine illa participatione, per quam incurritur eadem excommunicatio cum excommunicato: quod probatur per illud quod dicitur extra de sent. excõ. nuper in gl. vbi dicitur super illud verbum decret. ei consilium impendendo, quod aliàs non tenetur quis de consilio, nisi ille aliàs non fuisset facturus: si ergo dando consilium, quod non cooperatur ad criminis perpetracionem non incurrit eandem excommunicationem cum criminoso: videtur, quod similiter possit dici de fauore: si autem fautor cooperatur ad perpetracionem criminis, tunc simpliciter dicendum, quod omnis fauens criminoso in crimine particeps est criminis tali participatione, per quam eadem excommunicatione ligatur cum criminoso, nec est idem fauere perpetracioni criminis, & fauere impunitati iam perpetrati: quia fauente modo secundo ipso iure non incurrit eandem excommunicationem cum criminoso, si non fauet illi impunitati, nisi amore personæ, cuius confusione euitare volunt: excommunicandi tamen sunt, si post canonicam monitionem non desistunt, quadoque tamen ratione horribilitatis criminis fauente eius impunitati incurrit maiorem excommunicationem ipso iure. Vnde præstantes in effectu fauorem impunitati criminis hæresis ipso iure maiorem incurrit excommunicationem, extra de hæreticis. Excõicamus. §. credentes.

Passorè crimini excommunicati habere dupliciter continetur.

QVAESTIO III.

Vtrum quilibet sacerdos possit absolueri a minori excommunicatione.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. dist. 8 p. 2. ar. vnico, q. 6. ad ar. vlt. D. Tho. 4. sent. dist. 18 q. 2. ar. 5.

R. S. P. Q. V. R. Q. V. I. D. E. T. V. R. Q. sic: excommunicatus in vna ecclesia est excommunicatus quo ad omnes. 11. q. 3. c. 2. ergo a simili videtur, quod qui ab vno potest absolui, possit absolui a quolibet.

test absolui, possit absolui a quolibet.

Item duorum sacerdotum excommunicatorum minori excommunicatione, vnus potest alium absolueri ab illa, eod. de sen. excom. Duo bus collata: sed quilibet sacerdos non excommunicatus magis videtur posse absolueri ab excommunicatione, quam excommunicatus: ergo quilibet sacerdos a minori excommunicatione potest absolueri.

CONTRA, eod. de parochi. & alienis parochi. Nullus episcopus. Nullus episcopus alterius parochianum iudicare præsumat: sed absolutio a minori excommunicatione quoddam indicium est: ergo episcopus non potest absolueri a minori excommunicatione illum qui de alieno episcopatu est.

CONCLUSIO.

Cum excommunicatio sit pœna iuris, ab excommunicatione minori absolueri nequit sacerdos, qui spiritualem iurisdictionem absoluedi non habet.

R. S. P. Q. V. R. Q. excommunicatio minor duplex est: quandoque enim infligitur ab homine. 17. q. 4. Minor: quandoque etiã ipsam incurrit homo ipso iure. 11. q. 3. cum excommunicato. Ab illa, quæ infligitur ab homine non potest absolueri, nisi excommunicatus, vel eius superior, nisi in casu necessitatis. Ab illa, quæ est a iure, dicunt quidam quemlibet sacerdotem, nisi fuerit hæreticus, vel schismaticus, vel maiori excommunicatione excommunicatus posse absolueri, & etiã a peccatis venialibus, quia talis absolutio non requirit iurisdictionem.

Sed contra, nullus potest alium iudicare licet, nisi habens super eum iurisdictionem ordinariam, vel delegatam ex expressa concessione, vel permissione, vel consuetudine. Absolueri autem aliquo modo iudicare est: ideo dicunt alij, quod quilibet sacerdos non hæreticus, nec schismaticus, nec maiori excommunicatione excommunicatus iurisdictionem habet super quemlibet christianum, quantum ad prædicta: quia cuiuslibet sacerdoti licitum esset absolueri quemlibet, nisi per Ecclesiam essent prælatorum ecclesiasticorum iurisdictiones limitatæ: non inuenitur autem in iure iurisdictione quantum ad potestatem absoluedi a venialibus, & a minori excommunicatione a iure alicui sacerdoti ab actibus legitimis non suspenso subtracta. Vnde de penitentia, & remissio. Omnis vtriusque sexus, super illud, omnia sua solus peccata, dicit Gloss. non tamen venialia: ergo quantum ad confessionem venialium, non plus determinat penitens per statutum ecclesiasticum ad confitendum proprio sacerdoti, quam alij. A simili potest dici de minori excommunicatione cum contrahi possit, ut superius habitum est, absque peccato mortali.

Alij dicunt contrarium, quia ut ipsi dicunt, quod Rich. super 4. sent. I. 4. uis

uis Christus potestatem absoluendi contulerit Apostolis, & alijs discipulis per seipsum im-

Ad primū argum.

QVI vult tenere hanc opinionem, quę magis placet, potest dicere, quod primum argumentum non valet: quia si ego excommunico sub-

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod non valet, quia minor excommunicatio non aufert ea, quę iurisdictionis sunt.

Ad aliam partem.

TENENTES autem opinionem illam dicunt ad argumentum ad partem secundam, quod illa decretum non se extendit, nisi ad illa de quibus necessarium est subire iudicium Ecclesię militantis: hoc autem non est necessarium quantum ad peccata venialia, & excommunicationem minorem, quę est a iure.

Sed hi male dicunt, quia cum homo obligetur

ad suscipiendum altissimū Eucharistię sacramentum saltem semel in anno, & ipsum recipere non debeat: excommunicatus etiā excommunicatione minori, necessarium est tali, ut ab illa excommunicatione absolatur.

QVAESTIO IIII.

Utrum sacerdos subditum suum excommunicatum maiori excommunicatione, possit absolute a peccatis excommunicatio-

CONCLUSIO.

Excommunicatione manente, siue iuste, siue iniuste illata, non potest quis absolui a peccatis, si ab ea quiverit absolui, & contempserit.

RESPONDEO, quod siue iste excommunicatus sit iuste, siue iniuste, dum tamen teneat excommunicatio, siue stet per eum, quod non est ab excommunicatione absolutus, siue non: non potest a sacerdote absolui a peccatis suis excommunicatione manente, quod manifestum est de illo, qui iuste est excommunicatus, & stat per eum, quod ab excommunicatione non absoluitur, quia talis actu est in peccato mortali, de quo non poenitet, quia sententiam Ecclesię contemnit: de illo autem qui iniuste est excommunicatus, aut iuste, sed per eum non stat, quod non absoluitur: non est ita clarum, quia decre. 24. q. 1. quicumque loquitur de illis, qui se ab unitate fidei, vel societate Petri semetipsos segregaverunt: qui autem iniuste excommunicatus est, & ille qui facit posse suum, ut absolatur semetipsum, non segregant: tamen credo, quod tales a peccatis non possint absolui ab homine, quamvis absoluantur si verē poenitent in iudicio Dei. Decretum enim ex consuetudine, quę est optima legum interpretis sic observat, ut tales non absoluantur, quia presumendum est, ut in pluribus, & quod iuste excommunicati fuerunt, & quod non nisi per eos staret ab excommunicatione absoluerentur, nisi interdum teneantur in excommunicatione per longum tempus ad gravius puniendum aliquod grande scelus, pro quo extitit excommunicatus: cum ergo sacerdos absoluit in foro poenitentię aliquem, primo debet pręponere absolutionem ab excommunicatione, quam a peccatis. Excommunicatus etiam minori excommunicatione non possit absolui a peccatis illa excommunicatione manente: quia ut habetur extra de cler. excommun. mino. si celebret, talis a perceptione sacramentorum priuatus est.

QVAESTIO V.

Utrum ille qui incurrit excommunicationem in vno episcopatu, postea possit absolui ab alio episcopo in cuius diocesi moratur.

CONCLUSIO.

Excommunicatus in vno episcopatu absolui non potest ab episcopo ubi hospes est, si excommunicatione sit ab homine, secus verò si sit a iure.

RESPONDEO, quod hec quęstio intelligi potest,

Responsio.

test, aut de excoicatione, quę est ab homine: aut de illa, quę est a iure: si de illa, quę est ab homine, dicendum, quod absolui non potest, nisi ab excōicatore, vel eius successore, vel a superiori, siue fuerit specialiter contra determinatam personam, siue generaliter lata. Si autem intelligatur de excommunicatione a iure, dicendum, quod de minori excommunicatione contracta in vno Episcopatu, potest excommunicatus absolui in alio Episcopatu: de maiori vero excōmunicatione dubium est, credo tamen, quod sit verum: cum enim Episcopus alicuius possit ipsum absolui a peccatis, quę extra suū Episcopatum commisit, probabile videtur, quod etiam ipsum possit absolui ab excommunicatione, quam extra suum Episcopatum contraxit: non tantum enim defertur excommunicationi, quę est a iure, sicut illi, quę est ab homine.

ARTICVLVS X.

CONSEQUENTER queritur de decimo principali. Et circa hoc queruntur quinque.

Primo utrum excommunicatus possit absolui inuitus.

Secundo utrum absens possit absolui per litteras.

Tertio utrum excommunicatus pluribus de causis absolatur simpliciter, si non omnes causas excommunicationis suę exprimat.

Quarto utrum absolutus ab officiali Episcopi excommunicati sit vere absolutus.

Quinto utrum excommunicatus cui excōmunicator dicit, reuoco excommunicationē seu relaxo, quam in tetuli, & non dicit absoluo, seu absoluiimus, vere sit absolutus.

QVAESTIO I.

Utrum excommunicatus possit absolui inuitus.

RESPONDEO, quod non: nullus potest absolui inuitus in foro conscientię: ergo a simili, nec in foro exteriori.

Item manente causa manet effectus, sed causa quare excommunicatio infligitur est contumacia: ergo illa manente non potest absolui.

CONTRA, multa bona pręstantur inuitis: ergo videtur, quod beneficium absolutionis pręstari possit inuito.

Item prouisa sunt iura ad absoluendum, quam ad condemnandum, sed inuitus potest excommunicari: ergo & absolui.

CONCLUSIO.

Excommunicatus a iure inuitus absolui nequaquam debet, nec potest, at iudex ab excommunicatione iniusta absolui debet inuitus, a iusta verò minime, sed si absoluit, tenet absolutio.

Responsio.

RESPONDEO, quod duplex est excommunicatio, quędā a iudice, quędā a iure. Prima si iniusta est, tenetur iudex relaxare etiam excommunicato inuito: si iusta est, non debet inuitum ab illa absolui, tamen si absoluit, ille vere absolutus est, ut quidam dicunt: sicut. n.

contra voluntatem suam potuit ipsum excommunicare, ita contra voluntatem suā potest excommunicationē retractare, quamuis peccet hoc faciendo, nisi forte in casu in quo videret, quod illa absolutio esset magis medicinalis animę contumacis, quam ipsa excommunicatio: excommunicatus autem excommunicatione a iure, inuitus absolui non potest, & hoc est rationabile, quia cum voluntariē fecerit illud cui excommunicatio annexa est, ipso iure aliquo modo ex voluntate sua excommunicatus est: & ideo sine sua voluntate, & requisitione non potest absolui. 24. q. 2. nec quisquam, & cap. sequen. Et ar. ad hoc, extra de offi. iudi. del. Cum contingat, in fi. & ff. de re. iur. dicitur, quod inuito beneficium non datur, si tamen negat se fecisse factum pro quo dicitur excommunicatus, vel sic esse excommunicatum pro tali facto, dum tamen petat ad cautelam absolutionem, si absoluitur, non debet dici absolui inuitus, & tenet absolutio.

Ad primū.

AD PRIMVM dicendum, quod non est simile, quia foris poenitentię quantum ad absolutionem requirit poenitentiam, eo quod absolutio est ex peccatis, quę non nisi voluntate committente, vel omittente fiunt: excommunicatio autem a iudice est contra excommunicati voluntatem.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod causa meritoria inflictionis est contumacia, sed causa efficiens est iudex: quando autem ad aliquem effectum concurrunt due cause per mutationem factam circa alteram causam maxime circa efficientem potest effectus destrui.

Ad primū.

AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod inuitus quandoque possunt pręstari, & secundum partem debent beneficia quę eis profunt: absolutio autem ab excommunicatione non prodest inuitis. Pręterea non sunt inuitis pręstanda beneficia in pręiudicium aliorum. Sed si excommunicatus maxime excommunicatione iuris absolueretur inuitus fieret pręiudicium bono communi, quia excommunicatio non tantum est propter vtilitatem illius in quem fertur, sed etiam propter vtilitatem aliorum, quia poena vnus metus est multorum.

Ad secundum.

Ad secundum potest dici, quod procedit de absolutione ab excommunicatione, quę est a iudice. Vel potest dici, quod inflicto iuste excommunicationis vtilis est: absolui autem inuitum nulli est vtile, nec sibi, nec alijs.

QVAESTIO II.

Utrum excommunicatus absens possit per litteras absolui.

VIDETUR quod non: quia absens non potest absolui in foro poenitentię: ergo a simili, nec in foro exteriori.

Arg. 1.

Item extra de sen. excom. A nobis est. in fi. absolutionis forma seruetur, ut fiat cum poenitentia in psalmo, & tam oratione dominica, quę alia

Arg. 1. D. Bon. li. 4. dist. 18. p. 2. art. 1. q. 6. D. Tho. vbi sup. q. 2. Alex. p. 4. q. 22. m. 1. art. 7. Secundo. In oppositum. Secundo.

alia consueta, sed hæc non possunt obseruari circa absentem: ergo absens absolui nõ potest.

In opposi-
tum.

CONCLVSIO.

Absens potest ab excommunicatione per litteras absolui.

Responsio.

RESPONDEO, q̄ excommunicatus absens potest per litteras absolui, sicut expresse dicit glo. 2. q. 1. de manifesta, & super decretũ etiam vltimo allegatum, & hoc est rationabile, ex quo absens potest excommunicari, si littera ad excommunicatum non perueniat vsq; post mortem absoluentis, tamen absolutus est, sicut extunt, q̄ sigillatur littera excommunicationis alicuius excommunicatus est, quamuis non teneatur se gerere pro excommunicato antequam possit ad eius notitiam peruenire: talis enim error facti non nocet, extra de clerico exco. mi. Illud.

Ad primũ.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ non est simile: absolutio enim in foro penitentia est forma sacramenti, alia autem absolutio non.

Ad secundũ.

Ad secundum dicendum, q̄ sic fieri debet sicut dicit illa decre. & illud quod habetur supra. e. ti. Cum desideres, & aliter faciens si non subit necessitas, vel euidens utilitas aliter faciendi, peccat tamen hoc omittens vere nihilominus absoluit, vnde glo. super illam decretalem. Cum desideres, dicit, q̄ iuramentum non est de substantia absolutionis, sed recipitur potius ad cautelam, ne de cetero talia præsumat, quod probat per hoc, q̄ aliqui absoluũtur sine iuramento infra. e. super eo. quod non fieret si esset de substantia. Simile habetur in illa decre. A nobis. in glo. dominus autem Hosti. dicit, iuramentum esse de substantia absolutionis. Si autem ille qui absoluitur erat excommunicatus a canone, iniungendum est ei sub debito præstiti iuramenti, vt contra illum canonem scienter de cetero non veniat, nisi forte in casibus exceptis a iure. Vnde percussori clerici iniungendum est ne de cetero in clericum, vel religiosam personam manus iniiciat violentas, nisi se defendendo, aut de mandato prælatorum illius, vel nisi super eum prælationis ministerium, aut cum ipso in eadem ecclesia socius esse noscatur, extra de sen. excom. ex tenore.

Exciipiendi etiam sunt omnes casus in quibus iniiciens manus violentas in clericum nõ incurrit excommunicationem. Ratio autem quare tale iuramentum non indicitur illis qui in eadem ecclesia socij esse noscuntur, idest illis qui cõmuniter viuunt, & sub vno tecto dor-

miunt, & in eadem domo vescuntur, etiam si sint seculares est propter periculum periurij, quia præsumitur, q̄ facilius veniunt ad verba, & inde ad factum: videtur etiam multis, q̄ pro leui iniectioe non est saltem passim tale iuramentum exigendum propter periculum periurij, quia homines, & maxime iuuenes facilliter recidiunt in leuem iniectioem.

Alij autem dicunt, q̄ etiam ante absolutionem a leui iniectioe prædictum iuramentum est regulariter exigendum, quia decre. allegate non excipiunt leuem iniectioem, glo. etiã super illa decre. super eo. dicit, q̄ illa forma quam habes supra eo. ti. ex tenore, obseruanda est in absolutione cuiuslibet qui includit in canonem.

QVAESTIO III.

Vtrum excommunicatus pluribus de causis, absoluat simpliciter si non omnes causas excommunicationis suæ exprimat.

Alex. p. 4.
q. 22. m. 1.
ar. 7.

CONCLVSIO.

A pluribus iudicibus pluribusque excommunicationibus excommunicatus ab vnoquoque eorum singulis earum causis expressis censetur absoluentis intentionem, aut secundum quid, aut simpliciter absolutus estimabitur.

RESPONDEO, q̄ ille aut est excommunicatus a iudice, aut a iure. Si a iudice, aut ab vno, aut a pluribus. Si a pluribus, nisi absoluat a quolibet non est simpliciter absolutus, nisi si absoluat a superiori eorum. Si ab vno, aut vna excommunicatione, aut pluribus: si pluribus non est simpliciter absolutus nisi exprimat causa cuiuslibet excommunicationis. Si vna, aut ille qui absoluitur suę excommunicationis tacet causas aliquas fraudulenter, & alias exprimit, & talis absolutio sic accepta p̄ surreptionem, vel fraudem inanis est, extra de sen. excõ. Cum pro causa: aut eas tacet ignorãter, quia tunc non recolat: & tunc credo, quod si absolvens habet intentionem simpliciter relaxandi excommunicationem quam tulit in eum, simpliciter absolutus est. Si autem non intendit eum absoluere ab excommunicatione nisi per comparisonem ad causas quas ipse exprimit, credo, q̄ absolutus non est, nisi forte sint causæ tales, q̄ vna sine alia non meretur excommunicationem.

Responsio.

Ex dictis patet quid dicendum est de absolutione excommunicati a iure ex pluribus causis.

QVAESTIO IIII.

Vtrum absolutus ab officiali Episcopi excommunicati, sit vere absolutus.

CONCLVSIO.

Absolutus ab excommunicati Episcopi officiali ad officium ante sui excommunicationem ab eo assumpto, verè est absolutus, executionem officij incepit nec ne.

RESPONDEO, q̄ aut Episcopus instituit

Responsio.

tuit illum officialem suum postquam erat iam excommunicatus, aut non. Si primo modo absolutus ab illo officiali vere nõ est absolutus, quia Episcopus excommunicatus maiori excommunicatione, de qua loquor, ab omni actu legitimo est suspensus, & ideo excommunicatus non potuit instituere officialem. Si autem instituit eum antequam esset excommunicatus, tunc distinguo, quia aut ceperat vti officio antequam Episcopus excommunicaretur, aut non. Si sic, tunc planum est, quod absolutus ab illo vere est absolutus, nisi sit aliud quod obstat. Si non, vt dicunt aliqui, absolutus ab illo non est vere absolutus, quia ex quo non cepit vti officio ante Episcopi excommunicationem superueniente Episcopi excommunicatione expirat iurisdicctio quæ illi ab Episcopo fuerat commissa, quod declarat per hoc, quia si Episcopus corporaliter moreretur, aut deponeretur antequam officialis inciperet vti officio suo, iurisdicctio ab Episcopo si bi commissa expiraret: extra de offi. del. Licet. in glo. A simili volunt aliqui dicere de excommunicatione superueniente, sed opinio illorum non mihi placet, & quod in sua ratione adducunt pro simili non est simile, quia mors aufert potestatem, & depositio aufert in perpetuum potestatis executionem: excommunicatio autem non, sed suspendit eam ad tempus. Vnde mihi videtur dicendum, q̄ posset procedere non obstante illius qui commisit excommunicatione superueniente post commissioem, quamuis superueniat ante inceptionem executionis sui officij, quod si verè est absolutus ab eo, verè debet absolutus reputari: & hæc quæ dicta sunt possunt aliquo modo probari per ea quæ dicuntur extra de officio vicarij. Rom. in textu. & in glo. etiam supra de officio del. Licet. in glo.

QVAESTIO V.

Vtrum excommunicatus cui excommunicator dicit reuoco excommunicationem seu relaxo quam in te tuli, & non dicit, absoluo te seu absoluiimus, vere sit absolutus.

CONCLVSIO.

Sufficiunt equidem verba excommunicationis reuocationem significantia, etsi absolvens non utatur verbis Te absoluo.

Responsio.

RESPONDEO, q̄ non est simile de absolutione quæ fit ex vi clauium in foro penitentia, & de illa quæ fit ex vi iurisdictionis in foro exteriori, quia prima est pars sacramenti penitentia, alia non: & ideo in prima magis obseruanda sunt verba præcisa, quam in secunda. Vnde in prima absolutione debet dicere sacerdos, absoluo: quamuis autem hoc sit cõgruum obseruare in secunda, non credo tamen, quod hoc sit necessarium, immo sufficerent verba alia, significantia tamen excommunicationis remotionem: vnde si diceret excommunicator, reuoco, vel relaxo excommunicationem

quam in te tuli, ille vere esset absolutus, nisi aliquid aliud esset obstitens.

ARTICVLVS XI.

CONSEQUENTER quæritur de vndecimo principali. Et circa hoc quærentur quinque.

Primo vtrum milites teneantur obedire suis principibus publice maiori excommunicatione ne excommunicatis pro graui, & enormi casu postquam soleniter denunciati sunt excommunicati.

Secundo vtrum clerici teneantur obedire suo Episcopo manifeste maiori excommunicatione excommunicato.

Tertio vtrum monachi teneantur obedire suo abbati excommunicato, postquam soleniter denunciatus est excommunicatus.

Quarto vtrum vxor teneatur obedire marito excommunicato.

Quinto qui sunt illi casus in quibus homo iure incurrit maiorem excommunicationem.

QVAESTIO I.

Vtrum milites teneantur obedire suis principibus publice maiori excommunicatione excommunicatis pro graui, & enormi casu postquam soleniter denunciati sunt excommunicati.

CONCLVSIO.

Milites non tenentur obedire principi excommunicato, si verò res dubia est, tenentur.

RESPONDEO, q̄ non: 15. q. 6. Nos sanctorum, & c. immediate se. & ext. de penis. Grauen. in tex. & in glo. excommunicatio enim publica quamdiu illa est innodatus milites suos absoluit a iuramento fidelitatis quo tenebantur ei, idest effectum illius obligationis suspendit, & hoc constitutum est in detestationem illius criminis, & vt magis principes timeant cõtemnere ecclesiastica præcepta. Si tamen dubium est, vtrum princeps sit excommunicatus, vel non: obedire tenentur, quia in dubijs superior est obediendum. 23. q. 1. quid culpatur: in textu, sed expressius in glo.

Responsio.

Sed cõtra supradictam respõsionem aliqui arguunt primo sic: dicit dominus Innoc. q̄ si quis cum iuramento, vel sine iuramento promisit aliquid alicui excommunicato dare, cõsulimus ei, quod det.

Contra re-
missionem
obicitio.

Item vt habetur 11. q. 3. Iulianus. & c. Imperatores. §. Iulianus, christiani milites obediebant Iuliano Imperatori qui erat apostata.

Secundo.

Item extra de sen. excom. Si vere, princeps potest sub patrifamilias comprehendere. Sed filius, & seruus patrifamilias excommunicato obedire tenentur. 11. q. 3. quoniam multos.

Tertio.

Item ecclesia per sententiam absoluit milites a iuramento fidelitatis, quo tenebantur principibus excommunicatis, quod non faceret, vt videtur, si ab hoc essent ipso iure absoluti.

Quarto.

AD PRIMVM autem istorum dici potest quod

Ad primũ.

quod non est tantum fomentum excommunicationis, & excommunicatorum, soluere pecuniam debitam excommunicatis quantum erat quando multi vasalli eos subsecuebantur parati obedire eis.

Alij autem dicunt, quod excommunicatis quamdiu excommunicati sunt, debita pecunia solui non debet, quia in obligatione soluendi sine iuramento tacite subintelligebatur hæc conditio, scilicet si talis permanferit cui liceat communicare. Argumentum ad hoc 22. q. 22. Ne quis arbitretur: dicunt ergo isti, quod pecunia reponi debet in eade sacra, ut ibi recipiant eam creditores postquam fuerint absoluti.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod illa duo decreta potius narrant factum quamuis, quod factum ecclesia tunc dissimulabat, ne Iulianus suscitaret scandalum aduersus Christianos.

Vel ut dicunt alij christiani non obediebant ei, nisi quando agebat pro fide, vel defensione patriæ, & in illis casibus, ut dicunt milites obedire debent excommunicato principi, non in fauorem excommunicati, sed fidei, vel patriæ.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod illud verbum intelligendum est in illo casu de quo ibi loquitur decretalis, & in similibus, quia alias excommunicati de malitia sua reportassent lucrum, & innocentes damnum, ut patet diligenter inuenienti totam seriem decretalis.

Ad vltimum cum dicitur, quod ecclesia tales per sententiam absoluit &c. Dicendum, quod hoc est ad maiorem confusionem principis excommunicati, & quia ante sententiam aliqui de facto debitum fidelitatis seruauit.

Vel potest dici secundum alios, quod aliter absoluantur per sententiam quam ipso iure, quia cum per sententiam absoluantur simpliciter, & absolute ab ipso iuramento fidelitatis remanent absoluti ab illo iuramento, & ab illa obligatione, etiam postquam princeps fuerit absolutus ab excommunicatione: sed quamuis ipso iure suspendatur effectus obligationis supradictæ, durante principis excommunicatione, tamen illa obligatio non tollit absolute, nisi forte quo ad subditos illorum qui excommunicati sunt propter hoc, quod lapsi sunt in hæresim manifeste.

Q V A E S T I O II.

Vtrum clerici teneantur obedire suo Episcopo manifeste maiori excommunicatione excommunicato.

C O N C L V S I O.

Haud quidem, cum & ipsi eius consortium teneantur aufugere, & is iudicis officium nequeat exequi.

Responsio. R E S P O N D E O, quod non: 19. di. nulli: & 16. q. vlti. sane, cuius ratio est, quia obedire est quoddam communicare, sed clerici tenentur euitare suum Episcopum excommunicatum, decre. 93. di. miratus sum.

Præterea nullus tenetur obedire alicui quamdiu ille non potest esse iudex suus, vel officium iudicis exercere. Sed Episcopus quamdiu manifeste excommunicatus est, ab executione officij iudicis est suspensus.

Q V A E S T I O III.

Vtrum monachi teneantur obedire suo abbati excommunicato, postquam solemniter denunciatus est excommunicatus.

T V I D E T V R quod sic: quia magis tenetur homo patri spirituali quam carnali, sed filius carnalis non emancipatus tenetur obedire patri excommunicato: ergo multo fortius monachi suo abbati excommunicato.

Item serui tenentur obedire dominis suis excommunicatis, quia possunt eis communicare licite, ut superius visum est, sed monachi sunt serui abbatis: ergo abbati suo excommunicato obedire tenentur.

Item monachi non sunt absoluti ab obedientia abbatis per factum, cuius ius non tenentur scire, sed multi sunt casus per quos abbas potest incurrere excommunicationem, ipso iure, quos tamen non omnes tenentur monachi scire: ergo videtur, quod potest esse abbas eorum excommunicatus in aliquo illorum casuum, & tamen monachi sibi tenebuntur obedire.

C O N T R A, qui non tenentur communicare cum aliquo non tenentur sibi obedire, sed superioribus excommunicatis non tenentur inferiores communicare, 16. q. vlti. sane, & argumentum ad hoc 3. 2. distinct. nullus: ergo monachi suo abbati excommunicato non tenentur obedire.

C O N C L V S I O.

Monachi superiori suo excommunicato excommunicatione maiori, non tenentur obedire.

R E S P O N D E O, quod monachi non tenentur obedire suo abbati manifeste seu publice excommunicato excommunicatione maiori 2. q. 7. Sacerdotes, & reliqui, in Glo. quia talis abbas non potest præcipere: præcipere enim inferioribus actus est legitimus, excommunicatus autem maiori excommunicatione est ab omnibus actibus legitimis suspensus, tum etiã, quia monachi non tenentur ei communicare, & obedire est communicare, illi cuius præceptis obeditur.

Præterea abbas excommunicatus non potest alteri committere vices suas, quamuis si alicui commiserit ante excommunicationem ipso postea excommunicationem incurrente potestas quam ante commiserat, non expiret. Argumentum a simili: extra de officio vicarij. Romana. Sed sic monachi tenerentur sibi obedire ante, quam de illis posset vicarium suum constituere, vnde videtur, quod sibi obedire non teneantur.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod secundum aliquos maior est falsa, voluntas enim

enim qua homo obligat se patri spirituali non præiudicat præcepto diuino quo filius obligatur patri carnali, quod præceptum est: honora patrem, &c. Vel potest dici, quod filius carnalis est quædam portio patris, & possessio, sicut dicit Philosophus 5. ethic. ca. 9 & ideo sicut excommunicatus potest se iuuare de possessionibus suis, ita fuit conueniens, ut a iure exciperetur filius non emancipatus ab illo præcepto quo præceptum est non communicare excommunicatis. Non sic autem est monachus ipse abbatis portio, vel possessio.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod seruus est possessio domini, ut dicit Philosophus, vbi prius, quamuis non sic possit dici de illis qui subsunt dominis politice, non sponte, sicut subsunt milites principibus, & alij multi. Est etiam seruus quasi organum animatum ipsius domini, secundum Philosophum primo politicorum lectione quarta: & ideo sicut excommunicatus potest se iuuare de possessione sua, & vti organis suis, ita fuit rationabilis, quod iura permitterent seruos communicare dominis excommunicatis: non sic autem potest dici de monachis respectu abbatis. Vel potest dici, quod cum excommunicatio sit vinculum spirituale magis opponitur auctoritati præcipiendi spiritibus filijs, quam filijs carnalibus, vel seruis in temporalibus.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod secundum aliquos monachi tenentur obedire abbati excommunicato, quamuis sciant factum pro quo est excommunicatus, quamdiu ignorant quid iuris, quia non tenentur scire omnes casus in quibus homo incurrit maiorem excommunicationem ipso iure: propter eorum multitudinem, & aliorum subtilitatem, multi enim sunt.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum vxor teneatur obedire marito excommunicato.

C O N C L V S I O.

Vxor ex debito tenetur ad obedientiam mariti.

Responsio. R E S P O N D E O, quod sic: ut enim habitum est superius, vxor communicando marito excommunicato nullam excommunicationem ex hoc contrahit. Vnde non subest ratio quare ab obedientia, quam vxor debet marito propter mariti excommunicationem absoluat.

Q V A E S T I O V.

Vtrum plures sint illi casus in quibus ipso iure incurrit homo excommunicationem maiorem, & quot illi sint.

C O N C L V S I O.

Casus extant quamplurimi, in quos homines incurrit ipso iure maiorem incurrit excommunicationem.

Responsio. R E S P O N D E O, quod illi incurrit in excommunicationem maiorem a iure qui incurrit in hæresim iam damnatam: extra de hæreticis.

Ad abolendam, & cap. excommunicamus.

Item qui defendunt, vel receperunt hæreticos, eo. tit. sicut ait, & cap. excommunicamus. §. credentes.

Item qui innituntur alienationibus a schismaticis factis: extra de schismaticis. cap. 1. & 19. dist. Nulli fas.

Item qui iniiciunt manus violentas in clericum, vel quamcunque personam religiosam religionis approbatæ: extra de sen. excom. No. dubium. Excipiuntur tamen multi casus.

Vnus est si percutiens ignorabat illum esse clericum, non tantum ignorantia crassa, vel affectata, sed probabili: extra de sen. excom. Si vero aliquis.

Alius si percutiens clericum non percutit ex odio, vel inuidia, vel indignatione, sed leuitate iocosa. e. ti. cap. primo.

Alius si Magister scholarem clericum intuenti disciplinæ, vel correctionis percussit. e. c.

Alius si vim vi temperatè repellat in contenti. eo. tit. si verò alicuius.

Alius cum dominus domus clericum vituperantem ipsum in domo sua, nec volentem exire quamuis conuenienter monitum expulerit de domo, si non est præsens prælatus illius clerici qui ipsum exire compulerit, & dominus domus modum non excedat in expellendo. Sic enim expellendo non iniicit in clericum manus iniuriosas, quia vitur iure suo, sicut dicitur. ff. de re. iu. nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius non habet.

Alius cum a clerico volente aliquem percutere cum baculo aliquis violenter baculum amouet, quia non iniuriatur illi moderatè impediendo ipsum ne alij faciat talem iniuriam.

Alius cum quis percutit clericum inueniendos ipsum cum matre sua, vel vxore, vel filia, vel sorore turpiter agentem: extra de sen. excom. Si verò alicuius. §. nec ille.

Alius cum aliqui ratione officij quod in ecclesia obtinent, aut alij clerici seniores zelo deuotionis pueros, vel adolescentes in minoribus ordinibus constitutos turbantes diuini officium eiiciunt de ecclesia, vel moderatè percutiunt, ut corrigantur, & ab impedimento diuini officij desistant: eo. ti. cum voluntate. §. si qui.

Alius quando aliqui obtemperant prælationis vel magisterij subditos, & scholares correctionis causa leuiter percutiunt. e. c. vbi prius.

Alius cum dominus aliquos clericos de familia sua, vel propinquos inferiorum gradu moderatè, ut a suis vitijs corrigantur percutiunt. eo. c. vbi prius.

Alius cum clericus qui percutitur est depositus, & traditus curiæ seculari. extra de iudicijs: cum non ab homine.

Alius quando clericus qui percutitur prorsus transiit ad actum contrarium clericatui, utpote, quia factus est miles, nec tonfuram defert,

Quibus casibus percussiones personam ecclesiam sicam excommunicationem non incurrant.

fert, quia nec ad hoc est cogendus, extra de cle. coniug. vt consultationi.

Alius quando aliquis etiam laicus clericum, vel religiosum violenter capit de mandato praelatorum suorum, dum tamen violentia non se extendat notabiliter ultra, quam requirat illorum qui capiunt defensionem, vel rebellatio extra de sen. vt fame §. laici. Nec obstat illud quod dicitur supra. eo. ti. vniuersitatis, quia loquitur in casu in quo monachus non subterfugit regularem disciplinam, nec abbatis sui obedientiam, & sufficienter potest per abbatem, & alios monachos corrigi.

Alius quando aliquis non ex deliberatione, sed tantum ex surreptione socium suum clericum leuiter impellit, quamuis sit turbatus: mortale enim peccatum non committitur, nisi ex deliberatione, vel post tempus sufficiens humane fragilitati ad deliberandum, cum factum est tale, quod homo non obstante humana infirmitate tenetur de necessitate deliberare, vt per deliberationem ab illo opere illicito perpetrando retrahatur. Nullus autem excommunicatur a iure, nisi propter peccatum mortale, cum enim iura precipiant, vt a iudice non infligatur, nisi propter peccatum mortale, videtur, quod conditor iuris non voluit, vt excommunicatio a iure incurreretur, nisi propter peccatum mortale.

Alius quando clericus, qui percutitur immiscet se tyrannidi, & crudelitatibus, & seditionem, & guerram mouet, vel publice, & atrociter delinquit habitu clericali contempto: extra de sen. excom. cum non ab homine.

Alius quando clericus militaria arma gerit, & tertio admonitus per dioecesanum se corrigere noluit: eodem titulo. In audientia.

Alius quando clericus, nec in modo consue, nec in vestimentorum forma, nec in qualitate negociorum de clerico aliquid ostendit, si tertio admonitus per dioecesanum se non corrigit: eo. cap. contingit. secundo.

Alius quando clericus recipit administrationes secularium personarum post inhibitionem publicam in synodo factam sub pena priuilegij clericali exprimendo, quod quicumque contra suam inhibitionem venerit, per ipsum non defendetur: talis enim inhibitio in proposito loco trine monitionis succedit: si enim talis occasione ipsius administrationis propter pecuniariam causam depræhendatur a fraude, indignum est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat in ecclesia scandalum generari: extra, ne cleri. vel mona. ca. secundo.

Alius est secundum dominum Host. quando clericus exercet secularia negotia diuinis officijs prætermisissis: si tertio monitus per dioecesanum se non corrigat: extra de vita, & hoc. cle. cap. vlt. tamen textus prædictus non exprimit, nisi quod talis de suis facultatibus statutis, & consuetudinibus patriæ subiaceat, quod

secundum Glo. ibidem non est intelligendum de rebus ecclesiæ, quia delictum personæ non debet in ecclesiam redundare.

Item qui tales carcere includunt, vel detinent: extra de sen. excom. nuper.

Item qui in clericos iniiciunt manus temerarias, & iniurias, quamuis non violentas, vnde cum clericus qui iniuriatus est alicui submittit se voluntarie aliquibus percussioibus prout laici in illa terra facere consueuerunt pro pace habenda percussores excommunicati sunt: extra de sen. excom. contingit. primo in tex. & in glo.

Item qui potest eos defendere a violentia, & non defendit, si sibi incumbat ex officio. e. ti. quantæ.

Item potestates seculares imponentes clericis exactiones indebitas postquam competenter moniti non desistunt: extra de immunitate ecclesiæ: non minus.

Item qui iurisdictionem praelatorum, & potestatem, quam habent in suis hominibus euancuant, postquam competenter moniti non desistunt: eo. ritu. vbi prius.

Item successores eorum nisi infra mensem errorem, seu excessum prædecessorum emendant: eodem titulo, aduersus.

Item qui de cetero fecerint obseruari statuta, & consuetudines inductas contra ecclesiasticam libertatem: extra de sen. excom. Noverit fraternitas tua.

Item qui talia statuta infra duos menses de libris suis non deleuerint: eodem titulo, vbi prius.

Item qui de cetero huiusmodi statuta fecerint.

Item qui de cetero ea scripserint.

Item potestates, consules, rectores, consiliarij locorum vbi huiusmodi statuta de cetero edita fuerint.

Item qui secundum talia statuta, vel consuetudines tales de cetero iudicare præsumpserint.

Item qui scribere præsumpserint sic iudicata. Et isti quinque casus ultimo positi colliguntur ex decretali vltio allegata ab illo loco.

Item excommunicamus vsque in finem.

Item incendiarij, & violatores ecclesiarum eodem titulo conquesti.

Item qui a paucioribus, quam duabus partibus cardinalium in Papam, selectus electioni de se facte consentit, & pro Papa se gerit, si humiliter noluerit abstinere: extra de ele. Licet.

Item litterarum domini Papæ falsatores per se, vel per alios, & eorum fautores, & defensores: extra de crimine falsi. Ad falsariorum.

Item scienter vtetes illis falsatis: eodem titulo vbi prius.

Item deferetes arma, ferrum, ligna, galeas, naues saracenis, vel regimè nauium, vel galearum suarum exercetes, vel aliquod aliud sub-

fidium eis impendentes in dispendium terre sancte, vel Christianorum: extra de iudeis. Ita quorundam.

Item religiosi professi leges, vel physicam audientes, nisi infra duorum mensium spacium destiterint, ad claustrum suum redeunt, extra de cle. vel mo. non magno opere.

Item presbyteri, & quicumque clerici personatus habentes leges, vel physicam audientes, nisi infra duos menses destiterint, eodem titulo: super specula.

Item excommunicato participantes in crimine pro quo est excommunicatus maiori excommunicatione: extra de sen. excom. nuper, & ca. Si concubine.

Item qui Christianos faciunt per assassinos interfici, vel mandant fieri, quamuis ex hoc mors non fuerit subsecuta, & receptor, & fautores, & occultatores dictorum assassinatorum: extra de homici. Pro humani.

Item qui Christianos pro honesta causa nauigio vector capiunt, aut spoliant rebus suis, aut naufragium passos rebus suis spoliant, nisi moniti satisfaciunt: extra de raptoribus. cap. Excommunicationi.

Item religiosi non portantes habitum extradomum quem in domo portare debent, extra de cle. vel mo. vt periculosa.

Item docentes prædictos, vel in scholis retinentes: eo. ca. vbi prius.

Item noua thelonea peregrinis, & mercatoribus imponentes. 24. q. 3. Si quis romipetas.

Item sortilegijs, & diuinationibus intendentes cum effectu. 26. q. 5. Si quis ariolos, & c. sequenti, & cap. non oportet, & duobus capitulis sequentibus: tamen secundum aliquos isti canones non sunt late sententiæ, sed ferende, quod videtur probari posse per hoc quod dicitur. e. q. Sortes, & cap. Si quis clericus, & maxime, c. Augurijs: in quo dicitur, talem precipimus a conuentu ecclesiæ separandum.

Item ratum habens, quod aliquis nomine suo in clericum, vel religiosam personam religionis approbate manus iniecerit violentas, quamuis factum fuerit ipso nesciente, nec volente, tunc quia in malefactis rati habitio retrahitur, & mandato comparatur, extra de resti. spol. cum ad sedem, & de symonia: sicut tuis, in tex. & in glo.

Item qui habens in curia Romana materiam questionis si dat aliquid magnum siue paruū, vel promissionem, aut spem de dando faciat, dum pendet in curia suum negocium terminandum: extra de vita, & hoc. cle. viri ecclesiastici.

Item abbreviatores, & alii de familia notariorum totius cancelariæ pro literis legendis nomine suo, vel alieno aliquid exigentes, vel pactum de recipiendo facientes, vel super hoc tractatum cum aliquo admittentes, vel petitionem, vel notam ad aliquid extorquendum ma-

litiose detinentes: eo. tit. Cum inter alia.

Item illi qui de curia Papæ, & familia cum aliquo de curia eiusdem, vel quocumque extraneo cuiuscunque conditionis existat pro sui, vel alieni expeditione negocii aliquam fecerit pactionem de dando, vel faciendo aliquid sibi, vel alii consideratione sui, seu cuiuscunque personæ. e. c. vbi prius.

Item ille qui iam dicta curia aliquid a quocunque exegerit, aut qui dederit aliquid extoritori iuxta prædictum modum, excommunicationis laqueo sit astrictus.

Item prælati tam regulares, quam alii clerici regni Franciæ, alii alios in contemptum publici beneficii, quod toti clericorum collegio ita inuolabiliter est indultum, vt ei penitus aliquorum pactis, vel consensibus nequeat derogari, suo relicto iudice ad publica iudicia trahere præsumetes. eo. tit. quam sit graue.

Item extorquentes per vim, vel per metum reuocationes, absolutiones, excommunicationis, suspensionis, interdicti, quæ tamen reuocationes, vel absolutiones irritæ sunt ipso iure: extra de his, quæ vi metusve causa fiunt, absolutionis.

Item grauantes per se, vel per alios electores, vel amicos eorum, eo quod noluerint eligere illos pro quibus erant rogati, vel inducti: extra de cle. sciant.

Item personæ concedentes repræfalias contra personas ecclesiasticas, vel bona earum, nisi infra mensem concessionis reuocauerint, vniuersitates vero sententiam interdicti, quocunque contraria consuetudine non obstante: extra de iniurijs. Et si pignorationes.

Item quicumque pro eo, quod in reges, principes, barones, nobiles, baliuos, vel quoscunque eorum ministros, aut quoscunque alios excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata licentiam alicui dederint occidendi capiendi: seu alias in personis, aut bonis suis, vel suorum grauandi eos qui tales sententias protulerint, siue quorum sunt occasiones prolate, vel eadem sententias obseruantes, vel clericis excommunicatis communicare volentes, nisi ipsam re integra reuocauerint licentiam, vel si ad bonorum captiorem occasione ipsius sententiæ processum sit, nisi bona ipsa fuerint infra octo dierum spacium restituta, aut satisfactio pro ipsius impensa, extra de sen. excom. quicumque pro eo.

Item omnes qui ausi fuerint prædicta licentia data vti vel aliquo præmissorum ad quæ committenda licentiam dari prohibemus, vel committere per se ipsos. e. c. §. eadem quoque.

Item singuli qui regalem custodiam, seu guardiam aduocationis, vel titulum in ecclesijs monasterijs, vel quibuslibet aliis pijs locis de nouo usurpare conantes bona ecclesiarum monasteriorum aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt quatecunque dignitatis honore

honore præfulgeant, extra de ele. generali.

Item clerici ecclesiarum monachi monasteriorum, & personæ ceteræ locorum eorūdem qui hoc fieri procurant. e. c. vbi prius.

Item religiosi religionum mendicantium abolitarum deinceps aliquem ad suum ordinem recipientes, vel locum, seu domum de nouo acquirētes, vel loca acquisita absque licentia Papæ alienantes, extra de religiosis domibus. Religionum diuersitatem.

Item collegium vniuersitatis, vel singularis persona cuiuscunque sit dignitatis, aut status alienigenas, & alios nō oriundos de terris eorum publicè pecuniam fenebrem exercentes, aut exercere volentes. Adhuc domos in terris suis conducere, vel cōductas habere, vel alias inhabitare permittentes, nisi huiusmodi omnes vsurarios manifestos infra tres menses de terris suis expellant nunquam tales de cetero admitturi.

Item illis ad sēnus exercendum domos locantes, vel sub quocunque alio titulo concedentes, ita, q̄ si delinquentes fuerunt in vtroque casu prædicto personæ ecclesiasticæ maiores, vt Episcopi, & superiores eorum suspensionis, minores vero si sint personæ singulares ex cōmunicationis. Si autem collegium seu alia vniuersitas interdicti sententiam ipso facto senouerint incursum. Si laici fuerint p̄ suos ordinarios ab huiusmodi excessu priuilegio omni cessante per censuram ecclesiasticam compescantur, & hi duo casus habentur: extra de vsuris. vsurarum voraginem.

Item qui hactenus per vim, vel per metum personas ecclesiasticas coegerunt ad supponendum, vel submittendum ecclesias, seu bona ecclesiastica mobilia, vel immobilia laicis nisi post monitionem submissione remissa, quā per vim metum exegerant, personas ecclesiasticas, & bona ecclesiastica eis submissa in sua libertate totaliter dimittant.

Item illi qui de cetero personas ecclesiasticas ad talia faciendā compulerint.

Item illi qui ex contractibus huiusmodi iā dudum initis, vel posterus ineundis illicitè vltra illud quod de natura contractus eis permittitur vsurpauerint, si moniti ab huiusmodi vsurpatione non destiterint, restituendo etiā ea quæ taliter vsurpauerunt, & hi tres casus vltimo positi habentur, ext. de rebus eccle. non alie. hæc consultissimo.

Item recipientes in romana curia literas ab alio, quam a Papa, vel vice cancellario, extra de crimine. falsi. Dura. in Glo. Adhuc sunt alij casus in quos incidentes incurrunt maiorem excommunicationem a iure, quos ad vitandam prolixitatem omitto.

ARTICVLVS XII.

CONSEQUENTER queritur de duodecimo principali. Et circa hoc, queruntur quinque.

Primo vtrum sacrilegii sint excommunicati ipso iure.

Secundo vtrum violas immunitatem ecclesie sit excommunicatus ipso iure.

Tertio vtrum impetrans litteras domini Papæ tacita veritate, vel suggesta falsitate sit excommunicatus ipso iure.

Quarto vtrum inueniens litteram domini Papæ cuius efficacia iā expirauit, vtpote, quia fuit data ad tempus, quod iam transijt, & ludo, non intentione vtendi aliquam litteram in ea male formatam reformet, vel punctum faciat, vel per quemcūque alium modum aliquid in ea immutet sit excommunicatus ipso iure.

Quinto vtrum aliquis de nouo veniens ad studium portans arma antequam sciat sententiam contra portantes arma per Episcopum loci latam incurrat excommunicationem.

Q V A E S T I O I.

Vtrum sacrilegi sint excommunicati ipso iure.

VIDETUR q̄ sic: quia habetur 11. q. 3. canonica. Ecclesiarum Dei violatores auctoritate Dei, & iudicio sancti spiritus a gremio sancte matris ecclesie, & a consortio totius Christianitatis eliminamus. Sed sacrilegi sunt ecclesiarum Dei violatores.

Item. 17. q. 4. Omnes ecclesie raptores atque suarum facultatum alienatores a liminibus eiusdem matris ecclesie, anathematizamus.

Item extra de sen. excō. conquæsti, memortos sacrilegos nunciatis, & faciatis sicut excōmunicatos arctius euitari.

CONTRA, 12. q. 2. Indigne ad altare domini præparare permittitur qui res ecclesiasticas audet inuadere: aut iniuste possidere, aut iniusta, vel iniqua defensione in eis perdurare: de quibus tamen tanta debet esse prouisio, vt vindictam admonitio præcedat, quod nō esset verum si essent excommunicati ipso iure.

Item 17. q. 4. Quisquis. §. Si quis domum Dei. Si quis domum Dei violauerit, & aliqua sine licentia illius cui commissa dignoscitur, ide abstulerit, & paucis interpositis, sequitur, quod si post secundam & tertiam conuentionem coram Episcopo satisfacere detrectauerit nemini fidelium misceatur: ergo tales non sunt ipso iure excommunicati, sed excommunicandi.

CONCLUSIO.

Excommunicationem maiorem ipso iure haud incurrit sacrilegus nisi violatione, vel incendio comite.

RESPONDEO, vt dicitur. 17. q. 4. Quisquis. Sacrilegium committitur auferendo sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, siue sacrum de non sacro, & quocunque istorum modorum quis committat sacrilegium, non incurrit maiorem excommunicationem ipso iure, nisi hoc faciat cū violatione ecclesie seu incendio:

Arg. 1. D. Tho. 2. 1. q. 3. canonica. Ecclesiarum Dei violatores auctoritate Dei, & iudicio sancti spiritus a gremio sancte matris ecclesie, & a consortio totius Christianitatis eliminamus. Sed sacrilegi sunt ecclesiarum Dei violatores.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

incendio: extra de sen. excō. conquæsti: in glo. Quod bene ostēdunt iura allegata ad partem secundam: excommunicandi tamen sunt tales si moniti satisfacere contempserint, videtur tamen probabiliter aliquibus, q̄ ipso iure minorem excommunicationem incurrunt. 17. q. 4. Quisquis. §. Si quis domum Dei. ibi non dicitur, q̄ donec in conuentu admonitus legitime satisfaciatur, sciat se cōmunionem priuatum esse. Ex prædictis patet, q̄ deflorans monialem benedictam quamuis auferat rem sacram, scilicet virginitatem de muliere sacra, excommunicationem non incurrit ipso iure cōmuni, nisi eam per violentiam opprimat. Si tamen Episcopus in consecrando sententiam excommunicationis ferat in omnes, qui cum tali se carnaliter copulabunt, post hoc eam carnaliter cognoscens excommunicationem incurrunt.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ illud decretum loquitur de violatoribus ecclesiarum, quæ violatio fit cum effractione. Sacriligium autem sine prædicta violatione potest committi.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod illud decretum intelligendum est de raptoribus rerum ecclesiasticarū violentiam ecclesie inferēdo.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod illa decre. loquitur de sacrilegis, qui cum sacrilegio ecclesias regni Episcopatos violēter confregerint, vnde ratione effractionis fuerunt ipso iure excommunicati.

Q V A E S T I O II.

Vtrum violans immunitatem ecclesie sit excommunicatus iure.

VIDETUR q̄ sic: extra de sen. excō. cum pro causa: videtur dominus Papa approbare, q̄ archiepiscopus Lugdunensis quædā propter violationem immunitatis ecclesie fecit excōmunicatum publicè nunciari.

CONTRA, extra de immunitate ecclesiarum. Cum ecclesia dicitur in Glo. q̄ iudices causas de sanguinis affusione, & corporali pœna in ecclesijs agitantes, non sunt excommunicati ipso iure, sed post ammonitionem si se nō corrigunt sunt excommunicandi, & tamen, vt in eadem decre. habetur in tex. tales faciunt contra immunitatem ecclesie.

CONCLUSIO.

Hic ipso iure cōmuni verè excommunicatus nō est, nisi ecclesia immunitatem violando, & ecclesiam ipsam violauerit, qui tamen si se emendare contempserit, excommunicandus vtrique est.

RESPONDEO, q̄ non est idem violare ecclesiam, & immunitatem ecclesie: quia ecclesiam violare est ipsam frangere, vel incendere: violare immunitatem ecclesie est facere contra ecclesie libertatem: violans ecclesiam, vt dictum est excommunicationem incurrunt ipso iure cōmuni: violans autem immunitatem ecclesie ipso iure cōmuni excommunicatus non est, sed post monitionem sufficientem, est excommunicandus. Vnde extrahens hominem violenter de ecclesia, qui ad ipsam pro refugio confugerat, excommunicatus non est a iure cōmuni, si hoc faciat sine effractione ecclesie, & rerū sacrarum quæ sunt in ecclesia: excommunicandus tamen est si post sufficientem monitionem emendare noluerit, nisi ille qui ad ecclesiam confugerat sit publicus latro, vel nocturnus populator agrorum, qui dum itinera frequentata, vel publicas stratas obsidet aggressione insidijs ab ecclesia extrahi potest: extra de immuni. ecclesie. Inter alia. Si etiam seruus fuerit qui ad ecclesiam confugerit, postquam de impunitatem sua dominus eius clericis iuramentum præstiterit ad seruitium domini sui redire compellitur etiam inuitus: alioquin a domino poterit occupari, vt habetur in prædicta decret. §. Si vero seruus, nisi ex aliquibus circumstantijs verisimiliter præsumatur, q̄ dominus non seruaret iuramentum: in quo casu cum iuramento, erit etiam alia cautio exigenda. Illum etiam qui hominem in ecclesia occidit, ecclesia non defendit, quia vt dicitur ext. de vsur. Quia frustra. frustra legis auxiliū inuocat qui committit in legem. Nec defendit tantum ecclesia Christianum confugientē ad eā, sed et Iudæū, dummodo absit simulatio. extra de immunitate ecclesie. Inter alia: i glo. & C. de his qui ad ecclesiam confugiunt. l. 1. r.

tem ecclesie ipso iure cōmuni excommunicatus non est, sed post monitionem sufficientem, est excommunicandus. Vnde extrahens hominem violenter de ecclesia, qui ad ipsam pro refugio confugerat, excommunicatus non est a iure cōmuni, si hoc faciat sine effractione ecclesie, & rerū sacrarum quæ sunt in ecclesia: excommunicandus tamen est si post sufficientem monitionem emendare noluerit, nisi ille qui ad ecclesiam confugerat sit publicus latro, vel nocturnus populator agrorum, qui dum itinera frequentata, vel publicas stratas obsidet aggressione insidijs ab ecclesia extrahi potest: extra de immuni. ecclesie. Inter alia. Si etiam seruus fuerit qui ad ecclesiam confugerit, postquam de impunitatem sua dominus eius clericis iuramentum præstiterit ad seruitium domini sui redire compellitur etiam inuitus: alioquin a domino poterit occupari, vt habetur in prædicta decret. §. Si vero seruus, nisi ex aliquibus circumstantijs verisimiliter præsumatur, q̄ dominus non seruaret iuramentum: in quo casu cum iuramento, erit etiam alia cautio exigenda. Illum etiam qui hominem in ecclesia occidit, ecclesia non defendit, quia vt dicitur ext. de vsur. Quia frustra. frustra legis auxiliū inuocat qui committit in legem. Nec defendit tantum ecclesia Christianum confugientē ad eā, sed et Iudæū, dummodo absit simulatio. extra de immunitate ecclesie. Inter alia: i glo. & C. de his qui ad ecclesiam confugiunt. l. 1. r.

Sed vtrum defenderet excommunicatū excommunicatione maiori, apud aliquos dubiū est, magis tamen videtur dicendum, q̄ sic de iure, consuetudo tamē regionis approbata quoad hoc debet obseruari, nec tantum defendit confugientem ad se ecclesia consecrata, sed etiam non consecrata, in qua diuina mysteria celebrantur, quia vt dicitur: extra de immunitate ecclesie. Ecclesia. Ecclesia in qua diuina mysteria celebrantur, licet adhuc non extiterit consecrata nullo iure priuilegium emunitatis adimitur, & hoc, quia obsequijs diuinis data nullius est temerarijs ausibus prophanda, nec hoc priuilegium amittit ecclesia etiam interdicta, secundum dominum Hosti. in summa, & etiam secundum eundem: si confugiens ad ecclesiam obuiet sacerdoti portati corpus Christi, & sibi adhæret defēdi debet ab ecclesia, quibus in iure nō sit exp̄ssum. Cui cōgruit illud qd dicitur in euāgelio de muliere fluxu sanguinis patēte, quæ dicit de Christo. Sit tē tigero fimbriam vestimēti eius salua ero, quā uis aut extrahētes violenter hominē de ecclesia, ad quā p̄ refugio cōfugerat, nō sint excōmunicati a iure cōi, vt visum est: credo tñ, q̄ i regno Francie excōmunicati sunt p̄ conciliū Bituricē se. In eodē et concilio dicitur de immunitate ecclesie. Cum nōnulli. Statuimus inhibētes ne qui in foro ecclesiastico litigātes seu litigare Rich. super 4. Sent. V volen-

Mar. 9. Mar. 5. Luc. 8.

Responsio. Differentia inter violare ecclesiam & immunitatem ecclesie.

volentes in causis mere ecclesiasticis, seu ad forum ecclesiasticum de antiqua, & approbata consuetudine, & hactenus pacifice obseruata pertinere noscuntur ad desistendum compellant per ipsorum, vel parentum, aut consanguineorum, siue rerum eorum, vel personarum huiusmodi captionem, vel modis alijs quibuscuque. Qui vero contra praesumpserit excommunicationis sententiae praesentis auctoritate concilij se nouerit subiaccere. Dicitur etiam in alia constitutione de penis, qd si quis cuiuscunque conditionis, aut status extiterit nuncios, seu executores iudicium, aut alias litteras eorundem acta iudicialia deferentes hac occasione verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, mutilare, aut quod grauius est censendum interficere, litteras, vel acta praedicta personis memoratis auferre, seu eas rumpere, cancellare, aut alias destruire quoquo modo, vel sic ablata celare praesumpserint, aut ut ista fiant procurauerint, aut facientibus opem duxerint adhibendum, excommunicationis sententiae, quam ex nunc in ipsos ferimus subiaceant ipso facto, a qua nisi prius tam iudici, cuius auctoritatem contempserunt, quam passo iniuriam, & caeteris quorum intererit, prout excessus postulat atrocitas, satisfecerint competenter, nullatenus absoluantur.

Ad primu. AD PRIMVM argumentum dicendum, qd ille non tantum immunitatem ecclesiae violauerat, sed etiam in succentorem in communi dormitorio manus iniecerat temere violentas, & eum traxerat verberando per claustrum. Vnde quamuis propter hoc a iure communi incurrerit excommunicationem maiorem, tamen ut dicit Glo. ibidem propter aliam causam scilicet violationem ecclesiae non incidit ipso iure, nisi in excommunicationem minorem. Sed quia non satisfecit post trinam ammonitionem fuit excommunicatus a suo praelato: & ideo dicitur in decre. ob duplicem causam excommunicatus fuisse.

Q V A E S T I O III.

Vtrum impetrans litteras domini Papae tacita veritate, vel suggesta falsitate, sit excommunicatus ipso iure.

Arg. I. T V I D E T V R qd sic: Falsarij litterarum domini Papae sunt excommunicati ipso iure: extra de crimine falsi. Ad falsariorum. Sed qui litteras impetrat falsa suggestione, seu falsis precibus falsarius est. 2 q. 2. dicenti: ergo excommunicatus est ipso iure.

Secundo. Item extra de crimine falsi. Ad falsariorum dicitur, qd laici qui falsis litteris vtuntur per alios impetratis tam diu maneant excommunicationi subiecti, donec satisfaciant competenter, quod & de his qui falsas litteras impetrant, statuimus obseruandum: sed impetrare litteras suggestione falsa, est falsam litteram impetrare, quia illud significat, quam sit in rei

veritate: ergo sic impetrans est excommunicatus ipso iure.

CONTRA, extra de rescriptis super litteris, habetur, quod qui per malitiam, vel fraudem litteras impetrat tacita veritate, vel suggesta falsitate littere indistinctae non valent propter fraudem, tamen non dicitur ibi, qd sic impetrantes excommunicationem incurrant.

CONCLUSIO.

Quamuis litterae sic dolose impetratae habeantur invalidae, eas tamen impetrans excommunicationis sententiam minime incurrit.

RESPONDEO, qd impetrans litteras a domino Papa tacita veritate, vel suggesta falsitate, siue hoc faciat impetrans scienter, siue ignoranter, etiam si talis veritas taceatur, vel talis falsitas suggeratur, qua veritate manifestata, vel qua falsitate non suggesta dominus Papa illas litteras non concederet, non est excommunicatus a iure communi, nec etiam ille qui litteris Apostolicis vtitur sub alio nomine impetratis: & quamuis tam isti, quam illi digni sint magna poena, & confusione, tamen non oportuit ius concedere quo tales ipso facto excommunicationem incurrerent, quia talis fraus a parte aduersa, vel a iudice contra vtentes illis litteris faciliter, & certitudinaliter probari potest: verbi gratia, si talis littera est impetrata sub nomine. B. clerici, vel orphani, vel cruce signati, & sic de alijs, & non est ita, faciliter, & certitudinaliter potest excipi contra vtentem talibus litteris, ostendendo, quod non est clericus, vel orphanus, vel cruce signatus, & sic de alijs.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd quamuis sit impetrans falsarius sit excommunicatus ipso iure, tamen falsarius nomen, non est falsarius litterarum domini Papae, quia veras litteras impetrat, quamuis falsa suggestione.

Ad secundum dicendum, qd tales nec impetrant falsas litteras, ut dictum est, nec falsificatis vtuntur: excommunicatio autem quae fertur in falsarios, extra de crimine falsi. Ad falsariorum, fertur super falsarios, qui litteras domini Papae falsificant aliquo modorum expressorum supra eo. licet ad regimen, vel aliquo modo simili, vel aequivalenti alicuiusmodi ibidem expressorum.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum inueniens litteras domini Papae cuius efficacia iam expirauit, ut pote, quia fuit data ad tempus quod iam transit, & ludo, non intentione vtendi litteram aliquam in ea male formatam reformet, vel punctum faciat, vel per quemcunque alium modum aliquid in ea immutet, sit excommunicatus ipso iure.

CONCLUSIO.

Quicumque immutans circa litteras has ipso iure excommunicatus probè censendus est.

AD ISTAM quaestionem dicunt aliqui qd talis non est excommunicatus ipso iure, quia

quia illa excommunicatio non intelligitur nisi de litteris quae alijs possunt vtiliter esse, praedicta autem littera quo ad omnem hominem esset inutilis.

Sed contra hoc sic potest argui, quamuis illa littera non immutata facta sit inutilis, tamen per rasuram sic immutari posset, ut vtilis appareret: verbi gratia, si ibi erat scriptum post triennium minime valituris, & pro triennio ponere tur quinque annis iam appareret vtilis quae ante erat inutilis. Cum ergo quaecunque immutatio siue parua, siue magna circa litteram domini Papae, quae per immutationem potest apparere vtilis plusquam erat, vel vtilis cum ante non esset, sit prohibita sub poena excommunicationis iam late: videtur, qd immutans aliquid circa litteram de qua est quaestio sit excommunicatus ipso iure, quod mihi concedendum videtur, ut enim habetur: extra de crimine falsi. licet: in glo. super illud per rasuram tenuem. quicumque radit, vel immutat rescriptum domini Papae excommunicatus est, & falsarius, & in hoc nullam distinctionem adhibeo. Nec moueat aliquem ad opinandum contrarium illud quod dicitur extra de fide instrumentorum. Ex litteris. vbi dicit dominus Papa de quibusdam litteris quas pars aduersa falsitatis arguebat, quia in narratione facti abraze erant, qd propter abrasionem illam iudicari falsae non possunt, ut enim habetur extra de crimine falsi: licet, in glo. rasura illa facta fuit per eum qui litteras scripsit, & non per illum qui illis utebatur. De litteris tamen quae per nullam rasuram possent apparere vtiliter, utpote littera citatoria data a ducentis annis, vel trecentis aliter esset iudicandum, quia si tota raderetur, & de nouo scriberetur non posset apparere vtilis propter bullam, quia in creatione cuiuslibet noui Papae aliquid circa bullam immutatur, & nomen eius in bulla ponitur.

Q V A E S T I O V.

Vtrum aliquis de nouo veniens ad studium portans arma antequam sciat sententiam contra portantes arma per Episcopum loci latam incurrat excommunicationem.

Arg. I. T V I D E T V R qd sic: extra de crimine falsi. Dura sepae in glo. Si falsificatis litteris aliqui simpliciter vtuntur ignoranter non excusatur, quia per alios debet hoc inquirere: ergo a simili necies sententiam contra portantes arma latam non excusatur, quia per alios debuit hoc inquirere. Secundo. Item si statutum est in aliqua ciuitate, quod percutiens maiorem aliqua determinata poena puniatur, si aliquis alienigena de nouo ciuitatem intrans, & statutum ignorans maiorem percutiat illa determinata poena puniatur, sua ignorantia non obstante: ergo a simili &c.

CONTRA, extra de clerico excommunicato ministrant. A postolice, quia tempore suspensionis ignari celebratis diuina, vos reddit

ignorantia probabilis excusatos: ergo a simili cum iste ignarus sententiae late portet arma eum reddit ignorantia probabilis excusatum.

CONCLUSIO.

Dummodo ex probabili ignorantia hic arma detulerit Episcopo prohibente excommunicationis sententiam ipsum non incurrisse autumamus.

RESPONDEO, quod si ille de quo est quaestio nihil penitus audiuit de sententia lata contra portantes arma, nec per famam, nec aliter, non credo, quod excommunicationem incurrat, quia talis habet probabilem ignorantiam, & talis ignorantia excusat, ut habetur in decre. vlt. alle. in tex. & in glo.

Præterea, excommunicationem, quae est a iure nullus incurrit realiter, nisi per peccatum mortale, nec iudex sententiam excommunicationis ferre debet contra aliquem, nisi propter peccatum mortale, vel praesumptum: nullus autem diceret, qd de nouo veniens ad ciuitatem, & sententiam ignorans ignorantia probabili portando arma mortaliter peccaret, nisi alias illa arma portare esset illi mortale peccatum, praesumendum est: ergo qd Episcopus ferens sententiam contra portantes arma, per illam non intendat inuolui, nisi illos qui sciunt sententiam, aut eam ignorantes ignorantia affectata, vel crassa, & supina: si tamē clericus postquam diu mansisset in loco sententiam ignoraret, contra eum praesumeretur, qd sua ignorantia aut esset affectata, vel crassa.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud quod est allegatum de glo. dictum est arguendo, vnde parum post in eadem glo. sequitur, quod si falsitas est ita latens, quod non potuit videri etiam a perito, si habuerit diligentiam quam potuit per se & per alios, non credo ipsum teneri.

Ad secundum dicendum, qd nisi poena determinata per illud statutum, ita sit temperata, qd ipsa, vel aequalis iuste deberet inferri percutienti maiorem, etiam si ciuitas de hoc statutum non fecisset, iniuste inferretur illi, de quo constaret, qd tempore quo percussit maiorem habebat inuincibilem, seu probabilem ignorantiam de statuto, reuera. n. ratio dicit, qd ceteris paribus maior poena inferri debet facienti contra statutum sciēter, qd facienti contra statutum ignoranter. ARTICVLVS XIII.

CONSEQUENTER quaeritur de tertio decimo principali. Et circa hoc quaeruntur quinque.

Q V A E S T I O I.

Vtrum secularis iniiciens manus violentas in clericum, & non absolutus ab excommunicatione qua propter hoc incurrit intrans religionem ab excommunicatione praedicta, possit absolui a praelato illius monasterij quod intrauit.

CONCLUSIO.

Profecto potest, quotiescunque iniectio nec difficilis, nec enormis extiterit.

Rich. super 4. Sent. V 2 RE-

RESPONDEO, q̄ aut illa iniectio fuit difficilis, & enormis, aut non. Si sic, ab illo praelato non potest absolui: extra de sen. excom. Cum illorum, & voco iniectioem difficilem, & enormem si processum est ad mutilationem membri, vel grauem sanguinis effusionem: aut si illa iniectio fuit in episcopum, aut in abbatem, aut si facta est cum notabili scandalo, extra eo. cap. vbi prius. Dominus tamen Hosti. in apparatu magis specificat predicta dicens, q̄ dicitur excessus difficilis, & enormis, si oculus effodiatur, siue quodcunque membrum magnum, vel paruum auferatur, vel inutile red datur, & si quis vulnere, siue fustibus cedatur: siue in theatro, vel in foro, vel in conspectu iudicis quis percutiatur: siue in ecclesia, siue in gymiterio, vel dormitorio verberetur: si ad grauem sanguinis effusionem, & ex graui ictu procedentem perueniatur: si etiam in Episcopum, vel abbatem, siue in priorem locum abbatis tenentem manus violentæ iniiciantur. Idem, intelligas quodcūq; inferior, & subditus in suam superiorem manus iniicit violentas. Si autem nō fuit iniectio difficilis, & enormis, tunc distingo, quia aut ille qui religionem intrauit adhuc est in probatione, aut iam est professus. Si in probatione, sic dicunt quidam, q̄ a praelato illius monasterij non potest absolui, & hoc videtur sentire dominus Inno. & pro hac opinione est apparens ratio, quia talis potest religionem exire licite, & sic in seculo remaneret absolutus, quia obligatio semel extincta iterum non reuiuiscit. Argumentum: extra de sen. excom. Decetero. in tex. & in glo. ibidem expresse habetur: sed dominus Hosti. in apparatu tenet, q̄ talis a suo praelato absolui potest, quia litera hoc sonare videtur, quæ quo ad hoc non distinguit inter nouitiū & professum. Si autem professus est omnes concordant, q̄ a suo praelato potest absolui, nec solum est hoc concessum abbatibus, sed etiam secundum dominum Hosti. in apparatu ibidē. hoc concessum est prioribus, & alijs quibuscūque religionum praelatis, exceptis templarijs, & hospitalarijs, quia magistros laicos habent secundum dominum Inno. Vnde postea facta est decretalis, q̄ per priorem suum qui sacerdos esse dicitur, hospitalarij absoluantur, vt habetur infra. e. canonica, & vt dicit glo. ibidem. Idem credendum est de templarijs, dum tamen consimilem habeant priorem, vt habet hospitalarij: ad omnes enim claustrales hoc beneficium extenditur, cū eadem subfit causa in omnibus, & sicut dicit dominus Hosti. satis patet, q̄ dominus Inno. senserit, ne quis a tali vinculo absolui valeat, nisi ab illo qui ordinem presbyteratus habet. Si autem praelatus non est sacerdos, vel est excommunicatus, vel mortuus, vel aliter qualitercunque deficit, vt absolueri nō possit semper est ad dioecesanum proprium recurrendum, vt patet per

illud supra. e. ti. Monachi. Et per illud quod habetur infra. eod. tit. c. Canonica, & sic religionum priuilegium ne ipsos euagari oporteat remanet semper saluum.

Q V A E S T I O II.

Vtrum religiosus manus violentas iniiciens in alium religiosum eiusdem religionis, & monasterij, a suo praelato possit ab illa excommunicatione absolui.

C O N C L V S I O.

Si in claustro proprio, vel infra septa domus in alium manus hic violentas iniecerit absolueri eum potest Praelatus suus, modo leuis fuerit iniectio isthæc.

RESPONDEO, q̄ aut illa iniectio fuit difficilis, & enormis, aut non. Si sic, a praelato illius monasterij absolui non potest, extra de sen. excom. Cum illorum. Si non, tunc subdistinguedum est, quia aut illa iniectio fuit facta in claustro proprio, vel infra septa domus, aut extra. Si in claustro, vel infra septa domus, tunc a praelato proprio potest absolui: extra de sen. excō. Monachi, & c. Cum illorum. Si extra. tunc mihi videtur subdistinguedum, quia aut illa iniectio fuit facta cum scandalo, aut non: si sic, non credo, q̄ a praelato illius monasterij possit absolui, quia ratione scandali iam est difficilis, & enormis iniectio. Argumentum ad hoc: extra de sen. excō. Cum illorum. Si autem non fuit facta cum scandalo, vt pote, quia vnus alius percussit nullo alio hoc vidente, tunc videtur multis & probabiliter, q̄ a praelato suo possit absolui. Argumentum ad hoc: extra de sen. excō. Canonica. ibi enim dicitur quodcunque se percusserint, & nō additur in claustro, quia talis iniectio grauior non videtur, quam si infra septa domus facta fuisset.

Sed contra hoc est dominus Hosti. in expositione illius decre. Cum illorum, allegās pro se quod in eadē decre. dicitur, si se in claustro percusserint, in quo videtur dare intelligi, q̄ si extra septa domus se percusserint, per praelatum proprium absolui non possunt, sed secundum eūdem dominum Hosti. est ad proprium dioecesanum recurrendum. Argumentum ad hoc extra de priuilegiis. Cum capella.

Q V A E S T I O III.

Vtrum religiosus iniiciens manus violentas in religiosum alterius claustrum, a praelato proprio possit absolui.

C O N C L V S I O.

Iniectio si nec difficilis nec enormis fuerit, nec nisi in claustro proprio, vel infra septa monasterij ppetrata, a Praelatis ledentis, & laesi iste est absoluendus.

RESPONDEO, q̄ aut fuit iniectio difficilis, & enormis, & tunc dico, q̄ a proprio praelato absolui nō potest. Si autē non fuit difficilis, & enormis, aut fuit facta in claustro proprio, vel infra septa domus, aut non: si sic, per praelatum proprium, q̄ praelatum eius qui passus est iniuriā, potest, & debet absolui: extra de sen. excō. Cum illorum, qd̄ s̄m̄ dūm Hosti. ibidē: sic debet intelligi,

intelligi, q̄ praelatus illius qui percussit iuramentum recipiet, & absoluet, & saltem semel percutiet, vt seruetur forma consueta. Praelatus vero percussus ipsum percussorem verberabit, quia praelato percussus satisfieri debet de iniuria suo subdito irrogata, & monasterium percussoris pro percussore satisfacere non tenetur, quia delictum personę non debet in detrimentum monasterij redundare: extra de except. Cum venerabilis. S. intelleximus: si tamē vnus illorum praelatorum suam vicem alij committere vellet hoc facere posset, & congruum videretur. Si autem non fuit infra septa domus, tunc dicas, sicut dictum est in casu priori.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum religiosus manus violentas iniiciens in clericum secularem a suo praelato ab excommunicatione, quam propter predictam iniectioem incurrit, possit absolui.

C O N C L V S I O.

Vt cunque in hunc violentas manus ille iniecerit, vt absolutionis gratiam promereatur, sedem apostolicam adire debet, vt scandalum euitetur.

Responso.

RESPONDEO, q̄ siue illa iniectio manus violenta fuerit difficilis, & enormis, siue non, non nisi per sedem apostolicam, vt scandalum euitetur absolutionis gratiam poterit promereri: extra de sen. excom. Cum illorum, nec contra hoc est quod infra. eo. ti. de monialibus dicitur, q̄ si in se inuicem, vel conuersos vel conuersas suas manus iniecerint temerē violentas, per Episcopum, in cuius diocesi monasterium fuerit absoluantur, quia vt dicitur in glo. Episcopus illas absoluit auctoritate Pa-pæ sibi per hanc decre. indulgentiam tanquam delegatus ad hoc, & sic absoluit omnes tam exemptas, quam non exemptas, & sicut dicit dominus Hosti. in expositione eiusdem decreta. ex hoc, q̄ specialiter conceditur monialibus, videtur hoc monachis denegatum. Aliqui tamē dicunt, quod si religiosus in clericum secularem eiusdem monasterij manus iniecerit violentas, & iniectio fuerit leuis, quod ab Episcopo loci potest absolui. Argumentum ad hoc, extra de sen. excom. Ex tenore. in fine. Audiui etiam aliquos dicentes, q̄ siue clericus percussus sit clericus monasterij, siue non, si iniectio fuit leuis, & exinde non est ortum scandalum, ab Episcopo loci potest absolui, quod probatur per hoc quod dicitur in illa decre. Cum illorum. Ratio quare religiosus percussus secularem non nisi per sedem apostolicam debet absolui, assignatur scilicet, vt scandalum euitetur: sed illi qui tenent partem contrariam, dicunt, q̄ & si ex hoc non sit ortum scandalum, tamen factum ex se aptum natum est, vt in pluribus scādalum generare: & ideo non sic potest absolui, sicut si percussisset ante religionis ingressum: factum enim maioris scandali est, vt religiosus percutiat clericum secularem, quam si secularis secularem percutiat.

larem, quam si secularis secularem percutiat. Q V A E S T I O V.

Vtrum religiosus manus violentas iniiciens in clericum, & antequam absolueretur ab excommunicatione, quam propter predictam iniectioem incurrit ordines suscipiens, & sic irregularis factus per suum praelatum possit super illa irregularitate dispensari.

C O N C L V S I O.

Hic si facti non erat tunc immemor, nec iuris ignarus per Praelatum suum ab irregularitate hac dispensari nequiuisset, at si secus, & iniectio per quam excommunicationem incurrit nec difficilis nec enormis fuit, vtique; præcipue si irregularitas præiuit religionis ingressum.

RESPONDEO, q̄ aut ille quando se ordinari permisit nō habebat facti memoriam, vel nesciebat, quod pro illo facto esset excommunicatus, quia ius positium ignorabat, aut habebat memoriam facti, & notitiam iuris. Si autem erat memor facti, & sciebat se pro illo facto esse excommunicatum, praelatus suus siue per predicta irregularitate cum eo dispensare non potest: extra de sen. excō. Cum illorum. in tex. & in glo. & hoc siue iniectio p̄ qua fuit excommunicatus fuerit difficilis, & enormis siue non, & siue predictam excommunicationem, & irregularitatem incurrit antequā intraret religionem, siue post religionis ingressum. Si autem quando fecit se ordinari facti memoriam, vel iuris peritiam non habebat, tunc distinguedum est, quia aut iniectio per quam supradictam excommunicationem incurrit fuit difficilis, & enormis, aut non: si sic, ad hoc dico, q̄ praelatus suus super predictam irregularitatem dispensare non potest, vt habetur. e. ti. quia maiora intelliguntur illis prohibita, quibus verita sunt minora: praelatus autem suus a tali excommunicatione ipsum absolueri non potuisset, & quædam glo. super decre. predicta dicit, q̄ minora vocat absolutionem, & maiora dispensationem, cuius credo esse rationē: quia quamuis excommunicatio quamdiu durat sit pœna grauior, quam irregularitas, tamē irregularitas est pœna diuturnior. Si autem nō fuit difficilis, & enormis: tunc adhuc videtur aliquibus subdistinguedum, quia aut predicta irregularitatem incurrit ante ingressum monasterij, aut post: si ante, tunc suus praelatus cū eo potest dispensare post iniunctā regularem penitentiam, & peractam monasterij vtilitate pensata, vt habetur cap. sæpe dicto. Si autem ipsam contraxerit post religionis ingressum: tunc dicunt quidam, q̄ praelatus suus cū eo dispensare non potest, quam opinionem dominus Inno. approbare videtur: non enim sequitur, q̄ si dominus Papa cōcedit alicui potestatem absoluedi aliquē ab excommunicatione, q̄ propter hoc ille possit cū illo dispensare super irregularitatem quā incurrit per hoc, q̄ excommunicatus celebravit, sed dominus Hosti. in apparatu super Rich. super 4. Sent. V 3 præ-

prædictum capitulum tenet, quod in casu prædicto prælatus potest dispensare, quia text. prædicti capituli concedere videtur ei, & potestatem absolventi, & dispensandi, nisi iste religiosus adultus fuerit, & discretus, ut violenter contra obliuionem, vel ignorantiam presumat, quod referendum est ad forum iudicij, quia in foro penitentia sibi credi debet si affirmet se habuisse ignorantiam facti, vel iuris quando ordinatus fuit. Et hoc approbare videtur dominus Hostien. in apparatu super capit. supradicto.

CIRCA litteram. Heresis vtrunque non habet, id est sacerdotes hæretici non habent ius exequendi usum potestatis clauium, quam uis cum fiunt hæretici ipsam potestatem secundum id quod est non amittant. Nullius potestatis iura exercet, hoc intelligitur de potestate per modum actoris, non per modum ministerij, vel instrumenti. Non nisi per se, vel per sanctos: hoc intelligendum est de collatione idonea, ad quam concurrat meritum ministerij. Volens dicere, quod conuenientius est sacramenta gratiæ administrari per bonos, quam per malos. Post actum peccati ita polluta remanet anima, sicut fuit in ipso actu peccati, hoc quod dicitur, ita non est nota æqualitatis: peius enim est cum habitu peccati habere actum, quam habitum tantum: sed est nota similitudinis, quia, ut dicitur in littera, etiã post actum peccati anima longe est a Deo per dissimilitudinem quæ inest animæ ex peccato, quæ dissimilitudo macula animæ potest dici.

Quando hæc clauis dantur, & quibus.

DISTINCTIO XIX.

PROPTER QUAM ostensum est quæ sint clauis Apostolica, & quis earum usus, superest inuestigare, quãdo istæ clauis dentur, & quibus. Dantur hæc clauis per ministerium Episcopi alicui in promotione sacerdotij. Cum enim recipit ordinem sacerdotalem, simul, & hæc clauis recipit. Sed non videtur, quod omnes vel soli sacerdotes hæc clauis habeant: quia plerique ante factam ordinationem scientiam discernendi habent: plures post consecrationem ea carent. Sane dici potest, quod alteram clauium istarum, id est scientiam discernendi, non habent omnes sacerdotes: unde dolendum est atque lugendum. Multi, n. licet in discreti, atque scientiæ, quæ eminere debent, exortes, sacerdotij gradum recipere presumunt, uita & scientia eo indigni: qui nec ante sacerdotium, nec post, scientiam habent discernendi, qui ligandi sunt vel soluendi. Ideo quæ illam clauem in consecratione non recipiunt: quia semper scientia carent. Qui uero ante

sacerdotium scientia discernendi præditi sunt, licet habeant discretionem, non tamen in eis est clauis: quia non valent ea claudere vel aperire. Ideoque cum promouetur in sacerdotem, clauem discretionis recte dicitur accipere: quia & amehabita discretio augetur, & fit in eo clauis, ut ea iam valeat uti ad claudendum vel aperiendum.

Si alteram clauem omnes habeant, scilicet potentiam ligandi & soluendi.

CUM QUÆ iam constet, non omnes sacerdotes illas duas clauis habere, quia scientia discernendi plerique carent; de altera, id est potentia ligandi & soluendi queritur utrum omnes sacerdotes eam habeant. Quidam enim hanc potestatem putant illis solis esse concessam, quæ doctrinam simul ac uitam Apostolorum seruant. Illas enim clauis promisit Dominus Petro, & imitatoribus eius tantum, ut Matt. 16. e. aiunt: qui etiam autoritatibus utuntur in munimentum suæ opinionis, Hoc enim dicunt Aug. sensisse, ubi superius ait, Remissionem peccatorum vel per seipsum facit Deus, vel per columbæ membra. Dicit etiam ibidem, peccata dimitti vel teneri à sanctis. Idem super Exodum, ubi de lamina aurea legitur, Erat autem lamina aurea semper in fronte sacerdotis, Hæc, inquit, significat fiduciam bonæ uitæ, quam qui uerè perfecteque, non significatione sed ueritate sacerdos habet, solus potest auferre peccata. Item Greg. Illi soli habet in hac carne positi potestatem ligandi & soluendi, sicut sancti Apostoli, qui illorum exempla simul cum doctrina tenent. Item ex dictis Orig. Hæc potestas soli Petro concessa est, & imitatoribus Petri. Nam quicumque uestigia Petri imitantur, habent recte ligandi & soluendi potestatem. His alijsque testimonijs innituntur, qui asserunt potestatem ligandi aut soluendi illis solis concessam sacerdotibus, qui uia & doctrina pollent, sicut Apostoli.

Aliorum sententia uerior. Aliis autem uidetur, (quod & mihi place-re fateor) cunctis sacerdotibus hanc clauem dari, scilicet ligandi & soluendi, sed non eam recte ac dignè habent, nisi qui uitam & doctrinam Apostolicam seruant. Nec præmissæ autoritates, malos sacerdotes hanc potestatem negant habere: sed illos solos dignè hac rectè hac potestate uti significant, qui præditi sunt uita & doctrina Apostolica: quia soli ipsorum Apostolorum imitatores dignè recteque possunt ligare & soluere. Et per Dominum tantum, vel per sanctos, in quibus habitat spiritus sanctus, dignè & rectè fit remissio vel retentio peccatorum. Fit tamen & per illos qui sancti non sunt, sed non dignè vel rectè. Dat enim Deus benedictionem dignè poscenti, etiam per indignum ministrum. Quod uero hanc potestatem habeant omnes sacerdotes, Hiero. testatur super illum locum euangelij, ubi Dominus dixit Petro, Tibi dabo clauis regni cælorum. Habent qui dem, inquit, eadem iudiciariam potestatem alij Apostoli: habet et ocs ecclesia in Episcopis et presbyteris. Sed ideo Petrus eam specialiter accepit, ut omnes intelligat, quod quicumque ab unitate fidei & societate ecclesiæ se separauerit, nec à peccatis solui, nec cælum potest ingredi. Item quod sacerdos, etiã si malus sit,

Quo ad sensum ho. 1. sup. per 16. cap. Matth.

Per ha habetur in glof. circa huc locum: & à quibus huiusmodi aliter buntur Regano.

In lib. 4. v. terie et noni rest. que 1. Nume. 6. d.

Ioan. 11. g

Lib. 2. super Lemit. ca. 9.

Matt. 23. a. 1. qu. 1. ca. Multi secularium.

Malac. 2. a. Exech. 13. d

Rom. 2. a

gratiam tamen transfundit pro sue dignitatis officio, Aug. ostendit, dicens, Dicitur est à Domino in Numeris ad Moysen & Aaron sacerdotes, Vos ponite nomen meum super filios Israel, & ego Dominus benedicam eos, ut gratiam traditio per ministerium ordinantis transfundat hominibus, nec uoluntas sacerdotum obesse vel prodesse possit, sed meritum benedictionem poscentis. Quanta autem sit dignitas sacerdotalis officij & ordinis, hinc aduertamus: dictum est de nequissimo Caipha, inter cetera, Hoc autem a semetipso non dixit, sed cum esset pontifex anni illius, prophetauit. Per quod ostenditur, spiritum gratiam non personam sequi digni, vel indigni sed ordinem traditionis: ut quamuis aliquis boni meriti sit, non tamen possit benedicere, nisi fuerit ordinatus, ut officij ministerium exhibeat. Dei autem est: effectum tribuere benedictionis. Hinc euidenter ostenditur, ordinem non priuari potestate tribuendi gratiam ob ministerij indignitatem. Huius tamen Aug. sententiæ uidetur obuiare, quod ait Hefychius: Sacerdotes, inquit, non propria uirtute benedicunt, sed quia figuram Christi gerunt, & propter eum qui in ipsis est, plenitudinem benedictionis tribuunt, nec solum is qui sacerdotium sortitus est, sed quicumque Christum in seipso habet, & eius figuram gerit per conuersationem bonam, sicut Moyses, idoneus est ut benedictionem præstet. Ecce hic habes, quod non solum sacerdos, sed omnis in quo Christus habitat, benedictionem præstat. Sed alia est benedictio, quæ solis sacerdotibus congruit, alia quæ ab omnibus bonis communiter exhibetur, Denique illi sacerdotes in quibus Christus habitat, benedictionis plenitudinè tribuere dicuntur, non quia soli illi transfundat gratiam, sed quia illi soli licet & dignè id agunt. Nec subditos mala uita sacerdotis ledit, si bona faciunt quæ ille dicit. Vnde Gregorius, Multi dum plus uitam sacerdotum quam suam discernunt, in erroris foueam dilabuntur; minus considerantes, quod non eos uita sacerdotum laderet, si humiliter bonis sacerdotum admonitionibus aurem accommodaret. De hoc quod scriptum est in Malachia, Maledicam benedictionibus uestris, PRAEMISSE uero sententiæ, quæ dicitur, etiam per mali sacerdotis ministerium transfundi gratiam benedictionis, uidetur obuiare quod Dominus per Malachiam prophetam malis sacerdotibus comminatur. Maledicam benedictionibus uestris. Et alibi, Væ his qui uiuificant animas quæ non uiuunt, & mortificant animas quæ non moriuntur. Si enim maledicit Dominus benedictionibus eorum, & si animæ quas uiuificant, non uiuunt, quomodo per eos gratia benedictionis transfunditur? Sed illud capitulum, Maledicam, & c. quidam referunt ad hæreticos, qui ab ecclesia præcisi sunt, & ad excommunicatos, quorum benedictiones sunt maledictiones, his qui eorum sequuntur errores. Illud uero alterum, scilicet, uiuificant, & c. super omnes illos sacerdotes exponunt, qui absque clauis scientiæ, & forma bonæ uitæ presumunt ligare vel soluere. Sed nullus officio sacerdotis uti debet, nisi immunis sit ab illis quæ in alijs iudicant: alioquin seipsum condemnat.

Qualis debet esse Iudex ecclesiasticus.

QUALEM autem oporteat esse qui aliorum iudex constituitur, Aug. describit, ita dicens, Sacerdos, cui omnis offertur peccator, ante quem statuitur omnis languor, in nullo eorum sit iudicandus, quæ in alio iudicare est promptus. Iudicans enim alium, qui est iudicandus, condemnat seipsum. Cognoscat ergo se purget se quod alios uidet sibi offerre: caueat ut à se proiecerit, quicquid in alio damnosum reperit. Animaduertat, quod qui sine peccato est, primus in illa lapidem mittat. Ideo enim liberauit peccatricem, quia non erat qui in se proijceret lapidem. Quomodo lapidaret, qui se lapidandum cognosceret? Nullus enim erat sine peccato: in quo intelligitur omnes fuisse reos. Nam uenialia remittebantur per cæmonia. Si quod ergo in eis peccatum erat, criminale erat. In hoc ergo patentissimum est crimen sacerdotum, & detestabile, qui non prius se iudicant, ante quam alios alligant. Caueat spiritus uisualis iudex, sicut non commisit crimen nequitia, ita non careat munere scientiæ. Oportet ut sciat cognoscere quicquid debet iudicare. Iudiciaria enim potestas hoc postulat, ut quod debet iudicare discernat. Diligens ergo inuestigator sapienter interroget à peccatore, quod forsitan ignorat, vel uerecundia uelit occultare. Cognito uero crimine, uarietates eius non dubitet inuestigare, locum, & iēpus, & cetera quæ supra diximus, quibus cognitis, adsit beneuolus, para tus erigere, & secum omnis portare: habeat dulcedinem in affectione, discretionem in uarietate, doceat per se uerantiam, caueat ne corruat, ne iustè perdat iudiciariam potestatem. Esi enim penitentia possit ei acquirere gratiam, non tamē mox restituit in potestatem primam. Esi Petrus post lapsum restitutus fuerit, & sæpe lapsis sacerdotibus reddita sit dignitatis potestas, non tamen est necesse, ut omnibus concedatur quasi ex autoritate. Inuenitur autoritas quæ concedit & quasi imperat, inuenitur alia quæ non concedit, sed uetat, quæ scripturæ non repugnant, sed concordant. Cum enim tot sunt qui labuntur, ut pristinam dignitatem ex autoritate defendant, & quasi uisum peccandi sibi faciant, rescindenda est spes ista: Si uero locus est ubi ista non concurrant, restitui possunt qui peccant. Ex his satis perpenditur, qualis debeat esse sacerdos, qui alios ligat, & soluit, discretus scilicet & iustus: alioquin mortificat sæpe animas quæ non moriuntur, & uiuificat quæ non uiuunt, & ita incidit in maledictionis iudicium. Illud autem Malachiæ, scilicet, Maledicam benedictionibus uestris, siue super hæreticos tantum & excommunicatos, siue super omnes sacerdotes qui uita & scientia carentes benedicere presumunt, dictum accipiatur, sic intelligi potest, Maledicam benedictionibus uestris, id est, his quæ meis benedictionibus possidetis: quia faciam ea cedere uobis in maledictionem, non in benedictionem. Quia etsi benedicunt sanctis, non hoc faciunt ex uero corde, & ideo eorum benedictio eis uertitur in maledictionem. Vel, maledicam benedictionibus uestris, id est quod à uobis benedicuntur, à me erit maledictum: quia benedicunt iniquè agentibus, adulantur quæ peccantibus, dummodo diuites sint.

Lib de uera & falsa pa. cap. 20. De 1. a. dist. 6. Qui uult Rom. 2. a

Ioan. 8. a

Venialia ap pellat peccata q̄ ue seri le. e nō puniebatur morte aut mutilatiōe.

† ne.

Exech. 13. d

Mala. 2. a

Hier. a p̄tin ci. commen tarij.

DISTINCTIO XIX.

UPERIVS determinavit Magister de ministrorum penitentiam iniungentium potestate. Hic determinat de illius potestatis collatione: & dividitur in partes tres.

In prima parte principaliter de collatione clavis scientiæ.

In secunda principaliter de collatione clavis potentiæ. ibi. (Cumque iam.)

In tertia de illorum quibus utraque clavis confertur qualitate. ibi. (Qualè autem esse.)

Media dividitur in tres.

Primo tangit quorundam opinionem falsam.

Secundo aliorum opinionem veram. ibi. (Alijs autem.)

Tertio opponit in contrarium, & soluit ibi. (Præmissæ vero.)

CIRCA hanc distincti. quæritur principaliter de 4.

Primo de claviu collatione.

Secundo de fraternæ correctionis necessitate, & tentione.

Tertio de modo procedendi in fraterna correctione.

Quarto de fratris accusati defensione.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quærentur tria.

Primo vtrum claves fuerint collatæ sacerdotibus ve. legis.

Secundo vtrum sint collatæ omnibus sacerdotibus no. l.

Tertio vtrū quilibet sacerdos possit vsum claviu in personam quamlibet exercere.

QVAESTIO I.

Vtrum claves fuerint collatæ sacerdotibus ve. l.

RESPONDEO, quod sic: quia potestas habebant super populum non temporalem, quia tunc non fuisset differens a potestate principum: ergo spiritualem, & talis potestas claviu.

Item in no. l. aliqui non sacerdotes habent claves: quia aliqui non sacerdotes possunt excommunicare, sed magis decuit, ut eas haberent sacerdotes in ve. l. quam non sacerdotes in noua: ergo habuerunt.

Item abbatissæ habent iurisdictionem, cohibitionem suarum monialium: extra de maiori rate, & obed. dilecta in Christo: ergo habent claves: sed magis decuit, ut eas haberent sacerdotes in ve. l. quam mulieres in noua.

CONTRA, claves sunt ad aperiendum, & claudendum regnum cælorum, sed ante Christi aduentum non poterat aperiiri, sed clausum

manebat propter peccatum primorum parentum: ergo sacerdotes ve. l. claves non habebant.

Item per claves habent sacerdotes potestatem remittendi peccata ministerialiter, sed sacerdotes ve. le. nullam habebant potestatem remittendi peccata, quia per sacramenta quæ ministerialiter ministrabant non conferebatur gratia ex vi sacramentorum: ergo claves non habebant.

CONCLUSIO.

Cum ad claudendum, & referendum cæli ostium data sint claves hæ, veteris legis sacerdotibus non collatas fuisse constat.

RESPONDEO, quod potestas sacerdotum vete. legis erat præcipue respectu clausionis, & apertionis legalis templi hominibus, iudicando eos esse mundos, vel immundos immunditij legalibus, & respectu oblationis sacrificiorum, & sacramentorum legalium, & mundationis irregularitatum legalium: potestas autem claviu est respectu apertionis, & clausionis hominibus regni cælorū, & administrationis sacramentorum spiritualium, & remissionis peccatorum: cum ergo templum legale esset figura ecclesiæ non tantum militantis, sed etiā triumphantis: & sacrificia legalia figuræ sacramentorum ecclesiasticorum, & mundatio irregularitatum legalium figura remissionis peccatorum sacerdotes ve. l. non habuerunt claves propriè loquendo, sed signum claviu.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod sacerdotes habebant potestatem spiritualem, ordinatam tamen ad legale templum, sed potestas claviu directe respicit homines per comparisonem, ad regnum cælorum.

Ad secundum dicendum, quod propriè loquendo de clavis: non sacerdotes non habent claves, quia propriè loquendo respiciunt forum inter hominem, & Deum: esse autem arbitrum, seu mediatorem inter hominem, & Deum solis sacerdotibus competit ex officio, non sacerdotes tamen aliqui habent clauem iurisdictionis, quæ forum respicit inter hominem, & hominem, inter quos esse mediatorem vel arbitrum potest convenire non sacerdoti: & quia hæc clavis primo, & principaliter non respicit ecclesiam triumphantem, sed vnitatem ecclesiæ militantis: ex consequenti triumphantis in quantum per vnitatem militantis pervenitur ad triumphantem: ideo non debet dici clavis simpliciter: talis autem clavis excommunicatione absolvere actus sunt.

Ad tertium dicendum, quod abbatissæ non possunt suas moniales benedicere, nec earum confessiones audire, nec euangelium legere, nec publicè prædicare, nec illis claves ecclesiæ sunt commisse. extra de pe. & re. Noua. nec eas ab excommunicatione absolvere, nec excommunicare: extra de sen. excom. De monialibus: possunt tamen eas, & clericos suæ iurisdictioni subiectos suspendere ab officio, & beneficio, ne crimina remaneant impunita. extra de maiori. obed. Dilecta in Christo: in tex. & expressius in glos. talis autem potestas magis decet eas in no. le. quam potestas claviu decuisset sacerdotes in ve. l.

Secundo.

Responsio.

Ad primū.

Ad secundū.

Ad tertium.

iurisdictioni subiectos suspendere ab officio, & beneficio, ne crimina remaneant impunita. extra de maiori. obed. Dilecta in Christo: in tex. & expressius in glos. talis autem potestas magis decet eas in no. le. quam potestas claviu decuisset sacerdotes in ve. l.

Sciendum tamen, quod dominus Host. dicit, in apparatu, quod abbatissa ad minus ab officio suspendere non potest, quia hoc nomine censuræ ecclesiasticæ continetur, quam abbatissa exercere non potest: & videtur, quod si Papa hoc voluisset, ubi in decret. ponit monita, posuisset suspensionem.

QVAESTIO II.

Vtrum claves sint collatæ omnibus sacerdotibus novæ legis.

RESPONDEO, quod non: quia Io. 20. di. Cū fuit discipulis, & dicitur illis qui ordinantur, Accipite spiritum sanctum: ergo nulli recipiunt claves cū sint potestas remittendi peccata, nisi qui gratiam spiritus sancti recipiunt.

Item secundum August. lib. 5. de baptismo, contra Donat. quasi medio loco inter mediū, & finem: & recitat Magister huius distincti. ca. 2. Remissionem peccatorum, vel per seipsum facit Deus vel per columbæ membra, sed existentes in peccato mortali non sunt membra columbæ: ergo non habent claves cum sint potestas remittendi peccata.

Item ligatus vinculo excommunicationis ecclesiæ non potest absolvi: ergo multo fortius, nec existens in peccato mortali, cum sit ligatus vinculo excommunicationis diuinæ quæ maior est.

CONTRA, Magister huius distincti. ca. 3. concedit cunctis sacerdotibus dari clauem potestatis ligandi & solvendi.

Item aliter non posset homo scire vtrum esset legitime absolutus: quia non potest esse certus de sanctitate ministri, omnes ergo sacerdotes, tam boni, quam mali habent claves.

CONCLUSIO.

Quia cuncti novæ legis sacerdotes sacerdotalis characteris sunt insigniti, cunctis eorum etiam siue bonis siue malis collatæ sunt claves hæ.

RESPONDEO, quod quamvis Magister senserit non omnes sacerdotes habere clauem scientiæ, ut patet 2. cap. distincti. istius. Existimavit enim clauem scientiæ, esse scientiæ habitum, in quo non est ei consentiendum, ut patet ex superioribus dictis: concedendum est claves esse collatas omnibus sacerdotibus no. l. tam clauem scientiæ, quam potestatis: quantum enim ad illud quod dicunt absolutum, ille & potestas conficiendi sunt vnum, scilicet sacerdotalis character, ut superius est dictum: superaddunt tamen diuersos respectus ad diuersos actus, & effectus. Vnde cum omnibus sacerdotibus no. l. collatus sit sacerdotalis character, omnibus eis claves collatæ sunt.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod in illis verbis determinatur ea, quæ requiruntur, non tantum ad vsum claviu, sed etiam ad idoneum vsum, quia intentio est ordinem conferentis, ut ille cui conferuntur claves earum vsum idonee exequatur.

Ad secundum dicendum, quod ibi loquitur August. de remissione peccatorum per idoneum ex parte ministri, quod patet, quia immediate ante verba prædicta, dicit, quod sacramentum gratiæ dat Deus, etiam per malos.

Ad tertium dicendum, quod non est simile, quia ecclesia excommunicando subtrahit: non dico potestatem, sed executionem potestatis quæ contulit, Deus vero non: ipse enim non excommunicat hominem, sed homo seipsum.

QVAESTIO III.

Vtrum quilibet sacerdos possit vsum claviu in personam quamlibet exercere.

RESPONDEO, quod sic: quia quilibet sacerdos legalis poterat exercere officium mundationis respectu cuiuslibet leprosi.

Item clavis Christi erat indifferens respectu omnium, sed omnia alia clavis descendit ab illa.

CONTRA, extra de parochiis. Nullus episcopus. Nullus episcopus alterius parochianum iudicare præsumat.

CONCLUSIO.

Sacerdos in sua consecratione ordinis tantum potestatem cum accipiat, non autem iurisdictionis, propterea quilibet quemlibet absolvi nequit.

RESPONDEO, quod actio non tantum requirit potentiam a qua fit, sed subiectum debitum in quo recipiatur. Vnde ad ligare, & solvere non tantum requiritur potestas claviu a qua sunt isti actus, sed etiam materia debita in qua recipiuntur: non est autem materia debita quæ ad istos actus respectu claves habentis, nisi personæ super quas habens claves habet aliquam iurisdictionem: non ois autem sacerdos habet iurisdictionem super quolibet, quia iurisdictiones in Ecclesia distinctæ sunt aliquo modo ad istar distincti. quæ est in Ecclesia triumphantem, ut sicut ibi sub Christo principe sunt Angeli, quorum quidam sunt superiores, quidam medii, quidam inferiores, neque æqualis est omnium potestas: sic in Ecclesia militante sub Vicario Christi sunt Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, & sub illis inferiores sacerdotes, & est eorum potestas distincta secundum ordinationem vicarii Christi: & ideo est concedendum, quod non omnis sacerdos potest vsum claviu in personam quamlibet exercere.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod non est simile, quia potestas illa erat solum ad vnum populum, & ad vnum templum, & ideo non erat tanta necessitas distincti. illius potestatis, sicut potestatis ecclesiasticæ, quæ

Arg. 1. D. Bon. li. 4. dist. 15. ar. 1. q. 1. D. Tho. 4. se. dist. 19. q. 1. ar. 1. q. 1. Alex. p. 4. q. 20. m. 6. ar. 2. Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Ad primū.

Ad secundū.

Ad tertium.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. distincti. 19. ar. 3. q. 1. D. Tho. ubi su. a. 3. q. 1. Alex. p. 4. q. 21. m. 3. ar. 2. Secundo. In oppositum.

Responsio.

Ad primū.

quæ respicit populum per totum orbem diffusam, & præterea Ecclesia expressius repræsentat Ecclesiam triumphantem, quam repræsentaret synagoga.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod ea, quæ non distinguuntur in superioribus, non distinguuntur in inferioribus: claves autem sacerdotum sunt sub Christi clauis, quia illa est clavis excellentiæ, ut superius visum est.

ARTICULUS V. II.

CONSEQUENTER quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo, utrum correctio fraterna sit sub præcepto.

Secundo, utrum existentes in peccato mortali teneantur corrigere alios peccatores.

Tertio, utrum inferiores teneantur corrigere superiores.

QVAESTIO I.

Utrum correctio fraterna sit sub præcepto.

Arg. 1. D. Tho. 4. 2. q. 2. art. 2. T V I D E T U R quod non: secundum enim August. 1. de ciuit. c. 10. Aliquando a corripendis fratribus desistunt homines, vel propter laborē, vel ve-

recundiam, vel equitationem nocenti temporali, quamvis displiceat eis malum eorū, nec tamen incidunt in illam damnationē, quæ post hanc vitam talibus præparatur, sed si correctio fraterna esset præceptum desistentes ab ea ad vitandum incommodum temporale incurrerent damnationis demeritum: ergo talis correctio non est sub præcepto.

Secundo. Item nemo ex præcepto obligatur ad corrigendum alium, nisi habeat curam eius, sed soli superiores habent inferiorum curam: ergo saltem quantum ad alios non est sub præcepto.

Tertio. Item cum assidue occurrant corrigendi: oporteret prætermisissis alijs negocijs aliorum correctioni vacare, quod falsum est.

Quarto. Item Ecclesi. 7. Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit: sed Deus non præcipit alicui impossibile: ergo saltem sunt aliqui ad quorum correctionem alij non tenentur.

In oppositum. C O N T R A, Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum, &c.

Secundo. Item Gloss. super locum prædictum. Ita peccat qui fratrem suum videt peccare, & tacet, sicut qui peccanti non indulget, sed præceptum est indulgere peccanti: ergo præceptum est corrigere fratrem.

CONCLUSIO.

Fraternam correptionem diuinum esse præceptum catholicè asserendum est.

Responso. Nota. R E S P O N D E O, quod sicut corporis naturalis patiente vno membro compatiuntur alia, & sibi inuicē subueniunt ad bonam cōsistentiā corporis in cōparatione ad formā naturalis vitæ, sic ex necessitate diuini præcepti mēbra corporis mystici, quod est ecclesia, tenentur sibi

inuicem subuenire ad cōseruandum bonam unitatem, & dispositionem Ecclesiæ in cōparatione ad formā spiritualis vitæ, quæ est gratia Spiritus sancti. Vnde non tantum sibi inuicem subuenire tenentur, quantum ad indigentias corporales, sed multo magis quantum ad spirituales orando, delinquentibus parcendo, ad bonum mouendo, & delinquentes corrigendo. Quia tamen corrigere præceptum affirmatiuum est: reducitur enim ad primū præceptum secundæ tabulæ, ad quod reducuntur omnia præcepta de benefaciendo proximis: ideo & si obliget semper, non tamen pro semper, sed pro loco, & tempore, quando v: speratur correctio, nec est alius qui correctionē illam faciat, vel facere debeat ex officio.

Ad primū. in oppositum dicendum, quod desistere a correctione fraterna potest contingere tripliciter. Vno modo merito: quando homo ideo desistit corrigere, quia tunc tempus non est, nec locus. Alio modo pernitiosè, quando homo probabiliter credit, & sperat, quod suo verbo possit fratrem a peccato retrahere, & hoc omittit facere propter aliquod commodum temporale: tunc enim ordinem charitatis peruertit plus diligens bonum temporale, quam animam proximam, & honorē Dei. Tertio modo potest hoc omitti, ita quod hæc omisio non sit peccatum, nisi veniale, quando, scilicet propter aliquod temporale commodum habendum, vel incommodum vitæ efficitur homo tardior, vel pigrior, vel minus diligens circa proximorum correctionem, non tamen in tantum quin si cōstaret sibi, quod posset ipsum a peccato mortali retrahere, hoc non omitteret propter incommodum temporale, & hoc tertio modo intelligitur auctoritas August. ad primam partem allegatam.

Ad primū. Non corrigere proximum tripliciter euenire potest.

Ad secundum dicendum, quod duplex est cura, quædam quæ pertinet ad officiū, & hæc non pertinet, nisi ad prælatum: & quædam pertinet ad zelum, & sic quilibet proximus debet habere curam alterius. Et secundum istam duplicem curam est duplex correctio: quædam quæ est actus iustitiæ vindicatiuæ, quæ est coercitio a malo per afflictionem iustæ pænæ, & hæc non pertinet, nisi ad superiores respectu inferiorum, quorum habet curam ex officio. Alia est actus dilectionis, quæ est per amicabilem instructionem, boni exhortationem, & mali repræhensionem, & hæc respicit curam zeli: & ad hanc tenentur quilibet respectu cuiuslibet, sicut quilibet respectu cuiuslibet debet habere dilectionem.

Ad tertium dicendum, quod cum præceptum affirmatiuum non obligat, nisi pro loco, & tempore, & magis tenentur quis vacare sui ipsius correctioni, quam proximi, quamuis pro loco, & tempore vacare debeat vtrique.

Ad quartum dicendum, quod quia nescimus qui sunt reprobati, vel prædestinati, nec quos Deus

Deus corrigendos prauidit, & quos non: ideo omnibus debemus correctionem impendere sub spe auxilij diuini, quia si Deus non auxilia retur, nullum corrigere possemus, sicut bene dicit auctoritas allegata.

QVAESTIO II.

Utrum existens in peccato mortali, teneatur alios peccatores corrigere.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. distinct. 19. dub. 4. D. Tho. vbi sup. q. 2. Secundo.

T V I D E T U R quod sic: Peccatum nullum absolutè a præcepto diuino: sed correctio fraterna cadit sub diuino præcepto, ut ostensum est: ergo ad illam impendendam tenentur peccatores.

Item quanto homo est in maiori periculo, tanto magis tenentur facere bona, per quæ ad liberationem a periculo disponatur, sed existens in mortali peccato est in maximo periculo: ergo maxime tenentur eleemosynam impendere proximo: quia ut dicitur Thob. 12. Eleemosyna a morte liberat: cum ergo correctio fraterna sit eleemosyna maxima, existens in peccato mortali tenentur ad illam proximo impendendam.

In oppositum. C O N T R A, gloss. super illud Psal. 49. Peccatori autem dixit Deus, &c. Laudem quærit Deus, sed ne turpis putet sibi hanc imperari prohibet ne lingua præsumat laudare cui obuiat conscientia. Sed corrigere fratrem est laus Dei: ergo peccatores non debent corrigere fratres.

Secundo. Item de pœnitent. distinct. 6. cap. 1. §. Sacerdos. Et recitat Magister in littera huius distinct. capit. ult. In hoc est potentissimum crimen sacerdotum, & detestabile qui non prius se iudicant, quam alios ligant: ergo a simili illi crimen incurrunt, qui non prius se iudicant, quam alios corrigant.

CONCLUSIO.

Peccatorem quemlibet etiam publicum peccatum correptionis obligat, ita tamen ut cautè fiat, nempe ut corripiat secretò, non increpando, sed obseruando, simulque seipsum accusando, & noua vitæ inchoationem proponendo.

Responso. R E S P O N D E O, quod peccator aut est occultus, aut est manifestus. Correctio etiam aut est in occulto, aut in manifesto. Peccatori criminoso manifesto non licet fratrem corrigere in publico manifesto, scilicet propter scandalum: & quia cum talis correctio sit cum assumptione verbi Dei, non debet propter dignitatem manifeste assumi per os manifeste pollutum, ne verbum Dei in ore suo vilesceret in conspectu hominum. Vnde gloss. super illud Psal. 49. Quare tu enarras iustitias meas, id est quare communi sermone ad populum proferis aliquid de mea maiestate: & parumpost super illud, Per os tuum, non sancta verba os pollutum præsumat docere. Si autem peccator occultus fratrem corrigit in occulto, aut in manifesto si factum exigit, aut si manifestus corrigit in occulto, si hoc faciat humiliter suam

prauitatem propriam recogitans, & seipsum minus repetans, quia non vult laborare, ut sibi detur iustitia, & remoueat sua iniustitia, quam iniustitiam in alio repræhedit, non peccat, quia credo, quod benefaciat, & loco, & tempore tenentur facere.

Ad primū. A D P R I M V M dicendum, quod peccatū non absoluit hominē a præcepto, nec propter hoc homo perplexus est, quia si vult facere, quod in se est, Deus paratus est sibi remittere peccatum.

Secundum argumentum bene concludit de peccatore occulto.

Ad primū ad partem aliam dicendum, quod illa gloss. Psal. intelligenda est de criminoso manifesto, & de correctione manifesta.

Ad secundum dicendum, quod illa auctoritas intelligitur de ligatione, quæ est per sacramentum pœnitentiæ, quod administrando peccat criminosus sacerdos. Nullus enim debet administrare ecclesiastica sacramenta existens in mortali peccato, excepto sacramento baptismi in casu necessitatis: non credo enim quod criminosus peccaret si puerum baptizaret in periculo mortis, si non esset alius qui ipsum baptizare posset.

QVAESTIO III.

Utrum inferiores teneantur corrigere superiores.

Arg. 1. D. Tho. vbi sup. q. 3. T V I D E T U R quod non: quia Dionys. in Epistola ad Demophilum reprehendit eum, quia corrigebat sacerdotem superiorem se. Vnde dicitur, hoc non Demophilo iustum est corrigere.

Secundo. Item 1. quæst. 1. Multi secularium. Multi secularium dum plus vitam sacerdotum, quam suam discutiunt, in materiam contemptiois diuinorum sacramentorum crimen incurrunt: ergo videtur, quod illicitum est subditis sacerdotum ipsos corrigere sacerdotes.

Tertio. Item 2. quæst. 7. Paulus dicit, Seniore non increpaueris, sed hæc regula tunc in eo obseruanda est, cum culpa senioris suo exemplo non trahit ad interitum corda iuniorum: ergo saltem in casu illo non est licitum inferioribus corrigere superiores.

Quarto. Item ea. q. Paulus Petrum. Paulus Petrum reprehendit, quod non auferet, nisi se non imparē sciret, hoc includit, quod inferior superiorē repræhendere non debet.

In oppositum. C O N T R A, infra ead. quæst. Sicut inquit, Sicut inquit laudabile discretumque est reuerentiam, & honorem prioribus exhibere, ita reuerentiæ, & Dei timoris est, si qua in eis indigent correctione nulla dissimulatione postponere ne totum, quod absit, corpus morbus inuadat, si languor non fuerit curatus in capite.

Secundo. Item Gregor. in pastor. 27. capit. & est 1. q. 3. Præcipue. Scire prælati debent, quia si peruersa nonnunquam perpetrant tot mortibus digni

digni sunt quot & ad subditos suos perditionis exempla transmittunt. Vnde necesse est vt tanto se cautius a culpa custodiant, quāto per praua, quæ faciunt non soli moriuntur: maxime ergo correctione indigent: ergo si nō ad sunt superiores corrigentes, corrigi possunt, & debent per inferiores.

CONCLUSIO.

Tenetur equidem inferior superiorem peccatorem corripere, non increpando, sed eum obsecrando vt patrem, nisi fuerit crimen hæresis.

Responsio.

RESPONDEO, q̄ correctione, quæ est actus vindicatiuæ iustitiæ, inferiores corrigere non debent superiores, nisi manifeste errarent in fide: tunc enim si non adessent superiores vindicantes, vel nollēt, per inferiores possent puniri, quia hæresis reddit hæreticum omni catholico inferiorem, non tantum in foro interiori, sed etiam exteriori: sed loquendo de correctione, quæ est actus zeli eliciti ex dilectione, inferiores tenentur & debent superiores corrigere loco & tēpore pro peccatis morum patentibus, nō arroganter, nec imperiose, sed reuerenter cum humilitate. Vnde Gregor. in pastor. cap. 27. Admonendi sunt subditi, ne præpositorum suorum vitam temere iudicent. Si quid eos fortasse agere repræhensibiliter vident, ne vnde mala redarguant, inde per elationis impulsu in profundiora mergantur, ammonēdi etiam sunt ne dum culpas præpositorum considerant contra eos audaciores fiant, sed si qua valde sunt eorum praua apud semetipsos dijudicent, vt tamen diuino timore constructi ferre sub eis iugum reuerentiæ non recusent.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ Diony. repræhēdebat Demophilum de hoc quod sacerdotem corripiebat iniuste, quia ipsum corripiebat puniendo.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, q̄ in illa auctoritate repræhenditur, scilicet vitam propriam negligere quantum ad mores, & vitam superiorum nimis curiose discutere, & ex hoc sacramenta per eos ministrata contemnere, & hæc iuste repræhensibilia sunt, sed nō incidendo in aliquod istorum, potest inferior superiorem corrigere loco, & tempore, & modo debitis.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod auctoritatem exponit littera, quæ immediate sequitur, quæ est hæc: Vbi autem senior iuuenibus exemplū ad interitum præbet ibi distincta increpatione feriendus est, nam scriptum est Isa. 42. Laqueus iuuenum vos omnes.

Ad quartū.

Ad quartum dicendum, quod resistere corā omnibus in facie suo superiori inferiorem non decet: & ideo hoc Paulus non fecisset, nisi aliquo modo par fuisset Petro quantum ad fidei defensionem, sed in occulto ammonisset eum reuerenter, nec est intelligendum; q̄ Paulus fuerit par Petro in officio ecclesiasti-

cæ dignitatis. Solus enim Petrus inter Apostolos gerebat primatum, vt dicit text. ibidem. Vel potest dici ad argumentum, quod propter imminens periculum scandali contra fidem, inferior publice arguere potest superiorem: & hæc fuit ratio quare Paulus publice Petrum redarguit, sicut patet Gal. 2.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de terdo principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo, vtrum secreta ammonitio debeat præcedere publicam denunciationem.

Secundo, vtrum testium inductio debeat præcedere publicam denunciationem.

Tertio, vtrum iudex pro sola fama nullo existente accusatore debeat ex officio suo procedere ad inquisitionem.

QVAESTIO I.

Vtrum secreta monitio debeat præcedere publicam denunciationem.

RESPONDENDO videtur quod non: Grauior enim est accusatio, quam denunciatio, sed ad publicam accusationem potest alius procedere non præcedente secreta ammonitione: quia sicut dicitur extra de accusationibus. Qualiter, & quando. 2. §. Debet. accusationem præcedere debet legitima inscriptio, nō dicit ammonitio: ergo monitio non debet præcedere denunciationem.

Arg. 1. D. Tho. vbi supra. In a. 3. q. 1. D. Bon. vbi supra.

Item religiosi tenentur suis prælatis obedire, sed quandoque præcipiunt subditis suis dicere veritatem de delicto alicuius fratris quem non monuerunt: ergo in illo casu tenentur denunciare delictum fratris non præcedente monitione.

Secundo.

Item vt habetur Gene. 37. Ioseph accusauit fratres suos apud patrem de crimine pessimo, nec inuenitur, q̄ secreta monitio præcesserit.

Tertio.

CONTRA, Mat. 18. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te, & ipsum solum: ergo monitio secreta debet præcedere denunciationem.

In oppositum.

Item extra de accusationibus. Qualiter, & quando. 2. §. Debet. Denunciationem debet præcedere charitatiua monitio.

Secundo.

CONCLUSIO.

Cum crimen est aut notorium, aut secretum, sed in detrimentum publicum, aut fructus nullus probabiliter speratur ex secreta monitione, secreta correctio præmittenda non est, sed criminofus illic est iudici denunciandus, secus verò si crimē est occultum, periculum imminet nullum, secretaque correctio speratur proficua.

RESPONDEO, quod peccatum proximi aut est publicum, aut secretum. Si publicum, non est necessarium secretam monitionem præcedere denunciationem: quia sicut dicitur extra de pœnitent. & remis. cap. primo. Manifesta

Responsio.

sta peccata non sunt occulta correctione purganda, sed manifeste vt eius pœna alij terreatur. Vnde Apostolus prima Thimot. 5. Peccantes coram omnibus argue, vt ceteri timorem habeant, quia pœna talium debet esse exemplum aliorum. Si autem est secretum, distinguendum est, quia aut tardatio denunciationis eius probabiliter verteretur in notabile nocuum tum proximorum corporale, seu spirituale, vt si aliquis tractaret occultè quomodo ciuitas hostibus traderetur, vel occulte homines auerteret a moribus, vel a fide, aut non immineret tale periculum. Si sic festinandum esset procedere ad denunciationem, nec est necessarium expectare quousque præcedat secreta monitio, quia magis cauendum est detrimento boni corporalis, & spiritualis reipub. quam famę ipsius peccatoris. Si autem peccatum est occultum, neque pro tardatione denunciationis imminet tale periculum, adhuc distinguendum est, quia aut probabiliter creditur per conditionem, & signa peccatoris: & alia quæ probabilitatem possunt aggenerare, quod homo circa eum per secretam monitionem non proficeret, sed ille magis exasperaretur contra corrigentem, & præmonitus subterfugere quæret, vt corrigi non posset, & tunc non debet secreta monitio præcedere denunciationem, & sic intelligitur illud Sapient. Prouerb. 9. Noli arguere derisorem, ne oderit te: aut speratur, quod secreta monitio proficeret circa ipsum, quod semper credendū est, nisi per signa probabilia contrarium videatur: & tunc dico, q̄ ex præcepto diuino debet secreta monitio publicam præcedere denunciationem: non tamen necessarium est, quod præcedat denunciationem secretam, quæ fit soli prælato, maxime quando denunciatus ad hoc compellitur per sui prælari obedientiam, & si ad secretam monitionem frater se corrigit, debeat resistere a publica denunciatione. Et sic intelligi debet illud 2. quæstio. 1. Si peccauerit. vbi dicitur, Nos non prodimus, sed in secreto corripimus. Vbi contingit malum, ibi malum moriatur: & illud quod dicitur eadem causa. q. 7. Accusatio. §. Sed si quis: vbi dicitur, q̄ si aliqui sacerdotes ante secretam denunciationem lacerare, accusare, vel infestare præsumperint excommunicentur. Si enim possum sine detrimento spiritualis boni illius quem corrogo, & communitatis custodire famam fratris, teneor ex præcepto Dei famam ipsius non lædere, quia preciosus quid est inter temporalia, & multum vtile ad spiritualia, quia multi a peccato timore infamiæ retrahuntur, & homines quando se infamatos considerant magis sine freno peccant. Vnde gloss. super illud Matth. 18. Corripe eum inter te, & ipsum solum, ne publice correptus verecundiam perdat, qua perdita in peccato remaneat, non tamē propter fratris correctionem factam per secretam monitionem, teneor

desistere a secreta denunciatione prælato fienda, quia valet ad præcauendum fratri a recidendo, nec est in famę fratris præiudicium, si talis est prælatus qualis esse debet. Si tamen per signa valde probabilia, & præsumptiones valde violentas crederetur, quod ex illa denunciatione fratrem correctum infamare vellet, tunc crimen occultum fratris iam veraciter correcti sibi denunciari non deberet.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod non valet, quia effectus accusationis cū de crimine criminaliter agitur est accusati dispositio, si accusatio fuerit legitime probata. extra de accusationibus. Super his. Hic autem effectus non haberetur per secretam ammonitionem, sed effectus denunciationis est illius cui denunciatur correctio. eod. cap. vbi prius. Hic autem effectus habetur frequenter per ammonitionem secretam.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, q̄ circa regulares personas non est tanta necessitas hunc ordinem obseruandi, sicut circa seculares, quia regulares cum causa requirit, facilius & liberius a suis possunt administrationibus amoueri, extra de accusationibus. Qualiter, & quando. secundo, in fine.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod aut Ioseph fratres suos præmonuerat, quamuis non legatur, aut crimen fuit publicum super quod denunciavit eos patri, quod in hoc patet, quia plura liter dicitur, Accusauit fratres.

QVAESTIO II.

Vtrum testium inductio debeat præcedere publicam denunciationem.

RESPONDENDO videtur q̄ non: quia aut peccatum est publicum, aut secretum. Si secretum non sunt inducendi testes, quia in secreto nihil potest probari. Si publicum adhuc non oportet, quia circa crimina publica non oportet ordinem iudicarium obseruari. 2. quæstio. 1. Prohibentur. in fine.

Arg. 1. D. Tho. vbi supra. q. 2.

Item dicit Augustinus in regula sua, quod delictum fratris prius debet ostendi præposito, quam testibus: sed debere prælato est debere Ecclesiæ cum sit caput: ergo testium inductio non debet præcedere publicam denunciationem.

Secundo.

CONTRA, Matth. 18. Si te non audierit adhibe tecum vnum, vel duos.

In oppositum.

CONCLUSIO.

Post secretam correctionem si ipsa nihil profuit, ante publicam denunciationem, vt à Christo iussus seruetur ordo; testes adhibendi sunt.

RESPONDEO, quod testium inductio debet præcedere publicam denunciationem, nisi in casibus in quibus non oportet secretam ammonitionem præcedere, qui sunt expressi in quæstione præcedenti. Conueniens enim modus eundi ab extremo in extremum est transire per medium: & ideo a correctione secre-

Responsio.

secreta ad denunciationem publicam, quæ sunt quasi duo extrema conuenienter transitur per inductionem paucorum testium, qui possint, & velint prodesse, & non obesse: sicut enim subitæ mutationes in humano corpore corporales generant morbos, secundum Hypocratem in apho. sic subitæ mutationes circa illum, qui corrigendus est, faciliter possunt generare morbos mentales, vt morbum impatientiæ, vel desperationis, vel nimix desolationis. Et præterea semper parcendum est famæ fratris, si possibile est sine præiudicio spiritualis boni sui, & communitatis: minus autem læditur fama fratris si corrigatur per duos, vel per tres, quam si per denunciationem factam Ecclesiæ.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd testium inductio de qua est hic sermo, fit triplici de causa. Vna est ad efficacius ostendendum fratri suum peccatum, & reuocandum ipsum ab eo. Alia ad efficacius ipsum conuincendum si alias iteraretur peccatum. Tertia est vt frater corrigens possit probare, qd fecit quod in se est, quia ille qui non præmonuit fratrem repellitur a denunciatione. extra de accusationibus. Cum dilect. & ideo debet probare, quod ipsum promouit. extra de iudic. No uit ille.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod ostendere fratris delictum prælato secundum qd est quædã singularis persona qua potest, & debet velle magis prodesse, quam alij debet præcedere ostensionem illius delicti alijs testibus, sed ostendere prælato tanquam Ecclesiæ, id est, sicut in loco iudicis residentis debet sequi testium inductionem.

Q V A E S T I O III.

Vtrum iudex pro sola fama nullo existente accusatore debeat ex officio suo procedere ad inquisitionem.

Arg. I. **T**VIDETVR quod non: extra de accusationibus, capit. I. Si legitimus non fuerit accusator non fatigetur accusatus: ergo multo fortius si nullus est accusator homo fatigari non debet.

Secundo. Item non est faciliter procedendum ad illud pro quo homo repellitur ab honoribus obtinendis, sed eo ipso qd inquiritur contra aliquem de crimine ille contra quem inquiritur ante plenam facti discussionem ad honorem promoueri non debet. extra de accusationibus. Omnipotens Deus: cum ergo fama quandoque leuiter insurgat, non semper debet iudex ad inquisitionem procedere, si non fuerit accusator.

Tertio. Item extra de accusationibus. Qualiter, & quando. secundo. inquisitionem clamosa insinuat debet præuenire, sed non est clamosa insinuat sine omni accusatore: ergo iudex non debet ad inquisitionem procedere pro fama, si nullus fuerit accusator.

Quarto. Item 4. quæst. 4. Nullus introducatur. dici-

tur, qd accusatores, & iudices non idem sunt: sed si iudex pro sola fama procederet ad inquisitionem ipse esset accusator, & iudex: ergo pro sola fama ad inquisitionem procedere non debet.

Contra. Genes. 18. dicit Dominus, Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis, descendam, & videbo, vtrum clamorem qui venit ad me operæ compleuerint: ergo similiter fama existente debet prælatus inquirendo descendere vtrum ita sit.

CONCLUSIO.

Vtique, nisi ex paucis, aut maliuolis, uel inimicis exorta sit fama hæc.

Responso. RESPONDEO, qd mala fama quandoque est a certo motore, quandoque ab incerto: de consecrat. distinct. 4. Sanctum est: quando habet ortum a certo motore, si ad aures prælati deuenit per clamorosa insinuationem, & ex ea scandalum in populo generetur, procedere debet inquisitionem, quamuis nullus sit qui se offerat ad accusandum factum, vel famam. Sciendum tamen qd malam famam non faciunt dicta paucorum talem, vt propter illam prælatus procedere debeat ad inquisitionem, extra de accusationibus. Inquisitionis. in gloss. vbi dicitur, Dicta paucorum non infamant. Vnde prælatus propter hoc non mouebitur ad inquirendum: fama enim debet esse per villam, siue parochiam ad hoc, vt fiat inquisitio: vt habetur in eadem dicta gloss. & 2. quæst. 1. Deus omnipotens: & cum procedit ad inquirendum inquiri non debet super his de quibus infamia non præcesserit.

Si autem ortum habet a certo motore, vel a certis motoribus, aut sunt inimici, & maliuoli, aut non, sed sunt honesti, & prouidi. Si non inimici, debet præcedere prælatus ad inquisitionem: si inimici, vel maliuoli, aut non constat, ita esse sub certitudine, sed solum per præsumptiones non violentas, & tunc etiam prælatus ad inquisitionem procedere debet. Si autem constat ita esse, vel per legitimam probationem, vel eorum propriam confessionem, vel per violentas præsumptiones, & infamatus alias fuerit boni nominis, & persona notabilis: non credo, quod prælatus procedere debeat ad inquisitionem. extra de canonica purgatione. Cum iuuentute. Et de accusationibus. Qualiter, & quando. tertio.

Quidam tamen dicunt, qd vnde cunq; fuerit exorta mala fama procedendum est ad inquisitionem, & infamato canonica purgatio indicenda saltem propter scandalum. extra de purgatione canonice. Accedens, & de accusationibus. Qualiter, & quando. secundo. in gloss.

Sed hoc credo esse intelligendum quando illi a quibus fama ortum habuerit, non probantur sufficienter esse maliuoli, vel inimici.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod

Ad primū. quod

qd ad correctionem fratris procedi potest per accusationem, vel denunciationem. extra de accusat. Super his: & inquisitionem. Hos tres modos simul habes. extra de accusationibus. Qualiter, & quando. 2. §. Debet. Procedere autem ad correctionem fratris in modum accusationis prælatus non debet, si legitimus non fuerit accusator, & sic intelligi debet auctoritas.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, qd propter famam leuem insurgentem a maliuolis, vel inimicis, procedi non debet ad inquisitionem, vt dictum est, nisi alia persona non sit boni nominis: fama autem ortum habet a prouidis, & honestis viris non est res leuis, sed multum grauis.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod minor est falsa: possunt enim esse multi clamose insinuantes, qui tamen se non offerunt ad probandum factum, vel famam.

Ad quartū. Ad quartum dicendum, qd vt dicitur, extra de accusat. Qualiter, & quando. secundo. non idem est actor, & iudex, cum denunciante fama, vel referente clamore officium suum iudex exequitur: tunc enim fama est quasi loco accusatoris.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de quarto principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo, vtrum accusatus possit in aliquo casu repellere accusatorem.

Secundo, vtrum recusare iudicem.

Tertio, vtrum excipere contra testes.

Q V A E S T I O I.

Vtrum accusatus possit in aliquo casu accusatorem repellere.

Arg. I. **T**VIDETVR qd non: quia quanto accusatur de crimine grauiori, tanto debet habere liberiores defensionem. In criminali enim causa requiruntur canonice, & districte probationes. 5. q. vt. Epiphanium. Sed cum homo accusatur de crimine hæresis, non potest repellere accusatorem, quia in accusatione talis criminis quilibet criminosis, & infames admittuntur. 2. q. 7. Præsumunt: ergo multo fortius in nullo alio casu accusatus potest accusatorem repellere.

Secundo. Item accusatio non nocet, nisi accusanti, si non probatur: ergo qualiscunq; sit accusans nullum præiudicium fit accusato.

In oppositū. CONTRA, mulieres impuberes, & pauperes, & plures alij ab accusatione repelluntur. 2. quæst. 1. Prohibentur.

CONCLUSIO.

Accusatorem aut modo indebito accusantem, aut inscribere reuuentem, aut praua, vel non idonea conditionis existentem repellere potest accusatus.

Responso. RESPONDEO, qd accusatus potest repellere accusatorem, vel ratione modi accusandi, vt pote si accusat de crimine absens per litteras, quia de crimine non potest quis accusari per scripta, nec absens. 2. q. 7. Per scripta: & 3. q. 9. Absente. Aut quia non vult inscribere, quia

sicut dicitur, extra de accusationibus. Qualiter, & quando. 2. Accusationem præcedere debet legitima inscriptio. Vel propter conditiones accusantis, quia multi sunt qui ad accusandum secundum iura non admittuntur, s. hæretici, pagani, apostatæ, & alij infideles. 2. q. 1. Pagani. Item criminosis. 6. q. 1. Qui crimen. Item conspiratores. 3. q. 4. Conspiratores. Item incestuosi. 3. q. 4. Consanguineorum. Item illi qui sunt malæ opinionis. 3. q. 5. Suspectos. Item licigiosi, & calumniatores. 3. q. 5. Nullus. Item infames. 3. q. 4. Nulli. & 4. q. 1. Diffinimus. Item excommunicati, vt superius ostensum est. Item inimici. extra de accusat. Cum oporteat. & 3. q. 4. Detractores. Item mulieres impuberes, & pauperes. 2. q. 1. Prohibentur. Item sortilegi, & diuinatores. 3. q. 5. Constituimus. Item qui sacerdotes fieri nequeunt, sacerdotes accusare non possunt. 2. q. 7. Ipsi Apostoli. Item episcopum laici passim accusare non possunt. 2. q. 7. cap. 1. Item nec laici passim possunt accusare clericos. 2. q. 7. Nullus laicus. Item accusatus reaccusare non potest, nisi primo purgatio præcesserit, & nisi accuset de maiori crimine. 3. q. 1. 1. Neganda, prima & secunda. Contra talem enim esset præsumptio, qd accusaret ex odio. Item accusator debet esse liber genere non feruus. 2. q. 7. Quærendum. Item qui non ex zelo, sed odio accusant, vel denunciant non sunt audiendi, extra de accusat. Cum oporteat. Itē cohabitantes cum inimicis. extra de accusat. Repellantur. Item qui iurauit non accusare illum quem accusat. extra de accusat. Veniens. Item qui tulit testimonium contra aliquem in causa criminali non potest, vt dicunt aliqui, ipsum accusare de eadem causa, quia iam esset accusator suspectus. extra de accusat. Cum p. manconella, tamen presbyter bonus non tantum fuit repulsus ab accusatione. p. quia fuisse adductus pro teste contra ipsum, sed quia erat frater I. laici qui ipsum p. prius accusauerat, & quia frater p. ipsum B. antea de causa consimili accusauerat, propter quod presbyter bonus præsumebatur inimicus dicti p. & ideo fuit repulsus ab accusatione eius, quamuis accusaret ipsum de symonia, quæ est crimen exceptum, & de quo prædictus presbyter erat infamatus, quod patet per hoc, qd sibi purgatio fuit indicta, & quamuis prædicta vera sint, vt in pluribus, tamen multi de prænominatis admittuntur ad accusandum in aliquibus casibus, vt pote si suam, vel suorum iniuriam consequuntur. 2. q. 1. prohibetur. §. Hi tamen. vel propter magnam criminis labem, & periculum. 7. q. 3. Præsumunt in si. Et in aliquibus alijs casibus valet.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd non valet: quandoque enim crimen est, ita periculosum, qd ad eius deprehensionem plures viæ inueniendæ sunt, quam contra crimina alia maxima, quædo est crimen notabiliter infestiuum, sicut est hæresis, quamuis tamē ad accu-

accusandum de illo crimine, & alijs criminibus exceptis, sicut sunt crimen symoniae, & lesa maiestatis admittantur criminosi, & infames, non tamen nisi contra infamatum. extra de symonia. Tanta est labes. in glo. Inimici vero in nullo casu admittuntur. extra de accusa. Cum p. manconella. in gloss.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod maior est falsa: eo enim ipso, quod aliquis de crimine accusatur coram iudice, & admittitur accusator iam aliquo modo notatur accusatus, & grauat eus opinio, ita ut interim ad honores non debeat promoueri. extra de accu. Omnipotens Deus. in tex. & in gl. & 81. dist. Tantis Daniel.

Q V A E S T I O I I.

Vtrum accusatus possit in aliquo casu recusare iudicem.

Arg. 1. T V I D E T U R quod non: Philoso. 8. ethic. cap. vlt. Non est possibile filio abnegare patrem, sed iudex alicuius pater est eius: ergo nulli licet iudicem recusare.

Secundo. Item extra de vi. & honest. cleric. Vestra. A clericis, & presbyteris quamquam fornicariis quamdiu ab ecclesia tolerantur, nec habent euidentiam operis, licite diuina mysteria audiuntur, & alia recipiuntur sacramenta ecclesiastica, sed omnem quem Ecclesia iudicem constituit tolerat: ergo contra ecclesiam facit qui eunquem iudicem suum recusat.

In oppositum. C O N T R A, 3. q. 7. Quod suspecti. licet ei qui suspectum sibi iudicem putat antequam lis inchoetur, eum recusare, ut ad alium recurrat. Nam quodammodo naturale est suspectorum iudicium insidias declinare, & inimicorum iudicium refugere velle.

Secundo. Item parum ultra. Si manifesta sunt crimina alicuius, tamen accusatione inimici condemnandus non est: ergo a simili, nec sententia iudicis inimici: ergo etiam manifeste criminosis iudicem sibi inimicum recusare potest.

C O N C L V S I O.

Conditiones sibi requisitas iudex si non habeat, aut aliquid quod sui muneris est praetermittat, ipsum accusatus recusare potest.

Responsio. R E S P O N D E O, quod in aliquibus casibus licitum est iudicem recusare. Rationabile enim est rem non conuenientem ad aliquem actum, ab illo actu repellere per viam licitam: quandoque autem accidit, quod ille qui ponitur loco iudicis ad actum iudicandi simpliciter inconueniens est, vel per comparisonem ad aliquam causam. Si autem simpliciter est inconueniens, ab officio simpliciter remouendus est. Si autem quantum ad aliquam causam, & ad aliquam personam pro illa causa ab illa persona recusari potest. Est inconueniens quandoque propter defectum rationis, ut perpetuo furiosus, vel propter sexum, vel foeminae, vel conditionem, ut serui, vel etatem, ut impuberes: vel propter auditus defectum, ut furdus: vel loquelam

ut mutus: vel propter defectum boni nominis, ut infamis. De omnibus istis habetur. 3. q. 7. Infamis. Vnde si aliquis talium assignaretur alicui pro iudice reus illum recusare posset. Si etiam accusator eius iudex esset, quia idem non debet esse accusator, & iudex. 2. q. 1. Multi. Item si merito suspectus est ei. extra de ap. Cum speciali. Suspectus autem potest esse multis de causis, scilicet si est eius inimicus. Vnde inimicus iudex rei esse non debet. 3. q. 5. cap. vlti. Item si est de terra aduersarij nimis ei familiaris. extra ut lite. non contra accedens. 2. & de offic. iud. deleg. Insinuante. Item si habet causam consimilem cum aduersario. extra de iud. Causamque. 2. Item si consanguineus aduersarij. extra de appellat. Postremo. Item si iudex grauat eum. 2. q. 6. Omnis oppressus. Vnde & Paulus cum grauaretur a iudice, Cesarē appellauit: ut habetur Act. 25. Si tamen iudices dati sunt de assensu vtriusque partis non possunt recusari. extra de causa proprie. & poss. Cum olim. Si autem aliquis recusat iudicem ex causa iniusta, vel modo iniusto est puniendus. 2. q. 6. Omnino.

Ad primum in oppositum dicendum, quod quoad iudex habet condiciones iudici conuenientes, & facit quod facere debet, tunc assimilatur patri, nec recusari debet, sed quando non est talis ut iudex esse debeat, vel iustitiam deferat, iam patrem se non ostendit, & potest recusari.

Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia homo in recipiendo sacramenta a fornicario quamdiu toleratur ab ecclesia, nec facti euidentiam habet, in nullo sibi praedicit, sed frequenter homo sibi praedicitur si nunquam iudicem per viam licitam recusaret.

Q V A E S T I O I I I.

Vtrum accusatus possit in aliquo casu excipere contra testes.

C O N C L V S I O.

Genera personarum quae plurimae a testimonio ab accusato excipi possunt.

R E S P O N D E O, quod sic: Testes enim adducuntur ad confirmationem veritatis incertae iudici, in quantum iudex est: & ideo contra hos adductos in testimonium, de quibus est probabile secundum iura, quod de facili declinent a veritate, potest excipere reus ad suam defensionem: & ideo excipere potest contra quosdam propter notabilem intellectus defectum, quo facilliter praedicerent veritati, sicut sunt furiosi, & mentecapti. 3. quaestione 7. Infamis. §. Tria.

Item minores 14. annis possunt repellere a testimonio, etiam in causa civili. 4. q. 3. c. 1. In criminali. minor 20. annis. 4. q. 3. Item in testimonium.

Item potest excipere contra quosdam propter notabilem malitiam voluntatis qua facilliter homines deferunt veritatem, & ideo repelluntur a testimonio de crimine conuicti. extra de

de testibus. Testimonium in Glo. Et infantes, quia si bona vita defuerit, fide carebunt: extra de ver. signi. Forus in fi.

Item secularis potest excipere contra illum, qui confitetur se eiusdem criminis socium esse: extra de confes. ca. primo. Testes tamen possunt esse socij criminis, cum agitur in modum inquisitionis, quia licet non faciant plenam probationem, faciunt tamen praesumptionem: extra de testi. Quoniam in tex. & in Glo. Recipiuntur etiam socij criminis ad detegendum conpirationem: extra de testi. cogendis. Venereabilis in tex. Sed expressius in Glo. & etiam ad detegendum crimen lesae maiestatis: extra de confes. cap. 1. propter etiam malitiam haereticus contra catholicum testificari non debet. 2. q. 7. Si haereticus: & quia homines ex odio nimio, & amore, & timore, & munerum susceptione facilliter a veritate declinant, ideo inimici a testimonio per exceptionem possunt repelli. 3. q. 5. Accusatores, & testes. Item domestici, & familiares: extra de testi. In litteris.

Item producti de domo actoris, vel accusatoris. 3. q. 5. Accusatores.

Item potest excipi contra patrem ne sit testis pro filio, & e conuerso 4. q. 3. §. Item in criminali: ut tamen dicit Glo. ibidem potest testari pro aetate, vel cognitione filij, potest etiam testari pro eo in causa religionis. 20. quaest. 3. Praesens.

Item quia serui metu dominorum supprimunt veritatem, ideo per exceptionem possunt repellere: extra de ver. signi. Forus tamen, ut dicitur 4. q. 3. §. Item in criminali. Serui respofo tunc credendum est, cum alia probatio ad erudiendum veritatem non est: dicitur etiam, infra eodem. Serui, quod serui neque pro domino, neque aduersus dominum, sed pro facto suo interrogari possunt, ut quando per eos dicitur aliquid commodatum, vel depositum: ut dicit Glo. ibidem.

Item quia probabile est, quod nimia paupertate laborantes facilliter propter releuationem suae corporalis inopiae a veritate declinent, contra eos excipi potest. 4. q. 3. Item testimonium, quod non est intelligendum de illis pauperibus, qui voluntarie, propter Deum statum paupertatis assumpserunt: quia isti de illicita acceptione munerum minimè sunt suspecti, cum propter Deum omnia reliquerint quae habebant, & habere poterant. Quia etiam nimia mutabilitas prohibet firmam adhaerentiam cum veritate: ideo contra foeminas potest excipi, ut non sint in criminali causa, quia varium, & mutabile sepe inducit foemina: extra de verb. fig. Forus tamen, ut dicitur 15. q. 3. §. Ex eo. in Glof. Mulier, secundum leges, si non sit condemnata de adulterio, potest testari in omni causa, nisi in vltimis voluntatibus: sed secundum canones in nullo crimine potest testari, nisi in exceptis, sed in civilibus causis potest testari.

Similiter admittitur in testimonium cum ciuiler agitur, de crimine etiam contra clericos de adulterio infamatos, cum in modum inquisitionis, seu exceptionis agitur: extra de testi. Quoniam in tex. & expressius in glo. & c. Tam litteris. Merito etiam contra illos potest excipi, quod similem causam habent cum aduersario: extra de exceptionibus. Cum ecclesia: tales. n. suspecti essent: quia testificando pro causa illius suam causam magis reddent apparentem. Viles etiam personae contra clericos in criminali causa ad testificandum recipi non debent. 2. q. 1. In primis. §. Testes autem. nisi exceptis criminibus, si de illis clerici fuerint infamati.

Et nota, quod aliquando aliquis admittitur ad accusandum, qui non admitteretur ad testificandum: quia quandoque in aliquo casu potest accusare ille, cuius actor repellitur: extra de his, qui matrimonium accusare possunt, c. vlt. in tex. & in gl. Sed talis ad testificandum non admitteretur: extra de testi. Licet ex quadam. Cuius ratio est: quia ut dicitur extra de his, qui matrimonium accusare possunt. c. vlt. in gl. Per dictum accusatoris nulla fit condemnatio, nisi assint legitimi testes: sed ad dictum testimonium, quis condemnatur.

Item nota, quod aliquando potest aliquis denunciare, & non potest accusare: extra de despon. impub. Ad dissoluendum, & de iure iurando, quemadmodum. §. vlti. Testem autem productum, & ad testificandum admissum, debet iudex interrogare de ro. f. de causis, & personis, loco, tempore, de auditu, visu, scientia, & certitudine, credulitate, & fama: extra de testi. Cuius causam: in textu, & in glo. & debent concordare testes in his, quae in hoc versic. continentur.

Res, persona, locus, gradus, sint consona tempus, quod autem debeant concordare in re, & persona: probatur per hoc, quod si non concordarent essent testes singulares, & tales secundum iura non probant: extra de elect. Cum dilectus, & de probationibus. Licet. Quod etiam in loco, probatur per illud quod dicitur Dan. 13. de illis fenibus, quorum vnus dixit: vidisse iuuenem cum Susanna sub Cyno, & alius sub Pino. Quod est in gradu cum testificatur de parentela. probatur per illud, quod dicitur 35. q. 6. De parentela secunda. quod etiam in tempore probatur per illud, quod dicitur. 3. q. 9. Nihilominus

C I R C A litteram. Alteram istarum clauium, id est scientiam discernendi non habent omnes sacerdotes. Hic non est tenenda Magistri opinio, ut dictum est in quonibus. Moysen, & Aaron sacerdotes. Moysens sacerdos dicitur non officio ordinis, sed potestate sibi commissa a Deo: quia Aaron consecrauit. Cum esset pontifex anni illius prophetauit, quamuis enim intentio Cayphae mala fuerit, tamen locutio vera fuit, & a Spiritu Sancto mouente linguam non intentionem peruersam. Iudicans alium qui est indicandum condemnat Rich, super 4. Sen. X seip-

Decem in testibus a iudice interroganda.

Versus.

seipsum. Si hoc referatur ad iudicium, quo sacerdos iudicat penitentem in foro penitentiae, planum est: sacerdos enim criminolus sacramentum poenitentiae ministrando grauitur peccat: si autem referatur verbum ad iudicium exterius non sic est dicendum vniuersaliter, quia iudex habens crimen occultum in dando iustam sententiam contra aliquem non condemnat seipsum. Non tamen mox restituit in potestatem pristinam, scilicet, quantum ad officij executionem, & etiam quia per poenitentiam non statim remouentur de lege communi sequela peccati.

De his, qui in fine poenitent.

DISTINCTIO XX:

SCIENDUM est etiam, quod tempus poenitentiae est, usque ad extremum articulum vitae. Vnde Leo Papa. Nemo est desperandus, dum in hoc corpore constitutus est: quia nonnunquam quod diffidentia aetatis differtur, consilio maturiore perficitur. Augustinus tamen de poenitentiam differentibus ita scribit. Si quis positus in ultima necessitate voluerit accipere poenitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit; fateor vobis, non illi negamus quod petit, sed non presumimus, quia bene hinc exit. Si securus hinc exierit, ego nescio. Poenitentiam dare possum, securitatem vero non. Nunquid dico damnabitur? sed nec dico liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? age poenitentiam dum sanus es. Si sic agis, dico tibi quia securus es: quia poenitentiam egisti eo tempore, quo peccare potuisti. Si vis agere poenitentiam, quando iam peccare non potes; peccata te dimiserunt, non tu illa. Item. Duæ res sunt, aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur. Quid horum tibi sit futurum nescio. Ergo tene certum, & dimitte incertum. Sed quare hoc dixit Augustinus, cum poenitentia quæ in fine agitur, in psalmo appelletur sacrificium vespertinum, quod erat acceptabilius in lege, & cum in quacunque die inuocetur Deus, ad sit: & quacunque hora ingemuerit, & conuersus fuerit peccator, vita viuet, & non morietur? Sed illa dixit Augustinus, propter illos, qui poenitentiam usque in finem vitæ protrahunt: & tunc non ex Dei amore videntur poenitere, sed timore mortis, quasi ex necessitate. Vnde idem quasi aperiens quare superiora dixerit, ait. Nullus expectet & falsa ca. quando peccare non potest. Arbitrii enim libertatem querit Deus, ut deleri possint commissæ, non necessitatem: charitatem, non tantum timorem: quia non in solo timore viuit homo. Quem ergo serò poenitet, oportet non solum timere iudicem, sed & diligere: quia sine charitate nemo saluus esse potest. Non ergo tantum timeat pro pœna, sed ametur pro gloria. Quæ conuersio si contigerit alicui etiam in fine, desperandum non est de eius remissione. Sed quoniam

vix vel rarè est tam iusta conuersio, timendum est de poenitente serò, maximè cum filij, quos illicitè dilexit, sint presentes, vxor, & mundus ad se uocent. Multos enim solet serotina poenitentia decipere: Sed quoniam Deus semper potens est, semper etiam in morte viuare valet, quibus placet. Cum ergo opus sit non hominis sed Dei, fructifera poenitentia; inspirare eam potest quancumque vult sua misericordia, & remunerare ex misericordia, quos damnare potest ex iustitia. Sed quoniam multa sunt, quæ impediunt, & languentem retrahunt, periculosissimum est, & interitui vicinum, ad mortem protrahere poenitentia remedium. Sed magnum est, cui Deus tunc inspirat (si quis est) veram poenitentiam. Sed si etiam sic conuersus vita viuatur, & non moriatur, non promittimus quod euadat omnem pœnam. Nam prius purgandus est igne purgationis, qui in aliud seculum distulit fructum conuersionis. Hic autem ignis etsi æternus non sit, tamen miro modo grauis est: excellit enim omnem pœnam, quam vnquam passus est aliquis in hac vita. Nunquam in carne tanta inuenta est pœna: licet mirabilia martyres passi sint tormenta, & multi nequiter iniqui tanta sepe sustinuerint supplicia. Ex his satis ostenditur, quæ periculosum sit differre poenitentiam, usque in finem vitæ. Si tamen etiam tunc vera habeatur poenitentia, hominem liberat, & vitam mortuo impetrat: non sic tamen, ut nullam sentiat pœnam, nisi fortè tanta sit vehementia gemitus, & contritionis, quæ sufficiat ad delicti punitionem. Licet ergo sit difficile ut tunc sit vera poenitentia, quæ tam serà venit, quando cruciatus membra ligat, & dolor sensum opprimit, ut vix homo aliquid cogitare valeat: melior est tamen serà, quàm nulla. Poenitentia enim etsi in extremo vita biatu aduenit, sanat, & liberat. Multum serà fuit Latronis poenitentia, sed non fuit serà indulgentia. Sed licet Latro veniam meruisset in fine de omni crimine, non tamen dedit baptizatis peccandi, & perseverandi auctoritatem.

De his, qui hic poenitentiam non complent. Si verò queritur de illis, qui in hac vita poenitentiam non complent, utrum transituri sint per ignem, ut ibi compleant, quod hic minus fecerunt: idem dicimus de istis esse sentiendum, & de his, qui in extremis poenitent. Si enim tanta fuerit cordis contritio, & delicti exprobratio, ut sufficiat ad puniendum peccatum, liberi ab alijs pœnis transeunt ad vitam, etsi inexplata fuerit poenitentia: quia perfectè poenituerunt, & ingemuerunt corde. Qui verò non adeò conteruntur corde, & ingemiscunt pro peccato, si ante expletionem poenitentia discesserint, ignem purgatorium sentient, & grauius punientur, quàm si hic impleverint poenitentiam. Horrendum est enim incidere in manus Dei viuentis: Deus enim cum sit misericors, & iustus, ex misericordia poenitenti ignoscit, non reseruans peccatum ad pœnam æternam. Ex iustitia verò impunitum non dimittit delictum. Aut enim punit homo, aut Deus. Homo autem punit poenitendo, Deus autem pœnam exigendo. Et est poenitentia interior, & exterior: si ergo interior poenitudo

Ibid. ca. 11.

Aug. ubi dicit cap. 17.

Hier. 10. f.

In epist. 90. resp. 5. Et de peni. di. 7. 7. prin. Aug. li. 50. Romi homi. 41. Et de pe. di. 7. Si quis poenitens

Ibidem.

Psal. 140. Exod. 12. c. Eccle. 17. d. Ioelis 2. f. Ezech. 18. c.

Aug. lib. de peni. vera, & falsa ca. 17. 10. 4. & de pe. di. 7. ca. Nullus expectet. 1. Cor. 13. b.

Aug. de vera, & falsa pen. ca. 18.

Luca 23. f.

In Ench. c. 65. di. 1. In actione.

Psal. 50.

Psal. 37.

1. Cor. 1. d. De pe. di. 1. c. M. f. swam

tudo fuerit tanta, ut sit sufficiens ultio peccati, Deus qui hoc nouit, ab illo, qui taliter poenitet, vltimus poenam non exigit. Si verò interior poenitudo non sufficit in vindictam peccati, nec exterior poenitentia impletur, Deus, qui modos, & mensuras peccatorum, & penarum nouit, addit poenam sufficientem. Studeat ergo quisque sic de licet corrigere, ut post mortem non oporteat poenam tollerare. Quædam enim peccata mortalia, in poenitentia sunt venialia, non tamen mox sanantur. Sæpè enim infirmus moreretur, si non medicaretur: non tamen statim medicatus sanatur. Languet victurus, qui prius erat moriturus. Qui autem impetentes moritur, omnino moritur, & æternaliter cruciatur. Si enim semper viueret, semper peccaret.

De illo, cui sacerdos indiscretus iniungit paruam poenitentiam.

Si verò de illo queritur, qui satisfactionem iniunctam impleuerit, quæ ignorantia, vel negligentia sacerdotis, peccato condigna non fuit, utrum de vita migrans, ab omni pœna liber sit: idem respondeo, quod supra de illo qui poenitentiam non compleuit dixi: & si tantum est lamentum interioris doloris, ut sufficiat in vindictam peccati, omnino liberatus est: si verò non sufficit dolor interior simul cum pœna iniuncta, addet Deus poenam. Quod autem interdum sufficiat dolor interior ad vindictam peccati, certum documentum habemus in illo latrone, qui sola mentis contritione & confessione, statim ut conuersus fuit, paradisi ingredi meruit. Sed quia dispensatores ecclesie contritionis quantitatem non perpendunt, quibus non est datum intelligere occulta cordium; omnibus leges poenitentia constituunt, tam magis, quàm minus de peccato dolentibus. Quorum studium ad hoc præcipue tendere debet, ut cordis dolorem, quatum fas est, ut cognoscant, & secundum ipsius modum satisfactionem iniungant. Vnde Aug. In actione poenitentia, ubi tale commissum est, ut is qui commisit, à Christi etiam corpore separetur: non tam consideranda est mensura temporis, quàm doloris. Cor enim contritum, & humiliatum Deus non despicit. Verum quia plerumque dolor alterius cordis occultus est alteri, nec in aliorum notitiam, nisi per verba, vel alia quæcunque signa procedit, cum sit coram illo cui dicitur. Gemitus meus à te non est absconditus: rectè cõstituntur ab his qui ecclesiis præsumunt, tempora poenitentia: ut satisfaciatur etiam ecclesie, in qua peccata ipsa remittuntur: extra eam quippe non remittuntur. Ipsa enim spiritum sanctum pignus accepit, sine quo non remittuntur vlla peccata. Item Hiero. Mensuram temporis in agenda poenitentia ideo non satis aperte præfigunt canones pro vnoquoque crimine, ut de singulis dicant qualiter vnumquodque emendandum, sit: sed magis in arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuerunt: quia apud Deum non tantum valet mensura temporis, quantum doloris: nec abstinentia tantum ciborum, quantum mortificatio vitiorum. Ideoque tempora poenitentia pro fide, & conuersatione poenitentium abbrevianda precipiunt, & pro negligentia protelanda: pro quibusdam tamè culpis modi poenitentia sunt impositi.

Quod morientibus non sit imponenda satisfactio, sed innotescenda.

Solet etiam queri, utrum satisfactionis lex morituris sit imponenda. De quo Theodorus Cantuariensis Episcopus in poenitentiali suo sic ait. Ab infirmis in periculo mortis positis, pura inquirenda est confessio peccatorum: non tamen est illis imponenda quantitas poenitentia, sed innotescenda: & cum amicorum orationibus, & eleemosynarum largitionibus pondus poenitentia subleuandum, si fortè migrauerint. Si verò conualuerint, poenitentia modum à sacerdote impositum diligenter obseruent. Alijs verò, pro qualitate peccati, poenitentia decernenda est præsentium arbitrio. Vnde Leo Papa. Tempora poenitentia modum à moderata constituenta sunt tuo iudicio, prout conuersorum animos perspexeris esse deuotos. Pariter etiam habere debes ætatis semilis inuitum, & respicere periculorum quorumcunque, vel ægritudinem necessitates.

In necessitate non est neganda poenitentia, vel reconciliatio.

Sciendum etiam, quod tempore necessitatis non est neganda poenitentia, vel reconciliatio poenitentibus. Vnde Leo Papa. His qui tempore necessitatis, & periculi urgentis instantia præsidium poenitentia, & minus reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicienda est; nec reconciliatio deneganda: quia misericordie Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire. Quod si ita aliqua ægritudine aggrauati sunt, ut quod paulò ante poscebant, sub præsentibus significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debent, ut simul & poenitentia, & reconciliationis consequantur beneficium. Item Iulius Papa. Si presbyter poenitentiam abnegauerit morientibus, reus erit animarum: quia Dominus ait. Cum conuersus fuerit, tunc saluus erit. Vera enim confessio vltimo tempore potest esse; quia non modo temporis, sed etiam cordis Deus inspector est, sicut latro probat.

Quod presbyter non reconciliet inconsulto Episcopo, nisi necessitate.

Non debet tamen presbyter poenitentem reconciliare inconsulto Episcopo, nisi vltima necessitas cogat. Vnde in Carthaginensi Concilio. Presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet poenitentem, nisi absente Episcopo vltima necessitas cogat. Cuiuscunque poenitentis publicum crimen est, quod vniuersam commouerit urbem ante absidia, scilicet introitum ecclesie, manus ei imponatur. Item Aurelius dixit. Si quis in periculo constitutus fuerit, & se reconciliari diuinis altaribus petierit, si Episcopus absens fuerit, debet presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem eius præcepto reconciliare. Inconsulto vero Episcopo non potest excommunicatos, vel publicè poenitens presbyter reconciliare. Vnde in Carthaginensi Concilio secundo statutum est, ut christiana vel reconciliatio poenitentium, & puellarum consecratio à presbyteris non fiat. Itè, Reconciliare quemquam in publica missa presbytero non liceat: puellarum tamen consecratio cõsulto Episcopo, per presbyterum fieri valeat, vnde in Carthaginensi Concilio

26. q. 7. ca. Ab infirmis

* Ex concil. Carthag. 4. can. 76. & 78.

Epist. 7. a. d. Nicetæ. Et 26. q. 7. ca. Tempora pœ.

Epist. 89. ad Theodorum Et 26. q. 6. c. Hic quer.

26. q. 6. c. Si pres. idè habet Celesti.

Papa in epist. 2. ad Episc. Gallie, c. 2. Et citatur ex eo. 26. q. 6. Agnominus.

Conc. Car. 3. c. 32. Et habet. 26. q. 6. c. Presbyter inconsulto. Ex cõc. Car. 2. c. 4. Et 26. q. 6. c. Aurelius Episc.

Ca. 3. Et 26. q. 6. c. Si inbet. Ibidem.

Uo tertio, Presbyter inconsulto Episcopo, virgines non consecret, chrisma verò nunquam conficiat. Si- cut præcepto Episcopi potest presbyter consecrare virgines, sic & reconciliare pœnitentes.

An oblatio eius sit recipienda, qui currens ad pœnitentiam pœuenitur morte.

Si autem quaeritur de illo qui ad pœnitentiam festiuans, sacerdotem inuenire non potuit, & ita decessit, utrum oblatio eius sit recipienda: dicimus quia est. Vnde in Epanensi Concilio. Si aliquis fuerit mortuus, qui iam sit tuus, & non sit confessus, & testimonium habet bonæ conscientie, & non poterat venire ad sacerdotem, sed praenunciavit, occupauit eum mors in domo, vel in via, faciant pro eo parentes eius oblationem ad altare, & dent redemptionem pro captiuis.

DISTINCTIO XX.

PERIUS determinauit Magister de pœnitentia, secundum esse suum, & de potestate ministrorum pœnitentiam iniungentium. Hic determinat de effectu remissionis ex parte suscipientium. Et diuiditur in tres.

Primo agit de modo remissionis mortaliu.

Secundo, venialium di. sequenti.

Tertio de reditu dimissorum dist. 22.

Prima in duas.

Primo agit de remissione peccatorum, & de effectu remissionis mortaliu, quod ad Deum.

Secundo quo ad ecclesiam, ibi. (Solet etiam quaeri.) Prima in tres.

Primo agit de remissione peccatorum, quo ad illos, qui in fine incipiunt pœnitere.

Secundo quo ad illos, qui ante finem incipiunt, sed non perficiunt, ibi. (Si vero quaeritur.)

Tertio quo ad illos, qui iniunctam, sed non condignam pœnitentiam perficiunt, ibi. (Si vero quaeritur de illo.) Illa pars, quae ibi incipit. (Solet etiam quaeri.) Diuiditur in quatuor.

Primo agit de effectu remissionis peccatorum, quo ad satisfactionis impositionem.

Secundo quo ad absolutionem, ibi. (Sciendum est.)

Tertio quo ad absoluentis potestatem, ibi. (Non tamen debet.)

Quarto quo ad absolutionis susceptionem, ibi. (Si autem quaeritur.)

CIRCA hanc distinct. quaerendum est principaliter de 5.

Primo de pœnitentia illorum, qui in articulo mortis incipiunt pœnitere.

Secundo, de poena purgatorij.

Tertio de valoris indulgentiarum quantitate.

Quarto de his, quibus valet.

Quinto de his, qui possunt eas dare.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum quaeruntur tria. Primo utrum aliquis in articulo mortis

primo pœnitens possit digne pœnitere. Secundo utrum tali debeat sacerdos aliqua satisfactionem imponere. Tertio utrum alius possit pro alio satisfacere.

Q V A E S T I O I.

Utrum aliquis in articulo mortis primo pœnitens possit digne pœnitere.

VIDETUR, quod non: quia dicit Augustinus in lib. de lapsu mundi. Sermo 24. versus finem, & est de pe. di. 7. §. quanquam. Et recitat Magister in littera huius dist. cap. 1. Si vis agere pœnitentiam quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt, non tu illa: sed nemo potest digne pœnitere nisi dimittat peccata.

Item de pœnitentia dist. 7. §. Hoc autem, & recitat Magister in littera huius dist. c. 1. Nihil expectet quando peccare non potest: arbitri enim querit Deus libertatem, ut de peccato possit commissa, non necessitatem. Cum ergo ibi loquatur de illis, qui in articulo mortis pœnitent, videtur, quod eorum pœnitentia non sit libera, sed necessaria, & quod homo per eam non consequatur peccatorum remissionem.

CONTRA, Sacrificium vespertinum in lege erat acceptabilius: ut patet Leuit. 6. & recitat Magister in littera huius di. cap. 1. sed pœnitentia ferotina significata est per sacrificium vespertinum, secundum Gl. super illud psal. 140. Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum: ergo pœnitentia in fine vitae dignior est quam alia pœnitentia.

CONCLUSIO.

In extremis quisque plane digne pœnitere potest, quicquid dicant haeretici, at pœnitentia haec valde periculosa est.

AD ISTAM quaestionem fuerunt, vel sunt quidam haeretici dicentes hominem non posse digne pœnitere postquam est in lecto mortis, si ante pœnitentiam non incepit: sed haec opinio est perniciose haereticis contra sacram Scripturam: latro enim cui dixit Christus, Hodie mecum eris in paradiso: ut habetur Luc. 23. erat in cruce, sicut in lecto mortis, quando pœnituit: & etiam est haereticis illa contra rationem: quia quandiu homo est in hac vitam retinens lib. arbit. sicut potest se a Deo auertere ex defectu libertatis propria, ita potest se ad Deum conuertere digne cum auxilio diuinae gratiae.

Dicendum ergo ad quaestionem, quod homo in articulo mortis, quandiu usum retinet libero arbitrio, potest pœnitere digne: tunc enim est pœnitentia digna cum pœnitens efficaciter dolet de praeteritis, & proponit cauere a mortalibus futuris, & confiteri verè, & satisfacere pro posse, & quod ad

ad haec omnia principaliter moueatur per amorem bonitatis diuinae. Hos autem omnes motus mentis potest habere ille, qui in hora mortis incipit pœnitere, quamuis sit difficile, & quoniam hoc accidit est spirituale beneficium diuinae misericordiae.

Et sic procedunt argumenta ad partem primam: concludunt enim bene, quod est periculum in expectando, & difficultas habendi veram pœnitentiam illi qui usque tunc noluit pœnitere.

Ad argumentum ad partem secundam dicendum, quod quamuis contingere possit, quandoque, quod pœnitentia tarde incepta melior sit aliqua alia pœnitentia festina, tamen simpliciter melius est pœnitere citò, quam tardè; tum quia est securius, tum quia talis pœnitentia ceteris paribus plus habet de ratione voluntarij. Vnde per sacrificium vespertinum non significabatur pœnitentia tarde incepta, sed cito incepta, usque tamen in fine perseuerans.

Q V A E S T I O II.

Utrum pœnitenti in articulo mortis debeat sacerdos aliquam satisfactionem imponere.

CONCLUSIO.

Pœnitenti in extremis posito satisfactionem sacerdos haud iniungere, sed debitam duntaxat solabiliter insinuare debet.

RESPONDEO, quod non, quia non est in statu in quo possit facere pœnitentiam exteriori, sed interiori tantum, debet tamen sibi poenam peccato debitam manifestare dicendo. Si esses sanus tantam poenam deberes facere, & debet ista intimatio fieri per modum cuiusdam consolationis, reducendo sibi ad memoriam magnitudinem diuinae misericordiae remittentis peccata per solam pœnitentiam interiori, quamuis homo non possit exteriori facere: talis enim poenae manifestatio excludit desperationem, & promouet pœnitentiam interiori. Huic concordat, quod dicitur 26. q. 7. ca. 1. & recitat Magister in littera huius dist. c. 4. Ab infirmis in periculo mortis positus pura est inquirenda confessio peccatorum, non tamen imponenda est illis quantitas pœnitentiae, sed innotescenda.

Q V A E S T I O III.

Utrum aliquis possit satisfacere pro alio.

VIDETUR, quod non. 2. Corin. 5. Omnes vos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut recipiat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum siue malum.

Item psal. ad Deum. Tu reddes vnique iuxta opera sua.

Item principalior pars satisfactionis est in contritione, sed nullus potest pro alio contreri, quia tunc peccator adultus saluari posset sine propria contritione: ergo nullus potest pro alio satisfacere.

Item nullus potest alteri mereri premium vitae aeternae: ergo a simili nec remissionem debitae poenae.

Item si vnus obligat se ad satisfaciendum pro alio, non propter hoc statim euolat alius, & tamè videtur, quod euolaret si satisfactio alterius pro ipso sufficeret.

CONTRA, Gal. 6. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.

Item 26. q. 7. ca. 1. dicitur, quod si infirmus mi grauerit orationibus amicorum, & elemosynarum largitionibus, pondus pœnitentiae subleuandum est.

Item Christus satisfecit pro peccatis nostris, cum ergo nos simus corporis mystici Christi membra, videtur quod possumus, & debemus tantum satisfacere pro nobis, sed et pro alijs.

CONCLUSIO.

Pro alio quod ad medelam contra sequelas peccati, satisfacere alius non potest, at quod ad poenae solutionem aequidem potest.

RESPONDEO, satisfactio est, propter duo, scilicet ad faciendum emendam pro peccato, & ut sit medicamentum contra sequelas peccati, quae duo includuntur in descriptione satisfactionis superius posita, quae est peccatorum causas excidere, & eius aditum non indulgere. Quantum ad effectum secundum vnus non potest satisfacere pro alio: quia caro vnus non domatur per ieiunium alterius, nec per elemosynam: & orationem vnus, alter ad bona similia assuescit, nisi per accidens, in quantum aliquis per bona opera quae facit pro alio potest sibi mereri de congruo augmentum gratiae, quae facilius assuescit ad bonum faciendum, & malum vitandum: sed haec subuentio non est per modum satisfactionis, sed meriti. Quantum autem ad primum effectum, vnus potest pro alio satisfacere vtroque existente in charitate, & debitor per se satisfacere non potente in hac vita, & obseruata debita proportione poenae. Opus enim factum a non existente in charitate non est satisfactorium pro aliquo, quia solis amicis Dei bona facta ex charitate communicari possunt, quantum est ex debito, qui etiam satisfacere potest per seipsum in hac vita, & non vult, vere pœnitens non est, & ideo opus quod aliquis facit pro isto, non satisficit pro poena istius, quamuis ipsum possit iuuare per modum meriti de congruo, & quia ceteris paribus magis satisfactorium est pro pœnitentiae opus factum ab ipso, quam ab alio, sicut effica eius ceteris paribus meretur homo sibi, quam alij, ideo proportionaliter debet maior poena in satisfaciente pro alio, quam illa, quae sufficeret alij, si satisficeret pro seipso: charitas tamen satisficientis pro alio, in tantum posset excedere charitatem illius, pro quo satisficit, quod non oporteret ipsum ad satisfaciendum pro alio soluere poenam maiorem, quam alios soluisset si satisfecisset pro seipso, Rich. super 4. Sen. X 3 quia

Continuo.

Diuisio.

Arg. 1. Sco. li. 4. di. 20. q. vn. D. Th. 4. di. ca. 9. 1. ar. 1. q. 1. Ale. p. 4. q. 15. m. 2. ar. 3.

Secundo.

In oppositum.

Erronea responsio.

Vera & catholica.

Ad argumenta.

Ad argumentum secundum partem.

Sco. vbi supra. ad arg. D. Th. vbi supra. q. 3.

Respon.

Arg. 1. D. Bon. li. 4. di. 20. p. 2. ar. 1. q. 1. D. Th. vbi supra. ar. 2. q. 3. Ale. p. 4. q. 24. m. 4. ar. 4. Secundo. Tertio.

quia tanto magis opus est satisfactorium cæteris paribus, quanto ex maiori charitate pro cedit.

Ad primū & secundū. Propria opera hominis dupliciter intellige.

AD PRIMVM, & secundum in oppositū dicendum, q̄ propria opera hominis dicuntur dupliciter, aut vere. scilicet, quæ ipsemet facit, aut interpretatiue, scilicet, quæ facit alius, p̄ alio. Vel potest dici, q̄ hoc intellige n̄dū est de operibus ordinatis ad præmiū substantiale, quod vnus non potest alij mereri etiam de operibus quibus homo meretur damnationem æternā, quam vnus alij mereri non potest.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, q̄ hic loquimur de satisfactione, secundum q̄ distinguitur contra contritionem, quæ contritio est necessaria ad remissionem offensæ.

Ad quartū.

Ad quartum dicendum, q̄ non est simile: quia præmiū vitæ æternæ mensuratur secundum quantitatem charitatis, & actuum voluntatis interiorum elicitorum, ex charitate, quæ nullus purus homo alij potuit vnquam de condigno mereri, propter excellentiam amicitie diuine: sed solutio pœnæ non est res tanti præcij, & ideo concessum est, vt vnus pro alio soluere non potenti possit soluere: exemplum. Si homo est alicuius inimicus, & debet eidem 100. grossos: talis potest illud debitum pro eo soluere, qui ipsum non posset amicum eius facere, vel amicitiam augere.

Vnde potest dici ad argumētum, & clarins, q̄ si homo non potest mereri per se præmiū vitæ æternæ, meritum Christi sibi subuenit mediante sacramenti baptismi susceptione, vt patet in paruulis. Si potest mereri, quod potest omnis habens vsū lib. arb. cū adiutorio Dei: tunc non est rationale, q̄ alius possit sibi mereri ipso nolente, sicut nec alius satisfacere potest pro alio potente satisfacere, & nolente.

Ad quintū.

Ad quintum dicendum, q̄ si vnus obligat se ad satisfaciendum pro alio, non statim est propter hoc debita pœna soluta, & ideo alius nō euolabit quousque pœna soluta fuerit.

Si autem querat vtrum iste satisfaciendo p̄ alio, etiam satisfaciat pro seipso, videtur aliquibus, q̄ non: quia tunc tanta pœna, quæ necessaria esset pro vno, sufficeret pro duobus, & paratione pro tribus, vel quatuor, & sic deinceps q̄ esset contra iustitiam: tamen iste satisfaciendo pro alio meretur sibi augmentum substantialis præmij, quod multo plus valet, quam remissio pœnæ.

Et si dicas, cum homo non possit mereri pro alio, quin principalius mereatur pro se: quomodo potest satisfacere p̄ alio, quin etiā satisfaciat pro se?

Respondeo, q̄ præmiū substantiale est bonum commune, quod per communicationem non minuitur: sed remissio pœnæ bonum proprium est, bonum autem propriū pluribus comunicatum, minus cuiuslibet efficitur.

Mihi aut videtur, q̄ quis ille, q̄ satis facit p̄

aliū, illud opus non fit ex debito satisfactoriū pro seipso, est tamen secundum aliquid, p̄ seipso satisfactorium per diuinam misericordiā: vel secundum alios, quamuis nō sit satisfactorium pro seipso per modum solutionis, p̄ quē modum est satisfactorium pro alio, est tamen satisfactorium pro seipso, per modum meriti de congruo.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo vtrum pœna purgatorij sit grauior qualibet temporali pœna.

Secundo vtrum satisfactoria.

Tertio vtrum per ministerium dæmonum infligatur.

QVAESTIO I.

Vtrum pœna purgatorij sit grauior qualibet temporali pœna.

VIDETVR, q̄ non: quia secundum philosoph. 2. de anima. Actus actiuus sunt in parte, & disposito, sed coniunctum ex aīa, & corpore ē magis dispositum ad patiendum, quam anima separata: ergo magis affligitur homo a nociuo in hoc mundo, quam anima in purgatorio.

Item ignis conflagrationis, qui præcedet iudicium purgabit, quos inueniet purgandos, sed eius duratio longe erit minor, quam duratio ignis purgatorij: ergo virtus sua in affligendo erit maior, aut aliqui sine sufficienti punitione transirent.

Item aīa in purgatorio cum cognoscant se, & habitus qui sunt in se, in se vident habitum charitatis, & se vident in statu in quo illi perdere non possunt: ergo si vident a diuina amicitia separari non posse, & ex consequenti certæ sunt, q̄ habebunt vitam æternam, sed cū tali certitudine non videtur posse esse tanta pœna, sicut potest esse cum talis certitudinis carētia: ergo in hac vita in qua homines non sunt certi de habenda vita æterna, potest esse maior pœna, quam purgatoria.

CONTRA, Magister in littera huius distinctio. cap. 1. & est de pe. dist. 7. §. Hoc autem, dicit de igne purgatorio, quod etsi æternus non sit, miro tamen modo grauis est, excellit enim omnem pœnam, quam vnquam passus est aliquis in hac vita, nunquam in carne tanta inuenta est pœna, licet mirabilia martyres passi sint tormenta.

Item Agazel. 5. lib. physico. cap. 4. dicit de purgatoria pœna, quod est cruciatus ineffabilis: sed omnis pœna huius vitæ est effabilis: ergo grauior est pœna purgatorij, qualibet alia temporali pœna.

Arg. 1. D. Bo. li. 4. di. 20. ar. 10. q. 1. D. Th. 4. se. di. 21. q. 2. ar. 1. q. 3.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Cum anima separata perspicaciores habeat potentias, pœna sensus in animabus purgatorij grauior vere creditur quacunque alia pœna vitæ huius.

Respon. Pœna ex duplici radice procedere potest.

RESPONDEO, q̄ pœna caufatur dupliciter, scilicet, ex absentia boni amati, & presentia mali oditi, & vtroque modo pœna purgatorij maior est qualibet pœna temporali: animæ enim in purgatorio, quia motus earum non retardatur mole corporis, vehementissime desiderant cum Deo perfecta fruitione coniungi, & ideo ex huius fruitionis, & coniunctionis absentia vehementissimè affliguntur, maximè cū tempus videant aduenisse, quo cum Deo perfectè essent coniunctæ, si dum erant in corporibus penam suis peccatis debitam persoluissent, quæ etiam pœna non tantum est lesio, sed lesionis apprehensio, vel ex tali apprehensione caufata, ideo tanto cæteris paribus pœna est maior, quāto apprehensio lesionis est fortior: animæ autem in purgatorio fortioris sunt apprehensionis, quā dum erant in corporibus. Vnde sicut dicit Agazel 5. li. phy. c. 4. In hoc mundo anima non sentit cruciatum suum: quoniā propter occupationem sui circa corpus, est sicut qui occupatus in bello, vel in periculo nō percipit laborem suum, & ideo si inferens lesionem esset æquale inferentibus lesionem in hoc mundo, adhuc pœna sensus in purgatorio longè esset maior qualibet pœna in hoc mundo: cum ergo ignis affligens animas in purgatorio magis sit actiuus igne nostro, qui tamen inter alia elementa maximè est afflictiuus, nulli dubium potest esse quin pœna purgatorij sit longè grauior, quā aliqua pœna in hoc mundo. Hic autem supponimus animam posse pati corporali igne, quod & per quem modum inferius declarabitur Deo dante, cum de pœna damnatorum agatur.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ sola lesio non sufficit ad penam sensus, sed requiritur lesionis apprehensio, quæ maior est in anima separata, quam corruptibili corpori coniuncta. Et præterea quamuis coniunctū sit magis dispositum ad patiendum passione abijciente a substantia, non tamen ex hoc sequitur q̄ sit magis dispositum ad patiendū simpliciter, & præterea vt dictū est inferens passionem animabus in purgatorio magis actiuum est, quam quocunq; inferens passionem in hoc mundo.

Ad secundū.

Argumentum secundū v̄ bene cōcludere, breuitas. n. punitionis illorum, qui per illum ignem purgabantur recompensabitur per intensiorem acerbitatis.

Ad tertium.

Ad tertium d̄m, q̄ quis aīa in purgatorio certæ sint de habēda vita æterna, qua certitudine consolatur: tñ ex forti apprehensione damni ex dilatione vehementissimè affliguntur.

Vtrum pœna purgatorij sit satisfactoria.

VIDETVR, q̄ nō. Nulla pœna est satisfactoria nisi volūtariè assumpta, vel tolerata: sed pœna quā sustinet aīa in purgatorio nō est ab eis volūtariè assumpta, neq; tolerata: quia ab illa desiderat liberari: ergo nō est p̄ eis satisfactoria.

Itē satisfacere est mereri remissionē pœnæ: sed animæ in purgatorio sunt extra statum merendi: ergo sunt extra statum satisfaciendi.

CONTRA, pœna debita nō remittitur sine aliqua satisfactione: sed si nullus satisfaceret pro illis, q̄ sunt in purgatorio in hac vita, tñ p̄ illā penā ad vltimū liberaretur ab obligatione pœnæ debitæ: ergo illa pœna est satisfactoria.

Itē oīs pœna patienter ab existēte in charitate tolerata, est satisfactoria: sed animæ in purgatorio sunt in charitate, & patienter illam sustinent penam: ergo est pro eis satisfactoria.

CONCLUSIO.

E quidem satisfactoria modo quodam dici potest, velut ea quæ ab eis est patienter tolerata.

RESPONDEO, q̄ debitor a suo debito, potest dupliciter liberari. Vno mō cū soluit debitū. Alio mō cū creditor accipit illud qd̄ sibi debitū est debitore irrequisito. Ad similitudinē modi primi liberatur hō a pœna peccato debita illā exoluendo p̄ penā voluntariè assumptā, & hoc est satisfacere plene, & propriè. Ad similitudinē modi secundi liberantur aīa decedentes cū gratia ab obligatione pœnæ peccatis debitæ per penā quā in purgatorio sustinet patienter, talis tñ pœna nō ita propriè dici potest satisfactoria, sicut illa quæ voluntariè est assumpta: & ideo parum de pœna quā homo voluntariè assumit in hoc mundo liberat eum a magna portione illius pœnæ, quæ est in purgatorio.

AD PRIMVM dicendum, q̄ est volūtariè tolerata: quia sciunt eam esse iustam, & quia plus volunt illam penam sustinere, quam perpetuo Dei visione carere, ad quam sciunt se nō posse pertingere manente in eis obligatione ad penam.

Ad secundum dicendum, quod animæ in purgatorio quamuis sint extra statum merendi augmentum gratiæ, & non tamen sunt extra statum merendi liberationem ab obligatione pœnæ, accipiendo mereri pro patienter sustinere penam, per quam liberantur ab obligatione prædicta.

Ad argumenta ad partem secundam dictum, quod bene concludunt, quod illa pœna in quantum est ab eis patienter tolerata aliquo modo rationem satisfactionis habet, in quantum per eam liberantur ab obligatione pœnæ debitæ, pro peccatis, & hoc est verum.

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. q. 2. D. Tho. vbi sup. ar. 3. Ale. p. 4. q. 15. m. 3. ar. 4. Secundo.

In oppositum.

Secundo.

Respon. Debitor dupliciter a suo debito potest liberari.

Nota.

Ad primū.

Ad secundum.

Ad aliam partem.

Utrum pena purgatorij per ministerium demonum infligatur.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. q. 5. D. Th. ubi sup. art. 1. q. 5. T V I D E T V R, q sic: conuenientius est bonos homines affligi per malos angelos, quam bonos per bonos, sed bonus angelus fecit emarcescere neruum femoris Iacob, vt habetur Gen. 32. ergo videtur, q mali angeli affligant animas in purgatorio.

Secundo. Item mali angeli affligunt bonos homines in hac vita, vt patet Iob 2. Ergo a simili affligunt animas in purgatorio.

Tertio. Item Magister dist. 47. c. vlti. dicit, q habebunt tortores in pena, quos habuerunt incētores in culpa.

In oppositum. C O N T R A, non decet illum, qui de aliquo iuste triumphauit, postea puniri per ipsum, sed animas, quae sunt in purgatorio, iustitiae adherendo, diabolum vicerunt: ergo non esset conueniens, q punirentur ministerio eorum.

Secundo. Item illam penam demones sciunt indubitanter esse ad vtilitatem eorum, qui puniuntur: sed demones non querunt vtilitatem animarum, sed damnum: ergo videtur, q animas in purgatorio, non puniuntur ministerio demonum.

C O N C L V S I O.

Anima in purgatorio non cruciantur ministerio demonum, sed sola diuina iustitia purgantur.

Respon. R E S P O N D E O, q quamuis boni angeli, & mali assistant morientibus, boni ad adiuuandum, mali ad nocendum si possunt, & ad videndum si aliquid habent in eis. Vnde, & legitur in vita beati Martini demonem dum moriebatur assistisse, & quamuis per bonos deducantur ad locum penalem, forte concomitantibus, mali libenter aspicientibus penas eorum: quamuis nihil videant in eis se posse eorum habere, tamen in loco penali non puniuntur ministerio demonum: vt bene ostendunt rationes ad partem secundam adductas, nec ministerio bonorum angelorum, sed sola diuina iustitia igne purgatorium, sicut instrumentum applicante ad punitionem earum.

Ad primū. A D P R I M V M in oppositum dicendum, q magis est conueniens bonos homines in hac vita affligi a bonis angelis, quādoque ad cauetelam contra aliquod futurum malum: sicut angelus fecit emarcescere neruum femoris Iacob, ad praecauendum motibus concupiscentie, quam in alia vita bonos affligi a malis, quos vicerunt.

Ad secundum. A D S E C U N D U M dicendum, q non est simile, quia in hac vita durat pugna inter malum angelum, & bonum hominem, & exercitatur boni homines per angelos malos.

Ad tertium. A D T E R T I U M dicendum, q illud verbum magistri intelligendum est de damnatis, & pro tempore ante iudicium.

C O N S E Q V E N T E R queritur de tercio principali. Et circa hoc, queruntur tres.

Primo vtrum indulgentiae, quas dat ecclesia aliquid valeant.

Secundo vtrum tantum valeant, quantum sonant.

Tertio vtrum valeant aliquibus post hanc vitam.

Q V A E S T I O I.

Utrum indulgentiae praedictae aliquid valeant.

Arg. 1. D. Bo. di. ca. de p. 2. ar. vltimo. q. 6. D. Th. 4. st. di. 20. q. 1. ar. 5. Ale. p. 4. q. 24. m. 1. Secundo. T V I D E T V R, q non: quia inutilis est symoniaca donatio, sed in istis indulgentijs dantur spiritualia pro temporalibus: vt pro ecclesijs, & hospitalibus construendis: dare autem spirituale pro temporali symoniacum est: ergo tales indulgentiae inutiles sunt.

Item inferior non potest absoluere a pena imposita a superiori: sed Deus cum per contritionem penitentis remittit ei culpam, & obligationem pena aeternae, obligat ipsum ad aliquam temporalem penam: ergo illa per indulgentias datas a praelatis ecclesiae non potest remitti.

In oppositū. C O N T R A, ecclesia errare non potest. Vnde Luc. 22. dicit dominus Petro. Ego rogavi pro te, vt non deficiat fides tua. Cum ergo tota ecclesia affirmet tales indulgentias valere, concedendum est, q valeant.

C O N C L V S I O.

Indulgentiae, si modo potestas, & causa pia adfit, ad remissionem pena valent, nedum in foro ecclesiae, sed & apud Deum.

Ad istam quaestionem dixerunt quidam istas indulgentias valere in foro ecclesiae remittendo penas taxatas a iure, vel a iudice, non tamen aliquid remittendo de pena a Deo taxata.

Opinio doctorum. Sed contra: secundum illam opinionem indulgentiae simpliciter magis nocerent, quam valeret: quia absoluendo a penis satisfactorijs, ad penas purgatorij, quae sunt grauiores transmitteret. Ideo simpliciter dicendum est, q indulgentiae si datur ab illo, qui potest eas dare, & ex rationabili causa, scilicet pro vtilitate ecclesiae, valent dispositis faciētibz illud quod continetur in forma indulgentiae, per eas enim remittitur aliqua portio pena a Deo taxata, hoc autem facere potest ecclesia: quia hoc facit ex diuina auctoritate, thesaurum enim meritorum, scilicet Christi, & Martyrum, & Confessorum, & Virginum recommendauit ecclesiae dispensandum, cum ecclesiae in praelatis tradidit clauis regni caelorum: meritum enim passionis Christi sufficiens fuit pro solutione omnium penarum nostris peccatis debitarum: voluit tamen ad bonum nostrum nos adultos per aliquam obsequia penalia fieri particeps illius meriti.

Ad.

Ad primū argum.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, q nō datur spiritualia pro temporalibus, nisi per accidēs: cum enim datur indulgentia, pro ecclesijs, vel hospitalibus construendis, non datur, vt in illis temporalibus consistat, sed propter vtilitatem spiritualem consequentem. Vnde nō dantur pro temporalibus, nisi in quantum ordinantur ad spiritualia.

Ad secundum.

A D S E C U N D U M dicendum, q inferior bene potest absoluere a pena imposita a superiori auctoritate ipsius.

Vel potest dici, q praelatus dās indulgentias a penis a Deo taxatis nō absoluit: sed de thesauro ecclesiae illas soluit. Sacerdos autem in foro penitentiae per virtutem sacramenti potest clauium a Deo sibi data, partem penitentiae a Deo taxatae remittit.

Q V A E S T I O II.

Utrum indulgentiae tantum valeant, quantum sonant.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. D. Th. ibidem ar. 3. q. 2.

T V I D E T V R, q nō: quia tūc tantū valerēt danti vnum denarium, quantum dāti 100. libras, & veniēti visitare locum sanctum, de prope, sicut de lōge: cum in indulgentijs contineatur, quicūque dederit elemosynam suam pro tali facto, vel visitauerit talem locum sanctum habebit tantum de indulgentia.

Secundo.

Item cum dāti elemosynam pro tali facto, cōceditur tertia pars remissionis pena suae: tūc dādo vnum denarium, & alia vice alium, & tertia vice alium liberaretur a tota pena peccatis suis debita, quod videtur absurdum.

In oppositum.

C O N T R A, Iob 13. Nunquid Deus indiget nostro mendacio? q. d. non: ergo pro quacūque vtilitate nō debet homo mentiri, ergo tantum valent indulgentiae, quantum ecclesia dicit eas valere.

C O N C L V S I O.

Si causa rationabilis interueniat vique tantum valent, quantum sonant.

Respon. Opinio prima.

A D I S T A M quaestionem dicunt quidam, q tantum valent, quantum sonant. Ita quod quandoque duorum equaliter diuitem, quorum vnus dat vnum denarium, alius decem, ille qui minus dat obtinet remissionem pena vnus anni, sicut ille, qui plus dat, nec propter hoc sequitur, q tantum remittatur vni de pena a Deo taxata, quantum alij: quia penitentia vnus anni in hac vita, non tantum valet illi, qui eam facit ex minori charitatis valore, & remissam, sicut illi qui eam facit ex maiori & asperam. Cum autem dicitur in forma indulgentiae quemlibet dantem elemosynam suam, pro tali facto, remissionem habere pena vnus anni, sic intelligendum est, q habeat remissionem tantae pena a Deo taxatae, quanta remitteretur ei pro penitentia vnus anni, quam faceret in hac vita. Cum ergo illi, qui plus dat, & ex maiori feruore respondeat annus efficacio

ris penitentiae, quam illi, qui minus, plus sibi remittitur de pena a Deo taxata, quam alij, & tamen cuiuslibet valet vnum annum penitentiae in hac vita.

Secunda opinio. Alijs videtur dicendum, ad quaestionem, q cuiuslibet danti elemosynam suam datur remissio intensiois pena anni vnus, non tamen equaliter: sed ille qui plus dat caeteris paribus plus obtinet de intensiois remissione, ita q si ponantur duo in omnibus pares obligati ad morandum per annum vnum in purgatorio, si pro indulgentia vnus anni vnus dat denarium vnum, & alius decem, quilibet per totum annum illum in purgatorio minus punietur: sed ille, qui dedit decem, minus quam ille, qui non dedit nisi vnum, ita q erit alleuatio pena, secundum datorum proportionem.

Sed contra hoc est: quia tunc per indulgentias non remitteretur pena quantitas extensiois, sed intensiois.

Tertia, & propria opinio. Et ideo mihi videtur dicendum ad quaestionem, q quantum ad remissionem extensiois pena pares sunt ille, qui minus dat, & ille, qui plus, si hoc continetur in forma indulgentiae. Sed quantum ad remissionem intensiois pena, & quantum ad sui dispositionem ad recipiendum augmentum gratiae impares sunt: quia de istis duobus plus consequitur ille, qui plus dat, nisi in casu in quo minus datum esset maius per comparationem ad dantem, quam maius datum per comparationem ad dantem, sicut patet in pauperula de qua dicit dominus Mar. 12. quod plus miserat in gazophilatium, quam omnes alij, & secundum vias tactas patient solutiones ad argumenta.

Q V A E S T I O III.

Utrum indulgentiae valeant aliquibus post hanc vitam.

Arg. 1. D. Bon. ibidem dem. q. 5. D. Th. ubi sup. ar. 3. Ale. ubi sup. m. 5. T V I D E T V R, q sic: quia omnes animae sanctae, aut sunt de ecclesia triumphante, aut militante. Sed animae existentes in purgatorio sanctae sunt, nec sunt de ecclesia triumphante, quia illa nulla est pena: ergo sunt de ecclesia militante, sed omnibus habentibus gratiam in ecclesia militante profunt indulgentiae: ergo profunt illis qui sunt in purgatorio.

Secundo. Item meritum ecclesiae, quod per indulgentias dispensatur, maius est, quam meritum vnus singularis personae, sed meritum singularis personae suffragatur existentibus in purgatorio: ergo multo fortius illis valent indulgentiae.

Tertio. Item indulgentiae profunt illis, qui faciunt illud, quod in forma indulgentiae continetur: sed existentes in purgatorio orant pro vtilitate ecclesiae, pro qua dantur indulgentiae: ergo profunt illis.

In oppositum. C O N T R A, de peni. dist. prima. Si cui. §. Alij eōtra. Dominus par ius soluendi voluit esse, & ligandi: sed praelati ecclesiae non possunt ligare.

ligare illos, qui sunt in purgatorio: ergo nec possunt eos soluere, quod verum non esset, si illis prodesse indulgentiæ.

CONCLUSIO.

Quamuis directè animabus purgatorij indulgentiæ minimè profint, tamen per modum suffragij prodesse possunt.

Respon.

RESPONDEO, q̄ indulgentiæ non profunt illis, qui non sunt de iurisdictione illius qui eas concessit extra de p̄. & re. Quod autem, nec illis, qui non faciunt illud, pro quo dantur indulgentiæ, quamuis habeant voluntatem faciendi, quamuis enim quantum ad p̄mium essentiale nō potenti operari voluntas, reputetur pro facto, non oportet hoc esse verum; quantum ad quodlibet p̄mium accidē tale. Vnde nec pro facto reputatur, quantum ad remissionem p̄næ per indulgentias obtinendæ. Illi autem qui sunt in purgatorio non sunt sub iurisdictione p̄latorum ecclesiæ, q̄ satis datur intelligi cū dixit dominus Petro.

Matth. 16.

Quodcumque solueris super terram: addendo enim, super terram, videtur referre collationem huius potestatis tantum super viuentes hac vita mortali, non possunt etiam facere saltem de lege communi illud quod continetur in forma indulgentiæ: quia & si orantibus pro aliquo principe, vel aliquo speciali negotio ecclesiæ concedantur indulgentiæ, tamen illi qui sunt in purgatorio hoc nesciūt nisi ex speciali reuelatione, & si scirent quamuis orarēt non tamen esset eis p̄nalis oratio, sicut est existentibus in mortali vita. Vnde existentibus in purgatorio non profunt indulgentiæ directè, indirectè tamen eis profunt, in quantum existentes in hac vita faciunt pro eis illud, quod continetur in hac forma indulgentiæ, maxime si detur indulgentia sub hac forma. Quicunq; fecerit hoc, vel illud sibi pro se, vel pro patre suo defuncto, vel alia persona in purgatorio existente damus tot dies indulgentiæ: sed sic, secundum quosdam adhuc non profunt eis, nisi per modum suffragij: quia non per modum auctoritatis, quā p̄latus habeat super eos, & ad hoc etiam, vt sic valeant eis cooperatur forma indulgentiæ p̄dicta: quia alias, vt videtur quibusdam homo non posset fructum suæ indulgentiæ in alium transferre: quia eius non est applicare ad aliquem intentionem ecclesiæ, per quam communicantur merita ecclesiæ, ex quibus valent indulgentiæ.

Ad primū.

AD PRIMVM dicendum, q̄ illi, qui sunt in purgatorio cum ecclesia militante aliquo modo communicant in p̄na cum triumphante in impossibilitate peccādi, cum vtraque in charitate, & ideo quia coniuncti sunt cum militante ecclesia per charitatem, & maxime auxilio indigent: quia non sunt in statu in quo possint p̄nam assumere voluntariam, per quam citius admitterentur ad visionem beatam, ideo ecclesia potest eos iuuare communi

cando eis merita viuorum, non tamen per modum auctoritatis per quam directè iuuantur illi, quibus directè profunt indulgentiæ.

Ad secundum dicendum, q̄ non plus concludit, nisi q̄ indulgentiæ possunt prodesse per modum suffragij concurrente ad hoc voluntate indulgentias dantis, cum voluntate recipientis.

Ad secundum.

Ad tertium solutum est ex dictis in questione. Et p̄terea p̄ter facere illud quod indulgentia continetur: requiritur, q̄ faciens sit de iurisdictione dantis indulgentiam.

Ad tertium.

AD ARGUMENTUM ad partem aliam dicendum, q̄ non plus concludit, nisi q̄ indulgentiæ non profunt eis directè, sed ex hoc non sequitur quin eis possint prodesse per modum suffragij: vt ostensum est. Aliqui tamen dicūt, q̄ sicut sunt medij inter ecclesiam triumphantem, & militantem, q̄ ita p̄lati ecclesiæ, medio modo se habent ad eos: quia illos de militante ecclesia possunt ligare, & soluere, illos de triumphante, nec ligare, nec soluere, illos de purgatorio non possunt ligare, possunt tamen eos soluere communicando eis suffragia & indulgentias concedendo, si tamē viui pro eis faciant quod in forma indulgentiæ continetur.

Ad aliam partem.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc, queruntur tria.

Primo vtrum valeant existentibus in peccato mortali.

Secundo vtrum religiosi.

Tertio vtrum p̄latis qui eas concedunt.

QVAESTIO I.

Vtrum valeant existentibus in peccato mortali.

RESPONDEO, q̄ sic: quia maius est alicui gratiam impetrare, quam remissionem p̄næ concedere, sed vir sanctus aliquando meretur peccato gratiam: ergo multo fortius p̄latus potest sibi partem p̄næ remittere concedendo indulgentiam.

Arg. I. D. Th. vbi su. ar. 5. q. 1

CONTRA, intentio principalis sapientis non est, vt thesaurus suus per suum ministrum dispensetur suis inimicis, cum ergo dispensatio facta per ministros ecclesiæ discordans ab intentione Dei sit inutilis, & magis debeat dici dissipatio, quam dispensatio, nō profunt indulgentiæ existentibus in mortali peccato, cū tales Dei sint inimici.

In oppositū.

CONCLUSIO.

Existentibus in peccato mortali nihil indulgentiæ profunt quò ad p̄nam persoluendam.

RESPONDEO, q̄ non potest fieri remissio p̄næ manente culpa, & ideo cum per indulgentias non remittatur culpa existentibus in mortali

Respon.

mortali peccato, non remittitur eis per indulgentias aliquid de p̄na. Si tamen aliquis existens in mortali peccato facit illud, quod continetur in forma indulgentiæ, prudenter facit: quia bona facta in peccato mortali aliquo modo peccatorem disponunt de congruo ad penitentiam, & illa mediante ad susceptionem remissionis peccatorum, per diuinam misericordiam.

Ad argumentum.

AD ARGUMENTUM in oppositum dicendum, q̄ non valet, quia illa impetratio gratiæ est p̄ meritum congrui, sed satisfactio de p̄na fit p̄ meritum condigni. Vnde existenti in charitate facienti, quod continetur in forma indulgentiæ debetur remissio p̄næ, quæ in forma indulgentiæ est concessa.

QVAESTIO II.

Vtrum indulgentiæ valeant religiosi.

D. Th. vbi sup.

CONCLUSIO.

Vtique eis profunt.

Respon.

RESPONDEO, q̄ sic, si faciunt illud pro quo datur indulgentiæ, & hoc facere possunt, quia quamuis non habeant proprium, nec pro voluntate sua possint claustrum exire ad visitandum alia loca sancta, superior tamē potest eis dare licentiam aliquid dandi, & loca sancta visitandi.

QVAESTIO III.

Vtrum indulgentiæ valeant p̄latis, qui eas concedunt.

Arg. I. D. Th. ibid.

RESPONDEO, q̄ non: quia nullus habet potestatem absoluendi seipsum, sed si dantibus indulgentias prodesse illæ indulgentiæ, ad remissionem p̄næ, dantes seipso possent a p̄na absoluere.

In oppositū.

CONTRA, si non prodesse eis peioris essent conditionis, quam alij, quod est inconueniens.

CONCLUSIO.

Etsi sibi ipsi indulgentias concedere directè nequeat, ijs tamen vti potest, quas alijs dedit.

Respon.

RESPONDEO, q̄ p̄latus sibi ipsi non potest indulgentias dare primo, & principaliter, & directè: sed indulgentia alijs data ipse etiam sub eadem forma vti potest, & sic sibi sicut alijs prodest ad alicuius partis p̄næ remissionem.

AD ARGUMENTUM in oppositum dicendum, q̄ quamuis p̄latus non possit seipsum absoluere directè, potest tamen indirectè, in quantum alij potest concedere potestatem per quam ab illo potest absolui.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER queritur de quinto principali. Et circa hoc, queruntur tria.

Primo vtrum malus episcopus, possit dare indulgentias.

Secundo vtrum aliquis non episcopus.

Tertio vtrum quilibet p̄latus.

QVAESTIO I.

Vtrum malus episcopus possit dare indulgentiam.

RESPONDEO, q̄ non: quia nullus sapiens dominus comittit inimico suo potestatem dispensandi suū thesaurum, sed malus episcopus est inimicus Dei, cum ergo Deus sit sapientissimus dominus malo episcopo talem potestatem non commisit.

Arg. I. D. Th. vbi su. ar. 4. q. 4

Item maius est indulgentiam dare, quam recipere: sed malus episcopus manens malus nō potest indulgentiam recipere: ergo nec dare.

Secundo.

CONTRA, maius est absoluere in foro penitentiae, seu conscientiae, cum per talem absolutionem nō tantum remittatur aliquid de p̄na, sed etiam quandoque remittitur culpa, scilicet cum absoluendus est attritus non contritus, quam indulgentias dare, per quas non remittitur nisi p̄na, sed malus episcopus potest absoluere in foro penitentiae: ergo multo fortius indulgentias dare.

In oppositū.

CONCLUSIO.

P̄latus etiam malus indulgentias dare valet.

Respon.

RESPONDEO, q̄ malus episcopus potest indulgentias dare, quia non facit indulgentias de proprio merito, quo priuatur per mortale peccatum, sed de thesauro ecclesiæ, cuius peccatum sibi non abstulit dispensationem.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ maior est veritas, quando inimicus potest thesaurum dispensare p̄ter domini intentionem, malus autem episcopus p̄ter intentionem Dei spirituale thesaurum ecclesiæ dispensare non potest. Vnde si non concordat diuinæ intentioni sua dispensatio nulla est. Vnde nec bonus, nec malus indulgentias concedere potest, nisi ex rationabili causa.

Ad primū.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamuis indulgentiam dare, maius sit, quam recipere, maiori auctoritate, e conuerso tamen est, loquendo de maiori utilitate, peccatum vero mortale facilius impedit utilitatem, quam auctoritatem.

Ad secundum.

QVAESTIO II.

Vtrum aliquis non episcopus possit indulgentias dare.

RESPONDEO, q̄ non: quia per indulgentias tantum remittitur de p̄na, vel plus, quantum ad absolutio-nem in foro penitentiæ, sed nullus nō sacerdos potest absoluere in foro penitentiæ: ergo nec indulgentias dare.

Arg. I. D. Th. ibi dem. q. 2.

CONTRA, electi in episcopos, & confirmati possunt dare indulgentias, quamuis adhuc non sint sacerdotes.

In oppositū.

CON-

CONCLUSIO.

Et quidem, cum etiam non episcopus iurisdictionis potestatem habere possit.

Respon. Di. 10. arti. cula 4. q. 3. in corpore. RESPONDEO, sicut superius dictum est, non sacerdotibus competere potest potestas iurisdictionis: cum ergo dare indulgentias...

Ad argumentum. AD argumentum in oppositum dicendum quod omnibus p[re]satis simpliciter dignior est absolutio in foro p[en]itentia[rum], quam illa, quae fit per concessionem indulgentia[rum]: quia per illam non tantum remittitur pars p[en]a[rum], sed etiam culpa, si ante non est remissa, & ille dispositus est qui recipit absolutionem. Vnde haec potestas respicit ordinem, & iurisdictionem in foro p[en]itentia[rum]: remissio autem culpa[m] maior est, quam remissio p[en]a[rum], nec tamen concedendum est, quod semper plus remittatur de p[en]a, per indulgentias, quam per absolutionem in foro p[en]itentia[rum]: quia frequenter est e[co]ntrario.

QVAESTIO III.

Utrum quilibet praelatus possit indulgentias dare.

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. q. 3. D. Tho. vbi sup. TVIDETUR, quod sic: quia quilibet praelatus potest concedere participationem bonorum, congregationis suae: ergo a simili potest eius merito per indulgentiam alijs communicare.

CONTRA, solis episcopis permittitur a iure indulgentias dare, vel electis in episcopos.

CONCLUSIO.

Indulgentias concedere non nisi summus Pontifex primum, Legati, ac Episcopi de iure communi queunt.

Respon. RESPONDEO, quod illi soli possunt indulgentias dare, quibus dispensatio thesauri ecclesiae commissa est, & secundum mensuram commissiois suae: & quia vicario Christi commissio est plenitudo potestatis a Christo: extra de p[en]e. & re. Cum ex eo: ideo dare potest indulgentias per ecclesiam totam militantem t[er]ras quantas sibi placuerit, dum tamen adsit rationabilis causa. Alij autem tantu[m] habent de hac potestate, quantum eis a vicario Christi concessum est, ipse autem per ius commune hoc non concessit nisi episcopis, vel electis in episcopos, & suis legatis, & ideo nulli alij indulgentias possunt dare nisi ex speciali commissione nec possunt legati dare indulgentias nisi in p[ro]uincia sua: nec episcopi, nisi i[n] suo episcopatu: archiepiscopi tamen possunt eas dare in episcopatibus suffraganeorum suorum: extra de p[en]e. & re. Nostro: isti tamen in dedicatione basilice, siue dedicetur ab episcopo, siue a pluribus, non debent extendere indulgentiam, vltra annum, neque in anniuersario dedicatiois vltra 40. dies: extra de p[en]e. & re. Cum ex eo. si mitata enim est eis potestas a Papa, ne per im-

moderatas concessiones clauis ecclesiae contemnerentur, & p[en]itentialis satisfactio eneruaretur eo. c. vbi prius.

AD argumentum in oppositum dicendum, quod non est simile, quia concessio participatio[n]is bonorum fit per mutuam charitatem, sed donatio indulgentia[rum] per auctoritatem. Vnde quilibet potest alteri participationem suoru[m] bonorum concedere, sed non indulgentiam dare debitorum suorum. Vtrum autem quilibet sacerdos p[en]itentem in articulo mortis possit absoluer[e] ab omni peccato, & omni excommunicatione superius visum est.

Vtrum autem ille iustus, qui ante mortem fecit totam p[en]itentiam sibi a sacerdote iniunctam minorem debito, postea in purgatorio puniatur, super littera expositionem poteris inuenire.

CIRCA litteram. Non presumimus, quia bene hinc exit: hoc dicitur ad notandum difficultatem habendi condignam p[en]itentia[m], illi, qui vsque ad articulu[m] mortis distulit p[en]itere. Peccare non potes, hoc intelligitur de peccatis in operibus exterioribus, quae homo non potest facere in articulo mortis instante. Quacunque die inuocetur Deus adsit, hoc non intelligitur de inuocatione, quae est ex timore p[en]a[rum] principaliter, sed ex amore iustitia[rum]. Arbitrij quaerit libertatem, hoc ideo dicitur, quia quamuis in illo, qui expectauit p[en]itere, quousque mors instat remaneat arbitrij libertas, tamen inest sibi ad p[en]itendum vere maxima difficultas. Quaedam peccata mortalia in p[en]itentia fiunt venialia, hoc ideo dictum est, quia homo de illis per p[en]itentiam, obtinet veniam. Si non sufficit dolor interior simul cu[m] p[en]a iniuncta, addet Deus p[en]am.

CONTRA, si sacerdos iniungit p[en]itentiam p[en]am maiorem debito, p[en]itens si potest, tenetur soluere illa: ergo a simili si iniungit minorem debito p[en]itens debet esse simpliciter quietatus, si voluit eam.

RESPONDEO, quod si sacerdos iniungit p[en]am non recompen[s]antem p[en]am a Deo taxata[m], scdm iudiciu[m] suae iustitia[rum] temperatum dulcedine misericordiae, p[en]itens residuum exoluet post hanc vitam. Si autem iniungit p[en]am recompen[s]antem, quamuis absolute sit minor, quam illa ad quam obligatur in purgatorio, simpliciter quietatur p[en]itens si exoluit eam, nec est inconueniens, vt superius dictum est, quod minor p[en]a in hac vita recompen[s]et in diuina acceptatione maiorem p[en]a[m] in alia vita.

AD argumentum dicendum, quod quamuis ille cui iniuncta est p[en]a maior debito teneatur ad eam explendam in foro ecclesiae, in foro tamen Dei non tenetur nisi ad condignam. Vnde si moriatur expleta condigna, ad residuum non tenetur.

Testimonia eis fidelium circumstantiu[m] prodesse debent, & quamuis loquatur in plurali, tamen

tamen vni soli creditur in hac materia: quia hoc non cedit in praedudicium alicuius 26. qd. 6. Is qui in infirmitate: in Glo. & argumentum ad hoc, de consec. dist. 4. Cum itaque. Non debet presbyter: loquitur de publica p[en]itentia: quia p[en]itentiam ab episcopo iniunctam non potest sine eo presbyter relaxare, nisi in articulo necessitatis. Puellarum tamen consecratio consulto episcopo per presbyterum fieri valet, hoc intelligendum est secundum antiquam consuetudinem aliquarum ecclesiarum quae modo non tenetur.

DISTINCTIO XXI.

De peccatis Quae post hanc vitam dimittuntur.

Matth. 12. e Luc. 12. b

Greg. lib. 4 Dial. c. 39

I. Cor. 3. c

Li. 21. de Ciuit. Dei. ca. 26. to. 5.

Aug. ad pri. mi. versum Psal. 37. 3. Cor. 3. c

In Ench. ei 69. tom. 3.

Aug. in psal. 80. ad finem.

OLET etiam queri, utrum post hanc vitam aliqua peccata remittantur. Quod aliqua post hanc vitam remittantur, Christus ostendit in Euangelio, vbi ait. Qui peccauerit in spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc seculo, neque in futuro. Ex quo datur intelligi, sicut sancti Doctores tradunt, quod quaedam peccata in futuro dimittentur: quaedam enim culpa in hoc seculo relaxantur, quaedam vero parua etiam in futuro: quae quidem post mortem grauant, sed dimittuntur, si digni sunt, si bonis actibus in hac vita meruerunt, vt dimittantur eis. De illis etiam qui edificauerunt lignum, fenum, stipulam, dicit Augustinus quod ignem tribulationis transitoriae inuenient cremabilia aedificia quae secum portauerunt cremantem. Ait enim sic, Post istius sane corporis mortem, donec de igne purgatorio veniatur ad diem damnationis, & remunerationis, si hoc temporis intervallo spiritus defunctorum, qui edificauerunt lignum, fenum, stipulam, huiusmodi ignem dicantur perpeti, quem alij non sentiunt qui huiusmodi aedificia non portauerunt, vt inueniant ignem transitoriae tribulationis venialia cremantem, non redarguo: quia forsitan verum est. Sed quia dicitur, Saulus erit quasi per ignem, contemnitur ille ignis. Grauior tamen erit ignis ille, quam quicquid potest homo pati in hac vita. Hic aperte insinuat, quod illi qui edificauerunt lignum, fenum, stipulam: quaedam cremabilia aedificia, id est, venialia peccata secum portant, quae in igne emendatorio cremantur. Vnde constat, quaedam venialia peccata post hanc vitam deleri.

Quo alij citius, alij tardius purgantur in igne. In illo autem igne purgatorio alij tardius: alij citius purgantur, secundum quod ista pereuntia magis vel minus amauerunt, vnde August. Post hanc vitam incredibile non est, nonnullos fideles per ignem quendam purgatorium, quanto magis minusve bona pereuntia dilexerunt, tanto tardius citiusque saluari, vnde non frustra illa tria distinxit Apostolus, lignum, fenum, stipulam, quae illi aedificant: qui

etsi aliena non rapiant, rebus tamen infirmitati concessis aliqua dilectione inherant. Qui secundum suos amandi modos, vel diutius vt lignum, vel minus vt fenum, vel minimum, vt stipula ignem sustinebunt. Qui vero superaedificant aurum, argentum, & lapidem preciosum, de utroque igne secuti sunt, non solum de illo aeterno, qui cruciaturus est impios in aeternum, sed etiam de illo emendatorio, quo purgabitur quidam saluandi.

Oppositio.

Hic obijci potest. Si per lignum, fenum, stipulam, venialia intelliguntur peccata, & nullus adeo perfectus est, qui venialiter non peccet: ergo qui edificauerunt aurum, argentum, & lapidem preciosum, aedificant etiam lignum, fenum, stipulam: ergo per ignem transibunt. Ad quod dicimus, quia non omnes qui venialiter peccant, lignum, fenum, stipulam aedificant: sicut econuerso non omnis qui contemplantur Deum, & diligit proximum, & opera bona facit, aedificat aurum, argentum, lapidem preciosum. Et tamen in auro intelligitur contemplatio Dei, in argento dilectio proximi, in lapide precioso bona opera. Sed illi, qui edificauerunt lignum, fenum, stipulam, Deum contemplantur, & proximum diligunt, & opera bona faciunt, nec tamen aedificant aurum, argentum, & lapidem preciosum. Haec enim aedificat, qui sic illa tria facit, vt cogitet quae sunt Dei, & quomodo placeat Deo, non mundo. Lignum vero, & fenum & stipula accipi possunt secularium rerum, quamuis licite concessarum, tales cupiditates, vt amitti sine animi dolore non possint. Haec ergo aedificat is, qui cogitat quae mundi sunt, quomodo placeat mundo, qui circa diuitias suas quodam carnali affectu tenetur, & tamen ex eis multa beneficia facit, nec pro eis aliquid fraudis vel rapina molitur. Ex his ergo patet, quod non idem homo simul haec & illa aedificat. Illa enim aedificatio perfectorum tantum est, qui non cogitant placere mundo, sed tantum Deo: qui etsi venialiter aliquando peccant, seruire charitatis, ita absunt in eis peccatum, sicut gutta aquae in camino ignis, & ideo nunquam secum portant cremabilia. Haec autem inferior aedificatio minorum est, qui non tantum Deo, sed etiam mundo placere cogitant, Deum tamen praeponeunt. Si vero mundum praeponeant, non superaedificent, sed destruerent fundamentum. Affectiones ergo carnales, quibus dediti sunt domibus, coniugibus, possessionibus, ita vt nihil praeponeant Christo, illis tribus significantur, quae in mentes perfectorum non cadunt, etsi alia venialia admittant. In cordibus vero minorum interdum durant vsque in finem: qui cum talibus aedificijs transunt, sed dissoluntur in igne. Ipsi vero merito fundamenti salui erunt: grauisimam tamen p[en]am sentient. Ex quo apparet, quantam hic misericordiam exhibet Deus, & quantam ibi exerceat severitatem, cum pro eodem peccato multo grauius ibi puniat, quam hic.

Opinio quorundam cum obiectione.

Sed forte dices illud esse accipiendum de p[en]a peccati, non de ipso peccato, quod Gregorius dicit quaedam leuia in futuro dimittenda. Si enim vera p[en]itentiam

Idem in psal. 137. a. Prim. cipio.

I Ioan. 1. a. Prou 20. b. Eccl. 7. c. Solutio.

Ench. c. 68.

Supra lit. a

tiam habuerit quis, peccata omnia dimissa sunt ei: sed pena forte remansit. Ideoque si verè penitens obijt, sine peccato transiit. Si autem verè penitens non est in obitu, maculam portat quæ nunquam delebitur. Qui verò adificat lignum, fenum, stipulam, verè penitet: quia bonus est, & charitatem habet, & in charitate de hac vita transit: ergo sine peccato transit. Non sequitur. Verum quidem est, quod quia bonus est, & charitatem habet, verè penitet: & tamen cum veniali peccato transit, quod non deleuit penitentia. Penitentia enim non delet nisi peccatum illud, quod deserit homo. Tale autem peccatum sæpe in hac vita non relinquatur ab homine; & tamen verè penitens est, etsi non de omnibus venialibus peniteat. Potest enim quis de omni mortali, & de omni veniali penitere, excepto vno vel pluribus, venialibus quidem. Sicut habet quis charitatem, & vnum vel plura venialia: quod de criminalibus nullatenus esse potest. Est enim aliquis bonus charitatem habens, sed adhuc quodam cupiditatis affectu amans hæc secularia: talis existens subita morte opprimitur. In illo terreno affectu mortuus est, & tamen saluabitur: à quo non se hic absoluit: ergo post hanc vitam ab illo purgabitur. Constat ergo, quod ad peccata, scilicet leuia, post hanc vitam dimitti. Si verò de pena peccati illud intelligi voluissent aures, cur magis commemorassent leuia, quam graua, cum etiam grauium pena hic inexplet a post hanc vitam restet?

De generali Confessione quid profit.

Post hæc considerandum est, quid profit confessio illa, vbi singula peccata quæ quisque fecit, non exprimuntur. Sane dici potest, quod omnia criminalia semel saltem oportet in confessione exprimi, nisi aliqua à mente exciderint. Sed quia nemo delicta intelligit omnia, generaliter saltem ea confitèri, quorum memoriam non habes: & sic nihil celasti de: sceleribus tuis. Venialia verò, quia innumerabilia sunt, sufficit generaliter confitèri, nisi aliqua sint frequenter iterata: perfectius est tamen etiam illa exprimere, si valet. Ideoque quotidie generaliter fit confessio in Ecclesia, pro venialibus, scilicet peccatis quæ quotidie admittimus, & pro illis mortiferis, quorum notitiam non habemus. Vnde Augustinus. Veritatem dicit Deo penitens, quando nihil illi de commissis sceleribus celat: non quod etsi voluntatem celauerit, Deus ignoret: sed veritatem sibi dici vult ab eo, ut venia consequatur. Si verò mente aliqua exciderint, confitetur veritatem Deo, cum generaliter dixerit, Deus qui nosti occulta cordis, & opera mea & delicta à te non sunt abscondita: quibus veniam largiaris procor: & hæc est veritas confitentis, quæ diligit Deus. Vnde Psalmista. Ecce enim veritatem dilexisti. Hic insinuatur, & generalis confessio etiam mortalia delet, quorum intelligentia non habetur.

Nemo confiteatur peccata quæ non fecit. Sicut autem penitens celare non debet peccatum suum, quia superbia est, ita nec humilitatis causa, fateri se rem illius quod se non commisisse noscit: quia incanta est talis humilitas, & peccatorem con-

Psal. 18.
Psal. 68.
Psal. 50.
De verbis scripturæ. Vnde Augustinus. Cum humilitatis causa

mentiris, si non eras peccator antequam mentieris, mentiendo efficeris, quod vitas: veritas in te non est, nisi ita te dixeris peccatorem: ut etiam esse cognoscas. Veritas autem ipsa est, ut quod es dicas. Nam quomodo est veritas, vbi regnat falsitas?

De penis sacerdotis qui peccatum publicat confitentis.

Caucat autem sacerdos ne peccata confitentium alijs prodatur: alioquin deponatur. vnde Gregorius: Sacerdos ante omnia caueat, ne de his qui ei confitentur, peccata alicui recitet, non propinquis, non extraneis, nec (quod absit) pro aliquo scandalo. Nam si hoc fecerit: deponatur, & omnibus diebus vite sue ignominiosus peregrinando pergat. Quod verò dictum est, ut penitens eligat sacerdotem scientem ligare, & soluere, videtur contrarium ei quod in canonibus reperitur, ut nemo, scilicet alterius parochianum iudicare presumat. Sed aliud est favore vel odio proprii sacerdotem contemnere, quod canones prohibent: aliud cæcum vitare, quod Urbanus facere monet: ne si cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadant. Vnde Urbanus secundus. Placuit ut nulli sacerdotum deinceps liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti ad penitentiam suscipere, sine eius consensu cui se prius commisit, nisi pro ignorantia illius, cui prius confessus est. Qui verò contra hoc facere tentauerit, gradus sui periculo subiacet.

DISTINCTIO XXI.

VERIVS determinat Magister de modo remissionis mortalium. Hic determinat de modo remissionis venialium. Et diuiditur in duas.

Primo determinat de remissione venialium post hanc vitam.

Secundo de eorum remissione in hac vita. ibi. (Post hoc.)

Prima in quatuor. Primo ostendit, quod quædam peccata post hanc vitam remittuntur.

Secundo quod quædam citius, quædam tardius purgantur. ibi. (In illo autem.)

Tertio ostendit, quæ sunt illa peccata, quæ in purgatorio purgantur. ibi. (Hic obijcitur.)

Quarto ostendit, quod hæc purgatorio non tantum quantum ad penam, sed etiam quantum ad culpam intelligitur. ibi. (Sed forte.)

Secunda pars principalis diuiditur in 2.

Primo determinat de generali confessione. Secundo de sigilli confessionis obseruatione. ibi. (Caueat autem.)

Prima in duas. Primo ostendit quæ confitenda sunt.

Secundo quæ confitenda non sunt ibi. (Sicut autem.)

CIRCA hanc distinc. est quærendum de 5. principaliter.

Primo de purgatorio. Secundo de his, quæ ibi purgantur.

Apost. ser. 31. in med. 10. 10. Et 22. q. 2. Cum humilitatis.
De peni. di. 6. cap. Sa. cerdos.
Ibid. parag. Quod aut. 9. q. 2. quæst. per totum.
Matt. 15. b. Ibid. dist. 6. ca. Placuit deinceps.
Arg. 1. D. Bo. li. 4. di. 20. ar. 1. q. 1. D. Th. 4. s. 2. di. 21. q. 1. ar. 1. q. 1.
Continuatio.
Diuisio.
Respon.

Tertio de generali confessione. Quarto de sigilli confessionis obseruatione. Quinto de obseruatione secreti ex parte penitentis.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum quærentur quatuor. Primo vtrum sit consonum diuinæ iustitiæ aliquas animas cum charitate a corporibus recedentes in purgatorio puniri.

Secundo vtrum de purgatorio, alius alio citius liberetur.

Tertio vtrum ad purgationem animarum sit aliquis locus specialiter deputatus.

Quarto vtrum ille locus sit totum spacium vsque ad orbem lunæ.

QVAESTIO I.

Vtrum consonum sit diuinæ iustitiæ aliquam animam a corpore in charitate decedentem in purgatorio puniri.

VIDETUR, quod non: quia Apoc. 14. dicitur de illis, qui moriuntur in Domino, quodammodo iam dicit spiritus, ut requiescât a laboribus suis, quod verum non esset si consonum esset diuinæ iustitiæ animas tali in purgatorio puniri.

Item animæ malorum statim descendunt ad infernum per diuinam iustitiam: ergo similiter consonum est diuinæ iustitiæ, ut animæ bonorum sine aliqua pœna, statim ascendant in cœlum.

Item non est aliquod peccatum, tam graue, & grande, quod per pœnas hoc infligat non possit totaliter in hac vita expiari, si tamen patienter sustineatur: sed mors est maxima pœnarum: ergo si penitens eam sustinet patienter per eam totaliter purgatur.

CONTRA, Magister precedenti di. c. i. & est de penitentia dist. 7. cap. Hoc autem, prius purgandus est igne purgationis, qui in aliud seculum distulit fructum conuersionis.

Item Magister in littera huius di. c. i. expresse ponit quosdam animas post hanc vitam in purgatorio puniri.

CONCLUSIO.

Animas illas purgatorij pœna esse torquendas diuinam decet iustitiam, quæ omnem peccatorum suorum in vita hac non luere pœnas.

RESPONDEO, quod animarum decedentium a corporibus in charitate, quædam in hac vita totam pœnam debitam expleuerunt, & tales puniri in purgatorio, non esset consonum diuinæ iustitiæ. Vnde tales statim cum sint a corporalibus separatæ, admittuntur ad æternæ vitæ visionem, & fruitionem. Aliæ sunt quæ totam pœnam sibi debitam in hac vita non expleuerunt, & tales puniri post hanc vitam, consonum diuinæ iustitiæ, non tamen æterna pœna, sed purgatoria: ex quo enim cum charitate recedunt eas æternaliter puniri non esset

diuinæ iustitiæ consonum: quia digne sunt vita æterna: & quia adhuc ad aliquam pœnam obligatæ sunt, diuinæ iustitiæ consonum est ut prius illam sustineant, quam gaudium æternæ vitæ recipiant, cum illo enim gaudio non potest stare obligatio ad aliquam pœnam.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est, aut de illis, qui totam penitentiam suam in hac vita expleuerunt, aut de alijs postquam a pœna purgatoria liberatæ sunt.

Ad secundum dicendum, quod non est simile: quia peccatum mortale non compatitur secum aliquod meritum, quo retardetur anima suo descensu in infernum: sed charitas secum compatitur aliquod retardatiuum ascensionis animæ in paradysum: quia secum compatitur venialem culpam, & obligationem ad aliquam pœnam.

Ad tertium dicendum, quod pœna mortis naturalis, cum sit debita pro peccato originali, non satisfacit, pœna debita peccato actuali, quæuis pœna mortis violenter illatæ, quam homo patienter, & ex charitate sustinet pro Deo totaliter satisfacere possit.

QVAESTIO II.

Vtrum de purgatorio alius alio citius liberetur.

VIDETUR, quod non: quia secundum illam proportionem, qua culpa excedit culpam, vna pœna purgatorij excedit aliam in acerbitate: ergo ad hoc, quod pœnæ sint iustæ: oportet quod sint æquales in duratione.

Item quamuis præmia in paradiso sint inæqualia in intensione, tamen æquantur in duratione. Similiter pœnæ inferni inæquales sunt in intensione, æquales tamen in duratione: ergo a simili pœnæ purgatorij, quamuis sint æquales in intensione, debent esse æquales in duratione.

CONTRA, Algazel. li. 5. phyfi. cap. 4. loquens de penis animarum post hanc vitam dicit, quod citius, vel tardius pœna remouetur secundum quod dispositiones, propter quas puniuntur, sunt forte vel debiles, & cum in eodem loco ante verba prædicta ponat pœnas aliquarum animarum non finiendas, videtur, quod verba prædicta de penis purgatorij intelligantur.

CONCLUSIO.

Cuius culpa fuit leuior, eius & purgatio erit celerior.

RESPONDEO, quod duo considerantur in peccato, scilicet magnitudo, & radicatio: dicunt ergo aliqui quod magnitudini offensa respondet intensio acerbitatis pœnæ, & radicationi peccati, pœnæ duratio: ideo in purgatorio non tantum sunt pœnæ inæquales in intensione: sed etiam in duratione.

Ad primū.
Ad secundū.
Ad tertium.
Arg. 1. D. Bo. li. 4. dist. 21. ar. 3. q. 1. D. Th. vbi in ar. 3. q. 3. Ale. p. 4. q. 15. m. 5. Secundo.
In oppositū.
Respon. pe. regina.
Sed

Sed contra hunc modum soluendi, sic potest argui. Possibile est, ut minori peccato homo fortius, & diutius adhæreat, quam maiori, & sic contingere posset, quod penitens diutius careret visione diuina pro peccato minori, quam pro maiori. Cum ergo carentia visionis Dei, ad tempus sit maior poena, quam poena ignis ad tempus, sicut simpliciter maior est, ubi est sine fine: ut in damnatis: quam poena ignis æterni, posset contingere, ut simpliciter magis puniretur penitens in purgatorio, pro peccato minori, quam pro maiori, quod irrationabile est.

De horis reponso. Videtur ergo mihi dicendum, quod omnibus pensatis, quæ peccatum aggrauant, cuiusmodi sunt fortiter, & diu adherere peccato, & plura alia, pro maiori peccato debetur verè penitenti maior poena in intensioe, & in duratione. Vnde Magister in præfenti distinct. c. 2. Post hanc vitam incredibile non est nonnullos fideles per ignem quendam purgatorium, quanto magis minusue bona pereuntia dilexerunt, tanto tardius citiusque saluari. Quod etiam innuit Apostolus primè, ad Cor. 3. Comparando purganda ligno, feno, stipulæ, quæ nõ eque diu remanent in igne.

Ad primũ. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod secundum illam proportionem, qua culpa excedit culpam in grauitate, pensatis omnibus quæ culpam aggrauant, grauitas poenæ constituta ex poenæ intensioe, & duratione simul, excedit in purgatorio poenæ alterius grauitatè.

Ad secundũ. Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia charitas bonorum, & culpa damnatorũ, nunquam delebuntur, & ideo præmia bonorũ & poena damnatorum non finiuntur: sed dispositio, propter quam animæ puniuntur in purgatorio non est in eis immobiliter radicata, nec æqualiter, & ideo citius a quibusdam, quam ab alijs remouetur.

Ad alia partem. ARGVMENTVM ad partem aliam gratia conclusionis potest concedi, quamuis Algazel errauerit in hoc, quod in animabus post hanc vitam poenam non posuit, nisi causatam ex vehementi desiderio delectationis, quæ accipitur in temporibus, mediante corpore, sicut instrumento, ad quam attingere non possunt propter carentiam instrumenti.

Q V A E S T I O III.

D. Bo. li. 4. di. 20. ar. 1. q. 1. Vtrum ad purgationem animarum sit aliquis locus deputatus specialiter.

D. Th. 4. se. di. 21. q. 1. ar. 1. q. 1. Sco. li. 4. di. 21. q. 1.

CONCLUSIO.

Post hanc vitam purgatorium reperiri necesse est, in quo poenam temporalem pro peccatis mortalibus & venialibus iam quò ad culpam dimissis animæ patiantur.

RESPONDEO, sicut patet per ea, quæ dicta sunt, li. 3. distinct. 22. artic. 2. in inferno

sunt quatuor loca se habentia, secundum superius, & inferius. In illo loco maxime infimo, sunt damnati pro peccato actuali. In illo, qui est immediate supra illum, sunt damnati pro solo peccato originali. In loco, qui consequenter est supra illum sunt animæ, quæ purgantur, quia ibi de lege communi purgantur, quauis aliqua alibi purgentur ex aliqua causa speciali, scilicet ut viuentibus aliquid nuncient, vel ut suffragia pro se impetrent, & ut patiando, ubi peccauerunt, Dei iustitiam aliquibus se fibilius manifestent. In 4. loco modo nõ sunt aliquæ animæ, sed ante Christi aduentum, ibi erant animæ sanctorum Patrum, quæ penitentiam suam in purgatorio expleuerant, & illæ, quæ recedentes a corpore, nihil purgabile portauerant. Hugo tamen 2. li. de sacra. parte. 15. c. 7. negare videtur aliquè vnum locum determinatum esse purgationi animarum dicens, probabilius esse, ut in his potissimum locis singule poenam sustinere credantur, in quibus culpam commiserunt, sicut multis sepe documentis est probatum, alia vero si qua sunt harũ poenarum loca non facile est assignari.

Ex dictis patet solutio ad questionẽ quartã.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc, queruntur quatuor.

Primo vtrum aliqua peccata venialia, post hanc vitam remittantur, quantum ad culpã.

Secundo vtrum ad remissionem, sufficiat poena purgatorij sine motu contritionis.

Tertio vtrum aliquod peccatum veniale, puniatur æterna poena.

Quarto vtrum per lignum, fenum, & stipulam intelligantur peccata venialia.

Q V A E S T I O I.

Vtrum aliqua peccata venialia post hanc vitam remittantur, quantum ad culpam.

RESPONDEO, quod non. Hugo 2. lib. de sac. par. 15. c. 13. Nemo speret, quod hic neglexit, cum obierit apud dominum promereri.

Item facilius est peccare, quam a peccato resurgere, sed animæ recedentes a corporibus cum charitate amplius non possunt peccare: ergo nec a peccato veniali resurgere.

Item Dam. li. 2. c. 4. Quod est hominibus mors, hoc est angelis poenitentia: quia post casum non est angelis poenitentia: ergo a simili, nec animabus separatis.

CONTRA, peccatum veniale, simul potest stare cum charitate: ergo potest esse, quod anima recedat a corpore cum utroque, aut ergo illa anima in perpetuum carebit vita gloriæ, quod esset iniustum, aut remitteretur illud peccatum veniale.

Quatuor sunt loca in inferno.

Arg. 1. D. Bo. li. 4. di. 21. ar. 2. q. 1. D. Tho. vbi su ar 3. q. 1. Sco. di. ead. q. 1. Ale. vbi su. m. 4. Secundo. Tertio.

In oppositum.

CON

CONCLUSIO.

In alia vita remittitur profectò nedum temporalis poena, sed & venialis culpa.

Responsio.

RESPONDEO, quod sicut dicit Magister huius di. c. 3. aliqua peccata venialia remittuntur post hanc vitam, nõ tñ quantum ad poenã, quia sic et remittuntur mortalia multa, in quantum postquã in hac vita remissa sunt quãtũ ad culpã: poena eis debita soluitur in purgatorio: sed etiã quantum ad culpã: nõ sic intelligendo, quod sine poenitentia per ignẽ purgatorij consumatur, sicut per ignem consumitur argenti rubigo: sed quia per poenam iuuantur animæ ad penitendum de venialibus, de quibus in hac vita nõ penituerunt, & per charitatem, cum qua a corporibus recesserunt earum poenitentia formatur, & acceptatur, & sic veniales culpæ eis remittuntur.

Vnde opinio dicentium animas non posse recedere a corporibus cum charitate, & aliquo peccato veniali simul, quia ut ipsi dicunt, quod omne peccatum de quo homo non penitit ante ægressum animæ a corpore in ipso ægressu fit mortale: non idem in numero: sed quia non penitens in statu tali de omni peccato tam mortali, quam veniali saltem in generali mortale cõtemptum incurrit, falsa est: potest enim contringere, quod homo in charitate existens obdormiat in aliquo peccato veniali, de quo nõ quam penituit, nec in speciali nec in generali, & sic dormiens moriatur, cũ ergo in dormiendo homo nullũ mortale contẽptũ possit incurere: planũ est, animã istius a corpore recedere cũ charitate, & veniali peccato simul.

Præterea cum veniale peccatum simul stare possit cum charitate: si moriens vsũ libere habens ex carnis fragilitate, si nõ penitens de aliquo veniali peccato, vere tamen penitens de omni mortali peccato, non video rõnem quare talis debeat incurere contẽptũ mortale: cum non adhæreat alicui rei includenti auersionem a Deo, nec corruptenti formale principij spiritualis vitæ, quod est charitas.

Ad primũ.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod ibi Hugo loquitur de moriente in mortali peccato: talis enim hoc non meruit, ut digne possit postea penitere: sed anima recedens cũ charitate, & aliquo peccato veniali simul hoc meruit, ut post hanc vitam de illo peccato digne penitere possit.

Ad secundũ.

Ad secundum cũ dicitur, quod facilius est peccare, quam a peccato resurgere, &c. dico, quod de mortali peccato verum est, tam in hac vita, quam in alia, quia in hac vita a tali peccato resurgere est difficile: in alia est impossibile. Sed non sic dicendum de veniali peccato: quamuis. n. in hac vita facilius fit venialiter peccare, quã de veniali peccato verè penitere: nõ tñ sic dicendum est post hanc vitam per comparationem ad animam, quæ a corpore recedit cum charitate: sicut enim illa, quæ sine charitate re

cedit potest male velle, & de mala voluntate digne penitere non potest: sic per cõtrarium ista non potest male velle, & de inordinato actu voluntatis veniali tamen quem habuit in hac vita digne penitere potest.

Ad tertium dicendum, quod illud simile nõ valet nisi quantum ad animas, quæ recedunt a corporibus cum mortali peccato: illæ enim, quæ cum solo veniali recedunt mortuæ non sunt: neque venialiter peccare proprie dicitur cadere, quia per solum veniale non cadit anima a spiritali vita.

Ad tertium.

Ex dictis patet sol. ad questionẽ secundam.

Q V A E S T I O III.

Vtrum aliquod peccatum veniale puniatur æterna poena.

RESPONDEO, quod non. Sicut se habet culpa ad culpã, ita poena ad poenam: sed culpa mortalis in infinitũ excedit veniale: ergo poena sibi debita excedit poenam peccato veniali debitam in infinitum: non intensiue, quia omnis poena est finita intensiue: ergo in duratione: sed secũdũ Phi. 8. Phy. Omne minus infinito est finitũ: ergo nullũ veniale peccatũ puniẽt æterna poena.

Arg. 1. D. Bon. lib. 2. dist. 42. ar. 2.

Item post hanc vitam pro æquali peccato nõ puniatur vnus magis, quam alius: quia sicut dicitur actuum. 10. non est personarum acceptor Deus: sed animæ recedentes cum charitate, & cum venialibus peccatis simul nõ puniuntur pro illis venialibus poena æterna: ergo similiter nec animæ recedentes sine charitate. Nulla ergo anima pro peccato veniali puniatur poena æterna.

Secundo.

CONTRA, ut superius ostensum est dist. 16. peccatum veniale adiunctum cum mortali remitti non potest sine mortali: sed peccatum mortale in alia vita non potest remitti: ergo nec veniale adiunctum mortali: sed durante culpa durabit poena: ergo pro veniali adiuncto mortali puniuntur animæ dãnate poena æterna.

In oppositum.

CONCLUSIO.

Esti venialium nulli debeat æterna poena: per accidens tamen eorum pleraque eternaliter puniuntur.

RESPONDEO, quod nulli peccato veniali per se debetur poena æterna, quia simul potest stare cum formali principio spiritualis vitæ, quod est charitas. Vnde ab æterno bono non separat, quamuis ad talem separationem disponat: per accidens tamen multa peccata venialia puniuntur æterna poena: eo quod sunt in subiecto carente charitate, & in actu, & in potentia, sine qua nullum potest remitti peccatum: & ideo, quia diuina iustitia exigit, vt manente culpa maneat poena: eorum poena est æterna. Vnde talia venialia, proprie loquendo, ligno, feno, stipulæ non comparantur.

Responsio.

Rich. super 4. Sent. Y Aliqui

Opinio.

Aliqui tamen dicunt, qd Deus pot a damna to extorquere totam penam suis peccatis venialibus debitam, sine remissione cuiuslibet cul pæ: unde dicunt, qd veniale, nec per se, nec per accidens punietur pena eterna a iudice infli cta, quia pena, quæ est in remorsu conscientie oportet durare durate culpa; neq; pot dici; qd dñati soluant penam suis peccatis venialibus debitam, seu qd satisfaciant: sicut nec in hac vita obligatus ad aliquam penam, quã malis gratibus eius iudex iuste extorquet ab eo: pot dici soluere illam penam, vel satisfacere.

Eius instans

Sed hæc opinio est contra comunem docto rum opinionem, & etiã contra rationem, quia cum Deus penam non acceptet, nisi acceptet sustinentem penam, sicut nec opera bona, nisi operantem acceptet: quãdiu patiens penam Deo acceptus nõ est: pena sua nõ est Deo accepta, tãquã sibi satisfactoria; quia non est sibi accepta per comparationem ad sustinentem, quãuis sibi sit accepta per cõparationem ad seipsum iuste eã peccatori infligẽtem: hoc est dictu, qd accepta est Deo sub ratione qua iusta est, & quãdiu pena illius, qui peccauit nõ est digna acceptari a iudice, vt satisfactoria in toto neq; in parte, semper peccator remanet debitor pænæ.

Ad primam

AD PRIMVM in oppositum cum dicitur, qd sicut se habet culpa ad culpam, ita pena ad penam, &c. dico, quod verum est per se, nõ tã oportet hoc semper esse verum per accidens, & ego bene concedo penam æternam non deberi peccato veniali per se.

Ad secundam

Ad secundũ dicendũ, qd sicut in hac vita sine acceptione personæ pro æquali peccato diu tius punitur vnus, quam alius, propter diuer sam cõditionem subiecti, sic in alia vita fieri potest, quã aia cũ charitate recedens a veniali purgari potest: recedens vero sine charitate nõ potest.

D. Bon lib.

QVÆSTIO III. Vtrum per lignum, fenum, & stipulam intelligantur peccata venialia.

4. dist. 21. in

dua litera lib.

D. Tho. ubi

sup art. 2.

Alex. ubi su

pra. m. 5.

art. 1.

CONCLUSIO. Per lignum, fenum, & stipulam venialia peccata cõ cinnè significantur.

RESPONDEO, qd secundum sententiam Magistri huius di. c. 1. per lignum, fenum, & stipulam intelliguntur venialia peccata per que dam similitudinem, quia venialia in eodẽ subiecto cũ charitate existẽtia possunt per ignem purgatorij, & spiritualẽ ignem charitatis dilectionis consumi: sicut lignũ, fenum, & stipula cõ sumuntur per ignem, & quia tardius cõsumitur lignũ, quã fenum: & fenum, quã stipula: ideo per lignũ significantur venialia grauiora: per fenum media: per stipulam minora: huic cõcordat gl. 1. Cor. 3. super illud verbũ, lignũ, fenum, stipulam, dicens. Lignũ, fenum, stipulam edificant, qui & si aliena nõ rapiunt; rebus tũ infirmitati cõcessis aliqua dilectione, supple obliqua inharẽt, qui secundum suos amandi hoc modos, diu tius, vt lignum, vel minus, vt fenum, vel mini-

mum, vt stipula ignem sustinebunt, & qui hæc Deo non præponunt, salui erunt per fundamẽ tum, qui vero hæc Deo præponunt non super edificant, sed destruunt fundamentum.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de tertio principali. Et circa hoc quæritur quatuor.

Primo vtrum per cõfessionem generalem deleantur peccata venialia.

Secundo vtrum illa cõfessio sit sacramentum.

Tertio vtrum mortalia oblita deleantur per illam cõfessionem.

Quarto vtrum peccet confitens confitendo peccata, quæ non fecit.

QVÆSTIO I.

Vtrum per cõfessionem generalem deleantur peccata venialia.

RESPONDEO, quod sine generali cõfessione possunt venialia remitti per contritionem, & sine contritione non possunt remitti per generalem cõfessionem: ergo nõ remittuntur per generalem cõfessionem: sed per contritionem.

Itẽ quãdoq; aliqua peccata venialia per generalem contritionem nõ remittuntur, vt sunt illa in quibus remanet voluntas habitualiter, sed ad remissionem venialium plus valet generalis cõtritio, quã generalis cõfessio: ergo sunt aliqua peccata venialia, quæ per generalem cõfessionem non remittuntur.

Item Io. in prima cano. c. 1. Si dixerimus, qd peccatũ non habemus nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est: cum ergo multi faciant cõfessionem generalem mortalibus carentes, si per illam cõfessionem remitterentur venialia, tales omni peccato carerent: ergo per eam venialia non remittuntur.

CONTRA, si per eam nõ remittuntur venialia, multo minus mortalia: ergo frustra fieret cum per eam nullum peccatum remitteretur.

Itẽ potẽtiõr vñ ad remissionem peccatorũ venialium generalis cõfessio, quã aspersio aquæ benedictæ, vel epãlis bñdictio: sed peccata venialia dicuntur remitti per asperionem aquæ benedictæ, de cõl. di. 3. Aquã, & per epãlem benedictionem. Vnde decre. di. 28. Presbyterũ, benedictio sacerdotis sanctificationis traditio est: ergo multo fortius per generalem cõfessionem.

CONCLUSIO.

Generalis cõfessio, vel secreta fit, vel publica ad deletionem venialium valere potest.

RESPONDEO, qd duplex est generalis cõfessio: quãdã sacralis, quæ fit sacerdoti in occulto: quãdã non sacralis, quæ fit in prima, & cõpletorio in publico. Prima est, cũ homo de peccatis venialibus sacerdoti cõfiteretur in occulto de generibus singulorum, & non de singulis generũ, & per hæc remittuntur venialia, & per modum meriti in quantum excitat motum voluntatis, & feruorem charitatis, per que fit venialium remissio, & ex vi sacri scilicet per

Arg. 1. D. Tho. ubi sup. q. 2. ar. 1. q. 1.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Arg. 1. D. Tho. ubi sup. ar. 2. sic. 2.

Responsa. Cõfessio generalis dicitur per lex.

per absolutionem sacerdotis: per aliam aut nõ fit venialium remissio ex vi sacri: sed tantummodo per modum meriti, quod principaliter cõfistit in cõtritione, ad quã habendam iuuatur homo per cõfessionem generalem, & orationem sacerdotalem. Ratio autem quare ad remissionem venialium non est necessaria contritio specialis, nec cõfessio, est quia nõ auertunt a Deo, & simul stant cum charitate, quod de mortalibus dici non potest.

Ad primam

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd nõ plus cõcludit nisi, qd principaliter remittuntur per contritionem, quã per generalẽ cõfessionem, & qd sine generali, vel speciali contritione remitti non possunt per generalem cõfessionem, & hoc est verũ: generalis tamẽ cõfessio iuuat ad illam contritionem habendam, & ad augendum iam habitam.

Ad secundam

Ad secundum dicendũ, qd illa peccata venialia in quibus voluntas remanet habitualiter, non comprehenduntur sub generali cõtritione: & ideo neq; per illã, neq; per generalẽ cõfessionem remittuntur: sed tantum illa, quæ voluntati displiceret, si ad memoriam hominis in speciali reducerentur.

Ad tertiam

Ad tertium dicendũ, qd nõ fuit intẽtio beati Io. negare hominẽ posse esse sine omni peccato per aliquod momẽtum tẽporis, sed qd ista vita sine peccato trãsigi nõ potest, nec hõ sine aliquo peccato diu manere de lege communi.

Ad aliam partem

Primũ argumentum ad partẽ aliã quibus gra conclusionis possit cõcedi, tã ex vi formæ nõ cõcludit: quia si faciẽs cõfessionem generalem de nullo peccato veniali cõteretur, nec in generali nec in speciali, adhuc cõfessio generalis non fieret frustra, quãuis per eã nullũ peccatum remitteretur, quia aliquam dispositionem faceret in homine ad contritionem.

Ex dictis patet solutio ad quæstionem secundã.

QVÆSTIO III.

Vtrum per cõfessionem generalem deleantur mortalia oblita.

RESPONDEO, qd non: quia homo de sua negligẽtia nõ debet comodũ reportare, sed si homo purgaretur a peccatis per suam negligẽtiam oblitis per generalem cõfessionem, de sua negligentia commodum reportaret: quia si esset eorum memor, teneretur illa cõfiteri in speciali: ergo non remittuntur per cõfessionem generalem.

Secundo.

Item per ea non remittuntur peccata per ignorantiam commissã, vt patet in fidelibus: ergo a simili nec oblita.

In oppositum.

CONTRA, ad quorum peccatorum remissionem non est necessaria contritio specialis, sufficit cõfessio generalis: sed ad remissionem mortalium oblitorum non est necessaria contritio specialis: ergo ad hoc sufficit cum contritione cõfessio generalis.

CONCLUSIO.

Hi cõfitentis culpa fuerint obliuioni tradita, per generalem cõfessionem sacramentalem presuppõ sita contritione, oblita semper dimissa creduntur.

RESPONDEO, qd per cõfessionem generalem cum generali contritione remittuntur mortalia oblita: Deus .n. ab homine nõ requirit vltra illud, quod potest: de oblitis autem quamdiu oblita sunt, homo in speciali nõ potest conteri, neq; cõfiteri: tenetur tũ homo facere, quod in se est, secundum qd humana patitur fragilitas, vt omnia sua peccata mortalia ad memoriam in speciali reuocet, & si de oblitis postea memor fuerit, tenetur postea in speciali conteri, & cõfiteri. Nec intelligendũ est, qd ad remissionem mortalium oblitorum sufficiat generalis cõfessio, non sacramentalis, si homo habeat copiam sacerdotis, & facultatem confitendi: quia his habitis, tenetur de mortalibus oblitis generaliter cõfiteri, & a sacerdote recipere absolutionem.

Responsa.

Ad primam

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd si homo per suam negligentiam aliqua peccata mortalia tradidit obliuioni, non reportat ex hoc commodum, quia illa negligentia sibi imputatur in peccatum, & si de illis in speciali cõfiteretur facilius obtineret remissionem, & maioris partis pænæ relaxationem.

Ad secundam

Ad secundum dicendũ, qd non est simile, quã magis est inuincibilis ignorantia facti, quam ignorantia iuris: quia aliquid iuris potest homo ab alio requirere, quod de suo facto secreto non potest, vtraque tamen ignorantia si simpliciter inuincibilis esset, hominem a peccato totaliter excusaret.

QVÆSTIO III.

Vtrum peccet confitens confitendo peccata, quæ non fecit.

RESPONDEO, qd non: decre. dist. 5. Ad eius. Bonarum mentium est ibi culpas suas cognoscere, vbi culpa non est.

Item sine peccato potest homo satisfacere pro peccato, quod non fecit, vt superius habitum est: ergo a simili, & cõfiteri de peccato, quod non fecit.

CONTRARIVM tenet Magister huius di. c. penul.

Item Aug. primo lib. de ciui. ca. 21. Falsi testimonij, non minus reus est, qui de seipso falsum fatetur, quam si aduersus proximum hoc faceret.

CONCLUSIO.

Confitens peccatum a se non factum vniquẽ delinquit.

RESPONDEO, quod confitens se fecisse peccatũ, quod non fecit, dupliciter peccat: tũ, quia cõscientiã suã in hoc sacerdoti nõ manifestat, sed magis occultat: tũ, quia mentitur, Rich. super 4. Sent. Y 2 quod

Responsa.

quod sine peccato esse non potest. Vnde Magister huius dist. c. pen. & est. 2. q. 2. Cum humilitatis. Cum humilitatis causa mentiris: si non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris, quod enitaueras.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ ibi debet accipi cognoscere p̄ formidare, iuxta illud Job. 9. Verebar omnia op̄ra mea.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, q̄ non est simile, quia satisfacere pro peccato alterius est consonū charitati: sed q̄ hō confiteatur se fecisse peccatū, quod nō fecit, est cōtrarium veritati.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de quarto principali. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo vtrum sigillum confessionis sit de iure naturæ.

Secundo vtrum in aliquo casu liceat sacerdoti confessionem reuelare.

Tertio vtrum alius a confessore audiens a proposito, vel a casu peccata cōfitentis ignorantis, quod peccata sua alius a confessore audiatur teneatur illa celare.

Quarto vtrum sub sigillo confessionis cadat persona cū qua p̄nis cōfiteatur se peccasse.

QVAESTIO I.

Vtrum sigillum confessionis sit de iure naturæ.

Arg. 1. **V**IDE TUR, q̄ non: quia de nullo licentia licitum est facere contra ius naturæ: sed sacerdos de licentia cōfitentis potest peccatum suū alijs manifestare: ergo sigillum confessionis non est de iure naturæ.

Secundo. Item, quod tenetur homo celare de iure naturæ, nullo alio modo potest licite reuelare: sed si homo sciat per aliam viam illud, quod scit per confessionem, potest illud licite reuelare: ergo celare peccatum cōfitentis non est de iure naturæ.

Tertio. Item confiteri sacerdoti non est de iure naturæ, vt superius habitum est, ergo a simili neque sacerdos obligatur de iure naturæ ad celandum peccata cōfitentis.

In oppositū. **C**ONTRA, de iure naturæ est hominem in dubijs agibilibus consiliū requirere a prudentiore, & vulneratum cōtra vulnera sua medelā quærere: sed hominibus hoc faciēdi subtraheretur fiducia, si illi a quibus requiritur cōsiliū, & medela non tenerentur absque Dei præcepto extrinseco sibi reuelata celare: ergo talis cēlatio est de iure naturæ.

Secundo. Item vitare fraudē, & seruare fidelitatē sunt de iure naturæ: sed sicut dicit Sap. in prouer. c. 11. Qui ambulat fraudulēter reuelat arcana, q̄ autē fidelis ē cēlat amici cōmissum: ergo celare nō tñ peccata cōfitentis, sed quæcūq; i secreto de suo cōsensu sibi sunt dicta ē de iure naturæ.

CONCLUSIO.

Sigillum confessionis de iure naturæ esse rationabiliter susinetur.

RESPONDEO, q̄ sigillū cōfessionis est de iure naturæ, quod ad presens declarari potest duplici rōne. Eadē personā sū naturā vere affirmare potest aliquid in p̄sona alterius loquēs, quod vere negat loquens in persona propria. Vnde Angelus loquēs Moyfi in persona Dei verē dixit. Ego sum dñs Deus tuus qui eduxi te de terra Egypti. Exo. 20. qd̄ vere negasset in p̄sona p̄pria loquēs: ergo a simili hō respētās Dei p̄sonā in foro cōfessionis, vere aliqd potest affirmare, qd̄ extra forū cōfessionis, qñ loquitur vt p̄sonā p̄pria gerēs, vere negat: verū ergo dicit negādo se audiuisse, vel scire, quæ ad notitiā eius nō deuenerūt nisi in quātū repræsentabat p̄sonā Dei: ergo extra forū cōfessionis dicēdo se illa audiuisse, vel scire mentitur, sed vitare mēdaciū est de iure naturæ: ergo, & confessionis sigillum.

Præterea de iure naturæ est hōiem serbare illud licitū, qd̄ p̄mittit tacitē, vel expresse: sed eo ipso, q̄ p̄nitens solus sacerdoti soli reuelat sua peccata sacerdotē cōsentiente, vt audiatur tacitē, promittit se illa celaturum: ergo ad illa celandū obligatur de iure naturæ.

AD PRIMVM in oppositū dicēdo p̄cipua Responso. sacerdos de licētia cōfitentis potest licite peccatū sibi cōfessum alij reuelare, qui sibi necessarius est, vel utilis ad perficiēdū, quæ requiruntur ad illud forū: quæ q̄ diu hoc p̄det adhuc gerit personā vicarij Dei, sed de licētia cōfitentis reuelare alij p̄sonę non licet, nisi ille q̄ cōfessus est hoc iterū diceret cōfessori extra cōfessionē: sed quātūcūq; p̄nitens hāc licētiā det cōfessori, cōfessor tñ debet valde vitare scādālū, scilicet ne fractor sigilli reputeet, & q̄ si dicat se licētiatū a p̄nitēte, q̄ de peccatis eius possit loqui, & p̄nitens negat, cōfessori incūbit probare, q̄ prædictam licentiam a p̄nitente habuit, quam si probare nō posset: tanquam reuelator confessionis puniretur.

Ad sū dicēdū, q̄ maior vera est si nesciat alio mō aliter nō, q̄ nō scies, vt hō illud, qd̄ sibi fuit dictū in cōfessione p̄ vitatōnem scādālā debeat de hoc tacere nisi pro necessitate, vel utilitate, nunquam tamen debet dicere se audiuisse illud in confessione.

Ad tertium dicēdū, q̄ nō est simile, quādoque enim requirere cōsiliū ab aliquo est voluntarium, quod tamen celare illi a quo est requisitum est necessarium propter fidelitatis obseruationem, & fraudis & iniquitatem.

QVAESTIO II.

Vtrum in aliquo casu liceat sacerdoti confessionem reuelare.

VIDE TUR, q̄ sic. Ber. de p̄cc. & dist. c. 4. Iniquū proculdubio foret si statuta pro sola charitate cōtra charitatē tenerentur, cum ergo celatio confessionis instituta sit pro sola charitate, si aliquando esset vtile animæ cōfitentis, vt eius cōfessio reuelaret, iniquū esset si celaret.

Item

Secundo. Item sacerdos ad celandum confessionem tenetur ex præcepto ecclesiæ: ergo si Papa præciperet sibi cōtrarium a primo præcepto absolueretur.

Tertio. Item nullus obligatur ad mentiendū: ergo in casu, vbi sacerdos cōpelleret dicere vtrum de aliqua persona sibi confessa audiisset aliquod crimen, vel non: teneretur dicere se audiuisse, quia negando mentiretur.

Quarto. Item qua ratione confessor potest sibi cōfesso post forum confessionis verecundiam facere pro his, quæ audiuit ab ipso in cōfessione, pari ratione potest eius confessionē reuelare: sed confessor eum quem in confessione percipit excōicatū solus vitare tenetur: extra de sē. exc. Cum nō ab hōie. prelatus ēt per cōfessionem sciens suū subditū aliquo officio vti malē, potest ipsum ab illo officio remouere: quia aliter confessio præiudicaret bono aīæ cōfitentis: ergo a simili confessor in casu potest confessionem reuelare.

Quinto. Itē si duo eūtes cū suo sacerdote ordinasset ipsum occidere in nemore, per qd̄ essent transitum facturi, & parum ante nemoris introitū vnus p̄nitentia ductus sacerdoti hoc in confessione reuelaret: licitū esset sacerdoti se subtrahere ab introitu nemoris, quia aliter corporali morti se exponeret, & alij opportunitatem daret crimen committendi: sed subtrahēdo se sibi cōfessum suo socio reuelaret: ergo in casu licet reuelare confessionem.

Sexto. Item non est proditor criminis, qui ipsum reuelat illi, qui vult prodesse, & non obesse: ergo pro reuelatione confessionis facta tali, reuelans non potest argui de criminis prodicione.

In oppositū. **C**ONTRA, extra de p̄. & re. Omnis vtriusque sexus. Qui peccatum in p̄nitentia iudicio sibi detectum præsumperit reuelare, nō solum a sacerdotali officio deponendum decernimus: verum etiam ad agēdū p̄nitentiā in arctum monasterium detrudendum.

Secundo. Item Magister huius di. c. vlt. Caueat sacerdos ne peccatum p̄nitentium alijs prodatur, alioquin deponatur.

Tertio. Item de p̄. di. 6. Sacerdos, & recitat Magister in litera huius dist. c. vlti. dicitur de reuelate peccata sibi in confessione detecta, q̄ deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando pergat.

CONCLUSIO.

Nullum peccatum aut futurum aut præteritum cuiuscunque cōfitentis, etiam heretici, & impenitentis reuelare vnquam debet confessor, quod sibi cōfessus sacramentaliter declarauit.

Responso. **R**ESPONDEO, q̄ in nullo casu licet sacerdoti reuelare cōfessionē: siue cōfites p̄nitentis siue nō: siue confiteatur peccatū iā opere perpetratum siue perpetrādū: siue sit peccatū in moribus, siue in fide. Vnde reprobanda est sn̄ia in hoc versu cōtenta. Est hæresis crimen, qd̄ nec cōfessio cēlat: tñ cōfessor cū maxima

diligentia debet præcauere pro posse, ne peccatū p̄petradū sibi in cōfessione detectū opere perpetretur: maximē si est peccatū ordinatum ad corruptionē aliorū in fide: obseruata tñ discretione, vt nullo modo prodatur illi, qui sibi confessus est, nec aliquā malā suspitionē de illo aggeneraret in cordibus aliorū. Si. n. licitū esset reuelare cōfessionē vilis redderetur in reputatione populi, & populus a re sibi necessaria ad salutē retraheretur. Via ēt fraudibus aperiretur, quia cū multū credatur in homini in sua cōfessione, multi mali se in confessione iustos ostēderent, vt a sacerdote laudarentur, vt sic possent postea promoueri, & honorari. Forū ēt p̄niā cū foro exteriori confunderetur. Reuelans ēt mentiretur, vt in præcedēti quæstione ostensum est. Cēlatio ēt confessionis de iure naturæ non esset, qd̄ in p̄cedēti quæstione improbatum est. Tunc ēt illud, qd̄ gereretur exterius nō esset signū eius, qd̄ geritur interius, qd̄ tñ in sacris esse debet Deus. n. peccatū cōfitentis cēlat nō cēlatione opposita simplici notitiæ, sed notitiæ ordinatæ ad dammandū cōfitentē pro illo peccato: hæc tamen vltima ratio per se insufficiens esset, quia non probat oportere cēlari nisi peccata cōfitentis non p̄nitētis modo supradictō nō cēlet, quia tamen illa cōfessio disponit ad cōtritionem, ex cōsequenti disponit ad peccatorum in cōspectu Dei cēlationem.

Opinioni huic aduersatur Alex. quæ sequuntur. Panor. & Syl. eius tamen fauores sunt Scot. & D. Thomas, & alij.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ & si aliquando esset vtile cōfidenti, vt sua confessio reuelaretur: tamen nūquam potest esse vtile cōmuni utilitati: cuius bonum principaliter respicit charitas, quam singularitas personæ.

Ad secundū dicendum, quod sacerdos non tantum tenetur ad celandum confessionem de præcepto ecclesiæ, sed etiam de iure naturæ, & diuino. Papa autem, & si sit super omne ius purè positium, nō tamen est super omne ius naturæ, nec super ius diuinum. Vnde si accideret iste casus, q̄ sacerdos haberet aliquod mortale peccatum de quo non posset confiteri, quin reuelaret illi cui confiteretur confessionem sibi factam: non deberet illud peccatum confiteri: durante enim tali casu sufficeret sibi de illo peccato confiteri, cum voluntate confitendi illud quando hoc facere poterit sine reuelatione illius personæ, quæ sibi confessa est, & sine quocunque præiudicio sigilli confessionis: fortiori enim vinculo ligatur confessor ad celandum, quam p̄nitens ad confitendum.

Ad tertium dicēdū, q̄ in illo casu sacerdos tenetur dicere se nūquam audiuisse, & verum diceret, vt patet ex præcedenti quæstione. Nec est dicendum, vt dicunt quidam, q̄ sacerdos interrogatus nunquā aliquā partē debeat dicere, sed tacere: quia posset casus cōtingere, in quo per suā taciturnitatē, vel fugā respōdēdi: Rich. super 4. Sent. Y 3 malam

malam suspicionem generaret in cordibus requirerentium de illo qui sibi in confessione sua crimina detexisset.

Ad quartum dicendum, quod minor est falsa: neque hoc dicit decre. allegata, quod patet. Ecce littera, a cōione illius quod pro sacri lege manuum iniectione in clericum in edictu excōicationis incidit: licet denunciatus non sit, debes abstinere nisi forte illud tibi soli pateret: in quo casu ipsum priuatim tñmodo equitabis. hō autē bñ pōt scire solus crimē alterius absq; hoc, quod sibi dictū sit in cōfessione. Prælatus ēt remouēdo ab officio suū subditū quē per suā cōfessionē scit male vti suo officio, & si faciat vtilitatē illius, tñ facit cōtra vtilitatē cōitatis quia alij per relationē remoti ab officio scientes, quod pro sua cōfessione a suo officio remotus est, prouiores reddentur ad hoc vt nō cōfiteantur secūdu veritatē, & ille idē minus confessionē reuerēbitur, & prouior erit ad peccatorū suorū relationē si tñ posset superior illū ab officio remouere absq; hoc quod ille, vel quod que alius suspicari posset ipsum pro his, quae dixit in cōfessione ab illo officio esse remotum: esset licitū superiori, vt dicunt aliqui, ipsum ab officio remouere.

Ad quintum dicendum, quod in illo casu sacerdos posset renuere intrare nemus cum illis: confessionē nō reuelando. s. prætendēdo aliquam necessariam causam. Si tamē posset poni aliquis casus in quo oporteat aut sacerdotē mortem subire, aut confessionē reuelare: tenetur subire mortem, ne reuelet confessionem.

Ad sextum dicendum: quod alia species criminis est reuelatio confessionis, quae proditio criminis: quod patet, quia potest esse aliquis criminis proditor, non existens confessionis reuelator, vt ille qui solus videns proximum suum crimen committere, & postea illud publicat ad eius confessionem.

Q V A E S T I O III.

Vtrum alius a confessore audiens a proposito, vel a suo confitentis ignorantis, quod peccata sua alius a confessore audiat teneatur illa celare.

VIDETUR quod non, quia extra de peccato & re. Ois vtriusque sexus. Vbi datur preceptum de celando peccata confitentis non fit mentio nisi de illo cui facta est confessio.

Secundo. Item iste nescit hoc per sacrale confessionem: quia si facta confessione confessor moreretur ante penitentis absolutionem, alius qui eam audiuit a casu ipsum absolvere non posset: ergo non videtur ratio quare ad celandum teneatur.

CONTRA, seruus auscultas a casu, vel a proposito secretum, quod secreta tractatur in curia domini sui, & postea illud reuelas forinsecis, committit crimē contra dñm, & curiam eius. Vnde talis secūdu ius ciuile grauiter puniret: sed sacrum penitentiae est, quoddam secretum, quod secreta tractatur in curia summi Regis, quia tra-

ctat coram illo qui representat personam eius, quilibet autem homo seruus Dei est, quicumque; ergo homo auscultans a casu seu a proposito illud, quod in foro penitentiae tractatur, postea alijs reuelat, crimē contra dominum, & contra totam curiam triumphatam, & militantem committit, obligatur, ergo ad celandum.

CONCLUSIO.

Ius naturale, positium, ac diuinum, etiam alium a confessore, qui sic peccata confitentis audiuit, prodere posse prohibent.

RESPONDEO, quod alius confessore audiens a proposito, vel a casu peccata confitentis ignorantis, quod peccata sua alijs a confessore audiat: tenetur illa celare ex precepto iuris naturae, & iuris positui, & iuris diuini.

Primum declaro sic. Naturale iudicium rationis dicitur, quod homo debet facere alii, quod deberet velle ab illo sibi fieri in casu confirmati, vt habetur decre. di. l. c. i. sed quilibet homo debet velle, vt si vel a casu, vel a proposito alius a confessore audiuit peccata eius dum confiteretur, quod celet ea, quia quilibet debet celare per obseruationem propriae famae quantum licet: ergo quilibet peccata proximi audiens, dum confitetur tenetur illa celare: siue illa audierit a proposito, vel a casu.

Secundum declaro sic. Luc. 6. Prout vultis, vt faciāt vobis hoies, & vos facite illis. Similiter dicit et Matt. 18. Si peccauerit in te frater tuus: vade & corripe eum inter te, & ipsum solum: si te audierit lucratus eris fratri tuo: sed quilibet debet velle, vt alius celet sua peccata, homo etiam dum confitetur corrigit se, aut ad correctionem se disponit: ergo homo quicumque sit ille, peccata illius ultra reuelas directe facit contra illud ius diuinum, quod allegatum est Luc. 6. & contra illud quod allegatum est Mat. 18.

Tertium declaro sic. extra de accus. Qualiter & quomodo secundo denunciationem debet procedere charitativa monitio: frustra autem procederet si correctio per charitativam monitionem, & secretam, & postea publicari licite posset: cum ergo homo per confessionem secreto corrigatur, aut ad correctionem disponat: nulli qualitercumque peccata eius audiat licitum est illa reuelare, nisi ex expresso eius consensu.

Præterea illud preceptum datum de celando peccata confitentis. extra de peccato & re. Ois vtriusque sexus. datum est in fauorem confessionis, & confitentium: sed si ingerenti se super confitentem a proposito, vel a casu, & sic eius peccata audienti liceret reuelare illa, hoc esset in præiudicium, & contra fauorem confitentis, & confitentium, quia tunc licite posset confitens per sua confessionem infamari: vnde ergo, quod quis illud preceptum primo, & directe, & explicite liget confessorē, tñ ex consequenti, & implicite ligat quemcumque tunc peccata confitentis audierit, & ea per viam aliam nescientem.

Ex dictis patet sol. ad primum oppositum. Ad secundum dicunt aliqui, quod si sunt in vna parochia duo sacerdotes: ita, quod quilibet in solidum: si vnus a casu

Responsio.

Ad primum. Ad secundum.

casu, seu a proposito audiat confessionem alicuius parochiani sui confitentis socio suo posset illud absolvere, quis ille nō intenderet confiteri ei: cuius ratio est, quia illi duo nisi vnā personam representat, & officium eorum est vnū. Vnde & in foro contentioso si sunt duo iudices ordinarii, ita, quod quilibet in solidum, vnus per acta alterius procedere potest ad rei condemnationem, seu absolutionem, prout illa acta requirunt.

Sed hæc opinio non mihi placet: nec ratio cogere videtur. Ad sacram. n. penitentiae est necessaria intentio, & ex parte absoluentis, & ex parte confitentis: cum ergo confitens vni, nullo modo intendat alij confiteri, alius nullo modo potest eum absolvere, vel ligare per confessionem facta alteri.

Præterea: iudex de iure nō potest dare sententiam diffinitiuam in iudicio contra reum, vel pro reo pro confessione rei, quæ non fuit facta coram eo, vt coram iudice: sed confessio, quæ facit penitentem in foro penitentiae sacerdoti cui confitetur nō fit coram sacerdote latenter auscultate, vt coram iudice in foro illo, dato est quod quilibet illorum sit curatus illius in solidum: ergo ille solus cui penitentem confessus est, potest ipsum pro illa confessione in illo foro ligare, & soluere.

Ad illud autem quod adducebat pro alia opinione dicendum, quod non est simile de foro contentioso, & foro penitentiae, quia in foro contentioso vnus iudicum confessionem coram eo factam, & acta sua potest college suo manifestare, & ille alius per acta talia potest procedere, ac si fuissent coram eo, & ab eo facta: sed in foro penitentiae illa cui penitentem confitetur, nō potest illam confessionem college suo manifestare: nec aliter latenter auscultando cognouit hoc vt iudex, & ideo, quia ille nō debet iudicare de causa, qui nō est de ea instructus, vt iudex: ideo alius ab illo cui facta est confessio confitentem non potest in illo foro nec absolvere nec ligare. Vnde patet, quod nō sic reputantur pro vna persona in foro penitentiae, sicut in foro contentioso.

Q V A E S T I O III.

Vtrum sub sigillo confessionis cadat persona cum qua penitens confitetur se peccasse.

VIDETUR quod non, quia illa persona nō est peccatum, nec circumstantia peccati, sed nihil aliud vnde cadere sub confessionis sigillo, ergo, &c.

Itē nihil cadit sub confessionis sigillo nisi per quod confitens posset prodi: sed quicquid posset homo loqui alijs de peccatis personae cum qua penitentem confessus est se peccasse, absque conditione confitentis.

Item hora, temporis, & locus nihil facientes ad expressiōem peccati non cadunt sub sigillo confessionis: ergo a simili, nec persona cum qua penitentem confitetur se peccasse nihil faciens ad expressiōem peccati.

Item ratio quare confessor tenetur celare confitentis peccatum est, quia presumitur, quod Deus ipsum celat remittendo: sed peccatum per

sonae accusate in confessione non sic presumitur esse remissum: ergo nec confessor obligatur ad ipsius celebrationem.

Item nihil cadit sub sigillo confessionis nisi quod spectat ad iudicium illius fori, sed persona cum qua penitentem confitetur se peccasse non spectat ad iudicium ipsius confessoris: ergo non cadit sub sigillo confessionis.

Item genus est magis intimum rei, quam circumstantia: sed genus peccati nō cadit sub sigillo confessionis, quia licitum est confessori dicere, talis persona confessa est mihi de omnibus peccatis suis, ergo multominus persona cum qua penitentem confitetur se peccasse, cum non sit nisi peccati circumstantia, cadit sub sigillo confessionis.

Item magis rationale est peccata confessa cadere sub sigillo confessionis, quam personam cum qua penitentem confitetur se peccasse: sed confessor de illis peccatis coram alijs potest loqui non referendo ea ad penitentem: ergo multo fortius de peccatis personae cum qua penitentem confitetur se peccasse.

Item sigillum confessionis non debet esse in impedimentum obseruationis disciplinae: sed si persona cum qua penitentem confitetur se peccasse caderet sub sigillo confessionis, hoc esset impedimentum obseruationis disciplinae, quia tunc nō posset corrigi mala persona accusata in confessione: ergo nō cadit sub sigillo confessionis.

CONTRA, ex parte confessoris tam principalis, quam accessorius tenentur confessionem celare, vt patet cum sacerdos audit confessionem per interpretem: ergo a simili ita debet esse ex parte confitentis, quod tam persona principalis, quam accessoria debet celari.

Item priuilegia principum largissima sunt interpretanda extra de donationibus. Cum dilecti, & de verbo. signica. Cum olim. & ff. de constitu. prin. l. vltima. ergo illa constitutio Domini Papae. Omnis vtriusque sexus. cum facta fuerit in fauorem penitentium: pro eis largissima interpretanda: sed non interpretaretur largissima qui negaret cadere sub sigillo confessionis personam cum qua penitentem confitetur se peccasse: cum frequenter accidat, quod penitentem nullo modo vellet illius personae propalationem: ergo videtur sub sigillo confessionis cadere.

Itē qui dicit se scire, vel audiuisse aliquod crimen de persona aliqua, siue dicat illud accusando seu denunciando, puniendus est, si probare nō potest quod asserit, extra de calūniatoribus. Cū dilectus: sed asserens se crimen audiuisse de persona cum qua penitentem confessus est se peccasse: si alio modo audiuit, quam per confessionem, nō potest illud probare, quia si vocaret sibi confessum in testimonium iam proderet ipsum: ergo talis puniendus est: ergo tenetur celare crimen personae cum qua penitentem confitetur se peccasse, si modo alio nescit illud.

Rich. super 4. Sent. Y 4 CON-

Arg. 1. D. Tho. vbi supra p. 93.

Secundo.

In oppositum.

Arg. 1.

Secundo.

Tertio.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Octauo.

In oppositum.

Secundo.

Tertio.

CONCLUSIO.

Persona, quoque quacum confitetur confitens se peccasse, sub confessionis sigillo cadere perhibetur.

Responsio. RESPONDEO quod accipiendo cadere sub sigillo confessionis pro eo quod est non licere reuelare personam cum qua penitens confitetur se peccasse; cadit sub sigillo confessionis, & primo declarandum est, quod aliquando ita est; secundo quod semper, tertio quomodo.

Primum declaro sic, cum penitentia sit sacramentum, sacerdos tenetur celare omne illud quod necessarium est ad integritatem sacramenti: sed penitens aliquando non posset sufficienter suum peccatum exprimere nisi notificando personam cum qua peccauit, scilicet cognouit filiam suam, & nunquam habuit nisi unam.

Præterea sacerdos tenetur celare omne illud sibi dictum in confessione: quo confitens posset prodi, vel mala suspitio de illo aggerari in cordibus aliorum: sed quandoque detegendo personam cum qua penitens confitetur se peccasse proderetur confitens, quia si detegatur filia concubuisse cum suo patre proderetur pater qui confessus est se concubuisse cum ea. Similiter si detegeretur persona quæ nunquam peccauit illo peccato nisi cum illa persona, quæ ipsam accusauit in confessione: statim cognosceret se esse accusatam ab illa, & forte vice versa de illa persona, quæ se accusauit assignaret malam opinionem in cordibus multorum. In prædictis ergo casibus persona cum qua penitens confitetur se peccasse cadit sub sigillo confessionis.

Secundam arti. declaro sic. non est licitum facere aliquid quod sit occasio retrahendi homines a re sibi ad salutem necessaria, si potest haberi, cuiusmodi est confessio, sed reuelatio personæ cum qua penitens confitetur se peccasse, esset occasio retrahendi homines a confessione, quia non tantum retraheretur homo a re aliqua propter timorē lesionis fame propriæ: sed etiam personæ coniunctæ sibi vinculo amicitiae: cuius crimen reuelari timeret si videret reuelari licere crimen personæ, cum qua penitens confitetur se peccasse.

Præterea si talis reuelatio licita esset, minus sacramentum penitentiae in reuerentia haberetur, quod ex hoc magnam præciositatem habet, quod totum quod ibidem sacerdoti dicitur sibi non tanquam homini tali, sed tanquam vicem gerenti Dei dicitur, quam vicem extra forum confessionis non gerit.

Præterea equitas iuris naturalis exigit, ut illud quod alicui dico tanquam Dei vicem gerenti: ipse de hoc non loquatur sine mea voluntate, in quantum gerit personam propriam tantum.

Præterea: si talis reuelatio licita esset, via fraudibus esset aperta ad temporalem exaltationem impiorum, & de præssione iustorum: cuius declaratio patet ex dictis in questione præcedenti.

Præterea: dicens extra forum confessionis se audiuisset crimē de persona sibi in confessione accusata: cuius crimē modo alio non audiuit, metiretur, quod probari potest per modum simile quo in præcedenti questione probatum est reuelatē crimē sibi confessi: quod alio modo nesciebat metiri. Quantum ad tertium articulum sciendum quod peccata ipsius penitentis in relatione ad ipsum cadunt sub sigillo confessionis de necessitate, & absolute: primo, & directe, & explicitè, & ex omnibus causis: persona autem cum qua penitens confitetur se peccasse cadit sub sigillo confessionis de necessitate, & absolute, non primo, sed ex consequenti, & indirectè, & implicitè: nec ex omnibus causis: sed ex aliquibus peccata aut ipsius penitentis non referendo ea ad determinatam personam: sicut cum aliquis dicit ego audiui tale quid, quod tamen non audiuit nisi in confessione cadunt sub sigillo confessionis de necessitate, non tamen absolute: sed sub conditione, si ex prolatione verborum talium posset per se, vel per accidens directè, vel indirectè aliqua verecundia, vel confusio, vel suspitio mala, vel aliquod aliud nocumētum illi qui confessus est provenire: ea autem quæ penitens interferit in sua confessione, quæ non sunt peccata, neque circumstantia peccati, nec potentes deducere in manifestacionem confitentis: utpote si interferat in sua confessione, quod in tali terra sunt bona blada, vel aliquod simile, non cadunt sub sigillo confessionis, nisi de congruitate, si in dicendo illa non dat intelligere confessori, quod talia vel ita celari. Vnde confessor dicens se tale quid audiuisse mendax non est, quia per comparationem ad ea, non representauit personam Dei, sed hominis.

Ad primum. AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod minor est falsa: quoadocumque per illud quod nec est peccatum, nec circumstantia peccati posset prodi confitens, vel aliqua mala opinio, vel suspitio de ipso haberi, vel quodcumque nocumētum provenire sibi, vel ipse, vel alius a confessione retrahi, vel sacrum penitentiae minori reuerentia haberi.

Ad secundum. AD SECUNDUM dicendum, quod maior est falsa: sicut patet ex dictis in questione, & in solutione præcedenti articulo. Minor etiam in pluribus falsa esse: ratio non potest contingere quod reuelando peccata personæ, quæ penitens confessus est se cum illa commisisse, quin ex hoc posset per multas reductiones, & coniecturationes aliqua mala suspitio de confitente haberi.

Ad tertium. AD TERTIUM dicendum, quod maior est falsa, quando reuelatio temporis & loci potest cooperari ad aggerandam aliquam malam suspitionem, vel opinionem de illo qui confessus est, quod frequenter posset accidere. Si enim canonicus sciens famulum suum, & nullum aliū intrasse cameram suam hora nonæ, & illa hora furaretur domini scyphum, post multos autem dies dominus perpedit suum scyphum esse perditum, si confessor latronis illius usque ad unum annum, vel duos diceret scyphum talis domini

ni acceptum fuisse tali die hora nonæ: statim posset dominus suspicari scyphum fuisse acceptum a famulo suo tali die.

Præterea esto, quod locus & tempus nec persona cum qua penitens confitetur se peccasse possent aliquid cooperari ad detectionem confitentis, tamen persona aliquo modo caderet sub sigillo magis quod tempus, & locus, quia non tantummodo reputat homo sibi noceri cum nocetur in persona propria, sed etiam cum nocetur personæ ab ipso dilectæ.

Ad quartum. AD QUARTUM dicendum: quod illa ratio quæ tu allegas non est tota ratio relationis, quia etiam si constaret confessori, quod ille qui confitetur non peniteret, & ex consequenti, quod Deus sibi non indulgeret, tamen confessor talia peccata sibi confessa celare tenetur: non oportet enim, quod quicquid cadit sub sigillo confessionis cadat sub eo omnibus causis ex quibus cadunt sub confessionis sigillo peccata vere penitentis.

Ad quintum. AD QUINTUM dicendum, quod cum dicitur quod nihil cadit sub sigillo confessionis, nisi quod spectat ad iudicium illius fori. &c. dico quod verum est primo, & per se, potest tamen cadere sub sigillo ex consequenti, & indirectè, si cut patet ex dictis in corpore questionis.

Potest etiam dici a minore, quod persona cum qua penitens confitetur se peccasse potest corrigi per iudicium fori confessionis, ex consequenti, & per accidens: in quantum confessor iudicans penitentem iniungit sibi, quod a tali persona caueat, & monet, ut eam si potest ad confessionem inducat.

Ad sextum. AD SEXTUM dicendum, quod confessio proprie non est nisi de peccatis, & ideo confessor dicens alicui sibi esse confessum de suis peccatis nihil ponit in palam quod esset occultum, maximè cum dicat beatus Iohannes in prima cano. sua. cap. 1. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Sed si confessor diceret alicui sibi esse confessum de grauibus peccatis, vel de magna peccatorum multitudine, & sic de similibus reuelator confessionis esset.

Ad septimum. AD SEPTIMUM dicendum, quod minor est falsa, quando per locutionem de peccatis confessis potest deueniri directè, vel indirectè, per se vel per accidens, vel per quæcumque alium modum in aliquam cognitionem, vel suspitionem, vel opinionem, vel dubitationem de confessore, vel in quantum per hoc potest sibi peruenire detrimentum in anima, vel in corpore, vel in possessionibus, vel in fama, vel in amicis, vel in quantum per hoc potest aliquod scandalum in populo generari, vel confessio magis odio ia, vel minus dilecta, vel magis onerosa, vel minus præciosa reputari: raro autem vel nunquam potest contingere quin ex reuelatione peccatorum in confessione auditorum per viam aliam non scitorum possit contingere aliquod de inconuenientibus prædictis, quamuis for-

te quandoque de illis nullum contingat.

Ad octauum dicendum, quod minor est falsa, imo si persona cum qua penitens confitetur se peccasse non caderet sub confessionis sigillo multum esset in præiudicium obseruantiae, & discipline, quia ex hoc multa inconuenientia frequenter acciderent, quæ obseruationem discipline multum impedirent, sicut videri potest ex rationibus dictis in questione, nec valeat eius probatio, quia ad hoc non est confessio ordinata, ut propter dicta in confessione aliqua persona in foro exteriori corripiatur, sed in foro penitentiae.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER queritur de quinto principali. Et circa hoc queruntur quatuor.

Primo, utrum ille cui confessor reuelauit confessionem alicuius teneatur celare illam.

Secundo, utrum penitens teneatur celare personam cum qua peccauit.

Tertio, utrum penitens teneatur celare penitentiam sibi iniunctam a confessore.

Quarto utrum sit differentia inter sigillum confessionis, & sigillum secreti.

QUESTIO I.

Utrum ille cui confessor reuelauit confessionem alicuius, teneatur celare illam.

CONCLUSIO.

Tenetur quidem, modo confessorem non aliunde hoc sciuisset, quam per sacramentalem confessionem, ipsum non fugiat.

Responsio. RESPONDEO, quod ille cui confessor reuelauit confessionem alicuius, tenetur illam celare si sciat, quod ille qui hoc sibi dixit nesciebat illud nisi per confessionem. Quicquid enim homo sacramentalem confessionem, siue immediate siue mediate celare tenetur: quamuis ad celandum fortius obligetur ille qui hoc scit per confessionem immediate, quam ille qui hoc scit per confessionem mediate: sed ille cui confessor reuelauit confessionem scit peccata penitentis per confessionem mediate, ille ergo celare tenetur.

Præterea, qui iuvat ad promouendum crimen quod alius inchoauit, participat cum eo in crimine, sed iste qui confessionem reuelat diffamationem penitentis inchoat, ille cui confessio reuelata est, si ulterius eam manifestat diffamationem promouet penitentis, talis ergo peccator effectus in crimine cum illo qui sibi reuelauit penitentis confessionem, tenetur ergo eam celare, quia tenetur non participare in crimine.

Præterea, reuelans alicui confessionem, dat de facto illi potestatem, ut loqui possit alijs de peccatis penitentis, cuius confessionem reuelauit, quamuis autem illam potestatem contulerit de facto, eam tamen de iure conferre non potuit, sed nulli licitum est uti potestate si-

bi concessa ab aliquo de facto, qui eam sibi dare non potuit de iure: ergo illi cui illa confessio reuelata est, illicitum est ulterius loqui de illa confessione. Vnde praelato praeipienti sibi ut dicat ei si scit aliquod malum de illa persona, cuius confessio sibi reuelata est, non debet sibi dicere illud quod sibi dictum est a confessionis reuelatore.

Q V A E S T I O II.

Vtrum penitens teneatur celare personam cum qua peccauit.

CONCLUSIO.

Persona subticenda est, nisi peccati grauitas, illius personae correctio, penitentisque periculosa reciduiatio, secus exposularent.

Responso.

RESPONDEO, quod expressio personae, aut est necessaria ad expressiorem peccatorum, aut non. Si sic, tenetur eam exprimere confessori. Vnde mulieri cum qua concubuit frater eius non sufficeret dicere, quod vnus vir concubuit cum ea, sed deberet exprimere, quod ille est frater eius, & si non habeat, nisi vnus frater, tunc scit sacerdos quis est ille: & si est religiosus, debet exprimere, quod est religiosus: & si est laicus, & est coniugatus debet exprimere, quod est coniugatus, & sic de alijs. Si autem expressio personae non est necessaria ad expressiorem quantitatis peccati, tunc distinguo, quia aut est utilis ad correctionem illius, vel praeseruationem a reciduiuo, aut non: si sic, tunc credo, quod penitens bene facit, si extra confessionem dicit alicui personae quae illi peccatori possit, & velit prodesse, & non obesse: sed pro illa causa nominare ipsum in confessione non expedit nec oportet, quia per talem nominationem confessor non posset procedere ad correctionem illius. Si autem illa nominatio non est utilis ad illius correctionem, tunc subdistinguo, quia aut potest esse utilis ad praeseruationem penitentem a reciduiuo, aut non: si sic, tunc bonum est, & expedit penitenti, quod illam personam exprimat confessori: potest enim contingere, quod confessor per cognitionem personae sciret iniungere penitenti penitentiam talem, & talia dare documenta, & tales facere monitiones, per quae melius, & secretius penitens poterit praeseruari a reciduiuo. Si autem nominatio personae non est utilis ad magnitudinis peccati expressiorem, nec ad eius correctionem, nec ad praeseruationem a reciduiuo penitentem, tunc credo, quod penitens teneatur illam personam celare, quilibet enim tenetur non aggenerare mala opinionem de proximo suo in corde alterius sine rationabili, & utili causa.

Q V A E S T I O III.

Vtrum penitens teneatur celare penitentiam sibi iniunctam a confessore.

CONCLUSIO.

Agat quod lubet dum in detrimentum nullum aut sui, aut confessoris, aut cuiusuis alterius vertatur pro palatio hac.

RESPONDEO, quod aut penitens manifestando penitentiam sibi iniunctam a confessore faceret prauidicium fame propriae absque aliqua utilitate. Aut faceret prauidicium confessori, quia forte talem iniunxit penitentiam, pro qua si sciretur eam iniunxisse incurreret alicuius, vel aliquorum maliuolentiam, utpote, quia iniunxit mulieri, ut abstinere a familiaritate alicuius viri, cuius familiaritas erat suae castitati periculosa, vel iniunxit aliquid aliud pro quo aliqui offenderentur contra confessorum, si hoc scirent. Aut penitens manifestando suam penitentiam nec fame propriae, nec confessori, nec alicui prauidicium generaret.

In casu primo penitens tenetur suam penitentiam celare, quilibet enim tenetur suam famam scienter non ledere sine aliqua utilitate: iuxta illud Sap. Ecclesiast. 41. Curam habe de bono nomine.

In secundo etiam casu tenetur eam celare: si enim illud quod confessor sibi iniungit, seu consulit bona fide pro salute animae suae, & secreto alij reuelaret in confessoris prauidicium, crimen prodicionis incurreret, & sigilli secreti fractionem.

In tertio autem casu eam non tenetur celare, nec tenetur dicere, sed de hoc irreprehensibiliter potest facere quod istorum duorum sibi melius placuerit.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum differentia sit inter sigillum confessionis, & sigillum secreti.

CONCLUSIO.

Vtique, istud enim confessionis est dignius est, & quod qui frangit grauius peccat.

RESPONDEO, quod sigillum confessionis, & sigillum secreti, accipiendo sigillum secreti in generali, se habet sicut superius, & inferius. Sigillum enim confessionis est sigillum secreti, sed non omne sigillum secreti est sigillum confessionis, cum enim vnus ab alio petit consilium, & de illo bona fide sibi consulit recommendans sibi ut hoc celet, vel personam, qui hoc consuluit non nominet, ille, qui consilium petiuit obligatur ad celandum per sigillum secreti, quod tamen non est sigillum confessionis: & quamuis frangens quodlibet sigillum istorum & mortaliter peccet, & crimen prodicionis incurrat, tamen multo grauius peccat frangens sigillum confessionis, quam sigillum secreti frangens, quod est distinctum contra sigillum confessionis. Nec existimandum, quod homo reuelans illud quod dictum est sibi soli vnquam frangat sigillum secreti, nisi ille qui hoc sibi dixit adiunxerit, Ego trado tibi hoc sub secreto, & alius sic recipit: quia si homo ab alio consilium petit, & illa bona fide sibi consulit in secreto, quamuis consulens non aduertat dicere illi, quod sibi non consuleret, nisi consilium recipiat in secreto, tamen ille cui consilium

Responso.

Responso.

consilium datum est si videat materiam talem, quod ex reuelatione personae consulentis, persona consulens notabile detrimentum incurreret, & reuelet, crimen prodicionis incurrat, & secreti sigillum frangit, quia materia, & natura negocij requirunt, quod ille cui fidele consilium datum est personam consulentem in casu praedicto sub secreto tenere debet: minus, tamen peccaret ceteris paribus, quam si consulens expressit sibi sub secreto se esse obligatum, & ille ad tenendum hoc sub secreto se esse obligatum, & ille etiam a quo petiuit est consilium hoc quod sibi proposuit consilium petens sub secreto tenere debet.

CIRCA litteram, Ad diem damnationis, supple quantum ad malos. Et remunerationis, supple quantum ad bonos. Non redarguo, quia forsitan verum est, non ponitur ibi forsitan, ut si non dubitationis de existentia purgatorij, sed vtrum de illo igne intelligatur illud verbum Apostoli prima Cor. 5. quod dicit de illis qui edificant lignum, fenum, & stipulam. Nisi aliqua sint frequenter iterata, hoc non dicitur, quia venialia frequenter iterata confiteri in speciali sit necessarium: sed quia est magis securum. Omnibus diebus vitae suae ignominiosus peregrinando pergat, quamuis hoc penitentia reuelatoribus confessionum antiquitus cum depositione iniungeretur, modo tamen loco peregrinationis illius in arctum monasterium ad agendam penitentiam detruduntur: extra de pe. & re. Omnis vtriusque sexus.

Si peccata dimissa redeant.

DISTINCTIO XXII.

Dist. 17. li. c. Dist. 14. li. d.

VMQVE multis auctoritatibus supra sit assertum, in veracordis contritione peccata dimitti ante oris confessionem, vel operis satisfactionem, ei etiam qui aliquando in crimen relapsurus est, queritur, si post cordis contritionem confiteri contempserit, vel in peccatum idem vel simile ceciderit, an peccata dimissa redeant. Cuius questionis solutio obscura est & perplexa, alijs asserentibus, alijs contra negantibus peccata semel dimissa ulterius replicari ad penam. Qui vero dicunt peccata dimissa redire, subditis se muniunt testimonijs. Ambrosius ait, Donate inuicem, si alter in alterum peccat, alioquin Deus repetit dimissa. Si enim in his contemptus fuerit, sine dubio reuocabit sententiam, per quam misericordiam dederat: sicut in Euangelio de seruo nequam legitur, qui in consensum suum imtradidit Deus tortoribus, quoad usque redderet vnuersum debitum, quia non solum peccata, quae post baptismum homo egit, reputantur ei ad penam, sed

Amb. super 4. c. ad Eph. in fin. Et in glos. interlin. ibidem. Mat. 18. d. De pa. di. 4. in prin. c. sequenti. Et de penit. di. 4. Cofat. De verbis Dom. Homil. 15.

etiam originalia, quae in baptismo sunt ei dimissa. Ite Gregorius, Ex dictis Euangelicis constat, quia si ex corde non dimittimus quod in nos delinquitur, & hoc rursum exigi, quod iam nobis per penitentiam dimissum fuisse gaudebamus. Item August. Dicit Deus, Dimitte, & dimittetur tibi: si ergo prius dimisit dimitte vel postea. Nam si non dimiseris, reuocabo te: & quicquid dimiseram, replicabo tibi. Item, Qui dimisi beneficij oblitus, suas vult vindicare iniurias, non solum de futuris peccatis veniam non merebitur, sed etiam praeterita, quae iam sibi dimissa credebat, ad vindictam ei replicabuntur. Item Beda, Reuertar in domum meam, &c. Timendus est ille versuculus, non exponendus: ne culpa quam in nobis extinctam crede-

Super Lucam lib. 4. c. 4. f. ponendus: ne culpa quam in nobis extinctam crede-

bamus, per incuriam nos uacantes opprimat. Item, Quemcumque enim post baptismum sine prauitas haretica, seu cupiditas mundana arripuerit, mox omnium prosterneret in ima vitiorum. Item Augustinus, Redire dimissa peccata, ubi fraternitas charitas non est, aper-

Li. 1. contra Donat. c. 12. Et de co. di. 4. cap. Quo exaudit.

ti simile Dominus in Euangelio docet in illo seruo, a quo dimissum dominus debitum petijt, eo quod ille consilio suo debitum nollet dimittere. His auctoritatibus innuntur, qui dicunt, peccata dimissa, si replicantur, redire simpliciter. Quibus opponitur, Si quis pro peccato, de quo penituit, & indulgentiam accepit, iterum puniatur, non videtur iustum. Si puniatur pro eo quod peccauit, & non emendauit, iustitia est aperta. Si vero requiritur quod fuerat condonatum, vel iniustitia est, vel iustitia occulta. Videtur etiam

Nah. 1. c.

Deus his in idipsum indicare, & duplex tribulatio consurgere, quod scriptura negat. Sed ad hoc potest dici, quod neque duplex tribulatio consurgit, neque iudicat Deus bis in idipsum. Hoc enim fieret, si post condignam satisfactionem & sufficientem penam iterum puniret: sed non satisfecit dignè, & sufficienter, qui non perseuerauit. Debit enim iugem peccati habere memoriam, non ad faciendum, sed ad cauendum. Debit non obliuisci omnes retributiones Dei, quae

Aug. super Psal. 102.

tot sunt, quot sunt peccatorum remissiones. Tot ergo debuit cogitare dona Dei quot mala sua, ac pro illis usque in finem gratias agere. Sed quia ingratus ad vomitum, sicut canis, redijt, antea bona mortificauit, & peccatum dimissum reuocabit, ut cui humiliato ante Deum peccatum dimiserat, eidem postea elato & ingrato imputet.

Aliorum sententia.

SED quia absolum videtur, ut peccata dimissa iterum imputentur, placet quibusdam, neminem pro peccatis semel dimissis iterum a Deo puniri. Sed ideo dicuntur dimissa redire & imputari, quia propter ingratiudinem ita reus & peccator constituitur, ut ante fuerat. Sic enim quod dimissum fuerat dicitur exigi, quia remissionis per: pt. & ingratus, ita reus fit ut ante fuerat. Vtrique parti questionis probati fauent doctores. Ideoque alicui parti non prauidicant studio

so lectori iudicium relinquo, addens, mihi tutum fore ac saluti propinquum, sub mensa dominorum micat edere.

Quid sit hic Sacramentum, & Res. POST praedicta restat inuestigare quid in actio ne penitentiae sit Sacramentum & Res. Sacramentum enim

Mat. 15. c.

enim signum est sacra rei. Quid ergo hic signum est? & quæ est res sacra huius signi? Quidam dicunt sacramentum hic esse, quod exterius tantum geritur, scilicet exterior penitentia, quæ est signum interioris penitentia, scilicet contritionis cordis, & humilationis. Quod si est, non omne sacramentum euangelicum id efficit quod figurat. Exterior enim penitentia non efficit interiorem: potius interior causa est exterioris. Sed ad hoc inquit illi, hoc esse intelligendum de illis sacramentis quæ in nouo testamento instituta sunt, ut est sacramentum baptismi, confirmationis, & corporis Christi. Sacramentum verò penitentia, & sicut & coniugij, ante tempus gratia, etiam à primordio humani generis fuit. Vtrumque enim institutum fuit in primis parentibus. Item, si exterior penitentia sacramentum est, & interior res sacramenti, sapius precedit res sacramentum, quam sacramentum rem. Sed nec hoc inconueniens est. Nam & in alijs sacramentis quæ efficiunt quod figurant, hoc sepe contingit. Quidam autem dicunt, exteriorè penitentia, & interiorè esse sacramentum, nec duo sacramenta sed vnu, ut species panis & vini nō duo sunt sacramenta, sed vnu. Et sicut in sacramento corporis, ita etiam in hoc sacramento dicunt aliud esse tantum sacramentum, scilicet exteriorè penitentiam, aliud sacramentum & rem, scilicet interiorè penitentiam, aliud rem & non sacramentum, scilicet remissionem peccatorum. Interior enim penitentia, & res est sacramenti, id est, exterioris penitentia, & sacramentum remissionis peccati, quam signat & facit. Exterior quoque penitentia, & interioris signum est, & remissionis peccatorum.

DISTINCTIO XXII.

SUPERIUS determinauit Magister de penitentia secundum esse suum, & potestate ministrorum penitentiam iniungentium, & de modo remissionis mortalium, & de modo remissionis venialium. Hic determinat de reditu dimissorum. Et diuiditur in partes duas.

Primo inquit vtrum redeant peccata prius per penitentiam dimissa.

Secundo quid sit sacramentum, & quid res in penitentia. ibi. (Post prædicta.) Prima in tres.

Primo proponit quæstionem.

Secundo ponit minus veram opinionem. ibi. (Cuius quæstionis.)

Tertio opinionem veriorem ibi. (Sed quia absolum.) Secunda principalis diuiditur in duas.

Primo ponit opinionem dicentium, quod penitentia exterior est interioris sacramentum.

Secundo opinionem dicentium, quod penitentia interior, & exterior sunt vnum sacramentum. ibi. (Quidam autem dicunt.)

CIRCA hanc distinct. quærendum est principaliter de secundo.

Primo de reditu peccatorum dimissorum. Secundo de penitentia, ut est sacramentum.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quærentur quinque.

Primo vtrum peccata dimissa possint redire eadem in numero quantum ad culpam.

Secundo vtrum omnia peccata dimissa per sequens mortale peccatum, redeant eadem spem, vel genere quantum ad culpam.

Tertio vtrum quantum ad penam.

Quarto vtrum ingratitude sit speciale peccatum.

Quinto vtrum maior sit ingratitude in casu ab innocentia, quam in casu a vera penitentia.

QVAESTIO I.

Vtrum peccata dimissa possint redire eadem in numero quantum ad culpam.

VIDEATUR quod sic: August. in lib.

de baptis. contra donatistas ultra medium. Redire dimissa peccata ubi

fraterna charitas non est aperta (si-

me dominus docet de illo seruo quem cum in-

uenisset debitorem decem millium talentorum deprecanti omnia dimisit. Ille autem conser-

uum suum qui ei debebat centum denarios cum misertus non fuisset, iussit eum dominus red-

dere quæ ei dimiserat.

Item Magister in littera huius di. cap. 1. & est de pe. dist. 4. cap. 1. §. Considerandum. Si non ex corde dimittimus quod in nos delinquitur, illud rursus exigitur quod iam nobis per penitentiam dimissum esse gaudebamus.

Item per gratiam sequentem bona merita quæ per peccatum mortale fuerant mortificata eadem in numero viua redeunt: ergo a simili peccata quæ per penitentiam fuerant dimissa, per sequens mortale peccatum eadem in numero redeunt.

Item per subtractionem luminis a medio redit eadè tenebra in numero quæ erat in medio ante luminis infusionem, quia tenebra est carentia luminis in habente naturalem aperturam ad luminis susceptionem, sed post subtractionem luminis remanet eadem luminis carentia, & in medio eadem naturalis aperturam ad lumen: cum ergo peccatum sit tenebra, & gratia spirituale lumen, videtur, quod cum per sequens mortale peccatum gratia corrumpitur, tenebræ peccatorum quæ prius fuerant dimisse eadem in numero reuertantur.

Item peccatum remitti nihil aliud videtur esse, quam ipsum a Deo non imputari, sed idem factum in numero pluries potest imputari, & non imputari, ut patet, homo enim quandoque iniuriam sibi factam, homini remittit propter emendam promissam, & iterum imputat propter solutionis promissi carentiam: ergo idem peccatum in numero redire potest quantum ad culpam.

CON-

In oppositum.

CONTRA, Auic. 3. meta. sup. ca. 4. Quod annihilatum est non reducitur, sed cum peccatum remittitur annihilatur: ergo impossibile est, quod idem peccatum in numero reuertatur.

Secunda.

Itè nullum successiuum corruptum potest redire idem in numero: alias contradictoria possent esse simul vera, sed peccatum est de genere successiuorum, consistit enim in actu voluntatis qui successiuus est: ergo corruptum idem in numero redire non potest.

CONCLUSIO.

Et si peccator post penitentiam relabatur, peccata tamen dimissa simpliciter redire nequeunt.

Responsio.

RESPONDEO, quod peccatum dimissum siue originale siue actuale, mortale siue veniale, idem in numero redire non potest quantum ad culpam, quia sicut declarabitur in tractatu de resurrectione, nulla res potest redire eadem in numero, nisi per diuinam potentiam: sed peccatum reuerti non potest idem in numero quo ad culpam per operationem diuinæ potestatis, quia ut superius ostensum est li. 2. Peccatum non est a Deo, nec esse potest. Quapropter ut dicit Aug. lib. 83. q. 3. Deo auctore non fit homo deterior, restat ergo quod cum peccatum per eius remissionem corrumpatur, redire quantum ad culpam non potest idem numero.

Scot. tenet epi. di. præfensi resolute procedendo.

AD DVO PRIMA in oppositum dicendum, quod pro tanto in his auctoritatibus peccata dicuntur redire, quia per ea sequens culpa aggrauatur, si enim mihi peccanti contra te indulxisti, & postea iterum contra te pecco, ex hoc istud peccatum grauius redditur.

Ad duo prima argum.

AD DVO PRIMA in oppositum dicendum, quod pro tanto in his auctoritatibus peccata dicuntur redire, quia per ea sequens culpa aggrauatur, si enim mihi peccanti contra te indulxisti, & postea iterum contra te pecco, ex hoc istud peccatum grauius redditur.

Ad tertium.

AD DVO PRIMA in oppositum dicendum, quod pro tanto in his auctoritatibus peccata dicuntur redire, quia per ea sequens culpa aggrauatur, si enim mihi peccanti contra te indulxisti, & postea iterum contra te pecco, ex hoc istud peccatum grauius redditur.

Ad quartum.

AD DVO PRIMA in oppositum dicendum, quod pro tanto in his auctoritatibus peccata dicuntur redire, quia per ea sequens culpa aggrauatur, si enim mihi peccanti contra te indulxisti, & postea iterum contra te pecco, ex hoc istud peccatum grauius redditur.

Ad quintum.

AD DVO PRIMA in oppositum dicendum, quod pro tanto in his auctoritatibus peccata dicuntur redire, quia per ea sequens culpa aggrauatur, si enim mihi peccanti contra te indulxisti, & postea iterum contra te pecco, ex hoc istud peccatum grauius redditur.

Ad quartum.

AD DVO PRIMA in oppositum dicendum, quod pro tanto in his auctoritatibus peccata dicuntur redire, quia per ea sequens culpa aggrauatur, si enim mihi peccanti contra te indulxisti, & postea iterum contra te pecco, ex hoc istud peccatum grauius redditur.

Ad quintum.

AD DVO PRIMA in oppositum dicendum, quod pro tanto in his auctoritatibus peccata dicuntur redire, quia per ea sequens culpa aggrauatur, si enim mihi peccanti contra te indulxisti, & postea iterum contra te pecco, ex hoc istud peccatum grauius redditur.

QVAESTIO II. Vtrum omnia peccata dimissa per sequens mortale peccatum redeant eadem spem, vel genere quantum ad culpam.

VIDEATUR, quod sic: Ezech. 18. quod si auerterit se iustus a iustitia sua, & fecerit iniquitatem: omnes iustitiae eius quas fecerat non recordabuntur, quod verum non esset nisi omnia mala illis iustitijs opposita sibi iterum ad culpam imputaretur.

Item Iacob. 2. Qui totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus.

Item gratia est immediata causa remissionis peccatorum; sed remota causa remouetur effectus: ergo cum per peccatum mortale sequens gratia corrumpatur, remouetur remissio peccatorum priorum: ergo redeunt, vel eadem in numero: vel specie.

Item originale simile in specie reuertitur, quia obligatio ad penam originali debita, quæ pena est carentia visionis Dei, reuertitur per sequens mortale peccatum: ergo a simili peccata aequalia eadem in specie reuertuntur.

CONTRA, diuerse sunt maculae, sicut diuersa genera peccatorum: ergo per vnum peccatum non possunt redire maculae omnium peccatorum dimissorum.

Item vnum oppositum non reducit alterum, sed expellit: sed multa peccata inter se sunt opposita, ut sunt omnia illa inter quæ est virtus media: ergo per commissionem vnus non reuertuntur omnia prius dimissa.

CONCLUSIO. Per mortale sequens omnia peccata dimissa in eadem specie, vel genere redire non nisi secundum quid asseuerare licet.

RESPONDEO, quod in peccato duo considerantur, scilicet conuersio ad creaturam, & auersio a Deo. In auersione generali, omnia peccata mortalia conueniunt, quamuis in causa auersionis, & in gradu differant: & ideo quia per sequens mortale peccatum peccata a Deo auertuntur, ideo per ipsum, illud in quo omnia peccata mortalia conueniunt reuertitur, sed hoc non sequitur, quod reuertantur species omnium peccatorum dimissorum, quia per auersionem a Deo peccata in specie non reponuntur, sicut nec motus per sui recessum a termino a quo, cum motus specie differetes possint habere terminum eundem in specie: ut patet cum duorum alborum vnum denigratur, aliud rubificatur. Sed quia dicere res corruptas reuerti, quia eorum genus in aliquo indiuiduo reuertitur, non est eas reuerti nisi secundum quod. Ideo simpliciter dicendum, quod per sequens peccatum mortale non reuertuntur omnia peccata prius dimissa eadem in specie, sicut nec per quemcunque recessum humorum a debita proportionem reuertuntur omnes infirmitates prius curate.

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

AD DVO PRIMA, & secundum in oppositum dicendum

dicendum, q̄ per illas auctoritates non plus habetur nisi q̄ per mortale peccatum sequens penitentiam veram homo incurrit auersionē a Deo: in quo omnia peccata mortalia ratione suā difformitatis tanquam in genere generalissimo conueniunt.

Ad tertium. Ad tertium cum dicitur, q̄ remota causa remouetur effectus &c. dico, q̄ verum est de causa quæ non tantum requiritur ad effectus productionem, sed etiam ad eius cōseruationem: sed quamuis gratia requiratur ad peccatorum destructionem, non tamen est necessaria ad illius destructionis cōseruationem, nisi sub ratione qua formata est, & ego bene concedo, q̄ per sequens peccatum mortale præcedens carentia peccatorum informis remanet.

Ad quartum. Ad quartum dicendum, q̄ maior est falsa, & ad eius probationem dicendum, q̄ non reuertitur obligatio ad carentiam visionis Dei sub ratione qua originali tantum est debita: quia talis carentia est sine remorsu, & sensibili pœna, sed reuertitur sub ratione qua est debita actuali mortali, quæ est cum remorsu, & alia pœna sensibili adiuncta.

Q V A E S T I O III.

Vtrum omnia peccata remissa per sequens mortale peccatum, redeant quantum ad penam.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. q. 2. D. Tho. ubi supra. Scot. ubi supra. T V I D E T U R, q̄ sic: dicit Rabanus secundum q̄ recitat magister in littera huius dist. c. 1. & est de pen. dist. 4. versus principium, q̄ ille qui non vult fratribus remittere, nō solum peccata que post baptismum reputabuntur & ad penam, sed etiā peccata originalia quæ in baptismo ei dimissa sunt.

Secundo. Item qui contritus postea confiteri contēnit, post peccatorum remissionem, quæ fuit ex vi contritionis, per contemptum confessionis iterum mortale peccatum incurrit, in quo si moriatur, aut peccata prius dimissa remanebunt insufficienter punita, quod esset contra iustitiam, aut pro illis in inferno puniretur, quod non esset verum nisi per sequens mortalia peccata prius dimissa quantum ad penam reuertentur.

Tertio. Item 1. 2. q. 2. Episcopus qui mancipium: seruus manumissus propter ingratitude iterum penæ seruitutis iustā subijcitur: ergo a simili homo a seruitute peccati per Dei misericordiam liberatus, per ingratitude penæ præcedentis seruitutis iterum subijcitur.

In oppositum. C O N T R A, de pen. dist. 4. versus finem. diuina clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non paritur.

Secundo. Item pœna non debetur nisi culpæ, sed peccata non reuertuntur quantum ad culpam: ergo nec quantum ad penam.

C O N C L V S I O.

Pœna omni expleta peccata dimissa p̄ recidiuū carentis dumtaxat redire quo ad pœnam dicuntur, quia

peccata sequentia. Deus grauius punit, quam si nulla precessisset peccatorum remissio.

R E S P O N D E O, q̄ pœna quæ ante debebat pro peccatis per penitentiam dimissis, aut est tota expleta ante sequens mortale peccatum, aut non: si sic, dico q̄ per sequens mortale peccatum, peccata prius dimissa non redeunt quantum ad penam, nisi in quantum aggrauant sequens peccatum, propter quam aggrauationē sibi pœna maior debetur: si non, tunc dico q̄ remanet obligatus ad solutionem residui pœnæ, & si in illo peccato mortali moriatur pro peccatis illis (quo ad culpam, non tamen quo ad penam) prius dimissis in inferno pœna æterna punietur, scilicet per accidens, quia in peccato mortali nulla pœna est satisfactoria in conspectu Dei, & ideo quantumcunque puniatur, semper remanebit ad penam obligatus, tamen illa pœna minus erit intensa, quam si illa peccata non fuissent ei dimissa.

Ad primum. A D P R I M V M in oppositum dicendum, q̄ illa auctoritas intelligitur quo ad aggrauationem culpæ, & quo ad similitudinem pœnæ in genere, non in specie.

Ad secundum. Ad secundum patet solutio ex dictis in questione.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, q̄ non plus concludit, nisi q̄ per sequens peccatum mortale iterum in seruitutem reducit, & hoc est verum, non tamen reducit in illam eandem in qua erat per illa peccata quæ sibi fuerunt dimissa: nec in tantam, sicut si illa peccata sibi nunquā fuissent dimissa.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum ingratitude sit speciale peccatum.

T V I D E T U R, q̄ non: Speciale peccatum non inuenitur in quolibet peccato, sed per quodcunque peccatum, homo Deo ingratus est: ergo ingratitude speciale peccatum nō est.

Item Sene. 3. lib. de beneficijs. Ingratus est qui beneficiū se recipisse negat, ingratus qui dissimulat, ingratus est qui non reddit, ingratus omniū qui oblitus est: ergo ingratitude non est vna species peccati.

C O N T R A, quamuis homo per quodcunque mortale peccatum incurrat vitium inobedientie: quia nunquam homo mortaliter peccat, nisi faciendū contra aliquod diuinum preceptum: tamen inobedientia est speciale peccatum: ergo a simili, quamuis homo peccando quocunque peccato sit ingratus Deo, ingratitude tamen est speciale peccatum.

C O N C L V S I O.

Et ex obiecto, & ex habitu opposito liquet ingratitude esse speciale peccatum.

R E S P O N D E O, q̄ ingratitude est speciale peccatum, quod patet, & ex parte obiecti, & habitu appositi: habet enim speciale obiectum, quod est beneficiū sub ratione qua non cognitum est: habitus etiam ingratitude

Responso.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Arg. 1. D. Bo. ibid. D. Tho. ubi sup. art. 4.

In oppositum.

dini oppositus, quæ est gratia, est quædam specialis virtus pars potentialis iustitiæ existens, vt in 3. lib. ostensum est.

Ad primum. A D P R I M V M in oppositum dicendum, q̄ vnum speciale peccatum materialiter bene potest concomitari quodcunque peccatum, & sic ingratitude, & inobedientia concomitantur quodcunque peccatum mortale.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, q̄ illa non enumeratur sicut ingratitude species, sed sicut ingratitude gradus.

Q V A E S T I O V.

Vtrum maior sit ingratitude in casu ab innocentia, quam in casu a vera penitentia.

Arg. 1. D. Bon. ubi supra. Scot. ubi supra. D. Tho. ubi supra. T V I D E T U R, quod sic: quia quanto gradus altior tanto casus grauior cæteris paribus: sed stat us innocentie cæteris paribus altior est quam status penitentie: ergo ab innocentia est grauior casus: sed in grauiori casu, est ingratitude maior: ergo maior est ingratitude in casu ab innocentia, quam a vera penitentia.

Secundo. Item Adam peccando magis fuit Deo ingratus, quam quicumque alius homo peccans eodem genere peccati: sed Adam peccando cæcidit ab innocentia: ergo maior est ingratitude in casu ab innocentia, quam a vera penitentia.

In oppositum. C O N T R A, vt superius habitum est: peccatum sequens veram penitentiam aggrauatur per peccata prius per penitentiam dimissa: sed peccatum quo cadit homo ab innocentia per nullum aliud peccatum præcedens aggrauatur: ergo grauior est ingratitude in casu a penitentia, quam ab innocentia.

Secundo. Item magis ingratus est peccans contra illum q̄ plus ei dimiserat, vt probari potest per illud quod dicit Saluator Luc. 7. approbando sententiam Simonis dicentis, q̄ plus diligit cui plus donatum est, sed penitenti plus dimissum est quam innocenti: ergo maiorem ingratitude incurrit peccando, quam innocens.

C O N C L V S I O.

Maiores ingratitude est cadere ab innocentia quam a penitentia, si quantitatem doni, contra quod peccatur, respiciamus, at si gratuita donationis modum intueamur, maior est a penitentia, quam ab innocentia.

Responso. In actione gratiarum duo intreda sunt.

R E S P O N D E O, gratiarum actio, respicere debet, & quantitatem doni, & modum gratuite donationis: respiciendo ad quantitatem doni magis ingratus est innocens peccando, quam penitens: quia cæteris paribus maius donum est seruare hominem, vt non peccet, quā illi qui peccauit indulgere, cæteris enim paribus nobilior est status innocentie, quam penitentie. Sed considerando modum gratuite donationis magis est ingratus penitens cum peccat, quam innocens, quia quanto aliquis magis est elongatus a debito recipiendi beneficium, tanto cum beneficium sibi cōfertur, est

modus donationis magis gratuitus, magis autem elongatur a receptione gratiæ quantum est ex parte sua ille qui peccauit: quam ille qui non a gratiæ cōseruatione. Omnibus tamen pensatis si compensetur aggrauatio quæ est in sequenti peccato, propter præcedentiam dimissa maior est ingratitude cadere a vera penitentia, quam ab innocentia: quamuis peccatum quo cadit homo ab innocentia sit grauius cæteris paribus, quam illud quo cadit a penitentia aggrauatione per peccata præcedentia circumscripta.

Ad primum. A D P R I M V M in oppositum ad primam partem dicendum, q̄ bene concludit, quia cæteris paribus maior est ingratitude in casu ab innocentia, quam in casu a vera penitentia aggrauatione peccatorum præcedentium circumscripta: quia supposita æquali gratia in innocente, & penitente, adhuc, quantum ad aliquid accidentale dignior est status innocentie, quam penitentie, non tatum loquendo de innocentia tempore nature institutæ, sed etiam destitutæ.

Ad secundum. Ad secundum patet solutio ex dictis, quamuis multo magis peccauerit Adam quā cadens a statu innocentie tempore nature destitutæ p̄ idem genus peccati, propter maiorem nobilitatem status illius, & quia in illo nulla erat pœnitas ad peccatum, & quia peccatū suum fuit totius humanæ nature corruptiuum.

Ad primum. A D P R I M V M argumentum ad partem secundam dicendum, q̄ procedit de casu a statu penitentie cum aggrauatione propter præcedentia peccata quæ fuerant dimissa.

Ad secundum. Ad secundum cum dicitur, q̄ magis ingratus est peccans contra illum qui plus ei dimiserat &c. dico, q̄ non oportet hoc esse verum quando plus datum est de bono ei cui minus dimissum est: sed innocenti habenti æqualem charitatem cum penitentia plus boni datum est, quam penitenti: quia a Deo accepit cōtinuitatem bonitatis suæ, quam penitens habuit interruptam. Vnde per illam parabolam qua voluit dominus declarare Magdalenam plus diligere, non intendebat eam cōparare ad se ipsam, vel aliā æqualis bonitatis semper seruante sine interruptione: sed ad alium penitentem, cui non erat facta ita perfecta remissio.

A R T I C V L V S II.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur quinque.

Primo vtrum penitentia exterior sit sacramentum.

Secundo vtrum remissio peccatorum sit res huius sacramenti.

Tertio vtrum sit vnum sacramentum.

Quarto vtrum sit ab institutione.

Quinto quando fuit institutum.

Q V A E S T I O I.

Utrum exterior penitentia sit Sacramentum.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. arti. 2. q. 2. D. Tho. 3. p. q. 84. ar. 1. Alex. 2. p. 4. q. 14. m. 2.

Secundo. Item sacramentum saepius praecedit rem, quam econverso: sed interior penitentia saepius praecedit exteriorem quam econverso: ergo penitentia exterior non est sacramentum interioris.

Tertio. Item Hugo. 1. libr. de sacram. parte 9. cap. 2. Sacramentum est materiale elementum ex sanctificatione continens aliquam inuisibilem gratiam: sed penitentia exterior non est materiale elementum, neque aliquid sanctificatum: quia sanctificatio est per verbum, ut superius habitum est: ergo non est sacramentum.

In oppositum. CONTRARIUM, tenet magister in lra. Item sicut se habet baptismus fluminis ad baptismum flaminis: sic penitentia exterior ad interiorem, sed baptismus fluminis sacramentum est baptismi flaminis: ergo penitentia exterior sacramentum est interioris.

C O N C L U S I O.

Penitentia exterior cum & interioris signum sit, & remissionis peccatorum, ipsa sacramentum proculdubio est.

Responsio. RESPONDEO, quod penitentia exterior sacramentum est interioris, & interior res est huius sacramenti: exterior enim penitentia signum est interioris, & aliquo modo causa, in quantum actus penitentis exteriores penitentiam interiorem excitant, quae si informis est, & non sit obstaculum ex parte penitentis, per sacerdotis ministerialem absolutionem a Deo effectiue formatur: penitentia autem interior intelligi debet esse res huius sacramenti, prout in proposito coniungitur penitentiae exteriori, non secundum, quod absolute est tantum actus virtutis.

Ad primam. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod secundum magistrum in littera, maior est intelligenda de sacramentis illis quae ante legem euangelicam non fuerunt: sacramentum autem penitentiae fuit ante.

Potest tamen aliter dici, quod penitentia exterior aliquo modo est causa interioris: sicut in quaestione ostensum est, quamuis etiam aliquo modo sit ab ea causata quantum ad illud quod est ex parte penitentis, quod quasi materiale est in exteriori penitentia respectu absolutionis sacerdotis.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod sicut dicit magister in littera, non est inconueniens, quod in

sacramento penitentiae res saepius praecedit sacramentum, quam econverso: quia in alijs sacramentis saepe contingit, quod res praecedit sacramentum.

Vel potest dici, quod penitentia interior quantum ad illud augmentum, vel firmitatem quam recipit per exteriorem confessionem, & humiliationem, & quantum ad eius formam quam aliquando recipit per sacerdotis absolutionem, ratione quorum proprie dicitur res huius sacramenti, posterior est, quam sacramentum.

Ad tertium dicendum, quod ibi Hugo. vocat materiale elementum quodcumque sensibile signum, & sic exterior confessio penitentis, & humiliatio possunt dici materiale elementum, & potest dici sanctificari quantum ad vsum per sacerdotis absolutionem.

Q V A E S T I O II.

Utrum remissio peccatorum sit res huius sacramenti.

Arg. 1. D. Bon. ubi supra. D. Tho. ubi supra. Alex. 2. p. 4. q. 14. m. 2. T V I D E T V R, quod non: sacramentum est signum suae rei: sed confessio exterior, & satisfactio non est signum remissionis peccati: immo magis est signum existentiae eius, cum confitens dicat se talia fecisse: ergo remissio peccati non est res huius sacramenti.

Secundo. Item res sacra sequitur sacramentum, ut effectus causam, sed remissio peccati praecedit exteriorem penitentiam, inuisibilem videtur exterior penitentia existenti in peccato mortali: ergo remissio eius non est res penitentiae exterioris.

CONTRA, curatio morbi est res illius sacramenti, quod ad eam significandam, & efficiendam ordinatur: sed penitentia exterior ordinatur ad significandam, & efficiendam actualis peccati remissionem: ergo illa remissio est res sacramenti penitentiae.

C O N C L U S I O.

Ita remissio peccati res est sacramenti penitentiae tum interioris, tum exterioris, sicut exterior est sacramentum tantum, ac interior res, & sacramentum simul.

Responsio. RESPONDEO, sicut recitat Magister in littera, in hoc sacramento est aliquid, quod est sacramentum tantum, scilicet exterior penitentia, aliquid quod est res, & sacramentum, scilicet penitentia interior, quae est res penitentiae exterioris, & sacramentum remissionis actualium peccatorum, quia ut est coniuncta penitentiae exteriori, in re, vel in proposito, illam remissionem aliquo modo significat, & dispositiue efficit, quamuis coniuncta exteriori in proposito tantum praedictam remissionem non significet nisi ipsemet penitenti, nisi per aliqua signa alijs appareat talem penitentiam esse in ipso. Est etiam ibi aliud quod est res, & non sacramentum, scilicet peccatorum actualium remissio. Et quod sit res vtriusque penitentiae, patet: quia ad illam

lam significandum, & aliquo modo efficiendum vtraque penitentia ordinatur. Vnde ut sui causam semper praesupponit penitentiam interiorem coniunctam exteriori in re, vel in proposito, explicite vel implicite.

Ad primam. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod confessio exterior cum humilitate facta, & ad quaerendum medicinam contra peccatum ordinata, quamnis significet in penitente peccata fuisse, significat tamen ea in ipso definire esse. De absolutione autem planum est quomodo expresse significat peccatorum remissionem.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod de lege communi remissio peccatorum actualium semper praesupponit exteriorem penitentiam in re, vel in proposito explicite, vel implicite. Et quod per exteriorem penitentiam, ut realiter habitam, quae doque causetur actualis peccati remissio, patet per hoc, quod superius dictum est, quod interior penitentia informis, si non sit obstaculum ex parte penitentis per penitentiam exteriorem realiter habitam formatur.

Q V A E S T I O III.

Utrum penitentia sit vnum sacramentum.

Arg. 1. T V I D E T V R, quod non: quia ubi sunt duae res, & duo signa non est vnum sacramentum: quia vnitas sacramenti non potest esse, nisi vel ex parte signi, vel ex parte rei, sed in hoc sacramento sunt plura signa, scilicet penitentis confessio, & satisfactio, & sacerdotis absolutio, ibi etiam sunt duae res, scilicet penitentia interior, & peccatorum actualium remissio: ergo penitentia non est vnum sacramentum.

Secundo. Item ex eis, quae non sunt simul, non constituitur aliquid vnum, sed partes penitentiae non sunt simul: ergo ex illis non constituitur aliquid vnum.

In oppositum. CONTRA, si penitentia non esset vnum sacramentum: sed plura, tunc plura essent sacramenta, quam septem.

C O N C L U S I O.

Penitentia sacramentum vnum est, ex pluribus relatis, ipsum integrantibus, constitutum.

Responsio. RESPONDEO, quod penitentia est vnum sacramentum, sed non debet dici, quod sit aliquid vnum vnitate indiuisibilitatis, nec continuitatis, neque essentialis, sed vnitate integrata ex pluribus relatis ad aliquid vnum significandum, & aliquo modo efficiendum, quod est remissio actualium peccatorum.

Ad primam. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illa plura signa concurrunt ad integritatem vnius sacri: penitentia etiam interior & exterior sunt vnum sacramentum remissionis actualium peccatorum, sicut refert Magister in littera, nec obstat vnitas sacri, quod sint ibi duae res, quando est vna alterius sacri, quod patet, quia character baptismalis est res absolutionis exterioris, & sacri

originalis peccati, & tamen baptismus est vnum sacramentum. Similiter corpus Christi verum, est res sub specie panis vere contenta, & per eam significata, & est sacramentum corporis mystici, & tamen sacramentum Eucharistiae est vnum sacramentum.

Ad secundam. Ad secundum cum dicitur, quod ex eis, quae non sunt simul, non constituitur aliquid vnum, &c. dico, quod verum est in permanentibus, & loquendo de vnitate continuitatis, vel essentiali in successiuis, tamen loquendo de vnitate integrata ex pluribus relatis ad vnum significandum & efficiendum non est verum. Sacramentum autem penitentiae consistit in quadam successione, & est vnum vnitate praedicta.

Q V A E S T I O IIII.

Utrum penitentia sit ab institutione.

Arg. 1. D. Bo. li. 4. di. 22. ar. 2. q. 1. D. Th. ubi supra. Alex. 2. p. 4. q. 14. m. 1. T V I D E T V R, quod non: quia quod est a natura, non est ab institutione, nisi dicatur esse ab institutione naturae: sed sacramentum penitentiae est a natura, naturalis. ratio dicitur peccatorem debere penitere de suis peccatis: ergo non est ab institutione.

Item sacramenta, quae sunt ab institutione non fuerunt in lege naturae: sed sicut dicit Magister in littera huius distinct. c. vlt. Sacramentum penitentiae fuit ante tempus gratiae etiam a primordio generis humani: ergo non est ab institutione.

In oppositum. CONTRA, Hugo. 1. libr. de sac. par. 9. c. 2. ponit in diffinitione sacri, quod est ex institutione significans, sed quaelibet pars diffinitionis dicitur de quolibet contento sub diffinito: ergo de quolibet sacramento vere dicitur, quod est ex institutione significans.

C O N C L U S I O.

Penitentia etsi ut virtus, vel actus virtutis ab institutione non sit, est tamen ut sacramentum.

Responsio. RESPONDEO, quod penitentia dupliciter potest accipi, scilicet pro virtute, vel actu virtutis, vel pro sacramento: primo modo penitentia est de lege naturae, naturale. iudicium rationis dicitur peccatorem debere penitere de suis peccatis, & in tali penitentia habituari, & sic non est ex institutione: secundo modo non est de lege naturae, sed ab institutione diuina, declaratum est enim superius, distinct. 17. q. 2. ar. 2. quod confiteri peccata sacerdoti non est de iure naturae, & ex consequenti, quod neque contritio, ut iuncta cum proposito, sic confitendi est de lege naturae.

Ad argumenta ad partem primam dicendum, quod procedunt de penitentia, in quantum est virtus, vel actus virtutis tantum.

Ad aliam partem. ARGUMENTVM ad partem aliam procedit de penitentia, in quantum est sacramentum.

Q V A E S T I O V.

Arg. 1. Vtrum hoc sacramentum immediae a Christo fuerit institutum, & quando.

C O N C L U S I O.

A Christo domino institutum fuit post resurrectionem sacramentum hoc, cum apostolis dixit. Quorum remiseritis peccata, &c.

Respon.

Quo tempore Christus pnie sacramentū ordinauerit.

Solutio enim Aug. & habetur de pae. dist. 1. que pnie.

RESPONDEO, q̄ immediate fuit a Christo institutum, ante enim passionem instituit hoc sacramentum, quantum ad interiorē contritionem penitētis, & operis satisfactionem, cum dixit: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam, Luc. 5. & per alia verba, quibus ad penitentiam innitabat, maxime cum dixit, Nisi penitentiam habueritis omnes simul peribitis. Luc. 13. Confessionem autem implicite in exemplō, cum dixit leproso mūdato. Vade ostende te sacerdotibus: ut scriptū est. Matth. 8. Absolutionem autem in ministerio cum Lazaro resuscitato dixit. Soluite eū, Io. 11. sed expressē potestatem absoluendi nō dedit, vsque post resurrectionem: cū dixit eis: ut habetur Io. 20. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Potestatem autem iurisdictionis super totam ecclesiā promisit se daturum Petro cum dixit ei: ut habetur Matth. 16. Tibi dabo claves regni celorū, & quodcūque ligaueris, &c. non tamen tūc dedit. Vnde decretum Anacleti, distin. 21. In nouo testamento exponendum est de promissione, secundum Glo. ibidem, nec tamen tūc tantum promisit se daturum potestatem iurisdictionis; sed etiam potestatem absoluendi & ligandi, in foro penitentiæ, quam post resurrectionem cum alijs discipulis accepit, sed potestas iurisdictionis super totam ecclesiā sibi soli fuit data pro se, & successoribus eius cū Christus post suam resurrectionem dixit ei. Pasce oves meas. Io. 21. quod potest probari per illud quod habetur 50. dist. Considerandum, & cap. Fidelior: extra de electio. Significasti.

CIRCA litteram. Peccata originalia, non significatur hoc peccatum originale in plurali: quia in eodem homine sint plura, sed quia multiplex in effectu, in quantum corrūpit diuersas vires animæ. Mox omnium profterneret in via vitiorum, id est citō, nisi peniteat, quia peccatum quod per penitentiam nō diluit, mox suo pondere ad aliud trahit. Ita reus, & peccator constituitur, vt ante fuerat, id est similiter, sed non tantum, vel refert hoc ad reatum pœnæ damni, non seruus. Quidam dicunt penitentiam exteriorē, & interiorē esse sacramētum, nec duo sacramenta, sed vnum, & isti bene dicunt, est enim communis opinio, & vera.

D I S T I N C T I O X X I I I.

PRÆTER præmissa est etiam aliud sacramentum, scilicet vnctio infirmorum: quæ fit in extremis, oleo per Episcopum consecrato. Et sunt tria genera vnctionis: est enim vnctio quæ fit chrismate: quæ dicitur principalis vnctio: quia in ea principaliter paracletus datur. Vnde & propter abundantiam gratiæ duos liquores mixtos habet, oleum scilicet & balsamum, oleum conscientiæ, balsamum famæ. Chrisma verò græcè, vnctio latinè dicitur. Nec tamen omnē oleum ad vnctionē sanctificatum chrisma vocatur, sed illud solum quod miscetur cū balsamo: quò capita Regum, & Pontificum unguuntur: quo etiam baptizatos sacerdos ungit in vertice, & Pōtifex per impositionem manus confirmandos ungit in fronte. Est etiam vnctio, quæ catechumeni & neophyti unguuntur in pectore, et inter scapulas in perceptione baptismi. Tertia verò vnctio est, quæ dicitur oleum infirmorum: de qua nunc agitur.

A quibus institutum sit hoc sacramentum. Hoc sacramentum vnctionis infirmorū ab Apostolis institutum legitur. Act. 16. Iacobus. Infirmatur, quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eū, ungentes eū oleo in nomine Domini, & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis fuerit, dimittetur ei. In quo ostenditur, duplici ex causa, sacramētū hoc institutum, scilicet ad peccatorum remissionem, & ad corporalis infirmitatis alleuiationem. Vnde constat eum qui hanc vnctionem fideliter, deuoteque percipit, & in corpore, & in anima alleuiari, si tamen expedit, vt in vtroque alleuietur. Quod si forte corporis valetudinem illi habere non expedit, illa quæ est animæ, sanitatem in hoc sacramento acquirit. Et sicut in alijs sacramentis, ita & in isto aliud est sacramētū, aliud res sacramenti. Sacramentum est ipsa vnctio exterior. Res sacramenti, vnctio interior: quæ peccatorum remissione, & virtutū ampliacione perficitur. Et si ex contemptu, vel negligentia sacramentum hoc prætermittitur, periculosum est & damnabile.

De iteratione huius sacramenti. Querunt aliqui, si hoc sacramētū iterari possit, cum baptismus & alia quedā sacramēta semel suscepta nō iterentur. Aug. dicit, sacramētū non iterandū & sacramento non faciendū esse iniuriā: sed hoc dicit, vbi agit de sacramentis baptismi, & cōfirmationis, & ordinationis. Vnde nō videtur illud generaliter accipiendū, sed de sacramento baptismi, cōfirmationis, & ordinationis, quæ nullatenus sunt repetenda: quia semel tantum, & nō sepius datur baptismus, cōfirmatio, & ordinatio. Sacramētū verò altaris, & pnie, & cōiugij, sepe iterari videtur: quia sepe sacramētū corporis percipitur, sepe iterari videtur, cōiugij, sepe cōtrahitur. Quare ergo vnctio similiter nō potest iterari? Si morbus nō reuertitur, medicina non

vide Hu. li. 2. de sac. p. 15. c. 1.

bona. fa. me.

Hu. ibi. c. 2. laco. 7. l. 4.

Hug. ibi. c. 2. lib. 2. cōtra epif. parme. c. 13. qu. 1. Quid quid.

A R T I C V L V S I.

CIRCA primum quærentur sex. Primo vtrum extrema vnctio sit sacram. Secundo a quo fuit institutum. Tertio vtrum materia huius sacramenti sit oleum de oliuis per episcopum consecratum. Quarto vtrum huius sacramenti sit aliqua determinata verborum forma. Quinto vtrum effectus huius sacramenti sit infirmitatis corporalis alleuiatio. Sexto vtrum sit venialium peccatorum remissio.

Q V A E S T I O I.

Vtrum extrema vnctio sit sacramentum.

RESPONDEO, q̄ non: quia sicut infirmi inunguntur oleo per episcopū consecrato, sic & catechumeni: sed vnctio catechuminorum non est sacramentū: ergo a simili nec vnctio infirmorū. Item ipsum oleum per episcopum cōsecratum est sacramentum: quia sicut dicit Hug. 1. lib. de sac. p. 9. c. 2. Sacramentum est materiale elementum, sed ipsum oleum non est ipsa vnctio, cum vnum sit substantia, & aliud accidens: ergo ipsa vnctio non est sacramentum.

Item in vna collatione sacramēti verba nō repetuntur, sed in vna collatione extremæ vnctionis pluries verba repetuntur, scilicet in vnctioe cuiuslibet membri: ergo talis vnctio, non est sacramentum.

Item sacramentum vna collatione non confertur, nisi ab vno ministro, sed extrema vnctio confertur a pluribus sacerdotibus. Vnde dicitur Ia. 5. Inducat presbyteros: ergo talis vnctio non est sacramentum.

CONTRA, Magister dicit in littera huius distinct. cap. 1. q̄ est sacramentum.

Item Hug. 2. lib. de sac. par. 15. cap. 2. dicit idem.

C O N C L U S I O.

Extrema vnctio verum est sacramentum gratiæ conferens.

RESPONDEO, q̄ extrema vnctio est sacramentum. Illud enim quod est sacræ rei signum, & causa per se ordinata ad efficiendum rem sacram, non tantum est sacramentum, sed est sacramētum no. l. vt superius habitum est, sed extrema vnctio signum est per se, & causa spiritualis vnctionis interioris, quæ est res sacra, quia sacrans: & ideo extrema vnctio sacramentum est nouæ legis.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, q̄ non est simile de vnctione catechuminorū, & infirmorum: quia illa non ordinatur per se ad remissionem peccatorum, sed per aliud, scilicet per baptismum, hæc vero per se ordinatur ad interiorē vnctionem significandam, & causandam eo mō, quo sacra sunt suorū effectiui cā. Rich. super 4. Sen. Z 2 Ad

na non iteretur: Si verò moribus non potest cohiberi, quare medicina debet prohiberi? Sicut oratio iterari potest, ita & vnctio iterari posse videtur: vtraque enim illic commemorat Iacobus, & vtrumque alteri cooperatur ad conferendam alleuiationem corporis & animæ. Cur ergo negatur vnctionem super infirmum posse iterari, & ad impetrandam sepius sanitatem mentis & corporis, cum propter idem sapienter iteranda sit oratio? Quidā autem de omni sacramento intelligi volunt, quod non sit iterandū. s. secundum totum illud quod pertinet ad sacramentum, dicentes quedam sacramenta sepius posse suscipi, quedam verò non. Nec tamen quæ sepius sumuntur, tota liter iterantur, vt sacramētū altaris, & vnctionis: quæ licet sumantur sepius: tamen quia nō iterum benedicuntur eadem hostia, vel idem oleum, non iteratur sacramentum cum iniuria. Sed dicit quis, sic & baptismus non iteratur, etiam si aliquis frequenter baptizetur, dum eadem aqua non iterum benedicatur. Sed aliud est, inquit illi, de benedictione aquæ quæ fit baptismus, aliud de benedictione panis & olei. Potest. n. baptismus celebrari in aqua, etiam non benedicta: quia illa benedictio pro reuerentia tantum fit, & decore, nō virtute sacramenti: sed corpus Christi non potest confici, nisi de pane consecrato, nec vnctio illa fieri potest, nisi de oleo ab Episcopo consecrato. Ideoque illa sanctificatio ad virtutem sacramenti pertinere videtur. In coniugio quoque semel tantum benedicuntur quisq; non sepius. Benedicuntur. n. vt ait (Ambrosius) cum prima, & non secunda vxore. Si ergo cum dicitur sacramentum non esse iterandum, nec iniuria ei esse faciendā, rationem dicit referas ad sanctificationem rei, quæ sacramentum expletur, de omni sacramento generaliter id verum est, si verò ad susceptionem sacramenti, de quibusdam verum est, quod non iterantur crebra susceptione, & de alijs verò quibusdam non: quia frequenter sumuntur: vt hoc vnctionis sacramentum, quod in omni penè ecclesia sepe repetitur.

Aliorū opinio. Hug. li. 4. c. 2. ten. c. Præter supradicta.

Amb. in fi. commen. su. 1. Cor. 7. Et in gl. super illud eiusd. c. Nubar tatum in Domino.

Continuatio.

Diuisio.

D I S T I N C T I O X X I I I.

UPERIVS determinauit Magister de baptismo, & de cōfirmatione, & Eucharistia, & penitentia. Hic determinat de extrema vnctione, & diuiditur in duas.

Primo de eius institutione. Secundo de iteratione, ibi. (Querunt.) Prima in tres. Primo determinat de eius materia. Secundo de eius institutore. ibi. (Hoc sacramentum.) Tertio de institutionis causa, ibi. (In quo ostenditur.)

CIRCA hanc distin. quærendum est principaliter de secundo. Primo de ipso sacramento, vnctionis extremæ. Secundo de eius administratione.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod ipsum oleum per episcopum consecratum non dicitur sacramentum nisi in predicatione, quae est per causam: quia est huius sacramenti materialis causa: sed ipsa unctio per essentiam est sacramentum. Verbum autem Hug. aut intelligitur de quolibet sensibili signo, aut secundum predicationem causalem.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod sicut plures unctioes constituunt unam integram unctioem: ita verba quae dicuntur in unctioe cuiuslibet membri constituunt unam integram verborum prolationem, quae est integra sacramenti forma, eo modo quo verba dicuntur forma sacramenti, nec repetuntur verba penitus eadem: quia in unctioe oculorum dicitur, quod per oculos: in unctioe aurium dicitur, per aures: & sic de alijs, quamuis alia verba repetantur eadem.

Ad quartum. Ad quartum dicendum, quod Ia. ibi posuit plurale pro singulari, unus enim perficit sacramentum, qui si deficerent, alius deberet supplere non factum iterare.

Q V A E S T I O II.

Utrum hoc sacramentum a Christo fuerit institutum.

RESPONDEO. VPERIVS dist. 2. in illa q. utrum omnia sacramenta no. l. fuerit instituta a Deo immediate, sufficienter patet quid dicendum ad hanc quaestionem. Et ideo de eius solutione hic supersedeo.

Q V A E S T I O III.

Utrum materia huius sacramenti sit oleum de oliuis per episcopum consecratum.

RESPONDEO. TVIDETVR, quod non: hoc sacramentum est necessitatis: dicit enim Magister huius dist. cap. 2. quod si ex contemptu, vel negligentia sacramentum praetermittatur periculosum est & damnabile: sed sacramentum necessitatis debet celebrari in materia valde communi, quapropter baptismus celebrari potest, si qualibet naturali aqua: ergo cum oleum de oliuis per episcopum consecratum sit materia non multum communis, sed specialis, non est huius sacramenti materia.

Secundo. Item sacerdos simplex potest sanctificare materiam baptismi, quod est maius sacramentum, quam extrema unctio: ergo multo fortius materiam extremae unctiois: ergo non oportet quod sit per episcopum consecrata.

CONTRA, Magister huius dist. cap. 1. dicit, quod haec unctio sit oleo per episcopum consecrato, sed cum dicitur oleum simplici nomine intelligitur oleum de oliuis: quia anthono masice dicitur oleum: ut superius habitum est, distinct. 7.

CONCLUSIO.

Oleum oliuarum per episcopum, vel sacerdotem,

a summo Pontifice facultatem habentem, consecratum, necessaria materia est sacramenti istius.

RESPONDEO, quod materia debet correspondere principali effectui sacri, effectus autem principalis huius sacri est peccatorum venialium curatio immediate introducens, nisi sit aliud, quod obstat ad supereminentem sanitatem vitae aeternae, ad cuius ingressum sufficit conscientia pura: & quia oleum multum valet ad curationem plagae: ut innuit Isa. 1. ubi dicitur. Plaga tumens, quia non est circumligata, nec curata medicamine, nec foras oleo, & maxime oleum de oliuis, in quo perfectius inveniuntur proprietates olei, quam in alio oleo: ideo materia huius sacri est oleum de oliuis, & quia balsamum representat bonam famam, ideo non est mixtum cum balsamo, ad significandum, quod ad ingrediendum sanitatem vitae aeternae sufficeret sine fama puritas conscientiae, & nitor, qui per oleum designatur: extra de sacra unct. c. 1. Oleum enim lucet in aqua, & ad significandum illius sanitatis supereminentiam: debet esse consecratum per sacerdotem supereminentis dignitatis, id est per episcopum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod hoc sacramentum non est necessitatis absolute, sicut baptismus, cuius mortaliter peccaret, qui ipsum ex contemptu praetermitteret: continere enim quodcumque sacramentum ecclesiae peccatum est mortale.

Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia Christus, qui est maximus in dignitate tantummodo dissimile carnis suae, quam a Ioan. baptizatus fuit, vim regeneratiuam contulit aquis, intelligendo hoc, ut superius expositum est in tractatu de baptismo, & ideo non indiget per episcopum sanctificari.

Et praeterea sacramentum baptismi est sacramentum necessitatis absolute, non sic autem hoc sacramentum.

Q V A E S T I O IIII.

Utrum huius sacramenti sit aliqua determinata verborum forma.

TVIDETVR, quod non: quia nulla inuenitur eius forma determinata ab institutore.

Item determinata forma verborum sacri est eadem apud omnes, sed forma verborum huius sacri non est eadem apud omnes, quod a. n. ecclesiae utitur forma indicatiua, quod a. forma deprecatiua: ergo istius sacri, non est determinata forma verborum.

CONTRA, Rom. Eccl. utitur in hoc sacro determinata verborum forma, quae est haec. Per istam sanctam unctioem, & suam piissimam misericordiam parcat tibi dominus, quicquid oculorum vitio deliquisti, sed cum inunguntur aures dicitur, vitio aurium: cum nares dicitur, vitio narium: quod os dicitur, vitio linguae vel oris: quod manus dicitur, vitio tactus: quod pedes dicitur, vitio incessus: quando libi dicitur, vitio laborum, seu carnis vitio, & debet fieri quaelibet inunctio cum signo crucis.

CONCLUSIO.

De precatiua oratio, scilicet, Per istam, &c. conuenientior forma est.

RE-

CONCLUSIO.

Venialium peccatorum remissio est huius sacramenti effectus.

AD ISTAM quaestionem dixerunt quidam, quod hoc sacramentum non confertur contra peccata venialia, sed contra sequelas relictas, tamen ex originali, quam ex actualibus peccatis.

Sed contra hanc opinionem est auctoritas beati Iacobi praallegata.

Dicendum ergo ad quaestionem, quod in hoc sacro tria sunt, scilicet unum, quod est sacramentum, quod est unctio exterior: aliud quod est res, & sacramentum, scilicet spiritualis alacritas mentis, quae est res signata, & causata per exteriorem unctioem, de qua alacritate: ut habetur extra de sacra unctioe. c. 1. intelligitur illud quod dicit Ioan. apostolus. Unctio quam accepistis maneat in vobis, & est sacramentum principaliter remissionis venialium peccatorum, quia si digne sumatur per eam remissio venialium non tantum significatur, sed etiam causatur. Unde in decretali praedicta dicitur, unctio inuisibilis, interior non solum est signum, sed etiam sacramentum: quia si digne sumatur, vel agit, vel auget absque dubio quod designat: & sic patet, quod remissio venialium est in hoc sacramento principalis res, & non est sacramentum.

AD PRIMUM in oppositum dicunt aliqui, quod quamuis penitentia interior ad remissionem venialium sufficiat, tamen propter statum infirmi, quod non potest ita perfecte illo remedio uti, sicut sanus, requiritur aliud.

Sed contra hoc est, quod frequenter inunguntur infirmi in tali statu, quod facilius possunt interiorius poenitere, quam sani.

Ideo videtur dicendum, quod sicut per sacramentum poenitentiae ex vi sacri formatur attritio prius informis, sic ex vi huius sacramenti confortatur mens ad habendum sufficientiam poenitentiae venialia delentis, quae quandoque ante sacramenti susceptionem tam debilis est, ut non sufficiat ad plenam venialium remissionem. Per huius etiam sacramenti susceptionem pars poenitentiae pro venialibus debita remittitur, si digne suscipiatur.

Ad secundum dicendum, quod non datur infirmis tantum: quia sit principaliter ordinatum ad corporalis infirmitatis alleviationem. Sed propter hoc, quia appropinquat eggressui, in quo venialia perfecte possunt curari, absque hoc, quod eis homo iterum implicetur.

Q V A E S T I O VI.

Utrum effectus huius sacramenti sit infirmitatis corporalis alleviatio.

TVIDETVR, quod non: quia sacramenta nouae legis efficiunt quod figurant, si suscipiantur digne: sed huius sacramenti susceptio, quantumcunque suscipiatur digne non liberat communiter ab infirmitate incurabili.

Rich. super 4. Sen. Z 3 rabili

Respon.

RESPONDEO, quod ex determinata materia, & determinata forma fit determinatum compositum, aliter non. Cum ergo hoc sacramentum sit determinatum sacramentum ab alijs sacramentis distinctum, oportet, quod habeat determinatam materiam, & determinatam formam: etiam accipiendo formam, secundum quod per quandam similitudinem principalior pars inter integrales forma, dicitur totius integralis, secundum quam similitudinem verba sunt formae in sacramentis. Quod autem propria forma sit tibi, videri potest per illud, quod superius dictum est, dist. 3. in illa quaestione, utrum ordinatio ad sanctificandum sit forma baptismi, & est conuenientior forma deprecatiua, quam indicatiua, quod innuit beatus Ia. in cano. sua. cap. 5. dicens. Infirmatur quis ex vobis inducat presbyteros ecclesiae, & orent super eum ungentes eum oleo in nomine domini.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod & si non sit scripta forma determinata expresse, tamen posuit eam beatus Iaco. implicite in verbis praedictis, quam beatus Petrus explicite creditur Romanae ecclesiae tradidisse, sicut & plura alia quae explicite in scriptura sacra scripta non sunt.

Ad secundum dicendum, quod si sint aliquae ecclesiae videntes forma indicatiua, pie credendum est, quod modus exprimendi per modum imperatiuum determinate, vel indicatiuum non sit de necessitate sacramenti, sicut superius dictum fuit de modo exprimendi actum baptizandi, quem graeci exprimunt hoc verbo, Baptizetur: & Romana Ecclesia hoc verbo, Baptizo.

Q V A E S T I O V.

Utrum effectus huius sacramenti sit venialium peccatorum remissio.

TVIDETVR, quod non: quia ubi sufficit unum remedium non debent poni plura: sed ad remissionem venialium sufficit sola poenitentia interior, quam facilius possunt habere infirmi, quam sani, infirmitas enim inclinat ad detestandum vanitatem mundi: ergo aliud remedium non est necessarium infirmis ad venialium remissionem.

Item sacramentum ad illud finaliter ordinatur, propter quod principaliter administratur: sed non administratur principaliter, propter venialium remissionem, sed propter corporis sanationem: quia sani magis implicentur venialibus, quam infirmi, & tamen non administratur sanis, sed infirmis: ergo venialium remissio non est huius sacramenti effectus, saltem principalis.

CONTRA, Iaco. 5. Postquam dictum est, ungentes eum oleo, &c. paucis interpositis sequitur. Et si in peccatis sit, dimittentur ei.

Respon. Prima opi. D. Thom.

Instantia.

Opinio Doctor. Floris, cui concordant D. Bon. Sco. & Duran.

Ad primu.

Obiectio.

Doctor.

Ad secundu.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. D. Tho. ubi sup. Sco. ubi sup.

rabili per naturam: effectus eius nō est al-
leuiatio corporalis infirmitatis.

Secundo. Item viri quanto sunt perfectiores tātō ma-
gis desiderant dissolui, & esse cū Christo, sicut
patet per Pau. ad Phil. 1. Sed huius sacri effe-
ctus non est contra desiderium perfectōrū: er-
go effectus eius, non est infirmitatis corpora-
lis alleuiatio.

Tertio. Item medicīnæ spiritualis non est effectus
corporalis: sed hoc sacramentum sicut & alia,
est medicīna spiritualis, ergo effectus eius nō
est alleuiatio infirmitatis corporalis.

In oppositū. **C O N T R A**, Mar. 6. dicitur de discipulis
Christi, q̄ vngent oleo multos egros, & sa-
nabantur: sed hoc intelligitur de vnctioe, q̄
est sacm. Vnde Glo. ibidem. Patet ab Apo-
stolis hunc morem traditum esse, vt energumi-
ni, & alij ægroti vngantur oleo a pontifice cō-
secrato: ergo effectus huius sacramenti est al-
leuiatio infirmitatis corporalis.

Secundo. Item Iaco. 5. postquam dictum est, vngen-
tes cum oleo in nomine domini, immediate
subiungitur, & oratio fidei saluabit infirmum
& alleuiabit eum dominus.

C O N C L V S I O.

*Infirmis corporalis alleuiatio est huius sacra-
menti effectus secundarius.*

Respon. **R E S P O N D E O**, q̄ alleuiatio corporalis
infirmitatis est huius sacramenti effectus non
principalis, quapropter neque exprimitur in
forma sacramenti, sed secundarius: & ideo nū-
quam causatur per hoc sacramentum, nisi se-
cundum, q̄ expedit principali effectui, qui est
remissio venialium peccatorum: sed si digne
suscipiatur semper causat istum secundarium
effectum, quando expedit effectui principali.

Ad primū. **A D P R I M V M** in oppositū dicendum,
q̄ secundarius effectus huius sacramenti non
est cuiuslibet infirmitatis totalis amotio, etiā
si hoc expedit effectui principali: sed alleuia-
tio, quā dupliciter causat. Vno modo me-
diante operē naturæ, inquantū mentis alacri-
tas interior naturaliter per quandam redun-
dantiam operatur ad corporis meliorem dis-
positionem, vel malæ dispositionis eius miti-
gationem. Alio modo pure supernaturaliter,
& hunc effectum semper consequitur respectu
cuiuscunque infirmitatis, quando expedit ef-
fectui principali, & digne suscipitur.

Ad secundū. **A D S E C U N D U M** dicendum, quod euadere ab
infirmitate, non est contra desiderium viro-
rum perfectiorum, quando credunt hoc expedi-
re ad salutem animarum suarum. Vnde dicit
beatus Marti. Domine, si adhuc populo tuo
sum necessarius non recuso laborem, fiat vo-
luntas tua.

Ad tertium. **A D T E R T I U M** dicendū, q̄ & si medicīna spūalis
non sit totalise effectus principalis, potest tamē
eius esse effectus secundarius, & magis, quā
medicīnæ corporalis spūalis effectus, quā plus
pōt aīa sup corpus, q̄ corpus sup aīam, & quā-

uis assignare vni sacro duos principales effe-
ctus, vnū principalē spūalem, & aliū corpora-
lē esset inconueniens, tñ hoc sacm quāuis sit
vnū hñe duos effectus, vnū spirituales, & aliū
corporalē, ita q̄ spirituales primō, & princi-
paliter, & corporalem secundario conueniēs
est: vt patet ex superioribus dictis.

A R T I C V L V S II.

C O N S E Q V E N T E R queritur de secun-
do principali. Et circa hoc queruntur
sex.

Primo vtrum hoc sacramentum possit con-
ferri a non episcopo.

Secundo vtrum a non presbytero.

Tertio vtrum debeat conferri aliquibus
sanis.

Quarto vtrum omnibus infirmis.

Quinto vtrum sola instrumenta sensuū de-
beant inungi.

Sexto vtrum hoc sacramētum iterabile sit:

Q V A E S T I O I.

*Vtrum hoc sacramentum possit conferri a non
episcopo.*

T V I D E T V R, q̄ non: philosophus
2. phyfi. In his, quæ sñm artem mate-
riam facimus, ppter opus: nobilius
ergo est vti materia disposita, quam
ipsam disponere: cū ergo consecratio olei sit
materia huius sacri dispositio, & vnctio infir-
morū sit eius vsus, nobilius est infirmos vnge-
re oleo consecrato, quā ipsum consecrare, sed
oleum non potest consecrari a non episcopo:
ergo nec aliquis illo oleo vngi a nō episcopo.

Item sicut non episcopus non potest conse-
crare sacri confirmationis materiam, ita nec
confirmare: ergo a simili sicut non potest ma-
teriam huius sacramenti consecrare, ita nec
ea infirmos vngere.

C O N T R A, Ia. 5. Infirmatur quis in vobis
inducat presbyteros ecclesiæ, & orent sup eū
vngentes eum oleo in nomine domini.

Item decre. di. 95. presbyteros. §. Sed istud:
dicitur, q̄ oleo sanctificato permittitur pres-
byteris vngere infirmos.

C O N C L V S I O.

Vtique, sic enim infirmorum expostulat status.

R E S P O N D E O, q̄ hoc sacm a non episco-
po pōt conferri, & hoc propter statum infir-
morum, qui non possunt episcopos adire. Vn-
de di. prædicta. Illud: dicitur, q̄ iccirco pres-
byteris concessum est vngere infirmos sancti-
ficato oleo: quia episcopi occupationibus,
alijs impediti ad omnes languidos ire non
possunt.

A D P R I M V M in oppositū, quod & si
vngere infirmos sit simpliciter nobilius, quā
olei sanctificatio, cum eius sanctificatio sit
propter vsus, tamen propter necessitatē ma-
gis

gis concessum est presbyteris non episcopis,
oleo sanctificato vngere, quā oleum sancti-
ficare: faciliter enim potest oleum sanctifica-
tum ab episcopo per omnes parochias episco-
patus haberi, non sic autem episcopus potest
præsens esse cuilibet infirmo.

A D S E C U N D U M dicendum, q̄ non est simile:
quia in confirmatione spiritus sanctus datur
ad robur, & plenitudinem gratiæ, & ideo me-
rito eius administratio reseruatur episcopis,
in quibus est potestas plenior, quam in sacer-
dotibus inferioribus.

Q V A E S T I O II.

Vtrum possit conferri a non presbytero.

T V I D E T V R, q̄ sic: quia melior est
oratio boni laici, quam mali sacer-
dotis: sed hoc sacramentum effica-
ciam habet ex oratione. Vnde for-
ma eius est deprecatiua: ergo magis potest cō-
ferri a bono laico, quā sacerdote minus bono.

Item maius est baptizare, quā hoc sacra-
mentum conferre: sed non presbyteri possunt
baptizare: ergo & hoc sacramentum cōferre.

C O N T R A, vt superius visum est, effectus
huius sacramenti est venialium peccatorum
remissio: sed non presbyteri non possunt mi-
nisterialiter peccata remittere, quamuis san-
cti homines orando possunt adiuuare pecca-
tores ad impetrationem misericordiæ: ergo
non presbyteri non possunt hoc sacramētum
conferre.

C O N C L V S I O.

*Necessario sacramentum hoc est a presbyteris mi-
nistrandum.*

R E S P O N D E O, q̄ hoc sacramentum cō-
ferri non potest a non presbyteris. Soli enim
presbyteri, propter sacramentorum ecclesia-
sticorum dignitatem constituti sunt admini-
stratores eorum. Vnde illud quod legitur de
sancta Genouefa, q̄ oleo vngent infirmos, &
sanabantur, miraculosum fuit, non sacra-
mentale.

A D P R I M V M in oppositū dicendum,
q̄ quamuis priuata oratio sacerdotis, minus
boni non sit ita efficax, sicut oratio laici me-
lioris: tamen oratio eius inquantum eius per-
sona est publica est efficacior: quia efficiā
habet ex vi meriti totius ecclesiæ, oratio autē
inquantum est forma huius sacramenti conue-
nit presbytero, inquantū persona publica est.

A D S E C U N D U M dicendum, q̄ quamuis baptis-
mus sit nobilius sacramentum, quā extrema
vnctio: tamen quia est sacramentum simpli-
citer necessarium, ideo quilibet homo ipsum
administrare potest, quamuis a solis sacerdo-
tibus administrari debeat, casu necessitatis ex-
cepto, hoc autem sacramentum non sic neces-
sarium est.

Et præterea ad sacramentum baptismi non
est necessaria materia per episcopum conse-

crata, sicut ad hoc sacramentum, quam tra-
ctare non decet non sacerdotem, sicut decet
sacerdotem.

Q V A E S T I O III.

Vtrum conferri debeat aliquibus sanis.

T V I D E T V R, q̄ sic. Hoc sacm con-
ferri debet constitutis in periculo
mortis: sed multi sani frequēter sūt
in periculo mortis. s. in bello, & ī ma-
ri, & quidam sub certitudine mortem expē-
ctantes, vt ad mortem damnati: ergo talibus sa-
nis debet hoc sacramentum conferri.

C O N T R A, beatus Iaco. in cano. sua ca. 5.
non scit mentionem de conferendo hoc sacra-
mentum, nisi infirmis.

C O N C L V S I O.

*Haud sanis, sed solis infirmis, ac in extremis la-
borantibus ministrari debet.*

R E S P O N D E O, q̄ cū effectus principalis
huius sacri sit venialiū remissio, nō quæcūq;
sed plena, & pfecta de pximo introducēs ad
incorruptibilem sanitatē vitæ æternæ, q̄ remissio
de lege cōi sanis cōuenire non potest: iō nulli
sano debet hoc sacm conferri, nec infirmo, nisi
sic aggrauato, q̄ pabile sit ipsum esse ī peri-
culo mortis de pximo imminētis. Quia tñ de
fectus naturæ ex senio, quasi quēdam infirmi-
tas est, ideo etiam senibus ex defectu naturæ
solo constitutis in periculo mortis de pximo
imminentis, hoc sacramentum cōferri debet.

A D P R I M V M in oppositū dicendū, q̄ hoc
sacm cōferri nō debet, nisi cōstitutis ī mortis
periculo pueniēte ex recessu a debita ppor-
tione humorum, qui est infirmitas, vel infirmi-
tatis pxima cā, vel ex cōsumptione radicalis
humidi, & caloris naturalis defectu, quod pe-
riculum sanis hominibus non imminet.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum debeat conferri omnibus infirmis.

T V I D E T V R, q̄ sic: sñm philo. 2. To-
pi. Quod nullo addito dicis, simpli-
citer dicis. Sed bñs Iaco. in can. sua,
c. 5. dicit hoc sacramentum debere
conferri infirmis nullam restrictionem appo-
nendo: ergo videtur fuisse intentio sua, q̄ da-
ri debeat omnibus infirmis.

Item planum est, q̄ debeat dari omnibus in-
firmis ex infirmitate sua in mortis periculo
constitutis, & infirmis de quibus non despe-
ratur, quia medicīna corporalis magis dan-
da est infirmis, de quibus non desperatur, q̄
illis de quibus desperatur: ergo hoc sacra-
mentum dandum est omnibus infirmis.

C O N T R A, decre. 95. distinct. Illud dicitur,
quod hæc vnctio non pœnitentibus con-
ferri non potest: sed non pœnitentium qui-
dam sunt infirmi: hoc sacramentum non om-
nibus infirmis conferri debet.

Rich. super 4. Sen. 2. 4. CON

CONCLUSIO.

Tribus generibus personarum extrema unctio coferri debet, totidemque negari.

Respon.

RESPONDEO, qd hoc sacramentum conferri non debet, nisi non habentibus obstaculum impediens sacramenti effectum: & habentibus deuotionem, & reuerentiam ad sacramentum: & habentibus, vel habere potentibus, de communi lege veniale peccati, & quia in non penitentibus est obstaculum contra effectum sacramenti, & in perseveranter furiosis non est deuotio, nec reuerentia ad sacramentum, & in paruulis non est veniale peccatum, ideo hoc sacramentum conferri non debet impenitentibus, nec perseveranter furiosis, nec paruulis.

Ad primam.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd quamuis determinatio verbi Iaco. non sit scripta, tamen ex vsu ecclesie, quem beatus Petrus introduxit est sufficienter habita.

Ad secundam.

Ad secundum dicendum, qd sicut non esset danda medicina corporalis infirmo, de cuius infirmitatis corporalis sanatione, & alleviatione desperaretur, sic non esset dandum hoc sacramentum alicui, si de sue infirmitatis spiritalis sanatione desperaretur.

Clarius q. 3. immediate procedente.

Ratio autem quare non debet dari leue infirmitatem corporalem habentibus patet, ex dictis in corpore quaestionis.

QVAESTIO V.

Utrum sola instrumenta sensuum debeant inungi.

Arg. 1. D. Bo. ibi. q. 3. Sco. ibidem. D. Tho. ubi su. ar. 6.

RESPONDEO, qd non: quia ut superius habitum est lib. 1. Anima est in qualibet parte corporis tota: sed nullum peccatum est in corpore nisi per animam: ergo cum haec unctio fiat per remissionem peccatorum venialium, fieri debet in qualibet parte corporis.

Secundo.

Item ut habetur Matth. 15. De corde exeunt cogitationes malae: sed sedes cordis est in pectore: ergo debet fieri unctio in pectore.

Tertio.

Item ceci nati nunquam peccauerunt per visum: ergo in eis oculi non debent inungi.

In opposita.

CONTRA, visus ecclesie habet, qd omnia organa deferuentia sensitivae, generativae, & progressivae inungantur, & nulla alia.

CONCLUSIO.

In quinque sensuum organa fieri debet unctio haec.

Respon.

RESPONDEO, qd sola instrumenta deferuentia sensitivae, generativae, & progressivae, & non aliae corporis partes debent inungi: & quoniam sunt quinque instrumenta deferuentia sensibus particularibus, scilicet oculi, aures, nares, os, manus, & lumbi generativae deferuiant, & pedes progressivae, ideo secundum morem Romanae Ecclesiae istae septem partes corporis, & non aliae inunguntur.

Ad primam.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd quamuis anima, secundum essentiam sit in qualibet parte corporis tota, non tamen secundum quilibet potentiae suae usum, & ideo non debet

inungi omnes partes corporis: sed illae determinatae quae dictae sunt.

Ad secundum dicendum, qd a corde dicuntur exire cogitationes malae, propter hoc, qd in fluentia animae derivatur ad alia membra mediante corde, quamuis enim sit in qualibet parte corporis tota per essentiam, tamen cor recipit immediate eius influentiam, quapropter motus est Avic. ad dictum li. 3. de animalibus: Quod anima occultatur in corde: & quia peccata venialia, ut frequentius contrahuntur ex occasionibus acceptis per partes illas determinatas, quae supradictae sunt, ideo magis inunguntur, quam peccata.

Ad secundum.

Ad tertium dicendum, qd si ceci nati nunquam peccauerunt per actum videndi, tamen peccare potuerunt per videndi concupiscentiam, & mutilari per concupiscentiam operandi per illa membra, quibus dum erant paruuli fuerunt mutilati, & ideo loca praedictorum membrorum debent inungi.

Ad tertium.

QVAESTIO VI.

Utrum hoc sacramentum iterabile sit.

RESPONDEO, qd non: Dignior est unctio hominis, quam altaris: sed unctio altaris iterari non debet, extra de consec. ecclesiae, vel altaris, c. 33. ar. 1.

Arg. 1. D. Bon. ubi su. q. 4. D. Tho. q. 33. ar. 1.

Item alia sacramenta quae consistunt in unctioe non iterantur: ut confirmatio, & ordo: ergo a simili nec istud.

Secundo.

CONTRA, Hu. 2. li. de sacra. par. 15. ca. 3. Si unctio iterari non potest, nec oratio iterari potest, sed oratio iterari potest: ergo & unctio.

In opposita.

Item Magister huius dist. c. ult. consentit, qd hoc sacramentum iterabile est.

Secundo.

CONCLUSIO.

Sacramentum hoc cum infirmo nullum imprimat characterem indelebilem, plane iterari potest.

RESPONDEO, qd hoc sacramentum aliquo modo iterabile est, aliquo modo non: circa enim eundem infirmum eadem infirmitate in numero respectu eiusdem infirmitatis status iterari non debet: quia quodlibet sacramentum circa materiam propriam, vna vice sortitur totum suum effectum, si non sit indispotio in susceptione, & ideo eadem hostia bis non consecratur, quia in prima consecratione efficitur corpus Christi verum, sub vna specie, nec eadem coniuges bis desponsantur. De baptismo, confirmatione, & ordine clarum est, in solo sacramento penitentiae dubium est, quod quidam dicunt respectu eorundem peccatorum in numero iteratum quilibet vice habere aliquem effectum, quia tantum idem homo in numero potest pluries infirmari, & in eadem infirmitate in numero possunt esse status diversi, in quorum quolibet infirmus est in notabili, & probabili periculo mortis: ideo cum infirmo

Respon.

infirmo

infirmo nullum imprimat indelebile effectum potest, & debet eidem homini pluries conferri, vel pro diuersis infirmitatibus, vel pro eiusdem infirmitatis diuersis statibus supradictis.

Nec te moueat, quod dictum est, sacramentum Eucharistiae vna vice circa eandem materiam totum suum sortiri effectum: quia ab eodem homine est pluries suscipiendum. In eius enim susceptione non consistit illius sacramenti essentia, & ideo quamuis pluries suscipiatur, & in eodem suscipiente pluries habeat effectum, tamen essentia sacramenti circa eandem materiam non iteratur, & iteratum non haberet effectum.

AD PRIMVM dicendum, quod ratio quare unctio altaris, vel ecclesiae consecratio non iteratur, est, quia ipsa consecratio, & unctio vna vice collatae habent totum suum effectum, qui est esse dedicatum ad diuinum cultum: & simili ratione etiam consecratio materiae confirmationis, & materiae huius sacramenti non iteratur. Chrisma enim vna consecratione perfecte ordinatur ad usum illius sacramenti: similiter dico de consecratione olei, respectu vsus huius sacramenti, & quia circa eundem infirmum eadem infirmitate, respectu eiusdem infirmitatis status hoc sacramentum totum suum sortitur effectum, si non sit aliquis defectus ex parte suscipientis, ideo hoc modo non iteratur, quia tamē in orbus, contra quem est, pluries potest reuerti, ideo circa eundem hominem potest pluries iterari, quia sic circa eundem hominem pluries effectum potest habere.

Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia confirmatio, & ordo imprimunt characterem, qui est indebilis effectus, nec morbus contra quem principaliter sunt in eodem homine iteratur, hoc autem sacramentum effectum indelebilem in suscipiente non imprimat, & ideo morbus contra quem est iteratur.

CIRCA litteram. Quo capita regum, & pontificum inunguntur.

CONTRA: extra de sacra unctioe cap. 1. §. Hoc unguento. Princeps non ungitur in capite, sed in brachio, siue humero, siue armo, in quibus principatus congrue designatur.

RESPONDEO verbum Magistri intelligendum est de unctioe Regum in veteri lege non in noua: sic enim dicitur in decretali praedicta. Principis unctio a capite ad brachium est translata. Corpus Christi non potest confici, nisi de pane consecrato, quod non est in telligendum de consecratione praecedente ipsam consecrationem, sed de consecratione, quae in ipsa consecratione consistit, quae est per haec verba; Hoc est enim corpus meum: nisi forte Magister consecrationem vocet ibi ordinationem panis de frumento, ad hoc, ut sit huius sacramenti materia, quam ordinationem Christus instituit suo facto, ad cuiusmodi similitudinem dicitur aquas consecrasse,

quando fuit baptizatus, eo quod illo facto aquam ordinavit ad hoc ut esset materia sacramento baptismi.

De ordinibus Ecclesiasticis.

DISTINCTIO XXIII.

UNC ad considerationem sacrae ordinationis accedamus. Septem sunt spiritualium officiorum gradus siue ordines: sicut ex sanctorum patrum dictis aperte traditur, & capitulis nostri, scilicet Iesu Christi, exemplo monstratur: qui omnium officiorum exhibuit, & corpori suo, quod est Ecclesia, eosdem ordines obseruandos reliquit. Septem autem sunt, propter septiformem gratiam sancti spiritus: cuius qui non sunt participes, ad gradus ecclesiasticos indignè accedunt. Illi vero in quorum mentibus diffusa est septiformis gratia spiritus sancti, cum ad ecclesiasticos ordines accedunt, in ipsa spiritualis gradus promotione ampliorem gratiam percipere creduntur.

Quales assumendi sunt ad Clerum.

Tales autem ad ministerium spirituale eligendi sunt clerici, qui dignè possint dominica sacramenta tractare. Melius est enim Episcopo paucos habere ministros, qui possint dignè opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui ordinatori graue onus inducant. tales enim decet esse ministros Christi, qui septiformis gratia spiritus sancti sint decorati, & quorum doctrina & conuersationis forma, eadem gratia in alijs transfundatur, ne caelestes margaritas spiritualium verborum officiorumque diuinorum sordidae vitae pedibus conculcent. In sacramento ergo septiformis spiritus septem sunt gradus ecclesiastici, scilicet, Ostiarij, Lectores, Exorcistae, Acolyti, Subdiaconi, Diaconi, Sacerdotes; omnes tamen clericum vocantur, ideo sortiti. Corona enim signaculum est, quo signantur in partem sortis ministerij diuini. Corona regale decus significat: quia seruire Deo regnare est. Vnde ministri ecclesiae, reges esse debent, ut se, & alios regant, quibus Petrus ait. Vos estis genus electum, regale sacerdotium, &c. Summitas capitis desuper nudantur, ut eorum mens ad Dominum liberam monstratur, quae reuelata facie gloriam Dei contempletur. Summitas enim capitis est eminentia mentis. Denudatio capitis est reuelatio mentis. Clericus enim secretorum Dei non ignarus esse debet. Tondentur etiam capilli usque ad reuelationem sensuum, scilicet oculorum, & aurum: ut vitam corde opere pullulantia doceantur praecedenda, ne ad audiendum, & intelligendum verbum Dei praepediatur mens, pro quo seruato reddetur in excelsis corona. Tonsura autem ecclesiastica vsus a Nazareis exortus videtur: qui prius crine seruato deinde ob vitam continentiam caput radebant, & capillos in igne sacrificij ponebant. Hinc vsus inoleuit, ut qui diuinis cultibus mancipantur, quasi Nazarei, id est sancti, erant.

Hug. li. 2. par. 3. c. 4.

Quare septem sunt ordines. Esai. 11. a.

Clem. Papa in epist. ad Iacobum apost. c. 1. a. c. 23. c. 1. a. Math. 7. a.

De corona, & tonsura. Hug. li. 2. par. 3. c. 1. 1. Pet. 2. b. 2. Cor. 3. d.

Hug. ubi su. p. 1. c. 1.

Isid. li. 2. of. eccl. cap. 4. Num. 6. b.

Actu. 18. c. 21. d. **Et**, crineposito inueniantur. Sicut ad Ezechiele dicitur. Fili hominis sume gladium acutum, & duc super caput tuum, & barbium. In actibus etiam Apostolorum. Priscillam, & Aquilam hoc fecisse legitur. Paulus quoque & alij quidam discipuli Christi hoc fecerunt. Recte ergo in quibuslibet gradibus constituti, clerici vocantur, quorum nomina, & rationes nominum Isidorus exponens, ait. Cleros, & clericos hinc appellatos esse credimus, quia Mathias electus est sorte: quem primum per Apostolos legitur ordinatum. Cleros enim Græcè, Latine fors, vel hereditas dicitur. Ideo ergo dicti sunt clerici, quia sunt de sorte domini, vel quia Deum partem habent. Generaliter verò clerici nuncupati sunt omnes, qui in ecclesia Dei deseruiunt: quorum gradus, & nomina sunt hæc, Ostiarius, Lector, & c.

De Ostiarijs.

1. Id. lib. 7. c. 12. Ery. ca. 12. in fine. Par. 26. Ex con. 4. Cart. ca. 9. Ex de cõse. di. 23. cap. Ostiarius. Et Hug. ubi su. c. 5. Ioan. 2. c. Ioan. 10. b. Ostiarij, idem Ianitores sunt, qui in veteri Testamento electi sunt ad custodiam templi, ut non ingrederetur in illud immundus. Dicti autem ostiarij, eo quod præsent ostijs templi. Ipsi enim tenentes clauem, omnia intrus, & extra custodiunt, atque inter bonos & malos habentes iudicium, dignos recipiunt, indignos respuunt. Vnde & eis, cum ordinantur, claues ecclesiæ dantur ab episcopo, & dicitur eis. Sic agite, tanquam rationem Deo reddituri pro rebus, quæ clauibus istis recluduntur. Hoc officium Dominus in sua persona suscepit, quando flagello de funiculis facto vendentes, & ementes eiecit de templo. Ipse enim se ostiarij significans dicit. Ego sum ostium per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pasqua inueniet.

De Lectoribus.

Hug. ibid. cap. 7. Id. lib. 7. Ery. ca. 21. Ex di. 21. c. Cleros. Idem li. 2. de of. c. 11. Ex cõc. Car. 4. c. 8. dist. 23. c. lector. Secundus est gradus Lectorum. Lectores à legendo, sicut Psalmistæ à psalmis canendis vocati sunt. Illi enim prædicant populis quid sequantur: isti cantant, ut excitent ad compunctionem animos auditorum: licet quidam lectores ita miserabiliter pronuntiant, ut quosdam ad ludum & lamentationem compellant. Idem etiam Pronunciatores vocantur, qui populo annunciant: quia tam erit clara eorum vox, ut etiam longe positorum aures adimpleat. Ad lectores autem pertinet lectioes pronunciare, & ea quæ propheta nunciauerunt populis prædicare: ut iam ex officio in ecclesia legat prophetias & lectioes. Vnde & ei, vidente populo traditur ab Episcopo codex diuinarum lectioinum, & dicitur. Accipe, & esto verbi Dei relator, habiturus, si fideliter impleueris officium, partem cum his qui bene verbum Dei ministrauerunt. Qui ad hunc gradum prouebitur, literarum scientia debet esse instructus, ut sensum verborum intelligat, vim accèptum sciat, distinctè legat: ne confusione prolacionis intellectum auditoribus auferat. Attendat quid indicat, quid interrogatiue sit legendum, ubi sit in oratione faciendâ distinctio. Hæc enim malè seruata, intellectum turbant, & alios ad risum prouocant. Aurius, & cordi consulere debet vox lectoris. Hoc officium impleuit Christus, cum in medio seniorum librum Esaiæ aperiens, distinctè ad intelligendum legit. Spiritus Domini super me, & c. Ex quo lectoribus

bus datur intelligi, quia gratia spiritali clarere de gent, qui alijs verbum Dei annunciant. Hic ordo formam, & initium à prophetis accepisse videtur: quibus dicitur. Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam.

De exorcistis.

Hu. ubi su. c. 8. Id. li. 7. Ery. c. 12. Et di. 21. c. cleros. Dist. 25. c. Perlestit. Tertius est ordo Exorcistarum. Exorcista autem ex Græco in latinum adiurantes, vel increpantes vocantur. Inuocant enim super catechumenos, & super eos qui habent spiritum immundum, nomen Domini adiurantes per eum, ut egrediat ab eis. Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manusque super energumenos, & catechumenos in exorcizando imponere. Debet autem habere spiritum mundum, qui spiritibus immundis imperat: & malignum expellere de corde suo, quem expellit de corpore alieno: ne medicina, quam alij facit, sibi non prosit, & dicatur ei. Medice cura te ipsum. Hic cum ordinantur, accipiunt de manu Episcopi librum exorcismorum, & dicitur eis. Accipite, & habetote potestatem imponendi manus super energumenos vel catechumenos. Hoc officio usus est Dominus, quando salina sua tetigit aures, & linguam surdi & muti, dicens, Epheta, quod est. Ad aperire; per hoc docens, nos spiritaliter debere aperire aures præcordiorum hominum ad intelligendum, & ora ad confitendum: ut pulso demone spiritus sanctus vas suum recipiat. Hoc etiam officio usus est Christus, cum demoniacos multos sanauit. Hic ordo à Salomone videtur descendisse: qui quendam modum exorcizandi inuenit, quo demones adiurari ex obsessis corporibus pellebantur. Huic officio mancipati exorcistæ vocati sunt. De quibus Christus in euangelio. Si ergo in Beelzebub eijcio demonia, filij vestri, scilicet exorcistæ, in quo eijciunt?

De Acolytis.

Hu. ubi su. c. 9. Id. c. 12. li. præalle. di. 21. cap. Cleros. Quarto loco succedunt Acolyti. Acolyti verò Græcè, Latine ceroferyj dicuntur, à deportandis cereis, quando legendum est Euangelium, vel sacrificium offerendum. Tunc enim accenduntur luminaria, & deportantur ab eis, non ad effugandas aeris tenebras, cum sol eo tempore rutillet, sed ad signum lætitiæ demonstrandum: ut sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur, de qua legitur, erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Ad Acolytum pertinent præparatio luminarium in sacrario. Ipse cereum portat, ipse vrceolum cum vino & aqua suggesta, pro eucharistia, subdiaconis præparat. Hic cum ordinantur, cum edocti fuerint ab episcopo qualiter in officio suo agere debeant, ab archidiacono accipiunt candelabrum cum cereo, & vrceolum vacuum. Hoc officium Dominus se habere testatur, dicens. Ego sum lux mundi; qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Huius officij formam illi gerebant in veteri testamento, qui lucernas candelabri componebant, & accedebant igne cœlesti, ad illuminandas tenebras Aquilonares.

De subdiaconis.

Quintus est ordo Subdiaconorum. Græcè Hypodiacon

1. Esdra. 2. Id. de eccl. of. li. 2. ca. 10. & Gre. in regist. ep. 42. li. 1. Esa. 52. d. Ex cõ. Car. 4. cap. 5. Ioan. 13. a. diacones vocantur, quos nos Subdiacones dicimus, Qui ideo sic appellantur, qui subiacent præceptis, & officijs Leuitarum. Oblationes enim in templo à fidelibus suscipiunt, & Leuitis superponendas altaribus deferunt. Hi apud Hebræos Nathinæi vocabantur, id est, in humilitate Domino seruietes. Ad subdiaconum pertinet calicem, & patenam ad altare Christi deferre, & Leuitis tradere, eisque ministrare: vrceolum quoque, & aquamanile, & manutergium tenere. Episcopo, & presbyteris, & leuitis, pro lauandis ante altare manibus, aquam præbere. His lex continentia imponitur: quia altari propinquantes, vasa corporis & sanguinis Christi portant. Vnde illud implere debent. Mandamini qui feris vasa Domini. Ad hos etiam pertinet tantum de oblationibus ponere in altari, quantum sufficere possit populo: necnon corporalia, & pallas, & substratoria lauare. Hi cum ordinantur, accipiunt de manu Episcopi patenam & calicem vacuum; ab archidiacono verò vrceolum cum aquamanili, & manutergium. Hoc officio usus est Dominus, quando linteo se præcinxit, & mittens aquam in peluim, pedes discipulorum lauit, & linteo terxit.

De diaconis.

Hug. lib. 2. par. 3. c. 16. Nu. 3. b. & 8. d. & 18. a. Num. 4. a. Num. 18. a. In decre. di. 78. Id. lib. 7. Ery. cap. 12. dist. 21. ca. Cleros. Num. 4. a. Diaconorum ordo sextum tenet locum, propter senarij perfectionem. Hic ordo in veteri testamento à tribu Leui omnem accepit, vel traxit: dicuntur enim & Leuitæ. Præcepit quippe Dominus Moysi, ut post ordinationem Aaron, & filiorum eius; prorsus tribus Leui ad diuini cultus ministeria ordinaretur; & consecraretur Domino, & seruiret pro-Israel coram Aaron, & filiis eius in tabernaculo: ipsique gestarent arcam, & tabernaculum, & omnia vasa eius, & in circuitu tabernaculi excubarent, & in transportando tabernaculo ipsi deponerent, rursusque componerent. A viginti quinque annis, & supra iussi sunt seruire in tabernaculo. Quam regulam in nouo Testamento sancti patres constituerunt, quia hæc ætas ad ferenda onera est robusta. Leuitæ ergo ex nomine auctoris vocati sunt. De Leui enim Leuitæ exorti sunt, à quibus in templo mystici sacramenti mysteria explerantur. Hi Græcè Diacones, Latine ministri dicuntur: quia sicut in sacerdote cõsecratio, ita & in Diacono mysterij dispensatio habetur. Ad Diaconum pertinet assistere sacerdotibus, & ministrare in omnibus quæ aguntur in sacramenti Christi, scilicet in baptismo, in chrismate, in patena, & calice: oblationes quoque inferre, & disponere in altari: componere etiam mensam Domini, & vestire, crucem ferre, & prædicare euangelium, & epistolam ad populum. Nam sicut Lectoribus vetus testamentum, ita Diaconis nouum prædicare præceptum est. Ad ipsum etiam pertinet officium precum, & recitatio catechumenorum nominum. Ipse præmonet aures habere ad Dominum: ipse donat pacem, & ipse annunciat. Quod autem huic ordini à Moysè statutum est, hoc etiam in nouo testamento representatur, cum Diacono super lauum humerum stola ponitur, & casula in diebus ieiunij complicatur: quia quicquid laboris, & sustinentia in hac vita toleratur, quasi in læna portatur, donec in

Is. ubi sup. c. 8. Act. 6. b. De cõ. d. 2. ca. epi. Apoc. 8. a. 1. Tim. 3. a. Ex cõ. Car. 4. c. 4. & Id. do. de eccl. of. ca. 8. Di. 23. cap. Diaconus. Mat. 11. d. 1. Tim. 3. b. Marc. 26. c. Lucæ 22. d. dextera, id est æternitate, requies habeatur. Hic ordo ab Apostolis celebratus est, quando (ut legitur in Actibus Apostolorum) septem viros plenos spiritu sancto ad hoc officium elegerunt, & oratione præmissa, manus eis imposuerunt. Vnde & consuetudo inoleuit. ut in omni matrice ecclesia septem Diacones circa Christi aram, quasi septem columnæ, assistant. Hi sunt septem angeli tuba canentes in Apocalypsi; qui quales esse debeant apostolus docet, Timotheo scribens. Hi cum ordinantur, solus Episcopus eis manum imponit: quia ad ministerium applicatur. Ponit eis orarium, id est stolam, super lauum humerum, ut per hoc intelligant se accepisse iugum Domini suauis, quò ad sinistram pertinentia diuino timori subijciant. Accipiunt, & textum euangelij Christi, ut intelligant se esse præcones euangelij Christi. Hi autem antequam ordinentur, probentur, ut docet apostolus; & sic ministrent, nullum crimen habentes. Hoc officio usus est Christus, quando post Cenam sacramentum carnis, & sanguinis discipulis dispensauit, & quando apostolos dormientes ad orationem excitauit, dicens. Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.

De presbyteris.

Hug. c. 12. li. præalle. Id. 7. Ery. c. 13. di. 21. ca. cleros. Sapient. 4. b. Di. 23. par. 1. supra. Act. 8. cap. 19. a. * non. Diff. 25. c. Perlestit. Septimus est ordo presbyterorum. Presbyter Græcè, senior interpretatur Latine. Non modo pro ætate, vel decrepita senectute, sed propter honorem, & dignitatem quam acceperunt; presbyteri nominantur, qui morum prudentia & maturitate conuersationis præcellere debent in populo, Vnde scriptum est. Senectus venerabilis est, non diuturna, nec annorum numero computata. Cani enim sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Ideo autem et Presbyteri sacerdotes vocantur, quia sacramentum dant: qui licet sint sacerdotes, tamen pontificatus apicem non habent sicut Episcopi; quia ipsi nec chrismate frontem signant, nec paracletum dant: quod solis debent Episcopis lectio Actuum apostolorum demonstrat. Vnde apud veteres iidem Episcopi & presbyteri fuerunt: quia illud est nomen dignitatis hoc ætatis. Sacerdos nomen habet compositum ex Græco & Latino, quod est sacrum dans, siue sacer dux. Sicut enim Rex à regendo, ita Sacerdos à sacramento dictus est: consecrat enim & sanctificat. Antistes verò sacerdos dictus est ab eo, quod antè stat: primus enim est in ordine ecclesiæ. Ad presbyterum autem pertinet sacramentum corporis, & sanguinis Domini in altari Dei conficere, orationes dicere, & dona Dei benedicere. Qui cum ordinantur, inunguntur eis manus, ut intelligant se accepisse gratiam cõsecrandi, & charitatis opera debere extendere ad omnes. Accipiunt & stolam, quæ vtrunque tenet laetus: quia debent esse muniti armis iustitiæ contra aduersa & prospera. Accipiunt etiam calicem cum vino, & patenam cum hostijs, ut per hoc sciunt se accepisse potestatem placabiles Deo hostias offerendi. Hic ordo à filiis Aaron sumpsit initium. Summos enim pontifices & minores sacerdotes instituit Deus per Moysen: qui ex præcepto Dei. Aaron in summis pontificis, filios verò eius vnxit in minores sacerdotes. Christus quoque duodecim elegit discipulos prius quos

Luc. 10. a quos & Apostolos vocavit: quorum vicem gerunt in ecclesia maiores Pontifices. Deinde alios septuaginta & duos discipulos designavit: quorum vicem in Ecclesia tenent presbyteri. **Unus autem inter Apostolos princeps extitit Petrus: cuius vicarius, & successor est pontifex summus: unde dicitur Apostolicus: qui & Papa vocatur, scilicet pater patrum. Qualis autem eligi debet presbyter. Apostol. scribens Timotheo ostendit: ubi nomine Episcopi presbyterum significat. Hoc autem officio vsus est Christus, cum seipsum in ara crucis obtulit, idem sacerdos, & hostia, & quando post cenam panem, & vinum in corpus suum, & sanguinem commutavit. Ecce de septem ecclesie gradibus, breuiter elocuti, quid ad quemque pertineat insinuauimus. Cumque omnes spirituales sint & sacri: excellenter tamen canones duos tantum sacros ordines appellari censent, Diaconatus, scilicet & Presbyteratus: quia hos solos primitiua ecclesia legitur habuisse, & de his solis preceptum Apostoli habemus. **Apostoli enim in singulis ciuitatibus episcopos & presbyteros ordinauerunt. Leuitas etiam ab Apostolis ordinatos legimus: quorum maximus fuit beatus Stephanus. Subdiaconos vero & Acolytos procedente tempore ecclesia sibi constituit.****

Quid sit quod hic dicitur ordo.

Si autem queritur, quid sit, quod hic vocatur ordo; sane dici potest signaculum esse, id est sacrum quoddam, quo spiritualis potestas traditur ordinato, & officium. Character ergo spiritualis, ubi fit promotio potestatis, ordo vel gradus vocatur. Et dicuntur hi ordines sacramenta, quia in eorum perceptione res sacra, id est gratia, confertur, quam figurant ea quae ibi geruntur.

De nominibus dignitatis, vel officij.

Sunt & alia quaedam non ordinem, sed dignitatum, vel officiorum nomina. Dignitatis simul, & officij nomen est Episcopus. Episcopatus autem vocabulum inde dictum est, quod ille, qui Episcopus efficitur, super intendat, curam, scilicet subditorum gerens. **Σκοπεῖν enim Graece, Latine cuius Dei ca. intendere dicitur. Episcopi autem Graece, Latine speculatores interpretantur. Nam speculator est praepositus in ecclesia dictus, eo quod speculetur, atque prospiciat populorum infra se positorum mores & vitam. Pontifex est princeps sacerdotum, quasi via sequentium. Ipse & summus sacerdos nuncupatur: ipse enim Leuitas, & sacerdotes efficit: ipse omnes ecclesiasticos ordines disponit.**

De quadripartito ordine episcoporum.

Ordo autem Episcoporum quadripartitus est, scilicet in Patriarchis, Archiepiscopis, Metropolitanis, & Episcopis. Patriarcha Graece, summus patrum interpretatur: quia primum, id est Apostolicum tenet locum: ut Romanus, Antiochenus, Alexandrinus: sed omnium summus est Romanus. Archiepiscopus, princeps Episcoporum. Archos enim Graece, Latine princeps dicitur. Metropolitanus autem a mensura ciuitatum dicuntur. Singulis enim pro-

uincijs praeriment: quorum auctoritati, & doctrinae ceteri sacerdotes subiecti sunt. Sollicitudo enim totius prouinciae ipsi Episcopis commissa est. Omnes autem superius designati ordines, Episcopi nuncupantur. Nota quod Archiepiscoporum nomine primates superius significasse videtur, & Metropolitanorum, quos nunc Archiepiscopos dicimus. **Horum autem discretio a Gentilibus introducta videtur, qui suos flamines alios simpliciter flamines alios archiflamines, alios protoslamines appellabant. Sacerdotes enim Gentilium flamines dicebantur, qui habebant in capite pileum, in quo erat breuis virga, desuper habens aliquid lanae: quod cum per aestum ferre non possent, filium tantum in capite ligare ceperunt. Nudis enim capitibus eis incedere nefas erat. Unde a filio quo utebantur, flamines dicti sunt, quasi filamines. Sed festis diebus filio deposito, pileum imponebant pro sacerdotij eminentia. Vates a vi mentis appellati sunt. Cuius significatio multiplex est: modo enim sacerdotem, modo prophetam, modo poetam significat. Cantor vero vocatur, qui vocem modulatur in cantu. Huius sunt duo genera. Praecentor, & Succentor. Praecentor, qui vocem praemittit in cantu. Succentor, qui subsequenter canendo respondet. Concenter autem dicitur, quia consonat. Qui autem non consonat, nec concinit, concenter non erit. His breuiter tractatis, admonendi sunt Christi ministri, quatenus sicut excellunt ordinis dignitate, ita praecellant vitae sanctitate, ut plebs eis commissa, eorumque disciplinis edocita, grater eis obediat, & eorum imitatione de die in diem proficiant, a quibus diuina sacramenta percipiunt, & missarum solemniam audiunt. **Missae autem dicitur, vel quia missa est hostia, cuius commemoratio fit in illo officio: unde dicitur. Ite, missa est, id est, sequimini hostiam, quae missa est ad caelestia; tendentes post eam: vel quia missus caelestis venit ad consecrandum dominicum corpus, per quem ad altare caeleste defertur hostia. Unde & dicitur, Missa est.****

DISTINCTIO XXIII.

SUPERIUS determinauit Magister de sacramento baptismi, confirmationis, eucharistiae, poenitentiae, & extremae unctionis. Hic determinat de sacramento ordinis, & diuiditur in duas.

Primo determinat de ordinum distinctione.

Secundo de collatione dist. sequenti. ibi. (Solet queri.)

Prima in tres.

Primo de dispositione ad ordinem, scilicet de tonsura.

Secundo de ipsis ordinibus ibi. (Ostiarium.)

Tertio de officijs, & dignitatibus quae ordines

dines consequuntur ibi. (Sunt & alia.)

Media diuiditur in septem.

Primo determinat de ostiarijs.

Secundo de lectoribus ibi. (Secundus.)

Tertio de exorcistis. ibi. (Tertius.)

Quarto de acholitibus. ibi. (Quarto loco.)

Quinto de subdiaconis. ibi. (Quintus.)

Sexto de diaconis. ibi. (Diaconorum.)

Septimo de presbyteris. ibi. (Septimus.)

Illa pars, quae incipit ibi. (Sunt & alia.) Diuiditur in tres,

Primo determinat de dignitate episcopali.

Secundo de gradibus dignitatis illius. ibi. (Ordo autem.)

Tertio de quibusdam officijs minoribus, ibi. (Vates a vi mentis.)

CIRCA hanc dist. querendum est principaliter de quinque.

Primo de tonsura.

Secundo de conditione, portandi tonsuram.

Tertio de ordine.

Quarto de ordinis effectu.

Quinto de episcopatu.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum queruntur tria.

Primo vtrum tonsura sit ad ordinum susceptionem dispositio congrua.

Secundo vtrum sit ordo.

Tertio vtrum sibi abrenunciatio temporalium sit annexa.

QVAESTIO I.

Vtrum tonsura sit ad ordinum susceptionem dispositio congrua.

AUG. **T**VIDETUR, quod non magis etenim est congrua ad ordinum susceptionem dispositio animae, quam corporis, sed indispositus in anima sicut peccator potest suscipere ordines: ergo in corpore nulla requiritur dispositio ad eorum susceptionem.

Secundo. Item essentialius ordinatur ordo prior ad sequentem, quam tonsura ad aliquem ordinem: sed praetermissis ordine priori, potest suscipi sequens ordo: extra de clerico per saltum primo. cap. vnico: ergo tonsura non requiritur ad ordinum susceptionem.

Tertio. Item sicut dicit Magister huius dist. cap. 1. Tonsurae ecclesiasticae vsus a Nazareis exortus videtur, sed vt habetur Nume. 6. Nazareorum radebatur totum caput: quia ibi dicitur quod radebatur caput eorum nulla restrictio ne apposita: ergo tonsura facta eo modo, quo fit in clericis non est dispositio ad susceptionem ordinum: sed deberet totum caput eorum radi.

CONTRA, secundum Magistrum huius distinctionis capitulo primo. Omnes ordinati, dicti sunt electi, non potest ergo aliquis esse ordinatus, nisi sit clericus: cum ergo nullus sit clericus nisi tonsuratus, tonsura est dispositio ad ordinum susceptionem.

Item consuetudo approbata pro lege habenda est, sed secundum approbatam consuetudinem ecclesiae, homines tonsurantur antequam ordinentur: ergo tonsura dispositio est ad ordinum susceptionem.

CONCLUSIO.

Tonsura capillorum ad ordines suscipiendos congrua aequidem dispositio est.

RESPONDEO, quod duplex est dispositio ad aliquid suscipiendum, quaedam necessitatis, quaedam congruitatis. Primo modo tonsura non est dispositio ad ordinum susceptionem: quia si non tonsuratus ordinaretur vere reciperet ordinis sacramentum, quamuis ipse sciens, sic ordinem recipiens, & ordinator talem sciens ordinans graueretur peccare: quia ordinari non debet nisi clericus, & sine tonsura clericus non est: argumentum ad hoc decre. 23. distinct. Psalmista. §. Clerici.

Secundo modo loquendo, dico quod tonsura facta in summitate capitis ad modum sperae resecatione capillorum inferiorum: ita vt non possit tegere aliquod organum sensuum, est dispositio ad ordinum susceptionem, in eis enim, vt dicit Magister huius distinctionis. cap. primo, debet denudari capitis summitas, vt eorum mens libera ad Deum monstraretur, summitas enim capitis representat eminentiam mentis, & denudatio capitis mentis reuelationem; clericus enim secretorum Dei ignarus esse non debet: ideo etiam in modum sperae debet fieri: quia vt dicit Magister eodem capitulo, per tonsuram significantur esse in parte sortis ministri Dei, cui seruire regnare est: ministri enim ecclesiae reges esse debent, sic intelligendo, vt se & alios regant, quod probat Magister per illud quod dicit beatus Petrus in prima canonica. sua. capi. secundo. Vos estis genus electum, regale sacerdotium: Debent etiam resecari capilli inferius, ita vt non operiant aliquod organum sensuum ad significandum, vt vitia per organa sensuum pullulantia praecidantur, & quod ad audiendum & intelligendum verbum Dei a superfluitate rerum temporalium impediri non debent. Quod autem in modum sperae radi debeant: habetur decre. distinct. 23. Prohibere. Quod autem resecari debeant inferius capilli modo supradicto habetur eadem distinct. Non liceat secundo, & congruum est a statu laicorum ad statum ordinatorum ad ministerium Dei transire, volentes recipere dispositionem praedictam qua a statu laicorum separarentur, & ad diuinum ministerium praepararentur. In omni transitu ab vno statu in alium

conueniens est transire per mediam dispositionem, quod etiam nos docet natura non transmutans materiam ab vna forma in aliam, nisi aliqua mediante dispositione.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ peccator sciens recipiens ordinem grauius peccat, & talem sciens ordinans, & simile concessi de non tonsurato, tamen sicut si peccator ordinatur ordinatus est, ita si non tonsuratus ordinatur ordinatus est.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod prior ordo ita est dispositio ad sequentem, quod quāuis prior non suscepto, sequens possit suscipi, non tamen sine peccato, tam ex parte suscipientis, quam conferentis, nisi forte per probabilem ignorantiam excusetur: simili modo dico de non tonsurato, qui ordinatur.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod similitudo tonsuræ Nazareorum, & clericorum attenditur, quantum ad genus, non quantum ad tonsionis speciem, vel modum. Tonsio enim Nazareorum significabat totalem eorum separationem a communibus officijs seculi: sed non eorum electionem, ad speciale ministerium Dei.

Ad aliam partem. AD DVO argumenta ad partem secundam dicendum, q̄ procedunt de dispositione congruitatis.

QVAESTIO II.

Vtrum tonsura sit ordo.

Arg. I. D. Bon. di. eadem. ar. 1 q. 2. D. Th. vbi su. ar. 2. T V I D E T V R, q̄ sic: quia est signum rei sacræ, vt visum est: sed esse signum rei sacræ, est ratio sacramenti: ergo est sacramentum, sed non aliud, quam ordo.

Secundo. Item absque sacramento ordinis, non constituitur quis in gradu dignitatis ecclesiasticæ super alios fideles: sed per tonsuram constituitur tonsuratus in gradu aliquo dignitatis ecclesiasticæ super laicos: ergo tonsura est ordo.

In oppositū. C O N T R A, ordo non confertur sine celebratione missæ, secundum consuetudinem ecclesiæ Romanæ, sed tonsura absque celebratione missæ irreprehensibiliter confertur: ergo non est ordo.

C O N C L V S I O.

Ipsa non est ordo, sed ad ordinis susceptionem dispositio.

Respon. R E S P O N D E O, quod tonsura proprie loquendo non est ordo, sed dispositio ad ordinis susceptionem, vt dictum est: ordo enim sacramentum est, vt ostenditur, & tonsura sacramentum non est: sicut enim catechismus non est causa rei sacræ a sacrandi dictæ, nisi mediante baptismo, sic nec tonsura nisi mediante ordine. Vnde & si sit quid sacramentale, nō tamen sacramentum.

Ad primū. A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod tonsura, & si sit signum alicuius rei sacræ, non tamen est signum rei sacrantis, quam efficiat, non enim cum aliquis tonsuratur ex vi tonsurationis sacer efficitur. Vnde tonsura, proprie loquendo, non est sacramentum.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod si extendatur nomen dignitatis maior est falsa: quia sic non tantum dicitur dignitas in illa, in qua confertur spiritualis potestas in ordine ad sacramentum Eucharistiæ conficiendum, & dispensandum: quæ dignitas est in sacramento ordinis, sed dicitur etiam dignitas aliquem consequens ordinem, vt episcopatus: & dispositio ad ordinem, vt tonsura: & officium annexum ordini, vt psalmistatus: qui ordo non est, sed proprie loquendo, est officium annexum ordini lectoris: quia lector legendum instruit intellectum: sed cantando excitat affectum, & quia primum requirit distinctam prolationem, quæ non conuenit multitudini simul loquenti: ideo ordinatur homo ad hoc, vt solus hoc officium faciat, excitatio autem affectus bene fit per multitudinis cantum, & melius, quam per cantum vnius. Vnde psalmistatus ordo non est, nec nisi improprie dignitas dici potest.

QVAESTIO III.

Vtrum tonsura temporalium abrenunciatio sit annexa.

Arg. I. D. Bon. q. 3 D. Th. ar. 3. T V I D E T V R, quod sic: illi annexa est abrenunciatio temporalium, pro quo debet homini ab ecclesia prouideri: sed cuiuslibet clerico debet ab ecclesia prouideri de victu: extra de præbendis. Non liceat: vbi dicitur de episcopo, vt duorum alterum eligat, vt faciat clericos, vel si fecerit det illis vnde viuere possint: ergo cum per tonsuram fiat homo clericus tonsuræ temporalium abrenunciatio est annexa.

Secundo. Item duodecima quæstione, id est, Nolo: qui habuerit proprium, vel habere voluerit: & de proprio viuere, sequitur parum post. Parum est, vt dicam non manebit mecum, sed nec clericus erit.

Tertio. Item ad maiorem perfectionem tenentur clerici noui testamenti, quam veteris: sed clerici veteris testamenti non habuerunt fortem propriam: eis enim dixit Dominus, vt habetur Numerorum decimo octauo. In terra eorum nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: ergo pars, & hereditas tua in medio filiorum Israel: ergo nec licitum est clericis noui testamenti proprium habere.

In oppositū. C O N T R A, prima, quæstione secunda. Clericos. Clericos illos conuenit Ecclesiæ stipendijs sustentari: quibus parentum, & propin-

pinquorum bona nulla suffragantur. Qui autem bonis parentum, & propinquorum, & operibus sustentari possunt: si quod pauperum est, accipiunt sacrilegium profectio committunt: ergo clericis licitum est habere proprium, si bona ecclesiæ non habent.

Secundo. Item duodecima quæstione prima. Certe ego: & sumptum est ab Augustin. in quodam sermone. Qui volunt habere aliquod proprium, quibus non sufficit Deus, & Ecclesia eius maneant vbi volunt, non eis clericatum aufero: ergo clericis licitum est habere proprium.

C O N C L V S I O.

Temporalium abrenunciatio tonsuræ verè annexa non est, at minor sollicitudo temporalium clericos decet, quam laicos.

Respon. R E S P O N D E O, quod habentium tonsuram clericalem, quidam profitentur regularem vitam & istis non licet habere proprium: extra de statu monacho. Cum ad monasterium, vbi dicitur. Prohibemus districtè, in virtute obedientiæ sub obtestatione diuini iudicij, ne quis monachorum proprium aliquo modo possideat. Et infra, paragrafo, prior autem. Nec existimet abbas, quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia abdicatio proprietatis, sicut custodia castitatis adeo est annexa regulæ monachali, vt contra eam, nec summus Pontifex possit licentiam indulgere. Illis autem, qui non profitentur regularem vitam, licitum est habere proprium: prima quæstione secunda. Pastor. & capitulo sequen. & duodecima quæstione prima. Episcopi, vbi dicitur, quod de rebus proprijs, vel acquisitis, vel quodcumque de proprio habent hereditibus suis, si voluerint derelinquant, in quo expressè patet, quod non tantum illi clerici, qui non habent nisi tonsuram, sed etiam episcopi licitè possunt habere proprium: magis tamen decet, quod de proprio minus sint solliciti, quam laici, & quod de illo liberalius pauperibus elemosynas distribuunt. Et sic patet, q̄ temporalium abrenunciatio tonsuræ non est annexa.

Ad primū. A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod habentium tonsuram clericalem, quidam sunt constituti in sacramentis, & istis ordinatores, vel eorum successores. prouidere tenentur, eo modo, quo superius dictum est: cuius ratio est: quia Ecclesiæ obligati sunt, nec valent reuerti ad seculares actus, & de talibus intelligitur illa decretalis. Non liceat. Quidam sunt non constituti in sacris, & istis non tenentur ecclesia prouidere, nisi quandiu ecclesiæ deseruiunt. Ex quadam tamen honestate, si pauper est, plus tenetur sibi Ecclesia,

quam alteri pauperi: quamuis etiam ordinatis in sacris non habentibus proprium sufficiens ad necessitatem naturæ, vel ad viuendum secundum dignitatem status, vel personæ prouidere teneatur ordinator per eius successor: extra de præben. Cum secundum Apostolum: tamen habentibus proprium sufficiens ad necessitatem naturæ, & dignitatem status, & personæ prouidere non tenentur, prima quæstione secunda. Pastor ecclesiæ. vbi dicitur: his quibus sua sufficiunt non debet pastor ecclesiæ, aliquid erogare.

Ad secundū dicendum, quod quamuis primo ita senserit Augustin, postmodum tamen mutauit duodecima quæstione prima. Certe ego sum, qui statueram nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere: vt si vellet a proposito recedere rectè illi tollerem clericatum, ecce in conspectu Dei, & vestro muto consilium.

Ad tertium dicendum, quod clerici veteris testamenti, & si non debeant habere fortem distinctam ab alijs tribubus, eo quod propter diuinum cultum debebant inter eos morari, tamen habebant proprias possessiones cum illis.

A R T I C V L V S I I.

C O N S E Q V E N T E R queritur de secundo principali. Et circa hoc, quaruntur tria.

Primo vtrum clerici non beneficiati, nec in sacris constituti teneantur portare tonsuram.

Secundo vtrum clerici vxorati, non tamen bigami, teneantur portare eam.

Tertio vtrum bigami non teneantur portare eam.

QVAESTIO I.

Vtrum clerici non beneficiati, nec in sacris constituti teneantur portare tonsuram.

Arg. I. T V I D E T V R, quod non: quia qui potest renunciare priuilegio clericali non tenetur portare tonsuram propter quam priuilegiatus est, sed prædicti clerici possunt renunciare priuilegio clericali: quilibet enim renunciare valet ei quod pro se noscitur introductum: extra de regularibus. Statuimus: ergo prædicti clerici, non tenentur portare clericalem tonsuram.

Secundo. Item extra ne clerici, vel monachi secularibus negocijs se immisceant. Sacerdotibus. Indignum est eis ab ecclesia subueniri, per quos constat in ecclesia scandalum generari, sed illi quibus non debet ecclesia subuenire, non videntur teneri ad portandum clericalem ton-

tonsuram: quia si eam portarent esset in ecclesia opprobrium, non honorem: ergo clerici per quos scandalum in ecclesia generatur, non tenentur portare clericalem tonsuram.

In oppositum. CONTRA, decre. distinct. 23. Clerici. Clerici, qui comam nutriunt ab archidiacono etiam si nolunt inuicti detondeantur.

Secundo. Item extra de vi. & honesta. clericorum. Si quis. Si quis ex clericis comam relaxauerit, anathema sit.

CONCLUSIO

Clerici cuncti vtentes priuilegio clericali clericorum insignia deferre tenentur.

Respons. RESPONDEO, qd clerici de quibus est questio, aut publice exercent actus repugnantes statui clericali, aut non: si sic, quamuis exercendo actus tales peccent, non portando tamen tonsuram clericalem non peccant, immo magis eam portando peccarent, & tales si tertio moniti ab illo ad quem spectat seipsum emendare contempserint priuilegio clericali efficiantur exortes: extra de sentent. excommunicatio. Contingit secundo, quia vt ibidem dicitur priuilegium meretur amittere, qui permiffa sibi abutitur potestate, ac frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem. Si autem non exercent actus repugnantes statui clericali: sed tanquam clerici priuilegio clericali vtuntur, peccant non faciendo sibi radi tonsuram loco, & tempore sicut decet, & ad eam portandam compelli possunt, & debent, & sic intelligenda sunt iura allegata ad partem secundam.

Ad primam. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod minor est falsa, nisi enim clerici predicti vellent ad bigamiam se transferre, quo facto tonsuram portare non tenentur, sed non portare, vt patebit, vel alias faciant aliquid pro quo priuentur priuilegio clericali, illi priuilegio renunciare non possunt, cum non sit hoc beneficium personale, sed potius toti collegio ecclesiastico publice sit indultum: extra de foro compe. Si diligenti. est etiam, hac libertas clericis indulta pro clericorum tutela, & laicorum violentia coercenda: extra de sentent. excommunicatio. Contingit primo, ius autem ad contrarium allegatum intelligendum est de priuilegio indulto in fauorem personarum tantum.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod clerici scandalum generantes in ecclesia, ad correctionem compellendi sunt, & ex consequenti ad portandam tonsuram clericalem cogendi, nisi forte tale facinus commiserint, pro quo merito debeant priuari clericali priuilegio.

QVAESTIO II. Vtrum clerici vxorati non tamen bigami teneantur portare tonsuram.

VIDETVR, qd non: extra de clericis coniu. Ioannes. dicit dominus Papa de clerico vxorato, qui ante in acholitum fuerat ordinatus, qd super ipsum tonsuratione sua episcopus non molestat, dummodo nullum percipiat beneficium ecclesiasticum, ratione cuius teneatur deferre clericalem tonsuram.

Item e. t. Ex parte: dicit dominus. papa reginae angelorum de clericis vxoratis. Equanimitur diximus tolerandum: si a talibus institutis debitas velut ab alijs vxoratis exigas, & seruitia consueta. Tales ergo non gaudent priuilegio clericali, sed non gaudentes priuilegio clericali tonsuram clericalem non tenentur portare.

Item e. t. c. Vt consultationi. miles tue dice. qui cum in minori constitutus erat aetate tonsuram tantum, & clericalem coronam assumpsit non est cogendus deferre habitum clericalem: ergo a simili nec tonsuram.

CONTRA, tales gaudent priuilegio clericali, sicut de facto, & consuetudine videmus: ergo tonsuram clericalem portare tenentur.

Item extra de vi. & honesta. clerico. Clericus si tonsura dimissa acceperit vxorem: paucis interpositis sequitur. Tondeatur, nec in vita sua tonsuram suam dimittere audeat.

CONCLUSIO

Priuilegio clericali si potiantur, tenentur portare.

RESPONDEO, quod clerici de quibus est questio, aut vtuntur priuilegio clericali, aut non. Si sic tenentur portare clericalem tonsuram. Si non, aut hoc est vt euitent ecclesiasticum iudicium, quod propter suum delictum formidant existimantes euadere facilius in curia laici, aut hoc non est propter aliquod delictum, pro quo formident iudicium ecclesiasticum, sed quia volunt se penitus ad actus laicales transferre, vt potest qui volunt fieri milites, vel alia secularia negocia exercere.

Primo modo compelli possunt, & debent, vt tonsuram ferant, & iudicium ecclesiasticum subeant. secundo modo credo, quod compelli non debent tonsuram portare clericalem, & sic intelligi debent iura allegata ad partem primam. De illis autem qui volunt vt priuilegio clericali, procedunt argumenta ad partem secundam.

QVAE-

QVAESTIO III. Vtrum bigami teneantur tonsuram non portare.

CONCLUSIO

Bigamos seculares clericalem tonsuram deferre non decet, religiosis vero, quam ante bigamiam susceperunt, licere deferre autumamus.

RESPONDEO, qd clerici bigami, aut sunt religiosi, aut seculares. Si seculares, dico qd tenentur tonsuram clericalem non portare decre. dist. 84. Si quis clericus viduam, aut secundam ducens vxorem omnis ecclesiasticae dignitatis priuilegio mox denudetur. Et extra de bigamis. Alrercationis. Bigamos omni priuilegio clericali declaramus esse denudatos, & coercionem fori secularis adiectos, consuetudine contraria non obstante, ipsos quoque sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem. Si autem sunt religiosi: sic etiam dicunt quidam qd tenentur eam non portare, quia constitutio generaliter lata est, quamuis pro religiosis non fuerit lata. Vnde sic videmus, qd constitutio torneamenta prohibens omnes ligat quacunque intentione torneent, & quantuncunque sobrie propter hoc, qd generaliter lata est, quamuis propter abutentes fuerit facta, sic a simili videtur istis, qd in proposito sit dicendum. Ego autem credo, qd licitum est bigamis religiosis tonsuram quam ante bigamiam receperunt, & maxime ante editionem constitutionis praedictae in religione portare, quia series textus constitutionis illius ostendit, quamuis implicite ipsos in hac prohibitionem non includi, quia hoc relatiuum ipsos, refert tantum illos de quibus immediate locutus est ante illos, scilicet qd adiecti sunt coercionem fori secularis, quod ad religiosos bigamos planum est non extendi, nec valet simile quod alij inducebant, quia ex ferie textus decretalis illius, qua torneamenta prohibentur patet constitutionem generaliter esse latam, & nullam personam ab eo exclusam.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quaeritur de tertio principali. Et circa hoc quaeruntur tria.

- Primo vtrum ordo sit in ecclesia. Secundo vtrum ordo sit sacramentum. Tertio vtrum sint septem ordines tantum.

QVAESTIO I.

Vtrum ordo sit in ecclesia.

VIDETVR, qd non: quia vbi ordo ibi dominiū, & seruitus, sed inter fideles nulla debet esse seruitus. Vnde Apostolus ad Gal. 5. Vos in libertatem vocati estis fratres: ergo in ecclesia non est ordo.

Item vbi ordo ibi distinctio: sed vt dicitur ad Ephes. 4. Nos debemus esse solliciti seruare

Arg. 1. D. Bon. dist. ead. arti. 2. q. 1. Scot. di. 249 q. unica. D. Thom. in Addit. 3. p. q. 34. ar. 1. Secundo.

vnitatem spiritus: ergo inter nos non debet esse ordo.

CONTRA, Exod. 25. Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est, sed illud exemplar est ecclesia triumphans, quae est in monte sancto Dei: cum ergo in illa sit ordo, debet etiam esse in ecclesia militate.

Item Apostolus ad Ro. 13. Quae a Deo sunt ordinata sunt, sed ecclesia est a Deo: ergo in ipsa est ordo.

CONCLUSIO

Summopere decuit, imo necessarium fuit, ordines existere in ecclesia.

RESPONDEO, qd Deus non tantum est ens, sed est omnium aliorum entium causa effectiua, & gubernatiua, & ideo vt expressius representaretur in creaturis sub ratione qua est causa effectiua, & gubernatiua, non tantum communicauit eis participationem sui esse, eas efficiendo: sed etiam aliquam participationem rationis causa, quibusdam conferendo super alias potestatem, quae si sit respectu naturalium actu inuenitur in creaturis insensibilibus, sic enim superiora corpora potestatem habent super corpora inferiora. Si autem sit respectu actu agendorum ex imperio voluntatis, & iudicio rationis, sic est in creaturis habentibus intellectum, & voluntatem, & primo, & principaliter in ecclesia triumphante, & secundo in militante ad exemplar illius. Vnde Bertertio, de confide. ca. 13. de hoc ordine dicit. Nec vilem reputes formam hanc quae in terra est: exemplar habet in caelo, & in terra, non est par uipendendum, qd & Deum habet actorem, & de caelo ducit originem. Si autem haec potestas in ecclesia militate sit respectu temporalium magis debet dici principatus, vel dominium, quam ordo. Illa autem quae est respectu spiritualium, maxime debet dici ordo, quia ordo temporalium sequi debet ordinem spiritualium, & secundum ipsum dirigi, & ad ipsum reduci.

Et etiam alia ratio quare diuina dispositio ordinem esse in ecclesia voluit, quae plane ponitur decret. dist. 89. Ad hoc. Ad hoc dispositionis prouisio gradus diuersos, & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores exhibent potioribus, & potiores minoribus dilectionem impenderent, & vera concordia fieret, & ex diuersitate contextio, & ratione officiorum gereretur administratio singulorum, neque vniuersitas, alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiae ordo seruaret. Qui ordo attenditur secundum dona gratiae gratis date, quae est potestas aliquod officium deputata, & talis nobis sub certitudine nota est, quamuis non sit gratia gratum faciens.

Rich. super 4. Sent. Aa Ad

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ subiectio non repugnat libertati nisi cum aliquis dominatur ad sui utilitatē, vtens subie...

Vel potest dici, q̄ ibi Apostolus loquitur de libertate spiritus quæ feruituti non opponitur corporali.

Ad secundum dicendum, q̄ vnitas spiritus in vinculo pacis, quæ est vnitas concordia nō opponitur distinctioni officiorum: sed cōcordat, quia per talem distinctionem prædicta vnitas efficacius in ecclesia custoditur.

Q V A E S T I O II.

Vtrum ordo sit sacramentum.

Arg. 1. D. Tho. vb supra q. 2. Scot. vbi supra. D. Tho. ibidem ar. 3. Secundo. TERTIO. Item si est sacramentum aut vnum, aut plura. Non vnum, quia si ordo esset sacramentū, plures ordines essent plura sacramenta. Nec plura, quia tunc essent plura sacramēta, quam septem, quod falsum est.

CONTRA, illud maxime videtur sacramentum per quod sacramenta alia dispensantur, sed tale quid, est ordo: ergo sacramentum.

Item magister huius dist. c. 8. Ordo est quodam signaculum, i. quodam sacramētum quo spirituales potestas traditur ordinato, sed spiritualis potestas est res sacra, & signaculū, quod traditur est signum illius. Cum ergo sacramētum sit rei sacrae signum, sequitur, q̄ ordo sit sacramentum.

CONCLUSIO.

Ordo est verum sacramentum.

RESPONDEO, q̄ ordo dupliciter potest accipi, vel pro ritu, seu signo quo traditur potestas ordinato, vel pro ipsa potestate tradita. Primo modo ordo est sacramentum tantum, secundo modo est sacramentum, & res, scilicet respectu signi prædicti, & sacramentum rei, i. gratia gratum facientis, seu augmenti eiusdem quæ dignè ordinem suscipienti confertur, vt inferius patebit.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ non est simile, quia potestas angelorum nō datur in aliquo sensibili signo, sicut illorum potestas qui in ecclesia ad diuinum ministerium ordinantur.

Ad secundum dicendum, q̄ ordinis determinata est materia, non tamē vna communis cuiuslibet ordini, sed in diuersis ordinibus diuersa: & sicut omnes ordines vnū sunt sacramentum, sic materiae singulorum ordinum

vniam completam materiam huius sacramenti constituunt: quæ autem sit materia in quolibet ordine, in sequenti articulo dicetur.

Ad tertium dicendum, q̄ est vnum sacramentum vnitate integra ex pluribus partibus ordinatis ad vnum, quia alij sex ordines ordinantur ad ordinem presbyteratus, qui est potestas conferendi corpus Christi verū, & sic patet quod quamuis ordo sit sacramentum, non propter hoc sequitur, q̄ plures ordines plura sint sacramenta.

Q V A E S T I O III.

Vtrum sint septem ordines tantum.

Arg. 1. D. Bon. dist. ead. p. 2. ar. 2. q. 4. Scot. ibid. D. Tho. q. 37. ar. 2. Secundo. TERTIO. Item in primitiua ecclesia non fuerunt ordines nisi presbyteratus, & diaconatus: cum ergo sacramenta sint a Deo instituta, non ab hominibus, videtur q̄ non sint plures ordines quam illi duo, non enim legimus Deum postea alios instituisse.

CONTRA, Magister huius dist. c. 1. Septem sunt spiritualium officiorum gradus siue ordines, sicut ex sanctorum patrum dictis aperte traditur, & capituli nostri, scilicet Iesu Christi exemplo monstratur, qui omnium officia in semetipso exhibuit, & corpori suo, quod est ecclesia eisdem ordines obseruandos reliquit.

CONCLUSIO.

Septem dumtaxat, nec plures, nec pauciores sunt ordines, & convenientissime quidem.

RESPONDEO, q̄ potestas ordinis ministrorum ecclesie cum sint mediatores inter nos, & Deum, ordinatur ad vniendum nos cū Deo, quæ vnio maxime fit per Eucharistia sacramentum, in quo Christus a nobis sumitur. Vnde, & maxime dicitur sacramentum vnionis, ad quam vnionem requiritur approximatō Christi ad nos. Et nostri ad ipsum. Primum fit per sacramenti consecrationem. Secundum per dignam eius sumptionem. In primo actu deseruiunt tres ordines, scilicet diaconatus, subdiaconatus, & presbyteratus. Subdiaconatus autem materiam sacramenti accipit a populo, & offert diacono: & diaconus accipit a subdiacono, & offert presbytero: & presbyter a diacono, & offert Deo ipsam consecrando. In secundo actu deseruiunt quatuor ordines minus, disponimur. n. ad dignam sacri susceptionem,

Q V A E S T I O I.

Vtrum gratia gratum faciens in ordinatione conferatur.

Arg. 1. D. Thom. q. 35. ar. 1. in Addi. 3. p. D. Bon. lib. 4. dist. 23. dub. 2. TERTIO. Item cum sacramentum ordinis sit directè contra defectum ignorantia, vt superius visum est distin. 2. magis videtur per ipsum conferri scientia, quam gratia: sed frequenter homo ordinatur cui cum ordine non confertur scientia, quod patet, quia post ordinis susceptionem non videtur sapientior, quam ante: ergo similiter frequenter homo ordinatur, cui cum ordine gratia non confertur.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ ibi Isid. loquitur de ordine dicto communitè non propriè, propriè enim loquendo psalmistatus ordo nō est, vt superius visum est, nec etiam Episcopatus, sed est nomen dignitatis ordinem præsupponentis, vt ostenditur.

Ad secundum dicendum, q̄ non est simile, quia ordines distinguuntur secundum exigentiam hierarchiarum quæ sunt tres, quarū quilibet requirit tres ordines ad distincta officia ordinatos, sed ordines ecclesiastici accipiuntur in comparatione ad vnum, scilicet ad corpus Christi conficiendum, ad quod septem ordines sufficiunt, & ideo non oportet tot esse ordines in ecclesiastica hierarchia, quot in angelica.

Ad tertium dicendum, q̄ in primitiua ecclesia, quia pauciores erant fideles non fuit necessaria tanta multiplicatio ministrorum, sicut modo, & ideo illo inspirante qui omnium ordinum officia in semetipso exhibuit, ecclesia voluit ministros multiplicare non de nouo ordines instituendo, quia omnes a Christo fuerunt instituti, sed alios quinque ordines conferendo.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de quarto principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo vtrum gratia gratum faciens in ordinatione conferatur.

Secundo vtrum character in quolibet ordine imprimatur.

Tertio in quo actu ordinationis imprimatur.

Arg. 1. D. Thom. q. 35. ar. 1. in Addi. 3. p. D. Bon. lib. 4. dist. 23. dub. 2. TERTIO. Item cum sacramentum ordinis sit directè contra defectum ignorantia, vt superius visum est distin. 2. magis videtur per ipsum conferri scientia, quam gratia: sed frequenter homo ordinatur cui cum ordine non confertur scientia, quod patet, quia post ordinis susceptionem non videtur sapientior, quam ante: ergo similiter frequenter homo ordinatur, cui cum ordine gratia non confertur.

Item nullum sacramentum suum præsupponit effectum, sed ordinari non debet nisi habens gratiam gratum facientem: quia vt habetur decre. distin. 3. Tales. Tales ad ministeriū eleganter qui digne possint sacramēta Dominica pertractare, quod sine gratia gratum faciente esse non potest: ergo gratia gratum faciens non est sacramenti ordinis effectus.

CONTRA, vt superius habitum est, sacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant: sed ordo est sacramentum nouæ legis: ergo efficit quod figurat, sed figurat gratiam gratum facientem, quia omne sacramentum nō. l. est inuisibilis gratia visibiliter forma: ergo indigne suscipiente causat instrumentaliter, & dispositiue gratiam.

CONCLUSIO.

Per sacramentum ordinis confertur ordinato ordinem dignè suscipienti gratia gratum faciens.

AD ISTAM quæstionem dixerunt quidam gratiam gratum facientem dari in ordinatione tanquam necessariam ad actus ipsius ordinis, dicebant enim sacerdotem malum conficere non posse. Sed hæc opinio est erronea, & superius improbata dist. 13.

Alij dicunt non esse necessariam aliam ordinationem, nisi gratia gratum facientis collationem, quia qui a maiorem eam habet in altiori gradu est, & maiorem potestatem habet, quia Deo propinquior est. Vnde dicunt ita posse conficere bonum laicum sicut sacerdotem. Sed hæc opinio hæretica est, & superius improbata dist. 13. quamuis enim melior laicus sit in altiori gradu bonitatis, & sanctitatis quam minus bonus sacerdos, nō tamen est in altiori gradu potestatis quantum ad actum ecclesiasticæ hierarchiæ. Vnde, & sacerdos minus sanctus, formalior sanctior est potestatiue quam laicus eo melior.

Rich. super 4. Sent. Aa 2 Dicen-

Responsio vera, & catholica.

Dicendum ergo ad questionem, quod in collatione cuiuslibet ordinis confertur ordinato gratia gratum faciens: si suscipiat ordinem dignum. Sicut enim natura non tantum dat suo effectui illud quod necessarium est ad executionem sui naturalis actus: sed etiam illud quod requiritur ad idoneam actus executionem. Unde non tantum dat pedes, & tibias ad ambulandum: sed etiam decem illorum membrorum dispositionem, nisi a casu prater intentionem naturam quaque contrarium accidat, per inobedientiam materiam, vel per aliquod aliud accidens impediens. Sic dico aliquo modo a simili, quod Deus qui principalis est causa cuiuslibet effectus sacramenti, non tantum imprimi potest ordinato necessariam ad executionem actus ordinis, sed etiam dispositionem convenientem, & idoneam ad dignam illius actus executionem: non est autem dignus exequi ordinis actus qui non habet gratiam gratum facientem, sicut enim non est dignus ministrare regi terreno ille qui est eius inimicus, sic non est idoneus ministrare regi aeterno qui est eius inimicus. Unde talis se ingerens diuino ministerio, prater necessitatis articulum, non placet Deum, sed offendit: non potest tamen occurrere necessitatis articulus, quin sacerdos se sciens in peccato mortali, conficiens corpus Dominicum incurrat nouam peccatum mortale.

Ad primam. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod Angelis non est necessaria noua gratia collatio ad idoneam suorum actuum executionem, quia tantum habent de gratia, quod Deo coniuncti sunt per claram visionem, & perfectam fructu. Unde ad illorum illuminationem, & perfectionem, & purgationem, de quibus loquitur Dionysius sufficit diuinorum secretorum reuelatio. Unde dicit Dionysius 7. ca. angelicae hierar. quod purgatio illuminationis, & perfectio est diuinam scientiam assumptio, quod in 2. lib. expositum est.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod semper digne suscipienti ordinem confertur aliqua illuminatio, contra ignorantiam quae est in homine ratione originalis peccati tantum, quamuis non semper appareat in effectu tale hominem illuminationem recepisse, illa tamen illuminatio totam ignorantiam illam non tollit, sed minuit.

Ad tertiam. Ad tertium dicendum, quod ordinis susceptio praesupponit de congruitate gratiam gratum facientem in suscipiente, non tantum de necessitate, quia sine illa potest suscipi quis non digne, nisi forte cum homo conscientiam suam examinans non credit se esse in mortali peccato, & tamen est: quia sua penitentia formata non est, & potest quaque contingere quod per susceptionem sacri sua attritio fit contritio. Dico ergo, quod sacramentum non causat gratiam in quantum praerogatur ad eius dignam susceptionem, sed in quantum requiritur ad actus ordinis idoneam executionem. Unde cum habente gratiam ordo suscipitur augmentum gratiae datur.

Q V A E S T I O II.

Virum character in quolibet ordine imprimatur.

VIDETUR, quod non: quia character est signaculum perpetuum in anima: ergo debet character imprimi animae nisi ad perpetuum actum: sed actus ordinum non sunt perpetui: ergo in ordinatione nullus character ipsi animae imprimatur.

Item si imprimeretur character in quolibet ordine, aut imprimeretur in quolibet ordine idem, aut in diuersis ordinibus diuersi. Non idem, in quolibet ordine: quia impossibile est eandem rem numero pluries imprimi, nisi interueniente corruptione. Nec diuersi in diuersis, quia aut differrent solo numero, aut specie. Si solo numero, tunc plures qualitates eandem speciei essent simul in eodem subiecto, quod falsum est. Si differrent specie, impossibile esset ex illis vnum sacramentum constitui.

Item per nullum sacramentum, quod est contra iterabilem morbum imprimatur character: sed sacramentum ordinis est contra iterabilem morbum, ignorantiam enim contra quam est, est iterabilis morbus: ergo per sacramentum ordinis nullus imprimatur character.

Item character est signum indelebile: sed susceptis minoribus ordinibus tantum, licet redire ad actus seculi, sicut ad matrimonium: ergo in illis non imprimatur character.

CONTRA, ut superius visum est, dist. 2. per baptismum distinguitur totus exercitus militantis ecclesiae ab exercitu contrario. Per confirmationem distinguuntur deputati ad spirituale certamen contra fidei persecutores a cetero populo. Per sacramentum ordinis distinguuntur duces ab alijs, cum ergo character imprimatur in baptismo, & in confirmatione, multo fortius imprimatur in ordine quolibet, ut videtur.

Item character est signum configurans nos Christo: sed sicut dicit magister huius dist. c. j. Christus in semetipso officia omnium ordinum exhibuit: ergo in quolibet ordine imprimatur character quo configuramur ei.

CONCLUSIO.

Cum ordines cuncti irriterabiles sint, in singulis quoque eorum characterem imprimi, fidelium quis ibi inficias?

RESPONDEO, quod in quolibet ordine character imprimatur, omne enim sacramentum non iterabile aliquem effectum indelebilem imprimi, sed nullus ordo est iterabilis: ergo quilibet ordo aliquem effectum indelebilem imprimi, non gratiam gratum facientem, quia illam amittere potest qui ordinem susceperit: restat ergo, quod ille effectus indebilis quem imprimi sit character: cum per ipsum sacramentum alium effectum indelebilem non inueniamus animae im-

Arg. 1. D. Bon. dist. 24. p. 2. ar. 1. q. 1. Scot. vbi supra. D. Tho. ibi ar. 2.

Secundo.

5. meta. T. c. 15.

Tertio.

Quarto.

In oppositum.

Secundo.

Responsio.

imprimi. Nec te moueat, quod potestas ordinum aliquorum non videtur esse nisi respectu corporalium actuum, ut potestas hostiarum, & acolitum, secundum enim rei veritatem illi corporales actus ad actus spirituales ordinati sunt, ut deportatio cereorum ad inflammandum affectum, & exclusio malorum hominum ab ecclesia, ad remouendum illud quod prohibet animae profectum.

Ad primam. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod characteris ordinis duplex est actus. Vnus est actus ministerij ad illum ordinem pertinentis, & hic non est perpetuus: sed bene perseverantibus usque in finem praemium eius est perpetuum. Alius est actus distinguendi, & hic erit perpetuus, per ipsum enim characterem, videtur, ad quod ministerium habens characterem fuerit ordinatus.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod in diuersis ordinibus imprimuntur characteres diuersi, non tantum numero, sed specie: & quamuis ex differentibus specie non possit constitui vnum per essentiam, potest tamen ex illis integrari vnum unitate qua hoc sacramentum dictum est superius esse vnum. Vtrum autem verum sit plures qualitates solo numero differentes simul esse non posse, non oportet determinare ad arg. solutionem. Aliqui tamen dicunt illud habere instantiam, quia dicunt in eadem parte medij posse esse plura lumina specie non differentia manentia tamen distincta per suas origines, quod confirmatur per Dionysium in libro de diuino nom. cap. 2.

Ad tertiam. Ad tertium dicendum, quod sicut dicunt alij, & si ignorantia sit iterabilis, non tamen illa cuius solum peccatum originale causa fuit, contra hanc autem est ordinis sacramentum. Vel potest dici secundum alios, quod ordo datur non in remedium vnus personae, sed totius Ecclesiae. Unde, quod dicitur dari contra ignorantiam non est ita intelligendum, quod per susceptionem ordinis expellatur ignorantia a suscipiente: sed quia suscipiens ordinem perficitur ad expellendum ignorantiam a plebe, hoc tamen est contra opinionem dicentium omne sacramentum esse medicinam contra aliquem morbum in suscipiente.

Ad quartam. Ad quartum dicendum, quod quamuis constitutus in minoribus ordinibus tantum possit contrahere matrimonium, character tamen non deletur. Unde si mortua vxore velit ulterius promoueri ordo quem prius susceperat, sibi iterum non confertur.

Q V A E S T I O III.

Virum in quo actu cuiuslibet ordinationis imprimatur character.

Arg. 1. D. Bon. dist. 24. p. 2. ar. 1. q. 4. D. Tho. vbi supra. q. 37. ar. 4. & 5.

VIDETUR, quod in ordinatione hostiarum non imprimatur character in clauium ecclesiae traditione. Nec in ordinatione lectoris in traditione codicis diuinarum lectionum. Nec in or-

ordinatione exorcistae, in traditione libri exorcismorum, quia effectus communis est per causam communem: sed character est communis praedictis ordinibus: ergo non imprimatur in aliqua praedictarum traditionum, cum nulla sit causa communis tribus praedictis ordinibus.

Item videtur, quod in ordinatione acoliti non imprimatur in traditione candelabri cum cereo, quia per actum archidiaconi character non imprimatur: sed sicut dicit magister huius dist. c. 5. Et est decre. dist. 23. Acolitus. Hi cum edocti fuerint, ab Episcopo qualiter in suo officio agere debeant ab archidiacono accipiunt candelabrum cum cereo, & vrcolum vacuum: ergo in tali traditione non imprimatur character.

Item videtur, quod in ordinatione subdiaconi non imprimatur character in traditione patene, & calicis vacui: quia in ordinatione sacerdotis traditur illi qui ordinatur calix cum vino, & patena cum hostia: si ergo in traditione calicis vacui character imprimeretur, multo fortius in traditione calicis cum vino, & patene cum hostia imprimeretur, quod falsum est, quia in ordine sacerdotij in impositione manuum imprimatur.

Item quod in ordinatione diaconi non imprimatur character, in traditione textus euangelij videtur, quia sicut dicit magister huius dist. c. 7. Hic ordo ab apostolis est celebratus, quando ut legitur in actibus apostolorum: septem viros plenos spiritu sancto ad hoc officium elegerunt, & oratione praemissa manus eis imposuerunt: ergo videtur, quod cum ordinatur per impositionem manuum ab Episcopo eis imprimatur character.

Item vero, quod in ordinatione sacerdotis non imprimatur character, cum sibi Episcopus tradit calicem cum vino, & patenam cum hostijs, quia sicut dicit magister huius dist. c. 3. hic cum ordinatur inunguntur ei manus, ut intelligat se accepisse gratiam consecrandi: ergo in unctio manuum maxime representat principalem actum, ad quem sacerdotium ordinatur, sed in tali signo confertur character illius ordinis: ergo character sacerdotalis imprimatur per manuum inunctionem.

CONCLUSIO.

Character in quolibet ordine per illam actionem imprimatur, per quam principaliter illius ordinis potestas expressius significatur.

RESPONDEO, hoc pro generali regula habendum est, quod in susceptione illius exterioris signi imprimatur character in quolibet ordine, in quo signo principalis potestas qua respicit ille ordo significatur expressius, ad quam expressio concurrunt alicuius infirmitas traditio, & vbi expressio, quo verbo expressius determinatur. Rich. super 4. Sent. Aa 3 tur

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Responsio.

tur instrumenti significatio: Et quia principalis potestas quam respicit ordo hostiarum expressius significatur in clauium Ecclesie datione, quam in aliquo alio, quod circa ipsum fiat. Et potestas lectoris per hoc, quod ab Episcopo traditur sibi codex diuinarum lectionum. Et potestas exorcistae per hoc, quod de manu Episcopi accipit librum exorcismorum. Et potestas acoliti per hoc, quod accipit candelabrum cum cereo. Et potestas subdiaconi per hoc, quod accipit de manu Episcopi patenam, & calicem vacuum, ideo in praedictis cum formis determinatis, verborum characteres praedictorum ordinum imprimuntur. Cum autem per praedicta principales potestates ordinum praedictorum expressius significantur, quam per alia, patet diligenter consideranti dicta magistri in litera qui actus ad quos deputantur praedicti ordines explicat diligenter.

In ordine autem diaconatus dicunt aliqui characterem imprimi per manuum Episcopi impositionem, moti non tantum per illud, quod in arguendo dictum est, sed quia manus est organum organorum in quo principaliter residet potestas operandi, & in isto ordine confertur excellens potestas sub sacerdotio.

Sed hoc non videtur rationabile: quia Episcopus non tantummodo imponit manus illi quem ordinat in diaconum: sed etiam illi quem ordinat in sacerdotem: per illud autem, quod est commune duobus ordinibus non videtur in vno illorum ordinum characterem imprimi.

Videtur ergo mihi dicendum, quod potestas diaconi media est inter potestatem subdiaconi, & sacerdotis: subdiaconus autem habet potestatem tangendi vasa ministerij, sacerdos consecrandi corpus, & sanguinem Christi: diaconus, & si non habet potestatem tangendi corpus Christi, habet tamen potestatem portandi corpus in patena, & dispensandi sanguinem in calice, & in hoc est principalis eius potestas, & ideo in sua ordinatione exprimi non potest per traditionem vasorum tantum, nec per dationem materiae, nec decens esset, ut sibi traderentur vasa cum sanguine, & corpore, cum sacerdoti qui superior est non tradatur sanguis, & corpus: sed vinum, & hostia, & ideo potestas diaconi exprimi non potest quantum ad suum principale actum, nisi per eius expressionem quantum ad actum secundarium qui est legere euangelium, & ideo sibi character imprimitur, cum sibi ab Episcopo traditur textus euangeliorum.

In ordine autem sacerdotij dicunt aliqui characterem imprimi cum sibi Episcopus manus imponit dicens. Accipite spiritum sanctum &c. quia dicunt tunc Christum dedisse discipulis potestatem sacerdotalem, quando post suam resurrectionem dixit eis. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, &c. Mihi autem videtur dicendum, quod illi qui

ordinatur in sacerdotem character imprimitur cum ab Episcopo accipit calicem, cum vino, & patenam cum hostijs, principalis enim actus potestatis sacerdotalis respicit corpus Christi verum, & secundarius, corpus Christi mysticum: principalis enim actus est transubstantiare panem in corpus Christi, & vinum in eius sanguinem: & actus secundarius est ligare, & soluere fideles ut sic disponantur ad dignam corporis Christi susceptionem, quantum ergo magis exprimitur hoc potestas quantum ad secundarium actum per manuum Episcopi impositionem super caput illius qui ordinatur cum prolatione verborum, Accipite &c. tamen quantum ad actum principale magis exprimitur per hoc, quod sibi datur calix cum vino, & patena cum hostijs. Vnde dicit magister in litera, quod ideo haec sibi dantur, ut per hoc sciat se potestatem accepisse Deo placabilem hostias offerendi.

Ad rationem autem, quam alij pro se allegant dicendum, quod quamuis Christus post resurrectionem dederit discipulis suis ordinationem seu relationem sacerdotalem potestatis ad secundarium actum, tamen in cena quando post transubstantiationem panis in corpus suum dixit discipulis suis. Hoc facite in mea commemorationem, dedit eis potestatem sacerdotalem quantum ad actum eius principale.

Ad primum in oppositum dicendum, quod character non est communis illis ordinibus communitate speciei: sed generis, & ideo non est inconueniens, quod in diuersis ordinibus imprimatur per actus speciem differentes.

Ad secundum dicendum, quod in traditione instrumenti ab ordinatore fit charitatis impressio: sed in traditione qua fit ab archidiacono fit potestatis collatae expressio. Vel potestati dici, quod in minoribus ordinibus hoc est singulare, ut postquam Episcopus docuit ordinandos qualiter in officio suo agere debeant, ab archidiacono de mandato, & voluntate Episcopi accipiunt instrumentum in cuius accptione character imprimitur, quia illa instrumenti traditio principaliter est ab Episcopo, quam archidiacono.

Ad tertium patet solutio ex dictis. Ad quartum dicendum, quod sicut in primitiua ecclesia Apostoli inspiratione spiritus sanctus confirmabant per manuum impositionem, & tamen modo traditur sacramentum confirmationis per chrismatis in fronte inunctionem, sic eadem inspiratione ordinabant tunc diacones per manuum impositionem cum oratione, nec ex hoc sequitur, quod modo per impositionem manuum Episcopi, fiat talis potestatis collatio.

Ad quintum dicendum, quod Episcopus in ordinum collatione non tantum tradit ordinis potestatem, sed etiam eos praeparat ad eius susceptionem, eos instruendo de officio suo, & circa eos aliquid operando: quae praeparatio

Sacerdotis ordinandus praeparatus in vrbibus consistit.

Luc. 22. 6.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium. Ad quartum.

Ad quintum.

paratio in tribus consistit, scilicet in benedictione, & manus impositione, & inunctione: per benedictionem ordinandus diuinus obsequijs mancipatur: per manus impositionem gratia data significatur, qua sint apti ad dignam sui officij executionem, rationabilius enim est differentiam gratiam dari in illo actu in quo character imprimitur, qui est dispositio ad gratiam quam in actu alio. Vnde non approbo sententiam dicentium in manus impositione gratiam dari, nec characterem imprimi, in vntione ad aliquod sacramentum tractandum ordinari significantur. Vnde illorum tantum qui ordinantur in sacerdotes manus iniunguntur.

Ex dictis patet, quod hoc vntio non ita representat in speciali principale actum potestatis sacerdotalis, sicut traditio calicis cum vino, & patenam cum hostijs, quia tamen certum non est in quo actu characteres imprimantur, ideo si in ordinatione alicuius constiterit aliquid esse omissum, illud postea est supplendum sine reiteratione aliorum.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER quaeritur de quinto principali. Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo vtrum super sacerdotalem ordinem sit aliqua potestas in ecclesia.

Secundo vtrum Episcopatus sit ordo.

Tertio vtrum omnium Episcoporum sit aliquis superior in ecclesia.

QVAESTIO I.

Vtrum supra sacerdotalem ordinem, sit aliqua potestas in ecclesia.

RESPONDetur, quod non: quia in cena omnes discipuli immediate a Christo acceperunt sacerdotalem potestatem quantum ad eius principale actum, & post resurrectionem quantum ad secundarium: ergo sacerdotalis potestas quantum ad vtrumque actum suum, nullam potestatem habet supra se nisi diuinam.

Secundo. Item sacerdos gerit personam Christi, qui se pro nobis patri hostiam obtulit, sed nullus est maior in ecclesia illo qui caput ecclesiae representat: ergo in ecclesia nullus est maior sacerdos.

CONTRA, magister huius dist. c. 8. dicit de ordine presbyteratus, quod a filijs Aarō sumpsit exordium, sed filij Aarō fuerunt minores sacerdotes. Aaron summus Pontifex: ergo supra praeterea presbyteri est potestas Pontificis.

Secundo. Item secundum magistrum eo. c. Vices apostolorum in ecclesia gerunt Pontifices: sed autem discipulorum vices gerunt presbyteri: sed apostoli maiores fuerunt quam alij discipuli: er-

go maioris potestatis sunt Episcopi, quam presbyteri.

CONCLUSIO.

Licet respectus sui principalis actus sacerdotalis potestas superiorem non habeat, respectu tamen secundarij sacerdotalem potestatem Episcopalis potestas excellit.

RESPONDEO, quod potestate sacerdotalis ordinis respectu sui actus principalis, qui est transubstantiare panem in corpus Christi verum, & vinum in eius sanguinem, non est aliqua potestas superior nisi diuina, sed respectu actus sui secundarij, qui est ligando, & soluendo disponere fideles ad dignam corporis Christi susceptionem, est potestas Episcopi superior: indirecte tamen, quia secundum dispositionem vicarij Christi, mediante quo a Christo derivatur in alios iurisdictionis potestas, sic ordinatum est ut pauciores, & in paucioribus casibus sint sub iurisdictione sacerdotum, tam in foro exteriori, quam in foro penitentiae, quam sub iurisdictione Episcoporum. Vnde sunt multi sacerdotes nulla penitus super aliquem iurisdictionem habentes excepto casu necessitatis, & ideo quia actus potestatis requirit debitam materiam in quam transeat, & debita materia respectu actus ligandi, & soluendi non sit nisi homines super quos aliquam iurisdictionem habet saltem in foro penitentiae habens ligandi, & soluendi potestatem, ideo nec tot, nec in tot casibus possunt ligare, & soluere presbyteri sicut Episcopi.

Ad primum in oppositum dicendum, quod potestatem ligandi, & soluendi in foro penitentiae acceperunt tam apostoli, quam alij discipuli a Christo immediate. Vnde potestatem absoluendi in foro penitentiae quantum est ex parte habentis eam non potest Episcopus minuere: quia sic equalis est in omni sacerdote, ut concludebat argumentum, ex parte tamen materiae super quam maiorem habet potestatem Episcopus quam simplex sacerdos, potuit rationabiliter actus illius potestatis quantum ad simplices sacerdotes restringi, & quantum ad Episcopos ampliari.

Ad secundum dicendum, quod quilibet minister ecclesiae quantum ad aliquid gerit figuram Christi: quia ut superius habitum est Christus ordinum omnium officia in semetipso exhibuit, sicut magister exemplificat in litera, tamen ille est superior qui secundum maiorem perfectionem representat Christum: sacerdos autem Christum representat in hoc, quod per seipsum aliquod ministerium impleuerit: Episcopus autem etiam in hoc, quod alios ministros instituit, & ecclesiam fundauit. Vnde ad Episcopum pertinet alios ordinare ad diuinum cultum. Qua propter sponfus ecclesiae dicitur ad similitudinem Christi.

Rich. super 4. Sent. Aa 4 QVAESTIO

3. de anima. T. c. 38.

Affus diaconi principalis & secundarius.

10. 2. 6. c.

Q V A E S T I O II.

Virum Episcopatus sit ordo.

Arg. 1. D. Bon. dist. 24. p. 2. ar. 2. q. 3. D. Tho. vbi sup. ar. 5. Scot. vbi supra. Secundo.

Tertia. Item omnis spiritualis potestas est potestas ordinis, vel iurisdictionis: sed Episcopalis potestas non est potestas iurisdictionis: quia non potest committi non sacerdoti: ergo est potestas ordinis.

In oppositum. CONTRA, non sunt nisi septem ordines in ecclesia, quod non esset verum si Episcopus esset ordo.

Secundo. Item sacri ordinis non conferuntur nisi diebus sabbatorum: sed ut habetur dist. 75. quod die ordinationes Episcoporum celebrantur die dominico, per sacerdotes enim ibi intelliguntur Episcopi secundum glo. ergo Episcopatus non est sacerdos, & constat, quod non est ordo non sacerdos: ergo non est ordo.

CONCLUSIO.

Non ordo, qui est sacramentum, sed potius quoddam ordinis dignitas Episcopatus dicitur.

Responsio. Ordo dupliciter sumitur potest. RESPONDEO, quod ordo dupliciter potest accipi. Vno modo pro gradu potestatis ordinatæ mediatae, vel immediatæ ad consecrationem corporis, vel sanguinis Christi. Alio modo pro quolibet gradu potestatis respectu quarumlibet actionum sacrarum. Primo modo ordo est sacramentum, & sic Episcopatus non est ordo. Vnde nec characterem imprimi, proprie loquendo de characterem, ut quidam dicunt. Et præterea vnus ordo non dependet a præcedenti, quantum ad necessitatem sacramenti, quamuis sequens de iure recipi non debeat priori prætermissis, sed si non præbyter ordinaretur in Episcopum nihil esset factum. Secundo modo Episcopatus est ordo, non est sacramentum, sed sacramentale, & hoc modo Episcopatus ab Isido. & Diony. & a magistro dicitur ordo.

Ad prima. Et sic patet responsio ad duo prima arg. Ad tertium dicendum, quod potestas Episcopalis non tantum est potestas iurisdictionis, sed potestas ordinis, qui tamen non est sacramentum.

Ad partem aliam. ARGUMENTA ad partem secundam procedunt de ordine primo modo dicto. Videtur tamen aliquibus, quod Episcopatus magis sit ordo, quam aliquis ordo præter præbyteratum, quia potest, quod nullus alius potest nec de facto, nec de iure, & hi etiam dicunt, quod characterem imprimi: vnde consecratio Episcopalis iterari non potest.

Q V A E S T I O III.

Virum omnium Episcoporum sit aliquis in ecclesia superior.

Arg. 1. D. Bon. lib. 4. dist. 25. ar. 1. q. 1. ad argum. D. Tho. vbi sup. ar. 6. VIDETUR, quod non: quia si aliquis esset, ille esset Papa: sed Papa non est omnium superior, quia ut dicitur ad Hebr. 7. Absque nulla contradictione minor a maiore benedicitur, sed dominus Papa consecratur ab hostiensi Episcopo: ergo hostiensis est eo maior.

Secundo. Item imperator habet ius, & potestatem eligendi Pontificem, & ordinandi apostolicam sedem, ut habetur decret. 63. Adrianus Papa Roma: ergo Papa non est imperator superior: ergo nec alijs Episcopis, ut videtur.

Tertio. Item ut habetur eadem dist. i. synodo. Papa Leo Ottoni primo regi Teutonicorum eiusque successoribus concessit facultatem eligendi successorem, & Sedis Apostolicæ ordinandi Pontificem: ergo idem quod prius.

Quarto. Idem Episcopi sunt successores Apostolorum: sed inter Apostolos nullus fuit superior alios: quia omnes suam potestatem immediate a Christo acceperunt: ergo nullus Episcopus omnibus alijs superior est.

Quinto. Item Moyses qui princeps superior fuit quam Aaron, qui erat summus Pontifex iudeorum: ergo dignior est principatus, quam Episcopatus, sed nullus princeps est omnibus Episcopis superior: ergo multo fortius nullus Episcopus.

In oppositum. CONTRA, extra de maioribus & obedi. Solite comparatur maius luminare potestati spirituali, & maxime potestati Papæ, & minus luminare potestati temporali: ergo sicut maius luminare, quod est sol, est omnibus alijs stellis potentior, ita potestas papalis est omnibus alijs potestatibus in ecclesia superior.

Secundo. Item q. 3. Conquestus. §. Sola. Sola Romana Ecclesia sua auctoritate valet iudicare de omnibus. De ea nulli iudicare permittitur.

CONCLUSIO.

Omnibus Episcopis, Episcopus vnus in Ecclesia præest, qui sub Christo totius Ecclesie caput est, scilicet Episcopus Romanus.

Responsio. RESPONDEO, quod omnium Episcoporum est aliquis in Ecclesia superior qui sub Christo totius Ecclesie caput est. Cuius ratio est. In omni re vna ex diuersis rebus integrata oportet esse aliquid præeminens quo diuersæ partes teneantur in vnâ: sicut est anima in humano corpore, & corpus super cõtrarietatem eleuatum, quod est celum in machina mundi: per virtutem enim caelestem conciliantur elementa quæ contraria sunt, vnde cum Ecclesia sit vnum corpus Christi mysticum ex diuersis statibus, & membris constitutum ad obseruationem huius vnitatis, oportet esse vnâ caput omnium

omnium statuum Ecclesie, & membrorum vniuersali regimine regitur, sub quo diuersi status Ecclesie, & membra diuersa conueniant secundum debitam proportionem in vnum, ut sic conformetur ecclesia militans suo exemplari in celo. Vnde Ber. 3. li. de cons. c. 13. Sicut Seraphin, & Cherubin ac ceteri ordinantur sub vno capite Deo, ita hic sub vno summo Pontifice primates, vel patriarche, archiepiscopi, episcopi, presbyteri, vel abbates, & reliqui in hunc modum. Illæ autem episcopus qui præest toti ecclesie est episcopus Romanus. Vnde q. 3. Cuncta primo. Cuncta per mûdum nouit ecclesia, quod sacrosancta Romana ecclesia fas de omnibus habet iudicandi: neque cuique de eius licet iudicare iudicio. Et sicut dicitur decre. di. 21. quamuis nullis synodis constitutis supple tantum ceteris ecclesijs prælata est, sed euangelica voce Domini, & Saluatoris nostri Iesu Christi primatum obtinuit.

Ad prima. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod sicut videmus in naturalibus vnum esse virtuosius, alio simpliciter, & tamen secundum quid est, econtrario: ignis enim simpliciter est virtuosior terra, & tamen in quantum est in potentia ratione suæ materiæ est inferior terra, in quantum est actu per suam formam: alijs enim agens in terram non pateretur ab ea. A simili dico, quod quamuis Papa sit simpliciter superior omnibus alijs episcopis, tamen in quantum est in potentia ad recipiendum consecrationem antequam eam habeat, est inferior episcopo hostiensi, qui iam actu consecratus est: non sic autem posset dici de sacerdote respectu episcopi, quia potestas sacerdotis exceditur a potestate episcopi quasi a potestate alterius generis: sed potestas episcopi a potestate Papæ quasi a potestate eiusdem generis, quia omnem actum hierarchicum, quem potest facere Papa in ministracione sacramentorum, potest facere episcopus, quia quantum ad ea, quæ sunt episcopalis ordinis omnes sunt æquales.

Ad secundum dicendum, quod potestati datæ imperatori in ordinando apostolicam sedem resignauit Ludouicus imperator, ut habetur 63. di. Ego Ludouicus. Quo etiam resignauit illi potestati sibi confirmatæ per Leonem Papam, eadem di. Tibi, & de vtriusque resignacione simul habetur. ca. sequenti. §. Ex his, vbi sic dicitur. Ex his constitutionibus, & pacto Ludouici Imperatoris deprehenduntur imperatores illis renunciaisse priuilegijs, quæ de electione summi Pontificis Adrianus Papa Carolo imperatori, & ad imitationem eius Leo Papa Othoni primo regi Teutonicorum fecerat. Et merito resignare debuerunt: tum, quia talis potestas eis non cõueniebat, sicut nec de cet. corpus habere potestatem in ordinatione animæ, sed econuerso: tum, quia ecclesia necessitate cõpulsæ, & a persecutoribus oppres-

sa, talem potestatem eis concesserat, ut ecclesie subuenirent, quod alias facere tenebantur.

Et sic patet solutio ad tertium. Ad quartum dicendum, quod minor est falsa. Petrus enim summus fuit inter alios apostolos, quia quamuis potestatem clauium omnes immediate receperint a Christo, tamè potestatem iurisdictionis acceperunt mediante Petro, ut patet ex superioribus dictis: & quia iurisdictionis ministrat materiam, quæ est subditus habentis iurisdictionem, quæ requiritur ad hoc, quod potestas clauium exeat in actum. Ideo vsus illius potestatis, quem omnes immediate acceperunt a Christo, indirectè dependebat a Petro: sic dico de potestate episcoporum per comparationem ad Papam.

Ad quintum dicendum, quod Moy ses non tantum fuit princeps, sed sacerdos iuxta illud Pf. 98. Moy ses, & Aaron in sacerdotibus eius, & decre. di. 22. Sacrosancta in glo. Vnde Moy ses expressius, quam Aaron figurauit Christum qui fuit summus Rex, & summus Pontifex, & ex cõsequenti vicarium eius in terris, in quo simul sub Christo est vtraque potestas.

CIRCA litteram Matthias electus est forte: hoc factum fuit consilio spiritus sancti. Vnde non est trahendum ad consequentiã: vsus enim sortis in electionibus perpetua prohibitione dånatus est: extra de sortilegijs. Ecclesia vestra. Sciat debet esse instructus: non est intelligendum, quod sciat theologiam: sufficit enim, quod sciat disticte legere, & sensum grammaticalem intelligere. Canones duos tantum ordines sacros appellari cõsent. Hoc intelligendum est, secundum canones antiquos, quia modo subdiaconatus est sacerdos, & sibi votum continentie annexum est. Ordo episcoporum: qualiter episcopatus ordo dici debeat in quæstionibus dictum est: Romanus, Anthiochenus, Alexandrinus.

Contra decre. distinctio. 22. Sacro sancta: dicitur, quod prima sedes est Romana ecclesia. 2. Alexandrina. 3. Anthiochena.

Responsio, quod aliquando Alexandrina fuit secunda sedes: sed postea Constantinopolitana facta est secunda, eo quod sit noua Roma. ea. di. Constantinopolitana. Vnde hic est, ordo sedium. Primo Romana. Secundo Constantinopolitana. Tertio Alexandrina. Quarto Anthiochena. Quinto Hierosolymitana. ea. di. Renouantes: potest dici, quod Magister in littera nominat Anthiochenã post Romanã, quia in Anthiochena primo nomen Christianorum est exortum eadem distin. Sacro sancta, quamuis omnes ante fideles dicerentur discipuli, & fratres, ut dicit glo. ibidem.

De ordinatis ab hereticis.

DISTINCTIO XXV.

O LET etiam queri, si heretici ab ecclesia praecisi, & damnati possint tradere sacros ordines, et si ab eis ordinati, redeuntes ad ecclesiam unitatem, debeant reordinari. Hanc quaestionem perplexam ac penè insolubilem faciunt do-

etorum verba: qui plurimum diffidere videntur. Videntur enim quidam tradere, hereticos sacros ordines dare non posse, nec illos qui ab eis ordinari videntur, gratiam recipere. Dicit enim Inno. Arrianorum clericos non videri suscipiendos cum sacerdotij, vel ministerij alicuius dignitate: quibus solum baptismum esse permittit, quod in nomine patris, & filij, & spiritus sancti percipitur. Dicit etiam eos non posse dare spiritum sanctum, quem amiserunt: & ordinatos ab hereticis, caput habere vulneratum, & eum qui honorem amisit, honorem dare non posse: nec illum aliquid accepisse: quoniam in dante nihil erat, quod ille posse accipere. Tradit etiam, venientibus ab hereticis per manus impositionem, laicam tantum tribuendam communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum subrogandum. Greg. etiam dicit sacrilegum esse Arrianorum consecrationem, cum ex eorum manu communio percipitur. Cyprian. etiam dicit, omnia quaecumque faciunt heretici, carnalia, & inania, & sacrilega esse, & eorum altaria falsa, & illicita sacerdotia, & sacrificia sacrilega: qui more simiarum, quae cum homines non sint, formam imitantur humanam, vultum ecclesiae Catholicae, & auctoritatem sibi vendicant, cum ipsi in ecclesia non sint, & cum sint sacrilegi, sacerdotium administrant, & altare ponunt: cum nec sacrificari oblatio illic possit, ubi spiritus sanctus non sit: nec cuiquam Dominus per eius preces, & orationes proficit, qui Dominum ipsum violauit. Hiero. quoque asserit, omnia, quae offeruntur ab hereticis contuminate esse in conspectu Domini: quia licet sancta videantur specie sui, tamen quia contacta sunt ab illo, qui pollutus est, polluuntur omnia. Idem, Odit Deus sacrificia hereticorum, & a se projicit, & quoties in nomine eius congregati fuerint, detestatur factorum eorum, & elaudit nares suas. Idem, Illi offerunt panem sacrilegum, & c. Leo etiam testatur, extra ecclesiam nec rata esse sacerdotia, nec vera esse sacrificia. Idem etiam dicit, Per crudelissimam vesaniam in Alexandrina sede omnium sacramentorum lumè extinctum. Intercepta est sacrificij oblatio, defecit chrisimatis sanctificatio, & parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria. His alijsq; testimonijs astrui videtur, sacramenta ecclesiastica, praecipue corporis, & sanguinis, ordinationis, & confirmationis, per hereticos non posse ministrari. Auctoritates ponit, quae videntur praemissis obuiare. Contra autem alij sentire videntur, qd ab hereti-

cis etiam praecisis, sacri ordines, sicut, & baptismus, tradi valeant: nec ab hereticis redeuntes, qui illic ordinati sunt, & baptizati, iterum ordinandi sunt, sicut nec baptizandi. Vnde Augu. De hereticis etià damnatis, quod quidam dicunt: Baptisma, quod accepit non amittit qui recedit ab ecclesia; ius dandi, quod accepit, amittit: multis modis apparet inaniter dici: Primo, quia nulla ostenditur causa, cur ille, qui illud baptismum amittere non potest, ius dandi possit amittere. Vtrunque enim sacramentum est, & quaedam consecratione vtrunque homini datur: illud cũ baptizatur, istud eum ordinatur. Ideo non licet in catholica ecclesia vtrunque iterari. Nam si quando ex ipsa parte venientes, etiam praepositi, pro bono pacis correctio schismatis errore suscepti sunt; est visum est opus esse, ut eadem officia gererent, quae agebant non sunt rursus ordinati. Sed sicut baptismus in eis, ita in eis mansit ordinatio integra, quia in praecisione fuerat vitium, quod in unitate pacis est correctum: non in sacramentis, quae vbiunque sunt, ipsa vera sunt. Et cum ipsi expedire videtur ecclesiae, ut praepositi eorum venientes ad Catholicam societatem, honores suos ibi non administrent, non eis tamen ipsa ordinationis sacramenta detrahuntur, sed super eos manent. Ideoq; non eis manus imponitur: ne non homini, sed ipsi sacramento fiat iniuria. Sicut autem in baptismo est ius, quod per eos dari possit: sic in ordinatione ius dandi est: vtrunque quidem ad perniciem suam. Sed aliud est, non habere, aliud perniciose habere, aliud salubriter habere. Idem. De his qui ab ecclesia unitate separati sunt, nulla iam quaestio est, quin & habeant, & dare possint, sed perniciosè habent, perniciosèq; dant, quia extra vinculum pacis sunt. Neutri sacramento faciendae est iniuria: Sicut non rectè habet, qui ab unitate recedit, sed tamè habet, & ideo redeuntes non redditur: sic etiam non rectè dat qui ad unitate recedit, & tamen dat, & ideo qui ab eo accipit, venienti ad unitatem non iteratur. Idem. Aliud est non habere aliquid, aliud est non iure habere, vel illicitè usurpare. Non ergo ideo non sunt sacramenta Christi, & ecclesiae, quia eis illicitè vtuntur, non modo heretici, sed etiam omnes impij: sed illi corrigendi sunt, & puniendi, illa autem sunt agnoscenda, & veneranda. Item Greg. Quod dicitis, ut qui ordinatus est, iterum ordinetur, valde ridiculum est, ut enim baptizatus semel, iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel, in eodem ordine non valet iterum consecrari. His alijsq; auctoritatibus videtur asseri, in omnibus impijs, etiam in hereticis praecisis, & damnatis. Christi sacramenta permanere cum iure dandi. Possunt enim dare, sed perniciosè, & quibus dederint, non sunt iterum ordinandi, quae praemissis ex opposito obuiare videtur. Determinatio praemissae contradictionis auctoritatem.

Hac autem quidam ita determinant: dicunt enim hereticos accepta sacerdotali, vel episcopali vntione ab ecclesia recedentes, baptismi quidem dadi ius retinere, sed non habere facultatem tribuendi sacros ordines, vel consecrandi dominicum corpus, postquam praecisi, & damnati sunt ab ecclesia. Sicut degradati

Li. 2. Circa epist. Parme. c. 13. f. 7. Et habetur 1. q. 1. Quod quidam.

Aug. lib. 3. contra Donat. cap. 10.

Lib. 2. Reg. epist. 32. ad Ioh. Ravennatè episcopum Et dist. 68. cap. Sicut semel.

tus episcopus non habet potestatem largiendi sacros ordines: facultatem tamen baptizandi non amisit. Quod verò Augustinus ait, intelligunt dictum de hereticis, qui non sententia ecclesiae, sed prauitate sensus sui à fidei veritate ac doctrinae veritate diuisi sunt, qui licet tales sint, ius tamen ordinandi, & consecrandi habent. Et qui ab eis ordinantur ante manifestam praecisionem, etiam si cum eis aperte exierint, & sententia ecclesiae damnati fuerint: tamen si redierint, iterum ordinandi non sunt. Et vbiunque legitur de ordinatis ab hereticis, quod seruatis ordinibus ministrare valeant, vel iterum ordinandi non sint: de huiusmodi accipiendum dicunt. Nam postquam praecisi fuerint, & damnati iudicio ecclesiae, ius ordinandi & consecrandi eis detractum asserunt, ut degradatis, vel excommunicatis. Alij verò dicunt, sacramenta ab hereticis, & praecisis secundum formam ecclesiae celebrata, vera esse, & rata, quia recedentes ab Ecclesia ius dandi, & consecrandi non perdidierunt, & qui sic ab hereticis ordinantur, cum redeunt, iterum ordinandi non sunt. Quae verò ab hereticis aliter quam in ecclesia, sunt, falsa sunt, & inania, & qui à talibus ordinari videntur, non munus, sed vulnus accipiunt. Et secundum hanc differentiam variè de his loquuntur Doctores. Quidam verò dicunt eadem sacramenta ab hereticis praecisis posse celebrari, quae à Catholicis, si ab illis forma ecclesiae seruetur, & ab eis celebrata vera esse, & rata, quantum ad se quantum verò ad effectum, falsa esse, & inania, & in his qui male tractant, & in his, qui male suscipiunt, & ideo irrita, & falsa, quia quod promittunt, & conferre creduntur, non tribuunt. Damanda etiam dicuntur, quia illicitè dantibus, vel accipientibus sunt in iudicium. Polluta etiam dicuntur, non quantum ad se, sed propter indignam hereticorum tractationem. Ideo Gregorius communionem Arrij vocat execrationem, & Innocentius Bonosii ordinationem, damnationem: non quia in se sint, sed quia male dantes, vel accipientes tales facit. Sicut etiam Hieronymus sacrificia eorum, panem luctus vocat, non quantum ad se, sed quantum ad effectum. Nonnulli verò tradunt, illos hereticos, qui in ecclesia ordinati sunt, ius ordinandi, & consecrandi, etià cum separati fuerint, habere. Qui verò in schismate, vel heresi positi, ab eis ordinati, & inuncti fuerint, illo iure carent. Ideoque cum ordinare volunt, vulnus potius infligunt, quam gratiam conferant.

Secunda solutio.

Tertia solutio vera.

To. 6. ad e. 2. et 4. Ofes.

Hug. lib. 2. de Sacram. par. 10. tra. de Simonia c. 8. d. 4. Reg. 5. f.

Vrbanius Papa 1. q. 1. Si quis a simo.

ri, eorum consecratio omnino irrita est. Qui verò ordinatur à simoniacis, quos, cum ordinantur, nesciunt esse simoniacos, qui & tunc pro catholicis habentur eorum ordinatio misericorditer sustinetur.

De his qui dicunt se emere corporalia, non spiritualia. Si verò aliqui obiecerint, se non consecrationes emere, sed res ipsas, quae ex consecratione proueniunt penitus desipere probantur. Nam quisquis horum aliter vendit, sine quo alterum non habetur, ne seru vendere delevinquit.

Distinctio simoniacorum. Simoniacae autem heresis tripartita est distinctio. Alij enim simoniace à simoniacis ordinantur, alij simoniace à non simoniacis, alij non simoniace à simoniacis. Vnde Nicolaus Papa, Statuimus decretum de simoniaca tripartita heresi, id est, de simoniacis si moniacè ordinantibus, vel ordinatis, & de simoniacis simoniace à non simoniacis, & de simoniacis non simoniace à simoniacis. Simoniaci simoniace ordinati, vel ordinatores, secundum canones à proprio gradu decidant. Simoniaci etiam simoniace à non simoniacis ordinati, similiter ab officio remoueantur. Simoniacos verò non simoniace à simoniacis ordinatos, misericorditer per manus impositionem pro temporis necessitate in officio permittimus permanere. Quod intelligendum est de his, qui ordinantur à simoniacis, ignorantes eos esse simoniacos. Hoc facit simoniacos non reatus criminis, sed ordinatio simoniaci.

Alexander Papa de his qui violenter à simoniacis, vel ab hereticis ordinantur. Similiter cum decernit Alexander Papa, simoniacos omnino damnandos, ac deponendos, subintelligendum est, nisi violenter quis attractus fuerit. De his enim, & à quibuslibet hereticis violenter ordinatis, dicit Innocentius, quod possunt habere aliquem colorem excusationis, si statim discedunt ab eis, & pessimo eorum conciliabulo renunciant.

De aetate Ordinandorum ita decreuit Nicolaus Papa. Sacri, inquit, canones sanxerunt, ut Subdiaconus non ordinetur ante quatuordecim annos, nec Diaconus ante viginti quinque, nec Presbyter ante triginta. Deinde, si dignus fuerit, ad Episcopatum eligi potest, quod nos etiam pari modo seruari iubemus. Itè Fabianus, Si quis triginta aetatis non impleuerit annos, nullo modo Presbyter ordinetur, etsi valde sit dignus, quia & ipse Dominus triginta annorum baptizatus est, & sic cepit docere.

Pa schalis. 1. q. 3. c. Si quis obiecit.

1. q. 1. c. Statuimus decretum.

Alexander secundus. 1. q. 1. c. Erga simoniacos. 1. q. 1. c. Constitat. Non tenetur hic Magister. Dist. 77. c. 78. quae sit totum.

Luc. 3. c. d. Marc. 4. d. Luca. 4. b.

DISTINCTIO XXVI.

VPERIUS determinauit Magister de ordinum distinctione. Hic determinat de collatione. Et diuiditur in tres. Primo determinat de potestate conferentis.

Secundo de vitio collationis. ibi. (De simoniacis.)

Continuatio.

Tertio

Tertio de impedimentis susceptionis. ibi. (Sacri.) Prima in tres.

Primo mouet quæstionem si hæretici possunt tradere sacros ordines, & arguit ad partem negatiuam.

Secundo ad affirmatiuam. ibi. (Econtra.)

Tertio soluit ostendendo circa hoc opinionum diuersitatē. ibi. (Hæc autē.) Illa pars, quæ ibi incipit. De symoniacis. Diuiditur in tres partes.

Primo ostendit symoniæ grauitatem.

Secundo eius inexcusabilitatem. ibi. (Si vero.)

Tertio symoniacorum punitionē. ibi. (Symoniaci autem.)

CIRCA hanc dist. quærendum est principaliter de sex.

Primo de potestate conferentis ordines.

Secundo de vitio collationis. ibi. (Symonia)

Tertio de casibus in quibus committitur symonia.

Quarto de puræ naturalibus defectibus impedientibus ordinis susceptionem.

Quinto de impedimentis, quæ prouenire possunt ex natura, & ex voluntate.

Sexto de impedimentis proueniētibz ex infamia.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quærentur tria.

Primo vtrum solus episcopus possit ordines conferre.

Secundo vtrum episcopus hæreticus.

Tertio vtrum episcopus degradatus.

Q V A E S T I O I.

Vtrum presbyter non episcopus possit ordinare.

RESPONDEO, qd sic: Quia cum sacerdos ordinatur non solus episcopus ei manus imponit: sed etiã omnes presbyteri, qui sunt presentes.

decre. di. 23. Presbyter: ergo non solum episcopus ipsum ordinat.

Item, quæ ad solum episcopum pertinent non episcopo committi non possunt: sed minores ordines quandoque conferuntur ex commissione a non episcopis. extra de ordinatis ab episcopo, qui renunciauit. c. i. ergo conferre saltem minores ordines ad solum episcopum non pertinet.

Item magis excellit presbyter diaconum, quam episcopus episcopum: sed vnus episcopus potest alium consecrare: ergo presbyter potest diaconum ordinare.

CONTRA, Ify. lib. 17. ety. ca. 12. dicit de Pontifice, quod ipse efficit sacerdotes atque leuitas: ipse omnes ordines ecclesiasticos disponit: ergo ordines conferre ad nullum alium pertinet.

Item solus episcopus potest virgines consecrare. 26. q. 6. Si iubet, & altare consecrare: eadem. q. ministrare. Sed maius est conferre ordines, quam altare consecrare, vel virgines: et

go solus episcopus potest ordines conferre.

CONCLUSIO.

Solus episcopus, & non alius sacros ordines maiores conferre potest, minores vero etiam a sacerdote. non episcopo conferri possunt, vel ex commissione, vel ex lege.

RESPONDEO, potestas conferendi ordines: alicui potest conuenire dupliciter, scilicet, vel ex ordinaria potestate, vel ex generali seu speciali commissione.

Secundo modo minores ordines conferre potest quandoque non episcopis conuenire, vt ostendebatur in arguendo.

Primo modo potestas conferendi quemcumque ordinem conuenit solis episcopis. Cuius causa est institutio diuina: cuius institutionis fuit ratio congrua, quia sicut ad solum principem pertinet non tantum ordinare viros belatores in exercitu: sed etiã exercitus duces. Sic ad episcopos, qui sunt in ecclesia principes non tantum pertinet homines ordinare ad certandum contra fidei persecutores: audacter confitendo Christi fidem, quod fit per sacramentum confirmationis: sed etiam ad ipsos solos pertinet duces ecclesiastici exercitus constituere, quod faciunt sacramentum ordinis conferendo, vt enim superius dictum est di. 5. ordinati administrandum sacramenta ad hoc sunt deputati, vt sint duces aliorum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, qd in manuum impositione non confertur ordo secundum quorundam opinionem. Vel potest dici secundum alios, qd impositio manuum episcopi est ad ordinem conferendum: sed impositio manuum sacerdotum assistentium est, ad concordiam, & communionem ecclesiasticam significandam.

Ad secundum patet solutio ex dictis in questione.

Ad tertium dicendum, qd quamuis presbyter magis excellat diaconum in ordine, quam episcopus episcopum consecrandum: tamen in dignitate est econtrario: consecratus enim in episcopum nondum habet dignitatem episcopalem, quamuis ante hæc habeat, quæ iurisdictionis sunt post suam confirmationem.

Q V A E S T I O II.

Vtrum episcopus hæreticus possit ordines conferre.

RESPONDEO, qd non, in ordinando Deus agit principaliter, & ordinans instrumentaliter: sed instrumentum non agit nisi coniunctum principali motori: ergo nec episcopus ordinat nisi in ordinando sit Deo coniunctus: sed episcopi hæretici in ordinando, Deo non sunt coniuncti, quia vt habetur prima. q. prima. Odit. Odit dominus sacrificia hæreticorum, & a se proicit: ergo verum ordinem conferre non possunt.

Item ea. q. Si qui a symoniacis. Qui sciēter

Responsio. Quæcumque posse alicui sacros ordines conferre, dupliciter consideranda.

Ad primū.

Ad secundum.

Ad tertium.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. q. 2. D. Tho. ubi sup. ar. 2.

Secundo.

se a symoniacis consecrari: immo execrari per miserint eorum consecrationem omnino irritam esse decernimus: ergo multo fortius irrita est ordinatio collata ab hæreticis.

Tertio.

Item maius est sacramentum ordinis conferre, quam recipere: sed hæretici non possunt recipere ordinis sacramentum: ergo nec conferre.

In oppositum.

CONTRA, Aug. 2. li. contra epistolam parmeniani ultra medium, dicit de hæreticis, qd si cut habet in baptismo, qd per eos dari possit, sic in ordinatione ius vtrumque dandi ad perniciem suam quamdiu charitatem non habent vnitatis.

Secundo.

Itē sacerdos hæreticus potest corpus Christi consecrare: ergo a simili episcopus hæreticus potest ordines conferre.

CONCLUSIO.

Episcopus hæreticus sacros ordines de facto conferre potest, modo intentione debita in forma ecclesiæ si ordinat, etsi ordinando peccat.

Responsio.

RESPONDEO, qd episcopi hæretici, aut fuerunt ordinati, & consecrati in forma ecclesiæ, aut non: si non, veri episcopi non sunt, & ex consequenti nec ordines conferre possunt: si sic, veri episcopi sunt: sed officij executionem non habent, quia vt superius habitum est, omnes hæretici ipso iure sunt maiori excommunicatione excommunicati, & omnes sic excommunicati sunt suspensi ab omnibus actibus legitimis, & ideo episcopi hæretici executionem ordinis conferre non possunt, quia eam non habent: quia quod non habet aliquis dare non potest, prima. q. 7. Diambertum, & extra, de ordinatis ab episcopo qui renunciauit. c. i. in gl. Verum tamen ordinem conferunt: si cum debita intentione formam ecclesiæ seruant; decre. di. 19. Secundum. Si autem formam ecclesiæ non seruant cum debita intentione verum ordinem non conferunt: quantumcunque tamen seruent formam ecclesiæ in ordinando mortaliter peccant, quia ab executione sui officij sunt ipso iure suspensi.

Ad primū.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, qd episcopi hæretici, & si non sint Deo coniuncti per fidem, & charitatem, quæ coniunctio respicit episcopum, in quantum est singularis persona, tamen Deo coniuncti sunt secundum quid scilicet in quantum mouentur a Deo in obseruando formam ecclesiæ in ordinando, quia quo ad hoc ministri ecclesiæ sunt.

Ad secundum.

Ad tertium dicendum, qd talis consecratio dicitur irrita quantum ad executionem.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, qd sicut hæretici verum ordinem conferre possunt de facto: non tamen de iure, sic & recipere. Vnde quamuis hæreticus si ordinatur in forma ecclesiæ, verum ordinem recipit: tamen recipiendo mortaliter peccat.

Q V A E S T I O III.

Vtrum episcopus degradatus possit ordines conferre.

RESPONDEO, qd non, prima. q. i. Arg. 1.

Quod quidam. §. Opponitur autem. Degradatus episcopus potestatem largiendi sacros ordines non habet, facultatem tamen baptizandi non amisit.

Secundo.

Item princeps iuste depositus non est princeps: ergo a simili nec episcopus iuste degradatus est episcopus: sed non episcopus non potest ordines conferre: ergo nec episcopus degradatus.

Tertio.

Item non potest veram tonsuram conferre quia tonsuratus ab eo debet iterum tonsurari: ergo a simili non potest conferre verum ordinem.

In oppositum.

CONTRA, vt superius ostensum est. dist. 13. Sacerdos degradatus potest Christi corpus consecrare: ergo a simili episcopus degradatus potest ordines conferre.

Secundo.

Item hæretici ipso iure sunt omni dignitate priuati: ergo episcopi hæretici possint ordines conferre de facto, quamuis non de iure, vt in præcedenti questione habitum est: episcopus degradatus potest ordines conferre de facto: quamuis non de iure.

Tertio.

Item illa potestas fundata est super aliquid quod per hominem auferri non potest: fundata enim est super factum esse consecrationis, & decreto diuinæ sententiæ, quod decretum est, vt ille qui sic consecratus est, talem habeat potestatem.

CONCLUSIO.

Episcopus degradatus quamuis de iure sacros ordines conferre nequeat, tamen si ordinat, de facto verum ordinem confert, licet conferendo mortaliter peccet.

Responsio. iuxta primam opinionem.

AD ISTAM quæstionem dixerunt aliqui qd quamuis episcopi suspensi excommunicati hæretici possint ordines de facto conferre: hoc tamen non possunt episcopi degradati, quia degradati non tantum sunt suspensi ab officij executione: sed etiam sunt spoliati episcopali dignitate, vnde non remanent episcopi, quamuis enim per hominem auferri non possit a sacerdote potestas conficiendi corpus Christi verum: eo, qd nulli concessit Christus talem potestatem, quia nec decebat pro magna dignitate corporis sui, quia tamen dignitas episcopalis respicit corpus Christi mysticum: super quod concessit vicario suo potestatem: potest ab episcopo dignitas episcopalis totaliter auferri, auctoritate vicarij Christi.

Obiectæ præma.

Sed contra hoc sic potest argui. Altare, calix, & sic de aliis semel consecrata nunquam consecrationem amittere possunt nisi destruantur: ergo multo fortius nec episcopus: cum consecratio episcopi fit a Deo principaliter, quamuis ab homine ministerialiter.

Secunda.

Præterea episcopus, qui resignauit loco, & dignitate, quamuis talis exequi non debeat officium episcopi de iure: tamen si ordinat verum

Arg. 1. D. Bon. dist. 25. a. 1. q. 1. D. Tho. in Add. q. 38. art. 1. Scot. distinct. 24. q. unica. Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

rum ordinem confert, quamvis non ordinis executionem extra de ordi. ab episcopo, qui renunciavit episcopatu. ca. 1. quia ut ibi dicit gl. resignatio non abstulit isti ordinem: sed ordinis executione: sed degradatus non est magis spoliatus dignitate episcopali, quam iste: quamvis turpiori modo sit ab executione illius dignitatis suspensus, quam iste: ergo videtur, quod episcopus degradatus possit verum ordinem conferre de facto: quamvis non debeat de iure.

Opinio secunda.

Et ideo alij hanc conclusionem concedunt dicentes: episcopum per hominem dignitate episcopali totaliter spoliari non posse. Vnde degradatio, non est dignitatis ablatio: sed perpetua suspensio ab executione dignitatis illius, extra de conse. ecclesie. in gl. ibi enim dicitur, quod visibilis unctio exterior signum est interioris unctio in corde, quae perpetua est, & amitti non potest: licet executio quandoque suspendatur.

Ad primam pro opinione prima.

QUI TENENT hanc secundam opinionem, quae mihi videtur rationabilior possunt dicere ad primum, quod degradatus ideo dicitur potestatem largiendi sacros ordines non habere, quia effectu suae potestatis penitus priuatur: secundum, quod patet per textum sequentem. Vnde secundum glo. ibidem confert ordinem: sed non ordinis executionem.

Ad secundam.

Ad secundum dicendum, quod sicut dignitatem apostolatus omnes Apostoli, quorum sunt episcopi successores, immediate acceperunt a Christo: ita episcopus quantum ad dignitatem episcopalem supra se, potestatem quae illam sibi possit auferre non habet nisi diuinam: quamvis eius executio a superiori in iurisdictione dependeat potestate scilicet a potestate Papae, quae est omnibus alijs potestatibus superior in iurisdictione, ut superius dictum est. Sed principatus terrenus dependet a potestate capitis ecclesie, & principatus inferior a superiori: ideo ab inferiori potest principatus auferri per principem superiorem, & a principe superiori per vicarium Christi, cum iusta causa, & rationalis hoc requiritur.

Ad tertiam.

Ad tertium dicendum: quod tonsuratus ab eo non debet iterum tonsurari: sed tamen debet puniri.

Pro secunda opinione.

QUI TENENT opinionem primam possunt dicere ad primum in oppositum sicut dictum est in corpore quaestionis.

Ad primam. Ad secundam.

Ad secundum dicendum, quod haeretici ipso iure non sunt priuati omni dignitate, nisi quantum ad executionem. Vnde magis debent dici ab omni dignitate suspensi, quam priuati, per sententiam tamen sunt priuandi.

Ad tertiam.

Ad tertium dicendum, quod sicut a Deo decretum est, ut ille circa quem fit talis consecratio habeat talem potestatem: ita decretum est, ut ille qui degradatur careat illa potestate.

Ad obiectum.

AD PRIMUM quod arguebatur in cor-

pore quaestionis contra hanc opinionem solui potest per interemptionem maioris. Papa enim posset ab altari, & calice auferre consecrationem absque illorum destructione.

Et nota prima in corpore q.

Ad secundum etiam dicendum, quod per resignationem non potest se episcopus priuare omnibus, quibus posset priuari per degradationem: quamvis enim iurisdictione siue ordinaria siue delegata sola voluntate, & verbo possit conferri: tamen consecratio episcopalis dignitatis sola voluntate, & verbo non confertur: immo facto opus est, extra de conse. ecclesie. A qua in glo. A simili dico, quod quamvis sola voluntate, & verbo possint episcopi ab his, quae sunt iurisdictionis priuari: tamen sola voluntate, & verbo non possunt priuari dignitate episcopali.

Ad secundam.

ARTICULUS II. CONSEQUENTER quaeritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur tria. Primo utrum simonia sit studiosa voluntas vendendi, vel emendi aliquid spirituale, vel annexum spirituali.

Secundo utrum simonia conuenienter nominetur.

Tertio utrum simoniaci sint irregulares. Vtrum autem sint haeretici superius quaesitum est. di. 3.

QVAESTIO I. Vtrum sit simonia studiosa voluntas emendi, vel vendendi quid spirituale, vel spirituali annexum.

RESPONDEO, quod non: quia voluntas studiosa respectu mali dicitur malitia, sed non semper committit homo simoniam ex malitia, sed quandoque ex infirmitate, vel ignorantia: ergo male ponitur in diffinitione simoniae studiosa voluntas.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. q. 3. D. T. 2. 2. q. 100.

Item spiritualia non possunt pecunia possideri. Vnde ut habetur Act. 8. Symoni mago volenti emere donum spiritus sancti dixit Petrus, Pecunia tua tecum sit in perditione, quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri: cum ergo ut habetur 3. ethi. c. 5. electio non sit impossibile, & studiosa voluntas sit cum electione: male dicitur, quod simonia sit studiosa voluntas vendendi, vel emendi spiritualia.

Secundo.

CONTRA, prima. q. prima. Qui studet, praedicta diffinitio implicite continetur.

In oppositum.

CONCLUSIO. Congrua profecto est simoniae descriptio isthaec. RESPONDEO, quod competens est praedicta descriptio simoniae: continet principalem actum in hoc, quod dicitur voluntas studiosa, id est actus voluntatis cum effectu secundum glo. ibidem, & actum exteriorem scilicet venditionem, & emptionem, & obiectum, quod est spirituale, vel annexum spirituali.

Responsio.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod studiosa voluntas, dicitur voluntas ad effectum deducta, quia quamvis simonia mentalis

Ad primum.

lis sit peccatum: tamen non obligat ad renunciationem, vel restitutionem rei acquisite, extra de simonia. Mandato nostro. Potest etiam dici, quod quia perfectio peccati est in electione: quamvis quandoque ad hoc inclinetur homo ex ignorantia, vel infirmitate: ideo dicitur simonia esse studiosa voluntas, ut intelligatur esse voluntas non subreptoria, sed eligens.

Ad secundum. Spirituale dupliciter nominatur.

Ad secundum dicendum, quod aliquid spirituale dicitur dupliciter. Vno modo per essentiam: sicut gratia, & virtutes, & respectu talium non potest esse contractus venditionis, vel emptionis. Alio modo causaliter, vel dispositiue, & sic sacramenta sunt spiritualia, in quantum sunt causa instrumentaliter disponens ad gratiam, & virtutes, & ista in quantum sunt quaedam res corporales vendi possunt de facto, quamvis vendi non possint de iure, & sic accipiuntur spiritualia in diffinitione simoniae.

QVAESTIO II. Vtrum simonia conuenienter nominetur.

RESPONDEO, quod non: quia ut habetur Act. 8. Symon magus noluit vendere spiritualia: sed emere. Sed ut habetur 4. Reg. ca. 5. Gyezi spiritualia vendidit Naaman Syro: ergo non magis debet dici simonia, quam Gyezia.

CONTRA, simonia communiter nominatur in iure.

CONCLUSIO. Apprimè hoc nomen sibi vindicat.

RESPONDEO, quod conuenientius nominatur simonia, quam Gyezia, quia vitium emptionis, & venditionis quantum ad voluntatem fuerunt in simone mago: ad hoc enim voluit emere pecunia donum spiritus sancti, ut postea alijs venderet. Si tamen distincte & per appropriationem loqui volumus possumus vocare spiritualia vendentes gyezitas, & ementes simoniacos. Et sic patet quid dicendum est ad argumenta.

QVAESTIO III. Vtrum simoniae sint irregulares.

RESPONDEO, quod non. Dare pecuniam pro sacramentis sine pacto, & post sacramenti susceptionem non facit hominem irregularem: sed hoc faciens est simoniacus. Gyezi enim pecuniam a Naaman accepit non ex pacto, & postquam curatus fuerat: ergo non omnis simoniacus est irregularis.

Arg. 1. D. Tho. ibi. art. 6.

Item ut habitum est li. 2. Ignorantia inuincibilis totaliter excusat: sed potest accidere, quod aliquis ordinem, vel beneficium ecclesiasticum consequatur per simoniam: ipso de hoc habente ignorantiam inuincibilem, ut cum aliquis clam dat pecuniam ordinanti, vel praelato, ut ordinem, vel beneficium conferat alij ignoranti: ergo talis non efficitur irregularis.

CONTRA, decre. dist. 33. Maritum. Inter

In oppositum.

non promouendos numeratur ille, qui per emptionem ad imitationem Simonis magi pecuniam obtulerit.

CONCLUSIO. Quicumque per simoniam, vel ordinum susceptionem, vel beneficij ecclesiastici consecutionem sibi comparat, irregularis efficitur.

RESPONDEO, quod simoniacus: siue sit simoniacus propter ordinis susceptionem simoniae suscepti: siue propter beneficij ecclesiastici consecutionem irregularis est, quia tales iura decernunt sine dispensatione promoueri ad ordines non posse. Quod credo esse intelligendum, si talis simonia commissa fuit ipso sciente, quia si ipso ignorante inuincibilis ignorantia fuit data pecunia, ut ordinaretur, vel beneficium ecclesiasticum consequeretur, quamuis statim postquam huius rei notitiam haberit teneatur renunciare beneficij sic affecto, & desistere ab administratione ordinis sic suscepti: quousque cum eo fuerit dispensatum: irregularitatem tamen non incurrit pro beneficij tali affectatione: quamvis secundum quid eam incurrit pro tali ordinis susceptione: in quantum in illo non debet ministrare sine dispensatione: non tamen est irregularis simpliciter, quia absque omni dispensatione in ordinibus ante legitime susceptis ministrare potest, & eo ipso, quod dispensatum est, cum eo in ordine quem sic suscepit potest absque alia dispensatione ad vltiores ordines promoueri. Sciendum tamen, quod gravior est simonia in ordine, quam in consecutione beneficij ecclesiastici. Vnde cum illis qui ordinem scienter simoniace susceperunt: maxime si commissa fuit simonia, & ex parte ordinati, & ordinato-

Responsio.

ris, vel praesentatoris: non est consuetum dispensari etiam in religione. extra de simonia. Ex tunc: & cum simoniacis quibuscumque, qui scienter spirituale, vel spirituali annexum simoniace susceperunt: solus Papa potest dispensare, vel ipse cui hoc commiserit, quod potest probari per illud, quod dicitur prima. q. 1. Erga, ubi ipse Papa eos omnino damnat: ac deponendos auctoritate Apostolica sancitur: nisi si violenter attractus fuerit, & extra de simonia. Nobis fuit in textu, & in glo. AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod Gyezi accipiendo pecuniam a Naaman, triplex incurrit peccatum, quia mentitus est, & famam domini sui laesit: quantum in se fuit, & quia directe & ex intentione pecuniam pro beneficio spiritus sancti: quamvis iam exhibitio exegit: aliud enim est pro beneficio iam recepto liberaliter dare pecuniam: non sicut praecium: sed loco actionis gratiarum, quod licitum est, & aliud pecuniam exigere: sicut praecium, quod fecit Gyezi.

Ad primam. Anaaman sive gyezi postulat accipere triplex culpam contra xit.

Ad secundum dicendum, quod ignorantia inuincibilis quamdiu durat a toto excusat ignorantem: sed postquam cessat homo tenetur quantum

Ad secundam.

Ad secundum dicendum, quod ignorantia inuincibilis quamdiu durat a toto excusat ignorantem: sed postquam cessat homo tenetur quantum

tum in se est malum corrigere, quod ignorauerat, & ideo ille pro quo ignorante data fuit pecunia, vt eligeretur ad aliquam dignitatem, vel ordinaretur, vel beneficium ecclesiasticum sibi conferretur, postquam venit ad notitiam facti tenetur beneficium, quod sic affectus est, resignare, & ab executione ordinis sic suscepti desistere: nisi pecunia data fuisset in fraudem, & in malum illius extra. de simonia. Nobis fuit in hoc enim casu pecunia ab alio data ipse penitus ignorante non nocet: nisi ex post facto consentiat: alioquin contingere posset, qd alicuius factum insidias inimico parentis ei dānosum existeret: cui penitus displiceret, & aliquis de fraude sua commodum reportaret. extra. de simonia. Sicut tuis.

ARTICULVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo vtrum simonia committatur in emptione, vel venditione sacramentorum.

Secundo vtrum in emptione, vel venditione quorumcunque spiritualium.

Tertio vtrum in emptione, vel venditione spiritualibus annexorum.

QVAESTIO I.

Vtrum in emptione, vel venditione sacramentorum committatur simonia.

Arg. 1. **V**IDEATUR, qd non: quia quamuis temporale non possit esse praecium spirituale, tamen vnum spirituale potest esse praecium alterius: ergo videtur, qd non est illicitum emere vnum sacramentum per aliud.

Secundo. Item missa principaliter consistit in altissimo Eucharistiae sacramento: sed licitum est dare aliquid temporale pro celebratione missae, vt enim habetur extra. de praeben. Significatum est: quidam canonici sacerdoti cuidam vnam praebendam in ecclesia dederunt, vt missam quotidie de beata Virgine celebraret, & Papa illam praebendam confirmavit.

Tertio. Item electio ad episcopatum res est spiritualis, & ipse episcopus quid sacramentale: sed vt habetur extra. de ele. vt praeterita: dicit Papa. Statuimus, vt expensa necessariae quas capitulum Constantinopolitanum, vel eius nunciij vacante sede pro electionis negotio fecerint: de bonis patriarchatus fiant totaliter, vel reddantur.

Quarto. Item matrimonium est sacramentum: sed pro matrimonio licite datur pecunia ex pacto.

Quinto. Item absolutio sacramentale quoddam est, sed officiales communiter pecuniam accipiunt, vt ab excommunicatione absoluant.

Sexto. Item episcopatus sacramentale quid est: sed electio in episcopum licet dare pecuniam aduersario suo, vt ab impedimento suae electionis desistat.

Septimo. Item sacramenta ordinantur ad remissionem peccatorum: sed remissio peccatorum po-

test emi. iuxta illud Dani. 4. Peccata tua elemosynis redime: ergo multo fortius sacramentum ordinatum ad peccatorum remissionem emi potest.

Item si monachus roget sacerdotem, vt baptizet paruulum imminente mortis articulo nullo alio existente, qui ipsum baptizare possit, & sacerdos nolit ipsum baptizare nisi pro pecunia: tunc aut monachus permittet puerum damnari, quod nullo modo permittendum est, si sibi possit succurri: aut a sacerdote emet sacramentum baptismi: in casu ergo sacramentum baptismi licite potest emi.

CONTRA, prima. q. 1. Baptizandis, & c. sequenti habetur contrarium.

Item extra. de simonia. Si quis. Si quis ordinauerit, seu ad ordinem praesentauerit aliquam praemissionem, vel iuramentum ab ipso recipiens, quia super praouisione sua non inquietet eundem: ordinator a collatione, praesentator vero ab executione ordinum per triennium, & ordinatus ab ordine sic suscepto donec dispensationem super hoc per sedem Apostolicam obtinere meruerit: nouerint se suspensos: ergo multo fortius illicitum est, ordinem, vel quodcunque aliud sacramentum emere, vel vendere.

CONCLUSIO.

Sacramenta aut vendendo, aut emendo simonia prorsus committitur.

RESPONDEO, qd in emptione, vel venditione sacramentorum ecclesiae committitur simonia: cuius ratio triplex est.

Prima quia contra rationem gratiae est ipsam vendi, vel emi. Vnde de ratione sua est, qd gratis detur: sacramenta autem sunt instrumenta disponenda ad gratiam, & ideo qui vendit ea, vel emit eis iniuriatur.

Alia ratio est, quia causa dispositiua cuius effectus mensurari non potest aliqua re temporalis, & ideo cum pro sacramentis pecunia datur, res inappreciabilis sub temporali praecio ponitur: sacramenta enim sunt causae instrumentales disponentes ad gratiam, quae inappreciabilis est.

Tertia est, quia homines non sunt domini sacramentorum, sed ministri: res autem emi non debet nisi a domino: nec eam vendere debet nisi dominus, vel minister auctoritate domini: Deus autem hominibus non dedit potestatem sacramenta vendendi, quamuis ministris ecclesiae potestatem dederit ea administrandi: & ideo quicumque emit sacramentum emit rem ab illo qui eius dominus non est, & qui eam vendere non potest, & ideo merito illicita est, & execrabilis talis emptio, vel venditio.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod cum substantia spiritualis, & eius actus, & habitus non sint accepta Deo, nisi per gratiam, nullum

Arg. 1. D. Bon. dist. 25. a. 1. q. 4. D. Tho. ubi supra.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

nullum aliud spirituale donum a gratia potest esse sufficiens praecium gratiae. Vnde apostolus ad Rom. 11. Si gratia Dei iam non ex operibus: alioquin gratia iam non est gratia. Sed quamuis haec solutio verum contineat: tamen argumento non satisfacit, quia vnum sacramentum posset esse eiusdem sacramenti in specie praecium si essent res vendibiles. Vnde nisi aliud obstarat possent duo adulti baptizandi hanc praedictionem inter se facere. Promitto tibi, quod baptizabo te tali pacto, qd postea baptizabis me, quod tamen facere licitum non esset, quia in talibus omnis praedictio, vel conuentio cessare debet. extra. de simonia. Tua nos.

Dicendum ergo ad argumentum, quod dare aliquid spirituale pro sacramento ex pacto quamuis non sit illicitum ex tot causis ex quibus illicitum est dare ex pacto pecuniam pro talibus: tamen illicitum est duabus de causis: tum quia emittitur res a non domino: tum quia est contra rationem gratiae vt vendatur pro quocunq; precio: dicere tamen orabo pro vobis, & rogo vos quod pro me oratis, & similia in nullo est reprehensibile: hoc enim non est vendere, nec emere spirituale pro spirituali, quia hic nulla praedictio est.

Ad secundum dicendum, quod non est licitum ex pacto aliquid dare: tanquam praecium missae: si tamen sacerdos non habet sumptus pro quibus missam tenetur ex officio celebrare: nec etiam aliunde potest accipere pecuniam pro suo labore ad sustentationem vitae: nec est decretalis allegata contra praedicta, quia ibi non fuit aliqua praedictio: sed illi praebenda fuit annexum illud officium cantandi missam talem.

Ad tertium dicendum, quod aliud est expensas accipere necessarias pro labore, quod est ad procurandum negotium electionis, & aliud pecuniam accipere pro ipsa electione. Primum enim licet maxime cum accipiuntur non ex pacto: sed ex iuris auctoritate quo statutum est, vt accipi possint.

Ad quartum dicendum, quod matrimonium non tantum est sacramentum: sed etiam naturae officium. Vnde ex illa parte quae est sacramentum in dispensatione ministrorum ecclesiae consistens: non cadit sub venditione. Vnde qui pro benedictione nubentium pecuniam exactam accipit: simoniam committit. Sed pro matrimonio in quantum est naturae officium: licet praecium dare, & accipere, & conditionem interponere de re temporali accipienda, vel danda: sicut pro alijs civilibus, & corporalibus officijs.

Ad quintum dicendum, quod pro exhibitione absolutiois pecuniam accipere non licet tanquam absolutiois praecium: sed illi qui absoluitur iniungi potest solutio pecuniae in poenam peccati: tenetur tamen cauere ab-

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad quintum.

soluens ne in hoc magis intendat deseruire cupiditati, quam correctioni.

Ad sextum dicendum, quod si illi electio non est acquisitum ius: per illam electionem non licet dare pecuniam aduersario, vt desistat. Si autem est ei ius acquisitum: licet ei dare pecuniam aduersario non pro electione, quia iam debito modo electus est: sed pro redemptione vexationis suae iniustae. extra. de simonia. Dilectus filius. R.

Ad septimum dicendum, quod ibi accipitur redimere per quandam similitudinem, quia proprie redemptio non est: sed ideo redemptio dicitur, quia sicut per dationem praecij homo retrahit ad se alienatam hereditatem: sic homo dando elemosynas pauperibus pro amore Dei dispositiue ad se retrahit diuinam amicitiam, & ius participationis vitae aeternae: a qua per sua peccata fuerat alienatus.

Ad octauum dicendum, quod in illo casu non sufficeret dicere, quod monachus emeretur a sacerdote, & puerum baptizaret, quia monachus ipsum non posset immergere. Si ergo ponatur casus in isto districtu: aut quod puer moriatur sine baptismo: aut quod sacerdoti detur pecunia pro sacramento: magis debet eligere monachus primum, quam secundum, quia secundum Apostolum ad Roma. 3. Non facienda sunt mala, vt veniant bona. Aliqui tamen dicunt, quod in isto casu posset dari pecunia: ita tamen quod dans non intendere eam dare pro sacramento: sed pro vitanda damnatione pueri, & ad remouendum insaniam sacerdotis. Secus autem est de alijs sacramentis, quae sine periculo damnationis ex causa possunt differri.

QVAESTIO II.

Vtrum committatur simonia in emptione, vel venditione quorumcunque spiritualium.

VIDEATUR, quod non: pro ecclesiarum consecratione potest episcopus procuracionem exigere. extra. de simonia. Cum sit Romana: sed ecclesiarum consecratio res spiritualis est.

Item totum officium ecclesiasticum quid spirituale est: sed frequenter accipiuntur certi redditus pro annuuario celebrando.

Item visitatio, & correctio res spirituales sunt: sed pro visitationem praelati accipiunt procuraciones.

Item doctrina est quid spirituale: sed magistri artium pecuniam accipiunt pro sua doctrina.

Item iudicium, consilium, testimonium sunt bona spiritualia: sed pro his potest accipi pecunia.

Item religiosus status quoddam bonum Rich. super 4. sent. B b spiri-

Ad sextum.

Ad septimum. Redimere elemosynis peccata quomodo.

Ad octauum.

Arg. 1. D. Bon. ubi supra. D. Tho. ibi.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

spirituale est : sed in quibusdam monasterijs exiguntur quedam ab his qui sunt ibi recipiendi.

Septimo. Item predicatio bonum spirituale est : sed pro illa possunt accipi stipendia temporalia. Vnde apostolus prima ad Corinth. 9. Si nos vobis spiritualia seminamus : non magnum est si carnalia vestra metamus.

Octavo. Item oratio maximè spiritualis est : sed sancti viri dant elemosynas pauperibus, vt orèt pro eis.

Nono. Item prophetia res spiritualis est, & tamen prophetis afferebant dona. Vnde vt habetur. 3. Reg. 14. Vxor Ieroboam attulit ad Heliam prophetam. 10. panes & crustulam, & vas mellis quando venit quærere ab eo responsum domini.

In oppositum. **CONTRA**, prima. q. prima. Quicquid. Quicquid inuisibilis gratiæ consolatione tribuitur nunquam quæstibus, vel quibuslibet præmijs venundari penitus debet : dicente domino. Quod gratis accepistis gratis, date.

Matth. 10. Secundo. Item extra: de magistris ne aliquid exigant primo. cap. Pro licentia docendi nullus precium exigat, vel sub prætextu alicuius consuetudinis ab eis quos docet aliquid quærat: qui autem contra hoc venire præsumpserit ab ecclesiastico fiat beneficio alienus. In capitu. etiam immediatè sequenti dicitur. Prohibeas ne pro licentia docendi exigatur aliquid: aut etiam promittatur. Cum ergo hæc licentia non sit aliquid spirituale nisi per comparationem ad spiritum humanum: multo fortius illicitum est emere, vel vendere quæcunque alia spiritualia.

CONCLUSIO.

Spiritualia emens, aut vendens, quæ ordinantur ad spiritum sanctum, proculdubio simoniam committit.

Responso. **RESPONDEO**, quòd aliquid spirituale dupliciter potest dici, scilicet, vel per comparationem ad spiritum sanctum, vel ad spiritum humanum. Primo modo aliqua dicuntur spiritualia per essentiam, vt gratia, & virtutes, & hæc, nec de iure, nec de facto vendi possunt. Quædam per causam instrumentalem, vt sacramenta, & hæc de facto vendi possunt: non tamen de iure, vt in præcedenti quæstione habitum est. Quædam quasi per effectum, vt ea, quæ alicui ex aliquo spirituali dono, vel officio conueniunt, & hæc etiam vendi de iure non possunt: quamuis aliquando aliquid possit accipi pro labore in sustentationem vitæ.

Spiritualium etiam per comparationem ad spiritum humanum: quedam sunt spiritualia per causam, vt doctrina, quedam per essentiam, vt scientiæ philosophicæ, quæ per inue-

stigationem, & doctrinam humanam acquiruntur: doctrina prædictarum scientiarum potest vendi de facto, & de iure: cum doctor non habet aliquod stipendium ab ecclesia quo docere teneatur. Si autem habet salarium ab ecclesia incurrit vitium simoniæ, vel quasi vitium simoniæ, si pro doctrina sua precium exigat a clericis eiusdem ecclesiæ, & a pauperibus vnde cunque sint. extra. de magistris: ne aliquid exigant. Quia nonnullus, in text. & in glos. Dicunt tamen aliqui, quòd non prohibetur exigere a diuitibus, vt videtur dicerè glo. ibidem quod credo debere intelligi non de diuitibus eiusdem ecclesiæ: sed alterius: neque etiam ab illis deberet exigere, nisi ex licita causa esset factus pauper, vel debitis obligatus: prædictæ etiam scientiæ: nec de iure, nec de facto vendi possunt. Vnde prouer. 17. Quid prodest habere diuitias stulto cum sapientiam emere non possit.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quòd pro consecratione ecclesiæ non debet episcopus procuracionem exigere: sed tanquam debitam pro suo labore secundum determinationem ecclesiæ.

AD SECUNDUM dicendum, pro anniuersario celebrando non licet facerè pactum de pecunia danda: si tamen ex deuotione datur ecclesiæ: ecclesia tenetur pro illis celebrare pro quibus datur secundum, quod pro recepto beneficio se videt magis obligatam.

AD TERTIUM dicendum, quòd pro correctione, seu visitatione, non licet pecuniam accipere, tanquam earum precium: sed tanquam debitam ad sustentationem ex ordinatione ecclesiæ.

AD QUARTUM solutum est ex dictis in quæstione.

AD QUINTUM dicendum, quòd iudici non est licitum vendere iudicium, quia ad hoc tenetur ex officio suo: nec testimoniū, quia quilibet interrogatus loco, & tempore tenetur veritati testimonium perhibere. Vnde tales prædicta vendentes grauitèr peccant, & si talia respiciunt spirituales causam simoniaci sunt: sed aduocatus vendere potest patrocinium, & iuris peritiam suum consilium, quando a iudice, vel a curia non recipiunt salarium: pro quo ad ista exhibenda absque nouo precio teneantur. Nec potest dici, quod isti vendant iustitiam, vel veritatem, sed laborem suum, & suam sollicitudinem.

AD SEXTUM dicendum, quòd quando possessiones alicuius loci religiosi non sufficiunt ad sustentandum plures, quam ibi sunt: volenti seruire Deo cum illis licitum est intimare sine pacto, quod nisi afferret vnde viueret: ipse & alij penuriam paterentur, per quam possent aliquo modo a diuino officio impediri: si autem monasterium abundat: hoc volenti intrare: dicere non licet.

Ad

Ad septimum. Ad septimum dicendum, quòd nullo modo licitum est prædicare pro pecunia: ita vt sit prædicationis precium: licitum est tamen prædicare pro pecunia: ita vt sit res prædicata: dum tamen in hoc finis prædicationis non ponatur, vt cum homo prædicat diuitibus, vt dent pecuniam pauperibus, vel ad aliquod opus pium.

Ad octauum. Ad octauum dicendum, quòd oratio simpliciter supernaturalis est quantum ad essentiam, & quantum ad causam: vnde nullo modo pro ea aliquid ex pacto dari debet. Vnde illi qui dant pecuniam pauperibus orationem non emunt: sed animos pauperum alliciunt ad orandum pro se, & eos sibi debitores constituunt. Clerici autem dicentes psalteria pro mortuis si pecuniam accipiunt pro suo labore non peccant: si indigent, & ad hoc alias non teneantur.

Ad nonum. Ad nonum dicendum, quòd talia afferri poterant prophetis licitè non tanquam precium prophetiæ: sed ad eorum sustentationem, vt spiritualibus vacarent liberius: non tamen erat licitum pactum aliquod interuenire.

Ad aliam partem. **AD SECUNDUM**, ad secundam partem dicendum, quòd quamuis exigere aliquod pro dando licentiam sit illicitum, vt bene ostendunt iura ad hoc allegata: tamen proprie loquendo simonia non est. vnde gloss. ibidem non dicit, quòd sit simoniacum: sed quasi simoniacum, & dominus Hosti. dicit in summa: quòd non est simoniacum: sed crimen concussio-

Concussio- nis crimen quid. Est autem crimen concussio- nis cum aliquis prætextu officij sui ab inuito aliquid extorquet, quod non debet. 23. q. 1. Militare: cum ergo simoniacum dicitur extenditur nomen simoniæ ad simoniam proprie dictam.

QVAESTIO III.

Utrum committatur simonia in emptione, vel venditione spiritualibus annexorum.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. q. 3. **RESPONDETUR**, quòd non: quia vasa ecclesiæ sunt spiritualibus annexa, & tamen pro liberatione captiuorum, & subuentione contra inopiam miserorum vendi possunt, & debent. 12. q. 2. Aurum.

Secundo. Item ius patronatus est annexum spiritualibus, & tamen potest vendi cum villa, vel castro: transit enim cum tali venditione nisi excipiatur extra de iure patronatus. Ex literis, & c. Cum sæculum.

Tertio. Item decimæ sunt spiritualibus annexæ: sed sicut dicitur extra de locato, & conducto. Vestra. Vestrarum decimarum prouentus il-

lis libere locare poteritis cum quibus ecclesiæ vestræ conditionem poteritis facere meliorem, sed quod locari potest vendi.

Item ius sepulturæ spiritualibus est annexum est enim ius competens ecclesiæ. 13. q. 1. Ecclesiis, sed vt habetur Gen. 23. Abraham emit ab Emor speluncam duplicem in sepulturam: nec de hoc reprehensus est.

Item ius primo genituræ antiquitus erat spiritualibus annexum, quia vt habetur super illud Gen. 14. At vero Melchisedech rex salè. in glos. aiunt hebræi omnes primogenitos a Noe vsque ad Aaron pontifices fuisse, & tamen vt habetur Gen. 25. c. Iacob emit ab Esau fratre suo ius primogenituræ: neque a Deo de hoc reprehensus est.

Item corporalis labor annexus est spiritualibus officij, sed vt superius habitum est aliquando licet homini suum laborem vendere.

CONTRA, extra de iure patronatus. De iure. Et de simonia. Querelā: dicitur quòd annexum spirituali, nec emi, nec vendi potest de iure, & idem expresse dictum glossæ super decretalem vtramque.

Item emere decimas, vel vendere: simonia cum est. 1. quæst. 1. Presbyter, sed decimæ sunt spiritualibus annexæ, quia debentur clericis pro cultu diuino: extra de decimis. Tua nobis: ergo a simili videtur quòd alia spiritualibus annexa vendere vel emere simoniacum est.

CONCLUSIO.

Absque simonia vitio, & emi, & vendi possunt spiritualibus annexa, dummodo propter spiritualia nil exigatur.

RESPONDEO, sicut superius visum est quedam sunt spiritualia per comparationem spiritum sanctum: quedam per comparationem ad spiritum humanum. Spiritualium primo modo dictorum: quedam sunt spiritualia causaliter vt sacramenta: quedam essentialiter vt virtutes & gratia, quedam quasi effectiue, vt ea, quæ illic alicui conueniunt ex aliquo spirituali dono, vel officio, vt propheta- re, & diuinum seruitium celebrare. Annexæ spiritualibus, quæ de facto vendi possunt multa sunt. Vnde omnia spiritualibus annexa, quæ de facto vendi possunt: aut sunt annexa sacramentis, vt vasa sacra: in quibus spiritualia ministrantur, & hæc licet vendere non habito respectu ad consecrationem: ita tamen vt personæ seculari non vendantur, nisi prius redacta in massam. 12. q. 1. Aurum. Alij vero ecclesiæ in eadem forma vendi possunt. Aut sunt annexæ spiritualibus, quæ alicui ex aliquo spirituali dono, vel officio conueniunt, & hoc tripliciter, scilicet, vel antedecenter, vt Rich. super 4. Sent. Bb 2 ius

Spiritualia
cuius
officio
aut
dono
conuenientia
tripliciter
euenit.

ius patronatus, quod est potestas clericum presentandi ad officia ecclesiastica, & istud vendere non licet in speciali. extra de iure patronatus. De iure: sed transit cum vniuersitate vendita in vniuersali: nisi excipiat eod. titu. cap. Ex literis. Vel consequenter, vt perceptio decimarum, quæ clericis debetur propter diuinum cultum, & hoc vendere licet: ita tamen, quod ipsum ius percipiendi decimas non vendatur: aliud enim est fructus vendere propter necessitatem ecclesiæ: aliud ius percipiendi: hoc enim nullo modo vendi debet extra de loca. & conduc. Vestra. Vel concomitanter, vt labor annexus spiritualibus officijs, & tale annexum locari potest: si aliàs non tenetur ad exequendum illa officia: sicut patet in clerico legente psalterium pro defunctis, & sic de alijs.

De annexis vero spiritualibus per comparisonem ad spiritum humanum dici potest, quod annexa doctrinæ Physicæ, vt sunt scholæ: libri, & consimilia, vendi possunt quantum est de iure communi: nisi ecclesia doctori propter instructionem clericorum talia ministraret: tunc enim pro prædictis non liceret ei præcium aliquod exigere.

Ad argumta
tria prima.
Ad quartum.
Ad quintum.

Ad tria prima in oppositum patent solutiones ex dictis in quæstione.

Ad quartum dicendum, quod Abraham emit terram non consecratam, & hoc facere licet.

Ad quintum dicendum, quod ius primogenituræ debeatur Iacob ex diuina ordinatione, & ideo non ita dici potest ius illud emisse: sicut suam vexationem iniustam redemisse. Vel potest dici, quod non sic dicendum est de annexis spiritualibus in lege veteri: sicut in noua, quia sicut sacerdotium veteris legis, magis debet dici fuisse figura sacerdotij, quam sacerdotium: ita magis debet dici fuisse figura spiritualis officij, quam spirituale officium.

Ad sextum.

Ad vltimum dicendum, quod labor corporalis annexus spiritualibus vendi potest: eo modo quo superius dictum est: non tamen ille, qui est in ministracione sacramentorum.

Ad aliam
partem.

Ad argumenta ad partem aliam patet quid dicendum ex dictis in quæstione.

Munus ex
pacto
tribuere
pro
spiritualibus,
simonia
committitur.

Et notandum ad maiorem explanationem prædictorum, quod non tantum committitur symonia cum pro spiritualibus, vel annexis eiusdem datur ex pacto pecunia: Sed etiam cum ex pacto datur munus quodcumque siue sit munus ab obsequio, quod est seruitus indebite impensa: siue munus a lingua, quod est fauor. prima. quæst. i. Ordinationes, & expressius. cap. immediate sequenti: si tamen sine pacto. ex libertate munus aliquod benefactori datur post beneficium iam receptum accipi potest. ead. quæst. Quicquid. Si etiam sine ali-

quo pacto aliquis seruit alij: ille qui seruitium recipit si ipsum remunerat aliquod beneficium ecclesiasticum conferendo: si tamen alias dignus sit: non peccat nisi principalem aspectum habeat ad seruitium, quod ab ipso recipit. Clericus etiam seruiens episcopo in spe futura remunerationis symoniam non committit: si sine omni pacto, vel conditione seruiat. dummodo principaliter hac intentione non seruiat: nec episcopus directè pro hoc seruitio præbendam ei assignet: extra de simonia. Cum essent in gloss. Si autem seruiat principaliter intentione obtinendi beneficium aliquod ecclesiasticum: nullo tamen pacto penitus interueniente, quamuis grauius peccet, & simoniam incurrat mentalem: tamen non incurrit illam symoniam, quæ obligat ad resignationem beneficij ecclesiastici, quod simoniacè adeptum est, quod potest probari a simili per illud quod habetur: extra de simonia. Mandato vestro.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de quarto principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo vtrum sexus muliebris impediat ordinis susceptionem.

Secundo vtrum infantilis ætas.

Tertio vtrum defectus natalium.

QVÆSTIO I.

Vtrum sexus muliebris impediat ordinis susceptionem.

VIDETVR, quod non Christus est qui principaliter ordinatur: sed sicut dicitur ad Gal. 3. In Christo Iesu non est masculus neque femina: ergo ita potest ordinari femina: sicut masculus.

Item decre. di. 32. Presbyter. & cap. Mulieres: fit mentio de presbytera, & 27. q. 1. dicitur diaconissam non debere ante anos 40. ordinari: ergo mulieres suscipere possunt ordines diaconatus, & presbyterij.

Iteñ mulieres possunt habere actum prophetandi. Vnde Lucæ. 2. Erat Anna prophetissa: ergo a simili possunt ordinari.

CONTRA, decreto. distin. 23. Sacratas. Sacratas Deo feminas, vel monachas sacra vasa, vel sacras pallas penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre perlatum est ad Apostolicam sedem, quæ omnia repræhensione, & vituperatione plena esse nulli rectè sapientium dubium est. Sed illud quod impedit contactum sacramentorum, impedit ordinis susce-

Arg. 1.
D. Bon. ubi
su ar. 2. q. 1.
D. Thom. in
Addit. q. 93
art. 1.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

susceptionem: ergo sexus muliebris impedit ordinis susceptionem.

Item clerici debent tonsurari (vt superius habitum est) sed vt dicit Apostolus, prima ad Corinthios secundo. Turpe est mulieri tonderi, & parum post. Si comam nutriat gloria est illi: cum: ergo non debeant ordinari, nisi clerici: mulier non debet ordinari.

CONCLUSIO.

Tum de iure, tum de facto sexus femineus ita impedit ordinis susceptionem, vt nulla femina characterem recipere possit.

Responso.

RESPONDEO, quod sexus muliebris impedit susceptionem ordinis de iure, quia non debet ordinari, & etiam de facto, quia si circa mulierem fierent exterius omnia, quæ fiunt circa illos qui ordinantur ordinem non susciperet. Cuius ratio est. Sacramenta vim habent ex sua institutione; Christus autem hoc sacramentum instituit conferri masculis tantum, non mulieribus. Cuius institutionis duplex fuit ratio congrua.

Mulieres non debent ordinari, duplex ratio demonstrat.

Vna quia ordini competit officium doctrinæ in quantum omnis ordo ordinatur ad presbyteratum: cui hoc officium conuenit. 16. q. prima. Adijcimus, quod etiam, conueniat ordini diaconatus dicitur decre. distin. 25. Perlectis. §. ad diaconum & 92. distin. In sancta, quod sic debet intelligi, vt sacerdotis sit principaliter officium, & diaconi ex delegatione, vel secundum glo. ibidem prædicationem vocat lectionem euangelicam: docere autem publicè mulieri non conuenit propter debilitatem intellectus, & mutabilitatem affectus: quæ defectus mulieres, de communi lege notabilius patiuntur, quam viri: decet enim Doctorem habere viuacem intellectum in veritatis cognitione, & stabilem affectum in persistendo in eius confessione.

Alia ratio est, quia ordo ordinatum constituit in aliquo gradu eminentiæ, quod aliquo modo significari debet ex eminenti natura illius qui ordinatur: mulier vero in respectu viri statum subiectionis habet, quod etiam naturæ consonum est, quia muliebris sexus naturaliter imperfectus est, in respectu sexus virilis. Has duas rationes extrahere possumus ex dictis Apostoli primo Timo. 2. dicentis. Mulier in silentio discat cum omni subiectione, docere autem mulieri non permitto: neque dominari in virum.

Ad primam.

AD PRIMVM in oppositum, cum dicitur, quod in Christo non est masculus, neque femina: dico, quod per comparisonem ad Christum, quamuis non sit differentia inter masculum, & feminam quo ad meritum: est tamen quo ad officium.

Ad secundam.

Ad secundum dicendum, quod ibi vocan-

tur presbytere viduæ seniores: non mulieres ordinatæ: immo de illis, quæ ibi vocantur presbytere dicit idem canon, quod illas tanquam ordinatas in ecclesia constitui non debere decernimus: per diaconissam autem intelligitur abbatissa secundum gloss. ibidem. Melius est tamen, vt dicamus, quod diaconissæ dicebantur quibus fiebat aliqua benedictio ad legendum homeliam in matutino, vt dicit alia glo. ibidem.

Ad tertium dicendum, quod non est simile, quia per prophetiam non datur mulieri potestas aliqua super virum: ordinatus autem, est aliquo gradu eminentiæ super non ordinatos viros. vnde quamuis non repugnet mulieri esse abbatissam super mulieres ad coerendum eas propter periculum cohabitacionis virorum, tamen absolum esset, vt esset abbatissa virorum.

Ad tertium.

QVÆSTIO II.

Vtrum infantilis ætas impediat ordinis susceptionem.

VIDETVR, quod sic. decre. distin. 77. Subdiaconus non minor 20. annorum ordinetur, & capitulo sequenti. Placuit. dicitur vt ante. 25. annos diaconi non ordinentur: nec virgines consecrentur, & lectores populum non saluent.

Item secundum Philosophum lib. de somno, & vigilia. Cuius est potentia eius est actus: sed actus ordinis non potest conuenire infanti: ergo nec potestas.

Item continentia annexa est ordini sacro: sed infantes: non possunt ad continentiam obligari, quia ad hoc nullus nisi voluntarie obligatur: ergo non possunt recipere ordinem sacrum.

Item sicut forma non recipitur nisi in materia disposita: sic nec ordo nisi in anima disposita: sed dispositio in anima ad recipiendum ordinem est consensus: ergo infantes ordinem non possunt recipere cum consentire non possint.

CONTRA, ordinatus in minoribus ordinibus infra annos discretionis postea non reordinatur: extra de clerico per sal. promotio, quod verum non esset nisi ordinem verum suscepissent.

Item pueri possunt recipere alia sacramenta imprimencia characterem, vt baptismum, & confirmationem: ergo a simili, & istud cum characterem imprimat.

CONCLUSIO.

Ætas infantilis, aut defectus usus rationis nec minorum, nec maiorum impedit susceptionem ordinum, Rich. super 4. Sent. Bb 3 dinum,

Arg. 1.
D. Bon. dist.
25. arti. 2.
q. 2.
Seco. dist. ead.
dem. q. 2.
D. Tho. ubi
sup. ar. 2.
Secundo.
Parum post
principium

Quarto.

In oppositum.

Secundo.

Responso.

dinum, at conferens mortaliter peccat. RESPONDEO, quod infantilis aetas impedit rationis usum, & ideo impedit omnia illa sacramenta, quae de necessitate requirunt actum rationis, in suscipiente sacramentum: cuiusmodi sunt penitentia, & matrimonium. Sacramentum autem ordinis non requirit ad hoc, ut suscipiatur actum rationis in suscipiente, quia in collatione ipsius sacramenti in suscipiente recipitur quaedam infusa potestas, quae ordine naturae, & temporis potest praecedere actum, & ideo quamvis non possit recipere sacramentum penitentiae & matrimonij: potest tamen recipere ordinis sacramentum de facto. In minoribus tamen ordinibus requiritur discretio usus, in suscipiente, non de necessitate praecipitur, sed de honestate propter reuerentiam sacri. Sed ad susceptionem maiorum ordinum requiritur usus rationis, non tantum de honestate: sed etiam de necessitate praecipitur: tum propter votum continentiae annexum: tum quia eis committitur potestas tanta, quae non debet dari nisi illi, a quo cum reuerentia, & deuotione suscipitur.

Ad primu.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod non omne, quod est de necessitate praecipitur, est de necessitate sacramenti.

Ad secundum.

AD SECUNDVM dicendum, quod quamvis eiusdem sit potentia cuius est actus: tamen potentia praecedere potest actum: non tantum ordine naturae, sed etiam tempore.

Ad tertiu.

AD TERTIUM dicendum, quod continentia secundum aliquos non est annexa ordini sacro, nisi quo ad illos qui ipsum voluntarie suscipiunt: quamvis aliqui dicant contrarium.

Ad quartu.

AD QUARTVM dicendum, quod ad hoc, ut forma suscipiatur in materia sufficit ex parte materiae: quod in ea non sit aliquid repugnans formae introducendae. In paruulis autem anima nihil repugnans est susceptioni characteris ordinis: videtur tamen multis, & probabiliter, quod in adultis requiritur suscipiendi intentio explicite, vel implicite, in spirituali, vel in generali, & quamvis ad susceptionem formae elementaris sufficiat ex parte materiae, quod in ea non sit aliquid repugnans illi formae: non tamen hoc est verum de quacunque alia forma: ad susceptionem enim intellectus requiritur in materia aliqua dispositio positua, ut in libro secundo ostensum est.

QVAESTIO III.

Utrum defectus natalium impediatur ordinis susceptionem.

Arg. 1. Scot. dist. ead. q. 1. D. Bon. ibi. q. 4. D. Thom. ubi sup. artic. 5.

VIDETUR, quod sic. deuter. 23. Non ingrediatur mancus: hoc est de scorto natus in ecclesiam domini usque ad decimam generationem. Sed quod impedit ingressum in ecclesiam,

multo fortius impedit ordinis susceptionem.

Item decre. distinct. 56. in principio. Praesbyterorum filij ad sacra officia non sunt admittendi.

Item extra de filiis presbyterorum non ordinandis. capit. primo. Prohibentur filij presbyterorum, & caeteri ex fornicatione nati ad sacros ordines promoueri.

CONTRA, filius quantum ad ea, quae respiciunt animam, cum eam non habeat a carnali patre, non debet portare iniquitatem patris. Vnde Ezech. 18. Filius non portabit iniquitatem patris: ergo fornicatio patris, & matris non impedit in prole fornicatorum ordinis susceptionem.

Item decre. distinct. 56. Satis peruersum, & contra ecclesiasticam probatur esse censuram, ut frustra, quorundam voluptatibus commotis suis quis priuetur: sed si nati de fornicatione non possent ordines suscipere, priuarentur suis commodis propter illicitam parentum voluptatem: ergo videtur, quod defectus natalium non impediatur ordinis susceptionem.

Item unicuique magis debet obesse culpa propria, quam aliena: sed fornicator post peccatum poenitentiam potest licite promoueri: ergo multo fortius ille qui est de fornicatione natus, & non est fornicator.

CONCLUSIO.

Ordinis susceptionem de iure impedit quidem defectus natalium, de facto autem illegitime natus suscipitur, uere sacramentum suscipit.

RESPONDEO, quod defectus natalium non impedit alicuius ordinis susceptionem de facto, aliis enim per dispensationem non permitterentur ministrare, nisi iterum ordinarentur: impedit tamen ordinis susceptionem de iure. Iura enim tales prohibent ordinari: tum propter sacramenti reuerentiam: tum quia ordinantus constituitur in aliquo eminenti gradu, quae eminentia non conuenit illegitime natis, eo quod eorum claritas ratione turpitudinis suae originis in conspectu hominum offuscatur. Tum propter detestationem criminis parentum. Tum quia tales plus quam alij, ut in pluribus solent esse male morigerati, eo, quod a parentibus non ita solliciti, sicut legitime nati, instruantur. Per dispensationem tamen nisi (paternae incontinentiae imitatores fuerint) possunt licite promoueri, & tanto est difficilior dispensatio, quanto turpior est eorum origo. Et cum talibus, ut possint obtinere dignitates, & personatus, & alia beneficia curam animarum habentia, dispensatio ab apostolica sede requiritur: extra de filiis presbyterorum non ordinandis.

nandis. c. 1. & c. vlt. etiam si religionem intrauerint: quamvis postquam in religione profecti sunt, possint sine speciali dispensatione ad ordines omnes promoueri, & hoc habetur in glo. super decretalem praedictam, & possunt tales in religione audire confessiones ex commisione: non tamen posset aliquis talis curatus poni in parochia non obstante, quod abbas suus potest ipsum inde amouere.

Argumenta ad partem primam procedunt de ordinis susceptione de iure.

AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod irregularitas non semper est poena iniquitati debita: cum quandoque ex actu virtutis homo fiat irregularis, ut patet cum iudex zelo iustitiae suspendit latronem, & ideo quamvis nati de illegitimo thoro sint irregulares: non propter hoc sequitur, quod portent parentum iniquitates.

Ad secundum dicendum, quod secundum glo. ibidem istud capitulum intelligitur de iam promotis: talis enim propter delictum alterius sequens suam promotionem non priuatur iure suo.

Ad tertiu. Ad tertium dicendum, quod ea, quae committuntur per actum voluntarium, postea per actum contrarium cum Dei adiutorio possunt purgari: non sic autem defectus qui ex natura sunt, quamvis Deus si vellet ordinem naturae mutare posset, & ideo cum defectus natalium sit proueniens ex naturali origine, non purgatur per actum patientis illum defectum.

Vel potest dici, quod quamvis unicuique plus obicit culpa propria, quam aliena, quo ad meritum, & per comparisonem ad Deum: non oportet tamen hoc verum esse quo ad officium, & quo ad hominum forum.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER quaeritur de quinto principali. Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo utrum seruitus impediatur ordinis susceptionem.

Secundo utrum notabilis defectus alicuius membri.

Tertio utrum homicidium.

QVAESTIO I.

Utrum seruitus impediatur ordinis susceptionem.

VIDETUR, quod non. ad Gal. 3. In Christo Iesu non est seruus neque liber: ergo ita potest ordinari seruus sicut liber.

Item omnia alia sacramenta ita possunt recipere serui sicut liberi: ergo a simili, & istud.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. D. Tho. ubi sup. artic. 3. Secundo. Scot. eadem dist. q. 1.

Item peior est seruitus diaboli, quam seruitus hominis, quia seruitus hominis est meritoria si patienter toleretur: sed seruus diaboli potest ordinari, quia quilibet existens in peccato mortali, diaboli seruus est: ergo multo fortius seruus hominis.

CONTRA, decre. distinct. 54. Nulli. Nulli de seruili conditione ad sacros ordines promoueantur, nisi prius a proprijs dominis legitimam libertatem consequantur.

Item extra de seruis non ordinandis. De seruatorum. De seruatorum ordinatione statutum est, ut nullus episcoporum deinceps ad sacros ordines eos promouere praesumat.

Item decre. distinct. 54. Si quis. Si quis obligatus est tributo seruili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cuiuslibet domini: non est ordinandus clericus nisi probata vita fuerit, & patroni consensus accesserit. Sed nullus potest recipere quemcumque ordinem quin sit clericus: ergo seruitus impedit cuiuscunque ordinis susceptionem.

CONCLUSIO.

Seruitus de facto ordinis susceptionem non tollit, sed tantum ne sacri ordines de lege recipi possint in causa est.

RESPONDEO, quod seruitus non impedit alicuius ordinis susceptionem de facto: si enim ordinetur, uere ordinem suscipit: tamen impedit cuiuslibet ordinis susceptionem de iure. Iura enim tales prohibent ordinari, nisi prius sint redditi libertati, vel nisi sit de consensu dominorum: si enim domini consentiant ipso facto efficiuntur liberi, & consentire praesumuntur: nisi si sciant, & possint reclamare. decre. distinct. 54. Si seruus sciens. In susceptione enim ordinis mancipatur homo diuinis officijs, & quia seruus sui potestatem non habet, cum sit Domini sui: quia sicut dicit Philosophus primo Polit. capitulo tertio. Seruus est res animata possessa: non potest se dare seruitio ecclesiastico, quia nullus potest dare, quod suum non est: haec ratio tangetur implicite decre. distinct. 54. capitulo primo, ubi dicitur. Debet esse immunis ab alijs qui diuinam militiam est, aggregandus, ut a castris Dominicis, quibus nomen eius ascribitur: nullius necessitatis vinculis abstrahatur. Si autem seruus de facto ordinetur domino suo nesciente, quod ordinetur, & ordinatore, & praesentatore ignorantibus, quod sit seruus: tunc si non est constitutus nisi in minoribus ordinibus reuocatur in seruitutem, & domino redditur. decre. dist. 54. Nulli, & cap. Ex antiquis. Diaconus autem dabit vicarium quem si sibi dare non potuerit domino reddetur. eadem distinct. Ex antiquis. Simili modo dicendum est de subdiacono pro Rich. super 4. Sent. Bb 4 nunc,

nunc, quia modo sacer ordo est: extra de seruis non ordinandis. Miramur: si autem seruis fit factus sacerdos in eodem gradu peculij sola amissione mulctatus remaneat: decre. dist. 54. Ex antiquis: si verò peculium non habeat seruiat domino: non tamen in seruitijs inhonestis, quæ suum ordinem dedecent, sed in seruitijs honestis. eadem. distinct. Frequens. Si autem seruis ordinetur domino ignorante seu contradicente, & ordinatore seu præsentatore scientibus, quod sit seruis, illæ qui hoc sciuit duo mancipia domino dare tenetur. e. di. Si seruis absente, si autem non habuerit, vnde hanc faciat satisfactionem domino, reddetur seruis ordinatus: si ipsemet, vel alius ipsum non redimerit, si tamen sacerdos est, domino seruiet in seruitijs honestis, vt dictum est: potest autem dominus seruum ordinatum ipso ignorante repetere infra annum a tempore scientiæ suæ. ea. di. Si seruis sciente, in text. & in glo.

Ad primū. Ad PRIMVM dicendum, quod illa auctoritas apostoli intelligenda est quo ad meritum, non quo ad officium.

Ad secundum. Ad secundum dicendum est, quod non simile, quia conferendo alia sacramenta seruis nullū sit præiudicium dominis suis, quia dignitatē illorum sacramentorum, & reuerentiam possunt in se seruare, & dominis suis seruire.

Ad tertium. Ad tertium dicendum: quod non est simile, quia seruitus hominis non potest a seruo deponi pro sua voluntate, sed seruis diaboli potest fieri liber quando vult, Deo adiuuante. Potest etiam dici, quod clericus quamdiu est in peccato mortali ordinari non debet, & qui scienter talem ordinaret peccaret, nisi in casu in quo peccatum suum esset occultum, & episcopus eum ordinare teneretur.

Argumenta ad partem aliam procedunt de ordinis susceptione de iure.

Ad partem oppositam. QVÆSTIO II. Vtrum notabilis defectus alicuius membri impediatur ordinis susceptionem.

Arg. 1. D. Bon ubi sup. D. Tho ibi. art. 6. Secundo. T V I D E T V R, quod non: Afflictio non debet addi afflictio: ergo propter defectum membri, qui est quedam afflictio, non debet impediri homo ab ordinis susceptione.

Item ad ordinis susceptionem magis requiritur integritas discretionis, quam corporis: sed aliqui possunt ordinari ante annos discretionis: ergo non impediuntur ab ordinis susceptione propter defectum notabilem membri.

In oppositū. C O N T R A, extra de corpore vitiatas. Exposuisti, dicitur de mutilato manu, quod non potest ad sacros ordines promoueri.

C O N C L V S I O. Corpore notabiliter vitiatas ordinum promotio.

ni ineptus decernitur ob sacramenti reuerentiam.

R E S P O N D E O, quod defectum in membris quidam sunt ita notabiles, quod impediunt officij executionem: verbi gratia. abscissio pollicis, & sic de similibus, & hæc prohibent ordinis susceptionem de iure: quidam offuscant notabiliter personæ claritatem, vt abscissio nasi, & sic de similibus, & tales etiam defectus impediunt ordinis susceptionem de iure. iura. n. tales prohibent ordinari propter sacramenti reuerentiam dignitatē. Vnde Leui. 21. dicitur. Homo qui habuerit maculam non offerret panes Deo suo, nec accedet ad ministeriū eius: in quo fuit figuratum, quod non tantummodo in hominibus promouendis ad sacerdotium non legem attendendum est, quod careant macula corporis, quæ derogare posset illi reuerentiæ, quæ debetur ordini: vnde habens oculum erutum, siue sit per culpam suam, siue non: prohibetur ordinari. 55. distinct. Si euangelica. Defectus autem membrorum notabilem deformitatem in facie, vel in manibus non generantes, si non est introducta ex culpa propria, nullam inducunt irregularitatem. Vnde. e. dist. Eunucus. Eunucus si per insidias hominum factus est, vel si in persecutione eius sunt amputata virilia, vel si ita natus est, & est dignus, fiat episcopus, & cap. sequenti. Si quis. Si quis pro ægritudine naturalia a medicis secta habuerit. Si militer & qui a barbaris aut a dñis suis castrati fuerint, & moribus digni inueniuntur, hos canon permittit ad clerum promoueri. Si autem se sponte non interueniente iusta causa mutilat, a susceptione ordinis repellendus est. Vnde qui ad reprimendum carnis temptationem sibi abscindunt virilia irregulares sunt, ea. distinct. Si quis absciderit, talis enim non habet iustam causam castrationis suæ: quia virtute carnali vitio repugnandum est. ea. distinct. Hi qui se. Eadem est distinct. dicitur. Qui partem cuiuslibet digiti sui volens abscidit hunc ad clericum canones non admittunt: sic ergo patet, quod plura sunt vitia membrorum, quæ si ex culpa vitiatæ proueniant irregularitatem inducunt, & si sine sua culpa proueniant ipsum irregularem non reddunt, & plura, quæ ex quacunque prouenientia causa vitiatum irregularem efficiunt. Nullum tamen prædictorum vitiorum impedit ordinis susceptionem de facto: si enim circa irregularem fiant ea, quæ fieri debent circa illum qui ordinatur vere suscipit ordinem, quem sicut suscipere non debuit: ita nec susceptum debet exequi.

Ad PRIMVM in oppositum dicendum, quod quandoque affligitur aliquis sine culpa sua, & tamen non sine iusta causa: loquendo de temporali afflictione, & similiter afflictio addi potest temporalis afflictio ex iusta causa.

Ad secundum dicendum, quod quamuis ante annos

Responsio.

Ad primū.

Ad secundū.

annos discretionis possit aliqua suscipere ordinem de facto, non tamen de iure.

QVÆSTIO III. Vtrum homicidium impediatur ordinis susceptionem.

Arg. 1. D. Bon ubi sup. D. Tho ubi sup. art. 4. Scot. ibid. T V I D E T V R, quod non: Exod. 32. dicit Moyses leuitis. Consecratis manus vestras hodie domino vnusquisque in filio, & in fratre suo, vt detur vobis benedictio, sed sicut dicit magister in præcedenti distinctio. c. 7. Ordo diaconatus a tribu Leui nomen traxit: ergo videtur quod in diaconibus licet occidere homines ex iusta causa, sicut licuit leuitis.

Secundo. Item 50. dist. decret. Quia te. dicitur de illo qui captus a faracenis videbatur homines interfecisse, quod quia non sua sponte illud fecisse cognoscitur, inde canonicè nullo modo iudicabitur: ergo non omne homicidium impedit ordinis susceptionem.

Tertio. Item pro actu virtutis nulli debetur poena, sed quandoque homo in occidendo alium exercet actum virtutis iustitiæ, vt cum iudex suspēdit latronem: ergo pro tali homicidio non incurrit irregularitatis poenam.

Quarto. Item pro eo quod homo tenetur facere de necessitate salutis, nullo modo repellendus est a susceptione ordinis: sed homo in hac necessitate constitutus, quod oportet ipsum occidere, vel occidi, tenetur de necessitate occidere, si potest, quia præceptum charitatis est magis diligere se, quam proximum: ergo tale homicidium non impedit ordinis susceptionem.

Quinto. Item homo agens contra latronem coram iudice seculari de crimine, non tamen criminaliter, sed ciuilitate, non efficitur irregularis, si iudex secularis propter talem querelam ad duriores poenas procedat; vt potest ad poenam mortis. extra de homicidio. Postulasti. in text. & in glo. sed per istum qui quærimoniam deposuit, ille occiditur: ergo non omne homicidium impedit ordinis susceptionem.

Sexto. Item homo aliquando occidit hominem casu, sed casuale homicidium non reddit hominem irregularem: quia vt dicitur extra de homicidio. capit. vlti. Qui omnes casus fortuitos qui præiudici non possunt, forsitan non præiudicant, non debet propter homicidium sic casu commissum quo ad officium, vel beneficium impediri.

Septimo. Item carentibus vsu liberi arbitrij nihil imputatur, quod faciunt secundum Ber. lib. de libero arbitrio ante mediū: ergo si puer vel homo in actu fariæ, vel dormiens, vel ebrius interficiunt hominem, non propter hoc irregulares sunt.

In oppositū. C O N T R A, 15. q. prima. Si quis insaniens. Quæ mente alienata sunt, & si non imputantur ad poenam, tamen sacri muneris executionem impediunt: tales ergo sunt irregulares, & multo fortius quicumque alij homicidæ.

CONCLUSIO. Ex homicidio voluntario, ac membri mutilatione ordinis susceptio præpediri summopere condecens est.

C O N C L V S I O.

Ex homicidio voluntario, ac membri mutilatione ordinis susceptio præpediri summopere condecens est.

R E S P O N D E O, quod quoddam est homicidium simpliciter voluntarium, quoddam simpliciter inuoluntarium, & quoddam partim voluntarium, & partim inuoluntarium.

Homicidium simpliciter voluntarium impedit cuiuslibet ordinis susceptionem de iure. Iura enim tales prohibent promoueri, & prius promotos in susceptis ordinibus ministrare. 50. dist. Miror. & c. sequenti. Cuius prohibitionis potest assignari triplex ratio congruitatis: quia noluit Deus vt David qui multum sanguinem effuderat ædificaret sibi domum, sed Salomon filius eius, vt habetur secūdo Regum septimo, vbi dicit glosa. Vir sanguinum templum Dei ædificare prohibetur. Alia est quia sacerdos repræsentat Christum, qui fuit summæ mitis, & est, cuius mansuetudinem quæ maximè apparuit in hoc, quod mori voluit pro nostra redemptione, reducit ad memoriam officium missæ, homicidium autem repræsentatio est crudelitatis. Vnde sacerdos in quantum homicida magis repræsentat interfectores Christi, quam Christum. Alia ratio est propter detestationem effusionis sanguinis, & eius horrorem propter quæ prohibuit dominus Noe, & filijs eius, vt carnem cum sanguine non comederent, vt habetur Gen. 9.

Homicidium non voluntarium est, cum aliquis carens vsu rationis occidit hominem, in tali enim non est voluntarium, nec inuoluntarium propriè loquendo: & talem homicidam, si per culpam suam non incidit in defectum vsus rationis, aliqui non reputant irregularem, quod probant per illud quod dicit. 15. q. 1. Alios quos: vbi dicitur de carente vsu rationis, qui hominem occidit quomodo reus constituitur qui nescit quid fecerit, & illud causam. Si quis insaniens, exponunt de illo, qui per culpam suam vsu rationis priuatus est. Alij tamen dicunt tales esse irregulares, quamuis non sint rei, quia non imputatur eis ad culpam, nec ad aliam poenam, quantum ad irregularitatem.

Homicidium autem inuoluntarium est cum quis volens non occidere, occidere compellitur, vt si accipiat manus eius violenter cum gladio, & homo moueat brachium eius per violentiam, vel si contra volentem ipsum occidere vertit gladium, ne ille cum cultello possit ipsum percutere, & ille ex ira irruat in eius gladium, & percutiat eum, & tale homicidium irregularitatem non inducit, quia propriè loquendo, talis homicida non est, cum in occidendo non sit causa agens, sed patiens, qui enim brachium mouit violenter occidit, & irruens in gladium seipsum occidit. Similiter aliquis incidit arborem, & aliquis sub ipsa veniens, opprimat.

Responsio. Homicidium quadruplex.

opprimatur ab arbore cadente: succidens arborem irregularis non est, si quantum in se fuit volentem transire sub arbore sufficienter pramonuit. 50. dist. decre. Hi qui arbore. Et duobus capitulis sequentibus.

Homicidium partim voluntarium, & partim involuntarium est, cum quis positus in necessitate, vt occidatur, vel occidat, occidit: quia absolute non vult occidere, vult tamen occidere ne occidatur, & talis irregularis est. 50. dist. decre. De his clericis pro quibus, & c. De his clericis, qui in obsidione, sed cum talibus facilliter debet dispensari. Illi etiam qui non voluntate, sed casu hominem occidunt si debita diligentiam non adhibuerunt committunt homicidium partim involuntarium, in quantum voluntarie omiserunt debitam diligentiam adhibere, & partim non voluntarium in quantum absolute occidere non volebant, & talis irregularis est. 50. dist. decret. Si quis voluntate. §. Si autem. & c. Eos vero, & c. Clerico. Nec tantum reputandus est irregularis qui occidit, sed etiam qui hominem mutilat membro. dist. 55. capit. vlt. talis enim conditioni Dei est inimicus, eadem dist. Si quis absciderit, non tamen ita grauis est irregularitatis ceteris paribus, sicut illa quae per homicidium est contracta.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod non est simile de clericis veteris legis, & nouae: lex enim vetus penam sanguinis infligebat, quia erat lex timoris, non autem lex noua, quia est lex amoris.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod secundum glo. ibidem illud verbum debet intelligi secundum rigorem canonicum, quia talis misericorditer toleratur, in quo notatur talis indigere dispensatione, quamuis cum eo facilliter debeat dispensari.

Vel potest dici, quod ille hoc fecerat inquitabili necessitate, & cum moderamine inculpatae tutelae, sic autem hominem occidens, nec peccatum, nec irregularitatem incurrit.

Ad tertium dicendum, quod pro actu virtutis, incurri potest haec pena, quae est irregularitas, quia per actum virtutis potest homo facere factum crudelitatem representans, pro qua representatione est magis ineptus ad representandum mansuetudinem Christi.

Ad quartum. Ad quartum dicendum, quod in casu praedicto homo non tenetur de necessitate occidere, quamuis possit, tenetur tamen se defendere cum moderamine inculpatae tutelae, & si ex hoc mors alterius sequatur, non imputatur ei ad peccatum, nec ad irregularitatis penam. Si tamen ipsum percutiat, vt occidat, & mors sequatur, quamuis aliter se liberare non posset, irregularis est, sed cum eo debet facilliter dispensari. Vnde dicitur extra de homicidio. Interfeciisti, quod si presbyter sine odio liberando se, & suam furum, vel latronem interfecerit non deponatur, tamen quamdiu vivit penitentiam agat: in quo datur intelligi ipsum esse irregularem, non tamen irregularitate graui. Quod autem dictum est, quod homo tenetur se defendere, non est intelligendum cum volens occidere persequitur in ipso fidem, vel bonos mores, tunc enim melius facit mortem patienter pro Christo sustinendo, quam se defendendo, vt probatur exemplo Sancti Mauricii sociorumque eius.

tur, tamen quamdiu vivit penitentiam agat: in quo datur intelligi ipsum esse irregularem, non tamen irregularitate graui. Quod autem dictum est, quod homo tenetur se defendere, non est intelligendum cum volens occidere persequitur in ipso fidem, vel bonos mores, tunc enim melius facit mortem patienter pro Christo sustinendo, quam se defendendo, vt probatur exemplo Sancti Mauricii sociorumque eius.

Ad quintum dicendum, quod hoc intelligitur si iudex ipsum grauius puniat, quam natura querimoniae, requirat. Si enim homo proponeret per hunc modum. Ego conquor de isto, quia occidit patrem meum, non tamen peccat vt moriatur, sed vt mihi de pecunia satisfaciatur, & iudex querimonia probata ipsum suspenderet, deponens querimonia esset irregularis, quia & si ille durius punitus sit, quam natura petitionis requirat, non tamen durius punitus est quam natura querimoniae requiret. Si tamen aliquis rem suam repetens a latrone coram iudice seculari, quam aliter re habere non poterat non imponens illi latrocinium, sed tantum affirmans, & probans rem suam illam esse, si postea iudex inquirat, & inueniat, quod ille qui rem detinebat furtiue eam acceperat, & eum suspendat, ille qui rem suam repetiuit irregularis non est, quia iudex ad plus processit ex officio suo, quam natura querimoniae requiret.

Ad sextum dicendum, quod hoc intelligendum est quando homo da operam rei licite, & adhibet omnem diligentiam, quam debet vt periculum homicidij euitetur. Vnde decretalis ille loquitur de quodam presbytero qui quendam aduocauit in adiutorium ad aedificationem ecclesiae, & presbyter quoddam lignum dissolueret, ille homo cum ligno iuit in terram, & mortuus fuit, qui presbyter alta voce, ita vt omnes intelligere poterant pramonuit circumstantes, vt omnes sibi cauerent, vnde merito talis non fuit irregularis. Simili modo nec sacerdos pulsans campanam ad missam: si campana cadat super aliquem euntem sub campanili, extra de homicidio. Ioannes sacerdos. Similiter nec si aliquis ludens cum alio habente cultellum ad latus, & ipsum proiciens ad terram cadens super eum impingat in cultellum illius, & ex hoc moriatur, ille qui cultellum portabat non est irregularis, extra de homicidio. Lator praesentium.

Ad vltimum dicendum, quod illud verbum intelligendum est de imputatione quo ad culpam, & penam quae non debetur nisi culpe, qualis pena non est irregularitas, vt superius dictum est.

Audiui tamen quendam magistrum dicentem etiam ebrium occidentem irregularem non esse, quamuis illud homicidium fuerit voluntarium in sua causa, quia suus potus excessiuus

suus non ordinabatur ad homicidium, & dum fecit factum vsu libere arb. carebat.

Sed contra hanc opinionem est directe decretum ad partem secundam allegatum, & illud quod dicit Philosophus, tertio ethico. c. 8. quod ebrijs debentur duplices increpationes: diminus est enim eius quod est non inebriari.

ARTICVLVS VI.

CONSEQUENTER quaeritur de sexto principali. Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo vtrum infames infamia iuris ciuili repellendi sint, etiam post peractam penitentiam ab ordinum susceptione.

Secundo vtrum infames infamia iuris canonici.

Tertio vtrum infames infamia facti.

QVAESTIO I.

Vtrum infames infamia iuris ciuili sint repellendi ab ordinum susceptione.

Arg. 1.

ET VIDETUR, quod non: quia ad iudicem temporalem non pertinet statuere penam ecclesiasticam, sed repellendi ab ordinum susceptione est pena ecclesiastica: ergo propter infamiam iuris ciuili nullus repellendus est ab ordinum susceptione.

Secundo.

Item condemnatus de furto, est infamis infamia iuris ciuili. Vnde dicitur. ff. de furtis. l. non potest praeses provinciae efficere, vt furti damnatum non sequatur infamia, sed si talis emendetur, & fiat bonus homo, non videtur ratio quare repellendus sit ab ordinum susceptione.

In oppositum.

CONTRA, extra de testi. Testimonium. in glo. dicitur de his qui condemnati sunt de furto, & similibus: quia licet animas per penitentiam saluare possimus, infamiam tamen abolere non possumus, & sic penitentia non prodest eis quantum ad hoc, quia actus legitimi sunt infamibus interdicti.

Secundo.

Item 2. q. 3. Euphemium. §. Hic autem colligitur, dicitur, quod illud Gelasij, & Stephani, quamquam animas per penitentiam saluare possimus, infamiam tamen abolere non possumus, & sub nota perpetuae infamiae ad penitentiam suscipimus, de illis intelligitur quibus per ciuilem iudicem infamia irrogatur, ex hoc arguo, vt prius.

CONCLUSIO.

Quicumque infames infamia iuris ciuili, & canonici simul a susceptione ordinum prorsus sunt repellendi.

Responsio. Eama. Infamiae.

RESPONDEO, quod sicut fama est ille dignitatis status vita, & moribus comprobatus. Sic infamia est quantum ad vitam, & mo-

res lesae dignitatis status, & si sic effectus iuris, dicitur infamia iuris, siue contrahatur ipso facto, siue irrogetur per sententiam. Quo viso sciendum, quod quidam sunt infames secundum canones, qui non sunt infames secundum leges: & aliqui infames secundum leges, qui non sunt infames secundum canones. 6. q. prima. Omnes vero in glo. sed vt in pluribus omnes infames secundum leges sunt infames secundum canones. Vnde in praedicto. ca. dicitur in tex. sic. Omnes infames esse dicimus quos leges seculi infames appellant: Dico ergo quod infames infamia iuris ciuili hoc vltimo modo siue erogetur per sententiam, siue contrahatur ipso facto, nisi restituti fuerint in integrum ab illo qui potest, sunt ipso iure priuati actibus legitimis: vnde repellendi sunt non tantum ab ordinum susceptione, sed ab accusatione, & testificatione, etiam post peractam penitentiam de illo crimine pro quo facti sunt infames. Cuius ratio est, quia ea propter quae iura ciuilia, & canonica concorditer iudicant aliquem esse infamem reddunt eum, & opprobriosum, & vilem in reputatione hominum, quamuis egerit penitentiam: & sic dicitur extra de excess. praes. la. Inter dilectos. Personis vilibus, & indignis portae dignitatis patere non debet. Quandoque tamen propter criminis enormitatem, vt est crimen symoniae, & alia crimina excepta, criminosis testis recipiuntur de aequitate: cum de illo crimine ciuilitate agitur, non recipiuntur tamen simpliciter: sed cum alijs ammiculis, & cum persona contra quam inducuntur, est male famae, extra de symonia. Per tuas.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod procedit de infamibus infamia iuris ciuili tantum.

Ad secundum dicendum, quod minor est falsitas, vt patet ex dictis in corpore quaestionis.

AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod non est intelligendum per illam glo. quod Papa non possit infamatum clericum restituere famae, quia contrarium habetur expresse. 2. q. 3. Euphemium. §. Hinc colligitur. ibi enim dicitur quod hinc colligitur clericorum infamiam per Romanum Pontificem aboleri posse.

Potest etiam vt volunt aliqui & probabiliter aboleri infamiam laicorum etiam per ciuilem iudicem irrogatam. Vnde illud verbum. Alias per penitentiam saluare possumus, infamiam tamen abolere non possumus: sic exponendum est, Non possumus, scilicet per penitentiam, possumus tamen per restitutionem in integrum, & hanc expositionem tangit glo. ibidem. Quod autem princeps possit a laico praedictam infamiam tollere per restitutionem in integrum habes eadem. q. Si quem penituerit. §. Notandum quoque, circa finem, & ibidem etiam habes restituendi formam, quae est haec. Restituo te in integrum honoribus, & ordinibus, & omnibus ceteris.

Q V A E S T I O II.

Vtrum infames infamia iuris canonici repellendi sint etiam post peractam penitentiam ab ordinum susceptione.

Arg. I. **VIDETUR**, quod non: extra de testibus. Non dabet. in gloss. dicitur, quod testimonium in criminali accusatione, & ordinum susceptione pari passu incedunt, sed infames infamia canonica post peractam penitentiam possunt testificari in criminali, & accusare, quod probo, quia ut habetur. 6. q. 1. Omnes vero. in glo. Infamia canonica aboletur per penitentiam: ergo tales post peractam penitentiam non sunt repellendi ab ordinum susceptione.

Secundo. Item ea. q. Illi qui ubi dicitur de talibus, quod infamia sunt notati antequam a clericali auctoritate sanentur: ergo videtur, quod post penitentiam cessant esse infames, & si sic, non sunt a susceptione ordinum repellendi.

In oppositum. **CONTRA**, infamis propter periurium infamis est infamia iuris canonici, & tamen emendatus de tali crimine non admittitur ad testimonium, nec in causa criminali, nec in causa civili. extra de testibus. Testimonium. in text. & in glo. ergo nec admittendus est ad ordinum susceptionem: quia ut dicitur super idem cap. in glo. In nullo debet vacillare opinio ordinandi.

Secundo. Item infamia iuris canonici, quamvis emendatus, non recipitur ad testificandum in causa criminali: sed ut superius dictum est. Testimonium in criminali, & accusatio, & ordinum susceptione passu incedunt: ergo infamis infamia iuris canonici repellendus est etiam post peractam penitentiam ab ordinum susceptione.

CONCLUSIO.

Et quidem, modo a iudice per definitivam sententiam irrogata fuerit infamia haec, ab eoque facultatem habente nondum abolita, secus vero si eam ipso iure tantum infamis per mortale crimen incurrit, quod aut depositionem non inducat, vel si inducat occultum sit.

Responsio. **RESPONDEO**, quod infames infamia iuris canonici, qui tamen non sunt infames infamia iuris civilis, aut contraxerunt illam ipso iure, aut eis est per sententiam definitivam irrogata a iudice. Si secundo modo. non credo, quod per penitentiam aboletur infamia, ita ut de iure possint ordinari: sed oportet eam aboleri per restitutionem in integrum ab illo qui hoc potest. Si autem infames illam infamiam incurrerunt ipso iure, aut eam incurrerunt per aliquod illorum peccatorum mortali, quorum nullum inducit depositionem, aut per aliquod illorum quae inducunt depo-

sitionem, nec tamen propter illa incurritur infamia secundum iura civilia. Quod autem distinctio sit rationabilis videtur, quia per quodlibet peccatum mortale incurritur aliqua infamia secundum canones. 6. q. 1. Omnes vero; in glo. & c. sequenti. in text. tamen non omne peccatum mortale quod homo committit post sui promotionem, inducit iam promoti depositionem, ut tenet dominus Hostien. in summa. c. de accu. ubi declarat quis sit effectus accusationis. Non omne etiam mortale peccatum, quod secundum canones inducit depositionem est tale, quod per ipsum contrahatur civilis infamia, quod patet si diligenter considerentur crimina, per quae contrahitur civilis infamia, quae ponuntur. ff. de his qui notantur infamia, & crimina, quae secundum canones depositionem inducunt, quorum multa refert dominus Hostien. in titulo supradicto. Dicunt ergo aliqui, quod illi qui infamiam secundum canones incurrit ipso iure per aliquod peccatorum illorum mortali, quorum nullum inducit depositionem, non sunt post peractam penitentiam veram, & legitime secundum iura probatam repellendi ab ordinum susceptione, nec etiam ab accusatione, & testificatione, nec in civili, neque in criminali, quia quasi iam novi homines effecti sunt.

Alii tamen dicunt tales esse repellendos ab ordinum susceptione, accusatione, & testificatione in criminali causa, quamvis non in civili, vel in criminali, cum civiliter agitur, & de talibus criminalibus dicunt debere intelligi, quod dicitur in illa decretali. Testimonium, quod declarant per hoc quod postquam dixit. Si vero sit emendatus de crimine, statim subiungit. Et eum non comitetur infamia. Et hi dicunt infamiam quae totaliter per penitentiam aboletur, esse illam quae contrahitur tantum per crimen occultum, de quo nulla est infamia facti, nec probari potest. Sed hoc alijs non videtur, quia ab illis peccatis de quibus loquitur illa decretalis. Testimonium, excipit periurium, quod est tale crimen, quod inducit depositionem. Et praeterea iura dicunt, & doctores iuris, quod penitentia per quam aboletur infamia qua iura dicunt per penitentiam aboleri, probanda est per sacerdotem. Illa autem quae tantum de occulto crimine probatione non indiget. Unde illud verbum. Et eum non comitetur infamia, intelligendum est, secundum eos de infamia civili, vel de infamia facti. Illi autem qui ipso iure secundum canones incurrit infamiam per aliquod illorum criminum quae depositionem inducunt, per quae tamen non contrahitur infamia secundum iura civilia, quamvis eorum infamia per penitentiam remoueat, quo ad hoc, quod possunt admitti ad accusandum, & testificandum in causa civili, aut in criminali, cum civiliter agitur non tamen ad hoc debent admitti in causa criminali, cum

li, cum criminaliter agitur: extra de testi. Testimonium, nec etiam ad ordinum susceptionem, non enim decet, ut qui ab accusatione, & testificatione tali repellitur, ad ordinum susceptionem admittatur, cum dignior, & honorabilior actus sit ordines suscipere, & in eis subministrare, quam accusare, vel testificari. Unde ordinandi, sine quacunque nota infamiae debent esse.

Ad primam. **AD PRIMUM** in oppositum dicendum, quod infamia canonica de qua dicitur. 6. q. 1. Omnes vero in glo. & c. sequenti. in text. & in gloss. quod aboletur per penitentiam incurritur per aliquod mortale peccatum; de quo non est peccator per sententiam condemnatus, nec inducit depositionem, aut si depositionem inducit, tamen occultum est, ita ut contra peccato rem probari non possit, nec de hoc est orta contra peccatorem aliqua infamia facti, & quod talis criminofus actibus legitimis restituatur per penitentiam, habes expressum extra de temporibus ordinandorum. cap. ult.

Ad secundam. Ex dictis patet quid dici debeat ad secundum.

Ad oppositam partem. **AD PRIMUM** ad partem secundam dicendum, quod emendatus de crimine, si eum post penitentiam comitetur infamia non est recipiendus in testem, nec in causa criminali, nec in civili, sed qui periurat scienter, & ex deliberatione infamis est infamia iuris, extra de testi. Testimonium in glo. & c. de transactionibus. Si quis maior, & 6. q. 1. In fames, talis autem infamiae nota non aboletur per penitentiam, & hoc rationabile est, cum enim ut dicit Apostolus ad Hebr. 6. omnis controuersiae hominum finis ad confirmationem sit iuramentum, periuro portae dignitatis claudi debent, quousque ab illo qui potest in integrum fuerit restitutus.

Et praeterea de illo qui conuictus est semel scienter periurasse, praesumitur, quod alia vice facilliter periuraret, tum propter lubricitatem linguae, tum quia praesumitur inconstans in veritatis confessione.

Q V A E S T I O III.

Vtrum infamis infamia facti sit repellendus ab ordinum susceptione.

Arg. I. **VIDETUR**, quod non: quia illud quod non prohibet officij executionem, non videtur prohibere ordinum susceptionem: sed infamia facti: non prohibet officij praelationis executionem, quod probo: quia ut dicitur extra de testibus. Non debet in gl. Cum aliquis est accusatus de crimine statim grauata est opinio eius, & tamen ut postea in eadem glo. dicitur. Pendente accusatione remanet in officio suo, & interim subditi ei obedire tenentur. Et hoc idem habetur extra de accusationibus. Olim: ergo in-

famia facti non videtur prohibere ordinum susceptionem.

Item infamis non est ipso facto suspensus ab officij executione. extra de purgatione canonica. Inter sollicitudines, ubi dicitur, quod ecclesiastica constitutio tales ab officio docet suspendendos; ergo a simili tales non sunt ipso facto illegitimi ad ordinum susceptionem.

Item propter infamiam facti, nullus debet perpetuo repelli ab ordinum susceptione: sed si propter infamiam facti, aliquis esset repellendus ab ordinum susceptione: esset perpetuo repellendus, quia ut dicitur extra de purgatione canonica. Ex tuarum. in glo. Infamia facti omnino remouere solius Dei est: ergo infamis infamia facti tantum non est repellendus ab ordinum susceptione.

CONTRA, accusatus de crimine: quia pendente sua accusatione grauata est eius opinio: repellendus est a promotione sua accusatione durante, extra de accusationibus. Omnipotens Deus. in text. & in glo. ergo per infamiam facti repellendus est homo ab ordinum susceptione.

Item extra de testi. Non debet, accusati nisi prius se probauerint innocentes ab accusatione, & susceptione ordinum repellatur, hoc autem non est nisi quia ante suam purgationem sunt infames infamia facti: ergo propter infamiam facti repellendus est homo ab ordinum susceptione.

Item si aliquis condemnatus est de crimine, & appellet, pendente appellatione non recipitur ad testificandum in casu criminali, extra de testi. Non debet in glo. hoc autem non videtur esse nisi propter infamiam facti: sed ut eadem glo. Testimonium. in criminali accusatione, & ordinum susceptione pari passu incedunt: ergo infamatus infamia facti est ab ordinum susceptione repellendus.

CONCLUSIO.

Dum non ex dictis paucorum, ac leuium, sed multorum proborum, ac grauium exorta sit infamia isthaec, ab ordinum promotione infamis vti que repellendus censetur, qui si infamia sit expers, iudicio subiaceat eidem, quousque per canonicam purgationem infamiam aboleuerit.

RESPONDEO, quod infames infamia facti sunt infames quorum apud multos bonos & graues super aliquo crimine, vel pluribus grauata est opinio, infamiam autem non faciunt dicta paucorum, nec multarum leuium personarum, dum tamen apud bonos, & graues laesa opinio non existat. Dico ergo quod quamvis infamibus infamia iuris siue sit irrogata per sententiam definitiuam, siue contracta per aliquod illorum criminum, propter quae iura civilia, & canonica concorditer discernunt, & pronunciant hominem esse infamem ipso facto actus legitimi sunt ipso iure interdicti, tamen infamibus infamia facti actus legitimi

legitimi non sunt interdicti ipso iure, vt patet per iura allegata in duobus primis argumentis ad partem primam, & etiã per illud quod habetur extra de purgatione cano. Si quis pbyter. Non est enim tam grauis infamia facti sicut infamia iuris. Et præterea quãdoque infamantur aliqui infamia facti sine sua culpa, quia tamen illa infamia aliquã facit presumptionem contra infamatum, ideo illis actus legitimi sunt interdicti quousque suam infamiam aboleuerint per canonicam purgationem. Illa enim infamia facti quæ magis proprie dicitur infamatio, & per quam magis proprie dicitur homo infamatus, quàm infamis aboletur purgatione, quantum iuris est. 15. q. 5. De crimine, & extra de purgatione cano. Ex tuarum. Vnde post talem purgationem non sunt repellendi ab ordinum susceptione: quamuis frequenter non obstante canonica purgatione remaneat fama eius læsa in hominum opinione, seu reputatione.

Prima duo argumenta. Dv o prima argumenta ad partem primã non plus concludunt, nisi q infamibus infamia facti tantum actus legitimi nõ sunt interdicti ipso iure, & hoc est concessum. Vnde si tales ordinarentur, non essent suspensi ipso iure ab executione suorum ordinum, gratia tamen formæ non multum cogent, quia multa impediunt promouendum, quæ non deiciunt iam promotum.

Ad tertium. Ad tertium cum dicitur, q infamiam facti remouere solius Dei est, &c. intelligendum est per comparisonem ad hominum opinionem seu reputationem, quia quantum ad ius pertinet remouetur per canonicam purgationem, ita vt propter prædictam infamiam a nullo actu legitimo sit repellendus.

Ad oppositam partem. Argumenta ad partem secundam concludunt, q homo propter infamiam facti repellendus est ab ordinum susceptione, quousque se canonicè purgauerit, quod concedo, quia talibus actus legitimi interdicti sunt accusati, tamen de crimine pendente sua accusatione, & illi qui de crimine condemnati sunt, & ab iniqua sententia appellauerunt pendente sua appellatione non sunt repellendi ab accusatione, & testificatione in causa civili, vel criminali: cum ciuilliter agitur: si de crimine de quo sunt accusati emendati sunt: extra de testi. Non debet in tex. sed expressius in glo. Illic etiam quorum grauata est opinio pro eo, q quandoque per exceptionem fuerunt a testificando repulsi non sunt repellendi ab accusatione, vel testificatione in causa civili, vel criminali, cum ciuilliter agitur, si de crimine sunt emendati. supra eo. tit. Testimonium. in tex. & in glo. satis sufficienter possunt probare se emendatos per sacerdotem suum, qui de ipsis debet testimonium perhibere, vt dicitur in glo. prædicta, & argumentum ad hoc infra de symonia. Nemo. Quod non credo sic debe

re intelligi, q sacerdos etiam inductus in reftem, & requisitus ab illo, qui se vult probare de crimine fideliter emendatum debeat dicere, q talis sibi de illo crimine fideliter confessus est, & penitentiam egit, sed potest, & debet dicere, q credit eum esse bonum hominẽ, & q nescit nec credit eum esse culpabilem de illo crimine.

*C*IRCA litteram. Episcopus degradatus non habet potestatem largiẽdi sacros ordines, quid autem de hoc tenendũ sit in quæstionibus dictum est. Eorum consecratio omnino irrita est: hoc dicitur de illis, qui se scienter, & voluntarie fecerunt ordinari a symoniacis, quorum ordinatio irrita est, quantum ad executionem: quia de consuetudine cum talibus non dispensatur: maxime si cum hoc est symonia ex parte illius, qui ordinatur.

Nota versus in quibus continentur casus, quidam in quibus de consuetudine non dispensatur.

Versus. Siue bis ordo datur, seu baptismus repetatur. Vel si præstetur, vt vtrunq; symon operetur. Seu q vertatur fidẽi status ordo petatur. Vt dispensetur spes irrita prorsus habetur. Quisquis horum alterum vendit sine quo alterum non habetur neutrum inuentum derelinquit.

Argumentum. CONTRA, vt in quæstionibus visum est, ius patronatus non debet vendi, & tamen trãfit cum venditur villa, vel castrum, nisi excipiatur.

Responsio. R E S P O N D E O, verbum magistri non est intelligendum de venditione temporalium, cum quibus transit aliquid spiritualibus annexum: vt ius patronatus: sed de venditione temporalium, quæ ordinantur ad spiritualia, & ea consequuntur, quod patet, quia verbum Magistri sumptum est ex decreto Paschalis Pape. 1. q. 3. Si quis obiecerit, vbi prædictus Papa loquitur contra illos, qui emunt redditus ecclesiæ, qui de iure consequuntur illum, seu debentur illi qui ordinatur illi ecclesiæ in prælatum, nec ius percipiendi illos redditus alij de iure potest deuenire, quàm prælato. Alias expositiones verbi prædicti, inuenies in glo. super allegatum decretum.

Nota hic, q ius patronatus transfertur venditione, vt superius habitum est in quæstionibus, & successione: extra de iure patronatus. c. 1. & c. In quibusdam, & permutatione, 16. q. vlti. Nemini regum. & donatione de cõsensu episcopi facta: extra de iure patronatus. Nullus. Vnde versus. Iura patronatus transire facit nouus hæres. Res permutata, donatio, venditioque. Symoniacos damnatos ac deponendos, &c. Huic penæ non subduntur, qui partionem reuocant efficaciter, & fideliter re integra: quia quamuis tales pactum fecerint illicitum, & in hoc peccauerint: tamen non proceditur ad pacti effectum. Nec etiam illæ, vt symo

symoniacus irregularitatem incurrit, secundum iudicium conscientiæ, quod quamuis pactum fecerit patri pro dando beneficio ecclesiastico filio hoc pactum ignoranti, vel pro adiuuando ipsum, vt sibi conferatur, & postea pactum obliuioni tradens dat illi eidem illud beneficium purè intuitu pietatis, vel ipsum adiuuet, vt conferatur eidem, nisi ex post facto illud quod in pacto fuerat positum scienter recipiat: quia talis secundum diuinum iudicium interpretatiuè recessit a pacto re integra. Nec illæ tanquam symoniacus irregularitatem incurrit, qui patri alicuius clerici promittit adiuuare filium suum, si ipse pater desistat a committendo aliquod pactum, quod committere intendebat, nec clericus per adiutorium tale beneficium affectus tenetur ad illius beneficii resignationem, postquam sibi constituerit se per supradictum modum beneficium affectum, prædicta enim pactio, quã illæ, qui ipsum adiuuit fecit cum eius patre, non videtur illicita fuisse, cum etiam prælatum licitum sit alicui dicere. Promitto tibi, q ego tibi providebo de beneficio competenti, si à mala opera declinando, & bona opera faciendo te beneficio ecclesiastico reddideris dignum, talis enim conditio est ad honorem, & reuerentiam Dei, nec per talem conditionem obligatur hoc suscepturus beneficiũ ad aliquod ad quod alias non esset obligatus, vnde per supradictam promissionem prælatus non tam obligat suscepturum beneficiũ, quã inducit ad faciendum illud quod tenetur facere per legem diuinam. A proprio gradu decidant; hoc dicitur de symoniacis symoniace ordinatis, vel ordinatoribus, qui secundum canones a proprio gradu decidunt. quantum ad executionem, quamuis secundum rem retineant charactere, & gradum. Subdiaconus non ordinatur ante 14. annos. Hoc dicitur secundum antiqua iura: quia modo non debet ordinari ante 20. decre. 78. dist. Subdiaconus. Nec presbyter ante 30. hoc modo nõ tenetur, potest enim ordinari presbyter 25. annorum: extra de elect. Cum in cunctis. 8. Inferiora. Episcopi tamen promoueri non debent, nisi trigessimum annum compleuerint: vt habetur in decre. prædicta.

De sacramento coniugii, cuius institutio & causa ostenditur.
DISTINCTIO XXVI:

Genes. 2. d **V** M alia sacramenta post peccatum, & propter peccatum exordium sumpserunt. Matrimonij sacramentum etiam ante peccatum legitur institutum a Domino: non tamen ad remedium, sed ad officium. Refert enim scriptura Genes. 2. d in Adam misso sopore, atque vna de costis eius sum

pta, & exinde muliere formata, virum in spiritu intelligentem, ad quem vsus mulieri facta esset, post extasim prophetice dixisse. Hoc nunc os ex osibus meis, & caro de carne mea: propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ: & erunt duo in carne vna. *Mat. 19. 4*

De duplici institutione coniugij.

M. b. 13. 4 *Hugo. li. 2. de Sacram. par. 11. c. 3.* *Gen. 1. d. Gen. 9. b* *Super Gen. lib. 9. ca. 7. tom. 3.* *Ibid. c. 3.* *Cap. 10.* *Rom. 6. d* **C**onij autem institutio duplex est: vna ante peccatum ad officium facta est in paradiso, vbi esset torus immaculatus, & nuptiæ honorabiles, ex quibus sine ardore conciperent, sine dolore parerent. Altera post peccatum ad remedium facta extra paradysum, propter illicitum motum deuotandum. Prima, vt natura multiplicaretur. Secunda, vt natura exciperetur, & vitium cohiberetur. Nam & ante peccatum dixit Deus. Crescite & multiplicamini: & post peccatum, omnibus penè hominibus per diluuium consumptis. Quod verò ante peccatum institutum fuerit coniugium ad officium, post peccatum verò ad remedium concessum, August. testatur, dicens. Quod sanis est ad officium, aegrotis est ad remedium. Infirmas enim incontinentia, quæ est in carne per peccatum mortua, ne cadat in ruinam flagitiorum, excipitur honestate nuptiarum, si verò non peccassent primi homines sine carnis incentiuo, ac feruore libidinis ipsi ac successores eorum conuenirent. Et sicut remunerabile est aliquod bonum opus, sic coitus eorum bonus esset, & remunerabilis. Quia verò propter peccatum lethalis concupiscentiæ lex membris nostris inhaesit, sine qua carnalis non fit commixtio, reprehensibilis est, & malus coitus, nisi excusetur per bona coniugij.

Quando secundum præceptum, quando secundum indulgentiam contractum sit coniugium.

Hug. lib. 4. senten. 170. de Coniugio, cap. 1. *Gen. 1. d* *Gen. 9. b* **P**rima institutio habuit præceptum, secunda indulgentiam. Didicimus enim ab Apostolo, humano generi propter vitandam fornicationem indulgẽ esse coniugium. Indulgentia verò, quia meliora non eligit, remedium habet, non præmium: à quo si quis declinauerit, meretur exitiale iudicium. Quod secundum indulgentiam conceditur, voluntarium est, non necessarium: alioquin transgressor esset, qui illud non faceret. Et potest sanè intelligi illud sub præcepto dictum hominibus primis ante peccatum. Crescite, & multiplicamini. Quo etiam post peccatum tenebantur, vscue quo est facta multiplicatio, postquam secundum indulgentiam matrimonij contractus fuit. Ita etiam post diluuium, quo vniuersum penè humanum genus deletum est, secundum præceptum dictum est filijs Noe, Crescite, & multiplicamini. Multiplicato verò hominẽ, secundum indulgentiam contractum est, non secundum imperium.

Quibus modis accipiatur Indulgentia.

Indulgentia autem diuersis modis accipitur, scilicet, pro concessione, pro remissione, pro permissione. Et est concessio in nouo Testamento de minoribus bonis, & permissio de minoribus malis. De minoribus bonis est coniugium: quod non meretur palmam, sed est in remedium. De minoribus malis, id est, de venialibus, est coitus qui fit causa incontinentiæ.

tiā. Illud enim, coniugium scilicet, indulgetur, id est, conceditur: illud verò, id est, coitus talis, indulgetur, id est, permittitur, id est, toleratur, ita quòd non prohibetur.

Quod nuptiæ sint bonæ.

Aug. de He- resib. c. 25. tom 6. Damasc. li. 1. damnant, ac pares fornicationibus, aliisque corruptio- nibus faciunt: nec recipiunt in suorum numero sum. c. 45. & 46. Hug. 4. sen. cap. 3. Gen. 2. d. Ioan. 2. a. Matt. 19. b. 1. Cor. 7. g. Fuerunt autem nonnulli heretici nuptias detestā- tes, qui Tatiani appellati sunt. Hi nuptias omnino damnant, ac pares fornicationibus, aliisque corruptio- nibus faciunt: nec recipiunt in suorum numero. Quòd autem res bona sit coniugium, non modò ex eo probatur, qd Dominus legitur coniugium instituisse inter primos parentes, sed etiam quod in Cana Galilæe nuptijs interfuit Christus, eisque miraculo cõmendauit, aqua in vinum conuersa. Qui etiam postea virum dimitte- re uxorem prohibuit, nisi causa fornicationis. Apo- etiam ait. Virgo non peccat, si nubat. Constat ergo rem bonam esse matrimonium: alioquin non esset sa- cramentum. Sacramentum enim sacrum signum est. Cuius rei sacramentum sit. Coniugium.

Cum ergo coniugium sacramentum sit, & sacri signum est, & sacra rei, scilicet coniunctionis Christi & ecclesiæ, sicut ait Apost. Scriptum est, inquit, Relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ: & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & in eccle- sia. Ut enim inter coniuges coniunctio est secundum consensum animorum, & secundum permixtionẽ cor- porum; sic ecclesia Christo copulatur voluntate & natura: quia idem vult cum eo: & ipse formam sum- psit de natura hominis. Copulata est ergo sponsa spon- so spiritualiter & corporaliter, id est, charitate, ac conformitate naturæ. Huius vtriusque copule figura est in coniugio. Consensus enim coniugum, copulam spirituales Christi, & ecclesiæ quæ sit per charita- tem, significat: commixtio verò sexuum, illam signifi- cat quæ sit per naturæ conformitatem.

Qualiter intelligendum sit illud, Mulier il- la non pertinet ad matrimonium, cum qua nõ est commixtio sexuum.

Inde est quòd quidam doctorum dixerunt, illam mulierem non pertinere ad matrimonium, quæ non experitur carnalem copulam. Ait enim Augu. Non dubium est, illam mulierem non pertinere ad matri- monium, cum qua docetur non fuisse commixtio se- xus. Item Leo Papa. Cum societas nuptiarum ita à principio sit instituta, vt præter commixtionem se- xuum non habeat in se Christi, & ecclesiæ sacrã me- tum; non dubium est, illam mulierem non pertine- re ad matrimonium, in qua docetur non fuisse nuptia- le mysterium. Item Augu. Non est perfectum coniu- gium sine commixtione sexuum. Hoc si secundum su- perficiem verborum quis acceperit, inducitur in er- rorem tantum, vt dicat sine carnali copula non pos- se contrahi matrimonium, & inter Mariam, & Io- seph non fuisse coniugium, vel non fuisse perfectum: quod nefas est sentire. Tanto enim sanctius fuit atq; perfectius, quantò à carnali opere immunius. Sed su- perius posita, e a ratione dicta esse intelligendum est, non quin pertineat mulier illa ad matrimonium, cū qua non est permixtio sexuum: sed non pertinet ad

37. q. 2. ca. Non est. In epist. 91. ad Rom. Nar. bo. e. 4. Heo nega- tio non est apud Leonẽ. lib. 1. Soli- loqui. c. 10. sententia- ler to. 1. vbi dicitur. Si- me contra- ctu corporũ v- se contrahi matrimonium, & inter Mariam, & Io- seph non fuisse coniugium, vel non fuisse perfectum: quod nefas est sentire. Tanto enim sanctius fuit atq; perfectius, quantò à carnali opere immunius. Sed su- perius posita, e a ratione dicta esse intelligendum est, non quin pertineat mulier illa ad matrimonium, cū qua non est permixtio sexuum: sed non pertinet ad

matrimonium; quòd expressam, & plenam tenet fi- guram coniunctionis Christi, & Ecclesiæ. Figurat. n. Eph. 5. g. illam vnionem Christi, & Ecclesiæ quæ est in chari- tate, sed non illam quæ est in naturæ conformitate. Est ergo, & in illo matrimonio typus coniunctionis Christi, & Ecclesiæ, sed illius tantum, quæ Ecclesia Christo charitate vnitur: non illius, quæ per susce- ptionem carnis, capiti membra vnuntur. Nec ideo tamen minus sanctum est coniugium: quia, vt ait Au- gu. In nuptijs plus valet sanctitas sacramenti, quam fecunditas veneris. Est etiam coniugium signum spi- ritualis coniunctionis & dilectionis animorum, quæ inter se coniuges vniri debent. Vnde Apost. ait. Viri, diligite uxores vestras, vt corpora vestra.

DISTINCTIO XXVI.

VPERIVS determinauit Ma- gister de baptismo, confirma- tione, Eucharistia, penitentiã, extrema vnctione, & ordine. Hic determinat de matrimo- nio.

Et diuiditur in partes 4. Primo determinauit de matrimonio, quo ad causam formalem.

Secundo quo ad efficientem, dist. sequenti, ibi. (Post hoc.)

Tertio, qd ad finalem, quæ consistit in bonis matrimonij. 31. dist. ibi. (Post hoc de bonis.)

Quarto quo ad causam materialem; hoc est de personis contrahentibus. dist. 34. ibi. (Nũc super est.)

Prima in tres. Primo agitur de matrimonij institutione.

Secundo de eius honestate ibi. (Fuerant.)

Tertio de eius significatione, ibi. (Cum igitur.)

CIRCA hanc distinctio. quærendũ est prin- cipaliter de 4.

Primo de matrimonij institutione.

Secundo de eius honestate.

Tertio de eius obligatione.

Quarto de eius quiditate.

ARTICVLVS I. CIRCA primum quærentur 3.

Primo vtrum matrimonium sit de iure natura.

Secundo vtrum fuerit institutum ante pec- catum.

Tertio vtrum institutum fuerit a Deo im- mediate.

QVÆSTIO I. Vtrum matrimonium sit de iure natura.

VIDEATUR, qd non: quòd est a voluntate, nõ est a natura: quia quòd est a voluntate, aliquo modo est ab intellectu. Et philosophus, secundo physic. intellectum distinguit contra naturã, sed matrimonium non est sine consensu volun- tatis: ergo non est de iure naturæ.

Item

Secundo. Item Tullius circa principium Rhetoricæ, dicit, qd fuit quoddam tempus, in quo nemo nuptias legitimas, nec certos quifquam aspe- xerat liberos, sed vt dicitur de cr. dist. 5. circa principium. Ius naturale cepit ab exordio ra- tionalis creaturæ, nec variatur tempore: ergo matrimonium cū sit legitima coniunctio ma- ris, & femina, non est de iure naturæ.

Tertio. Item di. 8. in principio. Naturæ iura omnia sunt communia omnibus, sed per matrimoniũ est appropriatio mulieris ad virum, & ecouer- so: ergo non est de iure naturæ.

In oppositũ. CONTRA, Philosophus primo poli. c. 1. dicit masculum, & femina non sine inuicem possibiles esse generationis gratia, & hoc non est ex electione, sed sicut in alijs animalibus, & plantis naturale appetere quale ipsum tale derelinquere alterum.

Secundo. Item. ff. de iustitiã, & iure. l. 1. §. Ius natura- le. Ius naturale est, quod natura omnia anima lia docuit, & parum post. Hinc descendit ma- ris, atque femina coniugatio, quam nos ma- trimonium appellamus.

CONCLUSIO.

Matrimonium de iure naturæ est, prout natura- le sumitur pro eo, ad quod natura inclinãt, & libero arbitrio mediante perficitur.

Respon. RESPONDEO, qd aliquid dicitur esse de iure naturæ dupliciter. Vno modo illud quòd causatur ex naturali necessitate, non coope- rante voluntate, nisi illius, qui naturam insti- tuit, & sic dicimus, qd de iure naturæ ignis est ascendere sursum, & sic matrimonium non est de iure naturæ. Alio modo dicitur esse de iure naturæ, illud ad quod natura inclinãt, quamuis per liberum arbitrium perficiatur, secundum quem modum actus virtutum, di- cuntur de iure naturæ, & sic matrimonium est de iure naturæ, quia ad ipsum inclinãt na- tura generis, & speciei per comparisonem ad principalem eius finem, qui est bonũ pro- lis, & per comparisonem ad secundarium, qui est mutuũ obsequiũ in rebus domesticis.

Quod autem natura generis ad hoc aliquo modo inclinãt, declaro sic. Procreatio filio- rum communis est omnibus animalibus, quã- uis ad hoc non inclinãt vno modo in omni- bus, quia quædam sunt animalia, quorum filij nati statim possunt sibi victum. sufficienter q- rere, vel ad quorum sustentationem sufficit mater per se, & quamuis in istis natura incli- net ad coitum, non est tamen in istis determi- natio masculi ad femina. In illis autem in quibus filij indigent sustentatione vtriusque parentis, vsque ad paucum tempus est per na- turam determinata coniunctio masculi ad fe- minam, vsque ad paucum tempus, vt patet in quibusdam auibus. Filij autem hominum indi- gent cura vtriusque parentis, vsque ad magnũ tempus, & ideo in hominibus natura inclinãt ad determinatam coniunctionem maris, & fe-

mina, vsque ad magnum tempus. Quia tamen ex hoc non posset concludi, qd natura gene- ris inclinãt ad inseparabilem coniunctionẽ per totam vitam, ideo natura generis non ita perfecte inclinãt ad matrimonium, sicut natu- ra speciei, quæ conuenit homini sub ratione, qua est homo. Quod autem ad hoc inclinãt na- tura speciei, & perfectius, quam natura gene- ris declaro sic. Ius naturæ dictum a natura hu- manæ speciei est, quòd ratio naturalis homi- nis constituit, naturalis autem hominis ratio non tantum dicitur filiorũ procreationem, sed etiam educationem, & instructionem, vnde se- cundum philosophum. 8. Eth. c. 2. Filij habent a parentibus esse, nutrimentum, & disciplinã: disciplina autem parentum, vt in pluribus in- digent filij per totam parentũ vitam: non pos- sent autem commode filij sic instrui, nisi cer- tos haberent parentes, & nisi esset indissolubi- lis obligatio viri ad mulierem. Si enim essent parentes certi, non tamen obligati ad inuicem per totam vitam non esset eorum tam perfecta & diligens sollicitudo circa proles educatio- nem, & instructionem: vnde videmus, qd nati de fornicatione, quamuis certos habeant pa- rentes, tamen ab eis, vt plurimum negliguntur, & ideo naturalis rō dicitur debere esse obliga- tionem determinati viri ad determinatã mu- lierem indissolubiliter per totam vitam, quæ obligatio est per matrimonium.

Quod autem ad matrimonium inclinãt natura per comparisonem ad secundariũ eius finẽ, qui est mutuũ obsequiũ, manifestari pōt sic: homines in defectibus, & perfectionibus se ha- bent inter se, sicut excedentes, & excessi, & iō dicitur naturale rationis iudicium debere ho- mines simul cohabitare, vt mutuo sibi inuicẽ suppleant defectus: quapropter dicit Philof. 1. Poli. c. 2. qd eorum quæ natura ciuitas est, & qd homo natura ciuile animal est. Et infra. e. c. dicit, qd per naturã est impetus in hominibus ad talem communitatem, quæ dicta concor- dat Apostolo dicente ad Gal. 6. Alter alterius onera portare. Simili modo dici potest, qd cū in rebus domesticis quædam magis conuen- niant viro, quàm mulieri, & quædam mulie- ri, quàm viro: naturalis ratio dicitur, non tan- tũ cohabitationem viri, & mulieris in vna do- mo, vt suos defectus mutuo suppleant, sed etiã cohabitationẽ per totã vitã indissolubilẽ, vti- bentius, & fidelius sibi inuicem subueniatur, vnde Phi. 8. Ethic. c. 12. Viro, & uxori amicitia videtur, secundum naturam existere, homo enim natura est coniugale.

AD PRIMVM, in oppositum dicendum, qd illud argumentum non plus concludit, nisi qd matrimonium non est totaliter a natura, & hoc est verum, quia per liberum arb. pficitur, vt. n. inferius declarabitur, ad hoc requiritur mutuus consensus libere voluntatis. Ad secundum dicendum, qd quamuis ius. Rich. sup. 4. Sen. Cc natu-

Ad primũ.

Ad secundũ.

natura, quantum ad prima sua principia, & p- ximas conclusiones omnibus habentibus vsu liberi arbitrij notum sit, tamen quantum ad conclusiones remotas in multis omnibus offuscatum fuit, & adhuc est: matrimonium autem secundum qd est viri, & mulieris coniunctio in diuina vite consuetudinem retinens, est de remotis conclusionibus iuris naturæ.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, qd illud verbum intelligendum est de possessionibus ordinatis ad vsu viri, & mulieris, & de communitate quantum ad vsu, non quantum ad proprietatem, referendo ad tempus naturæ lapsæ, & qd hoc de mulieribus intelligi non debeat, patet: quia Philosophus 2. Politi. ca. 1. quamuis concedat possessiones debere esse communes, quantum ad vsu, hoc tamen de mulieribus negatur, contrarium dicentibus, imponens, qd manifeste opera virtutis temperantiæ interimunt.

Q V A E S T I O II.

Vtrum matrimonium fuerit institutum ante peccatum.

Arg. 1. D. Bo. dist. ead ar. 2. q. 1. Seco. vbi su. D. Th. ibid. q. 42 ar. 2. Secundo. T V I D E T V R, qd non: Illud quod est de iure naturæ, alia institutione non indiget: sed matrimonium est de iure naturæ: vt in præcedenti qone habitum est: ergo non fuit institutum. Item non debet institui medicina pro illo statu in quo non est morbus: sed ante peccatum nullus erat morbus: ergo cum quod liber sacramentum sit medicina, contra morbum nullum sacramentum fuit institutum ante peccatum.

CONTRA, Hug. 2. lib. de sacra. par. 2. c. j. dicit, qd solum coniugij sacramentum etiam ante peccatum legitur institutum: non tamen ad remedium, sed ad officium.

Item idem dicit Magister in littera huius distinct. cap. 1.

CONCLUSIO.

Matrimonium in statu innocentia ante lapsum in officium duntaxat, post lapsum verò in officium, & in remedium institutum dicimus.

RESPONDEO, qd secundum aliquos quadruplex potest considerari institutio matrimonij. Quædam ordinata ad procreationem proli, & mutuum solatium, & hoc dicitur esse in officium, & sic fuit institutum ante peccatum. Quædam in remedium concupiscentiæ contra concupiscentiam, quæ est vulnus peccati, & sic potest dici fuisse institutum post peccatum tempore legis naturæ. Quædam quantum ad determinationem personarum, & sic potest dici fuisse institutum in lege Moyfi. Quædam quantum ad representationem mysterij coniunctionis Christi, & ecclesiæ, & sic potest dici fuisse institutum in noua lege. Sed quia tres vltimæ institutiones in hoc conueniunt, quod sunt in remedium, & etiam sua institutio, siue ante peccatum, siue post, fuit signum coniunctionis

Christi, & ecclesiæ: melius est, vt dicamus secundum sententiam Magistri in littera, vt ante peccatum fuerit institutum in officium, post peccatum autem non tantum in officium, sed etiam in remedium: & quia de ratione sacramenti est, qd sit signum, & remedium, ideo non ita proprie dicitur, qd matrimonium in quantum est sacramentum, fuerit institutum ante peccatum, sicut post peccatum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd ea quæ sunt de iure naturæ, aliquando indigent institutione determinante, vel remotam conclusionem manifestius exprimente, & sic matrimonium fuit institutum: institutio enim sua manifestat hoc debere fieri, & qualiter debet fieri determinat.

Ad secundum dicendum, quod tempore quo non erat morbus non fuit institutum matrimonium sub ratione, qua medicina, nec sua ratione, qua sacramentum proprie loquendo, vt patet ex dictis.

Q V A E S T I O III.

Vtrum matrimonium fuerit institutum a Deo immediate.

T V I D E T V R, quod non: Gen. 2. dicit Adam. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Et parum post: Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: sed tunc fuit matrimonium institutum, dicente Domino, Matth. decimonono. Non legistis, quia qui fecit homines ab initio masculum, & feminam fecit eos, & dixit: Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ: ergo Deus matrimonium instituit homine mediante.

Item circa ea quæ Deus immediate instituit, nulla per hominem fieri potest mutatio: sed per hominem multiplex fit mutatio circa matrimonium: ergo non fuit a Deo immediate institutum.

CONTRA, omne quod a Deo mediante homine instituitur per hominem potest destitui, qd patet: quia canones non habentes vim, nisi ex iure positiuo, ecclesia potest destituere, quamuis a Deo mediante ecclesia fuerint instituti: sed homo non potest matrimonium separare, dicente Christo, Matt. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet: ergo fuit a Deo immediate institutum.

CONCLUSIO.

A Deo immediate institutus est matrimonij contractus.

RESPONDEO, quod Deus matrimonium instituendum prædixit, cū dixit: vt habetur Gen. 20. Non est bonum hominem esse solū: faciamus ei adiutorium simile sibi. Matrimonium factum

facto instituit implicite, cū de costa Adæ dormientis formauit mulierem, & adduxit eam ad Adam: vt habetur e. c. Et ipsum matrimonium verbo benedixit cum dixit Gen. 1. Crescite, & multiplicamini & replete terram, & subiicite eam. Vnde Augu. 14. de ci. cap. 22. Nos nullo modo dubitamus, secundum benedictionem Dei crescite, & multiplicamini, & replete terram, donum esse nuptiarum, quas Deus ante peccatum hominis ab initio constituit creando masculum, & feminam. Adam autem Deo inspirante institutionem matrimonij specificauit, & explicuit, cum dixit, vt habetur Gene. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea; & parum post. Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. In quibus verbis tria bona matrimonij explicuit. s. bonum inseparabilitatis: cum dicit. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem. i. cohabitationem patris: & matris: & bonum fidei, cum dicit. Et adhærebit vxori suæ, non alienæ supple: & bonum proli, cum dicit. Erunt duo in carne vna, supple vnus pueri procreanda. Fuit autem conueniens matrimonium institui per Deum & hominem diuinitus inspiratum, vt cā respōderet effectui: in matrimonio. n. est virtus spiritalis in significando, & efficiendo: & aliquid carnale, & humanum. s. obligatio ad carnalem actum. Hæc dicta sunt de institutione matrimonij, in quantum fuit in officium.

Item in quantum etiam fuit in remedium fuit institutum a Deo post peccatum implicite, cū dixit mulieri. In dolore paries filios, & sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui: & Adæ dixit. Quia audisti vocem vxoris tuæ, & c. Ex quibus verbis, & sequentibus simul in vnū collectis videri potest Deum insinuassee eorū copulam iam non esse in officium tantum, sed etiam in remedium. Expressius aut hoc instituit Deus, cum post diluuium dixit Noe, & filijs suis. Crescite, & multiplicamini, & replete terram: vt habetur Gen. 9. Multiplicatio. n. hominum coniunctione maris, & feminae perficitur: cum aut Christus dixit. Matth. 19. Quod Deus coniunxit, homo non separet, & infra. Quicumque dimiserit vxorem suā, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit mechatur: non p illa verba matrimonium instituit, quamuis quædam dicant, qd tunc ipsum instituit, in quantum est representatiuum coniunctionis Christi, & ecclesiæ: sed per illa verba ostendit matrimonium iadudum institutum esse, & separari non posse, & hoc dixit ad instruendum illos, qui de inseparabilitate matrimonij non bene sentiebant, sicut patet per litteram ibidem.

AD PRIMVM dicendum, qd non plus concludit, nisi quod matrimonium aliquo modo fuit institutum a Deo immediate, aliquo modo ab homine diuinitus inspirato, & hoc est verum.

Ad secundum dicendum, qd mutatio per hominem non potest fieri circa matrimonium, quo ad ea quæ diuina institutione determinauit: sed quo ad ea, quæ indeterminata reliquit per ecclesiam determinanda.

Ad argumentum ad partem aliam dicendum qd illud, quod instituitur ab homine tantum per hominem destitui potest: sed matrimonium, & si fuerit institutum aliquo modo ab homine, non tamen tantum, quia a Deo fuit institutum immediate, homo etiam hoc instituit ex præcepto Dei sibi facti sancta inspiratione, & ideo si Deus non instituisset matrimonium, nisi mediante homine, adhuc deberet dici matrimonium principaliter esse institutum non per hominem, sed per Deum.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo vtrum actus matrimonij, quantum ad copulam carnalem sit licitus:

Secundo vtrum meritorius.

Tertio vtrum in susceptione matrimonij, gratia conferatur.

Q V A E S T I O I.

Vtrum actus matrimonialis sit licitus.

T V I D E T V R, qd non: quia non est licitum homini se priuare vsu rationis, nec simpliciter, nec ad tempus: sed in actu coniugali priuatur homo vsu rationis. Vnde philoso. 7. li. Eth. ca. 8. dicit de venere, qd furatur intellectum spisse sapientis: ergo ille actus est illicitus.

Item omnis actus est illicitus quem de necessitate concomitatur peccatum: sed actum coniugalem de necessitate concomitatur saltem veniale peccatum: quia vt dicit Augu. 19. de ci. c. 4. Nonnullum vitium est cum caro concupiscit aduersus spiritum. In actu vero illo semper caro concupiscit aduersus spiritum, ipsum etiam semper concomitatur tentatio, qd est ex carne, de qua dicit Magister. li. 2. di. 21. qd non fit sine peccato: ergo actus coniugalis est illicitus.

Item nihil indiget exculatione nisi peccatum: sed actus coniugalis indiget exculari per bona coniugij, secundum magistrum huius di. c. 1. ergo actus coniugalis est peccatum.

CONTRA, secundum Augustinum, 14. de ciui. cap. 18. Concubitus coniugalis, qui secundum matrimonialium præscripta tabularum fit causa procreandorum liberorum licitus est & honestus.

Item obligatio ad actum, qd non est licitus, est peccatum: sed in matrimonio est obligatio ad coniugalem concubitam: cum ergo nubere non fit peccatum dicente Apostolo, 1. Corinth. 7. Rich. super 4. sent. Cc 2 Si

Si nupserit virgo non peccauit, concubitus conjugalis fieri potest licite.

CONCLUSIO

Actu matrimoniali licitum esse, fierique sine peccato posse, ambigendum non est.

Responsio.

RESPONDEO, sicut superius habitum est, ad matrimonium inclinatur non tantum naturae generis, sed etiam naturae speciei, non tantum per comparationem ad secundarium eius finem qui est mutuum obsequium, seu mutua subuentio in rebus domesticis, sed etiam per comparationem ad principalem eius finem, qui est procreatio liberorum, cum autem naturalis ratio a Deo sit instituta, quamuis in aliquo per peccatum sit obfusata, impossibile est ipsam inclinare ad aliquod, quod sit secundum seipsum, & vniuersaliter illicitum, ita ut in eo medium licitum inueniri non possit.

Præterea a Deo matrimonium est institutum ut visum est: Deus autem nihil instituit, in quo implicetur obligatio ad aliquid illicitum, cum ergo in matrimonio sit obligatio ad conjugalem concubitus, altero coniugum hoc petente loco, & tempore debitum, actus conjugalis fieri potest licite.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum cum dicitur, quod non est licitum homini se priuare vsu rationis, &c. dico, quod imò aliquando, quando scilicet illa priuatio est quasi momentanea, & præordinata a ratione ad magnum spirituale bonum, & ex auctoritate diuina & talis est priuatio vsus rationis in homine, per conjugalem concubitus purè, & directè ordinatum ad reddendum debitum, vel ad procreationem liberorum ad diuinum cultum.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod minor est falsa, illa. n. rebellio virium inferiorum contra rationem vitium quoddam est, in quantum est declinatio a prima institutione naturæ, sed pro bona matrimonij caret ratione culpæ. Vtrum autem tentatio quæ est ex carne possit esse sine peccato, determinatum inuenies lib. 2. dist. 21.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod pro tanto dicitur carnalis concubitus excusari per bona matrimonij: quia extra matrimonium, semper est peccatum, & in matrimonio fieri potest sine peccato. Vnde idem actus in matrimonio non est prius peccatum, & postea fit non peccatum per bona coniugij.

QVAESTIO II.

Utrum actus matrimonialis sit meritorius.

Arg. 1. D. Th. ibid. ar. 4.

VIDETUR, quod non: Magister huius dist. c. i. dicit, quod si non peccassent primi homines, coitus eorum bonus esset, & remunerabilis: in quo implicare videtur, quod modo non sit remunerabilis, sed omnis actus meritorius est remunerabilis: ergo concubitus conjugalis non est meritorius.

Secundo.

Item secundum philosophum, 2. Ethic. ca. 3. semper circa difficilius fit ars, & virtus: sed concubitus conjugalis non est difficilis, sed

delectabilis: ergo non est virtuosus, sed nullus actus est meritorius, nisi sit virtuosus.

Item dimittere illud, quod est meritorium non est laudabile, sed laudabile est dimittere matrimonium, propter castitatem virginalem, vel vidualem: ergo actus matrimonialis non est meritorius.

Item 3. q. 2. Connubia: Connubia legitima carent peccato, non tamen illo tempore, quo conjugales actus geruntur, præsentia spiritus sancti dabitur, sed nullus actus est meritorius, nisi per præsentiam spiritus sancti.

CONTRA, actus virtutis est meritorius, sed vxor reddendo viro debitum facit actum iustitiæ, quæ reddit vnicuique quod suum est: ergo concubitus conjugalis potest esse meritorius.

Item omnis actus procedens ex voluntate deliberatiua, aut est secundum rationem, aut præter rationem. Si secundum rationem, est virtuosus, si præter rationem est vitiosus. Vnde Damascenus. li. 2. c. vlti. Manentes in eo quod secundum naturam est, in virtute sumus: declinantes ex eo quod est secundum naturam ex virtute ad id, quod præter naturam est devenimus, & in malitia sumus. Et vocat ibi naturam, naturale rationis iudicium inclinans ad virtutem: cum ergo concubitus conjugalis possit procedere ex deliberatiua voluntate absque hoc, quod sit vitiosus: quia ut habetur in præcedenti questione, licite potest fieri, potest esse virtuosus, & ex consequenti meritorius.

CONCLUSIO.

Si actus matrimonialis coniugum referatur in Deum, ipse profectò apud Deum erit meritorius gratia.

RESPONDEO, quod concubitus matrimonialis, aut sit directè, & tantum causa reddendi debitum, aut procreandi liberos educandos ad cultum diuinum, & sic est actus virtutis, & ex consequenti meritorius, sicut probant argumenta ad partem secundam: aut propter delectationem carnis, seu propter remedium carnalis concupiscentiæ, sistendo tamen intra limites matrimonij, quo ad hoc, quod homo non vellet hoc facere cum non sua, nec ponendo ibi vltimum finem. Et utrum concubitus hac de causa factus, nunquam possit fieri sine omni peccato, aut semper sit peccatum veniale inferius declarabitur. Si autem voluntas extra limites matrimonij feratur, ut potè quia talem actum vellet exercere cum muliere, etiam si non esset sua, tunc est mortale peccatum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod si primi homines non peccassent, quilibet coitus eorum fuisset remunerabilis, & sic intelligit Magister, modo autem non sic, quia aliquis est remunerabilis, & aliquis non.

Ad secundum dicendum, quod actus conjugalis licitus, & bene ordinatus, quamuis habeat declarationem annexam ex parte operantis, habet

CONCLUSIO.

Sacramentum istud velut cetera nouæ legis sacramenta gratiam confert.

RESPONDEO, quod contrahentibus matrimonio digne, confertur gratia gratum faciens, non tamen gratis data, ut quidam dicere volunt. Sicut enim natura nulli confert potentiam, quin etiam conferat si potest dispositionem necessariam ad idoneam executionem actus illius potestatis, sic ipse Deus conferendo alicui aliquam potestatem per sacramenti susceptionem, simul confert dispositionem necessariam ad idoneam executionem actus illius, per sacramentum autem matrimonij datur ex diuina institutione matrimonium contrahentibus potestas, ut vnus utatur alio ad procreationem prolis, & ad concupiscentiæ remediū: cuius potestatis actus exequi non possunt idonee, & digne sine gratia gratum faciente.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod per matrimonium reprimitur concupiscentia in sua radice per gratiam, quæ confertur in matrimonio, excluditur etiam turpitudine, quæ sine matrimonio esset in carnali copula, & per illum actum ab alijs corruptelis retrahitur, propter quod dicit Apostolus. 1. Cor. 7. Melius est nubere quam vitari. Dicendum ergo ad auctoritatem philosophi, quod quæ operatio concupiscentiæ si non est ratione ordinata, augeat conatum, tamen quæ est ordinata ratione, reprimit eius excessum: quia actus disponunt ad similes habitus.

Ad secundum dicendum, quod quamuis per matrimonium non conformentur contrahentes passioni Christi, quantum ad penam, conformantur tamen ei, quantum ad illius passionis causam, quæ fuit expertientis, quæ causa fuit charitas, quæ propter nimiam charitatem suam, quæ dilexit nos, pati voluit, ut ecclesiastice sibi assumeret in sponsam, quæ charitatem representat honesta dilectio nubentium. Illi tamen qui ad onera matrimonij aspiciunt, forte dicerent, quod quantum ad aliqua repræsentat passionis Christi penam, multæ enim sunt tribulationes in matrimonio. Vnde Apostolus. 1. Cor. 7. Tribulationem carnis habebunt huiusmodi.

Ad tertium dicendum, quod argumentum bene concluderet si contra concupiscentiam non posset alia medicina efficacior inueniri, vacare autem operibus spiritualibus, & carnem per penam macerare multo sunt efficaciora remedia contra morbum concupiscentiæ, quam matrimonium.

Quomodo autem licitum sit dare pecuniā pro matrimonio contrahendo, cum sit sacramentum conferens gratiam, superius expositum est, vbi quaesitum est de symonia.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quaeritur de tertio principali. Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo utrum copula matrimonialis fuerit in præcepto ante peccatum.

Secundo utrum post peccatum.

Tertio utrum omnes obligentur ad illud præceptum.

Rich. super 4. sent. Cc 3 Quaeritur

Ad secundum habet tamen difficultatem ex parte sui: quia in delectationibus secundum tactum valde difficile est tenere medium.

Ad tertium dicendum, quod laudabile est dimittere minus meritorium, pro magis merito, & quamuis aliquis actus conjugalis sit meritorius, tamen obseruatio castitatis virginalis, vel vidualis magis est meritoria.

Ad quartum dicendum, quod secundum glo. ibidem pro tanto dicitur in illo actu præsentiam spiritus sancti non dari: quia tunc non datur, quo ad actum faciendi miracula, vel prophetandi, quia in illo actu est quidam stupor mentis, & homo totus carneus efficitur.

QVAESTIO III.

Utrum in susceptione matrimonij gratia conferatur.

VIDETUR, quod non: per susceptionem cuiuslibet sacri cum quo conferatur gratia minuitur morbus contra quem est, sed carnalis concupiscentia, contra quam est matrimonium, per ipsam non minuitur, sed augetur, sicut enim dicit philosophus. 3. Ethic. c. vlt. Concupiscentiæ operatio auget conatum: ergo videtur, quod gratia non conferatur in matrimonio.

Item per susceptionem cuiuslibet sacri cum quo conferatur gratia configuratur homo aliquo modo Christo pro illo statu, quo passus est pro nobis, aliter enim non dicerentur sacra habere efficaciam a passione eius: sed matrimonium in nullo repræsentat Christi passionem, cum in matrimonio sit delectatio, passio Christi, maxime fuerit afflictiua: ergo videtur quod non conferatur gratia in matrimonio.

Item omne sacramentum in quo conferatur gratia contra aliquem morbum debet suscipi ab omnibus participantibus illum morbum, sed omnes in statu naturæ lapsæ habent, de lege cõi, morbum carnalis concupiscentiæ: ergo si in sacramento matrimonij conferretur gratia contra carnalem concupiscentiam, omnes viri, & mulieres deberent matrimonium contrahere, quod falsum est.

CONTRA, ut superius est habitum in definitione sacri ponitur, quod est ex sanctificatione continens aliquam inuisibilem, & speciale gratiam, sed quælibet pars definitionis conuenit, cuiuslibet parti subiecti contentæ sub diffinitio: cum ergo matrimonium sit sacramentum nouæ legis, ut ostenditur, in eius susceptione conferatur gratia, ut videtur.

Item sacramenta non efficiunt, quod figurant, sed quodlibet sacramentum figurat gratiam: quia ut superius habitum est, sacramentum est inuisibilis gratiæ visibilis forma: ergo in susceptione matrimonij cum sit sacramentum nouæ legis conferatur gratia.

Q V A E S T I O I.

Vtrum copula matrimonialis fuerit in precepto ante peccatum.

Arg. 1. T V I D E T V R, q non: quia Dama... E... ne, q sciens praeognitor Deus, q in transgressionem fieret, & sub cor... rptione caderet, fecit ex ipso feminam auxi... liatricem sibi ipsi, secundum ipsum. Et simile dicit li. 4. c. 16. ergo videtur, q copula matri... monialis nunquam fuisset si non fuisset pecca... tum, non fuit ergo sub precepto pro statu ante peccatum.

Secundo. Item secundum philof. 2. de anima. Multi... plicatio indiuiduorum in eadem specie est p... pter conseruationem speciei, sed ante pecca... tum species poterat conseruari in vno indiui... duo: quia non erat necessitati corruptionis su... biectum: ergo copula matrimonialis non fuit in precepto pro statu ante peccatum.

In opposit. C O N T R A, Magister huius dist. c. 2. dicit, q prima institutio matrimonij habuit preceptu.

C O N C L V S I O.

Praecepta terna Deus homini tribuit ante lapsum quorum alterum coningalis copula extitit.

R E S P O N D E O, q Deus homini ante pec... catum triplex dedit preceptum. Vnum disci... plinae pertinens ad profectum gratiae: cum dixit, vt habetur Gen. 2. de ligno scientiae boni, & mali ne comedas. Alterum pertinens ad co... seruauionem naturae, cum dixit eodem ca. De omni ligno paradisi comede. Alteru pertinens ad multiplicationem indiuiduoru speciei hu... manae, propter impletionem numeri electoru: cum vt habetur Gene. 1. dixit. Crescite, & mul... tiplicamini, & replete terram, quia tamen fuit preceptum affirmatiuum, non obligabat nisi pro loco, & tempore, & ideo non fuerunt tras... gressores precepti istius, quamuis nunquam in paradiso fuerunt carnaliter copulati. Ratio autem quare non coierunt potest assignari tri... plex, vna quia satis cito post formatione mul... lieris facta est illa transgressio propter quam de paradiso eieci sunt. Alia quia determina... tionem temporis, quo coire inciperent expe... ctabant ab auctoritate diuina, tertio quia no... dum erat in eis superfluitas cibi, tertia dige... stione digesti, quae est materia seminis: vt in li. 2. ostensum est. Primae duae rationes tanguntur ab Augu. 9. super Gen. longe post principium.

Ad primu. A D P R I M V M, in oppositum dicendum, q hic non est tenenda opinio Damasceni, dicit n. Augu. 14. de ciui. c. 23. Quisquis dicit ho... mines non fuisse coituros, nec generaturos, ni... si peccassent, quid aliud dicit, nisi propter nu... merositatem sanctorum, necessarium homi... nis fuisse peccatum. q. d. hoc dicere inconue... niens est.

Ad secundu. A d secundum dicendu, q ibi philosophus non tangit totam causam multiplicationis in diuiduorum in eadem specie: sed partem, al...

teram autem partem, quae est impletio nume... ri electorum non tangit: quia ad propositum suum non pertinebat, vel forte quia eam igno... rabat.

Q V A E S T I O II.

Vtrum copula matrimonialis fuerit sub praecepto post peccatum.

Arg. 1. T V I D E T V R, q non: non enim est... licitum alicui vouere aliquid contra... preceptum: sed glo. super illud Lucae primo. Quoniam virum non cognosco dicit. Ecce tangit, q ipsa vouerat castita... tem: ergo copula matrimonialis non erat sub precepto.

Secundo. Item Magister huius dist. cap. 2. dicit, q se... cunda institutio matrimonij habuit indulgen... tiam: sed quod indulgetur non praecipitur.

In opposit. C O N T R A, sicut primis parentibus ante peccatum dictum est. Crescite, & multiplicamini, & replete terram: ita hoc idem dictu est Noe, & filijs eius post diluuiu: vt habetur Ge... nesis 9.

Secundo. Item magis fuit necessarium matrimonium post peccatum, quam ante, quia ante peccatu non fuit nisi in officium: post peccatum vero & in officium, & in remedium: ergo cum fue... rit in precepto ante peccatum, multo fortius post peccatum.

C O N C L V S I O.

Matrimonium, vt est in officium tam diu dura... xat fuit sub precepto post lapsum quousque modicus numerus extitit hominum Deum colentium, vt vero est in remedium nunquam sub precepto fuit.

R E S P O N D E O, quod matrimonium post peccatum fuit in officiu, & in remedium. Quo ad primum fuit in precepto etiam post peccatum, quousque facta fuit sufficiens mul... tiplicatio hominum ad cultum diuinum, & quod tot fuerunt vacantes illi operi, quod me... lius erat aliquos manere in castitate virginali, vel viduali, quam omnes copulae matri... moniali intendere. Quo ad secundum autem nunquam fuit in precepto: quia morbum car... nalis concupiscentiae efficacius possunt ho... mines temperare per exercitium, meditatio... num, & affectionum spiritualium, & degu... stationum caelestium, & macerationum cor... porum, quam per matrimoniale concubi... tum, sicut enim dicit Ber. in epistola ad pro... prios parentes. Gustato spiritu, necesse est desipere carnem, affectanti caelestia, terre... na non sapiunt, aeternis inhianti, fastidio sunt transitoria.

Ad primu. A D P R I M V M, in oppositum dicen... dum, q tempore virginis Mariae iam erat facta sufficiens multiplicatio hoium: ad diuinu cultum

cultum, & ideo iam copula matrimonialis no... erat sub precepto. Vnde nec Ioannes Baptista contraxit matrimonium.

Vel potest dici, q priuilegiatae personae, vt B. Virgo, & Ioannes Baptista erant de illo pre... cepto per diuinam dispensationem secretam exemptae.

Ad secundu. A d secundum patet solutio ex dictis in qone. Duo argumeta ad partem aliam procedunt de matrimonio, in quantum est in officium, & pro illo tempore, quo erat modicus numerus hominum colentium Deum.

Q V A E S T I O III.

Vtrum modo obligentur homines ad illud preceptum.

Arg. 1. T V I D E T V R, q sic: preceptum, quod est de iure naturae semper dura... rat, sed vt superius visum est, matri... monium est de iure naturae: ergo pre... ceptu de matrimonio cotrahendo adhuc durat.

Secundo. Itē preceptum durat quousque reuocatur, sed nusquam in sacra scriptura inuenimus huius precepti reuocationem.

Tertio. Item preceptum quod dedit Deus homi... ni ad conseruationem indiuidui, quae est per actū nutritiue adhuc durat: ergo a simili pre... ceptum quod dedit Deus homini ad conser... uationem speciei, quae est per actum generati... ue adhuc obligat.

In opposit. C O N T R A, consilium non contrariatur precepto, sed virginitas contrariatur copulae matrimoniali, quam tamen consulit apostolus 1. Cor. 7. ergo copula matrimonialis modo non est sub precepto.

Secundo. Item laudantur homines castitatem seruantes, de quo tamen laudari non deberent si adhuc esset matrimonialis copula sub precepto.

C O N C L V S I O.

Cessante necessitate multiplicandi humanum genus, cessauit, & hoc preceptum.

Responsio. R E S P O N D E O, q preceptum illud fuit affirmatiuum, precepta n. affirmatiua no... obligant pro semper, sed pro loco, & tempore co... uenientibus, & ideo quandiu fuit modicus nu... merus hominum Deum colentium, illud pre... ceptum obligauit, quae causa modo cessat: quae magna est multiplicatio hoium Deum colentium, & tot sunt vacantes copulae matrimonia li, q expediens est, vt multi maneant in continetia viduali, & virginali. Vnde Augu. li. de bono coniugali, ante medium. Ita iam sese habet genus humanum, vt alijs qui se non conti... nent non solu per nuptias occupatis, sed multis etiam per illicitos concubitus luxuriantibus bono creatore de malis faciente, quod bonum est, vt non desit numerositas prolis, & abundantia successione, vnde sanctae amicitiae conquirantur.

Ad primu. A D P R I M V M in oppositu dicendu, q naturale iudicium ronis quadaa dicitur vt semper

facienda, & sic copula matrimonialis non est de dictamine naturalis rationis, quaedam dicitur vt facienda pro loco, & tempore, & sic matrimonium est de dictamine rationis naturalis.

Ad secundu. A d secundu dicendu, q istud preceptu in hoc fati reuocatu est, q apostolus continentia virginalē praefert copulae coniugali, vt patet 1. Cor. 7. & per hoc, q iam cessat causa pro qua datum fuit illud preceptum.

Ad tertiu. A d tertiu dicendu, q conseruatio indiuidui non pot suppleri per aliu, q per ipsummet indiuiduum, sed conseruatio speciei suppletur per multos, quamuis alij maneant in continetia viduali, vel virginali. Si tñ redigeretur mundus ad ita paruū numerū hominū, q quibusdam castitatem seruantibus alijs non suffice... rent ad sufficientem multiplicationem hominum ad cultum diuinu, tūc matrimonialis copula omnibus illi actui vacare potentibus eet preceptu: tñ iā tot creduntur multiplicati, q sicut dicit Augu. de bono coniugali, ante medium: Si omnes vellent continere ab omni concubitu de corde puro, & conscientia bona, & fide no... fista: multo citius ciuitas Dei completeretur, & acceleraretur terminus seculi.

A R T I C V L V S III.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de quarto principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo vtrum matrimonium sit in genere relationis.

Secundo vtrum sit sacramentum nouae legis. Tertio vtrum concubitus sit de integritate matrimonij.

Q V A E S T I O I.

Vtrum matrimonium sit in genere relationis.

Arg. 1. T V I D E T V R, q non: Secundum philosophum. 5. phys. in ad aliquid non est motus. s. immediate: sed consensu legitimarum personarum per verba de praesenti expressus terminatur ad matrimonium immediate: ergo matrimonium non est relatio.

Secundo. Item inter vnum virum, & vnam vxorē non est nisi vnu matrimonium, sed relatio viri ad vxorem, non est relatio vxoris ad virum: ergo matrimonium non est relatio.

In opposit. C O N T R A, Magister distinct. sequenti. c. secundo. Matrimonium est maritalis coniunctio viri, & mulieris inter legitimas personas indiuiduam vite consuetudinem retinens, sed hoc non potest intelligi de coniunctione, quae est actio, quia tunc inter dormientes non esset matrimonium: ergo hoc intelligitur de coniunctione, quae est relatio causata per coniunctionem, quae est actio.

Rich. super 4. sent. Cc 4 Matri-

CONCLUSIO.

Matrimonium equidem in genere relationis est.

RESPONDEO, quod matrimonium dupliciter potest accipi. Vno modo pro eo, quod in matrimonio est sacramentum tantum. Alio modo pro eo quod in matrimonio est res, & sacramentum.

Primo modo dupliciter, scilicet, aut pro signis sensibilibus mutuum voluntatis consensum exprimentibus, & sic non est relatio: verba enim sub ratione, qua sunt soni, sunt in genere qualitatis. Aut pro significatione illorum signorum, & sic dico est relatio significata per modum actionis.

Secundo modo etiam dupliciter potest accipi. Vno modo pro mutuo consensu voluntatis viri, & vxoris, & sic non est relatio, sed actio. Alio modo pro mutua obligatione vtriusque ad reddendum debitum, & non ad impediendum procreationem prolis, quae obligatio causatur inter legitimas personas per mutuum consensum per verba de praesenti expressum, & sic matrimonium est relatio, & quia proprie loquendo haec obligatio verius dicitur matrimonium, quam aliquod praedictorum, quia alia aut sunt matrimonij signum, aut causa, ideo concedendum est matrimonium esse in genere relationis.

AD PRIMUM in oppositum cum dicitur, quod in ad aliquid non est motus immediate, &c. dico, quod verum est de motu propriae dictio, qui est actus entis in potentia, secundum quod huiusmodi, sic autem non est motus voluntatis consensus, unde dicit philosophus 3. de anima. de actu animae, quod est altera species motus: unde per consensum voluntatis immediata potest causari obligatio hominis ad Deum.

Ad secundum dicendum, quod matrimonium non accipitur pro altera istarum relationum tantum: sed pro vtraque simul, & ideo inter virum, & vxorem non est nisi vnum matrimonium, secundum quem modum dicimus, quod inter duos vicinos non est nisi vna vicinitas, quamuis relatio Ioannis ad martinum sit alia ab illa quae est Martini ad Ioannem: quia vicinitas est nomen illarum duarum relationum simul, quae sunt inter duos vicinos.

QVAESTIO II.

Utrum matrimonium sit sacramentum nouae legis.

RESPONDEO, quod non: quia in omni sacramento nouae legis est aliquid sensibile pro materia, & aliqua verba, quasi pro forma, sed non sic est in matrimonio: si enim verba de praesenti mutuum consensum exprimentia sunt quasi forma, nulla est ibi materia, si sunt materia: nulla est ibi forma: quia secundum philosophum 2. phys. materia, & forma nunquam coincidunt: ergo matrimonium non est sacramentum nouae legis.

Item fuit institutum ante nouam legem, ergo non est sacramentum nouae legis. quia omnia sacramenta nouae legis instituta sunt.

Item sacramentum nouae legis efficit quod figurat: sed secundum apostolum ad Eph. 5. & magistrum in littera huius di. c. 4. Matrimonium significat coniunctionem Christi, & ecclesiae, quam non efficit: ergo non est sacramentum nouae legis.

Item nullus homo potest aliquod sacramentum nouae legis recipere a seipso: nullus enim potest confirmare seipsum, vel baptizare, & sic de alijs, sed vir, & mulier per seipsos possunt contrahere matrimonium, quia si contrahunt contractum, est quamuis sic facere non debeant: ergo non est sacramentum nouae legis.

CONTRA, apostolus ad Eph. 5. dicit de matrimonio. Sacramentum hoc magnum est. dico autem in Christo, & in ecclesia, sed hoc non posset dici de aliquo sacramento, quod non esset nouae legis.

Item ut superius habitum est sacramenta veteris legis non conferebant gratiam: sed sacramentum matrimonij confert gratiam, ut in hac di. habitum est: ergo est sacramentum nouae legis.

CONCLUSIO.

Cum matrimonium a Christo in Evangelio denuo institutum, & confirmatum fuerit in remedium contra peccatum, vimque habeat, si non ponatur obex, gratiam conferendi, nouae legis, verum est sacramentum.

RESPONDEO, quod sacramentum aliquod potest dici nouae legis dupliciter. Vno modo, quia primo in noua lege institutum fuit, sicut baptismus, & confirmatio, & sic de alijs. Et sic matrimonium non est sacramentum nouae legis. Fuit enim institutum ante nouam legem. tunc non habens vim conferendi gratiam, in nouae legis non est euacuatum, sed confirmatum, & factum gratiae causatiuum, & sic factum est nouae legis. Ante enim nouae legis fuit institutum, & tunc gratiam gratum facientem non conferebat, & in nouae legis non est euacuatum, sed approbatum, & confirmatum, & factum gratiae causatiuum, in quo sacramento, est sacramentum tantum expressio consensuum per verba de praesenti, res, & sacramentum, vnio consensuum, & obligatio mutua: de qua superius dictum est, quod per mutuum consensum per verba de praesenti expressum est causata. Haec enim est res respectu significationis exterioris, quae est per sensibilia signa, & est sacramentum duplicis rei scilicet charitatis, quam significat, & dispositionis efficiat, & vnionis Christi, & ecclesiae, quam significat, sed non efficit, ipsa autem charitas est restantum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod essentia huius sacramenti consistit in sensibili actione suscipientium sacramentum, unde verbum primo prolatum ab altero eorum habet rationem materiae, & verbum sermo prolatum ab alio rationem habet, quasi formae, eo modo, quo verba sunt forma in sacro, sicut enim cum verbum accedit ad elementum sit sacramentum: ut superius habi-

habitu est: sic cum ad verbum illius qui primo dicit: accipio te in vxorem: accedit verbum alterius dicentis, & ego accipio te in virum, vel econuerso. fit sacramentum. Et ita patet, quod ibi non est idem materia, & forma: nec est de necessitate sacramenti, quod verbum viri precedat verbum mulieris neque econuerso, quia quodcumque illorum precedat nihil obest sacramento. Nec dicendum est, quod benedictio sacerdotis sit forma huius sacramenti. illa enim est quid sacramentale. non quid pertinens ad essentiam sacramenti.

Ad secundum solutum est ex dictis in questione.

Ad tertium dicendum, quod non oportet quodlibet sacramentum nouae legis efficere quamlibet rem quam figurat: sed illam, quam primo figurat: hoc autem sacramentum primo figurat charitatem qua coniuges debent sese mutuo diligere dilectione sancta, & hanc rem dispositionis efficit.

Ad quartum dicendum, quod hoc est singulare in hoc sacramento, quod non potest suscipi ab vna persona tantum: sed oportet, quod sint plures. unde non est inconueniens quod a seipsis possint suscipere hoc sacramentum, quia vnus alij ministrat partem vniam, & alius aliam: unde nullus eandem partem sacramenti recipit a seipso sed ab alio: prima enim proferens verbum pertinens ad sacramenti essentiam ministrat alij sacramenti materiam, & persona secundo proferens aliud verbum pertinens ad eiusdem sacramenti essentiam ministrat priori quasi formam sacramenti.

QVAESTIO III.

Utrum concubitus sit de integritate matrimonij.

RESPONDEO, quod sic. Omne illud est de integritate sacramenti, quod exprimitur in institutione eius: sed cum Deus mediante adam matrimonium instituit: fuit expressa carnalis copula. cum dictum fuit. Erunt duo in carne vna: ergo carnalis copula est de integritate matrimonij.

Item magister huius dist. ca. 4. & est. 24. q. 2. Non est dubium. Non est dubium illam mulierem non pertinere ad matrimonium: cum quando ceterum non fuisse commixtio sexus.

Item secundum aptum ad eph. 5. matrimonium est sacramentum Christi, & ecclesiae: sed sicut dicit magister, ubi prius, & est. 27. q. 2. Cum societas: nuptiae praeter commixtionem sexuum non habent in se Christi & ecclesiae sacramentum: ergo carnalis copula est de matrimonij integritate.

CONTRA, inter Mariam, & Ioseph fuit verum matrimonium, & tamen inter eos nunquam fuit carnalis copula.

Item deficiente aliquo quod est de integritate sacramenti, sacramentum est minus sanctum. sed sicut dicit magister huius di. c. 4. matrimonium in quo nunquam fuit carnalis co-

pula: non ideo est minus sanctum: ergo non est de eius integritate.

CONCLUSIO.

Haud quidem quoad perfectionem primam, & essentialem, sed quod ad ipsius matrimonij consummationem.

RESPONDEO, quod matrimonium dupliciter potest considerari. aut quantum ad eius perfectionem primam, quae est perfectio essentialis, & sic carnalis copula non est de eius integritate: sed sine illa est matrimonium ratum. quantum ad perfectionem secundam, quae est perfectio aliquo modo accidentalis, & sic carnalis copula est de eius integritate: per illam enim efficitur matrimonium consummatum: si cut dicitur, quod puer per eius deductionem ad quantitatem perfectam efficitur vir consummatus, quae tamen puer existens habebat totam suam perfectionem in esse primo, quae respicit hominis essentiam.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod adam tetigit non tantum, quod est de integritate matrimonij rati: sed etiam consummati.

Ad secundum dicendum, quod illa auctoritas intelligitur de matrimonio consummato, vel ibi accipitur non fuisse pro non esse potuisse: propter scilicet mulieris arctationem: sic exponunt quidam, ut recitat glossa ibidem.

Ad tertium dicendum, quod quamuis matrimonium absque carnali copula sit sacramentum vnionis Christi, & ecclesiae quae est per charitatem non tamen figurat illam, quae est in natura conformitate: sed matrimonium consummatum vtranque vnionem figurat secundum quod dicit magister in littera.

CIRCA litteram. Coitus eorum bonus esset, & remunerabilis. supple vniversaliter, sed post peccatum non sic. Indulgentia, quia meliora non eligit remedium habet: non premium. hoc potest intelligi de matrimonio in quantum indultum est causa fornicationis vitandae. Usque quo facta est multiplicatio. postquam secundum indulgentiam matrimonium contractum fuit. quamuis enim in quantum matrimonium est in remedium concupiscentiae nunquam habuit praecipuum: sed indulgentiam. in quantum autem in officium aliquando habuit praecipuum. modo tamen propter multiplicationem hominum sufficienter iam factam non praecipitur: sed indulgetur: etiam in quantum est in officium. Et est permissio in nouo testamento de minoribus bonis, & minoribus malis, sed prima proprie dicitur concessio, & alia permissio. De minoribus bonis est coniugium: hoc intelligendum est de bonis illis, quae conferunt gratiam gratum facientem. Non meretur palmam, nec supple accidentalem priuilegiatam, quae est aureola. Alia sufficienter sunt exposita in questionibus.

Quae sunt consideranda in con- iugio.

DISTINCTIO XXVII.

POST haec aduertendum est, quid sit Coniugium, & quae sit efficiens causa coniugij, & causa propter, quam contrahi debeat, & quae sint bona coniugij, & quomodo per ea excusetur coitus carnalis, quae sint legitimae personae ad matrimonium. Sunt & alia plura in matrimonio consideranda, quae sub co- pendio perstringemus.

Quid sit coniugium.

Sunt ergo Nuptiae vel matrimonium, viri mulie- risq; coniunctio maritalis, inter legitimas personas indiuiduam vitae consuetudinem retinens. Ad indi- uiduam consuetudinem vitae pertinet, quod absque consensu alterius neuter continentiam profiteri po- test, vel orationi vacare, & quod inter eos, dum vi- uunt, vinculum coniugale permanet, vt alij se copu- lare non liceat, & vt inuicem alter alteri exhibeat, quod quisque sibi. Haec autem descriptione legitimo- rum, & fidelium tantum matrimonium includitur.

De consensu qui efficit Coniugium.

Efficiens autem causa matrimonij est consensus, non quilibet, sed per verba expressus, nec de futuro, sed de praesenti. Si enim consentiunt in futurum, dicen- tes, Accipiam te in virum, & ego te in uxorem, non est iste consensus efficax causa matrimonij. Item si consentiant mente, & non exprimant verbis, vel alijs certis signis, nec talis consensus efficit matrimo- nium. Si autem verbis explicant, quod tamen corde non volunt, si non sit coactio ibi vel dolus, obligatio illa verborum, quibus consentiunt dicentes, Accipio te in virum, & ego te in uxorem, matrimonium facit.

Autoritatibus probat, quod solus consen- sus faciat Matrimonium.

Quod autem consensus matrimonium faciat, sub- ditus probatur testimonijs. Ait enim Isidorus, Con- sensus facit matrimonium. Item Nicolaus Papa. Sufficiat solus secundum leges eorum consensus, de quorum coniunctionibus agitur, qui solus si forte in nuptijs defuerit, caetera etiam cum ipso coitu cele- brata frustrantur. Item Ioan. Chryso. Matrimonium quidem non facit coitus, sed voluntas, & ideo non soluit illud separatio corporis. Item Ambrosius. Non defloratio virginitatis facit coniugium, sed pactio coniugalis. Ex his apparet, quod consensus, id est pa- ctio coniugalis, matrimonium facit, & ex tunc con- iugium est, etiam si non praecessit, vel secuta est co- pula carnalis.

Quando incipiat esse coniugium.

Quod enim ab ipsa desponsatione, in qua pactio coniugalis exprimitur, coniuges sint, sanctorum te- stimonia probant. Ait enim Ambrosius, Cum initia tur coniugium, coniugij nomen adsciscitur: cum con-

iugitur viro, coniugum est, non cum viri admixtione cognoscitur. Item Isidorus, Coniuges verius appella- tur a prima desponsationis fide, quamuis adhuc in- ter eos ignoretur coniugalis concubitus. Item Aug. Coniunx vocatur (scilicet Maria) ex prima despon- sationis fide, quam concubitu non cognouerat, nec fuerat cogniturus, nec peierat, nec mendax manser- rat coniugis appellatio, vbi non fuerat nec futura- erant carnis vlla commixtio. Propter quod fidele co- iugium ambo parentes Christi vocari meruerunt, non solum illa mater, sed etiam ille pater eius, sicut coniunx matris eius: vtrunque mente, non carne. Ex his euidenter insinuatur, quod ex tempore quo inter- cedit consensus voluntarius ac maritalis, qui solus coniugium facit, veri coniuges sunt sponsus, & sponsa.

Secundum quosdam non est coniugium an- te carnalem copulam, sed sponsi, & sponsae sunt.

Quidam tamen asserunt, verum coniugium non contrahi ante traductionem, & carnalem copulam, nec vere coniuges esse aliquos, antequam intercedat commixtio sexus: sed a prima fide desponsationis vir sponsus, & mulier sponsa est, non coniunx. Sponsos autem, & sponsas coniuges frequenter appellari di- cunt, non quia sint, sed quia futuri sunt: cuius rei spo- sionem inuicem fecerunt. Et secundum hoc verba praemissarum autoritatum intelligenda fore tradit.

Quaratione nitantur.

Quod vero inter sponsam, & coniugem plurimu- inter sit, ex eo astruunt, quia licet sponsa ante carna- lem copulam inconsulto, vel nolente sponso monaste- rium eligere: quo facto, sponso etiam licet aliam ducere. Coniugatus vero vel coniugata, nec continen- tiam nisi ex communi consensu seruare valet, nec mo- nasterium petere, nisi vterque continentiam pariter profiteatur. Quod vero liceat sponsae monasterium eligere, autoritatibus sanctorum probatur. Ait enim Eusebius Papa, Desponsatam puellam non licet pa- rentibus alij viro tradere: tamen licet sibi monaste- rium eligere. Item Grego. Decreta legalia despon- sam, si conuerti voluerit, nullo penitus censuerunt da- no mulcari. Refert etiam Hiero. & Macarius inter Christi eremitas praecipuus, celebrato nuptiali con- iunio, cum vespere thalamum esset ingressurus, ex vrbe egrediens transmarina petijt, & eremi solitu- dinem sibi elegit. Beatus etiam Alexius similiter ex nuptijs diuina gratia vocatus, sponsam deseruit, & nudus Christo famulari cepit. His autoritatibus & exemplis liquet, licere sponsis sine consensu suarum sponzarum, & econuerso, continentiam profiteri.

Quod coniugatus, vel coniugata nequeant continentiam, profiteri sine alterius con- sensu.

Hoc autem coniugatis nullatenus licet. No enim potest vir melioris vitae propositum sumere sine ux- oris consensu, & econuerso. Vnde Greg. scribens Theo- tista patricia, Sunt qui dicunt, religionis gratia con- iugia debere solui. Verum sciendum est, quia etsi hoc lex humana concessit, tamen lex diuina prohibuit. Si vero vtriusque conueniat continentem vitam ducere,

Lib. Et 7. 9. cap. ult. Li. 1. de nup. & concupi- scentia, ca. 11. tom. 7. Mat. 12. d. Luca 2. g. Luca 3. c.

1. Cor. 7. a

Greg. lib. 9. Reg. lib. cap. 44. Et 27. q. 2. ca. Aga- thosa.

27. q. 2. ca. Si quis.

Ex syn. Eu- ge. quart. & in dec. aius. ca. 36. & 27. q. 2. Si uir. Id habet Chryso. hom. 3. in psal. 50. Et 27. q. 2. si absti- ner. 27. q. 2. cap. scri- psit.

27. q. 7. ca. De sponsa- tam. Li. 6. regis. epi. 20. que est in ordi- ne epis. reg. 184. & ha- betur ubi supra, cap. Decreta. Legitur hoc in vitis pa- trum, parte 1. in uita 2. Et Maca. Rom. 27. q. 2. cap. Scri- psit nobis.

Lib 9 regi. epi. 39. me- dia. Et 27. q. 2. cap. Mat. 5. c. & 19. b

re, hoc quis audeat accusare? Sic enim multos san- ctorum nouimus cum suis coniugibus, & prius con- tinentem vitam duxisse, & post ad sanctae ecclesiae regimina migrasse. Si vero continentiam, quam vir appetit, mulier non sequitur, aut qua vxor appetit, vir recusat, coniugium diuidi non potest, quia scriptum est, Mulier potestatem sui corporis non habet, sed vir: similiter & vir potestatem sui corporis non habet, sed mulier. Idem, (Agathosa latrice praesentium que sta est, virum suum contra voluntatem suam in mo- nasterium esse conuersum. Quapropter experientia tua praecipimus, vt diligenti inquisitione discutias, ne forte eius voluntate conuersus sit, vel ipsa muta- re se promiserit. Et si hoc repereris, & illum in mo- nasterio permanere prouideas, & hanc, sicut promi- sit, mutare vitam compellas. Si vero nihil horum est, nec quondam fornicationis crimē (propter quod licet uxorem dimittere) praedictam mulierem com- mississe cognoueris, ne illius conuersio vxoris relicta in seculo fieri possit perditionis occasio, volumus vt maritum suum illi, etiam si iam tonsuratus est, red- dere debeas, omni prorsus excusatione cessante: Quia nisi fornicationis causa virum uxorem dimittere nulla ratio concedit. Postquam enim copulatione coniugij viri, & mulieris vnum corpus efficitur, non potest ex parte conuerti, & ex parte remanere in se- culo. Item ex octaua Synodo, Si quis coniugatus co- uerti ad monasterium velit, non est recipiendus, nisi prius a coniuge castimoniam profitente fuerit abso- lutus. Tales ergo coniuges vna sine culpa sequitur Christum, relicto seculo, si habent ex pari voluntate castitatis consensum. Item, Si vir & vxor diuertere pro sola religiosa inter se consenserint vita, nullatenus sine consensu Episcopi fiat: vt ab eo singulari- ter prouiso constituantur loco. Nam vxore uolente, vel altero illorum, etiam pro tali re matrimonium non soluitur. Item Aug. Si abstines sine vxoris vo- luntate, tribuis ei fornicandi licentiam, & peccatu illius, tua imputabitur abstinentia. Item Nicolaus Papa, Scripsit nobis Thaberga regina, regia se vel le dignitate, vel maritali copula exui, & sola vita pri- uata esse cōtēta desiderare. Cui rescripsimus, no hoc aliter fieri posse, nisi eandem vitam vir eius Lotharius elegerit. Ex his patet, & coniugati sine communi con- sensu monasterium eligere, continentiam profiteri, vel habitum religionis sumere non valent, & si fece- rint, reuocari debent. Sponsi vero possunt sine com- muni consensu monasterium eligere. Vnde videtur in- ter sponsum, & sponsam coniugium non esse. Ideoq; asserunt a prima fide desponsationis coniuges appella- ri, non re praesentium, sed spe futurorum, quia ex fi- de, quam ex desponsatione sibi inuicem debent, pos- tea efficiuntur coniuges. Praemissas autem authorita- tes, quibus asseritur q; consensus matrimonium facit ita intelligi volumus, vt consensus, vel pactio coniuga- lis, non ante coitum faciat matrimonium, sed in coi- tu. Sicut enim defloratio virginitatis non facit ma- trimonium, nisi praecedat pactio coniugalis, ita nec pactio coniugalis antequam ad sit copula carnalis. Ex pacto ergo coniugali sponsi, & sponsae sunt an- te coitum in coitu vere efficiuntur coniuges. Facit

etiam pactio coniugalis, vt quae prius erat sponsa, in coitu fiat coniunx.

Responso ad praedicta, cum determinatio ne superiorum.

His autem ita respondemus, Fit aliquando despo- satio, vbi est compromissio viri, & mulieris de con- trahendo matrimonio: non est autem ibi consensus de praesenti. Est & desponsatio habens consensum de praesenti, id est pactio coniugalem, quae sola facit coniugium. In illa ergo desponsatione, vbi est pollici- tatio contrahendi matrimonium, sponsi tantum, & sponsae sunt, non coniuges, & talibus sponsis licet si- ne communi consensu continentiam profiteri, & mo- nasterium eligere. In ea vero desponsatione vbi est consensus de praesenti, coniugium contrahitur, & ab illius desponsationis prima fide veri coniuges appel- lantur. Secundum hanc distinctionem desponsationis, de sponsis varie loquuntur doctores.

Quomodo accipiatur Sponsa in subditis capitulis.

Aliquando enim sponsas vocant, quae talem ha- buerunt desponsationem, vbi fuit pactio coniugalis de praesenti, & ille vere coniuges sunt. Vnde Grego. Si quis uxorem desponsauerit, vel subarrauerit, qua- quam postmodum, praeuiente die mortis eius, ne- quiuerit eam ducere in uxorem, tamen nulli de con- sanguinitate eius licet accipere eam in coniugio, & si inuentum fuerit factum, separetur omnino. Item Iulius Papa, (Si quis desponsauerit uxorem, vel sub- arrauerit, & vel praeuiente die mortis, vel irru- entibus quibusdam causis eam non cognouerit, nec frater eius, nec vllus de consanguinitate eius eandē sibi tollat in uxorem vllō vnquam tempore. Item Greg. Qui desponsatam proximi sui puellam ceperit in coniugium, anathema sit ipse, & omnes consen- tientes ei, quia secundum legem Dei mori decerni- tur. Nam diuinae legis mos est sponsas appellare con- iuges, vt in Euang. Accipe Mariam coniugem tuā. Et in Deuteron. Si quis alterius sponsam in agro vel quolibet loco oppresserit, vel adduxerit in domum suam, moriatur, quia uxorem proximi sui violauit, non quae iam vxor erat, sed quae a parentibus vxor fieri debebat. Ex his colligitur, quod sponsae quaedam coniuges sunt ante commixtionem sexuum. Sed for- te illud mouet quod in fine capituli dicitur, No quae iam vxor erat, sed quae vxor fieri debebat. Quod non ita intelligi debet, quasi vxor vere non fuerit, ex quo pactio coniugalis intercessit: sed quia nondum tra- ducta fuerat, nec res vxoria intercesserat, scilicet, co- cubitus coniugalis.

Quod aliter accipitur in his alijs capitulis sponsa.

Haec etiam sponsa est, quae sic viro desponsata est, vt non intercesserit consensus de praesenti, sed spon- so futuri. Secundum quem modum illud decretum intelligitur, Si quis sponsam filij oppresserit, & post filius eius eam duxerit, pater postea, non habeat uxo- rem nec mulier virum: filius qui patris facinus igno- rauit, aliam ducat. Si coniunx illa fuisse, quod uti- que foret, si in sponsalibus pactio coniugalis inter- cessisset non permitteretur sponso aliam ducere.

27. q. 2. ca. si quis uxo- rem.

Leuit. 20. b. Mat. 1. d. Dent. 22. d

Ex Cōc. Ti. c. 4. & 27. q. 2. cap. si quis spo- sa.

Ibidē, e. 41. & hab ubi supra c. qui busdam de sponsauit. Mæchis autem pœna non nubendi ex vigore infligitur, vt alij terreantur. Item ex eodem. Quidam desponsauit uxorem, & dotauit, & cum ea coire non potuit, quam clanculo frater eius corrupit, & gratiam reddidit: decretum est, vt quamuis nuptia nõ potuerit esse legitimo viro, desponsatam tamen fratri frater habere non possit: sed mæchus, & mæcha fornicationis quidem vindictam sustineant, licita vero eis coniugia non negentur. De illa desponsatione hoc intelligi debet, vbi non fuit consensus coniugalis de presenti, alioquin non liceret eis alia sortiri coniugia. Secundum hoc etiam illud intelligi debet, Statutum est à sacro conuentu, vt si quis sponsam alterius rapuerit, publica pœnitentia mulctetur, & sine spe coniugij maneat. Et si ipsa eidem crimini consentiēs non fuerit, licentia nubendi alteri non negetur. Apparet hanc fuisse desponsatam sine pacto coniugali de presenti, & ideo non fuisse coniugem, cui viuente sponso, alteri nubendū licentia non negatur. Sunt enim quædam nuptialia pacta de futuro, ex quibus sponsi, & sponsa vocantur, nec exinde coniuges sunt. Et est pactio quædam coniugalis de presenti, quæ sponsum, & sponsam etiam coniuges facit. Et vtraq; pactio desponsatio, vel sponsalia interdum dicuntur: proprie tamen sponsalia dicuntur quædam solemnia pacta nuptialia.

Quare non statim tradantur sponsæ. De nuptialibus pactis, vbi est tantum sponso futuri Aug. Institutum est, vt iam pacta sponsa non statim tradantur, ne vilem habeat maritus datam, quam non suspirauit sponsus dilatare.

Quæ sponsa sit vidua mortuo sponso, & quæ non.

Et est sciendum, quod illa sponsa, quæ tantum in futuro est pacta, mortuo sponso non remanet vidua: quia non fuerat vir eius. Vnde si quis eam duxerit, ad sacros ordines ascendere non prohibetur, quia non duxit viduam. Vidua enim maritus æquè sicut bigamus, sacerdos fieri prohibetur. Ex tali autem copula nullus arceatur à sacris ordinibus.

Qui alterius sponsam eo mortuo ducit, ad sacros ordines accedere potest.

Secundum hoc intelligendum est, quod ait Pelagius Papa, de illo qui mortuo sponso eius sponsam duxit in uxorem, Nihil est, inquit, quantum ad hunc articulum attinet, quod ei obuiet de Canonicis institutis, quin ad sacros ordines promoueri valeat. Si verò talis sponsa fuisset, inter quam, & sponsum eius, consensus de presenti intercessisset, eo mortuo vidua remansisset, cui copulatus in coniugio, vterius ad sacros ordines non accederet, cum viduam duxerit.

Non est ergo ambigendum, quin solus de presenti consensus coniugium efficiat, & exinde veri coniuges appellentur. Ideo post talē consensum, si quis alij se copulauerit, etiam si carnis commixtio illi sequatur, ad priorem copulam reuocandus est.

DISTINCTIO XXVII.

Superius determinauit Magister de matrimonio quantum ad eius causam formalem. Hic determinat de ipso quantum ad eius causam efficientem id est de consensu.

Et primo de ipso quantum ad eius effectum. Secundo quantum ad eius defectum. di. 39. ibi: Oportet autem. Prima in duas.

Primo determinat principaliter de effectu consensus expressi per verba de presenti.

Secundo de effectu consensus expressi per verba de futuro sequenti. ibi. Hic quæri debet. Prima in tres.

Primo determinat veritatem. Secundo recitat quorūdam falsam opinionem. ibi. Quidam tamen.

Tertio subdit auctoritatem pro eis adductarum solutionem. ibi. His autem ita respondemus. Prima in quatuor.

Primo ostendit quid est matrimonium. Secundo quid est efficiēs matrimonium. ibi. Efficiens autem.

Tertio probat, quod consensus facit matrimonium. ibi. (Quod autem consensus.)

Quarto ostendit, quando incipit esse matrimonium. ibi. (Quod enim.) Illa pars quæ ibi incipit. (His autem ita respondemus.) Diuiditur in quinque. Soluens enim ibi auctoritates contrarias per distinctionem dispensationis.

Primo profertur vnum membrum. Secundo aliud. ibi. (Vocatur etiam.)

Tertio reddit rationem quare sponsa per verba de futuro non statim traduntur. ibi. (De nuptialibus.)

Quarto ostendit, quæ sponsa debeat dici vidua mortuo sponso. ibi. (Et sciendum.)

Quinto ostendit, quod secundum aliquam significationem sponsus ducens alterius sponsam potest ad sacros ordines promoueri. ibi. (Secundum hoc.)

CIRCA hanc distinctionem querendum est principaliter de quatuor.

Primo de causa matrimonij effectiua.

Secundo de causa dissolutiua.

Tertio de sponsalibus, quæ sunt ad matrimonium dispositiua.

Quarto de bigamia.

ARTICULVS PRIMVS.

CIRCA primum queruntur quatuor.

Primo vtrum conuenienter nominetur matrimonium nomine coniugij, & nuptiarū, & matrimonij.

Secundo vtrum ad contrahendum matrimonium necessarius sit verus viri, & mulieris consensus.

Tertio

Tertio vtrum sufficiat consensus tacitus. Quarto quid consulendum est alteri coniugum, cui alter affirmat, quod numquam in eum consentit nec consentit.

Q V A E S T I O I.

Vtrum matrimonium predictis nominibus conuenienter nominetur.

Arg. 1. D. Bon. dif. 27. ar. 1. q. 2. D. Thom. in 4. ar. 2. T V I D E T V R, quod non: Coniugium enim dicitur a coniunctione: sed coniunctio genus est ad coniunctionem matrimonij: cum ergo genus non ducatur in distinctam cognitionem speciei, & res per suum nomen debeat distincte significari inconuenienter dicitur coniugium.

Secundo. T. c. 28. Item secundum Philosophum. 4. Met. ratio quæ significat nomen est diffinitio: diffinitio autem indicat essentiam rei: cum ergo nubere non pertineat ad matrimonij essentiam: sed ad causam, & nuptiæ dicantur a nubendo, inconuenienter nominantur nomine nuptiarum.

Tertio. Item a digniori vnumquodque denominatum est: sed in procreatione prolis dignius principium est pater quam mater: ergo matrimonium conuenientius diceretur patrimonium.

In oppositum. C O N T R A, in vsu communi tribus predictis nominibus nominatur.

C O N C L V S I O.

Ex eius diuersa consideratione constat, matrimonium his nominibus non incongruè nuncupari.

Respon. Tria circa matrimonium inuestiganda sunt. Vnde nuptiæ nuncupantur a nubendo, nuda videtur illud & c. semi-ne. R E S P O N D E O, quod circa matrimonium tria consideranda sunt scilicet causa, essentia, & effectus. Ratione primi dicuntur nuptiæ a nube: vnde Isi. li. 9. etymolo. c. vlt. Nuptiæ dicuntur eo, quod ibi nubentium capita velent: Ratione essentia dicitur coniugium. Ratione effectus qui est proles dicitur matrimonium quasi si matris munium id est officium: eo, quod matri maxime incumbit officium nutriendæ prolis vel quasi matrem muniēs, quia per ipsum proles munitur, vel quasi matrem mouēs scilicet ne derelinquat virum.

A D P R I M V M, in oppositum dicendum, quod sicut accidenti communi, quia habet plus de ratione accidentalitatis, quam proprium: appropriatur nomen accidentis. Sic quia in matrimonio est maxima coniunctio, quia est ibi coniunctio corporum, & animorum, ideo conuenienter nominatur nomine coniugij a coniunctione dictum, quamuis inueniatur coniunctio in rebus alijs.

A D S E C U N D U M, dicendum, quod quamuis nomen imponatur ad significandum essentiam rei: tamen frequenter imponitur ab accidente rei, quia per nomen res innotescit, & sicut dicit Pphilosophus primo de anima accidentia maximam partem conferunt ad cognoscendum, quod quid est: ita dico, quod potest nomen rei conuenienter imponi ad significandam rei essentiam a causa effectiua, quia multum coopera-

tur ad rei cognitionem.

Ad tertium dicendum, quod quamuis sit vir principaliter principium in prolis generatione, quam mulier: tamen in nutritione est econuerso, quia dum est in ventre matris nutritur menstruo sanguine matris suæ, & postquam natus est nutritur lacte matris, & postquam ablatu est adhuc per magnum tempus magis incumbit officium nutriendi ipsum matri, quam patri. Econuerso quia in acquisitione possessionis principalior est pater, quam mater ideo dicitur patrimonium.

Q V A E S T I O II.

Vtrum ad contrahendum matrimonium necessarius sit verus viri, & mulieris consensus.

T V I D E T V R, quod non: quia cum nūquam possit constare de vero consensu, nunquam possent homines esse certi vtrum essent in vero matrimonio, quod videtur inconueniens.

Item Magister huius di. c. 2. dicit quod si vir & mulier verbis explicant: quod tamē corde non fit ibi coactio, vel dolus matrimonium contrahunt: sed non est verus consensus si verbo explicant, quod corde non volunt.

Item ad ea, quæ sunt ab institutione diuina non requiritur consensus voluntatis humanæ sed matrimonium, vt superius visum est ab institutione diuina est: ergo ad hoc non requiritur consensus voluntatis humanæ.

C O N T R A, ad veram collationem sacramenti requiritur vera intentio conferendi: ergo similiter ad verè contrahendum sacramentum matrimonij requiritur vera intentio contrahendi.

Item extra de spon. Tua nos. in fi. sine consensu cætera nequeunt fædus perficere coniugale: sed non est consensus nisi sit verus: ergo ad hoc requiritur verus consensus.

C O N C L V S I O.

Si verba duntaxat, vel signa exteriora adsint absque interiori consensu alterius coniugum, matrimonium quod ad Deum non esset, licet ecclesia, quæ de interioribus non iudicat, secus estimaret.

R E S P O N D E O, quod ad hoc vt verè contrahatur in foro conscientia, & Dei qui cordi nouit occulta, requiritur verus consensus interior, quamuis non sufficeret sine institutione diuina, quia cum vir, & mulier plenariè subsint dominio Dei: non liceret vni transferre corpus suum in potestatem alterius nisi concurrente ad hoc domini voluntate, & auctoritate tamen quantum ad iudicium ecclesie militantis, quæ secundum exteriora iudicat: si dicatur verba quæ consensum interiorē expriment: quamuis secundum rei veritatem non addit: iudicabitur matrimonium: nisi signis euentibus probari potuerit nunquam interiorē consensum affuisse, quod probare nimis esset difficile, nec ad presens occurrit mihi quo hoc sit possibile.

Ad

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ quamuis non possit constare certa scieatia de vero consensu, de hoc tamen potest constare per probabilem coniecturam, & hoc sufficit: sicut enim dicit Philosophus primo Ethic. c. 2. disciplinatus est in tantum certitudinem inquirere secundum vnumquodque genus in quantum rei natura sufficit.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, q̄ verbum Magistri intelligendum est quantum ad iudicium ecclesie, quæ per exteriorem expressionem consensu præsumit interiorem consensum affuisse.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, q̄ ad ea, quæ sunt ab institutione diuina requiritur consensus voluntatis humanæ, in quibus Deus instituit, vt requiratur: Deus autem instituendo matrimonium implicite instituit, vt requiratur ad hoc viri & mulieris consensus, & hoc fuit rationale cum in matrimonio sit aliquid carnale, & humanum.

Q V A E S T I O III.

Vtrum ad contrahendum matrimonium sufficiat consensus tacitus.

Arg. 1. D. Bon. dist. 28. a. 1. q. 4. D. Th. vbi sup. Sco. ubi su.

TVIDETVR, q̄ sic: extra de sponsalibus. Tuę fraternitati: matrimonium in veritate contrahitur per legitimi viri, & mulieris consensum: sed necessaria sunt quantum ad ecclesiam verba consensum exprimentia de præsentibus: ergo verba non requiruntur ad hoc vt in foro Dei matrimonium contrahatur: sed tantum ad hoc vt ab ecclesia contractum matrimonium iudicetur.

Secundo. Item 32. q. 2. Non omnis. §. Cum dicitur in tex. & in glo. & in decr. prædicta in gl. Si parentes contrahant pro filiis præsentibus, & scientibus sufficit eorum taciturnitas.

Tertio. Item consensus tacitus facit adulterium, dicente domino Matth. 5. Quicumq; viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est eam in corde suo: ergo a simili consensus tacitus potest facere matrimonium.

In oppositum. CONTRA, consensus tacitus alicuius nõ dat ius alij in re sua: sed per matrimonium habet vir potestatem in corpore mulieris, & eõ uerso, secundum Apostolum. 1. Corin. 7. ergo ad matrimonium contrahendum non sufficit consensus non expressus.

Secundo. Item Magister huius dist. c. 2. dicit de viro, & muliere, q̄ si consentiant mente, & non exprimant verbis vel alijs certis signis, talis consensus matrimonium non efficit.

CONCLUSIO.

Matrimonium per consensum tacitum haud contrahitur, sed vt per aliquod signum sensibile interius consensus innotescat, necesse est.

Responsio. RESPONDEO, q̄ ad contrahendum matrimonium requiritur consensus mutuus per verba de præsentibus, vel per alia signa in nõ potētibus loqui, & dico per alia signa: quia muti

possunt contrahere matrimonium: extra de sponsa. Tuę fraternitati. Inter etiam absentes, & qui se nunquam viderunt potest contrahi matrimonium per procuratorē, & literas consensu mutuos exprimentes, dum tamē fama, vel auditu, vel aliquo modo se nouerint. 30. q. 5. Nec illud in glo. & 32. q. 2. Nõ omnis. §. Cū dicitur in glo. Ratio autem quare requiritur expressio mutui consensu per aliquod sensibile signum est, quia sic est institutum: cuius institutionis fuit ratio congrua, quia matrimonium est sacramentum, & de ratione sacramenti est, vt superius visum est, q̄ in eo sit aliquod sensibile signum. Aliam etiam rationem assignat aliqui, quia in contractu matrimonij quilibet donat alij potestatem corporis sui quantum ad coniugalem actum: donatio autem non perficitur nisi concurrente consensu donatoris, & donatarij: donatarius autem consentire non potest in donationem, nisi donator voluntatem suam sibi exprimat, quod sine signo sensibili facere non potest.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ quamuis verba sint necessaria quantum ad ecclesiam, nihilominus sunt etiam necessaria ad hoc vt in iudicio Dei matrimonium contrahatur: vnde verba decretalis intelligenda sunt per appropriationem, eo q̄ in iudicio Dei principalior est consensus interior, quã expressio eius exterior. In iudicio autem ecclesie militans est e contrario.

Ad secundum dicendum, q̄ dicunt aliqui, q̄ in casu prædicto sufficit consensus sine verbis illorum, qui contrahunt, quia verba parētum, & taciturnitas filiorum præsentium, & verba intelligentium æquivalent sensibili signo exprimentis interiorem consensum, maxime quando ex aliquo gestu annuunt, & ex verecundia loqui omittunt: si autem verba dicerentur per alios quam per parentes non sufficeret taciturnitas prædicta: plus enim in hoc valent verba parentum, eo q̄ filij sunt aliquid substantiæ eorum. Alij glosas prædictas negant: nec enim ex tex. ex quo accipiuntur secundum rei veritatem possunt haberi.

Ad tertium dicendum, q̄ non est simile, quia peccatum committi potest in sola voluntate, sed ad sacramentum requiritur sensibile signum ex diuina institutione.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum aliquid consulendum sit alteri coniugum: cui alter affirmat, quod nunquam in eum consensit, nec consentit.

CONCLUSIO.

Ne id credat ei consulendum est at si temerè perseueret credens, dum sic credit alteri carnaliter commisceri non debet.

Responsio. RESPONDEO, q̄ consulendum est ei q̄ hoc non credat, quia nec alteri coniugum in hoc credere tenetur: extra de probationibus, Per tuas nimis indignum est iuxta legitimas sanctiones,

tu matrimonio contrahendo sensibile signum exigis, & que re.

Ad primū.

Ad secundum.

Ad tertium.

Responsio.

sanctiones, vt quod sua quisque voce dilucide protestatus est in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Si autem temerè credat, q̄ alter coniux verum dicat durate ista credulitate non licet ei cum illo carnaliter commisceri, nec ad petitionem propriã, quia credit, q̄ nõ sit eius coniux: nec ad petitionem alterius, quia sibi in hoc præiudicat quamdiu affirmat se coniugem non esse: si autem postea affirmat se mentitum esse, & petat debitum: si alter coniux remaneat in pristina credulitate perplexus est quamdiu durat illa credulitas, quia illa credulitate manente non credit alterum suum coniugem esse: vnde si redderet debitum contra scientiam faceret, quia nec debitum credit esse, immo indebitum: si autem non reddit etiam peccat, quia quamuis alter coniux in dicendo se non esse cõiugem præiudicaret sibi quo ad potestatem exigendi debitum quamdiu hoc non reuocabat: tamen postquam reuocat credo, q̄ expirat illud præiudicium, quia reuocatio concordat verbis quibus in contractu expressit suum consensum de præsentibus.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc, queruntur quatuor.

Primo vtrum matrimonium non consumatum possit dissolui per mutuum dissensum.

Secundo vtrum per religionis ingressum.

Tertio vtrum per abscissionem genitaliũ.

Quarto vtrum per religionis ingressum possit dissolui matrimonium consumatum.

Q V A E S T I O I.

Vtrum matrimonium non consumatum possit dissolui per mutuum dissensum.

Arg. 1. D. Bonau. D. Tho. vbi sup. Sco. biu.

TVIDETVR, q̄ sic: extra de regulis iur. Omnis res. Omnis res per quascunque nascitur causas, per easdem dissoluitur: sed matrimonium nascitur per mutuum voluntatis consensum: ergo dissoluitur per mutuum voluntatis dissensum.

Secundo.

Itē destructa causa destruitur effectus, quia sicut dicit Auic. 6. Meta. suæ. c. 1. Causatum eget datore sui esse semper & incessanter quamdiu habuit esse. Et ca. sequenti dicit, q̄ vnaqueque causa est simul cum causato, sed mutuus consensus; qui est matrimonij causa destruitur per dissensum: ergo per mutuum dissensum matrimonium dissoluitur.

Tertio.

Item destructo fundamento religionis destruitur religio: sed matrimonium comprehendit duas religiones simul fundatas super mutuum consensum, vt ostensum est: ergo per destructionem consensu destruitur matrimonium.

In oppositum.

CONTRA, 32. q. 7. Licitæ, quæ separatur a viro nunquam carebit coniugij sacramento;

etiam si non reconcilietur viro: hoc autem verum non esset si dissensus matrimonium dissolueret.

Item extra de reg. iur. Omnis res. dicit glo. quod matrimonium solo dissensu non dissoluitur.

CONCLUSIO.

Matrimonium per mutuum dissensum quod ad thorum dissolui potest, quod ad vinculum non potest.

RESPONDEO, q̄ matrimonium dissolui dupliciter potest intelligi: aut quantum ad thorum: aut quantum ad vinculum.

Primo modo dissolui potest per mutuum dissensum: si enim ambo dissentiant a carnali copula, possunt concorditer facere continentie votum, quo facto vnus alij nõ tenetur obedire quantum ad carnalem copulam.

Secundo modo, matrimonium dissolui nõ potest per mutuum dissensum. Cuius ratio est quia mutuus consensus nõ est tota matrimonij causa: sed ad hoc principaliter concurrat institutio diuina, vt superius ostensum est, & quia Deus ordinauit, vt post mutuum consensum vinculum illud non maneat subiectum voluntati eorum: ideo quatum ad vinculum dissolui non potest per mutuum dissensum.

AD PRIMVM in oppositum patet solutio ex iam dictis, quia consensus mutuus non est tota causa, quod si esset per mutuum dissensum posset dissolui.

Ad secundum dicendum, q̄ illud verbum intelligendum est de causa, quæ non tantum est effectiua: sed etiam seruatiua effectus, talis autem causa matrimonij non est contrahentium mutus consensus.

Ad tertium dicendum, q̄ matrimoniũ fundatur super factum esse mutui consensu, & subiectione cõiugum institutioni diuinæ: per mutuum enim consensum, dum est in fieri fiut coniuges: dum factus est, sunt cõiuges: nõ est autem possibile post factum esse consensum destrui: impossibile est etiam coniuges non esse subiectos institutioni diuinæ, quod & si per impossibile, & impossibile ponere: mus coniuges desinere esse sub diuina potestate per mutuum dissensum posset vinculum dissoluere.

Q V A E S T I O II.

Vtrum matrimonium non consumatum possit dissolui per religionis ingressum.

TVIDETVR, q̄ non: quia matrimonio cõtracto statim alter cõiugum tenetur alteri petenti reddere debitum, quia sicut dicitur. ff. de reg. iur.

In oĩbus. In oĩbus obligationibus in quibus dies nõ ponitur præfenti die debetur: sed hoc non esset verum si matrimonium non consumatum solui posset per religionis ingressum, quia coniux exactus obijcere posset petenti se velle religionẽ intrare: ergo nõ soluitur tale matrimonium per religionis ingressum.

Item

Secundo.

Responsio.

Di. 26. ar. 1. q. 3.

Ad primū.

Ad secundum.

Ad tertium.

Arg. 1. D. Bon. dist. 32. ar. 1. Scot. dist. eadem.

D. Thom. 1. 2. 3.

Secundo. Item altero intrate religionē, aut alter statim potest contrahere, aut non. Si non, non est solum matrimonium: si sic, cum ille qui intravit religionem possit ante suam professionem redire ad seculum contingere posset, q̄ vna esset sponsa duorum simul in seculo remanentium, quod falsum est.

Tertio. Item aut illa qui remansit in seculo potest contrahere matrimonium ante alterius professionem, aut non: si sic, tunc solueretur matrimonium nulla interueniente morte, nec corporali, nec spirituali: quia intrans religionem non moritur spiritualiter seculo vsque ad suā professionem: si non tunc illa qui religionem intravit posset parum ante suam professionē aliam religionem intrare, & postea aliam, & sic remanens in seculo sine culpa sua defraudaretur multo tempore suo iure, quod est inconueniens.

In oppositū. CONTRA, Magister huius di. ca. 6. & est. 27. q. 2. Desponsatam. Desponsatam puellam non licet parentibus alij viro tradere: tamen licet monasterium sibi eligere, quod verū nō esset, nisi illa obligatio solui posset per religionis ingressum.

Secundo. Item extra de conuersione coniugatorum. Verum. Post consensum legitimum de præsenti licitum est alteri, altero etiam repugnan- te eligere monasterium. Et parum post: dum- modo carnalis commixtio non interuenerit inter eos, & alteri remanenti si commonitus continentiam seruare voluerit, licitum est ad secunda vota transire.

CONCLUSIO.

Matrimonium non consumatum vtiq̄ dissoluere potest religionis ingressus.

Respondeo. q̄ in matrimonio non consumato adhuc nō est nisi coniunctio spiri- tualis, & ideo per mortem qua homo spirita- liter seculo moritur potest solui, qua morte moritur per hoc, q̄ in religione proficitur, & hæc ratio tangitur, extra de conuersione con- iugatorum. Verum vbi dicitur, q̄ cum nō fuisset vna caro simul effecti, satis potest vnus ad Deum transire, & alter in seculo remanere. Huic concordat significatio prædicti matri- monij, quo non significatur vnio humanæ na- turæ ad personam filij Dei quæ est indissolubi- lis, sed significat dissolubilem vnionem, quæ est inter Deū, & animam, per charitatem viæ: nec illud verbum saluatoris scriptum Matth. 19. non licet viro nisi ob causam fornicatio- nis vxorem suam dimittere, intelligendum est nisi de his quorum matrimonium carnali est copula consumatum. extra de conuers. coniu. Ex publico.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ in illa obligatione si alter coniugum pro- ponat se velle religionem intrare est indulta a iure dilatio duorum mensium ad reddendū debitum. extra de conuer. coniug. Ex pu-

blico: in casu tamen committitur arbitrio iu- dicis, vtrū plus, vel minus tempus indulgeat ad profitendum, vt dicit glo. ibidem.

Ad secundum dicendum, q̄ remanens in se- culo non potest contrahere matrimonium an- te professionem alterius in religione, quia tunc primo illa qui est in religione moritur spiritualiter mundo, & ideo tunc primo vin- culum matrimonij soluitur.

Ad tertium dicendum, q̄ illa qui remanet in seculo non potest matrimonium contrahe- re ante professionem illius qui religionem intravit, & si de facto contraheret, & alius an- te suam professionem de religione exiret, ei esset restituendus. Ad subueniendum tamen remanenti in seculo, ne suo iure fraudulenter priuetur, iudex illi qui intravit religionem præfigere debet terminum peremptorium in fra quem profiteatur, aut consumet matri- monium: alioquin ipsum excommunicet, vt habe- tur in prædicta decret. in glo. & supra. tit. proxi. c. Statuimus in glo.

QVAESTIO III.

Vtrum matrimonium non consumatum possit dissolui per abscissionem genitalium.

VIDETUR, quod non. 32. q. 7. Hi qui matrimonium dicitur, quod coniugium illorum qui post coniu- gium membris truncantur, aut a barbaris execti fuerunt: propter hanc causam solui non potest.

CONTRA, 33. q. 1. c. 1. in glo. Quæcun- que sit in potentia scilicet coeundi si matri- monium præcessit illam, ita q̄ effecti sint vna caro propter nullam causam superuenientem possunt separari. In quo videtur dare intelli- gi, q̄ nō sint effecti vna caro, q̄ propter super- uenientem perpetuam impotentiam coeundi possunt separari.

CONCLUSIO.

Abscissionem genitalium matrimonium si præces- serit, maximeque si coniuges vna caro effecti iam fuerint, dissolui nequit.

AD ISTAM quæstionem dicunt quidā quod matrimonium non consumatum potest dissolui per abscissionem genitalium, quod de clarant auctoritate, ratione, & exemplo.

Auctoritate sic. 33. q. 1. cap. 1. Coniugium. Coniugium confirmatur officio, scilicet car- nis, secundum glo. sed vt dicitur parum post. e. ca. antequam confirmetur impossibilitas officij soluit vinculum coniugij.

Ratione sic: matrimonij non consumati so- lutio per religionis ingressum non est per ius pure positium, quia matrimonium est de iure naturæ & diuino. Ius autem quod non ha- bet vim nisi ex positione nihil potest contra- ius

ius naturæ, vel diuinum: dicit etiam domi- nus Matth. 19. Quod Deus coniunxit homo non separet, restat ergo, quod matrimonij non consumati solutio per religionis ingres- sum si per hoc quod ius naturæ, & diuinum dicitur coniunctionem, quæ tantum est spiri- tualis qualis est coniunctio matrimonij non consumati debere solui per alterius coniu- gis, vel amborum mortem spiritualem quo ad carnales actus matrimonij: qua morte moritur vir vel mulier quando in religione pro- fitentur: sed ille qui truncatur genitalibus membris moritur quo ad carnales matri- monij actus: cum ergo vbi est similis causa de- beat esse similis effectus: videtur, quod trun- catio membrorum genitalium compræhen- dendo testiculos, & virgam sit sufficiens cau- sa soluendi matrimonium non consumatum. Non sic autem est dicendum secundum ali- quos de truncatione testiculorum virga re- manente, si tamen erigi possit: vnde. 32. q. 7. Hi qui matrimonium in glossa dicitur de spa- done, quod si habet virgam erectam siue re- soluat sperma siue non, quod ibi sit matri- monium. Nam talis satisfacit mulieri: sicut mu- lier satisfacit viro siue resoluat sperma siue non, neque requiritur, quod semper in ma- trimonio sit spes filiorum, quia sufficit, quod non euitent prolem.

Exemplum. Principale autem propositum ostendunt exemplo, quia si mulier post tempus deter- minatum a iure infra quod vir, & mulier bo- na fide operam dederunt carnali operi, osten- dat per aspectum corporis se incognitam esse a viro, potest secundum formam iuris ab eo separari propter impotentiam coeundi ex parte viri, vt inferius ostendetur: neque o- portebit ipsam probare, quod illa impoten- tia coeundi præcesserit matrimonium ratum: ergo a simili ad hoc, quod truncatio genita- lium sit sufficiens causa dissoluendi coniu- gium non oportet, quod præcedat matri- monium ratum: sed sufficit, quod præcedat matri- monij consumationem.

Ad secundā. Alij autem dicunt contrarium, quia ma- trimonium, vt ipsi dicunt non inuenitur in iure posse dissolui quantum ad vinculum nisi per mortem corporalem, si est matri- monium consumatum, aut per professionem in religione, si est matrimonium non consuma- tum. Nec ponendum est pro causa, quod talis redditur impotens de iure ad matrimoniales actus, sed quia sic statutum est in fauorem re- ligionis.

Ad primū argumentū. QVI VULT TENERE primam opi- nionem potest dicere ad primum, quod il- lud decretum intelligendum est de matri- monio consumato, quod sic probat. 33. quæ- prima capit. 1. & in glossa habetur, quod illa auctoritates quas ibi Gratianus adducit ad probandum, quod propter impossibilita-

tem reddendi debitum superuenientem ma- trimonio mulier a viro suo separari non possit, sophistice a Gratiano inducuntur, quia de consumato matrimonio intelliguntur, & hoc patet, quia postquam eas in- duxit Gratianus respondet eis, quod intel- ligendæ sunt de matrimonio consumato offi- cio, quod intelligendum est de officio carnis secundum Glo.

Ad argumē- tum secundum de partis. QVI VULT TENERE aliam opinio- nem, quæ mihi videtur securior potest dicere ad argumentum ad partem secundam, quod in illa glo. supplendum est maxime sic: maxi- me si effecti fuerint vna caro.

Ad auctoritatem autem Saluatoris. Quos Deus coniunxit homo non separet, quæ pro alia opinione adducebatur: potest dici, quod intelligenda est de matrimonio consumato. Vnde etiam interlinearis super illud, Quos Deus coniunxit dicit: faciendovnam carnem: vel si intelligatur etiam de non consumato: in- telligenda est de homine operante potestate humana: cum autem summus pontifex statuit matrimonium non consumatum solui per al- terius coniugium, vel amborum profesio- nem in religione: hoc non statuit potestate humana: sed diuina sibi a Christo data in- quantum est vicarius eius: vnde interlinea- ris super illud. Homo non separet dicit: sed Deus.

QVAESTIO IIII.

Vtrum per religionis ingressum possit dissolui matrimonium consumatum.

VIDETUR, quod sic, quia si statim post matrimonium contra- ctum, vir mulieri carnaliter copu- letur, ipsa quantum potest renuen- te, & se velle religionem intrare allegan- te, nihilominus consumatum est matrimo- nium: ergo si post matrimonium consu- matum mulier inuito viro non posset reli- gionem intrare priuaretur inuita, & sine culpa sua suo iure, quod inconueniens vi- detur.

Secundo. Item lex diuina magis debet fauere reli- gioni, quam humana. Sed lex humana con- cedit gratia religionis coniugia debere solui: in authentica de nuptijs. §. Distrahun- tur: ergo multo fortius hoc concedit lex di- uina.

Tertio. Item vinculum minus soluitur per maius: vnde de religione laxiori licitum est transire ad arctiorem: sed maius est vinculum religio- nis, quam matrimonij; quia illud est spiri- tuale; istud carnale: ergo per ingressum re- ligionis soluitur vinculum matrimonij con- sumati.

Rich. super 4. Sent. Dd CON-

In oppositū CONTRA, Apostolus prima ad Corinth. 7. dicit coniugatis. Nolite fraudari invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi. Si ergo nō licet alterum subtrahere se ab altero, nisi ex consensu consumato, non soluitur matrimonium consumatum per religionis ingressum.

Secundo. Item non soluitur per alterius coniugum corporalem mortem, quia si resuscitaretur alter coniux teneretur ipsum recipere: iuxta illud ad Hebræ. 11. Acceperunt mulieres ex resurrectione mortuos suos: ergo multo minus soluitur per professionem in religione.

CONCLUSIO.

Quamvis quod ad vinculum matrimonium consumatum per religionis ingressum dissolvi neutriquam possit, potest tamen mutuo interveniente consensu dissolvi quod ad thorum.

Respon. RESPONDEO, quod matrimonium consumatum, nullo modo potest solui, quantum ad vinculum, nisi per alterius coniugum corporalem mortem: iam enim sunt facti una caro per carnalem commixtionem, & ideo per mortem qua homo spiritualiter moritur mundo, per professionem in religione solui non potest, quia iam non est coniunctio spiritualis tantum sed etiam carnalis: unde secundum Magistrum præcedentis distinct. ca. vlt. Hoc matrimonium figurat unionem naturæ humanæ in persona filij Dei, quæ indissolubilis est. Ex mutuo tamen consensu dissolvi potest quantum ad thorum per religionis ingressum, altero etiam remanente in saeculo, si non sit suspectus de incontinentia: ita tamen, quod votum castitatis emittat antequam alter profiteatur. extra de conversione coniugatorum. Cum sis. Si autem mulier est ita iuuenis, quod de ipsa posset oriri suspitio si remaneret in seculo, vir profiteri non debet, nisi ipsa religionem intret, quantumcunque remanens in seculo velit castitatem vouere, ut habetur in decretali prædicta. Et infra eod. titu. Ex parte abbatis. in text. & in gloss. Si tamen vir de licentia vxoris castitatem non vouentis professionem in religione fecerit, & postea ad ipsam fuerit reuocatus: eo, quod quando prædictam dedit licentiam credebat se posse in seculo remanere, quia ius ignorabat: alias enim compulsa fuisset religionem intrare, ea mortua teneretur ad religionem reuerti: unde dicitur in decre. prædicta, quod ea sublata de medio votum sine salutis suæ periculo non potuit violare. Si autem contra voluntatem vxoris professionem in religione faciat profitendo peccat, & ad mulierem reuocabitur ad eius petitionem: nec ea mortua cogetur ad religionem reuer-

ti: ulterius tamen non poterit vxorem accipere: promisit enim se non exigere debitum, quod in eius potestate erat, & ideo quo ad hoc votum tenuit: non reddere autem non erat in eius, sed in mulieris potestate: extra de conuersio. coniuga. Quidam intravit. Similiter dico de muliere intrante religionem contra voluntatem viri: unde de muliere, quæ credens virum mortuum habitum religionis assumpsit, & professionem fecit, & postea reuerso viro fuit ad eum reuocata, dicitur. extra de conuersio. coniuga. Placet, quod quamuis mortuo viro consultus sit ei, & congruentius ad salutem, ut ad monasterium redeat: tñ si ad hoc induci non poterit, dominus Papa ipsam in vitam credit non cogendam, & sic in ead. decre. dicitur, licet votum eius usquequaque non tenuerit, eatenus tamen fuit obligatorium: quatenus se potuit obligare: promisit enim intrando monasterium se non exacturam carnis debitum, quod erat in potestate ipsius. Ex quo patet, quod quamuis reuocata teneretur debitum petenti reddere, si bi tamen petere non licebat: unde ulterius nō potest virum ducere, ut habetur in decre. prædicta.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod mulier cognita a viro modo supradicto non potest postea, viro contradicente, religionem intrare, quia per contractum matrimonium iam translata erat potestas corporis vnus in alium: quamuis adhuc non plene, & ideo copula modo supradicto extorta non potest dici fuisse omnino violenta: unde & si ista priuatur iure suo sine culpa sua: non tamen sine rationabili causa.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod non est simile de lege humana, & diuina, quia lex humana considerat matrimonium in quantum est aliquid carnale: lex autem diuina in quantum est spirituale sacramentum indiuisibilem unionem humanæ naturæ ad personam filij Dei significans, & ideo dicitur in littera. cap. 7. & est. 2. 7. quæst. 2. Sunt qui dicunt, quod & si lex humana gratia religionis coniugia supple consumata solui debere concessit, tamen lex diuina prohibuit.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod maior intelligenda est, de vinculis eiusdem generis incompossibilibus: vinculum autem religionis, & matrimonij eiusdem generis non sunt.

Vel potest dici, quod vir, & mulier matrimonium contrahendo transferunt in se invicem suorum corporum potestatem quantum ad actum coniugalem. Contra rationem autem est, quod homo rem alterius alteri possit obligare, sed homo proficendo in religione tradit corpus suum in potestatem religionis, & ideo neutrum vinculo- rum prædictorum per aliud potest solui.

AD SECUNDVM, argumentum ad partem secundam dicendum, quod si alter coniux mortuus resuscitaretur alius non teneretur ipsum recipere, quia per mortem vinculum fuit solutum: unde Apostolus prima Corinth. 7. Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius viuit, quod si dormierit vir eius liberata est a lege viri, quod ergo dicitur, quod mulieres acceperunt de resurrectione mortuos suos non intelliguntur ibi: aut per mortuos mariti earum: sed filij vel alij amici, quos recuperauerunt: aut si intelligitur, quod acceperunt maritos suos, hoc fuit per nouum consensum, & nouum matrimonium.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur quatuor.

Primo vtrum sponsalia possint contrahi ante septennium.

Secundo quot modis sponsalia contrahuntur.

Tertio vtrum sponsalia publice contracta coram amicis: non tamen in facie ecclesiæ: possint solui per mutuum dissensum præter iudicium ecclesiæ.

Quarto quot modis dissoluuntur.

QVÆSTIO I.

Vtrum sponsalia possint contrahi ante septennium.

Arg. 1. D. Bon. dif. 36. artic. 2. q. 3. D. Tho. 9. 58. ar. 5. Scot. di. 36. q. 2.

RESPONDEO, quod sic: quia sponsalia possunt contrahi per parentes. 32. quæst. secunda. Non omnis. S. cum dicitur. Honorantur parentes. Rebecce muneribus: consalitur puella non de sponsalibus. Illa enim iudicium expectat parentum. Sed contractus qui per alios potest fieri, non requirit discretionem in illis de quibus agitur: ergo sponsalia possunt ante septennium contrahi.

Secundo.

Item Grego. dial. lib. 4. refert de quodam puero quinquenni blasphemate, quod in gremio patris fuit a demonibus extinctus, & ad infernum tractus: sed nullus retrahitur ad infernum nisi propter mortale peccatum: ergo ante septennium potest puer mortaliter peccare: multo fortius ergo sponsalia contrahere.

In oppositum.

CONTRA, Magister infra distinct. 36. cap. vlti. & est. 30. quæst. secunda. in principio. sponsalia ante septennium contrahi non possunt.

CONCLUSIO.

Ex consensus defectu sponsalia ante septennium, non posse contrahi constat.

RESPONDEO, quod sponsalia contrahi non possunt ante septennium, quia ad hoc requiritur consensus, qui non potest intervenire nisi ab alterutra parte illud intelligatur, quod inter eos agitur, quod ætatis puero- rum ante septennium infirmitas non dimittit 30. q. 2. §. Sponsalia.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod sponsalia, quæ contrahuntur per parentes efficaciam non habent, si illi de quibus agitur non consentiunt: unde illud verbum decreti. consalitur puella non de sponsalibus, debet intelligi cum hoc aduerbio tantum, quia etiam fuit requisita de perfectione, & sic exponit glo. ibidem, & concordat sacre scripturæ. Gen. 24. vbi dicitur. Vocemus puellam, & quæramus ipsius voluntatem: tamen ut dicit glo. in prædicto decre. si non contradicit consentire videtur, scilicet, quo ad forum ecclesiæ.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod præter solitum vsus naturæ erat acceleratus vsus liberi arbitrii in puero illo. Iura autem aptantur ad ea, quæ vt in pluribus accidunt.

QVÆSTIO II.

Vtrum multis modis sponsalia contrahantur.

CONCLUSIO.

Sponsalia, & absolute, & conditionaliter modis pluribus contrahi possunt.

RESPONDEO, quod sponsalia secundum, quod proprie accipiuntur, scilicet pro spōsione futuri matrimonij possunt contrahi, vel absolute, vel sub conditione.

Primo modo, quinque modis scilicet nuda promissione, vt cum vir dicit, Accipiam te in meam: & mulier, Accipiam te in meum.

Alio modo datis arris sponsalitijs, vt pecunia, vel aliquo huiusmodi.

Alio modo annuli subarratione.

Alio modo interveniente iuramento.

Alio modo fidei datione.

Si autem sponsalia contrahantur sub conditione: aut honesta est conditio, vt si vir dicat, Accipiam te in meam si placet parentibus meis, & tunc stante conditione tenent sponsalia, aliter non: extra de conditionibus in desponsatione appositis. De illis. Aut est conditio inhonesta: non tamen contra bona matrimonij, vt si dicat vir, Accipiam te in meam si factis meis consentias, & hæc conditio habetur pro non appōsita, & tenent sponsalia: ac si facta essent absolute eodem titu. capitu. 1. vt exponit glo. ibidem, & etiam capitu. vlti. Si autem Rich. super 4. sent. Dd 2 est

est conditio contra bona matrimonij, vt si dicat vir, accipiam te in meam si venena sterilitatis procuraueris, tunc sponsalia non tenent: conditio enim contractum corrumpit, quando est contra naturam, ipsius eodem titu. capitu. vlti.

Q V A E S T I O III.

Vtrum sponsalia publice contracta coram amicis, non tamen in facie ecclesie possint solui per mutuum dissensum tantum praeter iudicium ecclesie.

C O N C L V S I O.

Haec quidem, nisi adsit iudex ecclesiasticus.

RESPONDEO, quod non: tales enim contractus ex quo sunt notorij seu manifesti, ita, vt legitime probari possint coram ecclesiastico iudice, ad iudicium ecclesie referendi sunt: siue facti fuerint in praesentia ministrorum ecclesiasticorum, siue non.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum aliquibus modis sponsalia dissoluantur.

C O N C L V S I O.

Sponsalia in casibus decem dissolui possunt.

RESPONDEO, quod sponsalia dissoluantur in decem casibus. Vnus est quando alter religionem ingreditur, quia per hoc solueretur matrimonium non consummatum, vt visum est.

Secundus, quando contrahit cum alia per verba de praesenti. extra de sponsalibus. Si inter. Cuius ratio est, quia per sponsalia non transfertur corpus vnus in potestatem alterius, sed fit promissio de transferendo: per matrimonium autem transfertur potestas corporis vnus in alium, & si aliquid promissum alicui postea detur alij, tenet donatio, quamuis donans sic peccet. Et in duobus praedictis casibus soluantur sponsalia ipso iure.

Tertius est quando transfert se ad regionem aliam, & conuenienti tempore expectatus, & debito modo requisitus non reuertitur. extra de sponsalibus. De illis.

Quartus quando alter incurrit lepram, vel paralyfim, uel aliam enormem laesionem. extra de iureiur. Quemadmodum. §. Quia si, in tex. & in glo.

Quintus quando alter eorum fornicatur.

Sextus si superuenit affinitas, vel cognatio spiritualis. extra de consanguinitate, & affinitate. Super eo.

Septimus quando alter alterum absoluit ne forte deterius inde contingat: si talem ducat, quam odio habeat. extra. de sponsalibus. Praeterea. §. Si autem.

Octauus quando minor ad legitimam aetatem veniens dissentit.

Nonus si proberur fama de impedimento inter eos, vel scandalum de eorum coniunctione. extra de sponsalibus. Cum in tua.

Decimus vt aliqui dicunt si sponsalibus superueniat simplex continentiae votum, quia vt videtur eis, sicut votum solennizatum per professionem in religione, soluit matrimonium non consummatum: ita votum continentiae simplex sponsalia soluit, & in his octo casibus non sunt soluenda sponsalia nisi iudicio ecclesie, quod verum est si sunt publice contracta. Si autem vir, & mulier inter se sponsalia secreto contraxerunt, non video rationem, quare sine iudicio ecclesie non possint dissolui in praedictis casibus, cum secreta non subsint iudicio militantis ecclesie nisi quo ad forum penitentiae.

Et notandum, quod sponsalia contracta promissione iuramento firmata, non soluunt sponsalia, nuda promissione contracta.

A R T I C V L V S IIII.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc quaeruntur quatuor.

Primo vtrum bigami sint irregulares. Secundo vtrum illa irregularitas tollatur per baptismum.

Tertio vtrum contrahens non de iure, sed de facto cum corrupta ab alio viro sit irregularis.

Quarto vtrum cum bigamis possit per sum mum pontificem dispensari.

Q V A E S T I O I.

Vtrum bigami sint irregulares.

VIDETUR, quod non: quia hoc esset aut propter signum incontinentiae, aut propter defectum integritatis in significatione ex parte sacramenti: non propter primum, quia maius signum incontinentiae est fuisse fornicatum cum multis, qui cognouisse affectu coniugali multas: sed qui cum multis fornicatus est, non propter hoc est irregularis. Nec propter secundum, quia sicut matrimonium consummatum significat indiuisibilem unionem vnus naturae humanae cum vna persona diuina: ita

Arg. 1. D. Bon. dist. 25. artic. 2. q. 3. D. Thom. in addit. 3 p. q. 66. ar. 1. Scot. distin. 35. q. 2.

ita matrimonium non consummatum significat unionem vnus ecclesie cum vno sponso scilicet Christo. Sed ille qui habuit plures uxores virgines, & nullam cognouit non est irregularis: ergo similiter nec ille qui habuit plures, & vtranque cognouit.

Secundo. Item sicut se habet vna virtus ad aliam, ita vnum sacramentum ad aliud: sed vna virtus non impedit alterius susceptionem: ergo neque propter sacramentum matrimonij pluries iteratum impeditur homo a susceptione sacri ordinis.

Tertio. Item saltem ostendo, quod ducens viduam non propter hoc fit irregularis, quia plus nocet vnicuique corruptio propria, quam aliena: sed si homo prius per fornicationem corruptus, postea contrahit matrimonium cum virgine non efficitur irregularis: ergo multo fortius nec ducens corruptam.

Quarto. Item illa qui nubet virgini ab alio viro relicta non est irregularis. extra de bigamis non ordinandis. Debitum. sed in hoc sacramento est defectus significationis, quia vna sancta anima, quam repraesentat virgo ducta non potest esse sponsa nisi vnus scilicet Christi: ergo defectus significationis in sacramento matrimonij non consummati non causat irregularitatem: ergo a simili nec defectus significationis in sacramento matrimonij consummati.

CONTRA, decre. distin. 34. Praecipimus. prohibentur bigami ordinari.

Item extra de bigamis non ordinandis. c. 1. Bigami penitentes, vel repudiatarum mariti ad sacerdotium non ascendant.

C O N C L V S I O.

Bigamus, cum habeat aliquid repugnans significationi requisita in persona, Christi personam in ecclesia representante, prorsus irregularis est.

RESPONDEO, triplex est matrimonij significatio: vna est significatio diuisibilis unionis, quae est inter animam, & Deum per charitatem viae. Alia est significatio indiuisibilis unionis inter humanam naturam, & filij Dei personam. Tertia est significatio unionis indiuisibilis inter ecclesiam, & Christum, sicut inter sponsum, & sponsam: vnde Apostolus 2. ad Corinth. 11. Respondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo: ecclesia enim nunquam deficiet: sed semper Christo vnita manebit, quamuis non sic possit dici de qualibet anima per charitatem viae Christo vnita.

Prima vnio significatur per matrimonium non consummatum. Duae aliae per matrimonium consummatum: non quod ipse carnalis concubitus has duas significet uniones: sed

consumatio matrimonij, quae est per actum illum: haec praedicta trahuntur ex dictis. extra de biga. non ord. Debitum. ex text. & glo. Cum ergo vni soli diuinae personae sit vnita vna sola humana natura, & vni Christo vna tantum ecclesia, consumatio matrimonij cum pluribus, & ducere ab alio corruptam deficiunt a significationibus praedictis, quia primo modo duae fuerunt vnus: secundo modo vna duorum: cum ergo ille qui ordinatur ad ministrandum alii sacramenta non debeat in sacramento pati defectum: ideo ordinatum est, vt ille qui matrimonium consummauit cum pluribus, vt cum corrupta ab alio viro ad ordines non promoueatur, & hoc accipitur ex dictis. extra de bigamis non ordi. Debitum.

Et nota, quod contrahitur irregularitas bigamiae in pluribus casibus.

Vnus est quando quis diuersis temporibus habet plures legitimas uxores, & cognoscit ambas, & haec est bigamia proprie dicta.

Alius quando diuersis temporibus habet plures: vna de iure: alteram de facto, & cognoscit ambas.

Alius cum simul habet plures: vnam de iure, alteram de facto, & cognoscit ambas.

Alius quando contrahit cum vidua, & ab altero marito cognita, & eam cognouit.

Alius quando contrahit, & matrimonium consummat cum corrupta ab alio: siue hoc sciat ille qui contrahit, siue non.

Alius quando propriam uxorem cognoscit postquam ab alio cognita est: siue tempore quo eam cognoscit sciat eam esse ab alio cognitam, siue non: & omnes hi modi trahi possunt ex dictis extra de bigamis non ordinandis. Illa etiam irregularis est qui post solenne votum continentiae contrahit matrimonium de facto, siue cum vidua, siue cum virgine, & eam cognoscit: cum de iure non possit. extra de biga. non ordin. Nuper. & capit. vlt. & cap. super eod. in gloss. & 27. quaest. 1. Quotquot. sed talis non est irregularis propter defectum significationis in sacramento: cum ibi sacramentum non sit: sed quia sic statutum est: eo, quod contra talem praesumitur de incontinentia inhaerenti, & etiam vt sacramentum ordinis in maiori reuerentia habeatur, & in his sex casibus est bigamia interpretatiue dicta.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod matrimonium non consummatum significat unionem animae cum Christo per charitatem viae, & plures animae sic vniuntur Christo: sed non significat unionem vnus ecclesie cum Christo factam per assumptionem humanae naturae a diuina persona: hoc enim significatur, per matrimonium consummatum.

Rich. super 4. Sent. Dd 3 Ad

Bigamiae irregularitatis quotupliciter contrahitur.

In oppositum. Secundo.

Responsio. Matrimonium triplex significat.

Notatio bigami quare sint irregulares.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod sacramentum non repugnat susceptioni ordinis: sed de se factus integritatis in sua significatione.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod quamvis quantum ad culpam, & penam debitam culpæ plus noceat unicuique corruptio propria, quam aliena: tamen quantum ad penam irregularitatis non est sic in proposito. Cuius ratio est secundum quosdam, quia ecclesia nunquam fuit adultero iuncta; nec nisi vni sponso: sed sponsus ecclesiæ aliquando habuit synagogam quasi concubinam, & ideo consumatio matrimonij cum muliere prius corrupta ab alio magis est contra significationem, quæ debet esse in sacramento, quam cum vir prius corruptus consumat matrimonium cum muliere non prius corrupta. Sed hæc ratio nulla est, quia sicut fuit vna fides antiquorum, & modernorum, vt in 3. lib. ostensum est, ita, & vna ecclesia: vnde sancti patres qui Christi præcesserunt aduentum, iam pertinebant ad veritatem ecclesiæ: vnde illorum collatio nõ debet dici fuisse concubina, sed sponsa. Vnde & in prophetijs sponsa vocatur.

Extremæ opinio. Præterea si esset verum quod illi dicunt copula fornicaria esset sacramentum vnionis synagogæ cum Deo, quod est absurdum.

Impugnatio. Dicendum ergo aliter, quod motus non distinguuntur secundum speciem per comparationem ad terminum a quo, sed ad quem: vnde consumatio matrimonij, in quantum est cum non prius corrupta: quamvis sit ab illo qui prius carnem suam diuisit per fornicationem cum alia, non sic deficit ab integritate significationis vnus coniunctionis inter Christum, & ecclesiam: sicut consumatio matrimonij, quæ est a viro non prius corrupto cum muliere corrupta ab alio. Similiter dico, quod si mulier esset ordinis susceptiua irregularis fieret per consumationem matrimonij cum viro prius corrupto cum alia: non autem per consumationem matrimonij cum viro non prius corrupto, quamuis ipsa prius fuisset ab alio per fornicationem corrupta.

Iob. c. 19. Ad vltimum dicendum, quod grauior est defectus significationis in matrimonio consumato, quam nõ consumato: plus enim ponderandi sunt defectus in rebus iam consumatis, quam in his, quæ nondum peruenerunt ad suam consumationem.

Opi. propria s. Physico. T. c. 4.

Q V A E S T I O II.

Utrum irregularitas bigamiae tollatur per baptismum.

C O N C L V S I O.

Bigamus ante baptismum etiam post baptismum manet irregularis.

AD I S T A M quæstionem dixerunt qui-

dam, inter quos fuit Hieronimus, quod illi qui ante baptismum habuit plures uxores per baptismum sequentem ab irregularitate purgatur, vt habetur super illud prima Thimo. 3. Vnius vxoris virum, & etiam decre. dist. 17. Vnius vxoris. Quorum ratio est, quia cum baptismus tollat omnem culpam, & omnem penam: non videtur ratio quare non tollat irregularitatem. August. autem, & communis opinio Doctorum tenent contrarium, quia quamuis per baptismum tollatur omnis culpa, & omnis pena pro actuali peccato debita, ex hoc tamen non sequitur, quod tollat irregularitatem bigamiæ, quia non debetur homini pro peccato: sed pro defectu sacramenti matrimonij in significando. decre. distinct. 26. Acutius. ibi enim dicitur, quod acutius intelligunt qui neque eum qui cathecuminus habuit alteram ordinandum censuerunt, quia de sacramento agitur non de peccato. Ex hoc vt dicunt quidam videtur probabiliter posse concludi, quod baptismus tollat omnem irregularitatem prouenientem ex peccato, non aliam.

Sed contra hoc arguitur, quia si hoc esset verum tolleretur illam, quæ prouenit ex interfectione hominis iniusta, & non illam, quæ prouenit ex interfectione hominis iusta, quod rationabile non videtur.

Q V A E S T I O III.

Utrum contrahens non de iure, sed de facto cum corrupta ab alio viro, sit irregularis.

VIDETUR, quod non: quia simile est quantum ad irregularitatem contrahere cum vidua, & cum duabus vxoribus. Sed non inuenitur in iure expressum, quod contrahens cum duabus de facto & ambas cognoscens sit irregularis: ergo nec ille laicus qui cõtrahit cum vidua de facto non de iure.

Item si contractus de facto induceret irregularitatem: tunc ille qui contraheret cum aliqua vxore viuentis adhuc eius marito, irregularis esset, quod non inuenitur de iure expressum.

Item talis non est irregularis nisi sit bigamus. Sed bigamus non est, qui in veritate nullam habuit vxorem, & opinioni est, veritas præferenda, & potest trahi hoc argumentum ex quibusdam dictis. extra de biga. non ordi. Nuper.

C O N T R A, ff. ad l. Corneliam. de sicarijs dimis. Qui hominem non occidit, sed vulnerauit, vt occidat pro homicida est damnandus: ergo a simili, qui quantum in se est, contrahit cum vidua: quamuis istæ contractus non sortiatur effectum: tamen ita bigamus reputandus est, quo ad

Arg. 1. Sco. ubi su. D. Tho. ubi sup. ar. 4. Respon. secundum opi. singularem. Opi. cõmunis.

Arg. 1. D. Tho. ubi sup. arti. 2.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

ad penam ac si contractus de iure effectum habuisset.

C O N C L V S I O.

Hic irregularis censendus est, si postquam cum ea contraxit, carnaliter cognouerit eam.

R E S P O N D E O, quod talis irregularis est si illum contractum consecuta est carnalis copula: non quia in rei veritate sit bigamus: sed propter affectum intentionis cum opere subsecuto. extra de bigamis non ordi. Nuper, & quia vt in eadem decre. dicitur in glo. In maleficijs voluntas spectatur non exitus, quod est intelligendum de voluntate manifesta in opere ordinato ad exitum: sicut percutere hominem cum cultello ordinatur ad homicidium, quamuis non omnis qui sic percutitur occidatur.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod inuenitur in iure in simili, quod contrahens cum duabus de facto, & ambas cognoscens est irregularis, certum est, quod inuenitur expressum quod contrahens cum vna de iure, & alia de facto, & ambas cognoscens est irregularis, quod verum non esset, nisi contractus de facto quo ad incurrendum irregularitatis penam ponderaretur, vt contractus de iure.

A D S E C U N D U M dicendum, quod illæ qui contrahit cum aliqua viuentis eius marito, & eam cognoscit irregularis est, quia quamuis non sit bigamus in rei veritate: tamen quo ad penam irregularitatis inter bigamos propter similitudinem reputandus est, vt enim dicitur extra de biga. non ordi. Nuper. in Glo. Aliquando propter similitudinem facti aliquis numeratur inter eos, de quorum numero non est.

A D T E R T I U M dicendum, quod in aliquibus casibus veritati præfertur opinio, vt habetur in Glo. super decretalem prædictam, quod nõ est sic intelligendum, quia vnquam simpliciter opinio veritati præferenda sit: sed secundum quid scilicet quo ad malefacientium penam.

Q V A E S T I O IIII.

Utrum cum bigamis possit per summum pontificem dispensari.

VIDETUR, quod non. extra de biga. non ordi. super eo. In bigamis cõtra apostolum dispensare non licet. Item quod bona ratione constitutum est, dissolui non est velle Dei. Sed bigamos non esse ordinandos, bona ratione constitutum est: ergo hoc dissolui non est velle Dei: sed contra velle Dei Papa dispensare non potest.

C O N T R A, decre. dist. 24. Si subdiaconus,

In oppositum.

Necessitate exigente bigamus vsque ad subdiaconatum possit promoueri.

Item. ca. sequenti. Lector si viduam alterius vxoris acceperit in lectoratu permaneat: atque si necessitas fuerit subdiaconatus fiat.

C O N C L V S I O.

Potesi utique, sed non decet, ne apostolicæ traditioni iniuria fiat.

R E S P O N D E O, quod quamuis Papa nõ possit dispensare contra ius naturæ, nec cõtra ius diuinum, quia sua potestas vtroque iure est inferior, & vtrunque supponit tanquam fundamentum, tamen quia est successor Petri qui princeps fuit Apostolorum equalem potestatem habes potestati Petri: immo vt proprius loquar eandem, & inferior non possit obligare superiorem, nec par parem: Papa de plenitudine potestatis dispensare potest contra statuta apostolorum quorumcunque: si tamen vim non habeant ex iure naturæ vel diuino. decre. di. 82. Presbyter. Cum ergo bigamum non ordinari Apostolicum sit præceptum. Cum bigamo dominus Papa dispensare potest: tamẽ quia non decet hoc faciliter fieri propter reuerentiam Apostolorum: ideo cum bigamis dominus Papa non dispensat nisi exigente necessitate. Aliqui tamen dicunt, quod in diaconatu, & presbyteratu cum bigamis dominus Papa dispensare non potest, quod tamen nõ credo, vt habetur decre. dist. 34. Lector. in Glo. Lucius dispensauit cum panormitano Archiepiscopo qui fuit bigamus.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod ibi accipitur licet, pro non decet: similiter exponendum est illud, quod dicitur infra. eo. tit. Nuper scilicet, quod cum bigamis non liceat dispensari.

A D S E C U N D U M dicendum, quod urgente necessitate, & magna ecclesiæ utilitate non esset cõtra velle Dei bigamum ordinari.

Auctoritates ad partem aliam intelliguntur de plenitudine potestatis.

C I R C A litteram. Si verbis explicant, quod tamen corde non volunt, &c. hoc intelligendum est quantum ad iudicium ecclesiæ quæ per verba significantia præsentem, & interiorum consensum præsumit cõsensum interiorum affuisse. Macharius inter Christi æremitas præcipuus. Nota, quod illi æremitæ monachi erant: alias si solus vixisset in æremo, non propter hoc solum fuisset matrimonium. Talibus sponsis licet sine communi consensu continentiam profiteri, & monasterium eligere, quamuis hoc dicatur de sponsis, qui nondum sunt coniuges, tamen hoc etiam verum est de sponsis qui coniuges sunt ante matrimonij consumationem. Viduæ maritus, quæ supple cognita fuit ab Rich. super 4. Sent. Dd 4 alio.

Responso.

Extra de biga. nuper et l. di. si quis viduam.

Ad primu.

Ad secundum.

In oppositum.

alio. Aequæ sicut bigamus sacerdos fieri phibetur:supple si cum illa matrimonium consumavit. Si vero talis sponsa inter quam, & sponsum eius consensus de præsentibus interfessisset eo mortuo vidua remansisset, cui copulatus vterius ad sacros ordines non accederet: hoc intelligi debet si non tantum fuit cognita a viro secundo, sed etiam a primo, alias non esset verum quod hic dicit Magister, quod patet per illud quod habetur, extra de biga. non ordi. Debitum, & decre. dist. 34. Presbyteri. §. Vidua. & ca. immediate sequenti. Si quis alij se copulauerit etiam si carnis commixtio illicita sequatur ad priorem copulam reuocandus est. hoc expressum est. extra de spon. duorum. Licet.

Si consensus de futuro cum iuramento faciat coniugium.

DISTINCTIO XXVIII.

IC queri debet, vtrum consensus de futuro, addito etiam iuramento, coniugium efficiat, vt si quis promittat, vel etiam iuret alicui, se vsque ad tempus placitum illa duciturum, & illa promittat, vel iuret se illi nupturam, nunquid talis sponsio eos coniuges faciat? Si mutato proposito alter, vel vterque ad alienam copulam transit, nunquid ob priorem sponsonem iuramento subnixam, secunda fœderationis pactum scinditur? Considera quia longè aliud est promittere, & aliud facere. Qui promittit, nondum facit. Qui ergo promittit se in uxorem ducturum aliquam, nondum eam duxit in uxorem, & que spondit se nupturam, nondum nupsit. Quomodo ergo coniuges appellari possunt, qui nondum contrahunt, sed in futuro se contracturos iurando promittunt? Item, si ex vi iuramenti ad futurum pertinens mox efficiuntur coniuges, cur iurant in futuro se facturos quod in præsentibus efficiunt? Item, si ex quo iurant, mox efficiuntur coniuges, tunc rem hanc efficiunt, quam iurant se facturos. Ideo dico, quod coniugium tunc non fuit, sed futurum promittitur. Si vero ille post uxorem duxit, & illa marito nupsit, coniugium vtrique fuit, & non potest dissolui. Præcedens ergo mendacium, vel periurium penitentia est corrigendum, sed coniugium sequens non est dissoludum. Non autem sic est, quando iuramentum coniugij, præsentis consensus attestacione firmatur, quia post talem consensum si quis alij se copulauerit, etiam si prolem procreauerit, & irritum debet fieri, & ipse ad priorem copulam reuocari. Quæ videntur obuiare præmissis. Præmissa autem sententia videtur obuiare illud quod leges tradunt, si quis tactis diuinis scripturis iurauerit mulieri se eam legitimam uxorem rem habiturum, vel si in oratorio tale sacramentum dederit, sit illi legitima vxor, quamuis nulla dos, nulla alia scriptura interposita sit. Sed hic ostenditur, quid fieri vel esse debeat, non quid tunc fiat. Non enim per illud iuramentum tunc fit vxor, sed fieri debet, quia iuratum est. Potest & de illo iuramento hoc dictum intelligi, vbi de præsentibus consentiunt, ac se inuicem suscipiunt. Illi etiam sententia qua dictum est solum, consensum facere coniugium, videtur obuiare, quod Euaristus Papa ait, aliter legitimum non fit coniugium, nisi ab his qui super fœminam dominationem habere videntur, & a quibus custoditur, vxor petatur, & a parentibus sponsetur, & legibus dotetur, & a sacerdote, vt mos est, benedicatur, & a paranympbis custodiat, ac solemniter accipiatur. Item, Ita legitima scitote esse conuicia: aliter verò præsumpta, non coniugia, sed adulteria, & vel fornicationes sunt, nisi voluntas propria suffragata fuerit, et vota succurrerint legitima. Hoc autem non ita intelligendum est, tanquam sine enumeratis non possit esse legitimum coniugium, sed quia sine illis non habet decorem & honestatem debitam. In huius enim sacramenti celebratione, sicut in alijs, quadam sunt pertinentiæ ad substantiam sacramenti, vt consensus de præsentibus, qui solus sufficit ad contrahendum matrimonium: quadam verò pertinentiæ ad decorem, & solemnitatem sacramenti, vt parentum traditio, sacerdotij benedictio, & huiusmodi, sine quibus legitime fit coniugium, quantum ad veritatem, non quantum ad honestatem sacramenti. Si ne his ergo non quasi legitimi coniuges, sed quasi adulteri, vel fornicatores conueniunt, vt illi qui clanculo nubunt, & vtrique fornicatores essent, nisi eis suffragaretur voluntas uerbis expressa de præsentibus, que legitimum inter eos facit matrimonium. Nam & consensus occultus de præsentibus per verba expressus, coniugium facit, licet non sit ibi honestus contractus: sed matrimonium non sanxit consensus qui in occulto fuit. Si enim alterum dimiserit, non cogitur iudicio ecclesiæ redire, & commanere quasi cum coniuge, quia non potest probari testibus contractus qui in occulto est factus. Quod si ipsi qui in occulto sibi consenserunt, eundem consensum voluntarie in manifestis profiteantur, tunc vtrique propria voluntas suffragatur, & legitima nota succurrunt ad sancientium coniugium, quod prius occultè fuerat contractum. Voluntas ergo uerbis expressa in occulto ad hoc suffragatur, ut fiat coniugium, manifestè uerò expressa suffragatur, ut sanciat, & roboret, ac liberum sit ecclesiæ de hoc iudicare, si expedierit. De qua re sit consensus ille, an de carnali copula, an de cohabitatione, an de alio. Hic queritur, cum consensus de præsentibus matrimonij faciat, cuius rei consensus sit ille, an carnalis copula, an cohabitationis, an vtriusque. Si cohabitationis consensus matrimonium facit, tunc frater cum sorore, pater cum filia potest contrahere matrimonium si carnalis copula, tunc inter Mariam, & Ioseph non fuit coniugium. Proposuerat enim Maria in uirginitate manere, nisi Deus aliter facere iuberet: secundum, quod uidetur angelo dixisse, Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosces id est, me non cogni-

rit, sit illi legitima vxor, quamuis nulla dos, nulla alia scriptura interposita sit. Sed hic ostenditur, quid fieri vel esse debeat, non quid tunc fiat. Non enim per illud iuramentum tunc fit vxor, sed fieri debet, quia iuratum est. Potest & de illo iuramento hoc dictum intelligi, vbi de præsentibus consentiunt, ac se inuicem suscipiunt. Illi etiam sententia qua dictum est solum, consensum facere coniugium, videtur obuiare, quod Euaristus Papa ait, aliter legitimum non fit coniugium, nisi ab his qui super fœminam dominationem habere videntur, & a quibus custoditur, vxor petatur, & a parentibus sponsetur, & legibus dotetur, & a sacerdote, vt mos est, benedicatur, & a paranympbis custodiat, ac solemniter accipiatur. Item, Ita legitima scitote esse conuicia: aliter verò præsumpta, non coniugia, sed adulteria, & vel fornicationes sunt, nisi voluntas propria suffragata fuerit, et vota succurrerint legitima. Hoc autem non ita intelligendum est, tanquam sine enumeratis non possit esse legitimum coniugium, sed quia sine illis non habet decorem & honestatem debitam. In huius enim sacramenti celebratione, sicut in alijs, quadam sunt pertinentiæ ad substantiam sacramenti, vt consensus de præsentibus, qui solus sufficit ad contrahendum matrimonium: quadam verò pertinentiæ ad decorem, & solemnitatem sacramenti, vt parentum traditio, sacerdotij benedictio, & huiusmodi, sine quibus legitime fit coniugium, quantum ad veritatem, non quantum ad honestatem sacramenti. Si ne his ergo non quasi legitimi coniuges, sed quasi adulteri, vel fornicatores conueniunt, vt illi qui clanculo nubunt, & vtrique fornicatores essent, nisi eis suffragaretur voluntas uerbis expressa de præsentibus, que legitimum inter eos facit matrimonium. Nam & consensus occultus de præsentibus per verba expressus, coniugium facit, licet non sit ibi honestus contractus: sed matrimonium non sanxit consensus qui in occulto fuit. Si enim alterum dimiserit, non cogitur iudicio ecclesiæ redire, & commanere quasi cum coniuge, quia non potest probari testibus contractus qui in occulto est factus. Quod si ipsi qui in occulto sibi consenserunt, eundem consensum voluntarie in manifestis profiteantur, tunc vtrique propria voluntas suffragatur, & legitima nota succurrunt ad sancientium coniugium, quod prius occultè fuerat contractum. Voluntas ergo uerbis expressa in occulto ad hoc suffragatur, ut fiat coniugium, manifestè uerò expressa suffragatur, ut sanciat, & roboret, ac liberum sit ecclesiæ de hoc iudicare, si expedierit. De qua re sit consensus ille, an de carnali copula, an de cohabitatione, an de alio. Hic queritur, cum consensus de præsentibus matrimonij faciat, cuius rei consensus sit ille, an carnalis copula, an cohabitationis, an vtriusque. Si cohabitationis consensus matrimonium facit, tunc frater cum sorore, pater cum filia potest contrahere matrimonium si carnalis copula, tunc inter Mariam, & Ioseph non fuit coniugium. Proposuerat enim Maria in uirginitate manere, nisi Deus aliter facere iuberet: secundum, quod uidetur angelo dixisse, Quomodo fiet istud, quoniam uirum non cognosces id est, me non cogni-

Episto. 1. Et 30. q. 5. ca. Aliter. * Addit. Euarist. c. 8. presibus & benedictionibus. * Addit. uel conuicia, uel supra.

* Forte sic, coniugij præsentis consensus iuramenti attestacione. In autem, qui bus mo. na. est l. parat. Pen. c. l. 6. Et alle. sur. 10. q. 5. Si quis.

Inc. 1. d cognituram proposui. Neque enim quia virum tunc non cognoscebat, necesse erat inquiri quomodo posset habere filium, sed quia se nunquam cognituram proposuerat. Dicit enim Beda, quod in uirginitate manere disposuerat. Si ergo contra suum propositum post consensus in carnalem copulam, videtur facta potiri a mente, etsi non opere & violati. Dicamus ergo quod consensus cohabitationis, vel carnalis copulæ, non facit coniugium: sed consensus coniugalis societatis, uerbis secundum præsens tempus expressus: vt cum vir dicit, Ego accipio te in meam non dominam, non ancillam, sed coniugem. Quia enim non ancilla, vel domina datur, id est nec de summo, nec de imo a principio formata est, sed de latere viri, ob coniugalem societatem. Si de summo fieret, vt de capite, videretur ad dominationem creata: si uerò de imo, vt de pedibus, videretur ad seruitutem subiicienda. Sed quia nec in dominam, nec in ancillam assumitur, facta est de medio, id est de latere: quia ad coniugalem societatem assumitur. Cum ergo sic conueniunt, vt dicat vir, Accipio te in meam coniugem: & dicat mulier, Accipio te in meum virum: his uerbis, vel alijs idem significantibus exprimitur consensus, non copulæ carnalis, vel cohabitationis corporalis, sed coniugalis societatis: ex qua oportet eos cohabitare, nisi forte causa religionis pari voto corporaliter separentur, vel ad tempus, vel usque in finem.

* violata. Gen. 2. c. supra li. 2. dist. 18. lit. c.

DISTINCTIO XXVIII.

Conuenio. **Disiunctio.** **S**UPERIUS determinauit Magister principaliter de effectu consensus expressi per uerba de præsentibus. Hic de effectu consensus expressi per uerba de futuro. Et diuiditur in tres. Primo ostendit, quod consensus de futuro matrimonium non efficit. Secundo opponit in contrarium, & soluit ibi. (Præmissa autem.) Tertio inquiri cuius rei sit ille consensus, qui matrimonium facit ibi. (Hic queritur.) **C**IRCA hanc distinctionem querendum est, principaliter de duobus. Primo de consensu de futuro. Secundo de consensu de præsentibus.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum queruntur quatuor. Primo vtrum expressus consensus de futuro per se matrimonium efficere possit. Secundo vtrum cum carnali copula sequente accedente consensu de præsentibus, per uerba tamen de præsentibus non expresso. Tertio vtrum sufficiat ad matrimonium solus consensus de futuro, cum carnali copula sequente. Quarto vtrum post carnalem copulam solū consensus de futuro sequentem matrimonium aliud contrahi possit.

QVAESTIO I. **V**trum consensus de futuro per se matrimonium efficere possit. **R**ESPONDEO, quod sic, quia consensus de præsentibus efficit matrimonium præsens: ergo a simili consensus de futuro efficit matrimonium futurum. Item omne vinculum inter virum, & mulierem fortius sponfalibus est matrimonium, sed per simplicem promissionem contrahuntur sponfalibus: cum ergo promissio iuramento firmata efficiat fortius vinculum, quam promissio simplex, talis promissio efficit matrimonium. Item vinculum indissolubile inter virum, & mulierem, quo ad mutuam translationem potestatis corporum suorum contractum matrimonium est. Sed promissio de tali translatione causat vinculum indissolubile inter eos, quia impletio promissionis est de iure natura, quod autem est de iure natura solui non potest: ergo consensus de futuro efficit matrimonium. **C**ONTRA, Magister dist. præcedenti. c. 2. **I**n oppositum. Efficiens matrimonij causa est consensus, non quilibet, sed per uerba expressus, nec de futuro, sed de præsentibus: ergo consensus de futuro etiam iuramento affirmatus, matrimonium non facit. Item Magister huius dist. cap. 1. probat, quod consensus de futuro etiam iuramento firmatus, matrimonium non facit. **C**ONCLUSIO. **C**onsensus per uerba de futuro expressus matrimonium per se minime efficit, sed uirum, & mulierem ex promissione deuincit. **R**ESPONDEO, quod per consensum de futuro vir, & mulier promittunt se mutuo assumere in matrimonium, & contractus matrimonij est ad impletio promissionis illius: vinculum autem contractum per promissionem, non est promissionis impletio, quia illud vinculum est obligatio ad implendum promissum: obligatio autem ad aliquid implendum non est ipsa ad impletio: vinculum ergo contractum per consensum expressum per uerba de futuro per se non potest efficere matrimonium. **A**D PRIMVM in oppositum dicendum, quod consensus de futuro dupliciter potest intelligi. Vno modo pro consensu de futuro respectu matrimonij futuri, & sic procedit argumentum, quia sicut consensus hodiernus per uerba de præsentibus expressus hodie facit matrimonium, sic consensus crastinus, qui tunc per uerba de præsentibus exprimitur, eras facit matrimonium. Alio modo pro consensu de præsentibus respectu matrimonij futuri, & sic non ualet processus argumenti, quia consensus de præsentibus attingit immediate matrimonium, quod efficit, seu uincitur ei, sicut causa effectui, non sic autem potest dici de consensu de præsentibus respectu matrimonij futuri.

Arg. 1. D. Bon. dist. 28. ar. 1. q. 1. D. Tho. in addi. 3. p. q. 45. ar. 3. Sc. dist. 28. q. unica. secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Responsio.

Ad primū. Consensus de futuro dupliciter potest intelligi.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, qd firmatio promissionis per iuramentum non mutat genus vinculi, sed idem genus vinculi fortificat: unde inter sponsalia quaedam sunt alia alijs fortiora.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, qd impletio promissionis non est de iure natura, quando remittitur ab illo cui facta est, vel a iure.

Q V A E S T I O II.

Vtrum expressus consensus de futuro, cum carnali copula sequente, accedente consensu de presenti per verba tamen de presenti non expresso, efficiat matrimonium.

Arg. 1.

VIDETUR, qd non, secundum Magistrum dist. precedenti. Efficiens causa matrimonij est solus consensus per verba de presenti expressus, sed per hypothese[m] predictus consensus de presenti non exprimitur per verba de presenti: sed tantum per carnalem copulam, & verba de futuro quae praecesserunt: ergo omnia illa simul non efficiunt matrimonium.

Secundo.

Item solus consensus de presenti si per verba, vel alia signa non exprimitur esse praesens matrimonium non efficit, quamvis sequantur sponsalia, sed carnalis copula adueniens de non matrimonio non efficit matrimonium, sed factum matrimonium consumat: ergo carnalis copula sequens sponsalia matrimonium non efficit, quamvis accedat consensus de presenti, per verba de presenti non expressus.

In oppositum.

CONTRA, omnis carnalis copula, extra matrimonium facta est mortale peccatum, sed carnalis copula cum conditionibus predictis non est mortale peccatum: ergo carnalis copula cum alijs predictis conditionibus verum efficit matrimonium.

CONCLUSIO.

Et quidem, cum consensus praesens per carnalem copulam expressus ex institutione aequaleat verbis de presenti.

Respon.

RESPONDEO, qd sicut ex institutione sufficit ad contrahendum matrimonium consensus de presenti per verba, vel alia signa expressus, sic ex institutione sufficit ad contrahendum matrimonium inter legitimas personas consensus in matrimonium praesens expressus per carnalem copulam in relatione ad verba quae consensus de futuro, prius expresserant, quamvis neutrum predictorum per se sufficeret ad predicti consensus expressionem, eo modo quo requiritur ad causandum matrimonium.

Ad primum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, qd quamvis consensus ille non exprimat per verba de presenti, exprimitur tamen per aliquid aequivalens ex vi institutionis matrimonij.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, qd in casu predicto carnalis copula cum consensu de presenti in matrimonium, & per verba de futuro, quae praecesserant, matrimonium & efficit, & consummat.

Q V A E S T I O III.

Vtrum sufficiat ad matrimonium solus consensus de futuro, cum carnali copula sequente.

VIDETUR, qd sic: quia iudicium ecclesiae iustum est, sed in predicto casu ecclesia iudicat esse matrimonium, nisi aliud impedimentum obstiterit.

Arg. 1. D. 26. q. 46. ar. 2. Sec. di. 28.

Secundo.

Item maius est exprimere consensum verbo, & facto, quam verbo tantum. Sed in predicto casu personae suum consensum exprimitur verbo, & facto: ergo verius est ibi matrimonium quam inter personas suum consensum exprimentes per verba de presenti carnali copula, non sequente.

CONTRA, videlicet adest, & consensus abest non potest sedus perfici conjugale, extra de spon. Tu nos: & constat hoc intelligi debere de consensu de presenti: ergo ad contrahendum matrimonium non sufficit solum consensus de futuro cum carnali copula sequente.

CONCLUSIO.

Sufficeret profectio apud ecclesiam, sed non apud Deum.

In oppositum.

RESPONDEO, qd in casu predicto esset matrimonium praesumptum, & secundum iudicium ecclesiae: eo qd ecclesia per verba quae praecesserunt de futuro, & copulam carnalem sequentem praesumit consensum de presenti affuisse, & ipsos se mutuo matrimoniali affectu cognovisse, tamen non esset ibi matrimonium verum, nec secundum iudicium Dei, quia matrimonium, secundum rei veritatem sine reali consensu de presenti contrahi non potest.

Respon.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, qd in predicto casu iudicium ecclesiae iustum est a iustitia iudicantis, quia iustum est, ut iudicet secundum ea quae exterius patet, illa autem iudex, cui dicitur. Tu solus nosti corda filiorum hominum, potest iudicare secundum certitudinem de interiori consensu.

Ad primum.

Ad secundum dicendum, qd quantumcumque exprimat consensus, si non adest interiorius non est matrimonium, secundum iudicium Dei, quamvis talis, qui sic carnalem copulam extorsit teneatur implere, quod verbo promisit.

3. Reg. 8.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum post carnalem copulam solum consensum de futuro sequentem, aliud matrimonium contrahi possit.

Ad secundum.

VIDETUR, qd non: extra de spon. Is qui fidem dedit. m. muliere super matrimonio contrahendo carnali copula subsecuta, & si in facie ecclesiae deducat aliam, & cognoscat, ad primam redire tenetur, quia licet praesumptum primum matrimonium videatur, contra

Arg. 1.

Secundo.

contra praesumptionem tamen huius, non est probatio admittenda.

Item ecclesia potest facere aliquas personas illegitimas ad contrahendum inter se: cum ergo ecclesia prohibeat illum, qui post fidem datam de contrahendo mulieri, & postea carnaliter cognovit eandem, alij nubere illa vivere, videtur qd talis sit illegitimus ad contrahendum cum alia.

Tertio.

Item si aliquis contrahit sponsalia cum aliqua quamvis nulla sint, prohibetur tamen ducere aliquam consanguineam illius in uxorem, extra de spon. Ad audientiam: ergo a simili, matrimonium, quod secundum rei veritatem nullum est, potest reddere personam illegitimam ad contrahendum cum alia.

In oppositum.

CONTRA, consensus verus praevalet praesumpto consensui, sed cum aliquis post promissionem factam mulieri de ducendo eam in uxorem, postea carnaliter cognoscit eam non affectu maritali, sed fornicario, non est consensus, nisi praesumptus: ergo si postea consentiat in aliam consensu de presenti, per verba de presenti expresso, & e converso, verum matrimonium contrahitur.

CONCLUSIO.

Matrimonium aliud utique contrahi posset quod ad iudicium Dei, quod esset verum matrimonium, sed cuius verum quod ad iudicium ecclesiae quae de interioribus non iudicat.

Doctores opinio.

AD ISTAM quaestionem dixerunt aliqui qd quamvis primum matrimonium non fuerit verum, sed praesumptum, tamen ex constitutione ecclesiae in sic contrahentibus generatur impedimentum, ne cum alijs contrahere possint: & si vir contrahit cum alia prima vivente, vel mulier cum alio primo viro vivente, talia matrimonia, tanquam nulla sunt dirimenda, unde extra de spon. Is qui dicitur de matrimonio contracto post matrimonium praesumptum, qd nec verum, nec aliquod censetur matrimonium.

Sed quamvis haec opinio sit probabilis, tamen non est vera, nec communiter tenetur a doctoribus, quia primum matrimonium cum non fuerit verum, sed praesumptum non generat in sic contrahentibus verum impedimentum contrahendi cum alijs personis, sed praesumptum: & quia ecclesia iudicat de interioribus per exteriores praesumptiones, secundum matrimonium, quamvis esset verum, secundum iudicium Dei, tamen dirimeretur per iudicium ecclesiae, & ad priorem copulam compellitur reverti, etiam per ecclesiasticam censuram, tamen quia secundum rei veritatem coniuges non fuerunt, & vera sunt matrimonia, quae contraxerunt cum alijs, prius debet permittere se quilibet excommunicari, & quamcumque poenam aliam subire, quam carnaliter copuletur priori: similiter dico de muliere respectu viri, nec propter hoc talis perplexus est, quia in hoc casu non obediendo ecclesiae non peccat, sed sustinentia excommunicationis hac de causa

meritoria sibi videtur, pro excommunicato, tamen se gerere debet, & a susceptione Eucharistiae maxime in loco ubi factum suum notum est, debet propter scandalum abstinere.

AD PRIMUM, in oppositum dicendum, qd illud verbum decretalis, scilicet quod ad primam redire tenetur: & illud aliud, quod fuit allegatum pro prima opinione, scilicet quod matrimonium contractum post praesumptum non est verum, intelligenda sunt secundum iudicium ecclesiae.

Ad secundum. Ecclesia aliquid fieri prohibet dupliciter.

Ad secundum dicendum, qd ecclesia aliquando aliquid prohibet fieri decernendo implicitum, vel explicitum irritum, & inane factum, contra hanc prohibitionem, & sic non prohibet contrahi matrimonium, post matrimonium praesumptum, quod secundum rei veritatem, nullum est. Alio modo prohibet aliquid fieri non decernendo explicitum, vel implicitum irritum, vel inane, si contrarium fiat, & quamvis facies contra talem prohibitionem peccet, tamen factum tenet, nisi sit aliud quod obstat, & hoc modo ecclesia prohibet contrahi matrimonium, durante alio matrimonio praesumpto, quod secundum rei veritatem est nullum.

Vel potest dici, qd ecclesia non prohibet contrahi secundum matrimonium, nisi praesupponendo ex praesumptione, quod primum sit verum, & ideo secundum matrimonium quamvis realiter sit verum, secundum Dei iudicium, tamen secundum iudicium ecclesiae est nullum: & ita eo modo est nullum, quo ab ecclesia fuit prohibitum.

Ad tertium dicendum, qd quamvis contrahens sponsalia, cum aliqua, quae secundum rei veritatem nulla sunt, eo qd illam in uxorem non potest habere, non possit postea, etiam post mortem illius, aliquam sibi attinentem infra gradum prohibitum ducere in uxorem, tamen post matrimonium praesumptum, quod secundum rei veritatem nullum est, aliud matrimonium contractum cum aliqua non attinente priori tenet, secundum iudicium Dei, quia quod in predicta decretali dictum est ordinatum est ab ecclesia, propter publicae honestatis iustitiam: ut dicit Apparatus ibidem, & est statutum non tantum prohibens ne fiat, sed etiam decernens irritum, & inane, si contrarium fiat.

Ad tertium.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quaeritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur quatuor

Primo vtrum mutus consensus de translatione potestatis corporum ad tempus, faciat matrimonium.

Secundo vtrum mutus consensus sub conditione, faciat matrimonium.

Tertio vtrum consensus clandestinus efficiat matrimonium.

Quarto vtrum consensus in carnale copulam necessarius sit ad contrahendum matrimonium.

Q V A E S T I O I.

Vtrum consensus mutus de translatione potestatis corporum ad tempus faciat matrimonium.

Arg. 1. D. Bo. di. 28 ar. 1. q. 2. T V I D E T V R, q sic: quia omnis carnalis concubitus extra matrimonium est illicitus, sed carnalis concubitus cum concubina, quamuis sit illicitus habenti aliam vxorem, tamen licitus est aliam vxorem no habenti: dicitur enim. C. de concu. l. i. Nemini licentia concedatur constante matrimonio concubinam penes se habere. In quo videtur dare intelligi, q non constante matrimonio talis licentia potest concedi: ergo videtur, q concubinatus sit matrimonium, sed constat, q non est nisi ad tempus.

Secundo. Item qui potest aliquam rem concedere simpliciter, potest etiam concedere ad tempus, sed vir & mulier possunt sibi mutuo concedere simpliciter potestatem corporum suorum: ergo hanc concessione possunt facere ad tempus, sed talis concessio efficit matrimonium.

Tertio. Item sicut se habet consensus simpliciter ad matrimonium simpliciter, ita consensus ad tempus, ad matrimonium ad tempus: ergo sicut mutus consensus simpliciter efficit matrimonium simpliciter, ita mutus consensus ad tempus efficit matrimonium ad tempus.

In oppositum. C O N T R A, extra de conditionibus in desponsatione appositis. cap. vlti. dicitur, si alter dicat alteri, Contraho tecum, donec inueniam aliam honore, vel facultate meliore, talis contractus caret effectu, hoc autem no est, nisi q talis contractus est ad tempus.

Secundo. Item secundum Magistrum, superius di. 27 cap. i. Matrimonium indiuiduam vitae consuetudinem retinet, sed contractus ad tempus est diuisibilis: ergo talis contractus non potest esse matrimonium.

C O N C L V S I O.

Translatio corporum mutua in matrimonio matrimonium simpliciter facit, & non ad tempus.

Respon. R E S P O N D E O, q no potest contrahi matrimonium ad tempus. Seruus enim alicuius domini habentis super ipsum plenitudinem potestatis non potest sine concessione domini illius, & auctoritate concedere, alij qualicumque potestatem in corpus suum, sed quilibet homo est seruus Dei, qui habet super quemlibet hominem omnimodam plenitudinem potestatis: ergo nullus vir potest concedere mulieri, nec e conuerso aliquam potestatem in corpus suum, nisi ex concessione Dei explicita, vel implicita: Deus autem non tantum no concedit, sed etiam prohibet fieri inter virum, & mulierem mutuam concessione potestatis suorum corporum, quantum ad concubitum carnalem ad tempus, quod patet. Matth. 19. vbi dicitur. Quod Deus coniunxit, homo non separet.

Triplex autem est congrua ratio, quare Deus hoc voluit fieri. Vna est, quia hoc esset contra bonum prolis, copulati enim ad tempus non essent ita solliciti, vt in pluribus de sua prolis disciplina, & educatione religiosa, sicut copulati simpliciter.

Alia est, quia hoc esset contra bonum honestatis dilectionis, quae debet esse inter coniuges: quia forte quamuis copulati ad tempus plus diligerent se, propter delectabile, secundum carnem, quam copulati simpliciter, tamen dilectione quae est propter honestum copulati simpliciter, magis diligunt se: vt in pluribus, quam si essent copulati ad tempus, plus enim diligit vnusquisque, vt in pluribus rem, quae sua est simpliciter, quam si non esset sua, nisi ad tempus.

Tertia ratio est, quia in copula ad tempus non saluaretur ratio sacramenti, quia talis copula cum esset diuisibilis non significaret indiuisibilitatem humanae naturae a persona filij Dei, nec indiuisibilem vnionem ecclesiae cum Christo.

Ad primum in oppositum dicendum, q dicta lex concubinatum non concedit, sed homini non vxorato permittit, tanquam lege humana non puniendo, nec ex hoc sequitur, q puniri non debeat lege diuina, quia sicut dicit Augu. i. lib. ar. longe ante medium. Lex humana multa impunita relinquit, quae per diuinam providentiam vindicantur, & recte.

Ad secundum dicendum, q maior est vera, quando potestas superioris domini ita concedit, seu permittit fieri concessione rei ad tempus, sicut permittit ea fieri simpliciter, quod in proposito non est verum, vt visum est in corpore quaestionis.

Ad tertium dicendum, q maior falsa est, sicut patet ex dictis in corpore quaestionis.

Q V A E S T I O II.

Vtrum mutus consensus conditionalis faciat matrimonium, re non existente posita sub conditione.

Arg. 1. D. Bo. ibid. q. 3. D. Th. q. 47 ar. 5. S e o. di. 29. q. vnica. T V I D E T V R, q sic: extra de conditionibus in desponsatione appositis. cap. i. Quicumque sub conditionis nomine aliquam desponsauerit, & eam relinquere voluerit, dicimus, q frangatur conditio, & desponsatio irrefragabiliter teneatur: ergo siue existat conditio, siue non, tenet desponsatio: multo fortius ergo matrimonium.

Secundo. Item si aliquis iurauerit mulieri se eam daturum in vxorem, si tantum sibi donauerit, scilicet 10. vel 20. marcas: si conditio no existat, & interueniat consensus de praesenti, aut carnalis sequatur copulam, eam tenetur accipere in vxorem. extra e. ti. De illis: ergo a simili matrimonium tenet, quamuis res appo-

Q V A E S T I O III.

Vtrum consensus clandestinus efficiat matrimonium.

Arg. 1. D. Bon. vbi su. q. 45. D. Tho. vbi sup. q. 45. ar. 5. T V I D E T V R, q non: 30. q. 5. Aliter. Dicitur de clandestinis matrimonijs, q non sunt coniugia, sed adulteria, vel concubinaria, vel stupra, aut fornicationes, potius quam legitima coniugia.

Item quia ecclesia prohibet consanguineos matrimonialiter copulari, ideo mutus eorum consensus matrimonium non efficit: sed ecclesia prohibet matrimonia clandestina, eadem q. nullus, & extra de clandestina desponsatione. Cum inhibito: ergo consensus clandestinus matrimonium non efficit.

Item carnalis concubitus inter coniuges est licitus, sed si aliqui clandestinae matrimonij contrahant, non licet eos simul carnaliter copulari, quia scandalizarent populum: ergo videtur, q tale matrimonium est nullum.

In oppositum. C O N T R A, 30. q. 5. Iudicantem, dicitur de illis, qui clandestinae consenserunt, q reatum adulterij, vterque incurrit, dum vtroque eorum viuente, alij se copulauerit, sed hoc non esset verum, nisi per mutuum consensum clandestinum contraxisset matrimonium verum: ergo talis consensus verum efficit matrimonium.

Item si tales transferrent se ad regionem longinquam, vbi non est consuetudo monitiones & solemnitates in matrimonijs adhiberi, licitum esset eos ibi carnaliter copulari, sed nunquam carnalis copula, extra matrimonium est licita: ergo clandestinus consensus verum efficit matrimonium.

C O N C L V S I O.

Quamuis apud Deum consensus clandestinus matrimonium verum efficere queat, ecclesia tamen, quae non indicat de occultis, talia connubia detestatur, & abhorret.

Responso. R E S P O N D E O, q sicut matrimonium clandestinum dicitur tripliciter, ita potest dici de clandestino consensu. Vno modo dicitur matrimonium clandestinum, quod contrahitur, sine praesentia testium, extra de clandest. despon. Quod nobis. Alio modo quod contrahitur non adhibitis solemnitatibus consuetis, quamuis contractum fuerit in praesentia testium. 30. q. 5. Aliter. Tertio modo, quando fit sine praemissa denunciatione, extra de clandest. despon. Cum inhibito: & quolibet istorum modorum, si affuit mutus consensus per verba de praesenti expressus verum est matrimonium, secundum Deum, & conscientie iudicium: illud tamen quod ita est clandestinum, quod non fuit in praesentia testium, non iudicabitur verum matrimonium ab ecclesia, quae iudicat secundum allegata, vnde si aliquis istorum, cum alia persona in facie ecclesiae contrahe-ret, praeciperetur ei per ecclesiam cohabitatio cum ea, & prohiberetur ei accessus ad primam, cui

sira sub conditione non existat.

In oppositum. C O N T R A, e. ti. super eo. dicitur de illo qui consensit in quandam mulierem, si pater eius suum praestaret assensum, q nisi voluntas patris postmodum intercedat, nequaquam cogendus est ad matrimonium contrahendum. Sed si sponsalia sub conditione contracta no tenent re posita sub conditione non existente, a simili, nec matrimonium.

C O N C L V S I O

Si conditio, matrimonij substantiae contraria fuerit, ipsum plane nullum reddit, at si non contraria in casu quodam sic, in quodam vero non.

Respon. R E S P O N D E O, q conditionum appositum in contractu matrimonij, quaedam sunt contra matrimonij substantiam: vt si alter dicat alteri, Contraho tecum si generationem prolis euites, quod est contra bonum prolis. Vel donec inueniam aliam honore, vel facultate meliorem, quod est contra significationem sacramenti. Aut si adulteradam te tradas, qd est contra bonum fidei, & sub talibus conditionibus, nullum matrimonium est: vt habetur extra de condi. in desponsatione appo. ca. vltimo.

Quaedam sunt non contra substantiam matrimonij. Et istarum quaedam sunt turpes, aut impossibiles, & matrimonium contractum sub talibus conditionibus tenet, quia pro no adiectis habentur, vt dicitur in decretali praedicta: quaedam sunt honestae, & possibiles, & istarum quaedam sunt de praeterito, vt si dicatur, Contraho tecum, si maritus tuus mortuus est, quaedam de praesenti: vt si dicatur, Contraho tecum, si tu es virgo, & sub istis conditionibus, vel similibus, matrimonium contractum tenet existentibus rebus i conditionibus appositis, aliter no. Et sic intelligitur auctoritas ad partem secundam allegata, quamuis illa videatur de spotalibus loqui. Quaedam sunt conditiones de futuro, vt si dicatur, Contraho tecum, si patri tuo, vel patri meo placuerit, & tunc iudicandum est, sicut de spotalibus, sub conditione contractis: quia vt dicitur extra de condi. in desponsatione appositis. Super eo. Huiusmodi consensus non est de praesenti habendus, licet per verba de praesenti euidentius exprimat, quia in alieno arbitrio non habito, sed habendo consistit.

Ad primum. A D P R I M V M dicendum, q illa decretalis intelligitur de conditione turpi non existente contra naturam matrimonij, vt dicit Apparatus ibidem.

Ad secundum. A D S E C U N D V M dicendum, q quamuis primo apposita sit conditio de futuro, si postea consentiat de praesenti, aut carnalis copula subsequatur, conditio non replicata recedit a conditione prius apposita, & simpliciter intelligitur consentire, vt dicit Apparatus ibidem.

cui tamen præcepto obedire non deberet, quâ tum ad redditionem carnalis debiti, quia magis obediendum est iudicio Dei, & conscientia, quàm iudicis ecclesiasticis, qui secundum præsumptiones iudicat, in quibus tamen posset obedire ecclesiæ, absque peccato obedire teneretur, sicut in subueniendo illi mulieri in necessarijs si indiget, & ipsæ illi, & alij suffice re possent.

Ad primū. AD PRIMVM, in oppositum dicendum, q̄ sicut dicit Magister huius dist. cap. 2. illud non est ita intelligendum, q̄ non sit legitimū coniugium, sed quia non habet decorem, & debitam honestatem. Vel potest dici, q̄ illud decretum intelligendū est de clandestino consensu non expresso in præsentia testium, qui consensus non efficit matrimonium, secundū præsumptionem, & ideo carnalis concubitus talium ab ecclesiâ illicitus iudicatur.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, q̄ non est simile de vtraque prohibitione, quia ita prohibet cō sanguine eos copulari, q̄ personas intendit red dere illegitimas ad contrahendum: non sic autem prohibet clandestina matrimonia.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, q̄ quamuis carnalis concubitus in matrimonio sit licitus regulariter, tamen per accidēs aliquo loco, & aliquo tempore potest esse illicitus, vt propter scandalum populi, sicut dictum est: vel propter ecclesiæ prohibitionem, quæ alicubi prohibet coniuges carnaliter copulari, antequam adhibeat matrimonio solemnitas consueta, quâ tamen prohibitionem quidam dicunt esse nō respectu actus debiti reddendi, sed respectu actus petendi, vnde peccaret exigens, & non peccaret reddens.

Q V A E S T I O I I I I.

Utrum consensus in carnalem copulam, sit necessarius ad matrimonium contrahendum.

Arg. 1. D. Bo. ibid. q. 6. D. Th. q. 46. **T** V I D E T V R, q̄ sic. I. 7. q. 1. Sunt quidam. Vouentibus supple virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle damnabile est, sed hoc verum non esset, nisi consensus in carnalem copulam necessarius esset ad matrimonium contrahendum.

Secundo. Item ad contrahendum matrimonium, necessarius est consensus in ea, propter quæ est matrimonium institutum. Sed matrimonium non tantummodo institutum est in officium, sed etiam in remedium: ergo ad ipsum contrahendum, necessarius est consensus in illud, p̄ quod habetur remedium contra carnalem cōcupiscentiam, illud autem remedium est carnalis copula.

Tertio. Item ad contrahendum matrimonium, necessarius est consensus in illud, quod si excludatur in contractu: matrimonium nullum est.

Sed si vir, & mulier contraherent appositâ hac conditione, q̄ vnus alij nunquam debitū redderet, nullum esset matrimonium: ergo ad contrahendum matrimonium necessarius est consensus in redditionem debiti.

CONTRA, Magister huius dist. cap. vlti. Consensus cohabitationis, vel carnalis copulæ non facit coniugium, sed consensus coniugalitatis societatis verbis, secundum præsens tempus expressus.

Item Beata Virgo, verum matrimoniū contraxit cum Ioseph, non tamen in carnalem copulam consensus, quia semper Virgo perfecta non tantum corpore, sed etiam mente permansit: ergo consensus in carnalem copulam non est necessarius ad matrimonium contrahendū.

C O N C L V S I O.

Non quidem explicitè, sed implicitè consensus in carnalem copulam necessarius perhibetur.

RESPONDEO, q̄ ad matrimonium contrahendum, non est necessarius consensus explicitè in illud, quod non est de matrimonij essentia: copula autem carnalis est huiusmodi, postquam enim aliqui matrimonium contraxerunt, si postea perpetuo continent, nihilominus esset inter eos verum matrimonium, sicut patuit in matrimonio inter Virginē Mariam, & Ioseph: ad contrahendum ergo matrimonium non est necessarius consensus in carnalem copulam explicitè, quia tamen in essentia matrimonij continetur carnalis copula, sicut vsus in potestate ordinata ad vsum, non de necessitate, sed voluntariè: ideo aliquo modo implicitè requiritur cōsensus in carnalem copulam ad cōtrahendū matrimonium, in quâ tum ad hoc necessarius est cōsensus mutuus in trāslati onem corporis proprii in potestatem alterius cōiugis, quâ tum ad cōcubitū cōiugalem, sed hoc nō est cōsentire in carnalem copulam, neque explicitè, neque implicitè absolute, sed implicitè, & sub conditione. si alter cōiux vti sibi cōcessa voluerit p̄tate.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ ille, qui vouit virginitatem, volēdo nubere, vult se obligare obligationi icompossibili voto suo, si alter cōiux voluerit, & ideo mortaliter peccat: quia quâ tum in se est, vult se exponere necessitati veniēdi cōtra votum suum, si alter voluerit. Et quamuis quod dictum est regulariter sit verum, ex inspiratione tamen spiritus sancti virgo quæ vouit virginitatem sine peccato nubere potest, sicut patuit in Virgine gloriosa, quæ antequam nuberet certificata fuit per reuelationē spiritus sancti, q̄ Ioseph ab ea nunquam debitum exigeret, & ideo cōtrahēdo cum eo nō exposuit se alicui periculo veniēdi contra votum, quo virginitatem vouerat, cum esset perfectè certificata, quod Ioseph non vteretur potestate sibi concessa.

Ad secundū dicendum, q̄ non plus concludit, nisi q̄ necessarius est consensus in carnalem

nalem copulam implicitè, & sub conditione, scilicet, si alter coniux potestate sibi concessa vti voluerit.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, q̄ si aliqui contrahunt inuicem sub hac conditione, q̄ nunquā sibi inuicem reddent debitum, ipsi non tantū excludunt carnalem copulam, sed etiam mutuat translationem corporum suorum in alterius potestatem, quantum ad concubitum coniugalem: & ego bene concedo, q̄ consensus in talem translationem requiritur ad matrimonium contrahendum.

Ad oppositā partem. Ad argumenta ad partem aliam patet, qd dici debeat ex iam dictis, & quomodo inter gloriosam virginem Mariam, & Ioseph fuit verum matrimonium, absque præiudicio virginitatis eiusdem.

CIRCA litteram. Matrimonium non sanxit consensus, qui in occulto fuit, id est nō ostendit factum, quantum ad forese iudicium ecclesiæ.

Coactio excludit consensum coniugalem.

DISTINCTIO XXIX.

PORTET autem consensum coniugalem liberum esse à coactione. Coactus enim consensus, qui nec consensus appellari debet, coniugium non facit, sicut testatur Urbanus Papa, scribens Sanctio regi Arragonum in hæc verba. De nuptijs tua coniugio, quam te cuidam militi daturum necessitatis in stante articulo sub fidei pollicitatione confirmasti, hoc equitate dictante decreuimus, vt si illa virum illum omnino (vt dicitur) renuit, & in eadem voluntate persistit, vt viro illi se prorsus deneget nuptiarum; nequaquam eam inuitam, ac renitentem eiusdem viri cogas coniugio copulari. Idem, Si verum esse constituerit, quod nobis legati Iordanis principis retulerunt, scilicet quod ipse coactus, & dolens filiam suam stentem, & pro viribus renitentem, Reynaldo desponsauerit; quoniam legum, & canonum autoritas talia sponsalia non approbat; ne ignorantibus leges, & canones nimis durum videatur, ita sententiam temperamus, vt si princeps cum assensu filia id quod captum est perficere voluerit, concedamus, sin autem, legatus noster vtrasque partes audiatur, & si nihil fuerit ex parte Reynaldi, quod amplius impediatur, ab ipso Iordane sacramentum, quo constet hæc quæ dicta sunt, accipiat. Et nos canonū, & legum scripta sequentes, deinceps non prohibemus quin alij viro (si voluerit) prædicta eius filia tantum in Domino nubat. Ex his apparet, coniugium fieri inter consentientes & spontaneos, non inter renitentes, & inuitos. Veruntamen qui inuitè, & coactè coniuncti sunt, si postea ab aliquo temporis spacio sine contradictione, & quarmonia coha-

31. q. 2. cap. De nuptijs.

Ibidem. ca. Si verum.

1. Cor. 7. g.

bitauerint, facultate discedendi, vel reclamandi habitata, consentire videntur: & consensus ille consequens supplet, quod præcedens coactio rulerat.

Quis consentire dicatur.

Consentire autem probatur, qui euidenter non cōtradicit, secundum illud. In sponsalibus eorum consensus exigendus est, quorum in nuptijs desideratur. Intelligitur tamen semper patri filia consentire, nisi euidenter dissentiat. Item Sponsalia, sicut nuptia, cōsensu fiunt contrahentium. Et ideo sicut in nuptijs, ita & in sponsalibus patris familias filiam consentire oportet, quæ si patris voluntati non repagnat, consentire intelligitur.

DISTINCTIO XXIX.

UPERIUS determinauit Magister de consensu matrimonij, quantum ad eius effectū. Hic determinat de ipso quantum ad eius defectum. Et primo quo ad defectum voluntatis.

Secundo quo ad defectum intentionis. dist. ibi. (Nec solum.) Prima in tres.

Primo ostendit, q̄ coactio excludit matrimonium.

Secundo ostendit, q̄ consensus sequens ratificat. ibi. (Veruntamen qui inuiti.)

Tertio, q̄ sufficit, quandoque consensus tacitus. ibi. (Consentire autem.)

CIRCA hanc dist. quærendum est principaliter de duobus.

Primo de consensu contrahentium coactione.

Secundo de talis contractus ratificatione.

A R T I C V L V S I.

CIRCA primum quærentur quatuor. Primo vtrum consensus coactio p̄metum, impediatur matrimonium.

Secundo vtrum impediatur sponsalia iuramento firmata.

Tertio vtrum persona cōsentiens in aliam, sibi non cōsentientem, possit illa viuentem contrahere matrimonium.

Quarto vtrum parentes liberos suos possint cogere ad matrimonium contrahendum.

Q V A E S T I O I.

Utrum consensus coactio per metum impediatur matrimonium.

Arg. 1. D. Bo. di. 29 ar. 1. q. 1. D. Th. q. 47 ar. 1. in Ad di. 3 p. Sco. di. 29. q. vni. Alex. p. 2. q. 28. **T** V I D E T V R, q̄ non: quod nihil est matrimonium non impedit, sed nulla est consensus coactio, quia cōsensus est actus liberi arbitrij, quod non potest cogi: vt in secundo lib. ostensum est: ergo coactio consensus matrimonium nō impedit.

Item

Secundo.

Item omnis vir, aut est constans, aut inconstans, sed coactio per metum cadens solum in viris inconstantibus matrimonium non impedit, in virum autem constantem, nulla coactio per metum cadit, sicut enim dicit Phil. 3. eth. c. 9. Fortis impavidus est.

Tertio.

Item coactio consensus per metum non est nisi vehemens inductio, quia interiores actus liberi arbi. sufficienter cogi non possunt. Sed sicut vehementer potest homo inclinari per metum ad consentiendum, ita per blanditias: cum ergo vehemens consensus inductio per blanditias non impedit matrimonium, videtur similiter, quod nec illa quæ est per metum.

Quarto.

Item coactio consensus quæ est per metum, non impedit susceptionem sacramenti baptismi: ergo a simili, nec susceptionem sacramenti matrimonij.

In oppositum.

CONTRA, Magister in littera in principio dist. presentis. Oportet consensum coniugalem liberum esse a coactione: coactus enim consensus, qui nec consensus appellari debet, coniugium non facit.

Secundo.

Item extra de spõ. Cum locum, Cui loci non habeat consensus ubi metus, vel coactio intercedit, necesse est, ut ubi consensus utriusque requiritur coactionis materia repellatur.

Tertio.

Item favorabilior est status religionis, quam matrimonij. Sed professio facta in religionem per consensum metu mortis coactus, non tenet: unde talis reverti potest ad sæculum: extra de his, quæ metusue causa fiunt. ca. 1. ergo multo fortius contractus matrimonij per consensum metu mortis coactus non tenet.

CONCLUSIO.

Consensus coactio per metum cadentem in constantem virum matrimonium contractum facit irritum, & inane, nisi post coactionem coacti ulterius consenserint per liberam cohabitationem supervenientem.

Respon.

Prime opi.

AD ISTAM questionem dicunt aliqui, quod coactio per metum etiam cadentem in virum constantem matrimonium non impedit, secundum iudicium Dei, & conscientiam, si adsit consensus interior, non tantum ad verba proferenda, sed etiam ad ipsum matrimonium contrahendum: quia ad hoc ut interior consentiat in matrimonium locum non habet coactio per metum, quia in hoc, quod consentit in prolationem verborum significantium interior consensus evadit periculum, quod metuit: cum illi quos timet non possint de suo interiori consensu iudicare, secundum tamen iudicium ecclesie matrimonium non est, quia talem presumit non consensisse, sed tantum in prolationem verborum ad periculum, quod metuit evadendum.

Improbatio

Sed hæc opinio peccat in duobus. Primo in hoc quod dicit, quod respectu interioris consensus in matrimonium, locum non habet coactio per metum cadentem in constantem virum, quia exprimere consensus interior-

rem in matrimonium, si non adsit, meriti est: omne autem mendacium peccatum est, sed quod virum constantem, per quem intelligo virtuosum, vehementer inducit per gravem metum ad dicendum aliquid quod sine peccato dicere non potest, nisi dictis respondeat consensus interior: ex consequenti eum vehementer induxit ad ita consentiendum interiori, sicut exprimit exteriori.

Secundo peccat opinio in hoc, quod dicit ecclesiam presumere talem interiori non consensisse in matrimonium, quia ecclesia non debet presumere aliquem peccare in aliquo facto, nisi per probationes legitimas, vel presumptiones hoc ecclesie constiterit: cum ergo exprimere exteriori se consentire in matrimonium sit peccatum, si non adsit consensus interior, ecclesia non debet presumere talem interiori non consensisse, nisi forte hoc ei constaret per aliquam protestationem, quam coactus secretò fecisset, in presentia tamē testium, de quibus confidebat dicens. Protestor coram vobis, quod verba, quæ modo dicam, dicam tantum ad evadendum mortis periculum, quia nullo modo consentio interiori, nec consentiam.

Videtur ergo aliter dicendum ad questionem, scilicet, quod duplex est metus, quidam non cadens in constantem virum, & coactio consensus per talem metum non impedit matrimonium, nec quantum ad iudicium Dei, nec quantum ad iudicium ecclesie. ar. ad hoc extra de spon. Veniens. secundo. Est etiam quidam metus cadens in constantem virum: id est in virum virtuosum, sicut est metus mortis, vel enormis lesionis corporis, vel servitutis, vel stupri, vel aliorum aliquorum gravium malorum expressorum in iure, quando talia mala intentantur ab illo, de quo presumit probabiliter vir constans, quod ille talia velit, & possit sibi inferre, nisi sibi consentiat, & coactio consensus per talem metum matrimonium impedit etiam quantum ad iudicium Dei, & quantum ad iudicium ecclesie: extra de spon. Veniens. 2. & c. Consultationi. §. Sane. etiam si adsit consensus interior in matrimonium, quamvis enim consensus interior in matrimonium sufficienter cogi non possit: tamen per predictum metum, tam vehementer inducitur, quod multum in illo diminuitur de ratione voluntarij, & ideo nec Deus, nec ecclesia voluerunt hominem per talem consensum esse ligatum mulieri. Cuius ratio est duplex: una est, quia matrimonium significat coniunctionem Christi, & ecclesie, quæ fit per liberum amorem: alia est ne talia matrimonia malos exitus haberent, quia quod aliquis non diligit facile contemnit. 20. q. 3. Præsens.

Potest etiam dici secundum aliquos, quod ecclesia aliquo modo implicite constituit, ut persona modo predicto coacta sit illegitima durante predicta coactione ad contrahendum cum

Propria opinio. Metus duplex.

Consensus coactio per metum facta, quæ est matrimonium peccat.

Ad primam.

cum illa ad quam ducendam cogitur, sicut. n. ecclesia potest reddere personas aliquas illegitimas ad contrahendum inter se pro quocumque tempore: ita potest reddere aliquam personam illegitimam ad contrahendum cum aliqua persona determinata pro aliquo tempore, & sub aliqua conditione, quam pro aliquo tempore, & cessante illa conditione, reputat legitimam ad contrahendum cum illa eadem persona.

Ad secundam.

Vir.

Pertinax.

Constans

Inconstans.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamvis consensus non possit cogi, tamen per aliquem metum potest, tamen vehementer induci, quod derogatur illi libertati, quam Deus esse vult in consensu ad hoc, ut sit causa efficiens matrimonij.

Ad secundum dicendum, quod quamvis vir constans medius est inter virum pertinacem & inconstantem, pertinax enim vix pro quocumque timore, recedit a proposito suo: inconstans ferre, pro quolibet timore leuiter recedit a proposito suo. Constans autem quandoque recedit a proposito suo pro timore, & quandoque non, quia temperat passionem timoris, secundum rectum iudicium rationis, & ideo quandoque timor oritur ex forti existimatione cuius horribilis mali, quod non potest homo euadere, nisi subeundo aliquod malum minus pœnale, quod tamen absolute non debet subire: subit ipsum, quia sic esse faciendum docet ratio recta: pro timore autem oriente, si ex leui, siue ex forti existimatione minoris mali, nunquam in quantum virtuosus consentit subire maius malum: sic ergo patet, quod Philosophus in auctoritate allegata, non intendit dicere, quod vir fortis nunquam timeat: quod patet, quia eo. c. dicit postea de magno terribili, quod hoc est terribile omni homini habenti intellectum, & parum post dicit, quod fortis intempetabilis est ut homo: timebit autem ut oportet, & ut ratio sustinebit boni gratia.

Ad tertiam.

Ad tertium dicendum, quod non est simile de inductione consensus per blanditias, & per metum, inductio enim quæ est per timorem, aequaliter minuit de ratione voluntarij, parum enim intus volumus, quæ ex timore volumus, sed inductio quæ est per blanditias intendit consensum, unde Philosophus 3. Eth. c. 2. dicit, quod operationes, quæ fiunt ex timore, mixtæ sunt, quia aliquo modo sunt voluntariæ, & aliquo modo involuntariæ, ut declarat ibidem, & postea e. li. c. 4. dicit, quod forsitan non bene dicitur involuntaria esse, quæ propter concupiscentiam, & eo. li. c. ult. dicitur, quod voluntario magis assimilatur intemperantiam, quam timor, & quod magis est voluntarium, quod fit per intemperantiam, quam per timorem.

Ad quartam.

Ad quartum dicendum, quod non est simile, quia in tentio suscipientis baptismum non est causa efficiens facti baptismi, sicut consensus est causa efficiens matrimonij, & propterea per susceptionem baptis-

mi in nullo efficitur conditio suscipiens peior, sed simpliciter melior, per contractum autem matrimonij efficitur conditio contrahentium minus bona, quam ad aliqua, quæ efficiunt magis onerosa, per hoc tamen non efficitur mala malo culpæ.

Argumenta ad partem aliam procedunt de coactione consensus per metum cadentem in constantem virum.

Ad partem contrariam

Q. V. AESTIO II.

Utrum consensus coactio per metum impediat sponsalia iuramento firmata.

RESPONDETUR, quod sic: Fortior est obligatio per consensum de presenti, quam per consensum de futuro. Sed predicta coactio impedit obligationem per consensum de presenti: ergo & multo fortius impedit illam, quæ est per consensum de futuro: talis autem est obligatio in contractu sponsalium.

Item extra de his, quæ vi metusue causa fiunt. Abbas, in Glo. Matrimonium contractum per metum, non tenet, nec obligatus est qui hoc facit, etiam si iurat: ergo a simili, nec sponsalia per metum contracta, etiam si firmetur iuramento tenent.

Item qui coactus suam ecclesiam pœnitens abiurat, illi debent cum integritate uniuersa restitui. eod. cap. in textu. Sed si tale iuramentum obligaret, non deberet sibi restitui: ergo nullum iuramentum, quod metu extortum est obligat.

CONTRA, non est necessaria absolutio a iuramento, quod ipso iure non obligat. Sed a iuramento extorto coactione, quæ est per metum necessaria est absolutio: extra de iure iurando. Verum ubi dicitur, quod Romani Pontifices tales a iuramenti nexibus absoluerunt: ergo tale iuramentum non est ipso iure nullum, sed est obligatorium.

Item renunciatio electionis facta per metum, si sit iuramento firmata, est obligatoria: extra de his, quæ vi metusue causa fiunt. Ad aures. Sed minor consensus requiritur ad sponsalia contrahenda, quam ad obligationes alias: quod patet quia septenes possunt contrahere sponsalia, cum tamen propter defectum discretionis ad alias obligationes sint inepti: ergo videtur quod contractus sponsalium factus per consensum metu coactus teneat si iuramento firmetur.

Itē 22. q. 4. Inter cætera dicitur de quodam timore necis impulsus suæ concubinæ iuramento firmavit ipsam suscipere in coniugium, quod quia quam prius habuerat non est peccatum in coniugem suscipere: matrimonium sic in Deo firmatum est stabile: ergo sponsalia facta per metum, & iuramento firmata tenent.

CONCLUSIO.

Sponsalia metu graui simul, ac iuramento firmata ipso iure nulla esse censentur.

Rich. sup 4. sent. Ee Ad

Respon. iux
ta primam
opinionem.

AD ISTAM quaestionem dicunt quidam, quod sponsalia per metum cadentem in constantem virum contracta, & iuramento firmata, tenent & obligant contrahentem in foro conscientiae. Quod sic declarant. Quocumque metu homo scienter iuret falsum, periurat: quodlibet autem periurum scienter commissum peccatum mortale est: nullus ergo metus excusat, scienter periurantem a mortali peccato, sed qui per iuramentum promisit se ducendum aliquam in uxorem, si quod iuravit non implet, periurat, ad quod sequitur, quod mortaliter peccat, sed quilibet obligatur ad vitandum mortale peccatum: ergo qui coactus per metum cadentem constantem virum iuravit se aliquam ducendum in uxorem, implere tenetur quo ad forum conscientiae, quod iuravit: in foro tamen exteriori non reputaretur obligatus, eo quod ecclesia praesumeret consensum interiore non affuisse.

2. opinio.

Sed quia hic modus respondendi, videtur posse improbari per ea, quae in praecedenti questione, in reprobatione primae opinionis dicta sunt. Ideo dicunt alij, quod sponsalia praedicto modo contracta, non tenent ipso iure, nec in foro exteriori, nec in foro conscientiae, quia nec Deus, nec ecclesia, tale iuramentum voluerunt obligatorium esse, respectu eorum, in quibus maxima requiritur libertas, de quorum numero est contractus sponsalium, & in religione professio: unde professio in religione facta, propter metum mortis profitentem non obligat: extra de his, quae vi metus causa fiunt. c. 1. & 15. q. 1. Non est dicitur, quod voluntarium sibi militem eligit Christus.

Pro opinione prima, duo prima argumenta. Ad tertium.

Quia vult tenere primam opinionem, potest dicere ad duo prima, quod procedunt de obligatione in foro exteriori.

Ad tertium dicendum, quod minor est falsa, quaedam sunt promissiones factae per metum cadentem in constantem virum, quae non sunt nullae ipso iure, quae tamen rescindendae sunt per actionem, si sunt perfectae, utpote quia post stipulationem facta, numeratio est. Si autem imperfectae, ut puta: stipulationem numeratio non est secuta, rescindi possunt per exceptionem. ff. de eo quod metus causa gestum est. l. Metum autem presentem §. sed quod pro: ut tamen ibidem dicitur in negociis perfectis interdum competat exceptio, & in imperfectis, quandoque actio, quamvis frequentius, & convenientius perfecta rescindatur per actionem, & imperfecta per exceptionem.

Pro secunda opinione. Ad primum in oppositum. Promissiones per metum factae, quae sunt irritae ipso iure.

Quia vult tenere opinionem secundam potest dicere ad primum, ad partem secundam, quod quaedam sunt promissiones, quae factae per metum cadentem in constantem virum ipso iure non valent: ut promissio de ducendo aliquam in uxorem, vel in virum: extra de despon. cum locum. Et promissio dotis. ff. de eo, quod metus causa gestum est. l. Si mulier. §. Si dos, ubi dicitur, quod si dos per metum promittatur, non

nascentur obligatio.

Item in rebus ecclesiae est speciale, quod non tenet traditio, vel promissio, vel iuramentum factum per metum de rebus ecclesiae: extra de iureiuram. l. Peruenit.

Item votum factum per metum non tenet: extra de his, quae vi metus causa fiunt. c. 1. quia votum est res voti, & non praecipit, & liberum est arbitrium in vouendo, quia voluntarium militem sibi eligit Christus. 15. q. 1. Non est.

Item iurisdictio extorta per metum non tenet. ff. de iudicijs. l. 2.

Item auctoritas tutoris per metum extorta nulla est. ff. de auctoritate tutoris. l. 1. §. vlti. & hoc habetur extra de his, quae vi metus causa fiunt. Abbas in Glo.

Item ut volunt quidam: pronuntiatio sententiae ex metu non tenet. l. 1. q. 3. Iniustum tamen, ut dicit Glo. ibidem talis sententia tenet, nisi elidatur per exceptionem. Quaedam autem sunt, quae per metum factae, vel promissae, non sunt nulla ipso iure, sed tenent quousque subuenitur metum passo auctoritate superioris, qui officio eius implorato etiam probato metu debet a promissione per metum extorta illum, qui promisit absolueret, & si aliqua per praedictum metum tradidit, vel resignavit, debet facere sibi restituere. Decretalis autem allegata in arguendo non loquitur de iuramento per metum extorto, quod nullum est ipso iure, sed de iuramento facto circa talem materiam, quod ipso iure tenebat, & ideo ille, qui sic iuravit absolute indigeat, & simili modo intellige quod habetur super, eo. tit. Si vero.

Ad secundum.

Ad secundum dicunt alij, quod septenes ita ex forti consensu possunt contrahere sponsalia, sicut adulti possunt in alios contractus consentire, propter naturalem inclinationem ad illum contractum, quae consensum facit fortiore.

Aliter potest dici, & melius, quod non est simile de sponsalibus contractis inter septenes, & inter adultos, quia non prima sponsalia facillime possunt solui: ideo sufficit ibi modicus consensus, sed contracta inter adultos non dissoluntur altero contradicente, nisi in casibus determinatis a iure: ideo requiritur ibi plenior consensus.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod ibi non interuenit iustus metus, qui possit eadere inconstante virum, quia non erat probabile, quod illi qui necem minabantur eam inferre possent, & vellent.

Vel dicas, prout consuevit exponi, quod illud verbum matrimonium sit firmum, & stabile non ponitur praecipitue, sed consultiue, vel forte metus non fuit sufficienter probatus, & habetur haec solutiones: extra de his, quae vi metus causa fiunt. Abbas in Glo. Vel potest dici, quod illud decretum loquitur in eo casu, quando post coactionem commixtus est ei carnaliter, ut habetur ibidem in Glo.

QVAESTIO III.

Virum persona consentiens in aliam sibi non consentientem possit illa viuente contrahere matrimonium.

Arg. 1. D. Bon. ubi sit q. 2. T. c. 20.

VIDETUR, quod non: secundum philosophum. 4. Meta. Aliquando ita se duo habent, quod vnum refertur realiter ad aliud, & non e conuerso, ut patet in scientia, & scibili: ergo a simili cum matrimonium sit religio quaedam, ut superius ostensum est, potest vir realiter matrimonio copulari cum muliere consentiendo in ipsam, illa non consentiente in ipsum, ad quod sequitur, quod illa viuente cum alia contrahere non potest.

Di. 26. ar. 11. 4. q. 1.

Secundo.

Item secundum iudicium ecclesiae matrimonium ex altera parte potest esse solidum, & ex altera nullum: ergo a simili, ita potest esse verum in foro conscientiae per consensum ex parte vna, non existente consensu ex parte alia: probatio assumpta. Si mulier in iudicio confitetur se consensisse per verba de praesenti in Martinum, & Martinus in eam. Martino hoc negante, & muliere non potente probare quod proposuit. Martino non interdicitur licentia contrahendi cum alia, sed mulieri prohibetur, ne viuente Martino contrahat cum alio, quia consentienti in iudicio contra ipsum creditur.

Tertio.

Item si aliquis donat alij rem aliquam illo alio nihil dante sibi, tamen datum acceptante tenet donatio: ergo similiter si vir consentiendo in mulierem donat ei potestatem corporis sui, illa non consentiente, quod vir habeat potestatem aliquam in corpus suum, acceptante tamen potestatem sibi datam a viro tenet donatio: ergo vir ille non poterit contrahere cum alia contra voluntatem illius.

In oppositum.

CONTRA, vir consentiens in mulierem, vel e conuerso non prohibetur contrahere cum alia, nisi in quantum consensus ille facit matrimonium, sed si consensus sit ex vna parte, & non ex alia, non potest matrimonium perficere: extra de sponsal. Tua nos: ergo consentiens in non consentientem sibi, potest cum alio vel alia contrahere matrimonium illo vel illa viuente.

Secundo.

Item inter coniuges est quaedam, relatio aequiparantiae, quia secundum Apostolum 1. Cor. 7. Mulier sui corporis non habet potestatem, sed vir: similiter vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Sed relatio aequiparantiae nunquam est inter aliqua duo, nisi sit mutua: ergo matrimonialis obligatio nunquam est in viro respectu mulieris, nisi sit etiam in muliere respectu viri.

CONCLUSIO

Consentiens in non consentientem sibi in corde, uerbis tamen se consentire significantem, illa persona viuente, cum alia contrahere nequit, e contra uero si dissentiens dissentem exteriorius non significauerit aut post significationem mox non reuocauerit.

Respon.

RESPONDEO, quod persona non consentiens

in corde, aut exteriorius significat se consentire, aut non. Si non, non est matrimonium, nec secundum iudicium Dei, nec secundum iudicium ecclesiae: unde non obstat consensu ex altera parte, licebit cuilibet cum alia persona contrahere. Deus enim qui matrimonium instituit non vult vinculum matrimoniale, posse contrahi, nisi cum mutua obligatione per consensum mutuum causata. Si autem non consentiens in corde, significat per verba de praesenti se consentire, est matrimonium praesumptum: unde persona quae consentit debet putare verum matrimonium esse contractum, etiam si alia persona post temporis interuallum notabile iuret, se nunquam consensisse in corde, quia sicut dicitur extra de proba. Per tuas. Nimis indignum est iuxta legitimas sanctiones, ut quod sua quisque voce dilucide protestatus est: in eundem casum proprio valeat testimonio infirmare. Unde non credo, quod in hoc casu sit licitum personae, quae consentit cum alia contrahere illa viuente, quia si contraheret se probabili periculo adulterij exponeret. Si tamen non consentiens quod uerbis significat se consentire in continentem reuocet, presumi potest, quod ex errore primum dictum protulerit, & tunc persona quae consentit stare poterit uerbis secundo placitis. Argumentum ad hoc: extra de testib. cogendis. Praeterea, & in hoc casu credo, quod personae quae consentit, licitum sit cum alia contrahere priori viuente. Si autem persona quae corde non consentit, & consensum uerbis significauit, postea in corde consentiat, durante consensu alterius efficitur matrimonium uerum, quia tunc ex utraque parte adsumit omnia quae ad verum matrimonium requiruntur.

Ad primum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod non valet illa consequentia, sic est in aliquibus reatiuis: ergo ita in quibuslibet alijs, vel esse potest.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod nunquam ecclesia iudicat matrimonium esse solidum ex vna parte, & nullum ex alia, sed aliquando iudicat verum esse matrimonium secundum confessionem partis alterius, & ideo personae consentienti se esse in legitimo matrimonio prohibet aliud contrahere.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod non est simile, quia dominus superior aliquarum rerum concedit valere donationem, quae accipiens non redonet, sed donationem praetatis in corpus proprium, quantum ad carnalem concubitum non permittit valere, nisi acceptas similes praetatem in corpus proprium donec illi, quia si secus fieret esset contra tria bona matrimonij, quae coniugum carnalem excusant concubitum, & quandoque meritorium reddunt.

Ad oppositum tam pariter.

AD ARGUMENTA ad partem aliam dicendum, quod quis bene concludat non contrahi matrimonium uerum sine consensu mutuo: non tamen in ore, sed in corde, ex hoc tamen non sequitur, quod consentiens in non consentientem sibi in corde, uerbo tamen significantem se consentire possit cum alia persona illa viuente contrahere, propter rationem, quae in corpore quaestionis dicta est.

Q V A E S T I O III.

Vtrum parentes possint liberos suos cogere ad matrimonium contrahendum.

Arg. 1. D. Bo. ibid. q. 3. D. Tho. q. aa. ar. 6. Secundo. T V I D E T V R, q sic. ff. de spon. l. Sed quæ patris dicitur de filia, q tunc solum dissentendi a patre licetia conceditur si in dignum moribus vel turpem sponsum ei pater eligit.

Item extra de desponsatione impuberum. Tua. Potest filium nondum adultum cuius voluntas discerni non potest, pater cui vult matrimonio tradere, & postquam filius peruenerit ad perfectam ætatem omnino debet hoc adimplere.

Item pater spiritualis. s. Papa potest filios cogere ad contrahendum matrimonium spirituale, potest enim cogere clericos ad recipiendum episcopatus: ergo a simili parentes carnales possunt cogere filios ad contrahendum matrimonium carnale.

C O N T R A, 27. q. 2. Sufficiat dicitur, q si solus consensus defuerit cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur: ergo parentes, inuitos filios nuptui tradere non possunt.

Item extra de despon. impub. c. 1. dicitur, q si filius adultus aliquo modo non consentit, pater non potest ipsum facere matrimonium contrahere.

C O N C L V S I O.

Ob onus matrimonij, ipsiusque significationem filius, vt contrahat matrimonium parenti, coniugium præcipienti, obedire non tenetur, nisi sit necessarium ad aliquem finem.

R E S P O N D E O, q propter onus matrimonij, & quia significat liberam coniunctionem Christi, & ecclesiæ, parentes non possunt inuitos filios, vel filias cogere ad matrimonium contrahendum, nisi forte accideret casus in quo sine præcepto paterno matrimonium contrahere tenerentur: vnde illud verbum Apostoli ad Collos. 3. Filij obedite parentibus p omnia, non intelligitur simpliciter vniuersaliter, sed de omnibus pertinentibus ad potestatem paternam. Si tamen illi de quorū coniunctione agitur non sunt sui iuris, sufficit consensus tacitus, cum expresso eorum consensu, in quorum sunt potestate: si autē sunt sui iuris, requiritur illorum expressus consensus.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, q quamuis secundum iura ciuilia, ita sit de filia: aliter tamen est secundum canones: extra de despon. impu. c. 1. in Glo.

A d secundum dicendū, q illud verbum intelligendū est, vel in casu, in quo filius sine præcepto paterno illam eadem ducere teneretur, vel de filio, qui ante annos pubertatis erat doctus, & consenserat, vel illud verbum debet intelligi de debito honestatis, non necessitatis, secundum Glo. ibidem.

A d tertium dicendum, q non est simile, q a

dominus Papa maiorem potestatem habet super membra ecclesiæ, quam parentes carnales super filios suos carnales, & præterea contrahens matrimonium spirituale efficitur melioris conditionis, quam contrahens matrimonium carnale. Nec est dicendum, q dominus Papa non possit cogere personam idoneam, ad recipiendum episcopatum, sed q hoc possit indubitanter est asserendum.

A R T I C V L V S II.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo vtrum matrimonium contractū per consensum metu coactum, ratificetur per sequentem consensum tacitum.

Secundo vtrum per carnalem copulam sequentem.

Tertio vtrum ratificet si firmetur per iuramentum.

Quarto vtrum ille, qui iurauit aliquam ducere in uxorem, possit religionem intrare, matrimonio non prius contracto.

Q V A E S T I O I.

Vtrum ratificetur per sequentem consensum tacitum.

T V I D E T V R, q non: quia si aliqua duo requiruntur pro cā vnus effectus, non causant effectum, nisi simul coniuncta, si. n. duo hoīes requiruntur ad vnum nauis tractum, nunquam eam traherent diuisim: cum ergo ad contrahendum matrimonium requiratur consensus de presenti interior, & eius expressio exterior, non efficiunt matrimonium diuisim: ergo sequens tacitus consensus cum expressione exteriori, q præcessit non efficiunt matrimonium.

Item quod nihil est, non ratificatur, sed matrimonium contractum per consensum coactū, nullum est: ergo per sequentem consensum tacitum non ratificatur.

C O N T R A, si existens in ætate debita contrahit cum persona non sufficientis ætatis ad matrimonium, quamuis matrimonium nondum sit: ratificatur tū post consensum illius, qui fuerat minoris ætatis, cum ad annos nubiles p uenerit, extra de despon. impu. De illis primo: ergo a simili, quis matrimonium contractum per consensum coactum nullum sit, tamen per sequentem consensum liberum, quamuis tacitum potest ratificari.

C O N C L V S I O.

Matrimonium consensu coacto, ac metu cadente in constantem virum contractum per subsequentem consensum tacitum verum, & validum efficitur.

R E S P O N D E O, q matrimonium contractū p consensum coactū metu cadente in constantem virum, aut est cōtractum per coactionem consensus viri, vel mulieris tantum, aut vtriusque simul: si primo modo, ille qui liberè cōsensit ligatus est: aliter nō, si tamen postea tacite con-

te consentiat, & liberè, persona ligata in consensu pristino persistente verum efficitur matrimonium, & tunc vterque ligatus est, quia quamuis tacitus consensus per se non sufficeret: tamen sufficit cum expressione exteriori quæ præcessit. Si autem persona ligata resiliuit a consensu ante sequentem cōsensum alterius tunc distingo, quia aut contraxit matrimonium aliud, & tunc dico, q illud secundum matrimonium tenet, quamuis peccauerit contrahendo, si congruo tempore non expectauit liberum consensum alterius tacitum, vel expressum. Aut non contraxit aliud matrimonium, & tunc secundum iudicium ecclesiæ præsumitur in eodem consensu permanere, quia quæ in aliquem semel consenserit amplius non poterit dissentire, si alius non negauerit suū præstare consensum: extra de spon. impu. De illis primo, secundum tamen iudicium Dei, nō est matrimonium verum: quia talis non potest esse sine concursu mutui consensus interioris. Si autem vtraque persona fuit coacta: tunc ad hoc q sit verum matrimonium, requiritur nouus consensus, ex vtraque parte: sed non noua exterior expressio.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, q maior non est vniuersaliter vera, si intelligatur de similitudine coniunctionis, secundum essentias, proles enim guttæ requiruntur, pro causa vnus cauationis, nec tamen omnes simul sunt, secundum essentias, quādo causatur cauatio, sed vna causat virtute præcedentium, quarum quælibet aliquam fecit dispositionē. Aliqualiter dico a simili, q sequens consensus tacitus cum virtute expressiois, quæ præcessit, efficit matrimonium.

A d secundum dicendū, q proprie loquendo, melius dicitur illud matrimonium per sequentem tacitum consensum perfici, quā ratificari, & consensus coactus, qui consensus fuit, quamuis non ratus, per sequentem consensum tacitum ratificari.

Q V A E S T I O II.

Vtrum per carnalem copulam sequentem ratificetur.

C O N C L V S I O.

Matrimonium metu contractum per sequentem copulam carnalem validum euadit.

R E S P O N D E O, q mulier quæ contraxit per cōsensum coactū metu cadente in mulierē constantē, si postea cū illo, cū quo cōtraxit carnaliter copulatur, aut ad hoc cogitur per vim absolutā, aut p sufficientē metū, aut p leuē, primis duobus modis nō ratificatur p dicitū matrimonium, nec q tū ad iudiciū fori, nec quantū ad iudiciū poli, p copulā carnalem, sed tertio modo ratificatur p eā, quantū ad iudiciū fori, siue interior cōsentiat, siue nō: q a ex quo ad hoc inducitur p leuē metū, aut habita potestate re-

clinādi permittit se cognosci præsumitur interius consentire, si tamen interius non consentiat in matrimonium, non efficitur matrimonium verum, secundum iudicium poli.

Q V A E S T I O III.

Vtrum matrimonium contractum per consensum metu coactum, ratificetur, si firmetur per iuramentum.

C O N C L V S I O.

Coniugium metu graui contractū, ac iuramento firmatum ipso iure nullum esse existimatur.

A d hoc dicunt quidam q sic, saltem in foro conscientiæ, q n. contractus, q non tenet, si nō p iuramentum firmetur, vel p interpositio nem fidei, validus efficitur si firmetur p alterū illorū: ext. de his, q vi metusue causa fiunt. Ad aures: vbi dicitur, q renunciatio electionis facta ad terrorem laicorum non tenet, nisi iuramento, vel fide interposita firmetur.

Alij dicunt, & probabiliter, q matrimonium contractum coactione per metum cadentem in constantem virum, firmatum per iuramentum non tenet, nec in foro exteriori, nec in foro conscientiæ, q a aut illo iuramento iuratur, aliqd præteritum, aut aliqd p̄sens, aut aliqd futurum: si primo modo, planum est, q non potest ratificare matrimonium, quod aliā esset nullū, q a si coactus iurat, q vere cōsensit, tale iuramentum non potest facere consensum iam præteritū esse validum, si ante non valuit: si secundo modo, et ratificare non potest: q a si contrahendū iuret, q in rei veritate consentit interius in corde, & nō consentiat periurusest: periuriū autē m̄rimonium ratificare non potest: si autē vere consentit, quāuis verum iuret: tū illud iuramentum matrimonium non ratificat, quia tale iuramentū est assertoriū, vnde illo non fit, nisi testificatio de presentia interioris cōsensu, vnde si interior cōsensu de se est inuālidus, & inefficax ad matrimonium cōtrahendum, testificatio p̄sentia talis consensus nihil facit ad matrimonium: si autē iuret aliqd de futuro sic. Iuro tibi, q cōsentia in te, planum est, q tale iuramentum nō potest ratificare contractum per verba de p̄senti, qui præcessit, quia tali iuramento non firmatur, nisi promissio de contrahendo.

Vtrum aut talis promissio iuramento firmata teneat, visum est qōne 2. articuli p̄ceden-

Et tenentes hanc secundam opinionem ad decretalē allegatam p alia opinione, dicunt, q nō est simile, q a maior libertas requiritur in cōtrahendo m̄rimonium, quam in renunciando electioni: vnde extra. e. o. ti. Abbas. in Glo. dicitur, q matrimonium contractum per metum, non tenet, nec obligatus est, qui hoc facit, etiam si iurat, quia matrimonia libera esse debent, quia inuite nuptiæ difficiles exitus consueuerūt habere: & parum post dicitur, q vbi metus, vel coactio intercedit, consensus liber dici non potest.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum ille qui iuravit aliquam ducere in uxorem, possit religionem intrare matrimonio non prius contracto.

Arg. 1. D. Bon. di. 27. ar. 3. q. 2. D. Th. q. 43. ar. 3. Sco di. 32. q. vii.

RESPONDEO, quod non: quia nullus potest facere quin periculum sit peccatum, cum sit contra, secundum preceptum primae tabulae, sed si talis intraret religionem non prius contracto matrimonio iurat: ergo si talis intraret religionem matrimonio non prius contracto, peccaret.

CONTRA, si contraheret, aut intendere explicitum, vel implicitum se obligare ad carnalem copulam, si alter coniunx exigeret, aut non. Si sic, intendere se obligare, si alter coniunx vellet, ad illud quod sibi viam praeccluderet ad maius bonum, ad talem autem obligationem nullus tenetur. Si vero non, contractus ille nullus esset, quia ad hoc, quod vinculum matrimonij contrahatur, requiritur, quod uterque coniugum explicitum vel implicitum consentiat in carnalem copulam sub hac conditione, si alter coniunx eam exigeret: ergo videtur quod ille licite potest religionem intrare, non contracto matrimonio.

CONCLUSIO.

Religionem ingredi volens post praemissum iuramentum de uxore ducenda, potest absque peccato religionem intrare matrimonio non contracto.

RESPONDEO, ut habetur extra de sponsal. Commissum, tutius est ei: religione iuramenti servata prius contrahere, & postea si elegerit ad religionem migrare. Quod non sic est intelligendum, secundum quosdam quod hoc sit tutius, secundum veritatem, sed quod ad opinionem, ne de facto dicatur iste contra suum iuramentum venisse, quia non videtur infringere iuramentum, qui illud commutat in melius: extra de iureiurando. Peruenit secundo. unde si vult, potest absque peccato, religionem intrare matrimonio non contracto.

Alij dicunt contrarium, quia potest vtrunq; facere, quia ante consummationem matrimonij cui libet coniugum altero invito licitum est religionem intrare, non tenentur tamen contrahere, nisi in loco tuto, ubi ad carnalem copulam cogi non possint. Videtur autem mihi magis adherendum opinioni primae, maxime, quia sic contrahens matrimonium non contraheret illa intentione, qua se contracturum iuravit, nec sub illa qua mulier recepit iuramentum: unde si contraheret cum ea, ante redditionem debiti religionem intrare intendens eam deluderet.

QUI vult tenere primam opinionem potest dicere, quod talis intrans religionem non contracto prius matrimonio non perit, quia iuramentum non infringit, qui illud in melius commutat, ut patet per decretum. allegatam pro prima opinione. de etiam in glo. quod non dicitur de iurare, quod ex iuxta causa deserit iuramentum. Argumentum

tum ad hoc 22. q. 2. Beatus, & extra de voto, & voti redemptio. Scriptura.

QUI vult tenere secundam opinionem potest dicere ad argumentum ad partem primam, quod ut dicitur: extra de sponsal. Commissum. in textu. sed expressius in Glo. quia licet talis gerat in corde virginitatem, consentire potest in matrimonio, & hoc rationabile est, quia talis consentit implicitum in carnalem copulam, si alter coniunx exigerit: si non fecerit illud per quod a tali debito absolvetur, quamvis hoc firmiter intendat facere.

CIRCA litteram. Tantum in domino nubit, id est cum fidei: non cum infidei. Si patris voluntati non repugnat consentire intelligitur: si tamen interius non consentit, non est matrimonium, secundum rei veritatem, est tamen matrimonium praesumptum, si illa non erat sui iuris.

De errore, qui euacuat consensum.

DISTINCTIO XXX.

Non solum coactio impedit, vel excludit consensum, sed et error. Non autem omnis error consensum impedit. Est enim error alius personae, alius fortunae, alius conditionis, alius qualitatis. Error personae quando hic putatur esse homo ille, & est alius. Error fortunae, quando putatur esse dives, & pauper est, vel e converso. Error conditionis, quando putatur esse liber, & servus est. Error qualitatis, quando putatur esse bonus, & malus est. Error fortunae & qualitatis coniugij consensum non excludit. Error vero conditionis coniugij consensum euacuat: de qua conditione postmodum tractabimus. Error quoque personae consensum coniugij non admittit, ut si quis feminam nobilem in coniugium petat, & pro ea alia ignobilis tradatur ei, non est inter eos coniugium: quia non consensit uir in ista, sed in alia. Et si quis promitteret mihi se uerum aurum, & pro auro offerret mihi aurichalchum, & ita me deciperet: numquid dicere consensisse in aurichalchum? numquam uolui emere aurichalchum: nec ergo est illud consensum: quia consensum non nisi uoluntatis est. Sicut ergo error materiae excludit consensum, ita & in coniugio error personae, sed obicitur de Iacob, qui pro Rachel septem annis seruiert, & supposita est ei Lia: numquid error personae excludit coniugium, cum non in ea, sed in Rachel consenserit? Sed quod ibi factum est, in mysterio gestum non improbe traditur: ibi tamen et si non praesens, secutus est consensum, nec ex illo concubitu, qui consensum praesens, fornicarij iudicatur, cum ille maritali affectu eam cognouit, & illa uxorio affectu debitum proluerit, putas lege primogenitarum & paternis imperijs se illi iure copulata. Excusatur etiam, quia Dei consilio in mysterio ita actum est. Hodie et excusatur ille, cui ius uxoris soror legitur: huius eius ingressa se subiceret: quae cum sine spe coniugij perpetuo manere censeatur, ille tamen qui cognouit eam pro ignorantia, excusatur: quod pro simile probatur. Si enim diabolus transfigurans se in angelum lucis, credatur bonus,

Pro seclida opinione ad argumentum.

Dist. 36. huius.

Oppositio. Gen. 29. d.

Solutio.

45 q. 1. et 2. c. Intell. etum.

Ex 60. cap. Enchiridij. 1. Cor. 11. c.

bonus, non est error periculosus. Quod autem vir ille in illam mulierem non consenserit, ex similitudine dicitur. Si quis haereticus nomine Augustini vel Ambrosii, alicui catholico se offerret, eumque ad sua fidei mutationem vocaret, si ille assentiret, in cuius sententiam fidei diceretur consensisse? Non in haeretico rum sectam, sed in integritatem fidei, quam ille haereticus se mentiebatur habere. Error vero fortune consensum non excludit. Quae enim nubis pauperi, putans illum esse diuitem, non potest renunciare priori conditioni, quamvis errauerat. Nec error qualitatis: ut si quis ducat uxorem meretricem, vel corruptam, quam putat esse castam vel virginem, non potest eam dimittere.

De coniugio Mariae, & Ioseph.

Praemissi aliquid addendum est de modo illius consensu, qui inter Mariam & Ioseph intercessit. Sanè credi potest, non solum Mariam, sed etiam Ioseph apud se disposuisse virginitatem seruare, nisi Deus aliter iuberet: eosque sic consensisse in coniugalem societatem, ut uterque de altero, reuelante spiritu sancto, intelligeret, quod virginitatem seruare uellet, nisi Deus aliter inspiraret: sed illam uoluntatem uerbis non expresserant: postea uero expresserunt, & in uirginitate permanserunt. Consensit ergo Maria in maritalem societatem, sed non in carnalem copulam, nisi de eadem specialiter Deus praeciperet: cuius etiam consilio in maritalem consensit copulam: quia uirginitatem seruare uolebat: & ideo non aliter consensisset in coniugalem societatem, nisi familiare Dei consilium habuisset: de qua Augustinus sic ait. Beata Maria proposuit se seruaturam uotum uirginitatis in corde: sed ipsum uotum non expressit in ore. Subiecit se diuinae dispositioni, proposuit se perseveraturam uirginem, nisi Deus aliter ei reuelaret. Committens ergo uirginitatem suam diuinae dispositioni, consensit in carnalem copulam, non illam appetendo, sed diuinae inspirationi in ueroque obediendo: postea uero simul cum uiro labijs expressit, & uterque in uirginitate permansit. Quod perfectum inter eos fuit coniugium.

Inter quos, ut ait Augustinus, perfectum fuit coniugium: perfectum quidem non in significatione, sed in sanctitate. Sanctiora sunt enim coniugia pari uoto continentium. Unde Augustinus. Quod Deo pari uoto, & consensu uoueratis, ambo perseveranter reddere debuitis: a quo proposito si lapsus est ille, tu saltem persevera. Non quia pariter temperabatis a commixtione carnali, ideo maritus tuus esse destitit: imò uero tanto sanctius coniuges manebatis, quanto sanctiora concorditer placita seruabatis. Perfectum ergo fuit Mariae & Ioseph coniugium in sanctitate: perfectum etiam fuit secundum triplex bonum coniugij, fidem scilicet, prolem, & sacramentum. Omne enim nuptiarum bonum, (ut ait Augustinus) impletum est in illis parentibus Christi; fides, proles, sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum Dominum: Fidem, quia nullum adulterium: Sacramentum, quia nullum diuortium. Solus ibi nuptialis concubitus non fuit: quia in carne peccati fieri non poterat sine pudenda concupiscentia carnis, quae accidit ex peccato, sine qua concipi uoluit, qui sine peccato futurus erat. Et licet non intercesserit coniugalis concubitus, coniu-

ges tamen uere fuerunt mente, non carne, sicut & parentes: quamuis Ambrosius dicat perfectum fieri coniugium per carnalem copulam: In omni, inquit, matrimonio coniunctio intelligitur spiritualis: quam confirmat, & perficit coniunctorum commixtio corporalis: Sed intelligendum est coniugium per se commixtione corporali, non quantum ad ueritatem vel sanctitatem coniugij, sed quantum ad significationem: quia perfectius unionem Christi, & Ecclesiae tunc figurat.

De causa finali coniugij.

Exposito quae sit efficiens causa matrimonij, consequens est ostendere ob quam causam soleat, uel debeat contrahi matrimonium. Est igitur finalis causa matrimonij contrahendi principalis procreatio proli: propter hoc enim instituit Deus coniugium inter primos parentes, quibus dixit, Crescite & multiplicamini, &c. Secunda est, post peccatum Adae uita: ratio fornicationis. Unde Apostolus. Propter fornicationem unusquisque habeat uxorem suam, & unaqueque habeat uirum suum. Sunt, & aliae causae honestae, ut inimicorum reconciliatio, & pacis redintegratio: sunt etiam & aliae causae minus honestae, propter quas aliquando contrahitur, ut uiri mulierisque pulchritudo: quae animos amore inflammatos sepe impellit inire coniugium, ut ualeant suum explere desiderium. Quasi quoque & diuitiarum possessio frequenter est coniugij causa, & alia multa: quae cuique diligentiam adhibenti facile est discernere. Nec est assentiendum illis, qui dicunt non esse coniugium, quod propter has causas minus honestas contrahitur. Constat enim ex praemissis, coniugium fieri ex eorum consensu uerbis de praesenti expresso, quamuis amor ad hoc attraxerit. Cuius rei documentum praestat Iacob, qui Rachel decoram facie, & uenusto aspectu amauit, eamque multum diligens ait. Seruiam tibi pro Rachel septem annis. In Deuteronomio legitur. Si uideris in medio captiuorum mulierem pulchram, & adamaueris eam, uoluerisque uxorem habere, introduce eam in domum tuam, &c.

Quod malus finis non contaminat sacramentum.

Et licet sine non bono contrahatur coniugium, quando species contrahentis mouet animum, coniugium tamen bonum est: quia uita mala, uel intentio peruersa alicuius, sacramentum non contaminat. Habuit autem coniugium Mariae & Ioseph alias causas speciales: sicut uirga solatio uiri sustentaretur, & ut diabolo partus celaretur, ut Ioseph esset testis castitatis, defendens eam ab infamia suspitionis, ne ut adultera damnaretur.

DISTINCTIO XXX.

UPERIUS determinauit magister de consensu matrimoniali quantum ad eius defectum ex parte uoluntatis. Hic determinat quantum ad eius defectum ex parte intentionis, & diuiditur in tres.

Primo determinat magister de defectu intentionis per errorem causato.

Secundo de coniugio inter Mariae & Ioseph. (Praemissis. Rich. sup. 4. Sen. Ee 4 Ter-

Li. de patri archie. c. 11. & 12. to. 4. Et 27. q. 2. cap.

Gene. 1. & 1. Cor. 7. a

Dist. 27. & Gen. 24. d. Deut. 2. b

Gloss. circa illud Mar. 1. cu esset de sponsata ex Origen.

Continua. tio.

Diuisio.

Tertio de causis contrahendi matrimonii, ibi. (Exposito.)

Media diuiditur in duas.

Primo determinat de virginitate Mariæ, & Ioseph.

Secundo de ipsorum coniugio ibi. (Inter quos.)

Illa pars, quæ ibi incipit: (Exposito.) diuiditur in duas.

Primo determinat de causis contrahendi matrimonium in communi.

Secundo de causis contractus matrimonij inter Mariam, & Ioseph in speciali. ibi. (Habit autem.)

CIRCA, hanc di. quærendum est principaliter de tribus.

Primo de impedimento matrimonij ppter intentionis defectum causatum per errorem.

Secundo de aliquibus tangentibus coniugium Mariæ, & Ioseph.

Tertio de causis contrahendi matrimonium.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum quærentur duo.

Primo vtrum aliquis error impediatur matrimonium.

Secundo vtrum solus error, respectu personæ, vel conditionis eius, cum qua contrahitur impediatur matrimonium.

QVAESTIO I.

Vtrum aliquis error impediatur matrimonium.

Arg. 1. D. Bon. di. 30. ar. 1. q. 3. D. Tho. in 4. ar. 2. 310. dist. 30. q. 1. TERTIO VIDETUR, quod non: quia nihil impedit matrimonium, nisi sit contra aliquod de bonis matrimonij, sed error cum nihil aliud sit, quam aliud pro alio putare, secundum Augustinum Enchiridion. 13. cap. non est contra. aliquod de bonis matrimonij, vt patet inducenti: ergo non impedit matrimonium.

Secundo. Item si aliquis baptizat vnum quem putat esse alium: vel seruum, quem putat esse liberum vere baptizat: ergo a simili si mulier contrahit cum vno quem putat alium, vel cum seruo quem putat liberum, verum contrahit matrimonium.

Tertio. Item non obstante errore personæ fuit inter Iacob, & Lyam matrimonium: vt habetur Gen. 29. sed si aliquis error impedit matrimonium hoc maxime faceret error respectu personæ: ergo nullus error impedit.

Quarto. Item quamuis Isaac benedicendo Iacob crederet benedicere Esau, valuit tamen benedictio Iacob: vt. n. habetur Gen. 27. dicit Isaac, benedixit ei, & erit benedictus: ergo a simili quamuis contrahat mulier cum vno, quem credit alium, verum est matrimonium, sed si talis error non impedit, multo fortius nullus alius.

In oppositum. CONTRA, si aliquis promittit se vendituro mihi aurum, & pro auro offert mihi aurichalcum non tenetur contractus, quia non est

sensus in emptione aurichalchi, sed auri: error. n. circa materiam excludit consensum, sicut dicit Magister huius di. cap. 1. & est 29. q. 1. ante medium: cum ergo personæ contrahentes sint materia matrimonij, error respectu personæ, cum qua contrahitur impedit matrimonium.

Item secundum philosoph. 3. Eth. c. 3. Omne quod est propter ignorantiam non est voluntarium, sed quod fit per errorem, fit per ignorantiam: ergo est non voluntarium, sed consensus actus est voluntarius: ergo error respectu personæ, circa quam erratur, impedit errantis consensum, & ex consequenti matrimonium, quia quod impedit causam, impedit effectum.

CONCLUSIO.

Error in persona, vel in conditione cum sit circa matrimonij essentialia, matrimonij contractum proculdubio impedit.

RESPONDEO, secundum quod dicit Magister huius di. c. 1. & est 26. q. 1. §. 1. alius est error personæ: alius fortunæ: alius conditionis: alius qualitatis. v. g. mulier volens contrahere errat circa personam, cum qua contrahit; quando putat ipsum esse alium, qui non est, vt si putet ipsum esse Titium, & est Martinus. Errat circa eius fortunam, si putat eum esse diuitem, & est pauper: errat circa eius conditionem, si putat eum esse liberum, & seruus est: errat circa eius qualitatem, si putat eum esse bonum, & est malus. Primus error impedit matrimonium, quia impedit consensum ex parte errantis respectu personæ cum qua contrahit; cum. n. Berta contrahit cum Titio non putans illum esse Titium, sed Martinum, non consentit in Titium, sed in Martinum, quia sicut secundum Aug. 10. de Tri. c. 1. non possunt amari, nisi cognita, sic non potest esse consensus in personam non cognitam. Quo autem error conditionis impediatur matrimonium declarandum est inferius, distin. 36. Vtrum autem error fortunæ, & qualitatis matrimonium impediatur, vel non, declarabitur in sequenti quaestione.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod error personæ est contra essentiam matrimonij, in quantum impedit eius efficientem causam, qui est mutus consensus.

Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia in susceptione baptismi efficitur simpliciter, melior conditio suscipientis: non autem efficitur simpliciter melior conditio matrimonium contrahentis, & ideo requirit spalius intentio & consensus liberior in matrimonium contrahere quam in baptizate.

Ad tertium dicendum, quod sicut dicit Magister in lit. huius di. ca. 1. quis concubitus Iacob, cum Lya non præcesserit consensus: tamen est subsecutus, sicut dicitur 29. q. 1. prima. quasi statim post medium Iacob, & Lyam non fecit coniuges, præcedens consensus, sed subsequens.

Ad quartum dicendum, quod non est simile, quia illa benedictio fuit opus Dei, circa quod non potest cadere error, sed consensus

Secundo.

Responsio. Error respectu conditionis qualitatis.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

sensus est actus hominis circa quem error cadere potest.

Præterea illa benedictio debebatur Iacob ex ordinatione diuina, quod post factum Isaac per reuelationem intelligens benedictionem confirmavit dicens benedixi ei, & erit benedictus.

QVAESTIO II.

Vtrum solus error respectu personæ vel conditionis eius, cum qua contrahitur impediatur matrimonium.

Arg. 1. TERTIO VIDETUR, quod non: quia omnis error respectu alicuius de bonis matrimonij impedit matrimonium: sed error sterilitatis est respectu alicuius quod est contra bonum prolis: ergo error sterilitatis impedit matrimonium.

Secundo. Item Magister huius dist. ca. 1. Si quis foemina nobilem in coniugium petat, & pro ea alia ignobilis tradatur ei, non est inter eos coniugium, sed error ignobilitatis comprehenditur sub errore fortunæ, vel qualitatis: ergo non solus error personæ vel conditionis impedit matrimonium.

Tertio. Item omnis error qui impedit voluntarium impedit matrimonium: sed secundum Philosophum 3. Ethico. cap. 3. Ignorantia cuiuslibet circumstantiæ tollit voluntarium: ergo error respectu cuiuscunque circumstantiæ impedit matrimonium.

Quarto. Item si aliquis contrahit cum consanguinea, quam putat extraneam impeditur matrimonium: sed error respectu consanguinitatis non est error respectu personæ, nec respectu conditionis: ergo alius error ab illis impedit matrimonium.

In oppositum. CONTRA, Magister huius dist. c. 1. & habetur 29. q. 1. ante medium. Error fortunæ, & qualitatis coniugij consensum non excludit: error vero conditionis conjugalem consensum euacuat: error quoque personæ conjugalem consensum non admittit. Cum ergo omnis error ad vnum de illis quatuor reducatur, solus error personæ, vel conditionis matrimonium impedit.

CONCLUSIO.

Error in bonis fortune, aut in qualitatibus coniugum matrimonium haud impedit, sed in persona duntaxat, aut conditione.

RESPONDEO, quod inter habentes vsum liberi arbitrij nullus alius error, quam personæ, vel conditionis matrimonium impedit, quia nullus error matrimonium impedit nisi sit respectu alicuius eorum, quæ sunt matrimonio essentialia. Sed solus error personæ, vel conditionis est respectu eorum, quæ sunt

matriimonio essentialia: error enim personæ est respectu huius, quod est materiale in matrimonio. personæ enim contrahentes sunt matrimonij materia. error vero conditionis est respectu huius quod est formale in matrimonio, quod est obligatio per totam vitam ad reddendum debitum, cum ab altero coniuge exigatur: cui obligationi opponitur conditio seruitutis, quia seruus cum sit possessio domini sui, potest occupari per dominum frequenter circa opera, quæ non patiuntur ipsum reddere debitum petenti, si contraxit præter licentiam domini sui. Aliæ etiam rationes inferius dicuntur. Error autem fortunæ, vel qualitatis non est nisi respectu eorum, quæ sunt accidentalia matrimonio: diuitiæ enim, & paupertas: pulchritudo, & turpitudine: boni mores & mali matrimonio sunt accidentalia, & ideo error circa talia matrimonium non impedit.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod bonum prolis secundum quod est quid essentialis matrimonio non est generatio prolis: sed obligatio ad eius susceptionem, & religiosam educationem si genita fuerit: contra hoc autem est sterilitas.

Ad secundum dicendum, quod aliquando errat contrahens circa subiectum nobilitatis: aliquando circa nobilitatem subiecti non circa subiectum.

Primo modo est error personæ, vt cum intendit contrahere cum filia regis, & loco illius sibi præsentatur filia vnius cuius, & ideo talis error impedit matrimonium, & sic intelligitur auctoritas Magistri.

Secundo modo est error qualitatis nec impedit matrimonium, vt si quis consentiat in personam sibi notam, quia credit eam nobilem, & tamen non est.

Ad tertium dicendum, quod quamuis error cuiuslibet circumstantiæ impediatur secundum quod voluntarium: error tamen cuiuslibet circumstantiæ non impedit simpliciter voluntarium.

Ad quartum dicendum, quod quedam sunt impedimenta matrimonij, siue respectu eorum fit error, siue non, vt consanguinitas, & plura alia de quibus dicitur inferius, & talia non comprehenduntur sub impedimento erroris: quædam sunt quæ non impediunt nisi per errorem adiunctum: sicut diuersitas personæ, & conditio seruitutis, & hæc tantum comprehenduntur sub impedimento erroris.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum beata virgo virginitatem voerit.

Secundo vtrum inter ipsam, & Ioseph matrimonium perfectum fuerit.

Q V A E S T I O I.

Vtrum beata virgo virginitatem uouerit.

Arg. 1. D. Bo. dist. 30 artic. 1. q. 2. D. Tho. dist. eadem q. 2. ar. 1 q. 1. Scot. dist. eadem q. 2. Secundo.

VIDETUR, quod non: quia dicitur Deuter. 7. Non erit apud te sterilis utriusque sexus tam in hominibus, quam in gregibus tuis: sed beata virgo nihil uouit, quod esset contrarium legi: cum ergo uirginitas includat sterilitatem: uirginitatem non uouit.

Tertio.

Item Matth. primo dicitur, quod Ioseph non cognoscebat eam donec pareret filium suum primogenitum: ergo uidetur, quod post partum Christi Ioseph cognouit eam, quod non fuisset si uirginitatem uouisset, quia nunquam peccauit.

Quarto.

Item Ioan. 2. dicitur de Christo qui descendit Chapharnaum ipse, & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius: ergo Christus fratres habuit carnales, quia aliter non ponetur copula inter fratres, & discipulos. Hoc autem non fuisset si beata uirgo uirginitatem seruasset: cum ergo quicquid uouerit seruauerit uirginitatem non uouit.

In oppositum.

CONTRA, super illud Luca. 1. Virum non cognosco. dicit glo. interlinearis: ecce tamen quod ipsa uouerit castitatem.

Secundo.

Item Magister huius distinct. cap. 2. & decretum. 27. q. 2. Beata Maria, dicunt, quod Beata Maria proposuit seruaturam uotum uirginitatis in corde: sed ipsum uotum non expressit: postea simul cum uero labijs expressit, & uterque in uirginitate permansit.

CONCLUSIO.

Beatissima uirgo uirginitatem suam Deo, & uouit, & ut uoueret decemissimum fuit.

Responsio.

RESPONDEO, sicut dicit Ansel. in libro de conceptu uirginali. c. 18. Decebat ut illius hominis conceptio de matre purissima fieret: nempe deceas erat, ut ea puritate, qua maior sub Deo nequit intelligi, uirgo illa niteret. Et infra. de qua spiritus sanctus uolebat & operaturus erat, ut conciperetur, & nascere tur ille de quo ipse procedebat. Sed ceteris paribus purior, & magis nitens est uirginitas Deo per uotum dicata, quam illa, quae non, ut inferius ostendetur: ergo beata uirgo non tantum uirginitatem seruauit, sed se seruaturam etiam uouit, sub hac conditione, nisi Deus aliter ordinaret: secundum, quod dicit Magister in littera huius distinctio. c. 2. & haec conditio fuit tam honesta, quia etiam si non fuisset apposta, debuisset tamen esse subintellecta.

Ad primu.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod auctoritate illa accipitur sterilis pro illa, quae uacabat concubitu coniugali: nec tamen concipiebat. Vel potest dici, quod beata uirgo fuit confinium ueteris legis, & nouae: sicut auro

noctis praecedentis, & diei sequentis, & ideo fecit uotum consonum legi nouae, nec tamen contrarium legi ueteri, in quantum conditionem apposuit.

Ad secundu, & tertium dicendum, quod ex illis uerbis ortum habuit uilissima haeresis Eluidianorum dicens Beata uirginem post Christi partum a Ioseph cognitam. Sed illa haeresis est omnino irrationabilis, & directe, & manifeste contra Catholicam fidem, quod sit irrationabilis patet per ea, quae dicta sunt in corpore quaestionis.

Et praeterea irrationabilissimum est opinari, quod ex quo fuit corporale templum filij Dei, & perfectum spirituale habitaculum spiritus sancti uacaret operibus carnis. Quod in figura eleganter designatur in Ezechiele. ca. 44. cum dicitur. Porta haec clausa erit, & non aperietur, & uir non transiet per eam: quoniam dominus Deus Israel ingressus est per eam: eritque clausa principi porta. Porta est Maria: Deus Israel Christus: clausura uirginitas: princeps Ioseph.

Dicendum ergo ad auctoritates, quae ibi scriptura uocat primogenitum, non post quem alius, sed ante quem nullus. Similiter donec, ibi accipitur: sicut cum dicitur in psal. Sede a dextris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, per hoc non intelligitur, quod postea non sedeat: sed quod usque tunc, & postea. Similiter cum dicitur non cognoscebat eam donec peperit, &c. intelligendum est, quod non cognouit eam ante nec postea.

In alia etiam auctoritate uocantur fratres non illi qui sunt de eodem utero nati: sed consanguinei germani. unde Paulus ad Gal. 1. dicit. alium autem Apostolorum uidi neminem nisi Iacobum fratrem domini, & constat, quod ille Iacobus fuit consanguineus germanus Iesu Christi filius, scilicet materterae suae. Christum autem non habuisse fratres filios matris suae patet in hoc quod ut habetur Io. 19. Moriens matrem suam recommendauit Ioanni euangelista loco filij, cum tamen non esset eius filius: sed nepos: quod non fecisset si alios praeter Christum habuisset.

Ad quartum dicendum, quod ibi nominatus est Ioseph pater Christi putatiue, secundum glo. interlinearem ibidem. cui concordat illud, quod dicitur Luca. 3. Ipse Iesus erat incipiens quasi annorum. 30. ut putabatur filius Ioseph.

Q V A E S T I O II.

Vtrum inter Mariam, & Ioseph fuerit perfectum matrimonium.

VIDETUR, quod non: non est perfectum matrimonium, quod est contra legem: sed illud matrimonium fuit contra legem, quia ut dicitur numerorum ultimo foeminae maritos de eadem tribu accipient. Ioseph autem fuit de tribu iuda, & maria, & de genere sacerdotali, ergo inter

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. D. Tho. ubi sup. Sco. ubi sup.

Secundo.

Itē non est matrimonium perfectum, quod contra hitur ex irrationabili causa: sed illud matrimonium fuit contractum ex irrationabili causa, quia ut dicit Magister circa finem huius distinctio. contractum fuit, ut partus diabolo celaretur, quae causa non uidetur fuisse rationabilis, quia quamuis diabolus non possit noscere ea, quae sunt in mente non latent tamen ea, quae sunt in corpore: ergo non fuit matrimonium perfectum.

Tertio.

Item ad perfectum matrimonium requiritur consensus in carnalem copulam, quia ad hoc requiritur obligatio ad reddendum debitum cum ab altero coniuge exigitur: sed beata uirgo in carnalem copulam non consensit, quia ut habitum est in quaestione praecedenti uouerat uirginitatem, & constat, quod uotum suum non uolauit: ergo inter ipsam, & Ioseph perfectum matrimonium non fuit.

Quarto.

Item post perfectum matrimonium non licet sponso sponfam dimittere: sed Ioseph quauis esset iustus uoluit occulte dimittere Mariam, ut habetur Matth. 1. ergo inter eos non fuit perfectum coniugium.

In oppositum.

CONTRA, Magister huius distinctio. c. 3. dicit & habetur. 27. q. 2. Institutum. §. iuxta haec dicitur. Inter Mariam, & Ioseph perfectum fuit coniugium.

Secundo.

Item perfectum est coniugium quando coniuges non tantum consentiunt in maritalem societatem: sed etiam in copulam carnalem: sed sicut dicit Magister in littera. huius distinctio. ca. 2. & habetur. 27. q. 2. c. 1. Cum ergo. Beata uirgo consensit in maritalem societatem, & in copulam carnalem: ergo inter ipsam, & Ioseph perfectum fuit coniugium.

CONCLUSIO.

Matrimonium ratum sanctissima uirginis, ac Ioseph uerum, & perfectum fuit.

Responsio. Perfectio nem rerum duplicem esse consideranda.

RESPONDEO, quod perfectio rei duplex est. quaedam in esse primo. quaedam in esse secundo: prima in hoc consistit, quod res habet omnia, quae pertinent ad eius essentiam: secunda consistit in quibusdam perfectionibus non pertinentibus ad essentiam.

Primo modo fuit perfectum matrimonium inter Mariam, & Ioseph, non secundo, quia non ita perfecte significauit indiuisibilem unionem Christi, & ecclesiae, & humanae naturae cum diuina persona: sicut matrimonium consumatum. unde dicit Magister huius distinctio. cap. 3. quod fuit perfectum, non in significatione, quia ut infra dicitur eodem capitulo matrimonium consumatum perfectius unionem Christi, & ecclesiae figurat.

Ad primu.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod Maria, & Ioseph fuerunt de eadem tribu. quia quamuis ipsa fuerit de genere sacerdotali ex parte matris: fuit tamen de tribu Iuda ex parte patris. Christus enim fuit de tribu Iuda

unde Apoc. 5. Vicit leo de tribu iuda.

Ad secundum dicendum, quod minor est falsa, contractum enim fuit ex rationabili causa scilicet, ut partus diabolo celaretur. Et ut Ioseph matri, & filio obsequeretur, quae causa tangitur a magistro circa finem huius distinctio. & ab Origene in quadam homel. super illud Matth. 1. Cum esset desponsata, &c. Et ut Ioseph esset testis castitatis eius eam defendens ab infamia suspicionis, quam etiam causam tangit Magister ubi prius, & Ambrosius in homelia quadam super illud Luca. 1. Missus est Angelus. Et etiam ne uirginibus sinistra opinione uiuentibus, relinqueretur excusationis uelamen, si mater domini uisa fuisset infamata: sicut dicit Ambrosius ubi prius.

Ad illud ergo quod dicitur, quod diabolo non latent ea, quae sunt in corpore, dico, quod immo quandoque cum appropinquare non potest, diabolus autem uirgini appropinquare non poterat propter uirtutem sanctitatis illius, & ideo scire non potuit utrum uirgo concepisset: cum eam maritum habere uideret.

Ad tertium dicendum, quod ad primam matrimonij perfecti onem non requiritur consensus in carnalem copulam nisi implicite & sub conditione, scilicet si alter coniunx eam exegerit, & si Deus debitum reddendi non relaxauerit, & sic beata uirgo in carnalem copulam consensit: nec in hoc periculo se exposuit, nec suo uoto in aliquo derogauit, quia diuina inspiratione certificata fuit, quod Ioseph ab ea nunquam exigeret carnalem copulam, & quod si Ioseph exigeret Deus eam a debito absolueret reddendi, & sic intelligitur auctoritas allegata secundo ad secundam partem, quod patet, quia postquam dictum est, consensit in carnalem copulam, statim subiungitur: non illam appetendo: sed diuinae inspirationi in utroque obediendo.

Ad quartum dicendum, quod Ioseph nunquam uoluit eam dimittere quo ad separationem uinculi: sed aliquando timuit simul cum ea manere forte aliqua suspitione motus, quem timorem, & quam suspitionem admonitione angeli deposuit.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo utrum ex causa inhonesta possit contrahi matrimonium.

Secundo utrum tale matrimonium sit bonum.

Q V A E S T I O I.

Vtrum ex inhonesta causa possit contrahi matrimonium.

VIDETUR, quod non: quia nulla ratio procedens ex inhonesta causa a Deo sed omne matrimonium est a Deo. unde Matth. 19. Quod Deus coniunxit homo non separet: ergo matrimonium

Ad secundum.

Ad tertiu.

Ad quartu.

Arg. 1. D. Thom. in Addit. 3. p. q. 48. ar. 2.

contrahi non potest ex inhonesta causa. Item in administratione cuiuslibet sacramenti requiritur ecclesiae intentio: sed contra hunc matrimonium ex inhonesta causa non feruat ecclesiae intentionem: ergo non potest contrahi ex inhonesta causa.

CONTRA, ut habetur Genes. 2. Iacob contraxit cum Rachele, quia diligebat eam propter eius pulchritudinem: sed dilectio mulieris propter eius pulchritudinem est inhonesta causa contrahendi matrimonium, ergo & ex inhonesta causa potest contrahi.

CONCLUSIO.

Ex causa inhonesta matrimonium uti quod contrahi potest, at illa non per se, sed per accidens coniugij causa nuncupabitur.

RESPONDEO, causa finalis contrahendi matrimonium duplex est: quaedam per se, scilicet illa propter quam matrimonium fuit institutum, quae duplex est: prima prolis procreatio, secunda fornicationis euitatio: sicut dicit Magister huius distinctio. c. 3. & haec causae semper sunt honestae: quaedam per accidens scilicet ex intentione contrahentis, quae multiplex est, quaedam enim sunt honestae: quaedam inhonestae, & istae non habent numerum determinatum, quia sicut dicit Phil. 2. Physicae causae per accidens sunt infinitae. Dico ergo, quod loquendo de causa per se, ex causa inhonesta non potest contrahi matrimonium, potest tamen ex causa per accidens: causae enim per accidens in effectu non faciunt essentialem transmutationem nisi mediante aliqua causa per se.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod de coniunctione matrimoniali ex inhonesta causa possunt loqui dupliciter: aut ratione actionis contrahentis, aut ratione vinculi ex illa actione provenientis, quod vinculum est matrimonium. In ipsa autem actione duo sunt, scilicet essentia actionis, & deformitas eius, essentia a Deo est: deformitas autem non, & quia ex illa actione sub ratione qua essentia est, non sub ratione qua deformis causatur matrimonij vinculum, quia sicut dicit Dionysius. 4. c. de di. no. longe ultra medium. Malum non operatur nisi in virtute boni: ideo matrimoniale vinculum ex illa actione causatum a Deo est.

AD SECUNDUM dicendum, quod non est necessaria intentio ecclesiae in speciali, sed sufficit in generali: quamvis autem contrahens matrimonium ex inhonesta causa non obseruet ecclesiae intentionem in speciali: obseruat eam tamen in generali in hoc, quod intendit verum contrahere matrimonium.

QVAESTIO II.

Utrum matrimonium ex inhonesta causa contractum sit bonum.

RESPONDEO, quod non. Phil. 2. topic. Quorum generationes male, & ipsa mala: sed matrimonij contracti ex inhonesta causa est generatio ma-

la: ergo ipsum est malum.

Item Boetius. 2. li. topic. Cuius finis bonus est, ipsum quoque bonum est: ergo a simili, cuius finis malus est, ipsum malum est. Sed matrimonij contracti ex inhonesta causa est finis malus: ergo ipsum est malum.

CONTRA, Magister huius distinctio. c. ultimo dicit, quod licet sine non bono contrahatur coniugium quando species contrahentis mouet animum: coniugium tamen bonum est, quia vita mala, vel intentio alicuius peruersa non contaminat sacramentum.

CONCLUSIO.

Coniugium etiam propter causas inhonestas contractum bonum est.

RESPONDEO, quod ipsum matrimonium ex inhonesta causa contractum est bonum, quia mala actio contrahentis non causat matrimoniale vinculum ratione suae deformitatis, ratione cuius est mala: sed per suam essentiam ratione cuius est bona: & ideo sicut bona est proles per fornicationem genita, quia non generatur per deformitatem actionis, sed per eius essentiam: sic bonum est matrimonium ex inhonesta causa contractum, peruersitas enim in actione contrahentis dehonestat contrahentem, non matrimonium.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illud verbum Philosophi intelligendum est de generatione, quae sub ratione qua mala, est geniti causa.

AD SECUNDUM dicendum, quod illud verbum Boetij intelligendum est de fine per se, matrimonij autem finis per se, semper est bonus.

CIRCA litteram. Si diabolus transfiguratus in angelum lucis credatur bonus non est periculosus, quod intelligendum est si credens ultra non procedat, quia ille error non iuris, sed facti: sed si ultra procederet adorando ipsum, utpote si ille diceret se esse Christum, caderet in idolatriam, nisi ipsum adoraret sub hac conditione si est Christus, Non in haereticorum sectam, sed in integritatem fidei, quam ille haereticus se mentiebatur habere: suppliciter diceretur consentire, quod verum est si illi haeretico dicenti se esse Augustinum, ille fidelis assentiret in generali, dicens se assentire de fide sicut ille: si autem ille haereticus aliqua praedicaret contra fidem, & alius illi praedicationi assentiret non excusaretur ab errore, & maxime si praedicaret contra aliquem illorum articulum quos quilibet fidelis usum habens liberi arbitrij tenetur credere explicite. Ne ut adultera damnaretur. sicut enim dicitur Leui. 21. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit nomen patris sui flaminis exuretur: beata autem virgo, ut superius visum est ex altera parte, erat de genere sacerdotali, & ideo si iudaei vidissent eam praegnantem, & non maritatum voluissent eam condemnare credentes quod ex fornicatione, vel adulterio concepisset.

De

De tribus bonis coniugij.

DISTINCTIO XXXI.

EST haec de bonis coniugij, quae sint, & qualiter coitum excusent, dicendum est. Tria sunt principaliter bona coniugij. Vnde Augustinus. Nuptiale bonum tripartitum est, scilicet fides, proles, sacramentum.

In fide attenditur, ne post vinculum conjugale cum alio, vel alia coeatur. In prole, ut amanter suscipiatur, religiosè educetur. In sacramento, ut coniugium non separetur, & dimissus, vel dimissa nec causa proli alteri coniungatur.

De publici separatione.

Separatio autem gemina est, corporalis scilicet, & sacramentalis. Corporaliter possunt separari causa fornicationis, vel ex communi consensu causa religionis, siue ad tempus, siue vsque in finem. Sacramentaliter vero separari non possunt dum viuunt, si legitime personae sint. Manet enim vinculum coniugale inter eos, etiam si alij a se descendentes adhaeserint.

Vnde Augustinus, vsque adeo manent inter viuentes semel in iura nuptiarum, ut potius sint inter se coniuges etiam separati, quam cum alijs quibus adhaeserint. Item, Manet inter viuentes quoddam conjugale vinculum, quod nec separatio, nec cum altero copulatio possit auferre: sicut apostata anima de coniugio Christi recedens, etiam fide perditam sacramentum fidei non amittit, quod lauacro regenerationis accepit. Redderetur enim redempti, si amisset abscedens. Habet autem hoc qui recesserit, ad cumulū supplicij, non ad meritum premij. Item. Quibus placuit ex consensu ab usu carnalis concupiscentiae in perpetuum continere, absit, ut vinculum inter illos conjugale rumpatur: imo firmiter haeret, quod magis ea pacta secum gerunt, quae charius concordiusque seruanda sunt, non voluptarijs corporum nexibus, sed voluntarijs animorum affectibus. Et attende, quod tertium bonum coniugij dicitur sacramentum, non quod sit ipsum coniugium, sed quia eiusdem rei sacre signum est, id est, spiritualis, & inseparabilis coniugationis Christi, & Ecclesiae.

Haec tria non adsunt omni coniugio.

Et est sciendum, ab aliquibus contrahi coniugium, ubi haec tria bona non comitantur. Deest enim fides, ubi vir cum alia, vel mulier cum alio coit. Hoc ergo bonum ita coniugio adhaeret, ut ex eo, si adsit, amplius commendetur coniugium, si non adsit, non inde annihilatur. Quae enim adultera est, non ideo coniunx non est: imo si coniunx non esset, adultera esse non posset. Non enim est adulterium nisi cum fides tori violatur legitimi, quod cum sit, culpa committitur, sacramentum vero non cassatur. Bonum quoque proli non omnibus adest coniugibus. Quidam enim pari voto continentiam seruant: alij pro etatis defectu, vel alterius rei causa generare non valent. Nec omnes illi etiam, qui prolem recipiunt, bonum proli habent. Nam bonum proli dicitur non ipsa proles, vel proli spes

quae ad religionem non refertur, verum ad hereditariam successionem; (ut cum quis haeredes terrena possessionis habere desiderat) sed spes ac desiderium quod ad hoc quaeritur, ut religione informetur. Multi ergo prolem habent, qui tamen bono proli carere: nec ideo tamen coniugium esse desinit. Sacramentum vero ita inseparabiliter coniugio haeret legitimarum personarum, ut sine illo coniugium non esse videatur, quia semper manet inter viuentes vinculum conjugale, ut etiam interueniente diuortio fornicationis causa, coniugalis vinculi firmitas non soluitur. Vbi vero non inter legitimas personas contrahitur coniugium, non adest illud bonum, quod dicitur sacramentum, qui a potest solui talium copula; de quibus post dicitur. Quod vero coniugium sit inter eos qui coniugali affectu, non tamen gratia proli, sed explenda libidinis causa conueniunt, nec fornicarij, sed coniuges appellantur, ostendit Augustinus inquiens, Solet queri, cum masculus, & femina, nec ille maritus, nec illa uxor alterius, sibi met non filiorum procreandorum, sed pro incontinentia solius concubitus causa copulantur, ea fide media, ut nec illa cum altero, nec ille cum altera faciat id; utrum nuptiae sint vocandae. Et potest fortasse non absurde hoc appellari conubium, si vsque ad mortem alicuius eorum id inter eos placuerit, & prolis generationem, quamuis non ea causa coniuncti sunt, non tamen vitauerint, ut vel nolint sibi nasci filios, vel etiam opere malo aliquo agant ne nascantur. Caterum si vel utrunque, vel unum horum desit, non inuenio quo modo has nuptias appellare possimus. Etenim si aliquam sibi ad tempus adhiberit, donec aliquam dignam honoribus aut suis facultatibus inueniat, quam in coniugio adducat; animo ipso adulter est, nec cum illa, quam cupit inuenire, sed cum ista cum qua sic cubat, ut cum ea non habeat maritale consortium. Ecce coniuges dicuntur, qui solius concubitus causa conueniunt: si tamen prolis generationem aliquo malo dolo non vitent.

De his qui procurant venena sterilitatis.

Qui vero venena sterilitatis procurant, non coniuges, sed fornicarij sunt. Vnde Augustinus. Aliquando eo usque peruenit haec libidiosa crudelitas, vel libido crudelis, ut etiam venena sterilitatis procureret, & si nihil valuerint, conceptos fetus intra viscera aliquo modo extinguat, vel fundat, volendo prolem suam prius interire quam viuere; aut si in utero vivebat, occidi antequam nasci. Prorsus si ambo tales sint, coniuges non sunt, & si ab initio tales fuerunt, non sibi per conubium, sed per stuprum potius conueniunt: Si uero ambo tales non sunt, audeo dicere, aut illa quod ammodo est mariti meretrix, aut ille adulter uxoris.

Quando fit homicidium qui procurant abortum.

Hic queri solet de his qui abortum procurant, quando iudicentur homicidiae, uel non. Tunc puerperium ad homicidium pertinet, quando formatum est, & animam habet, ut Augustinus super Exod. asserit: In forme autem puerperium, ubi non est anima uiua, quod uero ad homicidium pertinere noluit. Dicit etiam Augustinus. quod informe puerperium non habet animam:

Dist. 34. Lib. de bono coniugij li. c. 5. 10. 6. Et 32. q. 2. c. Solet queri.

De nupt et c. li. 1. c. 15. 10. 7. Et 32. q. 2. ca. Aliquando.

Aug. lib. 9. super Exo. cap. 80. 32. q. 2. ca. Quod uero lib. 9. uet. ac no te. ca. 23. 10. 4.

Secundo.

In oppositum.

Respon.

10. co. 30.

Ad primum.

Ad secundum.

Arg. 1. c. 23.

Secundo.

In oppositum.

Respon.

Ad primum.

Ad secundum.

Super Gen. lib. 9. ca. 7. inno 3.

Mat. 19. b. 1. Cor. 7. a.

Li. 1. de nu. & concu. c. 10. como 3. ibidem.

Ibid. c. 11.

Aug. 4. Ser. ca. 5. para. Nonc qua sunt.

Hugo lib. 2. de Sa. cram. par. 11. c. 8.

mam:ideoq; mulatur pecunia, non redditur anima pro anima. Sed iam formato corpori anima datur, non in conceptu corporis nascitur cum semine deriuata. Na si cum semine, & anima existit de anima, multa anime quotidie pereunt, cum semen fluxu non proficit natiuitati. Primum oportet domum compaginari, & sic habitatorem induci. Cum ergo lineamenta compacta non fuerint, ubi erit anima?

To. 3. epi. in solut. qn. 4. * confusa legis Hiero.

Item Hieron. ad Algastiam, Semina paulatim formatur in vtero, & tandem non reputatur homicidium, donec elementa + confecta suas imagines membrasque suscipiant. Ex his apparet, tunc eos homicidas esse qui abortum procurant, cum formatum est, & animatum puerperium.

De excusatione coitus, qua fit per haec bona.

Aug. 4. sen. ten. cap. 4. Cum ergo haec tria bona in aliquo coniugio concurrunt, ad excusationem coitus carnalis valent.

Quando enim seruata fide thori causa prolis coniuges conueniunt, sic excusatur coitus, vt culpam non habeat. Quando vero deficiente bono prolis, fide tamen seruata conueniunt causa incontinentiae, non sic excusatur, vt non habeat culpam, sed venialem. Vn. de Aug. Coniugalis concubitus generandi gratia, non habet culpam: concupiscentia vero satienda, sed tamen cum coniuge, propter thori fidem, veniale habet culpam. Item, Hoc quod coniugati vlti concupiscentia vtuntur inuicem vltra necessitatem liberos procreandi, ponam in his pro quibus quotidie dicimus, Dimitte nobis debita nostra, & c. Vbi autem haec bona desunt, fides scilicet, & proles, non videtur coitus defendi a crimine. Vnde in sententiohis Xysti Pythagorici legitur, Omnis ardentior amator propriae uxoris adulter est. Item Hier. Sapiens iudicio amat coniugem, non affectu: non regnat in eo impetus voluptatis, nec praereceptum fertur ad coitum. Nihil est facilius quam uxorem amare quasi adulteram. Qui dicunt se causa humani generis vxoribus iungi, imitemur saltem pecudes, & postquam venter vxoris intumuerit, non perdant filios, nec amatores se vxoribus exhibeant, sed maritos. Idem, In matrimonio opera liberorum concessa sunt, voluptates autem, quae de meretricum amplexibus capiuntur, in vxore sunt damnatae.

De indulgentia Apostoli, quomodo sit accipienda.

Sed si concubitus qui fit causa prolis, culpa caret quid Apostolus secundum indulgentiam permittit? Ita enim ait. Hoc autem dico secundum indulgentiam. Cui enim praestatur uenia, nisi culpa? Per hoc etiam quidam probare volunt nuptias esse peccatum. Sed, vt praedictum est, indulgentia alia est concessiois, alia permissionis. Egerat Apostolus de nuptiis, & de carnali coitu, & ad utrumque retulit illud, Hoc autem dico secundum indulgentiam. Indulgentur enim nuptiae secundum concessioem, & concubitus nuptialis qui fit tantum causa prolis. Concubitus uero qui est praeter necessitatem generandi, ob incontinentiam, indulgetur secundum permissionem, quia ibi est aliqua culpa, sed leuis. Ideoque non inbetur, nec conceditur, sed permittitur, quia non est laudabilis,

sed venialis. De hoc Aug. sic ait, Fortè aliquis dicet Si veniam concessit Apostolus, ergo peccatum sunt nuptiae. Cum enim uenia, nisi peccato conceditur? Planè quod infirmitati permisit secundum ueniam, audeo dicere peccatum esse: ueniam namque concedens Apostolus, concubitum attendit coniugatorum, ubi est incontinentia malum. Incontinentia malum est, quod vir cognoscit uxorem etiam vltra necessitatem procreandi liberos: sed & ibi est nuptiarum bonum. Non enim quia incontinentia malum est, ideo coniugium, ubi est concubitus praeter intentionem generationis, non est bonum: non propter illud malum culpabile est hoc bonum: sed illud malum fit veniale propter bonum nuptiale, quod non reprehendit Apostolus sed malum incontinentiae. Item, Concubitus qui non fit causa prolis, nuptiae non cogunt fieri sed impetrant ignosci: si tamen non ita sit nimius, vt impediatur tempora, quae orationi debentur, nec immutetur in eum vsus qui est contra naturam. Concubitus enim necessarius causa generandi, inculpabilis, & solus ipse nuptialis est. Ille uero qui vltra necessitatem progreditur, non rationi, sed libidini obsequitur, & hunc non exigere, sed reddere coniugi ne fornicetur, ad coniugem pertinet. Si uero ambo tali concupiscentiae subiguntur, rem faciunt, quae non est nuptiarum: cuius delicti non sunt nuptiae hortatrices, sed deprecatrices. Decus quidem coniugale est castitas procreandi, & reddendi carnalis debiti fides: hoc est opus nuptiarum, quod ab omni peccato defendit Apostolus dicens, Non peccat uirgo si nuptia fecerit. Cum ergo culpabilis non sit generandi intentio ne concubitus, qui proprie nuptiis imputandus est, quid secundum ueniam concedit Apostolus, nisi q. coniuges debitum carnis exposcunt, non propaginis voluntate, sed libidinis voluptate? Quae tamen voluptas non propter nuptias cadit in culpam, sed propter nuptias accipit ueniam. Immoderata ergo progressio secundum ueniam conceditur. Quocirca, & hinc laudabiles sunt nuptiae, quae etiam illud quod non pertinet ad se, ignoscit faciunt propter se. Non enim iste concubitus quo seruitur concupiscentiae, sic agitur, vt impediatur fetus quem postulant nuptiae. Omnino ergo in genere suo nuptiae bona sunt, quia fidem tori seruant, & prolis suscipiendae causa vtrunque sexum commiscunt, & impietatem separationis horrent. Sanctitati etiam coniugij nec coniux infidelis obesse potest, sed potius fidelis prodest infideli, vt Apostolus docet. Ex his ostenditur, quod coniuges qui causa prolis tantum conueniunt, vel qui exigentibus debitum reddunt, defendit a peccato sanctitas coniugij, bonumq; nuptiale. Si enim absq; peccato non posset fieri concubitus coniugalis, non praecipisset Dominus post diluuium eos copulari, dicens, Crescite, & multiplicamini, cum iam sine carnali concupiscentia non possint commisceri.

Quod non omnis delectatio carnis peccatum est.

Sed forte aliquis dicet, omnem carnis concupiscentiam, & delectationem, quae est in coitu, malam esse, et peccatum, quia ex peccato est, & inordinata. Et nos dicimus illam concupiscentiam semper malam esse, quia facta

Citatur in Glo. ord. su. 1. illud. 1. Cor. 7. Secu. dum ind. gentiam.

Li. 9. de Ge. ad li. 6. 7. Et de bono ni. dicitur, q. 4. sententia. Au. li. de bo. no coniugij. ca. 10. 11. 6.

Ibid. c. 11.

1. Cor. 7. 8. Au. c. 14. 11. 1. de nupt. & concup. como. 7.

Au. li. 3. co. tra. Inlib. num. c. 21.

1. Cor. 7. b. H. 4. sen. cap. 4.

Gene. 9. a.

Hug. ibid. 1.

facta est, & poena peccati: sed non semper peccatum est. Sepe enim delectatur uir: sanctus secundum carnem in aliqua re, vt requiescendo post laborem, edo post esuriam: nec tamen talis delectatio est peccatum, nisi sit immoderata. Sic & delectatio, quae fit in coitu coniugali, cui ad sunt illa tria bona, a peccato defenditur. Videtur tamen Beatus Gregorius aliter sentire, scilicet sine peccato non possit fieri carnalis commixtio, dicens, Vir cum propria coniuge dormiens, nisi lotus aqua, ecclesiam intrare non debet. Quamuis diuersae hominum nationes de hac re diuersa sentiant, & alia custodire videantur, Romano rum tamen semper ab antiquioribus vsus fuit, post admixtionem propriae coniugis, & lauacri purificationem quere, & ab ingressu ecclesiae paululum temperare. Nec hoc dicentes culpam deputamus esse coniugium: sed quia ipsa licita admixtio coniugis sine voluptate carnis fieri non potest; a sacri loci ingressu est abstinendum, quia voluptas ipsa sine culpa nullatenus esse potest.

Greg. in re. spo. ad 10. interrog. gationem. Aug. Can. auariensis episcopi, in fine 12. lib. Reg. 33. q. 4. ca. Vir cu. propria.

Ibidem.

Determinat auctoritatem.

Hoc autem ne praedictis obuiet, intelligendum est in illis, qui non gratia prolis conueniunt: quorum voluptas non est sine peccato. Et vix aliqui reperiri possunt adhuc amplexus carnales experientes, qui non interdum conueniant praeter intentionem procreandae prolis. Hoc autem quoties fit, ab ingressu ecclesiae abstinendum est. Et quod ita intelligendum sit, Gregorius consequenter ostendit, si quis uero sua coniuge, non cupidine voluptatis raptus, sed tantum creandorum liberorum gratia uirtutis, iste profecto, siue de ingressu ecclesiae, siue de sumendo corporis dominici mysterio, suo est iudicio relinquendus, quia prohiberi a nobis non debet accipere, qui in igne positus non ardet. Cum uero non amor procreandae sobolis, sed voluptas dominatur in opere commixtionis, habeant coniuges etiam de commixtione sua, quod desistant. Tunc autem uir qui post admixtionem coniugis lotus aqua fuerit, etiam sacram communionem valeat accipere, cum ei secundum praefinitam sententiam ecclesiam etiam licuerit intrare.

DISTINCTIO XXXI.

Continuatio.

Vperius determinauit Magister de matrimonio quo ad causam formalem, & efficientem. Hic determinat de ipso quo ad finalem, quae in bonis matrimonij consistit.

Diuisio.

Et diuiditur in tres.

Primo determinat de tribus bonis coniugij communiter.

Secundo de bono fidei in quocunque coniugio specialiter de se. ibi. (Sciendum est etiam.)

Tertio de bono fidei in coniugio patrum antiquorum specialissime di. 3. ibi. (Quaeritur hic de antiquis.)

Prima in duas.

Prima determinat, quae & quot sint coniugij bona.

Secundo qualiter excusant concubitum coniugalem. ibi. (Cum igitur.

Prima in tres.

Primo ostendit, q. tria sunt coniugij bona. Secundo ostendit, q. intentio vitandae prolis in cotrahendo matrimonium excludit. ibi. (Qui uero ueniat.

Tertio ostendit incidenter quando iudicandi sunt homicidae, qui procurent abortum, & quando non ibi. (Hic queri solet.)

Illa pars quae ibi incipit. Cum igitur. diuiditur in tres partes.

Primo ostendit quado haec bona excusant conjugalem concubitum, & quando non. Secundo opponit in contrarium. ibi. (Sed si concubitus.

Tertio ostendit quomodo ambo coniuges se habent ad actum illum. ibi. (Sciendum etiam.)

Secunda in tres.

Primo opponit per auctoritatem.

Secundo per rationem, & Gregorij auctoritatem. ibi. Si forte.

Tertio ponit auctoritatis Greg. determinationem. ibi. (Hoc autem.)

CIRCA hanc dist. querendum est principaliter de tribus.

Primo de bonis matrimonij excusantibus.

Secundo de eorum habitudine ad matrimonium.

Tertio de modo excusandi per illa conjugale concubitum.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA, primum quaeruntur tria.

Primo utrum debeant esse aliqua bona matrimonium excusantia.

Secundo quae & quot sunt.

Tertio quod est principalis inter illa.

QVAESTIO I.

Utrum debeant esse aliqua bona matrimonium excusantia.

RES VIDETUR, quod non: quia Res bona excusatione non indiget: sed matrimonium est res bona, & in quantum est in officium, & in quantum est in remedium: ergo bonis excusantibus non indiget.

Item sicut conseruatio indiuidui, quae est per actum nutritiue est de intentione naturae: ita conseruatio speciei, quae est per actum generatiue: sed actus nutritiue bono excusante non indiget: ergo a simili nec concubitus matrimonialis qui est actus generatiue.

Item non minorem iacturam patitur homo quantum ad rationis vsus in dormiendo quam in actu carnalis copulae, sed dormitio non indiget aliquo bono excusante: ergo nec actus carnalis copulae.

CONTRA, Magister in principio huius di. tria sunt principaliter bona coniugij. Et in fra

Arg. 1. D. Bon. dif. eadem. art. 1. q. 1. D. Tho. in Ad. 3. p. q. 49. art. 1. Sco. eadem. dif. q. un. Secundo.

Tertio.

In opposi. sum.

fra ead. dif. c. 4. dicit, qd cum hæc tria in aliquo coniugio simul concurrunt valent ad excusationem coitus carnalis.

Responso. Ngra.

RESPONDEO., recta ratio docet non esse aliquid faciendum ab homine de quo patitur iacturam: nisi pro recompensatione equalis boni vel maioris: sed in contrahendo matrimonium homo obligat se saltem implicitè ad carnalem copulam sub cõditione scilicet si alter coniunx exegerit, & nisi coniunx exactus religionem infra tempus debitum intraverit: in carnali autem copula sub conditione, scilicet, si alter coniunx exegerit: ratio iacturam patitur quantum ad sui usum, quia in illo actu impeditur usus rationis. vnde Philosophus. 7. lib. Ethic. c. 8. dicit de venere, quod furatur intellectum spisse sapientis: homo ergo in contrahendo matrimonium obligat se saltem implicitè, & sub conditionibus prædictis ad patiendum iacturam quatum ad usum rationis. Existentes etiam in matrimonio iacturam patiuntur propter solitudinem, & carnis tribulationem. vnde Apostolus prima Corin. 7. dicit de illis, qd tribulationem carnis habebunt huiusmodi, & ideo debuerunt esse bona prædictas iacturas recompensantia, & hæc sunt illa, quæ concubitu matrimonialè excusant.

Ad primũ.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd matrimonium sine prædictis bonis non esset tres bona. vnde pro tanto ipsum. excusare dicuntur, quia per ipsa est res bona.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, qd homo per actum nutritiue nõ patitur iacturas similes illis quas patitur per actum generatiue. non enim sic in facta est nutritiua, & generatiua.

Ad tertium. Aliud est usus rationis impediens, & aliud pati iacturam.

Ad tertium potest dici, qd maior est falsa: non enim idem est pati iacturam quantum ad rationis usum, & impedi in vsu rationis: quãuis enim dormiens impediatur in vsu rationis: non tamen patitur damnum si moderatè dormiat quantum ad rationis usum: immo post somnum moderatum homo potètiõr est quantum ad rationis usum: non sic autem potest dici de coniugali concubitu: non tantum enim homo per illum actum impeditur in rationis vsu: sed etiam damnum patitur quantum ad rationis usum. vnde illum actum frequentantes efficiuntur debiliores ad clarè videndum ea, quæ sunt secundum iudicium rationis, & merito, quia impedimentum, quod homo tunc patitur provenit ex repugnantia, & inobediẽtia sensualitatis contra rationem, & ex dominio eius super eam durante illo actu: vnde illud impedimentum est vitiosum: sed quando causatur per coniugalem actum propter aliquod bonum matrimonij factum non est vitiosum secundum, qd vitium accipitur pro culpa: sed secundum, qd accipitur pro quodam recessu seu pro quadam obligatione a prima rectitudine naturæ: impedimentum autem v-

sus rationis in dormiendo provenit ex lassitudine naturalium virium, & sensitiuarum.

Potest etiam dici ad minorem, qd dormitio habet bona excusantia impedimẽtum vsus rationis in somno, quæ bona sunt vigoratio vsus rationis post somnum, & corporalis fortificatio, & naturæ sustentatio, quia sine somno natura humana pro statu isto sustentari non posset.

Q V A E S T I O II.

Vtrum plura sint, matrimonij bona, & quæ sint.

C O N C L U S I O.

Matrimonij tria sunt essentialia bona. sine quibus consistere haud potest, accidentalia vero plurima.

RESPONDEO., qd sicut bonitas creature duplex est: quædam essentialis, & quædam accidentalis sic matrimonij quoddam est bonum essentialis, quod in tria diuiditur, scilicet, in fidem, prolem, & sacramentum, quoddam accidentale, & illud est multiplex, & indefinitum: sicut pax, & multa alia, quæ ex matrimonijs aliis quibus proveniunt. Numerus autem bonorũ essentialium in matrimonio potest accipi: aut ex parte causæ matrimonij: aut effectus: aut naturæ ipsius boni.

Primo modo sic, vt superius visum est ad matrimonium inclinatur natura, & sic respicit bonum prolis, & ratio recta, & sic respicit bonum fidei: est etiam a iure diuino quod ipsum, ad aliquod significandum instituit, & sic habet bonum sacramenti.

Secundo modo sic: in matrimonio est tria cõsiderare. videlicet vinculu, & usum vinculi, & fructum ad quem ordinatur vsus ratione primi bonum matrimonij est sacramentũ, quod ad secundum bonum fidei: quo ad tertium prolis.

Tertio modo sic, secundum Philosophum: 8. Eth. cap. 2: bonum diuiditur in delectabile, vtile, & honestum, delectabile est bonũ fidei: vtile bonum prolis. honestum bonum sacramenti, quæ propter appropriatiõne dicta sunt, quia in quolibet trium prædictorũ potest inueniri aliquo modo ratio delectabilis, vtilis, & honesti.

Q V A E S T I O III.

Vtrum bonum sacramenti sit principalis inter illa.

T. V I D E T V R, qd non: quia finis est principalissimum in vnoquoq; sed bonum prolis est finis propter quem institutum fuit matrimoniu: ergo bonum prolis principalis est in matrimonio, quam bonum sacramenti.

Item illud est principalis in vnaquaque re quod magis pertinet ad eius essentiam: sed bonum fidei est huiusmodi, quia matrimoniu nihil aliud videtur esse nisi mutua obligatio ad reddendum debitum exigenti, quæ obligatio ad bonum fidei pertinere videtur: ergo bonum fidei principalis est in matrimonio, quam

Arg. 1. D. Bon. ibi. q. 2. D. Tho ubi sup. ar. 2. Sco. ubi su. Matrimo. ni bonitas duplex. Respon.

Secundo.

Arg. 1. D. Bon. ibi. D. Tho ubi sup. ar. 3. Sco. ubi su.

Secundo.

quam bonum sacramenti.

Tertio.

Itẽ rei naturali essentialius est illud, quod in ea respicit esse naturæ, quam illud quod respicit esse gratiæ, sed vt superius habitum est: matrimonium est res naturalis, & bonum prolis, & bonum fidei ipsum respiciunt: in quantum est quoddam officium naturæ: bonum autem sacramenti in quantum est sacramentum gratiæ: ergo bonum prolis, & bonum fidei essentialiora sunt matrimonio, quam bonum sacramenti, & ex consequenti in matrimonio principaliora sunt.

In oppositum.

C O N T R A, illud est principalis in re, quod in eius diffinitione ponitur, quam illud quod non: sed inseparabilitas est huiusmodi, vt patet supra. di. 27. c. 1. cum ergo bonum sacramenti sit in matrimonio ratione inseparabilitatis: bonum sacramenti principalissimũ est in matrimonio.

Secundo.

Item illud bonum principalis est in matrimonio: sine quo matrimonium esse potest: sed sicut dicit Magister huius di. c. 1. matrimoniu potest esse sine bono fidei, & prolis, & non sine bono sacramenti: ergo in matrimonio bonum sacramenti est principalis, quam bonum fidei & prolis.

C O N C L U S I O.

Matrimoniale vinculum principalis decernitur tum quia ceteris bonis præstantius, tum quia magis de essentia matrimonij est.

Responso.

RESPONDEO., qd simpliciter, & omnibus pensatis inter bona matrimonij bonum sacramenti principalis est: tum quia dignius: tum quia matrimonio essentialius. Quia autem sit dignius patet, quia bonum fidei, & bonũ prolis pertinent ad matrimonium in quantum est quoddam officium naturæ: bonum sacramenti in quantum est sacramentum gratiæ. dignior autem est gratia, quam natura. Quia vero sit matrimonio essentialius, patet, quia pertinet ad matrimonium ratione inseparabilitatis secundum August. 9. lib. super Gene. longe ante medium, & recitat Magister huius distinct. capit. 1. inseparabilitas autem essentialior est matrimonio, quam bonum prolis, & bonum fidei, postquam enim matrimonium contractum est possunt ab ipso separari bonum prolis, & bonum fidei vinculo matrimoniali remanente: si enim coniuges venena sterilitatis procurent etiam etiam ex pacto inter se: non propter hoc soluitur, matrimonium prius contractum: quamuis si tale pactum interuenisset in contrahendo nullum fuisset matrimonium, cum etiam ob causam fornicationis coniuges separantur adhuc remanet matrimonij vinculum: nec tamen inter eos remanet mutua obligatio ad exhibendum sibi mutuo usum sui corporis, & si hoc alter eorum exigeret: inseparabilitas vero ita matrimonio adheret, vt sine illa esse non possit.

Ad primũ.

AD PRIMVM in oppositum dicendum,

quod finis matrimonij in quantum est quoddam officium naturæ est bonum prolis, & bonum fidei: sed in quantum est sacramentum gratiæ: principalior finis eius est bonum sacramenti.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod minor falsa est. illa enim mutua obligatio tolli potest ob causam fornicationis: vinculo tamen matrimonium sub ratione qua res, & plenum sacramentum in significando videtur essentialiter esse quoddam vinculum vnionis inter virum, & mulierem per mutuum consensum expressum per verba de præsentis, vel per alia signa in non potentibus loqui, & copulam carnalem sequentem causatum: per quod neuter eorum potest alij matrimonialiter copulari altero viuente: indissolubilem vnionem naturæ humanæ cum persona filij Dei ex institutione significans.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod matrimonium non tantum est res naturæ: sed etiam gratiæ, & quamuis essentialius pertineant ad matrimonium bonum prolis, & bonum fidei: in quantum est quoddam officium naturæ, quam bonum sacramenti: tamen est econuerso in quantum est sacramentum gratiæ, & quia omnibus pensatis principalior est gratia, quam natura. ideo omnibus pensatis illud bonum est essentialius matrimonio, quod ipsum essentialius respicit in quantum est sacramentum gratiæ, quam illud quod ipsum essentialius respicit in quantum est officium nature.

A R T I C V L V S II.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de secundo principali. Etcirca hoc quærentur tria.

Primo vtrum ad contrahendum matrimonium sit prædicta bona esse in contrahendum intentione.

Secundo vtrum ad esse matrimonij sit necessarium illa esse in obligatione.

Tertio vtrum ad cõseruationem matrimonij necessarium si illa esse in matrimonij executione.

Q V A E S T I O I.

Vtrum ad contrahendum matrimonium necessarium sit illa tria bona esse in contrahendum intentione.

T. V I D E T V R, qd sic quia ad contrahendum matrimonium necessarius est consensus in ea, quæ sunt de essentia matrimonij: sed prædicta bona sunt essentialia matrimonio: ergo ad cõtrahendum matrimonium necessarium est cõtrahentes consentire in illa. non possent autẽ in illa consentire nisi essent in eorum intentione.

Arg. 1. D. Bon. dist. 31 ar. 1 q. 3. Sco. ubi su.

Secundo.

Item illa intentio est necessaria ad matrimonium contrahendum: cuius oppositum impedit matrimonium contractum: sed si Rich. super 4. Sent. ff con-

contrahentes intendunt agere contra bonum proles, vel fidei, vel sacramenti non contrahunt matrimonium. unde de procurantibus vena sterilitatis dicit Magister huius di. c. 2. q. si ab initio talis fuerit non sibi per connubium: sed per stuprum potius conuenerunt: ergo ad contrahendum matrimonium verum necessarium est predicta tria bona esse in contrahentium intentione.

In oppositum.

CONTRA, homo potest matrimonium contrahere cum illa quam scit non posse parere: sed sic contrahens non potest habere bonum proles in intentione: ergo illud bonum non est necessarium esse in intentione contrahentis matrimonij. Item vir potest cum muliere verum matrimonium contrahere quamuis intendat aliam mulierem adulterando cognoscere: sed talis non tantum non habet in intentione bonum fidei: sed etiam habet in intentione oppositum: ergo bonum fidei non est necessarium esse in intentione contrahentis verum matrimonium.

Secundo.

CONCLUSIO. Ut contrahentium intentio saltem implicita, & habitualis sit, indissolubile vinculum non dissolui, essentiale fidei bonum non negare, prolemq; sub conditione suscipere, & educare, nec non ipsius necem non procurare, necessarium asserimus.

Responsio. Matrimonij bona esse in contrahentium intentione dupliciter potest intelligi: aut in habitu, & implicitè: aut in actu & explicitè: dico ergo, quod non potest contrahi matrimonium nisi bonum sacramenti sit in intentione contrahentium altero predictorum modorum, quia oportet, quod contrahentes consentiant in vinculi inseparabilitatem: ratione cuius est in matrimonio bonum sacramenti. Illo etiam modo necessarium est bonum fidei esse in intentione contrahentium aliquo modo, & aliquo modo non in bono enim fidei considerantur duo, vnum scilicet essentiale, quod est non negare usum sui corporis: si coniunx alius petat, alterum a ccedente: seu accessorium scilicet non exhibere alteri, quam suo coniugi usum corporis sui: ratione primi, necessarium est bonum fidei esse in contrahentium intentione ad minus habitualiter, & implicitè, ratione autem alterius non necessarium est ad contrahendum matrimonium. Bonum etiam proles tripliciter potest accipi scilicet aut pro proles susceptione, & educatione, absolute, aut sub conditione si Deus eam dederit: seu pro non procurando aliquid impedimentum proles.

Primo modo non est necessarium bonum proles esse in contrahentium intentione: nec aequaliter nec habitualiter, nec explicitè, nec implicitè sed secundo modo, & tertio necessarium est ipsum esse in contrahentium intentione ad minus habitualiter, & implicitè. unde si contrahentes intenderent non suscipere

prolem nec educare si Deus eam daret, vel vena sterilitatis procurare, ne proles veniret, matrimonium sic contractum esset nullum, loquendo autem de esse in contrahentium intentione actualiter, & explicitè, sic ad contrahendum matrimonium non est necessarium aliquo predictorum modorum esse in contrahentium intentione, sufficit enim, qd in contrahendo intendat illud quod inter contrahentes requiritur ad matrimonium.

Ad primam.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod procedit de intentione in habitu, & implicitè, & de bono proles, secundum, quod accipitur pro eius susceptione, & religiosa educatione sub conditione, si Deus eam dederit, vel pro non procurando aliquid in praedictum generationis proles, & de eo, quod est essentiale in bono fidei, quod est non negare usum corporis sui alteri coniugi hoc exigenti. Et simili modo dicendum est ad secundum.

Ad secundam.

AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod procedit de bono proles secundum quod accipitur pro proles susceptione, & religiosa educatione absolute, & sic intelligitur illud verbum Magistri dicentis huius di. ca. 1. quod bonum proles non omnibus adest coniugibus.

Ad primam partis oppositae.

Ad secundum dicendum, quod procedit de eo, quod in bono fidei est accidentale seu accessorium, & sic intelligitur illud verbum Magistri dicentis huius di. c. 1. contrahi coniugium ab aliquibus, qd haec tria bona non comunicantur. deest enim fides vbi vir cum alia, vel mulier cum alio coit.

Ad secundam.

Q V A E S T I O II.

Utrum ad esse matrimonij necessarium sit illa bona esse in obligatione.

CONCLUSIO.

Consumato matrimonio, nec debinc voto continetia ex mutuo consensu interueniente, aut thori separatione ob fornicationis causam, proculdubio necesse est matrimonij bona in obligatione esse.

Responsio.

RESPONDEO, qd sic. In omni enim matrimonio est obligatio ad inseparabilitatem: ita qd coniuges ab illa se mutuo absolueri non possunt vita corporali durate: si tamen sit matrimonij consumatum, quauis hoc possint ante matrimonij consumationem per religionis ingressum. Est et in omni matrimonio de necessitate obligatio ad proles susceptionem, & religiosam educationem si proles affuerit, & obligatio ad fidei obseruationem non tantum quantum ad illud quod est bonum fidei essentiale, qd est non negare usum corporis sui alteri coniugi hoc exigenti: sed etiam quantum ad illud, quod est accessorium, vel accidentale, quod est non concedere usum corporis sui alteri, quam suo coniugi, quandoq; enim contractus obligat contrahentem ad aliqd a quo aequaliter dissentit

Q V A E S T I O II.

Utrum concubitus coniugum non causa reddendi debitum, nec proles procreandae semper sit peccatum.

RESPONDEO, qd non, qui vitur re ad finem propter quem est. in hoc penitus nullum committit peccatum, sed vt habetur praecedenti dist. c. vlt. causa finalis matrimonij post peccatum est euitatio fornicationis: ergo carnalis concubitus propter fornicationem vitandam nullum penitus est peccatum.

gr. A. 1. D. Bona. ubi sup ar. 2. q. 2. et 3. D. Tho. ibi. art. 6. Scot. dist. 29.

Secundo.

Item qui vitur re sua ordinate, in hoc nullum penitus committit peccatum: sed qui cognoscit uxorem suam secundum naturalem usum, vitur re sua ordinate, quia vir habet potestatem corporis mulieris, vt dicit Apost. 1. Cor. 7. ergo concubitus cum uxore secundum naturam nunquam est peccatum.

Tertio.

Item bonum ex genere non efficitur malum nisi ex mala intentione, vel propter indebitam circumstantiam: sed concubitus coniugis bonum est ex genere: cum ergo concumbens propter fornicationem vitandam bonam habeat intentionem si concubat loco, & tempore, & modo debitis cum sua coniuge, ille concubitus nullum est peccatum.

Quarto.

Item principaliter bonum matrimonij est bonum sacramenti: si ergo bonum proles, vel fidei ita possunt excusare concubitus coniugum, vt nullum penitus sit peccatum: multo fortius hoc per se potest bonum sacramenti.

In oppositum.

CONTRA, Aug. in lib. de bon. coniug. loquitur post principium, & recitat Magister huius di. c. 4. coniugalis concubitus generandi gratia non habet culpam concupiscentiae vero satiat: sed tamen cum coniuge propter thori fidem, venialem habet culpam.

Secundo.

Item vtens actu nutritiue ultra illud quod est necessarium ad conseruationem indiuidui peccat: ergo a simili vtens actu generatiue propter aliud quam propter illud, quod requiritur ad conseruationem speciei peccat.

prima opinio.

CONCLUSIO.

Cum non reddendi debiti, nec proles procreandae gratia sit coniugalis concubitus, sed ad delectationem tantum, & animo explendi libidinem, venialiter peccatur.

Responsio.

RESPONDEO, qd bona matrimonij secundum quae sunt in ipso excusant ea, quae sunt in matrimonio. bonum autem proles & fidei considerari possunt: aut prout sunt in intentione contrahentium: aut in natura contractus per obligationem: contractus enim matrimonij includit obligationem ad illa: aut prout sunt in intentione concubitu coniugali vtentium.

Primo modo excusant contrahentium propositum. Secundo modo reddunt contractum matrimonij honestum. Tertio modo bonum fidei, & bonum proles excusant coniugale concubitus: ita, qd si alterum predictorum bonorum tantum moueat intentionem in concubitu coniugali vtentium:

Rich. super 4. Sent. ff 2 ita

tit dum contrahit absque hoc quod irritus sit contractus, & ideo quamuis sine proles susceptione, & fidei obseruatione possit remanere matrimonium, tamen obligatio ad proles susceptionem si venerit, & ad fidei obseruationem, ita sunt essentiales matrimonio, qd ab illis separari non potest: nisi ab obligatione reddendi debitum mutuo se absoluant per continentiam votum ex vtriusque consensu, vel nisi interueniat separatio quantum ad thorum ob fornicationis causam.

Q V A E S T I O III.

Utrum ad conseruationem matrimonij necessarium sit illa bona esse in matrimonij executione.

CONCLUSIO.

Nequaquam, cum ab aliquibus contrahatur coniugium vbi haec tria bona non comitantur.

Responsio.

RESPONDEO, qd non: inseparabilitas enim non respicit per se, & primo matrimoniales actus, sed matrimonij essentiam: bonum autem proles & fidei respiciunt matrimoniales actus in quibus consistit executio matrimonij. non autem est necessarium, qd per actus matrimoniales proueniat bonum proles, quia in matrimonio cum muliere sterili prouenire non potest, & tamen cum illa potest manere matrimonium, nec etiam necessarium est ad conseruationem vinculi matrimonij alterum coniugem concedere usum corporis sui alteri coniugi hoc exigenti, vel negare alteri, quam suo coniugi. unde Magister huius distinct. ca. 1. Manet vinculum coniugale inter coniuges etiam si alij a se discedentes adhaerint.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quaeritur de tertio principali. Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo vtrum per bona matrimonij ita possit excusari carnalis concubitus coniugium, vt nullum penitus sit peccatum.

Secundo vtrum eorum concubitus non causa reddendi debitum nec proles procreandae semper sit peccatum.

Tertio vtrum semper sit peccatum mortale.

Solutio quaestionis primae sufficienter patet per illam, quaestionem superius factam dist. 26. scilicet vtrum actus matrimonij quantum ad copulam carnalem sit licitus, & maxime per quaestionem immediate sequentem, quae est. vtrum actus matrimonialis sit meritorius, ideo de hac quaestione videtur mihi hic supersedendum.

ita perfecte excusat illum concubitus, ut nullum penitus sit peccatum, & etiam reddit ipsum meritum. Bonum autem sacramenti per non sufficit ad excusandum ab omni peccato conjugalem concubitus, ut tenet communis opinio, quia bonum sacramenti non respicit primò nec directè matrimonij usum: sed essentiam bonum prolis, & fidei secundum id, quod sunt primò & directè respiciunt matrimonij usum: non essentiam: nisi prout includuntur in contractu matrimonij in obligatione, & ideo quamvis bonum sacramenti per se sufficiat ad hoc ut matrimonia honesta remaneant: non tamen sufficit per se ad excusandum usum matrimonij ab omni peccato sicut bonum prolis & fidei.

Secunda opinio & eius media. Primum.

Aliqui autem contra hoc sic arguunt. velle moderatè delectari in facto honesto nullum penitus est peccatum, delectatio enim corporalis non est secundum se mala, aliter respectu eius non esset virtus modificans eam, virtus autem temperantiæ est respectu delectationis quæ sunt secundum actum, & gustum, sed ut ipsi dicunt, bonum sacramenti in quantum est in intentione ventium concubitu conjugali honestat actum, vnde ut habetur decre. di. 3. 1. Nicæna. concubitus cum propria coniuge castitas est, est autem bonum sacramenti in intentione ventium concubitu conjugali in quantum habent in intentione actualiter, vel habitualiter quod non concubarent nisi esset honestas matrimonij inter eos, quæ est ibi per sacramenti bonum.

Secundum.

Præterea si aliquid propter plures causas est institutum non aburitur eo qui eo utitur propter aliquam illarum: sed matrimonium non tantum est institutum propter prolis generationem: sed etiam ad vitandum fornicationem.

Tertium.

Præterea si aliquis patiens infirmitatē, que nullo modo, vel de difficili potest curari nisi interueniente carnali concubitu propter salutem corporis cognoscit propriam vxorē peccare non videtur: tamen ille concubitus non est causa prolis: nec propter redditionem debiti.

Quartum.

Præterea. Apost. 1. Corin. 7 dicit, quod propter fornicationem habeat vnusquisque suam vxorē, & tamen ut habetur Ro. 3. reprobat sententiā illorum qui dicunt. Faciamus mala ut veniant bona: ergo videtur sentire, quod cognoscere propriam vxorē causa fornicationis vitandæ nullum penitus est malum: nec obstat, quod postea dicit. hoc autē dico non secundum imperium: sed secundum indulgentiam: immo magis videtur esse ad propositū, quia in hoc vult dicere, quod licitū est: quibus non sit præceptum.

Quintum.

Præterea Aug. li. de bon. cōiug. ante mediū dicit, quod illū cōcubitū nuptiæ non cogunt fieri: sed impetrant ignoscere: si tamen non ita sit nimius ut impediatur tempora quæ debentur orationi: sed non videtur loqui de ignoscere per penitentiam,

quia sic etiam fornicatio ignoscitur ergo videtur, quod accipiat ignosci pro eo, quod est non imputari ad culpam.

Qui vult tenere primam opinionē, quæ est cōior & Magistri cōsona verbis Aug. & Magistris, ut patet in littera: potest dicere ad primū in oppositū, quod qui utitur re propter finē ad quē instituta est secundū imperium aut secundum indulgentiam concessionis, quæ est de minori bono in hoc non peccat, uti vero ea ad finem ad quē instituta est secundum indulgentiā permissionis, quæ est de minori malo peccatum est saltem veniale: talis vero est usus carnalis copulæ quæ fit causa incontinentiæ vitandæ secundum magistrum superius dist. 26. c. 2.

Prima opinio prior. Ad primū.

Ad secundum dicendum, quod vir qui utitur vxore sua causa incontinentiæ vitandæ in ipso: quamuis utatur eo ordinatè quantum ad naturam generis si cognoscit eā secundū naturalē usum: non utitur tamen ea rectè secundum iudicium rationis, quæ dicitur ipsum non debere ea uti nisi propter bonum prolis, vel bonum fidei: uti autem vxore ad vitandum incontinentiam in ea est ea uti propter bonum fidei etiā si mulier non petat expressè: sed tacitè tantū, & per quandam inuitationem.

Ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod concubitus qui fit cō incontinentiæ vitanda in seipso tamen efficitur malus propter omissionē finis debiti, qui est bonum prolis, vel bonum fidei, & secundum Phil. 2. Ethi. c. 3. cuius gratia: est vna de principalibus circumstantiis.

Ad tertium.

Ad quartum patet solut. ex dictis in corpore quaestionis.

Ad quartum.

Qui autem tenent opinionē contrariā dicunt ad primum in oppositū, quod satiari concupiscentiā, & velle moderatè delectari non sunt idem, potest et dici, quod Aug. in illo verbo. & similibus accipit culpā pro vitio quod est quædam declinatio a prima rectitudine naturæ, quæ non semper est culpa propriè dicta ut in lib. 2. ostensum est, & illā obligationē Aug. dicit veniale: quātum Deus propter honestatē sacramenti non imputat eā ad aliquā culpā propriè dictam.

Pro secunda opinione. Ad primū. in oppositū.

Ad secundum dicunt, quod maior est falsa, non enim peccat homo quotiescunque accipit cibū propter delectationem saporis.

Ad secundum.

Q V A E S T I O III.

Utrum concubitus non causa reddendi debitum: nec procreandæ semper sit peccatum mortale.

V I D E T U R, quod sic. Magister huius dist. 4. & est. 3. 2. q. 4. Origo. Adulterium est amator ardētor propriæ vxoris. cum ergo adulterium sit peccatum mortale, & cognoscēs vxorē non causa boni prolis, vel fidei: sit eius amator ardētor: talis mortaliter peccat.

Arg. 1. D. Bon. ibi. Scot. ibi. D. Tho. ibi.

Item Magister. e. c. & est etiam decretorum quod prædicta. Liberos voluptates, quæ de meretricum capiuntur amplexibus in vxore sunt damnatæ: sed tales sunt voluptates, quæ capiuntur

Secundo.

tur in vxore non causa boni prolis nec fidei: ergo tales fuerunt damnatæ.

Tertio.

Item concubitus conjugalis non differret a fornicario si per aliquod bonum matrimonij non excusaretur, sed concubitus qui fit non causa boni prolis nec boni fidei per nullum bonum matrimonij excusatur, quia quamuis bonum sacramenti matrimonium honestet: tamen per se non sufficit ad excusandum coniugalem concubitus: ergo concubitus cum propria vxore non causa boni prolis nec fidei est peccatum mortale: sicut cōcubitus fornicarius.

In oppositum.

CONTRA, uti cibo suo propter delectationem non semper est peccatum mortale: ergo similiter uti cum propria vxore propter delectationē non semper est peccatum mortale.

Secundo.

Item Magister huius distinctionis. c. 5. dicit de concubitu qui fit libidinis voluptate cum vxore, quod propter nuptias accipit veniam. sed hoc non diceretur de mortali peccato: quamuis accipiat veniam propter penitentiam: ergo talis concubitus non semper est peccatum mortale.

CONCLUSIO.

Cum coniux coniugem accersit, si eius intentio matrimonij limites non exeat, semper à mortali censetur immunis.

Responsio.

RESPONDEO, quod intentio concumbentis cum propria vxore non propter bonum prolis: nec fidei: aut exit fines matrimonij: ita quod vellet facere etiam si non esset vxor sua, & talis concubitus semper est peccatum mortale, & sic cum vxore concumbens dicitur ardentior amator vxoris propriæ: talium etiam cōcubituū voluptates similes sunt illis, quæ capiuntur de meretricum amplexibus. Aut consistit actu vel habitu intra cōfines matrimonij: ita, quod non vellet concumbere cum ea si non esset vxor propria, & talis cōcubitus non est peccatum mortale, excusatur enim a peccato mortali propter matrimonij honestatē, quæ maxime in eo est ratione inseparabilitatis, per quā est in eo sacramenti bonum.

Ex dictis patent solutiones ad duo prima argumenta.

Ad prima duo argum. Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod quamuis bonum sacramenti per se non sufficiat ad excusandum carnalem concubitus ab omni peccato, sufficit tamen ad excusandum a mortali peccato, quia quamuis non respicit carnalem concubitus primò, & directè: respicit tamen secundario & indirectè, in quantum honestatē essentiam matrimonij: ratione cuius honestatis talis cōcubitus potest excusari a peccato mortali.

CIRCA litteram. Sacramentaliter vero separari nequeunt dum viuunt. supple si est matrimonij cōsumatū. alias possent per religionis ingressum. Sacramētū fidei. i. c. h. a. r. a. c. t. e. r. e. m. qui est res & sacramētum. Immo firmiter erit. f. quantum ad amorem spiritualem in do-

mino, vel potest dici, quod non loquitur hic Magister de cōtinentia a prima carnali copula qua matrimonium consumatur: sed de cōtinentia a sequentibus. Si coniunx non esset: adultera non foret. tamen esset fornicaria. Cōiuges dicuntur qui solius concubitus causa cōueniunt. dum tamen affectu matrimoniali copulētur. Si tamē prolis generationem aliquo dolo malo non vitent. f. consentiendo in talem dolum: dum contrahitur matrimonium, quia si talis dolus post matrimonium contractum superueniret, vinculum matrimoniale non solueret. Si ambo tales sunt coniuges non sunt. hoc est non faciūt actus debitos cōiugio. Si ambo non sunt tales: aut illa est meretrix mariti, & c. i. ad modum meretricis se habens. Sapiēs iudicio amat coniugem non affectu. f. effrenato. Nihil est sedius vxorē amare quasi adulteram, quod non est sic intelligendum, quod non sit aliquod peccatum grauius illo: sed vult dicere, quod est valde sedum. Incontinentiæ malū est, quod vir cognoscit vxorē ultra necessitatem procreandi liberos. loquitur de actu cognoscendi exigendo debitum non reddendo. Ipse solus nuptialis est. f. principaliter, quia ad procreationem liberorū principaliter ordinatus est cōcubitus nuptialis. Voluptas ipsa sine culpa esse nullatenus potest. hoc nomen e culpe intelligit feditatē vitiosam quæ in nobis est ex culpa primorum parentum.

De solutione carnalis debiti. DISTINCTIO XXXII.

SCIENDVM etiam est, quod cum in omnibus alijs vir præsit mulieri, ut caput corpori (est enim vir caput mulieris) in soluendo tamen carnis debito pares sunt. Ideo Apostolus vtrique pariter præcipit in hac causa sibi inuicem subijci, inquiens, Vir debitum reddat vxori, similiter, & vxor viro, quia mulier non habet potestatem sui corporis, sed mulier, quia nec mulier ad alium virum, nec vir ad aliam mulierem potestatem sui corporis habet: nec vir ad continentendum, nec mulier potestatem habet sine mutuo consensu, sed alter alterius potestatem habet corporis, ut poscenti alteri non liceat alteri negare debitum. In hoc enim pares sunt, quia nec viro, nec mulieri corpus suum licet alij tradere: sed sibi inuicem debitores sunt in hac causa, ne peccandi detur occasio. Per quod non dominium tollitur viro, sed vitium. Debent enim sibi coniugati non solum ipsius sexus sui commiscendi fidem, liberorum procreandum causa, (quæ prima est in ista mortalitate societatis) verum etiam infirmitatis inuicem excipiendæ, Quicquid ad illicitos concubitus deuitandos, mutuum quodammodo seruitutem, ut est alteri eorum continentia placeat, nisi ex alterius consensu non possit. Ad hoc enim neuter habet potestatem sui corporis: Rich. super 4. Sent. F 3 quod

1. Cor. II. 4

1. Cor. 7. 4

Li. de bono coniuga. ca. 6. tom 6 Et 32. q. 2. ca. Quicquid inter.

quod adeo verum est, ut etiam quod non filiorum procreandorum, sed infirmitatis, & incontinentie causa expetit vel ille de matrimonio, vel illa, non sibi alterutrum negent, ne per hoc incidant in damnabiles corruptelas. Reddere enim debitum coniugale nullius est criminis: exigere autem, ultra generandi necessitatem, culpa est venialis. Fornicari vero vel mæchavi, puniendi est criminis.

Quod neuter continere valeat, nisi ex communi consensu.

Quod verò sine consensu uxoris vir continere non valeat, subditis probatur testimonijs. Aut enim Augustinus, Si dicat vir, Continere iam volo, Nolo autem uxorem non potest. Quod enim tu vis, illa non vult. Nunquid per continentiam tuam illa debet fieri fornicaria. Si alij nupserit te vivo, adultera erit. Non vult tali lucro Deus tale damnum compensari. Redde debitum, & si non exigis, redde. Pro sanctificatione perfecta Deus tibi computabit, si non quod tibi debetur exigis, sed reddis, quod debes uxori.

Idem, Secundum verba Apostolica, etiam si vir continere voluisset, & tu noluisse, debitum tibi reddere cogetur, & illi Deus imputaret continentiam, si non sua, sed tua concederet infirmitati, ne in adulterium caderes. Quisquis ergo compatiens infirmitati uxoris, reddit, non exigit debitum; aut si propter propriam infirmitatem ducit uxorem, plangens potius quia sine uxore esse non potuit, quam gaudens quia duxit; securus expectat diem novissimum. Idem, Vna sola causa esse potest, qua te ad id, quod voluisti, non modo non hortaremur, sed etiam prohiberemus implere, si forte tua coniunx hoc tecum suscipere, animi vel carnis infirmitate recusaret. Nam vouenda talia non sunt à coniugatis, nisi ex consensu, & voluntate communi, & si prae properè factum fuerit, magis est corrigenda temeritas, quam persolvenda promissio. Non enim Deus exigit, si quis ex alieno aliquid vouerit, sed potius vsurpare vetat alienum. Idem, Apostolus nec ad tempus, ut vacent orationi, nisi ex consensu voluit coniuges carnali inuicem fraudare debito, Idem, Manifestum est, ita voluisse legem feminam sub viro esse, ut nulla eius vota, quæ ab continentie causa vouerit, reddantur ab ea, nisi autor fuerit vir permittendo. Nam cum ad peccatum eiusdem viri pertinere voluerit, lex, si prius permiserit, & postea prohibuerit; non tamen dixit, ut faciat mulier quod vouerat, quia permissa iam prius à viro fuerat. Viri dixit esse peccatum, quia abnuuit, quod prius concesserat: non tamen mulieri ex hoc iussum dedit, ut cum prius vir ei concesserit, postea si prohibuerit, contemnatur. Ex his apparet, quod vir vel mulier continentiam Deo offerre non potest sine communi consensu, nec alter alteri debitum negare debet. Si verò quilibet eorum alterum à suo iure absoluerit, ad præteritam seruitutem nunquid reuocare poterit? Hoc enim videtur August. supra voluisse. Quibusdam videtur, quod mulier non discedens à domo viri, quæ viro permittente continentiam vouerit, vel promiserit, eodem prohibente soluere non valeat, & hoc propter dignitatem viri, qui est caput mulieris. Sed melius

hoc intelligitur in tali casu, ubi vir concedit mulieri vouere continentiam, & ante votum prohibet implere. Si verò habitum mutauerit, non potest reuocari, secundum illud, Qui uxorem suam velari permiserit, aliam non accipiat, sed similiter conuertatur.

Quibus temporibus cessandum sit à coitu. Et licet debitum poscenti semper sit soluendum, non licet tamen qualibet die postulare. Vnde August. Christiano cum uxore sua aliquando licet conuenire, aliquando non. Propter processionis enim dies, et ieiuniorum aliquando non licet conuenire, quia etià à licitis abstinendum est, ut facilius impetrari possit quod postulatur. Idem, Quoties enim vel dies natiuitatis, vel reliquæ festiuitates aduenierint, non solum à concubinarum consortio, sed etiam à proprijs uxoris abstinere. Item Ambrosius. Si causa procreandorum filiorum ducitur vxor, non multum tempus concessum videtur ad ipsum usum, quia & dies festi, & dies processionis, & ipsa ratio conceptus, & partus iuxta legem cessare usum carnis his debere temporibus demonstrant.

Hieronymus videtur dissentire præmissis. Illi autem quod dictum est, reddere debitum non esse peccatum, videtur obuiare quod ait Hieronym. Quicumque uxori debitum reddit, vacare non potest orationi, nec carnes agni edere. Item, Si panes propositionis ab his qui uxores suas tetigerant, comedi non poterant, quanto magis panis qui de celo descendit, non potest ab his qui coniugalibus paulò ante habere complexibus, violari atque contingi? non, & nuptias condemnemus, sed quòd eo tempore quo carnes agni manducaturi sumus, vacare à carnalibus operibus debeamus. Hoc capitulum maxime ad ministris ecclesie pertinere videtur: quibus non licebat sacra officia celebrare atque misteria, tempore coniugalis amplexus, quo est presentia Spiritus sancti non datur. Vnde idem ait, Conubia legitima carent, quæ peccatum: nec tamè tpe illo quo coniugales actus geruntur, presentia Spiritus sancti dabitur, et si propheta esse videatur qui officio generationis obsequitur.

Quibus temporibus non sunt celebranda nuptia.

Nec solum in opere carnali obseruanda sunt tempora, sed etià in celebrandis nuptijs: secundum illud, Non oporteret à septuagesima vsq; in octaua Pasche, & tribus hebdomadis ante festum sancti Ioannis, & ab aduentu Domini vsq; post Epiphaniã celebrare nuptias, & si factum fuerit, separatur. Item Nicolaus Papa, Nec vxorè ducere, nec coniugia facere quadragesimali tempore conuenire posse villo modo arbitror.

DISTINCTIO XXXII.

Vperius determinauit Magister de tribus bonis coniugij. Hic determinat de bono fidei in quocumque coniugio specialiter. Et diuiditur in duas partes.

Primo determinat Magister de necessitate reddendi debitum.

Secundo

CONCLUSIO.

Casu quodam excepto, necessitatis est coniugale debitum non negare.

RESPONDEO, quòd reddere debitum est necessitatis, quia sicut dicit Apostolus. 1. Corinth. 7. mulier sui corporis potestatem non habet sed vir: similiter autem, & vir corporis sui potestatem non habet: sed mulier: sed necessitatis est non negare homini vsu licitum rei, quæ de iure est in potestate sua. In casu tamen in quo vir non posset uxori debitum reddere salua incolumitate corporis proprii debitum reddere non teneretur, quia noluit Deus virum obligari mulieri in his quæ sunt contra rectam inclinationem naturæ: recta autem inclinatio naturæ istius hominis per prius est ad actum nutritiue: quo conseruatur proprium indiuiduum, quam ad actum generatiue qui ordinatur ad conseruationem speciei: nam prius sumit de nutrimento quod necessarium est indiuiduo, & superfluum reseruat ad actum generationis, & ideo homo non tenetur ad actum generatiue in notabile præiudicium incolumitatis corporis proprii.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quòd maior vera est de illo qui se reddit impotentem modo illicito: sed ille qui se reddit impotentem ieiunando, & orando intentione bona reddi se impotentem modo licito: si tamen rationale fuerit obsequium suum. sic enim ieiunando non reddit se totaliter impotentem ad reddendum debitum quamuis minus potentem se reddat.

Ad secundum dicendum, quod minor est falsa aliquando enim aliquid excludit a perceptione corporis Christi ad tempus: non quia sit peccatum: sed propter sacramenti reuerentiã.

QVAESTIO II.

Vtrum aliquando sit necessitatis debitum exigere.

RESPONDEO, quòd sic. debitum etiam si non exigatur: debet offerri: ergo quamuis mulier non petat a viro carnale debitum: vir tamen offerre sibi.

Item si infirmus medicinam salubrem non petat: tamen sibi debet a medico dari: ergo cù redditio carnalis debiti sit remedium contra periculum incontinentiæ debet a viro reddi mulieri etiam non petenti: sed offerre non petenti est exigere.

CONTRA, si exigere aliquando esset necessitatis, vir exactioni renunciare non posset: sed vir se obligare potest ad non exigendum: ergo exigere non est necessitatis.

CONCLUSIO.

Reddere vniquè, petere autem nequaquam. RESPONDEO, quamuis necessitatis sit debitum reddere non tamen petenti expressè: sed est petenti per aliqua signa per quæ coniecturaliter conuenit. Rich. super 4. Sent. Ff 4 iunx

Secundo de tempore exigendi (ibi. Et licet.) Prima in duas.

Primo ostendit, quod non potest vnus coniunx sine licentia alterius vouere.

Secundo quærit vtrum datam licentiã possit reuocare. ibi. (Si vero, quilibet.) Prima in duas.

Primo ostendit, quod vnus coniunx tenetur alteri debitum reddere.

Secundo auctoritatibus probat, quod vnus sine alterius consensu non potest continere. ibid. (Quod vero.) Illa pars quæ ibi incipit. (Et licet.) diuiditur in tres.

Primo quod aliquando est cessandum a debiti exactione.

Secundo inquit an cessandum sit aliquando a redditione. ibi. (Illi autem.)

Tertio ostendit quando cessandum sit a nuptiarum celebratione. ibi. (Nec solum.)

CIRCA hanc distinctiõnem quæritur principaliter de quatuor.

Primo de carnalis debiti redditione, & exactione.

Secundo de licentia continendi.

Tertio de tempore reddendi carnale debitum, vel exigendi.

Quarto de tempore nuptias celebrandi.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quærentur duo.

Primo vtrum sit necessitatis debitum reddere.

Secundo vtrum aliquando sit necessitatis exigere.

QVAESTIO I.

Vtrum reddere debitum sit necessitatis.

RESPONDEO, quòd non: quia qui scienter reddit se impotentem ad reddendum illud ad quod reddendum de necessitate tenetur: mortaliter peccat: sed maritus per ieiunia multa, & vigilias & alios labores aliquando reddit se impotentem ad reddendum uxori carnale debitum, & tamen sic pro Deo ieiunans non peccat: ergo reddere debitum non est necessitatis.

Item Magister huius distinctiõnis c. 4. & est. 33. q. 4. Sciatis. Sciatis, quod quicumque uxori debitum reddit vacare non potest orationi: nec carnes agni edere: sed nullus excluditur a perceptione corporis Christi, quia facit illud, quod facere est necessitatis: ergo reddere debitum non est necessitatis.

CONTRA, primo. Corinth. 7. Uxori vir debitum reddat. similiter autem, & vxor viro, obseruatio autem Apostolici præcepti necessitatis est.

Ibidem, ca. 7. ad p. 149.

33. q. 5. Si dicat vir Aug. epif.

Aug. epif. 199 ad E. li. 33. Idem, 9. 5. c. Secu. dum verba. In pres. ex. positi. f. al. 147.

Idem ad Armenarium epi. 45. in fine, to. 2. Et 33. q. 5. Vna sola.

Aug. li. 1. de adulterijs coniugij. c. 2. Lib. 4. quæ super nu. cap. 59. to. 4. Et 33. q. 5. Manifestum est. Num. 30.

Ex cõcil. Re. men 33. q. 5. Qui uxorem.

Li. quæ ne. ter. ac nou. test. ad finem. In sermo de dominica 2. aduentus. Et 33. q. 4. Christiano, & Quoties cunque. Circa illud. 1. Corin. 7. Ne nos tenet Satanas. Et 23. q. 4. Si causa. In sermo de esu agni p. schalis. Et 4. Et 33. q. 4. Sciatis. ibi. Item. 1. Reg. 11. b. Ioan. 6. d.

Orige. hom. 6. super nu. Et 32. q. 2. c. Conubia. 33. q. 4. ca. Non oportet. Nicolaus. Papa ad cõsul. Bulgarorum. et 33. q. 4. ca. Nec uxorem.

Cõtinuatio.

Diuisio.

Ad primũ.

Ad secundum.

Argum. 1. Scot. ibi. q. vi.

Secundo.

In oppositum.

In oppositum.

niux suum coniugem affectare sibi carnale de bitum reddi: tamen exigere proprie loquen do de exactione nuquam est necessitatis: nul lus enim tenetur uti iure suo quod pro se tan tum introductu est: extra de regulariibus. Ad apostolicam. Nec aliquis a suo debitore suum debitum repetere compellitur: nec debitum offerre si est tale debitum, quod non debetur: si non petatur expresse vel tacite: cuiusmodi est carnale debitum.

Ad primu. Et sic patet solutio ad primum in opposi tum.

Ad secun dum. Ad secundum dicendum, qd medicus non debet dare medicinam infirmo nisi aliquibus signis appareret ipsum medicina indigere, & ego concedo, qd quando vir per aliqua signa probabilia perpendit uxorem suam desiderare debitum illud carnale sibi reddi: tenetur si bi reddere: aliter non, quia illud remedium est tale, qd ad fornicationem vitandam illa mulier non indiget nisi desideret.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secun do principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum vnus coniunx sine licentia al terius possit continentiam vouere.

Secundo vtrum datam licentiam possit il le qui dedit reuocare.

QVAESTIO I.

Vtrum vnus coniunx sine alterius licentia possit continentiam vouere.

Arg. 1. D. Bonif. presentis ar tic. 1. q. 1. D. 7. hom. in Addit. 3. p. q. 64. art. 4. D. Th. in 4. dist. 37. q. 1. ar. 4. T V I D E T V R, qd sic: quia nulli per legem diuinam precluditur via proficiendi in melius: sed si coniunx possit vouere continentiam sine li centia alterius: vnus coniunx possit viam alij precludere proficiendi in melius, quia melius est esse continentem, quam uti carnali concu bitu. ergo vnus coniunx sine licentia alterius potest continentiam vouere.

Secundo. Item vir sine licentia vxoris potest crucem accipere: extra de voto, & voti redemptione. Ex multa. §. quod autem. Sed licitum est votu crucis in votum religionis mutare: ergo vir si ne licentia vxoris potest profiteri continen tiam in religione.

In opposi tum. CONTRA, Apost. 1. Cor. 7. Nolite fraudari inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi.

CONCLUSIO.

Vouere vti que potest vt nunquam debitum exi gat, At petenti non reddere, non potest.

Responso. R E S P O N D E O, vouere voluntatis est. vn de de his tantum potest esse quæ nostræ subia cent voluntati. vnde Magister in littera huius di. c. 2. & est. 33. q. 5. Vna, & sumptu est ab Aug. in epist. ad Armætarium versus finem. Non exit Deus si quis ex alieno vouerit aliquid: sed potius alienum vsurpare verat, & quia redde re debitum est necessitatis nõ volutatis: ideo

vnus coniunx sine alterius licentia vouere nõ potest: debitum petenti non reddere. hoc enim esset votu facere de alieno: sed quia exigere est in voluntate exigentis: ideo secundum aliquos vnus coniunx sine alterius licentia vouere potest, vt nunquam exigat.

Alij autem dicunt contrariu, quia ex hoc ut ipsi dicunt alteri coniugi redderet matrimo niu nimis onerosum, quia semper oporteret ipsum confusionem petendi debitum subire: ir rationabile autem est, vt vnus coniunx sine alte rius licentia possit emitte votum in ipsius præiudicium.

Sed prima opinio est securior, & commu nior: non enim ex hoc, qd alter coniunx vouet non exigere redditur matrimonium alteri co iugi magis onerosu: sed magis leue, quia red dere debitum multotiens est penale, & quo ad reddendum debitum ille qui vouit remanet in seruitute, & alius liber efficitur.

Ad primu. A D P R I M V M in oppositum dicendum, qd viam proficiendi in melius quantum ad mu tationem status præcludit homo sibi per con sumationem matrimonij, nisi alter coniunx voluerit, quia sic in melius proficere esset in præiudicium alterius coniugis: sed nec propter hoc præclusa est sibi via proficiendi in me lius in suo coniugio remanenti.

Ad secundu. Ad secundum dicendum, qd coniugato cru ce signato non licet votum crucis in votum religionis commutare, quia non sic est præiu dicialia vxori votum primum secundum, quia virum cruce signatum potest sequi si vult, & si non vult, non propter hoc obligatur ad per petuam continentiam, quia maritus potest re uerti, & si moritur potest alium virum ducere non sic autem possit dici de ipsa si vir eius profiteretur in religione.

QVAESTIO II.

Vtrum coniunx dans alij licentiam vouendi conti nentiam possit illam postea re uocare.

Arg. 1. Sco. ibidem q. 7. T V I D E T V R, qd sic. Magister hu ius di. c. 2. & gl. in Nu. 30. & est. 33. q. 5. Manifestum dicit, qd si vir prius promiserit mulieri votum abstinen tiæ facere, & postea prohibuit, quamuis pec cet prohibendo, quod concesserat: non tamẽ faciat mulier quod vouerat: ergo a simili ita potest dici de voto continentia.

Itẽ si laicus de licentia, & permissione vxoris professionem fecerit in religione, nisi vxor ad religionem transferat, aut perpetuam castitatem promiserit, vir potest, & debet, de mona sterio, reuocari, ext. de conuersio. coniug. c. 1.

CONTRA, 33. q. 5. Qui vxorẽ suã. Qui vxorẽ suã velare permiserit aliam non accipiat: sed similiter conuertatur.

CONCLUSIO.

Potest, nisi id auctoritate diocesani Episcopi, vel ordinarij sui, fecerit, castitatem vouendo.

Respon. R E S P O N D E O, qd si coniunx dat alteri coiungi licentiam continentiam vouendi, aut dat eam in facie ecclesie, & coram suo ordina rio, & sic datam reuocare nõ potest, aut in priuato, & tunc antequam voueat licentiam reuo care potest, ius enim hoc ideo concedit, quia tales licentia clam facta sunt periculosæ, & quia li centiatus ante votum nõ est nouo vinculo ob ligatus melius est, qd reuertatur ad coiugem, quam coiunx in fornicationis periculo rema neret. sed vt multi dicunt post voti emissionem, impletionem voti prohibere non potest, nec in hoc sibi tenetur mulier obedire: quia iam alio vinculo ligata est, & de licetia mariti, qui hoc potuit concedere, & huic sententia cõsentit Ma gister huius di. c. 2. & decre. 33. q. 5. Manifestu. §. ex huiusmodi, vbi dicitur de coniugibus, qd cum quilibet eorum alterum a suo iure absol uerit ad præteritam seruitutem ipsum reuoca re non poterit.

Prima opi. Alij dicunt, qd nisi licentietur ab altero con iuge auctoritate diocesani episcopi, & nisi li centians monasterium intrauerit, vel votum castitatis emittat in sæculo remanens, & talis sit ætatis, qd de ipsa probabiliter oriri nõ pos sit suspitio, iura decernunt talem licentiam ad petitionem eiusdem coniugis, qui eam dedit quantum in se fuit irritandam, & quamuis coi unx peccet hoc petendo, tamen ad eius peti tionem, ille qui religionem intrauerat potest & debet de monasterio reuocari, & p hac opi nione videtur expresse esse decretalis allegata in opponendo, & glo. ibidem.

Secunda. Alij dicunt, qd nisi licentietur ab altero con iuge auctoritate diocesani episcopi, & nisi li centians monasterium intrauerit, vel votum castitatis emittat in sæculo remanens, & talis sit ætatis, qd de ipsa probabiliter oriri nõ pos sit suspitio, iura decernunt talem licentiam ad petitionem eiusdem coniugis, qui eam dedit quantum in se fuit irritandam, & quamuis coi unx peccet hoc petendo, tamen ad eius peti tionem, ille qui religionem intrauerat potest & debet de monasterio reuocari, & p hac opi nione videtur expresse esse decretalis allegata in opponendo, & glo. ibidem.

Ad primu. A D P R I M V M in oppositum dicendum, qd nõ est simile de voto continentia, & abstinen tia, quia vt dicitur in §. prædi. in textu, & in gl. in debito coiugij æque mulier habet pote statem viri, sicut & vir mulieris, & mulier corpus vi ri, & ideo mulier votum continentia, qd emi sit de licentia viri poterit obseruare, & debe bit, quamuis vir postea cõtradicat, sed votum abstinentia, quamuis viro permittente possit pmittere, ipso tamen pphibente promissa non valebit implere, quamuis vir peccet pphiben do: argumentum ad hoc. 23. q. 1. Quid culpa tur, vbi dicitur, qd fortasse aliquando reum fa cit regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendit ordo seruiendi.

Ad secun dum. Ad secundum dicendum, qd ibi loquitur de illo, qui de licentia vxoris ignorante episco po in religionem profitetur, & talis reuocari potest, secundum forum iudicij, quia talis licet ia nõ debito data non fuit, nec accepta, vel quia prædicta licentia pbari sufficienter non potuit, quia vt volunt aliqui si pbari potuisset mulier debuisset cõpelli religionem intrare si erat iuuenis: ad hoc argumentum. 33. q. 5. Qui vxorem, vel tantum castitatem vouerit, si erat senex.

Qui vult tenere opinionem secundam, pot

dicere ad decretum allegatum in contrarium, qd illud verbum similiter conuertatur, sic in telligendum est, scilicet, nisi malit suum coiugem reuocare, sic soluunt quidam, vt refert gl. ibidem. Vel potest dici, qd melius, qd ided dicitur, similiter conuertatur, quia reuocatio pec cat, quamuis ad eius petitionem alius debeat per iudicem reuocari, quia iura ex rationabili causa decernunt talem licentiam ad petio nem coniugis alterius irritandam, quia nisi hoc fieret multa pericula imminere possent coniugi in sæculo remanenti.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de ter tio principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum tempore sacro liceat debitum reddere, vel exigere.

Secundo vtrum hoc liceat non obstante, qd mulier sit prægnans.

QVAESTIO I.

Vtrum tempore sacro liceat debitum reddere & exigere.

Arg. 1. D. Bon. ibi. q. 2. ar. 3. Sco. vbi su. D. Th. in 4. di. 2. q. 1. ar. 5. T V I D E T V R, qd non: Magister hu ius di. 3. c. & 33. q. 4. Quotienscunq; Quotienscunq; vel dies Natiuita tis Domini, vel reliqua festiuitates aduenerint, non solum a concubinarum con ditio, sed etiam a proprijs vxoribus licet ab stinere.

Secundo. Item Magister eo. cap. & est decretorum. q. prædicta. Christiano licet: cum vxore sua li cet aliquando conuenire, aliquando non, pp processiones enim dies, & ieiuniorum aliqua do conuenire non licet.

In opposi tum. CONTRA Psalmus 105. Beati qui faciunt iudicium, & iustitiam in omni tempore, sed reddere debitum petenti, est opus iusticia: ergo hoc licitum est omni tempore.

CONCLUSIO.

Licet, imo reddere semper necessitatis est, vtile tamen foret temporibus sacris ab actu illo carnali cessare.

Respon. R E S P O N D E O, Ecclesia nihil potest cõtra ius naturæ, & ideo quia reddere debitum petenti est de iure naturæ, ideo ecclesia hoc non prohibet, neque dissuadet quocunq; tẽ pore, non intendit etiam filijs suis laqueum ponere, & ideo quia prohibere exactionem debiti sacro tempore esset quodammodo coniu gatis laqueum ponere, eo & carnis corruptio, non tantum mouet concupiscentiam tempo re non sacro: sed etiam sacro, exactionem de biti tempore sacro nõ prohibet, sed dissuadet, eoq; vacare operibus carnis, multum impedit eleuationem mentis ad cõlestia, cui maxime mens tempore sacro debet intendere. Non sic tamen dicendum est de loco sacro: quia facilius mutari potest locus, quam tempus. Et præ terea

terea locus ita pollui potest, q̄ indiget recon-
ciliatione: unde in loco sacro nō licet carna-
le debitum exigere, nec reddere. Si tamen p̄-
lōgum tempus essent violenter reclusi in lo-
co sacro, videtur q̄ tunc licitum esset eis in il-
lo loco debitum exigere, & reddere, in tali. n.
casu nō videtur illa prohibitio debere intelli-
gi, q̄ non est ponendus laqueus animabus, pro-
pter inundantiam loci.

Ad primū.

Ad secundū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum,
q̄ monitio est de nō exigendo, nō p̄hibitio.
Ad secundum dicendum, q̄ licere nō est ibi
nota p̄hibitionis, sed dissuasionis, quod pa-
tet: quia immediate subiungitur: quia a licit-
is abstinendum est ad tempus, vt facilius im-
petrari possit; quod postulatur: huic concordat
glo. super illud I. ad Corint. 7. vt vacetis
orationi: in qua dicitur, q̄ a licitis abstinendum
est, vt facilius ad effectum deducatur oratio.

QVAESTIO II.

Vtrum liceat reddere, vel exigere debitum tem-
pore impregnationis.

Arg. I.

TVIDETVR, q̄ nō: Magister hu-
ius dist. c. 3. & est 33. q. 4. Si causa. Ip-
sa rō cōceptus, & partus, iuxta legem
cessare vsū carnis his debere temporibus
demonstrat.

Secundo.

Item decre. dist. 5. Ad eius. Ad eius cōcu-
bitum, vir suus accedere non debet quousque
qui gignitur ablaetetur.

In oppositum.

CONTRA, quādiu mulier potest impræ-
gnari sibi p̄t debitum reddi, & ab ea exigi,
nisi aliud obstat, sed mulier prægnans p̄t ad
huc alium fœtum cōcipere, sicut dicit Auic.
li. 9. de animalibus. cap. de formatione em-
bryonis in speciali: ergo mulieri prægnanti,
potest debitum reddi, & ab ea exigi.

CONCLUSIO.

Fas quidem est, & reddere, & exigere; Matri-
monium enim non solum in officium, sed etiam in re-
medium ordinatur.

Respon.

RESPONDEO q̄ si sine periculo abortus
vir p̄t carnaliter copulari suæ vxori prægnā-
ti, & sibi tenetur debitum reddere, & ab ea po-
test exigere sine peccato mortali: quia cōcubi-
tus matrimonialis, nō tantum est in officium,
sed etiam in remedium, & mulier prægnans
frequenter plus appetit cōcubitum, quam q̄n
nō est prægnans, si autem nō p̄t cum ea car-
naliter copulari sine periculo abortus, tunc
nō debet sibi reddi debitum, nec ab ea exigi:
quia matrimonium principaliter ordinatum
est ad prolem procreandam, quā in reme-
dium.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum,
q̄ illa auctoritas Magistri intelligitur de de-
bito honestatis non necessitatis, & de exhiben-
do, non de reddendo.

Ad secundum.
Ad partem oppositam.

Ad secundum.
Ad partem oppositam.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de quar-
to principali. Et circa hoc queruntur
duo.

Primo vtrum tempore menstruorum liceat
debitum reddere, vel exigere.

Secundo vtrū coniunx sanus teneatur con-
iugi leprosa debitum reddere.

QVAESTIO I.

Vtrum tempore menstruorum liceat debitum
reddere, vel exigere.

STENDO q̄ non. Leu. 20. Qui co-
ierit cum muliere in fluxu mēstruo-
rum, & reuelauerit turpitudinem
eius, ipsaque aperuerit fontem san-
guinis interficientur ambo.

Arg. I.
Seco. ibid. q.
vnic. ar. 4.

Item glo. super illud Isa. 64. Quasi pan-
nus menstruata: dicit q̄ tempore menstruo-
rum viri debent ab vxoribus abstinere, & tūc
enim concipiuntur membris damnati, clau-
di, leprosi, & huiusmodi: quia parentes non
erubuerunt, sic misceri in conclauis, eorum
peccata pateant cunctis, & aperte redarguan-
tur in parualis.

Secundo.

CONTRA, mulier tempore menstruorū
magis appetit carnalem concubitum, quam
alio tempore, propter commotionem, quæ
est tunc circa partes venereas: ergo tunc ma-
gis indiget remedio contra concupiscentiā,
quam alio tempore, sed vir debet eius pericu-
lo præcauere: ergo tunc debet sibi debitum
reddere.

In oppositum.

Item lex scripta non præiudicat iuri natu-
ræ, sed debitum reddere est de iure naturæ: er-
go lex scripta non intendit prohibere redde-
re debitum tempore menstruorum, sed exi-
gere.

Secundo.

CONCLUSIO.

Si talis passio naturaliter determinato accidit tē-
pore, tunc nec reddere, nec exigere licet, esset enim
in proli præiudicium, licet tamen si mulier quasi cō-
tinue patiat, tunc enim mulierem non concipere
probabile est.

AD ISTAM quæstionem dicunt quidam
q̄ tempore menstruorum non est licitum de-
bitum exigere, sed est licitum reddere: primū
enim quia est in voluntate coniugis lex pro-
hibet, non secundum, quia est de lege nature,
& sic

Respon.

& sic dicunt debere intelligi auctoritates ad
primam partem allegatas.

Prima opi-
nionis.

Alij dicunt, q̄ si illa passio accidit natura-
liter. s. semel in mense determinato tempore,
tunc non licet exigere, nec reddere, quod vi-
detur exprimi in auctoritate primo allegata
ad partem primam, quæ vtrumque præcipie-
bat interfici. Cuius ratio est: quia propter ma-
ximam corruptionem, quæ tunc est in corpo-
re mulieris, quam ostendit earum fœtor illo
tempore, & infectio speculi per aspectum ear-
um, vt dicit philosophus de somno & vigi-
lia. Semen viri, quod tunc in ea recipitur ali-
quam incurrit infectionem, & illud quod mi-
nistrat mulier est immundum, & ideo ex tali
concobitu geniti, vt in pluribus efficiuntur le-
prosi, vel alijs grauibus corruptionibus infi-
ciuntur, sicut dicit Glo. allegata ad partem
primam: talis ergo concubitus est in præiudicium
proli, non licet autem homini vt cō-
cubitu coniugali in remedium, quando est in
proli notabile, & probabile præiudicium:
quia principaliter ordinatur ad prolem pro-
creandam, quam ad remedium. Si autem mu-
lier naturaliter patiat, sicut sunt aliquæ, q̄
quasi continue patiuntur sanguinis fluxum,
tunc licet exigere, & reddere, & tunc mulier
concipere non potest, vt dicunt quidam, q̄
vt dicit Auic. 9. de animalibus. c. de formatio-
ne embryonis in speciali. Sanguis menstruus
diuidit se in impregnata, secundum tres par-
tes. s. in cibum pueri, & alia pars ascendit ad
mamillas, & tertia pars est superfluitas, quæ
quiescit intus, vsque ad tempus partus, & eij-
citur. Mulieri autem quæ peperit si est purifica-
ta ab illis corruptionibus, & commotionibus,
quæ sunt in mulieribus aliquo tempore
post partum reddendum est debitum si perat,
quamuis nondum aduenerit tempus purifica-
tionis suæ ab ecclesia determinatum, sed ante
illud tempus ab exigendo abstinere debet
saltem debito congruitatis. Quod autem dici-
tur in decre. di. 5. ad eius, scilicet q̄ vir non
accedat ad vxorem antequam puer ablaetetur,
abrogatum est, vel magis est monitio,
quam præceptum.

Ad primū.

Ad secundum.

AD PRIMVM argumentum contra hanc
vltimam opinionem patet solutio ex dictis.

Ad secundum dicendum, q̄ carnalis concu-
bitus, nunquam est debitus, nec de iure natu-
ræ, quando est in notabile præiudicium
proli.

QVAESTIO II.

Vtrum coniunx sanus teneatur coniugi leprosa
debitum reddere.

Arg. I.
D. Bo. ibid.
ar. 3. q. 1.
Seco. ibidem
q. vnic.

CONCLUSIO.

Cum ex illa coniunctione, haud probabile sit le-
pram incurri (actus siquidem ille cito transit) debi-
tum reddere tenetur.

RESPONDEO, q̄ non est idem querere
vtrum teneatur debitum reddere, & vtrum te-
neatur ei cohabitare, cohabitare enim magis
est consilium, quam præceptum, propter pe-
riculum infectionis, unde quod dicitur ex-
tra de coniugio leprosi. cap. 1. f. & vxores vi-
ros, & viri vxores sequantur, qui lepræ mor-
bum incurrunt, & eis coniugali affectione mi-
nistrent, exhortatio est non præceptum, vt pa-
tet per litteram immediate sequentem, sed
reddere debitum præceptum est: unde dicitur
eo. titu. Quoniam, q̄ si virum, siue vxore
leprosum fieri contigerit, & infirmus a sano
carnale debitum exigat generali præcepto
Apostoli, quod exigitur est soluendum, cui
præcepto nulla in hoc casu exceptio inueni-
tur, & ideo vt dicit glo. ibidem. Nos ex sen-
su nostro excipere non debemus, in reddendo
enim debitum non sic est periculum de in-
fectione, sicut in commanendo assidue: quia
actus ille cito transit, & quamuis ex tali con-
cubitu proles genita infectionem lepræ, vt in
pluribus, non euadat, maxime viro existente
leproso tempore concubitus, tamen magis
ponderandum est continuum fornicationis
periculum, quam proli infectio, maxime
cum melius sit proli esse leprosum, quam si
nunquam exiisset in esse: unde magis esset con-
tra proli bonum si leprosi nunquam genera-
rent, quam si proles nunquam nasceretur. ex
eis. Non sic autem potest dici de menstruata:
quia & si non concipiat illo tempore, & con-
cipere potest tempore alio, & quamuis non
fit contra bonum proli si concipiatur lepro-
sa, quando sana non potest concipi, tamē est
contra bonum proli cognoscere mulierem
illo tempore, quo non potest proles concipi
sana, quando cito post, potest cognosci tali
tempore, q̄ sana potest proles concipi. Furio-
so etiam habenti lucidum interuallum reddē-
dum est debitum in illo interuallo: quia tunc
sine periculo propriæ personæ potest reddi.
Coniugi etiam, qui est idiota se habens, quo
ad discretionem ad modum pueri reddendum
est: quia tali etiam sine periculo propriæ per-
sonæ potest reddi Furioso autem actu existē-
ti in furia non tenetur alter coniunx debitum
reddere: quia nec pro illo tempore debi-
tum est.

Respon.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER queritur de quin-
to principali. Et circa hoc queruntur
duo.

Primo vtrum licitum sit celebrare nuptias
omni tempore.

Secundo vtrum matrimonium cōtractum
tempore prohibitionis ecclesie, sit separan-
dum.

Q V A E S T I O I.

Utrum licitum sit celebrare nuptias
omni tempore.

Arg. 1.
D. Bon. ibi.
ar. 4. q. 1.

STENDO, q sic, matrimonium cu
sit sacramentum celebrari potest te
pore sacro, & constat quod cele
brari potest tempore non sacro,
cum ergo omne tempus sit sacrum, vel non
sacrum, licitum est matrimonium omni tem
pore celebrare.

Secundo

Item quodcumque licitus est effectus li
cita est causa, sed redditio carnalis debiti,
quæ est effectus celebrationis nuptiarum lici
ta est omni tempore: ergo & celebratio nu
ptiarum.

In opposi
tione

CONTRA, dicit Magister huius distinct.
c. vlti. & est 33. q. 4. Non oportet secundus,
non oportet a Septuagesima, vsque ad octa
uam Paschæ, & tribus hebdomadibus ante fe
stiuatatem sancti Ioann. Baptistæ, non imme
diate præcedentibus festum prædictum, sed
incipiendo a tertia die ante Ascensionem,
vsque ad octauas Pentecostes, secundum sen
tentiam Apparatus ibidem, & ab Aduentu
Domini, vsque ad Epiphaniam nuptias ce
lebrare.

C O N C L V S I O.

Cum celebratione nuptiarum animi fidelium ad
gaudia vana conuertantur, ideo iure optimo inter
dictum est nuptias celebrari tempore Aduentus, vs
que ad octauas Epiphaniæ, a Septuagesima, vsque
ad octauas Paschæ, & a tertia die ante Ascensionem,
vsque ad octauas Pentecostes.

Respon.

RESPONDEO, q aliqua tempora sunt
in quibus non est licitum nuptias celebrare,
quæ determinata sunt in argumento ad partem
secundam, quia in illis temporibus debent
fideles plusquam altero tempore spirituali
bus intendere, maxime, quia in tribus festiui
tatibus, maximis quæ contingunt temporibus
illis consueuerunt communicare fideles, per
solemnem autem nuptiarum celebrationem,
propter festa, quæ ibi fiunt, animi multum a
spiritualibus retrahuntur. Illis tamen tempo
ribus vt quidam dicunt licitum est nisi con
tradicat patriæ consuetudo, matrimonium ma
nifeste contrahere per simplicem animorum
consensum sine solemnibus benedictione, & tra
ductione ad cohabitandum, extra de feriis.
Capellanus, sed expressius in glo. cui con
cordant Goff. & Ray. quia sic matrimonium
contrahere non ita prohibet animum spiri
tualibus intendere sicut celebratio nuptiarum
quæ solemnem benedictionem comprehendit,
& traductionem ad cohabitandum. Ho
stiensis autem sentire videtur in summa, q
ram consensus, quam solemnitas supradictis
diebus interdicitur: dicit enim sic. Ego pu
to, q hodie & consensus, & solemnitas inter
dicantur, nam illis diebus non interponit ec

clesia auctoritatem suam, sicut de facto ser
uare videmus, nec sine auctoritate ecclesie
est matrimonium contrahendum: alias pœ
nam habet, & clandestinum indicatur: licet
matrimonium teneat si contrahatur.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, Ad primu.
q celebratio nuptiarum non prohibetur fieri
temporibus illis ratione sacramenti, sed
ratione festiuatatum secularium, quæ ibi fiunt.

Ad secun
dum.
Ad secundum dicendum, q illa gaudia se
cularia, quæ in celebratione nuptiarum exer
centur non sunt per se causa redditionis de
biti, sed valde per accidens, & frequenter li
citus est effectus, & causa eius per accidens
illicius.

Q V A E S T I O I I.

Utrum matrimonium contractum prohibito tempo
re ab ecclesia sit separandum.

TVIDETVR, q sic: dicit Magi
ster huius dist. cap. vlt. & est 33. q. 4. non oportet secundo, & tale ma
trimonium separetur.

CONTRA, extra de matrimonio contra
interdictum ecclesie contracto. Ex litteris: di
citur de quodam qui contraxit contra inter
dictum ecclesie, q licet contra interdictum
ecclesie ad secunda vota transire non debue
rit, non est tamen conueniens, vt ob id solum,
sacramentum coniugij dissoluatur.

C O N C L V S I O.

Est quidem separandum, non simpliciter tamen,
sed ad tempus solum in peccati penam.

RESPONDEO, q matrimonium sic cō
tractum propter hoc separari non debet, quo
ad vinculum, nec quo ad thorum, & cohabi
tationem simpliciter, sed ad tempus in penā
eorum, eo q præceptum ecclesie contempserunt:
extra de matrimonio contra interdictum
ecclesie. cap. 1. & de tali separatione intelligen
tur auctoritas allegata ad primam partem.
Auctoritas autem allegata ad partem secun
dam de perpetua separatione intelligenda est
supradicta enim ecclesie prohibitio, non est
cum statuto irritante illud quod in contra
rium agitur.

CIRCA litteram. Magis est corrigenda
temeritas, quam perfoluēda promissio,
temerarium est enim vouere illud quod vo
uenti non licet implere. Hoc capitulum pro
prie ad ministros ecclesie pertinere videtur:
quia ministri ecclesie vbi licitum est eos ha
bere vxores, vt in Oriente, quamuis tenean
tur petenti debitum reddere, tamen
propter sacramenti reuerentiam.

debent postea per aliquan
tulum temporis ab of
ficio absti
nere.

De di

De iuris coniugii legibus.

D I S T I N C T I O X X I I I

VAERITVR hic de antiquis pa
tribus, qui plures simul leguntur
habuisse vxores, vel concubinas,
vtrum peccauerint. Ad quod di
cimus, pro varietate temporum
varia inuenitur dispensatio con
ditoris. Ab exordio enim temporis inter duos tan
tum, Adam scilicet, & Euam, inchoatum est con
iugium, Deo per os Adæ dicente, Homo adha
rebit vxori sue: & erunt duo in carne vna, & secun
dum inchoationis modum inter duos tantum per om
nem successionem temporum contraheretur coniu
gium, si primi homines in obedientia perstitissent.

Gen. 2. d

Post eorum verò copulam filij, & filia eorum ma
trimonio coniuncti sunt, sed vnus uni tantum. Ideo
autem fratres sororibus tunc sunt copulati, quia nō
erant aliæ mulieres vel viri, quibus Adæ filij, vel
filia iungerentur. Primum omnium Lamech duas
legitur simul habuisse vxores, & hoc in eo arguitur
quia pro expletione carnalis voluptatis id fecisse
perhibetur. Postea verò, cum iam penè omnes homi
nes falsis dijs seruirent, paucis in cultu Dei perma
nentibus, consultum est a Deo plures in matrimo
nio copulare sibi, ne illis paucis deficientibus, cul
tus & notitia Dei deficeret. Vnde Abraham vinen
te vxore ad ancillam intrauit, & ex ea genuit. Ia
cob etiam liberis & ancillis se copulauit. Et filia
Loth patre ebrio & rse sunt. Cum enim cæteris in
idololatria relictis, Abraham & filios eius in pecu
liarem populum sibi Dominus elegisset, ritè multa
rum fecunditate mulierum populi Dei multiplicatio,
quærebat: quia in successione sanguinis, erat
successio religionis. Vnde etiam in lege maledicta
erat sterilitas, quæ non relinquebat semen super ter
ram. Hinc etiam sacerdotibus coniugia decreta sūt:
quia in successione familie, successio est officij. Nō
ergo Abraham vel Iacob deliquit, quia præter vxō
rem filios ex ancilla quæsiuit, nec tamen illorum
exemplo præter coniugale debitum, fecunditatem
in aliqua licet alicui quærere; cum illorum coniu
gia nostrorum æquentur virginitati, & immodera
tus vsus coniugij nostri temporis, turpitudinem se
rè imitetur fornicationis illius temporis. De hoc Au
gu. sic ait. Antiquis iustis non fuit peccatum, quod
pluribus feminis vtebantur, nec contra naturam
hoc faciebant, cum non lasciuiendi causa, sed gignen
di hoc facerent: nec contra morem: quia eo tempore
ea fiebant, nec contra præceptum; quia nulla lege
erat prohibitum. Idem, Obiiciuntur Iacob quatuor
vxores, quod quando mos erat, crimen non erat.

Gen. 4. e

Gen. 16. a

Gen. 26. 30

Gen. 9. 8

* abusa.

Deut. 7. e

Exod. 23. d

Leuit. 1. a

contra Fau
stum lib. 21

cap. 47.

Ibid. ca. 48.

et 31. q. 4. c.

Obiiciuntur

Art. 2. c.

Sic Patriarchæ coniugibus excipientibus semen suū
miscabantur, non concupiscentia perficiendæ volu
ptatis, sed prouidentia propagandæ successionis:
sicut Apostoli auditoribus suis admirantibus do
ctrinam suam condelectabantur, non auiditate con
sequendæ laudis, sed charitate seminandæ veritatis.

Idem alibi, Antiquis temporibus cum adhuc salu
tis nostræ mysterium velaretur, iusti officio propa
gandi nuptias contraherent, non victi libidine, sed
ducti pietate, qui multo facilius continere possent,
& vellent. Vtebantur tamen coniugibus, & plures
vni viro habere licebat: quas castius habebat, quam
nunc vnam quilibet istorum, in quibus videmus, qd
secundum veniam concedit Apostolus. Habebant
enim eas in opere generandi, non in morbo desiderij.
Item Ambro. Dixit Sara ad Abraham. Ecce con
clusti me Dominus, vt non pariam: intra ergo ad
ancillam meam, vt filium facias ex ea: & ita factū
est. Considera primum q Abraham ante legē Moy
si, & ante euangelium fuit. Non ergo in legem com
misit Abraham, sed legem præuenit. Nondum enim
interdictum videbatur. Secundò considera, quod
non ardore aliquo vagæ succensus libidinis, non pe
culantis formæ captus decore, ancillæ contubernio
coniugalem posthabuit thorum; sed studio quæren
dæ posteritatis, & propagandæ sobolis. Adhuc post
diluuium raritas erat humani generis, erat etiam re
ligionis. Denique & Loth sancti filia hanc causam
quærendæ posteritatis habuerunt, ne genus defice
ret humanum, & ideo publici muneris gratia, pri
uatam culpam prætexit. Item Augu. Iustus quam
uis cupiat dissolui, & esse cum Christo, tamen su
mit alimentum, non cupiditate viuendi, sed officio
consulendi, vt maneat quod necessarium est propter
alios. Sic miseri feminis iure nuptiarum officiosum
fuit sanctis viris, non libidinosum. Quod enim est ci
bus ad salutem hominis, hoc est concubitus ad salu
tem humani generis, & vtrumque non est sine dele
ctatione carnali, quæ tamen modificata, & refrenā
te temperantia in vsu naturalem redacta, libido ef
se non potest. Quod autem in sustentandq vitam illi
citus est cibus, hoc est in quæreda prole fornicarius,
vel illicitus concubitus, & quod est in cibo licito im
moderatio appetitus, hoc est in coniugibus venialis
ille concubitus.

Non præfertur virginitas Ioannis, castita
ti Abrahæ.

Quod verò castitas virginalis non præferatur in
merito coniugali castitati Abrahæ. Augustinus o
stendit, inquit, Sicut non est impar meritum pa
tientia in Petro, qui passus est, & in Ioanne qui pas
sus non est: sic non est impar meritum continentia in
Ioanne, qui nullas expertus est nuptias, & in Abra
ham, qui filios genuit. Nam illius cælibatus, & i
ustus concubium, pro temporum distributione Chri
sto militauerunt, sed continentiam Ioannes in ope
re, Abraham in solo habebat habitum. Melior est au
tem castitas cælibum, quam nuptiarum, quarum
vnam Abraham habebat in vsu, ambas in habitu.
Castè enim & coniugaliter vixit, esse autem castus
sine coniugio potuit, sed tunc non oportuit. Item
Hier. Quis ignoret, sub alta dispensatione Dei, om
nes retro sanctos eiusdem fuisse meriti, cuius nunc
Christiani sunt? Quo modo Abraham ante placuit
in coniugio, sic nunc virgines placent in castitate.
Seruiuit ille legi & tempori suo: seruiamus, & nos
legi & tempori nostro, in quos fines seculorum deue
nerunt.

Ibid. de b
no coniuga
cap. 13.

hor. 7. a
Li 2 de A
braham pa
ris ca. 4.
et 32. q. 4. c.
Dixit Sara
Gen. 19. d

Gene. 19. g

Lib. de bono
con. n. c. 15

Ibid. c. 16

Lib. de bono
con. n. c. 12.

ibidem c. 22

Lib. 2. contra
Iovin paulo
post princi.
Et hab. 32.
q. 4. cap.
Quis igno
ret.

1. Cor. 10 c Gen. 30. d nerunt. Ex his apparet, quod sancti Patres ante legem sine peccato plures habuerunt uxores, vel concubinas. Eas enim nunc uxores appellat scriptura, nunc concubinas. Rachel tamen & Lia ambæ uxores fuerunt, non concubina.

Oppositio.

Si quis opponat, quod fidem tori non seruabant illi Patres; dicimus in hoc seruasse fidem tori, quia non alijs, sed proprijs vxoribus vel ancillis miscébatur. Ecce quæ fuerit consuetudo in hac re ante legem.

Leuit. 18 a Deut. 27. d Leges vero tempore interdixit Moyses carnalem copulam fieri cum matre, cum nouerca, cum sorore, cum nepte, cum amita, cum matertera, cum nuru, & alijs quibusdam. Permisit autem diuortium fieri dato libello repudij: in quo vir scribebat causas, pro quibus uxorem repudiabat. Permisit autem aliam ducere, dato priori libello: quod propter duritiam cordis eorum permissum Christus dicit: non ut cederetur dissidium, sed ut tolleretur homicidium.

Deut. 24. a Chry homi. 32. super Mat. 19 c. Permisit fieri mala, ne fierent peiora: & hoc permittendo non Dei iustitiam demonstrauit, sed in peccatore minuit culpam.

Cui licebat plures habere, vel non.

Deut. 17. e Sed nunquid sub lege licebat habere plures uxores? Audi quid scriptum est in Deuteronomio. Non habebit rex uxores plurimas, quæ alliciant animam eius. Super quem locum ait Augustinus. Manifestum est Salomonem hoc præceptum transisse. David autem plures habuit, nec præceptum præterijt. Permissum est enim regi plures habere: non plurimas, quæ alliciant animam, & multiplicare. Cum tamen additur. Ut non eleuetur cor eius: de alienigenis prohibitum esse videtur. Verum tamen multiplicatio vxorum generaliter prohibita est. Permissum est autem regi plures habere, sed non multiplicare. Veni te autem plenitudinis tempore, quo Christi gratia vbique est dilatata, reducta est lex nuptiarum ad priorem honestioremque institutionem, ut vnus vni in figura Christi, & Ecclesia coniungatur. Nec quaeritur electio muneris in successione generis, sed in perfectione vitæ & sinceritate & conscientia, & virginitas fecunditati præfertur, & sacerdotibus continentia indicitur.

Gal. 4. a *Scientia.

De Virginitate mentis, & carnis. Melior est autem virginitas mentis, quam carnis. Vnde Ambrosius. Tolerabilius est mentem virginem quam carnem habere. Vtrunque bonum est, si liceat: si non liceat, saltem non homini, sed Deo casti simus. Virgo prostitui potest, adulterari non potest, nec lupanaria infamant castitatem, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Idem. Non potest caro ante corrumpi, nisi mens ante fuerit corrupta. Item Isidorus. Non potest corpus corrumpi, nisi prius animus corruptus fuerit. Munda enim a contagione anima, caro non peccat. In fine huius capituli aperitur quomodo verum sit, nisi anima prius fuerit corrupta, corpus non posse corrumpi, scilicet peccato. Illud etiam Augustini aduertendum est, Sicut, inquit, sanctius est mori fame, quam idolotrytis vesci, ita sanctius est defungi sine liberis, quam ex illicito coitu stirpem querere. Vnde cunctæ verò

Li. 2. de virginitate paulo ante mentem. Et hab. 32. q. 5. ca. Reuera.

Lib. ad vir. lapsam, ca. 4. & 32. q. 5. c. Reuera. If. in Synonim. lib. 2. paragra. 3. Aug. lib. de bono coniu. c. 16. Et 32. q. 4. cap. Si ent.

nascantur homines, si parentum vitia non sectentur, & Deum rectè colant, honesti & salui erunt, semen enim ex qualicumque homine, Dei creatura est: & eo malè videnti malè erit, non ipsum aliquando malum erit.

DISTINCTIO XXXIII.

VPERIVS determinauit Magister de bono fidei in quocunque coniugio specialiter. Hic determinat de bono fidei in coniugio patrum antiquorum specialissime.

Et diuiditur in duas partes.

Primo determinat de coniugio patrum antiquorum ante legem.

Secundo de tempore legis. ibi. (Sed nunquã.)

Primo ponit patrum antiquorum: qui simul habuerunt plures uxores excusationem.

Secundo ipsorum commendationem ibi. (Quod vero.)

Tertio soluit contrariam obiectionem ibi. (Si quis opponat.)

Illam partem quæ incipit: Sed nunquid. diuiditur in duas.

Primo excusat illos qui plures uxores simul habuerunt tempore legis.

Secundo ponit commendationem virginis tatis tempore euangelij ibi. (Melior est autem.)

CIRCA hanc dist. querendum est principaliter de quatuor.

Primo de pluralitate vxorum.

Secundo de concubitu.

Tertio de libello repudij.

Quarto de virginitate.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum queruntur duo. Primo vtrum habere plures uxores simul: sit contra legem naturæ.

Secundo vtrum aliquando fuerit licitum ex dispensatione.

QVAESTIO I.

Vtrum habere plures uxores simul sit contra legem naturæ.

T V I D E T V R, q non: dicit enim Magister huius di. cap. 1. & est 32. q. 4. obiiciuntur Iacob quatuor uxores, q quãdo mos erat peccatum non erat, sed nulla consuetudo valeret contra legem naturalem: quia vt dicitur de con. dist. 8. in fi. Consuetudo naturali iuri postponitur: ergo habere plures uxores simul non est contra legem naturæ.

Item August. lib. de bono coniugali, post medium, & recitat Magister huius di. c. 1. dicit.

Arg. 1. D. Bon. hic ar. 1. q. 2. Seco. ibi. q. 1. D. Th. ibid. q. 1. ar. 1.

Secundo.

cit de iustis antiquis, qui pluribus feminis vtebantur, quod homo contra naturam non faciebat.

Item instit. de iure naturali. Quod naturalis ratio inter homines constituit, illud apud omnes populos peræque custoditur: sed non habere plures uxores simul nõ custoditur æqualiter apud omnes populos: ergo hoc non est constitutum ratione naturali: & si sic, habere plures uxores simul non est contra legem naturalem.

CONTRA super illud Gen. 4. Lamech accepit uxores duas: dicit Interlinearis glo. prius contra naturam, & morem adulterium committens.

Item illud est naturale rei, quod sibi conuenit a sua prima institutione, sed vnam vnus conuenit matrimonio a sua prima institutione, vt patet Gen. 2. vbi dicitur: adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna: ergo vnũ virum habere plures uxores, est contra naturam matrimonij: sed matrimonium est de lege naturæ: ergo habere plures uxores simul contra legem naturæ est.

CONCISIO.

Natura qua homo in agibilibus dirigitur contra naturam est vnum plures simul habere uxores, impossibile enim est eum pluribus ita sicut vni soliti satisfacere.

RESPONDEO q in homine, & est natura generis, qua est animal, & natura speciei, qua est homo, secundum hoc in homine lex naturæ dupliciter dicitur, scilicet vel a natura generis, & sic vt dicitur instit. de iure naturali. Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit, vel a natura speciei, & sic lex naturalis est, quæ naturalis ratio practica obseruandum in agibilibus constituit. Homo enim reponitur in specie hominis per animam rationalem. Loquendo de lege naturæ primo modo dicta, habere plures uxores simul non est contra legem naturæ, sed loquendo de lege naturæ, secundo modo dicta habere plures uxores simul est contra legem naturæ, naturalis enim ratio dicitur æqualem debere esse obligationem, quantum ad vsum corporum suorum inter virum, & mulierem, ad hoc vt sit societas coniugalis. Dicitur etiam nullum se debere obligare ad aliquid quod possit esse impossibile alij rei, cui obligatur, impossibile autem est vnũ virum æqualiter esse obligatum pluribus mulieribus sicut vni soli, & sicut vna sibi. Ex iure et matrimoniali tenetur vir vxori petenti debitum reddere quod obseruare non posset, qñ plures simul hoc peterent. Dicitur etiam ratio naturalis virum debere ad hoc tendere vt in domo sua sit pax, quam multum impediret vxorum pluralitas, eo q vir non posset cuilibet ad votum satisfacere, & suspicaretur vna aliam posse plus diligi, quam se, & certarent contra virum, & aduicem, communican-

QVAESTIO II.

Vtrum habere plures uxores aliquando fuit licitum ex dispensatione.

T V I D E T V R, q non: quia contra legem naturæ nõ potest dispensare, nec hõ, nec Deus. cum lex naturæ sit quædam derivatio a lege æterna: sed nõ habere plures uxores simul est de lege naturæ, vt patet ex præcedenti quæstione: ergo nunquã fuit licitum habere plures uxores ex dispensatione.

Item magis sufficit vna mulier pluribus viris, q ecouerso: sed nunquam ex dispensatione licuit vnam mulierem habere plures viros ergo nec vnum virum habere plures uxores.

Itẽ sicut matrimonium est in officium, ita est in remedium, sed nunquam fuit dispensatum cum aliquo, vt licitum esset ei habere plures uxores, propter remedium: ergo a simili, nec propter officium.

Item non est facienda dispensatio propter

tes enim in eodem officio faciliter simul rixantur. Quamuis autem ex dictis ostensum sit habere plures uxores simul esse contra legem naturæ: non tamen est intelligendum, q sit directe contra primum principium legis naturæ, nec contra aliquam de conclusionibus ita propinquis illi principio, q quasi vltro se offerunt intellectui, hæc n. conclusio q vnus non debet esse nisi vna: quamuis sequatur ex primo principio legis naturæ: nõ est conclusio multum remota, & nõ statim intellectui peruia, sed per studium, seu per diuinam illustrationem cognoscitur eam ex primo principio legis naturæ deriuari.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q nõ erat crimẽ, quãdo mos erat quia illa consuetudo erat roborata dispensatione diuina: alias consuetudo nõ valisset, q autem Deus in hoc potuerit dispensare contra legem naturæ in sequenti quæstione dicitur.

Ad secundum dicendum, q illud verbum intelligitur de natura generis, vel hoc dicit: quia hoc dicit, quia hoc fiebat ex dispensatione conditoris naturæ.

Ad tertium dicendum, q loquitur auctoritas illa de primo principio constituto a natura ratione, & de conclusionibus ita propinquis illi principio, q sere vltro se offerunt intellectui, lex n. naturalis quãtum ad suas conclusiones remotas: quamuis vt in pluribus vniformiter se habeat, tñ secundum diuersitatem temporum locorum, & negotiorum ad casus diuersos diuersimode applicantur, & hoc propter naturam materiæ agibilibus, quæ tãtam habet differentiam, vt videantur sola lege esse posita: natura vero non, vt dicit philosoph. 1. Ethicorum. cap. 2.

QVAESTIO II.

Vtrum habere plures uxores aliquando fuit licitum ex dispensatione.

T V I D E T V R, q non: quia contra legem naturæ nõ potest dispensare, nec hõ, nec Deus. cum lex naturæ sit quædam derivatio a lege æterna: sed nõ habere plures uxores simul est de lege naturæ, vt patet ex præcedenti quæstione: ergo nunquã fuit licitum habere plures uxores ex dispensatione.

Item magis sufficit vna mulier pluribus viris, q ecouerso: sed nunquam ex dispensatione licuit vnam mulierem habere plures viros ergo nec vnum virum habere plures uxores.

Itẽ sicut matrimonium est in officium, ita est in remedium, sed nunquam fuit dispensatum cum aliquo, vt licitum esset ei habere plures uxores, propter remedium: ergo a simili, nec propter officium.

Item non est facienda dispensatio propter

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Respon. In homine lex naturæ dupliciter dicitur.

Arg. 1. D. Bon. hic ar. 1. q. 2. Seco. ibi. q. 1. D. Th. ibid. q. 1. ar. 1.

Secundo.

Ad primũ.

Ad secundum.

Ad tertium.

Arg. 1. D. Bon. vbi sup. q. 3. Seco. vbi sup. D. Tho. vbi sup. ar. 2.

Secundo.

Tertio.

Quarto. aug-

augmentum minoris boni in detrimentum maioris, sed bonum sacramenti, & fidei sunt maiora bona matrimonij, quam bonum prolis: cum ergo habere plures uxores simul sit contra bonum fidei, & bonum sacramenti, non debuit hoc concedi ad augmentandum bonum prolis.

In oppositum.

CONTRA, Magister huius di. c.2. Sancti patres ante legem sine peccato plures habuerunt uxores, sed hoc non esset verum, nisi cum eis fuisset dispensatum.

Secundo.

Item glo. super illud Deuter. 17. Nos habebit plurimas uxores, & recitat Magister huius dist. c.3. David plures uxores habuit, nec preceptum preterijt. sed omnis facies contra preceptum sine dispensatione preterijt preceptum: cum ergo David dispensatum fuit, ut sibi plures habere liceret.

CONCLUSIO.

Fuit, idque absque legis naturae (quae tantum scripta est in corde) praedictio, Deus namque cum patriarchis & prophetis per internam inspirationem dispensauit.

Respon.

RESPONDEO, quod aliquando fuit licitum plures uxores habere ex dispensatione, Deus enim contra illud preceptum legis naturae de non habendo plures uxores simul, potest dispensare, & congrua fuit ratio dispensandi quo ad sanctos patres ante legem, & sub lege, possibilitas enim dispensationis patet ex hoc, quia quamuis conclusiones deriuatae ex principio legis naturae, ut in pluribus uniformiter se habeant: tamen aliquando per accidens in casu sunt variabiles secundum sententiam philosophi. 5. Eth. cap. 12. quod etiam ibidem ostendit philosophus per simile in naturalibus dicens, quod natura dextera melior est, quamuis contingat ambidextros fieri, preceptum autem legis naturae de non habendo plures uxores non est primum preceptum legis naturae, nec est de conclusionibus proximis, quae fere vltro se offerunt intellectu, sed est conclusio deriuata ex primo principio legis naturae per multas conclusiones medias, ut in praecedenti quaestione dictum est, & ideo quamuis ut in pluribus uniformiter sit obseruanda, secundum tamen oportunitatem temporum, & personarum potuit variari, absque praedictio primi principij legis naturae: sed talem oportunitatem determinare non pertinet ad quemlibet, sed ad conditorem legis naturae, & ideo in illo precepto solus Deus potuit dispensare, congrua tamen ratio dispensandi fuit prolis multiplicatio ad cultum Dei educandae: quia tunc erat paucitas fidelium, & quia hoc preceptum non erat nisi legis naturae, quae scripta est in corde ideo sufficit dispensatio facta per inspirationem internam quae facta fuit patriarchis, & prophetis explicite, sed minoribus implicite, quia eorum exemplo ex eadem causa licebat eos plures habere.

Ad primu.

Ex dictis patet solutio ad primum argu-

mentum in oppositum.

Ad secundum dicendum, quod quamuis magis sufficiat vna mulier pluribus viris, quam econuerso ad remedium, non tamen ad officium procreationis filiorum, quia magis fecundare, potest vnus plures, quod vna fecundari a pluribus.

Ad secundu.

Ad tertium dicendum, quod dispensatio debet fieri in precepto, propter commune magis, quam propter priuatum, sed remedium respicit bonum personale, & officium generandi prolem ad cultum rei recipit bonum commune, unde & matrimonium principaliter institutum est propter officium, quam propter remedium.

Ad tertiu.

Ad quartum dicendum, quod quando multum augmentatur minus bonum, & augmentum est multum necessarium, & parum detrahitur maiori bono non est inconueniens fieri dispensationem in augmentum minoris boni cum aliqua diminutione maioris, sic autem fuit in proposito, in illo enim matrimonio reddebatur debitum uxori, quamuis hoc non ita stricte seruaretur sicut in monogamia: non totaliter ibi etiam tollebatur bonum sacramenti: quia per pluralitatem vxorum significabatur diuersitas graduum in ecclesia militante, & triumphante, & ecclesiam esse adiuuandam ex personis diuersarum nationum.

Ad quartu.

Aliqui etiam dicunt, quod bonum prolis, quod est susceptio prolis educandae ad cultum diuini maius bonum est, quam bonum fidei, quod est vnum de bonis matrimonij, & quam bonum sacramenti: illud enim bonum includit fidem ad Deum, quae maior est, quam fides ad hominem, bonum etiam sacramenti non est maius bonum inter bona matrimonij ratione significationis tantum, sed quia instrumentaliter causat gratiam: unde quia in veteri lege gratiam non conferebat ex vi sacramenti, non videtur, quod ante nouam legem bonum sacramenti esset maius inter bona matrimonij, quamuis in noua lege maius sit inter illa, in quantum instrumentaliter confert gratiam, & si Deus, ex speciali causa dispensaret modo, ut aliquis plures haberet uxores bonum matrimonij instrumentaliter causando gratiam non propter hoc minueretur si autem bonum sacramenti velles extendere ad bonum significatum per sacramentum, sic manifestum est, quod etiam in lege veteri bonum sacri erat maius bonum, quod aliquod aliud bonum matrimonij: quia etiam in veteri lege significabat vnionem Christi, & ecclesiae, & etiam futuram vnionem humanae naturae cum persona filij Dei, quam in noua lege consummatum matrimonium significat iam factam.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quaeritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur duo.

Pri-

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quaeritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur duo.

Primo vtrum concubitus concubinarius sit contra legem naturae.

Secundo vtrum sine peccato mortali possit fieri ex dispensatione.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum concubitus concubinarius sit contra legem naturae.

Arg. 1. D. Bon. hic. q. 1. ar. 1. D. Tho. vbi su. ar. 3.

STENDO, quod non. Illud ad quod inclinatur natura non est contra legem naturae, sed ad concubitus concubinarius frequenter inclinatur natura: ergo non est contra legem naturae.

Secundo.

Item concubitus, qui non est contra bonum prolis, nec contra bonum fidei, non est contra legem naturae: sed aliquis concubitus concubinarius potest esse huiusmodi, quandoque enim proles suscepta de concubina valde amanter suscipitur, & diligentissime ad diuinum cultum educatur, possunt etiam sibi seruare fidem, ut vir alij non commisceatur, quod suae concubinae, nec concubina alij viro, & alter alteri parenti usum corporis sui non negare: ergo potest esse concubitus concubinae non contra legem naturae.

In oppositum. Di. 37. in principio.

CONTRA, per tertium preceptum secundae tabulae prohibetur omnis concubitus extra sedus matrimonij, sed ut ostensum est in li. 3. Omnia precepta decalogi sunt de dictamine legis naturae: ergo omnis concubitus inter non coniuges est contra legem naturae.

CONCLUSIO.

Imo est, sit enim contra in boni prolis praedictio, & contra decalogi preceptum, & hoc legi naturae est oppositum.

Responso.

RESPONDEO, quod concubitus concubinarius, seu fornicarius est contra legem naturalem non a natura generis, sed speciei, naturalis enim ratio dicit carnalem concubitus non debere fieri in praedictio boni prolis, nec hominem se priuare etiam ad modicum tempus vsu rationis, nisi sit bonum, aliud recompensans, sed concubitus concubinarius, seu fornicarius est in notabile praedictio boni prolis, sic enim dicit Aug. 9. super Genes. ante medium. Bonum prolis est ut amatus suscipiatur: benigne nutriatur, & religiose educetur: quo bono, ut in pluribus caret proles genita per concubitus concubinarius, seu fornicarium, quia ut in pluribus a parentibus minus diliguntur, quam de legitimo thoro geniti, & parentes circa eorum disciplinam, & nutritionem negligentes sunt.

Bonum pro his quid.

In concubitus etiam concubinarius, seu fornicarius non est bonum recompensans bonum vsus rationis, quo secundum Augustinum de ciuitate cap. decimo sexto. se priuat homo ad tempus per carnalem concubitus: quia ibi non est bonum sacramenti, nec fidei, nec bonum prolis, ut in pluribus, non tantum autem ius scriptum, sed etiam naturale potius aptatur ad ea quae frequenter, quam ad ea quae per raro eueniunt. ff. de legibus. Na ad ea.

Ad primu.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod procedit de iure naturali natura generis. Vel potest dici, quod ad talem concubitus est inclinatio propter corruptionem naturae, propter enim putiosas naturas homines habent inclinationes in naturales, secundum Philosophum, septimo Ethicorum. cap. septimo, unde si natura humana in sua integritate remansisset, nunquam ad concubitus concubinarius, seu fornicarium inclinasset.

Ad secundu.

Ad secundum dicendum est, quod quamuis aliqui fornicantes sufficienter provideant proli, quantum ad ea, quae respiciunt bonum prolis, & quamuis in concubendo hanc intentionem habuerint, hoc tamen eorum concubitus non excusat: quin sit contra legem naturae: quoniam ut iam dictum est, quod cadit sub legis determinatione, iudicatur secundum illud, quod in pluribus accidit, non secundum illud, quod raro, & in aliquo casu accidere potest.

QVAESTIO II.

Vtrum concubitus concubinarius possit ex dispensatione fieri sine peccato mortali.

TVIDETUR, quod sic: sicut concubitus concubinarius est contra legem naturae: ita plures uxores simul habere: ergo sicut ex dispensatione licitum fuit simul habere plures uxores, ita ex dispensatione licitum fuit uti concubinarius concubitus.

Arg. 1.

Item matrimonium est vinculum indissolubile, sed ut habetur Genes. vicesimo primo Per admonitionem Sarrae, & diuinum mandatum Abraam, separauit Agar a se: ergo non fuit eius vxor, & tamen de eo, quod cum ea concubuit non reprehenditur.

Secundo.

Item Osee primo dictum est, quod facerem filios fornicationis.

Tertio.

CONTRA, concubitus concubinarius, seu fornicarius, importat actum conuolutum, cum deordinatione, sed Deus dispensare non potest, ut aliqua deordinatio sit licita: ergo ex dispensatione fieri non potest talis concubitus, quin sit peccatum mortale.

In oppositum.

Rich. super 4. Sent. Cg Item

Item concubitus concubinarius est contra unum de principijs legis naturæ, est enim contra bonum prolis, qui est principalis finis concubitus carnalis, secundum naturale iudicium rationis: finis autem principium est in moralibus. Sed contra principia legis nature dispensare non potest, nec homo, nec Deus, ergo nunquam ex dispensatione potuit esse licitus concubitus concubinarius.

CONCLUSIO.

Minime quidem, actus enim debitum ad Deum ordinem corrumpens, etiam per quamcumque potentiam, sine mortali peccato fieri non potest.

AD ISTEAM questionem, dicunt aliqui quod nunquam potuit dispensare in concubitu concubinario, quin semper fuerit peccatum mortale: quia omnis actus tollens debitum ordinem proximi ad proximum non potest fieri sine mortali peccato, per quamcumque dispensationem, sed concubitus concubinarius est huiusmodi, tollit. n. debitum ordinem parentum ad prolem.

SED contra rationem hanc potest sic argui: si aliquis actus, ut in pluribus tollit debitum ordinem proximi ad proximum: ita tamen, quod in aliquo casu, & raro potest debitum ordinem non tollere, quamvis dispensari non possit, ut uniuersaliter talis actus sit licitus, vel possit fieri sine mortali peccato: tamen dispensari potest per conditorum legis, ut in casu in quo non tollit debitum ordinem proximi ad proximum non sit peccatum mortale: concubitus autem concubinarius est huiusmodi, quamvis enim ut in pluribus tollat debitum ordinem parentum ad prolem: tamen potest contingere, quod homo coeat cum muliere, cum qua non est matrimonialiter coniunctus, & mulier cum viro, propter bonum prolis, & quod prolem amanter suscipiant, & benigne nutriant, & religiose educant: ergo videtur, quod si non obstarer aliud, quam ratio supradicta, concubitus concubinarius in casu predicto posset per dispensationem conditoris legis naturæ, non esse peccatum mortale.

Videtur ergo mihi dicendum, quod ratio quare concubitus concubinarius, seu fornicarius non potest fieri sine peccato mortali per dispensationem quamcumque, est quia in nullo casu potest fieri bene, neque absque corruptione debiti ordinis ad Deum, talis enim viri concubitus, semper est cum non sua quantum ad talem usum, nec simpliciter, nec ad tempus: quicumque autem utitur re non sua, quantum ad usum, nec simpliciter, nec ad tempus corrumpitur debitum ordinem ad dominum rei. & quia mulier non est sui ipsius, sed est Dei: vir carnaliter copulans se cum muliere non sua, quantum ad talem usum debitum ordinem ad Deum corrumpit, Deus autem facere non potest, ut actus corrumpens debitum ordinem ad ipsum sine peccato mortali

possit fieri. Posset tantum Deus facere, tantumquam Dominus superior habens super virum & mulierem plenitudinem potestatis, quod licitum esset viro, & mulieri concedere sibi mutuo potestatem corporum suorum ad tempus, quamvis hoc eis licitum esse non posset, nisi per auctoritatem diuinam, ut ostensum est superius in illa questione utrum possit contrahi matrimonium ad tempus, concubitus autem talium non esset concubinarius, nec fornicarius: quia non esset cum non sua, nec cum non suo.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod alio modo est contra legem naturæ concubitus concubinarius, quam habere plures uxores simul quia in nullo casu potest fieri concubitus concubinarius: quin sit contra legem naturæ: quia semper corrumpit debitum ordinem ad Deum, sed potuit esse casus, & fuit in quo aliquos habere plures uxores simul non fuit contra legem naturæ, quamvis sit contra legem naturæ, ut in pluribus, sicut videmus, quod contra legem naturæ est, ut in pluribus depositum petenti non reddere, tamen non reddere in illo casu, in quo per illud depositum posset destruere rem publicam non esset contra legem naturæ, sed magis secundum eam.

AD SECUNDUM dicendum, quod Agar fuit coniuncta Abraham indissolubili vinculo, quantum ad mutuam potestatem corporum suorum: unde secundum rei veritatem fuit uxor, sed quia non habebat auctoritatem matrisfamilias in regimine domus, & familiarum, nec proles sua succedere debebat in hereditate, quo ad hoc erat ancilla, nec licitum fuisset Abraham eam a se eicere propter monitionem Saræ, nisi super hoc diuinum habuisset mandatum: voluit autem Deus eos separari, non quantum ad vinculum, sed quantum ad cohabitationem, & thorum, ad significandum illud mysterium, quod explicat Apostolus ad galath. quarto, cum dicit Abraham duos filios habuit, &c.

AD TERTIUM dicendum, quod Deus non dispensauit cum Osee, ut fornicaretur, sed mandauit, ut acciperet mulierem prius fornicariam, & hoc mandando fecit illam esse prophetæ uxorem propheta consentiente.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo utrum fuerit unquam licitum uxorem repudiare.

Secundo si vir poterat repudiatam sibi reconciliare:

QUESTIO I.

Utrum aliquando fuit licitum uxorem repudiare.

Arg. I. D. Bo. ibid. q. 1. **VIDETUR**, quod sic. Deutero. 24. **E** Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non inuenerit gratiam ante oculos eius, propter aliquam foeditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo sua.

Secundo. Item Malach. 2. Uxorem adolescentiæ tuæ noli despiciere, cum odio habueris eam dimitte.

Tertio. Item illud est licitum quod nisi fieret, multa damna perueniret, sed sicut dicit Auic. 10. Metaphy. c. penul. Si non liceret viro aliquando dimittere uxorem multa damna prouenerent, potuerunt enim talis naturæ esse coniuges, ut quo magis coguntur simul manere magis odiunt se, & poterit esse aliquid inter eos quod abhorreat natura, & hæc compellet eos querere alia coniugia: ergo aliquando licitum est uxorem dimittere.

In oppositum. **CONTRA**, æqualis est obligatio inter coniuges quantum ad usum corporum suorum: sed nunquam licuit mulieri repudiare virum: ergo nec viro repudiare uxorem.

Secundo. Item Matth. 19. Quos Deus coniunxit, homo non separet, sed viros coniuges Deus coniunxit: ergo non possunt per hominem separari.

Tertio. Item nunquam fuit licitum illud quod euangelium reprobauit, sed repudium uxoris veritas in euangelio reprobauit: extra de diuortijs. Gaudemus: ergo tale repudium nunquam licitum fuit.

CONCLUSIO.

Nequaquam, etsi enim per potentiam diuinam potuerit esse licitum, hoc tamen Deus semper reprobauit.

AD ISTEAM questionem communiter dicitur, quod nunquam fuit licitum repudiare uxorem, unde Saluator Matth. 19. dicit, Moysen hoc permisisse ad duritiam cordis Iudæorum, & ipsum non licere dimitti, nisi ob fornicationem, nec propter hoc intelligitur eam posse dimitti, quantum ad vinculum, quod patet: quia immediate subiungitur: quod si aliam duxerit mechatur, supple repudiata viuente, sed intelligit illam dimissionem posse fieri quantum ad cohabitationem, & thorum. Etiam Apostolus 1. Cor. 7. dicit, his qui matrimonio iuncti sunt, Præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere, quod si discesserit manere inuictam, & parum post dixit, quod vir uxorem non dimittat.

Præterea si licitum fuisset uxorem repudiare, repudiata nubendo, alij non esset propter

hoc polluta, & abominabilis facta coram domino. Sed Deuteronom. 24. dicitur, quod repudiata quæ alium virum duxerit polluta, & abominabilis facta est coram domino.

Præterea Glo. super illud Matth. decimonono. Moyses ad duritiam cordis vestri permisit, & cætera, dicit, non Deus: & Glosa marginalis dicit, quod consilium fuit hominis non Dei imperium: & Magister huius distinct. cap. 2. dicit, quod hoc fuit a Moysse permixtum, non ut concederetur discidium, sed ut tolleretur homicidium: permisit fieri mala, ne fierent peiora, ad hoc etiam est ratio, quia inseparabilitas est de matrimonij essentia, ut superius est ostensum.

Alij dicunt, quod tempore legis licitum fuit viro repudiare uxorem, quamvis enim homo separare non possit, quod Deus coniunxit: Deus tamen quos coniunxit potest disiungere: unde super illud Matth. decimonono, quos Deus coniunxit, homo non separet, dicit Glo. interlinearis, sed Deus. Lex autem Moysi, lex fuit diuina, quia a Deo per Moysen data, quod ergo Deus concessit Moyses filijs Israel in lege concessit: ergo auctoritate diuina licebat eis repudiare uxores suas, dato libello repudij, secundum quod continebatur in lege.

Præterea quamvis lex humana aliqua recte permittat, quæ recte per diuinam prouidentiam vindicantur, inconueniens tamen videtur dicere, quod lex diuina permissionem aliquorum malorum exprimat, nec tamen illa iudicet mala esse: alioquin esset occasio directa hominibus committendi peccatum: in lege autem nusquam ostendit repudium uxoris diuina iustitia puniendum.

Qui vult tenere primam opinionem, quæ est communior, & securior, potest dicere ad primum in oppositum, quod Moyses hoc permittendo, non Dei iustitiam demonstrauit, sed in peccatore minuit culpam, secundum quod dicit Magister, huius distinct. ca. secundo, & Glo. super illud Matth. decimonono. Ad duritiam cordis vestri permisit: quæ dicit, quod maluit Moyses indulgere diuortium, quam desiderio secundarum nuptiarum fieri homicidium, vel perdurare odium.

Ad secundum dicendum, quod ibi Propheta loquitur permissiue non imperatiue, quasi dicat, permittitur tibi eam dimittere absque temporali punitione exercenda per iudicem temporalem.

Ad tertium dicendum, quod illa ratio nulla est, si enim secundum Apostolum non sunt facienda mala, ut veniant bona: nec sunt facienda mala, ut vitentur peiora, quia per aliam viam vitari possunt, & sententia Auic. in illo loco est reprobanda.

Rich. super 4. Sent. Gg 2 Ad

2. physicor. T. c. 89. & 7. Ethic. c. 2.

Respon. aliena.

Eius impugnatio.

Dofforis responsio. Concubitus fornicarius quare non potest dispensari quin contrahat reatum mortale.

Nota.

Di. 28. ca. 1. q. 1.

Ad primū.

Ad secundū.

Ad tertium.

Responso communis.

Respon. pacum liari.

Pro opi. cō. Ad primū.

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad illud quod in corpore questionis dicebatur pro secunda opinione dicendum; quod ibidem ostenditur repudium esse permittum; non sicut licitum, sed tanquam minus malum; per hoc, quod illa quae repudiabatur, si alij nuberat marito vivente iudicabatur polluta, & abominabilis coram domino, sed talis non fuisset iudicata si per repudiationem solveretur vinculum inter ipsam, & virum priorem.

Qui vult tenere opinionem aliam potest dicere ad primum argumentum contra eam, quod quis de lege communi sit aequalis potestas inter conjugem quantum ad usum corporum suorum, secundum Aug. 22. lib. contra Faustum, inter principium, & medium, tamen divina auctoritas aliter potuit ordinare ex speciali causa quantum ad populum Iudaeorum, propter duritiam cordis eorum, nec enim fuit similis ratio permittendi mulierem repudiare virum, sicut econverso, quia non ita fuissent aulae viros occidere, si odissent eos sicut econverso: & quia nimis facilis est ad irascendum, & ad concupiscendum, & parvi sensus, & deceptibilis, & magnae voluptatis, secundum Aui. 10. Metaphy. cap. penult.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod illud diuortium fiebat non auctoritate humana, sed divina.

Ad tertiam. Ad tertium dicendum, quod veritas in euangelio illud reprobat tanquam malum tempore legis euangelicae, non tempore legis veteris: cui concordare videtur, quod ibidem reprobat aliam uxorem accipere prima vivente. quod tamen constat licitum fuisse antiquis patribus, ex divina dispensatione.

Auctoritates euangelij, & Apostoli pro prima opinione, & auctoritates aliae intelligi possunt pro tempore legis euangelicae.

Ad illud autem quod dicitur, quod repudiata alij nubes erat abominabilis coram domino, & polluta, dicendum quod hoc dictum est de illa quae nupsit alij, & ab illo etiam repudiata fuit: unde abominabilis, & polluta dicebatur, non quia alij nupsisset, sed quia bis repudiata, ex hoc enim praesumebatur contra eam malum.

Q V A E S T I O II.

Arg. 1. D. Bon. ubi su. q. 3. Vtrum vir poterat repudiatam sibi reconciliare.

C O N C L U S I O.

Poterat, sed si mulier cum aliquo matrimonio non contraxerit.

Responsio. R E S P O N D E O, quod sic, antequam mulier contraheret secundas nuptias: non post, quod statutum fuit in poenam mulieris, quae adulterium commisit: quia semper mansit vinculum conjugale inter ipsam, & priorem, & in poenam viri, eo quod repudiando eam dedit sibi occasionem adulterandi dando operam illicitae rei, secundum diuinum officium: quapropter

ad repressionem temerariae iracundiae virorum impellentis eos ad repudiandum uxores, praecipuum fuit, quod repudians daret uxori libellum repudij. Vnde Aug. 1. lib. de sermo. Domi. in monte, ante medium, non qui praecipit dare libellum repudij, hoc praecipit ut vxor dimittatur, sed qui dimiserit, inquit, det illi libellum repudij, ut temerariam iracundiam proiciens uxorem libelli cogitatio temperaret: qui ergo dimittendi quaesivit moram, significauit quantum potuit duris hominibus se nolle disidium.

A R T I C V L V S III.

C O N S E Q V E N T E R quaeritur de quarto principali. Et circa hoc quaeruntur duo.

Primo vtrum virginitas sit virtus. Secundo vtrum sit maioris meriti, quam castitas coniugalis.

Q V A E S T I O P R I M A.

Vtrum virginitas sit virtus.

T V I D E T V R, quod non: dicit enim philosoph. 2. Ethic. c. 8. quod virtus est habitus electius in medietate existens. Sed virginitas existit in extremo: ergo non est virtus.

Item nullus habitus vno tempore vitiosus, in alio tempore est virtuosus, quia vna forma non mutatur in formam sibi contrariam. Sed habitus virginitatis aliquo tempore fuit vitiosus. Illo tempore quo Dominus praecipit viris, & mulieribus crescere, & multiplicari, & replere terram: ergo nullo tempore habitus virginitatis potest esse virtuosus.

Item nulla virtus amittitur nisi per peccatum: quia non amittitur nisi per actum repugnantem virtuti: omnis autem talis actus peccatum est, sed virginitas amittitur sine peccato: quia sicut dicit Apostolus 1. Cor. 7. Si nupsit virgo non peccauit: ergo virginitas non est virtus.

C O N T R A, ostendo quod virginitas non tantum sit virtus, sed etiam virtus distincta a castitate coniugali. Sicut enim se habent dationes, & sumptus ad liberalitatem, sic delectationes venereae ad castitatem conjugalem. sed secundum philosophum 2. Ethic. cap. 7. Circa magnas dationes, & sumptus est virtus magnificentiae, quae alia est a liberalitate, quae est circa mediocres dationes, & sumptus: ergo similiter circa illud, quod respectu delectationum venerearum est maximum, quod est abstinentia ab omni delectatione venerea, est alia virtus ab illa, quae est circa illud, quod respectu delectationum venerearum est mediocre, quod est abstinentia ab omni delectatione venerea illicita: sed primum est per virgi

virginitatem, secundum per castitatem conjugalem: ergo virginitas est alia virtus a castitate coniugali.

Secundo. Item secundum philo. 2. eth. c. 3. virtus semper est circa difficile: ergo ubi est specialis ratio difficultatis, respectu huius est specialis ratio virtutis. Sed in abstinendo ab omni delectatione venerea, tam licita, quam illicita est specialis difficultas, quae non est in abstinendo ab omni delectatione venerea illicita: cum ergo prima abstinentia sit per virginitatem: secunda per castitatem conjugalem, videtur quod virginitas sit specialis virtus a castitate coniugali per essentiam distinctam.

C O N C L U S I O.

Virginitas virtus est, & in medietate consistens, siquidem & habitus est habentem perficiens, & recta rationi maxime consentaneus.

Responsio. R E S P O N D E O, quod virginitas potest accipi improprie. s. pro negatione actualis concupiscentiae cuiuslibet venereae delectationis cum carnis integritate, & sic qualibet mulier nascitur virgo, sed sic virginitas non est virtus, carnalis enim integritas non est virtus, nec est pars essentiae virtutis, tota enim essentia virtutis cuiuslibet in anima est secundum Augu. 1. de ciui. c. 17. & de bono coniugali dicitur circa medium, quod continentia non corporis, sed animi est virtus, praedicta etiam negatio actualis concupiscentiae nullam essentiam dicit, omnis autem virtus aliqua essentia est.

Arg. 1. D. Bon. ubi su. q. 3. D. Tho. ibi. q. 3. ar. 3.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Alio modo potest accipi virginitas per habitum, quo nisi ad sit carnalis necessitas vacandi carnali copulae determinatur voluntas ad propter, & faciliter respuendum omnem veneream delectationem, non tantum illicitam, sed etiam licitam: ut mens liberius vacet spiritualibus, quia sicut ait Apostolus 1. Cor. 7. Mulier in nupta, & virgo cogitat quae domini sunt, ut sit corpore sancta & spiritu, & sic virginitas est virtus, sic enim est habitus bonus habentem perficiens, & opus eius bonum reddens: est enim habitus rationi consentaneus. Nec tamen est virtus per essentiam distincta a coniugali castitate, utraque enim voluntatem determinat ad illud quod dicitur ratio recta circa voluptates venereas obseruandum. Sed perfectius ad hoc determinat voluntatem virginitas, quam coniugalis castitas: unde virginitas ultra coniugalem castitatem addit perfectionis statum, unde differre videntur, sicut virtus imperfecta, & perfecta quae per essentiam non distinguuntur.

Ex praedictis videri potest integritatem carnis non pertinere ad virtutem virginitatis essentiam, nec ipsam esse aliquid eius accidens sibi inherens, cum virginitas sit in anima, ut dictum est, sed est quoddam ornamentum, & decor eius accidentaliter extrinsecus assistens, & ideo perdi potest carnis integritas, absque diminutione virtutis virginitatis: ut patet in virginibus per violentiam carne corruptis, secundum Augu. 1. de ciui. c. 17. & 19. ubi dicit expresse, quod si violenter oppressis periret pudicitia, non esset virtus animi. Et infra: nec ipsi si corpori auferat sanctitatem violentia libidinis alienae, quam seruat perseverantia continentiae suae. Simile habet. 32. q. 5. in princ. & c. Tolera bilius. & c. magis.

Ad primum. Virtus enim medio consistit. Vere, quod accipitur dicitur s. 2.

Ad primum. Virtus enim medio consistit. Vere, quod accipitur dicitur s. 2.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod medium in quo consistit virtus accipitur per comparisonem ad dictamen rationis rectae: s. vere, quod accipitur dicitur s. 2. unde philosopho. postquam dixit, quod virtus est habitus electius in medietate consistens: immediate subiungit, quo ad nos determinata ratione, & ut utique sapiens determinabit, accipitur autem hoc medium non semper in comparatione ad materiam virtutis, sed quandoque in comparatione ad circumstantias, quod patet, dicitur. n. philo. 4. Ethic. c. 4. quod magnanimus magnitudine quidem extremus est, eo autem quod ut oportet medium, hoc modo virginitas respectu delectationum venerearum in medio consistit: quia abstinere ab omni delectatione venerea, & sic tenet extremum, quo ad materiam, tenet tamen medium quo ad circumstantias: quia hoc obseruat per tempore, quo hoc expedit obseruare, hoc est per tempore quo non praecipitur, nec a Deo consulitur vacare carnali copulae, & et obseruat hoc per quod oportet. s. ut mens liberius vacet spiritualibus, & sic de circumstantiis alijs dici potest, quas in abstinentia ab omni delectatione venerea dicitur esse obseruandas ratio recta.

Ad secundum dicendum, quod minor est falsa, quamuis n. aliquo tempore fuisset vitiosus abstinere ab omni carnali copula. s. quando carnalis copula erat in praepro, propter fidelium multiplicationem, tamen ex hoc non sequitur, quod habitus virginitatis tunc fuisset vitiosus: quia tunc per illo tempore determinabat voluntatem ad conjugalem concubitum, propter bonum prolis, sicut non existente praedicta necessitate determinat voluntatem ad omnem delectationem veneream respuendam.

Ad tertium dicendum, quod quamuis sine peccato virginis possit integritas carnalis amitti, non tamen habitus virginitatis. Tamen dicunt aliqui, quod status perfectionis suae, quem importat virginitas ultra castitatem conjugalem, sine peccato potest amitti, sicut videmus, quod per minus calidum remittitur calor in magis calido, & per bonos actus remissiores tamen illis bonis actibus per quos generatus est virtutis habitus remittitur ipse habitus, quod habitus proportionatur actibus, similiter per actum conjugalem, qui est bonus, quamuis minori bonitate, quam abstinere ab omni venerea delectatione, Rich. sup. 4. Sen. Gg 3 remit

Ad secundam. In oppositum.

Ad tertiam.

remittitur illa perfectio, quam habitus virginitatis superaddit habitui coniugalis castitatis.

Potest tamen aliter dici, & melius, qd si modo necessitas immineret vacandi copulæ carnali per diuinum præceptum explicita, sicut antiquitus, si virgo propter hanc necessitatē pure vacare carnali copulæ firmiter proponens, hac necessitate transacta ab omni delectatione venerea abstinere in ea virginitatis habitus ne corrumpetur, nec minuere-

Ad primum. partis opposita. Ad primum ad partem aliam potest dici, qd in recte se habendo circa magnas dationes & sumptus est specialis ratio difficultatis: alia ab illa quæ est in recte se habendo circa communes dationes, & sumptus: quia magnæ dationes sunt personis non communibus, sed insignibus, & sumptus magni sunt circa res, quasi alterius generis moraliter, & altari: conditionum, quam sunt res communes, quamnis autem in abstinendo ab omni delectatione venerea tam licita, quam illicita sit maior difficultas, quam in abstinendo ab illicita tantum, tamen illa difficultas nõ est alterius specialis rationis ab ista: sed tantum differens ab ea secundum magis & minus, quæ differentia non diuersificat speciem. Et sic patet solutio ad secundum.

Q V A E S T I O I I.

Vtrum virginitas sit maioris meriti, quam castitas coniugalis.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. q. 2. T V I D E T V R, qd non: Magister huius di. c. 2. & Augustin. libro de bono coniugali, longe ante finem. dicit qd castitas virginalis non preferitur merito coniugali castitati Abrahamæ.

Secundo. Item si natura remansisset in statu integritatis suæ, perfectiores fuissent virtutes quàm modo. Sed tunc non fuisset virginalis castitas, & tamen fuisset coniugalis: ergo videtur qd maioris meriti sit coniugalis, quam virginalis.

Tertio. Item maioris est meriti quod omni tempore potest esse licitum, & meritorium, qd quod non: sed castitas coniugalis omni tempore fuit licita, & meritoria, aliquo autem tempore castitas virginalis fuit illicita: ergo magis est meritoria coniugalis, quam virginalis.

In oppositum. C O N T R A, Apost. I. Cor. 7. dicit, qd mulier beatior erit si permanserit secundum cõ-

filium suum, hoc est in virginitate, quam si nupserit.

Item maioris meriti est virtus perfectior, qd minus: perfecta. Sed vt patet ex quæstione precedenti: virginitas perfectior est virtus, quam coniugalis castitas: ergo est maioris meriti.

C O N C L V S I O.

Vnus quisquidem istorum habituum status ratione diuersorum temporum est optimus, Tunc tamē temporis coniugali virginalis præfertur.

R E S P O N D E O, qd non est idē qd rere vtrū maioris meriti sit habitus virginalis, quæ castitas coniugalis. Et vtrum maioris meriti sit status ab omni venerea delectatione abstinentiū, quam status cõiugatorum. Simpliciter. n. concedo, qd habitus virginitatis, maioris est meriti, quam habitus continentia cõiugalis: quia habitus virginitatis est habitus castitatis perfectus, habitus castitatis coniugalis est habitus castitatis imperfectus, semper autē ē maioris meriti virtus perfecta, quæ imperfecta. Status autē ab oī venerea delectatione continētium, & status coniugatorū referri possunt ad idem tempus, vel ad diuersa tempora. Si primō mō, aut ad tempus legis scriptæ, & sic maioris meriti fuit status coniugalis, quæ status ab omni venerea delectatione abstinentiū: vnde de status coniugatorum præcipiebatur, alius vero prohibebatur propter multiplicationē fidelium. In tempore autē legis euangelicæ, quæ est tempus multiplicationis fidelium per generationē spūalem, maioris meriti est status abstinentiū ab omni venerea delectatione, quam status cõiugatorum. Si autē prædicti duo status referantur ad diuersa tempora, vt status coniugatorum ad tempus legis scriptæ, & status abstinentiū ab omni venerea delectatione ad tempus legis euāgelicæ, sic quolibet statu considerato in suo optimo vnus alteri non præfertur, vnde Aug. in li. de bono coniugali longe ante finem, & recitat Magister huius distinct. c. 2. Non est impar meritum continentia in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias, & in Abraam qui filios genuit.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, qd castitas coniugalis Abrahamæ non fuit castitas imperfecta quæ intelligitur noīe coniugalis castitatis, quam distinguimus a castitate virginali, sicut virtutem imperfectam a perfecta: sed fuit castitas perfecta, quæ dicit totam essentiam habitus virginitatis, quamuis non dicatur virginitas, secundum communē vsū in illo, qui in carnalem consensit copulam, quamuis ex diuino præcepto.

Ad secundum dicendū, qd si status innocentia remansisset, castitas coniugalis perfecta fuisset castitas, & perfectior, quam fuisset castitas virginalis, quia tunc nulla difficultas fuisset in seruando virginalē castitatem, sed modo non est sic.

Ad tertium dicendum, qd castitas virginalis

Virginalis castitas duo dicit.

lis, quantum ad id quod nominat essentiam perfecti habitus castitatis, nunquam fuit illicita: quia sic nunquam cõtrariabatur concubitus coniugalis factus ex diuino præcepto: sed perduratio propositi de non consentiendo in carnalem copulam, aliquo tempore fuit illicitum, & illo tempore magis fuit meritorius status coniugatorum, quam status ab omni venerea delectatione abstinentiū, quāuis isto tempore sit econuerso, vnde maior argumenti veritatem non habet, nisi intelligatur cæteris paribus.

Expositio litteræ.

C I R C A litteram. (In lege maledicta erat sterilis:) illa maledictio erat penæ nõ culpæ, quodammodo. n. erat infamis apud hoīes nec contra præceptum. s. aliquid legis scriptæ in codice: fuisse tñ contra præceptum legis naturæ, nisi cū eis fuisset dispensatū. (Publici muneris gratia priuatæ culpam præcessit.) alleuiando. s. non totaliter culpam excusando. (Ambas in habitu.) habitus. n. virginitatis, secundum illud quod est, cum non dicatur absolute nisi castitatem perfectam in Abraham erat, quamuis coniugio vteretur, sic. n. habitus virginitatis, & castitatis coniugalis, prout fuit in Abraham non differabant. secundum aliquid absolutum, sed in relatione: vt videri possunt ex dictis in quæstione. (Omnes retro sanctos eiusdem fuisse meriti, cuius nūc Christiani sunt.) hoc intelligendum est de identitate proportionis non æqualitatis quantum ad communem statum illorū, & istorum, qui aduentum Christi secuti sunt. (Non potest caro ante corrumpi, nisi mens ante fuerit corrupta.) hoc intelligendum est de corruptione vitiosa. (Sanctius est mori famæ, quæ idolatricis vesci.) hoc verum est in casu duplici. s. vel propter conscientiam manducatīs, quando ad venerationem idoli comedit, vel propter conscientiam astantiū quando inde scandalizantur: quia idolatricum est aliquid idolo consecratum, si autem fidelis esuriens inueniat idolotitum, & comedat non in veneratione idoli, nec sint præsentis aliqui qui inde scandalizentur, non peccat.

De personis legitimis.

D I S T I N C T I O XXXIII

N V N C superest attendere, quæ personæ sint legitime ad contrahendum matrimonium. Legitime iudicantur personæ secundum statuta patrū, quæ diuersa sunt. Alię nāq; fuerūt legitime ante legem, alia sub lege, alia in rpe gratia. Itē in primitiua ecclesia quædā erāt legitime, quæ modo non sunt. Earū verò quæ modo legitime sunt, vel illegitime, quæ ad sunt plenē legitime, quæ ad oīno illegitime, quæ ad mediæ. Plenē legitime sunt, quibus non obuiat votū cõtinētia, vel ordo sacer, vel cognatio, vel dispar cul-

lis, vel cõditio, vel natura frigiditas, & si quid est aliud. Penitus verò illegitima sunt per uotum, per ordinē, per cognationē, p disparē cultū. Media verò sunt, nec plenē legitime, nec oīno illegitime, per frigiditatem, per conditionem. si enim tales iunguntur ignoranter, commanere possunt quibusdam accedentibus causis, & eisdem deficientibus diuidi.

De frigidis separandis.

De his. n. qui causa frigiditatis debitu reddere nõ possunt, cõsultat Greg. vt permaneāt. sed si mulier carnis fatur, dicēs. Volo esse mater, & filios procreare, de cõtra frigiditas, & ret, qd nunquā carnaliter conuenerint: & tūc mulier secundas nuptias contrahat. Vir autē qd frigida nature est, absq; spe coniugij pmaneat. Ait. n. sic. Interrogasti de his, qd matrimonio iuncti sunt, & nubere nõ possunt, si ille alia, vel illa alia ducere possit, de quibus scriptū est, Vir, & mulier si se coniunxerint, & post dixerit mulier de viro, qd coire non possit cū ea: si potest probari qd dicit p iudiciū, aliu accipiat, si verò ille acceperit alia, separatur. Itē. Requisisti de his, qui ob causam frigidæ nature dicunt se nõ posse inuicē operā carnī dātes, commiseri. Iste verò si nõ potest ea vti p vxore, hēat eam quasi sororē. Quod si retinaculū coniugale voluerit rescindere, maneant vtriq; inuicti, nā si huic non potuit naturaliter concordare, quō alteri conueniret? Igitur si vir alia uxore vult accipere, manifesta patet rō, quæ, suggerente diabolo odij fomite, exosam eā habuerit, & ideo eā dimittere mediā falsitate molitur. Quod si mulier catur, & dicit. Volo esse mater, & filios procreare, vterq; eorū septima manu propinquorū tactis sacro sanctis reliquijs iureiurando dicat, qd nunquā p commixtionem carnis coniuncti, vna caro effecti fuissent. Tunc videtur mulierem secundas posse contrahere nuptias. Humanū dico pp infirmitatem carnis eorū. Vir autē, qui frigida nature est, maneant sine coniuge. Quod si & ille alia coniuge acceperit, tūc hi, qui iurauerāt periurij crimine rei teneantur, & pnia pata, priora cogantur recipere connubia. Hoc seruādū est, cū vterq; idē fatetur. sed vir si asserit se debitum reddidisse vxori, & illa diffidetur, cui potius fides habēda sit, merito queritur. De hoc ita, statutū est, si quis acceperit vxorē, et habuerit eā aliquo tēpore, & ipsa femina dicit, qd nunquā coisset cū ea, & ille vir dicit, qd sic, i veritate viri constat: quia vir est caput mulieris. Hoc de naturali impossibilitate statutum est.

De his, qui maleficiis impediti coire non possunt.

De maleficij autē tpedimento hoc tenēdū decernitur. Quod si p sortiarias, & maleficas concubitus nõ segtur, hortiadi sunt quibus illa eueniūt, vt spū cõrrito, & humiliato Deo, & sacerdoti de oībus pccis confessionē faciāt, & lacrymis, atq; cleemosynis, orationibus, & ieiunijs Domino sati faciāt, & p exorcismos, ac cætera ecclesiastica disciplina munimina ministri ecclesie tales sanare pcurēt. Quod si nõ poterint, separari valebūt, sed postq alias nuptias experierint illis viuētib; quibus post iūctā fuerint priorib; quos reliquerant, etiam si possibilitas concubedi eis reddita fuerit, recõciliari nequibunt. Quod in fine huius Rich. sup. 4. Sen. Gg 4 ius

ius capituli cōinetur, ex rigore magis dictū intelli- gendū est, q̄ ex canonica aq̄uitate. Vel intelligendū est non posse reconciliari prioribus, nisi iudicio eccle- siæ, quo diuisio facta fuerat.

De furiosis addit.

32. q. 7. ca. Furiosi quoque dum in amentia sunt, matrimo- nium contrahere non valent. Vnde Fabianus, Neq; furiosus neque furiosa matrimonium contrahere pos- sunt: sed si contractum fuerit, non separentur. Item Nicolaus Papa, Hi qui matrimonium sani contra- xerunt, & vni ex duobus vel ambobus amentia, vel furor, vel aliqua infirmitas acceperit; ob hanc infir- mitatem talium coniugia solui non possunt. Simili- ter est etiam sciendum de his, qui ab aduersarijs ex- cecantur, vel membris truncantur, vel à Barbaris ex- ecti fuerit.

De his, qui cum duabus fororibus dor- miunt.

Ex Aur. cō De his qui etiam qui cum duabus fororibus, vel cil. 27. q. 2. quæ cum duobus fratribus dormiunt, videndum est qui dor- quid censeant canones. Quid dormierit cum duabus miert. sororibus, & vna ex illis ante fuerit vxor; neutram Lege sunt ex ipsis habeat, nec ipsi adulteri vnquam in coniugio penales que facile dispe- copulentur. Item nec propria vxori licet sibi redde- rationē ad- re debitum, quam sibi reddidit illicitam, fororē eius mittunt. cognoscendo. Nec post mortem vxoris licet ei adul- 32. q. 7. ca. tera, vel alicui copulari in coniugium. Item Zacha- Concupiisti rias Papa. Concupiisti cum sorore vxoris tuæ? si fe- ciisti, neutram habeas, & vxor tua si non fuerit cō- scia sceleris, & continere non vult, nubat in Domino.

32. q. 7. ca. cui vult tu vero & adultera sine spe coniugij ma- Hi vero qui neat, & dum viuitis, penitentiam agite. Quod ait. Cui vult nubat, intelligendum est, post mortem viri. Vnde Gregorius, Qui vxores suas in adulterio depre- hendit nec ille, nec illa aliam vxorem accipiat, vel quis niduā. alium virum, quamdiu ambo viuunt. Si verò adulte- ramortua fuerit, vir eius, si vult, nubat: adultera ve- rō nunquam, etsi mortuus fuerit vir eius: sed omni- bus diebus vitæ suæ penitentia lamenta persoluat. Hic de illo adulterio agitur, quod cum cognato vi- ri vel cognata vxoris committitur.

Non est dimittenda vxor pro aliqua macu- la, seu deformitate corporis.

Illud etiam sciendum est, quod pro aliqua infirmi- tate vel macula corporali non licet viro vxorem di- mitte, & econuerso, sed debet alter alteri subsidia prouidere. Vnde Aug. Si vxorem quis habeat ste- rilem, siue deformem corpore, vel debilem membris, in m̄. c. 31. vel cecam, vel claudā vel surdam, vel si quid aliud Et 32. q. 5. siue morbis, vel laboribus doloribusque confectā, et Si vxorem. quicquid, excepta fornicatione, excogitari potest ve- hementer horribile, pro societate fideq; sustineat.

DISTINCTIO XXXIII.

UPERIVS determinauit Ma- gister de matrimonio quo ad causam formalem, & efficien- tem, & finalem. Hic determi- nat de eo, quo ad causam ma- terialem, hoc est determina- re de personis cōtrahentibus, & diuiditur in

partes duas.

Primo determinat de personis non omni- no illegitimis ad contrahendum.

Secundo de omnino illegitimis di. 37. ibi. (Sunt igitur.)

Prima in tres.

Primo determinat principaliter de impe- dimentis antecedentibus matrimonium con- trahendum.

Secundo de superuenientibus post matri- monium iam contractum di. sequenti. ibi. (Hic etiam notandum.)

Tertio de incidentibus in actu contrahen- di di. 36. ibi. (Nunc de conditione.)

Prima in duas.

Primo determinat de quibusdam impedi- mentis quæ dirimunt matrimonium.

Secundo de quibusdam quæ non dirimūt, ibi. (De his etiam.)

Prima in tres.

Primo determinat de impedimento frigi- ditatis.

Secundo de impedimento maleficij ibi. (De maleficij autem impedimento.)

Tertio de impedimento furia. ibi. (Furiosi quodque.)

Illam partem quæ ibi incipit. De his, Diuiditur in duas.

Primo determinat de impedimento culpæ incestus.

Secundo de impedimento penæ ibi. (Illud etiam.)

CIRCA istam distinctionem quærendum est principaliter de quatuor.

Primo de impedimentis matrimonij in ge- nerali.

Secundo de naturali impedimento impo- tentiæ coeundi.

Tertio de impotentia coeundi per malefi- cium:

Quarto de quibusdam impedimentis respi- cientibus liberum arbitrium.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum quærentur duo.

Primo vtrum sint aliqua impedimenta matrimonij.

Secundo quæ & quot sunt illa.

QVÆSTIO I.

Vtrum sint aliqua impedimenta ma- trimonij.

STENDO, quod non, matrimo- nium est enim remedium contra morbum concupiscentiæ: sed mor- bus concupiscentiæ transit ad om- nes, nullo impedimento obstāte: ergo videtur similiter, q̄ nullū debeat esse matrimoij impe- dimētum: quin liquere possit oībus cōuenire. Item

Arg. 1. D. Bon. hic. Sco. ibidem q̄ vnica. D. Th. ibid. q. 1. ar. 1.

Secundo. Item diuina operatio nullum potest impe- dimentum habere. Sed contra. Etus matrimo- nij est diuina operatio iuxta illud Matth. 19. Quos Deus coniunxit homo non separet: ergo nullum potest habere impedimentum.

In opposi- tum. CONTRA, Magister huius di. cap. 1. assis- gnat matrimonij impedimenta plura.

CONCLUSIO.

Matrimonium ex eo, quod in humana dispensa- tione consistit, multipliciter potest impediri.

Responsio. RESPONDEO, q̄ matrimonij sunt ali- qua impedimenta, omnis enim res constans ex aliquibus causis, quæ impediuntur: habet impedimenta: sed causæ matrimonij quando que impediuntur. causa enim eius efficiens, quæ est mutus consensus quandoque impedi- tur. scilicet per errorem, & coactionem. cau- sa enim eius finalis, quæ est generatio prolis ad cultum Dei quandoque impeditur per co- eundi impotentiam, & modis alijs. causa etiā materialis impedimentum recipit per consan- guinitatem, & etiam modis alijs: causa etiam eius formalis, quæ est inseparabilitas impedi- tur scilicet per sacrum ordinem, & per votum solemne, & per ligamen matrimonij alterius.

Ad primū argum. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ remedium contra morbum concupiscentiæ non est matrimonium tantum: sed est aliud re- medium nobilius scilicet castitatis virtus seu continentia.

Ad secundū argum. Ad secundam dicendum, q̄ contractus ma- trimonii non tantum est operatio diuina sed etiam humana, & ex parte qua humana est: reci- pit impedimentum.

QVÆSTIO II.

Vtrum quæ & quot sunt impedimenta ma- trimonij.

CONCLUSIO.

Nec plura nec pauciora 12. & hæc sunt. Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus, disparitas, ordo, ligamen, honestas, Si sis affinis, si forte coire nequibus. Hæc socianda veiant, cōnubia iuncta retrahant.

Responsio. RESPONDEO, quod impedimenta ma- trimonij sunt 12. tantum, quorum tria accipiū- tur ex parte causæ efficiens, quæ est liber mu- tus consensus per verba de præfenti expræs- sus, quæ sunt error personæ, & conditionis ser- uitudinis, & coactio. Tria ex parte causæ finalis, quæ est generatio prolis: educatio ad cultum diuinum: & remedium concupiscentiæ. cōtra generationem prolis est impotentia coeundi contra educationem prolis ad cultum Dei est disparitas cultus contra remedium concupi- scentiæ est crimen quo reddit se homo indig- num remedio concupiscentiæ per matrimo- nium. Per comparisonem ad eam materiale sunt tria, natura enim in concubitu coniugali abhorret nimiam propinquitatem inter perso- nas, & ideo nimia propinquitatem inter perso- nas matrimonium impedit. hæc autē propin-

quitas triplex est scilicet per cognationem per affinitatem, & per publicæ honestatis iustitiā. propter quam homo non potest contrahere cum consanguinea illius cum qua contraxit sponsalia, etiam si sponsalia non valuerunt de iure. extra de sponsalibus. Ad audientiam. Per comparisonem ad causam formalem, quæ est vinculi inseparabilitas: accipiuntur tria scilicet ordo sacer. votum solemne, & alterius ma- trimonij ligamen.

De impedimento coactionis in speciali di- ctum est di. 29. & de impedimento erroris di. 30. de alijs autem in suis locis in speciali di- ceatur.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secun- do principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum frigiditas ex parte viri impe- diat matrimonium.

Secundo vtrum arctatio ex parte mulieris.

QVÆSTIO I.

Vtrum frigiditas ex parte viri impediatur ma- trimonium.

RESPONDEO, q̄ non: quia impo- tentia rei, quæ nõ requiritur ad ma- trimonium non impedit matrimo- nium. Sed coitus non requiritur ad matrimonium: ergo impotentia coeundi per frigiditatem non impedit matrimonium.

Item in senibus est frigiditas per etatem, & tamen possunt contrahere matrimonium.

CONTRA, extra de frigidis, & maleficia- tis: Quod sedem. Sicut puer qui nõ potest red- dere debitum, non est aptus coniugio: sic qui impotentes sunt, minimè apti ad contrahen- dum matrimonia reputantur.

CONCLUSIO.

Si ei non potest, nec per naturam, nec artem ad- hiberi remedium, & contrahendum impedit, & di- rimit contractum.

Responsio. RESPONDEO, quod frigiditas viri: aut superuenit matrimonio iam legitime contra- ctō, siue consumato: siue non consumato, & ta- lis frigiditas matrimonium non impedit secū- dum communem opinionem, quamuis aliqui dicāt, q̄ si est perpetua, & antecedit matrimo- nii consumationem propter illam si probari potuerit: poterit matrimonium dirimi: aut præcedit matrimonium contractū, & tunc di- co, q̄ si est temporalis cui potest adhiberi re- medium per naturam, vel per artem non diri- mit matrimonium si contrahatur, tamen ma- lefacit homo contrahendo: quādiu est in illo statu nisi magna necessitas, vel utilitas hoc re- quirat: si autem est perpetua ita, quod adhibe- ri non potest remedium: nec per naturam: nec per artem impedit matrimonium. contrahen- dum, & dirimit si contrahatur de facto. extra de

Argum. 1. D. Bon. ibi. Sco. ubi su. D. Th. ibid. supra. ar. 2.

Secundo. In opposi- tum.

Responsio

de frigidis, & maleficiatis. c. i. cuius ratio est, quia in contractu matrimonij contrahentes implicite obligant se ad sibi reddendum mutuum debitum si petatur: nullus autem se obligare potest ad impossibile. Hæc autem frigiditas probari potest vere, vt cum vir per testes sufficientes probat se antequam matrimonium contraheret membris genitalibus priuatum esse, vel præsumpte: quando scilicet cohabitauerunt per triennium, & bona fide operi carnali operam dederunt: nec tamen mulier est cognita a viro. extra de frigi. & maleficiatis. Laudabilem, & tunc aut vterque proclamat ad iudicium, & profiteretur impedimentum, & tunc propter periculum collusionis vterque iurabit, q̄ bona fide officio carnali operam dederunt: nec coire potuerunt: iurabūt etiam cum eis de credulitate septem personarū propinquarū vel vicinarū bonarū famarū eorum personas, & statim cognoscentes. extra de frigidis, & maleficiatis. Laudabilem, & c. Littera. Si autem mulier prouocat ad separationem dicēs se a viro non esse cognitam: viro contrarium afferente, creditur viro, quia caput est mulieris. extra. eo. ti. c. 1. §. Illa autem, quod est intellegendum nisi mulier per aspectum corporis proprii velit probare virum esse menticum. Si autem vir dicit se non cognouisse vxorem, & petit ab ea separari vxore contradicente, non creditur sibi soli, sed sibi incumbit probatio: Sed quomodo hoc possit probare non video nisi probando se esse priuatum genitalibus membris antequam matrimonium contraheret: vel nisi forte si vxorem accepit virginem peteret eam facere inspici, & integra inueniretur, videtur vir suum propositum probasse: nisi forte mulier replicaret contra virum, q̄ bona fide non dedit operam officio carnali: separatione vero facta datur mulieri licentia contrahendi. extra eo. titu. & eo. cap. & c. Laudabilem frigiditatem autem sine spe coniugij permanebit, q̄ si cum alia contraxerit, & eam cognouerit: cogetur ad primam redire. extra eo. ti. c. 1. & cap. Laudabilem. cuius ratio est, quia runc constabit ecclesiam fuisse deceptam in iudicando impedimentum perpetuum, quod erat temporale.

Ad primū argum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis actus coeundi non sit necessarius ad matrimoniale vinculum: tamen potentia est necessaria, & ideo quamuis carentia actus non impediatur matrimonium: tamen defectus potentiarū præcedens impedit propter rationem dictam in quæstione.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, quod frigiditas senum iuuari potest aliquo beneficio. in senibus etiam apparet defectus: vnde cum eis contrahens non decipitur, sicut contrahens cum alijs. Dicunt tamen aliqui quod si esset frigiditas talis ratione senectutis, quod nullo modo posset iuuari: nec per artem, nec per natu-

ram dicendum esset, sicut de frigiditate naturali, quia talis contrahendo obligaret se ad impossibile.

Q V A E S T I O I I.

Vtrum arctatio ex parte mulieris impediatur matrimonium.

C O N C L V S I O.

Si talem mulierem reddat, vt cognoscibilis fieri non possit, impedit contrahendum matrimonium, et dirimit contractum.

Respon.

RESPONDEO, quod aut illa arctatio talis est, quod sibi potest subueniri, vel per confortium viri, vel per naturam, vel per artem chirurgiæ sine periculo, & tunc matrimonium non impedit, quamuis maleficiat mulier contrahendo quamdiu est in tali statu. Aut nullo modo potest apponi remedium, & tunc si talis arctatio superuenit matrimonio legitime contracto, siue consumato, siue non consumato: matrimonium non dirimit secundum communem opinionem: quamuis aliqui dicant, q̄ si est perpetua, & antecedit matrimonij consumationem propter illam: si legitime probari potuerit: poterit matrimonium dirimi: si autem antecedit matrimonium contractum, impedit matrimonium contrahendum, & si de facto contrahatur poterit dirimi per iudicium probato legitime impedimento. vnde illud, quod habetur extra de frigidis, & maleficiatis. Consultationi, vbi dicitur, quod ecclesia Romana consuevit in consimilibus iudicare, vt quæ tanquam vxores haberi non possunt, vt foror es habeantur. consilium est non præceptum secundum gl. ibidem. separatione vero facta dabitur licentia viro contrahendi cum alia. extra. eo. ti. c. Ex litteris. mulier tamen debet sine coniugio permanere. Si autem postea contraxerit cum altero, & cognoscatur ab eodem, & per vsum sequentis sit facta cognoscibilis a primo: debet ei reddi. extra de frigidis & maleficiatis Fraternitatis. Si autem per vsum sequentis non sit facta cognoscibilis a primo: aut si est, non tamen sine graui periculo mulieris, quod accidere potest propter inequalitatem membrorum, vel aliqua alia de causa nõ redderetur eidem nec sic dicitur mulier esse inepta ad matrimonium propter frigiditatem sicut propter arctationem, quia mulier in concubitu est patiens. vnde ad reddendum debitum viro sufficit, q̄ patiatur viri actione in naturali membro, hoc autem eius frigiditas nõ impedit.

A R T I C V L V S I I I.

C O N S E Q V E N T E R queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo

Primo vtrum maleficium impediatur matrimonium.

Secundo vtrum separati propter maleficiū si postquam alia matrimonia contraxerunt carnaliter se cognoscant: sint ad primum matrimonium reuocandi.

Q V A E S T I O I.

Vtrum ostendo, quod maleficium impedit matrimonium.

Arg. 1. D. Bon. ibi. arti 2. q. 2. Sco. ubi su. D. Tho. ubi sup. arti. 3.

T V I D E T V R, q̄ non: quia nullū impedimentum dirimit matrimonium nisi sit perpetuum: sed nullum maleficium est perpetuum, quia potest solui per ipsum maleficium, vel per alterum, vel per penitentiam, & conuersionem ad Deum: vel per exorcismos ecclesiarū, & orationes sanctorum: ergo maleficium non est impedimentum dirimens matrimonium.

Secundo.

Item nullum impedimentum dirimit matrimonium nisi præcedat. extra de frigidis, & maleficiatis. Ex litteris. in glo. Sed non videtur quomodo sciri possit: vtrum maleficium præcedat matrimonium, vel consequatur. cū ergo causa matrimonij sit favorabilis non est aliquod matrimonium dirimendum propter maleficium.

In oppositum.

C O N T R A, dicit Magister in littera huius di. cap. 2. & est. 33. q. 1. Si per fortiaris, q̄ si maleficiari sanari non potuerint, separari valebunt.

C O N C L V S I O.

Quando ex hoc perpetua coeundi sequitur impotentia impedit.

Responso

RESPONDEO, q̄ maleficium aut est temporale aut perpetuum: si temporale non dirimit matrimonium: si perpetuum: aut præcedit matrimonium: tam ratum, quam consumatum, & sic impedit contrahendum, & dirimit iam contractum. aut sequitur matrimonium ratū: sed non consumatum, & sic etiam dicunt aliqui dirimi matrimonium contractum. dicitur enim. 33. quæstione prima. capit. 1. quod coniugium confirmatur officio scilicet carnali, vt dicit glo. & parum post dicitur, quod antequam confirmetur: impossibilitas officij soluit vinculum coniugij: aut sequitur matrimonium consumatum, & tunc vinculum matrimoniale non dirimit.

Communis opinio etiam tenet, q̄ si certum esset, q̄ esset secutum matrimonium ratum. nõ tamen consumatum non propter hoc dirimeretur vinculum matrimonij. In separando autem maleficos simili modo procedendum est sicut in separatione propter frigiditatem. excepto, q̄ frigiditas non datur licentiā contrahendi cum altera, quia frigiditas est impedimentum vniuersale sed maleficiato datur, quia maleficium est impedimentum particulare.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ minor est falsa. aliquando enim est maleficiū quod durat per totam vitam, quia si habet re-

medium non est homini notum, vel non est licitum: tunc autem præsumitur perpetuum quando per triennium coniuges cohabitauerunt, & bona fide operam carnali copulæ dederunt, & se cognoscere non potuerunt.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, q̄ quamuis vix possit sciri vtrum præcedat matrimonium ratum, vel sequatur. tamen facile sciri potest vtrum præcedat matrimonium consumatum, & hoc sufficit secundum aliquos, quia sic præcedit consumatum quamuis sequatur ratum dirimit. Vel potest dici, q̄ in fauorem alterius matrimonij vtilioris præsumitur, q̄ si præcedat matrimonium consumatum, quod præcelsit ratum.

Q V A E S T I O I I.

Vtrum separati propter maleficium si postquam alia matrimonia contraxerunt carnaliter se cognoscant: sint ad primum matrimonium reuocandi.

T V I D E T V R, non. 33. q. 1. Si per fortiaris. dicitur de separatis propter maleficium, quod si postquam alias nuptias extiterint illis in carne viuētibus quibus iuncti fuerint: prioribus quos reliquerant etiam si possibilitas concubendi eis reddita fuerit: reconciliari nequebunt.

Arg. 1. D. Bon. ubi supra. Sco. ubi su. D. Tho. ubi sup. arti. 3.

Secundo.

Item omnis carnalis copula extra matrimonium est mortale peccatum. Sed separati propter maleficium carnaliter cognoscendo personas cum quibus postea matrimonium contraxerint: mortaliter non peccant: ergo inter eos est legitimum matrimonium. Sed matrimonia legitima, & consumata nullo modo solui possunt: ergo si separatis reddatur potentia mutuo se cognoscendi nihilominus reconciliari nequebunt.

Tertio.

Item si post prædictam separationem vir recipiat aliquem ordinem sacrum, & postea mulierem a qua separatus fuerat carnaliter cognoscatur: non propter hoc reuocabitur ad actus matrimoniales cum prædicta muliere exercendos. etiam ad petitionem mulieris. Quod potest probari per simile aliquo modo, quia si vir ante consumationem matrimonij recipiat ordinem sacrum ignorante vxore, non restituetur etiam vxori petenti: sed cõ pelletur religionem intrare. Sed vnum matrimonium non est minus forte impedimentum alterius matrimonij, quam susceptio ordinis sacri: ergo separari propter maleficiū si postquam alia matrimonia contraxerunt carnaliter se cognoscant: non sunt ad primum matrimonium reuocandi.

C O N T R A, 33. q. 1. Quod autem dicitur de separatis propter frigiditatem, quod si frigiditas reddatur potentia coeundi ad primum coniugium cogetur reuerti: ergo similiter debet dici de propter maleficium separatis.

In oppositum.

C O N -

CONCLUSIO.

Imo reuocandi erunt. per errorem namque talis separationis sententia lata fuit.

RESPONDEO, quod tales sunt ad primum matrimonium reuocandi, quia sententia diuortij super eos lata fuit per errorem, quia impedimentum, quod fuit iudicatum perpetuum secundum praesumptionem: non fuit perpetuum secundum veritatem, & tale impedimentum non dirimit matrimonium nisi secundum rei veritatem tale impedimentum sit perpetuum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illud decretum fuit. Gnari Remen. Archiepiscopi, quod in casu praedicto non tenetur. vnde dicit glo. ibidem. hic potius dicitur est ignarus, quam Gnarus, & Magister huius dist. c. 2. dicit, quod illud magis intelligendum est ex rigore, quam ex canonica equitate.

AD SECUNDUM dicendum, quod matrimonium, quae secundo contraxerunt: non fuerunt legitima secundum iudicium Dei: quamuis legitima fuerint secundum iudicium ecclesiae: tamen in illis coniugiis carnalem copulam exercendo excusantur a peccato propter inuincibilem ignorantiam: sed postquam sciunt maleficium cessasse si carnaliter copulatur cum illis cum quibus secundo contraxerunt: a mortali peccato non excusantur.

AD TERTIUM dicendum, quod maior est falsa, quia separatio fuit facta per errorem in quantum extimabatur maleficium perpetuum, quod perpetuum non erat: vnde post contractum matrimonium semper manserunt secundum iudicium Dei veri coniuges: vnde vir suscipiendo ordinem sacrum uxori praedudicare non potuit. suscipiendo tamen non peccauit, quia per ignorantiam inuincibilem seu probabilem fuit excusatus.

Sed vtrum suscipiendo illum ordinem sacrum sibi praedudicauerit, quo ad hoc vt sibi non liceat ab vxore debitum exigere dubium est. Videtur enim aliquibus, quod sibi exigere non liceat, quamuis reddere teneatur, quia votum quod sacro ordini est annexum tenuit quantum ad illud quod erat in potestate viri, quamuis non quo ad illud, quod erat in potestate mulieris: in potestate autem viri est exigere: sed quantum ad reddendum debitum, corpus viri erat in mulieris potestate.

Alij dicunt, quod ille suscipiendo ordinem sacrum nec mulieri nec sibi praedudicat quo ad hoc quin liceat sibi petendi reddere debitum, & exigere, quia ignorantiam inuincibilem seu probabilis eum ab vtroque praedudicio excusauit: nisi enim extimasset solum fuisse vinculum matrimonij inter ipsum, & mulierem, sacrum ordinem non suscepisset. vnde

nec ad votum continentiae se obligare intendebat: nisi cum hac conditione implicita scilicet si esset totaliter, & secundum veritatem ab illo coniugio liberatus.

Ad simile autem quod adducebatur ad probandum maiorem argumenti dicunt aliqui, quod non est simile, quia ille qui ante consummationem matrimonij sacrum ordinem suscipit potest religionem intrare, & in ea profiteri: per quam professionem soluitur secundum rei veritatem vinculum matrimoniale inter ipsum, & mulierem: sed ille qui post susceptionem ordinis sacri, vxorem carnaliter cognouit vere matrimonium consumauit: vnde postea non licet sibi religionem intrare contra voluntatem vxoris.

Sed quid dices si ille qui ante consummationem matrimonij sacrum ordinem suscepit: non vult religionem intrare, & mulier petit a iudice ipsum compelli ad matrimonij consummationem.

Ad hoc potest dici secundum aliquos, quod ille tenetur religionem intrare, & ad hoc debet per iudicem compelli non ad matrimonij consummationem, quia ex quo sibi patet via per quam potest licite seruare votum continentiae quod annexum est ordini sacro: tenetur illum eligere. quilibet enim vouens tenetur facere illud quod potest ad hoc vt votu seruet, quod fecit.

Alij autem videntur, quod si ille suscipiendo ordinem sacrum credebat per hoc matrimonium inter ipsum, & mulierem posse solui, eo quod erat ignarus iuris: non tenetur religionem intrare: sed debet compelli ad matrimonij consummationem: nisi mulier velit continere. cum enim longe fortius sit votum professionis in religione, & arctius, quam votum continentiae tantum: durum videtur dicere, quod ad hoc teneretur: cum ad hoc nunquam se intenderit obligare nec explicite nec implicite. illi tamen non licebit debitum ab vxore exigere, quia exigere non est in sua potestate.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc quaeruntur duo.

Primo vtrum furia impediatur matrimonium. Secundo vtrum incestus cum consanguinea vxoris.

QVAESTIO I.

Vtrum furia impediatur matrimonium.

VIDETUR, quod non: quia matrimonium non dirimitur nisi propter impedimentum perpetuum: sed de furia sciri non potest vtrum sit perpetua, vel non: ergo furia non dirimit matrimonium.

Item

Item dicit Magister huius di. c. 3. & est. 32. q. 7. Nec furiosus. Nec furiosus nec furiosa matrimonium contrahere possunt: sed si contractum fuerit non separatur: ergo quamuis furia impediatur contrahendum, non tamen dirimit contractum.

CONTRA, furia magis impedit consensum, quam error: quia magis tollit rationis vsum: sed error personae, & conditionis seruitutis impediunt matrimonium contrahendum, & dirimit contractum: ergo furia multo fortius.

CONCLUSIO.

Quando ante matrimonium siue ratum, siue consummatum fuerit, eaque perpetua impedit, imo contractum dirimit.

RESPONDEO, quod aut furia sequitur matrimonium siue ratum, siue consummatum, & tale matrimonium non dirimit. 32. q. 7. Si qui matrimonium, & illud decretum recitat Magister huius di. c. 2. aut antecedit matrimonium, & tunc furiosus: aut non habet lucida interualla: aut habet, si non: nullum est matrimonium cum eo contractum, quia consentire non potest, & matrimonium contrahi non potest sine mutuo consensu libere voluntatis: si habet lucida interualla, aut contrahit illo tempore quo non habet lucidum interuallum, & tunc dicitur idem, quod prius: aut contrahit in tempore quo habet lucidum interuallum, & tunc matrimonium tenet, quia in illo interuallo consentire potest.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod aliud est de impedimento, quod opponitur actui matrimonij, & de illo quod opponitur causae eius efficienti. primum enim matrimonium non dirimit nisi sit perpetuum: secundum autem contractum matrimonium reddit nullum: si ad sit illo tempore quo contrahitur matrimonium, quia res non potest in esse prodire nisi per suam causam efficientem.

Ad secundum dicendum, quod illud quod dicitur si contractum fuerit non separatur: sic debet exponi: si contractum fuerit ante furiam non separatur propter furiam sequentem.

QVAESTIO II.

Vtrum incestus cum consanguinea vxoris impediatur matrimonium.

VIDETUR, quod non: quia maius peccatum est cognoscere consanguineam propriam, quam vxoris ceteris paribus: sed incestus cum consanguinea propria non impedit matrimonium: ergo nec incestus cum consanguinea vxoris.

Item incestus non ponitur inter 12. impedimenta matrimonij.

CONTRA, 32. q. 6. in lectum. dicitur de quadam, quae se supposuit marito suae sororis, quam ille cognouit credens esse vxorem suam: quod in aeternum coniugio priuatur.

Item. 32. q. 7. Quaedam cum fratre. Quaedam

cum fratre sui viri dormiuit: decretum est, vt adulteri nunquam coniugio copulentur.

CONCLUSIO.

Impedit matrimonium contrahendum, sed si iam est contractum, debitum ius petendi incestuoso auferit.

RESPONDEO, quod incestus cum consanguinea vxoris impedit matrimonium dupliciter potest intelligi: scilicet aut de matrimonio iam contracto: aut de contrahendo post mortem vxoris.

Primo modo dico, quod incestus praedictus non soluit vinculum matrimonij: tamen incestuosus amittit ius petendi debitum ab vxore attinente illi cum qua incestus commisit. extra de eo qui cognouit consanguineam vxoris suae. c. 1. & etiam ab vxore non attinente illi cum qua commisit incestum eo. ti. c. Transmisit. tenetur tamen reddere debitum vxori petenti, vt habetur eo. cap. post mortem tamen vxoris non licet sibi aliud matrimonium contrahere vt habetur eo. ti. c. 1. & c. Transmisit, quod est intelligendum nisi cum eo fuerit dispensatus. dispensaretur tamen cum eis si essent iuuenes. eo. ti. c. 1. in glo. & argumentum ad hoc. 33. q. 2. In adolescentia: si tamen absque dispensatione contraxerit tenebit matrimonium, quia non est prohibitio cum statuto irritante si factum fuerit contrarium: tamen ab illa vxore non licebit sibi debitum petere. tenebitur tamen reddere. & hoc probatur per illud, quod dicitur eo. ti. Transmisit.

Secundo modo: scilicet de matrimonio contracto, dico, quod matrimonium postea contractum nullum est, & adulterium committitur, & incestus ratione affinitatis, vnde separandi sunt indicio ecclesiae, & mulier potest nubere, vir autem quantum est de rigore iuris, nubere non potest.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod quamuis maius peccatum sit cognoscere consanguineam propriam, quam vxoris: non tamen tantum iniuriatur vxori maritus per primum incestum, sicut per secundum: nec propter primum incestum contrahit affinitatem cum vxore: sed contrahit eam propter incestum secundum, & ideo non sic priuatur iure petendi debitum ab vxore cognoscendo consanguineam propriam: sicut cognoscendo consanguineam vxoris.

Ad secundum dicendum, quod hoc impedimentum non numeratur inter alia, quia non dirimit vinculum matrimonij iam contractum: nec facit personas totaliter illegitimas ad aliud matrimonium contrahendum: potest tamen dici, quod aliquo modo reducit ad impedimentum affinitatis, & furia ad impedimentum erroris.

Circa

Secundo.

In oppositum.

Responsio.

D. Tho. ubi sup. ar. 4.

Responsio prima.

Ad primum.

Ad secundum.

Arg. 1.

D. Bon. ubi sup. q. 2.

D. Tho. ar. 5.

Secundo.

In oppositum.

Arg. 1.

D. Bon. ubi sup. ar. 3.

q. 1. ar. 4.

Responsio. Ex incestu consanguinea vxoris impeditur matrimonium multipliciter attende.

Ad primum.

Ad secundum.

CIRCA, litteram. (Vt permaneant) scilicet sicut frater & soror. (Et nubere non possunt.) scilicet cum effectu carnalis copulæ. De quibus scriptum est, scilicet in legibus humanis. Maneant vtri que innupti, scilicet quando non tantummodo est frigiditas ex parte viri: sed etiam tanta arctatio ex parte mulieris, quod nulli viro esset apta. Molitur, moliri est cum difficultate conari, & dicitur a mole. Tunc hi qui iurauerant periurij rei crimine teneantur. hoc intelligitur de viro, & muliere non de propinquis, qui non iurauerunt nisi de credulitate. In veritate viri consistat scilicet nisi mulier per aspectum corporis sui probare voluerit virum esse mentium. Reconciliari nequibunt: exponere sic ut statim exponit Magister in littera, vel dicitur hoc non est tenendum, vt dictum est in quæstionibus. Neutrum ex ipsis habeat, scilicet quantum ad eius exigendi carnale debitum, si incestus secutus est matrimonium cum altera. Si autem antecessit, cum nulla potest contrahere matrimoniale vinculum: loquitur enim de illo qui dormit cum duabus sororibus: non licet proprie vxori reddere debitum: hoc non tenetur nisi viri incestum commiserit de consensu vxoris. Nubat in domino, scilicet post mortem mariti, vt Magister quasi statim post exponit in littera. In adulterio, scilicet incestuoso, vt exponit glo. super illud decretum. Nam qd alij adulteri contrahere possunt habes. 3. l. q. 1. c. 2. Qui tuncq; excepta fornicationis causa, quia post consumationem matrimonij. non fit separatio, nisi sit in alterius penam: coniunx autem periurari non debet nisi pro sua culpa, & ideo quamuis maritus magis esset grauatus si vxor sua fieret leprosa, & fæda, tamen non sic separari posset ab. ea quantum ad torum propter illam fæditatem, sicuti propter illam fornicationem.

Eodem iure utitur vir et mulier.

DISTINCTIO XXXV.

Matt. 19. a Hieron. in epif. ad Oce anu de moote Fab. 5. l. Et 32. q. 5. cap. Præcepit. ibidem. Epif. 2. Exu peria. c. 4. Et 32. q. 5. c. Christiana.

NOC etiam notandum est, quod cum Dominus concedat vxorem dimitti causa fornicationis viro eadem licentia non tollitur feminis. Vnde Hieronymus, Præcepit Dominus vxorem a viro non dimitti, excepta causa fornicationis, & si dimissa fuerit, manere innuptam. Quicquid viris præcipitur hoc consequenter redundat ad feminas. Non enim adultera vxor dimittenda est, & vir mæcus tenendus. Item, Apud nos quod non licet feminis, æquè nõ licet viris, & eadem seruitus pari conditione censetur. Ex his ostenditur, quod mulier potest super fornicatione virum conuenire, vt vir mulierem. Vnde Innocentius Papa, Christiana religio adulterium in

utroque sexu pari ratione condemnat: sed viros suos mulieres non facile de adulterio accusant: viri autem liberius vxores suas adulteras apud sacerdotes deferre consueuerunt. Et ideo mulieribus, prodito earum crimine, negatur communicatio: virorum autem latente commissio, non facile quisquam ex suspicionibus arceatur, qui tamen submouebitur, si eius flagitium detegatur.

Quod fornicariam nequit dimitteretur, nisi & ipse expers fuerit, & econuerso.

Si verò queritur, an adulter adulteram possit dimittere causa fornicationis: dicimus quia nequit adultera vxor dimitti a viro, nisi & ipse expers fornicationis, existat, & econuerso. Vnde Augustinus, Nihil iniquius est, quam causa fornicationis dimittere vxorem, si & ipse conuincitur fornicari. Occurrit enim illud, In quo alterum iudicas, te ipsum condemnas. Quapropter quisquis fornicationis causa vult abijcere vxorem, prior debet esse fornicatione purgatus, quod similiter & de femina dixerim. Idem, Indignantur mariti, si audiant adulteros viros pendere similes adulteris feminis penas, cum tanto grauius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet, & virtute vincere, & exemplo regere feminas. Ex his apparet, quod adulter adulteram dimittere non valet, & econuerso.

Quod possunt reconciliari qui separantur causa fornicationis.

Si quis autem fornicationis expers fornicariam dimiserit, alij copulari non potest: sed continere oportet, vel ad dimissam redire, sic & de femina. Vnde & Apосто. His qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, vxorem a viro non discedere, quod si discesserit, maneat innupta, aut viro suo reconciliatur. Et de viro addit, Et vir vxorem non dimittat. Sed Ambrosius ait, Ideo non subdit de viro, sicut de muliere, quia licet viro aliam ducere. Sed hoc a falsarijs in Ambrosij libro positum creditur: supplendum enim esse in viro, quod de vxore præmissum est, aperte dicit Augustinus sic, Quare non addit de viro quod præmissum est de muliere, nisi quod simile formam vult intelligi? vt si dimiserit (quod causa fornicationis permittitur) maneat sine vxore, aut reconciliatur vxori. Idem, Si nec nubere illi conceditur, viro viro a quo recessit, nec huic alteram ducere viua vxore quam dimisit: multo minus fas est, illicita cum quibuslibet supra committere. Idem, Vt non facile dimittatur vxor, Dominus solam fornicationis causam excepit: cæteras verò vniuersas molestias, si quæ extiterint, iubet pro fide coniugali, & pro castitate fortiter sustineri, & mæchum dixit, qui a viro solutam duxit. Ex his ostenditur, qd si cæ fornicationis sit separatio, non potest vir vel mulier in aliam transire copulam. Possunt autem reconciliari, & cohabitare sicut prius, si dimissum alter reuocare uoluerit.

Quæ prædictis videntur obuiare.

Dicit tamen Ioannes Chrysostus. Sicut crudelis & iniquus est qui castam dimittit: sic fatuus est, & iniquus qui retinet meretricem. Patronus enim turpitudinis est, qui celat crimen vxoris. Item Hieronymus

32. q. 6. pag. rag. Acc. Li. 1. de ser. in monte, c. 28. rano 4. Rom. 2. a. Li. 2. de adul. coniug. c. 6. Et 32. q. 1. c. Quod autem. Ibidem ca. 9. Forte, De cer. Lib qui dicitur Pastoris, uisione 5. mand. 4. 31. q. 1. c. Nullus. Ex Concilio Tiburien. cap. 40. Et 31. q. 1. cap. Relatum. Li. de nupt. & concupis. c. 10. Et 31. q. 1. c. Denique. & cap. sequen.

1. Cor. 7. b. Matt. 19. a

Circa illud 1. Cor. 7. Et 19. non dim. Li. 1. de ser. in monte, c. 26. Et 31. q. 7. c. Aposto. dicit ibid. Et 32. q. 7. cap. Fieripo test. Ibidem pan. lo ante. Et 32. q. 7. ca. Dominus, ad illud.

Homil. 32. operis im. Per in Mat. Et 32. q. 1. c. Sicut cum

Ad Cum mulier vnã carnem in aliam dimiserit, & se fornicatione a marito separauerit, non debet teneri: ne virum quoque sub maledictio faciat: dicente scriptura, Qui tenet adulteram, stultus est, & insipiens. Idem ad Amandum presbyterum scribens de quadam quæ viro suo viuente alij nupserat, sic ait, Rem nouam loquor, imò non nouam, sed veterem, quæ veteris testamenti autoritate confirmatur: Si reliquerit secundum virum mulier, & reconciliari uoluerit priori, non potest.

Determinatio.

Sed hæc omnia intelligenda sunt de illa, quæ ab adulterio recedere noluit, nec per penitentiam peccatum delere. Quod si vir scienter patitur, consentire videtur. Si enim in adulterio perseverare elegerit, patronus turpitudinis, & lenocinij reus maritus habebitur, nisi eam adulterij ream facere uoluerit. Si autem a peccato recesserit, & per penitentiam illud purgauerit, poterit viro reconciliari. Vnde Augustinus, Quod tibi durum videtur, vt post adulterium reconcilietur coniunx, si fides adsit, non erit durum. Cur enim adhuc deputamus adulteros, quos credimus penitentia esse sanatos? Idem, Non erit turpis nec difficilis, etiam post patrata, & purgata adulteria, reconciliatio coniugij, vbi per claves Regni celorum non dubitatur fieri remissio peccatorum, non vt post viri diuortium adultera reuocatur, sed vt post Christi consortium adultera non uocetur. Item Gregorius, Debet recipere peccatricem, quæ penitentiam egit, sed non sepe. Item Hermes, Si vir scierit vxorem suam deliquisse, & non egerit penitentiam mulier, sed per maneat in fornicatione sua, & uiuit cum illa: vir reus erit, & particeps peccati eius. Quod si mulier dimissa egerit penitentiam, & uoluerit ad virum reuertitur, debet recipere peccatricem, quæ penitentiam egit, sed non sepe.

De illis qui se ante polluerunt per adulterium.

Solet etiam queri, an valeat duci in coniugium, quæ prius est polluta per adulterium. De hoc Leo Papa ait, Nullus ducat in matrimonium, quæ prius polluit adulterio. Item, Relatum est auribus sanctorum sacerdotum, quendam alterius vxorem stupro violasse, & insuper mæchæ iuramentum dedisse, qd post legitimi mariti mortem, si superuineret, duceret eam in vxorem, quod & factum est. Tale ergo connubium prohibemus, & anathematizamus. His alijsque autoritatibus retentur in coniugium copulari, qui se prius adulterio maculauerunt. Sed contra Augustinus ostendit, dicens, Denique mortuo eo cum quo fuit verum coniugium, fieri potest coniugium, cum qua præcessit adulterium. Idem, Possit fieri sanè licitas nuptias ex personis illicitè coniunctis, honesto placito subsequente, manifestum est.

Determinatio.

Sed hæc vltima autoritas de concubinis loquitur perhibens concubinas posse transire ad honestum placitum nuptiarum, si castitatem, & fidem seruare uoluerint. Prima verò autoritas Augustini de illis agit qui de peccato penituerunt, & nihil in mortem viri maculata sunt, nec uiuente viro fidem adultera dedit

non potest ita pene omnia congrua De bono coniugali, cap. 14. Similiter 31. q. 1. Denique.

mæchus, quod eam in coniugio duceret si superuineret. Qui verò hæc faciunt, alijs præmissis autoritatibus prohibentur copulari.

DISTINCTIO XXXV.

Vperius determinauit Magister principaliter de impedimentis antecedentibus matrimonium contrahendum. Hic determinat de impedimentis superuenientibus post matrimonium iam contractum, & diuiditur in partes tres.

Primo ostendit, qd propter adulterium licet vnum coniugem alterum dimittere.

Secundo inquit an liceat dimittenti cum alio, vel alia matrimonia contrahere ibi. (Si quis autem.)

Tertio an adulter cum adultera possint post mortem mariti matrimonium contrahere ibi. (Solet etiam queri.)

Prima in duas.

Primo ostendit, qd propter adulterium potest vnus coniunx alium dimittere.

Secundo ostendit, quod ille qui dimittit debet ab adulterio liber esse. ibi. (Si vero queritur.)

Illæ, quæ incipit. ibi. (Si quis diuiditur in duas.)

Primo ostendit, qd dimittens debet continere, vel dimissam sibi reconciliare.

Secundo adducit auctoritates, quæ sonare videntur, qd dimittenti non licet dimissam sibi reconciliare ibi. Dicit tamen.

Et ista in duas.

Primo prædictas auctoritates adducit. Secundo eas exponit. ibi (Sed hæc omnia.)

CIRCA hanc di. querendum est principia liter de tribus.

Primo de coniugum separatione propter adulterium.

Secundo de quibusdam casibus circa illam materiam.

Tertio de non coniunctorum coniunctione post adulterium.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum queruntur. 5.

Primo vtrum liceat viro vxorem propter eius adulterium dimittere.

Secundo vtrum teneatur hoc facere.

Tertio vtrum possit eam dimittere sine iudicio ecclesiæ.

Quarto vtrum vir & vxor sint quantum ad hoc æqualis conditionis.

Quinto vtrum grauius peccatum sit violare alienum thorum, quam cognoscere monialem benedictam.

Coniunctio.

Dimissio.

Q V A E S T I O I.

Utrum liceat viro vxorem propter eius adulterium dimittere.

Arg. I. D. Bon. ibi D. Tho. ibi q. 111. ar. 1.

ARGVITVR, q non: quanto causa est fortior, tanto ad eam efficacius sequitur effectus. Sed fortius est adulterium quando est in vtroque coniuge, quā quando est in altero tantum: sed si est in vtroque, non propter hoc potest vnus alium dimittere: sicut dicit Aug. 1. lib. de sermone domini in mote, vltra medium, & recitat Magister huius dist. c. 2. ergo multo minus potest vnus coniunx alium dimittere propter eius adulterium tantum.

Secundo. Item magis est contra bonum matrimonij peccatum contra naturam, quam adulterium, sed non inuenimus, quod propter peccatum contra naturam vnus coniunx possit alterum dimittere: ergo multo minus propter adulterium.

In opposit. CONTRA, Matth. 5. Qui dimiserit vxorem suam excepta causa fornicationis facit eam moechari. exceptio fornicationis ostendit eam propter fornicationem posse dimitti.

CONCLUSIO.

Quo ad cohabitationem, & thorum licet, Hoc enim Deus in mulieris penam adulterantis concessit.

Responsio. Virum ab vxore separari duplici scilicet Quibus causis propter adulterium viro vxorem dimittere non licet.

RESPONDEO, q separari virū ab vxore dupliciter potest intelligi: aut quantum ad vinculum: aut quantum ad cohabitationem, & thorum: Primo modo nō potest vir separari ab vxore propter adulterium. sed secūdo modo in penam mulieris quā fidem fregit, & in fauorem viri qui fidem seruauit. Excipiuntur tamen septem casus in quibus nō licet virum vxorem dimittere propter adulterium.

Vnus est si ipse fuerit fornicatus. 32. q. 6. c. 1. cuius ratio est, quia vt dicitur ibidem non videtur, q pari crimine infectus alium de eodem punire possit, supple accusando.

Secūdo si vxor vi oppressa fuerit, vt supra. eod. q. 5. Ita ne cuius ratio est, quia vt dicitur. 34. q. 1. c. 1. nullo modo ad opprobrium male voluntatis trahatur, quod conditio necessitatis extorsit.

Tertius si credebat maritum mortuum. 34. q. 2. Cum per bellicam, quia talis per ignorantiam probabilem excusatur.

Quartus si alter sub specie mariti cognouit eam. 34. q. 2. In lectum. hoc etiam per ignorantiam excusatur.

Quintus si maritus tradidit eam adulterandam praesertim inuitam. extra. de eo qui cognouit consanguineam vxoris suae. Discretio nem, quia in illo casu illud adulterium magis imputatur viro, quam mulieri.

Sextus si maritus post adulterium cognouit eam, & tolerauit. argum. sup. 32. q. 5. Si quis vxorem: cuius ratio est, quia crimen per reconciliationem dimissum, amplius obijci non de-

bet: nisi reciduum sequatur.

Septimus est si matrimonio in infidelitate vtriusque contracto vir dedit vxori libellum repudij, & vxor alteri nupserit: tunc enim si vterque conuertatur ad fidem vir tenetur eam reci pere. extra de diuortijs. Gaudemus cuius ratio est, quia cum dedit sibi libellum repudij quod facere illicitum est secundum iudicium Dei interpretatiue tradidit eam adulterandam.

Aliqui addūt casum octauum scilicet si vir abstinendo contra voluntatem vxoris ei occasionem adulterandi dedit. 27. q. 2. Si tu: vbi dicitur. Si tu abstinens sine voluntate vxoris tribuis ei licentiam fornicandi id est occasionem. secundum glo. & peccatum illius tuae imputabitur abstinentiae. Alij tamen dicunt, q non propter hoc excusaretur adulterans mulier: quin vir posset eam per illud adulterium dimittere: secundum, q dicit glo. ibidem.

Ad PRIMVM in oppositum dicendum, q adulterium in vtroque coniuge non est fortior causa diuortij, quam in altero tantum: sicut patet per rationem dictam in quaestione: quamuis plus sit de peccato quando est in vtroque quam in altero tantum.

Ad secundum dicendum, quam etiam propter peccatum contra naturam posset procedi ad diuortium: sed non fit ita mentio de ipso: tum quia est passio innominabilis: tū quia rarius accidit: tum quia non ita causat incertitudinem prolis.

Q V A E S T I O II.

Utrum vir teneatur vxorem dimittere propter adulterium.

ARGVITVR, q sic. decre. di. 83. Consentire. Consentire videtur erranti qui ad refecanda, quae corrigi debent, non occurrit. Sed dimissio vxoris propter adulterium est ad corrigendam adulteram: ergo si vir eam non dimittit sibi consentit, quod illicitum est.

Item Chrysostomus super Matt. dicit, & recitat Magister huius di. c. 4. & est. 32. q. 1. Sicut crudelis. Sicut crudelis & iniquus est qui castam dimittit, sic fatuus & iniustus est, qui retinet meretricem.

CONTRA, Matth. 18. dicitur, q si percauerit in te frater tuus dimitte ei septuagies septies. cum ergo mulier adulterando peccet in virum suum nō tenetur eam dimittere: sed magis debet sibi parcere quotienscunq; peccauerit.

CONCLUSIO.

Quando incorrigibilis praesumitur, eā vir dimittere tenetur, ne eius peccato consentire videatur, de bitam non apponens correctionem.

RESPONDEO, dimittere vxorem propter adulterium ordinatur ad correctionem adulterae: aut ergo mulier, quae adulterata est: correctae est: aut parata se corrigere: aut probabiliter

Ad primū argum.

Ad PRIMVM in oppositum dicendum, q procedit de illa, quae se corrigere non vult: iam enim correctus pena corrigente non indiget.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, q illa auctoritas & aliae quas allegat Magister ad illam partem huius di. cap. 4. intelligendae sunt de illa quae probabiliter praesumitur incorrigibilis.

Ad partem aliam.

Ad argumentum ad partem aliam dicendū q vxor adulterans, non tātum peccat in virū, sed etiam in seipsum, & in Deum, & ideo vir non potest totaliter penam dimittere, nisi sequatur emendatio.

Q V A E S T I O III.

Utrum possit eam dimittere sine iudicio ecclesiae.

Arg. I. D. Bon. ibi q. 3. D. Tho. ibi supra. ar. 5.

ARGVITVR, q sic: Matth. primo, dicitur, q Ioseph cū esset vir iustus, noluit propalare coniugem suā, sed voluit occulte dimittere eam, quia eam impregnatam videbat: ergo non est contra iustitiam dimittere vxorem asque iudicio ecclesiae.

Secundo.

Item. 2. q. 8. qui crimen. Qui crimen obiicit scribat se probaturum, qui crimen non probauerit, quod obiecit penam, quam intulit ipse patiatur: ergo si vir accusat vxorem suam de adulterio, siue probet, siue non: habet intentū suum, quia si probet separabitur ab ea, & si nō probet ipsa separabitur ab eo: ergo talis causa non est in iudicium deducenda.

Tertio.

Item si vir post fornicationem vxoris, sibi debitū reddat, sibi ipsi praedudicat, ita vt propter illam fornicationem non possit dimittere vxorem: ergo negatio debiti, quae est separatio, quantum ad thorum potest praecedere ecclesiae iudicium.

In opposit. cum.

CONTRA, 2. q. 1. Multi. Nullus debet esse simul accusator, & iudex: sed si vir proprio

arbitrio posset dimittere vxorem adulteram, idem esset accusator, & iudex: ergo non potest dimittere eam proprio arbitrio, sed ecclesiae iudicio.

CONCLUSIO.

Et si eam quo ad cohabitationem, absque iudicio ecclesiae dimittere non possit, tamen quo ad thorum potest.

RESPONDEO, quod virum dimittere vxorem, propter adulterium intelligi potest dupliciter, aut quantum ad thorum tantum, aut quantum ad thorum & cohabitationem simul.

Primo modo potest vir dimittere vxorem proprio arbitrio, statim cum scit ipsam adulterasse, nec debitum tenetur reddere exigenti, nisi per ecclesiam compulsus, sed sic reddendo non praedudicaret sibi quin possit agere ad diuortium, maxime si protestationem praemittit, q ad illam copulam accedit non vt velit cedere iuri suo, sed tantū ne sit inobediens ecclesiae, tamen videtur aliquibus, q ex quo, pponit contra vxorem crimen, quo vult agere ad diuortium, q ecclesia non debet sibi praedudicare, vt carnaliter copuletur cum ea, quousq; cognouerit de causa, & diffinierit. Si autem loquemur de separatione modo secundo, tunc distingo, quia aut inter virum & mulierem est matrimonium clandestinum tantum, aut contractum in facie ecclesiae: vel saltem corā testibus: primo modo potest dimittere vxorē arbitrio proprio, quia latentia nō oportet deduci ad iudicium ecclesiae, nisi in foro penitentiae: secundo modo non licet sibi eam dimittere sine iudicio ecclesiae, & si aliter dimittat debet compelli ad habitandum, nisi vir in contenti posset adulterium contra vxorem probare: cum enim dominus concessit vxorem, propter fornicationem posse dimitti ius promulgauit, secundum q sententia debet in iudicio ferri, & quia sententia est applicatio iuris ad particulare factum: ideo non bene dicunt dicentes, q sine iudicio ecclesiae possit vxor dimitti, eo q dominus eam posse dimitti sententiauit.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q Ioseph nolebat Virginem dimittere, tanquam suspectam de fornicatione: sed quia timebat cum ea manere ob reuerentiam sanctitatis eius, & praeterea tunc ex accusatione adulterij procedebatur, non tantum ad diuortium, sed ad lapidationem adulterae, nunc autem non est sic. Ioseph autem si opinatus fuisset ipsam adulterasse, quamuis ab ea separari voluisset, noluisset tamen eam lapidari.

Ad secundū dicendū, q si vir accusat vxorē de fornicatione corā iudice spūali agēdo ad Rich. sup. 4. Sen. H h separa-

Abste autē hic vt sic cogitasset. Ad secundū

separationem tantum, non debet fieri inscriptio siue obligatio ad legem talionis: quia sic vir, siue probet, siue non, consequeretur suum intentum, vt arguebatur: si autem accusat eam coram iudice seculari ad punitionem criminis debet precedere inscriptio, per quam ad legem talionis se obliget, si in probatione deficiat.

Ad tertium. Ad tertium solutum est ex dictis in questione.

Q V A E S T I O IIII.

Utrum vir, & uxor sint, quantum ad separationem propter adulterium aequalis conditionis.

Arg. I. D. Bon. hac di. q. 1. D. Th. etia. ar. 4. **V** I D E T V R, q non: quia illi non sunt aequalis conditionis, quorum vnus liberius accusat alium, quam econuerso: sed sicut dicit Magister huius dist. c. 1. & est 32. q. 5. Christiana. Viros suos de adulterio mulieres non facile accusant, viri autem liberius uxores suas adulteras apud sacerdotes deferre consueuerunt.

Secundo. Item in lege veteri non sic erat licitum mulieri repudiare virum, sicut econuerso.

Auic. etiam 4. Metaph. dicit, q non debet esse aequalis potestas in muliere discendi a viro, sicut econuerso: cum ergo separatio propter adulterium sit quasi quoddam repudium, vir & mulier non debet esse, quo ad hoc aequalis conditionis.

Tertio. Item superior, & inferior non sunt aequalis conditionis in mutua correctione, sed vir est superior muliere, quia sicut dicitur 1. Cor. 11. Vir est caput mulieris: cum ergo separatio ordinetur ad correctionem delinquentis, vir & mulier, quo ad hoc non sunt aequalis conditionis.

In oppositum. **C** O N T R A, Magister huius dist. ca. 1. & est 32. q. 5. Praecipit. Apud nos quod non licet feminis, non licet viris, & eadem seruitus pari conditione censetur.

Secundo. Item eadem q Christiana. & recitat Magist. huius di. c. 1. Christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat.

C O N C L V S I O.

Et si vir sit mulieris caput, & ex hoc actio viri in mulierem fauorabilius recipiatur, tamen quo ad separationem ob adulterium ad paria iudicantur.

Responso. **R** E S P O N D E O, q in separationem duo considerantur, scilicet ipsa dimissio coniugis, & accusatio quae est via ad hanc dimissionem.

Quantum ad primum vir, & mulier iudicantur ad paria, quia sicut vir potest dimittere uxorem propter adulterium, ita econuerso, quamuis ad hoc indicetur ex inequali causa, nec est hoc contra iustitiam, quia minor de illis causis sufficit ad illum effectum, sicut videmus, q duo latrones, quorum vnus plus furatus est, q alius iudicantur ad suspensum, & ita ad aequalem poenam ex inequali causa, quia ille, qui mi-

nus furatus fuit meruit hanc poenam.

Quantum ad secundum, vir & mulier non sunt aequalis conditionis, fauorabilius. n. recipitur actio viri contra mulierem, quam econuerso, tum quia vir est caput mulieris, tum quia mulier adulterans magis confundit virum, q vir adulterans mulierem, tum quia adulterium mulieris magis laedit matrimonium, quia causat incertitudinem proles, & ideo quauis fornicatio simplex grauior sit in viro, quam in muliere, eo q in eo magis viget vsus rationis, quo efficacius frenari potest concupiscentia, tamen omnibus pensatis adulterium grauius est in muliere, quam in viro, propter rationes iam dictas: in quantum tamen vir est rector mulieris aggrauatur, secundum quid adulterium in viro plus quam in muliere, tamen non tantum ponderat, quantum ponderauit maior laesio matrimonij, & maior confusio viri per adulterium mulieris.

A D P R I M V M & tertium dicendum, q pcedunt de inaequalitate conditionis, quantum ad accusationem.

Ad secundum dicendum, q non est simile de repudio: in lege veteri, & de diuortio in lege noua, propter fornicationem, quia repudium permittebatur ad vitandum homicidium de quo non erat tantum periculum ex parte mulieris, sicut ex parte viri.

Auctoritates ad partem aliam non plus concludunt, nisi q quilibet coniugum potest alterum dimittere propter adulterium.

Q V A E S T I O V.

Utrum grauius peccatum sit violare alienum thorum, quam cognoscere monialem benedictam.

C O N C L V S I O.

Maius semper peccatum fuit ceteris paribus monialem cognoscere, quam alienum violare thorum.

R E S P O N D E O, q non, imo cognoscere monialem benedictam maius peccatum est: vnde Augu. in li. de sancta viduitate, longe ante medium. Plane non dubitauerim dicere laesam animam a castitate sanctiore quae vouetur Deo adulteris esse peiorem, cuius ratio est, quia in cognoscendo monialem benedictam sit praedictum, & iniustitia collegio, & violatur castitas firmata, voto quo erat sponsa Dei, & defloratur virgo, quia solae virgines debent benedici, & dehonoratur benedictio. In violatione vero alieni thori verum est, q sit praedictum, & iniustitia viro: cum ergo fornicatio vtrouique sit comis, & iniuria q fit marito in violatione thori sui, non tamen ponderet, quantum alia, q dicta sunt in violatione benedictae monialis, grauius peccatum est oibus pensatis, & ceteris paribus moniale benedictam cognoscere, q alienum thorum violare, & dico ceteris paribus, quia tantum scandalum, & tantum damnum reipublicae posset probabiliter imminere, ex vio-

ex violatione thori alieni, q grauis esset, tunc alienum thorum violare, quam monialem cognoscere benedictam.

A R T I C V L V S II.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur quinque.

Primus. Primo utrum uxor adulterans de licentia viri, non tamen ab eo coacta, possit ab eo quantum ad thorum & cohabitationem dimitti.

Secundo. Secundo utrum vir uxorem suam, quam nondum cognouit tradens adulterandam consanguineo proprio inuitam, possit postea contra illius voluntatem religionem ingredi.

Tertio. Tertio utrum possit postea ab ea debitum petere.

Quarto. Quarto quæritur utrum possit uxor ab eo debitum petere, si fuerit tradita adulteranda consanguineo mariti.

Quintum. Quinto utrum concubitus soluti cum coniugata a marito nondum cognita sit adulterium.

A D P R I M V M respondeo, q uxor adulterans de licentia mariti, si ab eo non compellitur, nec per metum, nec alio modo propter tale adulterium potest quantum ad thorum, & cohabitationem a viro per iudicium ecclesiae dimitti.

Argumentum ad hoc: extra de eo, qui cognouit consanguineam uxoris suae. Discretionem. ubi dicitur q vir uxori adulterium non potest obijcere, qui eam adulterandam tradidit: praefertim inuitam: per hoc enim q dicit. Praefertim inuitam, videtur dare intelligi, q si ad hoc non fuisset tradita inuita, q vir illud adulterium sibi obijcere posset, quia sicut dicitur in Glo. ibidem in talibus, quae sine peccato mortali committi non possunt mandatum non obligat: vnde sicut dicit illa eadem Glo. per hoc quod ostendit: praefertim inuitam, videtur respondere tacitae quaestioni, & secundum eandem glo. accipitur ibidem praefertim, pro tantum.

A D S E C U N D U M dicendum, q secundum aliquotalis posset religionem intrare contra voluntatem uxoris: quia nondum sunt effecti vna caro.

Alij autem quibus consentiendo magis aspicientes ad iuris naturalis aequitatem, & ad viri iniquitatem: & ad uxoris confusionem quam passa est inuita, & considerantes, q corruptionis uxoris vir est principalis causa, qui ipsam coegit ad illam corruptionem patiendum, dicunt, q per illam corruptionem acquisiuit uxor tantam potestatem in corpus viri, vt contra eius voluntatem religionem non possit ingredi: vnde extra, de eo qui cognouit consanguineam uxoris suae. Discretionem. dicitur de quadam muliere, quae nondum a viro cognita ab

eo fuit tradita inuita consanguineo viri, qui cum ipsa inuita concubuit, & quam cito fuit redita libertati fugit ab eo, & se priori viro restitui postulauit, q si monita vt continentiam seruaretur ad hoc induci non potuerit, vir prior cogatur redire ad ipsam, & maritali eam affectione tractare.

A D T E R T I U M dicendum, q non est licitum tali ab uxore illa petere debitum propter contractam affinitatem inter ipsum, & uxorem suam, de sua voluntate, & praepcepto, & ipso ad hoc iam cogente, vnde non minus videtur sibi praedictum illa affinitas, quam si concubuisset cum consanguinea uxoris suae, quia nec hoc faciendo tantum praedictum uxori fecisset, quantum sibi fecit ipsam inuitam proprio consanguineo tradendo adulterandam.

A D Q U A R T U M dicendum, q aut illa mulier fuit a consanguineo mariti cognita per coactionem absolutam, aut per coactionem, quae est per metum cadentem in constantem, aut per illam, q est per metum leuem, q nec coactio dici debet. si primo modo nullum factum est praedictum mulieri et si sic fuisset oppressa, non de viri voluntate, quia sicut dicit extra: de eo q cognouit consanguineam uxoris suae. Discretionem. Affinitas quae post contractum legitime matrimonium inter virum, & uxorem inique contrahitur, ei non debet officere, quae huius iniquitatis particeps non extitit, cum suo iure non debeat sine causa culpa priuari. Si autem non fuit coacta nisi coactione per metum cadente inconstantem virum mortaliter peccauit permittendo se a consanguineo sui mariti cognosci, & incestum commisit: credo tamen, q in detestationem iniquitatis viri, qui ipsam ad committendum adulterium incestuosum per dictum metum coegit, mulieri non est interdictum a viro debitum petere, & vir petenti tenetur reddere. Si autem non fuit inducta, nisi per leuem metum, credo q sibi non est licitum debitum petere, & si petat vir non tenetur reddere, quia potest ei illud adulterium obijcere.

Argumentum in glo. super decre. pridem. ubi dicitur, q si vir occasionem adulterandi dedisset uxori, nihilominus imputaretur ei, scilicet uxori.

A D Q U I N T U M dicendum, q concubitus soluti cum coniugata a marito nondum cognita, est adulterium, cuius ratio est, quia quamuis nondum sint effecti vna caro, tamen coniuges sunt, & inter ipsos est matrimonium ratum, vnde Glo. super Decret. sepe allegatam, dicit. q adulterium committitur cum sponsa nondum a viro cognita.

A R T I C V L V S IIII.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de tertio principali. Et circa hoc quærentur quinque.

Rich. sup. 4. Sen. Hh 2 Pri-

Primo vtrum post diuortium coniunx innocens alteri nubere possit.

Secundo vtrum coniuges post diuortiu possint reconciliari.

Tertio vtrum adulter, qui machinatus est in mortem viri adulteræ possit eam ducere in vxorem.

Quarto vtrum adulter dans fidem adulteræ de contrahendo cum ipsa viuente marito, possit ipsam post mortem mariti ducere in vxorem.

Quinto de quodam speciali casu circa hanc materiam.

Q V A E S T I O I.

Vtrum post diuortium coniunx innocens alteri nubere possit.

Arg. 1. D. Bo. presens di q. 4. D. Th. ar. 5.

ARGVITVR sic. Matth. 19. Quicūque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit mēchatur: ergo qui eam dimittit propter fornicationem ducendo aliam non mēchatur.

Secundo.

Item mulier non tenetur viro, nec econuerso, nisi ad reddendum debitum, & simul cohabitandum. Sed ab utroque istorum absoluitur coniunx innocens per diuortium: ergo in nullo remanet alligatus alteri, nō est ergo causa quare alteri nubere non possit.

In oppositum.

CONTRA, Apostolus 1. Cor. 7. His, q. matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed dominus vxorem a viro non discedere, q. si discesserit manere inuuptam.

CONCLVSIO.

Imò non potest. Mulier etenim alligata est legi, quanto tempore vir eius viuuit, & econtra.

Respon.

RESPONDEO, q. post diuortiu alter coniunx innocens altero coniuge viuente nubere non potest alteri, quia nullum impedimentum superueniens matrimonio consumato potest soluere matrimoniale vinculum inter coniuges, quandiu viuunt: vnde Apostolus 1. Corinth. 7. Mulier alligata est legi, quanto tpe vir eius viuuit: coniunx autem nocens propter eandem causam alij nubere non potest, etiam qa nō congruunt: si n. alij possit nubere multis esset occasio adulterandi, vt se trāsferre possent ad magis desiderata connubia.

Ex iam dictis patet, q. aliquis qui nunquā se intendebat obligare ad perpetuam continentiam, potest per accidens obligari ad continentiam per vitam totam alterius personæ, nec mirum, quia si vxor incurreret aliquam infirmitatē incurabilē, q. non posset cōpati carnalē copulā, maritus obligaretur per accidens ad continentiam per totam vitam illius.

Ad primū argum.

AD PRIMVM in oppositum dicendū, q. illa exceptio nisi ob cām fornicationis non refertur nisi ad dimissionem vxoris, & ideo argumentum procedebat ex malo intellectu.

Ad secundū dicendū, q. quis non teneatur ad reddendum debitum, vel cohabitandum, adhuc manet inter eos quoddam vinculū quo quilibet ita obligatur alij, vt non possit alteri nubere ipso viuente.

Ad secundū.

Q V A E S T I O II.

Vtrum coniuges post diuortium possint reconciliari.

Arg. 1. D. Bon. ibi. q. 4. D. Th. ar. 6.

CONCLVSIO.

Imò debent quando qui peccauit, vel correctus est, vel ad correctionem paratus.

Respon.

RESPONDEO, q. sicut coniunx innocēs non potest licite retinere vxorem adulteram incorrigibilē: potest tñ licite retinere correctā, vel se corrigere paratam: sic dico, q. si post diuortium est correctā, vel se parata corrigere potest eam licite reconciliare: secundū Apost. 1. Cor. 7. Qui præcipit mulierē discedere a viro manere inuuptā, aut viro suo reconciliari, & quia viro posse dimittere vxorē adulterā in trōductū est in fauorē innocentis viri, & penā adulteræ, iō viro dimittendo adulterā vxorē non fit p̄iudiciū quin possit ipsam correctā ad se reuocare infra bienniū, et si ipsa noluerit: extra de conuersi. coniug. Gaudemus. in glo. si tamē monitus ipsam correctā noluerit recipere infra bienniū, & transacto illo biennio mulier religionē intrauerit: vir non poterit illam ad se reuocare: argumētū ad hoc. c. p̄dicto, nec et si ante per biennium votum castitatis emisserit de licentia mariti. Innocēs aut statim post diuortium altero inuito potest religionem intrare. eo. ti. constitutus. Cuius rō est, quia adultera nullum habet ius repetendi eum, & sic dicendum est de muliere innocente, quæ virū suum dimisit propter adulterium.

Q V A E S T I O III.

Vtrum adulter, qui machinatus est in mortem viri adulteræ, possit eam ducere in vxorem.

Arg. 1. Sco. ibidē. q. vnica.

VIDETVR, q. sic. David commisit adulteriū cū Bersabæ vxore Vriæ & postea machinatus est in mortem Vriæ: vt haberet eam vxorem, quam post mortem Vriæ duxit in vxorem, & fuit legitima eius vxor, vt habetur secundo Regum cap. vndecimo.

Secundo.

Item machinari in mortem mariti adulteræ non numeratur inter duodecim impedimēta matrimonij, quia crimen quod est vnum de illis impedimentis est occisio vxoris propriæ, vel propriij mariti.

In oppositū.

Contrarium huius h̄r 3 l. q. 1. Illud vero. §. Hic subaudiendus est, & recitatur a Magistro huius dist. cap. vltimo.

CONCLVSIO.

Non possunt tales personæ legitime contrahere: hoc enim ecclesia prohibet ad adulterij, et homicidij quæ frequenter acciderent, repressioem.

RE-

RESPONDEO, adulter, qui machinatus est in mortem viri adulteræ non potest eā ducere in vxorem, & si de facto duxerit separandi sunt. Cuius ratio triplex est: vna criminis enormitas, alia quia adulter peccauit in matrimonium interficiens legitimum vxoris virum: tertiā ne adulteri propter adulterarum amorem essent proni ad interficiendum maritos earum, vt eas haberent vxores. Vnde secundum aliquos, si adulter interficit maritū adulteræ non ea intentione, vt habeat eam vxorē, sed ex alia causa, vel occasione, & postea contrahat cum ea non esset matrimonium dirimendum: extra de conuersione infidelium, laudabilem. & de eo qui duxit in matrimoniū, quā polluit per adulterium. Super eo. in glo. vxor etiam procurans maritum interfici per infidelem cum quo adulterata est: qui post hoc per eius studium ad fidem conuertatur, nō potest cum illo contrahere: sed si contrahunt dirimendum est matrimonium, quia tali damno tale lucrum ecclesia compensare nō vult: extra de conuersione infidelium laudabilem.

Ad primū argum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q. sicut dicitur 3 l. q. 1. Si qua. §. sed obijcitur. in veteri Testamento multa permittebantur, propter infirmitatem quæ in euangelij perfectione eliminata sunt, quædam permittebantur causa infirmitatis, & sacramenti futurorum, sic & Bersabæ permisa est duci in vxorem.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, q. hoc impedimētum reducitur ad impedimentum criminis.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum adulter dans fidem adulteræ de contrahendo cum ipsa viuente marito, possit eam post mortem mariti ducere in vxorem.

CONCLVSIO.

Talis fidei datio, & contrahendum impedit, & dirimit contractum, nisi adulter de adultera viro, & econtra fuerit inscius.

Respon.

RESPONDEO, q. si adulter dat fidē adulteræ de contrahendo, vel cum ipsa contrahit ignorans, q. illa maritum habeat, potest cum ipsa contrahere post mortem mariti: sic dico de muliere contrahente cum viro quem ignorabat vxorem habere: extra, de eo, qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulteriū. Veniens. si autem sciat ipsam habere maritum tempore quo contrahit cum ea, vel dat sibi fidem de contrahendo post eius mortem, non poterit eam ducere in vxorem, & si post mortem mariti eam duxerit, de facto separandi sūt. 3 l. q. 1. Relatum, & extra eo. ti. vt supra. Si qs vxorem. Cuius ratio est, ne adulter, & adultera proni essent ad interficiendum maritum adulteræ, vt postea possent matrimonialiter copulari, & idē intelligas si promissio firmata fuerit iuramento, siue fidei datione, quia quo ad

hoc interpositio fidei, & præstatio iuramenti æquivalent: extra de his, quæ vi metusue causa fiunt. Ad aures: sed pone, q. adulter nudam promissionem faciat adulteræ de contrahendo post mortem mariti, nunquid mortuo eius marito tenebit matrimonium inter eos si contrahatur. Quidam dicunt, q. sic, quia vt dicitur extra de sponsalibus. Cum apud. Cum prohibitorium sit edictum de matrimonio contrahendo, quicumque non prohibetur per consequentiam admittitur: non inuenitur autem in iure prohibitum virum contrahere matrimonium cum adultera post mortē mariti, nisi viuente marito fidem dederit, vel iuramentū fecerit de contrahendo, vel nisi alter eorum in morte mariti ob hoc machinatus fuerit.

Questum.

Respon. prima opinio.

Secunda opinio.

Alij dicunt contrarium, quia sponsalia nuda promissione contrahi possunt, nec soluuntur per sponsalia fide, vel iuramento firmata: vnde cum adultero nuda promissio de contrahendo videtur causare illud idem periculum pro quo fuit prohibitio facta. Si autem vir dat mulieri fidem de contrahendo viuente illius marito, quam nec ante, nec post viuente suo marito cognouit, si post illius mortem eā duxerit in vxorem non sunt separandi. Similiter dico de muliere, quæ fidem dedit de contrahendo viro viuente legitima vxore eius: talem tamen promissionem faciendo, vel de facto contrahendo grauiter peccant: extra de eo, q. duxit in matrimoniū, quam polluit per adulterium. Si quis,

Q V A E S T I O V.

De quodam speciali casu.

VINTO ponitur casus talis, quidā Titius nomine sollicitauit Tebergam vxorē proximi sui, quæ respondit, sustinebo qd' petis si Bertæ mulier i, quæ familiaris, & proxima, & propinqua consanguinea erat ipsi Tebergæ promittas p̄ fidem, q. post mortem mariti mei accipies in vxorem illam de qua ipsa tibi consuluit, vel dicet, intendens Tebergæ, & probabiliter credens, q. ipsa esset illa de qua Berta consulueret, cui Titius consensit, & Bertæ modo prædicto fidem dedit, & sic Tebergæ sustinuit se ab illo carnaliter cognosci: postmodum mortuo marito Tebergæ Berta consuluit Titio, vel dixit q. acciperet Tebergam in vxorem, quod & factum est. Modo quæritur vtrum matrimoniū illud teneat, vel sint separandi.

CONCLVSIO.

Dirimitur tale matrimonium, si Tebergæ in consentiendo Titio, quod Berta Titio consuluit sperarit.

RESPONDEO, q. illud matrimonium nullum est: qa Tebergæ sciens, q. adulter dans fidē adulteræ de contrahendo cū ea post mortem mariti eam duxerit, de facto separandi sūt. Rich. sup. 4. Sen. Hh 4 tem

tem mariti: postea ipsam habere non potest, fraudulenter suavit Titio, ut Bertæ faceret per fidem illam promissionem quam fecit speras, & intendens, quia Bertæ diligebat eam confuleret Titio illud quod postea consuluit. Fraus autem & dolus nulli debet patrocinari: extra, de immunitate ecclesiæ. Aduersus. §. Ceterum. si autem Teberga promissionem supradictam a Titio Bertæ factam fieri procurasset supradictam fraudem non intendens, sed intendens, quod Titius quem diligebat vtilius, & honorabilius vxoraretur, si teneretur vxorem accipere de consilio Bertæ, quam si non, & cum hoc intendens prohibere elongationem Titij sua mala familiaritate viuente marito suo, quem non diligebat, & post cuius mortem solatiofioem sibi habere sperabat, tenet matrimonium, quod post mortem mariti sui inter ipsam, & Titium fuit contractum: non obstante, quia prædicta Bertæ fuerit prædicto Titio nominata, ut eam duceret in vxorem, & non obstante, quod quando supradictam promissionem fieri procurauit, intendebat per hoc facere malam familiaritatem inter ipsam, & ipsum Titium firmiter.

CIRCA litteram. Nihil iniquius est, & hyperbolicè loquitur ad ostendendum magnitudinem offensæ, vel. Nihil iniquius, id est magis contra rationem iustitiæ, quam quædo accusator reus est in eo, in quo vult alium condemnare. (Cum tãto grauius eos puniri oportuerit.) hoc intelligendum est quantum ad illud quod spectat ad peccatum luxuriæ, sed quantum ad iustitiam, quam addit adulteriũ super fornicationem, & quantum ad matrimonij lationem plus videtur mulier peccare propter rationes in quæstionibus dictas. (Iniquus est retinere meretricem), scilicet quæ pœnitentia non vult. (Patronus est turpitudinis, qui celat crimen vxoris, dico quod verum est si celat crimen vxoris) in præiudicium correctionis, nõ tã si celat in supportationem infirmitatis.

Si pro seruilis conditione valeat vxor separari à viro, & econuerso.

DISTINCTIO XXXVI.

NON de conditione videamus an valeat coniugium diuidere. Ad quod dicimus, quod non negatur ingenua posse nubere seruo: sed si nescitur esse seruilis conditionis, liberè potest dimitti, cum seruitus eius fuerit deprehensa, secundum illud, Si quis ingenuus homo ancillam alterius vxorè accepit, & estimat quod ingenua sit, si ipsa femina fuerit postea in seruitute detecta, si eam à seruitute redimere potest, faciat: si non potest, si voluerit aliam accipiat. Si uero ancillam eam scierit, & collaudauerat, post eam ut legitima habeat, ite ex eodẽ, si femina ingenua accepit.

Ar. 1. q. 4.

Permeriam cap 6 Ibidem. c. 8

vir seruũ, sciens quod seruus esset, habeat eum: quia oēs femina ingenua. vnũ patrẽ habemus in cælis: vna lex erit viro & femina. Cum dicitur, sciens illũ seruũ, datur intelligi, quod si nescierit illũ seruũ esse, nõ cogitur manere cũ ipso. Si. n. conditionis dolũ patitur, nõ cogitur adherere ei cuius fraude decepta est. si autẽ scierit vir conditionẽ mulieris, vel econuerso, nõ valet eam dimittere. Vnde de Zacharias Papa, Si quis liber ancillam in matrimonio accepit, nõ hẽt licentiã dimittendi eam, si cõsensu amborũ cõiuncti sunt, nisi ob fornicatione. De illis agit quibus alterutrius cõditio nota est, quædo cõiunguntur.

De copula serui, & ancillæ diuerforum dominorum.

Quæritur etiam si seruus vnus ancillam alterius accepit, an sit inter eos coniugium. De hoc etiam ita statutum est, Dicitur est nobis, quod quidam legitima seruorum matrimonia potestatiua quædam præsumptione dirimant, non attendentes illud, Quod Deus coniunxit, homo non separet. Vnde nobis visum est, coniugia seruorum non dirimantur, etiam si diuersos dominos habeant: sed in vno coniugio permanentes dominis seruiant suis. Et hoc in illis obseruandum est vbi legalis coniunctio fuit, & per voluntatem dominorum. Attende finem huius capituli, vbi videtur innui, præter voluntatem dominorum inter seruũ & ancillam non posse contrahi coniugium, vel si contrahitur, non esset ratum. Quibusdam tamen videtur inter eos posse fieri coniugium dominis ignorantibus.

De viro qui se facit seruũ, ut dimittatur ab vxore.

Illud etiam notandum, quod si mulier virum liberum accepit, & ille ut causam præstet dissidij, se alicuius seruũ fecerit; nec ille vxorem dimittere, nec illa ob vinculum coniugij in seruitutem redigi poterit. Vnde illud, Perlatum est ad sanctam Synodum, quod quidam ingenius ingenuam accepit vxorem, & post filiorum procreationem, occasione diuortij, cuiusdam seruũ se fecerit: virum & mulierem necessario tenere debeat, & si tenuerit, an illa et seruituti subijci debeat, quæstum est. Iudicatum est vxorem minimè debere dimitti; non tamen ob Christi legem mulierem in seruitutem redigi, dum ille nõ ex consensu coniugis se seruũ fecerit, quem liberum ipsa maritum accepit.

De ætate contrahentium.

Hoc etiam sciendum est, quod pueri ante 14. annos, & puella ante 12. annos, secundum leges matrimonium inire nequeunt. Quod si ante prædicta tempora copulam inierint, separari possunt, quamuis voluntate, & assensu parentum innecti fuerint. Qui uerò in pueritia copulati, post annos pubertatis nolunt se relinquere, sed in cõiunctione permanere, ita ex hoc efficiuntur cõiuges, et deinceps nequeunt separari. Itẽ, spõsalia ante septenniũ contrahi non possunt: solo. n. consensu contrahuntur, quod iteruenire non potest, nisi ab alterutra parte intelligatur quod iter eos agitur: Duo illa executi sumus cũ aliorũ quorũdã adiectione, quibus cõiugium si non potest, nec tamen solui semper necesse est. Nunc de alijs, quæ personas illegitimas penitus faciunt, addendum est, & primum de Ordine.

Ibidem ca. 11 quis liber.

In cõ. 2. Ca. bilo. ca. 30. Et 29. q. 2. c. Dist. 1. est. Matth. 19.

299. q. 2. ca. Perlatum. Ex cõci. Tri burienf.

30. q. 2. ca. Sponsalia.

CONCLUSIO.

DISTINCTIO XXXVI.

SUPERIVS determinauit Magister de impedimentis superuenientibus post matrimonium contractum. Hic determinat de incidentibus impedimentis in actu contrahendi.

Et diuiditur in partes duas. Primo determinat de impedimento seruilis conditionis.

Secundo de impedimentis puerilis ætatis. ibi. (Hoc etiam sciendum est.)

Prima in tres.

Primo ostendit, quod error conditionis seruilis impedit matrimonium.

Secundo inquit utrum inter seruũ, & ancillam possit contrahi matrimonium, ibi. (Quæritur etiam.)

Tertio ostendit, quod seruitus superueniens nõ dissoluit matrimonium ibi. (Illud etiam.)

CIRCA hanc dist. quæritur principaliter de sex.

Primo de matrimonio contracto inter liberum, & ancillam.

Secundo de talis matrimonij ratificatione.

Tertio de talis matrimonij si ratificatũ nõ fuerit, separatione.

Quarto de matrimonio contracto inter seruũ, & ancillam.

Quinto de seruitute superueniente matrimonio.

Sexto de impedimento puerilis ætatis.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quærentur duo.

Primo utrum inter liberum, & ancillam quam credit liberam possit contrahi matrimonium.

Secundo utrum inter liberum, & ancillam quam scit ancillam.

QVAESTIO I.

Utrum inter liberum, & ancillam, quam credit liberam potest contrahi matrimonium.

ARGVITVR sic: peior est conditio lepra, quam seruitutis. Sed error lepra non impedit matrimonium inter sanum, & leprosum: ergo nec inter liberum, & ancillam.

Item peior est seruitus spiritualis, quam corporalis, sed inter liberum a seruitute spirituali, potest contrahi matrimonium, ignorantia seruitutis non obstante: ergo multo fortius inter liberum, & seruam seruitute corporali.

Contrarium habetur: extra de coniugio seruorum, Proposuit & cap. ad nostram.

Arg. 1. D. Bo. præfenti di ar. 1. q. 7. Sco ibid. D. Th. ibid. q. 1. ar. 1. Secundo.

In oppositum.

Error æqualis vel melioris conditionis matrimonium impedire non potest deterioris potest.

RESPONDEO, quod inter liberum, & ancillam, quam credit liberam durante illa credulitate non potest contrahi matrimonium, nisi in animo teneat, quod etiam cum illa contraheret si esset ancilla, quia tali errore læditur contrahens læsione nimis enormi in bonis matrimonij: læditur enim in bono prolis: in hoc quod eam non habeat in sua potestate, & in bono fidei, quia mulier non poterit ei debitum reddere libere, quia forte illo tempore, quo vir vellet ab ea debitum petere dominus suus possit eam in aliquo negotio occupare, & in bono sacramenti, id est in cohabitationis inseparabilitate, quia dominus ancillam possit eam vendere, & ideo æquitate naturali prouisum est talem errorem matrimonium impedire. Si autem seruus contrahit cum ancilla, quam credit liberam: vel liber cum libera, quam credit ancillam, tenet matrimonium, quia error æqualis conditionis, vel melioris non lædit contrahentem.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis lepra sit peior conditio simpliciter, quam seruitus, non tamen ita lædit bonum fidei in matrimonio, nec cohabitationis inseparabilitatem, quia quamuis sanus nõ teneatur de necessitate simul habitare cum leproso tamen tenetur manere ita prope, quod neuter suo debito defraudetur.

Ad secundum dicendum, quod quamuis seruitus spiritualis peior sit ipsi seruo, quam corporalis, tamen non ita lædit liberum in bonis matrimonij.

QVAESTIO II.

Utrum inter liberum, & ancillam, quam scit ancillam possit contrahi matrimonium.

RESPONDETUR quod non: quia inter personas legitimas ad contrahendum inter se contrahitur matrimonium per mutuum consensum, per verba de presenti expressum, sed error conditionis non tollit consensum in persona: cum ergo mutuus consensus per verba de presenti expressus non causet matrimonium inter liberum, & ancillam, quam credit liberam, ancilla non est persona legitima ad contrahendum cum libero.

Item liber æque læditur in bonis matrimonij si contrahat cũ ancilla scienter, sicut si contrahat ignoranter: sicut ergo propter læsionem in bonis matrimonij non tenet matrimonium cum ea contractum ignoranter, ita nec contractum cum ea scienter.

Rich. super 4. Sent. Hh 4 CON-

Respon.

Ad primũ argum.

Ad secundũ.

Arg. 1.

Secundo.

In opposi-
tum. CONTRA, extra de coniugio seruorum. Proposuit dicitur de illo, qui contraxit cum ancilla, quam credebatur liberam, & si postquam audiuit illam esse ancillam, cognouit eam carnaliter, compellatur eam sicut uxorem maritali affectione petraetare, quod non esset iustum, nisi liber cum eam, quam scit ancillam matrimonium posset contrahere.

CONCLUSIO.

Imò potest. Tunc enim nulla est deceptio, nec consensus diminutio.

Respon. RESPONDEO, quia cum error deterioris conditionis, & si non tollat consensum in personam, tamen multum minuit, & quia est rationabile est, ut deceptis iura subueniant: extra de rerum permutatione. Cum vniuersorum: & de donationibus inter, maxime quando est deceptio in re graui, & ideo naturali æquitate in iur. statutum est personam seruilis conditionis esse illegitimam ad contrahendum cum persona libera, quamdiu persona libera illam liberam esse credit, non est autem statutum illam esse illegitimam ad contrahendum cum libera, cui nota est sua seruilis conditio, quia tunc non est deceptio, nec consensus diminutio, si cut est in casu prædicto, & ideo tenet matrimonium contractum inter illas.

Ad primū
Argum. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod durante errore ex parte liberi ancilla non est persona legitima ad contrahendum cum libero, non sic autem est quando nota est sua seruilis conditio.

Ad secundū
Ad secundum dicendum, quod non valet, quia in vno casu incurrit læsionem per errorem, in alio autem scienter, illa autem læsio in quantum læsio non impedit matrimonium, sed in quantum est talis læsio, quam liber incurrit per errorem.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum matrimonium liberi cum ancilla, quam credebatur liberam, ratificetur per carnalem copulam sequentem.

Secundo vtrum per ancillæ manumissionem.

QVAESTIO I.

Vtrum matrimonium liberi cum ancilla quam credebatur liberam ratificetur per carnalem copulam sequentem.

CONCLUSIO.

Quando carnalis copula sequens, est in libero certam de alterius seruitute cognitionem habente, quo modo sit illa, matrimonium ratificat, modo sit affectu matrimoniali, at si fornicario, tantum secundum Ecclesiæ iudicium.

Respon.
Ad primū
quæsitum. AD PRIMVM respondeo, quod aut copula carnalis sequitur certam cognitionem seruilis conditionis alterius coniugis, aut probabile præsum-

tionem, aut leuē suspicionem, si autem ista omnia antecedunt, non ratificat matrimonium prædictum, quia ad hoc liber commiscetur ei ex priori consensu, quod fuit nullus. Si autem sequitur leuē suspicionem tantum, sic etiam non ratificat matrimonium prædictum, titubans enim pro ignorante habendus est: extra de coniugio seruorum. Proposuit in glo. si autem sequitur probabilem præsumptionem, & discretam, tunc distinguo quod aut illa carnalis coniunctio facta est ad præceptum Ecclesiæ, aut non, si non, tunc distinguo, quod aut facta est affectu matrimoniali, aut fornicario, si primo modo, tunc dico, quod ratificat matrimonium propter consensum præsentem de nouo, quod etiam sine carnali copula cum verbis de præfenti, quod præcesserunt matrimonium ratificaret nisi alter conueniunt, quod est seruilis conditionis, prius a suo consensu pristino recessisset, si autem facta est affectu fornicario matrimonium non ratificatur in conspectu Dei, quamuis ratum præsumeretur, secundum iudicium Ecclesiæ, eo quod præsumeret interiorum consensum de nouo affuisse. Si autem liber cum ancilla carnaliter copulatus est per compulsionem Ecclesiæ, dicunt aliqui, quod illa copula sibi non præiudicaret, sed non videtur mihi, quod verum dicant, quia si carnaliter commisceretur cum ea affectu matrimoniali ratificaretur matrimonium propter nouum consensum: extra de coniugio seruorum. Proposuit. si autem affectu fornicario mortaliter peccaret. Si autem illa copula sequitur certam cognitionem in libero de seruitute alterius: tunc secundum omnes siue commisceatur cum ea per compulsionem Ecclesiæ aut sine illa, semper matrimonium ratificat in conspectu Dei, si illa commixtio fiat affectu matrimoniali, si autem affectu fornicario quamuis non ratificaret in conspectu Dei, ratificaret tamen secundum iudicium Ecclesiæ, propter causam superius dictam.

QVAESTIO II.

Vtrum matrimonium ratificetur per ancillæ manumissionem.

CONCLUSIO.

Imò ratificatur modo liber eam post contractum matrimonium manumissionem sciens, affectu matrimoniali cognouerit, at si fornicario tantum, secundum Ecclesiæ iudicium erit.

Respon.
Ad secundū
quæsitum. RESPONDEO, aut liber illam manumissionem ignorat, credens tamen eam esse liberam sicut tempore contracti matrimonij credebatur, aut scit eam manumissionem post contractum matrimonium, & eam fuisse seruam tempore matrimonij contracti, si primo modo carnalis copula sequens manumissionem prædictam matrimonium non ratificat, quia adhuc liber commisceret ei ex prior consensu, quod nullus fuit: extra de coniugio seruorum. Ad nostram in glo. si secundo modo, aut commisceretur affectu matrimoniali, aut fornicario, si primo modo efficitur matrimonium ratum non propter consensum, quod præcesserat, & nullus fuit: sed propter consensum nouum

CONCLUSIO.

Potest, cognita enim seruitutis conditione neuter cum altero stare cogi potest.

Respon.
RESPONDEO, quod inter liberum, & ancillam, quam ipse tempore contractus credebatur liberam, nullum fuit matrimonium in rei veritate, quia quamuis valuerit consensus ex parte ancillæ, non valuit tamen ex parte liberi: ad hoc enim ut valeat matrimonij contractus requiritur mutus consensus, & ideo manifesta conditione seruitutis in ancilla: ancilla non cogitur stare cum libero quantum est ex vi matrimonij, vnde si contraheret matrimonium cum alio teneret matrimonium: ratione tamen fidei promissæ bene teneret ei, quia quilibet tenetur seruare, quod libere promittit: maxime si fide, vel iuramento firmitur: si tamen obseruari possit sine detrimento salutis.

nouum, quod cum verbis de præfenti, quod præcesserat efficit matrimonium. Si autem illa commixtio fiat affectu fornicario: tunc quis non sit matrimonium in conspectu Dei: esset tamen secundum iudicium Ecclesiæ: eo, quod præsumeret affuisse interiorum consensum. Si tamen tempore contracti matrimonij dominus ancillæ eam tanquam liberam viro libero tradidisset in uxorem eo ipso intellexeretur ei dedisse libertatem: extra de coniugio seruorum. Ad nostram in glo. & ideo tunc verum contraheretur inter eos matrimonium. 29. q. 2. si quis ingenuus. in glo.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de tertio principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum liber volens cum ancilla manere, quam tempore contractus credebatur esse liberam, possit ab ancilla dimitti.

Secundo vtrum liber qui contraxit cum ancilla, quam credebatur liberam: possit licite ab ea aliter, quam per iudicem Ecclesiæ separari.

QVAESTIO I.

Vtrum liber volens cum ancilla manere, quam ipse tempore contractus credebatur liberam potest ab illa dimitti.

Argum. I. **E**ST ostendo, quod non: extra de eo qui duxit in matrimonium, quam pollutuit per adulterium. c. 1. dicitur de quodam qui habens uxorem legitimam: aliam huius rei inciam sibi copulauit. Et prima mortua nititur discedere a secunda, quod nisi mulier diuertium petat ad petitionem viri non sunt aliquatenus separandi: quod verum non esset nisi matrimonium tenere posset ex parte vna, & non ex parte altera: ergo a simili quamuis matrimonium contractum inter liberum, & ancillam quam tempore contractus credebatur liberam, non teneat ex parte liberi tamen ex parte ancillæ, quamuis ergo cognita sub seruili conditione mulieris posset dimitti a libero: liber tamen contra propriam voluntatem ab ancilla dimitti non potest.

Secundo. Item extra de desponsatione impuberum. De illis dicitur de duobus qui ante annos aptos matrimonij sponsalia contrahunt, quod mulier postquam ad annos nobiles attingit, & in eum qui nōdum ad annos aptos matrimonij venerat consentit: amplius non poterit dissentire nisi alius postquam ad legitimam ætatem peruenerit in eam suam negauerit præstare consensum: ergo potest tenere matrimonium ex parte vna, & non ex parte alia, & tunc argue, vt prius.

Ad opposi-
tum. CONTRA, 29. q. 2. Si quis ingenuus in glo. dicitur, si libera contraxit cum eo quem credebatur liberum comperta conditione seruitutis: neuter cogitur stare cum altero quantum ad vinculum matrimonij.

QVAESTIO II.

Vtrum liber qui contraxit cum ancilla que credebatur liberam: possit licite ab ea aliter, quam per iudicium Ecclesiæ separari.

CONCLUSIO.

Non potest nisi ita secrete contraxerunt, vt nullo modo tale matrimonium valeat probari.

Respon.
RESPONDEO, quod aut contraxerunt in facie Ecclesiæ: aut non: tamen contraxerunt coram testibus: per quos contractus potest probari: aut ita secrete, quod nullo modo potest probari. Si contraxerunt primo modo: per iudicium Ecclesiæ sunt separandi, quia quamuis in rei veritate matrimonium fuit nullum: tamen Ecclesiæ debet constare de impedimento quo in forma iudicii cognito sententiabit matrimonium nullum fuisse. vnde nemo pro quantumcumque publica causa potest ab uxore sua separari sine iudicio Ecclesiæ. extra de diuertio. Por-

ro. Si autem contraxerunt secundo modo etiam per iudicium ecclesie separandi sunt, quia causa contractuum matrimonialium, quae probari possunt in iudicio ecclesiastico ad iudicium ecclesiae debet referri, alias multi fraudes possent committere in dimittendo uxores proprias falso eis obijcientes notas seruilis conditionis. Si autem contraxerunt modo tertio: tunc distingo, quia aut fama est eos contraxisse aut non: si fama est: adhuc videtur probabiliter posse dici, quod non nisi per iudicium ecclesiasticum debent separari ad vitandum scandalum, si autem de hoc nulla penitus est fama non video quare non possit eam propria auctoritate dimittere si certus est de eius seruilis conditione.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo vtrum serui, & ancillae possint inter se matrimonia contrahere sine consensu dominorum suorum.

Secundo vtrum dominus possit vendere aliterum eorum in partibus quantumcumque remotis.

QVAESTIO I.

Vtrum serui, & ancillae possint inter se matrimonia contrahere sine consensu dominorum.

Argum. I. D. Bon. ibi ar. I. q. I. Sco. ubi su. D. Tho. ibi q. I. ar. 2.

STENDO, quod non: quia nemo potest dare alicui quod est alterius sine consensu illius cuius est. Sed secundum Philof. I. Pol. c. 3. Seruus est omnino domini: ergo non potest dare mulieri potestatem corporis sui sine consensu domini sui.

Secundo.

Item fauorabilior est religionis ingressus, quam matrimonij contractus. Sed seruus non potest sine consensu domini sui profiteri in religione: ergo multo fortius nec matrimonium contrahere.

In oppositum.

CONTRA, extra de coniug. ser. c. I. dicitur, quod si inter seruos dominis contradicentibus, & inuitis matrimonia contracta fuerint: nulla ratione sunt dissoluenda propter hoc.

CONCLUSIO.

Vtique possunt; Non enim naturalis ratio dicitur alijs eos debere esse seruos, in ijs, quae speciei, vel individui conseruationem concernunt.

Responso. Ratio conclusionis secundum primam opinionem.

RESPONDEO, quod non tantum seruus cum ancilla sed etiam cum libera: nec tantum ancilla cum seruo: sed etiam cum libero possunt contrahere matrimonium dominis contradicentibus, & inuitis. Cuius ratione aliqui assignant, quia matrimonium est de iure naturali: seruitus autem de iure positium. Ius autem positium cum deriuetur a iure naturali sibi praediacare non potest.

Sed haec responsio vnum falsum videtur super-

ponere scilicet, quod seruitus non sit de iure naturali: cum dicat Phil. I. li. Poli. I. ca. quod illud quod potest mente prauidere debet esse principans natura, quod aut potest hoc corpore facere, & non potest mente prauidere esse seruum natura.

Ratio propria opinio.

Potest ergo dici, quod conclusionis ratio est haec, quia matrimonium non tantum est de iure naturali a natura speciei: sed etiam a natura generis, & est naturalis matrimonij finis conseruatio speciei: quamuis autem aliqua seruitus si de iure naturali a natura speciei in quantum naturalis ratio dicitur quosdam debere esse dominos, & quosdam seruos propter meliorem domus, & ciuitatis dispositionem: tamen non dicitur aliquos debere esse seruos alijs in his, quae necessaria sunt ad indiuidui, vel speciei conseruationem: sed quantum ad alia seruitia, quae naturalibus operibus super adduntur, & ideo nullus homo alij ita subiicitur qui ipso inuito possit facere ea, quae necessaria sunt ad conseruationem sui, & speciei: tamen, vt dicitur extra de coniugio seruorum. cap. I. quamuis serui possint matrimonium contrahere dominis inuitis: debita tamen, & consuetudina seruitia non debent minus ab eis proprijs dominis exhiberi.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod seruus est domini, non quantum ad opera naturalia quorum finis est conseruatio indiuidui: nec quantum ad illa quorum finis est conseruatio speciei: sed quantum ad opera manualia seu artificialia naturalibus superaddita.

Ad primam argum.

Ad secundum dicendum, quod quamuis fauorabilior sit religionis ingressus, quam matrimonij contractus: tamen professio serui in religione magis praediacaret domino, quia quam proficetur in religione subdit se potestati praelati sui: quantum ad opera voluntaria in quibus serui dominis sunt subditi.

Ad secundum argum.

QVAESTIO II.

Vtrum dominus possit vendere seruum coniugatum in partibus quantumcumque remotis.

Sco. ubi su.

CONCLUSIO.

Nequaquam ergo eos etiam ab officio propter, quod matrimonium institutum est impedire potest.

Responso.

RESPONDEO, quod serui autem contrahunt de licentia, & consensu dominorum: aut non. Si sic dominus non potest vendere seruum in aliquod praediacium matrimonij: nec aliquid sibi praecipere in praediacium redditionis debiti. vnde si eodem tempore coniungitur debitum petit a coniuge seruo, & dominus sibi aliquod opus impossibile iniungit: magis debet consentire coniungi debitum petenti, quam opus sibi praecipere a domino exequi. Si autem contrahunt sine consensu dominorum: ille contractus est omni iure domini saluus, & ideo seruum suum potest vendere: non tamen in partibus quantumcumque remotis, quia tunc posset eos impedire ab officio propter quod matrimonium

QVAESTIO II.

Vtrum cuius parentis conditionem debeat sequi partus.

VIDETVR, quod non debeat sequi conditionem matris, quia si ex detestado conditione nubio alicuius constituti in sacris cum ingenua fuerint filij procreati, illius ecclesiae de cuius sacerdotis, vel ministri ignominia nati sunt, erunt serui iure perenni. I. 5. q. vlt. Cum muliere: ergo partus non semper sequitur conditionem matris.

Argum. I. D. Bon. praesenti dist. ar. 1. q. 3. D. Tho. praesenti dist. q. 1. ar. 4.

Secundo: et nunc est primo lib. de gener. animalium. c. 18. T. c. 78.

Tertio.

Itē Phil. I. 5. de animalibus. Vir dat formam, & principium motus, & femina dat corpus, & materiam. Et 7. Vir est sicut mouens, & femina sicut patiens sed res magis dependet a formalis principio, & actiuo, quam a materiali, & passiuo: ergo proles magis debet sequi conditionem patris, quam matris.

Itē secundum Phil. Ars imitatur naturam: sed in naturalibus conditionibus proles magis sequitur patrem, quam matrem: ergo similiter in libertate, & seruitute, quae sunt quasi conditiones artificiales in quantum sunt institutae per rationem, & voluntatem.

In oppositum.

CONTRA, extra de natis ex libero ventre. c. vnic. Indecus esse credimus, vt progeniti ex libera ad seruitutem retrahatur: ergo partus sequitur ventrem quo ad conditionem libertatis: ergo a simili quo ad conditionem seruitutis.

Secundo.

Item si aliquis seminat in terra mea, meus est fructus: ergo a simili, si aliquis seminat in ancilla mea meus erit fructus illius feminis, quod non esset verum nisi partus sequeretur conditionem matris.

CONCLUSIO.

Cum matres magis sint filiorum amatrices, & plus in eorum generatione laborarent, ideo eorum conditionem partus sequi debet.

Responso. Ratio conclusionis iuxta communem opinionem.

RESPONDEO, quod quantum ad conditiones seruitutis, & libertatis partus sequitur matrem de iure cōi. Et huic cōcordat lex diuina, vt patet Exo. 21. Cuius ratio assignatur cōiter, quia pater est actiuum principium, & honorabilius; mater autem principium passiuum, & ministrat corpus, & ideo proles in conditionibus actiuus sicut in honoribus, & in hereditate magis sequitur patrem: in conditionibus vero passiuus sicut in libertate, & seruitute sequitur matrem.

In statu primo.

Secundo.

Sed hanc rationem non bene intelligo quamuis enim seruitus sit vilis conditio, & passiuus: libertas tamē est honorabilis conditio, & actiuus.

Doctores opinio.

Preterea: sicut filij succedunt patribus in hereditate: ita succedunt in hereditate matrum suarum.

ubi supra.

Ideo vbi mihi dicendum, quod ratio quare partus conditionem matris sequitur quo ad libertatem, & seruitutem est, quia sicut dicit Phil. 9. Ethic. c. 8. Matres sunt magis amatrices filiorum, & plus laborauerunt in generatione eorum, & certiores sunt qui sunt filij earum quam patres, & vt h. 15. de animalibus: in generatione matres ministrant totius subiecti corporis materiam seruitus autem, & libertas

trimonium institutum est: vnde si domini seruos suos coniugatos vendere volunt, cogi possunt, & debent, quod taliter de venditione non ordinent, quod faciant onera matrimonij notabiliter grauiora: maximē cum sine hoc seruos suos possint vendere precio iusto: sicut enim ad ius domini non pertinet posse prohibere seruos suos contrahere matrimonium: sic ad ius domini non pertinet posse vendere seruum suum taliter vt totaliter impediatur ab officio, propter quod matrimonium est institutum.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo vtrum vir sine consensu vxoris possit se facere seruum.

Secundo cuius parentis conditionem debeat partus sequi.

QVAESTIO I.

Vtrum vir sine consensu vxoris potest se facere seruum.

Argum. I.

STENDO, quod non: quia prima ad Cor. 7. dicitur, quod vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier: sine consensu mulieris non potest corpus suum tradere in alterius potestatem, & ex consequenti, nec se facere seruum, quia seruus est in domini potestate.

Secundo.

Item mulier sine consensu viri non potest se facere seruam: ergo a simili nec vir se facere seruum sine consensu vxoris.

In oppositum.

CONTRA, seruus nolente domino potest vxorem ducere: ergo a simili: liber nolente vxore potest se in seruum vendere.

CONCLUSIO.

Saluo vxoris iure prout ad carnale debitum spectat, se seruum facere potest.

Responso.

RESPONDEO, quod vir sine consensu vxoris potest se facere seruum, quia quamuis vir sit in vxoris potestate quantum ad redditionem carnalis debiti, in omnibus tamen alijs sui iuris est, & ideo sine consensu vxoris potest se in seruum vendere saluo iure vxoris, quantum ad debitum carnale: nec talis venditio matrimonium dissoluit: nec quo ad vinculum, quia superuenit matrimonio legitime contracto: nec quo ad thorum, quia talis seruitus, vt dictum est acquisita est saluo iure vxoris: vnde domino illi seruo aliquid praecipiente, & vxore ab eodem, & eodem tempore debitum petente magis debet obedire vxori, quam domino.

Ad primam argum.

AD PRIMVM in oppositum patet solutio ex dictis in quaestione.

Ad secundam argum.

Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia quamuis quo ad carnale debitum vir, & vxor ad paria iudicentur, tamen non quo ad alia sicut quo ad regimen domus, vel familiae, vel dispensationem bouorum: immo vir est caput vxoris.

tas sunt conditiones, quæ maximè respiciunt corpus: magis etiam innitendum est certo, quam incerto cõuenientius etiam est, vt iam attribuant proli conditiones parentis ipsam magis diligentis, & quæ in eius generatione plus laborauit.

De consuetudine tamen spirituali aliquarum terrarum partus sequitur parentem deterioris conditionis siue sit pater siue mater nõ tamen si post peractum matrimonium pater se in seruum vendidit vxore nõ lente. Si autem vterque parens seruilis est cõditionis, & sunt diuerforum dominorum fit diuisio liberorũ secundum numerum: si plures sunt, & si vnus est tantum ille dominus penes quem proles remanebit recompensabit alij domino præcium iustum.

Ad primũ argum. Ad alia argum. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̃ sicut dicit gl. ibi. cum ecclesia non sit isto iure vsa, perdidit illud ius. Potest etiã dici, q̃ illud fuit specialiter statutum in detestationem talis connubii.

Ad alia patet solutio ex dictis i quæstione.

ARTICVLVS VI.

CONSEQUENTER quæritur de sexto principali. Et circa hoc quærentur duo.

Primo vtrum puerilis etas impediatur matrimonium.

Secundo vtrum sponsalia in legitima etate contracta, possint dissolui per mutuum dissensum.

QVAESTIO I.

Vtrum puerilis etas impedit matrimonium.

Argum. 1. D. Bon. ibi. ar. 2. q. 1. D. Tho. ubi sup. ar. 5. Seco. præsen. ii. dist. q. 2.

STENDO, quòd non: quia nõ propter impotentiam coeundi, quia senes non potentes coire contrahere possunt: nec propter defectũ discretiois, quia aliqui pueri inueniuntur discretiores aliquibus senibus: ergo puerilis etas nõ semper impedit matrimonium.

Secundo. Item nullum impedimentum impedit matrimonium nisi sit perpetuum. Sed puerilis etas non est impedimentum perpetuum: ergo non impedit matrimonium.

In oppositum. CONTRA, extra de frigidis, & maleficiatis. Quod sedem. Per qui non potest reddere debitum non est aptus coniugio.

CONCLUSIO.

In pueris ante 14. annos, & puellis ante 12. impedit: nisi tempus illud sufficiens discretio, & coeundi anticipet potentia.

Respon. RESPONDEO, q̃ sicut dicit Magister huius dist. c. vii. Pueri ante. 14. annos, & puellæ ante. 12. secundum leges matrimonium inire

nequeunt, q̃ si ante prædicta tempora copulã inierint separari possunt: extra de desponsatione. impub. A nobis. dicitur, q̃ ante nubilem annos coniugalem consensum non habent, & q̃ si ante illud tempus matrimonium contraxerint, si postquam venerint ad legitimam etatem, & simul esse noluerint separentur. Cuius ratio est, quia de lege communi ante prædicta tempora vir, & mulier non habent illam discretionem, quæ requiritur ad complementum illius cõsensu qui necessarius est ad matrimonium contrahendum, & etiam quia ante illa tempora non habent potentiam coeundi: quamuis autem status naturæ sic se habeat vt in pluribus, quia tamen aliquãdo sufficiens discretio tempus illud anticipat, & etiam coeundi potentia, quod ex euentia facti patet: quando infra illud tempus carnaliter copulatur, si aliqui tales matrimonium contraxerint non sunt separandi, vt habetur extra de desponsatione. A nobis.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̃ in senibus, vt in pluribus nõ est ita defectus discretionis sicut in pueris: si tamen in senes esset defectus discretiois, quæ requiritur ad plenum consensum. dico, quòd non posset contrahere: impotentia etiam coeundi in senes magis subueniri potest per aliqua media, quam impotentia coeundi in puero quãdiu puer est.

Ad secundũ dicendũ, q̃ maior non est vera de impedimento, quod opponitur causæ efficienti matrimonij, quæ causa est plenus consensus.

QVAESTIO II.

Vtrum sponsalia in legitima etate contracta possint dissolui per mutuum dissensum.

SED quia huius quæstionis solutio satis patet ex superius dictis vigesima septima distinctione in illa quæstione. Quod modis sponsalia dissoluantur: ideo hic de solutione quæstionis huius mihi videtur superfluum.

CIRCA litteram. Quibusdam tamen videtur, & bene. Dum ille non ex consensu coniugis se seruum fecerit. Sed si aliquis de consensu vxoris, se faciat seruum: efficitur ne vxor eius ancilla ipso facto.

Respondeo, q̃ non: sed potestas, quam in virum habebat diminitur, quia dominus potest ipsum occupare illo tempore quo mulier vellet debitum sibi reddi: nisi fornicationis probabile periculum immineret. Si ante prædicta tempora copulam inierint idest matrimonium contraxerint. Separari possunt. nisi ante carnaliter se cognoscant, quia tunc malitia supplet etatem.

In quo ordine nequeat fieri coniugium.

DISTINCTIO XXXVII.

VNT igitur quidã ordines in quibus nullatenus potest contrahi coniugium, & si intercesserit copula, fit diuorium, vt sacerdotium, diaconatus, & subdiaconatus. In alijs vero permittitur sortiri coniugium nisi religionis habitum sumpserint, vel continentie votum fecerint. Vnde Leo Papa, Clericos, lectores, ostiarios, exorcistas, acolytos, si extra votum, & habitum inueniuntur, & continentiam profiteri nolunt, vxorem ducere virginem ecclesia Romana permittit non viduam, vel repudiatam, quia deinceps nec ad subdiaconatum prouehi poterunt, nec laicos vxorẽ sortitus, nisi virginem, vel bigamus ad clericatum.

Dist. 32. ca. Seriatim.

Ex Carth. cõci. 5. c. 3. Et dist. 32. c. Placuit. Epist. 90. que est ad Ruf. Narb. Epi. c. 3. Et dist. 31. cap. Lex continentie. Cano. 6. Et dist. 32. ca. Si quis. Dist. 27. c. Presbyteris.

In cap. 42. lib. 1. Regũ. Et dist. 28. c. Nullum.

33. q. 2. in-terfectores.

Ibid. c. In-ter hec.

Item ex Carthaginensi Concilio, Placuit Episcopos, presbyteros, diaconos, subdiaconos etiam ab vxoribus abstinere, quod si non fecerint, etiam ab ecclesia stitico remoueantur officio: ceteros vero clericos ad hoc non cogi. Item Leo Papa, Lex continentie eadẽ est ministris altaris, que episcopis, & presbyteris, qui cum essent laici, vel lectores, licite vxores ducere potuerunt: sed cum ad prædictos peruenerint gradus, cõp̃it eis non licere, quod licuit. Item in sexta synodo, Si quis eorum qui ad clericum accedunt, voluerit nuptiali lege mulieri copulari, hoc ante ordinem subdiaconatus faciat. Item Calixtus Papa, Presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, monachis, concubinas habere, seu matrimonium contrahere penitus interdiximus, contracta quoque matrimonia ab huiusmodi personis disungi, & personas ad penitentiam debere redigi, iuxta sanctorum canonum definitionem iudicamus. Item Greg. Nullum facere subdiaconum Episcopi præsumant, nisi qui se castè victurũ promiserit, quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cuius castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. Item Innocentius, Decernimus, vt hi qui in ordine subdiaconatus, & supra, vxorem duxerint, aut concubinas habuerint, officio atque beneficio ecclesiastico careant: cum enim ipsi tẽplum, & vasa Domini, sacrarium spiritus sancti debeant esse, & dici indignum est eos cubilibus, & immunditijs deservire.

De interfectores suarum coniugum. His adijciendum est de occisoribus suarum coniugum: de quibus Nicolaus Papa scribit Rodolpho Bituricensi Archiepiscopo, interfectores suarum coniugum sine iudicio, cum non addis adulterarum, vel aliquid huiusmodi, quid aliud habendi sunt, quàm homicidæ, ac per hoc ad penitentiam redigendi, qui bus penitus denegatur coniugium? Hic videtur Nicolaus permittere maritis, pro adulterio aut alio huiusmodi vxores suas interficere: sed ecclesiastica disciplina spirituali gladio, non materiali criminosos feriri iubet. Vnde idem Nicolaus, inter hæc vestra sanctitas addere studuit, si cuius vxor adulterium

perpetrauerit, vtrum marito eius secundum mundanam legem interficere liceat. Sed sancta Dei ecclesia nunquam mundanis constringitur legibus: gladium non habet nisi spirituale. Item Pius Papa, Quicumque propriam vxorem absque lege, & sine causa interfecerit, aliamque duxerit, armis depositis publicam agat penitentiam, & si cõtumax extiterit, anathematizetur vsquequo consentiat.

33. q. 2. qui cõnque.

DISTINCTIO XXXVII.

PERIVS determinauit Magister de personis non omnino illegitimis ad contrahendum. Hic determinat de personis illegitimis omnino.

Et diuiditur in partes duas. Primo determinat de impedimentis quæ faciunt personam illegitimam ad contrahendum cum quacunque persona.

Secundo de impedimentis, quæ faciunt personam illegitimam ad contrahendum non cum quacunque persona sed cum aliqua distin. 39. ibi. (Post hoc de dispari cultu.)

Prima in duas. Primo determinat de impedimentis ortum habentibus ex constitutione ecclesiastica.

Secundo de habentibus ortum ex lege diuina. dist. sequenti ibi. (Nunc de voto.)

Prima in duas. Primo determinat de impedimento ordinis.

Secundo de impedimento criminis ibi. (His adijciendum.)

CIRCA hanc distin. quæredum est de duobus.

Primo de impedimento ordinis. Secundo de impedimento criminis.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quærentur duo. Primo vtrum ordo impediatur matrimonium.

Secundo vtrum matrimonium impediatur ordinem.

QVAESTIO I.

Vtrum ordo impediatur matrimonium.

STENDO, q̃ nõ est perfectionis maioris moderna ecclesia, quam fuerit primitiua: sed in primitiua ecclesia ordo non impediatur matrimonium, vt enim habetur prima ad Thim. 3. Apostolus concedit ipsum esse vnus vxoris virum: ergo nec modo ordo impedit matrimonium.

Item ordo non impedit matrimonium nisi habeat votum continentie annexum: sed non est conueniens, q̃ ordini sit tale votum annexum, quia morbus concupiscentie ita viget in ordinatis sicut in alijs: ergo videtur, q̃ ordo non impediatur matrimonium.

Argum. 1. D. Bon. præsen. dist. 31. ar. 1. q. 2. Seco. ibid. q. 1. ar. 1.

Secundo.

Tertio. Item idem est ordo in ecclesia orientali, & occidentali: sed ordo in ecclesia orientali non impedit matrimonium, quia ut dicitur decre. di. 31. Aliter eorum sacerdotes, diaconi, atque subdiaconi matrimonio copulantur: ergo nec in occidentali.

In oppositum. CONTRA, decre. di. 32. & recitat Magister huius dist. c. 1. Placuit. Placuit episcopos: presbyteros: diacones: subdiacones secundum priorum instituta etiam abstinere ab vxoribus id est non contrahere, ut dicit ibid. glo.

Secundo. Item decre. dist. 28. Nullum. Nullum facere subdiaconum episcopi presumant nisi qui se caste victurum promiserit: ergo subdiaconatus habet votum continentiae annexum: sed votum continentiae impedit matrimonium: ergo, & subdiaconatus.

CONCLUSIO.

Ordines sacri, & contrahendum impediunt, & dirimunt contractum, his enim ordinibus est votum continentiae annexum.

Responsio. RESPONDEO, ordinum quidam sunt sacri, ut presbyteratus: diaconatus, & subdiaconatus. Alij sunt non sacri scilicet ordo hostiarum: lectorum: exorcistarum, & acholytorum: tres primi impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt iam contractum: tum propter ecclesiae statutum: tum propter votum continentiae annexum: etiam si ad continentiam se obligare non intendit, ille qui ordinem suscipit: dum tamen sit habens usum liberi arbitrij. Alij autem non impediunt matrimonium contrahendum nec dirimit contractum decre. di. 32. Seriatim, & recitat Magister huius dist. c. 1. Rationabile autem, & conueniens est, ut illis ordinibus qui sunt sacri, votum continentiae sit annexum, quia in illis ordinibus constituti sunt ministri quo ad consecrationem, & dispensationem diuinorum sacramentorum, ad quod ministerium requiritur a parte corporis puritas actionis, & ex parte animae libertas contemplationis: carnalis autem concubitus corpus maculat, & contemplationem impedit. Sunt etiam ministri ecclesiae quo ad dispensationem rerum ecclesiasticarum, ad quod ministerium requiritur diligentia in dispensando, & caute la in conseruando, & matrimonium autem impedit diligentiam, quia occupat circa propria, & occupati circa propria minus diligentes sunt circa communia: impedit etiam cautelam in conseruando, quia in priuatos usus vxoris, & filiorum frequenter bona pauperum expendunt.

Ad primam argum. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod primitiua ecclesia pauciores habebat ministros, quam modo, unde oportebat, quod acciperet ministros quales poterat habere. Et praeterea tunc mundius utebantur suo coniugio, quam vtantur modo.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod minor est falsa quamuis enim habeant morbum concupiscentiae: aliud possunt habere remedium, quam matrimonium scilicet abstinenciam: orationem, & deuotionem, quae remedia magis eis conueniunt, quam matrimonium.

Ad tertiam. Ad tertium dicendum, quod minor est falsa, quod patet per illud quod dicitur decre. dist. 32. Si quis: ubi dicitur sexta synodus. Si quis eorum qui ad clerum accedunt, voluerint iure nuptiali mulieri copulari: hoc ante ordinem subdiaconatus faciant: unde illud quod dicitur di. 31. quod eorum sacerdotes diaconi, & subdiaconi matrimonio copulantur: sic exponendum est id est copulato vtuntur secundum, quod dicit glo. ibi.

QVAESTIO II.

Utrum matrimonium impediatur ordinem.

RESPONDEO, sic quantum opponitur ordo matrimonio tantum matrimonium ordini: ergo sicut ordo impedit matrimonium ita matrimonium ordinem.

Item decretorum dist. 25. diaconus. S. auctoritate. datur intelligi, quod illi qui vxores habent, vel accipere volunt: nec diaconi nec sacerdotes fieri possunt nisi continentiam profiteantur.

CONTRA, decretorum dist. 31. Nicena. Consilium ad suasionem Famitij confessoris noluit prohibere episcopos: presbyteros: diaconos, subdiaconos dormire cum coniugibus quas ante consecrationem duxerunt.

CONCLUSIO.

In orientali ecclesia tantum in bigamis impedit, in occidentali vero in quibusuis coniugatis nisi continentiam vouerit sicut enim ordo matrimonio opponitur, ita, & ordini ipsi matrimonium.

RESPONDEO, quod in ecclesia orientali vir existens in matrimonio: non tamen bigamus. potest omnes ordines recipere, & in susceptis ministrare, quia noluerunt sicut occidentales continentiam profiteri. In ecclesia vero occidentali suscipere possunt ordinis potestatem, & executionem de consensu vxoris, quia consentiens intelligitur profiteri continentiam decretorum di. 27. Episcopus: vxore autem nesciente aut contradicente peccat episcopus coniugatum ordinando, & coniugatus ordinem suscipiendo: suscipit tamen ordinis potestatem: non licet tamen ipsum in suscepto ordine ministrare, quod potest probari per illud quod dicitur in c. immediate praedicto.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod sacer ordo impedit contractum matrimonium ratione constitutionis ecclesiae, quae per sonam in sacro ordine constitutam facit illegitimam ad contrahendum: non sic autem facit coniugatum illegitimum ad ordinem suscipiendum.

Ad secundum dicendum, quod illa auctoritas refertur ad ecclesiam occidentalem in quantum

tum coniugatus de iure ordinari non potest: nisi ipse & vxor sua continentiam profiteantur. In orientali autem ecclesia non est sic, quia illi matrimonio iam contracto licite possunt uti.

Argumentum ad partem secundam procedit de coniugatis in ecclesia orientali.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc queruntur duo.

Primo utrum liceat viro vxorem suam propter adulterium occidere.

Secundo utrum vxoricidium impediatur matrimonium.

QVAESTIO I.

Utrum liceat viro suam vxorem propter adulterium occidere.

RESPONDEO, sic: ut cui dicitur. Io. 8. Iudaei dixerunt de muliere in adulterio deprehensa, quod Moyses in lege mandauit eis huiusmodi lapidare: sed licitum est facere, quod lex praecipit: ergo licet viro vxorem propter adulterium occidere.

Item cui licet animum corrigere: licet, & ei iustam penam infligere: sed viro licet vxorem corrigere, & debet. 7. q. 1. Sicut alterius: ergo licet sibi iustam penam vxori infligere pro adulterio. Illa autem secundum legem est lapidatio.

Item Magister huius dist. ca. 2. & est. 33. q. 2. Interfectores. Interfectores suarum coniugum sine iudicio cum non addis adulterarum, vel aliquid huiusmodi: quid aliud habendi sunt, quam homicidae: ergo videtur, quod si occidit adulteram sine iudicio, quod non reputatur homicida.

CONTRA, Magister eo. c. & est eadem. q. Intea haec. sancta Dei ecclesia mundanis nunquam constringitur legibus. gladium non habet nisi spirituale: ergo secundum iura canonica mulier propter adulterium occidi non debet.

Item Io. 8. Adulteram dominus non precepit occidere: sed eam a lapidatione absoluit: quod non fecisset: si propter adulterium occidi debuisset.

CONCLUSIO.

Licet, at non extra iudicium, idque iustitiae amore, non autem libidine vindictae.

RESPONDEO, quod vxorem occidere propter adulterium hic dupliciter potest intelligi: aut scilicet, quia ipsam conuictam, & condemnatam per iudicium vir procurat a iudice occidi, & hoc modo viro licitum est amore iustitiae: non libidine vindictae: hoc tamen fieri non licet in iudicio ecclesiastico: sed civili ubi lex talis posita est per illum qui eam ponere de iure potuit. Aut qui eam occidit extra in

diciam, & hoc nunquam facere licuit secundum legem diuinam: sed in aliquo casu permittitur secundum legem humanam. 33. q. 2. Inter haec in gl. argumentum etiam ad hoc. C. ad legem Iuliam. de adulterijs. l. Gracchus: sed illa lex loquitur quantum ad penam interficientis mitigationem.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud praecipuum veteris legis in noua lege mitigatum est unde & Christus ad nouam legem aspiciens illam adulteram a lapidatione absoluit.

Ad secundum dicendum, quod non licet viro vxorem corrigere quacumque correctione sed leui, & temperata: delictum enim vxoris tam grauem penam possit exigere, quod non liceret viro auctoritate propria eam sufficienter corrigere: sed esset per iudicium corrigenda seu punienda.

Ad tertium dicendum, quod cum in auctoritate dicitur: cum non addis adulterarum: suppleendum est maxime secundum glo. ibidem, quia grauiores sunt homicidae qui sine causa vxores suas interficiunt, quam qui eas interficiunt pro adulterio sine iudicio.

QVAESTIO II.

Utrum vxoricidium impediatur matrimonium.

RESPONDEO, sic. 33. q. 2. Interfectores: dicitur, quod interfectores suarum coniugum penitentiam coniugium denegatur.

Item Sap. 11. Per quae peccat quis per haec, & torquetur, sed occidens vxorem peccat contra matrimonium enormiter ipsum dissoluit: ergo debet puniri in matrimonio, ut scilicet non possit contrahere matrimonium.

CONTRA, magis peccat qui occidit matrem, qui occidit vxorem, quia sicut ostensum est. li. 3. dist. 29. Plus tenetur homo diligere matrem, quam vxorem: sed matricidium non impedit matrimonium: ergo multo fortius neque vxoricidium.

CONCLUSIO.

Sine dispensatione impedit contrahendum, non tamen dirimit contractum, ni fuerit cum ea ob quam tale commisit crimen.

RESPONDEO, quod si vir occidat vxorem propter eius adulterium: aut alias propter odium quamuis ex statuto ecclesiae interdicatur sibi matrimonium contrahere: si tamen contrahit non est matrimonium dirimendum: cum adolescentibus tamen propter fornicationis periculum dispensandum est, ut licite contrahant. 33. q. 2. Interfectores. Si autem occidat vxorem propriam hac intentione ut contrahat cum illa, quam viuente vxore polluit per adulterium: non tamen non licet sibi contrahere cum illa: sed si contrahit matrimonium est dirimendum. extra de eo qui duxit in matrimonium, quam polluit per adulterium. Super eo. secundum expositionem glo. ibi. & c. Significasti: si tamen contrahit

contrahit cum aliqua alia, quam cum adultera non est dirimendum: peccat tamen contrahendo contra ecclesie statutum nisi cum eo fuerit prius dispensatum.

Ad primu argum. AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd semper interfectoibus coniugum denegatur coniugium: non tamen semper matrimonium dirimendum est si contrahant. quamuis enim quodlibet vxoricidium impediatur matrimonium contrahendum: non tamen semper dirimit matrimonium iam contractum, vt patet ex dictis in quaestione.

Ad secundu. Ad secundum dicendum, quod non sequitur, qd si debeat puniri in matrimonio, qd semper matrimonium, quod contrahit debet dirimi: in matrimonio enim punitur ille cui contrahere sine dispensatione prohibetur.

Ad oppositum. Ad argumentum ad partem aliam dicendum, qd quamuis matricidium sit grauius peccatum, quam vxoricidium, non tamen ita est contra matrimonium. Et praeterea aliquando a iure minori peccato maior poena infligitur propter maiorem pronitatem ad illud, quod fortiori indiget repressio.

CIRCA litteram. Vxorem virginem ducere ecclesia Romana permittit. Hoc intelligendum est sub conditione: si volunt de cetero ad sacros ordines promoueri: alias est eis licitum ducere viduam. (Gladium non habet nisi spiritualem.)

Obiectio. Contra. Luca. 22. dicitur. Ecce gladij duo hic. At ille dixit eis. Satis est.

Item Bernardus quarto libro de consideratione. ad Euge. c. 6. (Ecclesie est gladius spiritualis, & materialis.)

Solutio. Respondeo, qd vtrumque gladium habet ecclesia: sed sicut dicit Bernar. vbi prius materialis est exercendus pro ecclesia militis manu ad nutum sacerdotis, & iussum imperatoris: spiritualis vero est ab ecclesia exercendus. Magister autem non loquitur nisi de gladio ab ecclesia extrahendo.

De voto, & quod votum faciat illegitimum matrimonium, & nullum.

DISTINCTIO XXXVII.

Hug. lib. 2. de sacra. parte 12. per multa cap.

NUNC de voto inspicimus. Votum est testificatio quaedam promissionis spontanea: qua Deo, & de his que Dei sunt, proprie fieri debet. Sunt tamen, & vota stultorum, que frangenda sunt.

De votorum differentijs.

Sciendum vero quod votorum aliud est commune, aliud singulare. Commune, vt illud, quod in baptismo omnes faciunt, cum spondent renunciare dia-

bolo, & pompis eius. Singulare, vt cum aliquis sponte promittit seruare virginitatem, vel continentiam, vel aliquid huiusmodi. Item singulare votum, aliud est priuatum, aliud solenne. Priuatum est, in abscondito factum: Solenne vero, in conspectu ecclesie factum. Item priuatum votum si violatur, peccatum est mortale: solenne vero violare, peccatum, & scandalum est. Qui priuatum faciunt votum continentie, matrimonium contrahere non debent, quia contrahendo mortaliter peccant. Si tamen contraxerint non separentur, quia probari non potest, quod occulte factum est. Qui vero solemniter vouerit, nullatenus coniugium inire queunt: quibus non solum nubere, sed & velle damnabile est. Vnde Aug. In coniugali vinculo si pudicitia seruatur, damnato non timeatur: sed in viduali continentia, & virginali excellentia virtus muneris amplioris expetitur: qua expetita, & electa, & voto oblata, iam non solum capeffere nuptias, sed etiam si non nubatur, nubere velle damnabile est. Votentibus enim virginitatem, vel viduitatem, non solum nubere, sed etiam velle damnabile est. Quod Apostolus ostendit Timotheo scribens, Adolescentes viduas deuota: cum enim luxuria fuerint in Christo, nubere volunt: id est, cum post votum continentie in delictis egerint vitam, non dico nubunt, sed nubere volunt in Christo, quasi tunc non sit peccatum: sed qd sit, ostendit subdens, Habentes damnationem, & quare, subdit, quia primam fidem irritam fecerunt, etsi non nubendo, tamen volendo, vt voluntatem, que a proposito cecidit, appareat esse damnatam, siue sequantur nuptia, siue non. Damnatur enim propositi fraus: damnantur tales, quia continentie fidem primam irritam fecerunt, id est votum, vel in voto violato fidem, quam in baptismo professi sunt. Si autem pro voluntate nubendi damnantur constat, si eam effectui mancipauerint, reuocandum id esse in irritum, easque arcendas redire ad propositum. Vnde Gregorius, Viduas a proposito recedentes viduitatis, super quibus nos consulimus, credo te nosse a sancto Paulo, nisi conuertantur, olim esse damnatas: quas & nos Apostolica autoritate damnandas, & a communione fidelium atq; a liminibus ecclesie arcendas fore censemus, vsquequo obediunt Episcopis suis, & ad bonum, quod ceperunt, inuiti aut voluntarie reuertantur.

De bono sui dni. c. 9. Et 27. q. 1. ca. Nuptiaru. bonum.

Dist. 27. c. Votentibus, 2. Tim. 5. 6

De virginibus non velatis. De virginibus autem non velatis, si denauerint, a predecessore nostro Innocentio Papa tale decretum habemus, Haec que necdum sacro velamine tegebat, tamen in proposito virginali semper se simulauerunt permanere: licet velata non fuerint, tamen si nupsissent, aliquo tempore his agenda penitentia est, quia sponsio earum a Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bona fidei contractus nulla ratione dissolui, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solui sine vindicta non poterit? Item, Si virgines nondum velatae taliter publica penitentia puniuntur, & a cetero fidelium vsque ad satisfactionem excluduntur, quanto magis viduae, que perfectioris aetatis, & maturioris consilij existunt, & habitum religionis assumpserunt, & deinde apostatae uerunt,

De bono sui dni. c. 9. Et 27. q. 1. ca. Nuptiaru. bonum.

Dist. 27. c. Votentibus, 2. Tim. 5. 6

27. q. 1. ca. Viduas a proposito.

Inno. 5. ep. 2. ad Petri. c. 13

Greg. in eadem epist.

uerunt, atque ad priorem vomitum sunt reuersa, a nobis & ab omnibus fidelibus, & liminibus ecclesie, & a cetero fidelium vsque ad satisfactionem sunt eliminanda, & carceribus tradenda? Ex his apparet, virgines, vel viduas voto continentie astrictas, siue fuerint velatae, siue non, nullatenus coniugium sortiri posse. Quod idem de omnibus intelligendum est qui continentiam vouerunt. Quod enim ante erat licitum, post votum fit illicitum. Non est igitur praetermittendum, quod Innocentius Papa de viduis, & puellis decreuit, Quae Christo spiritualiter nubuit, si postea publice nupservit, non eas admittendas esse ad penitentiam, nisi hi quibus se iunxerant, de mundo recesserint. Si enim de omnibus haec ratio custoditur, vt quaecunque viuente viro alteri nupservit, adultera habeatur, nec ei agenda penitentia a licentia conceditur, nisi vnus de illis fuerit defunctus, quanto magis de illa tenenda est, que ante se immortali sponso coniunxerat, & post ad humanas nuptias transmigravit? Attende, quod non solum coniugium talibus negare videtur, sed etiam locum penitentiae. Sed non ita intelligendum est, vt aliquando excludantur a penitentia, que dignae penitentiam agere volunt: sed ille non sunt admittenda ad penitentiam, que ab incestu copula discedere noluerint: quia post religionis propositum non potest Deo reconciliari per penitentiam, que ad habitum suae professionis redire neglexerit. Tunc ille cui se coniunxerat, ei defunctus erit, cum ab eius illicitis amplexibus haec penitus recesserit. Cum ergo dicitur eas non esse admittendas ad penitentiam, nisi hi quibus se iunxerant, de mundo recesserint, subaudiendum est, eis. Tunc enim eis viri de mundo recedunt, & defunguntur, cum ab eorum concupiscentia ista se alienant, quem sensum similitudo subdita declarat & confirmat.

Cap. 12. ep. 2. ad Petri. c. 9. Et 27. q. 1. ca. Quae Christi. ab omnibus

Epi. 1. ad la. c. 4. q. 7. ca. Quid in omnibus. De bono coniug. c. 8. Et 33. q. 7. ca. Adulterij malum.

Quam grande malum sit adulterium.

Cum vir, & mulier legitime coniuncti sunt, constat alterum altero viuente ad aliam non posse transire copulam: alioquin adulterium committitur: de quo Clemens Papa ait, Quid in omnibus peccatis adulterio est grauius? Secundum namque in penis tenet locum: quem primum illi habent qui aberrant a Deo. Grauius ergo peccant adulteri, grauius fornicarij, sed cunctis his grauius incestuosi: quos omnes transcendunt contra naturam delinquentes. Vnde Augu. Adulterij malum vincit fornicationem, vincitur ab incestu. Peius enim est cum matre, quam cum aliena vxore dormire: sed horum omnium pessimum est, quod contra naturam fit: vt si vir membro mulieris non ad hoc concessio vtatur: hoc execrabiliter fit in meretrice, sed execrabilius in vxore.

De illis qui post logam captiuitate redeunt. Hic queritur de illis foeminis, que putantes viros suos intereptos, vel in captiuitate, vel ab iniqua dominatione nunquam liberandos, in aliorum coniugia transferunt: si illi qui putabatur perijisse remeauerint, vtrum eis reddi debeant, & an secundi fornicati sint, & ipsae reae adulterij. De hoc Leo Papa sic ait, Necessesse est, vt legitimaru fœdera nuptiarum reintegranda credam, & remotis his, que hostilitas intulit, cui

Epist. 79. d. Nicasa, cu. ius iniuriam

que id legitime reformetur, quod intulit: procurandumque est, vt recipiat quisque, quod proprium est. Nec tamen culpabilis iudicetur, & quasi alieni iuris peruasor habeatur, qui personam eius mariti, quia non esse existimabatur, assumpsit. Sic enim multa, que ad eos qui in captiuitate ducti sunt pertinebant, in ius alienum transire potuerunt, & tamen plene iustitia est, vt eiusdem reuersis reformetur. Ideoq; si viri post longam captiuitate reuersi, ita in dilectione suarum coniugum perseverant, vt eas cupiant in suum redire consortium, dimittendum est, & inculpandum iudicandum, quod necessitas intulit, & restituendum, quod fides poscit. Sin autem aliqua mulieres ita virorum posteriorum amore sunt captae, vt malint his cohære, quam ad legitimum transire consortium, merito sunt notanda, ita vt etiam ecclesiastica communione priuentur, que de re excusabili contaminationem criminis elegerunt. Redeant ergo in suum coniugia statim, quia sicut mulieres, que ad viros suos reuerti noluerint, impia sunt habenda: ita illae que redeunt, merito sunt laudanda. Ex his ostenditur, illos qui taliter iunguntur, vt credat virum in te remptum, per ignorantiam aliquam excusationem habere de peccato, & tantum primam copulam esse legitimam, non secundam, veniam tamen habere, si careat opprobrio maleuolentis: Sed si quis relicta in patria sua vxore, in longinquam abiens regionem, aliam ducat vxorem, deinde penitentia ductus eam dimittere velit, asserens se aliam habuisse, que uiuit, nec Ecclesia permittat, que quod ille asserit ignorat: queritur an in hac secunda copula sit coniugium. Sane dici potest non esse coniugium, & mulierem de crimine excusari per ignorantiam, virum autem adulterium admisisse. sed ex quo ad primam redire volens, nec valens, cogitur Ecclesie disciplina hanc tenere, incipit excusari per obedientiam, & timorem, de hoc qd posseti mulieri debitum reddit: a qua ipse nunquam poscere debet, & sic de alijs huiusmodi sentiendum est.

Regressus. Et 34. q. 1. c. 2. cu. per belliam.

Hug. 4. sen. cap. 4.

Errat hic cum Hugo. Magister.

DISTINCTIO XXXVIII

SUPERIUS determinauit Magister de impedimentis ortu habentibus ex constitutione ecclesiastica: hic determinat de impedimentis ortum habentibus ex lege diuina: scilicet de impedimento voti.

Et diuiditur in duas. Primo determinat de impedimento voti. Secundo de impedimento alterius coniugii. ibi. (Cum vir.) Prima in tres. Primo ostendit quid sit votum. Secundo quale votum impedit matrimonium. ibi. (Sciendum vero.) Tertio determinat de penitentia post votum nubentium. ibi. (Non igitur.) Illa pars que ibi incipit. Cum vir diuiditur in tres. Primo ostendit, quod matrimonium praecedeus impedit sequens. Secundo ostendit quid sit faciendum si per ignorantiam Rich. super 4. Sen. I i 224

rantiam vtriusque contrahatur. ibi (Hic quaeritur.)

Tertio ostendit quid sit agendum si contrahatur per fraudem alterius. ibi. (Sed si quis.

CIRCA hinc di. querendum est de decē.

Primo de fine voti.

Secundo de forma.

Tertio de materia.

Quarto de efficiente votum.

Quinto de effectu voti in obligando.

Sexto de effectu eius in reddendo opus meritum.

Septimo de effectu eius in impediendo matrimonium.

Octavo de votorum commutatione.

Nono de votorum dispensatione.

Decimo de scandalo.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA, primum quaeruntur tria.

Primo vtrum teneat votum de re bona factum propter finem malum.

Secundo vtrum teneat de re bona factum propter bonum temporale tantum.

Tertio vtrum aliquis possit aliquid vouere propter finem indifferentem.

QVAESTIO I.

Vtrum teneat votum de re bona factum propter finem malum.

Argum. 1. **S**TENDO, qd sic: quia secundum Magistrum supra dist. 30. c. ult. Coniugium contractum sine bono tenet: ergo a simili votum factum sine bono tenet si sit de materia bona.

Secundo. Item promissio futurarum nuptiarum facta sub conditione turpi non existente contra naturam matrimonij tenet. extra de conditionibus appositis in desponsatione. c. 1. secundum glossam & c. ult. in textu: ergo cum favorabilior sit promissio facta Deo, quam mulieri: videtur tenere si est de re bona, quamuis facta sit sub conditione, vel pro fine turpi.

In oppositum. **C**ONTRA, magis dependet votum a fine suo, quam a sua materia, quam secundum Philosophum secundo Metaphysici. Finis est causa causarum: sed votum factum de materia mala propter finem bonum non tenet, vt inferius ostendetur: ergo multo fortius non tenet de materia bona factum propter finem malum.

CONCLUSIO.

Nequaquam. Tale namque votum Deo placere non potest. Cum praesertim impossibile sit, qd Deo volente homo deterior fiat.

Responso. **R**ESPONDEO, qd vouens se facturum aliquid quod absolute est bonum: non tamen per

hoc intendens nisi finem malum, peccat graviter, & non tenet votum, quia talis aut intendit per illud votum: se posse consequi finem illum: aut non. Si non, iam non obligat se propter finem illum: aut non. Si non, iam non obligat se propter finem illum, quia sicut dicit Philosophus. 3. li. Eth. c. 5. Electio non est impossibilium: ergo a simili: nec est alicuius possibilis ad consequendum, quod homo scit se consequi non posse per illud. Si sic errat, quia secundum Augustinum. 83. q. 3. Impossibile est, qd Deo volente homo fiat deterior: deterior autem efficitur homo per consecutionem finis mali: error autem circa principale motuum alicuius facti impedit consensum in ipsum factum, vnde si aliquis se facit ordinari ab illo quem credit ordinem posse conferre, & non potest: vt pote quia credit eum episcopum esse, & non est: si vouit castitatem, quia credit se recipere sacrum ordinem, quod nisi crederet: castitatem non voueret: talis non consentit absolute in castitatis votum: vnde postquam sibi notum est, qd ille ipsum ordinare non potuit: non obligatur voto castitatis: sed posset licite matrimonium contrahere.

Præterea. votum factum de re mala est irritum: sed bonum opus relatum ad finem malum est formaliter malum: ergo non tenet votum de bono propter finem malum. Ad hoc etiam multum facit ratio ad secundam partem inducta.

Ad primum in oppositum dicendum, qd non est simile, quia illum finem non bonum de quo ibi loquitur potest homo consequi per uxorem cui matrimonialiter copulatur: scilicet libidinosam delectationem: sed per Deum homo non potest consequi finem malum, vt ostensum est. Et præterea non obstante illo malo sine consentit implicite in illud, qd essenziale est matrimonio.

Ad secundum dicendum, quod non est simile vniuersaliter de conditionibus appositis in promissione de matrimonio contrahendo, & in aliis promissionibus, quod patet, quia promissio futurarum nuptiarum facta sub conditione impossibili tenet: quia illa pro non adiecta habetur in fauorem matrimonij: sed in alijs contractibus talis promissio non tenet. extra de conditionibus in desponsatione appositis: capitulo vltimo. in glossa & sic intelligitur illud quod dicitur instituta de inutili stipulatione. §. Si possibilis. vbi dicitur, quod si impossibilis conditio obligationibus adijciatur nihil valet, & cum dicitur, quod favorabilior est promissio Deo facta, quam mulieri: verum est de promissione facta Deo modo licito, & honesto. aliter non quia promissionem modo de contrario factam qui bonorum nostrorum non eget non acceptat. Potest etiam dici, quod principaliter intendere finem malum est contra naturam obligationis Deo faciendæ.

QVAESTIO II.

Vtrum teneat votum de re bona factum propter bonum temporale tantum.

Arg. 1. **N**ON videtur, qd non: quia vt habitum est in quaestione præcedenti non tenet votum de re bona factum propter finem malum: sed bonum temporale est bonorum spiritualium finis malus, quia est eorum finis indebitus: ergo non tenet votum de re bona factum propter bonum temporale tantum.

Secundo. Item non tenet votum, quod Deus non acceptat: sed nullum opus acceptat, quod fit propter bonum temporale tantum, quia non acceptat opus nisi relatum ad finem debitum: ergo non tenet votum de materia bona factum propter bonum temporale tantum.

In oppositum. **C**ONTRA, curatio hominis a corporali infirmitate tantum non est nisi bonum temporale: sed votum de bona materia factum, pro recuperanda corporis sanitate tantum tenet: ergo votum tenet de bona materia factum propter bonum temporale tantum.

CONCLUSIO.

Responso. Imo tenet, Deo enim tale votum est gratum, vt homo inde ad finem ordinetur meliorem.

Responso. **R**ESPONDEO, qd vouens propter bonum temporale tantum assequendum, vel conseruandum, implicat conditionem in mente. hæc scilicet si illud bonum temporale assequatur, quia si se obligare intenderet: etiam si illud bonum temporale non assequeretur, non voueret propter bonum temporale tantum: sic ergo vouens aut assequitur illud bonum temporale propter quod, & non propter aliud vouit, & tunc tenet votum: aut non assequitur, & tunc non tenet in conspectu Dei, quia vt inferius ostendetur, votum sub conditione factum non tenet nisi existente conditione.

Ad primum in oppositum dicendum, qd quamuis minus bonum, non sit finis debitus maioris boni: quia nunquam est finis eius ex intentione illius qui principaliter instituit ordinem in bonis: non tamen propter hoc sequitur, quod si statuatur finis eius ex mala intentione vouentis, quod est ipsum esse finem eius per accidens, quod vere posset dici esse malum: vnde vouens bonum spirituale propter bonum temporale tantum, vouet propter illud, quod est bonum, quod respectu sui voti non est finis per se nec debitus nec indebitus: sed statuatur finis in mala intentione vouentis.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod quamuis Deus non acceptet opus, quod fit propter bonum temporale tantum, reputando ipsum dignum remuneratione in vita æterna: tam pla-

cet sibi, quod teneat obligatio sibi facta, vt postea per intentionem illius qui fecit ad finem meliorem ordinetur.

QVAESTIO III.

Vtrum aliquis possit aliquid vouere propter finem indifferentem.

CONCLUSIO.

Impossibile est, quod possit aliquis vouere aliquid propter finem indifferentem, illum ad hominis voluntatem comparando contradictionem enim includere videtur.

Responso. **R**ESPONDEO, aliquid potest intelligi indifferens dupliciter ad presens. Vno modo quo ad acquisitionem vitæ æternæ. Alio modo per comparationem ad hominis voluntatem.

Primo modo aliquis potest vouere aliquid propter finem indifferentem, vt patet cum aliquis vouet aliquid propter consecutionem alicuius boni temporali, quod non plus est vtile vouenti ad acquisitionem vitæ æternæ, quã carentia eius, & tenet tale votum si consequatur illud bonum temporale propter cuius consecutionem vouit.

Secundo modo, nullus potest aliquid vouere nec de iure nec de facto propter finem indifferentem. Impossibile est enim, qd aliquis intendat se obligare ad aliquid propter consecutionem alicuius rei ad cuius adeptionem, vel non adeptionem voluntas indifferenter se habet, qui enim vouet ad hoc vt aliquam rem consequatur, principaliter vult illam rem consequi, quam vouere: si non vult vouere nisi propter consecutionem illius, quia secundum Philosophum. 1. posteriorum. Illud propter quod amamus aliquid magis amamus, quã illud, quod propter ipsum amamus: qui ergo propter aliquid consequendum vouet, illud determinate vult: sed ad illud, quod homo vult determinate voluntas eius indifferens non est: vnde videtur, quod vouere aliquid propter consecutionem alicuius rei ad cuius consecutionem, vel eius oppositum indifferenter se habet voluntas vouentis, contradictionem includit.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quaeritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo vtrum forma voti includat, quod fiat Deo.

Secundo vtrum in ipsa includatur firmatio deliberata.

Tertio vtrum votum de non vouendo aliquid sine expressione eius quod vouetur verbo, vel scripto sit obligatorium.

Rich. sup. 4. Sent. li 2 QVAE

Q V A E S T I O I.

Vtrum forma voti includitur, quod fiat Deo.

Arg. I. STENDO, quod non: quia licite fiunt sanctis vota.

Secundo. Item homini fit iuramentum: ergo a simili homini potest fieri votum.

In oppositum. Item vouere est sponte promittere: sed homini potest fieri spontanea promissio: ergo, & votum.

CONTRA, huius di. c. i. dicitur in diffinitione voti, qd Deo & de his, quæ Dei sunt fieri debet: sed quicquid est in diffinitione rei pertinet ad aliquam eius causam, quod autem fiat Deo hoc non pertinet ad causam voti materialem: nec ad efficientem: nec ad finalem pertinet, quia ad finalem pertinet, quod fiat propter Deum: ergo pertinet ad causam voti formalem.

Secundo. Itē vouere est actus latriæ: ad eādem enim virtutem pertinere videtur vouere: & deuotū esse: sed actus latriæ non possunt exhiberi nisi soli Deo: ergo votum non potest fieri nisi soli Deo.

CONCLUSIO.

Imo includit. Nulli enim alij à Deo potestas super totum hominem conuenire potest.

Responsio. RESPONDEO, homo quando vouet se aliquod bonum facturum obligat seipsum ad illud bonum faciendum: obligatio autem rei facta illi, cui non potest conuenire de iure potestas in rem illam, nulla est de iure, quia talis non potest recipere talem obligationem, & ad hoc, qd obligatio alicui facta teneat de iure: oportet, quod ille cui fit recipiat eam: nulli autem alij a Deo potest de iure conuenire potestas super totum hominem nisi Deo, quāuis enim homini possit conuenire potestas super corpus hominis non tamen super animā. vnde Matth. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus: animam autē occidere nō possunt: sed potius eū timete qui potest corpus, & animā perdere in gehennam, & ideo homo nulli alij a Deo potest de iure obligare seipsum totum: & ex consequenti nec facere votum proprie loquendo de voto, quia tamen salus totius hominis multum promouetur per orationes sanctorum, & illud aliquo modo quamuis nō plene possumus, quod orādo impetrare valeamus, & sancti orare possunt pro homine, & si rationabile eis videretur ab orando desistere: ideo sanctis aliquo modo conuenit potestas super hominem totum: quamuis non simpliciter, & ideo potest eis fieri votum aliquo modo: non tamen plene habens rationem voti: peccatori autē nullo modo potest de iure cōuenire potestas super hominem, nisi quātum ad corpus, ideo quamuis homo possit sibi aliquid promittere non tamen vouere: nisi improprie sime votum accipiendo.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd vota, quæ fiunt sanctis nō plene habent rationem voti per cōparationē ad sanctū sed ad Deum, qui enim vouet Sancto Iacobo eius ecclesiā visitare: locutio sine mentalis siue vocalis qua dicit se visitaturū ecclesiā S. Iacobi fit S. Iacobo: sed obligatio ad implendum, quod dicitur proprie & simpliciter loquendo votū non fit nisi Deo: vnde quod est materiale in illo voto fit sancto, & quod est formale fit Deo.

Ad secundum dicendum, qd non est simile, quia iurare est Deum testem adducere in testimonium veritatis: homo autem pōt Deū testē adducere homini: sed hō vouēdo obligat se totum illi cui vouet, qd nō pōt facere nisi Deo.

Ad tertium dicendū, qd quāuis omne votū sit spontanea promissio: non tamen omnis spontanea promissio est votum: sed tantum illa qua homo ad tenendum promissum obligat se totū, & talis promissio: de iure fieri nō potest nisi Deo.

Argumenta ad partem secundam procedūt de voto proprie, & simpliciter dicto: tale enim non potest fieri nisi Deo, quia testificatur in eo cui fit: esse summam maiestatem in hoc, qd vouens obligat illi se totum, & ideo tale votū facere est actus latriæ.

Q V A E S T I O II.

Vtrum in forma voti includatur firmatio de liberata.

RESPONDEO, qd non: quia votum est promissio voluntaria: sed multa voluntarie facit homo, quæ non facit deliberate: ergo votum fieri potest absque deliberatione.

Item multa affirmat homo iuramento sine deliberatione: ergo a simili multa potest homo firmare voto absque deliberatione.

CONTRA, in potestate hominis est vouere, vel non vouere, quia vt dicitur extra de voto, & voti redemptione. Licet. Vniuersis liberum est arbitrium in vouendo: sed motus voluntatis non deliberatiue non sunt in hominis potestate: ergo de ratione voti est, qd res promissa firmetur cum deliberatione.

CONCLUSIO.

Includitur, at tantum in illo, quod pleniū sit dicitur votum: etenim de ratione istiusmodi voti est, qd sit per actum deliberatiuum voluntatis.

RESPONDEO, qd votum dicitur a volēdo. Vnde sicut in nobis est duplex velle. scilicet pleniū, quod est velle deliberatiuū, & semipleniū, quod est velle ex surreptione: sic dico, quod est duplex votum scilicet votum, quod habet plenam rationem voti, & de ratione talis voti est.

est, qd sit factum ex deliberatione, & est votum quod non habet plenam rationem voti, & de ratione voti talis non est, qd fiat cum deliberatione: tale enim fieri potest ex surreptione, & quia plenam rationem voti non habet: ideo non obligat de necessitate: sed tantum ex quadam congruitate, & ideo venire cōtra tale votum etiam propria auctoritate non est peccatum mortale, vt inferius dicitur.

Argumenta ad partem primam procedunt de voto non habente plenam rationem voti, & de velle, quod non habet plenam rationem actus volendi, & de iuramento non habente plenam rationem iuramenti: iuramentū enim ex surreptione factum completam rationem iuramenti non habet.

Argumentum ad partem aliam procedit de voto habente plenam rationem voti. Nec intelligas per prædicta, qd velim dicere ipsum actum volendi voluntatis deliberatiue esse de essentia voti: si accipiatur votum pro obligatione, quæ manet postquam transit actus: sed qd de ratione voti sic accepti est ipsum esse factum per talem actum: ille tamen actus conuenienter dicitur votum secundum aliam significationem voti.

Q V A E S T I O III.

Vtrum votum de non vouendo aliquid sine expressione eius, quod vouetur verbo, vel scripto sit obligatorium.

CONCLUSIO.

Quiuis quidem tale votum non obseruando, modo possit, peccat: si tamen licitum votum postea vouerit, illud soluere tenebitur.

Responsio. RESPONDEO, qd cum bonum sit, & expediens habere de voto facto certam cognitionem, & cauere in vouendo præcipitationem, & per voti expressiōem verbo, vel scripto habeatur de voto facto certior cognitio, & præcaueatur in vouendo præcipitatio, videtur, quod votum de non vouendo aliquid sine eius expressiōe, quod vouetur verbo, vel scripto sit obligatorium: ita, quod si postea voueat, & votum suum aliquo prædictorum modorum si potest non exprimat, peccat, vt transgressor prioris voti: videtur tamen nihilominus, quod votum illud teneat si alias licitum est, & honestum, quia cum vouere sit bonum, & a spiritu sancto consulatur per psalmistam dicentem, Vouete, & reddite domino Deo vestro: votum de non vouendo non obligat: vnde cum aliquis vouet se nunquam voto aliquid promissurum nisi verbo, vel scripto non obligatur per hoc ad non vouendum: sed obligatur ad exprimendum votum suum verbo, vel scripto si ipsum vouere contigerit.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo vtrum votum de eo possit fieri, qd est inutile ad salutem.

Secundo vtrum de omni bono utili ad salutem.

Tertio vtrum ex nuda promissione oriatur obligatio.

Q V A E S T I O I.

Vtrum de re inutili ad salutem possit fieri votum.

STENDO, qd sic: interficere enim filiam innocentem non est vtile ad salutem: sed vt habetur Iud. 11. Iephte interfecit filiam suam sicut vouerat, & tamen ad Heb. 11. numeratur inter illos qui per fidem vicerunt regna: ergo videtur, qd votum fieri possit de re inutili ad salutem.

Item cōscientia potest obligare hominem ad rem inutilem ad salutem, quia faciens contra cōscientiam siue sit erronea, siue non peccat: sed nō magis obligat cōscientia, qd votū, ergo votū fieri potest de re inutili ad salutē.

CONTRA, 22. q. 4. Et est sumptum ab Ipsi. in synonymis li. 2. c. 16. In malis. In malis promissis rescinde fidem, & in turpi voto muta decretum, quod incaute vouisti ne facias. Sed quicumque vouet aliquid inutile ad salutem incaute vouet: ergo nō potest de iure fieri votum de re inutili ad salutem.

CONCLUSIO.

Cum Deus obligationem sibi oblatam contra seipsum respiciet, ideo de re saluti nociua votum fieri non potest. Imo nec de inutili sub ea qua indifferens est ratione.

RESPONDEO, qd posse facere votum de re inutili ad salutem, dupliciter potest intelligi: aut de facto, aut de iure.

Primo modo pōt homo facere votū de re inutili ad salutē, & de malo culpæ. Multi enim fatui quandoque vouent non tantum inutilia sed etiam nociua ad salutem.

Secundo modo distinguendum est de inutili ad salutē, quia quoddā est inutile, & nociuū, vt malū culpæ: quoddā inutile, non tñ nociuū: vt illud, quod est indifferens. De primo inutili ad salutē nō pōt fieri votū de iure, quia Deus respicit obligationē sibi oblatam contra seipsum. De secundo est inutili nō pōt fieri votū de iure sub ratione qua indifferēs est, quia de oblatione obligationis, quæ nō est ad honorē Dei, nec utilis ad salutē offerentis nō curat: & ideo talis obligatio non tenet ipso iure, & dixi sub rōne qua indifferēs est, quia si est tale indifferēs, qd per aliq̄ circūstantiā in cōparatione ad vouētē cōferēs sit ad salutē: sic de illo pōt fieri votum: quāuis ratione generis sit indifferens.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd votum Iephte nō fuit obligatoriū nisi ad immolādū aial occurrēs imolatiuū, & quo ad hoc fuit licitū, & placēs, quod ostēdit victoria subsecuta: vnde in occidēdo filiā suā fuit fatuus, & impius: nec obstat, quia numeratus est in catalogo sanctorū, quæ de illa impietate penituit. Rich. sup. 4. Sent. Ii 3 Ad

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod conscientia non potest hominem obligare ad faciendum aliquid inutile ad salutem. Conscientia enim erronea non obligat ad faciendum illud, quod dicitur: sed homo obligatur ad deponendum errorem, ut clarius in libro. 2. expositum est.

Dist. 39. ar. 1. q. 3. Vel potest dici quod quamuis conscientia erronea obliget: sic intelligendo, quod faciens contra peccat: tamen quia illa obligatio nociua est: cum diuina lege homo ad contrarium obligetur: Deus obligationem, quae est per conscientiam erroneam non acceptat.

Q V A E S T I O II.

Utrum votum possit fieri de omni bono utili ad salutem.

Arg. 1. D Bon. ubi supra. T V I D E T V R, quod non: quia bonum necessarium ad salutem utile est ad salutem: sed de tali bono non potest fieri votum, quia votum est spontanea promissionis testificatio. sicut dicit Hug. 2. lib. de sacra. parte. 12. c. 3. Spontanea autem promissio non est de bono necessario: ergo non potest fieri votum de omni bono utili ad salutem.

Secundo. Item duorum bonorum quorum vnum est melius alio utrumque est utile ad salutem: sed de minori bono non potest fieri votum, quia secundum theologos votum est conceptio melioris propositi animi deliberatione firmata: ergo non de omni bono utili ad salutem potest fieri votum.

In oppositum. C O N T R A, de bono necessario ad salutem potest fieri votum ut enim habetur Gene. 28. Iacob vouit, quod dominus esset sibi in Deum. de bono etiam utili non tamen necessario ad salutem potest fieri votum: sed omne bonum utile ad salutem, vel est necessarium, vel non necessarium: ergo de omni bono utili ad salutem potest fieri votum.

C O N C L V S I O.

Votum singulare de ad salutem necessarijs fieri non potest tale votum enim est promissio propositi super erogatiue boni Deo facta ex deliberatione firmata.

Respon. Votorum commune singulare. R E S P O N D E O sicut dicit Magister huius dist. c. secundo. Votorum aliud est commune: aliud singulare: commune est id, quod omnes ibi in baptismo faciunt cum spondent renunciare diabolo, & pompis eius: de quo habetur de consecra. distin. 4. prima, & tale votum fit de his, quae sunt necessaria ad salutem: ibi tamen diminutiue inuenitur ratio voti, quia votum proprie est quid voluntarium, & respectu principij a quo procedit, & respectu eius, quod vouetur. Singulare est cum aliquis sponte promittit se seruaturum aliquod bonum ad quod alias non tenetur, quamuis teneatur post votum tale, & tale votum non potest fieri de bono necessario ad salutem. De his duobus votis dicitur. 17. q. 1. c. 1. Sunt quaedam, quae etiam vouentes non debemus: quaedam

quae nisi vouerimus non debemus: sed postquam ea Deo promittimus necessario reddere constringimur. sic ergo patet, quod accipiendo votum large scilicet prout se extendit ad votum singulare, & commune: potest fieri votum de omni bono utili ad salutem: sed votum singulare quod proprie habet rationem voti non potest fieri de bono utili necessario ad salutem.

Ad primum argum. A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod illud argumentum procedit de voto proprie dicto. Votum tamen de bono necessario non dico de necessitate absoluta, quia talis non cadit sub voto: sed de necessitate ad salutem: spontaneum est per comparisonem ad principium a quo egreditur: hoc est per comparisonem ad rationem, & voluntatem: quamuis respectu rei, quae promittitur sit necessarium non absolute sed in quantum est rei necessariae ad salutem.

Ad secundum. A d secundum dicendum, quod quamuis de minori bono non possit fieri votum cum exclusionem maioris boni: tamen de minori bono potest fieri votum simpliciter.

Nota diffinitionem voti. Ex iam dictis de voto colligi potest diffinitio voti proprie dicti talis. Votum est propositi supererogatiue boni promissio Deo facta propter bonum finem ex deliberatione firmata. Quod dicitur supererogatiue boni, dictum est ad differentiam voti, quod est de bono necessario ad salutem: de quo dictum est, quod ibi non inuenitur plene ratio voti, & accipitur ibi propositum non pro actu proponendi, quia ille praesens est, promissio autem est respectu futuri: sed accipitur pro re proposita. Deo facta dicitur, ad differentiam promissionis homini factae de qua superius dictum est, quod non habet rationem voti proprie dicti, quod etiam dicitur propter bonum finem. dictum est ad excludendum vota facta propter suum malum tantum, quae uis sunt facta de re bona, quae proprie loquendo non sunt vota, ut superius ostensum est. Et dicitur ex deliberatione firmata: ad differentiam votorum, quae fiunt ex surreptione, quae plenam rationem voti non habent, ut ostensum est.

Aliqui autem superaddunt, per intentionem obligandi se ad implendum promissum. Dicentes ex nuda promissione, quamuis deliberatiue facta promittentem non obligari. sola enim deliberatio non firmat promissionem. praedicta autem diffinitio est communis voto tam publico, quam priuato, siue per vocem sensibilem expresso: siue per interiorum locutionem tantum: sola enim interiorum locutione potest homo se obligare Deo.

Illa autem diffinitio voti: votum est conceptio melioris propositi animi deliberatione firmata, est diffinitio voti taciti, quod fit Deo per interiorum locutionem tantum. Diffinitio vero voti, quam ponit Magister in littera conuenit

Ad primum argum.

Ad secundum.

Nota diffinitionem voti.

A R T I C V L V S III.

C O N S E Q V E N T E R quiritur de quarto principali. Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo utrum religiosus possit aliquid vouere sine licentia sui praelati.

Secundo utrum quilibet non religiosus possit vouere.

Tertio utrum abbas possit retractare votum, quod fecit subditus suus de licentia sua.

Q V A E S T I O I.

Utrum religiosus potest aliquid vouere sine licentia sui praelati.

Argum. 1. T quod sic ostendo: quia omnis habens usum liberi arbitrij potest facere votum de illis bonis respectu quorum est sui iuris: sed quilibet religiosus quantum ad multa sui iuris est, quia sicut dicit Bern. libro de praepcepto, & dispensatione. ca. 8. Quisquis professus in quouis genere nec ultra obedientiam legem cogendus, nec citra est inhibendus, quam sua ipsius videtur complecti professio: ergo de multis potest facere votum.

Secundo. Item quantum ad motus animi interiores, homo non subijcitur nisi Deo, sicut sibi soli conuenit noscere corda filiorum hominum, ut dicitur secundo paralip. 6. sed de illis bonis, ratione quorum homo non est subiectus nisi Deo: potest quilibet habens usum liberi arbitrij facere Deo votum: ergo religiosus sine licentia sui praelati potest facere Deo votum, de suis cogitationibus, & affectibus.

Tertio. Item obligatio facta inferiori non prauidet superior: ergo obligatio, quam religiosus facit praelato suo non sibi prauidet quin se possit obligare Deo.

Ad oppositum. C O N T R A, 20. q. 4. Monachum. Monachum non licet vouere sine consensu abbatis sui: si autem vouerit frangendum erit.

Secundo. Item qui nihil in se retinuit sibi: de nullo bono sui ipsius potest vouere: sed religiosus profitendo nihil retinet sibi in se, quia corpus & dispositionem voluntatis suae transfert in potestatem praelati per votum obedientiae: ergo de nullo bono, quod sit in ipso potest votum facere.

C O N C L V S I O.

Licetum quidem est religioso multa facere non tamen vouere, cum praesertim absque periculo obseruationis eorum, ad quae ex sua professione tenetur, vel se praelato onerosum reddendi, ea implere non possit.

Responso. Ad quaestio nem iuxta primam opi. A D istam quaestionem dicunt aliqui, quod quamuis religiosus non teneatur ad obediendum in omnibus etiam licitis, quae praelatus sibi vellet imperare: tamen in his in quibus praelato subiectus est, tenetur eidem obedire pro quolibet tempore quo sibi imperatur: & ideo nullum est tempus ei vacans quo aliquid possit facere ultra illud ad Rich. sup. 4. Sen. Ii 4 quod

voto per sensibilem locutionem expresso, siue solenni siue priuato, quae diffinitio in expositione litterae explicabitur.

Q V A E S T I O III.

Utrum ex nuda promissione oriatur obligatio.

C O N C L V S I O.

Responso. N O N oritur, oritur tamen quando se promittens obligare intendit.

Responso. R E S P O N D E O, quod nuda promissio aliquando dicitur, quae non est firmata, fidei interpositione, nec iuramento, & quandoque ex promissione sic nuda oriri potest obligatio, scilicet si promittens obligare se intendat. Si autem accipiatur nuda promissio, quae non est firmata fidei interpositione, nec iuramento nec promittens obligare se intendit ad illud, quod promittit implendum: ex promissione sic nuda non oritur in foro conscientiae, ut quidam dicunt, obligatio, cuius impletio necessaria sit ad salutem: pro qua opinione videtur facere, quod dicitur extra de voto, & voti redemptione. Litterarum. ubi dicitur de quodam mortis pauore perterritus, qui dixit, Non diu hic morabor: proponens in animo, quod religionis habitum esset aliquando suscepturus, quod si plus non est in voto processum: transgressor iudicari non poterit si non impleat, quod dixit, & in glo. ibidem dicitur, quod non dixit hoc animo obligandi, & nemo se obligat nisi qui animum habet obligandi se. Ad hoc etiam facit, quod dicitur. ff. de actionibus, & obligationibus. l. Obligationum. quamuis enim ex iure naturae obligetur promittens ad implendum, quod promittit: illa tamen obligatio non est necessitatis: nisi sic se obligare intenderit: sed honestatis, & congruitatis, & ideo contraveniens non peccat mortaliter, sed venialiter: nec mireris, quia sicut in lege scripta comprehenduntur aliqua tanquam ad salutem non necessaria sed expedientia: sic in lege naturae comprehenduntur quaedam obligantia de necessitate, & quaedam obligantia de congruitate, & honestate, & hoc rationabile videtur, quia multi ex deliberatione aliqua bona dicunt se facturos qui hoc non dicerent si per hoc crederent se obligatos ad faciendum tanquam necessarium ad salutem.

Prima opinio.

Secunda opinio.

Argum. 1.

Secundo.

Tertio.

Ad oppositum.

Secundo.

Responso. Ad quaestio nem iuxta primam opi.

quod tenetur ex sua professione, & ideo nihil ultra hoc licet sibi vouere, quia nullus debet vouere aliquid nisi possit eligere tempus in quo illud possit implere.

Instantia. Sed hac ratio non videtur cogere, quia multa posset vouere religiosus quorum adimpletio, executionem operis cuiuscumque quod prelati potest sibi precipere non impediret: sed promoueret, ut non dicere verbum ociosum: non cogitare aliquid vane: ergo si aliud non obstat, quam ratio predicta, religiosus posset vouere sine licentia prelati se nunquam dicturum ex deliberatione verbum ociosum: nec vanum aliquid cogitaturum. abstinencia enim huius, utilis est ad salutem, non tamen necessaria: quia non semper est mortale peccatum facere contrarium.

Præterea, predicta ratione non obstante posset religiosus vouere se qualibet die dicturum aliquam specialem orationem, quando vacaret sibi tempus quo non esset occupatus de precepto prelati, vel in operibus, quæ in sua professione includuntur.

Secunda & propria opinio. Ideo videtur alijs dicendum, quod ratio quare religiosus nihil vouere potest: est, quia peccata humana infirmitate, & religionis onere non posset se ad aliquid ultra suam professionem obligare, quod non posset implere sine qualicumque præiudicio, vel præiudicij periculo observationis cuiuscumque eorum ad quæ ex sua professione tenetur, & absque periculo reddendi se interdum onerosum prelati suo, vel alicui siue aliquibus fratrum suorum, propter sollicitudines & modos singulares, quæ interdum haberent illi qui essent ad plura, quæ alij obligati.

Religiosi quare vouere non possunt. Præterea tantæ altitudinis est religionis votum, quod omnia alia in ipsum commutari possunt, ut inferius ostendetur. Et ideo ecclesia considerans huius voti altitudinem, & humanæ naturæ infirmitatem voluit auctoritate diuina voto religionis nullum posse votum superaddi propter periculum transgressionis vitæ, quæ etiam de causa iura consentire videntur, quod vota, quæ fecit homo ante sui professionem in religione, quæ prelati ipsam recipiens ignorauit, potest postquam notum sibi fuerit reuocare: quod probatur per hoc, quod religiosus plus est sub prelati, quam vxor sub viro: sed sicut dicitur. 33. q. 5. Voluit. si adhuc in nuptijs mulieri concesserat pater vota persolvere: si antequam persoluerit nuptias, & viro eius hoc cognitum non placuerit non persoluat, & hoc omnino sine peccato: ex hoc arguit glo. abbatem posse reuocare votum monachi, quod ante monachatum emisit.

Aliqui tamen dicunt monachum non posse vouere, esse intelligendum de voto abstinencia, per quod alij scandalizantur: sicut dicit glo. super illud de cre. 20. q. 4. Monachum. Ita potest intelligi de omnibus in quibus prelati suo subiectus est.

Ad primam & secundam argum. AD PRIMUM & secundum in oppositum di-

cedum est, quod si detur religiosum esse sui iuris respectu aliquorum, quæ licite potest facere, vel non facere: ex hoc tamen non sequitur, quod sit sui iuris ad illa vouendum: licitum enim est religioso multa facere, quæ non est licitum sibi vouere propter rationes dictas in corpore questionis.

Ad tertium dicendum, quod obligatio facta prelati est de voluntate, & secundum legem superioris. scilicet Dei: & ideo, quia Deus non potest esse contrarius sibi ipsi, vult illam obligationem impleri, nec vult aliquid esse licitum in præiudicium illius. maior autem propositio argumenti intelligenda est, de obligatione facta inferiori, non de voluntate, nec secundum legem superioris.

Q V A E S T I O II.
Vtrum quilibet non religiosus possit vouere.

CONCLUSIO.
Quilibet sui iuris habens liberi arbitrij usum vouere potest.

RESPONDEO, quod vouere potest quilibet habens usum liberi arbitrii, vouere non potest, quia non potest consentire: extra de regularibus, & transeuntibus ad reli. Sicut tenor. qui etiam prohibetur vouere: vouere non possunt ea, quæ vouere prohibentur: non enim acceptat Deus obligationem contra suum preceptum, vel ecclesie factam: multi autem sunt qui prohibentur vouere: Episcopus enim prohibetur facere votum sine licentia domini Papæ quod vinculum inter ipsum, & ecclesiam suam dissoluitur. extra de renunciatione. Nisi cum priorem. Non potest etiam sine licentia domini Papæ generali, vel speciali, votum peregrinationis emittere: per quæ ipsam oportet diuina sua ecclesia absentari: extra de voto, & voti redemptione. Magnæ. Clericus etiam secularis sub episcopo aliquo habens beneficium debens respectu: non potest sine licentia episcopi votum peregrinationis longe emittere. eo. ti. vbi prius, & de conse. di. 5. Non oportet. potest tamen emittere votum de intrando religionem sine licentia episcopi. 19. q. 2. Duæ. & de accipiendo crucem. extra de voto & voti re. Ex multa, quia ad hoc licentiam videntur per Papam generaliter ille qui possunt esse viles terræ sanctæ. De religiosis autem dictum est. Filii etiam familias etiam qui subest patri in his, quæ ad regimen domus, & familiae pertinent, non potest de illis votum facere, seu de pertinentibus ad illam sine patris auctoritate. Seruus et non potest vouere aliquid eorum, quæ ipsum impediunt a seruitio domini sui sine domini voluntate. de cr. di. 54. Ex antiquis, & c. Si seruus sciens, quæ et vir, & vxor sibi sunt mutuo debitores in reddendo debitum carnale quilibet eorum prohibetur de non reddendo vouere sine licentia alterius, ut superius ostensum est, sed quia in dispensatione domus, & regimine familiae mulier est subiecta viro, non econuerso: ideo de pertinentibus ad illam mulier non potest votum emittere sine licentia viri. 33. q. 5.

Ad tertium.

Respon. D Bon pra semi distin. art. 1. q. 3.

Vouere quibus datum sit, & quibus non.

q. 5. Manifestum est. & c. Voluit. Vir tamen de talibus potest facere votum sine consensu vxoris, quia ad hoc est sui iuris.

Q V A E S T I O III.

Vtrum Abbas possit retractare votum quod fecit subditus suus, de licentia sua.

CONCLUSIO.

Quicquid alij dicant, votum ab huiusmodi subdito de licentia factum, non potest Abbas dispensare.

Respon. RESPONDEO, quod Abbas dans licentiam subdito suo vouendi, si eam reuocat antequam ille subditus faciat illud votum, & post illam reuocationem, voueat votum irritum est, si autem votum fecerit ante reuocationem licentiae, votum tenet, quousque cum eo fuerit dispensatum.

Dubium. Solutio prima. Sed nunquid ille idem Abbas cum eo poterit dispensare. Videtur quibusdam quod non, quia cum subdito suo licentiam dederit faciendi illud votum, præiudicauit sibi, ut in illo dispensare non possit.

Secunda. Alij dicunt, quod sicut ex rationabili causa eum licentiarum potuit ut voueret, ita ex rationabili causa si occurrit poterit postea dispensare in illo voto, quod probant a simili, quia in voto facto de licentia summi Pontificis, ille idem summus Pontifex potest postea dispensare: sed non videtur simile bonum, quia summus pontifex sub Deo habet super omnes, plenitudinem potestatis, non sic autem Abbas super Monachos suos. Vnde tutius esset consilium, quod monachus de voto sic facto faceret se absolui per summum pontificem, & si religiosus ille plures prelatos habeat in sua religione per ordinem se habentes, ita quod quicquid potest inferior, potest superior, & plus, si vouit de licentia inferioris ab illo voto potest a superiori absolui, sed de voto facto de licentia superioris absolui non potest ab inferiori.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER queritur de quinto principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo vtrum omne votum licitum, sit obligatorium.

Secundo vtrum magis obliget votum, quam iuramentum.

Tertio vtrum votum sub conditione factum, quæ conditio non impletur per culpam vouentis sit obligatorium.

Q V A E S T I O I.

Vtrum omne votum licitum sit obligatorium.

Primum argum. RESPONDEO, quod non: quia licitum est virgini vouere virginitatem, sed si post votum corrumpatur, amplius non potest votum suum seruare, quæ

impossibile est, quod iterum sit virgo, cum ergo nullus obligetur ad impossibile, videtur quod aliquid quod votum licitum possit desinere obligatorium esse.

Item votum de intrando religionem est licitum, sed potest contingere, quod illa religio non vellet eum recipere, qui vouit intrare: ergo videtur quod talis ex suo voto non obligatur.

Item si aliquis vouit religionem intrare, & antequam intret in Episcopum eligatur, non tenetur religionem intrare: quia si esset in religione professus posset propter episcopatum, religionem dimittere. 18. q. 1. c. vnico: ergo talis ex suo voto non obligatur.

CONTRA, Deutero. 23. Cum votum ueris domino Deo tuo, non tardabis redde- re, quia requirit illud dominus Deus tuus.

Item extra de voto, & voti redemptione. Licet: dicitur quod usque ad eod solutio necessaria est post votum, ut sine propria salutis dispensatio, alicui non liceat resiliere.

CONCLUSIO.

Omne votum licitum quicquid illud fecerit, modo possit, adimplere tenetur, nisi cum eo fuerit dispensatum.

Responso. RESPONDEO, quod omnis promissio licite facta cum intentione obligandi se, & ex deliberatione si acceptetur ab eo cui sit obligatus mittentem, non tantum ex precepto legis diuinae, sed etiam ex precepto legis naturæ, sed votum licitum est: licita promissio facta Deo ex deliberatione, & cum intentione obligandi se, omnem autem promissionem talis Deus recipit. Et ideo dicendum, quod omne votum licitum obligat vouentem ad illud, quod vouit adimplendum, nisi in quatuor casibus.

Vnus est propter impotentiam implendi. Secundus propter auctoritatem superioris dispensantis.

Tertius est propter defectum conditionis apposita, vel defectum causæ principaliter mouentis. Regulare enim est, quod votum sub conditione factum non obligat, nisi conditione extante.

Quartus casus est quando illud quod tempore facti voti fuit licitum, postea fit illicitum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod sicut vouens aliquid quod licitum est tempore voti facti non tenetur illud implere, si postea fiat illicitum ex aliquo accidente, sic vouens aliquid possibile tempore voti facti, non tenetur illud adimplere si postea fiat impossibile: virgo autem vouens virginitatem, vouet illud quod est possibile tempore voti facti, sed postquam corrupta est impossibile est ipsam seruare, quod promissit, tenetur tamen ad illud quod potest, scilicet continentiam seruare, & aliquam recompensationem facere, de hoc quod per suam culpam incidit in impotentiam obseruandi quod promiserat, sed si ali-

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Responso.

Quibus casibus voti licitum vouentem ad implendum non obligat.

si aliquis efficeretur impotens ad soluendum quod promisit, non tamen ex culpa sua, non obligaretur ad aliquam recompensationem.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, qd ille, qui vouet se intraturum religionem, aut determinat intentionem suam ad vnam religionem tantum, aut non: si sic, non tenetur intrare aliquam religionem, si illa religio quam determinate vouit intrare eum non vult recipere: quia illam intrare sibi factum est impossibile, & ad nullam aliam obligauit se: si non, tenetur se tot religionibus offerre, qd vnam inueniat si potest, qd ipsum velit recipere, nisi si talis de qua probabiliter creditur, qd si de illa cogitasset nullo modo consensisset intrare illam.

Ad tertium dicendum, qd maior est falsa sicut expresse patet extra de voto, & voti redemptione: per tuas. nec valet eius probatio, quia transgressio voti est in mortali peccato, & electio talis est irritanda: quia ad sacramentorum administrationem eligitur a quorum perceptione tempore electionis erat priuatus.

Præterea professus in religione, episcopatum recipiens non defraudat religionem, sicut ille, qui vouit intrare, & antequam intraret episcopatum recipit, quia professus ab ordine non recedit: oportet enim ipsum ferre habitum religionis suæ: extra de vita, & honesta clericorum. Clerici officia non debent etiam a priori proposito discedere. 16. q. 1. De monachis, quod intelligendum est, secundum glo. ibidem quantum ad ea que sunt de substantia monachatus, cuiusmodi sunt habitum religionis portare, continentiam seruare, proprium non habere, unde non sunt diuitiarum domini, sed dispensatores: quamuis tamen factus episcopus habitum debeat retinere, potest desuper ferre habitum, in quo magis conueniat eis inter quos est. 16. q. 7. Noua. in glo. sed hoc non est faciendum nisi ad tempus, & ex causa: extra de vita, & honesta clericorum. cap. Deus etiam non debet episcopatum recipere, sine prælati sui licentia. 18. quæst. 2. Quam sit: in tex. & in glo.

Q V A E S T I O II.

Utrum magis obliget votum, quam iuramentum.

Arg. 1.

RESPONDEO, qd non: quia per iuramentum est contra secundum præceptum primæ tabulæ transgressio voti contra præceptum quintum secundæ tabulæ: cum ergo digniora sint præcepta primæ tabulæ, quam secundæ, grauior est transgressio iuramenti, quam voti, quod non esset verum, nisi magis obligaret iuramentum.

Secundo.

Item Apostol. ad Hebr. 6. Omnis controuersia hominum finis ad confirmationem est iuramentum, sed illud in quo consistit finis con-

firmationis omnis controuersia, maxime videtur obligatorium: ergo iuramentum magis est obligatorium, quam votum.

CONTRA, fortior est obligatio quæ non fit, nisi Deo, quam illa quæ interdum fit homini, sed proprie loquendo votum non fit, nisi Deo, iuramentum autem interdum fit homini: ergo multo fortior est obligatio voti, quam iuramenti.

CONCLUSIO.

Probabile utique est obligationem voti esse iuramenti fortiolem. Oppositum tamen probabilius videtur, tota enim voti ratio, imo iuramento comprehenditur, & quid amplius.

AD ISTAM quæstionem dicunt quidam, qd fortior est obligatio voti, quam iuramenti: quia obligatio voti causatur ex libero consensu voluntatis hominis, & fidelitate, quam debet homo Deo: obligatio autem iuramenti ex libero consensu hominis, & reuerentia, quam debet Deo, in quantum est veritas prima: infidelitas autem serui ad dominum grauius, qd est quacunque alia irreuerentia, quam seruus posset facere domino.

Alij dicunt, qd distinguendum est de iuramento, quia aut fit homini, aut Deo: primo modo, non ita firmiter obligat, sicut votum, ut concludit ratio ad secundam partem, secundo modo, magis obligat, quam votum ceteris paribus: quia quicumque ex deliberatione iurat Deo bonum aliquod se facturum, Deo aliquid promittit, & intentionem obligandi se habet, & ad fortiolem confirmationem Deum in quantum est prima veritas in testimonium huius promissionis adducit: cum ergo votum non importet, nisi promissionem factam Deo, ex deliberatione cum intentione obligandi se, videtur, qd in iuramento comprehendatur tota ratio obligationis, que est in voto, & superaddatur adductio primæ veritatis in testimonium ad maiorem promissionis confirmationem.

Qui vult tenere primam opinionem, potest dicere ad primum in oppositum, qd & si transgressio voti sit contra quintum præceptum secundæ tabulæ, in quantum corrumpit veritatem promissionis, est tamen cum hoc contra secundum præceptum secundæ tabulæ, vel contra primam, in quantum vouere, est actus patriæ.

Ad secundum dicendum, qd illud argumentum non plus concludit, nisi qd maior obligatio, quam homo potest homini facere est per iuramentum, sed hoc non sequitur quin maior sit illa obligatio, quæ fit Deo per votum.

Qui vult tenere secundam opinionem facilius potest soluere argumentum ad oppositum ex dictis in opinione.

QVAE-

Q V A E S T I O III.

Utrum votum sub conditione factum, quæ conditio non impletur per culpam vouentis, sit obligatorium.

Arg. 1.

RESPONDEO, qd non: extra de conditionibus appositis in desponsatione, vel alijs contractibus. Verum: in glo. donatio sub conditione facta, non tenet, nisi adueniente conditione sine ea impleta, sed non est minus fortis contractus donatio, quam promissio: ergo nulla promissio facta sub conditione tenetur, nisi conditione adueniente, vel impleta, votum autem est promissio quadam, ut superius visum est.

Secundo.

Item qui Deo vouet aliquod speciale obsequium, si ipsum præseruat ab aliquo peccato, de quo tentatur, non tenet votum, si Deus ipsum ab illo peccato non præseruat, sed si vouens ab illo peccato non præseruatur hoc est per culpam propriam: quia si vellet Deus effectus paratus eum ab illo peccato præseruare: ergo votum sub conditione factum, quæ conditio non impletur per culpam vouentis, non est obligatorium.

In oppositum.

CONTRA, promissio quæ non tenet, reuocatione non indiget, sed promissio facta sub conditione non existente, reuocatione indiget: ergo tenet ipso iure. Minor probatur a simili per donationem factam sub conditione, de qua dicitur extra eo. 1. & eo. c. in tex. qd reuocari non potest, nisi forte tali conditione sit facta, qd ea cessante debeat reuocari.

Secundo.

Item fraus, & dolus alicui patrocinari non debent: extra de immunitate ecclesiæ. Aduersus S. Caterum: sed ille per cuius culpam stat, ne conditio quam apposuit in suo voto impleatur, fraudulenter hoc impedit: ergo non propter hoc ab obligatione liberatur: alias enim fraus patrocineretur eidem.

CONCLUSIO.

Proculdubio obligatorium est, alioquin enim ei, per cuius culpam non est conditio impleta fraus, & dolus patrocinentur.

Respons.

RESPONDEO, qd votum sub conditione factum, quæ conditio non impletur per culpam vouentis, est obligatorium, quod patet ratione, & auctoritate. Ratione sic: quantum ad confirmationem promissionis sub conditione factæ æquivalent, scilicet, quod ille cui facta est promissio, conditionem adimpleat, qui promittens apposuit, & quod illa conditio remittatur a promittente: quia siue adimpleatur conditio, siue a promittente remittatur, siue tollatur, tenet promissio. Sed si promittens scienter, & ex deliberatione impedit, & est in culpa, ne ille cui fecit promissionem conditionem adimpleat, quam promittens apponit, idem est per æquivalentiam, ac si ipsam remitteret, cum eam velit non adimpleri, &

conatur ut non impleatur. Cum ergo promissio sua teneret si conditio sua impleteretur, nihilominus etiam tenet quando per culpam eius stat, qd non impleatur.

Auctoritate sic: extra de sponsalibus. Sicut ex litteris, dicitur de quodam, qui quandam mulierem se ducturum in coniugem infra terminum assignatum iuramento firmavit, nec per virum stetit, sed per mulierem, quominus inter eos matrimonialis solemnitas ante elapsum terminum assignatum sit secuta, qd viro non est imputandum: immo pro completa est habenda conditio. Idem ergo est quantum ad æquivalentiam ad hoc, ut teneat promissio, conditionem appositam adimplere, & non stare per illum, qui eam adimplere debet, quominus impleatur, sed quando promittens impedit eius impletionem, illo qui debebat implere existente parato ad implendum, per promittentem, & non per alium stat ne impleatur, pro impleta ergo habenda est.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, qd ut visum est in corpore quæstionis, quando non stat per illum, qui debet adimplere conditionem, quominus conditio impleatur, sed stat per illum cui debet adimpleri, idem iudicandum est, ac si conditio esset impleta.

Ad secundum dicendum, qd maior vera est si ille, qui vouit facit ita, qd in se est, ut præseruetur ab illo peccato, sicut fecisset si votum non emisisset, vel sicut intendebat facere, quando votum emisit, sed si ille qui vouit hac intentione se præcipitat in peccatum, ut non teneat votum quod fecit, nihilominus tenet votum, alias enim fraus patrocineretur eidem.

Argumenta ad secundam partem gratia principalis conclusionis possunt concedi. Potest tamen dici, qd minor argumenti primi falsa est. Et ad eius probationem dicendum, qd sicut dicitur in glo. super illo capitulo: differentia est inter donationem sub conditione, & donationem factam sub modo.

Illam quæ fit sub modo sic fit, dono tibi hoc, ut singulis annis tale quid facias: donatio vero sub conditione sic fit: dono tibi si hoc feceris, unde versus. Scito, qd modus est: si conditio, quia causa. Et sic dicitur ibidem, donatio facta sub modo, etiam si modus non obseruetur reuocatione indiget, & de tali donatione intelligenda est decretalis prædicta, unde secundum glo. ibi accipitur conditio pro modo.

ARTICVLVS VI.

CONSEQUENTER queritur de sexto principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo utrum expediat homini vouere.

Secundo utrum sit magis meritorium, idem bonum opus cum voto, quam sine voto.

Tertio

Tertio vtrum expediat, iuvenes inducere ad hoc, vt obligent se ad ingressum religionis.

Q V A E S T I O I.

Vtrum expediat homini vouere.

STENDO q non: quia expedit homini se priuare magno Dei dono, sed libertas hominis est magnum Dei donum, qua in parte priuat se homo per votum: ergo non expedit homini vouere.

Secundo. Item non expedit homini se periculo exponere, sed vouens exponit se periculo alicuius transgressionis, cui non erat expositus ante votum: ergo non expedit ei vouere.

Tertio. Item non expedit homini facere aliquid, quod suum aggrauet peccatum, si peccat: sed si religiosus peccat, grauius est suum peccatum, quam esset in seculari: quia sicut dicit Ansel. in libro de similitudinibus, vltra medium in c. de similitudine inter monachum peccantem, & laicum: si poenitere noluerit maiori damnationi subiacebit monachus: ergo non expedit vouere religionis ingressum, & multo fortius nec aliud quodcunque bonum.

Quarto. Item nullus debet aliquid facere quod augeat in ipso concupiscentiam mali, sed vouere bonum, est huiusmodi: quia sicut dicit Glossa super illud ad Rom. 7. Peccatum occasione accepta per mandatum. Quod concupiscitur dulcius fit dum vetatur: ergo nullus debet aliquid bonum vouere, ne ex hoc reddatur pronior ad malum contrarium.

In oppositum. CONTRA, Psal. 35. Vouete, & reddite domino Deo vestro, &c.

Secundo. Item homini expedit facere illud quo maiorem consequitur misericordiam, si de peccato poeniteat: sed secundum Ansel. vbi prius si religiosus peccat, & de peccato poeniteat maiorem consequitur misericordiam, quam poenitens in seculo: ergo expedit homini vouere.

CONCLUSIO.

Cum potestas faciendi malum per votum minuitur, maiorque securitas obtineatur salutis: ideo discrete vouere expedit homini vehementer.

Respon. RESPONDEO, q vouens, aut vouet bona, quorum obseruatio videtur probabiliter proportionata infirmitati suae spirituali: aut improportionata.

Primo modo vouere expedit homini: quia per hoc firmat amplius voluntatem suam in bono: & pro magna parte excludit a se libertatem malefaciendi, & facit actum virtutis patriae: & ideo vouendo meretur.

Secundo modo non expedit homini vouere, nec licet: tale enim votum non haberet discretionem conuenientem, cum per hoc vouens magis videretur se illaqueare, quam augere securitatem de sua salute: quilibet tamen

reputare debet obseruationem voti religionis proportionatam esse suae infirmitati spirituali nisi per certam experientiam sibi de contrario constaret. Propter enim custodiam quam magis adhibetur religiosi, quam secularibus, & propter bona exempla, quae videtur frequentius, & bona verba, quae frequentius audiunt: & propter maiores consolationes spirituales, quas ex diuina benignitate ob fauorem religionis, & ex sancta societate recipiunt, obseruatio aliorum quorum bonorum proportionata est alicui exiti in religione, quae eidem proportionata non esset in saeculo remanenti.

Ad primum in oppositum dicendum, q sicut dicit Ansel. in libro de lib. arb. parum post principium: potestas peccandi non est libertas, nec pars libertatis, immo vt parum postea dicit. Liberior est voluntas, quae a rectitudine declinare nequit, quam quae illam potest deserere: homo autem per votum non minuit in se libertatem faciendi bonum, sed auget, sed minuit potestatem faciendi malum.

Ad secundum dicendum, q vouens discrete non exponit se periculo transgressionis, nisi per accidens, sed per se maiorem securitatem obtinet per votum, adimplendi diuina praecipia, vt videri potest ex his quae in quaestione dicta sunt.

Ad tertium dicendum, q maior non est vera, quando ex hoc quo aggrauatur transgressio peccatis augetur meritum beneficientis, & quo Deus misericordius suscipit poenitentem: vt autem in sequenti quaestione ostendetur, bonum opus magis est meritorium cum voto, quam sine voto: religiosus etiam de peccato poenitens maiorem consequitur misericordiam, quam secularis, sicut dicit Ansel. in libro de similitudine, vltra medium. Religioso enim dicit Deus, cum volueris de te vindictam accipiam, vt de meo, vt dicit Ansel. vbi prius.

Ad quartum dicendum, q illa auctoritas intelligenda est, vbi charitas deest. Vnde quasi statim post praedicta verba subditur, ex prohibitione, vbi charitas deficit desiderium mali crescit, quo aucto dulcius fit quod prohibetur.

Q V A E S T I O II.

Vtrum sit magis meritorium illud opus bonum cum voto, quam sine voto.

TVIDETVR, q non: minus meritorium est bonum opus factum ex necessitate, quam sine necessitate: vnde de minus meritoria est obseruatio praceptorum, quam consiliorum: sed opus quod fit ex voto fit ex necessitate, quod fit sine voto, non fit ex necessitate: ergo minus meritorium est factum cum voto, quam sine voto.

Item

Secundo. Item minus est meritorium opus bonum factum cum tristitia, quam cum hilaritate: quia sicut dicit Apost. 2. Cor. 9. Hilarem dator diliget Deus: sed sicut dicit Philosophus 5. Metaph. Quod fit ex necessitate fit cum tristitia: ergo minus meritorium est opus factum ex necessitate, quam sine necessitate, quod autem fit ex voto fit ex necessitate.

Tertio. Item quanto bonum opus est minus difficile, tanto minus est meritorium: quia sicut dicit philosoph. 2. Ethic. ca. 3. Et circa difficilius semper fit ars, & virtus: sed minus difficile est seruare continentiam in religione, quam in seculo quia multo difficilius est habenti oportunitatem incontinentiae continere, quam non habenti: seculares autem magis habent illam oportunitatem, quam religiosi: ergo minus meritoria est obseruatio continentiae religiosorum, quam secularium.

In oppositum. CONTRA, Aug. in epistola ad Armentarium, versus finem, dicit armentario qui votum continentiae fecerat. Modo, quod absit, tanto miserius eris si fidem Deo fregeris, quanto beator si persolueris: ergo sicut peior est operatio mali contra votum, quam non contra votum, sic melior est operatio boni cum voto quam sine voto.

Secundo. Item glossa super illud psal. Vouete, & reddite: dicit q vouere consulitur voluntati, sed consilium est de meliori bono: ergo melius est bonum factum cum voto, quam sine voto.

CONCLUSIO.

Imò magis cum voto meritorium erit, tanto enim magis opus Deus acceptat, quanto ab homine est sibi specialius dedicatum.

Responso. RESPONDEO, q magis meritorium est idem bonum opus factum cum voto, quam sine voto, quod probatur ratione triplici, & vna similitudine.

Prima ratio est haec: opus inferioris virtutis magis est meritorium imperatum a superiori virtute, quam non imperatum, sed latia superior virtus est quam abstinentia: & opus abstinentiae ad quod mouetur homo ex voto est imperatum ab ea: vouere enim actus patriae est: ergo magis meritorium est opus abstinentiae, ad quod mouetur homo ex voto, quam sine voto.

Secunda ratio est haec: quanto opus procedit a voluntate magis firmata in bono, tanto est virtuosius, & ex consequenti magis est meritorium: ad operari enim virtuose requiritur firmiter, & immobiliter operari secundum philosophum, 2. Ethic. c. 4. Sed ceteris paribus voluntas firmiter est in bono cum voto, quam sine voto.

Tertia ratio est haec. Deus, cum acceptet opus propter operantem, tanto magis acceptat opus, quanto est ab homine ad seruitium suum specialius dedicatum, sed ceteris paribus homo specialius dedicatur ad seruitium Dei per

Iuxta illud Gen. 4. respexit Deus ad Abel.

votum, quam sine voto.

Ad idem est etiam similitudo, quam ponit Ansel. in libro de similitudinibus vltra medium, in qua comparat secularem facientem bonum opus illi qui de fructu arboris suae donat domino quantum vult: & religiosum illi qui Domino dat totam arborem cum fructu, dicens q sicut obsequium illius, qui dat domino totam arborem cum fructu, magis est acceptum Domino, quam obsequium alterius, sic seruitium religiosi magis est Deo acceptum, quam hominis secularis.

Ad primum in oppositum dicendum, q maior vera est, si intelligatur de necessitate actionis, sed si intelligatur de necessitate salutis, quae est necessitas conditionata, secundum quam dicimus aliquid necessarium ad consequendum finem, quae necessitas libertatem non excludit, non est verum, vnde obseruatio praceptorum magis est meritoria, quam obseruatio consiliorum accipiendo consilia ratione horum praecise, quae addunt super praeccepta, quamuis sit econuerso secundum q accipiuntur consilia pro inclusione praceptorum:

Ad secundum dicendum, q ibi loquitur philosoph. de necessitate violentiae, non de necessitate quam incurrit homo ex voto, talis enim necessitas non debet parere tristitiam, nec contraria libertas gratulationem. Vnde Aug. in epist. ad Armentarium, & Paulinam, versus finem. Felix est necessitas quae in meliora compellit, & parum ante. Non est gratulanda libertas, quae fit vt non debeatur quod lucro redditur.

Ad tertium dicendum, q difficultas alicuius boni operis proueniens ex voluntate operantis non auget meritum, quamuis illa augeat quae ex voluntate operantis non prouenit: & ideo quamuis non remanenti in seculo ex voluntate propria difficilius sit seruare continentiam, quam existenti in religione ceteris paribus, ex hoc tamen non sequitur, q illa obseruatio sit seculari magis meritoria, quam religioso: imò econuerso, quia facilitas bene operandi proueniens ex bona dispositione voluntatis operantis meritum auget.

Q V A E S T I O III.

Vtrum expediat iuvenes inducere ad hoc vt obligent se ad ingressum religionis.

CONCLUSIO.

Vtique optimum semper erit: modo istiusmodi inductio absque importuna persuasione fuerit, & quid opus sit ijs qui se ad religionem ingrediendum obligari declaret.

Respon. RESPONDEO, q sic, si ad sint debite conditiones ex parte iuuenis, & ex parte inductio nis, & ex parte obligationis. Qui enim vult inducere aliquem iuuenem ad obligationem

pre-

prædictam, debet diligenter considerare, q̄ iuuenis, secundum iura, debet itam pro ingressu religionis habeat ætatem, quæ ætas ad minus complectitur tempus. 14. annorum: extra de regularibus. Significatum. & cap. 1. in glo. & q̄ prout patitur ætas illa in propositis suis licitis, & honestis habeat stabilitatem: & q̄ ad cōsiderandum quid illa obligatio ponderet, habeat discretionem sufficientem.

In inductione etiam debet esse diligens asperitatis religionis, ad cuius obligationem inducitur explicatio: & omnis suggestionis falsitatis exclusio, nec debet esse nimis importuna persuasio: asperitatis enim religionis celatio, & falsitatis suggestio operantur deceptionē, deceptio autem ratione ignorantia diminuit de ratione voluntarij. Tunc autem est nimis importuna persuasio, quando sit cum rerum temporalium promissione, vel cum indebita comminatione, vel cum nimia sollicitudine. Debet autem inducens a tali importuna persuasione cauere, quia talis persuasio operatur in iuvene, seu ipsum inclinatur ad obligandum se ex surreptione, & prædicta obligatio fieri non debet, nisi ex plena voluntate, & deliberatione. Ex parte etiam obligationistria sunt obseruanda, s. vt fiat præuia deliberatione, & stabilitatis propositi examinatione: & q̄ fiat cū discretionem, vt scilicet se obligans obliget se ad ingrediendum religionem, vt eam experietur, vt si Deus dederit sibi gratiam remanendi, & religioni placuerit remaneat: si autem religioni non placuerit, aut si propositum infra annum mutatum fuerit libere potest exire absq; hoc, q̄ teneatur aliam religionem intrare, debet etiam obseruari, q̄ fiat cum deuotione, & debent obseruari prædicta, quia obligationes factæ sine deliberatione, & discretionem, & deuotionem frequenter malos exitus habent.

ARTICVLVS VII.

CONSEQUENTER queritur de septimo principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo vtrum matrimonium contractum post votum continentia simplex, sit dirimendum. Secundo vtrum contractum post votum solemne.

Tertio vtrum aliter solemnizetur votum, q̄ per religionis ingressum, vel sacri ordinis susceptionem.

QVAESTIO I.

Vtrum matrimonium contractum post votum continentia simplex sit dirimendum.

ostedo q̄ sic: Fortius est enim vinculum voti simplicis, quam matrimonium: quia primum obligat Deo secundum homini, sed votum simplex continentia superueniens matrimonio

Arg. 1. D. Bon praesenti, di. ar. 2. q. 1. Sc. praesent. di. q. unica.

non tenet: ergo multo fortius non tenet matrimonium contractum post simplex continentia votum.

Item irritandus est contractus in quo implicatur obligatio ad mortale peccatum, sed in contractu matrimonij contracti post simplex continentia votum includitur obligatio ad mortale peccatum, quia includitur obligatio ad carnalem copulam, quæ est contra continentia votum: ergo talis contractus est irritandus.

Item secundum Magistrum huius dist. c. 2. ratio quare non sunt separandi contrahentes matrimonium post simplex continentia votum est, quia probari non potest, sed multa sunt vota simplicia, quæ probari possunt: ergo sunt multa simplicia vota propter quæ matrimonia sequentia dirimenda sunt.

CONTRA, de contrahentibus post simplex continentia votum dicitur decre. di. 27. Quidam & sumptum est ab Augu. in li. de bono coniugali, q̄ grauer peccant, qui tales diuidunt.

Item: extra. Qui clerici, vel vouentes. Meminimus: dicitur q̄ si aliquis se ad religionem trahiturum promissit, si non habitum suscepit, nec professionem, sed votum solummodo fecit, licet postea matrimonium contraxerit, non est cogendus ad religionem transire & matrimonij votum rescindere.

Item videtur, q̄ potest contrahere absque peccato, quia contrahens non peccat, si non intendit aliquid impossibile voto suo, aut obligat se ad illud, sed in contrahendo non obligat se ad aliquid impossibile voto suo, quia statim post matrimonium contractum potest religionem intrare, quamuis etiam in contrahendo hoc intendat, nihilominus tenet contra, vt supra visum est: ergo absque peccato, potest contrahere matrimonium.

CONCLUSIO.

Contrahendum impedit, quia post tale votum contrahens se ad illud frangendum obligat, sed non dirimit contractum: hoc enim votum est tantum sui ipsius ad continentiam obligatio.

RESPONDEO, q̄ sicut dicitur extra. qui clerici, vel vouentes. Consuluit, & c. Rursus. votum simplex impedit matrimonium contrahendum, quia in contractu matrimonij includitur sub conditione obligatio ad aliquid repugnans simplici continentia voto, quia ibi includitur obligatio ad reddendum carnale debitum, si alter coniunx exigere voluerit, & ideo contrahens post simplex continentia votum impliciter obligat se ad frangendum votum suum si voluerit alter coniunx, quod sine peccato mortali non potest fieri. Ratio autem quare non dirimit iam contractum, est, quia votum continentia simplex non est nisi promissio sui ipsius ad continentiam Deo obseruandum, promissio aut alicuius rei non transfert rem

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Tertio.

rem promissam in dominium illius, cui promittitur, & ideo post promissionem ante traditionem rei promissa promittens remanet dominus rei: & ideo si eam donet alij tenet donatio, quamuis aliquam satisfactionem teneatur facere, seu recompensationem illi cui rem ipsam ante promiserat, & ideo post simplex continentia votum si homo dat mulieri, & e conuerso potestatem corporis sui per matrimonium contractum tenet donatio, sed Deo tenetur ad emendam pro fractione. promissionis.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, q̄ non valet, quia res vni donata alij promitti non debet, & si promittatur non tenet promissio, sed quamuis res vni promissa, alteri dari non debeat, si tamē detur valet, donatio, vt visum est in quaestione.

Ad secundum dicendum, q̄ quamuis ille, q̄ contraxit post simplex votum continentia in consumendo matrimonium mortaliter peccet, quia post contractum matrimonium licitum est sibi non consummare ipsum, si vult religionem intrare, tamen post matrimonium consummatum non peccat reddendo debitum suo coniugi: quia tunc potestas corporis sui plene transita est in suum coniugem, quantum ad carnale debitum: quia tamen hanc translationem fecit per culpam suam, debet cum dolore debitum reddere, & tenetur nunquam exigere.

Ad tertium dicendum, q̄ illa ratio, quam assignat Magister non est sufficiens quia quamuis probari possit non propter hoc separandi sunt: sed Hugo dicit q̄ in nullo casu est matrimonium post votum perpetua continentia, quo ad Deum, vt recitatur extra. qui clerici, vel vouentes. Rursus in glo. sed Io. dicit contrarium, vt habetur ibidem, sed Hugoni non est assentiendum in hac parte.

Ad tertium, ad secundam partem dicendum, q̄ contrahens post votum continentia simplex, nisi certificatus sit per spiritum sanctum, q̄ Deus sic ordinauit, q̄ nunquam sequetur carnalis copula, peccat: quia alias iura prohibent tales contrahere, etiam si ille qui vouit intendat religionem intrare ante matrimonij consumationem, & hoc prohibitum est ad vitandum periculum fractionis voti: periculum. n. esset ne per contractum illum mutaretur propositum, quod ante habebat ad vitandum confusionem alterius coniugis: quia quodammodo confunderetur si alter coniunx matrimonium cum eo renneret consummare.

QVAESTIO II.

Vtrum matrimonium contractum post votum solemne continentia sit dirimendum.

VIDETUR, q̄ non: extra qui clerici vouentes. Rursus dicitur, q̄ simplex votum apud Deum, non minus obligat, quam solemne, sed ma-

Primum arguendum. D. Bo praesenti di. ar. 2. q. 1. Sc. ubi su.

trimonium contractum post simplex continentia votum non est dirimendum, vt patet ex precedenti ratione: ergo a simili nec contractum post solemne continentia votum.

Item solemnitas voti non magis roborat, q̄ iuramentum, sed matrimonium contractum post simplex votum iuramento confirmatum non est dirimendum: ergo nec contractum post solemne continentia votum.

Item in contractu matrimonij nihil implicatur repugnans solemnii continentia voto, quia non implicatur obligatio ad carnale copulam, cum post contractum matrimonium possit alter coniugum altero inuito renuere matrimonij consumationem, si religionem intrare voluerit: ergo nulla videtur ratio, quare non sit verum matrimoniale vinculum, quod contrahitur post solemne continentia votum.

CONTRA, decret. di. 27. Presbyteris. Matrimonia contracta a presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, monachis iudicantur debere disungi.

Item extra. qui clerici, vel vouentes. Innuate. dicitur de nobili muliere, quæ votum castitatis emiserat, & in habitu religionis benedictione remanserat, & postmodum matrimonium contraxerat, q̄ ad resumendum religionis habitum, & seruandum quod vouerat, erat per censuram ecclesiasticam coercenda.

CONCLUSIO.

Imo dirimendum erit, etenim Ecclesia illegitime sic vouentes: quia ipsi se ad oppositum matrimonij in ipsius Ecclesie potestate, posuerunt.

RESPONDEO, q̄ matrimonium contractum post solemne continentia votum, dirimendum est, quia per tale votum homo non tantum promittit continentiam, sed etiam alij dat dominium super seipsum, vt ipsum possit cogere ad promissam continentiam obseruandam, vt patet quia vt habetur extra. Qui clerici, vel vouentes. Rursus in glo. non solennizatur votum continentia, nisi per susceptionem ordinis sacri, aut per promissionem factam in religione modo debito, aut per susceptum religionis habitum, qui profitentibus dari consuevit, nisi forte sit alicubi consuetum similem habitum dari nouitijs & professis, sed hic modus non videtur esse, nisi quedam professio tacita vel praesumpta, morari etiam ultra annum in religione sine protestatione de non profitendo, est quedam praesumpta professio: extra de regularibus. Ex parte in textu, & glo. Quolibet autem praedictorum modorum, vouens dat alteri potestatem super seipsum ad cogendum ipsum ad continentia promissa obseruationem, qui autem dedit alicui rem ad vnum usum, non potest eandem rem alij dare ad usum cotinuum, & quia in contractu matrimonij coniuges mutuo sibi concedunt potestatem suorum corporum ordinatam ad usum continentia

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Respon.

tie in contrarium, ideo non tenet matrimonium contractum post solemne continentie votum.

Ad primu argum. AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd illud verbum sic intelligendum est, qd vtriusque fractio est peccatum mortale, maius tamen peccatum est fractio vnus, quam fractio alterius secundum glo. ibidem.

Ad secundu. Ad secundum dicendum, qd quamuis roboratio voti per iuramentum fortior sit quantum ad aliquid, quam roboratio, qua est per solennitatem, tamen quantum ad impedimentum matrimonij est e converso, quia ad solennitatem voti continentie spectat vt vouens transferat in alterius dominium, vt visum est, qd non fit per reprobationem voti simplicis iuramento factam.

Ad tertiu. Ad tertium dicendum, qd in matrimonio de lege communi includitur aliquid repugnans, cuiuslibet continentie voto: quia quamuis quilibet coniunx altero invito possit renuere consumationem matrimonij si vult religionem intrare, tamen ad hoc vt contrahatur vnus matrimonium, oportet bonum fidei esse in contrahentium intentione explicite, vel implicite, bonum autem fidei consistit in reddendo carnale debitum, si exigatur. Sed hac solutio non videtur aliquibus sufficiens, quia vt ostensum est supra, verum matrimonium contrahi potest, quamuis alter contrahentium, vel vterque intendat religionem intrare ante matrimonij consumationem: dum tamen in mente quilibet teneat explicite, vel implicite, qd nisi religionem vellet intrare alteri coniugi petenti vsum sui corporis non negaret, sed debitum redderet.

Ideo aliter dicendum ad argumentum, qd matrimonium contractum post solemne continentie votum est dirimendum, immo vt prius loquitur ipso iure est nullum, quia iura non tantum prohibent tales personas contrahere, sed etiam decernunt, & constituunt eas illegitimas ad contrahendum.

Q V A E S T I O III.

Vtrum aliter solemnizetur votum, quam per religionis ingressum, vel sacri ordinis susceptionem.

Arg. 1. T V I D E T V R, qd sic: extra qui clerici, vel vouentes. Insinuante dicitur de quadam muliere, qua votum castitatis emisit in manibus cuiusdam de fratribus sancti Augustini, eo tenore addito, vt in domo sua cum sua substantia remaneret, & sic in eiusdem habitu ordinis permansit biennio, & postea de parentum consilio. P. Michaelis fuit matrimonialiter copulata, qd ad resumendum male dimissum religionis habitum erat per censuram ecclesiasticam coer-

cenda, quod verum non esset, nisi fuisset suum votum solemne, & tamen non fuit monacha, quia vt habetur extra: de statu monachorum. Cum ad monasterium: abdicatio proprietatis adeo est annexa regulae monachali, vt contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere: ergo aliter quam per professionem in religione potest votum solemnizari.

CONTRA, 27. q. 1. Mulieres: in glo. dicitur, qd in propria domo vti vestibus monachalibus, & votum facere non solemnizat votum & tamen videretur illud votum esse solemne, si mulieris votum aliter posset solemnizari, qd per religionis ingressum.

C O N C L V S I O.

Votum tantummodo per ordinis sacri susceptionem, & professionis emissionem solemnizatur. solus enim istiusmodi votum in se habet aliquid annexum vt in publicum debeat venire.

R E S P O N D E O, qd proprie loquendo differentia est inter votum publicum, & votum solemne, quia quodlibet votum coram multis in publico factum publicum dici potest, sed non quodlibet tale potest dici solemne: non dicitur votum solemne, nisi quod in se habet aliquid annexum, vt in publicum debeat venire, & per quod vouens ponitur sub alterius hominis potestate, & tale est votum in susceptione sacri ordinis, per quem suscipiens constituitur minister ecclesie Deo publice seruendum, & ponitur aliter, quam ante sub episcopi potestate: vnde tale votum esset solemne, et si predictum ordinem ab episcopo susciperet in secreto: professio etiam in religione facta in manu eius, qui eam potest recipere, in se aliquid habet annexum, quo in publicum debet venire, vnde talis professio solemnizat votum etiam si in manu eius, qui eam potest recipere fieret in occulto, quia talem oportet seculari vitam dimittere, & in claustro cum alijs sui ordinis conuersari: & ad hoc per praelatum cogi potest, nec aliter, quam aliquo predictorum modorum votum solemnizari potest: susceptio enim habitus professorum vbi distinguitur ab habitu nouitiorum votum non dicitur solemnizari, nisi in quantum talis habitus susceptio est quaedam praesumpta professio, quare autem tale votum dirimat matrimonium iam contractum, in quaestione praecedenti dictum est.

Ad argumentum in oppositum dicendum, qd secundum glo. ibidem illa mulier fuit monacha, nec proprietatem habuit: sed vsum fructum infra scriptarum rerum, quas monasterio contulerat: & de illis rebus victum, & vestitum habere, & in domo qua sua fuerat, remanere permittebatur eidem.

A R T I C V L V S VIII.

C O N S E Q V E N T E R quiritur de octauo principali. Et circa hoc quiritur

Primo

Primo vtrum votum possit commutari. Secundo vtrum quodlibet votum possit commutari in votum religionis. Tertio vtrum vouens intrare religionem, & postea intrat cum intentione exeundi impleat votum suum.

Q V A E S T I O I.

Vtrum votum possit commutari.

Arg. 1. S T E N D O qd non: Leuit. ultimo. animal quod immolari potest domino, si quis vouerit sanctum erit: & mutari non poterit. i. nec melius malo, nec peius bono. Item Ecclesiastes 5. Quodcunque voueris redde.

Tertio. Item Ber. in libro de precepto & dispo. ca. 36. dicit, qd de voto monasterij non retineri, quis regulariter potest: nec recipi sine consensu Abbatis sui: ergo votum factum in vna religione non potest in votum religionis alterius commutari.

In oppositum. CONTRA: extra de iureiurando. peruenit. 2. Propositum, aut promissum non infringit, qui in melius illud commutauit.

Secundo. Item extra de voto & voti redemptione. Magna dicitur, qd votum commutari potest in opus aliud pietatis.

C O N C L V S I O.

Auctoritate summi Pontificis votum, in melius commutari potest, alioquin contra charitatem obligatio teneret.

Respon. R E S P O N D E O, quod sicut dicit Ber. de precepto, & dispo. cap. 4. Iniquum proculdubio foret si statuta pro sola charitate contra charitatem tenerentur: votum autem fieri debet ex charitate, & pro charitate: vnde eius obligatio tenere non debet contra charitatem: teneret autem contra charitatem, si non liceret illud commutare in melius, votum ergo potest bonum in melius commutari. Non tamen hoc fieri oportet auctoritate vouentis: quia nullus debet esse iudex in sua causa, sed auctoritate iuris, votum temporale potest in perpetuam religionis obseruantiam commutari, vt ostenditur in quaestione sequenti: & votum laxioris religionis in arctiorem: extra de regularibus. Sane. vota autem peregrinationis, abstinentiae, & huiusmodi commutari possint auctoritate episcopi: iura enim hoc posse ab episcopis non excludunt, argumentum ad hoc extra de voto, & voti redemptione. cap. 1. in textu, & in glo. vota autem continentiae, aut religionis, aut transmarinarum auctoritate episcopi commutari non possunt: vt patebit cum quaeretur de dispensatione in votis. In commutando autem diligentius considerari debet personae qualitas, & commutationis causa. an ex infirmitate, seu affluentia diuitiarum, aut alia

probabili causa recompensatio melior fuerit, & Deo magis accepta: extra de voto, & voti redemptione, cap. 1.

Ad primu argum. AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd illa auctoritas sic intelligi debet. qd illud mutari non poterat auctoritate vouentis.

Ad secundu. Ad secundum dicendum, qd votum intelligitur reddi, siue reddatur in se, siue in aequiualentem per comparationem ad rem publicam, vel personam qua uouerat.

Ad tertiu. Ad tertium dicendum, qd illud verbum Ber. intelligendum est de consensu petito, siue obtineatur, siue non: quia sicut dicitur extra: de regularibus. Licet talis postquam a praelato suo transeundi licentiam postulauerit, ex priuata lege, qua publice praedicitur, absolutus libere potest sanctioris vitae propositum adimplere, non obstante proterua indiscreti contradictione praelati, vnde iura qua contrarium videntur dicere intelligenda sunt de illo qui causa leuitatis, & non petita licentia transit, si etiam se transtulerit licentia non petita, non tenetur reuerti ad bonum inferius, quod reliquit, vnde de tali dicit Ber. libro de precepto, & dispo. cap. 36. qd si melius inuenit, & elegerit in eo monasterio ad quod transit, consilio meo non egredietur ad inferius bonum, quod reliquerat, & transferat pro meliori, nec est contrarium his, qua predicta sunt: quia multa prohibentur fieri, qua facta tenent.

Q V A E S T I O III.

Vtrum quodlibet votum commutari possit in votum religionis.

C O N C L V S I O.

Cum religionis votum omnibus alijs ob altitudinem, & perfectionem praestet ideo quodlibet in illud commutari potest.

Respon. R E S P O N D E O, qd volens facere professionem in religione se actualiter, seu habitualiter vult remanere obligatus ad vota qua fecerat in seculo non commutantur in votum religionis, tamen postquam deuenit hoc ad notitiam praelati poterit ipsum ab illis votis absoluere maxime si ignorabat ipsam esse ligatum illis votis tempore professionis. Si autem actualiter, seu habitualiter intendit illis votis amplius non teneri, sed soli voto religionis suae ab illis absoluitur per religionis votum propter voti religionis altitudinem, & perfectionem: extra de voto & voti redempt. Scripturae ibi. n. dicitur, qd reus fracti voti aliquatenus non habet qui temporale obsequium in perpetuam noscitur religionis obseruantiam commutare: vnde sicut dicitur de poeni. dist. 1. Mensuram. §. His auctoritatibus non est necessaria certa satisfactio poeni, cuius totum vitam tempus obedientiae impenditur sui conditoris. His etiam satis concordat Bernar. in libro Rich. super 4. Sen. K K de

de præcepto, & dispo. c. 4. dicens. de vita religioforum, q̄ præmium vniuersi generibus vitæ humanæ professores, & amatores suos angelis similes, dissimiles hominibus facit, imò diuinam in homine reformat imaginem configurans nos Christo ad instar baptisimi. Si tamen Rex vnus, vel Imperator vouit, q̄ vsque ad triennium, vel septennium militabit in Terra sancta, & tenebit secum duo vel tria milia militum, vel vnus alius dux, vel comes existens dux totius exercitus cruce signatorum, & de cuius absentia desolaretur vellet religionem intrare, in hoc casu videretur mihi summus pontifex consulendus. Certum tamen est q̄ persona mediocris a voto transmarino absolueretur per religionis ingressum, & professionem in ea.

Q V A E S T I O III.

Vtrum vouens intrare religionem, & postea intrat cum intentione exeundi, impleat votum suum.

Argum. I. **T** V I D E T U R, q̄ sic: vouens non obligatur ad plus in conspectu Dei, quam se obligare intendat, sed vouens intrare religionem, non intendit se obligare ad non habendum propositum exeundi, quando intrabit, sed tantummodo ad intrandum: ergo intrans cum proposito exeundi implet suum votum.

Secundo. Item qui promittit alicui centum libras, & postea soluit, intendens tamen, q̄ postea auferet eas sibi si poterit, nihilominus implet promissum: ergo a simili qui promittit religionem intrare, & postea intrat intendens per exitum irritare illum introitum, nihilominus videtur implere promissum.

Tertio. Item si talis non implet votum suum, cum non intrando non impletur perplexus est, quod falsum est: nulli enim via salutis præcluditur.

In oppositum. **C** O N T R A, cuiuslibet voti liciti honesti impletio est meritoria, sed vouere intrare religionem est votum licitum, & honestum, qui hoc vouere potest: ergo eius impletio est meritoria, sed intrans religionem cum proposito exeundi, sic intrando, non meretur: ergo votum suum non adimplet.

Secundo. Item qui promittit se facere aliquod bonum, & facit malum, non implet promissum, sed qui vouet intrare religionem vouet facere bonum, & qui intrat eam cum proposito exeundi, facit malum, quia scienter facit factum ad quod videt sequi religionis scandalum, & nullam animæ suæ profectum: ergo sic intrando non implet votum.

C O N C L V S I O.

Nequaquam, imo si propositum exeundi habuerit absolute, Deum grauiter offendit, qui in

ijs, quæ sibi offeruntur intentionem plus ponderat quam factum.

R E S P O N D E O, q̄ ille, qui vouet intrare religionem, aut actualiter proponit in religione remanere, ita tamen quod illud propositum non cadit sub voto, sed ipsum concomitatur tantum, aut actualiter proponit eam experiri, vt si sibi placuerit remaneat, & si sibi displicuerit exeat, aut de nullo istorum actualiter cogitat, sed tantummodo hoc vouet: quia sibi videtur animæ suæ bonum, aut dum vouet intrare actualiter habet propositum exeundi, postquam intrauerit. Si primo modo vouit, aut quando intrat habet propositum absolute exeundi, & nunquam dandi operam vt mutetur propositum suum, aut habet propositum exeundi, tamen cum voluntate dandi operam, vt mutetur suum propositum.

Primo modo intrans, non implet votum suum, secundum diuinum iudicium: quia talis habet propositum exeundi ex malignitate: in his autem quæ Deo offeruntur, seu redduntur Deus plus ponderat intentionem, quàm factum.

Si secundo modo videtur mihi, quod implet votum: quia propositum exeundi, non habet absolute, nec ex malignitate, sed magis ex infirmitate. Simili modo potest dici, siue vouerit intrare modo secundo, siue tertio.

Si autem vouerit intrare habens propositum actuale exeundi, postquam intrauerit, hoc potest intelligi tripliciter.

Vno modo ita, quod vouet intrare, vt exeat.

Alio modo ita, quod vouet introitum, & exitum.

Tertio modo, ita quod non vouet, nisi introitum, & votum concomitatur exeundi propositum, & quocunque istorum trium modorum voueat peccat, & non tenet votum: quia est temerarium: intrare enim propter exitum vt propter finem est intrare propter finem malum: vt autem superius visum est, non tenet votum factum de re bona, propter finem malum. Vouere enim copulatiue, & introitum & exitum temerarium est: quia hoc coniunctum propter alteram partem est malum. Vouere etiam introitum concomitante proposito exeundi est temerarium: quia quamuis intrare de se sit bonum, tamen cum tali comite non est bonum, vnde si aliquis qui non vouit religionem intrare, intrat religionem concomitante proposito exeundi peccat. Planum est ergo q̄ vouens intrare religionem eo modo, quo tenet votum, votum non implet, secundum diuinum iudicium, nec absoluitur ab obligatione facta Deo: si intrat cum proposito exeundi absolute, & cum voluntate non dandi operam, vt suum mutetur propositum.

A D

Ad primū argum. **A** D P R I M V M in oppositum dicendum, quod vouens intrare religionem ad hoc, vt votum teneat: oportet qui intendat introitum, vt aliquid bonum, vt autem ostensum est; intrare cum proposito exeundi non est bonum: sic ergo intrans non implet illud quod intendebat vouere: vouens enim religionem intrare ad hoc, vt teneat votum, aut explicite, aut implicite se obligare intēdit ad intrandum, non cum proposito exeundi absolute.

Ad secundū argum. Ad secundum dicendum, q̄ non est simile de obligatione facta Deo, & homini: quia obligatio facta homini respicit æqualitatem iustitiæ, quæ consistit in exterioribus operationibus ad alterum: vnde hæc iustitia non confiderat qua intentione debitor soluat pecuniã debitam creditori, sed q̄ soluat eam totam loco, & tempore debitis, & ideo qui homini promittit centum libras quacunque intentione sibi soluat eas absolutus est ab obligatione facta sibi: iustitia autem quæ respicit commutationem inter Deum & hominem, eo modo quo inter eos est iustitia, principaliter attendit intentionem, quàm operationem exterio rem, & ideo quia intrans religionem cum absolute proposito exeundi introitum deformat per malam intentionem non absoluitur ab obligatione sub ratione qua est Deo facta.

Ad tertium argum. Ad tertium dicendum, q̄ quandiu durat in eo absolutum propositum exeundi præfente termino, vel iam lapsa quo intrare per votum suum tenetur perplexus est, nec propter hoc via salutis sibi præcluditur: quia in potestate sua est cum Dei adiutorio illud malum propositum remouere.

A R T I C V L V S IX.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de nouo principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo vtrum omne votum sit dispensabile. Secundo vtrum solus Papa possit dispensare in votis.

Tertio vtrum votum de nunquam petendo a domino papa dispensationem in aliquo voto, sit obligatorium.

Q V A E S T I O I.

Vtrum omne votum sit dispensabile.

Arg. I. **S** T E N D O q̄ non: quia soluere promissum, est de iure naturæ, sed ea quæ sunt de iure naturæ sunt indispensable: ergo nullum votum est dispensabile.

Item qui non facit quod promittit mentitur: sed nullus potest in mendacio dispensare: quia sicut dicit philosophus quarto Ethico: cap. 14. quod mendacium secundum seip-

ipsum prauum est, & fugiendum: cum ergo oẽ votum sit promissio, nullum votum est dispensabile.

Item Ecclesiastici 26. Omnis ponderatio non est digna continentis animæ, sed in nullo voto quod nullam recipit recompensationem dispensari potest: ergo nõ omne votum est dispensabile.

Item extra: de statu monachorum. Cum ad monasterium abrenunciatio proprietatis, ita est annexa regulæ monachali: vt nec contra illam summus pontifex valeat dispensare: ergo non omne votum est dispensabile.

Item nullum votum est dispensabile, quod in melius commutari non potest, sed votum religionis in melius commutari non potest, cum omnia vota alia in ipsum possint commutari, vt ex præcedenti quõne patet: ergo nõ omne votum dispensabile est.

Item cum post matrimonium ante consummationem, alter coniunx altero inuito possit in religione profiteri, & alius postea contrahere, si dispensari posset cum religioso, vt reuertetur ad seculum, posset per hominem inter existentes in seculo vinculum matrimoniale rumpi, quod est contra illud Matth. decimonono. Quos Deus coniunxit homo non separet: ergo non omne votum dispensabile est.

C O N T R A, religiosi assumuntur ad statum prælationis, quod non fieret, nisi votum religionis dispensabile esset, sed religionis votum est perfectissimum: ergo omne votum aliud est dispensabile.

Item secundum philosophum primo libro Ethicor. capitul v primo. Amabile est bonum vni soli, melius vero, & diuinius genti, & ciuitatibus: sed votum continentis vni soli bonum est, bonum vero pacis communis bonum est genti, & ciuitatibus: ergo pro bono pacis communis dispensari potest in voto continentis, multo fortius: ergo in quo libet alio voto.

C O N C L V S I O.

Quæcunque vota de ijs, quæ sunt supererogationis dispensari possunt. In ijs enim maioris boni profectus, rationabilis causa poterit inueniri.

A D I S T A M quæstionem dicunt aliqui, quod dispensatio potest accipi dupliciter. Vno modo pro iuris relaxatione. Alio modo pro iuris declaratione.

Primo modo, nullum votum dispensabile est: quia quod per votum factum Deo ab illo, qui est liberæ potestatis in vouendo, vouens remaneat obligatus, hoc est de iure diuino: papa autem ius diuinum relaxare non potest.

Secundo modo, aliqua sunt dispensabilia. Rich. super 4. Sen. KK 2 sibi-

fabilia: quia papa potest interpretari & declarare ius diuinum, & aliqua non sunt dispensabilia. Illa autem quae sunt dispensabilia sunt illa, quae possunt in melius commutari. Quae autem non sunt dispensabilia sunt illa quae dignam recompensationem habere non possunt, ut votum continentiae, & religionis.

Instantia.

Sed contra hanc opinionem, sic potest argui. Magis potest papa super quemlibet christianum in his, quae sunt supererogationis, quam praelatus religiosus super subditos suos in his, quae non sunt de necessitate suae professionis: quia in papa est sub Deo plenitudo potestatis: sed ut supra ostensum est: praelatus religiosus potest dispensare in votis subditorum suorum, si qua superaddunt suae possessioni: ergo multo fortius papa dispensare potest in omnibus votis, quae sunt, non respectu eorum, quae sunt necessaria ad salutem, respectu quorum est votum, quod amittitur in baptismo: sed respectu eorum, quae sunt supererogationis.

Doctores opinio.

Videtur ergo mihi dicendum ad questionem, quod omne votum quod est de his, quae sunt supererogationis dispensabile est: quia dispensatio nis in quolibet tali voto poterit inueniri rationabilis causa, scilicet profectus maioris boni, vel vitatio mali, siue per comparationem ad rem publicam: siue per comparationem ad uentem: reformatio enim pacis inter regna magis est bonum communitati, quam continentia vnius personae. In tali enim casu, si persona quam continentiam vouerat nubat per obedientiam domini papae, sua obedientia magis meritoria est sibi, quam continentia, quantum ad praemium substantiale. Vitatio etiam communis mali, ut vitatio discordiae inter regna, quae sunt in pace, & vitatio probabilis transgressionis voti, si probabilitas sit vehemens possunt esse rationabilis causa dispensandi in quocumque supererogationis voto: aliter enim non video quod obligatio pro charitate facta, quandoque contra charitatem militaret. Et si dicis hoc, quod non esset per se, sed per accidens, scilicet propter infirmitatem personae: hoc non obstat: recta enim ratio dicitur videtur aliquem esse loco Dei, in ecclesia, qui periculis communitatum, & personarum, pensatis infirmitatibus, & utilitatibus, & damnis, possit rationabiliter obuiare. Et dico rationabiliter: quia ubi non est dispensandi rationabilis causa, si dispensaretur non esset dispensatio, sed dissipatio secundum Bernardum tertio de consideratione ad Eugenium. 23. cap.

Nota.

Ad primam argum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis manente obligatione de iure natura sit soluere, tamen ipsa obligatio non fuit de iure natura absolute, sed sub hac conditione, scilicet quousque per superiorem ex causa rationabili fuerit relaxata, naturale enim iudicium rationis dicitur, quod per aliquem superio-

rem talis obligatio relaxari possit ex rationabili causa: quia ad causandum talem obligationem concurrat mutabilis causa, quae est voluntas humana, & ideo superior soluendo obligationem, nihil facit contra ius naturae: maxime cum omni voto discreto voluntas superioris intelligatur, vel supponatur excepta.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod qui non soluit, quod promisit mentitur, si sibi non remittatur obligatio, & soluere possit: sed obligatione remissa non mentitur, si non soluit: quia tunc debitor amplius non est.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod secundum glo. illa ponderatio de qua ibi scriptura loquitur, opus est mundi, & sapientia secularis, & per continentem animam intelligitur aia. Christo desponsata in spiritali scientia, & secundum hanc expositionem auctoritas non est contra dictam solutionem: si enim intelligeretur, quod in nullo actu esset maior ratio meriti, quam in obseruatione continentiae, falsus esset intellectus: quia in sustinendo martyrium est meritum: unde & Aureola martyrum nobilior est, quam virginum.

Ad quartum.

Ad quartum dicendum, quod quamuis summus pontifex non possit facere, quod sit monachus absque renouatione proprietatis, quia hoc esset facere contradictoria simul, tamen potest de monacho facere non monachum, si causa rationabilis affuerit.

Ad quintum.

Ad quintum dicendum, quod si votum religionis non possit commutari in melius bonum priuatum, potest tamen commutari in melius bonum commune: talis etiam conditionis posset esse ille qui vouit, quod illud votum posset commutari in aliud bonum magis expediens sibi, quamuis non possit commutari in magis conueniens simpliciter.

Ad sextum.

Ad sextum dicendum, quod sicut non est inconueniens, quod si aliquis resuscitaretur a morte corporali, aliqui essent non coniuges, quamuis ante fuerint coniuges, ita si aliquis ab illa morte, qua dicitur mori per ingressum religionis resuscitaretur: per hoc, quod de monacho fieret non monachus auctoritate summi pontificis, non esset inconueniens, quod aliqui essent non coniuges, qui ante coniuges fuerunt non carnaliter copulari.

Ad oppositum argum. artic. 5. q. 1. huius dist.

PRIMUM argumentum ad secundam partem non bene concludit, quod enim religiosus possit fieri episcopus, non est: quia dispensetur cum eo in voto religionis: quia ut superius ostensum est remanet ad substantialia suae religionis obligatus, quamuis enim absoluitur ab obedientia illa, qua ante suo praelato tenebatur, tamen illam debet summo pontifici.

QVAESTIO III.

Utrum solus Papa possit in votis dispensare.

Argum. 1. D. Bon. ubi sup. D. Tho. ubi sup.

VIDETUR, quod sic: quia de iure argui non potest, qui a Papa non requirit dispensationem super illa obligatione in qua per episcopum potest dispensari: sed ut habetur: extra de electionibus. Venerabile: inter alias rationes, quas summus pontifex allegat ad cassationem electionis Philippi, qui fuerat electus in Imperatorem: una est quia venit contra proprium iuramentum super quo nec consilium sedis apostolicae requisit, cum super iuramento Romana Ecclesia prius consuli debuisset: ergo solus Papa dispensat in iuramento, sed non minus obligat votum, quam iuramentum: ergo solus papa potest dispensare in voto.

Secundo.

Item dispensatio aut est iuris declaratio, aut relaxatio, sed solus papa potest ius declarare, aut relaxare: ergo solus papa potest dispensare in voto.

In oppositum.

CONTRA, in multis votis dispensant episcopi, & non est praesumendum, quod hoc faceret si nullus alius a papa posset in aliquo voto dispensare.

CONCLUSIO.

Ad summum Pontificem tantum, qui super omnes plenitudinem habet potestatis, in maioribus votis pertinet dispensare.

Responso.

RESPONDEO, quod in votis maioribus, cuiusmodi sunt votum continentiae, religionis, & crucis, solus papa dispensare potest, quia in votis istis non est dispensandum, nisi propter communem ecclesiae utilitatem, vel aliquam magnam necessitatem, & ideo ipsorum dispensatio merito referatur debuit illi ad quem pertinet totius vniuersalis ecclesiae cura. In omnibus autem alijs votis, quae respectu praedictorum dicuntur vota minora, cuiusmodi sunt vota abstinentiae, & peregrinationis ad sanctum Iacobum, & similia possunt episcopi dispensare: extra de voto & redemptione, cap. 1. ubi dicitur, quod dispensatio in votis peregrinationis pendet ex eius, qui praesidet arbitrio, per quem secundum glo. & dominum Hostiensem intelligitur non tantum papa, sed etiam episcopus. Inferiores autem episcopi in nullo voto dispensare possunt, nisi eis fuerit specialiter commissum, exceptis praelatis religiosorum, qui dispensare possunt in votis subditorum suorum.

Ad primam argum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod iuramentorum, quaedam fiunt soli Deo, quaedam etiam fiunt homini: de primis iuramentis dicendum est sicut de votis: non sic autem de alijs, quia non sic est episcopus medius inter hominem & hominem, sicut inter hominem, & Deum: papa tamen qui super omnes habet plenitudinem potestatis, potest in illis

iuramentis dispensare, quando hoc requirit communis ecclesiae utilitas: iuramentum autem illud, de quo ibi decretalis loquitur, factum fuerat homini. scilicet filio Henrici Imperatoris, secundum glo. ibidem.

Ad secundum.

Ad secundum argumentum dicendum, quod illud argumentum procedit de dispensatione in obligatione, quae est a iure non de illa, quae causatur ex propria voluntate, cuiusmodi est obligatio per votum causata.

Ad intellectum tamen minoris sciendum, quod quamuis solus papa possit constituere ius canonicum, quod vniuersaliter obligat, episcopi tamen cum capellanis, & canonicis suis possunt constituere ius in episcopatibus suis, ut dicit Gotf. & habetur extra: de sent. excommunicationis. A vobis id est in glosa, & tale ius potest per alium, quam per papam declarari, seu interpretari, & etiam relaxari.

QVAESTIO III.

Utrum votum de nunquam petendo a domino Papa dispensationem in aliquo voto, sit obligatorium.

VIDETUR, quod sic: quia votum de re licita est obligatorium, sed nunquam petere a domino papa dispensationem in aliquo voto est licitum, quamuis domino papae dispensanti recalcitra re esset illicitum: ergo votum supra dictum est obligatorium.

Ad primam argum.

Item iuramentum de non petendo illud, quod alias repetere esset licitum est obligatorium: verbi gratia, repetere vsuras licitum est, & tamen iuramentum de non repetendo obligatorium est: extra de iureiurando. Debitores, & cap. sequenti. & cap. Ad nostram: secundo ergo a simili quamuis petere a domino papa dispensationem in votis sit licitum, tamen votum de nunquam petendo est obligatorium.

Secundo.

CONTRA nullum votum factum in prauiudicium domini papae est obligatorium, sed supra dictum votum esset in prauiudicium domini papae, quandoque enim expedit, quod dominus papa dispense in votis, & est quandoque dispensatio honorifica ecclesiae: obligare autem se ad non petendum, & inclinandum animi dominum papae ad faciendum, quod est expediens, & honorificum ecclesiae, esset in prauiudicium reuerentiae, quae debetur eidem: ergo votum de nunquam petendo ab eo dispensationem in aliquo voto non est obligatorium.

In oppositum.

CONTRA nullum votum factum in prauiudicium domini papae est obligatorium, sed supra dictum votum esset in prauiudicium domini papae, quandoque enim expedit, quod dominus papa dispense in votis, & est quandoque dispensatio honorifica ecclesiae: obligare autem se ad non petendum, & inclinandum animi dominum papae ad faciendum, quod est expediens, & honorificum ecclesiae, esset in prauiudicium reuerentiae, quae debetur eidem: ergo votum de nunquam petendo ab eo dispensationem in aliquo voto non est obligatorium.

CONCLUSIO.

Quando dispensationem non petere anima mouens utilius est, quam petere votum de nunquam petendo obligatorium erit.

Responso.

RESPONDEO, quod praedictum votum non obligatorium erit. Rich. super 4. Sen. KK 3 est

est vniuersaliter obligatorium: quia materia voti obligatorij non tantum debet esse licita: sed etiam utilis ad salutem: quædam enim licita sunt quæ non sunt utilia ad salutem, sed sūt indifferentia: vnde Apostol. 1. ad Cor. 6. Omnia mihi licent: sed non omnia expediunt, sed nunquam petere dispensationē a domino Papa non est aliquid utile ad salutē: immo quandoque multum expedit petere, & ideo nunquam petere ab eo dispensationem prædictā non est conueniens materia voti.

Præterea, votum de non petendo illud qd̄ esset vtile animæ vouentis nō est obligatorij, sed quandoque vtile est animæ illius, qui vouit, vt dispensetur in illo voto: quia quandoq; votum est illi qui vouit nimis graue ad obseruandum, ita q̄ probabiliter timet transgressio nis periculum: ergo votum de nunquam petēdo a domino Papa dispensationem in aliquo voto non est vniuersaliter obligatorium, in casu tamen in quo vtilius esset animæ vouētis talem dispensationem non petere, q̄ petere, obligatus esset ad non petendum: quia si aliquis vouet aliquid quod in vno casu potest esse vtile ad salutem, & in alio casu inutile, obligatur ad obseruationem voti in illo casu in quo est vtile ad salutem, quamuis non est in illo casu in quo est ad salutē inutile, nisi fuerit intentio vouentis, q̄ si non obligat in omni casu, q̄ obligetur in nullo.

Ad primū argum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ materia voti non tantum debet esse licita, sed etiam utilis ad salutem, vt in corpore q̄onis dictum est.

Ad secundū argum.

Ad secundum dicendum, q̄ non est simile: quia illud iuramentum fit homini, nec fit de differenti illi cui fit iuramentum, sed de re q̄ acceptat: votum autem prædictum fit Deo, nec fit de re, quam Deus acceptet: quia non est utilis ad salutem, sed indifferenter se habet, vel inutilis est. Et quamuis prædicta sufficiant ad solutionem argumenti, tamen ad intellectum decretalium allegatorum in argumento dicto quod ille qui iurauit non repetere vsuras actionem habet contra illum, qui iurauit, vt eum liberet a iuramento: extra, de iureiur. Debitores. in glo. & sup. eo. tit. c. 1. & infra de vsur. Tuas. & si iurauit, q̄ non inquietabit illum de relaxando iuramentum, tamen potest homo denunciare ecclesiæ, etiam si iurasset se non denunciaturum: quia tale iuramentū illicitum esset: extra de iureiur. Ad nostram. secundo. in glo. quæ seruare tale iuramentum esset contra charitatem, cum vsurarius teneatur ipso iure diuino & positiuo restituere vsuras: etiam si nunquam per sententiam humani iudicij compelleretur ad restituendum: vnde non tantum ab eo potest iuste repeti, sed etiam si nunquam repetatur, restituere tenetur si potest, & si nō potest, tenetur habere voluntatem restituendi: quia aliter saluari non potest.

ARTICVLVS X.

CONSEQUENTER quæritur de vltimo principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo vtrum scandalum sit dictum, vel factum minus rectum præbens alteri occasionē ruinæ.

Secundo vtrum aliqua bona sint propter scandalum vitandum omittenda.

Tertio vtrum si aliquis horrrens committere aliquid factum scandali magni, quod nunquam intendit committere, voueat si illud committit, se intrare ordinem Cisterciensium quæ non vult: sed horret intrare, & postea supradictum committit, teneatur prædictam religionem intrare.

QVÆSTIO I.

Vtrum scandalum sit dictum, vel factum minus rectum præbens alteri occasionem ruinæ.

STENDO q̄ non: prima Pet. 1. dicitur de Christo, q̄ factus est lapis offensionis, & petra scandali, his q̄ offendunt verbo, nec credunt in quo & positi sunt, & Christus nihil fecit vel dixit, minus rectum.

Arg. 1. D. Th. præfenti di. q. 2. ar. 1.

Secundo.

Item Matth. 16. dicit Saluator Petro. Scandalum mihi es: sed Petrus Christo nō præbuit occasionem ruinæ.

Tertio.

Item homines quandoq; scandalizantur ex bono: ergo scandalum non est semper dictum vel factum minus rectum.

Quarto.

Item nullum dictum vel factum minus rectum est necessarium, sed vt habetur Matth. 18. necesse est, vt veniant scandala: ergo scandalū non est dictum vel factum minus rectum.

CONTRA, glo. super illud Matth. 18. Si manus tua vel pes tuus scandalizat te: scandalizat, qui dicto vel facto minus recto occasionem dat ruinæ.

In oppositum.

Item glo. super illud Numer. 31. Vliscere prius filios Israel. Scandalum est vbi recte ambulanti deceptio ad peccadum subiicitur: sed talis deceptio non potest esse nisi per factum, vel verbum minus rectum.

CONCLUSIO.

Scandalum prout est scandalizantis actio, est dictum vel factum minus rectum alteri præbens occasionem ruinæ, etiam si non ruat: transumptiue, tamen & improprie dicitur.

Respon.

RESPONDEO, scandalum dicitur a scandalon Græce, quod est offendiculum, vel offensio, vel ruina, vel impactio pedum: translatum est autem a corporalibus ad spiritualia, & sicut in corporalibus accipitur actiue. s. pro apposi-

QVÆSTIO II.

Vtrum aliqua bona sint propter scandalum vitandum omittenda.

VIDETUR, q̄ non: in moralibus bonum principale est, quam verum, sed sicut dicit glo. super illud Matth. 18. Qui scandalizauerit, &c.

Primum argum. D. Bo. præfenti di. q. 2. ar. 4.

pro scandalo veritas relinqui non debet, & extra: de regulis iuris. Qui scandalizauerit. Vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur: ergo multo minus dimittendū est bonum, propter vitandum scandalum.

Secundo.

Item secundum Aposto. ad Rom. 3. Nō sūt facienda mala, vt veniant bona: ergo a simili non sunt omittenda bona vt veniant mala.

Tertio.

Item si aliquid bonum deberet dimitti, propter scandalum vitandū, hoc maxime esset temporale bonum, sed temporalia bona non sunt omittenda propter vitandum scandalum: vnde gloriosus martyr beatus Thomas non omisit repetere temporalia bona ad vitandū scandalum regis Anglorum: ergo videtur, q̄ nulum bonum sit omittendum, propter vitandū scandalum.

In oppositum.

CONTRA, propter scandalum, quandoq; est omittendum quod de iure esset faciendum, decre. di. 51. Aliquantos, sed quod de iure faciendum est, bonum est: ergo aliquando est omittendum bonum, propter scandalum vitandum.

Secundo.

Item Apostolus 1. Cor. 8. Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum: ergo saltem bonum temporale omittendum est ad vitandum scandalum.

CONCLUSIO.

Dona supererogationis, sunt quandoque ad tempus intermittenda ad scandalum proximi ex infirmitate, vel ignorantia scandalizati vitandum, quousque instruetur diligenter. Opera vero indifferentia, si quis, ex istis mortaliter scandalizetur: præcepto sunt omittenda quousque: tali fuerit ostensum: quod ex hoc scandalizari non debet.

Respon.

RESPONDEO, q̄ qd̄ rationabiliter intelligi non potest de scandalo actiuo, quia p̄ omissionem boni, non vitat homo in seipso verbum, vel factum minus rectum: quia nec operatio boni est in operante occasio dicti, vel facti minus recti: est ergo intelligenda de scandalo passiuo sub hoc sensu. s. vtrum aliquis teneatur omittere bonum opus ne proximus scandalizetur.

Ad cuius veritatis intelligentiam sciendū, quod bonorum operum, quædam sunt necessaria ad salutem, vt opera præceptorum, quædam supererogationis, vt opera consiliorum: quædam sunt indifferentia ex genere, vt co-

Rich. super 4. Sen. K K 4 me

Ad primū argum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ in verbo isto: Christus non dicitur fuisse scandalum: sed petra: quam scandalum est secutum, non a petra datum, sed a malis hoibus de quibus hic loquitur acceptum: vnde fuerit scandalizati, & scandalizantes: quia sibi ipsis occasionem ruinæ præbuerunt.

Ad secundū argum.

Ad secundum dicendum, q̄ quamuis Christus non ruerit, nec ruere possit: tamē Petrus quantum in se fuit, dedit sibi occasionem ruinæ, in quantum sibi suadebat nō subire passionem, quam subire diuina voluntas imperabat.

Ad tertium argum.

Ad tertium dicendum, q̄ bonum opus nunquam præbet alij occasionem ruinæ, quāuis quandoque hoies mali viso, opere bono, sibi ipsis præbeant occasionem ruinæ.

Ad quartū argum.

Ad quartum dicendum, q̄ quamuis nullum dictum, vel factum minus rectum sit necessarium necessitate absoluta in particulari, est tamen necessarium necessitate conditionata, & in vniuersali, & sic scandalum necessarium est necessitate conditionata, vnde glofa interlinearis super illud: Necesse est, vt veniant scandala: dicit vt qui probati sunt meliores fiāt: est etiam necessarium in vniuersali, sicut peccatum veniale est necessarium in vniuersali, non tamen in particulari, vt in 2. lib. ostensū est: scandalum enim non semper est peccatū mortale: sed quandoque veniale, vnde & ruina posita in diffinitione scandali large accipitur. s. pro ruina, vel dispositione ad ruinam: vnde & in Græco scandalum, non tantum significat ruinam, sed etiam impactio pedum: q̄ ad ruinam est dispositio, quamuis non necessaria: non omnis qui impingit pedibus ruit: quia tamen principaliter inuenitur ratio scandali in scandalo, quod est peccatum mortale: ideo glo. super illud Matth. 18. Qui scandalizauerit vnum de his pusillis, qui in me credūt expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris dicit. Multo melius est pro culpa breuem suscipere poenam, q̄ æternis seruari cruciatibus, qd̄ de scandalo quod est veniale peccatum intelligi non potest.

Ad oppositum.

Argumenta ad partem aliam procedunt de scandalo actiuo, quamuis in eius descriptione exprimat passiuum scandalum in obliquo.

medere carnes: bibere vinum, temporalia modo licito acquirere, acq̄sita custodire, debita repetere, & sic de alijs. Scandalum etiam p̄ximi oriri potest in ipso ex sua malitia, vel in firmitate, vel ignorantia. Opera necessaria ad salutem non sunt omittenda ad vitandum proximi scandalum ex quacunque radice proveniat, quia nullus debet omittere salutem propriam ad vitandum proximi damnationem: quia magis tenetur quilibet diligere seipsum, quam alterum, secundum ordinem charitatis. Nullum etiam opus bonum omittendum est ad vitandum scandalum proximi proveniens ex malitia, ne per hoc volentibus malitiose impedire opera bona, & exercere mala, daretur occasio malignandi. Opera vero supererogationis, quamvis non sint simpliciter, & ex toto omittenda propter quodcumque proximi scandalum, tamen quandoque ad tempus sunt intermittenda ad vitandum scandalum proveniens ex infirmitate, vel ignorantia, quousque scilicet adhibeatur sufficiens diligentia, ad hoc ut ignorantia instruat, & infirmus aliquo modo confortetur, ut non de bono opere scandalum sibi sumat, nec hac de causa bonum supererogationis intermittens ad tempus merito suo praedudicat: quia sic opus supererogationis intermittere meretur aequale praemio debito operi supererogationis, quod omittit, vel minus: quia talis omisio nihil diminuit de perfectione charitatis, sed magis disponit ad augmentum. Opera vero indifferentia ex genere, quorum omisio nulli alij praedudicat, nisi operati, & etiam in temporalibus tantum, omittenda sunt ad vitandum scandalum proximi proveniens ex infirmitate, vel ignorantia, quando probabiliter apparet, & nisi opus tale omittatur proximus scandalizabitur, & si probabile est, quod scandalizetur mortaliter, tunc omisio illius operis est in praecipuo: si autem probabile est, quod non scandalizetur, nisi venialiter tunc omisio illius operis est in consilio, postquam tamen proximo est ostensum, quod ex tali opere scandalizari non debet, & debito modo suatum, ut non scandalizetur non tenetur homo omittere illud opus propter proximi scandalum vitandum: quia si post talem instructionem, & suasionem scandalizetur, iam proprie illud scandalum non tam proveniret ex infirmitate, vel ignorantia, quam ex malitia, & sicut superius dictum est nullum opus ad vitandum scandalum proximi ex malitia proveniens est omittendum.

Ad primū argum.

Ad secundū.

AD PRIMVM ergo in oppositum dicendum, quod procedit de veritate, cuius locutio, vel operatio necessaria est ad salutem. Ad secundum dicendum, quod non est simile, quia operatio mali culpae non potest esse bona: sed omisio boni supererogationis, vel in differentis in aliquo casu potest esse bona, ut in quaestione visum est.

Ad tertium dicendum, quod omisio repetitionis temporalium bonorum, quae repetebat beatus Thomas non tantum fuisset in iudicium suum: sed etiam ecclesiae, cuius erat pastor, & cuius bonorum erat administrator, scandalum etiam regis Anglorum proveniebat ex malitia: quia sufficienter gloriosus martyr diligentiam apposuit ad edocendum illum regem, & suadendum ei, ut non deberet scandalizari.

Ad tertium.

AD PRIMVM ad partem aliam, dicendum, quod aliquando aliquid de iure esset faciendum, si non sequeretur scandalum, quod de iure est omittendum, si ad hoc scandalum sequi probabiliter praesumatur.

Ad primū.

Ad secundum dicendum, quod ibi Apostolus loquitur de omisione cibi suspecti. unde illud capitulum incipit de his, quae idolis immolantur: a comestione autem talis cibi, homo rehetur abstinere, quando probabiliter praesumit, quod proximus suus suspicatur, quod illum cibum comedat ad venerationem idoli: alias etiam teneretur homo abstinere a cibo licito ad tempus propter scandalum proximi, sicut de bonis alijs indifferentibus in questione dictum est.

Ad secundū.

Q V A E S T I O III.

Utrum si aliquis horrens committere aliquod factum scandali magni, quod nunquam intendit committere, voueat se illud committere, se intrare religionem Cisterciensium, quam non vult, sed horret intrare, & postea supradictum factum committit, teneatur praedictam religionem intrare.

RESPONDEO, quod non: quia magis obligatur vouens ad implendum votum, si consequatur illum finem propter quem vouit, quam si eueniat turpis conditio sub qua vouit, & quam euenire non lebat cum vouit, sed ille qui votum supradictum fecit, propter hunc finem, & ut non committeret illud scandalum, quod horrebat, & turpem conditionem, quam in suo voto posuit, euenire non lebat, cum ergo si illud scandalum non commisset illam religionem non teneretur ingredi, multo minus tenetur ad hoc, propter implementationem conditionis factae.

Argum. i.

Item vouens sub aliqua turpi conditione, quam desiderat impleri, extante illa conditione obligatur ad faciendum quod vouit: ergo per locum a contrarijs vouens aliquid sub aliqua turpi conditione non obligatur ad faciendum quod vouit.

Item omne votum est respectu alicuius voliti ratione appositae conditionis, sed in praedicto voto illud quod vouit non fuit volitum ratione sui, nec ratione conditionis appositae: quia conditio volita non fuit, cum vouens, quando vouit nollet eam euenire: ergo praedictum votum nullum fuit.

CON

CONTRA, omne votum sub conditione factum tenet ex tunc conditione: sed iste vouit intrare praedictam religionem si praedictum factum committeret: cum ergo quando illud scandalum commisit, impleta fuerit conditio sub qua praedictam religionem intrare promissit eam, intrare tenetur.

In oppositum.

CONCLUSIO.

Proculdubio religionem illam intrare tenetur. Nam istiusmodi votum, ratione boni finis est obligatorium.

Respondeo.

RESPONDEO, quod si impleatur conditio, ille qui fecit votum supradictum praedictam religionem intrare tenetur, quia votum sub conditione factum de re bona, & propter bonum finem quem vouens intendit consequi, per executionem illius boni, quod vouit, est obligatorium extante appositae conditione, & hoc siue illa conditio sit bona siue mala: siue vouens illam malam conditionem velit impleri, ut cum quis volens concumbere cum muliere, vouet coram ea religionem intrare: si sibi consenserit in illo malo facto: siue nolit eam impleri, ut in proposita quaestione: quamvis enim conditio non sit volita a vouente, dum vouet: nec etiam velit absolute religionem intrare: immo horret: tamen potest velle unum sub alterius conditione: non enim est inconueniens, quod duorum: quorum neutrum est volitum absolute: unum sit volitum in aliqua relatione ad aliud.

Ad primū argum. Foti. duplex finis.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod duplex est finis voti. vnus quem intendit vouens assequi mediante executione sui voti, qui finis in voto proposito est expiatio peccatorum, quam vouens intendit consequi per executionem voti, quae est religionem bona intentione ingredi. Alius finis est quem vouens intendit per suam obligationem immediate consequi: qui finis in proposito voto est praeservatio a commissione facti scandali magni. de primo fine non potest intelligi maior argumenti, quia consecutio illius praesupponit impletionem voti: sed loquendo de fine secundo dico maiorem esse falsam: quandoque tamen ille finis est conditio appositae, siue bona siue mala.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, quod non valet consequentiae forma: sed sic debet argui, si aliquis vouet aliquid sub aliqua turpi conditione, quam impleri non desiderat, illa extante obligatur: ergo vouens aliquid sub turpi conditione, quam impleri non desiderat, si illa conditio non impletur non obligatur.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod quamvis vouens non voluerit absolute illud quod vouit: nec etiam ipsam conditionem: tamen voluit illud quod vouit sub conditione, & pro tanto potest

est dicit, quod illud voluit ratione conditionis, & hoc satis in corpore quaestionis declaratum est.

CIRCA litteram. Priuatum est in abscondito factum, hic per factum in abscondito intelligas, quod sine solemnitate factum est, etiam si factum sit cum multis testibus. Solemne in conspectu ecclesiae factum, hic per factum in conspectu ecclesiae intelligas votum factum cum solemnitate. Per susceptionem sacri ordinis, vel professionem in religione, seu per assumptionem habitus professorum, ubi distinguitur ab habitu nouitiorum. Solemne violare peccatum, & scandalum, non est intelligendum, quod semper sint duo peccata, quia scandalum non semper est speciale peccatum: sed frequenter est circumstantia peccatum aggrauans. Probari non potest, quod occulte actum est, ista non est sufficiens ratio quare contrahentes post simplex votum continentiam non sunt separandi, quia si probari posset non propter hoc dirimeretur matrimonium iam contractum: sed prohiberetur contrahere. Quibus non solum nubere: sed etiam, vel damnabile est, quamvis hoc dicatur hic de illis qui solemniter continentiam vouerunt: tamen hoc etiam verum est de illis qui fecerunt simplex continentiae votum: quamvis tales volendo nubere minus peccent, quam alij. Eas attendas redire ad propositum, homo intelligendum est de illis qui fecerunt solemnem continentiae votum. Secundum in penis tenet locum scilicet quantum ad lapidationis penam in veteri lege: lex enim primo, & principaliter praecipiebat lapidari blasphemantem Deum, de quo habetur Leuit. 24. deinde adulterum, vel adulteram, de qua habetur Deute. 22. Hoc execrabilius fit in meretrice, & execrabilius fit in vxore, quia quo ad usum contra naturam non est vxor viro concessa, & magis tenetur vir cauere malum vxoris, quam alterius mulieris, & ideo cum ad usum contra naturam nulla mulier viro sit concessa, plus peccat vir in vtendo contra naturam vxore propria, quam meretrice. Incipit excusari per obiectionem, hoc quod dicit ibi Magister non tenetur quia ex quo scit suam legitimam vxorem viuere: quamvis hoc apud ecclesiam probari non possit potius debet excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quam carnaliter cognoscere illam, quam habet de facto quantumcumque illa exigeret, extra de sententia excommunicationis. Inquisitioni.

CON

De impedimentis, qua faciunt omnino illegitimam personam ad contrahendum matrimonium, quod contingit ex cultus disparitate.

DISTINCTIO XXXIX.

POST hac de dispari cultu videndum est: haec est enim una de causis quibus persona illegitima fuit ad contrahendum matrimonium.

Non enim licet Christiano cum Gentili vel Iudaea inire coniugium, quia etiam in veteri testamento prohibuitur est, fideles viros infideles ducere uxores: Domino dicente, Non accipias uxores de filiabus alienigenarum...

De coniugio fidelis, & infidelis, & duorum infidelium.

Huic autem videtur obviare, quod Apostolus ait de imparibus coniugis, Ego dico non, Dominus, Si quis frater habet uxorem infidelem, & haec consentit habitare cum illo, non dimittat illam...

liter coniunctum. Nec Apostolus iubet, ut non dimittat, sed consulit, ut si quis aliter agat, non sit transgressor sicut & de virginibus consulit. Monet autem quod est lucrandi occasio, cum possit licite relinquere, sed non expedit. Tunc enim non expedit id, quod licitum est, quando permittitur quidem, sed ipsius usus alijs adfert impedimentum salutis...

De fornicatione spirituali, ob quam potest dimitti coniux. Potest tamen licite dimitti: quia in infideli est fornicatio, si non corporis, tamen mentis. Causam enim fornicationis Dominus excepit. Fornicationem vero generale, & uniuersalem intelligere cogimur...

Aug. de fide, do. in mem. re, li. 1. c. 27. It. li. 1. do. adu. con. cap. 13. Ibid. c. 18. Et 28. q. 1. cap. Sic.

1. Cor. 7.

Aug. lib. 1. de adul. et in. cap. 11. 1. f. d. 10. Ex. 34. Deut. 7. Ambros. in per. 1. ad Cor. 7. c. 28. q. 1. c.

Quod aut. Aug. lib. 1. de c. 11. d. 1. Et 28. q. 1. c. Sic enim neq. Mat. 19. b. No. ueram esse pudicitiam infidelis etiam d. fidelis. Rom. 14. d. Au. li. c. 17.

Aug. in li. de fide, do. per. 1. c. 16. Et 28. q. 1. ca. V. xor legitima.

1. Cor. 7. Confule 28. q. 2. In 1. Co. c. 7.

28 q. 2. ca. Si quis Ex. c. Meld. 1. Corin. 7. Non. n. ser. mit.

In glos. ad illud 1. Cor. 7. Si quis frater uxo. Ex. f. d. 10. Aug. lib. 1. de ser. dom. in monte. c. 28. ibi cap. 27. Et 28. q. 1. c. Idola latvia

28 q. 2. Si in f. d. para. hic d. ing.

Si autem queris, an propter aliud vitium, nisi propter infidelitatem, vel idololatriam, possit dimitti, at tunc quid Aug. ait: Si infidelitas fornicatio est, & idololatria infidelitas, & auaritia idololatria; non est dubitandum, & auaritiam fornicationem esse. Quis ergo quamlibet illicitam concupiscentiam potest a fornicationis genere separare, si auaritia fornicatio est? Ex quo intelligitur, quod propter illicitas concupiscentias, non tantum, quae in stupris cum alienis uiris, vel feminis committuntur, sed ob quaslibet, quae animam a lege Dei aberrare faciunt, & perniciosè corrumpi, possit sine crimine, & vir uxorem suam dimittere, & uxor uirum. Item, Rectissime dimittitur, si uero suo dicat, Non ero uxor tua nisi mihi de latrocinijs diuitias congreges, vel, nisi solita lenocinia exerceas: aut si quid aliud facinosum, vel flagitiosum a uero suo expetat. Tunc ille, si ueraciter penitens est, habetque fidem per dilectionem operantem, membrum, quod eum scandalizat, amputabit. Ex his apparet, quod non solum infidelitas, sed etiam quae libet concupiscentia, quae perniciosè turpiterque corrumpit, fornicatio spiritualis est, per quam uir uxorem, vel uxor uirum dimittere potest. Consulit tamen Apostolus, ne fidelis dimittat infidelem uolentem cohabitare, nec a Deo reuocare.

Si fidelis liceat aliam ducere, infideli discedente, vel dimissa. Hic quaeritur, si fidelis dimittat infidelem, vel infidelis a fidelis discedat, an liceat fidelis aliam ducere. Videtur auctoritas testari, quod illa uiuente alteram ducere non ualeat. Ambrosius uerba Apostoli exponens ait, Alioquin si disceditis ab inuicem, & uolentes cohabitare dimittitis, & alijs uos copulatis, adulteri estis, & filij uestri qui de hac copula nascuntur, immundi, id est spurij sunt. Item, Si quis habuerit uxorem uirginem ante baptismum: uiuente illa post baptismum alteram habere non potest. Crimina enim in baptismo soluuntur, non coniugia.

Quae praemisissis contraria videntur. Sed contra Ambrosium testatur: Si infidelis (dicit Apostolus) discedit, discedat. Non enim est seruituti subiectus frater aut soror in huiusmodi, quia non debetur reuerentia coniugij ei qui horret autorem coniugij. Non est enim ratum matrimonium, quod sine deuotione Dei est, & ideo non est peccatum ei qui dimittitur propter Deum, si alij se copulauerit. Contumelia enim creatoris soluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur, ne accusetur alij copulatus. Infidelis autem discedens, & in Deum peccat, & in matrimonium: nec est seruanda ei fides coniugij, qui ideo recessit, ne audiret Christum esse Deum Christianorum coniugiorum, si uero ambo crediderint, per cognitionem Dei confirmatur coniugium.

Determinatio. Attende haec praedictis contraria posse uideri, ita ut sibi Ambrosius contradicere uideatur, sed distinguendum est hic, aliud esse dimittere uolentem cohabitare, aliud dimitti propter Deum ab illo qui horret nomen Christi. Ibi lex beneuolentiae non seruatur hic ueritas custoditur. Et ideo cum liceat dimittere uolentem cohabitare, non tamen ea uiuente alia ducere licet. Discedentem uero sequi non oportet, & ea uiuente aliam ducere licet, sed hoc non est intelligendum nisi de his qui in infidelitate sibi copulati sunt. sed si ad fidem uterque conuersus est, uel si uerque fidelis matrimonio coniunctus est, & post alter eorum a fide discesserit, & odio fidei coniugem reliquerit; dimissus discedentem non comitabitur, nec tamen illa uiuente alteram ducere poterit, quia inter eos fuerat ratum coniugium, quod non potest dissolui. Quidam dicunt coniugium non esse inter infideles, & quare. Sunt tamen nonnulli qui inter infideles asserunt non esse coniugium, quia nec rata, nec legitima est eorum copula. Rata non est, quia solui potest: nec legitima, quia Apostolus ait, Omne quod non est ex fide peccatum est. Eorum autem coniunctio non est ex fide, & ideo peccatum est. Non est ergo coniugium, quia nullum coniugium peccatum est. Augustinus etiam dicit, quia non est uera pudicitia infidelis cum fidelis. Sed uera negatur esse pudicitia, non quod infidelium coniugium non sit uerum, sed quia non habet illud triplex bonum, quod excusat coitum, & meretur premium. Item illud Apostoli, Omne quod non est ex fide, peccatum est, non ita intelligendum est, ut quicquid sit ab infidelibus, peccatum sit: sed omne, quod fit contra fidem, id est conscientiam, male fit, & ad gehennam aedificat. Vel in omni eo quod infidelis facit, peccat; non quia illud facit, sed quia non eo modo illud facit quo debet, non referens ad debitum finem. Quod legitimum sit coniugium infidelium, sed non ratum, & quare. Copula ergo maritalis, quae est inter infideles, coniugium est legitimum, sed non ratum. Legitimum, quia est inter legitimas personas: sed non ratum, quia sine fide. Coniugium uero fidelium est legitimum, & ratum, si tam en legitima sunt persona. Quod autem legitima sit infidelium coniunctio, Augustinus testatur dicens, Uxor legitima societate coniuncta, sine ulla culpa relinquitur, si cum uero Christiano permanere noluerit. Ex hoc etiam probatur, quod infideli ad fidem conuerso Apostolus consulit infidelem non dimittere, quod non faceret, si non esset inter eos legitimum coniugium. Legitimum est, quod legali institutione, uel prouincia moribus, non contra iussionem Domini contrahitur.

Ibi. ca. 28. Et 28. q. 1. ca. Idololatria.

Aug. in li. de fide, do. per. 1. c. 16. Et 28. q. 1. ca. V. xor legitima.

1. Cor. 7.

Confule 28. q. 2.

In 1. Co. c. 7.

28 q. 2. ca. Si quis Ex. c. Meld.

1. Corin. 7. Non. n. ser. mit.

Istud addit glo. in eundem locum.

28 q. 2. Si in f. d. para. hic d. ing.

Si autem queris, an propter aliud vitium, nisi propter infidelitatem, vel idololatriam, possit dimitti, at tunc quid Aug. ait: Si infidelitas fornicatio est, & idololatria infidelitas, & auaritia idololatria; non est dubitandum, & auaritiam fornicationem esse. Quis ergo quamlibet illicitam concupiscentiam potest a fornicationis genere separare, si auaritia fornicatio est? Ex quo intelligitur, quod propter illicitas concupiscentias, non tantum, quae in stupris cum alienis uiris, vel feminis committuntur, sed ob quaslibet, quae animam a lege Dei aberrare faciunt, & perniciosè corrumpi, possit sine crimine, & uir uxorem suam dimittere, & uxor uirum. Item, Rectissime dimittitur, si uero suo dicat, Non ero uxor tua nisi mihi de latrocinijs diuitias congreges, vel, nisi solita lenocinia exerceas: aut si quid aliud facinosum, vel flagitiosum a uero suo expetat. Tunc ille, si ueraciter penitens est, habetque fidem per dilectionem operantem, membrum, quod eum scandalizat, amputabit. Ex his apparet, quod non solum infidelitas, sed etiam quae libet concupiscentia, quae perniciosè turpiterque corrumpit, fornicatio spiritualis est, per quam uir uxorem, vel uxor uirum dimittere potest. Consulit tamen Apostolus, ne fidelis dimittat infidelem uolentem cohabitare, nec a Deo reuocare.

Si fidelis liceat aliam ducere, infideli discedente, vel dimissa. Hic quaeritur, si fidelis dimittat infidelem, vel infidelis a fidelis discedat, an liceat fidelis aliam ducere. Videtur auctoritas testari, quod illa uiuente alteram ducere non ualeat. Ambrosius uerba Apostoli exponens ait, Alioquin si disceditis ab inuicem, & uolentes cohabitare dimittitis, & alijs uos copulatis, adulteri estis, & filij uestri qui de hac copula nascuntur, immundi, id est spurij sunt. Item, Si quis habuerit uxorem uirginem ante baptismum: uiuente illa post baptismum alteram habere non potest. Crimina enim in baptismo soluuntur, non coniugia.

Quae praemisissis contraria videntur. Sed contra Ambrosium testatur: Si infidelis (dicit Apostolus) discedit, discedat. Non enim est seruituti subiectus frater aut soror in huiusmodi, quia non debetur reuerentia coniugij ei qui horret autorem coniugij. Non est enim ratum matrimonium, quod sine deuotione Dei est, & ideo non est peccatum ei qui dimittitur propter Deum, si alij se copulauerit. Contumelia enim creatoris soluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur, ne accusetur alij copulatus. Infidelis autem discedens, & in Deum peccat, & in matrimonium: nec est seruanda ei fides coniugij, qui ideo recessit, ne audiret Christum esse Deum Christianorum coniugiorum, si uero ambo crediderint, per cognitionem Dei confirmatur coniugium.

DISTINCTIO XXXIX.

UPERIUS determinauit Magister de impedimentis, quae faciunt personam illegitimam ad contrahendum cum quacunque persona. Hic determinat de impedimentis, quae faciunt personam illegitimam ad contrahendum non cum quacunque persona sed cum aliqua. Et diuiditur in partes quatuor. Primo determinat de impedimento disparis cultus.

28 q. 1. in principio. Rom. 14. d. Aug. lib. 1. de adul. et in. c. 8. Et 28. q. 1. ca. Sic enim.

Lib. de fide & operi. c. 16. Et 28. q. 1. c. Uxor legitima. 1. Cor. 7.

Secundo de impedimento consanguinitatis. di. sequenti. ibi. (Nunc superest.)

Tertio de impedimento affinitatis. di. 41. Nunc de affinitate.

Quarto de impedimento cognationis spiritalis, & legalis. di. 42. ibi. (De parétalium.)

Prima in quatuor.

Primo determinat hanc questionem: vtrum fidelis cum infideli possit contrahere.

Secundo an duorum infidelium conjugatorum alter conuersus ad fidem possit non conuersum dimittere. ibi. (Potest tamen.)

Tertia an conuersus possit aliud matrimonium contrahere. ibi. (Hic queritur.)

Quarto vtrum inter infideles sit coniugium legitimum. ibi. (Sunt tamen.)

Prima in duas.

Primo determinat veritatem.

Secundo soluit contrariam objectionem. ibi. (Hic autem.)

Illa pars quae ibi incipit. Potest autem diuiditur in duas.

Primo ostendit, quod duorum infidelium conjugatorum conuersus ad fidem potest dimittere non conuersum.

Secundo inquit vtrum propter aliud vitium possit coniunx dimitti. ibi. (Si autem.)

Illa pars quae ibi incipit. Hic queritur. diuiditur in duas.

Primo ostendit, quod fidelis dimittens non conuersum volentem tamen cohabitare non potest aliud matrimonium contrahere alio viuentem.

Secundo ostendit, quod si non conuersus non vult cohabitare cum conuerso, conuersus potest aliud matrimonium contrahere. ibi. (Sed econuerso.)

Illa pars quae ibi incipit. Sunt tamen diuiditur in duas.

Primo remouet falsitatem.

Secundo confirmat veritatem. ibi. Copula igitur.

CIRCA hanc distin. querendum est principaliter de duobus.

Primo de infidelium coniugio.

Secundo de ipsorum diuortio.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA, primum queruntur tria.

Primo vtrum fidelis cum infideli possit contrahere.

Secundo vtrum inter infideles possit esse matrimonium legitimum.

Tertio vtrum tale matrimonium excuset eorum carnale concubitus.

QVAESTIO I.

Vtrum, quod fidelis possit contrahere cum infideli.

Argum. 1. D. Bon. presenti dist. ar. 1. q. 1. TENDO, quod sic: quia Ioseph cum Egyptia contraxit, vt habetur Gen. 41. & Moyses cum ethiopia. de quo habetur numerorum. 12. nec tamen

praedicti fideles pro illis matrimoniis reprehensi sunt in scriptura.

Item peior est apostatans a fide, quam ille qui nunquam fidem suscepit, vt habetur. 2. Pe. 2. sed si fidelis contrahit cum illo qui apostatauit a fide non dirimitur matrimonium: ergo multo fortius potest esse matrimonium inter fidelem, & illum qui nunquam suscepit fidem.

CONTRA, Esdras. 1. c. 9. & 10. habetur, quod praecipit Esdras filius Israel dimittere uxores alienigenas: quas in matrimonium duxerat.

Item, vt habetur Deut. 7. praecipit dominus filijs Israel, quod cum amorreis: cananeis: pherezeis, & hiebusis non sociarent coniugia.

Item non est communicandum cum infidelibus. 2. Ioan. 3. nec aue eis dixeritis: sed coniuges simul communicant: ergo fidelis non debet matrimonium contrahere cum infideli.

CONCLUSIO.

Cum eo qui baptismi sacramentum non suscepit fidelis contrahere non potest. Et si de facto contrahat matrimonium dirimendum est. Ecclesia enim ad hoc fidelem illegitimauit.

RESPONDEO, quod ante legem scriptam licebat fideli contrahere cum infideli, quia nulla lege prohibebatur, vt bene ostendit primum argumentum ad partem primam. Tempore vero legis scriptae prohibitum fuit filiis Israel contrahere cum cananeis propter eorum peruersitatem, & oblationem, & ne coniunx infidelis peruerteret fidelem. non autem prohibitum fuit contrahere cum alijs infidelibus. vnde Hester contraxit cum assuero, vt habetur Hester secundo modo autem non licet alicui fideli contrahere cum infideli, qui fidei sacramentum non suscepit, vt ostendunt auctoritates quas adducit Magister huius di. c. 1. vnde si de facto contrahat matrimonium dirimendum est. Cuius rationem assignant aliqui, quoniam in tali matrimonio, & si esset bonum fidei ad hominem: non tamen ad Deum ex parte coniugis infidelis. nec esset ibi etiam bonum prolis. quia infidelis conaretur educare prolem non ad cultum Dei: sed ad contrarium. Sed haec ratio est insufficientis, quia haec omnia dici possent de matrimonio contracto inter fidelem, & haereticum qui suscepit fidei sacramentum, & tamen quamuis fidelis contrahens cum haeretico peccet: matrimonium tamen contractum non est dirimendum.

Dicendum: ergo, quod ratio quare non tenet matrimonium contractum inter fidelem, & infidelem, qui sacramentum baptismi non suscepit est, quia iura reddunt fidelem esse personam illegitimam ad contrahendum cum infideli praedicto. vnde dicitur. 2. 8. q. 1. Sic enim ultra medium, quod non nisi eiusdem religionis, & fidei maneant copulata coniugia. simile habetur. eo. q. Caue. huius autem constitutionis fuit ratio, congrua, quia non deceret Christianum contrahere matrimonium: in quo non esset ratio

Seco presenti di. q. vn. Secundo.

In oppositum.

Secundo.

Tertio.

Responsio. In lege naturae fidei cum infideli passim contrahere licuisse in scripta cum quibusdam dumtaxat modo autem cum nulla.

ratio sacramenti: sed in praedicto matrimonio ratio sacramenti non esset, quia non posset habere sacramenti rationem ex parte coniugis vnus, & non habere ex parte alterius. Ille autem qui sacramentum baptismi non suscepit nullum alium sacramentum suscipere potest: vt superius ostensum est: quapropter non teneat matrimonium contractum inter ipsum, & baptizatum: etiam si omnes articulos fidei crederet. dicitur. nu. 2. 8. q. 1. Caue, & sumptum est ab Amb. in lib. de patriarchis. si Christiana sit: id est cathetizata secundum glo. non est satis nisi ambo initiati sint sacramento baptismatis.

Extra de presby non sup. c. 1.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad aliam partem.

Extra de heretico communicanti. c. 1. de secundo.

hoc enim dicimus amicis quorum opera nobis placent.

QVAESTIO II.

Vtrum inter infideles possit esse matrimonium legitimum.

RESPONDEO, quod non: quia matrimonium legitimum indissolubile est. dicitur enim Mat. 19. Quos Deus coniunxit homo non separet: sed matrimonium infidelium dissolubile est per conuersionem alterius ad fidem altero remanente in infidelitate, vt inferius ostendetur: ergo inter infideles matrimonium legitimum esse non potest.

Arg. 1. D. Bon. presenti dist. ar. 1. q. 2. Seco presenti di. q. vn. D. Tho presenti dist. q. 1. ar. 2.

Secundo.

Item matrimonium contractum inter infideles magis est contra bonum prolis, & fidei, quam contractum inter fidelem, & inter infidelem. sed contractum inter fidelem, & infidelem non potest esse legitimum. ergo multo minus inter infideles potest esse legitimum.

CONTRA, Magister huius dist. c. vl. dicit quod copula maritalis, quae est inter infideles, coniugium est legitimum.

In oppositum.

CONCLUSIO.

Potest inter infideles legitimum matrimonium fore, praesertim, cum nec lege natura, nec diuina matrimonialiter copulari prohibeantur; illud tamen non erit ratum imo nec sacramentum.

RESPONDEO, secundum, quod habetur. 2. 8. q. 1. Si quis iudaicae. §. Item illum. quoddam est coniugium legitimum, & non ratum, quoddam ratum, & non legitimum. quoddam legitimum, & ratum. Legitimum, & non ratum est, quod legali institutione, vel prouinciae moribus contrahitur, quod tamen separabile est. Ratum, & non legitimum est matrimonium contractum inter fideles, qui sacramentum baptismi susceperunt contemptis solemnitatibus, quae debent adhiberi secundum consuetudinem ecclesiae, & patriae morem, vt matrimonium clandestinum. Ratum est, quia inseparabile est. Illegitimum est propter contemptum solemnitatis, quae secundum legem, & patriae morem adhiberi debet. Legitimum, & ratum est contractum inter fideles qui sacramentum baptismi susceperunt, & non sunt personae illegitimae ad contrahendum, & solemnitates debitas secundum constitutionem ecclesiae, & morem patriae adhibuerunt. Dico ergo, quod inter infideles non potest esse matrimonium ratum, quia vt ostensum est in arguendo tale matrimonium separabile est per alterius conuersionem ad fidem altero in infidelitate remanente: sed inter eos potest esse matrimonium legitimum, quia nec lege naturae nec lege diuina prohibentur matrimonialiter copulari, nec per aliquam constitutionem ecclesiae, quam secundum Apostolum primae Corin. 5. ecclesia non iudicat de his, quae foris sunt: quamuis autem illud matrimonium non sit sacramentum cum sit separabile: quia nullum sacramentum ante baptismum suscipi

Responsio. Triplex est iugium.

fufcipi potest: tamen est in officium naturæ, & quoddam fœdus societatis humanæ.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ maior est vera nisi intelligatur de matrimonio legitimo, & rato.

Vel potest dici, q̄ cum illud matrimonium separatur per conuersionem alterius ad fidē: non separatur ab homine sed a Deo: Deus autem separare potest quos coniunxit: quamuis hoc non possit homo.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, q̄ non valet, quia ecclesia potest fidelem reddere illegitimum ad contrahendum cum infideli, quia de quolibet fidei iudicari potest: sed illos qui nunquam sacramentum fidei susceperunt non iudicat, & ideo infidelis reddere illegitimos ad contrahendum inter se ad ipsam nō pertinet.

QVAESTIO III.

Vtrum matrimonium contractum inter infideles excuset eorum carnalem concubitus.

Arg. 1. **RESPONDEO** T V I D E T V R, q̄ non: quia ut habetur. 2.8. q. 1. Sic enim prope principium, & recitat Magister, in littera. c. vi. non est vera pudicitia infidelis cum infideli coniuge: ergo tale matrimonium non excusat carnalem concubitus.

Secundū. Item carnalis concubitus non excusatur nisi per bona matrimonij, quæ non sunt in matrimonio infidelium. ibi enim non est bonum sacramenti, quia est separabile: nec prolis, quia non educitur ad cultum Dei, nec fidei, quia non feruatur in eo fides homini propter Deū ergo tale matrimonium carnalem concubitus non excusat.

In oppositū. C O N T R A, coniunx infidelis suo coniugi infideli tenetur carnaliter cohabitare si exigat: sed faciens illud ad quod tenetur a peccato excusatur: ergo per matrimonium infidelium potest excusari carnalis concubitus a peccato.

CONCLUSIO.

Licet bona matrimonij non sint in infidelium matrimonio complete, eorum tamen concubitus carnalem à peccato excusant: sed non meritorium reddunt.

Responsū. R E S P O N D E O, q̄ bona matrimonij secundum, q̄ sunt in matrimonio excusant coniugium carnalem concubitus, & quia in matrimonio fidelium sunt completæ, ideo secundū q̄ sunt in intentione coniugum carnaliter concubentium: ita complete excusant illum actū: q̄ etiam ipsum reddunt meritorium. in matrimonio autem in fidelium sunt incompletæ quia ibi non est bonum sacramenti nisi secundum quid, & si fit ibi fides ad hominem non refertur ordinate in Deum: quamuis etiam fit ibi prolis susceptio: non tamen est eius educatio ad cultum diuinum, & ideo prædicta bona secundum, q̄ sunt in matrimonio infidelium ip-

forum carnalem concubitus nō possunt reddere meritorium: ipsum tamen excusant a peccato. Et ad huius veritatis explanationem valent aliqua quæ dicta sunt lib. 2. dist. 41. in illa quæstione. Vtrum omnis actio sine fide rectificata sit peccatum.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ sicut habetur. 2.8. q. 1. Omnes. §. Ex his. ubi dicitur. non est vera pudicitia hominis infidelis etiam cum coniuge sua: negatur pudicitia esse vera quantum ad effectum, & ad præmiū videlicet æternæ salutis: sed ex hoc non sequitur, q̄ ille concubitus semper sit peccatum.

Ad secundū. Ad secundum patet solutio ex dictis in quæstione.

ARTICVLVS II.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo vtrum conuersus ad fidem teneatur ab infideli coniuge discedere.

Secundo vtrum possit contrahere cum alia persona coniuge infideli viuente.

Tertio vtrum coniunx infidelis a fidei dimissus possit illo viuente cum alia persona contrahere.

QVAESTIO II.

Vtrum conuersus ad fidem teneatur ab infideli coniuge discedere.

RESPONDEO, q̄ non. A p o s t. 1. ad Cor. 7. Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo non dimittat illam, & si qua mulier habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa non dimittat virum.

Item peior est ille qui labitur in hæresim, quam ille qui nunquam fidem suscepit, ut habetur. 2. Pe. 2. sed coniunx fidelis non tenetur discedere a suo coniuge labente in hæresim, quia nullum impedimentum superueniēs matrimonio rato, & consumato soluit ipsum: ergo multo minus conuersus ad fidem tenetur dimittere suam coniugem, quæ nunquam fidem suscepit.

Item vir propter suam conuersionem ad fidem nihil tenetur facere in præiudicium animæ suæ prolis: sed si vir conuersus ad fidem teneretur dimittere uxorem infidelem hoc esset in præiudicium animæ prolis, quia proles remaneret penes matrem infidelem cum proles sequatur ventrem: ergo conuersus ad fidem nō tenetur dimittere uxorem infidelem.

C O N T R A, infideli licitū est habere plures uxores, quia hoc non videtur esse prohibitum nec in iure naturæ nec diuino, & statuta ecclesiæ cum non iudicent de his, quæ foris sunt: ad infideles non se extendunt: si ergo conuersus

uersus ad fidem non teneretur ab infideli discedere: posset christianus simul plures uxores habere, quod falsum est.

Secundū. Item. 2.8. q. 1. Iudæi. non potest infidelis in eius permanere coniunctione, quæ iam in christianam translata est fidem: ergo conuersus ad fidem tenetur discedere a coniuge in infidelitate remanente.

Tertio. Item non minus periculum est cum infidelitate remanere, quam cum eo contrahere: sed propter periculum peruersionis prohibetur fidelis contrahere cum infideli: ergo a simili prohibitum est ipsum remanere cum infideli.

CONCLUSIO.

Quando infidelis coniunx diligeret, & sufficienter monitus noluerit conuerti, tunc cum eo fidelis cohabitare non debet.

Responsū. R E S P O N D E O, q̄ de discessione fidelis coniugis ab infideli aliter iudicandum est pro tempore primitiue ecclesiæ: aliter pro tempore Constantini Imperatoris & temporibus illis propinquis: aliter pro moderno tempore. primo enim tempore passim conuertebantur ad fidem Iudæi, & gentiles, & ideo tunc coniunx fidelis poterat habere spem probabilem de conuersione coniugis infidelis: etiam si conuersionem non promitteret: pro quo tempore dicit A p o s t. 1. Cor. 7. Sanctificatus est vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem, & pro illo tempore intelligendum est consilium Apostoli qui dicit, quod coniunx conuersus ad fidem non dimittat infidelem.

Alio autem tempore magis facti sunt obstinati Iudæi, & gentiles adhuc satis faciliter conuertebantur ad fidem, & ideo pro illo tempore erat consilium, q̄ conuersus ad fidem cohabitaret cum coniuge infideli gentili, & prohiberetur, q̄ non cohabitaret cum iudæa, vel iudæo: ne per ipsum, vel ipsam peruerteretur fidelis.

Modernis autem temporibus tã iudæi, quã gentiles pro maiori parte quasi obstinati videntur: ideo prohibitum est ne conuersus ad fidem cohabitaret cum coniuge infideli tam gentili, quam iudæa, vel iudæo: si diligeret, & sufficienter monitus, ut conuertatur conuerti noluerit. si autem conuerti voluerit: aut hoc vult & promittit, vel offert, antequam post conuersionem sui coniugis exercuerit aliquem actū fidei contrarium: aut post. primo modo coniunx conuersus non tenetur ab eo discedere: sed suam coniugem maritali affectione tractare. non enim sibi potest obijcere spirituales fornicationem, quam ambo pariter exercuerunt. secundo modo est in potestate coniugis fidelis ab infideli discedere, vel non quantum ad cohabitationem, & torum: non tamen quantum ad vinculi matrimonialis ruptionem, ut patebit in quæstione sequenti.

Ad primū. AD PRIMVM patet solutio ex dictis.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, q̄ lapsus in hæresim aut reuertitur ad fidem: aut in sua hæresi obstinate perseverat. Secundo modo coniunx fidelis tenetur ab illo discedere quantum ad cohabitationem, & torum: propter subuersionis periculum, & ne patronus illius turpitudinis videatur. primo modo aut coniunx fidelis vult intrare religionem: aut non. si vult intrare religionem potest inuito coniuge ad fidem reuerso, si ab eo fuerat iudicio ecclesiæ separata. extra de conuers. infidelium. Mulier. si autem nō vult religionem intrare tenetur reuerti ad coniugem reuersum ad fidem, ut habetur in glo. c. prædicto. secus autem est in carnali fornicatione, quia si maritus cognosceret uxorem post carnalem fornicationem: postea ad ordines promoueri non posset: cognoscere autem eam post spirituales fornicationem, talem promotionem non impedit.

Præterea. in fornicatione carnali anima, & corpus polluuntur: in spiritali vero tantum anima.

Præterea. in carnali fornicatione non tantum fit in anima, quod marito displiceat: sed etiam in corpore: non sic autem in fornicatione spiritali. Et hæ rationes habentur in gl. super. c. prædicto. Laurentius tamen dicit eam non cogendam redire, ut habetur in glo. extra de diuortio: super illud. c. quanto cum distinctione illius decre. super. eo. tit. de illa. ubi dicitur, q̄ si confortium viri sine iudicio ecclesiæ declinauit ei cum reuersus fuerit esse reddenda. Si vero iudicio ecclesiæ ab eo recessit ad recipiendum cum nullatenus dicimus compellendam. hoc tamen certum est, q̄ inter eos vinculum matrimoniale nō soluitur, quia inter eos fuit ratum.

Ad tertium dicendum, q̄ in hoc casu prædicto proles assignari debet patri in fauorem fidei Christianæ: extra de conuers. infide. Ex litteris.

Ad tertium dicendum, q̄ in hoc casu prædicto proles assignari debet patri in fauorem fidei Christianæ: extra de conuers. infide. Ex litteris.

Ad tertium dicendum, q̄ in hoc casu prædicto proles assignari debet patri in fauorem fidei Christianæ: extra de conuers. infide. Ex litteris.

Ad tertium dicendum, q̄ in hoc casu prædicto proles assignari debet patri in fauorem fidei Christianæ: extra de conuers. infide. Ex litteris.

Ad tertium dicendum, q̄ in hoc casu prædicto proles assignari debet patri in fauorem fidei Christianæ: extra de conuers. infide. Ex litteris.

Ad tertium dicendum, q̄ in hoc casu prædicto proles assignari debet patri in fauorem fidei Christianæ: extra de conuers. infide. Ex litteris.

Ad tertium dicendum, q̄ in hoc casu prædicto proles assignari debet patri in fauorem fidei Christianæ: extra de conuers. infide. Ex litteris.

Ad tertium dicendum, q̄ in hoc casu prædicto proles assignari debet patri in fauorem fidei Christianæ: extra de conuers. infide. Ex litteris.

Ad tertium dicendum, q̄ in hoc casu prædicto proles assignari debet patri in fauorem fidei Christianæ: extra de conuers. infide. Ex litteris.

QVAESTIO II.

Vtrum conuersus ad fidem possit contrahere cum alia persona, coniuge infideli viuente.

CONCLUSIO.

Si absque contumelia Creatoris, & sui ipsius scandalata

Ad secundum.

Vide Doct. in d. c. de illa. la. c. in ca. quæstus eo. s. 110.

Ad tertium.

Ad aliam partem.

D Bon. dist. presentis art. 2. q. 2. D Tho. ibi. q. 111. ar. 5. Sco. ibidem.

dabo cum infideli cohabitare non potest, licitum est ei aliud matrimonium contrahere.

Responsio. A hac Pa- nor. in cap. quanto de divorij.

RESPONDEO, qd coniunx infidelis aut vult cohabitare cum conuerso ad fidem sine contumelia creatoris, & scandalo ipsius conuersi. aut non. Primo modo licet conuerso contra- hère cum alia persona infideli coniuge vi- uente. 28. q. 2. Si infidelis. §. hic distinguendū. Cuius ratio est, quia in hoc casu non est solu- tum inter eos matrimoniale vinculum, quia quo ad hoc infidelis coniunx non iniuriatur matrimonio: nec matrimonij conditori nec marito. Si vero non vult cohabitare soluitur matrimoniale vinculum inter eos, quia iniuriatur matrimonio, & tunc conuersus potest aliam ducere, & sic intelligi potest illud ver- bum apost. 1. Cor. 7. Si infidelis discedit discedat non enim seruituti subiectus est frater aut soror in huiusmodi: dicitur etiam. 28. q. 2. Si infidelis. §. hic distinguendum, qd discedentē sequi non oportet, & ea viuentē aliam ducere licet. verum hoc non nisi de his intelligendū est qui in infidelitate copulati sunt. Si autem vult cohabitare: non tamen sine blasphemia Christianæ fidei adhuc in hoc casu soluitur vinculum matrimoniale inter eos qui directe iniuriantur conditori matrimonij: in quo casu intelligitur illud quod dicitur in c. supradic- to, qd contumelia creatoris soluit ius matrimo- nij, & tunc fidelis potest aliud matrimonij contrahere. Si autem vult cohabitare sine bla- sphemia fidei Christianæ: non tamen sine scā- dalo coniugis fidelis, quia conatur ipsum per uertere: adhuc in hoc casu conuersus potest aliud matrimonium cōtrahere, quia solutum est vinculum matrimonij primi, per hoc, qd in fidelis iniuriatur enormiter fideli coniugi: propter tamen causas prædictas non soluere- tur matrimoniale vinculum, quod esset ratū: sed inter infideles non est matrimonium ratū vt superius habitum est, & habetur. 28. q. 1. cir- ca principium. Ex prædictis patet, qd eo ipso, qd alter infidelium coniugum conuertitur ad fidem altero in infidelitate remanente nō sol- uitur inter eos vinculum matrimoniale. Sed per hoc qd non est ratum est dissolubile: & per prædictam conuersionem disponitur ad disso- lutionem. Sed infidelem nolle cohabitare fi- deli: aut non sine blasphemia fidei Christianæ non sine scandalo fidelis coniugis prædictum vinculum dissoluit: nec oportet illam dissolu- tionem fieri per iudicium ecclesiæ: cum eccle- sia de infideli non iudicet. 28. q. 2. si infidelis. in glo.

Secunda opinio.

Alij autem tenentes contrarium dicunt, qd si infidelis nō vult comparere, qd ecclesia sen- tentiare potest & debet.

Tertia opi.

Aliqui tamen dicunt, qd non soluitur vincu- lum matrimonij inter eos quousque conuer- sus contrahit aliud matrimonium, quia si infi- delis post illas blasphemias conuerteretur ad

fidem antequam conuersus a liud matrimo- nium contraxisset non posset primo cōuersus aliud matrimonium contrahere. Sed mihi est difficile videre si vinculum primi matrimo- nij non est primo solutum quomodo sequens matrimonium sit legitimum. Vnde mihi vide- tur dicendum, qd antequam contrahatur secū- dum matrimonium soluitur primum, vt dicitur in supradicto. c. in glo. & tamen si ante con- tractum matrimonij secundi, alius cōiunx cō- uerteretur non liceret illi qui primo conuer- sus est secundum matrimonium cōtrahere vi- uente alio: non quia per cōuersionem alterius restitueretur vinculu matrimonij primi, quasi iure postliminij, vt quidam dicūt, quia ad cau- sandum matrimonij vinculum mutuus requi- ritur consensus: sed caufaretur quoddam im- pedimentum quo alius alio viuentē cum alia persona matrimonium contrahere prohibere- tur. 28. q. 2. Si infidelis. in glo. ibi. cum dicitur qd restituitur vinculum matrimonij: sed expo- nendum est, vt iam dixi.

Q V A E S T I O III.

Utrum coniunx infidelis a fidei dimissus mo- do debito possit illo viuentē cum alia persona contrahere.

VIDETUR, qd sic: quia inter eos nō est matrimoniale vinculum alias fidelis non posset contrahere infideli viuentē: infidelis autem nō alligatus matrimonio potest contrahere.

Arg. 1. D. Bon. pra- senti dist. arti. 2. q. 1. §. 2. S. co. presen- ti ai. q. un. Secundo.

Item nullus coniugum potest alterum inui- tum obligare ad perpetuam continentia: sed infidelis non potest contrahere altero coniuge viuentē coniunx fidelis posset infidelem obligare ad continentiam per totam vitam ip- sius fidelis, quia vt habitum est in quaestione præcedenti postquam infidelis non vult rema- nere cum fidei: aut si vult non tamen sine bla- sphemia Christi aut scandalo fidelis: ipse fide- lis potest aliud matrimonium contrahere ip- sa viuentē: ergo postquam fidelis matrimo- nium contraxit, videtur, quod infidelis possit contrahere.

CONTRA, 28. q. 2. Si infidelis: contume- lia creatoris soluit ius matrimonij circa eum qui relinquit: in quo videtur dare intelligi, qd cum infidelis non vult modo debito cohabi- tare cum fidei non soluitur ius matrimonij, nisi quo ad fidelem: ergo quamuis fidelis con- trahere possit: non tamen infidelis.

In opposi- tum.

Item vt habitum est fidelis volens cohabi- tare cum infideli modo debito cohabitare vo- lenti non potest aliud matrimonium contra- here infideli viuentē: ergo multo minus infi- delis dimittens fidelem cohabitare volentem potest aliud matrimonium contrahere fideli viuentē.

Secundo.

Circa

CONCLUSIO.

Potest: sed postquam fidelis vel aliud cōtraxerit uel solemne uotū continentia fecerit. Tunc enim ma- trimoniale uinculum inter ipsum, & fidelem solutū omnino remanere, uidetur licet quibusdam opposita sententia probabilis uideatur.

Respon.

Circa hanc quaestionem fuerunt opiniones diuersæ vt accipi potest ex dictis. 28. q. 2. Si in fidelis. in glo. Quidam enim opinati sunt infi- delem posse aliud matrimonium contrahere: non tamen antequam fidelis aliud matrimo- nium contrahat, vel solemne uotum continē- tiæ faciat, quia postquam fidelis cōtrahit, vel sole mniter uouit nō remanet sibi aliquod ius in cōiuge infideli. vnde videtur infidelis nul- lo iure remanere obligatus ad non contrahē- dum, quia ex quo solutum est vinculum matri- moniale inter ipsum, & fidelem, nec remanet fideli ius aliquod super infidelem, ius naturæ non prohibet infidelem contrahere: nec ius diuini, quod sciam: nec statutum ecclesiæ, quia statuta ecclesiæ non ligant infideles, qui nunquam susceperunt sacramentū baptismi.

Tenore pri- mam opin. istam omis- sando.

Alij dicunt, quod infidelis manens in infi- delitate nunquam potest contrahere in vita alterius nec post vitam, quia quamuis inter ipsum, & fidelem sit solutum matrimoniale vinculum quantum ad essentiam: remanet ta- men quantum ad obligationis effectum in in- fidelis: propter culpam suam. Nec ex hoc sequi- tur, quod obligetur ad perpetuam continen- tiam, quia si conuertatur ad fidem contrahe- re potest postquam alius matrimonium con- traxit, vel sole mniter uouit.

Ex dictis patet solutio ad argumēta ad par- tem primam.

Ad primam.

QVI vult tenere aliam opinionem dicere potest ad primum argumentum contra eam, vt dicit quædā gl. ibidē, qd si non est intelligen- dū, qui est soluator ius matrimonij circa fide- lem relinquentem sed ideo de relinquente de- cretū nō loquitur, quia extra ecclesiam est, & ecclesia non iudicat de his, quæ foris sunt.

Ad secun- dam.

Ad secundū dicendū, qd non est simile, quia quamdiu infidelis vult modo debito cohabi- tare cum fidei non est solutū matrimoniale vinculu quo ad essentia, & ideo fidelis contra- here non potest: sed postquā infidelis dimisit fidelem, vel debito modo non vult cohabita- re cum eo soluitur vinculu matrimoniale quo ad essentia, & quia matrimonij claudicare nō pōt: ideo postquam fidelis contraxit: infidelis cōtrahere potest: nō tamē ante, quia antequā fidelis cōtrahat, vel sole mniter uoueat infidelis semper manet obligatus fideli: quāuis nō ecō- uerso, & quo ad hoc bene dicit, qd & si matrimo- niū claudicare non possit quantū ad essentia: claudicare tñ potest quantū ad obligationis effectum. Vtrum autem propter quodcunque mortale peccatum vxor possit a viro dimitti, vel econuerso soluetur in litterā exponendo.

In quo ma- trimonium claudicare potest.

CIRCA litterā. (Caue ne gentiliē, vel Iu- dæā, vel alienigenā. i. hæreticā, &c.) hoc intelligitur de hæretica non baptizata, vel dic- qd est prohibitio: non tñ cum statuto irritante si contrariū fiat quo ad ipsam hæreticā (Ego dico non dñs). i. ego dico consulendo: nō do- minus præcipiendo. (Non est imputandū ma- trimonium, quod extra decretum Dei factum est: ibi accipitur extra pro contra. (Nec vera eius pudicitia cum coniuge dici potest) hoc in quaestionibus in solutione argumentorum expositum est. (Ob quolibet concupiscentias quæ animam a lege Dei oberrare faciunt, & perniciose corrūpi, potest siue crimine, & vir vxorem suam dimittere, & vxor virum.

Textus enarratio

Triplex for- nicatio.

Ad cuius intelligentiam notandum, qd tri- plex est fornicatio scilicet proprie dicta, vt fornicatio carnalis, & fornicatio communiter dicta, vt idolatria, & quælibet noxia supersti- tio, quia talis anima fidem frangit Deo: cui eā obseruare debebat sicut vero sponso. (Est etiā fornicatio cōmunissime dicta) s. quælibet cri- minosa cōcupiscentia de quibus duabus s. vlti- mis fornicationibus hñ ab Aug. li. 1. de serm. Dei in monte. parū post mediū, & 28. q. 1. Ido- latria. Quō autem pp primam fornicationē li- ceat viro vxorem dimittere, & econuerso supe- rius dictum est. dist. 35. Propter fornicationē vero cōmuniter dictā, quæ præcessit matrimo- nium in vtroque coniuge quomodo possit il- le qui cōuertitur ad fidelem infidelem dimit- tere. hac dist. iam expositum est. Si autem duo rum coniugum fidelium alter labatur in infi- delitate pōt dimitti a fidei. s. quo ad cohabita- tionē tēporalē vsquequo corrigatur. Propter fornicationē vero cōmunissime dictā redūdā tē in alterius coniugis scandalū potest dimit- ti ad tēpus a cōiuge innocēte, & tunc eā nō di- mittit, vt scortū, sed vt a se prædicat scandalū, quo cessante debet fieri recōciliatio. Si ambo crediderint, qd per cognitionē Dei confirmet cōiugiū. Hoc intelligitur qñ vterq; cōiugum infidelium simul conuertitur, vel antequā ille qui primo conuersus est contrahat aliud ma- trimonium. Non habet illud triplex bonum, quod excusat coitum, & meretur primum hu- ius expositio in quaestionibus patet.

De cognatione carnali, & spiritua- li omnino impediētibus matrimo- nium, & prius de carnali. DISTINCTIO XL.

UNC superest de cognatione aliquid dice- cere. Est aut cognatio alia carnalis, alia Gre. li. 12. regis. ep. 31. spiritualis. Primū de carnali cognatione, ad Felicem Sicilia epi. Et 35. q. 3. cap. proge- niem suam quemq; vsque ad septimā obseruare decernimus ge- nibidē, cap.

Rich. super 4. Sen. L1 nera-

De consanguinitate
 De consanguinitate e
 ibi c. Nul.
 li Ex conc.
 Lug tunen
 generationem, & quamdiu se agnoscunt affinitate pro
 pinquos, ad conjugalem copulam accedere denega-
 mus, quod si fecerint, separentur. Item Nicolaus Pa-
 pa, De consanguinitate sua nullus vxore ducat vsq;
 post generationem septimam, vel quousque parente-
 la cognosci potest. Item, Nulli ex propinquitate sui
 sanguinis vsque ad septimum gradum vxores ducant
 Hic autoritatibus, alijsq; pluribus, consanguineorū
 coniunctiones prohibentur vsque ad septimum gra-
 dum.

De computatione graduum consanguini-
tatis.

Quomodo autem gradus consanguinitatis compu-
tandi sint. Isido. ostendit sic, Series consanguinitatis
sex gradibus dirimitur, hoc modo: Filius, & filia,
quod est frater, & soror, sit ipse truncus. Illis seorsum
seiuunctis, ex radice illius trunci egrediuntur isti ra-
musculi. Neptos & neptis, primus, Pronepos, & pro-
neptis, secundus: Abneptos, & abneptis, tertius: Ad-
nepos, & adneptis, quartus, Trineptos, & trineptis,
quintus, Trineptis neptos, & Trineptis neptis, sex-
tus. Attende, qd sex gradus tantum ponit Isidorus,
quia truncum inter gradus non computat. Alij ve-
ro qui septem gradus ponunt, truncum inter gradus
computant. Vnde namque computantur gradus con-
sanguinitatis. Alij enim patrem in primo gradu, fi-
lios in secundo ponunt: alij primum gradum filios ap-
pellant, negantes gradum cognationis inter patrem,
& filium esse, cum vna caro sint, & pater filius. Au-
toritates ergo que consanguinitatis cautelam vsq;
in septimum gradum prohibent, patrem ponunt in pri-
mo gradu. Illa vero que vsque ad sextum gradu pro-
hibent, primum gradum filios appellant. Atque ita
fit, vt eadem personae secundum hac diuersitatem in-
ueniantur in sexto, & septimo gradu. Patrem vero
in primo gradu ponit, qui fratres dicit esse secundum
gradum. Hoc modo computat Zacharias Papa, in-
quiens, Parentelae gradus taliter computamus: Ego,
& frater meus vna generatio sumus, primumq; gra-
dum efficitur. Rursus, filius meus, & fratri mei fi-
lius secunda generatio sunt, & secundum gradum
faciunt: atque ad hunc modum ceterae successiones.
Inter illos vero qui sex computant gradus, & illos
qui septem computant gradus, nulla in sensu existit
diuersitas, quamuis in numero graduum varietas vi-
deatur. Vltima enim generatio, si a fratribus sumat
initium numerandi, septima inuenitur.

Quare sex gradus computantur.

Quare vero sex computet Isidorus, ipse aperit, di-
cens, Consanguinitas dum se paulatim propaginum
ordinibus dirimens vsque ad vltimum gradum pro-
traxerit, & propinquitas esse desierit, tunc primum
lex in matrimonij vinculum eam recipiet, & quoda-
modo incipiet remocare fugientem. Ideo autem vsq;
ad sextum generis gradum consanguinitas constitu-
ta est, vt sicut sex aetatibus mundi generatio, & ho-
minis status finitur: ita propinquitas generis tot gra-
dibus terminetur: In his sex gradibus omnia propin-
quitatum nomina continentur: vltra quos nec affini-
tas inueniri, nec successio potest amplius prorogari.
Secundum alios, septem gradus ideo computantur,

35. 9. 3. ca.
Contradici-
mus.

35. 9. 5. ca.
Parentela.

161 lib. 9.
Ety. c. 6
Et 35 9 4
ca Consan-
guinitas.

vt ita post septem gradus sponsus sponsae iungatur,
sicut post hac vitam, quae septem diebus agitur. Ec-
clesia Christo iungetur. His autem occurrit illud, In ref. ad 5.
interrog. in
sine Et 35.
quod Gregorius Anglorum Episcopo, a quo requi-
situs fuerat, quata generatione debeant copulari, re-
scribit, sic, Quaedam lex Romana permittit, vt siue
fratris, vel sororis, seu duorum fratrum germanorū,
seu duarum sororum filius & filia miscantur. Sed
experimento didicimus, ex tali coniugio sobolem no-
posse succrescere. Vnde necesse est, vt quarta, vel
quinta generatio fidelium licenter sibi coniungatur.
Sed post multum temporis idem Gregorius a Felice
Messina ciuitatis Sicilia praeside requisitus, vtrum
Augustino scripserit, vt Anglorum quarta genera-
tione contracta matrimonia non soluerentur. Inter
cetera talem reddidit rationem. Quod scripsi Augu-
stino Anglorum episcopo, ipsi etiam Anglorum gen-
ti, quae nuper ad fidem venerat, ne a bono, quod cae-
perat, metuendo austeriora, recederet, specialiter, &
non generaliter me agnoscat scripsisse. Nec ideo hec
ei scripsi, vt postquam in fide fuerint solidati, si infra
propriam consanguinitatem inueni fuerint, non se-
parentur, vt intra affinitatis lineam, id est vsque ad
septimam generationem, iungantur.

*Gregor.
habet, ter-
tia, vel
quarta Sic
& Gravia-
nus Lt. 11.
reg. epi. 31.
au Felicem.

DISTINCTIO XL.

UPERIUS determinauit
Magister de impedimento
disparis cultus.

Hic determinat de impedi-
mento consanguinitatis.

Et diuiditur in partes. 4.

Primo ostendit in quoto gradu consanguini-
tatis potest contrahi matrimonium.

Secundo ponit diuersos modos compun-
tionis illorum graduum ibi. (Quomodo au-
tem.)

Tertio subdit rationem diuersae assignatio-
nis illorum ibi. (Quare autem.)

Quarto opponit contra praedicta, & soluit.
ibi. (His autem.)

CIRCA hanc dist. ad maiorem declara-
tionem quaestionum, quae proponuntur
narranda sunt quaedam scilicet quid sit con-
sanguinitas, quid sit linea, quid sit gradus, &
ponenda sunt tres regulae.

Consanguinitas est vinculum personarum
ab eodem stipite descendendum carnali pro-
pagatione contractum. Stipes autem vocatur
persona a quo descendunt.

Consanguini-
tatis.
Stipes.

Linea est ordinata collectio personarum
consanguinitate coniunctarum ab eodem sti-
pite descendendum diuersos gradus habens.
Est autem quaedam linea ascendendum, quae-
dam descendendum. quaedam transuersa-
lium.

Linea.

Secundum lineam ascendentem computan-
tur gradus ita scilicet pater, & mater. auus &
auia. proauus, & proauia ataus, & atauia.

Secun-

Gradus.

Habetur
hoc diuersi
nar. 35. q.
5. ca. ad sedm.

Secundum lineam descendentem compu-
tantur sic. filius, & filia nepos, & neptes, prone-
pos, & proneptis, abnepos, abneptis.

Secundum lineam transuersalem computa-
tur sic. duo fratres filij duorum fratrum, & ne-
potes duorum fratrum: pronepotes duorum
fratrum.

Gradus est habitudo distantium personarū
qua cognoscitur quata generationis distātia
duae personae differunt inter se, & hac distin-
ctio gradus est secundum iura canonica, non
ciuilia. vnde sicut secundum canones frater, &
soror faciunt vnum gradum, sic secundum iu-
ra ciuilia faciunt duos. eo, quod illa habitudo
quae est fratris ad fratrem non est illa eadem,
quae est sororis ad fratrem. vnde secundū Aui. 3.
Meta. c. 10. fraternitas, quae est in vno fratre re-
spectu alterius non est fraternitas, quae est in
alio respectu istius. Iura autem canonica istas
duas habitudines accipiunt sub vno gradu, &
ideo non est eadem contractio inter iura cano-
nica, & ciuilia in descriptione gradus.

Tene etiam pro regula, qd contrahentes si-
ne dispensatione in gradu consanguinitatis
prohibito nulla longinquitate defenduntur
annorum, quia diurnitas temporis non mi-
nuat peccatum sed auget. tantoq; sunt graui-
ora crimina quanto diutius infelicem animam
detinent alligatam. extra de consan. & affini-
non debet.

Alia est regula, qd toto gradu personae descē-
dentes a stipite distant inter se quoto a stipite
distant gradus, tamen idem virtuosior est in li-
nea descendente, quam transuersali. verbi gra-
tia. filius a patre distat in primo gradu. duo
fratres inter se attinent sibi in primo gradu, &
tamen plus attinet filius patri, quam frater fra-
tri. Similiter filius filij attinet a quo in secundo
gradu filij duorum fratrum attinent sibi in se-
cundo gradu, & tamen filius filij attinet ma-
gis a quo suo, quam filij duorum fratrum inter
se. vides ergo, qd idem gradus consanguinita-
tis in linea descendente, est fortius vinculum,
quia in linea transuersali.

Tertia regula est, quod quando inaequali-
ter distant a stipite. verbi gratia. vna in quar-
to gradu: alia in secundo gradu consanguini-
tatis inter illas personas debet computari se-
cundum gradum magis remotum a stipite. ex-
tra de consan. & affi. c. vlti. Huius autem ratio
est, quia ratio consanguinitatis in linea trans-
uersali ortum habet ab illa, quae est ad stipitem.
vnde Phil. 8. Eth. c. 12. omnino cognata ami-
citia dependere videtur ex paterna, & id eo vn-
us in linea transuersali non potest esse alij
propinquior, quam stipiti.

Nota etiam, qd conuenientius dicunt qui pa-
trem, & matrem assignat truncum, quam Isi-
dorus qui fratrem, & sororem truncum ponit
vt habetur nono lib. etymologiarum. cap. 7. &
recitat Magister in littera ante medium huius

dist. vnde illi qui secundum assignationem
Isido. sunt in gradu tertio secundum alia sunt
in quarto.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA hanc distinctionē quaeruntur sex.
Primo vtrum consanguinitas sit aliquod
vinculum.

Secundo vtrum praestet matrimonio impe-
dimentum.

Tertio vtrum impediat matrimonium vltra
gradum quartum.

Quarto vtrum aliquis possit tantum dista-
re a stipite, qd possit licite contrahere cum eo.

Quinto vtrum fideles contrahentes in gra-
du prohibito separandi sint postquam conuer-
tuntur ad fidem.

Sexto vtrum illi qui ante Concilium gene-
rale in quo restricta fuit linea consanguinita-
tis vsque ad quartum gradum contraxerunt in
grado quinto, vel sexto, vel septimo potuerunt
post praedictum concilium in suo coniugio re-
manere.

QVAESTIO I.

Vtrum consanguinitas sit aliquod vinculum.

STENDO, quod consanguinitas
non fit aliquod vinculum. ratione ani-
mae non est aliquod vinculum con-
sanguinitatis inter homines, quia
omnes animae rationales producuntur in esse
per creationem: nec ratione corporis, quia in
his, quae respiciunt corpus communicant ho-
mines cum brutis inter, quae non est vinculum ali-
quod consanguinitatis: ergo inter homines non
est aliquod consanguinitatis vinculum.

Arg. 1.
D. Bon. hic
q. 1.
Seco. hic 1.
q. m.
D. Tho. pra
seu i dist.
q. vn ar. 1.

Item aliqui homines non magis coeunt inter
se in essentia speciei, quam alij homines: nec
in essentia numerali: accidetaliter tamen qua-
doque colligantur inter se non descendentes
ab eodem stipite, quam alij qui ab eodem
stipite descendunt: ergo inter descendentes
ab eodem stipite non est vinculum consanguini-
tatis.

Secundo.

Item si vinculum consanguinitatis esset in-
ter homines per eorum descensum ab eodem
stipite per carnalem propagationem: tunc tan-
tum se extenderet consanguinitatis vinculum
quantum se extendit carnalis propagatio: sed
homines omnes Christo excepto per carnalem
propagationem descenderunt ab Adam: ergo
inter homines omnes esset consanguinitatis
vinculum, quod falsum est.

Tertio.

CONTRA, amicitia est vinculum inter
homines: sed Phil. 8. Eth. c. 12. Inter alias spe-
cies amicitiae ponit amicitiam consanguineo-
rum: ergo aliquod vinculum consanguinita-
tis est inter homines.

In opposi-
tione.

Item experientia docet illos qui ab eo-
dem stipite descenderunt, magis colligari inter
Rich. super 4. Sen. Ll 2 se

Secundo.

se affectione naturali, quam alios: ceteris paribus: ergo experientia docet inter homines esse aliquod vinculum consanguinitatis.

CONCLUSIO.

Consanguinitas cognita tamen est certe vinculum, & vinculi, hoc est naturalis amicitiae inter consanguineos causa.

Responsio.

RESPONDEO, quod sicut dicit Phil. 8 Ethic. c. 12. Omnis amicitia in aliqua communicatione consistit, & omnis communicatio alicuius amicitiae causa est ita, quod secundum differentias communicationum sunt amicitiarum differentiae secundum Phil. ubi prius. Consanguinitas autem est quaedam naturalis communicatio in sanguine, quod ideo dicitur, quia sanguis ultima digestionem digestus est materia proxima seminis: consanguinitas: ergo est inter consanguineos cuiusdam naturalis amicitiae causa, & quia naturalis amicitia est formale vinculum, & naturale illorum quorum est: ideo dicitur praedicatione causali quod consanguinitas est vinculum id est vinculi causa: sed quia consanguinitas non causat praedictam naturalem amicitiam nisi mediante cognitione communicationis in sanguine, quae cognitio insufficienter inuenitur nisi in hominibus, quamuis in brutis multis sit imperfecte aliqua cognitio praedictae communicationis inter patrem, & immediatam eius prolem. vnde & videmus ipsos habere aliquam similitudinem naturalis amicitiae adinuicem. ideo proprie loquendo non est vinculum consanguinitatis nisi inter homines: quamuis inter aliqua bruta sit secundum quid.

Ad primū.

Ex dictis patet solutio ad primum argumentum in oppositum.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod quamuis consanguinei non magis communicent inter se, & in essentia speciei, quam alij: nec etiam in essentia numerali, tamen magis conveniunt in virtute naturali: sed non est necessarium, quod magis communicent in virtute naturali absolute, quia quandoque aliqui non consanguinei similiores sunt in naturali virtute absolute, quam aliqui consanguinei: semper tamen consanguinei magis conveniunt in virtute naturali a virtute stipitis deriuata.

Ad tertium.

Ad tertium dicunt aliqui, quod tunc deficit consanguinitas quando descendentes ab eodem stipite desinunt esse similes in naturali virtute suo stipiti, quod dicunt necessarium fieri, quia illa assimilatio paulatim vadit diminuendo, quod patet, quia naturalis virtus ut est deriuata a stipite non est ita fortis sicut in stipite: sicut neque in ramis arboris est naturalis virtus, quam recipiunt a radice, & stipite ita fortis sicut in radice, & stipite in quantum ea a stipite accipiunt, quia contingere potest ex alia causa, quod aliqua naturalis virtus fortior sit in ramis vel fructu, quam in stipite, vel radice, sicut quamuis in filio potest esse fortior naturalis vir-

tus quam in patre: hoc tamen non ex naturali virtute patris tantum: sed ex aliqua alia cooperante causa.

Sed contra. si contingeret, quod vnus pater generaret filios plures qui non essent patri similiores in quacunque naturali virtute, quam aliqui alij homines: adhuc esset consanguinitas inter eos per hoc quod concarerent in natura ab eodem stipite per virtutem naturalem propagata.

Praeterea. cum quanto virtus generatis fortior est tanto per eam possit ad plures protendi naturalis assimilatio virtuti naturali stipitis contingere possit, quod aliqui ab vno stipite descendentibus tam istis, quam illis existentibus in eodem gradu ad suum stipitem, quod inconueniens videtur. Ideo dicunt alij, quod tantum se extendit consanguinitas quantum naturalis propagatio ab eodem stipite, & quod omnes homines habent in se aliquam consanguinitatem in quantum ab eodem stipite per naturalem propagationem descendunt, & talis consanguinitas aliquam rationem habet vinculi: in quantum inter homines, qui hunc descensum efficaciter recognoscunt, & in quibus non est naturalis affectio per excessivam malitiam deprauata, causat aliquod vinculum amicitiae naturalis quamuis debiliter. vnde Aug. 12. de ciui. c. 21. Dicit, quod ideo Deus voluit omnes homines ab vno descendere, ut eo modo vehementius commendaretur homini ipsius societatis vnitas, vinculumque concordiae, & non tantum inter se naturae similitudine verum et cognationis affectu homines ne tererentur: non dicit ergo proprie consanguinitas deficere: sed protato deficere dicit, quia per nimiam elongationem a stipite naturalis amicitia fere totaliter euanescit, quam matrimoniale vinculum aliquo modo reuocat fugientem.

QVAESTIO II.

Utrum consanguinitas praestet matrimonio impedimentum.

RESPONDETUR, quod non: quia ligati vinculo naturalis amicitiae facilius, quam alij in amicitia perseverant: sed iterum coniuges maxime utilis est perseverantia amicitiae: ergo consanguinei aptiores sunt ut matrimonialiter copulentur inter se quam extranei.

Item non impedit matrimonium, quod nulli boni matrimonij contrariatur: sed consanguinitas non contrariatur alicui bono matrimonij, quia ita possunt seruare fidem sicut extranei, & ita etiam procreare prolem: ergo consanguinitas matrimonium non impedit.

Item Eua immediate sumpta fuit de Adam & tamen illa propinquitas non impediuit matrimonium inter eos: ergo multo fortius nulla alia carnalis propinquitas matrimonium impedit.

CONTRA, Leui. 18. Omnis homo ad proximam sui sanguinis non accedat.

Item Greg. ad Aug. episcopum angelorum, & habetur. 35. q. 3. Quaedam lex, & recitat Magister in littera post medium huius di. dicit, quod siue duorum fratrum

Secunda solutio

Argum. 1. D. Bon. q. 2. Sco. ubi supra. ar. 3.

Secundo.

Tertio.

In oppositum proximum.

fratrum germanorum siue duarum sororum filius, & filia misceantur experimento didicit ex tali coniugio sobolem non posse succrescere: sed illud quod impedit sobolem succedentem debet impedire matrimonium, quia est contra vnum bonum matrimonij: ergo aliqua consanguinitas matrimonium impedit.

CONCLUSIO.

Praestat proculdubio, & ex iure tum naturae, tum diuino, tum ecclesiastico: licet diuersimode.

Respon.

RESPONDEO, quod aliqua consanguinitas impedit matrimonium ex dictamine iuris naturae aliqua ex dictamine legis diuinae: aliqua per statum ecclesiae. Propter dictamen legis naturae impeditur matrimonium filiae cum patre, vel filij cum matre. vnde & in lege naturae dictum est, ut habetur Gen. 2. relinquet homo patrem, & matrem, & adhaerebit uxori suae. Ius enim naturale dicit maiorem reuerentiam debere parentibus, quam coniugibus, & dicit non sic debere tractari turpiter parentes sicut se contractant coniuges: magis tamen est contra ius naturae matrimonium filij cum matre, quam filiae cum patre, quia vxor debet esse viro subiecta. contra autem ius naturae est, ut filius teneat matrem subiectam. vnde & quaedam animalia bruta abhorrent coire cum matre suam: quamdiu cognoscant eam esse suam matrem, quod patet per illud quod narrat Philosophus de animalibus lib. 9. c. 46. de camelo qui cum saltasset super matrem suam coopertam, postquam recognouit ea esse matrem suam interfecit ingeniatorem. Narrat etiam de equo ibidem qui cum saltasset super matrem suam, & recognouit eam postquam discooperiebatur, fugit, & proiecit se de alto, & mortuus est.

Limita illud leuici secundum litteram 10. sic. 15.

Ex dictamine legis diuinae prohibentur matrimonialiter copulari consanguinei in primo gradu, & secundo ex vna parte tantum, ut patet Leui. 18. Cuius ratio est: ne si possent matrimonialiter copulari daretur incertium luxuriae, eo, quod tales personae frequenter solent in eadem domo habitare.

Per statutum ecclesiae prohibentur matrimonialiter copulari consanguinei etiam in tertio, & quarto gradu, quia vsque tunc consuevit inter homines satis durare amicitia propter consanguinitatis vinculum naturae: sed post illum gradum concedit eas possent copulari ad amicitiam quasi fugientem reuocandam, ut sic charitas inter homines dilaretur: eo, quod coniugum ad consanguineos sui coniugis multum afficiatur.

Ad primum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod sicut vna communicatio quandoque impedit aliam ita amicitia fundata super vnam communicationem. vnde amicitia consanguinitatis magis est impeditiua, quam promitiua amicitiae, quae debet esse inter coniuges propter rationem communicationis super quam fundata est.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod & si non

contrarietur alicui bono matrimonij ex toto coniunctio consanguineorum: contrariatur tamen decenti obseruationi etiam aliquantulum honestati bonorum illorum.

Ad tertium dicendum, quod Eua non fuit consanguinea Adae quia ab eo non descendit per naturalem propagationem.

QVAESTIO III.

Utrum consanguinitas impediatur matrimonium ultra quartum gradum.

RESPONDETUR, quod sic. extra de consan. & aff. quod dilectio. Contra dicitur ex istem in sexto gradu ponitur sub indulgentia, quod non esset verum nisi consanguinitas ultra quartum gradum de iure communi matrimonium impediret.

Item Magister circa principium huius dist. dicit, quod consanguinei in septimo gradu, vel infra copulari non debent.

Item idem habetur. 35. q. 3. Progenie, & ca. seq. & c. Nulli. Quae iura recitat Magister in littera satis cito post principium.

CONTRA, ecclesia libere coniungit matrimonia ultra quartum gradum consanguinitatis.

CONCLUSIO.

Nequaquam si enim aliqua iura antiquitus id assererent, fuerunt postea reuocata.

RESPONSIO, quod consanguinitas non impedit matrimonium ultra quartum gradum iura enim contrarium dicentia reuocata fuerunt in Concilio generali, ut patet per illud, quod habetur extra de consan. & aff. Non debet. Vbi dicitur, quod prohibitio de coniugio antiquitus seruata difficultates frequenter inducebat, & aliquando pariebat periculum animarum, & ideo haec prohibitio vsque ad quartum gradum restricta est: cui numero congruit, ut ibidem dicitur, quia in corpore hominis sunt quatuor humores, qui constant ex quatuor elementis: potest etiam huius reuocationis haec assignari ratio, quia iam propter refrigerium charitatis vinculum amicitiae inter consanguineos ultra quartum gradum ita euanescit, & quasi fugit, quod ex tunc licitum esse debet ipsam per matrimoniale vinculum reuocari.

Ex dictis patet solutio ad omnia in oppositum allegata.

QVAESTIO IIII.

Utrum aliquis tantum possit distare a stipite, quod licite contrahere cum eo.

CONCLUSIO.

Naturalis generationis ordo, sicut ipse idem patitur. RESPONDEO, quod non, quia ratio naturalis dicit, quod ordo naturalis generationis debet procedere, non retrocedere, quod aliquo modo fieret, si aliquis vel aliqua coniungeretur suo stipiti in carnalis generationis opere: naturaliter etiam maiorem reuerentiam debet homo illi a quo essendi sumpsit initium generatione naturali: quamuis mediate, quod debeat coniunx coniugi.

Rich. super 4. Sen. L1 3 QVAE-

Ad tertium

Arg. 1. D. Bon. q. 3. Sco. ubi supra.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Responsio.

Haec ratio fuit causa

Ad argum.

ta cōstituit. Hic morte mulcatur: sed si ad ecclesiam cum raptā confugerit, privilegio ecclesie mortis impunitatem meretur. Attendendum est etiam illud Alexander dicit, qui ait, qd frater sorore uxoris tuæ cognati dicuntur, æquiuocationis iure fit, & necessitate vulgaris appellationis potius quā vlla cognationis causa. Vxor enim fratris, fratris potius, quā cognata vocatur. Mariti frater, leuiter dicitur. Duorum fratrum uxores, iantrices vocantur, quasi eandem ianuam intrantes. Viri soror, glos. appellatur. Sororis autem vir non habet speciale nomen, nec uxoris frater.

DISTINCTIO XL.

UPERIUS determinauit Magister de impedimento consanguinitatis.

Hic determinat de impedimento affinitatis.

Et diuiditur in partes duas.

Primo determinat de impedimento affinitatis.

Secundo de separatione matrimonij. inter consanguineos, vel affines contracti. ibi. (Et sciendum.)

Prima in tres.

Primo ostendit quid sit affinitas, & vsq; ad quem gradum impediatur matrimonium.

Secundo opponit in contrariū ibi. (Sed alij.)

Tertio ostendit quantum durat affinitatis vinculum. ibi. (Illud etiam.)

Illam partem, quæ ibi incipit. Et sciendum. Diuiditur in tres.

Primo agitur de separabilitate matrimonij in prohibito gradu consanguinitatis, vel affinitatis contracti.

Secundo de quibusdam peccatis quibus affinitatis iura violantur ibi. (Hic dicendum.)

Tertio de quibusdam nominibus, quæ ex gradibus affinitatis sumuntur. ibi. (Attendendum est.)

CIRCA, hanc distinctionem querendum est principaliter de duobus.

Primo de causa affinitatis.

Secundo de impedimento, proueniente ex ea.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA, primum queruntur quatuor.

Primo vtrum per quamlibet carnalem copulam contrahatur affinitas.

Secundo vtrum per matrimonium non consummatum.

Tertio vtrum per sponsalia.

Quarto vtrum affinitas causetur ex affinitate

QVAESTIO I.

Vtrum per quamlibet carnalem copulam contrahatur affinitas.

STENDO, qd per quālibet carnalem copulam non contrahatur affinitas quia affinitas est vinculum indissolubile in tantum, qd vno coniugum defuncto non propter hoc deletur affinitas suo

rum cōsanguineorum cum altero cōiuge. 35, q. vi. Fraternalitatis: sed copula carnalis fornicaria indissolubiter non coniungit: ergo videtur, qd per talem copulam affinitas non debet contrahi.

Item per carnalem copulam extra matrimonium non contrahitur irregularitas, vt superius visum est: ergo a simili nec affinitas.

Item. 35 q. 3. Extraordinaria. dicitur sic extraordinaria pollutio non nisi in naturalibus admittitur: non videtur matrimonium impedire, quod verum non esset si per carnalem copulam illicitam contraheretur affinitas.

CONTRA, eadem causa. q. vi. Fraternalitatis. dicitur de viro & muliere si vna caro sunt quomodo potest aliquis eorum propinquus vni pertinere nisi pertineat alteri hoc minime posse fieri credendum est, sed sicut dicit Apost. 1. Cor. 6. Qui adhæret meretrici vnum corpus efficitur: ergo per copulam fornicariam affinitas contrahitur: multo fortius: ergo per coniugalem.

Item eadem causa. q. 3. si quis. Si homo fornicatus fuerit cum muliere, & frater eius nesciens eandem duxerit uxorem: sequitur: mulier ad mortem peniteat, & sine spe coniugij maneat, quod non diceretur nisi per fornicationem mulieris cum fratre fuisset contracta affinitas inter ipsam, & fornicatoris fratrem.

CONCLUSIO.

Ex qua cum carnali commixtione cum affinitas proficiat, quis tam ex fornicaria, quā ex matrimoniali eam contrahi negabit?

RESPONDEO, affinitas ex propinquitate ex carnali commixtione mediante cōsanguinitate proueniens omni carens parentela, & quia carnalis commixtio est non tantum in cōcubitu matrimoniali: sed etiam fornicario ideo generaliter dicendum, qd per omnem carnalem copulam per quam vir, & mulier dicuntur effici vna caro affinitas cōtrahitur, & quia per carnalem pollutionem factam non in vase naturaliter ad illum vsum ordinato sed extra, vel per fractionem claustrorum sine feminis effusione non efficiuntur vir, & mulier vna caro: ideo per tales actus affinitas non contrahitur. 35. q. 3. Extraordinaria. in text. & in glo. expressius. Nec obstat illud quod dicitur extra de spon. Iuuenis, quia illa decretalis loquitur de illo qui attentauit in naturalibus, & maritali affectu, vt dicit glo. ibidem, & etiam quia vsquequaque non erat plane certum vtrum extra vas naturale seminasset, vel intus, vt etiam littera sonare videtur.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd non valet, quia frequenter ex actu transitorio causatur diuturnus effectus.

Ad secundum dicendum, quod carnalis copula non causat irregularitatem nisi in quantum inducit sacramenti effectum: hoc autem presupponit

presupponit aliquid esse sacrum quod in fornicaria copula nullum est: & ideo neque sacri defectus, per fornicariam autem copulam vir & mulier efficiuntur vna caro, qua mediante affinitas contrahitur.

Ad tertium dicendum, qd ibi non vocatur extraordinaria pollutio carnalis concubitus fornicarius, sed pollutio facta circa naturalia & non intra, ita qd non attinguntur claustra pudoris, secundum qd exponit glo. ibidem.

QVAESTIO II.

Vtrum per matrimonium non consummatum contrahatur affinitas.

ARG. I. VIDETUR, qd non; quia affinitas est propinquitas ex carnali commixtione proueniens, vt superius dictum est, sed in matrimonio non consummato nulla facta est carnalis commixtio: ergo per tale matrimonium non contrahitur affinitas.

Item 35. q. vlti. Fraternalitatis. Dicitur de coniugibus, qd si vna caro sunt, non potest esse, qd aliquis sit propinquus vni eorum, quin pertineat alteri, in quo videtur dare intelligi affinitatem non contrahi per coniugium, nisi mediante commixtione carnali.

CONTRA eadem causa q. 3. de propinquis æqualiter vir coniungatur in matrimonio eis qui sibi consanguinei sunt, & uxoris suæ consanguineis post mortem suæ uxoris, sed per matrimonium non consummatum iam sunt vir, & vxor: ergo per talem matrimonium affinitas contrahitur.

Item extra de consanguinitate, & affinitate. cap. i. Eque vt canones dicunt abstinendum est a consanguineis uxoris, & proprijs: ex hoc arguere vt prius.

CONCLUSIO.

Haud proflus si affinitas proprie sumatur.

RESPONDEO, qd affinitas potest accipi proprie & communiter: primo modo non contrahitur, nisi mediante carnali commixtione secundo modo contrahitur non tantum per matrimonium non consummatum, sed etiam per sponsalia, vt postea ostendetur, per matrimonium enim consummatum contrahitur aliqua propinquitas cum consanguineis coniugis impediens matrimonium: vnde in effectu impediendi matrimonium conuenit cum affinitate proprie dicta.

Argumenta ad partem primam procedunt de affinitate proprie dicta.

Argumenta ad partem aliam de affinitate dicta communiter.

QVAESTIO III.

Vtrum contrahatur per sponsalia.

VIDETUR, qd non: extra de spō. impu. litteras. dicitur de quodam, qd cum quadam puella incunabilis sponsalia contraxit, & postea matrem eius

duxit in uxorem, qd potest remanere cum uxore, quod non esset verum si ex prædictis sponsalibus fuisset contracta affinitas.

Item non videtur affinitas cōtrahi nisi mediante matrimonio, vel carnali copula, sed sponsalia non sunt nisi sponsio futuri matrimonij: ergo per illa non videtur causari affinitas.

CONTRA, extra de spon. Iuuenis. Dicitur de quodam qui quandam puellam duxit, nondum septennem, cum qua attētauit quod forsitan complere non potuit, & postmodum duxit consobrinam illius, qd diuidendus est ab eadem, quod verum non esset, nisi per sponsalia etiam ante septennium contraheretur affinitas.

CONCLUSIO.

Sponsalia quæ de iure tenent, & quædam etiam quæ non tenent affinitatem licet non propriam, causa tamen quæ matrimonium impedit proculdubio inducunt.

RESPONDEO, qd sponsalium quædam sunt quæ tenent de iure, & talia sponsalia, & si non inducant affinitatem proprie dictam, inducunt tamen aliquid affinitatis simile quod ad effectum impediendi matrimonium, eo qd sponsalia sunt ad matrimonium ordinata, quædam sunt quæ de iure non tenent, propter impedimentum consanguinitatis vel affinitatis, quædam propter defectum vsum rationis, prima sponsalia, & si non inducant affinitatem proprie dictam, inducunt tamen impedimentum matrimonij, sicut affinitas propter publice honestatis iustitiam: extra de spon. Ad audiendam. in tex. & in glo. Est autem publice honestatis iustitia propinquitas ex sponsalibus proueniens robur trahens ab institutione ecclesie, propter eius honestatem, & quia similis causa est in sponsalibus quæ de iure non tenent ex causa prædicta, ideo publice honestatis iustitia requirit, vt talia sponsalia, matrimonium impediunt. Sponsalia autem quæ de iure non tenent, propter defectum vsum rationis nullam affinitatem inducunt, nec aliquid simile affinitati: quia talia sponsalia non tantum non tenent, sed nec modicam apparentiam habent, vt tenere debeant, & ideo nec dici potest, qd matrimonium impediatur propter publice honestatis iustitiam, & de talibus loquitur Decret. allegata ad partem primam.

Ad secundum, qd procedit de affinitate proprie dicta.

Ad argumentum ad partem aliam dicendum qd illa puella aliquid habebat de vsum rationis, & illud quod iuuenis attentauit, attentauit affectu maritali, & in vase naturali, & ideo non est simile de istis sponsalibus, & de illis de quibus loquitur decret. ad partem primam allegata.

QVAESTIO

35. q. 5. ca. quod ante fra. ter.

Textus s. 7. 10.

Arg. 1. D. Bon. hic Scot. huc. D. Tho. præ. senti di. q. 3. ar. 1.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Responsio.

Ad primam.

Ad secundam.

Secundo.

In oppositum.

Responsio.

Latus de his habetur de consangu. & affi. li. 6.

Ad secundam ad aliam partem.

Q V A E S T I O III.

Vtrum affinitas causetur ex affinitate.

Arg. I. T V I D E T V R, q sic: 35. q. 3. Con- tradicimus relictam consanguineo rum vxoris suæ nullus ducat vxorē: ergo non tantū sunt virō affines vxo ris suæ consanguinei, sed etiam illæ mulieres, quæ sunt eis matrimonialiter copulatæ. Item eadem q. Porro. Porro duorum con- sobrinorum coniuges, quamvis temporibus diuersis viro vni alteram post obitum alterius nubere publice honestatis iustitia contradic- cit, quod tamen non esset verum, nisi ex vno genere affinitatis aliud causetur.

CONTRA, secundum & tertium genus af- finitatis reuocata sunt, ita q solum remanet primum affinitatis genus: extra de consangui- nitate. non debet: sed si affinitas causetur ex affinitate, adhuc remanerent duo affinitatis genera: ergo affinitas ex affinitate non cau- satur.

CONCLVSIO.

Antiquitus quidem contrabebatur: at non nunc quia postulante necessitate & utilitate aliter decre- uit ecclesia.

RESPONDEO, quod antiquitus erant affinitatis tria genera, sicut habetur 35. quest. 3. Contradicimus.

Primum genus affinitatis quod adhuc man- net causetur ex carnali commixtione, seu ma- trimonio mediante consanguineitate.

Aliud oriebatur ex carnali commixtione cum matrimonio mediante affinitate.

Tertium vero mediantibus duobus primis generibus: verbi gratia. A. maritus. B. vxor, C. consanguineus vxoris C. est affinis. A primo genere affinitatis, & si. D. matrimonialiter copuletur ipsi. C. attinebit ipsi. A. in secun- do genere affinitatis, & si. C. copulabatur ip- si. D. attinebit ipsi. A. in tertio genere affinita- tis, sed modo solum remanet primum affini- tatis genus, nec vt dicitur extra de consangui- nitate. Non debet: debet reprehensibile iudi- cari si secundum varietatem temporum statu- ta, quandoque varientur humana; præfer- tim cum vrgens necessitas exposcit: reuoca- tionem autem prædictorum generum vrgens necessitas, & euidens utilitas exposcebat: quia vt in eadem decret. dicitur, prohibito de coniugio in secundo, & tertio affinitatis ge- nere minime contrahendo difficultatem fre- quenter inducebar, & aliquando pariebat pe- riculum animarum.

Ex dictis patet responsio ad argumentum in oppositum: quia illa decret. per prædictā de- cre. abrogata sunt.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secun- do principali. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo vtrum affinitas impediatur matrimo- nium.

Secundo vtrum possit præscribi contra p- hibitionem de contrahendo cum affine.

Tertio vtrum nati de tali matrimonio sint illegitimi.

Quarto vtrum ad accusandum impedimen- tum consanguineitatis, vel affinitatis sint ad- mittendi, tam extranei, quam consanguinei.

Q V A E S T I O I.

Vtrum affinitas impediatur matrimonium.

STEN- DO, q affinitas non impediatur matrimonium: quia effectus nō im- pedit causam, sed affinitas causetur ex matrimonio: ergo non impedit matrimonium.

Item vir, qui carnaliter cognoscit mulierē magis videtur attinere illi, quam consanguineus suus: quia ille qui cognouit eam attinet sibi immediate, consanguineus suus eo me- diante, sed vir potest contrahere cum mulie- re, quam carnaliter cognouit: ergo multo forti- us consanguineus suus.

CONTRA, 35. q. 3. de propinquis. Equali- ter vir coniungatur in matrimonio eis, qui sibi consanguinei sunt, & vxori suæ consanguineis post mortem suæ vxoris: ergo affinitas, ita videtur matrimonium impedire sicut con- sanguinitas.

CONCLVSIO.

Imo impedit, & aliqua ex iure diuino: aliqua ex postiuo tantum.

RESPONDEO, q affinitas impedit ma- trimonium in aliquo gradu de iure diuino: ius enim diuinum prohibet, vt habetur Leuit: 18. filium non contrahere cum vxore patris, nepotem cum vxore patris, patrem cū vxore filij in aliquo gradu de iure postiuo, vnde de iure postiuo non licet contrahere cum af- fine, infra quartum gradum: extra de consan- & affini. Non debet. Vbi dicitur prohibitio copulæ coniugalis, quartum consanguinita- tis, & affinitatis gradum de cetero non excedat: quoniam in vltioribus gradibus iam non potest absque graui dispendio huiusmo- di prohibitio generaliter obseruari.

AD PRIMVM in oppositum dicendum q affinitas nō impedit matrimonium ex quo causetur, sed aliud.

Ad secundum dicendum, q cum nullus sit sibi consanguineus, & affinitas contrahatur, mediante consanguinitate per carnalem copulam, seu matrimonium, mulier non efficitur affinis viro, qui cognoscit eam, sed eius consanguineis. Et si dicas saltem magis vide- tur attinere sibi altero genere attinentiæ, & ex consequenti minus videtur posse matrimo- nialiter copulari viro, quam consanguineo eius

eius, dico q non valet: quia cum matrimo- nium ad procreationem prolis ordinetur, & prolis procreatio non possit esse sine carnali copula ipsa matrimonio non repugnat: vnde ipsum impedire non debet.

Q V A E S T I O II.

Vtrum possit præscribi contra prohibitionem de contrahendo cum affine.

Arg. I. T V I D E T V R, q sic: quia contra- ius pure postiuum potest currere p- scriptio, sed præscriptio de contra- hēdo cum affine est de iure pure po- sitiuo: ergo contra ipsam potest valere præ- scriptio.

Secundo. Item perceptio decimarum, & oblationum est aliquid spirituali annexum: vsus mulieris videtur esse quid carnale tantum, sed contra- ius percipiendi decimas, & oblationes valet præscriptio quadragenaria: extra de præscri- ptionibus, de quarta: ergo multo fortius po- test præscribi contra illud ius, quod prohibet contrahere cum affine.

CONTRA: eodem titulo vigilāci dicit do- minus Papa de præscriptione, q nobis tam in rebus cognitis, quam in latentibus placuit nō habere vigorem: ergo videtur q per præscri- ptionem nullus possit iuste aliquid obtinere.

CONCLVSIO.

Nulla profecto contra hoc potest præscriptio, est. n. quo ad aliquos gradus de iure diuino, & quo ad re- liquos, licet depositiuo, cautum est, tamē in iure eo- dem contra omnem præscriptionem.

RESPONDEO, q quamuis contra ius na- turæ, vel diuinum nulla possit valere præscri- ptio, quandoque tamen valet contra ius pure postiuum, nisi sit tale de quo cauetur in iure vt contra ipsum præscribi non possit. Ad hoc tamē vt præscriptio sit valida necessaria sunt tria. Vnū est q possessor iusto titulo incipiat possidere. 16. q. 3. Dilectio. §. Potest. Vbi di- citur, q qui nullo titulo possidere incipit præ- scribere non potest. Aliud est q sit bonæ fidei possessor, hoc est, q credat se iuste possidere, quia sicut dicitur: extra de præscriptionibus, vigilantia. Nulla antiqua dierum possessio iu- uat aliquem malæ fidei possessorem, nisi res- puerit postquam nouerit se aliena possidere, tertium est, q possideat per totum tempus de terminatum a iure, absq; interruptione: illud tamen tempus determinatur breuius, vel lon- gius, secundum conditiones rerum quæ possi- dentur, & illorum contra quos præscribitur. Si autem præscribens ius acquirit in re, quæ primo de iure sua non erat: locum tamen in p- posito non habet: quia prohibitio de non cō- trahendo cum affine quantum ad aliquos gra- dus est de iure diuino, vt patet ex præceden-

Ad validā præscrip- tionem 3. requir.

ti quæstione. Illud etiam ius postiuum quod in alijs gradibus contrahere prohibet, tale est q de ipso cauetur in iure, vt contra ipsum p- scriptio valere non possit: extra de cōsanguinitate & affinitate. Non debet: in fine. Causa etiam quare iura voluerunt præscriptionem habere vigorem in proposito esse non potest: quia vt dicitur extra de præscriptionibus. Vi- gilanti. Ephesius legislator solum propter vitandum miserorum segnitiam, & longi tem- poris errorem, & confusionem prius tricena- li, vel quadrigenali præscriptionem vigore le- gis imposuit: vnde consuetudo quantumlibet longa non potest personas illegitimas ad con- trahendum facere legitimas: extra de cōsan- guinitate, & affinitate quod super, in textu, & in glo. Præterea cum matrimonium non tan- tum sit de iure postiuo: sed etiam de iure na- turæ & diuino: vt superius ostensum est per nullam præscriptionem fieri potest, vt matrimo- nium sit verum quod a principio nullum fuit.

AD PRIMVM in oppositum patet solu- tio ex iam dictis.

Secundum dicendum, q carnalis vsus mu- lieris, extra matrimonium est contrarius na- turæ: & ideo locum non habet ibi præscriptio ipsum etiam matrimonium est de iure naturæ, & diuino, & ideo nec præscriptio facere po- test, vt valeat matrimonium, quod a princi- pio nullum fuit, vel efficitur nullum, quod a principio fuit verum: extra de consanguinitate, & affinitate. Non debet. partim in textu, & partim in glo.

Ad intellectum autem decret. allegate in ar- guendo sciendum, q decret. non dicit, q va- leat præscriptio contra ius soluendi decimas: quia contra hoc ius nulla præscriptio valere potest, vt dicit Concilium Byturicense quod tenuit dominus Simon cardinalis, tunc Lega- tus in Regno Franciæ, & hoc est rationale: quia debitum soluendi decimas non est tantum de iure postiuo, sed etiam de iure diuino, contra quod præscribi non potest, sed prædicta decret. bene dixit, q clericus potest præscribere con- tra episcopum suum ius percipiendi quartam decimæ, & oblationes defunctorum. Aliqui autem dicunt, q quamuis nō valeat p- scriptio contra ius soluendi decimas, secundam, q de cima accipitur pro alia portione necessaria ad sustentationem ministrorum ecclesiæ, quia sic est de iure naturæ, & diuino, quo ad omnes tamen secundum, q decima accipitur pro ta- li parte decimata potest præscribi contra ius soluendi decimas: quia sic soluere decimam non est de iure naturæ, nec de iure diuino, ni- si quo ad filios Israel, & est argumentum pro ista opinione, quia in maiori parte Italiæ non soluuntur decime, nec tamen ecclesia procedit contra eos compellendos ad solutio- nem.

Ad

Ad aliam partem.

Ad argumentum ad partem aliam dicendū q̄ illud verbum secundum glo. ibidem intelli- gitur in male fidei possessore, qui præscribere non potest, siue verus dominus sciat rem illā ad se pertinere, siue ignoret, nec dicitur male fidei possessor, qui post completam præscri- ptionem primo recognoscit, q̄ res quando eā inceperit possidere sua non erat de iure: quia secundum glo. super decretalem prædictā cō- pleta præscriptione iam possessor tutus est: se- cundum vtrunque ius, quod patet etiam per illud quod habetur in cap. immediate sequē- ti, vnde illud verbum illius decret. vigilantibus: nulla antiqua dierum possessio inuat aliquē male fidei possessorem, nisi resipuerit postquā se nouerit aliena possidere, intelligendū est si ante completam præscriptionem habuerit malam fidem, vt dicit glo. ibidem.

Q V A E S T I O III.

D. Th. præ. sm. di. q. 1. ar. 3.

Utrum nati de matrimonio contracto inter af- fines, vel consanguineos sint illegitimi.

CONCLVSIO.

Illegitimi quidem si matrimonium ex quo filij su- scepi sunt contractum clandestinum fuit. Si vero præserte sunt contradicente ecclesia altero tamen saltem parentum impedimentum nesciente certe legi- timi sunt habendi.

Filios qua- drifaria se haberi.

RESPONDEO, q̄ sicut dicitur, extra qui fi. sint legi. Tanta. in glo. quidam sunt filij le- gitimi, & naturales, quidam legitimi, & non naturales, quidam naturales & non legitimi, quidam nec naturales, nec legitimi. Legiti- mi, & naturales sunt qui nascuntur ex legiti- mo matrimonio, seu in eo concipiuntur, siue ante baptismum, siue post. 28. q. 1. Nunquid & hoc siue matrimonium sit legitimum, secū- dum rem, & veritatem, vel secundum eccle- siæ approbationem, siue ab initio, siue ex post facto, & contrahentium reputationem, vel vtrunque, vel alterius: extra, qui fi. sint legi- Tanta. in glo. Si vero aliquis clandestina ma- trimonia, vel interdicta inire præsumperit in gradu prohibito etiam ignoranter, sobo- les de tali coniunctione suscepta prorsus ille- gitima censentur de parentum ignorantia nul- lum habitura subsidium, cum illi taliter con- trahendo non expertes scientiæ, vel saltem af- fectatores ignorantia videantur: extra de clā destina despon. Cum inhibitio. §. si quis. Pari modo etiam proles illegitima censeatur, si am- bo parentes impedimentum scientes legiti- mum præter omne interdictum etiam in con- spectu ecclesiæ contrahere præsumperunt. e. cap. vbi prius. §. pari modo. Legitimi, & non naturales sunt adoptiui, siue abrogati, de qui- bus habetur extra de cognat. legi. cap. vnico. Naturales, & non legitimi sunt nati ex concu-

binis in domo. Non legitimi, nec naturales sunt nati ex adulterio: extra qui fi. sint legiti. Tanta. Similiter dico de illis qui nascuntur ex incestu. Illegitimi enim qui nascuntur ex copula nō legitima, dicuntur etiam non natura- les, non a natura generis, sed a natura spe- cie: pro tanto quia naturale iudicium ratio- nis manifeste tali copulæ contrarium est, nec propter istam rationem natus de concubina in domo indubitato affectu retenta, idest, ex concubina quæ in domo tenetur, quasi loco vxoris dicitur non naturalis: quia quamuis ta- lis copula sit contra naturale rationis iudiciū non tamen ita manifeste, sicut alia, & propter hoc quamuis ab eis excludatur ratio legitimi- tatis, non tamen ab eis excluditur vocabulū naturalitatis.

Ex dictis patet, q̄ ex copulatis in facie ec- clesiæ, & sine contradictione in gradu cōsan- guinitatis, vel affinitatis prohibito vtroque eorum, vel altero impedimentum ignorante conceptus diffinitiuam sententiam diuertij, quamuis post eā ex vtero natus legitimus est, & succedere debet in paterna hæreditate: ex- tra qui fi. sint legiti. cum inter. in textu, & in glof.

Similiter, si aliquis habens vxorem legiti- mam, & illa viuente, aliam ducit in faciem ec- clesiæ: & sine contradictione illius impedi- menti ignaram filius ex tali copula natus, siue conceptus legitimus est, quamuis post eius exceptionem parentes sui per diffinitiuam ec- clesiæ sententiam separentur: extra eod. tit. ex tenore.

Legitimantur autem illegitimi duobus mo- dis, secundum iura canonica.

Primus est per sequens matrimonium: quā- do scilicet solutus generans filium de soluta, postmodum in facie ecclesiæ cum ea contra- xit: extra eodem tit. cap. 1. Hic autem legiti- mandi modus nō se extendit ad natos ex adul- terio: extra eo. tit. Tanta.

Secundus modus est per dispensationē do- mini Papæ, & hic modus legitimandi potest se extendere ad quoscunque illegitimos, & ad omnes illegitimos actus in tota ecclesia.

Secundum autem iura ciuilia legitimantur sex modis.

Primus est, quando pater filium naturalem ex concubina susceptum non spurium tradi- dit curiæ ciuitatis suæ, vel Metropolitanæ, & fit officialis in illa curiæ, quod contingit pro- pter curiæ honorem.

Secundus quando pater filiam naturalem iungit officiali curiæ ciuitatis suæ, vel Metro- polis.

Tertius quando ipsemet naturalis filius of- fert se curiæ deficienti prole legitima, nā alias non liceret sibi se offerre.

Quartus quando deficiente prole legitima ipsa concubina offert pro filio suo legitima- do pre-

Applicati

Duplicem- aus illegi- mandu ille- gitimos, se- cundum ci- uisitat.

Sex modis secundum le- gis ille- gitimos legi- mari.

do præces Imperatori, & Imperator eas sus- cipit.

Quintus quando pater in testamento solen- niter perfecto vocat eum legitimum filium suum.

Sextus quando in testamento publica ma- nu confecto, vel manu propria habente susce- ptionem trium testium fide dignorum vocat eum legitimum.

Q V A E S T I O III.

Utrum ad accusandum impedimentum consanguini- tatis, vel affinitatis sint admittendi tam extranei, quam con- sanguinei

CONCLVSIO.

Consanguinei tantum si sunt superstites velut con- sanguinitatis genealogia magis gnari.

RESPONDEO, quod parentes eorum, de quorum matrimonio agitur, siue fratres, & cognati vtriusque sexus sunt superstites, aut non: si non, tunc antiquiores extranei, & ve- riores, quibus notum sit vtrum sit ibi impe- dimentum consanguinitatis, vel affinitatis, possunt impedimentum accusare. 35. q. 6. Con- sanguineos, & recitat Magister huius distincti. cap. vlti. Si autem sint consanguinei supersti- tes, & tacent: tunc extranei repelluntur ab ac- culatione, tanquam suspecti, q̄ ex malitia ac- cuserent, nisi per consanguineos probare volue- rint quod accusant: quod probatur per illud quod habetur. cap. supra dicto. Rationabile. n. est, vt ad accusandum impedimenta prædicta magis recipiantur consanguinei, quam extra- nei, quoniam vnusquisque suam genealogiā, tum testibus, & chartis, tum etiam exercita- tione maiorum scire laborant, & melius reci- pi debent ad accusandum, qui melius impedi- mentum nouerint: extra. qui matrimonium accusare possunt. Videtur tamen si quis est ad quem peruenerit noticia denuntiationis, quā do banni secundum consuetudinem in eccle- sia fiunt, & tacuit, q̄ postea contra matrimo- nium accusare non potest: sed tanquam suspe- ctus repellendus est, nisi proprio firmauerit iu- ramento, quod postea didicerit quæ obiecit, & quod ad hoc ex malitia non procedit. eod. tit. cum in tua: quia tunc etiam si didicisset ab illis, qui denuntiationis tempore siluerunt claudi non debent eidem aditus accusandi: quoniam & si ab huiusmodi impetitione cul- pa de silentio tali contracta illos excluderet, ille ramen amoueri nequiret cum culpabilis non existat eodem cap. vbi prius, nec oportet accusatorem se ad talionem obligare: ta- lis enim obligatio locum habet quando accu- satus persona de crimine, vt puniatur: hic au- tem non accusatur persona, sed factum illegi- tumum.

CIRCA litteram. (Vsq̄ in septem gene- rationis gradum) hoc abrogatum est. (Relictam consanguineorum vxorem vxoris suæ, &c.) hoc etiam abrogatum est. (Sed ne- que alterius coniunctionis soboles placet affi- nitatis prioris iuris transire confortium:) hoc etiam abrogatum est. (Si duo viri, vel tres cō sanguinitatem iureiurando firmauerint, &c.) De modo procedendi ad accusationem ma- trimonij, propter impedimentum consangui- nitatis, vel affinitatis tenet, sicut in quæstioni- bus dictum est. (Accusare autem matrimo- nium ppter peccatum fornicationis alterius coniugis non potest, nisi alter coniunx: accu- sare autem quod matrimonium non est con- tractum non potest pater, vel mater, nisi pa- ter illius, qui est honore, & diuitijs inferior: quia de tali præsumitur, quod noller matrimo- nium separari, si in rei veritate esset con- tractum, sed pater illius, qui est diuitijs, & di- gnitate superior habetur suspectus: quia præ- sumeretur, quod quæreret matrimonium se- parari, eo quod proles sua non esset coniugi æquali sibi in dignitate, & diuitijs coniuncta. (Stuprum proprie est virginis illicita deflora- tio. Adulterium alieni thori violatio.)

Varij modi procedendi ad accusa- tionem ma- trimonij.

Nota quod simpliciter, & omnibus pensa- tis grauius est adulterium, quam stuprum: quia adulter peccat peccato luxuriæ, & iniu- stitiæ: magis etiam lædit rem publicam adul- terium, quam stuprum: secundum quid ta- men est econuerso: quia per stuprum aufertur bonum aliquod irrecuperabile, scilicet vir- gininitatis integritas.

Stuprum ad- ulterium.

De spirituali cognatione:

DISTINCTIO XLII.

E parentalium graduū famosa questione aliquid, licet minus sufficienter, diximus. Iam de spirituali cognatione addamus, que etiam personas impedit, vt non sint legitime ad inuendas nuptias. Tria quedam sunt, cō-

sanguinitas, affinitas, & spiritualis germanitas. Consanguinitas est inter eos, qui inunguntur secun- dum lineam generis: Affinitas inter eos, qui gene- re quidem non sunt coniuncti, sed mediante genere sunt sociati: verbi gratia, vxor filij fratris mei, que non est de genere meo, per ipsum qui est de genere meo, mihi affinis facta est, & ego illi. Spiritualis proximitas est inter compatrem & commatrem, & inter eos, quorum vnus alterum de sacro fonte leua- uit, vel in catechizatione, aut confirmatione te- nuit. Est etiam inter filios eiusdem hominis carna- les, & spirituales,

Hugo. sent. 2. cap. 13.

Qui sint filij spirituales. Spirituales filij sunt, quos de sacro fonte leuamus, vel

vel

vel catechizatione, seu confirmatione tenemus. Filij etiam & filia spiritualis eorum sunt, qui trinae meritionis vocabulo eos sacro baptismo tingunt. Dicitur etiam spiritualis filia sacerdotis, quae ei peccata sua confitetur. Vnde Symmachus papa; Omnis, quos in penitentia suscipimus, ita nostri spirituales sunt filij, ut & ipsi quos vel nobis suscipientibus, uel sub trina meritionis vocabulo mergentibus, vnda baptisimi regenerauit. Syluester etiam admonet, ut ad suam filiam penitentialem nullus sacerdos accedat; quia scriptum est, Omnes quos in penitentia accipimus, ita nostri filij sunt, ut in baptismo suscepti; quorum omnium flagitiosa est commixtio. Quod autem compater & commater sibi iungi nequeant, nec pater spiritualis, nec mater filia vel filio spirituali, ex Concilio Maguntinensi docetur. De eo quod interrogasti, si aliquis filiolam suam duxerit in uxorem, & de eo qui concubuit cum matre spirituali, & de eo qui filium suum baptizauit & uxor eius eum de fonte suscepit, hac causa ut disidium fieret coniugij, si post in tali copula possunt permanere: sic respondendum est, si filiolam aut commatrem suam aliquis in coniugium duxerit, separandos esse iudicamus. & graui penitentia plectendos. Si uero coniuges legitimi, unus uel ambo ex industria hoc fecerint, ut filium suum de fonte susciperent; si inuoluntate uoluerint, bonum est: si autem, grauis penitentia in diatori iniungatur, & simul mancant, & si praenarrator coniugij superuixerit, acerrima penitentia mulctetur, & sine spe coniugij maneat. Ex his apparet, quod aliquis filiolam suam uel commatrem non potest sibi copulare nuptialiter: & si praesumptum fuerit, separandi sunt. Qui autem legitime coniuncti sunt, non ideo separandi sunt, quia alter eorum insidiosè filium de fonte leuauit. Quod etiam Nicolaus confirmat dicens, nosse desideras, utrum mulier quae uiri filium ex alia femina genitum de sacro fonte leuauerit, postmodum possit cum eodem uiro copulari. Quos ideo coniungi posse decernimus, quia secundum canones sacros, nisi amborum consensu, nullius religionis obtentu debet coniunx dimittere coniugem: cum Apostolus praecipiat, nolite fraudare inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, &c. Item, dictum est nobis, quasdam feminas desidiosè, quasdam uero fraudulenter, ut a uiris suis separarentur, proprios filios coram Episcopis ad confirmandum tenuisse. Vnde nos dignum duximus: ut si qua mulier filium suum desidia aut aliqua fraude coram Episcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam, uel fraudem, quandiu uiuat, penitentiam agat: tam men à viro suo non separetur. Item Ioann. Papa. Ad limina sancti Petri homo nomine Stephanus ueniens, nostro praesulatu innotuit, quod filium suum in extremo uitae positum, necdum baptisimi unda lotum, absentia sacerdotum cogente baptizauit, eumque proprijs manibus suscepit. Atque pro huiusmodi negotio reuerentia tua praefatum hominem à sua coniuge indicauit esse separandum. Quod fieri nullatenus debet, dicente scriptura, Quos Deus coniunxit, homo non separet. Et Dominus non dimittere uxorem, nisi causa fornicationis iubet. Et nos tanta auctoritate pre-

ti, dicimus * dimitendum esse, & inculpabile iudicandum, quod necessitas intulit. Nam baptizandi opus laicis fidelibus, si tamen necesse fuerit, liberè conceditur. Vnde si supra dictus homo filium morientem aspiciens, ne animam perpetuo perire dimitteret, vnda baptisimi lauit, ut eum de potestate mortis eriperet, bene fecisse laudatur. Ideo; suae uxori, sibi iam olim legitime sociatae, impune dum uixerit iudicamus manere coniunctum, nec ob hoc separari debere. His alijsque pluribus auctoritatibus edocetur, coniuges non esse separandos, si post legitimam copulam alter alterius filium de fonte leuauit, uel in confirmatione tenuerit.

Quid praemissis obuiat.

His autem obuiare uidetur, quod Deus dedit pariter, Peruenit ad nos diaconus sanctitatis uel strae epistolam deferens, quod quidam uiri, & mulieres praeterito sabbato Paschali, pro magno populi incursum nescientes filios suos suscepissent de lauacro. Cupis ergo scire, an propter hoc debeant uiri ac mulieres ad proprium usum redire, uel non. Nos uero hac remesit, priorum inquisiimus dicta, & inuenimus in archiuis, id est, in armarijs Apostolicae sedis, id talia contigisse in pluribus ecclesijs: quarum Episcopis ab hac Apostolica sede uolentibus scire utrum uiri, ac mulieres redirent ad proprium thorum, beatae memoriae sancti patris Iuliani Papa, Innoc. & Celestinus, cum Episcoporum plurimorum consensu, in Apostolorum principis ecclesia praesidentes, talia rescripserunt, & confirmauerunt, ut nullo modo se in coniugio reciperent uiri, ac mulieres, quicumque hac ratione suscepissent natos, sed separarent se, ne suadente diabolo tale uitium inualescat. Item, Si quis filiastrum, uel filiastram suam ante Episcopum tenuerit ad confirmationem, separetur ab uxore sua, & aliam nunquam accipiat. Haec autem uel ad terrorem dicta sunt, non quod ita esset faciendum, sed ne illud fieret, summopere cauendum: uel de illis est intelligendum, qui prius filios suos uicissim de fonte susceperunt, quam fierent coniuges. Praemissis autem auctoritatibus omnino consuetudinem est, ut siue proprium, siue tantum uiri filium mulier de fonte susceperit, non ideo à viro separetur, quod & de viro similiter oportet intelligi.

De copula spiritualium, uel adoptiuorum, uel naturalium filiorum.

Quod autem spirituales uel adoptiui filij naturalibus copulari nequeant, Nicolaus Papa testatur, ita inquit, Ita diligere debet homo eum qui se suscepit de sacro fonte, sicut patrem. In: er fratres, & filios spirituales gratuita, & sancta communio est: quae dicenda non est consanguinitas, sed habenda spiritualis proximitas. Vnde inter eos arbitror non posse fieri legale coniugium: quia nec inter eos qui naturalia, & eos qui adoptione filij sunt, uenerandae leges matrimonia contrahi permittunt. Item, Si inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio iungit, quanto potius à carnali inter se contubernio cessare oportet, quos per caeleste sacramentum regeneratio sancti spiritus iungit.

* dimittere non esse. Sic Graec.

Ibidem ca. Peruenit.

Ibidem ca. Peruenit.

* prohibita.

* aliqua.

Ibi. Si quis filiastrum ante Episcopum tenuerit.

Ad consilia Bulgarorum. Er 30. q. 3. Ita diligere.

30 q. 1. Omnes.

In Concilio Maguntinensi.

ca. 10. Et 30 q. 1. ca. 2a eo.

Ib. c. Nisse.

1. Cor. 7.

Ex Conc. 2. Cabilo c. 3. Et ibid cap. Dicitum est.

Ibid. c. Ad limina.

Gene. 2. d. Mat. 5. & 19.

Si filij ante compaternitatem, uel post nati ualent coniungi.

Hoc autem quidam uolunt intelligere tantum de illis filijs quibus compateres sancti sunt. De alijs uero qui ante compaternitatem uel post geniti sunt, concedunt, quod legitime & licite iungi possunt. Quibus uidetur consentire Urbanus secundus, dicens, Super quibus consuluit nos tua dilectio, hoc uidetur respondendum, ut & baptisimus sit, si instante necessitate femina puerum in nomine Trinitatis baptizauerit, & quod spiritualium parentum filij uel filiae, ante uel post compaternitatem genitae, possunt legitime coniungi, praeter illam personam, qua compateres effecti sunt.

Paschalis Papa.

Paschalis uero secundus, post compaternitatem genitos copulari prohibet, scribens Regino Episcopo, Post susceptum filium de fonte uel filiam spirituales, qui ex compatre uel ex commatre fuerint nati, matrimonio iungi non possunt. Illud etiam notandum est quod in Triburiensi concilio legitur, Si quis suae spiritualis commatris filiam fortuito, et ita contingente rerum casu, in coniugium duxerit, maturiori seruato concilio, habeat atque legitime coniugio honestè operam det.

Si quis ducere possit duas commatres una post alteram.

Solet etiam queri, si commatrem uxoris post eius obitum quis ducere ualeat. De hoc Nicolaus Papa sic scribit, Sciscitatur à nobis sanctitas uestra, si quis duas commatres habere ualeat unam post alteram. In quo meminisse debes scriptum esse. Erunt duo in carne una. Cum ergo constet quod uir, & mulier una caro efficiuntur, restat, uirum compatrem constitui mulieri, cuius assumpta uxor commater erat: & ideo uirum illi femina non posse coniungi, quae commater eius erat, cum qua idem fuerat una caro effectus. Huic autem illud contrarium uidetur. Qui spirituales habet compatrem, cuius filium de lauacro accepit, & uxor eius commater non est; licet ei defuncto compatre suo eius uirum ducere in uxorem: quos nulla generatio spiritualis secernit. Item ex epistola Paschalis papae: Post uxoris obitum, cum commatre uxoris coniugia copulari nulla ratio uel auctoritas uidetur prohibere. Non enim per carnis unionem ad unionem spiritus transitur. Sed sciendum est quod auctoritas Nicolai de illo agit, qui uxori suae debitum reddidit, postquam commater illius extitit. Aliae uero auctoritates de illo agunt, cuius uxor, postquam à viro suo derelinquitur, illius commater efficitur, nec post compaternitatem à viro suo cognoscitur: uel de viro potius agunt, cuius uxor ante defungitur quam ab eo cognoscatur.

Si uir, & uxor possint simul tenere puerum.

Solet etiam queri, si uxor cum viro simul debeat in baptismo suscipere puerum. De hoc Urbanus ait, Quod uxor cum marito in baptismo simul non debeat suscipere puerum, nulla auctoritate uidetur uel reperitur prohibendum: sed ut ipsa puritas spiritualis paternitatis ab omni labe & infamia conseruetur immunitis, decreuimus ut utriusque simul ad hoc aspi-

Ibid. c. Super quibus.

Ibi. ca. Post susceptum.

Cap. 48. Et ibi. c. illud etiam.

30 q. 4. ca. Sciscitatur.

Gen. 2. d. Mat. 19. d.

Ex Triburiensi concilio cap. 47.

Ibid. c. Qui spirituales.

Ibid. c. Post uxoris.

Determinatio.

Ibidem.

rare non praesumant. Quia uero piaculare flagitium commisit, qui duabus commatribus uelut sororibus nupsit, magna penitentia debet ei iniungi.

De secundis, & tertijs nuptijs, & deinceps.

Sciendum est etiam, quod non solum primae uel secundae nuptiae sunt licitae, sed etiam tertiae & quarta non sunt damnandae. Vnde August. secundas nuptias omnino licitas Apost. concedit. De tertijs autem & quartis, & de ultra pluribus nuptijs solent homines mouere questionem. sed quis audeat definire, quod nec Apostolum uideo definisse. At enim, si dormierit uir eius, cui uult nubat. Non dicit primus, uel secundus, uel tertius, uel quouslibet: nec à nobis definiendum est quod non definit Apost. Vnde, ut breuiter respondeam, nec illas nuptias debeo damnare, nec eis uerecundiam numerositatis auferre: nec contra humanae uerecundiae sensum, audeo dicere, ut quoties uoluerint nubant, nec ex meo corde, praeter scripturae auctoritatem, quotieslibet nuptias damnare. Idem testatur Hiero. Ego nunc libera uoce exclamo, nec damnari in Ecclesia bigamiam, imò nec trigamiam, & ita licere quinto & sexto, quemadmodum secundo marito, nubere. Apost. tamen bigamos à sacerdotali honore excludit, sed hoc non facit pro uitio bigamiae, imò pro sacramenti uirtute, ut sit una unius, sicut unica unius. Illud tamen Neocaesariensis concilij uidetur innuere, bigamiam esse peccatum: Presbyterum, inquit, in nuptijs bigami prandere non conuenit: quia cum penitentia bigamus indigeat, quis erit presbyter qui talibus nuptijs possit praebere consensum? sed hoc de illo intelligi potest, qui prima uxori insidiatus putatur desiderio secundae: uel pro signaculo sacramenti illud dicitur: quod in bigamo non seruatur. Ambrosius etiam dicit, & prima nuptiae tantum à Domino sunt institutae, secunda uero sunt permissa. Et prima nuptiae sub benedictione Dei celebrantur sublimiter: secunda uero etiam in praesenti carent gloria.

DISTINCTIO XLII.

SUPERIUS determinauit Magister de impedimento affinitatis. Hic determinat de impedimento cognationis spiritualis & legalis.

Et diuiditur in partes duas.

Primo determinat de secundis nuptijs. (Sciendum est.)

Prima in duas.

Primo determinat de impedimentis cognationis spiritualis & legalis principaliter respectu matrimonij contracti.

Secundo principaliter respectu contrahendi. ibi. (Quod autem.)

Prima in tres.

Primo ostendit quid sit cognatio spiritualis, & qualiter contrahatur.

Secundo qualiter se habet ad matrimonium. ibi. (Spirituales.)

Lib. de bono uidi. c. 12. E 3. q. 1. ca. Quidsi dormierit.

1. Cor. 7. 8

Ad Pama-chin, in apost. lo. prolubris contra Iou. cir ca. hnt.

Et ib. c. aperiunt quae fo.

1. Tim. 3. 4

Ca. 7. Et ibi dem ca. De his qui.

In illud 1. Cor. 7. Beatus autem erit

Tertio opponit in contrarium. ibi. (His autem.)

Illa pars quæ incipit. Quod autem. Diuiditur in duas.

Primo determinat de impedimento spiritualis fraternitatis.

Secundo de impedimento commaternitatis. ibi. (Solet etiam.)

Prima in duas.

Primo ostendit, quod filij spirituales aut legales cum naturalibus filijs non possunt contra here.

Secundo ostendit de quibus naturalibus filijs hoc sit intelligendum ibi. (Hoc autem.)

Illa pars quæ incipit. Solet etiam. Diuiditur in duas.

Primo inquit an vir cum commatre vxoris suæ possit contrahere.

Secundo an vir, & vxor simul debeant puerum de sacro fonte recipere. ibi. (Solet etiam quæri.)

CIRCA hanc distinctionem quærendum est principaliter de tribus.

Primo de cognatione spirituali.

Secundo de legali.

Tertio de nuptijs secundis.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum quæruntur tria.

Primo vtrum cognatio spiritualis impediat matrimonium.

Secundo ex quibus causis contrahitur.

Tertio inter quas personas contrahitur.

QVAESTIO I.

Vtrum cognatio spiritualis impediat matrimonium.

Arg. 1. D. Bo. ibi. ar. 1. q. 2. Sc. ibid. q. vnica. D. Th. pres. di. q. 1. ar. 1.

STENDO, quod cognatio spiritualis non impedit matrimonium, illud non impedit matrimonium, quod simul stare potest cum matrimonio, sed cognatio spiritualis est huiusmodi, sicut enim dicitur extra de cognatione spirituali; si vir. Si vir, vel mulier scienter vel ignoranter filium suum de sacro fonte susceperint, non sunt abinuicem separandi, & tamen inter eos cognatio spiritualis contracta est: ergo cognatio spiritualis matrimonium impedit.

Secundo. Item cognatio spiritualis nulli bono matrimonij opponitur: ergo ipsum non impedit.

CONTRA, extra de cognatione spirituali. Veniens: dicitur si constiterit. B. mulier. C. viri filium de sacro fonte leuasse, antequam eam desponsasset vxorem inter eos diuortium appellacione postposita celebretis: ergo cognatio spiritualis, non tantum impedit matrimonium contrahendum, sed etiam dirimit contractum, si ipsa matrimonium præcessit.

In oppositum.

CONCLUSIO. Sicut per carnalem, ita analogice per spirituales regenerationem contrahitur cognationis spiritualis vinculum matrimonium impediens.

RESPONDEO, sicut homo per carnalem generationem accepit esse naturæ, ita per generationem spirituales accepit esse gratiæ. Et sicut per generationem carnalem contrahitur generatus cum parentibus quoddam vinculum, quod vinculum est cognatio carnalis ita per regenerationem spirituales contrahitur quoddam vinculum cum dante sacramentum regenerationis, qui est spiritualis pater personam Dei representans, & cum tenentibus ipsum dum suscipit sacramentum, qui representant matrem spirituales, scilicet ecclesiam, & illud vinculum est cognatio spiritualis. Vnde spiritualis cognatio est proximitas quædam personarum proueniens ex datione sacramenti, vel tentione ad illud, & hæc proximitas, si præcedit contractum matrimonij impedit contrahendum, & dirimit, si postea contrahatur de facto, sicut patet per decret. allegatâ ad partem secundam.

Analogia carnalis spiritualis que cognationis

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod spiritualis cognatio superueniens non opponitur matrimonio iam contracto, quantum ad essentiam: quia ut superius visum est nullum impedimentum superueniens matrimonio rato soluit ipsum, quantum ad vinculum, excepta morte spirituali vel carnali, quandoque tamen impedit quantum ad debiti exactionem, & quandoque non: si autem alter coniugum suscipit alterius coniugis filium, seu baptizat ipsum in articulo necessitatis per talem cognationem spirituales nihil præiudicatur sibi, quantum ad exactionem debiti, seu redditionem. Ideo dico si ex ignorantia hoc fecerit etiam præter casum necessitatis: extra, de cognatione spirituali. Si vir. Si autem ex certa scientia hoc fecerit sibi videtur præiudicare quantum ad exactionem debiti quod videtur posse probari per hoc, quod dicitur in decreto prædicta. in fine, quod eis sua fraus non debet patrocinari.

Ad secundum dicendum, quod cognatio spiritualis opponitur essentia matrimonij ex parte matris: quia personas reddit illegitimas ad contrahendum inter se, propter statutum Ecclesiæ.

Ad secundum

QVAESTIO II.

Vtrum in solo baptismo contrahatur cognatio spiritualis.

VIDETUR, quod sic: per solam generationem carnalem contrahitur cognatio carnalis: ergo a simili per solam regenerationem spirituales contrahitur cognatio spiritualis, sed solum sacramentum baptismi est sacramentum rege

Arg. 1. D. Bo. pres. di. ar. 1. q. 1. Sc. pres. di. q. vnica. D. Th. pres. di. q. 1. ar. 2.

regenerationis spiritualis: vnde & ab Apost. ad Titum. 3. Vocatur lauacrum regenerationis: ergo in solo baptismo contrahitur cognatio spiritualis.

Secundo.

Item in baptismo contrahitur cognatio spiritualis, aut quia ibi gratia confertur, aut quia ibi character imprimitur, aut quia necessariū est ad hoc, ut aliquod aliud sacramentum suscipiatur: non primo modo: quia tunc in sacramento quolibet cogatio spūalis contraheretur, quod falsum est, nec secundo modo quia tunc in sacramento ordinis contraheretur, quod etiam falsum est: ergo tertio modo, sed illud est proprium ipsi baptismo: ergo cognatio spiritualis contrahitur in solo baptismo.

In oppositum.

CONTRA 30. q. 1. Oēs. Et recitat Magist. in lit. huius dist. c. 1. O. nnes quos in penitētia suscepimus ita nostri spirituales sunt filij, ut ipsi quos vel nobis suscipientibus, vel sub trinitate meritionis vocabulo mergentibus vnda sacri baptismatis regenerauit.

Item Magister huius dist. cap. 1. Spūales filij sunt quos de sacro fonte leuamus, vel in catechizatione, vel in cōfirmatione teneamus.

CONCLUSIO.

Imo & ante baptismum in catechismo, & post in cōfirmatione ea tamen, ut quæ in illo matrimonij impediat contrahendum quæ vero in his dirimit etiam contractum.

Respon.

RESPONDEO, quod in carnali generatione per quam contrahitur carnalis cognatio tria sunt. scilicet ad illam generationem dispositio, quæ est in seminum commixtione, & ipsa generatio, quæ est in fetus animatione, & huius generationis manifestatio, quæ est per natiuitatem, ex vtero: sic in regeneratione spūali tria consideranda sunt. scilicet dispositio ad regenerationem, quæ est per catechismum, & ipsa spūalis regeneratio, quæ est per baptismum, & ipsius manifestatio, quæ est per cōfirmationis sacramentum, per quod homo fidelis ad publicam fidei confessionem exponitur: in baptismo, & cōfirmatione contrahitur ita forte vinculum cognationis spiritualis, quod impedit matrimonium contrahendum, & si postea de facto contrahatur dirimit contractum, sed quia in catechismo non est, nisi quædam dispositio ad regenerationem, & videtur se habere ad eam, sicut sponsalia ad matrimonium: ideo ibi cōtrahitur spiritualis cognatio, ita debilis, quod vix impedit matrimonium contrahendum, & si postea contrahatur nullo modo pro hoc est dirimendum: extra de cognatione spūali. Contracto. & forte huius ratio principalis est: quia vera cognatio spiritualis non contrahitur in catechismo, sed aliqua debilis similitudo eius: sicut enim ante baptismum nullum aliud sacramentum suscipi potest, ita nec vera cognatio spiritualis.

Nota.

AD PRIMUM in oppositum dicendum,

quod sicut generatione carnali consideratur, & natiuitas in vtero, & ex vtero: sic in generatione spūali baptismus & cōfirmatio per quam est regenerationis in lucem productio.

Ad secundum dicendum, quod cognatio spiritualis contrahitur propter sacramentalē gratiam regenerantem, quæ datur in solo baptismo, vel regenerationem manifestantem, quæ datur in cōfirmatione.

Ad secundum

Ad primum ad partem aliam dicendum, quod secundum quandam gloss. ibidem. Illa similitudo attenditur, quantum ad illos qui dant & suscipiunt sacramentum: sicut. n. inter baptizantem & baptizatum contrahitur cognatio spiritualis, ita inter manifestantem penitentiæ sacramentum, & suscipientem: vnde si sacerdos posset ducere vxorem, non tamen illam ducere posset, cui ministrat penitentiæ sacramentum, sed quantum ad causalitatem cōpaternitatis, & fraternitatis spiritualis non est simile.

Ad aliam partem.

Vel potest dici, quod & si per sacramentum penitentiæ contrahatur familiaritas spiritualis, non tamen cognatio saltem quæ possit matrimonio impedire: videntur. n. baptismus, & penitentia differre in spūalibus, sicut generatio & resurrectio in corporalibus, per baptismum enim anima regeneratur, & per sacramentum penitentiæ resuscitatur: vnde sicut non contraheretur cognatio carnalis inter resuscitatum, & illum ad cuius preces Deus eum resuscitat, ita nec inter sacramentum penitentiæ ministrantem, & suscipientem.

Respon.

Ad secundum patet quid sit dicendum ex dictis in quæstione.

QVAESTIO III.

Vtrum inter quas personas cognatio spiritualis contrahatur.

CONCLUSIO.

Inter regenerantem & regeneratum, & generantem, & regenerantem, & regeneratum, & filios carnales regenerantis.

RESPONDEO, quod cognationis spūalis tres sunt species, paternitas, cōpaternitas, fraternitas: prima contrahitur inter regenerantem, & regeneratum, & sicut in generatione carnali duo sunt. scilicet pater & mater: sic in spirituali ministrans sacramentum est pater: quia personam representat Dei: tenentes autem illum qui regeneratur sunt sicut mater: quia representant personam ecclesiæ, & ideo inter regeneratum & dantem sacramentum contrahitur paternitas spūalis: similiter inter eum, & ipsum tenentem, si tamen sacrum ministras, vel tenens illum qui regeneratur baptizati sunt. aliter non: quia omnium sacrorum & cognationum spiritualium quæ per sacramenta cōtrahuntur baptismus est fundamentum.

Arg. 1. D. Bon. vbi su. q. 3. Sc. vbi su. D. Tho. vbi su. ar. 3.

paternitas.

Cōpaternitas contrahitur inter regenerantem Ric. super 4. Sen. M m tem

tem, & generantem: tam enim sacramentum ministrans, quam tenentes illum qui regeneratur efficiuntur compater, vel commatres, parentum carnalium illius, qui regeneratur, & quoadque transiit hac species cognationis ad vnum coniugum alio mediante, aliquando non: si enim alter coniugum, inter quos consumatum est matrimonium suscipit filium alicuius de sacro fonte, vel tenet in confirmatione, alter coniunx efficitur compater parentum carnalium regenerati: extra de cognatione spūali. Martius. & 30. q. 4. Si quis vnus. Cuius ratio est: quia vt ibi dicitur vir, & mulier effecti sunt vna caro per matrimonium consumatum. Si autem aliqui efficiuntur vna caro per fornicariam copulam, nō propter hoc transit compaternitas ab vno in alium, quia per rem puræ carnalem non contrahitur spiritalis cognatio. Si tamen aliquis susceperit de sacro fonte filium alterius coniugum, inter quos consumatum est matrimonium, siue fuerit natus ante consumationem matrimonij, siue post de alia persona, quam de coniuge non efficitur compater, nisi illius cōiugis, cuius est filius. 30. q. 4. Qui spūalem. in glo. cuius ratio est: quia & si quantum ad contrahendum compaternitatem coniuges. inter quos consumatum est matrimonium, communicent sibi suas actiones, non tamen suas passiones: quia hoc induceret nimium onus, & periculosum matrimonio. Vel dic vt dicit etiam glo. ibidem: quia ille coniunx qui nō est pueri pater carnalis: neque spūalis per se, nec per actum vxoris nō potest per regenerationem illius fieri compater regenerantis. Si autem vir vel vxor ante contractum matrimonium, vel ante consumationem matrimonij cōtractileuauerit filium alicuius de sacro fonte, vel tenuerit in confirmatione nō propter hoc ad alterum coniugem transit compaternitas, vnde in hoc casu posset vnus vir habere duas commatres in vxores vnam post alterius mortem. 30. q. 4. Post vxoris: & hoc siue inter prædictos coniuges sequatur carnalis copula, siue nō: quia propter vnionē carnis ad vnionē spūs præcedētē nō pertinet: vt hī eo. c. & sic patet distinctio Gratiani quā ponit e. c. §. Nō tantum nullam esse, vt etiam dicit glo. ibid.

Dicit. n. sic Gratianus, quod ille prohibetur cōmatri vxoris suæ mīmonio copulari, quod vxori siue debitum reddidit, postquam illius cōmater extitit, illo vero permittitur mīmonio copulari cuius vxor alicuius cōmater. efficitur, & post hoc a viro suo non cognoscitur.

Fraternitas Fraternitas vero contrahitur inter regeneratum, & carnales filios regenerantis. 30. q. 3. Pitatum. & c. seq. & extra de cogn. spi. Ex litteris. Et hoc siue carnales filij nati sint ante cōtractā cōpaternitatē inter suos parentes carnales, & parētes carnales regenerati siue post eo. tit. Tua nos. Filij autē per quorū neutrum ad

cōpaternitatē peruentū est inter se possunt libere mīmonialiter copulari, nisi cōsuetudo Metropolitane Ecclesiæ, vel aliarum circumpositarū contradicat: extra de cogn. spūali: super eo. & hoc siue dicti filij nati fuerint ante cōpaternitatē, siue post: extra eo. c. 1. & 30. q. 3 Non oportet. §. Filij. & c. super. Pater etiā spiritalis licite ducere potest in vxorem carnalem sororem filij sui spūalis ea. q. post susceptionem. §. Si quis. & c. se. Ex dictis patet esse abrogatum illud quod dī eo. c. Post susceptū: vsque ibi. quia leges dī. n. ibi, quod qui ex cōpatre, vel cōmatre nati fuerint matrimonio cōiungi nō possunt, quod ex dictis patet esse falsum.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur tria.

Primo vtrum adoptio sit alicuius extraneæ personæ in filium, vel nepotem, vel deinceps legitima assumptio.

Secundo vtrum impediatur matrimonium.

Tertio, inter quos contrahitur.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum adoptio sit alicuius personæ extraneæ in filium vel nepotem vel deinceps legitima assumptio.

STENDO, quod adoptio non est alicuius personæ extraneæ, &c. quia vt hī Hester 2. Mardocheus Hester, qui fuerat filia fratris sui adoptauit in filiā.

Item mulier potest aliquē assumere in domo sua, & ipsum loco filij nutrire, & tamen adoptare non potest.

Item arrogatio non est adoptio, sed arrogatio est alicuius in filium, vel nepotem, aut deinceps legitima assumptio: ergo adoptatio non est huius.

CONTRA, adoptare sicut dicit Papias, est aliquem in filium recipere, sed qua ratione potest aliquis recipi in filium eadem ratione in nepotem, & sic deinceps constat, quod hoc nō debet fieri, nisi legitime: ergo adoptio est personæ extraneæ in filium, vel nepotem, vel deinceps legitima assumptio.

CONCLUSIO.

Adoptionis definitio.

RESPONDEO, quod adoptio est voluntarius motus quo de non filio fit filius, non naturalis, sicut generatio naturalis, est naturalis mutatio, qua de non filio fit filius naturalis, & quamuis ista filiatio aliquo modo naturalem imitetur, non tamen attingit: quia sicut dicit philosophus quarto Meteororum. Ars debilior est, quam natura, nec sequitur, id est attingit eam: licet multū elaborer, & intelligas, quod per filium, vel nepotem in

Arg. 1. D. Bon. ibi. ar. 2. q. 1. Sco. vbi su. D. Th. pref. di. q. 2. ar. c. Secundo.

Tertio.

in oppositum.

Respon. Adoptio qd.

T. c. 28.

in diffinitione adoptionis intelligitur filius & filia, nepos & neptis: quia tam masculus, quam femina possunt adoptari.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod per personā extraneam intelligitur omnis, quod non est in potestate adoptantis siue sit de eius cognatione carnali siue non.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod non quilibet potest adoptare, sed tantum ille cui a lege permittitur, quia nec quilibet etiam potest generare: vnde nota, quod mulier adoptare non potest, nisi in solatium amissorū liberorum, hoc ei a principe concedatur, nec etiam filius familias, nec etiam ille qui non potest generare, vt spado vel castratus, nec minor sexaginta annis, nisi ex aliqua necessaria causa: quia ante tempus illud debet vacare generationi naturali si vult habere filium: oportet etiam quod adoprans plena pubertate præcedat adoptatum, id est 18. annis, ita quod posset ipsum naturaliter generasse: dic ergo ad formam argumenti, quod non est idem aliquem in domo sua nutrire sicut filij nutriuntur, & aliquem in filium adoptare.

Quemlibet non posse adoptare.

Ad tertium

Ad tertium dicendum, quod tam arrogatio, quam adoptio specialiter dicta sunt species adoptionis generaliter dictæ, & differunt in quatuor.

Inter arrogationem et adoptionem quadruplex interstitium

Primo, quod arrogatur qui est sui iuris: adoptatur qui est alieni.

Secundo quia arrogatus transit in potestatem arrogantis, adoptatus non transit in potestatem adoptantis.

Tertio quia arrogatio non fit nisi auctoritate principis: adoptatio autem fit per quilibet magistratum, & hæc tres differentiæ accipi possunt ex his, quæ dicuntur instituta de adopt. §. 1. & 3. & 4. coniunctim, & per illud quod dicitur: extra de cognatio. legali. cap. vnico, in glo.

Quarto differunt: quia arrogatus habet de necessitate legitimam in bonis arrogatoris, vnde siue eum emancipet, siue decedat, debet ei relinquere legitimam suam.

Adoptatus vero non habet legitimam in bonis adoptantis: vnde non tenetur ei aliquid relinquere, si tamē ab intestato moriatur succedit ei adoptatus. Et nota quod quia prædictæ duæ species sunt adoptionis generalis, arrogatio quandoque in iure dicitur adoptatio: in principio, vbi dicitur non solum naturales liberi secundum ea quæ diximus in potestate nostra sunt: verum etiam hi quos adoptarunt.

QVAESTIO II.

Vtrum cognatio legalis impediatur matrimonium.

Arg. 1. D. Bon. vbi su. q. 2. Sco. vbi su. D. Th. pref. di. q. 2. ar. 2.

VIDETVR, quod non: maior videtur esse cognatio legalis filij adoptiui ad filiam adoptiuam, quam ad naturalem, sed filius alicuius ado-

prius, potest contrahere cum eiusdem filia adoptiua: quia non inuenitur prohibitum: extra de cognatio. legali, capitulo vnico, in glo. ergo multo fortius cum eiusdem filia naturali.

Item vt superius habitum est, adoptatus non transit in potestatem adoptantis: ergo non cohabitatur cum eius naturalibus filiis, nulla ergo videtur ratio, quare inter ipsos non possit matrimonium contrahi.

Item filius illegitimus non est in potestate patris: vt habetur in capitulo prædicto, in glo. ergo videtur, quod potest contrahere cum patris sui filia adoptiua.

CONTRA, extra de cognatione legali, capitulo vnico. Si qua propter adoptionem mihi soror esse cæperit, quandiu durat adoptio inter me, & ipsam nuptiæ consistere non possunt.

Item 30. quæstio. 3. capitulo primo. Inter eos qui natura, & eos qui adoptione filij sunt, venerandæ leges ratione matrimonia cōstahi non permittunt.

CONCLUSIO.

Et cognatio legalis impedit matrimonium inter adoptiuos, & naturales filios ex lege ad tollendam opportunitatem luxuriæ eorūdem simul cohabitantium.

RESPONDEO, quod sic, vt dicunt iura ad partem secundam allegatam: & Magister huius distinctio. capitulo tertio. Legalis cognatio impedit matrimonium: quia sicut consanguinei, & affines, ita, & adoptiui solent cum naturalibus filiis familiariter conuersari, & arrogati cum materialibus in eadem familia manere, & ideo lex tales a coniugio excludit, ne si inter se contrahere non possent: daretur occasio, & incentiuum luxuriæ, quidam tamen perpetuo prohibentur copulari, quidam vero ad tempus, scilicet durante adoptione, vt patebit in quæstione sequenti. quia tamen matrimonium cum sit sacramentum Ecclesiæ, legibus secularibus non subiacet: prædicta legis prohibitio non esset efficax, nisi canonizata esset.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod est simile: filius enim carnalis magis attinet patri, quam adoptiuus: & quia attinentia est inter filios per comparisonem ad patrem, filia adoptiua magis attinet naturali filio, quam filio adoptiuo.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod vt tangitur in eadem glo. opinio quorundam fuit, quod filius adoptiuus copulari potest naturali filio adoptantis.

Alij dicunt, & verius quod non: adoptione durante: quia licet adoptatus non transeat in potestatem patris. Ric. super 4. Sen. Mm 2 testat.

testatem adoptantis: acquiruntur tamen ei, quaedam iura ex adoptione, quae per emancipationem dissoluntur, & pro hac opinione facit de cr. praedicta, quae indistincte loquitur de adoptione non distinguendo inter arrogatum, & adoptatum.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod nullum concludit inconueniens, secundum dominum Innocentium Hostien. & Ber. quia inter tales nulla contrahitur legalis cognatio, non posset tamen naturalis filius etiam illegitimus matrimonialiter copulari spirituali filiae patris sui: fortior est enim spiritualis cognatio, quam legalis.

Q V A E S T I O III.

Utrum inter quos contrahitur legalis cognatio.

CONCLUSIO.

Inter adoptatum filium, & adoptantem & filios & nepotes naturales, & uxorem adoptantis.

Respon. RESPONDEO, quod ex adoptione triplex puenit species legalis cognationis: una inter adoptatum & adoptantem, alia inter liberos adoptiuos, & naturales, & liberos liberorum naturalium, tertia quae est quasi legalis affinitas inter adoptantem, & uxorem adoptantis, inter adoptantem autem, & carnales parentes adoptati nulla contrahitur legalis cognatio: quia tales simul cohabitant, & impedit quaelibet species legalis cognationis matrimonium contrahendum, & si postea contrahitur de facto dirimit contractum: prima tamen species, & tertia perpetuo impediunt propter reuerentiam, quam semper debet adoptatus patri adoptiuo, & eius uxori, sed secunda impedit ad tempus, scilicet durante adoptione, quae propter voluerunt aliqui dicere, quod si adoptiuus contrahit cum filia legitima naturali sui patris adoptiuo non dissoluitur matrimonium: eo quod illud impedimentum est temporale, ut recitat glo. super illam de cr. de cognatione legali. Sed hoc non est verum: quia quamuis illud impedimentum sit temporale, secundum se, tamen inducit effectum perpetuum, & ponitur exemplum in glo. praedicta, iste non potest modo contrahere cum illa quae virum habet, & si contraheret dirimeretur matrimonium, & tamen viro suo mortuo potest contrahere cum illa, in quo patet, quod temporale impedimentum simpliciter dirimit matrimonium, quod fuit contractum ipso durante, ex dictis patet: quia non est idem adoptio & legalis cognatio, sed differunt sicut causa & effectus.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo utrum secundae nuptiae sint licitae. Secundo utrum sint honestae. Tertio utrum habeant rationem sacramenti,

Q V A E S T I O I.

Utrum secundae nuptiae sint licitae.

STENDEO, quod secundae nuptiae non sunt licitae, Chryso. super Matt. dicit, & recitatur dictum suum 3 i. q. 1. hac ratione, quod secundae nuptiae, secundum veritatis rationem sunt vere fornicatio.

Item quod non potest fieri sine peccato non est licitum, sed sicut dicit Magister huius dicta. vlt. Bigamus indiget penitentia, & poenitentia non est nisi de peccato: ergo non est licitum contrahere secundum matrimonium.

CONTRA 3 i. q. 1. Aperiant, & sumptum est a Hiero. in epistola ad Palmachium, & recitat Magister huius dicta. vlti. Ego nunc libera voce proclamo non damnari in ecclesia bigamiam, immo nec trigamiam, & ita licere, & 6. & etiam ultra, quomodo & secundo marito nubere.

CONCLUSIO.

Utrique ita docente & concedente D. Paulo.

RESPONDEO, quod secundae nuptiae sunt licitae, quia per mortem alterius coniugum tollitur alteri impedimentum primi matrimonij. Vnde Apost. 1. ad Cor. 7. Dicit de muliere, quod si dormierit vir eius liberata est a lege, cui vult nubat tantum in domino, & quamuis nubat infra tempus luctus quod est unius anni spacium: ut habetur extra: de secundis nuptijs. Cum secundum Apostolum, tamen per licentiam & auctoritatem apostoli eius infamia aboletur. eo. ti. super illa: quia in his seculares leges non dedignantur sacros canones imitari: extra eo. ti. Cum secundum Apostol.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud verbum Chryso. sic debet exponi: vere fornicatio est, id est signum incontinentiae, vel intelligi debet, quando non constat sufficienter de morte prioris coniugis.

Ad secundum dicendum, quod bigamus dicitur indigere penitentia, id est indigere propter signum incontinentiae.

Q V A E S T I O II.

Utrum secundae nuptiae sint honestae.

VIDETVR, quod non: quod caret gloria in praesenti non videtur honestum, sed sicut dicitur in fine huius dicta. secundae nuptiae caret gloria praesenti.

Item huius distinct. cap. vltimo. Presbyterum in nuptijs bigami praedare non conuenit, sed illud non est honestum, in cuius solemnitate non conuenit esse personas honestas.

CON-

In oppositum.

Respon.

CONTRA, nihil inhonestum celebraretur in facie ecclesiae, secundae autem nuptiae in facie ecclesiae celebrantur.

RESPONDEO, quod secundae nuptiae honestae sunt, non tamen ita honestae ceteris paribus sicut primae propter signum alicuius poenitentiae ad incontinentiam, unde aliqua benedictione carent qua non carent primae: extra de secundis nuptijs, cap. 1. Capellanum, quae benedictione cum secunda confiterit celebrasse ab officio, beneficioque suspensum cum litterarum tuarum testimonio ad sedem Apostolicam nullatenus destinate postponas. Et infra eo. cap. Vir autem. dicitur. Vir autem, & mulier ad bigamiam transiens non debet a presbytero benedicere quia cum alia vice benedicti sint eorum benedictio iterari non debet, ista tamen benedictio cum aliquis secundam ducit virginem iteratur secundum consuetudinem quorundam locorum, & hoc si Papa sciat talem consuetudinem & non contradicat alias non licet, ut dicit glo. in eo. c.

Ad primum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum quod non dicuntur carere gloria, id est honore absolute, sed in respectu primarum.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod secundum Magistrum huius dicta. vlti. Illud verbum intelligi potest de bigamo qui primae uxori in fidiatutus putatur desiderio secundae.

Q V A E S T I O III.

Utrum secundae nuptiae habeant rationem sacramenti.

Arg. 1. D. Tho. vbi sup. D. Bon. ibi. ar. 3. q. 2.

CONCLUSIO.

Nefas est negare cum in his essentialia sacramenti reperiantur.

RESPONDEO, quod sic quantum ad omnia quae sunt de essentia, & necessitate sacramenti aliquatamen accidentalia desunt: scilicet perfectio significationis: unde non reddunt hominem ineptum ad susceptionem ordinis: quia non sint sacramentum, sed propter aliquem defectum in significatione, quae tamen non pertinet ad essentiam, & necessitatem sacramenti, sed ad decorem & accidentalem perfectionem.

CIRCA litteram. (Quos in poenitentia suscipimus, ita nostri spirituales sunt filij, & car.) Similitudo attenditur in genere non in specie. (Et sine spe coniugij maneat.) tamen si contrahit tenet matrimonium: quia tale interdicitur, & si impedit matrimonium contrahendum, non tamen dirimit iam contractum. Hoc autem quidam volunt intelligere. Isti bene dicunt. (Matrimonio coniungi non possunt.) hoc intelligitur cum illo, vel cum illa, per quem vel per quam contracta est copaternitas. (Si quis spiritualis commatris filiam, scilicet naturalem per quam non est contracta commaternitas fortuito.) Idem esset si ex certa scientia. (Quae commater eius erat cum qua idem fuerat una caro effectus,) id est

Examina- tio litterae.

quae erat commater uxoris effecta post matrimonio consumatum. (Post uxoris obitum cum commatre uxoris coniugio copulari nulla ratio, vel auctoritas fas prohibere videtur,) hoc intelligitur de illa quae effecta est commater uxoris, antequam vir & vxor effecti fuissent una caro. Auctoritas Nicolai de illo agit, quod uxori suae debitum reddidit, postquam commater eius extitit, haec solutio nulla est: quia siue post contractam commaternitatem per actum uxoris reddat ei debitum, siue non, nihilominus transit ad ipsum copaternitas, si vxor sua commaternitate contraxit post matrimonium consumatum & non transit, si ante consumationem matrimonio vxor commaternitatem contraxit. Unde verba praedicta sunt verba. Gratiani. 30. q. 4. Post uxoris. Si non tamen ubi ponit distinctio dixit, & ostendit in quonibus nulla esse. (Decernimus, ut uterque simul ad hoc aspirare non presumat.) Nec prohibitio est honestatis non necessitatis: quia inter parentes spirituales eiusdem pueri nulla contrahitur cognatio spiritualis, secundum rationem: quia tamen vulgus interdum ex errore hoc posset estimare: ideo honestum est ut vir, & vxor simul aspirare non presumat ad simul suscipiendum puerum in baptismo. (Piaculare,) id est expiari dignum. Alia dubia quae possent esse in littera exposita sunt in quaestione.

De resurrectione, & iudicij conditione.

DISTINCTIO XLIII.

OSTREMO de conditione resurrectionis, & modo resurgentium, necnon & de die iudicij, & misericordiae qualitate breuiter differendum est. Omnibus quaestionibus quae de hac re moueri solent, satisfacere non valeo: resurrectionem tamen carnem omnium quicumque nati sunt atque nascuntur, & mortui sunt & morientur nullatenus ambigere debet Christianus. At enim Esaias, Resurgent mortui, & resurgent qui erunt in sepulchris. Et Apost. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contristemini sicut & ceteri qui spem non habent, scilicet resurrectionis. Si enim credimus quod Iesus mortuus est & resurrexit; ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui viuimus, qui residui sumus in aduentum Domini, non praemuenimus eos qui dormierunt. Quoniam ipse dominus in iussu & in voce archangeli, & in tuba Dei descendet de caelo: & mortui qui in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos qui viuimus, relinquamur, simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo in aera: & sic semper cum Domino erimus. His verbis & veritas resurrectionis, & causa, atque ordo resurgentium praclarissime insinuat.

Aug. c. 48. Enchir.

Esai. 26. d. scdm 70. 1. Thes. 4. d.

De voce tube.

Causa enim resurrectionis mortuorum erit vox tubae, quae in aduentu Iudicis ab omnibus audietur Rich. super 4. Sen. Mm 3

Psal. 67. & cuius virtute excitabuntur mortui, & de monu-
 mentis resurgent. Vnde propheta, Dabit voci sue
 vocem virtutis, id est effectum resuscitandi mortuos.
Ioan. 5. d Et Ioannes Euangelista ait, Venit hora, in qua om-
 nes qui in monumentis sunt audient vocem filij Dei,
 & procedent qui bona fecerunt in resurrectionem
 vite: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudi-
 cij. Si vero queritur, cuius vel qualis erat vox il-
 la. **Apostolus** dicit, quod erit archangeli, id est ip-
 sius Christi, qui est princeps archangelorum. Vel
 vox erit vnus vel plurium angelorum. Eademque
 dicitur tuba, quia erit manifesta; & nouissima, quia
 post eam non erit alia. Hec tuba (vt ait August.)
 est clamor de quo dicitur in Euangelio, Media no-
 cte clamor factus est, Ecce sponsus venit. exite ob-
 uiam ei. Tuba nomine aliquod euident, & praecla-
 rum lignum intelligitur; quod vox archangeli, &
 tuba Dei ab Apostolo dicitur, & in Euangelio vox
 filij Dei, & clamor appellatur: quod signum mor-
 tui audient, & resurgent.

De media nocte.
 Media autem nocte dicitur venturus, vt Augu-
 ait non pro hora temporis, sed quia tunc veniet cu-
 non speratur. Media ergo nocte, scilicet cum nullo
 obscuro erit, id est occultum, veniet. Dies m. Do-
 mini sicut fur in nocte, ita veniet. Potest tamen non
 incongrue intelligi media noctis tempore venturus
 quia, vt ait Cassiodorus, hoc tempore primogenita
 Aegypti percussa sunt, quando etiam sponus ven-
 turus est. Pluribus etiam locis contestantur auto-
 res, quod aduentus Christi dies dicitur Domini, non
 pro qualitate temporis, sed rerum: quia tunc cogita-
 tiones, & consilia singulorum patebunt. Vnde in
 Daniele, Vetus dies dierum sedet, & libri aperti sunt
 coram eo. Libri sunt conscientiae singulorum, quae
 tunc aperientur alijs. Et tunc implebitur, Nihil oc-
 cultum quod non reueletur. Adueniente autem sum-
 mo Iudice, non solum aeris tenebrae illuminabuntur,
 sed abscondita cordia manifestabuntur. Virtute ergo
 diuina fiet, vt cuique opera sua bona, vel mala
 cuncta in memoriam reuocentur, & mentis intuitu
 mira celeritate cernantur: vt accuset vel excuset ho-
 minem conscientia, eaque teste damnetur, vel sal-
 uetur.

De memoria electorum, si tunc praecedentia
 mala teneat.
 Hic queritur, vtrum electis tunc adsit memo-
 ria praecedentium malorum, sicut bonorum. Quaedam
 auctoritates videntur tradere, bonos non habituros,
 tunc memoriam praecedentium malorum, id est pec-
 catorum vel tormentorum. Ait enim Esaias, ego
 creo caelos novos, & terram nouam: & non erunt
 in memoria priora, & non ascendent super cor, sed
 gaudebitis in aeternum. Item, Oblivioni tradite sunt
 angustiae priores, & absconditae ab oculis nostris.
 Quae de futuro exponens, Hieronymus ait, Oblivio-
 ni tradentur priora mala: quia forsitan in futuro pri-
 stina conuersationis memoria oino delebitur, succe-
 dentibus bonis aeternis, ne sit pars malorum, prioris an-
 gustiae memorari. Sed haec & bis similia possunt acci-
 pi sic, vt non excludat memoriam praecedentium malorum,

sed ex ea molestiam, & laesionem amoueat. Non
 enim eorum memoria sanctos contristabit, vel eorum
 beatitudinem obfuscabit, sed gratiores Deo reddet.
 Vnde super Psalmum 88. ait Gregorius, Quomo-
 do in aeternum misericordiam domini canit, qui mi-
 seria non meminit? Quomodo autem plena beati-
 tudo, si memoria reatus mentem tangit? Sed saepe
 leti tristitiam meminimus, & sani dolorum me-
 minimus sine dolore: & inde amplius leti & gra-
 ti sumus. Ex his apparet, quod si priorum malorum
 memoriam sancti habebunt in futuro, non eis ta-
 men erit ad penam vel gloriae derogationem, sed ad
 gratiarum actionem. Si vero queritur, vtrum pec-
 cata quae fecerunt electi, prodeant tunc in notitiam
 omnium, sicut mala damnandorum omnibus erunt
 nota: non legi hoc expressum in scriptura. Vnde non
 irrationabiliter putari potest, peccata hic per peni-
 tentiam testata & deleta, illic etiam regi alijs alia ve-
 ro cunctis pro palari.

De his, qui viuunt repetentur.
 Queri solet, vtrum illi, quos viuos inueniet Chri-
 stus, nunquam omnino morituri sint, an ipso tem-
 poris puncto, quo rapiuntur obuiam Christo, ad
 immortalitatem mira celeritate sint transituri. Non
 enim dicendum est, fieri non posse, vt dum per ae-
 ra in sublime portentur, in illo spacio & morian-
 tur, & reuiuiscant. Ad hunc autem sensum, quo
 existimamus illos in paruo spacio, & passuros mor-
 tem, & accepturos immortalitatem. Apostolus
 nos vrgeret videtur, & dicit, Omnes in Christo ui-
 uificabimur. Et alibi. Quod seminas non uiuificatur,
 nisi prius moriatur. Cur autem nobis incredibile ui-
 deatur, illam multitudinem corporum in aere quo
 dam modo seminari, atque ibi proxime immortali-
 ter & incorruptibiliter reuiuiscere, cum credamus
 in actu oculi futuram resurrectionem, & membra
 sine fine victura, tanta velocitate reditura anti-
 quissimorum cadaverum puluerem? Sed velle de
 his potius audire doctores. Si ergo sanctos qui
 reperientur Christo veniente viuentes, eique ob-
 uiam rapiuntur, crediderimus in eodem raptu de
 mortalibus corporibus exituros, & ad eadem mox
 immortalia redituros, nullas in verbis Apostoli
 patiemur angustias, generaliter accipientes illud
 quod dictum est, Omnes quidem resurgemus, sci-

licet tam boni, quam mali: sed non omnes immu-
 tabimur, scilicet in solemnitate resurrectionis.
 De hoc etiam Ambrosius ait. In ipso raptu eorum qui
 viuunt, mori erit & resurrectio: ut ante
 ma quasi per soporem egressa de corpore, eidem in
 momento reddatur. Contra vero scribens ad Mar-
 cellam Hieronymus testari videtur, dicens quosdam
 in fine seculi adueniente Christo non esse morituros,
 sed viuos repertos in immortalitatem repente muta-
 dos. Horum autem quid verius sit, non est humani
 iudicij definire.
**Quomodo intelligitur Christus iudex vi-
 uorum & mortuorum.**
 His autem adiciendum est, dupliciter intelligi,
 & dicitur Christus iudicaturus viuos, & mortuos.
 Aut enim viui accipiuntur, qui in aduentu eius viui
 repe-

Li 4. Mora. cap. 42.

Aug de Ci. Dei, li. 10. cap. 20.

1. Cor. 15. c. Ibidem.

1. Cor. 15. g. Super illud 1. Thes. 4. Deinde not. qui viuunt. Epif cuius inuicium, Ma gnis uos in sol. 3. qua. rom. 3.

Ang. c. 15. Enchi.

reperientur: licet in raptu moriantur, & mortui
 qui ante decefferant, vel viui & mortui quidem ac-
 cipiuntur iusti & iniusti.

Quomodo omnes incorrupti.
 Cumque ex praedictis sane credi valeat omnes re-
 surrecturos: credendum est etiam, quod omnes re-
 surgent incorrupti, non vtique impassibiles, quia
 mortem patientur aeternam, sed sine diminutione me-
 brorum omnia humani corporis habituri membra,
 nec non gloria, ac specie impassibilitatis induentur.

DISTINCTIO XLIII.

Hic incipit se cunda pars principalis huius, quar...

SUPERIUS determinauit Ma-
 gister de sanctificatione, quae
 recipitur in sacramentorum
 susceptione. Hic determinat
 de complemento sanctifica-
 tionis, quod recipient electi

in resurrectione.
 Et diuiditur in partes quatuor.
 Primo determinat de resurrectione mor-
 tuorum.

Secundo de statu eorum ante resurrectionem
 dist. 45. ibi. (Praeterea sciendum est.)
 Tertio de iudicio resurgentium. dist. 47. ibi
 (Solet etiam queri.)

Quarto de remuneratione iudicatorum. di.
 49. ibi. (Post resurrectionem vero.)
 Prima in duas.

Primo determinat de conditionibus resur-
 rectionis.
 Secundo de conditionibus resurgentium. di.
 2. f. ibi (Solet autem.)
 Prima in duas.

Primo procedit veritatem narrando.
 Secundo incidentes dubitationes soluendo.
 ibi. (Hic queritur.)
 Prima in tres.

Primo ostendit resurrectionem futuram.
 Secundo eius cam ibi. (Causa enim.)
 Tertio eius horam. ibi. (Media autem nocte.)
 Illa pars quae incipit. ibi. (Hic queritur.)

**Diuiditur in quatuor, secundum quatuor du-
 bitationes, quas soluit.**
 Prima est vtrum electis aderit memoria pre-
 cedentium malorum, sicut bonorum.

Secunda vtrum illi quos Christus inueniet
 viuos morituri sint vel non. ibi. (Queritur solet.)
 Tertia quo modo intelligitur Christus iu-
 dicaturus viuos, & mortuos. ibi. (His autem.)

Quarta vtrum omnes resurgent cum om-
 nium membrorum corporis humani integrita-
 te. ibi. Cumque ex praedictis.
CIRCA hanc distinctionem querendum
 est principaliter de septem.
 Primo de resurrectionis futuritionem.
 Secundo de his, qui resurgent.
 Tertio de causa effectiua resurrectionis.

Quarto de tempore, quo fiet resurrectio.
 Quinto de resurrectionis termino a quo.
 Sexto de resurgendi modo.
 Septimo de cognitione conscientiarum in
 resurrectione.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum queruntur tria.
 Primo vtrum animae vnietur iterum cor-
 poribus.
 Secundo vtrum eisdem corporibus in nu-
 mero.

Tertio vtrum per illam vnionem resurget,
 idem homo in numero.

QVAESTIO I.

Vtrum anima iterum vnietur corporibus.

STENDO, quod animae non vnien-
 tur iterum corporibus. 2. Reg. 14.
 Omnes morimur, & quasi aquae dila-
 bimur in terram, quae non reuertuu-
 tur: ergo post mortem animae ad corpora non
 reuertentur.

Item Ecclesia. 2. Vnus est interitus homi-
 nis, & iumentorum & equa vtriusque conditio,
 sed animae iumentorum corporibus iterum
 non vnietur: ergo nec animae hominum.

Item Algazel 5. Metaphysic. cap. 5. Dicit,
 quod anima quae est experta scientiarum, & sordi-
 da propter consecutionem voluptatum cru-
 ciatur: quia amissum est instrumentum, scilicet
 corpus, sine quo non potest consequi il-
 lud ad quod eam reuocat concupiscentia,
 & dicit ibidem, quod haec est maxima poena
 aeterna, sed hoc non esset si iterum corpori vniretur.

Item Augustinus 10. de ciuitate. capit. 30.
 Anima data est corpori, vt bona faceret, sed
 post mortem non est tempus vacandi bo-
 nis operibus corporalibus, nec spiritualibus:
 ergo inutile esset vt animae reunirentur
 corporibus.

CONTRA, Anselmus secundo libro. Cur
 Deus homo parum post principium: dicit,
 quod si primus homo nunquam peccasset,
 nunquam moreretur: vnde aperte futura re-
 surrectio mortuorum probatur quippe si ho-
 mo perfecte restaurandus est, talis debet re-
 stitui, qualis futurus erat, si non peccasset,
 sed non posset esse resurrectio, nisi animae
 iterum corporibus vnirentur.
 Item Auicena nono Metaphysice capitulo
 7. Dicit quod anima habebit corpus apud resur-
 rectionem.

CONCLUSIO.

Sacra pagina, & ipsius animae natura & totius
 Rich. super 4. Sen. Mm 4 orbis

Arg. 1. D. Ro. pref. di. ar. 1. q. 1. Sco. ibid. q. 1. D. Th. di. p. sen. ar. 1. di. 44. ar. 1. Secundo.

Tertio.

Quarto.

1. opposi. sum. Cap. 2.

orbis profectio docent necessario futuram animam ad corpus unione.

Ad q. opi. ponentiam animam mortalem.

AD ISTAM quaestionem dixerunt aliqui animam non iterum uniri corporibus: quia cum corporibus moritur: sed contra hoc est quod dicit Saluator, Matth. 10. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.

Præterea, animam rationalem esse naturaliter immortalem, probatum est superius, li. 2. distin. 19.

Opi. pphe.

Alij dixerunt animas a corporibus separari, & eas manere incorruptibiles, sed nunquam corporibus reuniri, cuius opinionis fuisse videtur aliquo tempore Porphyrius, de quo refert Augu. 10. de Ciuit. cap. 29. quod crebro precipiebat omne corpus esse fugiendum ut anima possit cum Deo beata remanere.

Contra.

Sed contra hanc opinionem est: quia anima nata est ut sit pars substantiæ compositæ ex corporali & spiritali natura: pars autem habet de lege communi imperfectum esse extra totum: inconueniens autem est, ut tam nobilis substantia perpetuo careat naturali perfectione sui esse.

Opi. pythag. Plat. & se quacium.

Alij dixerunt animas reuniri corporibus etiam bestiarum. Vnde Aug. 10. de Ciuit. Dei ca. 30. Platonem animas hominum post mortem resoluui vsq; ad corpora bestiarum scripsisse certissimum est.

Contra.

Sed contra hanc opinionem est non tantum sacra scriptura, sed etiam philosophia. Vnde & philosophus primo de Anima. Redarguit pythagoricas fabulas dicentes quamlibet animam quodlibet corpus posse ingredi: quia ut ibidem dicit, videtur vnumquodque corpus habere speciem & formam propriam. Et 2. de anima dicit, quod non contingit animam accipere quodlibet corpus: quia vnusquisque aptus natus est esse in propria materia.

Opi. ppria.

Dicendum ergo ad quaestionem, quod animas hominum iterum humanis corporibus unientur: quia cum anima nata sit esse humani corporis forma, & forma habeat naturalem inclinationem ad materiam, anima naturalem inclinationem habet ad perficiendum humanum corpus, & regendum, sed nulla naturalis inclinatio est frustra: quia ut dicitur 3. de anima. Natura nihil facit frustra: primo etiam de Cæ. & Man. Dicitur, quod natura non facit aliquid factum vanum, & si hoc verum est de natura naturata, multo fortius, hoc est verum de natura naturante: hoc est de institutore creaturæ naturæ, qui tamen ipsam non naturaliter, nec de necessitate, sed libera voluntate instituit, frustra autem & vane esset in anima separata prædicta inclinatio: si nunquam esset humano corpori, iterum unienda, quæ n. naturalis appetitus beatitudinis in dānatis remansurus sit perpetuo incompletus, nec tamen est frustra, quia est ad maiorem iniquitatis in qua obstinati sunt, punitionem,

T. c. 45 60. T. c. 32. & alibi sepe.

& per hoc ad diuinam iustitiæ manifestationem: non sic tamen posset dici de inclinatione animarum ad corpora: si iterum nunquam essent corporibus unienda; non enim potest dici, quod perpetua priuatio complementum illius inclinationis esset propter animarum obstinationem in peccato: quia hæc causa extendi non posset ad animas beatas, & tunc conueniens est ut similis effectus similis sit causa.

Præterea hoc requirit vniuersi perfectio: de perfectione cuius n. est triplex substantia. scilicet pure corporalis, & pure spiritalis, & ex corporali, & ex spiritali composita: vnde hac parte suæ perfectionis caret vniuersum perpetuo, si animas a corporibus separatæ, nunquam corporibus iterum unirentur, sed non possunt uniri alijs corporibus, quam humanis, ut ostensum est. Nec potest hanc rationem effugere dicendo, quod corpora cælestia animata sunt, & ita si nunquam animas reunirentur humanis corporibus non careret vniuersum sua perfectione: quia ut superius ostensum est li. 2. di. 14. Corpora cælestia non sunt animata.

Specialis

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod in hoc est similitudo: quia sicut aquæ dilabuntur, & non reuertuntur quousque fuerint ad mare, sic animas separantur a corporibus, nec ad ea de lege communi, vsque ad generale resurrectionem reuertentur.

Ad primu.

Ad secundum dicendum, quod libro illo Salomon loquitur more concionatoris: vnde hoc dicit concionando non definiendo, vel quantum ad illud, quod apparet exteriori sensui.

Ad secundu.

Ad tertium dicendum, quod ibi sententia Algazel non est tenenda.

Ad tertiu.

Ad quartum dicendum, quod si anima data sit corpori, ut bene operetur per ipsum, ista tamen non est tota causa, sed etiam ut habeat perfectum essendi modum secundum exigentiam suæ naturæ, & etiam ut remuneretur in ipso, & ut completum sit vniuersum.

Ad quartu.

Præterea animas electorum aliqua bona opera facient per corpora, quæ tamen non habebunt rationem meriti, sed accidentalis præmij, ut inferius ostendetur, & animas damnatorum amplius in corpore affligentur.

Q V A E S T I O II.

Utrum anima unientur eisdem corporibus in numero a quibus separata fuerunt.

¶ ¶ ¶

VIDETUR, quod non: quia secundum sententiam Platonis in Thimeo: quod bona ratione iunctum est dissolui non est velle Dei: ergo a simili quod bona ratione dissociatum est iterum coniungi non est velle Dei, sed animas per mortem bona ratione a suis corporibus dissociantur: quia per diuinam sententiam, ut habetur Genes. 3. Ergo eas iterum coniungi eisdem corporibus non est velle Dei.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. Sco. ibi. q. 1. D. Tho. di. 44. q. 1. ar. 8

Item Iob 14. Quo modo si recedat aqua de mari, & fluuius vacuefactus arefcatur, sic homo

Secundo.

homo cum dormierit non resurget. sed fluuius vacuefactus, & aridus nunquam iterum impletur eadem aqua in numero: ergo similiter anima a corpore recedens per mortem non resurget idem corpus in numero.

Tertio

Item corpora humana per putrefactionem resoluuntur vsque ad materiam primam: sed quælibet pars materiæ primæ indifferenter respicit quamlibet animam: ergo nulla est ratio quare anima magis iterum uniat corpori facti de parte materiæ, quam informauit, quam corpori facti de parte materiæ, quam informauit, quam corpori facti de alia.

Quarto.

Item in resurrectione anima conuenienter unietur illi corpori cuius a principio creatio nis suæ potuisset esse conueniens forma: sed aliqua anima aliqua corpora perficiunt, quæ a principio suæ creationis potuissent esse aliorum corporum creationum conuenientes formæ si fuissent corporibus, quæ perficiunt omnino similia excepta sola differentia numerali: ergo illis corporibus conuenienter poterunt uniri in resurrectione.

Quinto.

Item Aui. 3. Meta. ca. 4. Quod annihilatum est non reducitur: sed formæ corporum humanorum ad vltimum annihilantur, quia ad vltimum de illis corporibus nihil remanet nisi materia prima: ergo illæ formæ eadem in numero nunquam reuertentur, & ex consequenti nec eadem in numero corpora animas ergo eisdem corporibus in numero non reunientur.

Sexto.

Item si figulus vas luteum redigit in massam: ex eodem luto nunquam facit idem vas in numero: quæuis faciat simile illi, quia figura eadem in numero non reuertitur: ergo similiter cum corpus humanum resoluitur in materiam primam: quæuis ex illa possit effici corpus simile primo: tamen idem in numero non reuertitur.

In oppositum.

CONTRA, Boetius de fide Christiana versus finem dicit non solum animas non perire: sed ipsa quoque corpora, quæ mortis aduentus resoluunt: in statum pristinum futura beatitudine reparari.

Secundo.

Item Iob. 19. In nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circūdabor pelle mea & in carne mea videbo Deum saluatorem meum: ergo animas resument easdem carnes, & easdem pelles, & a simili eadem ossa.

Tertio.

Item Eze. 36. Ego aperiam tumulos vestros & educam vos de sepulchris vestris: ergo illa eadem corpora in numero, quæ sepulta fuerunt suis animabus reunientur.

C O N C L V S I O.

Obstupent, & clamitent Platonici: eisdem corporibus a numero unientur animas propter tuam ipsarum ad eadem inclinationem tum diuinam iustitiam punientem, & præmiantem corpora in merito, & demerito communicantia.

Responsio. opin. Doff. opi. pla.

AD ISTAM quaestionem dixerunt quidam humanas animas non in sua corpora, quæ di-

miserunt: sed in alia noua corpora redire secundum quod refert Aug. 10. de ciui. c. 30.

Contra

Sed contra non est dubium quin conuenientius sit animas iterum uniri humanis corporibus, quæ animauerunt, quam alijs si possibile est: sed possibile est eas iterum uniri illis eisdem in numero, quæ animauerunt, ergo illis, & non alijs unientur, quod autem hoc sit possibile declaro sic. Equaliter subiacet potentia conditoris materia postquam in eam resolutum est corpus humanum sicut antequam de ea fieret: ergo sicut de ea potuit hoc corpus fieri: ita de ea postquam in eam resolutum est corpus: potest per conditoris potentiam illud idem corpus in numero fieri. Nec obstat, quod illud tempus, quod fuit ante sui corruptionem non potest idem in numero reduci, quia ipsum tempus nec quando ex ipso derelictum fuit de essentia rei.

Dicendum ergo ad quaestionem, quod animas unientur eisdem corporibus in numero a quibus separata fuerunt: animas enim separatæ inclinatur naturaliter, & determinate ad illa corpora, quæ animauerunt, quamuis enim a principio creationis anima, quæ est huius corporis forma potuisset fuisse conueniens forma alterius corporis similis: tam ex sui unione ad hoc corpus: ad ipsum determinate naturalem contrahit amicitiam. Exemplum: si ponatur due puellæ in omnibus similes excepto, quod numero differunt: quamuis a principio indifferens esset viro ducere quamlibet istarum tamen vna ducta non est indifferens ad vtranque, & si ambæ resurgerent in corruptibili statu iterum nupturæ magis inclinaretur ad illam cum qua familiaritatem contraxerat, & huic concordat Auicena. 6. naturalium parte. 5. c. 3. dicens sic. In substantia animæ, quæ incipit esse cum aliquo corpore inest ex primis principijs affectio inclinationis naturalis ad occupandum se circa illud & ad regendum illud & prouidendum ei, & adherendum ei. Et per hæc omnia fit eius propria, & alienatur ab omnibus alijs corporibus: sed certum est, quod per beatitudinem completam terminabitur omnis animæ appetitus tam naturalis, quam alius, quia quia sicut dicit Augu. 13. de tri. c. 5. Beatus non est nisi qui habet omnia, quæ vult & nihil male vult: ergo animas beatas unietur eisdem corporibus in numero a quibus separatæ fuerunt quia etiam ut ostensum est in præcedenti quaestione: Deus in creatura non posuit aliquem naturalem appetitum frustra nec vane frustra autem, & vane esset in anima separata naturalis appetitus ad corpus si ei reuniri non posset: cum ergo hic naturalis appetitus sit etiam in animabus damnatorum ad illa eadem corpora in numero, quæ animauerunt, ut ex dictis accipi potest: illis eisdem corporibus in numero unientur.

Certe, quia non bene sentit saltem contra Sco.

Præterea restitudo diuinæ iustitiæ exigit, vt

vt qui participes sunt in demerito, vel merito participes sint in pena, vel premio: sed anima & corpus cui est vnita simul participant in demerito, vel merito: ergo rectitudo diuina iustitiae exigit, qd simul sint participes in pena, vel premio, quod verum non esset nisi animae reuinerentur eidem corporibus in numero: in quibus demeruerunt, vel meruerunt.

Ad primum

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd anima per mortem bona ratione seingitur a corpore vsq; ad diem iudicij, & interim non est velle Dei ipsam coniungi, sed tunc bona ratione iterum coniunguntur.

Ad secundum

Ad secundum dicendum, qd similitudo est quantum ad aliquid, & quantum ad aliquid non tu autem arguis ac si per omnia esset simile. Simile est quo ad hoc, qd sicut alueus fluuij humectatur nisi per aquam: sic corpus non recuperabit vitale humidum quousque iterum vegetetur per animam: sed vt ibidem dicitur hoc non erit quousque alteretur caelum id est quiescat, quod erit in die iudicij. Quo ad hoc hoc autem est dissimilitudo, quia quamuis aqua reuertatur ad eundem alueum in numero tamen aqua non reuertitur eadem in numero anima autem eadem in numero reuertitur ad idem corpus in numero.

Ad tertium & quartum

Ad tertium, & quartum patet solutio ex dictis in solutione quaestionis.

Ad quintum

Ad quintum dicendum, qd illud verbum intelligendum est per naturam si enim aliqua substantia annihilaretur diuina potentia eadem in numero reducere posset. Vnde Aug. 2. 2. de ciui. ca. 20. Dicit de carne humana, qd si omnibus perisset modis ne vlla eius materies in vllis naturae latebris remansisset. vnde vellet ea repararet omnipotens, quod rationabile est, quia ex quo rem aliqua creauit de nihilo: nulla est ratio quare ipsam redactam in nihilum iterum eandem in numero reducere non posset: cum hoc contradictionem nullam includat. minor etiam argumenti est falsa: quamuis enim possibilitas in quam forma, quae corrumpitur resoluitur: non dicat aliquam actualitatem: non tamen est nihil: sed aliquid transmutabile in actualitatem, quae est forma, vt ostensum est li. 2. di. 15.

Ad sextum

Ad sextum dicendum, qd non est simile de illo qui operatur per limitatam potentiam, & de illo qui est infinite potentiae.

Vel potest dici secundum aliquos qd si figurus omnino reducat illius masse easdem partes in numero ad situm, quem prius habuerunt: eadem figura vasis reuertitur, & vas idem numero, vt de eisdem asseribus eodem modo compositis vt prius iterum sit eadem arca in numero.

Vtrum per reuionem anima ad idem corpus in numero resurget idem homo in numero.

RESPONDETUR VIDEATUR, qd non: Aposto. I. Cor. 15. Declarat hominem resurrexurum post mortem per similitudinem grano, quod primo moritur postea viuificatur dicēs. Quod tu feminas non viuificatur nisi prius moriatur: sed non est idē granum in numero, quod primo moritur, & postea viuificatur: ergo nec est idem homo qui moritur, & ille qui per resurrectionem viuificabitur.

Item secundum Phil. 2. de generatione. Quorum non est incorruptibilis substantia mota: sed corruptibilis: necesse est specie reiterari numero autem non: sed substantia hominis pro statu presenti est corruptibilis mota: ergo quamuis possit reuerti eadem specie: non tamen numero.

Item non potest resurgere idem homo in numero nisi essentia humana eadem in numero reuertatur: sed per iteratam vnionem eiuſdem animae in numero ad idem corpus in numero: eadem essentia in numero non reuertitur, quia anima, & corpus non constituunt humanam essentiam nisi coniunctam: sed coniunctio eadem in numero reuerti non potest, quia transijt in praeteritum: ergo per iteratam vnionem eiusdem animae ad idem corpus in numero idem homo in numero non resurget.

Item quanto mutationes magis appropinquant ad vnitatem tanto, & termini earum magis ad vnitatem appropinquant: sed duae generationes in eadem specie magis appropinquat ad vnitatem, quam generatio, & resurrectio: cum resurrectio sit supernaturalis, vt ostenditur: cum ergo duas generationes impossibile sit terminari ad eundem hominem in numero: impossibile est resurrectionem terminari ad illum eundem hominem in numero ad quem terminata fuit generatio.

CONTRA, Aposto. I. Cor. 15. Per resurrectionem Christi probat aliorum hominum resurrectionem futuram: sed Christus resurrexit idem in numero: ergo, & quilibet alius homo.

Item Iob. 19. dicitur. Rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum saluatorem meum: quem visurus sum ego ipse & non alius: ergo in eadem carne idē resurget.

CONCLUSIO.

Cum de essentia hominis nihil aliud sit quam anima et corpus ex iterata vnione resultabit semper & idem compositum, & eadem essentia humana, & idem prorsus numero homo.

AD ISTAM quaestionem dixerunt quidam qd per iteratam vnionem eiusdem animae in numero ad idem corpus in numero non resurget

Arg. 1. D. Bon. dist. 43 ar. 144. Scot. hic q. prima. D. Th. praesep. dist. 9. 1. ar. 1.

Secundo. 7. C. 70.

Tertio.

Quarto.

In oppositum.

surget idem homo in numero quamuis restitatur idem compositum in numero, quia ex vnione animae ad corpus resultat quaedam forma totius, quae est humanitas, quae per separationem animae a corpore corrumpitur, & per iteratam vnionem eadem in numero non reducit: sed resultat alia in eadem specie: impossibile est autē, qd sit idem homo in numero nisi habeat eandem humanitatem in numero.

Contra Resurrectio quid.

Sed contra hanc opinionem arguitur sic Damasc. lib. 4. c. 19. Resurrectio est copulatio rursus animae, & corporis, & secunda eius, quod dissolutum est, & cecidit animalis resurrectio ergo illud idē in numero resurget, quod moritur: sed non tantum moritur corpus per separationem animae ab eo: sed etiam homo: ergo non tantum resurget illud idem corpus in numero, quod mortuum est: sed etiam ille idē homo in numero qui mortuus est.

Praeterea diuina prouidentia omnes homines ordinat in suum finem, quia vt ostensum est lib. 1. di. 39. Cuncta subiacent diuinae prouidentiae electos enim ordinat in vltimum finem ratione finalis bonitatis eis debitum: illam bonitatem, & illum finem eis conferendo reprobus vero ordinat in vltimum finem eis debitum ratione finalis malitiae: non illam malitiam eis conferendo, quia malitia non est a Deo: sed iuste permittendo eos decedere in malitia, & illum finem eis iuste infligendo: ille enim finis est vltima pena: sed homines non consequuntur vltimum finem suum in hac mortali vita, quia sicut dicit Aug. 19. de ciui. c. 1. Illud est finis boni, propter quod appetenda sunt caetera. ipsum autem propter se ipsum, & parum post: fines isti sunt summum bonum, & summum malum, quae sunt scilicet perfecta consecutio summi boni, & perpetua obligatio ad perfectam eius carentiam: homines autem in hac mortali vita: nec perfecte consequuntur adeptioem summi boni: nec perfecte eius adeptioem priuantur: homo etiam non consequitur finem suum in morte, quia secundum Phil. 2. Ethic. 1. 1. Mors non est homini finis propter quem factus est: immo secundum ipsum hoc dicere est derisorium: homines ergo consequuntur suum vltimum finem post mortem: non consequuntur autem finem suum quamdiu non sunt: homines autem qui mortui sunt nunquam erunt: homines nisi resurgant, nec sunt entes, vel existentes: quamuis anima, & prima materia, quae sunt partes hominis maneat: ergo de necessitate sequitur, qd illi idē homines in numero qui mortui sunt resurget: aliter nunquam consequerentur vltimum suum finem.

Finis boni & mali.

Opin. Doct. Et si anima & corpus coniuncta constituunt hominem in

in essentia: sic generatio actio, & generatio passio in quantum sunt quasi via in genitum non sunt de geniti essentia, vnio enim secundum quod est nomen relationis seu relationum causa: te, vel causatarum ex coniunctione animae ad corpus non est de essentia hominis, & ideo quae uis praedicta transeant in praeteritum, & eadem in numero non redeant: nihil praedicit materialiter identitati ipsius hominis: cum etiam anima rationalis sit ipsius hominis specifica forma, & specificum humani corporis complementum, vt ostensum est li. 2. distinct. 17. Ex vnione ipsius ad suum corpus non resultat alia qua forma respectu cuius compositum ex anima, & corpore habeat quasi rationem materiae, quia tunc pari ratione ex vnione illius formae cum composito resultaret forma alia, & sic deinceps. Sed illud, quod ex vnione animae ad corpus causatur est ipsa hominis essentia complectens corpus, & animam. Cui concordat Aug. 5. Meta. c. 5. Dicens, qd quidditas compositorum est id quod est quicquid est forma existente coniuncta materiae. Et infra dicit, qd quidditas est ipsa compositio complectens materiam, & formam, ibi nomine compositioem intelligens compositam essentiam. Cum ergo de essentia hominis non sit nisi corpus, & anima: ex iterata vnione eiusdem animae in numero ad idem corpus in numero: non tantum causatur idem compositum in numero: sed et eadem essentia humana in numero, quae in abstractione significata dicitur humanitas, & significatur per modum formae: considerata autem in concrecione, & vt in se existens nominat ipsum suppositum, quod est homo.

Sam. attamē coniunctionem esse de essentia hominis minime.

Quidditas est ipsa compositio complectens materiam, & formam, ibi nomine compositioem intelligens compositam essentiam. Cum ergo de essentia hominis non sit nisi corpus, & anima: ex iterata vnione eiusdem animae in numero ad idem corpus in numero: non tantum causatur idem compositum in numero: sed et eadem essentia humana in numero, quae in abstractione significata dicitur humanitas, & significatur per modum formae: considerata autem in concrecione, & vt in se existens nominat ipsum suppositum, quod est homo.

Ad primum

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd Apostolus per illam similitudinem non intendit ostendere resurrectionem eiusdem in numero: sed eam ante per resurrectionem Christi probatam supponens intendit declarare, qd corpus non resurget quale moritur, & qd hoc intendat patet, quia immediate ante illud verbum. Inspiciens tu quod feminas, &c. dicitur: dicit aliquis quomodo resurget mortui: aut quali corpore venient: vult ergo dicere, vt patet per litteram sequentem, qd sicut illud granum, qd seminatur putrescit, & tamē granum, quod inde surgit: Deus disponit sicut vult: ita corpus humanum, quod per generationem seminatur, & postea per mortem putrescit Deus resuscitabit, & sibi dabit qualitates alias, quam habuit quando fuit seminatum.

Ad secundum

Ad secundum dicendum, qd ibi Phil. loquitur de reiteratione, quae fit per mortem; vel mutationem naturalem: resurrectio autem erit supernaturalis.

Ad tertium

Ad tertium patet solutio ex dictis in quaestione.

Ad quartum

Ad quartum dicendum, qd maior non habet veritatem nisi intelligatur ceteris paribus, hic autem non sunt caetera paria, quia maioris virtutis

virtutis est supernaturalis productio hominis quam eius generatio naturalis: cu illa fit per virtutem infinitam immediate tantum: alia autem mediante agente finitae virtutis.

Inter resur- rectionem & genera- tionem.

Vel potest dici, q resurrexio hominis magis appropinquat ad unitatem cum generatione eiusdem ratione termini a quo & ad quem quam alia generatio, quamuis minus ratione efficientis & modi producendi: terminus autem a quo & ad quem magis de prope videntur respicere mutationis essentiam, quam mutans, & qualitas mutationis.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc queruntur tria.

- Primo vtrum resurgent omnes electi.
- Secundo vtrum omnes adulti damnati.
- Tertio vtrum paruuli qui cum solo originali peccato decesserunt.

QVAESTIO I.

Verum resurgent debet electi.

Arg. 1. D. Bon ubi sup q. 1. & secunda. D. Th pra senti dist. q. 2. 1. ar. 1.

STENDO, q non resurgent electi. Liberior est anima ad contemplan- dum Deum exuta a corpore, quam corpori coniuncta: sed nihil debet fieri quo anima electorum sint minus libere ad contemplan- dum Deum: ergo electorum anima corporibus non vniuntur iterum.

Secundo.

Ite non debet participare in premio, quod praestat impedimentum in merito: sed corpus praestat impedimentum anime in merito, quia sicut dicitur Gal. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum: ergo non debet participare cum anima in premio, participaret autem si iterum anima vniuntur electae.

In opposi- tum.

CONTRA, 2. Mach. 7. Rex mundi defun- ctos nos pro suis legibus aeternae vitae resurre- ctione suscitabit: sed omnes electi moriuntur in obseruatione diuinae legis: ergo omnes ele- cti resuscitabuntur.

CONCLUSIO.

Ad perfecte suum finem suamque beatitudinem consequendam, resurgent omnes electi.

Respon. Omnes ele- cti resurgunt.

RESPONDEO, q omnes electi resurgunt, quia ad hoc ordinatur principaliter resurre- ctio, vt homines consequantur vltimum finem suum: vltimus autem finis electorum est perfe- cta eorum coniunctio cum summo bono: quo sine completur omnis appetitus eorum. hunc autem finem completius consequentur electi per resurrectionem eorum, quia sicut dicit Au- gu. super gen. versus finem. Inest anime quida naturalis appetitus corpus administrandi: quo appetitu retardatur quodammodo ne to- ta intentione pergat in illud summum bonum

quamdiu non subest corpus cuius administra- tione appetitus ille conuiescat.

Ad primu.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q maior non est vera de corpore glorificato quale habebunt electi in resurrectione: sed vera est de corpore tali quale habet modo.

Ad secun- dum.

Ad secundum dicendum, q in corpore no- stro sunt duo scilicet natura, & hoc non pra- stat impedimentum merito, & vitiositas, quae praestat impedimentum merito, & ideo in elec- tis non resurget vitiositas corporis: sed natu- ra.

QVAESTIO II.

Verum resurgent omnes adulti damnati.

VIDETVR, q non: psal. Non resurgent impij in iudicio.

Arg. 1. D. Bon ubi supra. D. Tho pra senti dist. q. 2. ar. 1.

Item anima humana nunquam fuis- set separata a Deo excepta anima Christi: ergo a simili non debent anima separatae corpo- ribus reuiri nisi prius vniuntur Deo: sed ani- ma damnatorum nunquam vniuntur Deo: ergo nec corporibus suis.

In opposi- tum.

CONTRA, Apost. 1. Cor. 15. Omnes qui dem resurgetur: sed non omnes immutabi- mur: ergo omnes resurgent tam electi, quam reprobi.

CONCLUSIO.

Diuina iustitia exigente reprobi resurgent omnes ad completam suam punitionem.

Responso.

RESPONDEO, quod omnes adulti dam- nati resurgent. Cuius ratio est, vt eorum dam- natio compleatur, vt sicut in anima simul, & in corpore demeruerunt: ita simul in vtroque puniantur: hoc diuina iustitia exigente. Et etiam propter comunem resurrectionis cau- sam, quae superius dicta est: ne aliqua opera Dei perpetuo remaneant imperfecta, & ne na- turalis appetitus: quem animabus indidit ad sua corpora esset frustra.

Ad primu.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud verbum Psal. intelligitur vel de finali spiritali resurrectione in praesenti iudi- cio misericordiae. in hoc enim iudicio non re- surgent reprobi, qui in auctoritate allegata per impios intelliguntur, vel intelligitur de glo- riosa resurrectione.

Ad secun- dum.

Ad secundum dicendum, q non est simile, quia si anima non fuisset separata a Deo pu- niri non deberent, & ex consequenti nec a cor- poribus suis separari: cum ea naturaliter ap- petant: anima autem reproborum suis cor- poribus reuiniuntur: non propter earum consolationem: sed ad suae damnationis cum- mulum.

QVAESTIO III.

Vtrum paruuli, qui cum solo originali peccato de- cesserunt resurgent.

Arg. 1. D. Bon ubi supra. Sco ubi supra. D. Tho ubi supra.

VIDETVR, q non secundum Au- gu. 13. de tri. c. 16. Mors debetur ho- mini propter peccatum originale: sed in paruulis decedentibus cum pec- cato originali semper manebit ipsum origina- le: ergo & ipsa mors. nunquam ergo resurgent. Item resurrexio erit propter plenam retri- butionem meritorum, & demeritorum: sed pa- ruuli tam purgati a peccato originali, quam illi qui in peccato originali decedunt, no me- ruerunt nec demeruerunt: ergo nec illi nec isti resurgent.

Secundo.

CONTRA, Io. 5. Mortui audient vocem filij Dei & qui audierint viuent: sed vt dicitur parum post: omnes qui in monumentis sunt audiet vocem filij Dei: ergo omnes qui in mo- numentis sunt resurgent.

In opposi- tum.

CONCLUSIO.

Et paruuli, & isti resurgent, ut poenam originalis peccati, in carne etiam eodem infecta patiantur.

Responso.

RESPONDEO, q paruuli qui cum solo originali peccato decesserunt resurgent pro- pter causam resurrectionis omnibus homini- bus communem, quae superius in pluribus lo- cis tacta est, & etiam propter causam spiritua- lem. pro peccato enim originali obligatur ho- mo ad poenam damni: peccatum autem origi- nale contrahit anima per sui unionem cum in- fecta carne, vt declaratum est li. 2. Et ideo con- ueniens est, vt anima paruulorum carentiam visionis Dei perpetuo patiantur suis corpori- bus vnite: per quorum contagionem incurre- runt obligationem ad talem poenam.

Ad primu.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q quamuis originale sit causa mortis merito- ria: non est tamen causa permanens in mor- te corporali.

Ad secun- dum.

Ad secundum dicendum, q quamuis in pa- ruulis non sit status merendi, vel demerendi: in illis tamen in quibus remissum est peccatum originale est radix merendi scilicet gratia gra- tum faciens, & in illis in quibus non est remis- sum est radix demerendi scilicet habitualis co- cupiscentia, & ideo resurgent tam isti, quam illi.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de ter- tio principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo vtrum in resurrexioe natura erit causa efficiens reformationis corporum hu- manorum.

Secundo vtrum erit causa efficiens vnio- nis anime ad suum corpus ad eius susceptio- nem dispositum.

Tertio vtrum vox tube erit causa efficiens vtriusque.

QVAESTIO I.

Vtrum in resurrectione natura erit causa efficiens reformationis corporum humanorum.

Argum. 1. D. Bon ubi sup q 5. Sco. q 3. D. Tho. ubi supra.

STENDO, q in resurrectione natu- ra erit causa efficiens reformatio- nis corporum humanorum: secundum Damasc. lib. 3. c. 14. Quod commune est omnibus in eadem specie naturale est: sed resurgere commune erit omnibus: ergo erit illis naturale.

Secundo. T. C. 76.

Item secundum Phy. 1. Physi. Ex equo fieri potest canis scilicet mediantibus multis tra- nsmutationibus naturalibus: ergo a simili ex pul- ueribus istius corporis potest iterum reformari hoc idem corpus mediantibus multis tra- nsmutationibus naturalibus.

Tertio.

Item sicut se habet resolutio ad suum ter- minum ita compositio ad suum: sed per natu- ralem resolutionem corporis humani fit reso- lutio ad illud idem in numero: de quo illud corpus fuerat factum scilicet ad materiam pri- mam: ergo per naturalem compositionem po- test fieri reuersio ad illud idem corpus in nu- mero, quod de illa materia fuerat factum.

Quarto. T. C. 45. & 1. Phy. T. C. 66.

Item illa forma corporis humani incomple- ta, quae educitur de potentia materiae quando corrumpitur in eadem possibilitatem de qua facta est reuertitur secundum Phi. 3. Phy. Om- ne, quod fit ex aliquo si est corruptibile resol- uitur in illud de quo fit: ergo manet eadem pos- sibilitas, quae primo in formam praedicta fue- rat transmutata: ergo iterum in eandem for- mam potest naturaliter transmutari. corpora: ergo in resurrectione per naturam potuerunt eadem in numero reformari.

Quinto.

Item sicut se habet ars ad artificiatum: ita natura ad naturatum: sed per artem potest re- duci artificiatum in numero idem artificiato prius corrupto, vt patet cum ex eisdem asseri- bus iterum fit eadem arca in numero: ergo si- militer per naturam potest reduci idem in nu- mero corpus humanum, quod prius fuerat cor- ruptum.

Sexto.

Item natura potest reducere eandem parte- rem in numero, quia potest terram inclusam in aliquo vase conuertere in aquam, & iterum illam aquam in terram: ergo a simili potest re- duci idem corpus humanum in numero.

In opposi- tum.

CONTRA, indiuidua eiusdem speciei no- producuntur per naturales mutationes diuer- sas specie. vnde secundum Commentatorem super. 8. Phy. Mures geniti per putrefactionem, & propagationem non sunt eiusdem speciei: sed hominis resurrexio erit mutatio diuerfa in specie a generatione sua naturali: ergo non erit mutatio naturalis.

Secundo.

Item si corpora in resurrectione eadem in numero reformarentur per naturam hoc pos- set per naturalem inuestigationem cognosci: sed hoc inuestigatione naturali non cognosci- tur: sed fide secundum Augu. 13. de trini. ca. 9. Ergo

Ergo illius reformationis natura non erit efficiens causa.

CONCLUSIO.

Sola diuina omnipotensque virtus sufficiens efficiensque erit causa reformationis humanorum corporum, ut qui naturam ad id posse voluerit diuinitus sit proculdubio trabendus.

Opi. plato. ut habetur 12. de ciuit. ca. 13.

AD ISTAM questionem dixerunt quidam quod cum omnia naturalia per influentiam corporum celestium disponantur quando omnes partes cœli redibunt ad primum suæ creationis locum, tunc omnia generabilia, & corruptibilia eadem in numero, quæ tunc fuerunt reuertuntur. Et hoc per naturam vniuersalem quæ sicut dicit Auic. 6. Meta. suæ. c. 5. Est virtus infusa in substantiam cœlorum gubernas vniuersalitate generationum. Illa autem cœli dispositio erit in complemento. 36. milium annorum ab illo instanti quo creatum est firmamentum. Similiter dicunt, quod incipiendo a quo cunque temporis momento in fine. 36. milium annorum redibunt omnia generabilia, & corruptibilia eadem in numero, quæ erant in illo momento octaua enim spera ab occidente in oriente mouetur proprio motu in centum annis per vnum gradum. gradus autem sunt trecenti. 60. q. 12. sunt signa; & in quolibet sunt. 30. gradus. centies autem trecenti. 60. sunt triginta sex milia. hi ergo dicunt tunc futuram reformationem corporum per naturam. Et hæc opinio includit, quod sicut homines generant vnus post alium: ita resurgent vnus post alium.

Contra In. c. de oppositioni. hui. c. 3.

Sed hæc opinio est hæretica, & etiam contra Phy. lib. prædicamentorum dicentem, quod a priuatione in habitum non est regressus per naturam: sed secundum eundem primo elenchorum. mors est priuatio: ergo per naturam non potest humanum corpus regredi de morte ad vitam, quod verum non esset si posset per naturam plenarie reformari: cum eius plenaria reformatio prius includat animationem.

T. c. 8;

Dicendum ergo ad questionem, quod prædicta reformatio non erit per naturam, quia secundum Phi. 2. Phys. Illa, quæ generantur per propagationem non possunt fieri per naturam nisi ex semine. vnde dicitur necesse est semen fieri primum: sed non statim animalia. Illa autem reformatio corporum erit ex materia eorum, vel pulueribus non mediante semine propter enim nobilitatem corporum humanorum non potest causari semen de quo fient per virtutem corporum celestium tantum. sed etiam requiritur ad hoc virtus particularis generantis similis in specie. vnde turpiter errauerunt dicentes humana corpora posse naturaliter produci de terra per solam influentiam corporum celestium.

T. c. ult.

Præterea secundum Phi. 2. de generatione.

Formam corruptam natura non potest eandem in numero reducere. Cuius ratio est limitatio virtutis suæ, & quia forma cum corrumpitur non resoluitur in eandem possibilitatem numero, quæ in ipsam fuerat transmutata: sed in aliam in numero. forma autem corporis incompleta de potentia materiæ eius educta ipsam disponens ad susceptionem intellectiue eadem in numero reuertetur, alias enim corpora eadem in numero non reformarentur. prædicta ergo corporum reformatio non erit per naturam: sed immediate tantum per diuinam potentiam.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illud verbum intelligitur de eo, quod est commune omnibus in eadem specie ex necessitate, & semper reformatio enim corporum non erit ex necessitate: sed per imperium voluntatis diuinæ.

Ad secundum dicendum, quod quamuis vno corpore possit generari aliud corpus median- tibus transmutationibus multis: non tamen ex hoc sequitur, quod mediatis transmutationibus multis posset ex eius materia idem corpus in numero regenerari.

Præterea ex equo non potest fieri canis, nisi primo conuertatur caro equi in semen canis: prædicta tamen reformatio corporum erit ex eorum materia, vel pulueribus absque hoc, quod prius conuertantur in semen, ut superius dictum est.

Ad tertium dicendum, quod non est simile, quia materia in quam vitimo est resolutio est ingenerabilis, & incorruptibilis secundum Phil. 1. Phy. Et ideo proprie loquendo non reuertitur eadem in numero per resolutionem, quia non reuertitur, nisi quod prius fuit corruptum. Sed sicut forma, quæ corrumpitur eadem in numero per naturam non reuertitur: sic per eius resolutionem in possibilitatem non reuertitur eadem possibilitas in numero, quæ in ipsam fuerat transmutata.

Ad quartum dicendum, quod illud verbum Philosophi intelligitur de ipsa materia, quæ est primum fundamentum: de quo alia fiunt, vel si intelligitur de possibilitate: tunc hoc pronomen illud ostendit non idem in numero sed simile.

Ad quintum dicunt aliqui, quod maior est falsa, quia difficilius est reuerti idem naturatum quam idem artificiatum.

Alij dicunt, quod minor est falsa, quia non reuertitur forma artificialis eadem in numero.

Ad sextum dicendum, quod præmissa est falsa, ut patet in his quæ dicta sunt in questione.

Potest etiam dici aliter ad argumentum, quod non est simile de reductione eiusdem partis terræ in numero, & reductione eiusdem corporis humani in numero, quia corpus humanum produci naturaliter non potest: nisi ex femine

Ad primu

Ad secundu

T. c. 8;

Cante

Ad quartu

Ad quintu

Ad sextu

T. c. 16.

Dic quod non quia non videtur eadem forma numerum.

Ad aliam partem. Hic Seco. in 2. d. 2. q. 7.

semine, quod per solam influentiam cœli causari non potest, quamuis enim naturaliter influentia corporum celestium ad cuiuslibet generationem necessaria sit: dicente Phi. 2. Phys. Quod homo generat hominem ex materia, & sol per se tamen ad generationem eorum, quæ naturaliter producuntur secundum propagationem eorum, non sufficit. Naturale etiam in diuiduorum, quæ per propagationem generantur: sic ordinate, & proportionate sunt a conditore naturæ, quod est impossibile per naturam totam materiam: de qua factus est vnus homo iterum in vna alia muliere, & in vno alio viro conuerti in semine: sine aliqua comestione alterius materiæ si enim per totam vitam suam non nutrentur nisi carnibus aliorum hominum: de quolibet homine, quem comederent, conuerteretur aliquid in substantiam comedentium, ita quod semen in eis aut fieret de parte materiæ huius hominis comesti tantum: aut de pluribus partibus materiæ plurium hominum comestorum. A simili dico de omnibus animalibus, quæ per propagationem generantur. Vnde verbum Phy. 2. de generatione, scilicet, quod natura non reducit idem in numero in his, quæ producuntur per propagationem: in substantiam non habet in alijs autem, ut aliqui probabiliter dicunt: nescio si vere potest habere instantiam si enim aliqua portio terræ conclusa in vase aliquo conuerteretur in aquam, & iterum illa aqua in terram: non videtur quare non esset eadem terra in numero.

Præterea ex illa eadem parte materiæ de qua modo generatus est pugillus ignis per naturam le agens fuisse prius genitus idem pugillus ignis in numero si prius fuisse sibi applicatum idem naturale agens: ergo a simili postquam iste pugillus erit per sui corruptionem resolutus in eandem partem materiæ de qua genitus est, regenerabitur postea de illa eadem parte materiæ idem pugillus ignis in numero quando illi parti materiæ iterum applicabitur idem natura agens.

Et si dicas, quod agens naturale non generat nisi mediante sua influentia, & eadem eius influentia in numero nunquam reuertetur. hoc non obstat, quia saltem reuertetur similis. de illa autem eadem parte materiæ: de qua per hunc ignem genitus est iste pugillus ignis: fuisse genitus idem pugillus ignis in numero: si illi eidem parti materiæ fuisse applicatus alius ignis in omnibus similis excepta differentia numerali illi igni: per quem prædictus pugillus fuit genitus.

Argumenta ad partem secundum gratia conclusionis concedenda sunt. verbum tamen Commentatoris secundum Angu. non est verum. dicit enim 3. lib. de tri. ca. 8. Quod multa sunt animalia, quæ coeundo alia pariunt cum illa nullis coeuntibus parentibus orta sint.

QVÆSTIO II.

Utrum natura erit causa efficiens iterata vnionis animæ ad suum corpus ad eius susceptio- nem dispositum.

¶ T V I D E T V R, quod sic: quia mutatio est naturalis, quæ terminatur ad quietem naturalem: sed animæ potestatem in illis corporibus naturaliter requiescēt: ergo illis reuientur per naturam.

Item minus est principia alicuius compositi iam existentia vnire, quam alterum principiorum producere, & alteri vnire. Sed per naturam producitur forma vitæ, & vnitur materiæ, ut patet in generatione animalium: ergo multo fortius corpus humanum, & animam intellectuam poterit vnire natura.

Item separatio animæ a corpore est per corruptionem naturalis dispositionis in corpore quæ necessaria est ad hoc ut per animam informetur: ergo cum contraria sint causæ contrariorum effectum sufficiens dispositio in corpore, quæ necessaria est ad hoc ut informetur per animam: erit sufficiens causa ad hoc ut iterum per animam informetur.

CONTRA, ut habitum est superius: resurrectio est iterata copulatio animæ, & corporis: sed secundum Dio. 6. c. de di. no. Resurrectio est super naturam: ergo vnionis prædictæ natura non erit efficiens causa.

Item in prima hominis formatione natura non est vnionis animæ ad corpus efficiens causa: ergo a simili nec in eius reformatione.

Item super naturam est adeptio gloriæ: sed talis adeptio non est maioris difficultatis, quàm vnio animæ ad corpus secundum Magistrum lib. 2. di. 1. c. p. Qui dicit, quod per prædictam vnionem potest homo scire Deo non esse impossibile rationalem creaturam sublimare ad suæ gloriæ participationem: ergo vnio animæ ad corpus est supra naturam.

CONCLUSIO.

Relinquitur sub problemate Thema, quia hic vel asseras, vel neges nihil impium dixeris.

AD ISTAM questionem dixerunt aliqui ad hoc ut corpus informetur anima: sufficit, quod corpus sit sufficienter dispositum ad suscipiendum animam, & naturalis inclinatio animæ ad ipsum, & quod sit præsens cuilibet parti ipsius corporis. Sed certum est, quod corpori suo reformato anima poterit se præsentem exhibere. si Deus permittat: non tantummodo vni parti eius. sed cuilibet: ergo videtur, quod anima per sua naturalia corpori suo disposito ad suscipiendum eam poterit se vnire tãquam forma.

Arg. 1. D. Bon ubi su. inuic. s. c. ubi su. ar. 3. Vide D. Th. ubi supra. Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Tertio.

Et

Et huic concordat verbum commune quo dicitur q animæ resument corpora sua.

Contra T.C. 71.

Sed contra hoc sic potest argui secundum sententiam philosoph. 2. physic. quamvis efficiens coincidat cum forma in idem specie: non tamen in idem numero: cum ergo anima sit hominis forma, & per vnionem eius cum corpore constitutur homo: ipsa nõ erit huius vnionis efficiens causa.

Præterea secundum Aug. lib. 83. q. 2. & Aui cen. 6. Metaphy. ca. 3. Causa efficiens dignior est causato. cum ergo pars non sit dignior suo toto, & homo sit quoddam totum per vnionem animæ ad corpus cõstitutum: cuius anima est pars: ipsa non erit illius vnionis causa efficiens.

Opi. Secunda

Anima naturaliter non posse vniri corpori.

Istis ergo videtur dicendum ad questionem, q natura non erit iteratæ vnionis animæ ad corpus efficiens causa, quia cum natura non possit animæ dare essendi initium: non potest sibi dare essendi complementum: anima autem complementum sui naturalis esse habet ex vnione ad corpus, quia omnis pars completius habet esse in toto, quã a toto separata, nec ex hoc sequitur, q iterata animæ vnio ad suum corpus dispositum futura sit contra naturam: cum vtriusque ad aliud naturalis sit inclinatio: sed supra naturam. Vnde Dio. 6. c. de diuino. Loquens de resurrectione dicit eam esse rem vetustati contra naturam visam. sibi autem & veritati super naturam, quæ secundum nos est natura fortissima diuinæ vitæ. ex parte ergo naturæ erit dispositio ad illam vnionem: sed immediate efficietur per omnipotentem Dei virtutem.

Ad argum. secundum primam opi.

Qui tenent opinionem primam possent dicere ad primum, q est contra eã, quod Dio. dicit resurrectionem esse cõtra naturam quod ad reformationem eiusdem corporis in numero, quæ necessaria est ad resurrectionem.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, q non est simile quia in prima hominis formatione simul prodit anima in esse, & facta est actu corporis forma, & ideo oportuit, q ab eadem virtute esset vnio eius ad corpus, & eius productio: ante autem iteratam eius vnionem ipsa est in actu, quia non desijt esse.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, q Magister ibi loquitur de prima vnione animæ ad corpus cũ qua simul accipit esse, & naturalem inclinationem ad corpus, quæ non potuit sibi dare creatura: sed hæc modo præexistunt vnioni future. Ad illud quod primo arguebatur in corpore questionis contra hanc opinionem, & pro alia potest dici, q verbum Phi. intelligendum est de forma corruptibili.

Ad primam. In corpore questionis.

Ad secundum dicendum, q illud verbum Augu. intelligendum est de causa efficiente, quæ efficit rem. secundum se totam: ita vt sit causa efficiens non tantum cõiunctionis partium: sed etiam ipsarum partium. quamuis au

tem anima resumendo corpus suum futura sit causa efficiens iteratæ vnionis sui cum corpore, quæ necessaria est ad hoc vt ex illis constitutur homo: non tamen erit causa efficiens hominis secundum se totam, quia non erit causa sui ipsius, nec corporis. Et ideo si concedendum sit, quod anima nobilior est, quam erit illa vnio: non tamen est concedendum, quod erit nobilior, quam homo pro statu illo.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod dicebatur, q natura non potest illi rei dare essendi complementum: cui non potest dare essendi initium &c. Dico, q verum est de complemento essendi, quod debetur rei secundum se & absolute: sed non de illo quod conuenit illi rei ex sui vnione cum alio.

Ad argum. secunda scilicet secundum opinionem. Mutationem alia violenta alia naturalis alia

Qui vult tenere aliam opinionem potest dicere ad primum in oppositum, q mutationum quædam sunt violente, & terminantur ad quietem violentam, vt patet cum proijcitur lapis supra trabem. Quædam autem sunt naturales, & terminantur ad quietem naturalem, vt patet in naturali motu lapidis deorsum. Quædam sunt quarum principalis causa effectiua non est necessaria, quamuis ad hoc disponat, & cooperetur, & terminetur ad quietem naturalem, vt patet cum homo fortiter impellendo lapidem deorsum facit ipsum velocius, & fortius descendere, & fortiores impressionem facere, quam posset facere per suam naturam: mutationem autem, quæ fit a natura, & terminatur ad quietem violentam non est ponere.

Dico ergo, q iterata vnio animæ ad suum corpus dispositum, quãuis futura sit per causam supernaturalem. Tamen quia ad hoc disponet natura animæ, & corporis terminabitur ad naturalem quietem.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod maior non est vera nisi intelligatur cæteris paribus in proposito autem non sunt cætera paria, quia anima intellectiua non est educibilis de potentia materiæ, & magis distat eius essentia ab essentia corporis, quam quælibet alia forma ab essentia suæ materiæ, & tamen sunt optimæ proportionata ad hoc vt ex eis cõstituantur per essentiam vnum.

Ad tertium. Facilius est destruere, qc. 7. Tho. ca. 8.

Ad tertium dicendum, quod aliquando multæ causæ concurrunt ad constructionem: quarum vnus defectus sufficit ad destructionem, quia sicut dicit Dio. quarto capitulo de diuino. nomi. Bonum est ex vna, & tota causa: malum ex multis, & particularibus defectibus.

Q V A E S T I O III.

Vtrum vox tubæ erit causa efficiens reformationis corporum, & vnionis animarum ad illa.

Arg. 1. S. Bon. q. 6. D Tho præfati dist. q. vii. art. 2.

VIDETUR, quod non: quia vox tubæ non erit capax virtutis infinite. Erit enim creatura: sed tam reformatio corporum, quam animarum vnio ad illa erit per virtutem infinitam.

Secundo.

Item mortui non audient vocem tubæ: ergo sonus ille non cooperabitur ad eorum resurrectionem.

Tertio.

Item Christi resurrectio erit causa efficiens resurrectionis nostræ. dicit enim glosa super illud Ro. 8. qui suscitauit Iesum. Hæc est causa quare suscitabit alios quia Christus suscitatus est: ergo vox tubæ non erit nostræ resurrectio nis efficiens causa.

In oppositum.

CONTRA, Magister huius distinct. c. 2. Dicit, q causa resurrectionis mortuorum erit vox tubæ, quia in aduētu iudicis ab omnibus audierit, & cuius virtute excitabuntur mortui, & resurgent de monumentis.

Secundo.

Item glo. super illud Psal. Dabit voci suæ vocem virtutis. dicit idest efficaciam resuscitandi omnes mortuos.

CONCLUSIO.

Horum quidem causa efficiens erit diuina virtus instrumentalis autem aliquo modo, ipsa vox tubæ.

Responsio.

RESPONDEO, q vox tubæ nõ erit principalis efficiens causa reformationis corporum nec vnionis animarum ad illa, sed virtus diuina: erit tamen prædictorum instrumentalis causa aliquo modo ad similitudinem cum dicimus, quod sacramentum pœnitentiæ est causa spiritalis resurrectionis, quia sicut sacramento assitit diuina virtus spiritalis resuscitans: sic voci tubæ assitit virtus diuina corporaliter resuscitans, & sic intelligendum est illud verbum Apostoli. 1. Corin. 15. Canet tuba, & mortui resurgent incorrupti. Erit autem vox tubæ vox Iesu Christi, qua præcipiet mortuos resurgere, quod patet per illud, qd dicitur Ioann. 5. Mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent. Et parum post. Omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij Dei. Et sine præiudicio videtur mihi, quod non erit idem vox tubæ, & vox Archangeli: sed illa tria, quæ dicit Apostolus 1. ad thes. 4. In iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei sic distinguuntur, quia primo Christus in suo descensu iubebit pulueres seu partes quascunque corporum recolligi mortuorum per ministerium Angelorum, & hoc notatur, cum dicitur. Descendet in iussu. secundo præcipiet ex illis pulueribus collectis corpora reformari, & reformatis animas vniri, quæ duo fient per virtutem diuinam, & istud præceptum notatur cum dicitur, & in tuba Dei, tertio Archangeli qui fuerunt cu-

Ordo reformationis corporum.

stodes prouinciarum in prouincijs quas custodierunt clamabunt fortiter, & sensibilibiter sono articulato, & mediante aliqua sensibili creatura formato, quod omnes coram iudice compareant corporaliter diffinitiuam sententiam, & irreuocabilem audituri, & illa vox notatur cum dicitur, & in voce Archangeli.

Ad primam.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod procedit de causa efficiente principali.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, q & si corpora mortua non sint vocem illam auditura: tam animæ intellectuali virtute apprehendent, eam.

Potest autem dici, quod efficacia vocis illius quantum ad corporum reformationem: non erit: per hoc quod audietur: sed per hoc quod audietur: sed per hoc quod proferetur: eo, quod eius prolationi diuina virtus assitit aliquo modo a simili sicut assitit verbis, quæ dicit baptizans paruulum quamuis paruulus, quod dicitur non apprehendat.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod resurrectio Christi quamuis sit nostræ resurrectionis exemplaris causa: non tamen erit efficiens nisi forte pro tanto dicatur ad causam efficientem reduci, quia Deus ordinauerat nullum resurgere ante resurrectionem illius. vnde illa glo. sic debet exponi, q eadẽ causa qua resuscitauit Iesum Christum suscitabit, & nos scilicet meritis Iesu Christi.

Argumenta ad partem aliam procedunt de causa efficienti instrumentali.

ARTICVLVS IIII.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc queruntur tria.

- Primo vtrum omnes morientur.
Secundo vtrum omnia corpora mortuorum incinerabuntur.
Tertio vtrum in illis pulueribus sit aliquis naturalis appetitus ad animam susceptionem.

Q V A E S T I O I.

Vtrum omnes morientur.

STENDO, quod nõ, dicitur in simbolo, q Christus venturus est iudicare viuos, & mortuos: ergo aliqui iudicabuntur, qui nunquam morientur.

Arg. 1. D. Bon. ubi su 9. 2.

Item Hiero. ad marcellam dicit, & recitat Magister huius distinct. cap. 5. Quosdam in fine seculi adueniente Christo non esse morituros: sed viuos repertos in immortalitatem repente mutandos.

Secundo.

Item Augu. 2. lib. de baptismo paruulorum non multum longe ante finem: quibusdam in fine largietur, vt mortem istam repentina cõmutatione non sentiant.

Tertio.

Rich. super 4. Sen. Nn Con-

In oppositum. CONTRA, ad Hebr. 9. Statutum est hominibus semel mori: sed omnes obligantur ad statutum, qui non excipiuntur: cum ergo scriptura nullum excipiat ab illo statuto: ergo omnes morientur.

CONCLUSIO.

Diuina scriptura & rationi concordat ut omnes filij peccatis. Adam ipsius originalis peccati mori deo debitum soluant.

Respon. Opi. falsa. AD istam questionem dixerunt quidam, ut recitat Genadius. 7. c. de ecclesiasticis dogmatibus, quod illi qui uiui in aduentu domini inueniendi sunt sine morte media transferentur in immortalitatem; & hoc eis reputabitur pro resurrectione ex mortuis, quod mortalitatem presentis uitae immutatione deponent. Et hi dicunt non omnium resurrectionem futuram esse a morte proprie dicta. istis. n. non uidebatur aliqua ratio, quod homines moriantur quasi statim resurrecturi.

Contra. Sed haec opinio uidetur esse contra sacram scripturam, quia ut habetur Gen. 3. Dicit dominus ad Adam puluis es, & in puluerem reuerteris. Cum enim in ipso esse tota humana natura sicut in stipite uidetur ista sententia accidisse super omnes qui secundum legem naturae ab eo erant descensuri sicut omnes in ipso sunt corrupti. Cui concordat Apostolus ad Ro. 5. Dicens: sicut per unum hominem peccatum intrauit, & per peccatum mors: ita in omnes homines mors pertransiit in quo omnes peccauerunt.

Præterea Ro. 6. Stipendia peccati mors est: sed omnes descendentes ab Adam secundum legem propagationis naturalis peccatum originalem contrahant: ergo omnes morientur.

Præterea cum non sit resurrectio nisi a morte eo ipso, quod dicimus omnes homines resurrecturos implicamus omnes mortuos, vel mortuos. unde nulla penitus est questio qua queritur utrum resurrectio omnium erit a morte.

Opi propria omnes qui non sunt mortui morientur. & hoc concordat sacrae scripturae ut uisum est nec est irrationabile, ut moriantur aliqui quasi statim resurrecturi: sed rationabile, ut soluant debitum originalem peccati.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod per uiuos intelliguntur illi, qui nondum mortui sunt: tamen postea morientur.

Ad secundū. AD SECUNDVM dicendum, quod pro tanto Hier. dicit illos non morituros, quia raptum morientur, & quasi statim resurgent.

Prima est potior. Vel potest dici. Her. illius opinionis fuisse: nec tamen ipsum hæresim incurrisse, quia ut dicitur. 7. ca. de ecclesiasticis dogmatibus: hoc credere non est hereticum: nisi ex contentione hæreticum fiat.

Ad tertium. AD TERTIUM dicendum, quod illud retractat Aug. li. 2. retractat. c. 33.

QVAESTIO II.

Utrum omnia corpora mortuorum incinerabuntur.

Arg. 1. S. Bon. 9. 3. & 5. D. Tho. ibi. art. 4. **E**T VIDETUR, quod non: quia illud in quod corpora resoluuntur erit terminus a quo resurrectionis eorum: sed resurrectio omnium corporum non erit a cineribus, quia resurrectio Christi, quae fuit exemplar nostrae resurrectionis non fuit a cineribus: ergo non omnia corpora mortuorum incinerabuntur.

Secundo. Item corpora mortuorum non incinerabuntur subito: sed illi qui in aduentu Christi inueniuntur uiui, quasi statim post suam mortem resurgent: ergo corpora illorum non incinerabuntur.

Tertio. Item resurrectionis terminus ad quem non erit idem in omnibus, quia sicut dicit Apost. 1. ad Corin. 15. Omnes quidem resurgemus: sed non omnes immutabimur: ergo a simili terminus resurrectionis a quo non erit idem in omnibus: sed quorundam resurrectio erit a cineribus, & quorundam non erit.

In oppositum. CONTRA, Danielis. 12. Multi de his qui dormiunt in puluere terrae euigilabunt. alij in uitam æternam, & alij in opprobrium: sed per multos intelliguntur omnes secundum glo. interlinearem: ergo omnium corpora reducuntur in puluerem.

Secundo. Item Job. 13. Memoria uestra comparabitur cineri.

CONCLUSIO.

Ex debito tum culpa, tum naturae sicuti omnia corpora morientur ita, & incinerabuntur, exceptis semper Sanctis. Christi & Beatiss. Matris corporibus.

Respon. **R**ESPONDEO, quod omnia corpora incinerabuntur excepto corpore Christi, & corpore matris suae, quae incinerata non fuerunt, quod de corpore Christi certissimum est, & de corpore matris suae credere pium est: sicut enim culpa originalis in anima inducunt debitum separationis animae a suo corpore propter separationem sui a Deo per culpam. ita vitium fomitis in carne inducit debitum incinerationis eiusdem. unde sicut omnes ex debito præter Christum mortui sunt, vel morientur: ita omnibus corporibus humanis præter corpus Christi, & matris suae incineratio debetur, quamuis enim Beata uirgo peccatum originalem contraxerit, quapropter in ea fuit debitum moriendi, tamen fomes in ea nunquam actum habuit, & per secundam sanctificationem totaliter fuit sublatus ab ea, quod autem dictum est de incineratione corporum communi cursui naturae concordat, qui est omnia generabilia, & corruptibilia resoluere in illud de quo facta sunt. humana uero corpora de terra facta sunt, ut probari potest per illud quod habetur Gene. 2. & 3. & per hoc quod dicitur.

CONCLUSIO.

Nulla certe inclinatio naturalis. sicut nec aptitudo in pulueribus corporum ad iterum animam rationalem suscipiendam est admittenda nisi a longe, et remota quatenus disponi, & ad hoc apparere possunt.

Respon. **R**ESPONDEO, naturalis inclinatio materiae ad formam non est nisi quaedam naturalis aptitudo ad recipiendum formam non enim potest ibi poni inclinatio naturalis qua cum hoc sit animalis: nec naturalis eo modo quo in lapide est ad descendendum deorsum: sicut expresse dicit Aui. in loco præallegato, quia in materia ex seipsa non est aliquod actuum principium motus ad ipsam formam. unde illud, quod est transmutans materiam ad formam non pertinet ad eius naturam prædictam autem aptitudo materiae ad formam aut est remota aut propinqua. Si remota, sic in pulueribus corporum humanorum, & in materia cuiuslibet generabilis & corruptibilis est naturalis aptitudo ad susceptionem animae rationalis, quia materia ex sui natura est disponibilis per conueniens agens naturale ad rationalem animae susceptionem. Si propinqua: sic dico, quod in pulueribus humanorum corporum non est aptitudo ad rationalem animae susceptionem nec determinate: nec indeterminate, quia pulueres illi non sunt dispositi illa dispositione, quae requiritur in materia rationalis animae susceptionem, quia tam in materia naturalis aptitudo remota ad formam proprie non dicitur naturalis inclinatio ad illam, eo quod proprie loquendo nihil dicitur ad aliquid inclinari naturaliter nisi habeat aliquam inchoationem ipsius seu naturalem dispositionem determinatam ad ipsum. Naturalis enim inclinatio vaga non est: cum natura operetur propter finem determinatum secundum doctrinam Phi. 2. phy. Et ideo proprie loquendo dici non debet, quod in pulueribus corporum humanorum sit naturalis inclinatio ad susceptionem animae rationalis: nec determinate: nec indeterminate illi tamen pulueres ordinati sunt ex diuina prouidentia ad hoc ut ex illis eadem corpora in numero reformentur animanda illis eisdem animabus in numero quibus prius animata fuerunt. Reformatis tamen illis corporibus erit in eis inclinatio ex sua natura ad animae proprie susceptionem.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod ibi Philosophus loquitur de appetitu secundum, quod accipitur pro naturali aptitudine remota, vel propinqua ad aliquam formam: sed remota non est inclinatio naturalis. In prædictis autem pulueribus non est aptitudo propinqua ad rationalem animae susceptionem: sed remota.

Ad secundū. AD SECUNDVM dicendum, quod non est simile, quia anima separata a corpore remanet in eadem natura quam habebat cum corpore esset coniuncta: corpus autem non sic.

Ad tertium. AD TERTIUM dicendum, quod non est simile, quia anima separata a corpore remanet in eadem natura quam habebat cum corpore esset coniuncta: corpus autem non sic. Rich. super 4. sent. Nu 2 Ad

dicitur. Job. 10. Memento quæso quod sicut lutum feceris me. ea uero in quæ corpora resoluuntur humana: dicuntur cineres propter antiquam consuetudinem quando mortuorum corpora comburebantur.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod resurrectio Christi fuit exemplar resurrectionis nostrae, quantum ad eius essentiam, non quantum ad eius omnia accidentia.

Ad secundū. AD SECUNDVM dicendum, quod corpora eorum qui in aduentu Christi inueniuntur uiui incinerabuntur per ignem, qui præcedet faciem iudicis.

Ad tertium. AD TERTIUM dicendum, quod non oportet, omnia, quæ conueniunt in termino a quo conueniunt in termino ad quem ab albedine enim potest esse una mutatio in rubedinem, & alia in nigredinem.

QVAESTIO III.

Utrum in pulueribus corporum mortuorum sit aliquis appetitus naturalis ad animae susceptionem.

Arg. 1. S. Bon. ubi supra. D. Tho. ibi. art. 4. **E**T VIDETUR, quod sic, secundum sententiam Phi. 2. phi. Materia appetit formam: sicut femina appetit masculinum, & turpe bonum: sed illi pulueres in quos humana corpora resoluuntur sunt materia animarum: ergo in eis est naturalis appetitus ad susceptionem earum.

Secundo. Item maiorem perfectionem recipit materia corporis humani per animam, quam econuerso: ergo cum anima separata naturalem habeat inclinationem ad corpus: multo fortius illi pulueres qui sunt materia corporum humanorum naturalem inclinationem habent ad animam.

Tertio. Item si in illis pulueribus non esset naturalis inclinatio ad animam determinatam: tunc ex illis pulueribus corpus reformatum ita esset factibile ab una anima sicut ab alia, & tunc non esset ratio reddendi propria corpora animabus, quæ ipsa prius animauerunt, quod falsum est.

In oppositum. CONTRA, Auic. 1. lib. phi. c. 2. Excludit a materia respectu formae desiderium tam animale, quam naturale: sed inclinatio naturalis est quoddam desiderium naturale: ergo in materia corporum humanorum non remanet ad animam aliqua inclinatio naturalis.

Secundo. Item cuiuslibet inclinationi naturali respondet aliquod agens naturale, quia natura non deficit in necessarijs. unde dicit Philosophus 2. celo, & mundo. Quod omnino extra rationem est, ut natura posuerit stellas mobiles, & non preparauerit eis instrumentum motus, quia natura non posuit aliquid vanum, & sine causa: sed per nullum agens naturale possunt pulueres corporum humanorum eidem animae iterato coniungi: ergo in eis non est aliqua naturalis inclinatio ad ipsam animam.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, qd non valet duplici de causa, tum quia illi pulueres ex diuina pro uidentia ordinati sunt ad hoc vt ex eis eadem corpora in numero reformetur, tum quia anima naturalem inclinationem habet ad illos pulueres determinate, quamuis no ecouerso.

Ad partem aliam. Argumenta ad partem secundam: quamuis gratia principalis conclusionis possint concedi tamen indigent solutione: cum enim dicitur in primo, qd omnis naturalis inclinatio est desiderium naturae dico, qd non est verum secundum, qd naturalis inclinatio accipitur pro naturali dispositione ad formam: sed verum est secundum, quod accipitur pro actu qui est quaedam tendentia ad aliquid: sicut est in lapide ad motum deorsum: quamuis violenter super trabem quiescat.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, qd maior non est vera, quando inclinatio naturalis est ad aliquid quod non est infra facultatem naturae: anima autem non est infra facultatem naturae, quia sub Deo est naturae finis, & etiam quamuis in corporibus reformatis erit ad animas proprias inclinatio naturalis: quamuis supernaturaliter restituta: non tamen per naturale agens illa corpora illis animabus iterum vniuntur, vt multi, & probabiliter dicunt.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER queritur de quinto principali. Et circa hoc quaruntur tria.

Primo vtrum omnes homines simul resurgent.

Secundo vtrum resurrectio cuiuslibet erit in instanti.

Tertio vtrum resurgent in eisdem locis in quibus fuerunt sepulti.

QVAESTIO I.

Vtrum omnes simul resurgent.

Arg. I. STENDO, quod non Aposto. I. ad Thessalo. 4. Mortui qui in Christo sunt resurgent primi. deinde nos qui viuimus.

Secundo. Item Apoc. 20. Caeteri mortuorum non vixerunt donec consumentur mille anni: ergo aliqui post mille annos resurgent post alios.

Tertio. Item homines non simul formantur: ergo a simili nec simul reformabuntur.

Quarto. Item corpora ordinantur ad animas sed resurrectio animarum non est simul: ergo neq; corporum.

In oppositum. CONTRA, Apo. ad Hab. I. dicit de probatis testimonio fidei, qd non acceperunt re promissionem, scilicet resurrectionis, vt non sine nobis consumarentur.

Secundo. Item prima ad Cor. 15. Sicut in Adā oēs moriuntur, ita & in Christo oēs viuificabuntur: sed necessitate moriendi oēs in Adā incurrimus: ergo omnes simul per Christum resurgemus.

Item ea, quae fiunt in momento simul fiunt: sed sicut dicit Aposto. e. ca. Omnes resurgemus in momento: ergo omnes simul resurgemus.

CONCLUSIO.

Mortuos omnes tam electos, quam reprobos aut simul resurrecturos, vel minimam moram futuram in termediam vt omnis corporis ordo tollatur, est dictum tam congruentius tum tutius.

RESPONDEO, quod illi qui in aduentu iudicis inueniuntur mortui omnes simul resurgent. omnes et illi qui inueniuntur viui simul morientur, & simul resurgent: sed non omnes illi qui inueniuntur mortui ante resurgēt, quā illi qui viui inueniuntur, & huic cōcordat gl. super illud primae ad thes. 4. Mortui q in Christo resurgent primi: non enim vñ mihi hoc intelligēdū de primitate dignitatis, quia multi de eis qui in aduentu iudicis inueniuntur viui erunt maioris meriti, quam multi de illis qui tūc inueniuntur mortui: ecclesia enim est, vt castrorū acies ordinata, in qua principio, & fine in ponuntur fortiores: sed propter paruam moram inter resurrectionē illorū, & istorum quandoque dñr tā illi, quā isti simul resurrecturi, qd aut inter resurrectionē illorū, & istorū parua sit mora patet sic, quia secundū gl. super illud. 1. Cor. 15. Omnes quidem resurgemus, & secundū Augu. 20. de ci. c. 20. Illi qui viui inueniuntur in aduentu Christi in paruo spacio passuri sunt mortē, & accepturi immortalitē, illi aut qui inueniuntur mortui simul resurgent qñ illi qui inueniuntur viui morientur.

Aliqui tñ dicunt, qd primo resurgent electi qui ante cessationē motus celi erunt mortui, quos dicunt Apostolū voluisse significare cū dicit. 1. ad Thes. 4. qd mortui in Christo resurgent primi: reprobos enim mortuos nō dicit mortuos in Christo: sed tantum electos. deinde resurgent alij electi, qui moriētur propter cessationē motus celi: quasi statim, & cito post resurgent. deinde omnes reprobī simul. Ad significandum enim, quod electi libentissime veniēt ad iudiciū, & reprobī inuiti: ordinauit Deus, qd citius aliquantulum resurgent electi, quam reprobī, quia tamen modica valde erit inter resurrectionē vtrorumque, vt illa mora propter sui breuitatē dicatur ab Apo. 1. Cor. 15. momentum secundū gl. ibidem ideo dicuntur omnes simul resurrecturi. Melius tamē est, & securius dicere, qd siue electi qui in aduentu iudicis inueniuntur mortui, & illi qui tunc inueniuntur viui simul sint resurrecturi, ita, qd illi, qui tunc inueniuntur viui moriantur ante resurrectionem aliorum, & purgetur si quid in aliquibus illorum erat purgandum, & statim post cum alijs simul resurgant. siue inter resurrectionem istorum, & illorum sit futura valde modica mora. ita vt ab Apostolo dicatur momentum, quod tamen inter resurrectionem electorum, & reprobōrū nullus erit temporis ordo.

Responso.

Con-

QVAESTIO II.

Vtrum resurrectio cuiuslibet erit in instanti.

Congruitas autem quare homines non resurgent vnus post alium sicut vnus post alium moriuntur triplex est. Vna vt in communi gaudio omnium maius sit gaudium singulorum, vt dicit glo. super illud ad heb. 11. Deo pro nobis aliquid melius prouidente.

Alia est, vt sancti propter naturale desiderium resumendi corpora sua efficacius orent pro nobis, quia statim cum implebitur numerus electorum erit resurrectio mortuorum.

Tertia quia ex electis hominibus, & Angelis vna constituetur superna ciuitas. angeli autem complementum sui accidentalis praemij non habebunt quousque ministrare deserint, quia ministrando semper merentur augmentum accidentale praemij. ministrabunt autem quamdiu erit generatio hominum, & corruptio, & ideo durante hominum generatione, & corruptione non est eorum resurrectio de lege communi ne ante Angelos recipiāt sui accidentalis praemij complementum.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum patet solutio ex dictis, secundum enim Augusti. 20. de ciui. Dei. cap. 20. per hoc quod dicit Apostolus. Deinde nos qui viuimus. intelligit personas illorum quos iudex in suo aduentu viuos inueniet, qui vt dixi parum post illos qui tūc inueniuntur mortui resurgent.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod secundum Augu. 20. de ciui. Dei. cap. 7. Ibi accipiuntur mille anni pro omnibus annis huius seculi vsque ad cuius temporis finem reprobī non viuent vita corporali, nec vnquam viuent vita gratiae. electi autem mortui per totum illud tempus viuent vita gratiae & gloriae in anima, & post illud tempus viuent gloriosi in anima & in corpore.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, qd non est simile, quia post primos parētes aliorum hominum formatio Christo excepto est per naturā, quae non potest vnum producere nisi mediāte alio eorum autem reformatio erit per diuinā potentiam, quae potest vnum reformare non mediante alio.

Præterea non sic est conueniens omnes homines esse simul i statu corruptionis sicut omnes simul reparari in fine status corruptibilis.

Ad quartū.

Ad quartū dicendū, qd non est simile, quia resurrectio animarum respicit merita, quae sibi inuicē succedūt resurrectio corporū ordinatur ad retributionem vltimatam, quam omnes simul recipient.

Ad aliam partem.

Argumenta ad partem aliam gratia principalis conclusionis possunt cōcedi: tamen per illud momentum de quo loquitur Apostolus intelligitur angustissimum tēporis spacium in quo mora est breuis secundum glo. ibidem, & ideo verbum illud non cogit, qd in eodem instanti resurgant illi qui in aduentu iudicis inueniuntur.

ET VIDETUR, qd non. Eze. 37. vbi dominus sibi ostendit in visione resurrectionem futuram dicitur, quod accesserūt ossa ad ossa vnum quodque ad iuncturam suam, & super ea nerui, & carnes ascenderunt, & extensa est in eis cutis desuper & spiritum non habebāt: ergo corporum reformatio praecedit tempore ipsorum iteratam animationem.

Item omnis effectus est successiuus cuius causa est successiua: sed vox tubae, quae erit causa resurrectionis erit successiua: ergo, & ipsa resurrectio.

Item omnis mutatio, vel est motus vel finis motus: sed resurrectio non erit finis alicuius motus: ergo erit motus: sed secundum Phil. 4. Phy. omnis motus est in tempore: ergo resurrectio erit in tempore.

CONTRA, resurrectio erit per infinitam potentiam: sed infinita potentia potest operari in non tēpore: ergo resurrectio poterit esse in non tempore: cum ergo conuenientius sit eam futuram esse in instanti, quam in tempore ipsa erit in instanti.

CONCLUSIO.

Præcise sumpta resurrectio sicut ab infinita virtute ita in instanti fiet.

RESPONDEO, quod in resurrectione consideranda sunt tria scilicet praeparatio ad corporum reformationem, & corporum reformatio, & corporum reformationem cum suis animabus proprijs iterata vnio primum fiet creata virtute, quia puluerū collectio fiet ministerio Angelico. vox tubae procedet a Christo in quantum est homo, quamuis ab ipso in quantum est Deus sit spirituales virtutes supernaturalem habitura, & ista fient in tempore alia duo erunt per virtutem diuinam, & fient in eodem instanti: ordine tamen naturae vnio animarum ad corpora sequitur ipsorum reformationem, quae est dispositio ad animarum susceptionem.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod propheta narrare non potuit in instanti, quod in instanti futurum est. vnde ea, quae dicit ibi non notant ordinem temporis, sed naturae.

Ad secundum dicendum, quod non oportet cause successiue effectum esse successiuum quando non operatur nisi in suo vltimo instanti. sic autem cooperabitur vox tubae ad resurrectionem mortuorum: sicut videmus, quod effectus verborum sacramentalium est in vltimo instanti eorum.

Rich. super 4. Sen. Nn 3 Ad

Arg. 1. S. Bon 9. 3. Scot 9. 5. D. Tho. ibi. art. 5.

Secundo.

Tertio. T. C. 99. & inde

In oppositum.

Respon.

Ad primū.

Ad secundum.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, qd maior est vera de naturali mutatione. Resurrectio autem erit supernaturalis mutatio, in naturali etiam mutatione habet maiorem instantiam, vt patet in illuminatione medij, quæ per se non est alicuius motus finis, quia in eodem instanti in quo sol fuit formatus medium illuminauit.

Ex dictis in quaestione patet quomodo procedat argumentum ad partem secundam.

Q V A E S T I O III.

Vtrum resurgent in eisdem locis in quibus fuerunt sepulti.

Arg. 1. Seco. ubi su.

RESPONDEO, qd non: quia resurrectio erit a morte, sed mors magis de prope respicit locum mortis quam sepulture: ergo non resurgent in locis in quibus decesserunt.

Secundo. T. C. 21. T. C. 45.

Item secundum Phi. 1. c. & mundi. animalium corpora composita sunt ex 4. elementis: ergo resoluuntur in 4. elementa, quia vt habetur tertio Phy. Omne corruptibile resoluitur in illud ex quo fit, sed possibile est, quod illa elementa ad alia loca transferantur: ergo resurgent alibi, quam in loco sepulture.

Tertio.

Itẽ possibile est, qd caput sepeliatur in vno loco, cor in alio loco, toto aliud corpus in tertio, quo facto non esset possibile, vt resurgat in loco sepulture, quia resurgendo simul esset in diuersis locis.

In oppositum.

CONTRA, Eze. 37. Ego aperiam tumulos vestros, & educam vos de sepulchris vestris populæ meus.

Secundo.

Item Matth. 27. monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, quæ dormierant resurrexerunt exeuntes de monumento, &c. Ibi dicit glo. qd monumenta aperta sunt in typum resurrectionis futuræ: ergo resurrectio mortuorum erit in monumentis.

C O N C L V S I O.

Mortui ibi resurgent vbi suorum corporum principalior pars inuenietur, quod si partes erunt aequè dispersæ tunc, vbi magis Deo placuerit.

Responso.

RESPONDEO, qd mortui resurgent in illis locis in quibus tempore resurrectionis erit pars principalior corporis: siue ibi a principio fuerint sepulta eorum corpora siue non. Si autem illo tempore contingat alicuius corporis partes eque principales esse in pluribus locis, vt prope, quia medietates capitibus, & medietates corporis, & medietates omnium aliorum membrorum in vno loco, & alia medietates in alio, & sint æque distantes a loco mortis, & loco iudicij, tunc cum non sit ratio quare magis resurgat in vno loco istorum, quam in alio,

dicendum est, qd rationabilius est, qd resurgat in illo loco in quo Deus cum resurgere voluerit. vnde non est dicendum, qd Deus volet istum in hoc loco resurgere, quia rationabilius est, sed ideo rationabilius est, quod Dei voluntas imperabit hoc eo enim ipso factum est rationabile, quia Deus vult illud fieri.

Ad primum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, qd resurrectio non tantum erit a morte, sed etiam ab incineratione. incineratio autem magis de prope respicit locum sepulture, quam locum mortis, & præterea, vt iam dixi resurgent vbi pars principalior sui corporis erit tempore resurrectionis.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, qd sicut corpus primo sepultum in vno loco si postea per. 10. annos, vel 20. sepeliretur in alio resurgeret in 2. non in primo: sic dico, qd corpora, quæ penitus resoluta sunt in elementa, quæ translata sunt ad loca alia, ita qd de ipsis nihil est in locis in quibus fuerunt sepulta resurgent vbi plus inuenietur de materia, quæ fuit corporum prædictorum: ille enim locus pro illo tempore erit eis loco sepulture.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, qd secundum quosdam facta diuisione prædicta alia partes tempore resurrectionis congregabuntur in loco vbi tunc erit cor, quia primo formatur cor inter alia membra secundum Phi. 16. de animalibus, & sicut dicit Aug. 3. li. de animalibus c. 1. est primum membrorum in vita, & etiam primum principium venarum, & neruorum, & ab ipso tanquam a principio primo deriuatur per totum corpus influenza animæ vitalium motum causatiua, quia ab ipso est prima origo spirituum, qui sunt delatiui influentiæ ipsius animæ circa cor, & alia membra congregantur sicut circa cætrum, & est illud quod vltimo moritur in homine.

Alij dicunt hominem resurgere vbi caput tunc erit Deus autem scit.

Alij dicunt, quod homo resurget vbi tunc erit caput, quia vt habetur ff. de reli. & sump. fun. l. cum in diuersis. ibi est hominis sepultura vbi est caput eius. sepultum Ambro. etiam in gloss. super illud Psalm. Vide humilitatem meam, & eripe me. dicit, quod caput totum corpus dirigit, & sensus implet, & ibi expresse videtur sibi attribuere primatum inter omnes partes totius corporis.

Præterea corpus humanum non resurget nisi propter animam rationalem: ergo resurrectio hominis erit vbi pars corporis erit, quæ magis de propinquo respicit operationes animæ rationalis. hoc autem est caput, quia in capite sunt sensus tam inter iores, quæ exteriores qui maxime deseruiunt operationibus rationalis animæ, & si enim tactus sit quasi per totum corpus diffusus origo tamen eius proxima est a capite.

AR-

ARTICVLVS VI. CONSEQUENTER queritur de sexto principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo vtrum resurrectio erit in vltimo instanti temporis.

Secundo vtrum erit in nocte.

Tertio vtrum notum sit angelis sub certitudine quantum tempus est vsque ad instans resurrectionis.

Q V A E S T I O I.

Vtrum resurrectio erit in vltimo instanti temporis.

Arg. 1. T. C. 97. & inde. D. Tho. ubi supra.

RESPONDEO, qd non: quia nunquam erit temporis vltimum instans, vt enim dicitur. 4. Phy. motus non potest esse sine tempore: sed semper erit aliquis motus, vel in paradiso, vel in inferno: ergo non poterit esse resurrectio in vltimo instanti temporis.

Secundo.

Item vt superius dictum est: illi qui in aduentu iudicij inuenientur mortui resurgent priores, quam illi qui tunc inuenientur viui: sed in vltimo instanti temporis nõ potest esse prius, & posterius: ergo vel illi, vel isti resurgent ante vltimum instans temporis vel post.

In oppositum. T. C. 56.

CONTRA, secundum sententiam Phil. 2. de generatione motus corporum celestium est in his inferioribus causa naturalis generationis, & corruptionis: ergo quamdiu durabit erit in his inferioribus generatio, & corruptio, sed durante generatione, & corruptione non erit resurrectio: ergo non erit vsque ad instans quo cessabit ille motus. hoc autem erit vltimum instans temporis.

C O N C L V S I O.

Qui in aduentu Christi mortui inuenientur in vltimo instanti temporis proprie dicti, & motus celi resurgent, & qui vero viui, quasi statim post morientur, & parum post resurgent.

Respon.

RESPONDEO, qd resurrectio omnium illorum, qui in aduentu Christi inuenientur mortui erit in vltimo instanti temporis proprie dicti, qd cessabit cessante motu celi. vnde Apoc. 10. hñ qd angelus iurauit, quia tempus non erit amplius: tempus enim proprie dictum nõ est nisi in motu primi mobilis sicut in subiecto, vt patet per Phi. 2. de generatione. conuenienter aut in eius vltimo instanti erit resurrectio mortuorum, vt status corruptibilitatis, & motus celi, qui sibi conuenit simul esse desinant, & status incorruptibilitatis, & quies celi, quæ sibi conuenit simul incipiant. illi autem qui in aduentu Christi inuenientur viui quasi statim post cessationem motus celi morientur, & parum post resurgent, vt in mora intermedia purgætur electi, qui purgabile aliquid habebunt. nec mireris, quia post vltimum instans temporis proprie dicti pono moram habentem prius, & poste-

rius, quia post illud instans remanebit tempus communiter dictum, quod consequitur quem libet morum secundum quem modum loquitur. Aug. de tempore 5. super Gen. longe ante medium cum dicit, qd tempus cepit a creatura quod est creaturæ motus ex alio in aliud consequentibus rebus. quid autem sit tempus proprie dictum, & cõter. ostensum est li. 2. dif. 2. Ex dictis patet solutio ad argumenta.

Tempus proprium.

Q V A E S T I O II.

Vtrum resurrectio erit in nocte.

RESPONDEO, qd sic Matt. 25. Media nocte clamor est factus ecce sponsus venit exite obuiam ei.

Arg. 1. Seco. ubi su. D. Tho. ibi. art. 3. Secundo.

Item Luca. 12. in parabola comparatur aduentus Christi ad iudicium aduentui furis ad domum: sed fures de nocte cõter veniunt: ergo Christus ad iudicium veniet de nocte. in suo autem aduentu erit resurrectio mortuorum.

In oppositum.

CONTRA, resurrectio Christi fuit exemplar resurrectionis nostræ sed Christus non resurrexit de nocte sed in principio diei, vt habitum est lib. 3. dif. 12. ergo resurrectio mortuorum non erit de nocte.

C O N C L V S I O.

Sole existente in oriente fiet resurrectio.

RESPONDEO, qd motus celi cessabit circa solis ortum luna existente in occidente, quia in tali dispositione sol, & luna creduntur creati fuisse, & quia in illo instanti in quo cessabit motus celi erit cõmunis resurrectio mortuorum exceptis paucis qui in aduentu iudicij inuenientur viui. ideo concedendum est, quod communis resurrectio mortuorum non erit in nocte, quia tamen existentibus in oriente citius dies est, quam existentibus in occidente, & mortuorum quidam resurgent in oriente, & quidam in occidente, ideo quidam resurgent de nocte per comparisonem ad locum in quo resurgent: per comparisonem tamen ad locum vbi tenebitur iudicium sol erit in ortu antequam aliquis resurgat.

Responso.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, qd secundum gloss. ibidem dicitur ille clamor media nocte, quia nullo sperante, vel sciante.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod pro tanto comparatur aduentui furis aduentus iudicij, quia sicut fur venit hora qua non putatur venturus: sic erit de aduentu Christi ad iudicium, vnde ibidem dicitur. qua hora non putatis filius hominis veniet, qui autem dicunt resurrectionem futuram de nocte. hoc ideo dicunt quia erit in confinio noctis præcedentis, & diei sequentis, quæ vesperam non habebit, vel propter rationes dictas in solutione argumentorum.

Rich. super 4. Sen. Nn 4 QVAE-

Q V A E S T I O III.

D Bona d Vtrum hominibus vel angelis notum sit sub certitudine quantum tempus est usque ad instans resurrectionis.

CONCLVSIO.

Nemini quicquam, neq; per scientiam naturalem, quia id ex diuina voluntate pendet, neq; per reuelationem, neq; per visionem beatificam notum est die sub certitudine de ultimo instanti resurrectionis.

Responsio. RESPONDEO, qd virtute naturali: nec hominibus, nec angelis potest hoc esse sub certitudine notum, quia quies celi ex causa naturali non erit sed voluntaria. immo celum quantum est de se: cum sit figura rotunda, & neque graue, neque leue, & eius motus sit circularis, nec ex motu suo aliquam perfectionem naturalem acquirat in se aptum est quantum est ex parte sua sine fine moueri, quia tamen mouetur a motore voluntario, qui est intelligentia, vt habitum est lib. 2. di. 14. quae quidem intelligentia mouet secundum imperium creatoris, & cessabit mouere ad imperium eiusdem, quies celi ex voluntate diuina dependet, quam ex puris naturalibus, neque homines, neq; angeli sub certitudine possunt inuestigare. Hominibus etiam non est notum per reuelationem, quia quod Apostolis reuelare noluit non est probabile, qd alijs reuelauerit: Apostolis autem hoc quae reuelare noluit immo eis respondit, vt habetur a ctuum primo. Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quae pater posuit in sua potestate, quia vt dicit glo. ibidem, hoc nosse hominibus non expedit: sed ita viuunt quasi quotidie iudicandi. dicit etiam gl. super illud Luc. 12. qua hora non putaris. vltima hora semper ignorari voluit Deus, vt semper sit suspecta, & ad eam semper praeparemur.

Optimaliter.

Vtrum autem hoc beatis angelis sub certitudine per reuelationem notum sit quibusdam videtur, qd non dicitur enim Mar. 24. De die illa, & hora nemo scit, neque Angeli caelorum: sed pater solus ibi dicit gl. qd nulli sanctorum Angelorum coeussit Deus notitiam huius diei.

Alij autem dicunt, qd hoc intelligendum est de noticia quae res in proprio genere cognoscunt, quia in verbo vident hoc sub certitudine, quia probabile est ipsos in verbo videre non tantum, quod spectat ad eorum gloriam essentialem: sed etiam, quod spectat ad accidentialem. vnde vt ait Augustinus Enchiridion. 3. s. capitulo Nouerunt Angeli sancti de Deo docti cuius veritatis aeterna contemplatione beati sunt quanti numeri supplementum de genere humano integritas illius ciuitatis expectet. ex hac tamen auctoritate non habetur quod sciant sub certitudine quando ille numerus implebitur: sed tantum, qd numerum electorum sciant.

ARTICVLVS VII.

CONSEQUENTER queritur de septimo principali. Et circa hoc quaruntur tria.

Primo vtrum post resurrectionem cognoscat quilibet homo peccata, quae fecit.

Secundo vtrum quilibet poterit legere in alterius conscientia.

Tertio vtrum omnia merita, & demerita propria, & aliena poterunt ab aliquo simul videri.

Q V A E S T I O I.

Vtrum post resurrectionem non cognoscat quilibet homo omnia peccata, quae fecit.

STENDO, quod non. In iudicio non proponuntur reo sua crimina nisi vt sibi detur defensionis locus: sed in extremo iudicio non erit locus defensionis malis: cum ergo eis reducere ad memoriam omnia peccata sua esset ea ipsis proponere videtur, qd eis ad memoriam non reducentur.

Item quanto homo perfectiorem habet charitatem: tanto magis dolet de his pro quibus cognoscat se Deum offendisse: sed si in resurrectione perfectior habebit charitatem, quam habuerit in hac vita: ergo si cognosceret ea pro quibus aliquando Deum offenderunt vehementer dolerent, quod impossibile est, quia vt habetur Apoc. 21. Dolor non erit ultra: ergo electi non cognoscent peccata, quae aliquando habuerunt. Item reprobi non cognoscent bona, quae aliquando fecerunt, quia de illis gauderent: ergo a simili nec electi cognoscent peccata, quae aliquando habuerunt ne de ipsis dolerent.

CONTRA, rationabile est, vt accusantes defendentes, & testificantes cognoscat ea, quae versantur in iudicio: sed secundum Apostolum Ro. 2. In iudicio cogitationes erunt accusantes aut defendentes, & conscientia unicuique reddet testimonium: cum ergo omnia tam bona, quam mala hominum facta in illo iudicio versabuntur: omnia hominis facta tam bona, quam mala simul ad memoriam reducentur.

Item Augu. 20. de ciui. c. 14. Quaedam est intelligentia diuina qua fiet, vt unicuique opera sua, vel bona, vel mala cuncta in memoria reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuset, vel excuset suam conscientiam.

CONCLVSIO.

Imo omnia cognoscat ne sententiae proprie causam ignorans propter iniuste doleat, & murmuret contra ipsam.

RESPONDEO, quod in iudicio cognoscat quilibet homo omnia peccata, quae fecit: dicitur

Arg. 1. S. Bon elici si q. 1. c. 2. ar. 2. D Tho. ubi sup. ar. 5.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Responsio.

Q V A E S T I O II.

Vtrum quilibet poterit legere in alterius conscientia.

VIDETUR, quod non: prouer. 11. Qui fidelis est celat amici commissum, sed Deus fidelis est, & omnes boni amici eius sunt: ergo in resurrectione celabit omnia peccata eorum.

Item solatium est miseris socios habere in miseria, sed peccatum est maxima miseria: ergo esset solatium reprobis: si in resurrectione viderent peccata aliorum.

Item clarior est angelorum cognitio quam humana, sed vt ostensum est lib. 2. angeli non possunt legere in conscientijs nostris, non enim possunt videre cognitiones nostras: ergo nec in resurrectione vnus homo poterit legere in alterius conscientia.

Item Magister huius di. c. 4. non irrationaliter putari potest peccata hic per penitentiam tecta & deleta etiam illic tegi alijs.

CONTRA, glo. super illud. 1. Cor. 4. Manifestabit consilia cordium. Gestas & cogitata bona vel mala tunc erunt aperta, & quia tunc erunt omnia nota omnibus. poterunt de se iudicare & de alijs.

Item glo. super illud apoc. 20. Libri aperti sunt dicit, qd per libros possunt intelligi conscientiae singulorum quae aperte omnibus erunt.

CONCLVSIO.

Videbit profecto vnusquisque legens, alterius conscientiam ad cognoscendam commendandamque in sententia diuinam iustitiam.

RESPONDEO, quod in iudicio quilibet per diuinam virtutem poterit legere in cuiuslibet conscientia omnia bona & mala quae vnquam fecit vt omnes videant, qd in cuiuslibet damnatione & praemiatione Deus iuste ponderabit bona, & mala eorum quae vnquam fecerunt, vt sic omnibus appareat diuina iustitiae rectitudo in cuiuslibet damnatione, & praemiatione, & magnitudo liberalitatis diuinae in bonorum suorum communicatione omnibus quantum in ipso fuit, & magnitudo misericordiae in hoc, quod electos suos a peccato purgauit.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est quando manifestatio commissi esset ad amici confusionem, sed manifestatio peccatorum quam aliquando habuerunt electi non erit ad confusionem eorum, immo omnes non illa videntes pro eorum remissione diuinam misericordiam laudabunt, & ipsos electos, quia per penitentiam viriliter surrexerunt, & perseuerauerunt.

Ad secundum dicendum, qd in reprobis ex aliquo quod ipsi videant nullum tunc poterit solatium generari, quia totaliter indispoti ad solatij susceptionem: immo ex visione peccatorum per penitentiam in electis delectorum affli-

dicitur enim recta ratio, qd in iudicio tam illi contra quem datur sententia quam illi pro quo datur manifestari debeat causa sententiae: vt non tantum assistentibus appareat rectitudo sententiae iudicis, sed etiam illis contra quos profertur, & illis pro quibus profertur, vt etiam isti maiorem rationem habeant iustitiam diligendi, & alijs non detur occasio contra sententiam murmurandi, & ideo in extremo iudicio mali cognoscent ea pro quibus damnabuntur, & boni ea pro quibus praemiabuntur. Est etiam specialis ratio quare mali cognoscent sua mala, quia scilicet ex illa cognitione amplius affligentur, & boni sua mala praeterita, quia ex cognitione remissionis eorum amplius consolabuntur, & diuinam misericordiam collaudabunt. Vnde Grego. 4. lib. Moralium versus finem exponens illud psal. Misericordias domini in aeternum cantabo &c. Quomodo misericordias domini in aeternum cantat qui se miserum fuisse ignorat, & si misericordiae transactae non meminit: vnde largitati misericordiae laudes reddit.

Psal. 88.

Ad primum.

Ad secundum.

Hic scilicet in 4. dist. 45. q. 3. soluendo. 3. principale. Secundo de anima. c. c. 16.

Ad tertium.

affligentur:recogitantes, q̄ illa peccata sua si voluissent delere per p̄nitentiam potuissent cum adiutorio Dei.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, q̄ illud argumentū bene procedit de cognitione naturali, sed illa cognitio qua quilibet cognoscat in iudicio alterius conscientiam naturalis non erit, sed hoc fiet supernaturaliter per virtutem diuinam.

Ad quartum.

Ad quartum dicendum, q̄ aut ibi non est assentiendum Magistro: aut intelligit, q̄ tegetur quod verecundiam non quo ad notitiam.

QVAESTIO III.

Utrum omnia merita, & demerita propria, & aliena poterunt ab aliquo simul videri.

CONCLUSIO.

A Beatis in verbo.

Ad Bon. vbi supra q. 3. D. Tho. vbi supra.

Respon.

RESPONDEO, q̄ a Beatis, quia videbūt in verbo poterunt omnia peccata simul, & vno intuitu videri: nō autem a reprobis, quia vt ostensum est lib. 2. & 3. intellectus naturali virtute non potest plura simul intelligere distincta & plene, quamuis plura cognoscere possit sub ratione vna: omnia tamen prae dicta cognoscent reprobi in valde paruo tempore, quod notatur per hoc, q̄ dicit Aug. 20. de ci. c. 14. q̄ mentis intuitu mira celeritate cernuntur: maximā ad hoc cooperante diuina virtute vt reprobi amplius confundantur.

Cautē hac.

De libro vitæ hic nihil tango, quia de illo lib. 3. di. 3. i. factis dictum est.

Ex animati vbi etc.

CIRCA litteram (Cuius virtute excitantur mortui.) hoc in quæstionibus expositum est. (Potest tamen non incongrue intelligi &c.) Illa tamen opinio probabilior est quæ dicit, quod resurrectio fiet diluculo. (Peccata hic per p̄nitentiam tecta, & delata illis etiam regi alijs.) hoc expositum est in quæstionibus in solutione cuiusdam argumenti. (Horum quod verius sit nō est humani iudicij diffinire). Prima tamen opinio est probabilior.

De aetate, & statura resurgentium.

DISTINCTIO XLIII.

OLENT autem nonnulli percunctari & querere, an in eadem aetate & statura corporis omnes resurrecturi sint. Quidam putauerunt omnes resurrecturos secundum mensuram aetatis & staturæ Christi, ideo quia Apostolus ait, Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi. Sed his verbis non eadem resurgentibus assignatur statura, sed aetas. Omnes enim in eadem aetate resurgent, in qua Christus mortuus est & resurrexit, cuiuscunque aetatis mortui fuerint. Virum autem posuit, non vt distingueret sexum, sed

Eph. 4. c.

Raymo su. per illud E. ph. 4. donec omnes occurr.

vt significaret perfectionem + virum quam tunc habebunt: sed non omnes eandem staturam corporis obtinebunt. Vnde Augu. Non ait, in mensuram corporis vel staturæ, sed aetatis: quia vnusquisque suam recipiet mensuram corporis, quam vel habuit in iuuentute, etiam si senex obiit, vel fuerat habiturus, si ante est defunctus. Aetas verò erit illa ad quā peruenit Christus, scilicet iuuenilis, vt circa triginta annos. Triginta enim duorum annorum & trium mensum erat aetas Christi in qua mortuus est & resurrexit. Nō est autem fas dicere quod in resurrectione accedat corpori magnitudo, quam nec habuit hic, nec erat habiturus diu viuendo: nec maiora corpora redigenda sunt ad modum Dominici corporis. Periret enim multum de illis corporibus, cum nec periturus sit capillus, vt ait Dominus, Capillus de capite vestro non peribit.

† Virum Lib. 22. de civitat. sup. par. 15. c.

Quod resurget quicquid fuit de substantia & natura corporis, & in eadem parte corporis.

NON enim perit Deo terrena materies, de qua mortalium creatur caro: sed in quemlibet puluerem cinerem resoluatur, in quoslibet halitus aurasque diffugiat, & in quamcunque aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcunque etiam animalium vel hominum cibum carnemque mutetur, illi anima in puncto temporis redibit, quæ illam carnem primitus ut homo fieret, crederet, viueret, animauit. Ipsa ergo terrena materies, quæ discedente anima fit cadaver, non ita resurrectione reparabitur vt ea quæ dilabuntur, & in alias atque alias aliarum rerum species formassit: veritatem: quamuis ad corpus redeant vnde dilapsa sunt, ad easdem quoque corporis partes vbi fuerunt, redire necesse sit. Alioquin si capillis capitis redit, quod tam crebra tonsura detraxit; si vnguibus, quod toties dempsit exectio; immoderata & indecens cogitantibus, & ideo resurrectionem carnis non credentibus, occurrat informitas. Sed quemodmodum si statua cuiuslibet solubilis metalli igne liqueceret, vel conteretur in puluerē, vel confunderetur in massam, & eam vellet artifex rursus ex illius materia & quantitate reparare, nihil interesset ad eius integritatem, quæ particula materię cui membro statue redederet, dum tamen totum ex quo constituta fuerat, restituta resumeret: ita Deus mirabiliter atque ineffabiliter artifex, de toto quo caro nostra extiterat, eam mirabili celeritate restituet: nec aliquid attinebit ad eius redintegrationem, vtrum capilli ad capillos redeant, & vngues ad vngues: an quicquid eorum perierat, mutetur in carnem, & in partes alias corporis reuocetur, curante artificis providentia, ne quid indecens fiat. Indecorum quippe aliquid ibi non erit: sed quicquid ibi futurum est, hoc decebit: quia nec futurum est si non decebit.

Luc. 11. b. Aug. c. 88. Enchi. Aug. lib. 2. de Jac. p. 7. cap. 13.

Aug. lib. 1. c. 89.

Quod sancti sine omni deformitate resurgent. Hoc autem in corporibus sanctorum intelligendum est: de quibus consequenter adiungit, Resurgent ergo sanctorum corpora sine vllō vitio, sine vlla deformitate sicut sine vlla corruptione, onere difficultate:

Aug. ibid. cap. 90. 1. Cor. 15.

zate: in quibus tanta facilitas quanta felicitas erit: propter quod & spiritualia dicta sunt, cum procul dubio corpora sint futura, non spiritus. Ex his apparet, quod vna erit aetas omnium resurgentium, scilicet iuuenilis: statura verò diuersa, scilicet, quam quisque habuerat in iuuenili aetate, vel erat habiturus, si ante est defunctus. Nec de substantia de qua hominis caro creatur, aliquid peribit: sed omnium particularum ante dispersarum collectione reintegrabitur naturalis substantia corporis. Sanctorum quoque corpora sine omni vitio fulgida sicut sol resurgent, præcisīs cunctis deformitatibus quas hic habuerunt.

Mat. 13. f

Ibid. c. 92.

Mat. 25. d

Consule Aug. li. 21. de ciui. c. 1. 2. 3-4.

Ibid. c. 3.

De ciui. Dei lib. 21. c. 10.

Ibidem 1. Apoc. 19. Mat. 25. d. De ciui. Dei lib. 20. c. 16.

Si mali tunc habeant, quas hic habuerunt, deformitates.

De reprobis autem queri solet, an cum deformitatibus hic habitis resurgant. Hoc autem Aug. non asserit, sed dubium relinquit, ita inquit, Quicunque ab illa perditionis massa, quæ per Adam facta est, non liberantur per Christum, resurgent quidem etiam ipsi, vnusquisque cum sua carne, sed vt cum diabolo eiusque angelis puniantur. Vtrum verò ipsi cum vitijs & deformitatibus suorum corporum resurgant quacunque in eis gestarunt; inquirendo laborare quid opus est? Non enim fatigare nos debet incerta eorum habitudo vel pulchritudo, quorum erit certa & sempiterna damnatio. Ecce non definit antunc habeant deformitates quas hic habuerunt, reproborum corpora.

Quod non consumantur corpora quæ tunc ardebunt.

SI verò queritur de corporibus malorum, quomodo in igne ardeant, & non consumantur; Augu. ciui. c. 1. 2. varijs exemplis astruit, & sempiternis ignibus ea ardere, & non consumi illa combustione: sicut animus, cuius presentia corpus viuunt, & dolorem pati potest, mori autem non potest. Hoc enim erit tunc in corporibus damnatorum, quod nunc esse scimus in animis omnium.

Si demones corporali igne cremantur.

QVAERI etiam solet, an demones corporali igne ardeant. Ad quod Aug. respondens ait, Cur nō dicamus, quamuis miris, veris tamen modis, etiā spiritus incorporeos posse pena corporalis ignis affligi, si spiritus hominū etiā ipsi incorporei, & nunc potuerunt includi corporalibus membris, & tunc poterunt corporum suorum vinculis insolubiliter alligari? Gehenna illa, quæ stagnum ignis, & sulphuris dicta est, corporeus ignis erit, & cruciabit damnatorum corpora hominum & demonum, sed solida hominum, aerea demonum. Vnus enim vtriusque ignis erit, vt Veritas ait. De quo igne si queritur, qualis, vel vbi sit, Aug. sic respondet; Ignis æternus eiusmodi sit, & in qua mundi vel rerum parte futurus sit, hominem scire arbitror neminem, nisi forte cui spiritus diuinus ostendit.

Si animæ sine corporibus sentiunt ignem corporalem.

CVM autem cōstet animas igne materiali in corporibus cruciandas, queri solet, an interim ante resurrectionem corporum animæ defunctorum reproborum

materiali igne cremantur. De hoc Iulianus Tolletana ecclesie Episcopus, Gregorij dicta secutus, ita scripsit, Si viuentis hominis in corporeus spiritus teneatur in corpore; cur non post mortem etiam corporeo igne teneatur? Teneri autem per ignem spiritum dicimus, vt in tormento ignis videndo atque sentiendo puniatur. Quod autem non solum videndo, sed etiam experiendo anima ignis tormentum patitur, ex Euangelio colligitur, vbi Veritatis voce diues mortuus dicitur in inferno sepultus: cuius anima quod in igne teneatur, insinuat, cum Abraham deprecatur, dicens, Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Dum ergo peccatorem diuitem damnatum in ignibus Veritas perhibet, quis sapiens reproborum animas teneri ignibus neget? præcipue cum humanam animam corporis similitudine

gnost. de futuro seculo. cap. 7. Ex li 4. Die lo Grego. c. 29.

Luce. 6. f

Super Gene. li 17. c. 33. Et ibid. Iulianus, c. 16

Iulianus hęc recitat ibid c. 15 ex Cassia. coll. 1 abbas. Moys. c. 14

In Enchiri. cap. 85.

Ibid. c. 86.

De monstris. Ibid. c. 87.

habere doceat Aug. ita inquit, Profiteri animam habere posse similitudinem corporis, & corporali omnino membrorum, quisquis renuit, potest negare animam esse, quæ in somnis videt vel ambulare, se, vel sedere, vel huc atque illuc gressu vel etiam volatu ferri: hoc sine quadam similitudine corporis non fit. Proinde si hanc similitudinem etiam apud inferos gerit non corporalem, sed corpori similem: ita etiam in locis videtur esse non corporalibus, sed corporalium similibus, siue in requie, siue in doloribus. In Cassiani etiam voluminibus legitur, quod non sint ociose, neque nibli sentiant; cum diues ille in inferno se flamma cruciari clamet. Vnde probatur, animas defunctorum non solum suis sensibus non priuari, sed nec istis affectibus, scilicet spe, tristitia, gaudio, ac metu carere; & ex his quæ sibi in illo generali examine reseruantur, eas quiddam iam incipere prægustare.

De abortiuis fœtibus, & monstris.

ILLUD etiam inuestigari oportet, si abortiuus fœtus & monstra resurgent, & qualia. De quo Augu. ita ait, Occurrit de abortiuis fœtibus questio, quæ iam nati sunt in vteris matrum, sed non ita vt iam possint renasci. Si enim resurrecturos eos dixerimus; de his qui iam formati sunt tolerari potest vt cunque quod dicitur: informes vero quis non procliuus perire arbitretur, sicut semina quæ concepta non fuerunt? Scrupulose quidem inter doctores queri ac disputari potest, quando incipit homo in vtero viuere, an sit quedam vita occulta, quæ nondum motibus viuentis appareat. Negare enim vixisse puerperia, quæ ideo membratim excantur, vt eijciantur ex vteris prænantium, ne matres etiam, si mortua ibi relinquuntur, occidant; impudentia nimia videtur. Ex quo autem incipit homo viuere, ex illo vtrique iam mori potest: mortuus verò, vbi que illi potuit mors euenire, quomodo ad resurrectionem non pertineat, reperire nequeo. Neque enim & monstra, quæ nascuntur & viuunt, quantumlibet cito moriantur, aut resurrectura negabuntur, aut ita resurrectura credenda sunt, sed potius correcta eorum emendataque natura. Absit enim vt illum bimembrem, quem nuper natum in oriente fratres fidelissimi, qui eum viderunt, retulerunt, & S. Hieronymus scriptum reliquit,

liquit, vt vnum hominem duplicem, ac non potius duos (quod futurum erat, si gemini nascerentur) resurrecturos existimemus. Ita & cetera, quae nimia deformitate monstrata dicuntur, ad humanae naturae figuram resurrectione reuocabuntur.

DISTINCTIO XLIII.

UPERIVS determinauit Magister de conditionibus resurrectionis. Hic determinat de conditionibus resurgentium. Et diuiditur in partes quatuor.

Primo determinat de conditionibus resurgentium in generali.

Secundo in speciali de conditionibus bonorum. ibi. (Hic autem.)

Tertio in speciali de conditionibus reproborum. ibi. (De reprobis.)

Quarto specialiter de conditionibus abortiuorum, & monstrorum. ibi. (Illud etiam.)

Prima in duas.

Primo determinat de resurgentium statura & aetate.

Secundo de integritate. ibi. (Non enim.)

Illa pars quae incipit. ibi. (De reprobis.)

Diuiditur in duas.

Primo determinat de conditionibus reproborum ex parte corporis.

Secundo ex parte animae. ibi. (Quaerit etiam.)

Prima in duas.

Primo determinat de coporum reproborum deformitate.

Secundo de incorruptibilitate. ibi. (Si vero.)

Illa pars quae incipit. ibi. (Quaerit etiam.)

Diuiditur in duas.

Primo determinat de cruciatu demonum.

Secundo de cruciatu animarum. ibi. (Cum autem.)

CIRCA hanc distinctionem quaerendum est de duobus principaliter.

Primo de conditionibus resurgentium in generali.

Secundo de quibusdam pertinentibus ad conditionem malorum in speciali. De conditionibus autem bonorum in speciali dicitur distin. 49.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quaeruntur decem.

Primo vtrum omnia membra corporis resurgent.

Secundo vtrum omnes humores.

Tertio vtrum capilli, & vngues.

Quarto vtrum totum quod est de veritate humanae naturae resurgit in eo in quo est.

Quinto vtrum ex materia cuiuslibet membri reintegrabitur idem membrum in numero.

Sexto vtrum corpora resurgentium resurgent cum deformitatibus suis.

Septimo vtrum illa corpora erunt calida vel frigida.

Octauo vtrum omnes resurgent in eadem aetate.

Nono vtrum omnes resurgent in eadem statura.

Decimo vtrum omnes resurgent in sexu virili.

QVAESTIO I.

Vtrum omnia membra corporis resurgent.

STENDO, q non: quia illa membra corporis sunt frustra quae nullum usum possunt habere, sed in resurrectione membra generatiue deseruicia, & expulsionis superfluitatum: nullum tunc usum habere poterunt: cum ergo in operatione Dei nihil fit frustra membra talia non resurgent.

Item si intestina resurgent aut resurgēt plena aut vacua non plena, quia ille superfluitates quarum sunt contentiuā non resurgēt: nec vacua, quia inconueniens est ponere vacuum: ergo non resurgent.

CONTRA Magister praecedenti distin. c. vlti. Dicit, q homines resurgent sine diminutione membrorum omnia humani corporis habituri membra.

CONCLUSIO.

Omnia proculdubio: id est natura perfectione tum diuina iustitiae rectitudine requirentibus.

RESPONDEO, q omnia membra corporis resurgent. vnde glo. super illud. 1. Cor. 15. Mortui resurgent incorrupti. dicit id est sine culpa diminutione membrorum: cuius duplex est ratio. Vna perfectio naturae. Alia rectitudo diuinae iustitiae: quae exigit vt omnia membra corporis: eo quod ab anima fuerint perfecta cum ea puniantur, aut praemiantur.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q maior est falsa, quia & si non possunt usum habere quo ad usum actuum secundum quem est agere: tamen sunt necessaria ad perfectam integritatem naturae, & etiam patietur passiones doloris in inferno, vel delectationes honestas in Paradiso.

Ad secundum dicendum, quod intestina non resurgent vacua, sed plena non fordibus, sed plena aere, vel puris humoribus.

QVAESTIO II.

Vtrum omnes humores corporis resurgent.

VIDETVR, quod non: quia non sunt de substantia corporis: sed sunt immediatum nutrimentum membrorum secundum philosophum 1. de som. & vigi. sed nihil resurgit in corpore, nisi quod est de substantia eius, quia alia nunquam fuerunt ab anima perfecta: ergo humores non resurgent.

Item tunc non erit necessarius usus nutriendi: sed vt

sed vt iam dictum est, humores non sunt nisi corporis nutrimentum ergo si resurgerent essent superflui.

CONTRA, in sacramento altaris substantia vini conuertitur in sanguinem corporis Christi: ergo in Christi corpore resurrexit sanguis: ergo a simili in corporibus aliorum, cum resurrectio Christi fuerit nostrae resurrectionis exemplar.

RESPONDEO, q proprie loquendo differentia est inter humores, & humiditates: humor enim dicitur prout continetur in magnis venis: humiditas autem est extra magnas venas. Et haec est humiditas secundum Auicem.

12. de animalibus c. de humoribus, & humiditatibus trium modorum. Vna illarum est humiditas quae dispergitur per membra sicut ros, & haec est in foraminibus paruorum venarum quae mese raice possunt dici seu capillares.

Secunda humiditas est illa quae est propinqua coagulationi, & incipit dealbari: & non peruenit ad complementum. Tertia est illa quae iam est dealbata habens vltimam perfectionem quam natura intendit in humore, quia iam est incorporata membris, & pertinet ad membri completionem: propter quod ab aliquibus dicitur tenella pars seu mollis substantiae membri, & prima humiditas vocatur ros: secunda autem cambium; tertia gluten.

Dico ergo, q humores q sunt sanguis: cholera: flegma: melancholia resurgent sicut habetur ex sententia Aug. 1. li. retrac. c. 16. & li. 2. c. 3. Cuius ratio est, quia illi humores sunt in corpore non tantum propter necessitatem nutriendi, & restaurandi deperditum, sed etiam quia eorum debita proportio iuuat ad debita membrorum operationem. Et ratione suae formae, & quia in eis est aliqua influentia virium ipsius animae, quauis ab ipsa anima per essentiam non perficiantur: sunt etiam ad virtutis naturalis ostensionem, & ad corporis maiorem decorem: & ad eius secundariam perfectionem, & ideo resurgent in quantitate, quae conuenit decori corporis: non enim existimandum est, quod oportet resurgere quicquid de humoribus per minutionem emisimus. Humiditas autem illa quae dicitur ros, & illas quae dicitur cambium non resurgent, quia sunt in via traesundi de forma humiditatis in formam membri, quia tunc partes omnes in suis formis stabilientur.

Tertia vero humiditas quae dicitur gluten resurget cum membris, eo q iam pertinet ad ipsum complexionem. Humiditates vero superfluae indiuiduo sunt trium modorum.

Quaedam quam natura intendit abijcere ab indiuiduo tanquam nociuam sibi: sicut vrina, & sudor, & similia.

Quaedam quae natura intendit separare ab indiuiduo per actum generatiue ad seruationem speciei in alio indiuiduo vt est semen.

Quaedam quae natura ordinat ad nutrimentum alterius indiuidui: cuiusmodi est lac quo nutritur puer post natiuitatem ex vtero, & mēstruum quo nutritur iam natus in vtero, & tales humiditates non regurgent: eo q non sunt ad corporis indiuidui in quo sunt decorem, nec ad perfectionem eius, & quia non pertinent nisi ad statum hominis corruptibilem.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q quamuis non sint plenae de substantia corporis: eo q a forma corporis completiuā per essentiam non informantur: tamen conferunt ad secundariam corporis perfectionem, & decorem.

Ad secundum dicendum, q quamuis non resurgent propter necessitatem nutriendi, tamen resurgent propter alias causas quae in corpore quaestione dictae sunt.

QVAESTIO III.

Vtrum capilli, & vngues resurgent.

CONCLUSIO.

Capillus de capite non peribit est enim de secundaria natura perfectione.

RESPONDEO, in corpore quaedam sunt de principali intentione naturae vt ea quae sunt necessaria ad naturae operationem. Quaedam autem sunt de secundaria naturae intentione, vt ea quae sunt ad praedictorum conseruationem & decorem, vt videmus folia in arboribus. Vnde dicit philosophus 2. de anima. Quod folium corticis est cooperimentum, cortex autem fructus. Sic in humano corpore sunt capilli, & vngues: pili autem barbae secundum Augusti. 2. 2. de ciuit. capit. 24. Non sunt pro iuuamento: sed pro virili ornamento, & quia in homine non tantum resurget illud quod est de primaria eius perfectione, & prima naturae intentione, sed etiam illud quod est de secundaria eius perfectione, & secundaria naturae operationis intentione, & ideo vngues pili barbae & capilli resurgent. Vnde Mat. 10. Vestri capilli capitis omnes numerati sunt, & Luc. 21. Capillus de capite vestro non peribit: resurgent tamen vngues pili barbae, capilli in illa quantitate quae magis erit ad ornamentum corporis, & decorem: vnde non est intelligendum q resurgat quicquid per tonsuram, & rasuram de praedictis amotum est, quia sicut dicit Augusti. enchi. 5. c. 2. Et recitat Magister huius di. c. 2. Indecorum aliquid non erit: nec tamen intelligendum est, q resurgant propter eorum quae sunt de prima intentione naturae conseruationem, quia corpora resurgent incorruptibilia, sed propter ornamentum, & decorem, & secundariam naturae perfectionem.

in oppositum.

Respon.

Cap. 5.

Capillares non sunt membra carae, vt lib. 1. in periori c. 4. Triplex humiditas quae humores resurgit cum humine & qui non.

Arg. 1. D. Tho. praesenti. q. 1. ar. 2. 1. celi. T. 6. 56. 59.

Secundo.

In oppositum.

Responso.

Ad primam.

Ad secundam.

Arg. 1. D. Tho. vbi supra. D. Bon. hic q. 1. ar. 1. Ca. 5. de ca. 1. su. eff. 1. na. summi.

Secundo.

Ad primam.

Ad secundam.

D. Bon. q. 2. D. Tho. vbi supra.

Respon.

T. c. 6.

Post mediu.

Vngues pili barbas propter ornamentum, & decorem & omnibus resurrecturos etiam.

Q V A E S T I O III.

Arg. i. D. Bon. q. 1. ac. 2. Scot. q. 1. D. Tho vbi supra.

Utrum totum illud quod fuit de veritate alicuius naturae humanae resurgat in ipso.

VIDETUR, quod non: impossibile est, quod idem resurgat in hominibus diuersis, sed illud quod est de veritate humanae naturae in homine vno potest fieri de veritate humanae naturae in alio per actum nutritiuam, quia possibile est vnum hominem nutrir de carnibus humanis, sed caro quae fit de nutrimento efficitur de veritate humanae naturae, quia ab anima humana informatur: ergo non resurget in quolibet quicquid in eo fuit de veritate humanae naturae.

Secundo. Lib. 2. de generatione animalium Arist. quid semen.

Item ostensum est li. 2. di. 30. Semen est de superfluo alimenti tertia digestionem digesti: ergo si vnus homo nutriatur carnibus humanis illo generabitur semen de carnibus aliorum hominum, ex quo semine alius poterit generari. Cum ergo caro generata ex semine maxime sit de veritate humanae naturae ipsius geniti: illud idem in numero quod primo est de veritate humanae naturae in vno: fieri potest de veritate humanae naturae in alio per actum generatiuam: praesupposito actu nutritiuam: ergo non resurget in quolibet homine quicquid in ipso de veritate humanae naturae: aut idem in numero resurget in diuersis hominibus, quod est impossibile.

Tertio. Versus finem. vide Scot. dist. 22. ser. 27.

Item materia est de veritate humanae naturae, quia est de essentia compositi secundum Auicem. 5. metaph. c. 5. Sed in generabilibus, & incorruptilibus possibile est eandem materiam in numero primo esse partem vnus compositi, & postea partem alterius: ergo tota materia vnus humani corporis fieri non potest materia alterius, & tunc arguo, vt prius scilicet, quod non resurget in quolibet quicquid in ipso fuit de veritate humanae naturae, aut quod idem numero resurget in diuersis, quod est impossibile.

Quarto.

Item caro quae fit de nutrimento deperditur continue, & per nutrimentum continue restauratur, sed vtraque fuit de veritate humanae naturae, quia vtraque fuit ab anima informata: ergo si totum quod fuit in aliquo de veritate humanae naturae resurgeret in eodem, corpus resurgeret minus densum aut immoderate magnum: quorum vtrunq; est inconueniens.

Quinto.

Item costa Adae qua Eua formata fuit primo fuit in Adam de veritate humanae naturae: postea in Eua: ergo aut Eua non resurget: aut non resurget in Adam quicquid fuit in eo de veritate humanae naturae, quia idem in numero non resurget in diuersis.

In oppositum.

CONTRA. Augu. 22. de ciui. c. 19. Nihil quod naturaliter inerit perituro cuiusque corpori existimandum est, se quicquid est de veritate humanae naturae in aliquo sibi na-

turaliter conuenit: ergo nihil de hoc illi perituro est.

Item si non resurget in corpore quicquid fuerit de veritate humanae naturae in eo non resurget integrum, sed sicut dicit Magister huius di. c. 3. Reintegrabitur naturalis substantia corporis: ergo in quolibet resurget quicquid fuerit de veritate humanae naturae in eo.

Item rationabilius est quod resurgat in quolibet quicquid fuerit de veritate humanae naturae in eo quam omnes eius capilli, sed vt praehabitu est, capillus de capite non peribit: ergo resurget in quolibet quicquid vt veritate humanae naturae in ipso fuit.

CONCLUSIO.

Totum qui fuerit de veritate naturae humanae in aliquo ex semine generatum, in eodem quo ad formam resurget quo autem ad materiam totum in quomodo ex nutrimento non est necesse.

RESPONDEO, sicut ostensum est li. 2. di. 30. Non tantum in hoc homine est de veritate humanae naturae eius caro generata ex semine, sed etiam caro quae fit de nutrimento, quia vtraque est de essentia humanae naturae in ipso, quamuis modo differentia, quia prima caro principaliter est de veritate humanae naturae quam alia vt ibidem satis aperte declaratum est.

Dico ergo, quod quicquid est de veritate humanae naturae modo primo in quolibet in eodem resurget quantum ad formam: non oportet tamen, quod totum resurgat quantum ad materiam, sed sufficit, quod resurgat quantum ad aliquam eius partem: si de alia parte fuit homo alius generatus. Deus enim vel per multiplicationem illius partis materiae, vel aliande, vel de nihilo, sicut ei placuerit: tantum supplebit de materia: quanta fuit illa pars, de qua fuit homo generatus, nec praedudicabit identitati eiusdem corporis in numero: cum videamus eundem hominem habere corpus idem in numero in iuuentute, & senectute non obstante, quod partes secundum materiam fluunt & aliae substituuntur secundum sententiam philo. lib. 1. de generatione.

Si autem loquantur de eo quod est de veritate humanae naturae modo secundo: cuiusmodi est caro facta de nutrimento, sic etiam dico, quod non oportet, quod totum illud quod fuit de veritate humanae naturae resurgat quantum ad materiam, quia talis materia continue deperditur, & per nutrimentum restauratur, & sic si totum resurgeret: resurgeret corpus minus densum aut immoderate magnum, vt ostendebat quartum argumentum ad primam partem.

Sed vtrum tota illa caro resurgat quantum ad formam dubium est propter diuersos modos ponendi carnem fieri de nutrimento: si enim pro tanto caro dicatur fieri de nutrimento, quia materia nutrimenti expoliatur

Secundo.

Tertio.

Respon.

Responso.

Prima opi.

Ad primu.

omni

omni forma sua, & fit sub forma nutriti pexistente absq; hoc, quod aliqua forma educatur de potentia materiae nutrimenti, tunc planum est quod per nutritionem nihil accreuit essentiae formae carnis, quia tota essentia formae carnis: (formae dico educatae de potentia materiae quae nunquam fuit in homine a principio suae repositionis in specie vsq; in finem vitae suae)educta fuit de semine, & sic oportet dicere, quod tota caro quae nunquam fuit hominis in eo resurget quantum ad formam: si autem ponatur aliqua pars formae carnis incomplete educi de materia nutrimenti, & carni praexistenti vniri, & per animam intellectuam perfici. tunc oportet dicere, quod non tantum fuit caro nutritalis quantum ad eius materiam, sed etiam quantum ad formam, & quod qua si continue per nutrimentum illud deperditum restauratur, & secundum hoc non est dicendum, quod tota caro nutritalis resurgat in quolibet quantum ad formam incompletam, sicut nec quantum ad materiam.

Quomodo henricus, & Magister r. u. uersum de accedat ad hanc opi. vi de sco di. praesenti. q. 1.

Secundo. opi.

T. c. 32.

Responso. Facilius ad vniuersam quaestionem.

Ad primu.

na primitus esse cepit, & Deus illi qui de illis carnibus nutritus fuerat restituet quicquid de prima sua carne deperditum fuerat. Vnde Augu. 22. de ci. c. 20. Loquens de illo qui fame confectus atque compulsus vescitur cadaueribus hominum dicit. Reddetur caro illa homini in quo esse caro humana primitus cepit. Et infra: sua vero illi quem fames exinanierat ab eo qui potest etiam ex allata reuocare red detur, quamuis, & si omnibus perijisset modis ne vlla eius materies in vllis naturae latebris remansisset: vnde vellet eam repararet omnipotens.

In ench. ca. 85.

Ad secundu.

Ad secundum facilius est soluere secundum opinionem tertiam, quia secundum eam quamuis caro radicalis possit comedi: non tamen potest in semen conuerti: diuina prouidentia prohibente.

Vel potest dici secundum opinionem aliam, quod si quis nutrireretur carnibus humanis, statim reponitur in specie, ita vt nullo alio nutrimento vteretur, quamuis semen in eo totaliter fieret de carne radicali aliorum hominum, adhuc homines comesti, & homines ex eorum carnibus generati idem in numero resurgerent, quia de quolibet corpore hominum comestorum pars conuerteretur in substantiam comedentis per actum nutritiuam, & sic totum non posset in semen conuerti: pars ergo materiae corporis comesti: de qua fuit alius homo genitus in illo resurget, quia aliter idem in numero resurgere non posset: pars autem alia quae in substantiam comedentis per actum nutritiuam esset conuersa in primo resurgeret, quia in ipso habuit essentialiorem ordinem ad resurrectionem: tum quia primo ab anima illius fuit informata, & perfectius, quia vt habitum est lib. 2. Caro facta de nutrimento seu materia nutrimenti: non ita perfecta, nec ita principaliter perficitur ab anima, sicut caro facta de semine. Illud autem quod deerit de parte materiae illi de cuius carnibus alius homo fuit generatus: Deus aliunde supplebit, vt in corpore quaestionis dictum est.

Ad tertiuu.

Ad tertium dicendum, quod impossibile est totam materiam necessariam ad repositionem hominis in specie quae dicitur naturalis fieri materiam radicalem carnis hominis alterius, quia hoc non posset fieri nisi mediante semine: natura autem per actum nutritiuam prius conuertit partem de nutrimento in substantiam nutriti, & post hoc alia pars reponatur vt de illa fiat semen ordinatum ad conseruationem speciei per generationem alterius indiuidui.

Ad quartum patet quid sit dicendum, ex dictis in quaestione.

Ad quatuor.

Ad quintu.

Ad quantum dicendum, quod illa costa non fuit in Adam de veritate humanae naturae necessaria ad repositionem eius in hominis specie, sed fuit ordinata ad multiplicationem speciei

ciei per eius super naturalem transmutati-
nem in mulierem, vnde materia illius costet
in Eva resurget, & non in Adam.

Ad aliam
partem.

Secundum autem argumenta ad partem se-
cundam, quæ ostendere videntur, quod idem ho-
mo in numero resurget, quantum ad totam
radicalem eius materiam, quæ præcessit repo-
sitionem eius in specie, secunda opinio, quæ
posita est in corpore quæstionis videtur ve-
rior quam prima, quia secundum primam ali-
quis resurgeret non idem in numero quantum
ad materiam: nisi sicut pars & totum: quæ nec
totaliter idem sunt in numero: nec pœnitus
numero diuersa, vt trahi potest ex his quæ vi-
detur dicere Philosophus 1. li. physico. Ponendo
tamen, quod materia non sit de essentia com-
positi, vt tactum est, cessant multæ difficulta-
tes, quæ tactæ sunt.

T. c. 17.

Q V A E S T I O V.

Vtrum ex materia cuiuslibet membri reintegrabi-
tur idem membrum in numero.

Arg. 1.

D. Bon. q. 2.
D. Tho. vbi
supra.

T V I D E T V R, quod sic. Eze. 37. dici-
tur. Accesserunt ossa ad ossa vnum-
quodque ad iuncturam suam: ergo
in resurrectione ad reformationem
cuiuslibet membri redibit eadem materia in
numero: de qua prius fuerat factum membrum.

Secundo.

Item membrum non habens materiam ean-
dem in numero, quam prius habuit: non est
idem membrum in numero, quia materia est
de essentia compositi: ergo si membrum non
reformaretur ex eadem materia in numero,
de qua prius formatum fuerat: non resurge-
ret membrum idem in numero, & ex conse-
quenti cum corpus sit compositum ex mem-
bris, & compositum non possit idem in nume-
ro redire, nisi partes redeant eadem in nume-
ro: non resurgeret idem corpus in numero,
quod falsum est.

In opposi-
tum.

C O N T R A Aug. ench. 50. c. Et recitat Ma-
gister huius di. c. 2. Terrena materies quæ dis-
cedente anima fit cadaver: non ita resurre-
ctione reparabitur, vt ea quæ dilabuntur, quæ
vis ad corpus redeant vnde dilapsa sunt: ad
eandem quoque corporis partes vbi fuerunt
redire necesse fit.

Secundo.

Item accidēs non variat essentiam rei, sed
situs materiæ in corpore accidēs videtur sub-
stantiæ corporis: ergo si in resurrectione va-
riatur: non propter hoc erit alia in numero
substantia ipsius corporis.

C O N C L V S I O.

Ex eadem propriæ materia quolibet mem-
brum quo ad debitam refectionem, consistendi formam
reintegrabitur.

Respon.

R E S P O N D E O, quod in materia membri est
considerare illud quod est de necessitate ad
debitam membri consistentiam, & illud quod

ibi est de superfluitate: contingit enim quan-
doque membrum plus habere de materia quæ
conueniens sit formæ eius: primum redibit ad
idem membrum in numero, quia reformatio
debet respondere formationi: si tamen aliter
fieret: nihilominus videtur quibusdam, quod
posset idem corpus in numero resurgere: ex
quo rediret totius eadem materia in numero,
& eadem forma in numero, quæ sunt essentia-
les partes compositi, quod sentire videtur Au-
gu. 22. de ciui. c. 19. Vt patet per exemplum,
quod ibidem ponit de vase facto de limo, &
postea in eundem limum redacto, & de eo-
dem limo iterum reparato: vbi dicit, quod ad hoc
quod redeat idem in numero non oportet, quod illa
pars materiæ, quæ prius erat in fundo iterum
ponatur in fundo, nec illa quæ fuit in ansa ite-
rum ponatur in ansa, sed sufficit, quod totum re-
paretur de toto, & ench. 51. c. simile dicit de
statua redacta in massam, & iterum de eadem
massa reparata: illud autem quod est de super-
fluitate ad idem membrum in numero non re-
dibit: sed ad aliud membrum si in illo fuit de-
fectus materiæ: si autem cuiuslibet membro ef-
fet superfluum, & toti corpori illud non resur-
geret, quia talis superfluitas ex errore accidit
& defectu naturæ.

Idem mem-
brum possit
reintegrari
vbi non
fuit defectus
materiae
Aug.

A R G V M E N T A ad partem primam pro-
cedunt de materia conueniente formæ mem-
bri, & bonæ conscientiæ eius. Auctoritas Au-
gu. ad partem secundam allegata procedit de
materia superflua formæ membri, quod patet,
quia immediate sic subiungitur: alioquin si ca-
pillis redit quod tam crebra tonsura detra-
xit, si vnguibz quod totiens dempsit, exactio
immoderata esset, & indecens cogitantibus
resurrectionem carnis, & ideo non credenti-
bus occurrit infirmitas.

Ad argum-
ta
ad primi
alioque parti

Ad secundum dicendum, quod quamuis
situs partium in loco essentia corporis sit ac-
cidentalis, tamen situs earum in toto ipsi to-
ti est essentialis.

Ad secun-
dum.

Vel potest dici secundum alios, quod argumē-
tum non plus concludit, nisi quod ad reinte-
grationem eiusdem corporis in numero ean-
dem partes materiæ ad eandem corporis redi-
re: in quibus prius fuerant non est necessariū,
quod concedunt, sed ex hoc non sequitur, quod
non sit congruum. Et hi etiam dicunt ad se-
cundum argumentum ad partem primam, quod
probare videtur hoc esse necessarium, quod non
procedit, quia partes essentialis quæ sunt ma-
teria, & forma totius: principalius, & imme-
diatius respiciunt compositi essentiam, quam
partes quantitatiæ, & integrales, & ideo ad
hoc vt idem corpus in numero resurgat suffi-
ceret, quod principia essentialia quæ sunt ma-
teria & forma totius reuertantur eadem in nu-
mero etiam si eadem partes materiæ ad ean-
dem partes corporis integrales in quibus prius
fuerant, non reuertentur.

Secunda se-
cundum.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum corpora resurgentium resurgent cum defor-
mitatibus suis.

Arg. 1.
D. Bon. q. 1.
2. art. 3.
D. Tho. vbi
art. 3.

T V I D E T V R, quod sic: Cicatrices
sunt deformitates in corpore, sed
corpus Christi resurrexit cum cica-
tricibus: vt potest accipi ex his quæ
habentur Io. 20. Ergo multo fortius alia cor-
pora resurgent cum suis deformitatibus.

Secundo.

Item quorundam corporum sunt aliquæ de-
formitates naturales, sed secundum Aug. 22. de
ci. c. 19. Nihil quod naturaliter inerat alicui
corpori est illi perituum: ergo quorundam
corpora resurgent cum aliquibus deformita-
tibus suis.

In opposi-
tum.

C O N T R A Apосто. 1. Cor. 15. Mortui re-
surgent incorrupti: ergo resurgent sine defor-
mitate proueniente ex diminutione: ergo a
simili sine deformitatibus alijs.

Secundo.

Item Aug. ench. 52. c. & recitat Magister
huius di. c. 3. Resurgent corpora sanctorum si-
ne vilo vicio, sed deformitas vitium est: ergo
resurgent sine vlla deformitate: ergo a simili,
& corpora damnatorum, quia sicut cum cor-
poribus sanctorum communicabunt in natu-
ra, ita communicare debent in dispositioni-
bus corporalibus eis conuenientibus secun-
dum ordinem naturæ.

C O N C L V S I O.

Corpora electorum sine vlla deformitate resur-
gere, damnatorum vero dubium est secundum Aug.

Respon.

R E S P O N D E O, sicut accipi potest ex
sententia Augu. 22. de ci. c. 19. Omnis defor-
mitas reducitur vel ad illam quæ est ex parte
coloris, vel ad illam quæ est ex parte figure,
vel ad illam quæ est ex parte diminutionis par-
tium, vel ad illam quæ est ex parte superabun-
dantiæ. Dico ergo, quod quocunq; prædicto-
rum modorum deformitate accepta corpora
electorum sine omni deformitate resurgent,
quia omnis deformitas ad aliquod vitium na-
turæ pertinet, sed secundum Augu. eo. c. Vbi
prius, & ench. 52. c. Corpora sanctorum resur-
gēt sine vilo vicio seruata integritate naturæ,
corpora autem damnatorum resurgent sine
deformitate quæ est ex parte diminutionis
partium, quia indistinctæ dicit Apóstolus, quod
mortui resurgent incorrupti, sed vtrum resur-
gent sine deformitatibus alijs dubium est. Et
dicunt quidam, quod non, immo manebunt in eis
deformitates ad maiorem confusionem eorū.
Alij dicunt, quod resurgent sine illis, quia in
reparatione corporis resurgentis magis atten-
ditur naturæ perfectio quæ conditio quæ fuit
prius, hoc tamen Aug. ench. 54. c. Et recitat
Magister in littera huius di. c. 4. Indetermina-
tum relinquit dicens, quod nos fatigare non
debet eorum incerta habitudo, vel pulchri-
tudo, quorum erit certa, & sempiterna dam-
natio.

Quadruplex defor-
mitas.

Ad secun-
dum.

Secunda se-
cundum.

A D P R I M V M in oppositum dicendum,
quod sicut Aug. 22. de ciui. c. 20. Cicatrices in cor-
poribus martyrum non erunt deformitates.

Ad primi.

Ad secundum dicendum, quod deformita-
tes prædictæ insunt ex debilitate seu vicio na-
turæ, verbum autem Augu. intelligitur de hoc
quod naturaliter inest secundum debitum, &
rectum ordinem naturæ: vnde & in principio
illius cap. dicit, ita nihil perituum esse de cor-
pore vt deformæ nihil sit in corpore.

Ad scdm.

A D P R I M V M ad partem secundam potest
dici secundum illos qui tenent corpora dam-
natorum resurrectionem cum alijs deformitati-
bus ab illa quæ ex partium diminutione, quod non est
simile de illa, & de alijs, quia illa magis con-
trariatur integritati naturæ quam aliæ.

Ad aliam
partem.

Ad secundum satis patet quid sit dicendum
in quæstione, quia resurrectio non tantum est
futura propter reintegrationem naturæ, sed
etiam propter perfectiorem retributionem,
& meritorum & demeritorum.

Ad secun-
dum.

Ideo quamuis corpora electorum reprobo-
rum sint resurrectura communicantia in natu-
ra, non tamē in qualitatibus superadditis, quia
qualitates in quibus resurgent corpora dāna-
torum erunt ad eorum ampliorem confusio-
nem, & illæ in quibus resurgent corpora ele-
ctorum erūt ad eorum ampliorem honorem.

Q V A E S T I O VII.

Vtrum illa corpora erunt calida, vel frigida.

T V I D E T V R, quod nec calida neq;
frigida, quia secundum Philosophū
2. de generatione, Caliditas, frigi-
ditas, humiditas, & siccitas sunt qua-
litates primæ, & causæ aliarum qualitatū, in
ter quas Philosoph. ibidem enumerat grauita-
tem, & leuitatem, sed posita causa ponitur esse-
ctus, cum ergo secundum Augu. 22. de ci. c. 11.
A corporibus electorum auferetur grauitas:
ex quo potest argui a simili, quod a corporibus
damnatorum etiam auferetur leuitas, videtur
quod nec corpora electorum, nec corpora dā-
natorum erunt calida, vel frigida.

Arg. 1.

T. c. 8.
& inde.

Itē corpora electorū & dānatorū resurgent
incorruptibilia, vt inferius ostendetur, sed om-
ne compositum ex qualitatibus contrarijs pri-
mis quæ sunt caliditas, frigiditas, humiditas,
siccitas est corruptibile, quia causant in com-
posito mutuam actionem & passionem: ergo
tales qualitates in corporibus non resurgent.

Secundo.

Item secundum Augu. 22. de ci. c. 11. Natu-
ra corporum electorum in resurrectione fiet
conueniens cælo, sed natura locati non potest
fieri conueniens loco, nisi fiat conformis ei-
dem, cum ergo secundum doctrinam Philoso-
1. cæli, & mundi. Cælum sit eleuatum super
omnem contrarietatem, sequitur, quod prædi-
ctæ quatuor qualitates cum sint contrariæ non
erunt saltem in corporibus electorum.

Tertio.

C O N T R A, vbi est effectus & causa, sed
color cum sit de numero secundarū qualitatū
Rich. super 4. Sen. O o causa-

In opposi-
tum.

causatur ex quatuor qualitatibus primis: vnde excessus frigiditatis causat albedinem, excessus caloris nigredinem, sed corpora resurgent colorata, sicut expresse dicit Aug. de corporibus electorum 22. de ci. c. 19. Ego sequitur, quod resurgēt cū quatuor qualitatibus primis.

Secundo. T. c. 7.

Item secundum Philosophum. 2. de generat. Quatuor supradictę qualitates sunt primę qualitates tangibilium, sed corpus Christi post resurrectionem fuit tangibile. Vnde Luc. 24. habetur, quod dicit discipulis Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere: ergo cum non sit ponere posteritatem sine primo in corpore Christi, post resurrectionem fuerūt quatuor qualitates primę: ergo a simili in resurrectione communi erunt in corporibus aliorum.

CONCLUSIO.

Ita propria natura ac complexione requirent corpora resurgentium tamen electorum quam reproborū licet diuersimode erunt calida & frigida &c.

Respon.

RESPONDEO, quod in corporibus resurgētium tam electorum, quam reproborum erunt caliditas, frigiditas, humiditas, & siccitas secundum, quod necessarię sunt ad humanam complexionem: dicit enim Auicenna. 22. lib. de animalibus c. de complexione in vniuersali, quod complexio est res accidens ex contrariarum qualitatum operatione: certum est autem, quod corpora resurgent complexionata. Pręterea natura ossium est, quod magis sint sicca quam natura carniū, & natura carniū humidior quam natura ossium, & natura cordis calidior quā natura cerebri, & natura cerebri humidior: ergo natura membrorum exigit, quod corpora resurgant in qualitatibus supradictis: non tamē dico, quod ille quatuor qualitates sint elementares: sed aliquo modo sint illis similes, & secundum, quod competit humanę complexioni illarum virtute participantibus: difformiter tamen resurgent in corporibus electorum, & reproborum, quia in corporibus reproborum, & si non poterunt actionem, & passionem causare ordinatas ad vitę corporalis corruptionem: poterunt tamen in eis causare actionem & passionem ordinatas ad afflictionem, vt inferius ostendetur: neutrum autem istorum poterunt in corporibus electorum.

c. 1. in prin.

Quid complexio.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis primę quatuor qualitates tangibilium sint in corpore causa grauitatis, tamē talem effectū Deus separare potest a tali causa, vt multipliciter Aug. in eodem cap. ostendit: per quem autem modum auferetur grauitas corporibus electorum inferius ostēdetur cum de dote agilitatis quęretur.

Ad secundum.

AD SECUNDVM dicendum, quod illę qualitates in corporibus non causabunt mutuam actionem & passionem ordinatas ad corporum resolutionem, vt inferius ostendetur, cum quęretur de dote impassibilitatis.

Ad tertium dicendum, quod non oportet locatum conformari loco, neque in natura: neque in qualitatibus, locus enim ignis est concavū orbis lunę, & tñ ignis, & orbis lunę nō conueniūt in natura, neque in qualitate. Ignis. n. est leuis, & orbis lunę est neque grauis, neque leuis: oportet tñ locatum commensurari immediate eius loco. Quod ergo dicit Aug. quod corpora electorum fient conuenientia celo: non est intelligendum, quod sint celestis naturę, quia tunc in specie eadem non resurgerēt, sed quia resurgent incorruptibilia, & impassibilia & sine grauitate, & ideo erunt conuenientia ad habitandum in celo.

Ad tertium

ARGUMENTA ad partem aliam gratia conclusionis possunt concedi. primum tamen parū valet, quia caliditas, humiditas, siccitas & frigiditas a Philosopho. 2. de generat. non dicuntur primę qualitates, nisi in genere qualitatum tangibilium: color autem non est de genere qualitatum tangibilium.

Ad aliam partem.

QVÆSTIO VIII.

Utrum omnes resurgent in eadem ætate.

Arg. 1. D. Th. q. 2. hic.

RESPONDEO, quod non: quia etas aut accipitur pro toto tempore quo homo vixit, aut pro virtutę seu statu quem in aliquo tempore habuit, sed primo modo non resurgent omnes in eadem ætate, quia non omnes quali tempore vixerunt, nec modo secundo, quia non omnes resurgent in æquali virtute: ergo non omnes resurgent in eadem ætate.

Secundo.

Item a resurgentibus nihil auferetur quod in eis fuerat dignitatis, sed sicut dicitur prouer. 16. Corona dignitatis senectus: ergo senes resurgent in senili ætate, sed iuuenes non resurgent in senili ætate: ergo non omnes resurgent in eadem ætate.

In oppositū.

CONTRA, glo. super illud ad ephesios: quarto. In mensuram etatis plenitudinis Christi, quod recitat Magister in littera huius di. ca. 1. Omnes in eadem ætate resurgent in qua Christus mortuus est & resurrexit cuiuscunq; etatis mortui fuerit.

CONCLUSIO.

Omnes in eadem ætate & in eodem statu corporis & naturalis virtutis resurgent quam habuerunt si vixerunt, aut si vixissent erant habituri in termino augendi & perficiendi motum vitę.

Responso.

RESPONDEO, quod etas dupliciter potest accipi. Vno modo pro toto tempore quo vixit homo, vel quod fluxit ab istati suę formationis vsq; ad instas suę reformationis, & sic nō omnes in eadē ætate resurgēt. Alio modo pro statu corporis, & virtutis quę annis in humano corpore relinquitur secundū quę modū accipiendi etatē dicim⁹ Adā factus fuit in ætate virili, & sic dico, quod omnes in eadē ætate resurgent, quia oēs resurgēt in statu corporis & naturalis virtutis quę habituri erāt si tantū vixissent, vel habuerunt

Etas duplex

QVÆSTIO X.

Utrum omnes resurgent in sexu virili.

Arg. 1. D. Th. q. 5

RESPONDEO, quod sic: Omnes resurgent sine defectu, & deformitate naturę, & preter eius intentionem: sicut enim dicit Philosophus 16. de animalibus: femina est quasi mas occasionatus: ergo sexus femineus non resurget.

Secundum. 2. de genera.

Item sexus femineus non est necessarius nisi pro vita animali, sed homines non resurgēt in vita animali, quia sicut Apostolus ait 1. cor. 15. Seminatur corpus animale: surget corpus spirituale: ergo sexus femineus non resurget.

c. 3. Secundo.

CONTRA Aug. 22. de ci. c. 17. dicit. Mihi melius sapere videntur qui vtrūque sexum resurrecturum esse non dubitant.

In oppositū.

CONCLUSIO.

Natura indiuidui & speciei perfectione exigentibus omnes in proprio sexu resurgent.

Respon. Opinio falsa.

AD istam quæstionem dixerunt aliqui, quod omnes resurgent in sexu virili. Vnde aug. c. p. alleg. Nonnulli propter quod dictū est, donec occuramus omnes in virum perfectum: aiunt omnes in virili sexu resurrecturos, quantum Deus fecit solum virum limo: feminam ex viro. Sed hanc opinionem ibidem aug. redarguit, quod merito, quia erronea est.

Contra. Doctor.

Dicendum est ergo, quod non omnes resurgent in sexu virili, sed viri in sexu virili, & femine in sexu femineo, quia hoc exigit natura indiuidui, & congruit perfectioni speciei, & erit occasio laudandę sapientiam Dei non omnium indiuiduorum natura eūdem exigit sexum, sed natura quorūdā exigit masculinū, & quorundam natura femineum, quapropter dicit Aug. 22. de ci. c. 17. quod non est vicium sexus femineus, sed natura: per sexuum autem diuersitatem complentur diuersi gradus conuenientes perfectionis speciei.

Pręterea: sicut dicit Aug. eo. c. membra feminea non erunt accomodata veteri vsui, sed nouo decori, quo non alliciatur aspicientis concupiscentia, quę nulla erat, sed Dei laudetur sapientię atque clementia, quia quod non erat fecit, & liberavit a corruptione quod fecit. Si autē in aliquibus est vterque sexus inæqualiter, resurgēt in sexu qui principalior est in eis. Si autem æqualiter, quod difficile est, resurient in sexu virili, eo quod sexus est absolute dignior in vtroque enim sexu nullus resurget, quia hęc est deformitas accidens ex errore naturę.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis mulier generetur pręter intentionem naturę particularis, est tamen de intentione naturę vniuersalis, quę vtrumque sexū requirit ad perfectionē humanę speciei, nec erit post resurrectionem in illo sexu confusio, quia sicut dicit aug. in ca. p. allegato: nō erit ibi libido, quę est confusionis causa, nā prius quę peccassent nudi erāt, & nō confundebatur via

Ad primū.

Omnes in mensurā etatis plenitudinis Christi resurgentur

Ad primū.

runt qui tantū vixerūt, qui est tempore ad quod terminatur motus perficiendi, quia circiter de lege communi est illud tempus quo Christus mortuus est: vnde Aug. 22. de ci. c. 15. quod commemorauit Apostolus de mensura etatis plenitudinis Christi sic accipiamus, vt dictū nec vltra nec infra iuuenilem etatis formam resurgant corpora mortuorum, sed in ea etate & robore vsque ad quam Iesum Christum peruenisse cognouimus: propter enim perfectionem naturę decet vt resurgant in optimo statu corporis quem habuerūt, vel si tantum vixissent erant naturaliter habituri, ille autē status est in termino motus perficiendi.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod non omnes resurgent in æquali virtute nec naturali neque supernaturali, sed omnes resurgent in naturali virtute quam quilibet erat naturaliter habiturus in termino motus sui profectus, & quia de lege communi illud tempus fere idem est quātum ad omnes, idem omnes ideo omnes dicuntur resurrecturi in eadem etate, & dixi fere, quia tempus mensurans motum profectus in omnibus non est equale punctaliter.

AD SECUNDVM dicendum, quod senectus dicitur corona dignitatis non propter conditionem corporis, quia tunc est in defectu, sed propter sapientiam quę in eis pręsumitur maior propter multam experientiam ex temporis antiquitate, quapropter dicitur Iob. 12. In antiquis est sapientia.

QVÆSTIO IX. Utrum omnes resurgent in eadem statura.

CONCLUSIO. Non in eadem statura omnes sed in ea quę debetur eis secundum propriam complexionem, natura non errante in termino perficiendi motum.

RESPONDEO, quod non: quilibet enim resurget in illa quantitate, & statura quę unicuique indiuiduo debetur in termino motus proficiendi secundum naturalem virtutem caloris extendēris humidum, humidum suscipientis extensionem, natura non errante, vel per aliquid innaturale accidens impedita, quia per resurrectionem non reducetur tantummodo idem in speciem, sed etiam in numero, & rationabile est, vt non tantum resurgant in statura quę debetur speciei, sed etiam in illa quę debetur indiuiduo modo prædicto. Si autem per errorem naturę, vel nimiam superabundantiam materię esset indebitus quantitas excessus, vel refecabit, Et prædictis concordat Augusti. 22. de ci. c. 15. dicens, quod suam quisque recipiet mēsuram quam vel habuit in iuuentute, etiam si senex est mortuus vel fuerat habiturus si ante est defunctus, quod etiam recitat Magister huius distincti. cap. 1.

Non omnes eadem staturę resurgentur esse.

& femina: vnde nec post resurrectionem opus erit vestibus pro tegmento, sed erunt amici lumine sicut vestimento.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod maior est falsa, sicut patet ex dictis in quaestione.

ARTICULVS II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc queruntur decem.

Primo vtrum sit infernus.

Secundo vtrum sit sub terra.

Tertio vtrum sit ignis corporeus.

Quarto vtrum sit eiusdem speciei cum igne elementari.

Quinto vtrum sit perpetuus.

Sexto vtrum corpora damnatorum ab illo igne calefient.

Septimo vtrum per illum ignem corrumpentur, vel consumentur.

Octavo vtrum per agens intrinsecum naturaliter corrumpentur.

Nono vtrum spiritus separati ab illo igne cruciabantur.

Decimo vtrum damnati cruciabantur perpetuo a tribus alijs elementis ab igne.

QVAESTIO I.

Vtrum sit infernus.

Arg. 1. D. Bon. q. 1. art. 1. D. Tho. q. 3. ar. 2. quaestio 3. Scot. di. hac habet multa non tamen omnia quae habet Doctor. Secundo.

RESPONDEO, quod non sit infernus: quia infernus nominat cruciatum aeternum, vel locum eius, sed non est aliquis cruciatus aeternus, quia ut dicitur Matth. 7. Quae mensura mensi fueritis remetietur vobis, sed mensura peccati non est infinita: ergo nec cruciatus pro peccato est infinitus: ergo infernus non est.

Item Iaco. 2. Misericordia superexaltat iudicium, sed si pro malo actu transitorio homo cruciatur in aeternum: iudicium superexaltaret misericordiam: ergo res significata per hoc nomen infernus non est.

Tertio.

Item omnis cruciatus si iustus est, aut est ad correctionem cruciatorum, seu ad promotionem boni eorum: aut ad exemplar aliorum, sed cruciatus aeternus non esset ad correctionem cruciatorum, nec ad promotionem boni eorum, nec ad exemplum aliorum, quia talis cruciatus non est manifestus: ergo nullus est iustus cruciatus aeternus: ergo nec videtur, quod infernus.

Quarto. T. c. 120. 121. & de.

Item Philosophus primo contra & mun. Nos videmus res accidentales corrumpi velociter, & finire, sed cruciatus accidentalis est rationali creaturae: ergo nullus cruciatus est aeternus, & sic non est infernus.

In oppositum.

CONTRA, secundum August. 21. de ciui. capitul. Dignus cruciatus aeterno qui in se voluntarie corrumpit bonum maximum quod in eo posset esse aeternum, sed omnis peccans mortaliter in se gratiam Dei corrumpit, vel aliquam habilitatem ad gratiam post corruptionem: ergo si in homine: ergo omnis exiens statum merendi in mortali peccato dignus est cruciatus

Rones quare morientes in peccato mortali digni sunt cruciatus aeterno.

aeterno, seu Deus reddet unicuique secundum opera sua: ergo concedendum est esse infernum.

Secundo.

Item malo culpae infinito debetur cruciatus aeternus, sed omne peccatum mortale est malum culpae infinitum, quia non tantum meretur actus secundum potentiam a qua egreditur, sed etiam secundum magnitudinem obiecti: omne enim peccatum mortale directe est contra bonitatem Dei quae infinita est: ergo omnes morientes in peccato mortali aeternaliter cruciabantur, sed infernus est cruciatus aeternus, vel locus eius, ut dictum est.

CONCLUSIO.

Infernum aeterni cruciatus locum dari constantissime fateri, oportet sicuti & sempiterna beatitudinis datur nempe caelum.

Respon.

RESPONDEO, quod infernus uno modo nominat cruciatum aeternum: alio modo locum illius cruciatus, & utroque modo loquendo de inferno dico, quod infernus est.

De articulo 10. q.

Ad cuius intelligentiam primo declarandum est aliquas animas cruciari post recessum a corpore: secundo, quod aliqui aeternaliter cruciatur: tertio quod aliquis est locus in quo est ille cruciatus.

Summam iustitiam exigere ab eis, quae a se cruciari post recessum a corpore.

Primum probo sic: Deus est summe iustus, sed summa iustitia exigit ut ille qui magis peccat magis puniatur, sed in hac vita videmus multos bonos in magnis calamitatibus vitam corporalem finire, & multos sceleratos in magnis prosperitatibus temporalibus: oportet ergo secundum iustitiam ut illi in vita alia praemiantur, & isti puniantur, ut praemium respondeat merito, & poena demerito: vnde auic. 9. metaph. ca. 7. Est promissio quae apprehenditur in intellectu, & argumentatione demonstratiua, & prophetia hoc probat, & haec est felicitas, & miseria animarum postquam sunt exute a corporibus suis.

Secundus articulus.

Secundum articulum probo sic. Illi qui exunt statum merendi in peccato mortali in sua malitia voluntarie obstinant: ita quod digne penitere non possunt, sed in malo actu voluntatis praeserant, quae patet per ea quae dicta sunt li. 2. dist. 7. si illi quaestione: vtrum diabolus possit digne penitere: & in illa: vtrum semper sit in actu culpae, sed quoadiu peccator non vult de peccato digne penitere, sed permanet in actu voluntatis malae: debet secundum rectitudinem eius poena durare: ergo malorum angelorum, & omnium hominum in peccato mortali decedendum est cruciatus aeternus.

Tertius articulus.

Tertium articulum declaro sic: demeritum opponitur merito, & praemium quo redditur pro merito poenae quae infligitur pro demerito: ergo cum sit locus determinatus in quo electi pro bono merito aeternaliter praemiabuntur, qui locus est caelum empyreum: est similiter aliquis locus determinatus, in quo reprobi pro demerito aeternaliter cruciabuntur, & ille locus est infernus.

Authentitas sacrae scripturae.

Ad predicta autem probanda sunt auctoritates scripturae, quarum ad praesens allegatur duae: dicitur. n. in persona

persona Christi, Apoc. primo. Habeo clauas mortis, & inferni. dicitur etiam Apoc. 20. quod mors, & infernus dederunt mortuos suos qui in ipsis erant: & iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum. Aug. etiam in primo libro retrac. c. 5. dicit, quod inferi sunt in hoc mundo.

Ad primum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod minor est falsa, nec valet eius probatio, quia & si peccatum sit mensurae finite per comparationem ad potentiam a qua egreditur, est tamen infinite mensurae per comparationem ad summam bonitatem contra quam est.

Optime solutionis.

Vel potest dici, quod sicut peccatum damnatorum est finitum intensiue: ita poena finite est intensiue, & sicut est infinite mensurae quoad durationem, quia nunquam finietur: sic, & poena est infinite mensurae, quia nunquam finietur.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod in cruciatu perpetuo reproborum etiam misericordia superexaltat iudicium, quia sicut dicit Aug. 21. de ci. ca. 24. quamuis ille cruciatus nunquam finietur, tamen ibi Deus non continet miserationes suas, quia non cruciantur tanta poenarum atrocitate quanta digni sunt.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod cruciatus ille nobis est manifestus per fidem, & sacra scripturam, quamuis ipsum non videamus oculo corporali, vnde dico, quod cruciatus ille ad hoc ordinatur, ut boni a peccato caueant, & mali ante mortem poenitent, & ut diuina iustitia manifestetur, & aliquid accidentale bono iustus cum viderit vindictam, in quantum illa vindicta est iusta.

Ad quartum.

Ad quartum dicendum, quod illud verbum philo. intelligendum est secundum naturam: cruciatur autem aeternus, & per diuinam iustitiam infligitur, & per diuinam potentiam perpetuabitur.

QVAESTIO II.

Vtrum infernus sit sub terra.

Arg. 1. D. Bon. q. 2. D. Tho. vbi supra.

RESPONDEO, quod non: Sap. 11. Per quae peccat quis per haec, & torquetur: ergo a simili vbi peccat quis ibi & torquetur, sed mali peccant super terram: ergo super terram est locus cruciatus eorum.

Secundo. T. c. 82.

Item corpora omnium hominum facta sunt, & fiunt de materia primo creata, quia cum secundum Philosophum primo phys. materia sit ingenerabilis, & incorruptibilis non plus est de materia quam fuerit a principio mundi: sed in resurrectione in corporibus omnium hominum resurget tota materia, quae fuit de essentia eorum: ergo terra ut videtur in tantum minorabitur, quod nulla concavitas infra eam posset continere multitudinem corporum damnatorum, quia plures damnabuntur, quam saluabuntur, secundum sententiam saluatoris. Matth. 7.

Item inconueniens esset infernum esse in loco illo, vel prope vbi est nobilissima caeli influenza, sed nobilissima caeli influenza est in centro, quia a qualibet parte caeli influenza derivatur per radios perpendicularares ad centrum: fortior autem est perpendicularis radius quam alius, cuius signum est, quia ad superficiem secundi diaphoni non frangitur, sed si infernus esset sub terra esset in centro, vel prope centrum: ergo non est sub terra.

Tertio.

CONTRA, gl. super illud Isa. 14. Infernus subter te conturbatus est. dicit, quod infernus est sub terra.

In oppositum.

Item Aug. 2. lib. retrac. ca. 24. retractans illud quod de inferno dixerat super Gen. 1. 2. dicit de inferis: magis mihi videor dicere debuisse, quod sub terris sint, quam ratione reddere cur sub terra esse credantur, siue dicantur, quasi non ita sit.

CONCLUSIO.

Summo ordine infernus est sub terra.

Respon.

RESPONDEO, quod infernus est sub terra, quod sic declaro, sicut dicit Aug. 19. distinct. c. 13. Ordo est parium dispariumque rerum suae cuique loca tribuens dispositio, sed sicut dicit 5. de ciuit. c. 9. Deus nihil inordinatum relinquit: ergo Deus unicuique rei, locum conuenientem tribuit: loca autem non sunt rebus conuenientia, nisi conueniant earum ponderibus: vnicuique ergo rei tribuit locum conuenientem suo ponderi, sed sicut dicit Aug. 13. confes. longe post principium. Ponderus meus amor meus, & 11. de ciuit. c. 28. Ita corpus potest, sicut animus amore fertur quocumque fertur, quod ergo est pondus in corporibus, hoc est amor in creaturis rationalibus: sicut ergo Deus ordinat corpora in suis locis, secundum exigentiam suorum naturalium ponderum, sic ordinat creaturas rationales in locis, secundum exigentiam suorum amorum: & ideo sicut electi sunt in caelo, quia in suo amore caelestia terrenis praeposuerunt, ita reprobi per diuinam iustitiam sunt, & erunt in loco infimo, quia in suo amore infima, & terrena superioribus, & caelestibus praeposuerunt: locus autem infimus est in medio terrae, quia locus omnium infimus est in centro. vnde glo. super illud Ione. 2. Proiecisti me in profundum in corde maris, dicit, quod sicut cor est in medio animalis, sic infernus in medio terrae esse perhibetur, medium autem terrae, cum sit in centro sub terra est.

Tu quia centrum est remotissimum a caelo sicut habitantes ab habitantibus fuerunt in operando.

Ad primum in oppositum dicendum, quod conuenientius est hominem puniri per quem peccat, & non vbi peccat, quam econuerso: quamuis vtrumque simul sit conuenientius, quando vnum alij non praepiudicat, sicut est in punitione, secundum iudicium ecclesiae militaris, vbi simul potest homo puniri per quem peccauit, & vbi peccat absque hoc quod vnum alij praepiudicet, quia adhuc homines, quoadiu sunt in via, sunt in motu ad sua loca: res autem non est in

Rich. super 4. sent. O o 3 fao

suo loco, qui sibi debetur finaliter, quoad in motu, sed creatura rationalis reproba post hanc vitam non ita conuenienter puniretur per quae peccauit super terram, sicut sub terra, quia peccauerunt per amorem terrenorum: in hoc autem puniuntur per terram, quia incarcerantur sub terra, & secundum hunc modum non punirentur per terram si infernus non esset sub terra.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod propter hoc argumentum quidam dicere voluerunt, quod totus aer iste nubilosus usque ad aliam partem ad quam ascenderunt aquae diluuii inflammabitur, & erit pars inferni: unde, & demones iam in isto aere inhabitant.

Opiniones. Alij dicunt, quod alia tria elementa conuertentur in ignem: iuxta illud: secundo Pet. 3. Elementa calore soluentur: & hi dicunt, quod totum erit infernus usque ad orbem lunae. Sed vtraque praedictarum opinio falsa est: secundum enim magistrum infra. distinct. 48. c. vlti. Impij in inferno non habebunt lumen solis nec lunae, sed secundum opinionem primam pars inferni vtroque lumine illuminaretur, & secundum secundam totus infernus, vt etiam inferius ostendetur. 4. elementa in suis essentibus remanebunt.

Doctores. Ideo dicendum ad argumentum, quod damnati in inferno ita comprimuntur, quod contineri poterunt in concauitate terrae: unde secundum quosdam erunt ita compressi in quadam rotunditate, quod erunt quasi quadam rora: iuxta illud psal. Deus meus pone illos vt rotam: ad quam compressionem significandum potest aptari illud quod dicit psal. sicut oues in inferno positi sunt: oues enim fortiter comprimunt se in ouili propter frigus in hyeme, & in aestate in umbra ad fugiendum aestum.

Psal. 82. Vel potest dici, quod si concauitas quae modo est sub terra non sufficiat, Deus terram auget, vel de nihilo sicut de nihilo eam creauit, vel totam partem aeris quam occupauerunt aquae diluuii conuertet in terram, nec propter hoc erit vacuum, quia rarefiet terra, & aqua, & aeris pars residua. Quod tamen dicitur in argumento, quod Christus dicit, quod plures erunt damnati, quam saluati: dicunt aliqui quod Christus hoc non dixit: verba enim sua sunt haec. Intrate per angustam portam quia lata porta, & spaciola est via quae ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam, quoniam angusta est porta, & arcta via quae ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam, quamuis ex his verbis habeatur expresse, quod tempore quod praecessit redemptionis aduentum plures erant mali, quam boni, & quamuis ita sit, tamen expresse per hoc non habetur quod in argumento dicebatur: posset enim Deus tanta gratia facere hominibus, qui nascituri sunt quod tot de illis saluarentur, & tanta pauci de illis damnarentur, quod ante finem mundi essent plures illi qui saluabuntur quam illi qui damnabuntur, & vt

Opinio tenet pluralitatem saluatorum.

dicunt plures illi qui saluabuntur, & vt dicunt aliqui, forte ita fiet, vt sicut plures angeli saluati sunt, quam damnati: sic plures homines erunt saluari quam damnati, & confirmatione suae opinionis, sic arguit: secundum beatum Dionysium libro de angelica Hierar. c. 14. Multitudo sanctorum angelorum excedit multitudinem materialium rerum, sed quot sunt angeli sancti tot erunt homines beati: ergo numerus saluatorum excedit omnem numerum rerum materialium, sed non est probabile, quod tanta sit multitudo hominum damnatorum, quia tanta hominum multitudo non posset infra concauitatem terrae comprehendi.

Præterea, secundum Anselmum libro 2. Cur Deus homo. c. 16. Maior est numerus hominum electorum, quam fuerit numerus omnium hominum qui fuerunt mortui ante Christum: & qui tempore mortis suae vivebant, dicitur. n. sic, quod non tot praesentes eius morti esse potuerunt quot ad supernae ciuitatis constitutionem necessarij sunt: etiam si omnes qui eiusdem mortis tempore ubicunque erant mortui ad illam redemptionem admitterentur, sed non est probabile, quod tanta sit multitudo hominum damnatorum: quia videretur quod tot corpora hominum non possint intra concauitatem terrae comprehendi.

Præterea inconueniens videtur quod aliquis naturalis appetitus vnus speciei frustraretur perpetuo in maiori parte indiuiduorum suorum.

Sed praedicta opinio versus esse contra sacram scripturam, dicitur. n. Mat. 22. quod multi sunt vocati, pauci vero electi, & etiam contra Augustinum dicitur. 2. o. de ciuit. c. 21. quod plures homines erunt in penis, quam in gloria. dicitur etiam infra lib. 21. ca. 12. quod multo plures sunt in vniuersa generis humani massa damnata quam in luce.

Ad ea autem quae adducta sunt pro opinione contraria possunt faciliter solui.

Potest enim dici ad primum, quod non sequitur, plures sunt angeli saluari, quam damnati: ergo plures homines erunt saluati, quam damnati: quia angeli fuerunt procreati absque vlla pronitate ad malum, & cum aliqua inclinatione ad bonum: homines autem descendentes ab Adam secundum naturalem legem propagationis nascuntur in peccato, & cum habituali pronitate ad malum.

Ad illud autem quod dicebatur quod tot erunt homines saluati quot sunt angeli sancti. dicunt aliqui quod falsum est. non enim erunt, nisi quot tot sunt angeli qui ceciderunt, quia de hominibus electis reparabitur angelica ruina.

Vel potest dici, & melius quod in concauitate terrae poterit comprehendi maior multitudo hominum damnatorum, quam sit multitudo angelorum sanctorum. Et praeterea si quantitas terrae, quae modo non est sufficeret: Deus eam augere posset.

Per hoc potest solui ad illud quod dicebatur, quod

Secunda ratio ante medium.

Tertia.

Contra.

In fine.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad secundam rationem.

quod tanta multitudo hominum quanta fuit multitudo omnium illorum qui mortem Christi praecesserunt, & qui tempore mortis eius viuentes fuerunt non posse comprehendere infra concauitatem terrae.

Ad tertiam. Ad illud autem quod dicebatur de frustratione naturalis appetitus, dicendum, quod quamuis sit impossibile maiorem partem indiuiduorum alicuius speciei frustrari perpetuo aliqui suo naturali appetitu loquendo de frustratione proueniente ex aliquo naturali accidente, & errore naturae: hoc tamen est possibile loquendo de frustratione proueniente ex voluntate creata hoc demerente, & ordine diuinae iustitiae illam poenam infligente.

Ad tertium principale. Ad secundum dicendum, quod minor est falsa: nobilior est influenza caeli simpliciter quae est in circumferentia, quam in centro: & super terram, quam sub terra per comparationem ad habitationem hominum, quamuis sub terra vel prope centrum sit nobilior influenza secundum quid scilicet quantum ad generationem aliquorum metallorum.

Q V A E S T I O III.

utrum ibi sit ignis corporeus.

Arg. 1. T V I D E T V R, quod non: Aug. 12. super Gen. versus finem. Est profusus inferorum substantia, sed eam spirituales arbitror esse non corporales. D. Tho. vbi supra. Secundo.

Item Dam. lib. 4. quasi in fine dicit de illo igne, quod non est materialis qualis est apud nos, sed qualis sit nouit Deus, sed si esset corporalis esset materialis.

CONTRA, Aug. 21. de ci. cap. 10. Gehenna illa quod stagnum ignis, & sulphuris dictum est corporeus ignis erit, & cruciabit corpora damnatorum.

Item Grego. 4. lib. dialo. parum ante medium. Ignem gehenne corporeum esse non ambigo.

C O N C L V S I O.

Inferni ignis est corporeus ad damnatorum corpora principaliter punienda.

RESPONDEO, quorundam est opinio quod ille ignis non est corporeus, sed est quaedam spiritualis poena quae propter suum acumen metaphorice dicitur ignis, quia vt ipsi dicunt, cum diuina potentia reprobos possit cruciare sufficienter spirituali poena, superfluum fuisset in inferno ponere corporeum ignem ad cruciatum eorum. Et ad hoc adducunt illud quod habetur Luce. 16. de diuitibus qui dicebat linguam suam cruciari in flamma: cum enim constet animam illius diuitis linguam corporalem non habuisse, videtur, quod sic scriptura ibi de lingua loquitur metaphorice aliquid spirituale vocans linguam, ita aliquam poenam metaphorice vocet ignem: unde August. 21. de ci. cap. 10. dicit talem fuisse illam

Resp. opinio falsa ponens ignem infernalem spirituales dicitur esse materialis.

flammam quales oculi quos eleuauit, & Lazarum vidit, qualis lingua, cuius humorem exiguum desiderauit infundi, qualis digitus Lazari: de quo illud fieri sibi postulauit, vbi tamen erant sine corporibus animae, & immediate concludit, quod fuit incorporealis.

Sed opinio praedicta falsa est, & contra scripturam quae distinguit inter ignem, & spiritualem damnatorum poenam, quae vocatur nomine vermis: dicitur enim Eccle. 7. quod vindicta carnis impij ignis, & vermis, & Iudith. vlti. dicitur de damnatis, quod Deus in die iudicij visitabit illos: dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum. Isido. etiam primo libr. de summo bono. ca. 29. Duplex damnatorum poena est in gehenna: quorum, & mentem vrit trinitia, & corpus flamma.

Dicendum ergo ad quaestionem, quod ignis in inferno corporeus ordinatus ad reprobos cruciandum: quamuis enim Deus posset si vel eos punire poena spirituali tantum, tamen congrue voluit eos punire poena spirituali, & corporali, vt sicut dicit Isid. primo libr. de summo bono cap. 29. Qui mente tractauerunt quod perfecerunt corpore simul, & animo puniantur & corpore, quod non est sic intelligendum vt poena corporalis ignis se non extendat ad animam etiam immediate, cum modo animae reprobae illo igne cruciantur, & demones qui sunt spiritus, sic illo igne post iudicium cruciantur, sed quia poena spiritualis principaliter animam respicit, & poena ignis principaliter respicit corpus: poena tamen spiritualis redundabit in corpus, & poena corporis in animam.

Nec obstat illud quod allegatum est pro opinione alia, quia non sequitur: ibi est flamma spiritualis de qua loquebatur diues eo, quod magis ea cruciabatur, quam corporali, quia vt inferius ostendetur acerbior est poena vermibus, quam ignis: ergo ibi non est ignis corporalis: unde & ipse August. eo. ca. post verba praedicta: in inferno ponit ignem corporeum, qui vt habetur primo libr. de mirabilibus sacrae scripturae cap. secundo praeparatus est in perfectione creaturarum omnium: hoc est in prima conditione rerum. Sed vtum hoc fuit prima die qua angeli fuerunt creati, aut sexta die qua creatus est homo, apud aliquos dubium est: probabilius tamen videtur, & magis auctoritate consonum, quod hoc fuit sexta die.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illud verbum intelligi potest de impraesentatione perali facta in anima, quamuis enim ignis corporeus affligat animam, afflictio tamen illa spiritualis est.

Ad tertium dicendum, quod illum ignem dicit non esse materialem non simpliciter, sed qualis est apud nos, quia non indiget fomentis materialibus, eo modo quod ille ignis qui apud nos est.

Contra.

Op. vera.

Ad rationem opi. prima.

Ad secundam.

Q V A E S T I O III.

Vtrum ignis infernalis sit eiusdem speciei cum igne elementari.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra. D. Tho. vbi supra.

VIDETUR, q non: Philosophus. 5. topic. Non est tantum vna species ignis: diuersum enim est carbo flamma, & lux specie: sed ignis lux est ignis: elementaris: ignis autem gehenne magis videtur esse ignis carbo: si. n. esset ignis lux non diceretur infernus terra tenebrosa: ergo differt specie ab igne elementari.

Secundo. Item naturalis locus ignis elementaris est circumferentia, sed naturalis locus ignis infernalis est sub terra, quia si esset ibi violenter non esset ibi perpetuo: secundum enim Philosophum primo caeli, & mundi. Res accidentalis velociter finitur: ergo non est eiusdem speciei cum igne elementari.

T. c. 9. 62. 76. 82. Tertio.

Item Dam. lib. 3. c. 15. Quorum natura eadem horum actio eadem, sed actio ignis elementaris est alterius naturae quam actio ignis infernalis, quia ignis elementaris consumptiuus est extraneae materiae: ignis autem infernalis non, quia ad vltimum totam consumeret terram: ergo non est eiusdem speciei cum igne elementari.

In oppositum.

CONTRA, Aug. 2. 7. q. ad Orosium dicit ignem qui est quartum elementum esse in terra. Item secundum Aug. eadem quaestione. Aquae quae super caelos sunt cum istis aquis eiusdem speciei sunt: ergo a simili ignis qui super terram est eiusdem speciei est cum illo igne qui sub terra est.

c. 5. Item Philosophus primo topicorum. Omnis aqua omni aquae eadem specie dicitur: ergo similiter omnis ignis omni igni.

CONCLUSIO.

Ignis inferni eiusdem speciei est naturae cum igne elementari, licet diuersae dispositionis.

RESPONDEO, q ignis gehenne quantum ad illud quod in eo de essentia ignis est eiusdem speciei est cum elementari igne: materia tamen quoad dispositionem videtur diuersa: ratione cuius sibi competit aliqua diuersa actio, quae igni elementari non conuenit. Ignis enim in aliena materia multum diuersificatur in operibus suis secundum exigentiam dispositionis materiae, quod aperte patet in fulgure vbi ignis aspectum habet ad diuersas materias secundum diuersitatem materiae, & celestis influentiae in materia incorporatae: vnde aliquando non ledit materiam mollem, & dissoluit duram: aliquando calefacit, & non comburit.

Alii opinantur, quod in inferno sit ignis in materia propria, quamuis ibi non luceat, vel imperfecte, quod ideo dixi, quia sicut dicit Isidorus primo libro de summo bono ca. 29. Ille ignis ad aliquid habet lumen, & ad aliquid non habet, Ignis enim ex duplici causa non lucet scilicet, quia aut nimis rarus, & hac

de causa non lucet in sphaera sua, aut quia circumfus, aut circumdatus terrestribus fumis, & vaporibus grossis, & turbidis, & hac de causa non lucet, aut modicum lucet in inferno: prima tamen opinio videtur verior.

Alii dicunt, quod ignis inferni est ignis carbo, vnde sicut ignis carbo non est corpus ignis quia duo corpora simul naturaliter esse non possunt, neque forma substantialis ignis, quia duae formae specificae in eadem parte materiae simul esse non possunt, sed est aliqua forma accidentalis multum participans de virtute substantiali ignis: sic dicunt, quod ignis inferni est quaedam forma accidentalis multum participans de virtute formae ignis in affligendo acute.

Sed his dictis occurrit difficultas, quia carbo potest generare ignem, flamma verus est ignis. Sed hoc non multum cogit, quia non ignis potest participare virtutem ignis in generando ignem: non generatione vniuoca, sed equiuoca: videmus enim ignem generari per motum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod ignis carbo flamma, & lux specie non differunt quo ad illud quod in eis est de essentia ignis, sed quo ad dispositiones materiae: ignis enim lux id est in sua puritate, sicut est in sphaera sua quamuis sit constitutus ex essentia materiae communis quantum ad essentiam omnibus generabilibus, & corruptibilibus, & ex forma ignis, tamen illa materia dicitur propria ignis quantum est sub dispositionibus convenientibus puritati ignis, & ab extraneis dispositionibus conuenientibus puritati ignis, & ab extraneis dispositionibus quantum possibile est denudata: dicitur autem esse in extranea materia in quantum est in essentia materiae in qua sunt extraneae dispositiones, & quae si sint in eadem materia igneitate compariantes, non tamen sunt eius puritati conuenientes. Et sic in quantum est in materia cum dispositionibus multum terrestribus: dicitur ignis carbo. In quantum est in ea cum dispositionibus aereis loquendo de aere commixto cum vaporibus terrestribus, & aqueis: sic est ignis flamma: vnde dicit Philosophus secundo de generatione, quod ignis flamma est fumus ardens: vnde principaliter, & per prius dicitur ignis de igne in sphaera sua, quam de igne flamma, & per prius de igne flamma quam de igne in carbone, & pro tanto forte dicit Philosophus, quod differunt specie.

Quando ignis est in extranea materia.

Ad secundum patebit solutio in quaestione sequenti.

Ad tertium dicendum, quod illa diuersitas actionis est propter diuersitatem, & dispositionem materiae influentiae celestis illi materiae incorporatae, vt dictum est in corpore quaestione.

ARGUMENTA ad partem aliam gratia principa-

principalis conclusionis possunt procedi, quid tamen de illis aquis quae super caelos sunt tenendum sit: dictum est lib. 2. di. 14.

Q V A E S T I O V.

Vtrum ignis infernalis sit perpetuus.

Arg. 1. S. Bon. q. 1. art. 2. S. Th. passim & aliam Differet.

VIDETUR, q non: quia corruptibile, & incorruptibile non sunt eiusdem speciei, quia secundum Philosophum. 10. Metaphy. Corruptibile, & incorruptibile differunt secundum genus: sed ignis elementaris est corruptibilis: cum ergo ignis infernalis sit eiusdem speciei cum eo vt patet in quaestione praecedenti non est incorruptibilis: ergo nec perpetuus.

Secundo. Item ignis non potest perpetuari in aliena materia nisi sibi administraretur materia sine fine, quia vt dicitur Prouer. 30. Ignis nunquam dicit sufficit: sed terra, aqua & aer finita sunt: ergo ignis infernalis cum sit in aliena materia non perpetuabitur.

In oppositum. CONTRA, Matth. 25. Ille ignis dicitur eternus quod non est intelligendum a parte ante: sed a parte post.

CONCLUSIO.

Perpetuus est duraturus ignis inferni, licet in aliena materia: potentia Dei operante eiusdemque iustitia summa requirente.

RESPONSO. Ad istam quaestionem dixerunt quidam ignem illum perpetuari ibi per naturam, quia ille ignis est ibi in sua materia propria, & influentia celesti, quia ad centrum terrae immittitur a quolibet puncto caeli perpendicularis, radius est ibi in illa proportione in qua est conservatiua ignis in materia propria sicut in circumferentia. Quantum enim tali influentiae per elongationem a caelo detrahitur tantum per fortitudinem radiorum perpendicularium a quolibet puncto caeli immissorum ad centrum recompensatur. Sed haec opinio fantastica, & friuola est cum enim celestis influentia, quam requirit ignis in sua materia propria repugnans sit proportioni illius influentiae, quam requirit pura terra: non esset naturale terrae tendere ad centrum: sed magis centrum resurgere: nec esset ita pura terra versus centrum sicut in superficie, quod falsum est.

Contra. Alii autem tenentes illum ignem esse in aliena materia dicunt ipsum in illo loco perpetuari per naturam: sed alio modo, quam primi dicunt enim, q continue depascit suam materiam: sed quia in illo loco est celestis influentia conuertens continue aquam in terram, & partem aeris, & etiam interdum partem illius ignis: ideo perpetuari potest, quia sicut ex vna parte sua materia consumitur ita per influentiam praedictam proportionaliter regeneratur.

Secunda opinio diminuita. Sed haec opinio non sufficit, quia cum post iudicium cessatura sit generatio, & corruptio in elementis: sicut in generibus quibus profatu corruptibili deseruit, non assignat rationem perpetuationis illius ignis post iudicium.

Contra. Ego autem dico illum ignem in aliena materia esse, & ipsum perpetuo duraturum, ad quod credendum nititur Aug. manuducere homines referendo multa mirabilia, quorum causa occulta est, vt patet. 21. de ci. c. 4. 5. & 6. sed hoc erit per potentiam supernaturalem sicut enim per virtutem supernaturalem affligit spiritum. sic per virtutem supernaturalem eius duratio perpetuabitur hoc exigente ordine diuinae iustitiae. Si tamen dicatur, q Deus a principio sibi posuit materiam talis dispositionis, & in ipsa talem influentiam caeli, vt ardere possit, vel igni praestare fomentum, & non consumi, a ratione recedere non videtur, & Augu. concordare videtur in capitulis supradictis. maxime quia post iudicium cessabit mutua generatio, & corruptio elementorum, & mixtorum, & ita ille ignis a nullo alio poterit corrumpi: nec a seipso, quia nullum elementum habet in se causam corruptionis suae manente primae causae influentia generali.

Ad primum. AD PRIMUM in oppositum dicendum, q maior intelligenda est de incorruptibili secundum cursum naturae, quae nobis notus est. ignis autem infernalis non est incorruptibilis secundum ordinem naturae nobis manifestum sed aut secundum ordinem diuinae iustitiae aut secundum vtrumque: nec enim discredendum est elementum in materia illius ignis naturalem virtutem posuisse, quam ignoramus, cum tot effectus videamus manifestos: quorum causas quasi penitus ignoramus: quorum multos refert Augu. 21. de ci. in pluribus locis.

Ad secundum. Ad secundum solui potest modo praedicto. Ex dictis autem in hac quaestione patet solutio ad secundum argumentum factum ad primam partem quaestione praecedentis.

Ad secundum diminuita.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum corpora damnatorum ab illo igne calefient.

Arg. 1. T. C. 82. VIDETUR, q non: secundum Philosophum. 8. Phy. Si non esset continuus motus primi mobilis, quod mouet primum mouens: nihil posset generari, vel corrumpi: nec augmentari, vel alterari: sed post resurrectionem cessabit motus primi mobilis, vt inferius ostendetur: ergo tunc corpora damnatorum ab illo igne non poterunt calefieri: cum calefieri sit alterari.

Secundo. Item calefactio via est ad generationem vnius, & corruptionem alterius alteratio enim secundum qualitates actiuas & passiuas dispositio est ad generationem, & corruptionem, sed post iudicium cessabit generatio, & corruptio: ergo nulla erit alteratio secundum qualitates actiuas, & passiuas.

In oppositum. CONTRA, Augu. 12. de ci. c. 4. dicit, q nihil est igne vrente molestius: ergo ignis molestus

stat corpus calefaciendo: sed corpora damnatorum ab igne infernali molestantur: ergo ab illo igne calefient.

CONCLUSIO.

Dannatorum corpora ab igne illo, & intencionaliter, & forte et materialiter calefient cum impassibilia non sint futura, ex elementisq; existant composita.

Ad istam questionem dicunt quidam, qd corpora damnatorum ab igne infernali non calefient, & tamen eo cruciabantur, passiuum enim potest dupliciter recipere formam agentis: aut materialiter: aut immaterialiter: seu intencionaliter: secundum quem modum recipit sensus formam sensibilis. vnde Phil. 2. de anima. oportet de omni sensu accipere vniuersaliter: quoniam est susceptiuus specierum sensibilem sine materia. corpus humanum primo modo recipiens formam ignis ab eo calefit: sed secundo modo recipiens non calefit ab eo, quauis tactus sentiat caliditatem: sicut visus non coloratur, & sentit colorem. hoc autem secundo modo corpora damnatorum in se recipiunt formam ignis infernalis. non primo modo. Cum enim celum sit primum alteras per suum localem motum, & omnia alia agentia secunda in virtute ipsius agant quasi ab ipso mota: cessante motu celi nullum corpus poterit aliud per alterationem aliquam transmutare a sua naturali proprietate: remanere tamen poterit passio animalis, & intencionalis, & ideo quamuis ille ignis non sit calefacturus corpora damnatorum: affligentur tamen ab eo, quia sicut obiecti proportionati sensui proportionata receptio delectat sensum: sic improportionata contristat. ignis autem infernalis est obiectum excellens super tactum corporum damnatorum, & receptio sue similitudinis in tactu est improportionaliter vincens ipsum, & ideo in corporibus eorum erit vehementissimus dolor in sensu tactus excessiuum sentiendo calorem. Et huic opinioni concordare videtur illud verbum Aug. 21. de ci. c. 3. quod etiam recitat Magister huius di. ca. 5. f. qd hoc erit tunc in corporibus damnatorum, quod nunc esse scimus in animis bonum. Certum autem est, qd si homo modo ponatur in igne, anima dolet, & non calefit.

T. C. 121. & tertio. T. C. 138.

Corpora damnatorum passura in intencionaliter dicitur.

Contra

Secundo.

Sed contra hoc arguunt aliqui per illud, quod dicitur Iob. 24. de quolibet damnato scilicet, quod ad nimium calorem transiet ab aliquo niuium.

Præterea secundum illam opinionem pœna ignis principaliter respiceret animam, quâ corpus. Isid. autem primo lib. de summo bono c. 29. afflictionem ignis principaliter attribuit corpori: sicut aliam pœnam principaliter meti. quælibet tamen pœna in totum redundabit compositum.

Præterea secundum Damasc. lib. 2. c. 22. Impossibile est substantiam expertem esse naturali operatione: ergo postquam celum quiescit adhuc habebit naturalem operationem: nisi ea virtus diuina, vel indispositio suscipiens impediatur. corpora autem damnatorum non erunt indisposita ad suscipiendum excessiuam calefactionem non enim habebunt impassibilitatis dotem.

Tertio.

Ideo dicunt aliqui, qd corpora damnatorum ab illo igne calefient vehementer, quia cum illa corpora sint ex quatuor elementis composita: nec sicut impassibilia: non tantum caliditatem sentientia: sed etiam caliditatis susceptiua: neque tamen per illum ignem consumerentur, vt declarabitur in questione sequenti.

Secunda opi.

Qui vult tenere hanc secundam opinionem potest dicere ad primum, qd intentio Philosophi non fuit, vel esse debuit, qd si celum staret qd ignis nullam actionem posset habere. vnde a domino Stephano Parisiensi Episcopo excōmunicatus est iste articulus scilicet, quod si celum staret, qd ignis in stupam non ageret: sed sic debet verbum eius intelligi, qd si celum staret non esset alteratio seu vicissitudo diuersarum alterationum prouenientium a naturali principio extrinseco. vnde illa calefactio, quam faciet naturalis ignis in corporibus damnatorum in principio perpetuabitur nisi per virtutem supernaturalem fiat ibi alteratio caliditatis, & frigiditatis: de quo quæretur inferius.

Ad primum iuxta secundam opi.

Ad secundum dicendum, quod illam calefactionem non sequitur aliqua substantiæ corporis corruptio: cuius ratio in sequenti questione dicitur.

Ad secundum.

Qui vult aliam tenere opinionem faciliter potest dicere argumentum in contrarium, quia ignis non tantum affligit calefaciendo: sed etiam sensum tactus ultra, quam exigat tactus proportio immutando. sicut enim sentit oculis colorem, & non coloratur. sic corpora damnatorum sentient sensu tactus intemperatum calorem: quapropter dicuntur transferenda ad colorem nimium, & tamen non calefient non enim est idem sentire calorem, & calefieri. cum lignum calefieri videamus, & non sentire calorem.

Ad argumentum secundum primam opi.

Q V A E S T I O VII.

Utrum corpora damnatorum per illum ignem consumerentur, vel corrumpentur.

VIDETUR, quod sic. Aug. in li. de natura boni parum post principium. dicit, qd reprobis, quia volentes corrupti sunt in peccatis: inuiti corrumpentur etiam in pœnis.

Arg. 1. S. Bon. 7. 1. art. 3.

Item Aug. Enchi. c. 5. qd nullo bono priuatur non nocet. nocet autem adimendo bonum sed

Secundo.

sed ignis infernalis nocebit corporibus damnatorum: ergo continue adimit de substantia eorum: ergo ad vltimū totaliter consumetur.

Tertio c. 9.

Item secundum Phil. 6. topic. Omnis passio magis facta abiicit a substantia: sed corpora damnatorum ab illo igne patientur fortissima passione: ergo continue abiiceretur aliquid ab eorum substantia, & sic ad vltimum consumerentur.

Quarto.

Item ex vehementia doloris aliquādo corpora corrumpuntur. vnde vt habetur primo lib. Micha. c. 6. Antiochus languorem de quo mortuus est incidit præ tristitia: sed corpora damnatorum per illum ignem vehementissime affligentur: ergo per illam afflictionem corrumpentur.

In oppositum.

CONTRA, de quolibet damnato dicitur Iob. 20. Luet omnia, quæ fecit: nec tamen consumeretur.

Secundo.

Item Apoc. 9. de damnatis dicitur, qd desiderabant mori, & fugiet mors ab eis.

CONCLUSIO.

Licet præcipue ex diuina iustitia, tamen & ex singulari tum ignis, tum corporum illorum dispositione, damnatorum corpora nunquam consumerentur.

Responsio.

RESPONDEO, qd corpora damnatorum non consumerentur per illum ignem: cuius ratio est secundum aliquos, quia non recipient formam illius ignis: nisi intencionaliter: seu immaterialiter: sicut recitatum est in questione præcedenti. vnde ab illo igne non patientur nisi passione animali secundum, qd sensus patitur a sensibili nimis excellenti: vnde calor ignis sentient, & non calefient: non consumerentur autem corpus ab igne: nisi eius formam materialiter recipiat, & ab ea materialiter patitur.

Contra illustratione

Sed hæc ratio non est cōueniens: tum quia falso, vel improbabili fundamento innititur, vt patet ex præcedenti questione: tum quia si illud esset verum, quod supponunt, adhuc non sufficeret ad ostendendum illa corpora ab illo igne non consumi, quia sicut dicit Phil. 2. de anima. Excellentia sensibilem corrumpunt sensus: sed certū est, qd ignis infernalis est superexcellens sensibile: ergo nisi aliud obstat, quam tetigerit illa opinio corruperet tactum in corporibus damnatorum, & ex consequenti vitam, quia sicut dicit Philosophus 3. de anima. Impossibile est animal sine tactu esse, & parum post, qd sine tactu: nec vnum aliud contingit habere sensum.

T. C. 123. & tertio. T. C. 143. T. C. 68. & alibi sepe. Ratio propria, & prima ex parte dispositio nis materis

patet, quia ignis fulguris quandoque incorporatur in materia talis dispositionis, qd calefacit, & non comburit, & quandoque facit vtrūque, & quandoque non lædit materiam molliē & dissoluit duram: quandoque econuerso. lumen etiam solis incorporatum lunæ recipienti ipsum a sole propter dispositionē lunæ cui incorporatur alium habet effectum in istis inferioribus, quam habet lumen immediate immisum a sole, quia immisum a luna propter virtutem propriam ipsius lunæ, quæ cum ipso immittitur, & in cuius virtute operatur: humectat. immisum autem a sole desiccatur. sic dico possibile esse, vt propter dispositionem materiæ, & aliquam cœlestem influentiam sibi incorporatam ignis infernalis habere potest actionem calefaciendi, & affligendi, & non consumendi.

Exemplum ex Sco. dist. pref. q. 3.

Ex parte etiam dispositionis, quā accipiet illa corpora in resurrectione potest esse partim ratio quare non consumerentur ab igne, quod Aug. nititur declarare per exempla. Dicit enim 21. de ci. c. 2. esse animalia profecto corruptibilia, quæ tamen in medijs ignibus viuunt: non nullum etiam genus vermium in aquarum calidarum scaturigine reperiri, quarum feruore nemo impune contractat, & illos sine vlla læsione ibi esse. Dicit etiā eo. li. c. 4. quæ scripserunt qui naturas animalium curiosius indagarunt, qd salamandra in ignibus viuunt, quod siue verum sit siue non, qd ideo dico, quia secundum philosophum in lib. de proprietatibus elementorum. Nullum animal in igne viuere potest. supple diu certum est tamen pilos eius ab illo igne non consumi, quod ego ipse expertus sum. Ex quibus patet in corpore ex elementis composito talem esse posse dispositionem, vt ab igne non consumatur. vnde concludit Aug. in c. vltimo allegato non esse incredibile, vt hominum corpora sempiterno supplicio punitorum, & in igne animam non amittant, & sine detrimento ardeant, & sine interitu doleant. habebit enim tunc ista carnis substantia qualitatem ab illo inditam qui tam miras, & varias naturas tot rebus indidit quas videmus, vt eas quia multæ sunt, non miremur.

Tertia ratio & effica: sicut ex ordinediuisine iustitiæ.

Ex parte tamen ordinis diuinæ iustitiæ sumi debet ratio principalis. ille enim ordo existit illa corpora in æternis supplicijs fore permanfura, & ideo assistente Dei influentia generali ad hoc vt ignis infernalis illa corpora fortiter calefaciat, & affligat: non adest tamē ad hoc vt consumat: sicut autem creatura non potest manere in esse suo: nisi præsupposita influentia Dei generali. secundum, qd dicit Aug. 4. super Gen. & etiam commentator super primam propositionem de causis. sic dico, qd actionem suam habere non potest: nisi illa influentia assistente: sicut patuit in passione Iesu Christi, quando fuerunt tenebræ super vniuersam terram: non super terram iudeorum tantum, vt

vt aliqui senserunt, & male. Eclipsis autem solis quo ad vniuersum orbem non potuisset esse per solam interpositionem lunæ: vnde cum interpositione lunæ fuit alia causa scilicet, quia influentia generalis causæ primæ tunc non affuit soli ad irradiandum, & sicut hæc influentia adesse potest ad hoc vt res sit, & non opere tur: ita aliquando adesse ad hoc vt creatura habeat vnam sui occasionem, & non alia, & hæc est principalis ratio quare ignis infernalis calefaciet damnatorum corpora, & affliget: nec ramen consumet.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud verbum Aug. intelligendum est non de substantiali corruptione: sed de corruptione quietis, quod patet, quia hoc dixit de spiritibus, quos certum est non posse substantialiter corrumpi.

Ad secundum. AD SECUNDUM dicendum, quod ignis ille corporibus damnatorum nocebit non adimedo eorum substantiam: sed dispositionem, quæ requiritur ad delectationis quietem.

Ad tertium. AD TERTIUM dicendum, quod illud verbum intelligi debet de passione naturali secundum cursum naturæ nobis manifestum.

Ad quartū. AD QUARTUM dicendum, quod ex vehementia doloris nunquam corpus corrumpitur: nisi in quantum ex illo dolore in anima fit impressio in corpus qua corrumpitur ipsius corporis dispositio naturalis. secundum enim Aug. 21. de ci. ca. 3. Dolor per se & immediate non opponitur vitæ, quia vt ibidem dicit: certum est viuere omne quod dolet: doloremque omnem: nisi in re viuente esse non posse, vt autem ex superius dictis patet in corporibus damnatorum non poterit fieri impressio qua corruptur in eis naturalis dispositio necessaria ad conseruationem corporalis vitæ.

Q V A E S T I O VIII.

Vtrum corpora damnatorum peragens in vniuersum secundum naturaliter corrumpentur.

C O N C L V S I O.

Sicuti extrinsecum, ita & intrinsecum corruptio nis principium tollet diuina iustitia.

Responsio. RESPONDEO, quod non: vt dictum est quaestione præcedenti, quia non aderit generalis influentia causæ primæ ad hoc vt naturalis calor consumat humidum radicale in quo radicatur: per cuius consumptionem calor naturalis extinguitur, & causatur mors, & ideo dico, quod in corporibus damnatorum calor naturalis humidum radicale non consumet: nec corrumpetur in eis illa dispositio, quæ necessaria est ad corporalem vitam.

Et per hoc patet solutio ad illam quaestionem qua solet quaeri vtrum corpora damnato

rum iterum naturaliter morientur, quia planum est, quod non.

Q V A E S T I O IX.

Vtrum spiritus separati igne corporeo cruciabantur.

Arg. 1. *S. Bon. q. 2. ar. 3.* *S. Tho. ubi su. ar. 3.* **E**T VIDEATUR, quod non: Aug. 12. super Gene. longe ante finem dicit, quod non sunt corporalia: sed similia corporibus quibus animæ corporibus exute afficiuntur: seu bene, seu male, cum & ipse corporibus suis similes sibi met appareant: sunt tamen, & vera letitia, & vera molestia facta de substantia spirituali.

Secundo. Item eodem lib. non multum ante medium. *Secundo.* Omni modo præstantior est qui facit ea re de qua aliquid facit: nec vilo modo spiritu præstantius est corpus: immo perspicuo modo spiritus corpore: ergo spiritus separatus non potest ab igne corporeo cruciari.

Tertio. Item Boetius in lib. de duabus naturis, & vna persona Christi parum ultra medium. Illa sola, quæ habent vnius materiæ commune substantium possunt in se facere & pati, sed spirituum, & corporum non est vnius materiæ substantium: ergo impossibile est spiritus separatos igne corporeo cruciari.

Quarto. *T. C. 43.* *44. & 45.* *T. C. 22.* *Quinto.* *Tertio de anima 1. et. c. 5. 8. & alibi et. quod recipitur, &c.* Item secundum Philosophum primo de generatione. Omne corporeum agens agit per contactum: sed ignis corporei, & spiritus separati non potest esse contactus aliquis, quia secundum Phi. 5. Physic. Illa se tangunt quorum vltima sunt similia. In spiritu autem non est assignare primum medium, & vltimum: ergo impossibile est spiritum separatum igne corporeo cruciari. Item omne quod patitur recipit aliquid ab agente: sed quicquid recipitur a corpore inseparato spiritu, recipitur intelligibiliter, & immaterialiter. dicitur enim in commento super octauam propositionem de causis, quod res corporeæ sensibiles sunt in intelligentia intelligibiles. Et super decimam propositionem de causis: etiam dicitur, quod recipiens recipit secundum modum suum: non secundum modum rei receptæ: cum ergo formæ rerum in spiritu intelligibiliter, & immaterialiter existentes sint pertinentes ad eius secundariam perfectionem: non ad cruciatum: spiritus separatus igne corporeo cruciari non potest.

Sexto. Item secundum Philosophum primo de generatione. c. de facere, & pati: vtiliter faciens assimilatur sibi patiens: sed ignis corporeus non potest sibi assimilare spiritum separatum: ergo spiritus non potest pati ab ipso.

In oppositum. **C**ONTRA, vt in 2. li. ostensum est. mali angeli sunt incorporei: spiritus enim sunt: sed illi cruciabantur igne corporeo. dicitur enim Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum qui præparatus est diabolo, & angelis eius.

Item

Item Grego. 4. lib. dialogorum parum ante medium. Si diabolus eiusque Angeli cum sint incorporei corporeo igne sunt cruciandi, quid mirum si animæ etiam antequam recipiant corpora possint corporea sentire tormenta.

Item eo lib. parum ante auctoritatem præalle. si viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur non post mortem cum incorporeus sit spiritus, etiam corporeo igne teneatur: sed ab illo a quo potest detineri spiritus potest cruciari: ergo spiritus separatus ab igne corporeo potest cruciari.

C O N C L V S I O.

Responsio. *Algazel.* *Respondio.* Spiritus separati ab igne illo corporeo, præcipue, seu diuina iustitia instrumento, torquebuntur in sempiternum.

Contra. AD istam quaestionem dixerunt quidam spiritus separatos non affligi nisi per priuationem desiderati boni ex qua priuatione tanquam quodam malo præsentis in eis vehemens tristitia generatur. Vnde Algazel. 5. lib. Phy. c. 5. dicit de anima, quæ in corpore fuit amatrix corporalium voluptatum, quod illa dispositio propter vsum imprimitur in ea, & inhæret vehementer desiderium eius ad illam: postea vero per mortem instrumento rei desideratæ amisso remanet desiderium eius, & amor, & hic est cruciatum ineffabile.

Secundæ responsio. Sed quod hæc ratio non sufficiat patet per auctoritates allegatas ad partem secundam, & per illud quod dicit Aug. 21. de ci. c. 10. dicit enim spiritus incorporeos posse poena corporalis ignis affligi, & parum post dicit de demonibus, quod ardebunt: sed eis nulla sunt corpora spiritus demonum: immo spiritus demones licet incorporei corporeis ignibus cruciandi.

Contra. Alij dicunt spiritus separatos cruciari in igne corporeo in quantum vident ipsum præparatum ad hoc vt eo crucientur in corporibus suis: sicut latro suspendendus in vno patibulo ipsum vidento cruciatur antequam suspendatur in eo.

Tertia responsio. Sed hæc responsio non sufficit, quia nullo modo potest ad malos Angelos applicari, quæ tamen illo igne in perpetuum cruciabantur.

Contra. Alij dicunt, quod cruciantur igne corporeo in quantum intellectui eorum imprimitur super excellens illius ignis similitudo.

Contra. Sed hæc responsio non satisfacit, quia secundum Phil. 3. de anima. Non sic excellentia intelligibilis ledit intellectum sicut excellentia sensibilis sensum, quia post excellens sensibile sensus impeditur in sentiendo: sed intellectus post excellens intelligibile non minus intelligit infima: sed etiam magis, quia sensus apprehendit per organum corporeum: intellectus autem non.

Quarta responsio. Præterea dici non potest, quod ignis quisque sit

improportionabile obiectum intellectui cum possit intelligere, & illud quod est igne superius, & inferius.

Alij dicunt, quod spiritus separati igne corporeo cruciantur: non in quantum ipsam apprehendunt apprehensione simplici sed cum firma extimatione, quia est contrarius suæ naturæ, quamuis extimatio falsa sit, quod confirmant per Greg. dicentem. 4. lib. dia. non multum ante medium. Teneri per ignem spiritum dicimus, vt in tormento ignis sit videndo atque sentiendo ignem: namque eo ipso patitur, quia videt, & quia concremari se aspicit crematur.

Ad hoc etiam adducunt auctoritatem primam Aug. adductam ad partem primam: Præterea huic concordare videtur, quia dicit Aui. 9. Meta. c. vlt. loquens de dispositione animarum humanarum cum sunt exuta a corporibus suis. dicit enim sic. Animæ male videtur poenam, quam imaginauerant in hoc mundo, & affliguntur ea: forma enim imaginata non est debilior sensibili: sed maior impressione, & claritate: sicut videmus in somnis, fortasse enim somnium maius est pro modulo suo, quam sensibile: tunc quæto magis illud, quod est in alio seculo fortius est, quæ quod in somnis propter paucitatem impediendum, & expoliationem animæ & claritatem recipientis.

Sed hæc opinio inconueniens videtur, & improbabilis, quia secundum hoc spiritus non paterentur ab igne corporeo, sed a sua falsa extimatione.

Præterea non est probabile, quod mali spiritus qui subtilitate ingenij vigent illum ignem extimarent suæ naturæ contrarium, & læsuum: nisi ita esset in re.

Alij dicunt, quod spiritus patiuntur ab igne corporeo, non per virtutem naturæ illius ignis absolute: sed in quantum est instrumentum diuina iustitiæ: videmus enim res multas habere actiones in virtute principalis agentis, quæ eis non competent absolute. verbi gratia. calor naturalis in virtute animæ conuertit nutrimentum in carne. lumen solare a luna receptum, & cum virtute lunæ ab ea deriuatum in virtute lunæ generat humiditatem: fantasma in virtute luminis intellectus agentis mouet intellectum possibilem: corpora cælestia cum inanimata sint, vt in secundo lib. ostensum est: tamen in virtute intelligentiarum motricum generant in his inferioribus vitam, vt patet in generatis per putrefactionem: securis in virtute motoris scindit arborem.

Tenendo ergo, quod affligat spiritus in quantum est instrumentum diuina iustitiæ: adhuc ulterius perquirendum est magis in speciali per quem modum.

Dicunt ergo aliqui, quod supernaturaliter impressa est igni infernali, quædam spiritualis virtus, per quam spiritus affligit naturali virtute ignis: ad hoc non cooperante nec disponente,

De modo affligendi. *Hieronymus de gandauo 4. 8. q. 34.*

Contra.

Opi. auicenne.

Quinta responsio.

calor &c. pondera. Seco in 4. di. suu. 129. 3.

Sponsio, & est S. 7. ho. & egidij.

nente, quia vt dicunt non est possibile, vt aliqua virtus naturalis cooperetur in supernaturali actione: cum ad eam per se nullo modo nec complete: nec incomplete possit attingere, pro tanto ergo ille ignis affligere spiritus dicitur, quia supernaturalis virtus existens in ipso sicut in subiecto, illos affligit: sicut aliqua substantia supernaturaliter dealbata posset dici visum disgregare.

Contra.

Sed hæc opinio videtur in tribus deficere. Vnum est, quod secundum eam ignis non affligit illos spiritus vt instrumentum, quia oportet, quod in instrumento sit aliqua naturalis aptitudo ad illam actionem ad quam applicatur a virtute motoris, vt patet in securi, respectu actus sciendendi, & in malleo respectu actus conterendi.

Aliud est, quod non videtur probabile virtutem spirituales esse immediate in re corporali: sicut in subiecto: ita vt sibi manens, & non fieri: sicut ponit opinio prædicta.

Aliud quia videmus naturale lumen rationis: per quod solum intellectus nullo modo potest attingere ad visionem Dei: cooperari cum lumine gloriæ ad illam visionem. Verum est tamen, quod in actione supernaturali, quæ a Deo non est mediante finita virtute: sed tantummodo immediate, vt creare, non potest cooperari virtus naturalis, quia nec ad hoc potest villo modo: attingere etiã virtus supernaturalis finita.

Videtur ergo mihi dicendum, quod ignis infernalis, non obitante, quod sit corporeus ipsius separatos affligit in quantum est diuine iustitiæ instrumentum, quia eos affligit afflictione ad quã disponit virtus naturalis ignis illius: nec tamen qualemque afflictionem potest causare in illis spiritibus nisi in virtute increate iustitiæ principaliter illos spiritus punientis mouentis, & dirigentis illum ignem ad illorum spirituum cruciatum. In illo igne enim est naturalis aptitudo vt eius species recipiatur in intellectu spiritus separati, sed quod per talẽ modum in illo intellectu imprimatur, & cum vehementi tali, quod ita ad se reuocet seu conuertat intentionem ipsius spiritus, quod per hoc ita notabiliter impediatur in aliarum consideratione contra suam voluntatem, quod tale impedimentum sibi sit pro graui onere: hoc est per virtutem iustitiæ increatę: in illo etiam igne est aptitudo naturalis, vt in ipso sit spiritus separatus, sicut in loco diffinitiuę: sed quod spiritum detineat contra voluntatem suam hoc ei conuenit in virtute iustitiæ increatę. illa enim inuoluntaria detentio est ipsi reprobo spiritui ineffabilis cruciatus, quamuis etiã ille ignis sua virtute naturali tantum non posset in spiritu separato causare dispositionem repugnantem illi dispositioni, quæ conuenit essentiæ spiritus secundum debitum statum suę naturę: tamen in eius causatione cooperatur. virtuti in

create iustitiæ: in quantum est instrumentum eius: sicut videmus, quod quamuis fantasma per se non possit aliquid educere de potentia intellectus possibilis vel ipsum mouere motu inlectionis: alterum tamen eorum potest in virtute intellectus agentis. ipse enim intellectus per suum actiuum mouet seipsum, vt est possibilis mediante fantasmate tanquam instrumentali agente. ex apprehensione autem prædictę dispositionis, quæ contraria est bono statui naturę: generatur in ipso reprobo spiritu experimentalis. vnde Grego. 4. lib. dialogorum. parum ante mediũ: dicit, quod anima nõ solum videndo: sed etiam experiendo incendium patitur: per peccatum autem est in spiritu dispositio, vt igni infernali modo prædicto patiendo subdatur. Vnde Gre. lib. 9. mora. versus finẽ dicit. Sicut vno sole omnes tangimur nec tamen sub eo vno ordine omnes æsttuamus, quia iuxta qualitatem corporis sentitur etiam poadus calorıs: sic damnatis, & vna est gehenna, quæ afficit, & tamen non vna qualitate omnes comburit, quia quod hic agit dispar valitudo corporum: hoc illic exhibet dispar causa meritorum: dicit etiam Aug. 2. l. de ci. c. 16. ipsum æternum ignem pro diuersitate meritorum: quamuis malorum alijs leuiorẽ, & alijs futurum esse grauiorem: siue ipsius vis atque ardor pro pœna digna cuiuscunque varietur: siue ipse æqualiter ardeat: sed nõ equa li molestia sentiatur.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod aut. Aug. ibi loquitur inquirendo non determinando: aut loquitur de affligente proximo, quod est apprehensio ignis, vt nociui, quãuis ignis corporeus extra spiritum existens sit remotum affligens.

Ad secundum dicendum, quod quamuis natura spiritus sit nobilior quocunque corpore: tamẽ spiritus peccator inferior est illo igne: non simpliciter: sed in quantum est instrumentum diuinę iustitiæ.

Vel potest dici, quod quamuis principiu agens principaliter oporteat esse nobilius patiente: non tamen oportet hoc esse verum de instrumentali agente. non enim fantasma nobilius est intellectu possibili: nec corpus cœli nobilius aliqua substantia viuente, quia secundum Augu. 1. l. de ciui. ca. 16. In his quæ a Deo facta sunt præponuntur viuencia non viuẽtibz ordine naturæ.

Ad tertium dicendum, quod illa auctoritas intelligenda est de illa actione, per quam patientis transmutatur in naturam agentis, & sic intelligendum est etiam, quod dicit Phil. 1. de generatione. vbi dicit similem sententiam illi quæ continetur in auctoritate allegata.

Vel potest dici, quod loquitur de naturali actione, & passione.

Ad quartum dicendum, quod inter spiritu reprobum, & ignem infernalẽ est maior approximatione,

ximatio, quam illa, quæ est inter corpora per contactum in quantum spiritus simul est cum substantia illius ignis, & quamlibet eius partem tangit secundum se totum: simplex enim se tangens secundum se totum tangit secundum Philosophum sexto Physic. similitudo etiam illius ignis in ipso spiritu impressa est, vt in subiecto mediante quo ab illo igne affligitur.

Ad quintum.

Ad quintum cum dicit, quod formæ rerum in spiritu immaterialiter existentes sunt spectantes ad eius secundariam perfectionem nõ ad cruciatum eius. Dico, quod falsum est quando supernaturali virtute tali impressione imprimuntur, quod in essentia spiritus ipsius causant dispositionem repugnantem dispositioni conuenienti bono statui suę naturę & intellectum eius impedit in aliarum rerum consideratione: sic autem est in proposito, vt dictum est in quæstione.

Ad sextum.

Ad sextum dicendum secundum aliquos, quod illa auctoritas non est intelligenda de instrumentali agente: sed de principali. diuina autẽ iustitia, quæ est causa principalis in spiritu puniendo ipsum sibi æquidem assimilat: non assimilatione vniuoca secundum quem modum ignis assimilat sibi materiam de qua generat ignem: sed assimilatione analogaque in quadam imitatione consistit. secundum quem modum homo alium puniens assimilat ipsum illi formę quam habet in mente sua tanquam exemplar punitionis illius. Certum est autem, quod punitio reproborum cum sit iusta: iusticiam imitatur æternam, & exemplar suum habet in mente diuina.

Vel potest dici breuius, & apertius, quod maior intelligenda est de actione, quæ in passo, causat passionem, quæ est salus, quæ actio est constructiua: talis autem nõ est illa actio qua diuina iustitia, vt principale agens mediante igne, vt instrumento agit in spiritu damnatum.

Q V A E S T I O X.

Vtrum damnati cruciabuntur perpetuo a tribz alijs elementis ab igne.

Arg. 1. S. Bon. q. 2. art. 3.

RESPONDEO, quod non: quia si puniuntur ab omnibus elementis: aut sunt in inferno confusa: aut ordinata non confusa, quia impedirent sese in actionibus suis: cum inter se habeant qualitates contrarias: nec ordinata, quia vt dicitur Iob decimo. ibi nullus est ordo: ergo nõ cruciantur ab alijs elementis ab igne.

Secundo. In completis suis id est in esse intensiuo.

Item ab illis non affliguntur simul, quia habent actiones contrarias, & contraria nõ possunt simul esse in eodem. saltem in completis suis: nec alternatim, quia afflictio per ignem consolatoriuum est transferri in aquam: ergo a solo igne affliguntur.

CONTRA, Sap. 5. Pugnabit pro illo orbis terrarum contra insensatos: sed sicut dicit Martianus. Hic mundus corruptibilis constat ex quatuor elementis in modum spheræ globatus: ergo reprobi qui significantur per insensatos a quatuor elementis cruciabuntur.

Secundo. Psalm. 10.

Item Psal. Ignis sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum: ergo affliguntur igne, & terra foetida, quæ significatur per sulphur, & aere procelloso qui dicitur spiritus tempestatis: secundum Augu. 12. super Genesim: loquens post principium. Dicitur etiã Sap. 5. quod scan descet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter per testimonium: ergo, & sacrę scripturę videtur, quod affligantur a quatuor elementis.

C O N C L V S I O.

Damnati in inferno, nedum a quatuor elementis passuri sunt, sed etiam a supercœlesti influenza.

Responsio.

RESPONDEO, quod damnati non tantum affligentur ab igne: sed etiam ab alijs elementis, vt bene ostendunt auctoritates inducuntur: cuius congrua ratio est, vt enim habetur Sap. 1. Per quę peccat quis. per hæc & torque tur: homines vero reprobi per quatuor elementa peccauerunt in quantum peccauerunt in corporibus compositis ex quatuor elementis, & in quantum inordinate dilexerunt elementa, & elementata: neque solum secundum aliquos punientur ab elementis: sed etiam corporum cœlestium influenza puniet eos: iustum enim est, vt quia rebelles fuerunt creatori, quod omnis creatura contrarietur eis in ultione. iuxta illud Sap. 5. Armabit creaturam ad ultionem inimicorum, quia tamen ignis, & aqua ex sui natura magis sunt afflictiua, quam aer, & terra: ideo magis fit mentio in cruciatu eorum de igne, & aqua, quam terra, & aere. Quia ignis magis est actiuus quam aqua: ideo sub nomine ignis dominus comprehendit omnem penam, quam a rebus corporeis patientur, vt cũ dicit Matt. 25. Ite maledicti in ignem æternũ. Quia autem illi qui sunt in purgatorio puniuntur, vt purgentur, & ignis habet naturam purgatiuam, ideo videtur aliquibus, quod animæ in purgatorio a nullo alio elemento nisi ab igne puniuntur.

Quare de igne & aëre fit mentio.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod elementa ibi sunt in quadam confusione: nec tamẽ vnum alterius remittit virtutem eo, quod agunt in quantum instrumenta diuinę iustitiæ, quæ ad agendum in reprobos, & non in se ipsa mouentur, & determinantur. Si tamen dicitur, quod ibi sunt ordinata: potest dici ad illud Iob. Nõ est ibi ordo, quod hoc intelligitur in corporibus damnatorũ. Vnde Greg. 9. lib. mora. versus finem exponens illud verbum dicit, quod ipsa supplicia, quæ ordinata per iusticiam inueniuntur.

Ad primũ.

quomodo elementa ibi sunt ordinata.

ueniuntur: ordinata in corporibus damnato- ram non sunt. Et infra. Vel certe abesse suppli- cius ordo dicitur, quia quibuslibet rebus in pe- nam surgentibus propria qualitas non serua- tur, quod inferius in eodem libro in pluribus inducendo declarat.

Ad secun- dum.

Ad secundum dicunt quidam qd ab omni- bus elementis simul affliguntur, quia sicut for- ma eorum immaterialiter recepta in spiritu non sunt contrariae: sic nec actiones earum: si- militer dicunt in sensu: simul enim in usu est si- militudo albedinis & nigredinis, & actiones earum. A simili dicunt, qd ira potest esse in ac- tu: sed hoc alijs non placet, quia quamuis si- militudines contrariorum in intellectu non sint contrariae: non tamen ita perfecte moue- tur intellectus a pluribus simul, vt ab vna tan- tum similitudines etiam contrariorum rece- ptae in eadem parte pupillae sese in actione sua impediunt, vt patet cum per vitrum coloratu colore rubeo respicitur aliquid album: vide- tur enim tunc quasi quoddam aliquo modo confusum ex vtroque, & multo fortius formae calidi, & frigidi simul in tactu receptae sese in suis actionibus impediunt: cum tactus sit sen- sus longe minus spiritualis, quam visus.

Qua nam intellige- tia audiri debeat illud ab aquis minus.

Præterea dicitur Iob. 24. de quolibet dam- nato, qd ad nimium calorem transiet ab aquis nimium, quod verbum sonare videtur damna- tos puniri a frigido, & calido alternatim: nec ramen erit aliqua mitigatio vnus per aliud, quia per virtutem diuinam supernaturaliter fiet, vt in eodem instanti cesset tota afflictio, quae fuit a calido, & introducat completa afflictio a frigido, ita vt nec successiue vna re- cedente alia successiue adueniet.

CIRCA litteram. Vnusquisque suam men- suram recipiet corporis, & cætera. (Hoc in quaestionibus expositum est. (Illi animae in- puncto temporis redit, quae illam primitus, vt homo fieret cresceret viueret animauit.) hu- ius expositio patet per ea, quae in quarta que- stione huius distinctionis dicta sunt. (Corpo- ra hominum, vel daemonum.) hoc dicit Augu- stinus secundum opinionem platoniorum, qui posuerunt daemones esse quaedam anima- lia aerei corporis: sicut patet octauo de ciuita- te. c. 26. vbi Aug. recitat verba apulei platonici. (Ignis æternus cuiusmodi sit in qua mundi vel rerum parte futurus sit hominum scire ar- bitror neminem, &c.) Hoc intelligendum est de loco eius proprio, quia locum eius com- munem scimus: ex scriptura enim habemus, qd est sub terra. (Animam similitudinem corpo- ris habere.) non est intelligendum, qd sit ad si- militudinem corporis figurata, sed qd in suo intellectu habet speciem corporis repræsentati- uam. Nec istis affectibus. s. præ tristitia gau- dio ac metu carere, quod non est intelligendum secundum, qd sunt passiones sensitiui ap- petitus: cum ille non sit in spiritu separato, vt

Textus exa- minatio.

inferius ostendetur: sed secundum, qd sunt in- tellectuales affectiones seu passiones. Si abor- tiui fetus, & monstra resurgent. Respondeo, qd quae fuerunt animata anima rationali resur- gent, & quae non, non: & hæc est sententia Ma- gistri huius di. c. vlt. & Aug. Ench. 48. c.

De diuersis animarum receptacu- lis, & conditionibus.

DISTINCTIO XLV.

PRÆTEREA sciendum est, quod omnes animae (vt ait Aug.) cum de hoc seculo exierint, diuer- sas habent receptiones: bonae ha- bent gaudium, mala vero tormen- ta. Sed cum facta fuerit resurre-

ctio, & bonorum gaudium amplius erit, & malorum tormenta grauiora, quando cum corpore torquebun- tur. Ex his ostenditur, quod maius erit gaudium san- ctorum in resurrectione, & post, quam fuerit ante, et quod diuersa receptacula habebunt animae sancto- rum. De quibus idem Aug. ait, Tempus quod inter hominis mortem, & ultimam resurrectionem inter- positum est, animas abditis receptaculis continet, si- cut vnaquaeque digna est, vel requie, vel æterna, pro eo quod sortita est in carne dum viueret.

De suffragiis defunctorum. Neque negandum est, vt ait Aug. defunctorum animas pietate suorum viuentium reuelari, cū pro illis sacrificium mediatori offertur, vel eleemosynae fiunt in Ecclesia. Sed hæc eis tantum prosunt, qui cū viuerent, hæc sibi vt postea possent prodesse, merue- runt. Est enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt nõ requiratur ista post mortem, nec tam malus, vt ei non prosint ista quicquam. Est vero talis, in bo- no, vt ista nõ requiratur, & est rursus talis in malo, vt nec his valeat, cum hæc vita transierit, adiuuari. Quo circa hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam quispiam grauari, vel releuari. Nemo autem speret, quod hic neglexit, cum obierit, apud Deum promereri. Non ergo ista, quae pro defunctis commendandis frequentat Ecclesia, illi Apostolica sunt aduersa sententia, quia dictum est, Omnes stabi- mus ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque se- cundum ea, quae per corpus gessit, scilicet bona, vel mala, quia etiam hoc meritum sibi quisque cum in corpore viueret, comparauit, vt possint ei ista pro- desse: non enim omnibus prosunt. Et quare non? nisi propter differentiam vitae, quam quisque gessit in cor- pore? Cum ergo sacrificia, siue altaris, siue quarum- cumque aliarum eleemosynarum, pro baptizatis omnibus offeruntur: pro valde bonis gratiarum actio- nes sunt, pro non valde malis sunt propitiaciones. Sed pro valde malis etsi nulla sunt adiumenta mor- tuorum, tamen qualescunque viuorum consolatio- nes sunt. Quibus vero prosunt, vel ad hoc prosunt vt sit plenaremissio, vel certe vt tolerabilior sit ipsa

Super Ioan- ne trac. 49. Et in gl. 1. per illud 1. Thes. 4. De inde not.

In Ench. c. 109. Et in lib. de 8. q. Dulci q. 2.

In Enc. ubi sup. c. 110. Et 13. q. 2. c. Tempus.

Rom. 14.

dammatio.) Orationibus ergo sanctae Ecclesiae, & sa- crificio saluari, & eleemosynis, quae pro eorum spiri- tibus offeruntur, nõ est dubium mortuos adiuuari, vt cū eis misericordius agatur a Domino quã eorum pecca- ta meruerunt. Hoc n. a patribus traditum tota obser- uat ecclesia, vt pro eis qui in cõmunionem corporis, et sanguinis Domini defuncti sunt, cū ad ipsum sacrifi- cium loco suo, cõmemoratur, oretur, ac pro illis quoq; id offerri cõmemoretur. Non est ergo ambigendum ista prodesse defunctis, sed talibus, qui ita vixerunt ante mortem, vt possint eis hæc vtilia esse post mor- tem. Nam qui sine fide operante per dilectionem, eiusq; sacramentis, de corpore exierunt, frustra illis a suis hu- iusmodi pietatis officia impenduntur, cuius, dum hic essent, pignore caruerunt, nõ misericordiam sibi tha- saurizantes, sed iram. Non ergo mortuis noua meri- ta comparantur, cum pro eis aliquid boni operantur sui: sed eorum meritis, præcedentibus consequentia ista redduntur. Nam istam quisque, finiens vitam, nisi quod in ea meruerit, non poterit habere post eam. Ecce quibus, & qualiter prosunt illa, quae pro defun- ctis frequentat Ecclesia. Mediocriter malis suffragia- tur ad penam mitigationem, mediocriter bonis ad plenam absolutionem, qui non habent tantam perfectionis meri- ta, vt non indigeant iuari per pauperes: quorum est regnum caelorum, quos sibi fecerunt amicos de manu iniquitatis. Quorum tanta est perfectio, vt his adiutorijs nõ indigeant: quales sunt Apostoli, & Mar- tyres. Vt n. ait Aug. Iniuria est pro Martyre orare in ecclesia cuius nos debemus orationibus commen- dari: pro alijs autem defunctis oratur.

Aug de ser- mone de verbis Ap- ser. 32. Et gl. super il- lud 1. Thes. 4. c. Nolu- mus nos.

Gal 5.

Rom. 2. 4

Matth 5. 2. Luc. 16. c. De verbis Ap. ser. 27

De officis sepulturae.

De pompis vero exequiarum idem Augustinus ita dicit. Pompa funeris, agmina exequiarum, sum- ptuosa diligentia sepulturae, viuorum sunt qualiacumq; solatia, non adiutoria mortuorum. Quia si aliquid prodest impio sepultura pretiosa, oberit pio vilis, vel nulla. Præclaras exequias in conspectu hominum pur- gato illi diuinit exhibuit, turba famulorum: sed mul- to clariore in conspectu Domini, vlceroso illi paupe- ri ministerium exhibuit angelorum, qui eum extule- runt non in marmoreum tumulum, sed in Abrahae gremium. Sit tamen cura mortuos sepeliendi, & se- pulchra construendi, quia hæc in scripturis sanctis inter bona opera deputata sunt: nec solum in corpori- bus patriarcharum aliorumq; sanctorum, sed etiam in ipsius Domini corpore qui ista fecerunt, laudati sunt. Impleant igitur homines erga suos officia po- stremi muneris, & sui humani lenimenta mæroris. Verum illa quae adiuuat spiritus defunctorum, scilicet oblationes, orationes, multo obseruantius procurēt.

Ioan. 19. 8

De duobus æquè bonis, quorum alter plu- ra post mortem habet auxilia.

Solet moueri quaestio de duobus, vno diuite, altero paupere, pariter sed mediocriter bonis, qui prædi- ctis suffragijs indigent, & meruerunt pariter post mortem iuari: pro altero vero, id est, pro diuite, spe- ciales & cõmunes fiunt orationes, multaq; eleemo- synarum largitiones: pro paupere vero non fiant nisi cõmunes largitiones, & orationes. Queritur ergo an tantum iuuetur pauper paucioribus subsidijs, quã-

tum diues amplioribus. Si non pariter iuuetur, non ei redditur secundum merita: meruit enim pariter iuari, quia pariter boni exiterunt. Si vero tantum suffragijs consequitur pauper quãtum diues, quid cõ- tulerunt diuiti illa specialiter pro eo facta? Sane di- ci potest, nõ ei magis valuisse generalia, & specialia quã pauperi sola generalia suffragia. Et tamen pro fuerunt diuiti specialia, nõ quid ad aliud, vel maius aliquid, sed ad id ad qd generalia, vt ex pluribus, & diuersis causis vnũ per ciperetur emolumentum. Po- test tamen dici aliter, illa plur a subsidia contulisse diuiti celeriozem absolutionem, non pleniorẽ.

Quibus suffragijs iuuantur mediocriter boni qui in fine inueniuntur.

Sed iterum queritur de aliquo mediocriter bono, qui talibus indigens suffragijs, in ipso consummatio- nis seculi articulo cū reliquis migrabit, si saluus erit. Pro eo non offertur vltimus sacrificium, vel oratio, vel eleemosyna: nec habebat tantam perfectionis me- rita, quae his suffragijs non egerent: nunquid ergo sal- uabitur? Aestimo eum quasi per ignem transeuntem, saluari meritis, & intercessionibus caelestis ecclesiae, quae pro fidelibus semper intercedit voto, & merito, donec impleatur Christus.

Quomodo sancti glorificati audiunt preces supplicantium, & quomodo intercedunt pro nobis ad Dominum.

Sed forte quæris, Nunquid preces supplicantium sancti audiunt, & vota postulantium in eorum noti- tiam perueniunt? Non est incredibile, animas sancto- rum, quae in abscondito faci ei Dei veri luminis illustra- tione letantur, in ipsius cõtemplatione ea, quae foris agū- tur intelligere, quãtum vel illis ad gaudium, vel nobis ad auxilium pertinet. Sicut enim angelis, ita & san- ctis qui Deo assistunt, petitiones nostrae innotescunt in verbo Dei quod cõtemplatur. Vnde & dicitur angeli orationes & vota nostra offerre Deo: non quia eum doceant, sed quia eius voluntatẽ super eis consulunt. Vnde Aug. Angelis qui sunt apud Deũ, innotescunt petitiones nostrae, vt quodammodo eas offerat Deo, & de his cõsulant, & quod Deo iubente implendum esse cognouerint, hoc nobis euidenter vel latenter re- portent. Vnde & Angelus hominibus ait, Cum ora- retis, orationem vestram obtuli Deo. Ad omnia qui- dem scienda sufficit Deo sua perfectio, habet tamen nuncios, id est angelos non qui ei, quae nescit annun- cient, non n. sunt vlla, quae nesciat, sed bonum eorum est de operibus suis eius cõsulare veritatẽ, & hoc est, qd ei dicuntur nonnulla nunciare, nõ vt ipse ab eis di- scat, sed vt ab eo ipsi, per Verbum eius sine corporali sono. Nunciat etia quod voluerit, ab eo missi ad quos voluerit, totũ ab illo per illud Verbum eius audien- tes, id est, in eius veritate inuenientes, quid sibi faciẽ- dũ, quid, quibus, & quando nunciandũ sit. Nã & nos orantes eum, non eũ docemus, quia nouit (vt ait ver- bum eius) pater vester quid vobis necessarium sit, priusquam petatis ab eo. Nec ista ex parte cognõ- uit, sed futura omnia temporalia, atq; in eis et quid & quãdo ab illo petituri fueramus, & quos, & de qui- bus rebus vel exauditurus vel nõ exauditurus esset, sine initio ante præsciuit. Non ergo dicitur Ange- lus Rich. super 4. sent. P P

Responsio.

1. Cor. 23. c

Hug de sa- cramentis, lib. 2. parte 16. c. vlti- mo.

Tobia 12. c. Apo ca. 8. a. Episto. 121. ad proba, ca. 9. Tobia 12. c. Aug. Lib. 15. de Tri. ca. 13.

Matth. 6. d. * ex aliquo tempore ha- bet Aug. epist. ala.

120. ad ho-
moratū, ca.
29. Et in
Glossa, su-
per illud
Ph. 4. Pe-
sioner ue-
stra innot-
escant.

las orationes nostras offerre Deo, quasi Deus tūc no-
uerit quid velimus, & quo indigemus, que omnia
antequam fiant, sicut & postquam facta sunt, nouit,
sed quia necesse habet rationalis creatura tempora
les causas ad aternam veritatem referre, siue peten-
do quid erga se fiat, siue consulendo quid faciat.

Quod dictum est de angelis attribuit san-
ctis animabus.

Si autem Angeli à Deo per verbum eius discunt
petitiones nostras, & quid de his implendum sit, &
quid non, cur non credamus, & animas sanctorum
Dei faciem contemplantium, in eius veritate intelli-
gere preces hominum, & que implenda sint, vel nō?
Inde est, quod Deus dicitur exaudire preces quorun-
dam, non solum quando effectui mancipat, sed etiā
quando innotescit curie angelorum, & sanctorum
animarum quid inde futurū sit, vel non, & quod co-
gnoscunt in Dei voluntate esse, uolunt, & ipsi. Ad e-
nim supernæ voluntati addicti sunt, ut nihil præter
eius voluntatem queant uelle. Intercedunt ergo ad
Deum pro nobis sancti, & merito, dum illorum me-
rita suffragantur nobis, & affectu, dum vota nostra
cupiunt impleri, quod tamen non faciunt, nisi in vo-
luntate Dei, implenda didicerint. Oramus ergo ut
intercedant pro nobis, id est, ut merita eorum nobis
suffragentur, & ut ipsi uelint bonum nostrum, quia
eis uolentibus Deus uult, & ita fiet. Ex præmissis
constat, quod cum quibusdam misericordius agit
Deus, quam eorum peccata meruerint, scilicet cum
mediocriter malis, qui suffragijs Ecclesiæ iuuantur.

DISTINCTIO XLV.

uperius determinauit Magi-
ster de resurrectione mortuo-
rum. Hic determinat de statu
eorum ante resurrectionem.
Et diuiditur in duas partes.
Primo determinat de statu
animarum existentium in purgatorio.

Secundo de statu animarum existentium
in inferno. dist. 46. ibi. (Sed quæritur.)

Prima in duas.

Primo determinat de suffragijs ecclesiæ mi-
litantis.

Secundo de suffragijs triumphantis. ibi. (Sed
iterum.)

Prima in quatuor. Primo ostendit diuersos
esse status animarum post mortem.

Secundo in quo statu possunt iuari suffra-
gijs, & in quo non ibi. (Nec negandum.)

Tertio ostendit per quæ iuuatur, & per quæ
non ibi. (De pompis.)

Quarto quantum iuuantur per suffragia,
quæ pro eis fiunt ibi. (Solet.)

Illa pars quæ ibi incipit. Sed iterum diuidi-
tur in duas.

Primo ostendit suffragia ecclesiæ trium-
phantis prodesse aliquibus defunctis.

Secundo qualiter profunt uiuis ibi. (Forte.)

CIRCA hanc dist. quærendum est princi-
paliter de septem.

Primo de animarum receptaculis.

Secundo de suffragijs ecclesiæ militantis.

Tertio de illis qui possunt facere testamen-
tum.

Quarto de quibusdam circumstantijs obser-
uandis in condendo testamentum.

Quinto de executoribus testamentorum.

Sexto de sepulchris.

Septimo de suffragijs ecclesiæ triūphantis.

ARTICVLVS PRIMVS.

CIRCA primum quærentur quatuor.

Primo utrum animarum post sui separa-
tionem a suis corporibus sint aliqua corpo-
ralia receptacula.

Secundo quæ & quot sunt illa.

Tertio utrum exeant aliquando de recepta-
culis suis.

Quarto utrum corporalia receptacula ani-
marum in aliquo augeant earum delectatio-
nem, vel afflictionem.

QVAESTIO I.

Utrum animæ habeant receptacula corporalia.

RESPONDEO, quod nō: Aug. 12. super Ge-
ne. uersus finem dicit. Animam cum

de corpore exierit ad loca corpora-
lia non ferri, & parum post dicit, quod
videtur esse in locis nō corporalibus: sed cor-
poralium similibus siue in requie: siue in do-
loribus.

Item spiritus non magis conueniunt cum
vno loco corporali, quam cum alio quia a lo-
co corporali non dependent: ergo non esset
ratio: quare magis essent in vno corporali re-
ceptaculo, quam in alio.

CONTRA Magister huius dist. c. 1. & glo.
super illud 1. ad The. 4. simul rapiemur cum
illis in nubibus dicunt, quod omnes animæ
cum de hoc seculo exierit diuersas habent
receptiones. Item Grego. 4. lib. dial. parum
ante medium. refert quendam virum sanctum
retulisse, quod vidit Theodoricum post mor-
tem inter Ioānem Papam, & Symmachum pa-
triticium discinctum atque discalciatum dedu-
ctum in vulcani ollam iactari. eodem etiam
lib. inter medium, & finem refert Germanum
capuanum episcopum inuenisse Pascasium dia-
conum, qui erat defunctus stātem, & obsequē
tem in balneis: ergo animæ post mortem cor-
poralia receptacula habent.

CONCLUSIO.

Animæ sicut & Angeli sunt in loco corporali
diffinitiuè.

RESPONDEO, quod animæ post mōr-
tē sunt in aliquibus corporalibus receptacu-
lis, ut enim declaratum est lib. 1. dist. 37. Ange-
li qui sunt spiritus, sunt in aliquibus corpora-
libus locis nō circumscriptiuè: sed diffinitiuè:
ergo

ergo similiter anima (separata non obstante,
quod sit spiritus.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum,
quod ibi Aug. loquitur de loco circumscribente.
quod patet, quia postquam dixit animam ad
loca corporalia non ferri nisi cum aliquo cor-
pore statim subiungit, vel non localiter ferri.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod quamuis anima
separata non magis conueniat cum vno loco,
quam cum alio ratione suæ essentiæ cū ex lo-
co natura eius non dependeat: tamen propter
operationes quas in loco debet exercere, vel
circa eam debet exerceri: magis sibi cōuenit
vnus locus quam alius: nō, quod uelim dicere suā
passionem, vel operationem esse formalem
rationem, vel effectiuam suæ existentiæ in lo-
co sed similitudinem existentiæ suæ cum corporali
loco, vel cum re existente in loco est forma-
lis ratio suæ applicationis ad locum sicut de
spiritu angelico declaratum est lib. 1. dist. 37.
in illa quæstione utrum angelus sit nusquam.

QVAESTIO II.

Utrum quæ & quot sunt illa receptacula.

CONCLUSIO.

Sunt quatuor de lege communi receptacula cor-
poralia animabus deputata, & si quantum variatum
sit post Christi aduentum.

RESPONDEO, quod quædam receptacula cor-
poralia deputantur animabus de lege commu-
ni, quædam ex lege speciali prima ante Chri-
sti aduentum erant. 4. & omnia sub terra, quæ-
dam in infimo deputata animabus damnatis
pro actuali peccato mortali, & pro originali
cum aliquo veniali, anima enim decedens cū
originali peccato: quamuis non habeat actua-
le peccatum nisi veniale: tamen punietur eter-
naliter pena sensus, & in eodem loco cum illis
qui puniuntur pro peccato mortali punitur:
tamen multo remissius, quod autem veniale puni-
atur pena æterna declaratum est sup. d. 21.

Supra prædictum receptaculū aliud est in
quo sunt animæ pro solo peccato originali
damnata, quæ non puniuntur pena sensus, sed
sola pena damni, ut ostensum est lib. 2.

Supra quod aliud est in quo purgantur ani-
mæ quæ decesserunt cum charitate.

Supra quod est quartum in quo requiesce-
bant animæ decedentes cum charitate quæ ni-
hil purgabile secum portabant, vel quæ porta-
uerant, & purgate erant, quod receptaculū an-
te Christi aduentum sinus Abrahæ dicebatur,
quia enim Abrahā primus ab infidelibus sese
separauit, & fidei signaculū distinctiuū accep-
sit: ideo locus requie quæ debet animæ pro-
pter fidē charitate formatā sinus abrahæ dictus
est. post etiā Christi aduentum sunt. 4. recepta-
cula animarum eadem, quæ prius: quarto ex-
cepto: in quo modo nulla anima recipitur, quæ
decedentes cum charitate nihil portantes pur-
gabile cū nullum habeant retardatiuū statim
ascendunt in celū empyreū, quod est recepta-

culū bonorum: sicut ignis purus nihil habens
retardatiuum statim ascendit sursum.

Decedentes autem sine charitate cū actua-
li peccato statim descendunt ad locum infimū
sicut grana nō habētia aliquid quod prohibeat
eorū descēsum statim descendunt ad locū infimū.

Decedentes autem sine charitate cum solo
originali peccato statim descendunt ad locū,
qui consequenter est supra illum.

Decedentes autē cū charitate aliquā purgabi-
le secū portantes descendunt ad locū tertiuū post
expletā penitentiā statim ascēsurā in empyreū
celū, qui modo sinus Abrahæ dicitur unde patet, quod
nō eūdē locū intelligimus modo per finū ha-
bræ cū rogamus animas deferri in ipsum: cū
illo qui ante Christi aduentū sinus abrahæ dice-
batur: diuersæ autē māssiones in celo diuersa re-
ceptacula corporalia nō dicuntur: sed diuersi
gradus præmorū: immo totū celū empyreum
vnum dicitur receptaculū: receptacula autem
quæ ex lege speciali aliquibus animabus assi-
gnantur indeterminata sunt quo ad nos.

Quædam enim animæ ex aliquibus specia-
libus causis: in locis purgantur: in quibus deli-
querunt, ut dictum est supra. dist. 12. ubi de pur-
gatorio plura dicta sunt, & etiam lib. 3. dist. 12.

QVAESTIO III.

Utrum animæ aliquando exeant de receptaculis si-
is, quæ habent post mortem.

RESPONDEO, quod non: Iob. 7. qui
descenderit ad inferos nō ascendet.

Itē Augu. lib. de cura pro mortuis
agenda ultra medium. Si in rebus vi-
uentium interessent animæ mortuorū me pia-
mater nulla nocte defereret, quæ me mari ter-
raque secuta est, ut mecum uiueret: sed si exi-
ret aliquando de receptaculis suis aliquando
interessent rebus uiuentium.

CONTRA, Matth. 17. Moyses legitur ap-
paruisse cum Helia. per quod Aug. probat lib.
prædicto inter medium, & finem. ad uiuos ali-
quos mitti ex mortuis.

Item Hiero. contra vigilantium dicit animas
sanctorum posse cum uoluerint suis tumulis
esse præsentis.

CONCLUSIO.

Animæ de suis receptaculis etiam uirtute pro-
pria, superiori tamen potentia non prohibente exire
possunt aliquando; exeunt diuina prouidentia con-
cedente.

RESPONDEO, aliquando animas exire
de receptaculis suis dupliciter potest intelli-
gi, vel per diuinam potentiam, vel per naturam
propriam primo modo de inferno, & de celo
exeunt aliquæ animæ non in perpetuum: sed
ad tempus: nec de lege cōmuni, sed ex aliqua
speciali causa: sic etiam de purgatorio aliquæ
exeunt ad modicum tempus ante completio-
nem pænæ suæ post cuius completionem in-
de exeunt illuc amplius non reuersure. in iu-
Rich. super 4. sent. Pp 2 dicio

Arg. 1.
S. Bon. ut
sup. q. 2.
S. Th. ar. 2.
q. 3.
Responsio.

Secundo.

In opposi-
tum.

Arg. 1.
S. Bon q 3.
Secundo.

In opposi-
tum.

Animas
exire de re-
ceptaculis
suis natura
liter, uel
Dei nutu
posse intel-
ligi.

dicio autem omnes tam existentes in caelo, quam in inferno exhibent secundum communem legem diuinæ iustitiæ ad eadem iterum loca cum suis corporibus reuerfuræ, & in eis in perpetuū remansuræ. Per naturam autē propriam nulli animæ de suis receptaculis possunt exire, ut quidam dicunt: dictum suum cōfirmantes auctoritate, & ratione. Dicit enim Augu. de cura pro mortuis agenda. inter medium, & finem, q̄ defuncti per naturam propriam viuorum rebus interessē nō possunt. ratione sic secundum Phil. I. de anima potentiæ quæ sunt coniunctæ non sunt separabiles. omnes autem dicuntur coniunctæ esse, quæ operantur mediante organo corporeo. huiusmodi autem est in homine potentia motiua secundum locum. animæ ergo separata non habent potētiam qua de loco ad locum possint se mouere.

Opin.

T. C. 12.

Contra.

Doct.

Sed contra a domino Stephano Paris. episcopo excommunicatus est hic articulus, q̄ anima humana nullo modo est mobilis secundum locum, nec per se, nec per accidens, & si ponatur alicubi per substantiam suam nunquam mouebitur de vbi ad vbi.

Dicendum ergo, q̄ de suis receptaculis exire possent ille quæ vellent per suam propriam virtutem nisi prohiberentur a virtute superiori: sed de lege communi exire prohibentur illæ quæ sunt in purgatorio ante completam penitentiam, & ille, quæ sunt in inferno ante iudicium. Ille autem, quæ sunt in caelo exire nolunt vsque ad tempus resurrectionis corporū suorum. nisi aliqua videant aliquando hoc placere Deo ex aliqua speciali causa. vnde videtur aliquibus, q̄ omnes descenderunt de caelo in obitu Beatæ Mariæ virginis propter eius reuerentiam, & cum ea iterum ascenderunt in caelum. ab Augustino ergo dicuntur animæ non posse interesse rebus viuorum per propriam naturam, quia earum virtus nō potest contrariare superiori virtuti qua prohibentur.

Ex dictis patet solutio ad argumenta in oppositum.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum corporalia receptacula animarum in aliquo augeat earum delectationem, vel afflictionem.

Arg. 1. S. Bon. ubi supra.

T V I D E T V R, q̄ nō: quia in angelis ministrantibus minueretur delectatio, & in animabus, quæ aliquando exeūt de inferno minueretur afflictio, quod falsum est.

Secundo.

Item locus purgatorij deputatus est animabus ad purgationem: sed ille animæ, quæ ibi sunt desiderant purgari: ergo locus ille in nullo augeat earum afflictionem.

In oppositum.

C O N T R A si receptacula animarum corporalia in nullo auget earum delectationem, vel afflictionem inutiliter essent eis deputata determinata loca, & frustra, quod falsum est.

C O N C L V S I O.

Animarū corporea receptacula in aliquo earū tum delectationem tum afflictionem augent triplici ratione.

R E S P O N D E O, q̄ receptacula corporalia animarum in aliquo augēt earum delectationem, vel afflictionem: caelum enim empyreum, quamuis in nullo augeat animarū beatitudinem delectationem essentialē in aliquo: tamen auget in eis delectationem accidentalem: in quantum illæ animæ locum illum plusquam alia diligunt: præsentia autem rei dilectæ aliquam causat delectationem.

Ratio autem quare locum illum plus ceteris diligunt: triplex est.

Vna quia locum illum sciunt sibi esse deputatum a Deo quem summæ diligunt.

Alia quia in illo propter excessum nobilitatis suæ naturæ super alia corpora expressius quam in alijs locis resurgere tanquam in effectu diuinam bonitatem conspiciunt.

Tertia quia illius loci sublimitas luminositas, & immobilitas suā spiritualē sublimitatē, & luminositatē, & quietis perpetuitatē expressius, quā qualitates locorū aliorū representant vnusquisque autem ceteris paribus plus diligit locum qui magis est representatiuus suæ nobilitatis quam diligit.

Receptaculum etiam damnatorum in aliquo auget eorum afflictionem, quia locum illum odiunt triplici de causa.

Vna est, quia sciunt illum sibi esse deputatū a diuina iustitia, quam odiunt.

Alia quia illius loci vilitas est suæ obligationis ad pœnam perpetuam memoratiua seu representatiua.

Tertia quia est contētius ignis illius quo affliguntur.

Receptaculū aut animarum, quæ purgātur in aliquo earum auget afflictionē, nō quia ipsum odiant voluntate deliberatiua: cum sint in charitate, & sciant illum locum sibi esse assignatum ad tempus ad earum purgationem, & a diuina iustitia, quam diligunt: sed quia ipsum naturali motu voluntatis refugiunt sub ratione qua suam obligationem ad pœnam, quamuis temporaneam representat, & sub ratione qua ignem continet quo affliguntur.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, q̄ non valet, quia & angeli ministrantes sciunt se cū eis placuerit ad cœlū empyreū reuerfurōs, & ministrando nobis delectantur. animæ autem, quæ ad tempus exeūt de inferno sciūt se ad ipsum cito reuerfuras, & pro illo modico tempore quo a turpi loco exeunt equiuales pœna eis a diuina iustitia recompensatur.

Ad scđm, patet sol. ex dictis in quæstione.

A R T I C V L V S II.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de secundo principali. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo

Responsio.

Triplex ratio quare plus vnum locum, quā alium diligunt anime separate.

Vnus locus magis alio affligere dā natos triplici ratione.

Ad primū.

Primo vtrum suffragia viuorum profint defunctis.

Secundo vtrum suffragia facta determinate pro vno profint omnibus existentibus in purgatorio.

Tertio vtrum magis profint illi pro quo determinate fiunt, quam alijs.

Quarto vtrum defunctis profint suffragia facta a viujs existentibus in peccato mortali.

Q V A E S T I O I.

Vtrum suffragia viuorum profint defunctis.

Arg. 1. D. Bon. q. 1. art. 2. S. Tho. q. 2. artic. 1. Secundo.

S T E N D O, q̄ dicitur enim de mortuis in domino Apoca. 14. q̄ opera eorum sequuntur illos: ergo non iuuantur alienis operibus.

Item Ecclesi. 19. dicitur de mortuis, q̄ non habēt partem in opere, quod sub sole geritur: ergo idem, quod prius.

Tertio.

Item opera viuorum mala non possunt eis nocere: ergo a simili nec opera bona iuuare.

Quarto.

Item si suffragia viuorum prodesse eis cū pœna purgatorii sit finita. possent totaliter per suffragia viuorum ab omni pœna liberari, & sic peccatū posset remanere impunitū, quod diuinam iustitiam non decet secundum Anf. i. li. cur. Deus homo ante medium.

In oppositum.

C O N T R A, secundo li. Machab. 12. c. dicitur, q̄ sancta, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur.

Item Augu. Enchi. 65. c. & recitat Magister huius di. c. 2. non est negandum defunctorum animas pietate suorum viuientium releuari cū pro illis sacrificium mediatoris offertur, vel eleemosinæ si in ecclesia fiant.

C O N C L V S I O.

Defunctis in charitate, suam penitentiam in purgatorio explentibus, ad pœnam mitigandi, & tollendam profint profecto viuorum suffragia.

Responsio.

R E S P O N D E O, quod animarum quædam sunt beatæ iam in caelo. Quædam sunt cōdemnate pro peccato originali, & actuali, quæ sunt in inferno. Quædam sunt in charitate suā explentes penitentiam in purgatorio. Beatis non profunt viuorum suffragia, quia non indigent. vnde Augu. Enchi. c. prædicto, & Magister vbi prius dixit, quod sacrificia siue altarum siue quarūcūq; eleemosinarum pro defunctis valde bonis gratiarum actiones sunt. damnatis vero etiam pro solo originali peccato non profunt, quia non communicant nobiscum in vinculo charitatis: mediante quo bona communicantur adinuicem. vnde tales secum non portauerunt radicem meriti quæ talia opera si pro eis fierent eis prodesse possent, & sicut dicit Aug. Ench. prædicto capitulo. hic omne meritum cōparatur quo possit post hanc vitam quispiam releuari. vnde eodem. c. dicit, quod talia opera, & si pro valde malis nulla sint adiumenta mortuorum. qualescunque tamen sunt consolationes viuorum. vnde quod refert Ioan. dama. in quodam sermone.

Quibus animabus suffragia profint.

Traianum fuisse liberatum de inferno ad preces, Greg. sic debet intelligi, q̄ reuocatus fuit ad corporalem vitam in qua per bona opera postea meruit vitam æternam. animabus autem existentibus in purgatorio profunt viuorum suffragia non ad augmentum gratiæ gratum facientis: sed ad pœnæ eorum mitigatiōnem, & abbreviatiōnem, quia vt dicit Augu. cap. prædicto. cum viuerent in hac vita meruerunt, vt hoc sibi postea posset prodesse. nec hoc, vt dicit Augu. ibidem aduersatur illi apostolicæ sententiæ qua dictum est. omnes stabimus ante tribunal Christi, vt recipiat, vel referat vnusquisque secundum ea, quæ per corpus gessit siue bonum siue fuerit malum, quia hoc sibi meritum quisque cum in corpore viueret comparauit, vt ei possint ista prodesse.

De traiano a Grego. liberato.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod suffragia viuorum, quæ fiunt pro existentibus in purgatorio dicuntur opera eorum in quantum in hac vita meruerunt, vt eis prodesse si pro eis fierent.

Ad primū.

Ad secundum dicendum, q̄ pro tanto mortui dicuntur non habere partem in opere, qd sub sole geritur, quia tali operi non cooperantur: habent tamē partem in fructu operis propter rationem supradictam.

Ad secundum.

Ad tertium dicendum, q̄ non est simile, quia nō sic est vnum commune vinculum communicationis malorum sicut bonorum, quod vinculum est charitas Deus etiam prior est ad miserandum, quam ad condemnandum.

Ad tertium.

Ad quartum dicendum, q̄ non est inconueniens, quod per aliqua suffragia viuorum possit defunctis totaliter liberari ab aliqua pœna cui erat obligatus: nec ideo peccatum remanet impunitum, quia punitur pœna viuorum satisfaciendum pro defuncto: cum enim ostēsum sit supra. dist. 20. vnum viuum satisfacere pro alio viuo, qui pro seipso commode satisfacere non potest: rationabile est, vt etiam satisfacere possint pro existentibus in purgatorio qui pro seipsis non satisfacere possunt nisi pœnam patiendo, & eam in quantum iusta est acceptando, & patienter sustinendo, & nobiscum charitate coniuncti sunt.

Ad quartum.

Q V A E S T I O II.

Vtrum suffragia determinate facta pro vno profint omnibus existentibus in purgatorio.

T V I D E T V R, q̄ non: viujs magis conueniunt cum viujs, quam cum mortuis: sed suffragia viuorum facta determinate pro aliquo defuncto non profunt omnibus viujs: ergo multo fortius non profunt omnibus mortuis existentibus in purgatorio.

Arg. 1. S. Bon. q. 3. sup. ar. 4.

Item in temporalibus intendens satisfacere determinate pro debito vnus satisfaciendo pro illo non minuit debitum aliorum Rich. super 4. sent. Pp 3 ergo

Secundo.

ergo a simili viuis faciens suffragia, vt satisfaciatur pro pena debita determinata alicui defuncto satisfaciendo pro illo penas non dimittit aliorum.

In oppositum.

CONTRA in corpore naturali remediū adhibitum vni membro viuo redūdat in omnia membra viua. vnde Apost. 1. Cor. 12. si gloriatur vnum membrum congaudent omnia membra: ergo a simili in corpore mystico ecclesie suffragia facta pro vno existente in purgatorio cum sit membrum viuens per charitatem, prodest omnibus alijs existentibus in purgatorio.

Item in ecclesia militante, & triumphante cuiuslibet bonum redundat quodam modo in omnes alios: cum ergo congregatio existētium in purgatorio sit quasi media inter ecclesiam militantem in terris, & triumphātem in celis, & mediam participare debeat per naturam extremorum: suffragia, quæ sunt determinate pro aliquo existente in purgatorio redundat in omnes alios.

CONCLUSIO.

Omnibus, vna ratione, illi soli, alia.

Responsio.

RESPONDEO, ad causandum pœnam concurrunt virtus agentis, & dispositio patientis, quia secundum Phy. 2. de anima. actus acti uorum sunt in patiente, & dispositio potest: ergo diminui alicuius pœna, vel per diminutionem dispositionis ad patiendum ex parte sustinentis, sicut & per augmentationem cuiuslibet istorum pœna potest augeri. vnde inæqualiter dispositi ad patiendum ab æquali virtute inæqualiter patiuntur. vnde secundum sententiam Auic. 6. naturalium. lib. 4. c. vlti. multum dispositus ad tristitiam ex modica causa fortiter tristatur, quod autem dictū est videmus in exemplo: pœna enim magnum onus portantis diminui potest, vel per diminutionem grauitatis oneris, vel per aliquam confortationē virtutis illius qui portat onus, qua minuitur in ipso dispositio ad patiendum ab onere. Sic dico, quod isto duplici modo contingit intelligere diminui pœnam existentium in purgatorio quantum ad diminutionem pœnæ modo primo suffragia facta determinate pro vno tantū alijs non profunt, quia sic virtus eorum non attingit nisi illum ad quem terminantur, & quasi applicatur per intentionem agentis, sed modo secundo facta pro vno profunt alijs, quia misericordia Dei prouidentia suffragia facta pro quocunque in purgatorio omnibus alijs innotescunt, & quia sese diligunt ex charitate nec sibi inuicem inuident in aliquo, omnes gaudent de illius pœnæ alleviatione, pro quo facta sunt suffragia, quodlibet autem gaudium reddit gaudētem minus dispositum ad pœnam contristantem, quia secundum sententiam Philosoph. 7. Ethi. c. vlti. cuiusque tristitia repugnat secundum formam generis quacunque delectatio, & ideo mitigat eam, &

potest esse ita fortis, quod totaliter expellit: sed prædictum gaudium in proposito non est tantum, quod pœnam eorum totaliter expellat nec forte abbreviat: sed intentionem eius mitigat.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod suffragia facta pro vno mortuo non profunt omnibus viuis etiam existentibus in charitate quantum ad remissionem pœnæ quocunque prædictorum modorum, quia non in omnibus viuis hoc innotescit: tamen illis quibus innotescit prodest modo secundo quod ad mitigationem pœnæ, quam habent in hac vita, quia existentes in charitate gaudent de utilitate membrorum suorum, quantum tamen ad meritum profunt facienti. Facere enim pro defunctis suffragia opus est virtutis, & ideo facienti meritorium est, & in augmentum sui præmij in vita æterna: non profunt tamen ei per modum solutionis debiti ad remissionem pœnæ cui iam erat obligatus, quia opus ordinatum ad remissionem pœnæ vnus non sufficit ad remissionem pœnæ duorum: profunt tamen ei ad remissionem aliquam pœnæ per modum meriti de congruo. hoc est, quod alij dicunt, quod quo ad hoc profunt ei ex gratia non ex debito. Et sicut opera facta pro vno existente in purgatorio mediante illo profunt omnibus alijs quo ad aliquam mitigationem pœnæ secundum prædictum modum: sic per hoc, quod facienti profunt ad meritum ex consequenti profunt omnibus electis ad salutem quantum ad alicuius præmij accidentaliter augmentum, quia in vita æterna quilibet de alterius felicitate gaudebit. Et præterea cū Deus propter bonos in multis parcat malis, vt patet Gen. 18. planum est, quod propter merita aliquorum bonorum multa bona confert alijs bonis.

Ad primū.

Ad secundum dicendum, quod procedit de diminutione pœnæ modo primo non secundo, quia debitores temporalium non sunt vno communi vinculo colligati, quo vnus absolutio a suo debito redundet in alium secundum modum, quo alleviatio vnus existenti in purgatorio aliquo modo redundat in alios.

Ad secundum.

ARGUMENTA ad partem aliam non plus concludunt nisi, quod suffragia specialiter facta pro vno aliquo modo redundat in alios, & hoc est verum secundum aliquem modum, qui superius dictus est.

Ad aliam partem.

QVAESTIO III.

Utrum suffragia pro pluribus facta tantum profunt cuilibet quantum si fierent pro illo solo.

RESPONDEO, sic: quia sic non magis prodest alicui pro quo specialiter fiunt, quam alijs: sed hoc videtur falsum, quia cum plura fiant suffragia pro diuitibus, quam pro pauperibus melioris

Arg. 1. S. Bon. ubi supra. S. Tho. ubi supra.

melioris essent conditionis diuites, quam pauperes, quod est contra illud Matth. 5. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnū celorum.

Secundo.

Item Hieronymus dicit, & est de conse. dist. 5. non mediocriter, quod cum pro cūctis animabus psalmus, vel missa dicitur nihil minusquam si pro vno quolibet ipsorum dicere tur accipitur.

Tertio.

Item bona gloriæ pluribus communicata non minuuntur singulis: ergo a simili nec bona gratie. suffragia autem bona gratiæ sunt.

In oppositum.

CONTRA, 17. propositione de causis. omnis virtus vnita est plus, quam virtus multiplicata id est est vehementioris virtutis, vt patet in coniuncto: ergo suffragium pluribus communicatum minoris est virtutis respectu cuiuslibet, quam si ad vnum solum esset vnium.

Secundo.

Item si suffragia facta pro pluribus tantum valerent cuilibet illorum, quam si pro illo solo essent facta. tūc ille qui tenetur dicere vnā missam pro vno, & pro alio aliam sufficienter solueret debitum si vnā missam diceret pro duobus, quod falsum est.

CONCLUSIO.

Non est vsque adeo veritati consonum propter inde nascentia absurda.

Opi. prepositi, quod suffragia facta pro pluribus sansū valent quā si pro vno solo.

AD istam quæstionem dixit præpositi & sui sequentes quod suffragia facta pro pluribus tantum profunt cuilibet quantum si fieret pro illo solo nisi, quod sibi maior reuerentia fieret. sicut accensa candela pro pluribus, & lectio lecta pro pluribus tantum quemlibet iuuant quantum vnum iuuant: si pro eo solo candela accenderetur vel lectio legeretur; sicut enim existens spiritus in qualibet parte sui loci: cuilibet tamen præsens est totus. sic spirituale bonum pluribus communicatum a quolibet totum habetur: alias enim recipienti multos ad participationem suorum bonorum sua bona opera minus essent vtilia, quod falsum est, cum talis receptio opus sit charitatis.

Contra.

Alii dicunt contrarium, quia si ita esset, vt dicit opinio prædicta ille qui pro vno defuncto tenetur dicere missam vnā, & vnā pro alio. si diceret vnā pro alijs duobus cuilibet solueret illud ad quod sibi tenetur.

Præterea bonum finitum, quod sufficit ad plenariam liberationem vnus animæ de purgatorio sufficeret ad liberationem omnium animarum ad æqualem pœnam obligatarum.

Præterea consuetudo ecclesie esset inutilis quæ suffragia aliquādo facit pro specialibus personis, quæ omnia falsa sunt.

Tenendo hanc opinionem dicendum est ad primum in oppositum, quod suffragia profunt defunctis & per viam satisfactionis, & consolationis. eo, quod per charitatem communem quilibet de bono alterius consolatur. primo

modo suffragia facta specialiter pro vno tantum: magis profunt sibi quā alijs. immo alijs non profunt de lege communi. modo secundo adhuc magis profunt illi, quam alijs. si charitatem habet æqualem, quia cæteris paribus magis gaudet quilibet de bono suo, quam alterius tamen tantam potest alius charitatem habere, quod plus consolatur de suffragio, quod fit pro alio, quam ille pro quo fit. Quod ergo arguis, quod melioris conditionis essent diuites, quam pauperes cum plura suffragia fiant pro eis, dico, quod non est inconueniens pauperes simpliciter esse melioris conditionis, quam diuites, quamuis diuites in hoc melioris conditionis sint: iuxta illud Prouer. 13. Redemptio animæ viri diuitiæ suæ quibus secundū glo. ibi per diuitias bona opera intelligantur.

Ad primū.

Ad secundum dicendum, quod verbum hieronymi debet intelligi de valore per viam consolationis, vt dicunt quidam: sed tamē adhuc non videtur verum, quia plus gaudet quilibet de bono proprio, quā aliorum, dico ergo, quod referēdo aliorū opinionē ibi loquitur Hiero.

Ad secundum.

Ad tertium dicendum, quod non est simile, quia gloria respicit vnum bonum omnibus commune, & præsens: sed suffragium gratiæ respicit reatum pœnæ in singulis diuersum.

Ad tertium.

Ad exempla, quæ pro opinione prima adducebantur dicendum, quod non valent, quia lumen candele, & vox doctoris se comunicat per naturæ necessitatem sed suffragia communicantur per suffragantis intentionem.

Ad exemplū.

Ad illud etiam, quod tactū fuit in quæstione scilicet, quod recipienti multos ad participationem bonorum suorum sua bona opera minus essent sibi vtilia. dicendum, quod non sequitur, quia plus confert sibi illud opus charitatis in bona sua communicando, quam sibi detrahatur. etiam quo ad pœnæ suæ remissionē de fructu bonorum suorum communicatorū, & bona etiam sic communicata facienti ea in nullo sunt minus vtilia: sed magis quo ad augmentum præmij in vita æterna.

QVAESTIO IIII.

Utrum defunctis profint suffragia facta a viuis existentibus in peccato mortali.

RESPONDEO, quod non: Ioā. 9. dicitur, quod peccatores Deus non audit.

Arg. 1. S. Bon. q. 20. S. Tho. ar. 1.

Item opus mortuum: non prodest sed opus factum ab existente in peccato mortali est opus mortuū, vt superius ostensum est: ergo illis pro quibus fit non prodest.

Secundo.

Item opus vnus cuiusque magis valet facienti, quam alijs: sed opus quod facit homo in peccato mortali non valet sibi: ergo multo minus valet alijs.

Tertio.

CONTRA, nullus fit de alio nec etiam de seipso vtrū sit in charitate, quia vt dicitur ecclesiast. 9. nemo scit vtrum dignus odio an amore sit: ergo si non prodescent suffragia facta nisi ab illis, qui sunt in charitate. nesci Rich. super 4. sent. Pp 4 rent

In oppositum.

rent homines quando valent suffragia, vel non, & sic retraherentur homines a suffragijs procurandis.

Item vt superius ostensum est, malitia sacerdotis virtutem missæ non minuit.

CONCLUSIO.

vt viuorum suffragia defunctis profunt, qui ea fieri demandat, eum esse in gratia necesse est.

Responso. Quado mala opera bona pro sunt.

RESPONDEO, quod malus faciens aliqua bona opera pro defunctis aut facit ea sicut auctor aut sicut minister. primo modo non profunt defunctis: etiam si ea faciat mediante bono ministro: nisi aliquando per accidens: in quantum pauperes boni, vel sancti pro elemosynis receptis ab illo malo excitantur ad orandum pro illis defunctis pro quibus ille malus elemosynas illis dedit. Si autem faciat ea, vt minister distinguendum est, quia vel facit ea, vt minister, publicus Dei, & ecclesie: sicut sacerdos qui celebrat missam, vel exequias mortuorum, aut facit ea, vt minister alicuius priuatæ personæ. primo modo dico, quod profunt defunctis, quia malitia ministri non tollit efficaciam operis boni actoris, vt superius ostensum est: cum tractaretur de sacramentis. Si autem faceret ea, vt minister priuatæ personæ aut illa persona quando sibi præcipit tale opus fieri, & quado factum est, vel erat in charitate: aut non primo modo dico, quod profunt ipsis defunctis pro quibus fiunt & hoc siue ille qui mandauit fieri migravit de hac vita: siue non, quia hoc opus principaliter ipsius est, qui in sum fieri mandauit. Si autem persona, quæ fieri demandat erat in mortali peccato, aut hoc erat quando mandauit fieri: aut quando opus executioni demandatum est. Si primo modo dico, quod illa opera non profunt defunctis pro quibus fiunt, quamuis sint in charitate pro illo tempore quo suum mandatum executioni demandatur: nisi tunc illud interim fieri mandet: aut demandationem factam de nouo acceptet, quia opus ipsius non est nisi in quantum ad illud fieri mandat, vel acceptat. Si autem erat in peccato mortali quando demandatur opus bonum executioni sed erat in charitate quando præcepit fieri. dico, quod tunc opera profunt defunctis pro quibus fiunt, quia maxime sunt a præcipiente ratione illius actus voluntatis, quam habuit quado ea fieri præcepit.

Ad primū. Luc. 18.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod verbum illud fuit verbum illuminati ceteri a Christo, quod verbum repræhendit Augustinus super Io. Homil. 44. ultra medium dicens. Ad huc inunctus loquitur: si enim Deus peccatores non exaudiret frustra ille publicanus oculos in terra demittens, & pectus suam percussit dicens. Domine propitius esto mihi peccatori. tamen illa exaudicio non fit, quia

peccator dignus sit: sed ex abundantia diuinæ misericordie quo ad subueniendum tamē defunctis de lege communi non exauditur: nisi sicut est in questione dictum.

Ad secundum dicendum, quod quado est opus bonum a bono domino quamuis fit per malum ministrum non est mortuum.

Ad tertium dicendum, quod non plus concluditur nisi quod non valet alijs quando facit opus illud vt actor. sibi tamen si facit aliquo modo valet, vt patet per auctoritatem Augustini in solutione argumenti primi, quamuis sibi non valeat ex condigno: nec ad hoc vt illi operi debeat substantiale præmium in vita æterna.

AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod quamuis non sit certum quando suffragia personalia valeant, vel non, non propter hoc debent homines retrahi a procurandis suffragijs: certum est tamen, quod semper valet missa, & alia bona, quæ facit homo, vt minister ecclesie, & sic patet solutio ad secundum.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER quæritur de tertio principali. Et circa hoc quærentur quatuor.

- Primo vtrum episcopus possit facere testamentum.
Secundo vtrum religiosus.
Tertio vtrum seruus.
Quarto vtrum fatuus.

QVAESTIO I.

Vtrum episcopus possit facere Testamentum.

STENDO, quod quia conueniens est bona pauperum erogari pauperibus, sed bona ecclesie sunt bona pauperum quorum episcopi sunt dispensatores. 1o. q. 2. episcopus: ergo episcopus de illis bonis potest facere testamentum pauperibus.

Item de illis bonis de quibus episcopi in infirmitate constituti possunt facere elemosynas videntur posse facere testamentum: sed episcopi de suis mobilibus etiam per ecclesiam acquisitis possunt facere elemosynam. etiam in ægritudine constituti. extra de testamentis. ad hoc: ergo videtur, quod de illis possint facere testamentum.

CONTRA, 12. q. 1. Episcopi quicquid de prouisione ecclesie sue fuerit siue de gregibus siue de frugibus siue de oblationibus omnia in iure ecclesie reservare censuimus.

CONCLUSIO.

De rebus ecclesiasticis Episcopus nullo pacto potest testari, licet aliquando de alijs.

RESPONDEO, quod Episcopus aut habet bona

vide opte in no. id est cap. cum in officijs de re sita.

bona que sibi proueniunt ex hæreditate vel officio aut doctrina antequam esset Episcopus, aut non habet nisi redditus ecclesiasticos & mobilia quæ sibi ex illis redditibus prouenerunt de primis bonis, quia illorum proprietas est sua, potest licite facere testamentum: extra de testamentis, quia nos, & c. relatum. 2. §. cæterum, & 12. q. 1. Episcopi si tamen Episcopus ecclesiam leserit damnus ecclesie debet de rebus homini refarciri, & de residuo si quod fuerit testari potest vt dictum est. De redditibus autem ecclesiasticis, & de mobilibus etiam que ex illis redditibus prouenerunt, de his que intuitu seu consideratione ecclesie receperunt non possunt facere testamentum: extra de testamentis: ad hoc & c. sequenti & c. relatum. 2. §. licet nec etiam de his quæ post sui consecrationem acquirerunt, quia talia debent conferuari eidem ecclesie, extra eo. ti. c. 1. cuius ratio est quia illorum bonorum proprietates non est sua, sed illorum tantum sunt dispensatores, & administratores in vita sua, quamuis tamen de rebus ecclesie non possint aliquid donare iure testamenti, possunt tamen donare de mobilibus causa elemosynæ siue sint sani siue in egritudine constituti etiam mortali.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod non est idem dispensare, & testari, unde Episcopi permittitur de illis bonis elemosynam facere, & non testamentum: extra de testamentis: ad hoc: testatorem enim oportet esse dominum rei de qua re facit elemosynam: unde extra eo. ti. quia nos: dicitur in glo. clerici de rebus ecclesie nullum possunt facere testamentum, cum eorum proprietates non sit sua cum solum usum habeant, sed tantum vicu & vestitum contenti esse debent, quod est intelligendum pensato statu, & dignitate personæ, & totum residuum est loco & tempore pauperibus erogandum.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod maior est falsitas: vnde extra eo. ti. ad hoc dicitur, quod clerici de mobilibus quæ per ecclesiam sunt adepti de iure testari non possunt: viuentes tamē & sui compotes moderate valet de bonis ipsis non ratione testamenti, sed elemosynæ in intuitu erogare in egritudine constituti.

Ad tertium.

Sed cum videamus saltem in prouincijs multis, quod sacerdotes non habentes aliqua mobilia nisi illa quæ prouenerunt eis de suis redditibus ecclesiasticis, legant pro salute animarum suarum de mobilibus suis locis religiosi & pauperibus alijs, & tenent talia legata: & ab illis quibus legata sunt iuste possunt ab executoribus repeti post mortem illius qui legauit. Quæro quo iure teneat ordinatio talis. Non enim videtur, quod teneat iure testamenti vt videtur posse probari per decre: supra allegata nisi forte ex contraria consuetudine arrogate sunt: neque valet iure donationis inter viuos: quia ille qui legauit potest reuocare, quæ diu

Dubium.

viuit, quod non posset: si esset donatio inter viuos: nec iure donationis causa mortis, quia vt habetur. ff. de donationibus causa mortis l. marcellus. §. Paulus. Simile videtur esse de tali donatione, & de testamento: nec iure ordinationis vltimæ voluntatis, quia videtur esse simile de illa, & de testamento.

RESPONDEO, quod tenet ordinatio supra dicta iure piæ & vltimæ voluntatis, & non iure testamenti, quia institutio hæredis fundamentum est totius testamenti. clerici autem cum non sint supradictorum bonorum domini: sed administratores illorum bonorum. hæredem instituere non possunt. Sed quia illa bona debent pauperibus distribui per administratores illos, & etiam alijs, qui eisdem administratoribus honesta exhibuerunt obsequia. Ideo rationale est, quod de illis bonis prædictis personis delegare valeant, & quæ talia legata teneant iure vltimæ voluntatis, dico ergo, quod non est idem ius testamenti, & ius vltimæ voluntatis & ius donationis causa mortis, quæuis inter se habeant magnam similitudinem, vt enim dicitur. ff. de dona. causa mor. l. i. mortis causa donatio est cum quis habere vult se magis quam eum cui donat: magis quæ eum cui donat, quam hæredem suum.

Respon. Vide panov. in c. peruenit. e. arbi.

QVAESTIO II.

Vtrum religiosus possit facere testamentum.

VIDETUR, quod sic. 19. q. 3. per laicum. §. contra dicitur, quod Paulus primus eremita in testamento colobium suum Athanasio Alexandrino episcopo reliquit. tunicam vero Beato Antonio.

CONTRA, illi qui nihil habent proprium non possunt facere testamentum: sed religiosi nihil habent proprium extra de statu monachorum ad monasterium. vbi dicitur prohibemus districte in virtute obedientie sub obestatione diuini iudicij ne quis monachorum proprium aliquo modo possideat: ergo religiosi non possunt facere testamentum.

CONCLUSIO.

Cum tantum de proprijs fiat, non possunt.

RESPONDEO, quod religiosi cum proprium non habeant testamentum facere non possunt vnde 19. q. 3. Quia. Quia ingredientibus monasterium conuertendi gratia vterius nulla sit testandi sententia. sed vt res eorum eiusdem monasterij sint aperta legum diffinitione decretum est. ad hoc etiam facit, quod habetur. c. sequenti.

AD argumentum in oppositum dicendum, quod quamuis Paulus primus eremita fuerit religiosissimus sanctitate, non erat tamen in religionis statu. vnde non est simile de eremitis & de illis qui sunt in statu religionis, vt expresse dicitur. e. c.

QVAE-

Q V A E S T I O III.

Vtrum seruus possit facere testamentum.

RESPONDEO, quod sic: vxor potest facere testamentum: extra de testamentis. Iudicante, sed vxor est serua mariti, vt enim habetur gen. 3. dominus dicit mulieri sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui: ergo seruus potest facere testamentum.

CONTRARIUM, habetur. 13. quæstio. 2. Illud.

RESPONDEO, quod seruus non potest facere testamentum: quia illi qui non sunt sui iuris: sed alieno iuri subiecti sunt, ius faciendi testamentum non habent, quibus non est permittum facere testamentum in principio: sed seruus, & omnia, quæ serui sunt: sunt Domini possessio. secundum phylosophum. 1. libro Politico. dicitur etiam. 13. quæst. 2. illud in gloss. periculum, quod seruus habet Domini est: vnde cum proprium non habeat testamentum facere non potest.

Filiusfamilias etiam testari non potest, etiam si pater permittat: nisi sit miles qui de peculio Castrensi, vel quasi Castrensi testari potest, instituta titulo ante dicto, & dicitur filiusfamilias, omnis qui nascitur ex legitimo matrimonio, & nondum est emancipatus. Dicitur autem peculium Castrense, quod milites in castris, id est, militando acquirunt, & quod occasione suæ militiæ eis datur. ff. de Castrensi peculio, quasi per totum: sed hodie pauci inveniuntur tales milites: quia non seruant conditiones quas illi seruabant. Quasi castrense est, quod filiusfamilias de scientia sua acquirat sicut illud, quod propter aduocationem suam percipit de publico, & sicut illud, quod magister liberalium artium percipit de publico, vel medicus, vel alius quicumque qui publica recipit salaria. C. de inofficioso testamento. l. vlti. de talibus enim permittitur filio famil. facere eleemosynas, & condere testamentum: quia in peculio tali pater nihil iuris habet.

AD ARGUMENTUM in oppositum dicendum, quod vxor proprie loquendo non est serua mariti, quamuis vir sit caput eius in regendo ipsam, & sit administrator, & dispensator bonorum, & sic potest intelligi illud verbum de lib. Gene. allegatum, vir enim dominatur mulieri politice non despotice: vnde, & partem habet in bonis communibus sibi marito, de qua parte potest facere testamentum.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum fatuus possit facere testamentum.

C O N C L V S I O.

Carens rationis vsu, vel cui interdicta est bonorum suorum administratio testamentum condere non potest.

RESPONDEO, quod distinguendum est de fatuo, quidam enim dicuntur fatui: non quia vsu liberi arbitrii careant: sed quia nesciunt ita decenter inter homines conuersari sicut suum statum decet.

Alij: quia res suas prodigaliter dissipant.

Alij: quia vsu liberi arbitrii careant. Fatuus tertio modo dicitur testamentum facere non potest, extra de successio: ab intestato, cum dilectus, & institutus. quibus non est permittum facere testamentum. §. furiosi. Illum enim qui facit testamentum oportet esse compositæ mentis suæ pro illo tempore quo facit testamentum, fatuus autem secundo modo dicitur si pro sua prodigalitate est sibi suorum bonorum administratio interdicta testamentum facere non debet: sed illud quod antea fecerat, quam interdictio ei bonorum fiat ratum est, institutus titulo supradicto. §. Item prodigus: fatuus autem primo modo dicitur testamentum facere potest, multi enim sunt qui quamuis nesciant decenter inter homines conuersari secundum quod statum eorum deceret, qui tamen sua bona temporalia bene sciunt seruare, & moderate distribuere, & vtilitatem animæ suæ procurare.

A R T I C V L V S IIII.

CONSEQUENTER queritur de quarto principali. Et circa hoc queruntur quarto.

Primo vtrum aliquod testamentum sit infringendum

Secundo vtrum personæ religiose possint aliquid in testamento dimittere.

Tertio vtrum testamentum valeat, quod non est factum in præsentia proprii sacerdotis, qui possit haberi, vel superioris, vt officialis, vel Episcopi.

Quarto vtrum sit aliqua determinata forma sub qua oporteat fieri testamentum ad hoc vt sit validum.

Q V A E S T I O P R I M A.

Vtrum ullum testamentum sit fringendum.

RESPONDEO, quod non. Voluntas testatoris debet per omnia adimpleri, extra de testamentis. Iudicante. Sed testamentum continet vltimam voluntatem testatoris: ergo quodlibet testamentum debet per omnia adimpleri.

Item. 16. quæstio. 1. consideratio ecclesiastica vt iustitias hoc postulat ex iusta dispensatione testatoris seruandum arbitrium, cum ergo secundum phylosophum. 2. Topicorum, quod nullo addito dicitur simpliciter dici intelligatur, videtur quod vniuersaliter seruandum sit testatoris arbitrium.

C O N -

In oppositum.

CONTRA eadem. quæstio. admonere te volumus ne pia defunctorum voluntates, quod absit, tua remissione cassentur, vbi dicit gloss. quod fecus si sunt iniuste, ergo testamenta iniusta sunt infringenda.

C O N C L V S I O.

Testamentum contra ius naturale, aut diuinum, aut posituum conditum non est adimplendum, secus vero legitime factum, cum voluntas testatoris per omnia adimpleri debeat.

Responsio.

RESPONDEO aut testamentum est rationabiliter factum, ita quod non sit contra æquitatem naturalis iuris: nec diuini nec positui, & tunc dico, quod nullo modo est infringendum, & sic procedunt iura allegata ad partem primam, aut est factum contra æquitatem iuris naturalis, seu contra ius diuinum, vel posituum, & tunc non est adimplendum: sed quod est ibi superfluum est rescandum, quibus autem modis fiat contra ius determinare non est præsentis negocij. Scio tamen quod testator exhæredans suos hæredes, qui exhæredari non meruerunt dans totum alijs, vel legitimam portionem, quæ debetur hæredibus facit contra æquitatem iuris naturalis, etiam si det Ecclesiæ 17. quæstione vltim. quicumque. Quicumque vult exhæredato filio hæredem facere ecclesiam, querat alterum, qui suscipiat non Augustinum. Et parum post. Quidam cum filios non haberet, nec speraret, res illas oēs retento sibi vsufructu donauit ecclesiæ, nati sunt filij illi, reddidit Episcopus omnia, ea quæ ille donauerat, in potestate habebat Episcopus non reddere: sed iure fori, non iure poli. Ecce videtur hic expresse dicere, quod Episcopus non poterat illa retinere iure poli, id est, quadam naturali equitate, vt dicit gloss. ibidem, & sic est ius intelligendum ad partem secundam allegatam.

Q V A E S T I O II.

Vtrum persona religiose possit aliquid in testamento dimittere.

C O N C L V S I O.

Legatum factum singulari personæ existenti in religione, acquiritur monasterio si bona in communi possidere possit monasterium.

Responsio.

RESPONDEO, quod legatum factum singulari personæ existenti in religione tenet: sed cum talis persona proprium habere non possit: nec aliquid dare, vel accipere sine superioris licentia, vt habetur. 12. quæstione 1. capit. non dicatis, sibi non acquiritur ius in illo legato: sed monasterio, si est monasterium tale, quod licite possit possidere aliquid in communi, vnde monasterium habet ius in re-

petendo illud legatum. Quæ enim dantur monacho, vel ad ipsum aliquo iusto titulo deuoluuntur: monasterio acquiruntur. 19. q. vlti. Si qua mulier, quasi per totum.

Q V A E S T I O III.

Vtrum valeat testamentum, quod non est factum in præsentia proprii sacerdotis si possit haberi, vel superioris, vt officialis, vel Episcopi.

RESPONDEO T V I D E T V R, quod non. Extra de testamentis. capit. Cum esses. Testamenta, quæ parochiani coram presbytero suo, & tribus, vel duobus alijs personis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere: ergo per contrarium videtur, quod si non sint facta coram suo presbytero, quod firma non debeant permanere.

CONTRA, eodem titulo. Relatum dicitur testamentum debere iudicari firmum si factum est coram duobus legitimis testibus, nec fit in aliquo mentio de sacerdote: ergo non oportet, quod fiat in præsentia sacerdotis nec alicuius superioris.

C O N C L V S I O.

Iure pontificio valet testamentum, quo ecclesia, vel alius locus prius hæres instituitur, si fiat coram duobus, vel tribus legitimis testibus, licet alie solemnitates deficiant, idque locum habet non solum in terris Ecclesiæ, sed etiam principum secularium.

RESPONDEO, quod secundum ius commune non est necessarium ad hoc, vt teneat testamentum, quod fiat in præsentia sacerdotis, vel alicuius superioris: sed sufficit secundum ius canonicum, quod fiat coram duobus vel tribus testibus legitimis, quo ad ea, quæ relinquuntur Ecclesiæ, vel alijs pijs locis, vt patet per decreta. ad partem secundam allegatam: vnde quo ad legata intuitu pietatis ad hoc, vt testamentum sit firmum non requiritur illa solemnitas, quam in testamentis leges humanæ vitæ obseruandam decernunt, extra de testamentis. Cum esses, in textu, & in gloss. vnde dicit ibidem gloss. in his, quæ pietatis causa relinquuntur minus solemnibus voluntas sufficit: quia tamen, vt habetur eodem titulo. Raynutius, in dispositione, vel executione testamenti quandoque consuetudo terrarum, vel ciuitatum præualet iuri, vbi est consuetudo approbata testamenta fieri in præsentia parochialis sacerdotis, vel superioris necessarium est ad hoc, vt teneat testamentum hoc obseruari, si eius præsentia commode possit haberi. Si quæ autem communitates statu-

statuta faciunt, ut non valeat testamentum factum intuitu pietatis, & pijs locis, & pauperibus personis coram sacerdote, & duobus, vel tribus testibus idoneis, nisi etiam sint sibi, quarto, vel quinto, de scabinis ville, vel iudicibus principales per quos tale statutum factum est nisi sufficienter moniti respiciant excommunicandi sunt, extra eodem titulo. Cum esset, ubi dicitur de testamentis factis: coram duobus, vel tribus personis idoneis cum sacerdote, quod talia testamenta firma decernimus permanere sub in terminatione anathematis, prohibentes nequis huiusmodi audeat rescindere testamenta. In concilio etiam Butyricen. quod tenuit Dominus Simon tunc legatus in regno Franciæ de testamentis sic dicitur, quod ad præsumptionis quorundam conatus damnabiles reprimendos, qui testamenta, vel alias voluntates quocunque nomine censeantur, licet iuste sint facta iuxta canonicas sanctiones tanquam legitimas ante dimittant: sed pro eo reprobant, & impugnant, quod scabini aut seculares iudices præsentis non fuerint, quando testator suum condidit testamentum, aut aliam ultimam voluntatem, duximus statuendum, quod ipsi cuiuscunque conditionis, vel dignitatis extiterint, qui infra octavo, dies postquam super hoc competenter moniti fuerint ab impedimento huius non duxerint desistendum, anathematis innodantes vinculo ipsos astringi volumus ipso facto.

Ad argum. AD ARGUMENTUM in oppositum dicendum, quod illud, quod ibi dicitur de faciendō testamentum coram presbytero non ponitur tanquam necessarium, sed congruum quod patet per decreta. sequentem in qua de presbytero nulla fit mentio: sed tantum de tribus, vel duobus legitimis testibus. Vel potest dici, quod illa decre. potest intelligi ubi consuetudo terræ talis est.

Q V A E S T I O IIII.

Verum sit aliqua determinata forma sub qua oporteat fieri testamentum ad hoc ut sit validum.

CONCLUSIO.

Secundum iuris canonici dispositionem testamentum saltem quoad ea que intuitu pietatis legantur tur pauperibus, & ecclesijs, & alijs locis pijs, nihil aliud requirit, quam quod fiat coram duobus, vel tribus testibus.

Responsio. RESPONDEO, quod non sufficit enim secundum iura canonica saltem, quantum ad ea, quæ intuitu pietatis legantur pauperibus, & ecclesijs, & alijs pijs locis, quod adsint, tertia, vel secunda, legitimi testes testificantes,

ultimam voluntatem defuncti talem fuisse, & ipsum tempore illo compotem fuisse sue mentis, & hoc siue verba testatoris fuerint scripta siue non, quamuis ad maiorem certitudinem tutius sit, quod testator ultimam suam voluntatem faciat scribi, & sigillo autentico roborari, & quod non sint necessaria verba precisa sub quibus verbis factum valeat, & non aliter patet, dicitur enim extra de testamentis, cum tibi, quod qui extremam voluntatem in alterius dispositione dimittit non videtur decedere intestatus: sed secundum gl. ibidem hoc est de benignitate canonica. Quia tamen fraudes conualescunt in mundo, & defuncti in hoc mundo paucos, vel nullos veros habent amicos, & hæredes proni sunt ad impediendum ne ultimæ voluntates morientium executioni demandentur, ideo testamentum, seu ordinatio ultimæ voluntatis fieri debet certiori, & firmitiori modo, quam possit fieri.

Et nota, quod incaute faciunt testatores, qui sunt contenti sigillo, & testimonijs executorum suorum, quando sunt pauci: quia hæredes excipere possunt contra testimonium eius qui esset institutus ad agendum in repetendo bona testatoris: quia idem non debet esse actor & testis in eadem causa.

Alij tamen executores, nisi alia rationabili causa impediatur non sunt a ferendo testimonio repellendi. Argumentum ad hoc extra de testibus. Insuper, ibi enim Dominus Papa priori, vel fratribus sanctæ Trinitatis sic dicit. Statuimus, ut liceat vobis in causa ecclesiæ vestræ ferre testimonium, dummodo vnus vel duo ex vobis ad agendum, & respondendum instituantur, quorum testimonium in causis, in quibus actores sunt instituti non debent admitti, simile habetur infra eodem titulo, cum nuncius, & 14. quæstio. 2. super prudentia, cuius ratio est, ut dicit gloss. ibidem, quia causa ecclesiæ non est proprie causa singulorum. Vel potest dici, quod hoc institutum est in fauorem piarum causarum. Ex his argue a simili ad propositum, executio enim piæ ultimæ voluntatis defuncti est pia causa, nec est proprie causa executorum: sed defuncti. Quod etiam testator possit hæredibus imponere pœnam si contrauenire præsumpserint ordinationi suæ ultimæ voluntatis, habetur extra de testamentis, Raynaldus, dum tamen non sit turpe, vel inhonestum, quod præcipit testator. Nota, quod etiam legatum in testamento ab hærede potest peti si non sint alij executores, ut habetur in capit. prædicto, & sicut dicitur extra de testa. Si hæredes. Si hæredes iussa testatoris non adimpleuerint ab Episcopo loci illius omnis res, quæ eis relicta est canonice interdicitur cum fructibus, & cæteris emolumentis, ut vota defuncti impleantur.

ARTICVLVS V.

CONSEQUENTER queritur de quinto principali. Et circa hoc queruntur quatuor.

Primo vtrum religiosi possint esse executores testamentorum.

Secundo vtrum religiosi exempti possint ab ordinarijs conueniri ratione executionis.

Tertio vtrum executores testamentorum teneantur infra annum illam executionem implere.

Quarto vtrum dilatio executionis in aliquo præiudicet animæ testatoris.

Q V A E S T I O I.

Vtrum religiosi non possunt esse executores testamentorum.

Arg. 1. **R**ESPONDEO, quod non. Religiosus sine licentia prælati sui se obligare non potest: sed qui recipit executionem testamenti se obligat ad exequendum: ergo religiosi executores testamentorum fieri non possunt.

Secundo. Item. 2. ad Thimo. 2. Nemo Deo militans se implicet secularibus negocijs. Et decre. distinct. 53. Qui in religione seculariter viuunt non fugiunt sæculum: sed mutant. Sed oportet executores testamentorum se multis negocijs secularibus implicare: ergo religiosi non possunt executores testamentorum.

Tertio. Item extra ne clerici, vel monachi. Sacerdotibus, & clericis tuis annuncies publice, ne ministri laicorum fiant, nec in rebus eorū procuratores existant: sed testamenti executor est quasi rerum mortui procurator: ergo videtur quod nec clericus, nec religiosus potest esse testamenti executor.

In oppositum. CONTRA, multi religiosi executores sunt, & ecclesia scit, & non reprehendit: ergo executores fieri possunt.

CONCLUSIO.

Religiosus de licentia superioris sui potest esse testamenti executor.

Responsio. RESPONDEO, quod religiosus, aut est licentiatus a suo superiori, ut possit fieri executor testamenti, aut non, si primo modo, dico, quod potest fieri executor, & ut in pluribus est vtile animæ testatoris: quia in executione maxime attendenda est fidelitas, quæ perfectius in religiosis, quam in secularibus debet vigere, si autem non est licentiatus, tunc dico, quod si intret in executione alicuius testamenti, ut executor peccat: quia facit, quod facere non potest de iure, ut bene concludebat prima ratio ad primam partem. Facit etiã præiudicium animæ testatoris: quia talis a vo-

lentibus impedire posset in iudicio per exceptionem repelli tanquam ille in quem non ca debeat exequendi potestas, propter hoc caute facerent religiosi qui de licentia sui superioris fiunt executores si acciperent super hoc licentiam sui superioris, ut possint facere fidem, quod licentiati sunt, si contrarium obiiceretur eis ab illis, qui vellent executionem impedire.

Ex dictis patet solutio ad primum in oppositum. *Ad primū.*

Ad secundum dicendum, quod esse executores non computatur inter secularia negocia: quia opus est pietatis, ordinatur enim ad adiuuandum animas defunctorum, secularia autem negocia, quæ religiosis interdiciuntur habes expresse extra ne clerici, vel monachi. capitul. 1. *Ad secundū.*

Ad tertium dicendum, quod magna differentia est inter curatorem, & executores, procurator enim est qui negocia aliena mandato sibi a domino facto gerenda gratuito suscipit, & in iudicio administrat negocia plura, vel vnum: unde procuratores sunt qui res dominorum viuorum administrant ad temporalem eorum vtilitatem, executores autem mortuorum distribuunt ad animarum vtilitatem. *Ad tertium.*

Q V A E S T I O II.

Vtrum religiosi exempti possint ab ordinarijs conueniri ratione executionis.

CONCLUSIO.

Religiosi testamentorum executores habentes exemptionem non possunt ratione executionis conueniri a locorum ordinarijs si adeo exempti sint, ut præter communem exemptionem speciale quoque priuilegium habeant, quod eorum libertati nullum importetur præiudicium, si vero communem tantum exemptionem habeant poterunt ordinarij eos in executione deficientes conuenire.

Responsio. RESPONDEO, aut illi religiosi exempti non habent nisi exemptionem communem, aut ultra hoc habent exemptionem specialem, seu speciale priuilegium, quod conueniri non possunt ab ordinarijs ratione delicti: nec ratione contractus, nec ratione rei de qua agitur. Si non habent, nisi exemptionem communem, dico quod possunt conueniri ab ordinarijs ratione executionis si de illa non faciunt, quod facere debent: quia sic exempti conueniri possunt ab ordinarijs locorum ratione delicti, siue contractus aut rei de qua inter ipsos agitur, extra de excessio. priuileg. Quanto. §. nolentes. Si autem ultra exemptionem communem priuilegium habent, quod per decre. immediate allegatam nullum præiudicium fiat libertati eorum, adhuc dicunt aliqui

Op. quædã. aliqui, quòd ratione executionis possent conueniri coram ordinarijs locorum: quia non possunt de iure recipere executionem, nisi de licentia superiorum suorum: & cum superiores licentiant eos ipso facto videntur eos quoad illud negocium submittere potestati ordinarij loci, cum de iure communi pertineat ad ordinarios sollicitudo, & cura, vt piã vltimã voluntates defunctorum fideliter executioni demandentur, & impleantur, extra de testamentis. Nos quidem, vbi dicitur, quòd secundum pijsimas leges dilatas defunctorum pijs voluntates Episcopali decens est studio adimplere.

Contra. Sed hæc opinio non mihi placet, pari enim ratione dici posset, quòd si superiores darent eis licentiam faciendi aliquem contractum in loco non exempto, quòd ipso facto quo ad hoc submitteret eos potestati ordinarij loci, quòd tamen non est verum: quia iam positum est, quòd vltra communem executionem priuilegium habent, quòd conueniri coram ordinarijs non possunt, nec ratione rei de qua contra ipsos agitur.

Q V A E S T I O III.

Vtrum executores testamentorum teneantur infra annum executionem complere.

CONCLUSIO.

Testamentorum executores si habeant in promptu bona testantis tenentur infra annum executionem complere, nisi aliud testator ipse ordinauerit.

Responsio. RESPONDEO, quòd aut testator tempus determinat infra, quòd vult testamentum esse completum, aut non, si sic, non tenentur executores tentione necessitatis vsque ad illud tempus testamentum complere, nisi viderent citius explendo se posse facere animã defuncti vtilitatem maiorem, tunc enim, & si in foro iudicij compelli non possent ad citius implendum, tamen ad hoc conscientia deberet eos compellere: quia supponendum est, quòd voluntas defuncti fuit, vt illo modo, & illo tempore testamentum implerent quòd esset expedientius animã suã. Si autem non determinat tempus infra, quòd velit testamentum impleri, tunc distingo: quia aut executores habent libere bona de quibus possunt statim testamentum implere, aut non habent, si habent, dico, quòd implere tenentur, quam citius possunt: quia debitorum sunt illis quibus legata facta sunt, & sicut dicitur. ff. de regulis iuris. In omnibus obligationibus in quibus dies non ponitur presenti die debetur.

Præterea, quanto citius testamentum im-

pletur tanto citius anima defuncti alleuiatur, vt patebit in sequenti quæstione: vnde illi executores qui penes se habent in promptu, & libere bona de quibus cito possunt testamentum implere, & per longum tempus tardant suam executionem complere, necatoribus egentiũ comparatur. 13. q. 2. Qui oblationes el 2. Qui oblationes defunctorum, aut negant ecclesijs, aut difficile reddunt tanquam egentium necatores excommunicentur, & secundum gloss. ibidem hoc non intelligitur de oblationibus voluntarijs: sed de illis bonis, quã relicta sunt ecclesijs, & capit. sequenti dicitur. Qui oblationes defunctorum retinent, & illi qui ecclesijs tradere demorantur, vt infideles sunt ab ecclesia abijciendi, executores etiam si illa bona retinent pro seipsis sunt sicut fures, & raptores. eod. capit. & velut necatores pauperum ab ecclesijs debent excludi quousq; reddant. eadem, quæstio. Clerici, & sacrilegium committunt. 17. quæstio. 4. Sacrilegium: vnde si executores infra annum saltem ammonitione Episcopi pijs voluntates defunctorum non implent cum possent si vellent, per Episcopum debent impelli, extra de testamentis. Nos quidem, & capit. Tua nobis, in gloss. & capit. Ioannes, in textu. Si executores non habeant bona in promptu de quibus possint infra annum testamentum implere, nõ credo, quòd propter hoc deuoluatur post annum potestas eorum ad Episcopum, tenentur tamen facere, quòd in se est, vt bona habeant, & habita debent distribuere, quã citius possunt.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum dilatio executionis in aliquo præiudicet animã testatoris.

RESPONDENDO. T V I D E T U R, quòd non. 24. quæstio. 2. nec quisquam, de Deo qui in diuino est iudicio constitutus nobis fas non est aliud discernere præter illud in quo eum dies supremus inuenit: ergo testator, siue sui executores exequantur ordinationem suã vltimã voluntatis, siue non, non propter hoc habebit, nisi bonum, vel malum, quòd sibi debebatur pro illo statu in quo eum supremus dies, idest, dies mortis inuenit.

Item si bonus homo mittat eleemosynam per suam seruentem cuidam pauperi, si seruiens ille eam non dedit: sed eam ex malignitate in aquam proiecerit, seu sibi retinuerit, non propter hoc minuitur meritum illius, qui eleemosynam dari præcepit: ergo a simili propter malitiam executorum non minuitur meritum testatoris qui bona sua præcepit per eos pauperibus distribuere: ergo, siue executores distribuunt, siue non, siue distribuere tardant,

dent, non propter hoc peius, vel melius anima testatoris habebit.

In oppositum. CONTRA, operatio exterior vltra bonitatem actus interioris valet ad aliquod accidentale præmium, vt superius visum est: ergo a simili executio vltimã, & piã voluntatis testatoris vltra bonam voluntatem, quam habuit in præcipiendo sibi aliquid prodest ad animã suã alleuiationem, qui ergo non exequuntur, aut exequi tardant animã testatoris præiudicant.

CONCLUSIO.

Dilatio executionis dispositionis defuncti potest in aliquo præiudicare animã eius ita, vt maiorem in purgatorio pœnam ipsa patiatur, quã si absque dilatione executio completa fuisset, ex quo patet grauius peccare executores, qui executiones huiusmodi sibi commissas non complent, quã citius possunt.

Responsio. RESPONDEO, quòd dilatio executionis in aliquo præiudicat animã testatoris: cuius duplex est ratio. Vna, quia quanto citius Ecclesiã, & pauperes quibus legatum est recipiunt illud, quòd testator eis legauit tanto feruentius, & citius orant pro anima defuncti, & orare tenentur, & quanto tardius recipiunt, quòd eis legatum est, tanto tepidiores sunt ad orandum, & magis tardant orare pro anima defuncti acceleratio autem feruentium orationum pro anima defuncti multum valet ad eius alleuiationem, & celeriorẽ expeditionem.

Alia ratio est: quia sicut defuncti in charitate aliquid purgabile secum portantes in hac vita meruerunt, vt eleemosynã si pro eis dentur eis profint non ad augmentum gratiã: sed ad alleuiationem, & abbreviationem suã pœnã, & ideo quanto testamentum suum citius executioni demandatur, tanto citius alleuiatur, quanto tardius executio sui testamenti completur tanto tardius cæteris paribus incipit alleuari, & tardius liberatur, si tamen legata sua nunquam soluerentur, nec forte facta sua, quã præcepit emendari per executores emendarentur, nec debita sua, quã solui præcepit per executores soluerentur, non tamen propter hoc perpetuo remaneret in pœna, quamuis propter hoc multo tardius liberaretur a pœna.

Ex dictis patet, quam grauisime peccant, & magnam prodicionem, & illegalitatem faciunt executores qui executiones testamentorum sibi commissas non complent, quã citius possunt opportunitate habita competenti.

Ad primũ. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quòd illud verbum intelligitur de quodam hæretico: qui in sua hæresi decefferat, & tali mortuo, & cuicumque in peccato mortali decedenti nihil prodest, quòd postea pro eis fiat: vnde vsurarij, qui in condendo testamen-

tum præcipiunt, vt sui executores restituunt post mortem suam illis a quibus acceperunt vsuras, & nolunt, quòd fiat restitutio quamdiu viuunt: sed intendunt illa bona retinere si de infirmitate euadunt non prodest ad salutem animã suã testamentum, quòd faciunt: quia tales in mortali peccato decedunt, quãuis in peiori statu morerentur si nollent, quòd etiam post mortem suam restituerentur.

Ad secundum dicendum, quòd quamuis non minuatur meritum mittentis, quantum ad impetrationem gratiã, tamen minuitur, quantum ad remissionem pœnã, maxime: quia si ille pauper eleemosynam recepisset feruentius oraret pro eo, & magis teneretur orare.

ARTICVLVS VI.

CONSEQUENTER queritur de sexto principali. Et circa hoc quaruntur quatuor.

Primo vtrum mortuis proficiat sepultura corporum suorum.

Secundo vtrum proficiat viuus sepultura mortuorum.

Tertio vtrum licitum sit cuilibet eligere sepulturam in quocunque loco sacro voluerit.

Quarto vtrum funeralia illius qui eligit alibi, quam in sua parochia sepeliri, debeant esse suã parochialis ecclesiã, vel illius in qua sepelitur.

Q V A E S T I O I.

Vtrum mortuis proficiat sepultura suorum corporum.

RESPONDENDO. S T E N D O, quòd non: Augu. lib. de cura pro mortuis agenda, non multum post principium curatio funeris, conditio sepulturã, pompẽ exequiarum magis sunt viuorum solatia, quam subsidia mortuorum.

Item, eodem lib. quasi in medio loco inter principium, & medium dicitur de corporibus martyrum quorundam expositis canibus, quòd non ob aliud credendum est diuinitus fuisse permissum: nisi vt discerent Christiani in confitendo Christum dum contemnunt hanc vitam multo magis contemnere sepulchrum: sed quòd prodest contemni non debet.

CONTRA non est probabile, quòd frustra fuerit deuotio sanctorum hominum: sed in sacra reperitur scriptura de sanctis patribus, quòd solliciti fuerunt de loco sepulturã suã, vt patet in Gene. de Abraam Iacob, & Ioseph. Illa autem sollicitudo frustra fuisset, nisi sepultura prodesset, vt videtur.

Item impijs nocet sepeliri in loco sacro.

13. q. 2. Quibus, & c. sequenti, ergo per contrarium prodest pijs.

CONCLVSIO.

Licet mortuis sepultura corporum suorum per se non prodest, per accidens tamen adiumento illis esse potest dum viuentes sepulchra inspiciendo memoriam eorum retinent, & pro ipsis orantur, nec non ipsi defuncti alicuius sancti patrocinio committuntur.

Responso.

RESPONDEO, quod mortuis in charitate decedentibus aliquid purgabile secum deferentibus prodest sepultura corporum suorum non per se sed per accidens, in quantum, scilicet, inspicientes sepulturam memoriam retinent defunctorum, vt pro eis orent. Vnde August. lib. de cura pro mortuis agenda, inter principium, & medium. Monumentum eo, quod moneat mentem, id est, admoneat nuncupatur: sed vltra hoc prodest sepultura in loco sacro, in quantum sepeliens mortuum alicuius sancti patrocinio committit cuius precibus credendum est adiuuari, & quia ceteris paribus ex diuina ordinatione triumphans ecclesia specialiter orat pro illis qui in loco sacro sunt sepulti, & quia illi qui loco illi deseruiunt tenentur ceteris paribus pro illis frequentius, & specialius orare, & his concordat August. lib. predicto, parum ante auctoritatem allegatam, vbi dicit de sepultura, & his, quae fiunt in sepulturis: quia ad hoc valent mortuis, vt dum viui recolunt vbi sunt posita eorum quos diligunt corpora, eisdem sanctis illos tanquam patronis susceptos apud Dominum adiuuando, & orando commendant. Luminaria etiam panni, & alii sumptus, qui fiunt in sepulturis mortuis prodesse possunt per accidens in quantum per talia homines excitantur ad compatiendum, & per consequens ad orandum pro eis, & in quantum pauperes etiam fructum capiunt, & ecclesia propter Deum honoratur, & sic Thob. 1. 2. Sepultura inter ceteras eleemosynas computatur.

Ad primu.

Ex dictis patet faciliter via soluendi argumenta ad vtranque partem prima enim auctoritas Aug. ad partem primam allegata intelligenda est de profectu per se.

Ad secundu.

Ad secundum dicendum, quod non est intelligendum, quod sepulchrum contemni debeat absolute: sed quod propter timorem carendi sepultura non debent Christiani in Christi confessione trepidare.

Ad primu. Alterius partis.

AD PRIMVM ad partem aliam dicendum, quod sancti patres fuerunt solliciti de sepultura corporum suorum scientes, quod eis poterat per accidens prodesse, & etiam aliis vt ostendetur in quaestione sequenti.

Ad secundu.

Ad secundum dicendum, quod impio non nocet sepeliri in loco sacro, nisi in quantum hanc sepulturam sibi indignam propter hu-

manam gloriam procurauit: vnde ex argumento non concluditur, quod sepultura corporum pijs animabus prodest per se, nec eis nocet quicquid homines inimici faciunt de corporibus eorum vt expresse dicit Aug. 1. de ciui. c. 13. probans hoc per illud Saluatoris. Nolite timere eos quod occidunt corpus, & post hoc non habent amplius quid faciant.

QVAESTIO II.

Vtrum proficiat viuis sepultura mortuorum.

RESPONDEO, quod non. Facere opus, quod alii est vtile per accidens non est meritorium facienti: quia opus malum quandoque per accidens prodest: sed sepultura corporum non prodest animabus, nisi per accidens, vt in praecedenti quaestione dictum est: ergo viuis sepelientibus non prodest sepultura mortuorum.

Arg. 1.

Item facere sumptus in opus minus vtile, qui fieri possent in magis vtile facienti non prodest: sed expense, quae fiunt in sepulturis mortuorum possent fieri in opus vtilius, scilicet, si pauperibus daretur: ergo videtur, quod talia facere facientibus non prodest.

Secundo.

CONTRA, Augustinus lib. de cura pro mortuis agenda, longe post principium Thobias sepeliendo mortuos Deum promeruisse teste angelo commendatur, vt habetur Thob. quod decimo.

In oppositu.

CONCLVSIO.

Sepultura corporum defunctorum prodest tum viuis ea sepelientibus tum etiam alijs.

Responso.

RESPONDEO, quod sepultura corporum prodest viuis sepelientibus, & alijs, quia tale opus fidem resurrectionis astruit, vt dicit Augustinus, libro praallegato parum post locum praedictum, homines etiam ad faciendum eleemosynas excitat. Vnde August. primo de ciuita. cap. 13. dicit, quod in hoc salubriter dicitur quanta possit esse remuneratio pro eleemosynis quas viuentibus, & sentientibus exhibemus. Si nec hoc apud Deum perit, quod ex animis hominum membris officii diligentiae, quod persolvitur, subuenit etiam in aliquo animabus defunctorum secundum modum qui in praecedenti quaestione dictus est, certum est autem, quod facere opus, quod fidem resurrectionis astruit, & largitionem ecclesiarum commendat, & animabus defunctorum subuenit facientibus prodest. Sepelientes etiam funera suis corporibus, & aliorum viuorum profunt, in quantum praeseruant aera ab infectione cadauerum, qua viuorum corpora possent infici, & hoc cum bona sit intentione opus est misericordiae, & ex consequenti

quenti animabus hoc facientium prodest.

Ad primu.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod opus prodesse alij per accidens dupliciter potest intelligi, aut quia est pure passiva occasio vtilitatis illius, quia ex se magis ordinatur ad defectum, quamuis homo ex bonitate sua inde illius vtilitatem eliciat, & tale opus facienti non prodest, sed obest. Alio modo, quia quamuis non sit per se causa vtilitatis tamen ordinatur ad inducendum homines ad faciendum alterius vtilitatem, & tale opus prodesse potest facienti, tale autem opus est mortuos sepelire.

Ad secundu.

Ad secundum dicendum, quod maior falsa est nisi intelligatur si faciat sumptus in opus minus vtile sub ratione qua minus vtile, non. peccat homo faciendo bonum eo ipso, quod non fiat maius cum possit facere, non enim tenetur homo de necessitate facere omne bonum quod potest: faciens autem sumptus in sepultura quos posset alibi melius collocare non facit eos in quantum est opus minus vtile, sed in quantum est vtile: debet tamen fieri secundum quod recta ratio dicit omnibus debitis circumstantijs obseruari.

QVAESTIO III.

Vtrum licitum sit cuilibet eligere sepulturam in quocunque sacro loco voluerit.

Primum.

RESPONDEO, quod sic extra de sepul. c. 1. Nulli negamus propriam eligere sepulturam, & etiam alienam: dñs. n. & Magister alienam eligit vt propriam.

Secundum.

Item 13. q. 2. Ebron. in fine: vbi quisque tumultus sit legibus expressum non est: & ideo in voluntate tumultandi consistit.

Tertium.

Item vniciuique habenti proprium licitum, est condere testamentum: vnde 19. q. 3. Perlatum. §. contra. dicitur quod Paulus primus eremita in testamento colobium suum, Athanasio Alexandrino episcopo reliquit, tunicam vero beato Antonio, sed quilibet habet suum corpus proprium: ergo de illo facere potest testamentum eligendo sepulturam.

Quartum.

Item cuilibet licitum est facere, illud quod est ad salutem animae suae, sed eligere sepulturam in loco religioso videtur proficere ad salutem animae eligentis: ergo licitum est cuilibet hoc facere vt videtur.

In oppositu.

CONTRA, 13. q. 2. Facultates. §. Sicut: coniugati in vno sepulchro videntur esse ponendi: ergo uxori non est licitum, eligere sepulturam alibi quam vbi iaceat suus maritus.

Secundum.

Item omnia quae sunt serui sunt domini, sed seruus non potest condere testamentum: 11. q. 2. Illud: ergo cum corpus serui sit in domini potestate, quia ipsum vendere potest, non licet sibi sine consensu domini, sui corporis sui eligere sepulturam.

Tertium.

Item extra de sepul. c. 1. Statuimus vnquemque in maiorum suorum sepulchris iacere vt patriarcharum exitus docet: ergo nulli

licet alij eligere sepulturam.

Quartum.

Item nulli licet alicubi eligere sepulturam nisi bonum sit, sed si aliquis ad aliquod bonum faciendum inducatur fraude, vel dolo, non propter hoc irritari debet illud bonum, ad quod inductus est ille: haec. n. pia fraus vocatur, sed vt habetur extra de sepul. in nostra: si aliquis fraude, vel dolo inductus fuerit ad eligendum sepulturam alibi quam in sua parochiali ecclesia, per hoc non praedudicatur parochiali ecclesiae: ergo eligere sepulturam alibi quam in sua parochiali ecclesia, non est bonum, & ex consequenti non licet.

CONCLVSIO.

Quilibet adultus mentis compos potest libere in loco religioso, cui competit iure vel privilegio ius funerandi, sepulturam eligere: Qui vero sepulturam non eligunt sepelendi sunt in locis, in quibus iure vel consuetudine sepeliri solent sepulturam non eligentes.

Responso.

RESPONDEO, quod quilibet adultus compos suae mentis libere potest, vbicumque voluerit in loco magis religioso, eligere sepulturam: & locum magis religiosum voco illum in quo frequentius, & honestius, & deuotius pro viuis, & mortuis celebratur, & talia sunt loca in quibus sunt conuentus religiosorum fratrum extra de sepul. Fraternalitate, & dico adultus, quia infra annos constitutis non licet eligere sepulturam: extra de sepul. in nra: in textu, & in glo. pr. tñ ei potest sepulturam eligere, dummodo, & ipse ibi eligat sepulturam: consuetudini tñ loci relinquendum est: extra de sepul. De vxore: in glo. & dico compos suae mentis: quia qui non est compos suae mentis non potest sepulturam eligere sibi: extra de success. ab intestato: cum dilectus: dico in loco magis religioso, quia si in loco minus religioso eligat, sit ille in quo in infirmitate constitutus sua recipit sacra, videtur hoc facere ex odio vel superbia, vel aliqua alia temeritate, sed nulli licet temeritate proprii arbitrij alia ecclesia sepulturam eligere, quia in illa cui, vsus parentum antiquorum canonica institutione subiaceret, phibetur. 13. q. 2. Placuit. Huic opinioni est concordat illud quod habet extra de sepul. Fraternalitatem.

Adultus et mentis compos vbilibet in loco religioso potest sepulturam.

Godfredus

Godfredus tñ dicit, quod eligi potest sepultura et in loco minus religioso, dum tñ ille qui eligit non fecerit hoc ex illectione alterius aut ex odio vel contemptu proprii sacerdotis, & relinquit parochiali ecclesiae legitimam portionem, & opinionem suam confirmat per illud quod habet extra de sepul. in nra. Sed siue ista opinio sit verior quam prima siue non, certum est tñ quod episcopus in minori, & minus religiosa ecclesia eligere potest sepulturam. 12. q. 2. Bone: cuius ratio est: quia per reuerentiam, & dignitatem officij sui presumit quod per sepulturam sui corporis sublimabit illa ecclesia, & magis religiosa reddet. Videt et mihi quod hodie vniciuique cui licitum est eligere sepulturam liberum sit ex consuetudine eligere eam in quocunque loco voluerit cui conuenit ius funerandi ex iure communi vel privilegio dum tñ suam parochiale ecclesiam aliquo respiciat

Doctor.

secundum patriæ morem. si tamen dimittat locum magis religiosum, pro minus religioso non bene facit, nisi forte magnitudo deuotionis quam habet ad illum ex aliqua speciali causa recompenset: indigena autem qui sepulturam, non eligit sepelietur cum propinquis, vel ubi decimas persoluebat, 13. q. 2. vbi cunq; temporum. semper tamen consuetudini standum est: peregrinans autem in aliam religionem ibi sepelietur vbi cunq; elegerit sepulturam, dum tamen sit locus cui conueniat ius funerandi ex iure communi vel priuilegio, 13. q. 2. Placuit. si autem sepulturam non eligat sepeliri debet in illa parochia in qua in infirmitate mortis, constitutus sua receptis sacramenta, 13. q. 2. Vbi cunq; in glo. & extra, de sepulturis. In nostra.

electio ista ad eum, post statum pertineat in quo mulier soluitur a lege viri.

Ad secundum dicendum, qd quamuis seruus non possit concedere testamentum sine consensu domini, tamen eligere potest, sepulturam. 13. q. 2. Illud. §. Quia ergo: illa. n. electio ad illum statum pertinet, in quo seruus soluitur a lege domini sui temporalis, simili modo videtur opinari quo ad hoc dominus Hostien. de religioso allegans illud quod dicitur extra de excess. prælatorum. Nimis iniqua: quia vt dicit ipse illa electio ad illud tempus pertinet, in quo religiosus a iugo obedientiæ absoluitur.

Sed in contrarium videtur, esse consuetudo rationalis, quia qui proprie voluntati renūciavit qd in homine maius est, nō videt, qd ordinādi de corpore suo retinuerit potestatem.

Præterea, pbabile est, qd illi de monasterio suo magis erūt solliciti de anima eius qd alij.

Præterea, si alibi eligeret sepulturam scādalizaret monasterium suum. Illa autem decretalis quam allegat Hostien. pro sua opinione loquitur contra illos, qui volebant qd religiosi sepelirentur in parochiali ecclesia: vnde non multum facit ad propositū suum, quia sicut dicitur decre. dist. 29. Sciendum, ex persona tempore, & loco, & causa regulæ canonice debent intelligi.

Ad tertium dicendum, qd hoc intelligit de illo qui non elegit sepulturam, quod patet: quia immediate subiūgitur. Nulli tñ negamus propriam eligere sepulturam, & etiam alienam.

Ad quartum dicendum, qd aliquando aliquid est homini licitum, & bonum, si hoc faciat ex libera voluntate, quod non esset bonū nec licitū, sibi facere p inductiones dolosas: sicut in multis casibus exemplificari possent.

Q V A E S T I O III.

Vtrum funeralia eius qui elegit alibi quam in sua parochia sepeliri, debeant esse sue parochialis ecclesie, vel illius in qua sepelitur.

C O N C L V S I O.

Licet qualibet, vt in proximo articulo conclusum fuit, possit alibi quam in sua parochiali Ecclesia eligere sepulturam, ecclesia tamen parochialis debet habere funerarium canonicam portionem, quæ varia esse potest secundū varia, & noua iura, ac diuersa priuilegia, nec non diuersas locorū cōsuetudines.

RESPONDEO, qd parochialis ecclesia de funeralibus. illius defuncti debet habere, portionem: canonicā. 13. q. 1. Ecclesias, per totum, etiam si ille religionem intret existens in infirmitate de qua moritur: extra de sepul. De his: est autē canonica portio accipiēda sū cōsuetudinē terrarū vt vitē scādalu, qd potest hoc argui, qd diuersa copula diuersimode taxat canonicā portionē: dicit. n. extra de sepul. c. 1. qd illa portio debet ēē tertia pars, & c. sequēti dicit qd debet ēē media pars, & c. In nra, dicit qd debet esse quarta pars, vtrum ēē canonica portio

Ad secundum.

Hostien.

Contra.

Ad tertium.

Ad quartum.

Responsio.

Recurrere de his ad noua iura & priuilegia ciuistarumq; cōsuetudines.

tio se extendat ad allegata dicunt aliqui qd sic dicitur enim extra de sepul. Cum super. Statuimus, vt si aliquis. parochianorum vestrorum alibi contingerit eligere sepulturam de testamento ipsius, quarta vobis portio relinquatur. infra tamen in ca. In nostra. excipiuntur equi & arma, quæ in subsidium terræ sanctæ habent hospitalarij libere si ab illis qui apud eos sepulturam eligunt eis in testamento relinquuntur, sed illa decre. Cum super. per contrariam consuetudinem in multis locis abrogata est. vnde vbi est consuetudo contraria standū consuetudini: debet tamen eligens sepulturam alibi, quam in sua parochia suam parochiale ecclesiam in aliquo respicere secundum patriæ morem: dicunt etiam aliqui, qd illa decre. Cum super. non intelligitur, nisi de parochianis cathedralis ecclesie, quod probat per hoc qd dominus Papa loquitur præposito & capellano Fauentino, nec se extendit ad ea quæ legantur singulari personæ, quod pbant per illud quod supra dicitur de testamentis. Requisti. §. vlti.

A R T I C V L V S VII.

C O N S E Q V E N T E R. queritur de septimo principali. Et circa hoc queruntur quatuor.

Primo vtrum omnes animæ defunctorum in charitate cognoscant orationes nostras.

Secundo vtrum omnes orent pro nobis.

Tertio vtrum omnium orationes quas faciunt pro nobis exaudiantur.

Quarto vtrum animæ beatæ orent pro illis quæ sunt in purgatorio.

Q V A E S T I O I.

Vtrum omnes animæ defunctorum in charitate cognoscant orationes nostras.

STENDEO, qd non: Isa. 63. Abraham nesciuit vos, & Israel ignorauit vos. ergo a simili ignorauerunt orationes nostras.

Item Job. 14. dicitur de defuncto, qd siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles non intelligit.

Item Aug. lib. de cura pro mortuis agenda, inter medium & finem. Ibi sunt spiritus defunctorum vbi non vident quæcunque aguntur aut eueniunt in ista vita hominibus.

C O N T R A, Greg. 12. lib. mora. parum ante medium, qui intus omnipotentis Dei claritatem vident nullo modo credendum est, qd sit foris aliquid quod ignorent: ergo animæ beatæ vident orationes nostras.

Item vt habitum est superius de suffragio pro quolibet facto existere in purgatorio oēs alij gaudent, sed non gaudent nisi cognoscerent: ergo orationes nostras cognoscunt.

C O N C L V S I O.

Animæ beatorum orationes, quas pro eis porrigimus cognoscunt in Dei verbo: animæ vero in purgatorio existentes cognoscunt per effectus suffragia efficaciam pro qualibet illarum facta, orationes autē, quas illis porrigimus, vt pro nobis Deū deprecantur, cognoscunt, vt quibusdam placet, quia aliquas audiunt ab eis: qui hinc ad eas pergunt, aliquas ab angelis bonis, aliquas reuelatiōe.

gatorio existentes cognoscunt per effectus suffragia efficaciam pro qualibet illarum facta, orationes autē, quas illis porrigimus, vt pro nobis Deū deprecantur, cognoscunt, vt quibusdam placet, quia aliquas audiunt ab eis: qui hinc ad eas pergunt, aliquas ab angelis bonis, aliquas reuelatiōe.

RESPONDEO, qd animarum illorum qui sunt in charitate defuncti, quædam sunt iam beatæ, quædam adhuc in pœna purgatorij existentes. Beatæ omnes orationes nostras, quas eis porrigimus, cognoscunt in verbo Dei, quod clare vident: quamuis enim non videant omnia quæcunque videt verbum: tamen probabile est, qd in eo videant omnia quæ facimus, & dicimus, & quæ in corde gestamus ad reuerentiam earum. Animæ vero existentes in purgatorio, quamuis per effectus cognoscant suffragia efficaciam pro qualibet illarum facta: tamē vt dicit quidam si eis porrigimus orationes, vt pro nobis dominum deprecantur, eas non cognoscunt, quia non cognoscunt eas in verbo, quia adhuc non vident, neque eas virtute naturali cognoscere possunt, & ideo secundum istos inanes sunt orationes si quas eis porrigimus.

Alijs magis pie sentientibus, videtur quod si quas eis orationes porrigimus eas cognoscunt: tamen non sua virtute naturali, nec in verbo, sed quia aliquas audiunt ab eis qui hinc ad eos moriendo pergunt: aliquas ab angelis bonis, aliquas reuelatione diuina: vt enim dicit Aug. lib. de cura pro mortuis agenda, inter medium & finem. Hoc triplici modo: aliqua de factis viuorum veniunt ad cognitionem spirituum defunctorum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud intelligitur de cognitione, quæ est per naturalem virtutem cognoscentis.

Ad secundum dici potest illud verbum nō intelligi de animabus eorum qui in charitate decesserunt. vnde Gregor. exponens illud: 12. lib. moral. parum ante medium dicit. Carnales quicunque amorem præcipuum filijs impendunt, hoc eos beatus Job, nescire postmodum asserit quod hic vehementer amauerunt, vt siue nobiles, siue ignobiles sint filij nesciāt, quorum eos semper cura fatigabat.

Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

Q V A E S T I O II.

Vtrum omnes animæ defunctorum in charitate orent pro nobis.

VIDETUR, qd non: orare est officium mediatoris inter Deum & illos pro quibus orat, sed nos sumus mediatores inter eos qui sunt in purgatorio, & Deum pro eis orando: ergo ipsi non sunt mediatores inter nos & Deum orando pro nobis.

Item qui adiuuari indiget prius orare debet pro se, quam pro alio, sed non inuenimus, quod animæ existentes in purgatorio Rich. super 4. Sent. Q9 2 ga-

Responsio. Scopus alius ascensur di præsentis qd.

De cognitio ne animarum in purgatorio existens.

Ad primū.

Ad secundum.

Ad tertium.

Arg. 1.

Secundo.

Ad primū.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad primū alterius partis.

gatorio pro seipsis orent, cum tamen auxilio indigeant: ergo non est probabile, quod oret pro nobis.

Tertio

Item beati Dei voluntatem vident: ergo vident vtrum Deus velit vel nolit illud pro quo vellent orare: si videt ipsum nolle, frustra orant: si vident ipsum velle, orant superflue.

In oppositum

CONTRA, dicit beatus Petrus: 2. canonica sua: 1. Dabo operam frequenter habere vos post obitu meum ut horum memoria faciatis.

Ante medium

Itē 2. Macha. vlti. dicitur de Hiaremia. Hic est qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate.

CONCLUSIO.

Anima hinc decedentes in charitate tam beata quam existentes in purgatorio pro nobis orant.

Responsio

RESPONDEO, quod omnes anime defunctorum in charitate orant pro nobis: orare enim est opus charitatis, ipsi autem confirmati sunt in charitate, & si existentes in charitate non confirmati ante mortem pro nobis orabant: probabilius est, quod pro nobis oret in charitate confirmati, sed anime beate orando pro nobis nullam consequuntur utilitatem nisi in hoc, quod in augmentatione numeri ciuium supernorum crescit aliquale gaudium accidentale singulorum orationes autem quas pro nobis faciunt existentes in purgatorio interdum redundat ad alleviationem penae eorum, non quia in hoc mereantur: cum sint extra statum merendi, loquendo de merito propriae dicto, sed quia in quantum nos per eorum orationes effecti meliores efficaciora facimus suffragia ad subleuationem penae eorum.

Ad primum

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod orare sicut mediator ex officio nec conuenit illis qui sunt in purgatorio respectu nostri, nec nobis inferioribus respectu eorum: sic enim competit angelis ministrantibus nobis, quia ad ministrandum nobis ex officio deputati sunt: sic etiam conuenit sacerdotibus esse mediatores inter Deum, & populum, sed mediate inter Deum, & animam per modum charitatis communis conuenire potest, & illis qui sunt in purgatorio respectu nostri, & nobis respectu eorum: sic enim inferiores mediare possunt inter superiores & Deum, non tamen dico, quod existentes in purgatorio sint inferiores nobis, sed superiores in quantum sunt confirmati in charitate: nos autem non.

Ad secundum

Ad secundum dicendum, quod minor est falsa cum enim mentaliter clament ad nos ut eis subueniamus, quod nobis spiritualiter datur intelligi. Iob. 19. vbi in persona eorum dicitur nobis. Misere mini mei misere mini mei, credendum est, quod multo fortius clamant ad iudicem ut eis miseretur.

Ad tertium

Ad tertium dicendum, quod beati vident Deum velle facere illud pro quo rogant, tamen ad preces eorum.

QVAESTIO III.

Vtrum orationes omnium animarum, quae recesserunt a corporibus in charitate, quas faciunt pro nobis: exaudiantur.

VIDETUR, quod non: Hiare. 15. Si steterint Moyses & Samuel coram me non est anima mea ad populum istum.

Argum. 1. D. Th. ar. 3

Item apoca. 6. Martyribus vindictam petentibus de his qui habitant in terra responsum est ut requiescerent adhuc tempus modicum donec compleantur conserui eorum: ergo non oēs orationes sanctorum exaudiuntur.

Secundo

Item qui aliquid alij orando impetrat aliquo modo illi meretur: sed anime a corporibus separate non sunt in statu merendi: ergo nobis per earum orationes nihil impetratur.

Tertio

Item vnicuique indigenti plus prodest oratio sua quam alij. Sed illi qui sunt in purgatorio sunt indigentes, & tamen sua oratio non prodest eis: quia tunc statim a pena liberarentur: ergo multo minus orationes eorum exaudiuntur pro nobis.

Quarto

CONTRA, dicitur Iob. 5. Ad aliquem sanctorum conuertere, sed illa conuersio esset frustra si orationes eorum pro nobis non exaudirentur: ergo orationes sanctorum pro nobis exaudiuntur.

In oppositum

Item omnes orationes amicorum Dei ab ipso exaudiuntur, nisi sit impedimentum ex parte illorum pro quibus oratur, sed omnes anime existentes in charitate sunt amice Deo: ergo omnium animarum orationes quas faciunt pro nobis nisi sit impedimentum ex parte nostra, exaudiuntur.

CONCLUSIO.

Orationes, quae a beatis pro nobis expresse sunt semper exaudiuntur, quae vero interpretatiue sunt, id est quatenus eorum merita in conspectu Dei sunt nobis quaedam suffragia, non semper exaudiuntur: orationes etiam existentium in purgatorio licet viuis prodesse possint non tamen semper exaudiuntur cum ibi existentes non videant voluntatem Dei, saepeque ad sit impedimentum ex parte viuorum.

Responsio

RESPONDEO, quod orationes omnium animarum, quae recesserunt a corporibus in charitate, quas faciunt pro nobis, quaedam sunt beatarum, quaedam adhuc in pena existentium: beatae dupliciter orant pro nobis scilicet expresse & interpretatiue. primo modo orant pro nobis cum expresse petunt a diuina clemencia aliquod bonum nobis fieri, vel aliquod malum a nobis remoueri. interpretatiue orant pro nobis in quantum eorum merita in conspectu Dei existentia non solum eis cedunt ad gloriam, sed etiam quantum est ex parte sua sunt nobis quaedam suffragia. primo modo orationes eorum pro nobis semper exaudiuntur, quia sic nihil petunt, nisi quod vident Deum velle facere ad preces eorum. Sed 2. modo non semper exaudiuntur.

Anima beata te expresse & interpretatiue pro nobis orare quo primo super exaudiuntur 2. non anime existentes in purgatorio non semper exaudiuntur.

audiuntur propter impedimentum a parte nostra. Orationes autem animarum existentium in purgatorio forte non semper exaudiuntur, sicut nec nostra, quia non sic vident voluntatem Dei, sicut beata: tamen earum orationes multis viuis profunt: immo omnibus, nisi sit impedimentum ex parte nostra. si enim non profunt hoc est, aut quia sunt in pena, sed hoc est falsum, quia tunc orationes nostrae qui sumus in pena non prodesse aut hoc est, quia sunt extra merendi statum, sed haec ratio nulla est, quia tunc orationes beatarum animarum nobis non prodesse, aut hoc est, quia cum hoc, quod sunt adhuc extra statum merendi visione Dei carent, sed haec ratio nulla est, quia vt habetur. 2. Macha. c. vlt. Hiaremius quod extrastatū merendi erat, & adhuc visione Dei carebat orauit pro filiis Israel, & fuit eius oratio exaudita.

Ad primum

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illud verbum sic intelligendum est, quod sic Moyses, & Samuel illo tpe fuissent immortali vita & orassent pro illo populo orationes eorum non fuissent exaudite propter malitiam magnitudinem: quae tunc erat in populo illo.

Ad secundum

Ad secundum dicendum, quod illa martyrum oratio non erat absoluta petitio, quod statim fieret vindicta, sed erat ad exprimendum desiderium secundae stolae: vnde glo desiderat maius & sanctorum consortium, & iusticiae Dei consentiunt.

Ad tertium

Ad tertium dicendum est, quod differentia est inter mereri, & impetrare per orationem: meritum enim propriae loquendo innititur aequitati, & cuidam aequalitati proportionalitatis meriti ad praemium: impetrare autem aliquid per modum suffragij orando innititur liberalitati, & benignitati qui illis oratur. Alij dicunt, quod quamuis sint extra statum merendi pro se: non tamen pro nobis.

Ad quartum

Ad quartum dicendum, quod oratio existentium in purgatorio eius non prodest ad augmentum gratiae nec gloriae, quia quo ad hoc sunt totaliter extra statum impetrandi aliquid pro se: sed quantum ad mitigationem penae suae, & abbreviationem: nec propter hoc sequitur, quod statim liberentur a pena, quia nec hoc petunt, sed diuinae misericordiae supplicant, ut secundum beneplacitum suum miseretur eorum, & haec oratio exauditur.

QVAESTIO IIII.

Vtrum anima beata orent pro illis quae sunt in purgatorio.

Arg. 1.

VIDETUR, quod non: quia orationes animarum beatarum semper exaudiuntur: ergo si orarent pro illis quae sunt in purgatorio ille statim a pena liberarentur.

Secundo

Item nullus sapiens orat pro amotione eius de quo laetatur: sed sancti laetatur de punitione existentium in purgatorio: dicit enim Ps. Laetabitur iustus cum viderit vindictam: ergo non orant pro amotione penae eorum.

Psal. 57.

CONTRA, Mag. huius dist. c. 5. dicit de illo qui in articulo consummationis saeculi mirabitur, suffragijs tamen indigens, quod adiuuabit meritis & intercessio nib. Ecclesie celestis: ergo a simili, & illi qui modo sunt in purgatorio Ecclesie celestis intercessionibus adiuuatur.

In oppositum

CONCLUSIO.

Beati orant pro existentibus in purgatorio.

Responsio

RESPONDEO, sicut in corpore naturali membra fortia indigentibus subueniunt, sic in corpore mystico ecclesie non tamen debent sibi subuenire membra inter quae est indigentia mutua, sed etiam illa quae non indigent adiuuari conueniens est indigentibus subuenire. illi autem qui sunt in purgatorio cum sint in charitate sunt membra corporis mystici ecclesie, & indigent adiutorio: conueniens ergo est bonos qui sunt ecclesie membra non indigentia illis qui sunt in purgatorio suis orationibus subuenire.

Ad primum

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod quamuis sancti oret pro eis: non pro hoc sequitur, quod ipsi statim a pena liberentur, quia nec hoc petit sancti, sed vt Deus eis subueniat quantum videt ipsum velle eis subuenire ad preces eorum.

Ad secundum

Ad secundum dicendum, quod sicut sancti letatur de Dei iustitia, ita de misericordia, quia videt vnam in nullo alij iudicare, sed alij concordare.

Textus interpretatio

CIRCA litteram. (Cum facta erit resurrectio bonorum gaudium amplius erit.) Hoc exponitur in quaestione di. 49. (Et malorum tormenta grauiora.) hoc declarabit di. 50. (Anas abditis receptaculis continet.) abdita dicitur, quia modo non sunt nobis manifesta. (Sacrificium mediatorum) 1. sacrificium eucharistiae. (Ad hoc profunt, vt sit plena remissio, vel certe vt tolerabilior sit ipsa dānatio.) hoc exponet di. sequet, quia de hoc fiet argumentum ad illam quaestione. Vtrum pena dānatorum pro suffragia ecclesiae minuatur. (Et sacrificio salutari.) id est sacro eucharistiae: hoc enim sacrum & si pro modum sacri non proficit nisi ipsum sacraliter mādūcātibus mortuis tamen prodest pro modum sacrificij: sic enim prodest oibus indigentibus ecclesiae membris pro quibus offertur. (Iniuria est pro martyre in ecclesia orare.)

Textus interpretatio

Contra, supradictum est, quod suffragia pro valde bonis gratiarum actiones sunt.

Quomodo pro martyre orare iniuria est.

RESPONDEO, quod iniuria est orare pro illo quem certum est nobis esse martyrem, si autem facimus suffragia pro aliquibus qui iam beati sunt, sed nobis non constat, nec per reuelationem, nec per ecclesiae testimonium: si pro talibus facimus suffragia, quis eis non proficit: tamen eis non iniuriam facimus, sed ista suffragia gratiarum actiones sunt. Dicit potest non ei magis valuisse gratia & spalia quam pauperi sola gratia suffragia.

Ratio autem haec est falsa. Loquitur enim magister de paupere & de diuite qui aequaliter meruerunt adiuuari post mortem. (Potest tamen dici illa plura subsidia debiti contulisse celeriore absolute. Haec responsio vera est.) Non pleniorum, quod sic debet intelligi.

Rich. super 4. Sent. Q9 3 gi.

gi scilicet, q̄ nō propter hoc habebit gloriam maiorem. (Dicuntur Angeli orationes, & vota nostra Deo offerre,) quia illud idem quod a Deo efficaciter oratione petimus ipsi pro nobis orando petunt efficacius: si est aliquid quod vident Deum velle fieri per orationes eorum sicut petitionem, q̄ uam facit simplex homo coram iudice resumit aduocatus, & eā proponit efficacius. (Bonum eorum est de operibus suis eius consulere veritatem,) hoc consilium est conuersio eorum ad Deum, vt ab eo illuminationē recipiant de agendis.

Si valde malis detur mitigatio p̄na.

DISTINCTIO XLVI.

De statu conditione impiorum post mortē.

ED queritur hic de valde malis vtrū & ipsi in aliqua p̄narū mitigatioe Dei misericordiam sentiant, vt minus quam meruerint puniatur. Quidā autumant eos nullā releuationē p̄nae habituros: quod cōfirmat Iacobi autoritate dicētis, Iudiciū sine misericordia fiet illi, qui non fecit misericordiā. Aug. etiam ait, Misericordia hic iudicium in futuro. Idem distinguens quomodo omnes uia Domini sint misericordia & veritas, ait, Erga sanctos, omnes viae Dei misericordia; † erga iniquos, omnes veritas: quia & in iudicando subuenit, & ita non deest misericordia; & in miserando id ex hibet quod promisit, ne desit veritas. Erga omnes autem quos liberat & damnat, omnes viae sunt misericordia & veritas, quia vbi non miseretur, vindicta veritas datur dicēs, vbi non miseretur dat intelligi aliquid à Deo fieri, vbi ipse non miseretur. Sed bis occurrit quod ait Cassiod. super Ps. 50. loquens de misericordia & pietate Dei, Haec duae, inquit, res iudicio Dei semper adiunctae sunt. Ergo & in punitione malorum non est iustitia sine misericordia. Idem de iudicio & misericordia ait, Haec duo mutua societate sibi iunguntur: In his breuiter omnia opera Dei includit. Aug. quoq; respondens illis qui reprobos supplicia sine habitura contendunt, ita illorum repellit opinionem, afferens reprobos perpetuo puniendos, vt eorum supplicia mitigari aliquatenus non neget: Frustra, inquit, nonnulli aeternam damnatorum p̄nam & cruciatum sine intermissione perpetuos humano miserantur affectu, atque ita futurum esse non credunt, non quidem scripturis aduersando diuinis, sed pro suo motu dura quaeque molliendo, & in leuiorem, stēdendo sententiam: quae putant in eis terribilius esse dicta quam verius. Non enim (inquiunt) obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas. Hoc quidem in psalmo legitur: sed de his intelligitur qui sunt vasa misericordiae: quia & ipsi non pro meritis suis, sed Deo miserante de miseria liberantur. Aut si hoc ad omnes existimant pertinere, non ideo necesse est, vt damnatio-

Iacobi 2. c. In psal. 32. con. 1. cōci. 29. in ro. psalm. 118. + Aug. non habet illud, erga ini. quos.

Idem Cass. super Psal. 100.

In Enchir. c. 112.

Psal. 76. Rom. 9 c.

nem opinentur finire posse eorum, de quibus dictum est, Ibunt hi in supplicium aeternum: ne hoc modo putetur habitura finem felicitas eorum, de quibus econtrario dictū est, Iusti autem in vitam aeternam. Sed p̄nae damnatorum certis temporibus existiment, si hoc eis placet, aliquatenus mitigari. Et sic quippe intelligi potest manere ira Dei in illis, id est ipsa damnatio. Haec enim vocatur ira Dei, nō diuini animi perturbatio: vt in ira sua, id est, manente ira sua, non contineat miserationes suas, non aeterno supplicio finem dando, sed leuamen adhibendo, vel interponendo cruciatibus: quia nec Psalmus ait, ad finiendam iram suam, vel, post iram suam, sed in ira sua. Quae si sola esset, alienari à regno Dei, & carere magna multitudinē dulcedinis Dei, tam grandis tamen est p̄na, vt ei possint nulla tormenta que nouimus, comparari, si illa sit aeterna, ista autem sint quamlibet multis seculis longa. Manebit ergo sine fine mors perpetua damnatorum, & ipsa omnibus erit communis, sicut manebit communiter omnium vita aeterna sanctorum. Ecce ita asserit hic p̄nas reprobos non esse finiendas, quod non improbat, si dicatur eorum supplicio aliquod leuamen adhiberi. Vnde non incongruē dici potest, Deum, et si iustē id possit, non omnino tantum punire malos in futuro quantum meruerunt, sed eis aliquid, quantumcumq; mali sint de p̄na relaxare.

Determinat praemissas autoritates. **Q**UOD ergo dictum est, iudicium sine misericordia fieri illi qui non fecit misericordiam, ita intelligi potest, quod iudicium damnationis fiet illi qui non fecit misericordiam, pro eo quod fuit sine misericordia. Vel fiet iudicium ei sine misericordia liberante & saluante: qui tamen in aliqua p̄nae alleviatione misericordiam Dei sentiet. Ita cum dicitur, misericordia hic, iudicium in futuro; non negatur quin in futuro sit misericordiae effectus, & in electis, qui per misericordiam ab omni miseria liberantur, & in reprobis, qui minus quam meruerunt, cruci abuntur. Sed hic non sine causa dicitur fieri Dei misericordia, & iudicium in futuro: quia & hic multis modis miseretur Deus, quibus non miseretur tunc. Vocat enim Deus nūc peccatores & iustificat: quod tunc non faciet. & tunc reddens singulis secundum merita sua, manifestē iudicabit, qui nunc occultē iudicat. Cuius occultum iudicium (vt ait Aug.) intelligitur p̄na qua quisq; vel exercetur ad purgationem, vel ad mouetur ad conuersionem, vel, si contemnit, excacatur ad damnationem. Occultum ergo iudicium Dei, p̄na dicitur qua iudicat purgando, conuertendo, vel excacando, Iudicia quoq; Dei interdu appellatur dispensationes eius de omnibus rebus. Vnde. Quam incomprehensibilia sunt Iudicia eius. Et, Iudicia eius abyssus multa. Iudicium autem quo in futuro iudicabit, intelligitur sententia iudicis, qua veniabitur aera, id est diuidentur loca liter boni à malis ministerio angelorum & isti in vitam ducentur, illi in supplicium mittentur: qui nunc simul mixti sunt.

De iustitia & misericordia Dei. **S**E D quomodo iustitia Dei & pietatē, id est misericor-

Mat. 25. d

ibi. ca. 112

Iacobi 2. c.

Lucas. e. Rom. 8. De occulto iudicio Dei In expositione in iudic. Psal. 9.

Rom. 11. d. Psal. 35. De sententia iudicis Mat. 25 c.

Supra, di. a. **S**ericiordiā, supra Cassiodorus duas esse res dixit, quae semper adiunctae sunt iudicio Dei? Iustitia enim Dei & misericordia non duae res sunt, sed una res, id est vna diuina essentia est, sicut supra pluribus autoritatibus ostensum est. Quia non est Deo aliud esse misericordem, quam misericordiam; nec iustum, quam iustitiam; sed idem prorsus. Nec aliud est ei esse misericordem, quam iustum; vel misericordiam, quam iustitiam; sed omnino idem: quia non denominatiuē, sed essentialiter haec de Deo dicuntur. Cur ergo dicit scriptura de operibus Dei, quaedā esse misericordia, quaedam iustitia? Si enim iustitia Dei, misericordia est; quaecunq; sunt opera misericordiae, esse videntur iustitia, & econuerso. His responderi potest sic, illis locutionibus, quibus huiusmodi operum sunt distinctiones, vt alia misericordia, alia iustitia, alia bonitati attribuuntur; non diuersitas subiactis, id est rei his vocabulis significatē exprimitur, sed varietas sensuum & effectuum in creaturis monstratur. Cum enim dicitur Deus iustus vel iustitia, essentia diuina praedicatur: & etiam quod ipse sit distributor & iudex meritorum, intelligi datur. Ita & cum dicitur misericors, essentia diuina praedicatur, & in super quod ipse sit miserorum liberator, intelligi datur. Similiter cum dicitur bonus, essentia diuina praedicatur, & in super autor omnium bonorum ostenditur. Ita & cum dicitur Deus, essentia diuina praedicatur & ipse timendus ostenditur. Inde ergo quaedam opera misericordiae, quaedam iustitiae dicuntur, non quin diuina essentia haec & illa operetur, & quin haec & illa sint opera diuinae essentiae, quae dicitur misericordia & iustitia; sed quia quaedam sunt quibus ostenditur iudex & aequus distributor, quaedam quibus ostenditur miserator. Misericors enim dicitur in natura, miserator in exhibitione. Et in quibusdam operibus dicitur effectus esse misericordiae, in quibusdam effectus iustitiae: non quod aliud efficiat iustitia, aliud misericordia Dei, si ad essentiam referas; sed quia ex quibusdam effectibus intelligitur iudex, ex quibusdam miserator, vel, vt quibusdam placet, iustus & misericors. Sed secundum hoc occurrit quaestio, quomodo ex alijs ostēdatur iustus & ex alijs misericors, cum sit idem ei esse iustum & esse misericordem. Si enim secundum eandem rationem dicitur iustus & misericors, ex eo opere quo intelligitur iustus, intelligitur misericors, & econuerso. Sed dixi supra, quia cum dicitur Deus iustus & misericors, ita eadem diuina essentia significatur, & secundum eam idem praedicatur, vt etiam quaedam diuersa intelligantur. Intelligimus enim per hoc eum esse miseratorem & iustum iudicem. Quod euidenter Origenes ostendit, dicens, Omnia quae Dei sunt, Christus est: ipse sapientia eius, ipse fortitudo, iustitia, sanctitas, ipse prudentia, ipse veritas. Sed cum vnum sit in subiactis, pro varietate sensuum, diuersis nuncupatur vocabulis. Aliud enim significat sapientia, aliud iustitia. Quando enim sapientia dicitur, disciplinam te diuinarum humanarumque rerum instruere intelligitur: quando iustitia, distributor vel iudex meritorum insinuat. Ita & prudentia cum dicitur, doctor & demonstrator bonarum vel maliarum rerum, vel neutra-

rum intelligitur. **A**utoritatibus probat quaedam iustitiae, alia misericordiae, alia bonitati attribui. **Q**UOD autē quaedam opera misericordiae, quaedam iustitiae, quaedam bonitati attribuuntur, in scripturis facile est reperire. Et de misericordia quidem & iustitia manifestum est, de bonitate verō & misericordia amplius latet. Sed Augusti. docet illa opera proprie ad misericordiam pertinere, quibus aliqui à miseria liberantur: ad bonitatem verō non solum illa, sed facturam & gubernationem naturalium: ita dicens, Ad misericordiam pertinet, quod à peccatis mundat, & de miseria liberat: ad bonitatem verō, quod caelum & terram, & omnia valde bona creauit, vt essent. Idem, Caeli non indigent misericordia, vbi nulla est miseria: in terra hominis abundat miseria, & superabundat Dei misericordia. Miseria ergo hominis & misericordia Dei plena est terra, non caeli: qui non indigent misericordia, indigent tamē regente Domino. Omnia enim indigent Domino, & misera, & felicia: quia sine illo miser non subleuatur, felix non regitur. Item alibi, Misericordia est erga miseros, bonitas erga quoslibet. Interdum tamen misericordia largē accipitur, vt bonitas.

Quomodo vniuersae viae Domini dicantur misericordia & veritas. **P**OST haec considerari oportet, ex quo sensu vniuersae viae Domini dicantur misericordia & veritas. Hoc multiplicem recipit expositionem. Vniuersae enim viae Domini misericordia & veritas quibus ad nos uenit, (vt Augustinus ait super Psal.) intelleguntur duo aduentus: primus, in quo manifestam & multiplicem misericordiam nobis exhibuit: & secundus, in quo requirendo merita, iustitiam exhibebit. Vniuersae etiam viae Domini, id est, quibus ad dominum ascendimus, sunt iustitia, quae à malo declinamus; & misericordia, quae bonum facimus. In his enim duobus omne bonum meritum includitur. Sed cum superius Cassiod. dixerit in his duobus omnia opera Dei, includi, meritū quaeiri potest, an in omni opere Domini haec duo mutuo sibi iungantur. Quibusdam placuit non in omni opere Domini haec duo concurrere: secundum effectum dico: nam secundum essentiam non diuiditur misericordia à iustitia, sed vnum est. Verum secundum effectum non in omni opere Domini dicunt esse misericordiam & iustitiam: sed in quibusdam fatentur tantum misericordiam, in alijs iustitiam, atque in alijs misericordiam & iustitiam. Fatentur tamen, Dominum omnia quae fecit misericorditer agere & iuste, referentes rationem dicti ad Dei voluntatē, q̄ iustitia est & misericordia, non ad effectus misericordiae & iustitiae, qui sunt in rebus. Alijs autem videtur, quod sicut dicitur Deus omnia opera sua iuste facere & misericorditer, ita concedendum sit in omni opere Dei iustitiam esse & misericordiam, id est clementiam, secundum effectum vel signum: quia nullum opus Dei est in quo non sit effectus vel signum aequitatis & clementiae, siue occultae, siue apertae. Aliquando enim manifesta est clementia siue benignitas, & occulta aequitas, aliquando

Super psal. 135.

Ibidē si per psal. 32. con. 2.

In glossa, super illud ps. 2. 4. Secū dū misericordiam & nam memento meitu.

Super psal. 24.

Supra. li. a.

DISTINCTIO XLVI.

UPERIVS determinavit Magister de statu animarum exitentiū in purgatorio. Hic determinat de statu existentium in inferno.

Et dividitur in duas.

Primo inquit vtrum Deus in punitione damnatorum agat misericorditer, vel iuste tantum.

Secundo quo modo sunt in Deo iustitia, & misericordia. ibi. (Sed quo modo.)

Prima in duas.

Primo determinat quæstionis veritatem.

Secundo exponit quæsdam auctoritates quæ videntur sonare contrarium. ibi. (Quod ergo dictum est.)

Illā pars quæ ibi incipit. Sed quomodividitur in tres.

Primo ostendit, quod distinctio iustitiæ, & Misericordiæ in Deo attēditur quo ad opera.

Secundo, quod quædam opera attribuuntur iustitiæ quædam misericordiæ. ibi. (Quod autem quædam.)

Tertio, quod in singulis operibus invenitur misericordia, & iustitia. ibi. (Post hoc &c.)

CIRCA hanc distinctionem quærendum est principaliter de duobus.

Primo de iustitia Dei.

Secundo de eius Misericordia.

ARTICULVS PRIMVS.

CIRCA primum quærentur quatuor.

Primo vtrum in Deo sit iustitia.

Secundo vtrum possit prætermittere opera iustitiæ.

Tertio vtrum possit iustæ aliquem temporaliter punire non propter eius peccatum.

Quarto vtrum iustius agat cum vno quam cum altero. Vtrum autem ex diuina iustitia inferatur peccatoribus in peccato mortali decedentibus pœna æterna: plane patet, quod sic ex dictis superius. di. 44. in illa quæstione: vtrū sit infernus, & ideo de homo non oportet facere quæstionem.

QVÆSTIO I.

Vtrum in Deo non est iustitia.

STENDO, quod Ansel. lib. I. de veritate ultra medium. Iustitia est relictio voluntatis propter se seruata, sed in Deo non est relictio voluntatis non enim est voluntas recta quæ vult aliquid facere non propter aliquam rationem. Deus autem plus vult facere mundum istum quā alium ab isto solo numero differentem: & magis reprobare Esau quam Iacob: & non propter aliquā rationem: ergo in Deo non est iustitia.

Item secundum Philosophum. 5. ethi. c. II.

Arg. 1. D. Tho hic q. 1. ar. 1. Sco. ibidem q. 1. C. 13. Rem. 6.

Secundo.

Domini ad seruū non est iustitia: quia iustitia in quadā equalitate ad alterū: cōsistit, sed Deus est dñs omnium: ergo in ipso nō est iustitia.

Item Boetius in lib. de hebdo. Quia Deus bonus est, omnia quæ egrediuntur ab eo bona sunt: ergo a simili si Deus esset iustus omnia quæ egrediuntur ab eo essent iusta, sed multa sunt a Deo quæ iusta non sunt: carentia enim ratione iusta non sunt.

Item iustitia respicit debitum. Deus autem nulli debitor est.

CONTRA, Apostolus. 2. Thi. 4. dicit, quod Deus est iustus iudex, sed non est iustus iudex in quo nō est iustitia: ergo in Deo est iustitia.

Item Psal. ad Deum. Iustitia plena est dexter a tua.

CONCLUSIO.

In Deo est iustitia distributiua, commutatiua vero improprie & secundum quod in eo reperitur.

RESPONDEO, quod iustitia accipi potest secundum rectitudinem voluntatis qua vult aliquis reddere vnicuique in distribuendo vel commutando quæ ei decet, & secundum hoc duplex est iustitia scilicet distributiua qua aliquis vult omnibus qui sunt de communitate distribuere bona communia secundum debitam proportionis æqualitatem & commutatiua qua aliquis in commutando vult seruare debitam æqualitatem secundum quantitatem: & huius commutatiuæ iustitiæ est quædam potentialis pars qua aliquis vult seruare in commutando debitam æqualitatem non secundum quantitatem: sed secundum proportionem: commutatiua iustitia propriæ loquendo in Deo non est, quia nulli est debitor ex legis necessitate, & tantum secundum quantitatem de bono retribuit ultra meritū, & de malo citra demeritum. Iustitia vero distributiua in Deo est. omnibus enim distribuit bona sua secundum debitam proportionis æqualitatem.

Vñ dicit Dionys. 8. c. de diuinis nominibus, quod iustitia Dei omnibus quæ sunt secundum dignitatem tribuens laudatur secundum commensurationem & formam & ordinationem, quia in distribuendo illam dignitatem considerat in comparatione ad condecetiam suæ bonitatis. Iustitia tertio modo dicta est in Deo est, quia in commutando bonum pro bono, & malum pœnæ pro malo culpæ seruat non æqualitatem quantitatis, sed proportionis in comparatione ad cōdecetiam suæ bonitatis. Sed in hoc differt hæc æqualitas ab illa quæ est in iustitia distributiua, quia illa consideratur inter personas accipientes, & ea quæ eis distribuuntur: nam sicut se habet meritum vnius ad meritū alterius: ita se habet illud quod distribuitur vni ad illud quod distribuitur alteri. Equalitas autem proportionis quæ est in iustitia tertio modo dicta consideratur inter meritum vel demeritum quod est in recipiente, & præmium vel supplicium quod recipit a retribuente.

Tertio

Iustitia distributiua: quæ, & in deo ponitur commutatiua propria quæ in Deo non est in propria commutatiua quæ, & in Deo ponitur.

Inter equalitatem distributiua & commutatiua iustitiæ.

buenite: in qua retributione & si consideret meriti vel demeriti exigentiam: hoc tamen est per cōparationē ad condecetiam bonitatis suæ: & iō iuste punit malos: & iuste eis parcat. primū tangit Ansel. prologion. 10. c. cum loquens ad Deum dicit. Cum punit malos iustum est, quia illorum meritis conuenit. secundum tangit ibidem cū immediate subiungit. Cum parcat malis iustus est: non quia illorum meritis, sed quia tue bonitati condecens est.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quicquid vult Deus: vult propter aliquam rationem quæ non est alia quam suum velle, quia diuinus intellectus dicitur voluntatē Dei primū esse regulam omnium volendorum. Vñ de eo ipso quo Deus vult aliquid, rationabile est ipsum hoc velle. Vnde Ansel. prologion. 11. c. ad Deum loques ait. Id solum iustum est quod vis, & non est iustum quod non vis, & sic patet ex sententia Ansel. ibidem. intentio eius est vt factum sit iustum, quia Deus vult hoc fieri: non econuerso.

AD SECUNDVM dicendum quod & si domini ad seruū non sit iustitia commutatiua secundum plenam rationem eiusdem: quia inter dominū & seruū non est æqualitas eo, quod omnia quæ sunt serui sunt domini: tamen domini ad seruos potest esse iustitia distributiua, quæ non requirit qualitatem quantitatis secundum proportionem quæ est æqualitas duarum proportionum quæ consistit in hoc, quod seruis retribuit proportionaliter secundum merita sua: quamuis etiam iustitia commutatiua non possit esse secundum plenam rationem inter dominū, & seruū, tamen potest ibi esse secundum aliquod scilicet secundum æqualitatem proportionis in quantum seruus domino facit quod potest, & dominus seruo quod decet quid autem sit iustitia commutatiua, & distributiua expositum est lib. 3. dist. 33.

AD TERTIVM dicendum, quod nō est simile, quia bonitas conuertitur cum entitate, & sola ratione differunt: non sic autem iustitia.

AD QUARTVM dicendum, quod & si Deus nulli creaturæ sit debitor: ex recepto, tamen debitor est ex promisso, nulli enim est debitor nisi quia vult. Si autem quæretur quare vult non respondeo, nisi quia vult, quia voluntas sua est prima causa.

QVÆSTIO II.

Vtrum Deus possit prætermittere opera iustitiæ.

TVIDETVR, quod sic: quia opus iustitiæ est retribuere vnicuique secundum merita sua: sed Deus peccatoribus nō retribuit secundum demerita sua punit enim eos citra condignum. iuxta illud Psal. Non continebit in ira misericordias suas: ergo Deus in puniendo peccatores opera iustitiæ prætermittit.

Psal. 76.

Item illos qui saluati sunt Deus posset dānare, & illos qui damnati sunt posset saluare, quia omnipotens est sed, damnatos saluare, & saluatos damnare esset prætermittere opera iustitiæ: ergo opera iustitiæ prætermittere potest.

Item potest prætermittere cursum naturalis iustitiæ, quem naturalibus rebus indidit, vt patet in operibus miraculorum: ergo a simili potest prætermittere cursum moralis iustitiæ.

CONTRA, 2. Thi. 2. Et ille fidelis est qui seipsum negare non potest, sed si prætermittet opera iustitiæ negaret seipsum, quia negaret iustitiam, & ipse iustitia est: ergo iustitiæ opera prætermittere non potest.

Item Ansel. 1. lib. Cur Deus homo: ante medium. quolibet inconueniens in Deo sequitur impossibilitas, sed inconueniens esset Deum prætermittere opera iustitiæ: ergo hoc Deo est impossibile.

CONCLUSIO.

Licet Deus possit prætermittere opera iustitiæ secundum quod iustitia respicit exigentiam demeritorum vel meritorum absolute, ea tamen non potest Deus prætermittere quatenus iustitia respicit exigentiam meritorum vel demeritorum in comparatione ad condecetiam bonitatis sui ipsius retribuētis.

RESPONDEO, quod opera iustitiæ secundum, quod iustitia respicit exigentiam demeritorum absolute Deus potest prætermittere, & prætermittit etiam in punitione perpetua damnatorum, quia punit eos citra condignum: non quantum ad pœnæ durationem, sed quantum ad intensionem respiciendo ad eorum demerita absolute. opera autem iustitiæ secundum quod respicit exigentiam meritorum, vel demeritorum in comparatione ad condecetiam bonitatis sui ipsius retribuētis prætermittere non potest: sicut nec illud negare quod suam decet bonitatem.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis Deus non puniat peccatores secundum exigentiam demeritorum suorum absolute: punit tamen eos secundum exigentiam suorum demeritorum secundum, quod suam condecet bonitatem.

AD SECUNDVM dicendum, quod illos qui saluati sunt, Deus nō posset dānare, quia hoc nō potest concedere suam bonitatem: illos tamen qui dānati sunt posset saluare, quia hoc posset suam cōcedere bonitatem, primo tamen per omnipotentiam suam dando eis adiutorium quo possent, & vellent penitere, & sic remittendo eorum peccata, & obligationes propter quas illi obligantur ad pœnam æternam cum enim omnis iniuria committatur in Deum, & ipse sit superior dominus potestatis habens plenitudinem illā nulli iniuriando ex gratia potest remittere dānatis,

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

C. 10.

Responso.

Ad primū.

Ad secundum.

natis:tamen nunquam remittet: quia nunquam penitebunt nec penitere possunt: unde nullus damnatus saluabitur, sed illud quod rationalis creatura de condigno meruit nullo modo potest sibi salua iustitia auferre, nisi forte indirecte in quantum saluatum posset reducere ad vitam mortalem: in qua posset mortaliter peccare, & ex consequenti damnationem mereri, vt dicunt quidam, quo modo tamen posset beato auferre salua iustitia claram sui visionem: difficile est videre, & si illa salua reduceret ipsum ad istam vitam nullo modo posset peccare. unde quo modo saluatum posset dare salua iustitia ad presens non bene video.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod non est simile quia pretermittere cursum naturalis iustitiae aliquando suam concedit bonitatem, sed pretermittere cursum morali iustitiae respicientis exigentiam meritorum seu demeritorum in comparatione ad suam bonitatem suam bonitatem concedere non potest: hoc enim includeret contradictionem.

Ad aliam partem.

ARGUMENTUM ad partem secundam procedunt de operibus iustitiae respicientis exigentiam meritorum, vel demeritorum in comparatione ad condecenciam bonitatis diuinam.

Q V A E S T I O III.

Vtrum Deus possit aliquem iuste temporaliter punire non propter eius peccatum.

Arg. 1. D. Th. ubi supra quaest. 2.

RE S P O N D E O, quod non: Deus nullam punitionem facere potest contra legem aeternam, cum ipsa sit aeterna lex, sed lex aeterna peccatores dicit esse puniendos, & bonos glorificandos: secundum aug. li. de libe. arbi. ante medium. ergo Deus nullum potest iuste punire nisi propter peccatum.

Secundo.

Item secundum aug. ubi prius. Ab aeterna lege deriuatum est quicquid iustum est in lege temporali, sed secundum legem temporalem nullus iuste potest puniri a iudice, nisi propter peccatum: ergo nec secundum legem aeternam.

In oppositum.

C O N T R A, Iob valde grauitur fuit Penitus, nec tamen propter peccatum talem nec tantam punitionem meruerat. unde ipse dicit vt habetur Iob. 6. Vtinam appederentur peccata mea quibus iram merui: & calamitas quam patior in statera quasi harena maris haec grauior appareret, cum ergo Deus Iob punierit iuste potest aliquem iuste punire propter peccatum.

C O N C L V S I O.

Deus iuste potest aliquem punire id est temporaliter affligere non propter eius peccatum, sed vel ut

ipse Deus glorificetur, vel propter exemplum patientiae, vel ut praeseruet afflictum a peccato vel propter alias rationes bonitatem diuinam condecencas.

R E S P O N D E O, quod quamuis Deus nunquam aliquem punisset nisi praecessisset peccatum, quia vt ostensum est lib. 2. dist. 30. Si natura humana non peccasset non fuisset alicui penalitati subiecta, tamen vt ibidem ostensum est, ante peccatum potuisset esse penalitati subiecta absque; aliqua diuina iniustitia non sicut creata fuit, sed sicut eam Deus creare potuisset si voluisset, quia si voluisset potuisset eam creare in naturalibus puris, & sic existens fuisset subiecta penalitati consequenti naturam suis naturalibus relictam, quae ibidem sunt omnia declarata: unde si modo accipiatur punire non propter peccatum pro punire si nunquam fuisset peccatum: sic dico quod Deus nullum punit nisi propter peccatum: quia nullum puniret nisi peccatum aliquod praecessisset. Si autem accipiatur punire non propter peccatum per hoc quod est peccatum non esse causam meritoriam punitionis. sic dico quod quamuis Deus nullum puniat, nec punire possit nisi propter peccatum propria accipiendo verbum punitionis, quia significat afflictionem non absolute, sed vt punitiua est peccati, tamen accipiendo punitionem pro afflictione Deus non solum potest affligere, sed etiam affligit temporaliter aliquos homines non propter eorum peccatum. Quosdam vt in eorum libere ratione ab afflictione glorificetur. Vnde Ioa. 9. dicit saluator de caeco nato, quod nec hic peccauit, nec parentes eius vt caecus nasceretur, sed vt manifestentur opera Dei in illo. Quosdam propter exemplum patientiae. Thob. 2. Hanc tationem ideo permisit Deus euenire illi vt posteris daretur exemplum patientiae eius. Quosdam vt per afflictionem temporalem praeseruet eos a peccato. Quosdam vt per eorum patientiam in tribulatione praemium eorum augeatur in caelo, & quamuis sic in flagellado non sit iustitia quae respicit exigentiam meritorum absolute: tamen est ibi iustitia quae respicit exigentiam meritorum in comparatione ad condecenciam bonitatis diuinam.

Deum temporaliter affligere quandoque puniret incenter.

Ad primum.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod quamuis lex aeterna dicit bonos glorificandos aeterna tamen vita dicit bonos aliquos esse temporaliter affligendos propter rationes dictas, unde & talis punitio est secundum diuinae prouidentiae legem.

A d s e c u n d u m d i c e n d u m q u o d s i n e p r a e i u d i c i o l e g i s h u m a n a e p o t e s t a l i q u i d p e n a l e a l i c u i i n f e r r i n o n p r o p t e r p e c c a t u m, v t i u u e n i b u s e x e r c i t i u m, & m e d i c i n a i n f i r m i s.

Ad secundum.

Q V A E S T I O III.

Vtrum Deus iustius agat cum vno quam cum altero.

Argum. 1. D. Bon. hic q. 4. ar. 1. D. Tho. ubi supra quaest. 3.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

RE S P O N D E O, quod sic: quia aequalitas iustitiae in indiuisibili non consistit. unde Philosophus. 2. ethi. ca. vlt. dicit de medio in virtutibus, quod qui parum aliquando transgreditur non vituperatur, nec ad magis nec ad minus: ergo iustitia recipit magis & minus. salua ergo iustitia. Deus iustius agere potest cum vno quam cum altero.

Item misericordia temperat iustitiam, sed Deus misericordius agit cum vno quam cum alio: ergo & iustius.

Item punire est opus iustitiae, sed Deus magis punit vnum quam alium: ergo iustius agit cum vno quam cum alio.

C O N T R A, quicquid Deus facit iustissime facit: ergo in omni opere suo seruatur iustitia in indiuisibili: indiuisibili: vero non est magis, & minus.

Item si iustius agit cum vno quam cum alio; minus iuste agit cum vno quam cum alio, sed sicut magis iuste includit iuste: ita minus iuste includere videtur iniuste: ergo Deus cum aliquo ait iniuste quod falsum est.

C O N C L V S I O.

Deus iustius non agit cum vno, quam cum altero, sed in iustitia semper aequalitatem seruat, vel secundum quantitatem, vel secundum proportionem.

Responsio. Dea neque qua iustius agere cum vno quam cum alio.

R E S P O N D E O, quod Deus iustius non agit cum vno quam cum alio, cuius ratio est, quia vna actio Dei non potest esse iustior alia, nisi aut per comparationem ad voluntatem eius aqua egreditur aut per comparationem ad effectum ad quem terminatur: primo modo Deus non agit iustius cum vno quam cum alio, quia vna, & eadem est eius voluntas qua egreditur omnis eius actio circa creaturam, nec secundo modo, quia quamuis cum vno agat maiorem effectum iustitiae, quam cum alio: ex hoc tamen non sequitur, quod actio eius circa vnum iustior sit quam sit circa alium. Iustitia enim in quadam aequalitate consistit, siue secundum quantitatem siue proportionem: secundum, quod patet ex prima quaestione huius di. Aequalitas autem tam secundum proportionem quam secundum quantitatem tanta est in paruis sicut in magnis. proportio enim quatuor ad duo aequalis est proportioni 20. ad 10. vtraque enim est dupla, tanta est etiam aequalitas inter decem, & decem, sicut inter mille, & mille: Deus autem in agendo cum quolibet seruat aequalitatem proportionis in indiuisibili ad hoc autem non astringimur propter diffi-

cultatem in nobis medium attingendi: secundum, quod dicit Philosophus 2. ethi. cap. vlt. Et ideo quamuis iustius possimus agere cum vno quam cum altero magis appropinquando ad punctale medium, non sic tamen potest dici de Deo.

E T P E R hoc patet ad primum argumentum in oppositum responsio.

Ad primum.

A d s e c u n d u m d i c e n d u m, quod quamuis Deus misericordius agat cum vno quam cum alio in partiendo maiorem effectum misericordiae vni quam alteri: ex hoc tamen non sequitur, quod iustius agat cum vno quam cum alio: misericordia enim non est contra iustitiam, quamuis effectus misericordiae sit praeter iustitiam nisi secundum, quod accipitur iustitia pro condecencia bonitatis: sic enim secundum rationem intelligendi iustitia est ratio misericordiae unde Ansel. pro sologion: I. I. ca. loquens ad Deum ait. Nascitur de iustitia tua misericordia tua.

Ad secundum.

A d t e r t i u m p a t e t s o l u t i o e x d i c t i s i n q u a e s t i o n e: aequalis enim est proportio magni peccatoris ad magnam suam supplicium proportioni minoris peccatoris ad suum minus supplicium: proportio enim demeriti maioris peccatoris ad demeritum minoris peccatoris equalis est proportioni supplicij maioris peccatoris ad supplicium minoris peccatoris.

Ad tertium.

S e c u n d u m a r g u m e n t u m a d p a r t e m a l i a m, quamuis valeat ratio materiae: tamen non valet ratio processus, quia non sequitur: iste minus agit bene cum isto, quam cum illo: ergo cum isto agit male.

Ad secundum. aliterius partis.

A R T I C V L V S II.

C O N S E Q V E N T E R quaeritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur quatuor.

- Primo vtrum in Deo sit misericordia.
- Secundo vtrum sit prius in Deo secundum rationem intelligendi quam iustitia.
- Tertio vtrum in omni opere Dei sit misericordia, & iustitia.
- Quarto vtrum poena damnatorum diminuat per suffragia viuorum.

Q V A E S T I O I. Vtrum in Deo non sit misericordia.

RE S P O N D E O, quod dicit Damasc. lib. 2. capit. 13. quod misericordia est tristitia de alienis malis, sed in Deo nulla est tristitia: ergo nec misericordia.

Arg. 1. D. Tho. q. 2. ar. 1. Sco hac. dist. quaest.

Item fides, & spes: quia imperfectionem habent annexam non sunt in Deo: sed misericordia habet imperfectionem annexam scilicet tristitiam, vt iam dictum est: ergo non est in Deo.

Item

Item misericordia inclinat voluntatem ad repellendum aliquorum miseriam, sed Deus Multas miserias permittit in creaturis quas repellere posset: ergo in ipso non est misericordia.

In oppositum. CONTRA, sacra scriptura quasi ubiq; in Deo dicit esse misericordiam.

Item idem est misericordia, & bonitas, quia idem videtur esse utriusq; effectus scilicet communicare perfectionem aliquam indigenti, sed certum est in Deo esse bonitatem, ut docet tota scriptura, & clamat omnis creatura: ergo certum est in Deo esse misericordiam.

CONCLUSIO.

In Deo est misericordia quoad essentiale misericordiae, quod est promptitudo voluntatis ad subveniendum miseris, non autem quoad accidentale quod est passio tristitia.

Responsio. RESPONDEO, misericordia duo importat: unum tanquam essentiale: aliud tanquam accidentale.

Primum est promptitudo voluntatis ad subveniendum miseris in quo consistit tota virtutis misericordiae essentia.

Aliud est passio tristitia: quae oritur in appetitu ex cognitione miseriae alterius, quantum ad primum misericordia sume est in Deo: sed non quantum ad secundum, nec propter hoc minus est in Deo essentia misericordiae, quia illa tristitia est ab ea separabile accidens, quamvis ab illo accidente imponatur nomen misericordiae ad significandum: unde secundum ethymologiam vocabuli potest dici misericordia, quasi miseria cordis ex cognitione alterius miseriae generata.

Ad primam. AD PRIMUM in oppositum patet solutio ex dictis in quaestione.

Ad secundam. Ad secundum dicendum, quod non valet, quia imperfectio quae est in fide est ei essentialis, ut ostensum est lib. 3. Similiter dico de imperfectioe spei, quod est ei essentialis: tristitia vero non est essentialis misericordiae.

Ad tertiam. Ad tertium dicendum, quod voluntas per misericordiam non vult repellere alienam miseriam, nisi prout expedit & decet, & sic Deus releuat miseriam rationalis creature, non debet autem nec expedit ut a qualibet rationali creatura repellat miseriam.

Ad aliam partem. Argumenta ad partem secundam gratia conclusionis debent concedi, dicendum tamen quod bonitas & misericordia in Deo secundum rationem differunt. in releuatione enim miseriae alicuius est mutatio ab imperfectioe ad aliquam perfectionem. illa autem releuationem miseriae respicit directe misericordia ratione termini a quo, & bonitas ratione termini ad quem. Ratio enim bonitatis est ratio perfectionis, quia tantum res habet de bonitate, quantum habet de eo quod debet habere

rem autem habere, quod habere debet ratio est suae perfectionis, bonitatis etiam ratio generalior est, quam ratio misericordiae: cum enim communicatio, quae est per bonitatem non excludat debiti rationem comprehendit iustitiam & misericordiam. est enim secundum rationem intelligendi principium communicationis quae est per misericordiam, & quae est per iustitiam non ut per illam communicationem aliquid acquirat, sed quia talis communicatio illam concedet bonitatem.

QVAESTIO II.

Vtrum prius sit in Deo secundum rationem intelligendi misericordia quam iustitia.

Arg. 1. **E**T VIDETUR, quod non: dicit enim Anselm. prologion. II. cap. quod ex iustitia Dei nascitur misericordia eius.

Secundo. Item veritas in Deo prius est secundum rationem intelligendi misericordia, quae est misericordiae directiva: sed in Deo est ratio iustitiae, & veritatis unde pro iustitia accipitur cum dicitur in Psal. Misit Deus misericordiam suam & veritatem & misericordia & veritas obuiauerunt sibi: ergo iustitia prius est in Deo secundum rationem intelligendi quam misericordia.

In oppositum. CONTRA, illud quod est in Deo principalis: est in Deo prius, secundum intelligendi rationem, sed misericordia in Deo principalior est quam iustitia secundum nostram rationem intelligendi: dicitur enim Iac. 2. quod misericordia superexaltat iudicium: ergo prius est in Deo secundum rationem intelligendi quam iustitia.

Item in re prius est secundum rationem intelligendi illud quod est maxime sibi proprium quam illud quod minus, sed misericordia est maxime in Deo propria: unde in oratione dicit ecclesia. Deus cui proprium est misereri, & in Psalmus. Deus multum misericors, cum tamen in Psal. non inueniatur Deus iustus cum hac additione multum: ergo misericordia prius est in Deo secundum rationem intelligendi quam iustitia.

CONCLUSIO.

Licet in Deo nihil sit prius vel posterius natura, nec duratione, tamen iuxta nostrum intelligendi modum prius est in Deo iustitia quam misericordia quatenus iustitia sumitur pro diuina voluntatis rectitudine in volendo ea tantum facere, quae Dei bonitatem concedent, et contra vero prius est in eo misericordia quam iustitia quatenus haec importat rectitudinem diuinae voluntatis in retribuendo merito rationalis creature premium & demerito supplicium.

Responsio. RESPONDEO, quod quauis Deo nihil sit prius vel posterius, nec duratione nec natura, quia talis prioritas, & posterioritas diuersitate includit naturae inter prius, posterius, & quae diuersitas in Deo esse non potest: tamen in Deo unum

Quoniam non tam ex natura rei secundum ipsum. unum attributum potest dici prius alio secundum nostram rationem intelligendi in quantum unum est alterius ratio, ut simplicitas est ratio immutabilitatis, ut declaratum est li. I. di. 8. & sic loquendo de priori secundum rationem intelligendi, dico, quod iustitia vno modo dicta prior est misericordia: alio modo dicta non. Iustitia enim est rectitudo voluntatis in volendo reddere unicuique quod sibi debitum est. diuina autem bonitati est debitum ut omnia fiant quae condecet eam, & nihil fiat quod eam facere vel permittere fieri non deceat: unde ipse est primum principium omnium voluntariorum emanationum: unde merito etiam vel demerito rationalis creature debitum est premium vel supplicium, & secundum hoc duplex debitum iustitia dupliciter dicitur in Deo. Vno modo rectitudo diuinae voluntatis in volendo facere omnia quae Dei condecet bonitatem, & in non volendo aliquid facere quod eam non deceat.

Secundum duplex debitum iustitia dupliciter in Deo ponitur. Alio modo: rectitudo diuinae voluntatis in volendo retribuere merito rationalis creature premium, & demerito supplicium, & sicut illud quod debetur bonitati diuinae est ratio huius quod debetur merito, vel demerito rationalis creature, sic iustitia primo modo dicta ratio est iustitiae secundo modo dictae, & ideo iustitia secundo modo dicta non retribuit creature secundum exigentiam meriti vel demeriti nisi in comparatione ad condecentiam bonitatis diuinae. Iustitia ergo primo modo dicta prior est secundum rationem intelligendi, quam misericordia, & misericordia quam iustitia secundo modo dicta. Iustitia enim primo modo dicta est ratio misericordiae: ideo enim Deus parcit miseris, quia parcere suam condecet bonitatem, & sic intelligitur illud verbum Anselmi allegatum in opponendo ad partem primam. I. quod ex Dei iustitia nascitur misericordia sua, quae autem misericordia prior sit iustitia: 2. modo dicta patet sic, quia dum Deus nobis parcit non prouenit ex nostro merito sed purae ex suae bonitatis condecencia, sed quod nos puniat, hoc prouenit ex nostro demerito, & suae bonitatis condecencia, per prius ergo & principalius secundum rationem intelligendi velle misereri respicit condecenciam diuinae bonitatis quam velle punire.

Quando iustitia in Deo est ratio misericordiae. Praeterea: diuinae bonitatis condecencia effectum misericordiae qui est punitio ordinat ad effectum misericordiae quae est saluatio. unde perpetua damnatio reproborum erit aliqua materia perpetuae laudis condecenciae diuinae bonitatis in electis. Deus ergo vult effectum iustitiae secundo modo dictae propter effectum misericordiae: velle ergo misereri est secundum rationem intelligendi aliquo modo ratio huius quod est velle punire: misericordia ergo per prius secundum rationem intelligendi est in Deo quam iustitia secundo modo dicta: de qua iustitia intelligitur illud verbum Iac. allegatum

Quo nam sensu iacobus illa misericordia sit perexaltat iudicium Dei intelligatur. in opponendo ad partem secundam: misericordia superexaltat iudicium. AD PRIMUM patet solutio ex dictis. Ad secundum dicendum, quod veritas dicitur dupliciter. vno modo secundum, quod consistit in quadam adaequatione rei ad intellectum, cuiusmodi est veritas intellectus. Alio modo pro voluntate manifestandi se exterius in signis, & operibus secundum rectum rationis secundum quem modum loquitur de veritate Philosophus. 4. ethi. cap. 14. Veritas ad similitudinem primi modi dicta in Deo differt secundum rationem intelligendi a iustitia: quamuis idem sint, sed dicta ad similitudinem modi secundi in Deo pertinet ad rationem iustitiae: est enim voluntas conformandi opera sua ad iustitiae rationem seu regulam; quae regula est veritas primo modo dicta, veritas primo modo dicta prior est secundum rationem intelligendi quam misericordia: est enim eius regula, sed non est sic de veritate secundo modo dicta. Vel potest dici, quod veritas secundo modo dicta idem est quod iustitia secundum, quod accipitur pro condecencia diuinae bonitatis, & ego concedo, quod iustitia hoc modo dicta vel accepta prius est secundum rationem intelligendi, quam misericordia.

Ad aliam partem. AD ARGUMENTUM ad partem secundam patet quid sit dicendum ex dictis in quaestione. QVAESTIO III. *Vtrum in omni opere Dei sit misericordia, & iustitia.* **E**T VIDETUR quod non: quia in reprobatione eius qui nihil demeruit nulla est iustitia, quia iustitia respicit demeritum: in electione eius quae non est nulla est misericordia, quia misericordia praesupponit miseriam, sed secundum Apostolum ad Ro. 9. Esau fuit reprobatus antequam aliquid mali egeret. Secundum et ipsum ad Ephe. 1. Eligis nos ante mundi constitutionem: ergo est aliquod opus Dei in quo nulla est iustitia, & aliquod in quo nulla est misericordia. Item iustitia retribuit secundum merita: misericordia propter merita: iuxta illud Psal. Neque secundum iniquitates nostras retribuas nobis, & sequitur. Cito anticipent nos misericordie tuae: sed idem opus non potest fieri secundum merita & praeter merita: ergo non est in omni opere Dei misericordia, & iustitia. CONTRA, gl. super illud Psal. Vniuersae viae domini misericordia, & veritas: dicit, quod haec duo in omni opere domini simul sunt, & si non nobis manifeste appareant.

CONCLUSIO.

In omni opere Dei est misericordia et iustitia, illa quida vt dicit voluntate benefaciendi creaturae, haec vero vt diuina bonitatis condecencia importat. RESPONDEO, quod iustitia, & misericordia

Large iusti-
tiam & mi-
sericordiam
summendo
& opere Dei
simul sunt
strictae au-
tem non.

dia in Deo possunt accipi large vel strictae. Primo modo: iustitia in Deo dicitur concedere bonitatis diuinæ, & misericordia voluntatem beneficiendi creaturæ, & sic planum est quod in omni opere Dei simul sunt, quia omnia quæ facit Deus, facit secundum exigentiam suæ bonitatis, & cum voluntate beneficiendi creaturæ: etiam volendo punire reprobos cum eorum punitione bona fit electis.

Secundo modo misericordia dicitur voluntatem subueniendi miseris præter merita, & iustitia voluntatem retribuendi secundum meritum, & quia mereri, vel demereri non conuenit nisi rationali creaturæ: ideo misericordia, & iustitia non sunt in omni opere Dei sunt tamen in omni opere retributionis quæ sit rationali creaturæ de lege communi: in quantum enim remunerat secundum condignum est in illo opere iustitia: in quantum vero præmiat ultra condignum est in illo opere misericordia: similiter in quantum punit, malos est in illo opere iustitia: in quantum vero punit citra condignum est in illo opere misericordia.

Ad primū. AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod in electione, & reprobatione ab æterno non fuit ratio iustitiæ. secundo modo dicitur, nec tamen sunt contra iustitiam, sed præter iustitiam: actio autem præter iustitiam quæ est respectu rei quæ nulli debita est: in nullo reprehensibilis est: Deus autem reprobatis non tenebatur dare vitam æternam: unde in eos reprobando nihil facit contra iustitiam. Potest tamen dici, quod in eligendo fuit aliqua ratio misericordiam, quia non tantummodo actus misericordiam est repellere miseriam iam in misero existentem, sed etiam hominem a miseria præcauere: eligendo enim præcauit illos quos elegit a miseria damnationis æternæ.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod idem opus secundum aliquid potest fieri præter merita, & secundum aliquid secundum merita, ut patet in punitione citra condignum: ratione enim partis pænæ quæ infligitur est opus secundum merita: ratione partis pænæ quæ non infligitur est opus præter merita: similiter in præmiatione ultra condignum: in quantum enim homo aliquo modo disposuit se per liberum arbitrium ad tale præmium, illa præmiatio aliquo modo est secundum merita, multo minus tamen quam punitione secundum demerita, quia sic non potest liberum arbitrium quantum est ex parte sua in merendo, sicut in demerendo, in quantum autem homo dignus est illo præmio per Dei dona. Deus enim in nobis coronat dona sua, illa præmiatio est præter merita.

Q V A E S T I O IIII.

Utrum pœna damnatorum diminuat per suffragia uiuorum.

RESPOND. T V I D E T U R, quod sic: Aug. 1. Enchi. 65. & recitat Magister di. precedenti. c. 2. dicit de suffragiis, quod quibus profunt, aut ad hoc profunt, ut sit plena remissio, aut certæ, ut tolerabilior fiat ipsa damnatio: ultimum autem huius distincti membrum non videtur posse referri nisi ad damnatos.

Item secundum Psal. Deus non continet in ira sua misericordias suas, sed si Deus nollet domini penam damnatorum per suffragia uiuorum videretur continere in ira sua misericordias suas: ergo videtur, quod velit eos iuari per suffragia uiuorum.

Item qui debet centum si soluuntur pro eo quinque debitum eius minuitur: ergo ad quæ tacunque pœnam obligetur damnati si per suffragia aliquid pro eis soluitur, debitum eorum, & ex consequenti pœna minuitur.

CONTRA, Augustinus 2. de ci. c. 24. dicit, quod si ecclesia sub certitudine sciret quod sunt reprobatu ad huc uiuentes non oraret pro ipsis sicut nec pro ipso diabolo: sed quia de nullo certo est: ideo orat pro omnibus dum adhuc uiuunt, sed si orationes conferre possent damnatis, pro reprobis esset orandum: ergo orationes, & ex consequenti suffragia alia in nullo pœnam diminuant damnatorum.

Item Aug. in lib. de cura pro mortuis agens: prope principium dicit de suffragiis, quod nihil omnino adiuuant siue pro eis fiant: quorum tam mala sunt merita, ut nec talibus digni sint adiuuari, siue pro eis: quorum tam bona ut talibus non indigeant adiuuari: ergo non pro sunt nec illis qui sunt in inferno nec illis qui sunt in paradiso.

C O N C L U S I O.

Pœna damnatorum nec quoad durationem nec quoad intensiorem diminui potest per suffragia uiuorum.

AD hanc quæstionem dixerunt aliqui, quod suffragia uiuorum profunt damnatis si pro eis fiant ad interpolationem pænæ eorum interdum ante iudicium non possunt.

Sed contra hanc opinionem est, quia demeritum pænæ in eis nunquam interpolatur.

Alij dicunt, quod & si per suffragia pœna damnatorum non interpolatur, quantum tamen ad intensiorem mitigatur.

Sed contra hanc opinionem est, quia cum pœna eorum sit finita intensiorem per multiplicationem æqualium suffragiorum totaliter

Arg. 1. D. Bon. art. 1. q. 1.

Psal. 76. Secundo.

Tertio.

In oppositum. Vide per quod optime rationem cap.

Prima opinio. Ad q. Contra.

Secunda opinio. Contra.

totaliter tolli, quia per multiplicationem æqualium suffragiorum remoueretur gradus illius intensiorem pænæ non secundum eandem proportionem, sed secundum eandem quantitatem.

Tertia opinio. Alij dicunt, quod & si per suffragia non minuitur eorum pœna per se, & directe, diminuitur tamen per accidens, & indirecte in quantum virtus damnatorum per suffragia fortificatur in sustinendo.

CONTRA. Sed contra hanc opinionem est, quia damnatis nec noua virtus gratiæ datur, nec virtus naturæ eorum melioratur, nec dispositio contraria remouetur.

Dicitur. Ideo simpliciter dicendum, ad quæstionem, quod quamuis damnati non tanta quanta digni sunt pœnarum atrocitate crucientur, non ut eas pœnas vel nunquam subeant vel aliquando finiant, sed ut eas mitiores quam merita sunt eorum leuioreque patiantur, ut dicit Augustinus 2. de ci. c. 24. exponens illud psal. Non continebit Deus in ira misericordias suas, tamen pœna sic taxata, in nullo per suffragia minuitur, nec quantum ad durationem, nec quantum ad intensiorem, quia sicut in corpore naturali influenza aliorum membrorum non deriuatur ad membrum, totaliter a corpore præcisum, sic beneficia ecclesiæ, nec militatis, nec triumphantis deriuantur ad damnatos cum sint totaliter ab ecclesia præcisum.

Ad primū. AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod ibi Augustinus accipit damnationem non proprie, sed pro valde graui purgatoria pœna. Vel dicendum, quod ibi locutus est sub dubitatione, & alibi partem contrariam asserit, ut patet in auctoritatibus ad partem contrariam allegatis.

Ad secundū. Ad secundum solutum est, per illud quod dictum est in principio solutionis quæstionis.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod illud locum habet ubi debitum, & pars quæ soluitur sunt eiusdem generis, si n. aliquis esset damnatus ad mortem non minueret aliquid de pœna illa quæ centum libras solueret, pœna autem damnatorum cum sit æterna cuiuslibet temporali pænæ improporcionabilis est, nisi non sic potest minui per suffragia temporalia ut temporalis pœna.

Vel dici potest, quod non sunt in statu in quo pro eis possit aliquid solui propter rationem dictam in solutione quæstionis.

Ad primam partem. Ad primam ad partem aliam dicendum, quod quamuis concedendum sit ratione principalis conclusionis, potest tamen dici quod ecclesia non oraret pro aliquo in hac mortali vita quæ sciret esse reprobum, ut sibi daretur salus æterna, orare tamen posset pro eo ut abstineret a peccatis pro quibus si ea faceret augetur eius pœna.

Ad aliam partem. AD aliam ad partem aliam dicendum, quod quamuis concedendum sit ratione principalis conclusionis, potest tamen dici quod ecclesia non oraret pro aliquo in hac mortali vita quæ sciret esse reprobum, ut sibi daretur salus æterna, orare tamen posset pro eo ut abstineret a peccatis pro quibus si ea faceret augetur eius pœna.

CIRCA litteram. Incōprehensibilia sunt iudicia eius: id est dispositiones eius: unde non est contra hoc quod dicit psalm. Pronunciaui omnia iudicia oris tui, quia ibi per

Psal. 118.

iudicia intelliguntur Dei mandata. Non diuersitas rei his vocabulis significare exprimitur, sed varietas sensuum & effectuum in creaturis monstratur: in quantum scilicet ex præceptionibus diuersis quas à creaturis accipimus diuersas rationes attribuimus Deo, ita ut non sit in Deo diuersitas secundum rem, sed secundum rationem tantum, quæ tamen conceptiones, casse non sunt quia respondet illis Deo realis unitas sine reali pluralitate.

De sententia iudicii.

DISTINCTIO XLVII.

OLET etiam queri, qualiter dabitur iudicij sententia. Sed non est perspicuum id explicare. Non enim scriptura aperte definit an voce illa proferantur, Venite benedicti, & Ite maledicti: an virtute iudicij ita fiat, conscientium

singulorum attestantibus, ut modo dicitur futurum ut iudicij potentia effectus ipsius distinctione significetur. Illa etiam Esurini, & non dedistis mihi mandu- care, & huiusmodi, magis conscientium exprimenda plurimi putant quam verbis: quia Apostolus in momento, & in istu oculi mysterium consummandum tradit. Sed illud ad resurrectionis statum tantum referunt, non ad iudicium: qui iudicij sententiam, et malorum increpationes, & bonorum præconia verbis expræmendat asserunt.

Quod iudicabunt sancti, & quomodo. Non autem solus Christus iudicabit, sed & sancti cum eo iudicabunt nationes. Ipse enim Apostolus ait, Sedebitis & vos super duodecim sedes, iudicantes duodecim tribus Israel. Nec est putandum quod duodecim Apostolis tantum hoc promiserit Christus. Vbi enim sedebit Paulus, qui plus omnibus laborauit, si non ibi sedebunt nisi duodecim? Per duodecim ergo sedes perfectio tribunalis, id est vniuersitas iudicantium intelligitur, scilicet omnes perfecti, qui relictis omnibus secuti sunt Christum: Per duodecim tribus, vniuersitas iudicandorum. Iudicabunt verò eos sancti non modo cooperatione, sed etiam auctoritate & potestate. Unde, Gladii ancipites in manibus eorum, id est, sententia de bonis, & malis in potestate eorum. Si vero queritur, quæ erit eorum potestas vel auctoritas in iudicando; puto non ante posse sciri quam videatur, nisi diuina reuelatione quis didicerit.

De ordinibus eorum qui iudicandi erunt. Erunt autem quatuor ordines in iudicio. Duæ quippe sunt partes, electorum scilicet, & reproborum. (ut Greg. in Moralibus ait) sed binæ ordines eiusdem singulis partibus continentur. Alii enim iudicantur, & pereunt: alii non iudicantur, & pereunt. Alii iudicantur, & regnant: alii non iudicantur, & regnant. Iudicantur, & pereunt, quibus Dominica in clamatione dicitur, Esurini, & non dedistis mihi mandu-

mandu- Sapient. 3. Aug. lib. 20 de ci. Dei. cap. 5. Matt. 19. 1. Cor. 15. De duodecim sedibus. Matt. 19. et in glo. ibid. Marci 10. Psal. 149. Lib. 26. ca. 24. super 36 cap. 106. Matt. 25. Ioannis 3.

manducare. &c. Non iudicantur, & pereunt, quibus Dominus ait, Qui non credit, iam iudicatus est. Eorum enim damnatio toti ecclesie nota est & certa: & ideo dicuntur tunc non iudicari, quia ad conspectum districti Iudicis, cum aperta damnatione sua infidelitatis accedent. Qui vero professionem fidei sine operibus habent, iudicabuntur, & peribunt, id est, redarguentur ut pereant. Qui vero nec fidei sacramenta tenuerunt, increpationem Iudicis in se ferri non audient: quia infidelitatis sue tenebris preiudicati, eius que despexerant inuentione redargui non merentur. Isti autem saltem verba Iudicis audient, qui eius fide saltem verbo tenuerunt. Illi autem in damnatione sua eterni Iudicis nec verba percipient, qui eius reuerentiam nec verbo tenens seruare voluerunt: & ideo illi iudicandi, sed isti non iudicandi, dicuntur. Ex electorum vero parte alij iudicantur, & regnant, scilicet qui vitam maculas lacrimis tergant, & elemosynarum superinductione operiunt: quibus Iudex veniens in dextra consistens dicit, Esuriui, dedistis mihi manducare. Alij autem non iudicantur, et regnant, qui etiam precepta legis perfectione virtutum transcendunt: quia non hoc solum quod lex precipit implere contenti sunt, sed & quod ad perfectionem consulitur, implere student. De quibus propheta ait, Dominus ad iudicium veniet cum senioribus populi sui. Et Salomon de ecclesie sponso loquens ait, Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terre. Et Iob ait, Non saluat impios, & pauperibus iudicium tribuit. Hi ergo recte sub generali iudicio non tenentur, sed iudices veniunt: quia & precepta generalia viuendo vicerunt, & omnibus relictis Christum secuti sunt: Recte pauperibus iudicium tribuit, qui quanto huic mundo magna humilitate despecti sunt, tanto tunc maiori culmine potestatis excrescent. De talibus dicitur, Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius. Vincens Dominus cum patre in throno sedit: quia post passionis certamen, & resurrectionis palmam, quod patri esset equalis, omnibus claruit. Nobis vero in throno filii sedere, est ex eiusdem filii potestate iudicare. Quia enim iudicandi principatum ex eius virtute percipimus, quasi in throno eius residemus. Ex his apparet, quod etiam perfectiores sancti cum Christo iudicabunt potestate, & quare quidam dicuntur iudicandi, alij non iudicandi.

De ordine iudicij, & ministerio Angelorum. Cum autem in Euangelio legatur quod Dominus mittet angelos suos qui colligent de regno eius omnia scandala, & mittent in quos in caminum ignis: & item, Exhibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis: & iterum, Mittent angelos suos cum tuba, & congregabunt electos a quatuor ventis; & cum propheta dicat, Congregate illi sanctos eius: ministerio angelorum illa impleri dubitandum non est. Domino enim veniente ad iudicium, precedet ante eum ignis, quo comburetur facies mundi huius: & peribit celum, & terra, non secundum substantiam, sed secundum speciem, quae immutabitur: celum quidem ae-

reum, non athereum. Tantum enim ascendet ignis in iudicio, quantum ascenderunt aqua in diluuium. Ille autem ignis malis qui reperi fuerint viui, erit consumptio, bonis vero non, ut ait Aug. Hoc erit incendium mundi sanctis, quod fuit caminus tribus pueris. In quibus si aliquid purgandum fuerit, per illum ignem purgabitur. Aliis vero nullam ingeret molestiam. Purgato vero per ignem mundo, & ad iudicium veniente Domino, emittetur vox illa magna, quae resurgens omnes mortui: & tunc ministerio angelorum ventilabitur arena: quia boni congregabuntur ibi de quatuor partibus mundi angelico ministerio: quo et rapiuntur obuiam Christo in aera, reprobis in terra quam dilexerunt, remanentibus. Et tunc praeconia illa honorum, Esuriui, & dedistis mihi manducare, & increpationes illae malorum, Esuriui, & non dedistis mihi manducare, &c. proferentur vel sono vocali, vel alio modo. Denique proferetur sententia super utrosque, Venite benedicti: & Ite maledicti, &c. Et ministerio angelorum, virtute Dei cooperante, mittentur mali in caminum ignis, hoc est, in infernum.

Si post iudicium daemones praerunt hominibus ad puniendum.

Et solet quari, vtrum in inferno malis ad puniendum praesint daemones post iudicium: quos carnifices tortoresque animarum scriptura appellat. Apostolus dicit, quod Christus tunc euacuabit omnem principatum, & potestatem, & virtutem. Dum n. durat mundus, angeli angelis, daemones demonibus, homines hominibus praesint: sed omnibus collectis, iam omnis prelatio cessabit. Hinc quidam putant, post iudicium daemones non habere potestatem cruciandi homines, sicut modo: sed ut daemones virtute Dei cruciari sine creaturae ministerio asserunt, sic reprobos homines ibi non per operationem daemorum, sed virtute diuina tantum aeternis subiici cruciatibus. Praemissa tamen auctoritas non id cogit sentire: quae etsi asserat tunc nec daemones demonibus, nec homines hominibus praesse; non definit tamen an daemones praesint hominibus ad torquendum. Vnde quibusdam videtur, eos sic extare hominibus tortores in poena, sicut extiterunt in tormentis in culpa.

DISTINCTIO XLVII.

SUPERIUS determinauit Magister de resurrectione mortuorum, & de statu eorum ante resurrectionem. Hic determinat de iudicio resurgentiū. Et diuiditur in duas partes.

Primo determinat de his quae pertinent ad ordinem iudicarium. Secundo de pertinentibus ad iudicis personam dist. sequenti: ibi. (Solet et quere in qua forma.)

Prima in tres.

Primo determinat de pertinentibus ad ordinem iudicarium ex parte iudicantium.

Secundo ex parte iudicandorum: ibi. (Erunt autem quatuor.)

Tertio ex parte ministrorum: ibi. (Cum autem in euangelio.) Prima in duas.

De ciu. Dei li. 20 c. 18. Dani. 3.

Luca 3.

1. Thef. 4.

Matt. 25.

Matt. 25. Idem 13.

Ecc. 39.

1. Cor. 15. Haymo sup 1. Cor. 15.

De iudicio vniuersali quo ad omnes condicio ner habetur & resolute habes a Fr. May. d. 48. huius q. 1.

Arg. 1. D. Tb d 47. q. 1. ar. 1. Scot. ibid. q. 1. Secundo.

Tertio.

In opposit.

Responsio.

Primo determinat de modo prolationis sententiae.

Secundo de aessoribus proferentibus sententiam. ibi. (Non autem solus Christus.)

Illam partem quae ibi incipit, (Cum autem in Euangelio,) diuiditur in duas partes.

Primo determinat de ministris in iudicio.

Secundo de ministris exequentibus sententiam post iudicium. ibi. (Solet etiam, &c.)

CIRCA hanc distinct. quaedum est principaliter de duobus.

Primo de iudicio.

Secundo de igne qui precedet facie iudicis.

A R T I C V L V S I.

CIRCA primum quaeruntur septem.

Primo, vtrum sit futurum vniuersale iudicium.

Secundo, vtrum in illo iudicio erit vocalis disceptatio.

Tertio, vtrum erit de folis operibus misericordiae.

Quarto, vtrum omnes in iudicio personam liter comparebunt.

Quinto, vtrum diu durabit iudicium.

Sexto, vtrum omnes iudicabuntur.

Septimo, vtrum solus Deus iudicabit.

Vtrum autem tempus futuri iudicij sit alicui creaturae notum: & vtrum erit de die, vel de nocte, non oportet hic quaerere, quia solutiones harum q. satis patere possunt per superiora dicta. dist. 44. in illa q. Vtrum resurrectio erit in nocte; Et in illa, Vtrum hominibus, vel angelis notum sit sub certitudine quantum tempus est, vsque ad instans resurrectionis.

Q V A E S T I O I.

Vtrum sit futurum vniuersale iudicium.

RE S P O N D E O. **S**TENDO q. Io. 12. dicitur, Nunc iudicium est mundi: ergo non est futurum.

Item Naum 1. non iudicabit bis Deus in idipsum secundum aliam translationem, in nostra enim est, non cōsurgit duplex tribulatio: sed nunc Deus iudicat de singulis hominum operibus, cum cuiuslibet post mortem retribuet poenam, vel gloriam: ergo eos iterum non iudicabit.

Item non adducuntur in iudicium, nisi ad hoc vt iudex certificetur de causa, sed omnia certa sunt iudici: ergo nullum est futurum iudicium.

C O N T R A, Aug. 20. de ciu. Dei, c. 1. tenet omnis Ecclesia Dei vere Christum de celo esse venturum ad viuos & mortuos iudicandos.

C O N C L V S I O.

Diuina prouidentia ordinauit venturum esse vniuersale iudicium, in quo electi sui praemij, & reprobi sui supplicij recipient complementum.

R E S P O N D E O, q. ad hoc vt omnibus clare manifestetur diuinae iustitiae perfectio in operibus suis ordinauit diuina prouidentia esse venturum vniuersale iudicium quod erit

omnibus manifestum, in quo electi sui praemij, & reprobi sui supplicij recipient complementum: tunc enim augebitur supplicium reproborum, & gaudium electorum, eo modo quo inferius ostendetur.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, q. secundum q. exponit August. homil. 52. super Ioā. illud verbum intelligitur de iudicio, quod fecit Christus quando per suam mortē iuste liberavit de seruitute diaboli genus humanum, quod probat per hoc quod immediate post verbum predictum subiungitur: Nunc princeps huius mundi eiicietur foras.

Ad secundum dicendum, q. non iudicabit bis Deus in idipsum, quia iudicium quo modo iudicat est cuiuslibet singularis personae per se, nec est omnibus manifestum, nec retribuit Dns totum praemium, nec totum supplicium, quia punit animas non in corporibus, & similiter praemiat de lege cōmuni: illud autem iudicium erit omnium simul, & omnibus manifestum, & reddetur cuiuslibet sui praemij, & sui supplicij cōplementum, & compositum ex corpore & anima iudicabitur: sic ergo patet, q. non iudicabit bis in idipsum, quia poenam quam animabus ante inflixerat iterum non infliget, sed quod deerat superadderet.

Ad tertium dicendum, q. maior est falsa, immo etiā in iudicio humano iudice existente certo de causa vocantur homines ad iudicium vt assistentibus causa manifestetur pro quo est sententia proferenda.

Q V A E S T I O II.

Vtrum in iudicio erit vocalis disceptatio.

RE S P O N D E O. **T**VIDETUR q. non: Sap. 4. Dirūpet illos inflatos sine voce.

Item Aug. lib. 20. de ciu. c. 26. dicit, q. Deus conscientias reproborum cōvincet sine vlla sermonis prolixitate.

C O N T R A, Gregor. 26. moralium, longe ultra mediū, dicit de reprobis, q. illi verba iudicis audient qui eius fidem saltem verbo tenuerunt, sed hoc de verbo Dei interiori intelligi non potest: ergo intelligitur de verbo vocali.

C O N C L V S I O.

In generali iudicio non solum mentalis, sed vocalis etiam erit disceptatio.

A D I S T A M quaestionem dixerunt aliqui, q. nulla erit ibi disceptatio vocalis, sed tantum mentalis, quia vocalis esset superflua, eo quod illi qui erunt in iudicio mutuo cognoscent conscientias suas, opinionem suam confirmantes per August. dicentem lib. 20. de ciuit. cap. 24. q. simul omnes & singuli iudicabuntur, sed si cum quolibet in singulari esset vocalis disceptatio, illud iudicium per maximum tempus protenderetur.

Alij qui magis videntur concordare cū textu sacrae scripturae, dicunt, quod ibi erit disceptatio.

Quatuor congruentias vniuersalis iudicij ex Sco. habes.

Ad primū.

Ad secundū.

Ad tertium.

Arg. 1. D. Tho. ubi sup. quaestio cula 1. Secundo. Circa finem In oppositum.

Ad q. opin. quae non tenetur.

Opi. commu- nis, quod in iudicio men- talis & vo- calis erit di- scceptatio.

Citatio.

Accusatio.

Testificatio.

Sententia. Vnde Lyra ibi & Ios- lis 3.

Ad primū.

Ad secun- dum.

Arg. 1.

Secundo.

In opposi- tum.

ceptatio & mentalis & vocalis, quia Christus qui indicabit Deus est & homo: ideo iudicabit modo diuino & humano, & ex hoc erit maius gaudium sensibile bonorū, & maior dolor sensibilis reprobōrū: vnde nō erit frustra, sicut in corporali eius apparitione gaudebūt iusti & tristabuntur reprobi: mentalis ergo & vocalis erit citatio, quia ēt mentaliter ad iudicium vocabuntur, & per mysterium Angelorū vocaliter, iuxta illud Matt. 13. Mittet Angelos suos & congregabit electos suos a quatuor ventis, &c. Quod facient angeli cū tuba, vt exponit Magist. Mentalis etiā & vocalis erit reprobōrum accusatio: accusabunt. n. eos conscientia eorū secūdum Apost. ad Rom. 2. Et eorū iniquitas, quæ erit omnibus manifesta: vnde Sap. 4. Traducet illos ex aduerso iniquitas peccatorum. Christus etiā vocaliter accusabit eos, vt habetur Matt. 25. dicens eis: Esuriui, & non dedistis mihi manducare, &c. nec hoc erit contra formam recti iudicij quod iudex pponet contra eos, quia ipse procedet ex officio suo. Testificatio ēt erit mentalis & vocalis, quia omnes videbunt cōscientiam cuiuslibet, ita q̄ in conscientijs proprijs testificabitur quilibet esse verum illud de quo conscientia cuiuslibet reprobi accusabit ipsum. Angeli etiā ipsi qui fuerunt custodes eorū specialiter testificabuntur contra eos q̄ non tantummodo tenēt fideles, sed etiam Philosophi plures, vt patet in libro de Deo Socratis. Homines etiam electi vocentur cōtra eos testificabuntur. Sententia etiā diffinitiuā non tantum mentaliter, sed etiam vocaliter referretur, vt videtur sonare sacra scriptura. Matt. 25.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ illud verbum debet intelligi de voce excusationis, quia erunt inexcusabiles, & sic exponit gloss. ibidem.

Ad secundum dicendum, q̄ Aug. non dicit sine sermone, sed sine sermonis prolixitate.

Q V A E S T I O III. Vtrum discceptatio erit de solis operibus misericordie.

VIDETVR q̄ non: Matth. 12. De omni verbo ocioso quod locuti fuerunt homines reddent rationem de eo in die iudicij.

Item omnia debent versari in iudicio pro quibus est sententia proferenda, sed sententia non proferetur contra reprobos pro defectu operum misericordie tantum, sed etiam pro criminibus alijs: ergo non tantum erit discceptatio in illo iudicio de operibus misericordie, sed etiam de alijs.

CONTRA, vt habetur Matth. 25. Saluator non dicit in futuro iudicio aliquam discceptionem futuram, nisi de operibus misericordie.

CONCLUSIO. In iudicio vniuersali de omnibus operibus erit disc-

ceptatio mentalis, vocalis vero fiet aut de solis operibus misericordie, aut precipue de illis.

RESPONDEO, vt in preced. q̄ dictum est, in iudicio erit discceptatio mentalis & vocalis: prima erit de omnibus operibus non tm̄ in speciali, sed ēt in singulari: quia sicut dicit Aug. lib. 20. de ci. c. 14. Virtute diuina fiet vt quæcūque opera sua bona, vel mala cuncta in memoriam reuocentur, & mentis intuitu miraceleritate cernantur, vt accuset, vel excuset scientiam conscientia atque ita simul & omnes singuli iudicentur.

Vtrū autē de alijs operibus quam de operibus misericordie ibi vocalis aliqua discceptatio sit futura, certum non est nobis: sed tm̄ satis certum est, q̄ aut fiet de solis operibus misericordie, aut precipue de illis, vt omnibus appareat manifeste, q̄ qui peccata per misericordie opera non redemerunt indigni sunt misericordie, iuxta illud Ps. Disperdet de terra memoriam eorū, pro eo q̄ non est recordatus facere misericordiam, & Iac. 2. Iudicium sine misericordia, scilicet saluante fiet illi qui non fecerit misericordiam.

ARGUMENTA ad partem primam procedunt de discceptione mentali.

Argum. ad partem secundam de vocali.

Q V A E S T I O IIII. Vtrum omnes in iudicio personaliter comparebunt.

VIDETVR q̄ non: Matth. 19. dicit Apostolis Saluator: Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israel: ergo soli filij Israel comparebunt in iudicio, quia Apostoli eo modo quo eis conueniet iudicare iudicabūt omnes homines qui in iudicio comparebunt.

Itē non oportet illos in iudicio cōparere qui iudicandi non sunt, sed s̄m Greg. 16. mor. vltra medium: & s̄m Magistrum in littera huius dist. c. 3. Aliqui peribunt, & aliqui saluabuntur, qui non iudicabuntur: ergo illi in iudicio non comparebunt.

CONTRA, citatus pro causa criminali tenet personaliter cōparere: ibi. n. defensio procuratoris nō admittitur. 5. q. 3. In criminalibus, sed oēs reprobi ad iudicium vocabuntur pro causa criminali: ergo oēs oportebit comparere personaliter: oēs etiā electi congregabuntur, vt habetur Mat. 13. oēs ergo tam electi, quam reprobi personaliter in iudicio comparebūt.

CONCLUSIO. Omnes in iudicio personaliter comparebunt.

RESPONDEO, q̄ oēs in iudicio personaliter comparebunt, vt conscientie singulorū in presentia iudicis singulis pateat ad diuine iustitie manifestationem, & vt viui hic existentes, & p̄audientes per sacram scripturam, q̄ sic oportebit eos personaliter cōparere diligentius se prepararent ne in tanta cōgregatione corā tanto iudice extremam recipiant confusionem, & vt singuli iudicem quo ad humanam

Responso.

Fiet de omnibus operibus, prefer tim de operibus misericordie.

Ad argum.

Arg. 1. D. Th. ar. 3. quest. 1.

Secundo.

In opposi- tum.

Responso.

nam naturam videant ad consolationem electorum, & reprobōrum ampliorem afflictionem: reprobi enim in eius aspectu vehementer affligentur: vnde Apoc. 6. dicitur de reprobis dicent montibus, & petris, Cadite super nos, & abscondite nos a facie sedentis super thronum, & ab ira Agni.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ secundum Aug. 20. de ci. c. 5. p. 12. tribus Israel intelliguntur omnes gētes propter duas partes numeri septennarij quo plerumque significatur aduersitas, quæ duæ partes, id est tria, & quatuor altera per alterum multiplicatæ faciunt duodenarium.

Vel potest dici, q̄ cum Saluator dicit Apostolis, quod iudicaretur duodecim tribus Israel non negauit quin alios iudicarent, sed filios Israel magis expressit per quandā appropriationem, quia Apostoli erāt de populo Israel.

Ad secundum dicendum, q̄ omnes iudicabuntur quātum ad retributionem, erunt tm̄ alij qui non iudicabuntur quantum ad discceptionem, & sic intelligitur verbū Gregorij.

Q V A E S T I O V. Vtrum diu durabit iudicium.

CONCLUSIO. Quanto tempore duraturum sit iudicium non est certum, sed probabile est, quod circiter unius horæ tempus expedietur.

RESPONDEO, sicut dicit Aug. lib. 20. de ci. cap. 1. Per quot dies hoc iudicium tendatur incertum est, vnde cum diuini iudicij vltimum diem dicimus more sanctarum scripturarum, quæ diem solent ponere pro tempore nouissimum tps significamus: probabile tamē est, q̄ non tendetur per horam multum prolixam, quod v̄ Aug. sentire lib. 20. de ci. c. 26. vbi dicit, q̄ iudex conuincet conscientias reprobōrum sine vlla sermonis prolixitate: vnde illa vocalis discceptatio non erit cum quolibet in singulari nominatini, nec de quolibet operæ singulari, sed sicut Saluator narrat in Euangelio, sic forte credendum est.

Q V A E S T I O VI. Vtrum omnes iudicabuntur.

VIDETVR q̄ sic: Act. 10. dicitur de Christo q̄ constitutus est ab eo iudex viuorum, & mortuorum: sed omnes sunt viui, vel mortui: ergo omnes iudicabuntur.

Item Apost. 1. Cor. 6. Nescitis quoniam Angelos iudicabimus, sed si Angeli iudicabuntur, multo fortius omnes alij.

Item aliter illud iudicium non esset vniuersale.

CONTRA, dicit beatus Greg. 26. lib. moralium vltra medium, & Magister huius dist. c. 3. quod erunt alij qui non iudicabuntur.

Item iudicium erit propter discussionem meritorum, vel demeritorum, sed paruuli nul-

la habuerunt merita vel demerita, quia meritum vel demeritum proprie loquendo in actu consistit: ergo paruuli non iudicabuntur.

CONCLUSIO.

Quo ad retributionem omnes iudicabuntur tam boni, quam mali, quia eorū retributio saltem accidentaliter augetur: quo uero ad discussionem non omnes.

RESPONDEO, in illo iudicio erit demeritis & demeritis discceptatio, & pro meritis & demeritis retributio: quantum ad retributionem omnes iudicabuntur, quia augetur supplicium malorum tam hominum, quā angelorum, & gaudium bonorum tam hominum quam angelorum: boni em̄ angeli, quam uis iam habeant suam retributionem essentialem, tamen pro ministerio quod nobis exhibent, recipient aliquod accidentale gaudium, & mali angeli pro malis quæ nobis procurant recipient graue supplicium, per resumptionē etiam corporum reprobōrum hominū augetur supplicium, & electorum augetur p̄m̄ium, vt inferius declarabitur. Quoniam autē ad discussionem non oēs iudicabuntur, quia secundum Greg. 26. lib. mor. vltra medium, & Magist. huius dist. c. 3. Alij iudicabuntur & peribunt, vt illi qui aliqua bona habuerunt permixta suis malis, sed mala finaliter præponderauerunt, & præualuerunt. Alij non iudicabuntur & peribunt, vt illi quorum mala fuerunt impermixta bonis, vt illi qui fundamento fidei caruerunt. Alij iudicabuntur & saluabuntur, vt illi quorum mala fuerunt permixta malis, sed bona præponderauerunt, & præualuerunt. Alij non iudicabuntur & saluabuntur, vt illi quorum merita ita fuerunt perfecta, q̄ nullis malis aut paucissimis fuerunt permixta, vt viri perfecti, & etiam paruuli purgati ab originali peccato, qui decesserunt ante lib. arbit. vsum & Angeli sancti.

Argumenta ad partem primam procedunt de iudicio quantum ad retributionem.

AD PRIMVM ad partem secundam patet solutio ex dictis in quæstione.

Ad secundum dicendum, quod procedit de iudicio discceptionis.

Q V A E S T I O VII. Vtrum solus Christus iudicabit.

VIDETVR q̄ non: Matth. 19. dicitur de Apostolis quod erunt iudicantes duodecim tribus Israel. Item Iob 36. Iudicium pauperibus tribuit.

CONTRA, Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit filio.

Item in iudicio non debet esse idem accusator & iudex: sed Sancti in iudicio cōstanter accusabūt reprobos, iuxta illud Sap. 5. Stabūt iusti in magna constantia aduersus eos qui se Rich. super 4. Sent. Rr 2 an-

Responso.

De qua duplici ordine in iudicio secundum Greg.

Ad argum.

Ad aliam partem.

Arg. 1.

D. Bon. ars. 1. q. 1. & 2.

D. Tho. ars. 2. q. 1.

Seco dist. 47. quest. 2.

Secundo. In opposi- tum.

angustiauerunt: ergo Sancti non iudicabunt: solus ergo Christus iudicabit.

CONCLUSIO.

Solus Christus ut homo, potestate delegata vere iudicabit.

Responsio.

RESPONDEO, q̄ extendendo nomē iudicandi dici potest, q̄ quinque modis potest iudicium alicui conuenire. s. ordinaria potestate, & sic iudicabit tota Trinitas. Vnde primo Reg. 2. Dominus iudicabit fines terræ.

Officium iudicandi alicui quinque modis posse conuenire.

Vel ex delegata potestate, & sic iudicabit Christus in quantum homo, & sic potest exponi illud Ioā. 5. Pater omne iudiciū dedit filio, & illud Dan. 7. Aspicebam donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit. Et infra: Aspicebam in visione noctis, & ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat, & vsq; ad antiquū dierum peruenit. Et parum post: Et dedit ei potestatem, & honorem, & regnū.

Vel accessoria dignitate, & sic iudicabūt viri perfecti qui erunt pro perfectione meritorum suorum assistentes iudici, non vt iudici cōfulant, vel in iudicando auctoritatē habeant, sed hoc erit p̄ ipsorum honorē & dignitatem.

Et sic potest intelligi illud Iob. 36. Iudiciū pauperibus tribuit.

Vel approbatione, Et sic iudicabūt omnes electi: omnes. n. approbabit iudicis sententiam Apoc. 19. Audiui quasi vocem tubarum multarum in cælo dicentium alleluia, Laus, & gloria, & virtus Deo nostro est, quia vera & iusta eius iudicia sunt.

Vel comparatione, & sic minus mali iudicabunt magis malos, de quo p̄t exponi illud q̄ dicitur Luc. 11. Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt eam.

Ad argum. Ad secundū secundæ par. 218.

EX DICTIS patet solutio ad arg. ad partem primam, & ad primum ad partem secundam.

Ad secundam cum dicitur, q̄ in iudicio nō debet idem esse accusator & iudex, dico q̄ verum est, quando in iudice potest esse error in intellectu, vel obliquitas in voluntate, sed nullo istorum esse poterit in Sanctis.

ARTICVLVS II.

CONSEQUENTER quæritur de secundop principali. Et circa hoc quærantur septem.

Primo, vtrum mūdus purgabitur per ignē. Secundo, vtrum ille ignis erit eiusdem speciei cum igne elementari.

Tertio, vtrū supernaturaliter producat in esse.

Quarto, vtrum præcedat iudicium. Quinto, vtrum purgabit aliquos electos. Sexto, vtrum cruciabit reprobos. Septimo, vtrum desinet esse.

QVAESTIO I.

Vtrum mundus purgabitur per ignem.

STENDO, quia destrui non est purgari: sed per illum ignem duo elementa ex toto consumuntur s̄m gl. super illud 2. Pet. vlt.

Arg. 1. D. Bon. q. 1. q. 2. d. 48. art. 2. q. 3. D. Tho. q. 2. ar. 1. q. 2.

elementa calore soluentur: ergo cum mundus constet ex elementis per ignē nō purgabitur.

Item si mūdus deberet purgari per ignem propter peccata in eo commissa cælum empyreum purgari deberet, cū in eo angeli qui ceciderunt peccauerint, sed ignis nullam purgationem facere poterit in cælo empyreo, quia de corporibus cælestibus dicitur 1. meteor. q̄ non recipiunt impressiones peregrinas: ergo mundus per ignem non purgabitur.

Item si alia elementa indigerēt purgari, pari ratione & ignis, sed non decet q̄ idem sit purgans & purgatus: ergo aut mundus non purgabitur, aut non purgabitur per ignem.

Item ignis est corpus purgans simul cū purgato: ergo si ignis purgaret mundum duo corpora simul essent, quod est cōtra Phil. 4. phys.

Item effectus ignis est rarefacere, ergo si orbis elementaris purgaretur per ignem, rarefieret, sed rarefactus maioris esset extensionis: ergo maiorem locum occuparet, & sic aut cælū aueretur, aut duo corpora simul essent in eodem loco, quorum vtrūq; inconueniens est.

CONTRA, 1. Cor. 7. Præterit figura mundi huius, ibi gl. Pulchritudo huius mundi mūdatorum ignium conflagratione peribit: ergo mundus per ignem purgabitur.

Item Aug. 20. de ci. c. 16. Illa conflagratione mundana elementorum corruptibiliū qualitates, quæ corporibus nostris corruptibilibus congruebant ardēdo penitus interibunt, atque ipsa substantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniunt, vt. s. mundus innouatus in melius aperte accomodetur: hominibus etiā carne in melius innouatis. Hic aperte Augustinus insinuat, q̄ mundus per ignem purgabitur, & per quem modum.

CONCLUSIO.

Futura est mundi vsque ad medium elementorumque ab impuritate permixtionis confusio: que ad inuicem, & alius indignitatis purgatio: eademque per ignem & conuenientissime remanentibusque tamen ipsismet elementis, quo ad suas essentias, & proprietates.

RESPONDEO, q̄ ad intelligentiam huius quæstionis, Primo declarandum est, quod istius machine mundialis est futura purgatio.

Secundo quod erit per ignem.

Tertio q̄ ille ignis non purgabit mundum quantum ad illam partem, quæ est vltra medium aeris interstitium.

Quarto q̄ illā partem quæ est infra, ita purgabit quod eius substantiam non consumet.

Primum declaro sic: mundus factus est propter hominem, vnde dicit Phil. 2. phys. q̄ nos sumus quodammodo finis: & ideo conueniens est, q̄ cum homo per resurrectionis gloriā innouabitur mundus innouet in nouatione conueniente pro illo statu: vnde Apoc. 2. 1. Ecce noua facio omnia, & quia p̄dictā hoīs in nouationem

Secundo.

Et 1. q. 2. celi alibi que.

Tertio.

Quarto. cor. dist. 48. q. 2. T. c. 8. 47. de aia. T. com. 69.

In oppositum.

2. artic. quod mundus sit per ignem purgandus. T. com. 8 et alibi.

Responsio.

Questio: de articulo.

Primum artic. qd purgatio mundi sit futura. T. com. 24.

nem præcedit purgatio duplex ab impuritate, scilicet corruptibilitatis, & culpabilitatis, sic conueniens est, vt prædictam mundi in nouationem præcedat purgatio ab impuritate duplici correspondentibus duabus hominis impuritatibus prædictis.

Prima impuritas. T. c. 8.

Vbi supra.

Secunda impuritas.

2. artic. quod mundus sit per ignem purgandus. T. com. 8 et alibi.

Inter cetera elementa ignem vt presens magis qualitates corporum gloriosorum.

3. artic. quod ignis nō pur

pro corruptibili statu: ille. n. aer propter nimiam sui subtilitatem non est bene corruptibili vite hoīs proportionatus: vnde & Philos. quando que ascendentes in cacumine alicuius motus transcendentis locū illum portabant sp̄gias plenas aqua ad aerem incrassandum, & vt refert gl. super illud Gen. 7. Operi sunt montes excelsi. Sunt qui putant altitudinem montium non fuisse tantam ante diluuiū quanta est hodie: & hoc habent necesse concedere tenētes ignē conflagrationis non transcensurū supremā partem medij interstitij aeris: quia vt dicitur Gen. 7. in diluio 15. cubitis altior fuit aqua super montes quos cooperuerat, sed certū est, q̄ ille ignis tm̄ ascendet quantum ascenderunt aque diluuij, quibus concordat gl. super illud 2. Pet. 3. Mundus aqua inundatus perijt, quæ dicit, q̄ aqua diluuij occupant totam istā capacitatem aeris vbi aues volitant, sed nō volitant vltra supremā partem medij interstitij. Si tm̄ aqua diluuij vltra locum illū ascenderit, concedo, q̄ & ignis conflagrationis vltra ascendat: mali et angeli diuina virtute locū illum inhabitare prohibentur, & ideo igne purgari nō indiget tota pars mundi, medium interstitij aeris transcendens, propter aliquam indignitatem causatā ex in habitatione peccatorum: quamuis. n. angeli peccauerint in cælo empyreo, & homo in terrestri paradiso, q̄ medium aeris interstitij transcendit: non tm̄ propter hoc igne purgabantur, quia loca prædicta purgata fuerunt, cum peccato commisso statim peccatores de locis illis depulsi fuerūt, & hoc pro purgatione sufficit. In corporibus et cælestibus nō est impuritas per admixtionem nature extraneæ, neq; per aliquam transmutationem ab alio corpore, quia nō sunt receptiua peregrinarum impressio num: quamuis et aer & ignis in suis confinijs quodammodo sint confusa, & quamuis in suprema aeris parte generentur quædam impressio nes calidæ & siccæ: & ignis perpendicularis lācea candela rotunda, vt patet per Phil. 1. meteororum, quarū impressio nū vapor siccus est materia. Ex hoc tamen in illis partibus non contrahitur talis impuritas quæ sit igne conflagrationis purganda, vnde ille ignis non plus ascendet, quam ascenderunt aque diluuij s̄m sententiā Aug. 20. de ci. c. 18. & s̄m Mag. huius dist. c. 4. & s̄m gl. super illud 2. ad Thes. 1. In flammam ignis, & s̄m gl. super illud 2. Pet. 3. In quo cæli. Incipiet autem prædictus ignis purgare aerem in superiori parte quæ purganda est, & veniet successiue descendendo inferius. Et ad hoc potest assignari duplex ratio congruitatis.

Ad purgandum et mundum ab alia impuritate magis congruus est ignis, quam aliud elementum, quia peccata committuntur ex inordinato amore qui est ignis spiritualis immundus: & ideo ad reconciliandum mundum contra illam indignationē, quæ est in eo propter habitationem peccatorū conueniens erit ignis sicut instrumentum, quia inter elementa ignis magis repræsentat qualitates corporū gloriosorum, propter eius luminositatem, & subtilitatem, & actualitatem maiorem, & virtutem, & sui impermixtionem cū vaporibus terreis & aqueis, quamuis hic ignis inferior com materia aliena sit admixtus. Vnde nec purus est sicut ignis in spera sua.

Vna est, quia quasi in medio interstitio aeris est cōis habitatio demonū vsq; ad iudiciū, & prius peccauit malus angelus, q̄ malus hō, & homini suavit facere contra Dei mandatū. Alia ratio est ad significandum, quod ille ignis non agit tantum in naturali virtute, sed Rich. super 4. Sent Rr 3 vt

gabit mundum vltra mediam regionē aeris.

Vt in monte olimpo priores.

De paradiso negat Scot in 2. dist. 17. q. 2

Duplici ratione ignem non ascensurum vltra ascensum aquæ diluuij.

vt instrumentum diuinæ virtutis. Ignis enim per naturam tendit sursum, & non deorsum.

4. artic. Elementa in suis essentij remanebunt.

Quartum articulum declaro sic, secundum Aug. lib. 20. de ciu. c. 16. & auctorem de ecclesiasticis dog. propositione 36. Elementa in suis essentijs remanebunt, & hoc rationabile est: mundus enim qui seruit homini remunerato homine secundum modum suum debet remunerari, quod non fieret si destrueretur, neque est ita intelligendum, vt essentijs elementorum remanentibus saluis eorum naturales qualitates destruantur, cum sint propriæ passionis eorum, sed eis remanentibus saluis elementa per eas non agent, nec patientur ab inuicem, quia talis actio, & passio est in elementis propter corruptibilem hominis statum: causa autem quare tunc non erit inter ea mutua actio, & passio in sequenti dist. ponetur.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illa gloss. quantum ad illud quod dicit de totali consumptione duorum elementorum, loquitur secundum opinionem quorundam, quæ non tenetur.

Ad secundū. Ad secundum patet solutio ex dictis in quaestione.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod ignis in spera sua, quamuis aliquo modo innouabitur, vt patet in quaestione sequenti: tamen per ignem non purgabitur, quia non habet puritates purgandas per ignem, sicut patet ex dictis in quaestione: ignis autem imperus, qui hic inferius est nostro vsui commodatus non remanebit: post iudicium enim non erit ignis, nisi in spera ignis ubi est purus, & in inferno ubi est turbidus, & fumosus.

Ad quartū. Ad quartum dicendum, quod sicut ventus qui est vapor terreus collateraliter motus, secundum Phil. 2. meteor. mouetur per aerem, nec tamē duo corpora simul sunt, quia nulla pars aeris simul est cum aliqua parte illius vaporis, sed est confusio paruarum partium inter se, sic potest dici de illo igne.

Vel potest dici, quod sicut ille ignis ager, vt instrumentum virtutis diuinæ, ita non per suam naturam, sed per virtutem diuinā erit supernaturaliter simul cum alio corpore.

Ad quintū. Ad quintum dicendum, quod sicut ille ignis nullius elementi destruet essentiam, sic nullam rarefactionem faciet in aere, nisi illam, quæ competit naturæ aeris in sui puritate, & quia natura ignis est segregare heterogenea, partes terræ reducet ad terram, partes aquæ ad aquam, & condensabitur aqua secundum quod competit naturæ aquæ in sui puritate. Et dico, quod concavitatis orbis Lunæ est sufficiens capacitas pro quatuor elementis quolibet existente in illa raritate, vel densitate, quæ competit puritati suæ naturæ.

Q V A E S T I O II.

Vtrum ignis conflagrationis erit eiusdem speciei cum igne elementari.

VIDETUR quod non: natura ignis elementaris est conuertere illud in quod agit in sui naturam: sed ignis conflagrationis agit in alia elementa, nec tamen ea conuertet in sui naturam, quia essentiæ remanebunt, vt dictum est: ergo non erit eiusdem speciei cum igne elementari.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra D. Th. vbi supra quaest. 3.

Item ea quæ sunt eiusdem speciei habent similem motum, sed motus ignis elementaris si est extra locum suum est rectus, & ad circumferentiam, quamuis in spera sua non moueatur nisi motu circulari per reuelationem orbis: ignis autem conflagrationis non mouebitur ad circumferentiam, sed ad medium, nec tantum motu recto, sed etiam collateraliter: ergo non est eiusdem speciei cum igne elementari.

Secundo.

CONTRA, quod non est ignis, nisi equiuoce non habet ignis virtutem, sicut qui non est homo, nisi equiuoce non habet virtutem hominis, sed si ille ignis non esset eiusdem speciei cum igne elementari non esset ignis, nisi equiuoce: ergo non esset habiturus virtutem ignis: quod falsum est.

In oppositum.

C O N C L V S I O.

Sicut præterita mundi purgatio per aquam fuit per aquam eiusdem speciei cum elementari: ita futura per ignem erit per ignem eiusdem speciei cum elementari.

RESPONDEO, quod ignis conflagrationis erit eiusdem speciei cum igne elementari quod dupliciter potest probabiliter persuaderi.

Respondo. Ignis in esse generatio eiusdem speciei cum elementari.

Purgatio mundi quæ fuit per aquam, fuit per aquam eiusdem speciei cum ista: ergo a simili, & purgatio futura per ignem erit per ignem eiusdem speciei cum igne elementari.

Præterea illud verbum Gen. 1. & requieuit Deus die septimo ab omni opere quod pararat, exponitur sic, quod cessauit a creando nouas species rerum: sed si ignis conflagrationis non foret eiusdem speciei cum igne elementari, produceret Deus speciem quæ non fuit producta in operibus sex dierum, nec in se, nec in suis naturalibus causis, nec intendo hoc argumento concludere, quod Deus non posset nouam speciem substantiæ producere, quia scio quod posset, sed multa posset facere, quæ facturus non est.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod maior intelligenda est quædo pure agit naturaliter: ille autem ignis agit vt instrumentum virtutis diuinæ: & præterea vt superius ostensum est: potest esse ignis in tali materia, cui incorporata est talis proportio celestis in fluentiæ, vt ignis sic per eam reguletur in operatione sua, vt calefaciat, & non consumat, sicut ostensum fuit in igne fulguris.

Ad primū.

Ad

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod maior intelligenda est de motu naturali. Ignis autem ille & partim habebit motum naturalem, & principaliter supernaturalem, sicut ad suam operationem disponet sua naturalis virtus, sed principaliter operabitur per virtutem supernaturalem, quia operabitur vt instrumentum diuinæ virtutis.

actio principaliter erit supernaturalis, & cum hoc erit in eo aliqua naturalis aptitudo ad illam operationem ad quam applicabitur a diuina virtute principaliter mouente, quia ille ignis erit virtutis diuinæ instrumentum: sic non nego quin productionem huius ignis præcedat vehemens siccitas naturaliter generata illius ignis productioni naturaliter concordans, non tamen sicut dispositio necessaria, sed congrua.

grationis creabitur Scot. vero dubius remanet.

Q V A E S T I O III.

Vtrum ignis conflagrationis supernaturaliter producet in esse.

Arg. 1. D. Bon. q. 2. D. Thom. ar. 3.

VIDETUR quod non: res supernaturalis nullam habet naturalem operationem, sed res in esse producta supernaturaliter est supernaturalis: ergo si ille ignis supernaturaliter produceret in esse nullam haberet naturalem operationem, quod falsum est.

In oppositum.

CONTRA, si ille ignis producet in esse, possibile est, quod naturaliter fiat ignis diluuium vniuersale: sed hoc excommunicatum est a Domino Stephano Episcopo Paris. ergo ille ignis non producet naturaliter in esse.

C O N C L V S I O.

Conflagrationis ignis a diuina virtute supernaturaliter producet: cui tamen sicuti cum actione principali supernaturali inheret, & aptitudo quedam ad operatum naturalis, ita eiusdem productionem poterit tanquam non necessaria, sed congrua dispositio præcedere vehemens naturalis siccitas.

Prima opi.

AD ISTAM quaestione dixerunt aliqui, quod illius ignis generatio erit naturalis, quia virtute ignis elementi, & corporum celestium generabitur in materia terrestri, & aquea, & aerea.

Contra.

SED CONTRA, si eius generatio esset naturalis virtute alicuius constellationis naturali inuestigatione posset sciri consummatio sæculi, quod falsum est, & est contra illud Act. 1. Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. In quo satis datur intelligi, quod consummatio sæculi non est in actiua potestate naturæ.

Præterea secundum illam opinionem alia elementa per ignem illum non purgarentur, sed corrumpentur, si intelligat, quod fieret de tota materia aliorum elementorum: natura enim non potest educere formam ignis de materia alterius elementi, quin illius elementi corrumpat formam.

Præterea, si illa opinio esset vera, pari ratione posset dici, quod illa purgatio, quæ fuit per aquam diluuij fuit naturalis per virtutem alicuius constellationis celestis conuertentis aerem in aquam, sed hoc est falsum: immo supernaturalis fuit ad purgandum mundum de hominibus malis, secundum quod manifeste inuenit textus sacre scripturæ.

Doctores ignis conflagrationis

Videtur ergo mihi dicendum, quod illius ignis productio supernaturalis erit, sicut tamē eius

AD ARGUMENTVM in oppositum dicendum, quod ista non contradicunt, quod res sit supernaturaliter producta, & naturalem virtutem habeat, & operationem. Adam enim supernaturaliter fuit productus, & tamen naturales habuit operationes, sic etiam mundus: res ergo non dicitur supernaturalis, quia supernaturaliter producta, sed quia naturam eleuans vltra suam naturalem facultatem, sicut est gratia in anima. Nec per ista intendo negare illius ignis operationem principaliter fore supernaturalem, immo hoc concedo.

Ad argum.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum ignis ille præcedet iudicium.

VIDETUR quod non: Aug. lib. 20. de ciuit. Dei, c. 16. Iudicatis his qui scripti non sunt in libro vitæ: sequitur, tunc figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit.

Arg. 1. D. Bon. q. 4. D. Tho. vbi supra quaest. 3.

Item Aug. eo. lib. c. vii. in fine, circa illud iudicium has res didicimus esse futuras. Heliã Thesbytem, fidem Iudæorum, Antichristum persecuturum, Christum iudicaturum, resurrectionem mortuorum, bonorum & malorum direptionem, mundi conflagrationem, eiusdemque renouationem, & infra: existimo eo quo a me commemorata sunt ordine esse ventura.

Secundo.

CONTRA, Psal. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius.

In oppositum. Psal. 96.

C O N C L V S I O.

Ignis ille quo ad sui initium præcedet quo ad progressum concomitabitur, quo vero ad suam operationem complementum sequetur iudicium.

Responso.

RESPONDEO, quod ignis ille quantum ad sui initium præcedet iudicium, & concomitabitur quantum ad suum progressum, sequetur vero quantum ad suæ operationis complementum. Vt enim aliqui dicunt, igne illo incipiente mundum purgare in superiori parte, quæ purganda est, Christus incipiet venire ad locum iudicij, & statim ad eius præceptum motus celi cessabit, & resurgent illi qui tunc inueniuntur mortui, & illi qui tunc inueniuntur viuentes valde cito morientur propter cessationem motus celi, & etiam vt volunt quidam propter quandam distemperantiam caloris, quæ extunc erit in loco habitationis hominum, quamuis adhuc vsque illuc substantia ignis prædicti non peruenerit, & quasi post statim prædictus ignis descendet & incinerabit corpora eorum, & purgabit illud quod inueniet purgandum in ele Rich. super 4. Sent Rr 4 cis,

Etis, quo factō statim resurgent, & tunc illi, & alij electi qui parum resurgent ante eos rapiētur simul obuiam Christo in aera: & hæc omnia fient ante quam Christus perueniat ad locum iudicij. Et sic patet, quod Christus ad locum iudicij veniet successiue, sicut successiue in cælum ascendit: vnde Act. 1. dicitur: Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum; Quid autem agat prædictus ignis in principio, quid in medio, quid post iudicium in sequentibus quæst. dicitur.

Ex dictis patet concordia auctoritatum ad vtranque partem, secundum tamen glōf. illud verbum Psalm. intelligitur de igne irē in quo inflammabuntur impij pro prædicatione prophetarum, vel de igne charitatis quo impij inflammabuntur conuersi ad penitentiam: hic tamen non videtur esse sensus litteralis.

Q V A E S T I O V.

Vtrum ignis ille purgabit aliquos electos.

T V I D E T U R quod non; August. lib. 20. de ciuit. Dei, c. 18. dicit, quod possimus dicere electos futuros esse in superioribus partibus quo ita non ascendet flamma illius incendij, quemadmodum nec vnda diluuij; ergo ille ignis non tangit electos, & ex consequenti, nec purgabit.

Item tempus purgationis debet precedere tempus retributionis, sed ille ignis erit in tempore retributionis: ergo per illum nullus homo purgabitur.

C O N T R A, Magister supra dist. 45. c. pen. dicit de illo qui suffragijs indigens in articulo conflagrationis sæculi cum reliquis migravit, quod existimat eum quasi per ignem transeuntem saluari: ergo aliqui per illum tunc purgabuntur.

C O N C L V S I O.

Purgabit electos non adhuc mortuos, & purgatione aliqua indigentes, & mortuos eorum corpora ad cineras redigendo.

R E S P O N D E O, quod electorum quidam inuentur in aduentu iudicis qui nunquam soluerunt mortis tributum, & istorum illi qui indigebunt purgatione per illum ignem purgabuntur.

Alijs vero electis nullam ingeret molestiā, secundum quod expresse dicit Magister huius dist. cap. 4. Vt tamen dicunt aliqui interficiet eos sine vllō dolore, quia ager in eos vt instrumentum diuinæ iustitiæ, non secundum propriam virtutem.

Mihi autem non videtur dicendum, quod ille ignis interficiat electos qui in aduentu iudicis inuentur viui nihil habentes purgabile, sed morientur propter cessationem motus cæli: quamuis enim cælum per sui cessationem a motu non sit omisurum omnem sui influen-

tiam: tamen postquam cessabit motus eius non habebit influentiam proportionariam ad continuationem animalis vitæ: vnde Rabi Moyses, c. 57. dicit, quod si quiesceret cor a motu suo, quasi in ictu oculi moreretur homo, & destruerentur motus eius & virtutes: sic si cæli motus quiesceret per punctum horæ periret mundus in vniuerso suo, & destruerentur omnia, scilicet corporalia quæ sunt in ipso: sed nimis dicit, quia propter cessationem motus eius non destruentur ipsa corpora cælestia, nec elementa.

Alij autem dicunt, quod antequam cesset motus cæli omnes homines erunt mortui, quia ante cessationem motus eius erit quædam distemperantia in aere per caloris excessum per quem omnes homines qui tunc inuentur viui morientur, & secundum hoc pro tanto dicitur, quod aliqui inuentur viui in aduentu iudicis, quia aliqui adhuc erant viuentes ante iudicis aduentum valde purum, & etiam ante ignem conflagrationis: qui tamen morientur parum ante quam Christus veniat ad iudicium; & etiam ante quam veniat ignis prædictus: corpora tamen illorum prædictorum electorum qui inuentur in aduentu iudicis, vel parum ante per illum ignem incinerabuntur, vt more aliorum a cineribus sit resurrectio eorum: & sic patet quod erit actio ignis prædicti ante iudicium, quia prædictorum electorum purgatio, & incineratio præcedent iudicium.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod Aug. ibi loquitur de Sanctis postquam resurrexerint, quod patet, quia parum post, verba prædicta subdit, quod nec ignem conflagrationis illius pertimescent immortales, atque incorruptibiles facti.

Ad secundum dicendum, quod parum ante iudicium quando incipiet ignis ille mundum purgare adhuc erit tempus purgationis, quia incipiet mundum purgare ante iudicium, & tunc adhuc inuentur aliqui purgandi.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum ille ignis reprobos cruciabit.

T V I D E T U R quod non: quia non decet eos igne duplici corporali cruciari, sed si cruciantur igne infernali: ergo non cruciabuntur igne conflagrationis, quia erit alius ab igne infernali.

Item August. lib. 20. de ciuit. Dei, cap. 16. dicit, quod impijs in æternum ignem missis, tunc figurā huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit: ergo impijs existentibus in inferno ignis conflagrationis erit super terram: ergo non cruciabit eos.

C O N T R A, Mag. huius dist. c. 4. dicit, quod ille ignis malis qui reperti fuerint viuierit consumptio: ergo cruciabit eos.

C O N C L V S I O.

Ignis ille, & post iudicium & ante cruciabit reprobos.

R E S P O N D E O, quod ille ignis cruciabit reprobos etiā ante iudicium: quia statim cruciabit eos cum resurrexerint, sedente etiam iudice, illo igne cruciabuntur, & forte tunc igne infernali non cruciabuntur: quia ille ignis non exibat de inferno, sed tunc ignis conflagrationis vicem eius supplebit: reprobos cruciando. cruciabit etiam eos post iudicium: quia omnes reprobos cum omnibus mundi sordibus inuoluet, & precipitabit in infernum. Quod etiam in illo igne erit imputum, virtute diuina segregabitur a puro, & descendet in infernum ad augendum in perpetuum reproborum cruciatum: non autem illud quod in eo est lucidum, & subtile, & de hac ignis intercessione exponit quidam illud verbum psalmiste. Vox domini intercedentes flammam ignis.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, quod non est inconueniens, quod igne duplici crucientur, rationabile enim est, vt eorum cruciatu augeatur.

A D S E C U N D U M dicendum, quod illud verbum sic est intelligendum, aut quod illud quod remanet purum de illo igne, quod descendet in infernum, consumabit electorum purgationem, aut opinando loquitur sicut etiam cum alibi dicit conflagrationem sequi bonorum & malorum direptionem: quod tamen non asserit.

Q V A E S T I O VII.

Vtrum ille ignis desinet esse.

C O N C L V S I O.

Ignis quo ad illud purum quod in infernum non descendet non remanebit, sed per actio purgationis officio supernaturaliter resoluetur in suam præiacentem materiam.

R E S P O N D E O, quod ad hoc dicunt quidam quod illud purum quod de illo igne non descendet in infernum reseruat in superioribus ad accidentalem gloriam electorum, sed illud non intelligo: quia si remaneret, aut remaneret inferius, aut igni coniunctus in spe sua, non primo modo: quia esse inferius derogaret naturæ ignis puri, nec secundo modo: quia alia tria elementa remaneret minorata: quia de parte materiæ cuiuslibet illorum ignis illis supernaturaliter produceretur. Vnde probabilius mihi videtur dicendum quod complete per actio purgationis officio in præiacentem materiam resoluetur, & transmutabitur pars in terram puram, pars in aquā puram, pars in aerem purum, & sic ista tria elementa non remanebunt in suis essentijs minorata, & fiet ista resolutio, & transmutatio supernaturali virtute sicut per eam ignis ille de prædicta materia produceretur.

C I R C A litteram, Redargui non merentur. Nota quod istud non redargui erit eis penale: quia sciant hoc esse ad eorum contemptum, & se ita pessimos esse reputatos, vt non sit conueniens discuti eorum opera: damnatis ergo penale erit redargui, & penalius non redargui propter causam prædictam. Illi saltem verba iudicis audient qui eius fidem saltem verbo tenuerunt: quia quamuis fideles magis peccent in eodem genere peccati quam infideles, tamen pauciora bona permixta sunt peccatis infidelium quam fidelium: quia vbi non est fides nullum est meritum. (Aliis nullam ingeret molestiam,) hoc expositum est in questionibus. Purgato vero mundo per ignem prælatio cessabit: scilicet quantum ad officium, sed prælatio naturalis, dignitatis vel gloriæ manebit. Quibusdam videtur eos id est demones. Sic constare hominibus torcores in pœna, sicut extiterunt incensores in culpa; istud non tenetur communiter nisi pro statu ante iudicium, quamuis aliqui dicant quod ita erit etiam post iudicium.

De forma & potestate Iudicis.

D I S T I N C T I O XLVIII.

S O L E T etiam quæri, in qua forma Christus iudicabit. In forma vti que serui iudicabit: quæ omnibus in iudicio apparebit, vt videant mali in quem pupugerunt. Diuinitatem vero eius mali non videbunt. Vnde Esaias, Tollatur impius, nec videat gloriam Dei. Humanitatem videbunt, vt timeant: diuinitatem vero non, ne gaudeant. Diuinitas enim sine gaudio videri non potest.

Qualis apparebit tunc in forma serui. Sed cum in forma humana constet eum appariturum, quæritur an in forma illa gloriosa appareat, sicut verè est, an in forma qualis in passione extitit. Quidam putant a malis talem videri qualem crucifixerunt. i. infirmam: quia dicit scriptura, Vt videat in quem pupugerunt. Sed aperte Aug. dicit, formam serui glorificatam, a bonis & a malis tunc videri, sic, cum in forma serui glorificata iudicantem viderint boni & mali, tolletur impius, vt non videat claritatem Dei, quæ Deus est: quam soli mundo corde videbunt: quod erit eis vita eterna. Forma ergo humana in Christo glorificata videbitur a cunctis: vnde Christus dicitur iudicaturus, quia filius hominis est. Ita, n. legitur in Euangelio Ioannis, Et potestatem dedit ei iudicium facere: quia filius hominis est. Non quod ipse ex virtute hominis sit iudicaturus, vel quod ipse solus sine patre & spiritu sancto sit iudicium factururus: sed quia ipse solus in forma serui iudicans, bonis & malis videbitur. Cum ergo pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit filio, non ita est intelligendum, quasi filius solus iudicet, & non pater.

Joan. 5. d. pater: sed quia forma filii humana cunctis in iudicio apparebit, non infirma, sed gloriosa. Iudicabit autem ex virtute diuinitatis, non sine patre & spiritu sancto: & apparebit terribilis impiis, & mitis iustis. Erit enim terror malis, & lumen iustis.

Quare secundum formam serui dicitur Christus suscitaturus corpora.

Et sicut dicitur Christus secundum formam serui indicaturus, propter causam premissam: ita etiam dicitur suscitaturus corpora mortuorum secundum humanitatem, cum tamen virtute diuinitatis scit suscitaturus non humanitatis. Sed hac ratione illud dicitur, quia in humanitate suscepit quod est causa nostre resurrectionis, i. passionem, & resurrectionem. Ideo ei ascribitur secundum hominem suscitatio mortuorum. Vnde Aug. Per Verbum filium Dei. fit animarum resurrectio: Per Verbum factum in carne filium hominis, fit corporum resurrectio. Item, Indicat & suscitatur corpora non pater, sed filius secundum dispensationem humanitatis: in qua minor parte est Christus. In eo quod est filius Dei, est vita que viuificat animas: in eo quod est filius hominis, iudex. Ecce secundum formam humanitatis dicitur suscitaturus corpora, & indicaturus. Indicaturus autem, quia illa forma cunctis in iudicio apparebit: & suscitaturus, quia in eadem forma meritum & causam resurrectionis nostre suscepit, & quia secundum eandem formam vocem dabit, quam mortui de monumentis resurgent & procedent. Secundum quod Deus est, viuificat animas, non pater tantum: quia non tantum patre vita est, sed & filius cum eo, & spiritus sanctus eadem vita est, quae pertinent ad animam, non ad corpus. Corpus enim non sentit vitam sapientiae, sed anima, quae illuminatur a lumine eterno. Licet ergo Christus potentia diuinitatis viuificet animas, & suscitetur corpora, & iudicet: non otiose tamen & praeter rationem ei secundum formam Dei tribuitur viuificatio animarum, & secundum formam serui iudicium & resurrectio corporum.

De loco iudicij.

Putant quidam Dominum descensurum in valle Iosaphat in iudicio, eo quod ipse per Ioelem prophetam sic loquitur, Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat, & disceptabo ibi cum eis. In cuius capituli expositione ita reperi, Hoc quidam pueriliter intelligunt, quod in valle quae est in latere montis Oliueti, descensurus sit Dominus ad iudicium: quod si inuolunt: est quia non in terra, sed in spacio huius aeris sedebit contra locum motus Oliueti, ex quo ascendit. Et sicut Ioannes Chrysost. dicit, Angeli deferent, ante eum signum crucis: vnde in Euangelio Veritas dicit, Et tunc apparebit signum filij hominis, &c. Iosaphat autem interpretatur iudicium Domini. In valle ergo Iosaphat, id est, iudicij Domini congregabuntur omnes impij. Iusti vero non descendent in vallem iudicij, id est, damnationis, sed in nubibus eleuabuntur obuiam Christo.

De qualitate luminarium & Tēporis post iudicium.

Veniente autem ad iudicium Domino in fortitudine & potestate magna, Sol, & Luna dicuntur obscu-

rari, non sui luminis priuatione, sed superueniente maioris luminis claritate. Virtutes quoque colorum, id est angeli, dicuntur moueri, non metu damnationis, vel aliqua perturbatione pavoris, sed quadam admiratione eorum quae viderint. Vnde Iob, Columnae caeli pauent aduentum eius. Ante diem verò iudicij Sol & Luna eclipsim patientur, sicut Iob testatur dicens, Sol conuertetur in tenebras, & luna in sanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & horribilis. Magnus, verò dicitur, propter magna quae ibi fient. Cum autem factum fuerit caelum nouum, & terra noua, tunc erit lux luna sicut lux solis, testate Esaia, & erit lux solis septemplex er. i. sicut lux septem dierum: quia quantum luxit sol in prima conditione septem dierum ante peccatum primi hominis, tantum lucebit post iudicium. Minorata. n. fuit lux solis & luna, aliorumque syderum, per peccatum primi hominis: sed tunc recipiet sol mercedem sui laboris: quia septemplex erit lux: & tunc non erit vicissitudo diei & noctis, sed tantum dies. Vnde Zacharias, Et erit dies vna, quae nota est Domino, non dies neque nox: & in tempore vesperae erit lux: quia tunc non erit varietas diei et noctis, quae modò est, sed continua dies & lux. Esaia tamen videtur dicere, quod tunc non luceat sol vel luna, loquens, congregatiom sanctorum: Non erit, ibi inquit, amplius, sol ad lucendum per diem nec splendor luna illuminabit te: sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam. Sed his verbis non negat solem & lunam tunc lucere, sed significat, his qui tunc erunt in aeterna beatitudine, nullum lucis usum prestare. Quia, ut ait Hieronymus super eundem locum, Caeli & terrae solis atque luna nobis cessabit officium: & erit ipse Dominus lumen suis in perpetuum. Porro etiam intelligi illud Esaia ea ratione dicitur, quia sol & luna tunc non habebunt ortum & occasum, sicut nunc. Vnde Isidorus illud Esaia quasi exponens ait, Post iudicium sol laboris suis mercedem suscipiet. Vnde Propheta, Lucet septemplex, & non veniet ad occasum nec sol nec luna, sed in ordine quo creati sunt, stabunt, ne impij in tormentis sub terra positi, fruantur luce eorum. Vnde Abacuc, Sol & luna steterunt in ordine suo. Ecce aperte dicit solem, & lunam tunc lucem, sed stabiliter permanere: ubi etiam significat infernum esse sub terra. Si verò queritur, quis sit usus lucis solis & luna tunc: fateor me ignorare: quia in scripturis non memini me legisse.

DISTINCTIO XLVIII.

SUPERIUS determinauit magister de his, quae pertinent ad ordinem iudicium: hic de terminat de his quae pertinent iudicis personam.

Et diuiditur in tres partes.

Primo determinat de quibusdam conditionibus iudicis.

Secundo de quibusdam circumstantiis aduentum eius ad iudicium ibi. Putant quidam.

Tertio de innouatione mundi ibi. (Cum autem

Textus distinctio.

tem fuerit caelum &c.)

Prima in tres.

Primo querit vtrum Christus in forma humana iudicabit, & questionem soluit.

Secundo vtrum in forma gloriosa in iudicio apparebit, & questionem soluit ibi. (Sed cum in forma &c.)

Tertio qualiter secundum humanam formam mortuos suscitabit ibi. (Et sicut.)

Illam partem quem incipit. Putant quidam. Diuiditur in duas.

Primo de loco iudicij.

Secundo de apparenti obscuracione Solis & Lunae ibi. (Veniente autem.)

CIRCA hanc distinctionem querendum est principaliter de duobus.

Primo de iudicij apparitione.

Secundo de mundi innouatione.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum queruntur septem.

Primo vtrum iudicare magis debeat appropriari Christo quam alij personae in trinitate.

Secundo vtrum Christus videbitur in iudicio ab omnibus in humanitate gloriosa.

Tertio vtrum aliquam sint signa aduentum iudicis praecessura.

Quarto vtrum stellas cadent de caelo.

Quinto vtrum Sol, & Luna, obscurabuntur.

Sexto vtrum virtutes caelorum commouebuntur.

Septimo vtrum Christus iudicabit mundum in valle Iosaphat.

QVAESTIO I.

Vtrum iudicare magis debeat appropriari Christo quam alij personae in trinitate.

Aug. 1. S. Bonauent. hic q. 1. a. 1. S. Th. hic. q. 1. ar. 1.

RESPONDEO non: actus magis debet appropriari illi a quo magis est: sed actus magis, est a patre quam a Christo: quia potestatem iudicandi

habet a patre: ergo magis debet appropriari patri quam filio.

Secundo.

Item iudicium erit ad distinctionem bonorum & malorum, sed haec distinctio erit per charitatem quae appropriatur spiritui sancto: quia secundum Aug. 15. de trinit. c. 18. sola diuidit inter filios regni, & perditionis: ergo iudicare appropriari debet spiritui sancto.

In oppositum.

CONTRA dicit saluator vt habetur. Io. 5. Pater non iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit filio: ergo iudicare debet appropriari filio.

CONCLUSIO.

Iudicare auctoritate ordinaria & delegata appropriatur Christo quia est Deus & homo; delegata tantum est proprium quia inter personas diuinas ipse solus est homo: ordinaria vero solū commune tribus personis, quia vna tantum potestas in iis est licet illarum cuilibet sub alia & alia ratione possit appropriari.

Responsio.

RESPONDEO Christus non tantum iu-

dicabit in natura diuina: secundum quam est creatus, sed etiam in humana: secundum quam est redemptor: quia ad hoc iudicabit, vt electi admittantur ad regnum eternum, ad quod non sufficerent dona creationis sine beneficio redemptionis, vt reprobi ab illo regno in perpetuum excludantur: quia non receperunt efficaciam in hac vita beneficij redemptionis, sed non eodem modo iudicabit secundum vtramque: daturā: quia secundum diuinam iudicabit principali auctoritate, vel potestate ordinaria, secundum humanam vero potestate delegata: ergo potest dici, quod iudicare potest tripliciter accipi. scilicet duobus modis praedictis, & prout dicit quod commune vtroque: modo communiter analogia, sicut ens in sua generalitate dictum dicit quod commune analogum enti increato, & creato, & potestas in sua generalitate dicta dicit quod communem analogum potestati increate, & create.

Iudicare in diuina natura nihil est dictum, cum est sic creata faciat sed debet audiri secundum humanitatem recurrere ad Scot. di. praesenti. q. 1.

Dico ergo, quod si accipiatur iudicare in communi appropriatur Christo: quia vtroque modo iudicabit, scilicet potestate ordinaria & delegata: pater autem & spiritus sanctus non iudicabit nisi potestate principali seu ordinaria iudicare autem secundum quod accipitur ex potestate delegata non est Christo appropriatum: sed proprium: quia nulla persona in trinitate est homo, nisi persona Christi. Iudicare vero potestate principali seu ordinaria commune est tribus personis, & equaliter eis conuenit: quia in eis est vna & eadem in numero iudicandi potestas, & sunt vnus iudex: appropriari tamen potest pluribus personis secundum rationem aliam, & aliam, non enim inconueniens est, quod idem sub ratione diuersa pluribus approprietur personis: vnde sapientia sub ratione qua importat cognitionem appropriatur filio, & sub ratione qua est donum appropriatur spiritui sancto. Dico ergo, quod ratione potestatis quae requiritur ad iudicandum iudicare potest appropriari patri cui appropriatur potentia. Ratione autem discretionis quae requiritur in iudicio potest appropriari filio cui appropriatur sapientia: ratione autem rectitudinis quae requiritur in voluntate iudicantis appropriari spiritui sancto cui appropriatur bonitas.

Ex dictis patent solutiones ad argumenta.

QVAESTIO II.

Vtrum in iudicio Christus ab omnibus videbitur in humanitate gloriosa.

VIDEBITUR non: quia oculus non potest videre nisi in proportionata distantia, sed in iudicio aliqui ita erunt remoti a Christo propter maximam

hoium multitudinem: quod erit distantia improporcionata oculo ad videndum Christum: ergo non videbitur ab omnibus nec in forma gloriosa, nec aliter.

Item lumen corporis glorificati improporcionabile est oculo non glorificato, sed damnati

Secundo.

nati non habebunt oculos glorificatos: ergo humanitatis Christi gloriam non videbunt.

Itē visio gloriae humanitatis Christi delectabilis est videnti, sed damnati nullam habebunt delectationē, vt 50 dist. ostenditur: ergo nō videbunt gloriosam Christi humanitatē.

CONTRA Luc. 21. tunc videbunt filium hominis in nube venientem cū potestate magna & maiestate.

CONCLUSIO.

Omnes in figura humana gloriosa iudicanti illi conueniente, videbunt iudicem viuorum & mortuorum e diuersa tamen ratione.

RESPONDEO, sicut dicit Aug. 1. li. de Trin. c. vlt. Boni & mali visuri sunt iudicē viuorum, & mortuorum: sed proculdubio eum mali videre non poterunt nisi secundum formā qua filius hominis, est sed tamen in claritate in qua iudicabit nō i humilitate i qua iudicatus est, cuius ratio est: quia iudicari & iudicare actus sunt oppositi: primus respicit infirmitatē: secundus potestatem, & ideo sicut in primo aduentu quando venit vt pro nobis iudicaretur apparuit in natura humana mortali, ita in 2. aduentu quia veniet vt iuste iudicet apparebit omnibus in humana natura gloriosa, & quāuis mali visuri sint gloriā corporis, tamen animae eius gloriam non videbunt nec oculo corporali nec intellectuali, nisi in quibusdam effectibus suis de quibus dolebūt, sed eā boni videbunt & quantum ad gloriā corporis oculo corporali, & videbunt gloriā animae eius oculo mentali: ergo & diuinam eius naturam clare videbunt.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ nullus rātū distabit quin ipsum videat: quia erit in aere eminens & maxima claritate. refulgēs, & ideo valde a longinquo poterit videri.

Vel pōt dici q̄ sicut supernaturaliter fiet vt sua vox a remotioribus partib⁹ audiatur quā per naturā posset audiri, sic supernaturaliter fiet vt a remotiori locō videatur quam videri non posset per oculi corporalis naturam.

AD SECUNDVM dicendum: quod in potestate hominis glorificati est vt ostendat vel non ostendat gloriā corporis sui oculo non glorificato: ergo multo fortius est hoc in potestate Christi, qui Deus, est & homo: quia tamen concessum est q̄ videbunt humanitatē glorificatam, ideo dici pōt ad argumentum, q̄ virtute diuina fiet supernaturaliter vt videant eam ad eorum ampliorem confusionem: quia quilibet homo malus tristatur & confunditur videndo gloriam illius quē vehemēter odit. dā nati autē vehementer odiunt deum nō sub ratione quā summē bonus est: quia sic odiri non potest, sed sub ratione qua punit eos.

AD TERTIVM dicendum, quod quāuis videre corpus Xpi gloriosum sit per se delectabile, tamē per accidēs erit reprobis tristabile: quia erūt eius inimici & inuidebunt ei. Inimicus autem

tristatur in vidēdo gloriam illius cui inuidet & quem odit.

QVAESTIO III.

Utrum aliqua signa sint aduentum iudicis praecessura.

CONCLUSIO.

Aliqua signa ex Euangelio sunt aduentum iudicis praecessura tum ad ipsius iudicis reuerentiam tum ad hominum ad iudicium preparationem.

RESPONDEO, q̄ Hieronym. enumerat quindecim signa futura ante iudicium, qui tamen non affirmat, sed dicit se ea legisse in analibus libris hebreorum: quae sunt haec.

Prima die maria omnia exaltabuntur. 15. cubitis super montes.

Secunda omnia equora prosternentur in profundum ita quod vix possint videri.

Tertia redigentur in statum antiquum.

Quarta omnes beluae & animalia quae mouentur in aquis congregabuntur, & eleuabuntur super pelagus morae contentionis inuicē mugientes.

Quinta omnia volatilia caeli congregabuntur inuicem in campis plorantes non gustantes neq; bibentes.

Sexta flamma ignea surgent ab occasu solis, contra faciem firmamenti vsq; ad ortum corruentia.

Septima omnia sidera erratica, & fixa spargent ex se igneus, comas sicut cometae.

Octaua magnus terremotus erit ita, vt omnia aedificia alta prosternantur.

Nona omnes lapides tam magni quam parui in quatuor partes diuidentur, vnaquaq; pertra aliam collidente.

Decima oēs platee fluent sanguineum rorē.

Vndecima omnes montes, & colles & aedificia in puluerem redigentur.

Duodecima omnia animalia veniet ad capos de siluis, & montibus rugientia nihil gustantia.

Tredecima omnia sepulchra ab ortu solis vsq; ad occasum patebunt cadaueribus ad resurgendum.

Quartadecima homines de habitaculis suis recedent, non intelligentes neq; loquentes, sed discurrentes.

Quintadecima oēs morientur & resurgent cum mortuis longe ante defunctis.

Et quāuis incertū sit vtrum signa praedicta praecessura sint iudicij, vt narratum ē, cum ibi sint quaedā quae parum habent verisimilitudinis, tamen certū est quod aduentū iudicis aliqua signa praecessura sint, & propter iudicis reuerentiā, & vt hoīes ad iudicium se praeparēt, quorū signorū aliqua ponuntur in euangelio: & sicut dicit Aug. in epist. ad Estitū circa mediū, illorum signorū q̄ referuntur in Euangelio: quaedam referuntur ad excidiū ciuitatis Hierusalē: vnde orta est ipsius interrogationis occasio quādo quēsierunt discipuli quod signum

signū aduentus tui, & consumationis saeculi: quae iam referuntur ad aduentum suū per Ecclesiā in qua vsq; ad finē venire non cessat: quaedā referuntur ad illū aduentum quando adueniet iudicaturus viuos, & mortuos, & quorum signorū ibi dictorū, & quid horū triū referendū sit diligenti cōsideratione quēdum est: sed hoc ad vitādū plixitatem declarare dimitto.

QVAESTIO IIII.

Utrum stella cadent de caelo.

VIDETUR q̄ sic Matth. 24. stellae cadent de caelo.

Itē Apoc. 6. stellae de caelo ceciderunt super terram sicut ficus emittit grossos suos cum a vento mouetur.

CONTRA nullum corp⁹ celeste nec pars eius cadet de caelo: quia corpora caelestia non sunt graua nec corruptibilia secundum Philosophiū 1. caeli & mundi: sed quae libet stella aut est pars orbis sui, aut aliquod contiguum corpus orbi intra ipsum contenta in qua, vel in quo est magna lucis aggregatio, quapropter dicitur Philos. 2. caeli & mundi, q̄ stella est aggregatio lucis in orbe: ergo nulla stella cadet de caelo.

CONCLUSIO.

Est propria locatio, ad videntium sensum sumpta vere enim stellae non cadent de caelo.

RESPONDEO q̄ proprie loquendo stellae non cadent de caelo. Vnde secundum Aug. 20. de ci. c. 24. Credendum est illā locutionē tropicā esse qua dicuntur stellae cadere de caelo, hoc enim dictum est: quia lumine suo videbunt priuari superueniente claritate maiori secundum gl. Matth. 24. super verbum praedictū, sed quia vt videtur alijs pari ratione possent dici quotidie cadere de caelo: cum quotidie per solis ortum desinant apparere. Iō dicunt q̄ ante supernaturalē productionē ignis conflagrationis generabitur p̄ actionē corporum caelestium tā vehemens caliditas & siccitas quae erunt cōgrua dispositio ad ignis praedicti productionem: q̄ desinet generari arcus nubium qui generatur in nubis rotatione, & aliae impresiones humide, & generabuntur asub descendentes in tanta multitudine q̄ apparebit aspiciētib⁹ q̄ sint stellae de caelo cadetes.

ET SIC PATEB solutio ad argumenta in oppositum, quāuis glo. exponat illud verbum Apoc. de fidelibus illis qui prius erāt lucidi: qui erunt tunc in terrenis innitentes.

QVAESTIO V.

Utrum Sol & Luna obscurabuntur.

VIDETUR q̄ sic Matth. 24. post tribulationē dierū illorū Sol obscurabit & Luna non dabit lumē suum.

Item Ioelis. 2. sol vertetur in tenebras & luna in sanguinē antequā veniat, dies Domini magnus: & terribilis.

CONTRA, lux est solis qualitas naturalis: sed in aduentu iudicis corpora caelestia sua

naturali qualitate nō priuabuntur, immo vt videtur ampliori claritate dotabuntur iuxta illud. Isa. 30. erit lux Lunae sicut lux Solis & lux Solis septemplex: ergo videtur quod sol & luna secundum rei veritatē nō obscurabunt.

CONCLUSIO.

Sol & luna tantum tempore iudicij obscurabuntur, vel propter maioris luminis propter praesentiam, vel propter vtriusq; contra naturam eclipsim quantum ad hominum terrorem patientur.

RESPONDEO, quod solem & lunam obscurari pōt intelligi, vel in ipso aduentu iudicis, & sic secundum magistrum huius di. c. vlt. dicuntur obscurari non sui luminis priuatione: sed superueniente maioris luminis claritate. Vel per aliquantulum tēporis ante iudicis aduentum, & sic secundum magistrum in eodem: c. patientur eclipsim quā si paterentur p̄ naturā tēporibus diuersis nō oportet hoc poni inter signa, cum multotiens hoc acciderit, sed credendum est q̄ contra naturā simul patientur eclipsim ad terrōrē hominum: per naturā enim impossibile esset quod simul paterentur eclipsim: quia naturalis solis eclipsim causatur p̄ interpositionē lunae inter aspectū nostrum & solem, & naturalis eclipsim lunae p̄ interpositionem terrae diametraliter inter solem & lunam.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ secundum vnā glo. ideo sol & luna dicuntur obscurari: quia superueniente claritate veri luminis videbuntur obscurari, & nullius erūt luminis: vel intelligitur hoc de vera eclipsi q̄ praecedet aduentum iudicis. vnde alia gl. ibi dē dicit, quod sol & luna & stellae ad tempus suo lumine priuabuntur vt vicinum Domini indicent aduentum.

Et hoc secundo modo intelligendum ē verbum Ioelis secundum q̄ patet per magistrum in littera huius di. c. vlt. aliter tamen obscurabitur sol quā luna: quia remanente luce in sole quae est naturalis: qualitas eius tamen nō irradiabit, sed quia luna recipit lumen a sole obscurabitur per hoc quod tunc lumen a sole non recipiet.

QVAESTIO VI.

Utrum virtutes caelorum mouebuntur.

CONCLUSIO.

Si caelorum virtutes sunt uirtutum ordo praefixa terra mouebuntur officium suum exequentes insolita ad repentinam ad Deum hominum conuersionem faciendū: si uerō omnes spiritus angelici admiratione eorum quae uidebunt dicentur commoueri.

RESPONDEO, q̄ per virtutes caelorum pōt intelligi ordo uirtutum q̄ secundum Dionysium lib. de Angelica hierar. c. 3. est medius in media hierar. Vel possunt intelligi omnes caelestes spiritus.

Primo modo pro tanto uirtutes caelorum mouebuntur: quia Angeli illius ordinis quorum officium est circa mundi regimen generale

Tertio.

In opposit.

Responsio.

Aliter dicit Scot ad q. 1. soluēdo tertium principale.

Ad primū.

Ad secundū.

Cause vide Scot in q. dist. 9. vlt. c. d. 49. q. 15. in fine. Ad tertium.

Ad tertium.

Respon. S Bon dub. 3. l. i. c. Th. in 4.

Arg. 1.

In oppositū.

Tex. cō. 41.

Responsio.

Stellae cadere de caelo dupliciter saluari.

Quo nā pe ēo nisi nutu superno in 12. die erunt adhuc uia anima lia bruta & in 14. homines mirum videtur con replanti- bus prima figura.

Argum. 1. S. Bon. dub. 2. l. i. c. Th. ubi s. p. q. s. m. c. l. 1. Secundo.

In oppositū.

Responso.

Ad primū.

Ad secundū.

Responsio. S. Tho. ubi s. p. q. u. s. i. c. u. l. 2.

rale faciendū aliqua facta insolita ad reuocā- dum mentes hominum in Deū per modicum tempus ante Christi aduentum facient facta maioris admirationis quam vnquam ante fe- cerunt, & in ipso Christi aduentu corpora cæ- lestia mouere cessabunt.

Accipiēdo vero virtutes modo secundo. s. pro Angelis omnibus bonis dicuntur cōmo- ueri secundum magistrum huius di. ca. vlt. Nō metu damnationis, vel aliqua perturbatione pauoris, sed quadā admiratione eorum quæ videbunt, & sic intelligitur secundum magi- strum, vbi prius illud Iob. 26. Columne cæli pauent aduentum eius.

Q V A E S T I O VII.

Vtrum Christus iudicabit mundum in valle Iosaphat.

V I D E T V R q̄ sic. Iohel. 3. Addu- cā omnes gentes in valle Iosaphat, & disceptabo cum eis.

Itē aeternum. 1. quēadmodum vidi- stis eum in cælum, ita veniet, sed ascē- dit de monte Oliueti qui præminet valli Io- saphat: ergo videtur q̄ ibi iudicabit.

C O N T R A magister huius di. c. pen. repræ- hendit eos qui putant Dominum descensurū in vallem Iosaphat.

Item omnes homines in illa valle compræ- hendi non possent.

C O N C L V S I O.

Christus supra montem Oliueti in aere ut ab om- ni possit videri cum electis ad dexteram existens ho- mines in valle Iosaphat quot ipse poterit capere tū circa vallem quot supererunt cōgregatos iudicabit.

R E S P O N D E O, q̄ Christus non descen- dat in vallē Iosaphat, sed super montē Oliueti de quo in cælum ascendit, residebit in aere in loco alto, vt ab omnibus possit videri secūdu magistrum huius dist. c. p̄. & forte parum ci- tra locum illum in quo apostoli desierūt cor- poraliter ipsum videre quando ascendebat in cælum: homines autē congregabuntur in valle Iosaphat, cui præminet mons oliueti, & quot in illa valle poterunt capi tot erūt ibi: alii cir- ca vallē, quidā propinquius, quidā remotius, electis tamen existentibus ad dexterā iudicis nō in terra, sed in aere iuxta illud apostoli ad Thef. 4. Rapiemur cum illis in nubibus obuiā Christo in aera: si enim non raperentur in æ- ra nisi post iudicium quādo cum iudice ibūt in cælum, non dicerent rapi obuiam Christo, sed post Christū: viri tamen perfecti eminenti- us, & magis p̄ iudicē erunt, reprobi vero: erunt a sinistris iudicis: sicut habetur exp̄se in Euangelio, & erunt in terra: his concor- dat magister: sup. di. precedenti. c. p̄. dicens q̄ boni rapiētur obuiā Christo in aera: reprobi in terra quā dilexerunt remanentibus: & tunc recitabuntur præconia illorum bonorū & c. In quo satis apparet, q̄ raptus bonorum in aera: est ante illā disceptationē scriptā. Matth. 25.

& est magis cōgruū q̄ sit in aere super montē Oliueti quā super locum in quo passus est: quā passus est in forma infirma, & iudicabit in glo- riosa: sicut in gloriosa ascendit.

A D P R I M V M in oppositū dicendum, q̄ non dicit quōd Christus erit ī valle Iosaphat: sed quōd gentes in illo loco circa congrega- buntur.

Argumētum secundum non plus cōcludit, nisi quōd erit iudex super montem Oliueti, & hoc est verum, sed hoc erit in aere.

A D P R I M V M ad partē aliā patet solutio.

Ad secūdu dicendum: quod quāuis oēs nō poterunt cōprehendi in valle Iosaphat, tamen dicūtur congregari ad locū illū: sicut aliquan- do multa milia hoīum dicuntur congregari ad vnum Dominum, quamuis non omnes tan- gant Dominum.

A R T I C V L V S II.

C O N S E Q V E N T E R quæritur de secundo principali.

Et circa hoc quæritur. 7.

Primo vtrum innouatio mundi erit aliud quā eius purgatio.

Secūdo vtrum motus corporum cælestium cessabit.

Tertio vtrum cessabunt moueri in illo situ in quo creata fuerunt.

Quarto vtrum cessatio motus corporum cæ- lestium erit sufficiens causa non agendi nec patiēdi elementa abinuiem.

Quinto vtrum lux corporum cælestium & elementorum augebitur.

Sexto vtrum bruta & vegetabilia destruetur.

Septimo vtrum mundo innouato & facta, distinctiōe bonorum & malorum: Deus pos- set aliquid addere ad bonitatem vniuersi.

Q V A E S T I O I.

Vtrum mundi innouatio erit aliud quā eius purgatio.

R E S P O N D E O, quōd quia vnius cōtrarij generatio est alterius corruptio, & econuerso secundum Philof. 1. de ge- neratione, sed mundi vetustas & no- uitas sunt cōtraria: ergo sua purgatio erit sua innouatio.

Itē recessus a termino a quo, & accessus ad terminū ad quē non sunt duo motūs sed vnus: ergo similiter recessus a vetustate qui est pur- gatio, & accessus ad nouitatem qui est innoua- tio sunt idem motus.

Itē transmutatio a nigredine in albedinem est, vnus motus qui dicitur dealbatio: ergo a simili trāsmutatio, mundi a vetustate in noui- tate erit vnus motus, qui dicitur innouatio.

Itē purgatio argenti per ignē nihil aliud ē quā restitutio eius suę puritati: ergo similiter purgatio mundi per ignem nihil aliud est quā eius restitutio suę puritati.

C O N T R A corruptio non est generatio, sed purgatio mundi erit corruptio suę impu- ritatis, & sua innouatio erit generatio purita- tis:

tis: ergo sua purgatio nō erit sua innouatio. C O N C L V S I O.

Purgatio mundi aliud realiter erit ab eiusdem innouatione ipsamq; saltē ordine naturæ præcedet.

R E S P O N D E O q̄ impossibile ē mutatio nē non habere aliquā tē positiuā pro termino a quo vel p̄ termino ad quē, & quia priuatio nullam dicit rem positiuam, quamuis sit in re positiuā. Ideo corruptio priuationis non pōt esse aliud realiter quā generatio habitus, sed quando illud quod corrumpitur est res positi- ua distincta a re positiuā quæ generatur: tunc corruptio vnius realiter non est idē quod gene- ratio alterius, cum ergo per purgationem mundi remouenda sit ab elemētis aliqua res positiuā derogans suæ puritati: quia per pur- gationē separabuntur a quolibet elemēto par- tes aliorum, & dispositiones ad alia elementa quæ causantur in elemētis per mutuā actionē, & passionē in confiniis suis, & receptura sint nobilitate quæ eorū naturę superaddetur, vt inferius ostendetur: sequitur q̄ eius purgatio per quā impuritas fiet corruptio & sua inno- uatio quæ non tantum dicit suę puritatis resti- tutionē: sed vltra hoc alicui⁹ nobilitatis rece- ptione realiter different: aliud ergo erit reali- ter mundi purgatio, & eius innouatio, & erit purgatio prior saltē ordine naturę quam in- nouatio.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, q̄ pro tanto dicit philosophus: generationē vnius esse corruptionem alterius, & econuerso: quia ad vnum sequetur aliud.

A D S E C U N D U M dicendum, q̄ non est simile: quia spaciū a quo receditur, & spaciū a quo acceditur continua sunt, duo autem cōtraria distincta sunt secundum formā, sed si ponerē tur duo loca discōtinua motus a termino pri- mi loci vsq; ad finem eius, & motus a princi- pio alterius loci vsq; ad finem eius essent duo motus saltē, nisi illa duo respicerent mobile, vt vnum spaciū propter eorum contiguitatē.

A D T E R T I U M dicendum, q̄ in transmutatione a nigredine in albedinē sunt duo motus, vnus est qui est a nigro in nō nigrū, & est corruptio nigredinis: alius qui est a non albo in album, & est generatio albedinis.

A D Q U A R T U M dicendum, q̄ non est simile de purgatione argenti & mundi: quia argentum per purgationem non recipit nobilitatē vltra suam naturā, sed mundus in sui innouatione nobilitatem recipiet quā nunquam habuit.

Q V A E S T I O II.

Vtrum motus corporum cælestium cessabit.

V I D E T V R q̄ non, nihil aufere- tur eis, quod sit suæ naturæ conueni- ens, sed motus corporū cælestiū natu- ralis est saltē quantum ad naturalē aptitudinē mobilis ad illum motum: ergo mo- tus non remouebitur ab eis.

Item in mundi innouatione corpora cæle-

stia & elementaria meliorabuntur, sed si cessa- ret motus cælestium peiorarentur: quia nobi- lior est motus quā quies, cum quies sit priua- tio motus, & habitus nobilior est priuatione: ergo motus cælestium non cessabit.

Item sicut ostensum est. lib. 2. Tempus vel ē motus primi mobilis ab anima numerat⁹, vel est in illo motu: sicut in subiecto, sed tempus nunquā cessabit: quia semper erit aliquis mo- tus saltē in inferno, & secundum philof. 4. physicorum, impossibile est motum esse sine tempore: ergo motus corporum cælestium nū- quam cessabit.

Item sol per sui motū successiue illuminat diuerfas partes terrę: ergo si motus eius cessa- ret aliq̄ partes terrę remanerēt perpetuo obscure, quod est inconueniens.

C O N T R A Apocalyp. 10. habetur q̄ An- gelus iurauit, q̄ tempus non erit amplius sed impossibile esse motū sine tempore: ergo mo- tus cæli cessabit.

Itē Iaias 60. Non occidet vltra sol tuus.

C O N C L V S I O.

Cessante tunc motus huius sine cessantibusq; ob diuinum beneplacitum ab eodem motricibus intelli- gentijs cessabit proculdubio, & ipse motus.

R E S P O N D E O, q̄ in mundi innouatio- ne cessabit motus corporum cælestium non p̄ naturā, sed per voluntatem intelligentiarum mouentium obedientium voluntati creatoris in desinendo mouere: sicut ex amore eius mō sibi obediunt in mouendo, quapropter cōue- nienter a Philof. 12. meta. dicitur causa prima mouere in ratione amari, & desiderati, si tamē Philosophus in suo verbo sanū habet intelle- ctū. tunc at placebit creatori; vt amplius intel- ligentię corpora cælestia non moueant: quia tunc habebit finis motus corporum illorū: in- telligentię enim mouent illa corpora, vt per motum eorū fiat renouatio influētiarum & tē perantia quæ requiritur ad generationem & corruptionē quousq; impleatur numerus ele- ctorum: omne at quod propter aliquem finē: mouentur illo sine habito rationabile est, vt ab illo motu quiescat, nec enim dici pōt illa corpora non moueri propter aliquem finem: quia tunc motus eorum esset inanis, nec pro- pter finē qui acquiri non possit: quā cum natu- ra secundum Philof. actionē non incipiat im- possibilem compleri, multo fortius Deus nō ordinasset intelligentias illa mouere corpora propter finem qui non possit haberi.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, q̄ cælum quantum est ex parte sua non magis habet naturalē aptitudinē ad motum quā ad quierē: quia per neutrum eorum in se acquirat aliquā perfectionem vel perdit, tamen natu- ralis aptitudo sua magis est pro tempore quo debet moueri, vt moueatur motu circulari q̄ recto: quia cum secundum Philof. 1. cæli, & mū- di, non sit graue neq; leue, contra naturā suā esset

Arg. 1. S. Bon. dub. 1. literali, S. Tho. vbi sup. quæstio 1. dub. 3. Secundo. In oppositū.

Respon.

Exemplum indi- ay quadru- plex assigna- tur in sacra scriptura vt adducit Fra- ciscus di. p̄- vbi q. 1. a. 3.

Matth. 25.

Ad primū.

Ad scū dū.

Ad aliā par- tem.

Ad primū.

Ad scū dū.

S. Th. d. 47. in fine.

Ad primū.

Ad scū dū.

S. Th. d. 47. in fine.

Arg. 1. Tex. co. 17. & 2. meta. Tex. com. 7. Secundo. 3. physc. T. c. 20. & li 5. vit. c. 4. Tertio. 5. physc. Tex. com 5.

Ad tertiu.

Ad quartū.

Ad primū.

Secūdu au- cen 9 met. cap 2. Tex com. 3. & 12.

Quarto.

In oppositū.

Secundo.

esset moueri motu recto deorsum: qui motus competit grauibus, vel sursum, qui motus competit leuibus.

Et præterea ratione figure quæ est circularis maiorem aptitudinem habet naturalem ad hoc, vt circulariter moueatur quam recte.

Ad secundum dicendum, quod secundum Philosophum 5. physic. quamuis quies ante motum contrarietur motui: extendendo nomen contrarietatis ad oppositionem, quæ est inter priuationem & habitum, non sic tamen est de quiete post motum, quies enim sequens motum est finis eius, & ab eadem virtute causatur.

Ad tertium dicendum, quod sicut declaratum est li. 2. di. 2. tempus potest accipi proprie, & communiter siue large. Primo modo est in motu primi mobilis, sicut in subiecto, & sine tempore sic dicto poterit esse motus aliquis post iudicium, cum sine tempore sic dicto fuerit motus tempore Iosue quando Sole, & Luna ad præces eius stantibus vt habetur Iosue. 10. in quo datur intelligi quod omnes spere cælestes tunc steterunt, cum ipse Iosue persequebatur inimicos suos. Sed tempus secundo modo dictum est in quolibet motu sicut in subiecto, & numeratur secundum numerum motuum, & sine tempore sic dicto nunquam erit motus.

Ad quartum dicendum, quod nulle partes terræ in superficie remanebunt obscure: quia augetur lumen Lunæ, & lumen stellarum quæ sufficienter illuminabunt illam partem terræ quæ a Solæ non illustrabitur, nec est inconueniens quod vna pars terræ magis illustretur quam alia. Illa quæ fuit ab hominibus habitata quæ a Sole principaliter illustrabitur.

Q V A E S T I O III.

Utrum corpora cælestia cessabunt moueri in illo situ in quo creata fuerunt.

RESPONDETUR sic. Isidorus in glo. super illud Isa. 60. Non occidet ultra sol tuus: quod etiam recitat magister huius di. c. vi. Post iudicium sol laboris sui mercedem recipiet, & non veniet ad occasum, nec sol nec luna, sed in ordine in quo creata sunt stabunt ergo a simili, & alia corpora cælestia.

Secundo. Item conueniens est corpora cælestia stare in optimo ordine quem possibile est ea habere, sed credibile est quod in tali ordine, & situ creata fuerunt: ergo cessabunt moueri in illo situ in quo creata fuerunt.

In oppositum. CONTRA corpora cælestia per suum motum non redibunt ad situm in quo creata sunt nisi ab illo tempore moueantur per 36. milia annorum, cum octaua sphaera proprio motu non moueatur in 100. annis nisi per vnum gradum,

sed non est credibile quod tandiu duret hic mundus secundum corruptibilem statum, cum dicat apostolus. 1. ad Cor. 10. quod nos sumus in quos fines sæculorum deuenerunt: ergo corpora cælestia non stabunt in illo situ quo creata sunt.

C O N C L V S I O.

Cessabunt moueri corpora cælestia in conuenientissimo situ: non tamen in illo in quo creata fuerunt: non enim incorruptibili illi, elementorum statui congrueret.

RESPONDEO, quod vnus situs non est magis conueniens quam alius corporibus cælestibus propter se: quia pro quocumque situ seu constellatione non meliorantur nec peiorantur, aliqua tamen constellatio seu habitudo illorum corporum inter se magis est conueniens ad vnum effectum quam ad alia; verbi gratia, coniunctio solis & martis in corde leonis magis est conueniens ad generandum caliditatem & siccitatem in istis inferioribus quam coniunctio Ionis, & Saturni, & ista est conuenientior ad aliquem alium effectum quam prima, & sic de aliis. Quando autem primo creata fuerunt corpora cælestia alii effectus in istis inferioribus requirebantur ad conueniens mundi regimen quam modo, & alij modo quam tunc, & alij in fine mundi quam nunc. Dico ergo quod corpora cælestia creata fuerunt in conuenientissimo situ pro effectibus: qui tunc requirebantur & modo sunt in conuenientissimo situ pro effectibus qui nunc requiruntur, & in fine mundi erunt in situ conuenientissimo illi dispositioni elementorum, quæ congruet incorruptibili statui. Cum ergo tunc congruat elementis dispositio quæ non fuisset congrua, quando primo cælestia corpora creata sunt, sequitur, quod non cessabunt moueri in illo situ in quo creata fuerunt, & tamen cessabunt moueri in situ conuenientissimo mundo pro illo situ: quia situs seu habitudo eorum inter se: tunc erit talis quæ maxime disponet elementa ad hoc vt non agant nec patiantur adinuicem.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quamuis Sol & Luna quando corpora cælestia quiescent habeant illam habitudinem inter se quam habuerunt quando primo creata sunt, non tamen habebunt eandem habitudinem ad illa corpora cælestia nec alia corpora cælestia inter se quam habuerunt quando primo creata fuerunt.

Ad secundum patet solutio ex dictis in quaestione.

Argumentum in oppositum gratia conclusionis concedendum est, tamen ratione forme non cogit: quia Deus qui corpora cælestia

lestia creauit in qua habitudine voluit illa possent disponere secundum eandem habitudinem citissime si sibi placeret.

Q V A E S T I O IIIII.

Utrum cessatio motus corporum cælestium erit sufficiens causa non agendi, nec patiendi elementa abinuicem.

RESPONDETUR, quod sic. phyl. 8. physico. asserit, & probare conatur motum cæli ita priorem esse motibus alijs, quod ipso non existente non essent alij motus: sed actio, & passio elementorum inter se est per motum alterationis: ergo cessatio motus cæli erit sufficiens causa, vt elementa non agant, nec patiantur abinuicem.

Secundo. Item mensura est causa mensurati, vnitas enim causa est numeri, & eius mensura: sed secundum phyl. 4. phy. Tempore, mediante motu cæli mensuramus alios motus: ergo motus est causa omnium motuum aliorum: cum ergo remotio causæ sit sufficiens ratio remotio nis effectus, cessatio motus cæli erit sufficiens causa non agendi, nec patiendi elementa abinuicem.

Tertio. Item mensura est causa mensurati, vnitas enim causa est numeri, & eius mensura: sed secundum phyl. 4. phy. Tempore, mediante motu cæli mensuramus alios motus: ergo motus est causa omnium motuum aliorum: cum ergo remotio causæ sit sufficiens ratio remotio nis effectus, cessatio motus cæli erit sufficiens causa non agendi, nec patiendi elementa abinuicem.

Quarto. Item mensura est causa mensurati, vnitas enim causa est numeri, & eius mensura: sed secundum phyl. 4. phy. Tempore, mediante motu cæli mensuramus alios motus: ergo motus est causa omnium motuum aliorum: cum ergo remotio causæ sit sufficiens ratio remotio nis effectus, cessatio motus cæli erit sufficiens causa non agendi, nec patiendi elementa abinuicem.

CONTRA videtur sentire Aug. lib. II. confessionum vltra medium, quod si corpora cælestia starent adhuc possent moueri rota figuli: ergo a simili possent elementa abinuicem alterari.

Item a Domino Stephano Episcopo Parisiensi excommunicatus est hic articulus, quod si cælum staret ignis in stupam non ageret: quia nec Deus esset: sed qua ratione possent ignis in stupam agere, possent etiam agere in aliud elementum.

C O N C L V S I O.

Causa sufficiens quare amplius ad inuicem tunc non agent elementa, non erit cessatio motus cælorum, sed diuina virtus supernaturaliter abissis elementis priuationem ad naturalem hanc transmutationem, necessariam remouens.

AD HANC quaestionem dicunt quidam, quod cessationis actionis, & passionis elementorum erit sufficiens causa cessatio motus cæli, quamuis adhuc poterunt esse motus qui sunt ab anima rationali, eo, quod illa a virtute corporum cælestium non dependet.

Sed contra hoc arguitur sic, vt enim habetur Iosue 10. ad preces Iosue sol & luna steterunt,

& si alia corpora cælestia non steterissent totus ordo corporum cælestium fuisset immutatus, tunc ergo omnia corpora cælestia quiescerunt, nec propter hoc omisit Iosue punare, nec cessauerunt omnes actiones naturales per totum mundum.

Præterea, illa opinio videtur esse contra articulum excommunicatum qui allegatus est.

Præterea, corpora cælestia non tantum agunt hic inferius per sui motum: sed etiam per naturalem virtutem formæ suæ, sicut patet per diuersos effectus naturales, qui per diuersas constellationes causantur, & ideo cessante motu cæli adhuc per suam naturalem virtutem possent agere in Ecclesia, nisi aliud obstaret, quod eorum quies, quamuis ergo quies cæli esset sufficiens causa, vt idem elementum non ageret in aliud difformiter, eo quod per motum est est renouatio influentiarum, quarum vna magis confortat virtutem vnus elementi in sua actione, quam alia, tamen non esset sufficiens causa adhuc, vt vnum elementum nullo modo aliud alteraret.

Alij dicunt, quod & si quies cæli non sit sufficiens causa huius per se, erit tamen sufficiens causa per accidens, in quantum quiescet in illo puncto quo corpora cælestia talem habebunt inter se habitudinem, quæ confortabit virtutem passibilioris elementi secundum illam proportionem, qua exceditur a virtute elementi magis actiui, & ideo nullum elementum aliquid poterit super aliud.

Sed hæc opinio deficit in duobus.

Primo, quia non est probabile, quod corpora cælestia habeant illam habitudinem inter se quando cælum quiescet, immo magis est probabile, quod tunc erunt illa corpora in tali habitudine inter se in qua maxime concordabunt virtuti elementorum actiuorum, quod arguitur per hoc, quia ante productionem ignis conflagrationis causabitur naturaliter hic inferius vehemens caliditas, & siccitas sicut dictum est superius in articulo primo huius distincti.

Præterea, si quiesceret in tali habitudine, sicut dicit opinio, adhuc non sequeretur, quod vnum aliud alterare non possent. Cum enim videmus elementum minus actiuum agere in elementum magis actiuum: quia nullum elementum agit in aliud quin patiatur ab eo, cum secundum phyl. 2. phys. omne agens physice in agendo patiatur, multo fortius possent in ipsum agere, si per virtutem cælestem virtus eius æquaretur illius virtuti, magis enim potest æquale in æquale agere, quam debilius in fortius, adhuc enim cuiuslibet elementi principium passiuum, quod est materia, inferius esset cuiuslibet alterius elementi principio actiuo, quod est forma, tunc tamen ita æqualiter sese alterarent, vt quantum remitteretur qualitas vnus remitteretur qualitas alterius, & sic tandem ad talem æqualitatem reducerentur, vt Rich. super 4. sent. Si inter

Ad secundum. Tex. co. 53.

Ad tertium.

Ad quartum.

Aug. 1. S. Bon. ubi supra. S. Tho. ubi supra.

Secundo.

In oppositum.

Es. 2. phyl. T. c. 24.

Respon.

Arg. 1. T. c. 73. & inde.

Secundo.

T. c. 114.

Tertio.

T. c. 113.

In oppositum.

Es. c. 11. circa medium.

Ad 9. 1. ubi.

Contra.

Ad primam.

Ad secundam.

Ad aliam sententiam.

2. opin.

Contra.

T. c. 71. 72. & 73. potius primo de gene. T. c. 54. 55. & inde.

inter se nullam haberent contrarietate, & tunc agere cessarent in inuicem, sed remanerent elementa imperfecta in suis qualitatibus actiuis & passiuis, & etiam in suis essentijs supposito, & recipiant magis, & minus, sicut dicit Commentator in lib. de substantia orbis. Vt ergo mihi dicendum, quod causa quare post iudicium elementa sese non alterabunt, manentibus tamen suis essentijs, & qualitatibus actiuis, & passiuis in esse completissimo, est haec, quia Deus supernaturaliter a materia elementorum remouebit priuationem, quae necessaria est ad transmutationem naturalem, vnde & secundum phy. 1. phys. ponitur vnus de principijs naturae, illa. n. priuatio non dicitur tamen carentiam formae in materia, sed dicitur illam carentiam formae cum possibilitate ad eandem, & si possibilitas illa non tamen differat a materia secundum rationem: sed sit aliquid in forma transmutabile, ille qui eam concreat materiam ab eadem poterit eam excludere, nisi positium materiae conferendo, si autem in materia non sit possibilitas ad formam, nisi illa, quae ratione sola differt a materia, imprimet Deus in materia supernaturaliter virtutem prohibentem ipsam posse transmutari naturaliter ad aliam formam, & sic non remanebit in materia priuatio, quae necessaria est naturalem transmutationem.

Præterea influentia generalis causae primae sine qua nulla creatura potest in suam actionem non adesse elementis ad hoc, ut agant, & patient ab inuicem, aderit tamen ad hoc, ut in suis essentijs, & qualitatibus in esse completo perpetuo durent, & haec causa sufficeret, si nulla alia poneretur.

Ad primum. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud verbum philosophi intelligi debet de prioritate in agendo, & patiando, nec plus potest per suas rationes concludi.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod mensura non semper est causa mensurati: vnde, & secundum phylo. 4. phys. Mensuramus motum per tempus & tempus per motum.

Præterea motus voluntarios qui non dependent a virtute caeli mensuramus per motum caeli, pannum etiam mensuramus per vnam.

Ad tertium. Ad tertium patet solutio ex dictis in quaestione.

Q V A E S T I O V.

Vtrum lux corporum caelestium, & elementorum augebitur.

¶ T V I D E T V R, quod non: quia corpora caelestia non tantum agunt hic inferius per motum: sed etiam per lucem, sed post iudicium haec inferiora amplius non transmutabuntur: ergo superfluum esset augmentum lucis eorum. Item, & si rei carenti luce posset dari lux, nihil tamen est dicendum, quod eius lux augeatur:

sed terra luce caret: ergo nihil est dicendum, quod eius lux augebitur.

Item lux non est necessaria in ista machina mundi, nisi propter hominis usum: sed post iudicium lux ista mundialis non veniet in hominum usum, quod de damnatis planum est: quia in inferno sunt, & erunt perpetuo tenebrae: vnde Iob 10. dicitur terra miseria, & tenebrarum. Et de beatis Apoca. 22. dicitur, quod non egebunt lumine lucernae, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit eos: ergo superfluum esset lucis augmentum in corporibus caelestibus, & elementaribus.

CONTRA Isa. 30. Erit lux lunae sicut lux solis, & lux solis sempiterniter, sed corpora caelestia post iudicium immittent lucem suam in haec inferiora: ergo haec inferiora amplius, quam modo illuminabuntur.

Item secundum philosophum. 8. physico. Homo est minor mundus, debet ergo conformari sibi in inuolutione aliquo modo maior mundus: sed homo tunc ampliori lumine fulgebit: ergo & totius mundialis machinae lux augebitur.

C O N C L V S I O.

Corporum caelestium, & elementorum, sicut & hominis augebitur lux, non quidem ad necessitatis corporalis usum, sed ad beatorum in hac lucens creaturæ speciem. Deum contemplantium, tum ibi corporeis oculis intuentium delectationem.

RESPONDEO, quod lux non tantum est in corporibus mundi propter usum necessitatis corporalis: sed etiam propter usum utilitatis spiritualis ad habendam delectationem in specie creature, & ad contemplandum Deum in lucis effectu. Post iudicium non erit lux utilis ad supplendum indigentiam alicuius rei necessariae corporibus electorum: sed erit utilis propter secundam causam. Electi enim cum hoc, quod Deum in se contemplabuntur simul contemplabuntur eum oculo mentis in effectibus suis tam spiritualibus, quam corporalibus, & in corporalibus delectabitur oculus corporalis, & ideo conueniens erit, quod cum inuouabitur homo, lux etiam in corporibus caelestibus augeatur, & ex consequenti elementa abundantius illuminentur quam modo: quia a corporibus recipient ampliore luminis influentiam. Vtrum autem præter illam claritatem, quam a corporibus caelestibus recipient lux eis imprimatur alia incertum est, tamen nullum est inconueniens, si concedatur, quod sic, & tunc sicut anime electorum per lumen gloriae aliquo modo Angelis conformantur manente differentia in essentia, & proprietatibus naturalibus, sic corpora inferiora per suam illustrationem aliquo modo conformantur caelestibus, & conformantur in essentia, & proprietatibus naturalibus in terra

terra non illuminabitur, nisi in sui superficie, si enim in sui profundo illuminaretur, impij lumen illud videret, qua visione sunt indigni.

Ad primum. AD PRIMVM in oppositum patet solutio ex dictis in questione, quod etiam de corpora caelestia hic inferius agere, per lucem intelligendum est, quod agant per lucem, in virtute tamen suae formae substantialis, aliter cum omnes stellas recipiant lumen a sole calefacerent, & exiccarent, quod falsum est. In actione autem illuminandi quae ratione lucis per se eis conuenit conueniant eo modo quo conueniant in luce.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod minor est falsa sicut. n. nulla substantia spiritualis est totaliter expertus lucis, sic nullum corpus est totaliter expertus lucis, eo. n. ipso quo omnes creature sunt effectus summe lucis, aliquo modo plus, & minus lucem participant, quauis in aliquibus corporibus lateat lux eorum: vnde sola priuatio est pure tenebra: vnde male dixerunt dicentes nigerrimum colore esse per omnem caritiam lucis.

Ad tertium. Ad tertium patet solutio ex dictis in questione.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum bruta, & vegetabilia destruantur.

¶ T V I D E T V R, quod non: quia animalia sunt ad ornatum elementorum: ergo quando elementa meliorabuntur animalia non destruantur: quia tunc non debet ab eis auferri ornatu eorum.

Secundo. Item sicut elementa seruiunt homini, ita vegetabilia, & animalia bruta: ergo sicut in mundi inuolutione nobilitabuntur elementa, ita, & vegetabilia nobilitabuntur, & animalia bruta.

Tertio. Item vegetabilia, & bruta nobiliora sunt elementis: quia elementa ordinantur ad mixtum: mixtum ad vegetatiuum: vegetatiuum ad sensitiuum: ergo multo magis videntur esse de perfectione vniuersi, quam elementa, & ex consequenti magis quam elementa remanere debebunt.

Quarto. Item mundus corporalis post iudicium non erit necessarius, nisi ad hoc, ut beati in ipso Deum contemplando delectentur, & inde amplius assurgant in laudem diuinam: sed expressius refulget diuina bonitas in animalibus, & plantis, quam in elementis: quia secundum Aug. 1. de ci. c. 16. Ordine naturae praeposuntur non viuentibus viuentia, & sentientia non sentientibus: ergo multo magis debent remanere bruta, & vegetabilia, quam elementa.

CONTRA cessante fine cessare debet id, quod est ad finem, sed finis vegetabilium, & brutorum est corruptibilis hominis status, cum ergo in mundi inuolutione cessabit corruptibilis hominis status, animalia, & plante non remanebunt.

Item omne viuens corruptibili vita morietur: sed nihil est ordinatum ad resurgendum, quod secundum se totum moritur, homo autem sunt vegetabilia, & bruta: ergo ita morietur, quod non resurgat.

C O N C L V S I O.

Vegetabilia, & omnia et bruta non remanebunt, sed destruentur sunt. n. secundum se tota ex suisque natura intrinsece corruptibilia, ita, ut nisi per miraculum

posset eas Deus perpetuare, quod certe incongrueret.

RESPONDEO creaturarum, quaedam sunt incorruptibiles secundum se totas, ut Angeli boni, & mali, & corpora caelestia, quaedam corruptibiles secundum se totas, ut mineralia vegetabilia, & bruta, quaedam sunt corruptibiles secundum partem minus principalem, & incorruptibiles secundum partem magis principalem, ut homines, qui sunt corruptibiles secundum corpus, & incorruptibiles secundum animam, quaedam sunt corruptibiles in partibus, & incorruptibiles in toto non quia eorum natura tota ex parte sua corruptibilis sit, sed quia per ordinem mundi non adest corruptio, & tales creaturae sunt elementa, statui in corruptibili non conueniunt ea, quae secundum se tota corruptibilia sunt ex sui natura, & secundum ordinem mundi, & ideo talia non remanebunt, cuiusmodi sunt mineralia vegetabilia, & bruta. Omnes autem aliae creaturae remanebunt, & quae in parte sunt corruptibiles secundum se totas incorruptibiles efficienter.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod animalia non sunt ad ornatum elementorum, nisi secundum corruptibilem mundi statum, vnde in parte aeris nobiliori non est aliquis ornatu animalium, nec etiam in igne, quia non sunt tamen per ornatum, quam per corruptibilem hominis status necessitate.

Ad secundum dicendum, quod quis bruta animalia, & platee seruiunt homini, sicut elementa, non tamen tamen habent aptitudinem ad statum incorruptibilitatis, sicut elementa, quia sunt corruptibilia secundum se tota.

Ad tertium dicendum, quod quauis vegetabilia, & bruta sint nobiliora simpliciter, quam elementa, non tamen quo ad conditionem durabilitatis, vegetabilia. n. & animalia inter se habent causam corruptionis suae, nec caelo quiescente possent perpetuari in esse, nec eadem in numero, nec eadem in specie, nisi per miraculum, non est autem congrua ratio, quare Deus ea per miraculum perpetuaret in esse.

Ad quartum dicendum, quod quicquid est perfectionis in vegetabilibus, & brutis perfectius est in homine, quia & perfectius viuunt quam vegetabilia & sentit quam bruta, vnde quicquid in vegetabilibus, & brutis est occasio contemplandi Deum in effectibus suis, perfectius reperitur in homine, vnde non oportet hac de causa vegetabilia, & bruta in perpetuum remanere.

Q V A E S T I O VII.

Vtrum mundo inuouato, & facta distinctione bonorum, & malorum Deus posset aliquid addere ad bonitatem vniuersi.

¶ T V I D E T V R, quod non, quia illud non est perfectum, cuius perfectioni aliquid addi potest, sed vniuersum tunc erit perfectum, ergo suae perfectioni nulla poterit bonitas addi.

Item secundum Dionys. 5. c. de di. no. creaturae procedunt a Deo, sicut numerus ab unitate, sed est aliquis numerus. binarius inter quos, & vnicitatem nullus potest esse numerus medius, ergo similiter est aliqua creatura, inter quam, & Deum nulla poterit esse alia media, sed nihil in Rich. super 4. sent. Si 2 crea-

Et 3. cali com 67. & 1. de gener. va. co. vlti.

T. c. 67.

Ad primum.

Ad secundum.

T. c. 112.

Ad tertium.

Argum. 1. S. Bon. 9. 1. art. 2. S. Th. ar. 3.

Secundum.

Tertium.

In oppositum.

T. c. 17.

Arg. 1. D. Bon 9. 4. S. Th. ar. 5.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Et 12. me. 1. c. 39.

In oppositum.

Responso.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

Ad quartum.

Arg. 1. Docto in 1. dist. 44. & S. Th. p. p. 9.

Secundo.

Idem Boetius in principio suae arithmetice.

creatus nobilior est uniuerso, cum comprehen- dat oēs creaturas: ergo inter uniuersum inno- uatum, & ipsum Deum nulla poterit esse me- dia creatura.

Tertium. Item si Deus tunc posset addere ad bonita- tem uniuersi, & non adderet inuidus esset, quod falsum est.

In opposi- tum. **CONTRA,** Deus posset oēs damnatos an- nihilare, & creare tot Angelos sanctos, sed si hoc faceret melius esset uniuersum, quia plus esset in uniuerso de bono, & nihil de malo: ergo post inuolutionem mundi adhuc Deus pos- set addere ad bonitatem uniuersi.

Secundum. Item omni effectu non equante potentiam agentis: agens posset facere nobiliorē: sed uniuersum etiam inuolutum non equabit poten- tiam Dei: ergo Deus posset facere aliud uniuersum nobiliorē illo: ergo plus posset de boni- tate facere, quā erit in hoc uniuerso inuolato.

CONCLUSIO.

Mundo inuolato eidē numero existēti nihil ad eius bonitatē Deus posset addere eidem uero, uel absolute, uel secundum partem numero differenti nihil pro- hibet quod aliquid posset ad perfectionē adiungere.

Responsio. **RESPONDEO,** quod Deū aliquid posse ad- dere ad bonitatem uniuersi post eius inuolu- tionē tripliciter potest intelligi, aut de illo eo- dem uniuerso in numero: aut de alio, aut par- tim de alio, aut partim de eodē. Primo modo dico, quod si nomine uniuersi accipiatur, seu in- cludatur uniuersitas oīum creaturarū tā sub- stantiarum, quā accidentaliū, absolutorum, quā relationum, sic Deū posse addere ad bonitatē uniuersi contradictionē includit: quia illa bo- nitas superaddita, aut esset substantia, aut acci- dens, & tunc uniuersitas creaturarū cōsidera- ta ante additionē bonitatis illius ad uniuersita- tē creaturarum includentē illā superadditā bonitatem se haberet sicut pars ad totum: to- tum autem, & pars quāuis nō sint penitus diuer- sa numero, nō tamen sunt penitus idem, sed partim idē, partim diuersa scdm quod trahi po- test ex sententia phylo. in 1. phy. Si autē nomi- ne uniuersi intelligatur uniuersitas substantia- rum tantū, sic dico, quod illud idem uniuersum in numero, quod tunc erit etiā meliorari non pos- set, quia finis eius meliorari nō poterit. Ille. n. finis Deus est, nec uniuersitas oīum aliarum substantiarū coniunctim posset melius ordi- nari ad suum finem, quā tunc erit ordinata. Ille etiam substantiā omnibus pensatis non pos- sent esse melius ordinate inter se per compa- rationem ad suum totum, quod est uniuersum non posset etiam meliorari per meliorationē aliquarum creaturarum secundum se aliis nō melioratis, nec peioratis, quia quamuis pars creaturarum esset meliorata secundum se, ex hoc tamen uniuersum non esset melius, quia per hoc non melioraretur proportio partium inter se, & ordo, quā maxime attenduntur in bonitate uniuersi, sicut si in psalterio corda so-

nans obscure fieret ita clare sonans sicut illa, quā sonat clarius, & sicut si luna fieret ita bo- na sicut sol sole non meliorato. Psalterium ef- fet peius, & mundus peior, nec posset meliora- ri per meliorationem, siue substantiāle, siue ac- cidentale omnium substantiarum, quia substanti- a naturę humanę Christi meliorari non pot, nec actualiter, nec substantiāliter. Beata etiā uir- go meliorari non pot, & si oēs alię substantię meliorarentur substantiāliter uniuersum non remaneret idem penitus in numero, & si meliorarentur accidentaliter adhuc uniuersum oībus pensatis nō melioraretur, quia tunc nō esset bonitas in creaturis, quā requirit opti- mus uniuersi ordo per cōparationē ad iusti- tiā, & sapientiā, & misericordiā diuinā mani- festationem, qui ordo maxime attenditur in bonitate uniuersi.

Si autem quæstio intelligatur de alio uniuerso in numero, tunc dico, quod Deus posset fa- cere aliud uniuersum melius isto etiā post sui inuolutionē, quāuis. n. Deus aliquā creaturam posset facere, ita bonā, quod illa eadem in nume- ro non posset fieri melior, nec etiā eadem in specie, sicut patet in humana natura Christi, quā summū tenet in specie humana natura, & cui superaddi non potest aliquid de bonitate siue substantiāli, siue accidentali, tū oēm aliā creaturam posset Deus facere meliorē sine fi- ne in alia specie, siue in alio genere. Deus. n. posset facere oēm bonitatem creatam, quā ra- tioni creaturæ non repugnat, sed quācūq; bonitas finita rationi creaturę non repugnat, quia quācūq; esset distaret adhuc ab in- creata bonitate in infinitum.

Si autē quæstio intelligatur de uniuerso par- tim eodē partim diuerso, sic dicunt quidā, quod posset addere ad bonitatē, non tantum mate- rialem: sed etiā formalem uniuersi etiam post sui inuolutionem, quia posset de nouo creare multa milia sanctorū Angelorū, quibus crea- tis uniuersitas ex illis, & alijs creaturis præxi- stentibus constituta melior esset non tamē ma- terialiter, sed etiā formaliter. i. quantū ad par- tium ordinem ad finem, & inter se, quam erit uniuersitas post sui inuolutionem sine illis.

Aliqui tamen de quæstione se breuiter ex- pedientes, dicunt, quod tanta erit bonitas creata post uniuersi inuolutionem, quod nullo mo- do creatura, siue eadem numero, siue diuersa plus posset de bonitate capere, quam tūc erit: unde tunc erit tota bonitas, quam possibile est creati: unde quamuis inter ipsum uniuersum inuolutum, & Deum erunt infiniti gra- dus, non erunt tamen possibiles participari.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod procedit de eodem uniuerso in numero.

Ad secundum dicendū, quod aliquo modo est simile, & multo magis dissimile. In hoc. n. est simile, quod sicut unitas simplicior est numeris progredientibus ab ea, & quod omnes participat unitate

Pondera an- verum sit.

Tertius mo- dus.

Quartus modus.

Solutio alie

Ad primū.

Ad secundum.

unitatem, dicimus enim, quod Binarius est vnus numerus, & sic de alijs: nec duo numeri æqualiter sunt unitati propinqui, sic Deus simplicior est omnibus creaturis, & quælibet creatura aliquid partici- pat de bonitate diuina, nec sunt duæ species per naturam æqualiter sibi propinquæ. In mul- tis tamē est dissimilitudo: quia ab unitate nō procedit: nisi vnus numerus immediate. s. bi- narius, & sequens numerus procedit ab unita- te mediante binario, & sic deinceps, binarius etiam est, ita propinquus unitati, quod non potest numerus ei propinquior esse: sed omnes Angeli, & tota machina mundialis, & omnes animæ rationales sunt a Deo immediate tan- tum, nec est aliqua creatura ita Deo propin- qua, quæ Deus non posset facere aliam sibi propinquiorem, saltem loquendo de propin- quitate, quæ consideratur in creaturis per suā naturam: unde, & si humana natura Christi nō posset Deus facere aliam sibi propinquiorem quantum ad modum existendi quem habet in diuino supposito, posset tamen facere in alia specie, vel in alio genere creaturam nobilio- ris essentiæ cui maiorem posset dare gratiam singularis personę, quæ posset capere aīa Christi, si non esset personę diuinæ unita, ut supposito.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod in factioe boni- tatis create attenditur bonitas per compara- tionem, & voluntatem diuinam: unde nō ideo Deus uoluit creare mundum: quia bonū erat mundum creari: sed ideo bonum fuit mundū creari, quia Deus uoluit ipsum creare, & ideo eo ipso, quod post mundi inuolutionē Deus non uolet addere ad bonitatem creatam, bonum erit, quod non addatur.

Ad primū. **PRIMUM** argumentum ad partem aliam procedit de uniuerso, quod esset partim idem, par- tim diuersum cō isto uniuerso inuolato. Vel potest dici, quod si hoc factō mundus esset melior naturaliter, non tamē esset formaliter melior: quia non esset, ita conueniens, & pulcher or- do in uniuerso sicut erit.

Ad secundum. Secundum procedit de uniuerso, quod es- set aliud in numero ab isto.

CIRCA litteram. (In humanitate suscepit illud, quod est causa nostrę resurrectionis.) i. passionem, & resurrectionem, quod sic est intelli- gendum, quod eius passio est causa meritoria no- strę resurrectionis spiritualis, & in futuro no- strę resurrectionis gloriosa, sua autem resur- rectio prædictæ duplicis resurrectionis fuit causa exemplaris. (Per uerbum factum in car- ne filij hominis fit corporum resurrectio,) hu- ius expositio patet per expositionem uerbi prædicti. Angeli deferent ante eum signum Crucis, dicunt aliqui, quod non erit signum Crucis in quo Crucifixus est Christus: sed quoddam signum illius Crucis representati- uum. Ego autem credo, quod illa eadē Crux in numero in qua Crucifixus est portabitur

ad iudicium ministerio sanctorum Angelorū qui enim corpora humana redacta in pulue- res eadem in numero restaurabit, illam ean- dem Crucem in numero poterit restaurare, & multo rationabilius est, quod ipsamet ad iudiciū portetur, quam aliud signum pro ea. ex hoc enim electis erit maior honor: & erit expres- sior materia assurgendi in laudem Iesu Chri- sti, & erit reprobis maior confusio, nec uideo inconueniens, si propter rationes prædictas ponatur, quod per diuinam potentiam in perpe- tuum conseruetur. Ne impij in tormentis posi- ti sub terra fruantur lucem ex hac. (Potest dici, ut uolunt aliqui, quod in alio hemisperiō est aliquis terræ hiatus, per quem deriuaretur solare lumen ad impios, si modo solito circu- lariter moueretur, sed hoc nihil est, quia post iudicium terra erit vndiq; clausa, aliter enim si esset in aliqua parte eius hiatus usque ad in- ffernū lumen stellarum existētiū super he- misperum in quo esset ille hiatus illuminaret infernum. Unde potest dici, quod illud uerbū quod dicit Iſido. sic dictum secundum falsam imaginationem quorundam imaginantium esse infernum in superficie terræ in hemisperio isti contraposto.

De differentia mansionum in celo & in inferno.

DISTINCTIO XLIX.

POST resurrectionem uero factō uniuerso impletoque iudicio suas fi- nes habebunt ciuitates duæ, una Christi, alia diaboli, una bonorum altera malorum, utraq; tamē an- gelorum: & hominum. Istis uolun- tatis, illis facultas non poterit esse peccandi, uel vl- la conditio moriendi: istis in æterna uita feliciter ui- uentibus, illis infeliciter in æterna morte sine morien- di potestate durantibus: quoniam utriq; sine fine. Sed in beatitudine isti, alius alio præstabilius; in miseria uerò illi, alius alio tolerabilius permanebunt. Ex his apparet, quod sicut boni differenter glorificabuntur, alij magis, alij minus: ita & mali differenter in infer- no punientur. Sicut. n. in domo patris, id est, in regno caelorum, mansiones multæ sunt. i. præmiorum diffe- rentiæ, ita & in gehēna diuersæ sunt mansiones. i. sup- pliciorum differentiæ. Omnes tamen æternam pœnā patientur, sicut omnes electi eundem habebunt dena- rium, quem paterfamilias dedit omnibus qui opera- ti sunt in uinea. Nomine denarij aliquid omnibus electis commune intelligitur. s. uita æterna, Deus ip- se: quo omnes fruētur, sed impariter. Nam sicut erit differens clarificatio corporum, ita differens gloria erit animarum. Stella. n. à stella. i. electus ab electo differt in claritate mentis, & corporis. Alij. n. alijs uicinius clarijque Dei speciem contemplantur: & Rich. super 4. sent. s. 3 ipsa

Aug. in En- chi. c. 111.

Ioan. 14.

Aug. hom. 67. s. p. 10. secundū v. e. Mat. 20. a

1. Cor. 15. f

ipsa contemplandi differentia diuersitas mansionum vocatur. Dominus ergo est vna. i. denarius est vnus: sed diuersitas est ibi: mansionum. i. differentia claritas: quia vnum est summum bonum, beatitudo, & vita omnium, id est, Deus ipse. Hoc bono omnes electi perfruuntur, sed alij alijs plenius. Perfruuntur autem videndo per speciem, non per speculum in enigmate. Habere ergo vitam est videre vitam, id est, cognoscere Deum in specie. Vnde veritas ait in Euangelio, Hec est vita aeterna, vt cognoscant te, & quem misisti Iesum Christum, esse vnum, & solum verum Deum: hoc est, habere vitam, id est, cognoscere te. Non est ipsa cognitio, quod tu es: sed per cognitionem habetur bonum, quod tu es, id est, vita.

Si omnes homines volunt esse beati.

Solet etiam quaeri de beatitudine, vtrum eam omnes velint, & sciant, quae sit vera beatitudo. De hoc Augustinus in 13. lib. de Trinitate differit. Mirum est, cum cape sententiam retinendaque beatitudinis voluntas vna sit omnium, vnde tanta existat de ipsa beatitudine rursus diuersitas voluntatum: non quod eam aliquis nolit, sed quod non omnes eam norint. Si enim eam omnes noscerent, non ab alijs putaretur esse in virtute animi, ab alijs in voluptate corporis, ab alijs atque alijs alibi atque alibi. Quomodo ergo omnes amant, quod non omnes sciunt? Quis potest a mare, quod nescit? sicut supra disputauimus. Cur ergo beatitudo amatur ab omnibus, nec tamen scitur ab omnibus? An forte sciunt omnes, quae ipsa sit, sed non omnes sciunt ubi sit, & inde contentio est? An forte falsum est, quod pro vero posuimus, beatè viuere omnes homines velle? Si enim beatè viuere est, verbi gratia, secundum animi virtutem viuere; quomodo beatè viuere vult, qui hoc non vult? nonne verius dixerimus, Homo ille non vult beatè viuere, quia non vult secundum virtutem viuere? quod solum est beatè viuere. Non ergo omnes beatè viuere volunt, imò pauci hoc volunt, si non est beatè viuere, nisi secundum virtutem animi viuere, quod multi nolunt. Itane falsum erit, vnde nec ipse Cicero dubitauit? ait enim Beati certè omnes esse volumus. Absit vt hoc falsum esse dicamus. Quid ergo? an dicendum est, etiam si nihil aliud sit beatè viuere, quam secundum virtutem animi viuere; tamen & qui hoc non vult, beatè viuere vult? Nimis quidem hoc videtur absurdum. Tale n. est acsi dicamus, qui non vult beatè viuere, vult beatè viuere. Istam repugnantiā quis audiat? quis ferat? & tamen ad hanc contrudit necessitas. Si omnes beatè viuere velle verum est, & non omnes volunt sic viuere; quomodo solum viuuntur beatè? An illud ab his angustijs poterit nos eruere, si dicamus nihil esse beatè viuere, nisi viuere secundum delectationem suam; & ideo falsum non esse, quod omnes beatè viuere velint, quia omnes ita volunt, vt quemque delectat? Sed id quidem falsum est: velle enim quod non deceat, est esse miserimum. Nec tam miserum est non adipisci, quod velis, quam adipisci velle, quod non oporteat. Quis ita cæcus sit, vt dicat, aliquem ideo beatum, quia viuunt vt vult? cum profecto etsi miser esset, minus tamen esset, si nihil eorum, quae perperam voluisset, habere

1. Cor. 13. d
Iuan. 17. a

Cap. 4.

Ibid. paola
post.

Cicero in
Hortensio

Ibid. e. 5. in
princ.

potuisset. Mala enim voluntate, vel sola miser quisque efficitur; sed miserior, cum desiderium malae voluntatis impletur. Quapropter, quoniam verum est, quod omnes homines esse beati velint, idque ardentissimo amore appetant, & propter hoc caetera quae cunque appetant; nec quisquam potest amare, & omnino quid vel quale sit nescit, nec potest nescire quid sit, quod se velle scit: sequitur vt omnes beatam vitam sciant. Omnes autem beati habent quod volunt quauis non omnes qui habent, quod volunt, continuo sint beati. Continuo autem miseri sunt, qui vel non habent quod volunt, vel id habent, quod non recte volunt. Beatus ergo non est, nisi qui & habet omnia, quae vult & nihil vult male. Ille quippe beatè viuunt, qui viuunt vt vult, nec malè aliquid vult. Cum ergo ex his duobus constet beata vita, licet in malis sit aliquis bonus, non tamen, nisi finitis omnibus malis est beatus. Cum ergo ex hac vita qui in his miseris fidelis, & bonus est, venerit ad beatam vitam; tunc erit verè, quod nunc nullo modo esse potest, vt sic homo viuat quomodo vult. Non. n. ibi vult malè viuere, aut vult aliquid quod deest; aut deest aliquid quod voluerit. Quicquid amabitur aderit: nec desiderabitur, quod non aderit. Et omne, quod ibi erit, bonum erit: & summus Deus summum bonum erit: & quod est omnino beatissimum, ita semper fore certum erit. Beatos autem esse se velle, omnium hominum est. Beatos omnium est fides, qua ad beatitudinem peruenitur.

Si quid de Deo cognoscit aliquis, quod ibi non intelligant omnes.

Solet etiam quaeri, vtrum aliquid de Deo cognoscit aliquis magis meritis, vt Petrus, quod non cognoscat aliquis minus meritis, vt Linus. Pluribus videtur quod omnia de Deo ad beatitudinem spectantia omnes communiter electi cognoscant, sed differenter. Nihil enim in Deo noscibile maius digniusque videtur, quam eum intelligere trinum, & vnum. Hoc autem omnes tunc per speciem cognoscent. Vnde de sequitur, vt non sit aliquid beatitudini pertinens incognitum alicui beatorum. Omnes ergo cuncta illa videbunt, quorum cognitio seruit beatitudini: sed in modo videndi different. Alius enim alio magis, & alius alio minus fulgebit.

De paritate gaudij.

Solet etiam quaeri, an in gaudio dispares sint, sicut in claritate cognitionis differunt. De hoc Augustinus ait, Multae mansiones in vna domo erunt, scilicet, variae praeiorum dignitates: sed vbi Deus erit omnia in omnibus, erit etiam in dispari claritate par gaudium: vt quod habebunt singuli, commune sit omnibus: quia etiam gloria capitis omnium erit per vinculum charitatis. Ex his datur intelligi, quod par gaudium omnes habebunt, etsi disparem cognitionis claritatem, quia per charitatem, quae in singulis erit perfecta, tantum quisque gaudebit de bono alterius, quantum gauderet si in seipso haberet. Sed si par erit cunctorum gaudium videtur quod par sit omnium beatitudo: quod constat omnino non esse. Ad quod dici potest, quod beatitudo par esset, si ita esset par gaudium, vt etiam par esset cognitio: sed

Quis sit beatus
Ibidem. ca.
6. 7. 8.

Dist. 45 hu
ius, para. 1.
& hac dist.
Sup illud
Ose. 6. Vini
ficabit nos
Post tres di
er.
Aug li 12.
super Gen.
cap. 35.

Sap. 9. d

1. Cor. 15. f

sed quia hoc non erit, non faciet paritas gaudij paritatem beatitudinis. Potest etiam accipi par gaudium, vt non referatur paritas ad intentionem affectionis gaudendum, sed ad vniuersitatem rerum de quibus gaudebitur: quia de omni re vnde gaudebit vnus, gaudebunt omnes.

Si maior sit beatitudo Sanctorum post iudicium.

Post hoc quaeri solet, si beatitudo sanctorum maior sit futura post iudicium, quam interim. Sine omni scrupulo credendum est, eos habituros maiorem gloriam post iudicium, quam ante: quia & maius erit gaudium eorum, vt supra testatus est Aug. & amplior erit eorum cognitio. Vnde Hiero. Peracto iudicio amplio rem gloriam sua claritatis Deus demonstrabit electis. Si quem mouet quid opus sit spiritibus defunctorum corpora sua in resurrectione recipere, si eis potest sine corporibus summa beatitudo praebere: difficilis quaestio est, nec potest a nobis perfecte defini. Sed tamen dubium non est, & raptam a carnis sensibus hominis mentem, & post mortem ipsa carne deposita non sic videre posse incommutabilem substantiam. i. Deum, sicut sancti Angeli vident, siue alia latentiore causa, siue ideo, quia inest ei naturalis quidam appetitus corpus administrandi, quo retardatur quodammodo, ne tota intentione pergat in illud summum celum, donec ille appetitus conquiescat. Porro si tale sit corpus, cuius sit difficilis, & grauis administratio, sicut haec caro, quae corrumpitur, multo magis auertitur mens ab illa visione summi caeli. Proinde cum hoc corpus iam non animale, sed spirituale receperit aquata angelis, habebit perfectum naturae suae modum, obediens, & imperans, viuificata, & viuificans, tam ineffabili facilitate, vt sit ei gloria, quod fuit sarcina.

DISTINCTIO XLIX.

Vperius determinauit Magister de resurrectione mortuorum, & de statu eorum ante resurrectionem, & de iudicio resurrectionis, & de remuneratione iudiciorum.

Et diuiditur in duas.

Primo determinat de remuneratione bonorum.

Secundo de retributione malorum, dist. sequenti. ibi. (Hic oritur quaestio.)

Prima in duas.

Primo determinat de retributione in communi sanctorum.

Secundo de partibus retributionis in speciali. ibi. (Solet quaeri.)

Prima in duas.

Primo determinat de differenti participatione beatitudinis.

Secundo de appetitu beatitudinis. ibi. (Solet etiam quaeri.)

Illam partem, quae ibi incipit. Solet quaeri, diuiditur in tres.

Primo determinat de differentia cognitionis bonorum.

Secundo de differentia gaudij ipsorum ibi. (Solet etiam quaeri an in gaudio.)

Tertio de differentia beatitudinis ante iudicium, & post. ibi. (Post hoc &c.)

CIRCA hanc dist. quaerendum est principaliter de quinto.

Primo de quiditate beatitudinis, & de eo in quo consistit.

Secundo de eius appetitu, & participatione.

Tertio in speciali de dotibus animae.

Quarto de dotibus corporis.

Quinto de accidentali praemio bonorum.

ARTICVLVS I.

CIRCA primum quaeruntur octo.

Pimo vtrum sit aliquis vltimus finis vitae humanae.

Secundo vtrum ille finis sit beatitudo.

Tertio vtrum beatitudo sit quid creatum.

Quarto vtrum sit actus.

Quinto vtrum sit actus animae tantum.

Sexto vtrum sit actus intellectus, & voluntatis simul.

Septimo vtrum sit principalior actus voluntatis, quam intellectus.

Octauo vtrum principalius sit actus intellectus speculatiui, quam practici.

QVAESTIO I.

Vtrum sit aliquis vltimus finis vitae humanae.

STENDO, quod non: Nihil. n. est vltimus finis vitae humanae, quod ordinari potest ad alium finem: sed nullum est bonum, quod homo non possit ordinare ad alium finem etiam increatum, quod patet cum homo diligit Deum propter aliquod temporale commodum: ergo nihil est, quod sit finis vltimus vitae humanae.

Item nullus actus humanae vitae est vltimus, actus. n. eius procedere possunt in infinitum: sed ois actus humanae vitae est finis eius: quia secundum phylo. 2. caeli, & mundi, omnis res cui est operatio ipsa est propter operationem illam: ergo nullus finis vitae humanae est vltimus.

Item si esset aliquis finis vltimus humanae vitae, homo nunquam ageret, nisi propter finem: quia vltimus finis est primum mouens in agibilibus: sed multa videtur homo agere non propter finem, vt sunt omnia illa quae faciunt sine deliberatione: ergo non est aliquis vltimus finis vitae humanae.

CONTRA phylo. 2. meta. probat, quod in causis efficientibus essentialiter ordinatis est deuenire ad efficiens primum: ergo a simili in finibus vitae humanae essentialiter ordinatis oportet ponere vltimum.

Item phylo. vbi prius, qui ponunt processum in causis finalibus in infinitum auferunt naturam boni, sed secundum phylo. 2. phy. Finis hēt naturā optimi: ergo ponētes processū in causis finalibus in infinitū auferūt bonum.

Rich. super 4. sent. S1 4 Con-

Arg. 10

Arg. 10

Secundo.

T. c. 17. 61.
62. 63. &
64.

Tertio.

In opposi-
tum.

T. c. 6.

Secundo.
T. c. 8.

CONCLUSIO.

Ne immotus, & frustra sit humanus appetitus dardus est hominis vitæ ultimus finis a quo mouere quoq; tandem quiescere ipse possit.

Responsio.

RESPONDEO, quod vitæ humanæ aliquis ultimus finis per se. In omnibus. n. quæ per se habent ordinem adinuicem nõ est aliquid conueniēs, nisi sit primum. Vnde philo. 7. phyf. probat, quod in caufis mouentibus per se non est processus in infinitum, quia vt dicit ibidem cum infinitorum non fit primū, & primo mouente non existente alia non moueant non esse possibile alia moueri: quia fecunda mouentia non mouent, nisi per hoc, quod mouentur a primo mouente, illud autē, quod mouet appetitum est finis, & principiū mouens est ultimus finis: ergo si negatur vltimus finis nullus alius finis poterit appetitum mouere, & sic voluntas nihil appetere poffet, quod manifeste falsum est.

T. c. primi vsq; ad 10. in 8. lib.

Præterea nullus naturaliter appetit id, qđ a quocunq; impossibile est haberi per quamcunq; viam, quamuis. n. voluntas deliberatiua possit esse impossibile secundum phylo. 3. Ethic. c. 5. hoc tamen de naturali appetitu nullo modo vere dici potest, quāuis. n. in aliquo frustratur naturalis appetitus ppter aliquod accidens, vt in damnatis qui naturaliter appetunt felicitatem, quam impossibile est eos cōsequi propter suam obstinationem, tamen nullus appetitus rationalis creaturæ frustrari nõ potest vniuersaliter, & per se: sed vt docet experientia vita humana naturaliter appetit perfectam quietem: ergo quietem perfectam ab aliquo consequi per viam aliquam possibile est: sed impossibile est perfecte quiescere vitā humanam in re ordinata ad alium finem per se, quod docet etiam experientia illum qui motus appetitus sui diligenter vult considerare: ergo oportet concedere esse vitæ humanæ aliquem vltimum finem per se.

De primo volubili vi de sco dist. presentis q. i. ad modū resolute.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qđ dicitur, qđ nihil est vltimus finis vitæ humanæ, quod ordinari potest ad alium finem & c. dico, qđ verum est si potest ordinari ad alium finem per se, sic autem Deus ordinari non potest ad alium finem: quia omne illud, quod est finis per se alicuius alterius melius est illo, vltimus tamen finis per se potest ordinari per accidens ad aliquid aliud, vt ad finem. s. per malam intentionem abutentis.

Ad secundum.

AD SECUNDUM dicendum, quod non omnis actus vitæ humanæ est finis eius per se, quamuis quilibet actus eius possit esse finis eius per accidens. In caufis autem per accidens nihil prohibet in infinitum procedere, ita tamen, qđ totum acceptum semper sit finitum, causæ. n. per accidens secundum phylo. 2. phyf. indeterminate sunt.

T. c. 30. & inde.

Præterea argumentum peccat: quia in tertia figura non concluditur vniuersalis cōclu-

sio: vnde debet sic concludere, qđ est finis aliquis vitæ humanæ qui non est finis vltimus, & hoc est verum, vel qđ sunt fines aliqui vitæ humanæ in quibus potest procedi sine fine. Et hoc est verum in finibus per accidens.

Ad tertium.

AD TERTIUM dicendū, qđ homo agens, in qđ tū homo agit per rationem, & voluntatem: quia per hoc distinguuntur a brutis: vnde actus hominis non procedentes ex ratione, & voluntate, & si possint actus hoīs dici, non tñ proprie loquendo dici pnt actus vitæ humanæ: sed magis vitæ brutalis. Et præterea ille actus, & si non habeant finem sibi præstitutum a ratione habent tñ finem imaginatum, si sunt actus præsupponentes in homine aliqđ cognitionē, aut sibi præstitum a cōditore naturæ, si sunt actus non præsupponentes in homine aliquam cognitionem, vt sunt actus potentie vegetatiue, & horum finium finis vltimus est vltimus finis humanæ vitæ: quia Deus qui vitæ humanæ finis est vltimus est finis omnium creaturarum, vt ostensum est lib. 3. dist. 1.

QVAESTIO II.

Utrum vltimus finis vitæ humanæ sit hominis beatitudo.

RESPONDEO, qđ non: vltimus finis vitæ humanæ finis est omnium creaturarū, vt patet lib. 3. di. 1. in illa quaestione, vtrum bonitas Christi sit finis omnium creaturarum: sed beatitudo nõ est finis omnium creaturarū, quia multæ creature sunt, qđ nõ sunt capaces beatitudinis: ergo vltimus finis vitæ humanæ non est beatitudo.

Arg. 1. S. Bon. q. 2. S. Th. di. 1. q. 1. ar. 1.

Item vt ostensum est lib. 2. dist. 38. Omnium bonorum actuum voluntatis est vnus finis vltimus, sed non omnium voluntatū est vna beatitudo: ergo vltimus finis humanæ vitæ non est beatitudo.

Secundo.

Item finis vitæ humanæ est quid per se sufficientissimum, sed felicitas, quæ idem est, qđ beatitudo indiget exterioribus bonis secundum phy. 1. Ethic. c. 12. ergo finis vitæ humanæ non est beatitudo.

Tertio.

CONTRA, Aug. 8. de ci. c. 3. Finis boni appellatur quoq; cū puenerit beatus est, ergo vltimus finis vitæ humanæ est hoīs beatitudo.

In oppositum.

Itē idē. 2. li. in fine libri, finis nr est puenire ad illud regnū cui nullus est finis, sed puenire ad illud regnū est hoīs beatitudo, ergo vltimus finis vitæ humanæ est hoīs beatitudo.

CONCLUSIO.

Beatitudo est humanæ vitæ vltimus finis, sed.

RESPONDEO, qđ vltimus finis humanæ vitæ duplicē pōt accipi. Vno modo p bono in quo vltimo quiescit hō, alio modo p quiete hoīs in illo bono. Similiter beatitudo pōt accipi dupliciter. Vno modo p bono in quo homo beatificat alio modo p perfecta cōiūctiōe hoīs cū illo bono, qđ cōiūctiō est hoīs beatificatio, accipiēdo finem, & beatitudinē modo primo vltimus finis vitæ humanæ & hoīs beatitudo

Responsio.

titudo realiter idem sunt, similiter finis modo secundo acceptus realiter idem est cū beatitudine secundo modo accepta: sed differunt secundum rationem, quia finis vltimus dicitur in quantum nõ ordinatus ad vltiorem finē, & primo mouens appetitum beatitudo dicitur in quantum est sufficientissimum hominis bonum.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qđ vltimus finis vitæ humanæ in quantum accipitur pro bono in quo vltimo quiescit homo, & ipsa beatitudo pro bono in quo homo beatificatur sunt vltimus finis omnium creaturarum, quia vltimus finis vitæ humanæ & beatitudo prædicto modo accepta realiter idem sunt: sed creaturæ irrationales aliter ad illum finem ordinantur, quam creaturæ rationales, quia rationales illum finem attingunt immediate, & in illo beatificantur: sed irrationales ad illum ordinantur homine mediāte: nec in illo beatificantur, quamuis aliquam eius participationem immediate recipiant.

Ad secundum.

AD SECUNDUM dicendum, qđ accipiēdo vltimum finem vitæ humanæ, & beatitudinem primo modo: sicut omnium bonarum voluntatum est vnus finis, ita vna beatitudo, quia vnus bonum est in quo omnes bonæ voluntates beatificantur. accipiēdo autem vltimum finem, & beatitudinem modo secundo, nõ est omnium bonarum voluntatum vnus finis in numero: nec etiam in equali gradu. similiter nec vna beatitudo vt inferius patebit.

Ad tertium.

AD TERTIUM dicendum, qđ ibi philosophus loquitur de felicitate politica, quæ habetur in hac vita, quæ multis miserijs est permixta. vn de vt ita loquar: est felicitas misera.

QVAESTIO III.

Utrum beatitudo sit quid creatum.

Arg. 1. S. Bon. q. 1. hic. S. Th. ar. 2.

RESPONDEO, qđ non. In nullo creato videtur quiescere vita humana. Vnde Aug. 1. lib. confess. versus principium loquens ad Deum ait. Inquietum est cor nostrum donec requiescat in te: sed in beatitudine est quies totius vitæ humanæ: ergo beatitudo non est aliquid creatum.

Secundo. Psal. 3.

Item idem est gloria, quod beatitudo: sed psal. ad Deum loquens ait. Tu autem domine susceptor meus es gloria mea: ergo Deus est beatitudo vitæ humanæ.

In oppositum.

CONTRA, videre Deum est aliquid creatum est enim actus creature videntis: sed videre Deum est humanæ vitæ beatitudo. vnde vt habetur Io. 17. ait saluator ad patrem. hæc est vita æterna, vt cognoscant te: ergo beatitudo vitæ humanæ est aliquid creatum. Item beatitudo hominis est in homine bono secundum philosophum primo Ethic. c. 6. vnde probat felicitatem nõ esse in hominibus per hoc, qđ ho-

nor magis videtur in honorantibus, quam in honoratis: sed quicquid est i homine est creatum: ergo beatitudo est quid creatum.

CONCLUSIO.

Beatitudo, quod increata quo autem creata.

Responsio.

RESPONDEO, qđ beatitudo vitæ humanæ dupliciter potest accipi. vno modo pro illo bono i quo perfecte, & plenarie requiescit humana vita alio modo pro perfecta quietæ humanæ vitæ in illo bono, quæ consistit in perfecta hominis coniunctione cum bono illo. primo modo beatitudo accipitur pro beatitudinis obiecto, & sic planum est, qđ beatitudo dicit quid increatum scilicet ipsum Deum. in nulla enim creatura posset homo inuenire perfectam sufficientiam ad quietandum, & perficiendum eum totum. eo enim ipso quo secundum animam factus est ad imaginē Deitantiæ capacitatis est, vt nullum bonum possit ei sufficere præter summum bonum. vnde in lib. de spiritu, & anima ante medium. tantæ dignitatis est humana conditio, vt nullum bonum possit ei sufficere præter summum. beatitudo autem secundo modo accepta est aliquid existens in beato tanquam eius vltima, & plenaria perfectio, & est aliquid creatum, si cut bene ostendunt rationes ad partē secundā.

Ad argum.

ARGUMENTA ad partem primam procedunt de beatitudine primo modo dicta.

QVAESTIO IIII.

Utrum beatitudo sit actus.

RESPONDEO, qđ non: melior est habitus, quam actus, quia est permanentior, & quia sicut dicit Philo. 3. Topi. cap. 1. illud bonum est melius quod est permanentius: sed beatitudo est maximum hominis bonum: ergo est habitus, & non actus.

Arg. 1. S. Bon. q. 2. ad vltim. S. Th. ar. 2.

Item beatitudo est perpetuū gaudium. vnde saluator Io. 16. de beatitudine sub nomine gaudij loquens ait. Gaudium vestrum nemo tollet a vobis: sed gaudium est animæ passio. cum ergo passio distinguatur contra actus secundum philosophum ponentem. 2. Ethic. ca. 5. passiones potentias. habitus esse tanquam principia actionum: ergo beatitudo non est actus.

Secundo.

Item perfecta vnio hominis cum Deo est relatio: sed perfecta hominū vnio cum Deo est beatitudo hominis: ergo beatitudo hominis est relatio.

Tertio.

CONTRA, beatitudo hominis: aut est habitus: aut actus, non habitus, quia tunc confisteret in virtute, quod nititur improbare Phil. 1. Ethic. c. 6. ergo est actus.

In oppositum.

Item Philosophus. 1. Ethic. cap. 9. venatur istam diffinitionem felicitatis scilicet, quod felicitas est operatio propria hominis secundum virtutem in vita perfecta: cum ergo felicitas idem sit, quod beatitudo. beatitudo est actus.

CONCLUSIO.

Cum beatitudo sit nobilissimum, quod possit esse in homine debet esse non habitus, sed actus habitu longe nobilior.

Responsa.

RESPONDEO, qd & si beatitudo extendendo nomen eius possit dici habitus glorie: tamen proprie loquedo est actus hominis nobilissimus: actus enim nobilior est habitu, quia habitus ordinatur ad actum vt ad finem & secundum phil. 3. Topi. finis præminet his que sunt ad finem. vnde per bonum actum magis assimilatur homo Deo qui est purus actus quam per habitum tantum: cum ergo beatitudo vitæ humanæ sit nobilissimum, quod esse possit in homine: cum sit vitæ humanæ finis vltimus, vt ostensum est. sequitur, qd beatitudo proprie loquendo non est habitus: sed actus siue plures siue vnus.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, qd iste actus in quo beatitudo consistit ita est permanens: sicut habitus cuius est actus, quia Dei visio, & fruitio sunt in bono intransmutabiliter, & inuariabiliter permanentes, & præterea verbum Philosophi intelligendum est cæteris paribus, alias non esset verum, permanētiora enim sunt multa non viuentia multis viuentibus. vnde & secundum Phil. 1. Ethic. c. 7. propter diuturnius esse non iudicatur per se vnum alio magis bonum.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, qd sicut communiter dicitur gaudium non est de essentia beatitudinis: sed effectus eius ab ea per se inseparabilis, quapropter frequenter beatitudo nomen gaudij appellatur. Alij quibus magis assensio tenent qd gaudium est de essentia beatitudinis: dicunt, qd cū beatitudo dicitur actus extenditur nomine actus ad actum siue elicitur a bono: siue in bono cauferur a beatitudinis obiecto, quid autem de hoc sit tenendum in art. 3. ostendetur cum de visione, & fruitione quaeretur.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum qd cum dicitur beatitudo vitæ humanæ est perfecta vnio hominis cum Deo non accipitur vnio pro relatione: sed pro actu vel actibus quo vel quibus homo perfecte Deo vnitur.

QVAESTIO V.

Utrum beatitudo sit actus animæ tantum.

Arg. 1.

S. Bon. q. 4. S. Tho. ubi supra.

VIDETVR, quod non: quia actus hominis non est actus tantum animæ: cum homo constet ex anima & corpore: sed beatitudo est actus hominis, quia totus homo beatificatur: ergo non est actus animæ tantum.

Secundo.

Item homo ordine naturæ prius intendit bonū corporale, quā spirituale, quia & prius ordine naturæ ipsum cognoscit: sed primum in intentione est vltimum in executione: ergo illud bonum, quod homo vltimo consequitur est corporale: sed in bono, quod vltimo consequitur homo est beatitudo: ergo consistit in

bono corporis, quod non esset verum si esset actus animæ tantum.

Item beatitudo est actus perfectus virtutis perfecte: sed perfecta virtus respicit animam, & corpus. vnde quia continentia non domat corporis passionem non dicitur virtus perfecta, vt temperantia. vnde secundum Philo. 7. Ethic. c. 2. non est loquendum de continentia vt de habitu virtutis: neque vt de habitu alterius generis, quam sit virtus: ergo beatitudo est actus animæ & corporis simul.

CONTRA secundum Philosophū primo Ethic. c. 9. Felicitas est hominis propria operatio: sed hominis propria operatio est animæ tantum, quia in operibus corporis cū animabus alijs communicat: ergo beatitudo est actus animæ tantum.

Item secundum Philosophum ibidem. felicitas est operatio animæ secundum virtutem: sed virtus non est bonum corporis sed animæ tantum secundum doctrinam Aug. 1. de ci. ca. 19. vbi dicit de oppressis per violentiam, qd in eis non perit pudicitia, quia virtus animi est: nec in corporis bonis numeratur: ergo beatitudo est actus animæ tantum.

CONCLUSIO.

Sicut nobilissimum, quod in homine esse possit est beatitudo, ita in actu nobilissimo animæ intellectuue necesse est, quod consistat.

RESPONDEO, quod beatitudo vitæ humanæ est nobilissimum, quod in homine possit esse: nec creaturis infra hominem conuenire potest: cum ergo beatitudo sit vnus actus, vel plures, vt ostensum est. oportet, qd beatitudo consistat in actu vel actibus proprio, vel proprijs homini: non quibuscunq;: sed in nobilissimis: actus autem proprius hominis nō est nisi ille qui est hominis per illā virtutē qua est homo. hæc autem est anima intellectiua. nobilissimus ergo actus hominis est ille qui sibi conuenit per animam intellectuam: siue sit cognitio: siue dilectio: ergo beatitudo est actus animæ tantum. vnde qui beatitudinem extimauerunt esse in corporalibus diuitijs seu delitijs vel honoribus suæ naturæ nobilitatē non recognoscebant.

AD PRIMVM in oppositum dicendum qd quidam est actus hominis ratione animæ & corporis simul sicut videre audire, & passionem sensitiui appetitus, quæ sunt cum corporali transmutatione, & hi non sunt animæ tantū, & sunt quidam actus hominis ratione animæ tantum, vt intelligere, & velle. vnde sunt in anima separata, & hi dicuntur actus animæ tantū.

Ad secundum dicendum, qd primum, quod homo appetit est beatitudo in sui generalissimo esse, quod est bonum tamen descendendo specialius, qd prius ordine naturæ homo appetit bonum corporale, quam spirituale est per accidens: non per se, quia appetitus sequitur cognitionem, & nostra cognitio incipit a sensu

Tertio. 10. Eth. ca. 4. & inde.

In oppositum.

Responsa.

Ad primū.

Ad secundum.

sensu, qui est respectu corporaliū. nō oportet autem, qd illud quod est primum per accidens in intentione hominis sit illud bonum, quod vltimo consequitur, sed illud quod est primum in intentione per se quod magis est appetibile, & quod prius appeti debet quantum est ex parte sua. tale autem est spirituale bonum.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, qd virtutes Cardinales, quæ sunt respectu passionum, & operationum humanarum aliquo modo corpus respiciunt, non qd earum essentia, aut eius pars sit in corpore: sicut in subiecto: sed quia moderant corporis passionem, & equant corporales operationes in comparatione ad alterum. sed & si in perfectis actibus talium virtutum perfectarum consistat felicitas politica. de qua tractat Philosoph. 1. lib. Ethic. tamen felicitas vera in illis virtutibus non consistit: sed in actu charitatis patriæ, & in actu habitus qui in patria succedit fidei.

QVAESTIO VI.

Utrum beatitudo sit actus intellectus, & voluntatis.

Arg. 1.

S. Bon. q. 5. S. Tho. ubi supra. quæstionem la secundam.

VIDETVR, qd non: quanto bonum est maius: tanto simplicius: sed vitæ humanæ beatitudo est maximū hominis bonum, vt superius visum est: ergo est simplicissimum, quod fit in homine. Sed simplicior est actus vnus quam duo simul: ergo non consistit nisi in vno actu: siue sit actus voluntatis siue intellectus.

Secundo.

Item Aug. lib. 1. de ci. c. pen. dicit de visione Dei qd est summum premium: ergo cum visio sit actus intellectus in solo actu intellectus consistit beatitudo.

Tertio.

Item Ioan. 16. Hæc est vita æterna vt cognoscant re: ergo consistit in actu solius intellectus.

Quarto.

Item si actus voluntatis esset de essentia beatitudinis, ille actus, aut esset amor amicitie, aut concupiscentiæ: non amor amicitie, quia ille amor nihil aliud est, quam velle Deo bonum, quod habet, quod quilibet ex puris naturalibus potest velle. Ad aliquid autem, quod fit de essentia beatitudinis non possumus attingere per sola naturalia. Nec amor concupiscentiæ, quia tali amore diligit amatum nō propter se: sed propter amantem: ergo actus voluntatis non est de essentia beatitudinis.

Quinto.

Item ille actus non est de essentia beatitudinis: cuius Deus non est immediatum obiectum: sed actus voluntatis bonorum Deus nō est immediatum obiectum, quia voluntas eorum nō attingit Deum diligendo nisi median te eius visione. prius enim ordine naturæ videt ipsum, quam attingat ipsum diligendo: ergo actus voluntatis electorum nō est de essentia beatitudinis.

Sexto.

Item Aug. 13. de tri. c. 8. Beatus est, qui vult vt vult: nec male aliquid vult: ergo in solo actu voluntatis consistit beatitudo.

Septimo.

Item Aug. lib. 1. de doctrina Christiana. lo-

ge vltra medium dicit de Deo. hæc est summa merces vt ipso perfruamur: sed summa merces est beatitudo, & fruitio est actus voluntatis, vt ostensum est lib. 1. dist. 1. ergo in actu voluntatis tota essentia beatitudinis consistit, nō ergo in actu voluntatis, & intellectus simul.

Item Deus sub ratione qua summum bonū & sub nulla ratione alia est beatitudinis obiectū, quia sub illa ratione, & sub nulla alia est vltimus finis: sed sola voluntas immediate attingit Deum sub ratione qua summum bonū, quia quamuis intellectus ostendat sibi summum bonum: non tamen sub ratione est obiectum eius, qua summum bonum: sed sub ratione qua summum verum: ergo beatitudo in solo actu voluntatis consistit.

Item beatitudo verè potentie non ordinatur ad aliquid aliud quam ad beatitudinis obiectum: sed visio summi veri ordinatur ad fruitionem summi boni homo enim spiritualiter considerans interiora sua experiri potest: aliquo modo nō posse esse vltimam quietem, & perfectam in cognitione: ergo summi veri visio non est beatitudo intellectus, & constat, quod non est beatitudo voluntatis: ergo nō est beatitudo creaturæ rationalis: nec pars beatitudinis eius.

CONTRA, auctoritatem quædam dicunt qd consistit in actu intellectus, quædā qd in actu voluntatis ergo in actu vtriusque consistit.

Item per illam eandem virtutem per quam aliquid mouetur ad terminum quiescit in termino: sed per intellectum, & voluntatem homo mouetur ad ipsum Deum: ergo per intellectū & voluntatem quiescit in Deo: sed beatitudo vitæ humanæ est perfecta quies hominis in Deo: ergo in actu vtriusque beatitudo consistit.

Ad quæstionem dixerunt aliqui, qd essentia beatitudinis vitæ humanæ in solius intellectus actu consistit, ita qd nullo modo in actu voluntatis. Primum enim obiectum voluntatis non est actus eius: sicut nec primum obiectum intellectus est intellectio: sed intelligibile. beatitudo vero pertinet ad voluntatem tantum quam primum eius obiectum sequitur ergo, qd non pertineat ad ipsam tãquā actus ipsius.

Præterea volūtas fertur in finem etiam absentem cum ipsum desiderat, & præsentem cū in seipso quiescit, & delectatur. desiderium autem finis non est cōsecutio finis: sed est motus ad finem. delectatio autem aduenit voluntati ex hoc qd finis est præsens. non autem ex hoc aliquid sit præsens, quia voluntas delectatur in ipso. oportet igitur esse aliquid aliud, quam actum voluntatis per quod fit ipse finis præsens volenti. hoc autem est actus intellectus. Quia tamen ad voluntatem pertinet delectatio consequens beatitudinem, quæ est quasi beatitudinis consummatio accidentaliter inseparabiliter beatitudinē consequens, ideo aliquando

Octavo.

Nono.

In oppositum.

Responsa. Opin. S. Th. & sequentium non est beatitudinē essentialitatis consistere in actu intellectus cōmittentis vero & extrinsece in actu voluntatis.

aliquando dicitur beatitudo pertinere ad voluntatem: eo, q̄ quandoque gaudium ipsum dicitur beatitudo dicente Aug. li. 10. confess. c. i. circa medium, q̄ beata vita est gaudium de veritate.

Contra.

Sed contra hanc opinionem expresse est autoritas Aug. allegata. in opponendo dicentis, q̄ summa merces est in fruitione, & ratio secunda ad secundam partem.

Præterea Aug. 19. de ci. c. 14. dicit, q̄ in cęlesti ciuitate omnis vsus refertur ad fructum pacis æternæ fructus ergo pacis æternæ pertinet ad vltimum finem vitæ humanæ: sed fructus pacis æternæ est fruitio Dei quę est actus voluntatis.

Præterea summa bonitas non est minoris nobilitatis: secundum rem: nec secundum nostram rationem intelligendi, quam summa veritas: ergo sicut Deus est beatitudinis obiectum ratione summæ veritatis ita ratione summæ bonitatis: sed sicut Deus est beatitudinis obiectum intellectus: in quantum est summa veritas: ita est obiectum voluntatis in quantum est summa bonitas: ergo nec in actu intellectus tantum: nec in actu voluntatis tantum consistit vitæ humanæ beatitudo: sed in actu vtriusque simul.

Doctor

Videntur ergo mihi dicendum ad quæstionem, q̄ beatitudo consistit in actu intellectus, & voluntatis simul. Cuius ratio est: quia esse beatitudinis vitæ humanæ consistit in perfecta vnione animæ rationalis cum Deo. hæc autem vnio includit animæ vnionem cum Deo secundum omnem sui potentiam: secundum quam vnibilis est cum eo immediate. potētia autem animæ rationalis non tantum est intellectus: sed voluntas: & per quamlibet illarum vnibilis est cum Deo immediate. sicut enim Deus sub ratione qua summum verum est immediatum obiectum intellectus beatorum: ita sub ratione qua summum bonum est immediatum voluntatis obiectum eorum, quamuis enim ipso immediate non fruerentur nisi ipsum immediate viderent: tamen immediatum obiectum voluntatis eorum non est ipsa visio summæ boni: sed ipsum summum bonum non enim volunt summum bonum propter illam visionem: sicut propter finem: sed volunt ipsam visionem propter ipsum summum bonum sicut propter vltimum finem. Ipsum ergo summum bonum primo, & immediate est ab ipsis beatis volitum: est ergo voluntatis eorum immediatum obiectum: ergo perfecta vnio animæ cum Deo: in qua beatitudo consistit: est per intellectum, & voluntatem. in actu ergo vtriusque simul consistit.

Contra Ric. char. vide Sco di. præfenti q. 3. & contra primam opi. 2.4.

Ad primam rationem primæ opi.

Nec illa ratio pro contraria opinione in corpore quæstionis adducta cogere videtur, quia primum obiectum voluntatis est beatitudinis obiectum. non adeptio eius quæ est beatitudo: sed est obiectum secundum, quod

est beatitudo creata: in quo continetur in generali, & implicite actus intellectus, & voluntatis. clare enim videre Deum, & ipsum perfecte diligere est habere sufficientissimum bonum, quod habetur non tantum cognoscendo, sed etiam amando, sed perfecte per cognitionem, & amorē patriæ imperfecte vero per cognitionem, & amorem viæ. vnde Grego. in Homel. Pentecostes. Qui Deum intelligendo corde desiderat iam habet profecto quem amat.

Ad secundam rationem.

Deficit etiam secunda ratio in hoc, quod supponit nullum esse motum voluntatis respectu summæ boni clare visi: nisi delectationem. hoc enim est falsum: immo dico, q̄ causatur illa delectatio ex summæ boni clara visione, & amore perfecto. sicut enim in appetitu sensitivo amor boni præsentis est delectationis causa. sic aequaliter dico a simili amorem summæ boni clare visi esse delectationis causam, quæ inseparabilis est ab eo: nec est in voluntate negandum passionēs esse spirituales, quamuis sublimiores sint, & sublimiori modo, quam in appetitu sensitivo: vnde dicit Dionysius 4. cap. de diuinis nominibus de Sancto Hierothæo, q̄ erat diuina passus.

Præterea ratio supponit, q̄ gaudium non fit de beatitudinis essentia, quod non videtur mihi verum.

Ad primam.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ non plus concludit: nisi q̄ beatitudo est simplicius, quod fit in homine secundum, q̄ simplicitas opponitur compositioni ex actuali, potentiali, non compositioni, quæ est ex pluribus actibus.

Ad secundam.

Ad secundum, & tertium dicendum, quod consummata Dei dilectio inseparabiliter comitatur clarā eius visionem, quia vt dicit Aug. lib. 83. quæstionum. q. 35. Nullum bonum perfecte cognoscitur, quod perfecte non amatur, & ideo scriptura, & sancti cum beatitudine dicuntur visione consistere includunt comitantem dilectionem.

Ad quartam.

Ad quartum dicendum, q̄ tam amor amicitie, quam amor ille quo Deus dicitur amari amore concupiscentiæ sunt de essentia beatitudinis: sed amor amicitie principalis, vt enim ostensum est lib. 3. distin. 27. in illa quæstione. vtrum principalior actus charitatis sit diligere amore amicitie, quam amore concupiscentiæ respectu eiusdem boni amati. Amor amicitie semper nobilior est, quam amor concupiscentiæ cæteris paribus: nec potest Deus amari amore amicitie ex puris naturalibus ita perfecte sicut requirit ille amor amicitie qui est de beatitudinis essentia, & ideo non valet probatio qua probabatur amore amicitie non posse esse de beatitudinis essentia: nec et valet illa probatio qua probabatur, q̄ amor concupiscentiæ non sit de beatitudinis essentia, quia q̄ amore concupiscentiæ ametur amatum

Hic Sco. di. præfenti. q. 5. secus sententiam.

tum propter amantem. hoc est ex imperfectio ne illius amoris. Ille autē amor quo beati volunt Deum sibi ipsis perfectius est, & ideo non volunt eum sibi propter seipsum, vt propter vltimum finem: sed propter seipsum.

Ad quintam.

Ad quintum dicendum, q̄ minor est falsa, vt ostensum est in corpore quæstionis quamuis enim visio sit necessaria dispositio in beato ad hoc vt fruatur Deo perfecte. tamen ex hoc non sequitur, q̄ Deus non sit illius fruitio nis immediatum obiectum: sic quamuis habitus luminis gloriæ sit necessaria dispositio ad hoc q̄ intellectus videat Deum: nihilominus tamen Deus est illius visionis immediatum obiectum.

Et si dicas q̄ saltem Deus prius ordine naturæ est immediatum obiectum visionis, quā immediatum obiectum fruitio nis. dico, q̄ verum est de prioritare in via generationis, quæ est prioritas qua imperfectum prius est perfectio: non de prioritare perfectionis, vt pluribus videmus, q̄ actuum coordinatorum inter se prior ordine naturæ in via generationis minus est perfectus, quam posterior. nec hoc dicens intendo dicere, q̄ illa visio sit imperfecta. est enim res perfecta in genere visionis: sed volo dicere q̄ ipsa fruitio est actus perfectior: sicut declarabitur in quæstione sequenti.

Ad sextam & septimam.

Ad sextum, & septimum dicendum, q̄ cum sancti dicunt beatitudinem consistere in Dei fruitio ne: includunt ipsam visionem, quæ est necessaria dispositio ad fruitio nem.

Ad octauam.

Ad octauum dicendum, q̄ cum dicitur, q̄ Deus sub ratione qua summum bonum, & sub nulla alia ratione est beatitudinis obiectum, &c. dico, q̄ falsum est accipiendi beatitudinē ratione totius essentiæ suæ. Deus tamen sub prædicta ratione, & sub nulla alia est obiectum illius partis beatitudinis, quæ conuenit creaturæ rationali mediante voluntate. similiter dico, quod ipse Deus sub ratione qua summum verum est obiectum illius partis beatitudinis quæ conuenit creaturæ rationali mediante intellectu, & sicut Deus sub ratione qua summum bonum, & sub nulla alia est vltimus finis voluntatis, ita sub ratione qua summum verum, & sub nulla alia est vltimus finis intellectus, quæ immediate per suum actum potest attingere: in quantum tamen visio summæ veri ordinatur ad fruitionem summæ boni. Deus sub ratione qua summum bonum finis est intellectus mediante voluntate, & ita omnibus pensatis Deus sub ratione qua summum bonum principalis est finis rationalis creaturæ, quā sub ratione qua summum verum, & sic patet, quod quamuis ex argumento bene concludatur, q̄ beatitudo principalis consistit in actu voluntatis, quā in actu intellectus. per ipsum tamen non concluditur, quod in solo actu voluntatis consistat, quia in visione inchoatur, & in fruitione consumatur.

Ad nonum dicendum, q̄ beatitudo creaturæ rationalis consistit in immediata, & perfecta sui vnione cum Deo, & sub ratione qua est summum bonum, & ideo eius sunt duæ partes scilicet visio, & fruitio, quamuis etiam tota essentia beatitudinis non ordinetur ad aliquid aliud quam ad beatitudinis obiectum: tamen vna pars etiam bene ordinatur ad aliam scilicet minus principalis ad magis principalem, vt visio ad fruitio nem, & ideo quælibet illarū per se magis debet dici pars beatitudinis, quā beatitudo, quia neutra per se esset sufficientissimum bonum.

Ad nonum

QVÆSTIO VII. Vtrum beatitudo sit principalis in actu voluntatis, quam intellectus.

RESPOND. T. VIDETUR, q̄ non: beatitudo principalis est in actu nobilioris potētiæ: sed nobilior potētia est intellectus, quam voluntas, quia est respectu vniuersalioris obiecti. ens enim sub ratione qua ens est eius obiectum, vt videtur velle Phil. in 3. de anima. sed sub ratione qua bonum est obiectum voluntatis, nobilior est autem ratio entis, quam boni: ergo beatitudo principalis consistit in actu intellectus.

Arg. 1. Sco ibi. q. 4. D. Tho. ibi. q. 1. ar. 2.

T. C. 17. q. 37.

Item secundum Phil. 3. Topic. illud est nobilior quod in alio non indiget, quam illud quod indiget ipso: sed actus voluntatis indiget actu intellectus. non e conuerso: ergo nobilior est actus intellectus, & ex consequenti beatitudo principalis consistit in ipso.

Secundo. ca. 3.

Item intelligere bonum, & non appetere nobilior est, quam appetere circumscripto intelligere, quia appetere, cognitione circumscripta, cuiusque conuenit naturæ: ergo semper nobilior est actus intelligendi bonum, quam actus amandi: ergo beatitudo principalis in actu intelligendi consistit.

Tertio.

Item ille actus est nobilior qui sub spiritualitate maiori suum obiectum respicit: sed huiusmodi est actus intelligendi, quia respicit rem secundum esse, quod habet in mēte. actus vero amandi respicit ipsam secundum esse suum reale. res autem simpliciori modo sunt in anima, quam extra animam: ergo nobilior est actus intelligendi, quam amandi ex quo concluditur, quod in eo beatitudo principalis consistit.

Quarto.

Item secundum Phil. 8. Physi. in motu grauium, & leuium principale mouens est generans, quia dat formam per quam exeuntur motus ad quos determinata sunt a generante, sed intellectus dat voluntati formam per quam mouet se, quia voluntas mouet se per bonum intellectum: ergo intellectus est principale mouens in actu voluntatis est: ergo nobilior, quam voluntas in actu autem nobilioris potētiæ beatitudo principalis consistit.

Quinto. T. C. 33.

CONTRA, Ber. lib. de lib. arb. non multū post principium dicit rationē esse quodammodo

In opposito.

modo pedisequam voluntatis: voluntas: ergo est nobilior ratione: ergo in actu eius beatitudo principalis consistit.

Item Ansel. de conceptu virginali. c. 4. dominium totius regni animæ attribuit voluntati. ex hoc arguo quod prius.

Item Hugo in foliloquio de arra sponsæ. versus principium loquens animæ suæ dicit. Ego scio, quod vita tua dilectio est: sed beatitudo est vita animæ: ergo maxime consistit in dilectione.

Item Hugo super illud. 7. ca. ange. Hierar. & calidum, & acutum, & super feruidum dicit, quod dilectio supereminet scientiæ & maior est intelligentiæ: sed in principali actu beatitudo principalis consistit: ergo principalis consistit in dilectione, quæ est actus voluntatis, quam in sciendo, vel intelligendo qui sunt actus intellectus.

CONCLUSIO.

Beatitudo principalis in actu voluntatis consistit, quam intellectus, tanquam in eo qui absolute nobilior est.

RESPONDEO, quod beatitudo principaliter est in actu voluntatis, quam intellectus, ut enim superius dictum est: per eandem virtutem: per quam res mota ad terminum: quiescit in termino: ergo per illam virtutem per quam principalis mouetur ad terminum per illam principalis quiescit in termino: quamuis autem moueatur homo in vltimum finem per intellectum, & voluntatem: principalis tamen mouetur in ipsum per voluntatem, quam per intellectum. Quapropter Aug. 11. de ci. ca. 28. mouere attribuit amori dicens: sicut corpus ponderat: sic animus amore fertur: quocumque fertur. Illi etiam qui sunt contrariæ opinionis expresse concedunt, quod dilectio præminet cognitioni in mouendo: ergo principalis quiescit homo in vltimo fine per actum voluntatis, quam intellectus. quies autem in vltimo fine est beatitudo.

Præterea. sicut inter habitus viæ charitas est donum principalis secundum Aug. 15. de tri. ca. 18. ita inter habitus patriæ charitas est donum principalis: sed in patria nobilior habitus habet nobiliorem actum: ergo perfecte Deum diligere qui est actus charitatis patriæ est nobilissimus actus animæ: cum ergo in nobilissimo actu principalissimæ consistat beatitudo, & diligere sit actus voluntatis principalis consistit in actu voluntatis, quam intellectus.

Præterea. Deus est vltimus finis maxime sub ratione qua bonum, quod patet, quia ex hoc quod creaturæ ordinantur in ipsum, ut in finem: maxime est in eis ratio bonitatis, sicut patet propter hoc quod ipsum respiciunt. ut exemplar maxime est in eis ratio veritatis: sed Deus sub ratione qua summum bonum est voluntatis obiectum. sub ratione qua summum ens, vel

verum est intellectus obiectum: ergo voluntas magis respicit Deum sub ratione finis quam intellectus: sed Deus sub ratione qua vltimus finis est beatificans: ergo sub ratione qua est beatitudinis obiectum principalis tendit in ipsum voluntas, quam intellectus, & si sic, principalis consistit beatitudo in actu voluntatis, quam intellectus.

Præterea. beatitudo principalis consistit in nobilioris potentie actu quam in actu minus nobilis: sed voluntas est nobilior intellectu, quia in suo actu cogi non potest. Nec circa ea, quæ sunt ad finem necessitarii. intellectus autem cogi potest, & circa ea, quæ sunt ad finem necessitarii. Magis et potest transformare animam voluntas, quam intellectus. Et suum obiectum respicit sub ratione nobiliori. bonum enim obiectum est voluntatis. ens obiectum intellectus: ratio autem boni est perfectior. tantum enim res habet de bonitate quantum habet de eo: quod debet habere. perfectio autem rei consistit in hoc, quod habetur: quicquid habere debet. ratio autem perfectionis addita enti ipsum nobilitat: si ambitum eius non contrahit. ratio autem boni non contrahit ens: realiter enim conuertuntur ens & bonum principalis: ergo consistit beatitudo in actu voluntatis, quam in actu intellectus.

AD PRIMUM in oppositum dicendum quod minor est falsa, & propositio falsa, quæ assumitur ad probandum eam. ratio enim bonitatis ita est vniuersalis sicut ratio entis, quia ratio entitatis est bona, & ratio bonitatis est ens, & sicut ratio entitatis circuit omne ens: ita & ratio bonitatis. Et tamen ratio bonitatis nobilior est, quia est bona per se ratio entis est bona per rationem bonitatis. Illa autem est melior, quæ est bona per se, quæ illa, quæ est bona per aliam rationem. ratio autem melior est nobilior, quia sicut dicit Aug. 6. de tri. ca. 8. In his, quæ non mole magna sunt idem est maius, & melius.

Ad secundum dicendum, quod quamuis voluntas non possit exire in aliquem actum sine actu intellectus. Non propter hoc tamen sequitur, quod intellectus sit nobilior voluntate: Cuius ratio duplex est.

Vna, quia intellectus in complementum sui actus qui consistit in completa sui formatione. non potest nisi per voluntatem. vnde dicit Aug. 9. de trinita. cap. vlti. quod partum mentis antecedit appetitus, quo id quod nosce volumus nescimus: querendo etiam, & inueniendo nascitur proles ipsa noticia. vnde sicut actus voluntatis indiget actu intellectus quantum ad sui initium: ita actus intellectus indiget actu voluntatis quantum ad sui complementum.

Et præterea voluntas cognitione modica potest in magni actum, quod patet, quia hic de lege communi non cognoscimus Deum nisi mediate. Et tamen diligimus ipsum immediate: sed intellectus non potest in magnum actum

Am voluntas sit nobilior intellectu ut tenet iste, & henricus quolib. 1. q. 14. con. va. S. Th. vide Sco. d. supra sent. q. lateralis quæstioni. 4.

Ad primū. Sco. dicit omnia ista transcendentia aequalis esse perfectiōnis. Ad secundum.

actum cum debili adiutorio voluntatis: ita, quod omnibus pensatis plus vniatur intellectus in rectitudine, & perfectione sui actus per voluntatem, quam econuerso: maxime cum in his, quæ sunt ad finem. voluntas possit contrauenire iudicio intellectus, ut in 2. libro. ostensum est.

Ad tertium dicendum, quod maior vera est de appetitu qui est in rebus inanimatis: de quo dici potest, quod graue appetit esse deorsum, & de appetitu sensitiuo: loquendo tamen de appetitu qui est velle, qui est idem quod libera inclinatio in rem volitam: falsa est: sic enim appetere summum bonum circumscripto intelligere si esset possibile nobilior esset, quam ipsum intelligere, & non appetere.

Ad quartum dicendum, quod intellectus non tantum intelligit similitudinem rei, quæ est in anima: immo per ipsam prius intelligit rem extra: a cuius cognitione reflectitur ad similitudinem cognoscendam. vnde eandem rem, quæ est extra, quam voluntas appetit intellectus intelligit. vnde non intelligit ipsam sub esse spiritualiori, quam voluntas appetat eam sicut enim res extra non est obiectum intellectus nisi sit animæ representata: ita non est obiectum voluntatis nisi sit intellecta.

Præterea. si res intellecta haberet spiritualius esse in mente quam extra: propter hoc quod mens est spiritualior ea. hoc verificari non posset de essentia increata, quæ in infinitum spiritualior est omni mente creata. Comparatio autem potentiarum secundum nobilitatem attendi debet per comparationem ad nobilissimum obiectum, quod non respicit intellectus sub esse spiritualiori, quam voluntas: immo econuerso eo, quod spiritualius esse habet in se, quam verbum eius in mente creata.

Ad quintum. Ad quintum dicendum, quod forma: per quam voluntas mouet se: non est bonum apprehensum: immo finis est motus eius. Forma autem per quam mouet se est ipsamet, vel illud, quod in ea est actiuum, quamuis se non moueat nisi præsupposita intellectus cognitione.

QVAESTIO VIII.

Vtrum beatitudo principalis consistat in actu intellectus speculatiui, quam practici.

Aug. 1. D. Tho. ibi. q. 1. arti. 3. Sco. ubi supra.

VIDETUR, quod principalis in actu intellectus practici, quia consistit principalis in actu intellectus, qui similior est diuino intellectui: sed intellectus practicus similior est diuino intellectui, quam speculatiuus: diuinus enim intellectus practicus est: cognitio enim eius cum ipsa voluntate causa est productionis creaturarum: ergo beatitudo principalis consistit in actu intellectus practici quam speculatiui.

Secundo. Item ille intellectus est practicus non tantum qui speculatur operabilia: sed etiam qui speculatur primum principium operabilium quod est Deus sub ratione qua est summum

bonum: sed ille intellectus cuius actus est de beatitudinis essentia speculatur summum bonum: ergo videtur, quod intellectus cuius actus est de essentia beatitudinis est practicus.

CONTRA, intellectus practicus est respectu operabilium per nos, quia respectu talium est scientia practica: secundum Aug. 1. Meta. c. 1. sed actus intellectus qui est de beatitudinis essentia est respectu Dei qui non est res operabilis per nos: ergo intellectus cuius est actus de beatitudinis essentia non est practicus.

Item Aug. 1. lib. de tri. c. 10. dicit, quod in contemplatione Dei est finis omnium bonarum actionum, & requies sempiterna, & gaudium, quod non auferitur a nobis: sed contemplatio est actus intellectus speculatiui: ergo in actu eius principalis consistit beatitudo, quam in actu intellectus practici.

CONCLUSIO.

Si nomen praxis etiam ad actum interiore uoluntatis hoc est ad dilectionem extendatur cum intellectus beatus summum Deum speculetur, ut dilatat in practico principalis vel ut communius dicitur in affectiuo, quam in speculatio beatitudo consistit.

RESPONDEO, quod intellectus aliquando considerat materiam puræ practicæ, quæ est aliquid operabile per nos. Et hoc non propter scire sicut propter finem: sed propter operari, & tunc est simpliciter practicus: aliquando considerat verum non operabile per nos: nec subiacens nostræ dispositioni, & propter scire sicut propter finem, & tunc simpliciter est speculatiuus: aliquando considerat materiam practicam, propter scire tantum: aliquando speculatiuam propter operari, ut cum medicus aliquam constellationem considerat, ut melius possit proportionare medicinam, quam vult infirmo dare, & utroque istorum modorum est partim speculatiuus: partim practicus. Sed primo modo magis est speculatiuus, quæ practicus. Secundo modo econuerso, quia finis magis est considerandus ad iudicandum intellectum speculatiuum, vel practicum, quæ materia. vnde Phil. 2. Meta. speculatiuam scientiam distinguit a practica maxime penes finem dicens, quod theoreticæ finis est veritas, & practice opus. Aliquando intellectus considerat aliquid non operabile per nos: nec propter operationem exteriorem. nec propter scire tantum: sed propter scire ordinatum ad interiorem operationem, quæ est dilectio, & intellectus, & sub hac ratione partim est speculatiuus, & partim practicus: extendendo praxim ad interiorem operationem, quæ est dilectio, & magis practicus, quam speculatiuus, quia ut iam dictum est magis attenditur ratio intellectus speculatiui penes fines, quam penes materiam: talis autem est intellectus cuius actus est de beatitudinis essentia. Intellectus autem beatus quamuis speculetur bonum, quod non est operabile per nos.

In oppositum.

Secundo.

Responso. Hoc innuit ut S. Bon. in inuitio prima. De multiplici actu practico.

T. C. 3.

Sco. in q de praxi tenet simpliciter ipsum esse practicum.

Responso. Beatitudinem principalem in actu voluntatis, quam intellectus existere hoc vult ex doctrina S. Bonni.

Et cap. 9. circa medium.

nos hoc est summum bonum non tamen speculatur ipsum propter scire tantum: sed propter scire in ordine ad perfectam eius dilectionem. unde & principaliter speculatur rationem bonitatis, quam veritatis: non sic intelligendo, quod clarius videat unam, quam aliam: sed quia unam in ordine ad aliam speculatur.

Et ideo concedo, quod beatitudo consistit principaliter in actu intellectus practici extendendo praxim ad dilectionem, quam in actu intellectus speculativi. Quia tamen praxis non conuenit extendi ad actionem voluntatis interioris: ideo satis conuenienter dicitur talis intellectus esse affectiuus. Et propter rationem similem aliqui qui nolunt concedere scientiam theologiam principaliter esse practica, quam speculatiuam: concedunt tamen eam principaliter esse affectiuam, quam speculatiuam.

Ad primu.

AD PRIMUM in oppositum dicendum quod diuinus intellectus intelligit essentiam suam primo, & per essentiam suam creaturas. respectu creaturarum practicus est: non tamen eo modo quo videtur respectu nostrorum effectuum, quia nostram determinat voluntatem non ipsam necessitando: sed inclinando. Ideo enim artifex disponit partes domus tali modo, vel tali, quia dictamen sui intellectus inclinat ipsam ad sic faciendum. Non sic autem est de intellectu diuino respectu voluntatis suae: non enim ideo Deus voluit creare mundum, quia intellectus suus dictabat bonum esse mundum creari: sed econuerso, quod sic probo:

Quaero quare bonum fuit mundum creari. Si dicas, quia Deus voluit ipsum creare: habeo propositum.

Si dicas quia diuinus intellectus dictabat bonum esse mundum creari. Contra non enim ideo bonum fuit mundum creari, quia diuinus intellectus dictabat bonum esse mundum creari: sed quia bonum erit mundum creari diuinus intellectus hoc dictabat.

Si dicas, quod mundum creari erat bonum absolute: non in comparatione ad diuinum intellectum seu voluntatem: tunc non poterat non esse bonum: ergo diuinus intellectus non poterat hoc non dictare: cum ergo diuina voluntas discordare non possit a dictamine sui intellectus. si ideo voluisset mundum creare, quia intellectus dictabat bonum esse mundum creari: non potuisset velle mundum non creare, quod falsum est, & contra articulum excommunicatum a domino Stephano Episcopo Parisien. Diuinus autem intellectus respectu suae essentiae, & si non sit practicus secundum, quod praxis dicitur ab exteriori operatione: tamen extendendo praxim ad dilectionem practicum est, vel ut melius dicatur affectiuus in quantum se perfecte intelligit, ut se perfecte diligat. Speculatiuus autem est respectu essentiae suae: in quantum essentia sua per eum ope-

rabilis non est: nec etiam per alium. Unde per argumentum concludi non potest, quod beatitudo consistat principaliter in intellectu practico proprie loquendo de praxi secundum, quod dicitur ab exteriori operatione, quam principaliter consistat in intellectu practico, quam speculatiuo: extendendo nomen praxis ad praxim, quae dicitur de dilectione qui intellectus conuenientius appellari potest affectiuus, quam practicus.

Ad secundum patet quid dicendum ex iam dictis in quaestione.

PRIMUM argumentum ad partem secundam procedit de intellectu practico dicto a praxi proprie dicta. i. ab exteriori operatione.

Ad secundum dicendum, quod ibi Augustinus accipit contemplationem pro contemplatiua vita, quae principaliter consistit in dilectione, quam in cognitione, ut in praecedenti quaestione dictum est. vita animae dilectio est.

ARTICULVS II.

CONSEQUENTER quaeritur de secundo principali. Et circa hoc quaeruntur octo.

Primo vtrum omnes homines appetant beatitudinem.

Secundo vtrum de necessitate.

Tertio vtrum voluntas in appetendo beatitudinem moueat se.

Quarto vtrum voluntas velit quicquid vult propter beatitudinem.

Quinto vtrum voluntas in appetendo beatitudinem mereatur.

Sexto vtrum beatitudo possit haberi in hac vita.

Septimo vtrum beatitudo electorum erit maior post iudicium quam ante.

Octauo vtrum beatitudo ab omnibus beatis aequaliter participetur.

QVAESTIO I.

Vtrum omnes appetant beatitudinem.

STENDO, quod non: Augustinus 10. de trinitate. c. 1. Firmissime nouimus amari nisi nota non posse. Sed non omnes homines cognoscunt beatitudinem: quod patet, quia secundum Phil. 1. Ethic. c. 6. Quidam posuerunt eam in voluptatibus: quidam in diuitijs, quidam in honoribus: ergo non omnes appetunt beatitudinem.

Item Phil. 10. Ethic. cap. 8. dicit, quod felicitas est operatio intellectus secundum propriam virtutem: sed non omnes appetunt operari secundum virtutem: cum multos magis videamus appetere vitia, quam virtutes: ergo non omnes appetunt beatitudinem.

Item si beatitudo appeteretur ab omnibus non videretur huius esse alia ratio nisi quia appetitus beatitudinis est naturalis. Sed haec ratio non est sufficiens, quia sexus virilis naturalis est viris. Nec tamen consequitur omnia individua speciei humanae: ergo non omnes homines appetunt beatitudinem.

Con.

Ad secundum. Ad primum. alteriusque. Ad secundum.

CONTRA, Augustinus decimotertio de trinitate. c. 5. dicit, quod omnes appetunt beatitudinem.

Item omnia bonum appetunt. dicit enim Philosophus primo Ethic. circa principium, quod bene enunciauerunt dicentes esse bonum, quod omnia appetunt: ergo secundum regulam eiusdem. 3. Topi. maxime bonum omnes maxime appetunt: sed beatitudo est maximum bonum: ergo omnes homines maxime beatitudinem appetunt.

Cap. 4.

CONCLUSIO.

Beatitudinem in vniuersali omnes homines sic uti naturaliter cognoscunt ita naturali appetitu, & desiderio desiderant, & appetunt: in speciali vero, non omnes.

Responso.

RESPONDEO, quod beatitudo dupliciter potest considerari scilicet, in generali in quantum est bonum quoddam sufficientissimum, vel in speciali scilicet in quantum consistit in clara Dei visione & perfecta eius dilectione, & gaudio, quod habetur de Dei bonitate praesenti per claram eius visionem, & perfectam dilectionem. Primo modo beatitudo est omnibus nota. quilibet enim scit quid est bonum & quid est esse sufficientissimum. Secundo modo non est omnibus nota: unde non omnes eam appetunt: sed primo modo omnes appetunt eam, quia appetitus eius naturalis est. unde Augustinus 13. de trinitate. c. 8. dicit, quod ad appetendum beatitudinem natura compellit: cui summus bonus & immutabilis beatus creator hoc indidit. dicit etiam glo. super illud Psalm. Beata gens, quod animus naturaliter est capax beatitudinis. nulla autem creatura capax naturaliter alicuius boni est derelicta omni naturali inclinatione.

Ad illud etiam dicit Philosophus lib. de bona fortuna, quod naturales appetitus sunt in nobis primi. sed primus motus voluntatis est in finem: ergo ille motus est naturalis: sed beatitudo finis est: ergo appetitus beatitudinis naturalis est: sed quod naturaliter conuenit homini ratione suae formae omni homini conuenit, quia per formam homo reponitur in una specie, & ideo dicit Damascus 3. lib. c. 4. quod in omnibus communiter inspicitur, natura characterizat in his quae sub ipso sunt atomis ergo omnes homines appetunt beatitudinem.

Ad primum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod quamuis non omnes nouerint beatitudinem in suo esse specialissimo: nec etiam speciali, tamen omnes nouerunt eam in esse suo generalissimo.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod & si non omnes appetunt operari secundum virtutem in speciali, quia multi appetunt operationem contrariam virtuti tamen omnes operari secundum virtutem appetunt in generali. In hoc, quod appetunt bonum sufficientissimum, quod bo-

num sine perfectissimo actu perfectissime virtutis esse non potest.

Ad tertium dicendum, quod sexus virilis non est naturalis iuris ratione formae: sed ratione materiae. unde Philosophus 50. Meta. Masculus & femina animalis sunt proprie passionis: sed non secundum substantiam id est formam verum in materia, & corpore propter idem sperma masculus aut femina sit patiens passionem aliquam. Illud autem quod est alicui naturale ratione materiae non oportet, quod omnibus conueniat in eadem specie, quia res non reponuntur in specie per materiam: sed per formam, & ideo illud quod naturaliter alicui conuenit ratione formae conuenit hominibus in eadem specie, ut autem dictum est appetere beatitudinem in generali naturale est homini ratione formae.

QVAESTIO II.

Vtrum omnes homines ex voluntate deliberatiua beatitudinem appetant de necessitate.

RESPONDEO, quod non: videtur, quod enim omnes homines naturali appetitu & voluntate libera actione de necessitate ipsam appetant manifestum est, quia beatitudo est finis humanae vitae, & li. 2. distinctio 38. in illa quaestione. Vtrum voluntas in quantum libera de necessitate velit finem ostensum est, quod voluntas velle naturali, & velle libero a coactione de necessitate vult finem: sed quia multi distinguunt inter voluntatem liberam, & voluntatem deliberatiuam: ideo hic praedictam proposui quaestionem. Et primo ostendo, quod non omnes homines ex voluntate deliberatiua de necessitate velint beatitudinem. Deliberatiuum velle est post consiliacionem intellectus: sed secundum Phil. 3. Ethic. c. 6. non consiliamur de fine: ergo respectu finis non est actus voluntatis deliberatiue: sed beatitudo est finis vltimus vitae humanae, ut ostensum est: ergo a nullo potest appeti ex deliberatiua voluntate: nec continget: nec ex necessitate.

Item quod non potest esse obiectum actus eligendi: esse non potest obiectum libere arbitrii. quia proprius actus libere arbitrii est eligere: sed beatitudo non potest esse obiectum actus eligendi. dicit enim Philosophus 3. ethi. ca. 5. quod electio non est finis: sed eorum quae sunt ad finem: ergo beatitudo non potest esse obiectum libere arbitrii. sed omnis actus voluntatis deliberatiue est actus libere arbitrii. ergo neque contingenter: neque ex necessitate beatitudo potest appeti ex deliberatiua voluntate.

Item deliberatiua voluntas est potestas rationalis: sed secundum Philo. 2. lib. perihermeneias: potestates rationales sunt ad oppositum ergo ex deliberatiua voluntate potest homo beatitudinem velle, & nolle.

CONTRA, bonum quanto magis recognoscitur tanto magis desideratur: sed beatitudo Rich. super 4. sent. Tc magis

Ad tertium.

T. C. 25.

Arg. 1. S. Bona. ubi sup. ad arg. S. Tho. ubi supra quaestione 2. 2. 2. ubi supra. Tituli de clarario.

Primum.

Secundo.

Tertio. Lect. 7. 9. metaph. T. C. 20.

In oppositum.

magis recogitur a deliberante, quam non deliberante: cum ergo omnes homines naturali appetitu de necessitate velint beatitudinem, ut in 2. lib. dist. 38. ostensum est. multo fortius omnes homines appetunt eam ex deliberatiua voluntate.

Item omne liberum velle actus est lib. arbi. quia ut ostensum est lib. 2. liberum arbi. est voluntas: sed velle quod est actus lib. arbi. actus est voluntatis deliberatiue: cum ergo ut ostensum est lib. 2. dist. 39. Omnes velle libero de necessitate velint beatitudinem: sequitur, quod de necessitate omnes homines volunt eam ex deliberatiua voluntate.

CONCLUSIO.

Voluntate deliberatiua post intellectus consiliatorem, quia dicit imperfectionem homo nec continenter nec de necessitate appetit beatitudinem voluntate vero deliberatiua post tam cognitionem, et cogitationem rei tum dictamen ipsius intellectus certe omnis homo de necessitate eam in generali appetit.

Responsio.

RESPONDEO, quod velle deliberatiuum dupliciter potest accipi.

Vno modo pro velle libero post liberam, & certam rei cognitionem, seu cogitationem.

Velle deliberatiuum duplex.

Alio modo pro velle post intellectus consiliatorem, secundum quem modum communis videtur accipi a philosophis.

Primo modo dico, quod omnes homines de necessitate volunt beatitudinem in generali voluntate deliberatiua: quia enim homo magis cogitat beatitudinem: tanto magis videtur in ea contineri omnem rationem appetibilitatis, & nullam rationem fugibilitatis: sed sicut voluntas nihil potest appetere nisi sub ratione alicuius boni: ita nihil potest refugere nisi sub ratione alicuius mali. Cum ergo, ut iam dictum est, quantumcumque homo cogitet beatitudinem nihil in ea possit apprehendere sub ratione mali: impossibile est liberam voluntatem post quantumcumque beatitudinis cogitationem ipsam refugere: sed de necessitate vult eam.

Seco. ex 1. d. 1. q. 4. nega res necessitatem ubique. ex 10. q. huius di. ar. 20.

Loquendo vero de velle libero post intellectus consiliatorem, quod quidem velle proprie loquendo dicitur deliberatiuum. Sic dico, quod in ipso est aliquid perfectionis, & hoc est libere velle aliquid imperfectionis scilicet dependentia libertatis ex intellectu consiliatore. Consiliari enim vtrum hoc sit volendum, vel non est ex defectu cognitionis: eo, quod intellectus in his de quibus consiliatur non statim videt sub certitudine veritatem. vnde Dama. lib. 2. cap. 21. dicit, quod ignorantia est consiliari, & ideo quia intellectus statim videt finem esse appetendum nullus consiliatur. vtrum finis sit appetendus, vel non.

Dico ergo, quod accipiendo velle deliberatiuum pro velle libero post intellectus consiliatorem: sic homo ex deliberatiua voluntate

non appetit beatitudinem: nec contingenter: nec de necessitate, quia sic deliberatiua voluntas includit imperfectionem in intellectu, quae in ipso esse non potest respectu finis. Sed si accipiatur velle deliberatiuum ratione huius quod est perfectionis in eo, quod est libere velle illud quod intellectus vere, & determinate dicit esse volendum: sic dico, quod omnes homines de necessitate beatitudinem appetunt ex deliberatiua voluntate: iam enim probatum est, quod omnes homines de necessitate volunt beatitudinem ex libera voluntate post quantumcumque beatitudinis cognitionem.

Ex dictis potest videri quid dicendum ad argumentum ad vtranque partem: excepto tertio ad partem primam.

Ad quod dicendum, quod potestates rationales non sunt ad opposita nisi respectu eorum ad quae voluntas determinat se. Haec autem sunt ea, quae sunt ad finem. vnde quia ad finem non determinat se: sed ad ipsum appetitum determinata est a creatore, quamuis ipsa motum illum eliciat: sicut graue cum adiutorio influentiae loci sui motum ad inferius exequitur, ad quem determinatum est a generante: ideo respectu finis non est ad oppositum.

QVAESTIO III.

Vtrum voluntas in appetendo beatitudinem moueat se.

CONCLUSIO.

Non se quidem mouet in determinando ad volendum beatitudinem quia aliter determinanda est sed in eliciendo actum eam volendi.

RESPONDEO, quod cum lib. 2. dist. 38. in illa quaestione. Vtrum voluntas moueat se ad volendum finem. ostensum sit, quod quamuis homo per voluntatem non determinet se ad volendum finem: tamen ille actus elicitur a voluntate, & beatitudo sit finis ultimus humanae vitae, ut ostensum est. satis patet, quid sit dicendum de motu voluntatis in appetendo beatitudinem sicut dictum est de motu eiusdem in appetendo finem. Et ideo hic non repero, quia hoc esset his disputare eandem quaestionem quamuis sub verbis diuersis.

QVAESTIO IIII.

Vtrum voluntas quicquid vult velit propter beatitudinem: sed quia lib. 2. dist. 38. patet huius quaestiones solutio per solutionem quaestiones illius. Vtrum voluntas velit omne, quod vult in virtute ultimi finis: ideo de solutione quaestiones illius hic super sedeo ad vitandum superfluum repetitionem.

QVAESTIO V.

Vtrum voluntas in appetendo beatitudinem mereatur.

VIDETUR, quod non: secundum Phil. 2. Ethic. 6. Ex his quae in sunt nobis a natura non laudamur nec vituperamur: nec sumus boni nec

QVAESTIO VI.

Vtrum beatitudo possit haberi in hac vita.

VIDETUR, quod sic: quanto res est nobilior tanto potentior est ad consequendum finem suum: sed animalia, quae sunt infra hominem in hac vita possunt consequi finem suum: ergo multo fortius homo.

Arg. 1. S. Tho. 1. 2. q. 2. et ibi. q. 1. ar. 4. Scot. ibid. q. 12.

Item homo appetit naturaliter omne illud sine quo non potest consequi finem suum, quod cumque appetit: appetit in virtute finis quem naturaliter appetit: ergo si mors esset necessaria homini ad consecutionem beatitudinis: homo naturaliter appeteret. mori, quod falsum est. mors ergo non est necessaria ad beatitudinis consecutionem.

Secundo. Secunda ad cor. 5. nolimus exponi liari, et c.

Item clara Dei visio haberi non potest sine beatitudine, quia ipsam semper comitatur perfecta fruitio: sed secundum Aug. antepenult. quaestione ad Orosium. Paulus in hac vita sic vidit Deum: sicut sancti post hanc vitam videntur: ergo beatitudo potest haberi in hac vita. Item sicut se habet voluntas ad dilectionem summam bonitatis ita intellectus ad cognitionem summam veritatis: sed ut ostensum est lib. 1. dist. 17. per charitatem Deus in vita ista immediate diligitur: ergo a simili, & immediate cognoscitur: sed immediata cognitio est visio, & tunc arguo ut prius.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Item beatitudo est in anima. corruptibilitas est in corpore: ergo ista non contrariatur, quia contraria nata sunt esse circa idem: ergo videtur quod non obstante corruptibilitate homo possit habere animam beatitudinem in hac vita.

Item omne quod intelligimus est, quia de non ente non est scientia: sed multa intelligimus, quae non sunt in rerum natura: nec in aliquo esse creata: ergo sunt in creatore, cum ergo multa talia clare videamus, & nihil possit clare videri in creatore nisi creator clare videatur, videtur, quod in hac vita clare videre possimus creatorem, & ex consequenti veram beatitudinem habere in hac vita.

Sexto. Primo post. 20. c. 5.

CONTRA, Iob. 14. homo natus de muliere breui viuens tempore repletus multis miserijs, sed beata vita omnem miseriam excludit: ergo non potest haberi vera beatitudo in hac vita.

In opposit. sum.

Item secundum Aug. 13. de tri. ca. 7. beatitudo sine immortalitate esse non potest: sed in hac vita mortali non potest esse immortalitas aliter enim essent contradictoria: ergo beatitudo non potest haberi in hac vita.

Et. c. 5.

Item beatitudo non potest haberi sine clara Dei visione: sed sicut dicit gloss. super illud Exodo. 33. non videbit me homo, & viuet. quamdiu hic mortaliter viuatur videri per quasdam imaginationes Deus potest: sed per ipsam naturam suam speciem non potest: et Rich. super 4. sent. Tr 2 go

nec mali: sed voluntas naturaliter appetit beatitudinem: ergo ex hoc appetitu non debet laudari, quod non esset verum si tali appetitu mereretur: omne enim meritum laudabile est.

Secundo.

Item Aug. li. 1. retract. 9. peccati reum quemquam, quia non fecit, quod facere non potuit summam iniquitatis, & insaniam est: ergo nullus peccat in hoc quod facit de necessitate: ergo a simili nec meretur: sed ostensum est, quod voluntas de necessitate appetit beatitudinem.

In oppositum. T. c. 5. et 2. meta. T. C. 4.

CONTRA, appetendo beatitudinem Deum appetimus: sed in appetendo Deum est meritum: ergo appetendo beatitudinem meremur.

Item voluntarij actus boni maxime sunt meritorij propter finem: sed secundum Philosophum primo posteriorum: propter quod vnum quodque tale, & illud magis: ergo maxime meritorum est velle finem.

CONCLUSIO.

Et si in appetendo in generali beatitudinem non sit meritum tamen bene est in speciali eam appetendo.

Responsio.

RESPONDEO, quod hominem appetere beatitudinem contingit dupliciter. Vno modo in generali in quantum appetit aliquod bonum sufficientissimum. Alio modo in speciali in quantum determinate appetit illud bonum in speciali: in quo vere est omnis sufficientiae plenitudo: sicut in clara Dei visione, & perfecta eius fructio.

In appetendo beatitudinem primo modo non est meritum, quia sic naturaliter ab intellectu cognoscitur, & a voluntate appetitur: ita quod circa hoc nec intellectus potest errare in cognoscendo: nec voluntas in appetendo.

In appetendo beatitudinem modo secundo est meritum, quia sic nec naturaliter cognoscitur nec naturaliter appetitur, sed respectu eius contingit esse errorem in intellectu, & obliquitatem in affectu, quia & intellectus potest opinari non esse beatitudinem in illo bono ubi vere est, & eam esse in illo bono ubi vere non est, & ex consequenti voluntas potest appetere beatitudinem ubi vere non est, & eam non appetere ubi vere est. vnde beatitudo hoc modo accepta obiectum est lib. arbi. non tantum sub ratione qua est liberum. Sed etiam sub ratione qua deliberatiuum, quia quamuis homo naturaliter appetat Deum videre, & eo frui, ut ostendetur in quaestione sequenti: tamen illa non appetit naturaliter in quantum in illis vera beatitudo consistit, quia non cognoscit naturaliter, quia in illis vera beatitudo consistit, vnde quamuis ea in quibus vera beatitudo consistit naturaliter appetat secundum id quod sunt: non tamen illa naturaliter appetit sub illa ratione seu in quantum beatificatiua sunt.

Argumenta ad partem primam procedunt de beatitudine primo modo dicta.

Argumenta ad partem secundam procedunt de beatitudine secundo modo dicta.

go beatitudo in hac vita haberi non potest.

CONCLUSIO.

Quamuis Deus de sua potentia absoluta de hac mortali vita transferre possit hominem ad plenam beatitudinem, morte non interveniente, quod tamen non esset congruum, impossibile tamen est per quamcunque potentiam hominem totum beatificari remanentem in hac vita mortali.

Ad quoniam. Ad videndum clarius huius questionis veritatem primo declarandum est, quod beatitudo hominis non est sine clara Dei visione, & perfecta eius dilectione.

Questionis de articulatione. Secundo quod ex solis naturalibus homo nec ante mortem nec post mortem potest veram consequi beatitudinem.

Tertio quod etiam supernaturaliter homo non potest consequi beatitudinem animae in hac vita de lege communi.

Quarto quod ex speciali privilegio potest Deum videre in hac vita absque hoc, quod sit beatus.

Quinto quod ex speciali privilegio per virtutem divinam possit beatificari quo ad animam corpore non beatificato.

Sexto quod impossibile est per quamcunque potentiam totum hominem beatificari remanentem in hac vita mortali.

Primus articulus. Primum articulum declaro sic. homo naturaliter appetit suam perfectionem: talis enim appetitus cuilibet creaturae inditus est a natura: secundaria autem intellectus humani perfectio est in perfectione sui actus qui est intelligere: nunquam autem est actus intelligendi perfectus nisi sit respectu nobilissimi intelligibilis & nobilissimo modo nobilissimam autem intelligibile Deus est: nobilissimus autem modus intelligendi est videre: ergo omnis homo naturaliter appetit per intellectum videre Deum: sed sicut dicit Aug. 13. de tri. c. 5. Beatus non est nisi qui habet omnia, quae vult: impossibile est: ergo hominem esse beatum sine Dei visione.

Omnia virtutis non dicitur attribuitur.

Præterea, omnis homo, & quaecumque res alia naturaliter appetit coniungi suo principio quantum est sibi possibile. unde quia ignis generatur in circumferentia, & terra in centro: ignis appetit coniungi circumferentiae, & terra centro, quia in coniunctione rei cum suo principio est perfectio eius, quam unaquaque res naturaliter appetit: principium autem intellectus humani immediatum Deus est: intellectus ergo humanus naturaliter appetit immediate Deo coniungi: prout sibi possibile est. possibile est autem cum Dei adiutorio humanum intellectum coniungi sibi per claram visionem, & immediatam hanc ergo visionem homo naturaliter appetit: sed ut prius dictum est non est beatus nisi habeat omnia, quae vult: ergo sine praedicta visione beatitudo hominis esse non potest.

Cauter hoc ex q. 8. huius di. Seco. Præterea, sicut dicit Aug. 14. de tri. ca. 8. Eo ipso anima Dei imago est, quo ei capax est eiusque esse particeps potest: cum ergo Deus sit infinitus,

tum bonum, & quaelibet creatura sit bonum finitum, nullum bonum creatum sufficere potest ad omnem humani appetitus perfectionem: ergo non potest habere perfectam quietem: nisi illam habeat in summo bono, quod Deus est, & hoc est, quod dicit Aug. 1. li. confessio prope principium. Fecisti nos domine ad te, & inquietum est cor nostrum: donec requiescat in te: in ipso autem non potest intellectus humanus perfecte requiescere: donec ipsum attingat sicut appetit, quia ut iam dictum est: non est beatus, nisi qui habet omnia, quae vult sed homo appetit ipsum immediate & clare videre, ut iam ostensum est: ergo sine tali visione beatitudo hominis haberi non potest: sed ut ostensum est superius in articulo praecedente. q. 6. beatitudo non tantum consistit in actu intellectus: sed et in actu voluntatis, qui est amor, & constat, quod non consistit nisi in perfecto amore: non est autem amor perfectus nisi sit respectu summi boni, quod Deus est. Restat ergo, quod ad hominis beatitudinem requiritur clara Dei visio, & perfecta eius dilectio.

Secundum articulum declaro sic. naturalis modus cognoscendi correspondet naturali modo essendi ipsius cognoscentis: unde si naturalis modus essendi ipsius cognoscibilis excedit naturalem modum essendi potentiae cognoscentis: non potest ab illo naturaliter cognosci, verbi gratia, quia potentiae sensitivae radicantur in forma perficiente materiam sensibilem, & sunt organis allegatae: non possunt cognoscere nisi res sensibiles, & in quantum sunt sensibiles, & singulares: intellectus autem noster, quia radicatur in forma perficiente materiam sensibilem, quamdiu corpori coniunctus est: non potest cognoscere nisi res existentes in materia sensibili, vel illud, quod ex ipsis concludere potest, quia tamen mediante organo non cognoscit: ideo res existentes in materia sensibili potest considerare abstrahendo scilicet simplici intelligentia intelligendo eas: non in quantum sunt in materia sensibili, quod patet cum intelligit aliquod univiale rerum sensibilem. Intellectus autem Angelicus quia est in essentia, quae non est purum esse: sed composita est ex actuali, & potenciali, non potest naturaliter, & immediate cognoscere illam rem quae est purum esse id est divinam essentiam. Cum ergo ut ostensum est beatitudo vera non possit haberi sine clara & immediata Dei visione, & perfecta eius dilectione: homo ex solis naturalibus: nec ante mortem: nec post potest veram consequi beatitudinem.

Tertium articulum declaro sic. ex beatitudine animae redundat de lege communi in corpus plenitudo sanitatis, & vigor incorruptionis. unde Aug. in Epistola ad Dioscorum parvum ante medium. Tam potentem fecit Deus animam, ut ex eius plenissima beatitudine, quae in fine temporum sanctis promittitur: redundet in inferiorem naturam, quae est corpus non beatitudo, quae fruenteis,

Secundum articulus.

Tertius articulus.

Quoad hunc articulum recurre ad Scot. ubi supra q. 12.

fruentis, & intelligentis est propria: sed plenitudo sanitatis, & incorruptionis vigor: sed plenitudo sanitatis, & vigor incorruptionis corporis non possunt simul esse cum hac mortali vita: ergo homo etiam supernaturaliter non potest consequi in hac vita de lege communi animae beatitudinem.

Quartus articulus. Quartum articulum declaro sic. sicut probat Aug. 13. de tri. ca. 8. beata vita non potest desiderari beatum volentem, quia non est beata vita, quae ita est in voluntate, ut non sit in potestate: cum nemo beatus sit aliquid volendo: nec habendo: nec etiam volentem, quia non est vita beata, quam perire cupit qui habet eam (ut superius ostensum est) de necessitate appetatur non dum habita: non potest etiam desiderari indifferenter ad eam, quia non est vita beata, quam non amat beatus: sed id non amatur, quod utrum vigeat an pereat indifferenter accipitur: sed ex privilegio speciali in hac vita aliquis potest Deum videre clare: sicut sancti vident eum. unde & Paulus qui sic Deum vidit in hac vita ut probatum est per Aug. in arguendo: raptus dicitur fuisse in paradysum, ut h. 2. ad Cor. 12. cum ergo haec visio in hac vita Paulum deseruerit Deum videndo in hac vita non fuit beatus, quia ipsum tunc non vidit: nisi per modum passionis transeisset.

De visione pauli. Quintum articulum declaro sic. ex speciali privilegio homini in hac vita possit dare Deus habitum gloriae quo anima Deum videret visione beata, & prohibere ne ex hac animi beatitudine redundaret in corpus incorruptibilitas: Deus enim prohibere potest causam a productione effectus: ergo ex speciali privilegio per virtutem divinam possit homo beatificari quo ad animam corpore non beatificato: sed quantum hoc possit Deus: nunquam tamen hoc factum est: nisi in Christo, ubi specialis fuit ratio hoc faciendi, ut ostensum est. lib. 3.

Quintus articulus. Sextum articulum declaro sic. beatitudo opponitur miseriae: ergo totum hominem beatificari, & in aliqua sui parte aliquam miseriam remanere impossibilia sunt necessitas autem moriendi miseria est: sed in hac mortali vita est necessitas moriendi: ergo impossibile est per quamcunque potentiam totum hominem beatificari remanentem in vita mortali, quantum Deus de potentia absoluta de hac mortali vita transferre possit hominem ad plenam beatitudinem morte non interveniente: sed hoc ipsum facere non esset congruum: cum hoc matri suae non fecerit.

Sextus articulus. Ad primum in oppositum dicendum quod maior non est vera nisi intelligatur ceteris paribus. Hic autem non sunt cetera paria, quia finis hominis plus superat naturam humanam, quam finis aliorum animalium naturas eorum, & hoc est ex magna nobilitate naturae humanae quod ad finem tam nobilem ordinatur, ut ipsum consequi non possit per suam naturam.

Ad primum. Item intellectus intelligendo organo corporali non indiget: ergo per corporis resurrectionem Deum clarius non cognosceret, & ex consequenti non erit beator.

Ad secundum dicendum, quod maior est falsa, quamvis enim finem naturaliter appetat: tamen ea, quae sunt ad finem eligit propter finem. unde & quamvis homo naturaliter semper refugiat mortem tamen quandoque eligit mori propter desiderium consecutionis finis unde dicebat Apostolus de se ad Phi. 1. quod erat desiderium habens dissolui, & esse cum Christo.

Ad tertium patet solutio ex dictis in questione.

Ad quartum dicendum, quod non est simile, quia voluntas altior est potentia, quam intellectus, ut in precedenti articulo ostensum est, & incipit eius actio ubi intellectus actio terminatur, quia eorum actiones sunt per ordinem se habentes, & ideo illud quod debiliter cognoscimus, quandoque fortiter diligimus, & ideo quod cognoscimus mediate diligere possumus immediate.

Ad quintum dicendum, quod quamvis corruptibilitas sit in corpore tamen ipsum corpus animam impedit ab illa dispositione, quae in ea requiritur ad habendum beatitudinem, quia quamdiu est in corpore non potest de lege communi Deum clare videre visionis huius habendo lumen habituale propter sarcinam corporis corruptibilis ipsum ad inferiora inclinantem.

Ad sextum dicendum, quod ad intelligendum aliquid sufficit, quod illud habeat esse representativum intellectui. Illud autem quod non habet esse in re extra nec est intellectum informatum potest esse representatum ei: sicut quiditas alicuius rei corruptae: cuius non veritas: sed similitudo intellectum meum informat: representata est intellectui meo. esse etiam cuiuslibet creaturae representatum fuit diuino intellectui ab aeterno. Cum ergo dicitur, quod de non ente non est scientia extenditur ens non tantum ad esse in re extra: nec ad esse in intellectu tantum sed etiam ad representari intellectui, quod proprie potest dici ens rationis.

Q. V. A. E. S. T. I. O. VII. Vtrum electorum beatitudo erit maior post iudicium, quam ante.

Respondeo. T. V. I. D. E. T. U. R. quod non quanto virtus animae magis est unita ad Deum tanto clarius ipsum videt: sed anima beata modo magis est ad Deum unita quam erit post corporis resurrectionem, quia tunc portio suae virtutis convertetur ad vivificationem, & regendum corpus: ergo post resurrectionem minus clare Deum videbit, & ex consequenti minus erit beata.

Item intellectus intelligendo organo corporali non indiget: ergo per corporis resurrectionem Deum clarius non cognosceret, & ex consequenti non erit beator.

Item anima Christi per sui separationem a corpore: nec fuit facta minus beata: nec per resurrectionem beator: ergo a simili ita est de alijs animabus beatis.

Item quamdiu voluntas perficitur charitate Rich. super 4. sent. T. 3. C.

Ad secundum.

Ad tertium. Ad quartum.

Ad quintum.

Ad sextum.

Aug. 1. S. Tho. hic in 4. ubi supra art. 4.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

te non complete totam eius capacitatem naturalem. possibilis est ad eius priuationem, quod probo per simile. quamdiu materia est sub forma non complete absolute totam eius capacitatem naturalem: possibilis est ad eius priuationem, & cum est sub forma totam eius capacitatem complete illa priuari non potest, vt patet in materia celi: sed voluntas nullius anime beatę possibilis est ad priuationem charitatis, quia aliter esset possibilis ad priuationem beatitudinis, quod improbat August. 3. de tri. c. 8. ergo tota capacitas naturalis cuiuslibet anime beatę absolute impleta est beatitudine, & si sic earum beatitudo non poterit post iudicium augeri saltem intensiue.

Quinto. Item si essent posibles ad beatitudinem intensiorem: per bonos actus quos faciunt proficerent, vel se disponerent ad profectum: non enim posset dici, quod ad hoc impeditur, quia sunt extra statum merendi, & ideo extra statum merendi, quia proficere non possunt: ergo cum nec proficiant: nec ad profectum se disponant: per suos bonos actus: beatitudo eorum non potest intendi.

In oppositum. Et primo meteo. CONTRA, perfectior est virtus in toto, quam in omnibus suis partibus separatis, vt enia dicitur. 17. propositione de causis, virtus vnita fortior est, quam dispersa, ceteris partibus, quod etiam docet experientia: sed quilibet pars dum actu est in toto participat perfectionem totius: non tantum illam, quę est de eo ratione partium: sed etiam illud augmentum virtutis, quod est in eo per partium vnionem: cum ergo anima post carnis resurrectionem habitura sit totam virtutem, quam habet separata, & partem illius augmenti virtutis, quod erit in coniuncto per vnionem partium sequitur, quod per corporum resurrectionem anime erunt perfectioris virtutis, quam modo, ad quod sequitur, quod Deum perfectius videbunt, & perfectius fruuntur eo quam modo.

Secundo. Item Aug. 12. super Gen. versus finem. dicit animam a corpore separatam: non sic posse videre incommutabilem substantiam, vt sancti angeli vident sine alia latentiore causa: sine ideo quia inest ei quidam naturalis appetitus corpus administrandi, quo appetitu retardatur quodammodo ne tota intentione pergat in illud summum celum quamdiu non subest corpus; cuius administratione appetitus ille quiescat.

Tertio. Item glo. super illud Apoc. 6. vidi subtrahere animas interfectorum. dicit, quod anime sanctorum ideo dicuntur subtrahi altare, quia modo sunt in minori dignitate, quam sint futura, quia nondum nisi vnā stolam acceperunt.

Quarto. Item nulla anima per corporis resurrectionem erit minoris virtutis intelligendo, & volendo, quam modo: alias enim resurrectio corporis esset in preiudicium animarum, quod falsum est. nulla etiam remanebit equalis vir-

tutis illi virtuti, quam habet modo, quia cum corpora non ordinentur ad resurrectionem nisi propter animam intellectiuam frustra esset corporum resurrectio, quod falsum est. sequitur ergo, quod quilibet erit maioris virtutis in intelligendo, & volendo Deum, quam modo quilibet ergo Deum clarius videbit, & fortius amabit quemlibet: ergo erit beatorum etiam intensiue.

CONCLUSIO.

Anima beata cuius felicitas extendetur etiam ad corpus resumptum, & cuius operatio ex hac corporis resurrectione fiet fortior atque perfectior, post iudicium maiori beatitudine augebitur, & extensius, & intensius.

RESPONDEO, quod beatitudo hominum electorum maior erit post iudicium, quam ante extensius, quia non habent modo nisi beatitudinem anime: tunc autem erunt beati, & in anima, & in corpore beatitudo etiam cuiuslibet anime erit maior extensius, quia nunc gaudet de bono proprio: tunc autem gaudebit, & de suo, & de corporis bono.

Aliqui tamen probabiliter dicunt, quod non erit maior intensius, quia in resurrectione corporis non dabitur ei aliquod augmentum habitus glorię: nec per illam resurrectionem habebit perfectius esse naturale, quia esse creatum ultra essentiam non videtur importare nisi solam relationem ad datorē essendi. anima autem per corporis resurrectionem non erit perfectioris essentia: sicut per sui separationem a corpore nihil fuit diminutum de essentia sua per resurrectionem etiam corporis non habebit perfectiorē relationem ad datorē essendi, quā ante, quia res mutari secundum relationem presupponit eam mutari secundum aliquid absolutum; secundum doctrinam Phi. 5. Phy. sed si anima non est habitura perfectius esse per corporis resurrectionem: videtur, quod non sit habitura perfectiorem virtutem, & ex consequenti nec actum videntem perfectiorem.

Sed contra hanc opinionem videtur esse auctoritas Aug. in opponendo allegata ad partem secundam, & Magister dicens huius d. c. vlt. quod amplior erit cognitio. Vnde mihi videtur dicendum, quod beatitudo anime erit maior etiam intensius, quia clarius Deum videbit. vnde Magister huius d. c. vlt. peracto iudicio ampliorē glorię suę claritatis Deus monstrabit electis: non quod anima sit receptura maiorem glorię habitum: sed quia augebitur perfectio suę naturalis virtutis, quanto autem perfectior est naturalis anime virtus: tanto cum equali adiutorio supernaturali clarius Deum videt.

Quod autem perfectior futura sit per corporis resurrectionem naturalis anime virtus probo sic. quanto res habet perfectiorē essendi modum tanto perfectius potest habere suę virtutis operationem sed anima beata per sui corporis resurrectionem habebit

habebit perfectiorem modum essendi, quam modo, quia omnis pars habet perfectiorem modum essendi in toto, quam separata ab eo ceteris paribus. anima autem creata est, vt hominis pars, & ideo cum anima separata a suo corpore iterum constituetur hominis essentia perfectiorem habebit naturalem virtutem quam modo.

Præterea natura recta non appetit naturaliter habere aliquid: quo habito non fieret perfectior secundum modum essendi: nec secundum virtutem: sed natura cuiuslibet anime beatę est recta, & quilibet naturaliter appetit resurrectionem corporis proprii: ergo per illam resurrectionem quilibet fiet perfectior secundum essendi modum, vel secundum virtutem: sed ad perfectiorem essendi modum sequitur maior virtutis perfectio, & maior virtutis perfectio presupponit perfectiorem essendi modum: perfectiorem: ergo habebunt essendi modum, & virtutem post resurrectionem corporum, quā ante, quod enim anima in corpore corruptibili imperfectiorem habeat suā operationem naturalem, quam separata hoc est per accidens scilicet ratione corruptibilitatis corporis, quia est ei rebellis, & eam aggrauat iuxta illud Sap. 9. corpus quod corrumpitur aggrauat animam, sed sicut dicit August. 12. super Genesim. versus finem. Cum anima hoc corpus iam non animale: sed per futuram commutationem spirituale receperit: perfectum habebit naturę suę modum obediens, & imperans viuificata, & viuificans tam inefficabili facilitate, vt sit ei glorię quod fuit sarcinę.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum quod anima post iudicium non erit minus vnita ad Deum, quam modo: sed magis, quia ex hoc quod corpus reget virtus eius non dispergetur: sed augebitur, & illud regimen ad Dei gloriā referetur.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod anima per corporis resurrectionem non videbit Deum clarius non quia per organum operetur, sed quia per corporis resurrectionem perfectiorem essendi modum habebit.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod non est simile de anima Christi, & de alijs animabus, quia anima Christi suam actualem existentiam habet in verbo, & quia non fuit minus verbo vnita separata a corpore, quam corpori coniuncta: ideo habuit ita perfectum actualitatis existentia modum a corpore separata sicut corpori coniuncta.

Ad quartum. Ad quartum dicendum, quod quamuis omnium voluntatum beatorum naturales capacitates sint absolute implete charitate licet illa implete sint per cōparationem ad earum dispositionem. non tamen posibles sunt ad charitatis priuationem, quia anima habens charitatem illa priuari non potest nisi ipsamet se auertat a Deo per voluntatem: sed nullus beatus se a Deo

auertere potest, quia in Deo vident perfectiones omnium bonorum: nec in ipso aliquid apprehendunt sub ratione mali: nec sub ratione defectus perfectionis alicuius boni, & sicut creatura rationalis, vel intellectualis nihil potest vel le nisi apprehendat aliquid in ipso sub ratione alicuius boni: nec illud potest non amare in quo quicquid apprehendit sub ratione alicuius boni apprehendit, nec valet simile de materia, quod adducebatur ad probationem maioris argumenti: materia enim prima seipsam non transmutat de vna forma ad aliam: sed ab alio transmutatur: sed nihil potest transmutare voluntatem habentem charitatem ad charitatis priuationem nisi ipsa transmutet semetipsam.

Ad quintum. Ad quintum cum dicitur, quod si essent posibles ad beatitudinem intensiorem per bonos actus, quos faciunt proficerent, vel se disponerent ad profectum, & c. dico, quod verum esset si gloria beatorum esset educibilis de potentia anime per bonos actus: sed non est ita. talis enim habitus est in beatis a Deo per creationem. tota autem perfectio per bonos actus educibilis de potentia anime quādiu est a corpore separata est in qualibet anima beata in summo suo: habitus enim glorię illam totam possibilitatem reducit ad actum, & ideo per bonos actus quos faciunt non intenditur eorum beatitudo: nec se ad talē intensiorem disponunt: post corporum autem resurrectionem tota perfectio educibilis per actus hois de potentia totius cōiuncti reducet ad completū actū in virtute glorię, & ideo habitu glorię non augmentato anime perfectius Deum videbunt: propter perfectiorem modū essendi quem habebunt vt declaratum est in corpore quōnis.

Argumenta ad partē secundā concedenda sunt. Tamen ad intellectū auctoritatis Aug. sciendum, quod anime separatę non retardantur in aliquo a perfectione visionis suę propter amorē suorum corporum per se: quia non minus amabunt corpora sua post resurrectionem, quam modo: sed quia amatis corporibus carent: per quam carentiam habent imperfectū naturę suę modū quē habebunt perfectū post resurrectionem corporum suorum, & hoc forte voluit notare Aug. p illud verbum: siue ex aliqua latentiore causa.

Ad rationē autē adductā pro alia opinione in corpore quōnis potest dici, quod anima per corporis resurrectionem habebit perfectiorē relationem ad datorē essendi, quam modo, quia erit existens per actualitatem perfectiorē, quam modo: sicut in Phi. 7. Meta. Illa duo ex quibus possibile est fieri per essentiam vnū: oportet esse aliquo modo in potentia, quod expresse dicit commentator suus ibidem. Per hoc autem ex eis constituitur vnū, quia possibilitates quę erant eis terminantur ad vnā perfectam actualitatem compositi per quam quilibet pars perfectius existit, quam per se terminatio autem possibilitatis partium ad vnā actualitatem rotius est earum aliquales mutatio. Rich. super 4. sent. Tt 4 tio

rio secundum aliquid absolutum, in quantum per hoc efficiuntur existentes per actualitatem compositi, quæ est res absoluta per quam non existebant ante.

Vel aliter potest dici, & clarius, quod esse animæ rationalis non tantum addit ultra eius essentiam relationem ad datorem essendi: sed etiam ad compositum, quod ex ipsa, & corpore constituitur, sed quoad est separata illa ratio est in ea in aptitudine: sed post corporis resurrectionem erit in ea in actu. perfectius est autem partem referri ad totum in actu, quam in aptitudine tantum. huius autem relationis actualitas causabitur in ea per sui coniunctionem cum corpore, quæ non erit ratio, sed quædam actio unientis, & quædam passio unibilium.

Potest etiam aliter dici, quod sicut non est idem natura, & modus naturæ sic non est idem esse, & modus essendi, & quod sicut anima per corporis resurrectionem non est habitura perfectiorem naturam quam habeat modo, & tam est habitura perfectiorem naturam suæ modum ut patet per auctoritatem Augusti allegatam in corpore quæstionis, sic dato, quod per corporis resurrectionem non sit habitura perfectius naturalis esse, ut dicunt multi. tamen quia per resurrectionem corporis habebit sui naturalis esse perfectiorem modum, & ex consequenti perfectiorem virtutem seu virtutis modum, hæc enim non tantum consequitur perfectius esse: sed etiam ad perfectiorem essendi modum: quanto enim perfectior est naturalis animæ virtus: tanto cum equali habitu gloriæ Deum clarius vident animæ: ergo per corporum resurrectionem Deum videbunt clarius, quæ modum sunt a suis corporibus separata.

Q V A E S T I O VIII.

Utrum beatitudo ab omnibus beatis equaliter participetur.

Arg. I. **V**IDEATUR, quod sic. Matth. 20. dicitur, quod omnes acceperunt singulos denarios, sed per denarium significatur aliquid quod omnes beati communiter habent.

Item. I. Io. 3. Videbimus eum sicuti est: sed res non potest videri clarius quam sicuti est: ergo omnes beati equaliter clare Deum vident, & ex consequenti omnes equaliter sunt beati.

Item Aug. lib. 83. quæstionum. q. 32. dicit eam dem rem non posse alium alio plus intelligere: ergo vnus beatus non potest Deum plus videre, quam alius, & ex consequenti nec beatiior esse.

Item beatitudo est vltimum, quod homo potest consequi: sed ultra vltimum nihil est: ergo beatitudo vnus non potest esse maior beatitudine alterius.

CONTRA, I. cor. 15. stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorum.

Item præmium debet respondere merito: sed non omnes beati equaliter meruerunt: ergo non omnes equaliter beati sunt.

Item beatitudo post iudicium completa perficiet cuiuslibet beati appetitum tam delibatiuum, quam naturalem: sed in capacitate naturali est naturalis appetitus ad complementum totius perfectionis cuius capax est absolute: ergo tota capacitas cuiuslibet impletur: sed capacitates ille non in omnibus beatis sunt æquales: ergo nec omnes equaliter beati sunt.

CONCLUSIO.

Licet sit idem obiectum beatitudinis omnibus, non equaliter tamen ab omnibus participatur, sed magis & minus, iuxta maiorem vel minorem singulorum dispositionem ad ipsum.

RESPONDEO, quod in beatitudine est considerare beatitudinis obiectum. bonum increatum quod vnus, & idem existens ab omnibus participatur, & ipsam dispositionem beatorum: per quam illud bonum clare videndo, & perfecte diligendo ipsum participat. ex parte obiecti participati non est vnus alio beatiior, quia idem est obiectum, quod omnes participant: sed ex parte dispositionis beatorum est vnus beatiior alio, in quantum vnus videt alio clarius Deum, & diligit perfectius, qui enim equaliter habent virtutem naturæ habent inæqualem habitum gloriæ, vel equaliter habentes habitum gloriæ habent inæqualem virtutem naturæ: inæqualiter Deum vident, & ex consequenti inæqualiter beati sunt propter inæqualem ex parte beatorum dispositionem. vnde gl. super illud Io. 14. In domo patris mei mansiones multæ sunt. dicit id est diuersa præmia meritorum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum quod ideo omnes dicuntur accepisse singulos denarios, quia idem est bonum, quod omnes beati participant, quamuis ipsum participent modo differenti ex parte participantium.

Ad secundum dicendum, quod quamuis quilibet beatus videat Deum sicuti est. ex hoc tamen non sequitur, quod visio vnus non sit intensior, quam visio alterius.

Ad tertium dicendum, quod illa terminatio plus potest importare modum ex parte rei intellectæ, & sic vera est propositio, qui enim intelligit rem habere per alium modum, quam habet non intelligit, sed errat, & sic intelligit Aug. ut patet per litteram antecedentem. si autem dicat modum ex parte intelligentis: sic ille qui habet clariorem, & virtuosiorum intellectum potest eandem rem magis intelligere, quam alius.

Ad quartum dicendum, quod beatitudo dicitur vltimum omnium desiderabilium in quantum terminat totaliter appetitum, & ego dico, quod beatitudo cuiuslibet boni totaliter terminat suum appetitum ita, quod ultra hoc nihil desiderat.

Vel

Q V A E S T I O I.

Utrum in visione beata intellectus sit passius tantum.

Ad aliam partem.

Vel potest dici, quod beatitudo dicitur vltimum desiderabilium sicut homo nobilissimum omnium animalium, & tam inter homines vnus est alio nobilior.

Quamuis autem argumeta ad partem aliam gratia principalis conclusionis concedenda sint, tamen quia vltimum apparenter videtur concludere, quod naturalis capacitas cuiuslibet beati absolute impleta est, quod falsum est, quamuis impleta sit per comparationem ad dispositionem, quam beatus in vita habuit. Ideo solvendum est, & dicendum, quod minor est falsa, si accipiatur naturalis appetitio pro aliquo motu naturalis inclinationis, naturalis enim capacitas cuiuslibet beati impleta est per comparationem ad suam dispositionem, ut dictum est, & ideo cum sit plene subiecta voluntati beati ad plus habendum non inclinatur, si tamen extenderetur nomen naturalis appetitus ad naturalem possibilitatem secundum quem modum dicit philosophus, quod materia appetit formam, sic minor vera est: sed sic maior non esset vera: quia multi sunt beati quorum naturalis capacitas absolute considerata posset recipere maiorem habitum luminis gloriæ, quam habeant, & Deus de potestate absolute maiorem posset dare.

ARTICVLVS III.

CONSEQUENTER queritur de tertio principali. Et circa hoc queruntur octo.

Primo utrum in beata visione intellectus sit passius tantum.

Secundo utrum lumen intellectus agentis requiratur ad illam visionem.

Tertio utrum visio creaturarum in Deo sit pertinens ad beatitudinis essentiam.

Quarto utrum in beata fruitione voluntas sit tantum passiva.

Quinto utrum in voluntate beata sit idem realiter fruitio, & gaudium.

Sexto utrum gaudium sit de beatitudinis essentia.

Septimo utrum tentio sit dos alia a visione, & fruitione.

Octavo utrum in omnibus beatis sint dotes.

Utrum autem Deus possit videri per sola naturalia, & utrum in hac vita determinatum est in articulo precedenti.

Hæc etiam quæstio, utrum Deus ab intellectu beato videatur per speciem

& multæ aliarum quæstiones de visione Dei determinate sunt lib. 3. di. 14.

& ideo hic eadem repetere superfluum videretur.

STENDO, quod non: nulla res est causa efficiens sui finis: quia causa efficiens est nobilior suo effectu, & finis nobilior his, quæ sunt ad finem: sed intellectus habituati lumine gloriæ finis est visio Dei: ergo intellectus per lumen gloriæ non est illius visionis causa efficiens: ergo respectu eius est tantummodo patiens.

Item sicut se habet videre ad intellectum, ita videri ad diuinam essentiam visam: sed diuina essentia in hoc, quod videtur nihil patitur: ergo intellectus in videndo ipsam nihil agit: ergo in videndo est passius tantum.

Item nobilissimus actus est a nobilissimo agente, sed visio Dei est nobilissimus actus: ergo a nobilissimo agente: sed summum intelligibile est nobilissimum agens: ergo illa visio causatur a summo intelligibili, & non ab intellectu vidente, & si sic respectu illius est passius tantum.

Item respectu huius, quod conuenit anime in quantum est possibile tantum anima est passiva tantum: sed quodcunque intelligere conuenit anime ratione intellectus possibile tantum: quia intellectus agens non intelligit: ergo anima in videndo summum intelligibile est patiens tantum.

CONTRA, nobilior est agere, quam pati: sed ipsa visio Dei est nobilissimum, quid quod sit in intellectu: ergo est eius actio non passio.

Item si intellectus beatus in videndo Deum esset tantum passius, non requireretur in eo ad illam visionem, nisi lumen quo supernaturaliter eleuatur, & ipsius intelligibilis presentia: quia dispositio patientis, & coniunctio agentis cum patiente sufficiunt ad causandum actionem: sed ultra lumen prædictum requiritur in intellectu species determinans intellectum ad intelligibile, secundum quod videtur velle Aug. lib. 9. de Trin. c. 11. ergo intellectus respectu visionis illius non est tantummodo passius.

Item dicere, & iudicare est agere: sed intellectus videndo diuinam essentiam dicit ipsam esse summam veritatem, & iudicat hoc dictum esse verum: ergo in videndo diuinam essentiam non tantum est passius: sed etiam est actiuus.

CONCLUSIO.

Cum intellectus beati visio sit simplex apprehensio respectu cuius semper passive se habet ad illam potest dici, quod passius tantum concurrat at forte melius, quod etiam active, ut illa motione visionis licet plus moueatur, & agatur, & tamen etiam aliquomodo se moueat, & agat.

Arg. I. S. Bon. q. 6. ar. 1. hic. S. Tho. ubi sup. q. 6. Sco. q. 1. m. in quarto. D. Tho. ubi sup. ar. 15. Secundo.

Tertio.

Quarto.

In oppositum.

Argum. 1.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

In oppositum.

Secundum.

Tertium.

AD

Quæstio AD I STAM quæstionem dicunt quidam, quod intellectus quandoque de intelligibili in potentia facit intelligibile in actu, cum in seipso facit mediante fantasmate speciem intelligibilem quiditatis rei sensibilis, intellectus etiam ipsam quiditatem simplici apprehensione intelligit, simplices etiam apprehensiones componit, & diuidit secundum phy. 3. de anima, respectu primi, & tertij intellectus est actiuus, & passiuus diuersis respectibus, in quantum n. facit speciem intelligibilem modo prædicto est actiuus, eam n. facit per suum actum, in quantum autem fit in seipso est passiuus, eam n. recipit per suum passiuum, similiter, in quantum componit, & diuidit est actiuus, in quantum autem illa compositio, & diuisio fit in ipso est passiuus: sed respectu simplicitatis apprehensionis est passiuus tantum, sic n. ipsa intellectio fit a quiditate per se, vel mediante sua specie in ipso intellectu sub ratione qua possibilis est: cum ergo intellectus beati visio sit apprehensio simplex respectu illius intellectus est passiuus tantum, & causatur illa visio ab obiecto, quod est summum intelligibile in ipso intellectu disposito ad eam susceptionem per lumen gloriæ.

Alij dicunt, quod intellectus in videndo Deum aliquo modo est actiuus, quamuis in videndo plus patitur, quam agit, ipsa enim visio in intellectu, in quantum est possibilis, causatur non tantum per actum intellectus, & lumen gloriæ habens rationem speciei in determinato: sed principaliter causatur ab obiecto, ita quod causa efficiens eius complectitur actum intellectus, & lumen gloriæ, & speciem determinantem, siue differat a lumine gloriæ siue non, & ipsam diuinam essentiam non tantum, in quantum operatur sicut operatur in omni actione: sed etiam, in quantum operatur eo modo quo obiectum agit in passiuam potentiam, & quamuis ista quatuor concurrant ad causam effectiuam visionis illius, ex hoc tamen non sequitur, quod sit compositus: sed virtuosior, & longe plus operatur sibi presentia diuinæ essentia, quam alia tria simul: illa ergo motione, quæ est visio aliquo modo mouet se intellectus per suum actiuum, & eam patitur per suum passiuum, quamuis totus intellectus sit mouens, & motus.

Qui vult tenere primam opinionem, quæ probabilis est, & ad sustinendum facilis potest dicere ad primum, quod est contra eam, quod maior eius non est vera. vniuersaliter, nobilior enim est pati passionem nobilem, quæ est salus, & perfectio patientis, quam agere aliquam actionem parue dignitatis, ipsa enim visio Dei est salus, & vltima perfectio intellectus eam patiens, & est tante dignitatis, quod respectu eius intellectus non potest esse agens est enim finis eius vltimus.

illam opinionem non requireretur aliqua species, nisi voces speciem lumen gloriæ, quod intellectum Deo assimilat. Et dicendum, quod Augu. in auctoritate allegata similitudinem Dei accepit pro ipsa visione qua expressius intellectum assimilat Deo, quam habitus gloriæ, illam enim similitudinem ibidem statim vocat verbum, & noticiam, vt autem ostensum est lib. 10. verbum non tantum accipitur pro similitudine per quam intellectus intelligit, nec pro quiditate distincte intellecta, sed principaliter intelligitur per intellectione formatam: vnde in sermone de natiuitate Ioannis baptistæ dicitur, quod verbum est ipsa cogitatio.

Vel potest dici, quod auctoritas S. Augu. allegata intelligenda est de cognitione Dei in vita. Ad tertium dicendum, quod dicere proprie loquendo est producere verbum, & ideo quia beatus intellectus intelligit diuinam essentiam esse summam veritatem prius ordine naturæ, quam verbum producat, ideo hoc intelligit non per hoc, quod dicit, non video tamen quare postquam intellectus sic per prædictam passionem est reductus in actum non possit verbum aliquod producere, quo dicat illud, quod prius ordine naturæ perfecte videt, quam producat verbum.

Qui vult tenere secundam opinionem, quæ multum est rationabilis potest dicere ad primum in oppositum; quod quamuis intellectus non possit esse causa sui finis, tamen ad hoc potest cooperari, quamuis principaliter sit a summo intelligibili, vt ostensum est. Ad secundum dicendum, quod minor est falsa: quia vt ostensum est intellectus aliquo modo operatur ad illam visionem, ita quod respectu eius non est pure passiuus.

Ad tertium dicendum, quod illa visio cum sit creatura non est nobilissimus actus simpliciter, nec etiam inter actus creatos: quia actus fructuosis nobilior est, tam est nobilissimus actus intellectus creati, & est aliquo modo ab ipso, in quantum est nobilissimè dispositus, principaliter tam est ab obiecto, quod est intelligibile summum.

Ad quartum dicendum, quod proprie loquendo, nec possibile ipsius intellectus intelligit, nec etiam actum eius intelligit, sed ipse intellectus intelligit a quo est intellectio per suum actiuum, & in quo est per suum passiuum, ita, quod ad ipsam intellectionem causandam in ipso intellectu concurrat eius actiuum, & passiuum. Exemplum, leue per suam formam mouet se, cum adiutorio influentiæ loci per suam materiam mouetur, nec dico, quod forma moueat materiam per se, sed totum leue est, quod mouetur, & quod mouet, quamuis per aliud, & aliud.

Prima opi. quod intel lectur ad visionē Dei passiuæ tantum concurre rat.
Ad argu- menta alie rius partis. Secundum primā opi. Hic sco. in 1. dist. 3. q. 7.
Ad primā. primæ opi.
Ad secundum.

Dist. 27.
Ad tertium.
Ad prima argumenta secundam secundam opi que vrior est.
Ad secundum.
Ad tertium.
Ad quartum.
De matre leuissimum, vide sco. in 2. dist. 2. q. 2.

Q V A E S T I O . II.

Vtrum lumen intellectus agentis requiratur ad illam visionem.

RESPONDEO, quod non, intellectus agens non requirit actum intelligendi, nisi ad hoc, vt faciat de intelligibili in potentia intelligibile in actu: sed diuina essentia intelligibilis est actu ergo ad ipsam intelligendam non requiritur lumen intellectus agentis.

Item lumen solis, & stellarum non concurrunt simul ad eundem actum videndi corporaliter propter improportionem luminum illorum cum ergo lumen gloriæ non minus excedat naturale lumen intellectus agentis, quæ lumen solis lumen stellarum, videtur, quod non possit concurrere ad eundem actum videndi intellectualiter.

Item ad actum supernaturalem agendum non potest simul concurrere virtus naturalis cum supernaturali, quod patet in creatione animæ intellectiue, & in infusione gratiæ: sed videre Deum est actio supernaturalis, & lumen gloriæ est supernaturalis virtus: ergo lumen intellectus agentis, quod est virtus naturalis non potest simul concurrere cum lumine gloriæ ad videndum Deum.

CONTRA inconueniens est, quod perpetuo, & respectu nobilissimi obiecti potentia nobilior remaneat ociosa, & minus nobilis sit officiosa: sed potentia nobilior est intellectus agens, quam possibilis: cum ergo intellectus possibilis requiratur ad hoc, quod anima videat Deum, ad hoc etiam requiritur lumen intellectus agentis.

Item lumen gloriæ non est sine lumine naturæ: ergo nec eius actio, separatur ab eius actione.

C O N C L V S I O .

Gloria cum sit naturam rationalem, & intellectiuam vltimata forma perficiens, perficiensque, & perfecta cum ad eandem actum ordinentur licet cū differentia optime lumen intellectus agentis ad lumen gloriæ requiritur.

RESPONDEO, quod siue in videndo Deum intellectus sit pure passiuus, siue aliquo modo actiuus, ad illam tamen visionem requiritur lumen intellectus agentis cum lumine gloriæ, gloria enim est secundaria, & vltimata naturæ perfectio: vnde lumen gloriæ est perfectiuum luminis naturalis intellectus agentis, quando autem duarum formarum vna est alterius perfectiua, ad illum eundem actum ad quem ordinatur perficiens ordinatur perfecta, quamuis ille actus principaliter respiciat totum compositum ratione illius, quæ perficit, quam ratione illius, quæ perficitur. cum ergo lumen gloriæ ordinatur ad visionem beatam, ad illam eandem ordinatur lumen intellectus agentis, sed lumen gloriæ ad illam ordinatur principaliter, & lumen intellectus agen-

tis quasi dispositiuus: vnde si intellectus est pure passiuus respectu illius visionis, per vtrūque simul lumen est sufficienter dispositum ad faciendum ab obiecto illam perfectiuam passionem, quæ est visio, si autem aliquo modo est actiuus, vtroque lumine iuuatur ad suam actionem: vnde habens fortius lumen intellectus agentis cum æquali habitu luminis gloriæ intensius Deum videt, quam habens lumen intellectus agentis debilius, naturalis enim virtus fortior per æquale adiutorium supernaturale efficacius potest in actum supernaturale: sicut videmus, quod si supernaturaliter darentur penne homini leuiori, & ponderosiori, efficacius volaret lenior ex sua naturali virtute quam ponderosior, quamuis posse volare excedat vtriusque naturam.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod maior est falsa, vt patet ex prædictis.

Ad secundum dicendum, quod non est, simile: quia non sic se habet lumen corporale ad oculum corporalem sicut lumen intellectuale ad intellectum: quia oculus corporalis ita potest affici, seu transmutari a forti lumine, quod non potest immutari a debili, non sic autem potest dici de intellectu: vnde phy. 3. de anima. Sensus non potest sentire ex valde sensibile: sed intellectus cum intelligit aliquid valde intelligibile non minus intelligit infima: sed etiam magis, sensitiuum enim non sine corpore est, hic autem separatus est, id est, corporeo organo non vtens.

Ad tertium dicendum, quod maior vera est de actu supernaturali qui non potest esse, nisi ab infinita potentia, cuiusmodi est creare, non autem est verum de actu supernaturali qui est a Deo ita, quod ad ipsum requiritur supernaturalis virtus finita, talis autem actus est Dei visio, ad hoc enim requiritur in intellectu creato lumen gloriæ, quod est virtus supernaturalis, & tamen finita.

Q V A E S T I O . III.

Vtrum visio creaturarum in Deo sit pertinens ad beatitudinis essentiam.

RESPONDEO, quod sic: quia vt ostensum est lib. 3. dist. 14. eadem est visio qua intellectus beatus videt diuinam essentiam, creaturas in ea: cū ergo visio diuinæ essentia sit beatitudinis essentia, visio creaturarum in ea est de beatitudinis essentia.

Itē de beatitudinis essentia est scire se beatum esse: sed scire se beatum esse, est scire creaturas: quia ipse beatus est creatura, & sua visio est creatura: ergo visio aliquarum creaturarū est de beatitudinis essentia.

CONTRA Aug. 5. lib. confes. quasi inter principium, & medium loquens ad Deum dicit. Infelix homo qui scit illa omnia, te autem nescit, beatus autem qui te scit, etiam si illa nesciat, qui vero, & te, & illa nouit non propter illa

Arg. 1.
Secundo.
Tertio.
In oppositum.
Arg. 1.
Sco. dist. 45. q. vltima.
Secundo.
In oppositum.

illa beator: sed propter se solum beatus est.

Item illud solum est de beatitudinis essentia, quod requiritur ad perfectam coniunctionem animæ cum Deo: sed per visionem diuinæ essentia, & eius fruitione esset anima perfecte coniuncta Deo etiam si nullam in eo videret creaturam: ergo visio creaturarum in Deo non est de beatitudinis essentia.

CONCLUSIO.

Si ad perfectam animæ cum Deo coniunctionem in qua ratio beatitudinis essentialis consistit spectat, & visio creaturarum in Deo crit hæc visio de intrinseca ratione beatitudinis, si vero non attinet, quod verius videtur secus.

RESPONDEO essentia beatitudinis animæ consistit in perfecta sui coniunctione cum Deo: vnde quicquid est de ratione illius est de essentia beatitudinis, & quod est extrarationem illius coniunctionis non est de beatitudinis essentia, quæ autem visio creaturarum in Deo sit de ratione illius coniunctionis, in quantum illa eadem visione videtur diuina essentia non tamen est de ratione coniunctionis, in quantum est respectu creaturarum in Deo, non. n. ideo, quia illa visio, quæ est respectu creaturarum est perfecta: sed quia perfecta est, ideo est etiam respectu creaturarum, ita, quod prius ordine naturæ videtur intellectus beatus diuinæ essentiam perfecte, quam creaturas in ea: respectu ergo visionis illius ad creaturas representatas in Deo est extrarationem perfecte coniunctionis animæ cum Deo, & aliquid causatum ex illa.

Alij autem non improbanter dicunt, quod videre in Deo seipsum, & suam visionem est de beatitudinis essentia, quamuis nõ sic possit dici de visione aliarum creaturarum in Deo, perfectius. n. vnitur intellectus Deo, vel quietatur in ipso videndo ipsum, & videndo se videre ipsum, quod si nõ videret se videre, primũ. n. actum sine secundo impossibile est esse ita perfectum sicut cum secundo, nec primum actum sine secundo posset sequi tam perfecta fruitio sicut cum secundo.

Qui vult tenere primam opinionem potest dicere, quod ad primum in oppositum patet solutio ex iam dictis.

Ad secundum, quod maior est falsa, scire. n. se esse beatum præsupponit ordine naturæ se esse beatum, quãuis. n. non cognoscat res perfecte, nisi cognoscens cognoscat se cognoscere illam, sicut nihil diligitur perfecte, nisi diligens diligit se diligere illud, tamen reflexio intellectus super actum suum non est de ratione perfectionis primi actus: sed ex perfectione primi actus causatur, tamẽ intellectus beatus, quamuis visionem qua diuinam essentiam videt videat in proprio genere alia visione, tamen se, & illam visionem videt in diuina essentia eadem visione in numero qua videt diuinam essentiam.

Qui vult tenere secundam opinionem potest dicere ad primum ad secundam partem, quod illud verbum Aug. intelligendum est de alijs creaturis a vidente, & ab illa visione.

Ad secundum quod minor est falsa loquendo de creatura, quæ est ipse videns, & de ista visione: quia aliter non quietaretur perfecte in Deo.

Q V A E S T I O III.

Utrum in beata visione voluntas sit tantum passiuæ.

RESPONDEO, quod sic: Ansel. de casu diaboli statim post medium. Quicquid se mouet ad volendum prius vult se ita mouere: sed primus motus voluntatis est respectu finis: ergo impossibile est, quod voluntas se moueat illo motu: quia non præcessit motus voluntatis, quod vellet se sic mouere: sed motus fruitionis est respectu finis: ergo voluntas in fruendo non mouet se: sed tantum est mota.

Item impossibile est idem secundum idem, & etiam respectu eiusdem simul esse mouens, & motum: quia secundum phylo. 3. phy. si. mouens mouet, in quantum est in actu, motum mouetur, in quantum est in potentia, sed impossibile est idem secundum idem, & respectu eiusdem simul esse in actu, & in potentia, cum ergo sit simplex, impossibile est, quod ipsa respectu eiusdem obiecti simul sit mouens, & mota, sed certum est, quod in fruendo mouetur: ergo impossibile est, quod in fruendo moueat se, in fruendo: ergo est passiuæ tantum.

Item fruitio est finis vltimus vitæ humanæ, vt. n. superius ostensum est, visio ordinatur ad fruitionem: sed impossibile est aliquam rem esse causam sui finis vltimi: quia alias esset effectus nobilior sua causa: ergo voluntas in fruendo non mouet se, sed tantummodo est passiuæ.

CONTRA, Augu. lib. 1. de doctrina Christiana non multum post principium. Frui est amore inhærere alicui rei propter seipsam, sed voluntas in amando Deum propter se in via mouet se, alias in amando ipsum non mereretur: ergo videtur, quod si fruendo Deo fruitione vitæ mouet se, quod etiam fruendo eo fruitione patriæ moueat se.

Item phylo. 3. Ethic. c. 2. dicit, quod violentum simpliciter est cuius principium est extra in quo nihil confert operans, vel patiens: ergo si voluntas in fruendo Deo nihil cooperaretur, sed tantummodo pateretur, illa fruitio esset violenta, quod falsum est.

CONCLUSIO.

Voluntas, in beata visione, & actiuæ, & passiuæ est magis tamen passiuæ fruitio namque licet, & ab actu charitatis profecto eliciatur, & efficiatur magis tamen voluit a principiori agente certe efficiatur.

RESPON-

Responsio.

RESPONDEO, quod in beata fruitione voluntas non est tantum passiuæ, nec tantum actiuæ, magis tamen passiuæ est, quæ actiuæ, non enim tantum est passiuæ, cum natura voluntatis sit mouere se, & alia, quæ sunt in anima dicente Ansel. 3. lib. de concordia præscientiæ, & lib. arb. versus finem, quod voluntas est instrumentum seipsum mouens. Et phylo. velle videtur. 1. de anima, quod velle est motus ab anima, experitur etiam homo, quod per amorem est, quidam conatus in anima ad rem amatam, propter, quod dicit Bern. de præcepto, & dispen. versus finem, quod non est præsentior vbi animat, quam vbi amat. s. quantum ad conatum. Nec est tantum actiuæ: quia in quantum est actus fruitionis in seipsa est passiuæ, sicut actiuæ est, in quantum est ab ea, impossibile enim est, quod actus realiter differens a potentia sit in ea, nisi respectu eius aliquo modo sit passiuæ, recipere. n. est quoddam pati, magis passiuæ tamen est, quam actiuæ in beata fruitione: quia ipsa fruitio nõ elicitur a voluntate habitu charitatis perfecta tãtum: sed etiam immediate ab obiecto, quod est summa bonitas, ita quod voluntas charitate perfecta, & ipsum obiectum simul illam fruitionem efficiunt in voluntate, ita tamẽ quod non est ab obiecto, quã a voluntate, quia obiectum est respectu eius principalius agens, quæuis etiam voluntas per charitatem se determinet ad fruendum Deo fruitione vitæ, tamen se non determinat ad fruendum Deo fruitione patriæ immo ad hoc determinatur a Deo, qui talem dedit sibi naturam, vt non possit illud bonum non diligere, in quo videt anima esse supereminentem perfectionem cuiuscunq; boni, quod potest cogitare, nec ab illo bono reflire, quod apprehendi non potest sub aliqua ratione mali.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illud verbum Ansel. ad hoc, vt habeat veritatem intelligi debet de actu voluntatis, ad quod voluntas determinat se, quæuis autem beata fruitio aliquo modo eliciatur a voluntate. s. eo modo quo dictum est ante, tamen ad illam nõ determinat se, sicut nec leue se determinat ad motum sursum, & tamen exequitur eum cum adiutorio influentiæ loci. Et præterea motus primus voluntatis, quamuis sit respectu finis in generali, beata tamen fruitio non est primus voluntatis motus: quia ipsum præcessit naturalis motus voluntatis respectu finis in generali.

Ad secundum dicendum, quod argumentum deficit in duobus, primo, quia voluntas secundum idem non est mouens, & mota, composita enim est ex actuali, & possibili, sicut essentia in qua radicatur, a qua non differunt, nisi secundum rationem, & relationem, & tota mouet se ratione sui actiuæ, & tota mouetur ratione sui possibilis, vnum. n. totum compositum patitur, & tamen non nisi ratione materiæ, si-

cut. n. dicit Auic. 2. lib. meta. suæ. c. 2. Illud per quod res habet potentiam est materia eius, totum autem pati non potest, nisi in quantum est aliquo modo in potentia, nec tamen dicimus quod sola materia pariat: sed totum compositum ratione eius: similiter totum compositum agit, & tamen non nisi ratione formæ: quia sicut dicit Auic. vbi prius. Illud per quod habet res effectum est forma eius, totum autem non agit, nisi in quantum est in actu, nec tamen dicimus, quod sola forma agat: sed totum compositum ratione eius: vnde secundum phylo. 1. de anima melius dicitur, quod homo intelligat per animam, quod anima intelligat. s. dum est corpori coniuncta actu, compositum: ergo ex natura possibili, & actuali in se habet talia duo, quamuis non actu distincta, per quorum vnum potest esse per se mouens, & per aliud per se motum.

Præterea, idem secundum idem respectu eiusdem potest esse simul in actu, & in potentia: sed non eodem modo: vnde potest res aliquid habere potestatiue, & esse in potentia ad habendum illud formaliter: vnde si solus esset aliquid calefactibile, & posset suos radios super se reflectere, simul respectu eiusdem caliditatis esset in actu, & in potentia: quia caliditatem, quam haberet in seipso potestatiue posset facere esse in seipso formaliter.

Ad tertium patet solutio per hoc, quod dictum est in questione, quod illa fruitio principalis est ab obiecto, quam a voluntate.

Q V A E S T I O VI.

Utrum in voluntate beata sit idem realiter fruitio, & gaudium.

RESPONDEO, quod sic: beata fruitio est quies voluntatis in summo bono clare viso, & econuerso, sed gaudium beatorum est quies voluntatis in ipso summo bono, ergo idem est fruitio, & gaudium.

Item gaudium, aut est amor, aut est passio, non passio, quia passiones non sunt, nisi in appetitu sensitiuo, illud autem gaudium est in voluntate, ergo est amor, sed ille amor, quod beati Deum amant est fruitio, quia ipsum amant propter se, ergo idem est gaudium beatorum, & eorum fruitio.

CONTRA, sicut se habet passio amoris in appetitu sensitiuo ad passionem delectationis, ita se habet in voluntate amor boni præsentis ad gaudium; sed in appetitu sensitiuo non est idem amor, & delectatio, immo delectatio causatur ex præsentia boni amati, ergo a simili in voluntate non est idem gaudium, & amor, sed beata fruitio est perfectus amor Dei propter seipsum, ergo non est idem beata fruitio, & gaudium beatorum.

CONCLUSIO.

Fruitio non est idem realiter cum gaudium in voluntate.

luntate beatorum, sed differt ab ipso sicut causa a suo effectu, & totum a parte.

Responsio. Fruitio, & gaudium non sunt idem realiter idem tenet. Seco dis. praesenti. q. 7.

RESPONDEO, quod beata fruitio, & gaudium beatorum non sunt realiter idem, illa enim fruitio est summo bono clare viso perfecto amore inhærere propter seipsum, amor autem gaudium non est, causatur enim gaudium ex amati boni praesentia: unde gaudium beatorum est aliqua specialis passio in voluntate causata ex perfecto amore summi boni per claram visionem, & perfectam dilectionem uniti animæ, seu sibi praesentis: unde proprie loquendo de fruitione dico, quod beata fruitio differt a gaudio beatorum sicut ab effectu differt causa. Vel secundum dicentes, quod fruitio beatorum simul compræhendit ipsam dilectionem, & gaudiū, oportet dicere, quod fruitio, & gaudiū differt sicut pars & totum, & hoc probabile mihi videtur, quāuis, ut iam dictum est gaudium differat a dilectione, ut effectus a sua causa, vel a parte suæ causæ: quia non est acquiescendum dicentibus, quod gaudium nihil aliud est, quam dilectio boni praesentis, hoc enim improbatum est lib. 3. unde cum Aug. dicit. 14. lib. de ciui. c. 7. Amorem boni habiti esse leticiam nō est prædicatio per essentiam: sed per causam, quod patet: quia ibidem statim dicit, quod amor frugiens, quod ei aduersatur timor est, idemque si acciderit tristitia est, & tamen certum est, quod amor nec est timor, nec tristitia: sed eorum causa.

Ad primū. AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quies voluntatis in summo bono dupliciter potest esse, vno modo nō tantum patiendo, sed aliquo modo agendo, & sic voluntas fruendo quiescit in summo bono. Alio modo pure patiendo, & sic gaudium est quies in summo bono: quia illud gaudium est spiritualis passio voluntatis ex praesentia summi boni causata: illud ergo gaudium non est actus voluntatis: sed passio, quamuis ad causandum eam actio voluntatis concurrat.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, quod gaudium beatorum est spiritualis passio voluntatis, ut dictum est, quamuis enim in solo appetitu sensitivo sit passio cum aliqua corporis transmutatione, de qua passione loquitur phy. & ideo eam non ponit, nisi in appetitu sensitivo, tamē in voluntate potest esse spiritualis passio, quæ est sine materiali transmutatione.

QVAESTIO VI.

Utrum gaudium sit de beatitudinis essentia.

Arg. I. Scot. ubi supra. T V I D E T V R, quod sic: Aug. 10. lib. confel. Circa medium loquens ad Deum dicit. Ipsa est beata vita gaudere ad te de te propter te: ergo videt, quod gaudiū sit tota beatitudinis essentia.

Secundo. Item illud, quod maxime ab omnibus desideratur, aut est beatitudo, aut de beatitudinis essentia, sed summum gaudium maxime deside-

ratur ab omnibus, sicut dicit phy. 10. ethic. & probat. c. 5. quod delectatio maxime ab omnibus appetitur: ergo aut est beatitudo, aut de beatitudinis essentia.

Item perfectio beatitudinis maxime est de beatitudinis essentia: sed gaudium beatorum est perfectio beatitudinis: quia sicut dicit phylo. 10. Ethic. c. 4. operationem perficit delectatio, ut superueniens finis: ergo gaudium est de beatitudinis essentia.

Item phy. 10. ethic. c. 8. Existimamus oportere delectationem admixtam esse felicitati, sed quod admiscetur alteri est de eius essentia, aut ex ipso, & illo cui admiscetur constituitur aliud quod tertium: cum ergo ex felicitate, & delectatione constituitur aliquid tertium, delectatio est de felicitatis essentia.

CONTRA, beatitudo consistit in clara Dei visione, & perfecta eius fruitione: sed gaudium non est illa visio: nec illa fruitio, immo ex ipsis causata: ergo gaudium non est de beatitudinis essentia.

Item phy. 4. ethic. c. 3. dicit, quod delectatio non est per se bonum, sed quicquid est de beatitudinis essentia est per se bonum: ergo gaudium quod est delectatio in voluntate non est de beatitudinis essentia.

CONCLUSIO.

Gaudium quia est de ratione perfecte vnionis voluntatis cum summo bono, videtur esse de beatitudinis essentia.

RESPONDEO, secundum aliquos, quod quāuis gaudium beatorum sit de beatitudinis essentia quoddam accidentale complementum ab ipsa beatitudine inseparabile per quācūq; virtutē creatam, non est tamen de beatitudinis essentia, beatitudinis. n. essentia consistit in perfecta coniunctione creaturæ rationalis cū Deo gaudium autem beatorum, non est de ratione huius coniunctionis, cum non sit visio, nec fruitio, ut ostensum est, nec summa securitas, ut ostendetur in sequenti quæstione, sed est aliquid creatum ex istis, unde est per se effectus beatitudinis de necessitate consequens ad ipsam.

Alijs autem videtur quod gaudium sit de essentia beatitudinis, quia est de ratione perfecte vnionis voluntatis cum summo bono, voluntas autem vnitur cum summo bono non tantum in monendo se immediate in ipsum propter se, qui. s. motus est amor fruens, sed etiam immediate patiendo ab eo, quæ passio est gaudium.

Præterea, amor non potest prius ordine naturæ quietare voluntatem, quam voluntas gaudeat de te amata, beatitudo autem compræhendit in sui essentia omne illud, quod est de ratione perfecte quietis voluntatis in summo bono.

Præterea, si gaudium esset accidens beatitudinis, posset Deus de potentia absoluta face-

Tertio.

Quarto.

In oppositum.

Prima opi. quod gaudium non sit de essentia beatitudinis strictè sumpte quæ sequitur. Seco dis. praesenti. q. 7.

Opi. opposita quæ dicitur. Et or sequitur, & s. Tho.

re hominem esse beatum non gaudentem de Deo, ut saltē beatitudo hominis intelligi posset simplici apprehensione sine gaudio: sed Deus nullo modo posset facere aliquem beatum non gaudentem de ipso, nec intellectus potest apprehendere veram beatitudinem sine gaudio: ergo gaudium non est accidens beatitudinis essentia: sed est de beatitudinis essentia.

Qui vult tenere primam opinionem potest dicere ad primum in oppositum, quod sibi Augu. nominat beatitudinem per suum effectum per se.

Ad secundum dicendum, quod delectatio per se non desideratur ab omnibus ordinato desiderio tanquam principalissimum desiderabile, sed tanquam concomitans illud, si. n. possibile esset creaturam rationalem perfecte coniungi cum Deo absq; gaudio, adhuc illa perfecta coniunctio summe desiderabilis esset. Nec. n. credendum, ut aliqui estimant, nihil esse desiderabile si nullam inferat delectationem: unde phylo. 10. ethic. c. 3. circa multa studium faceremus, & si neq; vllam delectationem inferrent, ut circa scire, & virtutes habere.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod maior est vera de perfectione essentiali, verbum autem phylosophi, quod ponitur in minori, intelligitur de perfectione accidentali, non enim dicitur delectatio finis operationis, loquendo de fine propter quem fit operatio: sed pro quocūq; superuenienti bono ab operatione inseparabili: unde phylosophus ibidem dicit, quod delectatio perficit operationem sicut pulchritudo iuuentutem.

Ad quartum dicendum, quod pro tanto dicit phylosophus delectationem esse admixtā felicitati: quia est per se accidens eius.

Qui vult tenere secundam opinionem quæ probabilis mihi videtur, & dictis Aug. magis consona, & etiam perfectioni beatitudinis cū eadem nobilitas reddat ceteris paribus rem perfectiorem, si de essentia eius est, quam si esset accidens eius, potest dicere ad primum ad partem secundam, quod beatitudo consistit tantum in visione, & fruitione, nisi fruitionē voces amorem cum gaudio.

Ad secundum dicendum, quod phylo. dicit illud verbū vbi retractat de delectatione secundum opinionem aliorum: quia secundū propriam opinionem incipit tractare de illa. 4. c.

Potest etiam dici illud verbū. 10. ethic. c. 4. quod perficit operationem delectatio: ut superueniens quidam finis, velut iuuenibus pulchritudo, esse intelligendum de delectatione sensibili.

Vel potest etiam dici, quod ibi accipitur iuuentus nō pro ætate temporis: sed pro decencia, seu cōgruitate dispositionis corporis: quia ut frequentius magis concomitatur illam æra

tem, quam aliam. Constat autē, quod pulchritudo est de ratione decentis dispositionis corporis, cum dicat Aug. 22. de ci. c. 19. quod pulchritudo corporis est partium congruentia cum quadam coloris suavitate.

QVAESTIO VII.

Utrum tentio sit dos ab alijs distincta.

T V I D E T V R, quod sic: anima Deo coniungitur per memoriam intelligentiam, & voluntatem, quia sicut dicit Augu. 14. de Trinita. c. 8. eo est imago Dei quo capax eius est, & particeps esse potest: sed sicut ostendebatur. lib. 1. imago Dei in anima consistit in memoria intelligentia, & voluntate: sed in intelligentia est dos visionis, & in voluntate dos fruitionis: ergo in memoria est tertia dos, illa autem nō videtur posse esse, nisi tentio: quia actus memoriæ est tenere: ergo tentio est dos ab alijs distincta.

Item dotes animæ videntur respondere virtutibus theologis: sed fidei respondet visio, charitati fruitio: ergo spei debet tertia respondere, quæ non videtur posse esse alia, nisi tentio.

Item in anima triplex est potentia, cogitativa, & appetitiua, & secundum locum motiua, aliter separata non posset se de loco ad locum mouere: cum ergo in cogitativa sit dos visionis, in appetitiua dos fruitionis, videtur, quod in motiua sit dos tertia, ad perfectam enim coniunctionem animæ cum Deo requiritur, quod per omnem sui potentiam coniugatur ei illa autem dos non videtur posse esse, nisi tentio, respicere enim videtur executiuam potentiam.

CONTRA, non ponuntur, nisi tres animæ dotes: sed si tentio esset dos ab alijs distincta essent. 4 quia rationabilius videtur, quod rectitudo voluntatis sit dos, quam tentio: ergo tentio non est dos ab alijs distincta.

Item securitas non est idem, quod tentio: sed securitas summa est vna de dotibus animæ, includitur enim in beatitudinis essentia, secundum etiam sententiam Aug. 13. de Trin. c. 8. impossibile est. aliquem esse beatum, nisi sit securus de suæ beatitudinis perpetuatione, cum ergo non sint animæ, nisi tres dotes, tentio non est dos ab alijs distincta.

CONCLUSIO.

Tentio non est tertia dos a visione, & fruitione realiter distincta, sed securitas tentiois perpetuæ Dei sub ratione entis summe ardui respondens theologice virtuti spei.

RESPONDEO, quod proprie loquendo tentio non est dos ab alijs distincta, tenere enim secundum Papiam est habere, vel possidere, intellectus autem clare videndo Deum habet eum sub ratione summi veri, voluntas perfecte fruendo eo habet ipsum sub ratione summi boni: unde tenere summum bonum realiter

Arg. 1. S. Bon. q. 5. ar. 2. S. Tho. art. 5. q. 4.

Dist. 3.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Secundo.

Responsio. Tentio non est proprie summa non est se dorē per se.

realiter idem est cum perfecta summi boni fruitione. Nec hoc dicens volo dicere, quod visio, & fruicio proprie loquendo sint dotes: sed actus dotium, dotes enim qualitates sunt: unde dos visio, est quidam habitus luminoso in intellectu quo eleuatur ad clare Deum videndum, dos fruitionis est perfectus charitatis habitus quo anima fruitur Deo: unde proprie loquendo in dotibus animæ non consistit beatitudinis essentia, sed in actibus earum ad quos ordinantur, sicut habitus ad actum, dos autem tertia a duabus alijs distincta est habitus perfectus quo voluntas est perfecte securae de tentiois prædictæ perpetuatione, sine enim prædicta assecuratione non potest intelligi perfecte anima Deo coniuncta: unde non est dicendum illam assecurationem esse exclusionem timoris tantum, immo est quidam actus in voluntate respectu Dei, sub ratione qua est ens summe arduum quo excluditur omnistimor, & sic patet ex prædictis, quod secundum rationem intelligendi, primo est dos visionis, secundo dos fruitionis, tertio dos perfecte securitatis.

Dos visio.

Dos fruitionis.

Dos securitatis.

Ad primū.

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad primū alterius partis.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod in vita beata memoriæ, & intelligentiæ non respondet, nisi habitus vnus, in vita enim beata memoria non respicit Deum, nisi mediante intelligētia: quia actus eius est claram visionem retinere: unde obiectum eius immediatum est ipsa visio clara.

Ad secundum dicendum, quod dos correspondens spei non est tentio, vt dictum est, sed securitas perpetuationis visionis, & fruitionis.

Ad tertium dicendum, quod tunc anima est Deo perfecte coniuncta, quando cōiuncta est ei secundum omnem potentiam secundum quam est ei coniungibilis immediate, non autem talis potentia motiua secundum locum, quia sic ad Deum non accedimus motu secundum locum, cum ubiq; præsens sit, sed affectibus mentis, sic nec anima est cōiungibilis immediate sibi secundum illam potentiam: unde sibi non respondet dos, nisi mediante, scilicet, agilitas, quæ est dos corporis respiciens specialiter mobilitatem secundum locum.

AD PRIMVM ad partem secundam dicendum, quod rectitudo voluntatis comprehenditur in dote fruitionis: quia sine rectitudine voluntatis non potest in anima esse fruicio, sed fruicionis abusus, vt patet cum fruitur creaturis.

Q V A E S T I O VIII.

Vtrum in omnibus beatis sint dotes.

¶ T V I D E T V R, quod non: quia dos datur sponso a patre sponse, sed oia dona beatitudinis datur beatis a patre sponsi qui sponsus est Christus, ergo in nullo beato est aliqua dos.

Item si dotes essent in beatis ratione spiritalis matrimonij inter ipsos, & Deum, cum in vita præfenti anima per gratiam desponsetur Christo in Ecclesia militante essent dotes, quod falsum est.

Item eiusdem non est dare dotes, & recipere, sed beati qui dotes habent illas recipiunt a Christo, ergo dotes non sunt in Christo, & sic non sunt in omnibus beatis.

Item inter sponsum, & sponsam debet esse naturæ conformitas, sed Angeli non sunt conformes in natura Christo, nec ratione diuinæ naturæ, nec ratione humanæ, ergo multitudo Angelorum non comparatur Christo, vt sponsa ad sponsum, sed dotes non dantur, nisi ratione matrimonij, ergo in angelis non sunt dotes.

CONTRA, ornamenta sponfarum, quæ eis dantur, quando traducuntur a sponso dotes sunt, sed omnes beati habent ornamenta spiritalia cum desponsantur a Christo, ergo in omnibus beatis dotes sunt.

Item gloss. super illud Luc. 12. Et vos similes hominibus expectan. &c. dicit, quod ad nuptias Dominus iuit cum post resurrectionem nouus homo Angelorum multitudinem sibi copulauit ergo multitudo Angelorum est sponsa Christi, ergo sicut in alijs beatis sunt dotes, ita sunt in Angelis sanctis.

C O N C L V S I O.

Tres dotes anime secundum id, quod sunt etiam in Angelis sunt non tamen sub ratione qua dotes quia sic in hominibus duntaxat Christo excepto.

RESPONDEO, quod de dotibus contingit loqui dupliciter, aut secundum id, quod sunt, aut sub ratione qua dotes sunt, primo modo in omnibus sanctis sunt iste tres dotes, scilicet, clara visio, perfecta fruicio, & perpetuitatis vtriusque securitatis perfectio, dotes autem corporis, quæ sunt agilitas, impassibilitas, subtilitas, & claritas, de quibus in sequenti articulo in speciali quaeretur, erunt post resurrectionem in omnibus hominibus sanctis. Loquendo vero de dotibus sub ratione qua dotes sunt sic maxime proprie sunt in animabus beatis, aliquo etiam modo, quamuis non ita proprie sunt in Christo, & in Angelis sanctis, cuius ratio est, quia inter sponsum, & sponsam proprie loquendo requiritur conformitas in natura, distinctio in persona, & quod sponsa

Arg. 1. S. Bon. 9. b. sup. S. Tho. vbi supra. art. 3. & 4. Vide quid dos secundum canonistas in v. Reynuini, de testa. Secundo.

Tertio.

Quarto.

In oppositum.

Responsio.

sponsa facta sit sponsa de non sponsa: & quia inter Christum & essentiam hominum beatorum est conformitas in natura, & distinctio in persona, & de non sponsa facta est sponsa, ideo in matrimonio spiritali maxime habet rationem sponse, dicente Apostolo ad Ephe. 5. Christus dilexit Ecclesiam, & semetipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret mundas eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam, cū ergo dos assignetur ratione matrimonij: visio fruicio securitas perfectio in animabus beatis habent rationē dotis magis propriæ quàm in alijs sanctis, in angelis enim sanctis non est naturæ cōformitas ad Christum, vt tangebatur in arguendo, & ideo Ecclesia ipsorum non ita propriæ habet rationem sponse sicut Ecclesia hominum: humana etiam natura Christi non est conformis diuinæ naturæ in natura, neq; distincta ab ea in persona: quia in Christo non est persona, nisi persona verbi, & præterea nunquā fuit non sponsa, & ideo minime propriæ ea quæ dotes dicuntur in Christo habent rationē dotis, quāuis illa quæ dicuntur dotes excellentissime sint in Christo secundum id quod sunt.

Ad primū.

Et Gen. 30. Es 3. reg. 9.

Ad secundū.

Ad tertium.

Ad quartū.

Ad aliam partem.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod quāuis dos assignetur sponso a patre sponse, tamen proprietates remanet penes sponsam, quāuis vsus debeat sponso: unde soluto matrimonio carnali dos remanet sponse: sic & dotes beatorum sunt ad sponsi gloriam & propriam perfectionem beatorum.

Vel potest dici quod ibi accipitur dos pro eo quod datur sponse ex parte sponsi, secundum quem modū loquitur sacra scriptura de dote. Gene. 34. vbi habetur, quod dixit Sichem Iacob filiis eius. Augete dotē & munera postulate, & Exo. 22. vbi dicitur, quod si seduxerit quis virginem dormieritque: cū ea dotabit eam & habebit eam uxorem.

Ad secundum dicendum, quod dos antiquitus solebat assignari, quādo sponsa traducitur in domū sponsi, vt præfentē habeat sponsum: & quādiu sumus in hac vita peregrinamur a Domino secundū Apostolum secunde ad corin. 5. ideo donis quæ sanctis in hac vita conferuntur: non conuenit propriæ ratio dotis.

Ad tertium dicendum, quod Christus eo modo quo habet dotes recipit eas, inquantū homo, inquantum autē Deus effectiue confert dotes sanctis quamuis inquantum homo eas nobis meruerit.

Ad quartum patet solutio ex dictis in quaestione.

Argumenta ad partem aliam procedunt de dotibus secundum id quod sunt, & de ratione dotis large dicta.

ARTICVLVS IIII. CONSEQUENTER quaeritur de quarto principali. Et circa hoc quaeruntur 8.

Primo vtrum in corporibus beatorum erūt dotes, in quo explicabitur quot & quæ erunt, & quæ origo earum.

Secundo vtrum dos impassibilitatis erit equalis in corporibus omnium beatorum,

Tertio vtrum omnes sensus erūt in actibus suis.

Quarto vtrum corpora beatorum erunt clara.

Quinto vtrum corpora gloriosa erunt subtiliora elementis.

Sexto vtrum per suam subtilitatem possit corpus gloriosum simul esse cum non glorioso.

Septimo vtrum corpora beatorum erunt agilia.

Octauo vtrum ratione illius agilitatis anima poterit ea mouere in instanti,

Q V A E S T I O I.

Quod in corporibus beatorum non erunt dotes.

¶ S T E N D O quia dotes ordinantur ad hoc, vt sponsa sit digna præfentia sponsi, sed homo non erit dignus præfentia sponsi, nisi propter dispositionem animæ: ergo beati non habebunt dotes nisi in anima.

Item si essent ibi dotes originarentur ab animæ beatitudine, sed sensus propinquiore sunt animæ quàm corpus: ergo magis essent dotes in sensibus corporis quàm in corpore, cum ergo non ponatur quod in sensibus corporis sint dotes future, multo minus erunt in corpore.

Item dotes essent in corporibus superflue nisi ordinarentur ad animæ operationem, cū corpus sit propter animam, sed dispositionis corporis tunc non poterunt coadiuuare ad animæ operationem maxime ad illas, quibus Deo coniungitur: quia non illas exercebit per organum corporale: cum ergo in corporibus beatorum nihil sit superfluum futurum, in eis dotes non erunt.

CONTRA Sapient. 3. fulgebunt iusti, & tāquam scintille in arundineto discurrent: in fulgore signatur claritas, in igne impassibilitas qui est elementum maxime actiuum, & secundum Augustin. super Gen. lib. tertio. non multum post principium frigescere non potest in subtilitate scintille subtilitas, in discursu eius agilitas ergo in corporibus beatorum erunt dotes quatuor scilicet claritas, impassibilitas, subtilitas, agilitas.

Item Anselm. in lib. de similitudinibus inter principium & medium dicit, quod partes beatitudinis sunt pulchritudo, agilitas fortitudo, libertas, sanitas, voluntas, longeuitas ergo septem sunt corporis dotes.

Arg. 1. S. Bon. 9. t. ar. 3. S. Tho vbi supra ar 5 q. 5. hincula. 2.

Arg. 1. S. Bon. 9. t. ar. 3. S. Tho vbi supra ar 5 q. 5. hincula. 2.

Secundo.

Tertio.

In oppositum.

Tertio. Cap. 50.

CONCLUSIO.

Impassibilitas, claritas, subtilitas & agilitas he quatuor sunt corporum beatorum dispositiones qua...

RESPONDEO q in corporibus beatorum erunt dotes: sicut enim dispositiones animae...

Respon. Quia oes transferen ter secundu aliquam simi lisudinem transferunt...

Vnde sum- pre fin: qua tuor dotes corporis in sacra pagi- na.

taquam obediēti: ibi erit suauitas & facilitas quanta regnādi viuēdiq; felicitas. ¶ Erit autē...

Origo dotiū

Quē nāsten sum habet auctōritas Aug recur re ad Scot. di. presentii q. 13 ubi huius non- nulla limi tar.

Tex Co. 10.

Correlatiū.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendū, q quamuis sponsa non sit digna presentia spon si dignitate essentiali, nisi propter beatitudi- nem animae...

electorum beatitudo erit maior post iudiciū quam ante.

Ad secundū.

Ad secundū dicendum, q sicut dicit Aug. i 2. lib. de trinit. ca. 1. quicquid habemus in animo...

Ad tertiu.

Ad tertiu dicendum, q dotes corporis in quantum per eas erit perfectior vnio corporis ad animam...

Ad aliā par tem.

Arg. 1. S. Bon. q. 2. Cap 9.

Secundo.

Tertio.

In opposi- tum.

Ad secundum argumentum ad partem aliā dicendum: q pulchritudo reducitur ad claritatem: libertas ad agilitatē...

QVAESTIO II.

Utrum dos impassibilitatis erit aequalis in corporibus omnium beatorum.

TVIDETVR q sic: secundū Philo sophum. 3. topi. albius ē quod nigro est impermixtius: ergo nō est impas- sibilis nisi quod est impassibilitati impermixtius...

Item priuationes non recipiunt magis, & minus: quia priuatio est ablatio totius habitus, sed impassibilitas est priuatio passibilitatis: ergo vnum corpus glorificatum nō erit alio impassibilis.

Item Apostolus. 1. Corin. 15. electos in resurrectione comparat stellis, sed impassibilitas aequaliter est in omnibus stellis: ergo equa- liter erit in omnibus corporibus beatis.

CONTRA impassibilitas quae non excludit necessitatē corruptibilitatis recipit magis & minus, sed talis erit impassibilitas corporū beatorū: corpus n. gloriosum palpabile est: unde vt habetur Luc. vlt. Dominus post resurrectionē suā, dixit discipulis suis: palpate & vi-

dete &c. sed sicut dicit Greg. in quadam homelia super illud Ioan. 20. cum esset fero die illa. Corrupti necesse est: quod palpatur: ergo corpora beatorum non erunt equaliter impassibilia: nec in eis vera impassibilitas erit vt videtur.

Homelia do minica 3 al bis.

Secundo.

A Porphy. ca de disse- rentia.

Tertio.

Item priuatio quae non tollit totum habitum recipere potest magis & minus, sed impassibilitas corporum beatorum, non tollit totam eorum passibilitatem: quia nihil tollit pertinens ad hominis quiditatem, ad quā per- tinet esse mortale, cum in eius diffinitione ponatur: ergo impassibilitas in corporibus beatorum erit secundum maius & minus.

Item claritas non erit dos equaliter in corporibus omnium beatorum. Vnde Aposto- lus 1. Corin. 15. stella a stella differt in clari- tate: sic & resurrectio mortuorum: ergo a simi- li nec dos impossibilitatis.

CONCLUSIO.

Impassibilitas ut est qualitas in corpore beato nō ē aequalis in omnibus sed differt sc̄cūdum differentiā meritorum, secus vero vt est excludens & prohibēs omnem passibilitatem ab ipso corpore.

RESPONDEO, in impassibilitate est cō- siderare & illud quod ponit, & illud quod ex- cludit, quāuis n. significetur negatiuo mō, ta- men res per eā significata nō est priuatio, sed habitus: est. n. qualitas in corpore ex redūdā- tia beatitudinis animae causata corpus prohibens ab omni passione suę perfectioni contra- ria. vnde propriā loquendo res significata p- eam aliquo modo cōparari videtur ad rem si- gnificatam per passibilitatem, sicut habitudo ad priuationē large dictā: passibilitas. n. im- portare videtur defectum virtutis, qua virtu- te posset prohiberi corpus ab omni passione suę perfectioni contraria. Dico ergo q quan- tum ad exclusionem passibilitatis impassibili- tas erit aequaliter in corporibus omniū bea- torum: quia in quolibet excludet passibilita- tem perfectioni contrariam, quantum autem ad illud quod ponit impassibilitas, dico q nō erit aequalis in corporibus omnium beatorū, sed different secundum differētiā meritorū, & secundum differētiā beatitudinis animarū, tamen erit aequalis in omnibus partibus eius- dē corporis: quia si esset inaequalis in partib⁹ eiusdē corporis: ex hoc non redderetur perfe- ctior, sed imperfectior impassibilitas totius.

Responso. impassibili- tatis dos se- cūdū Scot. ubi sup non est qualitas sed diuina assistētia p- seruans vel ius prefer- uandi datū beato ex me- ritis.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q non tantum intenditur per minorē sui per- mixture cū contrario, sed et per accessum ad terminū, sicut patet in charitate quę inaequalis est in beatis, & tamen in nullo beato est p mix- ta cupiditati. vñ cū Philof. dicit formā recipe magis, & minus p maiorē vel minorē imper- mixturem cum suo contrario, extendit con- trarietatem ad illam habitudinem quae est in- ter rē minus perfectā, & magis perfectā scū- dū quē modum videtur eā accipere 5. phy. cū Rich. super 4. Sent Vu 2 dicit

Ad primū. De varijs opi. cause intensiōis & remissiō- nis 1. di. Sc. Tex. co. 19.

dicit de alteratione q̄ in minus cum sit in cō-
trarium dicitur mutare, in magis autem tan-
quam ex contrario in ipsum.

Ad secundum.

Ad secundum dicendum, quod impassibi-
litas & si significet per modum priuationis, ta-
men res significata est habitus, e contrario au-
tem est res in passibilitate: significat. n. per mo-
dum habitus, & res significata aliquo modo
videretur priuationis rationē habere, quia res
est passibilis in quantum est in potentia, &
sicut dicit Auicē. 4. metaphisic. c. 2. poten-
tia est imperfectio, & effectus est perfectio, &
bonum in omni re non est nisi ipsum esse in ef-
fectu ibi accipiens effectum pro actu creato,
& loquens de bonitate creaturæ.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod quamuis passibi-
litas exclusio sit in omnibus stellis equaliter
loquendo de passibilitate perfectioni contra-
ria, perfectio tamen contraria qua significa-
tur nomine impassibilitatis non est æqualiter
in eis.

Ad primum.
alterius
partis Secū
dū pr mas.
dicit pp ca
in vide Sco.

AD PRIMVM ad partē secundam dicen-
dum, quod illud verbū Greg. corrumpi necesse
est quod palpatur, intelligēdū est de eo quod
palpatur relicto naturalibus suis & de palpa-
bilitate quæ est secundum primas qualitates
actiuas, & passiuas, aut per qualitates causa-
tas ab eis.

Ad secundum
c. 12.

Ad secundum dicendum, quod mortale nō si-
gnificat aliquid pertinens ad hominis quidi-
tatem. vnde Philof. 4. topi. Si quis concedat
ex mortali aliquem fieri immortalem, nullus
dicit aliam vitam eum sumere, sed casum ali-
quem vel passionem huic eidem aggregari,
ponitur ergo mortale in diffinitione homi-
nis non vt essentialis doctrina, sed ad circulo
quendum essentialē doctrinam.

Nedum se-
cundū m si-
dem verum
et secundū
vōm natura
le errant
Porphy ter.
ratione secū-
dum Frac.
de May pas-
su 24. vni-
uer, alium.
Tex Co. 14
15. & 16.
Arg. 1.
S. Bon. 9. 1.
diff. 2. a. 4.

Vel potest dici quod ibi non debet poni nisi se-
cundum opinionem Porphyrij qui æstimauit
Angelos esse animalia rationalia per naturā
immortalia, & mortalitatem pertinere ad ho-
minis naturam, ita vt non posset fieri immor-
talis remanens homo, in quibus Porphyrius
turpiter errauit.

Q V A E S T I O. III.

Vtrum omnes sensus erunt in actibus suis.

TVIDETVR quod non: quia corpo-
ra beatorū erūt impassibilia, sed se-
cundum Philof. in lib. de plantis:
sensus est passio sentientis: ergo in
beatis nullus sensus erit in suo actu.

Item secundo de anima, dicit de vegetatiua
quod maxime cōmunis animæ potentia est, se-
cundum quam viuere est in omnibus viuētibz,
sed in beatis non erit in actu suo aliqua poten-
tia aīę vegetatiuę: quia nō nutriētur, nec auge-
buntur, nec generabūtur: ergo nec in eis erit
actus alicuius potentia animæ sensitia.

Tertio.

Itē immutatio naturalis p̄cedit ordine natu-
ræ immutationē animalem: quia esse naturale
ordinē naturę p̄cedit esse intētionale, sed in

corporibus beatorū non erit mutatio natura-
lis: quia illa nō pōt esse cū impassibilitate: er-
go nec immutatio animalis.

Itē secundū Auicē. 6. lib. naturalū parte
quinta c. 7. potētiarū animæ vna retrahit aliā
a sua operatione: ergo si in beatis sensus elsēt
in actibus suis, intellectus & volūtas in eis tra-
herentur a sua operatione, quod falsum est.

Itē sensus gustus deseruit virtuti nutritiæ
sed virtus nutritiua nō erit in eis in suo actu:
ergo nec sensus gustus.

Itē odor apprehenditur cū quadā fumali eu-
aporatiōe quę a corpore odorifero resolu-
tur, sed tū in nulla corporali creatura erit ra-
lis resolutio: quia nō pōt stare cum impassibi-
litate: ergo in beatis odoratus nō erit in actu.

Itē vox generatur siue sonus quicūq; in ali-
qua natura passibili, & cū quodā tremore me-
diū ad auditū ptingit le cūdū sentētiā phy. 2. d
anima, sed cęlu empyreū quod est locus beatorū,
nō est passibile nec mobile: ergo in ipso nullū
poterit generari sonus: ergo non erit auditus
in actu. Itē illud quod est in actu lucidum
nō est receptiuū sp̄etiei visibilis: vñ speculum
directe positū sub radio solis nō representat
sp̄em corporis oppositi, sed pupilla in oculis
beatorum erit lucida: ergo non poterit reci-
pere sp̄etiem visibilē: ergo visus in beatis non
erit in suo actu.

Itē sensus tactus propter suā materialitē
nō immutatur, nisi cum quadā trāsmutatione
materiali, sed in beatis nulla erit trāsmuta-
tio talis: quia nō posset stare cū impassibilitate:
ergo i beatis sensus tactus nō erit in suo actu.

CONTRA Apoc. c. 5: videbit eum omnis
oculus, sed quā rōne sensus visus in beatis erit
in suo actu, eadē rōne oēs alii, vt videtur.

Itē natura humana erit in beatis ī maxima
p̄fectione, sed p̄fectiores sunt sensus actibus
cōiuncti quā nō cōiuncti: ergo in beatis oēs sen-
sus erūt in actibus suis. Itē sensus propinquo
res sunt animæ quā corpus, sed corpus pp beati-
tudinē animæ p̄miabitur. ergo sensus p̄miabit
aliqua delectatione, sed delectatio non potest
esse in sensu actu: ergo in beatis quilibet sen-
sus erit in suo actu.

CONCLUSIO.

Oēs sensus erūt in suo actu de sua secundaria profes-
sione, nō quidē materiali sed animali immutatione.

RESPONDEO quod in beatis quilibet sen-
sus erit in suo actu. Ad cuius intelligentiā scie-
dum quod duplex est immutatio sensus. Quædam
quod concomitatur materialis organi trāsmuta-
tio. Quædam quod talis trāsmutatio non concomi-
tatur, sed pariatur sensus tantum passione ani-
mali. In prima immutatione sensus ira recipit
formā sensibilem, quod vere denominatur ab ea,
vt cum homo calidus ita sentit calorem quod
instrumentum sensus est calidum. In secun-
da mutatione ita recipit similitudinem for-
mæ sensibilis quod non denominatur ab
ea

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Secunda de
aīar. c. 96.
& inde q̄
de sentētia
sensu c. 3.

Septima.
Ostendit.

Nono.

In opposi-
tum.

ea: sicut patet in visum. n. videndo album non
efficitur albus: albedo. n. vniuoce non prædi-
catur de albedine quæ est in pariete, & de
eius similitudine quæ est in oculo: prima im-
mutatio non potest esse sine materiali trāsmu-
tatione quæ stare non posset cum impass-
sibilitate beatorum, sed secunda immutatio
non requirit d̄ necessitate nisi quādam immu-
tationē seu passionē aīalē: sine hac at̄ esse non
pōt: quia sensus est quædā passio aīalis. Loquē-
do de actu sentiendi mō secundo intelligo quod
in beatis quilibet sensus erit in actu: quia passio
talis sensus ē eius secundaria p̄fectio. Sed vtrū
hoc futurū si p̄ effluxū a superioribus viribus
in sensus, aut p̄ susceptionē a rebz extra aīam
dubiū est quo ad aliquos sensus, maxime quo
ad odoratū & gustū, credo tñ quod hoc erit nō tā
tūmodo p̄ aliquē in fluxū ab interiori vt forte
a beatitudine aīę, sed et̄ p̄ susceptionē a rebus
quæ sunt extra animam, vt patebit singulatim
in solutione argumentorum.

Ad primum.
Tex. co. 75.

AD PRIMVM in oppositum dicendum,
quod beati non erunt impassibiles passione ani-
mali: quia talis passio est quædam patientis
perfectio secundū Philof. secundo de anima.

Ad secundum.

Ad secundū dicendū, quod nō est simile de acti-
bus potētiarū vegetatiuę & potētiarum sensiti-
uę, quia primū actus includunt mutationē natu-
ralē & trāsmutationē materialē in eo ī quo
sunt, sed talis trāsmutatio in beatis esse nō po-
terit, actus at̄ sensuum talē trāsmutationē non
requirunt: quia sicut dicit Philof. 2. de anima.
Oportet p̄ oī sensu accipere vniuersaliter: quā
ē susceptiuus specierū sensibilium sine materia.

Ad tertium.

Ad tertiu dicendum, quod quædā a sensibilibz
nata sunt immutari immutatione naturali, &
nō animali, vt corpora corruptibilia ī anima
ta: quædā nata sunt immutari ab aliquo obie-
cto immutatione animalī & nō naturali, sicut
visus immutatur ab albedine. vidēdo. n. nō ef-
ficatur albus: quædā nata sunt immutari vtro-
que mō, sicut tactus in hac vita corruptibili
vtrōq; modo potest immutari a calido, beati
at̄ immutari non poterunt a sensibus nisi im-
mutatione animalī. Cū ergo dicitur quod immu-
tatio naturalis ordine naturali p̄cedit im-
mutationem animalē. Dicitur hoc nō esse
verum nisi in re quę vtrōq; mō pōt immutari.

Ad quartum.

Ad quartum dicendū, quod actus vnius poten-
tiæ nō retrahit animam a sua operatione, nisi
quādo actus vnius nō est modo debito ordi-
natus ad actus alterius, vel quando vnus non
est regula alterius: actus at̄ sensuum in beatis
regulabunt p̄ actionem intellectus, & secun-
dū imperiū voluntatis ordinabūtur ad cogni-
tionē intellectus qua contēplabitur diuinitatē
sentiā in effectibus suis. Præterea, perfectio glo-
riæ prohibebit ne operatio vnius potentie im-
pediat alterius operationem quod non potest
facere natura in hoc corruptibili statu.

Ad quintum.

Ad quintum dicendū, quod gustus nō erit ibi

in aliquo actu deseruiēte nutritiue, sed tantū
modo in quantum est apprehēsiuus saporum,
& hoc potest separari ab alio: quia erit immu-
tatio animalis sine mutatione naturali & ma-
teriali.

Sed a quo sic immutetur gustus, cum certū
sit quod beati nō gustabunt aliquid corporaliter
saporosum, dubiū est, & dicunt quidam quod
illa immutatio in gustu ex vi beatitudinis, sed
quia vt aliis videtur hoc modo beatus nō sa-
peret, sed videretur sibi sapore apprehēdere,
sicut hō cuius visus immutat̄ ab interiori non
videt, sed apparet sibi quod videat, ideo dicitur
quod erit quædam humiditas in lingua beato-
rum habens illum saporem qui maxime cōpe-
tit perfectioni sensus illius quod in lingua beati
seruabitur incorruptibilis in perpetuum.

Sed quia isti nō dicunt per quē modū cau-
setur illa humiditas, nō adhuc satisfaciūt. Vn-
de mihi videtur dicendum, quod hæc humidi-
tas aut fiet a Deo in lingua per creationem,
aut causabitur in ea ex vi beatitudinis animę,
nec ex hoc sequeretur quod gustus non sape-
ret, sed tantum sibi videretur sapere: quia ex
vi beatitudinis animę nō cābitur in lingua si-
militudo humiditatis tantum, sed vera humi-
ditas, in qua erit non similitudo saporis, sed
verus sapor. Cum at̄ in somnis apparet homi-
ni quod videat, & tamen non videt, non obici-
tur illi virtuti verus color, sed similitudo co-
loris.

S. Th. dist.
44. huius q.
2. a. 1. q. 3.

Ad sextum.

Ad sextum dicendū: quod fumalis euaporatio
non est per se necessaria ad hoc vt similitudo
odoris pertingat vsq; ad olfactum, quod patet:
quia sicut refert Themistius secūda de anima.
quædam sunt animalia quæ a longe currūt ad
alimentum, per hoc quod ab oratione mouen-
tur: vnde vultures ex odore percepto ad loca
tam remota currunt ad cadauera, quod non
esset possibile quod euaporatio facta ab illis
cadaueribus pertingere ad locam remota,
sed quod cum multiplicatione odoris fiat euapo-
ratio aliqua a corpore odorifero hoc propen-
dit ex hoc: quia corpora odorifera sunt ni-
mia humiditate aspersa, sed ī corporibus glo-
riosis erit odor in sua vltima p̄fectione, nul-
lo modo per aliquam superfluum humiditatem
dispersus: & ideo ab eis multiplicabitur odor
ad olfactum sine aliqua euaporatione.

Supra.
Tex. c. 92.

Ad septimum dicendum, quod in p̄ria erit
sonus: quia ibi erit laus vocalis, vt dicit glof.
super illud psal. Exultationes Dei in gutture
eorum, & immutabit auditum non facta ali-
qua mutatione naturali & materiali in auditu
in medio, & generabitur in ipso medio absq;
materiali possibilitate vel in aere in loco for-
mationis vocis referuato qui ibi incorrupti-
biliter permanebit.

Ad septi-
mum.
Psal. 149.

Vel potest dici quod partes cęli empyrei diui-
di possunt a se inuicem, & iterum vniri, sicut
videmus in partibus aeris, potest etiam secun-
Rich. super 4. Sent. Vu 3 dum

Quia oīa
hæc vidētur
somnia, ic-
circo teneo

est Bon di
præsti par
te. 2. a. 3. q.
I quod tãtũ
duo sensus
ibi erunt in
actu sed vi
sunt et tãtũ
id quæ Sco.
q. 13 huius
de soluendo
secundum
principale
declinat p
serim de se
sibus verti
nentibus ad
nutritiõnẽ.

dum partes sui moueri motu tremoris & pati illa passione q̄ necessaria est ad formationẽ vocis & inspirationem & respirationem: cum enim hic motus sit vitalis dicunt quidã quod ibi erunt in erit in beatis. vnde ita se habebit illud corpus ad corpora glorificata, sicut aer ad corpora corruptibilia, & cælum aquẽum ad eos se habebit aliquo modo, sicut ad nos se habet terra quo ad hoc q̄ habebunt pedes suos super conuexitatem illius, quamuis quandocunq; placebit eis, ita se sine quacunq; difficultate eleuare poterunt, vt illud non tangerent, & tamen illud corpus est incorruptibile natura: sicut. n. in cælo stellato est soliditas & firmitas, ita vt diuidi partẽ eius non possint abinuicẽ virtute creata, quæ tamen soliditas vel firmitas non sunt causate per 4. primas qualitates contrarias, quæ sunt caliditas, frigiditas, humiditas, siccitas, sic qualitas per quam cælum empyreum est penetrabile & supradicto mō passibile non est aliqua de qualitatibus prædictis nec per aliquam illarum creata, q̄ autẽ prædicta passibilitas incorruptibilitati illius corporis non repugnet videtur posse persuaderi p Aug. dicentem secundo super Gen. parum vltra medium, q̄ cælo non moto si sola sydera verterent fieri potuisse omnia quæ in ipsis syderum versionibus animaduersa atq; deprehensa sunt, in quo sentire videtur q̄ possibile esset stellã incedere de vna parte cæli ad aliam, quod sine diuisione partium cæli & reuisione fieri naturaliter non posset, & tamen illud cælum etiam incorruptibile est, hoc tamen de cælo stellato nõ approbo, sed pro tãto hoc allegaui: quia sentire videtur q̄ talis passibilitas incorruptibilitati corporis nõ repugnat.

Ad octauũ.
Ad nonum.

Ad octauum dicendum, quod maior est falsa. vnde q̄ in speculo in quo refulget lumẽ solis non appareat species corporis contraposti prouenit ex hoc quod visus vincitur a reflexione luminis, ita vt non percipiat se immutari per reflexionem imaginis corporis speculo oppositi, sicut visus non immutatur lumine stellarum in præsentia luminis solis. Ad nonum dicendum, quod transmutatio materialis accidit tactui ad hoc quod immutetur passione animali, & ideo i beatis immutabitur passione animali sine transmutatione materiali: quia est accidens separabile ab animali immutatione.

Q V A E S T I O. III.

VIDETUR q̄ non. In corporibus electorũ tantum erit de materia sicut mō: quia tota eorũ materia resurget in eis, sed corpora in quibus subæqualibus dimensionibus æqualiter de materia est, æqualiter sunt grossa vel subtilia, ergo corpora beatorum non erunt subtiliora quã modo, sed certũ est quod mō nõ sunt subtiliora elementis: ergo nec tunc.

Arg. 1.
D. Bo. ibidẽ
ar. 2. q. 1.
D. Th. sup.
dist. 44. q.
2. ar. 5.

Itẽ aliæ qualitates non intenduntur in corporibus gloriosis, sed magis reducentur ad mediũ: ergo a simili nec subtilitas, cum ergo mō nõ sint subtiliora elementis, nec tunc erunt.

Secundo.
In opposit.

CONTRA I. ad Cor. 15. Seminantur corpus animala surget spirituale, sed res spiritualis subtilior est elementis: ergo corpora gloriosa erunt subtiliora elementis.

Itẽ corpora quanto sunt subtiliora tãto nobiliora, & æconuerso, sed corpora beatorum erunt nobiliora elementis: ergo erunt elementis subtiliora.

CONCLUSIO.

Corpora beatorum subtiliora erunt elementis nõ quoad raritatẽ, sed quoad virtutem penetrandi.

RESPONDEO q̄ subtile dicitur a virtute penetrandi secundũ q̄ potest accipi ex verbis Phy. 2. de generatione: res autem triplici de causa est penetratiua. scilicet propter quantitatem maxime secundũ latum & profundũ: vnde & acus quãuis longa penetratiua est, aut propter raritatem seu materiẽ paucitatem & sic aer penetratiuus est, aut propter actiue virtutis magnitudinem, & sic vinum penetratiuum est multo magis quã simplex aqua, quã tuncqu; tenuis, quapropter aqua cum modico vino bibita magis refrigerat sanũ quã si per se bibatur: quia vinũ facit eã ad loca corporis penetrare ad quæ per se penetrare non posset. Secundũ primã causam penetrandi nõ attenditur subtilitas corporũ beatorũ: quia in debita quantitate resurgent, nec est secundum causam penetrandi secundã: quia materia tota quæ necessaria est ad essentiã eorũ resurget in eis. vnde quidã errauerunt dicentes quod erunt tenuiora vel rariora aerẽ vel vento: vnde Greg. 14. lib. mora. versus finẽ. Nõ sicut Eutiti cõstãtinopolitanẽ vrbis ep̄s scripsit, corpus nostrũ in illa resurrectionis gloria erit in palpabile vêtis aerẽ; subtilius. Sed secundum tertiã cãm attendit subtilitas eorũ, per virtutẽ n. beatitudinis aĩẽ etit in beatis corporibus tãta magnitudo virtutis actiue q̄ p eã multo efficacius poterũt penetrare q̄ ignis vel aer vel quẽ dimensiones et si essent separate: vñ Ans. magnitudinẽ suã virtutis actiue attẽdẽs dicit in lib. de similitudinibus inter principiũ & mediũ de quolibet beato q̄ in tm̄ erit fortis, vt et si velit terrã commouere possit: vñ Greg. vbi prius, in illa resurrectionis gloria erit et corpus nrm subtile p effectũ spiritualis potẽtiã, sed palpabile p virtutẽ naturã. Dico ergo: q̄ loquẽdo d̄ subtilitate secũdo mō dicta corpora beatorũ nõ erunt subtiliora aere vel igne, sed econuerso: loquẽdo autem de subtilitate tertio modo dicta subtiliora erunt quocunq; elemento etiam quam dimensiones, etiam si essent separate, & hæc subtilitas erit æqualiter in omnibus partibus eiusdem corporis: æque enim perfecte & faciliter poterit vna pars corporis glorificati simul esse cum

Respon.
Tex. co. 10.
Quia subtile a virtute penetrandi dicitur. ita circo qm̄ penetratiua esse triplid sum.

Hic Scotus.
vbi q. 7.

Cap. 51.

Applicat.

Ad primũ.
Ad secundũ.

D. Bon. vbi
su. a. 5. q. 1.

Ad aliã partem.

Arg. 1.

Secundo.
Comm. 76.
Seco. ibidem
quæst. 16.
D. Th. dist.
44. q. 2. ar. 6.

Tertio.
Tex. co. 76.

corpore non glorificato, sicut alia, subtilitas tamen secundo modo dicta non erit æqualis in omnibus partibus corporis: quia debita corporis sit rarior quã alia, & aliqua densior alijs, erit tamen in partibus corporis densitas & raritas secundum illam proportionẽ, quam requirit perfecta humani corporis armonia.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, q̄ procedit de subtilitate secundo mō dicta.

Ad secundum dicendum, q̄ qualitates elementorum erunt in suo esse completissimo in elementis, quamuis per illas non agent vel patientur abinuicem vt superius visum est, qualitates autem actiue & passiue in corporibus humanis erunt in illa dispositione quæ maxime conuenit corpori in optimo sui temperamento, neque tamen per eas erit in corporibus illis mutua actio vel passio, & propter illam causam quæ superius dicta est de qualitatibus elementorum, & etiam propter virtutem beatitudinis animẽ, qua potenter continebit corpus, & propter virtutem in corpore causatam ex animã beatitudine prohibentem corpus ab omni passione contraria perfectioni suã, hominibus autem beatis conueniet magnitudo virtutis actiue, & ex consequenti conueniet eis maior subtilitas quam illa quæ est in eis maior pro statu viã.

ARGUMENTA ad partem secundã procedunt de subtilitate tertio modo dicta, vnde cum dicitur q̄ surget corpus spirituale: non est intelligendum q̄ conuertatur in spiritum; sed hoc dictum est ad notandum subtilitatem tertio modo dictam.

Q V A E S T I O V.

Vtrum corpus gloriosum possit per suam subtilitatem simul esse cum non glorioso.

VIDETUR q̄ non Boetius primo lib. de Trin. ca. 1. dicit, q̄ diuersis corporibus vnum locum fingere nullo modo possumus.

Item Commen. super. 4. physicorum dicit, q̄ impossibilitas essendi duo corpora simul est ex terminis eorum mathematicis, terminos mathematicos vocans dimensiones, sed per dotem subtilitatis non remouebuntur dimensiones a corporibus glorificatis: ergo i eis remanebit impossibilitas simul essendi cũ quocunq; corpore alio.

Item secundum Philosophum. 4. Physic. ca. de vacuo: si vacuum esset dimensiones separate cubus non posset ibi poni: eo q̄ vacuum non posset cedere, & plures dimensiones simul esse non possunt, sed per dotem subtilitatis non expoliabuntur corpora sanctorum dimensionibus suis: ergo in eis remanebit impossibilitas simul essendi cum quocunq; corpore alio.

Item ratio impossibilitatis essendi duo corpora simul, est quod corpus replet locum, sed corpus glorificatum replebit locum: quia corpus substantia replet locum per corpus, quod est quantitas, corpus autem quantitas remanebit in corporibus beatorum: quia remanebunt dimensionata secundum longum latum, & profundum: ergo corpus glorificatum non poterit simul esse cum corpore alio.

Quarto.
Quinto.

Item impossibilitas essendi duo corpora simul nõ est ratione materiã: quia partes materiẽ sese penetrare possunt, vt patet cum ex multo aere sit pauca aqua: tunc. n. tota materia quæ prius erat sub magna quantitate efficitur sub parua, nec etiam ratione substantialis forme: quia parte forme possunt se adinuicem penetrare, vt patet cum corpus rarum absq; corruptione alicuius partis suæ substantiẽ densatur, nec etiam ratione substantiã compositæ ex materia & forma: quia cum corpus densatum est tota substantia quæ prius erat sub dimensionibus magnis efficitur sub paruis, quod esse non posset nisi partes ipsius substantiã penetrarent se adinuicẽ, nec ratione proficiei, aut duriciei: quia aqua & aer quæ non sunt dura corpora, neq; grossa non possunt simul esse, vt patet cum vas ore verso immergitur aquã directã, ita vt aer exire non possit aqua non subintrat: restat ergo q̄ nulla est causa impossibilitatis essendi duo corpora simul nisi quantitas sed hæc remanebit in corporibus glorificatis: ergo idem q̄ prius.

Sexto.

Item corpus glorificatum per dotem subtilitatis non poterit simul esse in diuersis locis: ergo a simili nec simul esse cum alio corpore in eodem loco.

Septimo.

Item ab eodem puncto eundem punctũ non potest trahi nisi si vnica linea recta, sed si corpus glorificatum simul posset esse cum nõ glorificato ab eodem puncto ad eundem punctũ possent trahi duẽ lineã recte: quia lineæ determinantes superficies illorum corporum terminarentur ad eadem puncta: ergo corpus glorificatum non potest simul esse cum non glorificato.

Octauo:
Sexo phys.
Tex. c. 1
inde.

Item impossibile est imaginari duo puncta esse simul quin fiat vnus punctus. Similiter est de duabus lineis, & de duabus superficiebus: ergo similiter si duæ soliditates essent simul, non remanerent duæ, sed fieret vna.

Item quæ sunt subtiliora magis se possunt simul compati, sed duo corpora gloriosa quæ inter se sunt subtiliora quam gloriosum, & nõ gloriosum non possunt simul esse in eodem loco. ergo multo fortius nec corpus gloriosum cum non glorioso.

CONTRA Damasc. lib. 4. c. 19. dicit. corpus Christi per subtilitatem intrasse ad discipulos iannis clausis.

Item corpora caelestia sunt indiuisibilia. Rich. super 4. Sent. Vu 4 vnde

non possit
Vltimo f.

vnde Iob. 37. dicitur quod celi velut ære solidissimi fundati sunt, sed corpora gloriosa transibunt super omnes sphaeras caelestes existentes inter ignem & celum empyreum, ergo per suam subtilitatem simul cum illis caelestibus sphaeris erunt transeundo per eas.

Item duo puncta duæ lineæ, & duæ superficies possunt simul: quia puncta vltima sunt linearum, lineæ superficierum: superficies corporum, & sicut dicit Philosophus 5. physicorum. Contigua sunt quorum vltima sunt simul: ergo a simili duo corpora simul esse possunt.

CONCLUSIO.

Licet non improbabiliter quorundam sententia corpus glorificatum possit per dotem subtilitatis simul esse cum corpore non glorificato ipsum penetrando, probabilius tamen est non posse corpus gloriosum id facere virtute dotis subtilitatis, sed ope tantum diuina, qua Deus ipse statuit adesse beato quotiescunque ipsi beato placuerit proprium corpus simul esse cum non glorificato; qua etiam virtute diuina attempta non repugnaret gloriosum corpus simul esse cum altero glorioso.

Ad q. opi.
quam sequi
tur Duran
dus in 4. d.
44.

AD ISTAM questionem dicunt aliqui quod etiam Deus non posset facere, quod corpus glorificatum simul esset cum non glorificato: quia videtur eis quod vnum corpus simul esse cum alio non habet rationem possibilis quantum est ex parte sua, immo ut dicunt ipsi includit contradictionem. s. duo corpora esse vnum corpus, & remanere duo: quia si simul essent non distinguerentur: & dicunt, quod quando Iesus intravit ad Discipulos inanis clausis ipse fecit suum corpus sub ita modica quantitate quod potuit intrare per foramen valde modicum, quod & facere potest homo purus glorificatus virtute dotis subtilitatis: cum. n. natura possit minorare alicuius corporis quantitatem tota essentia illius corporis salva, ut patet in condensatione aeris vel aque per hoc partes substantiæ penetrant se adinuicem, & efficiuntur plures simul: Et videtur probabile quod corpus per dotem subtilitatis erit habile ad hoc ut anima beata ipsum informas possit virtute beatitudinis absq; vlla difficultate minorare sui corporis quantitatem tota eius essentia salva remanente, faciendo partes substantiæ illius corporis penetrare se adinuicem, & plures simul esse, vel corpus suum ad tempus in talem figuram conuertere, ut possit intrare per foramen modicissimum, per quod alias per nullam virtutem posset intrare, & ut dicunt aliqui ita intrare possent per vnum porum ipsius corporis, & quia in celo nullus porus est, ideo dicunt, quod quando beati post resurrectionem ascendent in celum empyreum transeundo alias speras caelestes partes celi diuidentur, aut naturaliter, si naturaliter est diuisibi-

le, aut saltem per diuinam virtutem, & postea reuientur.

Sed hæc opinio falsa est, & ad sui defensionem plura falsa ponit.

Vnum est quod corpora si simul essent non manerent distincta: hoc n. falsum est ut ostenditur in eadem questione.

Aliud falsum est quod anima cuiuslibet beati poterit quando sibi placuerit tantum minorare quantitatem corpori sui ipsum condensando: vel ipsum in talem figuram transmutare quod poterit per foramen modicissimum intrare: hoc. n. falsum est: quia hoc stare non posset cum corporis impossibilitate. condensatione. n. corporis & rarefactio præsupponunt in ipso corpore quod condensatur vel rarefit passibilitatem.

Præterea, anima requirit determinatam organizationem in corpore ad hoc ut sit ipsius forma, quæ si corrumperetur desineret ipsum actualiter informare: illa autem organizatio non posset manere si corpus redigeretur ad tam paruum quantitatem vel conuerteretur in talem figuram quod posset transire per foramen quantumcunque paruum non existendo simul cum alio corpore.

Contra etiam beatitudinem corporis esset quod etiam ad modicum tempus priuaretur seu posset priuari perfectione debitæ quantitatis vel figuræ. Ex his patet quod per dotem subtilitatis non remouetur a corpore glorioso necessitas existendi in loco sibi æquali: quia illud corpus applicatur ad locum mediante quantitate sua, & circum scribitur loco, & secundum Philosophum. 4. physicorum, omne quod sic est in loco, est in loco sibi æquali.

Alij dicunt, quod quamuis corpus glorificatum simul esse possit cum non glorificato, hoc tamen non potest virtute dotis subtilitatis, quia per dotem subtilitatis non auferuntur dimensiones per quas corpus de necessitate requirit diuersum situm a corpore alio: impossibile enim est per aliquam creatam virtutem esse distinctionem dimensionum, nisi per diuersitatem situum: hoc tamen fieri potest per virtutem increatam, quæ potest conseruare effectum causæ secundæ, & facere sine causa secunda: vnde in commento super prima propositione de causis dicitur, quando remouetur causa secunda a causato, non propter hoc oportet quod remoueatur prima ab eo: & ideo corpus glorificatum potest esse cum non glorificato per virtutem diuinam, & aliter nullo modo.

Sed contra hoc aliqui arguunt, quia secundum illam opinionem, ita posset dici corpus glorificatum posse simul esse cum glorificato, & non glorificato cum non glorificato, quod tamen non videtur consonum dictis sanctorum, nec conuenit doctrinæ Magistrorum.

Præterea, dimensiones naturales, quæ sunt

Contra.

Falsum est
inquit Sco.
rum quia
Christus: na
tus est de
Virgine cla
uistris inte
ris, in ga
resu
Xia clauso
sepulchro.

Cause.
T c 28.
Opin. quæ
sequit. Gor.
fredus quo
libro 6. q.
11. & Do.
ctor. 116.

Contra.

Quarta ma
thematica
non posse di
stingu, nisi
sua. probat
Scot. q. vlt.
huius dist.

Opi. 3. quæ
impugnatur
Scot.

Scot. ubi su
pra tenet,
& bene, quod
corpus glo
riosum pot
est alia Dei
absoluta,
ita esse cum
glorioso, si
cum non
glo. ioso.

Secundum
tertia opin.
Ad primū.

Ad secun
dam.

termini corporum naturalium non tantum distinguuntur per situm, sed per distinctionem corporum quorum sunt termini, quamuis dimensiones mathematicæ non possint distinguui, nisi per situm: vnde per existentiam corporis glorificati cum non glorificato non remouetur causa proxima distinctionis dimensionum, quia corpora manent distincta per suas essentias, & maxime per formas, & per earum distinctionem manent distinctæ dimensiones eorum.

Ideo videtur alijs dicendum, quod quamuis vnum corpus glorificatum non possit per dotem simul esse cum alio corpore glorificato, potest tamen simul esse cum non glorificato, quia impossibilitas essendi simul duo corpora non est ratione materiæ, nec ratione forme, nec ratione dimensionum tantum, sed ratione dimensionum, & debilitatis virtutis actiue in utroque: propter primum non possunt duo corpora non glorificata simul esse naturali virtute, nec etiam vnum corpus non glorificatum posset esse cum alijs dimensionibus separatis si essent, propter secundum non possent duo corpora glorificata simul esse: quia sicut corpus per virtutem naturalem non potest aliud sine diuisione penetrare propter debilitatem virtutis naturalis in agendo, ita corpus gloriosum non potest ab alio corpore penetrari propter suæ virtutis actiue magnitudinem: sicut enim penetrare est ex magnitudine virtutis actiue penetrando, ita posse penetrari a quocunque corpore creata virtute repugnat magnitudini illius virtutis actiue, quæ est in corpore glorificato: sed quia in corpore non glorificato est passibilitas, & virtutis debilitas respectu corporis glorificati, & in corpore glorificato est magnitudo virtutis actiue in penetrando, ideo corpus glorificatum per subtilitatem suam potest penetrare non glorificatum sine diuisione, & ita simul esse cum eo, alias minus esset anima libera beata suo corpori glorificato vnita quā modo, id est quam ante corporis resumtionem, cum modo posset quodcunque corpus sine eius diuisione penetrare.

QUI VULT tenere hanc opinionem potest dicere ad primum in oppositū, quod verbum illud Boetij intelligendum est, aut de corporibus mathematicis, aut secundum naturalem virtutem.

Et præterea videtur se super hoc fundare, quod pluralitas secundum numerum tantum fit per accidentia, quod non est verum, immo distinctio accidentium secundum numerum tantum est per distinctionem subiectorum naturaliter loquendo.

Ad secundum dicendum, quod illud verbum commentatoris intelligendum est per comparisonem ad naturalem corporis virtutem quando non est sufficienter actiua in pene-

trando.

Ad tertium dicendum, quod cubus, & si virtute naturali non posset alias dimensiones penetrare, tamē penetrari possent a corpore glorificato propter rationem superius dictam.

Ad quartum dicendum, quod maior non est vera, nisi comparatiue ad virtutem corporis naturalem, quæ debilis est in penetrando.

Ad quintum dicendum, quod procedit ab insufficienti: dimittit enim debilitatem virtutis penetratiue.

Ad sextum dicendum secundum aliquos, quod non est simile, quia circumscribi determinato loco debetur corpori per naturam contrarietatis suæ, quæ ab eo non tollitur per gloriam, sed per dotem subtilitatis tollitur hebetudo, per quam vnum corpus non potest naturaliter aliud penetrare sine diuisione corporis penetrati. Sed hæc solutio est insufficientis, quia non satisfacit intellectui, & falsum includit. s. vnum corpus non posse esse localiter in diuersis locis etiam per diuinam potentiam: cuius contrarium probatum est supra. e. lib. dist. 10. in solutione illius questionis. Vtrum Deus posset facere corpus Christi posse esse in pluribus locis. Tenendo ergo firmiter quod Deus potest facere vnum corpus in diuersis locis simul, & duo corpora in eodem loco, & per dotem subtilitatis vnum corpus non posse simul fieri in diuersis locis: dico tamen quod per dotem subtilitatis beatus poterit facere corpus suum simul esse cum non glorificato: maioris enim difficultatis est vnum corpus esse in diuersis locis simul quam duo in eodem loco, & attestari videtur maiori ampliationi virtutis.

Ad septimum dicendum, quod duas lineas rectas trahi ab eodem puncto ad eundem punctum, ita quod illa puncta sint termini intrinseci linearum est impossibile, & etiam hoc est impossibile de lineis mathematicis siue puncta terminantia intelligantur termini intrinseci linearum siue non: quia mathematicæ lineæ non possunt distinguui nisi secundum situm, sed duæ lineæ quæ sunt termini superficierum naturalium possunt trahi recte ab eodem puncto ad eundem punctum, ita quod puncta sunt termini linearum extrinseci.

Ad octauum dicendum, quod procedit de punctis: lineis superficiebus, & de soliditatibus mathematicis.

Ad nonum dicendum, quod maior non est vera, nisi intelligatur ceteris paribus. hic autem non sunt cetera paria, quia quamuis duo corpora gloriosa sint inter se similia in participatione alicuius tertii, quam gloriosum, & non gloriosum, tamen inter gloriosum, & non gloriosum est maior proportio ad hoc ut vnum penetret, & aliud penetretur, quia gloriosum est valde penetratiuum, & non gloriosum penetrabile.

QUI VULT tenere secundam opinionem quæ

Ad tertium.

Ad quartum.

Ad quintum.

Ad sextum.

Ad septimum.

Ad octauum.

Ad nonum.

Secundum secundam opinionem. Ad primam alterius pariter.

quæ mihi videtur intelligibilior potest dicere ad duo prima in oppositum, quæ penetratio ianuarum a corpore Christi, & etiam penetratio sphaerarum celestium non sunt per dotem subtilitatis, nec per diuinam potentiam immediate tantum: sed quia ex decreto diuinæ sententiæ aderit diuina potètia infallibiliter cui cunque beato ad hoc ut fiat corpus eius simul cum alio corpore non glorioso, sicut beato placuerit: ideo magis dicitur corpus glorificatum simul posse esse cum non glorificato, quàm non glorificatum cum non glorificato, vel glorificatum cum glorificato, quia non sic deceret diuinam virtutem facere corpus glorificatum simul esse cum glorificato, sicut cum non glorificato, quia decet ut eius seruetur ordo locorum; & præterea nunquam aderit necessitas, nec congruitas ut vnum transeat per aliud, quia vnum alteri nunquam se opponet.

Et sic patet solutio ad illam quæstionem, Vtrum corpus glorificatum poterit esse simul cum alio corpore glorificato.

Ad secundam.

Ad secundum dicendum, quod sophisticum est: dua enim lineæ non possunt esse simul per virtutem creatam nisi applicate sibi secundum terminos latitudinis, & profunditatis secundum quos dimensione parent, quia non habet nec latitudinem, nec profunditatem: superficies etiam non possunt esse simul nisi applicate secundum terminos profunditatis, quia per comparationem ad illos dimensionibus parent: in superficie enim non est profunditatis dimensio: corpora autem dimensionata sunt secundum omnes terminos, quia habent longitudinem, latitudinem, & profunditatem: & ideo ex nulla parte applicata simul esse possunt per creatam virtutem. Et hæc opinio facilius videtur ad intelligendum quam prima.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum corpora beatorum erunt clara.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. art. 5. quæst. 1. Scot. ibid. q. 5. D. Th. ibid. q. 4. ar. 14.

V I D E T U R quod non: Corpus clarum abscondit illud quod est post se: unde homo non videt illud quod est post flammam: sed corpora gloriosa non abscondent illud quod erit post se, quia etiam ut habitum est superius, mentem vniuscuiusque corpulentia ab alio non abscondet: ergo corpora gloriosa non erunt clara.

Secundo. Cap. 2.

Item secundum Philosophum in lib. de sensu & sensato, color est in extremitate perspicui terminati per opacum, sed secundum August. lib. 22. de ciu. Dei, cap. 19. in corporibus beatorum erit coloris suauitas: ergo ibi erit opacitas, sed opacitas repugnat claritati: ergo corpora gloriosa non erunt clara.

Tertio.

Item corporis claritas obiecta oculis de necessitate videtur, sed discipuli post resurrectionem Christum viderunt, nec tamen refert scriptura, quod in corpore eius aliquam claritatem viderint: ergo corpora gloriosa non sunt clara.

C O N T R A, Matth. 13. Tunc fulgebunt iusti sicut Sol in regno patris eorum.

In oppositum.

Item Apost. ad Philip. 3. Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, Qui reformabit corpus humilitatis nostræ conformatum corpori claritatis suæ.

C O N C L V S I O.

Corpora beatorum erunt clara claritate, quæ vel educetur de potentia corporis per virtutem animæ beatæ, vel à Deo immediate creabitur, Huiusmodi autem claritas & lux specie differet à luce elementari, adeoque excellens erit, ut absque miraculo plene videri non poterit ab oculo non glorificato, & in potestate animæ glorificatæ erit prohibere lucem corporis sui ne in visum agat.

R E S P O N D E O, quod corpora beatorum erunt clara, sicut testantur auctoritates ad secundam partem inductæ, sed quia claritas illa causabitur a beatitudine animæ, quam inæqualiter beati participant: ideo illa corpora non erunt æqualia in claritate, quod expresse significat Apost. 1. Cor. 15. comparando beatos stellis differentibus in claritate.

Responsio.

Et dicunt aliqui, quod prædicta claritas causabitur a claritate beatitudinis animæ per eius multitudinem, cuius claritatis similitudo recepta in corpore fiet corporalis, quia quod recipitur in aliquo recipitur secundum modum recipientis: unde fantasma cum recipitur in intellectu efficitur species intelligibilis.

De causa claritatis opin. 3. de anima multis in lucis.

Sed contra hos arguitur sic, anima beata illam corporis claritatem non poterit facere de nihilo, quia creatura creare non potest: sed secundum prædictam opinionem sequeretur, quod anima beata illam corporis claritatem de nihilo faceret eam de tota sua claritate, nec de parte eius: unde illi secundum opinionem suam rationem reddere non possunt, de quo prædicta claritas corporis fiet.

Præterea, sicut spiritus non potest effici corpus, nec econuerso, sic nec similitudo spiritualis potest fieri forma corporalis, nec econuerso, quamuis de potentia formæ corporalis educi posset similitudo spiritualis: unde illa eadem similitudo, quæ est fantasma nunquam fit species intelligibilis, nec efficitur in intellectu sicut in subiecto: accidens enim non mutat subiectum, sed de potètia fantasmatibus educitur per virtutem intellectus agentis species intelligibilis, quæ in intellectu possibili recipitur sicut in subiecto, vel ut melius dicam, educitur de potentia intellectus possibilis per virtutem intellectus agentis mediante fantasmate ut instrumentali agente, quia fantasma illam actionem agit in virtute luminis intellectus agentis.

3. de anima com. 18.

Videtur ergo mihi dicendum, quod prædicta corporis claritas causabitur a claritate animæ beatitudinis, non per multiplicationem, ut dicebat opinio prædicta: sed per hoc quod educitur de potentia corporis per virtutem beati-

Doctor de causa claritatis.

tudinis: non tantum enim in potentia corporis qualitates, quæ de ipso possunt educi per virtutem naturalis agentis: sed etiã aliqua de ipso educi non possunt nisi per virtutem supernaturalis agentis: ideo non obstante quod claritas beatitudinis animæ sit supernaturalis, per ipsam educi potest prædicti corporis claritas de potentia eiusdem corporis. Vel ut dicunt aliqui, erit a Deo immediate tantum per creationem, & quia pulchritudo humani corporis requirit, ut quædam eius partes sint clariores, quam aliæ: ideo non erunt omnes partes corporis æqualiter claræ: erunt tamen clare secundum illam proportionem quam magis requirit corporis pulchritudo.

Ad primam.

A D P R I M U M in oppositum dicendum, quod corpus clarum non abscondit illud quod est post se nisi ratione densitatis partium luminosarum: densitas autem repugnat perspicuitati, nec semper consequitur maior densitas maiorem duritiem: unde quæuis in crystallo maior sit durities quam in flamma, non tam est densitas tanta, nec mirum: multa enim mollia videmus densiora quibusdam duris, alia enim qualitas est densitas a duritie, & raritas a mollitie.

Ad secundam.

Ad secundum dicendum, quod gloria non tollet naturam, sed perficiet: unde color qui debetur corpori ex natura suarum partium remanebit in eo, sed superaddetur claritas ex reduntantia gloriæ animæ, sicut videmus corpora colorata ex sui natura lumine solis replèdere.

Ad tertiam.

A D T E R T I U M dicendum, quod claritas corporis gloriosi est in eo ex merito voluntatis: & ideo eius occultatio, & manifestatio imperio voluntatis subdetur: Christus autem cum se manifestauit discipulis suis, noluit eis manifestare sui corporis claritatem: quia sicut dicit August. 22. de ciu. c. 19. eam non sustinisset humanus atque infirmus aspectus quando ille a suis ita debebat attendi ut posset agnosci.

Ad aliam partem.

A R G V M E N T A ad partem aliam concedenda sunt.

Sicut lux spiritualis intellectus non est eadem specie cum luce gloriæ, sed diminitatio eius, ita lux solis materialis, & stellarum non est eadem specie cum luce beatorum gloriosorum, sed imitatio eius.

Ad intellectum tamen illius verbi, Fulgebunt iusti sicut sol in regno. Sciendum, quod lux elementaris, & lux corporis glorificati eiusdem speciei non sunt: sed lux elementaris est quasi quædam imitatio illius, sicut lux spiritualis naturalis animæ non est eiusdem speciei cum spiritali luce gloriæ, sed est quædam imitatio illius: lux etiam solaris non est eiusdem speciei cum luce corporis glorificati, sed vna est quædam similitudo, seu imitatio alterius: lux tamē corporis Christi eiusdem speciei est cum luce, quæ post resurrectionem erit in alijs corporibus glorificatis: differunt tamen luces corporum gloriosorum a luce corporis Christi, & inter se secundum magis & minus, quod notat Apost. 1. Cor. 15. dicens, quod alia est claritas Solis, alia est claritas Lunæ, alia claritas Stellarum: stella enim a stella differt in claritate, sicut & re-

surrectio mortuorum: sicut enim dicit Magister in littera, erit claritas corporum differens secundum differentiam gloriæ animarum; & hoc est rationale, quia ex claritate beatitudinis animæ redundabit in corpus, ut visum est: unde secundum proportionem quæ beatitudo animæ Christi excedit beatitudinem cuiuslibet alterius animæ: sic lux corporis Christi excedit lucem futuram in quocunque alio corpore glorificato: unde in verbo Apost. supra allegato, per claritatem Solis conueniēter potest intelligi claritas corporis Christi, & per claritatem stellarum futura claritas corporum aliorum, nec est intelligendum, quod lux cuiuscunque corporis glorificati tanta sit extensiuè quanta lux Solis propter corporis solaris magnitudinem; quamuis concedamus quod in corpore Christi maior sit intensiue, ita ut fortius & intensius luceat, quam luceret sol si esset equalis quantitatis: tamen aliqui volunt hoc concedere de luce aliorum corporum gloriosorum, unde dicunt, quod in illo verbo, Fulgebunt iusti sicut sol, ly, sicut non est nota æqualitatis, sed similitudinis, quia lux corporum gloriosorum aliorum a corpore Christi erit quædam similitudo, seu imitatio lucis solaris, sed cum sol, & omnia corporalia sint propter electos: probabilius videtur, quod lux solis sit quædam imitatio lucis illius quæ erit in corporibus glorificatis, & quod quolibet corpus gloriosum fortius lucebit, & intensius, quam luceret sol si esset equalis quantitatis: & quia lux videtur per hoc quod agit in visum, & in potestate animæ erit glorificatæ prohibere lucem corporis sui ne agat in visum, sicut & quælibet alia actio corporis in potestate eius erit: ideo si esset hic præsens anima, quæ iam corpus gloriosum resumpsit, ut anima Christi, vel anima Beatæ Virginis posset occultare profua voluntate lucem corporis sui ne videretur.

Vnde lux corporis Christi est ad lucem aliorum corporum se habet ut lux solis ad lucem stellarum aliarum.

Sed vtrum si non prohiberet posset videri ab oculo non glorificato sine miraculo, dubium est, & dicunt aliqui quod sic, quia sicut illud quod non est audibile non posset dici sonus, nisi pure equiuoce: sic claritas quæ non esset visibilis non posset dici claritas nisi equiuoce: claritas autem non dicitur equiuoce de ista claritate quam videmus, & de claritate corporis gloriosi, quia & si claritas corporis gloriosi sit alterius generis quam ista, quantum ad causam, non tamen ad sui naturam seu speciem: unde sicut claritas naturalis ratione suæ speciei est proportionata visui: ita & claritas corporis gloriosi. Nec est dicendum, ut videtur istis, quod propter sui excellentiam visum offenderet, quia sicut corpus gloriosum pati non potest nisi passione animali, ita & lux eius non agat in visum nisi passionem animalem: claritas autem intensa non offendit visum ratione talis actionis, sed magis delectat: excessus enim claritatis non offen-

Quibus dicitur sententia Scoti ubi supra, licet aliam rationem.

offendit visum, nisi in quantum agit in ipsum naturalem actionem, seu materialem, & calefaciendo & dissoluendo organum visus, & disgregando visibiles species: dato etiam quod predicta claritas non sit eiusdem speciei cum ista claritate quam videmus, non propter hoc debet dici ab oculo non glorificato inuisibilis, quia unitas obiecti potentiae non est unitas secundum speciem, sed secundum genus: nec enim eiusdem speciei sunt lux elementaris, & solaris, ut in lib. 2. ostensum est: & tamen utraque est a nobis visibilis, nec omnes odores sunt eiusdem speciei, nec omnes sapes, nec omnia quae intelligit intellectus.

Contra. Sed contra predictam opinionem sic potest argui: ut enim habitum est superius: dicit August. lib. 22. de ci. c. 19. quod claritas in Christi corpore cum resurrexit ab oculis discipulorum potius abscondita fuisse, quam defuisse credenda est: non enim eam humanus ferret atque infirmus aspectus quando ille a suis ita debet attendi ut posset cognosci: hinc patet expresse Aug. velle quod si Christus non abscondisset claritatem corporis sui discipulis suis eam non potuissent intueri, nec Christum cognouisse.

Solue pro Scot. Præterea, cum discipulis suis ostendit claritatem similem futuræ immortalitatis in Transfiguratione, ut habetur Matth. 17. & in glossa ibidem: & eisdem etiam ostendit sui corporis subtilitatem ad eos ianuis clausis intrando, & eius agilitatem in ascendendo in cælum, ita probabile est, quod si potuissent videre sui corporis claritatem per naturam quod eam eis ostendisset in signum dilectionis, & in argumentum gloriosæ resurrectionis: unde claritas quam eis ostendit in Transfiguratione longe fuit inferior ista, nec fuit dos, sed aliqualis similitudo dotis claritatis.

Et præterea ex natura lucis corporalis excellentis, & intensæ, non videtur esse quod agere possit in visum passibilem, & corruptibilem animalium actionem sine naturali. Ratio autem adducta pro alia opinione parum valet. Bene enim concedo, quod si claritas corporis gloriosi non esset visibilis quantum est ex parte sua non esset claritas, nisi æquiuoce: unde concedo, quod quantum est ex parte sua visibilis est: sed ex hoc non sequitur, quod sit visibilis in virtute sua naturaliter ab oculo debili, & infirmo, sicut videmus, quod multa sunt possibilia, quantum est ex parte sua, quæ tamen non sunt possibilia infirmæ potentiae.

Scot tenet oppositum. Unde mihi videtur dicendum, quod lux corporis gloriosi in sua virtute, & plenitudine videre non posset sine miraculo ab oculo non glorificato, nec ipse oculus eam absque sui obtusione eius radios in sua fortitudine & plenitudine recipere posset: sicut tamen oculus noster intueri potest lucem solis in suo fonte mediante aliqua nube illam lucem non penitus abscondente, sed reddente radios eius pro-

portionales visui nostro: sic dico aliquo modo a simili, quod beatus sic potest radios corporis sui contemperare, & reddere proportionales visui nostro, quod possemus illam lucem videre in corpore suo, sed non videremus eam in sua plenitudine, nec ut resurgentem in sua perfecta virtute.

Q V A E S T I O VII.

Vtrum corpora beatorum erunt agilia.

Arg. 1. **E**T VIDETUR quod non: Philosoph. 2. c. 2. & mund. dicit, quod si essent in vno quoque orbium habitantium stellæ multæ, esset orbis vltimus in labore, & poena cum ipse moueret orbis qui sunt post ipsum motu diuerso, in quo patet quod laboriosum est rem mouere contra suam inclinationem: maxime quando fortis est inclinatio: sed corpora beatorum si mouerentur ab anima mouerentur contra suam inclinationem fortem, quia inclinabuntur deorsum cum in corpore humano dominetur terra quantum ad quantitatem molis: ergo in beatis non erit aliqua motus agilitas.

Secundo. Item secundum Philosophum, vbi prius. Res bona completa est existens bona absque operatione, sed quilibet beatus erit res bona completa: ergo non mouebunt se, sed corporum agilitas ordinatur ad motum: ergo nulla erit agilitas in corporibus eorum.

Tertio. Item quod de se est agile non indiget aliquo deferente, sed beati rapiuntur in nubibus obuiam Christo in aera: 1. Theff. 4. ergo corpora beatorum non erunt agilia.

Quarto. Item locus cuiuslibet beati erit in determinata propinquitate ad Christum secundum meritorum cuiuslibet exigentiam, sed nullus beatus volet elongari a Christo: cum ergo non uendo se, aut elongarentur a Christo, aut appropinquarent ei, non mouebunt se: ergo in corporibus eorum non erit agilitas, cum agilitas ordinetur ad motum.

In oppositum. **C**ONTRA, Sap. 3. dicitur, quod tanquam scintille in arundinetis discurrent: discursus autem scintillarum agilis est.

In fine. Item Isa. 40. Qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem: assument penas, sicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt & non deficient.

C O N C L V S I O.

Corpora beatorum propter dotem agilitatis, ita velociter ab anima moueri poterunt, sicut ipsa potest seipsam absque corpore mouere, Non tamen in instanti huiusmodi motus fieri poterit.

Responsio. **R**ESPONDEO, quod corpora beatorum erunt agilia, quod satis innuit Apostolus, prima Corinth. 15. vbi dicit, quod surget corpus spirituale, quia tarditas repugnat spiritualitati, & gloss. ibidem dicit, quod erit agile: ad agilitatem enim motus tria concurrunt. scilicet fortitudo

scilicet, fortitudinem motus habilitatem mobilem, & ipsorum coniunctionem concurrere.

titudo virtutis motiua, habitas mobilis ad motum: & istorum duorum perfecta coniunctio qui requiritur inter mobile, & motorem primum erit in beatis per gloriam animæ: secundum erit in corpore per quandam qualitatem qua erit habile moueri secundum voluntatem animæ in nullo penitus resistens, quæ qualitatis dos agilitatis dicitur; tertium erit per ista duo simul: per illa enim duo erit perfecta coniunctio inter corpus & animam, quæ requiritur inter mobile & motorem, sicut per impassibilitatem perfectæ vnietur animæ, ut formæ danti complementum primi esse: & ideo ita anima velociter poterit corpus suum mouere, sicut potest seipsam sine corpore, quod satis innuit August. lib. 22. de ciuit. c. 3. dicens: Vbi volet spiritus ibi erit protinus corpus. Nec ex hoc vult dicere, quod in instanti ipsum moueat, quia nec seipsam sine corpore posset mouere de loco ad locum in instanti, quod satis patet per hoc quod probatum est de angelo. lib. 1. dist. 37. in illa questione, Vtrum angelus possit pertransire in instanti medium inter duo loca: & credo quod omnes partes eiusdem corporis equaliter erunt agiles, quia minor agilitas in vna parte quam in alia redderet minus perfectam agilitatem totius.

Ad primū.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod anima ad quamcūque partem moueat corpus suum non mouebit ipsum contra suam inclinationem: quia sicut dicit August. lib. 22. de ciu. cap. 11. Omnipotens qui omnia creauit elementa, terreno corpori graue pondus auferret, ut in eodem elemento habitet viuificatum corpus vbi voluerit viuificans spiritus.

Ad secundū.

Ad secundum dicendum, quod corpora gloriosa non acquirent aliquam perfectionem per suum motum localem, mouebuntur tamen, ut id quod habent in virtute actu exercentes diuinam sapientiam in omnibus commendabilem ostendat, & ut reficiatur visus eorum pulchritudine diuersarum creaturarum, in quibus Dei sapientia & potentia & bonitas eminenter relucebit, nec per illum motum in aliquo minuetur eorum contēplatio, quia quocūque vadant Deū semper præsentē habebūt.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod corpora beatorum non deferentur in nubibus, quia eis indigeant, sed ad eorum reuerentiam ostendendum.

Ad quartū.

Ad quartum dicendum, quod procedit ac si Christus nunquam moueret se, quod falsum est. Et præterea virtute supernaturali humanitatem Christi oculis corporalibus videbūt in quocunque loco celi empyrei fuerunt.

Ex dictis patet solutio ad illam quæst. Vtrum beati videntur agilitate corporum suorum.

Q V A E S T I O VIII.

Vtrum anima possit mouere corpus suum in instanti ratione agilitatis suæ.

SED solutioni huius quæstionis non est hic simorandum, quia ex dictis in præced. q. &

lib. 1. dist. 30. patet, quod anima beata non poterit corpus suum de loco ad locum in instanti mouere: hoc etiam patet per aliqua dicta in lib. 3. dist. 22. in illa q. Vtrum Christus ascendit in cælum per mutationem successiuam, vel instantaneam.

In q. an angelus in instanti possit moueri.

A R T I C V L V S V.

CONS E Q V E N T E R quæritur de quinto principali. Et circa hoc quærantur octo.

- Primo, vtrum beatorum sit aliquod præmium accidentale.
- Secundo, vtrum beatitudo corporis erit accidentale præmium.
- Tertio, vtrum omne præmium accidentale sit aureola.
- Quarto, vtrum aureola sit in anima, vel in corpore.
- Quinto, vtrum aureola sit in Christo.
- Sexto, vtrum quilibet beatus tantum gaudeat de bono sui proximi quantum de suo.
- Septimo, vtrum beati habebunt aliquod præmium accidentale pro bonis operibus quæ fecerunt in mortali peccato.
- Octauo, vtrum angeli habebunt aureolam pro ministerio ab eis nobis exhibito.

Q V A E S T I O I.

Vtrum in beatis nullum erit præmium accidentale.

STENDO quod præmium accidentale non dicitur accidentale, quia sit accidens animæ: sic enim visio Dei esset accidentale præmium: ergo nullum potest dici præmium accidentale, nisi esset a beato separabile, sed nullum eorum gaudium auferetur ab eis, ut habetur Ioā. 16. ergo nullum erit in eis præmium accidentale.

Secundo. Item nihil est accidentale quod includitur in diffinitione rei, sed in diffinitione beatitudinis includuntur omnia bona quæ beati sunt habituri, quia sicut dicit Aug. 13. de trin. ca. 8. Beatus est qui habet omnia quæ vult, & nihil male vult, & constat quod ipsi volent omnia bona quæ habebunt; Boet. etiā dicit in lib. 3. de cōs. quod beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus: ergo in beatis nullum præmium erit accidentale.

In oppositum. **C**ONTRA, accidens est quod aduenit rei post esse completum, sed multa gaudia habet beati, quæ si non haberent, nihilominus beatitudo ipsorum esset completa: ergo in eis est accidentale præmium.

C O N C L V S I O.

In beatis erit non solum præmium essenziale consistens in clara visione Dei, eiusque perfecta fruitione, sed etiam præmium accidentale habens pro obiecto bonum creatum, quod quidem præmium dicitur accidentale, quia sine illo potest esse anima beata.

Responsio. **R**ESPONDEO, quod in beatis est præmium essenziale, quod est animæ beatitudo consistens in clara Dei visione, & perfecta fruitione; & perfecta securitate de predicta visionis & fruitionis

In beatitudinis perpetuatione & gaudio, quod habent de Deo eis modis supradictis presente, & premium accidentale quod habet bonum creaturæ pro obiecto quod accidentale dicitur, non quia sit accidens animæ, quia tunc beatitudo animæ etiam diceretur premium accidentale: sed quia tale premium non est de ratione beatitudinis animæ, eo quod anima sine illo esset vere beata, quia sicut dicit Aug. 5. lib. confess. inter principium, & mediū, ad Deum loquens de bonis creatis: beatus qui te scit etiam si illa nesciat, qui vero & te, & illa nouit non propter illa beator, sed propter te solū beatus est.

Ad primū. Ex dictis patet solutio ad primum in oppositum.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod non omnia bona quæ habebunt beati includuntur in diffinitione essentialis beatitudinis, quia eius diffinitio est perfecta animæ cum Deo coniunctio per claram visionem, & perfectam fruitionē, & de perpetuatione vtriusque securitatis perfectionem, & gaudium de Deo modis supradictis eis presente: vnde illæ diffinitiones Aug. & Boet. sunt quædam descriptiones beatitudinis analogice dictæ de beatitudine essentiali, & accidentali. Vel potest dici, quod ideo dicitur beatitudo bonorum omnium aggregatio, quia perfectiones omnium bonorum creatorum sunt supereminenti modo in summo bono quod est beatitudinis obiectum.

Q V A E S T I O II.

Vtrum beatitudo corporis erit premium accidentale.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra. T V I D E T U R quod non: quia non tantum anima est de essentia hominis, sed etiam corpus: ergo a simili, non tantum beatitudo animæ est beatitudo essentialis, sed etiam beatitudo corporis.

Secundo. Item illa beatitudo est essentialis per quam augetur essentialis animæ beatitudo, sed beatitudo corporis est huiusmodi, quia ut superius ostensum est, animæ per resurrectionem suorum corporum beatorum clarius Deū videbunt: ergo beatitudo corporis est essentialis premium.

In oppositum. C O N T R A, nihil superadditum premium essentiali est premium essentialis: superadditum enim essentiali rei non est pertinens ad eius essentialitatem: sed sicut dicit gl. super illud Exo. 25. super illam alteram coronam aureolam huic, id est aureolæ aureola supponitur, cum in scriptura dicitur, quod ei sublimior gloria in receptione corporum ferretur: ergo gloria corporis non pertinet ad premium essentialis.

Secundo. Tex. co. 27. et 28. Item quod est vni essentialis, non est alij accidentale, quia sicut dicit Phil. 1. phys. substantia nulli accidit, sed certum est, quod beatitudo corporis accidit substantiali premium animæ: ergo non est essentialis premium corporis.

C O N C L V S I O.

Beatitudo corporis non erit essentialis premium beati, sed accidentale.

R E S P O N D E O, quod duplex est beatitudo animæ, & corporis: dicitur autem esse de essentia beatitudinis animæ omne illud sine quo non esset vere beata, & nihil est de essentia beatitudinis suæ, sine quo posset esse vere beata, & quæ sine corpore vere beata est, beatitudo corporis pertinet ad premium animæ accidentale non essentialis, sed illud sine quo corpus non posset esse beatum videtur essentialis eius beatitudo vel ad ipsam pertinere: & ita potest dici, quod beatitudo corporis aliquo modo est essentialis simpliciter, & principaliter, quia est essentialis corpori, in quantum sine illa corpus non posset esse beatum, tamen non est essentialis simpliciter & principaliter, eo quod sine illa pars hominis principalior est perfecta propter sui cum Deo coniunctionem.

Ad primū. A D P R I M U M dicendum, quod procedit de essentialitate, quod debetur premium corporis.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod anima per corporis beatitudinem non videt clarius Deum nisi in quantum ex sui vnione ad corpus habet perfectius esse, & ex consequenti perfectiorem operationem.

Ad primū alterius partis. A D P R I M U M ad partem aliam procedit de essentiali premium animæ, quod est essentialis simpliciter & principaliter.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod quamuis substantia nulli accidat, tamen aliquid quod est essentialis vni est accidentale alij: color enim est essentialis albedini, & accidentalis parieti: sic dico, quod quamuis beatitudo corporis sit premium accidentale essentiali premium animæ, tamen potest esse quod essentialis premium corporis.

Q V A E S T I O III.

Vtrum omne premium accidentale sit aureola.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra. D. Th. ibid. 95. ar. 10. T V I D E T U R quod sic: Premium essentialis dicitur aurea: ergo cum aureola esset superaddita aureæ, ut habetur Exo. 25. & quodlibet premium accidentale sit superadditum essentiali, quodlibet premium accidentale est aureola.

Secundo. Item premium animæ non distinguitur nisi in essentialis & accidentale: cum ergo aureola non sit pertinens ad premium essentialis, sequitur quod omne premium accidentale sit aureola, & econuerso.

In oppositum. C O N T R A, multi sunt beati qui non habent aureolam, quia illam non habent nisi virgines, Martyres, & Prædicatores, & tamen non est aliquis beatus qui non habeat aliquod premium accidentale: ergo non omne premium accidentale est aureola.

C O N C L V S I O.

Non omne premium accidentale beati est aureola, sed illud tantum, quod habet beatus de operibus a se factis habentibus rationem excellentis victorie, quale est gaudium quod habent Virgines, Martyres, & prædicatores.

R E S P O N D E O, quod non omne premium accidentale est aureola: vnde est quoddam premium.

Responsio.

Quod beatitudo corporis est essentialis, & quomodo non.

Ad primū.

Ad secundū.

Ad primū alterius partis.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra. D. Th. ibid. 95. ar. 10.

Secundo.

In oppositum.

Responsio. Quoddam premium.

sentiale aurea accidentale, privilegia tam aureola dicitur, non privilegia tum nec aurea, nec aureola dicitur.

premium quod dicitur aurea, quoddam quod dicitur aureola: quoddam quod non est, nec aurea, nec aureola: aurea est premium substantiale bonorum, quod per similitudinē aurea dicitur, tum quia datur victoribus, & victori debetur corona, tum quia per ipsum creatura rationalis est Deo perfecte subiecta, cui esse subiectum regnare est, tum quia ad similitudinem coronæ quæ continetur linea circulari, quæ ita perfecta est, ut ei non possit fieri additio nisi accidentalis, illud premium est ita perfectum, quod quicquid superadditur accidentale est: tamen quia sicut corona quæ est circularis aut eundem punctum a quo incipit terminatur, ita per ipsum premium essentialis creatura rationalis primo principio coniungitur, a quo in esse per creationem exiuit. Aureola vero est gaudium de operibus a se factis rationem habentibus victoriæ excellentis, per quod apparebit exterius in corpore quidam decor qui prædictum interius gaudium exterius declarabit, sed opera quæ facit homo bona creata sunt, & quæ habent rationem victoriæ excellentis privilegiata sunt: ergo aureola est gaudium de bonis creatis, non quibuscumque, sed privilegiatis privilegio victoriæ excellentis, & quia omne gaudium de bono creato pertinet ad accidentale premium, dicitur quod aureola est accidentale premium, & dicitur respectu aureæ vocabulo significante diminutionem, ad significandum quod est multo minus premium quam aurea, & hæc figurata fuit Ex. 25. vbi dicitur de tabula quæ ponebatur super arcam, facies illi labium aureum per circuitum, & ipsi labio coronam interasilem altam quatuor digitis, & super illam alteram coronam aureolam, in quo significatum fuit quod aureola est aliquid accidentale superadditum aureæ, non tamen omne premium accidentale aureola est, quia non omnia bona opera quæ fecerunt beati, & de quibus gaudent, habent rationem victoriæ excellentis, & tamen gaudium de illis cum sit de bono creato est premium accidentale.

Ad primū. A D P R I M U M in oppositum dicendum, quod procedit ex duabus affirmatiuis in secunda figura, cum dicit premium accidentale est superadditum aureæ, aureola est superaddita aureæ: ergo quodlibet premium accidentale est aureola, & ideo non valet processus.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod quamuis premium primaria diuisione diuidatur in essentialis & accidentale, tamen accidentale subdiuidatur in illud quod est aureola, & illud quod non est aureola.

Q V A E S T I O IIII.

Vtrum aureola sit in anima, vel in corpore.

Arg. 1. D. Bon. vbi supra. D. Th. vbi supra ar. 10. T V I D E T U R quod in corpore. Aug. lib. 22. de ciu. c. 20. loquens de cicatricibus Martyrum, dicit quod non erit in eis deformitas, sed dignitas:

sed illa dignitas erit aliquid pertinens ad aureolam, vel ipsa aureola: ergo aureola est in corpore.

Secundo. Item integra in corpore, & corrupta in mente si per finalem penitentiam saluetur habebit aureolam, & illam non habebit integra mente & corrupta carne, quod verum non esset si aureola esset non in carne, sed in anima: ergo non est in anima, sed in carne.

Tertio. Item aureola Doctorum non videtur aliud esse, quam reuerentia eis exhibita ab electis qui per eorum prædicationem conuersi sunt, sed reuerentia alicui exhibita non est in eius anima, nec in eius corpore, quia secundum Phil. 1. ethicorum, cap. 6. honor est magis in honorante quam in honorato: ergo est quædam aureola, quæ nec est in anima, nec in corpore illius cui debetur.

In oppositum. C O N T R A, premium respondet merito, sed omne meritum principaliter respicit animam: ergo cum aureola sit premium quoddam principaliter est in anima.

C O N C L V S I O.

Aureola cum sit gaudium quoddam speciale est in anima beati, licet etiam in corpore sit decor quidam, qui est sensibile quoddam signum eiusdem interni gaudij.

R E S P O N D E O, quod solutio huius questionis ex dictis in quest. præced. dependet: dictum est enim in præced. quest. quod aureola in beatis est gaudium de bonis operibus animæ factis rationem habentibus victoriæ excellentis per quod apparebit exterius in corpore quidam decor, qui gaudium interius per dictum exterius declarabit, gaudium autem est in anima: decor autem in corpore illud declarans gaudium effectus eius est, vel aliquid aliquo modo ordinatum tamen signum ad ipsum principaliter: ergo & quasi essentialiter aureola erit in corpore, siue sit effectum ab interiori gaudio, siue non, quod maxime dico propter cicatrices Martyrum, quæ videntur esse signum aureolæ Martyrum existentis in anima, cum tamen ab ea non sint effectus.

Ad primū. E X Q V O patet solutio ad auctoritatem Aug. ad oppositum allegatam, ut per litteram quæ immediate subiungitur, vbi dicitur quod per illas cicatrices quædam, quæuis in corpore non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit.

Ad secundū. Ad secundum dicendum, quod si aliqua fuerit mortua cum proposito castitatem seruandi nunquam interrupto per contrarium voluntatis actum, non obstante quod violenter oppressa fuerit, habebit aureolam virginitatis, & nobilius glorificabitur quam si non fuisset violenter oppressa: vnde sancta Lucia Tyranno dixit: Si me inuitam violari feceris mihi castitas duplicabitur ad coronam, non intelligendo quod per hoc duas virginitatis haberet aureolas, sed quia non tantum premium reportasset

Responsio. Aureola est gaudium in anima, & decor in corpore.

Ad primū.

Ad secundū.

Virgo violenter oppressa habebit virginitatis aureolam.

rasset de virginitate custodita, sed etiam pro iniuria quam in hoc fuisse passa. Et his concordat Aug. I. de civ. c. 19. dicens de violenter oppressis. Quis sana mente putaverit se perdere pudicitiam, si forte in apprehensa, & oppressa carne sua exerceatur, & expleatur libido non sua: si enim hoc modo pudicitia perit profecto pudicitia virtus animi non erit. Et infra: Quocirca proposito animi permanente per quod corpus etiam sanctificari meruit, nec ipsi corpori aufert sanctitatem violentia libidinis alienae, quam servat perseverantiam continentiae suae. Et ita dicit non amitti corporis sanctitatem manente animi sanctitate etiam corpore oppresso, sicut amittitur corporis sanctitas violata animi, sanctitate etiam corpore intacto: sicut. n. integritatem mentis Deus restaurare potest mediante mentis corruptae poenitentia, quamvis facere non possit quin fuerit corrupta, ita integritatem carnis Deus restaurare potest, quamvis fieri non possit quin fuerit corrupta: quamvis carnis integritas ad illud quod est de essentia aureolae non sit necessaria.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod maior est falsa: quamvis enim conversi per alicuius praedicationem illi exhibeant reverentiam in patria illa, tamen exhibitio reverentiae aureola non est, sed est eius aliquod signum.

Q V A E S T I O V.

Vtrum aureola sit in Christo.

Arg. 1. D. Bon. ubi sup. D. Tho. ubi supra. ar. 8. T V I D E T U R quod sic: quia in Christo maxime fuerunt illa, quibus debetur aureola: fuit enim virgo, martyr, & doctor.

Secundo. Item quod inter praemia accidentaliter est perfectissimum Christo est attribuendum, sicut perfectissimum habet essentialiter praemium, sed praemium aureolae est perfectissimum inter praemia accidentaliter: ergo in Christo est aureola.

In oppositum. C O N T R A, omne praemium quod habitu rus erat Christus habuit ab instanti conceptione suae, sed extunc non habuit aureolam, quia aureola debetur victori: ab instanti autem conceptionis non triumphaverat, quia adhuc non pugnaverat: ergo in Christo non est aureola.

Secundo. Item aureola dicit praemium diminutum, sed nullum praemium diminutum est in Christo, quia omnia quae sunt in eo sunt perfectissima: ergo in Christo non est aureola.

C O N C L U S I O.

Aureola non ut a Principe militi datur, sed in se spectata est in Christo perfectissime, eaque triplex Virginitatis, Martyrii, & Praedicationis.

Responsio. Triplex aureola secundum id quod est, non autem secundum quod militi datur in Christo esse. R E S P O N D E O, quod aureola potest considerari dupliciter: vel secundum id quod est, vel sub ratione qua militi datur a Principe: Primo modo est in Christo perfectissime triplex aureola, quia perfectissime fuit virgo: quamvis. n. contra eius spiritum carnalis concupiscentia nunquam bellauerit, quia in ipso radix eius non fuit, nec esse potuit, tamen quae

perfecte eius caro suae animae obediens fuit, & pugna ordinatur ad victoriam, victoria ad dominium pacificum, non debet negari, sed concedi in eo esse aureola virginitatis.

Præterea, Christus pugnavit contra exercitum carnalis concupiscentiae non in se existens, sed in alijs, & in illo exercitu victo carnalem concupiscentiam vicit, sicut aliquis vincit principem vincendo robur exercitus sui.

Fuit etiam perfectissimus doctor, & perfectissime vicit per suam doctrinam diabolicas fraudulencias, per quas diabolus nitebatur bellare contra Christum, & contra suos: unde dixit ut habetur Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi eicietur foras.

Fuit etiam perfectissime martyr: unde ipse dixit, ut habetur Ioan. 18. Ad hoc veni in mundum ut testimonium perhibeam veritati, quod testimonium non tantum verbo, sed mortem sustinendo perhibuit, & sic vicit tyrannicas violentias, unde dicit discipulis suis, ut habetur Ioan. 16. Confidite quia ego vici mundum: quia ergo excellentissimam victoriam habuit contra carnales concupiscentias vincendo eas non in se, quia in se nunquam fuerunt, nec esse potuerunt, sed in alijs in quibus fuerunt intelligendo, ut expositum est, & contra diabolicas fraudulencias, & contra tyrannicas violentias: ideo excellentissime sibi debetur triplex aureola, scilicet aureola virginitatis, doctrinae, & martyrii: accipiendo aureolam secundum id quod est: Accipiendo autem sub ratione qua datur militi a Principe, sic Christus non habet aureolam, quia Christus princeps militum est, quamvis summus principatus sibi debeatur ratione divinae naturae.

A R G V M E N T A ad partem primam procedunt de aureola secundum id quod est.

A D P R I M U M ad partem secundam dicendum, quod maior vera est de praemio substantiali, non autem de omni accidentaliter: unde ab instanti conceptionis suae non habuit gloriam corporis in re, sed in certa expectatione, sic dico de aureola.

Ad secundum dicendum, quod aureola non dicit praemium diminutum in genere praemij accidentaliter, sed perfectissime, quamvis respectu praemij substantialis habeat rationem praemij diminute.

Q V A E S T I O VI.

Vtrum Angelis debeatur aureola.

Arg. 1. D. Bon. ubi supra. D. Tho. ubi supra. ar. 9. Secundo. Dist. 6. T V I D E T U R quod sic: quia sunt omnes virgines: ergo debetur eis aureola virginitatis.

Item sunt nostri Doctores, ut in 2. libro ostensum est: ergo debetur eis aureola doctrinae.

Item difficilius est vincere spiritum, quam carnem, sed ipsi se ipsos vicerunt, cum Luciferi suadenti eis rebellionem non acquieverunt.

Item q. 5. ubi dicitur quodlibet, huius q. 6.

Ad argum.

Ad primam partem.

Ad secundam partem.

Arg. 1. D. Bon. ubi supra. D. Tho. ubi supra. ar. 9. Secundo. Dist. 6.

Tertio.

runt: ergo ratione excellentis victoriae eis debetur aureola.

In oppositum. C O N T R A, 2. Thim. 2. non coronabitur nisi qui legitime certaverit, sed angeli nullum habuerunt certamen saltem difficile ad vincendum: ergo angelis nulla debetur aureola.

C O N C L U S I O.

Angelis non debetur aliqua aureola.

Responsio. R E S P O N D E O, quod angelis non debetur aureola aliqua, quia aureola est gaudium de operibus a se factis habentibus rationem victoriae excellentis, angelis autem connaturalis est virginitas, & ipsos impossibile est pati martyrium, quia sunt immortales: docere autem nos pertinet ad coe officium ministratum, & sine labore illud exercet, & ideo virginitas non habet in eis rationem victoriae, nec doctrina rationem victoriae specialis, & ideo eis non debetur aureola virginitatis, nec aureola doctrinae, nec eis deberi potuit unquam aureola martyrii, sed non est aliqua aureola praeter istas, quia omnis excellens victoria, vel est contra carnem, vel est contra diabolum, vel contra mundum, eis tamen ratione ministerij quod nobis exhibent debetur praemium accidentale: unde quo ad hoc adhuc sunt in actu merendi.

Ad argum. Ex dictis patent solutiones ad duo prima in oppositum.

Ad tertium. Ad tertium dicendum, quod in illa victoria nulla fuit difficultas, quia nullam habebant inclinationem ad malum, & ideo quamvis per suam conversionem informatam gratia praemium substantiale meruerint, non tamen accidentale, quod est aureola.

Ad aliam partem. Ad auctoritatem apostoli ad aliam partem dicendum, quod loquitur de hominibus quorum vita est in certamine, secundum illud Iob 7. militia est vita hominis super terram, in quo certamine oportet hominem habentem vsu lib. ar. vincere, ad hoc ut habeat vitam aeternam.

Q V A E S T I O VII.

Vtrum beati habebunt aliquod accidentale praemium pro bonis operibus quae fecerunt in peccato mortali.

Arg. 1. T V I D E T U R, quod non: rei mortuae nullum potest deberi praemium nisi sic vivificanda, sed opera facta in peccato mortali vivificari non possunt: ut superius habitum est: ergo eis nullum debetur praemium.

Secundo. Item nullum redditur praemium pro opere quod Deo non placuit, sed opera facta in mortali peccato Deo non placuerunt, quia placencia operis praesupponit placencia operantis: ergo pro illis nullum habetur praemium.

In oppositum. C O N T R A, beatis placet fecisse illa bona opera quae in mortali peccato fecerunt, sed placencia impleta non est sine aliqua delectatione: ergo aliquod gaudium habent beati pro bonis operibus, quae fecerunt in mortali peccato.

C O N C L U S I O.

Beati pro bonis operibus factis in mortali peccato non habent aliquod accidentale praemium a Deo specialiter datum, sed illud tantum quod sentiunt dum recogitando dicta bona sibi ipsis in eis complacent.

R E S P O N D E O, sicut poena est duplex. scilicet

quaedam infligenda a iudice: quaedam acta ab ipso peccante, quia homo peccato sibi met inferit poenam: ita dico quod duplex est gaudium accidentale in beatis: quoddam receptum specialiter a Deo misericorditer retribuente, quoddam ab ipso beato recogitando bona opera sua, & sibi complacendo in eis. Primum gaudium magis proprie habet rationem praemij quam secundum, quamvis secundum aliquo modo habeat, eo quod omnia quae habent beati principaliter a Deo sunt: cum ergo beatis placeat se fecisse opera bona, quae in peccato mortali fecerunt, maxime in quantum vident, quod illa bona eos ad poenitentiam disposuerunt seu inclinaverunt, pro illis habent aliquod accidentale praemium extendendo nomen praemij ad quodlibet gaudium bonorum, nec tamen sic gaudent de illis operibus, sicut de illis quae fecerunt in charitate, de quibus gaudent ratione operis operati, & radicis, & forme: de alijs autem gaudent ratione operis operati tantum, nec pro illis habent aliquod accidentale praemium a Deo specialiter datum.

A R G V M E N T A ad partem primam procedunt de praemio specialiter dato a Deo retribuente.

Argumentum ad partem secundam procedit de accidentali praemio largissime dicto, prout se extendit ad quodcumque gaudium bonorum.

Q V A E S T I O VIII.

Vtrum quilibet beatus tantum gaudet de bono sui proximi quantum de suo.

C O N C L U S I O.

Beatus magis gaudet de bono suo quam de bono proximi sui.

S E D quia huius quaestiones solutio aperte patet per ea quae dicta sunt in lib. 3. di. 31. in solutione huius quaestiones: vtrum in patria remanebit charitas quantum ad ordinem diligendi, qui est in via: ideo solutioni huius quaestiones non est hic immorandum. Clarum est enim quod beati magis gaudent de bono illius quem magis diligunt. Declaratum est autem in praedicta quaestione, quod in patria quilibet magis post Deum diligit se ipsam quantum ad intensiorem actus, quam quemcunque alium, ex quo patet quod quilibet magis gaudet de bono suo, quam de bono proximi sui: unde Linus magis gaudet de bono suo quam de bono Petri, quamvis forte Petrus propter maiorem gaudendi virtutem Rich. super. 4. Sen. Xx magis

Responsio.

Vide ad pleniorum notitiam supra dist. 43. ar. 7 qu. 1. et Sco. di. 45. huius solutio tertium principale.

Ad argum.

Arg. 1.

Idem videtur Sco. di. ult. huius q. 5. art. 6.

magis gaudeat de bono lini quam de bono suo proprio linus.

Littere pon deratio.

C I R C A, litteram. Fines suos habebunt ciuitates duæ &c. Sed nunquid si omnes illi qui modo sunt viuentes saluarentur impleretur numerus ciuium ciuitatis Dei, de istis cū illis qui iā saluati sunt. Respondeo q̄ hoc nobis incertum est, secundū tamen dicta Aug. videtur dicendum q̄ sic: videtur enim sentire in lib. de bono coniugali longe ante medium, q̄ si omnes homines qui viuebant tempore suo saluarentur q̄ ipsi, cū illis qui iam saluati erāt suffecissent, ad repletionem numeri electorū: vnde inquirentibus si omnes homines vellēt ab omni concubitu continere: vnde subsisteret genus humanū: respondet per hæc verba.

Credo. sibi Deum hoc scire sicut de hora no- uissimi diei.

Et si omnes beati clare videat, Deū non tamen sicut est vi- sibilis.

Vtinam omnes hoc vellēt duntaxat de corde puro, & conscientia bona & fide non ficta, multo citius Dei ciuitas compleretur, & acceleraretur terminus sæculi. Ex his verbis sequi videtur, quod ante dictum est: de hoc tñ nullus scit certitudinem nisi solus Deus, vel ille cui Deus hoc reuelauit. Sed alij alijs plenius, quia sicut nullus beatus ipsum videt quātum ex parte sua visibilis est, quamuis quilibet ipsum clare videat, & vnus alio clarius: sic nullius alijs ab eo, fruitur eo quantum ex parte sua invisibilis est, quamuis eō omnes fruantur perfecte, vnus alio perfectius. Ita quisque gaudebit de bono alterius qualiter gauderet si in se haberet: hoc non videtur verum si ita sit nota æqualitatis, quamuis vera sit secundum q̄ ita est nota similitudinis. Si ita esset par gaudium vt etiam par esset cognitio. Hæc solutio non valet, quia quantum cognoscant tantum gaudebunt: vnde sequens solutio melior est quæ refert paritatem gaudij nõ esse ad intensionem affectionis gaudentium, sed ad vniuersitatem rerum de quibus gaudebitur, quia de omni re de qua gaudebit vnus gaudebunt omnes. Si quem mouet quid opus sit spiritibus defunctorum corpora sua in resurrectione recipere &c. Huius ratio reddita est superius eadem dist. in illa quæstione: vtrū beatitudo electorum, erit maior post iudicium quam ante.

Si mali in inferno peccabunt.

DISTINCTIO L.

ORitur quæstio, ex præmissis ducens originē. Supra enim August. loquens de malis in inferno damnatis, & bonis in celo glorificatis, dixit quodd. nec bonis voluntas, nec malis facultas esse peccandi poterit. Et de bonis quidem constat; sed de malis, a quibus voluntatem malam nõ remouet, quæritur quo modo sit verum eos non posse peccare, imò

Dist. præc. lit. A. ex en. ch. c. III.

quomodo verum sit eos non peccare, cum malam habeant voluntatem. Quidam autem illam voluntatem non esse peccatum sed supplicium tantum. Alii verò peccatum esse fatentur, sed per illud eos non mereri aliquam pœnam, quia non est ibi locus merendi. Illud ergo peccatum, dicunt non esse meritum supplicii, sed supplicium mali meriti, quod in hac vita præcessit. De hoc autem August. ita dicit, Tempus acquirendi vitam æternam, in hac tantum vita Deus hominibus dedit: vbi voluit etiam pœnitentiam esse fructuosam. Id eò hic pœnitentia fructuosa est, quia potest hic homo deposita malitia bene viuere, & mutata voluntate, merita simul operaque mutare, & ea gerere quæ Deo placeant. Quod qui in hac vita non fecerit, habebit quidem pœnitentiam in futuro seculo de malis suis, sed indulgentiā in conspectu Domini non inueniet: quia etsi erit simulus pœnitentis, tamen nulla erit tibi correctio voluntatis, a talibus enim ita culpabitur iniquitas sua, vt nullatenus ab eis possit vel diligi, vel desiderari iustitia. Voluntas enim eorum talis erit, vt habeat semper in se malignitatis suæ supplicium, nunquam tamē recipere possit bonitatis affectum. Quia sicut illi qui cum Christo regnabunt, nullas in se male voluntatis reliquias habebunt; ita illi qui erunt in supplicio æterni ignis, cum diabolo, & angelis eius deputati, sicut nullam habebunt vltius requiem, sic bonam nullatenus poterunt habere voluntatem. Et sicut coheredibus Christi dabitur perfectio gratiæ ad æternam gloriam; ita confortibus diaboli cummulabit ipsa malignitas pœnam, quando exterioribus deputati tenebris, nullo illustrabuntur interiori lumine veritatis. Ex his apparet, reprobos in inferno pœnitentiam sic gesturos, vt per eam prauam voluntatem non deserant: & illa maligna voluntas erit eis ad cumulum pœnæ: per quam tamen non reuertentur: quia nullus meretur nisi in hac vita.

Fulgentius lib. de fide ad Pet. c. 3.

Sapient. 5.

Matt. 25.

Quare dicuntur tenebre exteriores.

Hic queri potest, quare illæ tenebræ quibus inuoluntur mali in gehenna, dicuntur exteriores. Quia tunc mali penitus extra lucem corporalem, & spirituales, scilicet Deum, erunt. Nunc enim etsi patiuntur tenebras in cecitate mentis, non tamen penitus extra lucem Dei sunt, nec corporali luce priuantur. De hoc Augustin. sic ait, Ira Dei, & in iudicio erit, & hic est in cecitate mentis, cum dantur mali in reprobum sensum. Ibi exteriores tenebræ erunt, quia tunc peccatores penitus erunt extra Deum. Quid est enim penitus esse extra Deum, nisi esse in summa cecitate? Si quidem habitat Deus lucem inaccessibilem. Hæc autem tenebræ hic iam incipiunt in peccante, cum ab interiori Dei luce secluditur, sed non penitus dum in hac vita est. Ecce quare ibi peccator dicitur pati exteriores tenebras, & non hic: quia ibi secludetur penitus a luce Dei: quod non hic. Sed quomodo intelligenda est illa seclusio? an quia non videbunt Deum per speciem? sed nec aliquis videt hic Deum per speciem. An per dissimilitudinem quam facit peccatum inter Deum, & hominem? sed et hic multi per graui peccata elongantur a Deo. An quia Deum ordinem sita vt velint,

Super illud psal. 6. Turbarus est a furore oculus meus. 1. Tim. 6.

Psalm. 73.

vt velint Deum non esse? sed & hic multi. Deū oderunt, de quibus scriptum est. Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper. Quæ est ergo illa elongatio? Sanè exteriores tenebræ intelligi possunt quædam malignitas odij & voluntatis, quæ tunc excrescet in mentibus reproborum, & quædam obliuio Dei: quia tormentorum interiorum, & exteriorum doloribus aded afficientur, & turbabuntur, vt ab illis ad cogitandum aliquid de Deo, vix, vel raro, vel nanquam mentem reuocent. Vt qui nimio præmuntur pondere, aded stupefcunt & turbantur, vt interrim in aliam cogitationem non se extendant; sed illuc totus tendat impetus cogitationis, vbi sentitur vis doloris. Sed in hac vita nullus aded malus est, vt penitus secludatur a cogitatione Dei: quia nec perdit appetitum beatitudinis, & queandam boni amorem, quem naturaliter habet rationalis creatura. Illas autem exteriores & profundissimas tenebras reprobos perpeffuros post iudicium dicit Augustinus, opponens de illo diuine, (qui in inferno positis, eleuans oculos vidit Abraham, & insinu eius Lazarum: cuius comparatione coactus est consistere mala sua, vsque aded, vt fratres roget ab his premoneri. Quod ante iudicium factum legitur, sed post iudicium in profundioribus tenebris erunt impii, vbi nullam Dei lucem videbunt cui confiteantur.

Super illud psalm. 6. In inferno quis consistere, ibi dicitur Lucæ 16.

Aug. super illud psal. 108. Disperat de terra. Eadem habetur in lib. de cura pro mortuis c. 14 & 15 Lucæ 16.

De animabus damnatorum, si quam habent notitiam eorumque hic fiunt.

Præterea queri solet, si reproborum animæ quæ nunc in inferno cruciantur, notitiam habeant eorum quæ circa suos in hac vita geruntur, & si aliquo modo doleant super infortunijs suorum charorum. Hæc quæstionem Aug. commemorat, ex parte eam explicans, ex parte verò insolutam relinquens: ait enim. Queret aliquis, an vllus dolor tangat mortuos de his quæ in suis post mortem contingunt, vel quomodo ea quæ circa nos aguntur nouerint spiritus defunctorum. Cui respondeo, magnam esse quæstionem, nec in præsentia differendam. Veruntamen breuiter dici potest, quod est cura mortuis de suis charis: vt de diuine legitur: qui dum tormenta apud inferos pateretur, leuauit oculos ad Abraham, & inter alia dixit, Habeo enim quinque fratres: mitte aliquem ex mortuis, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Habet enim mortui curam de viujs: quos sciunt viuere, quia nec in locis pœnarum vident eos, vbi diues sine fratribus erat; nec in requie beatorum, vbi Lazarus, & Abraham, quamuis longè, agnoscebat. Non tamen ideo consequens est, eos scire quæ circa charos suos aguntur hic, vel lata, vel tristitia.

Quomodo accipienda sunt quæ de Lazaro & diuine leguntur.

Si quis autem querat, quomodo intelligatur quod de Lazaro, & diuine legitur; audiat Augustinum respondens dicens, Si quis putat animas corpore exutas locis corporalibus contineri, cum sint sine corpore, non deerunt qui foueant, & diuinitatem in loco corporali fuisse contendant, ipsamque animam corpoream præparasse linguam, & sillam de Lazari digito cupisse. Sed melius est

Aug. super Gen. ad lit. lib. 8. ca. 5.

dubitare de occultis, quàm litigare de incertis. Diuitem in supplicio, pauperem in refrigerio esse non dubito: sed quomodo intelligatur diuitis lingua, digitus Lazari, flamma inferni, sinus Abraham, & huiusmodi, vix a mansuetis, a contentiosis autem nunquam inuenitur.

Si se videatur boni, & mali.

Solet etiam queri, vtrum uicissim se uideant illi qui sunt in inferno, & illi qui sunt in gloria. Sicut sancti tradunt, & boni malos, & mali bonos uident usque ad iudicium: post iudicium uerò boni videbunt malos, sed non mali bonos. Vnde Gregorius, Infideles in imo positi, ante diem iudicij fideles super se in requie attendunt: quorum gaudia post contemplari non possunt.

Greg. ho. 40 in Euan. Er in gl. sup. il. lud. Lu. 16. Eleuans autem oculos.

De Chaos inter bonos, & malos.

Sed cum sancti malos in tormentis uideant, nonne aliqua compassione erga eos mouentur? nonne eos de tormentis liberari cupiunt? Recole illud euangelicum quod Abraham diuini respondit. Inter nos, & uos chaos magnum firmatum est, ut hi qui uolunt hinc transire ad uos, non possint, neque inde huc transire. Quid est illud chaos inter bonos, & malos, nisi hinc iustitia, inde iniquitas, quæ nullatenus sociari valent? Aded enim sancti Dei iustitiæ addicti sunt, vt nulla compassione ad reprobos transire ualeant, nulla pro eis inter sanctos fiat intercessio. Quomodo ergo inde uolunt aliqui transire ad illos, sed non possunt? Quia si Dei iustitiæ admittet, non fieret eis molesta liberatio eorum. Vel ita dicuntur uelle & non posse, non quia uelint & non possint sed quia etsi uellent, non possent eos inuare. De hoc ita Gregorius ait, Sicut reprobi a pœnis ad gloriam sanctorum transire uolunt, & non possunt; ita & iusti pro misericordiam mente ire uolunt ad positos in tormentis, vt eos liberent, sed non possunt: quia iustorum animæ etsi in natura sua bonitate misericordiam habent, iam tunc autoris sui iustitiæ coniunctæ tanta reuerentia constinguntur, vt nulla ad reprobos compassione moueantur.

Lucæ 16.

Grego. eadē homilia, circa illud, Homo quidam erat diues.

Quod uisa impiorum pœna non minuit beatorum gloriam.

Postremò queritur, an pœna reproborum uisa deploret gloriam beatorum, an eorum beatitudinem proficiat. De hoc ita Gregorius ait, Apud animam iustorum non obfuscatur beatitudinem aspecta pœna reproborum: quia vbi iam compassio miseriæ non erit, minuere beatorum letitiam non ualebit. Et licet iustis sua gaudia sufficiant, ad maiorem tamen gloriam uident pœnas malorum, quas per gratiam euaserunt: quia qui Dei claritatem uident, nil in creatura agitur quod uidere non possint. Non est autem mirandum, si sancti iam immortales reprobos uideant mentis intelligentia, cum propheta mortales adhuc, uidere hæc omnia meruerunt. Egre dientur ergo electi, non loco, sed intelligentia vel uisione manifesta, ad uidendum impiorum cruciatus: quos uidentes non dolore afficiuntur, sed letitia satiabuntur, agentes gratias de sua

Ibi ad illud Fili recor- dare.

Hieron sup. illud 66. Esai. Egre dientur, & uidebunt. Esai.

Isa. vi.

liberatione, visa impiorum ineffabili calamitate. Vnde de Esaias impiorum tormenta describens, & ex eorum visione letitiam bonorum exprimens, ait, Egredientur, electi scilicet, & videbunt cadavera virorum qui praevaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur, & erunt usque ad satietatem visionis omni carni, id est electis. Laetabitur enim iustus, cum viderit vindictam.

Psal. 17.

Hac de pedibus sedentis super solium excelsum, quos Seraphim duabus alis volabant, scriptori, nisi non auditori, commemorasse sufficiat: qui a facie exorsus sedentis, per media ad pedes usque, via duce peruenit.

DISTINCTIO L.

UPERIVS determinavit Magister de remuneratione bonorum. Hic determinat de retributione malorum. Et dividitur in partes tres.

Primo determinat de illa retributione absolute.

Secundo in comparatione: ibi. (Præterea queri solet.)

Tertio ponit breuem recapitulationem operis totius: ibi. (Hæc de pedibus.)

Prima in duas.

Primo determinat de damnatis quo ad malum culpæ.

Secundo quo ad malum pænæ: ibi. (Hic queri potest.)

Illa pars quæ ibi incipit. Præterea queri solet: dividitur in tres.

Primo determinat de retributione malorum in comparatione ad eos, qui adhuc sunt in hoc mundo.

Secundo in comparatione ad eos qui erant in limbo: ibi. (Si quis autem.)

Tertio in comparatione ad eos qui sunt in celo: ibi. (Querit etiam solet.)

Et ista in tres.

Primo inquit si boni, & mali vident se vsque ad iudicium.

Secundo si beati compatiuntur malis: ibi. (Sed cum sancti.)

Tertio si ex visa pænâ malorum minuitur in beatis aliqua gloria eorum: ibi. (Postremo queritur.)

CIRCA hæc distinct. querendum est principaliter de quatuor.

Primo de cognitione animæ separate in generali.

Secundo de cognitione damnatorum, in speciali.

Tertio de eorum voluntate.

Quarto de eorum punitione.

ARTICVLVS PRIMVS. CIRCA primum queruntur tria.

Primo vtrum anima separata cognoscat aliquid sensibiliter.

Secundo vtrum cognoscat aliquid intelligibiliter per species in corpore acceptas.

Tertio vtrum cognoscat singularia.

QVAESTIO I. Vtrum anima separata cognoscat aliquid sensibiliter.

Stendo quod Cassiodo. lib. de anima c. 2. dicit de anima separata: quod vivit in se post huius sæculi amissionem, videt audit tangit ac reliquis sensibus efficacius vitur.

Item lib. de spiritu, & anima, c. 11. dicitur de anima, quod dicitur anima dum vegetat. spiritus dum contemplantur: sensus dum sentit: ergo potentia sensitiva cum anima separatur, sed in ipsa non sunt ociose: ergo sensitiva cognitione vitur.

Item philosophus primo de anima vult, quod sensitiva potentia non senescunt: unde dicit, quod si seni daretur oculus iuuenis videret ut iuuenis hoc autem verum non esset si potentia sensitiva dependeret ex corpore: potentia ergo sensitiva cum anima separatur, & si sic, potest sensibiliter cognoscere.

Item secundum philosophum in eodem lib. desiderium confidentia timor, & gaudium pertinent ad potentiam sensitivam, sed talia sunt in anima separata: ergo in ea est potentia sensitiva, & si sic, potest aliquid sensibiliter cognoscere.

CONTRA in lib. de ecclesiasticis dogmatibus: propositione. 18. dicitur. Duabus substantijs constat homo tantum: anima & carne: anima cum ratione: & carne cum sensibus suis: ergo potentia sensitiva cum anima non separatur cum ex carne dependeat: & si sic, nihil sensibiliter cognoscere potest.

Item secundum philosophum. 2. de anima solus intellectus est separabilis ab alijs potentijs, sicut perpetuum a corruptibili: ergo in separatione animæ corrumpuntur potentia sensitiva, & si sic, anima separata nihil sensibiliter potest cognoscere.

CONCLUSIO.

Anima a corpore separata non potest aliquid sensibiliter cognoscere cum sensatio non nisi mediante organo corporeo exerceri possit.

RESPONDEO, quod sicut se habent intellectus, & voluntas ad essentiam animæ intellectivæ. sic modo suo se habent potentia sensitiva ad essentiam animæ sensitivæ, ut autem ostensum est lib. primo: intellectus, & voluntas non addunt rem absolutam ultra essentiam animæ intellectivæ, quamvis ab ea differant, secundum rationem, & relationem: ergo similiter potentia sensitiva ab essentia animæ sensitivæ non differunt nisi secundum rationem, hoc excepto quod potentia sensitiva non possunt esse in actibus suis, nisi mediatis organo. Intellectus autem & voluntas organo alligati non sunt, quamvis dum anima intellectiva corpori corrumpitur.

Arg. 1. D. Th. q. 1. art. 1.

Secundum.

Tertium. T. c. 69.

Quartum. T. c. 14. & inde.

In oppositum.

Secundum. T. c. 21.

Responsa. Di. 3. parte. 2. articulo. 2. q. 1.

corruptibili est, unita ad directionem suorum actuum indigeat ministerio virium sensitivarum de communi lege, ex quibus sequitur quod siue anima intellectiva, & sensitiva in homine sint eadē essentia, siue non, quod anima intellectiva a corpore separata nihil potest sensibiliter cognoscere, quia si non sunt eadem essentia non remanent in anima separata potentia sensitiva, sed in eius separatione a corpore corrumpuntur. Si autē sunt eadem essentia quamvis cum ea separantur potentia sensitiva, tamē in ea non possunt esse in actibus suis, quia talis est natura rationalis animæ, quod quamvis secundum aliquid absolutum non differat a sua potentia intellectiva, nec a sensitiva, tamen cognitionem quæ est sentire habere non potest nisi organo mediante. Restat ergo quod anima separata nihil potest sensibiliter cognoscere ex parte cognoscētis, quamvis hoc possit ex parte rei cognite, quia quamvis non possit cognoscere per potentiam sensitivam, potest tamen per intellectum sensibilia, & sensibiles eorum modos cognoscere.

Et sic debet intelligi auctoritas Cassiodori ad hoc ut habeat veritatem.

Ad secundum dicendum, quod quamvis potentia sensitiva cum anima separantur, secundum opinionem dicentium, quod in homine anima intellectiva, & sensitiva sunt eadem essentia: tamen ex hoc non sequitur quod anima separata per eas sensibiliter cognoscat propter rationem dictam in questionis solutione, nec tamen ex hoc sequitur quod ociose sint, quia actus suos habebunt post corporis resumptionem, & interim sunt ad perfectionem naturæ.

Ex dictis patet solutio ad tertium.

Potest tamen dici secundum opinionem dicentium potentiam sensitivam corrumpi in separatione animæ, quod philosophus per oculum non intelligit organum tantum, sed organum & potentiam visivam quæ eius forma est: unde dicit, quod si oculus esset animal, anima eius esset visus.

Ad quartum dicendum, quod timor, & gaudium non sunt univocè passiones coniuncti, & animæ separate, sicut patet, ex his quæ superius dicta sunt, ubi quaesitum est, vtrum gaudium sit aliquid differens a visione, & fruitione.

AD PRIMAM auctoritatem ad partem secundam dicendum secundum opinionem illorum qui dicunt sensitivam, & intellectivam, esse eandē essentiam, quod sub nomine potentia sensitiva accepit potentiam, & eius instrumentum sub vno, eo quod vtrumque concurrat ad actum sentiendi, & sic accipiendo potentiam sensitivam, planum est quod non separatur. Et sic possit dici ad auctoritatem philosophi 2. allegatam.

Vel potest dici aliter quod vegetiva, & sensitiva, in plantis, & brutis corruptibiles sunt, intellectiva autē, & si ab eis separari non possit in corruptibilibus, tamen secundum eius opinionem

Animam separata sensibiliter ex se non posse cognoscere licet ex parte rei sensibiliter.

Ad primū.

Ad secundū.

Ad tertium. Vt Franciscus, & Deham in 2.

Ad quartū.

Ad aliam partem.

Ad secundum. An expressio philosophi voluit

quæ erronea est, ab eis potest separari in immortalibus, indubitanter. non opinatus est corpora celestia esse animata, sed in hoc erravit: Et huic concordat quod dixit philosophus. 2. lib. de anima: ubi dixit intellectivam posse separari ab alijs: alia autem ab hoc impossibile est in mortalibus, sed opinando corpora celestia esse animata erravit.

QVAESTIO II.

Vtrum anima separata cognoscat aliquid intellectualiter per species in corpore acceptas.

VIDETUR, quod non. Auic. 6. naturalium lib. 5. c. 6. impossibile est formam intelligibilem esse in anima in effectu perfecte, & non intelligi ab ea in effectu perfecte: ergo forma intelligibilis non est in anima nisi quamdiu intelligit: ergo species intelligibiles in anima intellectiva non conservantur: ergo a corpore separata per illas intelligere non potest.

Item Aug. 11. de tri. c. 3. cum cogitantis acies auersa fuerit: atque illud quod in memoria cernebatur destiterit intueri, nihil formæ quæ impressa erat in eadem acie remanebit: ergo species in intellectu non conservantur: & si sic anima separata per eas non intelligit.

Item secundum philosophum. 3. de anima sicut se habent colores ad visum, sic fantasma ad intellectum, sed visus quocumque modo dispositus, nihil potest videre, nisi præsentem colore: ergo quum fantasmata non separantur cum anima intellectiva, non potest per species in corpore acceptas intelligere.

Item anima nihil intelligit, sine intellectu possibili, cum per receptionem specierum intelligibilium intelligat, sed sicut dicit philosophus. 3. de anima: passivus intellectus corruptibilis est: ergo anima separata nihil intelligit per species in corpore acceptas nec per quamcumque viam aliam.

Item per omnes species acceptas in corpore anima simul intelligere potest, quia tunc potest simul intelligere plura, quod negat philosophus, secundo topi. nec est causa aliqua determinans intellectum ad hoc quod magis intelligat per unam quam per aliam, cum æquale esse habeant in intellectu: voluntas. non hæc determinationem facere non potest, quia actus eius præsupponit intellectus cognitionem: ergo anima separata per species, in corpore acceptas intelligere non potest.

Item una potentia, non habet naturalem modum agendi nisi unum, potentia enim calefactiva ignis non calefacit naturaliter nisi secundum modum unum nec eius leuitas movet naturaliter nisi secundum modum unum, sed intellectus coniunctus, & separatus non est nisi una potentia: ergo non habet naturalem modum intelligendi nisi unum, sed Rich. super 4. Sent. Xx 3 in-

vit calos animatos, & erroneum sit pondera Sco. in 2. di. 14. q. 1. T. c. 15.

Arg. 1. D. Tho. ubi supra ar. 2.

Secundum.

Tertium. T. c. 39.

T. c. 20. & primo lib. T. c. 66.

Ad quintū.

Cap. 25.

Ad sextum.

intellectus coniunctus non habet naturalem modum intelligendi nisi cum fantasmate: ergo ipse separatus aut cum fantasmate intelligit, aut nihil naturaliter intelligit, sed constat, quod non intelligit cum fantasmate, quia fantasmatum non separantur cum intellectu, cum non sint nisi in corporali subiecto: ergo intellectus separatus nihil naturaliter intelligit.

Ad septimum

Item beati post resurrectionem aliqua intelligent in fantasmate, quia ille modus intelligendi naturalis est, intellectui coniuncto corpori, intellectus autem per gloriam non amittit suum naturalem intelligendi modum, quibus per gloriam habeat modum intelligendi supernaturalem: modus autem intelligendi sine fantasmate nobilior est quam modus intelligendi cum fantasmate, cum ergo anima separata, non habeat naturalem actionem perfectiorem quam habitura sit post sui unionem cum suo corpore glorificato, sequitur quod anima separata, aut naturaliter nihil intelligit, aut in fantasmate intelligit, sed constat quod non intelligit in fantasmate, quia fantasmatum non separatur: ergo nihil naturaliter intelligit, & si sic sequitur, quod anima separata non cognoscit aliquid intellectualiter per species in corpore acceptas.

In oppositum. T. c. 6.

CONTRA, Philosophus. 3. de anima dicit quod bene dicentes sunt dicentes animam esse locum specierum, nisi quod non tota, sed intellectualia: cum ergo liberior sit separata a corpore quam corpori corruptibili coniuncta, non tantum potest intelligere, per species in corpore acceptas, sed multo melius quam quando erat corpori coniuncta.

Ad secundum. Et Boetius 5. de consol. profa 5. et 3. de anima 1. et c. 5. 9. 28

Item species receptae in intellectu sunt ibi modo incorruptibili, quia secundum communitatem super decimam, propositionem de causis, illud quod recipitur in alio est, in eo per modum recipientis, & non secundum modum rei receptae: ergo species intelligibiles remanent in anima separata, cum ergo angelus intelligat per species quae in eo sunt, & anima separata intelligendo imitetur intellectum angelicum, videtur quod per species in corpore acceptas intelligat.

CONCLUSIO.

Anima a corpore separata potest intelligere per species intelligibiles tam acquisitas dum erat in corpore, quam de nouo post separationem.

Responsio. Anima separata intelligere potest certum est. T. c. 13.

RESPONDEO, animam separatam intelligere posse certum est, quia intelligere est propria operatio ipsius intellectus, non est autem rationabile quod per sui separationem a corpore sua propria operatione priuetur: unde & philosophus dicit, primo de anima quod si est aliqua operatio animae, vel passionum propria, contingit ipsam separari, si vero nulla est propria ipsius non erit separabilis: ergo per ipsum habemus quod cum anima separata

non priuatur sua propria operatione, nec tantum intelligit separata, sed multo melius intelligit quam dum est corruptibili corpori coniuncta: unde Auic. 6. naturalium. lib. 5. ca. 5. postquam locutus est de aggrauatione animae, per corruptibile corpus dicit, cum auferretur de nostra anima ipsa aggrauatio, & impedimentum, tunc intelligentia animae est melior, purior, & delectabilior.

Circa finem

Sed de modo intelligendi sunt diuersae opinioniones. Dicunt enim quidam quod intelligit per species concreatas, per quas non potest intelligere corpori corruptibili vnita, eo quod propter eius aggrauationem se super illas reflectere non potest.

De modo intelligendi. Prima opinio. Contra. T. c. 14.

Sed contra: secundum philosophum. 3. de anima: antequam intelligat est sicut tabula in qua nihil est actu scriptum.

Secunda opinio.

Alij dicunt quod intelligit partim per species in corpore acceptas, partim per species quas a Deo recipit: statim enim post separationem anima recipit ab ipso species, totius vniversi. Et est haec influentia quasi per modum naturae, non gratiae: unde non est reuelatio propria, quia etiam talem influentiam recipiunt animae reprobe, quia illis non subtrahuntur beneficia naturae.

Contra:

Sed contra natura operatur de necessitate, sed nihil creatum est a Deo de necessitate: ergo nulla creatura naturaliter emanat a Deo: unde non video quo modo bene possit intelligi, quod ille species a Deo influantur naturaliter.

Tertia opinio. Quae ascribitur Auicenne. Quam sequitur. 5. Tho. di. praesente. q. 1.

Alij dicunt quod anima separata per species acceptas in corpore nihil intelligit, quia non separantur cum ea. nec enim sunt in intellectu nisi dum actu intelligit, & haec est opinio Auic. qui vult species intelligibiles non esse in intellectu, nisi sicut in vi apprehendente: unde non ponit memoriam intelligibilem: unde dicit quod quocumque intellectus intelligit in corpore oportet, quod conuertat se ad fantasma, & intellectum agentem, ut speciem intelligibilem recipiat, quam per auersionem postea perdit, sicut visus per comparisonem sui ad rem visibilem, & ad lumen, speciem recipit, quam postea per sui auersionem a lumine, & visibili perdit, intellectus autem men per frequentem receptionem habilitatur ad recipiendum, & intelligendum, & haec habitatio est scientiae habitus.

Oppositum admittit Auicenna. Scotus in 1. reparatorum dist. 3. q. 4. ubi concedit species fluxas ab intelligentia agentis per conuersionem ad ipsum

Sed contra: Aug. lib. 14. de tri. c. 3. dicit quod imago est in anima hominis rationali sive intellectuali, sed sicut patet per ipsum in pluribus locis. lib. de tri. illa imago consistit in memoria, & intelligentia, & voluntate: ergo in anima intellectualia est memoria, sed actus memoriae est tenere, secundum Aug. 14. de tri. ca. 8. ergo species intelligibiles in anima intellectualia conseruantur.

Præterea: hoc videtur velle Philosophus, ut

vt patet in auctoritate allegata in prima ratione ad partem secundam.

Item secundum Aug. lib. 9. confes. longe post principium. Mortui habent nostri memoriam: ergo potentia memoratiua, est in anima intellectualia.

Videtur ergo mihi dicendum ad quaestionem, quod species intelligibiles conseruantur in intellectu, & per eas intelligit anima separata. Et quamuis quidam dicant, & satis communiter, quod per illas intelligebat corpori corruptibili vnita: alij tamen dicunt contrarium dicentes illas causatas fuisse mediante actu intelligendi, & intellectum immediate moueri a fantasmate, in virtute tamen intellectus agentis, quae tacta sunt: lib. 2. distinct. 25. & quia animae separate de nouo possunt acquirere alicuius rei cognitionem videretur dicendum, quod acquirere possunt nouas species intelligibiles, sicut enim existens in corpore potest per suum actiuum sicut per principale agens mediante fantasmate sicut instrumentali agente educere speciem intelligibilem de se ipsa in quantum est possibilis, sic cum multo sit potentior separata in operando quam corpori corruptibili vnita potest per suum actiuum sicut per agens principale mediante similitudine, vel re sicut instrumentali agente educere de se ipsa, vt est possibilis speciem intelligibilem qua aliquid potest cognoscere, quod vnita corpori nunquam cognouit.

Nouas species animam separata potest acquirere admodum resolute tenet Scotus. di. 45. huius q. 2. contra f. Th. idem Fran. di. 47. huius q. prima.

De paruulorum cognoscere post separationem. Prima opinio.

De paruulis autem opinantur aliqui quod sicut in resurrectione dominus volutarie superplebit corporibus paruulorum quantitatem, quam habuissent in termino augmenti si vixissent vsque; tunc, & natura in eis non errasset vel defecisset, quod ita volutarie influunt anima bus eorum statim, cum a corporibus eorum separate sunt species, illarum rerum quarum per naturale lumen cognitionem acquisuissent, vel acquirere potuissent, si vixissent vsque; ad illud tempus in quo de lege communi maxime viget per naturam, vsus rationis, vel vigebat in hominibus illius temporis quo illi paruuli decesserunt sine decedunt. Nec ex dictis sequitur quod inutilis sit pro alia vita acquisitio naturalis scientiae in hac vita, quia electi bene vtuntur ea, & ille bonus vsus in hac vita utilis est eis, pro alia vita, quia per illum bonum vsus merentur. Si autem dicatur quod acquisitio naturalis scientiae sit reprobis inutilis pro alia vita, non est inconueniens.

Secunda opinio.

Alij autem dicunt, quod quamuis Deus posset animabus paruulorum dare cognitionem naturalem aequalē naturali cognitioni, vnus magni clericus vel maioris, tamen non daretalem cognitionem animabus paruulorum recedentium, a corporibus cum originali peccato, quia non conuenit, non enim decens est ceteris paribus quod anima quae in acquirendo scientiam nunquam laborauit habeat co-

gnitionem naturalem aequalē cognitioni animae illius, quae in acquirendo eam laborauit, Deus tamen animabus paruulorum praedictorum infundit voluntarie non naturaliter species illarum rerum, quarum cognitio decet statum eorum, & quamuis Deus praedictas species infundat non de necessitate naturae, sed libera voluntate, tamen naturalis est cognitio quam animae praedictorum paruulorum habent per eas, quia non eleuat intellectum supra suam naturalem facultatem.

Ad primum.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illa fuit opinio Auic. cui in hoc non est assentiendum.

Ad secundum. Prima responsio. est etiam Scotus. di. 45. huius q. prima.

Ad secundum dicendum, quod ibi Aug. loquitur de tri. quae est in parte animae sensituae, & potest dici, quod per aciem cogitantis intelligit potentiam cogitatiuam, sensitiuam, quae altissima est inter potentias sensitivas.

Vel potest dici, quod aciem vocat cogitantis potentiam intellectiuam in quantum actu intelligit, & ipsam informationem vocat ipsam intellectiorem, quae est expressior similitudo rei intellectae, quam illa quae habitualiter intellectu retinetur.

Ad tertium. Vel quo ad acquisitionem primam intentionis.

Ad tertium dicendum, quod illa similitudo tenet in quantum anima est, vnita corpori corruptibili, nec adhuc totaliter est simile, quia non sic remanet habitualiter similitudo coloris, in vsu sicut species intelligibiles in intellectu.

Quartum.

Ad quartum dicendum, quod philosophus ibi vocat intellectum passibilem improprie, scilicet ipsam cogitatiuam sensitiuam, quae organum habet in media cellula cerebri, quam semper oportet esse in actu suo, dum intellectus corpori corruptibili vnitus intelligit de lege communi: unde facit differentiam inter intellectum passibilem, & possibilem.

Quintum.

Ad quintum dicendum, quod anima post sui separationem, aliquando intelligit per vnā speciem, & non per aliam a casu: aliquando ex causa determinata: aut quia scilicet illa species fortius est in ea impressa, non enim omnes species existentes in intellectu, in eo aequaliter autem impressae, quamuis omnes ibi habeant esse incorruptibile, aut quia magis assueta est intelligere per illam, aut quia est representatiua generalioris intentionis, quia intentio entis est, quae primo ordine naturae occurrit intellectui, & habita ista generali cognitione in actu, quia multae species intelligibiles sunt in ea, per quas de rebus diuersis potest cogitare, voluntas mouet intellectum ad conuertendum se ad illas prout sibi placet.

Resolute a Scotus in primo di. 3. q. 2. de primo cognito, et 9. 7.

Ad sextum.

Ad sextum dicendum, quod cum dicitur, quod vna potentia non habet naturalem modum agendi, nisi vnum &c. Dico quod non est verum de potentia, quae radicitur in tali essentia formae, quae successiuae potest habere duos modos naturalis existentiae, quia naturalis

ralis modus operandi proportionatur essentia mediante suo naturali modo existendi: intellectus autem humanus, est potentia radicata in essentia animae rationalis, quae successiua habet duos naturalis existentiae modos: dum .n. est in actu corporis forma naturaliter existit; postquam etiam est a corpore separata naturaliter existit, quia per suam naturam existit, non est autem idem modus naturaliter existendi quo existit, ut pars in composito, & ut actu corpus informans, & ille quo per se existit, quia sic existit non ut actu pars, nec ut actu corpus informans, sed ut quoddam totum non habens suum completum naturalis existentiae modum, quia propter primus modus existendi sibi est naturalior quam secundus: unde & naturaliter ipsam appetit.

Ad septimum Opinio aliorum.
Ad septimum dicendum, quod dicunt quidam quod modus intelligendi in fantasmate non est naturalis, sed accidentalis animae coniunctae corpori, quia corruptibilitas non pertinet ad corporis essentiam, sed sibi accidit, & praedictus modus non conuenit animae coniunctae nisi ratione corruptibilitatis corporis per quam anima sic aggrauatur, ut propter sui debilitatem non possit per sui naturam, & de lege communi apprehendere intelligibile nisi in aliquo sensibili ut quasi in exemplari.

Contra.
Sed quamuis haec opinio sit multum probabilis, tamen contra eam probabiliter sic arguunt aliqui: anima beata post sui corporis resurrectionem aliquid participabit de modo existendi sensibili, in quantum erit corporis sensibilis forma: corpus .n. per suam glorificationem non desinit esse sensibile: participabit etiam animam aliquid de modo existendi intelligibiliter, in quantum est spiritualis substantia, quia principaliter participabit illum modum existendi, qui conueniet sibi ratione sui, quam illum qui sibi conueniet ratione corporis, ideo principaliter participabit existendi modum intelligibiliter, quam modum existendi sensibilibus: cum ergo naturalis modus intelligendi proportionetur naturali modo existentiae substantiae intelligentis, videtur, quod illud quod intelliget naturaliter intelliget, in aliquo sensibili. Inter autem sensibilia illud quod propinquius est speciei intelligibili est fantasma: ergo videtur quod illud quod modo naturali intelliget, intelliget in fantasmate.

Præterea inconueniens videtur, quod anima nunquam habeat naturalem modum intelligendi quamdiu est actu corporis corruptibilis forma, sed si modus intelligendi in fantasmate non esset sibi naturalis, nunquam saltem de lege communi haberet naturalem modum intelligendi, quamdiu est actu corporis corruptibilis forma, quia quamdiu sic est nunquam saltem de lege communi sine fantasmate intelligit, videtur, ergo quod inconueniens

fit dicere quod talis modus intelligendi non est sibi naturalis.

Alia opinio.
Alij dicunt, quod sicut alium modum existendi, habet anima corpori corruptibili coniuncta quam habeat separata: sic habebit alium quando erit coniuncta corpori glorificato, & ideo sicut alio modo intelligit, separata quam corpori corruptibili vnita, sic modo diuerso ab istis duobus intelliget naturaliter, quando erit corpori glorificato vnita.

Contra.
Sed quia non clare patet, quod ista naturalis modus intelligendi, differat ab alijs duobus, nisi quod erit perfectior: Ideo videtur alijs dicendum, quod anima quando erit vnita corpori glorificato habebit naturalem modum intelligendi in fantasmate, & supernaturalem non in fantasmate, & simul eandem rem intelligere poterit utroque modo, cum oculus corporalis eandem rem, quam videt in speculo simul possit videre non in speculo. Nec ex dictis sequitur quod anima separata habeat naturalem modum intelligendi perfectiorem quam erit ille naturalis modus intelligendi, quem habebit, quando erit corpori glorificato vnita: illam .n. Propositionem qua dicitur nobilior est, naturalis modus intelligendi sine fantasmate quam cum fantasmate, non oportet semper esse veram nisi ceteris paribus: in proposito autem non sunt cetera paria, quia propter perfectiorem existendi modum fortior erit animae naturalis virtus, quando erit corpori glorificato vnita, quam sit dum est separata, & ideo poterit aliquid etiam naturaliter perfectius videre in fantasmate, quam ipsa separata possit naturaliter videre, non in fantasmate, sicut oculus corporalis, quando est fortis videt aliquam rem clarius in speculo, quam oculus debilis videat eandem rem, non in speculo.

Q V A E S T I O III.

Vtrum anima separata cognoscat singularia.

ET VIDEATUR, quod non, quia de omnibus intelligibili, potest esse scientia, sed de singularibus non potest esse scientia, secundum philosophum, primo posteriorum: omnis enim scientia de vniuersalibus est, ergo anima separata cum non habeat nisi cognitionem intelligibilem, non potest cognoscere singularia.

Item secundum philosophum, 1. phy. vniuersale secundum rationem notum est, singulare autem secundum sensum, sed anima separata non habet cognitionem sensitivam, quia illa requirit organum: ergo non potest cognoscere singulare.

Item species in intellectu est respectu indiuiduorum vniuersalis, sicut dicit Auic. 5. metaph. c. 1. Sed per speciem vniuersalem, non potest singulare cognosci: ergo anima separata non cognoscit singularia.

Alia opinio.

Contra.

Secundum mentem propriam quando anima erit coniuncta corpori glorificato naturali modum in fantasmate habebit.

In oppositum.

CONTRA, LUC. 16. dicitur de diuine dante quod eleuans oculos suos cum esset in tormentis vidit Abraam, a longe, & Lazarum in sinu eius, sed constat, quod illa visio non fuit sensibilis, sed intellectualis, cum ergo Abraam, & Lazarus sint duo singularia animae separatae habent cognitionem singularium.

C O N C L V S I O.

Anima humana separata a corpore cognoscit singularia etiam sensibilia mediante specie, qua cognoscit vniuersale, quatenus se conuertit ad singularia sub eodem vniuersali contenta.

Responsio.
ANIMAM SEPARATAM SINGULARIA COGNOSCERE VIDE SCILICET 3. 2.

RESPONDEO, quod anima separata cognoscit singularia, quia non tantum in intellectu est similitudo vniuersalis, sed etiam rei singularis, nec duae sunt similitudines numero distinctae, sicut nec sunt duo numero distinctae, haec albedo, & albedo: unde eadem similitudo est representatiua huius albedinis, & albedinis, & prius ordine naturae representat albedinem quam hanc albedinem: unde cum intellectus post sui separationem a corpore per suum actiuum tanquam per agens principale sub Deo mouet seipsum, & mouetur in quantum possibilibus est mediante illa similitudine, tanquam agente instrumentali sub ratione qua est representatiua albedinis, tantum cognoscit albedinem in vniuersali, in quantum autem mouet seipsum, per eam sub ratione qua est representatiua huius albedinis cognoscit albedinem in singulari, in quantum etiam mouet seipsum per eam sub utraque ratione cognoscit albedinem in vniuersali in comparatione ad albedinem in singulari, nec est mirandum si intellectus per vnam speciem possit se mouere sub vna ratione, & non sub alia vel sub utraque simul, quia vnum re est plura secundum rationem, & distinguit intellectus vbi non distinguit natura. Praedicta autem superioribus lib. 3. dist. 14. in illa questione vtrum possimus cognoscere singularia, plenius, & diffusius explicata sunt, & ideo hic pertransseo breuius.

Ad primum.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod de re contingit scire quid est, & contingit scire eam esse in actu: primo modo de omni quod potest intelligi siue sit vniuersale siue singulare incorruptibile, vel corruptibile, potest esse scientia: secundo modo non potest esse scientia de singularibus corruptibilibus, quamuis intellectu possint apprehendi, quia non possunt a nobis de lege communi sciri nisi videantur praesentia.

Ad secundum.
Ad tertium.

Ad secundum cum dicitur: quod vniuersale secundum rationem notum est, &c. Dico quod hoc cum praecisione debet intelligi, quia sensu cognosci non potest, quod autem dicitur: singulare notum est secundum sensum: hoc non debet cum praecisione intelligi, quia nec omne singulare est cognoscibile per sensum,

ut patet in singulari substantia intellectuali: singulare etiam sensibile, non est cognoscibile per sensum tantum, sed etiam per intellectum.

Ad tertium.
Ad tertium dicendum, quod species indiuiduorum vniuersalis in quantum per illam potest intellectus cognoscere indiuidua sub vna ratione vniuersali, tamen respectu eorum est etiam singularis in quantum intellectus per eam potest cognoscere singulare, quamuis ergo in intellectu, sint multe species, per quarum quamlibet potest cognoscere vniuersale, tamen per speciem propriam cognoscit quodlibet singulare.

A R T I C V L V S II.

CONSEQUENTER queritur de secundo principali. Et circa hoc quaruntur tria.

Primo, vtrum anima separata possit per suam naturalem virtutem, se mouere de loco ad locum.

Secundo, vtrum possit mouere aliquod corpus de loco ad locum.

Tertio, vtrum possit vniri alicui corpori vt proprius eius motor.

Q V A E S T I O I.

Vtrum anima separata non possit per suam naturalem virtutem se mouere de loco ad locum.

ET VIDEATUR, quod si .n. se posset mouere per suam naturalem virtutem de loco ad locum, non portaretur ad locum quieris, quia ad illum libentissime moueret se, sed vt dicitur Luc. 16. factum est vt moreretur me iudicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ: ergo anima separata non potest per suam naturalem virtutem se de loco ad locum mouere.

Item quedam sunt substantiae corporales quamuis habeant imaginationem, & sensitiuum appetitum, & sint ab alio mobiles secundum locum, tamen illo motu seipsas mouere non possunt: dicit .n. philosophus, secundo de anima quod sensitiuorum quaedam sunt quae non habent motum secundum locum, & hoc est propter imperfectionem eorum: ergo a simili sunt quaedam substantiae spirituales quae quamuis habeant intellectum, & liberam voluntatem, & sint mobiles ab alio secundum locum: tamen propter eorum imperfectionem seipsas illo modo mouere non possunt, sed non est inuenire aliquas substantias tales nisi animas separatas quae habent imperfectum existendi modum: ergo videtur quod seipsas non possint mouere secundum locum.

Item secundum sententiam philosophi. 8. phy. omne quod potest se mouere de loco ad locum resolubile est, in talia duo quorum vnum est per se mouens, & aliud per se motu, sed anima non est resolubilis in talia duo: est enim

C O N -

enim simplicis naturæ: ergo non potest se mouere de loco ad locum.

In oppositum

CONTRA, vt ostensum est: lib. I. dist. 37. In illa quæstione, vtum angelus sine assumpto corpore possit se mouere de loco ad locum: ergo a simili cum anima separata sit alicubi definitiue, & aliquo modo assimiletur angelis in per se existendo, nisi in hoc quod habet imperfectiorem existendi modum, potest se mouere de loco ad locum.

CONCLUSIO.

Anima hominis à corpore separata potest per suam naturalem virtutem, mouere se de loco ad locum.

Responsio.

RESPONDEO, quod anima separata per suam naturalem virtutem, potest se mouere de loco ad locum. Et ad intelligendum hanc veritatem magis distincte.

Primo intendo declarare quod potest moueri de loco ad locum.

Secundo quod aliquando mouet de loco ad locum.

Tertio quod potest se mouere de loco ad locum.

Quarto quod aliquando mouet se de loco ad locum.

De articulo

Primo articulo

T. c. 6.

Primum declaro sic: per philosophum tertio physico. motus est actus entis, in potentia secundum quod huius: sed anima separata est in aliquo loco definitiue, & est in potentia ad existendum in loco alio: ergo de vno loco ad alium moueri potest.

Secundus articulus

Tertius articulus

Secundum articulum declaro sic: animarum recedentium a corporibus quedam recedunt in mortali peccato, & ille transferuntur ad infernum, quedam recedunt cum charitate, & illarum quedam nihil portant secum purgandum, & ille transferuntur ad celum empyreum, quedam portant secum aliquid purgabile, & ille de lege communi transferuntur ad purgatorij locum, & postquam purgate sunt transferuntur ad celum empyreum, sed predictæ translationes sunt motus seu per motum: ergo animæ separate aliquando mouentur de loco ad locum.

Tertium articulum declaro sic: maius est rem transmutare ad formam etiam accidentalem quam eam transmutare de loco ad locum: vt. n. ostensum lib. 2. di. 7. I. quæstione articuli quarti, demon per suam virtutem non potest immediate transmutare materiam ad formam substantialem, nec etiam ad accidentalem naturalem, quamuis eam transmutare possit secundum locum, & etiam ad formam artificialem, eo quod talis forma causatur mediante aliquo motu partium secundum locum, sed animæ separate possunt semetipsas mouere ad formam accidentalem, quia possunt mouere semetipsas secundum diuersas affectiones: ergo multo fortius possunt per suam naturalem virtutem semetipsas mouere de loco ad locum.

Præterea: cum anima separata habeat intellectum quo se potest dirigere in mouendo de loco ad locum, & liberam voluntatem qua potest motum imperare, probabile videtur, & con-

ueniens quod a creatore accipit motuam potentiam qua talem motum potest exequi.

Quartum articulum declaro sic: animæ recedentes a corporibus in charitate, nihil portant secum purgabile sciunt quod voluntas Dei est quod statim ad celum empyreum transferantur, cum ergo sciunt se mouere, & velint, quia vehementer locum illum desiderant, & possunt, vt iam dictum est, probabile est quod ad illum locum seipsas moueant, quamuis ab angelis ob reuerentiam associantur: recedentes etiam a corporibus in charitate secum portantes aliquid purgabile sciunt, quod voluntas Dei est quod locum purgationis transferantur, cum ergo hoc sciunt, & facere possint, & velint, eo quod iustitiæ diuinæ sint obediens, videtur quod ad illum locum moueant se, quamuis ob aliquam causam illuc deducantur a bonis angelis, vt aliqui volunt: vel a malis, vt dicunt alij: animæ etiã recedentes a corporibus in peccato mortali mouent se ipsas ad locum inferni, sicut latro qui ducitur ad patibulum seipsum mouet, quia prius vult ire ad patibulum quam illuc trahi vel in via plius affligi.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod illa portatio de qua loquitur ibi saluator est portatio cuiusdam reuerentiæ, sicut videmus, quod magne personæ aliquando euntes de vno loco ad alium interdum portantur ab honorabilibus personis in signum reuerentiæ.

Ad secundum dicendum, quod non omnia bruta imperfecta carent potentia mouendi se in locum: aliqua enim sunt quæ non possunt generare sibi simile, & in hoc imperfecta sunt, & tamen se mouent in locum, & quæuis sint aliqua maioris imperfectionis, per quam secundum locum se mouere non possunt, tamen similis imperfectio non deceret aliquam spiritualem substantiam: illa enim bruta quæ secundum locum se non mouent tali motu non indigent, quia vel suum nutrimentum habent coniunctum vel natura prouidit vt eis portet, sicut patet quod mare per suum fluxum portat nutrimentum cochis existentibus in sabulo, non tamen talia totaliter carere potentia mouendi se, quia asringendo se, & dilatando secundum partes aliquantulum mouet se secundum locum: decem autem est, & ordo iustitiæ hoc requirit vt anima rationalis postquam a corpore est separata vadat vel ad infernum, vel ad purgatorij, vel ad celum ferat empyreum.

Ad tertium patet solutio per illud quod dictum est lib. I. d. 37. in illa quæstione, vtum angelus possit se mouere de loco ad locum, & per illud quod supra dictum est in hoc quarto in illa quæstione: vtum in beata fruitione voluntas tantum sit passiva: in solutione secundi argumenti.

QUESTIO II.

Vtrum anima separata possit mouere aliquod corpus de loco ad locum per suam naturalem virtutem.

ET VIDETUR, quod non, anima corpori coniuncta non mouet corpus intelligendo & VO-

Quartus articulus

Ad primum

Ad secundum

Ad tertium

Arg. I. Scorum ubi supra.

& volendo tantum, quod patet: quia aliquando multum viget in homine vsus intellectus, & voluntatis, & tamen seipsum non potest mouere de loco ad locum, per debilitatem, & quoniam habet membrum, quod mouere non potest per membri infirmitatem, vt patet in membro paralytico, sed in anima separata non est aliqua potentia, alia ab intellectu, & voluntate, quia non respicit ens nisi sub ratione duplici. scilicet sub ratione veri sub qua est obiectum intellectus, & sub ratione boni sub qua est obiectum voluntatis: ergo anima separata nullam corpus potest mouere per suam naturalem virtutem.

Secundo.

Item sicut anima corpori coniuncta audit mediante organo corporeo, sic mouet corpus de loco ad locum, organo corporeo mediante, mouet enim ipsum mediante musculus, & neruis, & spiritibus deferentibus influentias anime, quod patet, quia potest contingere talis læsio in musculus, & neruis, vel talis opilatio quæ prohibet transire spiritus predictos, ita quod anima corpus suum de loco ad locum, mouere non potest, sed quia organum quo audit anima non separatur cum anima: ideo separata audire non potest, quamuis per intellectum apprehendat audibilia: ergo a simili cum musculi nerui, & spiritus supradicti non separantur cum anima, ipsa separata nullum corpus per suam naturalem virtutem mouere potest.

Tertio.

Item ad actum exercendum quem anima exercere potest separata nullo organo indiget etiam dum est corpori coniuncta: vnde quia anima separata potest habere actum intelligendi, quia sibi conuenit secundum se, non exercet illum actum etiam coniuncta corpori aliquo organo mediante, quia propter dicitur quod intellectus non est potentia organo alligata, nec voluntas similiter, sed anima corpori coniuncta non potest mouere corpus, nisi organo mediante: ergo ipsa separata nullum corpus potest mouere.

In oppositum.

CONTRA quia angelus potest mouere seipsum de loco ad locum, potest etiam mouere aliquod corpus, de loco ad locum: ergo a simili cum anima separata possit mouere se ipsam de loco ad locum, vt patet ex præcedenti quæstione, potest mouere aliquod corpus, de loco ad locum.

Secundum.

Item si Deus alligaret supernaturaliter vnam paleam animæ separate, & postea relinqueret animam suam naturali virtuti, quæro vtum illa anima possit se mouere de loco ad locum: si dicas quod sic: habeo propositum, quia tunc moueret paleam: si dicas quod non: ad dictum tuum sequeretur hoc inopinabile, quod vna palea impediret eam ne se ipsam posset mouere.

CONCLUSIO.

Anima à corpore separata potest virtute propria mouere corpus localiter.

Responsio.

RESPONDEO, quod anima separata potest per suam naturalem virtutem mouere aliquod

corpus de loco ad locum, nisi prohibeatur à superiori virtute: in anima enim separata est virtus motiua secundum locum, quia vt patet ex præcedenti quæstione, se ipsam potest mouere de loco ad locum: illam etiam potentiam potest facere presentem alicui corpori, quia simul posset esse cum vno lapide, vel cum alio corpore, multa etiam sunt corpora, quorum nullum tantam habet potentiam in resistendo quantum habet anima in trahendo, vel in pellendo, quod patet: quia virtuosior est anima separata quam corpori corruptibili vnita, quia vt dicitur: Sap. corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & tamen corpori corruptibili vnita plus potest in trahendo, vel pellendo corpus suum quam ipsum corpus resistendo, cum ergo ad hoc quod vna res moueat aliam secundum locum sufficiat quod in illa re sit motiua virtus, & quod possit ea vnire rei mobili, & quod sit præpotens super eam, sequitur quod anima separata potest per suam naturalem virtutem aliquod corpus de loco ad locum mouere. Et credunt aliqui etiam quod aliquando moueat: refert enim Greg. 4. li. dialo. inter mediū, & finē. Germanū capuanum episcopum inuenisse Paschasium diaconū qui erat defunctus stantem, & obsequentē in balneis, cum ergo illa anima non esset illius corporis forma, & tamen ipsum mouebat patet, quod aliquando anima separata mouet aliquod corpus secundum locum. Nec dicendum est vt aliqui dicunt quod esset angelus bonus, vel malus in specie Paschasij, quia hoc faciēdo ille Paschasius faciebat penitentiam suam, nec tamen fuit idē corpus cuius fuerat anima Paschasij forma. anima enim dum est separata prohibetur diuina virtute mouere corpus illud cuius forma fuit, & quodcumque aliud corpus quod fuit animatum rationali anima, & etiam corpora brutorum non esset hominibus occasio ruendi in vile, & horrendum errorem opinantium intellectum posse transire de corpore in corpus, ita quod successe siue sit proprius motor diuersorum corporum, & quamlibet animam, quodlibet corpus ingredi posse vt pythagoricæ fabulæ dicunt.

Probat ex plo.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad tertium.

AD PRIMUM In oppositum dicendum, quod minor est falsa: in anima enim separata est potentia motiua secundum locum: ipsa enim non tamen respicit ens sub ratione veri, vel boni, vt supponebas in arguendo, sed etiam sub ratione mobilis secundum locum sub qua ratione est obiectum potentie motiue secundum locum. Ad secundum dicendum, quod argumentum non plus concludit nisi, quod anima separata non potest per suam naturalem virtutem mouere aliquod corpus de loco ad locum, illo modo quo mouet coniuncta, tamen sicut separata alio modo comprehendit audibilia quam coniuncta sic alio modo mouet corpus quam coniuncta. Ad tertium dicendum, quod maior vera esset si illum actum quem exercet anima separata exerceret coniuncta, & eodem modo: vt autem iam dictum est, anima coniuncta corpori non mouet

uet corpus suum, illo modo quo separata mo-
uet corpus aliud, dum. n. actu est corporis for-
ma, non potest per suam naturalem virtutem
ipsum mouere de loco ad locum totum simul: vi-
demus. n. q. cum homo mouet se de loco ad lo-
cum, dum vna pars mouetur alia quiescit, ita
vt pars quiescens mouet per virtutem animæ
partem aliam, non sic autem mouet aliud cor-
pus dum est separata, immo mouet totum si-
mul. Et cum arguis, q. intellectus etiam cõiun-
ctus non intelligit organo mediante: dico q.
in quantum actus intelligendi intellectus con-
iuncti similis est actui intelligendi intellectus
separati organo non indiget, in quantum ta-
men intellectus coniunctus alio modo intelli-
git quã separatus actus eius ab organo corpo-
rali dependet per accidens, in quantum p. suã
naturalem virtutem, & de lege communi ni-
hil intelligere potest sine fantasmate, quod re-
quirit organum corporale, nec etiam sine mi-
nisterio alicuius virtutis sensitiuæ quæ orga-
no est alligata.

Q V A E S T I O III.

*Vtrum anima separata possit per suam naturalem
virtutem vniri alicui corpori, vt pro-
prius eius motor.*

Arg. 1. **T** V I D E T V R, q. sic: non obsta-
te q. intelligentia mouens orbem nõ
est orbis forma, tamen est eius pro-
prius motor: ergo a simili non obsta-
te q. anima separata a suo corpore nõ potest
esse alterius corporis forma, tamen potest
fieri alterius corporis proprius motor.

Secundo. Item spiritus est proprius motor corporis
propter eius naturalem inclinationem ad ip-
sum mouendum, sed in anima separata a suo
corpore remanet naturalis inclinatio ad mo-
uendum ipsum: ergo videtur q. illius corpo-
ris possit esse proprius motor, etiam dum nõ
est actu eius forma.

**In opposi-
tum.** **C** O N T R A, si anima post sui separationem
a corpore possit iterum per suam naturalem
virtutem esse illius corporis proprius motor,
possit ipsum iterum reintrare vt motor, sed se-
cundum Chryso. homel. 28. super Matth. anima
separata non potest ante resurrectionem rein-
trare corpus suum: ergo ante resurrectionem
non potest esse proprius motor corporis il-
lius: ergo a simili nec alicui alteri corporis.

Secundum. Item a dño Stephano Parisiensi episcopo,
& sacre theologiæ doctore excommunicati
sunt dogmatizantes q. intellectus potest tran-
sire de corpore in corpus, ita q. successiue sit
motor corporum diuersorum; quod de pro-
prio motore est intelligendum: ille enim arti-
culus fuit excommunicatus propter opinan-
tes quamlibet animam quodlibet corpus in-
gredi secundum pythagoricas fabulas.

CONCLVSIO.
Anima a corpore separata non potest virtute

*propria vniri alicui corpori non solum vt eius for-
ma, sed neq; vt eius proprius motor.*

R E S P O N D E O, q. anima separata nõ po-
test vniri corpori alicui vt proprius eius mo-
tor ante resurrectionem, sed tunc diuina vir-
tute iterum fiet forma eiusdẽ corporis in nu-
mero quod ante animauerat, & proprius erit
eius motor.

Ad cuius veritatis intelligentiam primo
declarandum est, quid est spiritum esse moto-
rem alicuius corporis.

Secundo ex hoc declarabitur propositum.

Primum declaro sic: spiritum esse motorem
alicuius corporis non est idem quod ipsum
posse mouere illud corpus, sicut nec homo po-
test dici proprius motor omnium rerum quas
mouet: nec etiam dicitur proprius motor cor-
poris quia possit mouere illud corpus non
aliud, quia anima q. est sui corporis proprius
motor dum actu est eius forma, alia corpora
mouere potest mediante motu corporis sui, &
interdum mouet, & etiam separata potest imme-
diate mouere aliquod corpus: vt in præcedenti
quæstione declaratum est, nec etiam dicitur
proprius corporis motor, quia illud corpus
ab alio moueri non possit de loco ad locum,
quia corpus humanum moueri possit de lo-
co ad locum per vnum angelum.

D icendum ergo, q. ideo spūs dñi proprius
corporis motor, quia est specialiter deputat^{us}
ad mouendum illud corpus aliquo speciali
modo quo nullum aliud corpus mouet; & quo
illud corpus a nullo alio motore mouetur: &
ideo anima quãdiu actu est sui corporis for-
ma eius est proprius motor, q. deputata est a
creatore ad ipsum mouendum quodã spãli mō
quo nullum aliud corpus mouere potest, nec suū
corpus ab alio motore potest tali modo moueri:
mouetur. n. ab anima vt a propria eius for-
ma. Intelligentia est etiã orbis quẽ mouet pro-
prius motor, non quia sit eius forma, sed q. a
creatore deputata est ad mouendum illum or-
bem aliquo speciali motu, quo nullum aliud
corpus mouet, & q. orbis ille a nulla alia in-
telligentia creata mouetur per se, qd̄ iō dico,
quia orbis inferiores mouentur a motore or-
be primi, in quantum mediante motu illius or-
bis reuoluit orbis inferiores ad partem oppo-
sitam illi parti per quam mouentur a suis mo-
toribus proprijs.

Ex dictis patet propositum, aia. n. separata a
corpore non potest fieri alterius corporis forma,
nec est eiusdem corporis quousq; p. diuinã vir-
tutẽ fuerit iterum organizatum, & dispositum illa
dispositione, & organizatione quẽ requiritur
ad hoc, vt anima possit eius esse forma, &
quia corpus non sic organizabitur nec dis-
ponetur vsque ad resurrectionem: ideo vsq;
tunc anima separata nullius corporis potest
esse proprius motor.

A D P R I M V M in oppositum dicendum, q. Ad primũ
non

Responsa

Primum
sicutur

Quid
spiritus
proprius
motorem
alicui
corpore

Applicatio
vide respo-
se primũ
dist. 45. b.

non est simile de aia, & intelligentia, quia intel-
ligentia non est apta nata esse alicuius corpo-
ris forma, quia per se habet suam naturalem
completum essentia modum, vnde fieri potuit
proprius motor corporis, cuius non est for-
ma, sed anima est apta nata esse humani cor-
poris forma: & ideo De^{us} ordinauit vt nullius
corporis sit proprius motor, nisi sui corporis
proprij, & quamdiu actu est eius forma.

Ad secundum. Ad secundum dicendum, q. in anima non
est naturalis inclinatio ad mouendum corpus
suum nisi sit tale vt possit esse eius forma, sed
corpus a quo separatur non erit tale vsque ad
resurrectionem.

A R T I C V L V S III.

C O N S E Q V E N T E R quæritur, de ter-
tio principali. Et circa hoc quærentur
tria.

Primo, vtrum damnati vtantur scientia quã
acquisuerunt in hoc mundo.

Secundo, vtrum cognoscant ea, quæ fiunt
circa nos.

Tertio, vtrum videant sanctorum gloriam
in celo.

Q V A E S T I O I.

*Vtrum damnati nunquam vtantur scientia acqui-
sita in hoc mundo.*

Arg. 1. **S** T E N D O, quia in vsu scientiæ ma-
gna est delectatio: vnde Philo. 10.
ethicor. cap. 8. videtur philosophia
admirabiles delectationes habere
puritate & firmitate, sed damnati nullam ha-
bent delectationem, sicut beati nullam habent
tristitiam: ergo non vtuntur aliqua scientia.

Secundo. Item pœnæ infernales maiores sunt qui-
buscunque pœnis in hoc mundo: sed aliquan-
do homo in hoc mundo ex nimia pœnarum
oppressionem perdit vsu scientiæ: ergo mul-
to fortius damnati.

Tertio. Item magis possent cogitare de Deo quam
de quocunque alio intelligibili, quia propin-
quior est intellectu eorum: sed sicut dicit Ma-
gister huius dist. cap. 2. de damnatis post iudi-
cium in profundioribus tenebris erunt, vbi
vbi nullam lucem Dei videbunt: ergo minus
de quocunque intelligibili cogitabunt.

**In opposi-
tum.** **C** O N T R A, Lucẽ 16. habetur, quod Abra-
ham dixit diuiti damnato: Fili recordare,
quia recepisti bona in vita tua, quod sibi non
dixisset nisi ille vti potuisset scientia acqui-
sita in hoc mundo.

Item damnati odiunt Deum, sed nullus o-
dit illud de quo non cogitat: ergo damnati
de Deo cogitant: & a simili de alijs possunt
cogitare.

C O N C L V S I O.

*Damnati vtuntur scientia, quam acquisuerunt
in hoc seculo, quoad aliqua, quorum scientiæ vsus est
ad maiorem eorum afflictionem.*

R E S P O N D E O, quod damnati vtuntur
non

Responsio
Damnati
quantum

sciencia acquisita in hoc mundo maxime quan-
tum ad aliqua: considerant enim mala quæ fe-
cerunt & pœnas quas incurrunt, & bona opera
quæ omiserunt & bona quæ perdidit vt hic
vsus scientiæ sit ad maiorem afflictionem eorũ.

A D P R I M V M in oppositum dicendum,
q. quãuis vsus scientiæ sit per se delectabilis,
tamen per accidens potest esse non delectabi-
lis, sed tristabilis: in dñatis enim post iudiciũ
erit eorum natura ita plene comprehensa tri-
stitia, vt omnino sint indifpositi ad aliquã de-
lectationem: & quia sicut dicit Philosophus. 2.
de anima: actus actiuorum sunt in patiente di-
sposito, vsus scientiæ nullam in eis delectatio-
nem poterit generare, sed generabit tristitiã,
in quantum ex vsu scientiæ semper eis repræ-
sentabitur aliquid de quo dolebunt; minor et
falsa est si extendatur ad demones ante iudi-
cium: demones enim ante iudiciũ possunt ha-
bere, & interdum habent aliquas modicas de-
lectationes vanas, & multum resperfas amari-
tudine.

Aliqui etiã dicunt, q. animæ damnatæ ali-
quã interdum quãuis debilem habent delectatio-
nem. Et dicunt q. sicut non sequitur: est bonũ
sine omni malo: ergo est aliquod purũ malum,
ita non sequitur, beati nullã habent tristitiã:
ergo damnati nullam habent gaudium. Meli^{us}
tamen est vt dicatur q. animæ damnatæ nullã
penitus vnquã habent delectationem, nec etiã
dæmones aliquam habebunt post iudiciũ de-
lectationem: vt libro 2. ostensum est.

A D S E C U N D U M dicendum, q. quãuis illæ pœnæ
sint maiores quã istæ, tamen non ita poterunt
auferre damnatis vsu scientiæ sicut possunt
aliquæ pœnæ hominibus in hoc mundo: quia or-
gana corporum illorum seruabuntur incorru-
ptibilia ad maiorem afflictionem eorum, quæ
organa hic per vehementiẽ pœnarum aliquan-
do corrumpi contingit: damnati tamẽ per ve-
hementiam pœnarũ multo minus erunt apti
ad vsu scientiæ nisi respectu eorũ quorũ con-
sideratio erit ad augmentum suæ tristitiæ.

A D T E R T I U M dicendum, q. quamuis Deus sit
propinquior intellectu eorum per essentiam
quã alia obiecta, non tamen sub ratione obie-
cti nisi inquãtum est puniens, & sic de eo ma-
xime cogitant non ex amore, sed ex odio: in-
quantum autem est dulcis & misericors mini-
me de Deo cogitant.

Q V A E S T I O II.

*Vtrum damnati cognoscant ea quæ fiunt
circa nos.*

T V I D E T V R q. sic: vt. n. habetur Lu-
cæ. 16. ille diues dicit ad Abraam se-
quinq; fratres habere: ergo sciebat
adhuc ipsos viuere: quod non esset
verum nisi cognoscerent ea quæ fiunt circa
nos.

Rich. super 4. Sent. Yy Item

ad aliqua
vtuntur sci-
entia acquisi-
ta.

Ad primũ.

Et si sciencia
ex se sit de-
lectabilis
non tamen
in damna-
tis.
Tex. co. 24.

Ad secundum.

Ad tertium.

Arg. 1.
D Bon. bib.
ar. 3. q. 2.

Secundo. Item res non dependens a loco, nec situa- ta in loco non impedit in sua operatione pro- pter localem distantiam, sed animam damnata non dependet a loco, nec sunt situate in lo- co, quia dicit Boet. in principio lib. de hebd. quæ incorporalia sunt in loco non esse: ergo ita cognoscunt ea, quæ fiunt circa nos, ac si inter nos essent presentes.

Tertio. Item potetior est lux naturalis intellectus, quæ lux corporalis quæcunque, sed lux corpo- ralis non impedit in sua operatione propter loci distantiam, quod patet in luce solari, quæ in quantacunque distantia illuminat, sed in damnatis remanet lux naturalis intellectus: unde de dæmonibus dicit Dionys. in lib. de di- ui. nom. ca. 4. quæ sunt clarissimi: ergo damnati non impediuntur in sua cognitione pro qua- cunque distantia, & sic ita cognoscunt ea, quæ circa nos fiunt, ac si essent presentes.

In opposi- tum. CONTRA, August. in li. de cura pro, mot- tuis agēda, inter medium & finem, ibi sunt spi- ritus defunctorum ubi non vident quæcunq; aguntur, aut eueniunt in ista vita hominibus: & infra de illo diuite, quæ illi fuit cura de uiuis, quamuis quid agerent omnino nesciret.

Item August. li. de diuinatione dæmonum, inter principium & medium, dicit, quæ dæmo- nes celeritate motus multo ante cognita nun- ciant, quæ homines pro sensus terreni tardita- te mirentur, sed ad cognoscendum talia non requireretur celeritas motus si cognoscere pos- sent res quibus præsentibus non essent: cum er- go animæ damnata non sint præsentibus rebus, quæ circa nos fiunt, nec sint potentioris co- gnitionis quam dæmones, non cognoscunt ea, quæ circa nos fiunt.

CONCLUSIO.

Damnati non possunt per scientiam cognoscere quæ circa nos fiunt, aliqua tamen ex illis cognoscere possunt, vel per coniecturas, vel per dæmonum, aut ani- marum ad eos descendentium reuelationem.

Responso. Et si non per scientiam, tamen per con- iecturas, vel reuelationem dæmonum cognoscere possunt quæ circa nos fiunt, ut inde magis tristescunt.

RESPONDEO, quæ damnatos cognosce- re ea quæ circa nos fiunt, tripliciter intelligi potest, scilicet, aut per scientiam, aut per con- iecturas, aut per reuelationem. Primo modo non cognoscunt ea quæ circa nos fiunt, quia cognoscere sic quæ fiunt circa nos non possent nisi accipiēdo similitudines a rebus, ad quas accipiendas requiritur propor- tionata propinquitas intellectus ad ipsam re- quamuis aut distantia non impedit cogniti- onem intellectus respectu rei cuius iam habet spe- ciem, tamen improporcionata distantia qualis est inter animas quæ sunt in inferno, & ea quæ cir- ca viuos fiunt in hoc mundo impedit cog- nitionem intellectus respectu rei cuius non ha- bet speciē, quia prohibet speciē acquisitionē.

Secundo autem modo damnati cognoscunt multa quæ fiunt circa nos: ex statu. n. præteri- to in quo homines viderunt postea coniectu- rant multa quæ accidit circa eos, & sic cogno-

scibat ille diues damnatus suos fratres viue- re adhuc: quia secum eos in tormentis non vi- debat, nec cum requiescentibus in sinu Abra- hæ non erat tamen cognitio certa: quia mor- tui ex speciali priuilegio pœnitentiæ aliquā faci- unt in locis in quibus peccauerunt.

Tertio modo cognoscunt aliqua quæ fiunt cir- ca viuos, vel per reuelationē dæmonū vel ani- marū ad eas descendentium, sed nunquā fit eis ali- qua reuelatio, nisi talis unde tristescunt.

AD PRIMVM in oppositum patet solu- tio ex iam dictis.

Ad secundum dicendum, quæ quamuis ani- mæ separate non dependant a corporali lo- co, tamen in loco sunt, quod probatum est in simili lib. primo. dif. 37. in illa questione, utrū Angelus sit nusquā. In qua ostensum est quæ an- gelus præter omnem operationē quā habeat circa locum est in loco definitiue, quāuis non circumscripitiue: quia sic incorporalia in lo- co non sunt: & sic intelligitur illud verbū Boe- cii de hebd.

Ad tertium dicendum, quæ quamuis poten- tior sit lux spiritualis quā corporalis, quæcū- que tamen ex hoc non sequitur quæ posset illu- minare in quātacunq; distantia: potentius. n. est rem aliquā spiritualiter illuminare in par- ua distantia quā corporaliter illuminare in magna distantia: quia improporcionabiliter nobilior est illuminatio spiritualis quā cor- poralis, quamuis tamen sol illuminet in quā- tacunq; distantia quæ est, tantam tamen Deus posset facere distantia quæ vna res tantum dista- ret a Sole, quæ ad eam lumen solis pertingere non posset.

QVAESTIO III.

Utrum damnati videant sanctorum gloriam in celo.

VIDETUR quæ non. Beati non vi- dent pœnā damnatorum: quia cum anima ex charitate cōpatiatur mi- seris, beati cōpaterētur damnatis, quod esse non potest: quia compassio est cum pœna: ergo a simili damnati non vident glo- riam beatorum.

Item non vident eam per essentiam: quia in eis per essentiam non est, nec per speciē naturaliter inditam: quia tunc omnes eam vi- derent, nec per speciē acquisitā: quia ut iam dictum est anima non acquirit speciē rei nisi sibi sit præsens vel in propinquitatē propor- tionatā virtuti nec per speciē infusam a Deo: quia non sunt digni ut a Deo fiat eis aliqua reuelatio saltem ducens in cognitionem de- lectabilis rei: ergo dānati nullo modo vident gloriam sanctorum in celo.

Item non cōceditur reprobis quod ex spe- ciali gratia cōceditur hominibus iustis, sed si hominibus iustis in hac vita concedatur vi- dere sanctorum gloriam, hoc est ex speciali gratia: ergo hoc non cōceditur damnatis.

CON

In opposi- tum. CONTRA, ut habetur Lucæ 16. diues dā- natus vidit Lazarum in sinu Abrahæ.

Secundo. Item sancti lætantur de pœna damnatorū: unde Psal. lætabitur iustus cum viderit vin- dictam, sed non possent de ea lætari nisi viderent eam: ergo a simili, damnati vident glo- riam beatorum.

CONCLUSIO.

Damnati gloriam sanctorum intuitiua & clara cognitione videre non possunt, licet in generali, & etiam ante iudicium partim in speciali eam argui- tiue cognoscant.

RESPONDEO, quæ damnati gloriam san- ctorum non vident, quia visio est cognitio in- tuitiua & clara, proprie loquendo de visione: sic enim non posset videri gloria beatorum quin viderentur beati, & ipse Deus cum eor- um gloria in perfecta eorum coniunctione cum Deo consistat, non enim potest videri im- mediate & clare coniunctio aliquorum quin videantur ipsa coniuncta: in generali tamē & partim in speciali cognoscunt gloriam beato- rum quasi arguendo: nullum enim vident dā- natum qui tenuerit fidem, & bonos mores: vn- de cogitur intellectus eorum assentire quæ vera est sacra scriptura, & ex consequenti, quæ beati habent bona, quæ eis in sacra promittuntur scriptura, & quia beatitudo in sacra scriptura promittitur iustis non tantum in generali, sed etiam partim in speciali, quamuis non in ra- tione pure specialissima, quia sic lingua ho- minis eam non posset narrare, nec intellectus in hac vita de lege communi intelligere, iux- ta illud Apostoli prima ad Cor. 2. nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis a- scendit, quod præparauit Deus his qui dili- gunt illum: ideo damnati arguendo cogno- scunt gloriam beatorum non tantummodo in generali, sed partim in speciali, non autē ple- ne in speciali, quia illa gloria significari po- test per illud nomen nouum scriptum in cal- culo candido, de quo dicitur Apocal. 2. quod nemo scit nisi qui accipit. De huius vero co- gnitione damnati tristescunt propter inuidiā felicitatis alienæ, & carentiam beatitudinis propriæ. Post iudicium tamen damnati, eo quæ ad proprias pœnas quasi totaliter cōsideratio reflectetur, istam cognitionem non habebunt nisi forte in esse generalissimo, quia per com- plementum doloris intellectus eorum prædi- cte argumentationi non vacabit: unde Greg. homil. 41. super Lucam post principium, su- per illud Lucæ 16. Eleuans, &c. Et recipat Ma- gister huius dist. c. 5. dicit, quæ infideles in imo positi ante diem iudicij fideles super se in re- quie attendunt, quorum gaudia post contem- plari non possunt.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quæ beati multo perfectius vident pœnam dam- natorum, quam damnati cognoscant glo- riam eorum, quia beati pœnam damnatorum

vident in verbo, & etiam clare in genere pro- prio speculari, eo quæ talis visio est ad aliquā eorum gloriam accidentalem, quia in viden- do Dei iustitiam delectantur, & illorum pœnā in comparatione ad suam gloriam considerā- tes Deo gratias vberiores agunt, nec eis com- patientur, nec compassione quæ est passio, ga- talis non est sine aliqua pœna, nec etiam com- passione, quæ est motus electiuus, quo quis vult alium a miseria liberari, quia beati nihil vo- lunt contrarium huic quod vident Deum ab- solute velle: vident autē Deum velle simplici- ter dānatos in sua pœna perperuo remanere.

Ad secundum patet solutio ex dictis in quæ in quantum ostensus est modus quo cogno- scunt damnati gloriam sanctorum.

Aliqui tamen dicunt, quæ etiam cum modo prædicto cognoscunt gloriam sanctorum per speciē infusam Deo reuelante, nec est incō- ueniens, quod fiat in eis infusio alicuius scien- tiæ ad eorum ampliorem afflictionem.

Ad tertium dicendum, quæ damnatis non cō- ceditur videre gloriam sanctorum, eo modo quo per gratiam cōceditur iustis, quia Pau- lo fuit concessum illam videre in speciali, & ad eius consolationem, damnatis cōceditur illā cognoscere mediate, nec plene in specia- li, & ad eorum afflictionem maiorem.

ARGUMENTA ad partem secundam, quamuis concedenda sint, gratia principalis conclusionis, tamen in processu peccant: mul- to enim maius est cognoscere gloriam sancto- rum in celo, quam fuerit cognoscere requiem sanctorum patrum in limbo.

Ad secundum dicendum, quæ non est simile, potentiores enim sunt beati in cognoscendo miseriam damnatorum, quam damnati in co- gnoscendo gloriam beatorum: unde sicut di- cit Mag. huius dist. cap. 5. post iudicium boni videbunt malos, sed non mali bonos.

ARTICVLVS III.

COSSEQUENTER queritur de quar- to principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo, utrum damnati naturaliter appe- tant beatitudinem.

Secundo, utrum debeant velle non esse.

Tertio, utrum velint non esse.

Utrum autem possint digne penitere, & v- trum semper sint in actu culpe: & utrum deme- reantur non oportet hic querere, quia istorum trium solutiones patent per ea quæ dicta sunt lib. 2. dist. 7. in illa quæst. Utrum diabolus pos- sit digne penitere, & in illa, Utrum diabolus semper sit in actu culpe.

QVAESTIO I.

Utrum damnati non appetant naturaliter bea- titudinem.

OSTENDO, quia quamdiu principium vite est in corde est possibilitas ad cor- poralem sanitatem: ergo a simili quādiu prin- Rich. super 4. Sent. Y y 2 ci-

Ad primū

Ad secun- dum.

Ad tertiu.

Arg. 1.

D. Bon. ubi

supra. q. 3.

D. Tho. ubi

sup. ar. 9.

Tertio.

Ad primū.

Ad secun- dum.

Ad tertiu.

Ad primū alterius par- tis.

Ad secun- dum.

Arg. 1.

D. Bon. ubi

dem. art. 1.

q. 3.

Sec. q. 2.

capitulum spiritualis vite est in rationali creatura, possibilitas est in ea ad sanitatem spiritualem: cum ergo appetitus beatitudinis, quae est primum principium agibilibus sit principium sanitatis spiritualis, & damnati sint impossibiles ad talem sanitatem cum sint obstinati, non appetunt beatitudinem.

Secundo. Item appetere beatitudinem, & odire Deum repugnant, cum in Deo sicut in obiecto sit rationalis creaturae beatitudo, sed damnati Deum odiant, iuxta illud Psal. Superbia eorum quae te oderunt ascendit semper: ergo beatitudinem non appetunt.

Tertio. Item appetere proximi damnationem est appetitui beatitudinis contrarium, quia beatitudinem appetere est statum appetere omnium bonorum aggregatione perfectum: talis autem status includit delectabile confortium proximorum, sed damnati vellent omnes alios esse damnatos, quia in eis maxime regnat invidia: ergo videtur, quod beatitudinem non appetant.

In oppositum. CONTRA, appetere bonum est appetere beatitudinem in generali, sed secundum Dionys. 4. c. de div. nom. demones bonum, & optimum concupiscunt: ergo appetunt beatitudinem in generali: ergo a simili, & alij damnati.

Cap. 19. Item Anselm. in lib. de casu diab. parum ultra medium, videtur velle quod voluntas volendo quicquid vult non vult aliud quam beatitudinem, sed damnati multa appetunt: ergo appetunt beatitudinem.

CONCLUSIO.

Cum in damnatis remaneat aliqua naturalis cognitio, & appetitus naturalis ipsi naturaliter appetunt beatitudinem in generali, licet appetitu quoque debili, & peruerso, ac sub malis circumstantiis, unde talis appetitus non est ad eorum consolationem, sed magis ad afflictionem.

Responsio. RESPONDEO, quod cum secundum Aug. lib. 19. de civ. Dei, cap. 12. post medium, peccatum delere non possit extrema naturae vestigia, in damnatis remanet aliqua naturalis cognitio & appetitus naturalis: cum ergo primum motus naturalis appetitus sit respectu finis in generali: quia secundum Phil. 7. ethic. c. 12. Finis est principium in appetibilibus, & agibilibus: sequitur quod damnati naturaliter appetunt finem in generali, sed ultimus finis est beatitudo: ergo sequitur quod naturaliter appetunt beatitudinem in generali, quamuis appetitu debili & exili, sed hic naturalis appetitus in his ex deliberativa voluntate quoad hoc pervertitur, quia bonum quod naturaliter appetunt sub circumstantiis malis appetunt, nec est iste appetitus ad eorum consolationem, sed magis ad afflictionem: naturaliter enim appetere quod appetens videt se non posse consequi magis est afflictio appetentis.

2. physio. T. com. 89.

Pro ista questione, vide Sco. dist. 49.

Huius solutio secunda dicitur in principio pale 9. q.

De hac questione breuius transeo, quia ex his quae dicta sunt lib. 2. distinct. 38. in illa questione, Vtrum finderens quantum ad omnem suum actum possit totaliter per peccatum extingui: & in isto lib. dist. preced. in illa quest. Vtrum omnes homines appetant beatitudinem, plene patet solutio huius questionis.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, quod naturalis cognitio veri & naturalis appetitus boni non sunt principium supernaturalis sanitatis quando pervertuntur per circumstantias malas ex deliberativa voluntate obstinata in malo, sicut est in damnatis.

Ad secundum dicendum, quod nulla creatura potest habere Deum odio per se, quia impossibile est aliquid odiri sub ratione quam summum bonum, tamen per accidens sub ratione qua ex iustitia punit peccatores, odio habetur a damnatis, sed sic odire Deum stare potest cum naturali appetitu beatitudinis in generali ex deliberativa voluntate depravato.

Ad tertium dicendum, quod damnati omnes alios vellent esse damnatos, quia sicut in patria est summa charitas, sic in inferno est summum odium, nisi in quantum in aliquo, ut dictum est, naturale desiderium tendit in bonum, & sicut dicit Gloss. super illud Isa. 14. Tu vulneratus es: solacium est malorum inimicos habere socios poenarum. Similiter tanta est in eis invidia quod felicitas bonorum est in eis magnum supplicium: unde August. lib. 2. de civ. cap. 29. dicit, quod malignis spiritibus poena tua est aeterna felicitas: & ideo quavis ex multiplicatione damnatorum augeatur poena eorum, tamen intantum superexcrevit in eis invidia, & odium, quod magis eligerent plus torqueri cum multis, quam minus cum paucis: quia tamen animae damnatae sciunt, quod non omnes damnabuntur, plus vellent illos ad quos naturaliter afficiuntur damnationem euadere quam alios, quia minus illis invidetur, quam alijs: & ideo ille diues damnatus fratres suos cupiebat euadere damnationem, quamuis plus voluisset fratres suos cum omnibus alijs damnari: naturali autem appetitu beatitudinis in generali ex deliberativa voluntate peruerso non est impossibile velle ex deliberatione damnationem omnium aliarum.

QVAESTIO II.

Vtrum damnati debeant velle non esse.

RESPONDEO sic: ipsi debent velle bonum, sed bonum esset eos non esse: quia sicut dicit Saluator Matt. 26. de Iuda, Bonum erat illi si natus non fuisset homo ille: ergo videtur quod damnati deberent velle non esse.

Item magis debet appeti carentia omnis mali, quam praesentia eius: sed non essendo nullum malum haberent, essendo omne malum habent: ergo deberent velle non esse.

Ad primum.

Ad secundum.

Idem Sco. multis in locis.

Ad tertium.

Tertio.

In oppositum.

Responsio. Et si respectu mali culpa peccati damnati deberent velle non esse, tamen respectu mali poenae deberent velle sic esse.

malum habent: ergo deberent velle non esse. Item Anselm. lib. 1. Cur Deus homo, c. 2. 1. loquens in persona respondentis dicit, Fateri me necesse est, quia pro conseruanda tota creatura nihil debere facere contra voluntatem Dei, quod Anselm. approbat, sed damnati non possunt esse sine actu malae voluntatis: ergo secundum iudicium rectum rationis plus debent velle non esse, quam esse sic.

CONTRA, nullus debet velle non esse ad fugiendum quod iustum est, sed damnatos puniri iustum est: ergo non debetur velle non esse ad fugiendum poenam.

Item nullus secundum rectum iudicium rationis debet velle perdere omnem participationem illius rei, quam magis debet diligere quam seipsum, sed damnati perdendo esse perderent omnem participationem Dei quam magis deberent diligere, quam seipsum: ergo non deberent velle non esse ut propria poena carerent.

CONCLUSIO.

Damnati respectu mali culpa, in qua sunt, debent potius velle non esse, quam in eo statu esse, respectu vero mali poenae, quam patiuntur iuste, non deberent velle non esse, sed magis velle sic esse.

RESPONDEO, quod in damnatis est malum culpa in quo sunt obstinati, & malum poenae cui perpetuo sunt obligati, habendo aspectum ad primum malum, dico quod secundum rectum iudicium rationis plus deberent velle non esse quam sic esse, quia secundum rectum iudicium magis debet voluntas fugere illud quod est contra rem quam magis renetur diligere, quam illud quod est contra rem quam non tantum tenetur diligere: sed certum est, quod quilibet magis tenetur diligere Deum quam seipsum, intantum quod si voluntas posset diligere dilectionis actu infinito intensius deberet diligere Deum infinite, etiam quantum ad intentionem, quia est bonum infinitum: creatura autem diligi non debet a seipsa nisi finite, quia finitum bonum est: cum ergo peccatum sit contra Deum, & non esse contra esse proprium: magis deberent damnati fugere esse in peccato, quam fugere non esse: cum ergo esse eorum non possit esse sine peccato, videtur quod ad hoc habendo aspectum deberent velle non esse.

Preterea peior est carentia boni debiti, quam boni non debiti, quia prima carentia habet rationem mali, secunda non: sed peccatum est carentia boni debiti, non esse non est carentia boni debiti, quia tunc fuisset malum ante creationem mundi: ergo peius est peccatum, quam non esse, sed quaelibet voluntas magis debet fugere quod peius est: ergo magis deberent damnati odire esse in peccato, quam odire non esse: ergo cum videant se non posse esse nisi in peccato, deberent velle non esse, ut non essent in peccato.

Habendo tamen aspectum ad eorum poenam

nam quae iusta est, & a Deo est: non deberent velle non esse ad hoc ut poenam non haberent: nobilior enim participatio Dei est esse quam gaudium, quia secundum Dionys. 5. ca. de di. nom. Inter omnes diuinas participationes esse est nobilior, accipiendo alias participationes cum praecisione quantum ad illud quod dicunt ultra esse, sed nullus debet velle perdere nobiliorem participationem ad vitandum incommodum, quod est contra minus nobile: cum ergo non esse sit contra esse, & poena contra gaudium, nullus debet velle non esse propter amotionem poenae tantum.

Preterea, non esse nullum est bonum, in poena autem est aliquod bonum, in quantum est iusta, sed nullus debet velle illud quod non est bonum ad vitandum illud in quo est aliquod bonum: ergo damnati non debent velle non esse ad fugiendum poenam tantum.

ARGUMENTA ad partem primam procedunt de voluntate non essendi habendo aspectum ad malum culpae.

Potest tamen dici specialiter ad secundum quod maior intelligenda est ceteris paribus: hic autem non sunt cetera paria, quia etsi damnati essendo habeant multa mala, esse tamen in eis est bonum: in non esse autem non est bonum, neque malum.

Argumenta ad partem secundam procedunt de voluntate non essendi habendo aspectum praecise ad malum poenae.

QVAESTIO III.

Vtrum damnati vellent non esse.

RESPONDEO sic: non: quia nulla potentia potest moueri, nisi a proprio obiecto, vel ab eo quod eius rationem participat, sed obiectum voluntatis est bonum: cum ergo non esse non sit bonum, nec aliqua participatio eius, damnati non possunt velle non esse.

Item voluntas de necessitate appetit bonum, in quo nulla inuenitur ratio mali: ergo de necessitate refugit illud in quo nulla inuenitur ratio boni, sed in non esse nulla potest inueniri ratio boni: ergo damnati non possunt velle non esse.

Item nullus potest velle, nisi verum bonum vel aestimatum, sed non esse non est aliquod bonum verum, nec aestimatum a damnatis est bonum: bene enim sciunt, quod ubi nulla est entitas nulla est bonitas: ergo non possunt velle non esse.

Item qui volunt esse, inquiete volunt esse: ergo ad destructionem consequentis si damnati vellent non esse, vellent non esse inquiete, quod falsum est.

Item ratio appetendi quicquid appetitur saluator in quolibet appetibili: sed esse est ratio appetendi quicquid appetitur, unde dicit Philosophus secundo de anima, quod omnia Rich. super 4. Sent. Y y 3 ap-

An istae rationes ita concludant de malo culpa, sicut de malo poenae, tenet Sco. de praesentibus q. 1. contra istum vide ipsam contra totam quest.

Ad primum.

Ad secundum.

Ad aliam partem.

Arg. 1. D. Bon. ubi supra. Sco. ubi supra.

Secundo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

T. com. 34. q. 1. de gen.

appetunt esse, & illius causa agunt quęcunque agunt secundum naturā: ergo si damnati vel- lent non esse simul vellent esse, & non esse, quod impossibile est.

Item August. in lib. de lib. arbit. inter prin- cipium & medium, dicit, quod nemo potest eligere vt non sit.

CONTRA, I. Rhetoricę, capitulo sexto, dicitur, quod non habere malum est delecta- bile, sed non esse importat carentiam om- nis mali: ergo est delectabile: cum ergo esse damnatorum sit tristabile, videtur, q̄ propter delectationem velint non esse.

Item Apocalypsi nono. In diebus illis que- rent homines mortem, & non inuenient eam, & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

Item Ansel. de casu diab. cap. 6. loquens de angelis bonis & malis, dicit, Sic distincti sunt angeli vt adherentes iustitię nullum bonum velle possint quo non gaudeāt, & deserentes illam nullum velle queant quo non careant, sed ipsi non carent esse: ergo volunt esse.

CONCLUSIO.

Et si damnati voluntate naturali non volunt non esse, tamen voluntate deliberatiua, licet nullo mo- do per se volunt ipsum non esse.

RESPONDEO, q̄ damnatos velle non esse dupliciter potest intelligi, scilicet aut vo- luntate naturali, aut deliberatiua.

Primo modo non volunt non esse, nec vel- le possunt, quia esse in pœna melius est quam nihil esse, cū in nihilitate nulla sit penitus bo- nitas, & sicut dicit Philosophus 2. de genera- tione. In omnibus iniquimus quod melius est desiderare naturam semper loquendo de me- lioritate naturali.

Loquendo autem de voluntate deliberati- ua contingit aliquid velle tripliciter, scilicet per se & primo, & per se, sed non primo, & per accidens.

Primo modo quicquid vult voluntas vult sub ratione boni positue.

Secundo modo vult carētia mali, etiam si in illa non apprehendat ratio aliquam po- sitiuam rationem boni: carētia enim mali per se est appetibilis non tamen primo, quia non appetitur mali carētia, nisi quia prius ordi- ne nature appetitur bonum: ideo enim volun- tas vult carētia pœnę, quia diligit bonū cui pœna est contraria.

Tertio modo voluntas deliberatiua potest appetere non esse, in quantum ad non esse se- quitur carētia pœnę, quam voluntas per se appetit. Primo modo & secundo damnati non volunt non esse, quia non esse non est appeti- bile per se & primo, nec per se non primo, sed tertio modo appetunt non esse, in quantum sci- licet ad non esse sequitur carētia pœnę, quā per se appetunt: vident enim quod ex suo ef- fe non possent consequi delectationem, nec vtilitatem, nec honestatem, quia tantam ha-

bent pœnam vt secum compati non possit a- liquod gaudium, & si modo verum non sit de omnibus damnatis, eo quod sicut ostensum est libro secundo, de pœna dæmonum vsque ad iudicium compatitur secum interdum ali- quod exile & vanum gaudium: tamen post iu- dicium nullius damnati pœna gaudium ali- quod secum compatietur: per suum etiam esse nihil boni possunt acquirere: suum etiā esse magnę inhonestati est subiectum, & ideo non est mirum si tali esse vellent carere vt ma- lis quę existendo patiuntur carere.

AD PRIMUM in oppositum dicendum, q̄ non tantummodo bonum est per se obie- ctum voluntatis, sed etiam carētia mali, quā uis non primo, quapropter dicitur 5. ethic. c. 6. quod in boni ratione fit minus malum ad maius malum, quia minus malum magis est eligibile maiori, ex ratione maiori huius ca- rentiæ mali non esse per se apprehensam po- test esse damnata voluntatis obiectum.

Ad secundum dicendum, quod volūtas re- fugit illud de necessitate, in quo nulla appre- henditur ratio boni extendendo bonum ad carētia mali, quę per se appetibilis est, vt dictum est: quamuis autem in nō esse nullum sit bonum proprie dictum, tamen ad non esse sequitur carētia omnis mali.

Ad tertium dicendum, q̄ procedit de eo quod vult voluntas primo & per se: sic autem damnati non possunt velle non esse.

Ad quartum dicendum, quod quamuis ad velle esse inquiete sequatur velle esse, non ta- men ad velle non esse per accidens, sequitur non velle esse inquiete, exemplum sequitur, volo vinum bonum, ergo volo vinum, nec ta- men sequitur non volo vinum, quia non pos- sum habere nisi corruptum, ergo non volo vi- num bonum: & ego dico, q̄ ideo damnati vel- lent non esse, quia vident se non posse habere esse nisi penale, vnde ex hoc non sequitur, q̄ non vellent habere esse quietum: si autem in arguendo assumeretur q̄ vellent non esse per se teneret forma argumenti, sed in materia ef- fet peccatum, quia hæc est falsa, damnati vo- lunt per se non esse, nec tantum est falsa, sed etiam impossibilis.

Ad quintum dicendum, q̄ esse in quantum esse non est ratio appetendi quicquid appeti- tur, sed esse bene dispositum, & hic appetitus saluatur in appetitu quo dānati appetunt per accidens non esse: quia. n. ipsi appetunt esse be- ne dispositum: ideo odiunt pœnam quę cōtra- ria est bonę dispositioni essendi, vel vellent il- lius pœnę carētia, quia sciunt se illa pœna carere non posse essendo, & quod illa carerēt, si non essent: ideo si daretur eis optio magis eligerent non esse, quam sic esse.

Ad sextum dicendum, q̄ illud verbū intelligendū est de electione qua res eliguntur per se: cer- tum est. n. q̄ non esse nō est eligibile per se. Et quod

Tex. co. 59. Quod pro- bat 3. ratio- nibus.

In opposi- tum.

Responso.

T. com. 59.

Distin. 7.

Ad primū.

Ad secun- dum.

Ad tertiu.

Ad quartū.

Ad quintū.

Ad sextum.

q̄ hic fuerit intellectus Aug. videtur per illud quod parum infra dicitur. Omnis ille appe- titus in voluntate mortis non est, vt qui mori- tur non sit sed vt requiescat intenditur, in quo satis videtur velle q̄ non appetitur non esse, propter non esse, sed, propter carentiam in- quietudinis.

Argumenta ad partem secundam quamuis gratia principalis conclusionis concedenda sint, primum tamen non multum cogit: quia non habere malū non est delectabile, nisi sup- posita circūstantia subiecti,

ARTICVLVS. V.

CONSEQUENTER queritur de quinto principali. Et circa hoc queruntur tria.

Primo vtrum in inferno sint tenebre corpo- rales.

Secundo vtrum maior sit pœna vermis vel ignis.

Tertio vtrum carētia visionis Dei sit ma- xima omnium pœnarum quę sunt in inferno.

QVAESTIO I.

Vtrum in inferno non sint tenebre corporales.

Arg. 1. D. Bonauē. ibid. ar. 2. quęst. 1. D. Th. præ- senti dist. 9. 2. ar. 13.

Secundo. Tex. co. 67. 7. c. 73.

Tertio.

In opposi- tum.

Secundo.

Tertio.

STENDO q̄ Greg. 9. lib. mor. versus finem exponens illud Iob. 10. vbi vmbra mortis, & nullus ordo, dicit de igne infernali, quod quamuis ad consolatione non luceat: tamen vt magister quæ ad aliquid luceat, nam sequaces quosq; suos secum in tormentis reprobī flamma illu- strante visui sunt, quorum amore deliquerūt.

Item secundum Philos. 2. de anima: nihil vi- detur nisi in lumine, sed damnati aliquid vi- debunt: quia aliter visus in eis esset ociosus & superfluus: ergo non sunt in inferno corpora- les tenebre.

Item Isid. lib. 1. de summo bono. c. 29. dicit ignem gehenne ad aliquid lumen habere; ad aliquid non habere; hoc est habere lumen ad damnationem vt videant impij vnde doleāt, & non habere ad consolationem, ne videant vnde gaudeant, sed tenebre corporales non sunt cum lumine.

CONTRA vt habetur Matth. 22. dixit rex de non habēte vestem nuptialem: mittite eum in tenebras exteriores.

Item non est minus probabile ibi esse tene- bras corporales quam corporalem fletū, sed ibi erit fletus corporalis. vnde Marth. 22. dicitur q̄ ibi erit fletus & stridor dentiū: ergo ibi sunt & erunt tenebre corporales.

Item Greg. 9. lib. mor. ante auctoritatē pri- allegatam. vitrix flamma viciorum concre- mationem habet & lumen nō habet: ergo sunt ibi tenebre corporales.

CONCLUSIO.

In inferno cum sit omnis tristitia locus, sunt tene- brę corporales, nec ibi est aliquid lumen purum, quod visum delectet, sed tantum lumen aliquid ob-

scuritati permixtum quo damnati videre possint vn- de doleant.

RESPONDEO, q̄ lumen per se est delectabile, per accidens autem potest esse tristabi- le, in quantum aliquid ostendit, quod displicet, & quia infernus est locus omni tristitię, ideo simpliciter locus tenebrosus est: nec est ibi aliquid purum lumē quod visum delectet est ibi tamen lumen aliquid obscuritatis per- mixtum quo damnati videre possint vnde do- leant.

Et sic patent solutiones ad argumēta vtrius- que partis excepto secundo ad partem secun- dam.

Ad quod dicendum, q̄ quamuis ibi sint te- nebre corporales modo eodem quo dictum est, tamen non erit ibi corporalis fletus in quā- tum est quædam resolutio corporaliū lachry- marum: quia talis resolutio tunc non erit, ta- lis enim resolutio pertinet ad corruptibilem statum: tamen erit ibi maximus dolor inter- ior, & in facie & in oculis huius doloris si- gnum. scilicet capitis turbatio & aliqua oculorum obnubilatio: non vt non videant, sed vt peius videant, & hæc conturbatio & obnubilatio la- chryme corporales secundum metaphoram dicte sunt: credo tamen q̄ post corporum re- sumptionem ibi erit stridor dentiū ex angu- stie magnitudine proueniens.

QVAESTIO II.

Vtrum in inferno sit maior pœna vermis quam ignis.

VIDETUR q̄ non, quia secun- dum Aug. 12. de ciuita. ca. 4. nihil igne vrente est molestius.

Itē maior pœna est illa quę ex sui natura citius infert mortem, sed pœna ignis ex sui natura citius infert mortem quam pœ- na vermis: ergo grauior est & maior.

Item maior est pœna proueniens ex re quā ex similitudine rei, sed pœna ignis prouenit ex re: pœna vermis cum sit spiritualis, proue- nit ex similitudine rei: prouenit enim ex ap- prehensione quę est per similitudinem: ergo maior est pœna ignis quam vermis.

CONTRA illa pœna maior est, quam ho- mo magis cupit effugere, sed homines magis cupiunt effugere pœnam mentis quam corpo- ris. vnde aliquando vt effugiant vehementem tristitiam interficiunt se: cum ergo pœna ver- mis sit pœna mentis: quia est remorsus consciē- tię, & pœna ignis sit pœna corporis maior ē pœ- na vermis quam pœna ignis.

Item duarum delectationum illa est maior, propter quam alia desipit, sed sicut dicit Ber- nardus in epistola ad proprios parentes. Gu- stato spiritu necesse est desipere carnem, affe- ctanti caelestia terrena non sapiunt: æternis in- hiātī fastidio sunt transitoria: ergo maior est delectatio spiritualis quam corporalis, sed il-

Respon. Lumen super se delectabile sit tamen per accidens est tristabile quādoq;

Ad secundū alterius partis. Pro ista q̄- stione. vide Lyrā. exo- di. 10. de se- nebris egypti.

Arg. 1.

Secundo.

In opposi- tum.

Secundo.

la pena maior est quæ opponitur maiori delectationi: ergo cum pena verm̄ sit spiritualis maior est quam pena ignis quæ e corporalis.

CONCLUSIO.

Pena verm̄, idest remorsus conscientie est maior in damnatis, quam pena ignis.

Responso. Et si. Aug. dubium relinquat, an verm̄is corporealis erit in damnatis tamen communiter nõ tenetur, sed de spiritali tã in Lib. 20. c. 22 inquit creditibilis videtur quod verm̄is pertinet tantum ad animã.

RESPONDEO quæ pena verm̄is dupliciter potest accipi: aut proprie. s. pro verme corporali: aut metaphorice. s. pro remorsu concupiscentie, qui verm̄is dicitur in quantum oritur ex putredine peccati, sicut verm̄is ex putredine corporali, & animam spiritualiter pũgendo affligit sicut verm̄is carnem ipsam pũgendo vel mordendo. vtroq; modo dicunt aliqui ibi esse penã verm̄is: propter hoc quod dicit scriptura. Iudith. vlti. Dabit ignẽ & vermes in carnes eorũ. Et ecclesiastici septimo. Vindicta carnis impii ignis & verm̄is, verm̄is autem puniens carnem est verm̄is corporalis vt eis videtur, quamuis Aug. 2. l. de ciuit. c. 9. dimittat sub dubio vtrum in inferno erũt vermes materiales vel non: tamen communiter tenetur quæ non: quia vt superius ostensum est vegetabilia & bruta non remanebunt eo quod nõ quam habuerunt ordinem ad incorruptionẽ, & post iudicium non erit generatio, & corruptio, vt ostensum est: per penam ergo verm̄is intelligit sacra scriptura remorsum conscientie, quo & si principaliter & immediate affligatur anima, eo tamen & ex consequenti & p quandam redundantiam, affligetur caro: vnde caro damnatorum affligetur & ab exteriori & ab interiori. Et sic patet quæ querere vtrum in damnatis sit maior pena verm̄is quã ignis est querere vtrum remorsus conscientie sit eis maior pena quã illa quæ in eis causatur ex igne.

In damnati, pena verm̄is maior est, quia ignis ex magnitudine mali conuenit: ex potentia multum disposita. Et ex forti conuentione p̄satur.

Ad quod dicendum similiter quæ sic, & potest sic declarari, sicut magnitudo delectationis p̄satur ex tribus. s. magnitudine boni conuentioni & ex bona dispositione potentie ad suscipiendum passionem delectationis & ex perfectione conuentionis: sic magnitudo doloris p̄satur ex magnitudine mali conuentioni, & ex hoc quod potentia est multum disposita ad patiendum ab illo malo, & ex forti conuentione mali affligentis cum illa potentia, malum. n. interiorius animam affligens damnatam est perpetua carentia suæ perfectionis, ad quam erat apta nata, in quantum illa carentia apprehenditur sub certitudine sit in esse pro peccato proprie voluntatis, hoc enim carentia vt sic apprehensa est illud maximum malum quod animam affligit: quod longe magis est bone dispositioni animæ contrarium quam actio ipsius ignis: anima etiam magis est disposita ad patiendum a malo prædicto quam ab ipso igne. quod patet quia ille ignis non est aptus natus animam affligere ex propria virtute immediate, non enim ipsam affligit immediate nisi in quantum

est instrumentum diuine iustitie, & post iudicium affliget animam etiam corpore mediante: anima autem patitur a prædicto spirituali malo immediate, & per se, conuentionio etiam est fortior: quia fortior est apprehensio per intellectum quã per sensum, & post corporis resurrectionem illud malum quod verm̄is voco, & ipsum ignem apprehendat per intellectum: tamen principaliter apprehendet ignem per sensum & verm̄em per intellectum: quia verm̄is est quid magis intelligibile, cum sit quid spirituale: quam ignis cum sit quid sensibile: verm̄is etiam presentior est animæ quã ignis: quia corporalia non possunt esse intra animã sicut spiritualia: malum autem quod est animæ realiter presentius & ab ea cognitum perfectius sibi fortius est conuentionum. Propositum est autem ritare confirmatum. dicit. n. Greg. 15. mora. parũ ante mediũ super Job. 20. deuorabit eũ ignis qui non succeditur: quod clibanus intrinsecus ardet: is vero qui ab igne deuoratur ab exteriori parte incipit concremari vt ergo sacra eloquia ardere: & exterius & interius reprobus demonstrarent eos etiam ab igne deuorari, & sicut clibanum poni testantur, vt p ignem crucientur in corpore, & per dolorem ardeant in mente: cum ergo calidior sit ignis clibanũ, quia est inclusus, cui comparat dolorem interiorẽ. i. remorsum conscientie, quã ignis exterior non inclusus, cui comparat penam ignis: expresse nobis ostendit maiorem esse penam verm̄is quam ignis.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod illud verbum Aug. intelligendum est de mole stia quæ inferitur per instrumentum corporale & ceteris paribus.

Ad secundum dicendum quod non semper magis affligit pena, quæ sui natura citius intert mortem, cum quædam sint quæ cito interficiunt, nec tamen ita affligunt, sicut aliæ quæ mortem non inferunt, aut tarde inferunt, dolor enim in quantum, dolor non causat mortem seu in quantum per ipsum sit in corpore transmutatio aliqua qua corrumpitur corporis dispositio necessaria ad vitam illa autem dispositio corrumpi potest aliquando per aliqua quæ minorem inferunt dolorem quam aliqua quæ non corrumpunt eam.

Ad tertium dicendum, quod pena verm̄is non causatur similitudine rei, sed a re quæ per similitudinem apprehenditur, & etiam pena ignis causabitur in corpore ab ipso igne: qui per similitudinem apprehenditur a tactu, & quamuis non magis vigeat in hominibus apprehensio sensibilis quã intelligibilis, tamẽ in damnatis magis vigeat intellectualis virtus in ostendendo vnde doleant quam sensibilis.

QVAE-

QVAESTIO VLTIMA.

Vtrum carentia visionis Dei sit maxima penarum omnium quæ sunt in inferno.

Arg. 1.

VIDETUR quod non, quia maxima penarum omnium quæ sunt in inferno non est in paruulis, cum dicit Aug. enchi. 55. c. quod eorũ pena est omnium penarum mitissima, sed carentia visionis Dei est in paruulis: ergo non est omnium penarum maxima.

Secundo.

Item omnis pena est aliqua afflictio sed carentia visionis Dei non est afflictio: quia afflictio est res positua, & illa carentia est priuatio: ergo illa carentia non est pena: ergo nec penarum maxima.

Tertio.

Item duarum penarum illa maior est quæ includit aliam & non includitur ab ea: sed pena sensus includit carentiam visionis Dei, & non conuerso. ergo maior est pena sensus quam pena carentie visionis Dei.

In oppositum.

CONTRA Chrysostr. super Matth. Home. 23. inter medium & finem. Duæ penæ sunt ignis gehenne & casus gloriæ: nouimus autem quod multi gehennam solum abhorrent: ego autem casum illius gloriæ multo maiorem gehennam esse animo. Et infra. Intolerabilis est gehenna, & illa pena, sed si decem mille gehennas ponas, nihil tale est quale est ab illa beata vita excidere.

Item sicut ostensum est libro secundo dist. 37. malum principaliter dicitur de culpa quã de pena: ergo illa pena est peior quæ propinquior est peccato, sed carentia visionis Dei cum sit carentia boni debiti propinquior est peccato quã quæcunq; alia pena: ergo est omnium penarum peior, sed quanto pena e peior tanto est maior: ergo carentia visionis Dei est maior omnibus penis quæ sunt in inferno.

CONCLUSIO.

In damnatis carentia visionis Dei est maxima omnium penarum.

Respon.

Quid pena dani. Quid pena sensus.

RESPONDEO, quod in damnatis est pena damni & pena sensus: pena damni est perfectionis ad quã erant apti nati carentia ex peccato causata. Pena sensus est quælibet pena exclusionis apprehensione sensibili seu intellectuali causata.

Inter penas damni carentia visionis Dei est maxima. hinc a Sec. d. 46. q. 4. huius dicitur pena abstractiua.

Prima pena essentialiter non est dolor neq; tristitia, sed ipsa apprehensa vt ex commissio ne vel omissione proprie voluntatis causata est tristitie causa. Pena autem sensus est essentialiter tristitia vel dolor. Dico ergo inter penas damni carentia visionis Dei maxima est, & tristitia causat ex illa carentia apprehensa, vt proueniens ex actuali malitia proprie voluntatis est maxima inter penas sensus: quia quamuis damnati non appetant videre Deũ

propterea morem suæ bonitatis, tamen vehementissime illud appetunt propter desiderium proprie delectationis, eo quod credere firmiter compelluntur ex illa visione maximam delectationem in vidente causari, carentia etiã visionis illius apprehensa vt ex actuali malitia proprie voluntatis proueniens maior est pena quam aliqua pena sensus. Pena enim damni & pena sensus conueniunt in communi ratione penæ analogicæ dicte de illis. Communis enim ratio penæ est malum existens in creatura rationali propter peccatum. Illa ergo pena est maior in qua plus est de ratione mali quã in aliqua pena sensus: quod dupliciter patet. Vno modo quia maxima pena sensus est causata ex prædicta carentia, plus autem inuenitur de ratione mali in causa mali quã in effectu. Alio modo quia illa carentia cum sit priuatio nõ dicit formaliter aliquam essentiam: pena autem sensus non est priuatio pura, aliquid enim dicit posituum: cum ergo bonum & ens conuertatur, in carentia prædicta est maior bonitatis defectus quã in aliqua pena sensus.

Ad primũ.

AD PRIMVM in oppositum dicendum, quod pena paruulorum dicitur esse mitissima: quia in ipsis est sola pena damni: quia apprehendunt ipsam non esse in eis causatam ex actuali malitia suæ proprie voluntatis. In aliis autem damnatis simul cum pena damni est pena sensus, & in eis apprehenditur illa carentia vt ex actuali malitia suæ proprie voluntatis causata.

Ad secundũ.

Ad secundum dicendum, quod maior non est vniuersaliter vera nisi de pena sensus.

Ad tertium.

Ad tertium dicendum, quod maior est vera de inclusione qua res vna includit aliam sicut dicitur sui esse, non de illa qua res vna includit aliam, sicut effectus causam. Primo modo pena sensus non includit carentiam visionis Dei: sed modo secundo vt patet ex dictis in questione.

Diabolus post iudicium erit in actu culpa.

CIRCA litteram. Illud peccatum esse dicunt non meritum supplicii, licet supplicium mali remitti: hoc dictum est quia ostensum est libro secundo dist. 7. quod diabolus etiam post iudicium semper erit in aliquo actu culpæ, non tamen per illum tunc demerebitur proprie loquedo de demerito secundum quod demeritum dicitur culpa: pro qua secundum decretum diuini iudicii infligi debet a iudice pena peccati, non tamen remanebit ille actus impunitus, quia erit ipsi diabolo & culpa, & pena acta non inflicta. Bonam nullatenus habere poterunt voluntatem: quia erunt in malitia obstinati. Nullo vltius illustrabuntur interiori lumine veritatis nec aliquam veritatem: quod non est sic intelligendum vt nullã intelligant veritatem, sed quia tunc non fiet eis noua supernaturalis reuelatio veritatis, nec aliquã veritatẽ cognoscent, qua moueantur ad

ad exhibendum Deo Cōfessionē laudis. An quā non Deum videbunt per speciē, hic accipitur species pro essentia diuina. Hic multi oderunt Deum scilicet per accidens: in quantum ex iustitia punit peccatores. Sed in hac vita nullus adeo malus est ut penitus se excludat a cognitione Dei: quia nec perdit appetitū beatitudinis, & quendam boni amorem quem naturaliter habet rationalis creatura: quod non est intelligendum ut damnati careāt totaliter Dei cognitione. vel beatitudinis naturali appetitu, sed quia cognitionem Dei in quantum misericors est minorem habent quam quicumque mali in hac vita, naturalem etiam beatitudinis appetitum magis habent damnati deprauatū ex deliberatiue voluntatis obstinatione quam aliquis in hac vita. Nullam lucem Dei videbunt, cui confiteantur. i. nullam Dei cognitionem habēt quam ad confessionem diuinā laudis referant. *Lingua diuinitis dignitas Lazari.* Lingua diuinitis. i. affectio animæ lingua mouentis ad peccandum: pro qua voluntas punitur. *Digitus Lazari.* i. aliquod modicum eius suffragium. Sinus Abraę. i. locus quietus purgatorum. Ut nulla ad reprobos compassione moueantur: compassione tamen mouentur ad peccatores, qui sunt in hac vita: nisi forte sint aliqui, de quibus est eis sub certitudine reuelatum, quod sint præsciti ad damnationem æternam, & intelligo de compassione non secundum quod compassio est quedam passio: sed secundum quod compassio accipitur pro voluntate subueniendi. Qui Dei claritatem vidēt nihil in creatura agitur quod videre non possint, si si Deus vult reuelare: vel hoc intelligitur de his quę pertinent ad beatitudinem accidentalem eis debitam. Hęc de pedibus. i. pertinentibus ad finem quę sunt materia huius quarti. *Sedentis super folium.* i. super vniuersitatem creaturarum quos seraphin duabus alis vehebant. i. non reuelando nobis nec doctrina sensibili nec intellectuali, quę duę occultationes sunt quasi ale duę velātes. Qui. i. scriptor. Exorsus a facie sedētis. i. a diuina natura & proprietatibus eius quod est materia primi libri. Per

media. i. per emanationem creaturarū: quę est materia secundi libri. Ad pedes vsq; i. ad materiam quarti libri. Via duce. i. Christo: qui ē materia tertii libri

Magister n. lib. 1. tractat de essentia primi principii & proprietatibus eius: de distinctione personarum proprietatibus & earum.

In 2. lib. de emanatione creaturarum a primo principio & de creaturis in quantum ab ipso acceperunt esse, & de creaturæ rationalis deuiatione ab illo principio, per quam deuiationem recessit a bene esse. In tertio lib. determinat de humani generis restauratione per Christum facta. Et quia ad ipsam ex parte restaurantis duo concurrebant. scilicet filii Dei incarnatio & eius passio: ideo determinat de filij Dei incarnatione & eius passione. Et quia ex parte humani generis reparandi duo concurrunt. scilicet virtutum adeptio & mandatorū obseruatio: ideo determinat in eodem de virtutum adeptione, & mandatorum obseruatione.

In quarto, quia ad coniunctionem creaturæ rationalis cū suo principio requiritur sanctificatio per sacramentorum susceptionem, determinat primo de sanctificatione quę recipitur in sacramentorum susceptione. & præterea de cōplemento coniunctionis rationalis creaturę cum suo principio. scilicet per gloriam animæ, & gloriam corporis quam recipiet in gloriosa resurrectione in qua sicut dicit Aug. 22. de ci. quasi in fine vacabimus & videbimus: videbimus & amabimus: amabimus & laudabimus.

Ecce quot erūt in fine sine fine: nā quis alius noster est finis nisi peruenire ad regnū cuius nullus est finis. Ad quod me & scriptorem meum & omnes scriptorum meorum pios interpretes & beniuolos correctores ac etiā impressionis huius operarios & auctores perducatur suauissimus Iesus Christus qui cū patre, & Spiritu sancto, viuit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

F I N I S.

Si quid autem dixit nouum in hoc quarto: vel in aliquo aliorum librorum, quod non sit confirmatum auctoritate solida vel ratione necessaria, vel certa experientia, intendo quod accipiat ut dictum sine pertinaci assertione, & sine præiudicio sententię melioris. Et quamuis non recolam nec credam me alicubi scripsisse aliquid, quod retractatione indigeat, tamen si aliquid tale inueniretur in libris meis, quod non credo, paratus essem humiliter retractare.

L A V S D E O.

*Epilogatio
materie omnium
librorum.*

B R I X I A E,

A P V D V I N C E N T I V M S A B B I V M.

M. D. X C.

De consensu Superiorum.